
NAZIONALE
BIBLIOTECA
CENTRALE V. E. II
36
11
E
22
ROMA

Petrus Paludanus natione Burgundus Ord: S: Dominici, Patriarcha Hierosolymitanus vir pius, et doctus, claruisse dicitur anno Domini 1330 tametsi alii eu posteriorem faciant, sed nulli eum collocant ante annum Domini 1300, nec post annum 1400.

Bellarm:

Preclarissimi doctoris domini Petri de Palude ordinis predicatorum patriarche Jerosolymitani tertiū scriptū super tertium sententiarū Incipit.

Venūdant Parisius a Claudio Chevallon librario cōmorante in intersignio divi Christofori: e regione collegii Cameracensis.

Virtuti fortuna cedat.

Clarissimo sacre theologie ꝓfessori Magistro Guillermo parui p̄dicatorij insti tuti atq; xp̄ianissimi frācorū regis quōdā Ludouici duodecimi/ nūc vero frācisci hu ius nōis primi/ cōfessori prudētissimo Frater Petrus de Nouimagio eiusdē īstitu= ti ac theologie bacchalarius formatus ac presentatus Salutem.

Hosce sane maximis ac sūmis hononorum laudūq; titulis (q suarū elucubratio num monumēta in sacrosctē matris ecclesie erario deseruere) theosophorū aca= demia optio iure ꝓseqtur Arestotelē siquidē philosophorū facile pricipē peri= pathetici nostratesq; adeo ob īgenii viuacitatē totiusq; discipline redolētiā efferūt. vt cū Ieronimo eū in natura mōstrum appellitēt. Ciceronē atq; Demostenē rethorū schola sūmo in p̄cio habet/ vt horū scedas ex iouis cerebro scaturiisse cōmemoret. Ceteros reti ceo quorū gloria īdies apud mortales fermētescere cernitur. In ceteros autē theologorū (q celebriori sunt attollēdi memoria) principes nō absre vt soliū glorie teneat/ annūerā= dus venit nostre p̄dicatorie religionis decus dn̄s Petrus de Palude dū viueret Solymo= rū pariarcha dignissimus. Vir ꝑfecto in diuinis humanisq; (dn̄o de Gersono auctore) ac canonicis disciplinis ꝓfundissimus. Meo autē non eget testiōio. Verū illa sup singulos diuīe scripture libros cōmētaria (vt Parisieñ. nr̄a bibliotheca ꝓfert) ac illa annaliū de bel lo dn̄i volumina astruūt. Quid de sup sentētias editionibus sileo? Postremus liber (quē iāpridē excussit p̄lū) iter ceteras theologorū (salua oīm pace dixerim) editiones (vt est Anthonini archip̄sulis florentini setētia) primatu floret. Admiratione aūt hiisce diebus q̄ plurimū suffusus sum/ hoīm p̄spiciēs īcuriā: vt cetere sup sentētias elucrubrationes in rei litterarie nō mediocre ītrimentū carie ferme semese ac oblitterate deliteāt. Plerumq; mecū ip̄e volūtabā quonā pacto excussorie traderentur incūdi. Verū (vt verū fatear) ab hoc illicio occupationes īnumere ac inuise/ q̄bus in litterario certamīe & q̄dē ferme quo= tidiano hacce tēpestate defatigabamur) semouere. Impulit demū sepenumero abnuētē aīm ac vicit sensim clarissimi sacre theologie doctoris Iohānis Maioris p̄ceptoris mei cū primis p̄cipui freques īperiū/ cui nunq̄ cedere ac semp oppugnare nefas censui. Quo fa= ctū est/ vt tertia nr̄i de Palude sup tertiū sentiarū editio hactenus in squallentibus arculis occulta ꝑdiret in lucē opam nauauerim grādē reuera/ cū originale huc ab almanie parti= bus delatū ferrugine ac carie corrosum viciorūq; spinis refertū q̄ pluris veluti castanea nōdū echinata videbatur vt q̄ sepius vix inspectis verborū fucis plenas euellere sn̄ias es set facultas. Hāc itaq; nr̄am operulā vr̄e paternitati (cui ex īnumeris ī me ip̄esis sum affa tim addictus) dedico. Non ignoro siq̄dē q̄ta aīm oēm rē litterariā redolētē voluptate af ficiet nr̄i iter p̄dicatorij instituti ꝓceres dn̄i Petri de Palude hec editio/ q̄ īstar apis argu mētose singulas ferme theologorū terebrat disciplinas vt tādē digestū excultū/ ac quod sapidius est exugatur. Ac cōtra nr̄m durādū/ vt munita veritateq; suffulta nr̄i Aqnatis p̄seueret doctrina iugē aggreditur monomachiā. Hāc ergo elucubratiūculā ꝑ exili mūe re solita obsecro suscipite pietate: ac me cōsueto ꝓseq fauore dignemī expostulo. Valete nostre p̄dicatorie religiōis decus. Ex gymnico nostro Parisieñ. collegio. Anno virginei partus. Mdxvij. Septēbris die. xvij.

¶ Tituli super tertium librum sententiaꝝ dñi Petri de Palude per distinctiones: q̄stiōes: articulos: opiniones: ⁊ cōclusiōes.

Prima distinctio de incarnatione verbi habet tres questiones.

¶ Prima questio. vtrū incarnatio fuit possibilis. habet tres articulos.

Primus articulus: ꝙ incarnatio ē impossibilis virtute creata. ⁊ an esse humanitatis in xp̄o sit absolutū vel relatū.

Secundus articulus: ꝙ incarnatio est impossibil' in supposito creato quacunq̄ virtute.

Tertius articul⁹: ꝙ incarnatio est possibilis virtute increata in supposito increato. h₃ tres modos dicendi.

¶ Primus modus scoti: q₂ suppositum ⁊ natura differunt ex natura rei per solam negationem.

Secundus modus durandi. q₂ non est repugnancia ex parte dei nec creature.

Tertius mod⁹. qi aut natura ⁊ suppositū differt re qd̄ et probatur ibidem. aut non. ⁊c

¶ Secunda questio. vtrū vna persona potuit sine alia incarnari habet quattuor opiniones.

¶ Prima opinio heruei: habet tres articulos.

Primus: de tribus differētiis inter suppositum ⁊ naturam.

Secūdus: quō facta ē vnio ī p̄sona/ nō ī natura

Tertius: quomodo intelligatur facta vnio verbo innitendo in supposito.

¶ Secūda opinio durādi h₃ tres conclusiones.

Prima: ꝙ ad vnionem p̄sonalem preexigit' vnio nature ad naturam.

Secunda conclusio: ꝙ cum vnione cū natura req̄ritur vnio cum propriis persone

Tertia cōclusio: ꝙ vnio est possibilis cum proprio vnius p̄sone sine hoc ꝙ fiat cū proprio alterius.

¶ Tertia opinio reprobat secundam/ ⁊ ostēdit ꝙ immediatū terminans dependentiā est p̄prietas personalis ponēs plura subsistere in diuinis.

¶ Quarta opinio inuestigat de trib⁹ primis opinionibus per ordinem.

¶ Tertia questio: vtrum plures persone possint assumere vnam naturam· habet tres articulos.

Primus: ꝙ p̄sona diuina pōt simul ⁊ successiue assumere plures naturas numero ⁊ specie

Secundus articulus: an plures possint vna₃ assumere naturam habet duas opiniones.

Prima opīo ꝙ plures nō p̄nt sil' assūere vnā nām.

Secunda opinio ꝙ plures p̄nt assumere nā₃ vnā vnitate essentiali nō p̄sonali

Tertius articulus: de predicatione qñ est pluralitas assumpti. et vnitas assumentis et econuerso sunt tres opiniones

¶ Prima opinio ꝙ pluribus assumentibus eēnt plures homines personaliter sed materialit' vn⁹ tm̄. econuerso aūt eēt formaliter plures hoīes: sed personaliter vnus.

¶ Secunda opinio. ꝙ vtraq₃ esset impropria minus tamen illa que sequeretur numerum nature non persone.

¶ Tertia opinio: ꝙ vtrūq₃ potest dici. et ꝙ hūanatus adiectiuū trahit numerū a supposito. hō substantiuū a forma.

Secūda distinctio de obiecto ⁊ medio assumptionis habet tres questiones.

¶ Prima questio: vtrum persona diuina potuit assumere naturam irrationalem habet tres opiniones.

¶ Prima opinio ꝙ natura irratiōalis nec de potentia absoluta nec ordinata fuit assumptibilis.

Secunda opinio ꝙ de potentia absoluta fuit assūptibilis. non de ordinata.

Tertia opinio ꝙ de potentia ordinata sola assumpta fuit assumptibilis. sed de potentia absoluta oīs natura substātialis et accidētalis sustētabilis per se fuit assumptibilis

¶ Secunda questio. vtrū verbū assumpsit totū ⁊ partes hūanitatis simul. habet tres articulos

Primus. quomodo partes se habeāt in oībus generaliter: habet duas opiniones.

Prima opinio ꝙ totum dicit aliquid absolutum partibus vnitis superadditum

Secūda opinio ꝙ illud qd̄ p̄tes dīit sub indifferētia vnionis et sep̄atiōis totum dicit sub actuali vnione.

Secundus articulus de mediatione totius et p̄tis in assumptiōe vbi habet duas opiniōes.

Prima opinio ꝙ ibi non fuit ordo tp̄is. ordo āo nature non fuit in assumptione respectu totius et partium sed cōceptio precessit aniationem et vtramq₃ vnionem. ordo vero rōnis in hoc fuit ꝙ prius fuit assumptū totum q̄ partes in se. Itē prius aīa q̄ corpus. et in illa prius mens q̄ pars inferior

Secunda opinio ꝙ ordine nature aīa fuit assūpta ante corpus in alia concordat cum alia.

Tertius articulus de mediatōe g̃re h₃ duas opi.

Prima opinio ꝙ facta est mediante gratia que ē gratuita volūtas effectiue tm̄. sed de gratia habituali ꝙ nō fuit mediū etiā cōgruitatis fofale

Secūda opinio ꝙ gratia vniēs fuit vnita. ⁊ gratia habitualis fuit mediū cōgruitatis

Tertia distinctio de sanctificatiōe et cōceptione bt̄e virginis h₃ tres q̄stiones

Prima questio de tempore sanctificationis bt̄e virginis h₃ duos articulos

Primus articulus: vtrū beata virgo sanctificatione indiguit. habet tres opiniones.

Prima opinio ꝙ beatam virginem fuisse conceptam sine originali est possibile cōgruū et verum.

Secunda opinio ꝙ potuit preseruari ab originali sed non decuit nec factum fuit.

Tertia opinio ꝙ potuit cōcipi lege cōi ⁊ ab originali preseruari sed non fuit preseruata nec festū conceptionis debet celebrari ratione sui.

Secūdus articulus est de tp̄e sanctificatiōis: et habet quattuor opiniones.

Prima opinio ꝙ potuit simul eē in culpa ⁊ in gratia. etiam de potentia ordinata.

Secunda ꝙ de potentia absoluta sunt simul culpa actualis ⁊ gratia sed nō originalis. sed de ordinata sola venialis culpa stat cum gratia.

Tertia opinio ꝙ nō potuit stare ī culpa solo īstāti

Quarta opinio ꝙ de potētia absoluta solo instanti potuit stare in culpa. et de faba obuianti lapidi molari an aliquo tempore sistat ipsum.

¶ Secūda questio est de effectu sanctificationis et habet tres opiniones

pto et manente: sed non decuit.
Tertius articulus an psona diuina possit separi a natura assumpta habet duas opiniones.
Prima opinio ꝙ esse exn̄e non fuit assumptum
Secūda opinio ꝙ eē exn̄e fuit assumptum et potuit deponi de potentia absoluta: non de potentia ordinata.
¶ Tertia questio vtrum in xp̄o sit tm̄ vnum esse habet sex opiniones.
Prima opinio ꝙ in xp̄o sunt duo esse subsistentie
Secunda opinio thome: ꝙ in xp̄o est tm̄ vnum eē substantialis existentie.
Tertia opinio ꝙ in xp̄o sunt plura esse essentie: sꝫ vnum existentie.
Quarta opinio: ꝙ in xp̄o est tm̄ vnum esse simpliciter: sed plura scd̄m quid
Quinta opinio: ꝙ in xp̄o est tm̄ vnū subsistere et vnum existere substantiale. sed plura inherere.
Sexta opinio: ꝙ in xp̄o sunt plura esse et ꝙ sit mena Thome.
¶ Quarta questio: an xp̄s sit vnū vel plura: habet quinq; opiniones.
Prima opinio: ꝙ xp̄s est vnus et vnum. non plures nec plura.
Secunda opinio: ꝙ xp̄s est plura. licet non sit plures: sed vnus.
Tertia opinio. ꝙ non debet dici vnum nec plura absolute: sed cum determinatione.
Quarta opinio: ꝙ est esse plura formaliter. et ꝙ xp̄s non est plura formaliter sꝫ materialiter.
Quinta opinio: ꝙ xp̄s est aliquid ꝛ hō vniuoce: cū aliis ꝛ ꝙ nō est plura formaliter nec simpliciter sed materialiter ꝛ sm̄ qd et ꝙ est vel vnū vel plura: ꝛ est vnum formaliter ꝛ simpliciter.

Septima distinctio quō xp̄s sit hō: ꝛ p̄ destiatus habet quattuor questiōes
¶ Prima questio: an deus sit homo habet duos articulos.
Primus articul⁹: ꝙ hec est vera: de⁹ est hō sed quomodo: habet quattuor opiniones
Secundus articulus: quomodo hec sit vera xp̄s est homo: habet duas opiniones p se ꝛ p accn̄s.
¶ Secunda questio. vtrū deus sit factus homo habet tres articulos.
Primus articulus de intellectu questionis habꝫ duas opiniones de sensu huius qō est factus.
Secundus articulus de distinctionibus de terio concreto et abstracto ꝛ de fieri.
Tertius articulus: quō de⁹ sit factus: hꝫ tres op̄
¶ Tertia q̄o de p̄destinatiōe xp̄i: hꝫ duos artic.
Primus articulus de natura predestinationis.
Secundus articulus quomodo ille homo sit predestinatus: habet duas opiniones.
¶ Quarta questio: an intellectus quo xp̄s ē hō vel factus homo sit pura potētia hꝫ. 3. opiniōes
Prima opinio: ꝙ intellectus possibilis est pura potentia sicut materia prima.
Secunda opinio ꝙ est quidam actus passiuus ꝛ actiuus respectu diuersorum.
Tertia opinio: ꝙ est quidā act⁹: sed pure passiu⁹.

Octaua distinctio de natiuitate ꝛ filiatione xp̄i habet duas questiones.
¶ Prima questio: vtrum in xp̄o sint plures natiuitates. hꝫ duas opini.
Prima opinio qd sit nasci: ꝛ cuius: ꝛ ꝙ in xp̄o sūt due natiuitates. sꝫ nō bis natus.
Secunda opinio inquirit de his ꝛ ꝯcludit ꝙ xp̄o conuenit nasci bis.
¶ Secunda questio: vtrum in xp̄o sint due filiationes: habet quinq; opiniones.
Primus articulus de his que premittit de multitudine fundamenti ꝛ subiecti relatiōis.
Prima opinio thome: ꝙ in xp̄o ē tm̄ vna filiatio realis.
Secunda opinio: ꝙ i xp̄o sūt due filiatōes reales
Tertia opinio: ꝙ vt est relatio sunt due vt proprietas personalis est vna.
Quarta opinio ꝙ sūt due relationes reales: sed vna res.
Quinta opinio sustinet primā thome. declarans tres articulos cum instantiis.

Nona distinctio de latria et dulia: habet duas questiones.
¶ Prima q̄o de latria hꝫ tres artic.
Primus articulus quid sit latria. qꝛ est virtus moralis annexa iusticie.
Secūdus articulus de qbus sit materialiter qꝛ de bonis aīe ꝛ corporis nichilominus beat' tudo est in actu intellectus.
Tertius articulus cui debeatur latria. habet 3. opiniones.
¶ Secunda questio de dulia. hꝫ duos articulos
Primus de dulia ꝛ yperdulia quid sint ꝛ quibus exhibende.
Secundus articulus: an esse apphensum sit de per se obiecto latrie vel voluntatꝭ hꝫ. 3. opiōes
Prima opinio ꝙ esse apphensuꝫ est per se ratio formalis obiecti appetibilis
Secunda opinio contraria ꝙ non cadit in per se obiecto voluntatis cognitio.
Tertia opinio media: ꝙ cognitio per se requirit: ꝛ sed non est formale in obiecto nisi in moralibus

Decima distinctio de personalitate xp̄i/ habet vnam questionem.
¶ Est autem hec questio. vtrum xp̄s sm̄ ꝙ homo sit persona. et habet duas opiniones.
Prima opinio habet tres articulos de reduplicatione: adoptione: predestinatione
Secunda opinio de reduplicatione et p̄destinatione: ꝛ de obiecto voluntatis: ꝛ intellectus quid sint: et vtrum differant re vel ratione.

Undecima distinctio habet vnam questionem tm̄.
¶ Utrū scꝫ christ⁹ possit dici creatura ꝛ habet tres opiniones.
Prima opinio thome ꝙ christus non est simpliciter creatura cum declaratiōibus.
Secunda opinio: ꝙ xp̄s potest dici simpliciter creatura.
Tertia opinio: ꝙ xp̄s nec est creatus nec creatura simpliciter: licet sit creator simpliciter.

Duodecima distinctio de inceptione ꝛ peccabilitate xp̄i: hꝫ duas q̄stiones
¶ Prima questio: vtrū xp̄s cepit esse habet duos articulos.
Primus articul⁹: ꝙ xp̄s debuit assumere talem naturam de tali: ꝛ hoc modo.
Secundus articulus: an xp̄s cepit esse hꝫ quattuor opiniones. Verior ꝙ non cepit esse simpliciter sed cepit esse homo.

in xp̃o semp fuerit cõformis diue: hꝫ.3. articlos
Primꝰ ar. ꝙ i xp̃o p̃ter volũtatẽ diuinã fuit hũana
Secundꝰ articls ꝙ cũ istis duabꝰ (propter
fuit i xp̃o volũtas sensitiua.
Tertiꝰ articulus de cõformitate istaꝝ voluntatũ
adinuicem hꝫ tres opiniones.
¶ Secũda q̃o de oĩõe xp̃i: habet duos articulos
Primꝰ de oĩõe xp̃i hꝫ ꝙ ei ↄueiebat ⁊ quõ fuit ex
Secũdꝰ. quõ aia ↄiũcta itelligat vit (audita
Decimaoctaua distinctio de merito xp̃i: habet tres questiones.
¶ Prima q̃o vtrũ liberũ arbitriũ quo meruit sit
potẽtia vel habitus habet tres articulos.
Primꝰ arti. an liberũ arbitriũ sit potẽtia. Scõs
ar. an libertas volũtat; sit ꝓꝰ respectu actꝰ eliciti
Tertiꝰ arti. an potẽtia pure passiua possit eẽ libera.
¶ Scõs q̃õ an xp̃s meruit i istãti sue ↄceptionis
hꝫ.iiij. arti. Primꝰ ar. ẽ de actõe xp̃i q̃tũ ad plurali
tatẽ ⁊ ꝓprietatẽ ⁊ q̃lit est suppositũ humanum.
Scõs arti. de merito xp̃i q̃tũ ad ꝑncipiũ ⁊ ꝑfcĩm
Tertiꝰ ar. de merito passiõis qd ⁊ q̃bꝰ ꝑ eã meruit
Decimanona distic. de merito passionis habꝫ
duas q̃stiões. ¶ Prima vtrũ ꝑ passionem
xp̃i sumus liberati a pctõ habet tres articulos.
Primꝰ articulꝰ quõ ꝑ passionem tollat culpa ⁊ ꝙ
gr̃a nõ opponit culpe formalr sicut hitꝰ ꝑuatiõi
Secundꝰ articulꝰ de liberatiõe ꝑ passionẽ quo ad
penã quo ad sufficientiã. Tertiꝰ arti. ꝙ ꝓpt hoc
xp̃s est redẽptor et mediator ſm humanitatem.
¶ Secũda questio vtrũ in xp̃o fuit idẽ actꝰ volũ
tatis meritum ⁊ premium habet tres articulos
Primꝰ arti. ꝙ actꝰ nãlis ⁊ moralis trãsiẽs ipetꝰ il
licitꝰ sunt eiusdẽ spẽi. Scõs arti. ꝙ actꝰ vie sup
naturalis ſcõm tres virtutes theologicas non
differt specie a naturali.
Tertiꝰ ar. ꝙ meritũ ⁊ p̃miũ differũt tpe spẽ ⁊ nũero
Vicesima distinc. de satisfactiõe xp̃i hꝫ.2.q.
¶ Prima q̃õ vtrum nã hũana debuit reparari
ꝑ satisfactionẽ hꝫ.2. opiones. Prima opio ꝙ sic
debuit reparari debito ↄgruitatis nõ obligatiõis.
Scõa opio addit ꝙ satisfactõ debuit fieri ꝑ mortẽ
¶ Secunda questio vtrum pura creatura (xp̃i.
potuit satisfacere habet duas opiniones.
Prima opinio ꝙ satisfacere cõdigne nec xp̃s ſm
homo potuit: congrue autẽ purus homo potuit
Secũda opinio cõtraria ꝙ supposita gr̃a ꝑ pctõ
suo quilibet ꝑ atq; xp̃s tñ potuit satisfacere.
Vicesimaprima distic. de morte xp̃i. habꝫ 4.q.
¶ Prima questio an diuinitas in morte fuit
separata ab anima vel carne habet.3. articulos.
Primꝰ articulꝰ de sepatiõe diuinitat; ab hũanitate.
Scõs arti. de sepatiõe diuinitatis ab aia ꝙ nõ fuit
Tertius articulꝰ ꝙ nõ fuit separata a carne et an
xp̃s possit dici aĩal vel animatus.
¶ Secũda questio an humanitate derelicta fuerit ab ea subsistere habet duas opiniones.
Prima opinio ꝙ esse differt ab essentia nõ autem
fluit ab ea sed inducitur ab extra.
Scõa opio ꝙ eẽ dn̄t ab eẽna ꝙ fluit nãlit ab itra.
Tertia q̃õ vtꝝ corpꝰ xp̃i fuit putrefactũ hꝫ.2. arti.
Primꝰ ꝙ sit putrefactio ⁊ ꝙ corpꝰ xp̃i nõ fuit pu
trefactũ sed putrefactibile.
Secũdus articulꝰ de causa incorruptionis ꝑ natu
rã vel miraculũ nouũ vel ãtiquũ hꝫ.4. opiones
¶ Quarta q̃stio vtrũ corpꝰ xp̃i viuũ ⁊ mortuum
fuit idem numero. habet tres articulos

Primꝰ arti. vtꝝ corpꝰ xp̃i viuũ ⁊ mortuũ fuit idem
nũero. hꝫ.4. opiones. Scõs vtꝝ corpꝰ xp̃i ⁊ pe
tri mortuũ sit vniuoce dn̄r hꝫ.iiij. opi. Tertiꝰ ar.
ꝙ i xp̃o hoie n̄fuerũt ples forme ⁊ solutões ad ↄria
Vicesima.2. dis. de triduo mort; xp̃i habꝫ.5.q.
¶ Pria vtꝝ xp̃s i triduo fuit hõ habꝫ 5. opi.
Pria opio mgr̃i ⁊ hug. ꝙ xp̃s i triduo fuit verꝰ hõ
Secũda opinio ꝙ fuit homo q: forma est tota es
sentia rei naturalis ⁊ materia nichil.
Tertia opinio ꝙ fuit hõ materialiter nõ formalr
Quarta opinio ꝙ xp̃s mortuus nõ fuit homo li
cet forte mortuo fortes sit homo.
Quinta opi. cõfirmat q̃rtã addẽs ꝙ ille fuit hõ in
¶ Secũda q̃stio vtrũ corpꝰ xp̃i potuit (triduo.
i cõseruari sine esse habet tres opiniones.
Pria opio ponẽtiũ possibile obiuũ ab eẽno realr
Scõa opio hẽr. ponẽt; eẽnas eẽnas. (extra deũ.
Tertia opi. ꝙ eẽna p̃t creari ⁊ ↄseruari sine eẽ itrise
coꝰ ⁊ mũ dũ tñ cũ forã iformãte ⁊ eẽ supposĩtãte.
¶ Tertia q̃õ de descẽsu ad iferos hꝫ.2. articulos
Primꝰ an totꝰ xp̃s fuit in sepulcro ⁊ totꝰ in iferno
Tertius articulꝰ de descẽsu aie ad inferna quo ad
effectum presentiam ⁊ ad quid.
¶ Quarta q̃õ de resurrectione xp̃i hꝫ tres arti.
Primus articulꝰ de resurrectione quo ad conue
nientiam et diem ⁊ de hĩs qui cũ eo surrexerũt.
Secũdꝰ articulꝰ de ꝓbatione resurrectionis quo
ad cõuenientiã ⁊ sufficientiã et probabilitatem.
Tertiꝰ articulꝰ quõ xp̃s sit vbiq; homo.
¶ Quinta q̃stio de ascẽsiõe xp̃i hꝫ tres articulos
Primꝰ an ascẽsio xp̃i fuit ↄueniẽs et ſm quam na
turam/et an sup omnes celos fuerit.
Scõs articulꝰ an idẽ accñs possit esse in diuersis
subis q: sit nõ ſꝫ successiue diua ꝟtute nõ natura
Tertiꝰ arti. an duo accñа nũero dn̄s possint eẽ sit
Vicesima.3. dis. de habitibꝰ habꝫ.5. questiones
¶ Pria q̃õ de necessitate hituũ habꝫ.5. opi.
Prima opinio qd est habitus/⁊ ꝓpter quid/et ꝙ
est modus rei ⁊ non res.
Scõa opio ꝙ hitꝰ ẽ res absoluta ꝑfcõr q̃ potẽtia
Tertia opinio ꝙ actus non differt re absoluta ab
Quarta opio ꝙ habitꝰ nõ est (hitu nec potentia.
modus respectiuꝰ nec absolutꝰ ſꝫ res abso. distictra
Quita opio ꝙ hitꝰ nõ ẽ modꝰ rei tñ ſꝫ res absolu
¶ Secũda q̃o vtrũ hitus faciat ad ſbãm (ta ꝑ se.
actꝰ aut ad modum tñ: hꝫ quattuor opiniones.
Prima opio ꝙ actꝰ ⁊ modꝰ sũt ab hitu ⁊ potentia
ſꝫ approꝑat cãlitas eẽne põe cãlitas mõi hitui.
¶ Scõa opio ꝙ potẽtia sola est causa actꝰ quo ad
i essentiã. habitus vero quo ad modum tñ.
Tertia opinio ꝙ modus potentie est ab habitu. ſꝫ
modus actus est a potentia sicut a substantia.
Quarta opinio ꝙ habitus per se facit ad intẽsio
nẽ: ⁊ ꝙ est ↄcors rõi ⁊ facilitas sit mõi põe ⁊ actꝰ
¶ Tertia q̃o vtrũ theologice ꝟtutes preter poli
ticas sint necessarie: habet tres opiniones.
Prima opinio ꝙ theologice sũt necessarie. q̃ ⁊ q̃r
sint necessarie et quõ distinguãtur ab acq̃sitis.
Scõa opio ꝙ est in nobis fides acq̃sita quã expi
mur ⁊ ifusa: cuiꝰ obm̃ est p̃ma veritas reuelata.
Tertia opinio Scoti ponẽtis fidẽ infusam aliter
necessariam ⁊ propter aliud.
¶ Quarta q̃o vtru fides sit virtus: ⁊ hꝫ.3. articu.
1ꝰ ar. ꝙ fides ẽ ꝟtꝰ ifusa ñ ꝑfcã ⁊ tꝰ nisi cũ caritate.
2ꝰ art. de tribꝰ actibꝰ fidei ⁊ ꝙ fides ifusa ẽ certior
ci a certitudie adhesiõis ⁊ ifallibilitat; ⁊ simplr

3ᵘˢ ar. ꝙ fides for͂ata caritate ⁊ ē vna numero fides
for͂ata ⁊ iformis nec ē i hereticis nec d̄ olbᵘˢ iꝫ a pñ
¶ Quinta q̄o vtrū oīm virtutū theo (cipio fuit
logicarum si ī idē obm̄ habet tres articulos
Primᵘˢ ar. ꝙ pōe hitᵘˢ ⁊ passiōes ñ subordiata hn̄t
diuersa obā: ⁊ silr itellectᵘˢ ⁊ sēsus iꝫ hēant ordinē
Secundᵘˢ ar. ꝙ ordinata inter se eēntialiṫ hn̄t idē
formale obm̄ sicut ē mā appetitᵘˢ desideriū/amor/
fides caritas opinio scientia.
Tertius ar. opio ꝙ caritas fides opio scia. Itez
scia et pp q̄d nō habent idē formale obiectum.

Uicesima quarta distictio de fide hꝫ. 3. q̄oes
¶ Pria q̄o vtrū deᵘˢ sit obm̄ fidei: hꝫ. 2. op̄.
Pria opio ꝙ obm̄ de quo ē deᵘˢ obm̄ q̄d ē cōplexū
rō aūt formalis nō ē visum sed actualitas diuia
Secūda opio. ꝙ fides ⁊ opio distinguūtur penes
mediū cū formidīe ⁊ sine nō mediū q̄d ē auctori
tas vel rō/ ⁊ ꝙ deᵘˢ sp̄ ē obm̄/ ⁊ obm̄ fidei ifuse sub
rōe deitatis ex pte sua ⁊ reuelantis ex pte nostra
¶ Scd̄a q̄o vtrum fidei pt subesse falsum hꝫ. 4. art.
Primᵘˢ arti. ꝙ fidei ⁊ spei ifusis nō pt subesse falsū
Scd̄s arti. q̄d ē hitᵘˢ ⁊ quō distinguit̄ a p̄dicamen
to ⁊ postpredicamento ⁊ alijs specieb̄ qualitatis.
Tertiᵘˢ arti. quō hītᵘˢ dr̄ a potētia ⁊ i q̄bᵘˢ ⁊ quō dr̄
Quartᵘˢ quō vtᵘˢ ē hitᵘˢ opatiuᵘˢ ⁊ vtᵘˢ bōa (a dispōe
na ē pfectio potētie rōal̄ p essētiā vl pticipatiōez
¶ Tertia q̄o vtrū rō p fide minuat meritū fidei
hꝫ. iiij. art. Primᵘˢ an credere aliq̄d supra rōnē sit
meritoriū hꝫ. 4. cōclusiōes. Pria ꝯclo sit de rōe
meriti ⁊ q̄d sit actᵘˢ liber ⁊ bonᵘˢ. Scd̄a ꝯclo ꝙ cre
dere nō soiū ē liberū sꝫ recte rōi cōsonū. Tertia
cōclo ꝙ ecclīam nō decipi rō sumit ex miraculis
et q̄busdā apparētibᵘˢ. Quarta ꝯclo ꝙ credere ē
meritoriū supposita caritate. Scd̄s art. vtrum rō
p vel ꝯtra fidē minuat meritū hꝫ tres ꝯclusiōes
Pria ꝯclo ꝙ rō ꝯtra fidē auget meritū manēte eq̄
li firmitate. Scd̄a ꝯclo ꝙ rō demōstratia p fide
tollit meritū ⁊ necessitatē fidei. Tertia ꝯclo ꝙ rō
psuasiua p fide nō tollit nec minuit meritū. Ter
tiᵘˢ arti. an ad vnū actū ꝯcurrāt duo hitᵘˢ hꝫ. 3. ꝯcl.
Pria ꝯclo ꝙ ad vnū actū eliciēdū ⁊ ipādū pñt cō
currere plēs hitᵘˢ itellectuales morales acq̄siti ⁊
ifusi. Scd̄a ꝯclusio correlaria ꝙ actio trāsiēs nō
est in agente subiectiue. Tertia cōclusio ꝙ scien
tie specie differunt phisica non logica.

Uicesima. 5. distinctio de fide hꝫ. 4. q̄stiōes.
¶ Pria q̄o d̄ necessitate fidei ifuse hꝫ 2. ar.
Primᵘˢ art. de necessitate fidei explicite hꝫ. iiij. cō.
Prima ꝯclusio ꝙ implicitū ⁊ explicitū distinguū
tur dupl̄r. Uno modo sicut cognitio in habitu ⁊
actu. Alio mō sicut cognitio in vl̄i ⁊ particulari
Scd̄a ꝯclo ꝙ adulto sp necesse fuit credere aliq̄d
explicite vtroq3 mō. s. i actu ⁊ i aliq̄ arti. speciali.
Tertia cōclo ꝙ i speciali maiores q̄dē tenēt scire
⁊ defēdere/medij ⁊ oēs infimi cōes articulos.
Scd̄s arti. de simbolis hꝫ. iiij. ꝯclusiōes. Prima
ꝯclo de diffinitiōe articli s̄ꝫ richardū. Scd̄a ꝯclo
q̄d est symbolum ⁊ q̄ vtilitas ⁊ necessitas ipsius.
Tertia ꝯclo de distic. articulorum i symbolo dupl̄r.
¶ Scd̄a q̄o an fides infusa sufficiat sine acq̄sita
hꝫ tres opi. Prima ꝙ fides infusa sufficit ad actū
sine acq̄sita. Scd̄a opio ꝯtraria ꝙ fides infusa so
la pt efficere actū credēdi. Tertia opio media. hꝫ
3. ꝯclones. Pria ꝯclo ꝙ fides ifusa nō pōt exire i
actū credēdi nisi ip̄m credibile sibi ab aliq̄ ppōat
Scd̄a ꝙ p fidē q̄ nō est vtᵘˢ theologica pōt exire i
actū explicitū. Tertia cōclo ꝙ p fidē q̄ ē vtᵘˢ theo
logica potest exire in actum implicitum.
¶ Tertia q̄o vtrum credere dr̄ata pō ⁊ spē hꝫ. 3. op̄.
Pria opio ꝙ pō ⁊ spēs dr̄nt ab actu sicut pricipia
manētia ab effectu trāsēūte. Scd̄a opi. ꝙ actᵘˢ se
cūdᵘˢ nō est for͂a differēs a potētia re absoluta.
Tertia opi. ꝙ actᵘˢ nō ē a spē nec ab obō sꝫ a deo ꝯ
¶ Quarta q̄o vtrum repugnet fidei aliq̄d ꝯplexū
esse creatū ⁊ cū h̄ necessariū hꝫ duas opi. Prima
opio ꝙ nullū ꝯplexū necessarū hꝫ cām effectiuā
Scd̄a opi. hꝫ. 4. ꝯclu.. Pria ꝙ ꝯplexa hn̄t eodez
mō cām sicut sui t̄mini icōplexi. Scd̄a ꝯclu. quō
icōplexa hn̄t cām. q̄ꝫ ipossibilia ⁊ icreata nō hn̄t
cām nec creata q̄ ad possibilitatē sed q̄ ad actum.
Tertia ꝯclo q̄lē necessitatē hn̄t ꝯplexa necessaria
q̄ꝫ vel absolutā sicut diuina vel solū necessitatē
ꝯnexiōis ⁊ ex suppositione sicut creata.
Quarta conclusio ꝙ fidei repugnat esse creatum
necessarium absolute non conditionate.

Uicesima. 6. dis. de spe hꝫ tres q̄stiones.
¶ Pria q̄o vtrū spes sit vtᵘˢ hꝫ duas opi.
Pria opio hꝫ tres arti. Primᵘˢ arti. q̄t modis dr̄
spes ⁊ q̄stiōne accipiat̄ ⁊ q̄d ē spes put ē vtᵘˢ the
Scd̄s arti. q̄ spes est vtᵘˢ large accipiē (ologica.
do nomē vtutis. Tertiᵘˢ articulᵘˢ quō spes hꝫ certi
tudinē ⁊ vtᵘˢ ē certior oī arte. Scd̄a opi. hꝫ. 3. ꝯclu.
Prima ꝙ spes ē virtus proprie dicta.
Scd̄a cōclo ꝙ spes sic vtreᵘˢ ē necessaria ad salutē
3. ꝯᵘˢ. ꝙ spes p alijs virtutibᵘˢ hꝫ certitudinē spālē.
¶ Scd̄a q̄o: vtrū spes virtᵘˢ theolo. hꝫ. 2. opiones
Pria opi. hꝫ. 3. ꝯcl. Pria ꝙ spes est vtᵘˢ theologi
ca ⁊ quō ab alijs distiguat̄ ex subiecto et obiecto.
Scd̄s ꝯcl. de ordie vtutū theologicarum adiuicē q̄ꝫ
sc sit q̄ pe sꝫ nā p̄io ē fides/ scd̄o spes/ t̄cio caritas
Tertia ꝯclo i q̄bᵘˢ sit spes. q̄ꝫ i solis viatoribᵘˢ quo
ad actū ⁊ hitū/ i dānatis q̄ ad neutrū/ i btīs forte
Secūda opinio hꝫ duos articulos. (q̄ ad hitū.
Primᵘˢ arti. ꝙ spes ē vtᵘˢ theologica distincta ab
Scd̄s arti. ꝙ spes nō ē (alijs ⁊ media iter illas.
aliq̄ mō in beatis nec dānatis pena sensus vel dā
ni: sꝫ pōt eē in oibᵘˢ alijs quo ad habitum et actū.
¶ Tertia q̄stio vtrū vtutes theologice distiguā
tur seip̄is si nō distiguerent obis hꝫ. 4. articulos.
Primᵘˢ art. vñ hꝫ aliq̄d distigui ab alio hꝫ. 3. ꝯcl.
Pria ꝯclu. ꝙ res distiguūt̄ intrīsece vel se tota si
Scd̄a ꝯclu. ꝙ res extrīsece (est simplex vel for͂a.
distiguūt̄ p efficiēs et finē. Tertia ꝯclu. ꝙ pter ef
ficiēs ⁊ finē res distiguūt̄ extrīsece p materiā i q̄
Scd̄s art. ex q̄ mō pōe distiguūt̄ p obā hꝫ. 2. opi.
Pria opi. hꝫ. 4. ꝯclu. Pria ꝙ potētie ⁊ actᵘˢ nō di
stinguunt̄ p obiecta intrinsece sed extrinsece.
Scd̄a cōclu. ꝙ pōe passiue distiguūt̄ p actus sicut
p fines q̄bᵘˢ. Tertia cōclu. ꝙ actᵘˢ distiguūt̄ p obā
sicut p̄ncipia effectiua ⁊ terminos extrinsecos.
Quarta cōclu. ꝙ pōe vt passiue distiguūt̄ p obā si
cut p motiua sua vt aūt sūt eorum t̄mini sicut p fines
gr̄a cuiᵘˢ. Scd̄a opio hꝫ. 4. ꝯclu. Pria. ꝙ potētie
distiguūt̄ extrīsece p obā vel ordinē actualē sꝫ in
trīsece p aptitudiāle. Scd̄a cōclu. ꝙ pōe itellectᵘˢ
⁊ volūtatis distiguūt̄ obis sicut motis effectis sm̄
acᵘˢ eorum ppiᵘˢ effectᵘˢ. Tertia cōclu. ꝙ pōe ale tā
actiue q̄ passiue distinguūt̄ p actus sicut p fines.
Quarta ꝯcl. ꝙ obm̄ nō ē finis gr̄a cuiᵘˢ p̄ncipalis
potētie cognitiue nisi ille q̄ ē simpl̄r finis oim̄ sꝫ i
sensu pō ⁊ obm̄ sūt pp actū. Tertiᵘˢ arti. quō distin
guūt̄ obā intellectᵘˢ et volūtatis hꝫ. 6. ꝯclusiōes.
Pria ꝯclo ꝙ obm̄ itellectᵘˢ ꝯiūcti ē nā sensibilis.
Scd̄a ꝯclo ꝙ obm̄ formale ⁊ p̄ncipale volūtatis ē

bonū volēt; vl'ei⁹ q̄ ē alteri ipe vel plusq̄ ipe.
Tertia ɔclō ꝙ eē cognitū icludit i obō appetitus
aial.e q̄ vt ſlā. Quarta ɔclō ꝙ obā itellect⁹ ꝛ vo
lūtat; diffit ſm rōe; ꝙ veꝝ ē de obō pmo nō de i-
mediato obō cognito ꝛ amato q: illō ē idē re ꝛ rōe
Quinta conclusio ꝙ obiectum intellectus differt
ſm rē ab obiecto voluntatis sicut supi⁹ ab iferio-
ri/ꝙ verū ē ſilr de obō pmo simplicit. Sexta ɔclō
ꝙ diffit realit' sicut totū ꝛ ps. q: obm̄ volūtatis est
bonū cognitū obm̄ aūt itellect⁹ ē bonū qd̄ cōseqt'
cognitionē pma ps ē ſlā. Quart⁹ articul⁹ sublata
distictiōe fo'ali obōꝝ māeret distictio pōꝝ hz
4. cōclu. Pma ꝙ fo'alit' ꝛ itrisece manerēt potē
tie distīcte remota distictōe obōꝝ. Scda cōclu. ꝙ
remota distictiōe rōis obōꝝ nō tollit' cātiue disti
ctio pōꝝ. Tertia cō. ꝙ tolleret' cōsecutiue distictio
pōꝝ si nō eēt distictio rōnis obōꝝ Quarta cō. ꝙ
sublata distictōe f'ali obōꝝ māeret f'alis distictio
pōꝝ. Quit⁹ art. de duobꝫ hz nōbiles tres ɔclu.
Pma cō. ꝙ oia bō nō cadūt p se sub obō volūtat;
ſ; sub obō itellect⁹ Scda cō. ꝙ nō sicē essentialis
ordo sēsus ad itellectm̄ sicut itellect⁹ ad volūtatē;
Tertia cō. ꝙ obm̄ nō se hz ad pōm sicut efficiens
nec sicut pfectio fo'alis ſ; sicut mouēs ꝛ pficiens
effectiue suum mobile proprium.

Ticesima. 7. dis. de amore dei hz. 3. q. Prima
qō vt ꝝ amor sit pricipal' passio hz tres art.
Prim⁹ arti. vtrū sit passio habet 4. cōclusiones.
Pma ɔ° ꝙ odī ē pma passio ꝛ affectio respcū mali
2. ɔ° ꝙ ē poꝛ ſ; rōe; respcū ēt illaꝝ q̄ st respcū bōi
3. ɔ° ꝙ ē ēt poꝛ ſ; rē ꝛ diñs a desiderio ꝛ delectōe
4. ɔ° ꝙ amor nō ē ɔpletoꝝ ꝛ pfectoꝝ passio. ſ; iste
quattuor gaudiū ꝛ tristicia. spes ꝛ timor
Secundus ar. ꝙ amicicia sit virtus: hz. 2. opiōes
Prima opio ꝙ amicicia est virtus ꝛ cū ptute alia
ab aicabilitate de necessariis ad gūatōs aicicie
2. her. iprobat dicta pme opiōis. ſ; tenet ɔclōem.
Tertius ar. vtrū de⁹ possit sibi ifundere caritatem
ꝛ itēdere hz. 2. op. Prima opinio hz. 3. ɔclusiōes.
Pma ɔ° ꝙ de⁹ pt sibi caritatē ifundere ꝛ augere. i.
caritatē itari intēiā ifundere. Scda ɔ° ꝙ nō pōt
sibi infundere ꝛ augere. i. si remissā ꝛ itēsā facere
Tertia cōclō ꝙ si fo'a itēsa ꝛ remissa dfut nūero
ipossibil' ē itēsio ꝛ reissio. Scda opi. iqrit an ca-
ritas hēat eē in fieri hz. iiij. ɔcl. Pma ɔclō ꝙ tria
sūt gña fo'aꝝ. qdā in qb⁹ mot⁹/alie q̄ sūt t'mini
mot⁹ extrīseci/tertie q̄ nec sūt t'mini itrīseci nec ex
trīseci. Scda ɔcl'. ꝙ caritas hz fieri ꝛ ɔſuari nō
p motū ſ; p simplicē emācipatiōnē. Tertia ɔcl'.
ꝙ caritas nō hz eē nec augeri i fieri put dicit suc
cessionē: ſ; put dicit nūc pmo eē sic icipit p fieri
ꝛ put dicit ɔtinuā depēdētiā a sua cā imediata/
Scda qō vtꝝ dilectio dei ha (sic hz eē i fieri.
beat modū hz. iiij. arti. Prim⁹ ar. de mō diligēdi
hz. 2. opi. Pma opio ꝙ dilectio dei hz duplicem
modū. s. illū q̄ ē ſm limitatiōnē eēne ꝛ dētmina
tionē circūstātie nō aūt tētiū q̄ ē ſm pportionē;
mediū ad supfluū ꝛ diminutū. Scda opi. hz. 3. cō
clusiōes. Pma ɔcl'. ꝙ dilectio dei hz pmū modū
actu nō aptitudie. Scda ɔclō. ꝙ dilectio carita
tis creata hz modū scōm de circūstātia p loco ꝛ
Tertia ɔcl. ꝙ ptutes theolo. ñ hñt supfluū (tpe.
respectu pūcipal' obi nec alia pt⁹ i eēna act⁹ p se.
Scda ar. an de⁹ amet' imediati⁹ q̄ cogñscat' hz. 4
ɔclu. Pma. ꝙ volūtas imediati⁹ amat iq̄tū sine
discursu vult ꝙ itellect⁹ discurrēdo iudicat amā-
dū. Scda ɔcl. ꝙ volūtas nō amat i se qd̄ itellect⁹

nō cogñscit in se nec aliquā rē vl' rōnē amat nisi eo
mō q̄ cogñscit'. Tertia ɔclu. ꝙ de⁹ eq̄ mediate cog-
scit' sicut amat'. Quarta cō. de pbo hug. dilectio
inter ac sit ꝛ cognitio forte stat.
Terti⁹ arti. an dilectio meritoria reqrat spālē mo
tionē hz. 2. opi. Pma opio ꝙ hñs caritatē nō pt
elicere actū meritoriū sine noua ꝛ spāli iflūētia
Scda opio ꝙ ad merēdū absolute nō est necessa-
Tertia qō vtꝝ mo (ria: ſ; ad firmit' pseue: ādū
dus diligēdi deū possit in via ɔpleri hz tres arti.
Prim⁹ art. de hoc qd̄ pncipalit' qrit hz duas opi.
Pma opio hz. iiij. ɔclōnes. Pma ɔclu. de itellectu
illi⁹ mādati Dilige dñs deū tuū q̄ ad illa q̄tuor.
Scda ɔclō quō illō pceptū diuersimode iplet' in
statu grē inocētie ꝛ nature corrupte. Tertia ɔcl'.
quō de⁹ pōt totaliter amari nō hic sed in patria
Scda opio hz. 3. arti. Prim⁹ quō dilectio dei itel
ligit' pcipit' ɔsulit' ꝛ pmittit'. Scda art. an aucta
caritate augeat' ei⁹ capacitas hz. 3. cōclusiones.
Pma ꝙ duplex ē capacitas fo'e i mā accñalis et
eēnalis. Scda cō. ꝙ silr in volūtate ꝛ pma ē eēna
ei⁹ imutabil'/scda approꝑatio accñtalis. Tertia
ɔclu. ꝙ de lege cōi aucta caritate auget' capaci-
tas scda. Terti⁹ arti. vtrū caritas eleuet itelle-
ctū ad supnālit' cognoscēdū hz. 4. ɔclusiones.
Pma ꝙ caritas nō eleuat itellectū fo'alit' ſ; mo
tiue q̄ ad exercitiū. Scda ɔclu. ꝙ eleuat itellectū
ad hoc ꝙ hēat actū meritoriū. Tertia ɔcl'. ꝙ ele
uat coexigēdo fidē i eo. Quarta ɔcl'. ꝙ beitudo i-
cludit eēnalr actū vtrusq; pōe ſ; pncipalr itellect⁹

Ticesima. 8. di. de obō caritatis hz. 3. qōnes
Pma qō vtrū oia sint ex caritate diligenda
hz. 3. art. Prim⁹ q̄ sint ex caritate diligēda ꝛ q̄ nō
hz. 2. opi. Pma hz. 3. cōclu. Pma ꝙ amor amicicie
ꝛ ɔcupie sint vn⁹ act⁹. Scda ɔ° ꝙ caritas nō est ad
creaturas irrōnales. Tertia ɔclō ꝙ caritas nō est
ad dānatos hoīes ꝛ demōes. Scda opio hz. 3. cō
clusiones. Pma de diligēdis amicicia ſm illa q̄t-
tuor aug. ſ; xpi hūanitatē pl⁹ q̄ nos obiue: sed du
biū an itēsiue. Scda ɔ° de ɔcupitis ex caritate: q:
pmo bona pfie/scdo ptutes/tertio cetera emanāt ꝛ
odiūt' ſ; ꝙ ad illa expediūt vl' ipediūt. Tertia ɔ°
neutro mō ex caritate diligēdi sunt: q: cū pter dā
natos oēs alij sint ex caritate diligēdi dānati pē-
sensus nullo mō sed pmi ex amicicia nāli. Scda
art. vtꝝ caritas itēsa ꝛ reissa sit vna hz. 3. cō. Pma
ꝙ itēsū ꝛ remissū put sūt i fluxu st eadē fo'a nūero.
Tertia ɔ° ꝙ fo'a q̄ ē i t'mio a q̄ ꝛ ad quē itēsiōis ꝛ
remissiōis ē eadē nūero realit' cū fo'a q̄ ē i fluxu
dū itēdit' ꝛ remittit'. Tertia ɔ° ꝙ t'min⁹ q̄ ad quē i
motu intensi ꝛ remissi sunt idē re numerali.
Terti⁹ arti. vtꝝ ad diuersitatē itēsi ꝛ remissi seqt'
ifinitas medioꝝ actual' iplicat. 3. cōclu. Pma ꝙ si
itēsū ꝛ remissū re differrēt vl' alteratio esset instā
tanea in q̄libet essent infinite forme sibi actu suc-
cedētes. Scda ɔclusio ꝙ i alteratiōe ē duplex ɔti
nuitas vna ſ; extēsionē sbi cui⁹ ptes successiue al
terāt'/alia p se ſm distbilitatē fo'e ꝛ vtraq; ad sui
ɔtinuitatē reqrit aliqd de pma fo'a manere cū. 2.
Tertia ɔclō ꝙ aliqd pō i alio dr duplr. vno mō sic
ꝙ nihil actualitati; hēat i ipo vt calor i aq̄ frigi-
da. scdo mō sic ꝙ nō hz actū ppū ꝛ distinctū ſ; cō
Scda qō vtrū hō ex (muniē sicut ptes i toto.
caritate debeat diligere seipm hz tres articulos
Prim⁹ articl's de hꝫ ꝙ pricipalr qrit' hz. 3. ɔclōnes
Prima ꝙ licet ad seipm nō sit amicicia ppter ſ;
aliqd mal⁹: ē tñ caritas magis ad se q̄ ad alterū

Scđa ꝯclo ꝙ 4. sūt q̄ ex caritate sunt diligenda supra nos/ nos ifra iuxta
Tertia conclo ꝙ ꝓprie sunt tm̄ tria deus nos ⁊ ꝓximus: sed dilectio sui ⁊ proximi equaliter diuiditur in corpus et animam.
¶ Secundus articulus an caritas eliciat actus diligendi habet tres conclusiones.
Pria ꝯclo ꝙ habit⁹ dispōit actiue vł passiue sicut sua potētia elicit vel imperat actiue vel passiue.
Scđa ꝯclo ꝙ hit⁹ acq̄siti nō sunt necessarij ꝓpt̄ actū ſʒ ꝑ modū ſʒ habitus supnāles sic. q2 sine caritate act⁹ meritorius non potest haberi. nec faciliter nec quomodolibet aliter
Tertia ꝯclo ꝙ q̄ pl⁹ sciūt de deo ⁊ ꝟtutib⁹ speculatiue nō pl⁹ diligūt deū nec sūt mag; ꝟtuosi ex hoc
¶ Terti⁹ articulus vtrum idem habitus eliciat actum meritoriuʒ ⁊ beatificū hʒ tres ꝯclusiōes
Pria ꝯclo ꝙ idē hit⁹ pōt elicere actū btificū ⁊ meritoriū q̄ aliqs merek alteri vł sibi aliō q̄ȝ beatitudinē essentialem vt in christo non aūt illū quo sibi merek essentialem beatitudinem.
Scđa ꝯclo ꝙ dilectio dei i via ⁊ i p̄ria ē vni⁹ rōis
3. ꝯclo ꝙ sol⁹ hit⁹ luis glie elicit totā beatitudiem
¶ Tertia q̄o vtꝝ caritas possit dinui hʒ duos ar.
Prim⁹ ē de itellectu q̄stionis ⁊ hʒ.3. conclusiōes
Prima conclusio ꝙ caritas nō potest augeri nec minui ex parte obiectoꝝ.
Secunda conclusio ꝙ caritas ex parte subiecti. pōt augeri a deo effectiue ⁊ ex se meritorie ſʒ dubiū est vtrum possit diminui similiter.
Tertia cōclusio ꝙ absolute deus posset caritatē diminuere ⁊ ꝙ ꝑ pctm̄ mortale tolliꝭ ſʒ an ꝑ venia le demeritorie minuatur est dubium.
¶ Scđs articl's de h̄ qđ q̄riꝭ hʒ tres opiones.
Pria opio ꝙ pctm̄ veiale merek dinutiōeʒ caritatis
Scđa opio ꝙ ꝑ venialia caritas manē ⁊ mi (tis. nui nō pōt q̄ȝtum ad eēntiam ſm legem cōmūeʒ
Tertia opinio habet tres conclusiones.
Prima conclusio ꝙ caritas nō pōt remitti q̄ȝtum ad gradus in essentia nec in esse.
Secunda conclusio ꝙ caritas pōt diminui per culpā vel penā q̄ ad radicatiōeʒ q̄ē firmitas magis vel min⁹ ꝓpripte resistere tēptatiōi. Tertia ꝯclo ꝙ caritas pōt diminui q̄ȝtū ad feruorē act⁹ eliciti ⁊ ipati ꝑ dispōem derelictā ex venali vnus act⁹ aūt ē feruorē nō diminuit sed tollit

Uicesimanona distictio de ordie caritat; ⁊ gn̄alitate ipsius habet. 4. questiōes.
Pria q̄o vtꝝ i caritate sit ordo hʒ.3. ar.
Prim⁹ articl's de ordie caritatis i gn̄ali hʒ.5. cō.
Prima ꝯclo ꝙ caritas q̄ ad actū ꝯplacēdi i bono hito hʒ grad⁹ obiue. Scđa ꝯclo de velle desiderij respectu bōi hn̄di respectu creaturaꝝ obiue q2 sic nō hʒ ḡd⁹. Tertia ꝯclo ꝙ respectu dei nō ē desideriū q̄ ꝓut opratꝭ ei i creatā honor ⁊ hmōi qđ hʒ ḡdū. Quarta ꝯclo de ḡdu itēsi. q2 pl⁹ deū q̄ȝ nos ⁊ nos q̄ȝ ꝓximū. Quita ꝯclo ꝙ q̄lis ē ḡd⁹ i affectu talis ē i effctū ceter; parib⁹ Scđs articl's de obō ad mercedem hʒ quiqȝ ꝯclusiones.
Prima ꝯclo ꝙ merces nō ē finis merēt; nisi finis q̄ amātꝭ amore. Scđa ꝯclo ꝙ nō dʒ hēri respect⁹ ad mercedē. q. sit finis rei amore ꝯcupiscentie.
Tertia ꝯclo ꝙ nec merces dʒ eē finis amor; sic ꝙ sine eo nō diligeretꝭ. Quarta ꝯclo ꝙ pōt pōi fis sōr; sic tm̄ ꝙ sine h̄ diligeres. Quita ꝯclo ꝙ nec isto mō ſʒ hēre oclm̄ ad mercedem temporalem.

Terti⁹ art. an extranei meliores sint magis diligēdi. hʒ.5. ꝯclōes. Pria ꝙ q̄druplex ē amicicia ſm q̄druplicē cōionē vel cōicationē. Scđa ꝯclo ꝙ loquēdo de ḡdu boni voliti ꝯplacēdo q̄ae pl⁹ diligēdi sunt meliores desiderando equaliter
Tertia cōclusio ꝙ loquendo de gradu intensi pl⁹ diligendi sunt ꝓpinquores nobis licet min⁹ boni
Quarta ꝯclo ꝙ ſʒ amore nature ⁊ caritat; intēsi⁹ diligam⁹ amicos nō tm̄ maiora eis bōa optam⁹
Quita ꝯclo ꝙ de⁹ pl⁹ deligit simplr meliore ſm ꝑsonā no ſm p̄ntē iusticiā nisi q̄ ad actū ꝯplacētie
¶ Scđa qđ vtꝝ teneamur diligere deū pl⁹ q̄ȝ nos hʒ.5. opiones. Pria opio hʒ.5. ꝯclones. Prima cōclo cōis oib⁹ ꝙ de⁹ ꝓpe amatꝭ amore amicicie sed iꝓpe est obm̄ remotū amoris ꝯcupiscentie
Scđa ꝯclo ꝙ nāli dilectiōe hō diligit pl⁹ se q̄ȝ deū
Tertia ꝯclo ꝙ ꝑ caritatē hō eleuatꝭ ad diligendū deū pl⁹ q̄ȝ seipʒ. Quarta ꝯclo ꝙ nō ē ex ꝑuersitate nature ꝙ de⁹ min⁹ diligatꝭ q̄ pl⁹ ē diligidiꝭ sed ex debilitate nature sicut ꝙ min⁹ cogitatꝭ. Quinta ꝯclo ꝙ ꝑuersitas nature eēt si aliqđ aliō a deo di
Scđa opio cōis hʒ.3 ꝯclones. (ligeretꝭ vt finis.
Prima cōclusio ꝙ naturali dilectione hō pl⁹ diligit deū q̄ȝ seipm̄. Secūda cōclusio ꝙ exēpluʒ de parte ⁊ de oue magis est ad ꝓpositū q̄ȝ aliq̄ dicāt
¶ Tertia ꝯclo ꝙ io de⁹ ē mag; diligēd⁹ q2 ē dās ⁊ pla bona ꝯcurrut. ¶ Tertia opio hʒ.4. ꝯlones.
Prima conclusio de intellectu questionis.
Scđa ꝯclo oñdit iefficaciā triū rōnū coium.
Tertia ꝯclo adducit q̄tuor rōnes ꝓbabiliores ad
Quarta cōclusio respodet ad obiecta. (ꝓpositū
¶ Tertia questio vtrum preter caritatem sit aliqua virt⁹ appetitiua gn̄alis hʒ duos articulos.
Prim⁹ articul⁹ de iusticia legali hʒ q̄tuor ꝯclōes.
Pria ꝯclo ꝙ int̄ ꝟtutes politicas ē aliqua gn̄alis
Scđa ꝯclo ꝙ illa ꝟtus gn̄alis est iusticia legalis
Tertia cōclusio qualis sit gn̄alitas hui⁹ virtutis et ꝙ habet actū propriū specialem ⁊ distinctum.
Quarta ꝯclo quo illa ꝟt⁹ gn̄alꝭ sit disticta a spālib⁹
Secūdus articul⁹ de amicicia hʒ tres cōclusiōes
Prima ꝯclo ꝙ amicicia acq̄sita est virt⁹ politica.
Scđa ꝯclo ꝙ amicicia nō est virt⁹ gn̄al sed spālis
Tertia ꝯclusio quō differt ab aliis amicicijs q̄ nō
¶ Quarta q̄stio vtrū ꝑter caritā (sunt ꝟtutes. ⁊ ē et iusticiā sit aliq̄ virt⁹ gn̄alꝭ hʒ sex articulos.
Prim⁹ arti. ꝙ ſm phm̄ no pt poni talꝭ amicicia si
Scđs arti. ꝙ caritas quā ponit (cut est caritas. fides est virt⁹ gn̄alis et est amicicia licet debita.
Tertius arti. de differētia iter gn̄alitatē caritat; et iusticie/ et quō est vn⁹ act⁹ ꝟtut; iperātis ⁊ exequentis/ et ꝙ non sunt duo peccata.
Quart⁹ articulus ꝙ prudētia est virt⁹ generalis.
Quintus articulus ⁊ cōtra illos qui ponūt theologiam affectiuā ⁊ deū subiectū ſm ꝙ dilectus.
Sextus articulus de dubijs circa predicta vel ꝙ est ibi vnam appetitiuā generalem dare respectu omnium agibilium sicut est prudētia.

Tricesima dis. de dilectōe inimici habʒ. 5. qōes
¶ Pria questio vtrum diligere inimicuȝ sit magis meritorium habet duos articulos.
Prim⁹ arti. de dilectiōe absolute hʒ duas opiōes
Pria opio hʒ. iij. ꝯclones. Pria ꝯclo ꝙ inimic⁹ q̄ ad inimiciciā nō ē diligēd⁹ ſʒ q̄ ad naturā affectu i gn̄ali nō oportet aūt in spāli nisi in necessitate
Secunda conclusio ꝙ proportionabiliter diligendus ē i effectu sicut in affectu.

Tertia pclo q nō est necesse optare bonū nisi put ad caritatē ptinet. Scda oplo hz tres pclusiōes
Prima cōclusio dilectio inimici vno mōest precepta
Secūda conclusio qn dilectio inimici est phibita.
Tertia conclusio quando cadat sub consilio.
Secundus articulus de cōparatione dilectionis amici et inimici habet duas opiniones.
Prima opinio habet tres conclusiones.
Prima conclusio q si vna excludat aliam non est bona et sic cōparatio nulla
Scda pclo q si vna icludat alia nō excludat pma melior e. Tertia pclusio q si neutra icludat aliā nec excludat inimici p:ecellit.
Secunda opinio habet tres conclusiones.
Prima pclusio q dilectio amici est magis debita.
Scda pclo q dilectio amici e melior bōita e mor.
Tertia pclusio q dilectio inimici e mag meritoria
Scda qō vtr sit aliq caritas acqsita hz 3. artı.
Prim articul de fide acqsita hz duas opiones.
Prima oplo hz 7. cōclusiōes. Prima pclusio q hit acqsit ex actib' virtū isuia nō iūt virtutes
Secunda conclusio q fides infusa est necessaria.
Tertia conclusio q fides infusa est virtus.
Quarta conclusio q habitus infusus differt specie ab acquisito ex actibus eius.
Quinta conclusio q mediū fidei acquisite est veritas fallibilis/infuse vero infallibilis.
Sexta conclusio q fides est quoddam lumen.
Septima q fides est habitus non potentia.
Scda oplo quō fides acqsita sit virtus et quō nō.
Scds arti. de caritate acqsita hz duas opiones.
Prima oplo hz 7. pclusiōes. Prima pclusio q est ponere caritatē acqsitā ex actib' isu e sicut fidē.
Scda pclusio q caritas acqsita nō e vt sine fide
Tertia cōclusio q nō est virtus et supponit fide.
Quarta conclusio q pter fidē infusam est dare prudentiā infusam dirigentem caritatem.
Quinta pclo q prudētia isusa e alid a dōis spūssci
Sexta conclusio q caritas infusa differt numero et specie ab acquisita sicut fides.
Septima conclusio q prudentia infusa est virtus generalis sicut caritas.
Secunda opinio q caritas acquisita est virt' perfectior omni alia acquisibili appetitiva
Tertius articulus de obiecto caritatis infuse et acquisite habet tres opiniones.
Prima opinio q aliud est obiectum formale caritatis acquisite et infuse.
Secunda opinio q idem est obiectum formale dilectionis dei naturalis et supernaturalis.
Tertia opinio habet tres conclusiones.
Prima conclusio q aliud est obiectum caritatis infuse et amicicie pure ex naturalibus acquisite.
Secūda conclusio q idem est obiectum caritatis infuse et acquisite ex actibus infuse.
Tertia pclusio e q e alid obm caritat vie et prie.
Tertia questio vtrū aptitudo naturalis ad caritatē acquisitā trāsmutet in eā hz 7. opiniones.
Prima oplo q pōit ichoatiōnē ad trāsmutabilitatē
Secūda que ponit ichoationē forme sm esse incōpletū ad cogendū vt accidat gnatio naturalis
Tertia opinio ponit purū possibile cōuerti in formam naturalem non supernaturalem.
Quarta opinio q forma preexistit sm esse potentiale sm gradū potētialitatis non actualitatis.
Quinta opinio q compositum sit non forme que preexistit in sola potentia que est materia.
Sexta opinio medians inter inchoationem et identitationem q tota essentia preexistit totaliter.
Septima opinio reprobans istā multipliciter et tollens modos reales in deo et in creaturis.

Tricesimaprima distinctio de euacuatione l patria habet tres questiōes
Prima qstio an caritas euacuetur in patria habet tres articulos.
Primus articul' q caritas semel habita pōt per dim vias et recuperari sm q aliqd dicit deleri de libro vite vel rescribi.
Secundus articulus q caritas in patria nō euacuat quo ad essentiam sed quo ad imperfectiones.
Tertius articulus q sci i porte dicta nō euacuetur quo ad habitum nec quo ad actum.
Secunda questio de euacuatione fidei quo ad habitum habet duos articulos.
Prim' articulus vtrum fides stet cum scientia in via habet tres opiniones.
Prima oplo q nō pōt si stare de eodē fides et scia.
Secūda opinio q possunt simul stare fides et opinio quo ad habitus.
Tertia q habitus sunt incompossibiles suppositio q actus sint incompossibiles
Secundus articulus q fidē quo ad solum habitū posse manere in pria non est hereticū nec falsum sed verū q̄nte manere de facto sit falsum.
Tertia questio de euacuatione fidei in patria quo ad actum habet tres opiniones.
Prima opinio q non est hereticū nec falsum posse manere actum fidei.
Scda oplo q dubiū est de possibilitate habitus liter ic et eū actu sz q act' sit libēt impossibile.
Tertia opinio q est hereticū negare fidē euacuari aliter vel plus q caritatem non autem negare actum vel habitum tolli et quid circa hoc possibile et qd nō et quid verum et quid falsum.

Tricesimasecūda distinctio de dilectiōe q de' diligit creaturā hz iii. qstiōes.
Prima questio vtrum dilect o dei eterna dederit eternum esse essentiale habet tres opiniones.
Prima oplo q res qu: et eterne nō existētie ab eterno
Secunda opinio Bod. q res non plus habeat de esse essentie q existentie.
Tertia opinio her. reprobat pmā pfirmat secūdā.
Scda qstio vtrū dilectio creature eterna dederit eis eē pdicamētale eternū hz tres articulos.
Primus articulus an propositiōes p se sint eterne habet quatuor opiniones.
Prima opinio q sunt vere ab eterno ppter eternitatem essentiarum.
Secunda opinio dicētium q iste sunt vere absq distinctione ab eterno.
Tertia opinio ad idem de aliternia q essentia est essentia ab eterno.
Quarta opinio her. qui distinguit multipliciter.
Scda articul' de eternitate pdicatiōis hz tres opi.
Prima opinio q res sunt in genere ab eterno pro pter esse essentiale eternum.
Secunda opinio heruei q vnomodo res fuerunt in genere ab eterno alio modo non.
Tertia opinio Bod. q simpliciter loquendo non fuerunt in genere ab eterno.
Terti' articul' q de' ab eterno dilexit creaturam

Ricesimanona distinctio de periurio habet tres questiones.

¶ Prima questio an iuramētū incautum sit obligatoriū/ habet tres articulos.

Prim⁹ articul⁹ qd est iuramētum/et quid est licitum sed nō p se appetendum.

Secundus articulus quomodo iuramentū coactum sit obligatorium in vtroqꝫ foro

Tertius de iuramēto incauto quo ad substantiaꝫ et conditionem inhonestam.

¶ Secunda questio an omne periuriū sit mortale.

¶ Tertia questio de casu novicij pupilli quē mater scdo nubens repetit: et qui iurauit exire. habet quatuor articulos.

Prim⁹ articul⁹ an mr ꝯuolās ad secūda vota possit irritare iuramentum vel ingressum vel votuꝫ pupilli ex marito premortuo.

Secundus an iuramentum vel ingressus filij vel pupilli propinqui pubertati possit irritari.

Tertius an iuramētum novicij de exeundo ordinem teneat.

Quartus an illo iuramēto non impleto possit in ordine remanere.

Quadragesima distinctio de dispēsationibus preceptoꝝ hꝫ tres questiones.

¶ Prima q̄stio de dispēsatione iuris/ habet tres articulos

Primus articulus an dispensatio faciat licitum quod alr esset illicitum.

Secundus an per consuetudinem derogetur statuto synodi generalis.

Terti⁹ an lex vet⁹ ꝓhibet tm̄ manū vl' etiā animū

¶ Scda q̄stio de dispēsatōe pape hꝫ. iij. articlos.

Primus an papa possit dispensare in restitutione ablatorum/habet quinqꝫ conclusiones.

Prima conclusio/ quale ius habet papa in bonis clericorum secularium.

Secunda conclusio quale ius habet in bonis fratrum minorum.

Tertia cōclusio/quale ius habet in bonis laicoꝝ

Quarta conclusio ꝙ potest papa dispensare in restitutione facienda ecclesie sine necessitate/ non autem laico.

Quinta conclusio ꝙ papa etiam in temporalibus laicorum imediate preest que est dubia.

Secundus articulus de dispēsatione pape in preceptis habet quatuor conclusiones.

Prima ꝙ precepta divina iterpretari improbabiliter dubijs in fide & in moribus/est solius pape.

Secunda conclusio ꝙ declaratio semel facta per ecclesiam non debet retractari.

Tertia conclusio ꝙ papa non potest dispensare in preceptis nature vel factis a christo immediate.

Quarta conclusio ꝙ papa potest dispensare in p̄ceptis aploꝝ & conciliorum & in biblia scriptis.

Tertius articulus an in gradibus lege divina ꝓhibitis papa possit dispēsare hꝫ tres ꝯclusiones

Prima cōclusio ꝙ papa nō pōt dispensare in gradibus consanguinitatis et affinitatis prohibitis in veteri testamento.

Secunda ꝯclusio ꝙ papa nō pōt revocare gnālit statuta apostolorum, in quibus pōt dispēsare. &c.

Tertia conclusio ꝙ in ordinationibus ecclesie et huiusmodi circa sacramenta potest dispensare non autem facere legem contrariam generalem ꝙ presbyteri sint vxorati.

¶ Tertia q̄stio de dispēsatione hꝫ tres articulos

Primus articulus de dispensatione dei in preceptis habet tres conclusiones.

Prima conclusio ꝙ deus potest dispensare in omnibus preceptis cerimonialibus.

Secunda conclusio ꝙ deus non potest dispensare in primis principijs iuris naturalis.

Tertia conclusio ꝙ deus non potest precipere malum culpe coniunctim.

Secundus articulus an deus possit dispēsare in p̄ceptis prime tabule habet quinqꝫ conclusiōes

Prima conclusio ꝙ in preceptis prime tabule negative sumptis deus non potest dispensare.

Secunda conclusio ꝙ nec in eis affirmative sumptis prout obligant semꝑ/puta ꝙ homo aliquādo non sit obligatus amare deum/timere eum/ sperare in eum/credere et obedire deo/habitualiter obedire deo et huiusmodi.

Tertia conclusio quo ad actum respectu cuius obligat ad semper ꝙ si non esset temp⁹ determinatum pro quo obligarent nō propter dispēsaret

Quarta conclusio ꝙ est tempus vite determinatum impendi. et sic deus potest dispensare.

Quinta cōclusio ꝙ p̄cepta prime tabule reducūtur ad dilectionem dei.

Tertius articulus an deus possit dispēsare in preceptis secunde tabule/habet tres conclusiones.

Prima conclusio ꝙ deus potest dispensare in omni precepto affirmativo secunde tabule quod reducitur ad dilectionem proximi

Secunda conclusio ꝙ potest dispēsare in omni p̄cepto secunde tabule negativo/qd reducitur ad illud. ne oderis fratrem tuum.

Tertia conclusio ꝙ deus non potest dispensare ꝙ liceat mentiri.

¶ Expliciunt tituli distinctionum/ questionum/ articulorum/et conclusionum /super tertium sententiarum domini Petri de Palude patriarche quondam hierosolymitani ordinis predicatorū.

Extraict des Registres de parlement.

Eue par la court la reqſte a elle baillee par Claude cheuallon et Jehan gourmont maiſtres libraires et imprimeurs en ceſte ville de Paris. Par laquelle ilz requeroient inhibitions ⁊ defenſes eſtre faictes a tous libraires ⁊ imprimeurs et tous autres de ne imprimer ne faire imprimer ou expoſer en vente. Ceſtaſſauoir ledit Cheuallon les oeuures de maiſtre Pierre de Palude ſur les Premier Second et Troiſieſme liures du maiſtre de Sentences. Et ledit Gourmont vng liure par luy imprime intitule Tripartitum Epythoma in totius dialetice principia a magiſtro Guillermo mandiſon ſcoto editum et eiꝰ opera. Sinon de ceulx qui ont eſte imprimez par iceulx Cheuallon et gourmont iuſques a deux ans prochainemēt venās a ce que leſditz Cheuallon ⁊ gourmont ſe puiſſent cependant rembourſer des faiz:miſes: ⁊ labeurs quil leur a conuenu faire en imprimant leſditz liures. Veuz auſſi pluſieurs arreſtz et ordonnances de ladicte court donnez en pareil cas: ⁊ tout cōſidere. Ladicte court a defendu et defend a toꝰ libraires:īpͥmeurs et tous autres de ne imprimer ne faire imprimer: ou expoſer leſdictz liures en vente:ſi non de ceulx qui ſont imprimez par leſditz Cheuallon ⁊ gourmont iuſques a deux ans prochainement venans:ſur peine de confiſcation deſditz liures: ⁊ damēde arbitraire. Faict en parlement le dernier iour de Septembre. Lan Mil cinq cētz ⁊ dixſept.

Ainſi ſigne Robert.

¶ Preclarissimi doctoris domini Petri de Palude ordinis predicatorū patriarche Jerosolymitani tertium scriptū super tertium sententiarum Incipit.

Irca primam distinctionem tertij libri sentētiarū querunt tria. ¶ Primū est de possibilitate īcarnatiōis. ¶ Secūdum de diuisibilitate ex pte principij. Utrū scʒ vna persona sine alia potuerit īcarnari ¶ Tertiū de vnitate ex pte termini vtrū scʒ plures persone possint assumere vnā naturā. ¶ Quātum ad primum querit vtrum incarnatio fuit possibilis.

Primū argumentū. Et videt φ nō: qꝛ quicqd ꝯuenit deo ex tempore cōuenit ei ex mutatiōe sui vel creature: qꝛ nō est nouitas sine mutatione: sed incarnatio tēporalis nō potest competere deo per mutationem sui vel creature. ergo nullo modo. Minor ꝓbatur φ em̄ incarnari nō conueniat deo per mutationem sui planum est cū scriptuʒ sit Mala. 3. ego deꝰ qui nō mutor. & Jacobi. j. Apud quem nō est transmutatio &c. Qꝫ autem nō conueniat ei per mutationem creature probatur sic quia illa mutatio non esset scd̄m locū qꝛ talis mutatio est ad distās scd̄m locū qd̄ nō pōt dici de dō respectu creature. nō ei longe est ab vno quoqꝫ nr̄m. Act. xvij. Nec scd̄m formā: qꝛ natura hūana sic derelicta vel assūpta

Secundū non plus habet vel minus quare. &c. ¶ Scd̄o qꝛ incarnatio est vnio diuine nature & psone ad humanam naturam sed perfectissimum nō est alteri

Tertium. vnibile. ergo. &c. ¶ Tertio quia plus distat persona diuina a quacūqꝫ natura creata ꝙ quodcūqꝫ suppositū creatum a quacūqꝫ natura substātiali creata alia a natura p quā constituit: sed nullū suppositū creatum potest assumere in vnitate suppositi aliquā naturā creatā substantialē aliam ab illa p quā constituit. ergo nec persona diuina pōt assumere quācūqꝫ naturā creatā in vnitate suppo-

Primū in oppositū. siti. ¶ Cōtra. nō est magis īpossibile esse plures naturas i vna psona ꝙ ecōuerso: sed in diuinis sūt plures psone i vna natura. ergo ecōtra possibile

Secundū est p incarnationē esse plures naturas in vna persona. ¶ Preterea actus simplex & pura potētia possunt sic vniri vt fiat vnū p se: sed deus est actꝰ purus & oīs creatura respectu eius pura potētia plusꝙ materia respectu forme cum illa eē eēnaliter nō habeat a forma. oīs aūt creatura a deo hʒ qcquid habet & de se est purū possibile obiectiue

Respōsio. qd̄ est minꝰꝙ possibile subiectiue. ergo sic potest vniri deo vt sit vnū suppositū. ¶ Responsio. tria sunt vidēda. ¶ Primo ostēdet φ est impossibilis incarnatio sicut quidā heretici eā ponunt. scʒ virtute creata etiā i supposito creato. ¶ Secūdo φ est impossibilis vt aliꝗ fingunt in supposito creato quacūqꝫ ꝟtute etiā increata. ¶ Tertio φ est pos-

Primꝰ articulus. Nō est possibilis incarnatio ꝟtute creata. sibilis in supposito creato ꝟtute increata sicut fides ponit. ¶ Primo ergo ostēdēdū est φ non est possibilis ꝟtute creata sicut dixit hereticꝰ. cuius ꝟba i mora. Grego. ponit. Nunqd iudeo xp̄o hoī fcō deo possum et ego fieri deꝰ si volo. si em̄ creatura posset vniri creatori ꝟtute creata illa virtus aut esset virtus naturalis assumpti aut virtus supnaturalis eiusdē: aut esset virtus alicuiꝰ tertij naturalis vel supernaturalis. dumtamen creata.

¶ Primū nō pōt dici: qꝛ quando naturaliter aliqua natura ꝙ priꝰ habebat vnū suppositū trahit & assumit ad aliud hoc non est virtute assumpti: sed assumentis sed qn̄ cibus assumit a cibato sola virtute cibati fit hoc non cibi qui se hʒ tantū passiue immo in ipsa vnione denudatur oī virtute et forma. ¶ Itē ꝯuis natura aliquādo seipsam extendat ei trahat ad se pfectionē ꝓpriā & naturalem sicut aīatū seipsū naturali virtute extēdit ad suā naturalē quātitatē p potētiā augmētatiuā. nunꝙ tn̄ ad pfectionē extraneam sue nature. Unde & si scd̄m quosdā aqua ex se redit ad frigiditatē & ex naturali virtute: qꝛ illa est sua naturalis ꝓprietas & perfectio: non tn̄ sic pōt naturaliter se calefacere sʒ respectu huiꝰ pure passiue se habʒ. & tn̄ lʒ calor non sit naturalis cōsiderata natura forme: est tn̄ naturalis considerata natura materie. multominus ergo pōt virtute sua natura trahi ad pfectionem totā nature extraneā. ꝓpter qd̄ ab alieno supposito maxime i creato & supnaturali virtute sue nature trahi nō pōt. imo est cōtradictio φ effectꝰ supnaturalis fiat ꝟtute naturali: qꝛ supnaturale dicit aliqd magꝫ a principio ꝙ a termino sicut resurrectio & suscitatio & ceci illuīatio. ¶ Secūdū ps sic. puta φ nullo dono supnaturaliter collato hūanitati ipsa est vnita vel vnibilis diuinitati: qꝛ illud aut fuisset mediū formale aut effectiuuʒ. nō formale: qꝛ sicut inter materiā et formā nō cadit mediū. sic nec inter naturā et suppositū. Si dicat Instātia. φ verū ē de supposito & natura cōnaturalibꝰ. secꝰ de supnaturalibus. Non valet: qꝛ illud medium Solutio. formale cū non posset informare assumens informaret assumptū et sic esset posteriꝰ eo: qꝛ subiectū prius est pdicato accidentali. nec per ꝯn̄s eēt mediū sʒ vltimū. sicut etiā gratia vnionis & oīa alia dona ꝯsequunt ad vnionē & non mediant ad eam. Si dicat φ sequitur rem assumptā: sed precedit Instātia. assumptionē. Nō valet: qꝛ accidēs sequit substan Solutio. tiā nō solū ꝙ est natura: sed ꝙ est suppositū: qꝛ prīa substātia substat oībꝰ accidētibꝰ. Unde priꝰ est in xp̄o imaginari suppositū ꝙ informationē alicuiꝰ accidētis naturalis vel supernaturalis. Nec medium effectiuum: qꝛ cui repugnat ratio suppositi illi repugnat ratio assūptiui. & per ꝯsequēs ex parte eius non se tenet mediū effectiuū assumēdi. huiusmodi autē est natura vt assumptibilis ꝙ abstrahit a supposito. ergo &c. ¶ Tertio φ non p virtutem tertij ꝓbatur qꝛ vel Gabriel effectiue ꝯiūxit naturam nature vel aliꝰ angelus ꝟtute naturali vel supnaturali sibi inherente: qꝛ lʒ ad hoc φ aliquis sibi vniat aliud non requirat φ ipsum vniēs habeat virtutē sup vtrumqꝫ: puta supra se et sup alterum: sed sufficit φ habeat virtutē super illud solū φ debet sibi vniri sicut cibatum p virtutē digestiuam qua dñatur: non sibi. sed cibo ipsum sibi vnit: tamen ad hoc φ aliquid vniat duo a se distincta adinuicem oportet φ dominet vtriqꝫ eorū: qꝛ respectu tertij coniunctiui duo cōiungibilia sunt in potentia passiua. sicut sol coniungit elemēta in mixto quibus omnibus dominatur. Igit ad hoc φ deus vniat sibi carnem non oportet φ dominetur sibiipsi: sed carni. sufficit φ dominetur et ipse habet potestatē omnis carnis. sed ad hoc φ creatura vniatur creatori ꝟtute creature alteriꝰ oportet virtutem illam vtriqꝫ dominari quod creature conuenire non potest.

Cõtra di= cta obijcit

¶ Contra hoc arguit̃ ⁊ videt̃ ꝙ assumptio possit
fieri virtute creata: qꝛ oĩs relatio causata est ĩ virtu
te creature sicut accidẽs ĩ virtute subiecti: qꝛ ista
materia cum forma sunt causa oĩm accidentium
in ea: sed assumptio nõ est nisi relatio: qꝛ assũptio
non est aliud re ꝙ̃ existere assumpti in assumente
ergo ⁊c. maior ꝓbata est. minorẽ autẽ dupliciter
aliqui probant ꝙ subsistere nature humane ĩ xp̃o
non sit nisi noua relatio. Primo: qꝛ si natura hũa
na separaretur nihil corrũperet̃ nec ex parte natu
re nec ex parte suppositi dei. igit̃ ex vnione nõ fit
aliquod absolutũ. Itẽ si esset absolutũ: tũc esset
aut accidẽs aut substantia: non accidẽs: qꝛ accñs
non est ratio ꝑsonandi: non substantia: qꝛ nec ma=
teria nec forma nec cõpositũ. ergo nõ est aliquod
absolutũ. ¶ Ad hoc autẽ aliqui respondent ꝑ in

Sco. 3. di. 1. q. 1.

teremptionẽ minoris dicentes ꝙ subsistere ĩ alio
est absolutũ quod probant sic. Id quod est per se
effectus actionis necessario est absolutũ. hoc p3:
qꝛ ad aliq̃d nõ est termin⁹ mot⁹ ꝺm phĩm. 5. phisi.
sed subsistere nature humane in supposito diuino
est effectus actionis toti⁹ trinitatis. nã subsistere
naturã humanã in supposito verbi nõ est aliud ꝙ̃
illã esse vnitã ei. Constat autẽ ꝺm sanctos ꝙ trini

Probat̃ ꝙ subsistere sit quoddã absolutũ

tas tota vniuit eã verbo. ergo subsistere est abso=
lutũ sicut vnitũ esse ad quod sequitur relatio que
est vnio. Item non minus dicit ꝑfectionem subsi
stere humane nature in xp̃o ꝙ̃ subsistere acciden=
tis in subiecto et remota ꝑ intellectum ꝑfectione
ꝙ̃ dat accidens subiecto sed subsistere acciden=
tis dicit ꝑfectionẽ: qꝛ existentiã accidẽtis ĩ subie=
cto. constat autẽ ꝙ essentia accidẽtis dicit absolu
tum: qꝛ dicit naturã accidẽtis: cõcernendo tamen
subiectũ ꝺm Auicẽnã. 5. metaphisi. ergo subsistere
nature humane in xp̃o dicit absolutũ: qꝛ essentiã
nature humane in concretione autẽ ad suppositũ
diuinũ sc3 concernendo suppositum diuinũ. Item
affirmatio ⁊ negatio reducunt̃ ad idẽ gen⁹. vt p3
per Augu. 7. de trinitate sed subsistere ĩ se ⁊ subsi
stere in alio est affirmatio et negatio: qꝛ subsistere
in alio est subsistere non in se. subsistere autẽ in se
non dicit relationẽ sed absolutũ. ergo subsistere ĩ
alio dicit absolutũ: l3 ad hoc sequat̃ aliqua rela=
tio nature que est in alio supposito existens sc̃dm
quod natura innitit̃ alteri supposito ꝑ quod eius
ꝑmanentia sistit. Itẽ non videt̃ verũ ꝙ vnio et re
latio noua contingat sine nouo absoluto: qꝛ l3 re
latio possit aduenire alicui sine sui mutatione: nõ
tñ potest aduenire sine alteri⁹ mutatione. ⁊ ita no
ua relatio arguit necessario mutatũ: ⁊ ꝑ ꝯsequẽs
absolutũ cũ terminus mutationis non possit esse
relatio. ¶ Ad hoc tamẽ dicunt primi ꝙ mot⁹ põt

Sco. vbi supra.

esse ad respectum extrĩsecũ: qꝛ mot⁹ localis est ad
vbi quod est respectus. Nec hoc est contra phĩm
q̃ ponit vbi terminũ mot⁹: qꝛ phũs negat motuȝ
ad relationẽ q̃ est respectus intrinsecus. Vbi aũt
non est relatio sed respect⁹ extrinsec⁹. Vñ ad ip̃m
est motus: et sic cũ assumit̃ humana natura est iste
nouus respectus extrinsec⁹. ¶ Sed hoc stare nõ

Cõtra rñ= sionẽ scoti

potest vt dicũt secũdi. Nã supra posuerunt ꝙ sub=
sistere dicit respectum nõ quẽcũq3: sed relationeȝ
realẽ. ergo si mutatio nõ potest terminari ad rela
tionem vt dicũt tunc vnio humane nature ad di=
uinam subsistere nõ poterit terminari vel subsiste
re humane nature nõ erit sola relatio: ⁊ sic dictuȝ
istoꝝ se interimit. Preterea illa que sunt vnũ so=
lo respectu extrinseco aduenientе sunt vnita acci
dentaliter nec vnũ de alio ꝑdicat̃ in concretione
quia vestis et vestitus vel locus et locatũ nõ faci
unt vnũ ꝑ se: nec natura loci ꝑdicat̃ de natura lo
cati in concreto nec ecõuerso igit̃ si natura diuina
et humana sunt vnũ solo respectu extrinseco: tũc
natura humana ⁊ diuina sunt accidẽtaliter vnita
et vna non ꝑdicat̃ de alia in cõcreto: et sic xp̃s nõ
est vere vn⁹: q̃ oĩa sũt absurda et erronea. ¶ Pre
terea dicere vbi respectum nõ autem forma abso
lutam est falsum ꝺm istos. ¶ Primo: qꝛ nihil est
fundamentũ alicui⁹ relationis nisi absolutũ cuȝ
respectus non sit respect⁹ in infinitum: sed vbi ꝑfi
ciẽs mobile est fundamentũ relationis. puta con
tinentie locati ad locũ: qꝛ mobile ꝺm locum: eo ꝙ
h3 vbi terminũ mot⁹ localis. puta vbi sursum cõ
mensuratum ipsi loco sursum et mediãte vbi sur
sum locatũ d̃r contineri a loco sursum: qꝛ relatio
locati ad locũ ꝑsupponit in mobili ip̃m vbi ꝑfici=
ens mobile vt fundamẽtũ in alio fundat̃ relatio
continentie locati ad locũ cõtinentẽ. ergo vbi est
absolutũ. ¶ Secundo: qꝛ motus nõ est ꝑfectior
suo per se termino. quod p3: qꝛ mot⁹ est act⁹ imꝑ
fectus respectu termini. 3. phisi. sed mot⁹ localis
est forma absoluta. tum quia ꝑfectior omni alio
motu ꝺm causalitatẽ ⁊ mensuram. saltẽ. 8. phisico.
tum qꝛ dicit ꝑfectionẽ mobilis sicut q̃libet alius
motus cum sit actus existentis in potentia. 3. phi
sico. ꝙ̃ vbi erit forma absoluta et nõ minoris ꝑfe
ctionis. Verũ est cum quodlibet vbi sit formalit̃
et quidditatiue absolutum. ipsum nichilominus
ex mõdo suo significandi importat respectum ad
continens prout habens vbi circũscribitur a con
tinente. ⁊ quantum ad hunc respectuȝ describitur
ab illo auctore sex principioꝝ qui dicit ꝙ vbi ẽ cir
cũscriptio corporis locati ex circũscriptione loci
procedens. ¶ Item rationes primorũ nõ valent

Rñdet ad rões ꝑme opinionis

Prima non: qꝛ quando aliqua absoluta sunt con
iuncta resultat vnũ coniunctum absolutum et ꝑ
separationem corporis tale vnum esse vt cũ mate
ria et forma coniunguntur. puta anima et corp⁹
resultat homo qui est vnum absolutum: et licet ꝑ
separationem nihil deperdatur de natura corpo
ris posito ꝙ maneat idem numero si sint due for=
me in homine vel saltem nihil deperdatur de ma
teria nec de anima: tamen deperditur esse coniun
cti sicut licet per separationem humanitatis a di
uino supposito nihil deperdatur de natura hu=
mana nec de diuina: tamen esse talis coniuncti de
struitur: qꝛ nõ manet xp̃s. Preterea si natura hu
mana per subsistere diuinũ non haberet nisi solaȝ
relationem cum relatio ꝺm istos non dicat perfe
ctionem: tunc natura humana nihil perfectionis
haberet ex eo ꝙ subsistit in diuino supposito ⁊ per
cõsequẽs nõ esset perfectior operatio humane na
ture in xp̃o ꝙ̃ si fuisset purus homo quod est mul
tum derogare salutis nostre actori et merito nr̃e
redemptionis. ¶ Preterea si per separationem
humanitatis a diuino supposito nihil esset deper=
ditum nisi sola relatio terminandi dependẽtiam
et per coniunctionem non acquiritur nisi relatio.
tũc diuinũ suppositũ nõ haberet aliquid quod nõ
habuisset ab eterno nisi solũ ad aliq̃d. hoc autem
falsum est: ergo ꝑ assumptionẽ hũane nature nõ ẽ
solũ esse ad aliquid acquisitũ. igit̃ ꝑ separationeȝ
nõ deꝑdit̃ solũ relatio q̃re absolutũ sc3 ꝯiũctũ est

¶ Secunda ratio non valet: qz tale absolutū est
Cōcordat opiniones — coniunctū esse: quod est vna psona habens duas substātias naturā. s. diuinā et humanam. ¶ Hec due opiniones possunt sic concordari: qz naturaz existere in psona assumēte dicit aliqd absolutū nō tñ differens ab assumente et assumpto quasi inde resultet quoddā tertiū absolutū quod sit essentia vel existētia substātialis sed resultans ide media te est relatio nihilominꝰ nō ꝓpter hoc sequitur ꝙ possit fieri virtute creata: qz accñs supernaturale absolutū vel relatiū non est in ṽtute creature. Nec sequit ꝙ possit fieri a supposito creato: qz nō pōt simul diuersas dependentias terminare eo ꝙ sua independentia est finita vt patebit in articulo sequēti: tñ improprie locutū est cū dicit natura subsistere in alio et videt oppositū in adiecto: qz subsistere est p se nō in alio existere.
Secūdꝰ articulus. — ¶ Secūdus articulus de possibilitate incarnatiōis est ꝙ ipsa icarnatio siue assumptio in supposito creato nulla virtute est possibilis: qz aut ṽtute assumenti naturali aut supnaturali iexistēte aut supnaturali assistēte Primū nō pōt dici sicut aliqui heretici audiētes in scripturis āgelos assumere corpora putāt eos sibi vnire sicut anima resumet corpꝰ i resurrectōe qz potētior est angelꝰ aīa: qz etiā sctī dicūt ꝙ lucifer assumet antixp̄m aut vniet sicut filiꝰ dei assumpsit naturā hūanitatis secundū quā dicit xp̄s. sic lucifer hūanitatē qua dicat ātixp̄s hō diabolꝰ. sic hic dr xp̄s et hō deꝰ ¶ Sed istud est ipossibile qz nullū habēs esse limitatū ad genꝰ et ad spēm pōt illud cōicare extra naturā vel naturalē aptitudinem gñis ꝛ spēi. cum eñ natura dicat de forma a qua est spēs et de materia ex q̄ aliquo mō sumit genꝰ pōt creatura esse suū limitatū cōicare alteri ad integrandū naturā sui generis ꝛ sue speciei sicut aīa cōicat suū esse corpori ex quo fit vna natura cōpleta in genere ꝛ specie respectu cuius aīa et corpus sunt vniꝰ generis et speciei. Itē subiectuz cōicat esse suū accidenti ipsum sustētādo ad quod hz naturalē aptitudinē vt subiectū ad accidēs vel ex natura forme cū est accñs naturale: vt aqua p esse suū sustentat frigiditatē: qz differunt specie ꝛ genere quo ad essentiā nō tñ quo ad naturā id est q̄ ad aptitudinē nature vel forme vel existētia materie: ꝛ sic aqua etiā sustentat caliditatez q̄ est ita naturalis materie sicut frigiditas: qz illa est idifferens ad opposita. Econuerso etiā accidēs naturale vel violentū cōicat suū esse substantie: quia eiꝰ natura generis ꝛ speciei est iformare tale subiectū: sed non posset fieri ꝙ substantia corporalis sustentaret accidēs spūale: nec ꝙ substantia spūalis creata sustentaret accidēs corporale: puta ꝙ quanitas daret esse angelo vel ecōuerso: saltem ꝓpria virtute. cū igit suppositū āgeli ad naturaz humanā et econuerso nō se habeat sicut ptes vnius nature specifice sicut aīa et corpꝰ: nec sicut diuerse spēs ꝛ gñā habentia ad inuicē naturalē habitudinē subiecti et accidētis. tum qz vtrūqz est substantia ꝛ quod vere est nulli accidit. tum etiam qz spūale et corporale nō st apta nata pficī abinuicē accidētaliē. g naturali virtute hoc est impossibile ¶ Secundo ꝙ etiā est impossibile virtute supernaturali inexistente. qz illa aut esz sbā aut accñs si accidēs: nunq̄ virtute ipsiꝰ suppositum cōmunicaret suam substantiam aliene nature plusq̄ ante qz licet accidens ṽtute substātie hēat effectū sbē: nō tñ econuerso dat substantie effectum substantialem: qz tunc ageret vltra suam specie. Si autē esset substantia tunc quereret p quid substantificaret illā sbstantiā supernaturalē sibi iexistentē sicut querimus per quid substantificaret naturaz extraneam et sicut substantiā infusam eadem rōe illud p aliam infusam et sic i infinitū. hunc tñ errorem posuūt aliqui arriani: quia negant esse xp̄z deum facientes eū primā dei creaturā nobilissimaz in natura sua et gloria dono supernaturali dicūt eum carnē assūpsisse. ꝓpter qd dicit non deꝰ scdm eos sed magis consilij angelꝰ qd non solū est hereticum in fide sed falsum in phia ꝛ impossibile vt dictū est. ¶ Tertio ꝙ nec virtute assistente videt eñ ꝙ sicut accidēs potest subsistere sola assistētia diuine virtutis. cuiꝰ tñ natura est inexistere sicut ecōuerso. substantia cuiꝰ natura est subsistere sola assistentia diuine virtutis possit inexistere alieno supposito: sed nō est sic: qz quod aliquid de inexistente fiat subsistens vel ecōuerso diuina virtute assistente opꝫ ꝙ hoc sit ab illa virtute vel subtrahēte vel influente vel vtroqz modo. Cū autē accidēs inherens habeat esse p influentiā dei et subiecti et influētia dei non dependeat ab influentia subiecti sed econuerso deꝰ in diuersis influētijs sicut causa subiecti et accidentis cuz possit manere subiectū corrupto accidente cū etiaz tota accidentis essentia substentetur a deo et a subiecto et non pars ab vno potest deꝰ subtrahere influentiā a subiecto sine hoc ꝙ subtrahat eaz ab accidente quo posito deficit subiectū esse ꝛ p consequens accidēs ēt sustentare sed sublata influentia cause secūde remanet illa prime cause ꝛ qz est sufficiens sola sine noua influentia remanet eadem essentia accidentis sine subiecto que prius erat in subiecto. Vñ istud p solam subtractionē fit cum aut natura dicit sustentari alieno supposito hoc non potest esse p solam substractionem influentie: que et si sufficeret ad priuationē subsistentie vnius non tñ ad cōmunicationē subsistentie aliene que est effectꝰ positiuus nec ad hoc sufficeret influentia sola ꝓpter effectū priuatiuū nec vtrumqz simul. puta ꝙ deꝰ substrahendo nature assumende priuaret naturā propria subsistentia retrahendo influentiā suam ne causaret esse subsistentie sed alterū tantū ēt influendo supposito assumpto daret ei virtutē cōmunicādi suam subsistentiam: qz illa virtus est impossibilis vt dictū est in secunda cōclusiōe huiꝰ articuli.
¶ Aliter probant aliqui ꝙ nullū suppositū creatum potest naturam aliam suppositabilē substantificare: quia nullum suppositum potest naturam aliquam substantificare nisi naturam illam ex se. et formaliter habeat aut ṽtualr ꝛ pfecte ꝯtineat. — Alia pbatio huiꝰ articuli.
hoc patet. nam natura humana sortis p tanto substantificatur in sorte: quia formaliter ꝛ i se est i sorte intantum ꝙ non est aliud a sorte. substātia etiam aliquo modo substantificat accidentia qz aliquo modo continētur virtualiter in esse substantie pro quanto a principijs substantie deriuant et oriuntur. Unde accidētia q̄ nullam habitudinem habēt ad aliquā substantiā vt ex eiꝰ principijs oriantur nullo modo potest talis substantia substantificare vt patet de angelo respectu accidētiū corporaliū albedis ꝛ taliū sz nullū suppositū creatū ē alia sbā cōpleta nec virtute ꝯtinet eā pfecte cū oē suppositū creatū limitatū sit ꝛ solū determinatuz

ad ꝓpriā naturā. ꝗ nullū suppositū creatū põt
aliā naturā supponibilem in se substantificare.
¶ Cõtra hoc tñ dicit̃ q̃ nulla ꝑsona diuina est for
maliter infinita et iõ ƒm hoc nulla ꝑsona diuina
posset naturā aliā substantificare. Ad qđ dicit̃ ꝙ
instātia deficit. ¶ Primo q̃ lꝫ nulla ꝑsona sit infi
nita formaliter q̃tū ad hoc ꝙ vna persona nõ est
alia. in diuinis tñ q̃libet sic est infinita ꝙ oẽm ꝑfe
ctionē ⁊ ꝑsonalitatē creatā ꝯtinet supeminēter. ⁊
hoc sufficit ad hoc ꝙ possit naturā creatā substan
tificare. ¶ Secūdo q̃ lꝫ ꝑsona q̃tū ad relationē
nõ sit formaliter infinita. est tñ q̃tum ad essentiā
infinita. Persona autē nõ solū dicit relationē: sꝫ
⁊ essentiā. rõne cui⁹ ꝑsonalitas diuia hꝫ ꝯtinētiā
ꝑsonalitatꝫ create. ¶ Sed ista ꝓbatio deficit du
plicter. ¶ Primo in maiore ꝓpositiõe: q̃ subie
Contra ꝓbationem. ctum sustentat accñs nõ solū naturale et ꝓpriū
sicut aqua frigiditatē. de qua potest dici ꝙ orit̃ a
principijs subiecti: sꝫ etiā accidēs violētum sicut
aqua calorē sibi ipressū quē nõ formalr̃ ꝯtinet cū
differāt specie nec virtute: sed solū pura potentia
passiua. ¶ Itē deficit secundo in minore: q̃ vna
sbā ꝯtinet aliā eiusdē speciei virtualr̃ quo ad for
mā ⁊ suppositū: q̃ asin⁹ generās asinū ꝓduceret
formā ⁊ suppositū: ⁊ q̃uis nõ ꝓducat materiā. ꝑt
tñ sibi vnire eā ꝑ comestionē ꝑ quā materia nutri
mēti vnit̃ materie cibati cū aūt facta est vnio ad
verbū nõ est ꝓducta materia de nouo sed vnita. ꝗ
vnus asin⁹ ꝯtinet aliū ꝟtute quo ad totū ⁊ sic si
istud sufficeret asin⁹ alteri⁹ asinitatē substātifica
re posset. ¶ Tertio ꝯfirmāda est fides ꝙ scꝫ pos
sit fieri incarnatio in supposito creato ꝟtute icrea
Terti⁹ articulus. Prim⁹ modus declarandi. ta: ⁊ hoc declarat̃ tripliciť a diuersis. ¶ Quidā
declarāt supponētes cū ceteris suppositū esse ias
sumptibile: q̃ icarnatio ē vnio hūane nature ad
diuinā vnitatē suppositi cū q̄ nõ stat ꝙ ipsa retine
at propriū suppositū: q̃ tunc essent duo nõ vnum
supponūt autē cū hoc primo ꝙ suppositū et natura
dr̃nt ex natura rei. ¶ Probant duplr̃. quia illa q̄
sic se hñt ꝙ vnū ex natura sua est assūptibile alte
rū nõ dr̃nt ex natura rei. ista sunt hmõi ergo ⁊c.
¶ Secūdo illa q̄ sic se hñt ꝙ vnū ex natura sua ē
depēdēs alteri innixū actualiť alterū non dr̃nt ex
natura rei ista sunt hmõi ꝗ ⁊c. ¶ Secūdo suppo
nūt ꝙ ista differētia ē ꝑ solā negationē inclusā in
rõe suppositi ⁊ nõ in rõe nature ⁊ hoc probant du
pliciter. ¶ Prio sic: q̃ illa q̄ in hoc dr̃nt ꝙ vnū ē
assūptibile depēdēs innexū actualiť alterum non
dr̃nt penes negationē hmõi sꝫ ista ꝗ ⁊c. ¶ Scđo
q̃ cū differāt ex natura rei. aut dr̃nt ꝑ aliqđ nega
tiuū solū et sic hꝫ propositū: aut ꝑ aliqđ positiuū
et tūc aut relatū aut absolutū accñs vel substātiā
¶ Primū nõ ꝑt dici q̃ suppositū creatū ꝯstitue
retur i esse ꝑ relationē quod est ꝓpriū supposito
i diuis. Nec secūdū: q̃ nõ esset ꝑ se in genere sub
stantie. Nec tertiū: q̃ sbā aut est forma: aut mate
ria: aut suppositū: sꝫ i oib⁹ istis ꝯueniūt natura ⁊
suppositū. ꝗ ⁊c. ¶ Ex hoc tertio arguūt ad ꝓpo
sitū sic. illa q̄ dr̃nt ex natura rei ꝑ solā negatõnez
possunt separari sicut ꝙ vnū sine alio põt tertio
vniri. sicē in supposito ⁊ natura. ꝗ natura ꝑt assu
mi supposito nõ assūpto. Dicūt autē explicando
differentiā suppositi et nature ꝙ suppositū in rõe
sui includit tria. Unū positiuū. scꝫ substātiā com
pletā quo ad gen⁹ ⁊ speciē. Secundo negationez
habitudinis dependentie. Tertio negationem

actualis depēdentie. Propter. primū aīa separa
ta nõ est suppositū q̃uis actu non depēdeat: quia
non est completa species. Propter secundū nec
quantitas in eucharistia: q̄ lꝫ sit spēs cõpleta: nõ
tñ substantia. et lꝫ actu nõ depēdeat: dependet ta
men habitu id est aptitudine. Propter tertiū hu
manitas christi non est suppositū: q̃ actu depen
det licet duo prima habeat. sed ista positio deficit
in trib⁹. ¶ Primo in supponendo. ¶ Secundo Cõtra istā primū modum declarandi.
in probando. ¶ Tertio in concludēdo. ¶ Sup
positio enĩ prima necessaria est vt dicetur i tertia
ratione: sed suppositio secunda videtur falsa pro
pter tria. ¶ Primo q̃ formalis ratio ⁊ cõpleti
us entis positiui non debet esse negatio. vñ cum
suppositum dicatur ita positiue et affirmatiue si
cut natura sicut dico hõ ita hic hõ sorte s ⁊ huius
modi. sic dico humanitas vel hec humanitas. nõ
dico non homo vel non humanitas vel nõ inhe
rens. Videt̃ ergo absurdū ꝙ solū differāt per ne
gationē et ꝙ vnū magis ꝯstituat̃ ꝑ negationē q̃
alterum. maxime cū nõ sit magꝫ ens suppositum
q̃ natura. vnde meli⁹ dicet̃ natura distigui a sup
posito per negationē q̄ est non esse per se vel non
subsistere per se q̃ econuerso suppositū ab esse ꝑ
negationē que est per se esse non in alio aut nõ de
pendere. ¶ Preterea incidūt in id qđ vitare in
tendunt: q̃ negatio reducit̃ ad genus affirmatio
nis: et negatio ad genus relationis ƒm Augusti
num qui dicit ꝙ ingenitū dicitur relatiue sicut et
genitum: sed dependentia est relatio. ergo nega
tio dependentie est relatio. Si igit̃ constituit̃ sup
positū completiue per negationem dependentie
habitualis et actualis ergo per relationez nõ po
sitiuam: sed negatiuam aut errat constitui per ne
gationem magis: q̃ per relationē. ¶ Preterea
illa negatio inclusa in supposito non natura: aut
consurgit ab extrinseco aliquo positiuo sicut ci
gnus ex albedine habet ꝙ sit non niger: aut tota
liter ab extrinseco. ¶ Primū non potest dici ƒm
eos qui dicunt ꝙ in nullo positiuo ⁊ affirmatiuo
differunt: sed hec negatio ƒm eos icluditur i sup
posito a causa extrinseca non dante vel non influ
ente dependentiam. Nec istud secūdum potest di
ci: quia negatio nulli repugnat nisi illi cui cõue
nit affirmatio opposita vel non formaliter vt nõ
album repugnat albo vel virtualiter vt non albū
repugnat cigno vel huiusmodi: sed natura nullā
affirmationem quamcūq; icludit ƒm eos vel sup
positū. ergo nulla negatio repugnat sibi plus q̃
supposito. ¶ Secundo deficit in probando. Pri
ma enim ratio petit clare pricipiū. cū enim vellet
probare naturam esse assumptibilē supposito non
assumpto nec assumptibili assumit ad hoc ꝙ sup
positū et natura differunt ex natura rei. Ad pro
bandum autem ꝙ differant ex natura rei assumit
ꝙ vnum est assumptibile aliud nõ quod erat prin
cipale quesitū sicut si quererem an substātia pos
set conuerti quantitate non conuersa. ⁊ ad probā
dum hoc assumerem ꝙ differunt ex natura rei. et
hoc probarem per hoc ꝙ vnum conuertitur alio
non conuerso. ¶ Secunda ratio similiter que as
sumit ꝙ vnum est dependens: aliud non. si velit
probare per assumptibile et non assūptibile sicut
prius petit principiū. si aliter non probat quod
assumit: immo hoc est quod queritur. Utrum scꝫ
natura possit esse magis depēdens q̃ suppositū.

Tertia ratio ¶ Similr tertia rõ deficit qꝛ innitit duab⁹ ꝓmis sed nõ petit ꝑncipiũ sicut ille: ꝛ preter hoc hꝫ spe-ciale defectũ: qꝛ nõ sequit suppositũ ꝛ natura dif ferũt penes assũptibile ꝛ nõ assũptibile ꝛ hmõi ꝗ dñt penes negationẽ sic ꝙ vnũ sup aliud nõ ad-dat nisi negationẽ: qꝛ i diuinis similr natura ꝛ sup positũ dñt penes cõicabile et incõicabile: nõ tñ dicim⁹ ꝙ suppositũ sup essẽtiam addat nisi nega tionẽ imo addit aliqd positiuũ. s. relatõꝫ siue dif ferãt ex natura rei vt illi dicũt siue solũ ratione.

4. ratio ¶ Quarta rõ ẽ magis apparẽs nihilominus de ficit qꝛ posset dici ꝙ dñt ꝑ aliqͦd positiuũ inclusũ in rõe suppositi nõ nature ꝛ illud est absolutũ: nõ accñs nec directe sbã: sed mod⁹ sbẽ. Subsistere est mod⁹ essendi sbẽ naturalis: q̃ neqꝫ ẽ forma nec materia nec cõpositũ: sed qd ꝯsequẽs cõpositũ vł essẽtiã ꝑfectã simplicẽ vel ꝯpositã ꝑ reductionem ꝑtinẽs ad idẽ genus vel spẽꝫ. sicut eñ phũs diuidit sbãm in illa tria: ita diuidit ens in decẽ gñia: et tñ esse q̃le nõ est formalr aliqͦd illoꝝ decẽ et tñ nõ est nichil nec est in aia tñ: sed esse reale ꝛ mod⁹ essen di ꝯsequẽs ꝯiũctionẽ duarũ rerũ: sed reducit ad gen⁹ q̃litatis qꝛ est esse qualitatis ꝛ suum inherere sicut etiã ꝑ diuisionẽ sbẽ noluit dare itelligere et modũ sbẽ q̃ est subsistere et sicut pũct⁹ nõ ẽ nichil sed reducit ad gen⁹ q̃titatis: nõ tñ est aliqua spẽs qꝛ nec lõgitudo nec latitudo ꝛc. sed per reductiõeꝫ sicut subsistere est sbã reductiue ꝛ inherere est ac

Tertio cidẽs reductiue. ¶ Tertio deficit ꝯcludendo: qꝛ ſm eos maior est falsa. Sicut eñ suppositũ ꝛ na tura differunt ex natura rei in creaturis: ita et in deo ſm eos. non tamen ꝓpter hanc differentiam ponerent ipsi ꝙ natura diuina posset alicui natu re vniri cui non vniret suppositũ aliquod diuinũ Item ſm eos natura et hec natura differũt ex na tura rei ꝓpter diuersas formalitates: non tñ põt

Durãdus 3. i. q. j. vnũ vnire alicui cui non vniatur reliquũ. ¶ Se-cũda declaratio quorũdã talis est: qꝛ de⁹ põt face re quicquid nõ iplicat contradictionẽ: sed icarna tio vel assumptio quam ponit fides illo mõ est hu iusmodi ergo ꝛc. maior est euidens ſm oẽs. ꝓba-tio minoris: qꝛ si includeret cõtradictionẽ vel re-pugnantiã intellectuũ: aut hoc esset ex parte crea ture aut ex parte dei: sed ex parte neutrius est ibi repugnantia seu cõtradictio quare ꝛc. ¶ Quod autẽ non sit repugnãtia ex ꝑte creature dei decla

Primo rat dupl'r. Primo sic. prius virtute diuia potest ab solui a posteriori: sed singularitas nature huma-ne prior est suppositatione sua ergo virtute diuia ipsa potest non habere suppositatiõem propriam sed si nõ habet ꝓpriã oportet ꝙ habeat alienã cũ nichil existat nisi i aliquo supposito. ergo possibi le est humanã naturã non existere in ꝓprio suppo sito sed alieno. Quod autem singularitas ꝓpria sit prior ꝓpria suppositatione. patet: qꝛ ex hoc est aliquid singulare qͦd est hoc aliqd ꝛ vnũ numero Super hoc autẽ addit suppositatio esse in se vel ꝑ se et non in alio. ꝙ autem se habet per additioneꝫ

Secundo ad alterũ posterius est illo quare ꝛc. ¶ Secũdo sicut natura substantie cõplete est ꝓpriũ suppositum constituere: ita natura accidentis est in alio supposito existere: sed virtute diuina in sacramẽ to altaris. sic est ꝙ accidens saluis sua essentia et natura quantũ ad id quod est non existit i alieno supposito: sꝫ in se. ergo sic virtute diuina fieri po test ꝙ substãtia cõpleta vt natura humana ꝓpriũ

suppositũ non ꝯstituat: sed in alieno existat. Cau sa autẽ hui⁹ hinc sumẽda est: qꝛ oĩa natura actua lis et absoluta. actualis dico ꝓpter materiã pri-mam. absoluta autẽ ꝓpter respectũ relatiõis po test sine contradictiõe existere sine oĩ eo quod nõ est intrinsece de ratione sua: sed extrinsece ꝛ con comitatiue: qꝛ ibi non ẽ repugnãtia intellectuũ vt in contradictione. esse autẽ in alio nõ est intrĩ sece de ratione accidentis: sed extrinsece solũ et cõcomitatiue: qꝛ ſm cursum nature accidẽs non esset nisi inesset. Similiter esse per se nõ est intrin sece de rõne substantie sicut ei pꝛesse ponit auicẽ. sed realis ꝓprietas vel modus substãtie: qꝛ sub-stantia cõpleta sibi derelicta ꝓpriũ suppositũ cõ stituit. propter quod absqꝫ contradictione potest substantia priuari proprio modo existendi per se: et accidẽs modo existendi in alio. sic igit patet ꝙ ex parte creature non est repugnãtia quin possit in alieno supposito sustentari. Quod autẽ nõ sit repugnãtia ex parte dei ꝓbatur sic, qcq̃d ꝯuenit creaturis ꝑtinẽs ad ꝑfectionẽ, hoc totum ꝯuenit creatori: sed posse substãtificare i se alienã naturã ab ea q̃ suppositũ cõstituit ꝑtinet ad ꝑfectionẽ in creaturis vñ ꝛ hoc soli ꝯuenit substãtie in q̃ sunt ꝛ de qua dicunt alia sicut accidentia: q̃re ꝛ hoc põt deo cõuenire, circũscriptis tñ iꝑfectiõib⁹ sicut in alijs q̃ deo et creaturis ꝯueniũt iꝑfectiões a deo releganf. ꝑtinet autẽ ad iꝑfectiõe sbẽ ꝛ ad eius potẽtialitatẽ ꝙ accidẽs i ipsa existẽs ipsam ifor met ꝛ sit actus ei⁹: ideo natura assumpta a ꝑsona diuina ipsam nõ informat: sed absqꝫ iformatione in ipsa substãtificat, ꝛ ideo substãtificatio nature humane a diuina nullã imꝑfectionẽ arguit in ipsa Ex quo põt formari talis rõ, esse in q̃ aliqd nuqꝫ sonat iꝑfectionẽ nec potẽtiã passiuam, nec esse in alio per iherẽtiã: qꝛ rõ potẽtie passiue reducit ad subiectũ. nichil eñ est subiectũ nisi ꝑ potẽtiã pas-siuã: nec potẽtia passiua est nisi subiecti vt subie-ctũ est. Nichil autẽ est subiectũ nisi ꝑ ꝯparationẽ ad illa q̃ sibi inherẽt. Cũ igit natura humana nõ po nat existere in supposito diuino ꝑ modũ iherẽtis sed ꝑ modũ ordis ꝛ ꝯtact⁹ virtualis eẽ vt i q̃ ex hiis nõ arguit in ꝑsona diuina aliquã potẽtiã passiuã siue iꝑfectionẽ ¶ Cõtra hoc dicũt alij ꝙ iste rõ

Cõtra rationes durandi. Primo rões nõ videnf valere. Prima rõ, qꝛ statim dici põt ꝙ singularitas nõ est ꝓor nisi ſm rõnẽ ꝓpria suppositatiõe: qꝛ qͦd est singulare i q̃libet genere, hoc est est suppositũ in genere substãtie. Unde qͦd addit suppositũ sup singulare nõ est nisi ſm ratio nem. In talib⁹ autẽ nõ est verũ ꝙ pri⁹ possit separa ri a posteriori ſcđm rem: imo solum ſcđm ratio-nem ꝛ modum intelligẽdi: sicut in sorte prius est animal q̃ sortes: tñ nõ potest realis aialitas i sor te esse ꝛ ꝙ nõ sit sortes: ꝛ ſm hũc modũ iꝫ singula ritas sit p. ior q̃ esse in se vel esse ꝑ se. Hec in prio ritas qꝛ nõ est ſm rem. puta ꝙ sint due res. quarũ vna sit prior et alia posterior: maxime i substan-tijs. vbi idẽ est. quodquid est ꝛ hñs ipm ſm phm. 7. metaphisice. iõ nõ põt separi pri⁹ a posteriori.

Secũdo ¶ Secundo: qꝛ singularitas non solũ est ꝓor sup positatiõe: sed etiã est prior q̃ esse in se vel in alio sic cõe prius est speciali et rõ entis rõe substãtie ꝛ accidẽtis. ergo si ꝓpt hoc põt fieri singulare sine suppositatione: qꝛ rõ singularis ꝓor est rõe suppo siti. poterit fieri virtute dina aliqͦ singulare qͦ nõ existat in supposito ꝓprio vel alieno qͦd ẽ falsum.

Tertio.

¶ Tertio: q2 nõ est manifestũ q ois pri⁹ possit absolui a posteriori suo ſm esse. Vñ eñ põt absolui ſm intellectũ a suo posteriori. puta sortes põt itelligi nõ itellecto accñte. ſʒ nõ ẽ mãifestũ q sortes posset esse sine quantitate: q2 vꝫ impossibile q hõ sit sine carnib⁹ et ossib⁹: q2 sunt de rõne ei⁹. 7. methaphisice. Os autẽ et caro non pñt differre ſʒ formã substãtialẽ ſcḋm ad ponẽtes vnã tantũ formã in hõie vel in cõposito substãtiali. ⁊ ita differũt p formã accidentalẽ: ⁊ ita nõ põt esse materia hõis sine accidẽte: ⁊ maxime si aĩa ẽ forma corpis orga

Contra secũdã rõeʒ

Secundũ

nici. ¶ Secũda etiã ratio declarat ppositũ p eq̃ dubiũ: q2 nõ est manifestũ: sed creditũ solũ q accidẽs possit in se subsistere. ¶ Itẽ rõ dicit patiꝫ in stanciã. Nã ĩpossibile est quãtitatẽ esse infinitam. puta corp⁹ vt nũc suponiꝫ ⁊ probatur satis etiaʒ 3. Phisicoꝝ. et. 1. celi ⁊ mũdi. igꝫ est teria coniẽtũ et p ꝯñs figuratũ: ⁊ tñ figura de quarta spẽ qualitatis et quantitas sunt accidẽtia. quoꝝ vnũ nõ est de intrinseca rõne alteri⁹. eo q sunt accidentia absoluta q̃ sunt diuersoꝝ pđicamẽtorum spẽs: ⁊

Tertium.

p ꝯñs impermixte essẽtie. ¶ Iteʒ supponit q rõ suppositi sit modus ⁊ accñs absolutũ actu distinctũ a natura: q2 in se subsistit: cui⁹ oppositũ verũ ẽ

Cõtra tertiã rõem

¶ Tertia etiã ratio nõ valet. Nã dicerent phi q substãtificare nõ põt separari a rõne subiecti. ita q impossibile est ſm eos q aliquid substantificet alienã naturã nisi sit subiectũ perfectibile tali natura. Unde Augu. 7. de trinitate. ca. 31. ⁊ habitũ est supra primo libro. dis. 8. Sicut ab eo qḋ est esse appellatur eẽ: ita ab eo quod est subsistere substãtiam dicimus. ¶ Probant autẽ aliqui possibilitatẽ ex parte dei assumẽtis cõfirmando rõnẽ illas prime opinionis sic: q2 ad hoc q aliquid habeat actum alicui⁹ forme non oportet q sit illa forma sed sufficit q habeat virtutẽ illi forme consimilẽ exemplũ de luce q̃ põt calefacere: nec tñ hꝫ formã caloris. ¶ Ad hoc igiꝫ q aliquid possit substãtificare naturã humanam non oportet q sit suppositum humanum formale: sed q habeat virtutem humani suppositi. sed suppositum diuinum hꝫ excellentiori modo virtutẽ perfectionemq̧ oĩs suppositi. Potest ergo humanã naturã substantificare nec oportet q hoc fiat per inherentiaʒ. tum q2 natura substantificata in pprio supposito nõ inheret: tum q2 substantificatio in pposito est virtute diuina: ⁊ sic per illapsum ⁊ non per inherentiam.

cõtra tertiã rationem.

¶ Sed contra. Isti instant: quia nulla res põt dare actũ cause formalis nisi sit illa forma vt nichil potest dare esse viuũ nisi sit vita: sed esse suppositum nature suppositalis est act⁹ formalis vt natura hũana ſm suũ esse: nec seipsa formaliter subsistit. ergo cũ diuinũ suppositum non sit formaliter suppositum humanũ. lʒ virtute actiua contineat oẽm perfectionem suppositi: non sufficiẽter

Secundo

videtur pbari q ex tali continẽtia possit naturã humanam substantificare. ¶ Secundo q assumpta ppositio hꝫ veritateʒ de actu qui est a causa agente. vt pꝫ in exemplo de calefaciente qḋ est a calore. vt a principio actiuo quẽ continet lux virtualiter ⁊ effectiue: sed substantificare naturã humanam non est actio verbi: q2 cum opera trinitatis sint indiuisa et de trini. ⁊ in enchert. tunc tota trinitas substantificaret naturam humanã. et sic tota trinitas esset homo quod falsum est. ergo ra

Tertio

tio non valet ad propositum. ¶ Tertio quia pro tanto natura substantificatur in proprio supposito: quia sunt idem re natura et suppositũ. ita q si aliud est natura aliud est suppositũ. ⁊ iterũ quia tunc prius non inheret posteriori. et singlaritas nature ẽ ſm istos sicut por pprio supposito: ideo natura non inheret proprio supposito. non est autem simile de natura q̃ subsistit in alieno supposito priori se sicut accidẽs: q2 est posterius supposito substantie. et in eo subsistit necessario per inherentiam: q2 non conuenienter pbatur q natura ĩ alieno supposito substantificata non inhereat: q2 natura in proprio substantificata nõ inheret

Quarto.

¶ Quarto quia falsum est quod supponitur ab istis: scʒ q substantificatio in pposito sit virtutis actiue actio vt dictum est. ¶ Quinto q ꝯñs nõ

Quinto.

est bona quã faciunt si dicta sua alibi teneãt. Cõcedunt eñ q forma alicui⁹ est principiũ actiuum in ipsum: vt grauitas est principiũ actiuũ mouendi in graui. ergo hoc non valet substantificatio est a virtute actiua. igitur non per inherẽtiam: quia mouere grauis est in virtute actiua: et tamẽ inheret graui. etiã motus inheret hñti virtutẽ actiuam

impugnat auctor obiectiões factas cõtra dicta durãdi.

¶ Sustinẽdo autẽ opinionẽ. ad primã cõtra primam dicendũ q ista solutio videꝫ esse fidei impugnatio: q2 si verum esset qḋ assumunt: impossibile esset qḋ fides credit. Si enim hec hũanitas et humanitas subsistens se haberẽt ad inuicem sicut se habent humanitas et hec hũanitas que nõ dñt nisi sicut superius et inferi⁹ ꝯcepta in vniuersali et particulari. Tũc sicut de⁹ nõ põt facere humanitatem q̃ non sit hec: vel nec hanc humanitatẽ q̃ non subsistat: cui⁹ contrariũ ponit articul⁹ de incarnatione. ¶ Dicendũ ergo q subsistentia addit substantiam singularẽ addit rem vel modũ realem: et non se habẽt sicut superi⁹ et inferi⁹: nec sicut cõcept⁹ vniuersalis et particularis. cũ vterq̧ sit singularis. ¶ Ad secundã rationẽ dicendum q nõ sequiꝫ: q2 in vno implicaꝫ ꝯtradictio: scʒ esse nec in se nec in alio. In alio autẽ non. scʒ eẽ actu in alio et aptitudine nõ in alio ⁊ ecõuerso: sicut patebit in tertia declaratiõe p siĩe de figura ⁊ rectitudie. ¶ Ad tertiũ dicẽdũ q iterimit seipꝫ: q2 os ⁊ caro et corp⁹ organicũ suo itellectu icludũt essentialiter accidẽtia. ergo nõ sũt de q̃dditatiua diffinitiõe hõis. Unde dicẽdum q ista possunt accipi tripliciter. Uno modo put includũt essentialiter formas accidẽtales: ⁊ sic sine eis potest de⁹ facere hominem: nec sic sunt de ei⁹ diffinitione.

Ad pmũʒ cõtra primã rõneʒ durandi.

Ad secũḋ

Ad tertiũ

¶ Secundo put includunt non formas accidentales essentialiter sed actualiter respectũ ⁊ cõiũctionẽ ad eas: et nec sic sunt de diffinitione: et sic deus potest facere hoiem sine istis ¶ Tertio mõ put includũt aptitudinalẽ respectũ ad ista: et sic sunt de diffinitione hominis: nec potest hõ fieri sine istis: q2 sicut nõ potest fieri accidens sine aptitudine ad substantiam: sic nec natura substãtialis completa sine aptitudine ad subsistere ⁊ ad substare accidenti proprio.. ¶ Ad primuʒ contra secundam rationem dicendum est q hoc est improbare modum apostoli qui vnum articulum sicut resurrectionẽ nraʒ pbat per resurrectionem christi et Grego. q̃ pbat q venit ad discipulos ianuis clausis: p hoc q exiuit ad nos clauso vtero v̄gis. ¶ Preterea nõ est verũ q illud sit ignotius vel eque ignotum. Cõstat enim q accidens a subiecto differt etiã realiter et pđicamentaliter etiam

Ad pmuʒ contra secũdã rõeʒ

ßm eos:sed suppositũ nõ differt a natura ꝓpria
ꝑdicamẽtalr:inimo sunt eiusdẽ gñis ⁊ speciei. vñ
multũ ignoti⁹ est quõ põt esse natura sine suppo-
sito ꝓprio cũ quo facit vnum per se ꝙ̄ accidẽs sine
subiecto cũ quo nõ facit vnũ nisi ꝑ accidẽs. maxi
me cũ ßm naturã possit esse subiectũ sine accidẽte
ꝓprio vt aqua calida:nõ autẽ natura sine supposi
to ꝓprio nec ecõuerso:sed bene verũ est ꝙ lʒ plus
differat accidẽs a subiecto ꝙ̄ natura a supposito
ꝓpter quod separatio ista est maior illa.tñ ita pa
rum differt accidẽs a sua inherẽtia q̄ respicit sub
iectũ et includit:⁊ ideo bene est sile: qꝛ si de⁹ põt
Ad scdm. separare accidẽs ab inherẽtia.ꝑ ꝯñs naturaʒ sub
stãtialẽ a subsistẽtia ꝓpria. ¶ Ad secũdũ dicẽdũ
ꝙ sicut corp⁹ nõ potest esse sine figura:sed põt esse
sine figura debita sue nature. sic ens non põt esse
sine aliquo mõ essendi:sed põt esse sine mõ essendi
ꝓprio cũ modo essendi sibi extraneo. Mod⁹ ergo
ꝓprius substãtie ⁊ accidẽtis essendi.scʒ esse i alio
et nõ in alio. non solũ est eis habitualis: sed etiã
actualis ßm solitũ cursum nature: sed de⁹ qui po
test separare ꝓpriũ accidẽs vel ꝓpriã passionem
a subiecto põt vtrũqʒ:et qua rõe põt facere cõtra
naturã alteri⁹ et eadẽ rõne et aliud. cũ nõ sit ma
gis extraneum substantie inexistere ꝙ̄ accidenti
subsistere cũ etiã vna substantia naturaliter inexi
Ad tertiũ stat sine materia et forma. Illa etiã q̄ nata ẽ subsi
stere sicut aĩa rõnalis. ¶ Ad tertiũ dicendum ꝙ
auctores illi non intẽdũt ꝙ suppositũ differt a na
tura accidẽte absoluto:nec etiã disticta re: sʒ mõ
reali nõ faciẽte ꝯpositionẽ sicut ponũt esse differ
re ab essentia. Si enĩ ens:essẽtia:⁊ existere: essent
penitus idem re et modo reali. sicut in cõposito
sunt due essẽtie:sic essẽnt duo existẽtia: sed põt dici
ꝙ totũ existere sit sola forma:qꝛ existẽtia cõposi-
ti est q̄d consequẽs formã in materia sicut mod⁹
rei:non sicut res differẽs. ¶ Ad illud quod dicit
cõtra tertiã rõnẽ. dicendũ ꝙ substãtificare non est
de rõe subiecti:cũ materia sit subiectũ forme quã
Ad p̄mũ non substantificat:sed poti⁹ ecõuerso. ¶ Ad pri
cõtra tertiã mũ ergo dicendũ. Primo ꝙ ista instantia si verũ
rationem. est ꝙ assumit destruit fideʒ: qꝛ si sustẽtare accidẽs
et substãtificare substãtiã sunt effectus formales
subiecti ⁊ suppositi ꝓprij sicut esse albũ albedinis
sicut deus nullo modo põt facere albũ sine albe
dine sic nec accidẽs sine subiecto nec naturã sine
supposito ꝓprio. Dicendũ est ergo ꝙ neutrum est
effect⁹ formalis subiecti vel suppositi qꝛ illud qđ
se hʒ in rõne informati non informantis non põt
esse causa formalis:sed subiectũ respectu accidẽ
tis et suppositũ respectu nature ꝓprie se habẽt in
rõne iformati nõ iformãtis : qꝛ natura est forma
suppositi:et accidẽs subiecti ergo nichil qđ tribu
at suppositũ nature vel subiectũ accidẽti põt dici
effect⁹ eius formalis. Uel dicendũ ꝙ de⁹ nõ põt
facere accidẽs inherere sine subiecto nec substan
tiã subsistere sine ꝓprio supposito: qꝛ tũc illa hñt
se formalr ad illa : tñ potest facere accidens sine
subiecto:sed tunc non inherebit. et iterũ substan
tiam sine proprio supposito:sed tunc nõ subsistet.
Unde illud esse quod hʒ accidẽs in sacramẽto nõ
est inherere nisi aptitudie. Et illud esse qđ habet
humanitas in xp̄o nõ est subsistere actu. sed soluʒ
aptitudine et virt⁹ qua sustentat accidẽs in sacra
mento nõ est cã formalis nec subsistere quod cõi-
catur humanitati xp̄i est idẽ cũ subsistere formali

hũanitatis si separet. vnde i neutro miraculo fit
effect⁹ formalis sine cã formali. ¶ Ad secũdum Ad scdm.
dicẽdũ ꝙ substãtificare naturã assumptã non põt
esse act⁹ cause formalis:qꝛ de⁹ nõ põt esse cã for-
malis:et iõ vel opʒ ponere q̄ntã cãm: vel opʒ dice
re ꝙ si est effect⁹ cause reducit ad cãm efficiẽtem
vl finalẽ. Uñ q̄cquid ibi attribuit essentie est cõe
trib⁹:et hoc hʒ rõnẽ cause efficiẽtis. Qđ aũt pro
prietati attribuat et ꝑsone vni hʒ rõem finis non
cui⁹ qꝛ iste est cõis trib⁹: sʒ quo q̄ põt esse ꝓprius. Ad tertiũ
¶ Ad tertiũ dicẽdũ ꝙ illđ qđ vere est nulli acci-
dit vñ bñ sequit si natura ẽ substãtia ꝑfecta ꝙ nõ
iheret nature ꝓp̄o nec alieno supposito q̄uis ei⁹
quod est nõ inherere possit esse alia rõ i ꝓprio sup
posito. puta idẽptitas ⁊ i alieno. puta actualitas
pura q̄ nulli subitat:sed cũ hec est cõis cã ipossibi
litas ẽ ex ꝑte nature q̄ ẽ substãtia ꝑfecta. ¶ Ad Ad q̄rtuʒ
quartũ iam rũsum est ꝙ substãtificatio nõ est effe
ctus alicuius cause formalis que sit deus:sed est
effectiuus vel finalis:quia nec de⁹ est causa forma
lis extrinseca vnq̄ꝫ nec materialis. ¶ Unde
terminatio ad essentiam est habitudo cause effici
entis ⁊ finalis simpliciter que ẽ finis. gratia cui⁹
ad ꝓprietatẽ cause finalis ßm q̄d vt finis quo ad
ꝑsonã autẽ vtriusqʒ. ¶ Ad q̄ntũ dicẽdum ꝙ vna Ad q̄ntũ.
forma respectu alteri⁹ in eodẽ subiecto põt hẽre
rõem ꝯtutis actiue sed respectu suiipsius ꝙ faci
at se in subiecto nequaq̄ꝫ vñ cũ substãtificatio vel
vnio essentialr nõ dicat aliquẽ effectũ mediũ inẽ
assumentẽ et assumptũ ꝑsona q̄ se hʒ actiue nõ põt
se hẽre formalr q̄si faciat se informare naturã assũ
ptã et ecõuerso ꝙ subiiciat se nature assumpte:qꝛ
idẽ simplex non facit se ꝑ se ⁊ imediate formã sub
iecti nec subiectum forme. ¶ Tertia declaratio Tertia de
talis est : qꝛ aut suppositũ ⁊ natura differũt realr claratio.
sicut diuerse res absolute. aut nõ. Si p̄mo mõ ita
ꝙ alia res sit subsistere a substantia qđ addit sup
positũ supra naturã. alia iherere ab eẽntia accñtis:
tũc planuʒ est ꝙ de⁹ põt ea separe illo mõ q̄ fides
ꝑdicat i istis duob⁹ articlis:qđ pʒ ꝑ sile. Dicit enĩ
cõit ꝙ corp⁹ ⁊ figura. linea/⁊ curuitas/ vl rectitu-
do dĩnt realiter sicut q̄titas ⁊ q̄litas ⁊ ꝓp̄a passio
et subiectũ illi⁹. Nihilominus tñ qꝛ figura est res
q̄titatꝭ et diuersa figura diuersa res ꝯtradictio
esset ꝙ esset q̄titas finita ⁊ nõ hẽret aliquã figurã
qꝛ si finita.ergo terminata. si nõ terminata figura.ergo nõ
terminata. et silr si esset linea q̄ non esset recta vel
curua eẽt ꝯtradictio manifesta:qꝛ rectum est cui⁹
mediũ nõ exit ab extremis curuum cuius mediũ
exit ab extremis. ꝙ autẽ nec exeat nec nõ exeat ẽ
ꝯtradictio. et ideo de⁹ nõ põt facere corp⁹ finituʒ
sine figura:nec linea est quin sit recta vel curua:
qꝛ esset ꝯtradictio ⁊ nõ qꝛ nõ differrẽt realr: sʒ pos
set facere corp⁹ qđ naturalr hʒ vnã figurã supna-
turalit alia sicut celũ qđ ẽ circulare facere q̄dra
tũ. aut q̄drãgulũ. aut lineã que naturalr est curua
rectã vl ecõuerso. qꝛ ex q̄ dĩnt re absoluta ⁊ actua
li nulla ẽ ꝯtradictio vnũ mutari:altero nõ muta
to:qꝛ ꝯtradictio ẽ vni⁹ ⁊ eiusdẽ ßʒ idẽ. Silr i ꝓpo
sito si dĩnt realiter accñs ⁊ ei⁹ inherẽtia. substan
tia et ei⁹ subsistentia:⁊ ꝑ ꝯñs suppositũ ⁊ natura
de⁹ nõ posset facere ꝙ accidens vel substãtia es-
sent:nec subsisterent nec inexisterẽt. nõ quia reali
ter non differant subsistere et subsistens in crea-
turis aut inherere et inherens:sed quia contradi
dictio est ꝙ aliq̄d existat ⁊ subsistat: neqꝫ existat:

quia hoc esset nec esse in alio nec non esse in alio: et tamen esset ideo deus hoc nõ põt: sed substãtiã cui naturale est esse non in alio deus põt facere in alio: et accidẽs cui⁹ natura est esse in alio de⁹ põe facere nõ in alio supposito: q̃d esse in alio ꝛ esse nõ in alio differãt realiter ab ipso q̃d est in alio: vel quod est in non alio. ¶ Videt autẽ ꝓbabile mul tis q̃ realiter differãt accidẽs ꝛ sua inherẽtia substantia ꝛ subsistentia sua: et ꝑ ꝯñs suppositũ et natura in creaturis: q̃ subsistere includit suppositũ super naturã. et hoc patet sic: q̃ effect⁹ differt realiter a sua causa in oĩb⁹ in quib⁹ causa et effectus differũt ꝓprie et realiter: q̃ causa est ad cui⁹ esse sequit aliud. nec idẽ est causa suiipsius: q̃ differũt relatiue: nec idẽ refert ad seipsum etiã in diuinis vnde vere relatiua sunt vere et realiter differẽtia cũ ergo causa formalis sit causa ꝓprie et realiter dicta et esse sit effect⁹ forme ꝓprie et realiter dict⁹ et per ꝯsequẽs esse quod est inherere sicut effect⁹ accidẽtis ꝛ subsistere sicut effectus nature substãtialis: q̃ sicut inherere cõsequitur accidẽs in subiecto: sic subsistere cõsequit essentiã in supposito sicut effect⁹ formalis essentie. sicut eñ hõ est alb⁹ albedine formaliter: sic hõ subsistit hũanitate formalr et nõ ecõuerso. ideo tam inherere differt ab accidẽte q̃ subsistere a natura substantie realiter: nec sequitur. Si de⁹ nõ põt facere effectum cause formalis sine illa: puta albũ sine albedine: q̃d nõ possit econuerso: q̃ causa est prior effectu. Potest autẽ prius esse sine posteriori magis q̃ ecõuerso: et plus dep̃ẽdet effect⁹ a cã q̃ ecõuerso. Põt igit de⁹ accidẽs facere sine inherẽtia ꝛ substantiã sine subsistentia: q̃uis non ecõuerso subsistentiã sine subsistente vel inherẽtiã sine inherere.

Aliq̃b⁹ ẽ probabile q̃ realiter dñt accidẽs et sua inherẽtia substãtia ꝛ sua subsistentia.

¶ Si autẽ esse nõ differat ab essentia realr sicut due res: tunc videtur quibusdã q̃ diuina virtute nõ possunt separari. sic scʒ q̃ natura sit sine ꝓprio suppposito: aut accidẽs sine subiecto ꝛ aliquãdo mihi visũ est propter duo. ¶ Primo q̃ illa q̃ sunt vna res absoluta et limitata nõ possunt seorsum manere ꝛ corrumpi: sed q̃ sunt vnũ ꝛ idẽ simul generant ꝛ corrumpũtur. Q̃d eñ realiter corrumpit realiter nõ manet: ꝛ q̃d realiter generat realiter est. Affirmatio autem ꝛ negatio nõ verificãt de eodẽ. Propter quod impossibile est de eadem re absoluta ꝛ finita q̃ realiter maneat ꝛ non maneat: q̃ tunc esset res manens ꝛ nõ manẽs: ꝛ sic res ꝛ nõ res. Cum autẽ fit incarnatio natura humanitatis manet realiter. suppositũ ꝑo ꝛ subsistentia ei⁹ nõ manet realiter q̃ si diceremus q̃ manent suppositũ ꝛ subsistentia s̃m rem ꝛ non s̃m rõnem aut s̃m nomen aliud eẽt sed dicimus q̃ non manet nec est ibi realiter nisi vnũ suppositũ increatũ ꝛ vna subsistentia icreata Et similiter in sacramẽto altaris: dicim⁹ q̃ accidẽs realiter nõ inheret ꝛ q̃ nec inherentia nec res inherẽtie ibi manent. cum tamen essentia accidentis eadẽ numero remaneat. ergo differũt substantia ꝛ subsistentia natura ꝛ suppositũ realiter. ꝛ silr accidens ꝛ inherentia. alr impossibile esset ista duo ꝑificari: nisi illa differrent: q̃ nisi realiter differrent cũ vtrũq̃ sit absolutũ ꝛ finitum nõ possent separari. ¶ Dico autẽ res vna absoluta ꝛ limitata q̃ de essentia et relatione diuina verificantur opposita: scʒ cõicabile incõicabile: q̃ eẽna ẽ vnũ cum relatione opposita: cũ qua relatio non potest esse vnũ sʒ illud est vel ꝓpter absolutũ et relatũ vel ꝓpt infinitatem. Neq̃ in creaturis est instãtia de illis que sunt vna res absoluta ꝛ limitata: q̃ affirmatio et negatio verificent de ipsis. vnde cũ subsistẽtia sit q̃d absolutũ cũ dicat ꝑfectionẽ simpliciter ꝛ similiter substantia dicat ad se si nõ differũt realiter ꝑ cõsequẽs sunt vna res absoluta ergo nõ põt esse q̃ vnũ maneat alterũ nõ. De inherentia autẽ accidẽtis absoluti licet includat relationẽ ad subiectum: tñ cũ accidẽtis esse est in esse op3 q̃ omne accidẽs cui⁹ eẽna est absoluta ei⁹ esse sit absolutũ q̃ esse et essentia sunt vni⁹ generis: ꝛ ideo accidẽs et suũ inesse si non differũt re sunt vna res absoluta ꝛ finita: ideo vno manẽte alterũ manet.

Si esse nõ differat realiter ab eẽna sicut due res vr aliq̃bus q̃ diuina ꝑtute non possit separi: sic q̃ natura sit sine ꝓprio supposito ꝛ accidens sine subiecto.

¶ Secundo ꝓbatur idẽ sic: q̃ quecunq̃ vni ꝛ eidem sunt eadẽ inter se sunt eadẽ si sint finita ꝛ absoluta et ꝑ oppositum quecunq̃ differunt inter se realiter si sunt finita et absoluta: differunt in quocunq̃ alio realiter: sed subsistentia et exiſtẽtia substantie et accidentis differunt inter se realiter: si sunt transmutabilia adinuicem. ergo si non differunt realr ab eẽna substantie et accidẽtis sunt idẽ illi. q̃ autẽ differunt realiter si separant hoc apparet: q̃ illa est dr̃ña realis q̃ conuenit sine oi operatione intellectus essentie rei. si autem verũ est q̃d fides p̃dicat accidens ante cõsecrationẽ inherere post consecrationẽ non inherere et humanitatem assumptã inexistere cũ suo supposito se habere aliter et aliter circũscripta operatione intellectus ergo differũt realiter inherere accidẽtis ꝛ ei⁹ subsistentia: ꝛ subsistentia substantie ꝛ eius inexistentia: ꝛ ꝑ consequens ista differunt realiter ab ipsis essentijs quare impossibile videt separari ista ab inuicem eodẽ modo quo fides p̃dicat nisi differant realiter. Si enim nõ differãt realiter substantia ꝛ subsistẽtia accidens ꝛ inherentia ꝛ ꝑ ꝯsequẽs non differrẽt subsistere ꝛ inexistere. Si autẽ nõ differrent realiter subsistere ꝛ inexistere. ergo nõ ẽ differẽtia nec mutatio realis cũ de inexistente fit subsistens vel econuerso: sed solũ s̃m rationẽ: ꝛ sic non est merũ eẽ reale sed solũ rõnis quod est hereticũ. Si eñ dicatur q̃ immo deus fit realiter de nõ creante creans de nõ substantificante substantificãs et creare et non creare et substantificare et nõ substantificare: differunt realiter inter se: nec propter hoc differũt a deo et similiter aiam coniunctã informare separatã nõ informare differunt realiter sine operatione intellect⁹. nec tñ ꝓpter hoc differunt ab aña q̃ aĩa seipsã informat ꝛ pari rõne q̃ videt esse seipsa inexistit vel subsistit q̃uis inexistere ꝛ subsistere differant. Nõ vʒ: q̃ dei operatio in creatura est transiẽs nõ manens. Vnde sicut differt inter se sic a deo: sed non ponit mutationẽ in deo: sed in creatura. Similiter informatio aie differt a sua separatione et si nõ ex ꝑte aie: saltem ex parte corporis in quo ponit potentias ꝛ alia accidentia: sed inexistere vel subsistere realiter denominat intrinsece illud quod inheret vel inexistit vel subsistit ꝛ non alterius: ꝛ ꝑ ꝯsequẽs si differũt inter se: differunt ab illo. ¶ Alijs autẽ videtur q̃ esse ꝛ essentia non differant sicut due res absolute nec in substantia nec in accidẽte. alr xp̃s non esset perfect⁹ hõ si subsistere adderet ꝑfectiones super humanitatẽ quod est contra athanasiũ in symbolo et contra illud in epistola damasi. propter q̃d habet in tripartita historia interpretatur nono libro. cap̃. xv. vbi dicitur hũc scʒ xp̃ʒ. si quis de dei

Alia opi. q̃ eẽ ꝛ essẽtia nõ differũt sicut due res absolute.

tate siue humanitate minus aliquid dixerit habuit: plen⁹ spiritu diaboli gehenne semetipsum filium demõstrabit. Unde subsistere videt esse modus essendi substantie inherentia accidẽtia inexistentia partiũ substantie. Dico modus essendi differens realiter sicut modus a re non sicut res a re scz faciens cõpositiõez. Unde q2 non est res vocat aliqñ nihil qñ dr iter formaz ꝛ materiã accidens et subiectum nullũ cadere mediũ: cũ tamẽ immobilis inherentia aut cõiunctio sit media. Nec obstat qd dictum est ꝙ effectus differt a causa q2 hoc est verum: sed nõ est verũ ꝙ esse qd resultat sicut effect⁹ formalis a forma sicut aliqd tertium descendens a forma et materia et cõposito vel subiecto: sed est aggregatũ ex vtraqꝫ qd realiter differt ab vno ppter alterũ. ¶ Unde sciẽdũ ꝙ sicut deus potest facere et facit aiam sine hoie vt qñ separatur: qd tñ est esse formale sine effectu formali sm id qd est non sm ꝙ causa formalis est: sicut potest facere albedinẽ sine esse albo sed non albedinem i subiecto: ꝛ similiter potest facere accidẽs sine inherere: sed non accidens in subiecto. Cõm enĩ sm qd causa est ponere sine effectu est cõtradictio. Non autẽ sm id qd est forma aut sm qd actu causa est. Unde ponere formã in materia sine hoc ꝙ sequatur effect⁹ formalis est ponere causam vt causam sine effectu. Cum igit in xpo sit anima: in corpore effectus formalis non est subsistere: sꝫ est esse hoiem ꝙ nulla virtute impediri põt. Subsistere autẽ est modus essendi cõsequens sm cursum quem de⁹ mutare põt. ¶ Supposito ergo ꝙ subsistẽtia nõ differat re absoluta a substantia nec inherentia ab accidente. Adhuc põt declarari ꝙ deus potest ista separare sicut facit in duobus miraculis de quibus nũc loquimur: q2 qd simul et semel cõpetant opposita eidẽ sm idẽ re vel est impossibile vel est ppriũ rei infinite sm cõiter tenẽtes ꝙ essentia ꝛ relatio sũt idem re: ꝛ tñ eẽna cõicatur ꝛ relatio non: sed ꝙ successiue affirmatio ꝛ negatio cõpetant eidẽ rei sm idem re: non soluz miraculo: sed natura est possibile. Natura quidẽ patet i materia et substantia: q̃ vna numero successiue susceptibilis est cõtrarioꝝ. ꝙ ergo substantia ꝛ accidẽs et q̃tum ad essentiã ꝛ q̃tuz ad esse sit in alio. ꝛ sic inhereat vel inexistat. post ea sit per se: ꝛ sic subsistat nulla cõtradictio est.

Supposito ꝙ subsistẽtia non differat re absoluta a substantia adhuc pñt separi diuina virtute.

¶ Ad rationẽ primã dicendũ ꝙ ista eadẽ res q̃ esset suppositum si derelinquatur illa manet ꝛ non est suppositũ sed natura q̃diu aliunde sustẽtatur: et similiter res q̃cũqꝫ absoluta nata inherere ipa manet substracto subiecto sed non est iherẽs q2 iherere sup essentiã ꝛ esse accidens connotat subiectum coniunctum sustentans q2 inherere est in alio esse depẽdent sine quo non saluatur ratio inherentie. Suppositũ ꝑo icludit subsistere oppositũ vel quod est inherere ꝛ inexistere partis substantialis. Dicit esse ppria virtute et naturaliter actu existentem in esse pfecto ita ꝙ suppositũ nõ constituat p negationẽ que est nõ esse in alio. als accidens in altari esset suppositũ sed p potentiã ei⁹ qd est ppria ꝟtute subsistere vel existere ad quã sine dubio seqt negatio hui⁹ quod est esse in alio. Et potest poni exemplũ in illis que coniunctione fuerũt vnũ cõtinuũ sine generatiõe noua vt multi dicũt et diuisione fiũt duo sine corruptione et generatione sm eos. Quando ergo vna aqua diuiditur in duas fiũt duo supposita no

Ad rões factas cõtra dicta.

ua nullo reali superaddito nisi ꝙ pars que prius existebat ꝟtute qm toti⁹ cõtinui non ppria nũc existit virtute ppria ꝛ econuerso: qñ coniunguntur desinit q̃libet esse suppositũ p se: q2 desinit quelꝫ ppria virtute existere ita ꝛ in pposito.

¶ Ad secundũ dicendũ ꝙ ois differentia que est preter opationẽ intellect⁹ est realis: sed realis differentia potest intelligi tripliciter. ¶ Uno mõ q2 est duarum rerum: et hoc non opꝫ. Uisus enim et cecitas differũt realiter: q2 ex natura rei. Etiã si nullus esset intellect⁹ nec sciret nec tñ sunt due res sed res ꝛ rei pũatio sicut ens ꝛ nõ ens. ¶ Secũdo mõ differũt aliqua realiter q2 vnũ ẽ res vna. alterum rei priuatio ꝛ negatio: sicut modo exemplificatũ est de morte et vita et de ente et non ente vt patet. ¶ Tertio modo differũt aliqua realiter extrinsece: q2 vnũ includit aliquã rẽ. Aliud autẽ nõ includit sed excludit illã realiter: ꝛ sic differũt realiter accidens inherens et subsistens substãtia inexistens et subsistens. Non ꝙ intrinsece aliquã rem includat vnũ quod non aliud: sed extrinsece vnũ connotat rem aliquã quã non aliud: ꝛ hoc sufficit ad realem mutationem: vt si vltima spera moueretur et aliter se haberet nec tamen aliam ꝛ aliã rem acquireret saltem que esset vel locus vel vbi. Multomagis autẽ accidens in sacramento altaris mutatur realiter licet non acquirat nouã rem que est subsistere: q2 desinit coniungi rei cui cõiungebatur realiter. et similiter si humanitas assumpta dimitteretur mutaretur realiter: q2 desineret esse realiter coniuncta vere rei ꝛ sic se haberet aliter nunc et prius: lꝫ non acquireret nouũ ẽt reale.

Ad scdm. Dña realis tripr pt itelligi

¶ Ad primũ dicendũ pro questione ꝙ incarnatio cõpetit deo ex tẽpore. non ex mutatiõe sui: sꝫ creature que dum assumitur mutatur non secundũ aliquam formã absolutã: sed dicit mutari inq̃tũ suscipit nouũ modũ essendi cũ pũatiõe pprij modi. ꝛ si dicatur ꝙ iste modus non dicit nisi quãdã relationẽ ad quã non potest esse actio. Dicendum est ꝙ verũ est de actione creature que non attigit ad respectũ nisi p fundamẽtũ ppter deteriationẽ suam in modo agẽdi. Deus autẽ põt imediate sup modũ rei influendo vel subtrahẽdo sicut ei placet

Ad rões factas aũ oppositũ

¶ Ad secundũ qñ dicit ꝙ pfectissimũ nõ est alteri vnibile verũ est ad pfectionẽ acquirendã: q2 nichil acquirere potest: sed ad cõicandũ magis vniri potest q̃ aliquod aliud: q2 q̃to est perfectius: tanto magis põt se cõicare: sicut diues plus potest dare q̃ pauper. quãto autẽ plus potest se cõicare tanto plus intimare: sicut ignis plus cõicat se rei propinque cui plus se intimat. Unde nulla creatura ita est intima alij sicut deus per essentiam: pñtiam: ꝛ potentiã. et ideo lꝫ nulla substantia pfecta possit se vnire alteri in idẽptitate suppositi q2 non põt sibi illabi. deus tamẽ potẽs ẽ et sic nulla creatura potest alteri sic intimare sicut deus intimat ei p naturã: gratiã: vel gloriã. Uel dicendũ ꝙ pfectissimum non est alteri vnibile p sui mutationem sed alteri⁹ actu vel aptitudine. vniri autẽ ꝛ incarnari est mutari nõ icarnati: sed carnis: q2 sicut vestitur hõ non sui mutatione: sed vestis: sic habitu inuentus est vt hõ non sui sed assumpti: mutatiõe saltẽ materie prime q̃ pri⁹ fuit non cõiũcta diuinitati nũc est. et sicut aia intellectualis que nata est per se existere nichilominus põt suuz esse corpori cõmunicare vt existat. ¶ Si dicat aliquis ipsamet

diuinitas mutatur: qꝛ se habet aliter nunc ꝛ prius sm formã intrinsecam vel sm locum dicendum ꝙ illa alteras deo nõ ꝯuenit sicut nec form a aut si-lius aut loc⁹ cũ ea existeret i ꝑsona filij. et sicut vnio aie ad corp⁹ nõ fit ꝑ alteratioñe aie sʒ corpis sic ꝛ hic. Dico autẽ assũptũ mutari aptitudine nõ actu de potentia absoluta: quia posset assumere totam naturam creãdo eam de nouo ꝛ tũc nichil esset ibi mutatuʒ actu quia non haberet se aliter actu nũc et prius: quia nullo modo fuisset prius. ¶ Ad tertium dicendũ ꝙ suppositũ diuinũ magis distat a quacunqʒ natura substãtiali creata ꝙ̃ aliqḋ suppositũ creatuʒ ab aliqua natura substatialiẽ crea-ta aliena a sua natura ꝙ̃tum ad distantiã que op-ponitur conueniẽtie que est in aliquo vno ꝑdicabili vniuoce: qꝛ nichil vniuocũ ꝑdicaẽ de deo ꝛ creaturis sicut ꝑdicatur de duabus substantijs creatꝭ tamẽ propter ꝓportionẽ que requiritur iter assu-mens ꝛ assumptũ magis ꝯuenit diuinũ suppositũ cum natura substantiali creata ꝙ̃ aliquod suppositum creatũ ꝯueiat cũ aliqua natura extranea creata sicut ꝛ minus conueniunt substantia et accidẽs in aliquo cõi ꝑdicato vniuoco ꝙ̃ due substãtie ad inuicem sed ꝙ̃tũ ad vnitatẽ in subiecto magis con-ueniunt substantia ꝛ accidens ꝙ̃ due substãtie ad inuicem.

¶ Questio secunda.

Primum

SEcundo queritur vtruʒ vna persona potuerit incarnari sine alia. Et videẽ ꝙ nõ: qꝛ in actu reciproco quicqḋ est ꝑncipiũ act⁹ẽ etiã ẽmin⁹ qꝛ act⁹ reci-proc⁹ ab eodẽ incipit et ad idẽ ẽminatur ita assumere est actus reciprocus ab eodẽ incepit et ad idẽ termiatur. Est eñ assumere aliud ad se sumere. cum ergo quelibet ꝑsona sit principium talis actus et non vna sine alia. videtur ꝙ ideʒ sit

Secundũ

de termino. ¶ Itẽ nullus act⁹ notionalis termiatur ad aliquod essentiale ergo nec actus essentialis ad aliquod notionale: sed incarnari est act⁹ es-sentialis: ergo non terminaẽ ad ꝑsonã. ¶ In con-

In ꝯtrarium.

trarium arguitur qꝛ fili⁹ dei diciẽ minor patre. Io hannis. xiiij. Pater maior me est: hoc autẽ nõ esset si filio assumente naturã humanã. pater similiter assumpsit: tunc eñ patri: fili⁹ esset equalis sm naturam humanã sicut est sm diuinã: ergo filius sic assumpsit naturã humanã ꝙ nõ pẽ. ¶ Respõdeo In cõclusione oẽs cõcordãt: sed in declaratione aliqui discordant. Unde primo ponenẽ tres opi-niones. Postea inquiretur de dictis earum.

Prima opi. Herue⁹. 3. snīarũ. di. 1. q. 1.

¶ Prima opinio declarãtiuʒ quomodo vna ꝑsona poterit sine alia incarnari hʒ tres articulos. ¶ Prim⁹ de differẽtia inter suppositũ ꝛ naturaʒ tam in humanis ꝙ̃ in diuinis. ¶ Secundus quõ facta est vnio in persona ꝛ non in natura. ¶ Ter-tius quõ facta est vnio in vna persona ꝛ nõ in alia.

Tres differẽtie inẽ naturaʒ et suppositũ: Prima.

¶ Quantũ ad primũ de differentia nature ꝛ suppositi sunt tres conclusiones sm tres differẽtias inter naturã ꝛ suppositũ. Primo ergo differũt natura ꝛ suppositum: qꝛ de rõne nature nõ est ꝙ subsistat: sed ꝙ sit illud q̃ aliqḋ sit vẽ simpliciter sicut homo sua humanitate vel sm quid sicut hõ albet albedine. ideo etiã natura conuenit tam substantie ꝙ̃ accidenti: sed esse suppositũ soli substantie conuenit. Unde ꝛ ratio hũanitatis et nature humane potest conuenire ipsi nature hũane siue habeat esse per se nõ innixũ alteri subsistenti siue habeat esse in alio cui innitatur. vt supposito: sʒ qñ alteri innitiẽ: tũc non ei ꝯuenit ratio suppositi humani nec simpliciter ratio suppositi. ¶ Scd̃a

Secunda

differentia est q̃ solũ habet locũ in diuinis ꝙ suppositũ dicit quid incõicabile ꝙ̃tum ad id cui conuenit intentio suppositi: puta pater vel fili⁹. sʒ natura vna numero saltẽ i diuinis est plurib⁹ suppositis cõicabilis. Unde eadẽ essentia diuina est pater: ꝛ filius et spũssanctus. et hoc est singulare i diuinis. Nã in creaturis natura substantialis completa plurificaẽ numeraliter sm pluralitatẽ suppositorũ et ecõuerso. Dico autẽ cõpletã: qꝛ due nature substãtiales icõplete. puta: materia ꝛ forma possunt esse in eodẽ supposito creato. Qḋ autem dictũ est suppositũ esse incõmunicabile itelligendũ est ꝙ̃tum ad cõitatẽ alicui⁹ ꝑdicabilis de multis suppositis. Nã contradictioneʒ iplicaret vnũ suppositũ numero ꝑdicari de plurib⁹ suppositis: nisi supposita acciperenẽ equiuoce. Sed loquendo de cõicatione qua aliquid cõicat suũ esse aliquibus que in se hʒ sicut hõ albus in se preter substantiã habet diuersa: scʒ. quãtitatẽ: albedinẽ. ꝛ sic de alijs. isto modo suppositũ magis hʒ rõeʒ cõicabilis ꝙ̃ natura. ¶ Tertia dfia est penes

Tertia

modũ significandi sm ꝙ natura significaẽ in abstracto vnde non significaẽ vt quod est: sʒ vt quo aliqḋ est: sicut diuinitas est quo aliquid est deus et humanitas quo aliquid est homo. et significat quo aliquid habeẽ. suppositu aũt qḋ significaẽ ꝑ modũ concreti significat vt qḋ est: aut quod hʒ. Unde ad hoc ꝙ aliquod sit suppositũ alicui⁹ nature non requiriẽ ꝙ sit illa natura: vel ꝙ sit cõstitutũ ex ea: sed sufficit ꝙ habeat illã sibi innitentẽ nec est iste modus significandi van⁹. Nã si natura rerum esset talis ꝙ vnaqueqʒ essentia esset simplex per se: et vna earũ nullã habitudinẽ haberet ad alterã: nec ꝑ cõpositionẽ nec ꝑ aliquã vnioneʒ nec ꝑ causalitatẽ. tunc sufficeret habere noia significãtia vnãquãqʒ naturã sm qḋ in se est: sed qꝛ nõ solũ vnaqueqʒ essentia hʒ ꝙ sit quedã essentia sm illud quod est: sed habet habitudinẽ ad aliaʒ: vt quã habet: vel vt formã inherentẽ: vel vt subiectum: vel sicut suppositũ hʒ aliqḋ sibi innixũ etiã sine inherentia. Oportuit hẽc noia non solum significantia vnãquãqʒ essentiã in se: sed etiã significantia vnã habitudinẽ ad aliã sm ꝙ vna est habẽs aliã: et sic significãt noia concreta. Unde lʒ modus significãdi cõcreti et abstracti nichil mutent in re. mutant tñ ꝟitatẽ locutionis de re. Nã ad hoc ꝙ ego loquar de re sm quod est opʒ ꝙ ego significẽ eam mõ quẽ i se hʒ et mõ quẽ habet ad alterũ. ¶ Notandũ autẽ ꝙ nõ quodlibet concretũ diciẽ suppositũ: sed ꝯcretuʒ subsistens. non eñ quodlibet qualitercũqʒ habẽs humanitateʒ est homo: sed illud subsistens quod hʒ humanitateʒ i se vel ꝑ idẽptitatẽ: sed idẽ est in creaturꝭ natura et suppositum. vel ꝑ quoddã innixũ: qꝛ videlicet in eo sustẽtaẽ: vt ita dicã. hũanitas talis sicut habens hũanitatẽ est hõ. et sic aliquo mõ pʒ primus declaratũ. ¶ Quantũ ad secundũ quõ sit facta vnio in persona: non in natura ponunt tres con-

Secũdus articulus

clusiones. ¶ Prima est de differẽtia istarũ vnionum ꝙ̃tum ad medũ. Ubi sciẽdũ ꝙ qꝛ natura dicit quandã quidditatẽ aliqua hʒ esse simpliciter

Prima conclusio

vel esse tale: ideo non possunt esse vnũ in natura nisi illa que sunt vnũ i aliqua quidditate vt quid-

ditas est. Ea autē q̄ sunt vnum in quidditate siue esse oportet ꝙ sic se habeāt ꝙ vnū sit essentialiter aliud: vel ꝙ ex ambobus sicut ex partibus resultet et cōstituatur vna quidditas sicut ex materia et forma ꝯstituitur vna natura vel etiam sicut ex partibꝰ quantitatis resultat vna quantitas. puta ex duobꝰ cubitis resultat bicubitū: q̄ꝛ ꝓ suppositū dicit habēs aliud. ita tū ꝙ nō quodlibet hñs est suppositū: sed habēs subsistēs. ideo ad hoc ꝙ aliqua sint vnū supposito non requirit ꝙ vnū sit realiter alterū vel aliqua natura vel aliqua ꝑ se resultet ex illis: sed vel ꝙ vnū habeat alterum ve sibi innixū sicut hō hꝫ albedinē et hō cū albedie ē idē subiecto ⁊ supposito vel subsistens siue suppositum habeat ambo sicut albedo ⁊ dulcedo hois ⁊ ei humanitas et albedo hois sunt vnū supposito et ptinēt ad suppositū. ideo aūt dixi innixū: q̄ꝛ habere aliqualiter: q̄ꝛ non sufficit ad idēptitatem suppositi inter habēs ⁊ habitū: q̄ꝛ si aliquid haberet aliud ꝑ possessionē vel vt vestimētū. nō ꝓpter hoc sic habēs et habitū essent vnum supposito: sꝫ opꝫ ꝙ vnū habeat aliud sibi innixū ⁊ sustentatum ꝑ ipm. ita ꝙ illud habitū non habeat rōnem eius quod est vel quod operat̄. puta hō vel albus ⁊ hoc facile est videre in accidentibus et partibꝰ rerū sensibilium. Albedo eñ hois vel manꝰ eius sicut habetur ab hoie vt sic ei innitantur ꝙ eis nō conueniat ꝙ sicut vel operent̄ ꝓprie loquēdo: sed hō eis est albus ⁊ manatus et hō eis operat̄. Ex hoc patet ꝙ ad hoc ꝙ natura hūana et diuina sint vnite in supposito non requiritur ꝙ vna sit alia essentialiter vel ꝙ ex ambabꝰ sicut ex partibꝰ resultet aliquod vnū: sed sufficit ꝙ vna ꝑsona sit habens vtrum q̄ꝫ: lꝫ vnā habeat ꝑ idēptitatē. scꝫ diuinam que realiter est eadē cū diuino supposito. Aliā vt innixā siue vt sustentatā ꝑ ipsam: q̄ tamen non est ipsum suppositū diuinū. Diuinū autē suppositum et natura humana sunt vnū supposito sicut suppositum habens et id quod habet̄: et sic p̄ꝫ de secundo quomodo scꝫ aliqua dicunt̄ vnū natura ⁊ quō vnū supposito.

Scd̄a cōclusio. ¶ Secunda conclusio est videre quō natura humana potuit assumi in vnitate ꝑsone et nō suppositū. ¶ Ad cuiꝰ euidentiā sciendū ꝙ sicut dictū est de rōne suppositi ē ꝙ sit subsistēs non innixum alteri subsistenti cum quo sit idem supposito. hoc eñ implicat cōtradictionē ꝙ non innixū alij faciat vnū vel sit vnū suppositū cuꝫ eo quia sequeret̄ ꝙ vnū suppositū essent duo supposita: ⁊ ex eo q̄ꝺ ponit̄ vnū supposito: sequit̄ ꝙ non sit ibi nisi vnū suppositū. et ex eo ꝙ ponunt̄ duo subsistentia quorū vnū non innititur alteri essent duo supposita. sub rōne aūt nature nō est ꝙ sit subsistens non innixū alteri: sed de rōne eius est tm̄ ꝙ aliquid sit ꝑ eam vel ꝙ sit habita: et ideo si ꝫm cōmunem cursum humanitas esset idē ꝙ suppositum humanū: tamen illa res non posset assumi ad vnitatē alicuiꝰ suppositi ꝫm rōneꝫ qua suppositū humanū. Posset tū assumi ꝫm rōnem qua est natura humana: nec ex hoc q̄ꝺ assumitur ei aliud positiuū adderet̄: sꝫ tolleret̄ aliquid q̄si ꝑuatiuū vꝫ tolleretur ab ea q̄ꝺ est non vniri alteri vnde habet habitudinē ad aliq̄d de nouo q̄ꝺ excludit rō suppositi. Unde sicut quātitas subsistēs in sacramento altaris posset vniri alicui subiecto retinēs rōnem quantitatis absolute non rationē subsistētis: ita etiā humanitas posset assumi retinens rationem humanitatis: non autē retinēs rationem suppositi humani. ¶ Tertia cōclusio est ꝙ vnio facta est in persona diuina non natura nisi ꝫm q̄d non autē posset fieri vnio in vna quin fieret vnio in alio. si in diuinis natura ⁊ suppositū sicut inter se non differunt nec habent differentiā realē: ita etiā in habitudine ad tertiū non importarent diuersam habitudinē realē: nunc autē in diuinis: lꝫ natura et persona non differāt re nec dicāt diuersas res tū in ordine ad tertium dicunt siue importāt aliā et aliā habitudinē rei: q̄ꝛ aliud est rem illam que est diuinitas ⁊ persona diuina esse naturam humanā ⁊ suppositū esse hūane nature. Nā ad hoc ꝙ res illa dicat̄ vel sit natura hūana oporteret ꝙ esset essentialiter humanitas: sed ad hoc ꝙ sit suppositū non req̄rit̄ ꝙ illa res diuina sit humanitas: sed ꝙ sit habēs humānitatē vt substātia per ipsam. Item aliud est ⁊ ex natura diuina ⁊ humana resultare aliquā naturā siue quidditatē ex ꝑte partibus. et aliud diuinū suppositū sustentare humanā naturā: Quis ergo in diuinis nō differūt suppositū et natura intrinsece: sed solū in cōparatione ad tertiū. tū hoc sufficit ad hoc ꝙ possit fieri vnio in supposito non natura: q̄ꝛ vnio in natura requirit vel ꝙ due nature fiāt vna vel ꝙ ex duabus fiat tertia quod est impossibile: sed vnio i supposito requirit solū ꝙ vnū suppositū duas naturas habeat: quod est deo possibile. vꝫ lꝫ sint idem suppositū et natura: tū aliud est esse vnū i natura: et aliud in supposito. et patet simile: q̄ꝛ lꝫ locꝰ sit superficies realiter: tū aliud est esse superficiē alicuius ⁊ esse locū eiusdē. Impossibile eñ est ꝙ eadem superficies se habeat ad idē corpus realiter vt locus ei vt superficies. ¶ Quantū ad tertiuꝫ quod est declarare principale ꝓpositum ponunt tres alias conclusiones. ¶ Prima ꝫm quem modum natura humāa intelligat̄: vnita ꝟbo ⁊ in supposito diuino. Hoc autem sufficiēter impossibile est ab homie explicari. Inter tū aliquos modos magis videt̄ appropinquare ad istā vnionem illa que est vnio corporis ad aiam: non ꝑut corpꝰ respicit aiam sicut propriū subiectū suā formam: sed prout respicit eam vt instrumētū naturalr coniunctū per quod cōpositū aliquo modo operatur Quis vna habitudo non sit sine alia i corpore aiato. Unde oportet ymaginari ibi talē dependētiā humanitatis ad suppositū diuinum absq̄ꝫ hoc ꝙ vnū formaliter insit alteri: vel absq̄ꝫ hoc ꝙ vnum habeat proprie rationē partis cum alio: vel quācumq̄ꝫ cōpositionē proprie dictā. ¶ Ad hanc autem habitudinē exprimendā magis cōueniēs est vt dictū est: habitudo instrumēti ad illud q̄ꝺ per ipsum operatur. maxime quādo instrumētū naturaliter est vnitum. Nā nō est ꝓprie quod operat̄: sed quo principale agēs operatur quādo etiā naturaliter est cōiunctū: sicut non est quod operat̄. ita nec ei ꝯuenit rō eiꝰ q̄ꝺ est: sed q̄ aliq̄d est. hoc ē remotū exēplū: q̄ꝛ ad plenū exēplū nō pōt dari: alioquin illud nō eēt singulare. ¶ Ex hac autē ꝯclusione potest sic inferri ꝓpositū: q̄ꝛ sicut aīa vna ī essentia tripl̄r in potentijs vnitur corpori ꝫ vnā potentiā: vꝫ puta organicā vegetatiuā scꝫ vl sensitiuam: ⁊ nō ꝫdm aliam. puta abstractā vt intellectiuā et volitiuā. sicut diuina essentia vna in tribꝰ personis vnitur humane nature in vna persona ⁊ non in alia. ¶ Secunda conclusio est ꝙ cōcretū

Tertia cōclusio.

Tertiꝰ articulus. Prīa conclusio.

2. ꝯclusio.

non supponit pro forma a qua descendit. siue pro natura abstracto in recto: sed tm̄ in obliquo. nec hoc contrariatur ei qd̄ dicitur q̄ albū solā qualitatem significat: vel quod saltē formale albi est albedo: quia non oportet q̄ semꝑ id quod importatur in recto qualitercūq; sit principale in significato termini: immo quandoq; illud quod ex modo significandi importatur in obliquo est principale in significato termini. cuius ratio est q̄ illud dicitur principale significatū termini a quo significatio termini hȝ determinationē ꝛ fixionē. Nūc autem ita est q̄ significatio termini concreti habet fixionē et determinationē a natura q̄ importatur in obliquo et nō ab ipso habēte quod ex modo significādi importatur in recto. Nā qñ dico habēs albedinē vel humanitatē talis dictio hȝ determinationem et fictionē a natura ipottata in obliquo. Nā ex hoc p̄cise dicitur aliquid albū quod hȝ albedinē quicquid sit illud habēs: et ideo ex parte habētis nō est determinatio vel fixio: sed ex p̄te albedinis Non eñ idifferēter a quocūq; habito dicitur aliqd albū: sed tm̄ albedine: et siliter ab hūanitate hō sed indifferenter quicquid est habēs albedinē est albū. sic ergo dicitur albuȝ solam qualitatē significare loquendo de principali significato et determinato a quo terminus hȝ fixionem sue significationis hñs aūt aliqd lȝ importet aliud p̄ter albedinem: vel tñ certum vel fixum et determinatū importat: et propter hoc dicitur q̄ albū solā qualitatē significat licet nō iportet eā ex modo significādi nisi in obliquo. Ex quo pōt sic inferri ꝑpositum quia esse hominē non est esse humanitatem: quia sic non posset vna persona esse homo sine alia: q̄ vna persona nō potest esse aliquid absolutū essentialiter quin alia sit illud cū in absoluto nō differant: sed esse hoiem est habere humanitatem sicut suppositum habet rem supposiu. et sic vna persona potest esse homo sine alia sicut vna persona habet vnā relationē realiter quam non habet alia.

Tertia. ¶ Tertia conclusio est iferre ꝑpositū ex duobus primis articulis sicut qñ aliqua differunt in ꝑsona et conueniunt in natura: lȝ vnio que fit in natura non possit terminari ad vnū quin terminetur ad alterum illa vnio q̄ fit tm̄ in persona lȝ fiat cū natura. potest terminari tamen ad vnum sine hoc q̄ terminetur ad aliud: lȝ ꝑsone diue: sic cōueniunt in natura q̄ tamē differunt in personis: vt patet per primū articulū. Unio autē incarnationis lȝ sit facta nature cū natura: nō tamē facta est in natura sed in persona: vt patet per secundū articulum. ergo potuit terminari ad personam filij sine hoc q̄ terminaretur ad personā patris vel spiritussancti

Secunda opi. q̄ē durandi. q. 2. huius dis. ¶ Secunda opinio principalis sic ꝓcedit ad declarationē eiusdem conclusionis. lȝ q̄ vna persona potuit sine alia īcarnari. Et declarādo primo intellectū dicit q̄ licet incarnare. i. incarnationem facere nō possit vna persona sine alia eo q̄ indiuisa sunt opera trinitatis: tamen incarnari. i. carni vniri potest vna persona sine alia. Ad cuius euidētiam vidēda sunt tria. ¶ Primum est q̄ ad vnionem personalem humane nature cū diuina persona preexigitur vnio eiusdem nature humane cum essentia diuina. ¶ Secundum est q̄ vnio nature cum natura non sufficit ad vnionē ꝑsonalē nature cum persona: sed vlterius requiritur vnio cuȝ hijs que sunt propria persone inquantum persona.

¶ Tertium est q̄ illa vnio est possibilis cū ꝓprio vnius ꝑsone absq; proprio alterius in quo cōsistit principalis titulus questionis. ¶ Primū pȝ premittendo primo differentiā que est inter suppositum diuinū et creatū. que talis est. lȝ eñ vtrumq; suppositū sit illud quod subsistit cū in creaturis suppositū nō solū est illud quod subsistit: sed etiā formalis ratio suppositi est ꝑ se subsistere vel fundatur per se et conuertibiliter in proprietate per se subsistendi. In diuinis aūt lȝ suppositū sit qd̄ subsistit: tñ ratio formalis suppositi non est per se subsistere nec fundatur in ꝓprietate per se subsistendi: sed est ad aliud esse: et iō per aliud ē suppositū et per aliud subsistit. est eñ suppositū fo͡rmalit ꝛ cōpletiue per ꝓprietatē relatiuā subsistit aūt non ꝑ ꝓprietatē relatiuā: sed per essentiā vel substātiā. Prima

Cuius ratio est: q̄ subsistere dicit esse s̄m perfectissimū modum essendi. qui est esse in se vel ad se hoc autē non conuenit alicui in diuinis nisi rōne essentie: q̄ per alia oīa dicuntur supposita diuia ad aliud et non ad se: q̄re suppositū diuinū subsistit per essentiā ꝛ non per ꝓprietatē relatiuā. Secunda

¶ Hoc expresse dicit beatus Augustinus. 7. de trinitate dicens sic. Si deus relatiue subsistit sicut relatiue gignit et relatiue dominatur iam substātia non est substantia: quia relatiuuȝ est. sicut eñ ab eo quod est esse appellatur essētia: ita ab eo qd̄ est subsistere substantiā dicim⁹. Absurdū autē est vt substantia relatiue dicatur. Oīs ergo res ad seipsam subsistit: q̄to magis deus. si tn̄ dignum est dicere vt deus dicatur subsistere qd̄ addit Augustinus: q̄ aūt subsistere est sub alio existere: et sic non ꝯpetit deo. aut q̄ nobiliori modo subsistit q̄ creature vt magis ꝓprie dicatur superexistere. si ergo aliquis vocet eē ad aliqd subsistere. abusiue loquitur / ignorās vim vocabuli: esse eñ ad aliqd qd̄ ē relatiuū ī q̄tū hmōi / nō iportat aliquā ꝑfectionē sicut subsistere iportat. alioqn aliq̄ ꝑfectio esset ī vna ꝑsona q̄ nō esset in alia / cū aliqua relatio sit ī vna ꝑsona q̄ nō est in alia / qd̄ est icōueniēs. subsistere ergo in diuinis est vnicū et absolutū competens oib⁹ ꝑsonis ratiōe essentie. Ex quo patet primum sic ꝑ illud p̄mo cōpetit ꝑsone diuie vniri nature assumpte per qd̄ cōpetit ei depēdētiā nature assumpte t̄minare: sed ꝑsone diuine ꝯpetit t̄minare depēdentiā ratione substantie vel essentie: ergo persone diuine p̄mo ꝯpetit vniri nature assumpte ratiōe essentie. maior pȝ / q̄ sicut natura assumpta vnitur q̄ depēdet: ita ꝑsona assumēs eā sibi vnit / q̄ terminat ei⁹ depēdētiā. minor apparet ex suppositiōe iā declarata: sc̄ȝ q̄ ꝑsona diuina nō subsistit nisi ꝑ essentiā vel rōne essētie. ꝑ illud aūt ꝑ quod cōpetit sibi ꝑ se subsistere ꝯpetit ꝑ se ꝛ p̄mo t̄minare depēdentiā nature assumpte. ꝛ hoc est esse vt dictū est: q̄re ꝛc̄. ¶ Sed ꝯtra illā rationē instatur dupliciter / p̄mo q̄ nō oportet q̄ natura per quā suppositū subsistit sit imediate ratio vniōis ei⁹ ad naturā q̄ in eo existit. sicut gr̄a / color existit in corpore qd̄ est suppositū alteri⁹ generis / rō tñ vnionis coloris ꝛ corporis nō est imediate natura corporis ꝑ quā subsistit: lȝ superficies mediāte q̄ color est in corpore. Similiter posset videri q̄ licȝ ꝑsona diuina subsistat ꝑ essentiā ꝛ ꝑ eā t̄minet depēdētiā nature assumpte: tñ nō oportet q̄ essentia sit p̄ma ꝛ imediata ratio talis vniōis: sed poterit eē ꝓprietas relatiua / ꝛ ita vnio nature assūpte ad naturā diuinā est mediate

Tertia

Primo

vnione eiusdē ad ꝓprietatē relatiuā/sicut vnio coloris ad corpus per superficiem. ¶ Secundo: qꝛ natura humana non vnitur persone diuine nisi qꝛ ipsa amittit ꝑsonalitatē et induit aliā. ergo s3 hoc vnit prius ꝗ immediatius ſm quod magis attenditur personalitas: sed personalitas in diuinis magis attendit ſm ꝓprietatē relatiuam ꝙ ſm essentiam. ergo natura humana prius ⁊ immediatius vnitur persone diuine per ꝓprietatē relatiuam ꝙ per essentiā. ¶ Ad primū istorū dicendū ꝙ nō est simile de colore in corpore et de natura assumpta et persona assumente: qꝛ ꝙ color sit in corpore qḋ est suppositū alterius generis hoc competit ei ꝑ naturam. nā natura coloris nō est per se existēs: sed in aliquo: sc3 corpore. est enī naturalis qualitas corporis: et ideo inherentia coloris ad corpus non solū attendenda est ex eius dependentia: sed eius speciali natura ad quā consequit specialiter modus dependentie ꝗ est vt ea que naturaliter insunt corpori insint ei quodā ordine vnū mediante alio: et ob hoc color inest corpori mediante quantitate: sed substantia cōpleta: vtpote natura humana. ꝗ de se nata est constituere suppositum non existit in alio per aliquā dependentiā naturalem quam de se habet ad illud: sed per hoc ꝙ priuat ꝓpria subsistentia: et ideo nihil primo respondet sibi in persona in qua existit nisi illud per quod ipsa persona subsistit: ⁊ hoc est natura diuina. ¶ Ad secundū dicēdum ꝙ cum personalitas humane nature ⁊ cuiuscunq3 alterius nature create consistat vel saltem fundetur in ꝓprietate per se subsistēdi vt declaratum fuit qñ natura humana amittit hanc ꝓprietatem et suā personalitatem et vnit alteri: vnitur ei prius et immediatius ſm illud qḋ ipsa persona supplet vicē personalitatis debite nature. hoc autē est subsistentia ꝗ competit persone diuine ratione essentie et non ratione proprietatis relatiue ꝗuis personalitas formalius ei cōpetat per ꝓprietatē relatiuā: et ideo non oportet ꝙ ſm illud fiat prius et immediatius vnio ſm quod attendit formalius personalitas. et sic patet primum ꝙ sc3 ad vnionē personalē nature humane cū natura diuina preexigit vnio eiusdē nature humane cu3 natura diuina. ¶ Secundū patet. sc3 ꝙ ad vnionē personalem predicta vnio non sufficit: sed requirit vlterior vnio quantū ad illa que sunt propria persone: qꝛ vbi ratio formalis et ꝯpletiua suppositi seu persone non consistit in per se subsistere nec fundatur in proprietate per se subsistendi: sed in aliquo superaddito ibi per se subsistentia non sufficit ad vnionem personalē: sed requiritur vnio in aliquo superaddito: sed ratio formalis ⁊ cōpletiua suppositi seu persone diuine non ꝯsistit in per se subsistere nec fundatur in proprietate per se subsistēdi sed consistit in proprietate relatiua. ergo ad vnionem personalem nature humane cū persona diuina non sufficit vnio per essentiam: sed requiritur vlterior vnio per ꝓprietatē relatiuā. Item omne illud quod cōpetit alicui persone ratione essentie precise cōpetit oībus: sed vnio per essentiā. vt sc3 in existētia nature assumpte termineť per subsistētiam persone assumentis cōpetit persone rōe sue essentie precise per quā solam competit ei subsistere. ergo talis vnio est cōis oībus ꝑsonis sicut ⁊ essentie per quā attendit quare impossibile est ꝙ sufficiat ad personalē vnionē cum persone diuine

Secundū dictum durandi.

in personalitate distinguanť. requiritur ergo vlterior vnio ꝗtum ad ꝓprietatē relatiuā ſm quam personalitas formaliter completť. ⁊ sic pt3 secūdū. ¶ Tertiū pt3. sc3 ꝙ illa vlterior vnio est possibilis cum ꝓprietate vnius persone absq3 ꝓprietate alterius. et hoc sic: qꝛ ꝙ natura hūana nō possit vniri personaliter vni ꝑsone sine altera hoc esset vel ex habitudine personarum inter se: vel ex habitudine earum ad essentiam non ex habitudine personarum inter se: qꝛ illa habitudo est distinctiōis et oppositionis. ꝗ magis operatur ad hoc ꝙ vnio possit fieri cū vna persona et nō cū altera ꝙ ad oppositū: vt patet de se. que enī sunt distincta et opposita possunt alicui tertio vel distincte vniri vnū sine altero: nec ex habitudine personarū ad essentiam diuinā: qꝛ intimius vnit ꝑsona diuina essentie diuine ꝙ natura assumpta vnit ipsi essentie diuine sed vnio ꝗtumcunq3 intima persone diuine cum eēna non facit quod in quocunq3 sit essentia diuina sit et persona personaliter. Alioquin cu3 eēna sit in qualibet persona quelibet ꝑsona esset in qualibet persona personaliter et esset confusio ꝑsonarum qḋ est inconueniēs. ꝗuis enī pť sit in filio et econuerso quantū ad essentiā: non tñ quātum ad esse ꝑsonale: sed semper in eo distinguiť. ergo nec naturā assumptā et vnitā diuine essentie ꝓpť quācūq3 vnionē vel habitudinē personarum ad essentia diuinā ꝗ est vnita oportet esse personaliť in qualibet persona: sed potest esse in vna sine altera. Iuxta quod est intelligendū ꝙ si relatiōes diuine hoc solū haberent ꝙ essent respectus fundati in essentia diuina nō videť ꝙ illud quod vniret essētie non vniretur oībus respectibus nec video ꝙ posset vniri vni respectui sine alio: qꝛ forte illud qḋ vniret essentie diuine nō vniret respectibus: nisi sola vnione fundamenti que esset cōis oībus: sed qꝛ relationes diuine vltra naturā oīm respectuū habent ꝙ sunt cōstitutiue personarum. ideo op3 dicere ꝙ natura assumpta possit esse vnita vni persone sine altera sicut ipsa essentia diuina personaliť potest esse in vna in qua ꝑsonaliter nō est alia persona. ¶ Tertia opinio h3 quatuor articulos.

Tertiū dictum.

tertia opi. Obijcitur ꝯtra dicta durandi

¶ Primo reprobat opinionē secūdam.
¶ Secundo respondet ad ratiōes eius.
¶ Tertio confirmat oppositum.
¶ Quarto descendit ad propositum.

Primus articulus.

¶ Quātū ad primū dicunt ꝙ hic modus ponēdi non potest stare. sc3 ꝙ in diuinis sit tñ vnum subsistere absolutū. ¶ Primo qꝛ suppositū et subsistētia idē sunt. Nā suppositū supra naturā singularē non dicit nisi in se: et non in alio subsistere. ⁊ ideo per idem est ponere subsistentiā et suppositum: sed in diuinis nō est suppositum absolutū. ergo nec subsistentia absoluta. ¶ Secūdo: qꝛ ſm Augustinū in diuinis. Quicquid ad se dicit singulariter: ⁊ non pluraliter dicť. secūdo de trini. cap. decimo. sed dicimus in diuinis tres subsistentias et tres subsistentes: et nō vnū. ergo subsistētia nō dicit absolutū nec substantiā accipiendo substantiam ꝓ absoluto siue ꝓ essentia.

Probat ista opi. ꝙ nō sit idem subsistere in diuinis ꝯtra durādum.

¶ Tertio: qꝛ nō minoris simplicitatis est suppositū in diuinis quantū ad rationē suppositi ꝯstitutiuam ꝙ suppositū creatū: sed suppositū creatum eo ꝙ suppositum est quod subsistit vt dicis. ergo multo fortius suppositū diuinū eo ꝙ est quod subsistit: sed suppositū diuinū formaliter est per rela-

tionem . ergo sub sistit per relationem. ¶ Quar
to qꝛ persona ſm Boetiũ libro de duab⁹ naturis
etiā vna ꝑsona xpi ē rõnalis nature īdiuidua sub
stantia. Accipiamus ergo oēs conditiones istas
constat ꝙ per rationalem seu ītellectualē naturā
nõ ē ꝑsona suppositũ nec ꝑ īdiuiduā ibām accipi
endo substātiā ꝑ essētia et natura:qꝛ natura huma
na in xpo est rationalis nature singularis substā-
tia cũ suppositũ assumpserit naturā ī athomo ſm
Damasce li.3.cap.5.tunc esset persona. ergo acci
pitur substantia ꝑ subsistētia. Ratio ergo forma-
lis quare ꝑsona est suppositum est subsistere.et iõ
si subsistere esset absolutũ esset suppositũ absolu
tum et ꝯsequēs ꝑsona eo ꝙ ꝑsona non addit
Quinto supra suppositũ nisi quod est suppositũ in natura
intellectuali. ¶ Quinto illud in quo est ratio ter
minandi naturā assumptā ꝛ ei⁹ dependentiam est
vere habēs illā naturā sic ꝙ in concreto vere dicit
illud vt qꝛ in supposito verbi verbũ hꝫ dependen-
tiam terminare nature humane.puta qꝛ ī eo natu
ra humana subsistit.iõ verbũ est habens humani
tatē:et omne tale est homo. vnde ſꝫ Damasce. li
3.cap 15 Sibi cõicant ydiomata. nec est alia rõ
quare deus est homo nisi quia deus hꝫ terminare
dependentiā humane nature: sed subsistere est rõ
terminandi hanc depēdētiam.ergo in quib⁹ esset
idem subsistere terminans hanc dependētiā esset
humanitas sic ꝙ quelibet ꝑsona habens tale sub
sistere esset vere homo : sed si subsistere sit absolu
tum et dictũ ſm essentiaꝫ cõmune esset necessario
tribus personis ſm regulā Augu.ergo non solũ
filius est homo sed pater et spũssanctus . qđ est er
roneũ:quare subsistere quod terminat hũane na
ture dependentiam non erit absolutũ nec ſm essē
tiam dictum. Nec valet dicere ꝙ lꝫ essentia sit in-
trinseca rõ terminandi:tñ requirit ꝓprietas rela
tiua et ꝑsonalis:et ideo poterit īcarnari vna ꝑso
na sine alia hoc inꝗ non valet. ¶ Primo quidem
qꝛ ex quo persone conueniunt in formali rõne ter
minandi lꝫ requirat ꝓprietas relatiue ꝛ ꝑsonalis
seu ꝑsonarum in terminando talē dependentiam
nature assumpte erũt vẽ qđ illatũ est: vt qꝛ pater
et filius conueniunt in formali ratione spirandi:
lꝫ ad actum spirandi requirat emanatio filij a pa
tre et vtriusqꝫ ꝓprietas . necessario tñ sunt vnũ in
spirando.ergo non obstante ꝙ in terminādo depē
dentiā requiratur ꝓprietas si rõ terminandi cēt
cõis tribus ꝑsonis tres ꝑsone terminarēt depēdē
tiam. ¶ Secũdo:qꝛ ꝑ tanto requirit ꝓprietas ī
ꝑdicta vnione et terminatione: qꝛ ipsa est forma-
le in persona et ideo cum vnio facta sit in persona
vt persona distinguitur ab essentia ſm Ansel. de
incarnatione verbi.cap.7. Formalis ratio termi
nandi naturam in ꝑsona est ꝓprietas et non eēna
¶ Sexto principalr qꝛ ad illud tanꝗ ad rõnem
termini dicitur termīari assumptio et vnio qđ est
magis per se ratio terminandi talē dependentiaꝫ
ꝗ ad illud quod quasi consequenter se hꝫ ad ter-
minādũ. hoc patet: qꝛ illud dꝫ dici rõ vnionis qđ
terminat eam. sed ſm istos prim⁹ et ꝑ se termin⁹
terminans dependentiā est essentia ꝛ nõ ꝓprietas
ergo debet magis dici facta vnio in essentia ꝛ na
tura ꝗ in supposito et ꝑsona que dicit relationem
vel saltē relationē formali⁹. hoc autē est ꝯtra san
ctos et expresse contra Ansel. de incarnatiõe verbi
cap.7. reprehēdentē articulũ heretici q̄ sic argue

bat Deus est incarnatus qui est deus filius : sed
deus filius non est alius deus a deo patre. imino
vn⁹ et idē numero de⁹. ergo de⁹ pater est īcarnat⁹
Ad quod Ansel. dicit. Videte qꝛ q̄ hoc dicit quõ
claudicat vtroqꝫ pede de incarnatione filij dei.
Nã qui recte suscipit ei⁹ incarnationē credit cum
non assumpsisse hoiem in vnitatē nature: sed ī vni
tatem persone. hic autē sõpniat hominē a filio dei
magis assumptũ in natura ꝗ in ꝑsone vnitatem.
¶ Hoc idem probat cõis doctor tertio scripto ꝛ Confirmatio ꝑ tho.
vltima parte. q 2 ar 2 et.3. ꝑ sinodos. quintā con
stantinopolis ꝛ ephesinā vbi subsistētia diuina ac
cipit ꝑ persona. Idem Damasce. lib.3.ca.3.et.4.
et 7. dicit qm̄ autē diuitas homo generata est vñ
humana natura est. nequaꝗ audiuimus qm̄ autē
diuitas vnita est humanitati in vna ei⁹ ypothesēō
didicim⁹ ergo ſm hoc essentia nõ ē rõ terminādi
depēdētiā incarnationis: sed magꝫ ꝓprietas ꝑso
nalis. ¶ Quantũ ad secundũ dicũt ꝙ rões alio Secũd⁹ articulus.
rum non valēt. ¶ Prima: no quia in diuinis nõ
aliud est subsistens et suppositũ. vnde ꝑ eodē acci
piunt sancti ypotheseon subsistentiam suppositũ
et ꝑsonam in diuinis. ¶ Secundo: qꝛ non minus
ꝑfectum modum essendi dicit esse ꝑsone ꝗ eē sub
sistentie: tũ qꝛ esse ꝑsone ꝑtinet ad dignitatem. tũ
qꝛ dicit exclusionē oīs depēdentie: saltē actualis
et habitualis. ergo si ꝓpter ꝑfectiorē modũ essen
di poneretur subsistere absolutũ in deo oporteret
multo forti⁹ ponere esse ꝑsonale absolutũ qđ fal-
sum est et contra eos: et ideo dicit ꝙ ꝑfectio diui
na requirit in vnitate nature. ¶ Tertio subsisten
tias quas greci dicebant tres substantias vt dicit
Augu.7. de trini. ca.7. Congruit igit ꝑfectioni
diuine vt habeat istũ ꝑfectiorē modũ vel illũ ꝑfe
ctiorem modũ essendi cum quo modo essendi stat
essentie vnitas et ꝑsonarum pluralitas. cũ modo
autē essendi qui est subsistentia et suppositatio ab
soluta quod ꝑ eodē accipitur non stat pluralitas
ꝑsonarum cum vnitate essentie: sed stat cum subsi
stentia relatiua quare rõ nulla. ¶ Secũda rõ q̄
est ex verbis Augu. nõ est ad ꝓpositum: quia ſm
Augu. pro tanto greci dicebant tres substātias ꝛ
qꝛ apđ eos substātia accipit ꝑ ypostasi ꝛ persona
latini autē nõ dicũt tres substantias: qꝛ apud eos
substantia accipit ꝑ essentia. Vnde scđm hoc sub
sistere equiuocatur ſm duplicē acceptionē substā
tie: qꝛ subsistere ſm grecos idē est ꝙ suppositum ꝛ
sic de⁹ relatiue subsistit sicut relatiue subsistit etiā
ꝑsona ꝛ subsistere isto modo termināt depēdentiā
sed scđm acceptionē latinorũ ꝛ Augu. subsistere
idē est quod esse sicut substantia idē est ꝙ essentia
et isto modo subsistere non terminat dependētiā
vnde secũdũ hunc intellectũ nihil ad ꝓpositũ : qꝛ
sicut esse et essentia absolute et nõ relatiue dicit
in deo: sic subsistere quod est essentiale a quo dici-
tur substantia esse absolute et non relatiue dicit ī
deo et sic omnis res a se subsistit qđ non aliud est
nisi quia substantia et essentia est absolutum ꝛ nõ
relatiuũ. Item ꝑ tanto etiā subsistere põt vocari
ad se et non relatiue: qꝛ lꝫ subsistere sit relatiuum
sicut suppositũ in deo. dicit tñ ad se: qꝛ ex mõ suo
significandi non connotat correlatiuũ et isto mõ
ipse dicit eodē libro ꝙ ꝑsona non dicit ad aliud sꝫ
ad se constat tñ ꝙ ꝑsone sunt relatiue vt ipemet di
cit.9. de trini cap.1. ergo ꝑ hoc nõ habet plus de
subsistentia ꝗ de persona. ¶ Ad tertiũ posset di-

ci primo ꝙ cuȝ omne quod est sit ens et omne ens dicat perfectionem: q᷑ entitatem necessario vt sic relatio dicet perfectionem. ¶ Secūdo ꝙ paternitas est perfectio in patre. nā non posse generare esset imperfectio in patre sm̄ Augu. contra maxi. et sic filiatio est pfectio in filio. Unde quod est paternitas vel generatio in patre est in filio generari et filiatio.

Terti⁹ articulus

¶ Tertio: q᷑ subsistere non dicit pl⁹ perfectionis in deo q̄ȝ esse personā. igit̄ si esse psonam non obstante perfectiōe dei est relatiuū non est causa: quare subsistere in deo rōe perfectionis sit absolutū ⁊ nō relatiuū. ¶ Quantū ad tertiū dicendū ꝙ ratio immediata terminādi dependentiam humane nature est ꝓprietas personalis qua formaliter est persona in diuinis: quod probo sic Illud est ratio terminandi dependentiaȝ nature assumpte quo persona est hec et nō illa: ſȝ proprietas personalis est hmōi et non essentia. ergo formalis ratio terminandi est proprietas ⁊ nō eēna. ¶ Maior ꝓbatur: q᷑ vt dictū est vnio facta est i persona vna: sic ꝙ nō in alia. ergo facta est primo et per se in hoc ꝙ hec persona est hec. Nam si esset facta in eo ꝙ habēs cōe sm̄ rem magis esset facta in hoc ꝙ sunt vnum q̄ȝ in eo ꝙ sint distincte psone cui⁹ oppositū dicit Ansel. et supra īductū est. Mi noi pȝ: q᷑ vt supponitur ad p̄sens persone diuine cōstituuntur et distinguūtur per proprietates relatiuas. vt ꝓbatum est sufficienter p᷑io li. di. 26. ¶ Itē persona diuina est illud quod terminat dependentiā et non essentiā: q᷑ vnio nō est facta ad essentiā: sed ad personaȝ. In persona autē non est nisi essentia aut ꝓprietas. aut igitur essentia ē rō formalis terminādi dependentiā aut proprietas non essentia: q᷑ pro tanto persona terminat depēdentiam q᷑ est suppositū. hoc autē est per ꝓprietatem incōicabilē ⁊ nō per essentiam. ergo proprietas ypostatica est ratio immediata terminādi dependentiā nature assumpte. ¶ Itē illud est ratio terminandi quod est ratio subsistendi: q᷑ natura non terminat̄ nisi in subsistente quaten⁹ est subsistens et sub ratiōe subsistentis: sed ꝓprietas relatiua est immediata ratio subsistendi personis diuinis: q᷑ vt dictum est per idem. Persona diuina est subsistēs et suppositū. ergo ratio formalis terminandi est ꝓprietas relatiua: nec hoc est incōueniens: q᷑ relatio diuina eo ꝙ subsistēs pōt terminare dependentiā relationis nature assumpte.

Quartus articulus.

¶ Quantum ad quartum principale scilicet ꝙ vna persona potuit sine alia īcarnari patet. Nam illud quod habet sm̄ se distinctam vim terminandi naturā assumptam ab alio supposito pōt illam naturā assumere alio bono assumere. Hoc pȝ: q᷑ assumere sibi aliquā naturā non est nisi dependentiam talis nature in sua subsistentia terminare. q̄ȝ quod habet distinctam vim terminādi sm̄ se absq̧ alio pōt naturā assumere: sed vna psona diuia hȝ distinctā vim terminandi: q᷑ subsistentiā aliaȝ habet a subsistentia persone alteri⁹. ergo vna persona potest naturā assumere sine alia. ¶ Itē pcisa rō terminādi est ratio suppositalis vt cōiter se hȝ ad absolutū et respectum vel relatiuum. ita ꝙ nō minus potest suppositū relatiuū terminare q̄ȝ absolutum: sed si filius esset suppositum absolutum sm̄ se terminaret naturam ꝑ suā subsistentiā: nec aliud cum eo terminaret. necessario ergo poterit existēs suppositū relatiuum terminare suo correlatiuo non terminante. ¶ Preterea ꝙ pater ⁊ filius et sp̄ūssanctus necessario coniungant̄ respectu alicuius extrinseci ꝓ tanto contingit: q᷑ causa et principium talis extrinseci est vni⁹ rōnis et omnino idem in eis: et ideo opera trinitatis sunt indiuisa: q᷑ eadē est oīno ratio in eis. qn̄ ergo rō p̄cisa et immediata alicui⁹ est alia et alia in patre et in filio non est necessariū ꝙ si fili⁹ habeat actionem suā respectu illius ꝙ pater habeat: q᷑ in hoc non sunt vnū: immo distincti sed vt dictuȝ est alia est ꝓprietas suppositalis in patre et alia in filio q̄ est ratio terminandi. ergo nō est necessarium ꝙ si pater terminet ꝙ filius terminet et ecōuerso. Ex quo patet male aliquos respondere qn̄ arguitur ad ꝓbandū ꝙ essentia non est rō terminandi quia quod est cōe tribus nō est ratio terminandi i vna tm̄ dicitur enim ꝙ pōt esse ratio terminandi in oībus: q᷑ quelibet persona diuina potest ⁊ potuit incarnari: tamen potest in vno terminare absq̧ alio quia incarnatio est actus quidā voluntari⁹ et cōtingēs depēdēs a volūtate oim trium personarū et ideo potest esse volitus fieri sic in vno supposito qd̄ non in alio. exēplum de vno pricipio calefaciendi vel cuiuscūq̧ alteri⁹ act⁹ in duobus ferro scȝ et lapide inq̄ȝtum vno poterit actu esse principium agendi non existēte ipso in alio. hoc eīn omnino nihil est. q̄ȝtumcūq̧ eīn incarnationis ⁊ assūptionis actus sit volūtarius et contingens sicut et actus terminandi et quecūq̧ ad extra rationalem actū agendi q̄ est cōis tribus: tamen essentia q̄ cū sit cōis nō volūtarie sed naturalr̄ necessario sit rō agēdi in vno necessario erit rō agēdi i alio et inseparabiliter. Alias eīn sequit̄ ꝙ nō est equaliter vna in oibus. cuius oppositum suppositū ē ex quo vnde sicut essentia est ratio cōis creandi i tribus nō potest vn⁹ sic volūtarie creare q̄n vterq̧ duorū creet conformat̄ q᷑ inseparabilia sunt opera trinitatis sm̄ Augu. sic etiā si essentia absolute est ratio terminandi dependentiā in supposito non poterit in vno terminare quin in alio terminet. Exemplum autem adductum nō est ad ꝓpositum: q᷑ nec illa ratio est vna simpliciter in ferro et lapide nec ferrū et lapis in eadē essentia cōicāt sicut diuina supposita. Et si dicat̄ ꝙ si relatio terminat seu est ratio terminandi vel hoc hȝ inq̄ȝtū relatio vel inq̄ȝtum diuina. Dico ꝙ inq̄ȝtū ꝓprietas cuius ratio abstrahit a relatiuo ⁊ absoluto vt dictū fuit in primo libro. vel posset dici ꝙ etiā inquantuȝ relatio potest terminare. nam lȝ relatio sit aliquo modo dependens ad terminū: est tamē independens q̄ȝtum est ad dependētiā quā terminat. nec sufficit istud adhuc. nā dependens tali dependentia ad suppositum sed tn̄ cū hac indepēdētia additū quod continet virtute oēm rōnē terminandi seu vt melius dicatur oēm rationem cōstituendi suppositum qd̄ est terminatiuū dependentie nature. Et si dicat̄ ꝙ essentia et psona sunt idē realiter. ergo si persona potest terminare potest et essentia vt essentia sit id qd̄ terminet. Itē relatio et essentia sunt idē realiter. ergo si vnum est ratio terminandi et alterum. Dicendū ad vtrūq̧ ꝙ lȝ psona ⁊ essentia similiter ⁊ relatio sint idem realiter non tamen sunt idē adequate et conuertibiliter: et ideo essentia potest esse et est cōicabilis: non tn̄ persona. ⁊ ex hoc sequitur ꝙ eēna nō assumit essentiam: sed psona pot⁹ assumit: ⁊ lȝ eēna possit esse

ratio terminandi et assumendi sm̄ vnā viā vel sal
tem ex eadem sequitur ꝙ relatio potest esse ratio
terminandi non tn̄ essentia sm̄ viā quandam. Et
si dicat̄ differentia rōnis nō impedit effectū rea
lem Dicēdū ꝙ falsum est ⁊ verificando rem de re
sicut rōnale et aīal sunt idē re et essentialiter: ⁊ tn̄
aliquid reale ꝯuenit rationali qđ nō ꝯuenit aīali
sicut distinguere realiter speciem a specie. Silr̄
qꝛ essentia diuina est cōicabilis tribus et supposi
tum siue persona non est cōicabile. ideo pōt ꝑso
na terminare dependentiā realiter quā nō termi
nat essentia: sed bene verū est ꝙ sicut vnio nature
humane in re que est natura: et sic in persona que
est realiter natura. vnde ꝑcipiendo a modo ⁊ rōe
significandi conceditur ex parte rei ꝙ realitas sup
positi est assumpta: qꝛ realitas suppositi est natu
ra. tn̄ vt sic significat̄ suppositū ꝑ modū per se exi
stentis non dicit̄ assumi. et ideo vna realitas vtro
biqꝫ exprimitur vel diuersimode expressa facit sen
sus diuersos. et ideo potest concedi simpliciter ꝙ
differentia rationis non impedit effectum realē.
immo illa non obstante assumitur illa realitas v
na nature et suppositi. impedire tamen pōt attri
butionē que fit in ꝓpositione cuiꝰ cōpositio aliqđ
rationis et intellectus est vt patet. 5. metaphisice
Secundū principale ❡ Quantū ad vltimū principaliter inquirendo
de predictis Prima opinio habet tria dubia.
❡ Primo ꝙ dicūt in primo articulo q̄tum ad se
cundā differētiā ꝙ suppositū est incōicabile nō na
tura. tamen suppositū supra naturā non includat
Inquirit hic doctor de prima opinione nisi relationē. ❡ Intelligēdū ē ꝙ relatio suppo
siti constitutiua non est cōicabilis alteri supposi
to sicut nec ipsum suppositum: sed relatio non cō
stitutiua: sꝫ distinctiua est bene cōicabilis alteri
supposito sed non illi a quo distinguit. propter qđ
cōis spiratio nullo mō est ꝯstitutiua suppositi ali
cuius que cōicat̄ pluribus suppositis nec ipsa di
stinguit patrē a filio. alr̄ non cōicaretur ei sicut
nec spiritui sācto. ex quo etiā apparet ꝙ pater pa
ternitate sola distinguitur a filio et ꝙ spūs sanctꝰ
non distingueretur a filio si non procederet ab eo
quia sicut spiratio actiua non distinguit patrē a
filio. sic nec spiratio passiua distingueret spm̄ san
ctum a filio. ❡ Qđ dicunt in secūdo articulo ꝙ
ex hoc ꝙ natura assumeretur vel positiuum adde
retur sed priuatiuū tolleret̄. scꝫ non innuit videt̄
incidere in opinionē reprobatā in prima. q. scꝫ ꝙ
suppositū constituatur per negationem vel priua
tionem et cū hoc contradicit ei qđ postea subiun
gunt ꝙ haberet habitudinē ad aliquid de nouo. il
la em̄ habitudo que est vnio est realis relatio in na
tura assumpta ⁊ aliqđ positiuū Impossibile ē au
tem naturā alieno supposito sustentari qn̄ nō con
sequitur istud reale positiuū quod ē relatio vnio
nis q̄uis vnio que est materie ad formā sꝫ quos
dam non sit realis nec vnio suppositi ad naturam
propriam ē̄t si suppositū ⁊ natura differant realr̄.
❡ Quod dicunt in tertio articulo concretū non
importat naturā in recto sed tm̄ in obliquo mani
festū ē in omni concreto non principali: sed deno
minatiuo vt est esse cōcretū accidentis et quedā
substantie sicut corporeū materiale subst tiale et
hm̄ōi. sed de concretis transcendentibus certum
est ꝙ important in recto naturā: sicut ens est idē
ꝙ entitas ⁊ nō solū habens entitatē. Unde acci
dens in abstracto non solū dicit̄ entitas: sed etiā
ens et tn̄ non est habēs entitatē: sed entitas habi
ta. Et similiter videt̄ de vno et bono per idem: qꝛ
accidēs dicit̄ vnū et bonū q̄uis non sit habēs vni
tatem: sed quedā vnitas et bonitas habita. ꝓpt̄
quod videtur in transcendentibus abstractū ꝑdi
cari de concreto et econuerso. De concretis autē
substantie principalibus sicut cū dico homo aīal
et hm̄ōi est dubium ꝙ nō importarēt naturam in
recto vel plus essentialiter ꝑdicant̄ q̄ denoīatiua
sicut esse humanum vel aīale vel hm̄ōi. Item cū
albū sit habens humanitatē: ita erit ꝑ se hō albꝰ
est hō sicut ista homo xp̄s est homo: qꝛ sicut xp̄s
est habens humanitatē non solum sed cum diuini
tate sic homo albꝰ est homo habens humanitatē
cum albedine. Unde dicendū ꝙ concretum prin
cipale substātie in hoc differt a denoīatiuo substā
tiali. quod significat habēs naturā sicut subsistēs
in ea vnde non importat nisi suppositū sed deno
minatiuū iportat aliqđ abstracti vel cōcreti siue
vt habens siue vt habitum et magis vt habitum
q̄ vt habens. Homo em̄ nō est humanus sed par
tes hoīs et accidentia sunt quedā humana. Silr̄
corporeū et aīatū dicitur non solum habēs corpo
reitatē et aīam que proprie est aīal et corpꝰ sꝫ etiā
accidens corporis est quid corporeū ⁊ corpus qđ
est pars est aīatum a concreto autem accidentis
differt ꝙ illud iportat habens naturā sicut subie
ctum formam non semper vt suppositum.
❡ Unde quantitas coniuncta vel separata dicit̄
alba q̄uis non sit suppositū Inquirēdo aūt de se
Secūdus articulꝰ. Inquirit de secūda opinione. cunda opinione videt̄ etiam illa deficere. ❡ Pri
mo in hoc quod dicit in primo articulo ꝙ ꝑexigit̄
vnio cum natura ante vnionē cum persona: qꝛ fit
virtute essentie: qꝛ sꝫ virtute essentie fiat vnio ⁊ ꝑ
ꝯsequens prius ⁊ principaliꝰ. non tn̄ ꝓpter hoc se
quitur ꝙ formaliter et immediate fiat priꝰ ꝑ essen
tiam. Cū em̄ ex duabus aquis fit vna aqua sicut
ex duobus suppositis fit vnū suppositum nō opꝫ
ꝙ prima vnio sit naturarū substantialiū a quibꝰ
est subsistentia: sꝫ fiat virtute illarū: sed immedia
tius est ibi vnio quantitatum vnde in proposito
per se ⁊ primū assumēs est persona. Si aūt quera
tur quo assumpsit. Dicendū de quo virtualiter est
essētia si quo formaliter est proprietas: quia ꝙ fit
vnio terminata hꝫ ꝑsona ab essentia a qua hꝫ sub
sistentiā dependentiā terminantē sed ꝙ sit termia
ta ad hanc non ad illā ꝑsona hꝫ a ꝓprietate que
est hec persona non illa. Unde cū oīs actio ꝑ priꝰ
termīnet̄ ad suppositū q̄ ad naturā vel partē priꝰ
simplr̄ facta est vnio cū ꝑsona q̄ cū natura vel ꝓ
prietate. Unde male dicit̄ ꝙ ad vnionem cū perso
na preexigit̄ vnio cū natura: quia hoc est dicere
actionē prius terminari ad naturā q̄ ad supposi
tum. cuius oppositū dicit̄. 7. metaphisi. sed suppo
sito ꝙ prius terminꝰ vnionis ⁊ assumptionis est ꝑ
se sit ꝑsona iter partes ꝑsone q̄ sunt essentia ⁊ pro
prietas persone potest dubitari cui priꝰ dicat̄ fieri
vnio et quantū ad hoc videt̄ bene dicere ꝙ priꝰ est
esse in aliqua natura q̄ distingui in illa. Prius er
go cōicatur essētia humanitati per quā fit homo
deus ⁊ postea cōicatur sibi ꝓprietas per quam fit
homo persona diuina determinata. ❡ Preterea
cum ignis se cōicat prius cōicat calorē quo imme
diate agit et postea formā substantialē qua prin
cipaliter agit. Si autē eēt aliqua forma que sola
ageret et principaliter ⁊ imediate. alia ꝑo que nō

esset sibi principium alicuius actionis illã vitio
communicaret: et ita est i proposito: quia tota vir
tus agendi et assumendi est essentia non relatio.
vnde prius cõmunicatur essentia postea relatio.
sicut homo primo communicat humanitatem et
consequenter risibilitatẽ sicut materia alimẽti pri
us vnitur forme aliti cuius virtute fit vnio ꝗ̃ ma
terie eius cũ qua tamen magis fit vnum.

¶ Qd autem dicunt in secundo articulo ad vnio
nem personalem non sufficere vnionẽ cum essen
tia verũ est si intelligunt ad vnionẽ cum determi
nata persona: quia cum essentia sit cõmunis equa
liter omnibus: vnio cum ea sola nõ posset esse pro
pria vnius magis ꝗ̃ alterius: sed ad vnionem cum
omnibus personis sufficeret. supposito ꝙ esset
possibilis. scꝫ ꝙ vna natura assumeretur a tribus
et ꝙ vniretur essentie et non relationi quod vtiqꝫ
videtur possibile: quia qua ratione potest vniri es
sentie sine hoc ꝙ vniatur duabus relationibus ea
dem ratione sine hoc ꝙ vniatur tertie que non est
magis indiuisa ab essentia ꝗ̃ alie. ¶ Qd dicunt
in tertio articulo incarnationem posse esse vnius
persone sine alia: quia relationes sunt ꝯstitutiue al
ter non posset. Dubium est: quia videtur alicui ꝙ
ad incarnationem determinate persone non suffi
cit vniri vni relationi persone habentis duas nisi
vniatur vtriqꝫ. scꝫ constituenti et distinguenti nec
prius constituenti ꝗ̃ distinguenti: quia vtereqꝫ so
lum vt distiguenti. siquidem sola essentia est ratio
substantiandi. relatio autẽ distinguendi nec rela
tio constitutiua est magis ratio substantificandi
ꝗ̃ distinctiua: quia quod non est ratio subsistendi
non est ratio substantificandi. Si ergo relatio fa
cit incarnationem distinctam per hoc ꝙ ipsa disti
ctam personam incarnataꝫ facit. ergo ab illa sola
persona distinguit incarnationem a qua distiguit
incarnatum: sed nõ minus distinguit spiratio nõ
constituens ꝗ̃ filiatio. Cõstituens ergo vtriqꝫ fa
cta est vnio vt sic ab vtroqꝫ scꝫ patre et spiritusan
cto discreta icarnatio. Vel potest dici ne plus sit
terminata incarnatio ad patrem ꝗ̃ ad spiritũsan
ctum: quia ad communem spirationem saltem vt
communis est non est facta vnio sed ad solam fi
liationem et per hoc sufficienter est ab vtroqꝫ di
stincta: quia licet filiatio non distingueretur a spi
ritusancto nisi esset cõiuncta spirationi actiue: ta
men illa supposita vtreqꝫ distinguit. ¶ Inquirẽ
do autem de tertia opinione ꝗ̃tũ ad tres primos
articulos videtur verior secunda opinio que po
nit vnicum subsistere absolutum in diuinis.

Secūdus articulus.

Rñsio ad rões fctā cōtra du. ꝙ nō ē vnum subsistere.

¶ Ad argumenta ergo tertie opinionis contra
hoc dicendum. ¶ Ad primum ꝙ subsistentia est
equiuocuꝫ scꝫ ad illud quod subsistit et sic est idẽ
re et ratione qd suppositum et per consequens re
latiuum non absolutum est et ad illud quo forma
liter subsistit quod vocamus subsistere et sic dif
fert a supposito in diuinis sicut quo ab eo qd est
et sic est absolutum. ¶ Ad secũdum per idem: quia
prout subsistere accipitur pro subsistente sic sunt
tres prout vero pro subsistere sic est vna subsisten
tia. ¶ Ad tertium dicendum ꝙ suppositũ increa
tum est simplicius omni supposito creato vel cre
abili realiter: quia omne suppositum creatum est
compositum et componibile vel in se compositi
ex his vel aliqua compositione cum his essentia
li vel accidentali: diuinũ autem suppositum nul

Ad pmuꝫ argumētū.

Ad scdm

Ad tertiū

lo modo: sed loquendo de cõpositione rationis:
quia in creaturis suppositum est absolutum sicut
et natura eadem re et ratione est suppositũ et sub
sistit. In diuinis autem natura est absoluta suppo
situm relatum. Unde sm rationeꝫ aliud subsistit
quia sola essentia alio est suppositũ: quia relatio
ne vltimate. ¶ Ad quartum dicendũ ꝙ ratio for
malis suppositi est hoc totum indiuidua substan
tia. subsistentia autem et distingui complent ra
tionem suppositi. et subsistere quidem est forma
le in supposito per comparationem ad accidens:
sed distigui est formale in comparatione ad secũ
das substãtias. et in diuinis quidem comparãdo
suppositum ad naturam non potest dici formalis
ratio suppositi subsistere cum eque subsista: essen
tie sicut suppositum sed nec in comparatione ad
suppositum creatum cum subsistentia sit commu
ne omni supposito sed solum in comparatione ad
naturam assumptam: sed distingui et referri ẽ for
male in persona diuina: quia est sibi propriũ in cõ
paratione ad essentiam: et omne aliud suppositũ:
et ideo in diuinis magis formaliter est suppositũ
per relationem ꝗ̃ per subsistentiam. ¶ Ad quin
tum dicendum ꝙ completa ratio terminandi as
sumptionem est vtrunqꝫ et non alterum. Unde
ratio inchoatiua est essentia completiua proprie
tas quod patet ex parte assumentis et assumpti. ex
parte assumentis quidem quia sicut ratio ꝯstituti
ua persona est essentia. completiua vero est relatio
eodẽ ordine ratio terminandi assumptionẽ. pri
ma est essentia vltima persona. ¶ Idem patet ex
parte assumpti: quia anteꝗ̃ assumatur ad vnitatẽ
suppositi oportet ꝙ tollatur sibi ratio subsistendi
vnde illa prius sibi cõicat: quia ergo tres ꝑsone nõ cõ
ueniunt in totali rõne terminãdi: sꝫ ꝯueniãt i par
tiali. ideo nõ opꝫ oẽs esse icarnatas sicut aĩa sepa
rata nõ est hõ sꝫ sit pricipalis rõ hois: quia nõ est to
ta rõ essentialis. nec obstat qd dr ꝙ pr et filius sunt
vnũ inspirando: quia cõueniũt i totali potẽtia spira
tiua nõ sic aũt in totali rõne incarnationis termi
natiua: quia relatio est formalis et completiua.

Ad q̄rtū.

Ad q̄ntū.

¶ Ad sextũ dicẽdũ ꝙ vnio nõ est termiata i essen
tia vel in relatione: sed in persona est terminata: et
principalius cũ ꝑsona ꝗ̃ cũ essentia vel relatiõe
sed cõparãdo vnionẽ cũ essentia ad vnionẽ cũ re
latione vnio cũ essentia videt prior et potissima in
virtute et ordine generationis videt prior et me
diatior vnio cũ ẽna: vnio aũt cũ relatiõe ẽ ꝯpleti
ua. Uñ ratio ꝯcludit ꝙ si eẽt facta vnio in altero
eẽt magis facta i ẽna ꝗ̃ i relatiõe: sꝫ i neutro est
facta sꝫ solũ in ꝑsona. ¶ Ad auctoritatẽ ꝯcliꝗ̃ di
cẽdũ ꝙ subsistere cõit accipit ꝓ ꝑsona subsistente
aut ꝓ actu ẽne. Uñ isti dicũt i prio suo sup sñias
23. di. q. Utrũ ꝑsona significet sbãm vel relatiõem
ꝙ illd ꝑ qd subsistit dina ꝑsona ẽ ẽna diuina. ꝑ ni
chil ẽm aliud hr subsistẽr: a i dinis vt dicũt: esse ãt
distinctũ et icõicabile hꝫ ꝑsona dina ꝑ relatiõeꝫ. hoc
ãt itelligũt de hitudie cãe formal. ꝗ̃ cũ ẽna put
distiguit a relatiõe nõ sit rõ formalis sic absolute
vr ꝙ subsistere negat eẽ ꝑ relatiõeꝫ et dr eẽ ꝑ ẽnaꝫ
sic absolutũ. In diuinis ẽm dꝫ nichil poni pter na
turã. ẽ ãt pter naturã ꝙ vnaqꝫ ẽna nõ hẽat eẽ sibi
ꝓportiõatũ vt ꝙ ẽna accñs nõ hẽat eẽ qd ẽ inesse
vel inherere: sꝫ qd ẽ subsistens sup nãm. ẽ silr ꝙ sbã
ꝯpleta nõ habeat esse qd est subsistere: sꝫ ie existere
supra naturã est. cũ igit esse absolutũ ꝓportione

Ad sextū

Ad septimū argu.

essentie absolute et esse relatum esse relatiue ab-
surdum est vel supra naturam est ꝙ essentia relati
ua non habeat nisi esse absolutum et propter hoc
istimet reprobãt illos qui dicunt ꝙ relatio nõ ha
bet aliud esse a suo fundamento: ⁊ similiter absur
dum esset in diuinis ꝙ essētia que est absoluta nõ
haberet existere absolutum. Existere autē absolu
tum in diuinis cum non sit inherere nec inexiste-
re. per consequēs est subsistere et sic est ibi subsiste
re absolutum non tamen facit suppositum: quia
illud non esset distinctum ab omni supposito i na
tura illa: immo esset idem cum tribus sicut suum
esse et sua essentia: q: nullo relatiuo distigueret:
nec per absolutum potest esse distinctio in diuis.
Octaua ¶ Ad auctoritatem Damas. dicendum ꝙ sicut
esse homogeneratum vel humanatum est esse fa-
ctum hominem: sic nec essentia nec relatio est ho-
mogenerata nec humãitata: sed sola persona que
est ratio et perfecta ratio incarnandi: partes aũt
eius sunt rationes partiales. Si autē esse huma-
natum dicat esse humãitati vnitum: sic dico ꝙ di
uinitas incarnata magis ꝙ̃ filiatio: quia tota vir
tus est ab ea et cum hoc primo vnita: lȝ cum rela-
tione sit vnio vltimata. ¶ Solutiones etiam eo
Impugñt solu. ad rõnes durã. rum possunt impediri. Nã eñ dicunt ꝙ persona
ita dicit perfectionem sicut subsistere, conceden-
duȝ est: sed persona supra subsistere includit intel
lectuale et relationem in diuinis ratione duorū
priorum importat perfectionē: ⁊ sic dicit q̃d abso
lutũ ratione tertij nullã perfectionē dicit. istud ta
men est formale cõpletiuũ in nomine persone di-
uine propter quod persona multiplicaẜ ⁊ nõ quo
ad alia duo. Unde illud quod solum dicit perfe-
ctionē nullo modo plurificaẜ in diuinis sicut sub
sistere. Illud vero quod cuȝ perfectione includit
aliquid de se non importans perfectionem multi
plicatur ſm vltimum: non ſm primũ ⁊ huiusmo-
di est persona. ¶ Ad solutionem secundi dicēdũ
Secũda ꝙ in hoc concedunt intentũ nostrum. nos eñ vo-
lumus esse in diuinis subsistere personale ⁊ pro-
prium alicuius persone. et cum hoc volumus esse
quoddam subsistere essentiale quo tota trinitas
subsistit: q: actualr̃ existit non in alio. ¶ Ad solu
Tertia tionem tertij primã. dicēdũ ꝙ non omne ens dicit
perfectioneȝ: alioquin materia prima diceret pfe
ctionē: et sic nõ eēt primũ perfectibile nec formis
substãtialis eēt pfectio pria añꝙ̃ eēt alia l mate-
ria vel ipsa materia q̃ prior est. Uel dicēdũ ꝙsi re
latio dicat pfectionē nõ tñ in diuinis prout disti
guitur ab essentia: q: nec sicut habet entitatē rea
lem sed solum rationis et per hoc ad secundũ: q:
posse generare est perfectio in patre ratione potē
tie que est essentia: non ratione actus que est rela
tio et posse gigni est perfectio in filio non alia sed
eadem: quia eadeȝ potentia iste generatur ille ge
Rñsio. nerat ¶ Ad tertium iam responsum est: q: verũ
est ꝙ subsistere non dicit plus perfectionis in deo
ꝙ̃ esse personã ſm min⁹: sed cum duplici perfectio
ne includit tertium q̃d ratione sui nõ icludit pfe-
ctionem: et ratio illius solius a quo abstrahit ipȝ
subsistere persona est relatiuũ sicut l hũanis pat
non dicit minus perfectionis ꝙ̃ homo: q: inclu-
dit hominem cum pater est relatiuũ homo est ab-
solutum. ¶ Ad primũ tertij articuli probantis
ꝙ relatio est imediata ratio terminandi depen-
dentiam nature assumpte non essentia, dicēdum
ad minorem ꝙ illud quo persona est hec et nõ illa
est ratio terminandi assumptionē cõpletiuã et vl-
timatã: sed non oportet ꝙ sit rõ pria ⁊ imediata.
¶ Ad secundum per idem: q: neutrũ est tota ra-
tio nec completa: sed essentia est prima et ratio vl
timata persona aggregatuȝ ex illis est tota ratio
et cõpleta. ¶ Ad tertiũ dicendũ ꝙ est ad opposi-
tum: quia maior est vera: quia pricipalis ⁊ prima
ratio auferendi alteri subsistentia est id quod est
ratio subsistendi: sed mior est falsa: quia ratio sub
sistendi non est relatio sed essentia vt visum est.
¶ Quantũ ad quartum articulũ conclusio prin Secũdus articulus.
cipalis est ab oib⁹ catholicis ꝯcessa vt dictũ est in
pncipio. Rões autē quas adducunt destruũt in
minori qua assumũt ꝙ relatio sit tota ⁊ precisa ra
tio terminandi vel assumendi vel terminus tamē
idē sequitur si est ratio partialis quia sicut pater
non est pater sola paternitate sed essētia materia-
liter et paternitate cõpletiue et formaliter. vnde
filius non est pater propter solum defectum non
essentie sed paternitatis: sic ꝙ̃uis filiatio non sit
tota ratio incarnationis sed cũ essentia: q: cũ ipa
est completiua ⁊ vltima sequitur ꝙ non est incar-
natus nisi in quo est filiatio. Possunt tamen ha-
bere isti sanum intellectum sic scȝ ꝙ essentia non
sit ratio incarnationis in filio plusꝙ̃ in patre ⁊ spi
ritusancto: quia essentia est ratio in tribus incar
natione faciendi in ratiõe principij actiui equalr̃
¶ Itē ipsa est cõmunis res cui facta est vnio nõ
in quo sic eñ est caro vnita deitati patris ⁊ spiri-
tussancti sicut diuinitati filij cũ sit vna diuinitas
oium: sed filiatio est precisa et tota ratio terminã
di incarnationem prout est facta i persona filij nõ
alia: et sic possent concordari opiniones et ratio-
nes vtriusꝙ̃ partis videntur procedere suis vijs
¶ Qd secũdo nituẜ probare ꝙ si essentia est ra
tio terminandi sicut creandi non potest vnus in-
carnari solus sicut nec creare. Non valet: quia es
sentia sic est ratio creandi ꝙ est tota ratio et preci
sa. non sic autem est ratio incarnandi vt dictũ est:
sed solum intimatiua non cõpleta nec vltimata.
¶ De alijs que subiungũt ipsi patet quid verita Ad pmũ
tis habeãt per predicta. ¶ Ad argumenta in op Ad rõnes
positum pro questione dicēdum ꝙ licet in oi actu aũ oppo.
reciproco oporteat ꝙ vnum et idem sit principiũ
actus et terminus non oportet tamen ꝙ oē illud
quod est principium actionis sit terminus. verbi
gratia. Cõtingeret multos trahere nauē ad vnũ
solum ex ipsis: et ille sol⁹ dicitur trahere nauē ad
se: quia solus ipse est terminus actus: lȝ non sol⁹
ipse sit principiuȝ tractus: sed omnes simul. ⁊ eo
dem modo est in proposito: quia omnes persone
simul quasi trahunt naturam assumptam ad per
sonalitatem solius filij: et ideo solus filius diciẜ
assumere: quia solus ipse est termin⁹ tract⁹: lȝ ipe Ad scḋm
non sit solum principium talis tractus. ¶ Ad se
cundum dicendum ꝙ actus notionalis est actus
productionis nec terminatur nisi ad productum
notionale. et similiter actus essentialis quando
est actus productiõis nõ terminatur nisi ad pro
ductum essentiale. Incarnatio auteȝ non est act⁹
productionis sed vnionis productorum. et talis
actus potest in deum terminari ad vnionem essen
tialis cum essentiali vel essentialis cum persona-
li: et sic fit per incarnationem vnitur natura hũa-
na nature diuine et persone.

Primū

Ertio queritur vtrum plures persone possint assumere vnā naturam: et videtur q non: qꝛ vna persona nō potest assume re plures naturas: nec plures persone vnam naturam. Consequentia patet per simile. Antecedens pbatur: qꝛ plura so lo numero differentia nō possunt esse in eodē et ꝫm idē: sed due hūanitates solo numero differunt. ergo nō possunt esse in eodē vno supposito diuino. essent em̄ in eo ꝫm idē cum nō sit ibi dare partē et partem. ¶ Itē que sūt plura in creaturis vniuntur deo: sed nunꝗ est econuerso q illa que sunt plura in deo vniantur creature: sed si plures persone diuine possent vnā naturam assumere et plura in deo vnirenť in creatura qꝛ ples psone diuie i vna natura assūpta. ꝗ illō nō ē poss.

In opposi-tum.

¶ In contrariū est. quia quecūꝗ sť na turaliter in vna psona sunt de necessitate in omnibus personis nisi oppositio relatiua impediat. ergo quecunꝗ sunt voluntarie in vna persona possunt esse i alia nisi oppositio relatiua impediat na ture āt assumpte ab vna psona nihiloppōiť relatiue q sit in aliis ergo potest assumi ab eis. Consequentia probatur: quia sicut se habent ad necessariam communicationē ista que sunt in deo naturaliter et ex necessitate sic se habent ad possibiles communicationem et non necessariam illa q̄ sunt in deo assumpta voluntarie.

Rńsio.

¶ Respondeo. tria videnda sunt. ¶ Primo vtrum vna persona possit assumere plures naturas numero. ¶ Secundo econuerso vtrum plures possint assumere vnā. ¶ Tertio supposito q plures assumerēt vnā humanam vtrum dicerenť vnꝰ hō vel plures hoīes. ¶ Quantum ad primum sunt tres conclusiōes.

Primꝰ articulus. Pria conclusio.

¶ Prima. q vna persona diuina potest assumere plures naturas substantiales completas specie differentes: qꝛ sicut arguit phūs .3. phisicoꝝ q qua ratione duo corpora possunt esse in eodem loco eadem ratione et tria immo infinita ita et in proposito qua ratione due nature possunt esse in eodem supposito eadem ratione quecunꝗ etiam infinite si esse possent. ¶ Preterea sicut natura assumpta erat assūptibilis: ita angelica ꝛ alia specie differens. Diuina autē potentia non est exinanita per assumptionem vnius ergo nunꝗ tot assumit quin possit plures assumere.

Secūda

¶ Secūda conclusio est q potest assumere plures solo numero differētes de qbꝰ minꝰ videť qꝛ natura assumpta videť se hře vt accidēs. Nō pnt autē esse plura accidētia solo nūero differētia in eodē ꝫm eādē ptē sed plura specie possunt q̄ seipsis distinguuntur. Hoc aūt nō obstāte dicēdū est q imo: qꝛ illud cuius vnitas vel pluralitas formaliter loquēdo nō est a supposito pōt indifferēter esse plura vel vnū in vno supposito sed diuerse nature humane assūpte vel alie quecunꝗ materiales sunt hmōi quia earum vnitas vel pluralitas est per diuisionē qntitatis. et ideo indifferēter possunt assumi plures nature numero vel vna ab eodē supposito diuino et idem esset de duabus aiabus separatis vel duobus angelis si essent in vna specie: qꝛ cuꝫ sint actꝰ absoluti adhuc seipsis formaliter distinguerētur.

Tertia

¶ Tertia rō est q ista assumptio pluriū pōt fieri vel simul vel successiue: qꝛ sicut quidam probant. Effectus qui est ab agēte libere nec equaľ sue cau se potest iterari. assumptio est huiusmodi. ꝗ ꝛc. ¶ Qđ autem simul ptz: qꝛ virtꝰ infinita pōt simul quecunꝗ pōt successiue lꝫ nō per motū: qꝛ in sua rōne includit successionē: sed assumptio quecūꝗ est sine motu nec vna ipe aliam supponit. ergo simul possunt fieri. quotquot autem nature cōplete assumerēt tot essēt realiter assumpte propter pluralitatē assumptoꝝ non obstante vnitate assumētis.

Dur. d. q. 3 huiꝰ disti.

Scḋs articulus Pria opi.

¶ Quantū ad secundū articulū sunt due opiniones pbabiles. ¶ Prima dicētiū q vna nume ro natura nō pōt simul assumi a pluribus personis. Non em̄ videre possunt q natura terminata per suppositū vnū possit manēte terminatione talis suppositi per aliud terminari. Unde sine preiudicio diuine potētie videť q sit impossibile quod probatur multis rationibꝰ.

Primum

¶ Primo sic. Nam non minus in rōne suppositali et psonali se excludunt persone in diuinis q̄ persone create. Unde non minus est aliud suppositum patris a supposito filij in diuinis: salua vnitate essentie q̄ suppositum generantis creati et geniti. Et dico quātū ad rationē suppositalem sed natura creata existēs in vno supposito et suppositū est necessario excludit aliud suppositum: qꝛ ergo sicut visuꝫ est ratio terminandi dependentie nature est, ppietas psonalis. sicut ergo actus cōueniens patri vt pater est: excludit filium. sic quod cōuenit filio vt precise filio est: excludit ab illo patrem et econuerso. Terminare autē naturā creatam in esse persone si conuenit persone vnde hec persona est ergo natura creatam personari actu ab aliqua psona ne cessario excludit aliā et sic personata per vnā nō potest simul per aliā psonari.

Secūdū

¶ Preterea non minus natura assumpta est personata in supposito diuino q̄ si esset psonata i supposito, ppio vel alieno creato imo perfectiꝰ: sed impossibile est q natura psonata in, ppio supposito posset ab alio sine creato psonari: qꝛ natura psonata in proprio supposito est suppositū ꝛ psona. suppositū autem dicit naturā in se esse et nulli alteri inniti. si igiť natura psonata, ppio supposito posset psonari i alio: tunc inniteretur alteri et sic esset suppositum ꝛ non suppositū qđ est impossibile. ¶ Ex quo ptz q bene dicunt aliqui q natura vna nūero nō posset esse in, ppio supposito et i supposito verbi: qꝛ p hoc qđ est in, ppio supposito dicit naturā nō alteri inniti qđ est cōtra rationem nature alteri innitentis. ergo impossibile est q natura psonata i vno supposito diuino simul psonetur ab alio.

Tertium

¶ Itē nō est minꝰ impossibiľ ꝯtradictio affirmationis ꝛ negatiōis i relatiuis q̄ i absolutꝭ: cū de quo libet et vel nō eē ad oīa se extēdit. vn̄ sicut nō pōt idē absolutū se gignere sic nec idē relatiuū. pmo de tri. j. sed si natura vna nūero creata in alienis suppositis plibꝰ psonaretur sequiť ꝯtradictio: qꝛ p vnū suppositū psonata natura ē natura sit p illō terīata q i illo subsistit ac si eēt i, ppio supposito ꝛ iō dicit naturā illi innixā ꝛ nō alteri ꝛ sicut si eēt in, ppio supposito dicit exclusionem alterius suppositi etiā correlatiui. si vero esset in alio: tunc diceret exclusionem illius: et sic ponendo q sic: i pluribus est ponere q sit in nullo. Et si argueret q eadem ratione diceretur q diuina natura non potest eē in pluribꝰ psonis. Dicēdū q nō ē silis rō: qꝛ rōe infinitet illimitate sue pfectōis diue nature ꝯueit q ipsa vna nūero sit fūdamētū pluriū relationum et q sit in pluribus personis. ergo cuꝫ na

tura creata sit finita et limitata nō poterit esse in pluribus suppositis siue absolutis siue relatiuis. ¶ Unde ex hoc sic vr̄ argui ꝓpositū. Natura nō pt̄ ī alieno supposito ꝑsōari nisi ꝫ ꝙ supplet̄ ī ea rō ꝓpriū suppositi: q2 ⁊ isti volūt illud qd̄ h3 vim oīs suppositi creati pōt oēm naturā creatā suppositare. Si igit̄ natura possit in se hr̄e ꝓpriū suppositū: sic pōt ī alieno supposito ei⁹ suppositatio suppleri: s3 natura creata rōe limitatiōis sue nō pōt vna numero existēs ī ꝓpria subsistētia suppositari nisi vnita suppositatiōe ⁊ ꝑsonalitate. ergo in alieno supposito sic supplebit̄ ei⁹ ꝑsonalitas: et habebit vnā ꝑsonalitatē. Unā ꝑsonalitatē āt hr̄e non pōt ī plurib⁹ ꝑsonis. ergo natura creata vna numero nō pōt a ꝑsonis plurib⁹ ꝑsonari.

Quintus ¶ Itē īpossibile ē ꝙ accidētia eiusdē rōnis sint creata plura ī eodē vt pz. 5. metaph'i. Sed si vera natura sit ī tribus ꝑsonis diuinis ꝑsonata erūt in eis plura accidentia eiusdez rationis. ergo ⁊c. Maior pz q2 accidētia numerant̄ penes substātiā: et si hoc verū est de accidētib⁹ absolutis ꝙ ꝫ multos pnt̄ fieri sine substātijs magis multo de relatiuis ꝙ nullo mō pnt̄ fieri sine subiecto: q2 oē relatiuū ē necessario aliud ꝑter illud qd̄ relatiue dr̄ sm̄ Augustinū. 7. de trinitate. cap̄. 1. Minorē ꝓbo ad terminādū depēdentiā nature assumpte ꝑsone diuine sunt eiusdē rōnis. lz eñ paternitas sit rō ꝑsonalis in patre et filiatio in filio. respectu tamen ei⁹ qd̄ est tale naturam terminare sicut accidit ꝙ sit pater vel filius sic accidit ꝙ rō terminādi sit paternitas vel filiatio. per se igit̄ rō terminandi est rō ꝑsonandi. vñ sicut ꝑsona est eiusdē rōnis in diuinis: sic eadē ratione terminat̄ vna ꝑsona et alia. Natura autem terminata per personam vnā h3 relationē realez ad eā. Si ergo ab alia assūeret̄ stāte suppositatione: in alia haberet necessario relationē ad aliam. Nec est dicēdū ꝙ eadē relatione diceret̄ ad vtrāq3 q2 si pater et filius possent vnaz naturā assumere quā nūc fili⁹ h3 posset pater etiā de nouo assumere natura vnita manente in ꝑsona filij. Cum igit̄ de nouo refertur oportet dare relationem realez de nouo nō in ꝑsona. ergo in natura assumpta et sic due relationes in eadē natura respectu duorū terminorū erunt simul quod est impossibile.

Sextum ¶ Preterea natura assumpta nō suppositatur in alio nisi q2 dependentia nature sibi vnite ꝑ illud suppositū terminat̄. ergo si natura vna nūero creata supponit̄ in trib⁹ ꝑsonis diuinis aut depēdētia talis nature tota et totaliter terminat̄ ꝑ vnaz personaz aut vna pars ꝑ vnā et alia ꝑ aliam. si tota per vnā personā. ergo suppositabit̄ tm̄ in vna ⁊ non in alijs. si pars nature ab vna persona et alia tunc cū due ꝑsone possent assumptā naturam a se separare manente vnione ꝙ erat ad tertiā personam tunc pars nature esset supposita in tertia ꝑsona et due partes non erūt suppositate in supposito quod est absurdum. Cū ergo tota natura totaliter et perfecte terminet̄ ꝑ ꝑsonalitatē vni⁹ ꝑsone non videt̄ in sui terminatione ab aliarū independentia dependere. et ideo personata in vna videtur ꝙ non possit ab alijs personari.

Septimū ¶ Itez ab illis non dependet terminatio nature dependētis in quibus vnita vel non vnita eius dependentia est sufficientissime terminata per illud quod pz: quia ponam⁹ ꝙ esset vnita tribus personis ⁊ due eam a se separarent non est dubium quin sufficientissime in vna persona personaretur et ideo ꝑ vnā personam nature vnite dependentia est sufficientissime terminata. ergo natura assumpta ab vna persona nō dependet ab alijs quantum ad terminationem sue dependentie et per ꝯsequēs ꝑsonata in vna non personabit̄ in alijs. Unde nō valet argumētū dicētiū ꝙ tres ꝑsone sicut possunt agere vnā personā sic possunt eā terminare: q2 ꝓ tāto possunt tres persone vnā operari: q2 ī operādo sunt vna res que est esse: sed quia terminare ꝑtiet ad personā vt est incōmunicabilis et in hoc persone non sunt vna res sed distincte: ideo lz sint vnus in operando non sunt tamen vnū in terminando.

Octauuz ¶ Ex hoc sic arguitur ad ꝓpositū. Quando aliqua plura cōparantur ad vnum effectū large accipiendo effectū: nō per eandē rationē que sit vna res: immo distincte et quodlibet eorū est ꝑ se sufficiens nec vnū cōparatur ad aliud sicut principale ad secūdarium impossibile est ꝙ ambo illū effectum simul terminēt alr̄ esset cōfusio. Unde si nō esset eadem vis sm̄ rem ī patre et filio dicit̄ ꝙ nō spirarent ambo spiritūsanctū: sed in trib⁹ ꝑsonis non est vna rō terminandi sm̄ rem sicut nature vna personalitas ergo ad ꝑmā vnā naturā nō poterunt tres persone concurrere cum quelibet sufficiat. Dicunt ergo ꝙ natura personata ꝑ vnā ꝑsonam non potest personari per aliā quod plane videt̄ Ansel. dicere de incarnatione verbi. capi. 7. qui dicit ꝙ impossibile est sm̄ quamlibet personam hoīem. id est naturā humanam incarnatum esse. Secūdo cur deus homo. cap̄ nono. Plures enim persone nequeunt vnum et eundē hominem assumere et certum est ꝙ accipit hominem pro natura humana et non pro supposito quia cōstat ꝙ non posset vna persona vnū suppositū assumere. ¶ Sed diceretur ꝙ plures persone non pnt̄ vnā naturam assumere in vnitatem vnius persone. et hoc dicit Ansel. i. sed quia tres persone non possint vnam naturam pluribus personalitatib⁹ personare hoc non dicit. Sed hoc nichil valet quia Ansel. vult ostendere ꝙ vna persona īcarnata nō sunt alie incarnate contra illū qui dicebat ꝙ vna incarnata alie sunt incarnate vnde cum ille nō curaret vtrum vna personalitate vel pluribus tres persone essent incarnate h3 Ansel. arguere impossibilitatem absolute.

Nonum ¶ Itez Ansel. hoc reputat necessarium ꝙ natura est vnita in vnitate persone et in vna personalitate vnde arguit. Natura dei et hominis est vnita non in natura quia non est vna dei et hominis natura. ergo est vnita ī persona ꝙ non nisi in vna dei persona esse potest. Ex quo patet ꝙ Ansel. vult vnam naturā creatā nō nisi vna personalitate personari: et per consequēs nō nisi ab vna persona posse assumi simul.

Decimū ¶ Decimā rationem addunt alij scz ꝙ sicut accidens naturaliter sustentatur in supposito substantie: sic miraculose natura humana sustētatur in supposito diuino assumente eam sed vnum accidens non potest simul esse in pluribus suppositis creatis. ergo nec natura assumpta in pluribus suppositis diuinis.

Secunda opinio. Durā. q. 3 hui⁹ dist.

¶ Secūda opinio ē ꝙ natura assumptibilis potest dici dupliciter. vna scz vnitate singularitatis vel vnitate personalitatis. Dicendum est ergo ꝙ a pluribus personis diuinis potest assumi natura vna vnitate singularitatis: non autem vnitate personalitatis id est non in vnam personalitatē.

¶ Primū pz̄ qꝛ ꝑsone diuine a vero absoluto se excludūt cū distinguant̄ solis relationib⁹: sed natura assūpta est aliqd absolutū. ergo ꝑ hoc qđ assumit̄ ab vna ꝑsona nō excludit̄ qn possit assumi ab alia. ¶ Secūdū pz̄: qꝛ ꝑsona assumēs ⁊ natura assūpta sunt vnū ſm suppositū: sꝫ plures ꝑsone diuine nō pn̄t esse vnū vnitate suppositi nō ꝑsonalitatis ergo natura assūpta a plurib⁹ ꝑsonis non pōt eē vna vnitate ꝑsonalitatis: sꝫ hꝫ plures ꝑsonalitates. Esset ḡ talis natura hūana vna ſꝫ suppositū vel ꝑsonā cū qualibet vna ꝑsona. ita ꝙ persona assumēs et natura assumpta essent vnum ſm ꝑsonā: sed eadē natura cū plurib⁹ ꝑsonis simul haberet plures ꝑsonalitates cū qualibet: tn̄ ꝑ se haberet etiā vnā. ¶ Hec aūt opinio cōfirmat̄ sex rōnibus.

Prima

¶ Prima qꝛ ꝯditio assūptionis est accipienda ex ꝯditiōe assumētis. eo ꝙ potētia assumētꝭ est tota rō assūptionis. Cōditio aūt assumētis est ꝙ ī trib⁹ ꝑsonis ē vna natura. ḡ ex potētia assumētis poterit esse ꝙ trib⁹ ꝑsonis assumat̄ vna natura nūero nō in vno supposito sed in trib⁹.

Secunda

¶ Preterea Henri. sic idē ꝯfirmat qn̄ aliqd nō hꝫ vnitatē numeralē vel pluralitatē a supposito manente ei⁹ vnitate pōt esse in vno vel in plurib⁹ suppositis: sꝫ natura hūana assumpta nō hꝫ vnitatē numeralē a supposito assumēte. ergo ipsa vna nūero pōt esse in plurib⁹ vel vno suppositis.

Tertia

¶ Itē tertio ꝑ rōnem positā ad probandū primū membrū distictionis ꝙ a plurib⁹ ꝑsonis pōt assumi natura vna vnitate singularitatis. cui⁹ natura rōne sue illimitationis est in trib⁹ suppositis: qꝛ ꝯtraria ꝯditio nō est in natura assūptibili.

Quarta

¶ Itē quarto sic comparando naturā assumptā ad ꝑsonā diuinā distictio aliquoꝝ ꝑ oppositas relationes magis videt̄ impedire vnitatē relatiōis in sic distictis ꝙ̄ vnitatē cuiuscūqꝫ absoluti ī eis sed nō obstāte distictione ꝑ oppositas relatiō es vna relatio numero pōt eē ī plurib⁹ ꝑsonis sicut in pr̄e et filio est cōis spiratio. ḡ fortiori rōne in plurib⁹ ꝑsonis pōt eē q̄cūqꝫ vna natura absoluta. Sed dices ꝙ maior est vera accipiēdo relationē et naturā absolutā ꝓportiōabiliter. puta naturā diuinā et relationē diuinam vel naturā creatā et relationē creatā nō aūt accipiēdo relationē diuinā et naturā absolutā creatā qꝛ natura diuina ꝓpter sui infinitatē pōt esse ī plurib⁹ suppositis: natura aūt create nō ꝓpter suam limitationē ¶ Sed istud non vꝫ qꝛ relatio diuina nō est finita eo ꝙ nec pōt hr̄e rationē īfiniti qđ nō pōt induere rōnē q̄ti. finitum eī̄ ⁊ infinitū quātitati conuenit. relatio aūt nullo mō pōt hr̄e rōnē q̄ti neqꝫ ſm molem: neqꝫ ſm ꝑfectionē: qꝛ tūc cui deesset aliqua relatio aliqua deesset perfectio qđ falsum est: qꝛ nullū suppositū diuinū eēt simplr̄ ꝑfectū Non conuenit ergo relationi diuine ꝓpter suā infinitatē ꝙ sit in plurib⁹ suppositis. et eadē rōne nō repugnat nature create ꝓpter sui limitationē et finitatē qn possit esse in plurib⁹ suppositꝭ diuinis.

Quinta

¶ Quinto posteri⁹ pōt multiplicari nō multiplicato priori: sed īdiuiduari est pri⁹ q̄ ꝑsonari. ḡ idē indiuiduū pōt ꝑsonari in plurib⁹ ꝑsonis et diuersis.

Sexta

¶ Itē natura assumpta a verbo inclinat̄ ad aliud qꝛ apta est ꝑsonari ꝑsonalitate ꝓpria. ḡ pōt supplere hāc īclinationē.

Rn̄det̄ de .i. opiñ. ad rōnes factas ꝓ vn̄ rando.

¶ Illi de prima opinione rn̄dēt ad oēs istas rōnes. ¶ Ad primā ergo dicūt ꝙ bene tota rō assumptionis ꝙ natura sit in diuino supposito est ex ꝑte assumētꝭ cū nō repugnantia tamen terminoꝝ. Unde quia includit̄ ī hoc ꝙ ponit̄ natura limitata assumi ad ꝑsonalitates: ideo non dꝫ q̄tum ad hoc attendi assūptio ex ꝑte assumētis et ſm ei⁹ conditionem. Uel dicendū ꝙ ex parte assumētꝭ est aliqualr̄ ista īpossibilitas qꝛ rō terminādi est distincta in distictis suppositis.

Ad scđm.

¶ Ad secūdū dicēdū ꝙ ma. ꝓpō est vera successiue sed nō simul qꝛ bene natura assumpta pōt esse nō solū in hoc assumēte: sed ī alio et alio ſm alietatē suppositalē. et hoc si ab illa nō dimittat̄ sed stat personata per vnam personam non pōt ꝑ aliā ꝑsonari vt visum est.

Ad tertiū

¶ Tertia rō oīno nichil valet. ¶ Primo qꝛ si cōcluderet non solum argueret possibilitatē sed necessitatē: qꝛ cū nō distiguāt̄ ī aliquo absoluto tūc respectu cuiuscūqꝫ absoluti sic sunt ⁊ nū qđ nullo mō pn̄t separi et ideo sicut vna ꝑsona nō pōt opari sine alia: qꝛ ī hoc sunt vnū: sic vna ꝑsona sine alia nō posset ꝑsonare naturā absolutā assūptā qđ est hereticum. ¶ Secūdo. qꝛ hoc absolutū ī quo ꝑsone nō distiguunt̄ tale est qđ eis cōuenit rōne essentie sꝫ si sit absolutum conueniēs ꝑsone rōne ꝓprietatis ꝑsonalis tale absolutū ꝯuenit vni ꝑsone vt est distincta ab alia: et iđ sicut sunt distincte in ꝓprietatib⁹ ꝑsonalibus. sic ī tali absoluto. ¶ Tertio. qꝛ ꝑsone sicut nō se excludūt ī absoluto sic ī illo se vniūt ꝙ sunt ⁊ nū oīno: et qꝛ in actu creatiōis non se excludūt sed vniūt se in creatiōe ⁊ vna relatiōe creatura dꝫ ad tres ꝑsonas. igit̄ si ꝓ tāto qꝛ natura assumpta est absoluta ꝑsone ī ꝑsonādo se nō excludūt. Etiā erūt vnū oīno ī ꝑsonādo et natura vna ī ꝑsonali relatiōe ac ꝑsonalitate ꝑsonabit̄ a trib⁹ qđ ē īpossibile et cōtra eos. ¶ Quarto qꝛ lꝫ natura assumpta sit absolutū: terminatio tn̄ depēdētie est relatio.

Ad q̄rtuz

¶ Ad quartū dicēdū ꝙ maior ꝓpositio ē vera de absoluto ꝓcedēte relationē et qđ hꝫ pro suo principalr̄ eēntiā nō aūt de absoluto qđ hꝫ ꝓ principio ꝑ se rōem ꝑsonalē qꝛ tale absolutū nō esset magis vnū et incōueniēs ꝑsonis q̄ suū ꝓnci piū. vnde cū natura interminari hēat ꝓ principio ꝓprietatē ꝑsonalē in qua distiguunt̄ necessario tale absolutū nō poterit q̄tū ad personari omnib⁹ personis conuenire nec est simile de cōmuni spiratione: qꝛ illa conuenit patri et filio vt sunt vnum.

Ad q̄ntuz

¶ Ad quintum dicendū ꝙ quando posteri⁹ conuertibiliter se habet ad prius īpossibile est posterius multiplicari nō multiplicando prius vt impossibile est ꝙ sint plures risibiles nisi sint plures humanitates. Ratio autē suppositalis equat̄ indiuiduo diuino vel forte excedit singulare creatū

Ad sextū.

¶ Ad sextum dicendum ꝙ natura assumpta est apta personari propria personalitate et hoc potest supplere pater: sed non q̄diu est sub personalitate filij.

Durā. vbi supra.

¶ Sustinendo autem secundā opinionem adducunt aliqui septimam rationē. Probātes idem comparando suppositū diuinuꝫ ad suppositum creatum. Suppositum eī̄ creatuꝫ cum sit absolutū est aliquid in se et ad se. suppositū vero diuinum cum sit relatum non est aliquid in se nec ad se sed q̄cquid est. in q̄tuꝫ suppositū totum ē ad aliđ qꝛ tota q̄ditas relatiōis ē ad aliud esse ¶ Ex hoc sequitur duplex alia differentia. ¶ Prima est ꝙ suppositū creatū cum sit aliquid in se per vnū et idē distinguitur a quolibet supposito eiusdem nature scꝫ per id quod constituitur suppositum vero diuinum: quia non est aliud ī se

sed totũ quod est ad aliud est nõ per idẽ distinguitur a quolibet alio supposito diuio: sed per aliud et aliud: q2 non per idẽ refertur ad plura sed p diuersa. Distinguitur autem p illud p quod referẽ ad plura: sed per diuersa distinguiẽ aut per illud per quod refertur propter quod sicut per diuersa referẽ: sic per diuersa distinguitur: q2 etiam refertur quandoq3 per illud per quod primo non constituitur sicut pater et filius referunẽ ad spiritum sctm̃ p cõmunez spirationẽ que nõ est cõstitutiua patris et filij: ideo suppositum diuinũ nõ semper distinguitur ab alio supposito diuino quocunq3 p illud per quod primo constituiẽ. maxime s̃m opinionem illam que probata fuit in primo libro. sc3 q spiritussanct⁹ non distinguiẽ p̃sonaliter a filio si non procedat ab eo. ¶ Secũda differentia est q q2 suppositũ creatũ ẽ aliud i se z p idẽ distinctũ a quolibet alio: ideo quicquid est i vno supposito creato totũ est distictũ ab omni eo quod est i alio supposito: q2 ad distinctionẽ substantie sequitur distinctio accidentiũ absolutoꝝ z respectiuorum sed suppositũ diuinũ per illud p qd̃ primo est suppositum nõ distinguiẽ a quolibet alio supposito: sed p aliud z p aliud ita cũ ab aliquo distiguitur non distinguiẽ ab eo s̃m esse quod est i ipso sed solum s̃m illud s̃m quod ad id referẽ mediate vel immediate directe vel indirecte: et ideo fili⁹ nisi p solam filiationem ad patrẽ diciẽ per eam solum a patre distinguiẽ et non ab omni quod est in p̃re: q2 non ab essentia nec a cõi spiratione: q2 ad distinctionẽ relationũ non sequiẽ distinctio absolutoꝝ nec relationũ desperatarũ: sed solũ earũ q̃ habẽt oppositionẽ directã vel idirectã. ¶ Ex q̃ põt bic
Solu.s. partis uiter argui sicut primo arguebatur. Distinctio relatiua non causat distinctionẽ in aliquo absoluto sed p̃sone diuine distinguunẽ solum relatiue. ergo possunt i quocũq3 vno absoluto ↄuenire. ¶ Preterea põt etiam respõderi ad rões alteri⁹ opinionis.
Rñdet doctor ad rõnes.s.opi. Ad p̃maz ¶ Ad primã dicẽdũ q maior est falsa: q2 in rõne suppositali et p̃sonali min⁹ se excludũt persone diuine q̃ persone create z respectu diuinoꝝ et respectu creatorũ. Respectu quidẽ diuinorum q2 licet vna persona non sit alia nec ratio personalis vni⁹ sit ratio alteri⁹: tamen respectu tertij quod ẽ vna p̃sona est alia et quod est vna relatio est alia z eãdẽ essentiam numero q̃ vna p̃sonalitas terminat suppositaliter alia terminat. Similiter respectu creatorum minus se excludunt in ratione suppositi: q2 suppositi est agere z indiuisa sunt opera trinitatis: z sic se includunt. Consimiliter ergo pñt si volunt plures p̃sone eiusdẽ nature assumpte dependentiã personaliter terminare nec natura in vno excludit aliud sicut in creaturis ¶ Ad illud quod postea subiungiẽ q act⁹ conueniens pñ vt est pater excludit filium. Si enim ↄueniat necessario verũ est. Sec⁹ si voluntarie: q2 pater nichil voluntarie vult sibi quod non possit velle filio.
¶ Ad maiorẽ autẽ dicendũ q terminare depẽdẽtia cõuenit persone vnde hec persona est voluntarie: q2 potuit non terminare absolute: tamẽ quia potuit alia persona ita terminare sicut ista vnde q in hoc vna excludat aliã liberũ ẽ nõ necessariũ
Ad scdm ¶ Ad secũdũ dicendũ q ↄtrũ ad nobilitatẽ non est min⁹ personata natura assumpta q̃ nõ assũpta immo pl⁹: q2 assumẽs est nobilior persona hũana q̃ fuisset natura sibi relicta. z ↄtruz ad hoc nõ potest ampli⁹ personari: q2 si a p̃re assumereẽ z spiritusancto non essent ille tres persone nobiliores vna inq̃tũ hũane sicut nec inq̃tũ diuine: s3 ↄtruz ad idẽ p̃tatẽ minus est personata: q2 natura assũpta nõ est p̃sona sicut esset sibi derelicta. Est autẽ impossibile q vna persona sit alia: sed nõ est impossibile q id quod est personatũ ab vno sit personatũ ab alio sicut patet in natura diuina q̃ est in tribus personis: et ideo natura in ꝓprio supposito quando ipsamet est suppositũ nõ innitẽs alteri nõ põt ab alio personari: q2 esset alteri innitens. Inniti autẽ alteri et nõ inniti sunt ↄtradictoria: ita inniti duobus vel trib⁹ nõ est ↄtradictio vt sic. ¶ Ad aliud quod implicatẽ q natura assumpta a supposito creato alieno nõ posset assumi ab alio creato vel increato. Dicendũ q suppositio est ipossibilis vt visum est in prima questione: sed supposito q natura posset suppositari ab vno supposito creato non posset cum hoc suppositari ab alio supposito: z tunc non est simile: q2 tria supposita diuina nata sunt terminare vnã dependentiã numero naturaliter et suppositare vnã naturã nõ aũt vnum suppositũ creatũ cũ alio nec increatũ cũ creato. vnde natura terminata ab vno supposito nõ pot terminari ab alio qd̃ nõ est natũ terminare eãdez dependẽtiã cuz primo. sed bene põt terminari ab alio qd̃ natũ est eandẽ dependẽtiã terminare cum primo: q2 ex q̃ natura indifferens est terminari ab vno sicut ab alio et p̃sone sunt indifferẽtes ad terminãdũ vnã naturã vel plures. p ↄñs terminata ab vno põt cũ hoc terminari ab alio. ¶ Ad tertiũ Ad tertiũ
dicẽdũ q nõ est ↄtradictio eãdẽ natura esse i plurib⁹ suppositis diuinis sicut est eandẽ esse in pluribus creatis alienis nec sicut eã esse i ꝓprio z alieno supposito vt visum est. nec est verũ q naturam suppositari sit inniti vni et nõ alteri nisi q̃ si suppositaẽ supposito ꝓprio creato. imo tũc inniteẽ illi.
¶ Ad illud de ifinitate videẽ a q̃busdã q differt esse plura supposita et esse in plurib⁹ suppositis. Henric⁹.q 2.hui⁹ dis.
nũc aũt diuina essentia nõ solũ est in plurib⁹ suppositis: sed etiã plura supposita sc3 supposita relatiua. ex hoc ergo solo qd̃ est in plurib⁹ suppositis nõ hẽret q est infinita: nisi cũ hoc esset plura supposita. Unde q ipsa vna manẽs sit plura supposita ↄuenit ex ei⁹ infinitate: sed natura creata supponitur esse in plurib⁹ diuinis suppositis: non tñ vniẽ esse illa. et ideo oportet q si natura creata est in plurib⁹ suppositis diuinis q sit ifinita: sicut etiã si vnũ suppositũ creatũ h3 multas naturas: saltẽ accidẽtales nõ ꝓpter hoc sequiẽ q sit ifinitũ sed si essentialiter possent verificari de eo oia que accidẽtaliter ei insunt puta si esset p essentiã iusticia sciẽtia potẽtia et sic de alijs tũc esset infinitũ.
¶ Aliter etiã posset dici. s. q natura existẽs i pluribus est infinita qñ illa plura supposita ↄstituunẽ p eã sicut p essentiã diuinã ↄstituũẽ oia supposita diuina adiunctis relationibus eo modo quo cõuenit supposito diuino ↄstitui: sed natura q̃ est in plurib⁹ suppositis q̃ nõ ↄstituũẽ p eã nõ op3 q sit infinita et sic poniẽ natura creata posse esse i pluribus p̃sonis diuinis. ¶ Aliq̃ docertio rñdẽt sic q2 Durã.q.3 hui⁹ dist.
cũ dĩ q infinitati nature attestaẽ q sit in plib⁹ suppositis verum est de natura q̃ intrinsece p̃tinet ad naturã eoꝝ z ẽ tãq̃ fũdamẽtũ ꝓprietatũ: q̃b⁹ supposita ↄstituũẽ z distiguũẽ. z hoc ẽ sola essẽtia diuina; s3 esse i plib⁹ supposit3 relatiuis q̃si extrinsece

puta q: sine eo esset supposita. cōicaf tñ ei existere esse in talibus suppositis non arguit aliquā ifinitatē. quod pz ex simili circūscribēdo eñ adeo supposita relatiua et ponēdo vnū solū suppositū absolutū sicut ponūt iudei et gētiles tāta infinitas esset in illo vno supposito q̄ta nūc est in pluribus relatiuis: et tamē nō opz naturā assumptā in illo supposito esse infinitā: q: nō ptinent intrinsece ad naturā suppositi: sz solū cōicaref ei vt suū eēt finitum hēret in supposito infinito et sic in pposito ē de essentia vni⁹ nature create finite in plurib⁹ suppositis diuinis.

Ad q̄rtuz

¶ Ad quartū dicēdū q̄ lz psonatio diuina suppleat rōem ppriā suppositi hoc tñ ē p psonalitatē differentē a psonalitate ppria i hoc scz q̄ psonalitas suppleta non erit nata secū cōpati aliā psonalitatē i eadē natura personalitas ibi supplena nata est secum compati aliā: et si nō quācūqz saltem aliā consubstantialem sibi v̄ñ non est simile.

Durādus vbi supra.

¶ Aliter soluunt aliq̄ istud argumentum simul et icōm supra factum dicentes q̄ tota depēdentia nature humane terminaf p vnum suppositum diuinum eque perfecte vel perfecti⁹ q̄ terminetur per suppositum ppriū: q: subsistētia diuini suppositi perfectior ē q̄ subsistētia cuiuslibet suppositi creati. et tñ hoc nō obstante pōt assumi ab alio supposito diuino: q: nō assumif ad nouā subsistentiā cū subsistere diuinū sit tm̄ vnum vt superius fuit pbatū. q. p̄cedēti: sed ɔmunicatur ei noua vnio cū pprio alteri⁹ persone que nō repugnat priori vnioni cū proprio prime persone assumētis sed si natura creata substantificaref in supposito pprio non posset substantificari in alieno creato vel increato nisi assumeref ad nouū subsistere in alio et istud contradicit ei quod est subsistere i seipso et ideo non est istud sicut aliud.

Ad q̄ntuz

¶ Adquintum dicendū q̄ sicut pater habens vnū filium et generans secundū incipit referri de nouo ad filium nouum non noua paternitate: sed antiqua. sic si natura assumpta a filio modo assumeretur a patre non deposita a filio referref quidē de nouo ad patrē: sed non noua et alia relatione sed prima differente solum scḋm rationē ꝛ sic. non sunt plura accidentia solo nūero differentia et realia accidentia in eodem.

Ad sextuz

¶ Ad sextum dicendū q̄ dependētia nature assumpte tota et totaliter terminatur per illa q̄ primo assumpsit totalitate intensiua et perfectiua et non totaliter totalitate extēsiua et multiplicatiua vnde non sequitur. ergo illa sola suppositaf et non in alijs: q: lz bene sequeref respectu alteri⁹ persone non consubstantialis prime nec habentis eandē subsistentiam cū persona a qua est virtus terminandi: sed non sequitur respectu consubstantialis sicut patet in essentia diuina q̄ lz supponeref in vna persona nihilominus suppositatur in alijs non pars ab vna et pars ab alia sed in qualibet tota sed non totaliter saltem quo ad extensionem et multiplicationē: q: pl⁹ est personabilis q̄ per vnā: sed non perfectius.

Ad .vij.

¶ Ad septimum dicendum q̄ terminatio nature non dependet q̄tum ad necessitatē indigentie ab illis sine quibus est sufficiētissime terminata: sed q̄tum ad possibilitatē depēdet depēdētia autē illa sufficiens terminandi radicaliter est eis cōis sicut essentia diuina sufficientissime suppositata i pře adhuc suppositaf in filio et spūsancto pter vnitatē subsistendi cōmunē non obstante rōe di-

stinguēdi ppria. vñ si i diuinis psonis nō esset idē subsistere absolutū cōe: sed tria distincta solū impossibile esset vnā naturā creatā illi simul substantificari.

¶ Ad octauum dicendū q̄ prima ꝛ principalis rō terminādi depēdētiā nature assumpte est vna i trib⁹ scz subsistere absolutū cōe tribus et q̄tum ad hoc nō pōt natura vniri vni quin vniaf alteri. ¶ Secūdaria rō ꝛ cōplectiua est pprietas relatiua. pter primū possunt simul terminare si volūt. pter secūdū possunt non simul si nolunt. Vel dicendū q̄ nō est idē effect⁹ nec eadē terminatio: q: nec eadē res: q: cū assumptio terminef primo et principaliter ad personam ỹbi non est eadez persona nec personalitas per consequens nō est eadem res nec eadē terminatio etiā specie fm istos: q: q̄ñ tota et precisa rō terminandi differt specie et ipsa determinatio: q: mot⁹ accipit spēm a termino. relationes autē originis i diuinis differunt specie vnde cū fm istos relatio sit tota ratio terminandi. per consequens diuersis relatiōibus essent diuerse terlatiōes specie et sic etiā nō esset vnio vnius rationis nec speciei ad diuersos sicut pater refertur ad filium et spm̄sanctum relationibus specie differētibus per quod patet alia solutio ad quintum argumētū: sed ista est solutio ad hominem.

ad octauū

¶ Ad nonū auctorica dicūt q̄dē et bene q̄ Ansel. intelligit q̄ tres persone nō possūt simul et semel assumere vnum hoīem vel vnā naturam humanam ita scz q̄ assumant eā ad vnam personalitatem. dicit enim sicut ipossibile est tres personas esse vnam personam cum vno eodē homine et in isto sensu concessum fuit q̄ tres persone non possunt assumere vnā naturam. Nec valēt instantie qui fiunt quia omnes etiam heretici qui confitentur incarnationem loquunf de xp̄o et de deo incarnato sicut de vna persona humana quia apostolus quem recipiunt dicit vnum mediatorē dei ꝛ hominum: et hoc non obstante dicebat ille contra quem arguit Ansel. q̄ vna persona incarnata necessario sunt alie icarnate. et hoc dicit Anselmus impossibile supposito q̄ icarnatio faciat tantū vnam personam humanam.

Ad nonū. Durādus vbi supra.

¶ Ad decimū dicendū q̄ non est simile hinc et inde: q: supposita creata absoluta sunt: et ideo quicquid est i eis distinguif distinctione ipsorum: sed supposita diuina sunt relata: et ideo non distinguif quicquid est in eis sed solum relationes. non quecunqz: sed opposite.

Ad decimum.

¶ Quantum ad tertiuz de predicatione facienda in singulari vel in plurali quādo est pluralitas assumpti et vnitas assumentia vel ecōuerso sunt tres opiniones ¶ Prima q̄ si plures persone diuine assumerent humanitatem loquendo formaliter aliquo modo possent dici vnus homo: quia essent aliquo modo vnū in habendo hominē sed accipiendo terminū directe p eo p quo supponit in recto essent tres homines non obstante vnitate humanitatis: nec tamen sequif q̄ sint tres dij: q: diuina essentia est subsistens et pōt dici de⁹: ꝛ ideo de⁹ pōt supponere p diuina essētia nec sic hō pōt supponere p hūanitate assūpta. Ponēdo ergo q̄ sint tres hoīes pōt rñderi ad id qđ solet obijci in oppositū q̄ vnitas hūanitatis nō obstat vt dictū est: q: hō non supponit p hūanitate i recto: sz p hñte hūanitatē subsistēte. ponēdo āt q̄ aliquomodo sunt vn⁹ hō: q: aliquō sunt vnū i habendo hūanitatē pōt rñderi ad id qđ i oppositu3

Terti⁹ articulus. Pma opi. q̄ ē heruei q.2.ad.2. hui⁹ disti.

obijcitur: q2 non poterent dici vn⁹ homo: q2 que
libet persona esset ille homo et sic ille homo esset
pater et filius: et cū illud quod predicatur de ho
mine predicetur de assumēte: sequeretur ꝙ pater
esset filius et spiritussanct⁹ ꝙ tam filius ꝙ̄ spūssā
ctus ꝑdicaretur de illo homine. hoc autē est ipos
sibile: ergo nullo mō pōt hoc fieri. ℭ Et dicendū ꝙ
quicquid ꝑdicaretur de illo homine ꝗ̄tum ad il-
la q̄ pertinent ad naturam humanā predicaretur
de qualibet ꝑsonarū. scʒ homo risibilis materia-
lis ⁊ sic de alijs: sed nō oporteret ꝙ id quod predi
caretur de illo homine ratione alicuius persone
predicaretur de qualibet persona et ideo nō opor
teret ꝙ pater esset filius nec econuerso. sicut etiā
nec modo q̄n pater et filius sunt vnus deus sequi

Heruens vbi supra ad tertiū.

tur ꝙ pater sit filius vel econuerso. ℭ In primo
autem casu si econuerso vna persona haberet plu
res humanitates posset dici personaliter siue ypo
statice loquendo ꝙ illa persona esset vnus hō nec
obstaret pluralitas humanitatis: quia homo nō
supponit in recto pro humanitate: sed pro suppo-
sito habente humanitatem. sed formaliter loquē-
do posset aliquomodo dici illa persona plures ho
mines: q2 aliquo modo esset plura in habēdo plu
res humanitates. ℭ Sed videt̄ ꝙ non posset dici
plures homines: q2 cū vbi non sit nisi vnū suppo
situm habēs vtrāq3 humanitatem vnus illoꝝ ho
minum esse ali⁹ quod est incōueniēs scʒ ꝙ sint plu
res homines quoꝝ vnus sit alius. ℭ Ad hoc di
cendum ꝙ accipiendo sic duos homines vn⁹ ho-
mo esset alius. q2 ꝗ̄tum ad personā3 que haberet
humanitatē esset vnū ⁊ vnum haberet ambas hu
manitates. Stante eñ illa ypostasi persone diui
na non posset ita proprie dici duo homines sicut
sortes et plato sed aliquo mō scʒ in habendo plu
res humanitates diceretur duo homines q̄si ali
quid habens duas humanitates. ita ꝙ plurifica-
tio non intelligeretur in supposito habente sed in
natura habita. Duo autē hoīes sic dicti rōne sup
positi habentis sunt vn⁹ homo et per consequens
vnus illorum est alius. ℭ Secunda opinio est ꝙ

Scd̄a opinio duran di. i. disti. tertij. q. 3.

nomine hoīs ⁊ consimilibus vtendū est sicut sunt
ad signandum imposita. hoc aūt est scd̄m ea que
videmus in creaturis in quib⁹ videm⁹ naturalr̄ ⁊
realiter ꝙ suppositum et natura que nata est sup
positum constituere sibi correspondcret ꝭm vnita
tem et pluralitatem. ita ꝙ non inuenitur plurali-
tas suppositoꝝ sine pluralitate nature: nec plura
litas nature sine pluralitate suppositoꝝ. propter
quod vbi inueniretur contrariū impossibile esset
inuenire ꝑꝑrium modū loquendi: et ideo si vna
persona assumeret plures naturas vel plures ꝑso
ne vnā naturam non posset ꝑꝑrie dici ꝙ ibi essent
plures hoīes aut ꝙ esset vn⁹ hō: q2 pluralitati sem
per obsisteret vnitas nature vel suppositi ⁊ vnita
ti obsisteret pluralitas ex parte alterius eorum.
ℭ Verūtñ ex quo op3 loqui improprie eligendū
esset illud quod haberet minus de iproprietate.
hoc autē esset sumēdo vnitatē vel pluralitatē ꝭm
naturā assūptā. ita ꝙ si vna ꝑsona assumeret plu-
res humanitates dicerent̄ plures hoīes: ⁊ si plu-
res assumeret vnā diceret̄ vn⁹ hō. ℭ Cui⁹ rō est:
q2 sec⁹ est de noīb⁹ substantiuis et de adiectiuis:
q2 adiectiua ꝯsignificant in totali dependētia ad
suppositū: ideo ꝭm pluralitatē suppositorū dicūt̄
pluraliter. et si forma iportata ꝑ ea sit vna nūero

sicut dicim⁹ ꝙ pater et filius sunt spirantes spiri-
tum sanctū ꝗ̄uis virt⁹ spiratiua et actus spirandi
sint vnū numero in p̄re ⁊ filio: noīa vero substanti
ua cū non sic significent depēdenter dicunt̄ singu
lariter vel pluraliter ꝭm cōditionē forme vel na-
ture ꝑ ea iportate: sicut dicim⁹ ꝙ p̄r et filius ⁊ spi
ritussanct⁹ sunt vn⁹ de⁹. cū igit̄ nomē hoīs sit sub
stantiuū debet ꝑdicari singulariter vel pluraliter
de hijs de quib⁹ dicit̄ ꝭm vnitatē vel pluralitatem
forme importate noīe hoīs et non ꝭm vnitatē vel
pluralitatē suppositi. istud tamē nō est sine aliqua
improprietate vt dictū est. ℭ Tertia opinio re-

Tertia opinio.

probat primo illos qui dicunt ꝙ si vna ꝑsona as-
sumpsisset plures humanitates vel ecōuerso non
deberet dici vnus homo vel plures hoīes: q2 ens
diuidit̄ ꝑ immediata in vnū ⁊ in plura. vnde q̄n ē
aliquod ens puta hō op3 ꝙ sit vel vnus homo vel
plures hoīes. Dicunt ergo ꝙ adiectiuū non tra
hit vnitatē a forma sed a supposito: substātiuū ꝓo
ecōuerso. vnde si plures assumpsissent vnā huma
nitatē dicerent̄ plures humanitates ⁊ vn⁹ homo
ecōuerso autē si vnus assumpsisset plures hoīes ⁊
diceret̄ vn⁹ humanat⁹. et ratio est q2 termin⁹ ma-
terialis semꝑ est adiectiuus. adiectiuū autem po
nit suū significatū circa suū substantiuū vt huma
natus: ideo sicut suppositū vnum diceret̄ ita vn⁹
humanatus. quando ꝓo substantiuū termini ma
terialis est hō: q2 substantiuū numerat̄ non solū
numeratione suppositoꝝ sed forme significate: iō
debet dici ratione pluriū humanitatū plures ho-
mines et contraria rōne in primo casu debet dici
modo opposito. quomodocūq3 autē sic saltē i ca-
su in quo assumens esset vn⁹ ⁊ hūanitates assūpte
plures deberet tantū dici vna ꝑsona humana nō
plures: q2 nunq̄ vna ꝑsona potest esse plures ꝑso
ne nec in vna natura nec in pluribus cū sit icōica-
bilis ꝑsonaliter. Ecōuerso aūt plures assumētes
vnā humanitatē essent plures ꝑsone hūane sicut
et plures diuine: q2 plures ꝑsone in nulla natura
possūt fieri vna ꝑsona: maxime diuine in aliena in
qua nunq̄ sic possunt vniri sicut in ꝑꝑria q̄ nō so
lum habēt: sed sunt id ipsum: nō sic aūt id qd̄ assu
munt ergo ⁊ cetera. ℭ Ad argumēta in oppositū

Ad rōes i oppositū

dicēdū ℭ Ad primū ꝙ sicut tres ꝑsone possūt as
sumere vnā naturā ita plures nature p̄nt assumi
ab vna ꝑsona. et cū d3 ꝙ plura solo nūero dr̄ia nō
p̄nt esse in eodē et ꝭm idē verū est si sunt i eo ꝑ ihe
rētiā: q2 ꝭm naturā nō haberēt vnde distinguerēt̄
forte tamen virtute diuina posset hoc fieri q̄ aūt
sunt in aliquo non ꝑ inherentiā: s3 habitudinem
aliā quocūq3 noīe illa habitudo censeat̄ vt huma
nitas est in xp̄o nichil prohibet plura solo nūero
dr̄a esse in eadē: q2 nec ex ꝑte suppositi susciptētis
ē repugnātia cū h̄eat virtutē terminatiuā depēdē
tie pluriū naturarū: nec ex ꝑte naturarū cū habe-
ant i se quo distinguāt̄: ⁊ distincte existāt loco vel
essentia: s3 nō supposito. ℭ Ad secūdū dicēdū ꝙ

Ad scd̄m

si natura creata assūeret̄ a trib⁹ ꝑsonis i vnā ꝑso-
nalitatē tūc distincta in deo vnirēt̄ in creatura q2
tres ꝑsone diuine i vnā ꝑsonalitatē nature assum-
pte: sed nō est sic. imo assumet̄ ad tres ꝑsonalita-
tes nō que sunt subiectiue existētes i natura assū
pta ⁊ causate a ꝑsonis assumentib⁹: q2 tūc nō esset
assumptio: cu3 assumēs et assumptum debeāt esse
vnum ꝭm suppositum: s3 q2 ipsemet ꝑsonalitates
cōmunicātur nature assumpte vt in ipsis existat.

Distinctio secunda.

Circa secundā distinctionē q̄runtur duo. Primo vtrū psona diuina posset assumere naturā irrationalem. Scdo de modo assumptionis vtrū simul oīa assūpsit: vel quodā ordine. ¶ Quātum ad primū arguit q̄ de⁹ nō potuerit assumere naturā irrationalē: q2 infima natura nō est capax summi doni: q̄to em̄ natura est nobilior tāto maioris doni capax est: sed supremū donū nature create cōicatū τ etiā cōicabile videt̄ assumptio a psona diuīa: g̃ creatura irrationalis q̄ est infima nō est hui⁹ doni capax. ¶ Itē assūptio terminat̄ ad vnitatem psone: sed creatura irrationalis nō est capax psonalitatis: q2 s̄m boetiū psona est rationalis nature idiuidua substātia: ergo creatura irrationalis nō ē assumptibilis. ¶ Itē si creatura irrationalis esset assumptibilis vitretur nature diuine pfecti⁹ q̄ rationalis: ɔ̄sequens est falsum: ergo τ antecedēs. Probatio ɔ̄seq̄ntie q2 si lapis assumeret̄/ nō solū eēt verū dicere q̄ lapis esset de⁹: sed etiā q̄ q̄libet pars lapidis esset deus. q2 si verū est dicere q̄ lapis est de⁹/ τ q̄libet pars lapidis est lapis: ɔ̄seq̄ns esset q̄ q̄libet pars lapidis esset de⁹. p assumptionē autem nature rationalis puta humanitatis/ licet sit verum dicere q̄ homo est de⁹: non tñ q̄ q̄libet pars hoīs est de⁹ puta pes vel man⁹: q2 nec q̄libet pars hoīs est hō. ideo τc. ¶ Itē qđ nō ē capax grē nō ē capax illi⁹ ad qđ disponit grā: sicut qđ nō est capax dispositiōis ad formā nō est capax forme ad quā ē dispositio. act⁹ em̄ actiuorū sunt i patiēte disposito: sed vnio ad v̄bū est nobilissima ad quā dispositio est grā q̄ est pfectissima dispositio cuius natura irrationalis non est capax: ergo nec vnionis iā dicte. ¶ Itē ipossibile ē aliq̄d nobile seu pfectionē aliquā nobilē inesse alicui nō hn̄ti appetitū ad illud seu illā pfectionē. hoc patet q2 hō nō posset beatificari nisi appetitū btitudīs p̄haberet: s3 nō videt̄ q̄ appetit⁹ talis sit i natura irrōnali: g̃ τc. ¶ Oppositū Augu. i epl'a ad volusianū i reb⁹ mirabiliter factis. Tota ratio facti est potētia faciētis: sed potētia faciētis est ifinita. ergo pōt q̄cq̄d nō icludit ɔ̄tradictionem: sed suppositū diuinū assumere irrationalē naturā nō includit ɔ̄tradictionē cū suppositū diuinū habeat virtutē oīs suppositi creati ergo τc. ¶ Itē si de⁹ mouēs ifinite v̄tut; nō esset intellectualis/ nec p cōsequens psona posset assumere naturā irrationalē i vnitatē suppositi: sed p hoc q̄ est itellectualis nichil deꝑit ei de pfectiōe potētie τ infinitatis. ergo sicut posset tūc assumere naturā irrationalē ita τ nūc. ¶ Itē Augu. de vera religione dicit q̄ xp̄s non assumpsit corp⁹ vt ostēderet se visibilē: sed assumpsit verū corp⁹ hoīs ꝓpter aliū finē: q2 illud sc3 ostēdere se visibilē potuisset facere in corꝑe aereo assumēdo illud. τ cōstat q̄ aer est creatura irrationalis quā tñ innuit augustin⁹ posse assumi: quare τc. ¶ Respōsio. de ista q̄stione sunt tres opiniones. Prima dicētiū q̄ deus nō potest assumere naturū irrationalē ad vnitatē suppositi. Ad quod quidē declarandum premittunt primo q̄ de⁹ habet duplex esse in creaturis. Vno modo cōiter s̄m modu3 naturalē siue scđm modū cōgruentem nature rei/ put scilicet limites sue nature considerantur τ hoc est per illapsum sc3 quo dicitur esse in omnibus presens τ

Primū argumentū.

Secundū

Tertium.

Quartū.

Quintum.

In oppositum.

Secundū

Tertium.

Respōsio.

Prīa opinio.

De grā dādo q̄ti.13.q.5.

intimus p essentiam/ presentiam/ τ potētiam. Et isto modo deus inest rei ad duo sc3 ad actū nature p̄mū q̄ est esse stabiliēdū: vt sc3 ɔ̄sistat. Duo ei sunt s̄m Augustinū p̄mo sup gen̄. ad que de⁹ res amat: vt sint: τ vt maneant τ ɔ̄sistāt/ et ad actum nature secundū q̄ est opari pducēdū. Sine em̄ huiusmodi illapsu nō potest creatura inesse ɔ̄sistere nec propriā operationē elicere/ dicēte Augustino 4. sup gen̄. ca. 14. Creatoris nāq3 potētia τ oīpotētis atq3 oītenētis virtus causa subsistēdi est oī creature q̄ virtus ab eis q̄ creata sunt si aliquando cessaret simul τ illorū species oīsq3 natura cōcideret. Alio autē modo dicit̄ de⁹ est in re modo supnaturali τ supergredienti limites nature. Et isto modo est in natura inassumpta p incarnationē τ ad duo etiā sc3 ad sublimandum naturam ad actum primū qui est esse subsistentie diuini suppositi τ potentiā ad actum secundū q̄ est operari sc3 ad actum beatificū intelligendi τ amandi seu diligendi: vt sicut deus in oī creatura se habet p illapsum naturalē ad duas actiōes p̄dictas modo congruenti nature: sic se habet ad naturā assumptam p circūincessionem ad duas actiones predictas supgrediētes limites nature: sed nulla creatura est susceptibilis illapsus dei q̄tū ad opationē p̄mā p̄dictā. q̄n etiā susceptibil' sit q̄tū ad secūdum. ¶ Ex quib⁹ sic arguit̄ ad ꝓpositū. Primo Illa natura nō est assumptibilis in vnitatē psone diuine cui⁹ potētia nō est eleuabilis ad visionem et fruitionē diuine essentie: sed natura irrationalis est huiusmodi. ergo τc. Minor de se pt3: q2 natura irrationalis nō est eleuabilis s̄m potentias ad dei fruitionem: q2 nō habet potētias itellect⁹ et volūtatis. Maior ꝓbat̄ tripliciter. Primo sic. Sicut se hab3 esse naturale ad posse naturale: sic esse supnaurale ad posse supnaturale s3 nulla virtute fieri pōt q̄ aliq̄ creatura habeat esse naturale q̄n habeat aliquid posse ꝓportionabile naturale. Similit̄ ergo nulla v̄tute fieri pōt q̄ aliqua natura habeat esse supnaturale τ nō habeat aliqđ posse supnaturale: sed p assumptionē fit q̄ natura assumpta habet esse diuinū τ supnaturale. tale autē posse est ad visionē τ fruitionē. ergo τc. Scđo sic patet eadem maior. Cui nō pōt cōicari min⁹/ nec maius: sed min⁹ est videre deū τ frui deo/ q̄ assumi in vnitatē suppositi vel psone diuine: vt pt3 p Augustinū sup illud Iohānis p̄mo Verbū caro factū est. vbi dicit q̄ q2 euāgelista p̄miserat q̄ dedit eis potestatē filios dei fieri: ne hō miraretur et discrederet/ subiūxit qđ maius. et v̄bū caro factum est. Et hoc idē dicit Augustin⁹. 13. de trini. ca. 21. dicēs sic. Ne ista hoīm quā videm⁹ τ gestamus ifirmitas tantā excellētiā desperaret filios sc3 dei fieri illico annexū est/ verbū caro factū est vt a cōtrario suaderet̄ qđ incredibile videbatur. Ex quo videt̄ q̄ magis sit naturā eleuari ad vnitatē suppositi diuini q̄ potētiā eleuari ad vnitatē diuine psone/ cui⁹ potētia nō potest eleuari ad visionem et fruitionē diuine essentie. Tertio patet eadē maior sic. Si aliqua creatura posset assumi/ cui⁹ potētia nō posset eleuari fortiori ratione posset assumi creatura eleuabilis: absq3 hoc q̄ actu eleuaret̄: sed creatura rationalis cui⁹ potētia est eleuabilis ad visionē τ fruitionē dei nō pōt assumi nisi potētia ei⁹ actu eleuet̄. ergo multo minus potest assumi creatura irrationalis cui⁹ nulla po

tentia est eleuabilis. Minor ꝓbaẗ: q̄ si natura ra
tiōalis possit assumi nō eleuatis sui s potētijs cū
manēs sit peccabilis/ sequereẗ ꝙ ꝑsona assumens
talem naturā posset peccare q̄d est incōueniens ꝛ
mult; videẗ ipossibile. ¶ Et si dicaẗ eis ꝙ corpꝰ
xp̄i in morte vnit⁹ mā sit dei fili⁹: illud tñ corp⁹ nō
erat natura intellectualis. Dicitur ꝑ eos ꝙ talis
vnio nō erat ad illud corp⁹ nisi q̄ten⁹ illud corp⁹
erat pars nature intellectualis/ ꝛ ad talē naturā
Cōtra rōnes istius opinionis Durā. di. 2. q. j. ꝑtinebat sicut altera pars ei⁹. ¶ Quicq̄d sit de
cōclusione ista rationes ꝓcedētes nō videnẗ vale
re nec multū efficaciter concludere: s̄m alios tñ
cōcessa eñ minore ꝑncipalis rōnis q̄ de se nota ē:
diciẗ ad maiorē ꝑ iterēptionē. nō eñ oportet ꝙ il-
la sola natura sit assumptibilis ad vnitatē ꝑsone
diuine cui⁹ aliqua potētia est eleuabilis ad visio-
nē ꝛ fruitionē dei. Et ad ꝓbationē ei⁹ cū ꝑmo dr:
sicut se habet esse naturale ad posse naturale ꝛc.
ↄcedaẗ. sed cū dr ꝙ natura assumpta ꝑ assumptio
nem habet esse diuinum ꝛ supnaturale. Dicendū
ꝙ falsum est natura eñ assumpta nullū esse itrin
secū sibi habet q̄d nō habuisset si fuisset sibi dere-
licta ꝛ haberet si sibi relinq̄reẗ: sed ꝑ assūptionē
fit ꝙ suū esse naturale ꝛ itrinsecū habet in suppo-
sito diuino: ꝛ eodē modo potētia nature assumpte
nō debet habere aliā opationē q̄ naturalē ex vi
assumptionis sed illā habet in supposito diuino
ita vt dicaẗ esse illi⁹ suppositi tanq̄ operātis. Qꝛ
autē ꝑ assumptionē natura assumpta nō acquirat
esse supnaturale cui respōdeat in potētia posse su
pernaturale q̄le ponūt isti vt possit in fruitionē ꝛ
visionē diuine essentie: patꝫ q̄ esse ꝛ posse sibi corre
spondētia sic se habēt ꝙ potētia nūq̄ pōt in actū
operationis sue nisi natura habeat actu esse sicut
videm⁹ in naturalib⁹: ex q̄b⁹ alij similitudinē su-
mūt. nulla eñ res pōt habere opationē naturalē
nisi habeat eē naturale: si ergo posse in visionē di-
uine essentie correspōdeat esse assumpto ipossibi
le esset ꝙ aliq̄ creatura videret deū ꝑ essentiā nisi
esset actu assūpta a ꝑsona diuina q̄d est manifeste
falsum. ¶ Itē si eleuata essentia ad esse diuinū ꝑ
assumptionē necesse sit potētiam eleuari ad posse
in diuinā opationē nō solū oporteret ꝙ vna potē
tia eleuareẗ ad tale posse: sed oēs potētie illi⁹ na-
ture q̄ nō poniẗ eleuatio potētie ad tale posse ni-
si ꝓpter eleuationem essentie ad tale esse vel posse
oēs aūt potētie supponūt ipsam naturā ꝛ i ea fun
dāẗ: ꝛ quo ad talē suppositionem adequanẗ. ergo
ea eleuata oēs eleuanẗ: hoc aūt falsum est: q̄ tūc
hūana natura nō eēt assumpta q̄ nō oēs ei⁹ potē
tie sunt eleuabiles ad visionē ꝛ fruitionē diuinā:
sed solū itellect⁹ ꝛ volūtas eleuanẗ: ergo potētia
eleuata essentia ꝓportionaliter: q̄ sicut nō eleua
tur essentia vt habeat itrinsece ꝛ inherēter aliq̄d
esse q̄d pri⁹ nō habebat: sed solū vt sit altioris sup
positi. sic eleuaẗ potētia nō vt habeat aliq̄d pos-
se q̄d pri⁹ non habebat sed solū vt sit altioris sup
positi: sic eleuaẗ potētia nō vt habeat aliq̄d posse
q̄d pri⁹ nō habebat vel aliquem actū: sed q̄ ipsa ꝛ
actus ei⁹ sūt altioris suppositi tanq̄ operantis.
¶ Aliter respōdeẗ ad dictā ma. facili⁹ ꝛ breui⁹ ꝙ
eleuata essentia seu natura necesse ē eleuari potē-
tiā q̄ñ potētia eleuabilis ē i natura assumptibili
vt sicut in natura hūana potētie q̄dā sunt eleuabi
les vt rōnales illas de necessitate eleuat: ꝛ q̄ sunt
q̄dā potētie nō eleuabiles vt vegetatiue ꝛ alique

alie illas nō eleuat. ꝛ sic etiā nō obstāte ꝙ in natu
ra irrationali nō possit aliq̄ potētia eleuari: ꝑt tñ
talis natura ꝑ hmōi vnionē eleuari q̄ ipa poten
tia nō pōt eleuari ad opationē spūalē: sed natura
ipsa pōt eleuari ad esse ypostaticum supnaturale
¶ Sed aliq̄s nō videẗ sic dicendū: q̄ cū potētia
naturaliẗ seq̄ẗ ↄditionē nature i q̄ radicaẗ ipossi-
bile ē naturā eleuari q̄n potētia ꝓportionaliẗ ele-
ueẗ. Nō vꝫ ēt necessariū ꝙ cū potētia ē eleuabil' ꝙ
eleuata natura s̄m aliquē modū ipsa potētia ele-
uetur s̄m aliquē ei⁹ modū. vnde etiā nō est neces-
sariū forte ꝙ eleuata natura hūana ꝑ hmōi vnio
nē ꝑsonalē eleueẗ potētia s̄m gl'iosam opationē.
Tñ ↄtra ꝑmā instātiā dici pollet ꝙ eleuata essen-
tia eleuaẗ ꝓportionaliẗ potētia ꝓ tāto: q̄ eleuaẗ
ad illud ad q̄d natura: ꝛ hoc cōcedit ꝑ ꝑmā solu
tionē. eleuatio eñ essentie seu nature ꝑmo s̄m or
dinē nature ē etiā eleuatio potētie ad idē tāq̄ na
turalis ꝓprietas essentiaꝫ ↄñs. ¶ Et ideo dr sic Goď. de fontib⁹ in quol.
a q̄busdā magnis ꝙ natura hūana pōt duplr ele
uari supnaturaliẗ ꝛ s̄m hoc etiā ei⁹ potētia duplr
eleuaẗ. et sunt iste eleuatiōes diuersarū rōnū: est
ei eleuatio nature supnaturalis. vno mō ↄtrā ad
esse supnaturale ꝑsonale ꝑ grāꝫ vniōis. Alio mō
ↄtrā ad eē spūale ꝑ donū grē hītual. ¶ Prīa pōt
ↄuēire cuilibet creature mō q̄ diceẗ ifra. Secūda
ꝓo nō nisi creature rōnali: s̄m istas sūt eleuatio-
nes de⁹ diuersimode vniẗ nature create. Preterea
s̄m dam. videẗ dici s̄m circūicessionē: et lꝫ sit sup
naturalis rōne ṫmini et modi/ est tñ ꝓ tāto natu-
ralis s̄m ꝙ eē naturale distinguiẗ ab eē spūali scꝫ
q̄ ad eē ꝑsonale lꝫ supnaturale ṫminaẗ. ¶ Secū
da aūt ē s̄m gratuitā ihitationē: et hec est etiā su-
pernaturalis sꝫ spūalis. de q̄. 1. ad cori. 6. q̄ adhe-
ret deo vn⁹ spūs ē cū eo. et Jo. 17. Sicut tu pr̄ i me
et ego in te vt ꝛ ipi vnū i nobis sint: scꝫ fide ꝛ cari
tate. ꝛ sic ista duplex eleuatio ē s̄m duplicē vnio-
nē. ¶ Est aūt ṫtia vnio q̄ dr ꝑ illapsum/ et lꝫ ista
vnio necessario supponaẗ in q̄libet alia: ꝛ ab illa
necessario icludaẗ q̄ sine ista res oino nō eēt ꝛ hꝫ
ordinē essētialē ad quācūq̄ aliā: q̄ nō ens nulli⁹
est capax cū alie sint oino despate: nec vna aliam
necessario supponit nec includit: vñ q̄ s̄m primā
vnionē nō efficiẗ aliquid i natura assumpta ꝑ q̄d
facere possit opationes ꝓprias alteri⁹ rōnis scꝫ
gratiosas vel gl'iosas vel hmōi ad q̄d req̄riẗ aliq̄
dispositio formalis q̄ natura diuia i cui⁹ supposi
to subsistit nec ē forma nature assūpte/ nec ex rōe
vnionis hmōi: aliquid formaliẗ ꝑficiēs affluit i
natura assūpta q̄ ꝑcise ṫminaẗ ad eē naturale: iō
ex hoc solū ↄseq̄ẗ natura assumpta ꝙ ille eedem
opationes sibi s̄m naturā ↄuenientes q̄ essent solū
talis nature determinate puta hois si s̄m se subsi
steret: modo sunt etiā opationes dei ꝛ ipse homo
etiaꝫ operaẗ opationes diuinas q̄ diciẗ cōicatio
ydeomatū scd̄m q̄d homo est deus et de⁹ homo:
et deus videt/ comedit/ et patiẗ: et hō creat et re-
suscitat mortuos. ꝛ hoc etiā videẗ Dam. velle di
cēs hmōi vnionē eē scd̄m circūincessionē nature
Quāuis eñ i hmōi vniōe xp̄s cōprehēdēs natu-
ram vtrāq̄ sit agēs supnaturale rōe ꝑsone agen
tis: tñ ex hoc nō hꝫ ꝙ scd̄m naturā hūanā conue
niāt ei actiones et operationes nisi pure natura-
les: scꝫ comedere ꝛ intelligere/ ꝛ hmōi sicut alijs
cōueniūt ↄtrā ad ipsam ꝓpriā rationē opationis
vt scd̄m se cōsideraẗ: sicut etiā actiones diuine et

ꝓueniūt ſm ſuā ꝓpriā opationē: ⁊ hec eſt ſentētia
Dam.li.3.ca.15. Et ſic verū eſt ꝙ ꝓut natura ele
uatᷓ ſcʒ q̄tū ad eē ſupnaturale ⁊ ſuppoſiti diuini:
vt videlʒ hñs talē naturā nō ſolū dicatᷓ hō ſʒ etiā
deus ipſe: ita etiā potētia eleuatᷓ q̄tum ad opatio
nē ſic ꝙ ille etiā opationes nō ſolū ſunt et dicuntᷓ
ipſi⁹ hoīs ſed etiā dei ipſi⁹. vñ ſicut q̄libet natura
creata ſm ſe ſubſiſtēs / ſic eleuabilis eſt ad tā no=
bile eē ꝑſonale vel ſuppoſiti: ſic etiā ⁊ q̄libet eius
potētia eleuabilis eſt q̄tū ad opationē dicto mō
ſed eleuatio ſcd̄m eē ſpūale q̄ fit ſcd̄m ꝑfectiones
formales ſupnaturales naturā eleuātes eſt alte=
rius rōnis oīno. Et videtᷓ ꝙ vna pōt eē ſine alia.
Unde de⁹ pōt vniri nature alicui ſcd̄m eē ꝑſonale
cui nō vniretᷓ ſcd̄m hmōi eē ſpūale ⁊ ecōuerſo: et
de tali vnione etiā verū eſt ꝙ nō pōt eleuari natu
ra ſcd̄m eē ſpūale cui⁹ potētia nō eleuatᷓ ſm ope=
rationē ꝓportionalitᷓ rñdētem: et ideo q̄uis de⁹
poſſit ſibi vnire quācūqʒ naturā in vnitate ſuppo
ſiti: q̄tū ad grām vnionis qz ſic ei⁹ potētia etiaʒ
eleuabilis eſt: nō tñ pōt ſibi vnire quālibet natu=
rā vnione ſhitationis ꝑ grām habitualē: nec etiā
potētia cuiuſlibet nature eſt eleuabilis ꝑ opatio=
nē reſpōdentē. Et ꝑ hoc pʒ reſpōſio ad illē qȸ aliq̄
adducūt: qz ſicut vnio ꝑ illapſū req̄rit ꝙ ſicut res
ꝑ illā in eē naturale ſcd̄m ſe ꝯſtituitᷓ: etiā ita opa=
tiones ſibi cōuenientes per ſuas potētias eliciantᷓ
ita etiā vnio iſta req̄rit ꝙ ſicut per eā natura hūa
na in eē ſuppoſiti diuini ꝯſtituitᷓ: ita etiā operatio
nes ſcd̄m illā naturā ſic eliciantᷓ ꝙ ſunt operatio
nes nō ſolū hoīs ſed etiā dei: nec pl⁹ req̄rit talis
vnio: et ſcd̄m hāc vnionē etiā ī natura rōnali ita
eleuatᷓ potentia ſenſitiua vel vegetatiua ſicut ra=
tionalis: ita eñ dʒ de⁹ videre vel audire ſicut itel
ligere: ſed q̄tū ad vnionē ſm eē ſpūale pōt eleua=
ri vt dictū eſt potentia rōnalis nō aūt alie: ſed qz
vnione a p̄dicte ſunt diuerſarū rationū vt dictū ē
Scd̄m aliq̄s forte diceretᷓ ꝙ poſſet etiā hūana na
tura vniri ſm p̄mā ita ꝙ nō q̄tū ad ſecūdā: q̄uis
eñ ꝑfectiſſima ſit illa vnio ꝯſiderādo naturā cui
vnita eſt natura hūana ⁊ ꝑfectū modū vniōis ſcʒ
in vnitate ſimpliciſſima ꝑſonalitatis: nō oportet
tñ ꝙ includat aliā vnionē q̄ eſt oīno alteri⁹ rōnis
ſcʒ ſm eſſe ſpūale ꝑ grām inhabitationis ſpūalis
ſcd̄m cognitionē et amorē ſupnaturalē. Uniri eī
ꝑſone diuine in rōne ſuppoſiti ſuſtentātis / ⁊ in ra
tione obiecti btificātis / nō ſunt eiuſdē rōnis: imo
vt pri⁹ dictū eſt ex q̄ p̄ma vnio q̄ ꝑ ſe non includit
aliqȸ donum ſupnaturale habitualiter animam
perficiēs / et nō efficit aliq̄d formalitᷓ ī natura hu
mana. Ipſa natura hūana ex hmōi vniōe nō pōt
in opationē in quā pri⁹ nō poſſet: ſʒ ſolū hoc ꝯſeq̄
tur ꝙ illa ē etiā ipſi⁹ dei. ꝙ cū de⁹ nō videtᷓ a natu
ra rōnali / hoc nō ꝯtingit ꝓptᷓ ei⁹ realē abſentiam
vel diſtātiā cū ſit itimior vnicuiqʒ rei q̄ res ſibi:
ſed qz natura rōnalis non eſt diſpoſita ex natura
ſua ad hoc: ⁊ etiā de⁹ q̄tūcūqʒ ſit p̄ſens ſm id qȸ
eſt / nō tñ ſeip̄m rep̄ſentat ſub rōne obiecti qȸ eſt
talis nature: ſed ſi vult videtᷓ. et ſi nō: nō. dicente
Augu. de vidēdo deū cuius nature ē nō videri: ⁊
ī cui⁹ volūtate ſitū ē videri ⁊ nō videri: ḡ oportʒ
ī eo effici aliquā diſpoſitionē ſupnaturalē ſm ha
bitus grē ⁊ glorie / ⁊ ꝙ deus ſeip̄m oſtēdat. ⁊ ꝓptᷓ
hoc cōitᷓ ponitᷓ ꝙ p̄ter grām vnionis q̄ nō eſt aliȸ
q̄ ipſum eſſe ꝑſonale gratis cōmunicatū nature
aſſumpte ad hoc ꝙ natura humana aſſumpta poſ

ſit in operatiōes ſpūales ſcʒ gratuitas ⁊ btificas
indiget habitibus infuſis: nec videtᷓ poſſe dici ꝙ
p̄ter hmōi hītus poſſit elicere tales actus poten=
tia naturalis q̄litᷓcūqʒ deus ſit p̄ſens vel per illa=
pſum ſicut nature nō aſſūpte / vel per grām vnio=
nis ipſi nature aſſumpte. Sed ſi q̄ratᷓ q̄litᷓ ſaluātᷓ
inſtantie ꝙ de⁹ poſſet peccare ⁊ dānari: qz hec po=
ſitio nō aſſerit verū natura humana poſſet aſſumi
abſqʒ eleuatione potētie: ideo de illis nihil dicitᷓ.
Credo tñ ꝙ poſſet deus ſine hmōi hītibus de po
tētia abſoluta facere ſe p̄ſentē in rōe obiecti ⁊ cau
ſare tales opationes btificas / ⁊ forte de gratuitꝫ
ſeu gratioſis: neſcio tñ de illis. ¶ Ad ſecundā ꝓ
bationē dicēdū ꝙ nō oportet ꝙ mai⁹ nō poſſit cōi
cari ei cui nō pōt cōicari min⁹ / niſi mai⁹ et minus
ſint vnius ordinis vel eiuſdē rōnis / vel ſaltē mi=
nus includatᷓ in maiori. ſicut min⁹ ē volare q̄ itel
ligere: et tñ hō q̄ pōt itelligere nō pōt volare. ele
uatio aūt potētie ad fruitionē ⁊ viſionē diuinā / ⁊
eleuatio nature ad vnitatē ꝑſone diuie nō ſūt eiuſ
dē rōnis vt de ſe pʒ: nec vnū icluditᷓ ī alio ſicut ꝓ=
batū fuit. ſūt eī ſeꝑabilia: q̄re ⁊c. ¶ Uel pōt dici
ad minorē per iterēptionē qz aſſumi ad vnitatem
perſone diuie nō eſt mai⁹ accipiēdo mai⁹ ꝓ melio
re et dignioze q̄ videre deuʒ et frui deo. ſicut eñ
meli⁹ eſt deū mēte ꝯcipere q̄ carne / ſi hec abluicē
ſeparētur vt dʒ in lib. de ſcā v̄ginitate. pari rōne
meli⁹ eſt et digni⁹ videre deū ꝑ eſſentiam / q̄ vniri
deo per ſubſiſtētiā / ſi hec abluicē ſeparentᷓ. Et qȸ
dicit Augu. nō ſic eſt accipiēdū ꝙ meli⁹ et digni⁹
ſit aſſumi q̄ filiū dei fieri: ſʒ qz maior dignatio vi
ſa et oſtēſa eſt in vno q̄ in alio: ideo dato illo / datᷓ
cōfidētia de alio. vel dato ꝙ eſſet mai⁹ aſſumi q̄
filiū dei fieri in natura q̄ eſt capax vtriuſqʒ puta ī
hoīe. in hoc ꝓpoſito loq̄tur Augu. tamē in crea=
tura q̄ nō eſt capax diuine filiationis vt ē creatu=
ra irrationalis / mai⁹ eſſet filiū dei fieri q̄ aſſumi:
qz pri⁹ iplicat ꝯtradictionē / ſcd̄m aūt non. ¶ Ad
tertiā rōnē patebit reſpōſio diſ. 12. q̄ū q̄retᷓ vtrum
xp̄s potuerit peccare. ¶ Secūda opinio eſt cōis
dicētiū p̄n.o ꝙ de⁹ de potētia abſoluta naturā ir= Secūda opinio. Durā. q.1 hui⁹ diſ. ⁊ de fontib⁹ in q̄libetꝫ.
rationalē aſſumere potuit. ¶ Scd̄o ꝙ nō decuit
de potētia ordīata. Primū pʒ ſic. qz ſi de⁹ nō poſ
ſet aſſumere creaturā irrationalē / hoc eſſet vel ex
defectu diuine potētie nō potētis terminare depen
dētiā talis nature / aut ex parte nature nō potētꝫ
carere ꝓpria ſubſiſtentia ſui eſſe. Primū non pōt
dici ꝓptᷓ infinitatē diuine perfectionis in q̄ eſt rō
ſubſiſtētie cuiuſcūqʒ ſuppoſiti. Nec ſecundū ſiti:
qz q̄libet creatura pōt carere ꝓpria ſubſiſtētia vt
ꝓbatū ē in q̄ſtione p̄ma hui⁹ tertij. ⁊ ſpecialitᷓ pʒ
hoc de creatura irrationali: qz ſi ea q̄ ſūt ꝑfectio
nis pñt ſeꝑari a creatura rōnali q̄ ē ꝑfectior: for=
tiori ratione pñt ſeꝑari a creatura irrationali q̄
eſt imperfectior: ſed ſubſiſtere in ſe eſt ꝑfectionis
vt ꝓbatū fuit ſupra / ⁊ tamē poteſt ſeparari a crea
tura rationali vt patet de humanitate aſſumpta.
ergo poteſt ſeparari a creatura irrationali / q̄ fa=
cto neceſſarium eſſet ꝙ exiſteret in alieno ſuppoſi
to nō creato / ergo icreato. ¶ Secūdo patet idē
ſic: qz ſi creatura irrationalis eſſet inaſſumptibi
lis / tūc ſeparata aīa a corpore xp̄i / fuiſſet ſepara
ta diuinitas ab eodē / qz corpus xp̄i ſine aīa eſt na
tura irrationalis. ꝯſequēs eſt falſum / ergo et an
tecedens. ꝙ autē ꝯſequens ſit falſum patet / quia
fides ponit filium dei fuiſſe in ſepulcro in triduo

mortis: hoc autē nō intelligit̄ scd̄m diuinitatem scd̄m quā est vbiq̄: q̄ eodēmodo pat̄ ⁊ sp̄ūs sanctus fuerūt in sepulcro. ergo itelligit̄ ſm naturā assumptā nō scd̄m aiam: q̄ scd̄ m illā descēdit ad infernum. ergo scd̄m corp⁹/ q̄d non esset si diuinitas esset separata a corpe. ¶ Ad hoc respōdetur

Respōsio aduersariorum.

ꝙ hoc non est cōtra positionē precedentē: q̄ dato ꝙ suppositū diuinū remāsit vnitū cū corpe ⁊ aia separata: non ꝑpter hoc potest dici ꝙ creatura irrationalis sit assumptibilis: q̄ tale corp⁹ nō erat simpliciter natura irrationalis sed rationalis aliquomodo puta ꝑ participationē scʒ inq̄ntū naturʒ erat aie reuniri. ¶ Sed istud nō valet q̄ corpus

Impugnatur rn̄sio.

xp̄i mortuū aut erat corp⁹ ꝑ aliquā formam que non remansit aia adueniente in reunione: vel que mansit simul cū aia. si primo mō: tūc tale corpus nō erat reunibile aie nisi sui corruptione / hoc est corrupta forma ꝑ quā erat corpus. Hoc autē mō q̄libet corpus cōmunicās cum hoīe in materia est vnibile aie vel ꝑ multa media ⁊ opere nature: vel ꝑ virtutem diuinaʒ imediate. ergo ꝑpter hoc dicit̄ corp⁹ rōnale ꝑ participationē ⁊ ꝑ ꝯñs vnibile supposito diuino: q̄ sui corruptione potest vniri aie. tūc q̄libet corpus generabile et corruptibile est vnibile supposito diuino: q̄ est rationale in potētia ꝑ participationē / quod est contra eos. ¶ Item illa forma que corrūpitur nunq̄ anime vnitur nec est vnibilis: sed talis forma est hm̄ōi / et tamen de nouo fuit vnita v̄bo. cū ergo ipsa sit pure irrationalis / natura pure irratiōalis potest vniri verbo et assumi ab eo. Si vero corpus xp̄i mortuum erat corpus ꝑ aliquā formā q̄ remanserit adueniente aia sicut quidā ponūt preter aiam formam corporeitatis: adhuc sequitur ꝙ tale corpus erat natura pure irrationalis: q̄ scd̄m naturam tale corpus nō est reunibile aie nisi sui corruptione et ꝑ multa media: ergo scd̄m naturā suam non est rationale ꝑ participationem / q̄d si diuina virtute est reunibile: eodēmodo posset anime vniri quodcūq̄ corpus in quo esset sola forma corporeitatis / puta corp⁹ lapidis effigiatum ad modū corporis humani / vel quodcunq̄ aliud simile: et tñ talia sunt nature penitus irrationalis / q̄re ⁊c. Patet ergo ꝙ q̄ntū est de potentia absoluta deus potuit assumere naturā irrationalē. Hoc etiā cōfirmat̄ ꝑ Augustinū sup geñ. ad litterā ca. 26. dicentē ꝙ duplex est potentia. Una naturalis: alia obediētialis. Potentia autē q̄ est in natura rationali ad vnionē nō est naturalis / sed solū obediētialis. In hac autē obedientiali conueniunt oēs creature respectu creatoris q̄ oēs equaliter sunt in plena subiectione creatoris: ergo oēs creature sunt eq̄liter assumptibiles. ¶ Dicūt scd̄o ꝙ esset cōicatio ideomatū si assumeret̄ talis natura: tota eñ causa cōicationis ideomatū scd̄m sctōs est q̄ in vno supposito sunt due nature fundate / et ideo cōcretiue mutuo se denoīant. vnde ideo grāmaticus est music⁹: q̄ grāmatica et musica fundant̄ in eodeʒ subiecto. 4. metaphisice. Cū ergo post assumptionē nature irrationalis natura diuina ipsa fundet̄ in eodē supposito diuino erit necessario cōicatio ideomatum cōcretiue. ¶ Et ꝙ hoc sit causa cōicationis ideomatū pʒ ꝑ Augu. libro p̄mo de baptismo paruuloꝝ dicentē / ꝑ rōnē hūanitatis et diuinitatꝭ fili⁹ dei manebat in celo et fili⁹ hoīs in terra: sed rōne ꝑsone fili⁹ hoīs et filius dei manebat in celo et in t̄ra. Augu. p̄mo de trinitate ca. 16. Talis erat illa vnio q̄ deū faciebat hoīeʒ et hoīeʒ deū ¶ Sed nūq̄d natura irrationalis assumpta esset ꝑsonata / distinguit̄: q̄ aliquid assumi ad ꝑsonalitatē dupliciť ē / vel ad ꝑsonalitatē intraneā vel extraneā. Ad p̄mo modo dictā ꝑsonalitatē non p̄t assumi natura irrationalis: q̄ sic nichil assumit̄ ad ꝑsonalitatē nisi q̄d natū est ꝑsonari q̄d solū est rōnalis nature. Si scd̄o modo sic de assumptione ad ꝑsonalitatē extraneā distinguit̄: q̄ vel itelligit̄ assumptio hec substātificatio in aliq̄ q̄d est ꝑsonale vel ꝑsona / ipsum tñ nō substātificatur ꝑ modū ꝑsone vt ꝑsona addit sup suppositū: et sic p̄t natura irrationalis assumi. Uel ꝙ ista substātificatio sit i ꝑsona / et substātificatū seu assūptū substātificaret̄ ad modū ꝑsone / et sic nō p̄t. Et hoc dʒ sub aliis verbis sic / naturā ei irrationalē nō cē capacē ꝑsonalitatꝭ dupliciter p̄t intelligi. Uno mō ita ꝙ nō possit eē ꝑsona: et sic est verū. Alio mō ita ꝙ nō possit substātificari in ꝑsona icreata / et sic est falsum nec ē ꝓbabile. sic ergo naturam irrationalē assumi a ꝑsona diuina est ipam esse ꝑsonabile nō p̄mo mō sʒ scd̄o

Secundū p̄ncipale huius opinionis. 2.

¶ Secundū p̄ncipale patet: scʒ ꝙ de potentia ordinata nō decuit ꝙ assumeret̄ nisi natura rōnalis et hūana. et hoc pʒ p̄mo ex fine assumptionis. Ex fine eñ sumēda est rō eoꝝ q̄ sunt ad finem. 2. phisicoꝝ. sed finis assūptionis fuit curatio nature assumpte Dam. dicēte. 3. li. ca. 6. Q̄d fuit inassumptibile fuit incurabile. Et ad Gal. 4. Misit de⁹ filiū suū. ⁊c. ¶ Ex q̄ p̄t sic argui. Non decuit ꝙ aliq̄ natura assumeret̄ nisi q̄ curaret̄ vel q̄ eēt curabilis: sʒ creatura irrationalis nō est curabilis. ergo ⁊c. Minor pʒ q̄ nō ē susceptiua pc̄i de cui⁹ curatiōe sermo est. natura v̄o itellectualis et angelica lʒ fuerit pc̄i susceptiua: pc̄m tñ ei⁹ fuit irremediabile vt in scd̄o est habitū. Sola v̄o natura hūana curatione indiguit et eam suscipere potuit. ergo ⁊c. ¶ Scd̄o pʒ idē ex modo curatiōis q̄ ꝑ meritū et satisfactionē assumētis ium⁹ curati. Tūc sic. Q̄d nō est volūtariū nō est meritoriū sed q̄cq̄d fuerit in natura irrationali si assumeret̄ esset inuolūtariū vel magis nō volūtariū q̄ volūtatē nō habet / licet esset volūtariū volūtate diuina: sʒ illi⁹ nō est mereri: ergo nihil tale esset meritoriū ad finē nr̄e redēptiōis. nō decuit ergo ꝙ natura irrationalis assumeretur. ¶ Tertia opinio

Tertia opinio.

magis explicās istā sentētiā hʒ tres ꝯclusiones.

Prima cōclusio

Ista opio ē isti⁹ doc.

Prima ꝙ sola natura assumpta erat assumptibilis de potētia ordinata. Q̄ nō est assūptibile q̄d nō est curabile sicut dictū ē: sed hm̄ōi est natura irrationalis q̄ nō est capax morbi nec angel⁹ bonus capax morbi actu licet aptitudine: nec angelus morbidus est capax remedii: sed sol⁹ hō est capax vtriusq̄: ergo soli⁹ hoīs natura est assumptibilis. ¶ Secunda cōclusio est ꝙ de potētia abso-

Secunda conclusio.

luta oīs natura substantialis ꝑfecta est assumptibilis: q̄ de⁹ nō est īpotentior natura: oīs ergo natura que nata est substantificari ꝓprio supposito / potest pari ratione substantificari supposito diuino / quod nō min⁹ continet perfectionē vnius suppositi q̄ alterius: vnde cū propter hoc possit assumere vnam substantiā / pari ratione oēm. ¶ Tertia cōclusio est ꝙ oīs natura que diuina est virtute substentabilis potest assumi vt forma substantialis corporalis et accidēs absolutū / nec ꝑpter

Tertia conclusio.

hoc accidēs īherebit/nec forma īformabit: sicut
etiam nunc humanitas nec inheret nec informat
nec subsistit nec īexistit. ¶ Ratio huius est qꝛ il-
lud impediret/vel qꝛ deus non posset cōīcare illā
subsistentiā/aut qꝛ illud nō posset recipe. Primū
nō: qꝛ de facto cōmunicat vt in sacramento alta-
ris. Nec secundū qꝛ illud subsistit etiam sine sub
stantificatione. Si igiꝛ potest subsistere per mira
culum sicut substātia per naturam et pōt priuari
subsistētia sicut et substātia/ pōt ergo cōīcari sibi
Quinqꝫ viis ꝓbaꝛ principalis conclusio. sicut isti. ¶ Principalis autē ꝯclusio ꝓbaꝛ qnqꝫ
viīs. Primo cōparando o naturā irrationalē sic.
Quicqd cōuenit hoī nō ſm id ꝑ se q̄ distinguiꝛ
a bruto pōt ꝯuēire bruto: sicut vegetari/sentire/et
Prima via. hmōi: sꝫ hoī ꝯuenit assumi nō solū ſm illd q̄ disti
guiꝛ a bruto: sed etiā ſm aliud q̄ ꝯuenit cū bruto.
Nam homo non distinguiꝛ a bruto nisi inq̄tū est
imago dei. Est autē assumptꝰ nō solū ſm illā par
tem que est imago dei: imo etiam ſcḋm aliam par
tem: ergo brutum potuit assumi eo modo quo cor
pus et aīa vegetatiua ⁊ sensitiua hoīs sunt assum
pte. Et cōfirmaꝛ minor: qꝛ illa que cōpetūt homi
ni ꝑ se ſm qḋ est imago dei/puta deum videre et
amare/non cōpetunt ei ſm corpus vel potentias
inferiores/ nec mediate nec imediate. Similiꝛ si
Obiectio. ꝑ se cōpeteret sibi vniri ſm qḋ imago nō posset
vniri aliq̄ mō deo nisi ſcḋm mentē. ¶ Nec obstat
si dicaꝛ. Aliqua ꝯueniūt corpori hūano vt huma
Responsio. nū est que nō ꝯueniūt corpi bruti/sicut etiā in ꝓ-
posito. ¶ Dico ꝙ per naturā hꝫ multa corpꝰ hu-
manū vt ē aīatū aīa rationali/ qḋ nō pōt habere
corpꝰ bruti: vt meliorē tactū/ymaginationem/ et
hmōi habitꝰ moraliū virtutū etiā acquisitos: sed
qcq̄d habet supnaturaliꝛ supposita idētitate ime
diati recepti potest habere corpꝰ bruti. Unde do
tes corpis glorificati q̄ fluunt in corpꝰ ab aīa pos
set deꝰ facere in corpe bruti: sed tn̄ ille nō fluerēt a
dote aīe. Similiter morales habitꝰ posset īfunde
re appetitui brutoꝝ q̄ tn̄ nō haberēt actꝰ q̄ dispo-
nūt ad obediendū rationi supposito ꝙ cōcupisci
bilis ⁊ irascibilis sit eiusdē rationis vtrobiqꝫ qꝛ
postq̄ aliq̄d est subiectū alicuiꝰ imediatū nō defi
cit ibi nisi agēs ꝑfectū illiꝰ: vnde cū deꝰ sit agēs
ꝑfectū sine oī alio oēm formā pōt ip̄rimere ī sub-
iectū eiꝰ imediatū/puta colorē in supficiē ⁊ etiam
celi si sit eiusdē rationis cū supficie mixti ꝑspicui
terminati. Unde cū corpꝰ hūanū sit eiusdē rōnis
cū corpe mixti maxime ſm eos q̄ ponūt formam
mixti distinctā: ⁊ ſm oēs corpus qḋ est q̄ntitas et
corpꝰ hūanū imediate sit vnitū deitati. pari rati-
Scḋa via one corpus bruti potuit ei vniri. ¶ Scḋo ex cor
pore xp̄i qꝛ q̄cq̄d pōt manere vnitū ꝑ se pōt ꝑ se
vniri virtute diuina/ q̄uis aliq̄d faciliꝰ retineat
q̄ de nouo efficiaꝛ: sicut nō vniꝛ de nouo forma
aq̄ materie nisi frigide ⁊ humide quā cum retinet
pōt esse humida tn̄ vt pꝫ in aqua calefacta vel fri
gida tn̄: vt pꝫ in congelata. Sed deꝰ q̄ semꝑ po-
tuit q̄cq̄d pōt/ q̄cūqꝫ pōt tenere vnita pōt a ꝑnci-
pio per se vnire: vnde corpꝰ qḋ retinuit sibi vnitū
sine aīa/potuit vnire a ꝑncipio sibi sine aīa. quod
etiā pꝫ: qꝛ potuit corpꝰ derelinq̄re ⁊ derelictū iterū
sumere: cū nō sit rō q̄re nō. ergo ⁊c. ¶ Sed dicūt
ꝙ irrationale qḋ nec ꝑ essentiā nec ꝑ participatio
nē actu vel aptitudine est tale, nō est assumptibile
Unde corpꝰ bruti qḋ nō est rōnale participatiōe
actu sicut corpꝰ xp̄i ante passionē et post resurre-
ctionē vel aptitudine vt in triduo mortis ipsum
nō est assumptibile. ¶ Sed illud nō valet: qꝛ cau
sa ⁊ effectꝰ se cōsequunꝛ in esse actu ⁊ aptitudine:
nec est effectꝰ actu si causa nō ꝑcesserit actu sꝫ tn̄
aptitudine: sicut nō pōt eē coloratū vel figuratū
actu qḋ est q̄ntū solū in potētia/ vt materia ꝑma si
ꝑ se existeret. vn̄ corpꝰ hūanū qḋ ē susceptiuū vir-
tutis ſm qḋ rōnale ꝑ participationē qn̄ actu non
participat rationē nō hꝫ actu ꝟtutē. vn̄ corpꝰ xp̄i
ꝯtrale sicut erat in potētia aīatū ⁊ non actu: sic ha
bebat potētia vires aīe ⁊ virtutis ⁊ nō actu. si er-
go nō erat assūptibile nisi inq̄tū rōnale: ergo nō
erat assumptū actu qn̄ nō participabat rationem
actu: sed hoc est falsum. ergo ⁊ ꝑmū/ scꝫ ꝙ esset as
sumptū inq̄tū rōnale solū. ¶ Tertio/qꝛ corpus
Tertia via. xp̄i ⁊ pars aīe iferior āte passionē erāt vnite ꝟbo
ita imediate sicut post resurrectionē/ ⁊ tn̄ non ha
bebāt btitudinē participatā nec essentialē: aut q̄
erāt assumptibilia vt btificabilia aut aliter. si nō
qꝛ btificabilia/ergo nihil ꝓhibet bruta assumi si
aūt qꝛ btifica: ergo sicut nō erāt actu btificata sꝫ
tn̄ aptitudine: sic non fuissent actu assumpta/ sed
tn̄ assūptibilia qꝛ causa respōdet effectui. 2. phisi
corꝝ. qḋ cū est calefactiuū nec calidū eo mō est ca
lefactiuū quo calidū ⁊ non aliter/ vꝫ puta si actu/
actu. si potētia/potētia. ⁊ nō aliꝛ: ⁊ si multū/mul-
tū. ⁊ sic de oībꝰ aliīs: maxime qꝛ ipsi dicūt ꝙ aīa i-
tellectiua nō potuit vniri ꝟbo ſm itellectū qn̄ vi
deret ꝟbū: ⁊ q̄dē sine hitu ꝑ hoc est btā/ ꝙ est deo
vnita/ a q̄ vnione nō ab hitu eliciꝛ visio. sicut etiā
cū corpꝰ imediate sit vnitū deitati ab ea saltē ꝑ re
dūdātiā aīe debuit glīa corpis manare: ⁊ necessa
rio sicut etiā in aīa si corpꝰ non erat assumptibile
nisi qꝛ btificabile ꝑ redūdātiam manare visio dei
debuit. ¶ Quarto qꝛ etiā ꝑ naturā aliq̄d est ele
Quarta via. uabile ad esse alicuiꝰ qḋ tn̄ nō ē eleuabile ad ope
rationes eiꝰ: sicut corpꝰ ad esse spūs/qḋ tn̄ nō itel-
ligit: vt pꝫ in gn̄atione hoīs ⁊ resumptione. vnde
sicut aīa resumēs corpꝰ cōīcat ei suū eē ī idētitate
suppositi cui tn̄ nō cōīcat aīa opationē/ sic ⁊ hic.
¶ Quinto qꝛ causa assumptibilitatis aut est to-
Quinta via. ta ex parte assumpti qḋ nō est verū: qꝛ tūc natura
hūana posset assumi a q̄cūqꝫ/ ⁊ sic a mixp̄s a luci-
fero. Aut assumētis tn̄/ ⁊ tūc idifferēꝛ posset quā
cūqꝫ naturā aut vtriusqꝫ qꝛ scꝫ solꝰ deꝰ potuit assu
mere ⁊ sola natura hūana assumi potuit: cōtra qꝛ
nulla natura pōt assumi a deo nisi qꝛ deꝰ pōt ei cōī-
care suū esse ⁊ illa recipe. Recipe autē esse a deo
cōīcāte nō est ꝓpriū creature rōnali: imo eq̄ cōue
nit irrationali. ergo ⁊c. ¶ Nec valet si dicaꝛ: licꝫ
recipe eē a deo sit cōe oī creature/tn̄ recipere esse
nobile pōt cōuenire nobili creature/ nō aūt igno
bili: qꝛ hoc est verū formaliꝛ nō aūt suppositiue.
Creatura eñ irrationalis non est nata īformari
esse itellectiuo sicut natura angeli: sꝫ creatura ir
rationalis nata est sustētari a ꝟbo ꝟtute dei sicut
rōnalis: qn̄ deꝰ autē substātificat naturā rōnalē
hoc ipse nō facit seipso formaliꝛ ꝙ sit forma eiꝰ sꝫ
effectiue inq̄tū virtute cōtinet ꝑfectionē essendi
ipsiꝰ nature. Unde qꝛ suppositū diuinū ꝟtute ꝯti
net suppositū hūanū ꝓpter hoc ⁊ nō ꝓpter aliud
pōt ipsum substātificare in se hūanitatē: qꝛ hūani
tas nūq̄ sustētaꝛ nisi ī supposito humano qḋ ipsa
cōstituit vel in supposito ꝯtinēte virtutē illiꝰ sup-
positi ⁊ potētia sine eo qḋ pōt cū eo: sicut dicimꝰ
deū nō aliūde sustinere accidēs sine subiecto: nisi

qꝛ ipse habet in se oẽm virtutẽ subiecti. Cũ ergo
equaliter de⁹ cõtineat in se virtutẽ suppositi irra=
tionalis ⁊ rõnalis equaliter q̃tũ est ex parte sua
potest sustẽtare vtrũq;: videt̃ etiam ꝙ ex parte as=
sumpti magis sit sustẽtabilis alieno supposito na
tura irrationalis q̃ rõnalis: qꝛ in spũalib⁹ nunq̃
videm⁹ ꝙ natura ⁊ suppositũ ꝯpletũ vniãt̃ alteri
in supposito vno ꝯstituto nisi aĩa corpori/ q̃ tñ nõ
est suppositũ cõpletũ: sed in corꝑalib⁹ videm⁹: nã
cibus assumit̃ a cibato in vnitatẽ suppositi: et due
aque distincte si cõiungant̃ fit vnum suppositum
ex duob⁹ suppositis. Similit̃ in ramo trũco inser
to fit vnũ suppositũ ex duob⁹ quoꝝ vnũ sustẽtat/
alterũ sustẽtat̃: que nunq̃ contingunt in angelis.
ergo videt̃ natura irrationalis q̃tũ est de se ma=
gis vnibilis alteri in supposito q̃ rõnalis. ¶ Cõ
Cõtra pre dicta obijcitur. tra hoc arguit̃ quintupliciter. Primo sic. Perso
na diuina nõ põt fieri nõ ꝑsona/ qꝛ ego deus ⁊ nõ
mutor/ sed si fieret asin⁹ fieret nõ ꝑsona cũ asinus
sit non persona. ergo ⁊c. ¶ Responsio. Diuina
Respõsio. persona non potest desinere esse persona diuina:
nec potest fieri aliquid qđ non sit persona saltẽ di
uina: qꝛ assumẽs ⁊ assumptũ cõmunicãt sibi ydeo
mata: sed bene potest fieri aliqđ qđ nõ erit perso=
na nisi diuina: nec esset al's persona nisi qꝛ factus
esset de⁹. Unde si deus assumeret asinitatẽ de⁹ ma
neret ꝑsona diuina sicut mãsit post assumptionez
humanitatis. ¶ Item asinus esset ꝑsona diuina
sicut homo est ꝑsona diuina/ nõ quidẽ vt asin⁹: qꝛ
nec ille homo est persona vt hõ/ sed vt hic asinus
vel vt deus: sed tñ asin⁹ nõ esset persona nisi esset
deus: nec est persona asinina sed tantũ diuina: si=
cut ille homo nõ tñ est persona diuina sed huma
na quia asinitati repugnat ratiõe persone nõ hu=
manitati. Unde patet ꝙ per hoc de⁹ nõ fit nõ ꝑso
Secundũ na/ cũ ille asinus qui fit de⁹ sit ꝑsona. ¶ Scđo sic.
Plus differt res a re q̃ modus a modo: sꝫ si vn⁹
modus assumptionis sit possibilis puta ad vnita
tem ꝑsone: nõ tñ alius puta ad vnitatẽ essentie: q̃
licꝫ vna res possit assumi/ nõ tñ ꝓpt̃ hoc oĩs res.
Solutio. ¶ Solutio si res differret a re penes rationẽ as=
sumptionis nõ indifferenter quelibet res esset as
sumptibilis equaliter vt stat im dicet̃: sed rõnale
et irrationale penes assumptibile de potẽtia abso
luta nõ differũt vt ostẽsum est/ q̃re ⁊c. Sed sec⁹ est
de modo: licet eñ idẽ sint in deo suppositũ ⁊ natu
ra: ⁊ ꝓpter hoc cuicunq; vnit̃ vel cõmunicat̃ sup
positum illi cõicat̃ ⁊ vnit̃ essentia/ cũ nõ plus pos
sit cõmunicari suppositũ q̃ natura/ nõ tñ ecõuer
so: qꝛ natura est magis cõmunicabilis q̃ supposi
tum. Unde in diuinis pater cõicat filio suã essen
tiam nõ personã: tamen aliud est vniri ꝑsonam ⁊
aliud naturã ⁊ aliud in natura: sicut videmus in
angelo in quo non differt suppositũ ⁊ natura. nec
forte in hoĩe: qꝛ natura ⁊ suppositũ substãtie eq̃li=
ter vniunt̃ oĩbus accidẽtib⁹. Unde natura acci=
dentalis vnit̃ nature substãtiali ⁊ supposito et fit
vnio in supposito: qꝛ oĩa sunt vnũ suppositũ non
tñ natura. Nã ex substãtia ⁊ accidẽte nõ fit vna es
sentia numero/ specie/ vel genere: imo est tãta dif=
ferentia essentialis inter illas naturas illi⁹ suppo
siti q̃ nõ faciũt per se vnã essentiã sicut q̃ñ sunt in
diuersis suppositis: nã materia ⁊ forma reducun
tur in eandẽ speciẽ qꝛ faciũt vnã q̃dditatẽ: sꝫ sub=
stantia mea ⁊ meũ accidẽs/ aut quãtitas et quali
tas mea tñ differũt q̃dditatiue q̃tum substantia
mea a tuo accidẽte/ ⁊ mea qualitas a tua q̃titate
Utrobiq; eñ differũt genere nec plus nec min⁹.
Unde dicunt̃ non vniri in essentia: sed tñ q̃titas
mea ⁊ qualitas tua nõ solũ differũt genere essen=
tiali/ sed differũt subiecto ⁊ supposito: nõ sic autẽ
q̃titas mea ⁊ qualitas mea q̃ sunt eidez subiecto
vel supposito ꝓpter qđ dicunt̃ magis fieri vnũ in
supposito q̃ in essentia. Et similit̃ ĩpossibile est di
uinitatẽ vniri humanitati in essentia: sic ꝙ ex eis
fiat vna tertia natura: ad cui⁹ speciẽ reducant̃ hec
duo/ ꝓpter qđ dicit Dam. ꝙ in dño iesu xp̃o non
est cõmunẽ speciẽ accipere: sed possibile est vniri
supposito/ vt scꝫ sit vnũ suppositũ vtriusq; sicut
q̃titas ⁊ q̃litas. et ideo diuinitas ⁊ hũanitas nõ
possunt vniri in essentia licet vniant̃ ĩ supposito
¶ Tertio qꝛ natura materie et relatiõis fuit ma Tertium.
gis assumptibilis: qꝛ qđ est min⁹ sustẽtabile ꝑ se ꝑ
pl⁹ ꝑ aliđ est magis assũptibile: sed materia ꝑma
et accidẽtia relatiua sunt hmõi. ergo ⁊c. ¶ Dicẽ
dum ꝙ quicq̃d põt esse sine aliquo alio vel natu=
raliter vtputa substãtia: vel supnaturalit̃ vt q̃ti=
tas: illđ põt assumi sine illo alio: qꝛ ex quo potest
sustẽtari sine alio quacũq; virtute. ergo non depẽ
det ab illo alio nec formaliter nec materialit̃ põt
a deo ꝑ se assumi in vnitatẽ persone cũ de⁹ possit ꝑ
se imediate facere quicq̃d potest mediãte creatu
ra alia effectiue. ¶ Ex quo etiã videt̃ ꝙ supposi
tum ⁊ natura differãt realiter in natura humana
et quacũq; assumptibili: qꝛ de⁹ nõ supplet causaz
formalẽ nec materialẽ. vnde si suppositũ cũ sustẽ=
staret formaliter naturã qđ esset si nõ differret re
ab ea/ videret̃ ꝙ de⁹ nõ posset substãtificare illaz
naturã sine ꝓprio supposito/ ⁊ sic ꝑ cõsequens cũ
in angelo nõ differũt suppositũ ⁊ natura/ de⁹ nõ
posset assumere angelũ etiã de potentia absoluta
Per hoc etiã videt̃ ꝙ accidẽs nõ habet eẽ a sub=
iecto formalit̃ nec materialiter. al's deus nõ pos=
set ei dare esse sine subiecto/ ⁊ pari rõne videtur ꝙ
posset facere oẽm formã absolutã sine suo subie=
cto/ vt omnẽ formã substãtialẽ materialẽ: qꝛ for=
ma substãtialis nihil recipit a materia sed mate
ria ab ipsa. Unde nichil est dictu ꝙ forma habet
esse materialiter a materia. si ergo forma esset si=
ne materia ꝑ hoc de⁹ nõ esset forma/ cũ forme nõ
sit alia forma media a qua fluat esse. nec esset ma=
teria cũ illa nõ sit pars forme sed ꝯpositi: nisi q̃s
diceret ꝙ forma materialis non est nata recipere
esse nisi in materia/ qđ quidẽ dici posset si eẽ esset
aliqđ tertiũ differens a forma et materia/ nõ autẽ
si sit idẽ ꝙ forma. Et similiter videt̃ ꝙ possit face
re qualitatẽ absolutã/ vtputa albedinẽ sine q̃tita
te nõ tñ extẽsam: qꝛ albedo nõ est albedo formali
ter ꝑ quãtitatẽ: sed est extensa formaliter ꝑ q̃ti=
tatem. Ea autẽ q̃ quacũq; virtute possunt ꝑ se exi
stere illa de⁹ potest assumere ꝑ se: qꝛ cõtinet virtu
te omne illud qđ natũ est ea sustẽtare/ ⁊ sic q̃tita
tem sacramenti altaris ⁊ formã asini si posset eaz
facere sine materia/ ⁊ sic de aliĩs. Illa vero q̃ nul
la virtute possunt esse sine aliĩs vt accidentia re=
latiua et materia prima/ non possunt assumi sine
illis sine q̃b⁹ esse non possunt/ qꝛ formaliter depẽ=
dẽt ab eis: et de⁹ forma esse nõ potest vel materia
qꝛ forma simplex nulli potest esse subiectũ: sed ta
lia sunt assumpta vna cum hĩs a quibus depen=
dent: vt materia cũ forma/ ⁊ similitudo cũ quali=
tate/ equalitas cũ quãtitate: al's de⁹ vel esset for=

ma materie p se assumpte sine forma vel ipsa non esset: et similiter vel similitudo sibi inheret si sine quantitate eã assumpsisset vel nõ esset similitudo: sed per hoc q ipse assumeret accidẽtia sine subiectis/ que sine illis esse possunt: non oporteret illa ei inherere cum subiectũ nõ sustẽtet accidens per hoc q accidens ei iheret qz sic recipit ab eo: sic eñ recipit sicut est in potẽtia ad ipsum. Omne autẽ qd est in potẽtia inquantũ hmõi magis habet recipere q̃ dare: sed increatũ est ens perfectũ illud sustentat imperfectũ. et sic deus non p hoc q substernit sustentabit illud accidens: sed per hoc q suã pfectionẽ essendi illi cõmunicabit. Similiter si formã naturalẽ assumeret non eo modo eã reciperet sicut materia: sed eo mõ quo cõpositũ/ sz qd cõpositum nõ potest facere p se et pmo sed ratione partis recipit/ et rõne partis recipit. hoc de9 p se primo potest facere.

Solutio. ¶ Ad formã ergo dicenduz q aliud est sustẽtari alio p modũ quo natura sustentatur a suppposito: aliud p modũ q̃ accidẽs a subiecto/ vel forma a materia siue materia a forma. Que ergo min9 sunt sustentabilia a se/ et plus ab alio: illa magis possunt alteri inherere vel materialiter cõiungi sed min9 sustẽtari. q̃ do aliter/ illa magis possunt ab alio sustẽtari p modũ suppositi et min9 p modũ subiecti.

Quarto. ¶ Quarto qz de9 nõ potest facere q homo sit angel9 vel asin9: ergo multo min9 q deus sit asin9 vel angel9: qz plus distat asinus a deo vel angel9 q̃ ab hoie cũ quo cõuenit genere.

Solutio ¶ Solutio Deus nõ põt facere q homo sit angel9 in supposito creato sz increato sic assumẽdo hoiem et angelũ sicut albũ et musicũ: qz cõicãt sibi ydeomata. et silr põt facere q ipse sit asin9 assumendo asinũ nõ aliter.

Quinto. ¶ Quinto/ qz in deo nõ differt velle et posse: sed noluit asinari/ ergo nõ potuit.

Solutio. ¶ Solutio/ fallatia figure dictionis: qz mutat quid in aliqd. qcqd ei est velle est posse in diuinis: sz nõ ad quicqd: nã velle ẽ ad volitũ/ posse ad possibile. Unde multa potest q̃ nõ vult: sicut vult quedã et quedã nõ vult: et tñ velle et nolle sunt idẽ in deo.

Ad rationes ĩte oppositum. ¶ Ad argumẽta in cõtrariũ. Dicendum ad primũ q infima natura non est capax supremi doni si sit donũ cõicatũ p inherentiã: qz nõ qcũq forma nata est recipi in quacũq materia: sed nobilior i nobiliori. Si autẽ sit donũ cõicatũ p habitudinẽ relatiuã non phibet ipsum cõicari infime sicut supreme creature/ et sic est i pposito: qz psona assumpta nõ est in assumente p inherentiã nec ecõuerso: sed p habitudinẽ relatiuã non qcunq sed dependentis ad terminũ depẽdẽtie/ vt in quo existit. ¶ Ad secundũ dicendũ q licet natura irrationalis non sit psonabilis psonalitate ppria: est tñ psonabilis psonalitate aliena: qz in psona aliena potest existere: nec aliter psonat assumptũ in assumente/ dato etiã q non posset personari psonalitate aliena. Posset tamen suppositari supposito alieno: qz sibi nõ repugnat ratio suppositi ppri vel alieni/ et hoc sufficeret ad assumptionẽ. ¶ Ad tertium dicẽdũ q si creatura irrationalis vniretur persone diuine non vniretur perfectius q̃ rationalis. Et cũ dicit de cõmunicatiõe ydeomatum scdm totũ et partes. Dicenduz q hoc arguit imperfectionẽ: qz homogenium et eterogenium non perfecti9 est homogenio. Et iterũ cum dicit q quelibet pars lapidis esset de9. Dicendũ q non: qz hec ppositio lapis est de9/ non verificatur nisi p supposito sub hoc sensu: suppositum habens naturam lapidis est deus: sed cũ dicitur qlibet pars lapidis est lapis. ibi sumitur p natura et variatur medium. ¶ Ad vltimũ de appetitu dicendum q in eo est potentia obediẽtialis: et hoc sufficit.

¶ Questio secunda.

Secundo querit vtrum verbũ assumpserit naturam humanam quo ad totum et partes simul/ vel ordine quodaz. Et arguit primo q assumpsit primo totum: qz qd est magis ad imaginez est magis assumptibile: sed veri9 est ad imaginez totum cõpositũ q̃ partes: ergo &c. Maior patet: qz ideo est hõ magis assumptibilis q̃ brutũ qz est ad imaginẽ. Minor pbat qz homo imago dei est eo q capax ei9 est/ et particeps esse potest sm Augustinũ: sed tot9 homo capacior dei est q̃ aia: qz aia separata retardatur ne ferat in illud summũ celuz ppter appetitũ amministrãdi corpus scdm Augu. 15. sup Gen. in fine. ergo &c. — Primũ argumentũ.

¶ Itẽ ordine nature/ pri9 inest pfectio toti q̃ partib9. vnde philosoph9 pmo phisicorũ dicit necessariũ totũ esse pri9 parte: sed assumi ab vnitate diuine psone magne pfectionis est: ergo mediante toto cõuenit assumi partib9 et nõ ecõuerso. — Secundũ

¶ Itẽ si pmo partes assumerent: tunc sicut toto assumpto fieret pdicatio toti9 de assumente p denolationẽ dicẽdo deus est homo/ et econuerso. sic aia assumpta per se fieret pdicatio dicendo aia est deus/ et ecõuerso. caro est deus/ et ecõuerso. qd non cõcedit. — Tertium.

¶ Item si partes primo et p se assumerent qt essent partes tot essent assũptiões/ et sic non vna assumptio. — Quartuz.

¶ Itẽ arguit q simul assumpsit nõ ordine quodaz: qz si esset ibi aliquis ordo hoc esset aut qz totũ assumeret mediãtib9 partib9 coniunctis aut diuisis. non mediantibus partib9 diuisis: quia partes humane nature nõ fuerunt a principio diuisim assumpte. nec mediantib9 coniunctis: qz partes coniuncte sunt idem q totum. Eiusdem autẽ ad seipsum non est medium: ergo totum nõ fuit assumptũ mediantibus partibus. — Quintuz.

¶ Item nec partes mediante toto: qz sm Dam. naturam quam primo verbum assumpsit nũq̃ dimisit: sed constat q naturam humanam in sua totalitate dimisit in morte: alioquin non fuisset vere mortuus: non ergo primo assumpsit totam naturam et postea partes: sed potius econuerso. Et iterũ sublato medio p quod aliqua vniuntur aufert vnio eorũ: sed in morte xpi vt dictũ est ablata fuit natura humana quo ad totalitatẽ suam: et tamen non fuit sublata vnio psone diuine cum partibus humane nature: ergo totum nõ fuit mediũ vnionis respectu partiũ. ¶ Per idem pbat q caro non fuit assumpta mediante anima: qz sublata vnione aie ad carnem/ nõ fuit sublata vnio persone diuine ad eandez. ergo anima non fuit mediũ quo caro vniret verbo. Per eandẽ rationẽ nec caro fuit mediũ quo aia vniret verbo.

In oppositum. ¶ In cõtrarium arguit q partes assumpte sint mediante toto: qz Dam. 3. libro dicit. In dño iesu xpo nõ partes partium intuemur: sed que prime opponunt scz humanitatem et diuinitatẽ. Humanitas autẽ est quoddam totum quod cõponitur ex anima et corpore. filius dei ergo assumpsit partes mediãte

toto ¶ Sed q assumpsit totū mediātibus par-
tib⁹ arguit sic. cū prioꝛib⁹ facta est vnio: sed par-
tes sunt prioꝛes toto. 2. phisicoꝝ. ergo pri⁹ facta
est vnio cū partib⁹ q̄ cū toto. Et hoc videt Au-
gustin⁹ dicere de agone xp̄iano. Inuisibilis ꝛ icō
municabilis veritas ꝑ spm̄ animā/ ꝛ per animam
coꝛp⁹ ꝛ sic totū hominē assumpsit. Q3 aūt assum
psit coꝛp⁹ mediāte aīa videt ꝑ Augustinū q̄ dicit
ad volusianū q ipsa magnitudo diuine virtutis
aīam sibi rationalem/ ꝛ ꝑ eandē coꝛpus humanū
totūq3 hominē i meli⁹ mutādo coaptauit. ¶ Di-
recte arguendo ad oppositū3. Primo arguit sic.
Sic se habet assumptio partiū ad assumptionē to
tius/ sicut partes ad cōpositū: sed partes p̄cedūt
naturaliter ꝯpositū. ergo pri⁹ assumentur partes q̄
cōpositum. ¶ Itē illud est pri⁹ qđ sequit aliud/
ꝛ nō ecōuerso. vt in postp̄dicamētis/ pri⁹ est a quo
non cōuertit subsistendi cōsequētia. sed sequitur
verbum assumpsit totū/ ergo partes ꝛ nō ecōuer-
so. ergo assumptio partiū precedit assumptionem
totius. ¶ Rn̄deo tria vidēda sunt. Primo quo-
modo partes se habeāt ad totū in oīb⁹ generalit.
Scđo specialiter de oꝛdine partium ad totum in
cōparatione ad assumptionē verbi. Tertio vtru3
assumptio sit facta mediāte gratia. ¶ Circa pri-
mum dicunt aliqui q totū dicit aliquid positiuu3
absolutum supadditū partib⁹ ꝯponentib⁹: vt hō
sit aliđ realiter ab aīa ꝛ coꝛpe. et ad hoc adducūt
auctoꝛitatē philosophi. 7. metaphisice ca. vltimo
qui dicit q hoc qđ est ba. est aliud q̄ b. ꝛ a. et dicit
ibi q syllaba est aliud q̄ habere vocales ꝛ ꝯsonā
tes/ et caro nō est ignis ꝛ terra ꝛ calidum ꝛ frigi-
dum/ sed aliquid aliud. vbi cōmētatoꝛ dicit. Syl
laba nō est littere ex quib⁹ ꝯponit: sed est aliquid
additum litteris. Et similiter caro non est aqua
et ignis ex quib⁹ cōponitur: sed est aliquid aliud
additum. Et signū q hoc est aliquid additu3 ele-
mentis est: qm̄ ista q̄ dissoluuntur ꝛ coꝛrumpunt
syllaba non resoluit in syllabas: neq3 caro in car
nes sicut resoluunt res in illas ex quib⁹ cōgregant
sc3 res in quib⁹ ꝑ cōgregationē nō sit aliud addi
tum. ¶ Item cōmētatoꝛ. 3. de natura. cōmēto. 5.
Compositū ex intellectu ꝛ intētione nō est aliqđ
tertiū aliđ ab eis/ sicut est de aliqs cōpositi3 ex ma
teria ꝛ foꝛma/ ꝯpositū est tertiū ꝛ aliud a partib⁹
Et sic cōcludit ex dicta auctoꝛitate q cōpositum
realit a partib⁹ differt. ¶ Ad idē Auicēna. 3. me-
taphisice sue ca. 5. Denari⁹ ē aggregatio ex nouē
ꝛ vno cū accepta simul fuerit vtraq3/ ꝛ ꝑuenit ex
eis cōiunctis aliqđ aliud ab eis qđ est decē. ꝛ ꝓpt
hoc dicit egregi⁹ philosoph⁹/ nō puter3 q sex sint
tria et tria: sed sunt semel sex. ¶ Itē Auic. 5. me-
taphisice. c. 5. Ma. teria est qđdā qđ nō habet esse
per se vllo modo: nec est in effectu nisi ꝑ foꝛmam:
foꝛma vero est qđdā ab ea q̄ꝝ vnu3 non est aliud:
coniunctū vero neutrum eoꝝ est. ¶ Ad idem
datur ratio talis. Nulla mutatio est per se ad re-
lationem: q2 in ad aliqđ nō est motus nec muta-
tio. ergo in generatione aliquod absolutum pro-
ducitur. ꝛ aliquod absolutū coꝛrumpitur: ipse au
tem partes non generantur nec coꝛrumpunt sm̄
philosophum. 7. metaphisice/ sed compositum: er
go cōpositum ad quod terminatur tā generatio
q̄ coꝛruptio est aliquid absolutum realiter diffe-
rens a partibus. ¶ Hec opinio non placet aliis/
ꝛ est contra philosophos ꝛ sanctos ꝛ efficatioꝛes

Prima opinio. Hec opio est scoti q totū di- stinguit a suis ptib⁹

Auicēna.

Contra opinionē Scoti.

rationes sunt contra eam q̄ ꝓ ea. Est ergo dicta
opinio contra philosophos. Cōmētatoꝛ em̄ ꝓmo
phisicoꝝ vbi dr̄ a philosopho q totū nichil aliud
est q̄ congregatio partium/ vult q vnaqueq3 par
tium esse aliud a toto dicit. sed omnes i simul nō
possunt esse aliud a toto nec dicī. ꝛ. 4. phisicoꝛu3
Non em̄ est totum nisi partes eius. ¶ Item Aui
cēna. 4. metaphisice. ca. ꝓmo. Homo est anima ꝛ
coꝛpus ꝛ neutru3 per se. ¶ Adhuc adducit ratio
talis. Nulla natura totalis assumpta a verbo est
deposita in moꝛte sm̄ Damas. 3. lib. ca. 3. vbi dicit
Nullā autem nature partiū non coꝛpus non ani-
mam: sed coꝛpus ꝛ animam ꝛ rationalē ꝛ intelle-
ctualem et voluntariam et operatiuam possedit:
sed si foꝛma ꝯpositi esset realiter a suis partibus/
cum illam in triduo non habuit xp̄us deposuisset
aliquam naturam quam assumpsit. ¶ Item oīs
foꝛma vltimioꝛ est ꝑfectioꝛ: q2 foꝛma vltima con
tinet in se in virtute omnes precedentes: sicut in-
tellectiua continet in virtute sensitiuam et vege
tatiuam: sed si esset foꝛma compositi alia vltra in
tellectiuam esset perfectioꝛ q̄ intellectiua. quod
est contra secundā ꝓpositionem de causis/ vbi di
citur in cōmēto q anima est in oꝛizōte eternitatis
q̄tum ad superius. ꝛ cōtra cōmētatoꝛem. 2. phisi
coꝛum. ¶ Item Augustinus. 14. de trini. ca. 4.
Anima intellectiua sic oꝛdinata est cū oꝛdine na-
turarū nō locoꝝ vt supra illam non sit nisi deus.
¶ Item si totum aliquid addat sup partes acci
pio illam foꝛmam compositi quam tu das ꝛ ma-
teriam sua3/ illa foꝛma ꝛ ista materia sunt partes
alicuius ꝯpositi. opoꝛtet ergo per te q foꝛma il-
lius compositi differat realiter ab istis partibus
Et iterum accipio illam foꝛmam compositi ꝛ ma
teriam suam cum sint partes habent vnum com
positum: opoꝛtet q illa foꝛma compositi differat
realiter ab istis partibus: ꝛ sic in infinitum. Et hec
est deductio philosophi. 7. metaphisice ꝯtra sinē
querētis de essentia compositi/ an sit essentia sim
plex vel q2 compositum q2 aut essentia rei cōposi
te est simplex aut cōposita. si simplex habet ꝓposi
tum: si ꝯtrariū dicunt. Arguit sic/ q2 ex illa essen
tia ꝯposita cū suis partibus aut resultat vna sim
plex vel ꝯposita: nō simplex q2 sic habet ꝓpositū
ergo ꝯposita. et tūc arguit sicut pri⁹: ꝛ sic erit pro
cessus in infinitū qđ est incōueniēs. standū est igit
in ꝓmis q essentia ꝯpositi est simplex. ¶ Et ideo
dr̄ q in nullo absoluto differūt partes ꝛ ꝯpositū:
s3 illđ idē qđ dicūt partes sub idifferētia q̄dā sc3
sub actuali vnione/ nec sub actuali sep̄atione. hoc
dicit cōpositum sub actuali vnione. Et ideo dicit
boeti⁹ q tā diu est ꝯpositū q̄diu partes sūt vnite
Q3 aūt partes nō dicāt actualē vnionē nec sepa-
rationē ꝑcise patet q2 si dicūt actualē vnionē pre
cise nō possunt separari actualiter. si dicāt actua
lem separationē/ non possent vniri: et ideo ita est
imaginandum de partib⁹ sicut dicit Auice. q na
tura seu q̄ditas non est vnū nec multa: q2 si esset
vnū nō posset esse in plurib⁹. si esset plures nō pos
set esse in vno qđ falsum est de omni natura crea
ta. ¶ Ad argumenta alterius opinionis cum di
citur q hoc quod est ba. est aliud ab a. et b. Di-
cunt aliqui q ex isto nō sequitur q sit aliquid ab-
solutum: sed sufficit q sit aliquid relatiue di-
ctum. Uel ipse intelligit q est aliud a parti-
bus sigillatim acceptis / non autem coniunctim.

Alia opinio.

Causa.

Ad rationes opionis ꝓme.

¶ Aliter dicitur ꝙ secundum commētatorem philosophꝰ vult investigare naturam forme per similitudinē in artificialibus vbi non solum inveniuntur partes materiales sine materia sed et forma et ideo cum .b. et a sunt ibi partes materiales secūdū philosophū ita ꝙ nec a est pars formalis respectu .b. nec ecōuerso in homine aūt vna pars puta anima est formalis respectu alterius puta corporis et non vult philosophus aliud dicere nisi ꝙ ba. est aliō ba. a. et. b. et. a. forma sua sicut patet per exemplum quia domus includit tanꝙ partes materiales ligna et lapides et tanꝙ formam ipsam compositionem. licet ergo totum compositum ꝙ est domus sit aliud a lignis et lapidibus sigillatim accipiendo et a forma domus sigillatim accepta per se tamen non est aliud ab istis simul omnia accipiendo eodemmodo dicunt in composito ex corpore et anima quod est aliud a corpore per se accipiendo corpus ꝛ ab anima intellectiua precise eam accipiendo non tamen est aliud verū ꝙ simul accipiendo. et ideo exemplum non est ad propositum quia philosophus nō dicit ꝙ ba sit aliud ab. a. et. a. b. et a sua forma simul sed tantum ꝙ sit aliud ab a. et. b.

¶ Ad auicē. dicitur ꝙ vult ipse totum esse aliud a partibus sigillatim acceptis. ¶ Ad rationem dicitur ꝙ mutatio q̄ est generatio terminatur ad aliud absolutum sed ad realē vnionem partium quādo em̄ homo generatur producitur vnū compositū naturale quod est materiale respectu anime intellectiue ꝛ ex hijs duabus partibus vnitis resultat compositum fundamētum aut huius relationis ad quod terminatur generatio est corpus et natura. ¶ Ad aliud de corruptione dicendum ꝙ sicut Augustinꝰ contra felicianum dicit ꝙ tenebrositas in aere causatur ex sola lucis absentia ita sola absentia anime facit mortem et corruptionem ꝛ hec est intentio dyonisij secūdo celestis ierarchie vbi dicit ꝙ mors in nobis non est substātie consumptio sed vnitorū discretio vnde totum dicitur corrūpi quando post separationem non ē vnio partium prius sm̄ naturam separatarum.

Dicunt ergo ad argumentū ꝙ totum compositū corrūpitur vt est fundamētū illiꝰ respectus imaginanē em̄ ꝙ sicut in ꝓductione hois prīaria compositionem generatur ex materia et forma aliqua naturaliter producta ꝛ in vltimo anima intellectiua per creationem infunditur ita ꝙ sit vnum compositum absqꝫ hoc ꝙ aliqua pars eius capiat esse per generationem eodem modo ymaginatur ꝙ totum compositum corrumpitur absqꝫ hoc ꝙ aliqua pars eius capiat non esse per corruptionem. Similiter ad illud quod implicatur de generatione dicunt ꝙ partes non generantur per se nec relatio sed compositum ꝛ ꝙ dicit philo. de relatiōe dicitur ꝙ verū ē ꝙ nō potest generari per se ꝛ tūc quando arguetur vltra cōpositionem non potest esse sine relatiōe ergo relatio est formalis ipso cōpositi dicendū ꝙ non valet illa ꝯnīa hoc non potest esse sine illo ergo illud est sibi ratio formalis sed fallit in multis. ¶ Potest autem confortare secunda opinio sic quia si humanitas christi vel alterius differret realiter ab omnibus partibus essentialibus simul iunctis aut differret se tota aut aliquo sui non se tota quia sic multis

Cōfirmat scda opio.

includūt de partibus essentialibus in essentia sua quod est contradictio aut aliqua parte sui et tunc aut illa esset essētialis pars ꝛ sic differret a seipsa aut nō eēntialis ꝛ tunc eēntia includeret aliꝗ nō essentiale quod est contradictio. ¶ Preterea si ex vnione anime cum corpore resultaret alia res aliqua quam includeret humanitas cum humanitas non includat nisi substantiam ꝛ omnis substātia aut sit forma aut materia aut compositū oporteret ꝙ illud esset alterum illorum trium et sic vel esset duplex forma vel duplex materia vel duplex compositum et multa huiusmodi inconuenientia sequerētur. Unde ex coniunctione forme cum materia nichil aliud sequitur nisi forte esse actualis existētie si differūt a quo abstrahit humanitas ¶ Contra hoc tamen aliqui arguunt sic causa est ad cuiꝰ esse sequitur aliud partes autem sūt causa compositi non nisi vt sunt coniuncte. ergo compositū est aliud a partibꝰ etiā simul iunctis. ¶ Dicendū ꝙ materia ꝛ forma non sunt vna causa compositi sed due etiam simul iuncte ꝛ a qualibet etiā prout est alteri coniuncta differt compositum sed nō a simul iūctis q̄ essentialr̄ ē ille due. Alias nō esset completa diffinitio ex materia ꝛ forma si q̄ditas preter hoc includeret aliquod tertiū ex agēte ꝛ patiente bene resultat tertium sed ex materia ꝛ forma nullū tertiū sicut nec ex figura ꝛ cera nisi forte existentie esse. ¶ Secundo arguitur sic quia 5. metha. dicitur ꝙ bis tria non sunt sex ꝛ sic dicēdum ꝙ aliud est de partibus actualibus quarum per se quelibet importet speciem sui generis completam de quibus simul iunctis non potest dici ꝙ sunt formaliter ipsum totum sicut quādo dico bis tria dico formaliter duos nūeros ternarios quorum quilibet est per se specica nūeri completa ex talibus autem non fit per se vnum. Unde vt sic nō sunt numerus senarius sed quando dico semel sex vnitates omnes numeri inferioris potentialiter includuntur sola autem materia nūeri q̄ est vnitas ꝛ vltima forma actualiter senarij exprimitur vnde solum semel sex formaliter sunt sex et similiter si diceremur vigetatiuum sensitiuum et intellectiuum sunt homo non bene dicerem quia quodlibet illorum per se actu sit natum facere speciem completam sed cum dico compositum de anima ꝛ corpore aut forma et materia humana dico actū et potentiam que non sunt nata seorsum aliquid facere sed iuncta vnum compositum faciunt intrinsece et per consequens sunt illud vnde sunt id ipsum ꝙ compositum quod componunt.

¶ Jterum ad secundum de mediatione tocius et partis in assumptione verbi dicunt quidam ꝙ simultas et ordo aliquorum potest attendi dupliciter vel secundum rem vel secundum rationem si secundum rem adhuc dupliciter quia vel secundum tempus vel secundum naturam tantum ꝛ in omnibus deducetur questio. Si ergo queratur de simultate vel ordine temporis in assumptione humanitatis et partium eius sic dicendum est ꝙ nullus fuit ibi ordo temporis sed simul et in eodem instanti fuit caro christi concepta et animata anima rationali et natura humana ex hijs perfecta vnita verbo quod patet sic caro non prius tempore fuit concepta quam verbo vnita nec econuerso nec prius fuit concepta quam anima-

2. articulꝰ. Durandus di. ij. q. ij.

ta. ergo simul fuit tota caro concepta et animata et natura perfecta verbo vnita. ¶ Consequentia patet quia quando aliqua sunt simul in eodem instanti quicquid est simul cum vno est simul cum alio. Si igitur conceptio carnis et eius vnio cum verbo fuerit simul et non vnum prius altero si animatio carnis fuerit simul cõceptione sequitur necessario ꝙ fuit simul cũ vnione ita ꝙ tria essent simul conceptio animatio et vnio. Antecedẽs ꝓbat ꝙtũ ad suos articulos q̃s ꝑtinet. Primus ẽ ꝙ caro christi non prius fuit concepta q̃ verbo vnita ⁊ hoc patet sic quia filius dei dicitur fuisse conceptus ex virgine Luce primo. ecce concipies in vtero ⁊ paries filium ⁊c. et in simbolo apostolorũ de filio qui conceptus est de spiritusancto natus ex maria virgine. ¶ Hoc autem non potest dici ratione diuine nature quia ſm illam non fuit ex matre conceptus sed a patre eternaliter genitus ergo ſm naturam assumptam nõ ratione anime q̃a illa est per creationem: ergo rationis carnis sed ratione carnis non potest dici cõceptus nisi in eodem instanti caro esset verbo vnita quia vnio facit communicationem ydeomatum ergo ⁊c. sꝫ caro non potuit prius esse verbo vnita q̃ esse concepta ⁊ vniri nichil potest alteri antequã sit sed caro christi incipit esse per conceptionem ergo non potest esse vnita prius q̃ concepta ⁊ sic patet articulus primus intercedentis. Unde Augusti. de fide ad petrum firmissime tene ⁊ nullatenus dubites: non carnem christi sine deitate conceptam in vtero virginis. ¶ Secundus articulus est ꝙ caro christi non prius fuit concepta q̃ animata ⁊ hoc: patꝫ sic agens infinite virtutis simul ⁊ in instanti materiam disponit ⁊ vltimam formã inducit nisi sit successio congrua fini quem intendit quia non potest ibi esse successio ex resistentia passi ad agens infinite virtutis nisi sit ibi successio ex libera voluntate agentis considerantis successionẽ congrue finire actionis sed in conceptiõe carnis christi spiritus sanctus qui est infinite virtutis fuit agens ſm illud Luce primo. Spiritussanctus superueniet in te. Nec congruebat fini huius actionis successio ergo simul ⁊ in instanti in conceptione carnis materia fuit disposita et anima rationalis introducta. ¶ Quod autem fini huius actionis non cõgrueret successio nec etiam actioni patet quia si prius fuisset caro concepta q̃ animata cum non prius fuerit concepta q̃ verbo vnita vt statim probatũ est sequitur ꝙ filius dei assumpsisset carnem habentem esse carnis per aliam formaꝫ q̃ sit anima rationalis sed constat ꝙ adueniẽte anima illa forma cessisset. ergo frustra assumpta fuisset prima quia ad finem assumptionis nichil fecisset scilicet ad redemptionem hominis. Patet ergo ꝙ simul fuerunt hec tria carnis conceptio eius animatio et vnio vtriusqꝫ cum persona verbi. Et hoc est quod Damascenus dixit libro tertio simul dei verbum caro simul animata caro rationalis ⁊ intellectualis nullus ergo fuit ordo tẽporis. ¶ Sed

Instantia. dicet aliquis ꝙ insufficienter inductum est instantia quia posset dici ꝙ anima prius tempore fuisset creata ⁊ verbo vnita q̃ caro concepta est animata ⁊ verbo vnita ⁊ sic creatio anime et eius vnio cum verbo precessisset tempore illa tria q̃ supra dicta sunt.

Solutio ¶ Sed istud non valet quia forma nunq̃ tempore precedit compositum cui dat esse et speciem vt patet. ix. Metha. cum igitur anima sit forma dans esse et speciem hominis quod facit per vnionem sui cum materia inconueniens est dicere ꝙ fuit anima christi prius tempore creata et a verbo assumpta q̃ carni vnita. Et ideo dicit Damascenus libro. tertio. Non nunc quidam mentiuntur ante eam que est ex virgine conceptionem intellectus est vnitus dei verbo nullus ergo fuit ordo temporis in predictis. ¶ Si autẽ loquamur de ordine nature sic dicendũ ꝙ conceptio precessit animationem ⁊ animatio vnionẽ cum verbo: sed in ipsa assumptiõe nullus fuit ordo nec totius ad partes nec partium ad totum nec partium adinuicem. Quod autem conceptio precesserit ordine nature animationem patet sic dispositio materie qualiscunqꝫ sit illa precedit ſm naturam introductionem forme: sed primum vocatur conceptio in proposito nostro non enim conceptio fuit aliud nisi materie prepositis ſm vocatur animatio: ergo conceptio ſm naturam fuit animatiõe prior. ¶ Quod autem animatio similiter precesserit vnionem nature cum verbo patet sic prius secũdum naturam ẽ aliquid actu ens in se q̃ vnitum alteri a quo non habet formaliter suam actualitatem quod dico ꝓpter materiam q̃ nullam actualitatem habet nisi per formam ⁊ ideo non est prius actu ens q̃ forme vnita sed in ceteris infallibiliter verũ est oportet enim omne illud quod vnitur alteri prius esse aliquid in se vel in potentia quando vnitur actui suo vt dictum est de materia quãdo vnitur sue forme substantiali vel in actu quando vnitur alteri a quo non habet formaliter esse actu sed natura assumpta a verbo non habet ab aliquo esse formaliter sed effectiue solum sicut alie res. ergo natura assumpta fuit prius ens actu q̃ verbo vnita sꝫ actualitas eius est per vnionem cum materia q̃ vocamus animationem. ergo animatio precessit secundum naturam vnionem ad verbum ⁊ sic patet ꝙ secundum naturam conceptio precesserit animationem et animatio assumptionem a verbo. ¶ Quod autem in ipsa assumptione non fuerit aliquis ordo nature patet quia ille ordo vel esset ex parte assumptionis vel ex parte assumptorum nõ ex parte assumptionis quia non ponitur fuisse nisi vna assumptio vnius autem ad seipsum non potest esse realis ordo: ergo ex parte assumptionis non potest poni aliquis ordo realis. Item nec ex parte assumptorum comparando totum ad partes et econuerso quia inter illa non est realis ordo nature q̃ sunt penitus idem re ⁊ vnum clauditur intrinsece in intellectu alterius sed totum cõpositum et partes eius vt vnite sic enim assumpte sunt vt statim probatum est sunt penitus idem totum enim non est aliud q̃ partes vnite nec partes vnite q̃ totũ cõiunctum vnum etiã clauditur intrinsece in intellectu alterius quia impossibile est intelligere coniunctum nisi ex partibus vnitis et econuerso impossibile est intelligere cõiunctionem partium nisi intelligendo coniunctum ex eis immo vtrobiqꝫ formaliter videtur esse idem conceptus ergo inter ista non potest esse realis ordo. Item vna assumptio est vnius ad vnum sed assumptio humane nãe fuit vna ⁊ ad vnũ q̄r ad ꝑsõalitatẽ aliq̃: ergo fuit vnius assumpti sed cõstat ꝙ nã integra

humana ex partibus fuit assumpta ergo tam ipsa
ꝗ partes eius fuerũt assumpte vt vnum et ita nõ
fuit ibi aliquis ordo realis. ¶ Per idẽ patet ꝙ vna
pars puta caro non fuit assumpta mediãte alia
s. anima quia quando aliquid vnitur duobus nõ
vt duo sunt sed vnum neutrum eorum est medium
vbi est enim medium ibi necessaria est distinctio
mediĩ ad ea quorũ ẽ medium sed persona diuina
fuit vnita per se carni ⁊ anime non vt plura sunt
sed vt vnũ scȝ inꝗtũ sunt partes vnius nature hu-
mane ergo vnũ non fuit assũptum mediante alio
⁊ sic patet ꝙ in assumptione nõ fuit aliquis ordo
1. conclusio tẽporis nec aliquis realis ordo nature. ¶ Si au-
tem loquamur de ordine rõnis sic dicendum ꝙ in
assumptione fuit talis ordo scȝ ꝙ totum fuit pri⁹
assumptuȝ ꝗ partes ⁊ inter partes pri⁹ anima ꝗ
caro ⁊ inter partes anime prius mens que spiri-
tus vocatur ꝗ pars sensitiua. ¶ Hic autem ordo
attendi potest ꝗtum ad duo scȝ ad dignitatem na-
ture assumptibilis ⁊ sic quod ẽ dignius ẽ prius cõ
stat autem ꝙ totũ est dignius sua parte ⁊ inter p-
tes anima dignior carne ⁊ iter partes anĩe pars
intellectualis q̃ dicitur mens seu spiritus est di-
gnior parte sensitiua que absoluto nomine vocat
anima a doctoribus igitur prius ẽ assumptum to-
tum ꝗ aliqua pars eius ſm ordinem dignitatis ⁊
inter partes similiter ẽ talis ordo qualis dictus ẽ
Aliomõ põt hic ordo attẽdi ſȝ fructũ assũptionis
que ẽ curatio nature assumpte ⁊ sic ꝙ perfecti⁹ re
cepit hunc fructum perfectius ẽ assumptũ cõstat
autẽ ꝙ fructum perfectius recepit totũ ꝗ aliqua
pars ⁊ perfectius anima ꝗ corpus ⁊ superior pars
aĩe ꝗ inferior ⁊ ita ſm rõnẽ est inter ea talis ordo
¶ Inquirendo autem de hĩs prima cõclusio cõce
Inquirit hic doctor qd̃ veritatis sit in dictis durandi. ditur ab oĩbus catholicis qui dicunt singularem
in xp̃o cõceptionem ⁊ aĩationem simul fuisse tem
pore sicut in primo adam formatio vltimata de li
mo terre ⁊ inspiratio spiraculi vite ⁊ simil'r in eua
edificatio de costa sic intelligẽdo ꝗ illo instanti q̃
forma limi et coste fuit corrupta anima rationa-
lis fuit infusa qua formaliter formatus ẽ homo ⁊
mulier qȝ effectus cause formalis simul tempore
ẽ cum ea ⁊ similiter in cõceptione xp̃i q̃ dicitur eẽ
simul cuȝ anima non intelligitur ꝓcedens sangui
nis preparatio sed expulsio forme sanguinis per
infusionem anime rationalis ad quã primo cõse-
cuta ẽ organisatio ⁊ figuratio corpis debita que i
xp̃o nõ precessit animã sicut in aliĩs hominib⁹ pre
cedit etiã tempore ⁊ corrũpitur adueniente aĩa q̃
secũ aliam defert sicut effectũ formalem ex quo di
cunt aliqui xp̃ȝ fuisse prius animatũ Jo. baptista
ꝓpter quod dixit qui post me venit scȝ nascẽdo añ
me factus ẽ per aĩationẽ ⁊ in quodã sermõe dicit
qñ exultauit in vtero nõdũ inerat spũs vite ⁊ tam
erat animatus. ¶ Hoc aũt non est ꝓbabile qȝ xp̃s
Non est ꝓbabile ꝙ xp̃s fuisset aiat⁹ añ Joannẽ baptistam. mense sexto conceptus fuit post Joannem in nullo
autẽ fetu masculino tantũ tardat aĩatio nisi for
te sit monstrũ ⁊ defectus nature qd̃ nõ est dicendũ
in xp̃o. Qd' autẽ dicit qui post me venit aliter ex-
ponitur a sanctis quia xp̃s venit post Jo. tempo-
re ante eũ factus est secundũ hominẽ dignitate.
¶ Ad aliud nondũ inerat spũs vite ⁊ potestas re-
spirandi quia nascendo tũc acquirit homo primo
cõmunẽ aerẽ. Probatio tamen non videt necessa
ria qȝ dicimus hoiem conceptum a matre sua qui

tamen tempore conceptiõis nondum erat homo
nec vnum cum matre ratione cuius dicitur conce
ptus sed sicut dr mater concipere quando suscipit
semen maris quo formatur fetus de mẽstruo suo
⁊ ꝙ non toto momento formatur ⁊ cõsequens ani
metur est defectus virtutis seminis sic dicitur vir
go concepisse quando suscepit virtututem spirit⁹
sancti formatiuam ⁊ quia nescit tarda molimina
spiritussancti gratia ideo mox verbum in vtero fa
ctum est caro ⁊ sic deus ⁊ homo conceptus est de
virgine ⁊ spiritusancto et dum concipiebatur cõ-
ceptus fuit simul ⁊ deus ⁊ homo cum tamen cete
ri homines non sint homines quando primo con-
cipiuntur. Videretur tamen alicui ꝙ articulus q̃
dicit filium dei esse conceptum de virgine non co-
git ipsum fuisse hominem in instanti conceptiõis
dum tamen fuerit homo ex carne tunc concepta ⁊
anima postea creata ⁊ infusa sicut etiam quilibet
filius dicitur conceptus de patre ⁊ matre cum ta-
men nullus tempore cõceptionis sit homo sed so-
lum propter hoc ꝙ de carne ex illis ꝯcepta sit post
ea homo. ¶ Secunda conclusio de reali ordine na 2. cõclusio.
ture concedenda sunt omnia preter id quod dicũt
ꝙ ibi non fuit ordo ex parte assumptarũ partium
adinuicem. ¶ Contra quod videtur ꝙ corpus sit Cõtra durã. ꝓbat ꝙ ex pte assũptarũ partiũ fuit ordo realis.
assumptum mediãte anima quia sicut corpus nõ
habet esse nisi propter animam ⁊ mediãte anima
sic nec beatificabile nec vnibile nisi propter ani-
mam ⁊ mediante anima nec per consequens assũ-
ptibile nisi mediãte anima. ¶ Preterea illud qd̃
per se nullo modo potest assumi ⁊ de potentia ab-
soluta quando assumitur distincte non assumitur
nisi mediante illo quod per se assũi potest ⁊ ꝙ dat
sibi rationem assumptibilitatis sicut figura q̃ per
se non potest afficere substantiam: sed quando af-
ficit eam hoc est mediante ꝗtitate q̃ per se affice-
re potest ⁊ dat figure rationem afficiendi sed ma-
teria prima per se non est assumptibilis forma
autem per se est assũptibilis immo dat materie ꝙ
sit assumptibilis ergo quando assumitur forma
cum materia forma est ipsi materie medium assu
mendi. ¶ Preterea ſm istos prius est aliqd actu
ens in se ꝗ vnitum alteri prius autem est mediũ
respectu posterioris. ergo esse actu est mediũ ma-
terie assumende ⁊ per consequens illud quo est a-
ctu et forma est medium quo assumitur materia.
¶ Ad rationem eorum dicẽndum ꝙ maior est fal Ad rõnem durã.
sa quia accidens vnitur materie et forme non vt
duo sunt sed vt vnum cum etiam substantia sub-
sit accidentibus et tamen accidens inest mate-
rie mediante forma. ¶ Et ad probationem dicen-
dum ꝙ hic est distinctio mediĩ ab extremis realis
quia anima differt a materia et deitate. ¶ Vel di
cendum ꝙ maior est vera quando aliquid vni-
tur duobus vt sunt vnum tantum et nullomodo
vt sunt plura sed tunc minor est falsa quia perso-
na diuina est vnita carni et anime vt sunt vnum
in natura et cum hoc vt sunt duo. ¶ Alias non re-
mansisset vnio ipsorum ad personã in triduo quã-
do illa duo non erant aliquid vnum. ¶ Preterea
vbi est multitudo ⁊ non est ordo ibi est confusio sȝ
materia ⁊ forma naturaliter sunt plures quorum
quelibet est vna respectu ergo cuiuscumꝙ erit cõ
fusio nisi inter ea sit aliquis ordo. ¶ Si autem
relatio et essentia differunt realiter in diuinis sic

ꝙ vnũ non sit aliud tũc ⁊ ex parte assumẽtis opo⸗
teret esse ordinem nature vt essentia diceretur vni
ta mediante proprietate vel ecõtra propter idem

tertia ꝯclo

¶ Tertia conclusio vera est simplr prout ponitur
quia ordo rationis est ibi sicut dicunt sed tãtũ pri
ma pars videt̃ dubia quia qñ dicũt ꝙ tamen ẽ pri
us rõne assũptũ ꝙ partes aut intelligũt de parti
bus simul iũctis aut de qualibꝫ pte ꝑ se. Si primo
modo cum ſm eos sit idem cõceptus totius ⁊ ptiũ
put sũt simul iũcte nõ vr̃ vnũ altero digni⁹ aĩa ſm
rõnẽ qꝛ diffinitio ⁊ diffinitũ differũt rõe ſi tñ vnuꝫ
ꝺꝛ altero digni⁹ ẽe nec rõe nec vnũ magis recipit
fructũ assũptiõis altero aĩa rõe ſi aũt intelligant
ꝺ q̃lꝫ pte ſꝫ se sũpta tũc ita debuerũt ponere ordinẽ
realẽ nature sicut rõnis qꝛ totũ ẽ digni⁹ q̃libꝫ sua
pte ⁊ magis ꝑcipit fructũ assũptiõis ſꝫ reꝫ nõ so⸗
lum ſm rõnẽ. vñ ſi ꝓpter maiorẽ dignitatẽ ⁊ fru⸗
ctum ſm rõnẽ est ordo rõis inter totũ ⁊ ptes ergo
⁊ ꝓpter maiorẽ dignitatẽ ⁊ fructũ ſm rẽ erit etiã
ordo realis in assũptiõe toti⁹ et partium cui⁹ con
trariũ dixerũt simpliciter ⁊ indistincte in scꝺa con
clusione. ¶ Per idem patet de parte secũda ⁊ ter⸗
tia quia sicut aĩa est dignior corpe ⁊ ꝑfectius per
cipit fructum assũptionis ſm ratione itaꝫ ſm rẽ.
Et similiter mens respectu sensualitatis. Unde ſi
propter hanc preeminentiã rationis est inter istoꝝ
assumptionẽ ordo rationis. ergo ꝓpter eãdẽ dif
ferentiam ⁊ ꝑeminentiã realem erit etiã ordo na
ture realis licet non temporis cuius contrarium
dixerunt in scꝺa conclusione. ¶ Quantũ ad tertiũ

Terti⁹ ar⸗ticulus. Durand⁹ q.3. hui⁹ d.

de mediatione gratie. dicunt aliqui ꝙ gratia di⸗
citur vnomõ de gratuita dei volũtate quia de⁹ ali
quid gratis facit non ex necessitate nec ex meritꝭ.
Alio modo de habitu perficiente animam. ¶ Si⸗
militer mediũ vniõis duplex est. quoddã vnionis
solum ⁊ non vnitũ ⁊ istõ vocatur mediũ efficiẽs si
cut reconsilians discordãtes dicitur esse medium
vel mediator inter eos. ¶ Aliud ẽ medium vniẽs
⁊ vnitũ ⁊ istud vocatur medium formale sicut co⸗
lor vnitur corpori mediante superficie. ¶ Hijs sup⸗
positis dicendũ est ꝙ ſi gratia accipiatur. primo
modo scꝫ pro gratuita dei volũtate sic assumptio
facta est mediante gratia qꝛ gratuita dei volũta⸗
te non ex meritis precedentibus factum est ꝙ na⸗
tura humana vniretur verbo ⁊ sic loquitur Aug.
xv. de trinitate dicens. ꝙ in rebus per tẽpus exor⸗
tis summa gratia est ꝙ deus in vnitate persone
homini nullis meritis precedentibus copulatur
sed ista gratia est mediũ vniens tantum. i. vnionẽ
faciens. ¶ Si autem gratia accipiatur pro habi⸗
tu perficiente animam sic assumptio non est facta
mediãte gratia ita ꝙ gratia fuerit mediũ forma
le quia de se patet: ꝙ non fuit medium effectiuum
sed solum virtus diuina ⁊ ꝙ ita sit probatur. sic ſi
gratia in assumptione nature humane fuisset me
dium aut fuisset mediũ necessitatis aut congrui⸗
tatis non medium necessitatis qꝛ sicut patuit pri
us creatura irrationalis potuit assumi q̃ tamen
non est capax gratie: ergo gratia non est medium
necessitatis ad assumptionem nec medium ꝯgrui
tatis. ¶ Primo qꝛ natura assumpta personatur ĩ
ṽbo sicut ꝑsonata fuisset in ꝓprio supposito vna
enĩ personatio supplet vicem alteri⁹ ſi sic fuisset
derelicta personata fuisset in ꝓprio supposito nõ
mediante gratia. ergo sine ea personatur in ṽbo

¶ Secundo quia illud quod sequitur vnionẽ non
est medium in vnione sed gratia habitualis secu⸗
ta fuit in xp̃o ordine nature licet non tẽpore vnio
nem naturalẽ in persona verbi ergo gratia habi
tualis non fuit mediũ vnionis. Probatio mino⸗
ris quia sicut se habet eẽ ad operare sic gratia vnio
nis ad habitualẽ grãꝫ. Cuius ratio est quia vnio
facta est vt natura humana habeat suum esse non
supposito diuino gratiã aũt datur. propter bene
operari sed esse precedit opari. ergo vnionis grã
vel vnio ipsa precedit gratiã habitualẽ et hoc in⸗
nuitur. Jo. i. ca. vbi dicit̃ vidimus gliãꝫ eius glo
riam quasi vnigeniti a patre plenũ gratia ⁊ ṽita
tis per quod datur itelligi ꝙ ex hoc ip̃o ꝙ ille ho⸗
mo est vnigenitus a patre qꝺ habet ꝑ ꝙ vnionem
plenitudinem gratie et veritatis: ita ꝙ gratia est
quidam effectus ꝯñs ad huiusmõi vnionẽ. Inqui

Inquirit doct. de dictis durã. vbi supra.

rendo autem de hijs videtur prima conclusio fal
sa in parte verũ est enĩ ꝙ vnio est facta mediante
dei gratuita volũtate effectiue sed ꝙ ista sit vniẽs
non vnitũ sicut ꝑsone patris ⁊ spũsſcti non est ve⸗
rum quia gratuita trinitatis volũtas est idem ꝙ
essentia dei. vnde sicut essentia dei est vniẽs vnitũ
quia scientia dei est vnita ⁊ incarnata sic ⁊ volun⸗
tas dei ⁊ naturalis ⁊ gratuita. Secũda conclusio
ꝙ grã habitualis nõ fuerit mediũ effectiuũ. Ter⸗
tia nec mediũ formale necessitatis manifesta est.
Quarta vero ꝙ non fuerit mediũ ꝯgruitatis ve⸗
ra est sed dubia quia sicut perfectio nature spãlis
supponit naturã cõem vnde embrio pri⁹ viuit vi⸗
ta plante q̃ cõissima est ⁊ per cõsequens pria. De⸗
inde vita animalis q̃ cõior est post primã. Ad vlti
mum vita hoĩs q̃ est specialis sic in perfectiõibus
gratie videtur ꝙ specialis supponat cõeꝫ vel sup
positione necessitatis quãdo habent cõnexionem
necessitatis sicut caritas que est ꝓpria bonis sup
ponit de necessitate fidem ⁊ spẽm que sũt cõca bo
nis ⁊ malis quia eorum cõnexio est necessaria vel
suppositione cõgruitatis quando cõnexio est tan
tum congruitatis constat autẽ ꝙ cõnexio gratie
vnionis ⁊ habitualis in christo ⁊ ſi non sit necessi⸗
tatis est tamen congruitatis quia cõgruũ fuit vt
natura vnita deo esset formaliter grata deo. ergo
cum gratia vnionis sit specialis illi nature gra⸗
tia vero habitualis cõmunis omnibus sanctis vi
detur congruum ꝙ prius fuerit illa natura grati
ficata formaliter q̃ deo vnita ꝑsonaliter. ¶ Si di
catur ꝙ fuit cõgruum naturam assumptam gra⸗
tificare formaliter cõsequenter non antecedenter
quia incõgruum esset ꝙ natura assumpta nec an
te nec post esset grata sed prius natura debuit as⸗
sumi q̃ gratia infundi non videtur quia prius ſꝫ
rõnem diligit deus illam naturã amore cõmuni
q̃ amore speciali sed ex amore communi inest illi
gratia habitualis ex amore autem speciali inest
illi gratia vnionis ergo ista est prius ratione q̃ il
la. Et ſi quis vellet hanc opinionem tenere sic eẽt
intelligenda quia sicut prius ordine reali nature
non tp̃is anima xp̃i habuit potentias concreatas
vt esset perfecta naturaliter in se q̃ vniretur ver⸗
bo sic prius habuit ꝑfectiões grẽ q̃ vniret̃ ⁊ tunc
gratia habitualis eẽt prior rõe q̃ grã vniõis nõ re
qꝛ sũt idẽ. Scḋm hoc posset rñdere ad p̃mũ ꝙ non

Ad rões durandi.

est sile de priuatione in ꝓprio supposito q̃ ẽ ꝑ na⸗
turã ⁊ de ꝑsonatiõe in supposito diuĩo q̃ ẽ ꝑ grãꝫ.

vñ p:ia põt esse sine grã ꝛ cõe ꝛc. de potentia ordi
nata Scđa aũt ƀʒ oẽs nõ potuit eẽ sine grã saltem
ꝯñte ƀm oẽs de potẽtia ordiata imo etiã ꝑcedẽte
Ad scđm. vt videt̃ p illđ ꝑs. Btũs ꝙ elegisti ꝛ assũpsisti. vbi
videt̃ tuutare ꝙ qũ assũebat̃ ꝑ ceterꝭ tã erat btũs
¶ Ad ƀm diceret̃ ꝙ maior ẽ ꝟa mior ẽ fĩa. Ad pro
bationẽ dõʒ ꝙ grã vniõis nõ se hʒ ad grãm hitua
lẽ sicut eẽ ad opari sed sicut ꝑncipiũ eẽndi grũ cõe
ꝛ ꝑncipiũ eẽndi gratum grã spãle cõe aũt ẽ prius
spãli ꝛ hoc itelligẽdo de grã q̃ ẽ in eẽntia aie q̃ nõ
est imediatũ ꝑncipiũ opandi. Si aũt accipiat̃ grã
ꝓ caritate q̃ est imediatũ ꝑncipiũ opandi tũc grã
vniõis ꝛ grã habitualis sc hab ẽt sicut eẽ et opari
ꝙtũ ad hoc ꝙ sicut caritas est ꝑncipiũ opandi sic
grã vniõis ẽ ꝑncipiũ eẽndi nõ simplr̃ sed ꝑncipiũ
eẽndi in alieno supposito lʒ aũt eẽ simplr̃ ꝛ esse in
alieno supposito ꝑcedit in natura assũpta ei⁹ opa
ri ꝛ ꝑncipiũ essendi qđ ẽ:eã ꝑncipiũ opandi qđ est
potẽtia tñ nec esse i alieno supposito nec grã vnio
nis que ẽ ꝑncipiũ formale ꝑcedat ꝑncipiũ opãdi.
nec naturale nec supnaturale imino ꝑus hũit aĩa
eẽntiã ꝑfectã grã ꝛ potẽtias ꝑfectas ꝟtutibus ꝙ
Ad tertiuʒ vniretur supposito diuino ordine rõnis nõ tpis.
¶ Ad tertiũ dõm ꝙ grã est effectus vniõis ꝛ vnio
est causa ei⁹ in gñe finis. nõ efficiẽtꝭ. qꝛ ꝑpter hoc
data est grã nõ ad mẽsurã. illi nature vt eẽt digna
hr̃e nomẽ qđ est sup oẽ nomẽ ¶ Finis aũt lʒ sit pri
or intẽtiõe. est tñ posterior executiõe ꝛ gñatione.
vñ in fieri ꝛ in via gñatiõis sicut dispõẽs nature
ꝑcedũt formam in materia quib⁹ reddit̃ apta for
Ad rõnes me. sic dispõẽs grẽ ꝑcesserũt in natura vt esset di
ante oppm̃ gna vniri cõtraria:tñ opinio cõior ẽ ꝛ forte veri
or. ¶ Argumẽta ꝑncipalia ꝓcedũt suis viis. vnde
ad ꝑmũ ꝑncipale qđ bñ ꝯcludit totũ eẽ magis eẽ
assũptibile ꝙ alterã ei⁹ ꝑtẽ. ꝛ pri⁹ ordie rõis nõ ãt
ꝯcludit de ꝑtib⁹ sic. Sʒ i argumẽto ĩplicat̃ duplex
dubiũ primũ qꝛ si hõ eẽt magꝭ imago dei ꝙ aĩa pro
pter corp⁹. ꝗ ꝛ magis ꝙ angelus nõ solũ extẽsiue
ꝓpter duplicẽ stolã. sed etiã intensiue. qꝛ qñ hõ hʒ
equalẽ btitudinẽ cũ angelo. ꝛ cũ illa hʒ btitudinẽ
corporis quã nõ habet angel⁹. tũc sicut hõ ẽ bea-
tior simplr̃ post resurrectiõeʒ ꝙ añ. sic erit beatior
simplr̃ angelo. qꝛ minimũ bonũ additũ felicitati
create facit ipam meliorẽ. Nec põt sic dici de na-
turali cognitiõe. qꝛ vnica cognitio angeli natura
lis qua intelligit deũ ẽ ꝑfectior duplici cognitiõe
hũana intellectiua ꝛ sensitiua. sed nõ sic de cogni-
tione angeli btĩfica que in nullo excedit hũanã.
¶ Scđʒ dubiũ ẽ qꝛ si hõ nõ est ad ymaginẽ dei nisi
ꝓpter aiaʒ ergo tot⁹ hõ nõ est magis ad imaginẽ
ꝙ aĩa sola. qꝛ vbi duo ꝓpter vnũ vtrobiqꝫ tm̃ vnũ
Ad scđm sicut si hõ nõ est crispus nisi ƀʒ caput tot⁹ hõ nõ ẽ
crispior ꝙ solũ caput. ¶ Ad ƀm dõm sĩr ꝙ bñ cõ-
cludit totũ prius assumi ꝙ alterã ei⁹ partẽ nõ ãt
ꝙ ambas simul iũctas. qꝛ nec ꝑfectio ꝑus re ꝯuelt
Ad tertiũ. toti ꝙ ꝑtib⁹ sic iũctis que nõ drñt re a toto. ¶ Ad
tertiũ qđ ꝯcludit corp⁹ nõ eẽ assũptũ mediãte aĩa
dõʒ ꝙ nõ qđlʒ assũptũ ꝑdicat̃ đ assumẽte ƀʒ illđ qđ
est assũptũ primo simlr̃. hoc autẽ est totũ ꝛ nõ aliq̃
ei⁹ pars qꝛ lʒ aĩa sit assũpta ꝑus natura ꝙ corp⁹.
nõ tñ simplr̃ loq̃ndo aĩa ẽ ꝑus assũpta sʒ hũanitas
vel assũptũ ꝑdicat̃ de assumẽte dõm ꝙ illđ solũ. ꝙ
sibi derelictũ esset sumptum ꝙ diu aĩa eẽt ꝯiũcta
corꝑi neutrũ erat de⁹. qꝛ nec si sibi relicta fuissent
supposita sʒ in sepatiõe aĩe a corꝑe potuit dici aĩa
est deus ꝛ corp⁹ ẽ de⁹. qꝛ tũc vtrũqꝫ sibi derelictuʒ
fuisset suppositũ ad min⁹ corp⁹ qđ hũisset spẽʒ cõ-
pletã lʒ aiaʒ nõ. ¶ Ad quartũ dõʒ ꝙ si q̃lʒ pars eq̃ Ad quartũ
prio assumeret̃ ꝛ ꝑ se sicut due hũanitates distícte
tũc essent tot assũptiões quot assũpta. que licʒ se
nõ faciũt vnũ ꝑ se. sic aũt nõ est hic si aũt totũ assu
mit̃ ꝑ se ꝛ prior pars indignior mediãte digniore
nõ est nisi vna assumptio ꝛ tũc in ipa assũptiõe nõ
põt esse ordo ƀm rẽ vbi nõ est multitudo ƀm rẽ in-
trinsece sed extrinsice ex parte assũptoꝝ põt eẽ or-
do ƀm rem sicut ꝛ multitudo ƀm rẽ sicut etiã vna
fuit assũptio substãtie cũ accidẽtib⁹. tñ accidẽtia
ꝑticipãt istã assũptionẽ mediãte substantia ꝛ ẽ or
do realis. nõ in assũptiõe intrinsece sed in partici
patiõe ipsius vel magis in participantib⁹ eq̃ ƀm
ꝙ hmõi sicut vna est informatio nõ plures substã-
tie ꝛ ꝙtitatis a colore. ꝛ tñ ipm colorẽ substantia
ꝑticipat mediãte ꝙtitate ꝛ sic in esse coloratũ qđ
est vnũ formalr̃ est ordo realis extrinsece ƀm colo
rata. tñ istud argumẽtũ ꝛ ꝑcedens ꝯcedẽda sũt ƀʒ
ꝙ probãt ꝑtes nõ eẽ pri⁹ assũptas toto. ¶ Ad q̃n- Ad quintũ
tum ꝙ totũ fuit assũptũ mediantib⁹ ꝑtib⁹ loq̃ndo
de ordie tpis sʒ loq̃ndo ƀm ordinẽ nature ꝑtes di-
uise fuert̃ assũpte mediãte toto nõ aũt cõiũcte sʒ sic Durãdus
q̃ sũt idẽ re. ¶ Ad scđam deductionẽ q̃ videt̃ ꝓba- vbi supra
re cõtrariũ dicũt aliq̃ sic: ꝙ dañ. intẽdit ꝙ nãm ꝙ
prio ꝟbũ assũpsit nõ dimisit totalr̃ q̃n vnita fuerit
vel ei vel ꝑtib⁹ ei⁹ nec ꝓpter hoc intẽdit ꝙ ꝑtes ꝑ-
mo fuerũt vnite ꝙ totũ nisi q̃s velit dicere ꝙ imo
ꝓ tãto. qꝛ illud qđ ẽ vltimũ in resolutiõe ẽ ꝑmũ in
ꝯpõe sʒ istđ locũ solũ hʒ in ꝯũs que vniũtur ad in
uicẽ ꝑ nãʒ ꝛ nõ solũ ƀʒ bñplacitũ vnientꝭ sicut fctã
est vnio nãe hũane. ꝛ ꝑtiũ ei⁹ cũ ꝑsõa ꝟbi tũc ei sic
vnio ꝛ soluit̃ cũ q̃cũqꝫ ꝓut placet vniẽti ꝛ ꝯgruit
fini vniõis ꝛ qꝛ ꝑsõa ꝟbi volũtarie assũpsit hũanã
nãʒ vt nos ꝑ mortẽ redimeret ꝛ repararet ꝑ resur
rectionẽ iõ prius soluta ẽ vnio cũ toto ꝑ mortem
manẽte cũ ꝑtib⁹ ꝓpt futurã resurrectionẽ. ¶ Ad
aliđ dõm ꝙ sublato medio vniõis si sit reale ꝛ me
diũ necessitatis nõ solũ quo ad fieri. sʒ etiã quoad
esse soluit̃ vnio totũ aũt nõ ponit̃ mediũ respectu
vnionis partiũ ƀʒ rẽ. nec mediũ necessariũ in fieri
ꝛ in esse: sed solũ ponit̃ mediũ ƀm rõnẽ ꝓpter con
gruitates ꝑus allegatas ꝛ iõ nõ oʒ ꝙ soluta vnio
ne cũ toto soluta fuerit vnio cũ partib⁹. ¶ Scđm
aũt aliã opinionẽ dõʒ ꝙ totũ respectu cuiuslʒ ꝑtꝭ
ꝑ se sũpte fuit q̃dẽ mediũ ƀʒ rẽ sʒ nõ mediũ necessi
tatis ꝛ ꝯgruitatꝭ ꝛ volũtatꝭ quo sublato stat vnio
¶ Ad aliđ de carne dõʒ ẽ ꝙ aĩa fuit mediũ necessi-
tatꝭ nõ vt aĩa sʒ vt forã. qꝛ materia informis nõ ẽ
assũptibilis vñ aĩa sepata si nõ successisset alia for
ma materia nõ remãsisset vnita qꝛ nec ens. ¶ Ad Durandus
argumẽta alteri⁹ ꝑtis ad ꝑmũ dicũt sic q̃dã. ꝙ ex
aucto. dañ. nõ pl⁹ habet̃ nisi ꝙ ꝟbũ pri⁹ ꝑ se assũ
psit ꝛ directe nãm integrã. ꝑtes aũt nõ assũpsit ƀʒ
se sʒ inq̃tũ sũt de integritate nãe ꝛ i hoc nõ ẽ aliq̃s
ordo ƀʒ rẽ. Ad aliđ cũ đr ꝙ ꝑorib⁹ ꝑus fctã est vnio
dõm ꝙ nõ ẽ veꝝ imo poti⁹ dicẽdũ ẽ ecõuerso qꝛ qñ
due actiões sic se hñt ꝙ vna sequit̃ alterã vbi finit̃
pria ibi icipit. scđa: sʒ forãtio nãe hũane i suis ꝑti
bus ꝑcessit ordie nature vnionẽ cũ ꝟbo. ꝛ iõ illđ ẽ
ꝑmo ꝛ ꝑ se vnitũ ꝟbo ad qđ terminata ẽ pria actio ꝛ
illđ ẽ nã integra. ¶ Ad auctoritatẽ aug. dicẽdũ ꝙ
Aug. intendit ponere ordinẽ inter partes assũptas
ordinẽ q̃dẽ nõ rei sʒ rõnis q̃ attẽdit̃ ƀm dignitatẽ

nature assūptibilis ⁊ fructū assūptiõis. ¶ Qd aūt
videt̃ innuere l fine cuiusl3 auctoritat. ꝙ totū sit as
sūptū mediantib⁹ ptib⁹ nō sic est accipiẽdū ꝙ ptes
aliquomō sint p̃assūpte toti: s3 itẽdit ꝙ nā imediate ex
oib⁹ partib⁹ assūpta ẽ ⁊ nō altera pars ꝑ aliã. Et hee
solutiões bone sūt nisi ꝙ in assūptiõe ptiū ↄsidera
tarū ẽin se ẽ ordo realis ⁊ nō solū rõnis vt dictū ẽ.

Tertia dis. Questio. i. Circa tertiā distictionẽ q̃runt̃ tria. Pri
mo de tpe sctificatiõis btẽ ꝟginis. Se
cūdo de effectu sctificatiõis. Tertio vtꝝ
ad ↄceptionẽ filij fuerit coopata aliqd
actiue. ¶ Primo ergo querit̃ vtrū btã ꝟgo fuerit
sctificata ante natiuitatẽ ex vtero. videt̃ ꝙ nō. qꝛ
nō prius qd spūale sed qd aīale est. i. ad cor. xv. s3
natiuitas ex vtero est aīalis. illa aūt que ẽ ꝑ grãz
sctificantẽ est spūalis. ergo natiuitas ex vtero sp
precedit natiuitatẽ q̃ est ꝑ grãz sctificãtẽ. Itẽ Hie
ro. dt nō mihi credas ꝙ si aliqd dixero qd ex veteri
vl̃ nouo testamẽto hri non possit. sed de sctificatio
ne btẽ ꝟginis ante natiuitatẽ in veteri vel nouo
testamẽto nichil habet̃. ergo illa nō est ponenda.
¶ In ↄtrariū Bernar. in epl̃a ad lugdunẽses. Nec
ꝟo nascens festis laudib⁹ honoraretur. si nō sctã
nasceret̃. ergo sctã fuit nata. aliter de eius natiui
tate nō festiuaret eccl̃ia. ¶ Sed vtrū fuit cõcepta
in originali. videt̃ ꝙ sic. primo aucto. dam. li. iij. c. i.
Spūs. s. superuenit purgans ipam ergo aliqd hūit
quod purgandū fuit: sed nō est nisi pctm̃ nō actua
le ergo originale. Itẽ Aug. li. i. de baptismo puu
lorū. Solus xp̃s sine pctõ fuit natus. ergo idẽ qd
prius. ¶ Itẽ rõe arguit̃ sic. Pctm̃ fuit obstaculū
ab ingressu celestis patrie que nobis apta ẽ ꝑ xp̃i
passionẽ si g̃ beata ꝟgo fuisset sine ol pctõ: ⁊ mor
tua fuisset añ passionẽ intrasset celū. ⁊ sic nō indi
guisset redẽptiõe filij sui. nec oib⁹ ꝑ filiū apta fuis
set ianua paradisi quorū vtrūqꝫ falsū ẽ. ⁊ absurdum

Rñsio videt̃. ¶ Oppm̃ ad Ro. i. Si radix sctã ⁊ rami sctĩ
sed parẽtes fuerūt sctĩ. g̃ ipsa. Rñdeo videnda sūt
duo. in gñali. Primū ẽ vtrū btã ꝟgo sctificatiõe
indiguit: scdz ẽ supponẽdo ꝙ sic q̃ tpe sctificata fu
it. ¶ De primo sciẽdū ꝙ aliqs pōt indigere sctifica

Prim⁹ ar. tiõe ꝑ grãm dei dupl̃r. Vnomō vt habeat̃ grã ad
eleuãdū ⁊ pficiẽdū naturã solū. ⁊ nō ad tollẽdum
culpã aliquã. Aliomō vt habeat̃ grã ad tollendū
culpã ⁊ eleuãdū naturã. Primomodo indiguerunt
sctificatiõe angeli boni q nūq̃ peccauerūt ⁊ hō in
statu inocẽtie vt dictū fuit in. ij. li. hoc etiã mō indi
guisset sctificatiõe btã ꝟgo dato ꝙ nō fuit ↄcepta
in originali. qꝛ glĩa nō habet̃ nisi mediate grã. s3
illd ad Ro. vi. Grã dei vita eterna ꝛc. ad hñdã gliãz
seu vitã eternã necessariū ẽ naturã pfici ꝑ grãz. da
to etiã ꝙ pri⁹ nō fuisset infecta ꝑ aliquã culpam.
¶ Scdomō nō idigẽt sctificari nisi illi q culpã ali
quã ↄmiserūt vel ↄtraxerūt ⁊ s̃m hoc ad sciẽdū an
btã ꝟgo tali sctificatiõe indiguit inq̃rendū est an
originale pctm̃ cõtraxerit. Et ad hoc ẽ duplex di
cendi mod⁹ prim⁹ est ꝙ btã ꝟgo nō fuit ↄcepta in
originali. sed simul tpe fuit aīata ⁊ grã etiã data.

Prim⁹ modus dicẽdi ꝙ btissima ꝟgo nō fuit in originali cõcepta. ⁊ hui⁹ dicti primo ostendit̃ possibilitas. Scdo ↄgrui
tas ⁊ tertio ꝓbatur ꝙ ita fuit fctm̃. Possibilitas
ꝓbat̃ hoc mō qꝛ q̃uis pctm̃ originale formalr̃ sit tm̃
in aīa: in carne tñ ẽ quedã q̃litas vl̃ infectio mor
bida rõe cui⁹ ex ↄiūctiõe aīe ad carnẽ hñdã talez
morbidã q̃litatẽ ↄtrahit̃ pctm̃ originale. cū igit̃
ipa q̃litas morbida sit aliud ab ipsa carne potuit

ꝟtute diuina cõseruari talis massa carnis ne infi
ceret̃ ⁊ si eẽt infecta potuit mūdari añ infusionez
aīe ⁊ sic q̃tū ẽ ex pte gñant; si fuerit caro imūda ⁊
morbida tñ in se ꝟtute diuina mediante fctã ẽ im
maculata ⁊ mūda ⁊ sic ex vniõe aīe ad ipam nō cõ
traheret̃ in aīa pctm̃ origlale ⁊ sic p3 possibilitas
¶ Ad hoc adducit̃ duplex exẽplū. Primo illd Aug.
in epl̃a ad elidiū vbi dt ꝙ aīa xp̃i si fuisset ex tradu
ce nō fuisset necesse hr̃e originale qꝛ in eodẽ instã
ti fuisset sctificata quo traducta ⁊ si infecta potuit
tñ in eodẽ instãti mūdari. Aliud exẽplū ẽ Ansel. de
ꝟgi. c. vij. cū peccãs ab eo ad quẽ nō ptinet ꝑcuti
tur qm̃ ⁊ ille d3 ꝑcuti et ab alio nō d3 eẽ ꝑcussio tūc
ꝑcussio ⁊ recta ⁊ nō recta negari nō pt. Ex hoc ha
bet̃ ꝙ eadẽ res ꝓpter diuersaz relationẽ pōt dici
recta ⁊ nō recta ⁊ bona ⁊ mala. ⁊ exẽplificat ibi d
passiõe xp̃i que fuit bona et actio iudeorū mala ⁊
silr̃ in ꝓposita massa illa ex pte parentū btẽ ꝟgis
possibilis fuit hr̃e infactionẽ sine nō rectitudinẽ ⁊
ex pte sui inq̃tū ex ea debuit corp⁹ btẽ ꝟgis forma
ri possibile fuit ꝙ hẽat mūdiciã ⁊ rectitudinẽ ⁊ tñ
istd dando btẽ ꝟgini nō ẽ ↄ̃ ꝓrogatiuã conceptio
nis filij dei. qꝛ fili⁹ suus ↄcept⁹ ẽ mūd⁹ ⁊ de mūda
sed btã ꝟgo ↄcepta est mūda s3 de immūdia s3 ce
teri oẽs cõcepti sūt imūdi ⁊ de imūdia. ¶ Cõgrui
tas ꝟo p3 sic. fili⁹ tenet̃ honorare matrẽ ⁊ q̃tū de
cet ⁊ etiã pōt. s3 nō satis honorasset eã si in ea non
ꝯuenisset oẽz culpã ergo ꝛc. Et ↄfirmat̃ ꝑ Ansel.
de ↄceptu ꝟginali. c. xviij. decuit vt illi⁹ ↄceptio
ex purissima m̃re fieret q̃ ea puritate niteret q̃ sub
deo maior neq̃t intelligi s3 certū est esse aliqs crea
turas vt angelos bonos in qb⁹ nullū vnq̃ fuit pec
catū ergo multomagis hoc in btã ꝟgine ẽ ponen
dum. ¶ Itẽ sicut xp̃us fuit pfectissim⁹ mediator.
ita fuit ipa gratissima mediatrix. s3 hoc nō fuisset
si culpã aliquã incurrisset qꝛ ↄueniẽti⁹ pōt aliqs
placari ꝑ illuz q nūq̃ eū offendit q̃ q post offensã
recõsiliationẽ obtinuit. g̃ ꝛc. Multe alie ↄgruita
tes adducūtur. ¶ Qd aūt ita factū sit ꝓbat̃. i. per
aucto. Aug. li. de natura ⁊ grã vbi dicit ꝙ cum de
pctis agit̃ nullã volūt de btã ꝟgine fieri q̃stionẽ ⁊
mgr̃ adducit in lr̃a. ¶ Scdo. ꝑ Ansel. ⁊. iij. ꝑ Ry
car. de sctõ victo. in quodã s̃mõe de ↄceptiõe. Ar
guit̃ ꝑ rõnẽ qꝛ eccl̃ia de nullo festū facit nisi d sctõ
s3 multe ecclesie faciūt festū de ↄceptiõe btẽ ꝟgis
ergo ipa fuit ↄcepta sctã. ¶ Nec obstat sicut aliq
bus videtur ⁊ supra inductū est ꝙ tūc nō indiguis
set redimi ꝑ xp̃z si nullū incurrisset pctm̃. quia im
pedire ne aliqs obliget̃ vt dicūt nō ẽ redimere ho
minẽ verū est de illo q nunq̃ fuit obligat⁹ nec i se
nec i sua radice. S3 de illo q fuit obligat⁹ i sua ra
dice impedire ne obliget̃ in se est vere redimere vt
si a'iqs impetraret ꝙ ꝓles nasceret̃ ex parentib⁹
s̃uis nō incurreret s̃uitutẽ vere: diceret̃ redimisse
ꝓlẽ a s̃uitute. cū igitur btã ꝟgo esset s̃uituti pec
cati origlalis obnoxia in sua radice. s. i parẽtib⁹ s3
fuit impedita ꝟtute diuia ne in se s̃uitutem hanc
incurrat vt esset ↄuenientior m̃r saluatoris bene
pōt dici ꝙ indiguit bñficio redẽptiõis. ⁊ tãtoma
gis ⁊ familiarius fuit redẽpta q̃ta redẽptio fuit
in ipa celeri⁹ inchoata. ¶ Ali⁹ mod⁹ dicẽdi ꝙ btã Scdus modus.
ꝟgo potuit qdẽ ab originali pctõ ꝓseruari ꝟtute
diuina sed nō decuit nec ꝓseruata fuit. Qd potue Durã. de ꝓ senti. q. i.
rat ꝓsuari p3 qꝛ vt visū fuit li. ij. pctm̃ origlale ẽ
solū reat⁹ aut carẽtia originalis iusticie cū debito

habēdi eā quo ad oēs q̄ ſm legē nature deſcendūt ab adā. Sed conſtat q̄ deus gratis poſſet nūc excipere ab iſta obligatiōe reatus ſeu debiti q̄cūq̄ cōcipiendū vt nullomodo imputaret ei ad culpā. ¶ Quēadmodū eñ a p̄ncipio deꝰ feciſſet ſi voluiſſet q̄ adā peccante illi ḡnati fuiſſent ab eo nullum pctm̄ cōtraxiſſent ſicut pctā proximorū parentum nō trāſeūt in filios ita a ḡnalitate illa qua nati ab adam cōtrahūt originale potuiſſet ꝛ adhuc poſſet de potentia abſoluta excipere quē vellet ꝛ p̄ hunc modū potuit beata virgo pctm̄ originale nō contrahere. ¶ Modus aūt quē alij ponūt nō ē ꝯueniens dicunt eñ q̄ originale cōtrahit ex vnione ad carnē ꝓpter infectm̄ ſeu qualitatē morbidā in carne exiſtentē ꝛ quia illa potuit diuia v̄tute purgari priuſq̄ aia ei vniretur. ideo dicūt q̄ potuit fieri in beata v̄gine vt aīa eiꝰ p̄ vnionē ad carnē nō cōtraheret originale.

Contra primū modū. ¶ Iſtud autē nō eſt verū q2 ſicut oſtenſum eſt lib. ij. di. xxxi. per primū pctm̄ nichil penitus ē factū circa naturā humanam niſi q̄ ſublata fuit originalis iuſtitia ꝛ natura ſibi derelicta ꝓpter qd̄ in natura carnis nihil ē reale poſt pctm̄. niſi q̄ ſequit p̄ncipia nature ſm ſe. tale aūt nō eſt ſufficiens ratio cōtrahēdi originale: ꝛ q2 in ſcd̄o lib. plenꝰ deductū eſt. ideo ad p̄ns nichil plꝰ de hoc. ¶ Quis aūt beata virgo potuit a pctō p̄ſeruari nō tñ decuit q̄ preſeruaret. cuius rō eſt q2 ſingularis cōceptio debuit dotari ſingulari priuilegio ſed filius dei ſm hūanitatē habuit ſingularē conceptionē eo q̄ cōceptus eſt nō de viro ſed de ſpūſctō ergo debuit hr̄e ſingulare priuilegiū. nō aūt habuiſſet niſi ſola eiꝰ ꝯceptio fuiſſet abſq̄ originali pctō: ergo nō decuit. q̄ conceptio cuiuſcūq̄ alterius etiā matris dotaret priuilegio hoc. ¶ Et confirmatur q2 ſicut dicit Io. iij. Quod natum eſt ex carne caro eſt. quod natū eſt ex ſpū ſpūs. ꝛ a ſimili. quod conceptū eſt ex carne caro eſt. ꝛ quod conceptū eſt ex ſpū ſpūa eſt. cū ergo ſolus xp̄s fuerit conceptus de ſpūſancto. beata autem virgo ꝛ oēs ceteri fuerūt concepti de carne. hoc eſt ſm cōmunē viam carnis decuit vt ſola cōceptio xp̄i nichil haberet cōtrariū ſpūi. beata aūt virgo ꝛ oēs ceteri ſicut non fuerūt priuilegiati vt cōciperent de ſpūſancto ſic habuerūt culpā originalē que repugnat ſpūi. ¶ Et per hoc patet rñſio ad ratiōes aliorū q2 filius dei debuit honorare matrē nō q̄tū potuit ſed q̄tum decuit. non decuit autē q̄ conceptio ſm carnē equaretur conceptioni ſm ſpiritū.

Ad rōnes prime opinionis. ¶ Et quod dr̄ Anſel. q̄ decuit vt illꝰ hominis ꝛc. ꝓ nobis eſt. decuit eñ vt puritas matris eſſet ſub puritate xp̄i dei qui non cōtraxit originale nec cōmiſit actuale. q̄ fit per hoc q̄ mater actuale nō cōmiſit. ſed originale contraxit. q̄ ſi nō contraxiſſet iam puritas eius puritati xp̄i adequaretur.

¶ Nec valet inſtantia de angelis bonis quia i eis non potuit eſſe peccatū p̄ originē cōtractum eo q̄ vnꝰ ab alio nō originat. ſed oēs immediate creātur a deo hoc etiā conuenit matri ſm q̄ eſt mediatrix ſub xp̄o. ꝛ nō de pari vt ſit immunis ſub ip̄o a pctō ꝛ non de pari ꝛ ſic patet q̄ nō decuit q̄ beata v̄go preſeruaret ab originali peccato. ¶ Q aūt de facto non fuerit p̄ſeruata. p3 primo auctoritate ſacre ſcripture. apl̄s eñ ad Ro. v. loquēs qualiter p̄ primū hoīem intrauit pctm̄ in mūdū dicit Q in ip̄ſo oēs peccauerūt. qui aūt dicit oē. nihil excipit. ¶ Et ſi dicatur ergo nō fuit xp̄us exceptꝰ Nō ſequit q2 apl̄us loquit de hiis q̄ ſm carnē deſcendunt ab adam ꝛ ip̄ſemet apl̄us xp̄m excipit in eodem capl̄o dicens q̄ ſicut per pctm̄ vnius hoīs pctō: ea conſtituti ſunt multi ita p̄ iuſtitiam vniꝰ iuſti conſtituūtur multi. Idem patet p̄ Augu. de fide ad Petrū vbi dicit firmiſſime tene oēm hoīe3 natum ex viro ꝛ muliere conceptu3 eſſe originali pctō ꝛ idem dicit de nuptiis ꝛ cōcupiſcētia q̄ nullus pōt concipi de viro ꝛ muliere ſine pctō originali. ꝛ ſuper illud Io. Ecce agnus dei dr̄ q̄ ille ſolꝰ innocens fuit. Nec obſtat dictū eius de natura et gr̄a prius allegatū qd̄ loquitur de pctō actuali, qd̄ beata v̄go nunq̄ cōmiſit vt patet ex ſerie textus nō autē de originali quod contraxit. Item Anſel. ſcd̄o lib. Cur deus hō dicit q̄ virgo ip̄ſa in iniquitatibus ꝯcepta fuit. ſi autē poſtea aliud ſenſit nō legi niſi q̄tum ſonat auctoritas quedā prius allegata que tñ bene intellecta facit ꝓ nobis vt viſu3 fuit. ¶ Si autē Ricar. de ſancto victore hoc ſenſit non eſt ei acquieſcendū cū nō conſonat bene cum dictis ſanctoꝝ ꝛ ſacre ſcripture. ¶ Q aūt fit feſtum de conceptione eius aut nō bene fit aut non bene notatur pōt eñ fieri feſtū de eius ſctificatione ſed q2 nō eſt oino certū quādo ſanctificata fuit vt poſtea dicet. Eſt autē certū quādo fuit ꝯcepta ideo ponendo certū ꝓ incerto vocat feſtū conceptionis quod deberet vocari feſtū ſctificatiōis. ¶ Puto tñ q̄ ſi v̄go btā originale nō ꝯtxiſſet potuiſſet tñ vere dici redempta a filio dei pro eo q̄ i radice ſua ꝛ natura ſue ꝯceptiōis obligata erat ad incurrendū peccatum niſi fuiſſet a deo preſeruata patet ergo primum principale q̄ beata virgo ſanctificatione indiguit. ¶ Sed his non obſtantibꝰ alij de pria opinione. Reſpondent diſtinguēdo de potentia ad gratiam. Eſt eñ duplex potentia ad gratiam. ſ. naturalis ꝛ obedientialis potentia q̄dem naturalis eſt illa que implet ſm actū elici. ū a potentia ꝛ ſic angeli receperūt gratiam ſm potentiam naturalem.

De prima opiniōe reſpōdent. Multi ponā3 ad gratiam.

¶ Potentia aūt obedientialis eſt triplex vna q̄ pōt repleri natura ſtāte i ſuppoſito ꝓprio creato q̄tum poſſibile eſt repleri. et iſta potētia fūdat in ip̄o ſuppoſito vel natura nō mediāte aliquo elapſu p̄rogatiuo ꝛ ſpāli. Alia ē q̄ pōt repleri natura ſtāte i ꝓprio ſuppoſito creato nō tñ replet niſi itervenīēte vl̄ mediāte aliq̄ elapſu ſpāli. btā eñ v̄go p̄ elapſū ſpālē q̄ fuit mr xp̄i potuit plꝰ recipere de gr̄a q3 potentiā obediētialem exiſtentē in natura. q̄ aliqua pura creatura. ꝛ etiā q̄ ip̄ſamet ſm potētiam obedientialē poſſibilē repleri abſq̄ elapſu ſpāli medio. ¶ Tertia potentia eſt ad gr̄am creatam que nō pōt repleri natura ſtante i ſuppoſito ꝓprio creato ſed in ſuppoſito diuino ita q̄ ymaginant q̄ ſicut potentia obedientalis in anima xp̄i nō fuit repleta nec potuit repleri niſi p̄ vuia vnione ad verbū ſic potentia obediētialis ſcd̄a in beata v̄gine nō potuit repleri niſi p̄prio elapſu qui fuit per inhabitationē verbi in vtero. prima potentia obedientialis fuit. repleta in beata v̄gine ante filij ſui conceptionē et tantū potuit dare de gratia alteri homini vel mulieri. ¶ Scd̄a etiā potentia obedientalis fuit i ea repleta qñ fuit facta mater xp̄i in filij ſui ꝯceptione ita q̄ in q̄tū mater habuit ſpecialē gratiā que nullomodo poſſet eſſe in aliqua creatura niſi eēt

mater dei ⁊ iō ipsa recepit ꝙ̄tum creatura potuit recipere. ⁊ inꝙ̄tū mater dei vt sic beata virgo excelleret omnem creaturā aliam in gratia ꝫ duos gradus potentie obedientalis quia in nulla alia pura creatura rationali fuit repleta potētia obedientalis xp̄s vero excellit matrē suam per vnum gradū inꝙ̄tū fuit in ip̄o repleta potentia obediētalis preuia vnione ad verbū sed tamen isto gradu plus excellit xp̄s beatā virginē ꝙ̄ excellat beata virgo alias creaturas ꝫm duos gradus. plus em̄ de gratia potuit recipere aīa xp̄i ꝓsupposita vnione ꝙ̄ alias potuisset ⁊ si deus dimitteret illā naturā non maneret sub tanta gratia creata imo esset impossibile ꝙ maneret. Exemplū ad hoc ponitur posita ꝙ qualitas simbola puta caliditas quādo ex aere fit ignis manet ista caliditas ante introductionē forme ignis existens sub certo gradu in aere minor est tamen introducta forma ignis sit maior ꝙ̄ prius fuerit vel potuerit esse. ⁊ si corrūpat forma ignis impossibile est ꝙ tāta caliditas remaneat sicut prius stante forma ignis similr videt ꝙ ista potentia obedientalis ante vnionē ad ꝟbū nō potuit tm̄ recipere de gratia ꝙ̄tū potuit ꝓsupposita vniōe ⁊ ꝙ nō pōt manere tāta grā nisi stāte vnione. ¶ Quomō autē sit triplex potētia obediētalis per respectū ad cōsimilē gratiam licet ꝫ magis ⁊ minus vel vna potentia triplr considerata. Exemplū est qr eadē natura nūero subsistentificari pōt a tribus personis vel simul vel successiue ⁊ habet triplicem potentiā obedientialem et personalitatē diuinā respectu triū personarū. ita ꝙ respectu vnius est vna persona obedientialis. ⁊ respectu alterius alia persona. sed sicut ī vna natura nūero pt̄ esse triplex potētia obediētialis ꝑ respectum ad consile quia ad personalitatem. ita in aīa potest esse triplex potentia talis per respectū ad grām. vnde breuiter dicunt ꝙ beata maria habuit tantū de gratia ꝙ̄tum potuit habere persona creata stans in supposito ꝓprio. ⁊ hoc anteꝙ̄ eēt mater dei. ita ꝙ non habuit necessitatē nec pronitatē ad pctm̄. sed ex quo fuit mater dei recepit plꝰ de gratia per quā fuit consummata simplr. ita ꝙ nō potuit peccare venialiter. nec mortaliter. licet ante factam sanctificationē potuerat peccare venialiter. Ultimo dr̄ ꝙ festum conceptiōis celebrari debet ex quo fuit tota mūda. Unde Ansel. dicit ad ep̄os oēs anglie in quadā epistola nō credo verum esse amatorē virginis. qui respuit celebrare festū conceptionis. Item dato ꝙ fuisset concepta in originali adhuc esset festū illud celebrandū. qr ex massa illa erat xp̄us ortūdus. vñ pōt illa massa duplr considerari. vel inꝙ̄tū immūda vel inꝙ̄tuꝫ erat quoddam ꝓmariū fūdamētū respectu corporis xp̄i formandi. Modo dr̄ ꝙ et si ex illa consideratione qua erat immūda nō debeat festū illō celebrari in relatiōe tm̄ ad sanctū sctōꝝ qui de illa massa nascebatur ⁊ sumpsit corpus bene potest celebrari festū illud. Exemplū de festo quod celebratur in natalicijs filij regis nō habito respectu ad fragilitatē sꝫ habito respectu ad futurū regnū s. ꝙ erit rex in futurū. Ad exēplū celebratur festū de cathedra sancti pe. ⁊ tm̄ tunc potuit esse ꝙ hūit pctm̄ veniale. sed hoc non fit habito respectu ad pctm̄. sed habita relatiōe ad hoc ꝙ fuit caput ecclesie ⁊ ad eius sanctitatē vel p̄ntē vel futurā nec

Dato ꝙ beatissima ꝟgo fuisset ꝯcepta in originali adhuc pōt festū cōceptōis eiꝰ celebrari.

opꝫ ꝙ in illo de quo fit festū sit sctitas formaliter sicut patet in dedicatiōe ecclesie. sed opꝫ ꝙ fiat ad aliquod sctm̄ formaliter. ⁊ sic patet ex dictis rñsio alterius positiōis. ¶ Dicendū em̄ ꝙ prima nō soluit seipsam sicut iplicans cōtradictoria ponit em̄ ꝙ xp̄i conceptio fuit singularis quia nō fuit ex semine viri ⁊ hoc quidē est cōcedendū. Et quia etiā hoc fuit eius priuilegium singulare ⁊ deinde dicunt ꝙ nō habuisset singulare ꝓuilegiū. nisi sola eius conceptio fuisset sine originali hoc em̄ falsū est ⁊ contradicit prio remanet em̄ ꝓuilegium speciale ꝙ eius cōceptio nō fuisset de viro ꝙ̄tūcunqꝫ fuisset datū beate virgini ꝙ nō fuit cōcepta licet de viro in originali pctō. ⁊ hoc ꝓueniente eā ꝟtute spūs sctī vt sicut ꝓ primo instanti potuit habere in se considerata iusticiā originalē nec illius carētiam si adā nō peccasset. sic supposito illius pctō ꝙ futura erat mater noui ade. habuit ⁊ si non originalē iusticiā sed habitualē grāꝫ equiualentē ꝑ quā nō fuerit sub illa carentia. ⁊ sub debito pene primi pcti. ¶ Ad cōfirmationē vero dr̄ ꝙ xp̄s solꝰ dr̄ cōceptus de spū. s. qr conceptꝰ absqꝫ semine viri agente ad cōceptiōem suā ꝟtute spūs. s. vt alīs dicebatur. sed cōceptio ꝟginis pōt dici ex spū qa licet ex semine sit concepta tm̄ sine pctō originali ꝟtute tamen eiusdem spiritus purgātis ipsam dictum autem euāgelij non est ad ꝓpositum sed loquitur de generatiōe naturali ꝑ quam accipitur eē naturale ⁊ de gñatiōe spūali que fit ꝑ baptismū ¶ Cū vero tertio dr̄ ꝙ nō fuit ꝓseruata de facto qr dicit apl's ꝙ oēs in adā peccauerūt. nec aliquē excipit nisi xp̄m dōm ꝙ loquit ꝫm cursū cōēꝫ ⁊ quia ip̄a si nō fuisset ꝓuenta grā subiacuisset illi pctō ⁊ illud contraxisset. ¶ Uel dicendū ꝙ sicut excipit xp̄m. I. ⁊ matrem xp̄i partus enim pars viscerum est. vnō dicunt isti sic ponentes ꝙ vbicūqꝫ ponitur sola aīa xp̄i nō excipit aīa beate ꝟginis qr simul ꝙ̄tū ad pctm̄ currūt xp̄s ⁊ beata ꝟgo sicut allegatum est supra de Aug. in libro de natura ⁊ grā. Et sic soluūt illud. sup illō p̄s. De manu canis vnicā meā intelligit xp̄s aīam suā que sola fuit sine peccato. ¶ Ad illud Ansel. dr̄ ꝙ illud est verū ex ꝑsōa discipuli. ⁊ qñcūqꝫ ē verbū discipuli nō dr̄ determinatiue sed exq̄sitiue ¶ Uel dicendū ꝙ nō dr̄ Ansel. ꝙ ita sit quāuis nō improbat discipulū sic dicentē sed dr̄ ꝙ supposito ꝙ beata ꝟgo fuerit sic cōcepta adhuc nō sequeret ꝙ xp̄s hūit corpꝰ immundū de ea sicut ostēdit. ¶ Itr̄ dr̄ ꝙ iste est modus sctōꝝ ꝙ quando loquūtur de aliqua materia in cōi tractāt cōiter sed in spāli tūc ꝟitatē determināt ⁊ dicūt qō sentiūt. ⁊ sic fecit Ansel. in quodam libello suo. quē spālr de hoc fecit. ¶ Ad illud de festo conceptiōis ꝙ celebrandū ē visum est ⁊ testiōniū Ansel. in ep̄la ad ep̄os anglie. imo plus. ꝙ supposito ꝙ in originali concepta fuit celebrari posset. Rñdet ad rōnes ⁊ ad auctoritates alias. ⁊ primo ad auctoritatē Bernardi in ep̄la ad Lugduneñ. dr̄ ꝙ nō dixit asserēdo hoc sicut pꝫ in fine ep̄le sue. vbi totū dimittit ad arbitriū pontificis vel dato ꝙ sic nō ē tenēdus qr sctī aliȷ̄ nobiliores in scīa ꝯtrariū tenuerunt vel dicūt ꝙ illō quod dixit in vita retractauit per visionē apparuit em̄ beatus Ber. vni monacho desideranti ip̄m videre totus lucidus preterꝙ̄ in pectore vbi habuit maculam vnā quā dixit se habere ꝓpter illō qō dixerat de btā ꝟgine

Ad rōnes scđe opinionis.

P. Inq̄rit ꝺ illis duabus opinionibus.

ꝙ fuit concepta in originali pctō. Inquirēdo aūt de hīs opinionib⁹ videt ꝙ de potētia absoluta d⁹ potuerit beatā vginē ab originali preſuare ſuppoſito ꝙ fuerat concepta ſm̄ legē ꝯmunē q: dr ſi bi in Job. Quis pōt facere mūdū de immūdo cō ceptū ſemine. Nōne tu qui ſolus es: q: pctm̄ ori giale nō eſt niſi priuatio gratie propter ade pctm̄ ⁊ negatio glorie vel obligatio ad illō. Cōſtat aūt ꝙ deus de potentia abſoluta potuit dare gr̄am ⁊ p ꝯſis debitū glie aie qñ infūdebat: ymmo añ in fuſionē potuit aia creari ⁊ gratia concreari. ⁊ ſic pctm̄ nō cōtraxiſſet ſed de potētia ordinata ⁊ ō facto videt pbabili⁹: ꝙ nō potuit pſeruari: nec fuit pſeruata: q: ſecundum Auguſtinū xp̄s nō fuit de cimatus in lūbis abrahe: nec cōtraxit originale: q: non deſcendit ab abraham vel adam ſecundū ſeminalē rationē ſed ſolum ſꝫ corpulentam ſbam q: de femina cōceptus nō de viro ſed de ſpū ſctō: cum ergo ceſſante cauſa ceſſet effect⁹ igit btā virgo q̄ cōcepta eſt de īmundo ſemine originale contrahere debuit ⁊ cōtraxit. Qꝫ autē dn̄t ſcdo: de triplici potentia ꝙ mr̄ dei ⁊ xp̄s tantū habuerūt de gr̄a q̄tū nullus alius habere potuit verū eſt de potentia ordinata: ſed de abſoluta videt falſū: quia in hīs q̄ dicunt relatiue bñ habet aliqō ille homo vel illa femina qō nō pōt habere aliud ſuppoſitū nulli enī creature vel nature create debetur adoratio que debet nature aſſumpte ſecundū ꝙ eſt vnita vbo: nec meritum infinitū: aut ſatiſfactio infinita poteſt eſſe in natura nō vnita. ¶ Sic beata virgo ex hoc ꝙ eſt mater dei vendicat ſibi honorem ſpecialem qui nulli creature debetur: niſi etiam illa fieret mr̄ dei. Sed loq̄ndo de re abſoluta ſecundum pfectionē intrinſecā videt ꝙ tm̄ de gratia potuerit recipe anteq̄ eēt mater dei q̄ poſt q: eſſe mr̄em dei nō ponit in ea niſi relationē rationis: ſicut ſi ille homo nō fuiſſet quia mr̄nitas ſua terminat ad deū vt eſt hō non vt eſt de⁹: relatio aūt pura nō facit ſubiectum magis nec min⁹ alicui⁹ capax abſoluti maxime relatio q̄ ē eiuſdē rationis cum alia relatione nil magis diſponēte ¶ Idē etiam videt de natura aſſumpta q: cū diuinitas non poſſet eſſe cauſa materialis nec formalis nec diſpoſitiua: idē receptiuum gr̄e mediatū ⁊ immediatū eſt in natura nō aſſumpta ⁊ aſſumpta: vñ de potentia abſoluta tantū eſt capax gr̄e ante q̄ poſt ⁊ depoſita q̄ vnita. Et ideo nō valet quod adducūt: q: ſubiectum caloris eſt ꝯpoſitū ex materia ⁊ forma: vnde aer nō eſt capax tāte caliditatis manente forma aeris q̄te qñ de aere fit ignis: quia eſt aliud ſubiectum ſpecie q̄ pri⁹: qñ enī ex aere fit ignis ñ ē idē ſubiectū calorꝭ qō p⁹ ſꝫ qñ de non mr̄e dei fit mr̄ dei idē eſt ſubiectū gr̄e qō prius. Et ſimiliter quādo de filio dei fieret nō filius dei idem eſſet ſubiectum immediatū: licet ñ idem ſuppoſitū. ¶ Qꝫ dicūt tertio de feſto conceptionis quod de ſe poteſt celebrari ⁊ ratione ſui: verū eēt ſi vt ſupponūt tota ſit munda ⁊ cum gr̄a concepta fuiſſet ſicut ⁊ annunciatio chriſti licet ibi ſit duplex ratio feſtiuitatis. ſ. ſanctitas creata et increata. ſi enim contraxit originale non dꝫ feſtiuari ſed q: illud ꝙ debet tanq̄ immundum expiari: non debꝫ tanq̄ feſtum honorari ſꝫ cōceptio i. carnis ⁊ anime vnio quando eſt cauſa contrahēdi originale indiget tanq̄ aliquid coinquinatū p ſctm̄ expiari ergo nō debet feſtis laudibus honorari: vnde Bernardus in epiſtola ad Lugdun̄. expreſſe dicit eā ꝯceptā in originali ⁊ cum hoc dicit ꝙ neq̄ naſcens feſtis laudib⁹ honoraret niſi ſancta naſceret: ergo multominus ꝯcepta honoraretur niſi ſancta conciperet: quia conceptio eſt cauſa contrahendi nō aūt natiuitas ex vtero: ꝓpter quod plus repugnat feſtiuitati natiuitas in vtero q̄ ex vtero ſicut plus repugnat ſanctitati q: forte ſecundum legē ꝯmunem ante baptiſmum ⁊ tpe circunciſionis ſola natiuitate infantis in fide parentum expiebat originale vel cum hoc oblatiōe ſi fieret quia tempus non cooperabat ⁊ ſic femie ſancte naſcebant: vel naſci poterāt: ſꝫ nō ſic ſancte concipiebant nec cōcipi poterāt. ¶ Ad aliud aūt dicendum ꝙ nō debet reſpui feſtū ꝯceptionis ratione ſanctificationis quia eodē die facta eſt ⁊ credit ꝓut cōceptio accipitur ꝓ vnione aie ⁊ carnis ¶ Ad illō de maſſa dicēdū ꝙ eccleſia feſtiuat: aut ꝓpter gloriā aut propter gratiam: ſicut ergo de feſto gratie dr̄ ꝙ ñ celebrat de mortib⁹ patrū veteris teſtamēti. Iuis de morte illa eſſent tranſituri ad eternam gloriam quia pro tunc erant ſubditi pene nō aūt glorie: ſic de conceptione carnis virginis cum peccato non ſolenniꝫaret: licet de ipſa formand⁹ eſſet fons gratie q: prout tunc erat ſubdita culpe ⁊ peccato obnoxia. ¶ Ad quartum de ortu filij regis non eſt ſimile de feſto ſpirituali ꝙ non ſit de ſpe ſed de re gratie vel glorie vt dictum eſt de feſto carnali ꝙ ſit de ſpe q̄ ſepe fruſtratur. Ad illud de cathedra ſancti petri dicendū ꝙ licꝫ bea. pe. habuerint tūc venialē tamē cathedra que feſtiuatur nō fuit per ſe cauſa peccati. ſ. honor exhibitus alias nō eſſet p ſe gaudij cauſa ſed luct⁹ ⁊ vnio aūt anime ad carnem ſeminatam ab adā eſt p ſe cauſa peccati ergo non feſti. ¶ Ad illud de dedicatione dicendū ꝙ dedicatio per ſe hꝫ ordinem ad ſanctitatem formaliter non ad peccatum: ſed ad tollendū peccatum conceptio aūt oppoſitum ordinem habet. ¶ Reſponſio etiā eorū ad primū de ſingularitate priuilegij nō vꝫ. quia concipi de femina ſine viro non eſt priuilegiū propter hoc ꝙ eſt cauſa carendi peccato: nihil enī dignitatis fuit in adam per hoc ꝙ deus formauit eū ſine viro ⁊ femina nec in eua propter hoc ꝙ de viro ſine femina: ſicut nec in animalibus q̄ ſine ſemine per putrefactionem generant: ſed in hoc eſt priuilegium ꝙ originale non ꝯtraxit. ¶ Nec vꝫ ſolutio ad illud qō natū eſt ex carne caro ⁊c. q: licꝫ ſenſus lfalis ſit ille quē dant tm̄ miſtice: qō natū ē ex carne caro eſt ⁊c. ſic. ſ. ꝙ gn̄atio carnalis p ſe eſt cā culpe ⁊ p ꝯſis non eſt cauſa letitie nec capax gratie. ¶ Ad tertiū ꝙ dicūt i xp̄o excipi matrem non vꝫ: q: pari ratione poſſit dici ꝙ ipſa non fuerit redempta ſicut nec ipſe: nec debitrix mortis ⁊ ſic fruſtra fuerit mortua: quia nec propter debitum ſuū nec propter meritum noſtrū. Qꝫ autem dicit ꝙ partus eſt pars viſcerum verū eſt quando eſt i ventre: non autem ante nec poſt ſicut fruct⁹ pēdentes ptes fundi eſſe vident nō aūt fructus iā collecti: vel nōdū formati ſecundum legiſtas: ⁊ etiā ſic eſt pars ꝙ dictum de matre intelligat deinde de partu non econuerſo vnde anteq̄ chriſtus eſſet conceptus de matre non erat pars eius. ¶ Ad quartū de anſel. dicendū p interemptionē ꝙ aſſertiue ex

perſona ſua loqui videt᷑ de libro autẽ retractionũ
nihil certi habet. ¶ Ad quintũ de. b. dicẽdũ ꝙ licꝫ
committat correctioni ſũmi põtificis nõ tñ coſtat
ꝙ aliqs ſummus pontifex contrariũ dixerit: imo
eccleſia Romana feſtum conceptionis non facit:
Herueus ꝺ pñti. q. i. viſio autem monachi eadem facilitate contennit᷑
qua approbat᷑. Qꝛ aũt beata virgo originale cõ
traxit cõfirmãt aliq duplici auctoritate: ſicut ad
ro. v: ꝙ ꝑ adaꝫ pctm̃ intrauit in mundũ ⁊ ꝑ pctm̃
mors ſicut pena pcti. Ex hoc ſic arguit᷑ mors eſt
pena pro peccato originali: ſed nullus punit᷑ pro
peccato quod non incurrit quantumcunqꝫ fuerit
incurſurus: ergo qui non incurrit peccatum ori-
ginali nõ dꝫ mori ꝙtũcũqꝫ eſſet incurſur⁹ maxime
vbi non eſt aliquod peccatuꝫ actuale dignũ pena
ſicut contingit in beata ṽgine ğ ⁊ beata virgo nõ
debuit mori ſi non habuit originale: conſtat autẽ
ꝙ mortua eſt ğ habuit peccatum originale. Si di
catur ꝙ mors beate virginis non fuit pena p̃cri
ti peccati ſed cautela futuri nihil eſt dictu: qꝛ poſt
mortẽ non ſequitur aliquod peccatum cui caute-
la debeat adhiberi ſed iſta ratio plenius ſupra de
ducta eſt. ¶ Item ideꝫ apoſtolus loquens de adã
dicit in quo omnes peccauerũt ergo ſecũduꝫ hoc
omnes qui ſecundum legem cõmunem ex viro et
2. articul⁹. mulie re nati ſunt peccauerũt in adam: ſed beata
Durãd⁹ ꝺ ṽgo ſic fuit nata ğ ⁊c. ¶ Quantuꝫ aũt ad ſcꝺꝫ pñ
pñti. q. 2. cipale. ſcꝫ. quo tempore ſãctificata fuerit eſt vnũ
certũ et duo dubia. Certũ eſt ꝙ ſãctificata fuit añ
natiuitatẽ ex vtero: quia licet de hoc non loquat᷑
aliqua ſcriptura canõica expreſſe tñ ſicut dicit au
guſtinus de aſſumptione ei⁹ in corpore ⁊ anima:
de qua ſimiliter ſcriptura non loquit᷑: ita ⁊ nos ra
tionabiliter poſſumus arguere ꝙ ſanctificata fu
it ante natiuitateꝫ ex vtero quia licet non loquat᷑
de hoc aliqua ſcriptura: ⁊ hoc ſic rationabile ẽ ꝙ
illud priuilegium qꝺ legit᷑ quibuſdam fuiſſe con
ceſſum non fuerit beate virgini denegatũ que ge
nuit vnigenitũ a patre plenũ gratie ⁊ veritatis: ſꝫ
ſanctificatio ante natiuitatem ex vtero legit᷑ fuiſ-
ſe conceſſa quibuſdam ſanctis. ſ. Ieremie ſicut di
etuꝫ eſt ei anteqꝫ exires de vulua ſanctificaui te ⁊
Ioã. baptiſte de quo dixit angl's luce. i. Spiritu-
ſancto replebit᷑ ⁊ adhuc ex vtero matris ſue: ergo
rationabiliter tenet᷑ ꝙ beata virgo tunc etiam, ſã
duo dubia ctificata fuit qꝛ hoc communiter tenent omnes.
i ſpãli ꝺ tẽ- ¶ Duo autem dubia ſunt de tempore ſanctifica-
pore ſctifi- tionis in ſpeciali primum eſt an ſanctificata fuit
cationis in primo inſtanti conceptionis ſue. Secunduꝫ du
1. dubium. bium an ſtatim ſanctificata fuerit poſt primuꝫ in
Opinio hẽ ſtans conceptionis ſue. Quo ad primum dicunt q̃
rici ꝺ gan- dam ꝙ lꝫ beata virgo concepta fuerit in pctõ ori-
dauo. q̃lib. ginali: tñ in eodem inſtanti in quo concepta fuit
15. q. 13. in peccato originali: fuit etiã ſanctificata: quia vt
dicunt gratia ⁊ culpa poſſunt eſſe in eodeꝫ inſtãti
in quodã intranſitu: ⁊ maxime ſecundum eſſe in-
completuꝫ: ⁊ ſcd'm aliud ⁊ aliud ſignũ: diſtinguũt
enim iſti inſtãs conceptionis in tria ſigna in quo
rum primo fuit in culpa quã incurrit ex vnione ad
corpus. In ſecundo fuit in gratia quaſi in quodã
tranſitu ſimul cum culpa. In tertio fuit in gratia
ſecundum eſſe habituale ⁊ expulſa eſt culpa.
Qꝛ autem ſimul poſſint eſſe: ⁊ quandoqꝫ ſint gr̃a
⁊ culpa probant ſic. expellens ⁊ expulſum ſunt ſil᷑
gratia autem expellit culpam: ergo ſimul ⁊ in eo

dem inſtanti ſunt gratia ⁊ culpa ⁊ ſic dicunt fuiſſe
in beata virgine in inſtanti infuſionis gratie.
Qꝛ autem in eodem inſtanti ſit accipe plura ſi-
gna talia: in quorum vno poteſt vnuꝫ eſſe ⁊ ĩ alio
aliud declarant per exemplum de faba obuianti
lapidi molari quia tunc in eodeꝫ inſtanti faba ac
cederet ad terminũ ad quẽ ⁊ recederet. licet alio
⁊ alio ſigno: alias ſi non recedẽt ⁊ accedẽt in eodẽ
inſtãti: ſed in alio lapis molaris quieſceret quod
eſt impoſſibile. ¶ Item in eodem inſtanti eſt cor-
ruptio ignis ⁊ generatio aeris: ⁊ tamen in diuer
ſis ſignis: eodeꝫ mõ volunt dicere in propoſito. Cõtra opi-
¶ Hec autẽ opinio ſecunduꝫ alios deficit in poſi- nionẽ durã
tione ⁊ in modo ponendi ſiue proponendi: in poſi d⁹ vbi ĩ ſil᷑
tiõe quidã quia nihil eſt impoſſibilius qꝫ ponere ter herue⁹
contradicta ſimul: hoc enim ſolo priuatus eſt de⁹ ꝺ pñti. q. 1.
ſed qui ponit ꝙ in eodem inſtanti poſſit eſſe in aĩa de fontib⁹ ĩ
gratia ⁊ culpa ponit cõtradictoria eſſe ſiml᷑. ergo quolibetis
nihil eſt impoſſibilius hac poſitione. Minor p;ꝫ
qꝛ habitus ⁊ priuatio circa ſubiectum aptũ natuꝫ
habent vim contradictionis. ꝙ cũ eſt affirmatio
⁊ negatio reſpectu oĩm hoc eſt hit⁹ ⁊ ꝑuatio cir-
ca determinatum ſubiectuꝫ: ſed gratia ⁊ culpa ſe
habent circa aiaꝫ ſicut habit⁹ ⁊ priuatio: vel dire
cte: vel ſalteꝫ ꝯcomitatiue pro ſtatu nature lapſe
ergo ponere gratiam ⁊ culpaꝫ originalẽ ſeu mor
talem actualem eſſe in eodem inſtanti in aĩa ẽ po
nere cõtradictoria ſil᷑ ergo poſitio eſt impoſſibilis
¶ Nec valet dicere ꝙ pro alio ⁊ alio ſigno qꝛ mul-
tiplicatio talium ſignorum in eodẽ indiuiſibili ſe
cundum rem non poteſt eſſe niſi ſecundum ratio-
nem ⁊ non realis q̃ non potuit facere ꝙ duo cõtra
dictoria ſint ſil᷑. alias ſequeretur ꝙ nulla eſſet cõ
tradictio in mundo qꝛ poſſet dici ꝙ vnum contra-
dictorum verificaretur in eodem inſtanti pro vno
ſigno ⁊ aliud pro alio. ¶ Item ex hoc arguitur cõ
tra opinionem ſic dicunt iſti ꝙ angelus malus in
primo inſtanti non poteſt primum actum malum
habere: quia tunc habuit actum bonum. ¶ Sed
diceret᷑ ſibi ꝙ hoc non eſt inconueniẽs quia pro ꝑ
mo ſigno potuit habere ſecũdũ iſtam opinionem
bonum ⁊ pro alio malum. Item qꝺ dicunt de gñа
tione ⁊ corruptione non valet. quia ſunt diuerſoꝝ
⁊ ideo nõ oppoſite. ¶ Item diuiſio inſtãtis in tria
ſigna vel eſt indiuerſa ſecundum rem vel ſecunduꝫ
rationem tantum: ſi indiuerſa ſecundum rem ſeq̃
tur ꝙ indiuiſibile ſecundum rem ſit diuiſibile ſcd'
rem quod implicat contradictionem: omnes eñ
intelligunt nomine inſtantis indiuiſibile. ſecun-
dum rem. Si autem illa ſigna ſint plura ſecundũ
rationem tantum: tunc reſtat inconueniẽs ꝙ gra-
tia ⁊ culpa ſint in alia ſimul ſecundum rem ⁊ etiã
implicat contradictionem. ¶ Item quando ali-
qua ſunt vnum ⁊ idem ſecundum reꝫ. quidqꝫ eſt in
vno realiter eſt in omnibus ⁊ quod non eſt in vno
non eſt in aliquo: ſed ſecundum iſtos gratia ſecun
duꝫ eſſe habituale permanens eſt in vltimo ſigno
⁊ tunc non eſt in culpa ſed eſt inde expulſa ğ fuit
gratia ſecundum omne habituale in omnibus ſi-
gnis ⁊ culpa in nullo: quod etiam contradicit po
ſitioni eorũ: qꝛ dicunt ꝙ in primo ſigno eſt in cul
pa ⁊ etiam in ſecundo cum gratia in quodam trã
ſitu ſed in ſecundo eſt expulſa. ¶ Itẽ ſi iſta poſitio
poſſet ſaluari propter diuiſionem inſtantis in di-
uiſa ſigna ſequeretur ꝙ non eſſet poſſibile dare

aliquam contradictionem: vt iam tactum est: q affirmatiua poneret pro vno signo ⁊ negatiua pro alio ⁊ sic qlz affirmatio ⁊ negatio de eodē ⁊ ꝑ eodē instanti posset v̄ificari ꝓpter aliud ⁊ aliud signum quod est inconueniēs manifestū. Dr etiaz dicitur ꝙ expellens ⁊ expulsum sunt simul: verum est de expellente effectiue. ⁊ nō de expellēte formaliter q: p̄ntia expellēns formaliter est absētia expulsi ⁊ econuerso: gratia aūt expellit culpam formaliter: ⁊ non effectiue: ⁊ ideo nō possunt eē simul patet ḡ ꝙ īpossibile est ꝙ in eodē instāti sint culpa: ⁊ gratia. ⁊ p cōsequēs ꝙ beata v̄go in p̄mo istāti fuerit sanctificata supposito ꝙ in originali fuit cō-

Herueus vbi supra — cepta. ¶ Si dicat ꝙ gratia ⁊ culpa non h̄nt esse in nunc t̄pis continui proprie: sed in nunc t̄pis discreti: ⁊ ꝙ duo nūc t̄pis discreti p̄nt coexistere vni nūc temporis cōtinui ⁊ illa gratia ⁊ culpa. nō fuerūt in eodē nūc proprie mēsure. s. tēporis discreti. sed fuerit in eodem nunc extranee mensure. s. t̄pis cōtinui per quandā coexistentiā. hoc est impossibile quia licz eidem nunc stant i possunt plura nunc sibi succedētia coexistere: tn̄ nūc fluēti impossibile est quicunqꝫ duo nunc habētia successionē coexistere quia dum primū nunc coexisteret nunc fluēti: aliud nunc expectaret in futuro: sed nunc fluens non p̄t aliud expectare in futurū: īpossibile ē ḡ ꝙ duo nūc sibi succedētia coexistunt eidē nūc fluēti: q̄le ē nūc t̄pis cōtinui: nunc aūt gratie ⁊ nūc culpe circa idē subiectum oportet esse succedētia siue ponātur eē temporis cōtinui siue temporis discreti. ⁊ ideo impossibile est ꝙ coexistāt eidē nūc temporis ꝯtinui.

Inq̄rit doctor ꝺ dicti̾ — ¶ Inquirendo autem de hiis dicēdum ꝙ gratia ⁊ culpa actualis mortalis non opponitur formalr intrinsece vnde q̄tuz est de se de potētia absoluta dei possent esse simul: sed q̄tū ad effectum extrinsecum opponūtur: quia gratia facit dignū vita eterna culpa vero mortalis indignuz. Dr autē aliq̄s sit indignus aliquo simpliciter: ⁊ dignus simplr ē contradictio: sed culpa originalis ⁊ gratia opponuntur etiā formaliter ⁊ intrinsece sicut priuatio ⁊ habitus: quia culpa origialis formalr est priuatio gratie propter culpā ade. ¶ Ad exemplū de faba. dicunt aliqui ꝙ due forme absolute opposite n̄ possunt simul esse in eodem secundū idem nec ꝑ se nec per accidens sed duo mot⁹ sic sicut qui in naui ꝯ motum nauis mouet: mouet duplici motu ꝯtro vno per se alio ꝑ accidēs immo vt dicūt non est ꝓprie contrarietas: quia talis duplex motus est in celo in quo nulla est contrarietas. Et secundū hoc similr potest dici ꝙ motus ꝑ se ⁊ quies per accidēs possunt alicui eidem conuenire vel dicūt ꝙ est vn⁹ motus secundum rez qui est remissus ꝑ admixtionem cōtrarij: nō formaliter sed v̄tute ita ꝙ firmamentum non mouet nisi in occidens: sed iste mot⁹ remittitur ex motu continentis qui est in oriens. Et sicut homo in naui mouet quidē motu proprio non alio: sed motus quidam proprius remittitur ex motu contrario qui ē incōtinēte tn̄ subiectiue ⁊ formaliter non in cōtento: nisi ꝑ effectū remissionis. quando aūt lapis mouet deorsum obuiat fabe ascendenti descensus: ⁊ ascensus fabe non est sine quiete media ꝑ accidens quia non quiescit sursum nisi virtute impellētis: sed virtus impellens vincitur a virtute lapidiz quo ad motū contrariū ergo multo magis quo ad impediendā quietam:

gratia autem per se vbi est. ⁊ similiter culpa vnde impossibile est simul esse culpam ⁊ gratiam. de exēplo autem fabe replicabitur in articulo sequente

Inq̄rit s̄m dubium. — ¶ Restat ergo querere de s̄c̄do dubio. s. verum immediate post instans pct̄i in quo cōcepta fuit potuerit sanctificari: ita ꝙ per solum vnum instans fuerint in culpa: ⁊ deinde semper in gratia. Et hic est duplex modus dicendi vnus est ꝙ beata virgo potuit per solum vnum instans esse sub originali peccato. ⁊ toto sequēti t̄pe esse sub gratia: qḋ probatur sic quod est possibile fieri virtute nature est possibile fieri virtute diuina: sed virtute nature potest fieri ꝙ aliquid sit ꝑ solū instās in aliq̄ actuali dispositione vna sicut si fabe mote sursum in aliquo instanti sui motus occurreret lapis molaris tunc enim intentio sui motus esset ꝑ solum instās nam si eēt ibi ꝑ temp⁹ quiesceret: ⁊ iaceret lapidez molarez quiescere quod est improbabile ergo fortiori ratione potest fieri veritate diuina ꝙ anima beate virginis fuerit per solum instans in vna dispositione. s. in originali peccato ⁊ toto t̄pe sequenti sub gratia. Item ꝙ non soluz hoc potuit fieri: sz ⁊ quod factum sit probatur quia beata virgo debuit sanctificari quāto citius potuit fieri. debuit enim in hoc filius pro matre facere quicquid fuit possibile: sed non fuisset sanctificata q̄cito potuit sanctificari si fuit in originali culpa plus q̄ ꝑ solū instās ergo ipsa non fuit in originali nisi per solū instans. ꝓbatur quia si fuit in originali culpa pl⁹ q̄ per instans ergo per tempus: sed quacunqꝫ parte temporis sequentis fuerit sanctificata potuit p̄us sanctificari quia ante quālibet partem t̄pis est dare aliam in infinitum ḡ beata virgo non fuit sāctificata q̄ citius sanctificari potuit: ꝙ est inconueniens. relinquitur ergo ꝙ nō fuit in originali culpa nisi per solum instans.

t modus dicēdi circa istud s̄z dubiū q̄ est de gādauo vbi supra

Ali⁹ mod⁹ — ¶ Alius mod⁹ ē huic contrarius ꝙ impossibile est beataz virginē fuisse per solum instans in originali culpa. ⁊ istud ꝓbatur tripliciter primo sic infusio gratie in anima fit subito: ⁊ in instanti. ergo illud instans vel est idez cum illo in quo est culpa vel aliud non idem q: in eodez instanti nō est simul gratia ⁊ culpa: vt pz ex articlo precedenti: si aliud quero verum sit immediatuz illi instanti in quo fuit culpa aut mediatū: non immediatum quia instans non potest immediate succedere instanti: si mediatum cum mediū duorum instantium sit tempus sequitur ꝙ culpa fuit in anima ꝑ instans et per tempus mediuz vsqꝫ ad instans infusionis gratie: mansit enim culpa ī anima quousqꝫ infusa eēt gratia. Et si dicatur ꝙ q̄uis instans temporis continui non possit immediate succedere instāti eiusdem temporis: instantia tamen eiusdem temporis discreti p̄nt sibi immediate succedere. talia autem sunt instantia mensurantia esse culpe ⁊ infusionem gratie non valet vt dicunt quia nunc temporis discreti cum sit indiuisibile ⁊ possit esse stans ratione qua potest esse stās potest coexistere tempori nostro ratione vero qua est indiuisibile coexistit instanti temporis nostri nec est nunc in tempore nostro cui non coexistit tale nunc q̄diu habet esse: ex quo sequitur ꝙ quicq̄d dicitur de instanti temporis discreti idem oportet dicere secundum coexistentiam de instanti temporis nostri. instanti igit̄ infusionis gratie primo coexistit instans temporis nostri ⁊ instanti mensu

ranti durationez culpe. similiter coexistit instans temporis nostri:agit si est possibile ꝙ in instāti mēsuranti durationem culpe immediate succedat instans mensurans infusionem gratie ꝙuis hec sint instātia temporis discreti. necesse est ꝙ ꝓ quandā coexistentiā in tpe nro sit dare instans immediate succedens aliꝫ instāti quod est īpossibile vt dictum est. ¶ Secūdo si culpa pōt esse ꝑ solum instans in anima pari ratione ⁊ gratia:⁊ loquimur nunc. de instanti quod non contingit pluries sumere:⁊ cuz in tempore nostro non potest respōdere nisi instās sed hoc posito clare sequit̄ instans tēporis ꝯtinui succedere aliꝫ instanti quod est inconueniens ꝙ ⁊c. ¶ Tertio quia omnis variatio subiecti est motus vel mutatio:sed mutatio aīme de culpa ad grām est variatio subiecti ergo est mot⁹ vel mutatio sed non potest eē mutatio si aīa fuit in culpa solū ꝑ instans ⁊ instanti esset īmediatū:nec mot⁹ pōt eē qꝛ oīs motus est diuisibilis vel secudū ꝑtes subiecti: vel secundum latitudinem forme ad quā est vel h̄z aliqua media inter terminos:p̄muz nō potest dari in proposito cū aīa sit indiuisibilis scd̄z partes ꝙtitatiuas nec scd̄m quia possibile est ꝙ tāta gratia infundatur ei in instāti primo sicut vnꝙ post. nec tertium qꝛ culpa ⁊ gratia se habent immediate circa subiectum aptum natum ergo nullo modo potest esse recessus a culpa ī gratiam si culpa fuerit per solum instans. ¶ Ad illud aūt qd̄ adducit̄ de faba obuianti lapidi molari multipliciter respondet̄: dicunt eñ quidā ꝙ illa faba postꝙ occurrit lapidi molari mouetur ꝑ accidens ad motum lapidis ꝙ per se quiescit:sicut nauta in naui:⁊ quia quiescit ꝑ se ꝙtum est de se est in eadem dispositione in tpe ⁊ nunc. ¶ Sꝫ istud non valet:quia ꝙtumcunqꝫ nō moueat̄ per se:sed ꝑ accidens:tñ verū est dicere ꝙ ī illo vbi in quo occurrit lapis molaris nō ē nisi in nunc illi autem qui volunt probare ꝙ beata virgo non fuit in originali nisi in nunc non curant qualiter hoc sit dummō possint inuenire aliqd̄ in eadē dispositione tantū in nūc:quia a simili poterit idē dici de peccato origīali. ¶ Aliꝫ dicūt ꝙ faba vtit̄ illo vbi in potentia:⁊ ideo non est ibi nisi in nunc:sicut etiā mobile dum mouet̄ in medio spaciꝫ nō est nisi in nunc in spatio sibi equali qꝛ illo spatio vtit̄ in potentia. Hoc autem difficultatez magnam implicat:nam philosophus. viiꝫ. phys. vult ꝙ īpossibile est motū reflexuz continuari qꝛ ibi sūt duo motus oppositi ⁊ oppositi non concontinuantur:sicut ipse dicit ibidē. vnde ipse dicit ꝙ dato ꝙ inter duos motus oppositos nō sit necessariū esse ꝗetez mediam saltem opꝫ ꝙ sint distincti:⁊ consequēter se habentes:⁊ ideo omissis multis que de hac materia dicuntur videt̄ eis ꝙ cū ꝗre faba vel quodcūqꝫ corpus possit esse solo instāti in aliquo vbi siue vtatur illo in actu siue in potentia est quia recess⁹ ab illo vbi non est indiuisibilis:nec est dare primū nūc ī q̄ prio recessit ab illo. Unde ī his q̄ mouēt̄ ⁊ q̄ ꝑ motū sibi aliqd acquirunt vel recedunt ab illo aliter est in principio motus ⁊ in fine quia in principio motus est dare vltimum nunc in quo mobile fuit in toto termino a quo.s. illud nunc in quo incipit motus:sed nō est dare primū in quo recedit ab illo termino:nec est dare primum nunc in quo primam partem termini a quo quā derelinquat: quia in qualibet parte dimissa est in infinitū dare partem ante partē puta si dimisit vnam partez loci prius dimisit partem illius partis ⁊ sic in infinitum:⁊ sic non est dare primā partez quā dimiserat sed in fine mot⁹ non est dare vltimū in quo sit sub termino a quo vel secundum totum vel secundum partem:sed est dare primū nunc in quo est sub termino ad quē:quia ergo quodlꝫ vbi variat̄ ⁊ corrūpit̄ ꝑ motū ideo in pricipio motus nō est dare primū nunc in quo recessit a termino:quia per motū ab illo vbi receditur:⁊ ideo suuz esse potest eē ibi in nunc tantum ⁊ suum non esse in tempore seꝗnti nec oportet dare primum nunc in quo non sit i toto illo vbi:sed de culpa et gratia non est simile qꝛ recessus a culpa oportet ꝙ fiat in instanti ⁊ acquisitis gratie similiter ⁊ ideo oportet dare nunc primuz in quo primo anima h̄z esse sub gratia: vel in quo recessit a culpa vel caret culpa:non enim culpa est aliquod ꝙtum per accidēs vel per se a quo possit fieri recessus per motū ⁊ in tempore:⁊ ideo non est simile quod iducitur pro simili. Et ideo dicunt ꝙ beata virgo fuit in originali per aliquam morulam tp̄is nostri ⁊ postea fuit sanctificata.

Her.

¶ Ad alterū ꝙ debuit sanctificari ꝙ citius potuit dicunt ꝙ supposito ꝙ beata virgo habuerit culpā originalem impossibile fuit eaꝫ ita cito sanctificari ꝙ non potuit citius sanctificari:quia stāte ypotesi ⁊ instanti infusionis anime non potuit sanctificari:nec etiam in instanti propinquissimo: qꝛ nō est dare instans propinquissimū aliꝫ instāti ibi ꝙ si possit dari aliud propinquius patet quia hoc est ꝯ naturam continui cum omne continuum sit diuisibile in infinitum:dicendum ergo ad maiorem ꝙ si oportet ꝙ beata virgo fuerit sanctificata ꝙ citius hoc potuit fieri,sic.s.ꝙ fuerit scrificata ꝙ si potuit sanctificari citius:sed oportet dare aliquam morā in qua fuit sub peccato originali in cuius medio potuisset citius sanctificari:quantum autem stetērit ibi ⁊ quare nō citius ille nouit qui fecit:sed solum sufficit scire ꝙ diuisio ꝯtinui in infinituz facit ꝙ impossibile fuit eam sanctificari ita cito ꝙ citi⁹ non potuisset sanctificari:⁊ ꝙ oportuit aliquā morulā esse in qua fuit in peccato originali ꝙtacūqꝫ fuit illa. ¶ Aliꝫ ꝟo dicunt ꝙ istis non obstantibus prima opinio fuit verior.s.ꝙ de⁹ potuit facere ꝙ beata virgo per solū instans esset in originali culpa:⁊ toto tempore sequenti in gratia:quod pꝫ deus potest facere ꝙ aliqs sit per solū instās in grā ⁊ toto tempore sequenti absqꝫ gratia ergo similr̄ potest facere ꝙ aliqs per instans soluz sit in culpa ⁊ toto tempore seqūti sit in gratia probatio consequentie postea patebit antecedens probatur sic agens quod agit per voluntatē ⁊ non actione successiua per vnum solum instans potest agere: ⁊ toto tempore sequenti ab actione cessare: ⁊ hoc pꝫ de se quia ex quo actio non est successiua potest eē in instanti ⁊ ex quo procedit ab agente libere:pōt tale agens cum voluerit ab actione cessare sed deus influens gratiam agit per voluntatez ⁊ libere nec oportet ꝙ influentia gratie sit successiua:ergo deus potest per solum instans gratiam influere ⁊ conseruare ⁊ toto tempore seqūti ab influxu cessare vt gratia non sit ⁊ sic patet de aūte. Consequētia probatur quia sicut processus a culpa in grām non est per motum sed per simplicem infusionem gratie sic recessus a gratia in culpam modo quo

Durādus vbi supra.

dictum est: non est per motum sed per simplicem in
fluentie desitionem: et ideo nihil obsistit uni quod
Ad rões. non obsistat alteri. ¶ Nec obstãt rationes alteri⁹
2. opinióis positionis: primo non: quia sicut ibidem respondet
instantia temporis discreti possũt sibi inuicẽ succe
dere: qualia sunt instantia que mensurant esse culpe
et infusionem gratie. Et cum arguitur ultra quod id
quod dicitur de instantibus temporis discreti oportet similiter
ter intellige per quandam coexistentiam de instan
tibus temporis nostri dicendum quod non est necessa
riũ quia si non esset tempus continuũ nihilominus
posset esse tempus discretum et instantia temporis
discreti immediate sibi succedentia: supposito aũt
quod sit tempus continuum coexistens tempori discre
to. nũquid oportet cuilibet nunc temporis discreti cor
respondere nunc aliquod actuale in tpe nostro ut illi di
cũt certe non videtur quia nũc temporis discreti nõ
facit quod nunc temporis continui sibi correspon
dens habeat aliquam actualitatem quam non habet
ex se. et ideo tali nunc coexistit quale nunc inuenit
in tempore autem secundum se non est aliud nunc
actu cum totum tempus sit continuũ: sed solũ in po
tẽtia et ideo non oportet quod si in tpe discreto unum
nunc actuale succedat alteri immediate: quod propter
hoc in tempore continuo: unum nunc actuale alte
ri succedat: sed solum quod unum potẽtiale succedat
alteri potentiali: vel potentiale actuali quod utique
bene potest fieri cum non sit aliqua pars tẽporis
in qua non sit nunc potentiale. Et quod nõ oporteat
dare nunc actuale in tẽpore nostro quod coexistit
nunc temporis discreti probatur eos deducendo
ad simile inconueniens ad quod deducere voluit
scilicet quod instans sit instanti immediatum quia dato
quod instãs mensurãs esse culpe possit coexistere tpi
nostro sicut culpa sit per tempus nostrum: secundũ
coexistentiam sequitur quod nunquam poterit deleri per
gratiam nisi instans instanti sit immediatum quia
ut isti dicunt instans temporis discreti dum est ne
cessario coexistit cuilibet instanti temporis nostri:
et ecõuerso quodlibet instans temporis nostri dum
est coexistit instanti tẽporis discreti ergo qua rõ
ne instans temporis nostri coexistit cuilibet instã
ti mensuranti esse culpe dũ primo est sic aliquod aliud
instans necessario coexistit dum ultimo est si ergo
instanti mensuranti infusionem gratie coexistit in
tẽpore nostro: aliquid aliud instãs sequitur quod in
stans temporis nostri est aliud istanti imediatum si
cut istãs tpis discreti est immediatum alteri et ita
non poterit culpa per gratiam deleri quod est in
conueniens. Et si dicatur quod nõ est dare ultimum in
stans temporis coexistentis durationi culpe quamuis
uis sit dare primum instans: temporis coexistẽtis
durationi gratie: instans enim semper et posterio
ris passionis ut di. 8. phisicorum. et sic instãs nõ est in
stanti immediatum: sed tempori non valet quia omne
finitum qua ratione habet indiuisibile principiũ
sui: etiam eadem ratione habet ad indiuisibile pro
termino: sed tempus mensurans vel coexistens du
rationi culpe et durationi gratie: est finitum ergo
qua ratione habet instans quo primo est culpa vel
gratia eadẽ ratione habet istãs quo ultimo est culpa vel
gratia et idem allego de omnibus formis: vel de for
mis et priuationibus que succedunt sibi in eadẽ ma
teria vel subiecto. Quod autem dicit aristo. quod semper
instãs est posteriorum passiõis: ita quod est dare instãs
quo forma que acquiritur primo est: sed nõ est da
re instans quo forma vel priuatio que abicitur ul
timo sit sine ratione dictum fuit ad vitandum illud
inconueniens ne instans esset instanti immediatũ
hoc autẽ non oportet dicere: quia coexistentia for
me substantialis in materia est per tempus: et ideo
sicut tempus est tempori immediatum sic forma que
acquiritur immediate succedit forme que abicitur:
nec est dare in tempore nostro aliquod instans in
actu quo ultimo sit forma que abicitur. quia inexi
stentia forme in materia non est dare primum et ul
timũ sine prius et posterius cum sit tota simul quam
diu est: et existentia eius magis sit per solum instans
temporis discreti: quod est eius propria dura
tio quam sit per tempus continuum: cui solũ coexistit
accidentaliter. Si ergo inexistẽtia forme secundũ
se non sit dare primum et ultimum siue prius et po
sterius: sequitur quod nec in tempore sibi coexistente
in tempore enim secundum se non est dare aliquod
instans in actu: nec ratione forme coexistentis tpi
quia illa nihil variat in tempore quare nullo mõ
sequitur quod sit dare instans in actu quo forma prio
fiat in materia sicut non est dare aliquod instans
in actu: quo forma que abicitur ultimo sit in ma
teria et hoc sufficiat ad presens: quia de hac mate Ad secũdũ
ria forsitan alias plus dicet. ¶ Ad secundum dicẽ
dum quod aliqua duo sunt quandoque possibilia diui
sim unum sicut aliud: quorum tamen neutrum est
possibile posito alio seu coniunctim sicut eque pos
sibile est aliquem moueri sicut quiescere: posito tñ
quod quiescat nõ est possibile quod moueatur nec ecõtra
¶ Similiter dico quod equaliter potest esse gratia per so
lum instans sicut culpa et ecõuerso culpa sicut gra
tia: sed posito quod culpa fuit per solum instãs quod
non contingit pluries sumere non est possibile quod
gratia sequens: sit solum per simile instãs: sed oportet
quod sit per instans: quod poterit tempori coexistere
sicut in tempore nostro: non potest post nunc actu
signatum aliud nunc signari actu: sed solum tem Ad tertium
pus. ¶ Ad tertiam rationem dicendum quod recessus
a culpa in gratiam potest esse per motum propter di
uisibilitatem gratie que continet multos gradus
sicut et quelibet alia forma que suscipit magis et minus
et tunc euacuata est oĩa instãtia et dato quod sit per mu
tationem non sequitur: quod instans temporis unum
sit alteri immediatum: quia talis mutatio non est
terminus motus ut sic mensuratur nunc temporis
nostri: sed est mutatio que est actio permanens men
surata per nunc temporis discreti: cui non necessa
rio correspondet actuale: nunc in tempore nostro
sed aliqua pars tẽporis: et ideo nõ sequitur quod unum
nunc temporis nostri sit alteri nunc immediatum
per idem apparet quod dictum eorum non est uniuer
saliter verum. s. quod causa quare aliquid potest esse per
solum instans in una dispositione est quia recessus
ab ista dispositione est per motum hoc enim non oportet
sed sufficit quod sit vel per motum vel per actionem que
coexistat tempori: sicut motus per tempus mensu
ratur: cum igitur nihil sit subtrahendum potẽtie
diuine: nisi illud quod clare contradictionem impli
cat: ponere autem quod beata virgo fuit per solum in
stans in originali peccato et deinceps semper in gra
tia non implicat contradictionem clare immo habet
magnam probabilitatem ideo tenendum est quod de
us facere potuit quod ipsa fuit in originali peccato per

solum instans. ¶ Utrũ autẽ hoc fecerit ipse nouit
quia illa q̃ mere depẽdent ab eius voluntate non
sunt nobis plene certa nisi ipse reuelauerit.
P. Rñdet ad rões du rãdi ꝓ p̃ria o pinione. ¶ Si quis autem vellet secundam opinionẽ susti-
nere que consonat cõmuni dicto posset rñdere ad
dicta istoꝝ: ad rationem eorũ concedendo ꝯñtiam
sed negandũ est antecedens: qꝛ gratia solo instãti
temporis discreti quod coexistit tempori cõtinuo
esse potest sed solo instanti temporis cõtinui ⁊ per
coexistentiam esse nõ potest quia si soli nunc fluẽti
coexisteret: aut desineret esse in instanti simili aut
in tempore: ⁊ dico in siue noret propriam mensurã
siue soluȝ extranee mensure concomitãtiam actu
vel aptitudine. si in instanti cõsili aut esset idem ⁊
tunc simul esset ⁊ non esset: aut esset aliud ⁊ tunc vł
immediatũ ⁊ sic essent duo instantia fluentia imme-
diata aut mediatũ ⁊ tunc esset medium interesse ⁊
non eẽ eiusdẽ. Si autẽ desinẽ esse coexisteret non
instanti sed solum tempori tunc haberet esse plus
q̃ in instanti: quia taȝ diu est gratia q̃ semel fuit quo
usq̃ suum desinere esse sit completuȝ si ergo suum
desinere esse non statiȝ completur qñ incipit ergo
partim manet plusq̃ instãti quod est cõtrapositũ.
¶ Ad probationem quando dicit ꝙ agens ꝙ agit
per voluntatem actione non successiua potest per
vnum solum instans agere dicendum ꝙ ista est fal
sa si suum agere est conseruare nõ quia necesse ha
beat agere simpliciter sed quia nõ potest agere cõ
tradictoria. Est autem contradictio ꝙ res solo in
stanti conseruet vt dictũ est. ¶ Rñsiones quas dãt
ad argumenta non valent: nã cuȝ dicunt ꝙ non est
in tempore continuo aliqđ nunc actuale dicendũ
ꝙ verũ est sed esse potest vñ in quolȝ nunc potẽtia
li cui coexistit nunc temporis discreti sunt infinita
nunc in potentia qđ autem potenciale est vel possi
bile potest poni in actum ⁊ sic cuilibet nunc discre
to coexistit nunc fluens actuale secundum poten-
tiam ⁊ si non secundum actum: tunc autem sequit
idem quod prius quia ita est incõueniẽs duo nũc
fluentia esse immediata de facto sicut eẽ immedia
ta de possibili ⁊ ecõuerso. ¶ Nec valet deductio se
quẽs quia non est dare vltimũ instans culpe ⁊ qñ
probatur ꝙ finitũ quo ratione habet indiuisibile
principium sui eadẽ ratiõe habet indiuisibile pro
termino dicendum ꝙ non est verum quia si habet
indiuisibile pro mensura principiĳ non sequit con
tradictio que sequeret si haberet indiuisibile pro
mensura termini: nec dictum argumẽtũ est sine ra
tione: quia mobile in quolibet nunc quo mouetur
se habet aliter nunc ⁊ prius si ergo tempus q̃ mo-
bile moueẽ a nigredine in albedinem habeat pro
primo nunc a pro vltimo b non potest dici ꝙ b. se
teneat ex parte nigredinis quia tunc se haberet si
cut prius: sed se tenet ex parte albedinis vt. s. toto
tempore precedenti ab a. fuerit nigrum et in b. in
cipiat eẽ albũ: ⁊ sic non est dare vltimum nunc in q̃
fuit nigrum sed primuȝ quo fuit album. ¶ Qui di-
cunt ꝙ propria mẽsura forme substantialis in ma-
teria est instans temporis discreti improbatũ est.
2. li. di. 2. ¶ Responsio quam dant ad secundaȝ ra
tionem contradicit rationi ipsoruȝ quia ita est de
ua libere agens actiõe successiua respectu gratie
sequentis culpam momentaneam: sicut est sequẽ-
tis culpaȝ diuturnam: ergo si illa ratio esset bona
ita posset post istãs iñfusiõis gratie cessare: istud in

vno casu sicut in alio vnde concedendum est ꝙ in
neutro potest post instans fluens cessare: quia eẽt
contradictio vt visum est. ¶ Itẽ nec valet respõsio
ad tertiuȝ argumentũ. nec est euacuata instantia
si accessus ad gratiam sit per motum: qꝛ tunc gra-
tia q̃tum ad primum gradum in instanti introdu
citur: qꝛ semper est dare instans forme posterioris
⁊ tunc illud esset immediatum instanti culpe vlti-
mo si esset dare illud ⁊ sic ideȝ quod prius. Nec vȝ
quod dicunt si est per mutationem non sequitur i
mediatio instantiuȝ: qꝛ immo sequitur quia qñ ꝓ-
bamus ꝙ culpa vel gratia non possũt eẽ solo instã
ti intelligimus de instãti tẽporis nostri quod actu
est vel esse potest ⁊ tunc si nullus cum solo tali in-
stanti esset culpa ⁊ immediate post esset gratia in-
fusioni gratie primo sicut ⁊ creatiõi angeli coexi-
steret instans temporis nostri existens actu vel po-
tens existere sicut si aliqđ de nouo crearet ⁊ sic eẽt
instans alteri immediatum actu vel esse posset.
¶ Ad rationes principales tamen dicendum ad p̃ mam dicendum ꝙ etiã in beata virgine prius fuit animale q̃ spirituale quia prius fuit secundũ car nem concepta in originali culpa deinde fuit ꝑ spi- Ad rõnes p̃ncipales
ritum sanctificata. tamen ante natiuitatem ex vte
ro. ¶ Ad secundam dicenduȝ ꝙ q̃uis sanctificatio
beate virginis ex vtero non legaẽ expsse in nouo ⁊
veteri testamento. haberi tamẽ potest ex hĳs que
ibi leguntur. Si enim Jheremias propheta ⁊ Jo
an. baptista qꝛ christuȝ pronunciauerunt in vtero
sãctificati sũt fortiori ratione beata virgo que ge
nuit christum. ¶ Tertium in oppositum conceden
dum est: ⁊ tria sequentia que probant ꝙ fuit con-
cepta in originali. ¶ Ad vltimum ꝙ probat oppo
situm dicendum ꝙ parẽtes beate virginis fuerũt
sancti post conceptionem non qñ concipiebatur.
sic beata virgo fuit sancta ⁊ plus sancta et prius
q̃ ipsi ante natiuitateȝ: tamen sensus literalis au
ctoritat; non est ad propositum quia est ad hunc s
nem quia sicut patriarche fuerunt sancti sic poste
riores dñẽ esse sancti vel imitando vestigia eorum
quia filius fit vt ille non sic ꝙ filius sanctorum cõ
cipiatur sanctus. alias Joannes Baptista ⁊ filĳ
Abraham ysaac ⁊ Jacob non contraxissent origi-
nale.

¶ Questio secunda

Secundo queritur de effectu sanctifica- questio. 2.
tiõis: ⁊ p̃mo respectu fomitis: vtruȝ be
ata virgo per primam sanctificationeȝ
fuit liberata a fomite: ⁊ videtur ꝙ nõ qꝛ
sicut pena originalẽ fomes ita ⁊ mors sed per pri
mam sanctificationem ymmo per nullam fuit bea
ta virgo liberata a morte ergo nec a fomite. Iteȝ
Damas. dicit. 3. li. ꝙ in beata virgine superuenit spi
ritus sanctus ante conceptioneȝ dei purgans eã sȝ
illa purgatio non potuit esse ab originali culpa qꝛ
ab illo in vtero purgata fuit nec ab actuali: quia
illam nunq̃ commisit relinquitur ergo ꝙ a fomi-
te ergo per primam sanctificatiõem nõ fuit libera
ta a fomite sed solum per secundã. ¶ In ꝯtrariuȝ
arguitur qꝛ beate virgini aliqđ tribuendum fuit
vltra communẽ legem: sed sanctificatio que fit se-
cundũ legem comunem aufert originalem culpaȝ
fomite remanẽte ergo sãctificatio beate virginis questio. 2.
fomitem a b ea ammouit. ¶ Alteri⁹ quero de alio
effectu sãtificationis vtrum beata virgo post pri-

maꝫ sāctificatiōem peccare potuit: ⁊ videtur ꝙ sic
q: augustinus dicit in questionibus veteris ⁊ no
ui testamēti ꝙ maria ꝑquam gestum ē misteriuꝫ
incarnationis in morte domini dubitauit non tñ i
dubitatiōe ꝑmansit: sed dubitatio de fide pctm̄ est
ḡ ipsa post primā sanctificationē nō tantū peccare
potuit: sed peccauit. ¶ P̄ Joā. chriso. sup math. ex
ponēs illud. Ecce mat̄ tua ⁊ fratres tui foris stāt
querentes te dicit ꝙ manifestuꝫ est ꝙ faciebat ex
vana gloria ⁊ super illud Joā. 3. Uinum non hn̄t:
dicit idem Chrisostomus ꝙ volebat seipsam clari
orē facere per filium: ⁊ forte aliqͦd humanū pacie
bat̄ quemadmodūꝫ fratres dicētes. manifesta te=
ipsuꝫ mundo: constat autē ꝙ talia peccata sunt sal
tē venialia ergo beata virgo post secundam san=
ctificationem non immunia fuit ab omni peccato
¶ In cōtrariū est quod bernardus scribit in epl̄a
ad lugdun̄ loquēs de prima eius sanctificatiōe di
cens. Ego puto ꝙ copiosior gratia sanctificatiōis
ꝙ̄ in aliis sanctis in vtero sanctificatis in ipsam d
scendit. que non solum ortum eius sanctificauit: sꝫ
eam ab omni peccato deinceps immunem custodi
uit: ergo non solum per secundā sanctificationem
sed etiam per primam beata virgo adepta est im=
Responsio munitatem ab omni peccato: ⁊ idem dicit augusti
P:ia opio nus libro de natura ⁊ gratia. ¶ Respōsio de vtraqꝫ
de ruc' d ꝑ questione sunt tres opiniones. quarū prima est di
scti.q.1. cētiū ꝙ in prima sanctificatione fuit fomes ligat'
in secunda autem totaliter ablatus ⁊ ipsa fuit cō=
firmata vt ipsa de cetero non posset peccare. ¶ Ad
cuius euidentiā sciendū primo quid importet fo=
mes. Est autem fomes habitualis inclinatio ap=
petitus sensitiui in aliquod delectabile secundum
sensum ꝑter imperiū rationis que quidem inclina
tio vt in secundo dictum est posset esse in hoīe etiā
in puris naturalibus constituto vt si fieret homo
miraculose de lapide ⁊ nullum donum supnatura
le ei conferretur: ⁊ tunc esset talis inclinatio nō cul
pa vel pena: sed tantū quidē defectus naturalis:
sed in descendentibus ab adam ante baptismū ha
bitum in re vel in voto pertinet ad culpaꝫ origina
lem: sed post baptismuꝫ est pena quedam ⁊ ista in=
clinatio non necessario addit aliquam rem super
appetitum sensitiuū licet inclinatio possit esse ma
ior ⁊ minor secundum dispositiones corporis sm̄
quas appetitus disponit̄ ad appetendum diuersi
mode. ¶ Secundo sciendum ꝙ aliqua potentia vl̄
inclinatio habitualis ad actum aliqueꝫ potest ma
nere ⁊ non exit vel etiam non potest exire in actuꝫ
quia ligata est: vt si ale alicuius auis essent ligate
posset esse ad huc ꝙ haberet potentiam volatiuaꝫ
⁊ tamen non posset exire in actum eius: ⁊ secundū
hoc potest dici ꝙ licet in beata virgine remanserit
habitualis inclinatio appetitus sensitiui in aliqͦd
delectabile secundum sensum ex qua potuit ꝙ̄tum
fuit ex parte appetit' sensitiui inclinari preter iu
dicium rationis in delectabile sensus ⁊ tamen ista
inclinatio ita fuit ligata per copiam gratie replē=
tis animam eius ⁊ predominātis supꝑdictam in=
clinationem ⁊ ꝑ ꝓuidētiam diuinaꝫ que impedie=
bat ne aliquid occureret quod posset causare mo
tum illicitum ⁊ ꝙ talis incliatio non poterat exire
in actum sed in conceptione filii dei ita fuit sancti
ficata ꝙ per dispositionem virtuosam formaliter
appetitum sensitiuum disponentē fuit ablata illa

inclinatio totaliter quantum ad hoc ꝙ nō esset na
tus aliquis motus insurgere preter inclinationeꝫ
rationis ita ꝙ licet appetitus sensitiuus ꝙ̄tuꝫ ad
essentiam remanserit quia appetebat ꝙ̄tuꝫ ratio
dictabat ea que erant conuenientia secundum sē=
sū non tamen remansit aptitudo vel inclinatio ad
aliquem motum qui esset natus insurgere pre=
ter imperium rationis secundum ꝙ conuenit ap=
petitui sensitiuo rō re fomitis. ⁊ ideo dicit̄ ꝙ in se=
cunda sanctificatione fuit fomes extinctus siue to
taliter ablatus qꝛ esti remanserit appetitus sensiti
uus nō tñ ꝙ̄tum ad talem inclinatiōeꝫ sic ḡ patet
de prima sanctificatiōe beate virginis quādo fuit
⁊ quem effectum habuit prima ⁊ secunda.
¶ Sciēdum vlterius ꝙ communiter tenet̄ ꝙ in se=
cūda scificatione fuit ꝯfirmata sic ꝙ nō potuit ex
tunc peccare: ꝙ est plus ꝙ̄ fomitem extigui: qꝛ in
adam in principio post sui creationem añ. s. pctm̄
nō fuit fomes nō tamē fuit cōfirmatus ꝙ nō possꝫ
peccare sicut patuit per effectum sed beata virgo
in secūda sanctificatione ita fuit plena gratia ꝙ i
clinatio gratie abstulit possibilitatem ad opposi=
tum gratie. s. ad quodcunqꝫ peccatum. ¶ Sed ista P.ꝫ opio=
opinio deficit in multis primo in eo ꝙ dicit in sup nes heruei
positione ꝙ incliatio habitualis sensualitatis añ
baptismum pertineat ad culpam post baptismum
uo ad penā quia si intelligunt ꝙ pertinent ad cul
pam originalem cōsequenter ⁊ cōcomitāter verū
dicunt qꝛ ante baptismuꝫ in re ⁊ l voto susceptum
⁊ ante remedium quod fuit diuersuꝫ diuersis tem
poribus cōtra originale inest culpa originalis ꝙ̄
semper cōcomitatur ista habitualis deordinatio:
⁊ cōsequēter sicut effectus cām sicut etiam morta
litas: post baptismum autem pertinet ad penam
non ad culpam cōcomitant̄ quia nō remanet cul=
pa. Sed si intelligūt ꝙ pertinet ad culpaꝫ origina
leꝫ essētialiter falsuꝫ est qꝛ essentia culpe origina=
lis non consistit in habitu sed in actu. i. in actuali
priuatione gratie propter peccatum ade ꝙ autē
fomes dicitur esse peccatum originale est predica
tio ꝑ causā nō ꝑ essentiā vn̄ ꝯtrarietas nālis ꝓut
nata est causare mortem nature nō est essentia ori
ginali peccati sed pena: ⁊ effectus eius sicut ⁊ re=
bellio moralis que nata est inducere mortem cul
pe non est essentia culpe originalis sed pena ⁊ effe
ctus eius. ¶ Dr̄ dicunt in secunda ꝯclusiōe fomi=
tem posse ligari sic vt remaneat non tamen possit
exire in actum ꝙ̄tum ad hoc verum est ꝙ in ꝑuu=
lis vsqꝫ ad vsum ratiōis est fomes qui tamē ñ po
test actu incliare in peccatum licet inclinet ꝑter im
perium ratiōis quia talibus nō habētibus vsum
ratiōis iclinari ꝑter imperium rationis nō impu
tatur ad culpam sicut nec dormiētibus quib' pol
lutiōes cōtingūt ꝑter culpam l vigilia ꝑcedenteꝫ
⁊ sequētem. ¶ Item verum dicūt ꝙ diuina ꝓuiden
tia poterat impedire ⁊ impediebat vt aliquid ad
peccatuꝫ impelliēs nō occurreret nisi sic. ꝙ ipsa re
pelleret: alioquin impedimētuꝫ si fuisset in ea me=
ritum in resistēdo tēptationib' sed ꝙ hoc sola gra
tia gratum faciēs impediret si intelligūt male in=
telligunt qꝛ magnitudo gratie stat bene cum pctō
veniali ⁊ possibile ē qꝛ Jo. baptista aliquādo ante
mortem tantum habuit de gratia quantuꝫ beata
virgo ante secundam sanctificationem que tamē
in ipso nunꝙ̄ fomitem ligauit: de hoc autem post

ea plenius inquiretur. de tertia etiā cōclusione de
extinctione postea plenius inquiret̄ tñ ad psīs vi
det̄ inconueniens: q̄ ita extinctio sit p dispositiōe3
v̄tutis formaliter si tamen intelligat q̄ sit v̄tus
eiusdem rationis cū v̄tuti. alioꝝ sanctoꝝ mo-
ralibus infusis appetitu sensitiuo: quia eiusdem
cause est pducere eūdem effectum secundum ma-
gis vel minus secundū q̄ est pfectior vel minus p
fecta: si ergo in appetitu sensitiuo virginis non
fuit alia dispositio virtuosa q̄ in appetitu Jo. ba-
ptiste vel Iheremie licet inferior nō videt̄ q̄ ipsa i
ea extinxerit fomitem ꝛ non in aliis sed si in ea ex-
tinxit pfectius in aliis minus pfecte q̄ nō dicim⁹:
q2 etiā Paulus habuit abundantiā gratie cui di-
ctum est sufficit tibi gratia mea: ꝛ tamē fuit in eo
grauis fomes vel stimulus carnis. Sed si intelli-
gūt dispositiōem v̄tuosam alterius ratiōis. q̄ dici
tur v̄tus q̄ hn̄tem pficit: ꝛ opus eius bonum red-
dit ꝛ opus malum prohibet ꝛ impedit nihil prohi
bet in appetitu sensitiuo virginis aliq̄d ponere cō
forme iustitie originali disponēs in ipm in omib⁹
ad expectandū iudiciū rationis. ¶ In quarta etiā
cōclusione deficiunt reducēdo impossibilitatē pec
cādi post secundam sanctificationem in solam ple
nitudinem ꝛ in incliationē gratie quia licet culpa
originalis ꝛ mortalis opponātur gratie secundū
totum ambitum suu3 quia cū minimo gradu gra
tie neutra stare potest secundū legem cōmunem:
tamen culpa venialis nō sic opponitur gratie: sed
bene opponitur gratie secundum statum cōprehē
sorum que nullā maculā patit̄ de lege cōmuni: sed
in statu viatoꝝ nō videt̄ q̄ culpa venialis oppo
nitur gratie secundum certum gradum: quia si es-
set aliq̄s gradus charitatis in via que excluderet
omne veniale q̄tomagis charitas plus accederet
ad illum gradum tanto minus haberet secu3 de ve
nialibus: sicut si calor in gradu proprio igni nō cō
patitur aliquā humiditatē q̄to aer citra illū gra
dum erit calidior tanto minus humidus: sed hoc
est falsu3 q2 aliq̄n qui plus habet de charitate pl⁹
habet de venialibus ergo non est aliq̄s grad⁹ gra
tie in via qui de se confirmet hominē vt non possit

2. opīo Durand. d. p̄nti q. 3.

veniali ter peccare. ¶ Secūda est opinio dicentiu3
ad p̄mam questiōem tria p̄ūmu3 est q̄d est fomes
ꝛ an possit ligari vel totaliter auferri. ¶ Scōm est
vtrum possit ligari vel auferri p solā gratia3 gra
tum facientē vel vlterius requirat̄ aliq̄s aliq̄ gra
tia gratis data. ¶ Tertia est verū p aliqua3 sancti
ficationem fuerit in beata virgine fomes ligatus

Quid ē fomes s3 Durandum.

vel totaliter ablatus. ¶ Circa ad primu3 sciendū
est q̄ fomes nihil aliud est q̄ incliatio habitualis
appetitus sensitiui in aliquod delectabile p̄ter im
perium rationis que quidem inclinatio esset i ho
mine in puris naturalibus cōstituto: ꝛ est inclina
tio maior ꝛ minor in homine secūdum alia3 ꝛ aliā
dispositionē corporis ꝛ causat in nobis p̄nitatem
ad malum ꝛ difficilitatem ad bonum: nec talis in-
clinatio dicit necessario aliquam rem sup appeti-
tum sensitiuum: licet actus eius qui est actualiter
incliari preter imperiu3 rationis possit esse aliq̄d
additum talis autem fomes secundum se est in no
bis quidem defectus nature actus autem eius sp
peccatum saltem veniale: talis etia3 inclinatio ha
bitualis potest ligari ne exeat in actu3: multis eni
modis potest impediri aliqua potentia ne totali-
ter exeat in actum vel tali modo: ꝛ secundum hoc i
beata virgine potuit remanere appetitus sensiti-
uus ꝛ habitualis inclinatio ad delectabile secun-
dum sensum preter imperium rationis. ꝛ tamen i
pediri ne vn̄q̄ tali modo exiret in actum: q̄d im-
pedimentu3 vel potuit esse aliq̄s habit⁹ ipsam for
maliter perficiēs vel diuina prouidētia ei assistēs
que impediebat ne aliq̄d occurreret q̄d talē motū
excitaret. ¶ Qualiter autem fomes possit totali-
ter auferri nō video quia naturalis inclinatio rei
accepta secundum potentiam vel aptitudinē non
potest auferri re manente q̄uis actualis inclina-
tio frequēter impediatur: sicut ab accidēte nō pōt
tolli quin sit aptum natum esse in subiecto. licet v̄
tute diuina in sacramēto altaris fiat q̄ nō sit actu
i subiecto. Similr ab humanitate nō pōt tolli q̄n
potest esse p se q̄uis in christo per se non subsistat.
Nec a graui tolli potest qnin sit aptu3 natum fer-
ri deorsu3 licet motus eius q̄nq3 impediatur: ꝛ cā
est q2 talis aptitudo nō est aliud a natura rei: cum
igitur fomes sit habitualis inclinatio appetitus
sensitiui: ꝛ se habeat ad appetitu3 sensitiuum sicut
naturalis inclinatio accepta secundum potentiā
vel aptitudinem non videt̄ q̄ possit auferri ab ap
petitu sensitiuo natura eius remanente. ¶ Et si di
catur q̄ habitualis inclinatio appetitus sensitiui
in delectabile secundum sensum absolute accepta
non potest auferri ab appetitu sensitiuo vt bene p
bat ratio. illa tamē que est preter imperium rōis
auferri potest: q2 in nobis est ex corruptione natu
re per peccatum: ꝛ hoc importatur nomine ic̄sua-
litatis vel fomitis non v3 quia eadem habitualis
inclinatio appetitus sensitiui est qua natus est fer
ri in obiectum suum siue scōm imperium ratiōis:
siue contra vel preter tota enim illa differētia est i
actibus vel in modo actuu3: sed potentialis incli-
natio est indifferēs nec sunt due inclinatiōes qua
tum vna est a natura alia a peccato: sed vna ꝛ eadē
que est a natura per se: a peccato autē sicut a cā re
mouente prohibēs: q2 p peccatu3 ammota est ori-
ginalis iustitia que prohibebat ne appetitus sen-
sitiuus ferretur in obiectum suum preter imper i
um rationis ꝛ sic impediebat talem actum: sed nō
tollebat potentiam vel inclinationem habituale3
¶ Quid est ergo quod dicunt doc. q̄ fomes potest
totaliter auferri remanente appetitu sensitiuo: ꝛ
ablatus fuit ab adam ꝛ a christo ꝛ auferetur a re
surgentibus: dicendum q̄ dictu3 eorum potest sal
uari secundu3 mentem eorum sic. fomes enim nō
nominat appetitum sensitiuum precise sed prout
est pronus ad malum hec autem pronitas potest
impediri dupliciter ne exeat in actum vnomō per
causam extrinsecam puta per prouidentiam diui
nam ꝛ tunc potest ligari. Alio modo per qualita-
tem vel dispositionem aliquam intrinsecam vl ha
bitualem sicut fuit forte in statu innocentie ꝛ per-
fectius erit resumpto corpore in resurrectione: ꝛ
sic dicitur fomes auferri non solum ligari quia li
gamen videtur aliud extrinsecu3 vocare. licet neu
tro modo ipsa habitualis inclinatio secundum se
tollatur. et sic patet primum. ¶ Quantu3 ad secū
dum. s. an per solam gratiam gratu3 facientē pos
set fomes ligari vel auferri dicendum q̄ non vide
detur quia aut gratia gratum faciēs hoc faceret
mediate vel immediate: non immediate quia ipsa

nō ꝑfic ꝛ appetitū sensitiuū. null⁹ aūt habit⁹ ime=
diate disponit nisi ad actum illius potētie quem
perficit. Nec mediate: quia illud medium non es=
se t nisi actus volūtatis perfecte ꝑ gratiam: habi
tus autem non perficit actū imperatum nisi me=
diante electio: sed actus voluntatis q̄tumcunq̄
perfecte ꝑ grām nisi plus ponat nō pōt impedi=
re quin appetit⁹ sensitiu⁹ possit aū exire in actum
respectu obiecti sui preter iperiū rationis. ꝑ grā
nō pōt hoc mō ligare vel auferre fomitē. ¶ Q̄z
aūt act⁹ volūtatis ꝑfecte ꝑ grām nō possit appeti
tū sensitiuū ipedire ꝑdicto mō ꝓbat sic. Grā gra
tū faciēs videt solū hec duo facere. scʒ volūtatez
iclinare efficacit ad bonū: ꝛ reddere actū merito=
riū: sʒ ex neutro istoꝝ fit ꝙ appetit⁹ sensitiu⁹ plus
obediat rationi q̄ sine istis: q̄re nō videtur ꝙ per
solā gratiā gratū facientē appetit⁹ sensitiu⁹ pos=
sit ligari ne ferat in obiectum suū ꝑter iperiū ra=
tionis. si ergo liget ꝑ aliquē habitū oportet ꝙ sit
aliqḋ donū ꝑ qḋ disponat sensus ꝛ appetit⁹ sensi=
tiu⁹ formaliter: sic ꝙ nihil iudicet cōueniēs scḋm
sensum qḋ nō sit cōueniēs scḋm ratione: ꝛ hoc suf
ficiat de tertio: q: pleni⁹ dicet qū tractabit de vir
tutib⁹/ q̄liter appetit⁹ sensitiu⁹ possit obedire vel
nō obedire rōni. ¶ Quantū ad tertiū/ scʒ an fo=
mes fuerit in beata virgīe ꝑ aliquā scrificationē
ligat⁹ vel totaliter ablat⁹ eo mō quo auferri pōt.
Dicendū ꝙ ꝑ ꝑmā scrificationē fuit soluʒ ligat⁹:
sed ꝑ secundā fuit ablat⁹: qḋ patʒ vnica rōne sic.
Fomes dī ligari qū appetit⁹ sensitiu⁹ ꝑ causaʒ ex
trinsecā ipedit ne ferat i malū. Auferri ꝟo dī qū
idē fit ꝑ habitū intrinsecū. sed post ꝑmā scrifica=
tionē beate ꝟginis ipediebat in ea appetit⁹ sensi=
tiuus ne ferret in malū solū ꝑ diuinā ꝓuidentiā
assistentē. post secundā ipediebat ꝑ habitū ipsam
ꝑficientē. ergo ꝑ ꝑmā scrificationē fuit fomes li=
gatus: sed ꝑ secundā fuit ablat⁹. Maior patet ex
supradictis. Minor ꝓbat: q: cū reparatio hūa=
ne nature fuerit facta ꝑ xp̄m: sicut null⁹ ante xp̄m
glificat⁹ est quo ad aīam. nec plene liberat⁹ ē a ser
uitute corruptionis quo ad corp⁹. Ipse eñ surre
xit ꝑmitie dormientiū ad statū ꝑfecte imortalita
tis. sic null⁹ ante ipm ꝑfecte liberat⁹ est a fomite/
qui est iobediētia viriū sensitiuarū ad rōnē cum
hoc sit q̄dā inchoatio btitudinis corꝑis ſm quā
corp⁹ erit plene subiectū spūi. Corp⁹ autē xp̄i nō
fuit ante a fomite liberatū q̄ conceptū: ergo nec
corp⁹ btē virginis anteq̄ conceperit ꝑmi. cū qua
cōceptiōe cucurrit secūda scrificatio. In ꝑma er
go scrificatione ligat⁹ fuit fomes ꝑ diuinā ꝓuidē
tiā assistentē. sed in secūda sublat⁹ fuit ꝑ habitū/
appetitū ipsi⁹ ꝑficientē. ¶ Ad secundā q̄stionē di
cūt ꝙ est alia a ꝑcedēte: q: q̄uis ꝑ ꝑmā vel secun

Ad scḋā q̄stionē Durā. dis. ꝑūa. q. 4.

dā scrificationē btā ꝟgo fuisset totaliter liberata
a fomite: nō tñ fuisset ꝓpter hoc firmata in bono
ita ꝙ nō posset peccare: q: peccare ex inclinatiōe
fomitis est peccare ex ifirmitate siue ex passione
Cōtingit aūt aliter peccare q̄ ex ifirmitate siue ex
passione: scʒ ex ignorātia vel ex electione siue ex
malicia. ergo ablatio vel ligatio fomitis non po=
test esse causa totius impeccabilitatis. ¶ Item
in angelis nō est fomes nec fuit i ꝑmis parētib⁹ i
statu inocentie: vel saltem fuit in eis ligat⁹: et tñ
tam angeli q̄ primi parentes peccauerunt. ergo
carere fomite non potest esse sufficiens causa vel
ratio quare aliquis nō possit peccare. ¶ Restat

ergo inquirendum verum beata virgo fuerit per
aliquam sanctificationem a deo confirmata in bo
no ꝙ peccare non posset. Et dicendum ad hoc ꝙ
confirmari in bono potest contingere dupliciter.
Uno modo ex dono inherente. Alio modo ex ad
iutorio cōstāte. Primo modo nullus pur⁹ via=
tor confirmatur in bono adeo ꝙ peccare nō pos=
sit: sed soli beati. Cuius ratio est: q: existente pos
sibili defectu in ratione/ possibile est volūtatē pec
care in electione volūtatis: q: electio volūtatis
sequit iudiciū rationis. ꝛ hoc satis bene ꝓbatum
fuit. 2. lib. dis. 7. sed in ol viatore est aliquis defe=
ctus possibilis in ratione vel defect⁹ erroris vel
ignorantie vel nescientie/ vel saltē inconsideratio
nis. Soli eñ cōprehensores hoc habent ꝙ semꝑ
vident actu in essentia diuina quicq̄d ad eos ꝑti=
net. Null⁹ eñ viator semꝑ cōsiderat actu quicq̄d
ꝑtinet ad eū. ergo videt ꝙ nullus pur⁹ viator pos
sit ꝑ aliquod donū sibi inherens sic confirmari in
bono ꝙ nō possit aliq̄n peccare peccato cōmissio
nis vel omissionis. Nō eñ apparet ꝑ quale donū
possit viator habere ꝙ semꝑ cōsideret ea q̄ ad ip=
sum ꝑtinere possunt: ꝓpter quod cū beata virgo
fuerit pura viatrix nō videt ꝙ hoc modo fuerit ꝑ
aliquam sanctificationem confirmata sic vt pec=
care non posset. ¶ Scḋo autem modo credibile
est beatam virginem confirmatam in bono ex di=
uina prouidentia sibi consistente/ et preseruante
eius liberum arbitrium ne inclinaretur in malū
non cogendo ipsum sed inclinando ꝛ iuuando ip
sum ad bonum/ quo existente ipsa non potuit pec
care. sicut homo currens non potest non currere
dum currit. Hoc autem adiutorium habuit bea=
ta virgo per vtranq̄ sanctificationem: sed plení=
us et perfectius per secundam. Et hoc persuade
tur dupliciter. Primo sic. Quia gloria filiorum
sunt patres eorum/ vt dic ꝑ ꝓuerbioꝝ. 17. ꝛ econ
uerso. Ignominia parentum redundat in filios.
Propter quod si mater aliquādo actualiter pec=
casset ignominia ei⁹ aliquo modo in filiū redū=
dasset: quod non decuit. ¶ Scḋo modo quia si=
cut ipsa fuit media inter filium qui fuit sanct⁹ san
ctorū/ ꝛ alios sanctos: ita decuit ꝙ mediū gradū
sanctificationis teneret: sed filius ei⁹ nullum ori=
ginale contraxit nec actuale commisit. alij autē
sancti ꝛ originale contraxerunt ꝛ actuale cōmise
runt. ergo consequēs fuit vt mater originale ha=
beret sub xp̄o: sed preseruari debuit ab ol actua=
li super aliquos scōs. iuxta dictū Ansel. in ꝑce=
dentib⁹ allegatum. Quia decuit vt illius homi=
nis. id est xp̄i conceptio ex purissima matre fieret
que ea puritate niteret qua sub deo nequit maior
intelligi. Quid autem veritatis ꝛ falsitatis ha=
beat hec opinio/ inquiretur in sequentib⁹. ¶ Un= 3. opinio q̄ ē doctoris
de est tertia opinio habēs q̄tuor articulos scḋm
ordinem ꝑcedencē. Prim⁹ est de quidditate ipsi⁹
fomitis/ ligatione/ ꝛ ablatione habēs q̄tuor con
clusiōes. Prima est de qd noīa ei sit. Ubi sciēdū
ſm doc. ꝙ fomes habet octo nomina. Dicitur fo
mes a fouendo: quia est nutrimentum peccati et
radix et origo in his qui peccant ex passione vel
infirmitate: q̄uis prima radix peccati fuerit vo=
luntas/ non sensualitas. Scḋo dicit ignis q: ipi
rat calorē male inflammantē ꝛ ꝑ accidēs timorē
male humiliantē: q: timor de amore ꝓcedit: sicut
esse calidum per se calefacit: per accidens autem

frigefacit : imo ad litteram per concupiscentiam
caro calescit ꝛ inflāmaṫ. ¶ Tertio dr̄ langor na=
ture. nā sp̄s quidē prompt⁹ ē caro aūt infirma ap=
petēs ea q̄ sibi sūt noxia ꝛ fastidiēs vtilia vt infir
m⁹. Nā natura bn̄ disposita nō appetit contraria.
¶ Quarto tirānus: qr exigit quod nō debeṫ sibi
iob clamorē exactorū non audit ꝛ vult dn̄ari sp̄ui
cōtra ordinē debitū ¶ Quinto lex carnis quia
ex carne cōtrahiṫ. ¶ Sexto lex mēbroꝝ qr lȝ sit i
essentia aīe magis tn̄ effect⁹ eius apparet in mē=
bris et specialr̄ gn̄ationis qr plus ceterū mouere
tur i cōtrariū rōnis ꝛ ꝟtualit̄ qr ꝑ actū illū tradu
ciṫ. ¶ Septimo cōcupiscētia quo ad actū q̄ cōcu
piscit aduers⁹ sp̄m ꝙ ꝯcupiscit aliq̄d qr ē hitualis
inclinatio appetit⁹ sensitiui in delectabile sm̄ sen
sū p̄ter imperiū rōis tn̄ melius dr̄ in bonum sensi
bile vt cōp̄hendat arduū et delectabile qr etiam
irascibilis inficitur dū sumus ꝓni ad iram ꝛ vin=
2.cōclusio dictā et pugnā. ¶ Scd̄a ꝯclusio ē de q̄d rei vr̄ eē
Fomes quid est. fomes ꝓut de ipso loquunṫ doc. sc̄ti essentialiter
eē iclinatio aptitudinalis sensualitatis in sensibi
le p̄ter vel ꝯtra iperiū rōnis recte dico aūt iclina
tio positiue: qr de culpa actuali etiam si null⁹ hit⁹
relinq̄ṫ: fit homo ꝓnior ad secūdū pctm̄: qr pctm̄
p̄imū suo pondere ad aliud trahit illud tn̄ nō dr̄
fomes. ¶ Secūdo dr̄ aptitudinalis: qr actualis
inclinatio nō est fomes qr effect⁹ ei⁹ q̄ ē pctm̄ i oī
habēte vsū rōis: nō aūt in carēte eo sicut i fatuis
ꝛ dormientibus. fomes aūt nō est culpa sed pena.
¶ Tertio dr̄ sensualitat; nō ꝓut sonat i aptitudi
nalē rebellionē qr sic sensualitas ē idē ꝙ fomes sȝ
prout dicit naturam appetit⁹ sensitiui q̄ est subie
ctum fomitis secundū rationē. ¶ Quarto diciṫ
insensibile generalit̄ et ad differentiā ꝓnitatis in
malū ꝛ tarditatis ad bonū que est in volūtate ex
ꝯmixtiōe ad sensualitatē. de q̄ Augustin⁹ p̄uolat
itellect⁹ seq̄tur tardus aut null⁹ affect⁹: q̄ tn̄ nō ē
fomes qr nō ē p̄ma radix hui⁹ mali sȝ sēsualitas.
vn̄ sensus ꝛ cogitatio hūani cordis in malū ꝓna
sūt/ p̄mittit sm̄ cognitionē qr cognitio ē ex pte se
sus. Et illd̄ corp⁹ qd̄ corrūpiṫ aggūat aīas ꝛ trēa
inhitatio deprimit sensū. ¶ Quinto dr̄ p̄ter ipiū
rōnis qd̄ est deordiatio in morib⁹ sicut pōere cur
rū ante boues in agibilibus qr licȝ sentire necce=
sario p̄cedat itelligere: tn̄ appetere sensitiuū de=
bet seq̄ appetere itellectiuū. qd̄ facile est videre si
appetit⁹ sensitiu⁹ pōt imediate moueri ab intelle
ctiuo. sed nō pōt moueri nisi mediāte sensu ꝛ ab il
lo moueṫ de necessitate: tūc est difficile videre qr
sentire practicū puta existimare ad ꝓsequendum
vel fugiendū statim sequiṫ appetit⁹. et sic p̄cedit
intelligere practicū: ꝛ ꝑ ꝯsequēs appetere itelle=
ctiuum. Sed dicendū ꝙ ex sola fantasiatiōe siue
estimatione pōt intellect⁹ practicare et voluntas
appetere: ꝛ sic in parte estimatiue et ea mediante
imperare appetitui sensitiuo: ꝛ sic semꝑ eē debet.
¶ Sexto dicitur contra imperiū : qr non solum
a fomite moueri potest: sed moueri contra: qr ca=
ro concupiscit aduersus spiritum. Sed ista con=
Nota. trarietas potest accipi dupliciter. Uno modo ꝓ=
ut est in habitu: et sic idē est preter ꝛ cōtra: nec est
peccatuȝ. Alio modo actu: ꝛ sic est aliud: ꝛ moue
ri preter est peccatum veniale : moueri autē con=
tra nō est peccatū vt videṫ aliquib⁹: qr eodē actu
non est meritū et demeritū: sed qn̄ contra volun
tatem caro moueṫ homo mereṫ per illam volitio

nem. ergo non demereṫ per illā: nec per concupi=
scere: qr illud quod contingit nobis nolentibus:
non est culpa sed pena. ¶ Si dicatur ꝙ prius po
tuit cohibere ne sequereṫ preueniēdo: tūc est cul=
pa omissionis in primo/ non in isto. ꝛ sic posset in=
telligi auctoritas Augustini. Nonnullū est pec=
catum qn̄ caro concupiscit aduersus spiritum et
preter voluntatē contra bonū sp̄us: vel qn̄ cōtra
voluntatē est peccatū non pro tunc sed ante. Sed
tamen est cōis opinio ꝙ vel pro tunc est peccatū:
qr lȝ accidit nobis nolentib⁹ etiā ꝯsiderata volū
tate ꝓ tunc: nō tamen considerata ꝓximiori tem
pore qn̄ potuit primo ipedire. ¶ Septimo diciṫ
rationis recte aptitudinaliter: qr fomes inclinat
scd̄m imperiū rationis errantis ꝛ ꝑuerse in ma=
lis magis ꝙ̄ inclinet p̄ter vel contra iperium ra
tionis recte in bonis. ¶ Tertia conclusio est de 3.cōclusio
ligatione ipsius: et qr fomes nihil aliud est ꝙ̄ ip
se appetitus scd̄m rem loquendo pōt ligari. i. ipe
diri ne exeat in actum/ sicut bene declarat vtraq̄
opinio p̄cedēs. Et ꝙ diuina ꝓuidentia possit im
pedire actum non solū subtrahendo incitatiuuȝ:
imo etiā ipediēdo ipsum p̄sentatū ne moueret ap
petitū. Sicut eīn deus pōt suspendere naturaleȝ
actionē agentis approximati sicut fecit in cami=
no pueroꝝ. sic pōt impedire aīalē ne scȝ apprehen
siua moueat appetitiuā: ꝛ ne speculatiua extēda
tur ad praxim. ꝛ si quidē ad praxim nō extendaṫ/
certū est ꝙ nō erit culpa: sed si sit iudiciū practicū
sine electione sequēte/ adhuc videṫ esse culpa: qr
omne qd̄ est ꝯtra rationē rectā ꝛ in potestate nr̄a
est culpa. Nōi aūt est non solum electio praua/
imo et cōclusio concilij non recta. ergo in vtroq̄
actu ꝛ in vtraq̄ potētia cōsistit formaliter culpa.
incoatiue q̄dē in intellectu: ꝯpletiue in volūtate:
ꝑfecte in vtroq̄ et essentialit̄. Unde vtrūq̄ opor
tet ipedire si debeat fomes ligari ne exeat i actū
peccati: sed ꝙ solus habit⁹ ꝑficiens possit totali=
ter ligare ꝛ potētiā necessitare/ difficile est videre
et videbiṫ in secūdo articulo. ¶ Quarta cōclu= 4.ꝯclusio
sio est de totali ablatione fomitis vel extinctione
Ubi sciēdū ꝙ manēte potētia sensitiua nō pōt au
ferri scd̄m id qd̄ est/ cū sit vnū ꝛ idē: sed scd̄m qd̄
fomes distinguiṫ a naturali potentia: sic pōt dici
et ligari ꝑ ipedimentū extrinsecū ꝛ auferri ꝑ in=
trinsecū. sicut licet sint idem re materia ꝛ sua po=
tentia ꝛ sua priuatio: ꝛ ꝑ consequens ꝙ̄diu durat
materia durant ista scd̄m id ꝙ sunt: scd̄m tamen
ꝙ ratione distinguuntur ab ea tollitur/ ea manē=
te: quia eīn potentia addit respectū rationis ad
formam distantem: ideo aduenientе forma iā ma
teria non est in potentia ad illam formam: sed in
actu. ꝛ similiter iam non est cum priuatione illius
sed cum positione. Ita in proposito: qr fomes su=
per aptitudinalem inclinationem addit priuatio
nem rationis vel positionem oppositi rationis.
Unde qn̄ aliquid additur potentie per quod ne=
cessario determinatur ad subiectionem rationis
dicitur auferri. Et ꝑ hoc patȝ responsio ad id qd̄
obijciūt isti de secūda opinione in fine primi arti=
culi. ¶ Secundus articulus est / per quid possit Secund⁹ articulus
fomes ligari vel auferri: vbi sunt quattuor cōclu
siones. Prima ꝙ per diuinam prouidentiam so= 1.cōclusio
lam non potest dici fomes proprie ligari vel au=
ferri. Ligari quidem : quia non omne impe=
diri/ est ligari. Impediri enim per priuationem/

nõ e ł ligari: vt si hoi amputeꝛ pes vel crus: ille
impediꝛ qdẽ sed nõ ligaꝛ: sed p appositionẽ ꝯtra
eꝫ sicut pes cõpediꝛ vel crus funel gaꝛ. licꝫ ergo
ds possit potẽtiã ipediꝛ ne exeat ĩ actũ p solã sub
tractionẽ sue influentie vel obiecti: nisi tñ hoc fa
ciat p appositionẽ alicuiꝰ cõiũcti totaliter vel in=
formãtis hitualiꝛ nõ dꝛ potẽtia ligari: qꝛ qđ iest
formaliꝛ alicui vel essentialiꝛ licꝫ cũ hoc icludat
respectũ ad aliud nõ põt dici auferri p qđcũqꝫ ex
trisecũ etiã ꝯtrũ ad illũ respectũ nisi mediãte aliq̃
formaliꝛ intrinsecꝰ apposito: sicut põa vel ꝑuatio
ꝯ mã nõ tolliꝛ quacũqꝫ virtute nisi forma mediã
1.cõclusio te. ¶ Secũda cõclusio est ꝙ ista ligatio vel abla
tio nõ est p speciẽ etiã inherentẽ. posset eñ deꝰ fa=
cere ꝙ ĩ sensu nõ fieret aliq̃ species nisi repñsentãs
scđm iudiciũ rõnis/ vel ad quã nõ seq̃reꝛ actꝰ nisi
sequẽs iudiciũ recte rõnis: sed p hoc non diceret
sensus ligari/ nec etiã eius appetitudo auferri: si
cut habitꝰ vniꝰ sciẽtie q̃ nõ inclinat nisi ad actum
suũ: nõ ꝑpter hoc ligat potẽtiã nec ipedit ꝙtum
est de se nisi forte p accidẽs qñ exeat ĩ actum alte
rius sciẽtie: sed remotio vel ꝑuatio alteriꝰ illa ĩ=
3.cõclusio pedit: sed illud ipedimẽtũ nõ est ligatio nec abla
tio vt dictũ est. ¶ Tertia cõclusio ẽ ꝙ nec est per
actũ quẽcũqꝫ qꝛ ligamẽ ꝛ ablatio dicunt q̃dã ipe=
dimẽta ꝑmanẽtia. actꝰ autẽ est qđdã trãsiẽs et nõ
ꝑmanẽs. Unde p actũ suũ vel superioꝝ nõ dꝛ po
tẽtia ligari vel eiꝰ appetitudo auferri licet possit
ipediri p actũ suũ vel superioris ab alio actu suo
Videꝛ eñ ꝙ cõtra ipẽriũ volũtatis nõ possit eẽ
in appetitu sensitiuo affectio cõtraria: qꝛ si posset
sensualitas appetere videre mulierẽ cõtra ꝓhibi
tionẽ voluntatis: tunc hõ aperiret oculos ad vi=
dendum mulierẽ vellet/ nollet: qꝛ posita causa ĩ=
mediata ponitꝛ effectus. motus autẽ mẽbroꝝ exte
rioꝝ imediate causaꝛ ab appetitu sensitiuo. Hoc
autẽ est cõtra experiẽtiã: ꝙ autẽ in aliqb᷒ mẽbris
sit motus ꝯtra iperium actuale voluntatis est nõ
pp aliquã ꝯtrariã cõcupiaꝫ in sensu actu: sed ꝑpẽ
cõmotionẽ vel calefactionẽ naturalẽ excitatã añ
contradictionẽ voluntatis q̃ ex necessitate natu=
4.ꝯclusio re agẽs nõ statim põt cohiberi. ¶ Quarta ꝯclu=
sio est ꝙ tã ligatio ꝙ ablatio põt fieri p habitum
inherentẽ. sed hoc difficile est videre: ꝛ qdẽ de ha
bitu acq̃sito est ꝯtra experiẽtiã/ ꝛ siłr de habitu ĩ=
fuso eiusdẽ rõnis cũ aliis vt dictũ est ꝯtra primã
opinionẽ: sed de habitu alteriꝰ rationis ꝛ ꝯformi
originali iusticie nõ videꝛ icredibile qñ deꝰ de po
tẽtia absoluta in ceteris: ꝛ de ordinata in btã vir
gine p primã sctificationẽ potuit cõferre talẽ ha
bitũ non qdẽ vnũ numero sed tres: qꝛ sicut liberũ
arbitriũ ꝯprehẽdit apphẽsiuã appetitiuã intelle
ctiuã ad cuiꝰ pfectã habituationẽ in bono ꝛ ĩ ma=
lo in vtraqꝫ potẽtia poniꝛ habitꝰ: sic fomes ꝯpre=
hendit estimatiuã ꝛ appetitiuã vtrãqꝫ. Unde ad
eiꝰ pfectã ligationẽ req̃riꝛ in quolibet habitꝰ spe=
cialis quo determinaꝛ vt non moueaꝛ ab obiecto
imediato nisi mouẽte in ṽtute voluntatis ipsum
mouẽtis. sicut si deꝰ ipimeret aliquã formam li=
gno p quã nõ posset ab igne calefieri nisi ignis es
set motꝰ a celo cuiꝰ est natũ esse organũ: licet sine
celo alis posset calefacere. Sic eñ est in ꝓposito:
qꝛ licet fantasia nata sit mouere estimatiuã/ ꝛ il=
la appetitiuã ꝓpria virtute vt pꝫ in brutis: tñ in
hoie nata sunt moueri a rõne/ ꝛ scđm hanc motio=
3.articulꝰ. nẽ mouere alia. ¶ Tertiꝰ articulꝰ est quõ ꝛ qñ fo

mes in btã ṽgine fuerit ligatꝰ et ablatꝰ: vñ sunt
quattuor ꝯclusiones: Prima ꝙ fomes fuit in btã 1.cõclusio.
ṽgine p p̃mã sctificationẽ in vtero mřis sue. Li=
gatus. põt dici aliqs hñe pedes ligatos qñ hꝫ in
eis ferrã qua ipediꝛ ne libere ꝛ prõpte possit ire/
licet cũ eis possit aliq̃liter ire. et sic gñaliter oĩs
põa põt dici ligari p habitũ determinantẽ ad vnũ
sic ꝙ nõ prõpte ꝛ libere durãte habitu feraꝛ in op=
positũ. Sed sic nõ loq̃mur de ligatione potentie:
sed sicut dꝛ rõ ligari in somno: nõ qꝛ nõ possit exi=
re in aliquẽ actũ: sed qꝛ nõ põt exire in actũ q̃ de=
bebat dici actꝰ rõnis simpliciꝛ: qꝛ tũc nõ hꝫ hõ p=
fecte vsum rõnis. Sic qꝛ p primã sctificationẽ col
latũ est btẽ virgini vt nõ possit peccare mortaliꝛ
qđ ẽ pctm̃ simpłr: nõ ãt ꝙ nõ possit peccare veialr
qđ est pctm̃ scđm qd. Inde ẽ ꝙ fomes q̃ dicit essen
tialiter ꝓnitatẽ ad pctm̃ dꝛ fuisse ligatꝰ in ea per
primã sctificationẽ inq̃tũ intrisece ipeditꝰ fuit vt
nõ posset iclinare ad pctm̃ simpłr sed scđm iqud.
¶ Secũda cõclusio est ꝙ p secundã sctificationẽ 2.cõclusio
qñ dei filiũ cõcepit fuit fomes in ea totaliter ex=
tinctꝰ ꝛ ab ea ablatꝰ qꝛ ex tunc nõ potuit peccare
nec mortałr nec veniałr: nec ex inclinatõe fomitꝭ
qđ est ad ꝓpositũ/ nec aliter. Unde ponaꝛ ꝙ for=
ma ipressa ferro a magnete scđm ꝙ inclinat ad ip
sum absolute voceꝛ a. ipsa eadẽ scđꝫ ꝙ ĩclinat sur
sum determinate qñ ꝯtingit magnetẽ esse sursum
voceꝛ b. Ulteriꝰ ponaꝛ ꝙ aliqd sibi imprimatur
p quod ipediaꝛ ferri sursuꝫ etiã magnete ibi posi
to: sed non ipediatur alibi sequi magnetẽ poterit
dici ablatũ b. ꝛ nõ a. Sic autẽ est in ꝓposito quia
potẽtia naturalis dicit aptitudinẽ ferẽdi in sensi
bile absolute. sed fomes dicit determinate aptitu=
dinẽ ferẽdi in sensibile ꝑter vel cõtra rationẽ. Si
ergo aliqđ ponaꝛ p quod nullo modo possit fer=
ri preter vel contra rationẽ diceretur fomes scđm
ꝙ fomes est auferri totaliter. sic autem est in pro
posito qñ in sensu nulla remansit pronitas ad ma
lum: et collata est pronitas ad bonum: ideo ꝛc.
¶ Tertia conclusio est ꝙ vtrunqꝫ factum est per 3. cõclusio
habitum inherentem: nam de secunda sanctifica=
tione scriptum est. Spiritussanctus superueniet
in te: et virtus altissimi obumbrabit tibi. Per qđ
significatur non sola exterior assistentia spiritus
sancti ꝓhibens contrarium: sed infusio alicuius
doni formaliter pficientis et refrigerantis: imo
extinguentis concupiscentiam carnalem. De pri
ma autem sanctificatione patet p simile: qꝛ cum
ipsa non fuit minus pfecte sanctificata ꝙ Hiere
mias aut Johãnes baptista: sicut dicit Ber. in
epistola ad lugdunẽs. de Hiere. anteꝙ exires de
vulua sanctificaui te. De Johãne autem Reple=
bitur spiritu sancto adhuc ex vtero matris sue. q̃
ambo sonant in formalem ꝛ habitualem pfectio=
nem. Ideo si illi confirmati sunt/ ne ex tunc mor=
taliter possent peccare: et hoc per habitum inhe=
rentem fomitem ligantem/ et cum hoc per diui=
nam prouidẽtiã vt videtur probabile multoma=
gis virgo. ¶ Quarta conclusio est de modo pos 4. ꝯclusio
sibilitatis: quia qualis est vnusquisqꝫ talis sibi fi
nis videtur. si ergo habitus acquisitus vel infu=
sus communis et consuetus potest sic appetitus
disponere ꝙ apprehensiua non potest nisi confor=
miter ad illum iudicare. sicut per naturam cole=
ricus humor potest linguam inficere sic ꝙ nichil
possit amarum iudicare quantumcunqꝫ sit in se

dulce. Et multomagis potest deus aliquid sen=
sui imprimere per qd nichil potest iudicare pse=
quendū vel fugiendū nisi sm iudiciū rōnis pmū
Quartus articulus. ¶ Quartus articulus est de immunitate peccādi/
et ipossibilitate siue ɔfirmatiōe btē ɣginis: ꝛ ha=
Prima cō clusio. bet q̄ttuor ɔclusiones. Prima est q btā ɣgo nūq̄
actualiter peccauit nec mortaliter nec venialiter
sicut dicūt oēs scti/ ꝛ vniuersalis eccl'a confitet.
Et patet ratione: qꝛ qlibet bon⁹ fili⁹ debet serua=
re matrē suā a pctō q̄tū pōt ꝛ decet: sed xp̄s po=
tuit ꝛ eū decuit matrez ab oi actuali pseruare: qꝛ
opprobriū ē filio habere matrē male vite / maxie
Secunda conclusio. qn̄ hoc pōt ipedire: ergo ꝛc. ¶ Secūda cōclusio
est de causa hui⁹ ipeccabilitatis/ vbi sciēdū scđm
pcedentē opinionē q ligatio vel ablatio fomitis
nō potuit esse tota ꝛ sufficiēs causa/ cū nō solū in
carētib⁹ fomite puta angelis/ imo etiā in habēti=
bus fomitē: sicut i nobis in statu nature corrupte
posset esse pctm̄ aliter q̄ ex fomite. ¶ Itē sola di
uina puidētia posset eē sufficiēs cā ipeccabilitatis
sicut ipsi bn̄ dicūt. Sz pter hoc videt q in viato=
re possit poni habit⁹ aliq̄s supnaturalis hominez
cōfirmās vel hoīs ɔfirmatiu⁹: et q talis fuit in
beata virgine respectu mortalis in pma sctifica=
tione: ꝛ respectu ōis pctī in scđa. Sicut em̄ sensus
qui nō decipit circa ppriū obiectū ꝛ determinat de
necessitate nature ad ipm pōt sic p habitū altera=
ri vt decipiat ꝛ necessario determinet ad opposi=
tum. sicut egrot⁹ p infirmitatē iudicat dulce ama
rū: multomagis liberū arbitriū qd respectu finis
est determinatū: respectu vo aliorū ideterminatū/
pōt p aliquē hitū determinari respectu eorū q̄ sunt
ad finē sic vt nō possit decipi nec deficere i iudicā
do vel eligēdo aliqd nisi eo mō quo est pporcio=
natū fini/ maxime cū hoc sit nature ɔsentaneum.
Probat. ita pōt hō habituari in aliqua sciētia q
sic habet in promptu oēs cōclusiones et pncipia/ q
nec subito nec aliter pōt vnq̄ errare in iudicādo
ꝛ hoc nō solū de vna sciētia sz de plurib⁹. ergo cū
deus de oi materia morali possit pfectissimū ha=
bitū īfundere ꝛ firmissime radicare poterit. sic p
ɔsequēs hoiem hituare q rō nō poterit errare: et
p ɔsequēs nec volūtas peccare salt̄ē pctō cōmis=
sionis. Preterea habit⁹ pfectissim⁹ nō stat cū actu
ɔtrario: qꝛ qlibet act⁹ iducit aliquē gradū sui ha=
bitus: suprem⁹ autē gradus vni⁹ habit⁹ ɔtrarij nō
stat etiā cū infimo alterius. pōt aūt deus oēm vir
tutem in supremo gradu infundere ꝛ in ipso tene
re: ergo cū oē pctm̄ cōtrariet alicui virtuti potest
deus p habitū virtutū sic hoiez pficere vt p illas
fiat ipeccabilis/ et nō solū pctō cōmissionis/ imo
etiā pctō omissionis: qꝛ virt⁹ acq̄sibilis p naturā
remitteret p pctm̄ omissionis. Si ḡ virtus semp
stet in supremo gradu irremissibiliter ꝛ nō possit
remitti per qđcūq̄ pctm̄: ergo p eas sic manētes
homo ab oi pctō pseruat: ꝛ sic etiam p habit⁹ eius
dē rōnis cū acq̄sitis ꝛ infusis cōibus pōt hō fieri
ipeccabilis vt videt/ qd supra negabat. Sed ve=
rū est q ratio solubilis est: qꝛ diceret q oīe pec=
catū cōmissionis ꝛ omissionis natū est remittere
virtutē oppositā si eā inueniet sue nature dimis=
sam. sed de⁹ pōt illā remissionē ipedire: sicut pos=
set ipedire remissionē frigiditatis aq̄ iuxta ignez
Sic igit p infusionē ꝛ cōseruationē oim virtutuz
acq̄sibiliū i summo gradu pbabiliter potuit bea=
ta fieri ipeccabilis oino p secundā sctificationem

iter quas etiā intelligant fides/ spes/ ꝛ charitas/
acquisibiles que vsq̄ tunc creuerūt in ea ꝛ ex tūc
fuerunt inaugmentabiles et indiminute. Sed in
prima sctificatiōe hoc nō habuit: sed p solum ha=
bitum gratie que vsq̄ ad mortē pfecit in ea/ fuit
ipeccabilis peccato mortali: qꝛ data fuit sibi pri=
ma gratia inamissibiliter. q̄diu autez stat gratia
nō pōt cū ea peccari mortaliter. ergo p speciales
gratie radicationē in ea/ facta est ipeccabilis pec
cato mortali: ꝛ hoc sonāt vba quib⁹ dicit cōfirma
ri. vt scz firmitas grē ꝛ virtutū sit sibi causa itrin
seca nō peccādi. ¶ Si qs autē in hoc vult sustine
re secundā opinionē pōt respondere ad istas q̄t=
tuor rationes. Ad primā q licet posset infundi ha
bitus vie q̄ nō pmiserat errare in iudicando nec
peccare ex errore: nō tn̄ q̄ faceret oia simul consi
derare et ideo ex icōsideratiōe siue errore pōt eē
pctm̄. vt in pmo pctō hoīs ꝛ angeli/ ꝛ preterea sine
hoc pōt esse pctm̄ omissiōis. Ad secūdā p idē. Ad
tertiā rn̄det eodē mō. Ad q̄rtā sicut ad tertiā q licet
mortale tollat gratiā sibi dimissam nō tn̄ spāliter
cōtra legē cōmunē a deo retentā. ¶ Tertia con= Tertia cō clusio.
clusio ē de aliis sctificatis i vtero qꝛ de Hiere. ꝛ Jo
hanne baptista oēs tenēt. De Jacob aliq̄ ppter il
lud ad Rom. 9. Cū mundi nati fuissent dictū est
Jacob dilexi/ licet illud pōt referri ad pdestina=
tionē/ sicut ꝛ illud. In charitate ppetua dilexi te.
Quia sicut dr̄ Jacob dilexi: sic dr̄ Esau odio ha
bui. Sed illud nō ponit in illo specialē maliciam
sed solū eternā reprobationē. ergo nec econuerso
De beato Remigio dicūt remenses q fuit sctifi=
cat⁹ in vtero: qꝛ ꝛ ab heremita pnunciat⁹/ ꝛ preci
bus obtent⁹: ꝛ lacte matris ipsiidē heremita ce=
cus illuminat⁹ est. Et hoc nō est cōtra fidē crede=
re qd cōiter tenet ecclesia remēsis/ q̄uis scolasti=
ci parisiēses hoc nō dicāt. Quia Hieremiā ɔstat
sanctificatū quo cū nō est erroneū ponere beatū
Remigiū sanctiorē nec nō credere est contra fidē
qꝛ qd fuerit pnūciat⁹ ab heremita nō pbat ppo=
situm multum. cū Sampson/ ysaac/ et ysmael/ ab
angelo/ Josias a ppheta fuerīt prenūciati nō tn̄
sctificati. Nec silr de lacte: qꝛ vel merito matris
hoc fuit: vel si merito paruuli qd credibili⁹ est iā
fuerat baptizat⁹: ꝛ sic sanctificat⁹. sicut beat⁹ Ni=
colaus tn̄ sugendo māmas miraculū ostēdit: quē
tn̄ nō ppter hoc dicim⁹ sanctificatū: sed solū bea
tam virginē ięmpore grē. Sanctificatos aūt in vte
ro credimus esse confirmatos: vel fuisse contra
mortale vel per gratie firmitatem vt dictum est:
vel saltem per diuinam prouidentiam. ¶ Idem
dicunt aliqui de apostolis in die penthecostes. ꝛ
pari ratione de aliis qui spiritum sanctum ad ple
nitudinem receperūt: vnde postea mortaliter nō
peccauerūt licet nō venialiter peccasse est puile=
gium beate virginis iter omnes puros homies
qui vsum liberi arbitrij habuerunt: qui vero ante
mortui sunt sine macula sunt ante thronū dei ita
innocentes priuatiue sicut beata virgo. In om=
nibus est fomes ligatus vsq̄ ad vsum rationis:
quia vsq̄ tunc non potest exire in actum peccati:
nec etiā aliter ante potest peccare ¶ Quarta cō Quarta conclusio.
clusio q potest fieri festū ɔceptiōis ppter sctifica
tionē: qꝛ dies sctificatiōis incert⁹ est. Olim festū
q̄ttuor coronatorū fiebat sub noib⁹ aliorū marty=
rum propter icertitudinē nominū eorū: sic etiā fit
de die ɔceptionis potius q̄ die sanctificationis:

sicut festū iuētionis corpis beati stephani fit alio die ꝙ cōt gerit. Sed ſm hoc videt faciendū .xl. die ↄceptiōis sicut purificatio fiebat .xl. die part⁹ ꝓ viro: vel .lxxx. ꝓ muliere. Et dicendū ꝙ illud etiā incertū est qua die scʒ ꝑcise aīa īfundat / licet Augustin⁹ ponat in creatione .98. Nec est recipiē dū ꝙ cōuenientius fiat festū de conceptione habi to respectu ad aīationē post quā cito fuit sctifica ta ꝙ de natiuitate eo ꝙ tūc fuerit sanctitas colla ta ⁊ nō nūc: qꝛ solēnitas natiuitatis est celebrioꝛ vniuersali ecclesie: illa autē nō / ⁊ illa ab instituto ne romana: hec ↄ ꝑmissione. ¶ Preterea Johan nis natiuitas / nō conceptio celebratur ꝙuis fue rit sanctificatus in vtero. ¶ Preterea nichil ad nos de his qui foris sunt ⁊ nostri nō fuerūt. Bea ta autē virgo in vtero nō fuerat de foro ecclesie nostre / congaudemus autē natiuitati eius qꝛ tūc ad nos venit / et assumptioni: quia ꝙ nr̄a fuerat re munerabatur. ¶ Nec est dubium qn specialiter fuit sanctificata tempore natiuitatis; sicut alie mu lieres in fide parentum et viri tpe circūcisionis: et scđm hoc ponunt tres sanctificationes ei⁹. sed ista nō ponebat eam in statu speciali. Fuit ergo ⁊ ipsa sanctificata nascēdo in fide parentū. Nō eñ mulier sanctificat oblationib⁹ cū illud mun⁹ offe rebat. Leuitici .12. Nec ꝑmogenit⁹ in sictis ꝙbus redimebatur: sed circūcisione. ⁊ sicut habet Le uitici .12. oblatio illa erat ꝓpter purgationē ma tris non pueri vel puelle. ¶ Ad argumenta ꝑnci

Ad rōes.

palia respondēt illi de secūda opinione scđm viā suam. Sic ad primū prime questionis ꝙ fomes plus dicit ꝙ penā peccati originalis: et ideo ꝓut dicit naturalem inclinationē tantū scđm aptitu dinē nunꝙ fuit sublat⁹ a btā virgine: nec a statu inocentie, nec auferr a statu glorie. Sic nec potē tia remota moriēdi / cū hec sequit principia natu re. Sed vtrunqꝫ tam potentia moriendi ꝙ natu ralis inclinatio appetitus ligate fuerunt in statu innocentie / ⁊ perfectius ligabuntur in statu glo rie ne exeat in actū defectuosum. In btā aūt ꝟgi ne illa iclinatio fomitis fuit ligata. ꝑmo ꝑ diuinā ꝓuidentiā. Scđo ꝑ gratiā gratis datam. Potē tia autē moriendi no fuit ligata. qꝛ actus ei⁹ non est culpabilis sicut actualis inclinatio fomitis. Nec debuit ipsa inclinatio potētie moriēdi pl⁹ li gari i mr̄e ꝙ i filio ꝓpter rationē iā dictā. ¶ Se cundū āt tertiā opinionē dicendū ꝙ non est simi le de morte que est via a morte ad gloriam / ⁊ ter minus culpe: et de fomite qui noiat habilitatem ad actum defectuosum: ⁊ ideo vt sic debuit in bea ta virgine ligari / ⁊ tandē auferri: non autē mors

Durand⁹ vbi supra.

preciosa. ¶ Ad secundā dicunt idē ꝙ illa purga tio de qua loquit Dam. non fuit a pctō originali nec a peccato actuali qđ iā esset / qꝛ vt postea dice tur ipsa nunꝙ peccauit mortaliter nec venialiter sed fuit a peccato veniali qđ esse poterat. Et for te sub eodē sensu loquit Ambrosi⁹ sup Luc. dicēs ꝙ spūs sctūs superueniēs in virginē mentē eius ab oī sorde viciorꝫ castificauit. Vel purgationē illā vocat Dam. aliquā gratiā gratis datam ꝑ quam ꝑfecte ligabat fomes i ea ꝙ pri⁹ ꝑ solā dei ꝓuidē tiā ligabat. ¶ Vel dr̄ ad Dam. purgata in cōce ptione filij .i. totalit a fomite liberata ꝓut dicit ꝓnitatē ad malum. Dicit etiā ab ambrosio tunc a sorde vitiorū sanctificata quātū ad radicē pec cati que est fomes / vnde dicit lex peccati. ¶ Ad

argumentum alterius partis / dicunt ꝙ nō opor tet ꝙ illud qđ plus est collatū beate virgini i sua sanctificatione ꝙ ceteris sctis fuit ablatio fomi tis ꝑ essentiā: sed fuit abūdātior gratia / ⁊ ligamē tum fomitis ꝑ diuinā gratiā. ¶ Scđm autē ter tiam opinionē cōcedendū est ꝙ secūda sctificatio abstulit fomitē. Prima aūt sctificatio vltra legē sctificatorꝫ in vtero cōtulit / vt deinceps nō pecca ret venialiter ⁊ alij nō habuerūt: vel cōtulit immu nitatē a mortali ꝑ causam intrinsecā: nō sic autē forte in alijs: sed solū ꝑ diuinā ꝓuidentiā. ¶ Ad primū secūde qōnis dicūt ꝙ pri⁹ ⁊ bene ꝙ dubi tatio ꝙ sonat in infirmitatē fidei peccatū est. nec ta lis dubitatio in beata virgine fuit tpe passionis: sed remāsit in ea fides firmissima: fuit tamē in ea quedā dubitatio admirationis dū ↄsiderabat eū quem tam digne genuerat sic ignominiose pati. ¶ Ad secūdū dicūt ꝙ crisostom⁹ excessit in illis verbis / ꝙuis possint exponi vt intelligat domi num cohibuisse motū inanis glie: non ꝙ fuerit in matre quo ad ipsam: sed illud quod ab ipsa pote rat existimari. ¶ Vel dicendū ad ꝑmā auctorita tem ꝙ intellexit de alijs non de beata virgine: qꝛ indistincte loquit nō vniuersaliter / dicit qui facie bant supple aliqui nō oēs. ¶ Ad aliud dicēdum ꝙ volebat se clariorē facere non ꝓpter iactantiā: sed ꝓpter aliquē finem bonū: sicut apl̄s volebat plus ꝙ pseudo ꝓphete reputare honorificās mi nisteriū suū. ¶ Nec aūt dicit ꝙ aliqd humanū pa tiebatur / nō asserit: sed dicit forsitan: vel sine cul pa amore materno volebat honorem filij sicut di scipuli honorem magistri. ¶ Questio tertia.

Durand⁹ dis. ꝑsenti q. 4. ad. 1.

Ertio querit / vtrū beata virgo fuerit in conceptione filij aliqd cooperata actiue. ¶ Probat ꝙ non: qꝛ principia naturalia sunt scđm se distincta: pater autē est principium actiuum tantū / non passiuum: mater autē nō est pa ter. ergo ipsa est principium pas siuum tantū. ¶ Itē nulla virtus finita potest co agere virtuti infinite: sed formatio corpis christi fuit facta virtute infinita: virtus autē beate vir ginis finita est: ergo ⁊c. ¶ Itē Augustin⁹ .10. su per Gen. ca. 12. Christi caro nō fuit scđm rationē seminalem: semen autē ſm philosophum .2. phisi corꝫ / reducit ad principium actiuū. ergo caro xp̄i non fuit ꝓducta scđm principiū actiuū / ad min⁹ ex parte matris; vnde originaliter trahebat ¶ Itē Augustin⁹ de verbis dñi sermōe .56. Eadē aucto ritate formatū fuit corp⁹ ade de tra ⁊ corp⁹ xp̄i in ꝟginis vtero: sed corp⁹ ade solū fuit factū diuina auctoritate ⁊ nulla alia ꝙ ⁊c. ¶ Cōtra ↄmētator .2. de aīa distiguit inter potētias sic ꝙ quedā sunt pu re actiue vt vegetatiue. alie pure passiue vt potē tie intellectiue. cū ergo potētia gñatiua sit potētia vegetatiua erit actiua: ergo ſm hoc oēs hñtes il lā potētiā in vtēdo opabunt. ¶ Itē / violētū est cui⁹ ꝑncipiū est extra non ↄferente vim passo: si ꝙ beata virgo nichil fuit coopata totū ꝑncipiū fuit extra. ⁊ sic ista gñatio fuit violēta: ⁊ ſm hoc vir go nō fuit mater naturaliter. ¶ Itē potētie acti ue eiusdē speciei hñt formas actiuas eiusdē spe ciei / exēplū de albedine ⁊ de potētia disgregatiua ↄsequēte albedinē: sed forma viri ⁊ mulieris sunt eiusdē spēi ſm philosophū .10. methaph. ꝙ habent

Primum argumētū

Secundū

Tertium

Quartū.

In oppositum.

potētias actiuas eiusdē speciei: τ ſʒ potētie actiue eiusdē speciei idē faciunt vel idē habēt facere: q2 cū potētia actiua viri agat in formatione fet⁹ per cōsequēs τ mulieris potētia actiua aget. ¶ Itē

Quartuʒ

experimento certū est ꝙ in mulierib⁹ qͣtuidā sine cōmixtione viri iuēta sunt qͣdā aīalia sicut in mulierib⁹ salernitanis inueniunt buffones in matricibus earū. ¶ Ex hoc arguit sic. Si mulier potest agere ad pductionē eius qꝺ est innaturale sibi vt ab ea pducat. multo fortius pōt agere ad productionē filij cū hoc sit naturale. ¶ Respōdeo / tria

Rūsio.

sunt facienda. Primo ponet id quod est certū de questiōe qͣtū ad oēs matres: τ illud qꝺ est dubiū in alijs matrib⁹ ſm diuersas opiniones philosophoꝝ. Scꝺo applicando ad beatā virginē ponet vna opinio moderna cū suis motiuis τ ratiōib⁹. Tertio ponet alia opinio: τ firmabit τ respōdebitur ad cōtraria. ¶ Quantū ad pmū dicūt cōiter

Articul⁹ primus.

doc. ꝙ in pductione ista siue generatiōe hoīs possunt qͣtuor inueniri: videlʒ materie admīstratio / corpis formatio / prolis educatio / τ prolis ex vtero eductio. Et qͣtū ad duo vltima cooperabatur beata virgo. Si autē loquimur de administratione materie / hoc pōt eē dupliciter: vel qͣtū ad substantiā materie. τ sic fuit cooperata vt dicit beat⁹ Ambrosi⁹ ꝙ totā ipsam materiā ministrauit. Uel qͣtū ad modū administrationis. τ sic nō fuit cooperata: q2 hoc tantū factū fuit virtute spūs sancti qui excitauit sanguinē deducēdo ad certū locum qꝺ ipsa mulier p se nō pōt facere nō agēte aliquo excitāte. ¶ Si aūt fiat qͣstio p cōparationē ad for-

Prīa opinio que ē philosophi.

mationē corpis: sic due sunt opiniones qͣs recitat Auicē. pmo ca. de mēbris de ista materia / quaruʒ pma est philosophi. 15. de aīalib⁹ ꝙ mulier in tali formatione prolis nichil cooperat actiue: sed tñ passiue se habet in ista generatione. Tota autem formatio actiua est ex parte viri. semen enī viri ē tantū actiuū τ nō cedit in substantiā prolis: imo cōuertit in spūs τ calorē mediantibus qͣb⁹ vis formatiua transmissa in tali semine / agit in semē mulieris ad formationeʒ fet⁹: sed semen mulieris se habet tñ vt passiuū τ cedit in substātiā prolis / et est tota substantia ei⁹. Non enī semen viri intrat substātialiter naturā fet⁹ sicut dictū est: sed cōuertit in calorē et spūs. q spiritus postmodū actione pacta resoluunt incōtinens. Et q2 omne passiuū determinatā cōtrarietatē habet ad agens suū actiuum determinatū. ideo semē mulieris p accidēs agit ad formationē corpis / vt inueniēs cōtrarietatē in ipso semine viri. Actiuū enī et passiuū in naturalib⁹ agūt adinuicē τ patiunt: τ p cōsequēs semen mulieris sic patit ꝙ reagit. Sed sic non fuit de beata virgine q2 non cooperabat nec p se sicut etiā alie nō cooperant isto mō. nec p accidens: q2 non fuit ibi semen virile aliqꝺ qꝺ semen virginis haberet contrarietatem / et per consequens ageret in ipsum sicut est in generatiōe aliarū mulierꝝ. ¶ De hoc etiā loquit cōmētator sentiens idē cū philosopho. 5. metaphisice ca. 5. vbi dicit pater et mater sunt vniuersaliter cāe extrinsece. τ 6. metaphisice dicit idē cōmētator. Uidem⁹ enī in hoīe qͣtuor causas / substātiā materialē q est sanguis menstruus: τ causam mouētē q est semen viri. ¶ Alij

Alia opīo q ē galiēi.

dicunt cōtrariū / τ hec est opinio Galieni ꝙ tā vir qͣ mulier cooperant ad istā actionē formationis sed tñ ex parte viri est principalitas actionis: τ ex parte mulieris min⁹ principalitas: et econuerso est de passione: q2 ex parte mulieris est pncipalitas passionis plus administrans de materia: ex parte pō viri est minus tribuens de materia / q cedat in substātiam corporis formandi. ¶ Hoc enī probant sic de oībus mulieribus hoc videmus ꝙ genit taneuʒ assimilant matribus qͣtum patribus qͣtum ad formam siue formationē corporis: qͣre vt videtur p argumentuʒ a signo mulier aliquid operatur ad formationē illā sicut et pater. ¶ Itē matres tantum afficiunt affectiōne maternali ad totam prolem non solum qͣtū ad materiam prolis qͣtum τ patres afficiunt affectione paternali qꝺ non esset vt videtur si matres nichil cooperarentur ad formationē prolis: sed tātum ministrarent materiā: q2 tūc ad nichil afficerentur nisi ad materiam maternaliter. ¶ Quantū ad secundū

Articul⁹ secundus Prīa opi.

applicando ad beatā virginē dicūt quidā ꝙ ipsa sola ministrauit materiā / τ nichilomin⁹ cooperata est ipsi spiritui sctō agenti loco seminis virilis. Primo ergo pbant intentū suuʒ dicentes ꝙ hoc videt esse de intentione Anselmi in assumptione beate virginis que incipit eminenter. Ubi dicit ꝙ tātū fecit ad filiū suū sicut pater τ mater faciūt in pductione plis. Ideo btā maria tñ dilexit filium suū sicut pater τ mater simul iuncti filiū diligunt: ita ꝙ amor beate virginis equat amori paterno τ materno simul iunctis. τ ecōuerso xp̄s tātum dilexit matrē suā / τ afficiebat ad eā tātū qͣtū filius ad patrē τ matrem simul. et ideo amor mutuus inter xp̄m τ beatam virginem fuit maior oī amore maternali et filiali: qͣre si hec sit ratio qͣre beata virgo tantum afficiebat ad filiuʒ suū: quia fecit tantum quantū pater τ mater faciunt ad filium suum patet ꝙ beata virgo ad min⁹ fuit cooperata ad formationem filij sui etiam scꝺm corp⁹ etiam si alie mulieres nichil cooperarent: aliter non videt ꝙ fuisset tātū affecta circa eum si nihil fuisset cooperata sed solū materiā ministrasset.

¶ Hec etiam videtur intentio Dam. libro. 3. c. 2 Deus dedit btē vgini non solū virtutē susceptiuā sʒ gñatiuam. ¶ Itē hugo de sacramentis. li. 2. pte pma dicit ꝙ tota substātia plis est a pte matris. ¶ Itē. glo. super illud. Io. 1. nō ex sanguinibus dicit ꝙ pꝑter hoc dicit ex sanguinibus in plurali pꝑter sanguinē viri et mulierꝭ. ¶ Itē super idem verbum Augustinus dicit hoc idem. ¶ Secūdo. hoc supposito ꝙ semen viri τ mulieris sic se habent sicut dicit Galienus / ostendunt que sit ista materia ex parte mulieris. In muliere est tria considerare videlʒ semen τ sanguis menstruus quē expellit naturaliter. τ est sanguis purus vbi est etiā aliqua impuritas inquātū excitatur et ad certum locū deducitur aliquo agēte excitante. ex qua excitatione per semen viri cōtrahit aliquam impuritatem. Modo dico ꝙ materia quā ministrat non est semen pmū. nec sanguis menstruus: sed ille sanguis pur⁹: vt sic dicā ꝙ semen viri et mulieris quasi cedunt in vnam vim formatiuam ipsius corporis vel faciunt: et ꝙ aliqua pars seminis viri cedit in substantiam fetus cum sanguine puro quē administrat mater: ita ꝙ ille sanguis pur⁹ administrat⁹ a mře cū aliq portione semis viri sit materia plis. Huic cōcordat Dam. de xp̄o loquēs ꝙ fuit ex purissimis τ castissimis sanguinib⁹ matris. ¶ Dicūt ergo ꝙ beata

virgo coopatur naturaliter p virtutez naturalē quā habuit:et supnaturalit p ꝟtutē supnaturalē sibi collatā quantū ad formationē corpis et ꝗtū ad eductionem forme substantialis de materia. ¶ Tertio rñdent ad opposita. Ad auctoritates p alia opinione dicēdū ꝙ semē mulieris esse tātū passiuū/falsum est: ⁊ dimittendus est hic philosophus/ ⁊ tenendū est hic cū sctis ⁊ cū Galieno qui fuit magis expt' i ista matia ⁊ scia ꝗ phūs. Si itellígāt ꝙ quodā mō sit actiuū ⁊ passiuū quodā mō verū est.

Ad rónes ad opposi tū sm hāc opinionē. ¶ Ad pmū pncipale dicendū ꝙ ista pportio debet esse ꝙ hoc pncipalitatem habeat in agendo ⁊ illud in patiēdo cuiusmodi est in pposito: nec reqrit ꝙ vnū tm sit actiuū ⁊ aliud tm passiuū. ¶ Ad secundū dicendū ꝙ ratio q̄re aliqua virt' nō posse coopari in instanti est triplex. Uel scz pter debilitatē agētis: vel pter diuisibilitatē mobilis/vel pter diuisibilitatē forme habētis plures gradus. Prima rō nō potuit habere locū in pposito: qz nos videm' ꝙ virt' creata bñ pt inducere formā in instāti in materia summe disposita prius expulsa ol ꝯtrarietate sicut patet i igne. q̄re cū hic illa materia fuerit sūme disposita tota virtute spūs scti/beata ꝟgo hic agere potuit in instāti. Similiter nec secūda rō locū habet in pposito ꝗtūcūq; fofatū fuerit corpus diuisibile Sicut ei nos videm' ꝙ virt' nutritiua pōt nutrire in instāti multas partes: sic pōt esse ꝙ virtus formatiua si tales partes sint sibi sic obiecte/ ꝙ sup ipsas habeat directū aspectū pōt formare in instāti nō obstāte diuisibilitate partiū in multas partes: q̄re cū virtute spūs sancti tales partes fuerint sic obiecte dyametralit' sue formatiue virtuti/potuit agere in instāti. ¶ Similiter tertia rō locū nō hz in pposito si forma nō habet plures grad'i verūtñ adhuc illa pōt educi in instāti: qz nō est de rōe talis forme ꝙ introducat successiue: magnus enim ignis pōt iducere caliditatem suam simul ⁊ semel in duob' gradib' ⁊ nō solum in vno. Qz aūt aliq̄ virtus cooperet deo in agēdo nō est de necessitate: sed est qz deus sic ordinauit ex liberalitate sua cōmunicās virtutē ad agendū. ¶ Ad aliud dicēdum ꝙ fallit sm cōsequens: nā ⁊ si ita sit ꝙ rónes seminales sint actiue/nō tñ esse actiuū est rō seminalis. Et ideo ꝗtū est ex modo arguēdi nihil cōcludit. Uerūtamen dici pōt ꝙ nō fuit factū scdm rónes seminales: qz nō p moduz rōnis seminalis q̄ modus est naturalis et determinat' ꝙ tūc est si sit illi determiāta potētia actiua/⁊ detminata potētia passiua: ⁊ qz nō fuit determinatū actiuū adiunctū detminato passiuo: ideo nō fuit factuz mō naturali sed supnaturali: qz scz spūs scti virtute/ et p ꝯsequēs nō p modū rōnis seīalis. ¶ Ad augustinum dicendū ꝙ factū est diuina auctoritate

Terti' articulus. Alia opio pncipaliter. ¶ Quantū ad tertiū est alia opinio pbabilior ꝙ beata virgo coopata fuit actiue ad cōceptionē filij actione ꝑparatoria ⁊ antecedēte. Itē actione ꝯsequēte/non aūt imediate ad ipsam cōceptionē vel ifofationē corpis xpi put i istāti facta fuit. Primū pz/qz siue materia ꝯceptionis sit semen/siue sanguis mēstru'/siue sanguis pur' totū tñ ex alimēto causat: qz ex eisdē nutrimur et sum' Uñ cū lac ex q̄ puer nutrit' sit ex supfluo alimēti/pari rōe ⁊ ipz vñ puer ꝯcipit'. Cōstat aūt ꝙ alitū se hz actiue respectu alimēti. Uñ ola ꝑparatio ⁊ digestio q̄ ē i materia quā mr mīstrat anteꝗ semen viri veniat vel in beata virgīe anteꝗ spūs sctūs supuenirct/ actiue est a mrē ⁊ fuit a btā virgine ¶ Secūdū pz: qz nō solū educatio lactis extra vterū et pcuratio/imo etiā nutritio in vtero/ ꝯseruatio ⁊ augmētatio fet' ꝯcepti ptinēt ad matrē actiue/licet imediata ꝯseruatio ⁊ augmētatio fiat p formā fet' p quā est aiatū.loc' etiaz actiue ꝯsuat locatū: ⁊ sic hñit actōz ꝯseq̄ntē. ¶ Tertiū patet: qz nō est coopata actiue ad formationē illā ⁊ cōceptionē q̄ aia ifusa fuit: qz ibi nō ē nisi duplex actio/ vna est corruptio oim formarū i materia pexistētiū. Alia est creatio ⁊ itroductio aīe et accidētiū ꝯseq̄ntiū tā aīe ꝗ ꝯiūcti. Scda aūt non pōt eē nisi ꝟtute ifinita: sicut creatio ⁊ ifusio. vñ illa nō fuit in xpo a spū sctō aliter ꝗ in aliis hoib' Et idē est de creatione potētiarū abstractarū: generatio ꝟo accidētiū cōiūcti ⁊ corruptio formaꝝ pexistētiū in ceteris hoib' est a solo pre p se sm q̄sdā/sed aliq̄ mō ab vtroq; parēte: sz in xpo nō fuit ex pre/qz non ex virili semine. nec fuit a matre/qz agit ꝟtute naturali aut supnaturali vel vtraq; simul. nō aūt ꝟtute naturali: qz illa nō expellit vnā formā nisi inducēdo aliā ꝯtrariā: qz natura nō potest facere i istāti trāsmutare scz materiā de contrario in cōtrariū. Itē nec ꝟtute supnaturali sibi cōicata: qz de trūco facere subito vitulū ⁊ expellere vnū cōtrariū in instāti ⁊ inducere aliud reqrit virtutē infinitā. ꝗto eñ agēs forti' est tanto citi' agit de vno ꝯtrario aliud: ⁊ ꝗto ifirmi' tanto tardius: ꝗ si incōpabiliter facit citi' vt qz non in tpe ergo iproportionabilit' est virtuosi'/ ⁊ sic virtutis infinite. ¶ Si dicat' ꝙ virt' finita naturalis ⁊ supernaturalis pōt agere in instāti qñ iuenit materiā vltimate dispositam/ ⁊ sic fuit hic: qz expulsio ois forme pcedētis fuit a spū sctō: ⁊ tūc in materia qñ de' aiam infudit virt' generatiua matris naturalis ⁊ supnaturalis loco pris induxit aiam corporis q̄ assimilabat mri. Dicēdū ꝙ istud nō fuit deo ipossibile sed nō fuit ꝯueniēs. nec ꝗtū ad virtutē supnaturalē quasi patnā: qz sicut pr supnaturalis q̄ miraculose generat nichilominus est pr: ita si beata ꝟgo virtute supnaturali genuisset et induxisset aiam corpi etiā fet' cū ꝯueniat in natura ipsa posset dici vere pr. ¶ Uel si hoc nō valet qz pater nō est nisi qz seminādo generat saltē non diceret' ꝙ spūs sctūs suppleuerat vicē patris vel seminis: sed ipa ꝟgo ꝟtute sibi ab eo collata. ipse autē spūs sctūs fuit loco aui. Nec ꝗtū ad virtutē naturalē maternā ⁊ supnaturalē sit: qz aut illa virtus esset i illa materia ex q̄ ē gñatio aut alibi: nō ī illa/qz p illo istāti q̄ aia rōnalis itroducit' cū accidētib' ꝯsequentib' ipsa est oino informis: ⁊ pura potētia. vñ ipossibile est ꝙ in ea sit virt' actiua naturalis ⁊ supnaturalis: pter qd ipossibile est ꝙ in fetu ꝯcepto ⁊ generato sit aliqua forma substātialis vel accidētalis generata ꝟtute pexistēte subiectiua i illa materia de q̄ fet' est generatus siue sit tota a sola mre siue ab vtroq; parente: tum qz idē nō generat seipsum: tū qz causa est qñ pmo effect'/ effect' ē. nulla āt fofa preexistens manet quando anima primo introducitur: nec potest dici ꝙ virt' formatiua sit in semine mulieris: qz tūc nichil phiberet mulierē p seipsam cōcipere: si aūt in semie mulieris ē virt' actiua p se sicut in semie viri: sed ipfectior: tñ cū hoc est sibi materia menstrui vel ali' sanguis: sicut in plātis vnū granum

sine alio generat p coniunctionẽ vtriusq potentie
actiue scz et passiue. sic femella p se poterit parere
Et forte sic est in aliquibus: qr galline sine gallo
ouant. et vultures femelle sine marib' pullificant:
sed hoc nõ est generale. Nec potest dici q vis for
matiua sit alibi q in semine: ergo nusq. ¶ Re-
spondet scdm hanc opinionẽ ad omnia contraria

Ad rationes prime opinionis

Et primo ad rationes Galieni. Ad pmũ de simi
litudine dicẽdum q nõ sequit q si aliquid in for-
ma corporis assimilat matri q pter hoc mater
agat: imo argumentum destruit seipsum/ qr assu-
mit q fili' tantũ similat matri q patri: ergo tãtũ
agit mater qtũ pater. sicut ergo filius aliqñ assi-
milat patri in colore/ magnitudine/ cicatrice/ le-
pra/ et claudicatione: nec tñ iste figure in quib' fit
assimilatio sunt actiue: sed semen viri agẽs in ma
teriã mulieris: et p accidẽs ratione cõtrarietatis
cõtra passum/ aliq mõ generatũ assimilat tã ma-
tri q patri. ¶ Uel põt dici q mulier bñ coopat
antecedenter vt dictũ est: non autẽ in ipsa forma-
tione substancie: sicut etiã auo fit assimilatio/ qui
tamen non opat nisi antecedẽter. ¶ Ad secundũ
dicendũ q licet mater afficiat ad totã prolẽ sicut
pater: nõ sequit tamen q ad totam agat: imo nec
pater agit ad animã rationalẽ/ ad quam tñ pl' af
ficitur q ad animã alterius. ¶ Item si nutrix q
non cõcepit nec portauit nec peperit/ afficitur ad
totam prolẽ quã solũ nutriuit: multomagis ma-
ter/ licet in informatiõe nõ egerit vt dictũ est: qr
tamen locus generationis et conseruationis fuit
et materiã prebuit et ante pegit/ oib' istis modis
afficit. ¶ Scdo respondendũ ad rationes opi-
nionis noue/ ad auctoritatẽ Anselmi dicẽdum q
Anselm' nõ intẽdit simpliciter q beata virgo tũc
ibi fecerit sicut pater et mat: qr spũs sctũs tũc ibi
nichil fecit nisi imediate: sed solum sicut auus dat
patri virtutẽ/ qui non dicit formare corpus nepo
tis cum tamẽ dicat Damascen' q spũs sctũs for-
mauit corp' illud. sed dicit beata virgo fecisse si-
cut pater et mater faciũt: qr illa sola sine patre de
spiritu sancto ita cõcepit et peperit filiũ perfectũ
sicut pater et mater generant/ nõ q ipsa seminaue
rit sicut pater. Mz postea dicit q ipsa afficiebat
ad filium qtum pater et mater ad suum filiũ po-
test dici q non amore naturali/ quo quis diligit
opus suũ: sed amore supnaturali charitatis pre-
cellissime quã habebat: quo etiã quilibet ali' pl' de
bet diligere istũ q patrẽ et matrẽ et filiũ: qr ipse di
cit/ qui amat patrẽ et matrem plusq me: nõ est me
dignus: qr ille filius ipse est de' qui est super oia
diligendus: et qr qto melior est filius tãtomagis
diligitur a parentibus: ergo ille fili' supbonus et
summe bonus diligebat a matre sua et plusq ali'
ab vtroq parente: et nõ ideo qr esset plus ab illa
actiue q alius ab vtroq parente: imo oppositum
argumentum concludit: qr si pter hoc diligit qr
egit: ergo si plus diligit q pater/ plus ibi egit q
pater/ quod tamen nullus dicit. ¶ Mz autẽ chri
stus pl' dilexit eã q ali' fili' patrẽ et matrẽ/ nõ ar-
guit q format' fuit ab ea actiue: qr xpõs tã amo-
re creato q increato qui est conformis magis di
ligit meliores/ et matrem: nõ solum qr mater: sed
qr sanctissima creatura summe dilexit eã post se-
ipsum. ¶ Ad auctoritatẽ Dam. dicẽdum q de'
dedit beate virgini virtutem non solum susceptí-
uam. sed etiam generatiuam respectu cõsequen
tiũ ad formationem .s. nutritionis in vtero/ et ex-
tra: qr q virgo concipiat et passiue et fetum susci-
piat et patiatur donum dei est nõ nature. et q ipsa
agat sicut locus ad oseruationem locati eius qd
non est nata locare: et q ipsa transmutat alimentũ
ad formationem lactis in mãmillam/ pertinet ad
vim generatiuam/ quod supernaturaliter glorio
sa virgo habuit. ¶ Ad auctoritatem Hugo. q
non tota substantia prolis est a parte matris/ ex-
ponendũ est/ id est totalit. tota eñi est ab vtroq
licet ab vno actiue et ab alio passiue. Est autẽ ab-
surdum qd idem sit actiuum et passiuum respectu
eiusdem: et q semen viri quod est homogeniũ par
tim sit actiuum et partim passiuum: et similiter de
materia mulieris. ¶ Ad glo. de sanguine viri et
mulieris dicendũ est q fili' est ex sanguine vtriuſ
q parentis scz viri actiue et femine passiue. Ad
illud quod vltra dicunt de sanguine et semine pri-
mo videt falsum q in aliqa matribus menstruus
non sit materia fetus. qr ex eisdem sumus et nutri
mur. vnde cũ cesset menstruũ cessat impregnatio:
qr cedit in nutrimentũ/ videt q de illo etiam fuit
generatio ¶ Scdo si est pbabile q dicunt verũ-
q semen scz viri et mulieris cedere in vnã vim for
matiuam/ et nunq posset tunc mulier concipere
nisi seminaret: cuius contrarium dicunt experti.
Uel ecõuerso posset dici. mulier concipere sine vi
ro licet forte nõ eque pfecte/ ex quo habet semen
actiuum sicut ille licet iperfectius. sicut ante ter-
tium septenniũ viri generant feminas pter im
perfectionẽ virtutis actiue. ¶ Tertio est absur-
dum q dicũt partem seminis viri cedere in natu-
ram fetus: et partẽ de semine femine/ cũ totum qd
est ex parte femine sit materiale et passiuũ. ¶ Itẽ
ppriũ est animali q sit motiuũ sui ipsi'. vnde etiã
granum est viuũ quod habet simul potentiã acti
uam et passiuam/ et de seipso generat. semen autẽ
non est res viua: ergo ex seipso nõ generat/ quod
tamen ipsi habent ponere qui dicũt partem semi-
nis viri cedere in materiam/ et partẽ habere vim
formatiuã: qr etiã valde mirabile est q semen mu
lieris sit totum actiuum: semen autem viri non si
pars ei' cõuertatur. ¶ Mz dicit Dam. xpm esse
ex purissimis sanguinib' virginis gloriose cõce-
dendũ est/ nisi posset sic imaginari sine assertione
scz q in beata virgine nunq fuit semen interius
nec seminatio exterius siue pollutio nocturna: qr
nec superfluitas alimẽti/ fuit tamen in ea ille san
guis qui in aliis est menstruum pter debilitatẽ
digestiue et frigiditatem siue remissionẽ caloris
feruentis generatiue cõiter in mulierib': sed spi
ritus sanct' dedit virgini virtutẽ generatiuã. s.
fortificauit calorẽ digerẽtẽ vt sanguis ille pfecte
digeretur in ea/ et non esset supfluus nec supflue-
ret. sed solũ tantus qtus requirebat ad fet' san-
cti cõceptionẽ et formationẽ et nutritionẽ sicut co
sta ade fuit necessaria pter euã: et sic quo ad sub
stãtiã ministrauit eandẽ materiã quã et cetere sz nõ
imundã sicut cetere. et sic põt cõcedi q pl' coopa-
bat q cetere in pparatione materie p virtutẽ sup
naturalẽ sibi collatã. ¶ Respõdet tertio ad rõnes
pncipales i ptrariũ Ad pmũ cũ di q oes potẽtie

Ad rationes in oppositum.

vegetatiue sunt pure actiue cõcedẽdũ est tã i viro
q in muliere: sed differunt: qr generatiua viri est
actiua nõ solũ in separãdo semen sed etiã in semi
ne derelinquit virtutẽ actiuam formatiuã. gene-

ratiua autē mulieris est actiua in separādo ma'e
riā ɔceptiōis ⁊ nutritiōis ⁊ l ɔfuādo sicut ɔtinēs
non autē in materia illa delinquit virtutē actiuaȝ
ad transmutandā seipsam: Sȝ tunc remanet dubiū
in opinione philosophi quare mulier semiat si se-
men eius nec est materia nec vis actiua cōcept⁹:
tunc enī frustra natura inuenit illaȝ delectationē
et potest dici ꝙ natura non est frustra que agit vt
frequēter et si nō semp: Quis autē mulier aliquā-
do concipiat sine semine: raro tamē nec mulieres
vt in pluribus quererēt cōcipere nisi esset delecta
tio annexa. Non est ergo delectatio frustra : qꝛ lȝ
de se nō sit causa vel agens nec materia: tn̄ p se na
ta est esse cū materia: nec materia nata est esse sine
illa. ¶ Ad secundū dicendū ꝙ illa generatio non
Ad scđm est violenta q̄ est ex illo qđ hȝ aptitudinē nō soluȝ
a materia sed etiā a forma: lȝ passiuam ⁊ actiuam
sicut isti met dicunt ꝙ cū aqua calefacta redit ad
frigiditatē ipsa se hȝ tn̄ passiue : et tamē nō est ge
neratio violenta. ita cum materia quā mater mi-
nistrat etiā ex forma sit determinata ad talē gene
rationē: qꝛ non ex q̄libet fit quodlibet: nec ex ma-
teria mulieris fieret asin⁹: sed solū homo. inde est
ꝙ est generatio naturalis. nō solū a natura mate
Ad tertiū rie: sed etiā forme: lȝ non nisi passiue. ¶ Ad terti
um quod est difficili⁹ dicendū pmo ꝙ argumētū
est cōtra illos: quia ipsi dicūt ꝙ sanguis pur⁹ quē
ponūt esse maioꝛē partē materie fetus ex pte ma
tris est pure passiu⁹ et nō actiu⁹ nisi forte p accn̄s
inq̄tum naturalia patiendo contra agunt: ⁊ tn̄ il
le segregaƚ a virtute generatiua mulieris. Si ğ
potentie generatiue viri ⁊ mulieris sint eiusdem
speciei. idē faciūt. ergo sicut generatiua viri admi
nistrat semen quod est s̄m eos actiuum ⁊ passiuū
ergo similiter erit ex parte mulieris tale semen: ⁊
nō erit ibi nec sanguis menstruus nec etiam san-
guis ille est purus quem ponnunt. potest ergo di-
ci ꝙ potentia generatiua in muliere est eiusdē spe
ciei cum illa q̄ est in viro sed iperfectioꝛ. ¶ Iteȝ
caloꝛ quo vtitur sicut istrumēto est imperfectissi
mus respectu caloꝛis viri: quia calidissima muli-
er est frigidioꝛ viro. vnde semen mulieris nō est
actiuum sicut nec semen pueri vel muli. alia vero
pars materie superflui alimenti min⁹ digesta est
et adhuc minus actiua et magis passiua et per cō
sequens magis apta vt ab alio formeƚ. ergo ratio
diuersitatis est iperfectio potentie generatiue ex
parte mulieris : lȝ cum hoc sit dispositio vasoꝛuȝ
ad recipiendū ex parte mulieris. ¶ Ad quartuȝ
Ad q̄rtuȝ. dicendū ꝙ destruit seipsum: quia si plus pōt muli
er agere ad productionē ei⁹ quod est naturale q̄
eius quod est inaturale. ergo sicut potest genera-
re buffonem sine hoīe: ita et hoīeȝ: quod est falsū
vnde dicēdū ꝙ si i matrice mulieris generaƚ buf-
fo hoc est effectiue a virtute celesti. passiue ṽo tn̄
ab ea: sicut de carne hominis mortui vel viui ge-
neratur vermis tn̄ passiue: alioquin potētia aia-
lis generandi non esset determiata ad vnā speciē
quod est absurdum: saltem respectu eiusdem pati
entis. quod dico propter asinum et equum qui ex
diuersis femellis generant diuersas species.

¶ Distinctio quarta

Irca quartā distinctionē que Nō p'la
runtur tria. ¶ Primo: vtrū
xp̄s possit dici filius spūscti.
¶ Secundo: vtruȝ beata vir
go debeat dici mater dei.
¶ Tertio: vtrum in xp̄o fue
rint accidentia. ¶ Quantuȝ Primum
ergo ad pmū arguitur: ⁊ vi
detur ꝙ xp̄s debeat dici fili⁹
spiritussancti: qꝛ ille de quo actiue est aliquis con
ceptus et genitus dicitur pater eius: sed xp̄s s̄m
humanitatem fuit de sanctospū cōcept⁹: vt patet
ex simbolo apostoloꝛum. fuit etiam ab eo genit⁹
sicut dicit glo. Matth. 3. ꝙ deus de sara genuit fi
lium et multomagis genuit xp̄m de maria spiri-
tussanctus. ergo spiritussanctus potest dici pater
xp̄i: et xp̄s filius spūsancti. ¶ Item s̄m phm̄ li. Secūdū.
3. de generatione animalium pater est pncipiuȝ
actiuū in generatione: mater vero ministrat mate
riā solum: sed beata virgo dicitur fuisse vere ma
ter xp̄i ꝓpter materiam quā ministrat. ergo spūs-
sanctus potest dici pater eius: qꝛ fuit pncipium
actiuum sue cōceptionis. ¶ In contrariū est qđ In oppo-
dicit Augu. in encheridiō. 24. cap̄. ꝙ xp̄s natus situm.
est de spūsancto: non sicut de patre. sic autē de illa Secūduȝ
scȝ de beata virgine sicut de matre. ¶ Itē arguiƚ
per rationē: qꝛ generatio est opus nature: sed con
ceptio xp̄i non est facta a spūsancto per naturam:
sed per beneplacitum voluntatis . ergo xp̄s non
debuit dici genitus a spiritusancto: nec per conse
quens filius ei⁹. ¶ Responsio. tria sunt vidēda. R̄sio.
¶ Primo ꝙ xp̄s fuit concept⁹ de spiritusancto. Prim⁹ ar
¶ Secundo ꝙ mater eius fuit virgo. ticulus
¶ Tertio ꝙ nō pōt dici fili⁹ spūscti nec trinitatȝ
¶ Quantum ad pmum sunt tres conclusiōes.
¶ Prima ꝙ incarnatio lȝ sit facta cōiter a trini Prima cō
tate effectiue et filio terminatiue. est tn̄ de spūsan clusio.
cto appropriatiue. ¶ Primum ptȝ: qꝛ indiuisa
sunt opera trinitatis in creatura. ¶ Secūdū pȝ
qꝛ a fine denominatur res. Unde cū solus filius
sit incarnatus: ad ipm solū est vnio terminata.
¶ Tertiū patet: qꝛ illi appropriaƚ opatio i crea-
tura. ad cui⁹ appropriationem maioꝛeȝ silitudinē
habet attributū: quod magis relucet in opere: si-
cut Creatio patri ꝓpter potentiā. Gubernatio fi
lio propter sapientiā. Iustificatio spūisācto ꝓpt
bonitatem. Unde qꝛ dei bonitas ⁊ gr̄a summe re
lucet in opere incarnationis iude est ꝙ de spūsan
cto actiue dicƚ appropriate conceptus et icarna
tus et natus: ⁊ sic ei appropriaƚ. ¶ Secunda con 2. ɔclusio.
clusio est ꝙ incarnatio non appropriatur pr̄i vel
missio filio: lȝ missio filij sit eius incarnatio.
¶ Primū ptȝ: qꝛ illud in quo minus apparet po
tentia et plus bonitas non appropriaƚ patri : sed
in incarnatione summe apparuit bonitas dei vt
dictum est. Potentia autē latuit ⁊ velata est cum
magis impotentia et infirmitas assūpta est q̄ ⁊c.
¶ Secundū patet: qꝛ missio nominat incarnatio
nem ex parte assumentis super quem solus pater
hȝ auctoꝛitatem. vnde appropriate dicƚ pater fi-
lium misisse vel dedisse: sed incarnatio ex parte na
ture assumpte cui gratis datum est nomen qđ est
super omne nomen. ¶ Tertium patet per Grego 3. ɔclusio.
rium et Bedā : qꝛ filij incarnatio non est aliud q̄
ipsius missibilis visio. ¶ Tertia conclusio ꝙ in-
carnatio effectiue non appropriatur filio: qꝛ in co

sapientia fuit abscondita dū īsans factus est. Cuius executio sibi appropriatur in eligēdo bonum id est naturā: et reprobando malū et respuēdo culpam et ignorantiā. ¶ Quantū ad secundū. utrū incarnatio sit facta de virgine: videt' q' non: quia facta est ex beata virgine. Act. j. Maria mater iesu. Mat. j. de qua natus est xp̄s qd' confitent' oēs loquentes de iesu siue in bonū siue in malum vt iudei. Nonne hic est cuius mater dicit' maria: sc'm illud Apostoli. Nonne hic est faber filius marie: sz maria fuit corrupta: q: vocatur mulier facta ex muliere et a filio. Quid michi et tibi est mulier. et mulier ecce filius tu'. mulier autē dicit' corrupta manumissi. l. Si collacianē' in fine. vbi causa matrimonii olno pōt a minore manumitti / virgo vel mulier glosa. i. corrupta. ¶ Item dicitur vxor maria cum desponsata sibi vxore pregnante q' non videtur angelus sit cognita. vnde de frigidis. c. Laudabilem. Si nō potest hr̄e vt vxorem. scz cognoscendo habeat vt sororem quasi velit q' non est vxor n' si cognita. & c. Contra. i simbolo apostolorum Concept' est de sp̄u sancto ex maria virgine. et in simbolo niceno. Et incarnat' est de sp̄u sancto ex maria virgine. ¶ Sciendum q' circa hoc fuerunt tres errores. Iudei dixerunt mariā non esse virginē in conceptu quos secuti sunt cerint' et elionite dicentes iesum ex vtroq3 sexu et semine conceptuz. Primo auctoritate noui et veteris testamenti vbi dic' ex semine abrahe et dauid &c. ¶ Item aialia perfecta non possunt produci sine semine sicut bos: multo mi' homo. si dicat' q' immo virtute diuina. Cōtra: q: semen viri est pars materie s'm medicos. deus autē nō potest supplere vicem cause materialis. Sed cōtra nō minus potest concipere femina in hoibus virtute sp̄usscti q' in brutis flatu venti cum semina in hominibus non sit infirmior semina in brutis. nec ipsū creatus ipsū creator: sed aialia imperfecta concipiunt et pariunt flatu venti siue sim oua vt gallina colūbe. perdices. anseres: et pauones. siue etiā fetum viuum vt eque in sicilia: sz non viuunt vltra trienniuz siue fetum longeuum vt vulturea s'm Ambrosiū multomagis beata virgo: nō obstante q' ipse sit de semine abrahe et dauid. quia hoc est rōne matris et quod dic' de aiali pfecto non est verum vt est exemplificatū. Vel dicēdū q' virtute diuina pōt: q: de' potest facere materiam cuiuslibet ppriam ex quocūq3. sz non possit facere rem sine propria materia propinqua. sicut ergo fecit primas ypostases aialium pfectorum sine semine sicut et xp̄m et adam et euam: al's non esset dare primuz suppositum in aialib' perfectis si nulla virtute possent sine semine pduci cū semen pcedat ex aiali. Erubescat ergo iudeus infelix qui dixit xp̄m ex ioseph semine esse natum. ergo &c. ¶ Secūdo circa hec errauerūt philosophi in partu et quidam heretic' Lugdunen. archiep̄s subiicēs in oratione libera nos: semper virgo contra quem in tota dyocesi dicitur al. e. Ratio eorū3 est. impossibile est duo corpora esse simul et auctoritas: q: oē masculinū adaperiens vuluā sanctū3 dn̄o vocabitur qd' nichil faceret ad xp̄m nisi aperuisset. Contra quia fili' non debuit matri suū honorē auferre quē potuit seruare. ¶ Ad rationē dicēdū q' etiā antiqui philosophi posuerūt corp' mathematicū bn̄ esse cum corpore phisico simul et quidā moderni duo phisica: vt in ferro ignito et pelle madefacta que sunt falsa: sz si illi credūt quibusdā paralogismis. multomagis nos veritati tot signis declarate. dicēdū q' impossibile est nature nō ipossibile est deo. ¶ Ad auctoritatē dicendū q' solus xp̄s adaperuit vuluam salua virginitate. Si eni omne adaperiens sctm vocet' tūc omis natus preter eū fuerit non sanct' sed vel peccator vel sctificatus. ergo null' preter eū aperuit: qd' sic patet. Nā qd' apertū est aperiri nō dicitur. si quis ergo exeat p portā quā ali' iā aperuit siue intrando siue exeundo non dicit' iste exiens aperire portā sed exire per portā apertam aliā ergo primogeniti non aperuerūt vuluā m̄ris sed per apertā exierūt. Apertā dico et si non ab exeunte: q: primi exierunt: saltem ab introeunte: q: primi exierunt patre scz generante: sed xp̄s portā aperuit nō effregit: q: exiit primus: per illam nullus exierat nascendo nec introierat cognoscēdo et hoc innuitur ezechi. 42. Porta hec clausa erit vir non transibit p eā: sed dns exit p eā &c. vt Augu. exponit in sermone. Tertio heliodorus dixit eā post partum aliū ex ioseph genuisse: cui' blasphemia tacta est in. 4. Fuit ergo virgo ante partum post partū: et in partu. et sic dicta incarnatio est ex maria semp et ppetua virgine s'm sanctos et fidē. ¶ Ad argumentū dicēdū q' sicut dicit glo. ff. de verbo. signi. l. Mulieris. q' nomē mulieris sumitur tripliciter. Uno modo large pro omni femina corrupta et icorrupta viri potēte et non potente. ff. de le. 3. l. Seruis legatis mulieribus legatis etiā virgines debentur. et meli. ff. de aur. et ar. l. argumento. §. Muliebri veste legata etiā infantilem puellarū et virginum deberi. Mulieres eni oēs dici possunt quecūq3 sexus feminei sunt: et sic etiā eua dicta est mulier etiā in paradiso existens et ante pctm̄ et mox creata que tn̄ virgo fuit q'diu abstinuit et in paradiso fuit. Secundo modo stricte p corrupta et incorrupta. dū tamen sit viri potens. ff. de verbo. signi. Mulierū appellatiōe etiā virgo viri potens cotinet'. Tertio strictissime p corrupta actu. ff. de contrahen. empt. l. Alioquin §. q' si ego me virginē emere putarē cū esset mulier constat vendit. o. et. ff. de actio. emptio. et vend. l. l. exempto. §. si quis virginē emere putasset cū mulier venisset repetitionē non esse: sed ex empto agi posset. Et hāc distinctionē scz q' mulier possit accipi vtroq3 modo innuit lex. ff. de edi. edicto. l. Queritur. §. Muliere ita arta3 vt mulier fieri nō possit sanā non videri constat vbi primo accipit pro sexu. secūdo p cognita. ¶ Ad aliud de vxore sciendū q' coniunx et vxor dici pōt etiā nondū cognita. vt patet. 4. li. o. senī sētarū dist. 30. p multas auctoritates: q: essentia matrimonij non requirit copulā carnalē. vnde et est argumentū ad q̄stionē de facto. curatus audiuit confessionē vidue morientis: que inter alia sibi recognouit se nūq3 fuisse carnaliter cognitam a viro defuncto: q'uis ille sepe tētasset nec p eā stetisset: sed per eu3 q' ipotens erat. Noluit aūt ipsa agere ad diuortium vt parceret fame viri: sed nichilominus post morte3 tenuerat dotaliciū vel dōariū in bonis viri iuxta consuetudinē viduarū dicens se hoc habuisse de consilio peritorū. Curat' aūt l3 diceret ei q' nō videbat' sibi q' bona consciētia posset retinere: tamē haberet plenius cōsiliū quo pēdēte illa obijt. Q̄ritur quid sit consulendū illi curatori Dicendū q' si

Secūdus articulus.

Nota casum.

le curatꝰ fuit negligens in petēdo cōsilium vel re
deundo ad eam cuꝫ pꝛobabiliter crederet eā moꝛ
ti pꝛopinquā. habet quidē de negligentia confite=
ri et satisfacere: et q̄uis ex negligētia sua ñ noue
rit illos quibus erat restitutio facienda si facien
da est: qꝛ supposito ꝙ mulieri iniūxisset restituti=
onem faciēdam si ei pꝛecise dixisset necessarie ad
salutē: non tamē videtur teneri illis ad restitutio
nem: qꝛ noluit iniuriari eis. vnde non tenet̄ actio
ne que dolū requirit: nec illa q̄ est ex culpa: qꝛ non
cōmisit culpā erga istos: sed solum erga istā: quia
nō gerebat negocium istoꝝ. ¶ Alii ꝑo dicunt cō
trariū: qꝛ qui pōt īpedire dāpnū et tenet̄ ꝛ nō īpe
dit tenet̄ dāpno passo sicͭ negocioꝝ gestoꝝ. sicut
ꝑdicatoꝛes gerunt negocia alioꝝ ꝓpter qꝺ ꝑñt a
raptoꝛibꝰ accipere: sic confessoꝛes. sibi aūt nō fuit
negligens: qꝛ non tenebatur oīa iura habere ī scri
nio pectoꝛis: ideo non videt̄ teneri nec ad penam
nec ad restitutionē. vnde de pe. ꝛ re. ca. officij. non
imponitur penitētia sacerdoti ex hoc ipo ꝙ nescit
consulere. cum etiam peritissimi q̄nq̄ fallant̄ su=
bito: immo docet̄ ꝙ consulāt peritioꝛes tacito no
mine. ¶ Sed vtrū talis mulier teneatur ad resti
tutionem: videt̄ ꝙ non: qꝛ aut fuit verū matrimo
nium: vtputa qꝛ illa impotētia supuenit matrmo
nio contracto: vel qꝛ mulier postq̄ꝫ vidit impotē=
tiam eius nichilominus appꝛobauit et cōsensit ꝑ
quod videt̄ verū matrimoniū: qꝛ scientia cū rati=
habitiōe sequēs idē operat̄ ꝙ scientia ꝓcedēs
vt pꝫ in seruitute: quia sicut liber sciēter ꝯtrahēs
cum ancilla verū matrimoniū contrahit: sic cōtra
hens ignoráter sed ꝑseuerās postq̄ꝫ sciuit ꝯfirma=
uit matrimoniū: qꝛ impotētia scita ſꝫ theologos
non dirimit matrimoniū: vt notat̄ in scripto. 4. li.
di. 34. q. 2. ꝫ ꝛc. omnis autē vera vxoꝛ moꝛte mari
ti sit vera vidua: ꝛ per ꝯsequens vere debetur ei
donariū suum: aut nō fuit verū matrimoniū sicut
videnͭ dicere iuriste: qꝛ sicut puer non potest con
trahere matrimonium nec consentire nec contra
ctum aliquo modo cōfirmare q̄ꝫdiu puer est sic eti
am est hic de frigi. ꝛ male. ca. 5. vbi dicitur habe=
at eam vt soroꝛē quā nō pōt quo ad vxoꝛem q̄uis
posset dici vt vxoꝛem quo ad finē sed bene quo ad
essentiā. ꝛc. ¶ Ad idem arguit̄ de donatione īter
virū ꝛ vxoꝛē. c. 2. vbi dicitur ꝙ matrimonio solu=
to ex causa licita siue sit adultera mulier pōt petē
re non solum dotē: sed etiā diuisionē conquestuuꝫ
ſm consuetudinē: cū tñ non possit solui licite si sit
cōsummatū et verū excepta causa foꝛnicationis.
ergo videt̄ q̄uis matrimoniū fuerit nullum: si tñ
mulier non fuerit in culpa illius nullitatis debet
habere quicquid vera vxoꝛ tenetur habere de cō=
suetudine vel de iure: nec potest dici fuisse ī culpa
cū eo remanendo postq̄ꝫ sciuit: qꝛ vel foꝛte nō po=
tuit dimittere: qꝛ non potuit pꝛobare eius impo=
tentiā: qꝛ foꝛte ñ fuit virgo per sui aspectum: nec
alius: qꝛ foꝛte maleficiatꝰ fuit ad illam et non ad
aliam: vel si potuit tamen consilio canonū vsa fuit
nec legis auctoꝛitate decipi potuit: ꝛ tñ nescio si
consuetudo daret donariū illi que declarat̄ nunq̄ꝫ
Tertiꝰ articulus. fuisse vera vxoꝛ: sed puto ꝙ sic: ex quo ante moꝛtē
non fuit declaratuꝫ. ¶ Quantū ad tertium sunt
Pꝛia opi. due opiniones. ¶ Pꝛima. Dicentiū ꝙ nomē filij
q̄ est durā. non dicitur tñ vno modo sed multipliciter. scꝫ de
in pꝰti di. filio ꝑ generationē: ꝑ creationē: et adoptionē. De
q. 1. his autē nō dicit̄ equiuoce sed analogice: hoc est
ſm pꝛius et posterius: scꝫ ſm quid ꝛ simpliciter. ꝑ
pꝛius em̄ ꝛ simpliciter dꝛ aliq̄s filiꝰ ꝑ generatio=
nem: posterius autē et ſm quid ſm creationem et
adoptionem. ¶ Dicendū ergo ꝙ xp̄s non potest
dici filius spūssancti absolute. potest tamen dici fi
lius eiꝰ cū determinatione non simpla ſꝫ dupla.
¶ Pꝛimū pꝫ sic qñ aliqꝺ nomen dicitur de plu=
ribus non ex equo: sed ſm pꝛius ꝛ posteriꝰ. si ꝑ se
sumatur tenet̄ ꝓ illo de quo ꝑ pꝛiꝰ dicitur. et hoc
vel ex vi nominis: vel saltē ex modo loquendi: ſꝫ
filiatio dicit̄ de filiatione ꝑ generationem et crea
tionē et adoptionē: et non ex equo sed ſm pꝛius ꝛ
posterius: qꝛ ꝑ pꝛiꝰ et simpliciter de filiatione que
est per generationē. De filiatione aūt que est per
creationē et adoptionē ꝑ posterius et ſm quid. ꝫ
qñ aliquis absolute dicit̄ filꝰ intelligit̄ de filio ꝑ
generationē: sed hoc modo non pōt dici xp̄s filꝰ
spūssancti. ergo xp̄s non debet dici filꝰ eiꝰ absolu
te et sine determinatione. ¶ Qꝺ aūt xp̄s non pos=
sit dici filius spūssancti ꝑ generationē pꝫ qꝛ filꝰ
ꝓcedit a patre modo nature et in similitudinē na
ture vt dictū fuit in pꝛimo lib. sed xp̄s non ꝓcedit
a spūsancto modo nature: nec in similitudinē na=
ture. ergo non est filꝰ eius ꝑ generationē. Pꝛoba
tio minoꝛis qꝛ in xp̄o non est nisi duplex natura:
scꝫ diuia et hūana. ſm autem diuinā naturā nō ꝓ
cedit a spūsancto sed a solo patre. ſm autē hūanā
naturā ꝓcedit ab eo: sed actione nature / nec mō
nature: sed actione voluntatis sed nec in silitudi=
ne nature vt de se pꝫ. ꝫ ꝛc. ¶ Secundū patet sic
scꝫ ꝙ xp̄s possit dici filius spūssancti cū determia
tione non simpla sed dupla ita vt vna sit a ꝑte sub
iecti: altera a parte pꝛedicati: vt dicendo ꝙ xp̄s in
quantum homo est filius spūssancti per creationē
vel adoptionē. Et de filio per creationē patet sic
creatio est pꝛoductio alicuius nullo pꝛesupposito
sed xp̄s ſm ꝙ homo est pꝛoductus a spūscō nul=
lo ꝑsupposito ī eo inq̄ꝫtum hō: q̄uis pꝛesupposita
sit persona subsistens in natura diuina. ergo xp̄s
scꝺm ꝙ homo pōt dici filius spūssancti ꝑ creatio
nem: non autem nisi ex ꝑte subiecti ponat̄ illa de=
terminatio ſm ꝙ homo: qꝛ xp̄s nō est ſm se totuꝫ
pꝛoductus de nichilo: sed solū quo ad humanam
naturā. De filio aūt per adoptionē patet idem: qꝛ
adoptio facit de eo qui non est filꝰ ꝑ naturā vel
per naturalem generationē filiū per gratiā. xp̄us
aūt ſm ꝙ homo filꝰ non est spūssancti ꝑ generati
onem vt pꝛobatū est supꝛa: sed hꝫ ſm humanā na
turam gratiā a spūsancto per quam fit adoptio fi
lioꝛuꝫ dei. ꝫ xp̄s ſm ꝙ homo potest dici filius spi
ritussancti per adoptionē. Nō autē magis potest
dici spūssanctus pater xp̄i pꝛedictis modis q̄ꝫ pa
ter in diuinis vel tota trinitas si ad rem inspiciat̄
quia opus creationis et infusio gratie sunt indi=
stincte a tota trinitate et a qualibet persona ſm
rationē: tñ magis dicitur hoc de spūsancto: quia
opus incarnationis pꝛincipaliter spirituisancto
attribuit̄ sicut dona gratie ei attribuunt̄. Inter
dona aūt gratie istud videtur potissimum. Augu
stinus autem negat xp̄m esse filiuꝫ spūssancti per
creationem vel adoptionē. non quin sane possit in
telligi cum pꝛedictis determiationibus. Multa
em̄ verificantur de aliquo termino adiūcta deter
minatione que negantur de eo absolute. Equiuo
cationes enim et analogie terminant̄ ꝑ adiūcta.
Sed qꝛ pꝛedicta verba pꝛestabāt simplicibus oc=

casionē erroris arrij ꝛ nestorij quorū primus scȝ Arrius posuit xp̄m esse purā creaturā ꝛ ideo noluit Augu. xp̄m dicere filiū sp̄ūsctī. alt⁹ scȝ nestorius posuit in xp̄o duas psonas ꝛ vnionē earū solum esse p grām adoptiōis ꝓpter qd̄ noluit Aug. dicere xp̄m esse filiū adoptiuū. ¶ Alia est opinio doctoris nr̄i ꝙ xp̄s nō potuit dici fili⁹ sp̄ūsctī nec trinitatis absolute nec etiā determinate cuȝ aliq̄ aliaru determinationū. Primū oēs cōcedūt. Secūdu ꝓbaꝰ. s ȝ ꝙ nō potuit dici fili⁹ spūsctī vel trinitatis inquātū hō sit creatura: q2 creatio respicit indifferēter naturā ꝛ suppositū. filiatio aūt im suppositū quo ad denoīationē. vt natura petri dȝ natura nō aūt filia. ergo ꝛc. ¶ Simili etiam ꝫm istos cōr dȝ fili⁹ spūsctī ꝛ trinitatis cū nō possit dici fili⁹ suus: q2 inter pr̄em ꝛ filiū dȝ esse distinctio psonalis. ergo etiā nō poterit dici fili⁹ pr̄is vel spiritussancti pdicto mō. Per idē apparet tertiū ꝙ nō pōt dici fili⁹ p adoptionē. Primo qdē p auctoritatē concilij gnālis sub Karolo magno legatis adriani pape illud tenētib⁹ in quib⁹ ꝯdēnati sunt heresierche duo ep̄i hyspāt: scȝ Felix orgilen. episcopus. Elephant⁹ tholosan⁹ ep̄s q̄ scripserūt ꝙ xp̄s ꝫm ꝙ hō erat fili⁹ dei nō ꝓpri⁹: sed adoptiu⁹. scrā aūt synod⁹ illa statuit xp̄m nullo modo dici filiū adoptiuū. Et ptȝ rōne: q2 filiatio etiā adoptiua requirit distinctionem psonalē inter adoptantē patrē ꝛ filiū adoptiuū q̄ nō est inter filiū dei ꝛ filium hois. ¶ Per hoc ptȝ rn̄sio ad argumēta ꝯtraria. ¶ Primū eīm ꝓbat ꝙ xp̄s ꝫm ꝙ hō sit creat⁹ vel creatura: q2 nullo p̄supposito ꝓduct⁹: sed nō ꝙ sit filius p creationē ꝙ requirit distinctionē suppositalē. ¶ Per idē ad scd̄m: q2 lȝ natura hūana nō sit filia nec p naturā nec p grām: tn̄ suppositū ei⁹ ē fili⁹ pr̄is p naturā nō p grām: lȝ ipm̄ sit suppositū nature extranee p grām: sed illud suppositum nō est fili⁹ trinitatis nec spūsctī. nec p naturā nec p grām. ꝛ si hȝ grām q̄ in aliq̄a est adoptionis et facit filios adoptionis: non tn̄ ipm̄ q̄ est filius nature: sed si humanitas separareꝛ ille eēt fili⁹ adoptiu⁹. ¶ Ad argumēta principalia dicendū ad primū ꝙ ille q̄ actiue de aliquo cōcipiꝛ ꝛ gignitur est fili⁹ ei⁹ si sic fiat modo nature. hoc aūt non est in conceptiōe xp̄i: q2 illas actiōes nō fecit spiritussanct⁹ mediāte semi: ex se deciso qd̄ ptinet ad ordinē naturalis gn̄atiōis: sed quasi artifex opando in exteriorē materiā ꝓpter qd̄ nec ꝓprie dicit genit⁹ de spūsctō cū ꝫm Damasce. gn̄are sit ex sua sbā ꝓducere aliū. glo. aūt illa sic exponēda est. genuit. i. fecit ꝙ nasceret. ¶ Ad secūdū dicendū ꝙ xp̄s ꝯcept⁹ est de ꝟgīe ministrāte materiam naturalē qd̄ solū ptinet ad m̄rem et nat⁹ est ex ea in siītudinē nature: et ideo dȝ veraciter m̄r eius: sed actio spūsſācti nō fuit actio nature nec modo nature: nec ꝓductus est in siītudinem nature cuȝ spūsctō sicut hō ꝓducitur ex patre suo: ꝛ iō xp̄us nō dȝ dici fili⁹ spūssancti absolute loquendo.

¶ Questio secunda.

Mē scd̄a. Primum.

Secundo queriꝛ vtrū btā virgo possit dici mater dei ꝛ vere fuit mr̄ dei: et videꝛ ꝙ nō: q2 magis dȝ cōcedi illud qd̄ est verū p se q̄ illud qd̄ est verū p accidens: sed in hoc noīe xp̄s iportatur natura humana quā a m̄re accepit: nō aūt in hoc noīe deus. ergo magis deberet dici mater xp̄i q̄ mater dei: sed nō diciꝛ m̄r xp̄i. vt ptȝ p Dama. li. 3. ca. 12. vbi dicit sic xp̄o theotocon. i. xp̄i matrē nō dicim⁹ virginē. ergo fortiori rōne nō dȝ dici mater dei lȝ possit dici m̄r illi⁹ hominis. ¶ Itē btā virgo nō est m̄r xp̄i nisi ꝫm illd̄ quod ab ea accepit: sed nō accepit ab ea diuinitatem ꝫm quā est de⁹: sed humanitatē ꝫm quā est hō ergo nō debet dici mater dei: lȝ posset dici mater illi⁹ hois. ¶ Itē arguiꝛ sic. Contraria nō possūt simul eidē inesse. sed maternitas ꝛ virginitas sūt opposita et cōtraria ergo nō est eadē virgo q̄ m̄r nec ecōuerso cū igiꝛ fuerit vere virgo nō fuit vere mater. Maior patet: q2 si ꝯtraria possint simul inesse eidē quacūq̄ ꝟtute cōtradictoria possunt simul eidem inesse: sed ꝯsequēs est falsum. 4. meta. Consequentia ꝓbat. q2 vnū cōtrariorū negat alterū: et sic infert contradictoriū alteri⁹. ¶ Preterea actiuum ꝛ passiuū sunt correlatia mutua ex. 7. meta. sed mater se hȝ ad pr̄em sicut passiuū ad actiuum ꝫ mutuo sunt correlatiua pater ꝛ m̄r: sed nullus est pr̄ in gn̄atione hac. ꝫ nulla m̄r. ¶ Itē mater se hȝ actiue in gn̄atiōe ꝓlis: q2 si tm̄ passiue adam esset m̄r eue: ꝛ sicut⁹ pr̄ ade: sed btā virgo nō potest dici se habere actiue in generatiōe: quia hec generatio fuit in instanti. nulla autē virt⁹ creata agit i istāti: q2 hoc est ꝓpriū virtutis infinite. ergo ꝛc. ¶ Oppositum Damasce. li. 3. c. 17. theothocon. i. Dei genitricē vere ꝛ principaliꝛ pdicam⁹ virginē: et cirill⁹ in capl'is approbatis i synodo ephesina dicit. Si q̄s nō ꝯfiteꝛ deū esse ꝫm ꝟitatē emanuel et ꝓpter hoc dei genitricē sctām virginē. genuit eīm carnaliꝛ carnē factū ex deo ꝟbū anathema sit. ¶ Rn̄sio. tria sunt facienda. ¶ Primo ponetur opinio cōis cū suis motiuis. ¶ Scd̄o opinio cōtraria singularis cū suis motiuis et rn̄sionibus. ¶ Tertio ꝫm primā opinionē rn̄debitur ad rōes secūde opinionis. ¶ Quātū ad primū diciꝛ cōiꝛ ꝙ ista est vera ꝛ ꝓprietas locutio: beata ꝟgo ē m̄r dei cui⁹ rō assignaꝛ talis. Qn̄ due nature vniunꝛ in vno supposito et eodē vna pdicaꝛ de alia i ꝯcreto et ꝓprietas vni⁹ de altera cōcretiue sumpta: sicut dicim⁹ ꝙ albū est musicū ꝛ musicū est albū: ꝛ albū disgregat ꝛ musicū disgregat ꝓ eo ꝙ in eodē supposito sunt albedo ꝛ musica. In xp̄o aūt cōiungūtur diuinitas ꝛ humanitas i ꝟtute suppositi. ergo verū est dicere cōcretiue ꝙ de⁹ est hō ꝛ hō est de⁹ cū ergo beata virgo fuit vere m̄r illi⁹ hois. scilȝ xp̄i sequiꝛ ꝙ possit vere dici ꝙ sit m̄r dei. ¶ Item hō nihil aliō dicit nisi suppositū hn̄s hūanitatē sȝ de⁹ noīat suppositū qd̄ vere hȝ hūanitatē q̄ ad suppositū filij. ꝫ vere ꝛ ꝓprie pōt dici ꝙ de⁹ ē hō ꝛ sic idē qd̄ pri⁹. ¶ Itē ꝓprietas hūane nature vere ꝛ proprie pdicaꝛ de deo dicēdo ꝙ de⁹ est passus mortu⁹ ꝫ fortiori rōe ipa hūana natura pōt de deo predicari. ¶ Ad idē est qd̄ dicit Aug. ꝙ talis fuit vnio illa q̄ deū faceret hoiem ꝛ hoiem deū: et ita sicut beata ꝟgo pōt dici m̄r hois ita ꝛ dei. ¶ Quantū ad secūdū de opinione singulari pmittūt ꝙ q̄stio ista nō est de re sed de modo loquedi. supponim⁹ eīm in xp̄o vel in vna xp̄i psona fuisse duas naturas pfectas. diuinā ꝛ hūanam. quo supposito q̄rimus qualiꝛ est loquēdū i hac materia: ꝛ q2 fides ē de re nō de verbis nisi quaten⁹ significāt res ideo tenem⁹ veritatē incarnatiōis dato ꝙ erraremt in ꝟbis nō erraremꝰ in fide. hoc supposito dicūt ꝙ q̄uis ista sit vera hō est de⁹ ꝛ de⁹ est hō ꝛ tn̄ oino nō est ꝓpria. Primo: q2 hō de quocūq̄ pdicaꝛ: pdicaꝛ

S. Tho. 3 dist. 4. q. 1 ar. 2 3. pte q. 32. ar. 3.

Ad rōnes durandi.

Ad rōnes principa.

Secundū

Tertium

Quartuȝ

Quintū

In oppo.

Rn̄sio

i. oppositū

Durā. dis. pn̄ti. q. 2.

in qd cū nō ſit denoīatiuū: ſʒ hō nō pōt ꝓprie pſonari de deo i qd. ḡ iſta nō ē ꝓpria de⁹ ē hō. Maioꝛ pbaf: qꝛ illud nō p̄dicaf de aliquo ꝓprie i qd qḋ nō ꝓprie rn̄def ad iterrogationē factā ꝑ qd: ſʒ ad iterrogationē factā qd ē de⁹. nō ꝓprie rn̄def hō: qꝛ qd ꝯuenit de eēna ē ſicut q̄le de q̄litate: ⁊ q̄tum de q̄titate. eadē aūt nō eēna importaf ꝑ hec noīa de⁹ ⁊ hō: lʒ ſit idē ſuppoſitū hn̄s vtrāqʒ eēnaʒ q̄re ⁊c. ¶ Itē ꝓprietas p̄dicatōis denoīatiue nō ſtat cū oīmoda ꝓprietate p̄dicatiōis. qd: nec ecōuerſo. vn̄ ꝓprie dr̄ ſoꝛtes ē hūanat⁹: qꝛ ꝓprie dr̄ ſoꝛ. eſt hō: lʒ ſʒ Dam̄. 3. li. iſta ē ꝓpria. de⁹ ē hūanat⁹ ḡ iſta nō ē oīno ꝓpria de⁹ ē hō. ⁊ ꝯfirmaf hec rō qꝛ ſi de⁹ aſſūpſiſſet naturā carnis iaīate iſta eſſet magꝭ ꝓpria de⁹ ē icarnat⁹ q̄ȝ de⁹ ē caro. ḡ ſilr̄ i ꝓpoſito ipſa eſt magis ꝓpria de⁹ ē humanat⁹ q̄ȝ de⁹ ē hō. ¶ Itē diuerſe nature exn̄tes i eodē ſuppoſito nō p̄dicāf de ſe iuicē niſi vtraqʒ vel ſaltē altera ſumaf denoīatiue. vtraqʒ vt dicēdo albū ē muſicū: ⁊ altera vt ſoꝛ. ē alb⁹: ⁊ cā eſt: qꝛ due nature i eodē ſuppoſito al'q̄ mō ſe hn̄t vt ptes toti⁹ ſubſiſtētis. para āt nō p̄dicaf de toto vel de aliq̄ pte denoīatiue. Cū igif natura diuina ⁊ humana in xp̄o ſint aliq̄ mō ptes vni⁹ ſuppoſiti ſubſiſtētis i vtraqʒ natura. vn̄ Dam̄. dicit ꝑ ſbām ꝟbi poſt icarnationē cōpoſitā vr̄ ꝙ vna nō poſſit p̄dicari de altera niſi vtraqʒ vel ſaltē altera denoīatiue ſumaf: vt dicēdo de⁹ ē hūanat⁹ vel aliq̄d hmōi. Dicēdo aūt de⁹ ē hō vel hō ē de⁹ neutra denoīatiue ſumif q̄ȝ q̄ȝ vtraqʒ ꝯcretiue ſumaf. nō eīn eſt idē ꝯcretū ⁊ denoīatiuū vt ſtati patebit. ḡ ⁊c. ¶ Iuxta qḋ itelligēdū ē ꝙ i ſubſtātijs iuenif ꝯfia nolm ſcʒ abſtractū ꝯcretū denoīatiuū: vt hūanitas: hō. ⁊ human⁹. In accidētib⁹ āt ſolū duplex. ſcʒ abſtractū vt albedo ⁊ cōcretū ſeu denoīatiuū: qꝛ invnū cōcidūt: vt albū. ⁊ cā eſt: qꝛ eſt q̄dā ꝯcretio accn̄tis nature ad vnū ꝓpriū ſuppoſitū: vt hūanitas ad hoiem. alia eſt cōcretio ad ſubm̄: vt albedinis ad ſoꝛ. cū igf natura accn̄taf ꝓpriū ſubiectū nō cōſtituat: ſʒ i alieno exiſtat ſubiectiue: iō in accn̄tibus nō ē cōcretio ad ſuppoſitū niſi qꝛ ꝯcernit ipm̄ vt ſbm̄ mediate vel imediate: ⁊ qꝛ cōcretio accidētia ad ſbm̄ ē denoīatiua et nō eēnalis: eo ꝙ accn̄a cōparaf ad ſbm̄ vt forma accn̄talis: iō in accidētib⁹ oē ꝯcretū ē denoīatiuū ſbā aūt ꝯſtituit ꝓpriū ſuppoſitū nec eſt pars eius imo dicit totū ꝓpter qḋ iuenif quoddā ꝯcretū ex ꝯcretiōe nature ad ſuppoſitū vt hō: qḋ tn̄ non eſt denoīatiuū: qꝛ oīs denoīatio eſt a pte formali vel materiali vel q̄dditatiua vel p̄dicabili niſi ſit denoīatio ab aliquo extrīſeco: ⁊ iō ꝑ cōparationem ad tale ſuppoſitū cui⁹ totā naturā dicit abſtractū non poteſt inueniri aliquod abſtractuʒ quod denoīatiue predicetur de eo. vn̄ nō bn̄ dr̄ ſoꝛ. ē hūanatus: ſʒ hō. Dicif tn̄ ꝙ hō ē human⁹: ſed tn̄ hūanus nō ſumif in ſenſu denoīatiuo ad hūanā naturā: ſʒ ſumif ꝓ māſueto. Si ꝟo talis natura inueniatur in ſuppoſito iā ꝑ aliā naturā cōſtituto ſicut natura hūana ē in xp̄o ꝑ miraculū illi⁹ talis ſuppoſiti natura habet ꝯcretū denoīatiuū. vn̄ bn̄ dr̄ de⁹ eſt hūanat⁹ qꝛ reſpect⁹ talis ſuppoſiti naturaliter hʒ rōem ptꝭ ⁊ nō rōem toti⁹: ⁊ iō vr̄ dʒ p̄dicari denoīatiue ſolū de eo ⁊ nō eēnaliter in quid ſi volum⁹ oīno ſeruare ꝓprietatē locutiōis vt dicēdo de⁹ ē hūanat⁹ ⁊ nō de⁹ ē hō: q̄uis ⁊ illud ſit verū lʒ forte niſi vſquaqʒ: ita ꝓpriū nec ſcriptū nec docto. ſꝑ ſeruāt oīmodā ꝓprietatem i dictis ſuis

¶ Per hoc pōt rn̄deri ad rōes prime opinionis ¶ Ad primā eīn pʒ rn̄ſio ex iā dictꝭ. Verū ē eīn ꝙ qn̄ plures nature ſunt i vno ſuppoſito p̄dicanf de ſe inuicē denoīatiue in ꝯcreto: dūmodo cōcretio vtriuſqʒ vel alteri⁹ ſit denoīatiua alr̄ nō niſi cū aliqua ꝓprietate. ¶ Qḋ dr̄ ſcḋo ꝙ hō dicit ſuppoſitū hn̄s hūanitatē verū eſt: ſed illud hr̄e ē ꝑm idifferētiā realē habiti ad habētē. ex quo hō d cit illud qḋ dicit in qd. de⁹ aūt oīno dicit tale ſuppoſitū qḋ oīno ſit ab hūanitate indifferens ideo ⁊c. ¶ Qḋ dr̄ tertio ꝙ ꝓprietas nature hūane p̄dicatur de deo. verū eſt denoīatiue: vt dicēdo De⁹ eſt nat⁹: de⁹ ē paſſus: ⁊ eodē mō ſufficit ꝙ natura humana p̄dicef denoīatiue: vt dicēdo de⁹ ē hūanat⁹ Ad auctoritatē Augu. rn̄ſum eſt ꝙ doc. nō ſuant ſemꝑ in dictis ſuis oīmodā ꝓprietatē locutionis ¶ Quātū ad tertiū ſuſtinēdo primā opinionem comunē doctoris nr̄i pōt rn̄deri ad oppoſita. ¶ Ad primum eſt dicēdū ꝙ maioꝛ eſt falſa: qꝛ hō p̄dicaf ꝓprie de albo dicēdo albū e hō: nec tn̄ p̄dicaf i qd cū ſit p̄dicatio accn̄talis ⁊ ꝑ accn̄s. oīno eīn eſt albū hō niſi hō ē alb⁹ vtraqʒ tn̄ p̄dicatio ē vera ⁊ ꝓpria ⁊ neutra in qd. Vel pōt dici ꝙ minoꝛ eſt falſa: qꝛ hō p̄dicaf de deo i qd. et rn̄def ad queſtionē factā ꝑ qd nō vt qd q̄rit de eēna: ſed vt q̄rit de ſuppoſito. Eſt eīn de⁹ ſuppoſitū nature hūane vere ⁊ ꝓprie cū ſit vere ⁊ ꝓprie hn̄s hūanitatē: ⁊ ꝑ ꝯn̄s ꝓprie hō. ¶ Ad ſecūdū dicēdū ꝙ ꝓprietas p̄dicationis denoīatiue ſtat cū ꝓprietate p̄dicationis de factione i qua aliq̄d ſit aliḋ ſine ſui corruptione vt hō dicif ꝓprie alb⁹ ⁊ ꝓprie dealbat⁹: et ſilr̄ dicif lignū archa ⁊ iarchatū. i. f. cū archa ſed nō qn̄ eſt talis factio ꝙ res a quo nō manet cū termino ad quē: ſed vnū excludit aliud vn̄ ſoꝛ. ſic eſt hō ꝙ nō eſt hūanat⁹: qꝛ nō prius erat ſoꝛ. ⁊ manēs ſoꝛ. fact⁹ ē hō: ſʒ de⁹ ſic fact⁹ ē hō ꝙ māſit hō. vn̄ vere ē hō: qꝛ ē vere hn̄s hūanitatē ⁊ idē ē hūanatus: qꝛ a nō hoīe fact⁹ ē hō. ¶ Ad tertiū dicendū ꝑ interemptionē ſilitudinis qꝛ caro non dicit ſuppoſitū hn̄s carneitatē: ſʒ naturā ipām. ꝓpť qḋ ſi aſſūpſiſſet ſolū carnē ſic nō eēt incarnat⁹ qḋ eēt caro ſʒ hō dicit ſuppoſitū hn̄s naturā. ꝓpť qḋ aſſumpta hūanitate dr̄ de⁹: qꝛ hō ē hn̄s hūanitateʒ qꝛ humanitati vnit⁹. ¶ Ad quartū dicēdū ꝙ qn̄ due nature iꝑfecte vel altera iꝑfecta q̄ nō eſt nata ꝑfectū ſuppoſitū ꝯſtituere cōcurrūt i eodē ſuppoſito: tūc verū eſt q̄tū p̄dicaf de ſe inuicē niſi altera vel vtraqʒ ſumaf denoīatiue ſicut eſt de materia et forma. de ſubiecto ⁊ accidēte: ſed qn̄ natura eſt perfecta nata per ſe ſuppoſitū cōſtituere ⁊ vnitur alteri nature equaliter perfecte tunc ſubſtantiue et cōcretiue poſſunt de ſe inuicē p̄dicari ſine alia denoīatione: qꝛ hec eſt natura ſubſtātie ꝙ predicatur de ſuo ſuppoſito ſubſtantialiter: ſed qn̄ eſt ſuppoſitū ſuū naturaliter tunc eſt predicatio naturalis: qn̄ ſupnaturaliter tūc ſupernaturalis. ⁊ mirū eſt valde ꝙ alicui cōtcaf diffinitio ⁊ nō ꝓprie cōtcatur ei diffinitū. cuʒ ergo diffinitiue nihil aliud ſit eſſe hoīem q̄ȝ hr̄e hūanitatē ſicut ſuppoſitū hʒ naturā a ſe ſubſtātificatā: cū hoc cōicaf deo ꝓprie mirum eſt ſi de⁹ nō ſit ꝓprie hō. Vn̄ ſi ponamus ꝙ filius dei aſſumpſiſſet naturā angelicā natura hominis tunc q̄uis angelitas ⁊ humanitas eſſēt quodāmodo partes illius ſuppoſiti nihilominus hō eſſet angel⁹ ⁊ angel⁹ hō. ſi eīn albedo eſſet hn̄s albedinē ſicut albū eſt hn̄s albedinē tūc nō ſolū

Rn̄def ad rōes p̄me opinioīs.

Suſtinet doctoꝛ primā opi.

musicum eēt album: sʒ musica eēt albedo. si idem
esset vtraqʒ hn̄s. nunc aūt nō ē sic. iō idēptitas n̄
facit vnū de altero p̄dicari nisi denoīatiue. sed i p
Ad q̄ntū. posito sic eēt de ꝯcreto sbē pfecte. iō. ₇c. ¶ Ad. v.
dicendū q̄ etiā materia ₇ forma q̄ constituūt eēna=
lit̄ suppositū nō p̄nt de ip̄o p̄dicari: nec de se iuicē
nisi denoīatiue sʒ solū nā ꝯpleta. vn̄ ip̄i dicūt ₇ bn̄
q̄ q̄uis nā assūpta q̄dā mō p̄gat in accn̄s et hēat
naturā ptis. qꝛ nec subsistit nec dicit totā sbāʒ sui
suppositi: tn̄ vera ₇ pfecta natura ē. Et vbicūqʒ sit
effectū formalē pducere pōt. vn̄ sicut albedo vbi=
cunqʒ est vere et ꝓprie pfecte siue naturaliter siue
supnaturalit̄ ₇ miraculose illud i quo ē sicut i sbō
illud facit vere ₇ ꝓprie albū no min⁹ q̄ʒ illud i quo
est naturalit̄. sic hūanitas vere et ꝓprie dicta cū sit
nata facere suū suppositū hoīem vere et ꝓprie dicta
vbicūqʒ sit sicut in supposito aut nō est formaliter
hūanitas. aut illud nō est veracit̄ suū suppositū
aut facit ip̄m vere et ꝓprie hoīem qd̄ ē ei⁹ effect⁹
formalis. ¶ Qd̄ aūt cōtra hoc dicūt in solutiōe
ad secūdā rōem p̄me opiniōis q̄ hō dicit supposi
tū hn̄s hūanitatē nō q̄cūqʒ mō sʒ cū indifferentia
hītū ad hūtē pp qd̄ p̄dicat in quid. Dicēdū q̄ nō
est verū: qꝛ etiā illi qui dicunt q̄ natura et supposi
tū dr̄nt realit̄ in creaturis: nichilomin⁹ dicunt q̄
hō p̄dicat̄ ꝓprie de supposito. Itē albū dicit hoc
hn̄s albedinē sicut sbm̄ hʒ formā accn̄talē. ₇ q̄uis
scd̄m cōcursū nature sit solū sbā mediāte q̄ntitate
si tn̄ miraculose subtracta sbā remaneat quātitas
sbm̄ albedinis ita ꝓprie erit q̄ta alba sicut subā dr̄
alba. Et silr̄ hō dr̄ hn̄s hūanitatē sicut suppositū
hʒ naturā. Et q̄uis scd̄m cursū nature hui⁹ sup=
positū nō hēat aliquā aliā q̄dditatē ab ista sbālē
si tn̄ habeat aliā: dū tn̄ istā habeat vt suppositum
adhuc dicet̄ hō sed nō tm̄ hō et pp hoc hō nō p̄di
cabitur in q̄d totaliter ₇ pfecte sed ptialiter. qꝛ di
cit quasi pte q̄dditatis et nō totā q̄dditatē: qꝛ eti
am p̄dicatio denoīatiua bn̄ est in q̄d: sicut hō dici
tur aīat⁹ et corpore⁹ q̄ sūt p̄dicatiōes denoīatiue
₇ tn̄ in q̄d licet ptialit̄. nichilominus dr̄ aīal ₇ cor
pus q̄ sunt gn̄a. ₇ hoc in q̄d simplr̄. qd̄ est etiā con
tra primā rōem ip̄oꝝ qua supponūt q̄ p̄dicatio ī
Ad rōnes principales q̄d nō staret cū p̄dicatōe denoīatiua. ¶ Ad argu=
menta p̄ncipalia dicendū ad p̄mū q̄ bēā virgo vere
dr̄ mater xp̄i. nec Dama. negat eā theotocō. i. xp̄i
genitricē: nisi qꝛ hoc nomē inuētū fuit a Nestorio
ad abolēdū. nomē theotocō. cū hereticis aūt nō de
bem⁹ hr̄e nola cōia vt dicit Ieronym⁹ sup Ozee.
Ad scd̄m c. ii. ¶ Ad secūdū dōm q̄ si hoc nomē de⁹ impor
tet solū naturā diuiā et nō suppositū nullo mō pos
set dici q̄ bēā virgo eēt mr̄ dī sed qꝛ importat sup
positū qd̄ cū natura diuina hʒ hūanā quā a mr̄e ac=
cepit iō rōne eius pōt dici ex ea natus ₇ eius fili⁹
₇ ip̄a mater. ¶ Ad tertiū dōm q̄ mr̄nitas ₇ vgi=
Ad tertiū tas nō sunt cōtraria formalit̄ sicut albū et nigrū:
q̄ nec diuia virtute stant silr̄: sed solū scd̄m cursū na
ture sunt incōpossibilia: quē deus mutare potest.
¶ Ad quartū dōm q̄ pr̄ ₇ mr̄ nō sūt correlatia ad
ad quartū inuicē sed ad filiū. vn̄ pōt eē pr̄ sine mr̄e ₇ ecōuer=
so. puta vno mortuo ₇ alio viuo ₇ naturalit̄. sʒ nō
potest eē pr̄ neqʒ mat̄ sine filio. etiā supnaturalit̄.
Et q̄n̄ dī q̄ nō est passiuū sine actiuo: verū est sed
agens p̄mū bn̄ pōt supplere vicē actiui pticularis
et detmiati: ₇ tūc remanet passiuū vt pri⁹ sʒ nō ab
Ad q̄ntuʒ illo a quo fili⁹ ₇ sic ē in proposito. ¶ Ad quintuʒ
dicendū q̄ mr̄ nō solū se hʒ passiue sed etiā actiue
antecedent̄ p̄parādo materiā: ₇ cōsequenter nu=
triendo et fouendo. et passiue se hʒ p̄parando ma
teriam aptā natā vt ab agente naturali trāsmute
tur ad formā p̄tens illi locū gn̄atiōis et cōserua
tiōis q̄ oīa respectu xp̄i vgo in̄ habuit. ₇ ideo fu
it mr̄ eius. nō sic aūt adam respectu eue. qꝛ nec co
stam p̄parauit nec in se illa gn̄atio facta fuit nec na
turaliter inde formari potuit. nec formatā fouit.
ideo eue mater nō fuit. Questio. iij.

Ertio queritur vtrū in xp̄o scd̄
dū humanitatē fuerint accn̄a ali
qua realit̄. Videt̄ q̄ nō. aut fuis=
sent ibi realia realitate eēne/vel
eē non realitate eēne: qꝛ ens dr̄
de sbā et accn̄te analogice: sicut
sanuʒ de vrina. vel medicina: vel
aīali. sed nichil est de sanitate in
vrina formaliter vel medicina sed solū in aīali.
Alia vero dicūtur sana non a sanitate quā hn̄t in
se: sed quā significant vel causant in alio. ergo si=
militer accn̄a nō sūt entia realia. qꝛ entia ₇ entia:
nō ab entitate ꝓpria formali sed aliena: nec reali
tate existūt: qꝛ sola sbā est que vere est ₇ nulli acci
dit. i. phisicoꝝ. nō ergo ē aliud existere accn̄tiū et
sbē: sed quod ē principa lr̄ sbē: hoc est participat le
accn̄tiū. sublato aūt p̄ncipali submouet̄ accessori
um. vn̄ cū in xp̄o non sit eē sbē creatum sed solum
increatū qd̄ nō pōt affici accn̄tibus iō. ₇c. Cōtra
qꝛ tūc in sacr̄o altaris nō possēt eē sine sbā. sed vel
nō hn̄t distinctā eēntiā sicut nō est hō sine aīa
q̄ est de sua eēna: vel nō hn̄t distinctū eē: sicut ma
teria nō pōt eē sine forma cū qua hʒ vnū esse lʒ sua
eēna non sit eēntia forme. ¶ Rn̄sio. q̄o non habʒ
difficultatē nisi pp argumenta facta pp q̄ dicunt
quidā accn̄a nō differre a subā in existētia. alij q̄
nec in eēna. Tertij dicūt differre tria p̄ncipalia p̄=
dicamenta a se inuicē vtroqʒ mō. sed septē vltima
nō differre ab istis. sed eē tm̄ mōs essendi et circū
stantias istoꝝ. Primo igit̄ arguet̄ cōtra p̄mā opi=
nionē ostēdendo q̄ dr̄nt re existētie accn̄tis et subē
Scd̄o contra secundā q̄ dr̄nt in eēna. Tertio cō=
tra tertiā ostēdendo idē de vltimis septē gn̄ibus Prim⁹ ar.
accn̄tiū. Primū pʒ sic. illa differūt q̄ntū ad eē exi
tie quoꝝ vnū existit alio nō existēte. sed sbm̄ non exi
stit q̄n̄ accn̄s nō existit siue loquamur de acciden
te cōi. sicut aqua est et nō est calida. siue de ꝓprio
et naturali. vt aqua est ₇ nō est frigida sed calida.
ergo nō est idē eē aque esse aquā et frigidam esse/
vel calidā. Scd̄o. qꝛ illa dr̄nt in esse eēntie q̄ hn̄t
oppositos et cōtrarios modos eēndi: sicut diffe=
runt in essentia q̄ sunt formalr̄ contraria: vt albū
et nigrū. sed esse accn̄tis est esse in alio. esse sbē est
esse non in alio. ergo impossibile est q̄ vnū esse sit
alicui. ¶ Preterea. impoīe est q̄ cōtraria habeāt
idem esse indiuisibile: sed in hoīe scd̄m diuersas p=
tes sunt accn̄a contraria. esse aūt sbāle hoīs est in 2. articu
diuisibile. ergo impossibile est q̄ eē sbāle hoīs sit
formalit̄ eē accn̄tiū oīm eius. Scd̄m pʒ: q̄ si dif=
ferunt in esse dr̄n̄: etiā in essentia. licet nō sequat̄
ecōuerso. vt de materia ₇ forma dictum est. et de
humanitate et diuinitate in xp̄o scd̄ʒ vnā opinionē
Probatur tn̄ aliter. qꝛ illud quod est alicui princi
piū reale agendi vel patiendi differt ab eo realit̄.
sed qualitas est reale principiū agendi: quantitas
patiendi: imo ₇ elemēta etiā agunt ₇ patiūtur ad
inuicem p suas qualitates actiuas et passiuas et

rō per suas formas subāles.ergo 7c. Et ɔcludit
rō q etiā diffe. unt in esse:qꝛ vnumquodq agit ſꝫ
q est ens actu. Scdo:qꝛ illud qd est obiectū ſēſus
est aliqua ꝓa res:qꝛ nichil nō sentiꝰ. sed qualitas
7 q̄titas sunt sensibilia ꝑpria et cōia sensuū inte=
rioꝝ 7 exterioꝝ q̄ tñ sbām non ꝑcipiūt. qꝛ q quid
est sbē est ꝑpriū obiectū intellectus. ꝗ habitꝰ iſt
ꝓe entitates alie a sbā. Et silr ista rō concludit de
esse existentis.qꝛ illud est quod ꝑpꝛie sentimus.
Tertio:qꝛ nō ens nō ꝑdicatur de ente / nec idē de
seipso denoiatiue:sicut hō nec est nō hō nec huma
nus.sed accñs ꝑdicatur de sbō denoiatiue dicen=
do hō est albus nō albedo.ꝗ albedo ē ꝓa res alia
3.articulꝰ. a sbō suo Tertiū pꝫ sic.illud quod ꝑ se intrinsece
et distincte est terminꝰ motꝰ realis vel actiōis est
ꝓa res distincta.sed vbi et situs sunt hmōi. est eñ
motus realis et prius ad vbi potius q̄ ad qualita
tem 7 q̄titatē.et illiꝰ motus nō est aliꝰ terminus
q̄ vbi.et si vltima sphera moueret terminꝰ eiꝰ eēt
situs.ꝗ vbi et situs sunt alie res a substātijs.7 silr
hitꝰ q etiā ē res extrīsecꝰ motus local' quo ornatꝰ
exterior cōiungiꝰ hoi. Nō aūt neget phūs v. phi
sicoꝝ eē motū nisi ad vbi / qualitatē/ et q̄titatē/
verū est ꝑ se primo sed ɔñr 7 extrinsece nihil ꝓbat
Si aūt hec tria ꝑdicta differūt a substantijs pari
rōne alia quattuor q̄ nō hñt minꝰ de entitate. Se
cūdo sic. qꝛ quecūq sunt vnū ſm eē sil' generantur
7 sil' corrūpunꝰ vt ens et vnū. 4.metha.trāsmuta
tio eñ secit scire materiā.q.s.eēt aliqd nō forma
qꝛ materia manet/illa corrūpiꝰ. sicaūt videmꝰ in
oibus istis q sbā quanta et qualis qñq agit 7 pa
titur.qñq neutrū etiā ſm idē.sicut aqua ſm calo
rē qñq patiꝰ vt qñ calefit actu.qñq agit vt qñ ca
lefacit balneantē.qñq est calida 7 nihil calefacit
qñq nec calefacit: vt qñ amotus est ignis 7 tamē
manet idē calor nūero ad horā. nō ergo re sūt idē
in aqua calor/calefacere et calefieri. Et silr est de
alijs.qꝛ q̄titas mutat sitū et locū/ 7 qualitas rela
tionē.fit ergo variatio in istis non facta variatōe
in illis quoꝝ dicūtur modi.ꝗ differunt re Tertio
qꝛ lꝫ intellectus distinguat inter indifferentia ſꝫ
rem.vnde dicūtur aliqua differre ſm rōnem sicut
q apphendit dīnā sapiam et nō apphendit diuinā
iusticiā.nō sic tñ est de sensu.sed sensus sentit 7 ꝑ=
cipit quantitatē 7 qualitatē sine hoc q ꝑcipiat re
lationē vel actionē et passionē/aut hmōi. aliqñ er
Ad rōnes loppositū go dñt re ista. ¶ Ad argumentū dōm q nō ē vni
uoce dicta ois analogia 7 analogia entis in potē
tia obiectiua/vel forte etiā subiectiua ad ens i ac=
tu est sicut sanoꝝ.sed illa q̄ est vnius entis ad alte
rū in actu nō est talis etiā entis creati ad deū: q̄a
licet plus dependeat ens creatū ab increato i en=
titate q̄ vrina vel medicina a sanitate:nichilomi=
nus tñ ens creatū est ens alia entitate formaliter
q̄ increata. sed vrina nō est sana nisi sanitate que ē
in animali.nichilominus tñ vrina et si nō habeat
sanitatē formalr/hꝫ tamen aliquā entitatē forma
lem sup quam fundaꝰ illa habitudo qd nō potest
penitus de nō ente. vñ nō essent accñā actu si non
essent in se aliquid.quia quod nihil est in se nichil
est in alio. vel potest dici q sumenda est quo ad eē
cognitum.qꝛ sicut vrina nō est sana nisi qꝛ signum
sanitatis.sic accñs nō intelligiꝰ hꝛe entitatem ni
si in analogia ad sbām.sicut nec materia intellec
tualis nisi in analogia ad formā.nec tñ ꝑp hoc se
quitur quin habeat aliā essentiā. Et inde est q ac

cidentia nō possunt describi nisi per subām. q̄uis
cōtra hoc videꝰ qd dr. 2. phisicoꝝ. q abstrahentiū
non sit mendaciū qꝛ mathematicus ɔsiderat q̄ti
tatem sine sbā:nō q intelligat sic eam esse qꝛ tunc
esset mendaciū:sed qꝛ intelligit quantitatē nō co
intellecta sbā. 7 sic accñs potest intelligi non co=
intellecta substantia. ¶ Distinctio.v.

Irca quintam distinctionē Questio.i
queruntur tria. Primo vtrū
essentia diuina assumpserit
essentiā humanā. Secundo
vtrū assumpserit suppositū.
Tertio vtrū fuerit maxima
vnionū. ¶ Quantū ad pri= Primum.
mū videꝰ q essentia diuina
possit assumere essentiā hūa
nam. qꝛ cōicatio est quedā ipsa assumptio Tūc sic
aꝰ. q̄to aliquid est magis cōicabile tanto magis
pōt se cōicare/et ꝑ ɔñs alterū assumere. sed essen=
tia diuina est cōicabilis/ꝑsona diuina nō. ergo 7c
¶ Item si id qd minus vꝛ inesse inest/ 7 id qd ma Secūdū
gis.sed minꝰ vꝛ aliqd vnibile ꝑsone q̄ essentie. et
tamē vnio pōt esse cū ꝑsona.ergo 7c minor ꝓbaꝰ.
qꝛ ꝑsona est aliquid dicēs maiorē determinationem
7 actualitatē 7 aliqd magis ꝑfectū/ 7 q̄to aliqd ē
magis ꝑfectū tanto minꝰ est alteri vnibile qꝛ depē
dens. q aūt ꝑsona dicat magis ꝑfectū pꝫ. qꝛ qd
dicit esse ꝑ modū partis hoc dicit essentia ꝑ mod
totius. ¶ Item natura dīna 7 ꝑsona nō differūt Tertiū
nisi sola rōne sed qñ aliqua nō drñt nisi sola rōne
ois opatio realis vnius est opatio alteriꝰ: ſꝫ assū
ptio qua assumpsit ꝑsonā est vel fuit opatio real.
ergo cōuenit essentie dīne. ¶ Itē ꝑdicatio ꝑ de= Quartū
noiationē est ꝑp assumptionē: qꝛ paulus denoiaꝰ
apls qꝛ est assumptus ad aplatū.illud ergo potest
assumere 7 assumit qd recepit predicationē deno=
minatiuā seu concretiuā.sed talis est essentia.dici
tur eñ deꝰ hō. vterq aūt res dicit naturā.ergo na
turā. 7c. ¶ In oppositū. qñ aliqua duo vniuntur In oppōꝫ Primum
in aliquo indiuisibili vniūtur in quocūq illi vni=
to.sicut pꝫ q si due linee vniātur in pūcto indiui=
sibili:q̄cquid vniꝰ cū puncto vniꝰ cum lineis. sed
tres ꝑsone vniūtur in essentia indiuisibili. si ergo
aliqua natura vniret eēntie/ vniret tribus ꝑsonis
necessario. 7 sic vna nō posset assumere altera non
assumēte.et pōt formari rō ꝑ modū ɔñe sic.si eēn
tia assumeret naturā tunc vna ꝑsona incarnata ni
chil assumēte alia incarnaret 7 assumeret. ɔñs est
falsum manifeste.ergo 7 añs. ɔñā tā ꝓbata est.
¶ Itē esse nō hꝫ aliud esse q̄ eē eēntie. sed omis Secūdū.
assumptio est ad aliqd eē. si ergo assumeret natu=
rā humanā assumeret eā ad eē eēntie. 7 nihil assui
tur nec pōt assumi ad eē eēntie nisi sit eadē eēntia.
sicut nec ad eē ꝑsone nisi fiat ꝑsona eadem. ¶ Re
sponsio.tria sunt videnda. Primo cui cōueniat assu Rñsio.
mere.scdo cui assumi.tertio ad quid assūptio ter=
mineꝰ. ¶ Quantū ad primū sunt quattuor opini j.articulꝰ.
ones:quarū.i.et.3.q.in idē incidunt. Est ergo pri Pria opinio.
ma opinio dicentiū q humana natura nō pōt assu
mi ab eēntia diuina:qꝛ ois assumptio terminatur
ad aliquā vnionē.inter essentiā aūt diuinā 7 natu
rā humanā non pōt esse aliqua vnitas: ergo non
pōt esse assumptio vnius ab alia. Probatio mio=
ris.qꝛ ꝓa vnitas vel esset ex ꝑfectis/vel ex impfe
ctis.nō ex impfectis:qꝛ natura diuia impfectōes
nō hꝫ.nec ex perfectis:qꝛ vel ex ꝑfectis manētibꝰ

vel nō manētibus. nō ex pfectis manētibus sicut alicui⁹ tertii. q2 tūc vel eēt vnitas ptinuitatis vel cōtiguitatis. neutrū aūt istoꝝ pōt eē nisi in corꝑa tibus. de⁹ aūt corpus nō ē. Nec ex nō manentib⁹: q2 vel essent nō manētia p mixtionē et altationes sicut ex elēis fit mixtū/vel ex nō manētib⁹ p ꝯuersionē sicut in nutritiōe respectu alimēti: quoꝝ neutrū pōt hēe locū in deo: cū natura dīna sit inalterabilis ⁊ incōuertibilis ꝗ nō pōt aliq̄ vnitas eē mē illi⁹ nature. ista diuisio est insufficiēs: qd̄ sic pꝫ q2 p dt esse aliud mēbrū. ita ꝙ vnū pfectū est et aliud impfectū: sicut vnitas ex sbō et accñte. nec ēt in ista diuisiōe tangit vnitas illabētis ad aliud cui illabit. eadē deductio est ad pbandū ꝙ suppositū nō pōt assumere naturā hūanā si dicta diuisio sit sufficiēs.

2. opinio. ¶ Secūda opinio ē ꝙ assumptio potest cōpari dupl'r. vel ad pncipiū a quo vel ad pncipium ad quod terīatur. si ad pncipiū a quo: hoc pōt esse dupl'r. q2 vel pōt cōpari ad pmū a quo qd̄ ē efficiēs vel qd̄ est pncipiū formale. si assūptio cōpetur ad pncipiū formale a quo: sic dr ꝙ eēntia ē assumēs. q2 assumptio est actus ad extra. cui⁹ rō formalis est eēna: sicut ⁊ oīū alioꝝ actuū ad extra cū sit actus essentialis. Si aūt assumptio cōpet ad pncipiū efficiēs a quo: sic dico ꝙ eēntia nō pōt assumere naturā humanā p se: q2 actus sūt suppositoꝝ et qd̄ p se agit est p se suppositū eēns pfectū essentia ꝟo non ē suppositū. ⁊ hec est cā quare eēntia p se nō gñat. nec creat/nec spirat: sed suppositū p se. Vñ cōmētator. 7. meth. cōmēto. 8. hoc individuū ab alio individuo gñat. hō eñ vlis ñ generat ab hoīe vli. nullū eñ vle gña tñ aut gñat. sed fortes gñat platonē. Si aūt ꝯparet assumptio ad pncipiū ad qd̄ terīatur/sic est dupl'r. q2 aut sustentans per se: aut sicut rō formalis. si ad terīm sustētantē p se sic suppositū est assumēs: q2 p se terīnat assumptionē. Si ad rōem formalē terīandi vel sustētādi sic essenēta est assumēs. q2 p eēntiā sicut p rōem formalē hꝫ suppositū virtutē sustētādi naturā hūanā: tñ si ꝟa sunt q̄ supius dicebātur. ab istis essentia nec est assumēs nec est rō assumēdi seu terminādi q2 nichil cōe tribus pōt eē rō terminandi.

3. opinio Durā. di. pñti. q. i. ¶ Tertia opinio quasi in idē redit dicentiū ꝙ cū assumere idē sit ꝙ ad se sumere assumptio importat actōem p quā assumptū vnit assumenti. ⁊ ideo oē assumēs est cā actiōis/et vnū extremū vnionis q̄ fit p assumptionē. cā aūt. dr ꝙ agit ⁊ rō agendi sicut ignis ⁊ calor. q̄tū ꝗ ad hoc ꝙ assumēs ē cā talis actiōis assumere ꝯuenit psone dīne tanq̄ agēti: nature ꝟo tanq̄ rōi agēdi. qd̄ pꝫ. q2 pfecti ē agere. rō āt agēdi ē aliq̄ pfectio rōe cui⁹ fit actio. ꝗ pfectissimū in quacūq3 natura est suppositū vel psona. ꝗ supposito vel psone cōpetit actio tanq̄ illi quod agit: ⁊ sic in diuīs illud qd̄ assumit pprie ē psona dīna: sed rō p quā cōuenit ei talis actio est potētia ptinēs ad essentiā: q2 gñaliter oīs actio dei q̄ est ad extra est a potentia q̄ est vnū de attributis eēntialibus. assumptio aūt est actio ad extra. ꝗ rō p quā competit psone dīne talis actio est potētia nō notionalis/sed eēntialis. de qua dicit. b. aug⁹. ad volusianū: ꝙ in mirabilibus factis sicut est in carnatiōe: tota rō facti est potētia facientis. sic ergo pꝫ ꝙ q̄tū ad illud ꝙ assumēs est cā assūptiōnis vel actōis/assūptio cōuenit psone tanq̄ agēti: nature tanq̄ rōni agēdi. Ex quo seq̄tur ꝙ magis pprie cōuenit psone assumere q̄ nature vel essentie quia in supposito vel psona q̄ agit includit eēntia vel natura p quā agit. In natura ꝟo vel eēna q̄ ē rō agendi nō includit psona. ¶ Quantū aūt ad hoc ꝙ assumēs est vnū extraneū cui vnitur assumptū: sic adhuc assumere cōpetit tā psone q̄ nature diuīe. pfectius tñ psone: quod pꝫ sic. q2 exclusa inherentia similis est vnio nature assumpte cū assumente: sicut vnio accñtis cū supposito sbē. sꝫ accidēs vnitur supposito subē ⁊ ipī nature: ergo natura assumpta vnit vtriq3. s. supposito ⁊ nature dīne ppter quod sicut fili⁹ dī incarnatus/ita natura diuina dī incarnata/ſm Dam. li. 3. perfectius tamē fit hic vnio cū psona q̄ cū natura. q2 sicut dictum fuit pri⁹ distinctōe prima. vnio nature assūpte cū psona est ſm duo scꝫ ſm naturā diuinā ⁊ ſm ppetatē relatiuā. sꝫ vnio eiusdē cū dīna natura est tm̄ ſm vnū.

4. opinio Herueus disti. pñti. q. i. ar. 3. ¶ Quarta opinio est dicentiū ꝙ in nominib⁹ significātib⁹ pdictā vnionē est q̄dā dñā. nam quedā noīa iportāt solā actionē ipaꝫ absolute nō iplicādo terminū ad quē sꝫ solum iportāt in eo cui attribuūt ꝙ sit principiū actiuū vnionis: et ista indifferenter conueniunt toti trinitati ⁊ essentie sicut vnire facere assūptionē: ⁊ similia. Quedā aūt sunt q̄ cū hoc impoꝛtāt terminū ad quē fit vnio: ⁊ talia non ꝯueniūt toti trinitati: sicut assumere nō ꝯuenit toti trinitati: q2 nō ꝯuenit pri nec. sſ. q2 nō sūt termi⁹ ad quē terminet ista vnio. Illud autē ad quod terminat vnio dupliciter pōt accipi. vno modo: q2 ē illud ad quod: ⁊ in q̄ ē vnio: ⁊ sic sola psona filij est ṫmin⁹ vnionis iam facte sꝫ alie psone possent eē termini vnius alteri⁹ possibilis fieri: q2 soli persone filij conuenit ꝙ ad ipm ⁊ in ipso facta sit vnio Alio mō dē termin⁹ vniōis illud ad qd̄ ē vnio i quo tñ nō est vnio: ⁊ sic natura dīna vt ē in psona filij ē ṫmin⁹ vnionis: ⁊ ideo pōt dici assumere. s. ad se nō tñ i se sumere. vñ dicitur assumere: q2 assūpsit. s. ad se sūpsit naturā humanā i psona filij ⁊ q2 nature absolute ⁊ ſm se cōsiderate nō conuenit assūere sꝫ: vt est in psona filij ꝙ nō sumit ad se nisi in psona filij ideo nō oportet ꝙ assumere sit cōmune toti trinitati sicut accipi p generationē: q2 nō ꝯuenit nate ſm se ⁊ absolute: sꝫ vt in persona filij ideo nō opꝫ ꝙ accipi p generationē cōueniat toti trinitati.

¶ Quantū ad scðm cui conueniat assumi sūt tres cōclusiones ¶ Prima qd̄ est vnio 2. articul⁹

Dicēdū ꝙ vnio est q̄dā relatio vnitoꝝ. vñ vnio naturarū in supposito diuino vel etiā vnio nature humane ad suppositum diuinū ē relatio quedam inter naturā assumptā ex pte vna: ⁊ naturā/⁊ psonā assumētē ex alia ista aūt. relatio est relatio realis in natura vnita q̄ realē dependētiā hꝫ ad suppositum diuinū: ex pte aūt suppositi diuini ponit relatio rōis/qualit aūt relatio dei ad creaturā sit relatio rationis dictū est i pmo. ¶ Secūda cōclusio est de differētia assūptiōis ⁊ vnionis. Vbi sciendū ꝙ assūptio vltra vnionē icludit terminū ad quē: q2 est vnio alterius ad se: ppter ꝙ secūda differentia est ꝙ vnire ē alicui⁹ cui⁹ nō ē assumere q2 totius trinitatis est vnire. sed soli⁹ filij assūere inde est tertia differētia: q2 vniri ē in plus q̄ assumi: q2 vniri indifferent cōuenit diuinitati ⁊ hūanitati. sꝫ natura est vnita creature mediāte pprietate formaliter: e cōuerso pprietas mediante essentia virtualiter vt dictū est supra. Vel sicut alij dicunt assūptio ⁊ vnio differūt principalr i q̄tuor Primū est ꝙ vniri pprie dicit ipam relationē vni

Herueus vbi supra. toris: sed assūptio magis dicit actionē assumētis
vel passionē assūpti. vnio eīn ꝓprie nō dicit actio
nē nec passionē: sꝫ vnitio hoc vꝫ dicere. Secūdū ē
ꝙ vnio nō īportat terminū ad quē ē vnio vel ter-
minū a quo. sed assumptio hoc īportat. nā assum
ptio idē est ꝙ sūptio alicuiꝰ ab alio ad se. vñ ī noīe
assūptiōis īportaꝭ assumēs ⁊ terminꝰ assūptionis
nō sic in noīe vnionis. Tertio: qꝛ assumptio requi
rit alterū extremū fixū ⁊ stabile scꝫ illud ad quod
aliud sumiꝭ. Aliud aūt reqrit vt mobile ⁊ trahibi
le ad alterū. scꝫ illō qō assumiꝭ. vnio aūt nō sic: qꝛ
ad hoc ꝙ aliqua dicātur vniri nō refert vtrū vnū
eoꝝ trahaꝭ ad alterū sicut ad fixū ⁊ stans vel ābo
ad ꝯstituēdū tertiū. Quartū ī q̄ differūt. est: quia
vnio sicut q̄dā relatio equiparātie respicit vnifor
miter extremū vtrūqꝫ: nō aūt assūptio. Nā assum-
ptio respicit assumēs vt illud ad qō aliud trahiꝭ ⁊
assūptū vt qō ad aliud trahiꝭ: ⁊ ex hoc sequiꝭ ꝙ sꝫ
vniens sit vnitū: nō tñ assumēs est assūptū. qō aūt
dr̄ relatio equiparātie inter psonā diuinā ⁊ natu-
ram assumptā nō est intelligēdū sm̄ rē: qꝛ īpossibi
le est ea equiparari in aliquo reali: sed sm̄ nomen
in q̄ntū rō cōis alicuiꝰ noīs attribuiꝭ vtriqꝫ indif
Durā. vbi supra ferenter. ¶ Tertia cōclusio cui cōueniat assumi ē
et dicūt quidā ⁊ bene ꝙ soli nature sꝫ create. ꝙ nō
cōueniat psone ꝓbaꝭ sic: qꝛ qō assumiꝭ p̄existit as-
sumptioni: saltē ordine nature. igiꝭ si psona hūa-
na assumereꝭ p̄existeret assumptiōi et talis aut in
sua assūptiōe desineret esse psona aut maneret in
sua psonalitate. si desineret esse psona frustra fuis
set ista psonalitas ⁊ iterū psona nō fuisset assum-
pta: qꝛ assumpta manet ī assumēte. Nec obstat qō
dicit Innocētiꝰ tertiꝰ ꝙ psona diuina cōsumpsit
psonā hoīs. nichil autē ꝯsumiꝭ nisi qō fuit qꝛ illa
cōsumptio nō est itelligēda ꝓprie p destructionē
psonalitatis sed large p īpedimētū psonalitatis q̄
ibi fuisset nisi assumptiōe diuina fuisset p̄euenta
si vero maneret nō eēt assūptio de qua loquimur:
qꝛ sm̄ Augu. j de trini. cap̄. xiij. Talis fuit assum
ptio q̄ hoīem faceret deū ⁊ deū hoīem: vel saltem
humanatū ⁊ incarnatū realiter. hoc aūt non esset
possibile si assumēs vel assūptū essent psone distin
cte: qꝛ q̄ distinguunꭲ supposito vel psona nō p̄dicā
tur de se inuicem realiter. ergo nō est possibile ꝙ
psona manēs in sua psonalitate assumatur. Re-
linquiꭲ ergo ꝙ sola natura possit assumi nō natu-
ra diuina: qꝛ nō pōt carere sua subsistentia: sed na
tura humana nō tn̄ vniuersali qꝛ sic nō hꝫ eē rea-
le: sed in sua singularitate. Unde Damas. iij. lib.
dicit ꝙ filius dei assumpsit naturā humanā ī atho-
mo itelligēs p a homū singularitatē vl' indiuidua
tionē nature ⁊ nō psonalitatē. Dicit eīn Augu. ī
libro de fide ad petrū ꝙ deꝰ naturaꝫ hoīs assūpsit
non psonā. Contrariū aūt dicere scꝫ ꝙ psona ma
nens in sua psonalitate fuit assumpta est error ne
storij q̄ posuit in christo duas psonas vel duo sup-
posita sola vnione affectꝰ cōiūcta eo modo solum
quo qui adheret deo vnus spūs est: qui error con-
3. articulꝰ dēnatꝰ est in synodo calchedoñ. ¶ Quantum ad
Durā. vbi tertiū scꝫ ad q̄d terminetur sunt due opiniones.
supra. q. 2. Quidā dicūt ꝙ si ꝓprie volumꝰ loq assūptio nō
terminaꭲ ad naturā neqꝫ ad psonā: sed ad vnionē
nature assūpte cū natura ⁊ psona assumēte. Quod
ꝓprie nō terminet assumptio ad naturā vel psonā
pꝫ sic. Terminꝰ nō p̄existit actioni quā terminat
alioquin frustra esset actio cū ordinetur ad acq̄si
tionē termini si terminus sine actione habeaꭲ. et
hoc vult phūs. j. de generatione vbi dicit ꙋ habi-
tibus p̄sentibꝰ in materia cessat motꝰ. ex quo pꝫ
ꝙ ois actio ⁊ motꝰ est ꝓpter nō habitū: sed tā na
tura diuina q̄̄ psona p̄extiterūt assumptioni. ḡ nō
sunt termini assūptionis. Et si dicaꭲ ꝙ locus qui
est terminꝰ motꝰ localis p̄existit motui locali. di-
cendū ꝙ locꝰ nō est terminꝰ motꝰ localis sed eē ī
vbi vel in loco ad quē moueꭲ: ⁊ istud esse nō p̄cedit
motū sed acquiriꭲ p ip̄m. Ex eadē radice patet ꝙ
vnio nature assūpte cū natura ⁊ psona assumēte ē
ꝓprie terminꝰ assūptionis: qꝛ illud ē terminꝰ assū
ptionis vel actiōis qō acq̄riꭲ p assumptionē: sed p
actionē assumptiōis q̄ntū est de natura talis actio
nis vel assūptiōis nihil acq̄riꭲ nisi vnio nature as
sumpte cū natura ⁊ psona assumēte. vt tā natura
hūana ī se nō subsistit: sed existat ī psona assumēte
Dico aūt ꝙ nō est de natura assūptiōis qꝛ ⁊ si ali
qua dona supnaturalia sint collata nature hūane
assūpte. hoc tñ nō est ex pura natura assūptionis:
sed ex quodā dono. ḡ sola vnio nature assūpte cū
natura ⁊ psona assumēte p quā formalr natura as
sumpta hꝫ esse cū natura ⁊ psona diuina ē p se ter
minus assūptiōis. Et si dicaꭲ cōtra hoc ꝙ ad re-
lationē nō est actio vel motꝰ. vt dr̄. 5. phisi. Talis
aūt vnio nō est nisi q̄dā relatio. Dicēdū ꝙ ad rela
tionē q̄ est ꝓprie in p̄dicamēto relationis nō ē im
mediate actio vel motꝰ: qꝛ illa ab intrinseco oriꭲ
hñs sufficiēs fūdamētū ī relatiuo: ⁊ ideo nō acq̄
ritur nisi acq̄sitiōe sui fundamēti ad qō est p̄ma
actio: sed respectꝰ extrinsecꝰ aduenientes q̄ non sꝭ
in p̄dicamēto relatiōis ꝓprie dicte possunt termi
nare actionē vel motū: vt patet de vbi ad qō ter-
minatur motꝰ localis ⁊ similis respectus est vnio
nature assūpte ad naturā ⁊ psonā assumētē. Talis
eīn respectꝰ nō hꝫ in natura assūpta intrinsecum ⁊
suffic ēs fundamētū: sed aduenit ei extrīsecꝰ: ⁊ iō
ad ip̄m pōt terminari assūptio. sic igiꭲ ⁊ natura as
sūpta ⁊ natura ⁊ psona assumēs sunt q̄dā extrema
vnionis: sed nō sunt ꝓprie terminꝰ assūptiōis. sed
solū ipsa vnio vel vnitū esse verū. qꝛ rōne vniōis
aliq̄ cōsueuerūt dici vnū. Quãuis nō oīno ꝓprie ma
gis eīn deberēt dici vnita q̄̄ vnū: ideo sm̄ ꝯsuetū
modū loquendi pōt dici ꙋ vnio terminata est ad
vnū vel ad vnitatē ī psona: nō aūt ad vnū ī natura
¶ Ad cuius intellectū aduertendū est ꝙ natura
noīat solū id qō ptinet intrinsece ad naturam rei
suppositū autē ⁊ psona dicūt rem in se ⁊ p se subsi
stentē. sicut eīn natura vel essentia absolute respi-
cit esse: sic suppositū vel psona respicit in se esse vl'
p se esse ꝓpter qō aliqua nō dicūꭲ fieri vnū in natu
ra vel esse nisi dupliciter. Uno mō qꝛ ꝯstituūt vnā
sbām sine sui corruptiōe sicut materia ⁊ forma cō
stituūt essentiā cōpositi siue cū sui corruptione si-
cut elemēta ꝯstituūt naturā mixti. Alio mō dicū
tur aliqua vnū ī natura: qꝛ nō sunt diuerse essētie:
sꝫ vnū ē essētia: reliquū nō: sꝫ modꝰ essētie sicut re
latio sup fūdamētū ꝓprie nō dicit aliquā eēnaꝫ vl'
naturā aliam: ⁊ si realr ab ipso differat vt ostēsum
est in p̄mo libro. ⁊ p̄mꝰ q̄dē modꝰ affirmatiuus
est secūdus quasi negatiuus. Simili mō aliqua di
cunꭲ fieri vel esse vnū in persona vel subsistentia
sup quā fundaꭲ ratio suppositi vl' psōe dupliciter. vno
modo. qꝛ ex eis fit vna subsistētia essētialr sicut ex
hac materia ⁊ forma fit subsistētia cōpositi. Alio
modo: qꝛ vnū hꝫ ꝓpriā subsistentiā aliud vero nō

hz sz in existentiã sicut sor. ꝛ albedo ei⁹. Ex qbus
faciliter cõcludit ꝙ assũptio nõ ẽ terminata ad
vnũ in natura: qꝛ ex humana ꝛ diuina non potest
cõstitui tertia nec sui compositione cũ se nõ habe
at vt materia ꝛ forma siue vt act⁹ ꝛ potẽtia sz vtra
qꝫ ẽ actu ens quibus sic se habẽtib⁹ impossibile ẽ
naturã tertiã cõstitui nec sui corruptione: qꝛ natu
ra diuina põt trãsmutari in humanam cũ sit icor-
ruptibilis: nec humana in diuinã cũ sit ingñabil'
nec ambe in tertiã ꝑ eandẽ rationẽ: ꝗ isto modo
natura diuina ꝛ hũana nõ possunt fieri vel esse vnũ
in natura. Nec secundo mõ: qꝛ nõ põ. dici ꝙ vnuz
sit natura reliquũ non: qꝛ tunc periret veritas in
carnationis ꝛ sic nullo modo põt assũptio ẽminari
ad vnũ i natura. ❡ Item nec ẽ ẽminata ad vnũ in
ꝑsona vt ex ambab⁹ naturis sit causata vna subsi
stentia vel ꝑsonalitas: qua effect⁹ nõ p̃cedit causã
sz ꝑsonalitas p̃cessit vnionẽ nature assumpte cuz
natura diuia. ergo assumptio nõ est terminata ad
vnũ in ꝑsona sic ꝙ ex duab⁹ naturꝫ sit cãta illa ꝑso
nalitas. Restat ꝗ vnionẽ sic fuisse ẽmiatã ad vnũ
in ꝑsona vel subsistẽtia ꝙ tota ꝑsonalitas vel sub
sistentia est a ꝑsona ꝛ natura diuia humana vero
solũ inexistit et ꝙtum ad hoc degenerat in accñs
licet sit vna substãtia. ❡ Sed cõtra istã positionẽ
põt argui dupliciter. ❡ Primo: qꝛ forma non sit (Cõtra positionẽ durandi obijcit doctor.)
in materia vnde accidit forme ꝙ sit res ẽm se sz ꝑ
se est ꝙ sit res prout est in materia: sed sic est in pre
dicta vnione. ergo ꝛc. ❡ Secũdo: qꝛ vnio est i ge-
nere relatiõis qꝛ nõ est substãtia nec qualitas nec
ꝙtitas nec vbi. ꝛc. vnde aut nichil est aut pura re
latio est. Sed ad relationẽ nõ terminaꝛ motus vl'
numerus: ꝗ. ꝛc. Nec obstat ꝙ nõ habet sufficiẽs
fundamentũ litra qꝛ illud soluz debetur relationi
naturali non aũt supnãli sed ẽ adueniens ab ex-
triseco / vñ põt dici ꝙ ẽm veritatem prius forma
lis ꝛ imediati⁹ termin⁹ assumptiõis ꝛ vniõis ꝓut
esse actio vel passio ẽ esse vnitũ ꝛ esse assũptũ sicut
motus mutatũ esse ꝛ actionis esse actũ, ꝛ passiõis
est passũ. ❡ Primũ eñ rerũ creatarũ est esse ꝛ pri
m⁹ termin⁹ oĩs mot⁹ vnionis et actionis positi-
ue est esse sicut calefactionis esse calefactũ: gene-
rationis esse genitũ: alterationis esse alteratum.
❡ Secũd⁹ tñ termin⁹ sunt ipsa extrema vniõis
no ẽm se sed ẽm ꝙ vnita. sicut eñ ꝑ nutritionẽ. sit
nõ ꝙ forma cibati sit sz ꝙ sit i materia cibi inꝙtũ
pri⁹ nõ erat: ꝛ iõ ipsa est termin⁹ nutritiõis nõ ẽm
se et absolute: sed ẽm ꝙ est in materia cibi. hoc eñ
fit ꝑ nutritionẽ et hoc est termin⁹ factõis quod ẽ
factũ: ita cũ ꝑ vnionẽ et assumptionez sit factũ ꝙ
ꝑsona diuina subsistit in natura in qua pri⁹ nõ sub
sistebat et ꝙ natura est vnita cui pri⁹ vnita nõ erat
ꝑsona est termin⁹ scz subsistere i natura extranea
et natura ẽm vniri extranee nature et eadẽ natu-
ra hũana vt vnita. ❡ Sed terti⁹ termin⁹ est rela
tio cõsequẽs. Ex vnione eñ naturarũ i ꝑsona pri
mũ quod resultat re diñs est relatio create inna-
scens in natura creata: qꝛ ꝛ si post vnionẽ. Primũ
est esse vnitũ et personã esse vbi nõ erat. Hec tñ
duo esse nõ sunt aliquid additũ sed prima relatio
que licet sit terti⁹ termin⁹ ẽm rõnẽ. est tñ prius ẽz
rem in quo etiam bñ dicit alia opinio ❡ Sed cõ-
tra hoc videꝛ ꝙ nullo mõ possit dici assũptio ter-
minata ad ꝑsonã diuinã nec ad essentiã diuinã: qꝛ
actio dei ad extra terminaꝛ ad creaturã sicut crea
tio ꝛ nõ ad increatũ sicut actio ad intrisecũ termi
natur ad filiũ vt generatio: ꝛ ad i ẽm spũsſãctũ spi
ratio: sed assumptio ꝛ vnio est hmõi: qꝛ qcqd ẽ ibi
actionis ꝛ factionis est trib⁹ cõis. ergo ꝛc. ❡ So
lutio illi⁹ actiõis diuine ad extra ꝑ quã ꝑsona di
uina vel natura nõ icipit esse nouo modo alicubi
nõ est termin⁹ nisi aliqd creatũ: sed illi⁹ ꝑ quã sit
vbi pri⁹ nõ erat sicut est missio visibilis ꝛ inuisibi-
lis termin⁹ est nõ solũ ad creatũ ꝙ sit ꝑ eã simpli-
citer sed essentia ꝛ ꝑsona diuina q̃ sit in nouo mõ.
Et sil' est de vnione: qꝛ sicut esse ꝑ grãz adoptio
nis est nouus ꝛ specialis modus essendi: sic et esse
ꝑ grãz vniõis ꝛ pl⁹. ❡ Ad primũ ꝑncipale dꝛ ꝙ (Ad rõnes añ opposi.)
aliqd ẽ cõicabile dupliciꝛ: vl' quasi passiue vt ẽm (Ad primũ)
trahaꝛ ad aliud vel quasi actiue vt trahat aliud ad
se. primo mõ esse cõicabile ꝯuenit essentie ꝛ repu
gnat ꝑsone. Alio mõ cõuẽit ꝑsone ꝛ repugnat essẽ (Ad scdm)
tie. ❡ Ad secũdũ cũ dꝛ ꝙ ꝑsona hz pl⁹ de actua-
litate: ꝛ tñ alteri innitiꝛ. Diciꝛ ꝙ aliqd innitit al-
teri est dupliciter: vl' ꝑ ihẽrẽtiã vel substãtificatio
nẽ primo mõ ꝙto aliqd pl⁹ hz de actualitate tãto
plus repugnat sibi alteri vniri scz ꝑ ihẽrẽtiã Alio
mõ ꝙto pl⁹ de actualitate: tãto magꝭ hz aliud su
stẽtare. vnde actualitas est cã assumẽdi effectiue
et causatiue cũ mõ habẽdi scz ꝑ modũ hñtis ꝛ sup
positi. ❡ Ad tertiũ dꝛ ꝙ essentia diuina ꝛ ꝑsona (Ad tertiũ)
differũt re relatiua ꝑ respectũ ad tertiũ: ꝛ ideo põt
ꝑsona cõicare se vel vnire naturã humanã. aliter
nõ posset ꝑsona sibi accipere naturã hũanã ad se
nisi assumeret ad vnitatẽ essentie sicut assumit ad
vnitatem persone: nec dico ꝙ aliud sit essentia et
relatio in diuinis sed ad aliud: ꝛ iõ bñ põt cõpete
re ꝑsone rõne relatõis aliqd qd nõ ꝯpetit sibi rõe
essentie. ❡ Ad vltimũ cũ dꝛ ꝙ essentia recepit p̃di (Ad ꝙrtum)
cationẽ denoiatiuã de eo qd assumiꝛ. Dicẽd ꝙ na
tura p̃dicaꝛ de natura rõne suppositi vni⁹ sicut ac
cidẽs de accidẽte rõe subiecti vni⁹. tñ cũ dꝛ deus
hõ. hõ de⁹ dicit naturã ꝓ supposito qd est res sub
stantialis ꝛ cõcret⁹: ꝛ iõ nõ stat ꝓ natura sed ꝓ sup
posito habẽte naturã. ❡ Ad primũ in oppositum (Durã. q. s. ad secũdũ.)
dicũt qdã ꝙ assumere ꝓut cõuenit nature est cõe
toti trinitati ꝙtũ ad id qd est ibi actiõis: qꝛ tota
trinitas fecit assumptionẽ ꝑ potẽtiã q̃ est attribu
tũ essentie ꝙtũ etiã ad id qd essentia est extremũ
cui vniꝛ natura assũpta est assũptio cõis toti trini
tati. nec tñ ꝓpter hoc põt dici qlibet ꝑsona icarna
ta: qꝛ in illa vnione nõ cõsumaꝛ assũptio sed in vl-
teriore q̃ est cũ ꝓprietate relatiua q̃ est ꝓpria ꝑso
ne filij sicut pleni⁹ declaratũ fuit pri⁹ dist. prima.
❡ Alij dicũt ꝙ qñ dꝛ ꝙ assumere nõ ꝯuenit ei qd
est cõe trinitati. verũ est accipiendo illud cõe ab- (Herueus vbi supra.)
solute et ẽm se: sed bñ põt ꝯuenire assumere ei qd
est cõe toti trinitati ꝓut accipiꝛ i determiata ꝑso
na et ꝓut sic ei cõuenit nõ opz esse cõe toti trinita
ti sicut pz i exẽplo modo posito. Ad aliud dicẽdũ
ꝙ essentia hz esse ꝑ se ad qd fit assumptio.

Secũdo q̃riꝛ vtrũ xp̃s assũpsit suppo- (Nõ scds.)
sitũ: videꝛ ꝙ sic: qꝛ assũpsit naturã cũ
accidẽtibus: sed accidẽtia supponũt
suppositũ: qꝛ supponũt primã sbãm q̃
est hoc aliqd q̃ ꝑ se primo et maxime
substat vt dꝛ in p̃dicamẽtis ergo ꝛc ❡ Cõtra. qꝛ
in xp̃o sunt assumẽs ꝛ assũptũ distincta realiter: sz
assumẽs est suppositũ. ergo si assumptũ est suppo- (Respõsio)
situm in xp̃o essent duo supposita qd est hereticum.
❡ Rñsio. de ista q̃stiõe ꝛ i seq̃ntib⁹ diceꝛ dist. sexta
sed propter aliquid iplicatũ inquireꝛ de opinione

quadā q̄ ponit suppo sit a creata ꝯstitui p mōs ex
eē ꝓpo q̄ dāfit realitate mōi non rei: sicut et ip̄m
ŝm se: ⁊ propter hoc negant i natura assumpta eē
ꝓpriū esse. et per consequēs modū supposi tan tez
1. articul⁹. et per consequēs ip̄m suppositū. Primo ergo po=
Pria opi netur opinio cum suis motiuis. Secūdo arguet
nio. contra eam. Tertio rñdebitur ad rōes opinionis
¶ Dicūt ergo quidā q̄ in omni supposito creato
dāfit realit̄ suppositum et nā. nō realitate rei sicut
duc res facientes ꝯpōnez: sed realitate modi. qui
tamē ē ex natura rei sine opatōe intellect⁹ qd ipsi
ꝓbant sex rōib⁹. Prima est ista. q̄cūq; sunt idē re
Pria rō alit̄: et tetalit̄: ⁊ eq̄lis ambit⁹ ꝑdicant̄ de se inuicē
in abstracto. Nō cū hō ē risibilitas licz sint con=
uertibilia: q2 differūt re. nec lux ē bonitas q̄uis
sint idem re/ q2 in plus ē bonitas q̄ lux. sz de⁹ di=
nitas: ⁊ sapiētia sūt idē realit̄: ⁊ cōuertibilit̄ sz in
creaturis suppositū et natura nō cōuertūt̄ nec de
se inuicē ꝑdicant̄ i abstracto q2 hō nō ē hūanitas
ḡ differūt realiter: sz nō realitate rei: ergo modi.
2. rō. ¶ Secunda ratio talis ē suppositū supra naturā
icludit eē: q2 agere ꝑsupponit eē mox aūt vt ē sup
positū pōt agere nō aūt natura: q2 suppositi ē age
re nō nature. 1. metaphi. actiōes sūt suppositorū
sz eē dāt ab essentia realit̄ realitate rei nō modi ḡ
⁊c. Probatio maioris: q2 esse quod ē receptū i alio
reali receptiōe ē plurificabile q2 actus excedit po
tentiā i q̄ est: nō excederet aūt nisi possz eē in alio
ergo est plurificabile ḡ p oppositū q̄ nō est recep
tū in alio nec receptibile in alio reali receptiōe n̄ ē
mltiplicabile in eadē spē: q2 si oppositū in opposi
to: ⁊ ppositū i pposito. vt si albū disgregat nigrū
ꝯgregat. si ergo p hoc aliud ē mltiplicabile qd ē re
ceptū in alio actu vel potentia vel aptitudine ḡ p
oppositū qd non est in aliq̄ receptibile nō ē multi=
plicabile solo numero. sz oē esse creatū est multi
plicabile in eadē spē: q2 error ē dicere q̄ nō possint
esse plures angeli in specie vna. de q̄bus tñ vr: ḡ
3. ratio. eē angeli ē receptū i eadē eēntia differēti. Tertio.
illud quod nō icludit naturā nō solā sz aliq̄d aliō
differt realiter a natura realitate rei. si illa res sit
sibi extrīseca sz suppositū ē huiusmodi. Cū eñi na
tura nunq̄ sit sola sine accidētib⁹. ipsa tñ exclu=
dit accidētia et abstrahit ab eis. suppositū autem
quod dicit naturā nō eā solam icludit sz etiā hitu
dinem vel modū essendi quē hz ad illa cū q̄b⁹ est
4. ratio gfa. ⁊c. ¶ Quarto sic. q2 in oī creature differunt
agens: ⁊ rō agendi realit̄: scz realitate modi alias
agēs ⁊ eā formalis coicideret in idē nūero qd re
probat̄. j. phisi. sz agens est suppositū. sz illud qd
est rō agēdi est natura sicut etiā ē rō essendi. ḡ ⁊c.
Quinta ¶ Quinto q2 suppositū cōsignificat accidēs ergo
Sexta aliq̄d accipit̄ ab eo alias nō magis ipsuz cōsigni=
ficaret q̄ natura sz non accipit ḡ modū ¶ Sexto
sic: q2 natura ⁊ suppositū se habet ad inuicē sicut ma
teria ŝm se ⁊ materia vt est hec. sz materia ŝm se: ⁊
vt ē hec differt realit̄. alias sicut oīm ē vna mate=
ria sic etiā oīm esset hec materia vna/ nō aūt diffe
2. articul⁹ rūt sicut res: ⁊ res. ḡ. ⁊c. ¶ Secūdo arguēdū est
cōtra opinionē dupl̄r. Primo ꝯtra illud qd dicūt
cōtra modū n̄ esse rē nec differētiā modi eē dfam
rei. quadrupl̄r. Primo sic. illud nulla res ē penit
t⁹ est nichil sz mod⁹ nō ē oīo nichil cū sit aliq̄d: q2
qd nichil est in se nichil ē in alio mod⁹ aūt rei ē ali
q̄d in re: ḡ ē res. Respōdent q̄ nō seq̄t̄: q̄ ē aliq̄d
ḡ ē res vel ens nisi pro vt ens ⁊ res distinguūtur
ꝯtra nihil ⁊ nō put distīguūt̄ ꝯtra modū rei/ sz est
fallā ŝz q̄d ad simpl̄r vt si dicā etiops ē alb⁹ dēte:
ergo ē alb⁹: mod⁹ ei rei ē ens ŝm q̄d ⁊ nō simpl̄r vñ
nō seq̄t̄. ē aliq̄d vel aliq̄d ens aut aliq̄d rei. ḡ res
licet seq̄t̄ est aliquis hō ḡ est hō q2 hō ē vniuocus
ad illa de q̄b⁹ ꝑmū. vñ de oīb⁹ ꝑdicat̄ simpl̄r sz ēs
⁊ res ꝑdicāt̄ analogice de re ⁊ modo rei vñ q̄n per
se sumūt̄ stāt p ꝑmario significato. Sz istud non
valz q2 licet nō sit ens simplicit̄ tñ oē reale positiz
est ens realr̄. dico aūt positiuū ꝓpt̄ ꝑuationē ⁊ re=
lationes. sz qd est min⁹ ens respectu alt̄i⁹ ē mod⁹
respectu illi⁹ ⁊ sic oē accñs ē mod⁹ sbē que tñ in se
ē aliq̄ res alias sbā. ¶ Scdo sicut inter sbāz ⁊ ac=
cidens nō est mediū: q2 oē ens aut ē p se ⁊ sic ē sbā
aut nō ē p se: ⁊ sic ē accñs. sz modus ille ē ens ḡ vl̄
ē sbā vel accñs et per ꝯñs ē aliq̄ res. Respōdēt/ q̄
oē qd ē vl̄ ē sbā vel accñs vel modus alteri⁹. vnde
etiā dicūt. 7. vltia predicamēta eē modos tantuz
triū prior. Sz hoc nō vz: q2 eē i alio ē rō accidētis
cui⁹ esse est iesse oz ergo q̄ oē q̄dcūq; mō ē esse vel
in alio ⁊ hoc ē accñs ꝓprie vel nō i alio: ⁊ hec est
sbā ꝓprie. ¶ Tertio q2 sicut nō dfnt ratione nisi
q̄ iportāt dfntes rōes sic nec realit̄ nisi q̄ iportant
differētes res. Respōdent vno mō sic q̄ nō est si=
mile q2 res ē fecūdior q̄ sit ratio. vnde apud rē est
duplex mod⁹ dfendi sz apud rōez vn⁹ tñ. Sz hāc
aliq̄ reprobāt: q2 lz vna res ꝯtineat multas rōes si
tñ ōs. ecōtrario vna rō ꝯtīet res sicut rō ētis veri
⁊ boni: ⁊ sic rō ē fecūdior q̄ res: ꝓpt̄ qd rñdēt ali
ter ꝯcedētes minorē ⁊ negātes maiorem: q2 sicut
ponūr i dfa reali duplicē modū sic ⁊ in dfa rōnis
vñ eadē ē diffinitio hoīs et hui⁹ hoīs. cōstat ergo
q̄ nō differūt rōe sicut differētes rōes sed dfnt in
mō rationis alioqui ꝯuerterēt̄. Sed nec istud vz
q2 diffinitio hoīs ⁊ hui⁹ hoīs differūt sicut hō: et
hic homo q̄ differūt realit̄ vno mō/ alio mō non/
q2 si accipiatur hō put dicit hūanitatē hui⁹ hoīs
sicut ē idem si p dicit hūanitatē alteri⁹ sic differt
realiter ⁊ simil̄r est de diffinitiōib⁹ ¶ Secūdo im
probat̄ q̄tū ad hoc q̄ pōit supposita ꝯstitui p mo
dū. Primo sic illō qd ꝑintelligit̄ alicui eē suppositū
nō supposital̄ p illud q2 eā ē ꝑor effectu. sed crea=
tura supponit̄ eē suppositū an̄ esse accñs et p ꝯñs
ante modū cōseq̄ntez ipaz ex ꝯiūctione ad accñs
ḡ. ⁊c. Respōdent p iēmptionē minoris q2 natura
ꝑcedit oē accñs in rōne subiecti nō aūt in ratione
suppositi: cui⁹ ꝓbatio ptz p oppositū eius qd ar=
guēdo tactū est q2 pri⁹ natura assūpta a verbo hz
accidētia: aut ergo assūptionē et p cōsequēs ante
suppositationē/ aut post suppositationē. et sic per
suppositationē vbi sibi inherent accñtia. ⁊ sic diui
nitas esset imediatū subiectū accidentis. Sz ista
responsio non valet: q2 sicut materia prius est aīa
mata q̄ subiciatur quantitati. nō tamē ipsa quan
titate afficit̄ aīa/ sed tñ materia. sicut natura non
est nata subiici accidenti nisi prius existat in sup=
posito suo vel alieno: non tamen oportet q̄ illud
suppositum afficiatur accidentibus ¶ Secundo
sic. q2 illud quod consequitur cōiunctionē aliquo
rū est passio compositi sicut potentie organice cō
iuncti ex aīa ⁊ corpore. nō alterius solum. cum er
go ŝm illos modos suppositū consequitur ex cō=
iunctione nature cum accidente. ergo erit mod⁹
vtriusq; non alterius tantū. ¶ Respondent
q̄ verum est de illo q̄ consequitur coniunctionem
passiuoꝝ: sicut exemplificatur in potentiis anime.

vel sicut qualitates due sūt in mixto. secus autē
qñ consequitur ex vno sicut cōicante et recipiēte: si
cut de actiōe q̄ est passio recipientis nō alterius. ⁊
sic est hic. q̄z iste modus cōicatur ab accñte et sus
scipitur a sbā. Sed istud nō valet. q̄z accñs nō se
habet effectiue ad sbām sed tm̄ formaliter. vñ nō
cōicat nisi seip̄m. vñ sicut ꝯñs cōiunctionē matie
cū forma est cōe vtriqꝫ sic et ꝯñs accñs cū natura
¶ Tertio sic. multa sunt accñ a q̄ cōsequūtur na-
turā inesse ⁊ p ꝯñs derelinquūt modos. aut ergo
oēs mod̄ oīm accidentiū suppositant qđ est incō
uenies aut dicaꝭ qui et q̄: non quo dato erit incō
uenies q̄ vnus modificat magis suppositū q̄ alius
Rñdent q̄ oē quod accidit eēntie est illud accñs
ex quo derelinquiꝭ modus suppositās. Sed istud
nō valet: q̄z aut esse est res/aut modus. si est res/
aut sbā vel accñs. et vtrūqꝫ est incōueniens. Si ē
modus cū nō sit minus accñs q̄ modus q̄ derelinq̄
non minus dꝫ suppositare. ¶ Quarto: q̄z poterūt
dici supposita modalia: sicut in diuinis relatiua:
q̄z cōstituūtur p modos. Sed dicūt q̄ sunt res q̄-
dā modificate. ⁊ si vocētur modalia de noīe parū
curant. Sed istud nō valet. q̄z suppositū est maxie
ens ergo nō debet constitui p minimū ens qđ est
modus nisi forte materia p̄ma. ¶ Quinto: q̄z ex
nō substātijs nō fit sbā. 1. de aīa. sed modus ille de
relictus est ab accñte. ergo nō est substātialis: ⁊ p
ꝯsequēs nec ꝯstituēs nobilioris sbē q̄ ē suppositū
¶ Rñdēt q̄ isti modi sunt sub̄ āles deriuati ab ac
cidēte. in virtute tm̄ sbē generantur vel creanꝭ. Sed
istud non vꝫ: q̄z accñs formaliter nichil cāt vltra
vel extra spēm in virtute etiā dei: sicut albedo nō
nigrefacit etiā in virtute dei sed effectiue. sed acci
dēs nō causat illū modū effectiue: q̄z agere suppo
nit suppositū/et p ꝯñs non cōstituit ip̄m. ¶ Sex-
to: q̄z natura humana hēret in xp̄o ppriū suppositū
q̄z hꝫ ppria accñs/⁊ p ꝯñs modū consequentē ip̄s
¶ Rñdent q̄ solū ppriū eē ꝯsequiꝭ modus suppo
sitans qui: q̄z deficit nature assūpte ip̄s non hꝫ p-
priū suppositū. Sed istud nō valet scđm illos q̄ i
xp̄o ponūt plura eē subē. nec adhuc ɓm istos q̄ ne
gant ibi ppriū esse: q̄z dicunt q̄ idē est esse existere
sbē ⁊ accñtiū. q̄ tm̄ put est accidentiū/dependet a
sbā sed nō ecōtra. vñ corrupta sbā oꝫ ⁊ accñs cor
rūpi: nō aūt ecōuerso. sed ibi non est esse sbē. ergo
3. articulus. nec accñtiū qđ est cōtra secūdū. ¶ Tertio pōt rñ
Ad p̄mū deri ad opposita ¶ Ad p̄mū dōm q̄ maior hꝫ in-
stantiā sicut ipi etiam deducūt. q̄z in diuīs suppo
sitū ⁊ natura p̄dicanꝭ de se inuicē i abstracto. nec
tm̄ sunt idē conuertibiliter et adequate: sed tm̄ re
aliter. Alij dicūt q̄ differunt realiter realitate rei
⁊ non tm̄ modi. Alij dicerent q̄ differūt tm̄ nega-
tiue sicut albū et albedo p esse in. et abstrahere ab
Ad scđm esse in. ¶ Ad secundū dicerēt aliq̄ q̄ esse vel differt
realiter ab essentia/vel differt sicut res/et non tm̄
sicut modus q̄z est actus essentie q̄ nō est minus res
q̄ sua potētia. nec sequitur nō est receptibile: ergo
nō est plurificabile: q̄z materia p̄ma est multipli-
cabilis q̄ tm̄ nō est receptibilis. Et silr ipa eēntia
angeli que nō est receptibilis sed est recepta. nec
valet pbatio: q̄z ñ p hoc ē aliqđ plurificabile i eađ
specie q̄ receptibile. q̄z q̄titas cui maxime com-
petit diuidi infra spēm eq̄ diuisibilis est separata
sicut recepta. ¶ Ad tertiū dōm q̄ suppositū non
Ad tertiū includit aliqđ accñs/sed includit subsistere. et il-
lud non dicit tm̄ modū sed rem eandē/vel aliā cū

sit maxima pfectio rei ¶ Ad quartū dōm q̄ rō agē Ad q̄rtū
di et agens differunt re. nō tñ modo ɓm distinguē
tes eē ab eēna vel potētiā ab eēna put illa inclu-
diꝭ in rōne agendi quo mō nō accipitur hic/vl̄ ɓꝫ
alios sunt idē: nec tñ pp hoc agens et forma coin
cidunt modo a phīo reprobato. q̄z loq̄tur de foīa
effectus et effecta nō de forma agentis q̄ est rō ef
ficiendi ¶ Ad quintū dōm q̄ suppositū nō ꝯsigt ac Ad q̄ntū.
eidens ppie dictū sicut albū sbm̄ alias deus nō
posset facere sbām sine accñte. sicut nec albū sine
subiecto: quod est absurdū. ¶ Ad sextū dōm q̄ ma Ad sextū.
teria et materia hec nō differunt re nec mō intrin
seco put materia p̄dicaꝭ de hac. q̄z sic non est vna
materia oīm sicut nec vna hec. illud eī aīal qđ ē
hō non est cōe oī aīali: sed ppriū huic/et lꝫ signifi
cat in cōi aliqđ vnū rōe: nō tñ vnū re: nec verificaꝭ
de vna re p multis. ¶ Ad argumenta p̄ncipalia
patet solutio ex dictis. ¶ Questio tertia.

Ertio q̄ritur vtrū vnio incarna
tionis sit maxima vnionum. Et
aꝭ p̄mo q̄ sic. p Bern. li. de con
sideratione: vbi dicit q̄ int̄ oīs Qō tertia
vnitates arcē tenet vnitas trini
tatis. et post eā est vnio dignissi
ma q̄ est in xp̄o: sed vnitas trini
tatis est increata: cū ergo post il
lam vnio incarnationis sit maxima vꝭ q̄ inter oēs
vniones creatas illa sit p̄cipua. ¶ Itē augustinus
dicit. 1. de tri. q̄ hō potius est in filio q̄ filius i pr̄e
sed pr̄ et filius sūt vnū vnitate potissima: ergo deus
et hō sunt vnū vnitate adhuc potiore. ¶ In ꝯtra
riū aꝭ. illa vnio est potior p quā ex vnitis fit vnū i
psona et natura/q̄ illa p quā fit vnū solum in pso-
na/⁊ nō in natura. sed p vnionē materie cū forma
fit vnum in psona ⁊ natura. vt in forte. p vnionem
aūt incarnatiōis nō fit vnū in natura/ sed solū in
psona: vt pꝫ ex. 1. q̄one huius dist. ergo vnio matie
cū forma est maior q̄ illa. ¶ Rñsio. tria sūt vidē
da. p̄mo quid est vnio/⁊ quō differat ab assumpti
one. scđo ad ppositū poneꝭ vna opinio. tertio po
netur alia magis ꝯsona dictis sanctorꝝ. ¶ Quan
tū ad p̄mū dicūt aliq̄ q̄ vnio q̄nꝫ accipiꝭ p actōe 1. articulus.
p quā aliq̄ vniunꝭ. q̄nqꝫ p̄o p relatōe p quā fo̊alr̄ Durandus
aliqđ dr̄ vnitū. et iste secūdus modus vꝭ eē magis p- disti. p̄sti.
prius q̄ p̄mus. q̄z actio p quā aliq̄ vniūꝭ magis p̄pe q. 3.
vꝭ iportari noīe vnitōis q̄ vniōis. q̄nqꝫ tñ vnū ac
cipiꝭ p alio. Si g̃ vnio accipiꝭ p actōe sic dr̄t ab
assumptōe dupl̄r. Uno mō sicut dr̄t supius ab iferi
ori q̄z vnio ē in plus q̄ assūptio. est eī vnio matie
cū forma subiecti cū añte ⁊ corporꝝ p ꝯtactū colli
gatōez: ⁊ hmōi. vbi nulla ē assūptio put de assum
ptōe loq̄mur. Scđo mō dr̄t etiā vbi cōcurrūt in
idē ɓm nūerꝝ: q̄z assūptio iportat actōez p quā aliq̄
vniūꝭ cū determiatōe vtriusqꝫ extremi hoc mō q̄
vnū extremorꝝ ē passū/aliud ē agēs. Est ei assum-
ptio alicuius ad se sūptio. vnio p̄o iportat solū actō
nē p quā aliq̄ vniunꝭ absqꝫ tali determiatiōe sꝫ cū oī
moda dr̄a ad vtrūqꝫ. Ex quo sequūꝭ duo. Primū
est q̄ etiā in eadē actiōe puta in incarnatiōe verū
ē dicere q̄ oē assumēs ē vniēs rōe actiōis. sed non
ē verū dicere q̄ oē vniēs sit assumēs rōe extremi:
qđ includit in assumēte/nō aūt i vniēte. vñ pr̄ fuit
vniēs naturā hūanā diuine: sed nō fuit assumēs. q̄a
assumēs dr̄ vniēs aliqđ sibi: pr̄ aūt ñ vniuit nāꝫ sibi
ꝫ filio. Secūdū quod sequiꝭ est q̄ assumens ñ pōt
dici assumptū vniēs: tñ potest dici vnitū: sicut fi-

lius dr vniens sibi naturã humanã ꝛ vnit⁹ nature
humane. sed sic dr assumẽs ꝙ nõ assumptus. et cã
est: q2 assumptio differẽter respicit extrema vnio
aũt indifferenter. Si aũt vnio sumaꝛ pro relatiõe
sic differt ab assumptiõe sicut res ab actione ꝛ paſ
sione quã terminat sicut dictũ fuit i pcedẽti qone
ꝛ q2 actio ꝛ passio differenꝛ respiciũt agẽs ꝛ passũ
relatio vero similiũ nolm vt est vnio equaliter re
spicit vtrũq3 extremũ. ideo quodlibet extremoꝛũ
dr vnitũ sed nõ assumptũ. sicut filius dr vnit⁹ na
ture humane sed non assumptus. ꝛ sic p3 primum.
2. articul⁹. j. opi. durãdi vbi s. ¶ Quantũ ad secundũ dicunt aliq ꝙ cũ rõ actio
nis sumatur ex termino: vnio aũt vt dicit actionẽ
teriatur ad vnionẽ vt dicit relationẽ. iõ totũ iudi
ciũ in hac qone d3 sumi ex vnione que est relatio.
Dicendũ est ergo ꝙ vnio incarnatiõis non ẽ ma
xima vnionũ creataꝝ quantũ ad rationẽ vnionis
intrinsecã. est tñ maxima quantũ ad dignitatem.
Primũ p3: qꝛ p vnionẽ dicunꝛ aliqua vnũ. ratio ãt
vnius est rõ indiuisi. igitur illa vnio est maxima/
cuius extrema magis ꝛ itimi⁹ efficiũt. s3 extrema
multaꝝ vnionũ puta materie cum forma magis ꝛ
intimius efficiunt vel efficiunꝛ vnũ ꝙ extrema in
carnatiõis constituũt eñ vnũ p essentiã. vnũ eti
am nõ potest separi ab altero/ saltẽ materia a for
ma salua consistentia ꝛ natura sua quod est signũ
magne intimitatis. Inter extrema aũt incarnati
onis nõ ẽ talis itimitas nec talis vnitas q2 nõ cõ
stituũt vnã naturã nec vnũ est insepabile ab alio
ergo vnio materie cũ forma est maior ꝙtuʒ ad rõ
nem vnionis ꝙ vnio incarnationis. vnio tñ icar
nationis ẽ maior quo ad dignitatẽ pp nobilitatẽ
extremoꝝ/ ꝛ pp vtilitatẽ finis / ad quẽ talis vnio
ordinaꝛ. Et p hoc rñdent ad argumenta dicentes
ꝙ sm hunc sensum intelligendũ est dictũ bern. q2
vnio incarnationis post vnionẽ trinitatis t3 arcẽ
quo ad dignitatẽ: non autẽ quo ad rõem vnionis
Ad illud qd dicit. b. augu. ꝙ hõ est magis in filio
ꝙ filius in patre intelligendũ est non simpliciter
ꝛ absolute: sed quo ad vnitatem psone. q2 idem p
sonaliter est deus et hõ. non aũt sunt idẽ psonalr
pater et fili⁹. ¶ Quantũ ad tertiũ concordando
3. articul⁹. magis dictis sanctoꝝ Videꝛ dd3 aliꝛ et sic: quia
Secunda vnio põt accipi dupliꝛ: Uno mõ p actiõe. alio mõ
opi. q̃ ẽ doctoris p relatiõe. p actiõe sumpta põt cõsiderari vel re
spectu teri ad quẽ fit. aut rõe terloꝝ a quibus inci
pit q̃ vniunꝛ. et olbus istis modis vꝛ ꝙ ista vnio
sit maxima vnionũ. Primũ p3 sic. ꝙto illud i quo
aliqua vniũtur est magis vnũ tanto ẽ maior: sicut
maior vnio lineaꝝ in centro qd est omino indiuisi
bile ꝙ superficieꝝ in linea vel corpoꝝ in superficie.
sed p vnionẽ q̃ sit actio prope dicta illa q̃ vniunꝛ:
vniũtur in aliquo ita vno. sic natura in psona xpi
que est simplicissima et indiuisibilissima. Ubi aũt
vniunꝛ forma et materia in natura vel supposito:
illud in quo vniuntur est diuisibile/ vel naturaliꝛ
vel supnaturaliter. et est minus vnũ ꝙ composi
tum. ꝛ qñ materie elementoꝝ vniunꝛ materia di
uisibilis est. secundũ hoc aũt verũ est ꝙ maior est
vnio psonaꝝ in essentia ꝙ naturaꝝ in psona: quia
sunt illud vnũ. sed tunc accipiꝛ vnio/ non p actio
ne sed p natura ipa. Non eñ est aliqua actio qua
trinitas vniatur essentie sed est vna essentialiꝛ nõ
vnita: sed per vnã actionẽ sunt vnite nature. et sic
nulla vnio q̃ sit actio est ad magis vnũ ꝙ sit ista.
Secundũ p3 q2 ꝙto magis distantia magis vniũ
tur/ tanto est magis vnio ex parte vnitoꝝ sicut di
cere maior vnio corpis et ale rõalis/ ꝙ corpis et
ale brutalis: non ꝙ fiant magis vnũ sed q2 ex ma
gis distantibus fiũt equaliter vnũ. vnio eñ est ex
nõ vnis facere vnũ. Unũ potest eẽ maior ab vtraq3
pte: ꝛ econtrario si deus assumpsisset naturã irra
tionalẽ sicut assumpsit rõnalẽ fuisset maior vnio.
ꝙ ols alia vnio ab ista aut est rerũ minus distanti
um q̃ fiunt magis vnũ sicut materia et forma i cõ
posito et elementoꝝ in mixto que fiunt plus vnũ.
sed ex minus non vnis: aut si est equaliter distan
tiũ non est equaliter vnitoꝝ: sicut natura petri eq̃
liter distat a deo q̃ est minus vnita: q2 in opando
p beatitudinẽ deo vnitur: sed non in eẽndo vl' sup
posito sicut hic. ꝙ. ꝛc. Tertiũ p3: qꝛ ꝙto fundamẽ
tũ extreme relationis nõ solũ sm se/ sed etiã scd3
ꝙ fundat relationẽ est magis intensum/ tanto ꝛ ip
sa relatio. sicut si sum tibi silis albedine ꝙtuʒ tua
albedo sit mee similior/ tanto relatio similitudis
non aũt ꝙto sit intẽsior nisi mea equaliter intẽda
tur. sed vnio que est relatio realis in natura assũ
pta h3 vnionẽ que est relatio rõnis in psona assu
mente p extremo q̃ fundaꝛ in psona put ipa subsi
stit in vtraq3 natura. psona aũt diuina non fit mi
nus vna/ aut minus simplex p hoc ꝙ subsistit i ex
tranea natura. vñ sm se sic sit maxime vna. ergo
vnio i ea ꝛ ad eã vt sic est maxia. ideo. ꝛc. Proba
tur/ illud quod est reale ẽ magis tale ꝙ illud qd ẽ
rõnis. sed in oi vnione ex qua vnita faciunt vnaꝫ
naturã q̃ vꝛ esse maxima vnionũ vnius ad alterũ
non est relatio realis sed tñ rõnis. sicut materie
ad formã/ vel materie ad suppositũ. hec aũt est re
alis relatio. ꝙ ꝛc. et sm hoc esset maior vnio natu
raꝝ in psona xpi ꝙ psonaruʒ in natura dei. q2 illa
vnio non est relatio realis sed tñ rõis. ¶ Ad ar
gumentũ in oppositum dõm ꝙ vnio materie cum
forma est maior ꝙtũ ad hoc qd est in essentia ꝛ na
tura. sed minor quo ad alia q̃ dicta sunt. duo pma
conceduntur.

¶ Distinctio sexta.

Irca sextã distinctionẽ que
runtur quattuor. Primo vtrũ
xps dicaꝛ hõ per vnionẽ aie
cum corpore. Scdo vtrũ in
xpo fuerit pluralitas suppo
sitorum. Tertio vtrũ in chri
sto sint plura esse. Quarto.
vtrũ xps sit plura. ¶ Primo
ꝙ querꝛ vtꝝ xps dicatur hõ
pp vnionẽ aie cũ corpe an pp vnionẽ corpis ꝛ ale
cũ supposito dino. ꝛ vꝛ ꝙ pp vnionẽ ale cũ corpe
Primo q2 a quo h3 aliqd eẽ hois ab illo h3 eẽ ꝙ
sit hõ. sicut a quo aliqd h3 eẽ albũ ab illo ẽ albũ. s3
ex vniõe aie cũ corpe h3 aliqd eẽ hois. sicut ex vni
one albedinis cũ sbõ h3 eẽ albũ. ꝙ. ꝛc. ¶ Itẽ ɔfirmaꝛ
p illud. 4. metha. ꝙ idẽ ẽ hõ ens hõ et vn⁹ hõ: q̃re
si idẽ ẽ hõ ꝛ ens hõ a quo h3 eẽ hois ẽ hõ sicut pri
us. qꝛ eẽ hois h3 ab illa vniõe. ¶ Itẽ: quoꝝ sepa
tio facit holeʒ mortuũ et p ɔñs nõ hoiem coꝝ ɔiũ
ctio sit facit holeʒ vnũ ꝛ veꝝ sed sepatione alme a
corpe fit hõ mortu⁹ ꝙ. ꝛc. ¶ In oppositũ. sicut al
bũ ꝛ musicũ se hñt ad sbiñ/ sic aia ꝛ corp⁹ se hñt ad
suppositũ: sed albũ nõ dꝛ musicũ nisi qꝛ vniunꝛ in
eodẽ supposito 4. ꝛ. 5. meth. ꝙ ala ꝛ corp⁹ ñ faciũt
holeʒ. siue nõ nisi hõ nisi p vnionem ad suppositũ.
sicut eñ albũ ꝛ musicũ nõ faciunt aliquod vnũ ni
si p vnionẽ ad sbiñ: sic ala ꝛ corp⁹ nõ faciũt aliqd

Quõ pma
In oppõʒ

vnū ꝛ resultet ex eis nisi ꝑ vnionē ad suppositum. ¶ Itē forma spēi sine specifica nō denoiat nisi ꝓ priū sbm̄. sicut pȝ de se: quare ex vniōe aīe cū cor pe nō diceꝛ hō: sed ex vniōe ad suppositū. ¶ Rn̄deo.
Rn̄sio tria sūt vidēda. Primū ꝓpter falsam opinionē de hoc qḋ qrit. Scḋm quo ad secūdā opinionē an ꝑsona icarnata sit cōposita. Tertiū quo ad tertiā opinionē vtrū natura assūpta sit vnita filio dei eēn tialiꝛ. ¶ Quātū ad ꝑmū sciendū ꝙ magr̄ sen. hꝰ
Pria opi. opiniōis fuit ꝙ xp̄s diceret hō ꝑ vnionē corꝑis ꝛ aīe cū diuio supposito: et nō ꝑ vnionē aīe ꝛ corpo ris inter se. ꝛ qꝛ talis vnio ꝑ stetit ad diuinū sup‑ positū hic ē qḋ dr̄ ipe magr̄ ꝙ xp̄us in triduo fuit
ii. opinio. hō. ¶ Alij dicūt aliter ꝙ ꝑcise ex vniōe aīe cū cor pe dȝ dici hō. Et rōes ponunt ad hoc. Quarū pri ma est hec. Impossibile est ꝙ aliqḋ se hēat ꝑ mod informātis ꝛ aliud ꝑ modū informati: nisi illḋ to tū denoieꝛ ab informante. ex ꝗ̄ de albedine existe in sup̄ficie vt albedo hȝ rōez informātis: ꝛ sup̄fici es rōem informati: qꝛ sup̄ficies dr̄ alba. sed tunc ē sic ꝙ cor pus hȝ rōem informati: aīa ꝟo rōem in formātꝭ: quare totū compositū diceꝛ hō ¶ Itez xp̄s est vnitate hō cū alijs hoībus. qꝛ ad hoc ꝙ re‑ dimeret naturā hūanā oportuit ꝙ assumeret naturā vniuoce. debuit eīm ꝑ oīa frībus assimilari vt mise ricors fieret sȝ nūc ē sic ꝙ alij dicūꝛ hoies ex cōiū ctiōe aīe cū corꝑe ꝗ̄. ꝛc. ¶ Itē pono ꝙ verbū as‑ sumeret tm̄ aīaz que ē vnita alicui corꝑi nō assum do corpꝰ ita ꝙ talis aīa sic esset vnita corꝑi ꝙ non cōposito. Ex hoc sic arꝛ. cōpositū ex aīa ꝛ corꝑe di cereꝛ hō ꝛ nō ꝑ vnionē in aliquo vno supposito: qꝛ ꝑ potentiā corpus ꝛ aīa nō sūt in vno supposito quare diceꝛ hō ex vniōe aīe cū corꝑe. ¶ Itē aug. 13. de ci. dei. c. 24. dicit ꝙ hō nō est aīma solū nec corpus solū sed vtrūqȝ cōiunctū est hō. ¶ Alij di
iii. opinio. cūt aliꝛ et melius ꝙ xp̄s dȝ dici hō nō solū ex vnio ne aīe cū corꝑe ꝑcise: nec solū ꝑ vnionē corꝑis ꝛ aīe in supposito diuino ꝑcise: sed ꝓpter vtrāqȝ vni onē simꝛ concurrentē. ¶ Rationes ꝑsuasiue ad hoc adducūtur due. Quarū vna est: ꝙ qūtūcūqȝ albedo esset vnita sup̄ficiei nisi sup̄ficies illa eēt vnita pari eti: paries nunqȝ posset dici albꝰ. ꝛ ita requiriꝛ du plex vnio ad hoc ꝙ paries dicaꝛ albus. Una albe dinis cū sup̄ficie/ꝛ alia ipius sup̄ficiei cū pariete: quare eodē mō ad hoc ꝙ xp̄s dicaꝛ hō requiritur vnio aīe cū corꝑe/et vnio aīe et corꝑis cū supposi to. vnde alias xp̄s nō posset dici hō. et si ita eēt ꝙ cōpositū ex aīa ꝛ corꝑe ex vnione vtriusqȝ adinuicē posset dici hō. Item nisi albedo vniret sbō: il lud sbm̄ nunqȝ posset dici albū ꝑ talem albedinem Et huius rō est. qꝛ albū sigt albedinem in concre tione ad sbm̄: quare si ista rō sit bona hic eodē mō arguā in ꝓposito. hō sigt naturā hūanā in concre tiōe quare nō pōt dici aliquis hō nō facta vnione nature hūane ad suppositū. Dico ergo ꝙ xp̄s dr̄ hō ꝑ vtrāqȝ vnionē. ¶ Ad rōem ꝑmā pōnis al‑
Ad rōnes scḋe opin. tertius rn̄r ꝙ deficit. Primo ei deficit qūtū ad hoc ꝙ si ita sit ꝙ cōpositū ex aīma et corꝑe possit dici hō ex hoc tn̄ non hꝛ ꝙ xp̄s posset dici hō. Aliꝛ de‑ ficit qꝛ non seqtur: forma informās hȝ denoiare cōpositū ex informante ꝛ informato. ergo sic deno minat ꝙ posset dici hō. Imo est fallacia ꝯñtis. pos set eīm denoiare qūtū ad hoc ꝙ diceret ꝙ illud ꝯpo situ eēt aīatū vel aliquid tale. ¶ Ad secundū dḋ ꝙ illa vniuocatio qua dr̄ xp̄s vniuoce hō dȝ refer‑ ri ad naturā ꝛ nō ad suppositū substātificās: ꝛ tūc

dr̄: sic ad argumēta. ꝙ sicut in aliis hoībus ad hoc ꝙ dicanꝛ hoies reqritur vnio aīe cū corꝑe ꝛ vnio aīe ꝛ corꝑis ad suppositū ꝓpriū/licȝ forte sit vna vnio. sic i xp̄o ad hoc ꝙ dicaꝛ hō reqritur vnio aīe ꝛ corꝑis adinuicē. ꝛ vnio vtriusqȝ cū dīno supposi‑ to ¶ Ad tertiū dḋ ꝙ posito tali casu: illud cōposi tū vel nō eēt hō ex q̄ nō ē ibi vnio hūane nature ad aliquod vnū suppositū qḋ reqriꝛ ad hoc ꝙ di‑ catur hō cū significet hūanā naturā in cōcretione ad suppositū. vel si eēt hō eēt hō imperfectus inqȝ tum eēt ibi corpus humanū hn̄s in seipo supposi tationē ꝓpriā impfectā. qḋ quidē corpus eēt pars talis compositi. ¶ Ad augu. breuiꝛ dḋ ꝙ ipe loq tur gn̄aliꝛ ꝛ scḋm cursū gn̄alē naturalē. nā gn̄aliter sic est ꝙ ex vniōe siue cōiunctiōe aīe cū corꝑe stati sit suppositū ꝓpriū: ꝛ ꝑ ꝯñs pōt dici hō. In ꝓposi to aūt natura hūana sup̄naturaliꝛ virtute sup̄natu rali nō facit ꝓpriū suppositū. ¶ Quantū ad secū dū de cōpōne ꝑsone incarnate dicūt alij sic ꝙ du plex est ꝯpō. vna ex his, alia huiꝰ ad hoc Pria cō pō est sicut hois ex aīa et corꝑe ex qbus tanqȝ ex ꝑ tibus cōsistit intrinsece. Secūda cōpō ē accñtis ad sbm̄ vel subiecti cū accñte. nō eīm sbm̄ cōpositū ē ex sbō ꝛ accñte nec accñs ex accñte et sbō. sȝ vnū est alteri cōpositū. i. cū alio positū. ¶ Ad qōnem dḋm ꝙ ꝑsona verbi post incarnatōez nō fuit ꝯpo sita ꝑma ꝯpōne que est huius ex his. Cuius rō ē. qꝛ oē tale cōpositū dependet ex cōponētibꝰ tanqȝ ex ꝑtibꝰ cōstituentibꝰ ipm̄. ꝛ est posteriꝰ ipis saltē ordie naꝛe. sed ꝑsonalitas xp̄i nō depēdet a natu‑ ra dīna ꝛ hūana tanqȝ ex ꝑtibꝰ cōstituētibus ipaz nec est aliqḋ posteriꝰ ipis. Imo ꝑexistit saltē alteri nature. s. hūane. ergo ꝑsona xp̄i nō est cōposita ex natura dīna et hūana. Si aūt loquamur de secun da cōpōne q̄ est huiꝰ ad hoc adhuc talꝭ fit duplici ter. Uno mō ꝑ inherentiā vniꝰ ad alterꝫ qualis est ꝯpō accidētis ad sbm̄. ꝛ hoc mō ꝑsona xp̄i nō ē cō posita post incarnatōez. qꝛ nec ipa est in qua subie ctiue existat natura hūana. nec hūana natura pōt alicui inherere. Qḋ etiā pȝ ꝑ rōem. qꝛ oē qḋ reci‑ pit aliqḋ in se ꝑ modū inherētie se hȝ ad ipz vt po tentia passiua ad actū: ꝛ sicut perfectibile ad suaz ꝑfectionē. sed ꝑsona dīna nō pōt hr̄e ad qḋcūqȝ a‑ liud ꝑ modū ꝑfectibilis. ergo ipa nō ē cōponibiꝛ alicui per modū inherentie. Alio mō fit talis ꝯpō ꝑ solā dependētiā habitudinis relatiue. ita vt vnū sit inexīs aliḋ vero subsistēs terminās respectū ꝛ dependētiā inexistis. ꝛ hoc mō ꝑsona dīna fuit pꝰ incarnatōez ꝯposita. qꝛ q̄ prius subsistebat in sola natura dīna post incarnatiōem teriauit ꝑ suā sub sistētiā dependentiā nature hūane. ꝛ hoc ē qḋ le‑ giꝛ in. 5. synodo sctā de eccl'ia vnionē verbi ad car‑ nē scḋm ꝯpōez ꝯfiteꝛ. qḋ ē scḋm subsistētiā. qꝛ talꝭ cō pō nō ꝓpe dr̄ ꝯpō. iō doc. moderni nō multū vtūꝛ tali mō loqndi. ¶ Quātū ad tertiū de accñtali‑ tate vnionis sciēdū sȝ q̄sdā ꝙ naturam humanaz vniri accñtaliꝛ ꝑsōe dīne pōt itelligi mltipliꝛ. vno mō ꝙ natura hūana q̄ est subā i sui vnione trans‑ eat seu cōuertaꝛ in naturā accidētꝭ: ꝛ iste modus forte nō est possibilis sicut patebit. 4. lib. et dico ꝙ si esset possibilis: tn̄ sȝ eū nō posset saluari icar natio sȝ quā deꝰ dr̄ hō natꝰ: passꝰ: mortuꝰ: ꝛ hmōi qꝛ ꝑ naturā accidētis ista nō ꝑnt de filio dei verifi cari. Alio modo pōt itelligi ꝙ natura hūana ad‑ uenit filio dei accidētaliꝛ: nō ꝙ trāseat i naturā ac cidētis: sed qꝛ iduit aliquē modū accidētis. Qḋ

Secundꝰ articulus Durā. di. pūti. q. 3.

3. artic's Durā. di. pūti. q. 4.

pōt intelligi tripliciter. Uno mō: q2 aduenit alicui i actu: nō tñ coincidit in idē suppositū ꝛ sic vestis dr̄ aduenire accidentalr̄ hoi: ꝛ hoc mō posuit tertia opinio naturā hūanā in ꝑtib⁹ suis aduenire filio dei accidētalr̄ q̄si quoddā idumentū. vt dictum fuit ꝛ istud est erroneū: q2 ex eo q̄d aduenit extrinsece ꝛ ꝑ modū habit⁹ nō fit denoiatio quid vel qualis sit ille cui aduenit: sed solū qualiter se habet sicut hō rōne vestis nō dicit̄ q̄s sit vel qualis sȝ qualr̄ se hȝ. habit⁹ em̄ solū denoiat s̄m gen⁹ suū q̄d est sic vel aliter se habere. Si ergo humana natura aduēiret filio dei accidētaliter ꝑ modū habit⁹ s̄m eam nō posset dici fili⁹ dei quid vel q̄s: sed solū qualr̄ se hñs. hoc aūt dānatū est ꝑ alexandrū papā extra de heret. ca. cū xp̄s. vbi dicit̄ sic. Cū xp̄s sit ꝑfect⁹ hō qua temeritate auderet q̄dā dicere q xp̄s hȝ q hō nō est aliq̄d. ꝛ iō tertia opinio q̄ ponit hoc codēnata est tanq̄ erronea. Alio modo dicit̄ aliq̄d aduenire accidētalr̄ alicui: q2 aduenit enti in actu tēdēs in idē s̄m suppositū: q2 inheret ei cui aduenit. ꝛ isto modo non videt̄ possibile q aliq̄d adueniat alicui accidētalr̄ nisi conuertat̄ in naturā accidētꝭ. q2 oē substātiale vel est materia vel forma vel ꝯpositū. materia nulli pōt aduenire ꝑ īherētiā cū sit subiectū p̄mū cui insūt cetera. Ip̄a aūt i nullo forma ꝟo aduenit materie per inherētiā: sed materia cui aduenit nō est ens i actu: sed solū i potētia. sbā ꝟo cōpleta nō pōt alteri īherere: et si posset nō tñ sic posset aduenire ꝑsone diuine: q2 nō pōt esse subiectū alicui⁹ inherētie reliquit̄ ḡ q sicut natura hūana nō trāsit i naturā accidētis sic nō aduenit accidētalr̄ ꝑ inherētiā ꝑsone diuine. Tertio mō pōt dici aliq̄d aduenire accidētaliter q2 aduenit enti i actu cōpleto absq̄ inherētia ccdēs i idē s̄m suppositū cū eo cui aduenit sicuti si ram⁹ nouus inserat̄ arbori pfecte. ꝛ hoc mō natura hūana pōt dici aduenire accidētaliter ꝑsone diuine: q2 ccdit i idē hȝ suppositū ꝛ aduēit enti i actu ꝯpleto absq̄ īherētia vnit⁹ ad aliq̄.

Ad rōnes ad oppo.

¶ Ad argumēta principalia q̄ tāgūt solū primū articulū tenēt illi de p̄ia opiniōe illi⁹ articuli sic ad primū q ex vnione aie cū corpore xp̄s nō hȝ eē hois. ymmo requirit̄ ita vnio: ꝛ sic inter alia minor vel dicēdū q generaliter etiā loquēdo in olb⁹ hoib⁹ ex vnione aie cū corpore aliquis non hȝ esse hois nisi appelles ip̄m esse ip̄am quiditatē ꝛ naturam accipiēdo ip̄m esse p̄ro formalitate nature. nam ad hoc q aliq̄s habeat esse hois requirit̄ vnio nature ad suppositū ¶ Ad secūdū dicēdū q malū cōting ex multis causis. bonū ꝟo ex cā pfecta solū ideo non sequit. sed sola separatio aie a corpore facit nō esse hoiem ḡ sola vnio cū corpore facit hominē. nā ꝛ si ita sit q remota sola vna vnione non sit hō nō tñ ꝓpter hoc sequit̄ q solū illa posita sit hō. q2 bñ ita est q q̄n multa requirūt̄ ad vnū q si vnū illoꝝ requisitoꝝ desit q nō sit illud vnū. nō tñ ita est q si sit vnū de illis q̄ requirunt̄ ad faciēdū aliquod vnū tertiū q ꝓpter hoc solū positū i esse sit illud tertium.

Nō scd̄a

¶ Questio secunda.

Secūdo q̄rit̄ vtrū in xp̄o sit pluralitas suppositoꝝ. ꝛ videt̄ q sic q2 oē q̄d est aliud ꝛ aliud differt supposito. sed xp̄s s̄m q de⁹ ꝛ s̄m q hō est aliud ꝛ aliud. ḡ xp̄s hȝ q deus et homo differt a se supposito. Minor ꝓbat̄ ꝑ Aug. i enchiridion vbi dicit q diuia sbā ꝛ hūana vtrūq̄ ē fili⁹ dei: sed aliud ponit ꝟbū. ꝛ aliud ponit hoiem. et Leo papa dicit in q̄dā ep̄la q vnū hoꝝ coruscat miraclis: ꝛ aliud succūbit iniurijs. ¶ Itē illud q̄d magis est ꝓpriū nature min⁹ est sepabile: sȝ esse suppositū est magꝭ ꝓpriū sbē cōplete q̄ eē idiuiduū: q2 esse idiuiduū cōpetit rei cuiuslibet gñis: nō aūt esse suppositū sed solū sbē. ḡ min⁹ pōt separari a sbā rō suppositi q̄ rō idiuidui sȝ ab hūana natura i xp̄o nō fuit separata nec forte potuit separi rō indiuidui. ḡ nec rō suppositi: sȝ ꝯstat q fiat ibi suppositū diuinū. ḡ duo supposita diuinū. scȝ ꝛ hūanū. ¶ Itē xp̄s s̄m q hō ꝯtinet̄ in spē hūana. Dicit em̄ dion li⁹. j. ca. de diui. no. q intra nr̄am fact⁹ est naturā. q̄ naturā oēm ꝛ oēm supersubstātialiter excedit sȝ xp̄s nō ꝯtinet̄ i spē hūana nisi sit suppositū hūane spēi. ḡ i xp̄o est aliud suppositū a supposito ꝟbi. ¶ Itē hō nomē ē suppositi: sȝ s̄m Aug. ꝛ alios scōs in pluribus locis hō fuit a ꝟbo assūpt⁹. ḡ suppositum fuit assumptū: sȝ ꝯstat q i xp̄o fuit suppositū assumēs. ḡ plura supposita vnū assumēs ꝛ aliud assumptuȝ. ¶ In ꝯtrariū ē q̄d dicit Dama. li. 3. in dn̄o nr̄o iesu xp̄o duas naturas cognoscim⁹. vnā autē hypostasim sȝ hypostasis grece. idē ē q suppositū latine. ergo ꝛc. ¶ Ulteri⁹ q̄rit̄ vtrū ꝑsona diuina possit assumere naturā iā existētē i ꝓprio supposito. ꝛ vr̄ q nō: q2 maior vr̄ idētitas esse ꝛ inseꝑabilitas suppositi nature ꝛ ecōuerso q̄ sit accñtis cū sbā: sȝ nūc est sic q de⁹ nō possit assumere naturaȝ hūanā nisi assumeret risibilitatē q̄ ē ꝓpria ei⁹ passio q̄re nō pōt assumere naturā nō assumēdo ꝓpriū suppositū. cū ergo ꝑ oppositū nō possit suppositū assumere q̄re nec naturā existētē i tali supposito. ¶ Itē maior vr̄ eē depēdētia nature a supposito q̄ suppositi a natura sicut iā ꝓbat̄: sȝ nūc ē sic q nō pōt assumi suppositū ꝓpriū nisi assumat̄ natura sicut patȝ q nō pt assumi suppositū humanū nisi assumat̄ nā hūana q̄re multofortius nō pōt assumi suppositū humane nature nisi assumat̄ suppositū sȝ suppositum nō pōt assumi quare ꝛc. Probatio maioris: q2 vt oē pfectū depēdet a pfecto ꝛ econuerso. natura aūt q̄a ipfectū est respectu suppositi q2 hȝ rōem partis: suppositū ꝟo rōem toti⁹ q̄re ꝛc. ¶ Itē sic se hȝ vt vr̄ natura humana ad assūptionē passiuā sicut se hȝ natura diuina ad assumptionē actiuā: sed nūc sic est q natura diuina non pōt assumere actiue nisi ꝑ ꝓpriū suppositū diuinū q2 suppositi ē agere. ergo nec humana natura pōt assumi passiue nisi ꝑ ꝓpriū suppositū: sed ꝓprium suppositū nō pōt assumi quare ꝛc. ¶ Itē si posset assumere naturaȝ nō assumēdo suppositū tūc suppositū corrūperet̄: sed hoc ē impossibile quare ꝛc. Probatio ipossibilitatis ē per hoc: q2 suppositū supra naturā n̄ addit nisi quēdā modū respectiuū ergo si suppositū corrūperet̄ manēte natura relatio ꝑ se corrūperet̄ q̄d ē ipossibile. ¶ Eodem mō arguit̄. Si dimitteret̄ natura a ꝟbo: tūc natura hēret ꝓpriū suppositū ꝛ ꝑ ꝯñs nature relatio sola eēt t̄min⁹ gñatōis q̄d sīr ē ipole. ¶ Itē tūc posset assumere naturā i supposito currētē: sȝ ꝯñs ē fl̄m et ipole ḡ ꝛc. Probatio falsitatꝭ ꝯñtꝭ ē: q2 si assūmeret naturā i supposito currēte tūc cursus eēt sīl ꝛ semel in plurib⁹: q2 in supposito ꝓprio ipsi⁹ nature assumpte et in supposito assumēte: et ita vnum accidens in duobus subiectis. q̄d est impossibile

Secundū

Tertiū

Quartū

In oppo.

Scd̄a q̄stiuncula

Secundū

Tertium

Quartum

Quintum

¶ Contra qd̃ i fieri alicui⁹ pōt eē sine aliquo i facto esse illius pōt esse sine illo exemplum est: q2 si homo qñ generaṫ potest esse sine albedie hō generatus ꝛ iam in facto esse existēs pōt esse sine albedine: sed nunc est sic ꝙ in fieri ipsi⁹ esse nature humane siue in generatiōe potuit ṽbū assumere ipaꝫ sine supposito ꝓprio. ergo ipām iā in facto eē existentē in ꝓprio supposito pōt assumere nō assumēdo ꝓpriū suppositū.
Q̃ō. ṫtia ¶ Ulteri⁹ queriṫ vtrū ꝑsona diuina possit separari a natura assumpta. ꝛ videtur ꝙ sic: q2 eandē potētiā hꝫ nūc de⁹ quā hūit prius: sed prius potuit oī vn.re.ḡ nunc pōt idem sed eā post vniōnē posse non vnire est posse eā separare.ḡ ꝛc. ¶ Itē sicut dei potētia se hꝫ ad creare et ad nichilare in oī creatura: ita ad assumere ꝛ vnire ꝛ separare i creaṫa seu natura assumpta: sed sicut pōt creare: ita pōt creatū ānichilare. ḡ sicut pōt eā vnire: ita pōt vnitā separare. Oppositū q2 si possit eā separare seqreṫ ꝙ illa eēt sine supposito qd̃ falsū ē.ḡ ꝛc.
R̃nsio ad p̃mā q̃ōeꝫ ¶ R̃nsio ad primā q̃stionē vbi p̃rio videndū de hitudine nature et suppositi in substantiis creatis ¶ Secūdo ꝓpositū. ꝓpter primū sciendū quosdā dicere ꝙ natura ꝑ esse trahitur ad eē suppositale: ꝛ ꝑ esse idiuiduaṫ. esse āt differt a natura ꝛ essentia: ꝛ ita suppositū formaliter ꝯstitutū ꝑ esse ꝛ ipm icludēs realiter differt a natura: hec positio nō pōt stare oīno.
j. opinio. Cōtra opinionē obiicitur ¶ Primo q2 illud qd̃ in suo formali significato includit duo realiter distincta nō est vere vnū. vt ptꝫ. 7. ꝛ. 8. metaphisi. Prima aūt substātia est vere vnū.ḡ in suo formali significato nō icludit duas actualitates sed scd̃m hāc opinionē essentia est act⁹ ꝑfect⁹ ꝑfectione ƀm speciē. esse ṽo est ali⁹ act⁹. ḡ ipossibile est ꝙ prima subā ꝑ essentiam ꝛ esse in ea existentia co cōstituaṫ tanq̄ ꝑ duo realr̃ distīcta. ¶ Scd̃o: q2 vt. 8. di. primi lib. 2 ostēsum est. Esse ꝛ eēntia sunt realiter idē.ḡ constitutū formalr̃ ꝑ naturā et esse nō differūt re a natura. ¶ Tertio: q2 de hoc supposito puta sorte ꝑ se p̄dicaṫ vle puta homo. tūc q̄ro si hō includat esse vel nō: potes dicere ꝙ non q2 tūc formalr̃ aliq̄d icludet sor. qd̃ nō diceret formaliter hō scꝫ esse. ꝛ ita sic sor. ꝯpararet ad hōieꝫ sicut totū reale ad partē realē.ḡ nō p̄dicareṫ ꝑ se hō de sor. qd̃ falsum est. Si aūt hō includat i suo significato esse: hō non erit ꝑ se in p̄dicamento: q2 scd̃m istos indiuiduū nō est ꝑ se in p̄dicamēto: eo ꝙ icludiṫ i suo significato esse. Et vlteri⁹: q2 eē qd̃ est rei p̄ter essentiā est accñs rei. vñ ex hoc ꝓbant vnitates forme sbālis: q2 scd̃ꝫ supueniēs eēt accidēs. Igiṫ multoforti⁹ eē adueniens ꝯplere eēntie erit accñs si differat ab eēntia. ḡ hō cōposit⁹ ex essentia ꝛ eē nō esset ꝑ se in gñe ꝓpter ei⁹ duplex significare hoc est falsum: quare est falsum suppositum differre a natura ꝑ esse quo in esse suppositali constituaṫ.
2. opinio: ¶ Alii dicūt ꝙ suppositū hꝫ esse formaliter suppositū ꝑ quātitatē: ꝛ sic differt a natura ꝑ quātitatē: q2 ꝑ idē est substātia suppositum ꝑ qd̃ est indiuiduū: sꝫ idiuiduū ē ꝑ quātitatē: q2 rō diuisiōis ꝛ indiuisionis est q̄ntitas.
Cōtra ṫtiā opinioneꝫ ¶ Cōtra hoc tñ a q̄busdā arguiṫ sic ¶ Primo: q2 in nō hñtibus quātitatē ē suppositū ꝛ natura.ḡ saltē in illis non daṫ cā q̄re differat suppositū a natura: ꝛ q̄re ibi sit suppositū distictū. ¶ Scd̃o: q2 si q̄ntitas esset p̄cisa rō suppositi: tūc ibi eēt idiuidua sbā quanta ibi eēt suppositū illi⁹ nature sicut idiuiduū: sed i xp̄o est sbā indiuidua q̄ntitati: scꝫ hūanitas: ꝛ tñ nō est ibi suppositū.ḡ nō ē q̄ntitas rō suppositatiōis. esto ꝙ eēt idiuiduatiōis. ¶ Tertio: q2 q̄ntitas aut qd̃cūq̄ accñs nō pōt esse rō indiuiduatiōis sbē. qd̃ ꝓbāt. q2 ƀm sētentiā phi. sbm̄ imediatū gñatiōis est materia p̄ria. Primo de gñatione ꝛ primo phisi. ita ꝙ i aduētu forme sbālis accñia p̄cedētia corrūpūṫ: ꝛ silia forme inducēde debita ꝯsequūṫ. ita ꝙ gñatio pri⁹ termiaṫ ad subām ꝯpositi ex materia et forma et ex ꝯñti ad accñia tanq̄ ad posteriora. tūc arguiṫ: q2 illud qd̃ est termin⁹ gñatiōis ꝑ se ē hoc aliq̄d ꝛ singulare: q2 gñatio sicut q̄libet operatio termiaṫ ꝑ se ad singulare. vñ vlia nō ꝓsunt ad gñationē. 7. metaphi. sꝫ sbā pri⁹ ordie nature est termin⁹ gñatiōis q̄ accñia sint cū accñia sequātur formā.ḡ sbā pri⁹ ordine nature est hoc aliq̄d ꝛ singulare q̄ accñia sint in ea: ꝛ iō accñia nō sūt cā ꝛ rō singularitatis sbē. ¶ Itē vnū ē rō indiuisiōis i eo cui⁹ ē vnitas ꝛ cā diuisiōis a quocūq̄ alio. eo ḡ mō quo aliq̄d est vnū i se ꝑ aliq̄d: eo mō hꝫ esse diuisū ꝑ illd̃ idē a quolibet, cū eadē sit rō idiuisibilis in se ꝛ diuisiōis a q̄libet alio ꝛ ecōtra: sed ꝑ q̄ntitatē hꝫ aliq̄d vnitatē accidētalē sicut ꝛ entitatē cū accñs nō det esse nisi accñtale.ḡ ꝑ q̄ntitatem hꝫ esse diuisū ab alio diuisiōe accñtali: sꝫ vna sbā distīguiṫ ab alia sbālr̃: vt sbā a sbā. et formalr̃ dicit vnitatē sbālē sicut entitatē sbālē ḡ sbā non hꝫ esse vnū ꝛ distinctū vt est hoc aliq̄d de gñe sbē per q̄ntitatē vel qd̃cūq̄ aliud accñs sꝫ ꝑ vnitatē de gñe sbē. ¶ Itē vnitas ꝛ dr̃ia nō mi⁹ reꝑitur i genere sbē q̄ in genere accidētiū eo ꝙ ista sumunṫ ab vno et ente: ꝛ maxime reperiṫ in sbā cū de ipsa ꝑ prius dicaṫ: sed in accidentib⁹ inuenitur vnitas ꝛ differentia numeralis: sic ꝙ hec quantitas differt ab hac quantitate: non ꝑ aliā naturā a natura hui⁹ quantitatis formalr̃ loquendo: ergo in sbā reperitur differentia numeralis numero substantiali ꝑ naturā subē formalr̃ loquendo. ¶ Itē differentia aliquoꝝ indiuiduoꝝ i aliquo genere dꝫ accipi penes illa q̄ ad gē⁹ illud ptinēt vel i illo genere reponuntur: q2 aliter nō sūt indiuidua illi⁹ gñis: sed ꝑ q̄ntitatē ꝛ alia accñia sortes ꝛ plato nō sunt indiuidua in genere. imo ꝑ suas substātias vñ sortes nō est hō vel substantia nisi ꝑ suā substantiā: ꝛ silr̃ plato. ergo differētia duarū ꝑsonarū substātiarū que sunt indiuidua substātie debet formaliter accipi penes substantiam et non penes accidentia. ¶ Itē sicut species p̄dicamētoꝝ sūt ipmixte: ita ꝙ spēs vni⁹ p̄dicamēti nō est de formali rōe spēi alteri⁹ p̄dicamēti: sic indiuiduū vni⁹ p̄dicamēti nō est de formali itellectu alteri⁹ p̄dicamēti: sꝫ si idiuiduū sbē ꝯstitueret in esse indiuiduali ꝑ q̄ntitatē hāc indiuidualē indiuiduū q̄ntitatis eēt de formali intellectu eius: q2 constituēs formaliter est de formali intellectu cōstituti: vt materia et forma de intellectu compositi. hoc autem est falsum: q2 tunc idem esset dicere hec substantia ꝙ substātia quanta et ita esset nugatio dicere sortes quantus sicut sortes rōnalis. ergo substātia prima nō formaliter constituitur ꝑ quantitatē. ¶ Itē posteri⁹ nō est cā prioris: sed indiuiduū accidētis est posterius indiuiduo substantie vt cōmentator dicit. 7. metaphi. ergo accidens non est causa idiuiduatiōis substātie. ¶ Preterea. eo substantia est indiuidua quo hoc aliquid: sed sbā est hoc aliq̄d ꝑ formā substātialē: vt ptꝫ ex p̄ncipio scd̃i de aīa et per cōmentatorē. 8. metaphi. ḡ nō ꝑ quantitatē

¶ Itē illud qḋ supponit subsistētiā alicui⁹ nō est causa ꝙ illud sit subsistēs: q2 causa nō p̄supponit effectū: s3 accidēs vē p̄supponit subsistētiā substā tie cū nō sit ens nisi q2 entis. ⁊ ꝯmentator.7.metaphisice dicit ꝙ indiuiduū substantie est pri⁹ oi idiuiduo accidētis Cū aūt ſm naturā substantie nō fiat ꝑ miraculū indiuiduū substātie in se ⁊ ꝑ se subsistat necessario sicut accidēs p̄supponit idiuiduationē substātiale: sic p̄suppōit subsistētiā oīale nature: ergo accidens nō est ratio subsistendi substātie: imo ecōuerso. ¶ Tertiū ponūt ꝙ suppositū realiter differt nō ꝑ aliquā rē s3 ꝑ modū realē: q2 ex vnione cū accidētib⁹ ⁊ ꝓpetatib⁹ relinqꝉ qdā3 mod⁹ realiꝉ q̄ suppositū ꝯstituiꝉ realiꝉ ⁊ formaliꝉ

Cōtra.3. opinionē3 ¶ Contra hoc arguiꝉ p̄mo/q2 ipossibile est aliq̄ differre realiter/⁊ nō ꝑ rem. q2 sicut nichil differt ab alio nisi ꝑ rationē aliā a ratione alteri⁹. sic nichil differt realiter ab aliquo nisi ꝑ rē. ¶ Ad hoc tamen diciꝉ a quibusdā/primo ꝙ nō est simile de re et ratione: q2 res est magis fecūda q̄ ratio: et ideo rōne sue fecūditatis pōt res distingui realiter nō ꝑ rem/nō autē ratio. ¶ Scḋo diciꝉ ꝙ aliquid differt rōnaliter nō ꝑ rationē sed ꝑ modum rationis. Sed hoc nihil est: q2 licet sit res magis fecūda quo ad hoc ꝙ res est causa rationis et nō econuerso: et ꝙ res facit magis distinguere q̄ ratio/tñ non est res fecūda nisi sit res: ergo ad causandā distinctionē realē nichil facit rei fecūditas re nō existēte. sed cū ponas modū nō esse rem ponendo modū nō ponis fecūditatem rei: quare ad causandū distinctionē realē3 non sufficit mod⁹ q nō est res. ¶ Itē sicut ad sterilē distinctionē q̄ est ſm rationē oportet dare causā3 sterilē q̄ est rō. sic ad fecūdā distinctionem oportet dare fecundam causam q̄ est res q̄re stat ratio. ¶ Itē fecūditas nō est signū imꝑfectionis rei sed poti⁹ ꝑfectiōis: si ergo sterilis rō facit differre rōne ⁊ non aliter. saltē nō min⁹ sit fecūda erit res q̄ non min⁹ differre faciet q̄ re Nec valet secundū: q2 nichil est magis modus rōis q̄ scḋe intentōnes/⁊ tñ sunt res rōnis sicut dicit cōmentator.5.metaphisice: ergo modus rōnis erit ratio. ¶ Itē ens ⁊ res idē sunt vnde sicut qḋ nō est ens est nihil/sic qḋ nō est res est nihil: vt dicit Augustin⁹ p̄mo de doct. xp̄iana sed omne qḋ est ens vel est ens in aīa vel extra: ergo oīs modus vel est res extra alam vel res rationis. ¶ Itē hoc patz ꝑ magistrū eoꝝ q arguēs cōtra differentiā intētionis dicit ꝙ differētia ſm intētionē est differentia ſm rationē. patet ergo ꝙ differētia realis est differētia ſm rem. Et idē ꝓbaꝉ: q2 ipossibile est ꝙ alicui ꝯueniat denoīatiuū alicuius forme nisi ſm ꝙ ei ꝯuenit forma aliq̄ a q̄ est denoīatiuū: vt nulli ꝯuenit album nisi ſm ꝙ ei cōuenit albedo: sed realiter est denoīatiuū ei⁹ qḋ est res: igiꝉ cui ꝯuenit esse realiter eodem mō sibi cōuenit esse rem: q̄re q̄ distinguūꝉ vere realiter distinguūꝉ vere ſm rem ⁊ sunt distincta. ¶ Itē ꝓbaꝉ ꝙ mod⁹ realis est res: nā trāscēdētia rōne sue cōitatis sunt de ꝑ se ⁊ formali significato cuiuslibet: ita ꝙ de quo p̄dicanꝉ denoīatiue ⁊ in cōcreto de eodē p̄dicanꝉ in abstracto: vt nihil sit qḋ eorū formalē p̄dicationē excedat. Vñ philosoph⁹.3.metaphisice ostēdit ens nō esse gen⁹: q2 nulla differētia eē pōt de qua nō p̄diceꝉ formaliter ens: ita ꝙ illud qḋ est ens est esse: ⁊ entitas et essentia ꝓpter qḋ bñ tenet argumentū ꝯmētatoris.4. metaphi

sice ꝯtra Auicē. q̄rentē ꝓpter qd res est vnū/aut se/aut alio. Si alio queram ꝑ qd nō teneret: nisi de illo esse ⁊ entitas diceretꝉ: sed ꝯstat ꝙ res est ita cōmune sicut ens: igiꝉ de quo diciꝉ denoīatiue de illo dꝛ formaliter: vt qḋ est reale est res/ sicut qḋ est entitas est ens: sed mod⁹ ſm istos est realis: ḡ est res. ¶ Sed ꝯtra hoc instaꝉ: nā p̄uatio est realis/⁊ tñ nō est res. ¶ Itē natura est trāscendens ⁊ nihilomin⁹ p̄dicaꝉ denoīatiue: q2 dꝛ res est naturalis. ¶ Hoc instātia nulli⁹ est apparētie q2 p̄uatio nō dꝛ realis nisi q2 ē p̄uatio ꝑfectiōis realis. vnde sicut denoīatiue dꝛ ita dꝛ formaliter: q2 sicut dꝛ priuatio ꝑfectionis realis sic dꝛ priuatio rei: imo ꝯtra ip̄os est. Itē volunt dicere hoc mō modū realē: sicut p̄uatio dꝛ realis cū priuatio nō dicaꝉ res ⁊ ens nisi i habitudie: sic nec mod⁹ diceretur realis nisi in habitudie eiꝰ: ergo aliud cōpetit sibi formaliter q̄ esse talē realiter. ⁊ hoc est esse solū ſm rōnē sic ꝯparantē. tale ṗo nō est rō ꝑ se ꝯstitutiua alicui⁹ positiui. Illud etiā qḋ soluiꝉ nō est ꝯtra ꝓpositū: q2 ꝯcedo trāscēdētia p̄dicari denominatiue/dico tñ ꝙ de quo predicanꝉ denoīatiue de illo p̄dicanꝉ formaliter. Vñ sicut aliqd dꝛ naturale ita dꝛ natura/accipiēdo naturam vt est de trāscēdētib⁹/⁊ nō vt solū dꝛ de materia et forma p̄ncipio mot⁹ ſm ꝙ accipiꝉ.2.phiſ. ¶ Itē vt visū est s. accidētia absq3 miraculo p̄supponūt subsistentiā subiecti ⁊ substātie: ergo illud qḋ est posterius accidente magis p̄supponit: q2 si p̄supponit aliqd necessario posteri⁹ magis p̄supponet illud: sed modus iste realis cū relinquaꝉ ex vnione nature cū accidētib⁹ ē posterior accidētib⁹: ergo modus iste p̄supponet subsistentiā substātie: ⁊ ita nō erit ratio ꝯstituēdi suppositū. cōstituiꝉ eīm de litera nea ratione ⁊ qdditate suppositi: sed cū mod⁹ p̄supponat substātiā ⁊ accidētia/mod⁹ ⁊ accidētia ingrediunꝉ formalē rōnē ꝯstitutiuā suppositi: ergo de formali significato suppositi erit modus ⁊ substātia ⁊ accidētia ex q̄ꝝ vnione derelinquiꝉ talis mod⁹: ⁊ ita suppositū differret a natura nō solum ꝑ modū sed etiā ꝑ accidētia realia ⁊ ita ꝑ rē/ qḋ est ꝯtra eos. ¶ Itē cū modus sit accidēs cōsequēs accidētia/⁊ suppositū constitutū ꝑ modum erit ens ꝑ accidēs: s3 substātie suppositū nō ē ens ꝑ accidēs/imo ens ꝑ se vnū. Vnde p̄ma substātia dꝛ maxime ꝑ se esse in p̄dicamētis. imo isti dicunt ꝙ esse nō est accidēs vt substātia sit ꝑ accidens: s3 reduciꝉ ad gen⁹ substātie: ergo suppositum qḋ est substātia p̄ma nō est cōstitutū ꝑ modū ꝯsequentē vnionē accidētalē q̄lis est vnio accidētis ⁊ substātie: et ideo cū p̄ma substātia sit maxime ⁊ ꝑ se subsistēs: vñ poniꝉ in tertio modo ꝑseitatis p̄mo posterioꝝ q2 solitarie subsistit ⁊ nō ꝑ naturā alicui⁹ extrinseci cū est in ꝓprio supposito erit subsistens solū ꝑ ea q̄ ꝑtinent ad naturā ⁊ substantiam eius.

¶ Unde tenēt aliq̄ ꝙ suppositū non differt realiꝉ a natura cui⁹ est suppositū vt sortes ab hūanitate ꝓpter qḋ philosoph⁹.7.metaphisice dicit ꝙ i substātijs idē est ꝙ qd est scz natura/ ⁊ hñs scz suppositū. ¶ Sed aliq̄ dicūt ꝙ verū ē de supposito vniuersali scz hoīe ⁊ hūanitate: nō aūt de supposito particulari scz sorte. Hoc autē nō est verū: nā statim subdit philosophus. Singlariū eīm nō aliud videꝉ a suimet substātia. ⁊ ꝙ qd erat esse dꝛ singulari substātia. vbi ꝯmentator dicit. Apparet ei ꝙ singulare nichil aliud est q̄ qdditas eius ⁊ appa Quarta opinio.

ret in cōmento.8. Quiddites est singularis sub=
stātia verbi gratia/sortis.nichil aliud est ꝙ alalitas ꝛ ra
tionalitas.vnde ꝑ eandē ꝯstituit̃ suppositū ꝛ na=
tura:vt in materialib⁹ ꝑ materiā ꝛ formā/ in sepa
ratis ꝑ formā solā q̄ est tota essentia. ¶ Nec va
let ꝙ arguit̃ de q̄titatis diuisione ꝛ idiuisione:q2
sicut est vnū p̄ncipiū numeri de genere q̄titatis/
sic est vnū qđ cōuertit̃ cū ente.ꝛ ita pōt esse aliqd
ꝛ vnū ꝛ idiuisum ꝛ vnū nūero vnitate accñtali:
et sic q̄titas est rō idiuisionis ꝛ p̄incipiū. Alio
modo in diuisione substātiali: ꝛ sic est substātia p̄
ma vna ꝑ formā suā ꝛ substātiā: ꝛ q2 p̄ma substan
tia principali⁹ est substātia ꝛ formalius ꝙ quāta
Ideo principali⁹ ꝛ formali⁹ est idiuidua ꝛ hoc ali
quid substātia ꝑ substātiā ꝙ ꝑ quātitatē. vnde ad
ratonē idiuidui substātie formalit̃ ꝛ itranee non
est nisi materia ꝛ forma in reb⁹ habētib⁹ materiā.
¶ Quid aūt sit p̄ncipali⁹ vel materia vel forma
videt̃ aliquib⁹ ꝙ materia:q2 philosoph⁹ ꝛ cōmen
tator.7.metaphisice attribuere vident̃ pluralita
tē idiuiduoꝝ nūeralē materie. Sz hoc nō pōt sta
re:q2 ꝑ qđ idiuiduū est in actu ꝑ illud principali⁹
est idiuiduū cū dicat ipsum idiuiduū ens actu: sz
idiuiduū substātie principali⁹ est actu ꝑ formā:ḡ
idiuiduū est principali⁹ ꝑ formā. Unde cōmēta=
to.2.de aīa dicit ꝙ hoc idiuiduū non est nisi ꝑ for
mā suā non ꝑ suā materiā. ¶ Itē quicqd ꝑ aliqd
habet esse indistinctū in se ꝛ distinctuz a quolibet
alio ꝑ illud hz esse idiuiduū:sed res ꝑ se habet eē
substātialiter idistinctū/ꝛ disticrū a quolibet alio
ꝑ formā ꝛ materiā:q2 ꝑ nihil aliud habet esse sub
stātialiter:p̄icipali⁹ aūt ꝑ formā q̄ est act⁹ q̄ disti
guit:ergo principali⁹ habet substātia eē hoc ꝑ for
mā.qđ dicit plane ꝯmētator.7.metaphisice.sub=
stantia demōstrata indiuidua nō est vna nisi ꝑ na
turā q̄ est forma. ¶ Sic igit̃ licz ad esse indiuidui
substātie habētis materiā,ꝛ formā cōcurrat tam
materia ꝙ forma:principalior tñ est forma ꝑ quā
principali⁹ substātia est substātia ꝛ hoc aliqd. vñ
cōmētator.7.metaphisice. Substantia ꝟ. de for=
ma ꝑ quā idiuiduū substātia ꝟ2 hec substātia ꝛ est
Sciēdū tñ ꝙ ad substātiā ꝑducendā reqrit̃ agēs
materiā trāsmutās ꝛ dimēsiones ꝛ alia disponen
tia ad formā q̄ oīa in aduētu forme corrūpunt̃ et
post ista iducunt̃ formā cōcomitātia. Et si q̄rat̃
ꝑ quid hec forma est/ꝟ2 ꝙ ab agēte effectiue/ dis
positiue a dispositiōib⁹/subiectiue a materia:for
maliter aūt ꝛ cōpletiue a seipsa. Nec philosoph⁹
vult materiā principali⁹ esse principiū ꝙ formā:
sed magis materiā nolat:tū q2 efficiēs nō attin=
git hāc formā nisi ꝑ trāsmutationem materie: tñ
forma vt hic vocat̃ pars materialis: sicut mate=
ria scđm se nō vt hec accepta ꝟ2 pars formalis.7
metaphisice.suppositū igit̃ de ꝑ se ꝛ formali signi
ficato nō differt a natura. Unde scđm cōmētato=
rē si diffiniat̃ prima substātia nō ponet̃ aliud i dif
finitiōe ei⁹ aliter nō erūt p̄me substātie. Dicit ei
ibi ꝯmētator.manifestū ꝙ prime substātie sūt idē
cū suis q̄dditatib⁹.q2 si nō/ nō erūt p̄me substan
tie:differt tñ s̄m rōnē ꝛ modū significādi q2 natu
ra significat essentiā absolute puta hūanitas nec
vt in se nec vt i alio:sed scđm se ꝛ absolute:ꝛ ideo
dicit naturē ꝑ modū forme ꝛ partis. Suppositū
vero significat ꝛ dicit eandē rem nō absolute sz vt
in se subsistētē ꝛ nō in alio:ꝛ ideo significat ꝑ mo=
dū toti⁹ ꝛ habentis. ¶ Ex quo sequit̃ ꝙ supposi=
tū in creaturis aliqd ꝯcernit ꝛ aliquā rē cōnotat
quā nō cōcernit natura ex suo modo significādi:
imo excludit.q2 ei significat ꝑ modū forme exclu
dit esse cōcretiū ab ea. Suppositū verbo q2 signifi=
cat ꝑ modū toti⁹ ꝛ habentis nō excludit:imo cō=
notat ꝛ accidētia q̄ in eo fundant̃.ꝑpter qđ natu=
ra de supposito nō p̄dicat̃:et aliqua verificant̃ de
supposito q̄ nō de natura ꝛ ecōuerso. Unde licet
eadē res itranee sit natura ꝛ suppositū: q2 tñ sup
positū dicit naturā vt in se nō in alio subsistens.
verificat̃ ꝙ suppositū nō est a verbo assumptum. et
q2 natura de se nō dicit in se vel in alio esse nō est
contra rōnē ei⁹ alteri vniri vel in alio subsistere:ꝛ
ideo verificat̃ ꝙ natura assumpta est non q2 tota
realitas humane nature q̄ est in supposito ꝓprio
sit in supposito verbi:sed ꝓ tāto q2 ex hoc ꝙ suppo
situm in se subsistit dicit exclusionē alteri⁹ in quo
subsistit. Natura aūt nō et ideo natura dicit̃ assū=
pta ꝛ nō suppositū:q̄re natura ꝛ suppositū nō di=
cunt de formali significato aliā rē: sed vnā ꝛ eādē
differētē s̄m rōnē et differūt re cōnotata. ¶ Hec
videt̃ intētio fratris Tho 2.quoli.q 4.ꝛ.1.parte
q.3.arti.3.ꝛ phi.7.metaphisice. q̄ p̄mo ponit ꝙ i
substātijs idē est ꝙ q̄d est ꝛ huius ipsum. qđ verum
est q̄tū ad principale significatū. Alibi autē dicit
ꝙ in his q̄ cōcepta sunt cū natura no est idē. qđ ē
intelligendū ꝙ accidētia cōnotāt suppositū ꝛ nō
natura. Nec ex hoc debet dici suppositum cono=
tatiuū vt quidā male arguūt ꝙ conotatio non est
ratio cōstitutiua suppositi/imo natura vt in se in
nitit̃. Et ideo debet magis dici suppositū natura
le ꝙ cōnotatiuū. ¶ Quantū aūt ad ꝓpositū di=
cendū est ꝙ in xp̄o fuit tñ vnū suppositū scz sup=
positū filij subsistēs in duab⁹ naturis diuina scz et
hūana qđ patet supponendo ea q̄ sunt fidei ꝛ scri
pture. Fides eñ ꝛ scriptura verificāt has ꝓposi=
tiones.fili⁹ dei est homo.fili⁹ dei est icarnat⁹.pas=
sus.ꝛ consiliēs. ¶ Ex hoc sic arguit̃. Nichil p̄dica
tur de altero ꝛ i qđ ꝛ denolatiue denoiatiōe for=
mali ꝛ nō solū extrīseca nisi sit vnū s̄m suppositū
cū illo:sed vt dictū est scđm fidē ꝛ scripturā hūa=
na natura de filio dei p̄dicat̃ cōcretiue ꝛ in qđ: di
cendo fili⁹ dei est homo.et denolatiue denoiatio=
ne formali ꝛ nō solū extrinseca dicēdo de⁹ est in=
carnat⁹.humanat⁹.ergo humana natura cū filio
dei est vnū suppositū. Minor patz ex varijs locis
scripture. Maior similiter manifesta est. Nūq̄ ei
illa q̄ differūt scđm suppositū p̄dicant̃ de se iuicē
scđm quid ꝛ denolatiue nisi denolatione extrinse
ca.sicut dicit̃ hō vestit⁹. Ois eñ denoiatio itrin=
seca est ab aliquo scđm suppositū in distincto. er=
go humana natura in xp̄o nō distinguit̃ a verbo
scđm suppositū.ergo ipossibile est saluare verita
tē scripture ponēdo in xp̄o duo supposita. ¶ Ali=
qui tñ crediderunt eā posse saluare ponēdo i xp̄o
vnitatē ꝑsone cū pluralitate suppositoꝝ.qđ inclu
dit cotradictionē ꝛ incidit in dānatū errorē. Cō=
tradictionē icludit: q2 q̄n aliqua duo se habent si
cut superius ꝛ iferi⁹ directe/ plurificato vno plu
rificatur aliud:sed supositū ꝛ ꝑsona se habēt sicut
superi⁹ ꝛ iferius q2 illud idē quod dicit suppositū
in gñe substātie absolute dicit ꝑsona in genere in=
tellectualis nature:ergo ponēdo plura supposita
i intellectuali natura necesse ē ponere plures ꝑso
nas:sed vtraq3 natura in xp̄o scz humana ꝛ diui=
na est intellectualis ḡ si sint in christo plura sup=

Articul⁹ secundus huius.i.q̄=stionis. Durā. dis. p̄nti.q.j.

posita·ergo ꝛ plures ꝑsone. ꝛ ideo vtrūqꝫ eoꝝ de pari dānatū est in cōsilio cōstantinopolitano sub his ꝟbis si qa introducere conet in xp̄i mysterio duas substantias seu duas ꝑsonas anathema sit: subsistētia aūt ibi accipit ꝓ supposito vel ypostasi. Incidit etiā i errorē nestoꝝ q̄ dixit suppositū assumptū vnū ꝑsone diuie ꝫm dignitatē honoris in q̄tū ꝫ oīs honoꝛ q̄ exhibet filio dei exhibet illi hoī ꝓpter ꝯiunctionē ad filiū dei: ꝛ ideo dixit tm̄ vnā ꝑsonam esse in xp̄o licet essent duo supposita. Hoc aūt est dānatū approbāte synodo ephesina sub his verbis. Si q̄s in xp̄o diuidit subsistētias ꝑ adunationez copulās eas sola cōiunctione q̄ est ꝫm dignitatē vel auctoꝛitatē vel potētiā ꝛ nō magis ꝯcursu scd̄m adunationē naturalē anathema sit. Sic ergo patet ꝙ p̄ma opinio nō solū est falsa sed ꝛ heresis damnata ab ecclesia in concilijs.

Ad rões pncipal es pme qstionis.

¶ Ad argumēta p̄ncipalia r̄ndēdū est. Ad p̄mū dicendū ꝙ sicut alterū ꝛ alterū noiant differētiā accidētalē: ita aliud ꝛ aliud differentiā substātialē. Et ideo sicut i eodē supposito possunt vicissim esse diuersa accidētia scd̄m ꝙ pōt dici alterū ꝛ alterum. sic xp̄s in quo sunt diuerse substātie pōt dici aliud ꝛ aliud maxime cū determinatione nature dicendo ꝙ est aliud scd̄m naturā diuinā/aliud scd̄m humanā: hoc est habēs aliud ꝛ aliud quoꝝ vtrunqꝫ pōt esse absqꝫ multiplicatione suppositi. Et sic itelligēde sunt auctoꝛitates bti Augustini ꝛ Leonis pape: cui cōcordat Grego. nazāzen⁹ in ep̄la ad cledimū dicens. Sic aliud ꝛ aliud sunt ea ex quib⁹ saluatoꝛ est: ipse autē nō alius ꝛ ali⁹.

¶ Ad secundū dicendū ꝙ magis ꝓpꝛium nō est semꝑ magis separabile: magis em̄ ꝓpꝛiū est hoī esse bipedē q̄ȝ esse aīal: qꝛ cū plurib⁹ ꝯuenit hō cū eo qd̄ est aīal q̄ȝ in eo qd̄ bipes: ꝛ tm̄ bipes magis pōt separari ab hoīe q̄ȝ aīal. Similiter in ꝓposito est esse indiuiduū cū sit idē ꝙ esse vnū numero: magis est iseparabile a substātia et quacūqꝫ alia re q̄ȝ q̄cūqꝫ alia ꝓpꝛietas posterioꝛis. esse autem suppositū est ꝓpꝛietas posterioꝛ/ꝛ se hn̄s ꝑ additionē ad esse indiuiduū: qꝛ suppositū dicit indiuiduū ꝑ se subsistēs: ꝛ ideo ecōuerso debet dici ꝙ suppositū cū sit posteri⁹ q̄ȝ indiuiduū ꝛ includat ipm̄ magis pōt separari a substātia q̄ȝ ratio indiuidui

¶ Ad tertiū dicēdū ꝙ xp̄s rōne nature est in specie hūana: ꝛ sic est ypostasis vel suppositū nō q̄dē ꝑ hūanā naturā cōstitutū: sed vt habēs naturam hūanā: ꝛ hoc sufficit ad hoc vt possit dici eē i spē hūana. ¶ Ad q̄rtū dicēdū ꝙ vbicūqꝫ btūs Aug. et alij sc̄i dicūt hoīem a filio dei assumptū esse exponendū est hoīem .i. hūanitatē. sicut em̄ pri⁹ dictū fuit/doc.tores in dictis suis nō seruāt semꝑ ꝓpꝛietatē locutiōis. sic ergo pꝫ ꝙ p̄ma opinio que ponit hoīem assumptū ꝛ pluralitatē suppositoꝝ negādo pluritatē ꝑsonaꝝ. in his oīb⁹ et alijs que sequūt falsa est ꝛ heretica.

Resso ad secūdā qstionem.

¶ Ad secūdā q̄stionez di ꝙ q̄stio pōt dupl'r itelligi. Uno mō sic scꝫ ꝙ assumeret natura ita tm̄ ꝙ suppositū nō maneret sꝫ corrūperet. Alio mō pōt itelligi sic scꝫ ꝙ natura assumeret supposito nō assumpto/ sed tm̄ ipso manēte ꝛ nō corrupto: ꝛ ꝑ cōsequēs ꝙ natura ipsa esset in plurib⁹ suppositꝭ ꝑsonata/ videlꝫ i ꝓpꝛio supposito manēte ꝛ nō assumpto et in supposito assumente. et ideo in q̄stione ista hoc ordie ꝓcedit ꝙ p̄mo ondit p̄mā partē q̄stiōis isti⁹. Scd̄o aliā partem. Tertio ꝙ magis fuit ꝯgruū assumere naturā q̄ nūq̄ȝ fuit i ꝓꝓo supposito ¶ Quātū ad p̄mā partē di ꝙ pōt natura assumi supposito nō manēte sed corrupto·nā sicut ex parte accidēt; videm⁹ ꝙ de⁹ nō solū facere posset vnū accidēs creatū vl' factū esse ꝑ se stās imediate absqꝫ hoc ꝙ pri⁹ habuisset actualē inherētiā in subiecto sed etiā posset facere ꝛ facit vnū ꝛ idē accidēs nūero ꝑ se stās qd̄ pri⁹ fuit inherēs sicut pꝫ in sacramēto altaris. Ex parte ista dico ꝙ nō solū pōt facere naturā q̄ nunq̄ȝ fuit suppositū esse ꝑ vnionē in diuino supposito sicut est modo de natura assumpta a ꝟbo: sꝫ etiā pōt assumere naturā q̄ iā habet ꝓpꝛiū suppositū ꝛ est nūc ꝑ se subsistēs/ꝛ facere ꝙ talis substantificaret in diuino supposito ꝓpꝛio supposito nō manēte. ¶ Alia ratio simil'r est ad hoc: qꝛ ex quo alia est rō ipsi⁹ nature vt idiuidua est ꝛ vt facit suppositū pōt de⁹ influere nūc ad naturaꝫ q̄ est modo in supposito ꝓpꝛio vt maneat idiuidua ipsam assumēdo ad se ꝛ nō influere vt maneat suppositata ꝑ ꝓpꝛiā suppositationē sicut fecit assumēdo naturā q̄ nunq̄ȝ fuit suppositū.

Pria opinio.

¶ Quantū ad altā partē q̄stionis dicūt alij ꝙ non/aliq̄b⁹ motiui rationib⁹ quarū prima est. Hoc suppositū qd̄ ē natura sunt idē realiter ꝫm eos. cū ergo ex ypotesi ponat ꝙ suppositū ꝛ natura iā hn̄t talē idētitatē: qꝛ supponit ꝙ assumat natura iā existēs i supposito ipossibile est ꝙ assumat natura ꝛ nō assumat suppositū ex quo sunt idē: ꝛ supponit ex ypothesi ꝙ iā talē habeāt idētitatē in actu. q̄re ꝛc. ¶ Itez natura diuina nō est nisi in trib⁹ suppositis relatiuis habentib⁹ tria esse relatiua. ergo ipossibile est vt videt multo forti⁹ ꝙ natura aliqua creata sit i duob⁹ suppositis habētib⁹ duo esse absoluta: sed nunc est sic ꝙ talis natura si assumeret/ manet in supposito ꝓpꝛio ipso supposito nō assūpto in duobus suppositis habētib⁹ duo esse absoluta: qꝛ i ꝓpꝛio supposito qd̄ est absolutū et in supposito diuino qd̄ habet esse aliqd̄ absolutū aliud ab eē suppositi creati: qd̄ q̄dē eē absolutū est illd̄ qd̄ est cōmune trib⁹ ꝑsonis diuinis. ergo ꝛc. ¶ Itē seq̄ret ꝙ eadē natura esset siue esse posset beata ꝛ misera. btā in supposito diuino. misera in supposito creato. ¶ Alij ꝟo sunt q̄ dicūt ꝙ pōt de⁹ assumere naturā existentē iā in ꝓpꝛio supposito: nec vidēt rationē q̄re nō. Hoc aūt sic declarāt i diuinis ꝛ humanis. in diuinis sic/nos videm⁹ ꝙ aliq̄ sunt realiter idē puta ꝑsona ꝛ natura: ꝛ tm̄ actus realis attribuit ꝑsone q̄ nō cōpetit essentie ipsi. Exēplum generatio est act⁹ realis q̄ attribuit ꝑsone ꝛ nō essentie. Dicim⁹ em̄ ꝙ ꝑsona generat: nō tm̄ ꝙ essentia generet vel generet. et sil'r dicim⁹ ꝙ essentia q̄ est vna in trib⁹ ꝑsonis et p̄ncipalis in eis assumit vt ita loquar ad ꝑsonalitatē alicui⁹ ꝑsone: ꝛ nō dicimus ꝙ persona assumatur: sicut patꝫ ꝙ essentia q̄ est in patre assumit ad ꝑsonalitatē filij: nō tm̄ ipse pater assumit ad talē ꝑsonalitatē. Similiter pꝫ in hūanis actib⁹ intētionalib⁹. Nā nō obstante ꝙ albedo ꝛ hec albedo sint idē realiter: tm̄ itellectio pōt bene ferri ad albedinē obiectiue absqꝫ hoc ꝙ ferat i hāc albedinē. ergo eodē modo pōt esse nō obstāte ꝙ suppositū ꝓpꝛiū ꝛ natura sint idē ꝙ natura ipsa sic existēs in supposito realiter assumat supposito ꝓpꝛio manēte ꝛ nō assumpto.

Ad rōes pme opi.

¶ Ad p̄mā rationē alteri⁹ opinionis respōdēt isti dicētes ꝙ ex eodē ꝓbari posset ꝙ essentia diuina generaret cū essentia diuia sit idē in ipsa ꝑsona/ ꝛ iā nūc

inter se habeãt talẽ idẽtitatẽ.ideo nõ valet. Verũ tamen aliter dicũt q̃ qñ in eodẽ continenẽ multe pfectiones vnite bene põt aliq̃d vniri cũ illo fm vnã pfectionẽ ꝛ nõ vniri scd̃m aliã pfectionẽ quã tñ ↄtinet vnitiue. Similiter autẽ nunc sic est suppositũ ꝛ natura indiuiduata dicũt in eadẽ natura pfectionẽ aliam ꝛ aliam vnitiue in ipsa cõtentã. et ideo bene põt vniri aliq̃d ad ipsam naturaꝫ vt indiuidua est: q̃d tñ nõ vnireẽ sibi vt est suppositum. ❡ Ad secundũ dicitẽ q̃ nõ videt causam q̃re deus non posset facere vnũ accidẽs numero in diuersis subiectis absolutis: ꝛ eodẽ modo vnã naturã in diuersis suppositis habẽtib⁹ duo esse absoluta: imo dicũt q̃ credũt q̃ posset. Cũ ṽo dicitẽ q̃ natura diuina est in trib⁹ suppositis relatiuis/ dicendũ q̃ hoc est naturaliter ex natura talis essentie. nõ tñ sequitẽ ꝑpter hoc q̃n supnaturaliter p virtutẽ supnaturalẽ possit esse vna natura creata in duob⁹ suppositis vel trib⁹ habentib⁹ diuersa esse absoluta: sꝫ bñ sequitẽ q̃ hoc nõ possit fieri naturaliter in virtute naturali. ❡ Ad aliud dicendũ q̃ non esset misera ꝛ beata sil̄: imo vbiq̃ esset/ btã eẽt. sꝫ tñ nõ eẽt btã i supposito ꝓpo vt ibi eẽt lꝫ ibi btã eẽt. Exẽplũ. si vn⁹ ocul⁹ mũe eẽt rome et parisi⁹: ꝛ clau⁹ esset infix⁹ in oculo existẽte rome ꝛ parisi⁹/ ille clau⁹ esset infix⁹ oculo existẽti parisi⁹ sed tñ nõ vt ibi esset videlꝫ parisi⁹. ❡ Tertio dicitẽ q̃ magis fuit cõgruũ assumere naturã in supposito nõ existẽte. Cui⁹ rõ est hec: q̃ si assumpsisset naturã iã existentẽ in supposito: illud suppositum fuisset pri⁹ generatũ: ꝛ p cõsequẽs cũ nullaꝫ habuisset vnionẽ tale suppositũ pri⁹ gñatũ ad diuinitatẽ seq̃reẽ q̃ virgo gliosa nõ diceretẽ mr̃ dei ꝛ hois/ q̃ est maxima nobilitas ṽginis gliose: q̃d

Cõtra .2. opiõnem. est cõtra Dam. li. 3. vbi dicit q̃ nõ solũ fuit mater hois puri nec dei nudi i se: sed dei ꝛ hois. ❡ Qꝫ aũt isti dicũt naturã suppositatã posse assumi pꝛimo supposito manẽte/ est cõtra id q̃d dixerũt. 5. di. 1. scꝫ plures ꝑsonas nõ posse assumere vnã naturã. Idẽ arguitẽ do supponebãt q̃ q̃diu hꝫ ꝓpriũ suppositũ nõ potest assumi ab alio. ❡ Itẽ est contra veritatẽ: q̃ naturã fuistẽtaria ꝓprio supposito nõ est aliud q̃ ipsam alteri nõ inniti. assumi non est alteri inniti. vñ est ↄtradictio naturã subsistentem

Ad rõnes pme opi. assumi nõ corrupta p̃ma subsistẽtia. ❡ Ad p̃mũ dicẽdũ q̃ nõ est sic de diuis suppositis in q̃bus est vnũ subsistere cõmune, pt̃ q̃d natura vna diuina subsistit p illa plura supposita sil' vt 5. visum est. Aliud est de supposito creato ꝛ increato in q̃b⁹ sunt subsistẽtie nõ nate cõcurrere in vnã naturã. ❡ Ad secundũ dicendũ q̃ nõ sequitẽ/ q̃ nec

Ad rõnes pncipales 2. q̃stiũcle põt intelligi sine alio: ergo assumi. q̃ humanitas põt intelligi nõ intellecta hac hũanitate vel illa:

Ad p̃muꝫ non autẽ assumi. ❡ Ad p̃mũ principale dicendũ q̃ si argumẽtũ habeat totũ q̃d debeat hr̃e: nõ pl⁹ habebit nisi q̃d assumpsit totã realitatẽ suppositi et ꝑsone. nõ ꝓpter hoc assumpsit suppositũ ꝛ ꝑsonam: q̃ natura sub certo modo facit suppositum siue ꝑsonã. ❡ Aliter põt dici q̃ aliqua pñt eẽ magis iseparabilia in se: ꝛ tñ p ↄparationẽ ad tertiũ sunt magis separabilia: ꝛ ea q̃ in se sunt magis separabilia ad tertiũ/ sunt magis separabilia Exẽplũ. Due q̃litates eiusdẽ rõnis puta due albedines min⁹ separanẽ inter se essentialiter q̃ q̃litas et quãtitas. Qualitas enĩ ꝛ q̃titas magis separanẽ essentialitẽ: ꝛ tñ p ↄparationẽ ad tertiũ puta

ad subiectũ q̃titas ꝛ qualitas non separanẽ: sed qualitas eiusdẽ rõnis bene separatẽ ab alia eiusdẽ rationis. nõ enĩ possunt esse in eodẽ subiecto due albedines sicut sunt sil' q̃litas ꝛ q̃titas. Per hoc ergo ad argumẽtũ sic põt dici q̃ suppositũ ꝛ natura scd̃m se inter se min⁹ separanẽ/ ꝛ maiorẽ habẽt idẽtitatẽ q̃ habeãt accidẽs ꝛ subiectũ iter se: verũtamẽ p ↄparationẽ ad tertiũ assumens magis separanẽ ab iuicẽ suppositũ ꝛ natura q̃ subiectuꝫ et accidẽs. Cui⁹ ratio est: q̃ natura põt esse q̃ nõ faciat ꝓpriũ suppositũ/ silr̃ ꝛ accidẽs. et ideo non repugnat nature q̃ est subiectũ accidẽtis: ꝛ ipsi accidẽti cũ ambo nõ faciãt suppositationẽ ꝓpriã q̃ assumaẽ ad vnitatẽ alicui⁹ suppositi. Sed ex alia parte videlꝫ suppositi ꝛ nature licet nõ repugnet nature sub certo modo assumi videlꝫ inquantuꝫ natura indiuidua est repugnat sibi sub altero certo modo inq̃ntũ scꝫ facit ꝑsonã ꝛ suppositũ sicut superi⁹ dictũ est. ❡ Ad secundũ dicendũ est q̃ est Ad scd̃m.
aliq̃d pfectũ q̃d ↄstituitẽ ex ipfecto ꝛ ipfectum est pars ei⁹. et est aliq̃d pfectũ q̃d nõ ↄstituitẽ ex ipfecto: nec tale ipfectũ est pars ei⁹. Exẽplũ secũdi. Accidẽs est aliq̃d ipfectũ respectu subiecti: ꝛ subiectũ est pfectũ q̃d nõ cõstituitẽ ex accidẽte. Exẽplũ p̃mi: sicut hõ respectu corp⁹s ꝛ aie. Dicũt igitur q̃ pfectũ q̃d nõ cõstituitẽ ex ipfecto bene põt esse sine impfecto magis q̃ ecõuerso: sicut subiectũ sine accidẽte: licet nõ ecõuerso: sed pfectũ q̃d cõstituitẽ ex ipfecto nõ põt assumi nisi assumatur ipfectũ: sꝫ ecõuerso bene põt assumi. Sicut non põt assumi homo nisi assumaẽ corp⁹ ꝛ aia: q̃ sunt partes hois. bene tñ põt assumi aia p se: ꝛ corp⁹ p se nõ assumẽdo holem. Sic est in ꝓposito: q̃ suppositũ est q̃d pfectũ respectu nature cũ suppositũ habeat rõnẽ toti⁹: ꝛ natura hꝫ rõnẽ partis. ꝛ ideo potest assumi natura nõ assumendo suppositũ: sed ecõuerso nõ põt assumi suppositum nõ assumẽdo naturã. ❡ Ad tertiũ dicendũ q̃ non est silẽ: q̃ as- Ad tertiũ
sumptio actiua est actio elicita: ꝛ p ↄsequẽs non potest attribui alicui tanq̃ efficienti nisi supposito. Assumptio ṽo passiua dicit ipossibilitatẽ ꝛ ipfectionẽ. Modo ergo ista ↄña nõ valet. Assumptio actiua q̃ dicit ꝑfectionem nõ põt esse nisi pfecti vel ipfecti: ergo assumptio passiua q̃ dicit impfectionẽ nõ põt esse nisi suppositũ q̃d est q̃d pfectũ: ꝛ nõ nature q̃ est q̃d ipfectũ: imo bñ dicit esse ipsi⁹ nature: licꝫ assũptio actiua nõ possit eẽ. Exẽplũ. dicim⁹ enĩ q̃ ↄpositũ solũ agat: ꝛ tñ dicim⁹ q̃ materia patitur. ❡ Ad q̃rtũ dicitẽ dupl'r vno mo-
do sic ponendo q̃ totum non dicat aliquam reali- Ad q̃rtuꝫ
tatem absolutam vltra realitatem partiũ: dicim⁹ q̃ totũ cõpositũ absolutũ corrũpitẽ ita tñ q̃ nichil realitatꝫ absolute capiat eẽ: sꝫ solũ p talẽ corruptionẽ capit nõ eẽ. sic possũ dicere supposito q̃ ꝑsona nõ dicat aliquã realitatẽ absolutã vltra naturã: sꝫ dt solũ relationẽ quã nõ includat nã q̃ suppositũ absolutũ siue ꝑsona corrũpitẽ ꝛ tñ nichil realitatis absolute sꝫ capiet nõ eẽ p talẽ corruptioneꝫ. Nec valet vltra arguẽdo q̃ si suppositũ addat solã relationẽ sup naturã ergo erit suppositũ relatiuuꝫ q̃ sup essentiã suppositũ addit solã relationẽ. nã illa ↄsequẽtia nõ valet hoc nõ põt eẽ sine relatiõe ergo relatio ẽ causa formalis. Nec ẽ silẽ de supposito creato ꝛ supposito diuino: nã de rõne essentie diuine ẽ q̃ nõ subsistat i se sꝫ q̃ fluat i supposita relatiua ꝛ p ↄñs suppositũ diuinũ solũ ẽ relatiuũ, de rõe

aūt essentie create est ꝙ sibi relicta subsistet in se ipsa ⁊ ꝑ ꝯñs faciat suppositū absolutū. Aliꝫ dr ꝙ nō addit relationē sꝫ modū relatiuū: ⁊ iste modus nō capit nō eē ꝑ corruptionē nec capit esse ꝑ gñationē: nō eñ ymaginādū ē ꝙ capiat nō esse talis modus ꝑ actionē corruptiuā sꝫ soluꝫ ꝑ desitionē influentie diuine ꝗ nō influit ad naturā vt faciat suppositū. Similiꝫ natura assūpta a ꝟbo si dimitteret sibi caperet esse nō ꝑ generationē aliquam de mundo sed solū ex hoc ꝙ dimitteretur sibi: q̄si soluto ꝓhibente supposita īfluentia generali per simplicē exitum prorumpet ī esse. exēplū de aqua calida ꝗ si sibi remittatur redit ad frigiditatē q̄si soluto ꝓhibente ꝑ simplicē exitū frigiditatis in actum. Nec tamen debet dici ꝙ talis exitus simplex reducatur ad generationē ꝗ tūc fit qꝛ tūc nō generatur aqua sed debet reduci ad gñationē ꝑorem q̄si generata fuit ipsa aqua: eo ipso eñ ꝙ fuit talis nature generata q̄tum est ex se nisi aliunde

Ad q̄ntuꝫ impediaꝛ semꝑ staret sub frigiditate ¶ Ad quintū dicendū breuiter ꝙ q̄ñqꝫ idē est suppositū ⁊ subiectum acidētis aliq̄ñ aliud est suppositū et aliud est subiectū imediatū: exemplū albedo est immediate in superficie que sm̄ se nō est suppositū: modo autem est ita q̄ñ subiectū imediatū manet idē numero ꝙ semꝑ pōt manere idē accñs numero q̄ntūcūqꝫ suppositū varieꝛ Aliꝰ exēplū ī sacramēto altaris vbi manet eadē albedo qꝛ ibi manet eadē supficies ita ꝙ si ista supficies fieret ī alio supposito a primo supposito ī ꝗ fuit adhuc maneret eadē albedo. ⁊ qꝛ ī proposito cursus habet ꝓ subiecto immediato naturā corporalē idō si ista natura assumatur ab alio supposito dū mō mōeat eadē natura corporalis manebit idem cursus numero ꝗ ꝓ⁹ fuit in alio supposito.

Rñsio ad tertiā questiunculam ¶ Ad tertiā questionē dicendū ꝙ persona diuina ꝗ deꝰ ē dicit aliq̄ posse de potētia absoluta ⁊ aliq̄ de pōa ordīata: de potētia quidē absoluta teneꝛ indubie personā diuinā posse ⁊ potuisse separari a carne vel alma separat ab inuicē ī morte xp̄i vl' ab humana natura cōstituta ex ipsis vnitis ad inuicē in xp̄o viuēte cum enim constet hanc vnionē nō eē necessariam necessitate absoluta sed libere et voluntarie a deo factam Sequiꝛ manifeste ꝙ de potētia absoluta hec vnio tolli potest ⁊ sic persona diuina separari potest a carne ⁊ aīa ⁊ natura humana ex his ꝯstituta. De potentia vere ordinata teneꝛ ꝙ nec potuit nec pōt hec vnio tolli sic itelligēdo ꝙ postq̄ assūpsit hūanā naturā non eam deposuit quin esset ꝑsona diuina vnita vel ipsi scilꝫ ante mortē ⁊ post resurrectionem vel ꝑtibꝰ eius carni et aīe ī morte nec tñ tunc hūane nature qꝛ ipā nō erat ꝑtibꝰ per mortē ab iuicē separatis: nō potest aūt hec vnio sic exposita tolli: qꝛ supponiꝛ totam trinitatē ab eťno statuisse ⁊ ordinasse ꝙ ꝑsona filij naturaꝫ humanam tali tēpore determinato sibi vniret nec vnq̄ eā relinqueret vel in se ante morteꝫ ⁊ post resurrectionē: vel in partibꝰ in morte. Sed circa hoc difficultas q̄dā eē videꝛ: nā ex quo nō est absolute īpossibile ꝙ humana nā relinquaꝛ a ꝟbo posito in esse nō debet seq̄ īpossibile. videꝛ aūt seq̄: q̄m si relinq̄tur aut sibi addeꝛ aliq̄d ꝓpter qđ subsistat et per se stet/aut nihil. Si aliq̄d: tūc illud fuit assumptū a ꝟbo/⁊ ꝑ ꝯsequēs fuit curabile: nā qđ est assumptū curabile est sm̄ Dam̄. li. 3. c. 6. Si nichil/tunc nō poterit ꝑ se subsistere: qꝛ nec prīꝰ ꝑ se substabat sed in alio. ¶ Ad hoc quidam dicūt ꝙ triplex est esse: scꝫ essentie/subsistētie/⁊ inexistētie Primuꝫ esse est idē cū essentia rei ⁊ natura rei. Secūdū et tertiū differūt ab illo: sed inter se cōueniūt: qꝛ idē dicīt esse existentie vt ꝯparaꝛ ad accidētia: qꝛ accidētia existūt ꝑ esse accidētale substātie ī ꝗ sunt: sed dicīt esse subsistētie ꝓut substātia ꝑ ipsum existit: qꝛ substātia nō solū existit: sꝫ subsistit. Illud ergo existētie vel subsistētie esse ē qđ facit suppositū esse suppositū/⁊ hoc nō fuit assumptū a ꝟbo: qꝛ sic assumpsisset suppositū: sed assumpsit naturā sine isto esse. et si relinq̄ret naturā oporteret ꝙ adderet ei aliq̄d: scꝫ tale esse subsistētie causando ipsum de nouo in ea/aľs per se subsistere nō posset. Qꝫ autẽ esse accidētalis existētie vel subsistētie differat re absoluta a natura vel essentia probant multipliciter. Primo sic. Essentia ꝑticipat eē: sꝫ participās nō ē ꝑticipatū. ergo essentia nō ē eē. Scđo sic. Essentia ꝑ creationē acq̄rit esse: ⁊ ꝑ annichilationeꝫ ꝑdit esse: sed nichil pōt seipsum ꝑdere vel acquirere. ergo necesse est ꝙ essentia non sit suum esse: aľs non posset creari vel annichilari. Tertio sic. Essentia creature est in genere: sed genꝰ dicit mediū inter potētiā et actū: ergo essentia īportat aliquā possibilitatē: sed nō nisi respectu eē actualis: ergo ꝯparaꝛ ad ipsum vt potētia ad actū: sed potētia ⁊ actꝰ realiter differūt. ergo realiꝫ differt. Quarto ab alijs addiꝛ ad idem ratio talis. Esse creatū differt a necesse esse ꝑ hoc ꝙ esse creatū habet entitatē differentē ab eiꝰ q̄dditate: necesse aūt esse nō habet q̄dditatē differentē ab eiꝰ q̄dditate: necesse autē esse nō habet q̄dditatē ab eiꝰ entitate ergo in oī creato differt q̄dditas ⁊ id cuiꝰ est. et ē ratio Auicen. 8. metaphi. ca. 4. ⁊ alias rationes multas habēt: sed iste sufficiāt. ¶ Alijs videtur incōueniēs dicere ꝙ esse actualis existētie hūane nature nō sit assūptū a ꝟbo: qꝛ hoc ē ꝑfectissimū in humana natura ⁊ in q̄cunqꝫ etiā sm̄ eos ꝗ sunt opinionis ꝯtrarie. ⁊ si hoc nō fuit assumptū remanet incuratū vel incurabile sm̄ Dam̄. vbi supra. ergo existentia humana ꝗ est actualitas ꝑfectior īter oēs actualitates ꝗ ad holeꝫ ꝑspectāt: ad quā etiā ipsa forma sbālis ꝗ homini est hō cōꝑata hꝫ rationem potentialis ⁊ iꝑfecti inassūpta est et incurabilis: quod nullomodo videtur conueniens. 1. opinio.

¶ Dicunt: ergo isti ꝙ eē existētie nō differt ab essētia ⁊ ꝑ consequens nec natura a supposito qꝛ suppositū nō videꝛ addere supra naturā nisi esse saltē sm̄ opinionē prius inductā. Et ꝙ tale esse non differat ꝓbant sic. Res habet esse aut ꝑ additum aut per se: si per se: habetur ꝓpositum. si ꝑ additū quere de addito ꝑ quid habet eē. si ꝑ additū erit processus in infinitum. si ꝑ se: stādū est in primo Si dicatur additum non habet esse sed est illud quo aliq̄d est/non valet: qꝛ similiter posset dici de vno ꝙ vnitas nō est vnū: sed est id quo aliq̄d est vnū. et tñ hāc rōnē inducit cōmētator. 4. metaphisice de vno: quē oēs reprobant. ergo hoc debet siliꝛ de esse approbari. Scđo sic. Ex duobꝰ actibꝰ nō fit ꝑ se vnū. 8. metaphi. sed forma substantialis est ꝑ se actus et esse existentie similiter. ergo ex eis nō fit vnū ꝑ se. oportet ergo ꝙ alter istorū actuū sit accidēs/nō forma substātialis vt ꝯstat. nec actꝰ ille: qꝛ tūc illares subsisteret ꝑ accidēs: qđ est oppositum in adiecto. Nā accidēs debet inherere/nō subsistere ¶ Tertio sic. Illud esse vel est in ꝑdicamēto vel

non. si nō: vel ens p accidens vel verū ens. patet ex. v. metaphi. q2 diuisio in potentiā et actū reducit ad diuisionē entia in p̄dicamenta: q2 in eis est aliqd in po'ētia/ et aliqd in actu: siue accipiat potentia obiectiue siue subiectiue. Sed ꝯstat q esse accidētale nō est ens p accidēs: q2 illud est qddā cōpositū ex substātia et accidēte vel duob° accidētib°. hoc autē esse est qddā act° simplex. Nō est etiā ens verū: q2 nō est ens in aīa sed extra: ergo est in p̄dicamēto/ sed nō in recta linea q2 nō est ꝯpositū. vel p se ens: sed est act° quo cōpositū vel suppositū est in actu. nec a latere: q2 a latere cadūt differentie tm̄: et ille sumit a formis. illud aūt esse nō ē idem forme vt dicit opinio. nec vt principium ꝗli tercium: q2 p̄ncipia ei° qđ est in p̄dicamēto substātie sunt p̄cise materia et forma: illđ aūt esse nec est materia nec forma. relinquit ergo q sit nichil. Si dicat q ptinet ad indiuiduum sicut id quo indiuiduū est indiuiduum: q2 indiuiduū nolnat ipm suppositū. Nō valet: q2 tūc species non p̄dicabit de indiuiduo p se: q2 species p̄scindit illud esse cū species p̄cise dicat cōpositū ex materia et forma/ vt ex se pz et illi ꝯcedūt. Cōcludit ergo ex istis q esse nō dr̄t ab essentia: nec suppositū a natura per aliqd inclusum vel significatū in vno qđ nō includit vel significat in altero: sed p aliqd extrinsec° cōnotatū nichil p̄hibet inter hoc differentiā esse. assumpsit ergo v̄bū essētiā et esse hūane nature: sz p tāto dr̄ nō assumpsisse suppositū vel psonaz: q2 humana natura nō in se sustētata fuit sed i psona verbi. Suppositū eni includit cōnotatū extrinsecum/ qđ nō includit natura: licet intrinsece penitus idē dicāt. et ponit exēplū in sacramēto altarꝭ de accidēte illo Sicut eni accidēs illud diuina virtute p se existit qđ pri° existebat in alio p naturā nullo sibi addito s3 substracto subiecto cui naturaliter inherebat. Sic in ꝓposito q̄si mō cōuerso habita natura si relinquat sibi p se naturaliter subsistit nō p additionē alicui° olno sed p substractionē psone diuine in qua miraculose sustētabat. ¶ Ad rationes aliorꝝ p̄bātes esse differre ab essentia respondēt sic faciliter. dicētes ad primā q essentia creature nō participat esse actuale q̄si aliquid ab eo differēs: sed participare p tanto dicit q ipsa cū toto esse suo cui idē est/ est qddā defectiua similitudo et participatio diuini esse. ¶ Ad secūdā dicūt q essentiā requirere esse per creationem et pdere p annichilationē nō est nisi ipsam totaliter de nouo pduci et ex toto desinere et destrui et hoc modo meli° saluat creatio et annichilatio q̄ʒ illo modo: imo illo modo nō videt posse saluari q2 si imaginat totū cōpositū ex essentia et eē ex toto/ et s̄m totū pduci p creationē et tolli p creationē nichil ad hoc facit ꝯpositio ex eēna et esse. naz hoc mō pduci et tolli pōt eq̄ bene vnū simplex sicut vnū cōpositū/ nō solū ex duob°: sed etiā ex viginti. Si vo imaginet p̄supponi i creatione/ et remanere in annichilatiōe s̄m essentiā: relinq̄t vero pduci et destrui. s. eē. hoc nullo mō videt ꝯueniēs esse: q2 s̄m hoc creatio nō est pductio post nichil: nec annichilatio destructio toti° rei/ cū ponat ibi p̄supponi essentia et remanere hoc. et iterū hoc pl° videt inducere gn̄atio q̄ʒ creatio: q2 gn̄atio inducit formā et esse. cratio vo non nisi esse/ et plus tollit corruptio q̄ʒ annichilatio: q2 corruptio tollit formā et esse: annichilatio vo nō nisi esse. ¶ Ad tertiā dicendū q gen° est in potētia ad differētias et sumit potētia phisice loquēdo de genere a potētia materie. logice vo loquēdo ab vno cōceptu abstracto a diuersis s̄m q habēt cōformē moduz essendi ad nichil facit compositio essentie et esse. ¶ Ad quartā dicendū q forte Auicē. fuit illius opinionis: s3 aristoteles et cōmētator vident fuisse alteri° vt als pōt videri. Vel pōt dici q nō intēdit inter q̄dditatē et id cui° est q̄dditas ponere differentiā rei sed rōnis tm̄/ aliter tn̄ q̄ʒ in deo: q2 hoc alicui° cōsignificati sc3 tp̄is: vt cū dicim° essentia existit. ibi vo nō tp̄ia sed eternitatis q̄ non differt ab esse vel essentia dei nisi ratione. ¶ Ad p̄ma duo argumēta dicendū q p̄bāt deū hoc posse de potētia absoluta. ¶ Ad argumētū in oppositū dicūt q illa natura separata nō existeret sine supposito saltē ꝓprio. et visum est aliqualiter in corpore solutionis.

¶ Questio tertia.

Ertio q̄rit/ vtrū in xp̄o sit tātū vnū esse: et arguit q sic. **Primum argumētū** Quia q̄ nō sunt vnū s̄m essentiā/ nec s̄m esse/ nullo modo de se inuicē p̄dicant p̄dicatōne dicente hoc est hoc: s3 hūana natura p̄dicat de diuina saltē cōcretiue/ dicendo deus est hō. g̃ cū nō sint vnū p essentiā/ oportz q sint vnū s̄m esse: s3 si i xp̄o esset/ aliud eēt s̄m naturā diuinā/ et aliud s̄m naturā hūanā: tūc nō essent vnū esse. ergo zc. ¶ Itē oia q̄ sunt in xp̄o possunt **Secundū** esse seu existere p vnū esse diuinū. ergo frustra poneret. cōsequētia patet Probatio antecedentis. Esse secūdū adiacēs p̄dicat esse existentie: vt cū dicit sortes est. sed eue tertio adiacēs p̄dicat esse essentie s̄m naturā tertij adiacētꝭ: vt cū dr̄ sortes est homo. sed cū p̄dicat esse tertio adiacēs/ sufficit ad verificationē ꝓpositionis q res īportatē p subiectū et p̄dicatū cōueniāt in eodem supposito. Nec oportet q sint idē p essentiā vel inherentiam naturarū. Verificat eni hec/ fili° dei est hō. ꝓpter solā cōuenientiā in supposito: et nō ꝓpter idēptitatē p̄dicati cū subiecto s̄m essentiā vel inherentiā. g̃ silr̄ cū p̄dicat eē scd̄o adiacēs/ et accipit p esse subsistētia dicēdo/ hūanitas xp̄i ē. pōt verificari hec ꝓpositio ꝓpter suā cōuenietiā esse diuini cuz hūanitate in supposito. nec oportz ad verificationē ei° dicere q esse de hūanitate verificatū/ sit esse creatū idē cū ea vel inherēs ei. et idez pōt dici de olb° q̄ stāt in xp̄o. **Tertium.** ¶ Itē nō min° repugnat supposito diuino supplere vicē esse materialis q̄ʒ vicē esse formalis: sed suppositū diuinū supplet vicem subiecti respectu nature assumpte substantificando ipsam in se. ergo silr̄ pōt supplere vicē esse formalis respectu eiusdē/ ita vt nō hēat esse p aliud nisi p esse diuinū sibi cōicatū: et ita crit tm̄ vnum esse in xp̄o. **Quartuȝ** ¶ Itē nō stāt in xp̄o duo esse. ergo tātū vnū. ꝯn̄a patz. p̄bat antecedēs: q2 si plura sint esse illa sunt aut duo esse substātialia/ aut duo esse accidētalia. non duo esse substātialia: q2 nullū eē substātiale alicuius suppositi pōt tolli remanēte vnitate suppositi: sed si esse qđ dat natura hūana in xp̄o tollerēt p depositionē illi° nature a verbo adhuc maneret suppositū diuinū: q̄re illud eē nō pōt esse substātiale/ et p ꝯsequēs non possunt esse duo esse substātialia. Nec pōt dici q sint duo eē accidētalia: q2 esse accidētale nō pōt inesse alicui p aliquā substātiā/ natura autē humana i xp̄o q̄dā

substātia est. et nunc loqmur de illo esse qd debet
Quintū. hre iuchtū substantia qdā est. qre ₇c. ❡ Itē Anselm⁹ in monol. c 6. queadmodū se hnt adinuicē lux/lucere/ ₇ lucēs: sic se hnt adiuicē eēna/ esse/ ₇ ens: sed vni⁹ lucētis est vnū lucere. ḡ vni⁹ existēt; siue entis est vnū eē. xp̄s aūt est vnū existēs. ḡ ₇c.
Sextum. ❡ Itē rō vnitat; fundaṫ sup rōnē entitat;: ₇ modificatio vnitat; ē ſm modificationē entitat;: qre
Septimū si in xp̄o sunt duo esse/ xp̄s nō erit vnū sed duo: cuius ɔtrariū dictū est. ❡ Itē ſm Porphiriū. c. de differētia. esse vniuscuiusq; rei est vnū ₇ idē nō recipiēs intētionē nec remissionē: sed xp̄s est maxime
In oppo. ens. qre ₇c. ❡ Oppositū Dam. dicit li. 3. Ea q̄ cōsequūṫ naturā duplicanṫ i xp̄o: sed nichil imediatius ɔsequiṫ naturā q̄ esse. ergo esse multiplicaṫ.
Cōfirmano. ❡ Et cōfirmaṫ. qꝛ vt p₃ ex p̄cedētib⁹/ esse ₇ natura sunt idē: sed ɔstat q̄ in xp̄o sunt due nature. ḡ ₇
Secundū duo esse. ❡ Itē sicut esse est cōditio suppositi ita et opari: sed nō obstāte q̄ opari ɔueniat supposito in xp̄o poniṫ duplex opari: qre sitr est duplex esse. ❡ Itē nihil vnū ₇ idē dꝛ vniuoce de creatore
Tertium. ₇ creatura: ḡ mltominus diceṫ aliqd de eis idēptice: s₃ sic est q̄ nō solū dꝛ q̄ natura dina ē actualiṫ existēs in xp̄o: sed etiā hūana natura est actualiṫ existēs in xp̄o. ₇ hoc nō pōt esse p hoc q̄ idē eē cō
Quartus petat eis: qre oportet q̄ sit aliḋ ₇ aliud eē. ❡ Itē eē suppositi dini ē eē relatiuū. eē aūt nature hūane qḋ deberet hre/ est esse absolutū. Ex hoc sic arguiṫ. Idē esse nō pōt esse absolutū ₇ relatiuū: qꝛ vna entitas non pōt esse absoluta siṫ ₇ relatiua. ḡ natura hūana in xp̄o nō pōt habere illud esse qḋ est esse relatiuū/ cuiusmodi est esse diuini suppositi: cū esse qḋ debet hre sit esse absolutū. ₇ ɔsequēs sequiṫ q̄ natura hūana ſm se habeat vnū esse absolutū aliud ab esse suppositi diuini qḋ est eē rela
Quintum tiuū. ❡ Itē illud habet ppriū esse de quo pōt respōderi ad interrogationē factaȝ de ipso an est: sed ad interrogationē factaȝ de hūanitate xp̄i an est pōt v̄e respōderi q̄ est. ergo hūanitas xp̄i habet in xp̄o ppriū esse: sed ɔstat q̄ ibi est eē diuinū. ergo plura esse. ❡ Responsio. Hec q̄stio partim
Respōsio depēdet ab illa qua q̄riṫ vtrum esse ₇ essentia sint idē/ et partim nō. Si eñ deṫ pars affirmatiua q̄ esse ₇ essentia sint idē. statim sequiṫ q̄ in xp̄o sunt plura esse sicut plures essentie. Si v̄o deṫ pars negatiua: sc₃ q̄ esse ₇ essentia non sint idē: adhuc remanet q̄stio dubia. ₇ sunt circa eā q̄nq; modi di-
1. opinio. cēdi. Pⁱm⁹ dicētiū q̄ in xp̄o nō solū sunt duo eē essentie/ vel duo esse existētie: sed etiā duo esse subsistētie. vnū videlicet ſm naturā diuinā: et illud diciṫ esse subsistētie simplr. aliud scḋm naturā humanā. ₇ istud dꝛ eē subsistētie ſm qd. ₇ ita in xp̄o scḋm istā opinionē sunt duo eē suppositi siue sub-
Prīarō. sistētie. vnū simplr/ ₇ aliud scḋm qd. Rationes ad hoc ponunṫ/ quarū vna est hec. Postq̄ in xp̄o est alia ₇ alia natura: qꝛ diuina ₇ hūana scḋm aliam et aliā naturā p̄nt sibi diuersa esse attribui. Diciṫ eñ xp̄s scḋm deitatē iuisibilis: ₇ scḋm humanitatē visibilis: quare eadē rōne xp̄s scḋm diuinaȝ naturā poterit hre esse subsistentie simplr qḋ esse increatū: ₇ scḋm humanā naturā habebit esse sub
Scḋa rō. sistētie ſm qd qḋ est aliud q̄ esse icreatū. ❡ Itē ſm magistrū in hoc. 3. xp̄s ſm q̄ psona hūana cōcediṫ esse p̄destinat⁹: sed nūc est sic q̄ p̄destinatio respicit suppositū ₇ nō naturā: qre oportet vt videṫ necessario dicere q̄ i xp̄o sit esse suppositi ſm hūanā naturā qḋ esse ſ₃ qd. aliud ab eē suppositi simplr qḋ eē scḋm diuinā naturā. ❡ Et ɔfirmaṫ Cōfirma.
qꝛ xp̄s q̄ ſm hō i triduo mortu⁹ fuit ₇ fuit nō hō: s₃ nūc ē sic q̄ nō dꝛ aliq̄s nō hō: nisi qꝛ pdit eē suppositi: qre xp̄s cū pri⁹ fuit hō ₇ hō viu⁹/ habuit eē suppositi creati qḋ ē ſ₃ qd: alioq̄n p mortē nō potuisset pdere si āte nō habuisset. ❡ Cōtra hoc ar Contra
guiṫ sic. Istud duplr pōt itelligi sc₃ q̄ i xp̄o sit du istam opi.
plex esse subsistētie vel suppositi. pōt ei vno mō itelligi. bene si itelligaṫ hoc q̄ dico ly suppositi sit genitiui casus vel tenetur genitiue hoc est verum q̄ ipsi⁹ suppositi ē duplex eē: qꝛ in supposito sunt plura eē sicut dicim⁹ q̄ ipsi⁹ subiecti sunt plura accidētia p tāto q꞉ i vno subiecto sūt plura accidētia: eē qḋ est i supposito pōt dici ipsius suppositi. Alio mō pōt itelligi sic q̄ xp̄s ſm naturā hūanā habeat eē suppositi siue subsistētie ſm q̄ esse subsistētie distinguiṫ ɔtra eē actualis existētie. ipi ei q̄ sic dicūt/ distiguūt iter esse actualis existētie/ ₇ esse actualis subsistētie: ₇ sic ē falsus ₇ mal⁹ itellect⁹. ₇ ideo si sic itelligaṫ: arguiṫ ɔtra hoc sic. Vbicūq; est eē subsistētie creatū ibi ē subsistēs creatū qre si in xp̄o esset eē subsistētie creatū eēt ibi subsistēs creatū: sed dicere q̄ in xp̄o sit subsistēs creatū/ destruit ipam assumptionē. Cōtra rōnē eñ assumptionis ē q̄ debeat terminari ad aliquā vnitatem q̄ assumat suppositū/ sicut sup⁹ dictū est. et etiam ɔtra rōnē suppositi. qre ₇c. ❡ Itē accipiēdo esse subsistētie ſm qḋ distiguiṫ ɔtra eē actualē existētie: ita ɔditio ē ₇ pprietas suppositi sicut eē actualis existētie ɔditio nature: qre sicut gemināndo eē actualis existētie erūt due nature ita gemināndo esse subsistētie gemiabiṫ suppositū: ₇ p ɔñs seqṫ q̄ in xp̄o erūt duo supposita vel ipse est duo supposita/ si in ipo sunt duo eē subsistētie: sed ɔñs est falsum ₇ erroneū. qre ₇c. ❡ Itē ₇ si rōnabile sit q̄ illud qḋ assumit aliud ad se det assūpto eē subsistētie nō tñ ē rōnabile q̄ illḋ qḋ assumiṫ det ipi assumēti eē subsistētie. Exēplū de subiecto assumēte accidēs. qre eoḋ mō i xp̄o nō erit rōnabile: q̄ natura hūana si det ipi v̄bo assumēti eē subsistētie: s₃ erit rōnabile q̄ psona assumēs det naṫe assūpte eē subsistētie. qre ₇c. Et qꝛ argumenta pducta positōeȝ nō ɔcludūt: respōdeṫ ad ea ❡ Ad p̄mū dꝛ q̄ Ad rōnes
maior ē v̄a de illis q̄ sequūṫ naturā in se: nō de il- 2. opionis
lis q̄ sequūṫ naturā ſm qḋ facit suppositū hmōi Ad p̄maȝ
aūt ē esse subsistētie. nō ei eē subsistētie seqṫ naturā nisi q̄ten⁹ nā facit suppositū: in xp̄o aūt nā hūana nō facit suppositū. ideo nō ē eē subsistētie ſm hūanā naturā. sec⁹ aūt de visibili ₇ inuisibili q̄ sequūṫ naturā i se. ❡ Ad scḋm dicēdum q̄ sufficit Ad scḋm
xp̄o ad p̄destinationē et essendū in gn̄e sbē inq̄tū hō vt dicaṫ xp̄s iq̄tū hō p̄destinat⁹ ₇ qḋ est in genere substātie iq̄tū hō vt hēat naturā hūanā nec pl⁹ reqriṫ sc₃ vt hēat esse suppositi creati. ❡ Ad ɔfirmationē dicēdū q̄ xp̄s in triduo nō fuit mortuus nec dicebaṫ nō hō ppṫ hoc q̄ pdidit eē suppositi: s₃ ppṫ sepationē aie a corpe dicebaṫ nō hō et fuit mortu⁹. ₇ ita illa cā quā asserit argumētū nō est cā. ❡ Cōtra illḋ qḋ est eē ſm qd arguiṫ sic Esse creatū nō dꝛ ppe ad aliud eē ſm qd nisi qꝛ ɔpatū ad eē dinū nō est eē simplr: imo e mag; nō esse vel eē ſm qd. qre cū eadē rō sit de essētia creata q̄ ɔpata ad naturā diuinā nō ē essentia nisi ſm qd/ deberem⁹ dicere q̄ i xp̄o eēt vna eēna s₃ qd ₇ alia simplr/ qḋ nō dꝛ: imo dꝛ absolute hoc nō ob-

stāte φ sūt due essentie. ğ silr nō obstāte φ suppo-
sitū creatū sit s̄m q̄d respectu diui dicet simplr φ
in xp̄o sunt duo ēē suppositi simplr qđ est absur-
2.opinio dū. ¶ Scđa opio dicētiū ē φ i xp̄o nō sūt plā ēē:
1.ratio. sed vnū tm̄. qđ pbat trib⁹ rōib⁹. Pria ē φ ēē nō ē
nisi rei subsistētis: sz i xp̄o nō ē nisi vnū subsistēs
scz vnū suppositū cui⁹ ē subsistere. ğ in xp̄o ē tm̄
2.ratio. vnū ēē. Scđa rō ē φ accn̄a nō sunt ētia nisi qt en
tis vt dr. 7. metaphi. si aūt accn̄s hēret ppriū ēē:
p̄ter ēē suppositi accn̄a esset s̄z se ens ⁊ nō solū en
tis: qđ negat phūs. ğ accn̄s nō hz aliqđ ēē p̄ter ēē
suppositi vel mag; subiecti: sz hūana nā i xp̄o sub
stātificat i supposito dino aliq̄ mō sicut accn̄a in
sbō: iḡr iū nō ↄstituit ppriū suppositū. ğ s̄m se nō
hz ppriū ēē p̄ter ēē suppositi diui: ⁊ inēm pcedūt
isti φ dicūt erroneū ēē dicere plā ēē i xp̄o cū ad
3.ratio. hoc seq̄t plalitas suppositoꝝ. Tertia ratio ē gn̄a
lioꝝ. dicūt ei φ in eodē supposito siue creato siue
icreato impossibile est ēē nisi vnū ēē siue vnū actuz
exn̄di: ⁊ h⁹ pbāt tali rōe: qꝛ s̄z ipos sicut oia q̄ta
eiusdem suppositi se hn̄t ad q̄titatē: ita oia entia
eiusdē suppositi se hn̄t ad actū ēēndi: sed oia q̄ta
eiusdē suppositi sūt q̄ta p eādē q̄titatē: qt i vno
sbō vel supposito nō ē nisi vna q̄titas q̄ oia q̄ta il
li⁹ sbi sunt q̄ta. ğ oia q̄ sunt i eodē supposito sūt
entia eodē actu exn̄di/ diuersimode tn̄ vt dicunt
dr sbā ens s̄m idē ēē ⁊ alia accn̄a supuenietia: nā
sbā dr ens sicut illud in q̄ ē ēē. Sz alia dnr entia
scz q̄titas/ albedo/ nigredo/ ⁊ sic de alijs. qꝛ reci-
piunt i ente: sicut etiā i sbā dr q̄ta sicut illud i q̄ ē
Herueus q̄titas: sz accn̄a supueniētia q̄titati sic q̄ta qt reci
psiti di. q. piūt i q̄to. ¶ Hec aūt positio videt alijs iproba
1. artic. 3. bilis/ ⁊ maxie atēdēdo ad viā istoꝝ. nā ipi dicūt
φ esse est actualissimū qđ est in re ⁊ φ nullo parti
cipat. hoc aūt nō p̄t stare cū p̄missis: qꝛ si bona es-
set ↄparatio de ēē ad q̄titatē sicut oia supuenien
tia q̄ti/ ⁊ q̄ recipiūt in q̄to iformāt q̄titatē ⁊ pti
cipant ab ea: ita oia accn̄a iformabūt ipm ēē ⁊ p-
ticipabunt ab eo: ⁊ sic ipm esse multa participat
qđ est oppositū ei⁹ qđ ipi dicūt. ¶ Mʒ etiā posi-
tio i se sit impossibilis pz: qt vel ēē est idē re cū esse
vel nō. si sic q̄t sunt ēēne realr tot ēē. si nō: tūc esse
hēbit se ad eēētiā q̄ ē forma ⁊ p̄m⁹ act⁹ sicut act⁹
scđs q̄dē ↄn̄s ad actū p̄mū: sicut etiā act⁹ scđs q̄
ē opatio seq̄t ad actū p̄mū q̄ ē potētia: sz ↄstat φ
s̄m diuersitatē potētiaꝝ oportz ponere diuersita
ēē opationū. ğ ⁊c̄. ¶ Itē sic forā q̄ ē aliq̄d simplr
se hz ad ēē simplr ita forma q̄ ē aliq̄d s̄z q̄d ad ēē
s̄m q̄d: sed ad formā substātialē ex eo qđ ē forma
q̄ aliq̄d est simplr seq̄t act⁹ ēēndi simplr. ğ ad for
mā accn̄talē q̄ aliq̄d ē simplr s̄z q̄d seq̄t q̄dā act⁹
Ad rōnes ēēndi. multa alia possent adduci sz trāseo ¶ Ad
2. opinio. p̄mū dicēdū φ ēē subsistētie est solū suppositi. vn̄
illud est vnū in xp̄o: sz ēē existētie ē ois act⁹. vn̄ tot
sunt talia ēē existētie q̄t sunt ēēne actuales. ¶ Ad
Durand⁹ scđm dicūt q̄dā φ illud dictū Aristotelis. 7. me-
disti. psiti. taphi. sic ē itē ligēdū φ accn̄a nō sūt entia nisi qꝛ
q. 2. sunt entis: nō qꝛ accn̄s nō habeat aliud esse ab ēē
subi: sz qt ēē qđ dat sbō nō posset s̄m naturaz hēe
nisi i sbō ēēt. ¶ Ad tertiū dicūt q̄dā φ lz q̄tum ad
Herueus hoc simile sit de q̄titate ⁊ de ēē φ sicut a q̄titate ali
vbi supra q̄d dr q̄tū denoīatiue: ita ab actu essendi dr ali-
q̄d ens. nō tn̄ oportz φ q̄tū ad hoc sit sile/ φ sicut
id q̄ aliq̄d ē q̄tū nō p̄t multiplicari: ita nec id q̄
aliq̄d ē ēs: qꝛ q̄titas noīat formā spālē q̄ nō p̄t
multiplicari in eodē: nā terna dimēsio q̄ est corp⁹
qđ ē q̄titas q̄ facit corp⁹ qđ ē sbā ēē q̄tū ē spālis
forma ⁊ spālis q̄titas/ ⁊ iō nō p̄t multiplicari i eo
dē: sicut nec albedo. sz ēē ⁊ ēēna dicūt formas ge
nerales ⁊ silr q̄titas. vn̄ nō oportz φ oia entia vl
qualia eiusdē suppositi sint entia eodē actu ēēndi
vel eadē ēēna vl φ omia q̄lia sint q̄lia eadē q̄litate
qt ↄstat φ idē sbm̄ ē dulce ⁊ calidū diuersis q̄litati
b⁹. illa ei rō ita ↄcludit vnā ēētiā tm̄ in vno sup
posito sicut vnū ēē: qꝛ ↄstat φ sicut q̄titate sicut
q̄dā ēēntia spāli dr aliq̄d q̄tū ita ēēntia dr al q̄d
ēē ens saltē q̄tū ad ēē ēēntie. ğ si ista rō ē bona si-
cut oia q̄ta eiusdē suppositi sūt q̄ta eadē q̄tita-
te/ ⁊ p ↄn̄s i vno sbō vl supposito nō ē nisi vna q̄ti
tas: illa etiā i sbō vno nō ⁊ nō ēēntia q̄si oia essēt
entia q̄tū ad ēē ēēntie: qđ ē absurdū vn̄ ista rō nō
vz q̄cq̄ ¶ Tertia opinio ē distiguētiū de ēē qđ p̄t 3. opinio.
accipi tripl̄r. Uno mō s̄m φ significat vitatē ppō
nis/ ⁊ ē copla copulās p̄dicatū cū sbō Scđo mō
p̄t accipi p ēē ēēne. Tertio mō p̄t accipi p ēē actu
alis exn̄e. Loq̄ndo de ēē p̄mo mō sic dr ⁊ bn̄ φ tot
sunt ēē i xp̄o q̄t ppōes piit d xp̄o forari/ ⁊ q̄t p̄di-
cata sibi attribui: sz cū istud ēē sit ēē rōnis magis
q̄ rei: nō ē de isto q̄stio. Loq̄ndo āt de ēē scđo mō
sic dr ⁊ bn̄ φ i xp̄o ē duplex ēē tale: qꝛ duplex ēēna
Essentie aūt ēē nō differt ab ēēna. sz nec de isto ē
difficultas q̄stiōis. Loq̄ndo aūt de ēē tertio mō sic
dicūt φ i xp̄o ē solū vnuz ēē: nā iste due nature in
xp̄o vniūt mō ēēnali/ ⁊ nō mō accn̄ali: cū tal vnio
sit maxia iter oēs vnitates s̄m Ber. ad eugeniuz
qꝛ post vnitatē arcē quā obtinet trinitas ē vnitas di
gnissima i xp̄o. sz aūt vnio accn̄alis pmittat φ il-
la q̄ vniūt accn̄alit hēant diuersa ēē: tn̄ vnio ēēna
lis nō pmittit φ illa q̄ vniūt mō ēēnali habeāt di
uersa ēē: sed solū vnicū ēē. ⁊ ponūt exēplu ad hoc
φ si hoi creato sine vna manu fieret postmodū p
creatione ⁊ iētione alia man⁹ tal man⁹ sic iēta nō
poneret aliqđ ēē i ipo hoie: nec hēret aliqđ ēē ab
esse compositi. Eodez modo dicunt in proposito
φ cū nā hūana sit vnita supposito vbi φ p iētionē
nō hz aliđ ēē ab ēē suppositi ¶ Rōes ad hāc posi
Ratio. 1. tionē ponūt. q̄ꝝ p̄ma ē hec Q̄ncūq; ita ē φ vnū po
test ēē i alio ⁊ aliđ ē i q̄ pōit ēē illđ qđ ponit ēē in
alio se hz p modū act⁹ ⁊ illud i q̄ pōit ēē se hz p mo
dū potētie: qt si nā hūana poneret ēē i supposito vbi
hēret nā hūana rōez act⁹ ⁊ suppositū rōez pōe
ↄn̄s ē flm̄ q̄re. ⁊c. ¶ Item q̄ncūq; aliq̄ ↄiūcta ha
Ratio. 2. bēt diuersa ēē solū faciūt vnū s̄m accn̄s qđ pbat
p Aristo. 7. metaphi. q̄ dicit φ si hoc nomē vestis
imponeret ad significādū hoiez albū: adhuc signeret so
lū φ ēēt vnū s̄m accn̄s/ qꝛ aliđ ē ēē hoīs ⁊ aliđ ēē
albi sz nā hūana ⁊ dina vnite i xp̄o nō faciūt vnū
s̄m accn̄s: q̄re nō hn̄t diuersa ēē ¶ Itē ēē ē pprie
Ratio. 3. tas suppositi ⁊ existētis. si ğ i xp̄o ē duplex ēē ē du-
plex suppositū ⁊ duplex exn̄s siue duo supposita ⁊
due subsistētie: ↄn̄s ē flm̄. ğ ⁊c. ¶ Cōtra hāc pōnē
Cōtra. 3. arguit multiplr. si suppositū dinū dimitteret na-
opinionē. turā assūptā a vbo: illa nā faceret suppositū sine
aliq̄ ēē absoluto adueniēte sibi sic pbabit: ⁊ p ↄn̄s
hēret ēē actualis exn̄e: q̄re mō nā exn̄s in psona
vb: hz realr ēē p̄mū actualē exn̄e. Mʒ aūt sine aliq̄
additio faceret suppositū pbat sic. Si adderet si
bi aliq̄d/ aut illud ēēt sbā aut accn̄s: nō p̄t dici φ
ēēt sbā/ qꝛ tūc vl ēēt mā vl forā vel ↄpositū. sic ei
diuidit sbā s̄m philo. 5. metaph. ⁊ 2 de aia sed nō
p̄t dici φ eēt mā vl forā: qt ēē i tali supposito es
set alia mā q̄ i alijs hoib⁹ ⁊ alia forma qđ ē absur
dū: qꝛ illud suppositū ita esset suppositū hūanū si
cut suppositū petri mō exn̄s. Nec p̄t dici φ illud

add'tū eēt accñs: qꝛ accñs nō pōt eē illud qđ for
maliter figit i substādo. qꝛ solū de rōe sbē est ꝙ fi-
gat formalr i substādo q̄re illud additū nō pōt eē
accñs. ¶ Itē ꝫm 𝔠mētato: ē. 5. phisi. Gñatio est
via de nō eē ad esse. quare cū i xp̄o sit duplex gña
tio realis ꝛ pfecta: scꝫ eterna ꝛ tpalis in xp̄o erit
duplex esse. ¶ Itē ꝫm phūꝫ. 2. de aīa. viuere viuē
tib⁹ est esse: ita ꝙ viuere dicit quoddā eē superexcel
lēs: sꝫ i xp̄o est duplex viuere quare ꝛc. Et hoc cō
firmaꝫ p Algazelē. 10. Metaphi. sue. cap. 6. q̄ di-
cit ꝙ opatio psupponit eē ꝛ ppriū eē ppriū opari
ꝫ opari creati psupponit eē creatū: sꝫ i xp̄o fuit et
est opari creatū vel create ꝛ opari icreate q̄re ꝛc.
¶ Itē ex hoc ꝙ xp̄s hꝫ duplicē naturā hꝫ vnā cō
ueniētiā cū p̄re ꝛ aliā 𝔠ueniētiā cū m̄re: sꝫ 𝔠ueniē
tia cū p̄re ē i esse eternali q̄re ꝛ 𝔠ueniētia cū matre
erit i eē creato ꝛ tpali. ¶ Itē gñatio pri⁹ natura
liter terminabaꝫ ad ipam naturā. quā ipa natura
assūpta fuit vnita 𝔳bo: sed cū gñatio nō possit ter
minari ad naturā nisi hēat esse actuale quare illa
natura in illo priori p naturā hūit aliqđ eē actua-
le ppriū: ꝛ p 𝔠ñs sequiꝫ ꝙ natura hūana assūpta i
xp̄o a 𝔳bo hēat eē actualis exñtie. Probatio ma
ioris ē p hoc ꝙ relatio q̄libet naturalr psupponit
suū fūdm̄: sꝫ nūc est sic ꝙ natura hūana ex hoc ꝙ ē
assūpta a 𝔳bo hꝫ relationē realē ad 𝔳bū q̄ fundaꝫ
i ipsa natura. q̄re ipsa natura realis naturalr pce-
dit relationē realē: ꝛ p 𝔠ñs si pcedit realē relatio-
nem gñatio pri⁹ terminabaꝫ ad naturā ꝗ ipa fue
rit assūpta. ¶ Itē psona 𝔳bi ita bñ potuit assume
re naturā angelicā sicut assūpsit hūanā. cū igiꝫ na
tura angelica nō sit i potētia vt pdat suū esse assū
psisset tūc ipm esse angelicū assumēdo naturā an-
geli: q̄re nō est cōtra rōnē assūptiōis ꝙ assumēs na
tura siue essentia cū esse actualis existētie pprio.
¶ Itē qđ est albū hꝫ esse albi ꝫ sequiꝫ qđ ē crea-
tura actual' hꝫ eē creatū actuale: sꝫ xp̄s ꝫm natu-
Ad rōnes tertie opi. rā hūanā ē creatura actualis. q̄re ꝛc. ¶ Ad argu-
mēta positiōis 𝔠trarie dicēdū. ꝛ pmo ad exēplum
de man⁹ i'ertiōe ꝙ nō ē sile: qꝛ natura humana in
xp̄o ē p se natura totalis ꝛ nō ē ps itegralis natu
re diuie sicut man⁹ est ps itegralis corporis: imo
tūc esset silis pportio si poneret ꝙ de⁹ prio crēret
naturā materie q̄ ē vna natura totalis sine forma
ꝛ postmodū crēret i materia formā q̄ ē alia natura
totalis: ꝛ tūc dicerē ꝙ posito tali casu pportiōa-
bili nr̄o pposito ꝙ forma sic creata hēret aliud eē
actualis exñtie ab eē actuali ipsi⁹ materie primo
create sine forma. et eodē mō dico i pposito de hu
mana natura in xp̄o vel aliter dicēdū ꝙ sicut aug
mētareꝫ eē i hoīe i quo creareꝫ ipa man⁹: sic aug-
mentareꝫ ꝛ ipm esse: quēadmodū eñ iste hō nunc
hñs manū ꝛ pri⁹ nō hñs pl⁹ hēret de eēna positiue
Ad scđm. sic dico ꝙ plus de esse positiue hēret. ¶ Ad secū
dū dicēdū ꝙ natura hūana i supposito 𝔳bi nō ponit
eē: imo q̄si apponit: ipm eñ eē hūane nature: sic se
hꝫ i adiacētia quadā ad suppositū diuinū: ꝛ nō se
hꝫ p inherētiā. Dictū est eñ ꝙ talis vnio non est p
iformatiōeꝫ siue p nomē iformatiōis imo ē p istā
tificatiōnē seu p modū substātificatiōis accñtis:
et iđ nō dꝫ dici ꝙ psona diuina q̄ substātificat acti-
ue naturā hūanā se hꝫ vt act⁹ ꝛ non ecōuerso.
¶ Silr p idē argumētū posset pbari ꝙ i supposito
𝔳bi nō hēret eēnaꝫ hūana natura: qꝛ q̄ñcūqꝫ due es
sentie cōponūꝫ vna se hꝫ vt act⁹: ꝛ alia vt poten-
tia si ille due eēne vniūꝫ p modū iformatiōis ꝛ cū
natura hūana i xp̄o se hēat vt forma: qꝛ p ipaꝫ dꝛ
hō. seq̄reꝫ ꝙ natura hūana hēret se vt act⁹ respectu
suppositi diui si vnireꝫ. Silr p iformationē. sicut
ipsi imaginaꝫ vniri: ꝛ ita idē icōueniēti⁹ seq̄ꝫ po-
nēdo ꝙ i xp̄o sit eēna hūane nature. nec sic seq̄ꝫ po
nēdo ibi eē hūanū actuale. ¶ Ad tertiū cū arguiꝫ Ad tertiū.
ꝙ tm̄ fieret vnū p accñs. Dicēdū ꝙ nō q̄libet actua
litas repugnat ad hoc ꝙ faciat vnū p se cū alio: sꝫ
solū actualitas pfecta sicut dictū fuit i 2. li. i. q. q̄
q̄rebat Utrū materia eēt aliq̄s act⁹: ꝛ hoc fuit ibi
pbatū p exēpla de entitate gñis q̄ hꝫ aliquā actua
litatē ꝫm rōnē ꝛ nō cū entitate dr̄e q̄ hꝫ etiā actua
litatē facit vnū p se: scꝫ ipam spēm. ¶ Silr illud
qđ aduenit p iectionē ie hꝫ aliquā actualitatē ꝛ
etiā illud cui aduenit: ꝛ tm̄ hoc nō obstāte faciunt
vnū p se. Eodē mō dico i pposito ꝙ natura hūa-
na hꝫ actualitatē pfectā: ꝛ i potētia respectu natu
re diuie: iđ pñt i vno supposito vniri mō eēnali ꝛ
nō accñtali ꝛ ꝫm accñs. ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ oē
eē ē ipsi⁹ suppositi vel p se accñs. Esse eñ ipartiuꝫ
partiū: qꝛ ps sūt i cōposito siue supposito dꝛ esse
ipsi⁹ suppositi. Modo aūt dico breuiter ꝙ illđ qđ
assumiꝫ ē verū solū de esse subsistētie qđ ē p se ipi⁹
suppositi. tali eñ eē cōgeminato gemiaꝫ ipm sup-
positū. ¶ Quarta opinio ē ꝙ i xp̄o ē aliquo mō Quarta opi. q̄ ē du.
tm̄ vnū eē: ꝛ alio mō plura. ¶ Ad cui⁹ intelligēti pñti di. q. 2.
am ē sciēdū ꝙ sicut ens ē cōe cōitate analogie ad
sbām. ꝛ ad alia accidētꝫ pdicamēta: ꝛ i ipa diuidiꝫ
et de ipsis pdicaꝫ: ꝛ sic nomē eēne cōe est ad sbām
q̄titatē q̄litatē: ꝛ sic de aliis: ꝛ in ipsis dꝛ ꝛ de ipis
pdicaꝫ. Et silr esse exñtie qđ idē ē ꝙ eēna vel si nō
est idē: saltē imediati⁹ 𝔠sequiꝫ eēnaꝫ ꝗ q̄cūqꝫ alia
pprietas. Et diuidiꝫ i esse qđ cōuenit sbē q̄titati
q̄litati ꝛ accñs ꝛ de ipsis predicaꝫ. Et sicut sbā est
ens ꝛ essentia p se subsistēs. Quātitas aūt ꝛ quod
libet aliud accñs nō est ens nec eēna p se subsistēs
sed poti⁹ inexñs. hoc est i alio exñs. Utrūqꝫ tamē
tā sbā ꝗ accñs dicūꝫ eēna ꝛ ens: sic eē exñtie sbē
cōplete dꝛ eē subsistētie. Esse 𝔳o q̄titatꝫ ꝛ oīm ac
cidētiuꝫ dꝛ esse iexñtie. vtrūqꝫ tm̄ dꝛ eē existentie.
¶ Hoc viso pꝫ ꝙ si esse exñtie solū accipiaꝫ pro
eē subsistētie de quo simpliciter ꝛ p pri⁹ dꝛ sic in
xp̄o ꝛ i q̄libet supposito nō ē nisi vnicū eē. Si 𝔳o
esse exñtie accipiaꝫ p oi eo de q̄ dꝛ siue p pri⁹ siue
p posteri⁹ sic i xp̄o ꝛ i q̄libet supposito creato i q̄ ē
aliq̄ natura materialis sūt plura eē. q̄ꝝ vnū ē esse
subsistētie. reliqua 𝔳o oia sunt eē inexñtie. ¶ Pri
mū pꝫ faciliter: qꝛ eē subsistētie seq̄ꝫ naturā p se
subsistētē vel ꝫm quā suppositū est p se subsistens
sꝫ tales nature nō pñt plurificari i vno supposito:
qꝛ q̄ dr̄nt ꝫm subsistētiā dr̄nt ꝫm suppositum. ꝫ in
vno supposito nō pñt eē plura esse subsistentie.
¶ Secūdū pꝫ tripliciꝫ. ¶ Primo: qꝛ magis cōpe Prima rō
tit nature hūane i xp̄o hēre ppriū eē pter eē suppo-
siti ꝗ cōpetat accñti hēre ppriū eē: pter eē sbi: sed
accñs i sbō hꝫ ppriū eē pter eē sbi. ꝫ natura hūa-
na i xp̄o hꝫ ppriū eē pter eē suppositi. ¶ Proba-
tio minoris: qꝛ si accñs i sbō nō hēret aliud eē pret
esse sbi tūc non posset a sbō separi nec corrūpereꝫ
eo ꝙ amitteret totū eē qđ pri⁹ hēbat sicut fuit di-
ctū pri⁹ de hūana natura i xp̄o. hoc aūt ē falsū: vt
pꝫ i sacramēto altarꝫ. ¶ Scđo: qꝛ intimi⁹ sequiꝫ Scđa rō
eē ad eēnaꝫ ꝗ agere ad potētiā: sꝫ i xp̄o multipli-
caꝫ agere ꝫm multiplicationē potētiarū. ꝫ in xp̄o
multiplicaꝫ eē ꝫm multiplicationē eēnarū. ¶ Ter Tertia rō
tio: qꝛ pl⁹ depēdet q̄titas ꝛ oia accñia cōia ab esse

q̄ depẽdet color a quãtitate: sꝫ color nõ posset remanere i sbõ remota quãtitate. ergo nec quãtitas nec aliqḋ aliud accñs posset remanere vel esse i natura hũana amoto eẽ qḋ intimi⁹ seqꝛ ad ipam q̄ qḋcꝫ aliud. Cũ igiꝛ i natura hũana amoto eẽ exñte in xp̄o fuit quãtitas ⁊ reliqua accñа necessariũ est ꝙ i ipsa fuit ꝓpriũ eẽ qḋ ꝑexigiꝛ ad oĩa illa. ¶ Item
Du. istas rõnes adducit. ꝓbãt aliq̄ q̄tuor rõnib⁹. ¶ Prima ẽ. ꝙ vnitas vel pluralitas ipsi⁹ eẽ in xp̄o aut attẽdiꝛ ꝫm suppositũ
Quarta aut ꝫm naturas. si ꝫm naturas cũ plures sint nature i xp̄o. ergo ⁊ plura eẽ. si ꝫm suppositũ. Cõtra. qꝛ si vnitas suppositi diuini argueret vnitatẽ eẽ pluralitas suppositorũ argueret pluralitatẽ ipsorũ esse. ɔñs ẽ falsũ: qꝛ tres ꝑsone diuine cũ sint tria supposita nõ hñt nisi vnicũ eẽ exñt e ꝓpter vnitatẽ essentie. ergo vnitas vel pluralitas ipsorũ eẽ nõ attẽdiꝛ ꝫ
Quita vnitatẽ vel pl'alitatẽ suppositi ꝫm naturã. ¶ Secũda rõ ẽ: qꝛ agere suppositi eẽ ⁊ ẽ suppositi sicut ⁊ esse: sꝫ i xp̄o nõ obstãte vnitate suppositi ꝑter agere diuinũ ẽ agere hũanũ ergo i ipo ꝑter eẽ diuinũ est
Sexta aliud eẽ hũanũ ⁊ sic plura eẽ. ¶ Tertia ẽ: qꝛ si natura hũana q̄ ẽ i xp̄o sibi dereliq̄reꝛ ɔstat ꝙ hẽret ꝓpriũ eẽ exñte aliud ab eẽ diuino: aut ergo illud esse qḋ hẽbat i supposito diuino aut aliud. si idẽ hꝫ ꝓpositũ: scꝫ qḋ i xp̄o ꝑter eẽ diuinũ est aliud eẽ. si aliḋ Cõtra. illud qḋ amittit totũ eẽ simpliciꝛ qḋ pri⁹ habuit ⁊ acq̄rit totaliꝛ nouũ eẽ qḋ pri⁹ non habuit tale ẽ vere corruptũ ⁊ generatũ: sꝫ si hũana natura sibi reliq̄reꝛ amitteret simpliciꝛ totũ eẽ qḋ pri⁹ habuit. si i xp̄o ẽ solũ vnũ eẽ ⁊ sit illḋ diuinũ ⁊ acq̄reret totaliꝛ nouũ eẽ qḋ pri⁹ nõ habuit. ergo vere pri⁹ corrũpereꝛ ⁊ postea generareꝛ: ⁊ sic nõ eẽt eadem nũero q̄ pri⁹ qḋ ẽ icõueniẽs. Minor pꝫ. Probatio maioris. qꝛ sicut illḋ corrũpiꝛ ꝫm qd qḋ amittit aliq̄d eẽ ⁊ nõ totũ sic aq̄ calida i frigidaꝛ vel ecõuerso sic illud corrũpiꝛ simpliciꝛ qḋ amittit totũ eẽ simpliꝛ qḋ hñt. Et iteꝝ eẽna nõ põt manere vel ɔseruari sine eẽ q̄cũqꝫ virtute. nã ergo hũana amittẽdo totũ eẽ qḋ hñt i xp̄o dato ꝙ fiat sub alio eẽ qḋ nõ hñt: aut ẽ corrupta ꝑ amissionẽ p̄mi eẽ/ aut nõ: sꝫ req̄riꝛ ꝙ sic amittat eẽ p̄cedẽs ꝙ nullomõ recuperet aliḋ. Si p̄mũ deꝛ/ hꝫ ꝓpositũ. si ꝯo deꝛ scḋm/ eẽna amittẽs eẽ ⁊ nullũ recuperãs ꝯe ãnihilaꝛ. qꝛ nõ põt manere sine aliq̄ eẽ. vt dictũ ẽ. si ergo eẽna nõ corrũpiꝛ nisi amittẽdo totũ suũ eẽ ⁊ nullũ recuperãdo nũq̄ poterit eẽ corruptio sine anichilatione
Septima imo dꝫ vnũ ab alio: qḋ ẽ incõueniẽs ¶ Quarta rõ talis ẽ. oĩs gñatio teriaꝛ ad eẽ ⁊ oĩs corruptõ ad nõ eẽ. sꝫ xp̄s ꝫm naturã hũanã ꝯe fuit genit⁹ ⁊ mortu⁹: ergo ꝫm eã hñt aliqḋ eẽ qḋ ꝑ gñationẽ acq̄siuit/ ⁊ qḋ ꝑ mortẽ amisit. illḋ aũt nõ fuit eẽ diuinũ: qꝛ illud nũq̄ amisit. ergo ꝑter eẽ diuinũ fuit in xp̄o aliqḋ eẽ creatũ. Si ꝯo dicaꝛ ꝙ ꝑ gñationẽ tpalez xp̄i acq̄situ fuit xp̄o eẽ diuinũ: nõ ꝫ se qꝛ illud pri⁹ hñt. sed qꝛ nã hũana nouã relationẽ hñt ad ipm ¶ Cõtra. illud ꝑ gñatiõez acq̄riꝛ qḋ ꝑ corruptiõez amittiꝛ. sed eẽ diuinũ vel relatio ad ipꝫ nõ ẽ amissa ꝑ corruptiõez. ergo nec acq̄sita ꝑ gñatiõez: sicut ergo p̄mi dicũt ꝙ ponere plã eẽ i xp̄o ẽ erroneũ: qꝛ ad hoc seqꝛ pluralitas suppositorꝫ. sic ecõuerso: isti dicũt ꝙ erroneũ ẽ ponere tñ vnũ eẽ i xp̄o. qꝛ ad hoc seqꝛ ipꝫ fuisse neqꝫ vere natũ/ neqꝫ ꝯe mortuũ ¶ Quinta opinio ẽ ꝙ in xp̄o nõ ẽ nisi vnũ eẽ subsistẽtie cõtra p̄mã opinionẽ. sũt ꝯo plã eẽ inhẽrẽtie ɔtra scḋaꝫ nec nisi vnũ eẽ actuale sbãle ɔtra q̄rtã/ ⁊ cũ tertia Primũ ɔcedũt oẽs catholici ponẽdo i xp̄o tñ vnũ

Quinta opi. q̄ ẽ sci Tho. 3. di. p̄iti. q. 2. ar. 2. ⁊ 3. p̄te. q. 17. ar. 2.

suppositũ: qꝛ lꝫ plã supposita relatiã p̄st hẽ vnũ subsistere absolutũ tñ ecõuerso vnũ suppositũ absolutũ/ vel relatiuũ/ creatũ vel increatũ nũq̄ põt hẽ plã subsistere. qḋ sic pꝫ sicut se hꝫ accñs ad inherere/ ita suppositũ ad subsistere: sed vnũ accñs nõ põt hẽ nisi vnũ inherere. nõ duo nec plã ꝫ vnũ tñ ergo nec vnũ suppositũ nisi vnũ subsistere ¶ Preterea sicut eẽne ẽ existere: sic suppositi ẽ subsistere. sed vna eẽna nõ hꝫ siꝛ plã existere. ergo nec vnũ suppositũ plã subsistere ¶ Preterea. aut vtrũqꝫ eẽt solius diuinitatis/ aut soli⁹ hũanitatis. aut vni⁹ diuinitatis/ alteꝝ hũanitatꝫ. sꝫ p̄mũ nõ põt dici: qꝛ i trib⁹ suppositꝫ diuinis nõ ẽ nisi vnũ subsistere. ergo m̃tomin⁹ i vna Nec secũdũ: qꝛ nã hũana vna nũero nõ hꝫ duplex subsistere. Tertiũ nõ: qꝛ lꝫ diuinitas subsistit: hũanitas tñ nõ subsistit: sed inexistit. aliṫ hẽret ꝓpriũ suppositũ aliḋ a diuino. qꝛ eẽt q̄d distinctũ a diuinitate. ⁊ cũ hoc hẽret subsistẽtiã: q̄ duo sufficiũt ad rõꝫ suppositi: qḋ ẽ subsistẽs distinctũ. Secũdũ pꝫ: qꝛ xp̄s ẽ q̄t⁹ ⁊ q̄lis cũ hoĩb⁹ aliis vniuoce. sꝫ i ceteris hoĩb⁹ i q̄b⁹ sũt plures eẽntie accñtales. sũt etiã plura existere illarũ q̄ sunt iherere. ergo ⁊ i xp̄o. maior pꝫ. Minor ꝓbaꝛ: qꝛ oĩs forma dat aliḋ eẽ sbẽ ⁊ diuersa forma diuersũ eẽ sed forma accñtalis differt a forma sbãli ⁊ accñtali. ergo nõ sunt idẽ existere sbãle qḋ ẽ a forma sbãli: ⁊ accñtale qḋ ab accñtali nec eẽ quãtũ idẽ est qḋ esse quale/ sicut nec eẽna q̄litatꝫ est essẽtia quãtitatis. ¶ Preterea lꝫ eẽntiaꝝ q̄ ꝑ se faciũt vnã eẽntiã possit esse vnũ esse sicut materie et forme: tñ illarũ q̄ nõ faciũt vnã eẽntiã ꝑ se non põt eẽ ꝑ se et naturaliꝛ vnũ eẽ: sic aũt ẽ de forma accidẽtali ⁊ sbãli interse ⁊ de diuersis formis accñtalib⁹. ergo nõ ẽ vnicũ eẽ sbi cũ oĩb⁹ accñtib⁹. ¶ Preterea quodlibet accñs actu existit ꝑ aliqḋ existere formaliꝛ: aut ergo illud existere q̄ accñs existit ẽ ideꝫ cũ subsistere sbẽ aut diuersũ: si diuersũ: hẽo ꝓpositũ. si idẽ. Cõtra: qꝛ subsistere nũq̄ ẽ iherere lꝫ accidẽtis eẽ ẽ iherere. ergo ⁊c. Tertiũ ꝓbaꝛ sic. ea q̄ ptinent ad suppositũ prout distiguitur a natura nõ multiplicaꝛ i xp̄o sicut nec suppositũ: sꝫ eẽ ẽ suppositi nõ nature. sicut eñ eẽ quale nõ ẽ qualitatꝫ sed sbẽ vel cõpositi sic eẽ simpliciter nõ ẽ nature sꝫ suppositi. ergo ⁊c. et hec videꝛ opinio Thome in scripto. ¶ Sꝫ sustinẽdo hãc opinionẽ põt rñderi ad septẽ rõnes p̄cedẽtis opinionis q̄ ꝓbãt i xp̄o plura esse sbãlis exñtie ¶ Ad primũ ergo dicẽdũ ꝙ lꝫ nature hũane magis ɔueniat hẽ ꝓpriuꝫ eẽ q̄ accñti sibi relicte. vñ tũc hꝫ eẽ qḋ ẽ subsistere. accñs ꝯo eẽ qḋ ẽ in esse tñ nature iexistẽti: ⁊ a cursu nature solute et amore nõ sic debeꝛ: sic aũt ẽ i xp̄o vbi nature nõ dimittiꝛ vt ɔrũpat i e se sicut solet: qꝛ eẽt subsistẽs vel aliꝛ põt dici ꝙ nature nõ debeꝛ hẽ ꝓpriũ eẽ distictũ ab esse sui suppositi: imo naturaliter ẽ idẽ eẽ suppositi ⁊ nature. sicut ergo si natura hẽret ꝓpriũ suppositũ ipã hẽret idẽ eẽ cũ illo: ita cũ de⁹ suppleat vicẽ suppositi nõ dꝫ eẽ dñs suppositi ⁊ nature. Cũ eñ dicim⁹ ꝙ de⁹ existit hõ ⁊ hõ existit de⁹ hoc ẽ ꝑ vnũ existere ⁊ nõ ꝑ diuersa. aut ergo ꝑ existere increatũ qḋ ẽ diuinitatꝫ ꝑ se ⁊ hũanitatꝫ: vt cõicatũ et sic hꝫ ꝓpositũ: nec est absurdũ creatorẽ cõicare creature. aut existere hoc ẽ ꝑexistere creatum qḋ natura hũana cõicat diuine: ⁊ hoc ẽ absurdũ deũ scꝫ aliq̄d recipe a creatura iõ ⁊c. ¶ Ad secũdũ dicẽdũ ꝙ esse intimi⁹ seqꝛ ad eẽnam sibi derelictã q̄ agere ad potẽtiã: qꝛ duarũ essentiarũ pfectarũ nõ est vnũ esse sed plura: sed duarũ potẽtiarũ n põt

Probaꝛ p̄mũ dc̄m hui⁹ opi.

Secũdũ

Tertiũ

Rñsio ad septẽ rões ꝑ opi. du.

Ad p̄mũ

Ad scḋm.

esse vna actio sicut actiue et passiue sicut itellect⁹ agentis ⁊ passibilis ⁊ sicut pōt ipediri eēna ne cādet esse si cut accñs sepatū nō dat eē sbō sic ⁊ magis po tētia pōt ipediri ab opatiōe: sz si potētia nō ipedia tur operi ⁊ eēna ipediaẞ cāre eē: tūc seqꝫ agere po tētiā ⁊ eē nō seqꝫ eēnā: ita aūt ē in ꝓposito: q₂ po tētias xp̄i sequūẞ agere sicut sūt apte nate. naturā

Ad tertiū

aūt nō seqꝫ eē sicut nata ē esse ꝙ ⁊c. ¶ Ad tertiuz qꝺ magis cogit iter oīa. dicēdū ꝙ magis depēdet accñs ab existere ꝙ͂ color a ꝙ͂titate: sed min⁹ sup naturaliẞ. Uel dicēdū meli⁹ ꝙ sicut color nō pōt esse i corpore nisi ꝙ͂to: sic nullū accñs i sbā nō ha bēte existere actu: sz nō opꝫ ꝙ illud existere sit pro priū vel naturale aut affectū illo accidēte i sz suffi cit ꝙ eēna q̄ dꝫ affici p illud sit actuata sicut ma teria nō pōt recipe ꝙ͂titatē nisi sit ifo:mata p for mā sbālē: sz non opꝫ ꝙ illa forma sit ꝙ͂ta sicut pꝫ de aīa rōnali ⁊ pari rōne de eē ei⁹ qꝺ ē vnū nūero i corpore ⁊ extra. vñ sicut sepatū a corpe nō est su sceptiuū dimēsiōis sic nec cōiūctū: ⁊ tñ dat corpo ri ꝙ sit susceptiuū ꝙ͂titatis. ita etiā i ꝓposito hūani tas nisi actu existet nō pōt eē actu: nec qualis nec ꝙ͂ta: sz suū existere ē p diuinū subsistere: qꝺ nō est

Ad q̄rtuz

afficibile aliq̄ accñte. ¶ Ad quartū q̄ ē nūer⁹ essē di aut seqꝫ nūerū nature aut suppositi. Dicēdū ꝙ nūer⁹ existēdi naturalis ꝯsequiẞ numerū nature sbālis sibi relicte. vñ quot sūt nature pfecte tot sūt existētie substātiales: sz nūer⁹ existēdi supnatura lis nō opꝫ ꝙ sequaẞ nūerū eēntie sbālis ꝓuēte su: supnaturalr ⁊ sue nature nō relicte sicut pꝫ p silē. Sicut eñ diuerse eēntie nate sūt hr̄e diuersa eē ⁊ vna vnū eē: sic diuerse sbē nate sūt hr̄e diuersa sub sistere: sed si diuerse hūanitates assumerenẞ a xp̄o nō hr̄ent nisi vnicū subsistere. ꝙ silr nec nisi vnū exi stere: q₂ naturale existere sbē ē subsistere vñ si sue nature nō debeẞ aliqꝺ existere magis ꝙ͂ illud qꝺ est subsistere si pōt priuari subsistētia pari rōne et

Ad q̄ntuz

existentia. ¶ Ad q̄ntum dicēdum cū diciẞ ꝙ age re est suppositi sicut eē qꝺ tñ est multiplex. Dicen dū ꝙ nō equalr esse ⁊ agere sūt suppositi: q₂ nō sic eē ē suppositi q̄n ꝫm naturā vnū suppositū pōt hr̄e plura agere enā sbālia: sicut vn⁹ ignis gñat plu res ignes: vn⁹ hō plures hoīes: nō sic āt p naturā vnū suppositū hr̄e pōt plura eē subālia: imo nūꝙ͂. Et silr cū e p̄s sit vnū suppositū magis repugnat sibi ⁊ supnaturalr hr̄e plura existere sbālia ꝙ͂ plu res opatiōes cū pr̄ i diuinis hēat duo ꝓducere et

Ad sextuz

nō hēat nisi vnū eē. ¶ Ad sextū ꝙ sibi derelictuz corrūpiẞ si nō retinet eē p̄stinū. Dico ꝙ nō sequiẞ q₂ sicut materia prima p corruptionē pdit totū eē qꝺ pri⁹ habuit ⁊ p gñationē accipit eē qꝺ nūꝙ͂ ha buit: nec tñ ꝓpẞ hoc eēna eius gñaẞ nec corrūpiẞ ita si separaẞ hūanitas a xp̄o pderet eē diuinū qꝺ solū habuit ⁊ acciperet solū esse nouū qꝺ nūꝙ͂ ha buit: nec tñ ꝓpter hoc de nouo generareẞ hꝫ se nec corrūpereẞ: sed verū est ꝙ nouū esse fieret nouum

Ad septi.

suppositū. ¶ Ad septimū dicēdum ꝙ oīs gñatio termiaẞ ad esse eēne nouū: ⁊ oīs corruptio ad nō eē nouū ip̄i⁹ eēne: ⁊ sic gñatio xp̄i terminata est ad eēnam hūanitatis: ⁊ ei⁹ corruptio ad mortē hūa nitatis ⁊ destructionē illi⁹ eētie nō aūt ꝙ oīs ge neratio termineẞ ad eē nouū ꝓductū: sz solū ad eē nouiter cōieatū: nec ꝙ corruptio termineẞ ad exi stere nouiẞ corruptū sz nouiter ablatū vel sepatū sicut i resurrectōe erit gñatōe ⁊ fuisset i adā si aīa fuisset creata añ corp⁹. in quo casu eē aīe cū sit eui ternū nō corrūpiẞ nec sūt duo eē sbālia i hoīe: q₂ nec due for me: sz vnū. Illa ꝙ gñatio ē p hoc ꝙ eē pexistēs i aīa cōicaẞ corpori. cū aūt hō moriẞ existere sbāle nō corrūpiẞ: sz corp⁹ cū aīa sepaẞ. ita etiā q̄ñ xp̄s gñat⁹ a mr̄e ē hūanitati cōica tū existere diuinitatis p qꝺ hūanitas existebat: ita ꝙ seip̄a erat hūanitas sz nō seipsa nec aliq̄ creato existebat ⁊ p cōicatio nē illā erat de⁹ actualr hō ⁊ existebat de⁹ actu. q̄ñ aūt xp̄s mortu⁹ fuit eē diuinū fuit sepatū ab hūanitate inꝙ͂tū ē hūa nitas actu: sz nō a carne p se nec ab aīa p se. vtriꝙ eñ a pri cipio cōiūcta fuit diuinitas ⁊ inꝙ͂tū faciebat vnū et cuili bet ꝫm se: vñ nō solū hūanitas existebat: imo caro existebat et aīa existebat: sz i morte hūanitas nō erat humanitas ⁊ p ꝯñs nō existebat. Uñ cū eē extitie p̄suppōat eē eētie sicut hūanitas sibi derelicta pdēdo eē eētie pderet eē exñt: e: vt in morte ceterorꝫ hoīm: sic i morte xp̄i hūanitas desinendo eē hūanitas dsinit pticipare exñtiā dei. vñ tūc xp̄s desinit eē hō ⁊ existere hō: sz cepit eē aīa ⁊ cepit eē corp⁹: q₂ tūc na tura corporeitatis sibi relicta fuisset suppositū distictū ⁊ aīa silr. vñ qua rōne hūanitas faciebat hoīez: eadē rōe corpo reitas corp⁹ ⁊ natura aīe aīaz nō aīatū nec aīal. ¶ Quidā tñ dicūt hāc opinionē nō eē verā: nec de mēte fr̄is Thome. Qꝺ aūt nō sit vera ꝓbant sic: q₂ aut esse est idē re cū eēna, aut nō. si sic: tūc planū est ꝙ manet ibi esse hūane nature: sal tē ad id qꝺ ē dato ꝙ nō maneat ꝙ͂tū ad rōnē illā quā hr̄e t si hūana natura eēt i supposito ꝓprio. Si aūt ponaẞ ꝙ dr̄nt adhuc vr̄ idē seq̄: q₂ si dr̄at eē ab eēntia eē magis itimez ma gis isepabilr seqꝫ eēntiā ꝙ͂ q̄cūꝙ ꝓprietas siue ꝓpria pas sio sequaẞ suū sbm. cum ꝙ ponaẞ ꝙ aliq̄ ꝓprie passiōes sunt q̄cūꝙ ꝟtute isepabiles a sbō sicut curuū vl̄ rectū a linea vel aliqꝺ tale. ꝙ mltomin⁹ q̄cūꝙ ꝟtute poterit eē separi ab eēna. Dicūt igiẞ ꝙ eē nature hūane remāsit i xp̄o: sz nō sub rōne eē simpliciter siue sub rōne ei⁹ ꝙ ē subsistere. Ad cui⁹ euidē tiā sciēdū ꝙ ipsi diuidūt eē siue existere i subsistere ⁊ i existe re: ita ꝙ sicut ens diuidiẞ i ens subsistēs ⁊ i ens i alio ꝙ pōt dici iens. ita etiā existere diuidiẞ ꝫm eos i subsistere ⁊ i exi stere. quorꝫ primū scꝫ subsistere ē eē simpliciẞ ⁊ eē suppositi vel modū suppositi hn̄tis sicut ē i ꝙ͂titate i sacramēto alta ris. Secūdū aūt scꝫ iexistere ē accñtis vel etiā modū accñ tis hn̄tis ꝙ͂tū ad hoc ꝙ aliū innitiẞ sicut ē de hūana natura i xp̄o. Dicūt ꝙ ꝙ eē nature hūane remāsit i xp̄o nō sub rōne simpliciẞ eē vel sub rōe subsistēdi: sz sub rōne iēndi q₂ illud eē nō ē ipsi⁹ nature i se: q₂ ꝑ̄a nō est: sz est ens i ordie ad aliū sicut innitiẞ. Et ꝙ hoc sit rōnabile pōt sic appere: q₂ sicut ens qꝺ ē subā se hꝫ ad hoc ꝙ sit quoddā iens: ita esse sbāle se hꝫ ad hoc ꝙ possit eē quoddā iesse siue iexistere. Cū ꝙ natura sbālis q̄ ꝫm se nata ē ꝯstituere ens simpliciter ꝟtute diuina fiat quoddā iēs: ita etiā nō ē icōueniēs ꝙ ꝟtute dina eē sub stātiale creatū ꝙ de se natū ē eē simpliciẞ fiat quoddā inesse ita ꝙ illud esse cū eē dino nō faciāt duo supposita sz ꝯcurrāt ad vnū suppositū: ita ꝙ vnū corꝫ nō sit eē simpliciẞ: sz inesse. et hec positio vr̄ michi ꝓbabilior. Qꝫ autē hec imediate po sita ⁊ nō alia fuerūt fr̄is Thome. pꝫ respiciēti ipꝫ i. 9. q̄lib. ar. 2. et. 3. Patet etiā ꝙ ex hoc ꝙ ip̄e i fine deductionū suarū ꝯcludit ꝙ nō ē i xp̄o nisi vnicū eē ꝑsōale: sz q₂ p̄t dici i vltia pte ꝙ si natura hūana aduenirET persone diuine acciden ta liter essent ibi plura esse. nūc aūt q₂ i vnitatem suppositi as sumiẞ nō ē ibi nisi vnū eē simpliciẞ suppositi siue ꝑsonale. ex q̄ vr̄ q̄busdā ꝙ itētio ei⁹ sit ꝙ act⁹ essendi nature hūane nul lo mō manet nec scꝫ vt eē vel vt iesse: q₂ tūc eēt accidētale. multo etiā min⁹ pōt manere vt subsistere sicut pꝫ ex supradi ctis. Sz hoc dicētes nō attēdūt iter accñtalitatē q̄ ꝯuenit accñti ꝓprie dicto sicut albedo dr̄ accidere hoī ⁊ accñtalita tē sbē ꝫm ꝙ vna sbā dr̄ accñtalr aduenire alteri sicut vestis aduenit hoī: q₂ plurificato p̄io nō plurificaẞ eē suppositi. si cut i hoīe albedo ⁊ calor nō sunt duo eē suppositi: sz q̄ñ vna sbā aduenit accñtalr alteri vt vestis hoī nō tolliẞ diuersum

eē suppositi ex tali accñte sine aduētu accñtali vnde hõ ⁊ ve
stis sūt duo supposita vñ nec hõ ē vestis ſʒ sit vestit⁹. Silr ēt
si natura hũana q̃ sbã q̃dã est aduenirct accñtalr̃ psone di-
uine sicut vestis aduenit hoĩ: tūc essent duo esse suppositi in
hoie xp̃o: ita q̄ esse psone diuine ⁊ eē nature hũane eēnt duo
esse suppositi ⁊ duo esse simpliciter. nec posset dici de⁹ hõ: ſʒ
posset dici hũanat⁹ aliquo mõ. i. hũanitati aliquo mõ cõiun
ctus sicut nõ dr̃ hõ vestis sed vestit⁹. Uult ḡ sctūs Tho. q̄
si hũana natura adueniret psone diuine accñtaliter cū non
posset aduenire accñtalr̃ nisi sicut vna sbã dr̃ accidere alteri ⁊
nõ cedere in vnitatē vl̃ idētitatē suppositi eēnt ibi simplici
ter duo esse. nõ autē intēdit quin facta vniõe in supposito ſʒ
quā natura hũana p se depēdet a supposito diuino: ita q̄ nõ
hʒ esse vt in se adhuc maneat esse nature hũane: ſʒ nõ sub rõ
ne simpliciter esse vel sub rõne ei⁹ qd̃ est subsistere: ſʒ manet
sub rõne inesse: ita tñ q̄ inesse accipiatur absq̄ inherētia ad
suppositū diuinū. ❡ Hãc autē opinionē tenet Thomas in
q̃stionib⁹ disputatis de vnione ꝓbi q̄ in xp̃o sunt plura esse
Et pbat̃ sic. Humanitas xp̃i actualr̃ existit ⁊ inexistit. aut ḡ
p ꝓpriū existere formalr̃. ⁊ sic hr̃ ꝓpositū. aut p existere acci
dentiū: ⁊ tunc suū existere eēt inherere qd̃ falsum ē. ❡ Pre-
terea existere accidētiū magis ē p existere sbē q̃ ecõuerso. ⁊
differūt realiter eē accñtis ⁊ sbē vt dictū est in nono articu
lo. aut p existere diuinitatis: ⁊ hoc dici nõ põt: q̄ qd̃ iexiste
re partiū sit idē re q̄ subsistere suppositi. hoc est qñ illud exi
stere cãtur a ptib⁹ ⁊ est cõpositi p se primo sicut ei⁹ qd̃ exi-
stit. est autē partiū secūdario vt eorꝫ qb⁹ existit sicut viuere
viuētib⁹ est esse. quo autē viuim⁹: est formalr̃ aĩa: materialr̃
corp⁹. vñ hõ ē q̃ viuit ſʒ nihilominus aĩa viuit corp⁹ viuit. oĩʒ
ergo istorū nõ est nisi vnū esse: q̄ ⁊ oĩa sunt vna essētia: sic ḡ
forma existit materia existit totū cõpositum existit vno solo
existere quo suppositū dr̃ subsistere. pars ꝟo inexistere: sic
autē nõ ē i ꝓposito: q̄ esse suppositi diuini nõ ē a natura hu
mana nec diuinitas et hũanitas faciunt vnā naturā vl̃ eēntiā:
quare nõ põt esse vnū existere quo hũanitas iexistit ⁊ diuini
tas subsistit. ❡ Si dicat̃ cȭ hoc q̄ existere sbē ē subsistere: ſʒ
hũanitas xp̃i nõ hʒ ꝓpriū subsistere. ḡ nec ꝓprium existere.
Dicēdū q̄ existere sbē cõplete nature sibi relicte est subsiste
re sicut existere accñtis ē inherere: ſʒ existere sbē nõ sibi re-
licte ſʒ assūpte nõ est subsistere ſʒ iexistere sicut existere accñ
tis supnaturalr̃ sepati est subsistere si nõ iherere. ❡ Confir-
mat̃ etiã positio hec: q̄ multiplicata cã formali multiplica
tur effect⁹: sed eē ē formalr̃ ab eēna cõpleta. ḡ vbi sūt plures
eēntie cõplete ⁊ pfecte ibi erūt plura eē. ❡ Ad rões pñcipa
les dr̃ sic ab illis de q̃rta opinione. ❡ Ad primã q̄ minor ē
falsa. nõ eñ p̃dicat̃ natura hũana de natura diuina cū dr̃ cõ
cretiue de⁹ ē hõ: ſʒ p̃dicat̃ idē suppositū de seipso ꝯnotando
obliq̃ circa sbiñ ⁊ p̃dicatū diuersitatē naturarū sub hoc sen
su habēs hũanitatē fili⁹ dei ē hõ. i. suppositū hñs hũanitatē
❡ Ad secūdū dicēdū q̄ hũana natura nõ põt existere p so-
lū esse diuinū. ⁊ cū pbat̃ q̄ imo: q̄ cū p̃dicat̃ esse tertio adia
cēs sufficit ad verificationē ꝓpositionis q̄ res iportate per
sbm̃ ⁊ p̃dicatū cõueniãt i eodē supposito. Dicēdū q̄ nõ ē ve
rū imo ad verificãdū oēʒ ꝓpositionē qua dr̃ hoc est hoc req̃
rit̃ aliqua eēntialis idētitas p̃dicati cū sbõ: nec sufficit idēti
tas ſm suppositū nec ſm inherētiam qd̃ pʒ. vbi p̃dicat̃ ab-
stractū de abstracto vt albedo est color vel concretū de con
creto i sbãlib⁹: vt hõ ē aĩal: ⁊ idē est cū p̃dicat̃ denoĩatiuū de
alio: vt cū dr̃ hõ ē alb⁹ ⁊ albū est musicū. verificat̃ eñ ꝓpo
sitio p supposito qd̃ iportat̃ qd̃ est idē ex pte sbi ⁊ p̃dicati vt
sit sensus hõ est alb⁹. i. hõ ē suppositū hñs albedinē: ⁊ albuʒ
est musicū. i. sbm̃ hñs albedinē ē sbm̃ hñs musicã nunq̃ eñ
inherētia sufficit ad verificãdū ꝓpositionē dicētē hoc ē hoc
alioquin posset dici hõ ē albedo qd̃ nõ ē verū: sed facit solū
denoĩationē in aliquo vt pʒ i dictis expositionibus: ⁊ hoc
modo ꝟificam⁹ istã fili⁹ dei est hõ rõne idētitatis realis sup
positi iportati p sbm̃ ⁊ p̃dicatū sub hoc sensu fili-
us dei ē hõ. i. fili⁹ dei ē suppositū hñs hũanitatem
et nõ rõne soli⁹ cõueniētie in supposito: q̄ tūc ve
rificam⁹ istã eēntia diuina est hũana natura: q̄ sūt
in eodē supposito qd̃ nõ dicim⁹. cum ergo dicēdo
hũana natura xp̃i est si eē stet solū p eē diuino ni-
chil vnū et idē sit ex parte sbi ⁊ p̃dicati rõne cui⁹
possit ꝓpositio si ꝟificari opʒ q̄ verificet̃ q̄ eē stet
p eē creato. ❡ Ad tertiū dicēdū q̄ rõ falsum sup
ponit scʒ q̄ suppositū diuinū i icarnatiõe supple-
at vicē eē materialis vel subiectiue. q̄ nichil ē sub
iectū nisi respectu eorꝫ q̃ sibi inherēt. natura autē
hũana nõ iheret psone assumēti: ⁊ ideo psona assu
mēs nõ est subiectū vel cã materialis nature assū
pte. dato etiã q̄ natura siue psona diuina assumēs
posset eē subiñ nature alteri⁹: tñ p hoc nõ cõpete
ret sibi assumere humanã naturã q̃ nõ ē nata eē i
altero tanq̃ in sbõ. Ratio ergo q̃re psona diuina
põt aliã naturã assumere nõ ē q̄ suppleat vicē sbi
vl̃ materie: ſʒ est: q̄ ē pfectiõis ifinite ad terminã
dū alteri⁹ depēdētiã aliquo modo sicut radix ter
minat in se existētiã rami insiti: ꝓpt̃ qd̃ dr̃ a q̃bus-
dã q̄ incarnatio assimilat̃ insertiõi. ❡ Ad q̃rtum
dicēdū q̄ quēadmodū i xp̃o ē sbã hñs modū acci
dētis sic eē nature hũane ē eē sbãle hñs modū ac-
cidētis. ❡ Ad q̃ntū dicēdū q̄ ē p nobis: q̄ si i vno
lucēte eēnt due luces tūc eēnt duo lucere. nūc aūt
q̄ i vno lucēte ē vna lux solū. iõ ē solū vnū lucere
In xp̃o aūt sūt due nature siue essentie: ⁊ iõ debēt
eē ibi duo eē. ❡ Ad sextū dicēdū q̄ rõ vnitatꝭ fū-
dat̃ ⁊ fundari hʒ sup rõnē entitatis ſm ꝓportio-
nē vt si vnitas simplex fundet̃ sup entitatē simpli
cem: ⁊ cõposita sup ꝯpositã. vñ quēadmodū i xp̃o
ē vna entitas cõpositiua siue cõpositi: ⁊ due enti-
tates simplices: sic in xp̃o ē vna vnitas cõposita
et due vnitates simplices. nõ eñ xp̃s est vnū sim-
plex: ſʒ vnū cõpositū: sicut ipse nõ est ens simplex
sed ens cõpositū: ⁊ ita quot sunt entitates tot sūt
vnitates et ecõuerso. ❡ Ad septimū dicēdum q̄
Phos⁹ vult dicere q̄ eē cuiuscūq̄ rei ſʒ vnã drãʒ
nõ est nisi vnū nõ recipiēs intēsionē ⁊ remissionē.
cum ergo ex opposito in xp̃o sint due nature erūt
duo esse.

❡ Questio quarta.

Quarto querit̃ vtrū xp̃s sit plura ⁊ vide- Q̃ õ q̃rta.
tur q̄ sic. q̄ illd̃ i quo sūt plures sbē in- Primum.
tegre ⁊ pfecte ē plura simplicit̃ cū sbã
sit ens simplicit̃: sed in xp̃o sunt hmõi:
vt diuinitas ⁊ hũanitas ḡ ⁊c. ❡ Se- Secūdū.
cundo sicut i xp̃o sunt plures nature i vna psona:
sic ecõuerso i deo sūt plures psone ⁊ vna nã: ſʒ pr̃ ⁊
fili⁹ nõ sūt vnū ſʒ plēs i diuinis ḡ ecõuerso de⁹ ⁊ hõ
erit vnū ⁊ plura. nã si oppositū in opposito ⁊ ꝓpo
sitū i ꝓposito. ❡ Tertio sic sicut se hʒ sbã ad sim Tertium.
pliciter: ita accñs ad ſm q̃d: sed sbm̃ pluriū accñ
tiū ſʒ nõ sit illa dr̃ tñ plura ſʒ q̃d ꝓpter illa ḡ sup
positū pluriū sbãrū ſʒ nõ sit illa: dr̃ tñ plã simplr̃
ꝓpt̃ illas. ❡ In oppositū ē Athanasi⁹ i simbolo
sicut aĩa rõnalis ⁊ caro vn⁹ ē hõ: ita de⁹ ⁊ hõ vn⁹ ē
xp̃s. ❡ Rñdeo. quattuor sūt faciēda. ❡ Primo Rñsio
ponent̃ dicta aliorū. ❡ Scdo declarabit̃ intelle- Prim⁹ ar.
ctus q̃stionis. ❡ Tertio pbabit̃ q̄ xp̃s ē vnū et Prĩa opi.
nõ plura. ❡ Quarto ponet̃ opinio pbabilis.
❡ Quãtū ad primum est triplex mod⁹ dicendi. Herueus
❡ Prim⁹ q̄ xp̃s debet dici vnū: ſʒ in ipõ sint plu- vbi supra.
res nature. Cui⁹ rõ est: q̄ xp̃s nõ est nisi illud qd̃
p̃dicat̃ de supposito xp̃i: ſʒ altera naturaꝝ nõ p̃di

catur de xpo. xps eni non est humanitas: sed est hñs eam: lz natura dina de xpo pdicet: et ideo cuz humanitas nō predicetur in abstracto propter hoc christus sm humanitatē nō pōt dici vnū distinctū ab eo quod est sz diuinitatem: quis possit multa hña: scz diuinitatē z hūanitatē. ¶ Secundus mod⁹ ē q xps dz dici plura pp̄ter tria. ¶ Prio: qz sm phm 7. metaphi. hō alb⁹ nō ē simplicit vnū sz plura: sed de hoīe albo nec albedo nec hūanitas pdicat. Nō eni bn̄ dr hō alb⁹ ē hūanitas vel albedo. g nō obstāte q hūanitas abstractiue nō pdicet de xpo diuinitas vo pdicat. Nichilomin⁹ sm has plures naturas pōt dici plura.. ¶ Secundo sic. Entitas sbē nō diminuit de rōne entitatis. g nec pluralitas de rōne pluralitatis: sz psone diuine pp̄ter vnitatē sbē dicūtur vnū. g xps pp̄ter pluralitatē in ipo existētē pōt dici plura. ¶ Tertio sic qz vnū z ens simpliciter dicūr de vno et ente in actu. Potētiale eni de se nō ē ens nec vnū simplicit ppt qd suppositū sbāle nō ē plura simpliciter: qz nō ē ex plurib⁹ entibus i actu: sz i xpo natura hūana ē ens actu: silr z diuina. g sm eas xps dz dici plura simplicit. ¶ Terti⁹ mod⁹ dicēdi ē q pp̄rie loquēdo xps nō dz dici nec vnū nec plura absolute sed cū determiatiōe. Cui⁹ rō ē: qz hec noīa cū sint adiectiua ponūt rē suā circa substātiua. cū igit hec noīa ponūt i pdicato sine substātiuo addito respōdet eis. p substantiuo res posita in sbō: vt cū dr hō est alb⁹. Qn vo addit substātiuū talia adiectiua ponūt rē suā circa ipm: vt si diceret est bon⁹ cātor: qz ly bon⁹ nō determiat sor. sz cātorē. eodē mō i pposito si dicat xps est vnū nullo addito cū nō determinet aliud substātiuū q xpm nō bn̄ dr: sz deberet dici. xps ē vn⁹ eo q substātiuū z adiectiuū debēt i gñe cōuenire. si vo aliud additur i pdicato sm conditionem pdicati debet determinatio vnitatis vel pluralitatis addi: vt si dicat. xps hz naturā addēdū est duplicē: vel dicēdū ē xps hz duas naturas: sed qr de quo nō pdicat substātiuū nō pdicat adiectiuū: qd est determinatio substātiui. iō sicut de xpo nō pdicat hūana natura sic nō est dicēdū q xps sm ipam sit vnū vel plura. z idē dicēdū est de dina natura sm illos q dicūt q nō pdicat formalr de xpo et istud vr cōuenietr⁹ dictū. ¶ Ad rōnes vtriusqz opiniōis pōt rñderi Prīa eni opinio vera est si diuina natura pdicat de xpo: qz sm eā pōt solū dici vnū pp̄rie loquēdo. sm naturā vo aliā q nō pdicat de xpo nō pōt dici vnū nec multa pp cām iam assignatā. q g multi dubitēt an diuina natura pdicetur de xpo in abstracto de hoc tn̄ fuit plenI⁹ visuz primo libro. ¶ Ad rōes secūde opinionis. ¶ Ad primā q phūs qn̄ dicit q hō alb⁹ nō ē vnū sz multa intelligit materialiter quo ad naturā sbē z accñtis z nō quo ad formalē modū pdicandi. ¶ Ad secūdā dicēdū q plures sbē sunt realiter z simpliciter plures: sed sm eas nō pōt xps plura dici simplicit cū nō pdicent de ipso vel saltē altera. ¶ Per idē pz ad tertiū q lz diuina natura z hūana sint plura entia simpliciter z in actu: tn̄ qz neutra vel saltē altera nō pdicat de xpo. ideo sm eas nō pōt pp̄rie dici plura. ¶ Quātū ad secūdū scz de intellectu qōnis an xps sit formaliter z simpliciter plura. ¶ Sciēdū prio qd est esse formalr plura: quia hoc nō ē hēre plura: sed esse illa. sic eni ē aliqd vnū vel multa sicut ens: sz ex hoc dr esse tale materialr qd est ex illo vel in illo sicut statua ē es vel lignū materialiter: qz est ex ere vel ligno. formaliter aūt nō est lignū vel es sed lignea statua vel erea. 7. metaphi. nec etiā hō ē alb⁹: qz hz albū: sz qz est ipm sbm albedinis: nō qz hz albedinē qd pz in simplicib⁹. nō eni albedo ē color: qz hz colorē: sed est lux materialiter: qz ē de luce illo mō quo lux est yspostasis colorū: sic etiā totū nō ē sue ptes formaliter: sed ipm cōstitutū ex eis: sed tn̄ est ptes materialr: sic etiā dico q aliqd ē plura formalr: nō qz ptinet plures formas. nā ptineri nō ē forme: sz ptinere. sicut etiā hō a ponētibus gradus formarū vocat vnū formalr z nō plura: sz materialiter plura dr oē hñs plura i se absolute differētia. i. siue sit forma siue materia: qz oēs partes materialr se hñt ad totū: et sic oē cōpositū ē plura materialr quis sit vnū formaliter: sed pōt dici formalr plura quod est illa: vel saltē q hz plures formas eo mō q ipse nate sūt plurificari. vn̄ phūs dicit q senari⁹ nō est bis tria formalr: sed semel sex: qz nō iformat eū duplr sz ē bis tria materialr qz ē ex illi. ¶ Scdo sciēdū qd ē eē plura simplr z sm qd: qz eē plura sz qd dicūr aliq siue qz ipsa in se sunt entia sm qd adinuicē distincta realiter vt due linee: siue qz vtrūqz est ens simpliciter: nō tn̄ sunt distincta nisi sm qd: vel qz vnū est ens simpliciter z alterū sz qd: sed plura simpliciter nō sunt nisi illa quoz quodlibet est ens simpliciter et vnū nō est aliud. qd pz. illud nō ē vnū simpliciter qd nō est ens simplicit: nec p pñs aliqd ē plura simpliciter nisi sit entia simplr: et cuz pluralitas reqrat distinctionē. nā numer⁹ causat ex diuisiōe ptinua nunq aliq eēnt plura simpliciter nisi essēt ipsa distincta simplicit. Vn̄ sicut ad hoc q aliqd sit vnum simpliciter: reqrit q sit ens simpliciter z q sit indiuisū simpliciter. ita ad hoc q aliqd sit plura simpliciter requirit q in se habeat talia plura. quoz quodlibet sit ens simpliciter et distinctum simpliciter ab alio. hoc autē nō est possibile nisi distiguant supposito z essentia. Vbi notādū q sicut in albo est cōsiderare sbm qd est albū z nō faciens albū in se pp̄ter qd sbm carēs albedine nō pōt esse albuz: qz deest illud qd formalr faciebat eē albū et effect⁹ formalis nō separat a sua cā. Silr albedo sine subiecto nō ē alba qz lz sit factiuū albi formalr: non tn̄ factibile cum ipsa nō sit nata facere se albū: sed aliud a se. Sic dicendo q ens simplr est suppositū nō nā: sz eēna est q suppositū est: sicut eni se hz eēna ad ens. sic hec eēna ad hoc ens. vn̄ suppositū subsistens ē id qd ē simplr: sed essētia est id quo suppositū est. si ergo sit suppositū sine essentia ipm nō erit ens simpliciter cū eē simpliciter sit ab essentia formalr. si aūt sit essentia sine supposito ipsa nō erit ens simpliciter: qz ipa nō facit se ens sed suppositū: et iō sicut ipossibile est esse albū sine albedine qua est et sbm qd est albū: sic ipossibile ē esse ens simpliciter et pfectū absqz essentia qua est et supposito qd est pp̄ter qd vr q verbū, et hūanitas assūpta incōtū hmōi nō sunt ens simpliciter: qz lz vbū subsistat nō tn̄ ab hūanitate: sz diuinitate. sz dico q qz hūanitas nō diminuit de pfectiōe vbi: iō vbū caro nichilomin⁹ est ens simplicit sicut pri⁹: sz verū est q hoc esse simpliciter nō inest ei ex hac essentia: sed ex alia. ¶ Secundo requirit q sint distincta suppositū z eēna: qz sicut suppositū est id qd est nō id quo est. ita ē ipm distinctū nō distiguēs essentia vo sicut nō est id qd ē: sed id quo est: ita nō est ipz distinctū sz distinguēs. sicut g si eēt suppositū sine essentia non esset ens simpliciter propter defectū causantis esse: ita si sūt aliqua distincta supposito z non essentia. certe non sunt distīcta simplicit: nō qdē pp defectū distiguibilis sz distiguētis realr. Et silr si sit eēna distīcta z nō suppositū nō erit distīctio simplr nō pp defectū distīctiui: sz distiguibil: qz eēna nō distiguit seipaz sicut i diuinis nō ē distīctio simplr: quis sit distīctio suppositoꝝ: qz nō ē ibi distiguēs simplr scz forma absoluta: sed solū distiguens sm qd scz forma relatiua. Silr materia z forma quis distiguāt eēnalr qz hec eēna nō est illa nō tn̄ sunt distīcta simpliciter. alr nō facerēt vnū simpliciter. Ex q iā apparet q xps nō ē plura simplr: qz in xpo nō sunt plura entia simplr. z illa q sunt in eo nō sunt distīcta simplr: qz ens simplr est suppositū sbē cū nā sbē: et distinctio simplr ē i supposito z nā sbē. ¶ Quātū ad tertiū pbandū ē q xps nō sit plura simplr et formalr. ¶ Prio sic. Illud in q nō sunt plura esse simplr dicta nō ē plura simplr: sicut nō est vnū simplr i q nō ē vnū esse simplr: sz i xpo nō sunt plura eē simplr: qz i eo nō sunt plura subsistere. g zc. Probatio minoris: qz sicut nichil ē ens simplr nisi subsistat vel subsistēs: ita nichil ē eē simplr nisi qd facit subsistēs. lz ergo existere non differat a subsistere i eo qd subsistit: tn̄ dū aliqd existit i alio

suū existere nō est subsistere sicut nec ip̄m ē subsistēs qñ nō
subsistit: sȝ tūc solū qñ subsistit. vñ hūanitas xp̄i sep̄ata ⁊ cō
iūcta idē est re ⁊ q̄ntitas cōiūcta ⁊ sep̄ata: ⁊ tñ p̄lus erat in
alio: nūc nō. et esse qd̄ erat inesse nūc est subsistere. ¶ Scd̄o
Secūdo sic. Illud i quo nō sunt plura supposita nō est plura simpli-
citer: q̄z solum suppositū est ens simplr̄ q̄z simpliciter dico q̄
sine addito dico. vnde nō solū accn̄ia q̄ nō sunt entia nisi
q̄z entis sūt entia sȝ q̄d: imo p̄tes sb̄ē eēnales vt natura ⁊ for
ma itegrales vt corp⁹ ⁊ brachia ⁊ eēna et sec̄ūdē sb̄ē sūt entia
sȝm q̄d: q̄z oīa hec nō sūt nisi q̄z sūt i alio: vel q̄z ip̄sis est aliud
et id sola p̄ia sb̄ā q̄ ē hoc aliq̄d ip̄a p̄p̄rie ē ens simplr̄. ⁊ silr̄
nō sūt plura simplr̄ nisi plura supposita: sȝ i xp̄o nō sūt plura
Tertio: supposita ḡ ⁊c. vñ p̄ria opinio q̄ adinuenit xp̄z esse plura ne
gauit i eo plura supposita. ¶ Tertio sic accn̄s cū sb̄ō h̄ñs
aliā formā aut nō plurificat ip̄m formalr̄ ⁊ sȝm q̄d ⁊ pari rōe
natura cū supposito h̄ñs aliā naturā nō plurificat ip̄m sim
pliciter: aut lȝ aliq̄ mō accn̄s cū sb̄ō faciat vnū materialiter
p̄p̄ vnitatē materie in q̄. nā cū dico hō alb⁹ tā hūanitas q̄z al
bū isūt eidē supposito. vnū q̄dē accn̄talr̄ iherēdo. alterū p̄o
eēnalr̄ i existēdo: tñ ista duo sūt plura materialr̄, cōsiderādo
materiā ex q̄: q̄z albū ex plurib⁹ ꝯstat. ¶ Itē aggregatū ex
h̄ijs est plura etiā formalr̄ sȝ tñ q̄z h̄z plures formas cum q̄z
ꝯp̄mmet ē plurificatuȝ accn̄talr̄: ⁊ tūc non est sīlr̄ q̄z ad hoc q̄
aliq̄d sit plura sȝ q̄d sufficit q̄ ip̄m sit i illō i q̄ aliquo modo
ē pluralitas sȝ q̄d siue sȝ eēnaȝ siue suppositū siue sb̄āȝ siue
accn̄s siue sȝm q̄dcūq̄ qd̄ sit ens ad min⁹ sȝ q̄d: sȝ ad eē plu
ra simplr̄ nō sufficit eē plura sȝm q̄dcūq̄ nō ip̄z sit plura sȝm
Quarto eēntiā p̄fectā ⁊ suppositū p̄fectū vt dictū ē. ¶ Quarto sic.
Illud de q̄ nō p̄nt p̄dicari plura vt plura: sȝ solū vt vnū nō ē
p̄p̄ illa plura simplr̄ sicut sor. ē ens corporeū ⁊ corruptibile ḡ
ip̄m ē plura simplr̄: q̄z istā sint plura ⁊ diuersa: ał̄s nisi tñ i sor.
sȝ de xp̄o illa p̄p̄ q̄ d̄r esse plura scȝ diuinitas ⁊ hūanitas nō
Quinto p̄dicāt de deo vt sunt plura: puta i abstracto sed solū vt sunt
vnū: puta i ꝯcreto. i. i supposito qd̄ ē vnū. ḡ ⁊c. ¶ Quinto sic
p̄ hoc q̄ aliq̄d h̄z vel ē illa q̄ solēt eē vel facere plura: non tñ
actu faciūt nō ip̄m ē plura simplr̄: sȝ solū p̄t eē sicut hō cōpo
nit ex multis p̄tib⁹ q̄rū q̄lȝ p̄t facere hoc aliq̄d sep̄ata ⁊ linea
h̄z plures p̄tes q̄rū q̄libet ē i potētia vt sit linea nō tñ vn⁹ hō
nec vna linea ē plura simplr̄. imo ē vnū ꝯtinuū ⁊ vnū nūero.
Sȝ hūanitas xp̄i n̄ ꝯstituit ens simplr̄ nec ꝯstitutū distiguit
lȝ nata sit hoc facere. ḡ nō facit dualitatē simplr̄ dictā cū di-
uinitate: q̄z cū i xp̄o nō sit nisi deitas v̄bū ⁊ hūaitas q̄ p̄tinēt
ad entitatē simplr̄ op̄z hic iuenire duo entia q̄z q̄dlȝ ⁊ sit ens
simplr̄ ⁊ sit ens distictū ab alio simplr̄ si xp̄s debeat eē plura
simplr̄: deitas aūt ⁊ hūanitas nō sūt h̄mōi. Tū q̄z hūanitas
nō ē ens simplr̄: q̄z nō sūt disticta simplr̄. tū q̄z nō sūt disticta
supposito: sȝ solū distiguibilia. ⁊ iterū v̄bū ⁊ hūanitas p̄ idē
et plus: q̄z natura nō p̄ōt dici disticta simplr̄ a suo supposito
a q̄ substātificat̄ imediate ⁊ h̄z eē qd̄ ē imediatū eēne nec p̄ōt
dici q̄ dīnitas ⁊ v̄bū cū hūanitate sint h̄mōi: q̄z dīnitas nō ē
Sexto. simplr̄ disticta a v̄bo q̄cūq̄ mō ꝯsideratio ¶ Sexto act⁹ sup
positalis plus distiguit q̄z eēntialis: q̄z sit act⁹ ē q̄ separat et
distiguit. ḡ q̄nto maior act⁹ tāto maior distictio. Plus autē
ē de actualitate i supposito q̄z i eēna: sȝ distictio suppositalis
sine eēntiali nō facit plura simplr̄ sicut p̄z in diuis. ḡ multo
min⁹ distictio eēntialis sine suppositali in xp̄o. Sȝ hic diceret̄
q̄, lȝ distictio suppositalis sit maior i discretis vel disiūctis abso
lute: nō tñ disiūctis relatiue. Est eñ maior distictio diuitatis
⁊ hūanitatis i xp̄o q̄z xp̄i ad p̄rēȝ: q̄z illa ē simplr̄. vnomodo
simplicitatis: q̄z ē sȝ sb̄ām q̄ ē eēna simplr̄: lȝ nō sit ens simplr̄
et si nō sȝm sb̄ām q̄ ē suppositū: sȝ distictio p̄ris a filio ē disti
ctio sȝm q̄d: q̄z sȝm relationē tñ q̄ ē ens sȝm q̄d non simplr̄ di-
co vt relatio ē: q̄uis vt dīna sit ens simplr̄ p̄p̄ idētitatem ad
eēnā. Posset etiā dici q̄ suppositū ē magis distictū formalr̄
min⁹ aūt distictū v̄tualr̄. Nā act⁹ eēntialis siue formal̄ ille
est q̄ distiguit. suppositalis aūt ē ille q̄ distict⁹ ē etiā p̄ se p̄ri
Septimo mo. ¶ Septimo. Illud de q̄ nō p̄dicant̄ plura simplr̄ p̄dica-
tiōe dicente hoc est. hoc nō ē plura simplr̄ eē plura sȝm sb̄ām
et sȝm eēntiā qd̄ req̄rit p̄dicatio dicēs. hoc ē hec cū sit i p̄rio
mō. nā i oīb⁹ alijs modis ꝯcitatis ⁊ p̄ accn̄s ē p̄dicatio hoc
iest huic. nō q̄ hec natura sit illa: sȝ i xp̄o nō p̄dicant̄ plura
h̄mōi. nā lȝ de⁹ p̄dicet̄ de xp̄o p̄dicatiōe dicente hoc est hoc.
Nā v̄bū ē de⁹ ⁊ eēna v̄bi ē eēna dei: non tñ sic hō. Nā cū dico
de⁹ ē hō nō ē sensus diuinitas ē hūanitas: q̄z falsum eēt: qd̄
tñ req̄rit p̄dicati. di. hoc ē hoc i p̄rio mō p̄ se. sicut eñ hō est
aīal: sic hūanitas ē aīalitas. nā sic se h̄z nā ad nām sicut sup
positū ad suppositū. vñ ē sēs⁹. de⁹ ē hō. i. suppositū deitatis ē
suppositū hūanitatis ⁊ sic nō vniuoce p̄dicat̄ hō d̄ eo ⁊ d̄ sorte
nā sor. sic ē hō q̄ eēna sor. vt sor. ē. ē hūanitas ⁊ nichil aliud:
q̄z sor. hūaniter ē q̄cq̄d ē: vñ hō ⁊ rōne nature ⁊ rōne suppo-
siti p̄dicat̄ de sor. q̄z ē suppositū sortietatis ē suppositū hūani
tatis ⁊ sortietas est hūanitas. nō sic aūt p̄dicat̄ de deo cū d̄r
de⁹ hō: sȝ g̅r̅a suppositi tm̄: q̄z suppositū dīnū ē hūanū nō tñ
ditas ē hūaitas. imo ē illō suppo. dr̄t re ⁊ ifinite a nā hūa
na. ē aūt nichilomi⁹ de⁹ hō vniuoce cū alijs: q̄z scȝ h̄z hūani
tatē vniuoce dictā sicut id qd̄ est albū p̄ naturā vniuoce d̄r
ei qd̄ ē albū ab extrīseco: q̄z eē albū ē h̄re albedinē quōcūq̄:
⁊ eē hoīez ē h̄re hūaitatē quōcūq̄ dū, tñ vt suppositū nāȝ il
iā substātificat ¶ Octauo ex cōicatiōe ideomatū sic q̄ de se
iuicē p̄dicāt̄ sb̄ālr̄ n̄ sūt p̄la simplr̄: sȝ de⁹ ⁊ hō i xp̄o sūt h̄mōi.
ḡ ⁊c. Probō maiorē: q̄z i p̄dicatiōe sb̄āli op̄z q̄ p̄dicatū sit idē
sb̄ō sb̄āliter sicut i accn̄tali op̄z q̄ sit idē accn̄talr̄. vñ nō eēt
hō alb⁹ nisi albedo faceret vnū cū eo: saltē p̄ accn̄s nec esset
hō aīal sb̄ālr̄ nisi aīal eēt idē cū sb̄ā ei⁹ siue aūt sb̄ā sit suppo
sitū siue natura tā natura cū supposito q̄z p̄s nature cū alia
p̄te sūt vnū simplr̄ ⁊ nō plura: sȝ cū sb̄ā dicat̄ de natura et de
supposito ⁊ plus de supposito eē simplr̄. ⁊ p̄ ꝯn̄s numer⁹ sim
pliciter dict⁹ p̄ōt dici vel de eēna vel de supposito: sȝ magis
de supposito. tñ nō ē oīmoda simplicitas nec entitatis nec di
stictiōis nec i vtraq̄ vt dictū ē. vñ q̄ sūt vnū eēna ⁊ nō sup
posito absoluto vel ecōuerso nō sūt vnū simplr̄ nec plura sim
pliciter: q̄z eñ nō sūt vnū vtroq̄ mō: sȝ altero tm̄: id nō sunt
vnū simplr̄: q̄z deest vna rō simplicie simlr̄ nec sūt plura sim
plicit̄: q̄z sūt disticta alio mō simplicitatis distictōis nō vtro
q̄ mō cū eēna ⁊ suppositū req̄rant̄ ad p̄fectā vnitatē ⁊ disti
ctionē. Probatio minoris q̄z de⁹ ⁊ hō nō p̄dicāt̄ de se iuicē
accn̄talr̄ vt dicebat tertia opinio: q̄z vel sic. de⁹ nō eēt homo
sȝ hūan⁹ sicut ei nō iherēt sȝ adheret vt vestis hoi q̄ p̄ eā ē vesti-
tus nō vestis. vel si eēt hō vt sor. ē alb⁹ tūc hūanitas ei ihe-
reret. forma aūt simplex nulli sb̄ijci eē p̄ōt. vnde cū oporteat
p̄dicatū eē vnū cū sb̄ō oīs vnitas aut ē sb̄ālis aut accn̄talis
sicut oē ens ē sb̄ā vel accn̄s op̄z hūanitatē eē vnitā v̄bo aut
sicut accn̄s sb̄ō qd̄ ē ipossibile: q̄z sic de⁹ eēt alterat⁹ vel sb̄ā
liter ⁊ hoc vel sȝm sb̄ām q̄ ē eēna qd̄ ē ipossibile: q̄z fieret inde
tertia eēna vt ex materia ⁊ forma: vel hec eēna fieret illa vel
sȝm sb̄ām q̄ ē suppositū ⁊ hoc ē verū sic scȝ q̄ diuinitas ⁊ hūa
nitas ē vnū suppositū. vñ sicut diceret̄ p̄dicatio sb̄ālis corp⁹
ē aīatū vel materia ē iformata ⁊ nō accn̄talis nō q̄z aīa sit de
eēna corp̄is vel forma de eēna materie: sȝ q̄z ē idē suppositum
vtriusq̄ vt vnū accidit alteri: sic ē de⁹ hō sb̄ālr̄ a sb̄ā supposi
ti nō nature: q̄z lȝ hic natura nō sit illa tñ suppositū isti⁹ na-
ture ē suppositū illi⁹ nature et nō sicut dicim⁹ hō ē aīal ⁊ hō
est alb⁹. Cū ei dico hō ē alb⁹ nō ē sēs⁹. suppositū hūanitatis ē
suppositū albedis: q̄z nature accn̄tali n̄ d̄bet̄ substātificatio
sȝ ē sēs⁹. suppositū hūanitatis ē subiectū albedis ⁊ sic est p̄di
catio accn̄talis: q̄z cōparatio accn̄talis ad subiectū est acci
dētale. nature aūt sb̄ālis ad suppositū quo imediate substā
tificat̄ ē substātialis. ¶ Nono ex cōp̄atiōe nūeri sic quecū-
q̄ sūt plura simpliciter ip̄sa sunt plures si sunt capacia ma-
sculine p̄dicatōis: sed xp̄s nō est plures. ḡ nec plura simplr̄
minorē oēs nō nestorij ꝯcedūt. Probatio maioris nā lȝ nō
sequat̄ est vnus ergo est vnū vt p̄z in vno hoīe h̄ñte plura
accidentia non ecōuerso est vnū ḡ vn⁹ vt in p̄sonis diuinis:
nec etiā est plures ḡ plura vt in eisdē: q̄z potest esse distictio

psone quã iportat masculinũ sine distictiõe essẽtie
quã iportat neutrũ ⁊ ecõuerso. Silr nõ seqr ẽ plu=
ra ẽm qd ꝗ plures. vt so:.cũ accñtib⁹: tñ sequit ẽ
plura simpliciter: ꝗ plures: q2 pluralitas simplici
ter et nullo mõ addito dicta requirit pluralitatẽ
essẽtie ⁊ suppositi: ⁊ p ꝯñs psone. vñ ꝓprie loquẽ=
do xp̄s nõ est plura simpliciter: sed vnũ simpliciẽ
q2 nec ipse est distict⁹ ẽm essentiã ⁊ suppositũ: sed
tñ ẽm essentiã cũ tñ pluralitas simpliciẽ dicta re
quirit vtrũqз sicut ⁊ vnitas. nã pluralitas non est
nisi aggregatio vnitatũ: ⁊ talis est pluralitas qua
lis fuit ei⁹ vnitas. Nec etiã est vnũ simpliciẽ: q2 lз
sit vnũ scd̃m suppositũ: non tñ est vnũ scd̃m essen=
tiã cũ tñ vnitas simpliciter dicta requirat indiui
sionem in vtroqз sicut entitas simpliciter dicta re
quirit vtrũqз. vñ xp̄s est vnũ simpliciẽ scd̃m sup=
positũ et est plura simpliciter scd̃m ẽẽntiã: nõ aũt
est plura simpliciter nec vnũ simpliciter sine addi
tamẽto qd̃ ꝓprie est esse tale simpliciter: q2 simpli
citer dico ꝙ sine addito dico ꝙ tñ psone diuine nul
lo addito pñt dici vnũ simpliciter. ptз q2 lз nõ sint
vnũ nisi ẽm essentiã. illa tñ subsistẽs est vñ plura
nõ solũ scd̃m vnũ lзз essentiã. imo etiã ẽm existẽtiã: et
oẽ id qd̃ ad sbãз absolute ptinet nec distiguit nisi
ẽm relationẽ. q̃ vt relatio est nõ facit aliquã disti
ctionẽ sbãlẽ: nec p ꝯñs simplicẽ. qd̃ ꝗ dictũ est ꝙ
vnitas simpliciter dicta requirit idiuisionẽ i sup=
posito et essentia verũ est ꝗtũ ad absoluta. nõ ãt

x.ratio

ꝗtũ ad relatiua. ¶ Decimo. cõparando xp̄m ad
deũ sic. sicut se hз xp̄s ad pluralitatẽ nature ⁊ vni
tatẽ psone. sic ecõuerso. De⁹ ad vnitatẽ nature et
pluralitatẽ psone: sed ꝗuis in deo sint plures pso
ne: nõ tñ ꝓpter hoc de⁹ est plures nisi addat plu=
res psone: q2 esset sensus ꝙ sũt plures dij. vñ lз di
camus pater fili⁹ ⁊ spũssanct⁹ sunt tres: q2 intelli
gitur psone ꝓpter supposita. ⁊ silr dicim⁹ tres sẽ
q̃ testimoniũ dãt ⁊c. ⁊ p ꝯñs plures: nõ tñ sic for=
te dicim⁹ ꝙ de⁹ sit tres imo dicim⁹ de⁹ est vn⁹ ⁊ nõ
solũ vnũ. si aũt de⁹ est vn⁹ ꝗ nõ est plures. lз enim
de⁹ sit trinitas ⁊ pluralitas nõ tñ ẽ tres vl' plures
nisi aliqd addat. ꝗ silr xp̄s lз hẽat in se illa q̃ sunt
plura simpliciter dato etiã ꝙ esset illa simpliciter
plura. qd̃ tñ verũ nõ est: nõ tñ ꝓpter hoc eẽt plu=
ra simpliciẽ nisi adderet ꝙ eẽt plura talia vt puta
plures nature. nã si diceret esse plura sine additio
ne sequeret ꝙ eẽt plura nõ solũ ẽm naturã sз etiã
ẽm suppositũ sicut si de⁹ diceret plures sine addi=
tione sequeret ꝙ eẽt plura ⁊ nõ solũ ẽm naturã re
ferret pluralitas ad essentiã quã de⁹ iportat. sicut
ergo deus non est plures sic nec de⁹ ⁊ hõ plura:
q2 sicut se hз pluralitas psonarũ ad pluralitatem
masculine designatã sic essentialis ad neutraliter
designatã. Si aũt ista ꝯcedat de⁹ ẽ plures adhuc
nõ sequit ꝙ xp̄s est plura vt post dicet plus etiaз
videt ꝙ de⁹ pr vel spũssanct⁹ et ille hõ q̃ dr iesus
nõ sint plura simpliciter: lз distinguãt in supposi
to ⁊ essentia: q2 distinctio suppositalis eoꝝ non est
absoluta nec essẽtialis. distictio ꝟo essentialis nõ

xi.ratio

est suppositalis. ¶ Undecimo. cõparãdo ꝑdica=
tũ diuinũ ad subiectũ sic ꝗcquid est plura simpli=
citer ⁊ substãtialr. cũ pri⁹ tñ esset vnuз simplr et
substãtialiter ipз est aliqd quod pri⁹ erat: ⁊ aliqd
est ipm qd̃ pri⁹ nõ erat: q2 qd̃ est plura formaliter
est aliud et aliud vt aduersariũ cõcedũt. qd̃ aũt est
tñ vnũ est aliqd ⁊ nõ aliud: qd̃ ꝗ incipit eẽ plura
incipit eẽ aliqd qd̃ nõ erat et ecõuerso. qd̃ etiã cõ
cedũt illi de prima opinione q̃ adinuenerũt xp̄з eẽ
plura: sed ipossibile est deũ esse substãtialr qd̃ non
semp fuit aut aliqd de nouo esse deũ qd̃ nõ sp fuit
de⁹. alr de⁹ recẽs esset. ꝗ ⁊c. ¶ Unde illa tria in=
conuenientia q̃ sunt cõtra primã opinionẽ sũt etiaз
cõtra istã. Probatio minoris: q2 in oi ꝑdicatione
substãtiali opз ꝙ vel essentia subiecti sit esse ꝑdica
ti vel suppositũ subiecti sit suppositũ ꝑdicati. Im
possibile aũt est ꝙ aliqd sit suppositũ diuinũ vel
essentia diuina qd̃ nõ prius erat: q2 tũc esset de⁹ re
cens vel diuinitas recẽs. Imo nec substãtia crea=
ta incipit esse postꝗ est aliqd sbãliter / qd̃ pri⁹ non
erat. Si eñi essentia sortis inciperet esse alia essen
tia ꝗ pri⁹ vel suppositũ sortis inciperet esse aliud
ꝗ prius corrũperet. Sed accidẽtalr bene incipit
hõ esse qd̃ pri⁹ nõ erat. ¶ Itẽ substãtialr creatu=
ra generabilis qñ gñat incipit esse qd̃ nõ pri⁹ erat
sed postꝗ gñata est nõ vñ dr tunc recẽs qñ primo
generat. de⁹ aũt etern⁹ est ⁊ incorruptibilis ⁊ ige
nerabilis ⁊ ialterabilis. vñ nõ accidẽtalr nec sub
stantialter potest ipse incipere esse aliqd / nec ali=
quid de nouo incipit esse de⁹. lз tñ de⁹ ceperit esse
hõ nõ tñ ꝓpter hoc essentia sua cepit esse noua es=
sentia nec suũ suppositũ nouũ suppositũ: sed sup=
positũ qd̃ nũc est hũanitatis semp fuit diuinitatꝫ
¶ Duodecimo. cõparãdo xp̄m ad seipm sicut in Duodecima ratio
xp̄o sũt due nature: ita vna psona ⁊ magis natu=
ra debet trahi ad numeruз suppositi ꝗ ecõuerso
sicut acciñs nũerat numero subiecti: et q2 numer⁹
psone est magis dict⁹ simpliciter ꝗ numer⁹ natu
re: q2 ergo suppositũ xp̄i est vnũ simpliciter. imo
simplicissimũ. nature ꝟo non sũt plures simpliciẽ
oĩmõ simplicicitatꝫ: q2 nõ ẽm suppositũ i quo sũt
suppositũ aũt nõ hз esse suppositale nisi ab altera
natura simplici. Sed nature xp̄i nõ sunt vnũ sim=
pliciter ꝓpter vnitatẽ maximũ suppositi i quo sũt.
ergo nec ecõuerso psona xp̄i erit plura simpl' rꝑ
pluralitatẽ naturarũ q̃ in ip̄o sũt. ¶ Utrũ aũt sit ma
gis vnũ ꝗ plura. Dicẽdũ ꝙ est magis vnũ ꝗ plu=
ra: sed plus hз plura ꝗ vnũ: q2 id qd̃ est in xp̄o scз
suppositũ hũanitatis ⁊ diuinitatis ⁊ deitatꝫ ipm
est vnũ simpliciẽ. Et silr id quo est id qd̃ est realr
sed plus hз plura ꝗ vnũ. nã illa q̃ hз scз deitas et
hũanitas lз non sint plura nature vnũ simpliciẽ /
plus tñ sunt plura ꝗ vnũ: q2 maior est vnitas eẽ
ꝗ suppositi. ¶ Ad argumẽta principalia. dicẽdũ Ad rões principales.
¶ Ad primũ ꝙ maior est vera de sbã prla q̃ ẽ hoc Ad pmũ.
aliqd. illa eñi sola est ens simpliciter. in xp̄o autẽ
nõ sunt plures tales. Uñ nestori⁹ q̃ dixit xp̄з plu
res ꝯposuit i eo plures psonas. ⁊ pma opinio que
dixit xp̄m plura / posuit in eo plura supposita.
¶ Ad secũdũ dicẽdũ ꝙ illud est q2 pr ⁊ fili⁹ sunt Ad scd̃m
illa natura in qua vniunt ⁊ illis est sit subsistẽs est
qd vnũ simpliciter: sed xp̄s non est ista plura: q̃ hз
et si etiã eẽt illa: tñ alterũ ipsorũ nõ est ens simpli
citer id est in se indiuisum ⁊ ab oi alio diuisũ suppo
sito. ¶ Ad tertiũ dicẽdũ ꝙ aggregatum ex subie Ad tertiũ
cto ⁊ pluribus formis accidẽtalib⁹ est vnũ materia
liter s materia a qua: q2 sunt vnũ subiecto ⁊ i vno
subiecto: ⁊ ꝓpter hoc dicunt vnũ nũero sicut illa
quorũ est materia vna: sз solũ plura materialiter s
materia ex qua: q2 ex plurib⁹ ꝯstat albũ ⁊ musicũ
et sunt plura formaliter: sed ẽm quid non: non so=
lũ q2 hз plures formas: sз q2 hñs plures formas
ẽm ꝙ hñs est plura accidentalr: q2 q̃libet illaꝝ est
ens ẽm qd: sз xp̄s sic hз plures sbãs ꝙ non queli=
bet earũ est ens simpliciter. Nã lз oẽ accidens sit
ens ẽm qd: nõ tñ ois substãtia est ens simpliciter

sed solũ prima q̃ est hoc al' q̃d ꝛ nõ secũda nec ps
integralis vt man⁹ nec essentialis vt materia vel
forma partis vt aĩa vel toti⁹ vt humanitas.
4. articl's ¶ Quantũ ad quartũ de ꝓbabili opinione videñ
da sũt.3. Primo declarãdũ ẽ aliq̃d i questione. 2.
ostẽdẽdũ quomõ christ⁹ possit dici plura ꝛ quõ nõ
Tertio quomodo possit dici vnũ ꝛ quomodo nõ
¶ Quantũ ad primũ ẽ prima cõclusio q̃ xp̃s ẽ
aliquid ꝛ nõ nichil ħz q̃ hõ: ꝛ dicere cõtrariũ ẽ he
Dehere⁹. c. cũ xp̃s reticũ sicut dic ̃ decretalis/sicut eñ hõ ſm albe=
dinẽ ẽ aliq̃d/ꝛ tñ nõ est albedo ip̃a ſʒ est alb⁹ q: cẽ
albũ nõ ẽ cẽ nichil. q̃uis cẽ albi nõ sit aliud q̃ albe
do ip̃a. q: albũ solã q̃litatẽ sig̃t. ita xp̃s ħz hũani=
tatẽ ẽ aliq̃d q̃uis nõ sit hũanitas ſʒ hõ ꝛ q̃uis hõ
suppositũ dicit idem nõ addat nisi solã humanita
tẽ. Ulteri⁹ sciẽdũ q̃ de⁹ dicit cẽ homo nõ illo mõ
q̃ sor. vel plato dr̃ hõ q: cũ hõ p̄dicat̃ d̃ puro hoĩs
ꝓpositio v̾ificat̃ nõ solũ ratõe suppositi vt sit sen
sus sor. est hõ q̃ sor. ẽ hñs hũanitatẽ ſʒ etiã ratiõe
nature q: sorteitas ẽ humanitas. Cũ aũt dicitur
deus hõ nõ verificat̃ rõne nature quasi deitas sit
humanitas sed solũ ratione suppositi q: de⁹ ẽ hñs
humanitatẽ. Nichilomin⁹ tñ deus ẽ hõ vniuoce
cum ceteris hoĩb⁹: q: sicut aqua ẽ calida vniuoce
cũ igne q: habet calorẽ vnius rationis et ħz sicut
subiectũ accidens licet habeat p̱ violẽtiã illud q̃d
ħz ignis p̱ naturã/ita q: christ⁹ ħz talẽ humanita
tẽ sicut petr⁹ ꝛ habet eã sicut suppositũ naturam
licet habeat eã extrĩsece quã petr⁹ ħz itrĩsece ꝛ na
turaliter inde est q̃ est homo vniuoce. ¶ Circa
secũdũ sciẽdũ ẽ q̃ christus nõ est plura formaliter
2. dictum sui⁹ opiñ nec plura simplicit̃ ſʒ est plura materialiter et ſm
quid. Primũ pʒ: q: illud solum ẽ plura vel plures
formaliter ꝓpter plura que cõtinet q̃ñ q̃dlibet il=
lorũ predicat̃ de illo p̱ se ꝛ secũdũ vnum est aliq̃d
distinctũ: sicut deus ẽ plures q: de⁹ est pr̃. deus ẽ
fili⁹. de⁹ est. sp̃. ſʒ ista sũt tres ergo de⁹ ẽ tres ꝛ plu=
res. aliter aũt nõ. sicut formaliter senari⁹ nõ ẽ bis
tria sed semel sex. q: senarius nõ est tria et similit̃
formaliter loquẽdo nullũ totuʒ cõtinẽs plura de
quorum singulis nõ p̄dicat̃ põt dici plura forma=
liter. ſʒ xp̃s cõtinet deitatẽ ꝛ humanitatẽ q̃ sũt plu
ra licet aũt ipse sit diuinitas nõ tamẽ ẽ humani=
tas ꝛ sic nõ est plura propter plura: q: nec est illa
plura. ſʒ ei christus sit de⁹: ꝛ hõ. nõ tñ de⁹ ꝛ hõ sũt
plura ſʒ habẽt tantum plura. ¶ Secũdo q̃ xp̃s
nõ est plura simplicit̃: ꝛ formalit̃: q: ad hoc req̃ri
tur q̃ sint plura entia simpliciter distĩcta simplicit̃
ſʒ aũt diuinitas sit ens simplicit̃ non tñ ẽ disticta
simpliciter ab humanitate: q: ẽ ei cõiũcta a suppo
sito ꝛ hũanitas nõ ẽ ens simpliciter: q: non subsi
stit licet ꝓut distiguit̃ ab accidẽte q̃d ẽ ens ſm q̃d
dicat̃ ens simpliciter quomõ materia ꝛ forma sũt
entia simplicit̃. ¶ Itẽ nõ ẽ disticta simplr̃ iõ. ꝛc.
sicut pʒ in. 1. positiõe ꝛ trib⁹ rationib⁹ sequentib⁹
¶ Tertio dico q̃ ẽ plura materialiter ſm q̃d: id
eñ q̃d in se plura cõtinet quoꝝ vel vtrũq; vl' alte=
rum ẽ ens ſm q̃d: d̃r esse plura materialit̃ ꝛ ſm q̃d
sicut hõ alb⁹: ſʒ xp̃s ẽ hmõi dicit ei xp̃s suppositũ
in duab⁹ naturis quaꝝ lʒ diuina dicat ens simplicit̃
hũana tñ d̃r ẽs ħz q̃d respectũ suppositi ſʒ ñ ita sicut
3. dictũ huius opiñ. accidẽs. ¶ Circa. 3. sciẽdũ q̃ xp̃s d̃ʒ dici vnũ vel
plura ꝛ nõ solũ opoꝛtʒ q̃ sit vnũ vel nõ vnũ plura
vel nõ plura q: etiã de nõ ente verũ ẽ ſʒ opʒ q̃ xp̃s
vel ihesus sil'r ſm q̃ huiusmodi sit vnũ vel plura
q: ſm q̃ hmõi ẽ aliq̃d ꝛ nõ est nichil. oĩe aũt ens

aut est vnũ vel plura: sicut non opʒ oẽ q̃ est esse
cecũ vel vidẽs ſʒ oẽm oculũ q̃ natus est videre ita
ꝛ ens q̃d natũ est ex ẽtitate esse diuisum vl' indiuisũ
opʒ esse vnũ vel plura ꝛ simil'r opoꝛtet q̃ sit vnũ for
maliter vel plura formaliter ¶ Itẽ aut vnũ ma=
terialiter aut plura materialit̃ nec ẽ dare mediuʒ
cũ opponãt̃ priuatiue ¶ Sed nõ opʒ oẽ quod est
esse vnũ simpliciter vel plura simplr̃: q: hõ albus
materialit̃ nec est vnũ simplicit̃ nec plã simplici=
ter. sed est neq; vnũ simplicit̃ neq; plura simplicit̃:
q̃d includit ens ſm quid ꝛ p̱ accidẽs sicut nõ ens
simplicit̃ ꝛ p̱ se: sic nec ẽ p̱ se nec simplicit̃ vnũ ex
alia parte non põt esse plura p̱ se et simpliciter ex
altero tñ ente simplr̃ sed ẽ nõ vnum simplr̃ et non
plura simplicit̃ ſʒ plura ſm q̃d mãliter ¶ Ex hijs
ergo ad ꝓpositum vʒ q̃ xp̃s sit nõ solũ vn⁹ secũ=
dũ q̃d ſʒ q̃ etiã sit vnũ formalit̃ ꝛ simplicit̃: q: si
dicam⁹ verbũ vel fili⁹ dei sic nõ includit nisi sup=
positum cũ natura diuina de q̃b⁹ cõstat q̃ sũt vnũ
formalit̃ ꝛ simplicit̃ multomaius q̃ angel⁹ qui ẽ
ens vnum simplr̃/nõ obstante q̃ nõ excludit acci=
dentia que sunt entia ſm q̃d cũ q̃b⁹ angel⁹ ẽ cõpo
sit⁹ faciens cum eis vnũ ſm q̃d ꝛ nõ simplr̃: deus
aũt ꝛ verbum nõ includit nisi ens simplr̃ nec cõpo
nit̃ ad faciendũ ens ſʒ quid et p̱ accidẽs cũ huma
nitate quam nõ excludit. Hoc aũt q̃ dico christ⁹
includit suppositũ in vtraq; natura: q: cũ nõ ipor
tat in recto nisi habẽs vtrãq; naturã q̃uis nature
habite nõ faciãt vnũ simpliciter q: tñ hñs ea non
est plura nec est plures in se q̃ prius põt vnum ha
bere plura sine plurificatione maxime de⁹ ideo nõ
auct⁹ neq; multiplicat⁹ ẽ de⁹ p̱ assũptionẽ hũani=
tat. sicut nec p̱ habere creaturas ꝓpt̃ q̃d sicut de⁹
erat vnũ formal'r ꝛ simplicit̃ ab eterno sic de⁹ hõ ẽ
habens plura q̃ pri⁹. ꝛ si haberet mille humanita
tes nõ est plures nec plura q̃ pri⁹ ꝛ sic xp̃s forma
liter loquẽdo ẽ vnũ simplicit̃. materialiter aũt lo
quẽdo xp̃s nõ est vnũ ſm q̃d q: cõtinet plura vno
mõ simplicit̃. s. hũanitatẽ cũ diuinitate. et simil'r
potest dici vnum ſm suppositũ nõ vnũ ſm naturã
ſʒ hoc ẽ materialr̃. ¶ Ad primũ dicendũ q̃ in xp̃o
nõ ẽ vna substantia integra ꝛ p̱fecta q̃ ẽ suppositũ alia responsio
ꝛ natura diuina nam hũana nõ ẽ p̱fecta nõ ꝓut dis ad ratões
tinguit̃ cõtra accidẽs ꝛ dato q̃ natura humana ẽ ꝑncipales
substãtia p̱fecta nõ tñ p̱fecte distincta ꝛ si esset xp̃s
nõ tñ ẽ illa formalit̃ habẽs eã. Ad secũdũ dicẽdũ
q̃ de⁹ ẽ quicq̃d ħz ꝓpter q̃d d̃r pl'es: sed ſm relati
ones: q: ẽ ille et vnũ ꝛ vn⁹ p̱ p̱ essẽtiã q: ẽ illa xp̃s aũt
nõ ẽ humanitas ꝛ diuinitas vt sic dicat̃ plura sed
est de⁹ ꝛ hõ q̃ sũt vnũ hñs multa ꝛ sic nõ est multa
¶ Ad tertiũ dicẽdum q̃ hõ alb⁹ nõ est plã formal'r
ꝛ ħz q̃d: q: hñs hũanitatẽ ꝛ hñs albedinẽ sũt vnũ
habens multa sed solũ materialit̃ ꝛ subã existens
nõ est ens simpliciter respectu suppositi ſʒ solũ ad
d̃ram accidẽtis vt pʒ i p̱tib⁹ sbẽ. Disti. 7. q. 1.

Circa septimã distictionẽ q̃rũt̃ q̃ttuor
Primo vtrũ de⁹ sit hõ. Secũdo vtrũ
sit fact⁹ homo. Tertio vtrum sit pre=
destinat⁹. Quarto: q: est homo p̱ itel
lectũ possibilem nõ agẽtẽ ꝯueniẽt vtꝝ
ille intellect⁹ p̱ quẽ de⁹ est homo vel fact⁹ homo sit
pura potẽtia ¶ Quantũ ad primũ querit̃ vtrum Primũ.
hec sit vera de⁹ est homo ꝛ argu' q̃ nõ. q: secũdũ
Augustinũ. 5. de trinitate q̃cq̃d p̄dicat̃ in diuinis
aut p̄dicat̃ secũdũ substantiam aut secundũ rela=
tionem sed homo non potest predicari de deo ſm

substantiam: quia qd̄ p̄dicatur. s̄m substātiā oib⁹
cōuenit psonis sed esse hominem conuenit tātum
filio. nec etiam predicatur secundum relationem
cū homo dicat ens absolutū: ⁊ ens absolutū non
Secūdū. predicet s̄m relationē. ergo ⁊c. ¶ Itez maior est
vnio psonarū in diuina natura q̄ sit vnio duarū
naturarū in supposito vbi: sed nūc est sic q̄ ꝓpter
illā vnionē q̄ maior est nō pōt dici q̄ pater est fi-
lius/nec ecōuerso: q̄re nec ꝓpter illā vnionez que
minor est/ poterit dici deus homo. vel ecōuerso.
Oppositū dicit Augu. 1. de tri. c. 16. Talis fuit il
la susceptio q̄ hoiem faceret deū ⁊ deū hominem
Rñsio. 1. articul⁹. ¶ Respōsio: tria declarāda sunt. Primum est q̄
hec est vera ⁊ ꝯcedēda. deus est hō. Secundū est
declarare q̄liter vera sit ⁊ cōcedēda. Tertio ostē
det quō hec sit vera/ xp̄s est hō. Primū sic osten-
dit breuiter. Q̄ñcūqȝ sunt due nature i eodē sup-
posito/ vna natura pōt p̄dicari de alia ⁊ denoiare
aliā in cōcretione. Exemplū/ dicim⁹ q̄ musicū est
albū eo q̄ albedo ⁊ musica sunt in eodē subiecto
imediato: q̄ sunt in eodē supposito. quare cū na-
tura diuina et humana vniant in supposito ver-
bi: vnū poterit p̄dicari de alio denoiatiue: vt di-
cat/ deus est hō. Hec est sententia Dam. li. 3. c. 5.
Deus em̄ homo ⁊ homo de⁹ ꝓpterea q̄ est s̄cd̄m
ypostasim vnionē. ¶ Ulteri⁹ autē notandum est
s̄m ꝯmētatorē q̄ triplex ē p̄dicatio: vna scȝ dispo
sitiōis de disposito/ ita q̄ dispositio ⁊ dispositum
nō differunt nisi solū s̄m rationē: ⁊ hec est solū in
diuinis ⁊ in abstractis: ⁊ ista p̄dicatio nō pōt esse
in ꝓposito. q̄ natura diuina ⁊ hūana differūt s̄m
rem. Alia est p̄dicatio dispositionis de disposito
qñ dispositio ⁊ dispositū s̄m rē differūt/ licet non
actualiter sed potētialiter. et iste mod⁹ p̄dicatio-
nis est qñ partes essentiales ex qb⁹ fit vnū p se p̄-
dicant/ sicut cū dr̄ homo est aial⁹. vel hō est aial.
qui mod⁹ etiā non pōt cōpetere in ꝓposito: q̄ ex
natura diuia ⁊ hūana nō fit aliqua natura tertia
s̄m Dam. lib. 3. ca. 3. Alia est p̄dicatio dispositio-
nis de disposito: qñ vtrūqȝ differt s̄m rem actua-
liter: sicut cū dicit hō est alb⁹. subiectū em̄ ⁊ acci-
dens sunt duo in actu ⁊ vnū in potētia/ s̄m ꝯmen
tatorē ibidē/ ⁊ in. 7. metaphisice. Ex subiecto em̄
et accidēte nō fit vnū tertiū. Et iste mod⁹ p̄dica-
tionis est in ꝓposito. tū q̄ ex natura diuina ⁊ hu
mana nō fit vnū tertiū p se qd̄ resultet ex eis. tuȝ
q̄ natura hūana in xp̄o licet sit substantia/ habet
tñ modū accidētis: ⁊ ideo ista p̄dicatio cū dr̄ de⁹
est homo reducit ad p̄dicationē q̄ est dispositio-
nis de disposito qñ dispositio ⁊ dispositū differūt
s̄m rem actualiter: ⁊ est silis p̄dicationi illi qñ ac
Contra opinionē. cidēs p̄dicat de subiecto. ¶ Quāuis autē ratio
et declaratio sit ꝓbabilis nō tñ necessaria: q̄ i ra
tione maior ⁊ minor sunt vere/ nec sequit ꝯclusio
q̄ homo ⁊ de⁹ licet sint cōcreta/ nō tñ sunt deno-
minatiua sed principalia. vnde bñ verū est q̄ natu
re in supposito vnite de se inuicē p̄dicant in con-
cretione denoiatiua nō aūt in p̄ncipali: sicut nec
in abstracto/ sicut corp⁹ et aia: q̄ aia licet sit cor-
porea quodāmō: nō tñ est corp⁹ sicut ne corporei
tas: nec corp⁹ est aia sed aiatū. ⁊ silr vnio bene fa
cit deū esse humanū ⁊ hoiem deificū vel diuinuȝ:
nō autē deū hoiem: q̄ hmōi sunt cōcreta p̄ncipa-
liter nō denoiatiua. et silr de illa tertij mēbri de-
claratiōe: q̄ tertiū mēbrū qd̄ ipsi applicāt ad ꝓ-
positū/ cōcludit q̄ de⁹ sit hūan⁹ ⁊ hō diuin⁹/ nō q̄
hō sit de⁹ vel ecōuerso sicut albū est musicū/ non
albedo musica. ꝓpter qd̄ dicendū q̄ nō sola vnio
naturarū hoc facit: sȝ cū hoc naturalis significa-
tio terminoꝝ: q̄ sicut esse albū est hr̄e albedinem
vt subiectū hñs formā/ ⁊ nō est ēē illā formā ꝓpt̄
qd̄ albū est musicū ⁊ ecōuerso: q̄ idez est habens
vtrūqȝ. sicut subiectū hȝ formā: sic q̄ de⁹ ⁊ hō di-
cūt hñs diuinitatē ⁊ hūanitatē: ⁊ idē ē hñs vtrū-
qȝ. vt suppositū naturā. ideo de⁹ ē hō/ ⁊ hō est de⁹.
imo diuinitas est hō: licet hūanitas nō sit de⁹: q̄
deus est diuinitas hñs seipsam: ⁊ q̄ i diuinis hñs
est q̄cq̄d hȝ nisi relatiue silr ⁊ albedo esset dulcis
si esset subiectū hñs dulcedinē: sicut q̄ntitas ē co-
lorata vel figurata: q̄ est imediate hñs vtrūqȝ vt
subiectū ¶ Quātū ad secundū articulū scȝ quō ⁊ 2. articul⁹
q̄liter hec sit vera/ de⁹ est hō ⁊ ecōuerso. sunt tres
opiniones couecte argumēto qd̄ solet fieri sic. Si
deus est hō/ aut hoc est p se aut p accidēs. nō p se:
q̄ aut in p̄mo mō dicēdi p se/ aut in s̄cd̄o. nō in p̄-
mo: q̄ p̄dicatū nō ē de rōne subiecti. nec in s̄cd̄o:
q̄ subiectū nō ē de rōne p̄dicati: nec etiā p̄dicatū
est p se passio subiecti vt de seipȝ. nō est ḡ p se nec
etiā p accidēs q̄ tūc humanitas aduenirent acci-
dētaliter psone diuine qd̄ falsū est. ḡ nullo modo
pōt verificari. ¶ Dicūt ergo p̄mi q̄ hec est vera 1. opinio.
p se/ de⁹ ē hō. quoꝝ rō est hec. de⁹ significat natu-
rā diuinā in cōcretione ad suppositū diuinū: ⁊ q̄
suppositū diuinū substātificat naturā hūanā p se
ideo hūana natura in cōcreto p se p̄dicat de filio
dei ⁊ supposito vbi. sicut q̄ suppositum petri p se
substātificat naturā hūanā: ideo hec est vera p se/
petr⁹ est hō. ⁊ hō p̄dicat p se de petro. ⁊ ita q̄ sup
positū diuinū filij ē suppositū p se hūane nature: io
hec est p se/ de⁹ ē hō. ¶ Cōtra hoc arguit sic. Qñ Contra istā opi.
p se aliq̄d p̄dicat de aliquo p̄mo mō dicēdi p se:
hoc est q̄ p̄dicatum est de itellectu subiecti: sicut
philosophus accipit p se in posterio: ib⁹/ p se insunt.
⁊c. sed humana natura nō est de p se itellectu sup
positi diuini. q̄re ⁊c ¶ Itē qñ p̄dicat p se aliq̄d
de aliquo subiecto/ p̄dicat p se de oib⁹ cōtētis sub
illo. Exēplū. hec est p se/ hō est aial. ⁊ ideo hec est
p se/ petr⁹ est aial. ⁊ sor. ⁊ de aliis sic. Si igit hec
est p se/ de⁹ est hō. ideo p̄dicatum p̄dicabitur siue
dicet p se de oi supposito diuino cōtento sub deo.
et hec erit p se / pat̄ est homo. qd̄ est oino falsum.
¶ Dicūt s̄cd̄i ecōuerso q̄ ē vera p accñs. qd̄ pro 2. opinio.
bāt dupl̄r. Primo sic. In ꝓpositiōib⁹ p se/ subie-
ctū supponit determiate p p̄dicato ⁊ includit ip-
sum determinate. et ideo hec nō est p se/ aial est hō.
q̄ aial nō supponit determinate p hoie sȝ indetmi
nate: ingr̄ū pōt v̄ificari de aiali qd̄ est sor. et qd̄ ē
hō. Cū igit de⁹ nō supponat determiate p hoie sȝ
idetminate ingr̄ū pōt v̄ificari de illo vel de illo
supposito hec nō erit p se/ de⁹ est hō. ¶ Itē qñ ali
quid sufficit ad faciendū ꝓpositionē p se ex itel-
lectu: oportet q̄ subiectū ꝯparet ad p̄dicatū p se
⁊ nō p accidēs: alr̄ si ꝯparet p accidēs nō est ꝓpo
sitio p se cū dr̄/ rationale est aimal. hec est p acci-
dēs: licet hec sit p se/ hō est aial. accidit ei hoi s̄m
q̄ supponit p rōnali: tñ s̄m q̄ stat sub rōnali q̄ sit
aial. est em̄ hō aial rōne partis materialis: ⁊ ē ra-
tionalis rōne partis formalis. et ideo hoi s̄m q̄
stat sub rōnali accidit q̄ sit aial. Cū ergo in ꝓpo
sito nr̄o accidat supposito diuino q̄ substātificat
naturā hūanaȝ: s̄m q̄ stat siue sumit sub deo/ hec
erit q̄si p accidēs ⁊ nō p se/ de⁹ ē hō. Si ei ex aliq̄

rõ: hec debere esse p se/ esset pter hoc q̃ suppo
sitũ diuinũ esset p se hõ: sed hoc non sufficit sicut
dictum est: q2 accidit supposito diuino sc3 q̃ su
mit siue stat sub deo q̃ substãtificat naturã huma
nã. z ita de⁹ ꝯparat p accidẽs ad istud p̃dicatũ: q2
mediãte supposito diuio cui vt sic accidit substã
tificare humanã naturã. sicut ex alia parte rõna
le ꝯparat ad aĩal p accidẽs: q2 mediãte hoĩe cui
accidit ẽm q̃ stat siue supponit p rõnali q̃ sit aĩal
3. opinio q̃ est heruei di. p̃sẽti. q. 1. quartũ Silr Du. di. ead. q. 2 secũdũ ¶ Tertij mediãt iter istos dicẽtes q̃ si attendat
ad suppositũ sic est p se: q2 sc3 suppositũ hñs diui
nitatẽ est p essentiã suã suppositũ hñs humanita
tẽ: sed q̃tũ ad formã est p accidẽs: q2 de⁹ in eo q̃
deus siue in eo q̃ est hñs diuitatẽ nõ ẽ hõ. Si ei
ex hoc ipso formaliter q̃ est hñs diuitatẽ erit ha
bẽs humanitatẽ: seq̃ret q̃ de⁹ nõ posset nõ esse hõ
Sed q̃d debet magis cõcedi q̃ sit p accidẽs q̃z p
se. Videt q̃busdã q̃ magis debet dici p accidẽs/
q̃z p se: q2 termin⁹ cũ accipit cũ reduplicatiõe, lic3
sit ex parte subiecti sp tñ tenet formalr vt de⁹ ẽm
q̃ deus stat p hñte diuinitatẽ scd̃m q̃ est hñs di
uinitatem. hõ etiã scd̃m q̃ hõ stat p hñte hũani
tatẽ scd̃m q̃ est hñs hũanitate3. Et ideo q̃ñ d2 q̃
deus p se vel scd̃m q̃ de⁹ est hõ/ denoiat hitudo p
se iter formã subiecti z p̃dicati: z nõ iter supposi
tũ vtriusq3 forme nisi inq̃tũ est hñs illas. Et hoc
mihi videt pbabile. Vñ ista/ de⁹ est hõ. videt mi
chi magis accedere ad naturã ꝓpositionis p acci
dẽs/ q̃z ad naturã ꝓpositiõis p se: ita tñ q̃ p acci
dẽs nõ accipit hic p ꝓpositione hñte p̃dicatũ q̃d
sit accidẽs: sed q̃ habeat nomẽ accidẽtis q̃tu3 ad
hoc q̃ p̃dicatũ sit extra rõnẽ subiecti. siue q̃tum
ad hoc q̃ nõ sit hitudo necessaria ex natura rei i
ter formã p̃dicati z subiecti vnde etiã et ista/ aĩal
est hõ. ponit eẽ p accidẽs: z tñ p̃dicatũ est idẽ p es
Du. vbi s̃. sentiã cũ subiecto. Et idẽ alij sic pbãt: q2 omis p
põ vera p se ẽ vera cũ reduplicatiõe termini sup
se: sicut hõ si p se est aĩal scd̃m q̃ hõ est aĩal et sc3
q̃ hõ est risibilis: q2 illd̃ q̃d iportat formalr per
subiectũ est rõ iherẽtie p̃dicati cũ subiecto: s3 nõ
põt dici q̃ de⁹ ẽm q̃ de⁹/ sit hõ. q2 q̃d formalr im
portat noĩe dei nõ est rõ ꝯueniẽtie p̃dicati cũ sub
iecto: sed sola vnitas suppositi: q̃ etiã in ꝓpositio
nib⁹ p accidẽs est tota cã v̄ificatiõis pp̃ter q̃d ta
lis ꝓpositio magis est dicta p accidẽs q̃z p se: nõ
pp̃ter hoc q̃ hũana natura sit accidẽs aut adue
nit inherẽter/ aut extrinsece ad modũ habit⁹: sed
q2 aduenit enti in actu. nec formalr iportat noĩe
hoĩs illud q̃d formalr iportat noĩe dei: nec econ
uerso. Si ergo cõcedat q̃ sit aliquo mõ p se: dicẽ
dũ ad illud q̃d obijcit i ꝯtrariũ/ q̃ est in p̃mo mõ
Herueus vbi s̃. dicẽdi p se. Et q̃ñ d2 q̃ nõ: q2 p̃dicatũ nõ est de ra
tione subiecti: dicendũ q̃ licet q̃tũ ad formã p̃di
cati z subiecti p̃dicatũ nõ sit de rõne subiecti: tñ
q̃tũ ad suppositũ/ p̃dicatũ est idẽ essentialiter cũ
subiecto. z hoc sufficit ad hoc q̃ aliquo mõ sit ibi
prim⁹ mod⁹ dicẽdi p se. ¶ Sustinẽdo autẽ q̃ sit
formaliter loq̃ndo p accidẽs. dicendũ ad illd̃ q̃d
obijcit in ꝯtrariũ/ q̃ nõ sequit ex hoc q̃ vnio illa
sit accidẽtalis ẽm q̃ vna substãtia accidẽtalr ad
uenit alteri. sicut vestis hoĩ: q2 sic nec p se nec p ac
cidẽs/ de⁹ esset hõ: sicut nec hõ vestis. Sed bñ seq̃
tur q̃ natura humana se habeat respectu dei ali
quo mõ ad nomẽ accidẽtis: q2 sc3 nõ est de forma
3. articul⁹. li rõne hui⁹ termini q̃ est de⁹. ¶ Quantũ ad ter
tiũ articulũ q̃ño hec sit vera xp̃s ẽ hõ. d2: ẽm ali

quos q̃ hec est p se/ xp̃s est hõ. vtrũq3 eñ tã deus
q̃z hõ est de p se. de itellectu hu⁹ subiecti q̃d est xp̃s
¶ Alij dicũt aliter q̃ sicut hec ꝓpositio/ hõ alb⁹
est hõ. licet habeat p̃ſetatẽ rõe p̃ncipalis ptis cõ
põnis: q2 p̃dicatũ est de p se de itellectu subiecti:
tñ d2 esse p accidẽs rõne iplicationis ꝯtingẽtie i
subiecto. iplicat eñ q̃dã ꝯtingẽtia in subiecto cũ
dicit/ hõ est albus. põt eñ hõ q̃ nũc est alb⁹ eẽ nõ
albus: sic volũt dicere in ꝓposito. z hec ꝓpositio
xp̃s est hõ. licet habeat p̃ſeitatẽ rõne principalis
ꝯpõis: tñ q2 in subiecto est q̃dã iplicatio cõtingẽ
tie. Implicat eñ in subiecto ista ꝯtingẽtia/ de⁹ ẽ
homo: q2 idẽ est dicere/ xp̃s est hõ. q̃ de⁹ hõ ẽ hõ.
ideo ista nõ ẽ ꝓpõ p se/ xp̃s est hõ. sed p accñs. Et
bñ dictũ est. q2 iplicat cõtingẽtia cũ d2 de⁹ hõ: q2
de⁹ põt deponere naturã hũanã assumptã z aliam
assumere: z post modũ aliã: z iter3 resumere eãdẽ
naturã quã mõ habet. ¶ Ad p̃mũ dicendũ q̃ q̃ñ Ad rõnes ãte oppo.
d2 q̃ q̃cq̃d p̃dicat scd̃m substãtiã p̃dicat de oib⁹ Ad p̃mu3
psonis/ dicendũ q̃ illud habet v̄itate3 in diuinis
scd̃m diuina z ẽm substãtiã increatã/ nõ autẽ ẽm
substãtiã creatã assumptã/ q̃d p3: q2 ad litterã ibi
loquit de substantia icreata z diuina. Silr posset
dici q̃ p̃dicat ẽm relationẽ: sed tunc distinguẽdũ
est: q2 p̃dicari ẽ3 relationẽ põt esse duplr. vel ẽm
relationẽ intrinsecã z iplicitã: vel scd̃m relationẽ
explicitã. Primo mõ p̃dicat ẽm relationẽ hõ: et
nõ scd̃o mõ. Est eñ sensus/ de⁹ est hõ. i. diuina na
tura humane nature est vnita. ¶ Ad secundum Ad scd̃m.
dicendũ q̃ idẽptitas nõ est cã q̃ vnũ p̃dicet de al
tero: sed idẽptitas q̃ est in psona z nõ in essentia.
Unde breuiter sciendũ q̃ q̃ñcuq3 est aliq̃d idem
cõicabile q̃d assumit p medio: tũc nõ tenet syllo
g: sm⁹ expositori⁹. vñ nõ valet/ de⁹ est pr̃. de⁹ est fi
lius. ergo pater est fili⁹. Sed q̃ñ assumit idẽ incõ
municabile bene tenet. vbi igit a: sequit xp̃s ẽ de⁹.
xp̃s est hõ. ergo hõ est de⁹. ¶ Questio secũda.

Secundo q̃rit/ vtrũ ista sit vera/
deus est fact⁹ hõ. Et videt q̃ nõ Primum.
q2 q̃ nõ est fact⁹ nõ est fact⁹ hõ:
a destructione supioris: sed de⁹
nõ est fact⁹. ergo nõ est fact⁹ hõ.
¶ Itẽ hoc ꝓpositio/ de⁹ est fa
ctus hõ. ꝯuertit in istã/ hõ fact⁹ Secundũ
est deus: sed hec est falsa. ergo et prima. ¶ Item
fieri hoĩem aut attribuit deo vt subiecto factiõis Tertium.
aut vt termino. nõ vt subiecto: q2 oĩe fieri in sub
iecto supposito est mutari: de⁹ autẽ imutabilis est
Nec vt termino: q2 termin⁹ actionis nõ precedit
actionẽ: sed deus precessit hoc q̃d est fieri hoĩem
g̃ nõ potest sibi attribui vt termino. g̃ nullo mõ.
¶ Itẽ fieri est mutari: sed nullũ mutari cõuenit Quartu3
deo: ergo nec fieri. ¶ In oppositũ est q̃d dicitur
Iohã. i. Verbũ caro factũ est. i. fili⁹ dei fact⁹ est
homo. Et in symbolo Niceno dicit de dei filio:
homo factus. ¶ Responsio. Tria sunt facien Respõsio.
da. Primo ponet intellectus q̃stionis. Scd̃o ad
euidentiã veri sensus ponent q̃dã distinctiones.
Tertio ex his concludet ꝓpositũ. ¶ Circa pri 1. opinio.
mum sciendũ scd̃m aliquos q̃ ly factus/ põt esse
determinatio totius cõpositionis/ vt sit sensus:
deus fact⁹ est homo. i. factũ est q̃ deus sit homo.
et homo factus ẽ deus. i. factũ ẽ q̃ homo sit de⁹.
et in hoc sensu vera est vtraq3 ꝓpositio. z sic dicit
Augustin⁹. i. de trini. ca. 16. talis fuit illa susce
ptio q̃ deũ faceret hoĩem et hominem deum: q2 p

illam vnionem factum est ꝙ deus est homo/ ⁊ homo deus. Alio modo ly factus potest determinare solum subiectum/vel solum predicatum: vt sit sensus/deus factus est homo. vel homo fact⁹ est deus. et similit' ex parte predicati/deus est homo factus. et homo est deus factus. et in hoc sensu vtraqꝫ propositio est falsa: quia ponit factionem simpliciter circa suppositum diuinũ quod importatur nomine dei vel nomine hominis in supposito. Est autem ibi falsitas non propter principalem compositionem/ sed propter falsam implicationem ex parte subiecti vel predicati. sicut ista esset falsa sortes albus currit. dato ꝙ curreret: tamen non esset albus. ¶ Neutrũ autẽ istorũ videtur aliqꝫ bene dictum. Non primũ: quia ly factus

Contra istam opi. durã. q. i. hui⁹ disti. est/nõ est de his que determinãt compositionem: sicut possibile/necessarium/contingens. Et ideo non est resolutio propria istarum propositionum/ deus factus est homo. ⁊ homo factus est deus. in hanc/factum est ꝙ deus sit homo. ⁊ homo deus. Quis Augustinus isto modo loquẽdi vtaf. Nec secundum valet: quia hoc totum/factus est. tenet locum vnius copule verbalis. est enim suppletio predicati huius verbi fio fis: et ideo sicut pro instanti incarnationis quereremus de ista/deus fit homo. vel hõ fit deus. ita ꝙ ly fit est pura copula verbalis cõiungẽs ꝑdicatum subiecto: ⁊ nõ esset determinatio vel ꝑdicati vel subiecti. ita pro nũc possem⁹ q̃rere vtrũ hec sit vera/deus fact⁹ est hõ. vtẽdo hoc toto/fact⁹ est ꝓ sola copula ṽbali: quã nõ licet diuidere sic: vt ly fact⁹/ sit determinatio subiecti vel predicati: ⁊ ly ẽ sit copula quẽadmodũ aliq̃ dicũt si hoc totũ fact⁹ est: est solũ vna copula. sic igif q̃ñ dicif/deus est fact⁹ hõ. vel hõ factus est deus. potest esse triplex sensus quorꝫ duo extorti ⁊ improprij: tertius ꝓprius verus est ẽm ꝙ fieri determinat totã cõpositionẽ. Secũdus sensus est: ẽm ꝙ fieri absolute vel habet determiare vel subiectũ vel ꝑdicatũ. Et isti duo sensus vt dictũ est sunt improprij. Tertius sensus est ꝙ ly factus/determinat subiectũ in cõparatione ad ꝑdicatum. ⁊ hũc sensum directe importat propositio de se. Unde q̃ñ dicitur ꝙ deus fact⁹ est homo. sensus est/ ꝙ deus factus est habens humanitatem.

Herueus disti. p̃sti q. j. ¶ Quantum ad secũdum de distinctionib⁹ premittunt aliqui ⁊ bene quõ terminus precipue cõcretus diuersimode accipi habet in subiecto ⁊ ꝑdicato: nam vt cõmuniter dicitur quãdo est a parte subiecti tenetur materialiter: quia scꝫ tenetur ꝓ supposito habente formam siue materiam importatam per terminum ⁊ precipue loquendo de termino substãtiali: sicut est homo vel animal vel aliquod tale. sed in predicato tenetur pro forma. Istud autem dictum non videtur ipsis sic intelligendum ꝙ quandoqꝫ concretum supponat ꝓ natura abstracta in recto. nunq̃ enim homo supponit ꝓ humanitate in recto: nisi forte hoc esset gratia materie: vt scꝫ ipsum suppositum hominis sit ipsa humanitas. accipiendo autem tantum formaliter semꝑ supponit pro habente humanitatẽ et ideo semper humanitatẽ importat in obliquo: et ideo ista distinctio sic videtur eis accipiẽda ꝙ terminus concretus ꝙ est idem qꝺ habens naturam aliquam: puta homo quandoqꝫ potest accipi magis scꝺm ꝙ est aliquid in se/q̃ꝫ secundum ꝙ est habens: sicut si dicam ꝙ album currit. album magis accipitur pro ipso supposito habẽte scꝺm illud quod est in se/ q̃ꝫ scꝺm illud quod est habẽs quia sicut non possit verificari propositio qua dicitur ꝙ album currit: nisi subiectũ cursus habeat albedinem: tamen albedo subiecti nichil facit ad hoc ꝙ predicatum insit subiecto. albedo enim nichil facit ad hoc ꝙ aliquis currat: sed quando dicitur/homo est abus. album stat ibi pro habente vt est habens. vnde esse album scꝺm ꝙ ly album ponitur a parte predicati non conuenit alicui nisi propter hoc ꝙ habet albedinem formaliter loquendo: sed aliquid bene conuenit albo in subiecto posito non propter hoc ꝙ habet albedinem: Hoc sit dictum de primo. ¶ Primo distinguendum est de fieri. Ad cuius euidentiam sciendum ꝙ aliquid dicitur fieri dupliciter. Uno modo simpliciter et absqꝫ determinatione: vt cum dicitur homo fit. et tunc fieri itelligitur de supposito cui attribuitur fieri. Alio modo dicitur aliquid fieri cũ determinatione: vt cum dicitur homo fit albus/vel aliquid tale ⁊ tale fieri: non oportet intelligi de supposito cui attribuitur quasi suppositũ fiat: sed attribuitur sibi in ordine ad predicatum et scꝺm tale fieri dicitur aliquid fieri non simpliciter sed scꝺm quid. Unde quando dicitur homo fieri albus: non attribuitur ei fieri simpliciter, sed scꝺm quid. vnde si quis inferat/homo non fit. ergo non fit albus. non esset ꝓcessus a superiori ad inferius negando: immo esset processus a simpliciter ad scꝺm quid. vt si diceretur non est albus: ergo non est albus scꝺm dentem. Unde sciendũ ꝙ quedam sunt quorũ esse infert esse simpliciter licet sint esse scꝺm quid: sicut esse album infert esse simpliciter: eorũ tamen fieri esse est fieri scꝺm quid: nec infert fieri simpliciter: sicut hominẽ fieri album non infert hominem simpliciter fieri.

¶ Secundo distinguendum est de fieri quod capitur cum additione: quia quandoqꝫ denominat illud in quo: sicut in subiecto est ipsum fieri: sicut quando dicitur homo fieri albus: illud fieri est in homine sicut in subiecto. Aliq̃ vero fieri denominat illud in quo ipsum non est sicut in subiecto: sed habet habitudinem ad illud in quo est fieri sicut in subiecto: sicut res que videtur dicitur fieri visa: quando aliquis de nouo videt eam non per fieri realiter existens in re visa: sed per fieri existens in vidente: ita ꝙ per illud res visa non sit formaliter aliquid: nec in ea scꝺm rem aliqua mutatio fit realiter sed in alio. ¶ Tertio sciendum ꝙ quando aliquid dicitur fieri cum additione illud debet esse et dicitur esse res factionis qꝺ est a parte predicati: vt cum dicitur ꝙ homo fit albus. esse album est terminus huius factionis. Illud autem quod est a parte subiecti significatur vt subiectũ factiõis: vel scꝺm rẽ vt cum dicitur homo fit albus: vel scꝺm rationem: vt cum dicitur/lignum fit visum. ¶ Quantum ad tertium 2. articul⁹. Herueus vbi supra.

ad propositum sunt due conclusiones ab omnibus concesse in sensu proprio: sed triplex muenitur modus declarandi. Primi dicunt sic: ꝙ accipiendo dictas propositiones in vltimo sensu qui est propri⁹ sic ista propositio deus factus est homo: est simpliciter vera. Alia autem scilicet homo fact⁹ est deus: est simpliciter falsa. Ratio primi est ista: quia quando dicitur /deus factus est homo. fieri attribuitur deo in ordine ad hunc

non.si nō: vel ens p accidens vel verū ens. patet
ex.v.metaphi.q: diuisio in potentiā z actū redu
cit ad diuisionē entis in p̄dicamenta: q: in eis est
aliqd in po°ētia/z aliqd in actu: siue accipiat po
tentia obiectiue siue subiectiue. Sed ɔstat q esse
accidētale nō est ens p accidēs: q: illud est qddā
cōpositū ex substātia z accidēte vel duob⁹ accidē
tib⁹. hoc autē esse est qdā act⁹ simplex. Nō est etiā
ens verū: q: nō est ens in aīa sed extra: ergo est in
p̄dicamēto/sed nō in recta linea q: nō est ɔpositū
vel p se ens: sed est act⁹ quo cōpositū vel supposi-
tū est in actu. nec a latere: q: a latere cadūt diffe-
rentie tm̄: z ille sumit a formis. illud aūt esse nō ē
idem forme vt dicit opinio. nec vt principium ali
tercius q: p̄ncipia ei⁹ qd est in p̄dicamēto substā
tie sunt p̄cise materia z forma: illd aūt esse nec est
materia nec forma. relinquit ergo q sit nichil. Si
dicat q ptinet ad indiuiduum sicut id quo indi-
uiduū est indiuiduum: q: indiuiduū noīat ipm
suppositū. Nō valet: q: tūc species non p̄dicabit
de indiuiduo p se: q: species p̄scindit illud esse cū
species p̄cise dicat cōpositū ex materia z forma/
vt ex se pz z illi ɔcedūt. Cōcludit ergo ex istis q
esse nō dr̄t ab essentia: nec suppositū a natura per
aliqd inclusum vel significatū in vno qd nō inclu
dit vel significat in altero: sed p aliqd extrinsec⁹
cōnotatū nichil p̄hibet inter hoc differentiā esse.
assumpsit ergo v̄bū essētiā z esse hūane nature: sz
p tāto dr̄ nō assumpsisse suppositū vel psonā: q:
humana natura nō in se sustētata fuit sed i psona
verbi. Suppositū eīn includit cōnotatū extrinse
cum/qd nō includit natura: licet intrinsece peni-
tus idē dicāt. z ponit exēplū in sacramēto altaris
de accidēte illo Sicut eīn accidēs illud diuina
virtute p se existit qd pri⁹ existebat in alio p natu
rā nullo sibi addito sz substracto subiecto cui na-
turaliter inherebat. Sic in pposito q̄si mō cōuer
so habita natura si relinquat sibi p se naturaliter
subsistit nō p additionē alicui⁹ oīno sed p substra
ctionē psone diuine in qua miraculose sustētabat
¶ Ad rationes alioꝝ p̄bātes esse differre ab es-
sentia respondēt sic faciliter. dicētes ad primū q
essentia creature nō participat esse actuale q̄si ali
quid ab eo differēs: sed participare p tanto dicit
q ipsa cū toto esse suo cui idē est/est qdā defecti-
ua silitudo z participatio diuini esse. ¶ Ad secū-
dā dicūt q essentiā requirere esse per creationem
et pdere p annichilationē nō est nisi ipsam totali
ter de nouo p̄duci z ex toto desinere z destrui et
hoc modo meli⁹ saluat creatio et annichilatio q̄
illo modo: imo illo modo nō videt posse saluari
q: si imaginat totū cōpositū ex essentia z eē ex to
to/z sm totū p̄duci p creationē z tolli p creatio-
nē nichil ad hoc facit ɔpositio ex eēna et esse. naz
hoc mō p̄duci z tolli pōt eq̄ bene vnū simplex si-
cut vnū cōpositū/nō solū ex duob⁹: sed etiā ex vi
ginti. Si v̄o imaginet p̄supponi i creatione/z re-
manere in annichilatiōe sm essentiā: relinqt vero
p̄duci z destrui. s. eē. hoc nullo mō videt ɔueniēs
esse: q: sm hoc creatio nō est p̄ductio post nichil:
nec annichilatio destructio toti⁹ rei/ cū ponat ibi
p̄supponi essentia z remanere hoc. z iterū hoc pl⁹
videt inducere gñatio q̄ creatio: q: gñatio indu
cit formā z esse. creatio v̄o non nisi esse/ z plus tol
lit corruptio q̄ annichilatio: q: corruptio tollit
formā z esse: annichilatio v̄o nō nisi esse. ¶ Ad
tertiā dicendū q gen⁹ est in potētia ad differētias
et sumit potētia phisice loquēdo de genere a po-
tētia materie. logice v̄o loquēdo ab vno cōceptu
abstracto a diuersis sm q habēt cōformē moduz
essendi ad nichil facit compositio essentie et esse.
¶ Ad quartā dicendū q forte Auicē. fuit illius
opinionis: sz aristoteles z cōmētator vident fuis
se alteri⁹ vt alīs pōt videri. Vel pōt dici q nō in-
tēdit inter qdditatē et id cui⁹ est qdditas ponere
differentiā rei sed rōnis tm̄/aliter tn̄ q̄ in deo: q:
hoc alicui⁹ cōsignificati scz tpis: vt cū dicim⁹ es-
sentia existit. ibi v̄o nō tpis sed eternitatis q̄ non
differt ab esse vel essentia dei nisi ratione. ¶ Ad
p̄ma duo argumēta dicendū q p̄bāt deū hoc pos
se de potētia absoluta. ¶ Ad argumētū in oppo
sitū dicūt q illa natura separata nō existeret sine
supposito saltē pprio. et visum est aliqualiter in
corpore solutionis. ¶ Questio tertia.

Ertio q̄rit/ vtrū in xp̄o sit tātū Primum argumētū
vnū esse: z arguit q sic. Quia q̄
nō sunt vnū sm essentiā/nec sm
esse/nullo modo de se iuicē p̄di
cant p̄dicatōne dicente hoc est
hoc: sz hūana natura p̄dicat de
diuina saltē cōcretiue/dicendo
deus est hō. g cū nō sint vnū p essentiā/ oportz q
sint vnū sm esse: sz si i xp̄o esset/aliud eēt sm natu
rā diuinā/z aliud sm naturā hūanā: tūc nō essent
vnū esse. ergo zc. ¶ Itē oīa q̄ sunt in xp̄o possunt Secundū
esse seu existere p vnū esse diuinū. ergo frustra po
neret. cōsequētia patet Probatio antecedentis.
Esse secūdū adiacēs p̄dicat esse existentie: vt cū
dicit sortes est. sed esse tertio adiacēs p̄dicat esse
essentie sm naturā tertij adiacētis: vt cū dr̄ sortes
est homo. sed cū p̄dicat esse tertio adiacēs/ suffi-
cit ad verificationē ppositionis q res iportate p
subiectū z p̄dicatū cōueniāt in eodem supposito.
Nec oportet q sint idē p essentiā vel inherentiam
naturarū. Verificat eīn hec/fili⁹ dei est hō. ppter
solā cōueniētiā in supposito: z nō ppter idēptita
tē p̄dicati cū subiecto sm essentiā vel inherentiā.
g silr cū p̄dicat eē scd̄o adiacēs / z accipit p esse
subsistētia dicēdo/hūanitas xp̄i ē. pōt verificari
hec ppositio ppter suā cōueniētiā esse diuini cuz
hūanitate in supposito. nec oportz ad verificatio
nē ei⁹ dicere q esse de hūanitate verificatū/sit esse
creatū idē cū ea vel inherēs ei. et idez pōt dici de
oib⁹ q̄ stāt in xp̄o. ¶ Itē nō min⁹ repugnat sup- Tertium.
posito diuino supplere vicē esse materialis q̄ vicē
esse formalis: sed suppositū diuinū supplet vicem
subiecti respectu nature assumpte substantifican
do ipsam in se. ergo silr pōt supplere vicē esse for-
malis respectu eiusdē/ ita vt nō hēat esse p aliud
nisi p esse diuinū sibi cōicatū: et ita erit tm̄ vnum
esse in xp̄o. ¶ Itē nō stāt in xp̄o duo esse. ergo tā Quartuz
tū vnū. ɔña patz. p̄bat antecedēs: q: si plura sint
esse illa sunt aut duo esse substātialia/aut duo esse
accidētalia. non duo esse substātialia: q: nullū eē
substātiale alicuius suppositi pōt tolli remanēte
vnitate suppositi: sed si esse qd dat natura hūana
in xp̄o tolleret p depositionē illi⁹ nature a verbo
adhuc maneret suppositū diuinū: q̄re illud eē nō
pōt esse substātiale/et p ɔsequēs non possunt esse
duo esse substātialia. Nec pōt dici q sint duo eē ac
cidētalia: q: esse accidētale nō pōt inesse alicui p
aliquā substātiā/ natura autē humana i xp̄o qdā

substātia est. et nunc loqmur de illo esse qd debet
Quintū. hre inchrū substantia qdā est.q̄re zc. ¶ Itē An=
selm⁹ in monol.c 6. quēadmodū se hñt adinuicē
lux/lucere/z lucēs: sic se hñt adiuicē eēna/ esse/z
ens: sed vni⁹ lucētis est vnū lucere.ḡ vni⁹ existēt;
sive entis est vnū eē.xp̄s aūt est vnū existēs.ḡ zc.
Sextum. ¶ Itē rō vnitat; fundaṫ sup rōnē entitat;:z mo=
dificatio vnitat; ē sm̄ modificationē entitat;:q̄re
Septimū si in xp̄o sunt duo esse/xp̄s nō erit vnū sed duo:cu
ius ɔtrariū dictū est. ¶ Itē sm̄ Porphiriū.c.de
differētia.esse vniuscuiusq rei est vnū z idē nō reci
piēs intētionē nec remissionē:sed xp̄s est maxime
Inoppo. ens.q̄re zc. ¶ Oppositū Dam.dicit li.3.Ea q̄ cō
sequūṫ natura duplicanṫ i xp̄o:·sed nichil imedia
tius ɔsequiṫ naturā q̄ esse.ergo esse multiplicaṫ.
Cōfirma= ¶ Et cōfirmaṫ.qz vt pz ex p̄cedētib⁹/esse z natu
no. ra sunt idē:sed ɔstat q in xp̄o sunt due nature.ḡ z
Secundū duo esse. ¶ Itē sicut esse est cōditio suppositi ita
et opari:sed nō obstāte q opari ɔueniat supposi=
to in xp̄o poniṫ duplex opari:q̄re silr est duplex es
se. ¶ Itē nihil vnū z idē dr̄ vniuoce de creatore
Tertium. z creatura:ḡ mltomin⁹ diceṫ aliqd de eis idēpti
ce:sz sic est q nō solū dr̄ q natura dina ē actualit
existēs in xp̄o:sed etiā hūana natura est actualit
existēs in xp̄o.z hoc nō pōt esse p hoc q idē eē cō
Quartuz petat eis:q̄re oportet q sit alid z aliud eē. ¶ Itē
eē suppositi dini ē eē relatiuū.eē aūt nature hūa=
ne qd deberet hre/ est esse absolutū. Ex hoc sic ar
guiṫ. Idē esse nō pōt esse absolutū z relatiuuz: qz
vna entitas non pōt esse absoluta silr z relatiua.ḡ
natura hūana in xp̄o nō pōt habere illud esse qd
est esse relatiuū/cuiusmodi est esse diuini suppos
ti:cū esse qd debet hre sit esse absolutū.z ɔsequēs
sequiṫ q natura hūana sm̄ se habeat vnū esse ab=
solutū aliud ab esse suppositi diuini qd est eē rela
Quintum tiuū. ¶ Itē illud habet p̄priū esse de quo pōt re=
spondeti ad interrogationē factaz de ipso an est:
sed ad interrogationē factaz de hūanitate xp̄i an
est pōt p̄e respōderi q est.ergo hūanitas xp̄i ha=
bet in xp̄o p̄priū esse:sed ɔstat q ibi est eē diuinū.
Respōsio ergo plura esse. ¶ Responsio. Hec q̄stio partim
depēdet ab illa qua q̄riṫ vtrum esse z essentia sint
idē/et partim nō. Si eñ deṫ pars affirmatiua q
esse z essentia sint idē.statim sequiṫ q in xp̄o sunt
plura esse sicut plures essentie. Si p̄o deṫ pars ne
gatiua:scz q esse z essentia non sint idē:adhuc re=
manet q̄stio dubia.z sunt circa eā q̄nq modi di=
1.opinio. cēdi. Prim⁹ dicētiū q in xp̄o nō solū sunt duo eē
essentie/vel duo esse existētie:sed etiā duo esse sub
sistētie. vnū videlicet sm̄ naturā diuinā : et illud
diciṫ esse subsistētie simplr.aliud scd̄m naturā hu
manā.z istud dr̄ eē subsistētie sm̄ qd. z ita in xp̄o
scd̄m istā opinionē sunt duo eē suppositi siue sub=
Prīarō. sistētie.vnū simplr/z aliud scd̄m qd. Ratiōes ad
hoc ponunṫ/quatū vna est hec. Postq̄ in xp̄o est
alia z alia natura:qz diuina z hūana scd̄m aliam
et aliā naturā pñt sibi diuersa esse attribui. Diciṫ
eñ xp̄s scd̄m deitatē inuisibilis: z scd̄m humani=
tatē visibilis:quare eadē rōne xp̄s scd̄m diuinaz
naturā poterit hre esse subsistentie simplr qd esse
increatū:z scd̄m humanā naturā habebit esse sub
Scd̄a rō. sistētie sm̄ qd qd est aliud q̄ esse icreatū. ¶ Itē
sm̄ magistrū in hoc.3.xp̄s sm̄ q p̄sona hūana cō=
cediṫ esse p̄destinat⁹: sed nūc est sic q p̄destinatio
respicit suppositū z nō naturā:q̄re oportet vt vi=
deṫ necessario dicere q i xp̄o sit esse suppositi sm̄

hūanā naturā qd esse sz qd. aliud ab eē suppositi
simplr qd eē scd̄m diuinā naturā. ¶ Et ɔfirmaṫ Cōfirma.
qz xp̄s q sm̄ hō i triduo mortu⁹ fuit z fuit nō hō:
sz nūc ē sic q nō dr̄ aliqs nō hō:nisi qz p̄dit eē sup
positi:q̄re xp̄s cū p̄i⁹ fuit hō z hō viu⁹/ habuit eē
suppositi creati qd ē sz qd:alioqn p mortē nō po=
tuisset p̄dere si āte nō habuisset. ¶ Cōtra hoc ar Contra
guiṫ sic. Istud duplr pōt itelligi scz q i xp̄o sit du istam opi.
plex esse subsistētie vel suppositi.pōt eñ vno mō i=
telligi.bene si itelligaṫ hoc q dico ly suppositi sit
genitiui casus vel tenetur genitiue hoc est verum
q ipsi⁹ suppositi ē duplex eē: qz in supposito sunt
plura eē sicut dicim⁹ q ipsi⁹ subiecti sunt plura ac
cidētia p tāto qz i vno subiecto sūt plura accidē=
tia:oē qd est i supposito pōt dici ipsius suppositi.
Alio mō pōt itelligi sic q xp̄s sm̄ naturā hūanā
habeat eē suppositi siue subsistētie sm̄ q esse sub=
sistētie distinguiṫ ɔtra eē actualis existētie. ipi eñ
q̄ sic dicūt/distiguūt' iter esse actualis existētie/z
esse actualis subsistētie:z sic ē falsus z mal⁹ itelle
ct⁹.z ideo si sic itelligaṫ:arguiṫ ɔtra hoc sic. Vbi
cūq est eē subsistētie creatū ibi ē subsistēs creatū
q̄re si in xp̄o esset eē subsistētie creatū eēt ibi subsi
stēs creatū:sed dicere q in xp̄o sit subsistēs crea=
tū/destruit ipam assumptionē. Cōtra rōnē eñ as
sumptionis ē q debeat terminari ad aliquā vnita
tem q assumat suppositū/ sicut sup̄i⁹ dictū est. et
etiam ɔtra rōnē suppositi.q̄re zc. ¶ Itē accipiē=
do esse subsistētie sm̄ qd distiguiṫ ɔtra eē actual'
existētie:ita ɔditio ē z p̄prietas suppositi sicut eē
actual' existētie ɔditio nature:q̄re sicut geminā=
do eē actualis existētie erūt due nature ita gemi=
nādo esse subsistētie gemiabiṫ suppositū: z p ɔñs
seqṫ q in xp̄o erūt duo supposita vel ipse est duo
supposita/si in xp̄o sunt duo eē subsistētie:sed ɔñs
est falsum z erroneū.q̄re zc. ¶ Itē z si rōabile sit
q illud qd assumit aliud ad se det assūpto eē sub
sistētie nō tñ ē rōabile q illd qd assumiṫ det ipi as
sumēti eē subsistētie. Exēplū de subiecto assumē=
te accidēs. q̄re eod mō i xp̄o nō erit rōabile:q na
tura hūana si det ipi p̄bo assumēti eē subsistētie:sz
erit rōabile q p̄sona assumēs det naṫe assūpte eē
subsistētie.q̄re zc. Et qz argumenta p̄ducta posi=
tōez nō ɔcludūt:respōdeṫ ad ea ¶ Ad p̄mū dr̄ q Ad rōnes
maior ē p̄a de illis q̄ sequūṫ naturā in se:nō de il= 2.opionis
lis q̄ sequūṫ naturā sm̄ qd facit suppositū. hmōi Ad p̄maz
aūt ē esse subsistētie.nō eñ eē subsistētie seqṫ natu=
rā nisi q̄ten⁹ nā facit suppositū:in xp̄o aūt nā hūa
na nō facit suppositū . ideo nō ē eē subsistētie sm̄
hūanā naturā.sec⁹ aūt de visibili z inuisibili q̄ se=
quūṫ naturā i se. ¶ Ad scd̄m dicēdum q sufficit Ad scd̄m
xp̄o ad p̄destinationē et essendū in gñe sbē inchrū
hō vt dicaṫ xp̄s inchrū hō p̄destinat⁹ z qd est in ge
nere substātie inchrū hō vt hēat naturā hūanā nec
pl⁹ reqriṫ scz vt hēat esse suppositi creati. ¶ Ad
ɔfirmationē dicēdū q xp̄s in triduo nō fuit mor
tuus nec dicebaṫ nō hō p̄pṫ hoc q p̄didit eē sup=
positi:sz p̄pṫ sepatiōnē aīe a corpe dicebaṫ nō hō
et fuit mortu⁹.z ita illa cā quā asserit argumētū
nō est cā. ¶ Cōtra illd qd est eē sm̄ qd arguiṫ sic
Esse creatū nō dr̄ p̄pe ad aliud eē sm̄ qd nisi qz
ɔpatū ad eē dinū nō est eē simplr: imo e mag; nō
esse vel eē sm̄ qd.q̄re cū eadē rō sit de essētiis crea
ta q ɔpata ad naturā diuinā nō ē essentia nisi sm̄
qd/ deberem⁹ dicere q i xp̄o eēt vna eēna sz qd z
alia simplr/qd nō dr̄:imo dr̄ absolute hoc nō ob=

stãte q̃ sũt due essentie.ergo silr nõ obstãte q̃ suppo-
situ creatũ sit sm q̃d respectu diui diceret simplr q̃
in xp̃o sunt duo eẽ suppositi simplr qđ est absur-
2.opinio dũ. ¶ Scđa opio dicẽtiũ ẽ q̃ i xp̃o nõ sũt plã eẽ:
1.ratio. sed vnũ tm̃.qđ pbaẽ trib⁹ rõib⁹. Pria ẽ q̃ eẽ nõ ẽ
nisi rei subsistẽtis:sz i xp̃o nõ ẽ nisi vnũ subsistẽs
scz vnũ suppositũ cui⁹ ẽ subsistere. ergo in xp̃o ẽ tm̃
2.ratio. vnũ eẽ. Scđa rõ ẽ q̃ accña nõ sunt ẽtia nisi q̃ en
tis vt dr.7.metaphi.si aũt accñs hẽret ppriũ eẽ:
pter eẽ suppositi accñs esset bz se ens z nõ solũ en
tis:qđ negat phs.ergo accñs nõ hz aliqđ eẽ pter eẽ
suppositi vel mg subiecti:sz hũana nã i xp̃o sub
stãtificaẽ i supposito diuino aliq̃ mõ sicut accñs in
sbõ:qđtũ nõ ɔstituit xpriũ suppositũ.ergo sm se nõ
hz ppriũ eẽ pret eẽ suppositi diui:z intm̃ pcedũt
isti q̃ dicũt erroneũ esse dicere plã eẽ i xp̃o cũ ad
3.ratio. hoc seq̃ẽ plalitas suppositoꝝ. Tertia ratio ẽ q̃ña
lioꝝ dicũt ei q̃ in eodẽ supposito siue creato siue
icreato ipossibile est eẽ nisi vnũ eẽ siue vnũ actuz
exñdi:z h⁹ pbãt tali rõe:q̃ bz ipos sicut oĩa q̃ta
eiusdem suppositi se hñt ad q̃titatẽ:ita oĩa entia
eiusdẽ suppositi se hñt ad actũ eẽndi:sed oĩa q̃ta
eiusdẽ suppositi sũt q̃ta p eãdẽ q̃titatẽ: q̃ i vno
sbõ vel suppoito nõ ẽ nisi vna q̃titas q̃ oĩa q̃ta il
li⁹ sbi sunt q̃ta.ergo oĩa q̃ sunt i eodẽ supposito sũt
entia eodẽ actu exñdi/diuersimode tñ vt dicunt
dr sbã ens sm idẽ eẽ z alia accña supuenitia: nã
sbã dr ens sicut illud in q̃ ẽ eẽ. Sz alia dñr entia
scz q̃titas/albedo/nigredo/z sic de aliis.q̃ reci-
piunẽ i ente:sicut etiã sbã dr q̃ta sicut illud i q̃ ẽ
Herueus q̃titas:sz accña supueĩẽtia q̃titati sr q̃ta q̃ reci
pũti di.q. piũẽ i q̃to. ¶ Hec aũt positio videẽ aliis ipzoba
1.arti.3. bilis/z maxie attẽdẽdo ad viã istoꝝ nã ipi dicũt
q̃ esse est actualissimũ qđ est in re z q̃ nullo parti
cipat.hoc aũt nõ pt stare cũ pmissis:q̃ si bona es-
set ɔparatio de eẽ ad q̃titatẽ sicut oĩa supuenien
tia q̃ti/z q̃ recipiũẽ in q̃to iformãt q̃titatẽ z pti
cipanẽ ab ea:ita oĩa accña iformabũt ipm eẽ z p-
ticipabunẽ ab eo:z sic ipm esse multa participat
qđ est oppositũ ei⁹ qđ ipi dicũt. ¶ Mᵹ enã posi-
tio i se sit ipossibilis pz: q̃ vel eẽ est idẽ rẽ cũ esse
vel nõ.si sic q̃t sunt eẽne realr tot eẽ.si nõ:tũc esse
hẽbit se ad eẽntiã q̃ ẽ forma z pm⁹ act⁹ sicut act⁹
scđs q̃dẽ ɔñs ad actũ pmũ:sicut etiã act⁹ scđs q̃
ẽ opatio seq̃ẽ ad actũ pmũ q̃ ẽ potẽtia: sz ɔstat q̃
sm diuersitatẽ potẽtiaꝝ opoꝛz ponere diuersita
tẽ opationũ.ergo zc̃ ¶ Itẽ sic forã q̃ ẽ aliq̃d simplr
se hz ad eẽ simplr ita forma q̃ ẽ aliq̃d bz q̃d ad eẽ
sm q̃d:sed ad formã substãtialẽ ex eo qđ ẽ forma
q̃ aliq̃d est simplr seq̃ẽ act⁹ eẽndi simplr.ergo ad for
mã accñtalẽ q̃ aliq̃d ẽ simplr bz q̃d seq̃ẽ q̃dã act⁹
Ad rõnes eẽndi.multa alia possent adduci sz trãseo ¶ Ad
2.opinio. pmũ dicẽdũ q̃ eẽ subsistẽtie est solũ suppositi. vñ
illud est vnũ in xp̃o:sz eẽ existie ẽ oĩs act⁹.vñ tot
sunt talia eẽ existie q̃t sunt eẽne actuales. ¶ Ad
Durand⁹ scđm dicũt q̃dã q̃ illud dictũ Aristotelis.7.me-
disti.pñti. taphi. sic ẽ itelligẽdũ q̃ accña nõ sũt entia nisi q̃
q.2. sunt entis:nõ q̃ accñs nõ habeat aliud esse ab eẽ
subi:sz q̃ eẽ qđ dat sbõ nõ posset sm naturaz hẽre
nisi i sbõ eẽt. ¶ Ad ẽtiũ dicũt q̃dã q̃ lz q̃tum ad
Herueus hoc sile sit de q̃titate z de eẽ q̃ sicut a q̃titate ali
vbi supra q̃d dr q̃tũ denoiatiue:ita ab actu essendi dr ali-
q̃d ens.nõ tñ opoꝛz q̃ q̃tũ ad hoc sit sile/q̃ sicut
id q̃ aliq̃d ẽ q̃tũ nõ põt multiplicari: ita nec id q̃
aliq̃d ẽ ens: q̃ q̃titas noiat formã spãlẽ q̃ nõ põt
multiplicari in eodẽ:nã terna dimẽsio q̃ est corp⁹
qđ ẽ q̃titas q̃ facit corp⁹ qđ ẽ sbã eẽ q̃tũ ẽ spãlis
forma z spãlis q̃titas/z iõ nõ pt multiplicari i eo
dẽ:sicut nec albedo.sz eẽ z eẽna dicũt formas ge
nerales z silr q̃titas. vñ nõ opoꝛz q̃ oĩa entia vl'
qualia eiusdẽ suppositi sint entia eodẽ actu eẽndi
vel eadẽ eẽnã vl' q̃ omĩa q̃lia sint q̃lia eadẽ q̃litate
q̃ ɔstat q̃ idẽ sbm ẽ dulce z calidũ diuersis q̃litati
b⁹. illa ei rõ ita ɔcludit vnã eẽntiã tm̃ in vno sup
posito sicut vnũ eẽ: q̃ ɔstat q̃ sicut q̃titate sicut
q̃dã eẽntiã spãli dr aliq̃d q̃tũ ita eẽntia dr ali q̃d
eẽ ens saltẽ q̃tũ ad eẽ eẽntie.ergo si ista rõ ẽ bona si-
cut oĩa q̃ta eiusdẽ suppositi sũt q̃ta eadẽ q̃tita-
te/z p ɔñs i vno sbõ vl' supposito nõ ẽ nisi vna q̃ti
tas:illa etiã i sbõ vno nõ z nõ eẽntia q̃ oĩa essẽt
entia q̃tũ ad eẽ eẽntie:qđ ẽ absurdũ vñ ista rõ nõ
vz q̃cq̃. ¶ Tertia opinio ẽ distiguẽtiũ de eẽ qđ pt 3. opinio.
accipi triplr. Uno mõ sm q̃ significat vitatẽ ppõ
nis/z ẽ copla copulãs pdicatũ cũ sbõ. Scđo mõ
pt accipi p eẽ eẽne. Tertio mõ pt accipi p eẽ actu
alis exñe. Loq̃ndo de eẽ pmo mõ sic dr z bñ q̃ tot
sunt eẽ i xp̃o q̃t ppões pñt d xp̃o forari/z q̃t pdi-
cata sibi attribui:sz cũ istud eẽ sit eẽ rõnis magis
q̃ rei:nõ ẽ de isto q̃stio. Loq̃ndo at de eẽ scđo mõ
sic dr z bñ q̃ i xp̃o ẽ duplex eẽ tale:q̃ duplex eẽna
Essentie aũt eẽ nõ differt ab eẽna.sz nec de isto est
difficultas q̃stiõis. Loq̃ndo aũt de eẽ tertio mõ sic
dicũt q̃ i xp̃o ẽ solũ vnuz eẽ:nã iste due nature in
xp̃o vniũẽ mõ eẽnali/z nõ mõ accñali:cũ tal' vnio
sit maxia iter oẽs vnitates sm Ber.ad eugeniuz
q̃: post vnitatẽ arcẽ quã obtinet trinitas ẽ vnitas di
gnissima i xp̃o.sz aũt vnio accñalis pmittat q̃ il-
la q̃ vniũẽ accñalit' hẽant diuersa eẽ:tñ vnio eẽna
lis nõ pmittit q̃ illa q̃ vniũẽ mõ eẽnali habeãt di
uersa eẽ:sed solũ vnicũ eẽ. z ponũt exẽplu ad hoc
q̃ si hoi creato sine vna manu fieret postmodũ p
creationẽ z ibtionẽ alia man⁹ tal' man⁹ sic ibta nõ
poneret aliqđ eẽ i ipo hoie: nec hẽret aliqđ eẽ ab
esse compositi. Eodez modo dicunt in pposito
q̃ cũ nã hũana sit vnita supposito vbi q̃ p ibtionẽ
nõ hz aliđ eẽ ab eẽ suppositi ¶ Rões ad hãc posi
tionẽ ponũẽ.q̃ꝝ pma ẽ hec Quicũq̃ ita ẽ q̃ vnũ po Ratio.1.
test eẽ i alio z aliđ ẽ i q̃ põ.ẽ eẽ illđ qđ ponit eẽ in
alio se hz p modũ act⁹ z illud i q̃ põ.ẽ eẽ se hz p mo
dũ potẽtie:q̃ si nã hũana poneret eẽ i supposito vb
bi hẽret nã hũana rõez act⁹ z suppositũ rõez põe
ɔñs ẽ fñn q̃re.zc. ¶ Item q̃ñcũq̃ aliq̃ ɔiũcta ha
bẽt diuersa eẽ solũ faciũt vnũ sm accña qđ pbaẽ Ratio. 2.
p Aristo.7. metaphi. q̃ dicit q̃ si hoc nomẽ vestiz
imponereẽ ad sig̃ndũ hoiez albũ:adhuc sig̃ret io
lũ q̃ eẽt vnũ sm accñs/q̃ aliđ ẽ eẽ hois z aliđ eẽ
albi sz nã hũana z diua vnite i xp̃o nõ faciũt vnũ
sm accñs:q̃re nõ hñt diuersa eẽ ¶ Itẽ eẽ ẽ pprie Ratio.3.
tas suppositi z exñtis.si ergo i xp̃o ẽ duplex eẽ ẽ du-
plex suppositũ z duplex exñs siue duo supposita z
due subsistẽtie:ɔñs ẽ fñn.ergo zc. ¶ Cõtra hãc põnẽ Cõtra.3.
arguiẽ multiplr.si suppositũ diuinũ dimitteret na- opinionẽ.
turã assũptã a vbo: illa nã faceret suppositũ sine
aliq̃ eẽ absoluto aduẽiẽte sibi sicẽ pbabiẽ:z p ɔñs
hẽret eẽ actualis exñe:q̃re mõ nã exñs in pione
vb: hz realr eẽ pmũ actual' exñe. Mᵹ aũt sine aliq̃
addito faceret supposituũ pbaẽ sic. Si addereẽ si
bi aliq̃d/aut illud eẽt sbã aut accñs: nõ pt dici q̃
eẽt sbã/q̃ tũc vl' eẽt mã vl' forã vel ɔpositũ.sic ei
diuidiẽ sbã sm philo.5.metaph. z 2 de ala sed nõ
pt dici q̃ esset mã vl' forã:q̃ eẽ i tali supposito es
set alia mã q̃ i aliis hoiđ⁹ z alia forma qđ ẽ absur
dũ:q̃ illud suppositũ ita esset suppositũ hũanũ si
cut suppositũ petri mõ exñtiz. Nec pt dici q̃ illud

add'tū eēt accñs:q: accñs nō pōt eē illud qđ for
maliter figit ī substādo.q: solū de rōe sbē est φ fi=
gat formalr ī substādo q̄re illud adduū nō pōt eē
accñs. ℂ Itē ēm ꝯmētato:ē.5.phisi. Gñatio est
via de nō eē ad esse.quare cū ī xp̄o sit duplex gña
tio realis ⁊ pfecta:scz eterna ⁊ tpalis in xp̄o erit
duplex esse. ℂ Itē ēm phūz.2.de ala.viuere viuē
tib⁹ est esse:itaφ viuere dicit quoddā eē superexcel
lēs:sz ī xp̄o est duplex viuere quare ⁊c. Et hoc cō
firmaꝶ p Algazelē.10.Metaphi.sue.cap̄.6.q̄ di=
cit φ opatio p̄supponit eē ⁊ ꝓpriū eē ꝓpriū opari
ḡ opari creati p̄supponit eē creatū:sz ī xp̄o fuit et
est opari creatū vel create ⁊ opari icreate q̄re ⁊c.
ℂ Itē ex hoc φ xp̄s hz duplicē naturā hz vnā cō
uenietiā cū pre ⁊ aliā ꝯuenietiā cū mre: sz ꝯueniē
tia cū pre ē ī esse eternali q̄re ⁊ ꝯuenietia cū matre
erit ī eē creato ⁊ tpali. ℂ Itē gñatio pri⁹ natura
liter terminabaꝶ ad ipam naturā.quā ipa natura
assūpta fuit vnita v̄bo:sed cū gñatio nō possit ter
minari ad naturā nisi hēat esse actuale quare illa
natura in illo priori p naturā hūit aliqđ eē actua=
le ꝓpriū:⁊ p ꝯñs sequiꝶ φ natura hūana assūpta ī
xp̄o a v̄bo hēat eē actualis exñtie. Probatio ma
ioris ē p hoc φ relatio q̄libet naturalr p̄supponit
suū fūdm:sz nūc est sic φ natura hūana ex hoc φ ē
assūpta a v̄bo hz relationē realē ad v̄bū q̄ fundaꝶ
ī ipsa natura.q̄re ipa natura realis naturalr p̄ce=
dit relationē realē:⁊ p ꝯñs si p̄cedit realē relatio=
nem gñatio pri⁹ terminabaꝶ ad naturā ꝙ ipa fue
rit assūpta. ℂ Itē psona v̄bi ita bñ potuit assume
re naturā angelicā sicut assūpsit hūanā.cū igiꝶ na
tura angelica nō sit ī potētia vt pdat suū esse assū
psisset tūc ipm esse angelicū assumēdo naturā an=
geli q̄re nō est cōtra rōnē assūptiōis φ assumēs na
tura siue essentia cū esse actualis existētie ꝓprio.
ℂ Itē qđ est albū hz esse albi ḡ sequiꝶ qđ ē crea=
tura actual' hz eē creatū actuale:sz xp̄s ēm natu=
Ad rōnes tertie opi. rā hūanā ē creatura actualis.q̄re ⁊c. ℂ Ad argu=
mēta positiōis ꝯtrarie dicēdū.⁊ p̄mo ad exēplum
de man⁹ īsertiōe φ nō ē sile:q: natura humana in
xp̄o ē p se natura totalis ⁊ nō ē ps itegralis natu
re diuīe sicut man⁹ est ps itegralis corporis:imo
tūc esset silis ꝓportio si poneret φ de⁹ prio cāret
naturā materie q̄ ē vna natura totalis sine forma
⁊ postmodū cāret ī materia formā q̄ ē alia natura
totalis:⁊ tūc dicerē φ posito tali casu ꝓportiōa=
bili nr̄o ꝓposito φ forma sic creata hēret aliud eē
actualis exñtie ab eē actuali ipsi⁹ materie primo
create sine forma.et eodē mō dico ī ꝓposito de hu
mana natura in xp̄o vel aliter dicēdū φ sicut aug
mētareꝶ eē ī hoie ī quo creareꝶ ipa man⁹:sic aug=
mentareꝶ ⁊ ipm esse:quēadmodū eñ iste hō nunc
hñs manū ⁊ pri⁹ nō hñs pl⁹ hēret de eēna positiue
Ad scđm. sic dico φ plus de esse positiue hēret. ℂ Ad secū
dū dicēdū φ natura hūana ī supposito v̄bi nō ponit
eē:imo q̄si apponit:ipm eñ eē hūane nature:sic se
hz ī adiacētia quadā ad suppositū diuinū:⁊ nō se
hz p īherētiā. Dictū est eñ φ talis vnio non est p
īformatiōez siue p nomē īformatiōis imo ē p istā
tificationē seu p modū substātificatiōis accñtiū/
etiō nō dz dici φ psona diuina q̄ substātificat acti=
ue naturā hūanā se hz vt act⁹ ⁊ non ecōuerso.
ℂ Silr p idē argumētū posset ꝓbari φ ī supposito
v̄bi nō hēret eēnaz hūana natura:q: q̄ncūqz due eſ
sentie cōponūꝶ vna se hz vt act⁹: ⁊ alia vt poten=
tia si ille due eēne vniūꝶ p modū īformatiōis ⁊ cū
natura hūana ī xp̄o se hēat vt forma:q: p ipaz dr
hō.seq̄reꝶ φ natura hūana hēret se vt act⁹ respectu
suppositi diui si vnireꝶ. Silr p īformationē. sicut
ipsi imaginaꝶ vniri:⁊ ita idē īcōuenietī⁹ seq̄ꝶ po=
nēdo φ ī xp̄o sit eēna hūane nature.nec sic seq̄ꝶ po
nēdo ibi eē hūanū actuale. ℂ Ad tertiū cū arguiꝶ Ad tertiū.
φ tñ fieret vnū p accñs. Dicē đ φ nō q̄libet actua
litas repugnat ad hoc φ faciat vnū p se cū alio:sz
solū actualitas pfecta sicut dictū fuit ī.2.li.ī.q.q̄
q̄rebat Utrū materia eēt aliq̄s act⁹:⁊ hoc fuit ibi
ꝓbatū p exēpla đ entitate gñis q̄ hz aliquā actua
litatē ēm rōnē ⁊ nō cū entitate dr̄e q̄ hz etiā actua
litatē facit vnū p se:scz ipam spēm. ℂ Silr illud
qđ aduenit p lectionē ī ie hz aliquā actualitatē ⁊
etiā illud cui aduenit ⁊ tñ hoc nō obstāte faciunt
vnū p se. Eodē mō dico ī ꝓposito φ natura hūa=
na hz actualitatē pfectā:⁊ ī potētia respectu natu
re diuīe:iō pñt ī vno supposito vniri mō eēnali ⁊
nō accñtali ⁊ ēm accñs. ℂ Ad aliud dicēdū φ oē
eē ē ipsi⁹ suppositi vel p se accñs. Esse eñ ipartuz
partiū: q: ps sūt ī cōposito siue supposito dr esse
ipsi⁹ suppositi. Modo aūt dico breuiter φ illđ qđ
assumiꝶ ē verū solū de esse subsistētie qđ ē p se ipi⁹
suppositi.tali eñ eē cōgeminato gemiaꝶ ipm sup=
positū. ℂ Quarta opinio ē φ ī xp̄o ē aliquo mō Quarta opi q̄ ē du.
tñ vnū eē:⁊ alio mō plura. ℂ Ad cui⁹ intelligēti pūti di.q.2.
am ē sciēdū φ sicut ens ē cōe cōitate analogie ad
sbām.⁊ ad alia accidētꝫ p̄dicamēta:⁊ ī ipa diuidiꝶ
et de ipsis p̄dicaꝶ:⁊ sic nomē eēne cōe est ad sbām
ꝙtitatē q̄litatē:⁊ sic de aliis:⁊ in ipsis dr ⁊ de ipis
p̄dicaꝶ. Et silr esse exñtie qđ idē ē φ eēna vel si nō
est idē:saltē īmediati⁹ ꝯsequiꝶ eēnaz ꝙ q̄cūqz alia
ꝓprietas. Et diuidiꝶ ī esse qđ cōuenit sbē ꝙtitati
q̄litati ⁊ accñs ⁊ de ipsis predicaꝶ. Et sicut sbā est
ens ⁊ essentia p se subsistēs. Quātitas āt ⁊ quod
libet aliud accñs nō est ens nec eēna p se subsistēs
sed poti⁹ inexñs.hoc est ī alio exñs. Utrūqz tamē
tā sbā ꝙ accñs dicūꝶ eēna ⁊ ens: sic eē exñtie sbē
cōplete dr eē subsistētie. Esse v̄o ꝙtitatꝫ ⁊ oim ac
cidētiuz dr esse īexñtie. vtrūqz tñ dr eē existentie.
ℂ Hoc viso pz φ si esse exñtie solū accipiaꝶ pro
esse subsistētie de quo simpliciter ⁊ p pri⁹ dr sic in
xp̄o ⁊ ī q̄libet supposito nō ē nisi vnicū eē. Si v̄o
esse exñtie accipiaꝶ p oī eo de q̄ dr siue p pri⁹ siue
p posteri⁹ sic ī xp̄o ⁊ ī q̄libet supposito creato ī q̄ ē
aliq̄ natura materialis sūt plura eē.q̄z vnū ē esse
subsistētie.reliqua v̄o oia sunt eē inexñtie. ℂ Pri
mū pz faciliter: q: eē subsistētie seq̄ꝶ naturā p se
subsistētē vel ēm quā suppositū est p se subsistens
sz talea nature nō pñt plurificari ī vno supposito:
q: q̄ dr̄nt ēm subsistētiā dr̄nt ēm suppositum. ḡ in
vno supposito nō pñt eē plura esse subsistentie.
ℂ Secūdū pz tripliciꝶ. ℂ Primo:q: magis cōpe Prima rō
tit nature hūane ī xp̄o hēre ꝓpriū eē p̄ter eē suppo=
siti ꝙ cōpetat accñti hēre ꝓpriū eē:p̄ter eē sbi: sed
accñs ī sbō hz ꝓpriū eē p̄ter eē sbi. ḡ natura hūa=
na ī xp̄o hz ꝓpriū eē p̄ter eē suppositi. ℂ Proba=
tio minoris q: si accñs ī sbō nō hēret aliud eē p̄ter
esse sbi tūc non posset a sbō separi nec corrūpereꝶ
eo φ amitteret totū eē qđ pri⁹ hēbat sicut fuit di=
ctū pri⁹ de hūana natura ī xp̄o. hoc aūt ē falsū: vt
pz ī sacramēto altarꝫ. ℂ Scđo:q: intimi⁹ sequiꝶ Scđa rō
eē ad eēnaz ꝙ agere ad potētiā:sz ī xp̄o multipli=
caꝶ agere ēm multiplicationē potētiarū. ḡ in xp̄o
multiplicaꝶ eē ēz multiplicationē eēnarū. ℂ Ter Tertia rō
tio:q: pl⁹ depēdet ꝙtitas ⁊ oia accñtia cōia ab esse

ꝙ dependet color a quãtitate: ſʒ color nõ poſſet re-
manere i ſbõ remota quãtitate. ꝑ nec ꝗlitas nec
aliqđ aliud accñs poſſet remanere vl' eſſe i natura
hũana amoto eẽ qđ intimi⁹ ſeq̄r ad ipam ꝗ qđcʒ
aliud. Cũ igit̃ i natura hũana amoto eẽ exñte in
xp̄o fuit ꝗlitas ⁊ reliqua accñs neceſſariũ eſt ꝙ i
Du. iſtas rõnes adducit. — ipſa fuit ꝓpriũ eẽ qđ ꝑexigit̃ ad oīa illa. ❡ Item
ꝓbãt aliq̄ q̃tuor rõnib⁹. ❡ Prima ē. ꝙ vnitas vel
pl'alitas ipſi⁹ eẽ in xp̄o aut attẽdit̃ ſm̄ ſuppoſitũ
Quarta — aut ſm̄ naturas. ſi ſm̄ naturas cũ plures ſint natu
re i xp̄o. ꝑ ⁊ plura eẽ. ſi ſm̄ ſuppoſitũ. Cõtra. q: ſi
vnitas ſuppoſiti diuini argueret vnitatẽ eẽ plura
litas ſuppoſitorũ argueret pluralitatẽ ipoꝝ eſſe.
ꝯñs ē falſũ: q: tres ꝑſone diuine cũ ſint tria ſuppo
ſita nõ hñt niſi vnicũ eẽ exñtie ꝓpter vnitatẽ eſſẽ
tie. ꝑ vnitas vel pluralitas ipoꝝ eẽ nõ attẽdit̃ ſʒ
Quīta — vnitatẽ vel pl'alitatẽ ſuppoſiti ſm̄ naturã. ❡ Se-
cũda rõ ē: q: agere ſupponit eẽ ⁊ ē ſuppoſiti ſicut ⁊
eẽ: ſʒ i xp̄o nõ obſtãte vnitate ſuppoſiti ꝑter age-
re diuinũ ē agere hũanũ ꝑ i ipõ ꝑter eẽ diuinũ eſt
Sexta — aliud eẽ hũanũ ⁊ ſic plura eẽ. ❡ Tertia ē: q: ſi na
tura hũana q̄ ē i xp̄o ſibi dereliq̄ret̃ ꝯſtat ꝙ hẽret
ꝓpriũ eẽ exñtie aliud ab eẽ diuio: aut ꝑ illud eſſe
qđ hẽbat i ſuppoſito diuio aut aliud. ſi idẽ hꝫ ꝓpo
ſitũ: ſcʒ qđ i xp̄o ꝑter eẽ diuinũ eſt aliud eẽ. ſi aliđ
Cõtra. illud qđ amittit totũ eẽ ſimplicit̃ qđ pri⁹
habuit ⁊ acq̄rit totalr̃ nouũ eẽ qđ pri⁹ non habuit
tale ē vere corruptũ ⁊ generatũ: ſʒ ſi hũana natu
ra ſibi reliq̄ret̃ amitteret ſimplicit̃ totũ eẽ qđ pri⁹
habuit. ſi i xp̄o ē ſolũ vnũ eẽ ⁊ ſit illđ diuinũ ⁊ acq̄
reret totalr̃ nouũ eẽ qđ pri⁹ nõ habuit. ꝑ vere pri⁹
corrũperet̃ ⁊ poſtea generaret̃: ⁊ ſic nõ eẽt eadem
nũero q̄ pri⁹ qđ ē icõueniẽs. Minor pʒ. Proba-
tio maioris. q: ſicut illđ corrũpit̃ ſm̄ q̄d qđ amit
tit aliq̄d eẽ ⁊ nõ totũ ſic aq̄ calida ifrigidat̃ vl' ecõ
uerſo ſic illud corrũpit̃ ſimplicit̃ qđ amittit totũ
eẽ ſimplr̃ qđ hũit. Et iterꝫ eẽna nõ põt manere vl'
ꝯſuari ſine eẽ q̄cũq̃ ỽtute. nã ꝑ hũana amittẽdo
totũ eẽ qđ hũit i xp̄o dato ꝙ fiat ſub alio eẽ qđ nõ
hũit: aut ē corrupta ꝑ amiſſionẽ p̄me eẽ/ aut nõ: ſʒ
req̄rit̃ ꝙ ſic amittat eẽ ꝑcedẽs ꝙ nullomõ recupe
ret aliđ. Si p̄mũ dr̃/ hꝫ ꝓpoſitũ. ſi ꝯo dr̃ ſcđm/
eẽna amittẽs eẽ ⁊ nullũ recuperãs ꝓe ãnihilat̃. q:
nõ põt manere ſine aliq̄ eẽ. vt dictũ ē. ſi ꝑ eẽna nõ
corrũpit̃ niſi amittẽdo totũ ſuũ eẽ ⁊ nullũ recupe
rãdo nũq̃ poterit eẽ corruptio ſine anichilatione
Septima — imo dr̃ vnũ ab alio: qđ ē incõueniẽs ❡ Quarta
rõ talis ē. oīs gñatio termiat̃ ad eẽ ⁊ oīs corruptõ
ad nõ eẽ. ſʒ xp̄s ſm̄ naturã hũanã ꝓe fuit genit⁹ ⁊
mortu⁹: ꝑ ſm̄ eã hũit aliqđ eẽ qđ ꝑ gñationẽ acq̄
ſiuit/ ⁊ qđ ꝑ mortẽ amiſit. illđ aũt nõ fuit eẽ diui-
nũ: q: illud nũq̃ amiſit. ꝑ pt̃ eẽ diuinũ fuit in xp̄o
aliqđ eẽ creatũ. Si ꝯo dicat̃ ꝙ ꝑ gñationẽ tpalẽ
xp̄i acq̄ſitũ fuit xp̄o eẽ diuinũ: nõ ſʒ ſe q: illud pri⁹
hũit. ſed q: nã hũana nouã relationẽ hũit ad ipm
❡ Cõtra. illud ꝑ gñatõez acq̄rit̃ qđ ꝑ corruptõꝫ
amittit̃. ſed eẽ diuinũ vel relatio ad ipʒ nõ ē amiſſa
ꝑ corruptõeꝫ. ꝑ nec acq̄ſita ꝑ gñatõꝫ: ſicut ꝑ p̄mi
dicũt ꝙ ponere plã eẽ i xp̄o ē erroneũ: q: ad hoc ſe
Quinta opi. q̄ ē ſcđ Tho. 3. di. p̄ſti. q. 2. ar. 2. ⁊ 3. pte. q. 17. ar. 2. — q̄r pl'itas ſuppoſitoꝝ. ſic ecõuerſo: iſti dicũt ꝙ er-
roneũ ē ponere tm̄ vnũ eẽ i xp̄o. q: ad hoc ſeq̄r ipʒ
fuiſſe neq̃ vere natũ/ neq̃ ꝓe mortuũ ❡ Quinta
opinio ē ꝙ in xp̄o nõ ē niſi vnũ eẽ ſubſiſtẽtie cõtra
p̄mã opinionẽ. ſũt ꝯo plã eẽ inhẽrẽtie ꝯtra ſcđaꝫ
nec niſi vnũ eẽ actuale ſbãle ꝯtra q̄rtã/ ⁊ cũ tertia
Primũ ꝯcedũt oẽs catholici ponẽdo i xp̄o tm̄ vnũ
ſuppoſitũ: q: lʒ plã ſuppoſita relatia pñt hr̃e vnũ — Probat̃ p̄mũ dcm̄ hui⁹ opi.
ſubſiſtere abſolutũ tñ ecõuerſo vnũ ſuppoſitũ ab
ſolutũ/ vel relatiuũ/ creatũ vel increatũ nũq̃ põt
hr̃e plã ſubſiſtere. qđ ſic pʒ ſicut ſe hꝫ accñs ad in
herere/ ita ſuppoſitũ ad ſubſiſtere: ſed vnũ accñs
nõ põt hr̃e niſi vnũ inherere. nõ duo nec plã ſʒ vnũ
tm̄. ꝑ nec vnũ ſuppoſitũ niſi vnũ ſubſiſtere ❡ Pre
terea ſicut eẽne ē exiſtere: ſic ſuppoſiti ē ſubſiſtere.
ſed vna eẽna nõ hꝫ ſil' plã exiſtere. ꝑ nec vnũ ſuppo
ſitũ plã ſubſiſtere ❡ Preterea. aut vtrũq̃ eẽt ſolius
diuitatis/ aut ſoli⁹ hũanitatis. aut vnũ diuitatis/ al
terũ hũanitatiſ. ſʒ p̄mũ nõ põt dici: q: i trib⁹ ſuppo-
ſitiſ diuis nõ ē niſi vnũ ſubſiſtere. ꝑ mĩtominꝰ i vna
Nec ſecũdũ: q: nã hũana vna nũero nõ hꝫ duplex
ſubſiſtere. Tertiũ nõ: q: lʒ diuitas ſubſiſtit: hũani-
tas tñ nõ ſubſiſtit: ſed inexiſtit. al's hr̃et ꝓpriũ ſup
poſitũ aliđ a diuino. q: eẽt q̄d diſtinctũ a diuitate. ⁊ cũ
hoc hr̃et ſubſiſtẽtiã: q̄ duo ſufficiũt ad rõeʒ ſuppo
ſiti: qđ ē ſubſiſtẽs diſtinctũ. Secũdũ pʒ: q: xp̄s ē — Secũdũ
ꝗt⁹ ⁊ q̄lis cũ hoib⁹ aliis vniuoce. ſʒ i ceteris hoi-
b⁹ i q̄b⁹ ſũt plures eẽntie accñtales. ſũt etiã plura
exiſtere illarũ q̄ ſunt inherere. ꝑ ⁊ i xp̄o. maior pʒ.
Minor ꝓbat̃: q: oīs forma dat aliđ eẽ ſbẽ ⁊ diuer
ſa forma diuerſũ eẽ ſed forma accñtalis differt a
forma ſbãli ⁊ accñtali. ꝑ nõ ſunt idẽ exiſtere ſbãle
qđ ē a forma ſbãli: ⁊ accñtale qđ ab accñtali nec
eẽ ꝗtũ idẽ eſt qđ eſſe quale/ ſicut nec eẽna q̄litatiſ
eſt eſſẽtia ꝗtitatis. ❡ Preterea lʒ eẽntiaꝝ q̄ ꝑ ſe
faciũt vnã eẽntiã poſſit eſſe vnũ eſſe ſicut materie
et forme: tñ illarũ q̄ nõ faciũt vnã eẽntiã ꝑ ſe non
põt eẽ ꝑ ſe et naturalr̃ vnũ eẽ: ſic aũt ē de forma ac
cidẽtali ⁊ ſbãli iter ſe ⁊ de diuerſis formis accñta
lib⁹. ꝑ nõ ē vnicũ eẽ ſbĩ cũ oib⁹ accñtib⁹. ❡ Pre
terea quodlibet accñs actu exiſtit ꝑ aliqđ exiſtere
formalr̃: aut ꝑ illud exiſtere q̄ accñs exiſtit ē idẽ
cũ ſubſiſtere ſuẽ aut diuerſũ: ſi diuerſũ: hẽo ꝓpoſi-
tũ. ſi idẽ. Cõtra: q: ſubſiſtere nũq̃ ē inherere lʒ acci
dẽtis eẽ ē inherere. ꝑ ⁊c. Tertiũ ꝓbat̃ ſic. ea q̄ pti- — Tertiũ
nent ad ſuppoſitũ prout diſtiguitur a natura nõ
multiplicat̃ i xp̄o ſicut nec ſuppoſitũ: ſʒ eẽ ē ſuppo
ſiti nõ nature. ſicut enĩ eẽ quale nõ ē qualitatiſ ſed
ſuẽ vl' cõpoſiti: ſic eẽ ſimpliciter nõ ē nature ſʒ ſup
poſiti. ꝑ ⁊c. et hec videt̃ opinio Thome in ſcripto. — Rñſio ad ſeptẽ rões ꝓ opi. du.
❡ Sʒ ſuſtinẽdo hãc opinionẽ põt rñderi ad ſeptẽ
rões ꝑcedẽtis opinionis q̄ ꝓbãt i xp̄o plura eſſe
ſbãlia exñtie ❡ Ad p̄mũ ꝑ dicẽdũ ꝙ lʒ nature — Ad p̄mũ
hũane magis ꝯueniat hr̃e ꝓpriũ eẽ ꝗ accñti ſibi
relicte. vñ tũc hꝫ eẽ qđ ē ſubſiſtere. accñs ꝯo eẽ qđ
ē in eſſe tñ nature iexiſtẽti: ⁊ a curſu nature ſolute
et amote nõ ſic debet̃: ſic aũt ē i xp̄o vbi nature nõ
dimittit̃ vt ꝓprũpat i ſe ſe ſicut ſolet: q: eẽt ſubſiſtẽs
vel alit̃ põt dici ꝙ nature nõ debet̃ hr̃e ꝓpriũ eẽ
diſtinctũ ab eſſe ſui ſuppoſiti: imo naturaliter ē idẽ
eẽ ſuppoſiti ⁊ nature. ſicut ꝑ ſi natura hẽret ꝓpriũ
ſuppoſitũ ipã hẽret idẽ eẽ cũ illo: ita cũ de⁹ ſuppl'
at vicẽ ſuppoſiti nõ dꝫ eẽ dr̃ns ſuppoſiti ⁊ nature.
Cũ eñ dicim⁹ ꝙ de⁹ exiſtit hõ ⁊ hõ exiſtit de⁹ hoc
ē ꝑ vnũ exiſtere ⁊ nõ ꝑ diuerſa. aut ꝑ ꝑexiſtere in-
creatũ qđ ē diuinitatiſ ꝑ ſe ⁊ hũanitatiſ vt cõicatũ
et ſic hꝫ ꝓpoſitũ. nec eſt abſurdũ creatorẽ cõicare
creature. aut exiſtere hoc ē ꝑexiſtere creatum qđ
natura hũana cõicat diuine: ⁊ hoc ē abſurdũ deũ
ſcʒ aliq̄d recipe a creatura iõ ⁊c. ❡ Ad ſecũdũ di — Ad ſcđm.
cẽdũ ꝙ eſſe intimu⁹ ſeq̄r ad eẽnam ſibi derelictã ꝗ
agere ad potẽtiã: q: duarũ eſſentiarũ ꝑfectarũ nõ
eſt vnũ eſſe ſed plura: ſed duarũ potẽtiarũ ꝑ ſe

esse vna actio sicut actiue et passiue sicut itellect⁹
agent; ꝛ passibilis ꝛ sicut pōt īpediri eēna ne cāet
esse sicut accn̄s sepatū nō dat eē sbō sic ꝛ mag; po
tētia pōt īpediri ab oꝑatiōe: sȝ si potētia nō īpedia
tur opari ꝛ eēna īpediaꝶ cāre eē: tūc seqꝶ agere po
tētiā ꝛ eē nō seqꝶ eēnā: ita aūt ē in ꝓposito: qꝛ po
tētias xp̄i sequūꝶ agere sicut sūt apte nate. naturā
Ad tertiū aūt nō seqꝶ eē sicut nata ē esse ꝙ ꝛc. ¶ Ad tertium
qᵭ magis cogit īter oīa. dicēdū ꝙ mag; depēdet
accn̄s ab existere ꝙ̄ color a ꝗ̄titate: sed min⁹ sup
naturalit. Uel dicēdū meli⁹ ꝙ sicut color nō pōt
esse ī corpore nisi ꝗ̄to: sic nullū accn̄s ī sbā nō ha
bēte existere actu: sȝ nō opȝ ꝙ illud existere sit pro
priū vel naturale aut affectū illo accidēte: sȝ suffi
cit ꝙ eēna ꝙ̄ dȝ affici ꝑ illud sit actuata sicut ma
teria nō pōt recipe ꝗ̄titatē nisi sit īformata ꝑ for
mā sbālē: sȝ non opȝ ꝙ illa forma sit ꝗ̄ta sicut pȝ
de aīa rōnali ꝛ pari rōne de eē ei⁹ qᵭ ē vnū nūero
ī corpore ꝛ extra. vn̄ sicut sepatū a corpe nō est su
sceptiuū dimēsiōis sic nec cōiūctū: ꝛ tn̄ dat corpo
ri ꝙ sit susceptiuū ꝗ̄titat;. ita etiā ī ꝓposito hūani
tas nisi actu existet nō pōt eē actu: nec qualis nec
ꝗ̄ta: sȝ suū existere ē ꝑ diuinū subsistere: qᵭ nō est
afficibile aliq̄ accn̄te. ¶ Ad quartū ꝙ̄ ē nūer⁹ essē
Ad q̄rtuȝ di aut seq̄ꝶ nūerū nature aut suppositi. Dicēdū ꝙ
nūer⁹ existēdi naturalis ꝯsequiꝶ numerū nature
sbālis sibi relicte. vn̄ quot sūt nature pfecte tot sꝫ
existētie substātiales: sȝ nūer⁹ existēdi supnatura
lis nō opȝ ꝙ sequaꝶ nūerū eēntie sbālis hūēte su
supnaturalr ꝛ sue nature nō relicte sicut pȝ ꝑ silr.
Sicut em̄ diuerse eēntie nate sūt hꝛe diuersa eē ꝛ
vna vnū eē: sic diuerse sbē nate sūt hꝛe diuersa sub
sistere: sed si diuerse hūanitates assumerenꝶ a xp̄o
nō hꝛent nisi vnicū subsistere. ꝙ silr nec nisi vnū exi
stere: qꝛ naturale existere sbē ē subsistere. vn̄ si sue
nature nō debeꝶ aliqᵭ existere magis ꝙ̄ illud qᵭ
est subsistere si pōt priuari subsistētia pari rōne et
existentia. ¶ Ad q̄ntum dicēdum cū diciꝶ ꝙ age
Ad q̄ntuȝ re est suppositi sicut eē qᵭ tn̄ est multiplex. Dicen
dū ꝙ nō equalr esse ꝛ agere sūt suppositi: qꝛ nō sic
eē ē suppositi q̄n tm naturā vnū suppositū pōt hꝛe
plura agere etiā sbālia: sicut vn⁹ ignis gn̄at plu
res ignes: vn⁹ hō plures hoies: nō sic āt ꝑ naturā
vnū suppositū hꝛe pōt plura eē subālia: imo nūq̄.
Et silr cū xp̄s sit vnū suppositū magis repugnat
sibi ꝛ supnaturalr hꝛe plura existere sbālia ꝙ̄ plu
res opatiōes cū pꝫ ī diuinis hēat duo ꝓducere et
Ad sextuȝ nō hēat nisi vnū eē. ¶ Ad sextū ꝙ sibi derelictus
corrūpiꝶ si nō retinet eē p̄stinū. Dico ꝙ nō sequiꝶ
qꝛ sicut materia prima ꝑ corruptionē ꝑdit totū eē
qᵭ pri⁹ habuit ꝛ ꝑ gn̄ationē accipit eē qᵭ nūq̄ ha
buit: nec tn̄ ꝓpꝫ hoc eēna eius gn̄aꝶ nec corrūpiꝶ
ita si separaꝶ hūanitas a xp̄o ꝑderet eē diuinū qᵭ
solū habuit ꝛ acciperet solū esse nouū qᵭ nūq̄ ha
buit: nec tn̄ ꝓpter hoc de nouo generareꝶ sȝ se nec
corrūpereꝶ: sed verū est ꝙ nouū esse fieret nouum
Ad septi. suppositū. ¶ Ad septimū dicēdum ꝙ oīs gn̄atio
terminaꝶ ad esse eēne nouū: ꝛ oīs corruptio ad nō
eē nouū ip̄i⁹ eēne: ꝛ sic gn̄atio xp̄i terminata est ad
eēnam hūanitatis: ꝛ ei⁹ corruptio ad mortē hūa
nitatis ꝛ destructionē illi⁹ eēntie nō aūt ꝙ oīs ge
neratio termineꝶ ad eē nouū ꝓductū: sȝ solū ad eē
nouiter cōicatū: nec ꝙ corruptio termineꝶ ad exi
stere nouiꝶ corruptū sȝ nouiter ablatū vel sepatū
sicut ī resurrectōe erit gn̄atōe ꝛ fuisset ī adā si aīa
fuisset creata an̄ corp⁹. in quo casu eē aīe cū sit eui

ternū nō corrūpiꝶ nec sūt duo eē sbālia ī hoīe: qꝛ nec due for
me: sȝ vnū. Illa ꝙ gn̄atio ē ꝑ hoc ꝙ eē p̄existēs ī aīa cōicaꝶ
corpori. cū aūt hō moriꝶ existere sbāle nō corrūpiꝶ: sȝ corp⁹
cū aīa sepaꝶ. ita etiā q̄n xp̄s gn̄at⁹ a mꝛe ē hūanitati cōica
tū existere diuinitat; ꝑ qᵭ hūanitas existebat: ita ꝙ seip̄a erat
hūanitas sȝ nō seipsa nec aliq̄ creato existebat ꝛ ꝑ cōicatio
nē illā erat de⁹ actualr hō ꝛ existebat de⁹ actu. q̄n aūt xp̄s
mortu⁹ fuit eē diuinū fuit sepatū ab hūanitate inq̄tū ē hūa
nitas actu: sȝ nō a carne ꝑ se nec ab aīa ꝑ se. vtriq; em̄ a pri
cipio cōiūcta fuit diuinitas ꝛ inq̄tū faciebat vnū et cuili
bet ꝫm se: vn̄ nō solū hūanitas existebat: imo caro existebat
et aīa existebat: sȝ ī morte hūanitas nō erat humanitas ꝛ ꝑ
ꝯn̄s nō existebat. Un̄ cū eē existētie p̄supponat eē eēntie sicut
hūanitas sibi derelicta ꝑdēdo eē eēntie ꝑderet eē existētie: vt
in morte ceteroꝝ hoim: sic ī morte xp̄i hūanitas desinendo
eē hūanitas dēsinit ꝑticipare existētiā dei. vn̄ tūc xp̄s desinit
eē hō ꝛ existere hō: sȝ cepit eē aīa ꝛ cepit eē corp⁹: qꝛ tūc na
tura corporeitat; sibi relicta fuisset suppositū distictū ꝛ aīa
silr. vn̄ qua rōne hūanitas faciebat hoiēȝ: eadē rōe corpo
reitas corp⁹ ꝛ natura aīe aīaȝ nō aīatū nec aīal. ¶ Quidā
tn̄ dicūt hāc opinionē nō eē verā: nec de mēte fr̄is Thome;
Qᵭ aūt nō sit vera ꝓbant sic: qꝛ aut esse est idē re cū eēna
aut nō. si sic: tūc planū est ꝙ manet ibi esse hūane nature: sal
tē ad id qᵭ ē dato ꝙ nō maneat ꝗ̄tū ad rōnē illā quā hꝛet si
hūana natura eēt ī supposito ꝓprio. Si aūt ponaꝶ ꝙ dn̄t
adhuc vꝫ idē seq̄: qꝛ si dꝫat eē ab eēntia eē magis itimeꝛ ma
gis īsepabilr seqꝶ eēntiā ꝙ̄ q̄cūq; ꝓprietas siue ꝓpria pas
sio sequaꝶ suū sbm̄. cum ꝙ ponaꝶ ꝙ aliq̄ ꝓprie passiōes sunt
q̄cūq; ṽtute īsepabiles a sbō sicut curuū vꝫ rectū a linea vel
aliq̄d tale. ꝙ multomin⁹ q̄cūq; ṽtute poterit eē separi ab eēna
Dicūt igiꝶ ꝙ eē nature hūane remāsit ī xp̄o: sȝ nō sub rōne
eē simpliciter siue sub rōne ei⁹ ꝙ ē subsistere. Ad cui⁹ euidē
tiā sciēdū ꝙ ipsi diuidūt eē siue existere ī subsistere ꝛ ī existe
re: ita ꝙ sicut ens diuidiꝶ ī ens subsistēs ꝛ ī ens ī alio ꝙ pōt
dici iens. ita etiā existere diuidiꝶ ꝫm eos ī subsistere ꝛ ī exi
stere. quoꝝ primū scȝ subsistere ē eē simpliciꝶ ꝛ eē suppositi
vel modū suppositi hn̄tis sicut ē ī ꝗ̄titate ī sacramēto alta
ris. Secūdū aūt scȝ iexistere ē accn̄tis vel etiā modū accn̄
tis hn̄tis ꝗ̄tū ad hoc ꝙ alīj innitiꝶ sicut ē de hūana natura ī
xp̄o. Dicūt ꝙ ꝙ eē nature hūane remāsit ī xp̄o nō sub rōne
simpliciꝶ eē vel sub rōe subsistēdi: sȝ sub rōne iēndi qꝛ illud
eē nō ē ipsi⁹ nature ī se: qꝛ ip̄a nō est: sȝ est ens ī ordie ad aliᵭ
sicut imitiꝶ. Et ꝙ hoc sit rōnabile pōt sic appere: qꝛ sicut ens
qᵭ ē subā se hȝ ad hoc ꝙ sit quoddā iens: ita esse sbāle se hȝ
ad hoc ꝙ possit eē quoddā iesse siue iexistere. Cū ꝙ natura
sbālis ꝙ̄ ꝫm se nata ē ꝯstituere ens simpliciter ṽtute diuina
fiat quoddā iēs: ita etiā nō ē icōueniēs ꝙ ṽtute dīna eē sub
stātiale creatū ꝙ de se natū ē eē simpliciꝶ fiat quoddā inesse
ita ꝙ illud esse cū eē dīno nō faciāt duo supposita sȝ ꝯcurrāt
ad vnū suppositū: ita ꝙ vnū coꝝ nō sit eē simpliciꝶ: sȝ inesse.
et hec positio vꝫ michi ꝓbabilior. Q; autē hec imediate po
sita ꝛ nō alia fuerūt fr̄is Thome. pȝ respiciēti ip̄ȝ ī. 9. q̄lib.
ar. 2. et. 3. Patet etiā ꝙ ex hoc ꝙ ip̄e ī fine deductionū suarū
ꝯcludit ꝙ nō ē ī xp̄o nisi vnicū eē p̄sōale: sȝ qꝛ p̄t dicit ī vltia
pte ꝙ si natura hūana aduenīret persone diuine accidenta
liter essent ibi plura esse. nūc aūt qꝛ ī vnitatem suppositi as
sumiꝶ nō ē ibi nisi vnū eē simpliciꝶ suppositi siue p̄sonale. ex
q̄ vꝫ q̄busdā ꝙ itētio ei⁹ sit ꝙ act⁹ essendi nature hūane nul
lo mō manet nec scȝ vt eē vel vt iesse: qꝛ tūc eēt accidētale.
multo etiā min⁹ pōt manere vt subsistere sicut pȝ ex sup: adi
ctis. Sȝ hoc dicētes nō attēdūt iter accn̄talitatē q̄ ꝯuenit
accn̄ti ꝓprie dicto sicut albedo dꝛ accidere hoi ꝛ accn̄talita
tē sbē ꝫm ꝙ vna sbā dꝛ accn̄talr aduenire alteri sicut vestis
aduenit hoi: qꝛ plurificato p̄io nō plurificaꝶ eē suppositi. si
cut ī hoie albedo ꝛ calor nō sunt duo eē suppositi: sȝ q̄n vna
sbā aduenit accn̄talr alteri vt vestis hoi nō tolliꝶ diuersum

catur de xp̄o. xp̄s eñ non est humanitas: sed est hñs eam: lȝ natura dina de xp̄o p̄dicet: et ideo cuȝ humanitas nō predicetur in abstracto propter hoc christus ſm humanitatē nō pōt dici vnū distinctū ab eo quod est ſȝ diuinitatem: q̄uis possit multa hñs: scȝ diuinitatē ⁊ hūanitatē. ¶ Secundus mod⁹ ē q̄ xp̄s dȝ dici plura ꝓpter tria. ¶ P̄rio: q2 ſm phm̄ 7. metaphi. hō albus nō ē simplicit̄ vnū ſȝ plura: sed de hoīe albo nec albedo nec hūanitas p̄dicat̄. Nō eñ bn̄ dr̄ hō alb⁹ ē hūanitas vel albedo. g̊ nō obstāte q̄ hūanitas abstractiue nō p̄dicet̄ de xp̄o diuinitas ꝟo p̄dicat̄. Nichilomin⁹ ſm has plures naturas pōt dici plura. ¶ Secundo sic. Entitas sbē nō diminuit de rōne entitatis. g̊ nec pluralitas de rōne pluralitatis: ſȝ psone diuine ꝓpter vnitatē sbē dicitur vnū. g̊ xp̄s ꝓpter pluralitatē in ip̄o existētē pōt dici plura.

¶ Tertio sic q2 vnū ⁊ ens simpliciter dicūt̄ de vno et ente in actu. Potētiale eñ de se nō ē ens nec vnū simplicit̄ ꝓpt̄ qđ suppositū sbāle nō ē plura simpliciter: q2 nō ē ex pluribus entibus i actu: ſȝ i xp̄o natura hūana ē ens actu: silr̄ ⁊ diuina. g̊ ſm eas xp̄s dȝ dici plura simplicit̄. ¶ Terti⁹ mod⁹ dicēdi ē q̄ ꝓprie loquēdo xp̄s nō dȝ dici nec vnū nec plura absolute sed cū determiatiōe. Cui⁹ rō ē: q2 hec nōia cū sint adiectiua ponūt rē suā circa substātiua. cū igit̄ hec nōia ponūt̄ i p̄dicato sine substātiuo addito: ꝛn̄ndet eis, ꝓ substantiuo res posita in sbō: vt cū dr̄ hō est alb⁹. Qñ ꝟo addit̄ substātiuū talia adiectiua ponūt rē suā circa ip̄m: vt si diceret̄ est bon⁹ cātor: q2 ly bon⁹ nō determiat sor. ſȝ cātorē. eodē mō i ꝓposito si dicat̄ xp̄s est vnū nullo addito cū nō determinet aliud substātiuū q̄ xp̄m nō bn̄ dr̄: ſȝ deberet dici. xp̄s ē vn⁹ eo q̄ substātiuū ⁊ adiectiuū debēt i gn̄e cōuenire. si ꝟo aliud additur i p̄dicato ſm conditionem p̄dicati debet determinatio vnitatis vel pluralitatis addi: vt si dicat̄. xp̄s hȝ naturā addēdū est duplicē: vel dicēdū ē xp̄s hȝ duas naturas: sed q2 de quo nō p̄dicat̄ substātiuū nō p̄dicat̄ adiectiuū: qđ est determinatio substātiui. iō sicut de xp̄o nō p̄dicat̄ hūana natura sic nō est dicēdū q̄ xp̄s ſm ip̄am sit vnū vel plura. ⁊ idē dicēdū est de dina natura ſm illos q̄ dicūt q̄ nō p̄dicat̄ formalr̄ de xp̄o et istud vr̄ cōuenięti⁹ dictū. ¶ Ad rōnes vtriusq3 opiniōis pōt rn̄deri. P̄ria eñ opinio vera est si diuina natura p̄dicat̄ de xp̄o: q2 ſm eā pōt solū dici vnū ꝓprie loquēdo. ſm naturā ꝟo altā q̄ nō p̄dicat̄ de xp̄o nō pōt dici vnū nec multa ꝓp cām iam assignatā. Q̄uis multi dubitēt an diuina natura p̄dicetur de xp̄o in abstracto de hoc tñ fuit plen⁹ visuȝ primo libro. ¶ Ad rōes secūde opinionis. ¶ Ad primā q̄ phūs qñ dicit q̄ hō alb⁹ nō ē vnū ſȝ multa intelligit materialiter quo ad naturā sbē ⁊ accñtis ⁊ nō quo ad formalē modū p̄dicandi. ¶ Ad secūdā dicēdū q̄ plures sbē sunt realiter ⁊ simpliciter plures: sed ſm eas nō pōt xp̄s plura dici simplicit̄ cū nō p̄dicent̄ de ipso vel saltē altera. ¶ Per idē p3 ad tertiā q̄ lȝ diuina natura ⁊ hūana sint plura entia simpliciter ⁊ in actu: tñ q2 neutra vel saltē altera nō p̄dicat̄ de xp̄o. ideo ſm eas nō pōt ꝓprie dici plura. ¶ Quātū ad secūdū scȝ de itellectu q̄stionis an xp̄s sit formaliter ⁊ simpliciter plura.

¶ Sciēdū p̄rio qđ est esse formalr̄ plura: quia hoc nō ē hr̄e plura: sed esse illa. sic eñ ē aliq̄d vnū vel multa sicut ens: ſȝ ex hoc dr̄ esse tale materialr̄ qđ est ex illo vel in illo sicut statua ē es vel lignū materialiter: q2 est ex ere vel ligno. formaliter aūt nō est lignū vel es sed lignea statua vel erea. 7. metaphi. nec etiā hō ē alb⁹: q2 hȝ albū: ſȝ q2 est ip̄m sbm̄ albedinis: nō q2 hȝ albedinē qđ p3 in simplicib⁹. nō eñ albedo ē color: q2 hȝ colorē: sed est lux materialiter: q2 ē de luce illo mō quo lux est ypostasis colorū: sic etiā totū nō ē sue ptes formaliter: sed ip̄m cōstitutū ex eis: sed tñ est ptes materialr̄: sic etiā dico q̄ aliq̄d ē plura formalr̄: nō q2 ꝯtinet plures formas. nā ꝯtineri nō ē forme: ſȝ ꝯtinere. sicut etiā hō a ponētibus gradus formarū vocat̄ vnū formalr̄ ⁊ nō plura: ſȝ materialiter plura dr̄ oē hñs plura i se absolute differētia. i. siue sit forma siue materia: q2 oēs partes materialr̄ se hñt ad totū: et sic oē cōpositū ē plura materialr̄ q̄uis sit vnū formaliter: sed pōt dici formalr̄ plura quod est illa: vel saltē q̄ hȝ plures formas eo mō q̄ ipse nate sūt plurificari. vn̄ phūs dicit q̄ senari⁹ nō est bis tria formalr̄: sed semel sex: q2 nō i formatē cū duplr̄ ſȝ ē bis tria materialr̄ q2 ē ex illi. ¶ Scđo sciēdū q̄d ē eē plura simplr̄ ⁊ ſm q̄d: q2 eē plura ſȝ q̄d dicūt̄ aliq̄ siue q2 ipsa in se sunt entia ſm q̄d adinuicē distincta realiter vt due linee: siue q2 vtrūq3 est ens simpliciter: nō tñ sunt distincta nisi ſm q̄d: vel q2 vnū est ens simpliciter ⁊ alterū ſȝ q̄d: sed plura simpliciter nō sunt nisi illa quoꝝ quodlibet est ens simpliciter et vnū nō est aliud. qđ p3. illud nō ē vnū simpliciter qđ nō est ens simplicit̄: nec p ꝯñs aliq̄d ē plura simpliciter nisi sit entia simplr̄: et cuȝ pluralitas req̄rat distinctionē. nā numer⁹ causat̄ ex diuisiōe ꝯtinua nunq̄ aliq̄ eēnt plura simpliciter nisi essēt ipsa distincta simplicit̄. Vn̄ sicut ad hoc q̄ aliq̄d sit vnum simpliciter: req̄rit̄ q̄ sit ens simpliciter ⁊ q̄ sit indiuisū simpliciter. ita ad hoc q̄ aliq̄d sit plura simpliciter requirit̄ q̄ in se habeat talia plura. quoꝝ quodlibet sit ens simpliciter et distinctum simpliciter ab alio. hoc autē nō est possibile nisi distiguant̄ supposito ⁊ essentia. Vbi notādū q̄ sicut in albo est cōsiderare sbm̄ qđ est albū ⁊ nō faciens albū in se ꝓpter qđ sbm̄ carēs albedine nō pōt esse album: q2 deest illud qđ formalr̄ faciebat eē albū et effect⁹ formalis nō separat̄ a sua cā. Silr̄ albedo sine subiecto nō ē albo q2 lȝ sit factiuū albi formalr̄: non tñ factibile cum ipsa nō sit nata facere se albū: sed aliud a se. Sic dicendo q̄ ens simplr̄ est suppositū nō nā: ſȝ eēna est q̄ suppositū est: sicut eñ se hȝ eēna ad ens. sic hec eēna ad hoc ens. vn̄ suppositū subsistens ē id qđ ē simplr̄: sed essētia est id quo suppositū est. Ergo sit suppositū sine essentia ip̄m nō erit ens simpliciter cū eē simpliciter sit ab essentia formalr̄. si aūt sit essentia sine supposito ipsa nō erit ens simpliciter: q2 ip̄a nō facit se ens sed suppositū: et iō sicut ipossibile est esse albū sine albedine que est et sbm̄ qđ est albū: sic ipossibile ē esse ens simpliciter et pfectū absq3 essentia qua est et supposito qđ est ꝓpter qđ vr̄ q̄ verbū, et hūanitas assūpta inq̄tū hmōi nō sunt ens simpliciter: q2 lȝ ꝟbū subsistat nō tñ ab hūanitate: ſȝ diuinitate. ſȝ dico q̄ q2 hūanitas nō diminuit de pfectiōe ꝟbi: iō ꝟbū caro nichilomin⁹ est ens simplicit̄ sicut pri⁹: ſȝ verū est q̄ hoc esse simpliciter nō inest ei ex hac essentia: sed ex alia. ¶ Secundo requirit̄ q̄ sint distincta suppositū ⁊ eēna: q2 sicut suppositū est id qđ est nō id quo est. ita ē ip̄m distinctū nō distiguēs essentia ꝟo sicut nō est id qđ ē: sed id quo est: ita nō est ip̄a distinctū ſȝ distinguēs. sicut g̊ si eēt suppositū sine essentia non esset ens simpliciter propter defectū causantis esse: ita si sūt aliqua distincta supposito ⁊ non essentia. certe non sunt disticta simplicit̄: nō q̄dē ꝓp defectū distiguibilis ſȝ distiguētis realr̄. Et silr̄ si sit eēna disticta ⁊ nō suppositū nō erit distictio simplr̄ nō ꝓp defectū disticliui: ſȝ distiguibil̄: q2 eēna nō distiguit seip̄am sicut i diuinis nō ē distictio simplr̄: q̄uis sit distictio suppositorū: q2 nō ē ibi distiguēs simplr̄ scȝ forma absoluta: sed solū distiguens ſm q̄d scȝ forma relatiua. Silr̄ materia ⁊ forma q̄uis distiguāt̄ eēnalr̄ q2 hec eēna nō est illa nō tñ sunt disticta simpliciter. alr̄ nō facerēt vnū simpliciter. Ex q̄ iā apparet q̄ xp̄s nō ē plura simplr̄: q2 in xp̄o nō sunt plura entia simplr̄. ⁊ illa q̄ sunt in eo nō sunt disticta simplr̄: q2 ens simplr̄ est suppositū sbē cū nā sbē: et distinctio simplr̄ ē i supposito ⁊ nā sbē. ¶ Quātū ad tertiū ꝓbandū ē q̄ xp̄s nō sit plura simplr̄ et formalr̄. ¶ P̄rio sic. Illud in q̄ nō sunt plura esse simplr̄ dicta nō ē plura simplr̄: sicut nō est vnū simplr̄ i q̄ nō ē vnū esse simplr̄: ſȝ i xp̄o nō sunt plura eē simplr̄: q2 i eo nō sunt plura subsistere. g̊ ⁊c. Probatio minoris: q2 sicut nichil ē ens simplr̄ nisi subsistat vel subsistēs: ita nichil ē eē simplr̄ nisi qđ facit subsistēs. lȝ ergo existere non differat a subsistere i eo qđ subsistit: tñ dū aliq̄d existit i alio

suū existere nō est subsistere sicut nec ipm̄ ē subsistēs qn̄ nō
subsistit: sȝ tūc solū qn̄ subsistit. vn̄ hūanitas xp̄i sepata ꝛ cō
iūcta idē est re ꝛ q̄titas cōiūcta ꝛ sepata: ꝛ tū prius erat in
Secūdo alio: nūc nō. et esse qđ erat inesse nūc est subsistere. ¶ Scđo
sic. Illud i quo nō sunt plura supposita nō est plura simpli=
citer: qꝛ solum suppositū est ens simplr̄ qꝛ simpliciter dico ꝙ
sine addito dico. vnde non sola accn̄tia q̄ nō sunt entia nisi
qꝛ entis sī entia sȝ qd: imo ptes sbē eēnales vt natura ꝛ for
ma itegrales vt corp⁹ ꝛ brachia ꝛ eēna et secūde sbē sī entia
sm̄ qd: qꝛ oīa hec nō sūt nisi qꝛ sūt i alio: vel qꝛ ipsis est aliđ
et iđ sola prīa sbā q̄ ē hoc aliqđ ipa pprie ē ens simplr̄. ꝛ sīlr
nō sūt plura simplr̄ nisi plura supposita: sȝ i xp̄o nō sūt plura
supposita ꝑ ꝛc. vn̄ prīa opinio q̄ adinuenit xpȝ esse plura ne
Tertio: gauit i eo plura supposita. ¶ Tertio sic accn̄s cū sbō hn̄te
aliā formā aut nō plurificat ipm̄ formalr̄ ꝛ sm̄ qd ꝛ pari rōe
natura cū supposito hn̄te aliā naturā nō plurificat ipm̄ sim
pliciter: aut lȝ aliq̄ mō accn̄s cū sbō faciat vnū materialiter
pp vnitatē materie in q̄. nā cū dico hō alb⁹ tā hūanitas q̄ al
bū isūt eidē supposito. vnū qdē accn̄talr̄ ihérēdo. alterū ꝓo
eēnalr̄ i existēdo: tn̄ ista duo sūt plura materialr̄ cōsiderādo
materiā ex q̄: qꝛ albū ex plurib⁹ ꝯstat. ¶ Itē aggregatū ex
hīs est plura etiā formalr̄ sȝ tn̄ qꝛ hȝ plures formas cum qꝛ
ipmmet ē plurificatuȝ accn̄talr̄: ꝛ tūc non est sīle qꝛ ad hoc ꝙ
aliqđ sit plura sȝ qd sufficit ꝙ ipm̄ sit illđ i q̄ aliquo modo
ē pluralitas sȝ qd siue sȝ eēnaȝ siue suppositū siue sbāȝ siue
accn̄s siue sm̄ qđcūq; qđ sit ens ad min⁹ sȝ qd: sȝ ad eē plu
ra simplr̄ nō sufficit eē plura sm̄ qđcūq; nō ipȝ sit plura sm̄
Quarto eēntiā pfectā ꝛ suppositū pfectū vt dictū ē. ¶ Quarto sic.
Illud de q̄ nō pn̄t pdicari plura vt plura: sȝ solū vt vnū nō ē
pp illa plura simplr̄ sicut sor. ē ens corporeū ꝛ corruptibile ꝑ
ipm̄ ē plura simplr̄: qꝛ lȝ sint plura ꝛ diuersa: aīs nisi tn̄ i sor.
sȝ de xp̄o illa pp q̄ ṽr esse plura scȝ diuinitas ꝛ hūanitas nō
Quinto pdicāt de deo vt sunt plura: puta i abstracto sed solū vt sunt
vnū: puta i ꝯcreto. i. i supposito qđ ē vnū. ꝑ ꝛc. ¶ Quīto sic
p hoc ꝙ aliqđ hȝ vel ē illa q̄ solēt eē vel facere plura: non tn̄
actu faciūt nō ipm̄ ē plura simplr̄: sȝ solū pt eē sicut hō cōpo
nit ex multꝭ ptib⁹ q̄rū q̄lȝ pt facere hoc aliqđ sepata ꝛ linea
hȝ plures ptes q̄rū q̄libet ē i potētia vt sit linea nō tn̄ vn⁹ hō
nec vna linea ē plura simplr̄. imo ē vnū ꝯtinuū ꝛ vnū nūero.
Sȝ hūanitas xp̄i n̄ ꝯstituit ens simplr̄ nec ꝯstitutū distiguit
lȝ nata sit hoc facere. ꝑ nō facit dualitatē simplr̄ dictā cū di=
uinitate: qꝛ cū i xp̄o nō sit nisi deitas ꝟbū ꝛ hūanitas q̄ ptinēt
ad entitatē simplr̄ opȝ hic iuenire duo entia q̄ꝛ qđlȝ sit ens
simplr̄ ꝛ sit ens distictū ab alio simplr̄ si xp̄s debeat eē plura
simplr̄: deitas aūt ꝛ hūanitas nō sūt hmōi. Tū qꝛ hūanitas
nō ē ens simplr̄: qꝛ nō sūt disticta simplr̄. tū qꝛ nō sūt disticta
supposito: sȝ solū distiguibilia. ꝛ iterū ꝟbū ꝛ hūanitas p idē
et plus: qꝛ natura nō pōt dici disticta simplr̄ a suo supposito
a q̄ substātificat imediate ꝛ hȝ eē qđ ē imediatū eēne nec pōt
dici ꝙ diuinitas ꝛ ꝟbū cū hūanitate sint hmōi: qꝛ diuinitas nō ē
Sexto. simplr̄ disticta a ꝟbo q̄cūq; mō ꝯsiderato ¶ Sexto act⁹ sup
positalis plus distiguit q̄ eēntialis: qꝛ si act⁹ ē q̄ separat et
distiguit. ꝑ q̄to maior act⁹ tāto maior distictio. Plus autē
ē de actualitate i supposito q̄ i eēna: sȝ distictio suppositalis
sine eēntiali nō facit plura simplr̄ sicut pȝ in diuis. ꝑ multo
min⁹ distictio eēntialꝫ sine suppositali in xp̄o. Sȝ hic diceret
ꝙ lȝ distictio suppositalis sit maior i discretꝭ vl̄ disiūctꝭ abso
lute: nō tn̄ disiūctꝭ relatiue. Est eīm maior distictio diuitatꝭ
ꝛ hūanitatis i xp̄o q̄ xp̄i ad pꝛeȝ: qꝛ illa ē simplr̄. vnomodo
simplicitatꝭ: qꝛ ē sȝ sbām q̄ ē eēna simplr̄: lȝ nō sit ens simplr̄
et si nō sm̄ sbām q̄ ē suppositū: sȝ distictio pr̄is a filio ē disti
ctio sm̄ qd: qꝛ sm̄ relationē tn̄ q̄ ē ens sm̄ qd non simplr̄ di=
co vt relatio ē: q̄uis vt dīna sit ens simplr̄ pp idētitatem ad
eēnnā. Posset etiā dici ꝙ suppositū ē magꝭ distictū formalr̄
min⁹ aūt distictū ꝟtualr̄. Nā act⁹ eēntialis siue formalꝫ ille
est q̄ distiguit. suppositalis aūt ē ille q̄ distict⁹ ē etiā p se pri
Septio mo. ¶ Septimo. Illđ de q̄ nō pdicant plura simplr̄ pdica=

tiōe dicente hoc est. hoc nō ē plura simplr̄ eē plura sm̄ sbām
et sm̄ eēntiā qđ reqrit pdicatio dicēs. hoc ē hoc cū sit i prio
mō. nā i oīb⁹ aliis modis pseitatꝭ ꝛ p accn̄s ē pdicatio hoc
iest huic. nō ꝙ hec natura sit illa: sȝ i xp̄o nō pdicant plura
hmōi. nā lȝ de⁹ pdicet de xp̄o pdicatiōe dicente hoc est hoc.
Nā ꝟbū ē de⁹ ꝛ eēna ꝟbi ē eēna dei: non tn̄ sic hō. Nā cū dico
de⁹ ē hō nō ē sensus diuinitas ē hūanitas: qꝛ falsum eēt: qđ
tn̄ reqrit pdicati. di. hoc ē hoc i prio mō p se. sicut eīm hō est
aīal: sic hūanitas ē aīalitas. nā sic se hȝ nā ad nām sicut sup
positū ad suppositū. vn̄ ē sēs⁹. de⁹ ē hō. i. suppositū deitatꝭ ē
suppositū hūanitatꝭ ꝛ sic nō vniuoce pdicat hō ḋ eo ꝛ ḋ sorte
nā sor. sic ē hō ꝙ eēna sor. vt sor. ē. ē hūanitas ꝛ nichil aliud:
qꝛ sor. hūaniter ē qcqd ē: vn̄ hō ꝛ rōne nature ꝛ rōne suppo=
siti pdicat de sor. qꝛ ē suppositū sorteitatꝭ ē suppositū hūani
tatis ꝛ sorteitas est hūanitas. nō sic aūt pdicat de deo cū ḋr
de⁹ hō: sȝ ꝑra suppositi tm̄: qꝛ suppositū dīnu ē hūanū nō tn̄
dītas ē hūaītas. imo ēt illđ suppo. dfīt re ꝛ īfinite a nā hūa
na. ē aūt nichilomi⁹ de⁹ hō vniuoce cū aliis: qꝛ scȝ hȝ hūani
tatē vniuoce dictā sicut ꝛ q̄ qđ est albū p naturā vniuoce ḋr
ei qđ ē albū ab extrīsceco: qꝛ eē albū ē hr̄e albedinē quōcūq;
ꝛ eē hoīeȝ ē hr̄e hūaītatē quōcūq;. dū. tn̄ vt suppositū nāȝ il
lā substātificat ¶ Octauo ex cōicatiōe ideomatū sic q̄ de se
iuicē pdicāt sbālr̄ n̄ sūt plā simplr̄: sȝ de⁹ ꝛ hō i xp̄o sī hmōi.
ꝑ ꝛc. Probō maiorꝭ: qꝛ i pdicatōe sbāli oȝ ꝙ pdicatū sit idē
sbō sbāliter sicut i accn̄tali opȝ ꝙ sit idē accn̄talr̄. vn̄ nō eēt
hō alb⁹ nisi albedo faceret vnū cū eo: saltē p accn̄s nec esset
hō aīal sbālr̄ nisi aīal eēt idē cū sbā ei⁹ siue aūt sbā sit suppo
sitū siue natura tā natura cū supposito q̄ ps nature cū alia
pte sūt vnū simplr̄ ꝛ nō plura: sȝ cū sbā dicat de natura et de
supposito ꝛ plus de supposito eē simplr̄. ꝛ p ꝯn̄s numer⁹ sim
pliciter dict⁹ pō dici vel de eēna vel de supposito: sȝ magis
de supposito. tn̄ nō ē oīmoda simplicitas nec entitatꝭ nec di
stictionis nec i vtraq; vt dictū ē. vn̄ q̄ sūt vnū eēna ꝛ nō sup
posito absoluto vl̄ ecōuerso nō sūt vnū simplr̄ nec plura sim
pliciter: qꝛ eīm nō sūt vnū vtroq; mō: sȝ altero tm̄: iđ nō sunt
vnū simplr̄: qꝛ deest vna rō simplicis sīlr̄ nec sūt plura sim
plicit: qꝛ sūt disticta alīo mō simplicitatꝭ distictōis nō vtro
q; mō cū eēna ꝛ suppositū reqrant ad pfectā vnitatē ꝛ disti
ctionē. Probatio minoris qꝛ de⁹ ꝛ hō nō pdicāt de seiuicē
accn̄talr̄ vt dicebat tertia opinio: qꝛ vel sic. de⁹ nō eēt homo
sȝ hūan⁹ si ei nō iheret sȝ adheret vt vestis hoi q̄ p eā ē vesti=
tus nō vestis. vel si eēt hō vt sor. ē alb⁹ tūc hūanitas ei ihe=
reret. forma aūt simplex nulli sbīm eē pōt. vnde cū oporteat
pdicatū eē vnū cū sbō oīs vnitas aut ē sbālis aut accn̄talis
sicut oē ens ē sbā vel accn̄s opȝ hūanitatē eē vnitā ꝟbo aut
sicut accn̄s sbō qđ ē ipossibile: qꝛ sic de⁹ eēt alterat⁹ vel sbā
liter ꝛ hoc vel sm̄ sbām q̄ ē eēna qđ ē ipossibile: qꝛ fieret inde
tertia eēna vt ex materia ꝛ forma: vel hec eēna fieret illa vel
sm̄ sbām q̄ ē suppositū ꝛ hoc ē verū sic scȝ ꝙ diuinitas ꝛ hūa
nitas ē vnū suppositū. vn̄ sicut diceret pdicatio sbālis corp⁹
ē aīatū vl̄ materia ē iformata ꝛ nō accn̄talis nō qꝛ aīa sit de
eēna corpis vl forma de eēna materie: sȝ qꝛ ē idē suppositum
vtriusq; vt vnū accidit alteri: sic ē de⁹ hō sbālr̄ a sbā supposi
ti nō nature: qꝛ lȝ hic natura nō sit illa tn̄ suppositū istꝰ na=
ture ē suppositū illi⁹ nature et nō sicut dicim⁹ hōē aīal ꝛ hō
est alb⁹. Cū ei dico hō ē alb⁹ nō ē sēs⁹. suppositū hūanitatꝭ ē
suppositū albedis: qꝛ nature accn̄tali n̄ ḋbet substātificatio
sȝ ē sēs⁹. suppositū hūanitatꝭ ē subiectū albedis ꝛ sic est pdi
catio accn̄talis: qꝛ cōparatio accn̄talis ad subiectū est acci
dētale. nature aūt sbālis ad suppositū quo imediate substā
tificat ē substātialis. ¶ Nono ex cōpatōe nūeri sic quecū=
q; sūt plura simpliciter ipsa sunt plures si sunt capacia ma=
sculine pdicatōis: sed xp̄s nō est plures. ꝑ nec plura simplr̄
minorē oēs nō nestorīj ꝯcedūt. Probatio maioris nā lȝ nō
sequat est vnus ergo est vnū vt pȝ in vno hoīe hn̄te plura
accidentia non ecōuerso est vnū ꝑ vn⁹ vt in psona diuinis:
nec etiā est plures ꝑ plura vt in eidē: qꝛ potest esse distictio

psone quā ipoꝛtat masculinū sine distictiōe essētie quā ipoꝛtat neutrū ꝛ ecōuerso. Silr nō seqꝛ ē plura ḿm qd ꝙ plures. vt foꝛ. cū accñtib⁹: tñ sequiꝛ ē plura simpliciter: ꝙ plures: qꝛ pluralitas simpliciter et nullo mō addito dicta requirit pluralitatē essētie ꝛ suppositi: ꝛ p ꝯñs psone. vñ ꝓprie loquēdo xp̄s nō est plura simpliciter: sed vnū simpliciꝛ qꝛ nec ipse est distict⁹ ḿm essentiā ꝛ suppositū: sed tm̄ ḿm essentiā cū tñ pluralitas simpliciꝛ dicta requirit vtrūqꝫ sicut ꝛ vnitas. nā pluralitas non est nisi aggregatio vnitatū: ꝛ talis est pluralitas qualis fuit ei⁹ vnitas. Nec etiā est vnū simpliciꝛ: qꝛ lꝫ sit vnū scd̄m suppositū: non tñ est vnū scd̄m essentiā cū tñ vnitas simpliciter dicta requirat indiuisionem in vtroqꝫ sicut entitas simpliciter dicta requirit vtrūqꝫ. vñ xp̄s est vnū simpliciꝛ scd̄m suppositū et est plura simpliciter scd̄m ēntiā: nō aūt est plura simpliciter nec vnū simpliciter sine additamēto qd̄ ꝓprie est esse tale simpliciter: qꝛ simpliciter dico ꝙ sine addito dico ꝙ tñ psone diuine nullo addito pñt dici vnū simpliciter. ptꝫ qꝛ lꝫ nō sint vnū nisi ḿm essentiā. illa tñ subsistēs est vñ plura nō solū sꝫ vnū ḿꝫ essentiā. Imo etiā ḿm existētiā: et oē id qd̄ ad sbāꝫ absolute ptinet nec distiguiꝛ nisi ḿm relationē. ꝗ vt relatio est nō facit aliquā distinctionē sbālē: nec p ꝯñs simpliciꝛ. qd̄ ꝙ dictū est ꝙ vnitas simpliciter dicta requirit idiuisionē i supposito et essentia verū est ꝗtū ad absoluta. nō āt

x.ratio ꝗtū ad relatiua. ¶ Decimo. cōparando xp̄m ad deū sic. sicut se hꝫ xp̄s ad pluralitatē nature ꝛ vnitatē psone. sic ecōuerso. De⁹ ad vnitatē nature et pluralitatē psone: sed ꝗuis in deo sint plures psone: nō tñ ꝓpter hoc de⁹ est plures nisi addaꝛ plures psone: qꝛ esset sensus ꝙ sūt plures dij. vñ lꝫ dicamus pater fili⁹ ꝛ spūssanct⁹ sunt tres: qꝛ intelligitur psone ꝓpter supposita. ꝛ silr dicim⁹ tres sꝫ q̄ testimoniū dāt ꝛc. ꝛ p ꝯñs plures: nō tñ sic foꝛte dicim⁹ ꝙ de⁹ sit tres imo dicim⁹ de⁹ est vn⁹ ꝛ nō solū vnū. si aūt de⁹ est vn⁹ ꝙ nō est plures. lꝫ enim de⁹ sit trinitas ꝛ pluralitas nō tñ ē tres vl plures nisi aliqd̄ addaꝛ. ꝙ silr xp̄s lꝫ hēat in se illa q̄ sunt plura simpliciter dato etiā ꝙ esset illa simpliciter plura. qd̄ tñ verū nō est: nō tñ ꝓpter hoc eēt plura simpliciꝛ nisi adderet ꝙ eēt plura talia vt puta plures nature. nā si diceret esse plura sine additione sequereꝛ ꝙ eēt plura nō solū ḿm naturā sꝫ etiā ḿm suppositū sicut si de⁹ diceret plures sine additione sequereꝛ ꝙ eēt plura ꝛ nō solū ḿm naturā referret pluralitas ad essentiā quā de⁹ ipoꝛtat. sicut ergo deus non est plures sic nec de⁹ ꝛ hō plura: qꝛ sicut se hꝫ pluralitas psonarū ad pluralitatem masculine designatā sic essentialis ad neutraliter designatā. Si aūt ista ꝯcedaꝛ de⁹ ē plures adhuc nō sequiꝛ ꝙ xp̄s est plura vt post diceꝛ plus etiaꝫ videꝛ ꝙ de⁹ pꝛ vel spūssanct⁹ et ille hō q̄ dꝛ iesus nō sint plura simpliciter: lꝫ distinguāꝛ in supposito ꝛ essentia: qꝛ distinctio suppositalis eoꝝ non est absoluta nec essētialis. distictio ṽo essentialis nō

xi.ratio est suppositalis. ¶ Undecimo. cōparādo p̄dicatū diuinū ad subiectū sic ꝗcquid est plura simpliciter ꝛ substātialr. cū pꝛi⁹ tm̄ esset vnuꝫ simplr et substātialiter iꝑꝫ est aliqd̄ quod pꝛi⁹ erat: ꝛ aliqd̄ est iꝑm qd̄ pꝛi⁹ nō erat: qꝛ qd̄ est plura formaliter est aliud et aliud vt aduersarij cōcedūt. qd̄ aūt est tm̄ vnū est aliqd̄ ꝛ nō aliud: qd̄ ꝙ incipit eē plura incipit eē aliqd̄ qd̄ nō erat et ecōuerso. qd̄ etiā cōcedūt illi de pꝛima opinione q̄ adinuenerūt xp̄ꝫ eē plura: sed ipossibile est deū esse substātialr qd̄ non semꝑ fuit aut aliqd̄ de nouo esse deū qd̄ nō sꝑ fuit de⁹. alr de⁹ recēs esset. ꝙ ꝛc. ¶ Unde illa tria inconuenientia q̄ sunt cōtra pꝛimā opinionē sūt etiaꝫ cōtra istā. Probatio minoꝛis: qꝛ in oī p̄dicatione substātiali opꝫ ꝙ vel essentia subiecti sit esse p̄dicati vel suppositū subiecti sit suppositū p̄dicati. Impossibile aūt est ꝙ aliqd̄ sit suppositūꝫ diuinū vel essentia diuina qd̄ nō pꝛius erat: qꝛ tūc esset de⁹ recens vel diuinitas recēs. Imo nec substātia creata incipit esse postꝗ est aliqd̄ sbāliter/ qd̄ pꝛi⁹ non erat. Si eñ essentia soꝛtis inciperet esse alia essentia ꝗ pꝛi⁹ vel suppositū soꝛtis inciperet esse aliud ꝗ pꝛius coꝛrūpereꝛ. Sed accidētalr bene incipit hō esse qd̄ pꝛi⁹ nō erat. ¶ Itē substātialr creatura generabilis q̄ñ gñaꝛ incipit esse qd̄ nō pꝛi⁹ erat sed postꝗ gñata est nō. vñ dꝛ tunc recēs q̄ñ pꝛimo generaꝛ. de⁹ aūt etern⁹ est ꝛ incoꝛruptibilis ꝛ igenerabilis ꝛ ialterabilis. vñ nō accidētalr nec substantialter potest ipse incipere esse aliqd̄/ nec aliquid de nouo incipit esse de⁹. lꝫ eñ de⁹ ceperit esse hō nō tñ ꝓpter hoc essentia sua cepit esse noua essentia nec suū suppositū nouū suppositū: sed suppositū qd̄ nūc est hūanitatis semꝑ fuit diuinitatꝭ

¶ Duodecimo. cōparādo xp̄m ad seip̄m sicut in xp̄o sūt due nature: ita vna psona ꝛ magis natura debet trahi ad numeruꝫ suppositi ꝗ ecōuerso sicut accñs nūeraꝛ numero subiecti: et qꝛ numer⁹ psone est magis dict⁹ simpliciter ꝗ numer⁹ nature: qꝛ ergo suppositū xp̄i est vnū simpliciter. Imo simplicissimū. nature ṽo non sūt plures simpliciꝛ oīmō simplicitatꝭ: qꝛ nō ḿm suppositū i quo sūt suppositū aūt nō hꝫ esse suppositale nisi ab altera natura simplici. Sed nature xp̄i nō sunt vnū simpliciter ꝓpter vnitatē maximū suppositi i quo sꝫ. ergo nec ecōuerso psona xp̄i erit plura simplr ꝛ̄ ꝑ pl̄alitatē naturarū q̄ in iꝑo sūt. ¶ Utrū aūt sit magis vnū ꝗ plura. Dicēdū ꝙ est magis vnū ꝗ plura: sed plus hꝫ plura ꝗ vnū: qꝛ id qd̄ est in xp̄o scꝫ suppositū hūanitatis ꝛ diuinitatis ꝛ deitatꝭ iꝑm est vnū simpliciꝛ Et silr id quo est id qd̄ est realr sed plus hꝫ plura ꝗ vnū. nā illa q̄ hꝫ scꝫ deitas et hūanitas lꝫ non sint plura nature vnū simpliciꝛ/ plus tñ sunt plura ꝗ vnū: qꝛ maioꝛ est vnitas eē ꝗ suppositi. ¶ Ad argumēta pꝛincipalia. dicēdū

¶ Ad pꝛimū ꝙ maioꝛ est vera de sbā pꝛla q̄ ē hoc aliqd̄. illa eñ sola est ens simpliciter. in xp̄o autē nō sunt plures tales. Un̄ nestoꝛi⁹ q̄ dixit xp̄ꝫ plures ꝯposuit i eo plures psonas. ꝛ p̄ma opinio que dixit xp̄m plura/ posuit in eo plura supposita.

¶ Ad secūdū dicēdū ꝙ illud est qꝛ pꝛ ꝛ fili⁹ sunt illa natura in qua vniunꝛ ꝛ illa cū sit subsistēs est qd̄ vnū simpliciter: sed xp̄s non est ista plura: q̄ hꝫ et si etiā eēt illa: tñ alterū ipsoꝝ nō est ens simpliciter id est in se idiuisum ꝛ ab oī alio diuisū supposito. ¶ Ad tertiū dicēdū ꝙ aggregatum ex subiecto ꝛ pluribꝰ formis accidētalibꝰ est vnū materialiter a materia a qua: qꝛ sunt vnū subiecto ꝛ i vno subiecto: ꝛ ꝓpter hoc dicunꝛ vnū nūero sicut illa quoꝝ est materia vna: sꝫ solū plura materialiter a materia ex qua: qꝛ ex pluribꝰ ꝯstat albū ꝛ musicū et sunt plura formaliter: sed ḿm quid non: non solū qꝛ hꝫ plures formas: sꝫ qꝛ hñs plures formas ḿm ꝙ hñs est plura accidentalr: qꝛ q̄libet illaꝝ est ens ḿm qd̄: sꝫ xp̄s sic hꝫ plures sbās ꝙ non quelibet earū est ens simpliciter. Nā lꝫ oē accidens sit ens ḿm qd̄: nō tñ oīs substātia est ens simpliciter

Duodecima ratio

Ad rōes principales.

Ad p̄mū.

Ad scd̄m

Ad tertiū

substantiam: quia qd p̄dicatur. s̄m substātiā oib⁹ cōuenit psonis sed esse hominem conuenit tātum filio. nec etiam predicatur secundum relationem cū homo dicat ens absolutū: ⁊ ens absolutū non

Secūdū.

predicet s̄m relationē. ergo ⁊c. ¶ Item maior est vnio psonarū in diuina natura q̄ sit vnio duarū naturarū in supposito v̄bi: sed nūc est sic q̄ ppter illā vnionē q̄ maior est nō pōt dici q̄ pater est filius/ nec ecōuerso: q̄re nec ppter illā vnionez que minor est/ poterit dici deus homo. vel ecōuerso. Oppositū dicit Augu. i. de tri. c. 16. Talis fuit illa susceptio q̄ hoiem fecerat deū ⁊ deū hominem

Rñsio. 1. articul⁹.

¶ Responsio: tria declarāda sunt. Primum est q̄ hec est vera ⁊ cōcedēda. deus est hō. Secundū est declarare q̄liter vera sit ⁊ cōcedēda. Tertio ostēdet quō hec sit vera/ xp̄s est hō. Primū sic ostendit breuiter. Quandocūq; sunt due nature i eodē supposito/ vna natura pōt p̄dicari de alia ⁊ denoiare aliā in cōcretione. Exemplū/ dicim⁹ q̄ musicū est albū eo q̄ albedo ⁊ musica sunt in eodē subiecto imediato: q̄ sunt in eodē supposito. quare cū natura diuina et humana vniant in supposito verbi. vnū poterit p̄dicari de alio denoiatiue: vt dicat/ deus est hō. Hec est sententia Dam. li. 3. c. 5. Deus enī homo ⁊ homo de⁹ ppterea q̄ est scd̄m ypostasim vnionē. ¶ Ulteri⁹ autē notandum est s̄m cōmētatorē q̄ triplex ē p̄dicatio: vna scz dispositiōis de disposito/ ita q̄ dispositio ⁊ dispositum nō differunt nisi solū s̄m rationē: ⁊ hec est solū in diuinis ⁊ in abstractis: ⁊ ista p̄dicatio nō pōt esse in pposito. q̄ natura diuina ⁊ hūana differūt s̄m rem. Alia est p̄dicatio dispositionis de disposito qn̄ dispositio ⁊ dispositū s̄m rē differūt/ licet non actualiter sed potētialiter. et iste mod⁹ p̄dicationis est qn̄ partes essentiales ex qb⁹ fit vnū p se p̄dicant/ sicut cū d̄r homo est aiat⁹. vel hō est aial. qui mod⁹ etiā non pōt cōpetere in pposito: q̄ ex natura diuia ⁊ hūana nō fit aliqua natura tertia s̄m Dam. lib. 3. ca. 3. Alia est p̄dicatio dispositionis de disposito: qn̄ vtrūq; differt s̄m rem actualiter: sicut cū dicit hō est alb⁹. subiectū enī ⁊ accidens sunt duo in actu ⁊ vnū in potētia/ s̄m cōmentatorē ibidē/ ⁊ in. 7. metaphisice. Ex subiecto enī et accidēte nō fit vnū tertiū. Et iste mod⁹ p̄dicationis est in pposito. tū q̄ ex natura diuina ⁊ humana nō fit vnū tertiū p se qd resultet ex eis. tuz q̄ natura hūana in xp̄o licet sit substantia/ habet tn̄ modū accidētis: ⁊ ideo ista p̄dicatio cū d̄r de⁹ est homo reducit ad p̄dicationē q̄ est dispositionis de disposito qn̄ dispositio ⁊ dispositū differūt s̄m rem actualiter: ⁊ est silis p̄dicationi illi qn̄ ac

Contra opinionē.

cidēs p̄dicat de subiecto. ¶ Quāuis autē ratio et declaratio sit pbabilis nō tn̄ necessaria: q̄ i ratione maior ⁊ minor sunt vere/ nec sequit cōclusio q̄ homo ⁊ de⁹ licet sint cōcreta/ nō tn̄ sunt denominatiua sed principalia. vnde bn̄ verū est q̄ nature in supposito vnite de se inuicē p̄dicant in concretione denoiatiua nō aūt in p̄ncipali: sicut nec in abstracto/ sicut corp⁹ et aia: q̄ aia licet sit corporea quodāmō: nō tn̄ est corp⁹ sicut ne corporeitas: nec corp⁹ est aia sed aiatū. ⁊ silr vnio bene facit deū esse humanū ⁊ hoiem deificū vel diuinuz: nō autē deū hoiem: q̄ hmōi sunt cōcreta p̄ncipaliter nō denoiatiua. et silr de illa tertiū mēbri declaratiōe: q̄ tertiū mēbrū qd ipsi applicāt ad pposità/ cōcludit q̄ de⁹ sit hūan⁹ ⁊ hō diuin⁹/ nō q̄ hō sit de⁹ vel ecōuerso sicut albū est musicū/ non albedo musica. ppter qd dicendū q̄ nō sola vnio naturarū hoc facit: sz cū hoc naturalis significatio terminoꝝ: q̄ sicut esse albū est hr̄e albedinem vt subiectū hn̄s formā/ ⁊ nō est ex illā formā ppter qd albū est musicū ⁊ ecōuerso: q̄ idez est habens vtrūq;. sicut subiectū hz formā: sic q̄ de⁹ ⁊ hō dicūt hn̄s diuinitatē ⁊ hūanitatē: ⁊ idē ē hn̄s vtrūq;. vt suppositū naturā. ideo de⁹ ē hō/ ⁊ hō est de⁹. imo diuinitas est hō: licet hūanitas nō sit de⁹: q̄ deus est diuinitas hn̄s seipsam: q̄ i diuinis hn̄s est qcq̄d hz nisi relatiue silr ⁊ albedo esset dulcis si esset subiectū hn̄s dulcedinē: sicut q̄titas ē colorata vel figurata: q̄ est imediate hn̄s vtrūq; vt

subiectū ¶ Quantū ad secundū articulū scz quō ⁊ q̄liter hec sit vera/ de⁹ est hō ⁊ ecōuerso. sunt tres opiniones coacte argumēto qd solet fieri sic. Si deus est hō/ aut hoc est p se aut p accidēs. nō p se: q̄ aut in p̄mo mō dicēdi p se/ aut in scd̄o. nō in p̄mo: q̄ p̄dicatū nō ē de rōne subiecti. nec in scd̄o: q̄ subiectū nō ē de rōne p̄dicati: nec etiā p̄dicatū est p se passio subiecti vt de se p3. nō est g̃ p se nec etiā p accidēs q̄ tūc humanitas adueniret accidētaliter psone diuine qd falsū est. g̃ nullo modo pōt verificari. 2. articul⁹

¶ Dicūt ergo p̄mi q̄ hec est vera p se/ de⁹ ē hō. quoꝝ rō est hec. de⁹ significat naturā diuinā in cōcretione ad suppositū diuinū: ⁊ q̄ suppositū diuinū substātificat naturā hūanā p se ideo hūana natura in cōcreto p se p̄dicat de filio dei ⁊ supposito v̄bi. sicut q̄ suppositum petri p se substātificat naturā hūanā: ideo hec est vera p se/ petr⁹ est hō. ⁊ hō p̄dicat p se de petro. ⁊ ita q̄ suppositū diuinū filii ē suppositū p se hūane nature: io hec est p se/ de⁹ ē hō. 1. opinio.

Contra istā opi.

¶ Cōtra hoc arguit sic. Quādo p se aliqd p̄dicat de aliquo p̄mo mō dicēdi p se: hoc est q̄ p̄dicatum est de intellectu subiecti sicut philosop⁹ accipit p se in posterio: ib⁹/ p se insunt. ⁊c. sed humana natura nō est de p se intellectu suppositi diuini. q̄re ⁊c ¶ Itē qn̄ p̄dicat p se aliqd de aliquo subiecto/ p̄dicat p se de oib⁹ cōtētis sub illo. Exēplū. hec est p se/ hō est aial. ⁊ ideo hec est p se/ petr⁹ est aial. ⁊ sor. ⁊ de aliis sic. Si igit hec est p se/ de⁹ est hō. ideo p̄dicatum p̄dicabitur siue dicet p se de oi supposito diuino cōtento sub deo. et hec erit p se/ pat est homo. qd est oino falsum.

2. opinio.

¶ Dicūt scd̄i ecōuerso q̄ ē vera p accñs. qd probāt dupl'r. Primo sic. In ppositiōib⁹ p se/ subiectū supponit determiate p p̄dicato ⁊ includit ipsum determinate. et ideo hec nō est p se/ aial est hō. q̄ aial nō supponit determinate p hoīe sz indeterminate: inq̄ntū pōt v̄ificari de aiali qd est sor. et qd ē hō. Cū igit de⁹ nō supponat determiate p hoīe sz īdeterminate inq̄ntū pōt v̄ificari de illo vel de illo supposito hec nō erit p se/ de⁹ est hō. ¶ Itē qn̄ aliquid sufficit ad faciendū ppositionē p se ex intellectu: oportet q̄ subiectū cōparet ad p̄dicatū p se ⁊ nō p accidēs: alr̄ si cōparet p accidēs nō est ppositio p se cū d̄r/ rationale est aimal. hec est p accidēs: licet hec sit p se/ hō est aial. accidit ei hoī s̄m q̄ supponit p rōnali: tn̄ s̄m q̄ stat sub rōnali q̄ sit aial. est enī hō aial rōne partis materialis: ⁊ ē rationalis rōne partis formalis. et ideo hoī s̄m q̄ stat sub rōnali accidit q̄ sit aial. Cū ergo in pposito nr̄o accidat supposito diuino q̄ substātificat naturā hūanaz: s̄m q̄ stat siue sumit sub deo/ hec erit q̄si p accidēs ⁊ nō p se/ de⁹ ē hō. Si el ex aliq̄

illam vnionem factum est ꝙ deus est homo/ ⁊ homo deus. Alio modo ly factus potest determinare solum subiectum/vel solum predicatum: vt sit sensus/deus factus est homo. vel homo fact⁹ est deus. et similr̄ ex parte predicati/deus est homo factus. et homo est deus factus. et in hoc sensu vtraqꝫ propositio est falsa: quia ponit factionem simpliciter circa suppositum diuinū quod importatur nomine dei vel nomine hominis in supposito. Est autem ibi falsitas non propter principalem compositionem/ sed propter falsam implicationem ex parte subiecti vel predicati. sicut ista esset falsa sortes albus currit. dato ꝙ curreret: tamen non esset albus.

Contra istam opi. durā. q.1. hu⁹ disti.

¶ Neutrū autē istorū videtur aliqꝫ bene dictum. Non primū: quia ly factus est/nō est de his que determinant compositionem: sicut possibile/necessarium/contingens. Et ideo non est resolutio propria istarum propositionū/ deus factus est homo. ⁊ homo factus est deus. in hanc/factum est ꝙ deus sit homo. ⁊ homo deus. Quis Augustinus isto modo loquēdi vtar. Nec secundum valet: quia hoc totum/factus est. tenet locum vnius copule verbalis. est enim suppletio predicati huius verbi fio fis: et ideo sicut pro instanti incarnationis quereremus de ista/deus fit homo. vel hō fit deus. ita ꝙ ly fit est pura copula verbalis cōiungēs ꝓdicatum subiecto: ⁊ nō esset determinatio vel ꝓdicati vel subiecti. ita pro nūc possem⁹ q̄rere vtrū hec sit vera/deus fact⁹ est hō. vtēdo hoc toto/fact⁹ est ꝓ sola copula ꝟbali: quā nō licet diuidere sic: vt ly fact⁹/ sit determinatio subiecti vel predicati: ⁊ ly ē sit copula quēadmodū aliq̄ dicūt si hoc totū fact⁹ est: est solū vna copula. sic igit̄ q̄n dicit̄/deus est fact⁹ hō. vel hō factus est deus. potest esse triplex sensus quoꝝ duo extorti ⁊ īproprij: tertius ꝓprius verus est ſm ꝙ fieri determinat totā cōpositionē. Secūdus sensus est: ſm ꝙ fieri absolute vel habet determinare vel subiectū vel ꝓdicatū. Et isti duo sensus vt dictū est sunt improprij. Tertius sensus est ꝙ ly factus/determinat subiectū in cōparatione ad ꝓdicatum. ⁊ hūc sensum directe importat propositio de se. Unde q̄n dicitur ꝙ deus fact⁹ est homo. sensus est/ ꝙ deus factus est habens humanitatem.

Heruens disti. p̄nti q.1.

¶ Quantum ad secūdum de distinctionib⁹ premittunt aliqui ⁊ bene quō terminus precipue cōcretus diuersimode accipi habet in subiecto ⁊ ꝓdicato: nam vt cōmuniter dicitur quādo est a parte subiecti tenetur materialiter: quia scꝫ tenetur ꝓ supposito habente formam siue materiam importatam per terminum ⁊ precipue loquendo de termino substātiali: sicut est homo vel animal vel aliquod tale. sed in predicato tenetur pro forma. Istud autem dictum non videtur ipsis sic intelligendum ꝙ quandoqꝫ concretum supponat ꝓ natura abstracta in recto. nunq̄ꝫ enim homo supponit ꝓ humanitate in recto: nisi forte hoc esset gratia materie: vt scꝫ ipsum suppositum hominis sit ipsa humanitas. accipiendo autem tantum formaliter semꝑ supponit pro habente humanitatē et ideo semper humanitatē importat in obliquo: et ideo ista distinctio sic videtur eis accipiēda ꝙ terminus concretus ꝙ est idem qđ habens naturam aliquam: puta homo quandoqꝫ potest accipi magis scđm ꝙ est aliquid in se/q̄ꝫ secundum ꝙ est habens: sicut si dicam ꝙ album currit. album magis accipitur pro ipso supposito habēte scđm illud quod est in se/ q̄ꝫ scđm illud quod est habēs quia sicut non possit verificari propositio qua dicitur ꝙ album currit: nisi subiectū cursus habeat albedinem: tamen albedo subiecti nichil facit ad hoc ꝙ predicatum insit subiecto. albedo enim nichil facit ad hoc ꝙ aliquis currat: sed quando dicitur/homo est albus. album stat ibi pro habente vt est habens. vnde esse album scđm ꝙ ly album ponitur a parte predicati non conuenit alicui nisi propter hoc ꝙ habet albedinem formaliter loquendo: sed aliquid bene conuenit albo in subiecto posito non propter hoc ꝙ habet albedinem: Hoc sit dictum de primo. ¶ Primo distinguendum est de fieri. Ad cuius euidentiam sciendum ꝙ aliquid dicitur fieri dupliciter. Uno modo simpliciter et absqꝫ determinatione: vt cum dicitur homo fit. et tunc fieri itelligitur de supposito cui attribuitur fieri. Alio modo dicitur aliquid fieri cū determinatione: vt cum dicitur homo fit albus/vel aliquid tale ⁊ tale fieri: non oportet intelligi de supposito cui attribuitur quasi suppositum fiat: sed attribuitur sibi in ordine ad predicatum et scđm tale fieri dicitur aliquid fieri non simpliciter sed scđm quid. Unde quando dicitur homo fieri albus: non attribuitur ei fieri simpliciter, sed scđm quid. vnde si quis inferat/homo non fit. ergo non fit albus. non esset ꝓcessus a superiori ad inferius negando: immo esset processus a simpliciter ad scđm quid. vt si diceretur non est albus: ergo non est albus scđm dentem. Unde sciendum ꝙ quedam sunt quorum esse infert esse simpliciter licet sint esse scđm quid: sicut esse album infert esse simpliciter: eorū tamen fieri esse est fieri scđm quid: nec infert fieri simpliciter: sicut hominē fieri album non infert hominem simpliciter fieri.

¶ Secundo distinguendum est de fieri quod capitur cum additione: quia quandoqꝫ denominat illud in quo: sicut in subiecto est ipsum fieri: sicut quando dicitur homo fieri albus: illud fieri est in homine sicut in subiecto. Aliqn̄ vero fieri denominat illud in quo ipsum non est sicut in subiecto: sed habet habitudinem ad illud in quo est fieri sicut in subiecto: sicut res que videtur dicitur fieri visa: quando aliquis de nouo videt eam non per fieri realiter existens in re visa: sed per fieri existens in vidente: ita ꝙ per illud res visa non fit formaliter aliquid: nec in ea scđm rem aliqua mutatio fit realiter sed in alio. ¶ Tertio sciendum ꝙ quando aliquid dicitur fieri cum additione illud debet esse et dicitur esse res factionis qđ est a parte predicati: vt cum dicitur ꝙ homo fit albus. esse album est terminus huius factionis. Illud autem quod est a parte subiecti significatur vt subiectū factiōis: vel scđm rē vt cum dicitur homo fit albus: vel scđm rationem: vt cum dicitur/lignum fit visum. ¶ Quantum ad tertium ad propositum sunt due conclusiones ab omnibus concesse in sensu proprio: sed triplex inuenitur modus declarandi. Primi dicunt sic: ꝙ accipiendo dictas propositiones in vltimo sensu qui est propri⁹ sic ista propositio deus factus est homo: est simpliciter vera. Alia autem scilicet homo fact⁹ est deus: est simpliciter falsa. Ratio primi est ista: quia quando dicitur /deus factus est homo. fieri attribuitur deo in ordine ad hunc 2. articul⁹. Heruens vbi supra.

terminū ꝙ est esse hominē: hoc autē est verum. nā
licet fieri non sit realiter/ in deo tñ potest vere de
nominari a fieri existente realiter in aliquo depē
dēte ab eo. scȝ in natura humana assumpta sicut
lignum dicitur fieri visum per fieri existens in vi
dente/ esse etiam hominem est res huius fieri: qꝛ
licet suppositum hñs humanitatē: ſm id qꝺ ē nō
sit terminus dicte factōis: tñ ſm ꝙ est hñs huma
nitatē est terminus illius factōis. nā ꝑ illam fa-
ctionē factū est ꝙ sit habens humanitatē. sicut au
tē dictū est homo in predicamēto positus/ stat nō
pro eo ꝙ est habens ſmꝰ ꝙ in se est quod dicit sup-
positū. sed ſm ꝙ est habēs humanitatem ſm quā
rōem est terminus factōis illius. et ideo bene et
vere dicitur ꝙ deus est factus homo. ¶ Rñsio
secundi faciliter patet. qꝛ deus. s. suppositū hñs
diuinitatem. nec scdm ꝙ in se est quoddā suppoſi
tum. nec scdm ꝙ est habens diuītatem potest esse
terminus illius factōis: nec alicuius vnde sup-
positū illud diuinū quod est habens humanitatē
per nullam factionem habet diuinitatē. nec ꝑ ali-
quam factionem efficitur habens diuītatem. sed
quando dicitur homo factus est deus: significat
ꝙ illud suppositum diuinū quod habet humanita
tem per illaȝ factionem sit factus habens diuini-
tatem. q. illa factio terminetur ad hoc ꝙ illud sup
positū habeat diuinitatem. et ideo hec ꝓpositio
homo factus est deus/ est simpliciter falsa ¶ Se
Du. vbi. ſ cundi declarant idē replicando quedam de secun
do articulo cum additiōe et declaratione. Dicūt
ergo ꝙ hec est vera: deus est factus hō. ⁊ hec ē fal
sa: homo est factus deus. Primū patet sic. Omne
quod nunc est aliquid quod prius non fuit potest
dici factum illud: sed filius dei nunc est homo/ et
quandoqꝫ prius non fuit. ergo potest dici ꝙ filiꝰ
dei vel deus est factus homo. ¶ Ad cuiꝰ amplio
rem declarationem notādum est ꝙ fieri vel factū
esse qñqꝫ attribuitur vni absolute sine determina
tione addita. vt si dicat/ sor. factꝰ est. aliqñ ꝟo cū
dec̄minatiōe addita: vt si dicat sor. factꝰ est albꝰ ⁊
factꝰ est mihi ꝓpe. Primo mō cui istud attribui-
tur fieri vel factum esse est res/ vel intrinsece in-
cludit terminum factionis: qꝛ cum factio directe
respicit terminum: nullo modo esset factio ꝑ quā
nichil fieret. Ubi autem fieri vel factuȝ esse attri
buit alicui absolute: nichil est ibi preter factionē
nisi illud cui factio attribuit: ideo necessariuȝ est
ꝙ id sit factionis terminus/ vel intrinsece inclu-
dat terminum. Isto modo non potest fieri vel fa
ctum esse attribui ipsi deo. Cuiꝰ ratio est: qꝛ illud
cui non potest attribui esse terminū factionis vel
includere ipsum intrinsece: illi nō potest attribui
absolute fieri vel factū esse: sed deꝰ est hmōi. ꝗ ⁊c.
Maior patet ex dictis. Minor ꝓbat: quia factio
terminatur ad aliquod esse ꝑ factionem acquisi-
tum: sed ꝑ hoc nomen deus non importatur ali-
quod esse acquisitum ꝑ factionem: ergo deꝰ nō po
test esse terminus factionis. ⁊ hec fuit minor: seq-
tur ergo cōclusio. Alio modo attribuitur alicui
fieri vel factum esse cum determinatione addita.
qꝺ contingit dupliciter. Uno modo quando illa
determinatio est subiectiue inherens: sicut dicit
sortes fieri albus. ⁊ tūc illud cui attribuit fieri/ se
habet in ratione subiecti respectu factionis ⁊ de-
terminationis que est terminꝰ factionis/ vt patet
in exēplo iā dicto de sor. albo. ⁊ hoc modo nō po
test fieri vel factū esse conuenire deo: qꝛ omne qꝺ
se habet ad factionē ⁊ terminū factionis tāꝗ sub
iectum vere mutat ꝑ factionē: sed deꝰ est oīno im
mutabilis. ergo sibi nō potest attribui fieri vel fa
ctū esse hoc mō. Alio mō qñ illa determiatio nō
se habet inherenter sed relatiue: vt si dicat ꝙ sor-
tes est factus michi prope. ⁊ tunc non oportet ꝙ
omne illud cui attribuit fieri vel factū esse/ sit ter
minus vel subiectū factionis: sed sufficit ꝙ sit ex
tremū relationis q̄ potest vni aduenire sine mu-
tatione sui ex mutatione alteriꝰ: sicut ego sum fa
ctus ꝓpter sor. ex sola mutatione sor. qꝛ venit ad
me. ⁊ sic est in ꝓposito. Cum eñ dꝛ deus factꝰ est
homo. fieri non attribuit deo absolute: nec attri-
buitur ei cū determinatione inherente: sed cū de-
terminatione respectiua q̄ est realiter in humana
natura ex eo ꝙ nō habet proprium subsistere: sed
dependet ad ꝑsonam diuinā. in ꝑsona autem diui
na est solū respectus ſm rationem. Et sic patet ꝙ
ista est vera/ deus factꝰ est homo. Secundū patet
scȝ ꝙ hec est falsa/ homo factus est deꝰ. qꝛ qñ ali-
cui attribuit fieri non absolute sed cū determina-
tione: oportet ꝙ illud p̄existat/ vel saltem ſm na-
turam factioni vel determinationi vt patȝ in am
bobus modis imediate dictis. sed homo nō p̄exi
stit nec natura nec tempore ei ꝙ est hominez fieri
vel esse deum: qꝛ licet fuerit humanitas priꝰ ordi-
ne nature ꝗ fuit vnita verbo: tamen non priꝰ fuit
homo qꝺ est nomē suppositi ꝗ fuit hominem esse
deum sed simul. ꝓpter qꝺ ista falsa est/ homo fa-
ctus est deus. ¶ Tertia declaratio recapitulat
tres conclusiones ⁊ declarat declarationem pri- 3. articulꝰ
mam latius dicēs: ꝙ iste ꝓpositiones possunt ha
bere tres sensus. Primus est improprius: in quo
vtraqꝫ est vera qñ scȝ factio dec̄miat solā copulā
sub hoc sensu/ factū est ꝙ deꝰ ē hō. ⁊ ecōuerso. hoc
eñ verū est ꝙ ꝑ factionē nature sunt vnite. Secū
dus est iproprꝰ in q̄ vtraqꝫ est falsa: scȝ qñ factio
dec̄minat absolute subiectū vel p̄dicatū sub hoc
sensu/ deꝰ factꝰ est hō. vel hō factꝰ est deꝰ. vel deꝰ
est hō factꝰ. vel ecōuerso. qꝛ nec deꝰ ē factꝰ simpli-
citer. nec ille hō est factꝰ sed factor. Tertiꝰ est pro
prius in quo vna ē falsa ⁊ alia vera/ qñ scȝ factio
determinat subiectū in ꝯparatione ad p̄dicatuȝ:
tunc eñ falsa est ista/ hō est factꝰ deꝰ. quia factum
oportet p̄existere tpe vel natura termīo: sicut sub
stantia facta est q̄ta: qꝛ priꝰ fuit natura nō tēpo-
re: qꝛ q̄cito est substātia tā cito est q̄ta. Alia ꝟo
est vera q̄ dꝛ/ deꝰ factꝰ est hō. qꝛ p̄existebat deus. et
manēs deꝰ factꝰ est hō ꝑ factionē nō sui nec in se:
sed ꝑ factionē nature sibi vnite: qꝛ sine sui muta-
tione saltē factione relatiua fit aliqd de nō relati
uo relatiuū ꝑ solā mutationē extremi: ⁊ licȝ in re
latione reali creature ſm quosdam mutetur ꝑ ac
cidens vnum extremum altero mutato per se: il-
la tamen mutatio ꝑ se est a primo generante sicut
et generans quantū dat de forma tantum dat de
loco: propter quod graue mouetur per accidens
quidē a remouēte prohibēs: sed per se a generāte
inq̄tum formam datā sequeret motus si nō esset
ꝓhibēs. sic eo ipso ꝙ aliquid sit albū aptū natum
est esse simile omni albo. si ergo nō est aliud albū
prohibet erūpere similitudo a suo fundamēto in
actum. si vero sit aliud album iam remoto pro-
hibente procedit: et rursum illo corrupto cor-
rumpitur: sicut inuēto obstaculo/ cesses descēsus

sed dei ad creaturam non est relatio realis propter quod nec per se: nec per accidens mutatur. quando de nouo ad creaturam refertur.

Ad rõnes ite oppo. ¶ Ad primum dicunt quidam sicut tactum fuit in secundo articulo ꝙ non sequitur deus nõ est factus: ergo non est factus homo: nec est locus a superiori ad inferius negando sed potius est fallacia secundũ quid ad simpliciter: quia fieri absolute sumptum accipitur ꝓ fieri simpliciter: sumptum autem cũ determinatione tenetur pro fieri secundum conditionẽ determinatiõis: licet enim humana natura dat supposito ꝓprĩ generis esse simpliciter tñ supposito diuino tantum dat esse secundum quid quia aduenit enti in actu perfecto: ⁊ ideo cum infertur deus non est factus: ergo non est factus homo: negatur factio secundum quid ex negatione factionis simpliciter. si autem fieri absolute sumptũ tenetur pro fieri qđ ẽ cõmune ad fieri simpliciter et secundum quid tunc ex negatione eius absoluta posset inferri negatio cuiuslibet fieri simpliciter et secũdum quid. Sed modus loquẽdi hoc non habet locum. ¶ Alii respondent ꝙ quãdam sunt que secundũ esse secundum quid includunt et inferunt esse simpliciter: de eo de quo dicuntur ⁊ tamen fieri pertinet ad secundum quid: et est determinatio diminuẽs/ nec ĩfert fieri simpliciter sicut sequitur/ iste est homo albus: ergo ẽ homo simpliciter: sed non sequitur homo fit albꝰ ergo fit simpliciter homo/ et illud est vniuersaliter verum in omni accidente et in eo quod habet in hoc modum accidentis/ ꝙ esse eius in quo est nõ dependet ab illo: et sic quantum ad hoc natura humana in persona diuina habet modũ accidentis: q2 suppositũ in q̃ est non depẽdet ab illa. ideo fieri respectu ꝑsone diuine nõ est fieri simpliciter sed fieri scđm quid. Dicendũ ergo ꝙ nõ sequitur si deus nõ est factus/ ꝙ non sit factus homo. nec est ibi ꝓcessus a superiori ad inferiꝰ negando: sed est ꝓcessus a simpliciter ad ꝺm quid negando. sicut si diceret/ non est albus: ergo non est albꝰ ꝺm dentes. ¶ Quidam autẽ respondent ad illud argumentũ dicentes ꝙ non sequitur/ deus nõ est factus: ergo non est factus homo. q2 deo non cõuenit ꝙ sit factus homo ꝑ fieri existẽs in ipõ. Sed ista responsio nulla est: q2 sequeret̃ ꝑ oppositũ ꝙ aliquid diceret̃ fieri simpliciter si fieri esset in eo vt in subiecto. hoc autẽ est falsum: nam licet hec sit vera/ sortes fit hodie albꝰ: ꝑ fieri qđ est in ipso sicut in subiecto: non tamen est verũ ꝙ sortes hodie fit. vnde nõ sequit̃/ sortes nõ est factus hodie: ergo non est factꝰ hodie homo albꝰ: cũ tñ fieri qđ est dealbatio ponat̃ i sorte sicut in subiecto ꝺm rẽ

Ad scđm. Et ideo aliꝰ modꝰ respõdendi est melior. ¶ Ad secundũ dicendum ꝙ hec ꝓpositio/ deus factꝰ est homo. non cõuertit̃ in hanc/ homo factus est deꝰ sed in hanc/ ille qui factꝰ est hõ est deus. et hec est

Ad tertiũ vera. ¶ Ad tertiũ dicendũ ꝙ cũ dr/ deus factus est homo. fieri non attribuitur deo vt subiecto factionis/ nec vt termino acquisito ꝑ factionẽ: sed attribuit̃ ei vt extremo ad qđ terminꝰ factionis realem habet habitudinem ratione cuius attribuitur sibi fieri nõ simpliciter: nec ꝑ inherentiam sed ꝑ habitudinẽ relatiuam sicut declaratũ fuit

Ad q̃rtum prius. ¶ Ad quartum dicẽdum ꝙ fieri est mutari illiꝰ in quo fieri est realiter sicut in subiecto. nõ autem oportet ꝙ fieri sit mutari illiꝰ quod denominatur a fieri quod est in alio scđm rem. et ideo non oportet ꝙ deus dicatur mutari: licet dicatur fieri aliquid. ¶ Sed si queratur quare nõ denominatur aliquid a mutari existẽte in alio sicut denominat̃ a fieri existente in alio. Dicendum ꝙ fieri simpliciter cõuenit termino factionis ⁊ nõ subiecto. subiecto autẽ factionis nõ attribuitur nisi scđm ꝙ habet habitudinẽ ad terminũ factionis sicut in dealbatione non dicimꝰ ꝙ homo fiat simpliciter/ sed ꝙ fiat albus. et ideo fieri attribuitur omni ei quod ꝑ factũ habet habitudinem/ etiam rationis ad terminum factionis sicut dictum est supra ꝙ lignũ dicitur factum visum ꝓpter hoc ꝙ habet habitudinem ad visionem factam in vidente. mutari autem non importat hanc habitudinẽ ad terminum ad quem. nec conuenit termino ad quem sed subiecto. vnde qñ homo dealbatur/ verũ est dicere simpliciter ꝙ homo mutatur. ⁊ ideo non dicitur ꝓprie mutari nisi id quod vere ⁊ realiter est subiectum mutationis: in quo succedunt sibi termini scꝫ a quo ⁊ ad quem.

¶ Questio tertia.

Tertio queritur/ vtrũ hec sit vera. filius dei predestinatꝰ est esse homo. Et videtur ꝙ sic: quia ista debet magis verificari. filius dei predestinatus est esse homo. ꝙ ista/ homo predestinatꝰ est esse filiꝰ dei. sed ista scđa est vera: ergo fortiori rõne ꝓma. Maior patet: quia sicut magis verificamus istam/ filius dei factus est homo. ꝙ istã/ homo est factꝰ filius dei. ita magis debemus verificare istam/ filius dei predestinatus est esse homo. ꝙ istam/ homo predestinatus est esse filius dei. Minor probatur ꝑ apostolum Roma. i. qui loquens de xp̃o dicit. Qui factus est ei ex semine dauid ꝺm carnem. id est homo qui scꝫ homo predestinatus est filius dei in virtute. ergo scđm ipsum ista est vera iste homo demõstrato christo/ predestinatꝰ est esse filius dei. quare ⁊c. Primum

¶ Item esse factum in tempore nõ per naturam sed per gratiaꝫ a deo preuisum ⁊ preordinatum est predestinatum: sed factũ est in tempore ꝙ deus est homo. ⁊ homo est deus. non per naturam sed per gratiam vnionis. ⁊ hoc fuit a deo preuisum ⁊ preordinatum: ergo est predestinatum. igitur vtraqꝫ vera est. ⁊ hec. filius dei predestinatus est esse homo. et hec/ homo predestinatus est esse filius dei. Secundũ

In oppo. ¶ In contrarium arguitur ꝙ homo non dicitur equiuoce de filio dei/ et aliis hominibus puta petro/ et iohanne: sed de nullo alio potest dici ꝙ sit predestinatus esse homo. Non enim bene diceretur/ petrus est predestinatꝰ esse homo. ergo nec illud debet dici de filio dei. ¶ Responsio. Tria sunt videnda. Primo de natura predestinatiõis. Scđo quomodo ille homo sit predestinatus scđm vnam opinionẽ. Tertio quomodo secundum aliam.

i. articulꝰ. Durã. q. 3 huius dis. ¶ Quantum ad primum dicunt quidam ꝙ predestinatio potest accipi absolute. vt dicẽdo/ petrꝰ est predestinatꝰ: vel cum aliqua determinatione. ꝓmo modo predestinatio est preordinatio conferendi alicui in tempore illa que sufficienter perducunt eum ad beatitudinẽ ¶ Quando autẽ terminꝰ predestinatus

additur aliqua determinatio: tunc importat predestinationem diuinã in id qđ per determinationem additur. vt si dicatur petrus fuit predestinatus esse princeps apostolorum. ¶ Utrobiqz aũt de ratione predestinatiõis sunt tria. Primum est q id ad quod aliquid dicitur predestinari aliquando ei cõuenit / alioquin predestinatio nõ haberet certitudinem. Secundum est q conueniat ei non ex se / sed ex alterius dono gratuito: quia predestinatio proprie est eorum ad que virtus propria non attingit. Tertiũ est q illud ad quod aliquid predestinatur: sequatur predestinationem & predestinatum predestinationem quidem: qr predestinatio ratione prepositionis que est pre / importat antecessionem ad illud de quo est. predestinatum vero quia illud ad quod aliquis predestinatur cõuenit ei per gratiã: et ideo supponit ipsum: sicut gratia supponit naturam. ¶ Probant autẽ aliqui q predestinatio non sit voluntaria / nec cõtingens / sed necessaria: quia nichil est in potẽtia ad opposita simul et pro eodem tempore: qr possibili posito in esse / nullum sequitur impossibile. sed impossibile est contraria simul inesse. ergo nichil est in potẽtia ad contraria simul. sed si predestinatio est libera: ergo potuit non esse pro aliquo tempore. si autem est eterna vel esse potuit. ergo potuit esse / vel fuit pro omni tẽpore: sed aliquod tempus est pars totius temporis. ergo pro eodẽ tempore potuit simul esse & non esse. ¶ Et dicendum q contingentia simpliciter & necessitas absoluta non stãt sil'. sed cõtingentia simpliciter & necessitas conditionata sic. vnde album potest esse nigrum absolute: quia si vnum contrariorum est in natura et reliquum / actu vel potentia: sed non supposito q sit album quãdiu sic est. Ita et dico q absolute & simpliciter loquendo predestinatio ab eterno potuit esse vel non esse sub distinctione nõ cum simultate: sed supposita altera parte contradictionis alia esse non potest simul. ¶ Cum ergo dicũt q possibile potest poni in esse quãdo est possibile: si ergo subiectum est in potentia ad vnum contrarium quando est actu sub alio. ergo potest poni in actu cũ eo. Dico q non sequitur: qr est in potentia absolute: sed non est in potentia cuz ista

2. articul⁹ Du. vbi 3

conditione q maneat cum alio. ¶ Quantum ad secundum dicunt quidam q si esse predestinatuz sumitur absolute / tunc non conuenit filio dei nisi cum reduplicatiõe expressa vel subintellecta hac scz inq̃tum homo vt dicatur vel saltem intelligatur / filius dei scđm q homo est predestinatus: cuius ratio est: qr predestinari absolute est destinari ad beatitudinem per alterius donum sibi in tempore gratis collatum: sed illud non cõpetebat filio dei inq̃tũ hmõi: quia non destinatur ad beatitudinem cuz ipse sit beatitudo sua. nec recipit ex tempore aliquod donum per quod ad beatitudinem tendat: ergo sibi non competit esse predestinatum. vnde ibi deficiunt due conditiones predestinationis: quia beatitudo quaz habet filius dei non couenit ei per gratiam sed per naturam. nec sequitur ipsum tempore vel natura cum sint vna natura. / quare &c. ¶ Si aũt dicat' fili⁹ dei ẽm q homo p̃destinatus / vera est: quia beatitudo creata conuenit filio dei scđm q est homo: & conuenit ei ex gratuito dono dei / & sequitur ip̃m saltẽ ordine nature: ppter quod ibi cõcurrũt omnes cõditiones predestinationis pri⁹posite: ex quo sequitur q propositio illa vera sit. ¶ Si autem sumatur predestinatio non absolute sed cum determinatione: sicut sumitur in propositione de qua q̃ritur: sic dicendum est q nec ista est proprie vera / filius dei predestinat⁹ est homo: nec ista / homo predestinatus est esse filius dei. Prima tamen est magis tolleranda q̃ secunda. ¶ Q; autem ista non sit proprie vera / filius dei predestinat⁹ est esse homo / patet sic. Illud quod conuenit alicui propria virtute / et non ex dono gratuito: non conuenit ei per aliquam predestinationem: sed esse hominem filio dei conuenit per assumptionez humane nature que facta est virtute filij / que quidem virtus cõuenit patri & spiritui scđo / non per aliquod donum gratuitum collatum filio ergo & esse hominem non competit ei per aliquã predestinationem. Minor de se patz. Maior simili' manifesta est quia vna de cõditionibus predestinationis est q id ad quod aliquid predestinatur / conueniat ei ex aliquo dono gratuito / & nõ ex virtute propria. ¶ Q; alia similiter sit falsa / hec scz: homo predestinatus esse filius dei. pbatur sic. Illud quod cõuenit alicui nec sequitur ipsum natura vel tempore non conuenit ei p predestinationem: sed esse filium dei non sequitur hominẽ de quo predicatur nec natura nec tempore vt dictum fuit in precedẽti. ergo non conuenit ei per predestinationem. nõ potest ergo vere dici q homo est predestinatus esse filius dei. & minus potest hoc dici q̃ q fili⁹ dei sit predestinat⁹ esse homo: quia ibi non obuiat nisi quia esse hominem conuenit filio dei per aliquid factũ ppria virtute eius: illud tñ factum est gratie: quia vnio nature humane cum supposito diuino est factum mere gratuitum. et ideo potest aliquo modo tollerari q conueniat ei per gratiam. sed in alia ppositiõe obuiat totaliter cõditio t'tia predestinationis: scz q illud ad quod aliquid predestinatur sequitur ipsum saltem ordine nature. obuiat etiam aliquo modo secũda conditio: quia cũ hõ sit nomen suppositi q nõ est in xp̃o nisi vnũ tantũ & illud p naturã habet q sit fili⁹ dei / nõ põt sibi cõpetere p gratiã: & si cõpeteret ei inq̃tũ homo p gratiam vnionis qr tamen illa vnio fit virtute suppositi quod importat' noĩe hominis non adhuc remãet eadem ppñetas q̃tum ad secũdã conditionem predestinationis patet ergo q nulla ppositionum predictarũ est propria. Proprie tamen diceretur q humana natura fuit predestinata vniri filio dei: et quia ex tali vnione verificãtur propositiones he / deus est homo. et homo est deus. ideo posset dici q predestinatum fuit deuz esse hominem. & hominem esse deũ: sed ex hoc nõ sequitur q priores sint vere: sicut nõ sequitur / factum est q homo esset deus: ergo homo fact⁹ est deus: qr factum esse vel predestinatũ esse nõ sunt determinationes ppositionis vt dictũ est in p̃cedenti q̃stione. ¶ Quãtũ ad tertiũ possent aliter

3. articul⁹ 1. cõclusio

dici tres cõclusiões. Prima q natura hũana xp̃i fuit p̃destinata & simpl'r sicut cetere respectu gr̃e & glie put p̃destinatio est p̃paratio gr̃e in p̃senti / & glie in futuro: excepto q put p̃destinatio est ppositũ miserẽdi / si misereri est a miseria liberari. xp̃i natura a miseria culpe nõ est liberata: qr peccata nõ habuit. Redẽptor em omniũ redẽptione non eguit: miseriã autẽ pene proprie nõ habuit:

quia ois miseria pene ꝓprie dicta est cōtra volun-
tatē: xp̄s autē defect⁹ penales non inuit⁹ cōtraxit
aut passus fuit: sed volūtarie assumpsit ideo mi-
ser non fuit. Scđo natura eius fuit predestinata
singulariter: sꝫ vniri filio dei et deitati in ꝑsona
ex quo factū est ꝙ est verus filius dei ⁊ hominis:
deus et homo. Tertio nō fuit predestinata esse fi-
lius dei: q: assumptum non est assumens. ¶ Se-
2. cōclusio cunda conclusio est de ꝑdestinatione suppositi ex
parte assumpti q: ille hō fuit predestinat⁹ sicut fi-
lius dei et non aliter cū sit idem suppositum vtro-
bigꝫ: ⁊ ille homo dicit suppositū. Aliud enim est
dicere/ille hō. ⁊ aliud est dicere/christ⁹ ꝰm ꝙ hō.
quia subiectum retinetur materialiter: sed redu-
plicatio formaliter ad subiectum formaliter: pro-
pter quod illa est falsa/ille homo est predestinat⁹
simpliciter: sed est vera scđm quid illo modo quo
illa/filius dei est predestinatus. sed alia est vera
3. cōclusio simpliciter vt dicetur distin. x. ¶ Tertia conclu-
sio est de predestinatione eius ex parte assumētis
ꝙ filius dei est predestinatus esse filius hominis:
cum hoc factum sit per gratiam. et est predestina-
tus esse filius dei per innotescentiam: sed non est
predestinatus simpliciter/cum hoc sit proprium
creature. ¶ Ad argumenta soluunt illi de prima
Ad rōnes opinione. ¶ Ad primum ꝑ interemptionem mi-
ꝑncipales noris: et qđ additur de auctoritate apl̄i/ pōt du-
Pn. vbi s̄. pliciter respōderi. Uno modo pūctuādo sic sicut
pūctuat origenes: sic scꝫ qui fact⁹ est ex semine da-
uid scđm carnem: id est homo qui predestinatus.
vt sit ibi punctus/est filius dei in virtute: ⁊ sic nō
dicit aliqua antecessio in homine respectu ei⁹ qđ
est esse filium dei: sed iste nō est sensus in quo q̄ri-
mus de veritate huius ꝓpositionis homo prede-
stinat⁹ est esse fili⁹ dei. Alio mō potest dici ꝙ ꝰm
consuetudinem scripture aliq̄d dicit fieri qñ ino-
tescit hoc. ergo quod est esse filium dei potest acci-
pi vel scđm rei veritatē/seu scđm euidētiā seu ma-
nifestationē. Si primo modo/ tūc falsa est ꝓpter
rationem que dicta fuit. Si scđo modo/sic est ve-
ra vt sit sensus hic: homo predestinat⁹ est esse fil⁹
dei: id est vt appareret esse filius dei euidēter. qđ
factum fuit ꝑcipue in resurrectione. Unde ⁊ ipse
tunc dixit. Data est michi ois potestas in celo et
in t̄ra. Math. vltimo. Et hec expositio videt cō-
cordare textui sequenti. Sequit enim post ꝑdi-
cta verba. Qui predestinat⁹ est fili⁹ dei in virtute
scđm sp̄m sc̄tificatiōis ex resurrectiōe mo. tuoꝝ.
Ad scđm. ¶ Ad scđm dicēdū ꝙ vnio nature hūane cū diuina
ꝑsona que facta est in tēpore ꝑ gratiā ⁊ ꝑordina-
ta a deo ab eterno vere pōt dici ꝑordinata ex qua
vnione sequit verificatio illarū ꝓpositionū/ de⁹
est homo. et homo est deus. sed nō ꝓpter hoc seq̄-
tur ꝙ ille ꝓpositiones sint vere/deus predestina-
tus est esse homo. ⁊c. nisi sub illo sensu improprio
predestinatū ꝙ deus sit homo/ ⁊ homo de⁹. Pre-
destinatio eñ est ꝑordinatio factoꝝ non verifica-
tionis ꝓpositionū: q̄uis ex factis sequat aliquo-
rū ꝓpositionū verificatio. ¶ Argumentū vero
Ad rōnē in opposi. in oppositum licet sit ad veram conclusionem: tñ
deficit q: nō est simile de hac ꝓpositiōe/deus pre-
destinatus est esse homo. ⁊ petrus predestinat⁹ est
esse homo: q: homo et petrus dicunt idem suppo-
sito ⁊ natura. Idē autē non predestinat ad seipm̄.
Nomine autē hominis ⁊ dei non iportatur idem
formaliter quo ad suppositū ⁊ quo ad naturam. ⁊
quia homo nō dicatur equiuoce de xp̄o et petro
attendendo ad naturam humanā/ q: est eiusdem
ratiōis in vtroqꝫ: attēdēdo tñ ad suppositū dr̄ de
eis equoce vel salt̄ analogice. ¶ Questio. iiij.

Quarto querit/ vtrū ille intelle-
ctus ꝑ quē deus est homo vel
factus homo sit pura poten-
tia non includēs aliquē actū
Et videt ꝙ sic: q: ille intelle-
ctus fuit vni⁹ rationis cū oī
itellectu hūano: sed ille est pu-
ra potētia: q: ꝰm cōmētato: eꝫ
sic se habet in genere itelligi-
biliū sicut materia prima in genere sensibiliū. er-
go ⁊c. ¶ Contra. Potentia intellectiua est nobi-
lior q̄ sensitiua ⁊ nutritiua: sed quelibet istarum
includit aliquē actū. ergo ⁊c. ¶ Responsio. In- Respōsio.
tellectus per quē deus est homo non est accidēs/
sed substantia. non materia: sed forma. id est aīa
intellectiua: que est actus prim⁹ nichil habēs de
potētia materie intrinsece. vnde q̄rtū ad hoc que-
stio non est dubia. Sed de intellectu possibili qui
est accidēs aīe: q: aliqui dicunt in accidentib⁹ esse
puram potentiam sicut in substātia: q: diuisio en-
tis in actum et potētiam circuit omne gen⁹: sunt
tres opiniōes. ¶ Prīa est: ꝙ est pura potētia sim- 1. opinio.
pliciter: ita ꝙ nec est actus nec est actiua nec in se
nec i aliud sicut nec materia ꝑma. Nō eñ agit in
se suū actū: q̄m ipsum recipit. ⁊ nichil est ꝑ se ꝑmo
actiuū et receptiuū eiusdem. ¶ Item nec agit in
aliud pura voluntatē: q: nō agit nisi intelligēdo.
Nūc autē in ipso itelligere est ratio agēdi/ non in
ipsa potentia: sicut materia ꝑma nō agit sine for-
ma. cū ea autē nō est ipsa ratio agēdi sed sola for-
ma. vnde cū ois act⁹, et forma sit ratio agēdi sicut
potentia et materia patiēdi. Intellect⁹ qui nichil
penit⁹ agit: nullū penitus actū includit. ¶ Pre-
terea intellectus nichil est eorū que sunt ante itel-
ligere. 3. de aīa. sed omnis act⁹ ⁊ forma est de nu-
mero eorum que sunt. pura autem potentia non:
sed de illis que esse possunt. ergo non est aliquid
actu sꝫ pura potētia: sicut de materia dicit. 7. me-
taphisice. ꝙ non est quid/nec quale/nec quātum.
¶ Tertio sic. Nichil est illud quod recipit: immo
oportet oīne receptiuū esse denudatum a natura
illa, quaꝫ recipit: sicut oportet ꝙ pupilla sit absco-
lor ad hoc vt recipiat omnē colorē/ ⁊ organum au-
ris esse absonum ad hoc ꝙ recipiat omnem sonū:
sed intellectus possibilis est omnia fieri/et locus
specierum respectu omniū. vel cū intelligat oēm
actū/oportet ꝙ in se nullū habeat actum. potētia
autē non intelligitur nisi ꝑ analogiā ad actū vn-
de potentia est sed actus nō est. ¶ Quarto q: ap-
petitus potētie potest esse ad infinitum sicut ma-
terie ad infinitas formas. non sic autē appetitus
actus/sicut superficies est ad finitos/ nō ad infini-
tos colores. et sicut corpus ad infinitas figuras
que non sunt forme a q̄titate differētes realiter
sed intellectus est in potentia ad infinitas intel-
lectiones etiam specie differentes: quia reflecti-
tur super actum suum in infinitum. et actus refle-
xus differt specie ab actu recto. potest etiam ma-
gis et magis cognoscere deum in infinitum. ergo
est potētia infinita et sic nō est act⁹ cū nō sit deus.
¶ Secūda est ꝙ itellect⁹ est act⁹ q̄dā ⁊ est actiu⁹ 2. opinio
respectu volūtatis: sꝫ passiu⁹ respectu fantasmatꝫ

ꝗ depēdet color a quātitate: ſz color nō poſſet re-
manere i ſbō remota quātitate. ḡ nec q̄titas nec
aliqḋ aliud accn̄s poſſet remanere vł eſſe i natura
hūana amoto eē qḋ intimi⁹ ſeq̄ꝛ ad ipam q̄ qḋcꝫ
aliud. Cū igiꝛ i natura hūana amoto eē exn̄te in
xp̄o fuit q̄titas ⁊ reliqua accn̄a neceſſariū eſt ꝙ i
Du. iſtas ipſa fuit ꝓpꝛiū eē qḋ ꝑexigiꝛ ad oīa illa. ¶ Item
rōnes ad- ꝓbāt aliq̄ q̄tuor rōnib⁹. ¶ Pꝛima ē. ꝙ vnitas vel
ducit. plr̄alitas ipſi⁹ eē in xp̄o aut attēdiꝛ ſm̄ ſuppoſitū
Quarta aut ſm̄ naturas. ſi ſm̄ naturas cū plures ſint natu
re i xp̄o. ḡ ⁊ plura eē. ſi ſm̄ ſuppoſitū. Cōtra. q: ſi
vnitas ſuppoſiti diuini argueret vnitatē eē plura
litas ſuppoſitoꝝ arguerat pluralitatē ipoꝝ eſſe.
ꝯn̄s ē falſū: q: tres pſone diuine cū ſint tria ſuppo
ſita nō hn̄t niſi vnicū eē exn̄tie ꝓpter vnitatē eſſē
tie. ḡ vnitas vel pluralitas ipoꝝ eē nō attēdiꝛ ſz
Quita vnitatē vel plr̄alitatē ſuppoſiti ſm̄ naturā. ¶ Se-
cūda rō ē: q: agere ſupponit eē ⁊ ē ſuppoſiti ſicut ⁊
eſſe: ſz i xp̄o nō obſtātē vnitate ſuppoſiti ꝑter age-
re diuinū ē agere hūanū ḡ i ipo ꝑter eē diuinū eſt
Sexta aliud eē hūanū ⁊ ſic plura eē. ¶ Tertia ē: q: ſi na
tura hūana q̄ ē i xp̄o ſibi derelinq̄reꝛ ꝯſtat ꝙ hēret
ꝓpꝛiū eē exn̄tie aliud ab eē diuino: aut ḡ illud eſſe
qḋ hēbat i ſuppoſito diuino aut aliud. ſi idē hꝛ ꝓpo
ſitū: ſcꝫ qḋ i xp̄o ꝑter eē diuinū eſt aliud eē. ſi aliḋ
Cōtra. illud qḋ amittit totū eē ſimpliciꝛ qḋ pꝛi⁹
habuit ⁊ acq̄rit totalr̄ nouū eē qḋ pꝛi⁹ non habuit
tale ē vere corruptū ⁊ generatū: ſꝫ ſi hūana natu
ra ſibi reliq̄reꝛ amitteret ſimpliciꝛ totū eē qḋ pꝛi⁹
habuit. ſi i xp̄o ē ſolū vnū eē ⁊ ſit illḋ diuinū ⁊ acq̄
reret totalr̄ nouū eē qḋ pꝛi⁹ nō habuit. ḡ vere pꝛi⁹
corrūpereꝛ ⁊ poſtea generareꝛ: ⁊ ſic nō eēt eadem
nūero q̄ pꝛi⁹ qḋ ē icōueniēs. Minor pꝫ. Proba-
tio maioris. q: ſicut illḋ corrūpiꝛ ſm̄ qḋ qḋ amit
tit aliq̄d eē ⁊ nō totū ſicꝫ aq̄ calida ifrigidaꝛ vł ecō
uerſo ſic illud corrūpiꝛ ſimpliciꝛ qḋ amittit totū
eē ſimplr̄ qḋ hūit. Et iterꝫ eēna nō pōt manere vł
ꝯſuari ſine eē q̄cūqꝫ virtute. nā ḡ hūana amittēdo
totū eē qḋ hūit i xp̄o dato ꝙ fiat ſub alio eē qḋ nō
hūit: aut ē corrupta ꝑ amiſſionē pꝛimi eē/ aut nō: ſꝫ
reqriꝛ ꝙ ſic amittat eē ꝑcedēs ꝙ nullomō recupe
ret aliḋ. Si pꝛimū deꝛ/ hꝛ ꝓpoſitū. ſi vo deꝛ ſcḋm/
eēna amittēs eē ⁊ nullū recuperās vere anihilaꝛ. q:
nō pōt manere ſine aliq̄ eē. vt dictū ē. ſi ḡ eēna nō
corrūpiꝛ niſi amittēdo totū ſuū eē ⁊ nullū recupe
rādo nūqꝫ poterit eē corruptio ſine anichilatione
Septima imo dꝛ vnū ab alio: qḋ ē incōueniēs ¶ Quarta
rō talis ē. oīs gn̄atio teriaꝛ ad eē ⁊ oīs corruptō
ad nō eē. ſꝫ xp̄s ſm̄ naturā hūanā vere fuit genit⁹ ⁊
mortu⁹: ḡ ſm̄ eā hūit aliqḋ eē qḋ ꝑ gn̄ationē acq̄
ſiuit/ ⁊ qḋ ꝑ mortē amiſit. illḋ aūt nō fuit eē diui-
nū: q: illud nūqꝫ amiſit. ḡ ꝑter eē diuinū fuit in xp̄o
aliqḋ eē creatū. Si vo dicaꝛ ꝙ ꝑ gn̄ationē tpalē
xp̄i acq̄ſitū fuit xp̄o eē diuinū: nō ſꝫ ſe q: illud pꝛi⁹
hūit. ſed q: nā hūana nouā relationē hūit ad ipm
¶ Cōtra. illud ꝑ gn̄atōez acq̄riꝛ qḋ ꝑ corruptōz
amittiꝛ. ſed eē diuinū vel relatio ad ipꝫ nō ē amiſſa
ꝑ corruptōez. ḡ nec acq̄ſita ꝑ gn̄atōz: ſicut ḡ pꝛimi
dicūt ꝙ ponere plā eē i xp̄o ē erroneū: q: ad hoc ſe
Quinta opi. q̄ ē ſci Tho. 3. di. pꝛi. q. 2. ar. 2. ⁊ 3. pte. q. 17. ar. 2. q̄ꝛ plr̄itas ſuppoſitoꝝ. ſic ecōuerſo: iſti dicūt ꝙ er-
roneū ē ponere tm̄ vnū eē i xp̄o. q: ad hoc ſeq̄ꝛ ipꝫ
fuiſſe neqꝫ vere natū/ neqꝫ vere mortuū ¶ Quinta
opinio ē ꝙ in xp̄o nō ē niſi vnū eē ſubſiſtētie cōtra
pꝛimā opinionē. ſūt vo plā eē inherētie ꝯtra ſcḋaꝫ
nec niſi vnū eē actuale ſbāle ꝯtra q̄rtā/ ⁊ cū tertia
Pꝛimū ꝯcedūt oēs catholici ponēdo i xp̄o tm̄ vnū

ſuppoſitū: q: lꝫ plā ſuppoſita relatia pſīt hꝛe vnū Probaꝛ pꝛimū dcm̄ hui⁹ opi.
ſubſiſtere abſolutū tn̄ ecōuerſo vnū ſuppoſitū ab
ſolutū/ vel relatiuū/ creatū vel increatū nūqꝫ pōt
hꝛe plā ſubſiſtere. qḋ ſic pꝫ ſicut ſe hꝫ accn̄s ad in
herere/ ita ſuppoſitū ad ſubſiſtere: ſed vnū accn̄s
nō pōt hꝛe niſi vnū inherere. nō duo nec plā ꝑ vnū
tm̄. ḡ nec vni ſuppoſitū niſi vnū ſubſiſtere ¶ Pꝛe
terea ſicut eēne ē exiſtere: ſic ſuppoſiti ē ſubſiſtere.
ſed vna eēna nō hꝫ niſi plā exiſtere. ḡ nec vnū ſuppo
ſitū plā ſubſiſtere ¶ Pꝛeterea. aut vtrūqꝫ eēt ſolius
diuitatis/ aut ſoli⁹ hūanitatis. aut vnū dītatis/ al
terꝫ hūanitatꝭ. ſꝫ pꝛimū nō pōt dici: q: i trib⁹ ſuppo-
ſitiꝭ diuis nō ē niſi vnū ſubſiſtere. ḡ mltominꝰ i vna
Nec ſecūdū: q: nā hūana vna nūero nō hꝫ duplex
ſubſiſtere. Tertiū nō: q: lꝫ dītas ſubſiſtit: hūani-
tas tn̄ nō ſubſiſtit: ſed inexiſtit. alꝭ hꝛet ꝓpꝛiū ſup
poſitū aliḋ a diuino. q: eēt q̄d diſtinctū a dītate. ⁊ cū
hoc hꝛet ſubſiſtētiā: q̄ duo ſufficiūt ad rōēꝫ ſuppo
ſiti: qḋ ē ſubſiſtēs diſtinctū. Secūdū pꝫ: q: xp̄s ē Secūdū
q̄t⁹ ⁊ q̄lis cū hoīb⁹ aliis vniuoce. ſꝫ i ceteris hoi-
b⁹ i q̄b⁹ ſūt plures eēntie accn̄tales. ſūt etiā plura
exiſtere illarū q̄ ſunt inherere. ḡ ⁊ i xp̄o. maior pꝫ.
Minor ꝓbaꝛ: q: oīs forma dat aliḋ eē ſbē ⁊ diuer
ſa forma diuerſū eē ſed forma accn̄talis differt a
forma ſbāli ⁊ accn̄tali. ḡ nō ſunt idē exiſtere ſbāle
qḋ ē a forma ſbāli: ⁊ accn̄tale qḋ ab accn̄tali nec
eē q̄tū idē eſt qḋ eſſe quale/ ſicut nec eēna q̄litatꝭ
eſt eſſētia q̄titatis. ¶ Pꝛeterea lꝫ eēntiaꝝ q̄ ꝑ ſe
faciūt vnā eēntiā poſſit eſſe vnū eſſe ſicut materie
et forme: tn̄ illarū q̄ nō faciūt vnā eēntiā ꝑ ſe non
pōt eē ꝑ ſe et naturalr̄ vnū eē: ſic aūt ē de forma ac
cidētali ⁊ ſbāli iter ſe ⁊ de diuerſis formis accn̄ta
lib⁹. ḡ nō ē vnicū eē ſbāl cū oīb⁹ accn̄tib⁹. ¶ Pꝛe
terea quodlibet accn̄s actu exiſtit ꝑ aliqḋ exiſtere
formalr̄: aut ḡ illud exiſtere q̄ accn̄s exiſtit ē idēꝫ
cū ſubſiſtere ſbē aut diuerſū: ſi diuerſū: hēo ꝓpoſi-
tū. ſi idē. Cōtra: q: ſubſiſtere nūqꝫ ē inherere lꝫ acci
dētis eē ē inherere. ḡ ⁊c. Tertiū ꝓbaꝛ ſic. ea q̄ pti- Tertiū
nent ad ſuppoſituꝫ prout diſtiguitur a natura nō
multiplicaꝛ i xp̄o ſicut nec ſuppoſitū: ſꝫ eē ē ſuppo
ſiti nō nature. ſicut eīm eē quale nō ē qualitatꝭ ſed
ſbē vł cōpoſiti. ſic eē ſimpliciter nō ē nature ſꝫ ſup
poſiti. ḡ ⁊c. et hec videꝛ opinio Thome in ſcripto. Rn̄ſio ad ſeptē rōes p opi. du.
¶ Sꝫ ſuſtinēdo hāc opinionē pōt rūderi ad ſeptē
rōnes ꝑcedētis opinionis q̄ ꝓbāt i xp̄o plura eſſe
ſbālis exn̄tie ¶ Ad pꝛimū ḡ dicēdū ꝙ lꝫ nature Ad pꝛimū
hūane magis ꝯueniat hꝛe ꝓpꝛiuꝫ eē q̄ accn̄ti ſibi
relicte. vn̄ tūc hꝫ eē qḋ ē ſubſiſtere. accn̄s vo eē qḋ
ē in eſſe tn̄ nature inexiſtēti: ⁊ a curſu nature ſolute
et amote nō ſic debeꝛ: ſic aūt ē i xp̄o vbi nature nō
dimittiꝛ vt ꝓſūpat i eē ſeſi cut ſolet: q: eēt ſubſiſtēs
vel aliꝛ pōt dici ꝙ nature nō debeꝛ hꝛe ꝓpꝛiū eē
diſtictū ab eſſe ſui ſuppoſiti: imo naturaliter ē idē
eē ſuppoſiti ⁊ nature. ſicut ḡ ſi natura hēret ꝓpꝛiū
ſuppoſitū ipa hēret idē eē cū illo: ita cū de⁹ ſupple
at vicē ſuppoſiti nō dꝫ eē dīns ſuppoſiti ⁊ nature.
Cū eīm dicim⁹ ꝙ de⁹ exiſtit hō ⁊ hō exiſtit de⁹ hoc
ē ꝑ vnū exiſtere ⁊ nō ꝑ diuerſa. aut ḡ ꝑ exiſtere in-
creatū qḋ ē diuinitatꝭ ꝑ ſe ⁊ hūanitatꝭ: vt cōicatū
et ſic hꝛ ꝓpoſitū: nec eſt abſurdū creatorē cōicare
creature. aut exiſtere hoc ē ꝑ exiſtere creatum qḋ
natura hūana cōicat diuine: ⁊ hoc ē abſurdū deū
ſcꝫ aliq̄d recipe a creatura ꝛō ⁊c. ¶ Ad ſecūdū di Ad ſcḋm.
cēdū ꝙ eſſe intimi⁹ ſeq̄ꝛ ad eēnam ſibi derelictā q̄
agere ad potētiā: q: duarū eſſentiarū ꝑfectarū nō
eſt vnū eſſe ſed plura: ſed duarū potētiarū nō pōt

esse vna actio sicut actiue et passiue sicut itellect⁹
agentiꝫ ꝛ passibilis ꝛ sicut pōt īpediri eēna ne cāet
esse sicut accñs sepatū nō dat eē sbō sic ꝛ magꝫ po
tētia pōt īpediri ab opatiōe: ſꝫ si potētia nō īpedia
tur opari ꝛ eēna īpediatᷣ cāre eē: tūc seqᷣ agere po
tētiā ꝛ eē nō seqᷣ eēnā: ita aūt ē in ꝓposito: q꜡ po=
Ad tertiū tētias xp̄i sequūᷣ agere sicut sūt apte nate. naturā
aūt nō seqᷣ eē sicut nata ē esse ꝗ ꝛc. ❡ Ad tertiuꝫ
qḋ magis cogit īter oīa. dicēdū ꝙ magꝫ depēdet
accñs ab existere ꝗ color a ꝗtitate: sed min⁹ sup
naturalitᷣ. Uel dicēdū meli⁹ ꝙ sicut color nō pōt
esse ī corpore nisi ꝗto: sic nullū accñs ī sbā nō ha
bēte existere actu: ſꝫ nō opꝫ ꝙ illud existere sit pro
priū vel naturale aut affectū illo accidēte: ſꝫ suffi
cit ꝙ eēna ꝗ dꝫ affici p illud sit actuata sicut ma=
teria nō pōt recipe ꝗtitatē nisi sit īformata p for
mā sbālē: ſꝫ non opꝫ ꝙ illa forma sit ꝗta sicut pꝫ
de aīa rōnali ꝛ pari rōne dc eē ei⁹ qḋ ē vnū nūero
ī corpore ꝛ extra. vñ sicut sepatū a corpe nō est su
sceptiuū dimēsiōis sic nec cōiūctū: ꝛ tñ dat corpo
ri ꝙ sit susceptiuū ꝗtitatꝫ. ita etiā ī ꝓposito hūani
tas nisi actu existet nō pōt eē actu: nec qualis nec
ꝗta: ſꝫ suū existere ē p diuinū subsistere: qḋ nō est
Ad q̄rtuꝫ afficibile aliq̄ accñte. ❡ Ad quartū q̄ ē nūer⁹ essē
di aut seqᷣ nūerū nature aut suppositi. Dicēdū ꝙ
nūer⁹ existēdi naturalis ꝯsequitᷣ numerū nature
sbālis sibi relicte. vñ quot sūt nature pfecte tot sūt
existētie substātiales: ſꝫ nūer⁹ existēdi supnatura
lis nō opꝫ ꝙ sequatᷣ nūerū eēntie sbālis ꝓuēte su=
supnaturalitᷣ ꝛ sue nature nō relicte sicut pꝫ p sile
Sicut eñ diuerse eēntie nate sūt hr̄e diuersa eē ꝛ
vna vnū eē: sic diuerse sbē nate sūt hr̄e diuersa sub
sistere: sed si diuerse hūanitates assumerentᷣ a xp̄o
nō hr̄ent nisi vnicū subsistere. ꝗ silr nec nisi vnū exi
stere: q꜡ naturale existere sbē ē subsistere vñ si sue
nature nō debetᷣ aliqḋ existere magis ꝗ illud qḋ
est subsistere si pōt priuari subsistētia pari rōne et
existentia. ❡ Ad q̄ntum dicēdum cū dicitᷣ ꝙ age
Ad q̄ntuꝫ re est suppositi sicut eē qḋ tñ est multiplex. Dicen
dū ꝙ nō equalitᷣ esse ꝛ agere sūt suppositi: q꜡ nō sic
eē ē suppositi q̄ntū naturā vnū suppositū pōt hr̄e
plura agere etiā sbālia: sicut vn⁹ ignis gñat plu=
res ignes: vn⁹ hō plures hoīes: nō sic āt p naturā
vnū suppositū hr̄e pōt plura eē subālia: imo nūꝗ.
Et silr cū xp̄s sit vnū suppositū magis repugnat
sibi ꝛ supnaturalitᷣ hr̄e plura existere sbālia ꝗ plu
res opatiōes cū pᷣ ī diuinis hēat duo ꝓducere et
Ad sextuꝫ nō hēat nisi vnū eē. ❡ Ad sextū ꝙ sibi derelictuꝫ
corrūpitᷣ si nō retinet eē ꝓ̄stinū. Dico ꝙ nō sequitᷣ
q꜡ sicut materia prima p corruptionē pdit totū eē
qḋ pri⁹ habuit ꝛ p gñatiōnē accipit eē qḋ nūꝗ ha
buit: nec tñ ꝓpᷣ hoc eēna eius gñatᷣ nec corrūpitᷣ
ita si separetᷣ hūanitas a xp̄o pderet eē diuinū qḋ
solū habuit ꝛ acciperet solū esse nouū qḋ nūꝗ ha
buit: nec tñ ꝓpter hoc de nouo generaretᷣ ſꝫ se nec
corrūperetᷣ: sed verū est ꝙ nouū esse fieret nouum
Ad septi. suppositū. ❡ Ad septimū dicēdum ꝙ oīs gñatio
terminatᷣ ad esse eēne nouū: ꝛ oīs corruptio ad nō
eē nouū ipi⁹ eēne: ꝛ sic gñatio xp̄i terminata est ad
eēnam hūanitatis: ꝛ ei⁹ corruptio ad mortē hūa=
nitatis ꝛ destructionē illi⁹ eēntie nō aūt ꝙ oīs ge
neratio terminetᷣ ad eē nouū ꝓductū: ſꝫ solū ad eē
nouiter cōicatū: nec ꝙ corruptio terminetᷣ ad exi=
stere nouitᷣ corruptū ſꝫ nouiter ablatū vel sepatū
sicut ī resurrectōe erit gñatōe ꝛ fuisset ī adā si aīa
fuisset creata añ corp⁹. in quo casu eē aīe cū sit eui
X

ternū nō corrūpitᷣ nec sūt duo eē sbālia ī hoīe: q꜡ nec due for
me: ſꝫ vnū. Illa ꝗ gñatio ē p hoc ꝙ eē pexistēs ī aīa cōicatᷣ
corpori. cū aūt hō moritᷣ existere sbāle nō corrūpitᷣ: ſꝫ corp⁹
cū aīa sepatᷣ. ita etiā qñ xp̄s gñat⁹ a mr̄e ē hūanitati cōica=
tū existere diuitatꝫ p qḋ hūanitas existebat: ita ꝙ seipa erat
hūanitas ſꝫ nō seipsa nec aliq̄ creato existebat ꝛ p cōicatio
nē illā erat de⁹ actualitᷣ hō ꝛ existebat de⁹ actu. qñ aūt xp̄s
mortu⁹ fuit eē diuinū fuit sepatū ab hūanitate inꝗtū ē hūa
nitas actu: ſꝫ nō a carne p se nec ab aīa p se. vtriqꝫ eñ a pri
cipio cōiūcta fuit diuinitas ꝛ inꝗtū faciebat vnū et cuili=
bet ſm se: vñ nō solū hūanitas existebat: imo caro existebat
et aīa existebat: ſꝫ ī morte hūanitas nō erat humanitas ꝛ p
ꝯ̄ns nō existebat. Uñ cū eē existētie ꝓ̄suppōat eē eēntie sicut
hūanitas sibi derelicta pdēdo eē eēntie pderet eē existētie: vt
in morte ceteroꝝ hoīm: sic ī morte xp̄i hūanitas desinendo
eē hūanitas dēsiuit pticipare existētiā dei. vñ tūc xp̄s desinit
eē hō ꝛ existere hō: ſꝫ cepit eē aīa ꝛ cepit eē corp⁹: q꜡ tūc na
tura corporeitatꝫ sibi relicta fuisset suppositū distinctū ꝛ aīa
silr. vñ qua rōne hūanitas faciebat hoīeꝫ: eadē rōe corpo=
reitas corp⁹ ꝛ natura aīe aīeꝫ nō aīatū nec aīal. ❡ Quidā
tñ dicūt hāc opinionē nō eē verā: nec de mēte fr̄is Thome:
Qḋ aūt nō sit vera ꝓbant sic: q꜡ aut esse est idē re cū eēna/
aut nō. si sic: tūc planū est ꝙ manet ibi esse hūane nature: sal
tē ad id qḋ ē dato ꝙ nō maneat ꝗtū ad rōnē illā quā hr̄et si
hūana natura eēt ī supposito ꝓprio. Si aūt ponatᷣ ꝙ dr̄ne
adhuc vᷣ idē seq̄: q꜡ si dr̄at eē ab eēntia eē magis ītimet ma
gis īsepabilitᷣ seqᷣ eēntiā ꝗ q̄cūqꝫ ꝓprietas siue ꝓpria pas=
sio sequatᷣ suū sbm. cum ꝗ ponatᷣ ꝙ aliq̄ ꝓprie passiōes sunt
q̄cūqꝫ ṽtute īsepabiles a sbō sicut curuū vᷣ rectū a linea vel
aliqḋ tale. ꝗ mltominus q̄cūqꝫ ṽtute poterit eē separi ab eēna
Dicūt igitᷣ ꝙ eē nature hūane remāsit ī xp̄o: ſꝫ nō sub rōne
eē simpliciter siue sub rōne ei⁹ ꝙ ē subsistere. Ad cui⁹ euidē
tiā sciēdū ꝙ ipsi diuidūt eē siue existere ī subsistere ꝛ ī existe
re: ita ꝙ sicut ens diuiditᷣ ī ens subsistēs ꝛ ī ens ī alio ꝙ pōt
dici īens. ita etiā existere diuiditᷣ ſm eos ī subsistere ꝛ ī exi
stere. quoꝝ primū scꝫ subsistere ē eē simplicitᷣ ꝛ eē suppositi
vel modū suppositi hr̄tis sicut ē ī ꝗtitate ī sacramēto alta=
ris. Secūdū aūt scꝫ īexistere ē accñtis vel etiā modū accñ=
tis hr̄tis ꝗtū ad hoc ꝙ aliq̄ innititᷣ sicut ē de hūana natura ī
xp̄o. Dicūt ꝗ ꝙ eē nature hūane remāsit ī xp̄o nō sub rōne
simplicitᷣ eē vel sub rōe subsistēdi: ſꝫ sub rōne īeēndi q꜡ illud
eē nō ē ipsi⁹ nature ī se: q꜡ ipa nō est: ſꝫ est ens ī ordie ad aliḋ
sicut innititᷣ. Et ꝙ hoc sit rōnabile pōt sic appere: q꜡ sicut ens
qḋ ē subā se hꝫ ad hoc ꝙ sit quoddā īens: ita esse sbāle se hꝫ
ad hoc ꝙ possit eē quoddā īesse siue īexistere. Cū ꝗ natura
sbālis q̄ ſm se nata ē ꝯstituere ens simpliciter ṽtute diuina
fiat quoddā īnēs: ita etiā nō ē īcōueniēs ꝙ ṽtute dīna eē sub
stātiale creatū ꝙ de se natū ē eē simplicitᷣ fiat quoddā inesse
ita ꝙ illud esse cū eē dīno nō faciāt duo supposita ſꝫ ꝯcurrāt
ad vnū suppositū: ita ꝙ vnū coꝝ nō sit eē simplicitᷣ: ſꝫ inesse.
et hec positio vᷣ michi ꝓbabilior. Qꝫ autē hec imediate po
sita ꝛ nō alia fuerūt fr̄is Thome. pꝫ respiciēti ipꝫ ī. 9. q̄lib.
ar. 2. et. 3. Patet etiā ꝙ ex hoc ꝙ ipe ī fine deductionū suarū
ꝯcludit ꝙ nō ē ī xp̄o nisi vnicū eē ꝓsōale: ſꝫ q꜡ pōt dicit ivlsia
pte ꝙ si natura hūana adueniret persone diuine accidenta
liter essent ibi plura esse. nūc aūt q꜡ ī vnitatem suppositi as=
sumitᷣ nō ē ibi nisi vnū eē simplicitᷣ suppositi siue ꝓsonale. ex
q̄ vᷣ q̄busdā ꝙ ītētio ei⁹ sit ꝙ act⁹ essendi nature hūane nul
lo mō manet nec scꝫ vt eē vel vt īesse: q꜡ tūc eēt accidētale.
multo etiā min⁹ pōt manere vt subsistere sicut pꝫ ex supradi
ctis. Sꝫ hoc dicētes nō attēdūt īter accñtalitatē q̄ ꝯuenit
accñti ꝓprie dicto sicut albedo dr̄ accidere hoī ꝛ accñtalita
tē sbē ſm ꝙ vna sbā dr̄ accñtalitᷣ aduenire alteri sicut vestis
aduenit hoī: q꜡ plurificato pr̄io nō plurificatᷣ eē suppositi. si=
cut ī hoīe albedo ꝛ calor nō sunt duo eē suppositi: ſꝫ qñ vna
sbā aduenit accñtalitᷣ alteri vt vestis hoī nō tollitᷣ diuersum

f.ij.

catur de xp̄o. xp̄s eñ non est humanitas: sed est hñs eam: lz
natura diña de xp̄o p̄dicet: et ideo cuz humanitas nõ p̄edi
cetur in abstracto propter hoc christus s̄m humanitatẽ nõ
põt dici vnũ distinctũ ab eo quod est s̄z diuinitatem: q̃uis
possit multa hñs: scz diuinitatẽ ⁊ hũanitatẽ. ¶ Secundus
mod⁹ ẽ q̄ xp̄s dz dici plura ꝓpter tria. ¶ Primo: qr s̄m phm̄
7. metaphi. hõ alb⁹ nõ ẽ simpliciť vnũ s̄z plura: sed de hõie
albo nec albedo nec hũanitas p̄dicať. Nõ eñ bñ dr hõ alb⁹
ẽ hũanitas vel albedo. g̃ nõ obstãte q̄ hũanitas abstracti=
ue nõ p̄diceť de xp̄o diuinitas ꝟo p̄dicať. Nichilomin⁹ s̄m
has plures naturas põt dici plura.. ¶ Secundo sic. Enti=
tas sb̄ẽ nõ diminuit de rõne entitatis. g̃ nec pluralitas de
rõne pluralitatis: s̄z ꝑsone diuine ꝓpter vnitatẽ sb̄ẽ dicũtur
vnũ. g̃ xp̄s ꝓpter pluralitatẽ in ip̄o existẽtẽ põt dici plura.
¶ Tertio sic qr vnũ ⁊ ens simpliciter dicũť de vno et ente in
actu. Potẽtiale eñ de se nõ ẽ ens nec vnũ simpliciť ꝓpť qd̄
suppositũ sb̄ãle nõ ẽ plura simpliciter: qr nõ ẽ ex plurib⁹ enti
bus i actu: s̄z i xp̄o natura hũana ẽ ens actu: silr ⁊ diuina. g̃
s̄m eas xp̄s dz dici plura simpliciť. ¶ Terti⁹ mod⁹ dicẽdi ẽ
q̄ ꝓprie loquẽdo xp̄s nõ dz dici nec vnũ nec plura absolute
sed cũ determinatiõe. Cui⁹ rõ ẽ: qr hec noia cũ sint adiectiua
ponũt rẽ suã circa substãtiua. cũ igiť hec noia ponũť i p̄dica
to sine substãtiuo addito: respĩdereis: ꝓ substantiuo res po
sita in sb̄õ: vt cũ dr hõ est alb⁹. Qñ ꝟo addiť substãtiuũ ta=
lia adiectiua ponũt rẽ suã circa ip̄m: vt si diceret est bon⁹ cã
tor: qr ly bon⁹ nõ determiat sor. s̄z cãtorẽ. eodẽ mõ i ꝓposito
si dicať xp̄s est vnũ nullo addito cũ nõ determinet aliud sub
stãtiuũ q̃ xp̄m nõ bñ dr: s̄z deberet dici. xp̄s ẽ vn⁹ eo q̄ substã
tiuũ ⁊ adiectiuũ debẽt i gñe cõuenire. si ꝟo aliud additur i
p̄dicato s̄m conditionem p̄dicati debet determinatio vnita
tis vel pluralitatis addi: vt si dicať. xp̄s hz naturã addẽdũ
est duplicẽ: vel dicẽdũ ẽ xp̄s hz duas naturas: sed qr de quo
nõ p̄dicať substãtiuũ nõ p̄dicať adiectiuũ: qd̄ est determia=
tio substãtiui. iõ sicut de xp̄o nõ p̄dicať hũana natura sic nõ
est dicẽdũ q̄ xp̄s s̄m ip̄am sit vnũ vel plura. ⁊ idẽ dicẽdũ est
de diña natura s̄m illos q̄ dicũt q̄ nõ p̄dicať formalr de xp̄o
et istud vr̄ cõuenienti⁹ dictũ. ¶ Ad rõnes vtriusq̃ opiniõis
põt rñderi Prīa eñ opinio vera est si diuina natura p̄dicať
de xp̄o: qr s̄m eã põt solũ dici vnũ ꝓprie loquẽdo. s̄m natu=
rã ꝟo aliã q̄ nõ p̄dicať de xp̄o nõ põt dici vnũ nec multa ꝑꝑ
cãm iam assignatã. q̃q̃ multi dubitẽt an diuina natura p̄di
cetur de xp̄o in abstracto de hoc tñ fuit pleni⁹ visuz primo
libro. ¶ Ad rões secũde opinionis. ¶ Ad primã q̄ phũs
qñ dicit q̄ hõ alb⁹ nõ ẽ vnũ s̄z multa intelligit materialiter
quo ad naturã sb̄ẽ ⁊ accñtis ⁊ nõ quo ad formalẽ modũ p̄di
candi. ¶ Ad secũdã dicẽdũ q̄ plures sb̄ẽ sunt realiter ⁊ sim
pliciter plures: sed s̄m eas nõ põt xp̄s plura dici simpliciť
cũ nõ p̄diceñť de ipso vel saltẽ altera. ¶ Per idẽ pz ad ter=
tiã q̄ lz diuina natura ⁊ hũana sint plura entia simpliciter ⁊
in actu: tñ qr neutra vel saltẽ altera nõ p̄dicať de xp̄o. ideo
s̄m eas nõ põt ꝓprie dici plura. ¶ Quãtũ ad secũdũ scz de
intellectu q̄stionis an xp̄s sit formaliter ⁊ simpliciter plura.
¶ Sciẽdũ p̄io q̄d est esse formalr plura: quia hoc nõ ẽ hr̄e
plura: sed esse illa. sic eñ ẽ aliq̄d vnũ vel multa sicut ens: s̄z
ex hoc dr esse tale materialr qd̄ est ex illo vel in illo. sicut sta
tua ẽ es vel lignũ materialiter: qr est ex ere vel ligno. forma
liter aũt nõ est lignũ vel es sed lignea statua vel erea. 7. me
taphi. nec etiã hõ ẽ alb⁹: qr hz albũ: s̄z qr est ip̄m sb̄m albedi
nis: nõ qr hz albedinẽ qd̄ pz in simplicib⁹. nõ eñ albedo ẽ co
lor: qr hz colorẽ: sed est lux materialiter: qr ẽ de luce illo mõ
quo lux est ypostasis colorũ: sic etiã totũ nõ ẽ sue ꝑtes for=
maliter: sed ip̄m cõstitutũ ex eis: sed tñ est ꝑtes materialr:
sic etiã dico q̄ aliq̄d ẽ plura formalr: nõ qr ꝯtinet plures for
mas. nã ꝯtineri nõ ẽ forme: s̄z ꝯtinere. sicut etiã hõ a ponẽti
bus gradus formarũ vocať vnũ formalr ⁊ nõ plura: s̄z ma=
terialiter plura dr oẽ hñs plura i se absolute differẽtia. i. si=
ue sit forma siue materia: qr oẽs partes materialr se hñt ad
totũ: et sic oẽ cõpositũ ẽ plura materialr q̃uis sit vnũ forma
liter: sed põt dici formalr plura quod est illa: vel saltẽ q̄ hz
plures formas eo mõ q̄ ipse nate sũt plurificari. vñ phũs di
cit q̄ senari⁹ nõ est bis tria formalr: sed semel sex: qr nõ ifor
mat eũ duplr s̄z ẽ bis tria materialr qr ẽ ex ill'. ¶ Scd̄o sciẽ
dũ q̄d ẽ eẽ plura simplr ⁊ s̄m q̄d: qr eẽ plura s̄z q̄d dicũť aliq̄
siue qr ipsa in se sunt entia s̄m q̄d adinuicẽ distincta realiter
vt due linee: siue qr vtrũq̃ est ens simpliciter: nõ tñ sunt di=
stincta nisi s̄m q̄d: vel qr vnũ est ens simpliciter ⁊ alterũ s̄z
q̄d: sed plura simpliciter nõ sunt nisi illa quoꝝ quodlibet est
ens simpliciter et vnũ nõ est aliud. qd̄ pz. illud nõ ẽ vnũ sim
pliciter qd̄ nõ est ens simpliciť: nec ꝑ ꝯñs aliq̄d ẽ plura sim=
pliciter nisi sit entia simplr: et cuz pluralitas req̄rat distin=
ctionẽ. nã numer⁹ causať ex diuisiõe ꝯtinua nunq̃ aliq̄ eẽ ne
plura simpliciter nisi essẽt ipsa distincta simpliciť. Vñ sicut
ad hoc q̄ aliq̄d sit vnum simpliciter: req̄riť q̄ sit ens simpli=
citer ⁊ q̄ sit indiuisũ simpliciter. ita ad hoc q̄ aliq̄d sit plura
simpliciter requiriť q̄ in se habeat talia plura. quoꝝ quodli
bet sit ens simpliciter et distinctum simpliciter ab alio. hoc
autẽ nõ est possibile nisi distiguanť supposito ⁊ essentia. Ubi
notãdũ q̄ sicut in albo est cõsiderare sb̄m qd̄ est albũ ⁊ nõ fa
ciens albũ in se ꝓpter qd̄ sb̄m carẽs albedine nõ põt esse al=
bum: qr deest illud qd̄ formalr faciebat eẽ albũ ei effect⁹ for
malis nõ sepať a sua cã. Silr albedo sine subiecto nõ ẽ alba
qr lz sit factiuũ albi formalr: non tñ factibile cum ipsa nõ sit
nata facere se albũ: sed aliud a se. Sic dicendo q̄ ens simplr
est suppositũ nõ nã: s̄z eẽna est q̄ suppositũ est: sicut eñ se hz
eẽna ad ens. sic hec eẽna ad hoc ens. vñ suppositũ subsistens
ẽ id qd̄ ẽ simplr: sed essẽtia est id quo suppositũ est. Si ergo sit
suppositũ sine essentia ip̄m nõ erit ens simpliciter cũ eẽ sim
pliciter sit ab essentia formalr. si aũt sit essentia sine supposi
to ipsa nõ erit ens simpliciter: qr ip̄a nõ facit se ens sed sup=
positũ: et iõ sicut ipossibile est esse albũ sine albedine qua est
et sb̄m qd̄ est albũ: sic ipossibile ẽ esse ens simpliciter et ꝑfe=
ctũ absq̃ essentia qua est et supposito qd̄ est ꝓpter qd̄ vr̄ q̄
verbũ, ei hũanitas assũpta in q̄tũ hmõi nõ sunt ens simplici
ter: qr lz ꝟbũ subsistat nõ tñ ab hũanitate: s̄z diuinitate. s̄z di
co q̄ qr hũanitas nõ diminuit de ꝑfectiõe ꝟbi: iõ ꝟbũ caro
nichilomin⁹ est ens simpliciť sicut p̄ri⁹: s̄z verũ est q̄ hoc esse
simpliciter nõ inest ei ex hac essentia: sed ex alia. ¶ Secun
do requiriť q̄ sint distincta suppositũ ⁊ eẽna: qr sicut supposi
tũ est id qd̄ est nõ id quo est. ita ẽ ip̄m distinctũ nõ distiguẽs
essentia ꝟo sicut nõ est id qd̄ ẽ: sed id quo est: ita nõ est ip̄z di
stinctũ s̄z distinguẽs. sicut g̃ si eẽt suppositũ sine essentia non
esset ens simpliciter propter defectũ causantis esse: ita si sũt
aliqua distincta supposito ⁊ non essentia. certe non sunt di=
sticta simpliciť: nõ q̄dẽ ꝑꝑ defectũ distiguibilis s̄z distiguẽ=
tis realr. Et silr si sit eẽna disticta ⁊ nõ suppositũ nõ erit di=
stictio simplr nõ ꝑꝑ defectũ distictiui: s̄z distiguibil': qr eẽna
nõ distiguit seip̄az sicut i diuinis nõ ẽ distictio simplr: q̃uis
sit distictio suppositorũ: qr nõ ẽ ibi distiguẽs simplr scz for=
ma absoluta: sed solũ distiguens s̄m q̄d scz forma relatiua.
Silr materia ⁊ forma q̃uis distiguãť eẽnalr qr hec eẽna nõ
est illa nõ tñ sunt disticta simpliciter. alr̄ nõ facerẽt vnũ sim
pliciter. Ex q̄ iã apparet q̄ xp̄s nõ ẽ plura simplr: qr in xp̄o
nõ sunt plura entia simplr. ⁊ illa q̄ sunt in eo nõ sunt disticta
simplr: qr ens simplr est suppositũ sb̄ẽ cũ nã sb̄ẽ: et distinctio
simplr ẽ i supposito ⁊ nã sb̄ẽ. ¶ Quãtũ ad tertiũ ꝓbandũ ẽ
q̄ xp̄s nõ sit plura simplr et formalr. ¶ Primo sic. Illud in q̄
nõ sunt plura esse simplr dicta nõ ẽ plura simplr: sicut nõ est
vnũ simplr i q̄ nõ ẽ vnũ esse simplr: s̄z i xp̄o nõ sunt plura eẽ
simplr: qr i eo nõ sunt plura subsistere. g̃ ⁊c. Probatio mino
ris: qr sicut nichil ẽ ens simplr nisi subsistat vel subsistẽs: ita
nichil ẽ eẽ simplr nisi qd̄ facit subsistẽs. lz ergo existere non
differat a subsistere i eo qd̄ subsistit: tñ dũ aliq̄d existit i alio

suū existere nō est subsistere sicut nec ipm̄ ē subsistēs q̄n nō
subsistit: sʒ tūc solū q̄n subsistit. vn̄ hūanitas xp̄i sepata ⁊ cō
iūcta idē est re ⁊ q̄ntitas coniūcta ⁊ sepata: ⁊ tn̄ prius erat in
Secūdo alio: nūc nō. et esse qd̄ erat inesse nūc est subsistere. ¶ Scd̄o
sic. Illud i quo nō sunt plura supposita nō est plura simpli-
citer: q2 solum suppositū est ens simplr̄ q2 simpliciter dico q̄
sine addito dico. vnde nō sola accn̄tia q̄ nō sunt entia nisi
q2 entis sꝫ entia ēʒ q̄d: imo ptes sbē ēēnales vt natura ⁊ for
ma itegrales vt corp⁹ ⁊ brachia ⁊ ēēna et secū de sbē sꝫ entia
ēm q̄d: q2 oīa hec nō sūt nisi q2 sūt i alio: vel q2 ipsis est aliud
et iō sola prīa sbā q̄ ē hoc aliqd ipa pprie ē ens simplr̄. ⁊ silr
nō sūt plura simplr̄ nisi plura supposita: sʒ i xp̄o nō sūt plura
Tertio: supposita ḡ ⁊c. vn̄ prīa opinio q̄ adinuenit xp̄ʒ esse plura ne
gauit i eo plura supposita. ¶ Tertio sic accn̄s cū sbō hn̄te
aliā formā aut nō plurificat ipm̄ formalr̄ ⁊ ēm q̄d ⁊ pari rōe
natura cū supposito hn̄te aliā naturā nō plurificat ipm̄ sim
pliciter: aut lʒ aliq̄ mō accn̄s cū sbō faciat vnū materialiter
pp vnitatē materie in q̄. nā cū dico hō alb⁹ tā hūanitas q̄ al
bū isūt eidē supposito. vnū q̄dē accn̄talr̄ iherēdo. alterū ꝓo
ēēnalr̄ i existēdo: tn̄ ista duo sūt plura materialr̄, cōsiderādo
materiā ex q̄: q2 albū ex plurib⁹ ꝯstat. ¶ Itē aggregatū ex
hн̄s est plura etiā formalr̄ sʒ tn̄ q2 hʒ plures formas cum q2
ipmmet ē plurificatuʒ accn̄talr̄: ⁊ tūc non est silr̄ q2 ad hoc q̄
aliqd sit plura ēʒ q̄d sufficit q̄ ipm̄ sit illud i q̄ aliquo modo
ē pluralitas ēʒ q̄d siue ēʒ ēēnaʒ siue suppositū siue sbāʒ siue
accn̄s siue ēm q̄dcūq3 qd̄ sit ens ad min⁹ ēʒ q̄d: sʒ ad eē plu
ra simplr̄ nō sufficit eē plura ēm q̄dcūq3 nō ipʒ sit plura ēm
Quarto ēēntiā pfectā ⁊ suppositū pfectū vt dictū ē. ¶ Quarto sic.
Illud de q̄ nō pn̄t pdicari plura vt plura: sʒ solū vt vnū nō ē
pp illa plura simplr̄ sicut sor. ē ens corporeū ⁊ corruptibile ḡ
ipm̄ ē plura simplr̄: q2 lʒ sint plura ⁊ diuersa: alīs nisi tn̄ i sor.
sʒ de xp̄o illa pp q̄ dr̄ esse plura scʒ diuinitas ⁊ hūanitas nō
Quinto pdicāt de deo vt sunt plura: puta i abstracto sed solū vt sunt
vnū: puta i ꝯcreto. i. i supposito qd̄ ē vnū. ḡ ⁊c. ¶ Quīto sic
p hoc q̄ aliqd hʒ vel ē illa q̄ solēt eē vel facere plura: non tn̄
actu faciūt nō ipm̄ ē plura simplr̄: sʒ solū pt eē sicut hō cōpo
nit ex multꝭ ptib⁹ q̄rū q̄lʒ pt facere hoc aliqd sepata ⁊ linea
hʒ plures ptes q̄rū q̄libet ē i potētia vt sit linea nō tn̄ vn⁹ hō
nec vna linea ē plura simplr̄. imo ē vnū ꝯtinuū ⁊ vnū nūero.
Sʒ hūanitas xp̄i nō ꝯstituit ens simplr̄ nec ꝯstitutū distiguit
lʒ nata sit hoc facere. ḡ nō facit dualitatē simplr̄ dictā cū di-
uinitate: q2 cū i xp̄o nō sit nisi deitas ꝓbū ⁊ hūaitas q̄ ptinēt
ad entitatē simplr̄ opʒ hic iuenire duo entia q̄ʒ q̄dlʒ ⁊ sit ens
simplr̄ ⁊ sit ens distictū ab alio simplr̄ si xp̄s debeat eē plura
simplr̄: deitas aūt ⁊ hūanitas nō sūt hmōi. Tū q2 hūanitas
nō ē ens simplr̄: q2 nō sūt disticta simplr̄. tū q2 nō sūt disticta
supposito: sʒ solū distiguibilia. ⁊ iterū ꝓbū ⁊ hūanitas p idē
et plus: q2 natura nō pōt dici disticta simplr̄ a suo supposito
a q̄ substātificat imediate ⁊ hʒ eē qd̄ ē imediatū ēēne nec pōt
dici q̄ dinitas ⁊ ꝓbū cū hūanitate sint hmōi: q2 dinitas nō ē
Sexto. simplr̄ disticta a ꝓbo q̄cūq3 mō ꝯsiderato ¶ Sexto act⁹ sup
positalis plus distiguit q̄ ēēntialis: q2 si act⁹ ē q̄ separat et
distiguit. ḡ q̄nto maior act⁹ tāto maior distictio. Plus autē
ē de actualitate i supposito q̄ i ēēna: sʒ distictio suppositalis
sine ēēntiali nō facit plura simplr̄ sicut pʒ in diuis. ḡ multo
min⁹ distictio ēēntialꝭ sine suppositali in xp̄o. Sʒ hic diceret
q̄, lʒ distictio suppositalis sit maior i discretꝭ vl̄ disiūctꝭ abso
lute: nō tn̄ disiūctꝭ relatiue. Est eīn maior distictio diuitatꝭ
⁊ hūanitatis i xp̄o q̄ xp̄i ad pfēʒ: q2 illa ē simplr̄. vnomodo
simplicitatꝭ: q2 ē ēʒ sbām q̄ ē ēēna simplr̄: lʒ nō sit ens simplr̄
et si nō ēm sbām q̄ ē suppositū: sʒ distictio pr̄is a filio ē distī
ctio ēm q̄d: q2 ēm relationē tm̄ q̄ ē ens ēm q̄d non simplr̄ di-
co vt relatio ē: q̄uis vt dina sit ens simplr̄ pp idētitatem ad
ēēntiā. Posset etiā dici q̄ suppositū ē magꝭ distictū formalr̄
min⁹ aūt distictū ꝟtualr̄. Nā act⁹ ēēntialis siue formalꝭ ille
est q̄ distiguit. suppositalis aūt ē ille q̄ distict⁹ ē etiā p se pri
Septio mo. ¶ Septimo. Illud de q̄ nō pdicant plura simplr̄ pdica-
tiōe dicente hoc est. hoc nō ē plura simplr̄ eē plura ēm sbām
et ēm ēēntiā qd̄ reqrit pdicatio dicēs. hoc ē hec cū sit i prio
mō. nā i oīb⁹ aliīs modis pseitatꝭ ⁊ p accn̄s ē pdicatio hoc
iest huic. nō q̄ hec natura sit illa: sʒ i xp̄o nō pdicant plura
hmōi. nā lʒ de⁹ pdicet de xp̄o pdicatiōe dicente hoc est hoc.
Nā ꝓbū ē de⁹ ⁊ ēēna ꝓbi ē ēēna dei: non tn̄ sic hō. Nā cū dico
de⁹ ē hō nō ē sensus diuinitas ē hūanitas: q2 falsum eēt: qd̄
tn̄ reqrit pdicati. di. hoc ē hoc i prio mō p se. sicut eīn hō est
aīal: sic hūanitas ē aīalitas. nā sic se hʒ nā ad nām sicut sup
positū ad suppositū. vn̄ ē sēs⁹. de⁹ ē hō. i. suppositū deitatꝭ ē
suppositū hūanitatꝭ ⁊ sic nō vniuoce pdicat hō d̄ eo ⁊ d̄ sorte
nā sor. sic ē hō q̄ ēēna sor. vt sor. ē. ē hūanitas ⁊ nichil aliud:
q2 sor. hūaniter ē q̄cq̄d ē: vn̄ hō ⁊ rōne nature ⁊ rōne suppo-
siti pdicat de sor. q2 ē suppositū sortetatꝭ ē suppositū hūani
tatis ⁊ sortetas est hūanitas. nō sic aūt pdicat de deo cū dr̄
de⁹ hō: sʒ grā suppositi tm̄: q2 suppositū dinū ē hūanū nō tn̄
ditas ē hūaitas. imo ēt illd̄ suppo. dr̄t re ⁊ ifinite a nā hūa
na. ē aūt nichilomi⁹ de⁹ hō vniuoce cū aliīs: q2 scʒ hʒ hūani
tatē vniuoce dictā sicut id qd̄ est albū p naturā vniuoce dr̄
ei qd̄ ē albū ab extriseco: q2 eē albū ē hr̄e albedinē quōcūq3:
⁊ eē hoiēʒ ē hr̄e hūaitatē quōcūq3 dū tn̄ vt suppositū nāʒ il
lā substātificat ¶ Octauo ex cōicatiōe ideomatū sic q̄ de se
iuicē pdicāt sbālr̄ n̄ sūt plīa simplr̄: sʒ de⁹ ⁊ hō i xp̄o sꝫ hmōi.
ḡ ⁊c. Probō maiorꝭ: q2 i pdicatōe sbāli oʒ q̄ pdicatū sit idē
sbō sbāliter sicut i accn̄tali opʒ q̄ sit idē accn̄talr̄. vn̄ nō eēt
hō alb⁹ nisi albedo faceret vnū cū eo: saltē p accn̄s nec eēt
hō aīal sbālr̄ nisi aīal eēt idē cū sbā ei⁹ siue aūt sbā sit suppo
sitū siue natura tā natura cū supposito q̄ ps nature cū alia
pte sūt vnū simplr̄ ⁊ nō plura: sʒ cū sbā dicat de natura et de
supposito ⁊ plus de supposito eē simplr̄. ⁊ p ꝯn̄s numer⁹ sim
pliciter dict⁹ pōt dici vel de ēēna vel de supposito: sʒ magis
de supposito. tn̄ nō ē oīmoda simplicitas nec entitatꝭ nec di
stictionis nec i vtraq3 vt dictū ē. vn̄ q̄ sūt vnū ēēna ⁊ nō sup
posito absoluto vl̄ ecōuerso nō sūt vnū simplr̄ nec plura sim
pliciter: q2 eīn nō sūt vnū vtroq3 mō: sʒ altero tm̄: iō nō sunt
vnū simplr̄: q2 deest vna rō simplicis ūnlr̄ nec sūt plura sim
plicitr̄: q2 sūt disticta alīo mō simplicitatꝭ distictōis nō vtro
q3 mō cū ēēna ⁊ suppositū reqrant ad pfectā vnitatē ⁊ disti
ctionē. Probatio minoris q2 de⁹ ⁊ hō nō pdicāt de seiuicē
accn̄talr̄ vt dicebat tertia opinio: q2 vel sic. de⁹ nō eēt homo
sʒ hūan⁹ si ei nō iheret sʒ adheret vt vestis hoi q̄ p eā ēuesti-
tus nō vestis. vel si eēt hō vt sor. ē alb⁹ tūc hūanitas ei ihe-
reret. forma aūt simplex nulli sbiū eē pōt. vnde cū oporteat
pdicatū eē vnū cū sbō oīs vnitas aut ē sbālis aut accn̄talis
sicut oē ens ē sbā vel accn̄s opʒ hūanitatē eē vnitā ꝓbo aut
sicut accn̄s sbō qd̄ ē ipossibile: q2 sic de⁹ eēt alterat⁹ vel sbā
liter ⁊ hoc vel ēm sbām q̄ ē ēēna qd̄ ē ipossibile: q2 fieret inde
tertia ēēna vt ex materia ⁊ forma: vel hec ēēna fieret illa vel
ēm sbām q̄ ē suppositū ⁊ hoc ē verū sic scʒ q̄ diuinitas ⁊ hūa
nitas ē vnū suppositū. vn̄ sicut diceret pdicatio sbālis corp⁹
ē aīatū vl̄ materia ē iformata ⁊ nō accn̄talis nō q2 aīa sit de
ēēna corpis vl forma de ēēna materie: sʒ q2 ē idē suppositum
vtriusq3 vt vnū accidit alteri: sic ē de⁹ hō sbālr̄ a sbā supposi
ti nō nature: q2 lʒ hic natura nō sit illa tn̄ suppositū isti⁹ na-
ture ē suppositū illi⁹ nature et nō sicut dicim⁹ hō ē aīal ⁊ hō
est alb⁹. Tū ei dico hō ē alb⁹ nō ē sēs⁹. suppositū hūanitatꝭ ē
suppositū albedis: q2 nature accn̄tali n̄ d̄bet substātificatio
sʒ ē sēs⁹. suppositū hūanitatꝭ ē subiectū albedis ⁊ sic est pdi
catio accn̄talis: q2 cōparatio accn̄talis ad subiectū est acci
dētale. nature aūt sbālis ad suppositū quo imediate substā
tificat ē substātialis. ¶ Nono ex cōpatōe nūeri sic quecū-
q3 sūt plura simpliciter ipsa sunt plures si sunt capacia ma-
sculine pdicatōis: sed xp̄s nō est plures. ḡ nec plura simplr̄
minorē oēs nō nestoriī ꝯcedūt. Probatio maioris nā lʒ nō
sequat est vnus ergo est vnū vt pʒ in vno hoie hn̄te plura
accidentia non ecōuerso est vnū ḡ vn⁹ vt in psonis diuinis:
nec etiā est plures ḡ plura vt in eisdē: q2 potest esse distictio

psone quã ipoꝛtat masculinũ sine distictiõe essẽtie quã ipoꝛtat neutrũ ⁊ ecõuerso. Silr nõ seqꝛ ẽ plura ſm qd ḡ plures. vt fo:-cũ accñtib⁹: tñ sequiꝛ ẽ plura simpliciter: ḡ plures: qꝛ pluralitas simpliciter et nullo mõ addito dicta requirit pluralitatẽ essẽtie ⁊ suppositi: ⁊ p ꝯñs psone. vñ ꝓprie loquẽdo xp̃s nõ est plura simpliciter: sed vnũ simpliciꝛ qꝛ nec ipse est distict⁹ ſm essentiã ⁊ suppositũ: sed tm̃ ſm essentiã cũ tñ pluralitas simpliciꝛ dicta requirit vtrũqꝫ sicut ⁊ vnitas. nã pluralitas non est nisi aggregatio vnitatũ: ⁊ talis est pluralitas qualis fuit ei⁹ vnitas. Nec etiã est vnũ simpliciꝛ: qꝛ lꝫ sit vnũ scd̃m suppositũ: non tñ est vnũ scd̃m essentiã cũ tñ vnitas simpliciter dicta requirat indiuisionem in vtroqꝫ sicut entitas simpliciter dicta requirit vtrũqꝫ. vñ xp̃s est vnũ simpliciꝛ scd̃m suppositũ et est plura simpliciter scd̃m eẽntiã: nõ aũt est plura simpliciter nec vnũ simpliciter sine additamẽto qđ ꝓprie est esse tale simpliciter: qꝛ simpliciter dico ꝙ sine addito dico ꝙ tñ psone diuĩe nullo addito psit dici vnũ simpliciter. ptꝫ qꝛ lꝫ nõ sint vnũ nisi ſm essentiã. illa tñ subsistẽs est vñ plura nõ solũ sꝫ vnũ ſꝫ essentiã. imo etiã ſm existẽtiã: et oẽ id qđ ad sbãꝫ absolute ꝑtinet nec distiguiꝛ nisi ſm relatiõnẽ. q̃ vt relatio est nõ facit aliquã distĩctionẽ sbãlẽ: nec p ꝯñs simpliciꝛ. qđ ḡ dictũ est ꝙ vnitas simpliciter dicta requirit idiuisionẽ i supposito et essentia verũ est q̃tũ ad absoluta. nõ at q̃tũ ad relatiua.

x. ratio

¶ Decimo. cõparando xp̃m ad deũ sic. sicut se hꝫ xp̃s ad pluralitatẽ nature ⁊ vnitatẽ psone. sic ecõuerso. De⁹ ad vnitatẽ nature et pluralitatẽ psone: sed q̃uis in deo sint plures psone: nõ tñ ꝓpter hoc de⁹ est plures nisi addaꝛ plures psone: qꝛ esset sensus ꝙ sũt plures dij. vñ lꝫ dicimus pater fili⁹ ⁊ spũssanct⁹ sunt tres: qꝛ intelligitur psone ꝓpter supposita. ⁊ silr dicim⁹ tres sũt q̃ testimoniũ dãt ⁊c. ⁊ p ꝯñs plures: nõ tñ sic forte dicim⁹ ꝙ de⁹ sit tres imo dicim⁹ de⁹ est vn⁹ ⁊ nõ solũ vnũ. si aũt de⁹ est vn⁹ ḡ nõ est plures. lꝫ enim de⁹ sit trinitas ⁊ pluralitas nõ tñ ẽ tres vł plures nisi aliq̃d addaꝛ. ḡ silr xp̃s lꝫ hẽat in se illa q̃ sunt plura simpliciter dato etiã ꝙ esset illa simpliciter plura. qđ tñ verũ nõ est: nõ tñ ꝓpter hoc eẽt plura simpliciꝛ nisi adderetꝛ ꝙ eẽt plura talia vt puta plures nature. nã si diceretꝛ esse plura sine additione sequeretꝛ ꝙ eẽt plura nõ solũ ſm naturã sꝫ etiã ſm suppositũ sicut si de⁹ diceretꝛ plures sine additione sequeretꝛ ꝙ eẽt plura ⁊ nõ solũ ſm naturã referretꝛ pluralitas ad essentiã quã de⁹ ipoꝛtat. sicut ergo deus non est plures sic nec de⁹ ⁊ hõ plura: qꝛ sicut se hꝫ pluralitas psonarũ ad pluralitatem masculine designatã sic essentialis ad neutraliter designatã. Si aũt ista ꝯcedaꝛ de⁹ ẽ plures adhuc nõ sequiꝛ ꝙ xp̃s est plura vt post diceꝛ plus etiaꝫ videꝛ ꝙ de⁹ pꝛ vel spũssanct⁹ et ille hõ q̃ dꝛ iesus nõ sint plura simpliciter: lꝫ distinguãꝛ in supposito ⁊ essentia: qꝛ distinctio suppositalis eoꝝ non est absoluta nec essẽtialis. distictio ṽo essentialis nõ est suppositalis.

xi. ratio

¶ Undecimo. cõparãdo ꝑdicatũ diuinũ ad subiectũ sic q̃cquid est plura simpliciter ⁊ substãtialꝛ. cũ pri⁹ tm̃ esset vnuꝫ simplꝛ et substãtialiter iãꝫ est aliq̃d quod pri⁹ erat: ⁊ aliq̃d est ipm̃ qđ pri⁹ nõ erat: qꝛ qđ est plura formaliter est aliud et aliud vt aduersarij cõcedũt. qđ aũt est tm̃ vnũ est aliq̃d ⁊ nõ aliud: qđ ḡ incipit eẽ plura incipit eẽ aliq̃d qđ nõ erat et ecõuerso. qđ etiã cõcedũt illi de prima opinione q̃ adinuenerũt xp̃ꝫ eẽ plura: sed ĩpossibile est deũ esse substãtialꝛ qđ non semp fuit aut aliq̃d de nouo esse deũ qđ nõ sp fuit de⁹. alś de⁹ recẽs esset. ḡ ⁊c. ¶ Unde illa tria inconuenientia q̃ sunt cõtra primã opinionẽ sũt etiaꝫ cõtra istã. Probatio minoris: qꝛ in oĩ ꝑdicatione substãtiali opꝫ ꝙ vel essentia subiecti sit esse ꝑdicati vel suppositũ subiecti sit suppositũ ꝑdicati. Impossibile aũt est ꝙ aliq̃d sit suppositũ diuinũ vel essentia diuina qđ nõ prius erat: qꝛ tũc esset de⁹ recens vel diuinitas recẽs. imo nec substãtia creata incipit esse postq̃ꝫ est aliq̃d sbãliter/ qđ pri⁹ non erat. Si eñ essentia soꝛtis inciperet esse alia essentia q̃ꝫ pri⁹ vel suppositũ soꝛtis inciperet esse aliud q̃ꝫ prius coꝛrũperetꝛ. Sed accidẽtalꝛ bene incipit hõ esse qđ pri⁹ nõ erat. ¶ Itẽ substãtialꝛ creatura generabilis q̃n gñaꝛ incipit esse qđ nõ pri⁹ erat sed postq̃ꝫ gñata est nõ vñ dꝛ tunc recẽs q̃n primo generaꝛ. de⁹ aũt etern⁹ est ⁊ incoꝛruptibilis ⁊ igenerabilis ⁊ ialterabilis. vñ nõ accidẽtalꝛ nec substantialꝛ potest ipse incipere esse aliq̃d/ nec aliquid de nouo incipit esse de⁹. lꝫ eñ de⁹ ceperit esse hõ nõ tñ ꝓpter hoc essentia sua cepit esse noua essentia nec suũ suppositũ nouũ suppositũ: sed suppositũ qđ nũc est hũanitatis semp fuit diuinitatꝭ.

Duodecima ratio

¶ Duodecimo. cõparãdo xp̃m ad seipm̃ sicut in xp̃o sũt due nature: ita vna psona ⁊ magis natura debet trahi ad numeruꝫ suppositi q̃ꝫ ecõuerso sicut accñs nũeraꝛ numero subiecti: et qꝛ numer⁹ psone est magis dict⁹ simpliciter q̃ꝫ numer⁹ nature: qꝛ ergo suppositũ xp̃i est vnũ simpliciter. imo simplicissimũ. nature ṽo non sũt plures simpliciꝛ oĩmõ simplicicitatꝭ: qꝛ nõ ſm suppositũ i quo sũt suppositũ aũt nõ hꝫ esse suppositale nisi ab altera natura simplici. Sed nature xp̃i nõ sunt vnũ simpliciter ꝓpter vnitatẽ maximã suppositi i quo sꝫ. ergo nec ecõuerso psona xp̃i erit plura simplꝛ ꝑꝫ pꝛalitatẽ naturarũ q̃ in ipo sũt. ¶ Utrũ aũt sit magis vnũ q̃ꝫ plura. Dicẽdũ ꝙ est magis vnũ q̃ꝫ plura: sed plus hꝫ plura q̃ꝫ vnũ: qꝛ id qđ est in xp̃o scꝫ suppositũ hũanitatis ⁊ diuinitatis ⁊ deitatꝭ ipm̃ est vnũ simpliciꝛ. Et silr id quo est id qđ est realꝛ sed plus hꝫ plura q̃ꝫ vnũ. nã illa q̃ hꝫ scꝫ deitas et hũanitas lꝫ non sint plura nature vnũ simpliciꝛ/ plus tñ sunt plura q̃ꝫ vnũ: qꝛ maioꝛ est vnitas eẽ q̃ꝫ suppositi.

Ad rões principales.

¶ Ad argumẽta principalia. dicẽdũ

Ad pmũ.

¶ Ad primũ ꝙ maioꝛ est vera de sbã prĩa q̃ ẽ hoc aliq̃d. illa eñ sola est ens simpliciter. in xp̃o autẽ nõ sunt plures tales. Uñ nestoꝛi⁹ q̃ dixit xp̃ꝫ plures ꝯposuit i eo plures psonas. ⁊ pma opinio que dixit xp̃m plura/ posuit in eo plura supposita.

Ad scd̃m

¶ Ad secũdũ dicẽdũ ꝙ illud est qꝛ pꝛ ⁊ fili⁹ sunt illa natura in qua vniunꝛ ⁊ illa cũ sit subsistẽs est q̃d vnũ simpliciter: sed xp̃s non est ista plura: q̃ hꝫ et si etiã eẽt illa: tñ alterũ ipsoꝝ nõ est ens simpliciter id est in se idiuisum ⁊ ab oĩ alio diuisũ supposito.

Ad tertiũ

¶ Ad tertiũ dicẽdũ ꝙ aggregatum ex subiecto ⁊ plurib⁹ foꝛmis accidẽtalib⁹ est vnũ materialiter a materia a qua: qꝛ sunt vnũ subiecto ⁊ i vno subiecto: ⁊ ꝓpter hoc dicunꝛ vnũ nũero sicut illa quoꝝ est materia vna: sꝫ solũ plura materialiter a materia ex qua: qꝛ ex plurib⁹ ꝯstat albũ ⁊ musicũ et sunt plura formaliter: sed ſm quid non: non solũ qꝛ hꝫ plures foꝛmas: sꝫ qꝛ hñs plures formas ſm ꝙ hñs est plura accidentalꝛ: qꝛ q̃libet illaꝝ est ens ſm q̃d: sꝫ xp̃s sic hꝫ plures sbãs ꝙ non quelibet earũ est ens simpliciter. Nã lꝫ oẽ accidens sit ens ſm q̃d: nõ tñ oĩs substãtia est ens simpliciter

substantiam: quia qd̓ p̄dicatur. sm̄ substātiā oib⁹ cōuenit psonis sed esse hominem conuenit tātum filio. nec etiam predicatur secundum relationem cū homo dicat ens absolutū: ⁊ ens absolutū non
Secūdū. predicet̃ sm̄ relationē. ergo ⁊c. ¶ Itez maior est vnio psonarū in diuina natura q̄ sit vnio duarū naturarū in supposito Vbi: sed nūc est sic q̄ ppter illā vnionē q̄ maior est nō pōt dici q̄ pater est filius/nec ecōuerso: q̄re nec ppter illā vnionē que minor est/ poterit dici deus homo. vel ecōuerso. Oppositū dicit Augu. 1. de tri. c. 16. Talis fuit illa susceptio q̄ hoiem fecerat deū ⁊ deū hominem
Rñsio. 1. articul⁹. ¶ Respōsio: tria declarāda sunt. Primum est q̄ hec est vera ⁊ ɔcedēda. deus est hō. Secundū est declarare q̄liter vera sit ⁊ cōcedēda. Tertio ostē deť quō hec sit vera/ xp̄s est hō. Primū sic ostendit breuiter. Quācūq₃ sunt due nature i eodē supposito/ vna natura pōt p̄dicari de alia ⁊ denoiare aliā in cōcretione. Exemplū/ dicim⁹ q̄ musicū est albū eo q̄ albedo ⁊ musica sunt in eodē subiecto imediato: q̄ sunt in eodē supposito. quare cū natura diuina et humana vniant̃ in supposito verbi vnū poterit p̄dicari de alio denoiatiue: vt dicat̃/ deus est hō. Hec est sententia Dam. li. 3. c. 5. Deus eñ homo ⁊ homo de⁹ ppterea q̄ est scd̓m ypostasim vnionē. ¶ Vlteri⁹ autē notandum est sm̄ ɔmētatorē q̄ triplex ē p̄dicatio: vna scʒ dispositiōis de disposito/ ita q̄ dispositio ⁊ dispositum nō differunt nisi solū sm̄ rationē: ⁊ hec est solū in diuinis ⁊ in abstractis: ⁊ ista p̄dicatio nō pōt esse in pposito. q̄ natura diuina ⁊ hūana differūt sm̄ rem. Alia est p̄dicatio dispositionis de disposito qñ dispositio ⁊ dispositū sm̄ rē differūt/ licet non actualiter sed potētialiter. et iste mod⁹ p̄dicationis est qñ partes essentiales ex qb⁹ fit vnū p se p̄dicant̃/ sicut cū dr̄ homo est aiat⁹. vel hō est aial. qui mod⁹ etiā non pōt cōpetere in pposito: q̄ ex natura diuia ⁊ hūana nō fit aliqua natura tertia sm̄ Dam. lib. 3. ca. 3. Alia est p̄dicatio dispositionis de disposito: qñ vtrūq₃ differt sm̄ rem actualiter: sicut cū dicit̃ hō est alb⁹. subiectū eñ ⁊ accidens sunt duo in actu ⁊ vnū in potētia/ sm̄ ɔmentato: ē ibidē/ ⁊ in. 7. metaphisice. Ex subiecto eñ et accidēte nō fit vnū tertiū. Et iste mod⁹ p̄dicationis est in pposito. tū q̄ ex natura diuina ⁊ humana nō fit vnū tertiū p se qd̓ resultet ex eis. tū q̄ natura hūana in xp̄o licet sit substantia/ habet tñ modū accidētis: ⁊ ideo ista p̄dicatio cū dr̄ de⁹ est homo reducit̃ ad p̄dicationē q̄ est dispositionis de disposito qñ dispositio ⁊ dispositū differūt sm̄ rem actualiter: ⁊ est silis p̄dicationi illi qñ ac
Contra opinionē. cidēs p̄dicat̃ de subiecto. ¶ Quāuis autē ratio et declaratio sit pbabilis nō tñ necessaria: q̄ i ratione maior ⁊ minor sunt vere/ nec sequit̃ ɔclusio q̄ homo ⁊ de⁹ licet sint cōcreta/ nō tñ sunt denominatiua sed principalia. vnde bñ verū est q̄ nature in supposito vnite de se inuicē p̄dicant̃ in concretione denoiatiua nō aūt in p̄ncipali: sicut nec in abstracto/ sicut corp⁹ et aia: q̄ aia licet sit corporea quodāmō: nō tñ est corp⁹ sicut ne corporeitas: nec corp⁹ est aia sed aiatū. ⁊ silr̄ vmo bene facit deū esse humanū ⁊ hoiem deificū vel diuinuʒ: nō autē deū hoiem: q̄ hmōi sunt cōcreta p̄ncipaliter nō denoiatiua. et silr̄ de illa tertij mēbri declaratiōe: q̄ tertiū mēbrū qd̓ ipsi applicāt ad ppositū/ cōcludit q̄ de⁹ sit hūan⁹ ⁊ hō diuin⁹/ nō q̄ hō sit de⁹ vel ecōuerso sicut albū est musicū/ non albedo musica. ppter qd̓ dicendū q̄ nō sola vnio naturarū hoc facit: sʒ cū hoc naturalis significatio terminoꝝ: q̄ sicut esse albū est hr̄e albedinem vt subiectū hñs formā/ ⁊ nō est eē illā formā ppt qd̓ albū est musicū ⁊ ecōuerso: q̄ idez est habens vtrūq₃. sicut subiectū hʒ formā: sic q̄ de⁹ ⁊ hō dicūt hñs diuinitatē ⁊ hūanitatē: ⁊ idē ē hñs vtrūq₃. vt suppositū naturā. ideo de⁹ ē hō/ ⁊ hō est de⁹. imo diuinitas est hō: licet hūanitas nō sit de⁹: q̄ deus est diuinitas hñs seipsam: q̄ i diuinis hñs est qcq̄d hʒ nisi relatiue sit: ⁊ albedo esset dulcis si esset subiectū hñs dulcedinē: sicut q̄ntitas ē colorata vel figurata: q̄ est imediate hñs vtrūq₃ vt
subiectū ¶ Quātū ad secundū articulū scʒ quō ⁊ q̄liter hec sit vera/ de⁹ est hō ⁊ ecōuerso. sunt tres opiniones coacte argumēto qd̓ solet fieri sic. Si deus est hō/ aut hoc est p se aut p accidēs. nō p se: q̄ aut in p̄mo mō dicēdi p se/ aut in scd̓o. nō in p̄mo: q̄ p̄dicatū nō ē de rōne subiecti. nec in scd̓o: q̄ subiectū nō ē de rōne p̄dicati: nec etiā p̄dicatū est p se passio subiecti vt de seipʒ. nō est g̃ p se nec etiā p accidēs q̄ tūc humanitas aduēniret accidētaliter psone diuine qd̓ falsū est. g̃ nullo modo 2. articul⁹
pōt verificari. ¶ Dicūt ergo p̄mi q̄ hec est vera p se/ de⁹ ē hō. quoꝝ rō est hec. de⁹ significat naturā diuinā in cōcretione ad suppositū diuinū: ⁊ q̄ suppositū diuinū substātificat naturā hūanā p se ideo hūana natura in cōcreto p se p̄dicat̃ de filio dei ⁊ supposito Vbi. sicut q̄ suppositum petri p se substātificat naturā hūanā: ideo hec est vera p se/ petr⁹ est hō. ⁊ hō p̄dicat̃ p se de petro. ⁊ ita q̄ suppositū diuinū fili ē suppositū p se hūane nature: ideo 1. opinio.
hec est p se/ de⁹ ē hō. ¶ Cōtra hoc arguit̃ sic. Qñ p se aliq̄d p̄dicat̃ de aliquo p̄mo mō dicēdi p se: hoc est q̄ p̄dicatum est de itellectu subiecti: sicut philosop̄h⁹ accipit p se in posteriorib⁹/ p se insunt. ⁊c. sed humana natura nō est de p se itellectu suppositi diuini. q̄re ⁊c ¶ Itē qñ p̄dicat̃ p se aliq̄d de aliquo subiecto/ p̄dicat̃ p se de oib⁹ cōtētis sub illo. Exēplū. hec est p se/ hō est aial. ⁊ ideo hec est p se/ petr⁹ est aial. ⁊ sor. ⁊ de aliis sic. Si igit̃ hec est p se/ de⁹ est hō. ideo p̄dicatum p̄dicabitur siue dicet̃ p se de oi supposito diuino cōtento sub deo. et hec erit p se/ par est homo. qd̓ est oino falsum. Contra istā opi.
¶ Dicūt scd̓i ecōuerso q̄ ē vera p accñs. qd̓ probāt dupl'r. Primo sic. In ppositiōib⁹ p se/ subiectū supponit determiate p p̄dicato ⁊ includit ipsum determinate. et ideo hec nō est p se/ aial est hō. q̄ aial nō supponit determinate p hoie sʒ indeterminate inq̄ntū pōt v̓ificari de aiali qd̓ est sor. et qd̓ ē hō. Cū igit̃ de⁹ nō supponat determiate p hoie sʒ idetermiate inq̄ntū pōt v̓ificari de illo vel de illo supposito hec nō erit p se/ de⁹ est hō. ¶ Itē qñ aliquid sufficit ad faciendū ppositionē p se ex itellectu: oportet q̄ subiectū ɔparet̃ ad p̄dicatū p se ⁊ nō p accidēs: alr̄ si ɔparet̃ p accidēs nō est ppositio p se cū dr̄/ rationale est aimal. hec est p accidēs: licet hec sit p se/ hō est aial. accidit ei hoi sm̄ q̄ supponit p rōnali: tñ sm̄ q̄ stat sub rōnali q̄ sit aial. est eñ hō aial rōne partis materialis: ⁊ ē rationalis rōne partis formalis. et ideo hoi sm̄ q̄ stat sub rōnali accidit q̄ sit aial. Cū ergo in pposito nr̄o accidat supposito diuino q̄ substātificat naturā hūanaʒ: sm̄ q̄ stat siue sumit̃ sub deo/ hec erit q̄si p accidēs ⁊ nō p se/ de⁹ ē hō. Si ei ex aliq̄ 2. opinio.

illam vnionem factum est ꝙ deus est homo/ ⁊ homo deus. Alio modo ly factus potest determinare solum subiectum/vel solum predicatum: vt sit sensus/deus factus est homo. vel homo factꝰ est deus. et similit' ex parte predicati/deus est homo factus. et homo est deus factus. et in hoc sensu vtraqꝫ propositio est falsa: quia ponit factionem simpliciter circa suppositum diuinũ quod importatur nomine dei vel nomine hominis in supposito. Est autem ibi falsitas non propter principalem compositionem/ sed propter falsam implicationem ex parte subiecti vel predicati. sicut ista esset falsa sortes albus currit. dato ꝙ curreret: tamen non esset albus. ¶ Neutrũ autẽ istorũ videtur aliqꝫ bene dictum. Non primũ: quia ly factus est/nõ est de his que determinãt compositionem: sicut possibile/necessarium/contingens. Et ideo non est resolutio propria istarum propositionũ/ deus factus est homo. ⁊ homo factus est deus. in hanc/factum est ꝙ deus sit homo. ⁊ homo deus. Quis Augustinus isto modo loquẽdi vtat'. Nec secundum valet: quia hoc totum/factus est. tenet locum vnius copule verbalis. est enim suppletio predicati huius verbi fio fis: et ideo sicut pro instanti incarnationis quereremus de ista/deus fit homo. vel hõ fit deus. ita ꝙ ly fit est pura copula verbalis cõiungẽs p̄dicatum subiecto: ⁊ nõ esset determinatio vel p̄dicati vel subiecti. ita pro nũc possemꝰ q̄rere vtrũ hec sit vera/deus factꝰ est hõ. vtẽdo hoc toto/factꝰ est ꝓ sola copula v̄bali: quã nõ licet diuidere sic: vt ly factꝰ/ sit determinatio subiecti vel predicati: ⁊ ly ē sit copula quẽadmodũ aliq̄ dicũt si hoc totũ factꝰ est: est solũ vna copula. sic igit' qñ dicit'/deus est factꝰ hõ. vel hõ factus est deus. potest esse triplex sensus quoꝝ duo extorti ⁊ improprij: tertius ꝓprius verus est s̄m ꝙ fieri determinat totã cõpositionẽ. Secũdus sensus est: s̄m ꝙ fieri absolute vel habet determinare vel subiectũ vel p̄dicatũ. Et isti duo sensus vt dictũ est sunt improprij. Tertius sensus est ꝙ ly factus/determinat subiectũ in cõparatione ad p̄dicatum. ⁊ hũc sensum directe importat propositio de se. Unde qñ dicitur ꝙ deus factꝰ est homo. sensus est/ ꝙ deus factus est habens humanitatem. ¶ Quantum ad secũdum de distinctionibꝰ premittunt aliqui ⁊ bene quõ terminus precipue cõcretus diuersimode accipi habet in subiecto ⁊ p̄dicato: nam vt cõmuniter dicitur quãdo est a parte subiecti tenetur materialiter: quia scꝫ tenetur ꝓ supposito habente formam siue materiam importatam per terminum ⁊ precipue loquendo de termino substãtiali: sicut est homo vel animal vel aliquod tale. sed in predicato tenetur pro forma. Istud autem dictum non videtur ipsis sic intelligendum ꝙ quandoqꝫ concretum supponat ꝓ natura abstracta in recto. nunq̄ꝫ enim homo supponit ꝓ humanitate in recto: nisi forte hoc esset gratia materie: vt scꝫ ipsum suppositum hominis sit ipsa humanitas. accipiendo autem tantum formaliter semꝑ supponit pro habente humanitatẽ et ideo semper humanitatẽ importat in obliquo: et ideo ista distinctio sic videtur eis accipiẽda ꝙ terminus concretus ꝙ est idem q̄d habens naturam aliquam: puta homo quandoqꝫ potest accipi magis scd̄m ꝙ est aliquid in se/q̄ꝫ secundum ꝙ est habens: sicut si dicam ꝙ album currit. album

Contra istam opi. durã. q.i. huiꝰ disti.

Herueus disti. p̄ti q.j.

magis accipitur pro ipso supposito habẽte scd̄m illud quod est in se/ q̄ꝫ scd̄m illud quod est habẽs quia sicut non possit verificari propositio qua dicitur ꝙ album currit: nisi subiectũ cursus habeat albedinem: tamen albedo subiecti nichil facit ad hoc ꝙ predicatum insit subiecto. albedo enim nichil facit ad hoc ꝙ aliquis currat: sed quando dicitur/homo est albus. album stat ibi pro habente vt est habens. vnde esse album scd̄m ꝙ ly album ponitur a parte predicati non conuenit alicui nisi propter hoc ꝙ habet albedinem formaliter loquendo: sed aliquid bene conuenit albo in subiecto posito non propter hoc ꝙ habet albedinem: Hoc sit dictum de primo. ¶ Primo distinguendum est de fieri. Ad cuius euidentiam sciendum ꝙ aliquid dicitur fieri dupliciter. Uno modo simpliciter et absqꝫ determinatione: vt cum dicitur homo fit. et tunc fieri itelligitur de supposito cui attribuitur fieri. Alio modo dicitur aliquid fieri cũ determinatione: vt cum dicitur homo fit albus/vel aliquid tale ⁊ tale fieri: non oportet intelligi de supposito cui attribuitur quasi suppositũ fiat: sed attribuitur sibi in ordine ad predicatum et scd̄m tale fieri dicitur aliquid fieri non simpliciter sed scd̄m quid. Unde quando dicitur homo fieri albus: non attribuitur ei fieri simpliciter, sed scd̄m quid. vnde si quis inferat/homo non fit. ergo non fit albus. non esset ꝓcessus a superiori ad inferius negando: immo esset processus a simpliciter ad scd̄m quid. vt si diceretur non est albus: ergo non est albus scd̄m dentem. Unde sciendũ ꝙ quedam sunt quorũ esse infert esse simpliciter licet sint esse scd̄m quid: sicut esse album infert esse simpliciter: eorũ tamen fieri esse est fieri scd̄m quid: nec infert fieri simpliciter: sicut hominẽ fieri album non infert hominem simpliciter fieri. ¶ Secundo distinguendum est de fieri quod capitur cum additione: quia quandoqꝫ denominat illud in quo: sicut in subiecto est ipsum fieri: sicut quando dicitur homo fieri albus: illud fieri est in homine sicut in subiecto. Aliqꝫ vero fieri denominat illud in quo ipsum non est sicut in subiecto: sed habet habitudinem ad illud in quo est fieri sicut in subiecto: sicut res que videtur dicitur fieri visa: quando aliquis de nouo videt eam non per fieri realiter existens in re visa: sed per fieri existens in vidente: ita ꝙ per illud res visa non fit formaliter aliquid: nec in ea scd̄m rem aliqua mutatio fit realiter sed in alio. ¶ Tertio sciendum ꝙ quando aliquid dicitur fieri cum additione illud debet esse et dicitur esse res factionis q̄d est a parte predicati: vt cum dicitur ꝙ homo fit albus. esse album est terminus huius factionis. Illud autem quod est a parte subiecti significatur vt subiectũ factiõis: vel scd̄m rẽ vt cum dicitur homo fit albus: vel scd̄m rationem: vt cum dicitur/lignum fit visum. ¶ Quantum ad tertium ad propositum sunt due conclusiones ab omnibus concesse in sensu proprio: sed triplex inuenitur modus declarandi. Primi dicunt sic: ꝙ accipiendo dictas propositiones in vltimo sensu qui est propriꝰ sic ista propositio deus factus est homo: est simpliciter vera. Alia autem scilicet homo factꝰ est deus: est simpliciter falsa. Ratio primi est ista: quia quando dicitur /deus factus est homo. fieri attribuitur deo in ordine ad hunc

2. articulꝰ. Herueus vbi supra.

terminũ ꝙ est esse hominẽ: hoc autẽ est verum. nã
licet fieri non sit realiter / in deo tñ potest vere de
nominari a fieri existente realiter in aliquo depẽ
dẽte ab eo. scz in natura humana assumpta sicut
lignum dicitur fieri visum per fieri existens in vi
dente / esse etiam hominem est res huius fieri: qꝛ
licet suppositum hñs humanitatẽ: ſm id qḋ ẽ nõ
sit terminus dicte factõis: tñ ſm ꝙ est hñs huma
nitatẽ est terminus illius factõis. nã ꝑ illam fa=
ctionẽ factũ est ꝙ sit habens humanitatẽ. sicut au
tẽ dictũ est homo in predicamẽto positus / stat nõ
pro eo ꝙ est habens ſm ꝙ in se est quod dicit sup=
positũ. sed ſm ꝙ est habẽs humanitatem ſm quã
rõem est terminus factõis illius. et ideo bene et
vere dicitur ꝙ deus est factus homo. ❡ Rñsio
secundi faciliter patet. qꝛ deus. s. suppositus hñs
diuinitatem. nec scdm ꝙ in se est quoddã supposi
tum. nec scdm ꝙ est habens diuitatem potest esse
terminus illius factõis: nec alicuius vnde sup=
positũ illud diuinũ quod est habens humanitatẽ
per nullam factionem habet diuinitatẽ. nec ꝑ ali=
quam factionem efficitur habens diuitatem. sed
quando dicitur homo factus est deus: significat
ꝙ illud suppositum diuinũ quod habet humanita
tem per illaz factionem sit factus habens diuini=
tatem. q. illa factio terminetur ad hoc ꝙ illud sup
positũ habeat diuinitatem. et ideo hec ꝓpositio
homo factus est deus / est simpliciter falsa. ❡ Se
Du. ybi. ž cundi declarant idẽ replicando quedam de secun
do articulo cum additiõe et declaratione. Dicũt
ergo ꝙ hec est vera: deus est factus hõ. ꝛ hec ẽ fal
sa: homo est factus deus. Primũ patet sic. Omne
quod nunc est aliquid quod prius non fuit potest
dici factum illud: sed filius dei nunc est homo / et
quandoqꝫ prius non fuit. ergo potest dici ꝙ fili⁹
dei vel deus est factus homo. ❡ Ad cui⁹ amplio
rem declarationem notãdum est ꝙ fieri vel factũ
esse qñqꝫ attribuitur vni absolute sine determina
tione addita. vt si dicat / soz. fact⁹ est. aliqñ ꝓo cũ
dẽminatiõe addita: vt si dicat soz. fact⁹ est alb⁹ ꝛ
fact⁹ est mihi ꝓpe. Primo mõ cui istud attribui=
tur fieri vel factum esse est res / vel intrinsece in=
cludit terminum factionis: qꝛ cum factio directe
respicit terminum: nullo modo esset factio ꝑ quã
nichil fieret. Ubi autem fieri vel factuz esse attri
buit alicui absolute: nichil est ibi preter factionẽ
nisi illud cui factio attribuit: ideo necessarius est
ꝙ id sit factionis terminus / vel intrinsece inclu=
dat terminum. Isto modo non potest fieri vel fa
ctum esse attribui ipsi deo. Cui⁹ ratio est: qꝛ illud
cui non potest attribui esse terminũ factionis vel
includere ipsum intrinsece: illi nõ potest attribui
absolute fieri vel factũ esse: sed de⁹ est hmõi. ergo ꝛc.
Maior patet ex dictis. Minor ꝓbat: quia factio
terminatur ad aliquod esse ꝑ factionem acquisi=
tum: sed ꝑ hoc nomen deus non importatur ali=
quod esse acquisitum ꝑ factionem: ergo de⁹ nõ po
test esse terminus factionis. ꝛ hec fuit minor: seqꝫ=
tur ergo cõclusio. Alio modo attribuitur alicui
fieri vel factum esse cum determinatione addita.
qḋ contingit dupliciter. Uno modo quando illa
determinatio est subiectiue inherens: sicut dicit
sortes fieri albus. ꝛ tũc illud cui attribuit fieri / se
habet in ratione subiecti respectu factionis ꝛ de=
terminationis que est termin⁹ factionis / vt patet
in exẽplo iã dicto de soz. albo. ꝛ hoc modo nõ po
test fieri vel factũ esse conuenire deo: qꝛ omne qḋ
se habet ad factionẽ ꝛ terminũ factionis tãqꝫ sub
iectum vere mutat ꝑ factionẽ: sed de⁹ est oĩno im
mutabilis. ergo sibi nõ potest attribui fieri vel fa
ctũ esse hoc mõ. Alio mõ qñ illa determiatio nõ
se habet inherenter sed relatiue: vt si dicat ꝙ sor=
tes est factus michi prope. ꝛ tunc non oportet ꝙ
omne illud cui attribuit fieri vel factũ esse / sit ter
minus vel subiectũ factionis: sed sufficit ꝙ sit ex
tremũ relationis q̃ potest vni aduenire sine mu=
tatione sui ex mutatione alteri⁹: sicut ego sum fa
ctus ꝓpe soz. ex sola mutatione soz. qꝛ venit ad
me. ꝛ sic est in ꝓposito. Cum eñ dꝛ deus fact⁹ est
homo. fieri non attribuit deo absolute: nec attri=
buitur ei cũ determinatione inherente: sed cũ de=
terminatione respectiua q̃ est realiter in humana
natura ex eo ꝙ nõ habet proprium subsistere: sed
dependet ad ꝑsonam diuinã. in ꝑsona autem diui
na est solũ respectus ſm rationem. Et sic patet ꝙ
ista est vera / deus fact⁹ est homo. Secundũ patet
scz ꝙ hec est falsa / homo factus est de⁹. qꝛ qñ ali=
cui attribuit fieri non absolute sed cũ determina=
tione: oportet ꝙ illud ꝑexistat / vel saltem ſm na=
turam factioni vel determinationi vt patz in am
bobus modis imediate dictis. sed homo nõ ꝑexi
stit nec natura nec tempore ei ꝙ est hominez fieri
vel esse deum: qꝛ licet fuerit humanitas pri⁹ ordi=
ne nature q̃ꝫ fuit vnita verbo: tamen non pri⁹ fuit
homo qḋ est nomẽ suppositi q̃ꝫ fuit hominem esse
deum sed simul. ꝓpter qḋ ista falsa est / homo fa=
ctus est deus. ❡ Tertia declaratio recapitulat
tres conclusiones ꝛ declarat declarationem pri= 3. articul⁹.
mam iatius dictã: ꝙ iste ꝓpositiones possunt ha
bere tres sensus. Primus est improprius: in quo
vtraqꝫ est vera qñ scz factio dẽmiat solã copulã
sub hoc sensu / factũ est ꝙ de⁹ ẽ hõ. ꝛ ecõuerso. hoc
eñ verũ est ꝙ ꝑ factionẽ nature sunt vnite. Secũ
dus est iproprı⁹ in q̃ vtraqꝫ est falsa: scz qñ factio
dẽminat absolute subiectũ vel p̃dicatũ sub hoc
sensu / de⁹ fact⁹ est hõ. vel hõ fact⁹ est de⁹. vel de⁹
est hõ fact⁹. vel ecõuerso. qꝛ nec de⁹ ẽ fact⁹ simpli=
citer. nec ille hõ est fact⁹ sed factor. Terti⁹ est pro
prius in quo vna ẽ falsa ꝛ alia vera / qñ scz factio
determinat subiectũ in ꝯparatione ad p̃dicatuz:
tunc eñ falsa est ista / hõ est fact⁹ de⁹. quia factum
oportet ꝑexistere tꝑe vel natura termio: sicut sub
stantia facta est q̃ꝫta: qꝛ pri⁹ fuit natura nõ tẽpo=
re: qꝛ q̃ꝫcito est substãtia tã cito est q̃ꝫta. Alia ꝓo
est vera q̃ dꝛ / de⁹ fact⁹ est hõ. qꝛ ꝑexistebat deus. et
manẽs de⁹ fact⁹ est hõ ꝑ factionẽ nõ sui nec in se:
sed ꝑ factionẽ nature sibi vnite: qꝛ sine sui muta=
tione saltẽ factione relatiua fit aliqd de nõ relati
uo relatiuũ ꝑ solã mutationẽ extremi: ꝛ licz in re
latione reali creature ſm quosdam mutetur ꝑ ac
cidens vnum extremum altero mutato per se: il=
la tamen mutatio ꝑ se est a primo generante sicut
et generans quantũ dat de forma tantum dat de
loco: propter quod graue mouetur per accidens
quidẽ a remouẽte prohibẽs: sed per se a generãte
inq̃ꝫtum formam datã sequeret motus si nõ esset
ꝓhibẽs. sic eo ipso ꝙ aliquid sit albũ aptũ natum
est esse simile omni albo. si ergo nõ est aliud albũ
prohibet erũpere similitudo a suo fundamẽto in
actum. si vero sit aliud album tam remoto pro=
hibente procedit: et rursum illo corrupto cor=
rumpitur: sicut inuẽto obstaculo / cesset descẽsus

sed dei ad creaturam non est relatio realis propter
quod nec per se: nec per accidens mutatur. quan=
Ad rõnes do de nouo ad creaturam refertur. ¶ Ad pri
ĩte oppo. mum dicunt quidam sicut tactum fuit in secun=
Ad p̃mum do articulo ꝙ non sequitur deus nõ est factus: ergo
non est factus homo: nec est locus a superiori ad
inferius negando sed potius est fallacia secundũ
quid ad simpliciter: quia fieri absolute sumptum
accipitur p fieri simpliciter: sumptum autem cũ
determinatione tenetur pro fieri secundum con=
ditionẽ determinatiõis: licet enim humana natu
ra dat supposito ꝓpriũ generis esse simpliciter tñ
supposito diuino tantum dat esse secundum quid
quia aduenit enti in actu perfecto: ⁊ ideo cum in=
fertur deus non est factus: ergo non est factus
homo: negatur factio secundum quid ex negatio
ne factionis simpliciter. si autem fieri absolute
sumptũ tenetur pro fieri qđ ẽ cõmune ad fieri sim
pliciter et secundum quid tunc ex negatione eius
absoluta posset inferri negatio cuiuslibet fieri
simpliciter et secũdum quid. Sed modus loquẽ
di hoc non habet locum. ¶ Alij respondent ꝙ q̃=
Herueus dam sunt que secunduȝ esse secundum quid inclu
vbi s. dunt et inferunt esse simpliciter: de eo de quo di=
cuntur ⁊ tamen fieri pertinet ad secundum quid:
et est determinatio diminuẽs / nec ĩfert fieri sim=
pliciter sicut sequitur / iste est homo albus: ergo ẽ
homo simpliciter: sed non sequitur homo fit alb⁹
ergo fit simpliciter homo / et illud est vniuersaliẽ
verum in omni accidente et in eo quod habet in
hoc modum accidentis / ꝙ esse eius in quo est nõ
dependet ab illo: et sic quantum ad hoc natura
humana in persona diuina habet modũ acciden=
tis: qꝛ suppositũ in q̃ est non depẽdet ab illa. ideo
fieri respectu ꝑsone diuine nõ est fieri simpliciter
sed fieri scđm quid. Dicendũ ergo ꝙ nõ sequitur
si deus nõ est factus / ꝙ non sit factus homo. nec
est ibi ꝓcessus a superiori ad inferi⁹ negando: sed
est ꝓcessus a simpliciter ad ẽm quid negando. si=
cut si diceret / non est albus: ergo non est alb⁹ ẽm
dentes. ¶ Quidam autẽ respondent ad illud ar=
gumentũ dicentes ꝙ non sequitur / deus nõ est fa
ctus: ergo non est factus homo. qꝛ deo non cõue
nit ꝙ sit factus homo ꝑ fieri existẽs in ipo. Sed
ista responsio nulla est: qꝛ sequeret ꝑ oppositũ ꝙ
aliquid diceret fieri simpliciter si fieri esset in eo
vt in subiecto. hoc autem est falsum: nam licet hec
sit vera / sortes fit hodie alb⁹: ꝑ fieri qđ est in ipso
sicut in subiecto: non tamen est verũ ꝙ sortes ho=
die fit. vnde nõ sequit / sortes nõ est factus hodie:
ergo non est fact⁹ hodie homo alb⁹: cũ tñ fieri qđ
est dealbatio ponat i sorte sicut in subiecto ẽm rẽ
Ad scđm. Et ideo ali⁹ mod⁹ respõdendi est melior. ¶ Ad
secundũ dicendum ꝙ hec ꝓpositio / deus fact⁹ est
homo. non cõuertit in hanc / homo factus est de⁹
sed in hanc / ille qui fact⁹ est hõ est deus. et hec est
Ad tertiũ vera. ¶ Ad tertiũ dicendũ ꝙ cũ dr / deus factus
est homo. fieri non attribuitur deo vt subiecto fa
ctionis / nec vt termino acquisito ꝑ factionem: sed
attribuit ei vt extremo ad qđ termin⁹ factionis
realem habet habitudinem ratione cuius attri=
buitur sibi fieri nõ simpliciter: nec ꝑ inherentiam
sed ꝑ habitudinem relatiuam sicut declaratũ fuit
Ad q̃rtuȝ prius. ¶ Ad quartum dicẽdum ꝙ fieri est muta=
ri illi⁹ in quo fieri est realiter sicut in subiecto. nõ
autem oportet ꝙ fieri sit mutari illi⁹ quod deno=
minatur a fieri quod est in alio scđm rem. et ideo
non oportet ꝙ deus dicatur mutari: licet dicatur
fieri aliquid. ¶ Sed si queratur quare nõ deno=
minatur aliquid a mutari existẽte in alio sicut de
nominat a fieri existente in alio. Dicendum ꝙ fie
ri simpliciter cõuenit termino factionis ⁊ nõ sub
iecto. subiecto autẽ factionis nõ attribuitur nisi
scđm ꝙ habet habitudinẽ ad terminuȝ factionis
sicut in dealbatione non dicim⁹ ꝙ homo fiat sim=
pliciter / sed ꝙ fiat albus. et ideo fieri attribuitur
omni ei quod ꝑ factũ habet habitudinem / etiam
rationis ad terminum factionis sicut dictum est
supra ꝙ lignũ dicitur factum visum ꝓpter hoc ꝙ
habet habitudinem ad visionem factam in viden
te. mutari autem non importat hanc habitudinẽ
ad terminum ad quem. nec conuenit termino ad
quem sed subiecto. vnde qñ homo dealbatur / ve=
rũ est dicere simpliciter ꝙ homo mutatur. ⁊ ideo
non dicitur ꝓprie mutari nisi id quod vere ⁊ rea=
liter est subiectum mutationis: in quo succedunt
sibi termini scȝ a quo ⁊ ad quem.

¶ Questio tertia.

Ertio queritur / vtrũ hec sit
vera. filius dei predestinat⁹ Primum
est esse homo. Et videtur ꝙ
sic: quia ista debet magis ve
rificari. filius dei predestina
tus est esse homo. q̃z ista / ho
mo predestinat⁹ est esse fili⁹
dei. sed ista scđa est vera: er=
go fortiori rõne p̃ma. Ma=
ior patet: quia sicut magis verificamus istam /
filius dei factus est homo. q̃z istã / homo est fact⁹
filius dei. ita magis debemus verificare istam / fi=
lius dei predestinatus est esse homo. q̃z istam / ho=
mo predestinatus est esse filius dei. Minor pro=
batur ꝑ apostolum Roma. i. qui loquens de xp̃o
dicit. Qui factus est ei ex semine dauid ẽm car=
nem. id est homo qui scȝ homo predestinatus est
filius dei in virtute. ergo scđm ipsum ista est vera
iste homo demõstrato christo / predestinat⁹ est es=
se filius dei. quare ⁊c. ¶ Item esse factum in tem Secundũ
pore nõ per naturam sed per gratiaȝ a deo preui
sum ⁊ preordinatum est predestinatum: sed factũ
est in tempore ꝙ deus est homo. ⁊ homo est deus.
non per naturam sed per gratiam vnionis. ⁊ hoc
fuit a deo preuisum ⁊ preordinatum: ergo est pre
destinatum. igitur vtraqȝ vera est. ⁊ hec. filius dei
predestinatus est esse homo. et hec / homo prede=
stinatus est esse filius dei. ¶ In contrarium ar= In oppo.
guitur ꝙ homo non dicitur equiuoce de filio dei /
et alijs hominibus puta petro / et iohanne: sed de
nullo alio potest dici ꝙ sit predestinatus esse ho=
mo. Non enim bene diceretur / petrus est predesti
nat⁹ esse homo. ergo nec illud debet dici de filio
dei. ¶ Responsio. Tria sunt videnda. Primo de
natura predestinatiõis. Scđo quomodo ille ho=
mo sit predestinatus scđm vnam opinionẽ. Ter=
tio quomodo secundum aliam. ¶ Quantum ad i. articul⁹.
primum dicunt quidam ꝙ predestinatio potest ac Durã. q. 3
cipi absolute. vt dicẽdo / petr⁹ est predestinat⁹: vel huius dis.
cum aliqua determinatione. p̃mo modo predesti
natio est pre ordinatio conferendi alicui in tem=
pore illa que sufficienter perducunt eum ad bea=
titudinẽ ¶ Quando autẽ termio predestinatus

additur aliqua determinatio: tunc importat pre=
destinationem diuinã in id qđ per determinatio=
nem additur. vt si dicatur petrus fuit predestina
tus esse princeps apostolorum. ¶ Utrobiqz aũt
de ratione predestinatiõis sunt tria. Primum
est ꝙ id ad quod aliquid dicitur predestinari ali=
quando ei cõuenit/ alioquin predestinatio nõ ha/
beret certitudinem. Secundum est ꝙ conueniat
ei non ex se / sed ex alterius dono gratuito: quia
predestinatio proprie est eorum ad que virtus ꝓ=
pria non attingit. Tertiũ est ꝙ illud ad quod ali=
quid predestinatur: sequatur predestinationem ⁊
predestinatum. predestinationem quidem: qꝛ pre
destinatio ratione prepositionis que est pre/ impor=
tat antecessionem ad illud de quo est. predestina
tum vero: quia illud ad quod aliquis predestina
tur cõuenit ei per gratiã: et ideo supponit ipsum:
sicut gratia supponit naturam. ¶ Probant autẽ
aliqui ꝙ predestinatio non sit voluntaria/ nec cõ=
tingens / sed necessaria: quia nichil est in potẽtia
ad opposita simul et pro eodem tempore: qꝛ pos=
sibili posito in esse/ nullum sequitur impossibile.
sed impossibile est contraria simul inesse. ergo ni=
chil est in potẽtia ad contraria simul. sed si prede
stinatio est libera: ergo potuit non esse pro aliquo
tempore. si autem est eterna vel esse potuit. ergo
potuit esse/ vel fuit pro omni tẽpore: sed aliquod
tempus est pars totius temporis. ergo pro eodẽ
tempore potuit simul esse ⁊ non esse. ¶ Et dicen
dum ꝙ contingentia simpliciter ⁊ necessitas abso
luta non stãt siĺ. sed cõtingentia simpliciter ⁊ ne=
cessitas conditionata sic. vnde album potest esse
nigrum absolute: quia si vnum contrariorum est
in natura et reliquum/ actu vel potentia: sed non
supposito ꝙ sit album q̃diu sic est. Ita et dico ꝙ
absolute ⁊ simpliciter loquendo predestinatio ab
eterno potuit esse vel non esse sub distinctione nõ
cum simultate: sed supposita altera parte contra=
dictionis alia esse non potest simul. ¶ Cum ergo
dicũt ꝙ possibile potest poni in esse quãdo est pos
sibile: si ergo subiectum est in potentia ad vnum
contrarium quando est actu sub alio. ergo potest
poni in actu cũ eo. Dico ꝙ non sequitur: qꝛ est in
potentia absolute: sed non est in potentia cuz ista
2. articul⁹ conditione ꝙ maneat cum alio. ¶ Quantum ad
Du. vbi ß secundum dicunt quidam ꝙ si esse predestinatuz
sumitur absolute/ tunc non conuenit filio dei nisi
cum reduplicatiõe expressa vel subintellecta hac
scꝫ inq̃tum homo vt dicatur vel saltem intelliga
tur/ filius dei scđm ꝙ homo est predestinatus: cu
ius ratio est: qꝛ predestinari absolute est destinari
ad beatitudinem per alterius donum sibi in tem=
pore gratis collatum: sed illud non cõpetebat fi=
lio dei inq̃tũ hmõi: quia non destinatur ad beati
tudinem cuz ipse sit beatitudo sua. nec recipit ex
tempore aliquod donum per quod ad beatitudi=
nem tendat: ergo sibi non competit esse predesti=
natum. vnde ibi deficiunt due conditiones prede
stinationis: quia beatitudo quaz habet filius dei
non couenit ei per gratiam sed per naturam. nec
sequitur ipsum tempore vel natura cum sint vna
natura. quare ⁊c. ¶ Si aũt dicat filꝰ dei sm ꝙ
homo p̃destinatus/ vera est: quia beatitudo crea
ta conuenit filio dei scđm ꝙ est homo: ⁊ conuenit
ei ex gratuito dono dei/ ⁊ sequitur ip̃m saltẽ ordi
ne nature: ꝓpter quod sibi cõcurrũt omnes cõdi=
tiones predestinationis priꝰ posite: ex quo sequi=
tur ꝙ propositio illa vera sit. ¶ Si autem suma
tur predestinatio non absolute sed cum determi=
natione: sicut sumitur in propositione de qua q̃ri
tur: sic dicendum est ꝙ nec ista est proprie vera/ fi=
lius dei predestinatꝰ est homo: nec ista/ homo pre
destinatus est esse filius dei. Prima tamen est ma
gis tolleranda q̃ secunda. ¶ Qꝫ autem ista non
sit proprie vera/ filius dei predestinatꝰ est esse ho=
mo/ paret sic. Illud quod conuenit alicui propria
virtute / et non ex dono gratuito: non conuenit
ei per aliquam predestinationem: sed esse homi=
nem filio dei conuenit per assumptionez humane
nature que facta est virtute filij/ que quidem vir=
tus cõuenit patri ⁊ spiritui sctõ/ non per aliquod
donum gratuitum collatum filio ergo ⁊ esse ho=
minem non competit ei per aliquã predestinatio=
nem. Minor de se patꝫ. Maior similiť manifesta
est: quia vna de cõditionibus predestinationis est
ꝙ id ad quod aliquid predestinatur/ conueniat ei
ex aliquo dono gratuito/ ⁊ nõ ex virtute propria.
¶ Qꝫ alia similiter sit falsa/ hec scꝫ: homo prede
stinatus esse filius dei. ꝓbatur sic. Illud quod cõ
uenit alicui nec sequitur ipsum natura vel tempo
re non conuenit ei ꝑ predestinationem: sed esse fi=
lium dei non sequitur hominẽ de quo predicatur
nec natura nec tempore vt dictum fuit in precedẽ
ti. ergo non conuenit ei per predestinationem. nõ
potest ergo vere dici ꝙ homo est predestinatus
esse filius dei. ⁊ minus potest hoc dici q̃ ꝙ filiꝰ dei
sit predestinatꝰ esse homo: quia ibi non obuiat nisi
quia esse hominem conuenit filio dei per aliquid
factũ ꝓpria virtute eius: illud tñ factum est gra=
tie: quia vnio nature humane cum supposito diui
no est factum mere gratuitum. et ideo potest ali=
quo modo tollerari ꝙ conueniat ei per gratiam.
sed in alia ꝓpositiõe obuiat totaliter ꝯditio t̃ia
predestinationis: scꝫ ꝙ illud ad quod aliquid pre
destinatur sequitur ipsum saltem ordine nature.
obuiat etiam aliquo modo secũda conditio: quia
cũ hõ sit nomen suppositi ꝙ nõ est in xp̃o nisi vnũ
tantũ ⁊ illud ꝑ naturã habet ꝙ sit filꝰ dei/ nõ põt
sibi cõpetere ꝑ gratiã: ⁊ si cõpeteret ei inq̃tũ ho=
mo ꝑ gratiam vnionis qꝛ tamen illa vnio fit vir=
tute suppositi quod importať nõie hominis non
adhuc remãet eadem ꝓprietas q̃tum ad secũdã
conditionem predestinationis patet ergo ꝙ nul=
la ꝓpositionum predictarũ est propria. Proprie
tamen diceretur ꝙ humana natura fuit predesti=
nata vniri filio dei: et quia ex tali vnione verificã
tur propositiones he/ deus est homo. et homo est
deus. ideo posset dici ꝙ predestinatum fuit deuz
esse hominem. ⁊ hominem esse deũ: sed ex hoc nõ
sequitur ꝙ priores sint vere: sicut nõ sequitur/ fa
ctum est ꝙ homo esset deus: ergo homo factꝰ est
deus: qꝛ factum esse vel predestinatũ esse nõ sunt
determinationes ꝓpositionis vt dictũ est in p̃ce=
denti q̃stione. ¶ Quãtũ ad tertiũ possent aliter 3. articul⁹
dici tres cõclusiões. Prima ꝙ natura hũana xp̃i 1. cõclusio
fuit p̃destinata ⁊ simpliť sicut cetere respectu gr̃e
⁊ gl̃ie ꝓut p̃destinatio est p̃paratio gr̃e in p̃senti/
⁊ gl̃ie in futuro: excepto ꝙ ꝓut p̃destinatio est ꝓ=
positũ miserẽdi/ si misereri est a miseria liberari.
xp̃i natura a miseria culpe nõ est liberata: qꝛ pec=
cata nõ habuit. Redẽptor eñ omniũ redẽptione
non eguit: miseriã autẽ pene proprie nõ habuit:

quia ois miseria pene' ꝓprie dicta est cōtra volun-
tatē: xp̄s autē defect⁹ penales non inuit⁹ cōtrarie
aut passus fuit: sed volūtarie assumpsit ideo mi-
ser non fuit. Scd̄o natura eius fuit predestinata
singulariter: scꝫ vniri filio dei et deitati in psona
ex quo factū est ꝙ est verus filius dei ⁊ hominis:
deus et homo. Tertio nō fuit predestinata esse fi-
lius dei: q: assumptum non est assumens. ¶ Se-
2. cōclusio cunda conclusio est de p̄destinatione suppositi ex
parte assumpti q: ille hō fuit predestinat⁹ sicut fi
lius dei et non aliter cū' sit idem suppositum vtro
biqꝫ: ⁊ ille homo dicit suppositū. Aliud enim est
dicere / ille hō. ⁊ aliud est dicere / christ⁹ s̄m ꝙ hō.
quia subiectum retinetur materialiter: sed redu-
plicatio formaliter ad subiectum formaliter: pro
pter quod illa est falsa / ille homo est predestinat⁹
simpliciter: sed est vera scd̄m quid illo modo quo
illa / filius dei est predestinatus. sed alia est vera
3. cōclusio simpliciter vt dicetur distin. x. ¶ Tertia conclu-
sio est de predestinatione eius ex parte assumētis
ꝙ filius dei est predestinatus esse filius hominis:
cum hoc factum sit per gratiam. et est predestina-
tus esse filius dei per innotescentiam: sed non est
predestinatus simpliciter / cum hoc sit proprium
creature. ¶ Ad argumenta soluunt illi de prima
Ad rōnes principales Du. vbi s̄. opinione. ¶ Ad primum ꝑ interemptionem mi-
noris: et q̄d additur de auctoritate apl'i / dōr du-
pliciter respōderi. Uno modo pūctuādo sic sicut
pūctuat origenes: sic sc: qui fact⁹ est ex semine da
uid scd̄m carnem: id est homo qui predestinatus.
vt sit ibi punctus / est filius dei in virtute: ⁊ sic nō
dicit aliqua antecessio in homine respectu ei⁹ q̄d
est esse filium dei: sed iste nō est sensus in quo q̄ri-
mus de veritate huius ꝓpositionis homo prede
stinat⁹ est esse fili⁹ dei. Alio mō potest dici ꝙ s̄m
consuetudinem scripture aliq̄d dicit fieri q̄n ino-
tescit hoc. ergo quod est esse filium dei potest acci
pi vel scd̄m rei veritatē / seu scd̄m euidētiā seu ma
nifestationē. Si primo modo / tūc falsa est ꝓpter
rationem que dicta fuit. Si scd̄o modo / sic est ve
ra vt sit sensus hic: homo predestinat⁹ est esse fil⁹
dei: id est vt appareret esse filius dei euidēter. q̄d
factum fuit p̄cipue in resurrectione. Unde ⁊ ipse
tunc dixit. Data est michi ois potestas in celo et
in terra. Math. vltimo. Et hec expositio videt cō-
cordare textui sequenti. Sequit enim post p̄di-
cta verba. Qui predestinat⁹ est fili⁹ dei in virtute
scd̄m spm̄ scificatiōis ex resurrectiōe mo. tuoꝝ.
Ad scd̄m. ¶ Ad scd̄m dicēdū ꝙ vnio nature hūane cū diuina
psona que facta est in tēpore ꝑ gratiā ⁊ p̄ordina-
ta a deo ab eterno vere pōt dici p̄ordinata ex qua
vnione sequit verificatio illarū ꝓpositionū / de⁹
est homo. et homo est deus. sed nō ꝓpter hoc seq
tur ꝙ ille ꝓpositiones sint vere / deus predestina-
tus est esse homo. ⁊c. nisi sub illo sensu improprio
predestinatū ꝙ deus sit homo / ⁊ homo de⁹. Pre-
destinatio eni est p̄ordinatio factoꝝ non verifica-
tionis ꝓpositionū: q̄uis ex factis sequat aliqua
rū ꝓpositionū verificatio. ¶ Argumentū vero
Ad rōnez in opposi. in oppositum licet sit ad veram conclusionem: tñ
deficit q: nō est simile de hac ꝓpositiōe / deus pre-
destinatus est esse homo. ⁊ petrus predestinat⁹ est
esse homo: q: homo et petrus dicunt idem suppo
sito ⁊ natura. Idē autē non predestinat ad seip̄m.
Nomine autē hominis ⁊ dei non importatur idem
formaliter quo ad suppositū ⁊ quo ad naturam. ⁊
q̄uis homo nō dicatur equiuoce de xp̄o et petro
attendendo ad naturam humanā / q: est eiusdem
ratiōis in vtroqꝫ: attēdēdo tñ ad suppositū dī de
eis equoce vel saltē analogice. ¶ Questio. iiii.

Uarto querit / vtrū ille itelle
ctus ꝑ quē deus est homo vel
factus homo sit pura poten-
tia non includēs aliquē actū
Et videt ꝙ sic: q: ille intelle-
ctus fuit vni⁹ rationis cū oi
itellectu hūano: sed ille est pu
ra potētia: q: s̄m cōmētato: cꝫ
sic se habet in genere itelligi-
biliū sicut materia prima in genere sensibiliū. er-
go ⁊c. ¶ Contra. Potentia intellectiua est nobi
lior q̄z sensitiua ⁊ nutritiua: sed quelibet istarum
includit aliquē actū. ergo ⁊c. ¶ Responsio. In- Responsio.
tellectus per quē deus est homo non est accidēs /
sed substantia. non materia: sed forma. id est aīa
intellectiua: que est actus prim⁹ nichil habēs de
potētia materie intrinsece. vnde q̄stū ad hoc que-
stio non est dubia. Sed de intellectu possibili quī
est accidēs sic: q: aliqui dicunt in accidentib⁹ esse
puram potentiam sicut in substātia: q: diuisio en-
tis in actum et potētiam circuit omne gen⁹: sunt
tres opiniōes. ¶ Prima est: ꝙ est pura potētia sim 1. opinio.
pliciter: ita ꝙ nec est actus nec est actiua nec in se
nec i aliud sicut nec materia p̄ma. Nō eni agit in
se suū actū: q̄m ipsum recipit. ⁊ nichil est ꝑ se p̄mo
actiuū et receptiuū eiusdem. ¶ Item nec agit in
aliud pura voluntatē: q: nō agit nisi intelligēdo.
Nūc autē in ipso itelligere est ratio agēdi / non in
ipsa potentia: sicut materia p̄ma nō agit sine for-
ma. cū ea autē nō est ipsa ratio agēdi sed sola for-
ma. vnde cū ois act⁹, et forma sit ratio agēdi sicut
potentia et materia patiēdi. Intellect⁹ qui nichil
penit⁹ agit: nullū penitus actū includit. ¶ Pre-
terea intellectus nichil est eoꝝ que sunt ante itel
ligere. 3. de aīa. sed omnis act⁹ ⁊ forma est de nu-
mero eorum que sunt. pura autem potentia non:
sed de illis que esse possunt. ergo non est aliquid
actu sꝫ pura potētia: sicut de materia dicit. 7. me-
taphisice. ꝙ non est quid / nec quale / nec quātum.
¶ Tertio sic. Nichil est illud quod recipit: immo
oportet oē receptiuū esse denudatum a natura
illaꝝ quaꝫ recipit: sicut oportet ꝙ pupilla sit absco-
lor ad hoc vt recipiat omnē colorē / ⁊ organum au
ris esse absonum ad hoc ꝙ recipiat omnem sonū:
sed intellectus possibilis est omnia fieri / et locus
specierum respectu omniū. vel cū intelligat oēm
actū / oportet ꝙ in se nullū habeat actum. potētia
autē non intelligitur nisi ꝑ analogiā ad actū vn-
de potentia est sed actus nō est. ¶ Quarto q: ap
petitus potētie potest esse ad infinitum sicut ma-
terie ad infinitas formas. non sic autē appetitus
actus / sicut superficies est ad finitos / nō ad ifini-
tos colores. et sicut corpus ad infinitas figuras
que non sunt forme a q̄titate differētes realiter
sed intellectus est in potentia ad infinitas intel-
lectiones etiam specie differentes: quia reflecti-
tur super actum suum in infinitum. et actus refle
xus differt specie ab actu recto. potest etiam ma
gis et magis cognoscere deum in infinitum. ergo
est potētia infinita et sic nō est act⁹ cū nō sit deus.
¶ Secūda est ꝙ itellect⁹ est act⁹ q̄dā ⁊ est actiu⁹ 2. opinio
respectu volūtatis: sꝫ passiu⁹ respectu fantasmatū

litud nem: sicut sol dicitur oriri inquantum exit de occulto ad manifestum. Ratione tertia dicuntur nasci. vnde et nata dicuntur/quasi adnata: id est coniuncta sic igitur natiuitas vel nasci est generatio vel generari in viuentibus. ¶ Quantum

2. articul' du. vbi. S.

Quantum ad secun-

dum quibus conuenit nasci. dicunt iidemꝙ nasci proprie conuenit persone tanquam illi quod nascitur: sed nature conuenit tanq̃ illi quo nascitur. Et hoc patet tripliciter accipiendo nasci pro eo quod est generari. Primo sic. sicut se habet generare ad generationis principiũ: sic se habet generari ad generationis terminum: sed principium generationis tanq̃ illud quod generat est suppositum: quia actiones sunt suppositorum. Natura autem est illud quo vel cuius virtute suppositum generat. sic enim generatio est opus nature. ergo similiter terminus generationis tanq̃ illud quod generatur est suppositum. natura autem est illud quo suppositum generationem terminat. ¶ Secũdo sic. Generatio est via ad esse: igitur sicut alicui competit esse ita et generari: sed suppositum ꝓprie ẽ. natura aũt illud q̃ suppositũ ẽ. g̃ suppositũ est illud qd̃ gñatur. ¶ Tertio sic. Sicut se habet natura diuina in filio ad generationem eternam ex patre: sic se habet natura humana in ipso ad generationem temporalem ex matre: sed natura diuina non est illud quod generatur ex patre: q̃uis sit illud quo filius aliquomõ generationem terminat. ergo similiter humana natura in ipso non est illud quod generatur ex matre: sed est illud quo filius generationem terminat. Ex quo patet cum generari in viuentibus sit idem quod nasci: suppositum est illud quod nascitur: sed natura est illud quo nascitur.

3. articul' Duf. q. 2. hui' disti.

Quantum ad tertiũ

ꝙ in christo fuerũt due proprie natiuitates probant idem dupliciter sic.

Primo sic: vtendo no

mine generationis pro natiuitate sicut prius: qr sicut se habet generatio actiue accepta ad generationis principium: ita se habet generatio passiue sumpta ad generationis terminum: sed generatio ⁊ vniuersaliter omnis actio sequitur in vnitate et pluralitate perfectum principium quo generans generat et non suppositum quod generat nam si forme que sunt principia generationis vel actionis sint plures et suppositum vnum/actiones erunt plures. sicut eadem aqua per frigiditatem infrigidat: et per humiditatem humectat: si autem supposita sint plura/vna autem forma per quam agunt actio erit vna. sicut pater et filius vna spiratione spirant spiritum sanctum propter vnam vim spiratiuam. que est in eis. ergo similiter generatio passiua magis sequitur in vnitate et pluralitate illud quo suppositum terminat generationem scilicet naturam quam ipsum suppositum. cuz igitur in christo sint due nature scilicz diuina per generationem eternaz acquisita/⁊ humana per temporalem./patet ꝙ generatio christi eterna et temporalis est duplex et non vna. quelibet autem habet rationem natiuitatis / cum sit in natura viuente: ergo in christo fuerunt due natiuitates.. ¶ Secundo sic. Nullus dicitur filius alterius nisi ratione alicui' natiuitatis: sed christus dicitur filius dei patris et virginis matris: ergo vtrumqz est secundum aliquam natiuitatez sed secundum eternam natiuitatem que est ex patre non potest dici filius matris. ergo secundum aliquam aliam: et sic erunt plures.

¶ Quantum ad quartum dicunt quidam vnum scilicet ꝙ christus non potest proprie dici bis natus: quia bis dicit proprie numerationem actus per interruptionem mensure: sed due natiuitates christi non numerantur per interruptionem mensure: ergo propter duas natiuitates non potest christus proprie dici bis nat'. Maior patet: quia cum actus numeretur tripliciter: scilicet ex subiecto: quia est in alio et alio subiecto. Ex terminis: quia est aliud et aliud quod agitur. et ex mensura et interpollatim agitur: sed hoc aduerbium bis non dicit numerum actus ex subiecto vel ex terminis: sed solũ illã q̃ est ex interruptione mensure. Si enim duo legant simul eundem librum: aut si duo libri simul legantur: non dicitur bis lectum: sed solum quando tempus interrumpitur: quia legitur diuersis horis: igitur hoc aduerbiũ bis dicit solam numerationem actus que est per interruptionem mensure. Minor similiter patet: quia due natiuitates christi non numerantur per interruptionem mensure: quia nec habuerũt nec habere possunt eandem mensuram. nõ interrumpitur autem nisi quod natum est esse vnum: quare oportet ꝙ christus per duplicem natiuitatem nõ potest dici proprie bis natus: sed qr non seruam' semper omnimodam proprietatem locutionis/ potest large loquendo dici ꝙ sicut christus habuit duas natiuitates sic fuit bis natus. et sic loquitur beatus Augustinus.

¶ Inquirendo autem de his q̃tum ad primum articulũ videtur ꝙ decisio accidat natiuitati: al's non esset natiuitas in diuinis / vbi nulla est decisio. ¶ Item verbum dicitur concipi et nasci tanq̃ proles quod non est per decisionẽ ¶ Item videtur etiam ꝙ gigni competat non viuenti: quia dicitur celum ingenitum: quod tamẽ est inanimatũ pertinet etiam oriri ad stellaz et solẽ: ⁊ alia sidera quia de occulto in manifestũ sed nõ proprie: quia non ẽ exit' subãlis q̃ est de nõ eẽ subãli ad eẽ sbãle. sed localis: q̃ est ad aliqd̃ extrisecũ scz ad vbi. ⁊ nasci ad accñtia ꝓpria que oriunẽ inquantũ ab intra prorumpunt et sunt cognata vel innata: qr naturaliter inseparabilia/secus autem de accidẽtibus aliis. ¶ Item filiatio addit similitudinez perfectã: quia filius fit vt ille: vñ oua auiũ piscium capilli vngues ⁊c. nascuntur: non in filios. Similiter cõceptio differt a natiuitate scd̃m esse occultum ⁊ manifestũ. vnde verbum concipitur nõ nascitur in nobis. fructus nascitur non concipitur. homo concipitur et nascitur. Item cum vermes ex cadauere/plante ex terra sine semine/ aliquando nascanẽ viuũ de non viuo. ergo nõ est de essentia natiuitatis procedere viuum a viuo. ¶ Itez non est de essentia nati ꝙ ex modo procedendi habeat ꝙ sit viuẽs: quia verbum in diuinis est natũ cui tamen non debetur plus esse viuens q̃ amori. Unde dicendum ꝙ verbum vt est verbũ hz ꝙ sit ogatio rei viuẽtis: qr cognitio nõ ẽ nisi rei viuẽtis

4. articl's

2. articul' ꝑncipalis in q̃ inqrit doctor de dictis du. Quãtum ad primũ.

ſed amoꝛ non: quia eſt amoꝛ vel appetitus etiā in naturalibus: ſicut frumentum deſiderat nubes: et materia appetit foꝛmas. eſt autem de ratione nati vita: et ideo ſpiritus ſanctus non eſt natus: quia amoꝛ vt ſic non eſt operatio vite. Sed vtruƺ ſpiritus ſantus dicatur oꝛtus. videtur ꝙ ſic quia eſſentialiter pꝛocedit. filius autem eſt genitus et natus et conceptus. ¶ Quantum ad ſecundum dicendū eſt ꝙ aliquid dicitur naſci quadrupliciter. Pꝛimo enim ⁊ pꝛincipaliter naſcitur hoc aliquid. Secundo pars: vt capilli non concomitanter ſed cõſequenter qꝛ naſcitur puer ſine capillis: ⁊ auis ſine plumis. Tertio natura naſcitur non ꝙ ſit ſubiectum natiuitatis: ſed res ſicut foꝛma generaꝫ. Quarto accidens: vt gñato hoīe albedo gñatur. Et ſic applicãdo ad quartū cuiꝰ humanitas eſt nata de virgie: quia ab ea accepta. non autem ꝙ natiuitatis ſit ſubiectum. Generatio autem eſt opus nature vt pꝛincipij non vt ſuppoſiti. ⁊ ſimiliter natura eſt res vt foꝛma. ſed diuinitas nata nõ eſt de matre: ſicut nec hūanitas de patre: qꝛ non inde eſt accepta. nec ex conſequenti/ nec per accidens: etiam quia albū naſcitur naſcēte homine albo: non autem albedo. et ſic deus naſcitur naſcente chꝛiſto: non autem diuinitas. Si dicatur eſt incarnata: ergo nata. non ſequitur: qꝛ eſſe incarnatum non impoꝛtat niſi carni vnitum: ſed eſſe natum impoꝛtat natiuitatis ſubiectū vel terminum per eam acceptum. ¶ Item naſcente foꝛte naſcitur homo: quia etiam humanitas foꝛtis eſt accepta per natiuitatem: non ſic autem diuinitas. ¶ Quātum autem ad tertium dicendum ꝙ concluſio eſt vera: ſed pꝛima ratio non videtur neceſſaria: quia in vno patre eſt vna potentia generandi ⁊ vna natura numero que eſt vnum perfectum pꝛincipium generationis: ⁊ tamen per illam multas generatiões numero differētes pꝛoducunt ſcd̄m diuerſos filios quos gignit: ⁊ econuerſo patris et matris eſt vna generatio actiua ſicut et paſſiua: qꝛ actio tranſiens eſt in paſſo vbi non multiplicatur ſolo numero: et tamen patris ⁊ matris eſt duplex pꝛincipium ſiue potentia ſiue natura: ſicut eſt duplex ſuppoſitum. Falſa eſt ergo maioꝛ ꝓpoſitio qua dicunt ꝙ generatio ⁊ generaliter omnis actio ſequitur in vnitate ⁊ pluralitate perfectum pꝛincipium quo generans generat: niſi intelligant de vnitate ⁊ pluralitate ſpecifica: et dicant ꝙ in patre et matre ſimul nõ eſt niſi vnum perfectum pꝛincipium generandi: quia alterum per ſe non ſufficit: vnde erunt duo in carne vna. Adhuc tamen etiam videtur maioꝛ falſa quia perfectum pꝛincipiuƺ vtriuſqꝫ generationis chꝛiſti actiue eſt vnum tantum ſcƺ eſſentia diuina qua generatur de patre ⁊ matre ſcd̄m iſtos qui dicunt ꝙ mater non eſt in aliquo cooperata actiue: et tamen conſtat ꝙ generatio eterna et tempoꝛalis non ſunt vna nec actiue nec paſſiue. Similiter pꝛoductio diuine perſone et creature que a ſolo deo pꝛoducitur eſt ab vno perfecto pꝛincipio: ſcƺ eſſentia diuina que eſt potentia generandi/ ſpirādi/ ⁊ creandi: et tamen nullus diceret ꝙ eſſet vna pꝛoductio nec numero nec ſpecie: nec actiue nec paſſiue perſone diuine et creature. ¶ Quantum ad quartum videtur ꝙ immo pꝛopꝛie dici poteſt chꝛiſtus bis natus ſicut ſancti dicunt ꝙ vbi ſunt pꝛopꝛie duo ſimul quoꝛum vnum nõ eſt aliud: ibi videtur eſſe pꝛopꝛie bis: ſed chꝛiſtus ſemel natus eſt de patre ⁊ ſemel de matre: et ſemel eternaliter: et ſemel tempoꝛaliter: ſed ſemel tempoꝛale nõ eſt idem ipſi quod ſemel eternum. ergo eſt bis natꝰ. ¶ Ad argumentum dicendum per interemptionem maioꝛis qꝛ interruptio accidit ei ꝙ dico bis Si enim eodem tēpoꝛe ꝗdem libꝛi legātur a diuerſis/ dicetur iſte liber eſt lectus non tantum ſemel: immo bis lectus a diuerſis eodem tempoꝛe Similiter ſpiritus dicitur eſſe bis datus apoſtolis: ſemel ante aſcenſionē: et ſemel in die penthecoſtes: et tamen pꝛima datio non fuit interrupta ſed ſemper cõtinuata. Similiter bis tria ſunt ſex materialiter licet non foꝛmaliter: nec requiritur īterruptio menſure ternarij pꝛimi: ſed magis ſimultas vtriuſqꝫ. Similiter dicitur rumphea bis acuta: id eſt ex vtraqꝫ parte/ ſiue fiat ſimul vtraqꝫ pars acuta a diuerſis ſiue ſucceſſiue. ¶ Quantū ad tertium videnda ſunt tria. Pꝛimo videndum eſt quomodo chꝛiſto cõuenit natiuitas vel naſci. Scd̄o ꝙ in ipſo fuerunt due natiuitates. Tertio ꝙ fuit bis natus. ¶ Circa pꝛimum ſciendum ꝙ naſci per ſe ⁊ pꝛimo eſt ſuppoſiti. ſcd̄o eſt nature ꝑ natiuitatem pꝛoducte: non autem communicate. vnde aſinus naſcitur qui per ſe ⁊ pꝛimo per generationem pꝛoducitur et anima eius nata eſt: qꝛ per generationem pꝛoducta. non autem materia eius pꝛimo eſt nata vel genita licƺ ſit per generationē accepta. Sic ergo naſci conuenit chꝛiſto ſcƺ ſuppoſitum quod eſt vere de patre ⁊ matre natū. ſed non nature diuine que non eſt a patre pꝛoducta: licet per generationem accepta ſed nõ pꝛoducta: quia nec diſtincta nec de matre nata licƺ ab ea diſtincta: quia nõ eſt ab ea accepta. ſed hūana natura a matre diſtincta/ et ab ipſa per generationem traducta ſicut in ceteris matribus dicitur in chꝛiſto nata illo modo quo in ceteris hominibus ſcƺ ratione diſpoſitionuƺ: quia reſpectu anime et materie pꝛime creata eſt a deo non genita a parte: quis materia pꝛima ſit a matre traducta materialiter/ a pře effectiue in vniuerſali. ¶ Scd̄m patet ꝙ in chꝛiſto fuerunt due natiuitates. Una a patre. Alia a matre: quia licet pꝛoceſſio eterna et tempoꝛalis perſone diuine non ponāt in numerum: quia in perſona pꝛocedente tempoꝛaliter nichil fit nec terminatur ad aliquam reƺ in ea tamē quia natiuitas tēpoꝛalis ponit veraƺ rem in ſuppoſito diuino licet extrinſece: ideo eſt alia ⁊ alia. ¶ Conſtat enī ex fide ꝙ natus eſt de patre. Iteƺ ꝙ natus eſt de matre: ſed non vna ⁊ eadem natiuitate. ergo alia ⁊ alia. ſed pꝛoceſſio eterna ⁊ tempoꝛalis ſunt ab eodem licet non ad idem. Natiuitates autem ex diuerſis ⁊ ad diuerſa ſecundum naturam licet ad idem ſecūdum ſuppoſitum. de hoc plenius pͥmo libꝛo diſtinc. 14. ¶ Tertium patet ꝙ chꝛiſtꝰ eſt bis natus: qꝛ ad hoc ꝙ aliquis actꝰ dicatur iteratus vel bis factꝰ ſufficiunt tria. Pꝛimum ꝙ ſit alius et alius realiter. Secundum ꝙ menſuretur alia mēſura. Tertium ꝙ vnus ſit alio poſterioꝛ: quibꝰ poſitis non opoꝛtet addere quartum ſcilicet ꝙ vnus ſit īterruptus: vt ſi durante calefactione manus/ incipiam caleſieri ⁊ pede: dicoꝛ bis caleſieri: ſcilicet vna calefactus pꝛioꝛi/ alia poſterioꝛi. Sic igitur licet natiuitas eterna

Quātum ad ſcd̄m.

Quātum ad tertiū.

3. articulꝰ pꝛincipal. opio doc. 1. dictum.

Secundū

Tertium.

semper duret. quia tamen temporalis est alia alle mensurata ⁊ posterior erit binatꝰ maxime cum sit natus hinc ⁊ inde non semel tantum: sed semel hinc ⁊ inde vt dicitur in littera ergo natꝰ est pluries: non autem ter nec quater aut pluries. ergo bis. Uerum est tamen ꝙ modo non sunt in christo due natiuitates sed vna tātum scꝫ eterna/ que semper nascitur: quia illa non preterit: sed temporalis transijt. ⁊ quando de matre nascebatur/ tūc solum in eo due erant natiuitates: ante autem et post tantum vna. ❡ Ad argumenta in oppositū

Ad primuz ante oppositum.

dicendum ad primum ꝙ illa que sunt diuersaruꝫ rationum q̄ sunt pure equiuoca non connumerantur sub eodem nomine: sicut ponebatur exemplum de cane celesti et terrestri. sed quando sunt analoga ꝯnumerari possunt. bene enim dicitur ꝙ sapientia diuina ⁊ humana sunt due sapiētie. due autem natiuitates christi participant ratione nātiuitatis analoge: ꝑpter quod possunt adinuiceꝫ connumerari. Cum dicitur postea ꝙ per illud nō potest dici aliquis natꝰ: quod aduenit ei post esse completum. dicendum ꝙ verum est si illud nō sit natura viuens: quia nasci non est nisi scd̄m naturam viuentem vel dato ꝙ sit natura viuens si nō pertineat ad idem suppositū: sicut forte est de capillo respectu hominis/ qui se habet ad hominem sicut planta ad terram ex qua trahit humorē/ vel si non pertineat ad totum sed ad partem. Natura autem humana aduentiens christo est natura viuens ⁊ pertinet ad idem suppositum ⁊ scd̄m totū ꝑpter quod scd̄m eam potest dici christus natus. Ad aliud patet responsio ex dictis. ❡ Questio. ij.

Primum

Secūdo queritur/ vtrū in christo sint due filiationes reales. Et arguitur ꝙ non: quia non contingit idem bis dici scd̄m philosophum. 5. metaphisice dicentem ꝙ intellectus nō dicitur relatiue ad scientem cū dicatur relatiue ad scibile: qr tunc accideret idem bis dici/ quod pro impossibili derelinquit: sed si in christo essent due filiationes cum filiatio sit relatio ꝯtingeret ideꝫ bis dici. ergo ⁊c. Minor ꝓbatur: quia per vnam diceretur ad patrem/ et per aliā ad matrē. ⁊c.

Secūdū

❡ Itē sicut albedo est causa albi/ ita filiatio est causa filij: sꝫ vbi sunt due albedines/ ibi duo alba. ergo si in christo essent due filiationes christus esset duo filij: quod est contra Augu. dicentē de ecclesiasticis dogmatibꝰ. c. 5. christum deum ⁊ hominem non dicimus duos filios. quare in ipso non sunt due filiationes. ❡ Item duo accidētia

Tertium.

eiusdem speciei non possunt esse simul et semel in eodem scd̄m Auicē. 5. metaphisice. ca. 8. ⁊ 6. naturaliū. parte. 3. ca. 6. ⁊ ideꝫ dicit. 5. metaphisice. sed due filiationes sunt relationes eiusdem speciei. ergo ⁊c. ❡ Item in christo non possunt poni due

Quartuz

filiationes nisi ponatur vna ad matrē qua est temporaliter filius: sed illa poni non potest. ergo ⁊c. Probatio minoris. Suppositi diuini ad beatam virginem nulla est proportio/ eo ꝙ vnum est finitum/ aliud infinitum: sed vbi nulla est proportio ibi nulla realis relatio: ergo filij ad matrem virginem nulla est realis relatio / et per consequens nulla realis filiatio. ❡ Item probatur eadem mi

Quintuz.

nor sic. Si esset filiatio xp̄i ad matrē cū christus in triduo non fuerit homo/ christus pro eodē triduo nō fuisset filiꝰ: quod falsum est. ergo ⁊c. Cōsequentia patet: quia sublato fundamento relationis realis remouetur relatio: sed fundamentum filiationis ad matrem fuit natura humana. ergo ⁊c. Falsitas consequentis probat̄: quia christus post resurrectionem fuit homo/ ⁊ per consequens filius. Tunc querit̄ an beata virgo post resurrectionem fuit eadem mater aut alia. non potest dici ꝙ fuit alia mater: tum quia christus post resurrectionem fuit idem homo numero. tum qr eadem beata virgo fuit eadeꝫ mulier. Nec pot est dici ꝙ fuit eadem mater: quia ex quo filiꝰ fuit corruptus/ relatio filiationis fuit corrupta/ ⁊ ꝑ cōsequens relatio maternitatis fuit corrupta: qr relatiua simul sunt ⁊ non sunt: ⁊ quod corruptū est si iterum fiat/ non erit idem numero. 2. de generatione. quare ⁊c. ❡ Oppositum. Si natura assumpta a verbo dimitteretur sine aliquo absoluto ad

In opposi tum.

ueniente statim esset suppositum et ꝑsona. hoc patet ex precedentibus / ⁊ ꝑ consequēs persona illa seu homo esset virginis matris filius. ❡ Ex hoc arguit̄ sic. Nulla relatio potest alicui de nouo aduenire nisi per aduentuꝫ alicuius absoluti: quare cum nullum absolutum ponatur aduenire nec in natura dimissa a ꝟbo: nec in altero scꝫ in btā virgine nulla relatio posset de nouo aduenire. quare si in natura dimissa a verbo faciente suppositū est relatio filiatiōis realis/ habet̄ propositū. ❡ Itē in christo sunt plures natiuitates/ ⁊ ad natiuitatē sequitur filiatio. ergo ⁊ plures filiatiōes. ❡ Re-

Respōsio.

sponsio. Primo ponētur dicta aliorum. Et scd̄o inquiretur de illis. Tertio ponentur quedā instātie et soluentur. ❡ Circa primum facienda sunt quattuor. Primo premittentur aliqua. Scd̄o recitabunt̄ opiniones. ⁊ p̄mo prima. scd̄o secunda. ⁊ tertio tertia. ❡ Quantum ad primum premit-

1. articulꝰ. Uide rucus ... disti. q. 1.

tunt aliqui quattuor videnda. Primum est vnde relationes habeant multiplicari. Ad quod breuiter dicendum ꝙ relationes habēt multiplicari ex tribus: scꝫ ex suppositis in quibus sunt: ⁊ ex fundamētis: ⁊ ex terminis. Ex suppositis/ sicut due filiationes que sunt in duobus filijs ad eundē patrem. Ex fundamentis/ sicut similitudo ⁊ equalitas eiusdem differunt penes fundamenta q̄ sunt qualitas ⁊ quantitas. Ex terminis/ sicut similitudo eiusdem ⁊ dissimilitudo scd̄m eādem qualitatem ad diuersa. sicut aliquod album per eādem albedinem refertur: vt simile ad illud albuꝫ: ⁊ vt dissimile ad nigrum. In hoc tamen differt inter ista: quia pluralitas q̄ accipitur scd̄ꝫ supposita/ si accipiatur scd̄m supposita tantum manente eodē fundamento ⁊ termino formali/ est tantum scd̄m numerum: sicut patet de filiatione duorum filiorum. Ista autem que est scd̄m fundamenta tantū manente eodem subiecto/ oportet ꝙ sit scd̄m speciem: quia plura absoluta numero non possunt esse in eodem subiecto sup quo possunt fundari diuerse relationes solo numero differētes. Illa similiter pluralitas que est penes terminos oportet ꝙ sit scd̄m species: nam si accipiantur diuersi termini materialiter tātum/ relatio qua vnū subiectum refertur ad oēs illos terminos est vna relatio realis tm̄: sicut pater vna paternitate refert̄ ad multos filios suos. Si autē t'mini differāt formalit̄/ oportꝫ relatiōes q̄bꝰ aliqd refert̄ ad illos

Ex q̄bꝰ est multiplicatio relationum.

termios formaliter diuersos differre formaliter
et per consequens differre scđm speciem: sicut pa=
tet de eo quod refertur ad album vt ad simile: et
De funda ad nigrum vt dissimile. ¶ Scđo vidēdum est de
mento re= fundamento relationis. Circa quod sciēdum φ
lationis. aliud est esse fundamētum relationis. et aliud est
esse causam aliquo modo ipsius. nam actio et pas
sio sunt aliquo mō causa paternitatis ⁊ filiatiōis
quia impossibile est φ aliquis sit pater alicuius
nisi genuerit: tñ actio ⁊ passio scđm φ huiusmodi
non sunt fundamenta paternitatis ⁊ filiationis:
sed aliquid derelictum ex actione et passione vel
saltem aliquid tale manens post actionem ⁊ pas=
sionem / alſs nō esset pater ⁊ filius nisi durante ge
neratione: quod falsum est. ⁊ sicut generatio acti
ua ⁊ passiua sunt causa filiationis ⁊ paternitatis
et non fundamentum: ita forte possibile est φ ali=
quid manēs in ipso relato sit causa relationis: nō
tamen fundamentum: ⁊ de hoc aliquid plus tan=
De subie= getur in quarto articulo. ¶ Tertio vidēdum est
cto rela= de subiecto relationis. ad cuius euidentiam sciē
tionis. dum φ subiectum relationis vel etiam cuiusqȝ ac
cidentis dupliciter potest accipi. Uno modo pro
supposito habente ipsum accidens: sicut si dicam
φ homo est subiectum omnium accidentiuȝ que
sunt in ipso. et sic subiectum relationis dicit sup=
positum quod refertur per relationem: sicut ho=
mo est subiectum paternitatis. Alio modo dici=
tur subiectum relationis vel alterius accidentis
mediante quo res inest ipsi substātie vel subsistē=
ti: sicut si dicatur q̄titas subiectum figure / et in=
tellectus subiectum speciei intelligibilis. et acci
piendo sic subiectum relationis sic fundamentū
relationis est subiectuȝ. vnde illud in quo funda=
tur similitudo / est subiectū similitudinis median
te quo inest ipsi supposito quod dicitur simile.
In q̄ est fi ¶ Quarto specialiter videndum est in quo sit fi
liatio si= liatio sicut in subiecto. et ad hoc dicendum φ ſm
cut in sub= qđ dicitur subiectum relationis suppositum ha=
iecto. bens relationem in aliquo sui fundatam sic pla=
num est scđm omnes quid sit subiectum sic dictuȝ
ipsius filiationis: quia hoc est suppositum habēs
filiationem. sed accipiendo subiectum pro funda
mento in quo filiatio fundatur: sunt diuerse opi=
niones de subiecto filiationis. Nam quidam di=
cunt φ fundamentū filiationis est ipsa natura vi
uens per generationem acquisita siue per eā sub=
sistat habens naturam istam sicut cōuenit in aliis
viuentibus a christo: siue non subsistat per eam /
sicut contingit in christo. Alij vero dicunt φ na=
tura non est fundamentum ipsius filiationis: sed
est causa ex qua derelinquitur in ipso supposito sub
sistente quedam subiectio siue quedam seruitus
filialis correspondens iuri cuidam in patre ⁊ ma
tre. ita φ sicut generatio actiua ⁊ passiua / licȝ sint
causa ex qua derelinquitur illud in quo fundatur
paternitas ⁊ filiatio / non tamen sunt fundamen=
tum. ita etiam natura acquisita per generationē
licet sit causa ex qua in supposito habente acqui=
ritur aliquid in quo fundatur filiatio: non tamē
est fundamentum in quo immediate fundetur fi=
liatio. nisi forte ipsa natura esset idem realiter cū
supposito qđ est fili⁹. tunc saltē esset fundamentū
imediatū: q̄ esset subiectio illa in qua est funda=
mentum filiationis: vel que forte est ipsa filiatio
vt dicunt habet esse immediate in supposito siue

in subsistente ita φ illa subiectio vel debitum cu=
iusdam filialis seruitutis: vel est ipsa filiatio fun
data in ipso subsistente acquirēte naturam viuen
tem per natiuitatem: vel est fundamentum filia=
tionis: quod fundamentum quidem vlteri⁹ opor
tet fundari in subsistente scđm qđ subsistens est:
quia habere tua siue possidere aliquid sicut subie
ctum est suppositi solius vt primi et imediati sub
iecti: sed hoc posset sibi inesse ex aliquo accidente
vel ex aliqua natura acquisita. ¶ Quantum ad 2. articul⁹
secundum de opinionibus hic in summa: consue=
uerunt poni duo modi dicendi / ⁊ terti⁹ additur a
quibusdā ¶ Prim⁹ modus dicendi est solemnis
et cuiusdam magni doctoris / φ in christo est tan=
tum vna filiationis relatio realis qua refertur ad
patreȝ. ¶ Alius est ex toto isti oppositus ponēs
duas relationes filiationis reales quarū vna re=
fertur ad patrem / altera ad matrem virginem.
¶ Tertius modus videtur aliquibus mediare /
ponēs φ relatio pro filiatione accepta est duplex
et realis in christo. accepta vero ꝓ personali pro
prietate est vna tantum. ¶ Ad videndum ergo
inductiua istarum opinionum est premittendum
quid sit filiatio. Filiatio autē non est aliud q̄ que
dam relatio fundata in supposito vnde suppositū
generatum est in similitudinem nature viuentis
et ex viuente. Ex quo patet φ filiatio habet cōpa
rationem ad suppositum ⁊ ad naturam ꝓpter qđ
sunt due opiniōes p̄me ⁊ extreme opposite: qua=
rum prima ⁊ respiciens filiationem scđm cōpara
tionem quā habet ad suppositū / dicit ipsam vnā
esse in christo sicut suppositum est vnū. ¶ Ad cu= Prima opi.
ius opinionis declarationem tria oportet osten= est. s. Tho
dere. Quorum vnum est φ in christo est solū vna me pariti di
filiatio realis. Secūdū est φ in christo est alia fi= stinc. ar. 5.
liatio rationis. Tertium est φ non obstante φ sit 3. parte. q.
in christo ad matrē filiatio scđm rationē: nichilo 35. ar. 5. q̄st
minus adhuc dicit̄ realis fili⁹ virginis. ¶ Pro= de. 1. ar. 3. ⁊
pter primum sciendum φ relatio triplicem habet q̄li. 9. arti.
comparationem / vnam scȝ ad terminum: ⁊ hec cō 4.
petit relationi scđm φ relatio est Secundam ad
ad subiectum: ⁊ hec competit ei inq̄tum accidēs
est. Tertiam vero comparationem habet ad cau=
sam a qua est: ⁊ hec cōpetit ei inq̄tuȝ creata est ⁊
quid ab illa causatuȝ. Modo sic est φ relatio per
comparationem ad terminum nō geminatur ſm
multiplicationem terminorum siue extremorum
alſs in quolibet filio essent due filiationes: vna re
spectu patris: alia respectu matris. ¶ Relatio au
tem per comparationem ad causam a qua est: ali=
quando geminatur ad multiplicationem esse: ali
quando non. Quādo enim esse geminatur speci=
fice / tunc geminant̄ relationes. verbi gratia. Si
vnus homo habens scientiam grammatice ⁊ mu
sice doceat vnum hominem grāmaticam ⁊ aliuȝ
musicam: statim consurgunt in illo homine doc̄
te / due relatiōes magisterij. Unde semp ad gemi
nationem esse specifice geminātur relationes nisi
aliud obstet. Si aūt esse non multiplicent̄ specifi
ce: non multiplicent̄ specifice: tunc non multipli=
cant̄ relationes. verbi gr̄a. Homo p vnā genera
tionem acquirit vnam relationē paternitatis ꝓ=
ducendo vnum filium. si iterum generet aliuȝ fi=
lium p aliam generationem nō acquiret propter
hoc alia relatio paternitatis. non enim esse speci=
fice plurificatur. ¶ Quantum autē ad ꝓpositum

licet dici posset q relationes seu filiatiões gemi=
nentur. quia esse geminetur specifice: immo plus=
q̄ genere. pater enim eternus/ et mater tempora=
lis plus differunt q̄ scd̄m genus. tamen est aliud
quod obstat: scʒ q filiatio que est realis relatio
est proprietas suppositi. suppositum autem cuius
modi est suppositū xp̄i: nullā pōt habere relatio=
nē realē ad creaturā. mater autē virgo est quedā
creatura: quare in christo nō est nec esse potest ad
matrem relatio filiationis realis. ¶ Sumuntur
autē ex dictis p ista opinione quattuor rationes
Prima rō p prima opinione. ad probandum in christo esse tantuʒ vnam relatio=
nem realē filiationis: quarū prima hec est. ¶ In
christo non sūt plures psonalitates: g̃ nec plures
proprietates psonales. sed filiatio est proprietas pso
nalis. ergo in christo non sunt plures filiationes
reales. Et confirmat̃. qr scd̄m Dam. lib. 3. Ea que
sunt suppositi non plurificantur in christo: sed fi=
liatio est relatio soli supposito conueniens. etc.
Scd̄a rō. ¶ Secūda talis est. plura accidētia eiusdē ratio
nis in eodem supposito non possunt esse. 5. meta=
phisice. vnde pater carnalis vna tantū paternita
te refertur ad multos filios sed suppositum filia=
Tertia rō. tionis in christo est vnum tantum. ergo plures
filiationes in eo esse non possunt. ¶ Tertia ta=
lis est. Si in christo essent due filiationes: tunc si=
cut scd̄m istam qua refert̃ ad patrem dicitur filius
naturalis: sic scd̄m istam qua refertur ad matreʒ
diceretur filius adoptiuus scd̄m Ambro. et magi
ster adducit in littera. ergo in xp̄o non debent po
Rō q̄rta. ni plures filiatiões. ¶ Quarta talis est. Suppo
sito eterno non pōt aduenire aliq̄s respectus rea
lis ex tempore: sed christus dicit suppositum eter=
num. ergo non pōt ei aduenire aliqua relatio rea
lis ex tēpore. sʒ filiatio relatio qua refert̃ ad ma=
trem conuenit ei ex tempore. ergo non est realis
Rō quīta relatio. ¶ Quinta ratio talis est. Non est neces=
se ponere filiationem qua xp̄s refertur ad matrē
esse realē nisi q: xp̄s est realiter filius matris: sed
istud non oportet q: q̄uis dominiū sit relatio ra
tionis in deo tñ deus est realiter dn̄s. ergo simili
ter q̄uis filiatio xp̄i ad matrem sit rationis tan=
tū: nichilominus tamen xp̄s realiter pōt dici filius
matris. ¶ Confirmat̃ in hoc sexto: qr q̄cunq̃ ge
minātur in xp̄o/ cōueniunt aliquo modo nō solū
persone sed nature: sicut agere et pati/ nasci et ge=
nerari: sed esse filium vel filiam nullo modo com
petit nature. nullo enim modo conuenienter dica=
tur q natura sit filius vel filia. ergo filiatio non
Q̄ʒ i xp̄o filiatio ad matreʒ sit scd̄m rationem tantū est de his que geminantur in christo. ¶ Qʒ autē
in christo sit relatio filiationis scd̄m rationeʒ ad
matrem probatur dupliciter. Primo sic auctori=
tate Gandēsis lib. 3. ca. 15. In christo sunt due fi=
liationes: sed vt probatum est in precedenti arti=
culo/ in christo nō est nisi vna filiatio realis: qua=
re oportet q in christo sit alia filiatio scd̄m ratio=
nem. ¶ Item scd̄o ostenditur idem sic. Si pater
eternus fuisset incarnatus de beata virgine: fuis
set filius beate virginis: sed non diceretur filius
beate virginis per filiationem eternaʒ: quia filia
tio eterna est proprietas filij eterni: quare dicere=
tur filius per filiationem temporalem. sed ista fi=
liatio temporalis nō esset in patre filiatio realis:
quia vt iam probatum est / in filio non potest esse
realis: quare cum non alio modo siue medio no=
biliori natus fuisset pater ex virgine beata q̄ fuit
filius natus pater non haberet ad matrem nisi fi=
liationem rationis per quam diceretur eius filius.
¶ Et tunc arguitur vltra. Si pater posito tali
casu videlicet q fuisset incarnatus haberet ad ma=
trem suam filiationem rationis. ergo eadem ra-
tione et modo filius per respectum ad matrē ha=
bet filiationem rationis. ¶ Item quia in christo
non est noua personalitas/ non potest dici de chri
sto q ipse sit persona scd̄m q homo: ergo si in chri
sto non esset nisi vna filiatio eterna ad patrē: tunc
non posset dici q christus scd̄m q homo esset filius
virginis. consequēs est falsum. ergo in christo re
spectu matris est vna alia filiatio. et ista non po=
test esse realis: vt est ex primo articulo probatuʒ.
quare etc. ¶ Item ad duo extrema diuersa spe=
cie et genere impossibile est q vnum et idem refe=
ratur per vnam numero relationem. verbi gratia
Ad seruum et discipulum nō potest idem homo re
ferri per vnam relationem: quare cum in proposi
to extrema/ videlicet pater eternus et mater tem
poralis differant plusq̄ genere: quia pater eter=
nus non est in genere. non potest filius referri ad
ambo per eādem filiationem: quare oportet q re
feratur p aliam filiationem ad matrem: et ista nō
potest esse nisi rationis. quare etc. ¶ Tertium scʒ
q q̄tumcūq̃ relatio filiationis ad matrē in chri
sto sit rationis tantū. christus tñ diceret̃ realiter
filius virginis beate. iam ex quibusdam rationi
bus ad primum membrum positis sufficienter cō
clusum. Sic igitur illi qui ponunt q fundamen
tum filiationis non est natura nisi subsistens: sed
vel ipsum suppositum/ vel aliquod debitum sub=
iectionis immediate in supposito fundatum: po=
nunt q in christo nō est nisi vna filiatio realis scʒ
qua refertur ad patrem ab eterno. filiatio autem
qua refertur temporaliter ad matrē non est scd̄m
eos relatio realis sed rationis tantum: quare in
christo bene ponunt diuersas filiationes diuer=
sarum rationum sed vna earū non est filiatio vel
relatio realis. Et preter ratiões dictas principa
lis ratio eorū est scd̄m eos: quia filiatio eius ad
matrem / nec vniuersaliter aliqua filiatio potest
fundari super naturam nisi subsistens vel supposi
tum. natura autem humana in christo non est sup
positum vel subsistens: et ideo oportet filiationē
christi fundari super suppositum diuinum vel im
mediate vel mediante predicto debito subiectio
nis. super autem suppositum diuinum non potest
fundari relatio realis ad creaturam / sed tan=
tum rationis. et ideo in christo non est aliqua re=
latio realis temporalis. nec tamē sequitur quin
christus sit realiter filius virginis propter realeʒ
relationē matris ad eū. sicut nō sequit̃ quin deus
sit realiter dominus: licet dominium nō dicat re=
lationem realem in deo. ¶ Et cōfirmat̃ opinio: Herueus vbi. s.
quia ea que pertinent ad agere et pati vel etiaʒ ad
alias relationes a paternitate et filiatione aliquo
modo: licet improprie attribuuntur formis et na
turis: vnde et voluntas dicatur aliquo modo do=
mina/ et natura serua vel nata aliquo modo: et sic
de alijs. sed nomen filie vel filij vel patris nūq̄ at
tribuitur nisi supposito. vnde nullo modo nec stri
cte nec large dicit̃ nata vel filia vel pat̃ vel mater.
Ex q̄ videt̃ q p̄nitas vel filiatio necessario fun=
dēt̃ sup ip̄m suppositū subsistēs vel aliq̄ fundato
in ipso supposito: qr subiectū reale filiationis vel

paternitatis nō potest multiplicari nisi multipli
cato suppositi: vel nisi sit tale suppositum in quo
secundum illud secundum ꝙ subsistit possint re=
cipi diuersa accidentia realia in quibus filiationes
ille fundentur quorum neutrū potest esse in chri=
sto: quia suppositum in eo non multiplicatur: nec
eius supposito potest inherere aliquod accidens
reale: licet in eiꝰ supposito ratione nature assum=
pte possit esse accidēa realiter inherēs illi nature.
Accidens autē inherēs illi nature vt dictū est/ nō
pōt esse fundamētū filiationis/ nec filiatio. Susti
nendo ergo hanc opinionem potest respōderi ad
rationes alterius ꝙ assumit falsum: scꝫ ꝙ funda=
mentum filiationis realis sit natura viua acqui=
sita p generationem/ nisi sit talis ꝙ p eā generatꝰ
subsistat. filius autem dei natus de virgine beata
non subsistit per naturam acceptam de virgine. ⁊
ideo non potest esse fundamētum filiationis: sed
solum suppositum in quo non potest fundari rela
Alia opio tio realis ad creaturam. ¶ Secunda opinio est
huic totaliter contraria: scꝫ ꝙ in xp̄o sint due fi=
liationes reales. Una qua refertur ad patreꝫ ab
eterno. Alia qua refertur ad matrem ex tempore
Prla rō. ¶ Quod probatur multipliciter. Primo sic. vni
tatē filiationis in xp̄o non potest arguere nisi vni
tas suppositi vel eternitas: his enim duabꝰ vijs
precedunt due rationes precedētis opinionis. nō
vnitas suppositi: qꝛ hoc esset vel quatinꝰ filiatio
est relatio: vel quatinꝰ est talis relatio cuiꝰ deno=
minatio soli supposito conuenit. non quatinꝰ re=
latio: qꝛ in eodem supposito videmus multas re=
lationes reales. nec quatinꝰ denominat solū sup
positum: qꝛ sicut esse filiū conuenit soli supposito
sic et actiones sunt suppositorū: sed plures actio=
nes reales sunt in xp̄o non obstante vnitate sup=
positi. ergo plures reales relationes possunt esse
in ipso. Nec eius eternitas obsistit pluralitati fi=
liationum realiū: qꝛ non minus repugnat suppo=
sito eterno ꝙ de nouo ei adueniat accidens reale
absolutum q̄ realis respectus: sed christo compe
tunt ratione nature assumpte de nouo multa rea=
lia accidētia absoluta ex tēpore. sicut esse q̄tum/
esse albū/ ⁊ sic de alijs. ergo potest ei aduenire me
diāte illa natura respectus realis. ⁊ in hoc viden
tur solui due rationes opinionis alteriꝰ: qꝛ q̄cq̄d
attribuitur supposito diuino mediāte natura as=
sumpta q̄uis denominet solum suppositū/ potest
multiplicari in ipso siue sit absolutum/ siue sit re
spectus realis. ¶ Scđo sic. q̄uis inueniamus in
Scđa rō. ordine rerum ꝙ causa nō referatur realiter ad ef
fectum/ vbi effectus realiter refertur ad causaꝫ:
vt patet de relatione dei ad creaturā: nūq̄ tamē
inuenimus ꝙ causa referatur realiter ad effectū:
et effectus referatur ad causam solū scđm ratio=
nem: sed christꝰ scđm humanā naturam se habet
ad matrē vt effectꝰ ad causaꝫ. cū ergo in matre sit
realis maternitas per quam referatur ad filium
necesse est ꝙ in filio sit realis filiatio per quam re
feratur ad matreꝫ. Et per hoc soluitur vna ratio
prioris opinionis: qꝛ q̄uis deus possit dici reali=
ter dominus dato ꝙ in ipso dominium non sit rea
lis relatio: quia deus non dependet ad creaturā:
sed est terminus realis dependentie creature ad
ipsum. oportet tamen ad hoc ꝙ aliquis sit realis
filius ꝙ filiatio realis sit in ipso: qꝛ plus depēdet
3. ratio. filius a matre q̄ econtra. ¶ Tertio sic. plurifi=
cato reali fundamento relationis necesse est rela=
tionem realiter plurificari: sed reale fundamen=
tum filiationis est natiuitas et natura p natiuita
tem accepta. cū ergo ista realiē plurificenē in chri
sto. in ipso enī est duplex realis natiuitas vt patꝫ
ex precedenti questione: et duplex natura per du=
plicem natiuitatem acceptis diuina scꝫ ⁊ humana
necesse est vt videtur ꝙ in ipso sit duplex realis fi
liatio. ¶ Ad hoc tamen dicunt quidam ꝙ funda
mentum filiationis non est natiuitas actiue siue
passiue accepta: qꝛ illa transeūte remanet filiatio
nec natura per natiuitatem accepta: sed quoddā
derelictum in supposito cōsequens ad natiuitatē
et naturā per eam acceptā. ⁊ istud dicunt esse quā
dam subiectionem siue quandam seruituteꝫ filia=
lem correspondētem cuidā in patre iuri: ita ꝙ ge=
neratio vel natiuitas est causa paternitatis vel ma
ternitatis ⁊ filiationis: hoc nō est imediatū fun=
damentum: sed illud est in patre ⁊ matre ius dere
lictum ex generatione actiua: et in filio quedam
subiectio seu seruitus derelicta ex natiuitate pas
siua. et tale ius seu subiectio siue seruitus funda=
tur immediate in supposito subsistēte scđm ꝙ sub
sistēs est: qꝛ habere ius siue possidere aliud vt si=
bi subiectum est solius suppositi vt primi et ime=
diati subiecti. ⁊ similiter possideri siue eē obliga=
tum tali seruitute q̄uis talia insint supposito ex
aliquo actu p̄cedēte. et quia tale ius seu seruitus
imediate fundatur in supposito non multiplicatē
nisi ex multiplicatione suppositi: nec per ꝯsequēs
filiatio: que habet talem seruitutem p imediato
fundamento. Sed istud non valet: qꝛ scđm philoso
phum. 5. metaphisice. pater dicitē pater filij: qꝛ hoc
fecit: ille autē passus est. ergo scđm ip̄m paternitas
et filiatio fundantur super actionem et passionē.
¶ Item si generatio actiua ⁊ passiua sunt causa
paternitatis et filiationis cum non sint causa for
malis: qꝛ relatio talem causam non habet: nec fi=
nalis: quia vt relatio finem non habet. aut ille fi=
nis est correlatiuum suum: vel saltem illud nō est
actio. nec materialis: qꝛ illa est fundamentum re
lationis vel suppositum mediante fundamento.
constat autem ꝙ generatio non est suppositum: et
scđm eos non est fundamentuꝫ: relinquitur ergo ꝙ
sit causa efficiens filiationis. hoc autem non po=
test esse imediate: quia generatio non potest ime=
diate terminari ad relationē. ergo oportet ꝙ hoc
sit mediante fundamento relationis. illud auteꝫ
vel est solum natura per generationem commu=
nicata. quod est contra eos. vel aliquid cōsequēs
ad naturam: et illud est quedam seruitus et sub=
iectio vt ipsi dicunt. Quero vtrum talis seruitꝰ
sit res vel ratio tantum. si ratio nō potest esse fun
damētum relationis realis/ qualis est filiatio in
creaturis. si res/ aut absoluta vel respectus: si re=
spectus non poterit esse fundamentuꝫ relationis
quia respectus non fundatur super respectuꝫ: sed
super absolutum: alıs esset p̄cessus in infinitum.
Si sit res absoluta mirū ꝙ sit illa que nō sit q̄ti=
tas/ nec qualitas/ nec aliquod aliorum predica=
mentorum: nisi forte sit relatio que nō potest esse
fundamentum relationis vt dictum est. et ite=
rum vt dictū est in patre et matre aliquid est cor=
respōdens super quod fundatur paternitas: sed
constat ꝙ generanti nichil absolutum acqui=
ritur per generationem. ergo illud ius non est

aliqd absolutū. ⁊ pari rōe nec seruit⁹ q̄ rñdet ī fi-
lio. dato etiā ꝙ sit aliqd absolutū ⁊ pari rōe cū nō
sit substantia oportet ꝙ sit subiectiue in natura
acquisita per generationē siue cōstituat supposi-
tum siue non. nec est in supposito nisi mediāte na
tura. et ita nullo modo videt̄ qui multiplicata na
tura p generationē acqsita multiplicet̄ fundamē
tū filiatiōis ⁊ ꝑ ꝯsequēs ipa filiatio i ol supposito
Nec obstat qd̄ dr̄ ꝙ natura pōt dici genita/ nata/
vl serua: nūq̄ tamē dr̄ filia: qr hoc nō est ꝓpt hoc
ꝙ filiatio imediatius insit supposito q̄ alia nā: sʒ
qr fili⁹ nihil magꝭ ad naturā substātiui ptinet q̄
eē natū vel genitum que pure denolatiue accipiū-
tur: nam si denominatiue acceperim⁹ filiatum eq̄
ꝓprie posset natura dici filiatio/ si hoc vsus habe
ret: sicut dicit̄ nata vel genita. Per hoc respōsuʒ
4. ratio est ad aliam rationē prime opinionis. ¶ Ad hoc
addunt aliqui quinqʒ rationes explicādo aliqua
de dictis: et respondent ad rationis contrarie po
sitionis. Prima ratio est hec. Sicut multa acci-
dentia attribuuntur xpo in ratiōe humane natu-
re q̄uis de natura nō predicent̄/ sic et filiatio. nā
sicut alia accidentia consequuntur naturam ab-
solute: sic filiatio consequitur naturā vt acceptaʒ
ab alio ergo sicut alia accidentia generantur cū
natura/ ita ꝙ natura nō generatur sine ipsis: sic ⁊
filiatio: ita ꝙ eoipso ꝙ natura cōtrahit̄ vel per ge
nerationē accipitur/ necessario filiatio consequit̄
Non igitur aliter faciendū est de filiatione in hoc
q̄ de aliis accidentib⁹ que consequūt̄ humanā na
Quinta rō turam in ipso. ¶ Secūda talis est. Nihil magis
ꝯseqt̄ suppositū sm ꝙ hmōi agere vel pati: vnde
actiones ⁊ passiones ꝓprie sunt suppositorū: sed
actiones plurificant̄ in xpo sm diuersitatē natu-
rarū/ non obstante vnitate suppositi vt ex se patʒ
et oēs concedunt. ergo filiationes plurificantur
sm plurificationē naturarum nō obstāte vnitate
suppositi. ¶ Et confirmatur ratio p hoc: qr ista
nō est magis ipropria/ natura est filia. q̄ iste sint/
natura comedit: dormit. sʒ ista ꝯpeterēt filio dei
scd̄m diuinā naturā cū stet ꝙ nichilomin⁹ ꝓpor-
tionalia istis ab eis differentia: vt ꝓpria ab eter-
nis ei ꝯpeterēt scd̄m humanā naturā ex tempore
et est in xpo vtraqʒ comestio/ dormitio diuerse
a cōsimilib⁹ eis ei sm diuinā naturā ab eterno cō
uenientibus. ergo similiter est de filiatione. Dicē
dum ergo ꝙ preter realē filiationem eternā opor
tet in christo ponere realē filiationem ex tpe: non
obstante improprietate locutionis illius. ¶ Ter
Sexta rō. tia ratio talis est: et est ipeditiua et exclusiua opi-
nionis contrarie: et sui fundamenti. Tota enim
causa quare scd̄m aliā opinionem ponit̄ vna filia
tio tantū est/ qr filiatio est ꝓprietas suppositi sm
ꝙ suppositū. ¶ Contra hoc arguitur sic. ly sm ꝙ
vel reduplicat fundamentū relationis vel suppo
sitū. si suppositum: tūc est sensus. suppositum sm
ꝙ suppositum est id quod refertur / ⁊ id quod est
filius. aliter eni non conuenit reduplicatio suppo
sito. qr quecunqʒ ei conueniunt / conueniunt ei vt
qd̄. non vt quo: qr ⁊ ipsum suppositum est qd̄. nul
lo mō quo. Sed in hoc nō est aliter loquendū vel
sumendum de relatione ⁊ aliis ꝓprietatib⁹/ ope-
rationibus vel accidentib⁹ q̄buscūqʒ cōuenientib⁹
christo: qr sicut suppositum est id quod refert̄ sm
quod hmōi ita est quod agit et qd̄ patitur: quod
est quale mortale passibile sentiens ⁊ intelligens

⁊ huiusmodi. oīa enim ista conueniunt supposito
scd̄m ꝙ huiusmodi: sicut ei quod est tale vel tale
¶ Ex hac ergo causa non potest poni vna filia-
tio tantum: sed oportet poni plures sicut plures
intellectiones/ volitiones/ et alias operationes:
possunt christo cōuenire scd̄m vtrāqʒ naturā. Si
vero ly scd̄m ꝙ/ reduplicat fundamentum cū dici
tur filiatio esse suppositi scd̄m ꝙ hmōi: tūc est sen
sus/ ꝙ suppositum eternum per naturam diuini-
tatis vel proprietatem relatiuā eternaʒ sit causa
et ratio quare referatur de nouo ad matrem: qd̄
est oino incōueniēs dicere. oportet ergo de neces
sitate in xpo ponere duas filiationes reales/ vnā
qua referatur ad patrē ab eterno: ⁊ aliā qua refe-
ratur ad matrem ex tēpore. ¶ Quarta ratio ta- 7. ratio
lis est. Christus non refert̄ ad matrem vt fili⁹ est
sub ratione dantis: sed sub ratione accipientis: qr
omnis mater inq̄tum hmōi est dans filio scʒ na-
turam eo modo quo matri conuenit dare. nullo
autem modo vt sic/ est accipiens. Sed christus vt
deus non refertur ad creaturam relatione ratio-
nis vt aliquid ab ea accipiens: sed poti⁹ vt dans
et vt conferens: qr sic refertur tertio modo rela-
tionis. 5. metaphisice. scd̄m vnum extremū scʒ no
bilius dicitur referri ex hoc solūmodo ꝙ aliud re-
fertur ad ipsum. ergo non est dicendum ꝙ xps vt
suppositum referat̄ ad matrē quadā relatione rō
nis vel filiatiōe eterna nō vt realis: sed cū quodā
respectu rationis cointellecto vt positio cōtraria
dicit sed vere filiatione reali fundata in natura:
quā a mre accepit. et p hoc sʒ talē naturā nō solū
ad matrē ē realr relat⁹: verū etiā realr depēdēs.
¶ Quinta rō talis est. Sicut se hʒ ꝑfectio nature octaua rō.
accepte p gñationē ad filiationē naturaleʒ: sic se
hʒ ꝑfectio grē accepte p iustificationē ad filiatio
nē adoptionis: ergo ꝑmutatim sicut se habet ꝑfe
ctio nature ad ꝑfectionē grē: ita filiatio nālis ad
filiationē grē: ⁊ adoptionis: sed ista duo stāt simr̄
ꝙ aliquis sit filius per creationem et adoptionē
pari ergo ratione stabunt in christo: ꝙ sit filius
dei secundum naturam diuinam et matris virgi
nis secundum humanam naturam duas habens
filiationes secundum dualitatem naturarum.
¶ Et cōfirmat̄ rō p similē deductionē i ꝓposito
sicut se habet natura diuina ad filiationeʒ sequētē
ipsam sic natura humana ad filiationem que ip-
sam consequitur: ergo permutatim sicut natura
ad naturam: sic filiatio ad filiationē. Sed in chri
sto sunt due nature: ergo et filiationes due.
¶ Ad rationes positionis alterius respondetur
et primo ad id quod dr̄ filiatio est proprietas per Respōsio.
sonalis et suppositi secundum ꝙ tale. Dicendū 2. opinio
ꝙ filiatio non est suppositi secundum ꝙ suppositū Ad rōnes
quia ly secundū ꝙ reduplicat causam et rationeʒ 1. opiniōis
quare predicatum est in subiecto vt potest habe- Ad primū
ri ex primo priorum capitulo illo reduplicatum
autē in propositiōibus et p'lo posteriorum capi
tulo de per se. et quinto metaphisice capitulo se-
cundum ꝙ suppositū aūt diuinū nō ē ratio ꝙ xps
sit fili⁹ virginis: nec aliqua ꝓprietas vel cōditio
suppositi diuini scd̄m ꝙ hmōi: sed hui⁹ ratio est
natura humana a supposito diuino assumpta: vt
ex se patet. et potest manifestari per hoc ꝙ christ⁹
est fili⁹ virgis scd̄m ꝙ homo. nam scd̄m ꝙ homo
est hominis filius: est autē fili⁹ hoīs inq̄tū est fi-
lius ꝟginis. ꝙ autem inq̄tum hominis sit homo

patet p Augu. ⁊ Chriso. Nā Augustinus expōit
illud Jo 5. Potestatē dedit ei iudiciuz facere: q̄z
filius hoīs est. dicit potestatez iudicij datam filio
esse: qz filiꝰ hominis ē. i. secūdū naturā humanam
pfectā p grām pat in christo gratia nō q̄lıscūq̄z
est sz gratia capit. Crisostomus etiam exponēs
illud v̄bum dicit ꝙ potestas iudiciaria conuenit
christo solum vt erat deus. vñ sic exponit potesta
tem dedit ei. i. xp̄o iudiciū facere. ⁊ fiat hic pūctꝰ
et postea sub vna clausula accipiat hoc totum: qz
filius hominis est nolite mirari hoc: ac si diceret
nō miremur: qz filius hominis nō potestatē iudi
ciariā nō accepit vt filius hominis sz vt filiꝰ dei
quod patet p hoc ꝙ illud subditur: qz venit hora
in qua oēs q̄ in monumentis sunt audiēt vocem fi
lij dei Ex q̄ clare pz ꝙ licet Augustiꝰ ⁊ Criso. au
ctoritatē euangeliste Johannis diuersimode ex
ponāt in hoc tamē ꝯueniunt olno. ꝙ xp̄s secūduz
ꝙ filius hominis non est deꝰ sz hō. ꝯ filiatio q̄ dr
filius hominis. i. beate virginis no est suppositi
secundum ꝙ suppositum sz secundū ꝙ homo ⁊ ha
bens naturā. De necessitate igit cōcludit opposi
tū eiꝰ qd ratio cōcludere intēdebat. scz ꝙ in xp̄o
sunt due filiationes reales ¶ Ad rationem ergo
Ad rōes Ad p̄mū. primā dicendum ꝙ personalitas nō est ꝓprietas
consequēs naturam. sed ipsum ē suppositū subsi
stens in natura rationali ⁊ intellectuali: psonali
tas aūt ⁊ persona non differūt nisi in modo signi
ficandi. Persona autem est nature rationalis
īdiuidua substātia scđz Boetiū li. de duabꝰ natu
ris. l xp̄o aūt non est nisi vnū suppositū ⁊ vna pso
na ⁊ p ꝯsequēs vna personalitas: secus autem est
de filiatione que est relatio ⁊ ꝓprietas cōsequēs
naturam ⁊ conueniens xp̄i nature. Unde cum in
xp̄o sint due nature/ oportet ꝙ in eo sint due filia
tiones. ¶ Ad secundā rationē dicenduz ꝙ scđm
Ad scđm. quosdā non est incōueniens in eodē subiecto esse
duo accidentia eiusdez rationis p̄cipue relatiua.
In vno eñ patre habete multos filios sunt mul
te paternitates: quod patet ex hoc: qz destructa
vna p destructionē vnius filij/ puta per mortem:
adhuc remanet alia paternitas respectu alteriꝰ fi
lij: q: adhuc viuit. Quicqd autē sit de hoc mani
festū est: qz illa ratio non concludit ꝙ filiationes
iste d̄bꝰ sermo ē/ si sūt eiusđ speciei: imo nec eiusđ
generis. ¶ Ad tertiā dicendū ꝙ xp̄s nō dicit fi
Ad tertiū lius adoptiuus put est filius beate virginis: sed
dicit eius filius p naturā quam scz ab ea accepit
Diceret autē filius adoptionis p gratiam gratū
facien: ē qua plena fuit aīa eius: sed nō dicit filiꝰ
adoptiuus licet hanc gratiā in aīa habuit. vel qz
nō habuit eā vt alij: sed in ipsa vniōe. vel forte ad
vitandū errorē. Sicut ei nō dicit creatura q̄uis
aīa eius creata fuit/ vt excludat error arrij: q̄ di
xit filium esse creaturā etiā scđm ꝓcessionem eiꝰ
a patre. sic etiam vt excludat error dicentiū eum
nō esse filiū p naturā/ nō dr filiꝰ adoptiuꝰ. ¶ Ad
Ad q̄rtum quartā rationem dicenduz ꝙ maior non est vera
absolute scz ꝙ supposito diuino non possit adue
nire aliquis realis respectus et nouus ex tēpore.
vera tamē est si accipiat suppositū eternuz scđm
naturā eternā diuinā: sed si accipiatur scđm ma
teriam creatā ⁊ ex tempore acceptam/ non est in
conueniens aliquod. nam talis respectus funda
bitur in ipso supposito non imediate sed median
te natura accepta creata. Unde quicquid attri
buitur supposito diuino mediāte natura accepta
q̄uis denominet solum suppositū/ pōt multipli
cari in ip̄o siue sit absolutū siue sit respectꝰ realis
Christo eñ ratione humane nature assumpte cō
petunt de nouo vel ex tempore multa realia acci
dentia absoluta sicut esse q̄tum/ esse album. ⁊ sic
de alijs. ergo potest aduenire mediante humana
natura respectus realis ¶ Ad quintā dicendum Ad q̄ntuz
ꝙ nō sufficit filiationis relationem esse secūdum
rationē in christo ad hoc ꝙ sit ipse realis filius
beate virginis quod patz: ⁊ declaratur sic. q̄uis
enim in ordine rerū inueniamꝰ ꝙ causa non refert
realiter ad effectum vbi tñ effectꝰ referatur ad
causam realiter: vt patz de relatiōe dei ad creatu
ram: nunq̄ꝫ tamen inuenimus ꝙ causa referatur
realiter ad effectum: ⁊ effectus referatur ad cau
sam solum scđm rationē: sed xp̄s scđm humanaz
naturam se habet ad matrem sicut effectꝰ ad cau
sam. cuz ergo in matre sit realis maternitas per
quam refertur ad filiū: necesse est ꝙ in filio sit rea
lis filiatio/ per quam referatur ad matrez. q̄uis
eñ deus possit dici realiter dñs dato ꝙ dominiū
in ipso non sit realis relatio: qz deus non depen
det a creatura: sed ē teriꝰ realis depēdentie crea
ture ad ipsum: vt in p̄mo libro visum est. oportet
tamen ad hoc ꝙ aliquis sit realis filius ꝙ filia
tio realis sit i ip̄o: qz plus depēdet filius a matre
q̄ꝫ ecōuerso. ¶ Ad sextam rationem dicendum
ꝙ esse filium licet denominatiue cōpetat supposi Ad sextū.
to: tamen hoc est ratōe nature: qz filiatio vt dictū
est/ non est directe ꝓprietas personalis. Unde fi
liatio nō ē ꝓprietas suppositi precise quia ignis
generatus est suppositū tamē non est filius: Nec
ē ꝓprietas persone precise: qz p̄ma persona in diui
nis est persona perfecta: ⁊ tamen non est filiꝰ sed
est ipsius suppositi vnde generatum est in simili
tudinem viuentis nature. Et quia hoc est vnum
suppositum bis generatum in similitudinem du
plicis nature viuētis: ideo hic est duplex filiatio.
¶ Ad argumēta principalia respondendū dicen Ad rōnes
do ad primū ꝙ ponēdo vnam filiationem in xp̄o p̄ncipales
magis sequitur inconueniens illud: qz tunc idez r̄ndet ista
per idem diceretur bis. et ideo dicendum ꝙ idē opinio.
s̄m idem nō potest dici bis vel referri bene tamē
idem suppositiue potest aliam relationem ad di
uersa referri. ¶ Qz vero Aristoteles dt ꝙ intel
lectus nō potest referri ad scientez ⁊ ad scibile di
cendum: ꝙ qz intellectus comparatur ad scientē
secundum rationem subiectiuam/ et ad scibile
secundum rationem mensurandi et ipse intelle
ctus dicit in se vnā rationem specificā hinc est ꝙ
dicit ꝙ nō potest referri ad scientem et ad scibile
quando tamen vnum ⁊ idem s̄m aliam et aliam
relationem possit ad diuersa referri non est de in
tentione Aristotelis. Idē eñ existens q̄tū albū
potest referri ad diuersa p similitudinez ⁊ equali
tatem q̄ꝫtum ad diuersa relatiua referatur idem
per eandem relationem: puta ꝙ discipulus refe
ratur ad magistrum et dominum per relationem
discipulatus hoc nō potest esse.
¶ Ad secundū dicendum est ꝙ si filius esset no Ad scđm.
men absolutū ⁊ substantiuū nomen sicut hoc no
men homo. tūc dicerē ꝙ essent duo filij sicut dictuz
est supra ꝙ si assumeret duas naturas hūanas esset
duo hoies: nunc autē qz filiatio hz cōparationem
ad suppositū ⁊ ad naturā sicut fuit dictū in corpo

re solutionis. hinc est ꝙ nō potest esse geminatio
filiꝫ nisi sit geminatio nature et suppositi: bene ta
men potest esse geminatio filiationis si sit solū ge
minatio nature: ꝛ qꝛ in proposito est solum gemi=
Ad tertiū natio nature ꝛ non suppositi: hic est ꝙ xp̄s nō po
test dici duo filiꝫ. ¶ Ad tertium dicendū sicut iā
etiā solutum est ꝙ iste due filiationes in xp̄o non
sunt eiusdē rationis nec speciei: immo differunt
plus ꝙ̄ genere: ꝛ ideo bene possunt esse in eodem.
¶ Ad oēs autē auctoritates q̄ sūt cōtra hoc. Di
cēdum ꝙ ipsi intellexerunt de formis absolutis
ꝙ non sunt plures forme eiusdē speciei absolute
in eodē subiecto nec esse possunt et non de formis
absolutis relatiuis: quod patet ꝑ Auicennam di=
centem sexto naturalium. ꝛ tertio Metaphisice.
ꝙ plures relationes eiusdē speciei possunt esse in
eodem simul et semel. vnde credunt aliqui ꝙ plu=
res forme relatiue eiusdē speciei possūt esse simul
in eodem subiecto lꝫ non possint esse forme abso=
lute plures. Et huius rō pōt esse qꝛ ratio relatio
nis accipitur per cōparationē ad extra cū esse suū
sit ad aliud se habere. ratio vero absoluti accipit̄
non per cōparationē ad extra. immo dicit aliquid
intra et vt ad intra: ꝛ ideo numerus relatiōis po
test accipi: ꝛ accipitur ab extremis stante vno fun
damento et vno extremo ex alia parte sicut patet
de vno patre habente multos filios: et ꝑ ꝯsequēs
possunt esse multe relationes in vno extremo per
cōparationē ad diuersa extrema. numeratio autē
accidētis absoluti accipit̄ ex subiecto et ab intra
non ad extra: ꝛ ideo si est tm̄ vnum subiectū: vnū
est tm̄ accidens absolutum. ¶ Ad quartū dicen=
Ad quarti dum ꝙ suppositū diuinum est infinitū s̄m naturā
diuinam: non autē infinitū s̄m naturā humanam
et s̄m hanc refert̄ ad matrē ac ꝑ hoc ad eā propor
tionē habet ꝛ relationē finitam qd̄ non posset con
tingere si haberet relationē ad eā s̄m ꝙ suppositū
qꝛ suppositum est suppositū ꝑ naturam diuinā et
relationē quorum vtrūqꝫ est infinitum: ꝛ de se ma
nifestum est hoc s̄m oēs. De relatione ꝟo est dubi
um s̄m ꝙ relatio: non tamen est dubiū s̄m ꝙ ē idē
essentie quin sit infinita: ꝛ ideo si bene deducatur
ratio arguit oppositum: videlicet ꝙ qꝛ xp̄s nō po
test esse filius beate virginis sub ratione infinita:
nec habere ad eā vt est eius filius proportionē vel
habitudinē infiniti: ideo non refert̄ ad eā vt sic in
quātum suppositum habēs humanā naturā: et ꝑ
ꝯsequens ad eā refertur s̄m humanā naturā: ꝛ nō
s̄m diuinā essentiā vel relationē per quā est suppo
situm. sicut si suppositum in quo est albedo refera
tur vel habitudinē habeat ad aliud non s̄m ꝙ sup
positum simpliciter: sed s̄m ꝙ suppositū habēs al
bedinem. ꝑ albedinē diceretur referri: non ꝑ natu
rā substantie a qua suppositū habet ꝙ sit supposi=
tum: vel ꝑ aliud a quo hꝫ ꝙ sit suppositum qcūqꝫ
sit illud. Ex hoc autē sequit̄ ꝙ filiatio ex qua est fi
lius matris sit realis: qꝛ reale cōsequit̄: ꝛ tēpora=
lis et finita: qꝛ tēporale ꝑ se consequitur ꝛ finitum
¶ Ad aliud et vltimuꝫ ꝙ est scd̄a minoris ꝓbatio
dicitur ꝙ xp̄s in triduo ꝓprie non potuit dici fili
us nec fuit nec beata virgo potuit dici mater: ꝛ hu
ius ratio est: qꝛ filiatio est proprietas respiciēs na
turaꝫ viuentē: ꝛ silem quare cum xp̄s in triduo nō
habuit naturā humanā nec fuit homo nec naturā
viuentē: qꝛ fuit vere mortuus: nec naturā simileꝫ
beate virgini: qꝛ non habuit naturā humanā s̄m

quā fuit similis matri sue virgini beate xp̄s in tri
duo non potuit dici nec fuit filius: tm̄ post resurre
ctionem fuit filius ꝛ beata virgo mr̄. ¶ Et cum
queritur vltra an eadē aut alia maternitate? Di=
cunt aliqui ꝙ fuit eadem maternitate ꝓpter idē=
titateꝫ absoluti: qꝛ fuit eadē mulier: nō tm̄ fuit ea
dem ꝓpter idētitatē relationis. Sed contra hoc
sic arguitur. Si aliquid esset album ꝑ albedinem
et corrūpat̄ albedo ꝛ fiat iterū albedo alia nume
ro in illo subiecto quod prius fuit albū illud non
poterit dici idē albū: qꝛ nō eadē albedo ꝙ̄tūcūqꝫ
maneat idē subiectū albedinis: qꝛ eodē modo ex
tēpore ista si ponatur corrūpi ipsa maternitas: et
postmodū alia maternitas fiat quātumcūqꝫ ma=
neat idem absolutū non poterit dici eadē mater
cū mater sit formaliter mater ꝑ relationē mater=
nitatis. Et ideo dicēdū ꝙ fuit eadē mater: ꝛ ꝙ̄tū
ad absolutū: ꝛ ꝙ̄tum ad relatū. Nisi cūqꝫ cm̄ ita ē
ꝙ est aliquod ꝯn̄s ad accidens qd̄ nullo agēte fie=
ri potest ꝙ tale accidens possit esse sine consequē=
te. semꝑ agēs qd̄ facit antecedēs facit ꝯn̄s eo ip̄o
ꝙ facit an̄s: ꝛ si facit antecedēs: idē nūero facit et
ꝯsequens: idē numero ꝑ eandē potentiā ꝛ actionē
ꝓductiuā. Relatio aūt est hmōi ꝯsequens ad fun
damentū. positis em̄ extremis ꝛ ip̄o fundamento
nullo agēte fieri potest quin ponatur relatio. exē
plum. Positis duobus albis ꝛ ipsa albedine: im=
possibile est quin ponatur similitudo: et si agens
ponit eandē albedinē numero ponet eo ip̄o eandē
similitudinē nūero quare cū xp̄s post resurrectio
nem resurrexerit ꝛ fuerit idē hō numero ꝑ poten=
tiam diuinā ꝑ eandē potentiā factum fuit ꝙ fuit
eadē filiatio numero ꝛ eadē maternitas in matre
virgie. Et cū dicit̄ ꝙ illud qd̄ est corruptū nō po
test redire idē numero. Dicendū ꝙ verū est natu=
raliter: non tm̄ est verū supnaturaliter ꝛ ꝑ poten=
tiam diuinā. Nisi autē an̄s pōt esse sine ꝯsequen=
te: tunc nō est verū ꝙ si sit idem an̄s ꝙ sit idē ꝯn̄s
Exēplū de aqua frigida postmodū calefacta que
si dimittat̄ nature sue redibit ad frigiditatē: nō ta
men eandē numero: sed aliā. Frigiditas em̄ est ta
le consequēs ad aquā ꝙ aqua manēs aqua pōt eē
sine ipsa. ¶ Tertia opinio tenet viam mediā ꝛ est
talis ꝙ filiatio dupliciter potest dici. Vno modo 3.opinio q̄
vt relatio tm̄. Alio modo vt ꝓprietas ꝑsonalis. si est durā.q.
accipiat̄ vt relatio solū: sic necesse est ꝙ in xp̄o pre 2.hui⁹dist,
ter relationem filiationis qua refert̄ ad patrē ab
eterno sit alia filiatio qua refert̄ ad matrē ex tē=
pore: que sit eque realis: sicut quelibet relatio fi=
liationis in creaturis. Si ꝟo accipiat̄ relatio nō
solum filiatio vt relatio: sed vt ꝓprietas ꝑsonalis
sic in xp̄o non pōt esse nisi vna filiatio. Primū pa
tet sic vbicunqꝫ ꝓducens ꝛ ꝓductum incidunt in
eūdem ordinē: ꝛ maxime in idē s̄m spēm. si vnū re
fertur realiter ꝛ reliquū: sicut declaratū fuit p̄mo
libro. Sed xp̄s s̄m humanā naturā et beata vir=
go incidunt in eūdem ordinem nature ergo si ma
ternitas est relatio realis in matre et filiatio erit
realis in filio. ¶ Secūdū patet sic vbi est vna ꝑso
na solū siue vnū suppositū ibi non pōt eē nisi vnū
formale ꝯstitutū suppositi siue ꝑsone: sed in xp̄o
non est nisi vna ꝑsona siue vnū suppositū. ergo in
xp̄o non pōt esse nisi vna ꝓprietas ꝑsonalis q̄ est
cōstitutiua suppositi siue ꝑsone ergo filiatio put
est ꝓprietas ꝑsonalis nō est nisi vna tm̄ in xp̄o. et
istud tenēdū est: et s̄m hāc intētionē p̄ma opinio

mortis nō fuisset filius sicut nec hō: sed si esse fili=
um nō est aliud ꝙ̄ fuisse genitū: ꝙ̄uis perdidit id
quo fuit genitus in triduo: ⁊ magis si deponeret
posset ⁊ potuit dici filius ex quo semper remansit
idem numero suppositū. qđ si verū est tūc magis
apparet ꝙ modo nō dicit͛ fili⁹ filiatione inherēte
vel nature cū alia: cū ista fuisset corrupta ī morte
et esset separata humanitate. ❡ Et sꝫ hoc potest
respondert ad quattuor argumenta. ❡ Ad pmū
Ad q̄ttuor rōnes
Ad pmuꝫ
de repugnantia pluralitatis ꝙ non est rōne vnita
tis suppositi nec eternitatis: q2 pluralitas relatio
num non repugnat vnitati nec eternitati suppo=
siti diuini absolute cum in patre sint due relatio=
nes et in filio totidē: quarū quelibet est realis lꝫ
non sint due res. Et dicēdū ꝙ hoc repugnat eter
nitati respectu relationis temporalis: q2 oīs rela
tio dei ad creaturam est rōnis: etiam si fuisset ab
eterno et oīs relatio temporalis dei est rōnis tm̄.
Cū tamen sit dei s̄m diuinitatem non inherens ei
s̄m naturam assumptā vnde s̄m naturam assūptā
non repugnat habere accidēs absolutū vel rela=
tum qđ natū sit illi inherere. Unde xp̄s est quāt⁹
et qualis equalis ⁊ similis realibus formis: q2 il
le nate sunt inherere nature: sed non est filius ma
tris reali filiatione: q2 ista nō est nata inherere na
Ad scđm.
ture. ❡ Ad secundū dicendū ꝙ relatione effect⁹
ad causam sicut nati et geniti xp̄s refertur ad ma
trem: q2 ista inheret nature quā denomīat: lꝫ non
primo: sed non oī relatione effectus ad causā: pu
ta illa que est solius suppositi cuius est ista scꝫ fi=
liatio ⁊ paternitas. ❡ Ad tertiū dicendū ꝙ rela=
Ad tertiū
tio habet aliter fundamētum in diuinis: aliter in
creaturis. In diuinis eīn relatio que constituit
suppositū nō fundat͛ sup̱ suppositū: q2 oē fundatū
presupponit suū fundamētū. nichil autē p̄suppo
nit illud quod constituit: sed cōīs spiratio que nō
constituit suppositū sed p̄supponit constitutū pōt
dici fūdari sup̱ suppositū patris ⁊ filij cōmūiter:
q2 vtrūqꝫ denolat. Tres alie relationes consti=tu
tiue fundant͛ imediate sup̱ essentiā vel s̄m reꝫ quo
ad illos qui distinguunt relationē ab essentia vel
relatione quo ad illos qui distinguūt solū rōne.
Et s̄m primā opinionē non apparet quare essētia
diuina non esset filia vel nata aut genita cum ipsa
afficeret͛ illis relationibus sicut subiectū suis ac=
cidentibus: sed supposito ꝙ non differant nisi ra=
tione propter idētitatem. essentia est filius nō aūt
filia nec genita in diuinis. ergo falsa est maior vel
impropria: q2 aut nō est ibi p̱prie fundamētū: aut
si est multiplicantur relationes vsqꝫ ad ternariū
non multiplicato fundamēto quod est essentia: ⁊
econuerso. non multiplicat͛ cōīs spiratio nō mul
tiplicatis suppositis patris ⁊ filij. In creaturis
autē vera est maior: q2 multiplicato īmediato fun
damento relationis multiplicatur et ipsa: sed mi
nor est falsa: q2 īmediatū fundamentū filiationis
non est natiuitas q̄ transit nec natura q̄ non ē filia
nec filius sed ipsum suppositū. Unde in duobus
filijs sunt due filiationes ad vnū patrē: ⁊ in vno fi=
lio vna ad duos parentes nisi forte differant spē.
Ad rōes durandi
❡ Ad argumentū tertie opinionis dicendum ꝙ
xp̄s ⁊ mater coincidunt in eūdem ordinē ⁊ in idē
spē s̄m naturā creatā: non autē s̄m suppositū p̱pē
quod relatiōes nature sunt vtrobiqꝫ reales equa
liter nō autē relationes suppositorū: sed tantū ex
parte suppositi creati: p̱pter quod beata virgo si
fuisset assumpta esset realis mater sine reali ma=
ternitate ex sola reali conceptione ⁊ generatione
q2 denolatur realiter. relatiuū etiam sꝫ esse ex so
la reali causa et origine relatiōis sine realitate re
lationis proprie dicte sicut deus est realiter cau=
sa et dn̄s. ⁊ scibile realiter scibile sine scibilitate
reali que sit relatio. ❡ Quantū ad tertiū ponen
Terti⁹ articulus
tur nouē instantie: ⁊ soluent͛ replicando aliquas
de factis p̱pter nouas solutiones. ❡ Primo er=
Prima instantia cō tra primā opiniones
go videtur ꝙ in xp̄o sint due filiatiōes reales scꝫ
diuina qua refert͛ ad patrē: ⁊ humana qua refert͛
ad matrē. non minus eīn realiter refertur princi=
piatū ad suū principiū ꝙ̄ econtra: sed in patre nō
obstāte vnitate suppositi sunt due relationes rea
les ad duo p̱ducta p̱pter dualitatē terminorum
et p̱ductionū ex quib⁹ innascuntur. s. paternitas
ex generasse ad filiū: ⁊ cōīs spiratio ex spirasse ad
spiritū sanctum. al's non essent quattuor relatiōes
reales in diuinis. ergo multomagis in filio sꝫ du
as naturas erunt due filiatiōes reales ad duo pri
cipiata ex duabus processionibus vel natiuitati=
bus p̱cedētes. ❡ Solutio. due relatiōes reales
que sunt suppositi etiā non solū vt habentis: sꝫ eti
am vt rationis habendi: cuiusmodi sunt paterni=
tas filiatio ⁊ hmōi bene possunt esse in supposito
eterno ad supposita eterna. ita tū ꝙ inter se sint di
uersarū rationū: sicut sunt cōīs spiratio paterni=
tas et filiatio: ⁊ ꝙ vtraqꝫ sit eterna. sed in supposi
to eterno rōne suppositi non possunt esse plures
relationes reales. ergo nec aliqua realis tēpora=
lis est: scꝫ creature cū creator ad creaturā nō refe
ratur realiter nisi aliquid reale absolutū vel rela
tum adueniat deo ex tempore. ❡ Secūdo: quia
Secūda
sicut due filiationes sunt eiusdē rōnis: sic due simi
tudines: ⁊ maxime create sed in xp̄o sunt plures
similitudines reales p̱pter realitatem q̄litatū est
eīn similis hoībus in colore: angelis in gloria vel
aliqđ hmōi. ergo sunt in eo plures filiatiōes pro
pter multitudinē naturarū p̱ generationis origi=
nem acceptarum. ❡ Solutio. relatio est supposi
Rn̄sio
ti dupliciter. Uno modo vt habentis relationem
vel subiecti relatiōis. ⁊ sic cōīs relatio est supposi
ti non nature nec substantialis nec accidentalis:
nisi forte illius que recipit predicationē illius sui
gn̄is in cōcreto et denolatiue vt q̄titas. Suppo
situm eīn est ipsum relatiuum quod refert͛ vt ha=
bens relationem et subiectū eius. non eīn albedo
est similis sed album: lꝫ quātitas possit dici equa
lis et nō tm̄ subiectū: q2 etiā q̄titat̨ ē q̄ta rādiu
q̄diu q̄titas est in subiecto magis proprie dicit͛
subiectum equale p̱ eam: sicut esse accidentis est
suppositi proprie vt habentis vt corpus albū: non
superficies alba. Alio modo dicit͛ relatio esse sup
positi non solum vt habentis vel subiecti: sed vt
rōnis habendi et fundamenti relationis et talis
non est oīs relatio. etiā q̄ nascit͛ ex actiōe ⁊ passio
ne: ꝙ̄uis agere et pati non sint nisi suppositorū im
mo forte vt talis est omnis relatio originis puta
causa et causati generantis et geniti: sed saltē ta=
lis est relatio filiationis et paternitatis que inna
scuntur ex actione et passiōe vt tā terminate sunt.
Est eīn quis pater q2 genuit et fili⁹ q2 genitus est
Primus autē terminus generatiōis est suppositū
vnde relatio est ⁊ causati generantis ⁊ geniti/vel
qui gignitur: q2 innascūt͛ ex actione et passiōe q̄si
p̄sentī nō p̄supponunt: sed quasi antecedunt suppo=

sitũ in ratione fundamẽti ⁊ rõnis habendi. Quis
sequat ipm̃ vt habẽs et subiectũ sicut ⁊ cetera ac
cidẽtia sed relatiões originis q̃ sunt p̃nitas ⁊ fi=
liatio p̃supponunt actionẽ p̃teritã vel terminatam
et p̃ p̃ns suppositũ vnde respiciũt ipm̃ etiã vt fun
damentũ et rõnẽ habẽdi ⁊ non tm̃ vt hñs. vnde qꝛ
relatio habet pluralitatẽ ex fũdamẽto a quo ⁊ en
titatẽ. nõ aũt sic a sbõ sicut nec accidẽs absolutũ
habet naturã ex subiecto p̃imo sed ex p̃ximo: vt
hõ vnꝰ hꝫ multas albedines ſm diuersas partes
sue sup̃ficiei: sic ⁊ idẽ hõ multas silitudines ſꝫ di
uersas spẽs q̃litatis q̃ sunt fundamẽta silitudinũ
et quasi subiecta p̃xima vt sup̃ficies colorꝫ: iõ re=
latiões q̃ sũt suppositi vt rõnis habẽdi ⁊ fundamẽ
ti nõ multiplicãt in eodẽ supposito: sed ille q̃ sunt
suppositi vt habẽtis tm̃ multiplicari pñt in eodeꝫ
supposito multiplicatis suis fundamẽtis ⁊ rõni=
bus habendi. et hec est ratio quare i xp̃o sũt mul
te relationes reales. puta silitudines ⁊ eq̃litates
et hmõi ſm multitudinẽ naturarũ non autẽ mul=
te filiatões p̃ter vnitatẽ suppositi. ¶ Sed con=
tra istã solutionẽ directe est p̃imũ argumentum:
qꝛ relationes originis ex parte p̃ncipij nõ minꝰ
respiciũt suppositũ q̃ ille q̃ sunt ex p̃te p̃ncipiati
vel q̄ est ex principio. Relatiões aũt originis ex
parte p̃ncipij bene multiplicant manente vni=
tate suppositi vt patet in patre. Unde cũ relatio
multiplicat ex fundamẽto non bene dicit q̄ sup=
positũ sit fundamẽtũ alicuius relationis nec pa=
ternitatis nec relationis cum manifeste videamꝰ
vnũ multiplicari sine alio: ⁊ maxie qꝛ phũs nũq̃
dicit suppositũ substãtie p̃ut distinguit a natura
et actione esse fundamentũ relationis alicuiꝰ rea
lis. ista ratio soluitur infra vbi ponit alia. ¶ Ter
Tertia instãtia tio: qꝛ creatio passiua respicit suppositũ sicut ⁊ fi
liatio p̃pter qð etiã xp̃s non põt simpliciter dici
creatura: sed xp̃s propter naturã icreatã acceptã
a patre refert ad ipm̃ reali filiatione. ſm p̄o natu
ram creatã refertur reali relatione creatiõis pas
siue ad creatorẽ. alˀs non esset realiter creatura ſꝫ
q̄ hõ: ⁊ sic sunt in supposito xp̃i due relatiões rea
les etiã respectu eiusdem p̃ncipij p̃pter plurali
tatẽ actionũ ⁊ naturarum q̃ sunt termini actionũ
multo q̃ magis respectu diuersorũ p̃incipiorꝫ:
puta patris ⁊ matris erũt in xp̃o due relationes
realiter differẽtes p̃pter pluralitatẽ natiuitatum
et naturarũ nascẽdo bis acceptarũ. ¶ Solutio.
Rñsio creatio ⁊ natiuitas nõ ita sũt p̃prietates p̃sõales
sicut filiatio. Nõ solũ eñ suppositũ dicitur creari
vel nasci: sed etiã natura: q̃uis non p̃imo ⁊ per se
sꝫ p̃ acciñs. sicut aliquid p̃ creationẽ vel natiuita=
tẽ acceptũ: sꝫ natura nullo mõ dicit filia. etiã na=
sci conuenit brutis: ⁊ creari oibus suppositis etiã
nõ viuis. eẽ autẽ filiũ nõ nisi viuẽti rõali. Unde
filiatio est p̃prietas non nature sed suppositi. non
cuiuscũq̃: sed in natura itellectuali. relatio ergo
creationis põt multiplicari i xp̃o ſm q̄ homo ſꝫ
multiplicẽ naturã p̃ creationẽ vel concreationem
acceptã. puta materiã: aĩam: gratiã ⁊ gloriaꝫ. Et
siliter creatio rõne totius nature assumpte q̃ ali=
quo modo respicit naturã vt rationẽ habendi po
nit in numerũ realẽ omni filiatione diuina q̃ respi
cit suppositũ diuinũ. ⁊ similis ratio est de multi=
plicatione natiuitatũ in xp̃o: sed filiatio q̃ respi=
cit imediate suppositũ non potest in eo multipli=
cari. Uel põt dici q̄ relatio creationis passiue in
xp̃o ſm naturã assumptã non est realis sed tm̃ ra=
tionis: qꝛ relatio creature ad deũ est ad totã trini
tatem equaliter. Unde si non est realis ad vnam
p̃sonã nec ad aliã. xp̃i autẽ ad seipsum non potest
esse realis relatio: saltẽ cõcernens suppositũ: etiã
ſm diuersas naturas cũ sit idẽ suppositũ i vtraq̃
q̃uis eñ eiusdẽ ad seipm̃ possit esse realis relatio
aliqua ſm diuersa: sicut homo ſm vnã manũ vel
oculũ ẽ realiter sibi similis vl̃ equalis ſm aliã vel
aliunde non tamen relatio q̃ respicit suppositum
cuiusmodi est creatio actiua ⁊ passiua põt in eo eẽ
realis. ¶ Sed ista p̃batio vl̃ positio non est suffi
ciens: qꝛ non oportet mouens et motum p̃ducẽs
et productum esse distincta supposito et natura: sꝫ
altero tm̃: indifferenter tamen. Nã in diuinis in=
ter producens ⁊ p̃ductum est distinctio suppositi
non natura. in humanis potest esse distinctio natu
re cũ idẽtitate suppositi sicut patet in aĩalibꝰ que
mouent seipsa. Unde cũ inter mouens ⁊ motũ sit
relatio realis patet q̄ eiusdẽ ad seipsum ſm diuer
sa põt esse realis relatio etiã originis: non simpli
citer: qꝛ nichil generat seipsum vt sit simpliciter:
sed ſm quid: qꝛ homo facit se calidũ p̃ motum et
hmõi. Similiter cum substantia humana in xp̃o
vergat in accidẽs xp̃s ſm diuinitateꝫ fecit se ſm
humanitatẽ vt esset non simpliciter sed vt esset ho
mo: ita ⁊ ipse est factor ⁊ factus ⁊ realit̃ ad seipm̃
creatione passiua relatus rõne creationis actiue
que dicit solum relationem rõnis. Uerũ est tamẽ
q̄ dato q̄ relatio creationis passiue que est in xp̃o
ſm humanitatem ad deũ non esset realis nichilo=
minus xp̃s ſm q̄ hõ esset realis creatura. Quis
eñ relatiuum ſꝫ esse nõ possit esse realr̃ sine reali
relatiõe: saltẽ i altero extremo sicut nõ est aliq̃s
vere filius nisi in ip̃o sit realis filiatio: vel salteꝫ
realis maternitas vel paternitas in suo opposito
tñ relatiuum ſcðm dici potest esse realiter id qð
est sine reali relatione i se sicut scibile est realr̃ sci=
bile q̃uis in se non sit realis relatio scibilitatis:
immo etiaꝫ dato q̄ non sit in altero extremo Si
ei p̃ ipossibile abstraheret a scia relatio realis ad
scibile et econtra nichilominus esset sciẽtia reali
ter scientia qꝛ relatio nõ est de sua q̃ddítate essen
tiali. alˀs esset essentia cõposita ex qualitate et re
latione que sunt duo p̃dicamẽta. ablato autẽ oĩ
quod non est de essentia rei non est inconueniens
adhuc rẽ remanere sicut sciẽtia dei ab eterno etiã
de non futuris erat realiter sciẽtia q̃uis nec ip̃a
realiter referetur ad scibile nec econuerso ex hoc
solũ q̄ erat cognitio certa que complet rõnẽ sciẽ
tie. Similiter xp̃s ſm q̄ homo dicit realiter crea
tura. dato etiã q̄ non reali relatione creatiõis re
feratur ad creatorẽ vel econuerso: sed qꝛ hꝫ realẽ
naturã reali creationis actiõe acceptã. ¶ Quar
to q̄ filiatio humana ad matrẽ sit relatio realis: qꝛ Quarta
q̃uis in relatiuis ſm dici ad realitatem vniꝰ suf
ficit realitas alterius sicut aliquid est realiter sci
bile propter realitatẽ relationis scibilitatis nõ
que est in se: licꝫ in altero extremo scꝫ in scientia:
tamen in relatiuis ſm esse ad realitatẽ vnius ex=
tremi nõ sufficit realitas relationis in altero: sed
exigitur realitas relationis in seipso. non enim
ad hoc q̄ aliquid realiter sit pater potest suffice=
re q̄ realis filiatio esset in altero nisi etiam in ip̃o
qui dicitur pater esset realis paternitas. ⁊ rõ hu=
ius est: qꝛ relatiua ſm esse denominantur ab extri

feco. sicut absoluta p formā inherentes ⁊ innascūt
ex suo nō ex alieno: vt filiatio ex generato esse nō
ex generasse. Paternitas vero ex generasse vnde
talia relatiua non habent entitatem relatiuam ex
suis oppositis: nec per cōsequēs realitatē: sed ma
gis ex seipsis. vnde cū filius sit relatiuus ſm esse
non erit xp̄s realiter fili⁹ matris ex reali materni
tate illius qua vere ⁊ realiter ipa est mater xp̄i ni
si in ipso sit realis filiatio respectu matris.

Rñsio. ¶ Solutio. maior non est vera. Nā etiā relatiua
ſm esse inueniuntur claudicare in realitate: ita ꝙ
vnum sit ens ex sola realitate relatiōis opposite
sicut deus est realiter dn̄s non ex reali relatione
dominij in se existēte: sed reali relatione seruitu
tutis existētis in creatura. Et similiter xp̄s erit
realiter filius virginis beate. ex hoc soluꝫ ꝙ ipsa
est realiter mater ei⁹ faciendo scꝫ quicquid est ve
re matris: puta ministrando materiā ⁊ naturā q̄
nata est facere p se suppositū distinctū cuꝫ aīa ſm
cursum nature a deo infundenda. Nec est simile
vt quidā dicunt de filio et matre vel patre. Non
enī pōt pater sine reali paternitate esse q̄uis esse
possit realis filius sine reali filiatione. q: de rōne
patris ē ꝙ cōicet actiue naturā: p quā filius subsi
stat. Unde ſm eos Joseph non fuisset realiter pa
ter xp̄i si xp̄s ex semine eius fuisset conceptus: q:
p naturā ab eo acceptā etiā dispositiue xp̄s nō sub
sisteret: sed forte maria fuit vera ⁊ realis mater
ex ministratione passiua materie xp̄i. sed Joseph
fuisset verus ⁊ realis pater ex dispositiōe actiua
eiusdē materie: q: qḋ fili⁹ subsistat p naturā a pa-
rentib⁹ acceptā hoc accidit nature p cōparationē
ad parentes ex hoc ꝙ ipsa non preuenit in substā-
tificando ab alio supposito. Unde xp̄s ex hoc est
realiter filius beate virginis: q: ipse accepit ab ea
quicquid verus filius de necessitate filiatiōis ac
5. instantia cipit a matre vera et reali. ¶ Quinto ꝙ in xp̄o
vtraq; filiatio sit realis non tn̄ due realitates: sed
vna realitas sicut in deo sunt plures quoꝝ q̄libet
est deus non tn̄ plures dij: q: vbicūq; est vnū fun
damentū reale duarū relationū qḋ est reale fūda
mentū respectu vtriusq; relationis: ⁊ tn̄ in se ē in-
distinctū realiter ibi sunt plures relationes ſm ra
tiōeꝫ ⁊ vna tn̄ ſm rē. ita tn̄ ꝙ q̄libet earū est eque
realis: nō tn̄ due reales sed ambo vna real' q: vni
tas ⁊ pluralitas et realitas relationis est ex fun-
damento sicut sor. albus ⁊ tricubit⁹ vna similitu
dine et equali referē reali relatione ad oīa tricu-
bita ⁊ alba: non ita ꝙ similitudo vel equalitas re
spectu vni⁹ sit rōnis: ⁊ respectu alteri⁹ realis: sed
equaliter q̄libet respectu cuiuslibet realis: non tn̄
plures reales sed vna realitas plures rōne sicut ⁊
suū fundamentū. Similiter filius vna filiatione
reali refertur ad duos parētes: ⁊ vn⁹ parens vna
paternitate vel maternitate ad plures filios. sed
sicut filiatio diuina fundatur sup suppositū diui-
num vel psonā diuinā. sic filiatio humana sup sup
positū humanū vel psonā humanā: q̄uis non est
sup naturā ſm se. Cum igiē in xp̄o nō solū sit sup
positū diuinū: sed etiā realiter humanū: q̄uis nō
sint duo supposita distincta ſm idē qḋ est realiter
hūanū: vtpote q: est realiter hn̄s humanitatē: et
similiter realiter diuinū: ⁊ p ɔ̄ns in xp̄o erit reali
ter filiatio diuina ꝓpter suppositū diuinū ⁊ realis
filiatio humana ad matrē ꝓpter reale suppositū
humanū a matre acceptū: non quidē vt suppositū
sed vt hūanū. ¶ Solutio. dicūt q̄dā q̄uis i xp̄o Rñsio
sit reale suppositū hūanū sicut et diuinū: non tn̄
suppositū est ministratū a matre sicut suppositū
diuinū est productū a patre. vn̄ suppositū hūanū
p cōparationē ad matrē non ita fundat realē filia
tionē sicut suppositū diuinū p cōparationē ad pa-
trem. ¶ Sed contra hoc arguitur: q: cū filius ⁊
mater sint relatiua equiparantie non requiritur
ad realitatē filiationis ꝙ filius accipiat nisi quod
requiritur ad realitatē maternitatis vt mater mi
nistret. Si ergo ad realitatē maternitatis non re
quiriē ministratio suppositi filio: sed sufficit mini
stratio materie ꝓprie. ergo similiter nec requiriē
ad realitatē filiationis in filio acceptio suppositi
a matre: sꝫ sufficit acceptio nature a matre eo mō
quo hoc requiritur in generatione hominis cui⁹
forma est ab extrinseco. Et ꝓpter istā rationē vr̄ n
aliquib⁹ ꝙ necesse sit ponere i xp̄o talē realē filia-
tionē respectu matris sicut ecōuerso realē mater
nitatē: lꝫ enī relatiua ſm dici vel relatiua ſm esse
suppositiōis possunt claudicare in realitate vt pꝫ
in scientia ⁊ scibili dn̄o et seruo: tn̄ relatiua eqpa
rantie ⁊ ſm esse simul cuiusmodi sunt pater ⁊ fili⁹
similis ⁊ equalis nō possūt claudicare: sed posita
se ponunt in realitate et perempta se perimunt in
abstracto et concreto: et ita ꝙ vnū oppositum po
nit aliud ⁊ perimit i realitate Et similr abstractū
ponit concretū et ecōuerso: ita vt non sit q̄s reali
ter filius nisi habeat realē filiationē et realē parē
tem et paternitatē vel maternitatē oppositā: ⁊ nec
econuerso realis parens nisi habeat realē parēti-
tatem sibi inherentē ⁊ realē ꝓlē oppositam ⁊ ꝓle
tatē realē ei inherentē nec realis filiatio sine rea-
li filio ⁊ patre ⁊ paternitate opposita nec econuer
so. lꝫ pater ⁊ filius alq̄s videanē relatiua suppo̅si
tionis sicut dn̄s et seruus. Cū enī equiparantia ⁊
suppositio in relatiuis nō attendanē ſm cōpara-
tionē relatiuoꝝ adinuicē: q: sic oīa relatiua essent
equiparātie cū equaliter adinuicē depēdeant sed
ſm cōparationē relatiuorū ſm id qḋ sunt ⁊ ita fi-
lius ſm id qḋ est debet honorem patri. sicut seru⁹
subiectionē dn̄o vnde dn̄s et seruus non magis
sub ⁊ sup: a ponūtur q̄ pater ⁊ filius. Sed hoc ve
rum est ſm logicos: sed accipiendo relatiua equi
parantie ⁊ suppositionis ſm theologos ita scꝫ vt
relatiua que sunt vnius ordinis vel vni⁹ gn̄is di
cantur equiparantie illa q̄ non sunt vnius generis
nec vnius ordinis sunt suppositionis ⁊ supposi-
tionis. sic pater ⁊ filius semꝑ sunt relatiua equi-
parantie ꝓprie loquendo. Dn̄s aūt ⁊ seruus: causa
et effectus quandoq; sunt relatiua suppositionis
et suppositionis. Tunc enī cā ⁊ effectus sunt vni⁹
rōnis generationis vel ordinis quādo in causan
do adequatur: ita vt modus causandi ex parte cē
non excedat modū recipiendi ex parte effect⁹ si-
cut est i causis particularibus vniuocis: ⁊ forte i
causis naturalibus ⁊ equiuocis: q: q̄tum potest
causare vel dare causa causatum pōt recipere ef-
fectus. vnde potentia actiua primi celi ⁊ potētia
passiua materie sunt vnius ordinis ⁊ ꝓportiona
ta adinuicē: q: oēm formā quā illa potētia potest
dare: ista potest recipere: ⁊ ideo referunē ad seiui
cem realiter ⁊ generaē mouens ⁊ motū cā ⁊ cātū
maxime vniuoca: vt pater ⁊ filius: q: q̄cquid pōt
pater dare ad hoc ꝙ fiat pater totū potest fili⁹ re-
cipere ad hoc vt sit filius. Silr̄ dn̄s ⁊ seruus in

creaturis sunt relatiua equiparãtie loquẽdo the=
ologice: qr nõ põt dñs seruo imperare nisi id in q̃
teneť dño obedire: et est limitata potestas coher=
ciua ex parte dñi sicut obedientia subiectiua ex
parte serui: sed relatio cause ad causatũ inter deũ
et creaturã est suppositionis: qr potentia dei acti
ua nõ cõmẽsurať potentie passiue que est in crea=
tura cũ ista nõ adequet illã vnde nõ sunt vni⁹ or=
dinis: sed sicut mensura et mensuratũ. Similr do
minus et seruus: qr imperiũ debem⁹ deo mõ infi=
nito: ⁊ cũ seruitus ex parte creature nõ põt ẽẽ nisi
serua. Unde qr in relatiuis suppositionis vel mẽ
sure sufficit realitas relationis in altero ad reali
tatem vtriusq; : non autẽ in relatiuis equiparan=
tie. ideo potest deus esse dñs et creator realiť sine
reali relatione dñij et creationis q̃ sit in se subie=
ctiue non autẽ realiter filius vel pater alicui⁹ sine
reali filiatõe ⁊ paternitate ad ipm ❡ Et dicendũ
ad hoc q sicut vnio sm nomẽ est relatio equiparã
tie cũ tamen inter creaturas ⁊ xpm sit suppositio
nis ex parte dei et suppositionis ex parte creatu=
re: qr alterius ordinis vnde ex parte dei est rõnis
et ex parte creature est realis: sic filiatio xpi et ma
ternitas matris eius: lz sm nomẽ sit relatiua eq
parantie vel si sint suppositiõis videť maternitas
supponi: tñ sm rem est econuerso: qr dei ad crea=
turam sm q de⁹ est. est semper relatio transcẽdẽs
et ꝑ consequens rationis: et talis est relatio sup=
6. instãtia positi. vt sepe dictũ est vnde ⁊c. ❡ Sexto qr lz re=
latio realis ad creaturam nõ possit esse suppositi
eterni vt dictũ est tñ vt non eternũ sed temporale
nichil prohibet. lz eñ deus vt deus non sit similis
fortí reali similitudine tamen xps vt hõ reali simi
tudine faciei ⁊ figure fuit simim⁹ iacobo fuit q̃ di
ctus est propter hoc frater dñi: ⁊ sic de⁹ vt homo
est temporalis: ita suppositũ diuinũ vt humanum
est ex tpe non ab eterno vnde sicut relatio nature
puta similitudo: idẽtitas: vel equalitas sunt rea=
les in xpo rõne nature assumpte temporalis: ita fi
liatio ad matrẽ q̃ est relatio suppositi diuini nõ vt
diuinũ. nec ꝑ ꝯñs vt eternũ: sed est relatio suppo=
siti humani vt humanũ est: ⁊ ꝑ ꝯñs vt tpale pote
rit esse in xpo realis. sicut eñ humanitatem hz ex
tẽpore sic est homo ⁊ suppositũ humanũ ex tempo
re: q̃uis xps sit fili⁹ virginis simpliciter et abso=
lute loquendo sine reduplicatione tñ non verifica
tur ꝓpositio rõne vtriusq; nature: sed rõne crea=
ture: nec rõne suppositi diuini vt diuinũ est: sed vt
humanũ. vnde ista reduplicatio est falsa. xps sm
q deus est filius virginis vnde filiatio qua referť
ad matrem cũ nõ fundetur sup suppositũ vt sup=
positum est: qr sic esset in brutis: nec vt suppositũ
diuinũ est: qr sic esset in patre sine matre. restat q
fundať sup ipm vt suppositũ humanum est. vnde
nichil prohibet sup hoc fundari relationẽ realez.
❡ Solutio. aliqd dr suppositũ humanum dupliť
Responsio vno modo: qr habẽs naturã humanã per quã sub=
sistit ⁊ sup tale suppositũ humanũ fundari potest
filiatio realis ex tpe qr tale suppositũ nõ solũ ẽ hu
manũ vł creatũ quo ad naturã subsistenteť: sz etiã
quo ad subsistentiã q̃ est rõ suppositi ꝓut distigui
tur a natura. et sic in xpo non est suppositũ huma
num. Alio modo dicit aliqd suppositũ humanuz
non qr subsistat ꝑ naturã hũanã: sed qr hz eã sub=
sistens in ea ⁊ non ꝑ eã et super tale suppositũ hu=
manũ nõ põt fundari illa relatio q̃ fũdať sup sup

positũ vt suppositũ ẽ rõe subsistẽtie que distigui
tur a natura: qr subsistẽtia q̃ est ratio fundamenti
tali relationi nõ est creata: sz increata. Talis autẽ
relatio est filiatio ad matrẽ in xpo quequidẽ filia
tio vt filiatio est hz fundari sup suppositũ qd est i
natura rõali vniuoce productũ. ita q illa redupli
catio excludat naturã in abstracto consideratam
et non subsistẽtem: sed verum est q ista filiatio pu
ta ad patrem vel ad matrẽ fundatur super suppo
situm rationale genitũ: sed cõtractã rõnem sup=
positi ita q filiatio diuina ad patrẽ in xpo fundať
sup suppositum xpi vt est suppositũ diuinũ a patre
productũ. Filiatio vero humana ad matrẽ super
idem suppositũ vt est humanũ a matre generatũ
sm humanitatem. Dico autẽ suppositũ humanũ
non vt subsistens per humanitatẽ. sed vt hñs hu=
manitatem subsistens in ea nõ per eã. Unñ filiatio
ista imediate fundať sup diuinũ suppositũ ⁊ hũa=
num et rõne ei⁹ q est humanuz puta nature acce=
pte de virgine et rõne ei⁹ quod est diuinũ puta ra
tione subsistentie et nõ rõne alteri⁹ tñ. non enim
xps esset filius virginis nisi in suo supposito diui
no assumpsisset naturã de ea. Nec natura de ea as
sumpta potest facere filiũ eum qui nõ subsistit da
ta per impossibile q aliquis haberet naturã ⁊ nõ
subsisteret in ea . vtrũq; ergo hoz scz subsistẽtia
et natura est de rõne fundamenti filiatiõis q̃cũq
eorum sit formalius vel principalius: ⁊ lz natura
assumpta q̃tum est de se possit fundare realẽ filia
tionem tñ subsistentia assumentis cũ sit increata
non potest substare reali relationi ad creaturã vñ
filiatio non potest esse realis cũ deficit pars essen
tialis sui fundamenti. Unde patet q non est sic
de alijs relationibus a filiatione: puta similitudi
ne vel equalitate: qr ille totaliter fundãtur super
naturã creatã: puta sup vnũ in qualitate vel q̃ti=
tate vel hmõi. vnde xps reali similitudine sm co=
lorem est similis huic vel illi. reali autẽ filiatione
matris est filius. ❡ Septimo contra id quod di= 7. instãtia
ctum est filiationẽ et oẽm relationẽ originis fun=
dari sup suppositũ non naturã et tactũ est supra il
lud non est fundamẽtum immediatum relatiõis
qd manet vnũ realiter multiplicata realiter rela
tione: qr sicut relatio hz entitatez a fundamento:
ita ⁊ vnitatẽ et pluralitatẽ ab eo non subiecto: vñ
q̃uis in eodẽ subiecto possint esse plures relatio=
nes reales propter plura fundamẽta nõ tñ hz vnũ
sz idẽ suppositum simplex est subiectũ pluriũ rela
tionum originis: vt pater et filius i diuinis. ergo
relationis cuiuscũq; originis suppositum non est
fundamẽtum: sed tñ subiectum. ❡ Solutio sup
idem fundamẽtum re bene possunt fundari diuer Responsio
se relationes realiter differentes non solũ nume=
ro sed specie et respectu diuersorum terminorum
sicut eadẽ q̃titate et qualitate sum similis ⁊ equa
lis vni: dissimilis et inequalis alteri: et similiter
eodẽ supposito est aliquis pater filij sui et fili⁹ pa
tris sui in diuersis suppositis. Similiter qr ille rela
tiones sunt ad diuersos terminos ⁊ specie diffe=
rentes: sed bene verũ est q sup idem fundamẽtũ
re nõ possunt fundari diuerse relationes solo nu=
mero differẽtes etiã respectu diuersorũ termino=
rum sicut patet in similitudinib⁹ vel equalib⁹ vni
us ad multa sm idẽ que oẽs sunt vna relatio rea
lis ex parte illius in quo habent vnũ fundamẽtũ
sicut etiã pater vna paternitate referť ad plures

Octauo filios. ¶ Octauo sic vbicūq ministrare a parte
matris facit realem maternitatē ibi recipere mi-
nistratum ex parte filii facit realem filiationē. nō
enim plus oportet recipere filium a matre ad hoc
ꝙ sit filius eius ꝙ̃ oporteat dare matrē ad hoc ꝙ
sit mater eius. ꝙ eñ generare ex quo innascit̄ ma
ternitas vel paternitas dat actiue vel ministrat
illud generari suscipit passiue ex quo innascit̄ fi-
liatio. si ergo ministrare xp̄o materiam corporis
assumpti causat in matre ministrāte maternitatē
realē pari ratione suscepisse xp̄m a matre talē ma
teriam ministratā constituit filiationem realē in
Rñsio xp̄o ad matrem. ¶ Solutio/maior est intelligen
da ceteris paribus. hic autem cetera non sunt pa
ria: q2 suppositū xp̄i accipiens illud qđ mater mi
nistrat est tale sup q̄ nō pōt fundari filiatio realis
suppositum autē matris est tale sup quo pōt fun-
dari realis maternitas. Unde si pater prius assū
sisset naturā matris virginis et filius postea assū
psisset naturā suā de matre. de ea nō esset in virgīe
maternitas relatio realis sicut nec in filio filiatio
realis ꝑpter idem et tñ et filius esset realis filius
et mater realis esset mater eo modo quo infra ex
Nono ponetur l p̄mo argumēto. ¶ Nono sic. non pōt
esse aliqđ relatiuū ꝑm esse realiter si deficiat sibi
illa relatio realiter. puta pater realis sit p̄nita-
te: q2 sicut aliquid est album formaliter et essentia
liter albedine ꝑpter qđ impossibile est aliquid eē
album realiter nisi informatū albedine reali. sic
aliquid est relatiuum ꝑm esse formaliter et essen-
tialiter relatiōe vt pater paternitate. vnde nō est
aliquid realiter pater nisi informetur reali pater
nitate. secus autē est de relatiuis ꝑm dici de quoꝝ
Rñsio essentia non est ipsa relatio vt supra dictum est.
¶ Solutio. non sic distinguunt̄ alia predicamen
ta per ens rei et rationis sicut relatio. non eñ al-
bedo rationis tñ est albedo vera: sed eius simili-
tudo et sic de aliis accepta relatiōe propter qđ h3
minimū de entitate nec requirit nisi habitudinē
et ordinē vnius ad alterum. potest autē intellect⁹
aliquid ordinare ad aliud et ad quod de seipso nō
erat ordinatum. Est igitur de essentia relatiui ꝑm
esse relatio et ordo non quidem rei sed sufficit ra
tionis cū tali fundamento qđ l alio posset facere
relationem realem. vnde sicut deus dicitur realit̄
dominus non q2 sit relatione dominii informat⁹:
sed q2 est terminus realis relatione seruitutis ad
eum: vel q2 habet in se realem potētiā coherciuā
super quam in alio potest realis relatio dominii
fundari. Similiter xp̄s dicitur realiter matris fi
lius i q2 realiter est terminus maternitatis sicut
scibile: q2 de ipso realiter est scientia dicitur reali
ter scibile. dicitur etiā realiter fili⁹ dicitur matris
si mater fuisset assumpta: q2 haberet se ad eā sic ꝙ
illa habitudo in aliis facit realem filiationē ⁊ ma
Decimo ternitatem. ¶ Decimo filiatio non magis cōcer
nit suppositum ꝙ̃ filius. immo minus cū sit con-
cretum: et ideo non magis requiritur suppositū
creatum ad hoc vt aliquis habeat filiationē rea
lem ex tpe ꝙ̃ ad hoc ꝙ sit filius ex tēpore: sed xp̄s
non obstante ꝙ non acceperit suppositū a m̄re est
realiter eius filius ergo est realiter habēs filiatio
Rñsio nem ad eā. ¶ Solutio. quicquid sufficit ad hoc
ꝙ aliquis sit filius filiatione reali sibi inherente
hoc sufficit ad hoc ꝙ habeat filiationem. plus au
tem requirunt̄ ad habere filiationē ꝙ̃ ad esse filiū
ex hoc ꝙ est terminus maternitatis. ¶ Undeci- Undecio
mo. In diuinis quicquid habet pater habet fili⁹
preter relationē: nec tamen potest dici vere filius
ergo ꝗuis habeat quicquid ptinet ad filium re-
spectu matris. si tamen careat filiatione non pote
rit dici vere filius ⁊ realiter. Nec valet si dicas ꝙ
xp̄s h3 ad matrē ad filiationē rōis quā non h3 pf
in diuinis: q2 filiatio rationis nichil reale penit⁹
ponit in filio sicut nec alia entia ratiōis l obiecto
¶ Solutio. relatio sup suū fundamētū addit mi Rñsio
nimā entitatē: sic autē non est de entibus absolutis
puta aliis accidentibus. vnde potest aliquis dici
realiter filius non solū a filiatione reali: sed solū
a realitate generationis ⁊ natiuitatis ⁊ nature p
generationē accepte. Non autē realiter album ex
sola realitate superficiei sine realitate albedis ꝗuis
autē pater in diuinis habeat quicquid h3 fili⁹ pre
ter relationē non tamen hoc habet eodem modo
sed xp̄s habet quicquid filius femine preter rela
tionem et eo modo ꝗtum ad id qđ est de essentia
filii. Unde non est simile q2 non est aliud realiter
esse filium nisi habere realē matrem ⁊ patrē: s3 ha
bere realē filiationem est habere suppositū ab eo
gñatū quo ad suppositationē dispositiue forte vñ
xp̄s potest dici realiter filius: q2 h3 realem matrē
non autē hr̄e realem filiationē ad matrē: quia nō
accipit ab ea suppositum etiā dispositiue: et iō esse
filium nō est eē suppositū habens naturā a patre
vel matre ad qđ requirit̄ filiatio. vnde non est simi
le de concretis accidentiū absolutis vel sbē. in q-
bus non est aliud esse reale ꝙ̃ habere formā que
dat esse tale sicut esse hoiem vel albū non ē aliud
ꝙ̃ habere humanitatē vel albedinem. et prius ꝑm
rationem est habere formā talis ꝙ̃ esse tale sicut
causa: sed non sic in relatiuis. Dicit̄ eñ pater non
q2 h3 paternitatē: sed q2 genuit. et filius non q2 h3
filiationē: sed q2 est genit⁹. qui ergo vere genuit ē
pater: ⁊ qui genit⁹ fili⁹ est: nō q2 habet hoc vere pa
ter. aut filius est etiā si realem paternitatē aut fi-
liationē non habeat sicut aliquis est realiter idē
sibiipsi sine reali relatione idētitatis. ꝗuis eñ re
latiua ꝑm esse ꝗtū ad id quod substernit̄ relatiōi
plus adinuicē dependeant ꝙ̃ relatiua ꝑm dici: nō
tñ ꝗtum ad relationē ipsam. Unde sicut in relati
uis ꝑm dici aliquid est realiter tale ꝑpter solā re-
lationē alterius extremi vt realiter scibile: q2 de
ipso realiter est scientia ita etiā in relatiuis ꝑm eē
dicitur aliquid realiter mensura: q2 aliud est rea
liter mensuratum ab ipso ꝗuis non sit mensura
realis relatio mensure ad mensuratū. ¶ Duode Duodeci-
cimo quia in relatiuis claudicātibus realitas se
tenet ex parte dependentis .i. effectus vel causati.
Intentio autē rōnis ex pte non dependentis vel
cause sicut p3 in mensura et mensurato scibili et
scientia: sed in generatione filius ꝗtū huiōi de
pendet a matre vt effectus a causa: non econuer-
so. ergo si relatio inter xp̄m filiū ⁊ matrē debeat
claudicare potius dicetur maternitas rationis ⁊
filiatio realis ꝙ̃ econtra. ¶ Solutio. Claudica- Rñsio
tio relationis causatur ex disparitate imediatoꝝ
fundamētoꝝ nō remotoꝝ. ꝗuis aūt natura hūa-
na xp̄i dependeat a natura humana virginis sicut
principiatū a principio ⁊ nō ecōuerso: tñ supposi-
tū m̄ris sup q̄ imediate fundat̄ m̄nitas depēdet
a supposito filii super quo fundata esset filiatio si
cut creatura a creatore et non econuerso.

¶ Distinctio nona

Circa nonã distinctionẽ queruntur duo. ¶ Primo de latria ¶ Secũdo de dulia.

Nõ p̄ma.

¶ Primo ergo querit̃ vtrũ soli deo sit latria exhibenda: et videtur ꝙ non: quia crux xp̄i ymago et caro sunt quedam creata: et tñ ipsis latria exhibetur nec ydolatria: sed pietas iudicat̃ ſm illud Adorate scabellũ pedũ ei⁹. ꝙ rc. Cõtra. Deũ tuũ adorabis et illi soli seruies.

Visio Prim⁹ articulus.

¶ Respondeo. Primo videndũ quid sit latria essentialiter. ¶ Secũdo de quib⁹ exhibenda materialiter. ¶ Tertio q̃b⁹ obiectiue vel magis finaliter. ¶ Quãtũ ad primũ dicit̃ cõiter ꝙ latria dicit̃ virt⁹ moralis annexa iusticie. ¶ Primũ patz q: virt⁹ est q̃ habentẽ pficit: et op⁹ laudabile et bonum reddit. Perfect⁹ autẽ ẽ hõ si sit bene ordinatus ad deũ. vnde cũ deo debeat honorem sicut et amorem sicut p ꝟtutẽ diligit deũ sicut debet: sic p virtutẽ honorat deũ sicut debet. Latria ergo que inclinat ad exhibendũ deo honorẽ debitũ est virt⁹ sicut caritas inclinans ad amorem deo debitum. ¶ Secũdũ patet: q: virtus q̃ habet deũ pro obiecto imediato illa sola est theologica: sed illa que habet deũ ꝓ fine tñ lz primo habẽs ꝓ obiecto aliquid creatũ est moralis vt penitẽtia. hmõi autem est latria. non eñ actus latrie est honorare deum sicut fidei credere deuz / caritatis amare deũ. spei sperare in deũ: q: sic haberet ꝓ obiecto deũ sicut ille: sed obiectũ latrie est honor dei vel deus honoratus. honor autẽ est in honorante. Unde act⁹ a latria elicit⁹ est velle aliquid facere ad honorez dei ꝓpter quod ipse honor est obiectũ q̃ est aliqd creatuz. non sic autem caritatis obiectũ est deus vt dilectus: q: sic creatũ esset obiectũ sed deus vt in se summũ bonũ: nõ obiectũ fidei est de⁹ vt creatus: sed ſm qd in se est veritas prima et silr de spe. ¶ Tertiũ patet: q: iustũ est subditũ esse deo. vnde latria q̃ deo ipendit debitũ seruitiũ ad eam reducitur: sed non est pfecta iusticia serui ad dñm: filij ad patrẽ: et multominus creature ad creatorẽ. nõ quin seruitus deo impensa ſm ꝙ hmõi sit vere et perfecte debita: sed q: non tñ exhibet̃ sicut debetur. Unde q̃tũ exhibet̃ tantũ hz de pfectiõe iusticie. q̃tuz restat exhibẽdũ tantũ deficit a pfectiõe iusticie. sicut si debeo decem et nõ soluo nisi q̃nq3 q: non possum iuste. pfectio est ꝙ soluo: sed impfectio ꝙ non soluo totũ.

Secũdus articulus.

¶ Circa secundũ sciendũ ꝙ cum latria exhibeat deo seruitiũ in recognitiõe dominij debet exhiberi primo et pricipaliter de bonis aie quas a solo deo habem⁹. et sic dicit Augustin⁹ ꝙ deus colitur fide spe et caritate. Secundo de bonis corporis qd ab ipo pricipaliter habem⁹ et ab ipso singulariter resuscitari speram⁹: et quia corpus vnigeniti ꝓ nobis afflixit: sic genuflexiones ꝓstratiões et hmõi instar xp̄i qui hoc fecit ad quod etiã ptinet oratio vocalis quã xp̄s docuit Pater noster. Tertio de bonis exterioribus que principaliter ab ipso ꝓueniũt ꝓpter qd decimarũ solutio ad latriã ptinet. Sed primũ dictũ est argumentũ contra cõem opinionẽ que dicit ꝙ beatitudo essentialis cõsistit in actu intellect⁹ vel volũtatis: puta videre deũ vel diligere aut frui deo q: btitudo cũ sit vltimus finis ad quẽ oĩs operatio humana ordinari debet nõ est illa ordinatio q̃ dz ad alia ordinari: sed hmõi est visio dei et fruitio et dilectio etiã i p: ia. ꝙ rc. Maior ꝓbata ẽ. Minoris ꝓbatio: q: apostolus dicit. Oĩa ad gloriã dei facite. Uñ viator oẽs opationes suas debz ordinare ad honorẽ dei et de oĩb⁹ dz regratiari deo et non querere gloriã suã. Uñ hõ cũ creatr⁹ sit ad gloriã dei seipsum et multomagis oẽm opationẽ suaz et omne donũ dei debet ordinare ad honorẽ et gloriam dei: sed beati nõ sunt minus subditi deo nec min⁹ obligati ad latriã: sed tãtomagis tenet̃ regratiari q̃tomagis sunt deificati. vñ de visione et fruitione hñt deo regratiari et deũ laudare: et in honorẽ dei et gloriã illud referre ꝓpter qd gratiarũ actio et vox laudis q̃ est act⁹ latrie videt̃ beatitudo nõ visio vel fruitio. Ad qd etiã faciũt multe auctoritates canonis et sanctorũ q̃ i patria ꝑci pue laudẽ icessabilẽ cõmẽdãt. Sanct⁹. Sanctus. Sanct⁹. rc. ¶ Contrariũ tñ videt̃: q: btitudo ẽ merces ꝓmissa et nõ seruit⁹ debita. Aliud eñ est ſm ꝙ seruus seruit. Aliud ſm ꝙ dñs pro seruitio libertatẽ et aliud tribuit. et si de ipsamet mercede seruus dimitteret̃ ad nouũ seruitiũ: ne sit ingratus non ꝓpter hoc vltimũ illud seruitiũ est p̄miũ sed ꝯñs ad primũ sicut primũ seruitiũ est añs. Et p hoc posset rñderi ad illud ꝙ opatio q̃ ordinatur ad aliã p modum meriti vt illi⁹ meritoria sic non est btitudo: sed illa q̃ est alteri⁹ p modũ debiti causatiua et obligatoria nõ ꝓpter hoc desinit esse beatifica cum de beatitudine creata debeat beat⁹ deo subiectionẽ et gratiarũ actionẽ. non põt tñ seruire quin plus teneat̃. Uñ semp hz seruit⁹ rõnem debiti: et p ꝯñs non premij.

Terti⁹ articulus Durã. dis. p̄nti. q. 2.

¶ Quantũ ad tertiũ prio ponent̃ dicta aliorum. Secundo inquiret̃ de illis ¶ Quantũ ad primũ dicũt qdã prio in gñali cui sit latria exhibenda: q: honor latrie vel cuiuscũq3 alteri⁹ reuerentie põt exhiberi alicui dupliciter scz ꝑse et p accñs. Per se exhibet̃ ei i quo est cã talis honoris. p accñs ãt exhibet̃ illi i quo nõ ẽ cã tal' honoris sed hz aliquã habitudinẽ ad illud i quo est talis cã. In eo etiã cui debet̃ honor p se ẽ duo cõsiderare. scz illũ cui honor debet̃ et cãm honoris Ille cui honor debet̃ est suppositũ subsistẽs. ꝓpẽ eñ p se honor debet̃ rei subsistenti et nõ pti. Non eñ dicim⁹ ꝙ pes pape vel man⁹ ep̄i dũ ab aliquo osculent̃ honorent̃: sz papa et ep̄s honorantur in huiusmodi partibus. per quem etiam modũ aliquis potest honorari in aliquo exteriori: puta in veste: vel ymagine / vel nũcio. cã autẽ honoris est illud in quo ille qui honorat̃ hz aliquã excellẽtiã per se. ¶ Hijs suppositis dicendum ꝙ honor latrie debetur per se soli deo ratione diuinitatis p accidens tamen debetur alijs. Primuz patet: q: illi p se debet̃ aliqs honor in quo est p se causa illius honoris: sed in solo deo rõne deitatis est p se causa honoris latrie. ergo solus de⁹ ratione deitatis est honore latrie honorãdus. Maior patet ex dictis. Minor similiter est manifesta: q: honor latrie debet̃ vel cõpetit creatori in ratione creationis. Creare autẽ cõpetit deo ratione diuinitatis: quare rc. Secundũ patet scz ꝙ alijs debet̃ honor latrie p accidens. Sed aduertendũ p̄mo ꝙ aliqd põt habere habitudinẽ ad deũ cui p se debet̃ honor latrie dupliciter. Uno mõ q: incidit in idẽ ſm suppositũ: sicut est hũanitas xp̄i. Alio mõ q: non incidit in idẽ ſm suppositũ: sed habet solã habitu

dinē extrinsecā: vt mr̄/crux ⁊ imago. Pmāo nō ado
raꝛ hūanitas xp̄i p accn̄s adoratiōe latrie: q꞉ qn̄
suppositū p se honoraꝛ p accn̄s qcqd ē i supposi=
to adoraꝛ: s꞉ fili⁹ dei adoraꝛ adoratōe latrie p se.
g̃ hūanitas xp̄i adoraꝛ p accn̄s eadē adoratione.
Dico aūt p accn̄s: q꞉ nec ipa ē ꝓprie qꝺ adoraꝛ cū
non sit suppositum subsistens: nec etiā causa / nec
ratio talis adoratiōis sc꞉ ꝗuis sit causa cuiusdā
alteri⁹ adorationis sc꞉ hyꝑdulie: ꝗ debeꝛ xp̄o ra=
tione hūane nature de qua postea diceꝛ. De illis
autē q̄ habēt solā extrinsecā habitudinē ad deu꞉:
hoc generaliter tenēdū est ꝙ si ꝯsidereꝛ ſm se/ sic
eis nō debeꝛ honor: puta cruci vel imagini/ ⁊ cete
ris reb⁹ inaīatis. aut si debeꝛ sicut beate virgini:
nunꝗ tn̄ debeꝛ honor latrie illis. Cuius ratio est
q꞉ honor latrie tm̄ debeꝛ excellētie diuie s꞉ talia
ſm se cōsiderata naturā excellētiaā hn̄t inaīa=
ta. aut si habēt illa/ tn̄ est ifra excellētiā diuinā:
quare isto mō nō debeꝛ eis honor latrie. Si autē
cōsiderētur ſm habitudinē quā habent ad deum
sic dr̄ cōiter ꝙ debetur eis idē honor q̄ est debit⁹
deo: q꞉ sicut dicit phūs de mēoria ⁊ reminiscētia.
duplex ē mot⁹ aīe in imaginē. Unus ſm ꝙ ipsa ē
qdā respect⁹. Alio modo inqn̄tū est imago. Pri=
mus mot⁹ in imaginē est ali⁹ a motu qui est in rē.
sed secund⁹ q̄ est in imaginē inqn̄tū imago/ idē est
cū motu q̄ est in rē imaginatā. ⁊ sic vt dicūt reue
rētia q̄ debeꝛ imagini inqn̄tū imago/ refeꝛ rei cu
ius est imago: vt sic sit vna reuerētia q̄ debeꝛ ima
gini ⁊ exēplari. ¶ S꞉ illud nō videꝛ ꝓprie dictū
q꞉ qn̄tūcunq꞉ sit vnus ⁊ idē mot⁹ aīe quo refertur
ad imaginē vt imago est ⁊ in rē imaginatā: nūꝗ
tn̄ aīa dicit imaginē inqn̄tū imago est esse idē cum
exēplari neq꞉ signū inqn̄tū signū esse idē cū signa=
to: sed semꝑ est inter ista distictio nature/ ⁊ in cō=
ceptione aīe. habitudo eni eoꝝ ad inuicē est rela=
tiua Relatiui autē esse est ad aliud esse. et ideo qꝺ
attribuiꝛ exemplari vel signato nō est attribuēn=
dum imagini vel signato ꝗruncunq꞉ considereꝛ
sub ratione imaginis vel signi: propter qꝺ ꝓprie
loquendo reuerentia imaginis vel signati debe=
tur signo vel imagini. Sed q꞉ loquendum est vt
plures/ ideo cōmune dictū sic exponiꝛ/ ꝙ ꝓ tanto
diciꝛ imago sub ratione imaginis adorari eade꞉
adoratione cū re cuius est imago: q꞉ p p̄sentiam
imagīs seu signi fit remēoratio rei quā remēora=
tam adoram⁹ eadē adoratione acsi p̄sens esset in
se/ ⁊ ꝓ tāto cōcedi pōt ꝙ signa ⁊ imagines adorā
tur eade꞉ adoratione cum reb⁹ signatis ⁊ imagi=
natis: q꞉ res vt cognite p signa ⁊ imagines simili
modo adoranꝛ acsi essent p̄sentes ſm se. Et qꝺ di
ctum est de signo ⁊ imagine intelligendum est de
oīb⁹ aliꝗs q̄ habēt solā habitudinē extrinseca꞉ ad
deum. q꞉ rōne talis habitudinis seu relationis: ⁊
nulli alio debeꝛ eis honor diuin⁹/ q̄ est honor la=
trie. ⁊ sic patet primu꞉ principale/ cui sc꞉ sit latria
exhibēda. ¶ De matre autē xp̄i in speciali dicūt
ꝙ vbi mater ⁊ fili⁹ includunt p̄cise eandē natura꞉
specificā: maiorē honorē qn̄tū ad hoc debet filius
matri q̄ mater filio: q꞉ mr̄ se habet ad filiū vt p̄n
cipiū: et sic excellēti⁹ qn̄tū ad hoc honoraꝛ mater
q̄ filius. Dico autē qn̄tū ad hoc: q꞉ ista excellētia
posset esse in filio: puta ꝙ esset papa vel ep̄s rōne
cuius mater etiā teneꝛ ad tantā vel maiorem re=
uerentiā exhibendā filio sicut ecōuerso. extraneo
autē ꝑsona ab vtroq꞉ nō plus teneꝛ honorare ma
trē q̄ filiū: sed illū in quo ē maior excellētia. Mo=
do ad ꝓpositum de matre xp̄i constat ꝙ ipsa non

Durand⁹ vbi supra.

fuit precise eiusdē nature cū christo filio/ cū sit pu
ra creatura: christus autē deus et hō. Unde sicut
ipsa fuit mater xp̄i quo ad hūanā naturā. sic ipsa
fuit filia eius iure creationis ratione diuine na=
ture in filio. ⁊ q꞉ pfectior rō p̄ncipij est in creante
q̄ totū ꝓducit q̄ in generante: q̄ aliqd supponit.
ideo pl⁹ teneꝛ btā ꝟgo honorare filiū qn̄ in⁹ de⁹:
q̄ fili⁹ qn̄ in⁹ hō teneaꝛ honorare matrē. ⁊ si mr̄ te=
neꝛ ad hoc: fortiori rōne ⁊ nos. alia g̃ ratione de=
bemus honorare filiū quatinus deus sc꞉ honore
latrie: ⁊ alia matrē q̄ est pura creatura. S꞉ q꞉ inē
creaturas ipsa est excellētissima: ideo sibi debeꝛ
sub honore latrie honor excellentissimus sc꞉ ho=
nor hyꝑdulie. ⁊. dulie excellētis: de qua postea di=
cetur. ¶ De cruce aute꞉ xp̄i dicunt ꝙ illud qꝺ nō
potest esse subiectū sanctitatis vel susceptiuū vir
tutis non potest esse subiectū vel terminus adora
tionis sed lignū crucis in qua christus pependit
non est subiectū susceptiuū sanctitatis ⁊ virtutis
ergo scd̄m se nō potest esse res adorationis. nūꝗ
ergo cruci xp̄i debeꝛ aliquis honor nisi inqn̄tū du
cit in remēorationē xp̄i ꝙ facit figura figurata ⁊
nō figurata alie hoc solum factum ratione figu=
re. ¶ De imagine dicunt ꝙ imago aut represen=
tat xp̄m ſm ꝙ homo est: aut est facta ad represen
tandū patrem ⁊ spiritū sanctū sc꞉ quo ad diuinita=
tē sicut pinguntꝛ qdā imagines quarū vna rep̄sen
tat deū patrē: ⁊ alia xp̄m crucifixum: ⁊ tertia spm̄
sanctū quasi colūbā ꝓcedentē a patre in christu꞉.
¶ Primo mō debeꝛ idē honor imagini q̄ ⁊ xp̄o/
scd̄m intellectū tn̄ pri⁹ positū. Secūdo modo au
tem fatuū est imagines facere/ vel eas venerari.
Unde Dam. dicit li. 4. ꝙ summe est ipietatis fi=
gurare qꝺ est diuī. Et si aliꝗs dicat ꝙ spūs scūs
in colūba apparuit: ⁊ pr̄ in veteri testamento sub
aliqb⁹ corporalib⁹ figuris formis. ⁊ sic pōt p imagi
nes rep̄sentari. Dicendu꞉ ꝙ ille forme corꝑales
nō fuerūt a patre vel spū sctō assumpte: ⁊ ideo re
presentatio earū p imagines nō est nature diuine
rep̄sentatio: sed est rep̄sentatio fili⁹ forme scd̄m se
ꝓpter qꝺ nō debeꝛ eis aliqua reuerētia: sicut nec
illis formis ſm se. Et si dicaꝛ ꝙ ille forme ſm se
ꝓpter qꝺ nō debeꝛ eis aliqua reuerentia sicut nec
illis formis ſm se. et dicatur ꝙ ille forme ſm se
nō erāt a ꝑsonis diuinis assumpte/ erāt tn̄ rep̄sen
tatiue diuinarū ꝑsonarū. et eodē vt videꝛ modo
possunt nūc fieri imagines ꝑsonas diuinas repre
sentātes. Dicendū ꝙ ille forme in quib⁹ dicuntur
ꝑsone diuine apparuisse nō fuerūt formate ad re
presentandū duas ꝑsonas sed representādū effe=
ctus quos ꝑsone diuine faciebant in rebus sicut
colūba in qua spūs sctūs apparuit sup xp̄m bapti
zatū signabat spiritualē fecunditatē: quā xp̄s ta=
ctu sue mūdissime carnis cōtulit aquis baptismi
et ideo nichil factum p modum imaginis ad rep̄=
sentandu꞉ ꝑsonas diuinas nō incarnatas est adorā
dum. ¶ Inquirendo autē de his qꝺ dicunt Pri=
mo de imaginibus ⁊ aliꝗs que dicūtur latria ado
rari propter deum non deberi latriā in se: sed deo
in eis. videtur probabile pro tanto. quia si precisa
ratio latrie est creatio: sicut deus creationem nul
li cōmunicat nec principaliter nec instrumenta=
liter: sic nec latrie debitum. vt sicut sola sanitas
animalis est vere ⁊ ꝓprie dicta que quæriꝛ in me=
dicina sicut cā/ in vrina sicut in signo. est aūt rea
liter et formaliter i aīali solūmō sic latria soli crea
tori debeꝛ et exhibeꝛ s꞉ nō i se sol : sed i signis suis

Inquirit doc. de dictis Durā.

¶ Cõtra tñ est qꝛ licꝫ sic possum diligere deū ĩ re odio habita ꝓpter deū: puta odiẽdo pccm̃ ꝓpter deū. sic etiã possum deū colere ⁊ honorare in ydolo despecto ꝓpter eū: ⁊ tũc nullo mõ dicor adorare ydolū: sed deū in ydolo. sicut nec diligere peccatū sed deum in pctõ: si tñ hoc est ꝓprie dictū. tñ qñ diligo inimicū vel ꝓximū ꝓpter deū: nõ solũ diligo deū in ꝓximo ꝑmo ⁊ ꝑncipaliter: sꝫ cū hoc diligo ꝓximū ꝓpter deū sꝫ scdario eadẽ caritate et eodẽ actu dilectionis. sicut etiã in oĩ eo qđ appetiꝶ ꝓpter finẽ est idẽ velle respectu vtriusqꝫ. cū aũt flectim⁹ genua ante imaginẽ vel ante crucem nõ põt dici ꝙ adorem⁹ crucifixū ⁊ despiciam⁹ crucẽ sicut ydolū. nec põt dici ꝙ adorem⁹ crucifixũ in cruce ipsam autẽ crucẽ nullo mõ adorem⁹ vel honorem⁹: qꝛ ipsam crucẽ ĩ se osculamur venerãdo/ ⁊ auro/ argento/ lapidib⁹ ꝑciosis ornantes eã honoram⁹: sed ꝓpter crucifixū. ⁊ sic eodẽ honore numero sicut crucifixū ¶ Et ꝑ hoc patet responsio ad rationem suã: qꝛ licet imago vel vt imago differat ab exẽplari: vt ꝑ hoc non sit adorãda ꝓpꝫ se sicut exẽplar: eodẽ tñ actu intelligiꝶ ⁊ eadẽ deuotione numero. de⁹ quidẽ ꝓpter se: ⁊ imago dei ꝓpter deū veneraꝶ. sicut eadeꝫ caritate de⁹ ꝓpter se diligiꝶ/ ⁊ ꝓxim⁹ ꝓpter deū. ¶ Preterea cū de⁹ sit ĩ oĩ re ꝑ essentiã/ ꝑsentiã/ ⁊ potentiã in oĩ re de mũdo põt adorari ⁊ venerari. vnde ꝓhibemur iurare ꝑ terrã: qꝛ scabellū pedū dei ẽ. Si ergo imago dei vel crux nõ adoraꝶ sed deus tm̃ in ea: ergo non plus adoraꝶ imago vel crux xp̃i ꝙ̃ lapis vel vermis cū tñ reputareꝶ ydolatra q̃ lapidẽ vel lignū non hñtia xp̃i imaginem ita honoraret sicut imaginẽ crucifixi lapideã vel ligneã: vel qꝛ ita honoraret aurū ⁊ argentū sicut crucẽ auream vel argenteã. ¶ Itẽ creatura rationalis est imago dei in qua modo reali est deus et in sctõ ꝑ grãm amplius ꝙ̃ sit in imagine: vbi nõ est nisi sicut ĩ signo si ergo nõ adoraꝶ imago: sꝫ de⁹ in ea existẽs sicut in signo: ergo oĩs hõ sctũs est magis ꝙ̃ sicut in signo: qđ tñ nõ facit ecclesia. videꝶ ergo ꝙ imaginibus latria adhibeaꝶ in se/ licet nõ ꝓpter se. ¶ De adoratiõe autẽ imaginū vt dicit sigibert⁹ ꝙ ãno xvj. Leonis iperatoris tertij Gregori⁹ papa sinodum. 90ꝫ epõꝝ rome cõgregauit: ⁊ venerationeꝫ sctãrū imaginū cõfirmat: earū violatores generali sentẽtia anathematizat. ¶ Q; dicunt scdo matri dei etiã inq̃tū mater dei nõ deberi/ latriaꝫ cõsonat cõmuni dicto ꝑ tãto qꝛ rõne sui debeꝶ sibi specialis veneratio ꝓpter qđ etiã creature rationali: cui ex hoc ipso in se debeꝶ specialis honor nõ exhibeꝶ latria: ꝙ̃uis sit imago dei dignior ꝙ̃ crux imago humanitatis. ¶ Sed contra hoc est qꝛ cū sit triplex bonū/ vtile/ delectabile/ ⁊ honestū ex hoc ꝙ aliq̃d est vtile ad aliud vel ordiabile ad desiderabili⁹ ⁊ honorabili⁹/ nõ tolliꝶ q̃n in se possit esse appetibile ⁊ honorabile ⁊ delectabile/ Vñ ꝙ̃uis beata virgo ratiõe sui sit honorabilis sicut sanctissima. nihilomin⁹ tñ inq̃tū est mater dei nõ minus diciꝶ relatiue ad deū ꝙ̃ imago vel crucifixi dei. si ergo ꝓpter solã humanitatẽ ad deū imago dei adoraꝶ latria: cū beata ꝟgo inq̃tuꝫ mater habeat habitudinẽ nõ ꝓhibeꝶ silr adorari qꝛ aliter est adorabilis. si ei medicina amara diligitur ꝓpter sanitateꝫ medicina dulcis que est eque sanatiua non respuitur ꝓpter dulcedinẽ: sed eligiꝶ magis ꝓpter sanitatẽ. ⁊ idẽ videreꝶ de aĩa que est imago dei maxime si verū est ꝙ nõ imago sed de⁹ in imagine adoraꝶ. ¶ Preterea ꝺm cõmune dictum vera crux xp̃i licet in se adoreꝶ hyꝑdulia ꝓpter xp̃i carnẽ: nichilomin⁹ inq̃tū imago crucifixi qui est de⁹ adoraꝶ latria ergo silr beata virgo ¶ Q; dicũt tertio ꝙ crux xp̃i vera in se nõ debet adorari aliqua veneratione: qꝛ nõ est subiectū sanctitatis. videꝶ absurdū istud ꝑncipiū: qꝛ licet nichil irrationale sit ad hoĩe honorandū ꝓpter se: nichil tñ ꝓhibet ipsum honorandum ꝓpter aliud nõ solū si est supposito cõiunctū: vt pes vel man⁹ aut si est actualiter cõiunctū: vt dyadema in capite/ vestis in corꝑe/ sandalia in pede: sicut osculamur pape pedes. sicut eñ adoramus species in sacramẽto altaris inq̃tum sub eis latet de⁹. ⁊ nõ solum deū in illis/ sic etiã ea q̃ fuerũt scõꝝ capillos et vestes ⁊ hmõi in seipsis veneramur. nec est impietas talia ponere in auro ⁊ argẽto/ ⁊ sic etiã frusta q̃ credim⁹ a vera cruce decisa: ꝙ̃uis nõ habentia figurã crucis nõ solū veneramur crucifixū in eis sed ipsa in seipsis ꝓpter crucifixū tñ. Quãdo ergo diciꝶ ꝙ nõ est exhibẽdus honor rei inalate. verum est propter se sed ꝓpter aliud. ⁊ silr veneramur oleū sctm̃/ crisma ⁊ oĩa sctã: ꝙ̃uis non sint sanctitatis subiecta: qꝛ sunt ei⁹ causatiua. ¶ Q; dicũt quarto ꝙ deberẽt fieri imagines patris ⁊ spiritus sctõ: sed opibus eoꝝ q̃ tñ nõ sunt adorande De primo videꝶ ꝓbabile: qꝛ si in veteri lege ꝓhibebaꝶ effigiari oĩs ꝑsona diuina: qꝛ nulla assũpserat creaturã corporeã/ postꝙ̃ solus fili⁹ eã assumpsit: ipse assignari põt cetere ꝑsone non in q̃b⁹ adhuc remanet ratio ꝓhibitionis. vñ imagines patris ⁊ spũ scti attestanꝶ nõ solum herẽsi antropomorphitarū qui dicebãt deū corporeū: verũetiaꝫ error sabellij qui dicit patreꝫ ⁊ spiritum sanctum incarnatū inq̃tum non distinguit personas. Sed ꝙ colũba representãs fecunditatem vel aduentū spũs sancti, non debet adorari: sicut crux vel imago crucifixi: verum est in se. ¶ Q; eñ columba non representat ꝑsonam spirit⁹ sancti sed operationem eius transeuntẽ que nõ est spirit⁹ sanctus ideo nõ debet adorari in se latria. sicut imago crucifixi: qꝛ ꝑsona crucifixi est ꝑsona dei: ideo cū ipsa debet eadẽ latria adorari. sed si imago xp̃i baptizati nõ adoraꝶ in se: sed fili⁹ dei in ea sic repñsentatus: pari ratione in colũba sup eū picta põt adorari spũs: qꝛ licet spũs sctũs non fuerit colũba sicut deus fuit crucifix⁹: tñ ita repñsentaꝶ spiritus sanct⁹ in sua oꝑatiõe sicut xp̃s in sua cruce. si eñ intelligo colũbã significantẽ nõ spm̃ sctm̃ sed oꝑationẽ eius ex hoc ipso intelligo eum esse: vel sicut in signo vel aliter ibi possum eū adorare: sicut in cruce imaginor crucifixum q̃ est de⁹. ⁊ sic oꝑatio spiritus sancti non est spiritus sanctus. sicut nec caro dei est deus: sed sicut caro xp̃i connotat deū sic operatio dei connotat deum. sed hoc habet caro christi ꝙ est vnum supposito cum deo quod nõ habet operatio dei: sed non propter hoc adoratur in imagine solum: sed propter representationem que est hinc ⁊ inde: nisi ꝙ immediati⁹ representatur filius in cruce ꝙ̃ spiritus sanctus in columbe specie. Sicut enim aliq̃d videꝶ in speculo cui primo obꝫcitur: sic crucifixus in cruce in quo suppositum non mediante alio supposito pependit. Sed sicut id quod relucet in vno speculo apparet in alio: sic spiritus sanctus relucens

Quãtum ad tertiũ De gẽda no q̃li:10. q.6.

in sua operatione. Scdo relucet in repñtante suã opatiõnē: qđ est mediãte nõ solũ aliena natura: sz etiã mediante alieno supposito scz illi⁹ opationis subiecto: ⁊ p hoc pz solutio ad obiecta. ¶ Quantũ ad tẽtiũ hic pmo pmittit̃ differẽtia iter ista qn̄qz/q̃ sunt: reuereri honorare/laudare/glĩficare/⁊ adorare. Scdo ostẽdit̃ quõ xp̃s debeat adorari/ et alia q̃ ad scẽitatẽ ptinẽt. Propt̃ pmũ pmo sciẽdũ qđ sit reuereri. Reuereri aũt nichil aliud ẽ q̃ h̃re in alo hĩtũ inclinãtẽ ad aliũ: sic vt bona q̃ i ipso sunt reputet magna: ⁊ bona sua p ꝯpatione ad bona q̃ sunt in alio paruipẽdat vel parua reputet Honorare aũt̃ aliqđ addit sup ipm reuereri. tũc eñ dr̃ aliqs aliũ honorare/qñ qđ iterius mẽte cõcepit exteri⁹ aliq̃ idicto seu signo corpali exprimit. Honor eñ est exhibitio reuerẽtie in testimonium virtutis .i. 4. ⁊. 9. ethicoꝝ. ⁊ pmo rethorice. Honorẽ bñfactiue opionis signũ. ⁊ hec diffinitio eadẽ ẽ illi q̃ pri⁹: nã honor dr̃ signũ .i. testioniũ opinionis bñfactiue .i. extimationis multoꝝ de aliq̃ faciẽtis illũ ⁊ dicẽtis bonũ seu v̄tuosum cũ v̄tus bonũ facit vt pz .2. ethicoꝝ. Uel honor est signum ⁊ testimoniũ opionis bñfactiue .i. reputatiõis et credulitatis aliqꝝ de bñficẽtia alicuius .i. v̄tute. Uirtutis eñ ẽ bñfacere et magis bñfacere q̃ bñ pati vt dr̃ .4. ethicorũ. ſm quẽ exponẽdi modum subdit phũs ad dictã assignationẽ dicens. Honorant̃ aũt iuste q̃dẽ maxie q̃ bñficia ꝑstiterũt: ⁊ nõ solũ sed honorant̃ etiã q̃ pñt bñficiare. Hoc autẽ signũ ex multis ostẽdit̃ ⁊ attẽdit̃: qr̃ ex multis et diuersis ptib⁹ honoris q̃s phũs in dicto pmo enumerat cũ dicit subdẽs ad ista q̃dã iũt. partes aũt hoꝝ sunt sacrificia/recordationes in meritis ⁊ sine merit ⁊ tẽpliũ. antiq̃ pmordit̃es sedis/ monumẽta/imagines/⁊ multa alia. Laudare aũt sup honorare addit cõmẽdationẽ cũ alio vel ad aliũ: nõ eñ tũc q̃s laudat aliquẽ qñ solum mente ꝯcipit ⁊ exteri⁹ signũ reuerẽtie expmit siue ostẽdit: sz qñ ipm cũ alio ꝯmẽdat. vñ laudare addit sup honorare: qm̃ datiões alicui⁹ cũ alio/ vt laudare sit honoratũ aliquẽ cõmẽdare. iñ ſm phm̃ loq̃ndo/ honor ⁊ laus in duob⁹ differũt. Prima ei differẽtia est respectu eoꝝ in q̃b⁹ ista ꝯsistũt. Secunda vero respectu illorũ, quib⁹ ipsa debentur. differunt q̃dẽ ista ex parte hoꝝ i q̃b⁹ ꝯsistũt. nã honor vt pz ex ei⁹ ptib⁹ enũeratis ꝯsistit tã i dictis q̃ i factis/ ⁊ vñ fieri põt p q̃cũqz signa exteriora nõ soluz vocalia sz etiã realia. ppt̃ qđ dictũ ẽ q̃ ptes ei⁹ sunt recordatiões tã i meritis ⁊ sic in dict ⁊ ꝑcib⁹ q̃ sine meritis/ ⁊ sic in fact ⁊ seu opib⁹. Laus aũt solũ i v̄bis et ſmonib⁹ attẽdit̃. Est ei laus ſmo elucidãs magnitudinẽ v̄tutis. ⁊ sic honor est vltior laude/ et p ꝯñs fama ⁊ glĩa. Glĩa v̄o addit sup laudẽ vltatẽ loci ⁊ tp̃is: vt tũc aliqs glĩficare dicat̃ deũ vel hominẽ qñ ipz sp ⁊ vbiqz ꝯmẽdat. vñ ⁊ dr̃ glĩa freq̃ns de aliq̃ fama cũ laude ſm Ambro. de officijs/ vel potius vt credo gloria addit sup laudẽ diffusionẽ cõmendationis: qr̃ nõ est q̃cunqz laus sed longe lateqz diffusa. Est eñ gloria scđz Tullium in pncipio tertij de questiõibus tusculanis: solida quedam res ⁊ expressa non obũbrata eaqz est consentiens laus bonoꝝ ⁊ incorrupta vox indicantium de excellente virtute: qr̃ que ratione sanctoꝝ plerumqz comes est bonus viris reputanda nõ est. ⁊ sic dicit̃ gloria quasi claria. ¶ Aliqui etiam volunt distinguere inter famã ⁊ gloriam: quia vt dicunt ex laude ⁊ honore oritur gloria. ex gloria vero fama. Inter famam ⁊ gloriam nõ distinguunt doc. sicut patet satis .2. ⁊ .3. de cõsolatione p Boetium. vbi expresse p eodem accipit gloriam et famam. Honor autem ⁊ laus distinguuntur iterũz ex parte illorum quib⁹ debẽtur: nam licet vtrũqz excellenti bono debeatur. Honor tamen debetur bono excellenti quod tantum propter se ⁊ nunq̃ propter aliud queritur: sicut est deus et felicitas quibus debetur honor ⁊ beatificatio/ non autem laus vt patz primo ethicoꝝ. ca. pe. Laus vero alicui bono excellenti in ordine tamen ad excellentius. Debetur enim virtuti in ordine ad operationem optimaz ad quam ordinatur virtus sicut ad finem dicente philosopho vbi prius in fine primi ethicorum. Iustum ⁊ vniuersale et vniuersaliter bonum ⁊ virtutem laudamus ꝑpter opera ⁊ act⁹ propter quod ibidem concludit q̃ optimorum nõ est laus sed aliqđ laude meli⁹/ sicut honor. Adorare autem est se totum illi subijcere propter eminentiam virtutis ⁊ sanctitatis. nichil enim aliud est q̃ totam suam fiduciam in talez qui adoratur ponere: et ideo dicitur cultus ⁊ seruitus. cum eñ colitur aliquid / fiducia in eo tota intentione ponitur: ⁊ per seruitutem seipsum subicit et submittit ei homo cui adorationem impendit. ¶ Ad videndum autem secundũ quomodo christ⁹ debeat adorari est aduertendum q̃ aliquid adoratur tripliciter vel per se et primo: vel per se ⁊ non primo sed ratione alterius cui est adiunctum: vel per accidens. Per se et primo adoratur illud in quo sicut in fine tota spes ⁊ fiducia adorantis ponitur: sicut trinitas benedicta ⁊ christus ratione diuine sic adoratur adoratione latrie. Per se ⁊ non primo sed propter aliud cui est coniunctum adoratur humanitas etiam propter singularem vnionẽ ad diuinum suppositum hyperdulia. et similiter anima ⁊ corpus/mors ⁊ passio/resurrectio/ascensio. corpus autem et anima scti ⁊ accidentia adorantur simplici dulia propter vnionem ad deum per gratiam gratum facientem: ratione cui⁹ quãdam excellentiam sortiuntur vt eis reuerẽtia debeatur: et quia corpus scđm se nullo modo habet habitudinem ad talem gratiam nisi mediãte anima. ideo etiam si maneat forma corporis non est adoranda nisi in ordine ad animã. Per accidens autem est aliquid adorandum propter ordinem ad illud quod est adorandum per se. ⁊ hoc quinqz modis: scz significatione/ imitatione/ continẽtia/ contractione/ et descensione siue detinatione. Significatione igitur adorantur elementa sensibilia in sacramentis simplici dulia: quia sunt signa gratie p quam sancti deo cõiungũtur: et etiã verba sacre scripture: quia sunt signa eorum que circa christum et deum sunt per se adoranda: ita tamen q̃ illud/ quod adoratur per accidens / semper adoratur eadem adoratione qua illud ad qđ reducitur. Imitatione secũdõ adorantur imagines non inq̃tum res nature sed inq̃tum imagines vel effigies/ ⁊ hoc dulia vel hypdulia sicut illa quorum sunt: non autem latria/ quia deo nõ potest fieri imago scđm Dam. libro .3. ca. 4. Continentia vero tertio: quia continent adoranda per se. et sic debuit adorari columba in qua spiritus sanctus apparuit latria. et species sacramẽti eucharistie quia continẽt verum corpus christi/ de=

bẽt adorari hyperdulia. Contractione quarto vt sanctorꝫ vestes ꝛ cetera hmõi q̄ nõ resurgẽt in resurrectione/dulia adorant. Crux autẽ tota xp̄i ꝛ sepulcrũ ꝛ q̄cunq̧ alia ab ipso cõtrectata habent hyperdulia adorant. Descensione q̄nto: qꝛ scꝫ descẽdit ab illo qd̄ est adorãdũ p se: ꝛ descendit p quãdam resolutionẽ. ꝛ hoc nõ habet locũ in xp̄o: cuius corpus resolutum nõ fuit. qꝛ nõ dabis sanctũ tuũ videre corruptionẽ. Sed isto mõ reliq̄e aliorum sctõꝝ sunt adorande: qꝛ descẽdunt de eis qui essent adorandi p se etiã si sint in cineres resolute. Et hoc est ppt̃ ordinẽ quẽ habẽt ad alam. q̄ q̄dẽ ordo aliqualiter manet q̄diu est ibi descensio s̃m ordinẽ naturalis relationis: qꝛ non fit q̄dlibet ex quolibet: sed determinatũ ex determinato: corp⁹ autẽ hois si ꝯtinue natũ est resolui donec veniat ad elemẽta. vñ si exitur ab ordie descẽsiõis: ita q̄ inde generet aliq̄d viuũ: puta vermis vel aliquid hmõi: est iã ascẽsio nec amplι⁹ manet ordo ille sꝫ mutat in aliũ ordinẽ. vnde nõ est amplι⁹ adorãdum nisi forte p itellectũ referẽdo ad animam rõnalẽ: cui i resurrectione eadẽ materia vniet. ꝛ hoc etiã si cõstaret tale generatũ esse de materia q̄ descẽdit de corpe scti/aliis nullo mõ esset adorandũ. Unde qꝛ in forma cinerũ nõ ponit esse tale dubiũ ideo illi sunt firmiter adorandi. ¶ Aliq̄ vero addunt sextũ modũ adorãdi p accidẽs: quo scꝫ aliq̄d adorat ꝯnaturalitate quo mõ adorant et possunt adorari mẽbra corpis alicui⁹ sancti puta brachia vel man⁹ vel materia pᵃma q̄ fuit pars ipsi⁹ corpis naturalis. Unde cõcedũt q̄ materia corporis alicui⁹ scti existẽs sub forma vermis potest dupliciter ꝯsiderari. Uno mõ inq̄ntũ est terminata terminatiõe actuali ꝛ sic nõ debet adorari aliquo mõ. Alio mõ considerari põt p relationẽ ad aliquẽ sctm̄ sub cui⁹ forma fuit. Sed tunc distinguũt: qꝛ aut q̄rit de adoratione iã exteriori q̄ interiori: aut interiori solũ. Si pᵃmo mõ sic dicit q̄ q̄ nõ debet adorari ne videat q̄ adoret vermẽ vel aliqd̄ aliud alal in quo est talis materia ab oib⁹ circũstãtib⁹. Si scd̄o mõ scꝫ de adoratione iteriori solũ sic dico q̄ potest adorari talis materia existẽs in verme nõ tñ inq̄ntũ est informata ꝛ terminata actualiter tali forma sed p relationẽ ad sanctũ cuius talis mã pars fuit ꝛ erit i resurrectione. Si autẽ stet sub forma descẽsionis sic põt adorari adoratione interiori ꝛ exteriori. Dicũt igitur ad questionem q̄ caro xp̄i siue viua siue mortua semper debet adorari: qꝛ semp fuit vnita diuinitati ꝛ nunq̄ separata.

¶ Questio secunda.

2. q̄stiũcla Secũdo q̄rit de dulia vtrũ dulia debeat oi hũane creature. vr q̄ sic. Subiecti estote oi hũane creature. Cõtra vide ne feceris cõseruus tu⁹ ego sũ. ¶ Juxta hoc q̄rit ꝯñter de dulia et latria. Utrũ esse apprehẽsum p fidẽ icludat in ratione p se obiecti ipsorꝫ. ¶ Et vr q̄ sic: qꝛ sicut se habet ratio naturalis ad volũtatẽ: sic fides ad latriã ꝛ duliã: qꝛ deus colitur fide/sed esse app̄hẽsũ p rõnẽ icludit in obiecto volũtatis. ergo ꝛc. Maior pbata est. Minoris pbatio: qꝛ illud est de p se obiecto volũtatis quo distinguit obiectũ voluntatis ab obiectis p se aliarũ potẽtiarũ: sed hmõi est esse app̄hensum p rõnẽ qꝛ p esse app̄hẽsũ distinguit appetibile aie a natura: p esse ṽo sensatũ ꝛ intellectũ ab appetibili sensitiuo. ergo ꝛc. ¶ Contra. Habito p se obiecto potẽtie quietat potẽtia: sed apprehensio bono non quiescit: sed feruescit magis volũtas. ergo app̄hẽsio nõ ẽ p se obiectũ volũtatis: nec p ꝯñs app̄hensio fidei de p se obiecto dulie vel latrie. ¶ Ad primaꝫ q̄stionẽ dicẽda sũt tria. Primo vidẽdũ q̄d dulia/ꝛ q̄d hyperdulia. Scd̄o cui exhibẽda sit hyperdulia. tertio cui dulia et cui nõ. ¶ De primo dicũt doc. q̄ dulia est virtus differẽs a latria ꝛ hyperdulia/ꝛ etiaꝫ a seipsa si pprie sumat. Q̄ ꝫ eñ dulia sit virt⁹ pꝫ: qꝛ ois habitus q̄ inclinat ad hoc q̄ hõ se habeat ad aliũ sicut debet est virt⁹: sꝫ hõ debet alteri honorẽ. ergo dulia q̄ facit hoĩeꝫ honoratiuũ ei⁹ quẽ debet put debet q̄ñ debet ꝛ vbi debet ꝛ quõ debet virt⁹ est. Rñsio ad pmã q̄stionem 1. articul⁹. Si ergo dicat habitũ quo aliq̄s reddit honorẽ debitũ cuicũq̧ ratione excellẽtie. sic ꝯp̄hẽdit latriã et hyperduliã ꝛ oẽm suã speciẽ. Si ãt scd̄o: respicit honorem soli deo debitũ indistincte: sic adhuc nõ distiguit a latria nec ab hyperdulia vno modo dicta. Si ṽo tertio mõ sumat p honore debito cuicũq̧ creature rõne cuiusq̧ sic distinguit a latria nõ ab hyperdulia. Si ãt q̄rto sumat p hõre debito cuicũq̧ creature deo nõ vnite. sic distinguit a latria et hyperdulia et in multas species sub se scd̄ꝫ q̄ diuersa rõ honorandi est in diuersis puta dñij/magisterij/paternitatꝫ/platiõis/ꝛ sic de aliis. ¶ De scd̄o videt q̄ sũt tres species hyperdulie. Una qua humanitas xp̄i in se ꝛ ppter se adorat ꝛ ppter eã q̄ habet habitudinẽ ad ipsum inq̄ntũ hmõi: vt mater xp̄i/crux xp̄i/ꝛ alia imago xp̄i. In his eñ est vna rõ pᵃncipalis venerãdi: scꝫ vnio ad verbũ ex qua dedit ei nomen qd̄ est sup oẽ nomẽ: vt in noĩe iesu. ꝛc. Si autẽ dicat q̄ hũanitati xp̄i debet vna hyperdulia rõne qua ẽ vnita etiã si nõ haberet nisi gl̄iam aie ꝛ corpis quã habet: ꝛ cũ hoc debet sibi secũda rõne qua nos redemit/ꝛ est dñs noster/et nos serui ei⁹. tertia rõne sctitatis incõparabilis põt dici q̄ qꝛ ad gratiaꝫ vnionis sequunt oia illa. Ideo ẽ vna hyperdulia ppter vnã pᵃncipalẽ rõnem honoris: lꝫ respectu hoim sit aliqua rõ honorãdi q̄ non est respectu angelorꝫ sicut redẽptio: tñ rõne dominij habẽt eũ honorare etiã angeli: qꝛ dñs est vniuersorꝫ etiã s̃m humanitatẽ. ¶ Secunda species est yperdulie s̃m q̄ accipit honor debit⁹ matri xp̄i ppter singularẽ sctitatẽ in se: ꝛ qꝛ est sup oẽs choros exaltata in aia ꝛ corpe nulli equalis: nulli inferior nisi deo. ¶ Tertia species yperdulie videtur honor debit⁹ sctis q̄ sunt in patria. Cõstat eñ q̄ aliter honorat sctũs i patria/ꝛ aliter in via: cũ etiã eccl̃ia phibeat aliquẽ coli nisi canonizatum. Sed eiusdẽ rõnis videt esse honor in oib⁹ beatis animab⁹ et angelis/licet maior ꝛ minor. Nisi q̄s dicat q̄ nõ exhibet specialis honor paruulis baptisatis: q̄uis beati credant: sed soluꝫ martyrib⁹ et aliq̄s canonizatis sctis specialẽ honorẽ ecclesia exhibet: qꝛ q̄ minor est in regno celorũ/maior est iohãne bap. viatore. Sꝫ tñ q̄n differãt a dulia debita puro viatori null⁹ negat. ¶ Tertio est de dulia dicẽdũ q̄ põt ꝛ debꝫ exhiberi oi creature rõnali nisi dãnatis/lꝫ s̃m magis ꝛ min⁹. Creature eñ irrõnali nõ ppt̃ se sꝫ ppt̃ rõnalẽ nichil phiberet sicut dr̃ Hester. xi. Adorauerẽ fastigiũ ṽge ei⁹: ꝛ Hester sũmitatẽ ṽge honorãde osculata est. non debemus talia aliqua creature dãnate: qꝛ cũ honor primo debeatur reb⁹ diuinis: ꝛ p hoc aliq̄s minime debetur illis qui oino a deo sunt elongati.

Ceter; aūt oib⁹ debet: q: supiori debet hō honorē sʒ hō debet oēʒ aliū reputare supiorē ɓm illō. Su periores iuicē arbitrātes ⁊ oēs honorate. ideo ⁊c. Etiā pctōres: q: aptitudie sunt ītuosi honorari pñt. Si āt nec actu nec aptitudie nullo mō vt dā nati. ¶ Ad argumētū in oppositū dicendū ꝙ ve

Ad rōnes pro pma questione

rū cōcludit de oi creatura rōnali q̄ nō est i termi no dānationis extremo. ¶ Ad aliud in oppositū dicendū ꝙ angel⁹ renuit honorari/ nō q: id male fecerat: sʒ q: ois hō debet alteri honorē/ sic debet ab alio refugere honorari: vel vt ostēdet aliques hoiem ab oi angelo honorādū. vñ dixit cōseruus

Ad scdaʒ q̄stionē pme opio.

tu⁹ sum. ¶ Ad secundā q̄stionē dicendū ꝙ de hoc sunt tres opiniones: due cōtrarie/ ⁊ tertia media. ¶ Prima dicit ꝙ apphēsio est p se rō formalis obiecti. ⁊ pbat hoc qnqʒ rōnib⁹. ¶ Pria ē. Illō qō p se icludit in rōne motiui p se est de rōne obie cti: q: obiectū potētie passiue est motiuū ipsi⁹ p se et nō p accñs: q: natura ē pncipiū mot⁹ p se ⁊ nō p accñs in eo in q̄ est. obiectū aūt naturaliter mo uet potētiā: sed eē apphēsum icludit p se in obie cto volūtatis vt est motiuū ⁊ si non vt ē termīati uū: q: lʒ nō terminet nisi ad bonū absolute: tñ nō mouet a bono nisi vt est apphēsum: q: aliter non mouet naturalr nisi mediāte apphēsione. ergo ap prehēsio q̄ ē mediū naturale ⁊ pncipiū naturale ē

Scda rō.

mediū ⁊ pncipiū p se ⁊ nō p accñs sicut ⁊ natura. ¶ Scdo ad idē. Sicut illud qō ē sūme desidera tum ⁊ sūme volitū amore cōcupiscētie ⁊ p se/ licʒ scdario desideratū vel amatū amore amicitie p se nō p accñs est obiectū volūtatis q̄ p se nō fertur nisi in id qō p se est obiectuʒ: sed visio itellect⁹ est beatitudo subiectiue: sicut de⁹ obiectiue: ⁊ p ɔñs est p se ⁊ pmo amatū amore cōcupiscētie. p se aūt licet scdario post deū / q̄ ē finis cui⁹ amore amici tie sicut finis quo. q: btitudo pmo ⁊ p se volitū ē

Tertia rō

cū sit vltim⁹ finis: ⁊ p ɔñs p se obiectū volūtatis ergo ⁊c. ¶ Tertio sic. Illō ad cui⁹ variationē se quit variatio actuū volūtatis essentialis ⁊ specifica se hʒ ad illos sicut p se cā ⁊ nō solū p accñs: sʒ actus itellect⁹ sunt hmōi: q: in via ⁊ in patria dif ferūt essentialr ⁊ specifice act⁹ volūtatis: nō aūt ex parte potētie/ habit⁹ vl obiecti: cū illa tria sunt

Quarta.

eadē: sʒ sup variationē actuū itellect⁹ q: differūt act⁹ fidei ⁊ visio. ergo ⁊c. ¶. Quarto sic. Illud est de p se obiecto volūtatis sine q̄ nō distigueret realr ab obiecto itellect⁹: q: cū realr distinguūt itellect⁹ ⁊ volūtas nec nisi p obiecta: oporʒ mul tomagis obiecta distingui: sed nisi esse apphēsuʒ includat in obiecto voluntatis nō differret re ab obiecto intellect⁹ cum ens verū ⁊ bonū sola rōne differāt. Sed ens ⁊ bonū non apphensum ex vna parte ⁊ bonū apphēsum ex alia parte sunt differē

Quinta rō

tia re: cū apphēsio rei sit alia res a re apphēsa. er go ⁊c. ¶ Quinto sic Potētia abstracta debet hre obiectū abstractū/ ⁊ p ɔñs abstractio ē de p se ob iecto ei⁹: sʒ volūtas est potētia abstracta ad cui⁹ obiecti abstractionē nō sufficit abstractio q̄ est p itellectū agentē: nisi ɔcurrat illa q̄ est p actū itel lect⁹ possibilis q̄ est apphēsio. g apphēsio est de p

Contra istā opi.

se obiecto ei⁹. ¶ Sed ɔtra istā opionē ē: q: nichil est rō formalis alicui⁹ effect⁹ nec formalis nec ef fectiui nec alteri⁹ illi qō est separatū ab eo essen tialiter ⁊ subiecto pprer qō. 7. metaphi. pbat ꝙ ydea separata nō pōt esse rō formalis essendi vel agēdi entib⁹ materialib⁹/ sʒ apphēsio est separata ab obiecto volūtatis essentialir/ ⁊ subiecto: sic qñ balneū appetit/ balneū est extra apphēsio i ala. g apphēsio nō ē sibi p se et formalis rō mouēdi aut terminādi aut q̄uolibʒ alio mō hñdi se. ¶ Ad pri

Ad pmū pme opi.

mū eoꝝ dicendū ꝙ obiectū est motiuū potētie/ et est terminatiuū: sʒ ad motionē cōcurrit itellectio extrinsece: sicut si color nō mouet oculū ad visio nē nisi mediāte specie coloris: nō pprer hoc tamē species icludit in rōne formali obiecti visibilis: ⁊ sir bonū ē obiectū formale appetit⁹ totalis lʒ nō moueat nisi itellectiōe mediāte. ¶ Ad secūdum

Ad scdm.

dicendū ꝙ visio dei vt ē qōdā bonū in se ipsi⁹ itel lect⁹/ ⁊ summū bonū in gñe cōcupiscibiliū est ob iectū qōdā pticulare ipsi⁹ volūtatis nō vt cogni tio boni amati nisi cognita sicut q̄stio q̄rit: sed si cut aliq̄d cognitū vt bonū. pōt em etiā ipsi⁹ volū tatis act⁹ puta fruitio esse p se obiectū volūtatis q: p se ɔsequit btitudinē p se ⁊ pmo amatā. Sed nō pprer hoc dicim⁹ ꝙ ille amor q̄ necessario cō currit ad amandū: imo q̄ amat formalr sit obie ctū suimet. Et sir etiaʒ cognitio boni amati nō ē de rōne amati vt amatū ē: imo qñ visio dei appe tit in rōne visionis desiderate nō includit cogni tio q̄ iudicat illa desiderāda. ¶ Ad tertiū dicūt

Ad tertiū

q̄dā ꝙ act⁹ volūtatis in via ⁊ in patria esse eiusdē rōnis specifice: nec tñ viua est fides ⁊ spes nra: q: sicut caritas ꝑut dicit habitū est augmentabilis in infinitū. vñ q̄si inestimabilr excedit caritas pa trie caritatē vie in pfectiōe/ q̄uis nō differāt spe cie nec numero. ita etiā dilectio et delectatio vie ⁊ patrie q̄uis nō differāt specie/ illa tñ nō pōt ex cedere istā infra eandē speciē q̄trū si differunt spe cie: q: species nō pñt tm̄ differre ꝙ differāt in infi nitū in facto eē sʒ tm̄ in fieri. vñ sicut dicim⁹ ange los creabiles in ifinitū ⁊ oib⁹ rñdet eadē caritas spē: maior tñ ⁊ mior ɓm capacitatē nālīū. sic acti bus itellect⁹ spē differētib⁹ pñt rñdere sufficient act⁹ volūtatis spē nō drites. ¶ Sed ista solutio vr dupla ppr duo. pmo q: si caritas ⁊ ei⁹ act⁹ pñt augeri in ifinitū tñ pari rōne fides ⁊ su⁹ act⁹. Nec vr ꝙ amor dei possit magis augeri i ifinitū q̄ co gnitio dei. si g ppr dei ifinitatē illoꝝ graduū apō volūtatē nō oporʒ differre spē actū ei⁹ ⁊ hitus. g nec ex pte itellect⁹. Scdo/ q: hoc ipʒ vr pbare ꝙ nulla spēs creata vel creabilis sit augmētabil' i ifi nitū q: ipossibile ē ꝙ vna creatura differat ab alio vel distet i ifinitis g̃dib⁹ pfectiōis. cū g caritas ⁊ act⁹ su⁹ differāt spē: oportet alterū ipsoꝝ eē ipfe cti⁹ ɓm totā spēm altero: ⁊ p ɔñs sic mim⁹ g̃d⁹ al bedis ē pfectior oib⁹ gradib⁹ nigredis possibilib⁹ ita mim⁹ g̃d⁹ spēi supioris excedit minimū g̃dū spēi iferioris plusq̄ ifinitis g̃dib⁹ pfectiōis possibi lib⁹ iferioris spē. Posset g alir dici ɔcedēdo mino rē ad maiorē: q: ad variationē ei⁹ qō accidit q̄ ad itrinsecā rōnē obiecti: sʒ p se cōcurrit ex pte passi bilitatis ad ei⁹ actiones bene pōt seq̄ variatio es sentialis effect⁹: sicut operatio oculi nō est de ra tione obiecti visus: sed quia p se requirit ex parte oculi: ideo eius variatio variat essentialiter actū visionis de esse ad non esse. Si quis autem vellet sustinere ꝙ eiusdem speciei esset actus volunta tis in via ⁊ in patria posset respōdere ad hoc ꝙ cō tra hoc aliqui dicunt ꝙ illud gaudium est inexco gitabile: quia hoc est verum: non secūdum quid ditatem suam absolutam: sed secūdum gradum ⁊ p hoc est auctoritas Augu. dicētis. Recreas me

dñe aliqñ gaudio tui: qd si pficiat i me nescio qd est paradisus nisi sit illud ¶ Ad qrtũ dicẽdũ ad minorẽ q sine hoc q cognitio icludat in obiecto volũtatis realiter differũt ipsoꝝ obiecta: ⁊ si non ẽm se tñ in ꝯparatione ad potẽtias: q; vna ⁊ eadẽ res ens ⁊ bona sufficit ex sua entitate ad mouendũ itellectũ realit/nõ aũt ex sua bonitate ad mouendũ volũtatẽ: q; est bona in se ⁊ nõ ẽ bona huic sicut infern⁹ dãnatis. ¶ Ad qntũ dicẽdũ q pmũ obiectũ potentie abstracte oportet esse abstractũ vel in se vel in sua similitudine: sed nõ oportet q abstractio illa sit de rõe obiecti. cũ abstractio nõ sit illud in qd pmo ferẽ potẽtia: s; res ipsa abstractioni subiecta: sicut dicim⁹ q vniuersale est obiectũ intellect⁹. nõ q itellect⁹ ob' ectũ sit lectio vniuersalitati; s; res ipa subiecta vnitati. ¶ Secũda opinio ẽ totaliter cõtraria q nullo modo cadit: p se i obiecto volũtat; cognitio. Et istr pbaẽ dnqz rationib⁹. ¶ Prima talis est. Illud qd est obiectũ potẽtie p se pmo vel scd'ario est id in qd terminatur act⁹ potẽtie in'ol actu suo etiã pmo. sicut oẽ qd videẽ ⁊ in ol visione semp est color vel lux qd est pmo ⁊ p se visibile: ⁊ qñtitas ẽ est p se licet nõ pmo visibilis: sed multa amanẽ q cognitio non amaẽ. quia non cogitaẽ: q; cognitio non cogitaẽ nisi p actũ reflexũ: actus aũt rect⁹ nõ nisi p reflexum põt mouere affectũ. ꝙ ⁊c. ¶ Scdo sic. Illud qd accidit obiecto inqñtũ est terminatiuũ potentie licet p se ei cõueniat inqñtũ est motiuũ potẽtie accidit obiecto vt obiectũ est: q; accidit obiecto esse motiuũ. cũ nihil min⁹ sit obiectũ si nõ mouet sicut si mouet: sicut eqꝫ bñ cogitaẽ creatura cognitione infusa ⁊ meli⁹ ꝙ acqsita: cũ sola acqsita sit ex motione obiecti: sed cognitio accidit obiecto vt terminat licet non vt mouet: q; si iudico aliqd appetendũ deo causante in me illud iudiciũ non obiecto: ita appeto acsi ipsuꝫ appetibile moueret ergo ⁊c. ¶ Tertio sic. Sicut se habet appetitus naturalis ad cognitionẽ separatã: et sensitiu⁹ ad sensitiuã sic realis ad realẽ: s; cognitio separata p quã op⁹ nature d; op⁹ intelligẽtie esse nõ includiẽ i obiecto appetit⁹ naturalis. nec sensatio i appetitu sensualitatis: q; sensibile positũ sup sensuꝫ nõ facit sensuꝫ. sensatio aũt posita i sensu q nõ differt subiecto a suo appetitu: mouet tñ ipsuꝫ appetitũ. ergo nec intellectio est de p se obiecto voluntatis. ¶ Quarto sic ⁊ tactũ est arguẽdo cõtra pmã opinionẽ. Illud qd est separatũ essentialiter ⁊ subiecto ⁊ loco ab aliquo subiecto non põt ei esse formalis ratio obiecti: q; ratio formalis essendi/ vel operandi vel causandi p modũ finis est aliqd intrinsecũ sicut ydee separate quas plato posuit non possunt esse ratio essendi vel operandi corporibus a qb⁹ sunt separate. 7. metaphi. sed cognitio est in volũtate: obiectũ aũt volũtatis cõiter ẽ extra essentialiter loco et subiecto. ꝙ ⁊c. ¶ Preterea sicut inuisa possum⁹ diligere/ icognita neqꝫ ⁊ p ꝯñs nõ est amor nisi cogniti: sic etiã fantasia est mot⁹ fact⁹a sensu ẽm actũ nec ẽm ordinẽ naturẽ nec cursum põt fantasiari aliqd nisi pri⁹ exteri⁹ aliq mõ fantasiatũ: sicut etiã oportet itelligẽtem fantasmata speculari. Sed nõ pp̃ter hoc dicim⁹ actũ sensus exterioris eẽ de rõne obiecti fantasmatis: q; talia nõ apprehẽdunẽ a potẽtiis nisi p actũ reflexũ. ꝙ istr nec act⁹ itellect⁹ ẽ de rõe obiecti volũtatis licꝫ sine illo obiectũ non moueat

¶ Sed cõtra istã opinionẽ est: q; natura est pncipiũ mot⁹ eo in q ẽ p se ⁊ nõ p accñs: ⁊ sic naturale ẽ q volũtas nõ mouet ab aliq nisi moto intellectu ꝯiũcto. ergo motio itellect⁹ p se ⁊ nõ p accñs cõcurrit ad motionẽ volũtatis. ¶ Ad pmũ põt dici q cognitio cõcurrit p se ad volitionẽ nõ sicut se tenẽs ex pte obiecti itrinsece: q; tale qd est i pmo actu cognitũ v'amatũ s; sicut p se exigitũ ex pte volũtatis: q; p se ⁊ nõ p accñs est ordo iter duos effect⁹ ex pte patiẽtis ⁊ agẽtis: sicut dicerem⁹ q sol illuminãdo calefacit/calefaciẽdo calefacit et istia p se ⁊ nõ p accñs put pfectas dicit ordinẽ inẽ hos effect⁹ ex pte agẽt; ⁊ patiẽt;: q; nec sol ẽ nat⁹ alio ordie agere: nec aer alio ordie pati: s; lux ipsa vel calor nõ ppẽ hoc sunt ipi soli ratio agẽdi. ¶ Ad secũdũ dicẽdũ q ẽ motiuũ nõ accidit obiecto q; ꝯuenit sibi p naturã qẽ pncipiũ mot⁹ p se Unde sicut calefacere calefactibile p se ꝯpetit calido: s; de⁹ posset alit calefacere vel calefactiones ipedire: sic etiã appetibile p se mouet appetitũ: s; de⁹ sine hoc possit mouere ⁊ hãc motionẽ ipedire ¶ Ad tertiũ dicẽdũ q tã cognitio extrinseca ad appetere naturale ꝙ sensitiua ad appetere sensitiuũ reqrunẽ p se ⁊ nõ p accñs s; nõ ꝯtinẽ in obiecto. Et istr ẽ i pposito nisi q in hoc ẽ differẽtia inẽ istos appetit⁹: q; cognitio separata etiã p accñs nõ põt eẽ obiectũ nec pars obiecti appetit⁹ naturalis q nõ fieri aliq mõ i rẽ puta spãles. Et istr est de appetitu sensitiuo in bruti q nõ ẽ nisi pp̃ necessitatem tact⁹ ⁊ gust⁹. vñ appetere brutale nũqꝫ ferẽ obiectiue: ⁊ imaginari vel estimare q sunt cognitiões imediate ꝯsequẽ: q; i brutis nõ semp iste potẽtie sup se reflectũẽ: ⁊ p ꝯñs eoꝝ act⁹ nõ sunt sensibiles: nec pari rõe appetibiles. S; i hoie vidẽ iste potẽtie ex ꝯiũctiõe ad itellectũ ꝯuersiue sup se i; reditiõe ꝯpleta. vñ sensatiões sensibiles sunt etiã appetibiles ⁊ hoc multo magis est i appetitu itellectiuo: cui⁹ scꝫ obiectũ põt eẽ ⁊ act⁹ itellect⁹ a su⁹ reflexionẽ vt dictũ est. ¶ Ad qrtũ dicẽdũ q ydee put plato posuit nusqꝫ sunt. put aũt Augu. ponit necessario sunt. ⁊ i; nõ sunt formalis rõ essendi nec agẽdi nec realr nec itẽtionaliter nec ipso deo in q sunt: cũ sine eis nichil oiẽ nec iterit: imo p se sicut virt⁹ agẽtis pmi reqrunẽ ad oẽ agere. ⁊ i; nõ sit istr i pposito simplr: tñ qñtũ ad hoc ẽ istr: q; argumẽtũ nõ pl⁹ ꝯcludit nisi q itellectio nõ ẽ bona rõ q sit obiectũ volũtat; põt tñ pter hoc p se reqri ad hoc q volũtas i illo itẽdat vel ab alio moueaẽ. ¶ Ad qntũ istr: q; sicut actus sensus pticularis nõ ẽ obiectũ fantasie nec act⁹ illi⁹ itellect⁹: tñ vtraqꝫ p se nõ p accñs cõcurrit ad vtriqꝫ ita i pposito vt dictũ est. ¶ Tertia opinio q mediat iter istas dicẽs eẽ qttuoꝝ ꝯclusiões: qꝝ pma talis ẽ. Cognitio p se reqriẽ ad appetere aiale. itellectiua qdẽ ad itellectiuũ. sensitiua ad sẽsitiuũ: sicut cognitio extrinseca ad appetere nãle: ⁊ ista ꝯclusio pbaẽ sic. Illud qd sp ⁊ de necessitate reqriẽ ad aliqd vr p se reqri ad illud: sed cognitio coniuncta semp et de necessitate requiritur ad appetere animale. ergo ⁊c. Maior patet non solũ de illis q semp cõcurrũt etiã de necessitate absoluta dei ⁊ creature: imo etiã de cõcurrentibus naturaliter: q; qd est naturaliter est vt freqnter. quod autẽ accidit / casuale et secundariũ est. ¶ Si dicaẽ q mutatio localis actiui ⁊ passiui de nouo semp reqriẽ nõ tñ p se sed p accidẽs. Dicẽ

dū ꝙ ad mouendū de nouo reqrit mutatio actiui vel passiui. Sed ad mouēdū absolute non reqrit mutationis approximatio: sed reqrit presentia ꝛ primitas p se sicut semp. Minoris pbatio ḡtrūz sufficit: q2 scꝫ naturaliter semp ꝛ de necessitate sic est vt oēs dicunt. Quod autem alij semp addunt ꝙ nec diuina virtute aliter esse potest puta ꝙ sit volitio ꝛ nō cognitio. sicut nec appetere naturale sine cognoscere separato: q2 volitio est effect⁹ formalis intellectionis queꝫ deus non potest facere sine causa formali. dicit vero effect⁹ formalis: q2 resultat ex illa sine noua efficientia. ¶ Et q2 itellectio non est solū causa efficiens: sed specificans et mensurans non videt bene dictū. Nam ḡtū ad primū nō est simile: q2 cognitio separata sine qua nulla virtute potest esse naturale appetere non est cognitio itelligētie create sine qua de⁹ potest mouere oēm appetitū naturalē: sed est ipsa cognitio dei que oīa dirigit in suū finē olm prima totalis ꝛ sufficiēs causa sine qua nulla. Isto autem modo non se habet cognitio cōiuncta ad appetere ꝯiunctum. Secundū etiā nō valet: q2 effectus formalis semp ē in eodē subiecto cū sua p se causa: q2 effectus formalis est p informare sue cāe. Unde si illa nō informat nō habet effectū formalē ꝛ p cōsequens illi subiecto quod nō informat nō dabit effectū formalē. ¶ Itē nō potest de⁹ facere causam formalē in suo subiecto naturali qn cōsequat eā sicut effect⁹ formalis: sicut si faciat de⁹ albedinē sine subiecto quā nō ꝯsequit esse albū: qd ē est albedine informatū: tū nō pōt facere albedinē in subiecto vt videt ꝙ nō sit illud albuꝫ: ita nec pōt facere cognitionē in itellectu sine volitione in volūtate. si esset effect⁹ formalis licꝫ forte itellectionē separatā nō cōseqret volitio: sed illud est falsum. ergo ꝛ primū. Per qd etiā videt ꝙ in xp̄o nō pōt esse aīa in corp⁹ qn cōsequat ꝓpriū existere/ si sit effect⁹ formalis. sicut ꝛ oēs concedunt. Per hāc etiā rōnē apparet ꝙ iproprie dr descēsus deorsum esse effect⁹ formalis grauitatis: q2 grauitas pōt esse sine illo. ¶ Tertiū etiā qd dicit de specificāte et mēsurāte nō valet: q2 sicut deus est primū agēs: itā ꝛ primū mēsurās et specificās. sed p hoc ꝙ est primū agēs ipse pōt supplere vicem oīs esse agētis ꝛ oīs specificātis ꝛ mēsurantis: q2 oīa cōstituit in mēsura ꝛ specie: ꝛ ipse est prima mensura oīm. oēm etiā causalitatē quā habet obiectū ꝛ cognitio sup volitionē cū sit extrinseca differēs essentialiter a subiecto/ siue sit agēs/ siue finis/ siue exēplar de⁹ pōt supplere. vnde videt possibile de potētia dei lꝫ nō nature: ꝛ illō sufficit ad ꝓsitatē. ¶ Si dicat ꝯtra minorē ꝙ volūtas trahit ab appetitu sensitiuo nō existēte iudicio intellectus vel cōtrario. ꝛ sic nō de necessitate ꝛ semp requiritur. ¶ Dicendū ꝙ qn̄ caro cōcupiscit aduersus spm̄/ nichilominus oportet illā cognitionē quā immediate sequit volitio esse in intellectu licet illa vanet scdm̄ iudiciū sensus frequēter. ¶ Scda conclusio est ꝙ cognitio potest accipi vt quoddā bonum p se cognitum ꝛ amatū et sic ipsa potest esse per se obiectum: sed tunc est obiectum non vt est cognitio sed vt est aliqd cognitū ꝛ amatū sicut dictū est in solutione ad secundū argumentū prime opinionis. Et sic beatitudo subiectiue est p se secūdario desideratū. sed beatitudo obiectiue est p se primo sicut ꝓbat secundū argumentū p̄me opi- 2. ꝯclusio.

T

nionis. ¶ Tertia cōclusio est ꝙ cognitio pōt cōsiderari vt ratio bonitatis alicui⁹ sicut est in moralib⁹. que habēt bonitatē ex conformitate ad rationē rectā. ꝛ sic cognitio est de p se obiecto volūtatis. Appetere eñ bonū virtutis est appetere aliquid conforme rationi recte. Et sic rectitudo rationis cadit in ratione formali obiecti. 3. cōclusio ¶ Quarta cōclusio est magis ad intellectū q̄stionis. ꝙ cognitio boni amati qd habet bonitatē ex se nō i ordine ad rationē nō est de p se obiecto voluntatis. et ista cōclusio directe ꝓbat p oēs rationes secunde opinionis et iste/ ad eius ꝓbationē sufficiant. 4. ꝯclusio ¶ Ad rationē principalē in oppositū dicendū ꝙ appetibilia nō distinguunt p illud essentialiter et formaliter: sed p hoc ꝙ formaliter se habent sicut maius ꝛ min⁹ cōtractum: q2 obiectū appetit⁹ sensitiui nō est nisi bonū sensibile. volūtatis vero intelligibile. appetitus ꝓ naturalis nature saluatio tantum/ vel aliquid hmōi.

Distinctio. x.

Circa decimā distinctionē q̄ritur vnū tantū scꝫ: vtrum christus scdm̄ ꝙ hō sit ꝑsona. Et videt ꝙ sic: q2 xp̄s fm ꝙ homo est adoptat⁹: sed adoptatio est ꝑsone nō nature. ergo ꝛc. ¶ Contra. xp̄s fm ꝙ hō est predestinat⁹: sed p̄destinatio est nature nō ꝑsone. ḡ ꝛc. Questio vnica. Dur. ꝑti distic. q. i.

¶ Responsio. Hic sunt due opiniones. Prima hꝫ tres articulos. Prim⁹ ē de reduplicatiōe. Secūdus de adoptatiōe. Terti⁹ de p̄destinatione. Primus hꝫ tres ꝯclusiōes. Prima de natura hui⁹ implicationis fm ꝙ. Hec iplicatio fm ꝙ si ꝓprie sumat iportat causam ihērētie p̄dicati ad subiectū qd pōt esse dupli: q2 qn̄qꝫ denomiat solū causam remotā ad quā nō ex necessitate seqt effect⁹. pexigit tñ necessario ad effectū. vt si dicat/ ꝙ xp̄s fm ꝙ hō est p̄destinat⁹: q2 esse hoīem nō est p̄cisa causa vel rō q̄re eē p̄destinatū ꝯpetit xp̄o: alioqn oīs hō eēt p̄destinat⁹ sicut ꝛ xp̄s necesse tñ est xp̄m eē hoīeꝫ ad hoc ꝙ sit p̄destinatus. Qn̄qꝫ vo denoiat causaꝫ primā ad quā necessario seqt effect⁹. sicut cū dr ꝙ sor. fm ꝙ hō est risibil. Silr i ꝓposito cū dr xp̄s fm ꝙ hō. hec iplicatio si ꝓprie sumat debꝫ denolare causaꝫ ihērētie p̄dicati ad subiectū: causam dico primā vl remotā. ꝛ q2 noīe hoīs iportat suppositū hn̄s talē naturā: p hoc posset videri alicui ꝙ sufficiēter iportet p iplicationē causa ihērētie p̄dicati cū subiecto rōne cuiuscūqꝫ corꝫ. scꝫ ratōe suppositi vel nature Ideo cōsiderādū ē ꝙ ꝙ termin⁹ ꝯcret⁹ posit⁹ in p̄dicato vel q̄cūqꝫ iplicatiōe circa subiectū tenet formalit ꝓ natura ꝛ nō materialit ꝓ supposito. nō ꝙ t'min⁹ cōcret⁹ vnq̄ supponat formalit ꝓ natura in recto ex q̄cūqꝫ parte ponat: q2 tūc talis ꝓpō eēt falsa: vt si dicat sor. ē hō vel sor. fm ꝙ hō ē rōnalis tūc ei eēt sens⁹ sor. ē hūana natura: vel sor. fm ꝙ hūana natura ē rōnalis: sed ꝓ tāto dr teneri formalr ex pte p̄dicati vel iplicatiōis magis q̄ ex pte subiecti: q2 qn̄ t'min⁹ cōcret⁹ ponit ex pte subiecti magis accipit fm id qd ē aliqd i se: q̄ fm id qd ē hn̄s aliquā naturam: vt si dicat albū currit album stat. ibi magis ꝓ eo qd est aliqd in se subsistēs: q̄ fm qd est habēs naturā talē: scꝫ naturā albedinis Quis eñ nō possit verificari ꝓpositio nisi currēti insit albedo: tamen albedo nō est causa q̄re cursus insit subiecto

Durā. vbi supra. q. 3.

autem vtrū possit dici filius adoptiuus dictū fuit supra distictione. 4. ¶ Quantū ad tertius ponūt idem que prius alias tres conclusiones. ¶ Prima est de differentia predestinationum xp̄i ⁊ nostra: q₂ i xp̄o fuit duplex predestinatio. Una qua p̄destinata fuit natura humana vniri persone diuine. Alia qua xp̄s s̄m q̄ hō predestinat⁹ fuit ad gloriam s̄m primā predestinationē: verum est dicere filius dei est homo et homo est fili⁹ dei: ⁊ sic homo dicitur filius dei naturalis. Secundū autē secundā predestinationem filius dei inq̄tū homo factus est filius adoptiuus vt dictū fuit supra distictione. 4. In nobis autem est sola vna predestinatio sc₃ qua efficimur filij adoptiui. ¶ Rursus i predestinatione xp̄i et nostra duo sunt attendēda Unum est actus dei predestinantis. Aliud est effectus ⁊ res p̄destinationis. ¶ Secūda cōclusio est de causalitate p̄destinatiōis quo ad actū: q₂ si cōsiderek p̄pestinatio xp̄i et nostra q̄tum ad actū p̄destinātis sicut vna non est causa alterius: q₂ idē nō est causa sui ip̄ius: s₃ eodē actu diuino p̄destinatus est xp̄s ⁊ nos: ergo p̄destinatio non est causa nostre p̄destinationis. ¶ Tertia conclusio est de causalitate ipsius quo ad terminū et effectum: q₂ si vtraq₃ predestinatio cōsideretur quo ad terminum et quo ad effectum cum effectus ⁊ terminus nostre predestinationis sint gratia et gloria ⁊ adoptio filiorum: sic dicendū est q̄ vtraq₃ p̄destinatio xp̄i est causa nostre predestinationis et efficiēs et exēplaris: q₂ inq̄tū xp̄s existēs de⁹ est homo per gratiā₃ vnionis de qua est prima xp̄i p̄destinatio et inq̄tum est plenus gratia et pfect⁹ in gloria. de quo est secunda eius predestinatio est causa efficiens et exēplaris nostre predestinationis. Nō sic pt₃ de causa efficiente causa meritoria aliquo mō h₃ rōnem cause efficientis respectu p̄mij qđ debetur merito: sed xp̄s inq̄tum deus et hō plen⁹ gr̄a fuit cā meritoria nostre salutis. ergo fuit causa efficiens s̄m hunc modū. Fuit etiā exēplar: q₂ sicut ipse per primā suā predestinationē₃ est filius naturalis: ita nos per predestinationem efficimur filij adoptiui: ⁊ sic predestinatio xp̄i est exemplar alterius rationis et excedens p̄destinationem nr̄a₃ sicut et xp̄s per secundā predestinationē est plen⁹ gratia et perfectus in gloria sicut nos p p̄destinationē nostrā de plenitudine cuius percipiam⁹ gratiam et gloriā et sic xp̄s exemplar est nostre p̄destinatiōis: excedēs q̄dē sed non alterius rationis s̄m speciem: q₂ habitus gratie et glorie in ipso et in nobis sunt vni⁹ speciei. ¶ Secunda opinio h₃ tres articulos. ¶ Primus de implicatione illa. ¶ Secundus de p̄destinatione. ¶ Terti⁹ de obiecto predestinationis. ¶ Quantū ad primū sunt quattuor conclusiōes. ¶ Prima q̄ xp̄s s̄m q̄ hō non est deus. Quis em̄ hō sit suppositum t̄n̄ reduplicat suppositū non materialiter: sed formaliter id est non gratia suppositi sed nature si nix inq̄tū alba disgreget nō est sensus q̄ hoc sit gr̄a subiecti sed gratia forme. propter quod quandocunq₃ natura importata per nomen reduplicatum non est causa per se ratio inherētie predicati ad subiectū ppositio est falsa. sicut si dicā q̄ hō inq̄tum albus ē risibilis falsa: l₃ hō p se sit risibilis: q₂ accidit albo vt album est: q₂ igitur esse dn̄i nō conuenit p se humanitati: l₃ p se conueniat habenti humanitatem ideo est falsa ista xp̄s s̄m q̄ homo est deus.

Secunda opinio.

¶ Secunda conclusio est q̄ xp̄s s̄m q̄ homo non est persona ⁊ p idem patet: q₂ sicut hūanitas nulli est ratio diuinitatis: ita nulli p̄sone non est rō p̄sonalitatis s̄m q̄ hō non est p̄sona l₃ sit p̄sona diuina et humana: nō tamē ab humanitate trahit aliquā p̄sonalitatē sicut ois ali⁹ hō potest dici p̄sona s̄m q̄ hō inq̄tum humanitas ceteris hoibus est causa et ratio subsistendi quod non est in hoie xp̄o.

¶ Tertia conclusio est: q̄ xp̄s s̄m q̄ hō nō est indiuiduū: q₂ l₃ humanitas sit quoddā indiuiduu₃ q₂ t̄n̄ xp̄s nō est humanitas sed habēs humanitatem: ideo s̄m q̄ homo non est idiuiduū sed habēs indiuiduū. Et si dicak q̄ s̄m q̄ hō est aliquid non vniuersale. ergo particulare ⁊ singulare. necē fallacia accidētis: Quis homini accidat vniuersalitas vel singularitas: q₂ similiter accidit animali sanū et egrū. q̄cquid tamen est animal oportet q̄ sit sanū vel egrum: et ita quicquid est aliq̄d op₃ q̄ sit vniuersale vel particulare siue p accñs. Et dicendū q̄ xp̄s s̄m q̄ homo est aliquid. i. habēs aliquid sicut agens s̄m q̄ agēs est aliquid: q₂ est habens passum: et esse patrem ē esse aliquid q₂ ē esse habens filium. Et silr̄ xp̄s s̄m q̄ homo est habēs humanitatem: et p ɔ̄ns est habens indiuiduū: sed non propter hoc est idiuiduū: q₂ nec est hūanitas

¶ Quarta conclusio q̄ xp̄s s̄m q̄ hic hō vel iste homo est deus p̄sona et indiuiduum: q₂ ad veritatē reduplicationis sufficit alterū reduplicatorꝝ eē causam p̄dicati. Nec op₃ q̄ vtrūq₃ siue sit forma sicut hō ē rōnalis siue materialis sicut hō h₃ q̄ hō ē corpore⁹ vel mortalis: q₂ ḡ hic hō dicit tam naturam q̄ suppositū. Quis natura humana non sit ratio essendi ita suppositum t̄n̄ est ratio illorum ⁊ ideo hoc sufficit. Et ad illud qđ fuit inductū contra in tertia conclusione primi articuli alteri⁹ opinionis. Potest dici sustinendo cōmune dictū q̄ cū dico iste hō vel hic homo pnomen ex se habet q̄ demonstret: ⁊ q₂ demonstratio pprie est suppositi inde est q̄ pnomē demōstratiuū ex se respicit suppositū: sed ex noie h₃ q̄ demonstret suppositū talis vel talis nature: et sic cu₃ dico xp̄s i₃ q̄ hic homo vel iste homo reduplicak supposituz gratia nature humane nō diuine ex vi nomis: sed gratia suppositi ex vi pnomis: ⁊ ex hac pte sufficiē: ter verificak p̄sitas. Unde q̄n̄ dicik q̄ pnomen nō demōstrat nisi qđ impostak noie hoīs. verū est quo ad natura₃: sed quo ad suppositū non oportet Quis ista solutio sit debilis ⁊ argumentū sit difficile.

¶ Quantū ad secundū de p̄destinatiōe sunt tres conclusiones. ¶ Prima q̄ xp̄s s̄m q̄ hō est p̄destinatus: q₂ humanitas est ratio predestinatiōis non quidem p̄cise q̄ cōuenit oi et soli sicut hō s̄m q̄ hō est risibilis: q₂ sic ois hō esset p̄destinatus et nulli⁹ angel⁹ qui est non hō: sed q₂ humanitas ē sibi ratio necessaria: q₂ non est capax p̄destinationis s̄m q̄ deus: sed solū s̄m humanitate₃ sicut est albus s̄m q̄ q̄tus: q₂ est susceptiuus albedis nisi p q̄titatē q̄ t̄n̄ est indifferens ad album ⁊ nigrum

Tertiū dictum hui⁹ opi.

¶ Secunda conclusio est q̄ ipse est p̄destinat⁹ h₃ q̄ hic homo vel iste homo: q₂ si non sit reduplicatio nisi vt prius. adhuc magis conuenit p̄destinatio nature: vel est hec hūanitas q̄ vt ē humanitas absolute. si autē reduplicat suppositū simul ⁊ naturā: tūc gratia nature est vera: q₂ sufficit q̄ sit p se ratione alterius pluriū in reduplicatione contentorꝝ. ¶ Tertia cōclusio est q̄ p̄destinatio xp̄i

est conformis nostre respectu gratie habitualis
et glorie: sed singularis ratione gratie vnionis: 7
causa nostre exemplaris finalis et meritoria vt
Tertiũ di dictum est. ¶ Quantũ ad tertiũ de obiecto pde=
ctũ huius stinationis verũ sit idẽ cum obiecto formali ele=
opi. ctionis: 7 qr predestinatio est actus intellectus et
electio voluntat; id hoc est querere vtrũ itellect⁹
7 volũtas sint vnuum et idem obiectum formale.
¶ Circa quod tria sunt videnda. ¶ Primo de
obiecto intellectus. ¶ Secũdo de obiecto volũ=
tatis. ¶ Tertio de differentia et ꝯuenientia isto=
rum ad inuicẽ. ¶ Quantũ ad primũ dicũt qdam
ꝙ obiectũ itellectus est verũ. vnde verũ et falsum
sunt in intellectu: qr act⁹ intellectus est per motũ
rerũ ad aiam ꝑ hoc scʒ ꝙ suũ obiectũ sit in anima
Obijcitur ¶ Sed cõtra: qr obiectũ preintelligitur actui po
ꝯtra opi. ten'ie passiue 7 non ꝑ actum ei⁹ constituitur. Vñ
non bene dicit̃ ꝙ genus et species siue secũde intẽ
tiones que sunt queďã constituta ꝑ intellectũ siue
per actũ intellectus sint obiecta itellectus nec ꝙ
ens visum sit obiectum visus cum per visionẽ fi-
at ens visum. et ita cuʒ verum sit adequatio rei 7
intellect⁹ 7 conformitas consequens intellectio
nem per consequẽs nõ põt esse formalis et prima
ratio sui obiecti. ¶ Secũdo: qr prima 7 formalis
ratio obiecti debet esse vniuersalissima sicut obie
ctum visus non est albũ vel nigrum sed color vel
lux. Unde cũ ratio entis sit prior q̃ ratio veri nõ
debet dici verũ prima ratio formalis intellect⁹ q̃
2.opinio contrahit rationem entis. ¶ Secunda opinio est
ꝙ obiectũ intellectus est ens ẽm ꝙ ens indetermi
nate et absolute acceptũ: qr illud sub rõe cui⁹ om
nia alia obijciunt̃ potẽtie est prima ratio 7 forma
lis illius potentie. sic autẽ est hic ꝙ primũ ꝙ de re
Obijcitur occurrat est entitas et confusa prius q̃ distincta
ꝯtra opi. primo phisicorũ. ergo 7c. ¶ Contra hoc autẽ ar=
guitur sic: qr ẽm ꝙ aliquid cadit sub rõne obiecti
sic a potentia apprehendit̃. Unde si obiectum vi=
sus est color vel lux q̃ equalit̃ pticipãt hãc naturã
equaliter sunt visibilia: 7 q̃ iequalit̃ ineq̃liter/ ẽm
plus et minus. Cum ergo dicunt ꝙ ens indeter=
minatũ est obiectũ intellect⁹: aut intelligũt de in-
terminato 7 indeterminabili sicut est deus: 7 sic
constat ꝙ deus non est primũ obiectũ sicut nec pri
mum cognitũ. Aut de eo quod est cõe decẽ predi
camentis 7 sic equatur vel pri⁹ cognoscerem⁹ sub
stantias separatas que non minus sunt in genere
entis et substantie q̃ materiales substantie: aut
prout est cõe enti in anima et extra: 7 sic idem qđ
prius. nec cognoscerem⁹ ens in anima per ens ex=
3.opi. q̃est tra nec immateriale per materiale: sicut nec albũ
scti. Tho. per nigrum. ¶ Ideo est tertia opinio ꝙ obiectuʒ
i. parte intellectus coniuncti est quidditas materialis in
tellectus vere separati ens ẽm ꝙ ens. Primũ pa
tet per Aristotelem. 3. de anima. vbi dicit ꝙ qd q̃d
est habentium speciem in materia est propriũ ob=
iectum intellect⁹ nostri. ¶ Itẽ intellect⁹ cõiũct⁹
nichil intelligit nisi ꝑ fantasmata representatum
vel inde deductũ vnde intelligentẽ necesse est fan
tasmata speculari: sed per illud nõ representatur
directe nisi aliqd materiale. ergo 7c. ¶ Secũdũ
ptʒ: qr substantia separata seipsa mouet intellectũ
alteri⁹: sicut fbã sensibiũ mediãte q̃litate sensibili.
Cũ autẽ intellexit se mouet̃ a creante sicut graue
a generante 7 sic ens ẽm ꝙ ens est eius obiectum
Si dicat̃ ꝙ intellect⁹ cõiunctus 7 separat⁹ ẽ vni⁹
rõnis 7 ꝑ ꝯñs obiectũ. Dicẽdũ ꝙ nõ opʒ nõ solũ
potentie sed nec habit⁹ vnius esse vnam rationeʒ
obiecti: qr nõ est vni⁹ rationis motus subiectũ in
phisica nec ens in metaphisica: 7 sicut dicerem⁹ ꝙ
figurabile ꝯiũctũ duricie hʒ obm figuratũ magꝭ
tractum: qr solũ illđ qđ põt mollificari. separatum
ꝑo a duricie qr põt a pluribus figurari habʒ obie
ctum lati⁹ sicut in ꝓposito. Si dicat̃ ꝙ potentia
non se extendit vltra obiectũ: nec ꝑ ꝯñs intellect⁹
coniunct⁹ posset cognoscere aliquo modo deum.
Dicendũ ꝙ non opʒ qr ꝑ accñs obiectũ vel secũ=
dario cognoscit̃ ꝑ obiectũ ꝓmũ: vt sbĩ per accñs
q̃: um ꝑ quale a sensu exteriori. Et sĩr quidditas
imaterialis q̃tũ cognoscit̃ hoc est ꝑ materialem
Si dicat̃ ꝙ obiectũ habit⁹ nõ excedit obiectũ po
tentie et ens ẽm ꝙ ens est obiectũ metaphisice 7
intellect⁹ coniũcti. Dicẽdũ ꝙ obiectũ habit⁹ po=
tentie discursiue põt esse abstractiu⁹ pri⁹ obiecto
potẽtie q̃ ex vno discurrit i aliud 7 p: la discursiõe
põt formare simpliciorẽ cõceptum q̃ a principio.
¶ Sed ista opinio nõ vr̃ vera primo ꝙ dicit sub=
stantiã separatã seipsam mouere ad itelligere fa
ciendũ aliã sicut materialia mouẽt ad cognoscere
faciendũ ꝑ q̃titatẽ. qr vn⁹ angel⁹ non format̃ ab
alio nec transmutatur ¶ Preterea angelus infe
rior non moueret supiore nisi ꝑ quoddã aliud nec
fantasma intellectũ possibilẽ nisi de virtute intel
lect⁹ agentis. ¶ Itẽ ꝙ dicũt intelligere fieri vnũ
quẽq; intellectũ separatũ respectu suipsius a cre
ante sicut graue mouet̃ a generante non videt̃ qr
tunc angel⁹ non fuisset causa amoris quo se inor=
dinate amauit nisi passiua: 7 iterũ si appet quđ in
telligit materialia: qr nec illa possunt mouere in=
tellectum eius q̃ est nobilior: nec de⁹ mouet respe
ctu extrinseci obiecti. Preterea si intelligũt ꝑ q̃ddi
tatẽ materialẽ solũ fbãm cõpositaʒ ex materia et
forma. Cõtra: qr quidditas celestis cognoscitur
posteri⁹ suo accidẽte quod est motus et generalẽ
operatio fecit scire formã. ꝓpter qđ videt̃ accñs
sensibile esse primũ obiectũ intellect⁹ sicut etiam
fantasie: qr sensibile non est natum fantasiari nisi
in singulari: sed intelligi prius in vniuersali. Si=
militer ꝙ dicũt obiectũ intellect⁹ separati est ens
põt impugnari sicut prius: qr si est quod est re⁹ q̃
illud pri⁹ cognoscerẽt q̃ seipsos. Si autẽ ens de=
cem generũ tũc nõ cognoscerẽt deũ q̃ nõ est i gñe
si ens cõe ad aiam 7 extra: tũc eq̃ pri⁹ cognoscerẽt
ens i aia sicut extra. ¶ Quãtũ ad secũdũ ẽ cõis
opinio ꝙ obiectũ volũtatis est bonũ conueniens
sibi 7 bonũ cognitũ. Qđ autẽ dicit̃ ꝙ volum⁹ bo
num amicis etiã si nihil boni debeat nobis euenĩ
re verum est aliud q̃ illud: sed illud reputamus
bonũ nostrũ: qr diligim⁹ 7 reputam⁹ amicos sicut
nosipsos. ¶ Quantũ ad tertiũ dicendũ ꝙ ens et
bonũ nõ differũt re sed rõne tñ. sumpta tñ ꝑ ꝯpa
rationẽ ad diuersa dfñt re: qr aliqd est michi ens
qđ nõ est michi bonum sicut calor febrilis q̃ facit
me esse actu calidũ sed facit me esse infirmũ ꝓuãs
sanitatẽ 7 bonũ eius sʒ nõ sunt obiecta potentia=
rum vt dfa rõne: sed vt dfa re. qđ ptʒ tripliciter.
¶ Primo sic: qr prius apprehendit̃ ens 7 bonuʒ
a rõne q̃ distinguat̃ rõe cũ effect⁹ nõ ꝓcedat cãm
Si dicat̃ ꝙ ista dfa nõ ꝓcedat aptitudine nõ suffi
cit: qr ad mouendũ actu reqrit̃ rõ obiecti actu.
¶ Scđo mõ qr qđ nõ diuersificat habit⁹ nec potẽ
tias sed ens 7 verũ 7 pari rõne bonũ possunt ꝑti=

nere ad vnā scientiam scʒ metaphisice. ergo ⁊c.
¶ Tertio qꝛ sicut ad mouēdū realiter requiritur obiectū reale: sic ratio realis. Sed ratio entis vt distinguit̄ a bono non est realis cū sint vna res. ergo non manet vt disticta a rōne boni: ⁊ hec oīa sine assertione recitatiue dicta sint. Ad argumenta patet solutio ex dictis. ¶ Distin. xi. Q̄ō. i.

Di. xi. q. i. Irca vndecimā distinctionē queritur vnum tm̄ scʒ. Utrū xp̄s possit dici simpliciť creatura. ⁊ videť ꝙ sic: qꝛ ꝓprietas vtriusqʒ nature ī xp̄o ꝑdicatur: de supposito quoqʒ noīe significať vt dictuʒ fuit pri⁹: sed ꝓprietas hūane nature est esse creatū vel creaturam sicut ꝓprietas diuie ē esse increatū vel creatorem. ergo sicut xp̄s diciť simpliciter creator vel increatus: sic simpliciter pōt dici creat⁹ vel creatura.

Primum.

Secundū ¶ Itē principalior pars humane nature est aīa ꝙ̄ corpus: sed xp̄s rōne corporis qđ de ꝟgine traxit diciť simpliciter nat⁹ vel genitus ergo ratione anime que a deo creatus potest simpliciter dici creatus.

Tertium ¶ Item leo papa dicit noua ⁊ inaudita conuentio de⁹ qui erat et qui est fit creatura et Damascenus dicit ꝙ non scandalizabatur ad nomen creature.

In oppositum ¶ Item in contrarium est quod dicit Augu. de agone xp̄iano. Non eos audiuimus qui dicūt xp̄m esse creaturā. Hylari⁹ etiā in libro de synodis heresim dicentē xp̄m creaturā dāpnamus. ¶ Et arguiť ꝑ rōneʒ. Si xp̄s diceretť creatura hoc esset rōne suppositi vel ratiōe nature humane: non rōne suppositi: qꝛ illud est increatū Nec rōne nature hūane: qꝛ lʒ illa sit creatura non tn̄ ꝑdicatur de xp̄o. ꝗ ⁊c.

Rn̄sio ¶ Responsio. Ista questio non est de re: sed modo loquendi. Supponim⁹ eni̇̄ ex parte rei ꝙ in xp̄o est vnū solum suppositū in duabus naturis diuia scʒ ⁊ humana. quarū altera est tm̄ creata scʒ humana hoc supposito ꝙ ad rem pertinet: ⁊ qđ ꝑtinet ad nomē queritur vtrum ratione humane nature que sola in xp̄o est creata possit conueniēter dici ꝙ fili⁹ dei vel xp̄s vel iste homo demōstrato xp̄o sit creatura non addita quacunqʒ determinatione vel iplicatione. Et sunt de hoc tres opiniones.

Prīa opi. Prima ē cōmunior ꝙ xp̄s non possit dici simpliciter creatura: ad quā ponūť tres ratōes. ¶ Quarū prima est qꝛ creatio in hoc differt ab alijs mutationib⁹ ꝙ ꝑ ipsam acquiritur totū esse et non pars ipsius esse ergo esse creaturā nō potest alicui ꝯpetere nisi totum suū esse ꝑ creationē acquirat: sed xp̄s nō acquirit totū suuʒ esse ꝑ creationē. ꝗ ⁊c.

Secunda ¶ Itē esse nō conuenit ipsis partib⁹ immo esse est ipsius suppositi et conuenit supposito. Igitur si posset dici ꝙ xp̄s esset creatus cū ibi ly esse dicat esse suppositi eterni. quod quidē esse est eternū: et specificetur ꝑ creaturā sequeretur ꝙ esse eternū sit creatuʒ qđ ē oīno falsum. ꝗ ⁊ aīs.

Tertia ¶ Item de rōne creature ē ꝙ sit ex nichilo ⁊ ꝙ habeat esse post nō esse: sʒ hoc repugnat xp̄o cū sit eternus. ꝗ ⁊c. ¶ Itē Ambro. libro de trini. v. cap. vij. ꝓbat ꝙ xp̄s non est creatura: qꝛ creatura est subiecta vanitati. Ro. vj. xp̄s autē non est hmōi. ꝗ. ¶ Item de incarnatiōe verbi illud idem dicit Ambro. quid ꝑficis quia xp̄s ē creatura. ¶ Item Augu. de agone xp̄iano. Non eos audiuimus qui dicunt xp̄m esse creaturam.

¶ Item hylarius in libro de synodis heresim dicentem xp̄m creaturā dānamus. ¶ Item si esset creatura esset fili⁹ adoptiu⁹. cōsequens est falsum ergo et aīs. Probatio falsitatis cōsequentis est ꝑ hoc: qꝛ de rōne filij adoptiui est ꝙ sit extraneus et ꝙ aliqñ sit nō filius vel sit filius ire: sed hoc nō cōpetit xp̄o. quare ⁊c. Probatio ꝯñe qꝛ si xp̄s esset creatura esset creatura rōnalis. Oīs autē creatura rationalis ꝑ gratiā acceptata a deo est filius adoptiuus quare ⁊c.

¶ Hec etiā positio declaratur tripliciter ab alijs. herue⁹ di. p̄sti. q. i.

¶ Prima declaratio premittit quasdā declarationes. ex quibus postea arguit ad propositū. Primo distinguit de creatura ꝙ scʒ creatura dupliciter accipiť. Uno modo cōcretiue scʒ pro eo qđ est creatum. Alio modo pro abstracto scʒ pro quidditate creata sicut humanitas dicitur creatura. ¶ Secundo est sciendū ꝙ sicut supra dictū est ꝙ illud qđ denoīat aliqđ simpliciter ꝛm esse quādoqʒ nō denolat ipsum simpliciter ꝛm fieri et ꝙ ꝛm esse informat ipsum simpliciter non oportet ꝙ inferat ipm̄ ꝛm fieri simpliciter lʒ sequatur ꝙ si homo est alb⁹ ꝙ hō simpliciter sit non tamē sequiť ꝙ si hō fiat albus ꝙ hō simpliciť fiat. Unde hoīem fieri albū ad hoīem simpliciter fieri se hʒ sicut ꝛm quid ad simpliciter. ¶ Ulterius sciendū ꝙ fieri ꝛm quid conuenit alicui ꝛm illud qđ sibi aduenit post suū cōpletū esse sicut hō diciť fieri albus: sed fieri simpliciter conuenit alteri ꝛm esse suū simpliciter: scʒ ꝙ̄tum ad suū suppositum ⁊ esse suppositi. Fieri eni̇̄ simpliciter est subsistentiū. vnde non dicitur hō simpliciter fieri nisi ꝙ̄tum ad suppositū habēs naturā habitam fiat.
¶ Tertio sciendū ꝙ idē est iudiciū ꝙ̄tū ad ꝛʒ qđ et simpliciter de incipere esse ⁊ de fieri: qꝛ nō diciť aliquid simpliciter incipere esse nisi ꝙ̄tum ad suppositum siue ꝙ̄tū ad esse suppositi: sed incipere eē hoc vel illud bene pōt cōicare alicui ꝛm aliud ꝙ̄ ꝛm esse suppositi sicut dicimus ꝙ hō incipit esse albus vel musicus. ¶ Quarto sciendū ꝙ qñqʒ ꝛm ꝙ ⁊ talia sunt nota ꝑseitatis sicut qñ dicitur ꝙ hō ꝛm ꝙ homo est risibilis ly ꝛm ꝙ notat ꝙ ꝑdicatū insit subiecto ꝑ se ita ꝙ in subiecto sit cā ꝑdicati Quñqʒ vero ly ꝛm ꝙ non est nota ꝑseitatis: sʒ est expositiuū alicui⁹ mediij etiā ꝑfecti quo predicatum inest subiecto vt si aliqs solū in pede sit alb⁹ et dicať alb⁹ ꝛm pedem vel ꝛm ꝙ est habēs pedeʒ ly ꝛm ꝙ nō est nota ꝑseitatis: sed determinatiuuʒ modi iperfecti quo ꝑdicatū inest subiecto: qsi diceretť ꝙ nō est simpliciter alb⁹: sed ꝛm ꝙ est habēs pedē. ¶ His ꝑmissis primo dicēdū est ad q̄stionem qua queriť vtrū xp̄s sit creatura ꝙ si creatura accipiatur ibi in abstracto scʒ ꝓ q̄ddditate c̄ata videlicet ꝓ hūanitate ꝙ simpliciter falsa ē ꝓpositio q̄ dicit xp̄m esse creaturā siue absolute siue ꝛm ꝙ hō. vn̄ ista xp̄s est hūanitas ⁊ xp̄s ꝛm ꝙ hō est humanitas est falsa: qꝛ nullo mō humanitas ꝑdicať de xp̄o. Si autē ly creaturā teneatur concretiue vt sit idē ꝙ creatū: ita ꝙ q̄rať vtrum ista vera sit xp̄s est creatus? Dicēdū simpliciter ꝙ nō immo est falsa simplr: qꝛ sicut fieri ita ⁊ creari simplr nō cōuenit alicui nisi ꝙ̄tū ad suppositū siue ꝙ̄tū ad esse suppositi. xp̄s aūt ꝙ̄tū ad suppositū siue ꝙ̄tū ad esse suppositi nō est fact⁹ nec creatus. ⁊ iō hec xp̄s est creatura vel creat⁹ vel iste hō demōstrato xp̄o est creat⁹ vel fact⁹ est falsa: qꝛ ille hō demōstrat suppositū. Sʒ ista xp̄s est creat⁹ hō vel fact⁹

homo est vera: qꝛ in hoc denotatur creari vel fieri
nõ simpliciter attribui supposito xp̃i: sed in ordie
ad naturã importatã in predicato. Unde sensus
ē ꝙ suppositũ xp̃i factum est hñs humanitatē pſe
ctã q̃ est creatura. Ista etiã xp̃s ẜm ꝙ hõ est crea=
tura vel creatus est vera: qꝛ aliqd conuenit alicui
ẜm qd lꝫ simpliciter ⁊ ꝑ se ꝓlatum nõ verificetur
de illo sicut hõ habens albedinē soluꝫ in pede nõ
potest vere dici simplr albus nisi quãdo attribuit
cũ cõditione explicãte modũ quo cõuenit ẜm qd
tunc potest verificari de illo vnde vere posset dici
de illo albo ẜm pedē. iste ẜm pedē vel ẜm ꝙ est ha
bens pedē est albus. Nũc autē lꝫ absolute creari
vel fieri nõ cõueniat xp̃o: tñ ista ꝯueniunt sibi ẜm
quid ẜm scꝫ ꝙ est hñs humanitatē. Nã hec est ve=
ra ꝙ suppositũ diuinũ est factũ hñs humanitatē
Et ideo ꝯditione apposita ꝑ quam ẜm quid fieri
vel creari cõuenit supposito diuino siue xp̃o põt
ei vere attribui. Illa autē ꝯditio improbatur qñ
dicit̃ ẜm ꝙ hõ et ideo xp̃s ẜm ꝙ hõ est cretura. i.
creatus vel factus ⁊ stat ibi hõ nõ ꝓ natura i ab=
stracto nec ꝓ supposito ẜm se: sed ꝓ supposito ẜm
ꝙ est hñs naturaꝫ siue ꝓ natura in concreto ꝓut
dictum est supra ꝙ termin⁹ ꝯcretus in ꝑdicamēto
vel cũ reduplicatiõe posit⁹ tenet̃ formaliter: nõ ꝙ
supponat ꝓ natura abstracta i recto: sed qꝛ suppo
nit ꝓ habente naturã ẜm ꝙ est habens naturam.
Eodē modo dicendũ de incipere esse: qꝛ ista xp̃s
incepit esse vel ille incepit esse demõstrato xp̃o est
falsa ⁊ ꝓpter eandē causam ꝓpter quam est falsa
xp̃s est factus vel creatus: qꝛ incipere esse simpli=
citer non conuenit nisi supposito: sed ista xp̃s ince
pit esse hõ: ⁊ ista xp̃s ẜm ꝙ hõ incepit esse simplici
ter vere sicut dictũ est de creari ⁊ fieri: qꝛ idem est
de incipere esse ⁊ de istis scꝫ creari ⁊ fieri. ℂ Secũ
da declaratio talis est. Alique sunt ꝓprietates q̃
nõ sunt nate conuenire toti nisi ꝑ partem sicut cri
spitudo nõ conuenit hoi nisi rõne capillorũ: nec
simitas nisi ratione nasi: ⁊ talis ꝓprietas denoiat
totũ absolute: nec opꝫ reduplicare partē rõne cu
ius cõueniat toti sicut hõ absolute dicit̃ crispus
vel sim⁹. Neqꝫ opꝫ addere ꝙ sit crispus ẜm capil=
los aut simus ẜm nasuꝫ. Alie ꝟo sunt ꝓprietates
q̃ indifferenter conueniunt toti ⁊ parti sicut esse al
bum põt ꝯuenire hoi ẜm totuꝫ ⁊ ẜm quãlibet par
tem ⁊ tales ꝓprietates non denotãt totũ si cõue=
niat ei ratione partis nisi cũ explicatione partis:
vt ethyops q̃ est albus ẜm dentes non potest dici
albus absolute nisi addatur ꝙ sit albus ẜm den=
tes. Similiter in ꝓposito. In xp̃o humana natu
ra q̄uis non sit ꝓprie pars suppositi. hꝫ tamē ali
quo modo rationē partis. vnde et ꝑsona xp̃i dicit̃
cõposita a Damas. Illa igit̃ que indifferēter pos
sunt conuenire supposito ⁊ nature. si conueniãt so
li nature non possunt attribui supposito absolute
nisi cũ expressione nature. Creari autē põt cõueni
re ⁊ supposito ⁊ nature: ⁊ magis supposito q̃ na=
ture: qꝛ esse qđ est termin⁹ creatiõis magis cõue=
nit ei. Cũ igit̃ creari nõ cõueniat xp̃o nisi ratione
soli⁹ humane nature: igit̃ ratione eius non pote=
rit dici simpliciter ⁊ absolute ꝙ xp̃s sit creat⁹ vel
creatura nisi cũ determinatiõe in q̃tũ hõ sicut de
albedine ẜm dentes non dicit̃ hõ simpliciter ⁊ ab
solute albus: sed cum determinatione. ℂ Tertio
modo declarat̃ eadē cõclusio sic. Proprietas na=
ture q̃ includit in xp̃o ꝑcisionē alterius nature nõ

Durã. di. ꝑñti. q. j. recitat hãc opi= nionem

du. vbi. s.

potest de xp̃o absolute predicari. sed esse creatum
et creaturã est talis ꝓprietas vt declarabit̃ ẜ non
potest absolute de xp̃o ꝑdicari. Maior ptꝫ: qꝛ in
xp̃o sunt due nature diuina ⁊ humana iuncte ⁊ as
sociate in vnitatem suppositi q̃cunqꝫ ꝓprietas ex
cludit alterã naturã a xp̃o talis non põt vere ꝑdi
cari de ipso. vnde hec non est vera xp̃s est pur⁹ hõ
qꝛ excludit a xp̃o diuinã naturã: nec ista xp̃s ē pu
rus deus: qꝛ excludit a xp̃o humanã naturã. Mi
nor ꝓbat̃ qꝛ creari ē produci nullo supposito ⁊ iđ
cui attribuitur absolute esse creatũ illđ ẜm se to=
tum est ꝓductũ: qꝛ nullo p̃supposito et sic ab ipso
excluditur esse non ꝓductũ. Cum igit̃ diuina na=
tura in xp̃o non sit de nouo ꝓducta: sed p̃supponi
tur in ꝑsona diuina creationi nature humane ⁊ as
sumptioni eiusdē patet ꝙ esse creatũ si absolute di
catur de xp̃o excludit naturã diuinaꝫ ab ipso ꝓpt
quod si aliquo modo ꝟificet̃ oportet ꝙ hoc sit cuꝫ
determinatione dicendo ꝙ xp̃s ẜm ꝙ hõ est crea=
tus vel creatura: ita ꝙ creatio nõ referat̃ ad sup=
positũ nisi rõne solius humane nature que ẜꝫ se
totam est a deo ꝓducta nullo presupposito ꝑtinē
te ad eam: ⁊ hic modus videtur rationabilior. po
test tamen dici ꝙ xp̃s est creatura sub hoc sensu.
xp̃s est habēs naturã creatã q̃ predicatur de eo in
quid: lꝫ in concreto: ⁊ ẜm hunc sensum sancti qñqꝫ
dicunt xp̃m esse creaturam. Unde Grego. sup il=
lud Ephe. Ipsius enim factura sum⁹ dicit ꝙ nos
libere ꝓclamamus xp̃m esse creaturã. Et Augu.
super Io. Dñs iesus fact⁹ est hõ vt qui creator ẽẽ
per erat creatura fieret. Qꝫ autem sancti negaue
runt quandoqꝫ xp̃m esse creaturã. hoc fuit ad ex=
cludēdũ aliquos errores: ⁊ maxime errorē arrii q̃
posuit xp̃m esse purã creaturã. et ideo Augu. dis=
putãs cõtra eũ accepit ex opposito xp̃m non esse
creaturã intelligendo ẜm sensum in quo accipie=
bat Arri⁹. ⁊ ꝑ eandē positionē alique ꝓprietates
diuine nature nõ sunt simpliciter xp̃o attribuēde
sed solũ cũ determinatione ne fauere videamur er
rori. sicut non est dicendum sine determinatione ꝙ
xp̃s est impassibil ⁊ inco: pore⁹ ad excludendũ er
rorem manichei: qꝛ posuit xp̃m nõ habuisse vnuꝫ
corpus nec fuisse vere passum. ℂ Secũda opinio
est ꝙ xp̃s põt dici simpliciter creatura: ⁊ ꝓ ipsa vi
detur esse talis ratio. Primo. Non plus includit
creatura nõ entitatē q̃ creator includat entitatē
sed non obstãte ꝙ creator dicit entitatē ex se: non
ab alio xp̃s dicit̃ simpliciter creator rõne diuine
nature. ergo similiter non obstante ꝙ creatura di
cit non entitatē ex se ⁊ entitateꝫ acquisitã ab alio
xp̃s poterit dici creatura rõne humane nature.
ℂ Item qñ aliquid est superi⁹ ad aliud: ⁊ sic supe
ri⁹ ꝙ non dicit rem aliã absolutã positiuã de qua
ꝑdicat̃ iferi⁹ ꝑdicat̃ superi⁹ necessario: sed creatu
ra sic se hꝫ ad hoiem qđ est supi⁹ ⁊ ꝙ nõ dicit aliã
rem positiuã absolutã ab hoie quare cũ concedat̃
simpliciter ꝙ xp̃s sit hõ sequit̃ ꝙ xp̃o sit creatura
hec videt̃ esse intentio leonis pape dicētis in ẜmo
ne de circũcisione ꝙ parũ periculi est ꝙ in xp̃o no
stre nature negat̃ veritas ⁊ ꝙ paterne glorie nega
tur equalitas quare sicut debem⁹ dicere de xp̃o. il
la q̃ insunt sibi rõne diuine nature ⁊ non negare qꝛ
negari non possunt sine periculo fidei. sic debem⁹
dicere de xp̃o illa q̃ insunt sibi rõne hũane nature
cuius est creaturam esse qđ negare videt̃ esse peri
culum. ℂ Itē dictũ fuit superius ꝙ in xp̃o est esse

Scđa opi j. ratio.

2. ratio.

3. ratio.

creatū ꝛ hoc sic arguitur. Ubicūqȝ est esse creatū
absolute illud pōt dici simplr creatū vel creatura
quare cū in xp̄o sit esse existentie creatū xp̄us pōt
Quinto. simpliciter dici creatura ¶ Itē si creatura se hȝ
ad nō entitatē antecedētē: sic se hȝ mori ad nō en-
titatē ꝯsitem siue ex parte posteriori: sed nō obstā-
te nō entitate ex parte posteriori q̄ ita bene repu-
gnat deo sicut nō entitas ex parte anteriori cōce-
ditur ꝙ xp̄s est mortuus absolute. ergo siliter pōt ab
Sexto solute cōcedi ꝙ xp̄s est creatura. ¶ Itē xp̄s ē ho
mo tunc q̄rit an creatus an increat⁹. non increat⁹
ergo creatus. ꝛ si creat⁹ ergo creatura. Et ideo sicut ma
gister dicit in hoc tertio ꝙ quicquid passus est hō
passus est de⁹: ꝛ ꝙ deus fuit mortuus ꝛ nō mortu⁹
et ꝙ verū fuit crucifixū ꝛ non fuit crucifixū: sic in
ꝓposito dr̄ ꝙ xp̄s fuit creatura ꝛ non creatura. ve
rūtamē sicut prius dictū est ꝓpter sctōs q̄ dicunt
ꝙ xp̄s nō est creatura sciendū ꝙ cū sancti disputa
uerūt cōtra hereticos verba eoꝝ accipienda sunt
in sensu ꝓ quo fiunt ꝛ nō ꝓ sensu quē faciūt. Et iō
cū Augustin⁹ disputauerit contra Arriū q̄ dice-
bat xp̄m esse purā creaturā. Dicit ex opposito ꝙ
xp̄s non est creatura. qđ vtiqȝ intelligendū est ꝓ
sensu ꝓ quo fit: videlicet ꝙ xp̄s nō est pure creatu
ra ꝛ non ꝓ sensu quē facit scȝ ꝙ simplr nō sit crea-
ra: sed tūc nō valet xp̄s nō est pura creatura ergo nō
Septimo est creatura sicut nō valet xp̄s non est pur⁹ homo
ergo nō est hō. ¶ Itē seqr xp̄s hō creatura ergo creatu
ra: q̄r creatura non distrahit holem nec diminuit
esse hois. ¶ Itē qđ repugnat alicui s̄ȝ se ꝛ simpli
citer non pōt sibi cōpetere aliqua conditione ad
dita exēplū repugnat hoi ꝙ sit asinus ideo nō po-
test sibi cōpetere inq̄ntū music⁹ vel albus quarū
si esse creatū repugnet simplr xp̄o nō poterūt dici
ꝙ xp̄s s̄m ꝙ hō sit creatura ꝯn̄s ē falsum ergo ꝛ ańs
Rn̄det ad rōes alteri⁹ opi. ¶ Respondēt autē ad argumēta cōtrarie opinio
nis. ¶ Ad primū ꝙ creatio est mutatio acquisitio
totius esse respectu illi⁹ partis cuius est creatio ꝛ
q̄r creatura non dr̄ ꝑ idētitatē de toto xp̄o ꝓut cō
prehendit vtrāqȝ naturā scȝ diuinā ꝛ humanā: iō
ad hoc ꝙ dicat creatura non oportet ꝙ creatio ca
dat sup totū cōpositū: sed sufficit ꝙ sup naturā ca
dat ꝛ s̄m hanc est creatura. ¶ Ad secūdū dicēdū
ꝙ qn̄ predicatur est tertio adiacens non predicat
esse suppositi sed eē ꝑdicamēti aliter hec eēt falsa
xp̄s est passus xp̄s ē mortuus. sed qn̄ predicatur
scđo adiacens sic bn̄ predicat eē suppositi diui qđ
quidē est eternū. ¶ Ad tertiū dicēdum ꝙ potest cōce-
di ꝙ xp̄s habet esse post nō esse sicut cōcedit ꝙ est
creatura. vel alit pōt dici ꝙ nō est sile q̄r creatura
dicit positiuū ꝛ affirmationem hoc aūt qđ est ni-
chil siue nō eē dicit negationē nūc aūt ita est ꝙ af-
firmatio nō ponit totuȝ/sed negatio totū destruit
ꝛ ideo nō pōt dici/ꝙ xp̄s sit ex nichilo vel ꝙ habe
at esse post nō esse: licet possit dici/ꝙ sit creatura
Significaret enī ꝙ xp̄s s̄m totū sui haberet pri⁹
nō esse ꝛ postea esse qđ tn̄ falsū est. Exēplū in alio
hec bene cōcedit xp̄s est mortalis: sȝ tn̄ hec nō cō
cedit xp̄s nō est mortalis: q̄r tūc videret ꝑꝑ nega-
tionē q̄ totuȝ aufert et destruit ꝙ xp̄s nullo mo-
do esset mortalis. ¶ Ad auctoritates Ambro. di
cendum ꝙ loquūtur de xp̄o s̄ȝ naturā diuinā: vel
dicit ꝙ loquunt contra aduersarios sicut dictū ē.
¶ Ad aliud qđ dicit de filiatione dicendū ꝙ s̄m
aliquos non est sile: q̄r filiatio respicit suppositū
creatio autē respicit ꝛ pōt respicere naturā in sup-
posito ideo hec conceditur ꝙ xp̄s est creatura: nō
tn̄ ꝙ sit filius adoptiuus. Uel dicendū ꝙ ex natu
ra rei pōt cōcedi ꝙ xp̄s est fili⁹ adoptiuus ex ple
nitudine gratie q̄ facit adoptionē filioꝝ. sed cau
sa quare nō cōcedit visa est in p̄cedētib⁹ hui⁹ libri
qđ et aliqui hic ꝓcedūt ex hac cā motī. Nā post q̄
filius est naturalis pr̄i s̄m deitatē ꝛ s̄m humani-
tatē solū filius beate v̄ginis naturalis ꝛ nō pr̄is
eterni: ꝛ inq̄ntum sic est fili⁹ naturalis beate v̄gi-
nis est accept⁹ deo ꝛ grat⁹. sequitur necessario ꝙ
xp̄s s̄m humanitatē sit fili⁹ adoptiuus. Nā hoc est
esse filiū adoptiuū videlicet non esse naturalē ꝛ eē
gratū deo ꝛ acceptū. quare ꝛc. Et ꝙ dicit ꝙ filia-
tio respicit suppositum. Dicendum ꝙ veruȝ est ꝙ
respicit suppositum generatum in tali natura. Et
ꝙ dr̄ oportet ꝙ fili⁹ adoptiu⁹ sit extrane⁹. dicēdū
ꝙ ista extraneitas dȝ sic intelligi inq̄ntū hoc ei nō
competit ex natura sua imo est sibi extraneum: ꝛ
hoc fuit in xp̄o: q̄r s̄m humanitatē nō cōpetit sibi
ex illa natura ꝙ sit fili⁹ naturalis. Et ꝙ adducit
ꝙ idē nō pōt esse tale ꝑ essentiā et ꝑticipationem
sȝ filiatio nāīs ē filiatio ꝑ eēnaȝ adoptōis ꝑ ꝑti-
cipatioēȝ. ergo nō pn̄t iste due filiatioēs sit esse i xp̄o
R̄ cedēdū ꝙ verū est s̄m eandē naturā nō s̄m diuer
sas. ¶ Contra declarationes etiā arguūt et sol-
uunt. ¶ Unde contra primū modū arguunt sic. du. vbi. s.
Generari est fieri: ꝛ gn̄ari simpliciter est fieri sim
pliciter q̄r terminat ad esse simpliciter: ꝛ tn̄ rōne
humane nature conuenit supposito diuino esse ge
nitum absolute ꝛ sine aliq̄ determinatione: et ita
simplr vt nunc loquimur. Hec enī accipit tāq̄ ve
ra filius dei vel xp̄s est genit⁹ de virgie nec opȝ
addere inq̄ntum hō. ergo silr potest dici creat⁹ vel cre
atura absolute nec opȝ addere inq̄ntum hō. Et si
dicatur ꝙ ista nō verificat xp̄s est genitus de m̄re
nisi cū hac cōditione inq̄ntū hō expressa vel subin
tellecta pari rōne potest dici ꝙ illa scȝ xp̄s ē crea-
tura pōt verificari sub eadē determinatione non
expressa: sed tn̄ intellecta. Et ad eoꝝ rōeȝ dicēdū
ꝙ esse simpliciter nō est solū esse suppositale sed eē
substantiale: q̄r oīs substātia cōpleta est ens sim-
pliciter et ideo sicut in xp̄o est duplex substātia. di
uina scȝ et hūana: sic et duplex esse s̄m quoꝝ quod
libet pōt dici genit⁹ ꝛ nat⁹ simpliciter ꝛ pari rōne
s̄ȝ alterū pōt dici creatus nisi aliud obsistat. ¶ Cō
tra scđȝ modū arguūt duplr ¶ Primo mō: q̄r sicut
creari natū est couenire supposito et nature sic na
sci et generari ꝛ magis prope supposito q̄ nature
vt patuit supra. dist. 8. sed hoc non obstante filius
dei vel xp̄s dicit absolute genit⁹ vel nat⁹ de virgi
ne non opȝ addere inq̄ntum hō. ergo eadē ratione
potest dici creatus absolute sine aliqua determia
tione ꝓpter humanā naturā: q̄r in principiis suis
est a deo ꝑ creationem: ꝛ s̄m se habita a matre per
generationē ꝛ natiuitatē. ¶ Secundo: q̄r huma-
na natura est alio modo pars suppositi diuini q̄
sint alie partes de quib⁹ exēpla trahūtur quia ille
partes de quibus exēpla trahuntur non predican
tur de toto substantialiter ꝛ i quid. Non enī bene
dicitur de⁹ est homo vel capillus. Respiciūt etiā
totū diminute: ꝛ iō nō est mirū si ꝓprietas eaꝝ nō
semꝑ denoiat simpliciter ꝛ absolute suū totū: sed
humana natura in xp̄o predicat de supposito ali-
quo modo in q̄d ꝛ substātialiter. Dicim⁹ enī ꝙ fi
lius dei est homo respicit esse totum suppositū in-
differenter ꝛ ꝑfecte: ꝛ ideo ꝓprietates ei⁹ magis

possunt denoīare suppositū absolute ꝓpter quod
etiam nō videt̄ sufficienter dictū illud q̄d dicunt
primi in fine sue positionis scʒ ꝙ hec determiatio
ſm ꝙ homo non est nota pfeitatis:sed deteriatio
explicās modū impfectū.hoc eñ non videt̄ quia
natura humana est cā ꝛ ratio quare supposito di-
uino possit inesse creatio nec ipfecte conueniunt
xp̄o que conueniunt ei rōe humane nature vt na-
sci mori ꝓdicare ꝛ hmōi.sicut impfecte conuenit
albedo homini ratione dentis. ¶ Contra tertiuʒ
modū dicunt ꝙ declaratio parum valet nam assu
Contra modū durandi mit falsum scʒ ꝙ esse creatū in xp̄o excludat natu
ram diuinā:lʒ eñ creatū esse attributū alicui sup-
posito tñ in diuina natura excluderet deū esse: q2
natura diuina creata non est ꝛ tali supposito vni⁹
nature nō pōt attribui aliud ſm naturā cuius est
suppositū:tñ q2 xp̄s non est nomen cuiuscūqꝫ sup
positi:sed suppositi in duab⁹ naturis:q2 de⁹ et hō
vnus est xp̄s.non est verū ꝙ oē creatū attributuʒ
xp̄o absolute sine determinatione excludat natu
ram diuinā determinate: q2 tunc cā attributiōis
que possit habere duplicē sensū ſm duplicē natu-
ram non est determinate sumēda ꝑ altera in qua
est falsa.ḡ si facta attributione ſm vnā naturā ꝓ-
positio verificari possit erit dicenda vera simplici
citer. Et ꝓbat̄.q̄cquid stat cū añcedēte stat cū cō
sequente:sed cū isto añcedente hō stat ḡ xp̄s de⁹
et ad esse hoīem sequit̄ esse creatū.sicut ḡ ista veri
ficat̄ simpliciter xp̄s deus est hō:ita xp̄s est crea-
tus:q2 de xp̄o verificat̄ añs istud est homo:ꝛ sic de
ipso pōt verificari hoc ꝯñs est creat⁹ vel creatura.
Vñ sicut i hoīe cui⁹ q̄dditas integrat̄ ex aīa et cor
pore nō obstāte ꝙ eē corruptibile excludit aīaʒ tñ
sine additione verificat̄ ista hō est corruptibilis
lʒ vera sit ꝑ altera pte tñ:sic ꝛ in ꝓposito vt vide
tur esse dicendum. ¶ Ad argumēta pricipalia di-
cunt q̄ fuerūt in oppositū ꝙ auctoritates Augu.
et Hylarij negantes xp̄m esse creaturā intelligen
de sunt ſm sensum i quo heretici q̄ cōtra eos dis-
putabāt dicebant xp̄m esse creaturā. hoc eñ dice
bant credētes nichil esse nisi creatū. ¶ Ad rōneʒ
q̄ subiungit̄ dicēdū ꝙ xp̄s pōt dici creatura rōne
hūane nature:q̄ ꝛ si non ꝓdicet̄ de xp̄o i abstracto
tñ ꝓdicat̄ in cōcreto: et tñ aliquo mō substātialr
et in quid:et hoc sufficit vt rōe cui⁹ attribuit̄ xp̄o
esse creaturā sicut videm⁹ ꝙ hmōi attribuitur dis
gregare rōne albedis q̄ nō ꝓdicat̄ d̄ hoīe i abstra
cto nec i quid sed solū denoīatiue. ¶ Tertia opi
nio confirmat ꝛ declarat primā.vbi sciendū ꝙ di
3.opinio. cere xp̄m esse creaturā ſm oēm sui naturā ē error
Arrij. Negare autē xp̄m creaturā ſʒ humanitatē
est error manichei:q̄ dixit eū nō assumpsisse verū
corp⁹ sʒ fantasticū.est igit̄ xp̄s creatura ſm hūa-
nam naturā vel creatā et est creator ſm naturā di
uinam siue icreatam:sed est dubiū vtrū simplicit̄
et absolute vtrūqꝫ de ipso dicat̄ ꝓpter vtrāqꝫ na-
turā.ꝓpter q̄d ostendit̄ primo xp̄m nō creari nec
esse creatum simpliciter nec scd̄o nō esse creaturā
tertio esse creatorē simpliciter. Primū ꝓbatur
tripliciter. ¶ Primo sic. Cui nō cōuenit fieri sim
pliciter nec creari simpliciter. xp̄o nō ꝯuenit fieri
simpliciter ꝓpter fieri hoīeʒ:q2 aduenit ei post eē
cōpletū.ḡ ꝛc. ¶ Contra hoc tñ statim est : q2 cui
cōuenit generari simplicit̄ cōuenit fieri simplicit̄:
sed xp̄s est hmōi:q2 dicit̄ bis nat⁹ ꝓpter duas na
tiuitates quas hʒ simpliciter.ḡ ꝛc. ¶ Scd̄o na-

sci simpliciter nō est fieri simpliciter:q2 natiuitas
magis ꝓprie dicta:qua tamen nō acquirit̄ eē sim-
pliciter. Vnde ꝯstat ꝙ illud nasci non est fieri sim
pliciter. ¶ Itē generari simpliciter ꝓut distingui
tur cōtra generari accidētaliter nō semꝑ est fieri
simpliciter:q2 forma substātialis cū sit act⁹ simpli
citer in cōparatione ad accidētalē dicit̄ gñari sim
pliciter.cui tñ non conuenit fieri simpliciter ꝛ ab
solute:sed solū cōposito vlteri⁹ q̄d est ad ꝓpositū
generari simpliciter: ꝓut est substātie ꝯplete non
est semꝑ fieri simpliciter nisi ſm cōem cursū natu
re quo illud q̄d generat̄ simpliciter erat priu3 nō
ens simpliciter. Omne eñ q̄d sic erat prius nō ta
le vnde q̄d fit simpliciter erat non ens simpliciter
Vñ qñ pur⁹ hō generat̄ ipse fit simpliciter ꝛ pri⁹
erat non ens simpliciter ꝛ non solū non hō : sʒ qñ
christus est genit⁹ ex matre ipse fact⁹ est hō ex nō
hoīe sed nō est factus simpliciter ens simpliciter
ex non ente simpliciter.imo dato ꝙ fieri homineʒ
esset esse simpliciter.prius tñ erat ens simpliciter
q2 de⁹. ¶ Vlteri⁹ etiā ſm ponentes gradus iform
mis qñ forme mixti supuenit forma aīata est gña
tio simpliciter ꝛ factio simpliciter:q2 lʒ prius eēt
ens simpliciter respectu accidentis:tñ erat quasi
ens ſm q̄d respectu forme.si igit̄ pfectionis sup-
positum humanū manens suppositū fuisset assum
ptum sicut ponebat prima opinio.tūc ꝑ hoc ꝙ hō
fact⁹ fuisset deus potuisset dici simpliciter:q2 esse
humanū respectu diuini est esse ſm q̄d:sed ecōuer
so ꝑ hoc ꝙ de⁹ esset factus hō siue natura sit assū-
pta vt veritas hʒ siue suppositū nō potest dici de⁹
factus simpliciter:q2 non est fact⁹ ex non ente sim
pliciter nec absolute loquendo nec cōparatiue: lʒ
ergo sit generatus simpliciter ꝓpter acquisitū eē
substantie cōplete nō tñ factus simpliciter : q2 nō
habuit prius non esse simpliciter. vel qñ xp̄s dici
tur esse genitus simpliciter. verum est ꝓut gene-
rari est nasci:sed illud non est fieri simpliciter.
¶ Itē ꝓut generari est accipere esse essētiale sub-
stantie vel eē existentie. Si in xp̄o ponat̄ duplex
esse substantiale:sʒ ꝓut generari est acquirere no-
uum esse subsistentie:sic non est in xp̄o duplex ge-
neratio.quicquid autē sit de generatiōe ꝓprie di-
cta et simpliciter ꝙ possit terminari ad esse essētie
vel existētie.nō subsistentie tñ factio simplicit̄ di-
cta nequaq̄.ex quo apparet ꝙ xp̄s nō pōt dici sim
pliciter fact⁹ non solū ꝓpter defectū termini a q̄
qui est esse simpliciter q̄d xp̄o repugnat : sʒ ꝓpter
defectum termini q̄ est simpliciter nō esse essentie
q2 q̄ ponūt essentias eternas nō ponūt eas factas
q2 factio simpliciter dicta requirit esse existentie.
¶ Vlteri⁹ sicut in genere essentie nulla essentia ē
simpliciter dicta nec substātia cōpleta sicut in ge-
nere existentie nullū esse est simpliciter dictū nisi
subsistentie vel subsistere. Vnde esse simpliciter di
ctum non est nisi esse suppositale quod est subsiste
re ꝛ non ad esse substantie nō subsistentis qñ dicit̄
ꝙ substātia cōpleta est ens simpliciter ꝛ ꝑ ꝯñs hʒ
esse simpliciter dictū. verū est si est derelicta . sec⁹
autē est si est subsistētia priuata. Vel pōt dici ꝙ hu
mana natura in xp̄o est substātia cōpleta ꝛ pfecta
q̄tum ad cōpletionē ꝛ pfectionē nature:ꝛ sic dici
tur pfect⁹ hō:sed non q̄tum ad cōpletionē ꝛ pfe-
ctionē nature suppositi q̄ repugnat vnioni vñ sub
stantia cōpleta non est cui deest vltimū cōplemen
tum sibi ꝓpriū inq̄tum substantia est q̄d est subsi

stere. ¶ Item substantia pfecta non est cui deest
illa pfectio substantie q̄ est simpliciter pfectio. cu
iusmodi est subsistere creatū ⁊ increatū. ¶ Secū
do pbat sic. Proprietas indifferenter nata cōue=
nire toti et parti ꝓpter ptem nō denoiat totum: sꝫ
creari est hmōi ergo creatio humanitatis soli⁹ nō
denoiat suppositū icreatū cui⁹ humanitas est ps
Contra hoc tn̄ arguit sic sicut creari est nature et
suppositi: sic generari et nasci: sed hoc non obstāte
generatio soli⁹ humanitatꝭ denoiat absolute. sup
positum ꝗ ⁊c. ¶ Secundo verū est ꝙ in brutis ge
neratio ⁊ humanitas indifferenter respiciunt sup
positū ⁊ naturā: q2 tā subsistere ꝙ natura est p ge=
nerationē: q2 aia brutoꝝ est genita ⁊ inde est ꝙ si
xp̄s assumpsisset naturā bruti non posset dici geni
tus absolute nec natus de bruto: sed solum s̄m na
turā illam: q2 sicut albedo differens q̄ non est ma
gis ꝓpria parti ꝙ toti non denoiat totum: sic na=
tiuitas ⁊ generatio bruti q̄ indifferenter solet esse
nature ⁊ suppositi. si sit soli⁹ nature non denoiabit
suppositū absolute: sed gn̄atio ⁊ natiuitas i hoib⁹
determinat sibi ita ptē certā sicut crispitudo vel
simietas. Natura em̄ hois ex pte corporis est na=
ta generari ⁊ nasci: sꝫ subsistentia hois que est ab
aia non est nata esse p generationē: sed p solā crea
tionē ꝓpter quod si xp̄s primo assumpsisset ⁊ post
ea corpori simul viuisset diuinitatē et aiam i cōci
piendo vel nascendo ratione solius corporis viui
concepti ⁊ nati diceret conceptus et natus. sicut
ergo ex sola crispitudine capitꝭ dicitur hō crisp⁹
q2 s̄m nichil aliud natus est crispari: sic ex sola ge
neratione corporis dicitur totus homo nasci et
generari: sic autē non est de creatiōe. Non em̄ mi
nus suppositum hois est creabile ꝙ natura: imo
s̄m legem cōem qđ est formale in supposito hois
scꝫ subsistere non pōt esse nisi p creationē ꝓprie di
etam. Nichilominus tn̄ tam natura ꝙ suppositū
habēs sunt creabilia: ⁊ ideo ex sola creatione na=
ture non potest dici suppositū creatū absolute ꝙ
autem dictuꝫ est ꝙ generatio hois determiat sibi
partē. verū est lꝫ primo et per se dicatur homo ge=
nitus ⁊ natus: non autē pars nec secundario sicut
etiam crispitudo ⁊ p se ⁊ primo denominat hoiem
ꝗuis non nisi ꝓpter partem: quā tn̄ non primo: sꝫ
secundario denoiat. ¶ Secūdo instat cōtra hoc
q2 non sequitur si albedo dentis non denoiat dē=
tem simpliciter ꝙ ꝓpter hoc creatio humanitatꝭ
non denoiet illū hoiem: tn̄ q2 dens non ꝑdicat de
denotato nisi denoiatiue respicit totū diminute:
q2 dens nō est natura cōpleta: sed incompleta hu
manitas ꝑdicat de xp̄o substantialr ⁊ pfecte sibi
cōpetit et ea que sunt humane nature. Et dicēdū
ꝙ lꝫ de⁹ non ꝑdicetur in quid: nō tn̄ propter hoc
impeditur denoiare totum: q2 nec caput nec capil
lus ꝑdicantur i quid de capitato vel capillato ⁊
tn̄ ipsuꝫ denominat. Et similiter nulla pars hois
ꝑdicatur de hoie nisi denoiatiue siue essentialis
siue integralis: q2 hō non est aia sed aiatum: nec
pedes sed pedatus ⁊ sic de aliis. et tn̄ si albedo in
esset parti denoiaret absolute ꝙ ergo albedo den
tis nō denomiat totū. tota ratio est: q2 nata est in
esse toti ⁊ iest parti tm̄: sꝫ sic est de creare respectu
nature ⁊ suppositi ꝗ ē sile. ¶ De secūdo dicēdū q2
lꝫ dens non sit integra natura hois: est tn̄ integra
natura dentis. Unde non denoiat totum propter
hoc ꝙ non habet naturam integram ⁊ pfectā sibi
debitam: sed propter hoc: q2 albedo nata inesse to
ti sicut parti ⁊ nō inest sicut quelibet pars lapidis
est lapis: nō tn̄ ꝓpter hoc albedo partis denoiat
totū. vel sic ponatur ꝙ xp̄s assumpsisset duos ho=
mines. vnū ethyopem: alium album. ꝗuis natu=
ra cuiuslibet sit integra ⁊ pfecta: non tamē ꝓpter
vnā albedinem dicetur xp̄s albus simpliciter sed
s̄m quid: q2 albedo ita nata est inesse s̄m vnā natu
ram sicut s̄m aliam. Ita etiam in proposito lꝫ hu
mana natura in xp̄o sit pfecta ⁊ pfecte creata: q2
tamen creatio que est nata conuenire non minus
supposito ꝙ nature vt patet in ceteris hominibus
in illo homine non conuenit supposito: sed solum
nature: ideo non denomiatur simpliciter sicut to=
tus dens ethyopis est albissimus: tn̄ albedo pfe=
ctissime conueniens denti non ꝓpter hoc denomi
nat totum: ita hic. ¶ Tertiaria est ista. Ois ꝓpo
sitio qua altera naturarū excluditur a xp̄o est fal
sa sicut dicendo xp̄s est purus homo: sed sic ē hic
quia esse creatum est esse de ipso nullo presupposi
to qđ excludit diuinitatem. ꝗ ⁊c. ¶ Contra hoc
etiam arguitur sic. Quia sicut creari est ex nichi=
lo sic generari simpliciter ex non ente actu: sꝫ hoc
obstante christus dicitur generatus simpliciter ex
matre ꝗuis preexistens ens actu: imo purus act⁹
ergo non obstante ꝙ xp̄s non esset nichil potest di
ci creatus: q2 s̄m humanaꝫ erat nichil quo ad ani
mam sicut ens in potentia quo ad materiam.
¶ Dicendū ꝙ generatio magis denominatur a
termino ad quem ꝓpter quod in diuinis est ꝓprie
generatio ex hoc ꝙ filius accepit esse a patre sim=
pliciter lꝫ illud de quo est generatio non esset ens
in potentia: sed purus actus: ideoqꝫ ex matre dici
tur genitus propter solum nouum esse substantia
le quod acquiritur lꝫ perfectius esse prehabuerit
nam ꝙ quandoqꝫ ex igne fit aqua vel aer non fit
generatio simpliciter: q2 nouū esse est imperfecti⁹
antiquo: q2 primuꝫ esse pditur ex quo dicit corru
ptio simpliciter ⁊ generatio s̄ꝫ quid. Si autē sine
pditione esse nouum esse acquirit substātiale pos=
set dici generatio simpliciter lꝫ nouū esse sit imp=
fectius antiquo ⁊ sic est hic quando manēs deus
factus est homo per generationem dictam simpli
citer non pfectionem: sed creatio est acquisitio eē
post non esse tempore vel natura. vnde non ē crea
tio acceptio cuiuscunqꝫ esse nisi sit ex nichilo ꝓpt
quod persona diuina generatur non creatur: quia
est ens ex ente. Si igit generando absolute crea=
tur: opꝫ ꝙ ipsum generatum sit ante nichil qđ deo
repugnat. ¶ Secundo declarādo ꝙ xp̄s non sit
creatura. Dicunt em̄ quidā ꝙ lꝫ nō sit creat⁹ etiā
non creatura: q2 ad esse creatū requiritur esse de
nichilo: sed ad esse creaturā qđ est esse substātiam
tm̄ sufficit esse habens rem vel naturam sicut ad
esse hominē sufficit habere humanitatē. ¶ Sed
contra hoc est: q2 qn̄cunqꝫ in predicato includunt
duo quorum vnum repugnat subiecto non alterū
propositio est falsa: vt si dicā ꝙ cignus est auis ni
gra vel coru⁹ auis alba: sed creatura includit duo
quorum licet alterum xp̄o cōueniat. alterū tamē
repugnat ergo ꝓpositio dicēs xp̄m simpliciter eē
creaturam est falsa. Maior patet per eos qui ni=
cunt ꝙ creaturam esse post denominationē a crea
tione passiua importat aliud scꝫ subiectū vel sup=
positum qui etiam dicunt ꝙ xp̄o repugnat deno=
minare absolute a creatione passiua: lꝫ igit sibi cō

ueniat habere naturam creatã: quia tamen sibi repugnat denominari a creatione: ideo creatura includit vnum sibi repugnans. ¶ Aliter probatur hec minor: q2 sicut creatura est nomen verbale substantiuum: sic factura & genitura. hm͡õi autẽ non solum impo:tãt rem factam vel genitã sed ipsum actum faciendi vel gignendi. Nã si spũs assumeret naturã de matre genitam illa quidẽ posset dici genitura matris quia esset res a matre genita et fuisset subiectum actus generationis: saltẽ secundarium: sed spũssanctus non posset dici genitura eius sed habens genituraʒ vel naturã genitã qui nunq̃ fuisset subiectum generationis sed post generationẽ assumpsisset. ergo genitura cũ re genita impo:tat actum generandi & econtra. Si filiꝰ naturam assumptã deponeret non esset iam genitura matris. Quis esset ab ea genitus: q2 non haberet amplius naturã a matre genitam. ergo genitura impo:tat vtrũq3 scʒ actũ & terminum. similiter factura: q2 si picto2 faciet parietem albuʒ et deus eius albedinẽ transferet ad aliam parietẽ dicetur quidem albedo factura picto2is quocũq3 vadat: sed paries p2ius desinit esse factura eius: q2 ꝑdit rem factam. et secundus nõ est q̃uis habuit rem factam: q2 non habuit factionem ipsam: sic et in proposito creatura: q2 nomen est verbale actũ creandi impo2tat. et q2 substantiuũ rem creatã. Vñ asinus mo2tuus nõ plus est creatura: q2 non hʒ plus naturam creatã q̃uis sit creatus econuerso Si xp̃s post humanitatẽ creatã p2ius assumpsisset habẽs naturã creatam non esset creatura: q2 non fuisset subiectum creationis. ergo esse creaturam non est solũ habere naturaʒ creatã: sed cum hoc actum creãdi passiue qui repugnat xp̃o. ergo et esse creaturam. ¶ Tertio q2 lʒ xp̃s ꝓpter naturam creatam nõ posset dici creari vel etiã creatus aut creatura simpliciter: tñ econuerso ꝓpter naturã increatã et creaturam et factionẽ põt dici simpliciter et absolute creato2 creans creare et ꝑ quem oĩa facta sunt. ¶ Quod ptʒ ꝑ oppositũ illorum triũ quibus ꝑdicatum est xp̃m non esse creaturam et p2imo q2 xp̃o repugnat creari simpliciter: q2 hoc est fieri simpliciter qđ repugnat xp̃o: creari autẽ non est fieri sed facere simpliciter: nõ aũt repugnat facere simpliciter humanitati sicut repugnat fieri simpliciter diuinitati: quis etiam factus homo non fuit minimus facto2 q̃ ante: sʒ preexistenti simpliciter repugnat fieri simpliciter ergo &c. ¶ Per secundũ similiter patet: q2 a maio2i et plu2i fit denolatio non soluʒ eius qđ est ꝓp2iũ quia tunc fit esse a mino2i sicut a naso nec solũ denominatio ꝑm quid sicut etiam fieret a mino2i: vt a dente ethyopis si simpler ab accidente cõi inexistente maio2i parti notabiliter denolatur totum simpliciter lʒ non totaliter nec vniuersaliter sicut scutuʒ quod ꝑ maio2i parte est albũ potest dici album simpliciter lʒ non totaliter nec vniuersaliter quia ꝑm q̃d remanet nigrũ lʒ eñ bene stant simul ꝙ sit album simpliciter & nigrum ꝑm quid ꝙ non esset si ad essendum album simpliciter requireret albũ esse totaliter vel vniuersaliter propter ꝙ cũ xp̃s ꝑm rõnem sit quoddã totũ constans ex duabus naturis quasi partibus natura diuina secum trahens suppositũ est quasi totũ vel notabiliter maio2 pars: ideo etiam que conueniunt ratiõe diuine nature et suppositi denominant totũ simpliciter et absolute lʒ illa que conueniant ratione nature humane non denominant absolute & simpliciter quando nõ sunt ꝓp2ia nature sicut est natiuitas & generatio vel mo2s passio & hm͡õi: sed indifferẽter respiciũt vtrũq3 vt creari. ¶ Per tertiũ sic patet ꝙ creari excludit naturam diuinã: quia supponit creatum p2ius fuisse nichil quod est non esse deum. creare autẽ non excludit humanam naturam: q2 etiam factus creat sicut creabat. ergo &c.

¶ Ad rationes contrarie opiniõis Dicendũ ad ꝑmũ ꝙ non est simile sicut dictum est in tertio articulo vbi soluta est ratio. ¶ Ad secundam dicũt quidam ꝙ sicut esse factum nõ est superius ad hominem: ita ꝙ sit genus vel species vel differentia ad ipsum sʒ est predicatio denolatiua ꝑm ꝙ denominatur a ꝑdicamento passionis: ita etiam & creatura siue esse creatum: & ideo non opʒ ꝙ de quocũq3 predicatur homo necessario predicetur absolute esse factum vel esse creaturam: sed cum determinatione scʒ ꝑm ꝙ homo: tamẽ ꝑm cursum naturalem fieri hominem est fieri simpliciter: sed in christo fieri hominem non est fieri simpliciter: sed fieri ꝑm quid: quia in christo natura humana ꝑm quid aduenit christo vel supposito preexistenti in actu habet modum accidentis. Vel dicendum ꝙ creatura est superius ad omnem hominem creatũ ꝑm nomen et suppositum. Non autem ad hoc hominem illum cuius suppositum et altera natura nõ sunt creata. Vel dicendum ꝙ lʒ res repo2tata per creaturaʒ sit superio2 ad hominem: tamen actus creationis cũ in predicamẽto passionis non est superius & ratione huius solum impeditur predicatio vt dictũ est. ¶ Ad illud Leonis pape dicẽdũ ꝙ hoc non est negare nostre nature veritatem: q2 dicimus eum creaturam ꝑm naturã vnam nostrã scʒ sed non simpliciter. ¶ Ad illud de esse existentie dicendum ꝙ lʒ in christo esset esse existẽtie substantiale creatũ: non tñ illud sufficit ad esse factũ simpliciter vel creatum vt dictum est in solutiõe ad instantiam contra p2imam rationem p2imi articuli. ¶ Ad aliud de non entitate Dicendum ꝙ maio2 est falsa: quia creatum simpliciter requirit entitatem simpliciter antecedentem natura vel tẽpo2e: sed esse mo2tuum non requirit non entitatẽ simpliciter sequentem sed non entitatem: que est p2iuatio vite mo2talis ꝙ potest esse manente vita increata et glo2ie. ¶ Ad aliud de creato & increato dicendum ꝙ xp̃s est homo creatꝰ sed nõ propter hoc est creatus simpliciter: sed est fallacia ꝑʒ quid et simpliciter: sicut ethyops est albus scđm dentem: non tamen albus simpliciter. ¶ Ad instantias declarationum & ad alia ptʒ ex dictis.

Ad rões contrarie opinionis Herueus vbi supra.

¶ Ad p2imum dicendum ꝙ p2op2ietates vtriusq3 nature diuine et hũane possunt indifferẽter predicari de supposito nisi includant precisionem alterius nature. Talis autẽ p2op2ietas est esse creatum vt declaratum fuit. ideo &c. ¶ Per idem patet ad secundum quia esse conceptum vel genitũ non excludit a supposito xp̃i diuinã naturaʒ sicut esse creatum ratione negationis implicite: quia esse creatum est esse productum nullo presupposito. ¶ Ad tertium dicendum ꝙ accipiendo creaturaʒ solum p2o supposito habente naturam creatam possit concedi ꝙ christus est creatura non autem simpliciter & absolute.

Ad argumenta principalia.

Distin. xii
Quest. i.

Circa duodecimam distinctionem queruntur duo. ¶ Primo vtrum christus ceperit esse. ¶ Secundo vtrũ potuit peccare. ¶ Quantum ad primũ videtur q̃ hec sit vera demõstrato christo. Iste homo incepit esse: q2 esse hominem est esse simpliciter. sed christus incepit esse homo. ergo incepit esse simpliciter.

Scdm
¶ Item Augusti. super Io. dicit q̃ priusq̃ mundus esset nec nos eramus: nec ipse mediator dei et hoim homo christus deus: sed illud quod non semper fuit & nũc est incepit esse. ergo xp̃s vel iste homo incepit esse.

In ɔtrarium.
¶ In contrarium arguitur. Illud qd̃ semp fuit nunq̃ incepit esse: sed christus semp fuit. ergo nunq̃ incepit esse. Minor probatur. ¶ Primo per illud quod dixit iesus. Io. 8. Priusq̃ habraham fieret ego sum: q2 eadem ratione potuit dicere. Priusq̃ mundus fieret aut ab eterno ego sum. ¶ Secundo per id quod habetur ad Hebreos vltimo. Iesus xp̃s & heri & hodie & ipse in secula. ¶ Respondeo. tria sunt videnda.

¶ Primo: q2 xp̃o non competit cepisse esse nõ sz naturã ade videbit quare debuit talẽ naturã & de tali sumere qd̃ etiã tãgit i lra. ¶ Scdo ad questionẽ recitabũt dicta maiorũ. ¶ Tertio cõcludetur qd̃ pbabilius tenendũ. ¶ Quãtũ ad primũ

Durã. dis. pñti. q. 3.
ɔponũt aliqui quattuor. ¶ Primũ ẽ q̃ filius dei debuit assumere naturã de stirpe ade. ¶ Scdo in sexu virili & nõ muliebri ¶ Tertiũ ẽ: q2 illa natura nõ debuit formari ope nature: sz diuina virtute. ¶ Quartũ est q̃ nõ debuit formari de viro sz de muliere. ¶ Rñsio primi põt eẽ q̃druplex. ¶ Prima est iusticia satisfactõis: qz ad iusticiã ptinet q̃ ille satisfaciat q̃ peccauit: & iõ de natura p pctm̃ corrupta debuit assumi illd̃ p qd̃ satisfactio erat cõplẽda. ¶ Secũda sumit ex dignitate hois: quia in maiorez dignitatem hominis cedit dum ex illo genere victor diaboli nascitur quod fuerat victum per diabolum. ¶ Tertia sumitur ex manifestatione diuine virtutis: q2 diuina virtus magis ostenditur dum de natura infirma & corrupta assũptum est q̃ in tantã virtutẽ & dignitatẽ est pmotũ ¶ Quarta sumitur ex dignitate primi hominis qui i hoc aliquo modo ymaginem dei expressius tenet: qz sicut deus est principium omniũ entium: ita adam est principium omniũ hominum. Hoc autẽ sibi deperisset si xp̃s humanam naturam de genere eius nõ assumpsisset. ¶ Rñsio secundi triplex. ¶ Prima q2 xp̃s venit vt doctor & rector & pugnator. Hec autem non competunt mulieri. propter quod nõ decuit q̃ xp̃s assumeret sexum muliebrẽ sed virilem. Accepit autem non ad vsum: sed ad perfectionem nature qualis erit in beatis.

¶ Respõsio tertij est triplex. ¶ Prima ex parte ɔceptiõis: qz decuit esse purissimam. Talis autez non est conceptio naturalis que est ex muliere et viro: quia sm legem cõmunem. proles in peccato concipitur & interim virginitate priuatur.

¶ Secunda ex parte concepti: q2 non decuit q̃ caro illius qui erat deus & homo ab alio formaretur q̃ a spiritusancto. ¶ Tertia est ex modo conceptionis: q2 simul fuit caro concepta animata & assumpta. ergo eadem virtute debuerunt fieri hec omnia: sed diuina virtute facta est assumptio ergo & animatio. ergo. ¶ Responsio quarti similiter est triplex. ¶ Prima vt vterq̃ sexus honoret. femineus in matre concipiente. masculinus in prole.

¶ Secunda vt ex nouo modo pductionis pateretur renouatio generis humani. ¶ Primo enĩ modo formauit deus hoiem absq̃ viro & muliere scz adam. ¶ Secundo ex viro absq̃ muliere scz euam. ¶ Tertio ex viro & muliere vt totaz posteritatem ade vsq̃ ad xp̃m. in xp̃o ẽo innouau. & signa faciens hominem ex muliere sine viro.

¶ Tertia vt xp̃s ptineret ad genus ade. Si enim de solo viro fuisset per spiritũsanctũ formata natura humana quaz xp̃s assumpsit xp̃us non attinuisset alicui de genere ade. Ille enim vir non fuisset eius pater cum nichil actiue egisset ad formationem nature. nec mater: quia hoc non pertinet ad virum: & iterum non ministrasset materiam naturalem sicut vere matres administrant. Nunc autem quia naturam humanã assumpsit de sola muliere ministrante materiam naturalem est vere filius eius: & mediante ea pertinet ad genus ade.

¶ Quantum ad secundũ recitãt aliqui q̃ est triplex modus dicendi. ¶ Primus est q̃ hec est falsa xp̃s vel iste homo incepit esse non addatur inquantum homo et assignetur ratio talis si incipere esse competit christo. aut cõpetit ei ratiõe suppositi: aut ratione nature humane. non ratiõe suppositi: quia illud semper fuit & nunq̃ incepit esse. Nec ratione nature humane: quia terminus i subiecto positus non tenetur formaliter pro natura sed magis naturaliter: & ideo rõne humane nature non potest cõpetere xp̃o incipere esse: Cuius nomine xp̃i vel hois iportet natura humana: q2 q̃n hec nõia ponũt ex pte sbi nõ stãt p nã: sz p supposito. Sz istud nõ valet q2 sicut dictũ fuit prius p tãto terminus i sbõ positus dz teneri materialr p supposito & nõ formalr p natura q2 aliqd põt verificari de eo nõ rõe nature q̃ terminũ iportate: vt si dicat albũ disputat p hoc tñ nõ excludit q̃n termio posito i sbõ multa possint ɔuenire rõne nature q̃ terminũ iportate. vt si dicat albũ disgregat vel hõ est risibilis. & eodẽ mõ lz iste terminus xp̃s vel iste hõ a pte sbi positus stet p supposito & nõ formalr p natura hũana: q2 aliq̃ põt ei ɔuenire nõ rõne hũane nature vt ẽ isinite virtutis: tñ p hoc nõ excludit q̃n rõe hũane nature possint ei mlta ɔuenire etiã icipere esse nisi aliud obsistat. Et iõ secũdus modus tenẽs eãdẽ ɔclusionẽ: sed assiguãs aliam rõem q̃ talis est. Proprietas humane nature q̃ excludit a xp̃o ppietatẽ diuine nature nõ põt ei ɔuenire sz icipere esse: ẽ hmõi ergo non põt absolute dici q̃ xp̃s vl iste hõ icipit eẽ. Maior ptz ex pcedẽti distictõe Minor pbat: q2 icipe esse icludit nõ sp fuisse: sed ppietas nature diuie ẽ sp fuisse. ergo icipe eẽ excludit a xp̃o ppietatẽ diuie nature & hec fuit minor Sz nec istud vr valere: q2 cuius ponẽdo i xp̃o solũ vnũ esse icipere esse excludit sp fuisse sz qdcunq̃ eẽ ex q̃ nõ ponit nisi vnũ. Ponẽdo tñ i ipso plura esse sicut aliq̃ mõ opz ponere sicut visũ fuit supra dist. 6. Incipe eẽ sm vnũ nõ excludit sp fuisse nisi sm illud tñ: & hoc etiã verũ est i xp̃o: sz dato q̃ inceperit sm hũanũ eẽ & nõ sp fuit sm illud p hoc tñ non excludit q̃n sp fuit sm aliud scz sm esse diuinum & sic ppietas hũane nature nõ excludit proprietatem diuie nature. Nõ enim sic est de icipere esse sicut de creari: quia creari est produci nullo

du. vbi. s. q. i.

penitus presupposito ex parte eiusdē dicit̄ creari. Incipere autem esse ē de nouo accipere esse quod prius non habebat. Quis forsitā haberet aliud eē ¶ Tertius modus est ꝙ ista aliquomodo pōt concedi xp̄s vel iste hō incepit esse. non autē hic fili⁹ dei incepit esse: cuius rō ē: qꝛ quis esse dicat̄ multipliciter tñ illa multiplicitas terminat̄ ꝑ adiuncta nō solū ex parte p̄dicati: vt dicendo hō incepit esse albus ibi esse non accipitur ꝓ esse simpliciter sed ꝓ esse tali. immo etiā ꝑ illud qḋ ponit̄ ex parte subiecti vt dicendo. albedo incepit esse. hoc eñ verificatur non ꝑ esse simpliciter: qꝛ tale nō cōpetit albedini sed ꝑ esse ſm qd qḋ cōpetit accidentibus. ⁊ istud aut est de virtute sermonis vt sic accipiatur esse in predicato sicut congruit subiecto vel saltē ex vsu loquendi. quādo ergo ex parte subiecti ponitur termin⁹ concretus importās suppositum ⁊ naturā. si ꝑ illā naturā constituit̄ suppositum tunc si ei attribuatur esse opꝫ ꝙ intelligat̄ de esse suppositi ⁊ nature: qꝛ non ꝑ aliam naturam ē suppositū: nec habet aliud eē suppositi ꝗ̄ illḋ qḋ congruit ei ratione nature. si ṽo suppositum non constituatur ꝑ naturam iportatā per terminū in subiecto positum: vt cū dicit̄ album: vel cum i sbō ponitur duplex terminus vn⁹ importās naturaꝫ ꝑ quā suppositū constituitur. alius ṽo vꝫ nō alia ꝑ quaꝫ non constituitur sicut dicendo. homo alb⁹ est vel incipit esse tūc nō est loquendū simpliciter sed cū quadā distinctione hac scꝫ incipere esse referatur ad suppositū ſm se ⁊ ſm naturam cōstituentem ipsum vel ad ipsum rōne alterius nature. Verbi gratia. Si q̄ratur an homo albus incipit esse: supposito ꝙ hō q̄ fuit prius postea factus est albus? Nō est respondendū absolute: sed dicēduꝫ Si incipere esse referatur ad hoiem falsum ē. Si ṽo ad hoiem inꝗ̄ albus vera est. Et causa hui⁹ distinctionis est qꝛ esse positum in predicato accipit̄ ſm vsum loquēdi ꝓut cōgruit subiecto ꝓpter qḋ vbi diuersa implicant̄ in subiecto q̄b⁹ diuersimode cōpetit esse opus est p̄dicta distinctiōe. ¶ Modo in ꝓposito nostro cū dicitur xp̄s incepit esse ꝑ terminū in subiecto positū iportat̄ suppositū diuinum ⁊ natura diuina humana ꝑ quā non cōstituitur. Et siliter cū dicitur iste hō. nō autem sic cū dicitur filius dei: qꝛ ꝑ hoc nomē iportat̄ nisi suppositum diuinū cū constituētibus ipsum. et ideo si dicatur filius dei incepit esse falsa est. qꝛ itelligitur de suppositi esse vel de esse quod cōpetit supposito rōne sui ⁊ ꝯstituētiū ipꝫ ꝙ esse nūꝗ̄ icepit: sꝫ cū vꝫ xp̄s vel iste hō icepit eē. Distiguēdū est: qꝛ aut refert̄ ad suppositū rōne suppositi ⁊ tūc ē falsa: aut rōe hūane nature: ⁊ tūc est vera. ⁊ hoc est qḋ dixerunt antiqui doctores in simili. Distinguebāt eñ modo predicto hāc ꝓpositionem scutū albū incepit esse hodie. supposito ꝙ scutū antiquuꝫ fuit hodie dealbatū dicentes ꝙ si incipere esse referatur ad subiectum falsa est. Si ad determinationē subiecti scꝫ albedinem vera est. ¶ Quantū ad tertiū sic magister dicit certū esse fide ꝙ xp̄s ſm ꝙ deus non incepit esse deus sed cepit esse homo: sed dubium est verū ꝓpter hoc ꝙ cepit esse homo possit dici cepisse esse simpliciter. Vbi primo ostendenduꝫ ꝙ filius dei non incepit esse ¶ Secūdo ꝙ xp̄s vel ille homo non cepit esse. et tertio ꝙ xp̄s vel filius dei ſm ꝙ hō cepit esse. ¶ Primū patet sic. Cōtradictoria non pñt verificari simul de eodē supposito simpliciter ⁊ ſm diuersa rc. Quis possint verificari aut ſm quid aut simpliciter de diuersis suppositis sicut si hoc album disputat ſm linguā cuꝫ hoc stat ꝙ non disputat ſm albedinem: ⁊ si ſꝫ hāc disgregat: ſm illā non disgregat: qꝛ hoc est ſꝫ qd. Sed dicere istud albū disputat ⁊ istud album nō disputat non addendo ſm quid sed simplic̄ ē falsum opꝫ esse alterum: qꝛ sunt idem supposito licet differant natura. E conuerso autē in diuinis aliq̄ dicūt ꝙ hec sit vera simpliciter de⁹ generat et ista deus non generat. Prima propter patrem. Secunda ꝓpter filiū: qꝛ differunt supposita. ¶ Ad positum auteꝫ cū filius dei vel ṽbum sit vnū suppositum lꝫ hñs duas naturas potest tamē dici ꝙ sit mortalis ſm humanitatem et nō mortalis ſm diuinitatē absq̄ contradictione: qꝛ vtrumq̄ dicit̄ ſm quid: sed si sit mortalis et immortalis simpliciter videtur sequi ꝙ sit mortalis ⁊ non mortalis contradictorie: qꝛ ad affirmationē de p̄dicato infinito sequitur negatiua de p̄dicato finito. ergo rc. ¶ Similiter ipossibile est ꝙ fili⁹ dei similiter ceperit ⁊ non ceperit: sed ista est vera filius dei non cepit esse simpliciter sine additione. ¶ Quod autem ista sit vera filius dei non cepit esse simpliciter. patet qꝛ ista est vera simpliciter filius dei semper habuit esse. ad semꝑ autē habuisse esse sequit̄ nunꝗ̄ cepisse esse sicut ad semꝑ fore i futurū seq̄t̄ nunꝗ̄ desinere esse. ¶ Preterea si fili⁹ dei cepisset esse qñ cepit eē hō desiisset esse qñ desiit esse hō sed ipse nunꝗ̄ desiit esse: sed stetit absq̄ ꝯtractiōe ergo nunꝗ̄ cepit esse ¶ Secundo notandū ꝙ etiam xp̄s qui dicit suppositū in vtraq̄ natura vel ille: hoc habēt quia abstrahit a diuina sicut verbuꝫ vel filius dei ab humana non cepit esse: ⁊ hoc dupliciter. ¶ Primo sic: qꝛ aut gratia suppositi aut nature. non suppositi: qꝛ illud semꝑ fuit vt iam dictum ē. Nec nature: qꝛ terminus in subiecto positus tenet̄ materialiter ꝓ supposito non formaliter pro natura. ¶ Sed contra: qꝛ lꝫ sic stet ꝓ supposito vt verificet̄ aliq̄ gratia eius nō nature sicut cum dico albū disputat. Nichilomin⁹ tñ ecōuerso gr̄a nature vt cū dico sic. albū disgregat ita et cum dico Ille homo creauit. similiter est gratia suppositi. Cū autē dico passus est gratia nature: ⁊ sic dicēdo ꝙ ille hō cepit esse cū natura vera esse cepit sicut passa fuit. Et dicēdum ꝙ p̄dicatuꝫ verificatur de subiecto gratia nature: quia predicatum per naturam conuenit supposito aliter nō cepisse autem esse absolute non competit xp̄o propter humanitatem: sed solum cepisse esse homo: quia cepisse esse nō est solum accipere nouum esse sed est pri⁹ non habuisse esse. hūanitas autem licet det christo nouum esse non tamē dat sibi antea nō habuisse esse. ¶ Secundo sic. quia illud non predicatur de christo vel illo homine quod excludit proprietatem diuine nature: sed huiusmodi est cepisse esse quod includit non semper fuisse quod diuinitatis est proprium ergo rc. ¶ Dicūt quidam ꝙ licet verum est si in christo esset tātum vnū esse incipere esse excludat semper fuisse ſꝫ quodcunq̄ ex quo nō ponit̄ nisi vnū ſꝫ ponēdo in ip̄o duplex eē sicut opꝫ vt dicūt nō seq̄t̄ quia cepit esse ſm esse humanum: ⁊ hoc includit nō semꝑ fuisse ſm illḋ: sed cum hoc stat semꝑ fuisse ſm diuinum. Non autem sic est de incipere esse ⁊ creari: qꝛ creari est produci nullo p̄supposito: sed incipere esse est acqui- du. vbi. s.

rere nouum eſſe ſiue prius haberet aliud ſiue non
Sed et iſtud non valet:qꝛ ſicut ſe habet incipere
eſſe hoc ad non ſemꝑ vel prius non fuiſſe hoc ſic
ſe habet incipere eſſe abſolute ad non fuiſſe prius
vel non ſemꝑ fuiſſe ſed ſequitur. xp̄s cepit eſſe ho
mo.ergo prius vel ſemꝑ non fuit homo.ergo ſeq
tur.ille homo cepit eſſe ergo ille homo non ſemꝑ
habuit eſſe:ꝛ ꝑ ꝯñs ꝙ ille homo nō ſit de⁹. ❡ Sʒ
contra hoc obijcitur a dicentibus ꝙ lʒ fili⁹ dei ce-
pit eſſe vel verbuʒ ſit falſa ſimpliciter.tñ iſta xp̄s
cepit eſſe vel ille homo cepit eſſe eſt duplex ꝛ diſti
guunt ſicut ꝛ magiſter. vt ſi intelligatur de ꝑſona
ſit falſa.ſi de natura vel gratia nature vera: qꝛ di-
ctiones determinanſ ꝑ adiuncta non ſolū ex par
te p̄dicati:ſed etiam ſubiecti:quia talia ſunt pre-
dicata qualia permittant ſubiecta:ſicut cuʒ dico
homo cepit eſſe albus determinatur ad eſſe ſm qd
quaſi eſt eſſe albedinis. Et ſimilr cū dico albedo
cepit eſſe vera eſt qꝛ ad eſſe ſm quid reſtringitur.
qñ ergo dicitur filius dei cepit eſſe cū nec ex parte
predicati nec ſubiecti adiungatur ex quo eſſe de-
terminetur ſicut eſſe humanum. inde eſt ꝙ eē ſtat
pro eſſe ſimpliciter de quo ꝑ pri⁹ diciſ:ꝛ ſic eſt ſen
ſus ꝙ cepit habere eſſe ſic ꝙ antea nullum habuit
eſſe qḋ eſt falſum:ſed qñ dico ꝙ iſte hō vel xp̄s im
portat duo.ſcʒ ſuppoſitum ꝛ naturā humanam:ꝛ
ideo non magis determinanſ ad vnū ꝙ̄ ad aliud
propter quod diſtinguenda eſt vt dictuʒ eſt. Sed
iſtud non valet:qꝛ verum eſt qñ ſubiectum eſt de-
terminatum ad vnum modū eſſendi eſſe predicati
ad ſecūdū reſtringatur ſaltem ſm vſū loquendi vt
cum dico.albedo eſt vel cepit eſſe pari rōne ſi ſub-
iectum eſſet eque indeterminatum in recipiendo
eſſe ſicut predicatum in dando:vel ſi eque princi-
paliter importaret duo quorum quodlibet appro
priaret ſibi illud ad qḋ p̄dicatum habet indifferē
tiam:tunc eſſet diſtinguendum ſicut forte ſi ſcutū
in medietate eſt albū ꝛ in medietate nigrū et dice
retur album diceretur ꝙ verum eſſet ſm medieta
tem et falſum ſm aliam: ſʒ ſi inequaliter vtrunqꝫ
tunc ſecus vt ſi ſcutum ſm maiorēʒ partem ſit al-
bum ꝛ ſm minorem nigrū et diceretur ſcutum eſt
nigrum non eſſet diſtinguenda ſed ſimpliciter fal
ſa:qꝛ ſcutum magis importat maiorē ꝑtem ſui ſm
quam eſt ꝓpoſitio falſa ꝙ̄ minorem ſm quā eſt ve
ra:et ita eſt in ꝓpoſito:qꝛ lʒ cum dico xp̄s equali-
ter importetur ex impoſitione nominis vtraqꝫ na
tura et cum dico ieſus vel ille homo magis ipor-
tatur humana natura ꝙ̄ diuina.tñ ꝑ vtrūqꝫ in ſub
iecto poſitum magis importatur ſuppoſitū ꝙ̄ ali
qua natura:qꝛ ergo inceptio eſſendi repugnat ꝑſo-
ne principaliter importate lʒ conueniat nature ſe
cūdario importate.ideo de virtute ſermonis ſim
pliciter eſt falſa. ❡ Tertio oſtendendū ꝙ ille hō
quocūqꝫ noīe cepit eſſe ſm humanitatem ꝛ ſm ꝙ
homo ꝛ ſm ꝙ hic homo. ❡ Primum pꝫ:qꝛ ſicut
dicitur homo incipere eſſe ſm albedinem qñ ſua
albedo incipit eſſe: lʒ ille tūc ñ inciperet: ita lʒ hō
ille non cepit eſſe:qꝛ tñ humanitas eius cepit eſſe
ex tꝑe.ideo ſm eam filius dei vel deus cepit ex tē-
pore. ❡ Secundū patet qꝛ lʒ homo importet ſup
poſituʒ cū in reduplicatiōe poſitū teneſ formalr
ſicut in predicato. vnde tantū valet dicere de⁹ ſm
ꝙ homo ꝙ̄tum de⁹ ſm humanitatem ſicut ſcutuʒ
ſm ꝙ albū diſgregat et ſcutū ſm albedinē: ſʒ iſta
eſt vera deus ſm humanitatē cepit eſſe.ergo ꝛ iſta
de⁹ ſm ꝙ hō cepit eſſe. ❡ Tertiuʒ patet: qꝛ cum
dico deus ſm ꝙ hic homo vel iſte hō ſi nō fiat re-
duplicatio niſi gratia nature ſicut cū dico ſm ꝙ
homo vt quidā dicūt:tunc eadem rōne qua vna ē
vera et reliqua. Si autē ꝓpter ꝓnomen demōſtra
tiuum fiat reduplicatio gratia ſuppoſiti nichilo-
minus propter nomen fit reduplicatio gratia na-
ture. Sufficit autē predicatum ineſſe ſubiecto ſʒ
alterum in reduplicatione contentorum: vt ſupra
dictum eſt.ꝙ ꝛc. ❡ Si dicatur predicatum qḋ in-
eſt ſubiecto ꝑ ſe cū reduplicatione.illud ineſt ſub-
iecto ſine reduplicatione lʒ ꝑ accidēs . ſicut ſi hō
ſm ꝙ albus diſgregat ꝑ ſe homo diſgregat licet
ꝑ accidēs. Et ſimiliter ſi xp̄s ſm ꝙ homo incepit
eſſe.ꝑ ꝯñs xp̄s cepit eſſe licʒ ꝑ accidēs. Et dicēdū
ꝙ p̄dicatuʒ et ſubiectum ſimpliciter denoiat pro-
pter reduplicationē denoiat ipm etiam ſine redu
plicatione ſicut eſt illud p̄dicatum qḋ ꝓpriū eſt ſo
li reduplicato ſicut diſgregare de quo arguitur.
Illud autē qḋ non denoiat ſubiectum ꝓpter re-
duplicationem niſi ſm quid:ita cum reduplicato
denominat qḋ nō eſt ſine illo ſiue reduplicatio ſit
nota eſſe: vt cum dico ſcutum ſm ꝙ album diſgre
gat illa eſt ꝑ ſe:ſed ſi ſit albū ſm minorem parteʒ
ſicut non poteſt dici album niſi ſm illam partem:
ita non poteſt dici diſgregare ſimpliciter: ſed ſo-
lum ſm illā partē:ſed bene verum eſt ꝙ poteſt di-
ci diſgregare ſm illam partē ſine hoc ꝙ exprima
tur albedo:qꝛ illaʒ partem ſimpliciter denoīat al
bedo ſiue ſit nota ſubiecti ſicut ethiops eſt albus
ſm dentem.qui non propter hoc eſt albus ſimplr
et ita eſt in ꝓpoſito.qꝛ cū dico xp̄s ſm ꝙ homo ce
pit eſſe ſiue humanitas ſit ſubiectū inceptōis ſiue
cā ſicut eſt lʒ non ꝑ ſe ſa non denoiat tñ ſuppoſituʒ
niſi ſm quid vnde ſine reduplicatione eſt falſa:qꝛ
cū reduplicatione eſt vera. ❡ Sed ꝯtra:qꝛ oē qḋ
nō eſt ab eterno cepit eſſe: ſed null⁹ hō fuit ab eter
no.ꝙ oīs hō cepit eſſe:ꝛ ꝑ ꝯñs hō q ē:ē xp̄s ieſus
Probatio minoris qꝛ ſi hō aliquis fuit ab eterno
verum fuit ſemper ab eterno dicere ꝙ homo eſt:
ſed hoc eſt falſum:qꝛ ante mundū nō fuit verū di-
cere ꝙ hō eſſet.ꝙ nullus hō fuit ab eterno. ❡ Ad
illud dicūt qdā ꝙ lʒ iſta nullus fuit hō ab eterno Herue⁹ di
ſm ſcʒ ꝙ ly homo ſe tenet ex parte predicati ſit ve ſtin.xi.q.i.
ra:qꝛ nullus eſt q fuit hñs humanitatē ab eterno ad quartū
tñ iſta null⁹ hō ē ab eterno ſm ꝙ ly hō ſe tenet ex
ꝑte ſbi eſt falſa:qꝛ nūc ē aliqͥs hō q fuit ab eterno
ſcilicet chriſtus de quo poteſt dici iſte homo fuit
ab eterno:nec oportet ꝙ propter hoc ꝙ verū fuit
ab eterno dicere ꝙ homo eſt:ſed ſufficit ꝙ nūc ve
rum ſit dicere ꝙ aliquis homo eſt q fuit ab eter-
no:ꝛ hoc eſt verū de xp̄o. ❡ Ad primū dicendum
ꝙ lʒ eſſe hoiem ſit eſſe ſimpliciter:tñ incipere eſſe
hoiem non eſt ſimplr incipere eſſe:qꝛ incipere eſſe
hoiem nūc eſt nō fuiſſe prius hoiem et nō plus ſʒ
incipere eſſe ſimplr includit nunc hr̄e eſſe ſimplr
et prius non habuiſſe eſſe ſimplr.pōt autē nō fuiſ
ſe hō q pri⁹ habuit aliud eſſe ſimplr ſicut xp̄s fuit
Vel dicendū ꝙ eſſe hoieʒ eſt eſſe ſimplr reſpectu
accedentis. ꝛ qñ humanitas habuit ꝓprium ſub
ſiſtere::ſed vbi nō ē ſubſiſtere ꝑ hūanitateʒ qḋ eſt du. vbi. ſ⁹
eſſe dictum ſimpliciter ibi eſſe hoiem non eſt eſſe ad primuʒ
ſimplr ꝛ abſolute. Vel vt alij dicūt ꝙ̄uis eē ſbē ſit
eē ſimplr ꝑ ꝯpationē ad eſſe accñtiū tñ eē ſbē cre
ate maxime quādo ꝑ ſe nō ſubſiſtit ꝑ cōparatio-
nem ad eſſe diuinū eſt aliquomodo eſſe ſm quid:

et tale est esse humane nature in xp̄o. dato etiam q esset simpliciter tamen q2 illud non est vni9 rationis cum esse diuiso opus est distinguere de esse quando ex parte subiecti ponunt plura qb9 cōpetunt diuersa esse. ¶ Ad secundū dicendū q beatus Augu. et alij scti cā breuitatis qnq3 omittunt distinguere vbi opus est distinctione vel determinatione. ¶ Ad argumentū i oppositū dicendū q ista est distinguenda xp̄s icepit esse ita et hec xp̄s semper fuit: q2 si referatur ad suppositum vera est et sic loquitur xp̄s de seipso. Jo.8. et apostol9 ad hebreos. Si xo referatur ad naturam humanam falsa est.

¶ Questio secunda.

Nō scda. Primum

Secundo querit vtrum xp̄s potuit peccare: Et videtur q sic: q2 illud qd aliquis pōt si vult pōt absolute. et hoc pt3 p Augustinū de ipū et littera vbi dicit illud h3 qs in ptāte sua qd facit si vult: et illd hr ab Anselmo li.2. Cur de9 hō. si xp̄s pōt peccare si vult: q2 volūtas ei9 nō excedit potestatē. g videt q possit peccare absolute.

Secundū ¶ Itē sm Augu.li.3.de libero arbi. Melior est natura q pōt peccare q q nō pōt: sed fili9 dei assumpsit naturā humanā optime dispositam etiā sm liberū arbitriū. g assumpsit naturā peccabile3.

Tertium ¶ Itē xp̄s dicit Jo.8. Si dixero q2 nō noui eu3 ero similis vobis mendax: sed xp̄s potuit ista vera dicere: et sic mentiri. ergo potuit peccare

Quartu3 In oppo. ¶ In contrariū est illud qd dicit glo. sup illud Hebreo.2 Eum q paulominus 7c. q natura hūane mentis quā de9 assumpserit et q nullo mō peccato deprauari potuit solus deus. Maior est: sed quicūq3 pōt peccare mens ei9 pōt deprauari p peccatum. g xp̄s non potuit peccare.

Rnsio ¶ Responsio. De ista qstione sunt tres opiniones sm q est dubitabilis. Nā qstio ista vno modo est dubitabilis alio modo non dubitabilis. quidē nō est si ponamus sicut cōiter ponit q xp̄s assumpsit natura3 humanā pfecte beatificā sm mentē: q2 sicut beati peccare nō possunt ppter cōfirmationē voluntat3 in bono: sic nec xp̄s supposito q fuit sm mētē beatus. q autē sit causa confirmationis cuiuscūq3 bti in bono ita q peccare nō possit dictū fuit libro.2. Si aūt xp̄s nō assūpsisset naturā beatificā sm mētem: sed assumpsisset eā in puris naturalibus ɔstitutā si sine gratia habituali et gloria sicut assumere potuit vt dictū fuit supra dist.2. tunc est maior dubitatio.

Opi.sācti thome ¶ Videt eni qbusdā q si xp̄s talē naturā assumpsisset adhuc sm eā peccare non potuisset: et hmōi assignat duplex rō.

Pria rō ¶ Prima est. q actiones sunt suppositorū: sed in xp̄o non est nisi vnū suppositū diuinū. g ois actio sm quācūq3 naturā existente3 in xp̄o debebat attribui supposito diuino: sed suppositū diuinū non potest exorbitare in aliqua actiōe. g non potest sm quācūq3 naturā existentē in ipso peccare cū peccare sit exorbitare a dictamie rōnis.

Scda rō. ¶ Secunda. q actio pl9 iputatur principali agenti q instrumento: sed humanitas in xp̄o fuit instrumentū diuinitat3. ergo ois actio humana in xp̄o d3 attribui supposito diuino tanq principali agenti: sed diuinitati nō potest actio peccati imputari. ergo 7c. Maior patet de se. Minor declarat dupliciter. Primo p auctoritatē Damas.li.4. qui dicit expresse q humanitas in xp̄o fuit instrumentū diuinitatis. ¶ Solutio p rationez q2 vbi natura q est pncipiū operis non constituit suppositū: nec ei inheret op3 q suppositū dicat p eā agere vt p instrumentū: sed talis est natura humana in xp̄o. non eni cōstituit suppositum diuinū nec inheret vt dictū fuit supra g per eam agit suppositū diuinū vt p instrumentū et hec fuit minor. g sequitur ɔclusio. Et confirmant hec positiōes p Anselmū q dicit q minimū requirēs ipossibile est deo: peccare autē nō est minimū inq ens. sed valde magnū. ergo impossibile ē deū peccare. Et iterū si xp̄s potuit peccare potuit dānari qd iterū vr magnū incōueniēs ppter qd videtur istis q xp̄s nullo modo peccare potuit: dato etiā q assumpsisset naturā hūanā in puris naturalib9.

¶ Secūda opinio est totaliter ɔtraria: q2 si xp̄s assumpsisset naturā humanā in puris naturalib9 potuisset peccare. quo3 rō est ista. Potentia q nō est perfectior in rōne actus primi vel i essendo nō est pfectior in ratione act9 secundi vel in operando: sed stante pdicta suppositione natura maior pfecta esset in natura humana in rōne actus pmi q si esset sibi derelicta. ergo natura maior pfectio esset respectu actus secūdi seu operando: sed constat q natura humana sibi derelicta pōt peccare. ergo sic assumpta peccare poterit. Maior pt3: q2 actus secundus presupponit primū et agere psupponit esse. Minor patet ex suppositiōe. Huic autem opinioni magis obsunt xba deuota q rō efficax: et ideo sufficit respondere ad rōnes alteri9 positionis. — Secunda opinio. qē durā. q.2. huius di.

Ad rōnes pie opi. ¶ Ad ergo primo dicit q actiōes sunt suppositorū. verum est tanq eorum q agunt: nec aliter agere dicuntur: nisi q2 sustentant ea q sunt principia actionum: et hoc modo actio vniuscuiusq3 nature in xp̄o est actio suppositi diuini tanq eius qd denominatur agere: q2 sustentat natura3 que est principium actiōis. In nullo potest tamē plus imputari supposito diuino vt dictum est. talis actio q si non esset vnitum tali humanitati. quod patet: q2 si pl9 ei imputaretur propter vnionem hoc esset q2 aut moueret naturā ad sic agendum: aut q2 si non moueret ad peccandū deberet tamen prohibere et impedire talem actionē. His enim duobus modis imputantur hmōi actiones partium corporis sui. neutrum autem istorum est in proposito. non primum: q2 cum actiones ad extra sint cōmunes toti trinitati nō plus mouet naturam humanam ad agendu3 persona filij que ei vnita q persona patris aut spūsancti que nō sūt vnite: et ideo hoc modo nō plus potest imputari talis actio filio qua patri aut spirituisācto. Istis autem nō plus imputatur actio nature humane q cuicūq3 alterius nature nō cōiuncte quare nec filio. Nec secūdū habet locū q2 sicut de9 sic administrat res: vt eas pprios motus agere sinat sm Augu. Nec tn ppter hoc pctā creature deo iputātur: q2 ea posset ipedire. suū eni est dare naturā libero arbitrio. nostrum autem est eo vti prout voluerimus. sic deus potuit naturā humanam assumere et eam proprio motu relinquere vt ageret: acsi assumpta non fuisset: nec tamen propter hoc imputaretur p sone diuine assumēti plus q nō assumenti q eam pmitteret sic agere: q2 pmissio sicut et motio respicit potentiā q est cōmunis oib9 psonis: et forte deus potuit assumere natura3 humanam q nesciuisset se esse assumptam de qua non

esset dubium si relinqueret ꝓprio motui in agēdo
quin peccare posset. Dicendū ergo ad formā ar-
gumenti ꝙ actiones sunt suppositorū tanꝙ eorū
q̄ denoiant agere q: substantificant naturam que
est principium actionis: ⁊ hoc modo posset dici ꝙ
filiꝰ dei ꝫm ꝙ homo peccare potuit: ⁊ lꝫ ista deno
minatio ꝫm nomen videat inconueniēs: q: in no-
bis incōueniens est dicere ꝙ peccauerimꝰ ꝫꝫ rem
tñ non est inconueniens: q: ꝗuis in nobis actio-
nes ꝑtium imputentur supposito: q: mouet eas:
aut non ꝓhibet quas ꝓhibere pōt: tñ actiões na
ture assumpte nō imputarent supposito diuino: q:
nō oporteret ꝙ moueret ad eas: nec tenet ꝓhibe-
re eas vt dictū fuit. Nā si suppositū diuinū assum
psisset naturā ignis nō teneret ꝓhibere: aut in ali
quo regulare actionem eius qñ indifferenter cō-
bureret domū hois pauperis sicut ⁊ mali diuitis.
Et similiter assumendo naturā humanā non tene
tur regulare motū liberi arbitrij quin flectatur in
malū sicut in bonū congruū tñ fuit vt regularet ⁊
inclinaret ad bonū ⁊ sic factū est ꝗuis aliud fieri
Ad scdm. potuit. ¶ Ad secundū argumentū dicendū ꝙ da
masce. dicēs humanā naturā esse instrumētū diui
nitatis dixit id qd factū est. Hūanitas eñ i xp̄o
mouebat ad actꝰ suos ꝫꝫ imperiū superioris par
tis rōnis q̄ semꝑ fuit conformis diuine voluntati
ad quosdā actus etiā miraculosos vsa ē diuinitas
hūanitate tanꝙ instrumento ⁊ in hꝫs peccare nō
potuit nec isto modo magis fuit instrumentū filij
ꝙ totius trinitatis. Damas. tamē non dicit ꝙ hu
mānitas non potuit assumi quin oīa actus eiꝰ cēnt
diuitatis actus tanꝙ principaliter mouētis. Et
ꝙ arguit ꝙ im mo: q: vbi natura cui r̄ndet actio
non constituit suppositum nec inheret ei oportet
ꝙ suppositū dicat ꝑ eam agere sicut ꝑ instrumen
tum. Dicendum ꝙ nō oportet: sed sufficit ꝙ agat
ꝑ eam sicut ꝑ naturā quā sustētat dato ꝙ eam ad
actionem non moueret. Ad auctoritatē Ansel pa
tet r̄nsio: q: nullū incōueniēs ꝫm rem est dicere ꝙ
xp̄s ꝫm ꝙ hō peccat vel ꝙ peccare potuerit vt ē de
claratum. Qd̄ addit postea si peccare potuit dā-
nari potuit. concedatur: q: cū dānatio sonat i pe-
nam non est malus incōueniens dicere xp̄m con-
dēnatū ꝙ mortuū vel passum. vtrūqꝫ enim cōue-
niencer fuisset ex parte dei si voluisset. Nec videt
quare ꝑsona diuina non possit assumere personaꝫ
3. opinio doctoris hois dānati. ¶ Tertia opinio, ymaginari pōt la-
tius recolligendo ⁊ inuestigādo ꝑdicta sic certū
est xp̄m non posse peccare ꝫm diuinitatē: nec ꝫꝫ na
turam assumptā beatam. similiter illā separatam
non beatā posse peccare sicut in alijs. Sed verū
natura vnita carens tñ habitu gratuito sibi dere
licta vel aliter post peccare an ex sola vnione et si
non esset aliud consequatur impeccabilitateꝫ est
dubium. ¶ Et dicenda sunt tria. Primo ꝙ xp̄s
non potuit peccare etiā ꝫm naturā non beatā as-
sumptam sic ꝙ post assumptionē illa natura aliꝗ
modo peccaret. ¶ Secūdo. ꝙ xp̄s nō potuit pec
care naturā actu peccantē assumendo. ¶ Tertio
ꝙ nec originale contrahendo ⁊ hec oīa intelligo
de potentia absoluta: q: de ordinata nō est dubiū.
Primū dictū huius opinionis probatur. ¶ Primū patet dupliciter ꝑ rationē primaꝫ sic
actiones sunt suppositorū. cum ergo in xp̄o nō sit
nisi suppositū diuinū. si actio peccati esset in natu
ra assumpta actio peccati esset actio dei hoc est im
possibile: q: deus in actione exorbitare nō potest

ergo ⁊c. ¶ Ad responsionē datā in contrariū di-
cendum ꝙ imo peccatū nature assumpte imputa-
retur assumenti potꝰ ꝙ non assumenti: non q: ita
faceret vel ꝑmitteret plus ꝙ alij: sed q: tenet non
facere ⁊ ꝓhibere malum in natura assumpta plus
ꝙ alij tenet eni homo ꝓhibere peccatū i toto cor
pore suo nō solū in mēbro naturaliter habito: sed
etiam in supnaturaliter sibi creato sicut cecꝰ illu-
minatus videndo non minus peccaret ꝙ videns
natꝰ. Deus ergo incarnatꝰ ꝫm naturā est seruus:
⁊ ꝑ ꝯñs lege diuina subditus q̄ dicit. Ascendo ad
deū meū. et i ysaya vocat seruus dei. non eñ sola
natura assūpta est serua: sed etiā ꝑsona ꝫm illā est
serua: ⁊ lꝫ nō dicat absolute hō dominicꝰ tñ ꝫꝫ qd ē
seruus. Sicut ꝙ soluēs vsuras ꝓpter iuramētum
non peccat: sed recipiens: q: lꝫ vterqꝫ equaliter fa
ciat substantiaꝫ actus tñ alter tenet non facere: ⁊
ideo peccaret. Alter vero nō tenet nō facere ⁊ iō
nō peccat sed meretur: sic ꝑsone non assumentes
ad nichil sunt obligate: ideo faciendo vel ꝑmittē-
do non peccant sed ꝑsona assumēs seruā naturam
ꝫm quam est serua tenet eam mouere ꝫm legē na-
ture indispensabilem ⁊ ab ea remouere omne qd
esset contra dñm: qd si non faceret peccaret. ⁊ hoc
patet ꝓpposituꝫ. q: si ꝓpt equaliter mouere et nō
ꝓhibere pctm̄ nature assumpte non plus imputa-
ri debet assumēti ꝙ nō assumēti pari rōne nec me
ritum nature assumpte vel satisfactio magis at-
tribui deberet isti ꝙ illi. cū tñ dicamꝰ xp̄m nō pa
trem aut spiritūsanctū nobis meruisse. ¶ Qd̄ di
citur postea non plus imputari sibi pctm̄ nature
assumpte ꝙ extranee: quia tantum ibi facit ꝗtuꝫ
hic. non valet: quia tenetur cohibere peccatum in
natura assumpta nō in alia. Ceteri vero hoies te
nent ipedire pctm̄ in alijs: sed ipse non tenebatur
nisi illo modo quo impediebat: puta ꝑdicādo: q:
dei voluntas non erat ꝙ ipse aliter impediret: sed
in se tenebatur. ¶ Item natura nō assumpta habet
ꝓprium suppositum cui pōt attribui p̄cipaliter
actus boni vel mali nō aūt natura assumpta. Qd̄
aūt dicūt ꝙ potuit assumere naturā nescientem se
assumi verū est: sꝫ ꝙ illa sibi derelicta potuisset pec
care sicut nō assumpta falsum est: q: natura nō as
sumpta ē suppositū ꝑ se iō etiā pōt agere sine alio
supposito etiā deo nō coagēte ꝫm istos. Sed da-
to ꝙ nō posset nisi deo coagēte. pōt tñ esse p̄cipa
le agēs qd nō pōt natura assumpta. Qd̄ dicunt ꝙ
natura assūpta posset agere sine hoc ꝙ suppositū
moueret falsū est vt dicet i scdo articulo. Qd̄ di-
cūt ꝙ suppositū nō tenet ꝓhibere pctm̄ nature fal
sum est: q: seruꝰ nō tenet ñ ꝑmittere i eo i q̄ ē suꝰ
aliꝗd contra legē seruitutis vñ xp̄s dixit. Si di-
xero q: nescio eū ero simil' vobis mēdax: ⁊ ꝑ ꝯñs
pctōr tenebat ꝙ hō ille ad nō mentiendū: alit mē
tiri nō fuisset ei pctm̄. Qd̄ ñ ꝓbāt ꝙ si assumpsisset
ignē nō teneret ꝓhibere cōbustionē inocētꝫ verū
est si assumpsisset solū igneitatē ⁊ non naturā rō-
nalem cū hoc: q: illud cōburere non fuisset pctm̄
nec diuinitati nec igneitati: q: neutrum est capax
pcti. Si aūt cū hūanitate assumpsisset igneitateꝫ
siquidē illa hūanitas esset obligata ad ꝓhibēdū
ignē sibi cōiūctū: sic ꝙ nō ꝓhibēdo peccaret. pari
ratione suppositum ꝫm eam esset obligatum. Si
autē esset non obligata sicut nec peccatū alterius
humanitatis assumpte imputaretur isti tunc non
tenetur prohibere. Dico autem de obligatione

naturali indispensabili. nam de alia dicetur infra
¶ Secūda ratio que dicit ꝙ pl⁹ iputaret peccaꝫ
tum principali agenti qd est suppositū ꝙ humaꝫ
nitati que fuit instrumentum: non valet respon=
sio quia nō potest esse actio sine agente nec potest
esse agens nisi principale vel instrumentale: nec
potest esse agēs instrumētale sine principali ꝫ ecō
uerso. qꝛ instrumētū semp depēdet a pricipali. nō
ecōuerso autē semp. Nec pōt esse principale agēs
quod nō est subsistens: ꝫ instrumentale possit esse
subsistens vt martell⁹: non tñ nisi subsistēs sic po
test esse principale agēs: qꝛ sicut nō pōt agere nisi
ꝙ habet esse ita ꝙ nō pōt principaliter agere nisi
qd hꝫ pncipalr eē. Nōmōi aūt nō pōt esse nisi subsi
stens. vñ agere effectiue principaliter non est nisi
actu subsistentis. etiā si subsistat aptitudine sicut
prīo de aīa dicitur. ꝙ si quis dixerit aīam itellige
re supple principaliter. pinde est ac si dicat eā te=
xere et edificare: sed hō est ꝗ itelligit ſm cōmēta=
torē: qꝛ si aīa intellectiua esset substātia separata
ſm esse ipsa intelligeret p se magis ꝙ hō per eam
Sicut igiꝛ non pōt derelinꝗ natura assumpta ma
nēs vnita ꝙ ipsa aliquid agat supposito nō illud
agente: qꝛ vel illa actio esset sine principali agēte
vel natura nō actu subsistēs esset actu principale
agens qd est impossibile. ¶ Secūdo. ꝙ xps nō po **Secundū dictum**
tuit assumere naturā actu peccātem remanente in
ea ꝓprie rōne culpe pꝫ qꝛ de⁹ ſm diuinitatem nō
pōt esse ꝓpri⁹ actor culpe ⁊ pricipalis vt culpa est
sed illud sequeretur si natura assumeret peccans
ergo ⁊c. Maior pꝫ: qꝛ de⁹ est summū bonū. vnde
et in ipm nec minimū pctm̄ cadere pōt: ⁊ maxime
malū culpe: qꝛ malū culpe non p se ordinaꝛ ad bo
num sicut oē malū nature sicut corruptio est pro=
pter generationē ideo rōnabiliter pōt appeti ma=
lum nature ⁊ pene. non sic autē malū culpe. Pro=
batio minoris qꝛ nō pōt esse culpa nisi sit aliquid
principalis auctor culpe. nō pōt autē esse princi=
palis auctor culpe nisi ꝗ est pricipalis actor act⁹
culpabilis cū aliter non cadat ſm pctm̄ nisi rōne
actus. Scōm igitur ꝙ aliqā est actor alicui⁹ act⁹
culpabilis ſm hoc est actor culpe sed deus ſꝫ na=
turam assumptā non potest esse principalis actor
alicuius actiōis sed solum ſm suppositum qd est
diuinitas: qꝛ nichil non subsistens pōt esse princi
pale agens ita ꝙ sicut totū agens est suppositum
cum natura: ita principalitas est suppositi ſm ra=
tionē suppositi. ꝓpter qd sequitur ꝙ principalis
actor culpe erit de⁹ ſm deitatē si culpa est i actiōe
nature assumpte: sicut deus est principale agēs ſꝫ
deitatē in oī actiōe nature assumpte. Per hoc eti
am patet quō potuit assumere naturā dāpnatam:
qꝛ q̄tum ad id quod est pure pena vel dāni vel sen
sus potuit assumere naturā non videntem deuꝫ ⁊
ardentem igne inferni sicut naturaꝫ dolentem in
cruce: qꝛ per hoc non sequiꝛ malū in deo ſm se. nō
eñ passiones ita sunt suppositorū sicut sūt actio
nes ꝫ eñ passio prio denoīet suppositū ꝙ naturā
sicut et actio: tamen ſm rem passio pōt esse in eo
quod non est suppositum ⁊ nullo modo ſm rē erit
in supposito q̄tum ad id qd differt ab illo p quod
patitur sicut generari est vna passio que est ſm rē
in sola materia prima subiectiue quā tñ non deno
minat: sed terminū vł cōpositū. Et ideo p hoc qd
dicitur deus passus vel mortuus nichil diuinitas
passa est: sed actio ſm rem fundaꝛ in esse. vnde age
re est existentis ⁊ p se agere non est nisi per se exi=
stentis. vnde sicut qd nō est natū p se esse miracu=
lose habet esse codeꝫ miraculo per se habebit age
re vt accidēs in sacramento ⁊ ecōuerso cuius sub
stantia sit per se nata esse si non sit per se vt anima
hominis q̄diu non per se est tādiu non per se agit
et pari rōe nec hūanitas assūpta. ¶ Quantū ad
id autem ꝙ in damnatione est de culpa sic assumi
non potest natura dānata. Si vero illa mala vo=
luntas que est in eis nisi sit culpa adhuc cum illa
specialiter que est odium dei assumi non potest: qꝛ
ꝫ deus possit dispensare vt creatura ipsū actu nō
diligat sicut p vnā horā ita et imperpetuuꝫ ita vt
non exire in actum diligendi non sit peccatum tñ
ꝙ sine pctō potest odiri ab illo ꝗ pōt odire nō vide
tur possibile. Igiꝛ qꝛ de⁹ naturā assumēs posset fa
cere vt ipa deū ñ odiret: qꝛ etiā natura assumēs te
nereꝛ in illa deū non odire: non posset tamen cum
odio animam assumere quin peccaret. sed peccare
non potest. ergo. ⁊c. Sed aliquid idē est pctm̄ ali=
cui nature qd nō esset peccatū nature assumpte vt
puta si naturā actu furanteꝫ assumeret: qꝛ eoipso
forte natura assumpta dña fieret. ⁊ sic illa cōtrac=
tatio desineret esse sibi furtum. Sed supposito ꝙ
maneret ratio peccati: nō posset magis peccanteꝫ
assumere ꝙ scōm diuinitatem peccare. qꝛ sicut nō
est actio sine principali agēte sic nec durat sine pn
cipali agente. et in quātū trāsfertur potestas essen
di ⁊ agendi. ⁊ p consequens peccādi. ⁊ sic in diuini
tatem redundaret illud peccatum: que fuit prin=
cipalis ratio actiua in dei actione etiam hūana.
¶ Tertius articulus ꝙ nō potuit contrahere ori **Tertiū dictū pbat.**
ginale vel assumere naturā cum ea vel cū alia cul
pa/ put est reatus ad penam. Primū patet: qꝛ nul
lus pōt contrahere originale quin nascatur de vi=
ro quo mō christus natus nō fuit. Unde supposi=
to modo nascendi quē habuit peccatuꝫ originale
contrahere non potuit. Si aūt dicatur ꝙ ipse po=
tuit nasci ſm legem cōmunem ⁊ sic potuit cōtra=
here supposita lege contrahendi originale que est
sententia dei qua sancituꝫ est ꝙ oīs ab adā semi=
natus careat gratia ⁊ gloria quousꝗ sit circunci=
sus vel baptizatus ⁊ hmōi. Dicendū ꝙ hoc intel=
ligendum est de seminato puro homine non deo
qꝛ princeps legib⁹ solut⁹ est. Et si rex faceret edi=
ctum ꝙ quicunꝗ acciperet vxorem solueret tātū
ipse accipiens non tenetur. et si diceret ego etiam
si faciam tantum soluam tunc non ligatur suo sta
tuto sed suo promisso lege superiori ⁊ nature. ergo
non potuit deus sua lege pure positiua neꝗ in se
neꝗ in natura subiicere se ꝓpter qd tanꝙ domi=
nus legis et sabbati dicitur legē implere etiam ī
hijs que contra legeꝫ faciebat ⁊ non eam soluere:
quia deus homo legi positiue nō subest: sed ad id
quod est de lege nature maxime idispēsabili erat
ipse obligat⁹ in natura assumpta: sicut ad non odiē
dū deū: qꝛ si fecisset peccasset. sed hmōi non ē ipm
originale. ergo ⁊c. ¶ Secundum patet scilꝫ ꝙ si
assumpsisset naturam habētē originale ꝙ in ea nō
mansisset origīale: qꝛ ꝫ potuisset in ea manere ca/
rentia gratie et glorie non tamen debitum ⁊ obli
gatio ad has penas: qꝛ ꝙ vnus ꝓpter alium puni=
atur est de lege dei pure positiua cui assumens nō
potest se subiicere: et ideo sicut res michi obliga=
ta si fiat mea desinit esse obligata michi: ita natu=
ra assumpta rea pena desinit esse rea per eandem

rõnez apparet de natura subiecta macule ⁊ reatui
pene quã xp̃s potuit assumere: sed assumẽdo si nõ
daret gr̃az tñ iã nõ esset obligata ⁊ debitrix alicu
ius: q2 pauper ⁊ creditor obuiauerũt sibi. ⁊ sic cõ
fusa est obligatio ⁊ extincta qñ debitor fieret he-
res creditoris et econuerso: q2 reputatur vna p̃so
na ⁊ multomagis vbi vere sunt vna p̃sona ⁊ si p̃p
vnionẽ p gr̃am adoptionis conformat᷒ xp̃o in ba
ptismo ab omni reatu absoluit᷑: multomagis per
gr̃am vnionis hõ assũpt᷒ nullius pene est debitor:
q2 pena est de lege positiua vel saltẽ dispensabilis
est obligatio ad oẽm penã. nã ex quacunq3 culpa
actuali vel originali cũ deus eã3 gratis totaliter
possit cõdonare. tali autẽ legi non subest assumẽs
etiã rõne assũpti vt videt᷑. ¶ Sed si querat᷑ vtruz
xp̃s tenet᷑ non mentiri sicut tenebat᷑ non odire de
um. hoc est querere vtrũ de᷒ possit dispẽsare i mẽ
dacio. De quo infra videbit᷑: q2 p̃babile est oi le-
gi naturali indispensabili esse subditũ illũ verum
hoiem ⁊ ideo nõ potuisse peccare 9tra illã: q2 dei-
tas peccasset: sed non fuisse subiectũ alicui legi di
spensabili: ⁊ ideo non potuisset peccare cõtra illã
p̃pter dispensabilitatẽ ab obligatione vel liberta
tem ab obligatione. Sed dubiũ restat de pctõ o-
missionis: q2 si p̃pter solã diuinitatẽ ipediebatur
ab agẽdo peccare ne in illã peccabilitas redũda-
ret ⁊ in pctõ omissionis nõ op3 dare agẽs quodcũ
q3 iam omissio humanitati eius debet esse culpa
et non deitati sicut passio est sibi passio ⁊ non diui
nitati. Et dicendu3 q̃ oẽ pctm̃ omissionis est con
tra legẽ dispensabilẽ cui non subiacet humanitas
assumpta. Nichil eñ est magis debitũ deo q̃3 ama
re. cui᷒ tñ obmissio est dispẽsabilis ad tẽp᷒ ⁊ pari
rõne i perpetuũ vñ omittendo non peccaret na-
tura nec suppositũ. ¶ Sed 9tra p̃dicta est q2 xp̃s
potuit naturã in puris naturalibus assumere: sed
talis natura posset peccare q2 nõ esset p̃fectior re-
spectu actus primi in essendo. ergo nec respectu
actus secundi in op̃ando p̃pter qd̃ posset in agen
do deficere sicut prius. Et dicendũ q̃ natura sine
gratia assumpta esset p̃fectior respectu act᷒ primi
q̃ est suppositũ non habitus ⁊ in essendo infinito s3
p̃pter hoc actio humana non esset p̃fectior intrin
sece sed extrinsece: q2 nõ posset h̃re actũ sub rõne
peccati ⁊ nisi essent inseparabilia nõ possent habe
re actu3 illũ q̃ nõ posset esse in natura quin iputa
retur in supposito non p̃pter sustentationẽ: q2 su-
stentat oẽm peccantẽ sed p̃pter vnionẽ: q2 nõ esset
dare aliud suppositũ cui imputaretur peccatũ hu
ius nature sicut est i natura nõ assumpta. ¶ Illi — Ad rõnes principa.
de secunda opinione sic respondẽt ad rõnes prin-
cipales q̃ vident᷑ p̃bare q̃ xp̃s peccare potuit etiã
s̃m diuinitatẽ ⁊ s̃m q̃ habẽs talẽ naturam huma
nam quã assumpsit Ad p̃mã cum dicitur q̃ illud
quod potest aliquis si vult potest absolute. verũ
est si possit illud velle al's non. verbi gratia. lapis
posset currere si posset velle currere: q2 non posset
velle nisi haberet voluntatẽ tunc esset homo ⁊ pos
set currere: q2 tũc hoc nõ potest velle non sequit᷑
q̃ possit currere. Similiter xp̃s s3 naturã diuinã
vel humanã eo modo quo de facto assumpta ẽ nõ
potest velle peccare ideo nõ sequitur q̃ possit pec — Ad scd̃m.
care absolute. ¶ Ad secundum dicendum q̃ me
lior est natura que potest peccare q̃3 que non põt
cõparando naturas specie differentes cõparãdo
tamen naturas in eadem specie melior est illa que

nõ potest peccare: q2 confirmata est in bono sicut
natura h̃iana in xp̃o q̃3 illa q̃ põt peccare que ca-
ret tali conformatione qualis est humana natura
in puro viatore. ¶ Ad tertiu3 dicendũ q̃ dicere — Ad tertiũ
dicitur dupliciter. Uno mõ p̃ naturali p̃latione
vocũ ⁊ sic xp̃s potuit dicere v̾ba significantia mẽ
dacium ⁊ sic qñ p̃tulit si dixero q2 nõ noui eũ ero
similis vobis mendax. Dicendo eñ hoc nõ noui
eum dixit v̾ba q̃ s̃m se significant mendacium: tñ
non peccauit nec mentit᷒ est: q2 p̃tulit ea materia
liter ⁊ nõ significatiue cum assertione sic essendi.
Alio modo accipit᷑ dicere p̃ mẽtali ⁊ absoluta as
sertione eoꝝ que p vocẽ significant᷑ ⁊ sic xp̃s non
potuit dicere q̃ nõ nouisset patrem sine pctõ men
dacij qd̃ nõ potuit esse in eo supposito q̃ accepis-
set naturã s̃m mentem beatificã. talis eñ non po
tuit deprauari pctõ sicut dicit glosa in oppositum
allegata. ¶ Distinctio. 13. Q̃õ. i. — di. xiij. q. i.

Irca decimãtertiã distinctionẽ querũ
tur tria. ¶ Primo vtrũ in xp̃o fuerit
gratie plenitudo ¶ Secũdo vtrum
xp̃s indiguit gr̃a habituali. ¶ Ter-
tio quõ xp̃s significat plura. ¶ Quã
tum ad primũ videt᷑ q̃ in xp̃o nõ fuerit gratie ple — Primum argumẽtũ
nitudo: q2 gr̃a est necessaria ad operãdũ s3 illud
i. ad Cor. xv. Habundantius oibus laboraui nõ
ego: sed gratia dei mecũ. s3 xp̃s isto modo gratia
indiguit nec q̃rum ad diuinã naturã q̃ in operan-
do deficere nõ potest nec q̃rtũ ad humanam q̃ fuit
instrumentũ diuinitatis. In instrumẽto autẽ non
oportet ponere habitũ sed in principali agente. g̃
xp̃s gratia non indiguit. ¶ Itẽ plenitudo gratie — Secundũ
nõ est sine oi gratia: sed in xp̃o nõ fuit oĩs gr̃a: sal
tem gratia loquẽdi diuersis liguis. ergo xp̃s nõ
habuit gratie plenitudinem. Minor p̃bat᷑: q2 fru
stra haberet᷑ donũ sine vsu s̃m illd̃. Eccli. xix. Sa
pientia abscõdita ⁊ thesaurus inuisus q̃ vtilitas
i vtriusq3. xp̃s autem nõ fuit vsus dono liguaru3
cũ p̃dicauerit solis iudeis. g̃ ⁊c. ¶ Itẽ de nulla re — Tertiũ
augente capacitatẽ receptibilis põt aliq̃d ipleri:
sed quãto plus de tali recipit᷑ tãtomagis capaci-
tas auget᷑: ⁊ sic non implet᷑: sed gratia auget capa
citatẽ volũtatis sicut sciẽtia capacitatẽ itellect᷒.
g̃ aia nõ põt ipleri gr̃a. ¶ In 9trariũ est qd̃ dicit᷑ — In oppo.
Io. i. Uidim᷒ gloria3 ei᷒ quasi vnigeniti a patre
plenum gratia ⁊ veritate. Et arguit᷑ p rõnem: q2
redundantia est signũ plenitudinis: sed gr̃a xp̃i re
dundauit in oẽs hoies gr̃am habẽtes s3 illd̃. Io.
i. de plenitudine eius oẽs accepim᷒ gr̃am p̃ gr̃a.
¶ R̃ndet᷑ tria sunt videnda. ¶ Primo de distin — R̃nsio.
ctione gr̃e. ¶ Scd̃o de gr̃e plenitudine. ¶ Ter
tio de gr̃a capitis. ¶ Quarto de gr̃e infinitate.
¶ Quantũ ad primũ ponũt aliq̃ tres cõclusio-
nes. ¶ Prima q̃ in xp̃o fuit gr̃a vnionis. Gratia
singularis p̃sone: ⁊ Gratia capitis. q̃libet istaru3
dicit᷑ equiuoce: q2 gr̃a vnionis multipliciter acci
pitur Uno modo actiue ita q̃ sit gratuita volun
tas dei faciẽs vnionẽ: et sic improprie accipitur.
Alio modo formal'r ⁊ relatiue. i. gr̃a q̃ est vnio ⁊
ista vnio est bonũ gratuitũ. Tertio mõ d̾r dispo-
sitiua de cõgruo: ⁊ d̾r de tertia gr̃a q̃ facit decẽtiã
vt vniret᷑ tali p̃sone ⁊ sic põt dici gr̃a habitualis per
se: q2 sicut pulchritudo d̾r facere ad decẽtiã vn'ois
in m̃rimonio sic d̾r gr̃a habitualis p̃sone disponens
ad talem vnionem: sed gratia singularis persone
dicit᷑ plenitudo gr̃e habitualis: vl' ista gratia ha-

bitualis siue sit caritas siue sit aliud. Unde ipse ha-
bitus gratie cũ tãta plenitudine sicut habuit xp̃s
dicit gratia singularis psone: sed gratia capitis
dr accipiendo caput p ol eo qd influit alteri. ipse
g habitus gratie put est principiũ influẽdi i aliuz
dicit gratia capitis vñ xp̃s diligendo deũ z volẽ
do passionẽ ẽm naturã humanã p gratiã quam sic
habuit faciebat actũ singularis psone et p hoc in
fluebat non vt instrumẽtũ disponẽs ad meritũ: qz
sic est in nobis. ¶ Secũda conclusio est ista quõ
ista se habẽt ad inuicẽ si gratia vnionis accipiat p
volũtate dei vniẽte sic differt ab habitu informã-
te xp̃m sine gratia singularis persone sicut natu-
ra diuina a creata. Si autẽ accipiat p vnione gra
tuite facta et gratia singularis psone vt informãs
aiam sic differũt vt relatio ab habitu informante
sed si accipiatur p gr̃a disponente ad vnionẽ sic
idẽ est gr̃a vnionis et gr̃a singularis psone: qz vt
informata dr gratia vnionis: sed vt disponit dicit
gratia singularis psone. si autẽ accipiat gr̃a capitis
et singularis per se sunt idẽ: aliter tñ et aliter ac-
Durã. dis. psti. q. 1. cepte. ¶ Tertia conclusio est de diuisione gratie
aliqui dicũt q gr̃a accipit dupliciter. Uno modo
p acceptatione diuina sicut inter hoies dr vn9 al-
teri grat9: qz est ei accept9: z sic gratia nõ dicit ali
quid subiectiue i hoie grato: sed est denolatio ex
trinseca ab actu diuino vel humano. et de hac gr̃a
nõ erit q̃stio. et si quereret certum est q talis gr̃a
nõ fuit i xp̃o subiectiue sed obiectiue. et sic põt di
ci q xp̃s habuit hmõi gr̃e plẽitudinẽ: qr fuit deo
acceptus ẽm summũ quo põt acceptari a deo aliq̃
creatura. Alio mõ accipit gr̃a p aliquo dono cre
ato: z hec diuidit in gratiã gratis facientẽ et gratis
datã. Gratia autẽ gratũ faciens pficit hoiem i se
et ad meritũ psonale. gratia vero gratis data ordia
tur ad vtilitatẽ ecclesie: vt donũ linguarũ: opera
tio miraculorũ et hmõi. ¶ Quantũ ad secunduz
Du. vbi. s. de gratie plenitudine ponũt aliq̃ tria. ¶ Primũ
est q in xp̃o fuit gr̃a gratũ faciens z gr̃a gratis da
ta. ¶ Secũdũ est q q xp̃s habuit vtrius gratie
plenitudinẽ. ¶ Tertiũ est q nõ obstãte tali plent
tudine gratia xp̃i fuit finita. ¶ Primũ apparet:
Primo de gr̃a gratũ faciente tripliciter. Primo
sic. Cũ intellectus z volũtas pportionent si itel
lectus eleuaret volũtate nõ eleuata non maneret
pportio: sed in xp̃o fuit intellectus eleuat9 p glo
riã: vt infra patebit. g et ei9 volũtas fuit eleuata
p gratiã. ¶ Solutio sic. Nõ est act9 pfect9 nisi sit
a potẽtia pfecta: sz pfectio volũtatis est gratia g
ad hoc q act9 volũtatis xp̃i esset pfect9 oportuit
q volũtas ei9 esset pfecta p gr̃am ¶ Tertio me-
ritũ nõ est sine gr̃a. sz xp̃s venit in mundũ ad me-
rendũ nobis ergo oportuit q in ipso esset gratia
gratũ faciẽs q̃ est principiũ merendi. Hec aũt di-
cta sũt supposito q oporteat ponere gratiã hitua
lẽ formaliter nos gratificantẽ: qz de hoc est apud
aliquos dubitatio vt dictũ fuit in secũdo libro.
¶ Idẽ pz de gr̃a gratis data sic. Cui cõpetit do
cere de nouo illa q̃ rõni naturali sũt icognita nec
ex aliquibus p se notis possunt esse deducta ei cõ
petit habere signa sue doctrine manifestatiua: sed
totũ pcipue fuit xp̃s. g decuit q haberet gratiam
faciendi miracula et hmõi q̃ ptinebãt ad cõfirma-
tionẽ sue doctrine. Illud autẽ ptinet ad gratias
datas gratis. sicut eñi gratia gratũ faciẽs ordiat
ad actus meritorios: sic gratie gratis date ordi-
nantur ad confirmationem fidei et doctrine et sic
in xp̃o fuerunt gratie gratis date: et sic patet pri-
mum. ¶ Quantũ ad secundũ sciendũ est q illud Articu. 2. du. vbi. s.
dicitur plene haberi quod habetur totaliter z pfe
cte. Totalitas autẽ et pfectio gratie sicut aliorũ
habituum potest attendi dupliciter. Uno modo
q̃tum ad intentionem que attẽditur ẽm essentia
lem perfectionẽ habitus. Alio modo ẽm extẽsio-
nem que extenditur ẽm obiecta z act9. ¶ Primo
modo fuit in xp̃o plenitudo gratie: qr habuit gra
tiam ita perfectam intensiue q non potuit inten-
sior esse in specie gratie. cuius rõ est: qz qñ duo se
habent sicut prius et posterius ex pfectione vni9
potest pbabiliter concludi perfectio alterius: sed
gratia vnionis et gratia habitualis in xp̃o se ha-
buerunt sicut prius et posterius. Nam ad gratiaz
vnionis secuta est gratia habitualis vt dictũ fuit
prius. ergo ex pfectiõe et conditione gratie vnio
nis in xp̃o potest concludi pfectio z conditio gra
tie habitualis. Gratia autẽ vniõis in christo fuit
perfectissima qua perfectior esse non potest eo q
dignior non potest creatura vniri q̃ supposito di
uino. ergo gratia habitualis consequens ad eam
fuit perfectissima. ¶ Scdo etiã modo fuit i xp̃o
gratia ẽm plenitudinẽ vel plenitudo gratie: qz vir
tus vniuersalis principij se extendit ad omnes ef
fectus illius generis: sed gratia data fuit xp̃o vt
vniuersali principio salutis oĩz g gratia gratis da
ta fuit ei ad omnes actus ad quos se potest exten
dere quecunq gratia. Et confirmatur: quia xp̃s
est caput ecclesie vt postea dicetur: sed null9 act9
vite est in corpore qui non sit in capite. ergo nul-
lus actus gratie est in ecclesia ad quem se non ex-
tendat gratia xp̃i. Et hoc est quod dicit beatus
Augustinus ad Dardanum cap. 36. q sicut in ca-
pite sunt omnes sensus: sic in xp̃o fuerũt omnes
gratie: et ita in xp̃o fuit plenitudo gratie intensi-
Du. vbi. s. ue et extensiue. ¶ Tertium patet: quia scz gratia
christi non fuit infinita. Primo quia capacitas fi
nita nõ est susceptiua perfectionis ifinite: sed ani
ma christi cum sit eiusdem rationis cuz animab9
nostris. est finite capacitatis. ergo gratia recepta
in ipsa non fuit perfectionis infinite. Sed qz per-
fectio meriti vel radicis merendi non excedit per
fectionẽ pmij: sed gr̃a cõparat ad gloriã vel ad vi
sionẽ btãm vt pncipiũ merẽdi ad pmiũ. g cũ visio
btã i xp̃o non fuit infinita i alioquin operatio in
xp̃o humana equata fuisset operationi diuine: se-
quitur q gratia eius non fuit infinita. Quod au
tem dicitur Johan. 3. Non enim ad mẽsuram dat
deus spiritũsanctũ scz xp̃o. quod autẽ ẽ immẽsuz
est infinitum ergo zc. Dicendum q illud dictum
exponitur tripliciter. Uno modo de dono q deus
pater ab eterno dedit filio scz de diuina natura q̃
est immensa ẽm quam tantus est filius quant9 est
pater. Alio modo de dono quod datum est huma
ne nature vt vniretur persone diuine. et istud est
infinitum ex parte alterius termini. ¶ Tertio
modo potest exponi de gr̃a habituali que data est
xp̃o nõ ad mẽsurã illã que data est alijs. Alijs eñi
dat diuisim dona gr̃arũ sicut dicit apls ad Cor. 1.
12. q alij dat p spiritum sermo sapiẽtie: alij sermo
sciẽtie. zc. christo autẽ fuerũt data oĩa genera gra
tiarũ z ad oẽm effectũ: z p tãto dicit nõ habuisse
gratiã ad mẽsurã: nõ qz ei9 gratia infinita fuit: sz
quia habuit totã plenitudinẽ intẽsiue z extẽsiue.

3.articul⁹ Duf. q.2. ⁊c. ¶ Quantū ad tertiū ꝓponūt tria de grā: scꝫ capi
tis. Primū est scđm qd cōpetat christo esse caput
ecclesie. Scđo an sit caput oīm angeloꝝ. Tertio
an in xpo sit eadeꝫ grā ꝑsonalis et grā capitalis.
¶ Quantū ad primū aduertēdū est ꝙ sicut tota
eccl̃ia dicit̃ vnū corp⁹ mysticū ꝑ similitudineꝫ ad
naturale corpus hoīs eo ꝙ in corꝑe naturali sunt
multa mēbra diuersos act⁹ habētia. sic in ecclesia
sunt persone habētes diuersa dona ⁊ officia sicut
docet apl̃s Ro. 12. ⁊ Corit. 12. ⁊ sic l ecclesia dicit̃
aliqđ esse ad similitudinē capitis humani. In ca
pite aūt humano est duo cōsiderare scꝫ rationem
cōuenientie naturalis cū ceteris mēbris ⁊ rationē
differētie ab eis q̄ attēdit̃ in trib⁹ scꝫ l ordine/ꝑfe
ctione/ ⁊ virtute. In ordine: qꝛ caput est pars pri
ma hoīs incipiēdo a supiori. In ꝑfectione: qꝛ in
capite vigēt oēs sensus interiores et exteriores.
In ceteris autē mēbris est sol⁹ tact⁹. In virtute
vero: qꝛ virt⁹ ⁊ mot⁹ ceteroꝝ mēbroꝝ ⁊ guberna
tio eoꝝ in suis actib⁹ ē a capite ꝓpt̃ vim cogniti
uā ⁊ motiuā ibi dominantē. Hoc supposito patet
ꝙ xpo sm ꝙ hō est cōpetit ratio capitis q̄tuꝫ ad
oēs ei⁹ conditiones: qꝛ illud qđ est eiusdē nature
cū mēbris eccl̃ie: excedit tñ ordine/ꝑfectiōe/ ⁊ vir
tute habet rationem capitis: sed xp̄s sm ꝙ hō est
hmōi ergo xp̄s scđm ꝙ hō est caput eccl̃ie. Ma
ior patet ex dictis. Minor declarat̃: qꝛ xp̄s scđm
ꝙ homo est vnius nature cū hoībus q̄ sunt mēbra
ecclesie. Excedit auteꝫ in ordine: qꝛ gratia ei⁹ al
tior est ⁊ prior dignitate ⁊ si nō tꝑe: qꝛ oēs aliq̄ re
ceperunt gratiā ꝑ respectū ad gratiā ipsius scđm
illud Roma. 8 Quos ꝑsciuit ⁊ ꝑdestinauit ꝯfor
mes fieri imagis filij sui: vt sit ipse primogenitus
in multis filijs. Excedit etiā in ꝑfectione: qꝛ xp̄s
habet plenitudinē gratiarū q̄ alijs sunt diuise sm
illud Johā. 1. Uidimus eū plenū gratie ⁊ verita
tis. habet virtutē influēdi sensum ⁊ motum spiri
tualē in mēbris eccl̃ie sm illud Joh. 1. De plenitu
dine ei⁹ oēs accepimus. ⁊ sic patꝫ ꝙ xp̄s sm ꝙ ho
mo est caput ecclesie sm oēs cōditiones capitis.
Ipsi autē sm ꝙ deus nō ꝯpetit ratio capitis que
est ratio cōuenientie naturalis cū mēbris: sed cete
re cōditiones cōueniūt excellēti⁹ xpo sm ꝙ de⁹:
q̄ sm ꝙ hō: qꝛ est eminētior dignitate ꝑfectior si
ue cōpletior in ꝑfectione virtuosior influētia seu
opere: ⁊ sic patet ꝑmū. ¶ Quantū ad secundum
scꝫ an sit caput nō solū hoīm sed etiā angelorum.
Sciendū ꝙ xp̄s sm neutrā naturam est caput an
geloꝝ q̄tū ad rationē naturalis ꝯuenientie quā
debet habere caput cū mēbris. Sed q̄tū ad alias
tres cōditiōes potest dici caput angeloꝝ ⁊ hoīm.
Cuius ratio ē: qꝛ vbi est vnū corp⁹ necesse est po
nere vnum caput: sed multitudo angeloꝝ ⁊ homi
nū ꝑtinet ad vnū corp⁹ mystice loquēdo. ergo hꝫ
vnū caput: hoc autē est xp̄s. ergo ⁊c. Maior patꝫ
Minor ꝓbat̃ qꝛ oīs multitudo ordinata ad vnū
finem scđm distinctos actus et officia potest dici
vnū corpus ꝓut nūc mystice de corꝑe loquimur.
sed multitudo hoīm ⁊ angeloꝝ ordinat̃ ad vnum
finē qui est glīa diuine fruitiōis. ergo tā hoīes q̄
angeli ꝑtinēt ad vnū corp⁹ ecclesie mystice: q̄ cō
prehēdit militantē ꝑ fidē ⁊ triūphantē seu regnā
tem ꝑ speciē: cui⁹ multitudinis xp̄s caput est nō
solū sm ꝙ deus: sed etiā sm ꝙ homo: qꝛ dona gra
tie participat ꝑfecti⁹ ⁊ eminētius q̄ et iaꝫ angeli
habet eis etiā īfluere diuinas illuminationes vt
dicit Dionysi⁹. 7. ca. cel. hierar. ⁊ ideo xp̄s sm ꝙ
homo nō solū est caput hominū sed etiā angeloꝝ
Et hoc expresse dicit apl̃s Col. 2. loquens de xpo
qui est caput oīs principatus: ⁊ eadeꝫ ratio est de
oibus ordinib⁹ angelicis. ¶ Quāuis autē xp̄s
sit caput angeloꝝ ⁊ hominū: nō tñ equaliter oīm
Nam quidā vniunt̃ xpo actualiter ꝑ glīam. aliq̄ ꝑ
fidem. aliq̄ ꝑ solā fidē. aliq̄ solū in potētia q̄ nūq̄ re
ducet̃ ad actū. ⁊ qꝛ primus modus ꝑfectior est q̄
secūdus: ⁊ secūd⁹ q̄ terti⁹. ⁊ sic de ceteris vsq̄ ad
vltimū. ideo xp̄s primo ⁊ principaliter dicit̃ caput
illoꝝ q̄ sibi primo vniūtur. deinde scđario q̄ scđo
sibi vniunt̃: ⁊ sic de ceteris. Qui autē ei nullo mō
vniunt̃ nec actu nec potentia dānati scꝫ totaliter
desinūt esse mēbrū xp̄i: qꝛ iā nō sunt in potētia vt
xpo vniant̃. ⁊ sic patet secūdū. ¶ Quātū ad ter
tium dicendū est ꝙ eadē gratia ꝑ essentiaꝫ fuit in
xpo ad ꝑfectionē ꝑsonalē ⁊ ad influendū mēbris
ecclesie sicut caput habet mēbris influere. Cuius
ratio est: qꝛ ꝑfecti est agere ⁊ illud qđ est agēti ra
tio ꝑfectionis in se est sibi ratio agēdi l alia: sicut
idē est calor quo ignis est calidus ⁊ quo calefacit
alia: sed gratia ꝑsonalis in xpo est qua xp̄us in se
ꝑfectus est. gratia autē capitis est illa q̄ influit ce
teris. ergo eadē ē grā ꝑsonalis ⁊ grā capit̃. et sic
patꝫ tertiū. ¶ Quantum ad quartū de infinitate 4.articl⁹
gratie sunt tres cōclusiones sm ꝙ in xpo fuit tri
plex grā. ¶ Prima fuit gratia vnionis q̄ ꝑter vo
luntatē dei gratuitā non est nisi vna realatio rea
lis in natura assumpta ex actione vnionis cōiun
ctionis et assumptionis cōsurgēs sine qua nō po
tuit esse vnio q̄ tamen potuit esse sine alia gratia:
Quis aliq̄ dicāt si relatio ē res a fundamēto diffe
rens ꝙ potest deus remanēte fundamēto ⁊ extre
mo ipsam annichilare: puta ꝙ in duob⁹ equalib⁹
non sit aliqua similitudo nec equalitas addita: sꝫ
dicerent̃ similia ⁊ equalia realiter ex sola realita
te fundamētoꝝ: sicut dicit̃ deus dn̄s sine reali re
latione: deinde in se. ⁊ si hoc est verū potuit de⁹ fa
cere ꝙ vnionē que est actio/nulla seq̄retur relatio
Ista gratia vnionis fuit nō infinita sed finita: qꝛ
creata ⁊ icreata eo modo quo relatio est finita vel
īfinita: qꝛ sicut relatio ad deū ē finita ex subiecto/
īfinita ex termino: ita ⁊ vnio in natura assumpta
⁊ ad assumentem fuit infinita. ¶ Secunda gra
tia q̄ fuit in xpo dicit̃ habitualis ⁊ ꝑsonalis gra
tum faciens ⁊ gratis data: quaꝝ oīm habuit ple
nitudinē sed nō fidē ⁊ spem q̄ imꝑfectionē inclu
dūt: et ista etiā fuit finita simpliciter: qꝛ fuit virt⁹
vel qualitas aut accidēs in essentia finita: in qua
non potest esse virtus infinita. 8. phisicoꝝ ¶ Ter
tia fuit gratia capitis: sed cū sit eadē ꝑ essentiā si
cut eodē calore ignis calet ⁊ calefacit. Sciendū
ꝙ ea maior nō fuit nec eqnalis: nec esse potuit de
potētia ordinata. de potētia autē absoluta videre
tur alicui ꝙ in natura nō assumpta nō potuit esse
equalis: quia q̄to essentia habet esse ꝑfecti⁹: tāto
ꝑfectiora accidētia etiā cōia. sicut hō habet nobi
liorem tactū Cum autē natura non assumpta nō
existat ꝑ subsistere infinitū vel existere sicut hmōi
quia prius naturaliter habuit esse diuinū q̄ gra
tiam. inde est ꝙ per hoc fuit capax maioris grē ⁊
glorie quam capacitatem natura nō assumpta ha
bere non potuit. aliqs autem videtur ꝙ per hoc ca
pacitas in nullo aucta est cum ipsa volūtas sit im
mediata capacitas que vnita non est: ⁊ si esset ca

pacitas aucta ꝓpter esse diuinũ pari ratione ꝓpt
esse infinitũ esset aucta in īfinitũ: nisi dicaꝛ ꝙ ca=
pax nõ est. vnde de potẽtia absoluta nõ potuit esse
maioꝛ ꝑpso: nec in alio si gratia nõ crescit in infini
Ad rõnes tum: als tñ de potẽtia oꝛdinata. ¶ Ad primũ ar
ãte oppo. gumẽtũ dicũt quidã ꝙ istrumẽtũ inaiatũ nõ idi=
Ad pmũ. get habitu ad operandũ: q2 solus agiꝛ et nõ ꝓpꝛie
agit. Instrumẽtũ autẽ aiatũ qđ nõ solũ agiꝛ sed
etiã agit/ indiget habitu ad pficiẽdum ipsum ad
operandũ et tale instrumentũ fuit humanitas in
Ad scđm. xp̃o ꝓpter qđ indiguit gratia habituali. ¶ Ad
secundũ dicendũ ꝙ in xp̃o fuit gratia linguarum
ꝗuis ea vsus nõ fuit: q2 pdicauit solis iudeis si=
cut ipse dixit Math. xv. Non sum missus nisi ad
oues q̃ perierãt domꝰ israel. Nõ tñ ꝓpter hoc iu=
tiliter gratiã hãc habuit / sicut nõ iutiliter aliqs
habuit habitum qñ eo non vtiꝛ qñ est opoꝛtunum
Opoꝛtunitate eñ existẽte esset iutilis sapiẽtia et
ꝗcũqꝫ habitꝰ q̃ nõ exiret i actũ. ¶ Ad tertium di
Ad tertiũ cẽdũ ꝙ remota capacitas aie cũ sit idẽ cũ aia vel
cũ potentia aie nunꝗ̃ augeꝛ vel minuiꝛ. Propin=
qua autẽ capacitas q̃ causaꝛ ex frequentia actuũ
augeꝛ ꝗdiu aliqs citra terminũ ⁊ p statu illo nõ
ipleꝛ: s3 qñ puentũ ẽ ad terminũ vbi est statꝰ ⁊ iple
tur capacitas. et sic fuit in xp̃o q̃ habuit gratiã in
summo siue in termino. ¶ Questio secũda.

SEcundo q̃riꝛ vtrũ aia xp̃i sine habi=
tu creato gr̃e possit fruitiõis actum
elicere p̃supposita solũ vnione xp̃i ad
Primum verbũ. Arguiꝛ ꝙ sic: q2 agẽs aliqđ p
virtutẽ minoꝛẽ p virtutẽ maioꝛẽ põt
illud agere si virtus maioꝛ cõtineat minoꝛem: sed
diuinitas vnita aie xp̃i in se cõtinet ipsam gratiã
et virtutẽ eius excellentiꝰ ꝗ̃ ipsa gratia in seipsa:
q̃re põt ibi facere quicq̃d põt gr̃a facere ⁊ faceret
Secundũ ¶ Item ꝗuis agẽs instrumẽtale nõ possit aliqđ
agere vltra suã speciẽ: tñ in virtute pꝛincipalis agẽ=
tis bene põt: sed humanitas vel aia xp̃i est instru
mentũ diuinitatis ꝺm Dam. li. 3. c. 25. quare si ꝺm
se nõ possit elicere actũ fruitiõis q̃ est actꝰ supna
turalis excedẽs speciem aie in operãdo. Bene tñ
poterit elicere eundẽ inq̃tũ est instrumentũ deita
Tertium. tis. ¶ Itẽ agẽs oĩpotẽs agit p illđ p qđ est oĩpo
tẽs sc3 p oĩpotẽtiã suã: sed aia xp̃i est oĩpotẽs ꝺm
Dam. li. 3. ca. 18. ergo quicq̃d agit / agit p illud p
Quartuz qđ est oĩpotẽs: quare nõ req̃riꝛ gratia. ¶ Item
vbicũqꝫ poniẽ aliqđ realiter nõ debet ibi poni il=
lud qđ est similitudo eius. exẽplũ / vbi est verꝰ co=
loꝛ nõ poniꝛ similitudo coloꝛis: sed gr̃a est q̃dam
similitudo diuinitatis ⁊ in ista vnione vniꝛ diui=
nitas ipsi aie xp̃i: quare nulla erit in aia eius gr̃a
In oppo. ¶ In oppositũ ysa. Requiescet sup eũ spũs dñi:
spũs sapiẽtie ⁊ pietatis. ⁊c. et replebit spũs timo
ris. ¶ Itẽ Augu. 15. de trini. ca. 26. In xp̃o fuit
gratia. Ex hoc arguiꝛ sic. Gratia ad hoc ponitur
in xp̃o vt eleueꝛ eiꝰ aia ad fruitionẽ. ergo gr̃a est
necessaria. ¶ Itẽ oĩs actꝰ est ab aliquo ꝺm ratio=
nẽ foꝛme: q2 vnũqđqꝫ agit ꝺm ꝙ est in actu / ⁊ cau
sa actus in cõposito est foꝛma ꝺm ꝯmẽtatoꝛẽ3. 8.
metaphi. sed diuinitas nõ potest esse ipsi aie vt foꝛ
ma: nec actꝰ fruitionis cõuenit aie ꝺm naturã suã
cum sit supnaturalis. igiꝛ aliqđ aliud erit vt foꝛ=
ma p quã eliciꝛ actꝰ ille: sed hoc aliud vt forma
nõ est nisi gr̃a. ꝗ sine habitu gr̃e creato nõ põt in
actum fruitionis. ¶ Itẽ actꝰ non est cuiuscunqꝫ
sed est dispositi. Actꝰ eñ actiuoꝝ sunt in patiente
dispositto. 2. de aia. ita ꝙ in agẽte requiriꝛ disposi=
tio ad agendũ: ⁊ in patiẽte dispositio ad patiẽdũ.
sed dispositio apta ad eliciendũ actum fruitionis
nõ ẽ nisi gr̃a: quare ⁊c. ¶ Itẽ sicut se habet agẽs
increatũ ad suã foꝛmã: sic agẽs creatũ ad suã foꝛ=
mã: sed agẽs icreatũ nõ potest agere nisi p foꝛmã
increatã. ergo nec agens creatũ nisi p aliquã foꝛ=
mã creatã / ⁊ hoc nõ est nisi gr̃a. ergo ⁊c. ¶ Rñsio
De ista q̃stione sunt tres opiniones / ⁊ potest ad= **Respõsio.**
di quarta. ¶ Prima opinio est quoꝛũdã dicẽtiũ **Pꝛia opi**
ꝙ hic sufficit sola vnio ad actũ fruitionis elicien **nio.**
dum / ⁊ ad oẽs actꝰ eliciendos quos posset aia xp̃i
elicere p habitꝰ creatos. Imaginanꝛ eñ ꝙ essen=
tia diuina ꝓpter suã imensitatẽ ⁊ infinitatẽ possit
cõicare virtutẽ suã ad faciendũ oẽm actum que3
aia possit elicere mediãte habitu creato: ita ꝙ q̃c
quid in mũdo in aliis aiabus sctia facit habitus
gratie / hoc totũ facit diuinitas in aia xp̃i psona=
liter vnita. ¶ Rationes ponuntur ad hoc: qua=
rum pꝛima est hec. Habitus gr̃e non poniꝛ in aia **Pꝛima rõ**
nisi ꝓpter duo: sc3 vt det esse gratuitũ / ⁊ vt sit foꝛ
malis ratio eliciẽdi actu3: sed hec duo põt facere
in aia chꝛisti diuinitas sibi vnita: quare non opoꝛ
tet ponere gratiam. Probatio assumpti / ⁊ pꝛimo
q̃tũ ad pꝛimũ / sc3 ꝙ diuinitas possit dare aie xp̃i
esse gratuitũ: q2 ad hoc ꝙ aliqđ det alicui esse pꝛi
mum nõ opoꝛtet ꝙ inhereat: sed sufficit solũ ꝙ fa
ciat cũ eo vnũ. vñ dato p ipossibile ꝙ forma ihe=
reat materie ⁊ nõ faceret vnũ / puta albedo nõ da
ret esse albũ si tñ posset facere vnum cũ materia ⁊
nõ inhereret: tũc daret esse album: q2 ipsa vnitas
vel vnio est causa seu ratio q̃re forma dat esse ma
terie / ⁊ nõ inherẽtia. hoc patet in psona assumẽte
naturam ad vnitatem personalem: quia propter
talem vnitatẽ sine oĩ inherẽtia ipsius diuinitatis
ad naturam assumptã / dat sibi esse personale. igiꝛ
cũ diuinitas cõtineat virtutẽ gr̃e totã modo ex=
cellentioꝛi ꝗ̃ faciat ipsa gr̃a / poterit dare ipsi aie
xp̃i cui vnita est esse gratuitũ / absqꝫ hoc ꝙ inhe=
reat sicut exẽplificatũ est de albedie. Ex hoc aũt
sequiꝛ secundum / sc3 ꝙ possit esse ratio foꝛmalis
agendi: q2 illud idẽ qđ potest dare actũ pꝛimu3 q̃
est esse / potest dare actũ secundu3 q̃ est opari: q̃re
cũ diuinitas possit dare aie xp̃i esse gratuitũ / po=
terit dare actum qui est frui. ¶ Secũda ratio ta= **2. ratio.**
lis est. Habitus cõparaꝛ ad illud in quo est: ⁊ ad
illud ad qđ est / videlz ad subiectũ ⁊ ad obiectum.
est eñ in subiecto / ⁊ ẽ ad obiectũ. Est eñi habitꝰ
qui habentẽ pficit: ⁊ opus eiꝰ bonũ reddit: ⁊ bene
ex. 2. ethicoꝝ. sed habitꝰ est pꝛincipium operatio=
nis quatenꝰ ꝯparaꝛ ad subiectũ ⁊ ipsum pficit si=
bi inherẽdo: sed quatenꝰ cõparaꝛ ad obiectum et
inclinaꝛ ad ipsum. Cũ igiꝛ diuinitas p ꝯparatio
nem ad obiectũ possit facere ipsi aie xp̃i q̃cq̃d fa=
ceret gratia: licet nõ p ꝯparationẽ ad subiectum
q2 nõ potest ipsam pficere inherẽdo: ⁊ cũ solũ ha=
bitus p cõparationẽ ad obiectũ sint pꝛicipiũ ope
rationis: sequiꝛ necessario ꝙ ipsa diuinitas suffi=
cit ad oẽm operationẽ aie xp̃i absqꝫ hoc ꝙ ipsam
pficiant iherẽdo. ¶ Tertia ratio talis est. Intel= **3. ratio.**
lectus possibilis sine oĩ forma inherente ad p̃sen
tiã sui obiecti põt elicere actũ itellectionis sicut
dictũ fuit supꝛꝰ. igiꝛ eadẽ ratione aia xp̃i ad p̃sen
tiã obiecti beatifici potest elicere actũ sine oĩ ha=
bitu iherẽte circa tale obiectũ: sed circa tale ob=
iectum est actus fruitionis. ergo ⁊c. ¶ Isti respõ

dent ad oēs auctoritates q̄ dicūt q in aīa xpī sit
gratia: qđ dicūt intelligi de gr̄a vnionis q̄ nō est
gratia creata sed icreata. Uel dato q itelligatur
de gr̄a creata/dicūt q fuit ꝛ est in aīa xpī nō ꝓpt
necessitatē sed ꝓpter decentiā ꝛ ornatum ipsi⁹ aīe
xpī. Aīa ipsius ornata est gratia ad quādā cōde-
centiā sicut sua pfectione nō tn̄ ꝓpter necessitatē
ita q sine ea non posset actum fruitionis habere.
Secunda opinio, ¶ Secunda opinio huic cōtraria est q nō potest
aīa xpī sine creato habitu gr̄e in actū fruitionis:
nā sicut respectu obiecti naturalis q̄tūcunq; sit
obiectū p̄sens et forma aliqua ipressa pficiēs nisi
sit naturale lumē agētis disponēs nō potest itel-
lectus actū intellectionis elicere. sic respectu ob-
iecti supnaturalis q̄tūcunq; tale obiectū sit pre-
sens: ꝛ forma elicitiua perficiens nisi assit lumen
quoddā supnaturale disponēs nō poterit aīa ipā
actum fruitionis elicere. Istud autē lumen voca
mus gratiā vt sic sit ꝓportio inter actū naturalē
respectu obiecti naturalis/ꝛ actū supnaturalē re
Prima rō spectu obiecti supnaturalis. ¶ Rationes ad hāc
ꝯclusionē ponunt: quarū prima est hec. ¶ Sicut
se habet agēs naturale creatū ad actionē natura
lem: sic se habet agēs supnaturale ad actionē sup
naturalē: sed agēs naturale nō potest actionē na-
turalē elicere nisi p formā naturalē ipressam siue
inditā: quare nec agēs creatū supnaturale pote-
rit actū supnaturalē elicere/cuiusmōi est act⁹ frui
tionis sine aliquo sibi ipresso supnaturali. hoc au
tem ipressum gratiā vocam⁹: quare ꝛc. Minor p
baē ex hoc q philosoph⁹ p̄mo de aīa/ex operatio
ne cōcludit formā: nā p id q homo intelligit con
2. ratio. cludim⁹ q aīa itellectiua est forma hoīs. ¶ Itē
actus fruitionis non pōt elici a pura natura siue
ex puris naturalib⁹. reqrit ergo ad hoc q eliciaē
ab aīa ipā, q sit aliqd additū ipsi aīe. tunc q̄rit de
isto addito qđ est/vtrū sit obiectū vel act⁹ vel ha
bitus/nō est plura dare. Nō potest dici q sit obie-
ctū/cū obiectuʒ se habeat in rōne terminatiui tm̄
ad hoc q natura pura eliceret actiue et sic obie-
ctum nō pōt esse illud additū. Nec pōt dici q sit
actus: qꝛ nō est aliqs actus beatific⁹ p̄uius ante
actuʒ fruitionis cū actus p̄ui⁹ beatificus sit act⁹
fruitiōis: quare illud additū erit habitus: sed ta
3. ratio. lem habitū appellam⁹ gratiā. ergo ꝛc. ¶ Itē si so
la p̄ntia essentie diuine sufficeret ad eliciendū actū
fruitionis tūc eadē ratione posset dici q sola pre
sentia spirit⁹ sancti sufficeret ad eliciendū actuʒ
caritatis in ipsa volūtate. ꝛ sic rediret opinio ma
gistri p̄mo sentētiarū. di. 7. qđ tamen ipsi de alia
4. ratio: opinione nō tenēt. ¶ Itē si ꝓpter solā p̄sentiā es-
sentie diuie p elapsum specialē nō oporteret pone
re in aīa xpī aliquē habitū gr̄e ad eliciendū actuʒ
fruitionis: tunc eadē ratione in alijs animabus
sctis nō oporteret ponere aliquē habitū cū deus
sit eis p̄sens, ꝛ intim⁹ p illapsum specialē aliqueʒ:
sed cōsequēs est falsum. ergo illud ex quo sequiē.
Cōfirma-tio. ¶ Et cōfirmaē ista ratio p hoc q nō minus exce
dit actus gl̄iosus naturā q̄ faciat actus credēdi
sed ꝓpter talē excessum nō poterit actus credēdi
elici: quare nec actus gl̄iosus cuiusmodi est ipsa
5. ratio. fruitio: pōt elici sine h̄itu gr̄e medio. ¶ Item si
cut vltima pfectio aīe rationalis est in ipso actu
fruitiōis: sic vltima pfectio corpis est in ipsa im
mortalitate et impassibilitate. sed sic est q ꝓpter
solā p̄sentiā essentie diuine ꝛ inexistētiā eius corp⁹

nō ꝯsequiē ipsam imortalitatē ꝛ ipassibilitatē: qđ
patuit in xpō q nō habuit corp⁹ imortale sed mor
tale nō obstāte tali inexistētia: quare nec eadē ra
tione ipsa aīa xpī habet vel habuit actū fruitio-
nis solū ꝓpter talē inexistētiā: sed vltra est pone-
re aliquid additū: ꝛ illud est gr̄a. ¶ Itē p eādem 6. ratio.
rationem posset dici q in aīa xpī nō esset aliquis
habitus sciētie create: nā si inexistentia siue vnio
diuinitatis ad volūtatē posset facere q aīa habe-
ret actū fruitionis: pari ratiōe posset dici q vnio
diuinitatis ad potētiam intellectiuā posset face-
re q aīa haberet actū sciētificū sine habitu sciētie
aliquo ipsi potētie supaddito. hoc autē est contra
Ambrosiū de icarnatione verbi: q ponit q in chri
sto sint due sciētie scʒ increata ꝛ creata/licet Hu-
go dicat cōtrariū in libello de sciētia xpī. ¶ Itē 7. ratio.
ad hoc q actus aliqs sit alicuius agentis oporʒ
q eliciaē a forma siue formali aliquo qđ quidē sit
aliquid ipsius agētis. exemplū si vnū corp⁹ glo-
riosum inexistat alteri corpi nō glorioso nūq̄ po
test dici q corp⁹ non gl̄iosum illuminet aliud per
claritatē corpis gloriosi. Cui⁹ ratio est qꝛ illa cla
ritas nō est aliqd ipsi⁹ corporis nō gl̄iosi. cū igiē
diuinitas nō sit aliqd ipsius aīe si act⁹ fruitionis
eliceret ꝓpter talē inexistentiā siue p̄sentiā diui-
nitatis ꝛ non p formā aliquā ipsi aīe iherentē nō
posset dici q talis act⁹ esset act⁹ ipsi⁹ aīe. cōseq̄ns
est falsuʒ. ergo ꝛc. ¶ Dicūt ergo isti q habit⁹ gr̄e
reqrit nō ꝓpter absentiā obiecti cū obiectū sit p̄-
sens: nec a parte potētie tāq̄ ratio formalis elici
tiua: sed reqrit ꝓpter hoc vt ponat animā in esse
quodā potestatiuo sicut iā dixerūt de lumine in-
tellect⁹ agētis respectu itellect⁹ possibilis. Sic di
centes respondēt ad rationes positionis ꝯtrarie
dicentes. ¶ Ad primū q ad hoc q aliqd det esse Ad p̄maʒ
gratuitū reqrit q faciat cū eo vnū s̄m modū pfe rōnem pri
ctiuum nō autē s̄m modū inexistiuū. Isto etiam me opi.
modo nō pōt diuinitas facere vnum cū aīa: licet
aliā vnitatē possit habere q̄ tn̄ est alteri⁹ rationis
¶ Ad secūdū dicendū q in actione elicitiua pos Ad scđaʒ.
sunt cōsiderari duo. Unū videlicet quod est ope-
ratio talis agentis p formā suā: ꝛ aliud est qđ est
operatio transiēs sup tale obiectū primuʒ habet
habit⁹ siue forma ex relatione ad subiectū. Secū
dum vero scʒ q transeat operatio super tale obie
ctū, habet ex relatione ad tale obiectū. et ideo si-
gnāter dicit Aristoteles q virt⁹ est q̄ habentē pfi
cit: ꝛ opus ei⁹ bonū reddit. ¶ Secūda eñ cōpa-
ratio oriē ex p̄ma ꝯparatione. Ideo eñ agēs pōt
operationē sup obiectū trāseuntē elicere: qꝛ in se
habet formā pfectiuā sui/q̄ est formalis ratio eli
ciendi actū. et ideo q̄tūcunq; deitas posset poten
tiā inclinare siue ordinare p cōparationē ad obie
ctum: qꝛ tn̄ nunq̄ potest esse forma pfectiua pfi-
ciens ipsam aīam nō posset facere q ipsa actio eli
cita diceret esse ipsi⁹ aīe. ¶ Ad tertiū dicendum Ad tertiū
q intellectus possibilis debet dici simpliciter po
tētia passiua nō obstāte q eliciat actum sine ali-
qua forma alia inherēte: nā s̄m philosophos oīs
potētia diciē passiua q̄ ad hoc q agat oportet aliqd
recipere siue illud receptuʒ se teneat ex parte ter-
minatiui siue se teneat ex parte potētie elicientis
et qꝛ intellectus possibilis ad hoc q agat oportet
q recipiat aliqd in se. qđ se habeat terminatiue lʒ
nō actiue a parte potētie. ideo debet dici potētia
passiua. vnde q vltra dʒ in argumēto. q itellect⁹

possibilis ꝑsente obiecto pōt elicere actum itel-
lectionis sine hoc ꝙ aliq̄d sibi imprimatur. ergo
ita potest aīa obiecto beatifico ꝑsente. Dicēdū ꝙ
non valet. Cuius ratio est: qꝛ itellectus possibi-
lis respectu obiecti naturalis est potentia: aīa ꝟo
respectu obiecti btīfici qḋ ē obiectū supnaturale
est nō potētia: ⁊ ideo req̄rit aliq̄d qḋ ipsam ponat
in esse potestatiuo ꝑ qḋ fiat respectu talis obiecti
potētia supnaturalis. ¶ Ad primū principale di-
Ad primū añ opposi tū scḋm secundā opinionem.
cendū ꝙ illa maior est vniuersaliter vera: nisi qñ
maius ⁊ minꝰ sunt ordinationis diuerse: puta qñ
vnum est effectiuū / ⁊ aliud formale. Exemplū pri-
mi est si parua albedo possit disgregare / et maior
albedo posset disgregare. Exemplū secūdi est / nō
sequit: ignis pōt calefacere formaliter cū sit for-
maliter calidus: ergo sol existens calidꝰ effectiue
pōt calefacere formaliter: et qꝛ in ꝓposito ita est
ꝙ deus cōtinet ipsam gratiā ꝑ modū effectiuum
nō ꝑ modū formalē: ita ꝙ sit formaliter ipsa gra-
tia: ideo nō potest facere formaliter: qḋ facit ipsa
Ad scḋm. gratia creata in aīa. ¶ Ad secundū dicēdū ꝙ qñ
actus agētis oipotētis nō est ipsiꝰ sub rōne oipo-
tentie: imo est ipsiꝰ sub aliqua ratione certa limi-
tata ⁊ finita tūc non est verū: hmōi autē est actus
fruitionis aīe xp̄i: nō eñ est ipsius xp̄i inq̄ꝫtū oi-
potēs est: sed est ipsiꝰ inq̄ꝫtum habet talē naturā
creatā finitā ⁊ limitatā cū sit actꝰ creatꝰ. ¶ Ad
Ad tertiū tertiū dicēdum ꝙ illa maior nō est vera de agēti
instrumētali respectu principalis agētis supnatu-
ralis licet sit vera de agēte istrumentali respectu
principalis agētis naturalis. nā hoc est bene ve-
rum ꝙ caliditas ignis vt innitit forme substātiali
ignis tāq̄ꝫ agēti principali pōt agere vltra suā spe-
ciē absq̄ꝫ hoc ꝙ imprimat aliq̄d ipsi caliditati: sꝫ
in agēte instrumētali respectu agētis supnatura-
lis ꝑncipalis nō solū requirit ad hoc ꝙ agat ali-
quid vltra suā speciē scꝫ vltra suā naturā ꝙ inita-
tur tali agenti: sed oportet ꝙ aliq̄d sibi imprimat.
Aliter dicit ꝙ intētio Dam. est ꝙ humanitas in
xp̄o fuit organū diuinitatis q̄ꝫtum ad actus non
ꝓprios videlicet actus diuinos: nō tñ q̄ꝫtum ad
actus ꝓprios. imo q̄ꝫtuꝫ ad actus ꝓprios huma-
na natura non fuit instrumētum in xp̄o. imo fuit
ꝑncipale agens. Per hoc eñ ꝙ natura est in sup-
posito ꝑ quā agit tale suppositū aliquā actionem
debitā tali nature: nō dicit illa natura esse instru-
mentum talis suppositi: sicut patet de natura hu-
mana i petro. Exēplum autē quomō ꝑ cōparatio-
nē ad actus diuinos fuit natura humana istrumē-
tum: patet cū tāgendo manu sua benedicta sana-
uit aliquē leprosum: vel resuscitauit aliquē mor-
tuum. Ibi eñ soluꝫ se habuit natura humana vt
instrumētum diuinitatis. qꝛ resuscitatio est actio
soli deo cōpetens. ꝑ cōparationē tñ ad actꝰ pro-
prios humane nature puta ad actū ambulādi vł
comedēdi nō fuit instrumētum sed agēs principa-
le: ⁊ quia actus fruitionis creatus / est actus pro-
prius ipsi nature rationali vel aīme xp̄i. ideo ꝑ re-
spectum ad talē actū nō potest se habere vt istru-
Ad q̄rtuꝫ. mentum. ¶ Ad quartū qñ dicit ꝙ cū vnit aliq̄d
alicui ſm substātiā siue ſm rationem nō pōt sibi
vniri ſm similitudinē. Dicēdū ꝙ illud verum est
ſm eandē vnitatē. Nō eñ pōt aliq̄d idē esse vni-
tum alicui ſm eandē vnitatē ſm similitudinē ſm
quā vnitum est ei ſm substantiā / ſm tñ aliā vnita-
tem bene pōt. et qꝛ alia est vnitas ſm quā vnit di-
uina ꝑsona nature hūane: qꝛ talis ē vnitas ꝑsona-
lis et alia vnitas ſm quaꝫ vnit ipsa aīa obiecto
beatifico. ideo bene pōt diuina natura vniri ꝑmo
modo ſm substantiā / ⁊ alio mō vniri ꝑ similitudi-
nem a parte potentie q̄ est vnio ꝑ gratiā ⁊ gloriā.
¶ Tertia opinio sustinet primā: ⁊ respōdet ad ra-
Tertia opinio cōfirmatiua ꝑme opi. ⁊ destructiua secūde.
tiones secūde opionis. Unde dicūt ꝙ his nō ob-
stantibus posset dici ꝙ sine habitu creato grē aīa
xp̄i posset in actū fruitionis beatifice: qḋ q̄dē po-
test ostēdi. ¶ Primo ex his q̄ aduersari dicūt scꝫ
Prima rō ꝙ habitus gratie non requirit nec ꝓpter ꝑsentiā
obiecti qꝛ illa supponit: nec a parte potētie tanq̄ꝫ
ratio formalis eliciens: sed vt ponat aīam in esse
potestatiuo. Quero eñ de hoc esse aīe potestati-
uo: qꝛ vel intelligūt ꝙ dat nouā potētiā / ⁊ hoc est
falsum. qꝛ ipsa aīa habet naturā scꝫ naturalē po-
tētiā deū itelligēdi. ⁊ sic nō indiget noua potētia
vel ꝑ esse potestatiuū itelligunt esse habitꝰ q̄ ⁊ q̄-
dā potestas ⁊ facultas dicit ſm philosophuꝫ .10.
metaphisice. Et hoc etiā nō possunt itelligere: qꝛ
potestas habitꝰ vel ē respectꝰ actꝰ quo ad substā-
tiā vel q̄ ad modū. si quo ad substātiā: licet illud
non credā: tūc req̄rit vt formalis ratio eliciens:
quod et ipsi tñ sibi contradicentes cōcedunt. Si
quo ad modū: tunc nichil ad ꝓpositum: qꝛ talis
actus nō requirit modū cū sit actꝰ q̄ est finis sim-
pliciter ⁊ nō ordinatꝰ in finē. ¶ Et ꝑterea id cu- 2. ratio.
ius tota entitas ē ab obiecto effectiue / posito ob-
iecto ꝑsente in rōne obiecti beatifici / ꝑsupposito
receptiuo absq̄ꝫ quocūq̄ꝫ alio potest poni: sꝫ enti-
tas actus beatifici maxime depēdet ab obiecto ⁊
eius ꝑsentia. nā deꝰ est cuiꝰ nature est videri / etiaꝫ
i cuiꝰ volūtate situ ē videri ⁊ nō videri: qꝛ videt cū
vult ⁊ cū nō vult nō videt ſm Augustinū de vi-
dendo deū ad paulinā. Qḋ etiā patet: qꝛ ſm Au-
gustinū cognoscibilia cognitionē gignūt non co-
gnitione gignunt. ⁊ sic multomagis excellentissi-
mum cognoscibile causa erit cognitionis beatifi-
ce: vt ipsam in potētia huiꝰ receptiua in qua dis-
positionē etiā nullum ens cāre sufficienter possit
absq̄ꝫ aliq̄ hītu grē creato in aīa. ¶ Et iterū si re-
quirit habitus iste vel requirit ad tollendū ipro- 3. ratio.
portionē q̄ est inter obiectuꝫ infinitum ⁊ poten-
tiam infinitā vel vt eleuet potentiā / vel sit vt for-
male principiū eliciendi actum. Sed ꝓpter ꝑmū
nō requirit: qꝛ ista distātia semp manet maxime
cum et habitus ipse finitꝰ sit. Nec vt potētiā ele-
uet. nulla eñ eleuatio pōt itelligi in potentia nisi
aptitudo ⁊ dispositio ⁊ capacitas recipiendi: ⁊ il-
la naturaliter inest. ergo ex parte potentie nichil
plus requirit / cuius signum est ꝙ ꝑsente obiecto
in ratione obiecti statim sequit actus fruitionis.
Tertium etiam nō est / tū qꝛ ipsi cōcedunt hoc: tū
qꝛ natura se nō habet actiue ad talē actum: qꝛ tūc
actus beatificus principaliꝰ dependeret ⁊ magis
a potentia nature quā respiceret vt efficiēs: q̄ꝫ ab
obiecto beatifico qḋ respiceret solum terminati-
ue sicut cōtrariū opinātes cōcedunt. Et ideo vi-
det eoꝝ imaginatio in hoc stare / ⁊ ꝑ ꝯñs deficere
qꝛ dicit naturā seu aīam actiue se habere ad actū
fruitionis ⁊ idigere aliquo formali ꝑ quod sit eli-
citiua talis actꝰ: qꝛ licet in supficie verborum sit
augmentare et tollere potestatē rationalis crea-
ture ⁊ libertatē ipsius est tñ nō parū ē detrahere
deo cuius mere libertatis est nos beatificare: qḋ
maxime saluat si ipē sit causa nostri actus qui est

Ad rōnes 1.opionis principale ⁊ primū ⁊ soluз beatificum obiectum.
¶ Et ad rōnes ipsorū posset respōderi ⁊ ꝑmo ad
fundamentū ipoꝝ cum accipiunt similitudinē de
lumie itellect⁹ agētis naturali/ qḋ est necessariū
quacūqȝ forma ipressa ⁊ q̄ntūqȝ obiecto p̄sente/et
de habitu glorie siue gr̄e qḋ ꝓ eodē hic habeo/di
cendū em̄ ꝙ hoc nichil est/tū qꝛ difficile videt̄ ad
quid lumen itellect⁹ agētis deseruiat si ponat̄ for
ma aliqua ipmi q̄ differat ab actu intelligendi:
qꝛ forte si ponēdo nō requirit̄.tū qꝛ lumen itelle=
ctus agētis magis requirit̄ ex parte obiecti vt fa
ciat de potentia itelligibili actu intelligibile.3.de
aīa ꝑ ꝯmentatorē.⁊ sic vt faciat obiectū p̄sens et
ꝓportionatū:nō aūt requirit̄ rōne potētie ꝙ ali=
quid faciat in potētia sicut credo.Lumen autē il=
lud supnaturale reqrit̄ ſm eos ex parte potentie:
vt sibi det esse potestatiuū quoddā ꝯtra qḋ tn̄ iā
argumentatū est.Et iterū intellect⁹ agēs nō req
rit̄ vt credo/ sicut causa ꝑ se vt isti imaginantur.
¶ Cum ꝟo arguit̄ ꝑmo/sicut se habet agēs natu
rale creatū.⁊c.patet ꝑmo ꝙ maior nō est ad ꝓpo
situm:qꝛ imaginant̄ ꝙ aīa respectu actus beatifi
ci sit agens cui⁹ oppositū supponit̄ nunc: dato tn̄
ꝙ sit agēs nō oportet ꝙ agat ꝑ formā q̄ sit habit⁹
sed ꝑ formā que est potētia q̄ est ratio formalis ⁊
p̄ncipalis eliciendi actū cū potentia noiet princi
piū act⁹ vt patз.5.metaphisice.si tn̄ teneat̄ ꝙ pas=
siue se habeat ad actū ⁊ obiectū sit causa efficiēs
Ad scdm. actum. Maior ꝓpositio est applicāda ad obiectū
sicut ad agēs equocū qḋ cōstat ꝑ formā suā se ha
bere in talē actū causando. ¶ Ad secundū cōces
so ꝙ actus nō possit elici ab aīa siue a natura pu=
ra ⁊ ex puris naturalib⁹ qꝛ requirit̄ aliud aliqḋ ⁊
illud est obiectū.Et cū dꝛ ꝙ se habet in rōne ter=
minatiui tm̄/negandū est tanq̄ ipossibile:qꝛ iā vi
sum est ꝙ se habet tanq̄ effectiuū ſm auctoritatez
Augu. Nec se habet realiter ꝓprie in rōne termi=
natiui dependētie:nisi qꝛ ꝑmo se habet in ratione
causatiui seu effectiui sufficiētis: ad qḋ actus si=
cut ꝑ se effectus depēdet: ⁊ refert̄ sicut mēsuratuз
ad mēsurā.5.metaphi.⁊ sic dicēdo de actu beatifi
Ad tertiū co maxime seruat̄ ꝙ actus ille nō sit naturalis sз
mere supnaturalis magis q̄ ꝑ quēcunqȝ aliū mo
dū:qḋ ⁊ illi saluare nituнt̄ ⁊ bn̄. ¶ Ad tertiū di=
cēdū ꝙ non seqt̄ ad dicta ꝙ sola p̄ntia spūs scti
reqreret̄ ⁊ sufficeret ad actū caritatis eliciendū
in ipsa voluntate:tū qꝛ non est sil̄r vtrobiqȝ. Ca=
ritatis em̄ habit⁹ requirit̄ ꝓpter meritū qḋ consi
stit in agēdo:sed p̄miū fruitionis consistit in reci
piēdo solū.tū etiā qꝛ de potentia dei absoluta lo=
quēdo/nō est necessari⁹ habit⁹ caritatis absolute
ꝓpter actū meritoriū:qꝛ actus est meritori⁹ ex so
la acceptiōe diuina: ad quā non est necesse pone=
re aliqḋ ex parte acceptati/licet opinio magistri
sit reprobata.alia tn̄ causa est in ꝑmo li.di.17.nec
est incōueniēs idē in alijs ꝓportionaliter dici de
Ad cōfir= potētia absoluta. ¶ Q ꝟo arguit̄ de actu credē=
mationeз. di ꝙ nō pōt elici sine actu fidei ifuse/ deficit tn̄ qꝛ
sicut multi dicūt ⁊ ꝓbabiliter ex sola fide acqsita
posset aliqs credere oīa: q̄ alter credit ex habitu
fidei ifuse.tū qꝛ posset de⁹ in rōne ꝑmi obiecti cau
Ad q̄ntuз sare talē actū. ¶ Ad q̄ntū ꝟo dicit̄ vno mō ꝙ nō
est sil̄e de immortalitate corꝑis ex vna parte/⁊ de
fruitione aīe respectu diuinitatis p̄sentis in rōne
obiecti saltē qꝛ imediati⁹ se habet fruitio ad taleз
inexistentiā q̄ imortalitas corꝑis:tn̄ ad fruitio=
nē sequit̄ imortalitas nisi ex dispēsat.ōe. Uel pōt
dici ꝙ sicut potuit vnio ꝑsonalis esse diuini sup=
positi ad naturam mortalē:ita stāte eadē vnione
posset de potētia absoluta diuitas nō esse p̄ens
in rōne obiecti beatifici. ¶ Ad sextū dicenduз ꝙ Ad sextū.
actus sciētificus pōt esse sine habitu sciētifico ab
alio sicut ab efficiēte accipiendo sciētificū actum
non q̄ elicit̄ ab habitu sciētie: qꝛ sic esset oppositū
in adiecto:sic actū natū facere sciētiā. Et ad au=
ctoritatē Ambro. dicendū ꝙ loquit̄ de esse/ nō de
posse. vel dicendū ꝙ nō est sil̄e:qꝛ ille naturalit̄ na
tus est acqri ex actib⁹.non sic de actu fruitionis.
¶ Ad vltimū ꝟo dicendū ꝙ sufficit vt act⁹ ille di Ad vlti= mum.
cat̄ hoīs ꝙ sit susceptiue ⁊ ꝑ iformationē: vel si es
set ei⁹ sicut efficiētis sufficeret ad hoc potētia cuз
obiecto supnaturali: ⁊ sic nichil ad ꝓpositum de
corꝑe glīoso ⁊ nō glīoso. ¶ Ad argumēta etiam
q̄nqȝ alia in oppositū adducta circa principiū q̄=
stiōis p̄solutio ex iā dictis.vt plurimū em̄ ꝓdu=
cunt ex eadē radice ex qua ⁊ ꝑma argumēta nūc
soluta. Et iteruз ex quadā falsa imaginatiōe qua
scз imaginat̄ cōtraria opinio ꝙ natura aīe actiue
se habeat ad eliciēdum talem actum fruitionis.
¶ Quarta opinio pōt imaginari habēs tres cō=
clusiones. ¶ Prima ꝙ xp̄s idiguit gr̄a habitua 4.opinio
li in essentia aīe vt eēt grat⁹ deo. ¶ Si dicat̄ xp̄s 1. cōclusio
nō indiguit gratia gratū faciēte in essentia anime
que ideo necessaria est i essentia aīe que subsistit
aptitudine ⁊ in essentia angeli q̄ subsistit actu vt
suppositū sit ꝑmo deo gratū ⁊ acceptum/ ⁊ ꝑ hoc
eius opera: sз suppositū xp̄i agēs p̄ncipaliter oīa
opa etiā hūana erat deo gratū ⁊ acceptū ꝑ natu=
ram.ergo ⁊c. ¶ Responsio. Licet suppositū esset
gratū ꝑ natura/scз ꝑ naturā ꝓpriā: nō tn̄ alienā.
et sicut in aīa q̄ nō est suppositū est gr̄a: sic etiā in
natura assumpta. ¶ Secūda cōclusio est ꝙ eguit
gratuitis habitib⁹ in potētijs. Et si dicat̄ ꝙ non 2.cōclusio
eguit gr̄a in potentijs qꝛ p̄ncipatu despotico oēs
obediebāt supposito: ꝓpter qḋ in sensib⁹ exteriori
bus nō reqrit̄ habitua. Dicendū ꝙ non est sil̄e:qꝛ
nō est solū ꝓpter obediētiā aīe ad suppositum: sз
etiā vni⁹ potētie ad aliā ⁊ ꝑfectionē potētie in se/
et p̄ōptitudinē ad actū eliciendū ⁊ operandū re
quirunt̄. ¶ Et iteruз/illa dispotica obediētia nō
erat naturalis saltē a natura propria sicut est illa
sensuū nisi eo mō quo ꝑ potētiā obediētialē q̄libз
creatura obedit creatori siue assūpta siue nō.ꝓpt
qḋ assumptio nō mutans obediētialitatē/nec mu
tat ꝑfectibilitatē ꝑ habit⁹. ¶ Tertia cōclusio est 3. cōclusio
ꝙ xp̄s eguit gr̄a hītuali ad merendū de potentia
absoluta:sed ad fruendū nō eguit de potētia ab=
soluta:sed ad vtrūqȝ de potētia ordinata. Primū
patet:qꝛ nichil pōt agere qḋ pri⁹ non poterat nisi
habeat formā p̄ncipiū agēdi quā pri⁹ nō habebat
qꝛ vnumqḋqȝ agit ſm ꝙ est in actu:nisi forte defe
ctus agendi esset ꝓpter solū defectū passiui.sicut
calidūз pōt calefacere adhibito calefactibili qḋ
pri⁹ nō poterat nullo sibi addito: sed humanitas
sibi derelicta nō pōt mereri: qꝛ consistit in agere
siue gr̄a. nec hoc est ꝓpter defectū p̄ncipij passiui
sed actiui.ergo q̄ntūcunqȝ vniat̄ supposito:etiam
alij nisi addat̄ sibi gr̄a vt p̄ncipiū formale nō po=
terit mereri: sicut nec ocul⁹ cec⁹ assumpt⁹ poterit
videre: aut sicut oculus assumpt⁹ sine specie visi=
bili nō posset videre plus q̄ nō assumpt⁹ ratione
solius assumptionis. ¶ Secundū patз:quia de⁹

pōt imprimere potētie passiue sine oī dispositione
quicqd ·pīa de se nata est recipe: q̄uis cursus na=
ture habeat q ipsa illud nō recipiat nisi mediātī=
bus dispositionibus: sicut licet deus nō infundat
aīam co p̄ri nisi organizato ī vtero ꝛ hmōi: pōt tñ
īmediate limo terre ꝛ coste animā īfundere sicut
et fecit: sed intellectus ꝛ voluntas sunt in poten=
tia de se ad oēm actum intelligendi ꝛ volendi re=
cipiendum. ergo licet cursus nature habeat q re
cipiat hmōi act⁹ beatos vel btīficos p̄uījs q̄bus=
dam dispositionib⁹ habitualib⁹: nichilomin⁹ de⁹
sine eis pōt illos imprimere. ❡ Tertium probāt
aliqui sic: scʒ q de potētia ordiata necessariū fuit
xp̄m habere gratiā habitualē īherentē aīe vt ope
retur meritorie ꝛ vt videret deū facie ad faciē: qꝛ
qñ sunt vniones diuersarum rationū ꝛ dispositio
nes ꝛ cōgruitates diuersarum rationū nō sufficit
vna vnio ad aliā: nec dispositiōes vni⁹ vniōis suf
ficiunt ad dispositiones alterius vnionis. sicut qꝛ
aqua calefactibilis ꝛ illuminabilis certe nō suffi
ceret habere dispositionē postq̄ calefieret ad hoc
vt sit illuminabilis: qꝛ esse calefactibile ꝛ illumi=
nabile reqrunt dispositiones diuersarū rationum
Sed vniones de quib⁹ loqmur sunt diuersarū ra
tionū: qꝛ vnio in p̄sona solū reqrit q sit natura q̄
possit se habere vt sustētata in supposito diuino ꝛ
non scdm inherentiā: sed dependet ad p̄sonā diui
nam sicut ad sustētantē: sed vnio p operationē est
vnio ad actū īherentē mediāte dispositione inhe=
rente. ergo reqrit̄ dispositio inherens in volūta=
te ꝛ intellectu vt itelligat vel velit. ꝗ. ꝛc. ❡ Per
istam distinctionē patet solutio ad rōnes opinio=
num: qꝛ cōcludētes necessitatē intelligunt̄ vel de
potentia ordinata vel respectu merēdi. Alie autē
concludentes non necessitatē intelliguntur respe
ctu fruendi ꝛ de potētia absoluta.

❡ Questio tertia.

Ertio querit̄ vtrū xp̄s signi
ficat diuinā ꝛ humanā natu
rā/ ꝛ earū cōcept⁹ dicat̄ vni=
uoce vel analogice aut equi
Primum argumētū uoce. ❡ Et videt̄ q vniuo=
ce: qꝛ quoꝝ nomen est vnum
ꝛ scdm illud nomē ratio ꝛ dif=
finitio vna illa sunt vniuoca
deus autem et homo in xp̄o
sunt vna p̄sona p se ꝛ nō p accidēs et p cōsequens
habent vnā diffinitionē ex quo habēt vnum esse.
Secundū ergo ꝛc. ❡ Scdo videtur q analogice: qꝛ deo et
creature nomen cōmune semp est cōmune cōmu=
nitate analogice: qꝛ p pri⁹ conuenit deo quo ad si
gnificatū: licʒ p pri⁹ creature quo ad modū. signi
Tertiū ficandi. ergo ꝛc. ❡ Tertio q equoce: qꝛ qd p̄mo
īpositū est superiori, si postea īponat̄ inferiori equi=
uoce illis cōuenit: sicut si nomē circuli īponat̄ cir
culo ereo: ꝛ silr cū xp̄s sit nomen cōmune cū ꝯue=
niat regi pphete ꝛ sacerdoti p īpositionē: quare si
appropriat̄ xp̄o hoi qd etiā scdm hūanitatē cōpete
bat sibi: qꝛ iesus xp̄s fuit hodie/ heri/ ꝛ ipse ꝛ ī se=
Respōsio cula videt̄ cōuenire huic p̄sone equoce. ❡ Rñsio
Tria sunt vidēda. Primo quō hoc nomen signifi
cat duas naturas. Scdo quō significat duos cō=
ceptus. Tertio quomodo naturam cum cōceptu
i. articul⁹. ❡ Quantum ad primum sunt tres conclusiones
i. cōclusio ❡ Prima est de differētia hoꝝ nominū verbum/
vel filius dei/ iesus xp̄s: qꝛ hoc nomen verbū vel

filius dei īportat suppositū vel p̄sonā xp̄i speciali
ter scdm diuinā naturā cui accidit quo ad significa
tum natura humana. vnde ab eterno fuit v̄bū vel
filius dei anteq̄ naturā assumeret ꝛ esset v̄bum ꝛ
filius dei etiā si humanitatē deponeret. sicut sor=
tes significat hāc p̄sonā humanā ex his ossibus ꝛ
carnib⁹/ ex hac aīa/ cui accidit esse aliud: quo sub
lato p miraculum adhuc sortes esset sortes. Sed
hoc nomen iesus īportat suppositū solū rōne hu=
mane nature: cui q̄tū ad hoc accidit p̄sona diuia
Itā ꝛ q nesciebāt eū esse deū/ sic eū nominabāt di
centes illū fabri filiū. Unde si humanitas fuisset
deposita/ iesus fuisset aliud suppositū a v̄bo ꝛ fi=
lio dei: sicut petr⁹ dicit suppositū humanū vt hu=
manū est: siue assumat̄ a diuino supposito siue nō
Sed hoc nomen xp̄s īportat suppositū vtriusq̄
nature inq̄tū hmōi. Unde inq̄tū est pprium nomē
illius p̄sone non est xp̄s: nisi qñ habet vtrāq̄ na=
turā: nā sicut aīa rationalis ꝛ caro vn⁹ est homo:
ita deus ꝛ homo vnus est xp̄s. Unde sicut homo
īportat cōpositū ex aīa ꝛ corpe. nec est hō nisi ha=
beat vtrūq̄. sic xp̄s suppositū subsistēs ī vtraq̄ na
tura: alīs nō est ppue xp̄s pur hoc nole sciri vtunt̄
❡ Secunda cōclusio est: q xp̄s nō predicat has 2 cōclusio.
duas naturas aliquo modoꝝ p̄dictoꝝ. Nō vniuo
ce: qꝛ nature create ꝛ increate: nichil est cōe vniuo
cum cū nō sint vnius generis. oīs autē vniuoca=
tio est ꝯtentoꝝ sub vna specie vel sub vno genere
saltē gñalissimo: imo etiā corruptibili ꝛ incorrup
tibili nichil est cōe vniuocū pure. ❡ Item nec eq
uoce: qꝛ equiuocū nō īportat principali⁹ vnū eq=
uocoꝝ q̄ aliud. nō em̄ equiuoca habēt aliquā vni
tatem in re sed solū in voce: sed xp̄s principalius
īportat suppositū q̄ naturā q nō ē suppositū sicut
ꝛ quodlibet aliud nomē cōcretū substātie: natura
autē diuina in xp̄o est idipsum qd suppositū ꝛ nō
natura humana. ergo illa p̄ncipali⁹ importatur.
❡ Itē vtraq̄ natura est vnū realiter in p̄sona. er
go nō equoce ❡ Itē nec analogice: qꝛ terminus
analogicus p̄dicat̄ de p̄ncipali significato sine oī
habitudine ad secūdariū licʒ nō ecōuerso. sicut si
nō esset vrina nec medicina adhuc aīal esset sanū:
nō autē ecōuerso: sed xp̄s nō dicit solū suppositū
cū sola diuinitate sed etiā cū hūanitate. ergo. ꝛc.
❡ Tertia ꝯclusio est quō dicat vtrūq̄: qꝛ illo mō 3. cōclusio.
quo aliquod nomen īpositū p̄ncipaliter ad signi=
ficandū aliquod cōpositū essentialiter vel itegra
liter, ex duob⁹ significat illud in recto/ alia p̄o ex
ꝯsequēti ꝛ in obliquo. sicut hō p̄ncipaliter ꝛ in re
cto īportat habētē humanitatē cōpositā ex aīa et
corpe: q duo īportat ex cōsequēti ꝛ in obliquo. sic
xp̄s īportat subsistentē in vtraq̄ natura directe ꝛ
p̄ncipaliter ꝛ in recto: ex cōsequēti autē ꝛ secūda
rio ꝛ in obliquo īportat vtrāq̄ naturā. nā sicut ex
aīa rationali ꝛ carne subsistēs vnus est homo: ita
deus ꝛ hō vn⁹ est xp̄s. ꝛ sic dom⁹ īportat fundamē
tum/ parietes/ ꝛ tectū ex cōsequēti: sed principali
ter aggregatū ex istis. sed xp̄s vtrāq̄ naturaꝫ ex
cōsequēti: p̄sonā autē cōstitutam ex his directe.
In hoc tñ est differētia/ q in ceteris est vera ꝯposi
tio ꝛ tertiū resultās aliqd meli⁹: hic autē nō. ꝛ qꝛ
illis neutra cōponētia p̄dicat̄ de toto nec ecōuer
so in abstracto nec in cōcreto substātiuo: sed solū
in denolatiuo: hic autē sic. qꝛ deus et hō sunt xp̄s
ꝛ diuinitas est etiā xp̄s. ❡ Quātum ad secundū
de significatione conceptuū sunt tres opiniones. 2. articul⁹

Pri͡a opi. ¶ Prima est: q̄ sicut sunt quedam noĩa q̄ signifi
cant solos cõceptus ⁊ nichil aliud: sicut gen⁹ spe
cies ⁊ indiuiduū / ⁊ talia noĩa q̄ dicunt̄ sc̄e intẽtio-
nes: ita sunt q̄dā alia noĩa q̄ significāt res exterio-
res solū ⁊ nõ ipsos conceptus: sicut sunt noĩa pri
marū intẽtionū: vt hõ / asin⁹ / ⁊ hm̃oi. qđ patet ra-
tione ⁊ signo. ¶ Ratio est: q᷑ noĩa significant ad
placitū. vnde sicut hõ non potest intelligere cõce
ptum suū nisi ꝑintelligẽdo rem exteriorē: nichilo
minus imponit nomen ad significandū ꝓcise con
ceptum suū vel nomen rei: vt hoc qđ dico intelli-
gere vel concipi sic: q̄uis nõ possit intelligere rē
exteriorē nisi ꝑ cõceptū ⁊ intellectionē suā: tñ im
ponit nomen ad significandū ꝓcise rem exteriorē
sine hoc q̄ significat cõceptū vel itellectionē suā.
sicut etiā cõstat q̄ nõ ꝯcepit rem exteriorē nisi cū
potētia itellectiua ⁊ aĩa itellectiua et fantasmate
⁊ sensu exteriore: nec tñ nomē rei exterioris signi
ficat oĩa ista. ¶ Signū etiā est ad hoc q᷑ hõ expe
rit̄ in se q̄ mox vt itellexerit hoĩem anteq̄ intelli
gat intelligere significat hoiē exteriori voce. tūc
autē hõ nõ significat conceptū: q᷑ qđ nõ est intel-
lectū nõ põt esse significatū. que cū meli⁹ intelli-
gim⁹ / meli⁹ ⁊ ꝓferimus s̄m Hieronymū in ꝓlo-
go ad desideriū. vnde q̄diu intellectio nõ est qđ
intelligit̄ sed quo nõ põt esse qđ significat̄ sꝫ quo
itaq̄ nec est significatum: nec cõsignificāt ex quo
nõ est itellectū nec cointellectū. ¶ Et ꝗ autē dicit
Aristoteles ꝓmo periarmenias. Uoces sunt ea-
rum q̄ sunt in aĩa note passionū. Dicūt q̄ sicut ef
fectus est naturaliter signū cause q̄uis causa nõ
ꝓduxerit eū ad sui manifestationē nec ꝓncipalit̄
nec secūdario: sicut fum⁹ est signū ignis / sic vox ē
signū cõceptus sicut cāe sue imediate q̄uis con-
ceptus ipsam vocē formet ad solā rei manifestatio
nē rei scꝫ cõcepte nõ sui. ⁊ hec opinio licꝫ singula
2.opinio. rior videt̄ tñ verior. ¶ Secunda opinio est q̄ no
men rei ⁊ ꝓme intẽtionis significat vtrūq̄ ⁊ ꝓnci
palius conceptū q̄ rem cõceptā: qđ ꝓbāt primo
auctoritate Boetii sup ꝓdicamēta: vbi dicit q̄ si
noĩa ꝓncipaliter significāt ipsas itelligētias / res
autē nõ sed vt itellectas. ¶ Itē rõne sic: q᷑ illud
est principale in significato noĩs plura significan
tis et iportātis ex quo depēdet significatio: sic q̄
illo stāte vox nõ cadit a suo significato quocūq̄
alio corrupto: sed noĩa realia siue res sint siue nõ
sint: nõ cadūt a suis significatis dū tñ maneat cõ
ceptus idē qui pri⁹. sicut rosa ita significat quod
prius in hyeme q̄ñ nõ est res rose: sed solū ei⁹ con
ceptus sicut in estate q̄ñ est res q̄ rosa est. ergo cõ
ceptus rose est ꝓncipaliter significatū in rosa: nõ
Contra .2. opiniones autē res rose. ¶ Sed istud non videt̄ rationabi-
liter dictū: q᷑ illud qđ nõ est ꝓmo ⁊ ꝓncipaliter in-
tellectū in illa intellectione que imponit nomen
ad significandū illud nõ videt̄ ꝓmo ⁊ ꝓncipaliter
significatū: sed cõstat q̄ intellectio ꝑ quā iponit̄
hoc nomen rosa ad significandū ꝓmo ⁊ ꝓncipalit̄
intelligit̄ ipsa res nõ cõcept⁹. ergo. ¶ Preterea
nomen ꝓmo ⁊ ꝓncipaliter ꝓdicat̄ de illo qđ ꝑ ip-
sum primo ꝓncipaliter ⁊ directe iportat̄ ⁊ signifi
cat̄: sed nomen rei nõ ꝓdicat̄ de cõceptu. nõ enim
intellectio rose rosa est. ergo ⁊c. ¶ Ad auctorita
tē põt dici q̄ non loquit̄ assertiue. vel põt negari.
vel dicendum q̄ ꝑ prius significāt itelligētias q̄
ipsas res itellectas nõ ex iposit ꝺe ⁊ itẽtione ipo
nẽtis: sed ecõuerso: sꝫ significatione naturali qua
effectus pri⁹ significat causam imediatā q̄ remo
tam significat nomen pri⁹ ꝯceptū q̄ rem cõceptā
¶ Ad rationē dicendū q̄ maior est falsa: q᷑ illud
ad quod ꝓncipaliter significanduꝫ res iponit̄ est
principale in significato siue sit ens siue non ens
siue figmentū vt chymera: ⁊ nõ illud ꝑ qđ iponit̄
puta cõceptus vel itellectus. q̄uis eñ chymera
nõ sit ens nisi opinabile. nõ tñ chymera ē opinio
ipsa: sed figmentū opinabile ⁊ figmētū opinionis
in se. ¶ Tertia opinio est cõlor sꝫ nescio si verior 3.opinio.
Et est ista q̄ nomē ꝓme intẽtionis significat q̄dē
vtrūq̄. i. rem cõceptā ⁊ ipm̄ conceptū: sed ipsam
rem principaliter ⁊ directe: ipsum vero conceptū
secūdario ⁊ indirecte. et s̄m hoc q̄ñ q̄rit̄ isto scđo
articulo quõ xp̄s significat duos cõceptus duaꝝ
naturarū. Dicendū q̄ neutrū significat ꝓncipali-
ter sed duas naturas: sed vtrūq̄ scđario / siue sint
vnus ꝯceptus re ⁊ plures ratione / siue plures re
⁊ ratione: q᷑ ⁊ si dei ⁊ hoĩs vel alterius creature
nõ esset aĩs vnus cõceptus tñ vt sunt vna ꝑsona:
⁊ sic ipsoꝝ est vnus concept⁹. ¶ Sed contra hoc
videt̄ ⁊ sit̄r cõtra secundā opinionē: scꝫ q̄ nomen
ꝓme intẽtionis nõ significat ipsum cõceptum: q᷑
aut ipse ꝯcept⁹ q̄ñ significaret̄ est itellect⁹ aut nõ.
si nõ ē itellect⁹: ꝗ nec significat⁹. si ṽo ē intellect⁹:
tūc est itellect⁹ ꝯplexa itellectione nõ simplici: q᷑
cū intelligo me itelligere / est act⁹ non simplex sed
cõpositus. ergo vox sibi correspondēs debet esse
cõplexa ⁊ nõ incõplexa. ¶ Si dicat̄ q̄ est intelle-
ctus aptitudie nõ actu. Dicet̄ ergo significatiu⁹
aptitudine nõ actu: q᷑ nõ plus põt locutione exꝓ
mi q̄ itellectu ꝯcipi. ¶ Sed ad hoc dicunt q̄ est
intellectus actu simplici nõ cõposito: q᷑ sicut pri-
mo intelligit̄ obiectū actu simplici postea ꝯpost
to intelligit̄ ipsum esse intellectū. sic ꝓmo intelli-
gitur actus q᷑ est in se actu simplici licet reflexo:
postea tp̄e vel natura intelligit̄ q̄ est intellectio ta
lis obiecti q̄uis sit difficile videre q̄ illud qđ nõ
intelligit̄ nisi ex alio intelligat̄ absolute sine illo
¶ Quantum ad tertiū de cõceptu ⁊ re concepta 3. articul⁹. 1.cõclusio.
supposito ex secūdo articulo scđm duas vltimas
opiniones q̄ nõ significat vtrunq̄ / sunt tres con
clusiones. ¶ Prima: q̄ vno ⁊ eodē actu hõ intel
ligit rem extra ⁊ suū intelligere: et q᷑ vtrūq̄ vno
actu intelligit̄. inde est q̄ vtrūq̄ vno noĩe signifi
cat̄. Sed modus quo id contingit assignat̄ tripli
citer a diuersis. ¶ Quidā eñ dicunt q̄ oĩs intel 1.opinio.
lectio est super se necessario conuersa vel cõuersi-
ua: ita vt q̄cq̄d intellect⁹ intelligat necessario itel
ligit se intelligere vno ⁊ eodē actu sicut deus: qđ
patet / q᷑ aut actu ꝓcedēte ⁊ ille esset falsus. aut se
quente: ⁊ tunc intelligeret se intellexisse. aut cõ-
comitāte: ⁊ tunc simul erunt duo actus. aut vno ⁊
eodē. ⁊ sic habet̄ ꝓpositū. ¶ Alii ṽo imaginātur 2.opinio.
q̄ vno actu sed intẽso ⁊ magis ꝑfecto: ita q̄ sicut
ignis ꝑdurās calorē eūdē aque intēdit: sic fantas
ma eiusdē ꝑseuerans intellectionē intēdit: ita vt
nõ solum ꝑfectius rē intelligat: sed etiā vt eandē
rē se intelligere intelligat: q᷑ nõ oportet iterum
ꝑ intellectionē cū homo experiat̄ se cõtinuata itel
lectione intelligere se intelligere: cū prius intelli-
geret absolute: ⁊ tunc necessario intellectio recta
ꝓcedit reflexā tp̄e: nõ sicut diuersam sed sicut for
ma remissa ꝓcedit seipsam intensam. Nec est simi-
le de intellectione simplici ⁊ ꝯponēte et diuidēte:
q̄ q̄ñ se habet sicut pri⁹ ⁊ posterius: nõ põt esse vna

priꝰ remissa ꝛ postea intẽsa: qꝛ hꝫ diuersa obiecta
realia ꝑncipalia: sed recta ꝛ reflexa habent vnuz
3.opinio. principale tñ. ¶ Tertia est imaginatio: ꝙ sicut
intellectio simplex vtriusqꝫ extremi precedit et
excedit postea succedit itellectio ꝯponẽs vtrũqꝫ
ꝟtute cõtinẽs duas potẽtias simplices/sicut i syl
logizando ꝑmo intelligit homo maiorẽ: scďo pri
mo actu cedẽte succedit aliꝰquo intelligit vtrũqꝫ
cũ cõclusione: vbi est priꝰ ꝛ posteriꝰ tpe/ꝛ diuersi=
tas realis. sicut primo actu imperfecto intelligit
actu recto obiectũ. scďo alio actu recto simul ꝛ re
flexo intelligit vtrũqꝫ. et sicut motus rectꝰ ꝛ refle
xus non sunt simul tpe: sic nec primus ꝛ secũdus.
Sed in hoc est differẽtia: qꝛ sicut intellectio ꝯpo
nens ꝛ diuidẽs potest esse ꝑma/nec itellectio sim
plex necessario ꝑcedit tpe: sed aliqñ sic/ aliqñ nõ
sic/sic ꝛ hoc. vnde in angelis sicut oĩs intellectio
est virtute cõponẽs: sic virtute reflexa. In nobis
aũt q̃ ꝓcedimꝰ de imꝑfecto ad ꝑfectuz/ qñqꝫ sic:
2.cõclusio qñqꝫ nõ sic. ¶ Secũda cõclusio est ꝙ nomẽ signi
ficans rẽ ꝛ ꝯceptũ eiꝰ nõ significat ista duo aliquo
trium modorum vniuoce/ analogice/ equiuoce:
qꝛ in oĩbꝰ istis tribus significãtibꝰ significãs ꝑdi=
caĩ in recto de quolibet significato siue equaliter
vt in vniuoco et equoco: qꝛ sortes ita est homo si=
cut plato. ꝛ latrabile canis/sicut celeste sydus. si=
ue inequaliter/sicut vrina ꝛ medicina dicũtur sa=
na licet ꝑ cõparationez ad aĩal. Sꝫ nomen prime
intẽtionis nõ ꝑdicaĩ de cõceptu sed solũ de re cõ
cepta. non enĩ conceptꝰ hoĩs est homo nec simpli
citer nec ſm qd: puta homo/conceptus/. vel intel
lectus: sed est ipsa intellectio hoĩs: nec conceptus
de xp̃o est xp̃s conceptꝰ. ideo ꝛc. ¶ Preterea in
ꝑdictis ꝑdicationibꝰ ꝛ significationibꝰ aut est du
plex nois iposi tio vel equaliter sicut in equocis:
vel in vno ꝓpter alterũ/vt in analogicis: vel si est
vna nois ipositio/illa facta ẽ cuidã tertio qď eq̃
liter a duobꝰ participaĩ sicut i vniuocis: sicut ho
mo ipõiĩ ad significandũ naturã cõez eq̃lĩ indi
uiduis/ ꝛ genꝰ ſpeciebꝰ respectu nois: nomen aũt
prime ipositionis vna ipositione significat rem ꝛ
conceptum/ vnũ tamen ꝓpter alterũ: ꝛ non aliqď
cõmune tertiũ. ideo ꝛc. ¶ Preterea si nomen si=
gnificaret rem ꝛ conceptũ aliquo istoꝝ modoruz
tunc oẽs iste denomiãtioẽs ꝛ ꝑdicationes essent
adinuicẽ ꝑmixte ꝛ confuse: qꝛ oẽ nomen siue vni=
uocũ siue analogũ/ siue equocũ significat vtrũqꝫ
qꝛ rem ꝛ conceptũ eiusdẽ vt nunc supponiĩ ex se=
cũdo articulo. et similiter si significaret iste equo
ce/tunc omne nomen analogũ ꝛ vniuocum respe
ctu rerũ adinuicẽ esset cũ hoc equiuocũ respectu
cuiuslibet illarũ rerũ et sui conceptus. Si autem
significaret ea analogice vel vniuoce: tũc ecõuer=
3.cõclusio so qď nõ est ꝓbabile. ¶ Tertia cõclusio est ꝙ no=
men significat rem et cõceptum sic ꝙ rem vt ꝑnci
pale significatũ in quo sistiĩ: conceptũ ꝟo sicut il=
lud in quo nõ sistiĩ: sed mediãte quo in aliud tẽdi
tur: ita vt sicut res est q̃ ꝑ se ꝛ ꝑmo intelligiĩ/con
ceptus vero cointelligiĩ: sicut illud quo in aliud
tendiĩ. sic res extra directe ꝛ ꝑ se significaĩ/ sꝫ cõ=
ceptus mediãte quo hoc sic cognoscitur. sic ergo
xp̃s signat duas naturas quasi partes vnius prin=
cipalis significati. duos vero conceptus sicut cõ
significata duoꝝ consignificatoꝝ primoruz. con=
ceptum vero ꝛ naturã iportat sicut ꝑncipale si=
gnificatũ ꝛ cognotatũ aut cõsignatũ indirecte. et

nichil hoꝝ vniuoce/nec analogice/nec equiuoce.
¶ Ad primũ in cõtrariũ dicendũ ꝙ licet sit no= Ad rõnes
men cõione non tamẽ diffinitio vna cõceptꝰ ꝛ rei: aĩ oppõm
nisi vnũ ꝑ alterũ ꝛ ꝓpter alterũ. Nec similiter est Ad ꝑmuz
vna diffinitio naturaruz: qꝛ licet sit vna ꝑsona et
vnũ esse subsistẽtie q̃ accidunt diffinitioni: sunt tñ
duo eẽ essenti eꝑfecte cui eẽ q̃ddiuatiuo correspõ
det alia ꝛ alia diffinitio/ ꝛ ꝑ cõsequẽs conceptus
differunt sicut et res concepte: ꝛ sic nõ est vniuo=
catio nec tñ equiuocatio nec analogia ꝓpter vni
tatẽ ipositionis: ꝛ qꝛ nõ ꝑdicaĩ de vtroqꝫ in recto
¶ Ad secundũ dicendu ꝙ illud nomen qď ꝑdica Ad scďm.
tur in recto de creatore ꝛ creatura ꝓprie analogi
ce ꝯuenit eis: sic aũt nõ est de noie xp̃s qď nõ ꝑdi
caĩ de cõceptu diuinitatis vel humanitatis: nec
de humanitate in abstracto sed solũ in cõcreto: et
cũ hoc nõ duplex sed vna ipositio nois. ¶ Ad ter Ad tertiũ
tium dicẽdum ꝙ idẽ nomen põt esse equiuocũ re=
spectu aliquoꝝ/ ꝛ vniuocũ respectu alioꝝ vel ana
logum: sicut canis respectu latrabiliũ adinuicez
est vniuocum: sed respectu latrabilis ex vna par=
te/ꝛ syderis celestis ex alia est equocuz: respectu
vero aĩalis veri ꝛ picti analogum. Et siĩr si esset
ꝙ christus primo esset impositũ oĩbꝰ vnctis in re
gem sacerdotẽ vel ꝓphetã: postea vero ad signan
dum determinate illũ qui est vnctꝰ ꝑ participibꝰ
suis: tunc esset equiuocum ad istũ ex vna parte: ꝛ
alios ex alia q̃bus ꝯuenirer vniuoce inter se: sed
tam hic q̃ ibi cõueniret rei ꝛ cõceptui neutro mo
dorum illoꝝ trium sed quarto penitus desperato
vt visum est. ¶ Distinctio. xiiij. ¶ Questio. j.

Circa decimãquartã distinctio=
nem queruntur tria. Primum est
de sciẽtia xp̃i infusa. Secũdum
de acquisita. Tertium de ꝑpo=
tẽtia. ¶ De primo ergo queriĩ
vtrum aĩa xp̃i videndo deum vi
deat oĩa. ¶ Et videtur ꝙ non.
Sciẽtia aĩe xp̃i nõ põt equari sciẽtie diuine sicut Primum
nec aĩa eius põt equari essentie diuine: sꝫ si aĩa xp̃i
videndo deũ cognoscat oĩa i ipso sciẽtia aĩe xp̃i eq̃
reĩ sciẽtie diuine. ergo ꝛc. Maior est patz. Minor
ꝓbaĩ: qꝛ q̃titas sciẽtie attẽdiĩ ſm naturam obie
ctorum: si ergo aĩa xp̃i cognosceret oĩa sicut deꝰ
sciẽtia aĩe xp̃i equareĩ sciẽtie diuine qď est ipossi=
bile. ¶ Itẽ Math. 24. dr de die illa scꝫ de die iu= Secundũ
dicij nemo scit neqꝫ angeli in celo: neqꝫ filius: sed
tantum pater: sed cõstat ꝙ filius ſm diuinã natu
ram scit oĩa sicut pater. ergo ſm humanam igno
rat aliq̃d qď nõ ignorat pater. ¶ In cõtrariũ est In oppo.
qď dicit beatus Gregoriꝰ in dyalogo loquẽs ge=
neraliĩ de oĩbꝰ beatis. Quid est qď nesciãt q̃ scien
tem omĩa sciunt. Et sup apocaĩ. 5. ca. Dignus est
agnꝰ q̃ occisus ẽ accipere virtutẽ/ ꝛ diuinitatem/
ꝛ sapiẽtiã. dicit glo. i. oẽm cognitionẽ. ¶ Rñsio. Respõsio;
Tria sunt videnda. Primũ de cognitione btĩfica.
Secũduz de matutina: vtrũ aĩa xp̃i videat oĩa in
ꝟbo. Tertio vtrũ videat oĩa q̃ ꝟbũ. ¶ Quãtum j. articulꝰ.
ad primũ sũt tres ꝯclusiões. ¶ Prima ꝙ christꝰ j. cõclusio
a primo instãti sue cõceptionis vel creationis vi
det deũ btĩfice ꝛ fruitꝰ est eo. ſꝫ illud. Beatꝰ quez
elegisti ꝛ assumpsisti. qď aliq̃ ꝓbãt. Dicaĩ primo: Duf. q. j.
qꝛ q̃uis ꝑsona diuina de potẽtia absoluta potuit huiꝰ disĩ.
assumere naturã irrationalẽ nõ btĩficabilẽ: nõ tñ
decuit. Ex q̃ põt sic argui. Natura q̃ assumpta est
ad supremũ eẽ debuit eleuari ad summũ operari

sibi possibile: sed natura humana i christo fuit ele
uata ad supremum esse. ergo decuit ꝙ eleuaretur
ad summū operari possibile sibi: sed cognitio bea
ta que consistit in visione diuine essentie est sum-
ma operatio possibilis nature humane: ergo ꝛc.
¶ Scdo: qꝛ sicut dictuꝫ fuit prius in christo fuit
plenitudo gratie intensiue et extensiue: quia sibi
fuit data gratia vt vniuersali pricipio: sed sub ꝑle
nitudine extensiua continetur gloria que est que-
dam gratia gratum faciens: vel saltem gratis da
ta. ergo christus a principio habuit gloriam: sed
gloria non est sine visione beata: ergo ꝛc.
2. ꝯclusio Idē durā. vbi supra. ¶ Secunda conclusio est ꝙ videndo deum non
comprehendit eum quod probant aliqui sic: quia
vbi ꝑfectio obiecti in actuali entitate excedit per
fectionem potētie in intelligibilitate ibi obiectū
non comprehenditur a potentia: sed perfectio di-
uine essentie in entitate excedit perfectionem po-
tentie intellectualis creature. ergo nulla potētia
creata potest comprehendere diuinam essentiam.
Maior patet: quia illud comprehenditur cuius
fines attinguntur vel positiue ponendo terminuꝫ
vel negatiue remouendo excessuꝫ: ita scꝫ vt actua
litas obiecti non excedat intellectualitateꝫ potē
tie. Minor ē de se manifesta scꝫ ꝙ essentia diuia ꝑ
fectior sit in entitate ꝙ̄ potentia quecunq̧ creata
in intelligibilitate: quia infinitum perfectius est
3. ꝯclusio Idē durā. vbi supra. finito. ¶ Tertia conclusio est ꝙ christus perfecti
us videt deum ꝙ̄ quicunq̧ beatus. et hoc aliqui
quidam bene concedunt de hominibus: sed nō de
angelis. et eius rationem assignant istaꝫ: qꝛ sicut
nulli homini data est plenitudo gratie extensiue
ita nec intensiue. propter quod nullus habuit glo-
riam equalem christo. Visio enim beata depen-
det ex duobus: scilicet ex potentia intellectiua in
qua christus parificatur hominibus et ex lumine
glorie in quo christus excedit homines propꝰ qꝺ
in christo est perfectior cognitio beata ꝙ̄ in qui-
cunq̧ homine. De angelis autem secus est quia
et si xp̄s excedat angelos quo ad lumen glorie ex
ceditur tamen ab angelis quo ad lumen intelle-
ctuale. Et ideo dubitabile est in quo visio beata
sit perfectior. vtrum in christo ratiōe maioris lu-
minis glorie vel in angelis ratione maioris lumi
nis naturalis? Et videri posset alicui ꝙ i āgelis:
quia perfectio est visio ſm perfectiorem excessuꝫ
luminis requisiti ad visionem: sed angeli plus ex
cedunt christum quo ad lumen naturale ꝙ̄ chri-
stus angelos excedit ꝙ̄tum ad lumē glorie. ergo ꝛc.
Maior videtur manifesta. Minor pbatur: qꝛ maior
est excessus ſm speciem ꝙ̄ ſm intensionem i eadē
specie: sed angelus excedit christum in lumine na
turali ſm speciem: quia alterius speciei videt esse
intellectus angelicus ꝛ humanꝰ. xp̄s excedit au
tem angelos in lumine glorie solum ſm intensio
nem in eadem specie. Lumen enim glorie videtur
eiusdem speciei in quolibet beato: quare ꝛc. ¶ Et
hoc quidam concedunt dicentes ꝙ beatitudo es
sentialis ꝗ consistit in visione dei maior est in quo
cunq̧ angelo ꝙ̄ in quocunq̧ beato homine. ꝛ hoc
Opi. aliq̄ꝫ probant dupliciter. ¶ Primo quia idem obiectū
et eodem modo representatuꝫ perfectius appre-
henditur a perfectiore potentia: sed idem est ob-
iectum et eodem modo representatum angelo et
anime christi scꝫ essentia diuina per semetipsā re
presentata. potentia autem itellectiua angeli per

fectior est ꝙ̄ potentia intellectiua aīe xp̄i. ergo di
uina essentia ꝑfectius apprehēdit ab angelo ꝙ̄ a
xp̄o. ¶ Itē natura ꝗ magis est ad ymaginem dei
est capax maioris beatitudinis: sed natura angeli
ca ꝑfectius est ad ymaginē dei ꝙ̄ aīa hūana i xp̄o
vel in quocūq̧ alio. ergo est capax maioris beati-
tudinis. ergo angelus vel est vel saltē esse poterit
Patet maior ꝑ Augu. xiiij. de trini. ꝗ dicit ꝙ aīa
est eo ad ymaginē dei ꝙ eiꝰ capax est. ergo qꝺ magꝭ ē
ad ymaginē magꝭ capax est. Minor pbatur: quia
ymago dei reperitur in sola intellectuali natura.
ergo ꝑfectior est in perfectiori: sed natura itellectu-
alis ꝑfectior est in angelis ꝙ̄ in hominibꝰ ergo et
ymago. ¶ Sed istis opponitur tripliciter. ¶ Pri
mo: qꝛ nobis pmittit eq̄litas cū angelis in beati Contra il lā opinio.
tudine ſꝫ illud qꝺ habet Math. xxij. ꝙ erūt sicut
angeli dei in celis. et Beatꝰ Grego. dicit ꝙ ad sin
gulos ordines angeloꝝ assumentur aliqui de homi
nibus: sed hoc non esset nisi beatitudo hoim pos-
set equari beatitudini angelorum. ergo ꝛc. ¶ Scdo
qꝛ in beatitudie tāto aliq̄s est superior ꝙ̄to perfe
ctius videt deū: sꝫ xp̄s in beatitudine est superior
oi creatura etiā angelica. ergo ꝑfectius videt deum.
Maior de se patet. Minor pbatur. Dicitur enim
Ephe. i. ꝙ deus pater constituit xp̄m in celestibꝰ
suꝑ omnē principatum potestatem/ꝛ virtutem/ꝛ
dominationeꝫ/ꝛ omne nomen qꝺ nominatur non
solū in hoc seculo: sed etiā in futuro ¶ Sꝫ illi ad
hoc respondēt. ¶ Ad primuꝫ ꝙ beatitudo ꝗ pro-
mittit hominibus in Math. non promittitur eis
in equali gradu nec verba hoc sonant. Erunt si-
cut angeli dei: qꝛ sicut est nota similitudis nō au-
tē equalitatis. Sic em̄ diliges proximū tuū sicut te
ipsum: sꝫ certe non tantū quantū teipsū: ꝛ hoc ma
nifeste patet ex hoc ꝙ dr̄ Io. 3. ꝙ cum apparuerit
siles ei erimꝰ: qꝛ videbimus sicuti est. Cōstat aūt
ꝙ lꝫ visuri sumus eū sicut ipse seipsuꝫ: ꝛ in hoc fu
turi sumus siles. non tamen videbimꝰ eū eque in
tensiue sicut ipse videt seipsuꝫ. ¶ Ad aliud quod
dicit Grego. dicūt ꝙ ordines angeloꝝ non distin
guūtur penes visionē diuine essentie: sꝫ penes mo
dum recipiendi diuinas illuminationes in quibꝰ
hoies possunt equari angelis vel eos excedere ꝑ
volūtate dei reuelātꝭ ꝗ pōt pro vult prius reuela
ri aliqd hoi ꝛ ꝑ hoiem angelo vel ecōtra. ꝛ in hoc
xp̄s excedit oēs angelos qꝛ ſm Dyoni. 7. c. cele-
stis ierarchie. Ab ip̄o inq̄tū hō recipiunt angeli
diuinas illuminatiōes. ¶ Ad tertiū dicūt ꝙ xp̄s ē
suꝑior oi creatura quo ad oēꝫ btitudinē accn̄talē
ꝗ cōsistit in cognitiōe eoꝝ ꝗ deꝰ reuelat beatꝭ. non
opꝫ tn̄ ꝙ sit suꝑior ꝙ̄tum ad btitudinē essentialē:
ita vt clarius deuꝫ videat. ¶ Sustinendo auteꝫ du. vbi. s.
dictum commune potest responderi ad argumen
ta opinionis. Unde respondēt aliqui ad rationē
prius factā tripliciter. ¶ Primo sic exponēdo maio
rē sic ꝙ maior ꝟitatē hēret si lumē naturale ꝛ lumē
glorie equaliter se haberēt ad actum beatitudis
tunc enim ſm excessum cuiuscūq̧ eorum esset ma
ior perfectio in beatitudine: non autem se habent
equaliter quia lumen glorie plus facit ad actum
beatificum ꝙ̄ lumen naturale: quia siue actus be-
atitudinis eliciatur ab intellectu eleuato per lu
men glorie siue eliciatur ab obiecto et recipiatur
solum in intellectu perfecto ꝑ lumen glīe semꝑ lu
mē glīe est imediata ratio eliciēdi actū vl̄ recipiē
di. potētia aūt itellectiua ē remotū ꝑncipiū elici-

tiuum vel receptiuū. actus autē recipit variatio-nem ꝑ illud quod se habet immediatius ad ipsuꝫ et ideo actus beatitudinis magis variatur ſm va-riationem luminis glorie q̄ naturalis. ¶ Secū-do modo potest responderi interimendo minorē: quia potest dici ꝙ sicut lumen glorie est vnius spe-ciei in omni beato: ita potentia intellectiua ē vni-us speciei in angelo ⁊ in homine sicut potētia sen-sitiua in hoīe ⁊ in bruto q̄uis homo ⁊ brutū diffe-rant ſm speciem. sic videtur possibile ꝙ potentia intellectiua in homine ⁊ in angelo sint vni⁹ spe-ciei q̄uis hō et angelus differant specie: qꝛ etiam in angelis specie differentibus videtur ꝙ potētia intellectiua sit specie indifferens qđ tñ non assero ¶ Tertio modo potest responderi ſm opinioneꝫ illorum qui dicunt ꝙ intelligere est quedam for-ma recepta in intellectu que nata est recipere ma-gis ⁊ minus. non obstante ergo ꝙ in angelo sit ma-ius lumen naturale q̄ in homine: tamen deus po-test perfectiorem actum intelligendi influere ho-mini q̄ angelo: ⁊ sic poterit homo beatior esse q̄ angel⁹. ¶ Inquirendo autem de hīs videtur se-cunda solutio non bona: qꝛ potentie distinguunē per obiecta naturalia ⁊ propria non supnaturalia et eōꝫ mō visus et auditus differunt specie pro-pter differentiam ꝓpriorum obiectorū naturaliū que sunt color ⁊ sonus q̄uis habeant vnū obiectū cōmune sicut quinqꝫ sensibilia cōmunia. Poten-tie ergo sensitiue in homine et in bruto non diffe-runt specie: quia habent eadem obiecta etiam na-turalia: sed intellectus angelicus ⁊ human⁹ lꝫ ha-beant vnum obiectum supernaturale: puta deū vi-sum clare et cōmune puta ens: non tñ idē natura-le proprium cum humani intellectus obiectuꝫ sit quidditas omniū habentiū in materia speciem in-tellectus angelici quidditas propria vel imateria-lis creata sit obiectū. ¶ Tertia solutio nisi aliud addatur non videtur valere: qꝛ si equaliter ad vi-sionem vtrūqꝫ lumē requiratur sicut de⁹ de potē-tia ordinata habētib⁹ inequale lumē glorie nūq̄ infundit equalē visionem q̄uis de potentia abso-luta posset habenti etiā minus lumen glorie infū-dere perfectiorem visionem q̄ etiam sine lumine quocunqꝫ glorie posset infundere: ita diceretur quia licet deus posset infundere ꝑfectioreꝫ visio-nem homini q̄ angelo nō facit tamē sed vnicuiqꝫ ſm suam virtutem. Prima ergo solutio ē verior qꝛ lꝫ ad visionē supnaturalē requiraē vtrūqꝫ lumē nature quidē de necessitate absoluta glorie de ne-cessitate cōditionata siue ordinata lumē glorie est ꝓpria ⁊ determinata ⁊ immediata causa qua va-riata variaē effectus: qꝛ actus actiuoꝝ sunt i pati-ente ⁊ disposito. Si dicatur ꝙ qui est acuti ingenij sine habitu ex vna auditione clarius intelligit q̄ rudis qui ꝑ trienniū se habituauit. Non est simile qꝛ habit⁹ acquisitus non facit potētiam exire in actum in quem prius nō posset sicut lumen glorie sine quo nulla subtilitas intellect⁹ attingit ad dei visionē. ¶ Ad secundū dicitur ꝙ lꝫ potētia itelle-ctiua angeli sit ꝑfectior i nālib⁹ q̄ potētia intelle-ctiua anime xp̄i / tñ quo ad lumen glorie aīa xp̄i perfectior est angelo. lumen autē glorie ſm vnam opinionē plus facit ad visionē beatā q̄ naturalis perfectio potentie: et ideo aīa xp̄i ratione maio-ris luminis potest esse beatior angelo: ⁊ hoc vtiqꝫ rōnabile est: qꝛ ſꝫ cōmunē cursum gratie ⁊ glorie se concomitantur iseparabiliter ⁊ adinuicē ꝓpor-tionātur. manifestū aūt ē de potētiis intellectiua. ¶ Ad tertium dicitur ꝙ illud ꝓbat ꝙ angel⁹ po-test esse beatior homine quocūqꝫ etiā xp̄o: ⁊ illud non videtur inconueniens de potentia absoluta. Si enim deus daret tantū lumen glorie angelo quantū dedit anime xp̄i angelus esset beatior ſm quosdam q̄ anima christi: quia equaretur in lumi-ne glorie et excederet in lumine nature. nō decuit tamen ꝙ daret angelo tantum lumen sicut christo ne natura non assumpta equaretur: immo excede-ret naturam assumptam. ¶ Quantum ad secun-dum de cognitione matutina id est rerū in verbo Utrum christus vel anima christi videat omnia ⁊ Dicūt aliqui ꝙ de rebus possumus habere dupli-cem cognitionem scꝫ quid sint et an sint. Prima est cognitio rei quantum ad quidditatē ⁊ essentiā Secūda est cognitio rei quātum ad actualem exi-stentiā. ¶ Dicendum ergo ꝙ anima christi viden-do deum cognoscit in ipso omnia entia ⁊ possibi-lia quantum ad id ꝙ sint. De nullo tamen cogno-scit ex natura talis visionis. an sit vel non sit: cu-ius ratio est. Intellectus creatus videns clare diuinam essentiam videt in ipsa omnia que per ipsam naturaliter et ex necessitate representātur ⁊ alia vero non: sed essentia diuina naturaliter ⁊ ex necessitate representat omnes res entes et possi-biles fieri quantum ad id ꝙ sunt. non autem quā-tum ad actualem existentiam scꝫ an sint / vel non sint. ergo omnis intellectus creatus tam christi q̄ cuiuscunqꝫ alterius vidēdo deum cognoscit in ipso de omni re ente vel possibili fieri quid sit non autem an sit. Maior patet: quia ex parte represen-tantis non est impedimentum cum representet na-turaliter et ex necessitate ⁊ determinate: nec ex par-te cognoscentis cui fit repñsentatio: quia ex quo po-test in essentiam diuinam que excedit omnia alia etiaꝫ simul sumpta potest in oīa representata per ipsam. Minor patet. ꝙ enim representet omnes res entes ⁊ possibiles quantum ad id ꝙ sunt non est dubium quia aliter deus cognoscēs omnia per essentiam suam non cognosceret oēs res. ¶ Qꝫ autem representet eas naturaliter et ex necessita-te probatur sic. Diuina essentia representat eas creatas sicut causa representat effectum: sed diui-na essentia est causa ſm potentiam omnium rerū naturaliter et ex necessitate quātum ad id ꝙ sunt licet non sit causa actu producens nisi libere. Est eniꝫ in potestate diuine libertatis producere quamlibet rem: sed non est in libertate diuine na-ture posse producere quamlibet rem: immo ex na-turali ꝑfectiōe diuine essētie est habere potētiam oīa ꝓducēdi. sicut aūt cā ſꝫ actū respicit effectuꝫ quo ad eius existentiam: ita causa in potentia re-spicit effectum ſm essentiam quantuꝫ ad id quod est: quia sicut ex parte cāe est productiuum ⁊ pro-ducēs: ita ex parte effectus est producibile ⁊ pro-ductum: quorum primum respicit essentiam abso-lute. secundum respicit eam sub actuali esse. sicut ex parte cause productiuum respicit potentiam. producēs autem respicit actionem. res vero crea-biles quantum ad id qđ sunt essentialiter necessa-rio representātur ab essentia diuina vt est produ-ctiua virtus: sed quantuꝫ ad existentiam actualē non: quia hoc dependet ex libera voluntate diui-na et sic patet minor. Sequē q̄ cōclusio ꝓncipalis: scꝫ

Inquirit doctor de solutionibus tā tactis

2. articul⁹ Durā. q. 2 hui⁹ dist.

ꝙ intellectus videns diuinam essentiam videt in ea oīa alia q̄tum ad id ꝙ sunt. Scit eñ de quocūq; ente possibili quid est: vt quid est homo ⁊ quid est asinus: non tamen scit vtrū homo vel asin⁹ sint in rerum natura ex natura talis visionis: nec in hoc intellectus xp̄i excedit alios intellectus beatos nisi in limpiditate videndi s̄m hoc intellexerūt duas auctoritates. Primā Grego. in dyalogo loquentis generaliter de oībus beatis quid est ꝙ nesciant q̄ scientem omnia sciunt. ⁊ sup Apo. 5. Dignus est agnus qui occisus est accipere virtutem ⁊ diuinitatem et sapiētiam. dicit glo. i. oēm cognitionem. Per hoc etiam respondent ad duo argumenta in principio q̄stionis facta. Unde dicūt ad primū ꝙ scientia aie xp̄i non equatur scientie diuine per hoc ꝙ videt omnia q̄tū ad id ꝙ sunt neq; q̄tum ad numerū scitorum neq; q̄tum ad vtilitatē cognitionis. non q̄tum ad numerū scitorū qꝛ deus non solum scit de rebus quid sint s̄m naturam speciei et quidditatis: sed scit de vnaquaq; specie rei quot indiuidua sunt actualiter vel erūt pro quacunq; differentia temporis: quia cognoscit essentiam non solum vt est potens producere: sed vt est actu volens producere hoc vel illud. Numerus autem indiuiduorum excedit numerū q̄ddidatum s̄m speciē: dato etiā ꝙ equaret q̄tum ad numerum scitorum non tamen simpliciter: quia quantitas scientie non solum attēditur s̄m numerum scitorum: sed etiam s̄m claritatē cognitiōis. Constat autem ꝙ deus clarius videt res q̄ quicūq; intellectus creatus. ❡ Ad secūdum dicēdum ꝙ illa cognitio de die iudicij quando futura sit est cognitio an sit vel quando erit ⁊ talem cognitionem nullus preter deū habet ex natura visionis diuine vt dictum fuit. Nichilominus q̄uis anima xp̄i hoc modo non habuit cognitionē iudicij: habuit tamen s̄m reuelationē. dicit tamē nescire: qꝛ non fecit nos scire. Interrogatus eñ ab apostolis super hoc Act. i. Noluit eis iudicare sed dixit Non est vestrū nosse tempora vel momēta ⁊c. Pater autē dicitur scire ꝙ hanc cognitionē tradidit filio non solū s̄m diuinā naturam: sed etiā s̄m humanā sicut Chrisosto. argumentat. Si enim xp̄o homini datū esset scire qualiter oporteat eū iudicare. multomagis datuz est scire qd est minus scz tēp⁹ iudicij. Auctoritas aūt grego. adducta pro alia parte intelligenda est de cognitiōe rerū q̄tū ad essentiam siue q̄tum ad id qd sunt. non autem q̄tum ad existentiam vtrū sint vel non. Et similiter exponenda est glosa Apoca. vel vtrūq; intelligendum est nō solum de cognitione beata sed de quacunq; cognitione diuinitus infusa. de qua postea queretur. De ista autē q̄stione dictum est plenius in. 4. ⁊ dicet in sequēti articulo.

Cōtra opinionē durādi obijcit doctor. ❡ Sed q̄tū ad opinionem ipsam videt improbabilis ppter tria. ❡ Primo qꝛ q̄cunq; videt se videre. p cōsis videt existere sue visionis et sui ipsius que sunt quedā creata: ⁊ hoc vtiq; videt in deo cum actus reflex⁹ habeat idem cu recto p principali obiecto: quia visio beata actu naturali non est cognoscibilis.

❡ Secundo: qꝛ absurdum est cognitiōe naturali beatū aliquid cognoscere qd ipm lateat cognitione beatifica cū in superiori scientia debeāt probari principia inferiorum. quibus visis etiā cōclusiones deduci possunt. Illa autē scientia est super omnem aliā. ergo in ea relucet oīs alia cognitio: sed per cognitionem aliam scimus existere rerum naturaliū necessariarū sicut corporū celestium et aliorum p sensum. ergo multomagis per illam.

❡ Tertio qꝛ cū deus oīa cognoscat p representationes sue essentie: ita existere sicut eēntias: sz propter hoc beati non vident in deo res qꝛ sunt: quia illud representat libere. ergo deus nō videt qꝛ representātur libere. ❡ Si dicat ꝙ supposito ꝙ de⁹ velit rem pducere essentia diuina nō potest sibi esse illius rei non representare: que tamen potest non representari beato: ⁊ sic respectu dei est non libera representatio: sed respect⁹ creature sic verum ē sed ex parte dei non est necessitas nisi suppositionis et talis est. Quādo essentia diuina vult representare beato illud quod representat intellectui proprio ⁊ tūc non potest non representare alteri sicut nec sibi ppter quod si representatio vna sufficit ⁊ alia cū sit vtraq; libera absolute necessaria conditionate: ⁊ iterum qꝛ si speculuz ea que representat necessario representaret libere tñ: tñ eque pfecte non minus viderent representata in eo libere q̄ necessario: ita et hoc est propter ꝙ videtur ꝙ anima xp̄i videt in verbo oīa que v̄bum ⁊ noticia visiōis reliqua vero plus q̄ oīs creatura: non tñ oīa. ceteri autē de quibus tanto plus in deo vident q̄to clarius deū vident. De existentib⁹ v̄o rerum tātū vident q̄tum deus vult eis reuelare representando: quia cum actio dei in creaturam sit voluntaria lz per virtutem necessariam representare etiā q̄dditas quod est deo necessarium in se qm̄ est representare cū creature quod est creaturas facere eas videre est deo liberum. vnde nec de quidditatib⁹ videt nisi q̄tum deus vult: sed cōgruū est velle illum de illis plus videre qui clarius videt: ⁊ idem de mysterijs gratie cōib⁹. secus de ptinentib⁹ ad singulos de quib⁹ decet vnumquemq; plus scire sua q̄ aliena.

❡ Quantum ad tertium articulum vtrum cognoscat oīa que v̄bū qui parum distat a secundo recitāt quidā tres opiniones. — 3. articul⁹

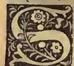
❡ Prima ꝙ aīa xp̄i cognoscit oīa possibilia fieri ⁊ omnia q̄ cognoscit verbū cognitione simplicis intelligentie ⁊ non solum illa que cognoscit scientia visiōis sic tñ cognoscit ꝙ non cognoscit oīa in actu sed in habitu sicut in quodā libro siue speculo q̄quidez habit⁹ se extendit ad oīa possibilia fieri ⁊ haberet infinitos respect⁹ in potētia ad talia obiecta possibilia fieri. et distinguit vltra ꝙ esse in potētia ad infinita potest esse tribus modis: quia vel in potentia essentiali: vel in potētia accidētali. vel in potētia actuali coniuncta ⁊ tñ actu. Primo modo esse in potentia ad infinita nō repugnat creature sicut patet ꝙ materia prima est in potētia ad infinitas formas indiuiduales. Secundo modo non repugnat creature esse in potentia accidētali ad infinita. appellat autē potētia accidētalis que est respectiua vnius primo ⁊ p se et oīm aliorū inq̄tum hñt attributionē ad illud verū pm̄ū. Exēplū de habitu metaphisico qui considerat ipam substantiam primo ⁊ p se s̄m aliquos vel ipm ens inquantum ens q̄ pōt extendere ad ifinita qꝛ ad ifinita entia ī potētia. — 1. opinio

❡ Ex quo eñ ens inquātum ens est de consideratione metaphisici omnia entia quocumq; modo possunt cadere sub consideratione metaphisici vel habitus metaphisicalis: non obstante ꝙ talis habitus sit vnus numero habitus. esse in potentia accidentali siue coniuncta actui ad

deret qđ est impossibile cuilibet creature. Si aūt
fiat questio de scia simplicis intelligentie p com=
paratione ad possibilia fieri a potentia creata sic
dicit q pōt. Nam aia xpi pōt cōprehendere totā
potentiā creature: z p ɔñs oia ad q se extēdit tal
potētia. ¶ Cōtra primū mēbz quo dicitur q scit
oia q scit verbū scia visionis arguitur sic. Ex quo
aie beate stabunt in eternum habebūt actus infi=
nitos vnum scz post alium z eodē modo aie dāna
te in inferno habebūt cognitiōes z assertiones in
finitas respectu quarū cogitationū in infinitum
multiplicabiliū ponit sm eos q deus hz sciētiā vi
sionis. Ex hoc arguit sic vltra. Maioris virtu=
tis est posse in duo q in tria z in quinq q in tres.
quare si aia xpi sciret oēs tales actus siue cogita
tiōes cū tales sunt in infinitū multiplicabiles aia
xpi sciret infinita et p ɔñs haberet virtutē infinitā
ɔñs est falsum. g zc. ¶ Itē accipiendo aiam xpi
cū naturalibus z supnaturalib' habet adhuc po=
tentiā finitam et est virtutis finite. z per ɔñs hz
siue habere pōt actum finitū certū et limitatū: sz
conformē ad totā illā potētiā actus finit' nō po=
test transire nisi sup obiecta certa finita z determi
nata. Quare cū talia scibilia q sciūtur scientia vi=
sionis sunt infinita et habeant quandā infinitatē
aia xpi nō poterit oia illa scire. ¶ Ex quo eni nō
potest habere nisi actum finitum sm proportionē
ad virtutē suā z actus finit' precise transit sup tot
obiecta: puta mille q nō pōt sup plura transire se=
quit q aia xpi non pōt oia scire que scit verbū sci
entia visionis. Hoc confirmat p cōmentatorē 8.
phisi. dicentem q forma quelibet determinata est
magnitudine et potētie: et similr dicit ibi q actio
cuiuslibet entis perficitur sm qlitatē z qtitatem
ex quo accipit q ois virtus creata est finita: et silr
q omnis actus creatus est limitatus z finitus.

¶ Itē cōtra hoc quod dicit q si cognosceret oia
que verbum q cōprehenderet verbū. Arguit sic.
Aia xpi videns diuinā essentiā sub rōne vni' ydee
adhuc nō cōprehēdit illā ydeam. cui' ratio est qz
non videt illam ydeā qtū visibilis est: qz eadē ra
tione si videret diuinā essentiā sub omnibus rōni
bus ydealibus adhuc nō cōprehendet diuinā essē=
tiam siue verbū qz nō videret oēs illas rōes ydea
les qtum visibiles essent intensiue: z id ppt istā
rōnem nō videt dimittēda positio. et si sit melior
non videt. ¶ Qui istā positionē vellet sustinere
declaratione posita posset rñdere ad opposita.

¶ Ad primū dicendū q aia xpi cognoscit qđ qđ
verbum scientia visionis. Scientia aūt visionis
est eius q qñq erit actu put erit actu qz eo nō cō
tingit infinita ptransire actu ideo nunq erūt nec
fuerunt cogitationes aut volitiones infinite z i fa=
cto esse et in actu: sed semper finite et in facto esse
infinite vero in potentia z in fieri propter quod sci
entia visionis nō est infinitorum simpliciter: z ideo
quuis aia xpi sciat illa oia ppter hoc nō opz q scit
simpliciter in scia infinita: qz nec scita sunt simpli
citer infinita. ¶ Per idē ad secūdū qz pōa finita
cognitiua z productiua est infinitoz in fieri vt certū
est. sed de actu est difficilius z concedēdū est q co
gnitio actualis creata vna simul et semel nō est in
finitorum simpliciter q in facto esse z actu habeāt
infinitatem sicut si mundus fuisset ab eterno z ge
neratio z corruptio non posset angelus cognitio
ne naturali vel beatifica simul distincte cognosce
re oēs formas materiales que in materia fuissēt
sed videt possibile q act' cognitionis create pos=
sint simul cadere sup oia finita quecūqz / dūtamen
non sint simpliciter infinita lz sm qđ sint infinita
sicut beti i die iudicij videbūt z mala ꝑterita sua z
aliena vno actu beatifico et similiter oēs cogita=
tiones et volitiōes futuras: q nunq erūt infinite
simpliciter. ¶ Per idē ad tertiū q lz sit act' limi
tatus et finit' ac p hoc nō se extēdit ad infinita sim
pliciter. Videdū tñ ad infinita sm qđ z in potētia
vel in fieri nō est impossibile. ¶ Ad aliud dicēdū
q si videret oia q verbū cōprehēderet vbum et si
non simpliciter: tñ sm infinitatē sue virtutis qđ ē
impossibile intellectui finito z cōprehendere vir=
tutem infinitā sm q virt' infinita est. ¶ Ad pmā
dicēdū q bene cōcludit q aia xpi non videt oia q
verbū sciētia simplicis noticie nō aūt qn oia q scit
sciētia visionis. ¶ Ad secūdū. solutū est in scđo
articulo p illos de pria opinione: qz est ɔtra illos
sicut ɔtra nos. ¶ Questio secunda

Secundo qrit vtrū in xpo sit po= — Primum
nēda sciētia acqsita? Et vr q sic
qz phūs in fine secūdi posterioꝝ
et pmo Metaphi. dicit q ex mul
tis sensibus fit vna memoria. ex
multis memorijs vnū experimē
tum: z tādē fit vle qđ est pncipiū
artis z scie: sz i xpo fuerūt multe sensatiōes noue
z etiā multe fantasie z memorie: quare zc. ¶ Itē — Secundū
scia creata exñs in aia xpi nō hz tātā imutabilita
tem qtā hz scia diuina imo hz minorē: sed nūc est
sic q nō obstāte maiori imutabilitate a pte scie di
uine recipit scia diuina diuersas denolatiōes. nō
eni dē' sciuit xpm modo esse moriturū quē ante mor
tem sciuit esse moriturū: z pri' ante mortē nō sci=
uit eum esse mortuū. quare multo fortius hoc pote
rit esse in aia xpi scz nunc sciat aliqđ p acquisitio=
nem qđ ante nesciuit: quare zc. ¶ Itē ois pfectio — Tertium
ponēda est in aia xpi: sz nūc est sic q scia acqsita ē
qdā pfectio aie: quare zc. ¶ Itē aliqđ ē obiectū — Quartus
qđ nō pōt a xpo sciri sm sciam creatā infusam: et
tñ illud obiectuz est scibile quare xps de illo pōt
siue potuit acquirere sciaz acquisitā. Maior pba
tur ex hoc q creatio cui' termin' est habit' scie in
fusus z gñatio cui' est habit' acquisitus sunt di=
uerse mutationes z differūt spē. g cū habit' capi=
ant spēz ab obiectis obiñ qđ est scibile p sciētiam
acqsitā nō pōt sciri p sciam infusam. z p ɔñs seqt
ɔclusio principalis. ¶ Itē xps in scia pfecit sm — Quintum
illud Luce 2. Jesus aūt pficiebat sapientia etate
et gfa apud deū z hoies. z Ambrosi' dicit q pfi
ciebat sm sensum hūanū: sed ɔstat q nō pficiebat
sm sciam btām nec qtū ad infusā: qz vtrāqz istaꝝ
plenissime habuit ab istāti sue ɔceptiōis. g pficie
bat sm aliā scientiam modo humano acquisitaz.
¶ Itē pfectio gfe nō excludit pfectionē nature — Sextum
sz ad pfectōez nālē aie ptinet acqrere sciaz p expi
mētū et doctrinā. g scia beata et infusa q fuerunt
in xpo p gratiā nō excludūt ab eo scientiā modo — Septimū
naturali acquisitam. ¶ Ad idē est quod dicit ad
Hebre. 5. Cuz esset filius dei didicit ex hijs q pas=
sus ē obediētiā. ¶ Oppositū si i xpo esset aliqua — In oppōz
sciētia modo humano acquisita ille modus esset
vel p doctrinā vel p experientiā. non p doctrinaz
qz sicut dicitur Jo. vij. Mirabātur iudei dicētes.
Quō hic lras scit cū nō didicerit nec p expiētiam

Cōtra primū dictuz huius opinionis obijcitur.

3. obijcit.

Rñsio ad ista obiecta.

q: sciētia p'uni⁹ hois solā expientiaz acquisita est
valde iperfecta qd non est ponēdū in xpo. ḡ nul=
lo modo fuit in xpo sciētia modo hūano acq̄sita.
Rñsio ¶ Rñdeo de ista q̄stione sunt tres opiniones.
j. opinio ¶ Prīa q sc̄ia p'ria sui diuisiōe diuidit in sciētiā
creatā ⁊ increatā. Et secūdaria diuisione diuidit
scientia creata in scientiā acq̄sitā et infusam et q
oēs iste scientie fuerunt in xpo: q: aliquis viator
vt viator est. pōt habere scientiā acquisitā: q̄ est p
reflexionem ad fantasmata. et statim post separa
tionem aia potest habere scientiā infusam a deo
cum ipsa separata nō intelligat p reflexionem ad
fantasmata: q: fantasmata nō habet. Et si talis
aia separata sit in statu beatitudinis h3 vnā altaz
scientiam beatam siue beatificantem. Cum igit
christus fuit viator et cōp:chēsor simul ⁊ semel ra
tione qua viator: fuit debet in eo poni vna scientia
j. ratio acquisita. ¶ Rōne ṽo ea qua fuit comp:ehensor
debet in eo poni scientia beatificans: ⁊ q: aia cō=
prehensorum habet modū substantie separate ad
hoc q intelligat sine discursu sicut substātia sepa=
rata debet in xpo poni scientia infusa. ¶ Ratio=
nes ponunt ad hoc quarum prima est hec. Sciē=
tia acquisita vel est species formata vel est aliqd
9ñs speciei firmationē. sed aīa xpi sicut ⁊ q̄libet
alia aia cū habeat quādā infinitatē s̄m rōnē ⁊ ex=
tensiōem non h3 tot species quin possit plures re
cipere species ⁊ acquirere q̄tūcūq3 fuerint in ea
species formate vł 9ñtes ad formatōez quare ⁊c.
Secunda ¶ Item s̄m cōmētatorē. j. Metaphi. Ab olb⁹ est
concessum nihil esse ociosum in fundamēto natu
re et creature. ⁊ p:imo celi. et natura et de⁹ nichil
faciunt frustra ⁊ eodē libro. Natura non fecit ali
quod ens sine operatione: q: tale ens esset ociosū
¶ Ex hoc sic arguitur. Natura nichil facit fru=
stra ergo multo magis nec in aia xpi fecit aliqd
ociosum ex tertia ppositiōe cōmentatoris: ⁊ tūc
vltra ad abstractionē specierū intellect⁹ agentis
sequit scientia in intellectu. ḡ ⁊c ¶ Itē maior vi
Tertia detur esse distātia seu repugnantia medij demon=
stratiui ad mediū dyaleticū q̄ iter scientiā acq̄si=
tam et infusam: sed in aia simul et semel pōt eē sci
Quarta entia p vtrūq3 mediū. quare ⁊c. ¶ Itē maior vi=
detur esse colligātia viriū sensitiuarū ad intelle=
ctum q̄ taliū viriū ad volūtatē. Cui⁹ rō est q: vo
luntas vnit viribus sensitiuis nisi p intellectum
sed est sic: q facta passione aliqua i sensu statim se
quit dolor in volūtate. igit multo forti⁹ facta ali
qua mutatione vel impressione in sensu fit immu=
tatio in acquisitione sciētie in intellectu ⁊ in xpo
q̄tum ad sensus fuit talis immutatio. quare ⁊c.
¶ Secūda est opinio contraria q in xpo est sola
2. opinio scientia infusa cū diuina. Primo q: Dionisius
de diuinis noībus parte. 5. in vna auctoritate di=
cit q in xpo fuit solū scientia infusa. ¶ Item ad
j. ratio. hoc est Damas. li. iij. c. ij. Ex quibus sic arguitur.
Postq̄ xps a principio sue conceptionis habuit
plenitudinē sciētie infuse supfluum est ⁊ nō neces=
sarium aliā ponere in aia ei⁹ acquisitā. q aūt non
sit necessariū nec 9gruū. Ex hoc pbat: q: si acq̄=
reret sciētiā cū scien tia accipiat speciē ab obiecto
esset hec scientia acquisita respectu eorūdē obie=
ctorū respectu quorū est scientia infusa: ⁊ per 9ñs
esset eiusdē speciei et eiusdē rōis: nūc aūt et si non
sit impossibile eē duo accñtia eiusdē rōis in eodē
simul et semel. tñ supfluū est ponere nec congruit

vtputa q ponant due albedines in eodē subiecto
q vero nō esset alteri⁹ speciei scia acquisita a scia
infusa ppter diuersum modū exiginandi probat
p Ambrosiū de incarnati: dc xbi q̄ dicit q dispari
tas ortus non arguit diuersitatē nature. ¶ Itez Secunda
nulla imperfectio in xpo ponenda est q̄ non facit re
demptionē humani generis et ad eā nō sit vtilis
sed ignorantia non fuit vtilis imo magis noc ua
q̄ pficua ad talē redēptionē quare ⁊c. Ideo a qui
busdā dicit q in aia xpi non debet poni ex parte
intellectus scientia acquisita nec ex pte volūtatē
hab tus moralis acquisitus. ¶ Isti rñdent ad ar Rñsio ad
gumēta opiniōis prime. ¶ Ad primā rōnē dicūt rōes prīe opinionis
q scia cū media sit inter potentiā ⁊ actū ⁊ species
solū mediet inter actū ⁊ obiectū q scia nō ē ipsa=
met spēs firmata. Dicūt. ad argumentū rñdet du
pliciter. Uno mō s̄m aliquos pōt tot spēs recipe
re q nō poterit ampli⁹ recipere plures. ⁊ hoc con
firmant ipsi p hoc q capacitas intellectus est fini
ta: ⁊ sic finitur finitis specieb⁹: ⁊ sic p 9ñs no pōt
recipere infinitas species. Ex hoc sic arguit. Si
intellectus posset infinitas species recipere ita q
nunq̄ tot quin plures cū infinitū nō sit plus alio
infinito: nec maius sequeret q senex tantū addi=
sceret q̄tum ⁊ iuuenis cū intellect⁹ senis sicut et
iuuenis possit infinitas spēs recipere: sed 9ñs est
cōtra aristotelē de pbleumatib⁹. pte. iiij. ca. iij. di
cētē q iuuenes pñt plus addiscere q̄ senes tenē=
do istā viā. Rñdet faciliter ad argumētum q aia
xpi hoc supposito qd dictū est non potuit plures
species recipere q̄ habuit a principio cōceptiōis
et p 9ñs nō potuit acq̄rere aliā sciaz. Aliter dici
tur s̄m aliquos q intellect⁹ nunq̄ recipit tot spe
cies q̄n posset plures recipe. ⁊ isti recipiūt confir
mationē dicti sui ex dicto Aristote. tertio de aia.
q intellect⁹ post intelligere maximū pōt intelli=
gere min⁹ intelligibile qd nō potest sensus facere
sicut ibidē h̄r. Ex hoc vł q pfectio i vno itellectu
iuuet intellectū vt perficiatur alia perfectione et
non impediat. Secundum ergo hāc viā pōt sic di
ci ad argumētū q sciētia est aliqd 9ñs ad forma=
tionē speciei et cū vł vltra potuit acq̄rere speciem
ḡ ⁊ sciam. Dicendū q nō valet. Nā sicut videm⁹
ex pte habituū moraliū q act⁹ ipsi sunt impressi=
ui habituū vsq3 q̄ ipsi habit⁹ nō sunt pfecti. postq̄
ṽo sūt pfecti ipsi act⁹ nō iprimūt habit⁹ nec ipos
augmētāt imo cōseruāt. imo sic dicit q scia seq̄t
ad formationē speciei vsq3 quo scia nō est pfecta.
cū ṽo est pfecta iā nō sequit ad talē formationez:
imo p ipam formationē 9seruat. et q: xps in p'mo
instāti cōceptionis sue habuit pfectissimā sciētiā
creatā ideo nulla postmodū sequebatur sciētia in
ei⁹ aia ad cōformationē speciei vel pri⁹ habite vł ad secūdū
postmodū recepte. ¶ Ad secūdū dicendū q nō va
let ex modo arguēdi sic arguere. Opatio intelle
ctus agentis est abstractio igit si non habuit istā
operationē in xpo intellectus agēns fuit ociosus.
nā intellectus agens habet aliā operationem s3
quam fuit in christo. et ita non fuit ociosus. De il
la autem alia operatione dicet in alia questione.
¶ Uel dicēdū q dato q intellectus agēs habuit
in anima istā operationē que est abstrahere q ad=
huc nō sequit q acquisierit aliquē habitū scientie
acquisitum. Nā aliud est abstrahere speciē ⁊ aliud
est habitū acquirere: nec acquisitio habit⁹ sequit
acquisitionem speciei recepte in intellectu: nisi q̄

habit⁹ scientie non est in aīa. qñ autē habitus sci
entie primus est tunc non est abstractio vt sciētiā
de nouo acquirat: sed vt scientia pri⁹ habita vta
tur sicut etiā ipsimet ponūt q̄ sunt de alia opinio
Ad tertiū ne ꝙ intellect⁹ nō potest itelligere nisi ꝑ reflexio
nem ad fantasmata. ¶ Ad tertium dicendū pꝛio
ꝙ argumentū in se non cōcludit. Nā medium dia
leticum ⁊ demōstratiuum non sunt eiusdē rōnis.
scientia tamē acquisita ⁊ īfusa sunt eiusdē speciei
et rationis sicut fuit supra ꝓbatū ꝑ Ambrosium
de incarnatiōe verbi: nūc autē nō est aliqđ argu-
mentum q̄ sunt diuerse rationis posunt simul esse ī
eodē. ꝙ ista q̄ sunt eiusdē rōnis possunt esse simul.
Exemplū qualitas ⁊ quantitas bene sunt simul
⁊ tamen due qualitates: puta due albedines non
possunt esse simul. ¶ Secūdo. Dicit exponēdo
maiorem ꝙ duplex est dyaletica: videlicet docēs
et vtēs. Et similiter est duplex demōstratiua scz
docens ⁊ vtens. Uoco autē dyaleticā docētē qñ
quis habet habitum ꝑ quē scit inuenire medium
ꝓbabile ad aliquā conclusionē inferendā dyaleti
ce. Ista autē dyaletica bene potest stare cū demō
stratiua docente ⁊ vtente: q̄ bene possunt ista duo
simul stare scz ꝙ aliq̄s habeat habitudinē demon
stratiue scientie ⁊ ꝙ etiā demōstratiua sciētia vta
tur. Exemplum in alio. Nā bene stant ista duo in
ꝑsīa videlicet ꝙ aliquis habeat visionē aꝑte: ⁊ ꝙ
simul sciat modū cognoscendi ꝑ fidem lz non ha-
beat. Dyaleticā autē vocāt vtentem qñ aliquis
ꝓpter rationē aliquā dyaleticam asserit alicui cō
clusioni et intelligit illi rationi ſm modum illi⁹
rationis ꝙ faciat assentire vni parti cū formidine
alterius partis. Idcirco talis dyaletica nō potest
stare cū demonstratiua vtente: q̄ de rōne demon-
stratiōis vtētis est ꝙ faciat assentire ꝯclusiōi sim
pliciter sine formidine alteri⁹ partis. asserire au
tem alicui cū formidine ⁊ sine formidine non pos
sunt simul esse. ¶ Ad quartum dicendū ꝙ nō est
Ad q̄rtuz simile ex parte intellect⁹ ⁊ voluntatꝭ. Nā assume
re defectū aliquē ex parte volūtatis siue in volun
tate expediebat: q̄ hoc faciebat ad nostrā redem
ptionem. Nā sicut adā peccauit ꝑ delectationē in
ordinatā in voluntate: sic xp̄s q̄ venit satisfacere
debuit dolere in voluntate. Assumere autē igno-
rantiam non expediebat: imo magis impediebat
ad restaurationē hūani generis: ⁊ ideo lz q̄tū est
ex natura rei magis debuit fieri aliqua impressio
in intellectu facta passione in sensu q̄ȝ in volūta-
te ꝓpter maiorē colligantiā sicut fuit arguū: tn̄
ista causa fuit ꝑuenta ꝑ infusionem scientie: ⁊ nō
fuit ꝑuenta ex parte voluntatis: ideo fuit dolor ī
voluntate ⁊ nō fuit acquisitio scientie ex ꝑte intel
lectus. Uel dicendum ꝙ sicut ex parte intellect⁹
xp̄s nō habuit aliquē habitū acq̄situ nouum sic
nec ex parte volūtatꝭ habuit aliquē habitū mora
lem acquisitum de nouo. vñ facta passiōe aliqua
in sensu non fuit aliquid factum in ipsa volunta-
te qđ se haberet ꝑ modum habitus immanētꝭ: sz
solū ꝑ modum passionis trāseuntꝭ. fuerunt eñ in
xp̄o ex parte intellectus noui actus intelligendi
et per consequens noue delectatōes causate ex ta
libus actibus in ipā potentia intellectiua. ¶ Isti
Ad rōnes ꝑncipales ſm istā se cūdā opi. etiam respondēt ad argumēta pꝛīcipalia. ¶ Ad
pꝛimū pꝛincipale concedēdo totā deductionem.
Dicendū ꝙ vniuersale est principium artis ⁊ sci
entie siue ipsa species abstracta si ipse intellectus
non prehabeat scientiā ante abstractionem. Si au-
tem prehabeat tūc talis abstractio non est vt sciē
tiam acquirat sed vt scientia vtatur prius habita
¶ Ad secūdū dicendū ꝙ ille modus arguendi ī Ad scđm.
diuinis aliqua non differunt: puta essentia et esse
essentie siue esse existentie. ergo in creatura debēt
differre. vel si in deo differūt realiter nō valet pꝛo
pter hoc sic ꝙ nō valet scientia diuina vna existēs
pōt recipere diuersas demōstrationes. ergo mul
to fortius in scientia aīe xp̄i cū sit minus immu-
tabilis potest esse aliqua acquisitio de nouo: vt
sit in aīa xp̄i sic vna alia scientia acquisita a scien
tia infusa alia inq̄ȝ realiter. ex quo sciētia diuina
est alia ⁊ alia denolatio. Uel dicēdum ꝙ scientia
diuina est magis immutabilis: q̄ et quantum ad
habitum ⁊ quantū ad actum. semꝑ eñ manet vn⁹
habitus et vnus actus. Scientia vero xp̄i creata
nō est minus immutabilis: quia q̄tum ad actus
mutatur: q̄ semꝑ habet aliū ⁊ alium actū nouū
intelligendi. Sed q̄tum ad habitum manet im-
mutabilis: ⁊ ideo ista minor imutabilitas non dz
attendi penes acquisitionē alicuius scientie: sed
penes alium ⁊ alium actū de nouo ⁊ non habitū.
¶ Ad tertium dicendū ꝙ qñ sunt due ꝑfectiōes
alicuius repugnantes adinuicē quarū vna ē ꝑfe- Ad tertiū
ctior alia semper debemus ponere ꝑfectiorem: et
q̄ minus perfecta repugnat magis perfecte non
pōt poni simul cum ea: ⁊ q̄ ita se habēt sciētia in-
fusa ⁊ scientia acquisita: ꝙ scientia infusa est ꝑfe
ctior q̄tum ad modū ⁊ habēt repugnātiā abinui-
cem vt sint simul cum sint eiusdem rationis: ideo
debemus ponere in anima xp̄i scientiam infusam
et non acquisitam: q̄ tota perfectio scientie acq̄-
site est in scientia infusa. et ex quo tota perfectio
est in ea non debemus ponere scientiam acquisi-
tam. non eñ ponentur ꝓpter aliud si ponanē nisi
ꝓpter ꝑfectionem. ¶ Ad quartum dicendum ꝙ
nō semper mutationes differunt penes terminos
sed aliquando differunt penes modū eiusdē ter Ad q̄rtuz
mini. Exemplum de nutritiōe ⁊ generatione: q̄
terminus vtriusq̄ ſm philoso. de generatiōe. est
substātia solū differēter se habens quo ad modū
Cum eñ substātia sit per se dicitur generatio: cū
vero sit substātia ī alio dicitur nutritio. Et ideo
distinguendum est de mutatiōibus. ꝙ quedā sunt
mutatiōes disparate ⁊ limitate: cuiusmodi sunt
generatio et nutritio siue augmētatio ⁊ tales nō
differunt penes terminos et penes modos eius-
dē termini sicut exemplificatum est supra. Que
dā vero sunt mutationes alie. quarum vna ex vna
ꝑte ē illimitata ⁊ vlis: ⁊ alia limitata ⁊ ꝑticularis
cuiusmodi sunt generatio ⁊ creatio. Nā creatio
est mutatio illimitata ⁊ vlis: ⁊ iō pōt terminari
ad oē illud ad qđ terminatē q̄cūq̄ alia mutatio il
limitata ⁊ ꝑticlarꝭ ⁊ ꝑ ꝯñs sequitē ꝙ creatio nō dfat
ab aliis mutationib⁹ nec q̄tum ad terminos nec
q̄tum ad modū terminorū ex ꝑte terminorū. ita
eñ pōt creari aliq̄d in alio: puta substātia adue-
nire substātie ꝑ creationē sicut pōt ꝑ nutritionē:
et eodē modo est in oīb⁹ aliis: ⁊ hoc bñ congruit.
nā sicut pꝛīa cā q̄ ē cā vlis pōt sup totū ens sic pꝛi
ma mutatio q̄ ē vlis ⁊ illimitata pōt terminari ad
quodlibet ens siue sit accñtale / siue substantiale /
siue sit ens in seipso factum: siue sit ens factum
in alio. ¶ Tertia ē opinio q̄ habet duos articl'os 3. opinio.
Pꝛim⁹ articul⁹ ē de sciā īfusa. Scđs de acq̄sita.

Durā. q.3 hui⁹dist.

¶ Quantuȝ ad primum ꝓponunt tria videnda.
¶ Primū est. An in christo sit ponere talē sciētiā
¶ Secūdū est. Ad que et ad quod se extendat.
¶ Tertiū est de vsu illi⁹ sciētie. Utrū fuit collati
uus ꝛ ꝑ conuersionē ad fantasmata. ¶ Quantū
ad primū dicūt ꝙ ꝑter cognitionē beatam fuit in
xp̄o cognitio infusa qua cognouit res ĩ ꝓprio ge=
nere. qđ ꝓbāt dupliciter supponendo illud qđ di=
ctum fuit superius ꝛ ꝙ non decuit filium dei assu
mere naturā humanā imperfectā. Tūc sic. Sicut
se habet gratia ad voluntatē: sic scientia ad intel=
lectum: sȝ in xp̄o fuit plenitudo gratie ꝑficiēs vo=
luntatē nō solum ad actus patrie: sed etiā ad act⁹
vie qui est cognitio rerum in ꝓprio genere. ¶ Se
cundo: q̄ꝛ sicut dicit Dionysi⁹. 2. cap̄. celestis Je=
rarchie. xp̄s sȝ ꝙ homo docet angelos. hoc autē
nō pōt intelligi quo ad cognitionē beatā: q̄ꝛ ſm il
lam q̄libet docetur immediate a deo videndo di=
uinam essentiā ꝛ illa q̄ representatur ꝑ ipsam: er=
go opȝ ꝙ intelligatur de alia scientia ꝑ quam co=
gnoscitur res aliter q̄ȝ in ṽbo. Tenendū est ergo
ꝙ in xp̄o ab instanti sue conceptionis fuit nō solū
cognitio beata sed quedam alia cognitio ĩfusa ꝑ
quā cognouit non solū entia naturalia: sed etiam

Secundū dictū hui⁹ opinionis

mysteria diuina vt statim dicēt. ¶ Quantū ad se
cundum dicendū est ꝙ hec scientia extendit se ad
cognitionem oīm rerū naturaliū: et ad cognitio=
nem oīm mysterioꝝ diuinoꝝ ꝛ oīm cogitationuȝ
et factorum hoīm. ꝙ em̄ extendat se ad cognitio=
nem oīm rerum naturalium ꝛ oīm mysterioꝝ di
uinorum patet ex eodē principio quo supra. scȝ ꝙ
decuit ꝙ aīa xp̄i esset ꝑfectissima ex quo sic argui
tur. Ens in potentia non est ꝑfectum quousq̄ȝ re=
ductum sit ad actum: sed aīa xp̄i fuit in potentia
naturali ad cognitionē oīm rerum naturaliū cuȝ
hoc sit ĩ natura intellect⁹ possibilis. fuit etiam ĩ po
tentia obedientiali ad cognitionē oīm mysterioꝝ
diuinorū. ergo cū fuerit ꝑfectissima oportet ꝙ ha
buerit cognitionē oīm rerū ꝛ mysteriorū diuiorū.
¶ Q; autē cognouit oīa facta ꝛ cognitiones ho
minū ptȝ: q̄ꝛ cuilibet beato ꝑter visionē diuinam
reuelaē q̄cquid ad eū ꝑtinet sed ad xp̄m ſm ꝙ hō
ꝑtinet iudicare de oīm hoīm factis et eorū cogi=
tationibus. ḡ xp̄s habuit cognitioneȝ oīm hoīm
factoruȝ ꝛ cognitionū ipsorū. ĩ p̄am tamē essentiā
diuinā nō videt ꝑ talē scientiā nisi sicut videtur a
viatorib⁹ deductiōe naturali: q̄ꝛ visio clara ꝛ nu
da diuine essentie est visio beata de qua dictū fuit
supra. Hec autē q̄ dicta sunt insinuantur in ysa. my
stice. xi. vbi dicitur plenus fuisse spū sapientie et
intellectus scientie ꝛ consiliȷ̄. Nā ad sapientiā ꝑti
net cognitio diuinoꝝ. ad intellectū cognitio ꝑn=
cipiorū. ad scientiā cognitio conclusionum. ad cō
silium cognitio agendorū q̄ oīa fuerūt ꝑfectissime
in xp̄o Propter qđ dicit ap̄ls Coll'. 2. ꝙ ĩ xp̄o sūt
oēs thesauri sapiētie et scientie abscōditi ꝛ sic ptȝ

Tertiū dictum.

secundum. ¶ Quantū ad tertiū de vsu talis scien
tie vtrū fuit collatiuus ꝛ ꝑ cōuersionē ad fantas=
ma intelligendū est ꝙ est duplex collatio. vna per
quam ex notis inuestigaē ignota ꝛ talis nō fuit
in xp̄o cui oīa nota erāt ꝑ scientiā infusam. Alia ē
collatio ꝑ quā ex aliquo actu considerato deduci
tur aliud non actu ꝯsideratū lȝ habitualiter esset
notū ꝛ hec fuit ĩ xp̄o: q̄ꝛ nō cōsiderauit siē oīa q̄ꝛū
noticiā habitualē habuit. ꝛ ideo ex vno actu con=
siderato potuit aliud nō actu consideratū collati
ue deducere. ¶ Quantum ad secundū de sciētia

Su. q. 4

acquisita dicit idē sic ꝙ q̄ꝛ vn⁹ ꝛ idē doctor vtrūq̄ȝ
modū dicendi in ista q̄stione tenuit videē ꝙ satis
ꝓbabilr possit vtrūq̄ȝ sustineri. facta tñ alia ꝛ alia
suppositiōe. Si em̄ ponaē ꝙ oīa scientia infusa sit
alterius rōnis a scientia acquisita: tunc pōt ꝓba
biliter sustineri ꝙ ꝑter scientiā infusā fuit in xp̄o
alia sciētia naturali modo acquisita: quia ex quo
sunt diuersarū rationū vna nō impedit aliaȝ quin
possit esse simul in eodē subiecto nec aliquid ꝑfe=
ctionis auferendū est a xp̄o quod inueniē in aliq̄s
hoīb⁹ sicut est acquisitio scīe modo naturali. Si
autē scīa acquisita ꝛ infusa sunt eiusdē rōnis: ma
xime respectu eiusdem obiecti: tunc tenendus est
secundus modus scȝ ꝙ in xp̄o non fuit aliqua sci
entia modo naturali acq̄sita. ¶ Suppositio au=
tem secūda videtur rōnabilis q̄ꝛ sicut visus natu
raliter habit⁹ ꝛ ꝑ miraculū restitut⁹ est vnius ra=
tionis: sic scientia naturaliter acquisita ꝛ diuinit⁹
ĩfusa videreē esse vnius rōnis. quo supposito pro=
batur ꝙ in xp̄o non fuit aliqua scientia acquisita
¶ Primo sic in eo qui iam habet habitū sciētie ꝑ
ea que a sensu accipit non acquiriē nouus habit⁹
eorum qui prius sciuit. Alioquin due forme eius=
dem speciei vel ratiōis essent simul in eodē subie=
cto quod est impossibile vel saltem vna supflueret
sed xp̄s habuit habitū scientie infuse ꝑ quam co=
gnouit q̄cq̄d naturalr est cognoscibile vt fuit pri⁹
dictum. ḡ ꝑ ea q̄ a sensib⁹ accepit nō fuit in eo acq̄
situs nouus habitus scientie. ¶ Secundo ꝓbat
sic. Sicut incōueniēs est ꝙ xp̄s acceperit sciētiā
ꝑ auditum ꝛ doctrinā: sic incōueniēs est ꝙ xp̄s ac
ceperit sciētiam ꝑ experiētiam ex reb⁹ sensibilib⁹
sed oēs cōiter cōcedūt ꝙ ĩcōueniēs est ꝛ fuit xp̄m
accipere sciētiā ab hoībus ꝑ auditū ꝛ doctrinā eo
ꝙ ipse dat⁹ fuerit nobis doctor. ḡ incōueniēs fuit
ꝙ xp̄s accepit sciētiā ex rebus sensibilibus ꝑ ex=
periētiā. Maior cōcediē: q̄ꝛ hō nō accipit sciētiaȝ
ab alio hoīe nisi q̄ꝛ ꝓponunē ei voces sensitiue re
rum scibilium: ita ꝙ hō docēs nō videtur esse nisi
ꝓponēs obiectū ꝛ eodē modo res sensibiles se ha
bēt ad hoīem: q̄ꝛ ex eis tanq̄ȝ ex obiectꝭ sumit co=
gnitionē ꝑ experimētum. Si ergo incōueniēs est
xp̄m accipere sciētiā ex hoībus: q̄ꝛ ex hoc videreē
sua ꝑfectio depēdere ab hoīb⁹ eadem rōne videē
incōueniēs ꝙ accepit a rebus ꝑ experientiam. sic
em̄ ꝑfectio sua depēderet a reb⁹. ¶ Tertio quia
sciētia que ꝑ experiētiā acquiritur ex hoc ꝙ sen
sibilia sunt presentia sensibus. sed sensibus christi
valde pauca sensibilia fuerūt presentia per com=
parationem ad illa que nunq̄ȝ sensu ꝑcepit. ḡ sciē
tia hoc mō acq̄sita fuit ĩ xp̄o valde ĩꝑfecta qđ nō
est dicēdum. ¶ Et si dicaē ꝙ lȝ corporalib⁹ sensi
bus xp̄i nō fuerunt omnia sensibilia subiecta. ex
hijs tamen que sumpta fuerunt potuit in noticiā
aliorumm deuenire cum ex lumine naturali intel
lectus possit homo procedere ad intelligēdū effe
ctus per causas ꝛ econuerso: et hoc modo xp̄s po
tuit videndo corpora celestia cōprehendere eorū
virtutes ꝛ effectus quos habent in istis inferiori
bus: qui etiam eius sensibus non subiacebāt non
valet: quia ex sola visione corporum celestiū nul=
lus potest comprehēdere virtutem eorum: sed po
tius experientia effectuum loquendo de naturali
cognitione hominis de qua nunc agimus: ꝛ ideo
per experientiam habitam in quacunq̄ȝ re non po

test haberi scientia nisi de illis rebus de quibus
est experiētia: vel de cōsimilibus sm speciem. sic
em ex multis sensibus fit memoria: ex multis me
morijs fit experimentum: et tādem vniuersale qd
est principium artis et scientie. ¶ Ad rationes
Ad duas vltias rōnes ad oppositum. duas vltimas in contrarium. Dicendum ad pri-
mam q profectus incrementum in sciētia potest
esse dupliciter. Uno mō q̄tū ad essentiā habitus
quia efficit habit⁹ intensior: vel q: ad plura se ex-
tendit. ꝛ isto modo xp̄s non pfecit in scientia: q:
oīa sciuit ab instanti sue conceptionis eque pfe-
cte sicut postea. Et sic loquit Damā. qui dicit. qui
proficere dicunt xp̄m sapiētia ꝛ gratia vt additā-
mentum sensus accipientē / non eā que scdm ypo
stasim vnionē est venerantur. Alio modo est pro
fectus in sciētia q̄tum ad aliquē modū certitudi
nis: sicut cū aliq̄s cert⁹ de aliqua ꝯclusione: puta
de eclypsi / postea subtilit eā intuet ꝛ sensibiliter.
per hoc em noua certitudo addit ꝛ pcedens cōfir
mat. ꝛ hoc vocat certitudo experimētalis. ꝛ q̄tū
ad hoc creuit scientia xp̄i inq̄tū quotidie aliqua
videbat q̄ prius nō videbat licet ea sciret p scien
tiā infusam. et de hoc incremēto loquit euāge. et
Ambrosi⁹. Uel potest dici pfecisse in sciētia sicut
magister exponit / non in se sed fidelib⁹ quib⁹ ma
iora de die in diē ostendebat de se. ¶ Ad tertiam
dicendū q pfectio gratie q̄ est alteri⁹ rationis q̄
profectio nature nō excludit eā: sed si p gratiam
det alicui pfectio quā posset acq̄rere p naturam:
tunc ea data non pōt similis acq̄ri ne due forme
eiusdē rationis sint in eodē subiecto. Per id qd
dictū est pri⁹ pz responsio ad illud Machabeorum. 5.
Didicit. ꝛc. quia hoc itelligit solū quo ad certitu
Opi. ꝛ sententia do. dinem experimentalē. ¶ Inter has autē videtur
prima pbabilior q scz in xp̄o preter cognitionē
diuinam fuit triplex scientia creata scz beatifica:
quā oēs concedunt. infusa de obiectis creatis pn
cipaliter. acquisita via sensus. De īfusa nō beati-
fica patet: q: quicq̄d infusum fuit perfectiōis ali
cui viatori nō includēs nec supponēs imperfectio-
nem pfectioni xp̄i repugnantē / fuit infusum ani-
me xp̄i: qui accepit spm̄ nō ad mēsurā: ꝛ ad cuius
exemplar quasi pmogeniti alijs pfectiones īfun
dunt. Dico autē nō includēs impfectionē pper
fidem ꝛ spem / ꝛ nō supponēs pper virtutē penitē
tie q̄ supponit peccatū. Sz scīa etiā nō beatifica est
pfectionis nec ipfectionē includit / nec supponit
xp̄o repugnātē. ergo ꝛc. ¶ Idē arguit de cogni-
tione vespertina q̄ est p infusionē q: fuit viatoris de
cuit magis q̄ adā. ergo oportet pter cognitionē
in vbo cōprehēsore ipsum habuisse aliā viatoris.
¶ Itē mysteria gr̄e nouit sed tm̄ cū istud nō pti-
neat ad pfectionem nature sed magis patrie: po
tuit ad hoc sufficere cognitio matutina / sine alia
vespertina. Similiter o: cta sancta cogitata oīa no
uit q̄ iudicabit. ꝛ q: hoc erit pper iudicium / suf
ficit ad hoc cognitio matutina. sed q̄ negant res
quo ad esse videri in vbo habēt distinguere alias
cogitatiōes ab illa. ¶ Scdo pbat de sciētia acq̄
sita ꝛ experimētali q̄ ad possibilitatē q scz potuit
esse in xp̄o: q: nichil phibet nisi illa cognitio na-
turalis infusa sit eiusdē rationis cū acq̄sita: tunc
em perfectio illi⁹ habitus nec intendebat q̄ erat
perfectissimus in sua specie / nec alius solo nume-
ro differens potuit generari. ¶ Sed videtur q
licet deus posset infundere omnē scientiā acquisi
bilem: non tamen videt fuisse eadē illa q̄ in xp̄o
et in aristotele fuit: sed multo pfectior etiā specie
fuit infusa sciētia in xp̄o. Si eniz morales infuse
differunt ab acq̄sitis respectu eiusdē obiecti: pari
ratione ꝛ itellectuales infuse. ¶ Ulterius si for
titudo donū infusum circa idē obiectū differt ab
acquisita / pari ratiōe metaphisica in xp̄o infusa /
a metaphisica acq̄sita. ¶ Tertio: q: de eodē obie
cto possūt creata causare diuersas sciētias vt alia
est sciētia: q: alia pper quid multo magis deus
¶ Quarto / q: scientia q̄ aie separate infundit na
turalis videt spē differre ab acq̄sita q̄n est coniū-
cta pari ratione cōiuncte potuit infundi. ¶ Ter-
tium pbat: q: de facto habuit scientiā acquisitā
q: actiuis ꝛ passiuis debite approximatis neces-
se est fieri actionem nisi de⁹ impediat q̄ sine causa
non ipedit. Sed xp̄s habuit itellectū agentem et
sensibilia pñtia ꝛ sensus ꝛ intellectum possibilē
bene dispositū ex quib⁹ sciētia experimētalis acq̄
ritur ꝛ causat: nec est ratio quare de⁹ ipediuisset
maxime cū ista scientia sit pfectionis: ꝛ cum xp̄s
subiectus fuit sensibilib⁹ quo ad dolorē ꝛ vitā ani
malem mirū si nō quo ad pfectionis acq̄sitionē
Et q intellectus agēs fuit in eo ociosus quo ad
principalē ei⁹ operationē que est aquisitio scien-
tie habitualis videt incōuenies: q: ꝛ si in paruu-
lis dementibus est ociosus / hoc est p accidens: aut
naturaliter stolidis p impedimentū nature ꝛ de-
fectum q̄ in xp̄o non fuit. ¶ Uel verius dicendū
q in xp̄o fuit sciētia experimētalis de facto q̄tū
ad aptitudinē: q: talis fuit sibi īfusa qualis nata
est acquiri similis in specie: ꝛ preter hoc ea q̄ non
est nata acquiri sed in adā / et in salomone illa ex-
perimentalis infusa no fuit sed tantum prima nō
acquisibilis vt in experimentali proficeret.
¶ Ad argumenta contraria. Ad primū in oppo-
situz principale dicendū q iste modus nō fuit per Ad rōes i oppositū.
doctrinā: q: hoc est impfectionis q homo ab ho-
mine adiscat: ꝛ xp̄s qui debuit esse doctor omniū
nullius debuit esse discipul⁹. sed quia sensibilib⁹
scientiam accepit ab ipso deo docet qui ipsas res
creauit: et hec est natura hois / ꝛ pfectior qui p se
itelligere potest et pficere: q̄ q̄ solum ab alio sm
philosophum pmo methaphisice. q̄n dicit q sciē-
tia p solam vnius hois experientiā acquisita / est
valde impfecta. ¶ Dicendū q verū est maxime
illius hois q̄ paruin vacat talibus curiosis sicut
christ⁹ faciebat: q̄ pnoctabat in oratione dei / non
in consideratione astroꝝ celi: sed eādem scientiā
specie quā ceteri hoies p experientiā acq̄rere pos
sunt / eandem xp̄s habuit p infusionem. vnde ista
distinguit contra infusam: non q: pars huius nō
sit īfusa / quia differt specie ab obiecto infusibili.
Uel verius dicendum q tota fuit infusa et nulla
pars de facto acq̄sita: sed vna acq̄sibilis / alia aūt
non. ¶ Ad primā auctoritatē scdē opinionis
potest dici q in xp̄o fuit solum sciētia infusa: sed
īfusa est duplex scz p se: vt que non potest acq̄ri ex
sensibus. et p accidens: vt q̄ potest acq̄ri. ꝛ sic nul
lam xp̄s scientiā p experientiā acq̄siuit: nec ali-
qua in eo ignorantia ponat: sed sicut pfectionis
est de eadē re habere scientiam q: et pper quid:
q̄ pper q̄d tantū. et pfectius est scire rotundita
tem terre p demonstrationes q̄ p vnā tantum si-
cut christus habuit preter scientiā diuinā ꝛ beati
ficam alias duas infusas specie differentes: sicut

anima separata habet duas sciẽtias de eodẽ. vnã
quam acquisiuit per species acq̈sitas. aliam infu
sam tunc ꝑ species infusas. ℂ Ad secundam au-
ctoritatem ⁊ amace. dicendũ ꝙ superfluum est ⁊
nõ necessariũ in christo ponere scientiã acquisitã
de facto: qꝛ est in eo acquisibilis īfusa: sicut si deꝰ
infunderet alicui virtutes morales ⁊ illas q̃ non
sunt nate ex actibꝰ generari: ⁊ cum hoc alias que
nate sunt generari in summo gradu. tũc enim per
exercitiũ solus actus acq̈reret: non habitus nec
etiam intenderetur. Per istam viam potest respõ
deri ad omnia contraria. et differt ista opinio ab
oibꝰ aliis: qꝛ p̃ma opinio intendit ꝙ in christo de
facto fuit scientia acquisita habitualis. hec autẽ
ponit ꝙ nullus habitus fuit in christo acquisitꝰ:
in quo cõuenit cum secũda. ⁊c. ℂ Item alie due
ponunt ꝙ in christo nõ fuit aliqua scia īfusa p̃ter
beatificam ⁊ scientiã acquisibilem ꝑ naturã. Ista
autẽ ponit inter istas duas scientiam mediam: vt
visum est.

Questio tertia.

Primum Ertio queritur Utrũ aïa xp̃i
habuerit omnipotentiã. Et vi
detur ꝙ sic: qꝛ Matthei vltimo
dixit xp̃s. Data est michi oĩs
potestas in celo ⁊ in terra: sed
nomine celi et terre oĩs crea-
tura ītelligit̃ sm̃ illud Geñ. i.
In p̃ncipio creauit deus celũ
Secundũ et terram. ergo christus habuit potentiã sup omnem
creaturam sꝫ hoc est omnipotẽtia ⁊c. ℂ Itẽ aĩa
xp̃i habuit plenissime gratiã virtutum ⁊ miraculo
rum sꝫ hanc habere nõ potuit nisi habendo potẽ-
tiam super omnem creaturam: qꝛ oĩs mutatio cre-
ature põt ad gratiam miraculorum ꝑtinere cum
etiam corpora celestia fuerint aliq̈ando ꝑ mira-
culum a suo ordine transmutata. ergo anima christi
habuit potentiã super omnẽ creaturam. et sic idẽ
Tertium. quod prius. ℂ Itẽ sicut potentia dei est infinita
ita et eius sciẽtia: sed scientia dei respectu omniũ
est aliquo modo cõmunicata anime christi. ergo et
In oppo- potentia respectu oĩm: ⁊ hoc est oĩpotẽtia. ℂ In
situm cõtrariũ arguit̃: qꝛ potẽtia ꝓportionat̃ essentie ī
qua fundatur sꝫ essentia aïe christi nõ potest eẽ in-
finita. ergo nec eius potentia: sed sola potẽtia infini-
Secundũ ta ẽ oĩpotentia. ergo ⁊c. ℂ Preterea potentia creã-
di continet̃ sub oĩpotentia sm̃ illud / patrẽ omni-
potentem creatorẽ celi et terre. ⁊c. sꝫ anime xp̃i cũ
sit creatura nõ põt cõicari potentia creãdi. ergo ⁊c.
Respõsio ℂ Rñsio. Tria sũt vidẽda. Primũ de oĩpotẽtia
Scd̃m de potẽtia creãdi. Tertiũ de īfinitate scie
i. articulꝰ visionis. ℂ Quãtũ ad p̃mũ sunt due opiniones
Durã. q. 5 Prima dicẽtiũ ꝙ p̃mittẽde sunt due distictiones
huiꝰ disti. necessarie ad ꝓpositũ: ⁊ scd̃o eis positis respõde-
bitur ad questionẽ. ℂ Prima distinctio est ꝙ cuꝫ
potẽtia sit principiũ trãsmutãdi alterũ: vt habet̃
5. metaphisice. Illud habet oĩpotentiã qđ hꝫ p̃n
cipiũ ꝑ quod põt transmutare om̃e aliud a se sm̃
quodcũq̧ genus trãsmutationis possibilis. Est
autẽ triplex genus trãsmutationis possibilis in
rebus loquendo de transmutatione largo modo
Una q̇dẽ naturalis q̃ fit a p̃mo agente sm̃ ordi-
nẽ nature Alia ẽ miraculosa: q̃ fit ab agẽte supna-
turali sup cursum ꝯsuetũ nature. Tertia est scd̃m
quã oĩs creatura producta est de nichilo / ⁊ vertibi
lis est in nichilũ Illud ergo hꝫ simplr̃ oĩpotẽtiã qđ
habet in se p̃ncipiũ ꝑ qđ põt trãsmutare oẽm crea
turã oĩbꝰ p̃dictis modis. ℂ Secũda distictio est
ꝙ in aliqua trãsmutatione aliqđ agẽs põt dupl'r
Uno mõ ꝑ potẽtiã in ipso formaliter existentem.
Alio mõ nõ ꝑ potẽtiã in ip̃o existẽ sꝫ ꝑ v̾tutẽ alte
rius sibi assistentẽ. Possumꝰ eñ nõ solũ ea q̃ pos-
sumꝰ ꝑ nos ⁊ ꝑ v̾tutẽ ꝓpriã: sꝫ ea q̃ possumꝰ ꝑ ami
cos tñ ꝑ potẽtiã nobis assistẽtẽ. ℂ His suppo-
sitis dicẽdũ est ad q̈stionẽ: qꝛ si loq̈mur de potẽtia
aïe xp̃i q̃ est in ipsa formaliter ⁊ sm̃ se. sic xp̃i aïa
nõ habuit oĩpotentiã nec hr̃e potuit. Cuiꝰ ratio-
nẽ possumꝰ sic accipere: qꝛ potẽtia hꝫ rõnẽ p̃ncipij
effectiui vt pꝫ ex eiꝰ diffinitione scꝫ ꝙ est p̃ncipiuꝫ
trãsmutãdi: cui ergo non põt cõicari ꝙ sit p̃ncipium
oĩm / illi nõ põt cõicari ꝙ habeat potẽtiam respe-
ctu oĩm: sed aïe xp̃i vel cuilibet creature non põt
cõicari ꝙ sit p̃ncipiũ oĩm: qꝛ hoc ẽ ꝓpriũ dei ⁊ sm̃
fidẽ ⁊ sm̃ philosophos. ergo sibi nõ potuit cõicari ꝙ
haberet potẽtiã respectu oĩm: hoc aũt ẽ sola oĩpo
tẽtia. ergo ⁊c. Hoc etiã mõ loq̈ndo de potẽtia nõ vi
deo ꝙ in aïa xp̃i fuit alia potẽtia naturalis q̃ in
ceteris hoĩbꝰ: cuius ratio est: qꝛ potentia natura
lis sequitur naturã in qua fundatur. Cũ igit̃ na-
tura aïe christi fuit eiusdẽ rõnis cũ ceterꝭ aïabꝰ:
consequens est ꝙ potẽtia naturalis in ip̃a / ⁊ in ce
teris aïabus fuit eiusdẽ rationis ⁊ ideo q̈tũ fuit
ex vi nature aïe xp̃i aïa christi nõ habuit maiorẽ
potestatẽ in t̃mutatione corporis q̃ ceteri homi-
nes bñ dispositi vel si maiorem habuit: qꝛ fuit for
te meliꝰ cõplexionatus talis maioritas non fuit
sm̃ formam specificam. sed sm̃ intensionẽ in eadẽ
specie. Si autem anima christi ex virtute propria
et naturali non habuit potentiam transmutandĩ
corpus proprium nisi secundum ordinem nature
multo minꝰ habuit potestatẽ trãsmutãdi: naturã
miraculose seu trãsmutatiõe q̃ est ex nihilo vel in
nichil: nõ solũ aũt aïa xp̃i nõ habuit naturalẽ po
tẽtiã hoc faciẽdi: imo nec supnaturalẽ sibi inherẽ
tẽ ꝑ quã hoc facere posset: qꝛ oĩs potẽtia supnatu
ralis data a xp̃o vel ꝑficiebat corpꝰ eiꝰ ad actꝰ cor
porales / vel aïam ad actꝰ aïe solũ / vel ad actꝰ cor
poris mediãtibꝰ actibꝰ aïe. nõ ei poterit dici ꝙ ꝑ-
fectio aïe sit imediate ad actꝰ corporis cũ eiusdẽ sit
potẽtia cuius est actꝰ: nulla aũt potẽtia videt̃ da-
ta fuisse xp̃o q̃ ad corpꝰ ad supradictos actꝰ: qꝛ vt
patebit in sequẽti distinctiõe / xp̃s ꝑ defectꝰ corporis
quos assumpsit manifestauit se eẽ verũ hoĩem / si-
cut ꝑ miracula manifestauit se esse verũ deũ: igit̃
oĩa miracula q̃ fecit attribuẽda sunt v̾tuti diuine
sicut oẽs defectꝰ q̃s habuit referẽdi sũt ad corpꝰ.
et sic loquit̃ ip̃e xp̃s de miraculis suis Joh. 5. di
cẽs. Pater meꝰ vsq̧ mõ opat̃ ⁊ ego operor. ⁊ Jo. x.
Opera q̃ ego facio in noĩe p̃ris mei / ip̃a testimo-
niũ ꝑhibẽt de me. illud inq̈ testimoniũ qđ subdit̃
Pater ⁊ ego vnũ sumꝰ. ⁊ infra in eodeꝫ dixit. Si
nõ vultis michi credere: opibꝰ credite: vt cogno-
scatis qꝛ ego in p̃re / ⁊ pater in me est. ⁊. 4. ca. eiu
dẽ dr̃. Pater in me manẽs ipse facit opa. Ex q̈bꝰ
clare patet ꝙ xp̃s faciebat miracula ⁊ cetera opa
q̃ sunt sup cursum nature ꝑ v̾tutẽ diuinã ꝑ quã est
vnũ cũ p̃re / ⁊ nõ ꝑ aliquã v̾tutẽ creatã sibi datam
supnaturaliter ꝑficientẽ ip̃m ad huiusmodi actꝰ.
ℂ De claritate autẽ trãsfigurationis ⁊ de ambu
latione sup aquas per quã virtutẽ talia fuerit in
xp̃o / dicetur postea. In xp̃o autẽ fuit aliud donũ
supernaturale: imo plura sufficientia animã eiꝰ
ad actus proprios qui sunt itelligere et bñ velle ⁊

et ad actus corporales meritorios ex prioribus
imperatos: ad act⁹ autem supnaturales puta ad
trāsmutandū creaturā pter ordinē nature neq̄
ppter eandē rationē q̄ pri⁹ facta est: qꝛ illa q̄ xp̄s
fecit sup hoīes/fecit ad ostēdendū potētiā siue p̄=
sentiā sue diuinitatis: ꝛ ideo in ipso inq̄tum ho=
mo nō fuit aliqua virtus ad faciendum aliquod
exteri⁹ supra modū humanū q̄uis ad actus exte=
riores pficiēs ipsam aīam in se habuit multa do=
na sup hoīes. patet ergo q̄d sentiendū sit de potē=
tia aīe xp̄i q̄ est in ipsa formaliter s̄m se siue sit na
turalis siue supnaturalis. ¶ Si autē loquamur
de potētia aīe xp̄i nō pficiēte ipsam formaliter sꝫ
solū assistente s̄m quā dicim⁹ posse ea q̄ p amicos
possum⁹/ sic dicendū q̄ aīa xp̄i habuit potētiā ad
oēs mutationes miraculosas ordinabiles ad fi=
nem icarnationis. Cuius ratio est: qꝛ sicut dictū
fuit in precedentibus ei cui competit p̄mo doce=
re ea q̄ sunt supra rationē humanā cōpetit habere
potētiā faciēdi opa supnaturalia talē doctrinam
cōfirmātia: sed xp̄o cōpetebat tanq̄ p̄mo ꝛ prin=
cipali doctori docere ea q̄ sunt supra rationē na=
turalē maxime q̄ ptinēt ad salutē hoīm q̄ est finis
incarnationis. ergo sibi cōpetebat potētia facien
di opa supnaturalia talē doctrinam confirmātia.
Hanc autē potentiam non habuit formaliter sibi
inherentē vt pbatū est: sed habuit sibi assistētem:
quatenus virt⁹ diuina operabat̄ talia q̄ cōfirma=
bāt doctrinā humanā. Inter hm̄oi autē opa non
continent̄ transmutationes omnium creaturarū
ex nichilo in aliquid: vel ex aliquo in nihil. q̄uis
virtus diuina humanitati xp̄i assistens potest ta=
les mutationes facere. tū qꝛ iste trāsmutationes
latuissent. non eñ potest sciri per certitudinē de
aliquo nouo producto an sit productum ex nichi
lo: vel ex preiacēti materia. Et similiter de eo qd̄
desinit esse: an sit corruptum vel annichilatum: qꝛ
per alias trāsmutationes miraculosas satis fuit
2.opinio. christi diuinitas declarata. ¶ Secunda opinio
potest imaginari q̄ omnipotentia non est in chri
sto: nec infinita virtus/nec infinita operatio hu=
mana. Primum patet: quia licet scientia sit nobi
lius donum q̄ potentia/iuxta illud Preposui il=
lam regnis et sedibus. et p̄ma prosa in de cōsola
tione dr̄ sapientia habere libellos in dextra/ sce=
ptrū in sinistra: et si potest dari qd̄ maius est pos=
sit dari quod minus est: ppter quod videtur si in
xp̄o est collata sapientia q̄ per consequens etiam
oīpotentia/sed nō oportet: qꝛ quod minus est ma
gis repugnat q̄ quod maius sicut homini datū
est intelligere nō volare quod est minus. vel dicē
dum q̄ non est simile de scientia ꝛ omnipotentia
primo quia potentia cognoscēdi p aliq̄d additū
cognoscit puta speciem vel aliud medium: sed po
tentia faciendi imediate agit. vnde quia scientia
christi cognoscebat p medium infinitum: non au
tem operabatur per illud/potuit infinita cogno=
scere non facere. Scd̄o qꝛ licet infinito repugnat
comprehendi a potentia cognoscendi finita/ non
tamē aliqualiter etiā imediate cognosci sed pro=
duci sic: quia omne productuꝫ est causatum a suo
producente. non autē oē cognitum a suo cogno=
scente. finitum autem nō potest habere habitudi=
nem ad infinitum: sed aliquam aliam habitudinē
habere nichil prohibet. Tertio quia cognoscens
inq̄tum hm̄oi non est superius cognito: quia anī
ma cognoscit deum et angelos: sed producens est
supra productum. Unde per hoc q̄ anima christi
cognoscit oīa nō est super omnia: secus si omnia
posset producere ¶ Scd̄o non est in humanitate
christi infinitum posse licet in ipsa non sit nisi infi=
nitum esse si in christo est tantum vnum esse: sicut
determinatur in quodā concilio: ad quod dicunt
in christo esse proprium esse humanitatis. sed nō
est in christo duplex esse dictum simpliciter ꝛ ab=
solute. i. duplex subsistere sicut dicebat nestorius
cōtra quem ꝛ suos sequaces est illud cōciliū: vel
contra primam opinionē que in christo confitens
vnam personam/ponit tamen duo supposita: sed
supposito q̄ in xp̄o nō sit existere substātiale nisi
infinitum: cum vnumquodq̄ habeat posse agere
scd̄m q̄ habet esse quod non habet nisi esse infini
tum: non habet nisi posse infinitū vt deus. Et di=
cendum q̄ verum est de posse quod est ipsum esse
vel quod fundatur in ipso esse substantiale: quia
tale i perfectione sequitur ipsum esse: secus autē
de alio: sicut materia per essentiaꝫ ꝛ esse anime re
cipit quantitateꝫ et omnia accidentia coniuncta
que non reciperet: nisi actuata per eam / quibus
tamen nec anima nec suum esse afficiuntur: cum
sint indiuisibilia: ꝛ ideo illa corrumpūtur cū cor=
pore licet anima cum suo esse sit incorruptibilis
quia nō est probabile q̄ anima in corpore habeat
esse corruptibile: sꝫ suum esse eternum cōmuni=
cat corpori. Et similiter licet humanitas nō pos=
sit esse subiectum accidentis vel virtutis natura=
lis vel supernaturalis nisi prius actuata p existe
re substantiale: nichilominus tamen actuata per
subsistere diuinum immediate recipit omne acci
dens propter quod cum ipsa sit finita et illud est
finitum siue illud siue aliud. ¶ Tertio dico q̄
nec est humana operatio infinita in christo/q̄uis
ipse principalis operans sit infinitus: quod tamē
videtur sequi ex dictis quorūdam: qui dicunt q̄
principio operationis non mutato suppositū ma=
gis perfectum habet operationem magis essen=
tialiter pfectiorē dicētes post resurrectōēꝫ auge
ri gloriam intensiue: quia homo est suppositū per
fecti⁹ q̄ aīa/q̄uis aīa et lumen nō sint perfectio=
ra. si enim suppositum q̄to perfectius in se tanto
intēsius operatur. ergo infinite perfectum infini
tam operationem habebit: quod est multum con
tra eos: qui alibi dicunt q̄ tota realitas agēdi re
sidet penes naturam ꝛ principaliter ꝛ simpliciter
sed sola denolatio penes suppositum dicētes na=
turam agere non suppositum sed solum sustenta=
re et ob hoc denominari quia sustentat in vnitate
persone: licet eñ nō stat cū primo dicto: qꝛ si sim=
pliciter ad simpliciter/et magis ad magis. vnde
si suppositum prout distinguitur contra naturam
nichil facit ad agendū simpliciter. ergo nec pfe=
ctius natura non magis perfecta nichil facit ad
agendum: quod est contra primū dictū ¶ Dicē
dum ergo q̄ in omni actione nature suppositū est
agens immediatum instrumentale. vnde non sic
est imaginād a actio suppositi et nature sicut agē
tium eiusdem rationis quorū vnus sine alio age
re potest vel imperfecte: vt duo trahūt nauem ve
locius q̄ vnus per se tardius. nam sic procedit ar
gumentum: sed sicut agentis principalis ꝛ instru
mentalis: quorum tamen vnuꝫ sine alio agere nō
potest nec etiam imperfecte a quibus nō est actio

perfectius. nam sicut anime sensitiue diuersarũ perfectionũ mediãte potẽtia sensitiua visiua scʒ: videret perfectius ꝛ minus perfecte scdm diuersitatem non suam sed potentie que est immediatum principium agendi: sic etiam in proposito supposita qͥcũcunqꝫ magis ꝛ minus perfecta agunt magis ꝛ minus scdm diuersitatem non suam sed potentie actiue. ¶ Ad argumẽta principalia respondent illi de prima opinione: ꝛ dicunt ꝙ omnis

Adrõnes añoppo. Durã vbi supra. potentia dicitur data fuisse christo homini ratione vnius: quia ille homo omnia poterat nõ tamẽ inquantum homo sed inquantum deus: ꝛ licet hanc potestatem christus habuit hoc modo ab instãti sue conceptionis: qꝛ ex tunc fuit homo ꝛ deus: tamẽ post resurrectionem magis innotuit hominibus ideo tunc dicitur fuisse data modo quo res dicitur fieri qñ innotescit. ¶ Ad secundum dicendũ

Ad scdm. ꝙ gratia virtutum ꝛ miraculorum fuit data xpo scdm ꝙ homo ꝛ cuicunqꝫ alii sancto non vt propria virtute sibi inherẽte faceret miracula: sed per diuinã virtutẽ sibi assistentem et doctrinã eorum confirmantem ꝛ orationi ꝛ precibꝰ eoꝝ condescendentem. ¶ Ad tertium dicendum ꝙ xpo non est

Ad tertiũ cõmunicata omnis scientia simpliciter: sicut nec omnis potentia. nõ enĩ aĩa christi sciuit omnia q̃ deus simplici noticia saltem quo ad infinita indiuidua q̃ deus potest facere ꝛ si sciuisset nõ propter hoc scientia eius fuisset infinita sicut nec est ex eo ꝙ cognoscat essentiam infinitam scʒ diuinã. si autem haberet omnipotentiam/ista necessario esset eque infinita sicut potentia diuina. Cuius ratio est: qꝛ potentia habet rationem principij respectu possibilium. et quia omnis perfectio que est in principiato est eminentiori modo in principio: ideo potentia q̃ est respectũ omnium possibilium necessario habet perfectionem omnẽ possibilem eminentiori modo quo potest haberi: propter quod nulla potentia potest esse maior ea vel perfectior. scientia autem de natura sua non habet rationem principij respectu scibilium: ꝛ ideo non oportet ꝙ habens scientiam omnium habeat perfectionem omnium nec perfectionem omnis sciẽtie nisi quo ad numerum scibilium sed non quo ad intensionem que magis se tenet ex parte sciẽtie q̃ ex parte scibilis: quia qui habet perfectiorẽ potentiã cognitiuam perfectius cognoscit aliquam rem propter qđ magis repugnat creature omnipotentia per quam

2. articulꝰ equaretur deo non solum quo ad naturam possibiliũ: sed quo ad perfectionẽ potentie q̃ omnis scientia per quã si creatura equaret deo quo ad numerũ scibilium/non tamen quo ad perfectionem

Opinio. scientie. ¶ Quantum ad secundũ principale de cõmunicabilitate potentie creãdi christo vel alii creature est eadẽ difficultas de qua dictum est in prima distinctiõe secũdi. Igitur quantum ad presens tractanda est vna opinio: que sic probat ꝙ potentia creandi non possit cõmunicari creature nec sit communicata anime christi. quia potẽtia infinita non potest ei communicari: potentia creandi est huiusmõi. ergo ꝛc. Maior patet: qꝛ sicut in magnitudine finita non potest esse: virtus infinita vt probatur. 8. phisicoꝝ. sic nec in quacunqꝫ essentia finita. omnis autem creatura est certis limitibus circũscripta scdm Ambrosiũ. ergo ꝛc. Probatio minoris: qꝛ sola potẽtia infinita potest absoluere distantiam infinitam: sed inter terminos creationis que sunt ens ꝛ non ens est distantia infinita. ergo ꝛc.

¶ Cõtra istam rationẽ instatur multipliciter. Primo cõtra maiorẽ tripliciter. primo sic. Si in magnitudine finita non potest esse virtus infinita hoc est quia moueret in non tempore: quia nec alia ratio ibi ponitur: sed ista ratio non valet: qꝛ pari ratione nec in spiritu infinito posset esse virtus infinita: qꝛ scʒ moueret in non tempore cum sit contradictio motum esse in instanti. ¶ Si dicatur ꝙ secus est de virtute spirituali que est libera et nõ agit nisi sicut vult: aliud est de corporali que agit ex necessitate nature. Non valet: qꝛ virtus infinita spiritualis ꝛ libera licet possit si velit tardius agere q̃ infinita naturalis: tamen si vult põt eq̃ cito agere. si ergo propter infinitatẽ virtꝰ naturalis necessario agit in nõ tpe per ꝯñs infinita libera potest mouere in nõ tpe: quod est absurdũ. ¶ Secundo contra eandem maiorem sic. intellectus est potentia infinita. sed ipse est in essentia finita. ergo potentia infinita potest esse in creatura licet sit finita. Maior probatur: qꝛ minor est nota qꝛ illud quod producere potest infinita specie: est infinite virtutis in vigore: qꝛ quanto aliquid põt plura producere specie differentia: tanto ipsũ est maioris virtutis. et per consequens infinite si potest infinita producere. sed intellectus ẽ huiusmõi. qꝛ cum intellectus habeat speciem ab obiecto ꝛ species sint creabiles/et per consequens intelligibiles in infinitum/ꝛ intellectus producat intellectionẽ vel agens vel possibilis/ vel ipsa substãtia intellectualis. ergo. ꝛc. ¶ Tertio ad idẽ sic visio beata est subiectiue in intellectu creato ꝛ finito. sed ipsa est infinita/qꝛ non est limitata ad genus ꝛ ad speciem: sicut nec obiectum suum principale quod est deus. nec secundariũ/ qđ est omne creatum ꝛ creabile/cum intellectio sumat speciẽ ex obiecto. ergo. ꝛc. ¶ Secundo arguitur contra minorem ꝛ eius probationem sic. illa distãtia non est infinita qua est dare maiorẽ. qꝛ nichil ẽ maius infinito. sed magis est distantia inter ens vniuersaliter et non ens vniuersaliter: q̃ inter terminos creationis qui sunt nõ ens. hoc ꝛ hoc ens ergo. ꝛc. ¶ Secundo ad idem sic. illud quod nõ est ens in actu nec in potentia magis distat ab ente q̃ illud qđ est non ens actu. sed ens potẽtia subiectiua vel obiectiua. sed chimera ꝛ cetera figmẽta sunt impossibilia. non ens autem quod est terminꝰ a quo creationis est potentia obiectiua. ens ergo minus distat ab ente q̃ figmenta.

Cõtra rationes illꝰ opionis.

Obiicitur cõ minorẽ rationis.

¶ Tertio ad idem sic. qꝛ non plus negat negatio q̃ ponat affirmatio. sed terminus ad quem creationis affirmatiuus non ponit ens in cõmuni. sʒ ens hoc: qꝛ vniuersale non producitur. ergo terminus a quo negatiuus nõ negat nisi hoc ens ꝛ non ens vniuersale seu cõmune. ¶ Tertio arguitur contra conclusionem sic. aut creatio est actio infinita totaliter ꝛ simpliciter. aut est finita totaliter et simpliciter. aut simpliciter finita. sʒ infinita ratione modi. non est infinita simpliciter ꝛ totaliter quia tunc equaretur generationi et spirationi in diuinis. Si autẽ est finita totaliter per cõsequẽs non querit potentiam infinitam/sed finitam. cuiusmodi potest communicari creature. Si autem finita solum ratione modi: adhuc idẽ. qꝛ licet effectus non excedat causam principalem: immo nec adequet: si est equiuocus. tamen potest excedere

Obiicitur contra conclusionem.

suam causam instrumentalē. si igitur creatio esset
simpliciter ꝛ totaliter actio finita potētia crean-
di posset cōicari creature etiā principaliter. Sičt
sit infinita ratōe modi requirit principale agens
infinitū/etiā simpliciter. sed poterit habere agēs
instrumentale totaliter finituȝ. ꝛ sic creare instru
mentaliter poterit cōicari creature. ¶ Secūdo
sic. actiones eiusdē rōnis possunt equaliter cōica-
ri. sȝ creatio et gn̄atio que est circa naturalia sunt
hmōi: q2 possunt habere eundē terminū specie: si-
cut in vitulo creato ꝛ generato etiā nūero sicut in
hole qui est terminus creationis ꝛ generationis.
ergo. ꝛc. ¶ Tertio. qꝺ agit ad adnichilationem
potest agere ad creationē. sed sic est quando quan
titas in altari corrūpitur q2 non habet subiectum
ꝛ per consequēs cedit in nichil. ergo pari rōe pos-
set producere quantitatē sine subiecto vt separatā
q̄lis est in sacramento qꝺ esset creature. ¶ Quic
Solut doctor ꝗ- quid sit de cōclusione et de rōne/ tamen predicta
dctās ista possunt impediri. ¶ Ad primū dicendū ꝙ illa ra
tias. tio phi nō valet. sȝ ꝯclusio vera est ꝙ in subiecto
finito siue sit quantū siue non potest esse virtus in
finita. q2 tunc accidēs excedet subiectū nec ēēt ꝓ-
portio subiecti ad accidens: sicut nec finiti ad infi
Ad scdm. nitum. ¶ Ad secundū dicendū ꝙ licet intellect⁹
posset producere intellectiones specie infinitas.
tn̄ non propter hoc esset infinitus simpliciter. q2
maior eo esset illa virtus que posset ꝓducere infi
nitas intellectiōes ꝛ volitiōes ꝛ multa hmōi: vñ
esset infinitus scd̄m quid quo non ꝓhibetur ali-
quid esse maius. Uel potest dici ꝙ aut loquimur
de intellectu coniuncto possibili/ vel agente/ aut
de separato. Si de cōiuncto: ille non est natus in-
telligere nisi respectu specierū naturalium ꝛ cor
poralium: que sunt finite. Si de separato ille non
intelligere facit/ sed species: que sunt in eo specie
differētes scd̄m differentiā intellectionum quas
causant. Si aūt noue species crearentur/ noue spe
cies adderentur ꝛ infinite in fieri per quas infini-
ta obiecta in fieri intelligerētur. q2 sic sunt res in
mente angeli sicut in ꝓpriis naturis. Sed istꝺ nō
videtur valere: q2 si alique species corporaliū nō
sunt producte sed ꝓducibiles cum aliq̄bus quali
tatibus sensibilibus/ illas intellectus possibilis
eque posset intelligere/ ꝛ agens respectu illaꝝ in-
tellectionē facere sicut respectu iam ꝓductarum.
Et similit̄ sicut quando anima separatur species
sibi infundūtur per quas intelligit omnia que sūt
ita si noui angeli crearenē species noue āgelis in
funderētur per quas se intelligere facerēt respec-
tu illarum/ sicut respectu antiquarū specierū. Est
aūt inter operationē propriam ꝛ cōmunem diffe-
rentia. q2 propria inest accidenti per subiectū. cō-
munis ecōuerso. vnde nō oportet subiectuȝ eē ma
gis perfectum per hoc ꝙ habet plures operatōes
cōmūes et per accidens. sicut illud quod est albū
et calidum/ ꝛ hmōi plures operatōnes potest per
illa ꝙ perfectius subiectū simpliciter ꝙ non habȝ
tot ptātia actiua. sed respectu opationum per se et
propriarū. aliud est q2 ꝙto subiectum simpliciter
principale et actiuuȝ est pfecti⁹/ tāto pōt i plures
vel pfectiores opatiōes. ꝛ tāto hȝ plura ꝛ pfecti
ora pncipia opatiua: sicut ala sensitiua hȝ plures
pōes ꝛ opatiōes ꝙ vegetatiua/ ꝛ intellectia ꝙ sen
sitiua: cū ꝗ intelligere sit p se ꝛ ppria opatio intel
lectualis sbe. ꝙto ipa hȝ pfes ꝛ pfectiores itelle-
ctiones tanto ipsa est perfectior ꝛ habet plura et
perfectiora principia itelligēdi: ꝛ per consequēs
si habet plures itellectiones infinitas specie: nō
solum habet infinitas species electiuas: sed in se
est infinitus: q2 licet ad infinitatem effectus non
requirat̄ infinitas in singulis causis: sed sufficiat
infinitas in oib⁹ simul iūctis/ cū oēs species agāt
in virtute substantie intellectualis cui⁹ sunt: per
consequens plus est virtutis in illa ꝙ in omnib⁹
istis: sed in istis est infinita. ergo multo magis in
illa. vnde videt̄ melior prima solutio ꝙ itellect⁹
qui est intelligere factiu⁹ principaliter/ siue sit ac
cidens siue substantia sit infinitus scd̄m quid sed
non simpliciter vel non vniuersaliter. Sed tūc re
manet argumentum primum: q2 licet de⁹ nō pos-
set cōmunicare creature potentiam creandi ita ꝙ
esset infinita simpliciter ꝛ vniuersaliter: q2 tūc ꝓ-
duceret seipsam: tamen potest ei cōmunicare po-
tentiam creandi omnia alia a se que erit potentia
infinita scd̄m quid ꝛ nō simpliciter cum maior sit
potentia creandi omnia creabilia ꝙ creandi oia
vno excepto. ¶ Unde dicendum tertio ꝙ nichil
creatum nec substantia nec accidens est produ-
ctiuū infinitoꝝ specie differentium: ꝛ ꝙ si species
corporaliū multiplicabiles sunt in īfinitū vel in-
corporalium: nec species abstracta nec īfuxa nec
intellectus substātia vel accidens possent effice-
re intellectiones respectu oīm si specie differunt/
sed respectu determinatoꝝ ꝙuis numerus sit no
bis incertus: q2 virt⁹ finita non est ad infinita spe
cie. ¶ Si dicatur ꝙ imo actus reflexi multipli-
cantur infinituȝ naturaliter qui differunt specie.
Dicendum ꝙ primū est verū: sed secundū est fal-
sum q2 sunt vnū specie ab vnitate pricipalis obie
cti ¶ Ad tertiū dicendū ꝙ visio beata est quid fi Ad tertiū
nitū ꝛ determinatū ad genus et speciē licet obie-
cti infiniti oīmodo indeterminati et illimitati: q2
non oportet ꝙ actus habeat speciē ab obiecto sic
ꝙ sit eiusdē speciei vel generis cū illo cū intelle-
ctio substātie sit accidēs/ sed hȝ speciē ab obiecto
effectiue/ a se formaliter. vnde ex hoc ipso ꝙ ē ab
obiecto discreto ꝯm speciē licet illud nō sit in spe
cie potest habere limitatā speciem. Constat eñ ꝙ
deus nō existēs in aliqua specie nec modo nec or-
dine/ dat oib⁹ speciē/ moduȝ/ ꝛ ordinē: q̄ habet in
se nō formaliter sed virtute. ergo ex ea parte qua
actus hȝ speciē ab obiecto nō habēte speciē: simi-
liter ex ea parte qua habet speciē ab obiecto ter-
minatiue: sicut si deus causaret in me intellectio-
nem lapidis ꝑmo/ ꝛ postea asini: distinguerent̄ ab
obiecto nō effectiue sed terminatiue/ ex hoc solū
ꝙ essent de diuersis obiectiue. sic visio beatifica q̄
est de deo principaliter/ differt ab oī vespertina spe
cie: que est principaliter de aliquo creato. ¶ Ad Ad ꝗrtuȝ
quartū dicendū ꝙ infinito inꝗtuȝ est hmōi nō est
dare maius: sed infinito ex vna parte/ et finito ex
alia parte est bñ dare mai⁹. sicut nobilissima crea
tura data vel possibilis in infinitū distat a deo: sic
ꝙ īfinita ē ex parte dei q̄ est īfinit⁹/ nō creature q̄
est finita. vnde ex parte dei nichil pōt plus distare
ꝙ sit infinitius deo: sed ex parte creature sic: puta
creatum ignobili⁹. ꝛ sicut est indistātia vna ꝛ posi
tiua q̄ est inter ens ꝛ ens: sic inter imaginata q̄ est
īter ens ꝛ nō ens: q2 ipa est īfinita ex pte nō entis
quod ē termin⁹ a quo: finita ṽo a parte entis: qꝺ
est terminus ad quē. vnde distat magis a nō ente

penitus ens in actu q̃ ens in potentia qḋ est ma-
teria prima: ⁊ silr̃ ens hoc qḋ est terminꝰ ad quē
creationis/minus distat a nõ ente q̃ ens absolu-
te: sed nõ ens nõ plꝰ distat ab ente q̃ terminꝰ crea
tionis a quo a termino eiusdē ad quē: quia termi
nus creationis a quo nõ est ens hoc: sꝫ est nõ ens
absolute ⁊ vniuersaliter. De quocũq; eñ ente vni
uersaliter aliquid producet/ipsum nõ ꝓducet per
creationē q̃uis esset nõ ens quod ꝓducit: puta si
de trũco fieret vitulus: q̃uis trũcus sit nõ vitulꝰ
qz tñ est ens simpliciter nõ esset creatio. ¶ Cõtra
hoc autē arguit sic: qz cũ dicit creatio esse ex non
ente/ly nõ ens nõ tenet materialiter sed ordinali
ter: vt scꝫ dicat creari illḋ qḋ fit ex nõ ente. i. priꝰ
non ens. nõ oportet autē ꝙ sit nõ ꝑsupposito ali-
quo ente: imo necesse est ꝙ fiat ꝑsupposito aliquo
ente creato ⁊ increato. et dico priꝰ tēpore vel natu
ra. ¶ Itē si ꝑsupposita oi entitate alia creata et
creabili ꝓduceret gabriel adhuc diceret creari:
quia non ꝑsupposita natura sua: nec in toto nec in
parte. ergo non ens quod est terminꝰ creationis
non est non ens absolute sed nõ ens hoc qḋ creat
est dicendū ad hoc ꝙ creatio hoc habet cõmune
cũ ceteris ꝓductiõibꝰ ꝙ fit ex nõ tali: qz qḋ fit ex
tali nõ est: sed hoc habet speciale ꝙ fit nõ solū ex
nõ tali: sed ꝙ non fit ex aliquo qḋ sit illud vel ali
quid eius vel ꝯuersū in illud aut aliquo eiꝰ: sicut
dicit fieri p̄ generationē hõ ex nõ hoīe nõ quocũ-
q;: sed qḋ est semen hoīs vel menstruū mulieris
quia nõ quodlibet fit ex quolibet: sed determina-
tum ex determinato: ⁊ aliqḋ illiꝰ fit pars essentia
lis eius qḋ fit: qz nõ quodlibet fit ex quolibet: sꝫ
determinatū ex determinato: ⁊ aliquid illius fit
pars essentialis eiꝰ qḋ fit: sꝫ creatio fit ex nichilo
materialiter negatiue: id est nõ ex aliquo/ ⁊ non so
lum ex nõ tali/nec ex aliquo qḋ sit tale aliqḋ: sed
fit ꝙ nõ ex aliquo ente mũdi creato vel increato
vel creabili qḋ fiat illud vel aliquid eiꝰ. Unde da
to ꝙ nec homo nec aliqḋ hoīs ꝑexisteret idē nu-
mero vel specie/si tñ preexisteret aliqḋ aliud ens
quodcũq; potētia ex quo fieret hõ vel ꝙ conuer-
teret in hoīem licꝫ nõ maneret in illo: sicut panis
cõuertit in corpus xp̄i in quo nõ manet sed aliqḋ
sui/nõ diceret creatio. ergo creatio est non solum
ex nõ ente hoc/sed ex nõ ente vniuersalit: ita ꝙ nõ
entitas conuertenda in hanc entitatē est terminꝰ
Ad q̃ntū p se a quo creationis. ¶ Ad quintum dicendum
ꝙ ens in potētia subiecti ita nõ ē ex nichilo: qz ex
tali nõ ente potest aliqḋ fieri naturaliter/ cum tñ
naturaliter ex nichilo nichil fieri sit cõis conce-
ptio animi: et tale nõ ens non est terminꝰ creatio
nis. sed nõ ens simpliciter vel ens in pura poten-
tia obiectiua ⁊ actiua in alio in se: ⁊ hoc est oīno
nichil ⁊ nõ ens/⁊ nõ solũ priuatio sed pura nega
tio. ⁊ q̃uis ꝑuatio aliquo mõ ratione subiecti re
cipiat maius ⁊ minꝰ: tñ negatio nõ in subiecto et
purũ nichil non recipit maius nec minꝰ. vnde in
illo nõ ente ex quo fit angelus vel pura materia/
non est plus de entitate q̃ in chymera: nisi accipe
retur ly ex quo sit/effectiue: qz est vnū ens quod
est deus ex quo sunt omnia. non est autem ens ex
quo/id est a quo possit fieri chymera. ¶ Sed cõ-
tra hoc arguitur sic: qz sicut se habent ens et non
ens extra/sic verum et falsum in anima: sed illud
est magis falsū qḋ nec est verũ nec esse põt: sicut
dyametrum esse symetrũ q̃ illud quod non est ve
rum sed esse potest: vt album esse nigrũ. ergo mi-
nus est non ens qḋ non est sed esse potest: q̃ ꝙ nõ
est/nec esse potest. ¶ Et dicendũ ꝙ non est sile: qz
non sic se habent verũ ⁊ falsum in aīa cũ vtrumq;
sit positiuum ⁊ opponant cõtrarie ⁊ non pure pri
uatiue/et tãtũ est de entitate in falso sicut in vero
excepto illo respectu cuiꝰ formaliter dicit esse fal
sum. vnde ratione entitatis ⁊ veritatis alicuiꝰ co-
incluse falsum in se recipit maius ⁊ minꝰ: sed ens
et non ens opponunt contradictorie: qz non ens
nichil de entitate includit. vnde intrinsece nõ est
magis non ens chymera q̃ non homo: qz in nichi
lo non est magis et minus entitas: sed si accipe-
retur esse intellectum et nõ esse intellectũ. tũc di-
cerem ꝙ nõ est plus actu de entitate rationis in
eo ꝙ non intelligitur: sed potest intelligi q̃ in eo
quod nõ intelligitur. nec potest intelligi nisi inq̃
tum potētialitas entitatis rationis fundatur su-
per aliqua vera entitate que est intrinseca rei que
dicitur potētia intellectualis qḋ non est ex parte
nõ entitatis de qua est creatio qñ creatur totum
suppositum. ¶ Ad sextum dicēdum ꝙ imo inueni- Ad sextũ.
tur plus negare negatio q̃ ponat affirmatio: qz si
dico homo currit/vera est vno solo currente/cum
indefinita equipolleat particulari. Si autē dico
non homo currit/ita ꝙ negatio ad subiectum fe-
ratur nõ ad ꝑdicatũ/equipollet vniuersali nega-
tiue. tñ cõcedo maiorem dicēdo ꝙ terminꝰ a quo
non est negatiuus eiꝰ qḋ ponit terminꝰ ad quem.
cum eñ homo creatur ex nichilo ⁊ non solum ex
nõ hoīe/sed totaliter ex non ente. affirmatiua op
posita est ens ⁊ non hoc ens. ¶ Ad septimum di- Ad septi-
cendũ ꝙ creatio est finita ratione modi tantũ: sed mum.
modus est talis nature ꝙ repugnat ei causalitas
instrumentalis: qz qḋ ꝓducitur a duobus/ab vno
principaliter/ab alio instrumētaliter/est in potē-
tia passiua ex parte sui inequaliter: sicut in poten
tia actiua respectu agentiũ inequaliter: qz maior
est virtus agentis principalis q̃ instrumentalis:
sed illud qḋ non est in potentia subiectiua sed tñ
obiectiua ⁊ purū nichil non potest dici maius et
minus in potentia ex parte sui: qz negatio non re
cipit maius ⁊ minus. ergo ⁊c. ¶ Ad octauum di Ad octa-
cendum ꝙ licꝫ actiones sunt eiusdem rationis si uum.
tamen sint differentes modi nõ oportet ꝙ qui po
test in vnam potest in aliam: sicut paruꝰ calor po-
test calefacere remisse non autem intēse: ⁊ tamen
calefactio intensa ⁊ remissa differunt nõ specie sꝫ
solum in modo ⁊ gradu numerali. ¶ Ad nonum Ad nonũ.
⁊ vltimum dicendum ꝙ q̃titas illa non annichi-
latur sed corrumpitur ⁊ cedit in potentiam mate
rie que redit vel de nouo creatur aut aliunde mi-
nistratur ⁊ substat forme que inde generat. posset
tamen forte deus facere ꝙ ignis faceret calorem
diuina virtute sine subiecto sustentatum vt dictũ
est in secundo distinc. i. q. 3. ¶ Quantum ad ter- 3 articulꝰ
tium principale de infinitate scientie visionis aie de infinita
christi: et vtrum deus cognoscat infinita scientia te scientie
visionis. quidã in pluribus locis dicit ꝙ non sed visionis.
tantum finita/ et hoc tenent quidā nec fiunt nec
sunt nec erunt: qz in omnibus est dare primum qḋ
fuit ante quod nullum aliud: scꝫ prima cognitio
vel aliquid hmõi: quo dato ꝓcedendo in infinitũ
nunq̃ fuerunt infinita. ¶ Sed cõtra: qz si tantũ
cognoscit finita illa qñq; actu erunt succedentibꝰ
sibi aliīs in infinitum cogitationibus et affectio-

nibus substantie intellectualis: et tunc deus non cognosceret sciētia visionis illas que succederēt que tunc erunt. vnde dicunt alq̄ ꝙ deus cognoscit īfinita scia visionis. Primo qꝛ de⁹ cognoscit sciētia visionis non solum illa quorum esse est in facto esse: sed etiam quorum esse est in fieri: vt motum et tēpus cognitiones ꝛ volitiones: licet nunq̄ sint in facto esse infinite: semper tamen sunt in facto fieri sicut et partes infinite continui: vt de⁹ videt infinitas partes continui in quas est diuisibile in īfinitū / et sic infinitas cogitationes q̄ nūq̄ erunt nisi in fieri. ¶ Scdo quia illud quod est quocunq̄ modo extra deum dicitur deus videre scientia visionis: sicut visio est rei exterioris: sed illa īfinita de quib⁹ loqmur sunt aliquo mō extra deum qꝛ in potētia creature. ergo ꝛc. Unde scientia visionis non solum recipit esse in actu: sed etiā in potētia creature: tamē nec sequitur / videt infinita futura: ergo erunt infinita. imo magis sequitur oppositum. si enim numer⁹ augetur in infinitum: non sequitur ergo quoniā erit auctus in infinitum. Imo magis sequitur / ergo nunq̄ erit infinitus: quia tunc cessaret augmentum / nec iret in infinitum. vnde male arguunt de augmento caritatis in infinitum: quod ex hoc sequitur posse esse caritatem infinitam creatam: Imo magis oppositum. sicut etiaꝫ continuum non esset diuisibile in infinitū: sed quandoq̄ esset diuisum in infinitum. ¶ Sed contra / quia cum non sit maius infinito / deus non cognosceret plura simplici intelligentia q̄ visione nec plus q̄ anima christi / dicendum ꝙ immo quia scientia visionis non est ad infinita specie sicut scientia simplicis intelligentie: sed ad infinita numero tantum. non enim potentia creata que finita est / est ad īfinita specie: propter quod ille non sunt scibiles: quia natura non procedit in infinitum. nec est inconueniens in diuersis generibus esse maius infinito: sicut infiniti homines et īfiniti asini essent plures res q̄ infiniti asini tantum. Uel dicēdum ꝙ infinito in essentia reali repugnat additio / non autē in esse cognito. multa em̄ in essentia naturali habent oppositum que non est in esse intentionali sicut species ꝯtrariorū in oculo non sunt cōtrarie. Et hoc valet ad sustinendum ꝙ in deo sunt ydee singularium non obstante ꝙ essent ibi infiniti ordines infinitorum: qꝛ cum quelibet species habeat in potentia infinita indiuidua et in deo sunt infinite specierum ydee: quia sicut deus cognoscit infinita ꝛ infinities infinita: qꝛ omnes species q̄ esse possunt que sunt infinite et cuiuslibet speciei infinita indiuidua si tamen omnis species potest habere plura indiuidua ita necesse est hec omnia p̄sentari in deo. Per hoc etiam patet ꝙ deus cognoscit continuum infinitum: quia sicut numerus augetur in infinitum sicut et continuum saltem virtute diuina etiā scd̄m quantitatem non proportionem licet hoc philosophus negaret .3. phisicorum qꝛ putauit non posse fieri maiorem q̄titatem celo. Unde sicut deus cognoscit numeros īfinitos quia sunt possibiles in fieri: sic et continuum infinitum. ¶ Sed contra: cui repugnat esse repugnat itelligi: quia vnūquodq̄ sic se habet ad veritatem. ꝛc. ¶ Scdo qd̄ est in potentia non est nichil: ꝛ licet vnumquodq̄ cognoscatur scd̄m ꝙ est in actu ꝛ non in potentia tantum. 9. metaphisice. tamen infinitum tā in continuis q̄ in discretis est in potentia ad esse actu: non in completo vel facto esse sed in fieri: ipsum etiaꝫ est actu in sua causa: quod sufficit ad cognosci. deus enim cognoscit illa que nūq̄ erunt in fieri: sed stat tantum in potentia sua. ¶ Cōtra etiaꝫ predicta est ꝙ deus non cognoscat noticia visionis illa tantum que sunt in potentia creature: qꝛ visio proprie dicta est existentium extra videntes non tantuꝫ potentia sed actu: nisi dicatur quis videre per accidens illud qd̄ ipse sine discursu itelligit esse possibile ex hoc ꝙ videt aliquid actuale. ¶ Ex hoc etiam patet ꝙ in deo sunt infinita attributa ꝛ infinite ydee: ꝛ tamen non potest producere infinita actu simul. non enim possem tibi dare obulos in infinitum: nisi et ego haberem apud me obulos in infinitum vel infinitos / et tibi semper darem finitos. quia enim nemo dat quod nō habet. si non haberem obulos īfinitos: aut si iam dedissem tibi infinitos: nec per consequens mihi aliquis remaneret tibi dare non possem vlterius: et sic datio non iret in infinitum. ¶ Q; autē de⁹ cognoscat actu infinitas partes continui patet: quia ipse cognoscit actu omne quod est in se vel ī alio potentia vel actu: non solum quia comprehēdit quicquid cognoscit: sed etiam quia ip̄e est causa p intellectum eius qd̄ est in creatura non soluꝫ actu sed potentia: non soluꝫ actiua sed passiua: qꝛ vtrunq̄ totaliter est ab ipsa. Oportet autem ꝙ artifex cognoscat omne qd̄ dat artificiato. ¶ Per idem etiam quod dictum est in octaua conclusione huius questionis patet impedimentum illius rationis que solet fieri contra infinitatem ydearum: qꝛ scꝫ īfinitatis non est ordo: ꝛ vbi non est ordo ꝛ est multitudo illic est cōfusio: qꝛ non minus debet esse ordo in re intellecta q̄ in rep̄sentatione intellectiua: sed hoc non obstante deus cognoscit infinita saltem numero secūdum omnes. ergo ꝛc. ¶ Uidetur tamen ad principale dicēdum ꝙ de⁹ cognoscit: et anima christi sciētia visionis infinita scd̄m quid ꝛ in fieri: non autem in facto esse nec simpliciter: quia nec sic essent infinita ꝛ non aliter. Licet autē sciētia simplicis noticie cognoscant q̄ non erunt: non est scientia visionis. ¶ Ad argumenta principalia solutum est.

¶ Distinctio. xv. ¶ Questio p̄ma.

Circa decimamquintā distinctionem queruntur tria. Primum est: vtrū christus assumpsit naturam cum defectibus. Scdo: vtruꝫ in aia xp̄i simul fuerit dolor ꝛ gaudium. Tertio: vtrum in christo potuit esse actus amandi vel volendi sine actu cognoscendi. ¶ De primo videtur ꝙ christus nō debuit assumere naturam cum defectibus corporalibus: quia pena non debetur nisi culpe: sed in christo non fuit aliqua culpa / nec originalis vt supra probatum est: nec actualis / scd̄m illud petri. 2. qui peccatū non fecit. ergo nec defectus corporales cum sint penales debuerūt esse in eo. ¶ Scdo: ꝙ nec defectus anime quantum ad passibilitatem: qꝛ sicut se habet gloria corporis ad corp⁹: ita gloria anime ad animam: sed corp⁹ christi statim vt fuit glorifica-

Primum

Secundū

tum fuit impassibile. ergo anima christi cū a principio fuit beata / videt ꝙ ex tunc fuit impassibilis

In oppō

¶ In contrariū per illud quod habet Hebreoꝝ 2. ꝙ debuit ꝑ omnia fratrib⁹ assimilari: sed in nobis stant multi defectus corporales. ergo omnes defectus illos debuit assumere. ¶ Itez Dam̄ dicit ꝙ illud non est curabile quod non est assumptibile: sed christus curauit omnes defect⁹ nostros. ergo omnes assumpsit.

Responsio

¶ Responsio. tria sunt videnda. Primo de defectib⁹ corporis. Scd̄o de defectibus anime in generali. Tertio in specie de dolore mortis.

1. articul⁹. Durand⁹ pñti disti. q. 4.

¶ Quantum ad primum ponunt alii qui tria videnda. Primum: an christ⁹ debuit naturam humanam assumere cū defectibus corporalibus. Secundū est / supposito ꝙ sic: vtrū in omnibus / vel solum in quibusdam. Tertiū est / vtruz illos defectus cōtraxerit vel sponte assumpserit. ¶ Quantum ad primum dicendum ꝙ christ⁹ debuit assumere naturam humanam cū defectibus corporalibus: quod patet tripliciter. Primo ex fine incarnationis sic: ad hoc ꝙ christus assumpsit naturam humanam vt pro peccatis nostris satisfaceret / et sic nos redimeret: sed hoc non poterat fieri nisi assumpsisset naturam humanam cum defectib⁹ corporalib⁹. ergo ₇c. Minor probat: q₂ satisfactio fit per opera penalia: sed corp⁹ quod non subiacet defectibus non est susceptiuum pene. ergo si christus assumpsisset corpus sine defectibus corporalibus: non potuisset pro nobis satisfacere. Scd̄o patet idem ex fide incarnationis que est necessaria ad salutem: ₇ ideo debuit per christum in nobis edificari: sed si christ⁹ naturam humanā assumpsisset sine defectib⁹ corporalib⁹: magis destruxisset in nobis fidem incarnationis q̄ astruxisset q₂ natura humana nō est nobis nota: nec ꝑut subiacet talibus defectib⁹: ergo decuit ꝙ christus nostram naturam cum talibus defectibus assumeret. ¶ Ad idem tertio quia decuit ꝙ christus nobis perfectum preberet exemplū merendi: sed meritum consistit non solum in operatione boni / sed in ꝑpessione mali. ergo christus vtrūqꝫ exemplum merendi prebuit: sed nō prebuisset exēplum merendi in ꝑpessione mali nisi assumpsisset corp⁹ passibile subiacens defectibus penalib⁹. ergo ₇c. et sic patet primum.

Obiicit doc. cōtra rōes durā di ₇ soluit

¶ Sed potest argui cōtra hec tria. Contra primum: q₂ satisfactio potest fieri ꝑ solam penam anime / qualis est dolor penitentie et cōtritionis quo solo potest omnis pena remitti. Et dicēdum ꝙ quia debebat satisfacere ꝓ defectu non solum anime sed etiam corporis plenarie ₇ perfecte debuit vtrumqꝫ sufficere. ¶ Cōtra secundum: quia post resurrectionem humanitas innotuit visu / tactu / et gustu sine istis defectib⁹. ergo ₇c. Et dicendū ꝙ iam ante mortē ostēderat passibilitatem. vnde sufficiebat ostēdere ad ꝓmā naturā idētitatē: qd̄ cicatrices morie ostēdibāt. ¶ Cōtra tertiū: q₂ nō solum fame ₇ siti: sed etiā aliis īfirmitatib⁹ / puta febre et huiusmodi: quas tamen non assumpsit / meremur. Et dicendum ꝙ hoc alia ratio infringit sicut statim sequitur.

Durā. vbi supra.

¶ Quātum ad secundū dicunt quidam ꝙ scd̄m Dam̄. christus assumpsit solum defectus naturales ₇ passiones indetractabiles. Dicuntur autez hmōi defectus naturales qui consequuntur totā speciem humane nature sibi derelicte propter peccatum primoꝝ parentū: sicut fames / sitis / mors / et huiusmodi. Indetractabiles autem passiones dicūtur q̄ ꝑfectioni scientie et grē non repugnant. alios autem defectus qui toti nature non sunt cōmunes / vt febris / lepra / cecitas / ₇ huiusmodi: vel repugnant perfectioni scientie ₇ grē: vt sunt ignorantia / difficultas ad bonum / pronitas ad malū / non assumpsit. Et huius ratio est: q₂ sicut dictum fuit / christus assumpsit humanam naturam ad satisfaciendum principaliter pro peccato quod totam naturam infecit: satisfactio autez requirit ꝓ materia passibilitatem corporis sine qua nullum corpus penale esset: sed pro principio requirit ex parte anime perfectionem scientie ₇ gratie: quia nullum opus penale est satisfactoriū nisi per liberum arbitrium acceptetur. ¶ Ex hoc sic arguitur. Decuit vt christus humanam naturam omnino ꝑfectam assumeret / exceptis his defectib⁹ qui requiruntur ad opus satisfactionis: sed tales defectus sunt soli illi qui vocantur naturales ₇ indetractabiles passiones modo quo expositum est. Defectus enim qui non consequuntur totā naturam non requirūtur ad satisfactionem ꝓ tota natura vel ꝓ peccato cōmuni toti nature. Unde nec isti sunt pena peccati originalis vel saltem immediate. Defectus vero q̄ derogant perfectioni sciētie et gratie magis impedirent satisfactionem q̄ ꝓmouerēt. ergo decuit vt xp̄s solum assumeret defectus naturales et indetractabiles passiōes. ergo. ₇c. Sic igitur qui venit vt doctor fugaturus ignorātiaz docendo qd̄ nō potest facere ignorans bene decuit habere plenitudinem scientie / et non pati detrimentum alicuius ignorantie. ¶ Scd̄o q₂ illū q̄ erat redēptor meritorius nobis / pro nobis satisfacturus: ad quod requiritur abundantia gratie: cui opponitur culpa et difficultas ad bonum / non decuerunt eum nec cōgruebat sumere defectus morales. Quia etiam venit totā naturam non huius vel illius curare satisfaciendo: ideo nō febrem nec alios particularium complexionum defectus debuit assumere sed cōmunes: quos in tota natura plantauit: vt famem / sitim / ₇ huiusmodi.

Durā. vbi supra.

¶ Quantum ad tertium scꝫ / an tales defectus fuerint contracti / vel assumpti. Dicunt quidam ꝙ contrahi importat quandam consequentiam necessariam vnius ad alterū. Est enī cōtrahi idem quod simul cum alio trahi. Isti autem defectus sunt in nobis ex duplici causa: scilꝫ ex cōditiōe nature in se / ₇ ex peccato sicut ex causa remouēte prohibens: q₂ per peccatum priuata est natura originali iusticia que prohibebat in nobis tales defectus esse. Si ergo isti defectus operantur ad naturam sicut ad suam causam per se: sic fuerunt in christo consequentes naturā ex necessitate: quia scd̄m Dam̄. vt infra dicetur / diuinitas permittebat naturam humanaz agere ₇ pati que propria sunt: et ideo cum tales defectus sequantur ad naturam ex necessitate nisi prohibeātur a maiori virtute: consequens est ꝙ in christo fuerunt de necessitate hi defectus. ¶ Si autem comparētur ad causam remouentem ꝓhibens ad peccatum: tunc in christo nō fuerunt tales defectus ex peccato: quia peccatū non contraxit sicut nos: et sic tales defectus non dicuntur a christo cōtracti: sed voluntarie assumpti. et quia in nobis sunt hi defectus ex vtraqꝫ causa: in christo autem solū ex altera. idcirco dicuntur a nobis contrahi: nō a

christo. ¶ Confirmatur etiam istud: quia contrahere secundum legistas est cum alio trahere siue inuite siue sponte sicut dicunt q obligatio contrahitur quattuor modis. scilicet Re/ verbis/ litteris/ et consensu. Quando autem consensu: tunc sponte et libere obligatio cotrahitur. Quicquid sit de aliis secundum theologos contrahere est cum alio necessario trahere: nos igitur hos defectus contrahimus tribus modis: quia cum natura trahimus. Secundo/ quia cum peccato. Tertio/ quia volumus nolumus cum vtroque. Christus autem non eos contraxit cum peccato quod non habuit: nec cum natura inuitus: sed voluntarius voluntate diuina: qua libere naturam assumpsit cum defectibus: quos voluit: ideo eos assumpsit proprie non contraxit. ¶ Potest etiam dici q assumpsit eos voluntarie voluntate humana: tamen concomitante quam accedente vel approbante/ tamen non faciente. A principio autem sue creationis habuit volitionem beatificam et deiformem/ et visionem et qua omnia nouit que etiam saltem in genere finis passibilitatem anime et corporis precessit per quam voluit q deus voluit: sed non id effecit. ¶ Quantum ad secundum principale

2. articul⁹ Durand⁹ q. 2. hui⁹ distinctionis.

de defectibus anime procedunt aliqui sic. Primo distinguunt de passione. Secundo respondent ad questionem. ¶ Quantum ad primum dicendum q passio est duplex. Una est naturalis. Alia animalis. Passio naturalis seu corporalis dicitur tripliciter. Uno modo quecunque alteratio per quam in subiecto aliquid recipitur. Alio modo dicitur passio alteratio per quam aliquid recipitur in subiecto: et aliquid ab ipso abiicitur. Tertio modo passio dicitur illa sola alteratio per quam a subiecto forma conueniens abiicitur: et disconueniens introducitur. Primo modo sumitur passio valde large. secundum enim illum modum dicitur luna pati dum lumen recipit. Secundo modo sumitur passio minus large: quando scilicet aliquid abiicitur. Tertio modo sumitur proprie et stricte: scilicet quando forma conueniens abiicitur et disconueniens introducitur et non econuerso. Non enim proprie dicitur pati qui sanatur: sed qui egrotat. Passio autem animalis nichil aliud est quam motus anime secundum appetitum consurgens ex apprehensione passionis naturalis vel corporalis. et sic liceter passiones naturales et corporales magis proprie dicitur passio alteratio secundum quam forma disconueniens acquiritur quam illa per quam acquiritur conueniens. sic inter passiones anime magis proprie dicitur passio motus appetitus sequens scilicet apprehensionem passionis naturalis disconuenientis: quam sequens apprehensionem naturalis conuenientis passionis. vnde magis proprie dicitur pati qui dolet vel tristatur: quam qui gaudet et letatur. De hac autem passione potissime intelligitur questio: quia constat q passio naturalis et corporalis fuit in christo: que etiam mortem induxit. ¶ Hoc supposito dicenda sunt tria ad questionem. Primum est q in christo fuit vera passio prout dicit motus appetitus sensitiui. Secundum est q in christo fuit aliter talis passio/ et in nobis. Tertium est q in eo fuit passio prout dicit motum voluntatis. ¶ Primum patet dupliciter. Primo sic. Ubicunque est vera passio corporalis percepta per sensum et motus sensitiui appetitus secundum conditionem apprehensionis/ ibi est vera passio animalis: sed in christo fuit vera passio corporalis percepta per sensum et motus appetitus sensitiui secundum conditionem apprehensionis. ergo in ipso fuit passio animalis. Maior patet ex notificatione passionis prius posita. Minor similiter patet. constat enim q in christo fuit vera passio corporalis abiiciens illud quod erat conueniens nature corporis: sicut fuit diuisio carnis per clauos: que soluebant continuitatem partium corporis. Nec dubium q hanc christus assumpserit cum assumpserit animam perfectam secundum omnes vires suas naturales. ad hanc autem apprehensionem necessario sequebatur quantum est ex cursu nature motus appetitus sensitiui secundum conuenientiam assumptionis ad illud quod erat apprehensum vt nociuum et malum. quare etc. ¶ Secundo patet idem sic. Dolor/ tristicia/ timor/ et ira/ sunt vere passiones: sed in christo fuerunt hec omnia. ergo etc. Maior de se patet. Minor probatur quantum ad singula membra illic contenta. Primo de dolore per illud quod habetur ysaye. 53. Uere languores nostros ipse tulit: et dolores nostros ipse portauit. et per rationem: quia dolor sensibilis causatur proprie ex perceptione eius quod ledit temperamentum corporis. constat autem q in christo fuit aliquod lesiuum temperamenti corporis quod percipiebatur per tactum qui fuit in christo temperatissimus. ergo sequebatur ad hoc verus dolor. De tristicia similiter patet per id quod habetur Matthei. 26. Tristis est anima mea vsque ad mortem. Et per rationem: quia sicut dolor causatur ex lesione sensus tactus percepta: sic tristicia causatur ex nociuo seu malo apprehenso per imaginationem vel aliquam virtutem interiorem: sed talis apprehensio fuit in christo: frequenter enim fuit imaginatus mortem antequam pateretur. ergo fuit vera tristicia. De timore similiter patet per hoc quod habetur Marci. 13. Cepit pauere et tedere. Et per rationem: quia sicut tristicia causatur ex apprehensione mali quasi presentis: sic timor causatur ex apprehensione mali futuri: sed talis apprehensio fuit in christo: ergo et vere timor. De ira patet similiter per illud quod habetur in psal. et applicatur christo Joh. 2. zelus domus tue comedit me. zelus autem est species ire/ cum ira distinguatur in iram per zelum: et in iram per vicium. Et idem patet per rationem sic. Posita causa sufficiente/ ponitur effectus: sed tristicia est causa sufficiens ire: ex tristicia enim alicui ablata/ oritur appetitus repellendi et vindicandi iniuriam factam: cum ergo in christo fuit tristicia vt dictum est/ consequens est vt in ipso fuit ira: et sic patet minor. sequitur ergo conclusio/ scilicet q in christo fuit vera passio que est motus appetitus sensitiui. et sic patet primum.

¶ Quantum ad secundum dicendum q iste passiones aliter fuerunt in christo: et aliter in nobis quantum ad tria. Primo quantum ad obiectum quia in nobis huiusmodi passiones frequenter tendunt ad illicita: in christo autem nunquam fuit sic. Nota.
Secundo quantum ad principium quia hee passiones in nobis preueniunt iudicium rationis: propter quod in ipso huiusmodi passiones non fuerunt culpabiles. Ira enim preueniens iudicium rationis/ culpabilis est: et vocatur ira per vicium secundum quam homo

dicitur operari. operatio nāq attribuitur primo
mouenti.et de hac dicit beatus Jacobus.i.q ira
viri iusticiam dei nō operatur.et talis ira nō fuit
in christo. Ira autez sequens iudicium rationis
que est appetitus vindicte prout ratio iudicaue=
rit/dicitur ira per zelum: et talis non est vicium/
⁊ fuit in christo. ¶ Tertio fuerūt differenter pas=
siones in christo et in nobis quantum ad effectū:
quia huiusmodi passiones quandoq in nobis nō
sistunt in appetitu sensitiuo sed redundāt in ratio
nem ita vt eam perturbent ⁊ eam retrahant quā=
doq a sua rectitudine.non sic autē fuit in christo
quia hmōi motus ex diuina dispositione sic siste=
bant infra limites sensitiui q nullo modo impe=
diebatur nec perturbabat ratio eis quin ageret
ea que conueniebant: et ideo magis dicūtur fuis=
se in christo scdm propassionem q secundū passio
nem. Propassio enim dicitur quasi inchoata pas=
sio.sed passio absolute dicitur cōsummata passio
et perfecta.⁊ quia vltima consummatio motuuz
appetitus sensitiui est psecutio rei appetite: que
non contingit nisi ratio per passionem abstraha=
tur a sua rectitudine:ideo in nobis vbi hoc acci=
dit tales motus dicuntur passiones: in christo au
tem dicūtur propassiones.et hoc insinuat scriptu=
ra dicēs q cepit contristari et mestus esse. Ubi di
dit Hieronymus q dñs noster vt veritatem pro=
baret assumpti hominis/ vere quidē contristatus
est.sed ne passio in illius dominaretur animo per
propassionem dicit q cepit contristari: vt passio
perfecta intelligatur quando animo id est ratio=
ni dominatur. Propassio autem est quasi passio
inchoata in appetitu sensitiuo:sed vlteri⁹ non pro
cedit/et sic patet secūdum. ¶ Tertium patet scz
q in christo fuit passio prout dicit motum volun
tatis:quia sicut ex apprehensione disconueniētis
scdm sensum causatur motus appetitus sensitiui
scdm conditionem apprehensionis:ita ex appre=
hensione disconuenientis per intellectum causa=
tur motus voluntatis scdm conditionē apprehen
sionis:sed in xpo fuit apphēsio aliquoꝝ cōueniē=
tiū:et q iudicabant talia fm rationē: ergo in ipso
fuit motus voluntatis scdm conditionem talis
apprehensionis.motus autem voluntatis conue
niens tali apprehensioni est motus displicentie:
ergo in christo fuit talis displicētia: que large po
test dici passio. Maior de se patet. Minor decla=
ratur. Christus enim per partem intellectiuā ali
qua apprehendit vt disconuenientia sibi:puta mor
tem propriam/⁊ turbationem discipulorum.qua
re.⁊c. ¶ Qualiter autē potuit esse in christo vel=
le mori ⁊ nolle mori. Oblatus est eñ quia ipse vo
luit: vt dicitur ysaye.53.ca. Aduertēdum q ratio
potest ferri in aliquid dupliciter. Uno modo in se
⁊ absolute. Alio modo in ordine ad aliquem finē
Primo modo accipitur ratio vt natura maxime
quādo considerat illud nociuum vel conueniens
nature scdm se ¶ Scdo modo sumitur ratio vt
ratio inq̄tum iudicat aliqua vel de aliquo scdm
relationem ad finem. ¶ Primo ergo modo ratio
in christo iudicabat mortem sibi disconuenientē:
sed scdo modo mortem couenientē iudicabat p=
pter salutem humanam.et qz primus actus respe
ctu secundi est imperfectus/et quasi scdm quid.
vnde nō est iudicium finale sed cōditionatū.sicut
si dicerem/ iudico q bibere medicinam amaram
est malum scdm se/sed bibere eam propter sanita
tem est bonum expediens .sic actus voluntatis
sequens primum actuz rationis est imperfectus
et scdm quid respectu secundi. vnde non est nolle
simpliciter sed scdm quid ⁊ conditionatum.vnde
christus conditionaliter dixit vt habet Matthei
26. Pater mi si possibile est trāseat a me calix iste
addens: veruntamen non sicut ego volo sed sicut
tu.loquens primo de volūtate naturali ⁊ cōditio
nata: ⁊ subiungens voluntatem que erat volun=
tas simpliciter ⁊ conformis voluntati diuine.vn
de patet q iste due voluntates se compatiebātur
in xpo nolle mori volūtate naturali/ ⁊ velle mori
voluntate deliberatiua. ¶ Sed dubium est de lā
ceatione:de qua dicunt quidam q fuit ante mor=
tem aliter non fuisset nobis meritoria: qz mortu⁹
nec sibi nec alij potest mereri. Et qd dicit. Johā=
nis.19.q vt viderūt eum mortuū.⁊c. id est postq
visum est eis q esset mortuus:quod frequēter vi
detur de homine moriente anteq sit vere mortu⁹
et q Johānes recitat mortem dicens q inclina=
to capite emisit spiritum. Postea ponit hystoriā
q vnus militum lancea latus eius aperuit. potest
dici primum dictum p anticipationem. secundū
per recapitulationem:sed mens euāgeliste ⁊ san=
ctorum est contraria/⁊ beatus Ber. q gladi⁹ per
transiuit animam beate virginis non filij/sed cor
pus tantū:qz ibi nō erat pl⁹ iam anima filij infor=
mando:sed anima matris amando:⁊ sic in lācea=
tione non doluit qz mortu⁹. ¶ Ad rationem di=
cendum q per idem nec mors christi aut marty=
rium meritoria fuisset:quia quando mors primo
est tunc vita primo non est:⁊ sic meritum non est:
sed dicit mors meritoria propter electionez mor
tis in quo essentialiter est meritum. vnde christus
viuens elegit mortem/sepulturam/ et lanceatio=
nem/et omia ac propter hoc huiusmodi fuerunt
meritoria obiectiue non subiectiue.

¶ Quantum ad tertium de morte christi. dicen= 3.articul⁹.
da sunt tria. Primum q dolor eius nō fuit infer=
ni doloribus maior vel purgatorij. Scdo q fuit
maior dolore cuiuslibet viatoris. Tertio dicetur
de mō huius excessus. ¶ Primū patet scz q do=
lor mortis christi:id est qui precessit mortem non
fuit maior dolore purgatorij vel iferni sed minor
illo:quia venerat assumere dolorem viatoris sa=
tisfactorium ⁊ meritorium:illi autē non sunt via
toris/et inferni non est satisfactorius/purgatorij
non est meritorius. Et quis pro vtroq est satisfa
ctorius/tamen nō ppter hoc oportuit ipsum illis
equari:qz minor dolor in via satisfacit pro maio=
ri in termino. ¶ Secūdo q nullius vnius homi Secundū dictum.
nis dolor preteritus vel futurus in hac vita ade=
quat dolorem christi quem p nobis sustinuit:fm
illud. O vos omnes qui transitis per viam. ⁊c.
Primo quia volebat omnium dolores portare ⁊
pro omnium doloribus satisfacere. et ideo quia
causa debet esse potior: quātum erat possibile do
lor eius omnem dolorem excedere debuit:nō eñ
solum voluit ex equipollenti vel equali caritate
dolorem suum esse satisfactorium scdm quem mi
nus dolor vel minima gutta sanguis suffecisset:
quia minor pena cum maiori caritate est satis=
factoria magis:sed etiam q ex natura actus esset

magis penosus sed nõ erat possibilis. vt dolor christi in vigore excederet omnes dolores oim/ quos in resurrectione omnium ammonebit: sed saltem cuiuslibet per se hominis dolorem noluit excedere vt ex infinitate persone dolor omnium dolores excederet et ex grauitate doloris in se pro quali bet persona in se non minus: sed plus solueret. ❡ Scdo qr voluit nos per hoc ad sui amorē maxime trahere. Unde quanto quis durior a pro alio quis suffert: tãto plus ab eo amari debet vt a nobis maxime amari deberet sicut maxia dona nobis cõtulit: ita amarissima pro nobis ptulit. ❡ Tertio qr tantum nos obligare voluit vt null⁹ posset equale et reddere scđm beneficiū humanitatis recreantis: sicut nec scđm beneficium diuinitatis creantis. Si autem aliquis martyrum qui duriora omnibus pertulerunt aut sub altari sunt/ posset dicere se maiorem dolorem ptulisse: videretur recompensatum. vnde fides cogit credere q dolor quem pro nobis sustinuit inter omnes dolores viatorum preteritos/ presentes/ et futuros/ maximus fuit. nec dolor Job vel Anthonij aut cuiuscunq martyris tantus fuit. ❡ Tertio per quem

Tertiū dictum. modum iste excessus possibilis fuit: si dicim⁹ propter teneritatem et optimam complexionem corporis causatam/ bona fuit q nūq̄ fuit nec erit ita bonus tactus in homine. sed non sufficit: qr licet melioris complexionis homo plus doleat ex lesione pari vel aliquãtulum minori: tamen ex grauiori lesione notabiliter plus dolet male complexionatus q̄ ex minori notabiliter bene complexionatus. Et detur autē q lesio ignis q̄ est vnius speciei quo ad corpora hic et in futuro seculo minus notabiliter excedat lesionem clauorum et flagellorum. vnde multi martyres ex genere pene ignis qua fuerunt assati et a quibus extracti vel viui excoriati aut sub vngulis clauis affixi et huiusmodi: viderentur habuisse grauiores penas: qr licet nullus fuit ita bone cõplexionis sicut christi grauitas supplicij superabat: ppter quod aliq dicunt q martyres tam dira ppessi seipsos consolabantur spe futurorum. et aliqui super carbones sicut super flores ambulabant: qr cõsideratio premij minuit vim flagelli: sed illud nõ sufficit/ quia multi in tormentis morientes desperabant: propter quod in christo etiam non fuit redundantia ex parte superiori non potuit esse tota causa excessiui doloris. Et detur igitur ex voluntate dei hoc excessus peruenisse. quia põt deus facere vt ignis non comburat/ et vt taliter comburat puta vincula puerorum et non pueros/ et similiter q minus q̄ natus est affligat/ et pari ratiõe potest facere q illud qđ natus est min⁹ affligere plus affligat: qr si facit q ignis affligat spiritū quē non est natus affligere: multo magis potest facere q plus affligat illud qđ natus est minus affligere. si ergo poneremus martyrem eiusdē vel delicabilis cõplexionis cum christo habuisse eandem vel grauiorem penam cum christo ex genere suo: tamen deo volente et faciēte/ in christo ex simili pena vel minori secutus est maior dolor q̄ in alio. qr voluntas dei fuit vt esset dolor maximus quem natura sine morte posset sufferre: siue de⁹ hoc fecerit siue natura in virtute dei/ circa quem voluit esse omnem alium huiusmodi dolorem ppter causas in secun

Ad p̄mū da conclusione memoratas. ❡ Ad primum dicē

dum q pena nõ debetur nisi culpe: sed quicq penam sustinet qui culpam non commisit in q̄tum pro eo q peccauit voluntarie satisfacit: et sic decuit q christus qui pro tota natura generis humani satisfacere volebat defectus penales assumeret. ❡ Ad principale

secundum dicendum q tota anima christi secūdū omnes potentias non fuit a principio beata: sed solum scđm superiorem rationem scđm autem rationem inferiorē et scđm vires sensitiuas permittebatur agere et pati ea que erant eis propria: vt dicit Dam. libro. 3. Cuius ratio est vt dictum fuit supra/ christus assumpsit naturam nostrā vt in eas nos reduceret. ideo talem assumpsit qualem oportuit esse ad finem nostre redemptionis: et quia redemptio nostra fuit per modum satisfactionis q̄ fit per opera penalia: ideo oportuit q non tota esset glorificata sed pro parte passibilis. ❡ Ad ar- Ad scđm.

gumētū primū alteri⁹ opinionis dicēdū q christ⁹ Ad rōnes in oppōm

debuit assimilari fratribus in omnibus illis que bonitatem eius non dedecent et requiruntur ad opus nostre redemptionis. defectus autē qui derogant perfectioni/ scientie/ et gratie/ dignitatem christi non decent. defectus etiam particulares vt cecitas et huiusmodi non requiruntur ad opus satisfactionis et integritati nature repugnant. propter quod non debuerūt assumi. ❡ Ad secundum Ad scđm.

dicendum q curabile dicitur aliquid dupliciter. Uno modo vt est subiectū curationis. Alio modo vt terminus. Primo mō dicitur animal curabile vel incurabile. Scđo modo morbus. et similiter in spiritualibus est. cum ergo dicit Dam. q illud quod est inassumptibile est incurabile/ accipit incurabile pro subiecto non pro termino: primo. do vel defectu. Et ideo ratio solum cõcludit q natura que non est assumptibilis non est curabilis non autem defect⁹. vel potest dici q defectus particulares presupponunt vniuersalia defectus et ideo illis amotis curantur defectus particulares: propter quod sufficit q christus vniuersales defectus nature assumeret vt a cõsimilibus nos liberaret vel curaret: et per consequens ab oib⁹.

❡ Questio secunda.

Secundo queritur vtrū in anima christi sint simul dolor et gaudium. ❡ Et videt q non quia perfecte beatus non potest in se recipere dolorem: qr Primum

sic non esset eque beatus quādo haberet dolorem et quādo non haberet: sed christus fuit eque beatus. quare etc. ❡ Itē Secundū

Hugo. parte. 5. libro. 3. ca. 6. anima christi tantum in sensu carnis patiebatur. ❡ Item dolor et gaudium ex quo sunt absolute ex genere contraria: Tertium.

ex quibuscunq causis oriantur/ sunt contraria. Exemplum de albo et nigro/ que sunt contraria ex quibuscunq causis ortum habent semper sunt talia: sed contraria non possunt simul esse secundum aristotelem in predicamētis. et. 10. metaphisice. et causa est. quia ad contraria sequuntur contradictoria: q̄ impossibile est sic esse. 4. meta. q̄. etc. ❡ Et si dicatur q cõtraria sunt simul in motu: quia terminus a quo successiue nõ expellitur simul

ꝛ termin⁹ ad quem introducitur successiue: quia
quod mouetur partim habet de termino a quo: ꝛ
partim de termino ad quē. 6. phisicoꝝ. ¶ Cōtra
Quartū cōtraria non sunt simul in summo: qꝛ sic sunt īpos
sibilia: sed qñ sil' sunt/ vnum diminuit alterū: sed
gaudium fruitionis anime christi non minueba-
tur: quia non fuit decens vt fruitio anime illius
diminueretur propter actum meritorium ita ac-
ceptum vt satisfaceret pro genere humano.
Quintus. ¶ Item sicut se habent gloriosum ꝛ nō gloriosū
ad corpus: sic dolor ꝛ gaudiū ad alam: sed corpus
non potest simul esse gloriosum ꝛ nō gloriosum. ergo
nec aia simul habere gaudiū ꝛ dolorē. ¶ Opposi
tum. maior est colligantia viriū sensitiuaꝝ cū aia
In oppõz itellectiua ꝙ sit corporis cum viribus sensitiuis.
sed patiente corpore diuisionē statim est sensus do
loris in sensu: qr̄e ꝛ in aia. ¶ Itē xp̄s ideo assū-
Secundū psit nostros defectus vt nos redimeret. sed sic est
ꝙ peccatū et delectatio cōsummata in adā fuit in
ꝓportione superiori: quare similiter dolor in xp̄o satis
faciente debuit esse in rōne superiori: sed ibi ē gau
dium ergo. ꝛc. ¶ Rñsio. tria sunt videnda. Pri-
Respōsio mo ponentur opiniones de simultate haruꝫ passi-
onum in xp̄o. Scd̄o ponētur opiniones de immi-
nutione vnius passiōis ad alterā. Tertio ponenē
solutiões prime opinionis ꝗ implicant quandam
singularitatē. ¶ Quantū ad primū sunt tres opi
j. articul⁹. niones. ¶ Primi dicūt ꝙ xp̄s solū ꝛm animam
Pria opi. sensitiuā habuit verū dolorē ꝛ nō gaudium. ꝛ ꝛm
aiam intellectiuā verū gaudiū ꝛ nō dolorē. quod
sic ostendit. dolor non est aliud ꝙ passio quedam
siue motus appetitiue virtutis: motus autem ap
petitiue virtutis ex apprehensione boni vel ma-
li rationem passionis habet. et si quidem sit ex ap
prehensione boni: tunc non est dolor sed gaudium
si autem sit ex apprehensione mali hoc potest esse
dupliciter: scꝫ vel mali presentis et tunc est dolor
vel mali futuri: et sic est timor. ¶ Apprehensio
autem duplex est. vel secundum vires interiores
vel secūdum vires exteriores. apprehēsio autem
que est secundum vires exteriores maxime illa ꝙ
est ꝛm tactum est illa que est formalr̄ in dolore. re
quiruntur enim ad dolorem duo. vnum tanꝙ ma
teriale vcꝫ pena illata ꝛ aliud tanꝙ formale. scilꝫ
perceptio ꝛm tactum. est enim dolor sensus diui-
sionis sicut dicit Augustinus. 3. de li. arbi. et Da
ma. ꝗ. li. Cum igitur xp̄s passus fuit ꝛm loca pas-
sibiliora maxime vbi viget sensus tactus sicut i
manibus ꝛ pedibus: vbi sunt loca neruosa: sequit
ꝙ christus maxime doluit ꝛm aiam sensitiuam. et
maxime ꝛm potentiam tactiuā. non tamen patie
batur nec fuit passus dolorem ꝛm partem intelle
ctiuam qꝛ in parte intellectiua fuit plenitudo di-
uinitatis ꝛ gaudꝗ. talis aūt plenitudo non pmitte
bat aliquem dolorē sentire nec habere. ¶ Et con
firmatur per cesariū omelia. 8. vbi dicit quasi sic
ꝙ si damnati qui sunt in inferno haberēt visionē
diuinitatis nō sentirēt aliquē dolorem/ ꝛ ꝙ essent
beati. Hoc idem videtur dicere philosophus. 4.
phisicoꝝ: ꝙ multum gaudentes tūc non decerni-
Impugnatio. 1. opi. mus tempus. Hoc autē licet videatur bñ dictum
tamen videtur esse cōtra Damascenū. li 2. qui di
cit ꝙ christus habuit mestam intelligentiam. In
telligentia autē pertinet ad partem intellectiuaꝫ
et distinguitur contra sensitiuā. quare. ꝛc.
¶ Itē per rōeꝫ arguitur sic. aut mors xp̄i fuit na

turalis/ aut violenta. nō potest dici ꝙ fuit natura
lis: qꝛ tūc fuisset mortu⁹ in eodem instanti in quo
mortuus fuit/ si nō fuisset sibi aliqua passio illata
qđ falsum est. ergo oꝫ dicere ꝙ fuit violēta. sed omne
violētum est naturaliter cōtristans 5. methaphi.
quare cū nō solum fuit violēta per comparatiōeꝫ
ad animam intellectiuam que violenter fuit sepa
rata. ergo per consequens in anima intellectiua
fuit aliqua tristicia. ¶ Secunda opinio est: ꝙ a- 2. opinio.
nima potest considerari dupliciter. vno modo in
ꝗtum essentia. Alio modo inꝗtum potentia: aia
inꝗtum natura ꝛ essentia habuit veruꝫ dolorem
et patiebatur: inꝗtum vero potentia nō patieba-
tur/ nec habuit verum dolorem. Exemplū ad hoc
ponitur de virtute visiua sensitiua que fundaē in
virtute tactiua/ ꝛ potest pati a tāgibili sibi nō ꝓ-
portionato inꝗtum sic fundatur in virtute tacti-
ua: ꝛ sic patitur scd̄m naturam/ ꝛ potest non pati
ab obiecto visibili inꝗtum potentia. ¶ Sed cō- Impugnatio. 2. opi.
tra hoc sic arguitur scd̄m istos. Nō fuit dolor in
potētia qꝛ fuit i ea gaudiū: cū igitur tale gaudiū
in potētia/ non stet in potētia quin redūdet in na-
turā aie: sequitur ꝙ in anima vt est natura sit do-
lor per oppositum/ et gaudium p redundantiā: et
sic incidunt in illud qđ volunt vitare: scꝫ ꝙ in eo
dem erit dolor ꝛ gaudium. ¶ Item ex hoc poni
tur dolor i christo: quia per ipsum debuit mereri:
sed nunc est sic ꝙ meritum non est in natura vt na
tura est: imo magis respicit potētiam ipsam cum
sit a natura deliberāte/ ꝛ deliberatio respiciat po
tentiam: quare ꝛc. ¶ Itē in christo fuit virt⁹ cō-
passionis: sed nunc sic est ꝙ cū virt⁹ sit habit⁹ re-
spicit potentiam: quare ꝛc. ¶ Item maior est col
ligantia anime vt natura est ad seipsam vt ratio
est siue vt potētia est ꝙ sit virium sensitiuaruꝫ ad
ipsam animam vt natura: si igitur ꝓpter talē col
ligantiam facta passione in viribus sensitiuis pa
tiebatur anima ipsa vt natura est sequitur ꝙ pati
ente anima vt natura est/ patiebatur ipsa anima
vt potentia siue vt ratio superior. ¶ Tertia opi- 3. opinio.
nio est ꝙ anima potest considerari vt natura est: ꝛ
sic dicunt ꝙ patiebatur: nam ponūt isti ꝙ anima
intellectiua ꝛ sensitiua sunt fundamentaliter ea-
dē res: et ideo si sensitiua patiebaē/ vtiqꝫ intelle-
ctiua. Scd̄o modo potest considerari vt ratio in-
ferior est: et sic dico ꝙ habuit verum dolorem: qꝛ
ratio inferior respicit obiectuꝫ temporale ex quo
inferebatur sibi pena quam patiebatur: et ideo in
parte inferiori habuit verum dolorē. Tertio mo
do potest considerari vt ratio superior: et sic dico
ꝙ non potuit dolere: quia portionis superioris ē
vt superior est tendere in deum. ¶ Ex ista autem
tendentia non potuit habere dolorem aliquem/
sed gaudium: nisi forte dicatur accidentaliter ꝛ p
accidens: quasi scꝫ illud in quo fundabatur ratio
superior patiebatur: sed hoc est improprie dictuꝫ
quia tunc posset dici cum dolor ꝛ gaudium essent
in eadem anima: ꝙ gaudiū habet dolorem: quod
est improprie dictum: quia gaudium ꝛ dolor fun-
dantur in eadem anima: vt sic sit iste ordo in chri-
sto/ ꝙ pmo fuit dolor in toto cōposito ex corpore
et anima sensitiua et itellectiua. Scd̄o in ipsa sen
sitiua. Tertio in ipsa anima intellectiua vt natu-
ra ꝗdam est. Ex parte gaudꝗ fuit econuerso: qꝛ p̄-
mo fuit in ratiōe superiori. scd̄o in aia ipsa vt na-
tura quedam est. dolor autem iste et gaudium in

christo bene potuerunt simul esse: q2 nō habēt cō=
trarietatem adinuicem: i nā in cōtrarijs causatis
ab aliqs scdm modum causarū accipiēdus est mo
dus effectuum. Exemplum/ q2 albū et nigrū pfe
cte cōtrariant sicut calidū ⁊ frigidū: sed hoc non
pōt repiri in pposito: q2 causa gaudij in xpo fuit
essentia diuia nude et apte visa. causa vo doloris
aliqd fecisse ile tpale qd nō ꝯtrariat essentie diue
¶ Item aliqua sunt cōtraria/ que ex rationibus
pprijs ⁊ absolutis habēt cōtrarietatem: vt albū
⁊ nigrum. Alia sunt cōtraria solum ex relatōe ad
alia: sicut dealbatio ⁊ denigratio dicūtur contra=
ria: q2 sunt ad contrarios terminos: sed nūc est sic
in talibus contrarijs/ que sumūtur solum ex rela
tione ad aliud: ꝙ si illa in quorū relatione dñt ha
bere cōtrarietatem nō habent/ vel non sunt cōtra
ria: ꝙ ipsa non sunt contraria Exemplū si album
⁊ nigrū non essent contraria/ dealbatio ⁊ denigra
tio que habēt contrarietatem solum ex relatione
ad album ⁊ nigrū non essent cōtraria. cum igitur
dolor ⁊ gaudium solū habeant contrarietatem ex
relatione ad alia cum sint mot9 quidam et passio=
nes que habent contrarietatem semper ex relatio
ne ad alia: ⁊ tale gaudium ⁊ dolor in christo acci=
piant ex relatione ad alia que inter se cōtrarieta=
tem non habēt: sicut gaudium ex relatione ad es=
sentiā diuinā/ ⁊ dolor ex relatione ad aliquod tē=
porale qd diuine essentie non contrariat ideo ⁊c.
¶ Et ideo dicit ꝙ sicut vnum ⁊ idē simul ⁊ semel
mouet ad vnā partē p se/ ⁊ ad aliā mouet p acci=
dens: sicut patet de hoīe moto in naui contra mo
tū nauis. sic dicunt ꝙ in xpo fuit dolor p accidēs
inqātū aīa coniungit corpori ⁊ fuit gaudium p se
inqātum fuit in ratione superiori cuius est/ p se tē
dere in deū: ex qua tēdentia gaudebat. ⁊ sic dolor
⁊ gaudiū fuerunt in xpo scdm diuersas rationes

2. articul9 ¶ Quantum ad secundum de imminutiōe sunt
j. opinio q̄ due opiniones. ¶ Prima ꝙ dolor passionis in
est durādi nullo minuebat delectationem fruitionis. Cu=
distic. psēti ius ratio est quia dolor seu tristicia nō impediūt
q. 3 arti. 2. delectationem vel gaudium nisi dupliciter. Uno
modo p modum contrarietatis: ⁊ tunc vnū totali
ter alterum tollit eo ꝙ contraria non possunt esse
simul. Alio modo p modum redundātie scdm ꝙ
actus vnius potētie redundat in alterā eo ꝙ oēs
potentie radicant in eadem essentia anime: ⁊ tunc
vnum impedit alterū vel minuit: sicut valde attē
ti ad aliqd plene non aduertunt de his q̄ transeūt
ante oculos eorū. et similit est de his q̄ sunt circa
appetitū: neutrū autē istorū fuit in xpo: quare ⁊c.
Minor probat: ꝙ eni dolor sensibilis nō fuit con
trarius gaudio fruitionis patet: q2 contraria nō
se impediunt nisi circa idem: sed dolor sensibilis
⁊ gaudium fruitionis nō fuerūt in aīa scdm ean=
dem potentiā: sed vnū scdm potētiā sensitiuam:
aliud scdm potētiā intellectiuā/ ꝯprehēdēdo sub
intellectu ⁊ sensu appetit9 sequētes ergo non fuit
impedimentum p modū contrarietatis. et idē di=
cendū est de ol tristicia q̄ fuit in xpo scdm partez
sensitiuā. de ea autē que fuit scdm partē itellecti
uā similiter dicendū est ꝙ non fuit contraria gau
dio fruitionis: q2 gaudiū ⁊ tristicia de alio ⁊ alio
obiecto non impediunt se: sed gaudiū fruitionis
⁊ dolor siue tristicia fuerūt in xpo respectu diuer
sorum obiectorum: q2 gaudiū fruitionis fuit de
deo viso. dolor autem et tristicia fuerūt circa ob=
iecta creata. igit vnum nō impediebat alterū per
modum contrarietatis. ¶ Item nec per moduz
redundantie: quia sicut dictum fuit ex dispēsatio
ne diuina fuit hoc specialiter in xpo: ꝙ permitte=
batur vnicuiqꝫ parti agere ⁊ pati ea que erāt vni=
cuiqꝫ propria: ppter quod ex gaudio fruitionis
nō erat redundantia ad inferiores partes ad mi=
tigandum dolorem passionis. nec ex dolore passio
nis fuit aliqua redundantia ad minuendum gau
dium fruitionis. ¶ Secunda opinio potest ima= 2. opinio
ginari ꝙ in christo simul fuerūt gaudium fruitio
nis et dolor naturalis: nec vnum aliud diminue=
bat: sed nō fuit in christo dolor rationalis sed tā=
tum gaudium. Primum patet: q2 videtur ꝙ frui
tio ⁊ dolor naturalis nō cōtrariantur formaliter
et ideo simul possunt stare de potentia absoluta:
quia non sunt vnius generis. ⁊ similiter dolor in=
ferni et gaudium naturale: quia cōtraria forma=
liter sunt vnius generis/ cuiusmodi non sunt na=
turale ⁊ supernaturale: sed scdm legem cōmunez
iusticie non simul stant vera dānatio ⁊ quodcūqꝫ
gaudium: quia ab omni gaudio illi merentur ex=
cludi: similiter vera gloria et dolor quicunqꝫ: sed
lege speciali: quia christus debuit esse cōprehēsor
⁊ viator: quia essentia merendi ⁊ satisfaciēdi sunt
in actu voluntatis eadem congruentia cum actu
fruendi stabat actus merendi et actus satisfaciē
di. dolor autem volūtatis quem de morte habuit
fuit meritorius ⁊ pro nobis satisfactorius. vnde
in sola volūtate christi beata cum summo gaudio
fuit dolor: sicut in illa sola cum premio fuit me=
ritum. Secūdum patet: quia de passione qua vo=
luntas naturalis dolebat tanqꝫ de malo proprio
deliberatiua gaudebat tanqꝫ de bono communi.
¶ Et sciendum ꝙ non diuersis actibus erant do
lor naturalis ⁊ gaudium deliberatiuum: quia nō
sunt diuersarum rationum ista: sicut est gaudium
de deo et creatura que simul stant: sed vno actu
erat gaudiū de passiōe vt redēptiua de eadē dolor
vt afflictiua. quō autē simul vtrumqꝫ poterat ap
prehendi cum hoc sit simul intelligere actu plu=
ra formaliter: quia intelligere plura materialiter
que sunt vnum formaliter est possibile: et pari ra=
tione vnum vt plura formaliter impossibile. Di=
cendum ꝙ intelligere plura in comparatione ad
vnum est intelligere ea vt vnū. vnde sine cōpara=
tione ad electionem duo possunt simul considera
ri: ita vt iudicetur vnum respuēdum/ alterum eli
gendum et eodem actu electionis vnum respui=
turet alterum eligitur. multo magis in compa=
ratione ad vnam passionem duo potuerunt consi
derari. scz ratio boni et mali: vt scdm vnum ipsa
amaretur/ et scdm alterum odiretur.
¶ Quantum ad tertium sciendum ꝙ illi de pri=
ma opinione qui dicunt ꝙ in christo non fuit do= 3. articul9
lor scdm animam intellectiuam/ respondēt ad ar Rndet pa
gumenta in cōtrarium leuiter. ¶ Ad illud enim ma opio
quod dicitur de colligantia dicendum ꝙ bene cō ad rōnes
cludit ꝙ sic fuisset ex parte nature sibi relicte. in in oppōm
proposito autē ipsa natura anime itellectiue chri
sti fuit preoccupata gaudio tanto ꝙ omnino pati
non potuit scdm intellectiuam: vbi erat plenitu=
do gaudij. ¶ Ad aliud de peccato ade ꝙ in supe
riori ratione fuit dicendum ꝙ non semper opor=
tet ꝙ satisfactio fiat in eadem parte in qua alius
deliquit ⁊ maxime qn alius satisfacit p eo: peccat

enim homo in interioribus/et satisfacit per exte-
Ad rõẽs aũ oppo. riora. ¶ Ad primum principale q̃stum ad aliam
partem dicendum ꝙ verum est ꝙ non esset eque
beatus/ si dolor adueniẽs diminueret aliquid de
beatitudine: in proposito autem non diminuit.
Ad scõm. ¶ Ad aliud de hugone dicẽdum ꝙ pro nobis est
qui ponimus ꝙ in superiori ratione non fuit do-
lor per se: et hec videt esse intentio hugonis. Uel
aliter dici potest ꝙ non fuit dolor disturbans sed
Ad tertiũ solum tangens. ¶ Ad aliud dicendum de contra
rietate/dicũt aliqui ꝙ dolor et gaudium sunt sem
per contraria respectu quorumcunq; accipiãtur:
et hoc probant sic per rationẽ aristotelis q̃ in pre
dicamentis.ca.de q̃ntitate.facit tale argumentũ
Si paruum et magnum sunt contraria tunc sequi
tur cum idem respectu vnius possit esse paruum: et
respectu alterius magnũ/ꝙ in eodẽ essent cõtra-
ria simul et semel: sed illud argumentũ nõ valet nisi
illa que scõm se sunt cõtraria in quorũcunq; rela
tione essent contraria: quare eadem ratione si do
lor et gaudium absolute sumpta sunt cõtraria per
relationem ad quodcunq; semper erunt cõtraria
sicut philosophus concludit ꝙ si magnũ et paruũ
scõm se essent contraria per comparationem etiã
ad alia essent contraria. ¶ Item hoc idem pro-
batur per Ambrosium de incarnatione verbi/qui
dicit ꝙ disparitas ortus non facit disparitatẽ na
ture. ex hoc igitur istud accipitur ꝙ vndecunq; or
tus fuit non mutat ortu naturam. igitur si dolor
et gaudiũ sunt scõm se contraria vndecunq; oriã
Opinio hec dicit ꝙ cõtraria scđm suas excellentias põt diuina virtute esse sil' p̃ala rõ. tur semper erunt contraria. ¶ Item in Gen. ha-
betur de ysaac ꝙ gaudium quod habuit de vxore
temperauit dolorem quem habuit de sara matre
sua mortua: et tamẽ certum est ꝙ dolor iste et gau-
dium fuerunt de alio et alio. ¶ Et ideo dicit hec
opinio amplius in respõdendo ad hoc ꝙ credunt
deum posse facere in aliquo simul et semel esse cõ-
traria scõm suas excellentias/ sicut est in corpo-
ribus dãnatorum summa caliditas et summa fri-
giditas et hoc videtur dicere vna glosa sup illud
Matthei.8. Ibi erit fletus et stridor dentium. et
etiã vna glosa Sap.17. ¶ Itẽ hoc patet ratione
2. ratio sic/forma habens cõtrarietatem duo facit vnum
scz ꝙ qualificat subiectum et aliud quod expellit
oppositum. qualificare autem subiectum et expel-
lere oppositum sunt duo in forma p̃ia. igitur po-
test deus influere vt qualificet subiectum non in
fluẽdo vt expellat oppositum ex quo est aliud ex
pellere oppositum a qualificare subiectum: sicut
videmus ꝙ a parte corporis sunt duo: vnum est
quod habet extensionem: et aliud est qd expellit
aliud corpus: potest deus influere ad hoc ꝙ cor-
pus habeat extensionem et nõ influere ad hoc ꝙ
expellat aliud corpus. sicut qñ faciet corpus glo
riosum esse simul cum non glorioso: quare si po-
test esse forma qualificans subiectum et non expel
lens oppositum/sequitur ꝙ duo cõtraria possunt
Tertia rõ esse in eodem. ¶ Itẽ contraria possunt esse simul
in aliquo citra suas excellentias sicut videtur di
cere cõmentator.4.metaphisice. et de generatio
ne. et patet etiam in exemplo cũ ex aqua fit ignis
ibi eñi ignis imprimit aque caliditatem stantem
simul cum frigiditate aque. ex hoc sic arguitur si
gradus caliditatis potest stare cum aliquo gra-
du frigiditatis. igitur q̃tum est ex parte speciei
caliditatis non repugnat nec implicat contradi-
ctionem ꝙ sit simul cum frigiditate: alias si repu-
gnaret cum in tali gradu saluetur natura specifi-
ca seu ratio caliditatis: talis gradus non possit
simul esse cum aliquo gradu frigiditatis: ita cali
ditas in summo poterit esse cũ frigiditate in sum
mo sine implicatione contrarietatis. nõ eñi plus
calidum in summo excludit frigidum in summo
q̃ faciat gradus aliquis caliditatis aliquem gra
dum frigiditatis/nec maiorem habent repugnã
tiam: imo scõm proportionem habent equalẽ re-
pugnantiam/ si habent repugnantiam imo scõm
proportionem. sicut eñi calidum in summo inclu-
dit nõ frigidum in summo: sic calidum in tali gra
du determinato: quare etc. ¶ Ad probationẽ au-
tem minoris predicte rationis fuit adducta au-
ctoritas cõmentatoris.3.celi et mun. cõmẽto.67
vbi docet quõ elementa manẽt in mixto scđm suas
qualitates que sunt contrarie citra suas excellen
tias. Idẽ dicit.4.celi et mun. cõmẽto.26. Idem
dicit.2. de generatiõe sup illud de elemẽtis autẽ.
¶ Item pbatur eadem minor per rationem sic.
Cum ex aqua fit ignis/aut qñ ignis primo impri
mit caliditatẽ suam in aqua corrumpitur tota fri
giditas aque et noua forma totaliter inducit/aut
remanet aliqua pars frigiditatis que cõfuerit cũ
caliditate impressa ab igne. primum stare non po
test scz ꝙ tota frigiditas in p̃ma impressione ignis
corrumperetur: quia tũc forma substantialis aq̃
corrumperetur si sua p̃pria passio scz frigiditas
totaliter tolleretur: ergo oportet dare secundum
scz ꝙ frigiditas stet cũ caliditate ab igne primo
impressa: et sic probata est minor: et sequitur p con
sequens conclusio. ¶ Itez suppono primo ꝙ de' 4. ratio.
potest facere omne illud quod nõ includit cõtra-
dictionem. Scđo suppono ꝙ contradictio est re-
spectu eiusdem/ et scõm idẽ/ et p idẽ/ vt sit eadẽ cõ-
ditio negata que pri' fuit affirmata. Tertio sup-
pono ꝙ in materia est alia et alia potentia ad aliã
formã accidẽtalẽ scõm spec: ẽ. sic est alia et alia po
tẽtia ad aliã formã substantialẽ specificã. ¶ Hec
tertia suppositio pbat p̃mo p auctoritatẽ cõmẽ-
tatoris.12. metaphisice. qui dicit ꝙ numer' potẽ-
tiarum ẽ scõm numerum formarũ seu specierum
Philosoph' etiã dicit.3. phisicorũ ꝙ posse sanari
et posse egrotare ẽ aliud posse: sicut sanitas est aliud
ab egritudie. Scđo probatur p rationem: qñ eñi
est aliquid perfectum p vnam rationem formalẽ
vel p vnam formam scõm vnam potentiã adhuc
est in potẽtia ad aliam. Exemplum cum aliquid
est actu calidum adhuc est in potentia frigidum:
quare alia est potentia ad frigiditatem q̃ ad ca-
liditatem. vnde vna sit pfecta et alia maneat imp
fecta. ¶ His suppositis arguit sic. Cõtrariũ vnũ
quod inest subiecto nõ inest ei p eãdem siue scõm
eandẽ potentiã scõm quã inest aliud: vt puta al-
bum nõ inest p eandem potentiam p quã inest ni
grũ: sed ad hoc ꝙ aliqua sint cõtradictoria opor-
tet ꝙ insint eidẽ scõm idẽ: quare non albũ scđm qd
includit in nigro qd est cõtrariũ albo et album di
cta de eodem siue respectu eiusdẽ obiecti nõ sunt
contradictoria: quia non insunt per eandem potẽ
tiam. cum igitur vt videtur aliud nõ obstet quin
cõtraria possunt esse in eodem subiecto nisi cõtra
dictio implicita in cõtrarijs. non eñi potest deus
facere duo contradictoria esse in eodez. et hoc vt
probatum est/ non obstat q2 vnum contradicto-

rium scdm qd includit in altero contrario nõ op
ponitur contradictorie alteri contradictoriorum:
licet absolute sumptũ opponatur cõtradictorie.
exemplũ/ nõ albũ absolute sumptũ scdm ꝙ includi
tur i nigro nõ opponit ↄtradictorie albo: quare ⁊c.
¶ Item ostendo ꝙ si contraria nõ possunt simul
esse: q2 ad hoc sequitur cõtradictoria sit ẽe in eo=
dem. ꝙ etiã ponẽdo formas disparatas in eodẽ
esse adhuc sequit cõtradictoria esse simul in eodẽ
¶ Vel si dicat ꝙ ad potentiã formarũ disparata
rum simul in eodẽ nõ sequit positio contradicto=
rioꝝ: q2 vt sic nõ sunt ↄtradictoria eodẽ mõ erit di
cere ꝙ ad oppõem ↄtrariorũ i eodẽ no sequit po=
sitio contradictorioꝝ: q2 vt sic nõ sunt ↄtradicto
ria: ꝗ tñ sumpta absolute sunt cõtradictoria: sed
non ꝓpter aliud negat ↄtraria in eodẽ nisi q2 ad
hoc sequit positio cõtradictorioꝝ. quare ⁊c. Pro
batio maioris est ꝑ hoc: q2 i eodẽ aĩa sunt musica
⁊ grãmatica q̃ sũt forme disparate: ⁊ ꝓter hoc mu
sica ⁊ non musica opponunt ↄtradictorie. ¶ Ex
hoc sic arguit/ aut de grãmatica q̃ est in aĩa vbi ẽ
musica pdicat musica aut nõ musica scdm ꝙ oppo=
nit cõtradictorie musice/ non est dare medium q2
sunt contradictoria. non est autem dicere ꝙ pre=
dicatur musica quia grammatica non est musica
ergo oportet dicere ꝙ predicetur non musica scdm
ꝙ opponitur contradictorie musice: et per cõse=
quens sequitur ꝙ in eadem anima sunt contradi
ctoria scz musica et non musica inq̃tuz dicitur de
grãmatica/ que etiam est in eadem anima. ¶ Si
autem dicatur ꝙ nõ musica non opponitur cõtra
dictorie musice que est in anima inq̃tum dicitur
de grammatica que est in eadem anima. eodẽ mo
do dico ex parte ista ꝙ nõ calidum scdm quod di
citur de frigido non opponitur cõtradictorie ca=
lido in eodem subiecto siue respectu eiusdez sub=
iecti: et ita sine aliq̃ iplicatione contradictiõis idẽ
simul et semel poterit esse summe calidum ⁊ sum
me frigidum. Ideo tãdem dicit ꝙ deus põt face
re cõtraria simul in eodẽ esse: ⁊ cui forte iã factuz
est in dãnatis. Cõtra hoc tamen videt esse rabi=
moyses. c. 44. vbi dicit ꝙ cõiunctio contrarioꝝ
in eodẽ subiecto est vnũ de impossibilibꝰ qd crea=
tor nõ potest facere. sicut non potest facere cõuer
sionem substãtie in accidens/ nec ecõuerso: ⁊ enu
merat ibi multa ĩpossibilia. ¶ Respondetur ad
hoc ꝙ negandus est actor ille in hoc qd ipse dicit
ꝙ est impossibile creatori substantiã conuertere
in accidens/ ⁊ accidens in substantiã. qd tñ certũ
ẽ falsum esse scdm doctrinã catholicã. Qz dicit de
libro pdicamentoꝝ ꝙ contraria sunt q̃ in eodem
susceptibili vicissim nõ simul insunt. est dicenduz
ꝙ non est diffinitio oppositoꝝ sed quedam descri
ptio sz ordinẽ naturalẽ qui modo ẽ. ¶ Itẽ ꝙ di=
cit Auicẽ ꝙ ad cõtraria sequunt contradictoria
Dicendũ est ꝙ ad contraria nõ sequuntur ↄtradi
ctoria formalr sz tm̃ scdm materie et scdm ordinẽ
naturalem qui modo currit. et ideo quia non est
verum formaliter/ deus potest hoc facere. Exẽ=
plum in alio scdm ordinem naturalem qui modo
currit/ vnum corpus expellit aliud: ⁊ includit cõ
tradictionem ꝙ duo corpora sint in eodem scdm
viam Aristotelis. Si enim est hoc corpus in hoc
loco puta a. cum expellit aliud puta b.b. nõ est in
eodem loco: et si est ibi b. cum expellit a. a. non est
in illo loco: et ita si ponãt. a. et b. in eodem loco

sequitur ꝙ a. erit in eodem loco ⁊ non erit similĩ=
ter ⁊ b. scdm viã aristotelis. ⁊ sic iplicat ↄtradictio=
nẽ q2 cũ ista ↄtradictio seq̃t materialit nõ forma
liter: deꝰ põt facere duo corpa simul eẽ sine iplica
tione ↄtradictionis si aũt sequeret formaliter deꝰ
non posset mutare. ¶ Ad cõmẽtatorẽ in pluribꝰ
locis dicit ꝙ contraria non sũt simul. dicenduz ꝙ
loquitur scdm cursũ nature quem modo videmꝰ ⁊
ideo nõ dz aliquẽ cogere ꝙ idẽ diceret de duobꝰ
corporibus ꝙ deꝰ nõ ea facere posset simul esse.
¶ Ad aliud de dilatatiõe ꝙ cor nõ põt simul dila
tari ⁊ cõstringi. Dilatatur aũt ꝑ gaudiũ ⁊ cõstrĩ=
gitur per dolorẽ est dicẽdum ꝙ nõ est ad ꝓpositũ
q2 dilatatio cordis respicit gaudium corporale: i
proposito autẽ fuit gaudiũ spirituale in superiori
portione rationis siue redũdantia ad corpꝰ et ad
vires inferiores. Vel aliter dici potest ꝙ gaudiũ
et dolor possunt tripliciter se habere qñ simĩ sunt
in eodem vez vel ꝙ gaudiũ excedat dolorem vel
ecõuerso vel possunt se habere ꝑ eq̃litatẽ. si primo
modo s. ꝙ gaudiũ excedat dolorẽ tunc erit solum
dilatatio et nulla cõstrictio vnũ tñ dolor faciet ꝙ
erit minor dilatatio ⁊ si non esset dolor esset ma=
ior. si aũt dolor excedit gaudiũ tũc solum erit ↄstrĩ
ctio dilatatio. si autem se habent per equalitatem
tunc distinguitur: q2 aut tangant secundum can
dem partem aut secundum aliam et aliam et ali=
am. si scdm aliam et aliam partem tunc dico ꝙ i vna
parte erit dilatatio ⁊ in alia cõstrictio. si aũt scdm eã
dem partem tunc dico ꝙ nec dilatabitur nec con=
stringetur. hoc probatur per simile ꝙ dicit cõmẽ
tator in propositione probleu. 34. ꝙ si poneretur
ferrum int duos adamantes equaliter attrahen=
tes ꝙ ferrum existens in aere non moueretur nec
cadet sicut dicit esse de corpore machometi exi=
stente in aere/ sine aliquo supportante/ propter
adamantes equaliter attrahentes. ¶ Ad aliud
de aristotele. 7. ethicorum ꝙ delectatio expellit
tristiciam: dicendum est ꝙ non est ad propositũ. lo
quitur enim ad litteram de delectatione corpora
li que est bona vsq3 ad terminum aliquem et non
loquitur de delectatione spirituali de qua nobis
est sermo modo. vnde delectatio corporalis de ci
bo non solum expellit tristiciam oppositam de ci
bo sed etiam expellit tristiciam contingentem: q2
potest expellere tristiciam de potu. Vel aliter po
test dici ꝙ dictum philosophi habz veritatem. qñ
naturaliter ab vna potẽtia fit redundantia in aliã
in ꝓposito autem. s. in christo dispensatiue nõ fuit
redundantia gaudii ad vires alias: nec in corpus
nec tristicie ecõuerso. ¶ Ad aliud quod dicit idẽ
ix. ethicoꝝ ꝙ gaudium et tristicia non stant simĩ.
Dicendum ꝙ illud dicit dubitatiue et non asserti
ue. nam ipse idem philosophus ix. ethicoꝝ. c. xiii.
docet quõ idez potest simul et semel tristari ⁊ gau
dere. et ponit exemplum ꝙ homo vidẽs amicũ tri
stem delectatur q2 videt amicũ/ ⁊ tristatur quia vi
dit eum tristem. ¶ Ad aliũ de glorioso et nõ glo
rioso. dicendum ꝙ supposito ꝙ dolor et gaudium
non sunt contraria: tũc non est simile. q2 gloriosũ
et non gloriosum sunt cõtradictoria. vel ad minꝰ
contraria simplr. ⁊ ideo non est argumentũ. sz idẽ
corpus non potest esse gloriosum ⁊ non gloriosuz
ergo dolor ⁊ gaudiuz non possunt esse simul. Vel
aliter dicendum ꝙ non gloriosuz potest accipi tri
pliciter. Uno mõ negatiue sz ꝙ opponũt ↄtradi=

ctorie: et sic nõ possunt esse simul. Alio modo potest sumi solũ ꝫm ꝙ dicit naturam ipsam sine aliqua qualitate addita. et sic similiter non possunt simul esse: qꝛ gloriosum dicit aliquã qualitatẽ vltra naturã ipsã. ¶ Tertio mõ potest sumi ꝓ aliqua qualitate ipressa ipsi nature cõtraria illi qualitati quã dicit gl'iosum. et sic dicit ꝙ possunt simꝉ esse: nec plus repugnãt gloriosum et nõ gloriosuꝫ sic accepta/ ꝙ̃ faciãt calidũ et frigidum.

Sustinendo opionẽ cõmunem rñdet doc. ad rõnes alterius opionis scꝫ ꝙ ꝯtraria nõ pñt esse sil diuina virtute

¶ Sustinendo autem cõmunẽ opinionẽ scilicet ꝙ contraria formaliter et ꝓprie dicta sicut sunt albũ et nigruꝫ/ calidum et frigidum/ nulla virtute possunt eẽ simul: et ꝙ est cõtradictio potest responderi ad ista que isti dicũt. ¶ Ad primum dicendum ꝙ nõ sunt simul cõtraria nec scd̃m suas excellẽtias nec ꝫm gradus remissos: qꝛ calor et frigus non simul sunt in corporib⁹ dãnatoꝝ: sed forte simul agit in corpora illa/ et de vtraqꝫ simul causaꝉ vnicus dolor in dãnatis maior ꝙ̃ de quolibet per se: qꝛ licet ꝯtraria simul agẽtia inq̃ꝫtum hmõi causent qualitatem mediã remissam: tñ inq̃ꝫtum cõueniũt causant qualitatem magis intẽsam. sicut album et nigrum in congregando et disgregãdo cõtrariãtꝉ et ideo vt sic mouẽtes visum nõ disgregãt et congregãt: sed quoddã mediũ inter vtrũqꝫ et magis remissum causant. sed in causando visionẽ conueniunt vel speciẽ: et sic causant vnicã speciẽ et visionẽ magis intẽsam ꝙ̃ aliqd̾ ꝑ se faceret: ꝓpter qd̾ iuxta se posita magis videnꝉ ꝙ̃ ꝑ se scorsum posita. sic autẽ est in calido et frigido inferni: qꝛ in animabus vel corporib⁹ nõ causant tales qualitates cõtrarias/ nec aliquã mediã inter istas: qꝛ illa esset remissior: qꝛ sic contrariãtꝉ: sed causant dolorem in quo conueniunt: et ꝑ cõsequẽs intensiorẽ quia virt⁹ vnita fortior est. et ad glosulas illas dicendũ ꝙ ista ꝯtraria sunt ibi effectiue nõ subiectiue virtualiter nõ formaliter: sicut elemẽta et eoꝝ qualitates cõtrarie sunt in mixto.

Ad scd̃m.

¶ Ad secũdũ dicendũ ꝙ non sic se expellunt contraria a subiectis/ et corpa a locis qꝛ vnũ corpus expellit alterum effectiue et impingẽdo. deus autẽ põt ipedire effectũ cause efficiẽtis: sed vnũ contrarium expellit aliud formaliter nõ effectiue. effectũ autẽ cause formalis nõ põt de⁹ impedire supposito ꝙ illa informet.

Ad tertiũ

¶ Ad tertiũ dicendum ꝙ cõcedẽda est maior: qꝛ equaliter est impossibile ꝯtraria formaliter esse simul in gradib⁹ intẽsis et remissis: sꝫ minor est falsa. Ad auctoritates negãde sunt: vel exponẽde vt pri⁹ ꝙ nõ sunt in mixto formaliter sed virtute: nec in se sed in suo effectu medio. ¶ Ad rationẽ dicendũ ꝙ ad primã impressionẽ caliditatis in aqua tota frigiditas eius corrumpiꝉ: qꝛ ꝓ̇mo paulatim frigiditas remittiꝉ quousqꝫ vltim⁹ gradus frigiditatis expellitur: et tunc prim⁹ gradus caliditatis inducitur et non ante. et sic nunq̃ꝫ sunt in aqua simul caliditas et frigiditas. Et si diciꝉ ꝙ nõ staret forma substãtialis aque si sua propria qualitas ex toto corrũpereꝉ. Dicẽdũ ꝙ imo: qꝛ sens⁹ docet q̃ nõ decipiꝉ circa ꝓpriũ obiectũ ꝙ

Ad q̃rtuꝫ

in aqua feruẽte et bulliente nulla penit⁹ est frigiditas: et tñ adhuc est ibi forma aque. ¶ Ad quartum dicendum de suppositionibus cõcedanꝉ oẽs preter illam qua diciꝉ ꝙ in materia est alia et alia potentia ad formas accidentales/ et ad formas substantiales specificas. in fundamẽto enim nature nichil est distinctũ. Unde impossibile est ꝙ in essentia materie ante aduentũ forme substãtialis: sit alietas realis inter essentiã materie et istã potentiam que dicitur potentia materie: qꝛ materia substãtificatur ꝑ posse: et ꝑ consequẽs impossibile est ꝙ sit alietas realis inter potẽtias ad diuersas formas substantiales vel accidentales: qꝛ materia est vna realiter nõ alia et alia: et que vni et eidem sunt eadem inter se sunt eadem. Ad auctoritatem cõmẽtatoris negãda est: vel exponenda de nũero rationis nõ reali: sicut et potestas rationalis vna re existens est ad opposita agẽda: et potentia actiua vniuersalis celi est ad plura re agẽda: sed multiplicatur ratione ꝫm illa. sic potentia materie ꝓ̇me est vna re plures ratione ꝫm pluralitatem realẽ formarũ ad quas est. ¶ Ad auctoritatem philosophi dicendũ ꝙ posse laborare et sanare ꝓut includit vtrũqꝫ: scꝫ et potentiam et actũ sic est aliud et aliud: sed ꝓut excludit actuꝫ/ sic est idem. Uel dicendum ꝙ potentia agendi et recipiendi diuersa differt ab actu et ẽ vna re respectu diuersoꝝ: sed potẽtia essendi est idẽ cũ actu. vnde est diuersa respectu diuersoꝝ actuũ. sicut dicim⁹ ꝙ homo in actu ẽ: ẽ ille qui prius erat in potentia etc. sicut differũt esse hominẽ et esse asinũ in actu: sic differunt esse in potẽtia: sed materia q̃ est in potentia ad formã hoĩs et asini est vna ꝫm essentiaꝫ potẽtie. ¶ Ad rationẽ sequẽtẽ dicẽdũ ꝙ vna potẽtia potest esse ꝑfecta ꝫm vnũ modũ: et imperfecta ꝫm aliũ. ẽ igiꝉ imediata potẽtia receptiua calidi et frigidi nõ substãtia sꝫ sup̾ficies. Unñ in hostia ꝯsecrata remanet frigiditas sicut figura et color q̃ nõ remanerẽt in substantia nuda: sed grad⁹ infimus vnius qualitatis est in potentiã ad vlteriorem ꝫm magis: qꝛ nichil est in potentia ad seipsum: et isti gradus non differũt re ipa: superficies est in potentia ad illa. si igitur superficies sit calida remisse non est potentia perfecta ꝫm aliquem modum: sed si sit calida in summo gradu tunc est perfecta scd̃m quod: est in potentia ad calorẽ: sed remanet imperfecta scd̃m quod ẽ ad frigiditatẽ. Uel dicẽdum ꝙ est iperfecta vtroqꝫ modo nisi haberet perfectissimum calorem inamissibilẽ. ¶ Ulterius ad formam dicendum ꝙ si potẽtia dicatur ratio immediate respectiua sic semper contraria insunt per eandem et scd̃m eandẽ potentiam: sicut habitus et priuatio: quia vnũ est priuatio alteri⁹ si autem potentia dicatur dispositio determinãs sic est alia et alia potentia scd̃m quam cõtraria insunt: et tam in formis substãtialibus ꝙ̃ accidentalibus. et sic intelligitur illud. 2. de ala. et ꝓpri⁹ act⁹ sit in ꝓ̇ma potẽtia. sic eñ scd̃m diuersas commixtiones primarũ qualitatum in mixto causantur diuerse qualitates secũde: puta albedo vel nigredo/ dulcedo et amarum. et sic de aliis qualitatibus secundis.

Ad q̃ntuꝫ

¶ Ad quintum dicendum ꝙ equaliter contradicunt in abstracto vnam formam disparatã esse aliã: vt puta q̃ꝫtitatẽ esse qualitatem sicut vnũ contrariũ esse aliud: puta albedinẽ eẽ nigredinẽ et pl⁹: qꝛ magis distãt vt pote contrarie: sed in concreto non sic contradicunt ꝙ̃ esse quale vel musicũ esse grãmaticũ sicut albũ esse nigrum vel calidũ esse frigidum: qꝛ cũ priuatio includat contradictionem vnũ cõtrarioꝝ qd̾ includit formaliter priuationẽ alterius in eodẽ. ꝑ cõsequens cõtradictio est contraria simul esse. ¶ Item quia albius est qd̾ est nigro impermixtius, dato ꝙ ꝯtra

ris essent simul saltem non possent eẽ eque inten=
sa ſm cursũ nature ſm oẽs etiam. secus autem est
de formis disparat. ſ: qꝛ musica intẽsa i eodẽ sub=
iecto cõpatiť grãmaticã intensam imo qñqꝫ vna
sciẽtia disponit ad aliã ⁊ lux ad speciẽ. vnde cum
ꝑuatio sit negatio in subiecto apto nato cõtradi=
ctio est duo cõtraria esse simul i eodẽ subiecto cũ
vnũ sit priuatio alterius. nõ sic autẽ est de formis
disparatis quarũ vna non est priuatio alteri⁹: sed
qñqꝫ ẽ dispositio alterius respectu sbẽ: ⁊ sic lꝫ ois
forma sit negatio alterius essentialiter et diffini=
tiue: non tamen materialiter ⁊ subiectiue nisi con
traria formaliter. Ad argumẽta patet solutio ex
dictis. ❡ Questio tertia.

Qõ.3. Ertio queritur vtrum in aĩa
christi potuit esse actus do=
lendi vel gaudendi sine actu
cognoscendi sibi correspõdẽ
Primum. te? Et videť qꝙ sic. qꝛ habun
dans tristicia absorbet iudi=
ciũ rõnis ⁊ sensus ſꝫ illõ ne
habũdãtiori tristicia absor=
beatur: sed in xp̃o fuit maxi=
mus dolor sensitiuus ⁊ intel=
lectiuus. ergo non habuit iudiciũ rationis nec
sensus: et tñ habuit vtrumqꝫ dolorem. ergo ⁊c.
Secundũ ❡ Idem patet de actu gaudendi quia delecta=
tio concupiscentie corrumpit estimationem pru=
dentie. vñ delectatio venereorum ſm phũꝫ sic ab
sorbet vt impossibile sit aliquid tunc intelligere sꝫ
in xp̃o fuit maxima delectatio: ꝗ cũ hoc nõ stetit
In oppõꝫ apprehensio. ❡ Contra. qꝛ nõ est mot⁹ sine ꝓprio
mouere sed bonũ ⁊ malum apprehẽsa mouẽt appe
titum coniunctũ apprehensioni ad dolorem ⁊ gau
dium. ergo sine horũ apprehensione non est aliqꝺ
Rñsio istorum. ❡ Responsio. Due opiniones ꝓbabiles
sunt. vtrum act⁹ amãdi possit esse sine actu cogno
scẽdi correspõdẽte de potẽtia dei absoluta? ❡ Di
j.opinio cunt quidã qꝙ sic: qꝛ deus põt facere illud qꝺ non
implicat contradictionẽ. sed istud est hmõi ꝗ ⁊c.
Probatio minoris: qꝛ quecunqꝫ differunt essẽtia
et esse absolutis sine contradictiõe possunt eẽ sine
inuicem. qñ eñi vnuꝫ est tota essentia alterius vel
pars aut causa formalis sue essentie aut de esse al
terius tunc cõtradictio est vnũ esse sine alio: vt ho
minẽ sine humanitate vel aĩa vel corpore. aut ma
teriam sine forma: aut patrẽ sine filio: sed qñ nul=
luꝫ horum est: tunc est contradictio ꝗ est vnius et
eiusdem. Si eñi existit tota essentia ⁊ existẽtia ali
cuius ⁊ non existit essentia ⁊ existẽtia alteri⁹ hoc
non est istud esse ⁊ non esse: sed istud esse ⁊ illud nõ
esse. sic autem est hic: qꝛ volitio ⁊ intellectio sunt
duo absoluta lꝫ consequanť ea relationes ⁊ ꝑ cõse
quẽs differunt vtroqꝫ modo: qꝛ etiã subiecto pro=
ximo. ergo ⁊c. Nec est simile de creatura ꝗ differt
a deo vtroqꝫ mõ: ⁊ tñ non videť esse sine eo ⁊ sine
respectu ad ipsum: qꝛ lꝫ creatura nõ possit esse sine
aptitudiali respectu ad deũ. põt tñ esse sine actua
li: vel si non põt. hoc est: qꝛ esse relationis ideꝫ est
cũ esse accidentis ſꝫ quosdã: sed primum videtur
2.opinio verius. ❡ Secũdo supplendo rationẽ factam sic
omnis actus absolutus potest esse sine illo distin
cto esse et essentia a quo nõ depẽdet sicut a causa
qꝛ nulla res dependet nisi a suis causis vñ cã posi
ta sequitur effectus cũ alio circũscripto ꝑ qꝺ eti=
am euacuatur instãtia ꝗ recta est ad primã rõneꝫ
quia creatura dependet a deo sicut a causa in esse
et conseruari ⁊ causata qꝙ sine ea nulla causa suffi=
cit ad causandum vel conseruandũ suũ causatuꝫ
et ideo creatura nõ potest esse sine deo: sed de⁹ po=
test facere qꝙ volitio nõ sit causata ab intellectiõe
qꝛ põt supplere vicẽ cause efficientis finalis exẽ=
plaris: quas habitudies solas põt habere cogni
tio ad volitionẽ ꝗ ⁊c. ❡ Si dicať qꝙ de⁹ non põt
supplere vicẽ cause nisi ic habeat vt causa: sed ob=
iectũ cognitũ se hꝫ vt obiectũ. ergo non potest vo
luntatem mouere nisi ipse sit cognitus ⁊ volitus
Dicendũ qꝙ non opꝫ: qꝛ voluntas nõ cognoscit ob
iectũ: sed intellectus ea que sibi presentat ad qꝺ
non oportet qꝙ intellectus ꝑ̃sentans sit cognitus
vel volitus. Cũ ergo de⁹ cognoscat quicquid in=
tellectus cognoscit lꝫ non sit coniunctus sed esse
sicut intellectus coniunct⁹ nichilominus ad eius
representationẽ ita sequiť volitio sicut ad repre=
sentationẽ intellectus: qꝛ sicut voluntas non põt
ferri nisi i obiectũ sibi representatũ ꝑ cognitionẽ
sic nec intellectus nisi in obiectum representatuꝫ
ꝑ speciẽ: sed deus potest supplere vicẽ speciei nõ so
lum in faciendo se videri: immo etiam in faciẽdo
alia videri: qꝛ ſm oẽs ad minus virtute diuina de
us posset facere vel imprimere cognitionẽ cuius=
cunqꝫ sine specie. ergo volitioneꝫ sui ⁊ alteri⁹ põt
imprimere sine cognitione alia representante.
❡ Tertio: qꝛ non min⁹ subest deo appetitus co= 3.ratio
gnitiuus ꝗ naturalis cũ ⁊ ip̃e sit quedam natura
a deo. Cũ igiť appetitus naturalis sequať cogni=
tionem dei separatã ⁊ mouetur in finem certuꝫ ⁊
determinatum a deo sine cognitione coniũcta. ꝗ
lꝫ in hoc excedat appetitus cognitiuus qꝙ nat⁹ est
dirigi a cognitione coniuncta: non tñ in hoc dif=
ferret ab alio quin circunscripta cognitiõe coniũ=
cta possit moueri in bonũ. Cum eñi voluntas per
essentiã sit aptitudinaliter tendens in bonũ qꝙ pos
sit reduci in actũ tendẽtie a creatura ⁊ non a crea
tore solo est mirabile: qꝛ ille qui est actus purus ⁊
ꝑfectissim⁹ oẽꝫ potẽtiã ꝯtinẽs ꝑ se solũ põt redu=
cere i actũ. ❡ Quarto: qꝛ cũ obiectũ volũtatꝭ sit
bonũ cognitũ formalius ⁊ principalius est in ei⁹ 4.ratio
obiecto bonitas ꝗ cognitio: qꝛ ip̃m bonum in se
plus appetitur ꝗ eius cognitio: sed põt esse appe
titus eius qꝺ non est bonũ actu in se/etiã ꝑ natu=
ram sicut appeto cras balneum qꝙ cuꝫ non sit ens
actu in se ꝑ cõsequẽs non bonum in se ⁊ tñ ipsũ est
desideratum in se. igitur est desideriuꝫ eius quod
est non bonũ ergo multomagis ei⁹ quod est nõ co
gnitum. Sed ista ratio non multum valet qꝛ illud
lꝫ sit non bonum ꝓ nunc: erit tñ quid bonum: tũc
desideratur autẽ ꝓ tunc non ꝓ nunc. ⁊ si vlterius
etiam dicatur qꝙ vellẽ etiã balneũ nunc quãdo nõ
balneor ⁊ sic non est bonũ dicẽdũ qꝙ ego vellẽ bal
neari nunc volendo esse balneũ qꝙ si esset: esset bo
num. appetitur autẽ esse ⁊ non appetitur non esse
et sic adhuc est bonum: ſm qꝙ terminat appetitũ.
❡ Quinto: qꝛ plus dependet motus a termino qnta ratio
ꝗ actus ab obiecto: qꝛ iste est intrinsecus motui
cõiũctus subiecto ⁊ essentialiter (vt quidã dicũt)
obiectũ aũt est distinctũ etiã a subiecto ⁊ ipsa co=
gnitio a volitione: sed deus potest facere motum
sine termino extrinseco ⁊ intrinseco sicut posset fa
cere motum vltime sphere localem qui nõ habe=
ret terminum extrinsecum qui est locus deficien=
te superficie corporis continentis: nec intrinsecũ

qui est vbi p cõsequẽs qꝛ vbi est circũscriptio cor porꝭ a circumscriptione loci procedens que ibi non est. ergo ꝛc. ¶ Et dicũt aliqui ꝙ ibi esset vbi sine loco: qꝛ illa descriptio vbi est causalis nõ formalis sed istud non valet: qꝛ non videtur habere vbi illud qđ non est alicubi sed nusq̃ sicut est vltima superficies vltime sphere cũ etiam dicit̃ circũscriptio a circũscriptione pcedẽs non potest notari realis effic̃ etiã cum illa re nõ differant: ꝛ qꝛ imediatũ principiũ actionis cuiuslibet realis nõ potest esse locus nec aliqua q̃titas nisi mediante qualitate.

Sexta ¶ Sexto: qꝛ dicunt aliqui ꝙ de⁹ nõ potest facere visionẽ sine obiecto vt est terminatiuuz lꝫ possit facere vt est motiuuz. Et similiter videt̃ ꝙ non possit facere volitionẽ sine bono cognito ꝙ est suũ obiectũ vt est terminatiuũ nõ motiuum.

¶ Cõtra. qꝛ naturaliter res posita retro videtur p hoc ꝙ eius species relucet in speculo: quia ergo res retro posita non poterat videri sine speculo. hoc est qꝛ nõ poterat representari nec p se nec per aliud. tñ aũt videre est rem q̃ non est ante sꝫ retro sicut illã q̃ nõ est pñs sed absens si q̃ res absẽs põt representari oculo sicut fantasie vtiq̃ ita posset videri sicut fantasiari posset aũt deus facere speciẽ visibilẽ in aere ꝛ p consequens in oculo etiã visibili absente vel non existente sicut et lucem in aere sine sole cuz non plus dependeat species a colore q̃ lux aeris a presentia sue cause. ergo posset de⁹ facere videri colorem absentem ꝛ pari rõne amari bonũ non cognitum ab amante.

2. opinio ¶ Alia est opinio contraria ꝛ communis: qꝛ hoc est impossibile quod trahunt ex verbis Augustini. Inuisa diligere possumus: incognita nequaq̃ ad quod diceretur ꝙ verũ est ẜm cursum nature.

2. ratio ¶ Secũdo sic quia in hoc differt appetitus cognitiuus a nõ cognitiuo: qꝛ iste sequitur cognitionẽ coniunctam: ille separatam. si ergo sit appetere cognitiuũ sine cognitione coniuncta ex sola cognitione dei separata appetere illud erit cognitiuum et non cognitiuum.

Solutio ¶ Respondeo. Non sequitur: quia sicut dicimus ꝙ accidentis esse est in esse ẜm aptitudinem ꝛ non actũ nisi quo ad cursum nature ꝓpter quod quando accidens subsistit miraculose nõ sequitur ꝙ sit accidens ꝛ non accidens: ita etiam ꝙ appetitus cognitiuus sequatur cognitionem coniunctã ẜm aptitudinẽ est ei essentiale nec sine hoc esse potest: sed quod sequitur ẜm actum est essentiale ꝛ ẜm communẽ cursuz nature ꝓprietas ɔ̃sis sed supernaturaliter aliter potest fieri.

Tertia ¶ Tertio sic: qꝛ si volũtas posset velle intellectu nõ cognoscente pari etiã rõe posset odire ꝙ intellectus iudicat esse ad amãdum ꝛ ecõuerso: sed hoc est impossibile: quia tunc respueret bonum sub ratione boni: ꝛ eligeret malum sub ratione mali quod est impossibile: qꝛ hoc esset potentiam ferri nec in obiectum suum: qꝛ bonum est obiectum suum ad eligendum: malum ad respuendum: et non aliter.

Maior probatur per exemplũ: qꝛ sicut potest velle ꝙ sensus non cognoscit vt bonum spũale: sic potest respuere delectabile sensus ꝙ ille appetit vel iudicat appetendũ. ¶ Item patet per rationem quia plus est supplere cognitionem totam q̃ partem eius. si ergo deus potest supplere aliã cognitionẽ mouẽdo volũtatẽ ad totuz cognitũ ergo et partẽ. sic autem faceret mouẽdo volũtatẽ contra iudicium intellectus: qꝛ cũ intellect⁹ iudicat vnã rem vno modo bonam alio modo malã. quãcũq̃ conditionẽ iudicet preeminere in illam fertur voluntas. Ponatur ergo ꝙ intellectus iudicet fornicationem bonã tanq̃ delectabile ꝛ ꝓsequendã vt sit nichil iudicans in honestate eius tunc deus suppleat aliã partẽ ꝙ ipsa est magis fugienda propter bonũ honesti q̃ ꝓsequendũ ꝓpter volitionẽ voluntas ita fugiet eam sic. si ratio hoc iudicaret ergo ꝛc.

¶ Ad hoc posset dici p interpretationẽ maioris ꝙ non sequit̃ si deus põt mouere voluntatẽ preter iudiciũ rõnis ꝙ ꝓpter hoc. Contra. Solutio nec etiã simile est de voluntate respectu sensus et de ipsa respectu intellectus: qꝛ sensus nõ est ꝓprium motiuum ipsius ꝓpter qđ non solũ p̃ter: sꝫ cõtra moueri potest. intellectus autẽ est ꝓpriũ motiuum appetit⁹ intellectiui. vnde et si miraculose potest moueri preter ipm̃ non tamen contra ipm̃ quia voluntas cogi non potest. Cogeret̃ autem si moueret̃ ɔtra iudiciũ rõnis ꝙ ipa nata est seq̃ sic graue si moueret̃ sursũ. ¶ Ad aliã ꝓbationẽ posset dici ꝙ volũtas nõ potest moueri contra iudiciuz totale et vltimatum rõis: sed ɔtra iudiciuz ꝑtiale: sed quando intellectus apprehendit vtrãq̃ rationem et fugibilis et ꝓsequibilis et prefert vnã alteri pro ea quam prefert est simpliciter iudiciuz rationis pro alia ẜm quid: sed quando ipsa apprehendit alterã tñ pro illa est totale iudicium.

¶ Quarto: quia sicut non potest potentia ferri nisi in obiectum. ita nec specialis potentia nec in speciale obiectũ qꝛ sicut nõ potest ferri sensus in cõi in intelligibile. sed solũ in sensibile. sic nec talis sensus nisi in tale sensibile sicut visus non põt plus videre sonum q̃ sensus sentire vlt. sed obiectum appetitus cognitiui ꝓpriũ est bonũ cognitum ab intellectu sicut a cognitiua ꝓpria sicut obiectum appetitus in cõi est bonum. ergo sicut nõ potest esse appetit⁹ absolute nisi boni: nec appetere cognitiuum nisi boni cogniti: ita vt sicut deus non potest facere ꝙ sensus concupiscat bonũ spirituale cognitum ab intellectu et nõ a sensu sic nõ posset facere ꝙ volũtas vellet bonũ cognitũ a deo ꝛ nõ ab itellectu cõiũcto Quarta

Solutio ¶ Et dicẽdũ ꝙ sicut sensus põt ferri nisi i obiectũ ꝓpriũ sic nec appetitus nec q̃cũq̃ potẽtia sed obiectũ ꝓpriũ aliq̃n accipitur scd̃m actum aliquando secundum potentiam vel aptitudinẽ ꝛ q̃dem vtrũq̃ requiritur ẜꝫ cursũ nature sed scd̃m miraculũ sufficit alterũ. Verbi gratia obiectum fantasie est sensibile in communi formaliter et essentialiter ꝛ secundum actum vñ nec de⁹ potest facere fantasiari aliud sed obiectũ secundum aptitudinem et cursum nature ẽ sensatum exterius: qꝛ fantasma est motus factus a sensu secundum actũ ꝛ sine huiusmodi potest de⁹ me facere fantasiari sicut et intelligere non fantasiatum ꝙ tamen nõ habet cursus nature: et similiter deus non potest facere ꝙ appetitus sensitiuus feratur in aliq̃d non sensibile sed bene potest facere ꝙ feratur in sensatum actu sed tñ intellectum ꝙ etiã accidit ꝙ sit intellectum et sl'r nõ potest mouere voluntatẽ ad aliqđ bonũ qđ nõ sit natũ ei representari p intellectũ aliquomodo sed bene sine hoc qđ actu ei p̃senteẽ p illud. ¶ Quinto si voluntas põt ferri in non cognitum absens pari ratione in p̃sens: ꝛ p consequens delectari ꝛ tristari sine cognitione actuali et pari ratione põt facere insensibilia delectari et tristari: qꝛ si nichil aliud

prohibet ea delectari nisi defect⁹ cognitiōis ergo
cū deus sine cognitione faciat delectari ꝛ tristari
cognitiua pari rōne insensibilia: nō obstante ꝙ ca
Solutio rent cognitiōe qd̄ est oīno īpossibile. ¶ Sʒ dōm
ꝙ nō sequiꝛ quia lʒ appetit⁹ cognitiuus sit natus
sequi cognitionē. Est tñ aliqua res ꝑter cognitio
nem differēs in natura ab appetitu naturali. etiā
qñ actu nō sequiꝛ cognitionē ex natura intrīsece
habet ꝙ sit natus delectari lʒ non consequaꝛ hoc
actu nisi ꝑ cognitionē actu: lʒ appetit⁹ naturalis
Sexta non est natus delectari. ¶ Sexto sic: qꝛ volūtas
cogi nō pōt: cogereꝛ autē si vellet non cognitū ꝫ
ꝛc. Probatio minoris: qꝛ si graue moueatur nisi
ſm inclinationem grauitatis coniuncte violenta
bitur: sed amota grauitate potest moueri sine vio
lentia ad quodcūqʒ. ꝫ si volūtas nō esset cōiūcta
intellectui et ferreꝛ in non cognitū supnaturale
quidem esset: lʒ violentū nō esset: sed ꝗdiu est cō
iuncta intellectui quē nata est sequi videꝛ violen
tari si in aliquid feratur nisi ſm iudiciū itellect⁹
Solutio ¶ Et dicēdū ꝙ nō est sile: qꝛ motus grauis seqꝛ
grauitatē ſm actum suū primū cū sit eius act⁹ se
cūdus imediat⁹. Vñ quocūqʒ alibi moueaꝛ loca
liter contra eius inclinationem moueꝛ: qꝛ mouet
immediate et non mediāte alio motu vel actu: lʒ
intellectū seqꝛ volūtas. potentia quidē potentiā:
sed actus actum non potentiā. vnde moueri con
tra actuale iudicium rōnis esset bene violentari
sic graue manens graue sursum ferri: sed moueri
sine actu intellectus nō. Vel potest dici ꝙ graue
manēs graue non violentatur qñ sursum moueꝛ
a causa vniuersali cui magis natū est obedire ꝙ̄
ꝓprie inclinationi. nec similiter voluntas cogiꝛ
Septima qñcūqʒ et quōcūqʒ a deo moueaꝛ. ¶ Septimo qꝛ
nō potest res fieri sine eo ꝙ est de rōne sua: sed ob
iectum cadit in diffinitione act⁹: ꝛ tale obiectum
in diffinitione talis act⁹ sicut appetere cognitiuū
diffinitur ꝙ est appetere boni cogniti. ergo nō po
Solutio test esse sine bono cognito. Dicendū ꝙ nichil pōt
fieri sine illo qd̄ cadit in eius diffinitione intrinse
ce et directe. sicut homo sine aīa ꝛ corpore. sed bñ
sine eo quod extrinsece ꝛ in obliquo sicut accidēs
sine subiecto: qꝛ ꝑ additamentū ipsum diffinitur:
sic autē diffinitꝛ obiectū actū. Non eñ pōt dici ꝙ
obiectū sit de intrinseco esse essentie vel existētie
ipsius actus sicut vnum absolutū est de essentia
alterius sicut materia ꝛ forma de essentia cōpo
siti nec eo modo quo dicimus vnum relatiuū esse
de intellectu et esse alterius: quia act⁹ et obiectū
sunt quedā absoluta ꝛ nō sunt relatiua ſm esse lʒ
tñ ſm dici nec sic ꝙ respect⁹ ad obiectū sit de ei⁹
essentia qꝛ actualis respectus ꝗ est res vera conse
quitur actū intellect⁹ sicut relatio suū fundamē
tum: sed aptitudinalis respectus bene est de essē
tia sicut intelligēdo ꝙ essentia est apta nata seipsa
terminari ad tale obiectū vnde non pōt esse quin
termineꝛ ad obiectū reale actu vel aptitudine: lʒ
bene potest esse ꝙ termineꝛ actu ad obiectū actu:
sed esse rōnis sicut non pōt esse visus nisi rei vise
realiter: sed non opʒ ꝙ res visa in se habeat esse es
sentiale. Et similiter non pōt esse appetitus nisi
appetit⁹ sub rōne boni: sed nō opʒ ꝙ habeat boni
tatē realē et actualē in se qñ desideraꝛ: sed ſm ꝙ
sit natum habere: ꝛ similiter nec ꝙ actu cognosca
tur sed ꝙ sit natū cognosci sic etiā pōt dici aptitu
do ad antecedēs essentialis substātie: qꝛ seipsa re

cipit accidens non ꝙ cadat respectus medius vel
qui sit de essentia. ¶ Ad primum dicendum ꝙ in
xp̄o de speciali gratia nō fuit absorptum iudiciū
sensus nec intellectus de iure cōi per consequens
et qꝛ beatus. ¶ Distinctio. xvi. Q̄ō. i.

Circa distinctionem decimam Dist. xvi
sextam queruntꝛ duo. ¶ Pri Q̄ō. i.
mo vtrum in xp̄o fuit necessi
tas moriendi. ¶ Secūdo de
claritate transfigurationis.
¶ Quantum ad primū vide
tur ꝙ in xp̄o nō fuerit necessi Primum
tas moriendi: quia nichil vo
luntarium est necessariū: sed
mors xp̄i fuit voluntaria: ſm illud. Ysa. 53. Obla
tus est: qꝛ ipse voluit. et Damasce. dicit lib. 3. ꝙ
nichil coactum in xp̄o cōsideretur. sed omnia vo
lūtaria. ergo mors xp̄i non fuit necessaria.
¶ Item nichil necessarium est meritorium: sed
mors xp̄i maxime fuit meritoria. ergo nō fuit ne Secundū
cessario mortuus. ¶ Item necessitas moriendi
ē ex peccato ſʒ illud. i. Ro. 8. Corpus quidē pro Tertium
pter peccatum mortuū est necessitati moriēdi sub
iectum. Constat autem ꝙ in xp̄o non fuit aliquod
peccatum. ergo nec necessitas moriēdi. ¶ In cō
trariū arguitur: qꝛ xp̄s assumpsit oēs defect⁹ na In oppōꝫ
turales ꝛ passiones indetractabiles: vt dictū fuit
prius: sed necessitas moriendi est defectus natu
ralis consequens totā naturam humanā cū om
ne generabile naturaliter sit corruptibile. est etiam
passio indetractabilis cum non deroget perfecti
oni diuine et perfectioni gratie: ergo xp̄s assum
psit necessitatem moriendi. ¶ Respōdeo. de ista
questione sunt quattuor opiniones. ¶ Prima di Respōsio
centium ꝙ oīs hō ꝗtum est ex pte corporis est na 1. opinio.
turaliter corruptibilis in quocūqʒ statu siue i sta
tu nature instituite: siue gratie: siue glorie. et ꝗtū
est ex pte aīe pro omni statu est naturaliter incor
ruptibilis: cōparando tamen aīam ad corpus hō
habuit in statu innocentie: ꝛ habebit in statu glo
rie ex aliquo dono supadditio ꝙ corpus eius non
corrumpitur. et quidem hoc donum in statu inno
centie fuit iusticia originalis: et in statu glorie
erit dos impassibilitatis. xp̄s autem ex quo fuit
homo fuit corruptibilis: ꝛ habuit corruptiōis ra
tionem intrinsecā et extrinsecam. Causa autē in
trinseca assignaꝛ et ex pte nature: qꝛ xp̄s fuit cōpo
situs ex materia ꝛ forma et ex pte diuerse ꝓpor
tionis mixtionis elementorū. Ex pte materie sic
cū materia sit in potētia ad alias formas semper
machinaꝛ ad malū illius forme sub qua est et ap
petit esse sub alia forma: ꝛ per cōsequēs sequiꝛ cor
ruptio. ex parte autē diuerse ꝓportionis mixtio
nis elementorum quā requirit ipsa anima sensiti
ua que habet multas virtutes opʒ ꝙ in vno orga
no dominetur calidum, ꝛ in alio frigidum. sic pꝫ
ꝙ in oculo dominetur aqua quare cū in vna par
te dominetur calidum est in alio frigidū ꝛ vnum
contrariū approximatū alteri cōtrario naturalr
agat in ipsum et corrūpat ipsum. sequitur ꝙ i xp̄o
fuit causa corruptionis intrinseca ex parte diuerse
propotionis elementorū in alia ꝛ alia pte. Cau
sa autem extrinseca assignaꝛ ꝛ ex pte cōtinentis:
puta aeris habentis frigiditatem ꝑ quā imprimi
tur in corpore aliqua passio peregrina ꝗ est causa
corruptionis et ex parte alimēti ad qd̄ hō necessi

tatur ꝓpter conseruatione͂ vite. alimentū autem
habet contrarietate͂ ad ip̄m alitum siue alendū. ⁊
p ꝯn̄s sentit passione͂ in ipso alendo. oīs autē pas-
sio que a contrario est disponit ad corruptionem.
igitur cū in xp̄o fuerint oēs iste cause corruptio-
nis xp̄s fuisset mortuus naturaliter loquendo si
nulla passio sibi illata fuisset: sed in statu inocētie
pctm̄ fuit causa mortis sicut remouens ꝓhibens
q̄ꝛ p iusticiam originalem habuit homo posse non
mori qua pdita ⁊ ablata p pctm̄ icurrit homo ne
cessitatem moriendi. ⁊ hec est intentio Augustini
primo libro de baptismo paruulorum cū dicit. Si
nō peccasset adā nō erat moriturus. similiter hec ē
intentio Augu. 2. de baptismo paruulorū de xp̄o
q fuisset mortuus aliquando etiam si nulla pena
sibi inflicta fuisset. Dicit enī circa mediū dicti li-
bri q habuit similitudine͂ carnis pcti: ⁊ q nisi iuue-
nis occisus fuisset senio ipso senescente ad mor-
tem venire potuisset naturalr̄ loquendo nullo po
sito pctō circa ipsum. ¶ Verūtamen vltra scien
dum est q ⁊ phi ⁊ sancti loquūtur de morte hoīs:
sed differenter: q̄ꝛ phi loquunt̄ de morte p attribu
tionem ad aliā cām q̄̄ faciant sancti. reducunt enī
morte͂ in ip̄am cōpositione͂ ex contrariis tanq̄ in
cām p se naturalē naturaliter loquentes. Sancti
vero: q̄ꝛ viderunt vltra q corpus corruptibile de se p
aliqd̄ donū supernaturale p̄seruari poterat a cor
ruptione actuali sicut fuit in statu nature institu-
te in adam: ideo reducunt mortem in ip̄z pctm̄: qd̄
quidem abstulit donū iusticie originalis q ſm se
fuit ꝓhibitiuum mortis tanq̄ in cām soluente͂ ꝓ-
hibēs: ⁊ p ꝯn̄s sequit̄ q ip̄z pctm̄ nō habuit rōnez
cause naturalis ⁊ cause p se sed solū cause remo-
uētis ꝓhibēs morte͂ scʒ ip̄am originalē iusticiam.
Unde ſm Ansel. Cur deus hō. nec mortalitas nec
immortalitas est de quidditate hoīs: qua natura
humana ſm se per aliquod donū superadditū po-
test fieri immortalis ⁊ p̄seruari a morte sicut fuit
ante peccatum et sine aliquo superaddito ſm se ē
mortalis et corruptibilis sicut modo est cōiter in
hominibus. ¶ Unde naturā humanā possumus
tripliciter considerare. Uno modo in puris na-
turalibus sine aliquo dono supnaturali sicut fuit
in adam et tertio modo cum habitu vicioso sicut
cōiter est modo in hōibus omnibus. ¶ Primo
modo considerando naturam sic dico q in chri-
sto fuit ⁊ non aliis duobus: quia nec cōtraxit ori
ginale cui debebat̄ mors nec habuit donū origi-
nalis iusticie quequidem remouens fuit mortez
quasi ligans ip̄am potentiam ad corruptionem ⁊
mortem sicut habuit primus homo: et ideo dicitur
q natura humana in christo q̄̄tūcūq̄ sibi fuisset
vnita deitas relicta tamen sibi sic vt ageret que
propria sibi fuissent fuisset aliquando corrupta ⁊
defecisset morte naturaliter sine inflictione alicu
Secūda opi. q̄ ē scoti. di. p̄sēti q. j. ius pene ab extrinseco irrogate siue illate. ¶ Se
cunda opinio est q verbū potest cōparari ad hūa
nam naturam in primo instanti: ⁊ sic comparatur
ad ip̄am vt assumendā ⁊ sic natura vt assumenda
non habuit necessitatem moriendi: quia verbum
potuit assumere naturā gloriosam. ¶ Secundo
potest considerari natura humana xp̄i in secūdo
instanti vt scʒ innocens ⁊ sine peccato: ⁊ sic nō ha
buit causam demeritoriā mortis: ⁊ sic non habuit
necessitatem moriendi. q̄ꝛ mors non inesset nobis
nisi peccasset homo: q̄ꝛ per iusticiam origīalē erat

homo potēs nō mori. ¶ Tertio pōt cōparari ver
bum ad naturā humanam xp̄i vt est glorificata ⁊
sicut q̄̄tum de se fuit erat immortalis et non fuis
set mors sequuta nisi per miraculum detēta fuis-
set gloria/ ne in corpus redundaret: quia anima
fruente deo corpus est impassibile: ſm cōmunes
leges dei. ideo in primo: secundo. ⁊ tertio instanti
fuit immortalis: sed in quarto instanti scʒ cū fuit
factum p miraculum q beatitudo anime in corpus
non redundaret: tunc xp̄s habuit corpus passibi-
le ab intra et extra sicut nos modo ⁊ p ꝯn̄s necessi
tatem moriendi. Hoc confirmatur p hoc qd̄ supra
iductum est secundo de baptismo paruulorū q si
xp̄s non fuisset occisus: fuisset tn̄ senio mortuus.
¶ Sed vtrū habuit tantā necessitate͂ moriendi? Di-
cēdum q habuit corpus alere super quod anima
non habuit plenum dominium ⁊ ideo ptes mate-
rie fluxerūt naturaliter: ⁊ fiebat in eo deperditio
et tūc oportuit q simpliciter flueret natura ⁊ p cō
sequens tādem deficeret vel q fieret restauratio ⁊
hoc nō semp potuit vel potuisset fieri perfecte nisi
anima plenum habuisset dominiū sup corpus. sed
quod non habuit plenū dominiū cum semper fuit
beata hoc factū fuit miraculose vt dictum est. Et
si dicatur q fuit optime cōplexionatus ⁊ melius
q̄̄ adā in statu innocentie. ergo minus habuit ne-
cesse mori. ¶ Dicēdū q supposito q xp̄s habuit
talē naturā partim gloriosam vel glorificatā scʒ
q̄̄tum ad animā ⁊ partim non scʒ q̄̄tum ad corpus
et hoc miraculose vt dictuʒ est. sequitur q potuit
pati passione tali que cōtinue morte͂ induceret: q̄ꝛ
omne passum p̄sente actiuo sufficiente necessa-
rio patitur sibi dimissum. Unde hmōi necessitatē
habuit tam respectu intrinseci actiui q̄̄ respectu
extrinseci ab extrinseco certum est. ¶ Item ab in
tra lʒ habuit nobilissimam complexionem potuit
corrumpi et propter alimenti impuritatem ⁊ pro-
pter vegetatiue debilitatem. Probatio primi est
q̄ꝛ nutritio q̄ fit p alimētū est q̄dam gn̄atio: sʒ ex
alimento ipuriori gn̄at̄ caro ipurior. ¶ Itē q̄̄tū
cūq̄ alimentum sit purum: tamē ex eo generatur
caro minus pura q̄̄ fuit prima. ⁊ per consequens
minus potest se seruare in toto et citius defluit a
toto q̄̄ prima caro scʒ primo animata et sic tandē
defecisset senio. ¶ Itēm secūda causa confirmat
primam: scʒ propter defectum vegetatiue q̄ꝛ om-
ne agens phisicum patitur agēdo maxime sibi de
relictum. 3. phisicorū. virtus autem vegetatiua et
corpus in quod egit erant sibi derelicta in quarto
instāti vt supra dictū ē. ḡ patiebat̄: passio aūt abi-
cit a substātia vt dr̄. 6. thopicorū. ergo tādē fuisset
ita debilitata q nichil potuisset cōuertere et p cō
sequens defecisset corpus eius. ¶ Sed videtur Dubium.
dubium vtrum aliqua pars corporis eius potuit
fluere? Uidetur enī q non nisi p miraculuʒ nouū
quia ſm Damas. lib. 3. qd̄ xp̄s semel assūpsit nūq̄
deposuit. cum ergo totum corpus ⁊ singule par-
tes sint verbo vnite videtur q nulla potest fluere
¶ Item si aliqua pars fluxit oportuit fieri restau
rationem sed hec non potest fieri sine nouo mira
culo. quia pars adueniens prius fuit non vnita ver
bo et post vnitur ⁊ non potuit fieri sine nouo mi-
raculo et per dei omnipotentiam et sic si fiebat cō
tinue deperditio et restauratio sequitur q fiebat
nouorum miraculorum continuatio qd̄ videt̄ in-
conueniens. non ergo potuit fieri deperditio.

Solutio ¶ Dicendū q necesse fuit aliquas partes de corpore xpi fluere. Cui9 ratio est: qz ibi fuit actiuū approximatum passiuo nec fuerunt impedimenta vt dictū est: qz hoc fuit naturale sicut in nostris corporibus: z qz fiebat deperditio necesse fuit aliqs partes restaurari vel totuz flueret: z ideo sicut na-

3. opinio turalis erat deperditio: ita et restauratio. ¶ Tertia opinio pcedit sic. Illud quod vocatur corruptio in omnib9 generaliter vocatur mors in viuētibus. Illud ergo quod est causa corruptionis in omnibus generaliter est causa mortis i viuētib9 specialiter dicitur cōiter sic q necessitas moriendi in hominib9 est a natura tanq̄ a causa p se. a peccato autem tanq̄ a remouente phibens. ¶ Primum probatur sic. Omne cōpositum ex contrariis quorū vnum est natum agere in aliud est de natura sua corruptibile: sed corpus humanū z omne corpus mixtum est hmōi: qz mixtum est ex elemētis que nata sunt mutuo se corrūpere. ergo corp9 humanum z omne corpus mixtum est de natura sua corruptibile. ¶ Secundū declaratur: qz p donuz originalis iusticie collate primis parētibus phibebatur naturalis corruptio in corpore: sz illud donum ablatum est per peccatū. ergo a pctō tanq̄ a re-

Durā. dis. pri. q. j. mouēte phibens est mors et corruptio. ¶ Horū autem duorum secundū concedit ab oibus: sz primum habet calūniā propter duo. Primū est: quia idem est causa corruptionis in omnibus z mortis in viuentibus: quia cōmunis effectus habet communem causam: sed esse cōpositū ex elemento nō est causa corruptionis in oibus: qz elementa sunt corruptibilia que tn̄ non ex elementis sunt mixta ergo esse mixtum ex elementis non est per se causa mortis in viuentibus. ¶ Item posse corrumpi et mori est per solam potentiam passiuā sicut posse corrumpere vel mortem inferre per solam potētiam actiuam ergo ad hoc q aliquid sit per naturam corruptibile non requiritur q habeat in se diuersa quorū vnū agat i aliud: sed sufficit q habeat in se principium passiuuz quo potest pati ab extrinseco corrumpente. ¶ Item qualiter potest vnum elementū in mixto agere in aliud non patet: sz qz de hoc dictum est plenius. ii. ū. di. xxx. ideo de hoc supersedeatur ad presens. Est dicendū ergo q causa per se corruptibilitatis in oibus est habere materiam que possit subiici contrarietati potentiaruz

du. vbi. s. qualitatum vt ibidem fuit declaratum. ¶ Quantum ad secundum sciendū q triplex est necessitas vna naturalis que consequit pncipia naturalia sicut necesse est leue non prohibitum ferri sursum. Alia est necessitas coactionis que fit ab agēte extrinseco contra inclinationem nature vel voluntatis et tale necessarium oppositum naturali z voluntario cum tam natura q̄ voluntas sint principia intrinseca. alia est necessitas suppositionis q̄ sumitur ex fine: sicut est necesse serram esse ferreā si debeat secare dura. ¶ Si ergo loquamur de necessitate naturali sic i xpo fuit necessitas moriendi: quia habuit naturam susceptiuam cōtrarietatis primarum qualitatum. ad quarum alterationem de necessitate sequitur mors et corruptio. Unde dato q xps non fuisset occisus violenter: sm tactum: tn̄ defecisset senio/ sicut ceteri hoies. Si autem loquamur de necessitate coactionis sic adhuc necessitas moriendi fuit in xpo: sm qd necessarium inclinationi naturali repugnat: qz corpus christi sm conditionē nature sue pprie subiacuit violentie seu coactioni claui perforātis z flagelli percutientis et cuiuscunqz alterius mortez inferētis. ¶ Secūduz vero q talis necessitas coactionis repugnat voluntati non fuit in xpo necessitas moriendi quo ad voluntatē diuinam: nec quo ad voluntatē humanaz deliberatiuā que semper fuit conformis voluntati diuine. Hac eñ duplici voluntate voluit xps mori: sed quo ad volūtatem naturalē fuit in xpo talis necessitas qz voluntas naturalis refugit mortē z corporis nocumenta. ¶ Si autē loquamur de necessitate suppositionis que sumitur ex fine sic clarum est q i xpo fuit necessitas moriendi cū sm diuinā ordinationem mors xpi ordinaretur ad redēptionē humani generis sicut ad finem: pter qd oportebat xpm mori si humanum genus debebat redimi: z sic patet q in xpo fuit necessitas moriendi. ¶ Utrū autem aliqua dictarū necessitatū subiaceret volūtati humane: dicitur cōiter z bene q non: quia sicut fuit dictum prius opera super naturam demonstrabant in xpo naturam diuinā non humanaz. q aūt corruptibile sm naturaz nunq̄ corrumpatur aut q debilius non violentetur a fortiori sup naturam est: z ideo xps si voluisset voluntate diuina potuisset prohibere q corpus suuz quod erat corruptibile nunq̄ corrumperetur per naturā nec affligeretur per alterius violentiam: sed ad hoc nō potuit se extendere voluntas sua humana. ¶ De tertia autem necessitate que erat ex suppositione finis a deo pfciti clarum est q non suberat humane voluntati. ¶ Quarta opinio habet quattuor 4. opinio

conclusiones. ¶ Prima est vñ inest nobis hec necessitas. ¶ Secundo qualis fuit in xpo. ¶ Tertio cui voluntati fuit subiecta. ¶ Quarto an xps fuisset naturaliter mortuus si pena nulla fuisset sibi illata. ¶ De primo pter illud quod dictuz est in secundo cōmunis opinio est q ex natura per se qz est cōposita ex contrariis et ex culpa p accidēs q̄ amouit originalem iusticiam inest nobis necessitas moriendi ¶ Ad duo contraria proxime opi.

¶ Dicendū ad primū q in oibus corporibus est Rūsio ad vna causa remota cōis corruptionis sed qñ i spe- duas obie cialib9 corrupit illib9 eū illa cōi q̄ est puatio ma- ctiōes du terie non possit esse specialis causa nō videt sicut rādi cōtra causa viuendi cōis est ala vegetatiua preterquā 3. opiones in specialibus viuentibus est specialis alia ratio. ¶ Ad secundū dicendū q alterū est tm̄ p alterā: sed vtrumqz simul p vtrāqz. sicut mouere est a potentia actiua q̄ est principiū transmutandi aliud: sed moueri est a potētia passiua/ q̄ est principium transmutādi ab alio: sed ala tn̄ mouens seipsum hz vtrāqz potētiā: ita z elemēta q̄ solū corrūpunt ab exteriori habēt in seipsis solā potētiā passiuaz sue corruptiōis: sz mixta z specialiter viuētia corrumpuntur ab interiori alis non fieret deperditio ab interiori frustra fieret nutrimentū et restauratio ab exteriori. et sic est in eis vtraqz potentia: qz elementa manent in eis virtute. Unde cum vnum elementum corrumpatur ab alio quando sunt separata per consequens illud in quo sūt mixta corrumpuntur a seipso. ¶ Secundo ostendendū q 2. pclusio in humanitate xpi fuit necessitas moriēdi quo ad corpus z patiendi quo ad animam. patet: qz z necessitas nature sicut in nobis et violentie et finis sed non fuit in xpo necessitas agendi pricipaliter

nam suppositum xp̄i necessitari non potest: sed so- lum humanitas. principalitas autem agendi oēȝ actionē nature opȝ esse penes suppositū quod ha- bet esse perfectum: q̄ꝛ agere est perfecti ⁊ p̄ncipali ter agere subsistentis. sed pati est impfecti et ma- gis impfecti magis pati ⁊ minus. minus sicut ma teria prima est subiectum passionis q̄ est generari ens actu simpliciter magis perfectuȝ non nisi pas sionis ſm quod ideo p̄ncipalitas passionis realit̄ in xp̄o erat nature. non suppositi. qd̄ in se passiuuȝ esse non potest: sed verum est ꝙ a passione nature denolat̄ suppositum lȝ nullo modo passuȝ: nisi q̄ꝛ passi sustentatiuū sicut a crispitudie capit; denoia tur hō crisp⁹ qui extra caput nullā oīno hȝ crispi- tudinem. ¶ Tertio ꝙ necessitas patiendi et mo- 3. ꝯclusio. riendi suberat voluntati xp̄i diuine non hūane. de diuino nullus ambigit: q̄ꝛ a morte omne mortale absolute potest preseruare. de humana probabile est ꝙ non poterat dei ordinationē vel cursum na- ture impedire ꝙ nec angelus potest sed de necessi- tate violentie cui angelus potest resistere cū inclu dat motum localem. Potest em̄ angelus q̄. 85. mi lia interfecit et subuertit sodomā manus ⁊ gladi os impedire paucoꝝ hominum. vnde cū data sit a principio aīe xp̄i oīs potestas creature lȝ decla- ratio in resurrectione videtur ꝙ ꝑ illā virtutē su- pernaturalem ⁊ nō solum ꝑ diuinā emētium ⁊ vē- dentium cathedras euertit ⁊ prostrauit se capere volens ꝑ quam etiam potuit resistere crucifixo- ribus magis q̄ sāpson cū habuit omnem gratiā gratis datam. vnde si oīa vicula fortissima sāpsō rupit et mille viros i mādibula asini interfecit to tum per gratiam gratis datā aut xp̄s non habuit omnem gratiam gratis datā: aut habuit fortitu- Quarta dinem tantam. ¶ Quarta conclusio est ꝙ xp̄s si- bi derelictus fuisset naturaliter mortuus etiā nul la pena sibi illata qd̄ ꝓbant aliqui. ¶ Primo sic. Omne corpus ſm se corruptibile potest deficere corpus xp̄i fuit naturaliter corruptibile. ergo ⁊c.

¶ Item secūdo Omne qd̄ naturaliter incipit na turaliter desinit p̄io celi ⁊ mundi: sed corpus xp̄i naturaliter incepit ꝑ generationem. ergo natura liter defuisset ꝑ corruptionem. ¶ Item tertio sic quādocūqȝ aliqua passio iest multis oportet ꝙ in sit ꝑ aliquam causam cōem. cū igitur mori ⁊ cor- rumpi naturaliter insit homini ⁊ aliquibus brutꝭ oportet ꝙ hoc insit per aliquam causam cōmuneȝ causa autem ista cōis non potest esse culpa: q̄ꝛ cul pa nō inuenitur in brutis quare opȝ ꝙ sit aliq̄ alia causa: sed hec non videt̄ esse alia nisi q̄ꝛ omne cor pus cōpositū ex contrarijs est naturaliter corru- Obiicitur ꝯtra ista Primo ptibile. ergo ⁊c. ¶ Sed cōtra hoc arguūt idem ⁊ sol uūt primo sic: q̄ꝛ omnis corruptio in cōposito ali- quo vel est ex parte materie vel ex parte forme vl̄ ex parte dispositionis. in proposito aūt dici nō po terit ꝙ sit ex ꝑte forme corruptio: q̄ꝛ forma q̄tuȝ est ex se semꝑ nata est esse: nec ex ꝑte materie quia ipsa est incorruptibilis ex primo phisi. i fine. nec ex parte dispositionis: q̄ꝛ dispositio debet habere ꝓportionem ad dispositionē scȝ ad materiā ⁊ for mam. materia autē et forma sunt de se incorrupti Scdo. biles. ergo ⁊c. ¶ Itē Ro. v. Per peccatum intrauit mors. ⁊ Augus. lib. retrac. j. cap. 12. si nullus delin queret nullus moreret̄. ⁊ de ciuitate dei. lib. xiij. cap. iij. ⁊ iiij. ⁊ de trini. ca. xxvj. Ex quibus oībus sumitur hec ꝓpositio ꝙ ibi nullū est pctm̄ ibi non debet esse mors. In xp̄o auteȝ non fuit peccatum prime petri secundo. Peccatum nō fecit ergo nec mors. ¶ Itē corruptio est in mixto ꝓpter domi- Tertio nium vnius elementi sup aliud: sed in xp̄o nō fuit tale dominium cū in eo fuit summa equalitas et summa proportio elementorum: quare ⁊c. ¶ Itē Quarto xp̄s sumpsit alimentum ꝓpter restaurationē deꝑ diti. ergo cū i xp̄o potuit eē tāta restauratio deꝑditi q̄ta fuisset: si non fuisset ipsa deꝑditio xp̄s nunq̄ defecisset: ⁊ ꝑ ꝯsequens in eternū vixisset ¶ Iteȝ Quinto illud est impossibile ex quo sequitur impossibile: sed si aliquis homo in puris naturalibus existēs moreretur sequeretur ꝙ aīa eius non esset in gau dio paradisi: q̄ꝛ non habuit charitatē nec in pena q̄ꝛ nullā habuit culpam ꝑ positum: sed consequēs est impossibile: q̄ꝛ oīs aīa separata vel est in gau- dio vel in pena: quare et illud. ex quo sequit̄ scȝ ꝙ homo talis moreretur. ergo xp̄s sibi derelict⁹ nō fu isset mortuus. ¶ Ad ista respōdēt ipsi. ¶ Ad pri Rñsio ad obiecta mum dicendū ꝙ corruptio pōt esse ex parte forme Ad pmus corporalis in xp̄o inq̄tum talis forma fuit tēpa- lis ⁊ ꝑyodalis in xp̄o. ⁊ ꝑ ꝯñs habuit certā dura- tionem ex quo determināt̄ certa ꝑyodo. silīter po tuit esse ex parte materie: q̄ꝛ lȝ ſm suam essentiam sit incorruptibilis: tn̄ inq̄tum est in potentia ad multas formas ⁊ ꝑ ꝯñs habet priuationē admix tam ꝑ quā appetit esse sub alia forma: q̄ causa est corruptionis silīter potuit fuisse ex parte disposi- tionum q̄ꝛ lȝ dispositiones in principio fuerint ꝓ- portionate materie ⁊ forme: tamen ꝑ actionē itri- secam vnius membri in aliud ⁊ actionē cōtinētis ab extra in corpus xp̄i dispositiones tales fuissēt improportionate: ⁊ ꝑ ꝯñs discordātes: ⁊ sic ex ꝑte dispositiōis potuisset fuisse via ad corruptionem sicut dictum est. ¶ Ad oēs auctoritates sanctoꝝ Ad scdm dicendū ꝙ loquūtur de natura instituta. Primo sub iusticia originali prohibente hominem a cor- ruptione quequidem fuit: q̄ꝛ non fuit ablata nisi ꝑ peccatum: ideo sancti dicunt ꝙ causa mortis est peccatum. Et cum dicit̄ ꝙ pena nō debet esse nisi vbi culpa est. Dicendum ꝙ sicut in statu innocen- tie fuit deperditio aliqualis ꝑtialis ⁊ tamen non fuit pena: sed defectus siue conditio nature: sic si xp̄s fuisset mortu⁹ naturaliter talis mors siue corruptio totalis non fuisset pena sed cōditio na- ture siue defectus nec plus fuisset pena q̄tū mors alicuius bruti q̄ certū est ꝙ nō dicimus penā esse ſm defectum nature ¶ Hoc ꝯfirmatur per mgr̄m senten. secundo libro. distinct. 14. ⁊ libro. 3. dis. 15. vbi loquitur de defectibus q̄ mō sunt penales: et dicit ꝙ si tales fuissent in natura istituta ante pec catuȝ nō fuissent penales. ¶ Ad aliud dicendum Ad tertiū negando ꝙ in christo non fuit summa equalitas quin aliqd̄ elementum ꝑdominaretur. nam vita magis consistit in calido q̄ in frigido et calido ⁊ humido q̄ frigido ⁊ sicco quare cum xp̄i corp⁹ fue rit viuū oportuit ꝙ dominaret̄ aliquod elemētuȝ. ¶ Similiter ad hoc idē est alia ratio: q̄ꝛ potētie sensitiue vtuntur organis diuersis q̄ non requi- runt ꝓportionē mixtionis eandē cū potentie ta- les sint alterius et alterius rationis: ⁊ ideo opor tuit ꝙ in vno organo dñaret̄ ignis et in alio aqua et sic de ceteris. ¶ Et cū dicitur ꝙ xp̄s habuit sū mam equalitatem. Dicendum ꝙ habuit summaȝ equalitateȝ quā patitur natura corporis debētis recipere vitam ab aīa ⁊ non habuit equalitatem

simpliciter. Vel dicendum. Supposito ꝙ habuit
equalitatem ꝙ adhuc potuisset corrūpi: ⁊ pōt cau
sa corruptionis assignari triplex. ¶ Una scꝫ per
corpus continēs siue ꝑ corpus adiacēs. quodqui
dem ꝑ aliquā sui qualitatē. puta caliditatē et fri-
giditatem potuisset facere in corpore inequalita-
tem qḋ prius ſm se habuit equalitatē. ¶ Alia cā
est ꝑ hoc qḋ ſm phm̄. 2. de generatione. Quelibet
res naturalis hꝫ ꝓpriam periodū ſm quā durabit
ita ꝙ ꝑ virtutē suam nō poterit plus durare. Exē
plum. Si duo hoīes equaliter fortes traherent
aliquid ita ꝙ vnus non preualeret sup aliū tandē
deficerēt in se ꝓpter limitatā virtutē quam habēt
eodem modo dico in ꝓposito ꝙ q̄tumcūqꝫ elemē
ta in mixto haberent summam equalitatem: ita ꝙ
vnum non ꝓualet sup aliud tn̄ ꝙ illud mixtum ha
beret virtutē finitam ⁊ certam durationē tandem
deficeret. Et confirmaē ꝑ commentatorē. ij. celi ⁊
mundi. dicētē ꝙ ignis duobus modis corrūpitur
Uno modo per contrariū. Alio modo ꝑ defectuꝫ
materie. Eodē modo dico i ꝓposito ꝙ tale mixtū
lꝫ non deficeret ꝓpter aliquam contrarietatē intrī
secam: tamen deficeret ꝓpter defectum virtutis.
¶ Tertia ratio siue causa sumitur ꝑ illud qḋ di-
cit phūs. ij. celi ⁊ mūdi. ⁊ cōmētator eodē commē
to. 35. assignans causam corruptionis aīalium. di
cit eī ꝙ mixtum corrūpitur ⁊ ꝓpter cōtrariū qḋ
habet: et etiā ꝓpter hoc ꝙ elementa existentia in
mixto habēt quādā tendentiam ad loca ꝓpria cū
nō sint in locis ꝓpriis ex natura in mixto solo ele
mento terre excepto: ⁊ ideo ex tali tendētia ad lo
ca ꝓpria ⁊ ꝑ ꝯns ad dissolutionēꝫ mixti sequitur
quedam mollificatio i forma mixti et vltra ꝑ ꝯns
virtus forme mixti recipientis mollificationē de
bilitatur: ⁊ talis debilitatio est causa corruptiōis
Cum igitur ista eadē ratio sumi possit ponēdo eti
am ꝙ corpus xp̄i habuit summā equalitatē sequi
tur ꝙ corpus xp̄i fuisset aliquando corruptuꝫ na
Ad q̈rtuꝫ turaliter. ¶ Ad aliud de alimēto dicēdum ꝙ pro
pter duo requiritur scꝫ vt propter alimentū aīa-
lia generata sub quantitate imꝑfecta ꝑ alimētum
acquirant quantitatē ꝑfectam ⁊ sibi debitam ⁊ vt
ꝑ alimētū fiat restauratio deꝑditi ⁊ tunc vltra ad
argumētum quere ex quo posset semꝑ fieri restau
ratio deꝑditi non posset fieri ineternū cōtinuatio
Dicendū ꝙ in oībus vbi est naturalis generatio
et corruptio ſm naturalē descēsum ⁊ ascēsum sem
per virtus prioris manet. exemplum. q2 acetū na-
turaliter ex vino descēdit manet in aceto quodā-
modo virtus vini similiter: q2 ex elementis fit ꝑ
naturalē ascensum ipsum mixtū virtus elemētoꝝ
reseruatur ⁊ manet in forma mixti. Cū igitur ali-
mentum conuersum in rem alendā in principio ha
buit contrarietatē ad rem alendā ⁊ in principio ē
dissimile ⁊ in fine simile ſm phm̄. ij. de aīa manet i
corpore hoīs quasi ſm virtutē contrariā quā prio
habuit ad ipsam rem alendā ⁊ propter istā manen
tiam contrahit ipm̄ humiduꝫ radicale vbi saluaē
et radicatur virtus caloris naturalis quandam
impuritatem ⁊ fit magis impurum ⁊ semꝑ q̄tuꝫ
plus conuertiē de nutrimento tanto fit maior im
puritas donec in fine fiat tanta ꝙ non plus possit
conuertere vt sic verificetur verbū Aristotelis ⁊
exemplum de vino ⁊ aqua primo de generatione.
¶ Ad aliud dicitur ꝙ si deus faceret hominem i
Ad q̈ntuꝫ puris naturalibus ſm alium statum faceret sibi
aliud habitaculuꝫ. Unde sicut argumentū ponit
nouū statū in antecedente: sic rn̄sio ponit habita-
culum nouū in ꝯsequente. ¶ Uel potest dici ꝙ ta
lis aīa esset in celo nec tn̄ haberet gaudiū ad hoc
supnaturale nec videret diuinā essentiā cū ponaē
sine aliquo dono supnaturali. ¶ Ad argumenta Ad rōes
principalia rn̄dēt illi de tertia opinione sic. ¶ Ad añ oppōm
primū dicūt ꝙ mors xp̄i fuit volūtaria volūtate du. vbi. ſ.
diuina: ⁊ volūtate humana deliberatiua: ⁊ sic itel
ligenda est auctoritas ysa. ⁊ damas. Uolūtate au
tem naturali nō fuit volūtaria sꝫ potius coacta. ⁊
ꝓpter hoc fuit necessaria necessitate naturali ⁊ ne
cessitate suppositionis q̄ pōt stare cū voluntario.
¶ Ad secundū dicēdum cū illud qḋ est mere ne- Ad scḋm
cessarium necessitate naturali vel necessitate co-
actionis nō potest esse meritoriū. mors aūt xp̄i nō
fuit talis q̄n potius fuit acceptata voluntate xp̄i
deliberatiua rōne cui⁹ fuit meritoria. ¶ Ad ter- Ad tertiū
tium dicēdū ꝙ necessitas moriēdi est a peccato si-
cut a causa remouente ꝓhibēs sed a conditiōe na
ture sicut a causa ꝑ se primo modo non fuit neces-
sitas moriendi in xp̄o: sed in secundo modo.

¶ Questio secunda.

Ecūdo q̄riē de claritate trāsfigurationis xp̄i. Utrum fuit gloriosa. Et videē ꝙ nō: q2 claritas gloriosa nō pōt videri ab oculo nō glorificato: eo ꝙ iter obiectū ⁊ potentiā oportet esse ꝓportionē q̄ nō est inter claritatē gloriosam et oculū nō glorificatū: sed oculi apostoloꝝ qui nō erant glorificati viderūt claritatē transfigurationis. ergo illa claritas nō fuit gloriosa. — Nō scḋa. Primū
¶ Itē claritas gloriosa nō potest esse nisi in cor- Secundū
pore humano: q2 sola natura humana quo ad cor
pus glorificaē: sed claritas xp̄i in transfiguratiōe
non fuit solū in corpore xp̄i: sed etiā i vestimētis
et in nube lucida. vt habeē Math. xvij. ergo illa
claritas nō fuit gloriosa. ¶ In cōtrariū est quod In oppōꝫ
dicit glosa sup illud Math. xvij. Transfiguratus
est ante eū ſm Hierony. ꝙ qualis futur⁹ erat tēpe
iudicij talis apparuit apostolis: sed tpe iudicij ha
bebit claritatē gloriosam. g̃ ⁊c. ¶ Rn̄sio. tria sūt
videnda. ¶ Primū de claritate illa. ¶ Secūdū Rn̄sio
de visione transfigurationis: an fuit intellectiua i. articul⁹.
vel sensitiua. ¶ Tertiū vtrū moyses ⁊ helyas ibi
visi fuerint. ¶ Quātū ad primū sūt duo modi di
cēdi. ¶ Prim⁹ ꝓmittit tria vidēda. ¶ Primū est Durā. q. q̄
qualiter differat claritas gloriosa a naturali seu hui⁹ disti.
nō gloriosa. ¶ Secundū est an gloriosa fuit cla-
ritas transfigurationis. ¶ Tertiū est an rōne il-
lius claritatꝫ xp̄s conuenienter dicaē fuisse trans
figuratus. ¶ Quātū ad primū dicendū est ꝙ cla-
ritas gloriosa nō differt ſm speciē a claritate na-
turali: sed solum ſm causā. quod patet tripliciter
¶ Primo ꝑ hoc qḋ dr̄ Mat. xiij. Fulgebunt iusti
sicut sol in regno patris eoꝝ: sed similitudo nō est
differētium ſm speciē. g̃ cū claritas gloriosa dica
tur futura similis claritati solis q̄ est naturalis opꝫ
ꝙ sit eiusdē speciei cū illa. ¶ Secundo q2 si clari
tas gloriosa esset alteri⁹ speciei vel rōnis a clari-
tate naturali nichil notificareē nobis de beatitu-
dine corporis ꝑ hoc qḋ dicit corpora gloriosa fu-
tura esse lucida cum sola claritas naturalis sit no
bis nota: sicut qui dicit canē esse in celo nichil no-

tificat ei qui non nouit nisi canē q̄ est aial. hoc au-
tem est inconueniēs. ergo illa claritas non est alteri⁹
rōnis a claritate naturali. ¶ Tertio q: sicut se hꝫ
visus ad visum: sic claritas ad claritatē vt enim se
habet potentia ad potentiā: sic obiectum ad obie
ctum: sed visus corporis glorificati ⁊ visus corpo
ris non glorificati est eiusdem rōnis. ergo ⁊ claritas
huius corporis ⁊ illius. Differūt tñ quo ad cau-
sam: q: claritas naturalis cōsequitur pricipia cō
stituentia corpus lucens. Claritas autē gloriosa
erit in corpore glorificato nō a principiis cōstitu-
entibus ipm sed a redūdātia glorie aie in corp⁹:
vt quibusdā placet vel poti⁹a diuina virtute ⁊ sic
patet primū. ¶ Quantū ad secūdū dicēdū est q̄
claritas trāsfigurationis fuit claritas gloriosa q̄
ad essentiā et suam causam: nō autē quo ad modū
essendi. ¶ Primū patet tripliciter. ¶ Primo q:
sicut statim pbatum est gloriosa claritas differt
a claritate naturali solū quo ad causam: sed clari
tas transfiguratiōis fuit ab eadē causa a qua erit
claritas gloriosa scꝫ a diuina virtute eā supindu-
cente. ergo claritas trāsfiguratiōis fuit claritas glo
riosa quo ad essentiā et causam. ¶ Secundo: q:
claritas non gloriosa non ostēdit gloriaꝫ resurre-
ctionis: sed transfiguratio facta fuit ad ostēdēdū
discipulis gloriam resurrectionis ſm q̄ xp̄s dicit
Math. xvi. in fine ca. Sunt de hic stantibus q̄ nō
gustabūt mortē donec viderint filium hois venientem in regno suo. ergo illa claritas fuit gloriosa.
¶ Tertio: q: sup illud phil. iii. Reformabit cor-
pus humilitatis nostre configuratū corpori clari
tatis sue. dicit glo. Assimilabimur claritati quaꝫ
habuit xp̄s in transfiguratione: sed constat q̄ assi
milabimur ei i claritate gloriosa. ergo trāsfigura
tionis claritas fuit gloriosa quo ad essentiā ⁊ cau
sam. Non tamen fuit gloriosa quo ad modū essen
di. Cuius ratio est: q: claritas gloriosa erit in cor
poribus glorificatis p modū habitus pmanētis.
Claritas autē transfigurationis fuit p modū q̄si
passionis transeuntis. ergo quo ad modum essen
di illa claritas nō fuit gloriosa: ⁊ simile est de hac
claritate respectu claritat; gloriose sicut de visio
ne diuina essentie i raptu pauli et de visiōe eiusdē
a beatis. Illa eñ fuit p modum passionis trans-
euntis. Visio autē beatorū est p modum habitus
pmanentis. et similiter fuit de claritate transfigura-
tionis respectu claritatis que post resurrectioneꝫ
erit in beatis. ¶ Qualiter autē talis claritas po
tuit esse in corpore christi q̄ erat tunc passibile et
opacum. Aduertendum est q̄ illa claritas nō fuit
in pfundo sed in supficie sicut gladius limat⁹ in-
trinsecus est opacus. in supficie vero fulget lcidē
te lumine sup eius supficiem: ⁊ sic patet secundū
¶ Quantū ad tertium aduertendū est q̄ figura
vno modo dicit̄ qualitas a quātitate fundata re
sultans ex terminatione quātitatis: ⁊ hoc modo
dicit̄ aliquid transfigurari qñ mutat̄ de figura i fi
guram ſm terminationē quantitatis xp̄s nō fuit
transfiguratus. non enim lineamēta corporis ei⁹
in aliquo sunt mutata. Alio modo accipit̄ figu-
ra generalius pro omni eo quod apparet in extre
mitate rei sicut figura est res quātitat; ⁊ quia co
lor et lux in extremitate rei demonstrantur: ideo
mutatio ſm hoc dicit̄ transfiguratio et sic christ⁹
fuit transfiguratus. Unde hierony. super Math.
dicit sic. Nemo putet xp̄m per hoc q̄ transfigura-
tus dicitur formam pristinam et faciem pdidisse
et amisisse corporis veritatem ⁊ assumpsisse corp⁹
spirituale vel aereū: sed quomodo transfiguratus
sit euāgelista docet dicens. Resplēduit facies ei⁹
sicut sol: vestimenta eius facta sunt alba sicut nix
vbi enim splendor faciei ostendit̄ et candor descri
bitur vestiū. nō substātia tollit̄: sed gloria cōmu-
tatur. ¶ Ali⁹ modus dicendi est quia aliter pos-
sunt probare tres conclusiones scꝫ q̄ in xp̄i trans
figuratione fuit claritas gloriosa p essentiam et
causam: non p modum. ¶ Primū patet: q: eius- Alia opi.
dem rationis est claritas gloriosa ⁊ non gloriosa
lꝫ lumen anime sit quod oculus non vidit nec au
ris audiuit: sed gloria corporis debet esse sensibi-
lis ⁊ sensibus nostris qui erunt idem specie ⁊ per
consequēs idem obiectum habebunt. Unde nisi
illa lux esset eiusdem nature cum aliqua luce quā
videmus non esset visibilis oculo quo videm⁹ sed
similiter in inferno dolor anime differt specie ab
omni dolore huius vite. q̄ etiam oculus non vi-
dit quomodo scilicet spiritus affligatur ab igne
sed dolor corporis: ſm tactum ab igne corporeo
est eiusdem rationis: sed incōparabiliter grauior
¶ Secūdum patet: quia dos claritatis est a deo
principaliter: et est a gloria anime per redundan-
tiam: quia sicut perfectio corporis naturalis est a
perfectione anime naturali: sic supernaturalis a
supernaturali: quia gratia perficit naturā modo
sibi conuenienti. Si enim a commixtione prima-
rum qualitatum causatur color i extremitate vel
prohibet a gloria anime dotis corporis erumpe-
re et si non proprie effectiue quia si creatura crea
ret saltem per modum cause exēplaris et cuiusdā
pximitatis ⁊ dignitatis. Unde cum anima christi
esset beata poterat ab ea claritas erumpere: sed
quia pars inferior anime non erat beata que est
propinquior exteriori homini nec fiebat redundā
tia a superioribus viribus ad inferiores quo ad-
statum beatitudinis: ideo ista claritas habuit so
lum deuꝫ pro causa actuali: sed gloriam anime p
aptitudinali vel p actuali ad horam illam sꝫ glo-
riatur vultus moysi neutro modo: quia gloria in
anima non precesserat. nondum enim viderat vel
si viderat: non videbat tamen quando populo ap
parebat facies cornuta. ¶ Tertia patet: q: fuit
per modum passionis transeuntis non habit⁹ ma
nentis: et sic ista gloria corporis fuit in trāsitu si-
cut gloria anime pauli et moysi in raptu. ¶ Quā 2. articul⁹
tum ad secundum videtur q̄ visio illa non fuerit
beatifica nec intellectualis pure sed ymaginaria.
¶ Unde q̄ dicitur visi in maiestate non intelli- De gāda:
gitur de cognitione matutina in verbo quaꝫ non dli. 8. q. 13.
habuerunt sed de reuelatiōe ymaginaria ⁊ sic fuit
intellectiua mediāte fantasmate: sed verū ipa fan
tasmata essent intellecta reputant aliqui difficī-
le dantes talē modū quo intellectus noster intel-
ligit fantasmata quia facta abstractione per intel
lectum agentem a fantasmate fantasma vt sic ab-
stractum habet rationem vniuersalis et vocatur
vt dicunt vniuersale fantasmatis: sed verum tale
sit aliud ab vniuersali rei: aut idem cuꝫ eo non ex
primunt: ⁊ tūc dicunt q̄ vniuersale intellectum in
fantasmate respicit duplex pticulare scꝫ pticula
re rei et hoc proprie per reflexionē non proprie in
telligitur. sꝫ est illud i quo res pticulalit̄ extra p
reflexionem intelligitur: quia etiam nec tale sen

titur vel fantasiatur sed est rō fantasiandi rem extra/ita ꝙ proprie non intelligit per reflexionē nisi in sompno in quo intellectus noster vtitur similitudinibus pro rebus: ⁊ tunc etiam non intelligit sub ratione fantasiantis sub ratione rei q̄ intellectus vtitur eo vt re ꝑ extra. Alij vero dicūt ꝙ dupliciter cōtingit intellectum nostrum intelligere fantasma/vno modo vtēdo eo quodammodo vt quadam effigie in qua res materiales intelligit. et sic homo intelligit fantasiādo exꝓmendo in se quandam effigiem in qua intuetur naturā rerum materialium quas per se intelligit: nec tā tūc habet pro principali obiecto fantasma: sed ꝑ medio equaliter cognito ⁊ res materiales pro principali obiecto. ¶ Alio modo intelligit intellect⁹ noster fantasmata considerando quiditatem eius ⁊ naturam sicut quando ꝯsiderat naturā virtū sensitiuarum interiorum et suorum actuum: ⁊ sic fantasma est principale obiectum in tali cōsideratiōe Isto igitur vtroqꝫ modo potest fantasma intelligi a nobis. Qꝫ aūt opinio prima dicit ꝙ fantasma sit abstractū per intellectum agentē pōt bene et male intelligi: nam ꝙ fantasma exñs in Sor. ⁊ Platone in sua natura reali sit vl'e et abstractum et ꝙ a suo subiecto a quo est realiter separatur: vl' ꝙ fiat vl'e representatiuum sicut species intelligibilis est impossibile: sed si intelligatur fantasma p intellectū agentē quodā modo fieri vniuersale non formaliter sed effectiue inquātum scilicet cōiunctum intellectui agenti efficitur potens mouere intellectū possibilē ad speciem representantem rem vniuersaliter: sic est possibile fantasma eē abstractum siue vniuersale: ⁊ ista abstractio magis consueuit dici abstractio a fantasiante ꝙ̄ abstractio fantasiantis: vniuersale autem intellectū q̄d est vniuersale per p̄dicationē ⁊ vniuersale per representationē sicut est species intelligibilis bñ respiciūt et particularē rē et speciem particularem fantasmatis: ⁊ sic diuersimode. ¶ Sꝫ de hoc ꝙ auctor dicte opiniōis dicit ꝙ intellectus non intelligit particulare fantasma etiam per reflexionem nisi in somno multum miror: cum ipse in q̄stione. xi. vi. q̄dlibeti neget omnem cognitionem intellectualem in sompno.

3⁹ articu.⁹ ¶ Quantum ad tertium supposito ꝙ fuit cognitio intellectiua vel magis proprie visio est difficultas. q̄ ille qui itelligit plura et differētia vt sunt differentia intelligit plura vt plura sic autē intelligebantur Moyses ⁊ Helyas. s. vt differētes homines hoc est contra philosophum q̄ dicit ꝙ contingit scire plura intelligere aūt vnum solum.

¶ Item contra rationem quia intelligere plura vt plura dupliciter potest intelligi vno modo ex parte intellect⁹ ita ꝙ ista pluralitas ponat̄ ex parte intellectus. Et sic intelligere plura vt plura est intelligere: vel pluribus actibus vel pluribus medijs. Et hoc fieri est impossibile naturaliter propter hoc ꝙ omnes actus intelligendi qui habent esse in intellectu creato naturaliter sunt eiusdem generis qui nō possunt se simul compati circa eūdem intellectum: supernaturaliter tamen potest hoc esse: vt patet in beatis in quibus est visio beata qua vident verbum ⁊ res in verbo. Et alia cognitio qua vident res in ꝓprio genere quas oportet simul stare cum beata visione.

¶ Alio modo potest intelligi ꝙ intellectus crea

X

tus intelligat plura vt plura ex parte rerum intellectarū/ vt sit sensus ꝙ intelligat res cū suis modis plurificantibus ipsas et prout plurificantur per plures modos: vt si aliquis intelligat plures partes totius in suis modis quibus distinguūtur. Et isto dico modo ꝙ itelligere plura ꝯtingit dupliciter. Uno modo ꝙ illa plura vt plura ita intelligantur perfecte et distincte sicut sunt in rerum natura. Et sic itelligere plura vt plura nō conuenit intellectui creato sed solum intellectui illimitato qualis non est intellectus creatus vel saltem habenti medium illimitatum quo intelligat ꝙ similiter intellectui creato naturaliter non conuenit sed supernaturaliter in cognitione matutina.

¶ Alio modo potest intelligi ꝙ intellectus creatus intelligat plura vt plura ex parte rei intellecte: ita scilicet ꝙ bene intelligat pluralitatem eorum et naturas ea plurificātes et offerantur sibi vt plura adinuicem distincta: non tamen ita perfecte et distincte intelligat sicut si vnūquodqꝫ per se consideraret et illo modo potest: ita tamen ꝙ vnum intelligat vt principale obiectum. Plura autem vt secūdaria obiecta. Ratio primi scilicet ꝙ oporteat ipsum habere vnum vt pricipale obiectum est illa: quia in omni actu intelligendi oportet aliquid perfecte et complete esse intellectum secundum ꝙ potest competere creature: sed vt iam dictum est impossibile est plura vt plura esse complete et perfecte intellecta: ita bene sicut vnū intelligere sine alio per se et distincte ab intellectu creato. ergo oportet ꝙ in omni actu intelligēdi sit vnum re et ratione intellectum primo et principaliter.

¶ Ratio secundi est illa scilicet ꝙ intellectus possit plura vt plura intelligere ex parte rei intellecte: vt secūdaria obiecta: quia impossibile est ꝙ intellectus creatus intelligat differentia absqꝫ hoc quin aliquo modo intelligat diuersitatem eorum et diuersas naturas eorum: quia ex hoc differunt ꝙ habent naturas diuersas: sed vt obijciebatur intellectus creatus intelligit differentia et vt differentia ratio potest intelligere plura vt plura predicto modo. alias non posset cognoscere vl' ponere differentiam inter aliqua duo. Et ideo qui intelligit plura vt plura non oportet ꝙ intelligat ea vt principalia obiecta sed vt secundaria. Quando autem intelligit plura differentia habet vnum pro principali obiecto scilicet ipsam differentiam ipsorum ꝙ est quid vnum saltem ratione: et secundaria obiecta scilicet eorum naturam intelligit plura vt plura: licet non ita perfecte sicut si intelligeret vnumquodqꝫ per se.

¶ Ad primum dicendum ꝙ isti plures videbantur supernaturaliter.

¶ Ad secundum dicendum ꝙ non oportet semper intelligere plura vt plura sicut diuersis actibus intelligendi quia eodem actu et secūdum intellectum et secundum sensum possunt plura intelligi et sentiri: licet ille actus nō eque respiciat vnumqꝫ sicut alterum: sicut eodem actu videndi videtur albedo ⁊ quantitas licet proprius respiciat albedinem. ergo non oportet ad hoc ꝙ aliquis intelligat plura vt plura saltem secundaria ꝙ ea intelligat pluribus actibus intelligendi.

¶ Sed contra primam conclusionem est quia in

m.i.

quolibet angelo motore simul sunt illi tres actus quo primo intelligit se: scdo motũ: tertio aliqd alid & diuersa media scz essentia et due species: in ceteris vero angelis duo act⁹ z duo media de aliis. Et per idẽ contra secundã cõclõnẽ: qr illa duo vel tria nõ minus perfecte intelligunt q̃ per hoc q si mul intelligũt. ¶ Contra secundã aũt et tertiam conclusionẽ et cõtra exemplũ de visu est: qr visus simul videt album iuxta nigrum eq̃ principaliter et perfectius q̃ si videret per se quodlibet.

Ad rõnes pncipales ¶ Ad argumenta pricipalia. ad primum dicendũ q claritas gloriosa cum sit eiusdẽ speciei cũ naturale potest videri ab oculo nõ glorificato: et habet pportionẽ cũ ipso nisi sit supercedẽs adeo q corrũpat cõplexionẽ oculi: ad hoc aũt potuit xp̃s preseruare oculos discipulorũ vel temperãdo claritatem virtute diuina vel cõfortando organum.

Ad scdm. ¶ Ad secũdũ dicendũ q claritas gloriosa potest esse in quocunqz corpore: deus voluit eam infundere. fuit autẽ in transfiguratione rationabiliter in tribus. s. corpore xp̃i in vestimentis z in nube illa que fuit in corpe xp̃i representabat claritatẽ corporis eius. ¶ Post resurrectionẽ claritas aũt vestimentorũ designabat futurã claritatẽ sctõrũ q̃ superabit a claritate xp̃i sicut candor niuis superat a claritate solis/claritas vero nubis lucide signabat claritatẽ futurã in mundo innouato q̃ erit quasi sanctorum tabernaculum. Unde Petro disponente tria tabernacula fieri nubes lucida discipulos obumbrauit.

¶ Distinctio. 17. ¶ Questio. 1.

Primum Circa decimãseptimã distinctionẽ qrunt duo. Primo de cõformitate volũtatũ in xp̃o Scdo de orõne xp̃i. ¶ Primo ergo qrit vtrũ volũtas hũana in xp̃o semp fuit cõformis volũtati diuine: z videt q sic: qr voluntas beatorũ in oibus cõformat voluntati diuine: sed xp̃s fm aiam semp fuit beat⁹: ergo voluntas eius humana sp fuit conformis voluntati diuine

Secundũ ¶ Itẽ bonitas voluntatis consistit in cõformitate ad voluntatẽ diuinã sicut ad suã regulam: vt dicit glosa sup illd Psal. Rectos decet collaudatio: sed omnis volũtas xp̃i fuit bona. ergo. zc.

Tertium ¶ Itẽ in persona xp̃i dr in Psal. Ut faciã voluntatem tuam deus meus volui. Et sic idẽ qd prius

In opposi tum. ¶ In oppositũ est qd dicit Augustin⁹ contra maximianũ in hoc q ait nõ sicut ego sz sicut tu: alid ostendit se voluisse q̃ pater qd nisi humano corpore non posset. ex quo patet q voluntas humana in xp̃o aliud volebat q̃ diuina.

Respõsio ¶ Responsio. tria videnda sunt. Primo q in xp̃o preter voluntatez diuinã fuit voluntas humana q̃ est voluntas p essentiã qr p se et directe est in rõne. Scdo q in xp̃o fuit voluntas humana p participationez. s. sensitiua que nata est obedire rationi. Tertio de conformitate vtriusqz ad diuinam.

1⁹ articul⁹ Durãdus di. presenti. q. 1. De voluntate intellectiua q fuerit in christo creata: probant aliqui tripliciter. Primo sic. voluntas correspõdet intellectui/ sed in xp̃o preter intellectũ diuinũ est aliquis intellectus humanus: ergo in ipo preter voluntatẽ diuinam est aliqua voluntas humana. Maior patz: qr in oi natura cõcomitant se inseparabiliter volũtas z intellectus pprie dicta. Minor similiter patz quia scientia est perfectio intellectus: sed in xp̃o preter scientiã diuinã fuit aliqua scientia humana vt patet supra. ergo in xp̃o preter intellectum diuinũ fuit intellectus human⁹: z hec fuit minor ¶ Secundo sic voluntas dei non potest mereri nec demereri nec sibi nec alicui alioqn de⁹ secũdũ diuinitatem acceptus posset mereri: sed xp̃s meruit sibi et nobis vt patebit infra: ergo in christo preter voluntatem diuinã fuit alia voluntas per quã potuit mereri: sed sine voluntate proprie dicta non est meritum. ergo. zc. ¶ Tertio sic que sequũtur naturã plurificant in xp̃o vt vult Dam. lib. iii. Sed appetitus sequitur naturã. ergo sicut in christo sunt plures nature: ita plures appetit⁹ sed appetitus humane nature qtinus rõnalis dicitur voluntas: ergo preter appetitũ vel voluntatem diuinã in xp̃o: est appetitus rõnalis seu volũtas. hmõi aũt ptra rõnẽ diuidit i volũtatẽ vt ẽ natura z vt est rationõ tanq̃ in duas potentias sed sortit hec duo noia fm duos modos qbus põt ferri in suũ obiectũ qñ eñ voluntas fertur in aliqd fm q est conueniens vel nociuuz nature fm se sic vocatur voluntas vt natura: quando autem fert in aliquã bonitatẽ vel maliciã quã habet in ordine ad finẽ sic vocatur voluntas vt ratio qr sequit deliberationẽ rõnis: qr cũ eiusdẽ potentie sit ferri in aliquid fm se et in ordine ad finem/ideo eadem est potentia voluntatis q̃ fertur his duob⁹ modis in suũ obiectũ. ¶ Hec etiã voluntas hũana diuiditur in naturalem z rationis q̃ ẽ deliberatiua vt dicatur naturalis q̃ sequitur apprehẽsionẽ sinderesis vel legis naturalis circa prima pncipia agibiliũ sed voluntas vt voluntas siue voluntas rõnis siue deliberatiua que sequit rationẽ de his q̃ sunt ad finem consiliantẽ. put aũt voluntas naturalis dicitur q̃ a natura corrupta subito trahitur ab inferiori in quibus deliberatio nõ precedit in quo ẽ pctm̃ veniale. s. sine consilio appetere qd nõ nisi cũ cõsilio ẽ appetẽdũ aut qd recto cõsilio est fugiendũ nõ fuit in christo talis qd est pctm̃ ¶ Sz hoc videtur dubium adhuc de naturali proprie dicta: quia si in christo non fuit aliquis motus sensualitatis nisi sequens deliberationem ratiõis: pari ratione nec in voluntate: z sic nulla voluntas nec deliberatiua fuit in christo. Et dicendũ q nõ est simile / qr non ita immediate ad actum intellectus sequitur actus appetitus sensitiui sicut intellectui. vnde qr omnem actum intellectus practicum sequitur volitio et apprehensio beatitudinis: vel boni in communi aut vite et hmõi sunt sine deliberatiõe: ideo potest sequi statim actus voluntatis. non sic autez est de appetitu sensitiuo vt dicetur in vltimo articulo.

¶ Quantum ad scdm de voluntate que nõ est voluntas per essentiam: sed solũ per pticipationem q fuit in christo: pbant pmi tripliciter. Primo accipiendo illud qd dictum fuit pus. s. q passiões appetitus sensitiui in christo regebantur per rationẽ z ei subiiciebantur et obediebant. Appetit⁹ aũt sensitiuus vt obediens rationi voluntas dicitur per participationem. Quo supposito arguit sic. sicut intellectũ seqt voluntas proprie dicta: sic sensum sequitur appetitus sensitiuus q̃ vt obediens rõni dicitur volũtas per pticipationẽ: sz sicut i xp̃o fuit ver⁹ itellect⁹: sic i ipso fuerũt he pfecte vires sẽsitiue. q̃ sicut i xp̃o fuit volũtas pp̃e it ac volũtas p pticipatiõez. Scdo sic i xp̃o fuit v⁹ dolor

2⁹ articls

Durãdus vbi supra.

sensibilis vt patuit p̄us/sed dolor sensibilis ē passio appetitꝰ sensitiui/ergo in xp̄o fuit appetitꝰ sensitiuus/cōstat autē q̄ in xp̄o nō minꝰ obediebat appetitus sensitiuꝰ rationi q̄ȝ in nobis: in nobis aūt dicit̄ propter hoc volūtas p participationē ergo et in xp̄o. ❡ Tertio sic: xp̄s assumpsit naturā pfectā ol perfectione nature debita: sed sicut de pfectione hoīs inq̄tū hō sunt intellectus ꝛ volūtas pprie dicta: ita de pfectione eius inq̄tū est aīal ē sensus, et appetitus sensitiuus qui est volūtas per pticipationē/ergo omnia hec fuerant in christo.

Arguit doctor cōtra dicta. ❡ Sed cōtra modū arguēdi in vtroq̄ȝ articulo ē q̄ essentialius ꝯseq̄t̄ naturā substantialē subsistere et naturā corruptam culpa ꝛ ignorātia q̄ȝ velle sensitiuū vel intellectiuū q̄ non insunt ante vsū liberi arbitrij: sed illa nō fuerunt in xp̄o/ergo falsa est ꝓpositio qua assumit̄ q̄ oīa q̄ cōsequūtur naturā naturalit̄ mulciplicant̄ in xp̄o nisi addat̄ ptinere ad iperfectionē propter culpā ꝛ ignorātiā ꝛ nō repugnantiā ad vnionē ꝑpt̄ duplex subsistere: tūc enī maior est vera ꝛ minor/similr̄ q̄ velle naturale deliberatiuum et sensitiuum est hmōi. ergo. ꝛc.

3ꝰ articulꝰ ❡ Quantū ad tertiū de cōformitate volūtatis ē triplex modus dicendi: q̄ in cōclusionibꝰ oēs cōcordāt/quidā dicunt q̄ in xp̄o voluntates iste aliter se habuerūt q̄ȝ in beatis ad cōformitatē in volito/q̄ i btīs mō ꝛ post resurrectiōez ꝯcordāt oēs

1ꝰ modus. volūtates i volito cū volūtate diuina/sȝ i xp̄o appetitus sensitiuꝰ nō cōcordabat cū voluntate diuina in volito: nec cū volūtate deliberatiua/ ꝛ rō est q̄ in presenti vita deꝰ voluit euenire tristitiaȝ sensitiue pti/idō discordant in volito q̄ appetitus nihil appetit nisi vt bonū vel fugit nisi vt malum nec possibile est q̄ sensus iudicet aliquid delectabile et appetitus nō appetat/ideo est difformitas q̄ deꝰ vult in sensu esse tristitiā durāte ista vita/sȝ talia nō pōt appetitꝰ sensitiuus velle. idō. ꝛc. sed in btīs deus nunq̄ȝ vult aliq̄d triste scd̄m sensum vel intellectū. ideo erit cōformitas volūtatū cū diuina. Sed de voluntate vt natura ꝛ vt deliberatiua est dicendū q̄ in xp̄o habuerunt difformitatē i volito scd̄m q̄d nō simplr̄: q̄ voluntas vt natura est i aliq̄d fȝ se sed vt deliberatiua dicit̄ vt vult aliq̄d in ordie ad aliud sicut delectabile est bonum. tunc igitur dicendū q̄ in christo habuerūt difformitatē scd̄m q̄d/q̄ volūtas vt natura horrebat mortē sed deliberatiua dicebat q̄ vellet mori pro salute humana/voluntas naturalis volebat non mori si aliquid aliud non accideret non attēdens q̄ aliquid aliud accideret. Utrū aūt in xp̄o fuit cōtrarietas volūtatū dicunt q̄ differūt in nobis ꝛ i xp̄o cōuenimus enī cū xp̄o in hoc q̄ sensualitas nostra vult q̄ nō vult rō/sic bene fuit in christo: sed in hoc differentia est q̄ in xp̄o nullꝰ appetitꝰ mouet̄ i obiecta sua nisi scd̄m rōnis iperiū q̄ xp̄s sic ordinabat suum appetitū ad tristitiā vel gaudium scd̄m regulā rōnis non sic in nobis est. Alia differentia est q̄ in xp̄o non insurgebat passio q̄ deo: diuiteret rōnē vel impediret nō sic aūt est in nobis. Ex hoc patet q̄ in xp̄o non fuit contrarietas volūtatū q̄ contrarietatē voluntatū facit difformitas i volito solū q̄n est resistentia in vno respectu alteriꝰ q̄ si vellē calidum ꝛ tu frigidum nō est cōtrarietas in voluntate: sed si volente me hr̄e calidum ꝛ tu velles frigidū esset cōtrarietas. ex hoc patet q̄ inter appetitum christi sensitiuū ꝛ volūtatē non fuit cōtrarietas q̄ in christo vnus appetitus non resistebat alteri nec alterū impediebat vt dictū est idcirco nō fuit ibi cōtrarietas nec inter voluntatē vt natura ꝛ vt deliberatiua fuit cōtrarietas: q̄ appetere aliquid s̄m q̄d et ex suppositione/ ꝛ appetere oppositū simplr̄ nō cōtrariāt̄ simplr̄ sed sic erat in christo q̄ voluntas vt natura est volebat nō mori volūtas vt deliberatiua est fȝ q̄d ꝛ ex suppositiōe volebat mori p salute hoīs. idō. ꝛc. ❡ Aliꝰ modus dicendi est q̄ voluntas nr̄a pōt conformari diuine dupliciter quo ad presēs: vno modo q̄n vult illud q̄ vult deus eū velle q̄ vocatur a quibusdam cōformitas s̄m genus cause efficientis. Alio modo q̄n vult illud q̄ deus vult ita q̄ sit idē obiectū voluntatis humane ꝛ diuine q̄ vocat̄ cōformitas s̄m genꝰ cause materiales accipiēdo materiā ꝓ obiecto loquendo de prima cōformitate. sic oīs voluntas in xp̄o fuit conformis volūtati diuine.

2ꝰ modꝰ q̄ ē durā. vbi supra.

Quod patet p̄mo de voluntate naturali ꝛ voluntate p participationē/q̄ naturelis inclinatio cuiuslibet rei est a voluntate diuina dante rem ꝛ inclinationē rei. Dico aūt naturalis q̄ libera iclinatio non est semp a dante rē eo q̄ res indifferens est ex natura sua ad talē inclinationē vel oppositam sȝ naturalis inclinatio ad quā res est de natura sua determinata est a dante naturā. Inclinatio autē voluntatis vt natura ꝛ iclinatio volūtatis dicte per participationē hoc est appetitꝰ sensitiui est naturelis ergo est a voluntate diuina dante naturā ita q̄ȝ hoȝ volūtatū vult idē q̄ deꝰ vult eā velle. De volūtate aūt sequēte deliberatiōez ptȝ q̄ fuit eodē mō ꝯformis volūtati diuine: q̄ volūtas diuina ꝯs̄a q̄ est simplr̄ volūtas sp̄ iplet̄ vt dictū fuit i p̄mo lib. q̄ q̄cq̄d deꝰ voluit tali volūtate xp̄m velle xp̄s voluit ꝛ nō solū xp̄s sed q̄cūq̄ȝ aliꝰ volūtes aūt aūcedēs inotescit nobis p p̄cepta ꝓhibitiōes et ꝯsilia ꝛ huic voluntati q̄ȝto voluntas hūna magis ꝯformat̄ tanto melior efficit̄ sȝ voluntas deliberatiua xp̄i fuit optima ergo fuit volūtati antecedēti maxime cōformis. ❡ Si aūt loquamur de cōformitate que attendit̄ s̄m obiectū volitum sic volūtas naturalis ꝛ volūtas p participationē nō ꝯformabant̄ in xp̄o volūtati diuine: q̄ sicut dictū fuit prꝰ/in xp̄o p̄mittebat̄ cuilibet parti agere et pati quod erat sibi proprium: sed ꝓpriū est volūtatis naturalis refugere ea que sunt nociua nature. propitum autē appetitus sensitiui est refugere ea que sunt nociua sensui. ꝛ ideo vtraq̄ȝ voluntas in christo fugiebat mortem ꝛ dolorē passionis: que tamen a deo erant volita propter salutem humani generis. Uoluntas aūtē deliberatiua conformis erat volūtati diuine: alioq̄n passio christi non fuisset sibi nec nobis meritoria nisi accepta fuisset a voluntate deliberatiua cuiꝰ est mereri ꝛ demereri. ❡ Tertiꝰ modꝰ dicendi est q̄ oīs voluntas xp̄i humana semp cōformat̄ deo in genere cause efficientis: q̄ nunq̄ȝ naturali ꝛ sensitiua voluit nisi q̄ deꝰ voluit eū velle: sicut q̄ue mouet̄ a generāte sed licet volūtate naturali. sic cōformemur deo ꝓprie dicta: nō tn̄ volūtate naturali/id est subita: q̄ sepe volumus voluntate subita ex malo habitu vel subreptione. nec similiter voluntate sensitiua naturali a natura corrupta que est venialis in primis motibus/ hō nō conformatur deo: q̄ deꝰ non vult aliquem peccare licet velit illos motus inq̄tum sunt pena: sed nichil tale

3ꝰ modꝰ q̄ ē doctoris

fuit in xp̃o. Sed loquẽdo de voluntate naturali
in volito sic nõ oĩs volũtas xp̃i hoĩs fuit confor
mis volũtati diuine nisi solũ deliberatiua: natura
lis aũt ⁊ sensitiua in q̃busdã volebãt oppositũ vo
lũtatis diuine ⁊ deliberatiue sicut in nõ moriẽdo
¶ Sz ꝯtra hoc ẽ ꝙ in xp̃o nõ fuit aliq̃s mot⁹ sen
sualitat: q̃ nõ seq̃ret iudiciũ rõnis: et dico seq̃ret
obediẽdo nõ rebellãdo. ergo si volũtas rõnis sic
ꝯformabat̃ i volito / p ꝯsequẽs sensualitas seq̃ns
eũ. Et dicendũ ꝙ si in nobis null⁹ mot⁹ sensuali
tatis sequat̃ actũ simplicẽ itellect⁹ sed solũ delibe
ratiue / cũ in xp̃o ꝓpter maiorẽ obedientiã carnis
ad spiritũ oẽm volitionẽ de bono sensibili mox seq̃
bat̃ desideriũ sensitiuũ. et sic cũ in nobis sit mot⁹
in appetitu sensitiuo ante volitionem / in xp̃o non
erat: ꝓpter qđ dicit̃ sensualitas nunq̃ ꝯuenisse in
eo iudiciũ rõnis large dicte q̃ includ itellectum
nõ cõsiliantẽ. Uel põt dici scđo ꝙ etiam in nobis
sensualitas põt seq̃ volitionẽ subitã etiã vt est pec
catũ veniale: ⁊ põt etiã ꝯuenire p peccatũ veniale. in
xp̃o aũt non sic poterat ꝯuenire iudiciũ rõnis qđ
esset veniale. ¶ Uel põt dici tertio ꝙ dato ꝙ oĩs
mot⁹ sensualitatis seq̃ret̃ sẽp deliberationẽ rõnis
cũ ratio deliberatiua nolebat / sensualitas potuit
aliqua velle q̃ ipsa rõ ꝓpter aliquẽ finẽ reputaret
simpliciter refutãda: q: nõ oĩa q̃ sensualitas vult
naturalit̃ sunt mala de se. vult eñ fornicari ⁊ hoc
malũ est de se: nec vnq̃ rõ recta vult sensualitatez
illud velle: imo sibi displicet / ⁊ q̃ntũ põt illũ motũ
ꝓhibet ⁊ cohibet vult autẽ comedere ⁊ bibere: et
viuere ⁊ hoc nõ ẽ malũ de se: sz ẽ malũ ꝓpt aliquẽ
finem p hoc ipeditũ. vult ergo voluntas delibera
tiua hoc sensualitatẽ velle absolute: sed non vult
ꝙ immoderate vel contra legem dei. vnde fames
sitis / ⁊ talia fuerunt in christo in voluntate deli
beratiua. mortem autẽ nolebat absolute: nec sen
sualitatẽ velle nolebat: sed tantum ꝓpter deũ vo
lebat eum sm̃ rationem. vnde non est semper con
cupiscere contra spiritum velle oppositũz. sed q̃ñ
vult illud quod spiritus nõ vult cum velle vel nõ
Ad rõnes añ oppõm. Ad primũ. debet velle ¶ Ad argumẽta principalia. Ad pri
mum dicendum ꝙ in beatis qui sunt comprehen
sores nichil occurrit quod sit contrarium nature
vel lesiuũ sensus: ⁊ ideo in eis sensualitas vel vo
luntas non discordat a voluntate diuina: sed chri
stus simul fuit beat⁹ ⁊ passibilis scđm aliã ⁊ aliaz
sui partẽ. Unde multa occurrerunt cõtraria chri
sto ⁊ eius nature ⁊ parti sensitiue: vt, mors / flagel
la / ⁊ huiusmodi que refugiebat sensualitas ⁊ vo
luntas: vt natura q̃uis acceptaretur a voluntate
deliberatiua que semper fuit conformis volunta
Ad scđm. ti diuine. ¶ Ad secundum dicendum ꝙ omnis
voluntas christi fuit conformis voluntati diuine
in hoc ꝙ volebat eam deus velle: ⁊ in hac confor
mitate consistit principaliter bonitas voluntatis
humane vt dictum fuit pri⁹ in fine primi libri vl
tra hanc conformitatem voluntas deliberatiua
habuit aliam que est scđm volitum. Ex quo po
test concludi ꝙ voluntas deliberatiua in christo
fuit melior q̃ naturalis vel sensualis: sed ex hoc
non sequitur ꝙ alie fuerint male. De hac volunta
te deliberatiua intelligẽdum est illud psal. Ut fa
cerem voluntatem tuam deus meus volui.

¶ Questio secunda.

Secundo querit̃. vtrũ conueniẽs fuit
christo orare. ¶ Et arguit̃ ꝙ nõ: q: nõ decet Primum
orãdo petere illud qđ scit aliq̃s esse
futurũ p certo vel non: sed xp̃s scie
bat circa oĩa quid esset futurũ / vt di
ctum fuit supra. ergo non decuit vt orando aliq̃d
peteret. ¶ Item scđm Dama. libro. 3. oratio est Secundũ
ascensus mentis in deum: sed mens christi nõ in
digebat ascendere in deum scđm eundem Dam.
quia sẽp erat deo coniuncta non solum sm̃ vnio
nem suppositi: sed etiã scđm fruitionem. ergo chri
sto non conueniebat orare. ¶ In contrarium est In oppõz
quia in pluribus locis euangeliũ legitur christum
orasse. Et arguitur ratione: quia officium ponti
ficis est fundere preces seu orare. sed christus fuit
pontifex vt dicit̃ Hebreoꝝ 2. ergo eius fuit ora
re. ¶ Responsio. duo sunt videnda. Primum de Respõsio.
oratione christi. Scđo q: oratio est ascensus intel
lectus in deũ: an aĩa christi cõiuncta intelligeret
vniuersale sue nature relicta. ¶ Quantũ ad pri 1. articul⁹
mum sunt tres conclusiones. ¶ Prima / scđm q̃d 1. cõclusio
christo cõueniat orare. Scđa / scđm quid nõ cõue
niat. Tertio de exauditione orationis. ¶ De pri
mo sciendũ ꝙ christo cõuenit orare sm̃ rationem
que desideriũ volũtatis naturalis ⁊ deliberatiue
et sensitiue exponit ⁊ proponit. Est eñ postulare
desideriũ sui vel amici ꝓponere: sed ea q̃ volũtas
deliberatiua desiderabat ratio simpliciter orãdo
petebat. q̃ eñ homo efficaciter et totalit̃ vult ha
bere si p se nõ põt habere / a potente petit: sed illa
que voluntas naturalis vel sensitiua appetebat
cõtra volũtatẽ deliberatiuã illa nõ simpliciter pe
tebat: sed sicut homo ab amico rogat⁹ rogat ꝑte
stans quod intendit rogare vt fiat si sit iustũz: sed
vt ostendat se amicum illius: magis tamen iusti
cie: ⁊ sic ꝓponit illius desiderium. et sic ratio chri
sti p̃ro calice auferendo petebat siue orabat.
¶ Circa secundum sciendum ꝙ christo non cõue 2. cõclusio
niebat orare scđm deitatẽ: q: sic subest ei sm̃ vo
lũtatẽ et posse. Scđo q: nec sm̃ partem sensitiuã
q̃ obiectũ orãdi scz deũ nõ apprehendit. Tertio
q: nec scđm itellectũ naturalem: q: orationẽ ꝑce
dit collatio ꝙ p se non põt ⁊ ꝙ ille põt hoc dare: ⁊
postea postulatur. ¶ De tertio ꝙ omnis oratio 3. cõclusio
christi simpliciter dicta fuit exaudita et omne qđ
voluit exaudiri: non autem qđ p sensualitate pe
tiuit: quia nec exaudiri in hoc voluit: immo di
xit non mea voluntas sed tua fiat. Unde semper
eo modo quo orauit exauditus fuit.
¶ De secundo idẽ est de anima christi et de qua 2. articul⁹
cunq̃ anima humana alia. sunt ergo de hoc ad p̃
sens due opiniones. ¶ Quidam enim augentes
difficultatem arguunt ꝙ anima coniuncta non in De gãda.
telligat vniuersale: quia operatio coniuncti non q̃l. 7. q. 15
est separata eo ꝙ operatio non est magis separa
ta q̃ substantia sit cuius est operatio: alioquin
operatio esset nobilior q̃ substantia cuius est: sed
intelligere anime est operatio totius coniuncti
quia anima non intelligit nisi quia totum coniun
ctum quod est homo per ipsam intelligit. ergo in
telligere anime coniuncte non est operatio sepa
rata: sed vniuersale est separatum et a materia et
a conditionib⁹ materie que sunt hic ⁊ nunc. ergo
vniuersale nõ est cõueniẽs obiectũ operatiõis intel
ligẽdi aĩe ꝯiũcte. nec p ꝯñs ab ea vt videt̃ põt in

telligi. ¶ In contrarium dicit q sic philosoph⁹
3.de aīa. Ipsi respōdēt ad hāc difficultatem dicē
tes q p se obiectum intellectiue virtutis siue fue
rit aīa separata siue cōiuncta est vniuersale: ita
q etiam nulla virt⁹ itellectiua pōt intelligere par
ticulare nisi sub rōne vniuersalis: quō autem hoc
possit aīa coniuncta ostendunt sic: qr aīa rationa-
lis existēs in corpore licet ſm q est forma substā
tialis hominis sit act⁹ ⁊ pfectio materie scdm q
materia est subiectum: est tñ q̄ntum ad hoc imate
rialis q nō habet materiā partē sui/ ⁊ potētia ei⁹
intellectiua siue dec̄ in sola essentia ei⁹: ita q talis
potentia non fluit ab anima in materiā vt act⁹ et
pfectio ei⁹: nec scdm q materia est substantia: nec
scdm q est organizata ⁊ dimēsionata: ⁊ ideo potē
tia ei⁹ itellectiua est simplr absoluta a materia: et
ppter talē imaterialitatē ⁊ abstractionē potentie
sue cōpetit ei hře opationē: scz itelligere vniuersa
le siue sit in corpe siue extra corp⁹. Qn̄ ergo dicit
q operatio separata pōt nequaq̄ esse cōiuncti: di
stinguūt de modis qb⁹ aliqua opatio dicit eē ali
cuius dicentes q aliqua opatio pōt dici alicuius
esse vel vt suppositi agētis: ⁊ sic itelligere est ope
ratio ipsi⁹ hoīs vel vt pncipii remoti quo agens
agit: ⁊ sic est aīe itellectiue. vel vt pncipii ppinq̄:
et sic est potētie itellectiue. ¶ De modis qbus dr
aliqd separatū a materia ⁊ q̄ntū ad ppositū suffi-
cit ponūt q̄ttuor modos. ¶ Prim⁹ ē ſm q nō hz
materiā partē sui licet sit pfectio materie ſm q ē
organizata ⁊ dimensionata pōt dici aliq̄ mō ima-
teriale ⁊ separatū. ¶ Secūd⁹ mod⁹ ē ſm q illud
qd silr nō hz materiā partē sui/nec est pfectio ma
terie ſm q organizata ⁊ dimēsionata licet sit pfe
ctio ei⁹ ſm q est substātia dicit imateriale ⁊ sepa-
ratū: ⁊ sic aīa rationalis ſm suā essentiā dicit ima
terialis ⁊ separata. ¶ Terti⁹ mod⁹ est ſm q illd
qd nō hz materiā partē sui: nec pficit materiā vt
est dimēsionata. nec etiā ſm q ē substātia: nec ali
quo modo ē act⁹ ⁊ pfectio materie. licet sit ei⁹ ſm
qd est act⁹ materie vt est substātia: ⁊ sic potētia i-
tellectiua dicit imaterialis ⁊ separata: ⁊ est q̄ntū
ad hoc aliquo modo abstractior q̄ aīa. ¶ Quar
tus mod⁹ est ſm q illud qd nec hz materiā partē
sui: nec est in eo qd est act⁹ materie dr imateriale ⁊
separatū: ⁊ sic angel⁹ est separat⁹ a materia. Qn̄
ergo dicit q opatio separata nō pōt esse cōiuncti
dicunt q scdm q operatio dicitur esse coniuncti
vt suppositi agētis: bene opatio separata siue ab-
stracta pōt esse cōiuncti/ vocādo etiā piunctū qd
habet materiā partē sui: qr actio non pportionat
agēti ratione sui sed ratione pncipii actiui cui ha
bet directe actio pportionari. si ergo cōparet actio
separata ad illud cui⁹ est vt pncipiū remoti: licz ta
lis actio nō pōt esse vt pncipiū cōiuncti qd hz ma
teriā partē sui vt illi⁹ qd est pfectio materie vt est
dimēsionata: bene tñ pōt esse illi⁹ vt pncipiū remo
ti qd est pfectio materie ſm q est substātia. vt pn
cipiū ergo ppinqui nō pōt esse talis opatio nisi ei⁹ qd
nullo mō est act⁹ ⁊ pfectio materie/ ⁊ talis ē potē
tia intellectiua licet sit in eo qd est act⁹ ⁊ pfectio
materie ſm q materia est substātia: ⁊ sic itellige-
re est opatio separata vt principii ppinq̄ separati
a materia: sic m̄q̄ separati q nullo modo est act⁹
⁊ perfectio materie ſm q hmōi. et hoc sufficit ad
hoc q opatio possit esse separata ⁊ hře obiectum
separatū sicut est vniuersale nō obstāte q tale pn

cipiū sit in aīa qd est pfectio materie ſm q est sub
stātia. nec ex hoc sequit q potētia intellectiua vel
opatio ei⁹ sit substātia aīe: qr ex nobilitate aīe est
q possit i ea fundari talis potētia. ¶ Alia ē opio Alia opio
dicēs simplr q aīa piūcta xpi vł alia pōt itellige
re vniuersale: qr rō q̄re aliqua potētia cognitiua
possit cognoscere vniuersale est: qr potētia p subs
iecto nō habēte organū materiale dimēsionatuz
et ideo pōt recipere similitudinē rei sine pditioni
bus materialib⁹ indiuiduantib⁹/ siue illa silitudo
sit actus cognoscēdi/ siue aliud re ab eo. nūc au ē
potentia itellectiua habet p subiecto solā animaz
ita q nō informat materiā: nec aliqd cōpositū ex
materia ⁊ forma nisi rōne partis q̄ est aīa que p se
sola est subiectū potētie itellectiue/ et nisi ratione
ipsi⁹ actus intelligēdi dicatur cōpositū subiectū
eius: qd ideo competit aīe qr non dependet in suo
esse a materia sicut alie forme: ⁊ ideo pōt esse sub-
iectum alicuius accidētis/ puta potētie vel opera
tionis alicui⁹ p seipsaz siue materia que anima vt
supponitur ad psens nō habet materiā partē sui.
¶ Et sic isti respōdent ad argumentū in opposi-
tum dicentes pmo ad maiorē q operatio piuncti
nō est separata ab ipso piūcto qn sit vel in ipso to
to sicut in subiecto ⁊ ratione sui vel in aliqua par
te eius ⁊ p cōsequens in ipso ratiōe partis: cū ope
ratio que est cōiuncti vt suppositi habentis eam
ratiōe alicui⁹ partis sue pōt esse sic separata q nec
materia nec cōpositum ex materia ⁊ forma: nec q
organum corporale sit ei⁹ subiectum: ita q sit ea
informatū: sed sola forma dimēsione carens/ ⁊ p
se ⁊ p accidens: que forma non dependet in suo es
se a materia sicut est aīa intellectiua. Ad hoc aūt
q aliqua potētia possit cognoscere vniuersale suf
ficit q sit sic sepata a materia q nec materia/ nec
cōpositum ex materia et forma/ nec aliqd q̄ntuz p
se vel p accidēs sit eius subiectū ea iformatū: sed
sola forma oī dimēsione carens. et qn̄ vltra dicit
q potētia ⁊ opatio essent notiores q̄ substātia/ di
co q nō sequit q sint notiores simpliciter: qr et si
anima informet materiā non tñ dependet ab ea:
sed potest in suo esse sine materia subsistere. vnde
nō depēdet ab alio sicut accidēs a subiecto ei⁹. po
tētia aūt intellectiua ⁊ sua operatio licet non de-
pendeant cū suo esse a materia corpali sicut a sub
iecto: nec sint in ea sicut in subiecto: dependent tñ
ab anima q̄ est earū subiectū. vnde aīa est simplici
ter notior ipsis: sed ille possunt esse notiores aīa
ſm qd inq̄ntū scz eā pficiūt i esse scdo. ¶ Prima
aūt opinio dimittit vnū modū separationis a mā
nō minus necessariū q̄ aliquis aliorum quos po-
nit: qui est q aliqua forma potest aliquo modo di
ci imaterialis que sic dat formaliter esse materie
q non dependet in suo esse ab ea: et sic specialiter
est anima imaterialis: et hec ē causa quare potest
esse subiectum alicuius potentie vel operationis
sine materia. ¶ Ad argumenta principalia/ dicē Ad rōnes
dū ad primuz q sicut sciuit xps quid esset futurū .aū oppōm
ita sciuit de qbusdā q erant futura med: āte orō
ne sua. ⁊ ideo nō incōueniēter imo rationabiliter
orauit. ¶ Ad secundū dicendū q oratio xpi non Ad scdm.
fuit ascēsus i deū p nouā ptēplationē cū ab instā-
ti conceptionis sue fuit semp deum contemplat⁹:
fuit tamen nouus ascensus per nouā explicatio-
nem voluntatis/ ⁊ hoc sufficit ad orōnem. ¶ De
dubitatiōe autē quā ponit Ambro. i xpo notādū

q̄ dubitatio primo ⁊ principaliter figurat motuȝ
rationis sup vtrāq̄ partē contradictionis cū for=
midine determinādi alterā. Scdo autem transla=
tum est nomen dubitationis ad significandū for=
midinē effectus in aggrediēdo vel sustinēdo ali=
quod terribile. primo mō nō potuit esse dubitatio
in xp̄o: q2 talis dubitatio cōtingit ex defectu sciē
tie/⁊ ex defectu mediū sufficiētis concludere alte
ram partē. In xp̄o autē non fuit aliquis defect⁹
sciētie: ergo nec talis dubitatio. Dubitatio autē
scdo modo sumpta fuit in xp̄o: q2 tal's dubitatio
ꝓuenit ex infirmitate hoīs: q̄ videt aliqd̄ lesiuū
iminēs ⁊ nō videt facultatē euadendi. xp̄s autē
scdm̄ carnem infirmus fuit/⁊ scdm̄ sensualitatem
videbat mortē sibi iminere nec patere euasionem
ꝓpter qd̄ sensualiter trepidabat: Cuius in ratione
deliberatiua esset summa, securitas: sicut ipse di=
xit. Spirit⁹ quidē prōptus est: caro autē infirma.

❡ Distinctio. xviij. ❡ Questio prima

Irca decimamoctauā distin=
ctionē querunt̄ duo. Primo:
vtrū illd̄ quo xp̄s meruit scȝ
liberū arbitrium sit potentia
vel habitus vel actus. Scdo
vtrū xp̄s meruerit ꝑmo instā
ti cōceptionis sue. ❡ Quan=
tum ad primū arguit̄ q̄ nō sit
nuda potētia: sed poti⁹ aliq̄s
actus bonus vel plures: quo mediāte vel quibus
habemus dn̄ium alioꝝ actuū. ❡ Primo sic. Pri
Primū mus act⁹ q̄ est in potestate nostra / est deliberatio
vel cōclusio deliberationis: sed neutrū est in pote
state nr̄a p potētias nudas ergo. ⁊c. Maior pātȝ
q2 aliter act⁹ penit⁹ indeliberati essent in potesta=
te nr̄a: qd̄ videt̄ falsum. Minor ꝓbat̄: q2 liberum
arbitrium includit voluntatē cui⁹ volūtatis deli
beratio vel cōclusio deliberationis nō potest esse
actus elicitus: ergo oportet q̄ sit act⁹ eius ipera=
tus: sed volūtas nō pōt iperare aliquem actū nisi
mediante aliquo actu elicito: ergo libertas arbi=
triū nō fundat̄ in nuda potētia volūtatis: sȝ in ali
quo actu ab ea elicito. et idē sequit̄ de intellectu:
q2 oēm actū voluntatis ꝑcedit necessario aliquis
actus itellect⁹. ❡ Scdo sic. Nulla res habet cau
Secundū salitatē positiuā actualē sup affirmatū vel nega=
tum nisi aliquid agēdo: sed habere dn̄ium sup exi
re in actū vel nō exire/dicit causalitatē actualem
sup vtrūq̄. ergo cū p liberū arbitriū habeam⁹ ta=
le dn̄ium/videt̄ q̄ hoc sit mediāte aliquo actu: et
nō p nudā potētiā. ❡ Itē act⁹ q̄ est in ptāte nr̄a ē
Tertium. a nobis actiue: sȝ nuda potētia itellect⁹ vel volū=
tatis nō pōt se hr̄e actiue ad aliquē actū: ergo p potē
tias nudas nō habem⁹ in ptāte nr̄a aliquē actū sȝ
p liberū arbitriū habem⁹ talē potestatē. quare ⁊c.
In oppōz ❡ In cōtrariū arguit̄: q2 illud ꝑncipiū cui⁹ act⁹
eliciti sunt ꝑmo in potestate nr̄a est liberuȝ arbi=
triū: sed volūtas est hm̄ōi. ergo ⁊c. Maior ꝓbat̄: q2
liberū arbitriū est ꝑncipiū oīm actuū q̄ sunt in po
testate nr̄a: sed illud qd̄ est ꝑncipiū istoꝝ actuū q̄
sunt ꝑmo in ptāte nr̄a ē ꝑncipiū oīm alioꝝ actuū
existētiū i ptāte nr̄a. ergo ⁊c. Minor ꝓbat̄: q2 act⁹ q̄
sunt ꝑmo i ptāte nr̄a aut sunt act⁹ itellect⁹ ꝑcedē=
tes oēm actū volūtatis: aut sunt act⁹ a voluntate
eliciti/aut act⁹ a volūtate iperati. Nō ꝑmi: q2 illi
sunt pure naturales/⁊ ad eos se hȝ itellect⁹ pure
passiue: nec act⁹ iperati sunt ꝑmo i ptāte nr̄a: q2 il
li actus q̄ de necessitate sequūt̄ ad alios actus nō
sunt ꝑmo in ptāte nr̄a: sed act⁹ a volūtate iperati
sunt hm̄ōi. ergo ⁊c. Maior pȝ: q2 act⁹ q̄ de necessi=
te sequit̄ ad aliū nō est p se in ptāte nr̄a sȝ rōne al
teri⁹ ad quā seq̄t̄: ⁊ ita nō ꝑmo. Minor ꝓbat̄ ex. 9
metaphi. vbi dicit phūs q̄ volēs ⁊ potēs necessa=
rio opat̄. ergo relinq̄t̄ q̄ act⁹ q̄ sunt ꝑmo in ptāte
nr̄a sunt act⁹ a volūtate eliciti: ⁊ hec fuit mior ꝑn
cipalis rōnis. ❡ Rn̄sio de li. arbi. aīe xp̄i idē cen= Respōsio.
sēdū est q̄ ad essentiā sicut de oī li. arbi. hūano cū
xp̄s sit eiusdē speciei cū ceteris hoīb⁹ q̄ntū ad aīam
❡ Videnda ergo sunt tria. Primū/vtrū li. arbi. essen
tialiter sit act⁹ vel potētia. Scdo/supposito q̄ sit
potētia nō actus: an libertas sit in volūtate ꝑmo
respectu act⁹ eliciti/vel respectu ipati. Tertio/an
potētia pure passiua possit esse libera libertate ar
bitrii. ❡ De ꝑmo sunt tres opiones. Pria dicen
tium q̄ lib. arbi. nō ꝯsistit in nudis potētiis itelle=
ctus ⁊ volūtatis: sed in aliq̄b⁹ actib⁹ eoꝝ mediāti
bus q̄bus habem⁹ dn̄ium sup alios act⁹. Ad cui⁹
euidētiā ꝑmittūt duas distinctiōes. ❡ Prima ē Pria opi=
q̄ aliq̄d mouet volūtatē ⁊ itellectū q̄ntū ad deter nio q̄ Her
minationē actus: ⁊ aliq̄d q̄ntū ad exercitiuȝ act⁹: uei. 2. dis.
qd̄ sic itelligūt/nō q̄ actus determinat⁹ ⁊ ei⁹ exerci 2. 4. q. 2.
tiū sint duo distincta fm̄ rē: imo sunt idē realiter:
sed illud dr̄ mouere q̄ntū ad determinationē act⁹
qd̄ iprimit formā vel motionē mobili: sicut ignis
mouet ad calefactionē aq̄ iprimēdo ei calorē/⁊ hoc
mō obiecta mouent dictas potētias/scȝ itellectū
⁊ volūtatē. Illud aūt dr̄ mouere q̄ntum ad exerci
tiū actus qd̄ applicat actiuū passiuo: sic applicās
ignē aq̄ mouet ad exercitiū calefactionis. Et i ꝓ
posito illud qd̄ applicat obiecta potentiis/dr̄ eas
mouere q̄ntū ad exercitiū actuū: ⁊ dicūt̄ ꝑmo mo
uere ad determinationē act⁹ q2 p determinatā for=
mā agūt determinatā motionē ⁊ nō quālibȝ. sȝ scda
mouētia dicūt mouere ad exercitiū act⁹ tm̄ ⁊ non
ad determinationē: q2 q̄ntū in ipis est ꝓnt applica=
re diuersa actiua passiuis/⁊ sequunt̄ diuerse actio
nes: sicut hō pōt applicare manui ignē ad calefa=
ciendū/vel niuē ad infrigendū. determinatio autē
istarū actionū est nō ex applicatiōe sed ex determi=
natis formis prioꝝ agētiū applicatoꝝ. ❡ Secū
da distinctio est de obiectis q̄ mouēt ad determina
tionē act⁹: q̄dā ꝯo ꝯtingēter tā ex pte itellect⁹ in
speculatiuis ⁊ practicis/q̄ ex pte volūtatis. De spe
culabilib⁹ ad pn̄s dimittit̄: de practicis aūt q̄ ma
gis ꝑtinēt ad ꝓpositū sciēdū est q̄ q̄dā mouēt ne=
cessario tā itellectū q̄ volūtatē q̄ntū ad determina=
tionē act⁹/nō q̄ necessariū sit sp itelligere/vel vel
let alia: sed q2 itellect⁹ ⁊ volūtas si exeāt in actuȝ
sunt determiati ad alterā partē: puta q̄ itellect⁹ est
determinat⁹ ad assentiēdū nec possit dissentire: ⁊ vo
lūtas ad acceptādū vt nō possit refutare. Ubi gr̄a
Respectu ei⁹ qd̄ ē bn̄ hr̄e sūptū i sua gn̄alitate/ et
sil'r respectu ei⁹ qd̄ ē male hr̄e/vl' respectu miserie
in gn̄ali: itellect⁹ ē determinat⁹ ad dissentiēdū: ⁊ vo
lūtas ad refutandū nō tn̄ q̄ntū ad exercitiū act⁹.
q̄dā ꝯo nō mouēt necessario ad determiationē act⁹
⁊ talia sunt illa q̄ hn̄t ꝯnexionē ꝯtigentē cū p se ⁊
ꝑmo volibilib⁹ ⁊ respuib'lib⁹: qd̄ ꝯtingit dupliciē
Uno mō q̄ tn̄ bn̄ hr̄e ē admixtū aliqd̄ male hr̄e:
sicut i actu meritorio cū bono meriti ē admixtuȝ
malū laboris: ⁊ cū bono delectabili ē q̄nq̄ admi=
xtū malū alicui⁹ turpitudis. Alio mō q2 illud ni=
chil facit ad nr̄m bene vel male hr̄e. verbi gr̄a/q̄

sint duo vel tres lapides in olimpo: et ideo non est necessarium talia determinate acceptare/vel determinate respuere: sed possunt indifferenter acceptari vel respui. et ex hoc redditur ratio quare in potestate nostra est exire vel non exire in actum respectu primo et per se volibilium: quia actus considerandi talia est quidem actus particularis habens annexum malum cum bono: quia dum talia cogitamus impedimur ab aliis. actus autem qui habet admixtum malum cum bono/potest respui vel acceptari. quare. etc. Tunc ad probationem dicunt quod prima radix libertatis est contingens connexio aliquorum volibilium ad per se et necessario volibilia et noticia talis connexionis. vnde in eo qui uno intuitu videret omnia/ istud solum sufficeret ad libertatem. in nobis autem qui per diuersos discursus peruenimus ad noticiam talis connexionis/libertas consistit in hoc quod propositis talibus contingenter volibilibus antequam perfecte eis consentiamus in potestate nostra est quod talia volibilia referantur per deliberationem in per se et necessario volibilia et ea referre sub diuersis rationibus appetibilitatis. Ista autem potestas non est in nobis immediate per nudas potentias: sed per aliquos actus superadditos tam ex parte intellectus / quam ex parte voluntatis: qui actus sunt dictamina rationis quibus iudicamus inquisitionem expectando: et acceptatio voluntatis: quia vt isti dicunt proposito aliquo contingenter volibili statim occurrit adulto quod expectari debet inquisitio seu deliberatio: et hoc ratio ei dictat et voluntas acceptat/ ad quod sequitur libera pertractatio rationis: et per consequens libera electio voluntatis: quia deliberatio ostendit talia volibilia habere diuersas rationes appetibilis et respuibilis. Rationes huius opinionis posite sunt in argumento. ¶ Secunda opinio tenet cum doctrina commentatoris: et cum doctore qui hanc questionem mouet sub eisdem terminis prima parte. q. lxxxiii. arti. ii. quod liberum arbitrium non est habitus nec actus elicitus: sed est potentia intellectus/vel voluntatis/vel vtrumque simul. Quod non sit habitus probatur faciliter: quia vel esset habitus acquisitus ex actibus vel innatus non acquisitus propter duo. Primum est: quia actus precedentes acquisitionem talis habitus non essent liberi: posterius autem non est principium prioris. ergo liberum arbitrium non esset principium actuum precedentium ipsum / et ita non essent liberi quod falsum est: tum quia non possemus peccare per oppositum quia actus causantes habitum et causati ex habitu sunt similes vt patet ex secundo ethicorum. et ideo si sequentes sunt liberi et precedentes Secundum est quod habitus causatus ex actibus determinate inclinat ad bene vel determinate ad male /vt patet ex secundo ethicorum. sed liberum arbitrium non inclinat determinate ad alterum sed indifferenter ad vtrumque. quare. etc. ¶ Si dicatur quod est habitus innatus: adhuc habemus propositum quia talis habitus non distinguitur realiter a potentia cum non sit realiter aliud quam habitualis inclinatio quam habet potentia ad tale obiectum. ¶ Secundo specialiter de actibus de quibus isti loquuntur: qui sunt dictamen rationis iudicantis inquisitionem seu deliberationem expectandum et acceptatio voluntatis. Primum patet sic. aut actus qui dicitur esse liberum arbitrium est vnus et idem cum actu libero/aut non. si sic: ergo non est principium eius: quia idem non est principium sui ipsius: et per consequens non est liberum arbitrium: quia liberum arbitrium est principium omnis actus liberi. si non: aut illi duo actus sunt simul/aut non. Non potest dici quod sint simul: quia secundum cursum nature de quo nunc loquimur/nec duo actus intelligendi/nec duo actus volendi possunt esse simul. Sed forte dices contra quia angelus semper intelligit se/et quandoque alia a se non eodem actu/ sed pluribus: ergo etc. ¶ Responsio. Actus quo angelus cognoscit se non differt a sua substantia: et ideo potest esse cum alio actu secundo: non sic autem duo actus / nec in angelo nec in nobis secundum naturam. ¶ Si autem dicatur illi duo actus non sint simul sed adueniente secundo/ primus cessat: sequitur quod primus non est causa secundi: quia causa proxima et immediata siue sit effectiua siue materialis in qua vel ex qua simul est cum effectu. de effectiua dicitur. 7. phisicorum. de materiali vero qualitercunque accepta de se notum est: si ergo non est simul: non est causa talis/et per consequens est liberum arbitrium: cum liberum arbitrium sit causa effectiua vel receptiua actuum liberorum. Secundum patet sic. nullus actus qui est in libera potestate nostra est liberum arbitrium: sed isti actus de quibus intendunt isti sunt huiusmodi. ergo etc. Maior patet: quia liberum arbitrium est principium omnium actuum qui sunt in potestate nostra: sed idem non est principium sui ipsius. ergo etc. Minor probatur scilicet quod dictamen rationis iudicantis deliberationem esse expectandam et acceptatio voluntatis/sunt de libera potestate nostra: quia actus rationis practice et voluntatis circa contingenter volibile est in potestate nostra: sed actus rationis et voluntatis circa expectationem deliberationis sunt huiusmodi. ergo etc. Maior patet ex seipsa et ex dictis aliorum. Minor probatur: quia expectare deliberationem non est necessario volitum/ nec necessario nolitum vt quilibet experitur in se: alioquin nullus posset velle contingenter volibile nisi expectata deliberatione vel volita expectari: quod falsum est. Et probatur per rationem: quia actus quilibet habens admixtam rationem boni cum malo est contingenter volibilis vt ipsimet confitentur: sed expectare deliberationem potest habere rationem boni admixtam cum malo: quia quantumuis bonum sit deliberare de contingentibus: tamen cum hoc bono multa mala vera vel apparentia possunt esse permixta: puta timor amittendi ex expectatione deliberationis bonum oblatum vel tedium et difficultas que est in deliberando et expectando deliberationem/ et infinita talia quare. etc. Mirum autem valde est quod isti dicunt quod proposito quocunque contingenter volibili/statim ante perfectum consensum occurrit cuilibet adulto quod deliberatio est expectanda: et hoc ratio dictat/ et voluntas acceptat: ac per hoc habet potestatem referendi contingenter volibilia in per se volibilia/quod hoc est illud in quo consistit tota libertas: quia istum occursum pauci experiuntur nisi valde prudentes: qui non a natura sed per consuetudinem hoc acquisierunt: quia assueti sunt de occurrentibus deliberare. multitudo autem hominum in quibus est liberum arbitrium/nichil tale habet nec experitur nisi Catho

¶ Ad rationes in oppositum. Ad primam que dicit quod primus actus qui est in potestate nostra est deliberatio vel conclusio deliberationis/dicendum quod hic est duplex defectus. primus quia minor potest negari probabiliter: quia sicut dicitur. 2. phisicorum ars non deliberat: immo ex defectu artis procedit deliberatio. non enim scriptor deliberat qualiter formabit litteram: nisi sit imperitissimus: et tamen opera artis sunt liberi/

2. opinio que durandi. 2. di. 24. q. 1

Ad rones in oppositum Durandus vbi supra.

et in potestate nr̄a. ¶ Item intēperat⁹ non delibe
rat an debeat velle delectabilia: quia hec accipit
tanq̄ finem. et tamē hoc velle est in potestate sua:
alioquin nō peccaret hec volendo. ¶ Et si dicat̄
q̄ intēperat⁹ peccat hec volēdo: nō qꝛ illud velle
sit nūc in potestate sua: qꝛ non est sic cū q̄lis vnus-
quisq̄ est/ talis sibi finis videat̄: sed qꝛ a p̄ncipio
fuit in potestate sua q̄ in eo crearet̄ talis habitus
vel non causaret̄. sicut dicit̄ de illo q̄ inebriauit se
ex culpa sua/ vel incidit in frenesim: ꝛ in eis com-
mitit homicidium. Non valet qꝛ ebrietas et fre-
nesis tollūt iudiciū rationis. ꝛ ideo quod faciunt
ebrij vel frenetici nō imputat̄ eis ad nouum pec-
catum: sed totum peccatum fuit illud factū ꝑ qđ
voluntarie inciderunt in ebrietatē vel frenesim: ꝛ
ꝓpter illud merent̄ tot malediectiones quot ma-
la sequunt̄: q̄uis non peccent nouo pctō. De intē
perato autē non sic est: qꝛ non amisit iudiciū ratio
nis: ꝛ pōt esse de eo qđ accipit vt finē deliberarꝫ ex
altiori fine: ꝛ si nō deliberat sed sine deliberatione
acceptat peccat nouo peccato. ¶ Et cum dicit̄ q̄
qualis. ꝛc. verū est inclinatiue sed non necessario:
alioquin null⁹ viciosus esset criminabilis. sic igit̄
intēperat⁹ peccat: ꝛ cū ille actus non est delibera-
tio: nec cōclusio deliberationis. ergo maior illa non
est vera. ¶ Ad ꝓbationē cū dicit̄ q̄ actus penit⁹
indeliberati nō sunt in potestate nostra/ est dicen-
dum q̄ actus indeliberati possunt accipi dupplici-
ter. Uno modo illi actus de quib⁹ nō est delibera
tum nec potuit deliberari: sicut sunt primi motus
subiti tāgētes mentē: qꝛ nulla deliberatio hūana
pōt esse subita: ꝛ isti nō sunt in ptāte nr̄a: nec scđm
se nobis imputant̄ nisi ꝓpter hoc q̄ potuerūt p̄ue
niri ne insurgerēt. aliq̄ etiā actus sunt indelibera-
ti: qꝛ de eis nō est deliberatū/ potuit tn̄ de eis deli
berari: qꝛ mens nō solū subito eis tangit̄: sed ꝑsi-
stit: ꝛ tales actus sic indeliberati bn̄ sunt in pote-
state nostra. ¶ Secūdus defect⁹ est. qꝛ ꝯcessa ma
iore/ minor potest interimi: qꝛ tam deliberatio q̄
cōclusio deliberationis est in potestate nostra per
nudas potētias ꝛ non ꝑ aliquos act⁹ se hn̄tes ad
hoc in ratione p̄ncipij actiui vel passiui. Et cū ꝓ-
bat̄ q̄ liberū arbitriū includit volūtatē. verū est
sed nō solū: qꝛ cū ea includit rationem/ cū liberuꝫ
arbitriū sit facultas rationis ꝛ voluntatis: q̄uis
autē deliberatio ꝛ ꝯclusio deliberationis nō sint
actus elicit⁹ a volūtate: est tn̄ actus elicit⁹ a ratio
ne sicut electio a volūtate ꝛ sine alio actu medio
qꝛ nec in intellectu est simul ali⁹ act⁹ cū delibera-
tione: nec in volūtate est alius act⁹ cū electione: ꝛ
ideo arbitriū nullū est deliberatio nō est act⁹ eli-
citus a volūtate. ergo nō est actus nude potentie
ptinētis ad liberū arbitriū: sicut nullū arbitrium
esset electio nō est act⁹ elicit⁹ a rōne: ergo nō est act⁹
elicit⁹ a nuda potētia liberi arbitrij: qꝛ liberū ar-
bitriū icludit vtrāq̄ potētiā ꝛ vtriq̄ respōdet ꝓ-
prius act⁹ ab ea elicit⁹. nec oportꝫ q̄ act⁹ itellect⁹
q̄ nō ē a volūtate elicit⁹ sit ab ea īꝑat⁹: qꝛ nō oīm
actū intellect⁹ p̄cedit aliq̄s act⁹ volūtatis: q̄uis
oporteat ecōuerso. ¶ Ad scđm dicendū q̄ illa rō
videt̄ supponere q̄ liberū arbitriuꝫ sit cā effecti-
ua actuū q̄ sunt ī potestate nr̄a qđ nō oēs ꝯcedūt
sed dato q̄ ita sit tūc dicendū q̄ maior ꝓpositio i-
telligit̄ de oī causalitate simplr̄ aut solū de causa
litate libera. si de oī causalitate gn̄aliter falsa est:
qꝛ nō oē qđ hꝫ talē causalitatē et actualē sup̄ ali-

quē effectū hꝫ eā ꝑ aliquē actū medium q̄ sit acti
uum p̄ncipiū illi⁹ effect⁹ sed sufficit q̄ sit a forma
cuius est agere vt p̄ncipiū quo. ignis enī calefa-
cit aquā ꝑ calorē quē hꝫ i se ꝛ imediate nō mediā
te aliq̄ qđ sit p̄ncipiū actiuū caloris causati in aq̄
seu calefactionis. ꝛ silr̄ volūtas pōt hr̄e causalita
tē actualē necessariā vel liberā sup̄ aliquē actū af
firmatū agēdo illū nō ꝓpter aliquē actū aliū secū
dū q̄ sit p̄ncipiū effectiuū illi⁹ ꝛ ꝑ idē habebit cālī
tatē sup̄ negationē act⁹ incompossibilis. ¶ No-
tandū autē q̄ illud qđ dt̄ q̄ act⁹ subiti nō sint in
potestate nr̄a videt̄ repugnare ei qđ supradictū ē
q̄ act⁹ q̄ sunt circa ꝯtingēter volibilia sunt ī ptāte
nr̄a qꝛ act⁹ subiti sunt freq̄nter circa talia volibi-
lia: nō tn̄ repugnāt/ qꝛ: q̄uis est ex gn̄e act⁹ oēs ta-
les sunt in ptāte nr̄a: sꝫ nichil ꝓhibet q̄ in aliq̄ ca
su nō sint in ptāte nr̄a ꝓpter aliq̄d adiūctū sicut ē
subitatio: q̄ nō pōt cadere sub deliberatiōe. iō. ꝛc. 3. opinio.
¶ Tertia opio ē cui videt̄ q̄ iste opiones pn̄t cō
cordari: sic q̄ liberū arbitriū nō est habit⁹ nec est
act⁹ sed est ipsa nuda potētia itellect⁹ vel volūta-
tis vel vtrūq̄. sicut dicit secunda opio cōis: tn̄ ad
hoc q̄ liberū arbitriū exeat in actū q̄ sit formalit̄
ꝛ essentialit̄ libere elicit⁹ vel īꝑat⁹ oportꝫ q̄ pri⁹
exeat ī actū nō liberū sꝫ necessariū. Dico aūt pri⁹
tpe vel natura: hmōi aūt actus est respectu ei⁹ qđ
est necessario iudicatū vel volitū. Primū bn̄ pro
bat scđa opio. scđm bn̄ ꝓbat prima opio. ¶ Tertiū
ꝓbat̄ sic: qꝛ oē illud ꝓpt̄ qđ aliud iudicat̄ vel appe
tit̄ oportꝫ eē iudicatū ꝛ volitū p̄us tpe vl̄ natura:
sꝫ oē qđ libere iudicat̄ appetendū vel libere appe
tit̄/ iudicat̄ ꝛ appetit̄ ꝓpter finē necessario iudica
tū ꝛ appetitū. ergo ille pri⁹ iudicat̄ ꝛ appetit̄: non
tn̄ ꝓpt̄ hoc ille act⁹ est liberū arbitriū: sicut ad vi
dendū reqrit̄ spēs: nō tn̄ ꝓpter hoc spēs est poten
tia visiua: aut sicut itellect⁹ nō assentit necessario
cōclusioni nisi ꝓpter cognitionē p̄ncipiorꝫ p̄cedē
tē tpe vel natura: nō tn̄ ꝓpt̄ hoc illa cognitio ē po
tētia itellectiua. ¶ Preterea liberū arbitriū ē icor-
ruptibile: sed oīs actus est corruptibilis. ergo ipos
sibile est q̄ act⁹ aliq̄s sit liberū arbitriū. ¶ Pre-
terea/ liberū arbitriū est subiectū actus liberi pu
ta electionis: sed vn⁹ act⁹ nō est subiectū alteri⁹. ergo
actus nō est liberū arbitriū. ¶ Preterea liberuꝫ
arbitriū est causa act⁹ liberi nō solū in fieri sꝫ cō-
seruari: sꝫ actus p̄m⁹ manet cū secūdo nec pōt cō-
seruare aliū q̄ nō pōt ꝯseruare seip̄m. ergo p̄mus
act⁹ nō est liberū arbitriū. ¶ Quātū ad secūduꝫ 2. articul⁹.
vtrū libertas sit in volūtate p̄mo respectu act⁹ eli
citi vel imperati. ¶ Rn̄sio. q̄dā dicūt q̄ respectu
actus iꝑati: dicūt enī q̄ deliberare est p̄m⁹ act⁹
q̄ est in ptāte nr̄a. hic tn̄ act⁹ nō est in ptāte nr̄a ra
tione cuiuscūq̄ potētie nude: sed mediāte aliquo
actu q̄ nō ē ī ptāte nr̄a. deliberare aūt nō est a vo
lūtate elicit⁹ sed a rōne ꝑ imperiū volūtatis. Q̄
deliberare sit p̄m⁹ act⁹ q̄ sit in ptāte nr̄a ꝓbat̄: qꝛ
ante deliberationē null⁹ act⁹ est ī ptāte nr̄a. act⁹ eī
penitus ideliberati nullo modo iputant̄. ¶ Itē
nec act⁹ seq̄ntes sunt ī ptāte nr̄a nisi qꝛ de eis po-
tuimus deliberare sic vel aliter. ergo p̄mus act⁹ q̄
est in ptāte nr̄a ē deliberatio. q̄ aūt act⁹ delibera-
ti nō sint in potestate nr̄a nisi ratione deliberatio
nis patet: quia ꝑ deliberationem q̄ aliquid est ꝓ
nunc eligendum stante hac ypotesi aut voluntas
potest non eligere aut pōt. si pōt/ ergo eligere scđm
se nō est in ptāte nr̄a: nisi qꝛ potuim⁹ sic vel aliter

deliberare et ita actus deliberat⁹ puta eligere est in potestate nostra rōne deliberationis existentis in potestate. ¶ Si dicatur q̄ voluntas post deliberationē pōt non eligere: Cōtra: q2 hoc esset vel respuendo vel non exeundo in aliquem actum. Primū non potest dici q2 tunc voluntas exiret ī actū respuendi sine obiecto. q2 pro tunc nichil est presentatū voluntati vt respuendum: nec secūdū potest dici: q2 volūtas nō h3 dñiu3 sup nō exire in actum nisi mediāte in aliquo actu: sed nullus ponitur preter deliberare: quare 2c. Secūdū patet/ sc3 q̄ hic actus nō est ī potestate nr̄a nisi mediāte aliq̄ actu q̄ nō est ī potestate nr̄a: q2 deliberare nō ē ī ptāte nr̄a nisi q2 īpatū a volūtate: s3 īperiū volūtatis est p aliquē actū eius omne ei imperiū volūtati supponit aliquē actu3 intellect⁹: quare 2c. ¶ Itē actus qui est ī potestate nostra est a nobis actiue: sed nuda potētia intellectus et volūtatis nō possunt se habere actiue ad aliquē actū sed tm̄ passiue: quare 2c. ¶ Sed ista videntur esse contra Augusti. qui dicit nichil tam est in potestate nr̄a q̄ velle/ vel ipsamet voluntas accepta pro actu: sed velle est actus elicitus. ergo illc est maxime ī potestate nostra: sed primū ī vnoquoq3 genere est maxime tale. ergo actus elicitus est prius in potestate voluntatis q̄ imperatus. ¶ Ad primū dicēdum q̄ prim⁹ actus qui est in potestate nostra est iudicare de eligendo vel respuendo aliquid non habens connexionē necessariā ad vltimum finem et prim⁹ actus qui est in potestate voluntatis est eligere vel respuere aliquid tale: imo ipsum deliberare est in potestate nostra p hoc q̄ possum⁹ iudicare deliberandū vel nō deliberādum: sed verū est q̄ nec illud iudiciū est liberum nisi q2 potest eē deliberatū. Unde videtur esse concedendū q̄ primus actus qui est in potestate nostra est deliberare vel iudicare deliberandum vel de deliberando. ¶ Ad secūdū dicendū q̄ primus actus qui est in potestate volentis est velle deliberare. 2 non ipm̄ deliberare: q2 si non libere imperaret ipm̄ deliberare deliberare non esset liberū. Unde mala ymaginatio est q̄ deliberatio ideo sit in potestate nr̄a: quia est a voluntate imperata: imo ideo: q2 a volūtate potuit imperari cum in istis sit processus in infinitum nec sit dare aliquem actum liberū in speciali qui necessarius sit prim⁹: sed ideo est omnis actus liber qui potuit esse obiectu3 intellect⁹ et voluntatis ad eligendū vel respuendū: sed tamen potentia est prius libera respectu actus a se eliciti q̄ a se imperati. ¶ Ad aliud dicēdū: q̄ potētia pōt esse libera respectu actus quē nō afficit: dū tamen impedire potuit. ¶ Quantū ad tertiū vtrū potētia pure passiua possit esse libera libertate arbitrij. dicūt aliqui q̄ liberū arbitrium h3 aliquos actus elicitos et aliquos imperatos eliciti sunt actus deliberandi vel conclusio deliberationis 2 electio voluntatis. Imperati vero sunt act⁹ aliarum potentiarum anime vel organorum corporis que obediunt rationi 2 volūtati. ¶ Si ergo queritur vtrum potentia nec pure passiua: sed aliquo modo passiua respectu actuum imperatorum sit libera. ¶ Dicendum est q̄ non: q2 tales act⁹ vel sunt passiue et receptiue in potētijs sensitiuis vel organis corporis: sed constat q̄ potentie sensitiue vel organa corporis nō sunt liberi arbitrij: q̄re 2c. ¶ Si uo queratur de potentia passiua respectu actuum elicitorum sicut dicendum est q̄ cu3 pure passiuū sit q̄ nullo modo est actiuū. aliquid aute3 dicitur esse actiuum respectu exterioris actus: q2 applicat actiuum passiuo. Aliud vero respectu determinationis actus quia imprimit formam passo vt dictū fuit in precedenti articulo. Sed dicendum q̄ illud quod nullo est actiuum neq3 quo ad exercitium neq3 quo ad determinationem act⁹ nō potest esse liberum. Illud autē quod est pure passiuum quo ad determinationē actus dūtamen sit actiuum respectu exercitij actus potest eē liberū. ¶ Primū patet sic. Potentia que de se est indifferens ad plura 2 nichil agit ad suā determinationem non est potētia libera libertate arbitrij: s3 potētia pure passiua est huiusmodi. ergo 2c. Maior patet: q2 liberū arbitrium intelligimus illud principium p q̄d habem⁹ dñium nr̄orum actuū nō solum sicut cōiter dicitur q̄ omne agēs dñatur suo passo: q2 tunc omne agens esset liberū q̄d falsum est: sed sic in potestate habentis tale principiū est exire in actum vel non exire et exire in actum aliquem vel in eius oppositum: sed p illud q̄d est indeterminatum 2 nichil agit ad suā determinationem non habem⁹ talē potestatē seu tale dominiu3 ergo 2c. Minor pbatur: q2 indeterminatū nō pōt exire in actū nisi determinetur: s3 nō potest determinari nisi aliquo agente talē determinationē: quia nec fit nisi aliquo agente: q̄ ergo nec agit ad tales determinatiōem non habet dominiū seu talem potestatem sup actū sequentē. Minor rōnis principalis est de se nota: quare pure passiuū nichil agit ¶ Secundū patet: q2 sicut hō libere cōburit manum suam vel libere extinguit ignē p hoc q̄ in potestate sua est applicare eam igni vel aque: sic potentia q̄ potest sibi applicare vnū obiectum vel oppositum vel non applicare l3 non efficiat totū suū sed illud obiectum liberum se habet ad actū illu3 habendum vel non habendum. ¶ Ad argumēta principalia solutū est ī primo articulo per illos de secunda opinione. ¶ Questio secunda.

Secundo queritur vtrū xp̄s meruerit in instanti conceptionis sue. Et videtur q̄ non: q2 liberu3 arbitrium est indifferens ad merendum 2 demerendum: s3 nulla creatura potuit peccare in instanti sue creationis. ḡ nec xp̄s rōne sue humanitatis potuit mereri in instāti sue creationis. ¶ Itē omne humanū meritū videtur consistere in aliqua actione in qua ala cōmunicat corpori saltē vt obiecto: q2 cū corpus cōicet ī premio debet cōicare in merito: sed xp̄s non potuit ī instanti conceptionis sue habere aliquā actione3 humanā in qua anima cōicaret corpori etiam vt obiecto: q2 vires sensitiue ex quib⁹ intellectus accipit suum obiectum fuerunt in xp̄o tunc indispositę sicut et in ceteris paruulis: 2 ppter hoc nō potuit mereri. ¶ In contrarium arguitur. pfectū ē agere sed xp̄s in instanti conceptōnis sue fuit pfectus vir sm̄ illud Iere. xxj. Nouū creauit dñs sup terrā femina circūdabit virum. ergo xp̄s ī instāti conceptionis sue potuit agere ea que sunt viri: sed hoc est mereri. ergo 2c. ¶ Rn̄sio. tria sunt videnda in generali. ¶ Primo: q2 meritum cōsistit in actu suppositi videbit̄ de actione xp̄i. ¶ Secūdo de merito xp̄i. ¶ Tertio de merito merendi/

Margin notes:

obijcit doctor cōtra dicta 2 soluit rōnes q̄s facias

3. articul⁹ Duran. q. dist. xxiij. q. q.

Nō. q.

Primum

Secundū

In oppōs

Rn̄sio.

j. articul⁹ specialiter quo ad passionem. ¶ Quātum ad pri
mum tria videnda sunt. ¶ Primo de pluralitate
et vnitate actionum in xp̄o. ¶ Secundo de cōita
te ⁊ ꝓprietate actionū in eo. ¶ Tertio qꝛ suppo=
siti est agere quomodo xp̄s sit suppositū hūanuz.
Du. di. pā ti. q. j. ¶ Quantum ad primum ꝓponūt aliqui tria.
¶ Primū est ꝙ hūanitatis et diuinitatꝭ fuit ī xp̄o
vna actio. in alio tn̄ ⁊ in alio genere cause.
¶ Secundum est ꝙ in xp̄o ſm vtramqꝫ naturam
fuit vna actio in vno genere cause: sed in alio mō.
¶ Tertiū est ꝙ impossibile est in eodē genere cau
se et in eodē modo esse in xp̄o tm̄ vnā actionez di=
uinitatis et humanitatis. ¶ Primū patet sic: qꝛ
actio ⁊ passio sunt vnus mot⁹ et sunt in passo sicut
ī subiecto sicut dicit̄. 3. phis. et ideo mouēt ⁊ mo
ti est idē actus sed vnius tanq̄ agentis alteri⁹ tanq̄
materie vel patientis: et sic est de motu: ita est de
quacūqꝫ actione tunc sic agentis et patiētis ē idē
act⁹ lꝫ in alio genere cause sed diuina natura ⁊ hu
mana in xp̄o se habuerunt vt agens et patiēs re=
spectu pluriū actionū sicut respectu receptionis
gratie et glorie ⁊ hmōi: qꝛ qđ influebat deitas re=
cipiebat humanitas ⁊ hmōi actiones fuerūt di=
uinitatis et humanitatis vni⁹ tanq̄ agentis alte
rius tanq̄ subiecti recipiētis: et ita in diuerso ge=
nere cause. ¶ Secūdū patet omnē effectū quē ef=
ficit causa secunda efficit et causa prima: sꝫ p aliū
modum vt habet̄ ex cōmento prime ꝓpositionis
li. de causis: sed humana natura se habet ad diui=
nam vt causa secunda ad primā/ergo omnē actio=
nem quā efficiebat humana natura in xp̄o imme=
diate efficiebat natura diuina mediate: ſm hunc
modum eadē est actio principalis agentis ⁊ instru
mentalis et in eodē genere cause: sed in alio mō.
¶ Tertiū patet tripliciter. ¶ Primo sic. Pluri=
ficato ꝑncipio p se ⁊ sufficiēti ⁊ imediato opꝫ plu
rificari actionē. nunq̄ eñ ad vnā actionē possunt
concurrere plura principia p se si quodlibet sit suf
ficiens et imediatū sicut sufficienter fuit declara=
tum li. ij. dist. j. sed diuina natura est sufficiēs prin
cipiū ⁊ immediatū aliquaꝝ actionū. silr etiam
natura humana supposita eius cōseruatione qua
re oportet hmōi actiones esse plures. ¶ Secū=
do sic. sicut se habꝫ vnitas actionis ad vnitatē na
ture: sic pluralitas ad pluralitatē: sed pluriū per=
sonarum diuinarum est vna actio ꝓpter vnitatem
nature. ergo in xp̄o sunt plures actiones propter
pluralitatē naturarū existētiū in ipso. ¶ Tertio
sic. actionū quedā sunt manētes in agēte: et q̄dam
sunt transeuntes in materiā exteriorē: sed tā hee
q̄ ille plurificantur in xp̄o ſm deitatē et humani
tatē, ergo ⁊c. Minor declarat̄. ꝙ eñ in xp̄o actio
nes intra manētes plurificēt̄ patꝫ ex hoc ꝙ p̄ter sciē
tiam diuinā ponim⁹ in xp̄o sciētiā humanā: ⁊ pre=
ter velle diuinū ponimus humanum vt dictū fuit
supra/de operationibus transeuntibus extra. patꝫ
ꝙ aliquid conueniebat ei ſm diuinā naturā sicut
gubernatio mūdi ⁊ operatio miraculorū ⁊ hmōi
quedā etiā cōueniebāt ei ſm humanam naturam
q̄ non conueniebant ei immediate ſꝫ diuinā sicut
ij. dictū hu ius articli tangere infirmū: quare ⁊c. ¶ Quantū ad secūdū
de cōitate et proprietate actionū dicendum ꝙ in
xp̄o fuit operatio diuinitatis ⁊ ꝓpria humanitatis
et cōmunis vtriqꝫ. ¶ Primuz patet: qꝛ in illis q̄
ſm diuinitatem operatus est xp̄s nichil omnino coo
perata est humanitas actiue: nec sibi conueniunt

nisi ſm nomen in concreto: vt cū dicimus iste hō
creauit stellas vera est in hoc sensu non ꝙ humani
tas ibi aliquid egerit q̄ necdum erat: sed quia ha
bens nunc humanitatem creauit eas. ¶ Secūdū
etiā patet scꝫ ꝙ est operatio. ī passio propria hūa=
nitati. Cum eñ dicitur deus passus et mortu⁹ nō
est sensus ꝙ diuinitas nec principaliter nec aliter
sit passa sed ꝙ humanitas in deo vere est passa aut
ꝙ deus est passus per eam: sic tn̄ ꝙ sicut dicēdo ꝙ
homo creat nulla actio attribuitur hūanitati: sic
cum dico deus moritur nulla passio attribuit̄ di=
uinitati. ¶ Tertiū etiā patet scꝫ ꝙ oīs actio hu=
mana xp̄i inq̄tum actio est fuit cōis diuinitati et
humanitati nō solū illo modo quo primi dicunt ꝙ
deus mediate homo immediate ⁊c. ꝓpter conser=
uationem principiorū: sed qꝛ natura subsistēs nō
potest agere nisi supposito principaliter agente vt
supra dictum est. ¶ Quantū ad tertiū dicunt sic iij. dictum
aliqui ⁊ bene ꝙ aliquod suppositū potest dici sup=
positum humanū tripliciter. ¶ Uno modo ꝙ di=
catur humanum qđ est suppositū constitutū p na=
turam humanā. ⁊ sic psonam filij esse suppositum
humanum est impossibile: qꝛ impossibile est suppo
positum eternum esse constitutū p naturam crea
tā ex tpe nisi aliqs velit dicere ipm̄ p naturā hūa
nam ſm quid constitutū scꝫ q̄tuz ad hoc ꝙ est esse
homo vel humanum. ¶ Alio modo potest aliqđ
suppositū dici suppositū humanū: qꝛ scꝫ subsistit
in natura humana et p ipm̄ substātificat̄ ⁊ ei ī vni
tate suppositi ⁊ in esse psonali vnitur: ⁊ sic ſm il=
lud oportet dicere psonā filij esse suppositū huma
num. ergo filius dei psona est secūdo modo sup=
positū humanū: qꝛ sicut suppositū habens albedi
nem se habet ad hoc ꝙ dicatur albū: ita suppositū
habēs humanitatē se habet ad hoc ꝙ dicatur hūa
num: sed suppositū habens albedinem potest dici
album. ergo suppositum habēs humanitatē pōt dici
humanū. suppositū filij est huiusmodi. ergo ⁊c.
¶ Quantum ad secundū principale scꝫ de meri= ij. articul⁹
to xp̄i tria sunt videnda. ¶ Primo ꝙ xp̄s meruit
¶ Secundo q̄n mereri incepit. ¶ Tertio an ī me
rito ꝓfecerit. ¶ Primū probant aliq̄ dupliciter.
¶ Primo qꝛ ad meritum non videntur esse ne= Du. q. ij. hui⁹ di.
cessaria nisi tria scꝫ ꝙ agens simplicit̄ nō sit ī ter=
mino: qꝛ meritū cōparat̄ ad p̄miū sicut via ad ter
minum. ¶ Secūdū est ꝙ agens sit dn̄s sue actio
nis: ita ꝙ in potestate eius sit agere vel non agere
nec agat necessitate sed libere: qꝛ ꝙ actio sit bona
vel mala hoc habet ex obiecto ⁊ circunstātijs ob
iecti: sed ꝙ sit imputabilis ad laudem vel vitupe
rium hoc habet ex hoc qđ est in potestate agentis
vt dictū est in secūdo libro. ¶ Tertiū est ꝙ actio
ꝓportionē habeat q̄ ꝓportio attenditur ſm gra=
tiam ⁊ charitatem. Ex quo potest sic argui.
¶ Quicūqꝫ non simpliciter est in suo termino et
habet dominiū sui actus et est in statu gratie seu
charitatis talis potest mereri: sed xp̄us ante re=
surrectionē non fuit simpliciter in suo termino sꝫ
fuit solum viator ⁊ habuit dn̄ium sue actionis li
bere, sicut et ceteri homines. fuit etiā pfectissim⁹
gratia ⁊ charitate. ergo potuit mereri. ¶ Secun
do patet idem sic. Nobilius est aliquid agere per
meritum q̄ sine merito: sed oīs pfectio et nobili=
tas est xp̄o attribuenda. ergo quicquid habēt alij
p meritū fortiori rōne xp̄s habuit p meritū: alio=
quin alij illud nobiliori modo habuissent q̄ xp̄s

qd est inconueniens. Maior patet: quia nobilius est
aliquid habere a se et p se q ab alio vel p aliu. qui
aut habet aliquid p meritu propriu quodammodo
hz illud p seipsum inq̃tu p actione sua fecit sibi il
lud debitu. qui aut hz sine merito hz olno p aliu
ergo nobilius est habere p meritum aliquid q sine
merito de his q possunt cadere sub merito: et quia
xpo nobilius est attribuendum. ɔñs est q xps ha
buit p meritu quicquid alij habent p meritu: nisi
sit tale quid cuius carentia dignitati magis vl pfe
ctioni xpi pjudicet q p meritu accrescat sicut est
gratia beatitudo aie scientia et vnio cu psona di-
uina: quia cu meritu non sit nisi eius qd nundum ha
betur oportuisset q xps aliquado caruisset. Care
re aut istis: dignitate eius magis diminuisset q me
Obiectio doctoris. ritum auxisset. et ideo talia non meruit: sz alia de
quibus postea dicetur. ¶ Sed contra secundam ra
tionem potest sic argui: quia si ratio bona est. ergo et
gloriam anime non debuit habere sine merito.
Solutio ¶ Et dicendu q illa pfectio ponenda est in xpo
q melius erat simpliciter sibi et nobis ipm habe-
re q non habere sibi: aut melius erat et nobis non
oberat habere gloria aie q mereri: quia cu illa sta-
bat satisfactio p nobis: sed secus de impossibilita-
te aie et gloria corporis et exaltatione nois: quia no
potuisset pro nobis pati et mori nisi fuisset passibi
lis et mortalis: nec vnq crucifixissent si deu ac do-
De tempore merendi in xpo. minu cognouissent ¶ Quantu ad secundu de tpe
merendi est quadruplex modus dicendi. ¶ Pri-
j.modus dicendi mus q xps primo instanti conceptionis sue mere-
ri potuit et meruit. Cuius ratio est q xpo debem
fm alaz attribuere oem pfectione spuale q potest
sibi competere: sed possibile fuit in xpo in primo in-
stanti sue conceptionis fuisse actu meritorium. g
hoc est attribuendu sibi. Maior patet. Minor de-
claratur: quia q aliq res no habeat sua operationez
statim cum est non potest contingere nisi ex tribus
¶ Primo quia deest sibi aliqua pfectio q requirit
ad agedu. ¶ Secudo ppter ipedimetu extrinsecum
¶ Tertio pper successione opationis sicut leue
non impeditu non mouet eode instanti quo est: quia
motus in instanti esse no pot. Constat aut q i xpo
pfectio nulla deficiebat ex pte aie q esset necessa-
ria ad meredum nichil etia erat qd impedire pos-
set actum meritoriu. actus etia voluntatis quo me
remur indiuisibilis est et no successiuus. g ala xpi
eode instanti quo fuit potuit mereri: et per ɔñs me
ij.modus ruit. ¶ Alius modus est q xps in instanti sue con
ceptionis non meruit quo ad vsum virtutis / seu
actum: sed solu meruit in radice scz in habitu cha
ritatis et aliaru virtutu. ex quo dignus fuit gloria.
Qd pbatur sic. Si xps meruit in instanti sue con-
ceptionis aut actione beata: aut alia no beata: quia
omis actio meritoria est actio viatoris vt viator
est: quia solius viatoris est mereri per proprias opera
tiones: sed actio non fuit in xpo fm q viator sz hz
q comprehensor. ergo p illa no meruit nec p illa quia
actus voluntatis in quo consistit meritu sequitur
actum cognitionis. In xpo autem preter cogni-
tione diuinam non fuit nisi duplex cognitio scz in
fusa et experimentalis: neutra aut istaz cognitio
num fuit in xpo actu in primo instanti conceptionis
sue pper imperfectionem organoru et virium sen
sitiuarum: quarum actus sunt necessarij ad vsum
scientie infuse et experimentalis vt dictum fuit pri
us. g in xpo non potuit in primo instanti conceptio

nis sue esse aliquis actualis motus voluntatis q
mereretur. Probabile est etia q tunc circa alam xpi
ex ea parte qua fuit viator ex qua conuenit sibi me
reri non fuit mutatus naturalis ordo vie qui est q
nichil itelligimus neq naturaliter neq per reue-
lationem nisi ex sensatis et ymaginatis. ¶ Ter- iij.modus q est duranti.q.j.huius dist.
tius modus dicendi est q si ala xpi in primo insta
ti sue conceptionis potuit exire in actum scientie
infuse non video quin potuit exire in actu volun-
tatis meritorium sicut ponit pcedens opinio nihil
enim obsisteret nisi quia posset alicui videri q actus que
habet creatura ronalis in primo instanti sue con-
ceptions non esset in potestate eius et sic no esset
meritorius. ¶ Illud aut non obstat: quia sicut deus
ab eterno voluit quicquid vnq postea voluit et cu
alia vult libere et non vult ea ex necessitate ita est
possibile q creatura ronalis intellectualis in pri
mo instanti conceptionis sue possit multa velle no
ex necessitate: sed libere. et tale velle meritorium
pot esse si cadat sup debitum obiectu cuz debitis
circunstantijs. ¶ Quartus modus dicendi est q no 4.modus.
omne velle libere est velle libero arbitrio: et sic vel
le libere est quia est libertas a coactione: et hoc e qn
vult aliquid fm propria inclinatione et hoc pot esse
in illo qui de necessitate absoluta vult aliqd sicut
deus de necessitate absoluta et naturaliter vult bo
nitate sua. Sed libertas arbitrij dicit q respectu
illius respectu cuius est libertas in potestate eius sit
facere et no facere. et hoc requirit q sic se habeat
iste qui est liberi arbitrij Prima autem libertas
no requirit hoc Ex hoc difficile est videre quo in
primo instanti aliqua creatura rationalis possit
mereri: quia oes dicunt q nullus pot peccare in pri-
mo instanti creationis p actu propriu ratio huius
est quia primus actus consequens re inest sibi a generan-
te / et de necessitate nec est in potestate eius. Sed
nullus demeretur in illo qd no est i potestate sua
ideo etc. Tunc p eande rone videt q xps non me
ruerit: quia meritu proprie est in actu cuius aliqs ha
bet dominium et potestate: sed primus actus creature vt
dictum est no est i potestate eius: ideo in isto non est
meritu nec demeritu. Potest dici q meritu potest
accipi proprie et hoc est complacentia voluntatis respe
ctu illius respectu cuius q meret hz dominium. et sic in
primo instanti creature no est meritu Alio modo
dicitur large meritu quecuq bona volutas infor
mata charitate et sic meruit xps i primo instanti con
ceptionis sue si non potuit no velle. ¶ Si quis Confortat doctor secundu modu dicedi.
vellet tenere secunda opinione posset sic confortare
re ratione eius que est q meritu requirit cognitio
nem non patrie sed vie: quia in suo vsu requirit fan-
tasiatione: sed i primo instanti non potuit in cor-
pore xpi esse aliqua fantasiatio cu etiaz ante mul
tos annos non sit in pueris iste vsus. g etc. Maxi
me etia quia in vtero existes nichil a sensibilibus ac-
cipere potuit. Preterea naturalibus non mere-
mur: sed soluz actu deliberato: sed primo instanti
sue creationis non potest homo deliberare cuz sit
in tpe: quia et si angelus qui sine discursu itelligit
potest in instanti deliberare modo quo in ipso de Sustinendo primu modu dicedi rndet doctor ad rones secudi modi.
liberatio cadit: non tamen homo cuius intellige-
re est cu continuo in tpe. et si conclusio consilij est i in
stanti pcedit tamen tepus qd primu instans crea-
tionis pcedere non potest. ¶ Sustinendo tamen
prima opinione q communior est et verior. ¶ Dicendu
ad primu q deus pot imprimere spes sensibiles non

minus valentes q̄ que exterioribus accipiuntur.
¶ Et si dicatur q̄ organū nō erat capax potest deus
facere q̄ intellect⁹ coniunct⁹ intelligat sine actu
fantasie non eñ sic necesse est intelligentē fantas-
mata speculari sicut volentē itelligere: q̄r obiectū
voluntatis est bonū intellectum propter qd̄ deus
non potest facere vt multi dicunt volitionē sine in
tellectione sicut nec actū potētie sine obiecto: sed
ens fantasiatū vt sic non est obiectū intellect⁹ sed
magis vniuersale a fantasiatione abstractum. vñ
magis pōt intelligi nō fantasiatū. ¶ Et si dicat
deus potest facere visionē sine colore mouente nō
autē sine colore terminante. ¶ Dicendū q̄ nō sic
est obiectum terminans fantasma intellectionis
Unde potest deus intellectionē facere sine fanta-
siatiōe vel ipsam fantasiationē accelerare sicut in
Johanne baptista in vtero. dicunt quidā accele-
ratum vsum rōnis aīs videtur absurditas magna
dicere xp̄i infantiam non fuisse meritoriā nec cir
cumcisionem nec alia ante tempus quo ceteri pue-
ri habent vsum rationis: q̄r iꝫ habitus gratifican
tes non sint frustra in pueris in quibus non est eo
rum vsus: q̄r faciunt eos dignos glorie ad quod
principaliter infundunt q̄r gratia dei vita eterna:
tamen habitus intellectuales q̄ non sunt nisi pro
pter speculari frustra infunduntur ei qui opari nō
Ad scdm. potest. vnde cū xp̄s a principio hos habuit ꝛ vsum
habere potuit. ¶ Ad secundū dicendum q̄ puris
naturalibus non meremur: sed nec oportet q̄ solo
deliberato actu mereamur alias cū in repentinis
homo operetur s̄m habitum sancti viri multa ex
habitu subito facientes nō merent qd̄ est eis sub
trahere maiorē partē meritorum: q̄r de solis dubi
is homines deliberant non dubitant ante nec de-
liberant de eundo ad ecclesiam quādo audiūt pul
sum campane vel hmōi in quibus etiam ex delibe
ratione mediāte virtualiter procedit qd̄ faciūt ex
habitu deliberatione frequenti causato: sed act⁹
non deliberatus actu sed qui est ex natura sua de-
liberabilis: q̄r non de puris naturaliter amabili-
bus sed diligibilibus ex rōne deliberante si aliud
non impediat potest esse meritorius: et ita fuit in
christo qui iꝫ in primo instanti non potuerit deli-
berare nec deliberauit nichilominus tamē habēs
finem adeptum potuit ea que sunt ad finē deside
rare vel vt quod de fine restabat mereretur / vel vt
de accepto regraciaretur nisi quis dicat q̄ nō est
minus naturale appetere gloriam corporis q̄ aie
Unde si caret gloria aīe primo appetit eā natu-
raliter q̄ ppter eam aliquid appetit libere: sic et
de gloria corporis. Unde nichil est hic qd̄ homini
ad plenum sufficiat: sed oportet intellectum capti
uare ad saluandum dicta sanctorū. ¶ Item q̄uis
aīa xp̄i non potuerit respuere qd̄ eligebat nec ecō
uerso indistū peccasset: q̄r peccare non poterat ab-
solute: tñ quo ad substantiam facti poterat: ꝛ sic
libere agebat non necessario necessitate q̄ meritū
vel libertatem excludat q̄uis appetitus tūc actu
naturali precedat eligere aliquem tamen appete
re beatifice cōpatitur secum electionē. Unde xp̄s
illo actu quo fruebat̄: s̄m aīam desiderauit glori
am corporis sibi et gloriam integram membris su
is et alio actu non beatifico sed libero libertate ar
bitrii elegit propter illum finem mori ꝛ omnia pa
ti que passus est qua electiōe sibi et nobis meruit
¶ Quantum ad tertium de profectu xp̄i in meren

do. Dicendum q̄ in numero meritorum profecit De pfectu xp̄i in merito.
extensiue s̄m omnes non intensiue non circa glo
riam essentialem quā non meruit nec circa gloriā
accidentalē que equatur proportionabiliter essē-
tiali: sicut est impassibilitas anime et gloria corpo
ris et exaltatio nominis. omnia enim hec erant li
mitanda s̄m gloriam anime et gratiam vnionis q̄
quia crescere non poterant: ideo nec ista amplius
sibi debita faciebat. ¶ Sed secūdo videt̄ q̄ in me
rendo sibi profecit quo ad gloriā accidentalem q̄
in aliis vocatur aureola speciale enim gaudiū ha
bebat de hoc q̄ predicauit et mortē sustinuit et de
multis aliis que gaudia anteq̄ faceret illa nō sic
habuit et per consequens illa promeruit et quia il
la variantur charitate non variata in merito il-
lorum proficere potuit. ¶ Similiter tertio quo
ad illud quod nobis meruit maxime quia per co
gnitionem non beatificā non simul omnia cogno
uit merenda sic non omnia meruit vel saltem non
ita efficaciter. Cum enim in speciali orabat p̄ hoc
vel pro illo specialiter ꝛ magis illud merebat̄: nō
potuit aūt primo instanti pro omnibus membris
et donis eis prestandis in speciali orare: sed post-
ea p̄ diuersis diuersis tpibus specificauit: ꝛ sic pro
cessu temporis magis ac magis meruit. Verū est
tamen q̄ xp̄s plura simul potuit intelligere etiā
cognitione non beatifica q̄ alia creatura. propter
quod et si homo non deliberat in instanti. ipse ta
men potuit primo instanti magis q̄ angelus ꝛ sic
potuit tunc mereri si aliud non impedit per qd̄ pa
tet etiam responsio ad tertiā instantiā supra factā
¶ Ad rationes vtriusq̄ partis respondent illi de Su. vbi. s.
tertia opinione. ¶ Ad primū dicēdū q̄ quibusdā Rñsio ad
visum est q̄ angelus in primo instanti creationis rōes ante
sue potuit demereri iꝫ non demeruit. vel dicendū oppositū ꝛ
q̄ non est simile de merito ꝛ de demerito respectu i oppositū
primi instantis: quia peccatū vel demeritum nō
potest esse in voluntate nisi p̄cedente aliquo defe
ctu in cognitiōe. Angel⁹ autē nō potuit i primo in
stāti sue creatiōis habere aliquem defectū cogni
tionis naturaliter: quia nunq̄ talis defectus est
in angelo vt dictuꝫ fuit secūdo libro. Nec potuit
habere defectum cognitionis supernaturalis ra
tione cuius posset peccare: q̄r aut tunc fuit sibi ali
quid reuelatum et ita tūc non habuit defectū ta-
lis cognitionis aut nichil ꝛ ita non tenebat̄ aliqd
supnaturale cōsiderare. propter quod ex tali defe
ctu vel ignorantia cū sit inuincibilis peccare nō po
terat. potuit tamen mereri: quia ad meritum suffi
cit actus voluntatis libere cadens super debitū
obiectum cum debitis circumstātiis: quare tūc po
tuit esse in angelo vt dictum est. ¶ Ad secundum
dicendum q̄ non oportet animam cōmunicare cū
corpore vt obiecto cum omni actiōe meritoria: sꝫ
sufficit q̄ anima sit in corpore passibili et mortali
ratione cuius est in statu vie: ꝛ nichilominus to-
tus homo remunerabitur: quia anima que est pri
cipalis radix merēdi ꝛ illud quod est principalis
in homine nec pōt perfici nisi perfecto corpore p̄-
pter quod meritum anime redundat in corpus in
quo est sicut in subiecto iꝫ alique potētie eius nō
sint perfectiones aliquorum corporalium organorū
¶ Ad rationem alterius partis potest dici s̄m ali
am opinionem q̄ xp̄s ab instanti sue conceptiōis
fuit perfectus vir quo ad habitum gratie / scientie /
et virtutum / in quibus consistit meritum virtua-

liter et in radice: sed non fuit pfect⁹ quo ad vsum in quo cōsistit meritum formaliter ex isto actu visionis beate: qui magis est premiū ꝙ act⁹. ¶ Sustinendo autē primam opinionem ad instātiam illam: quia angelus primo instanti non potuit mereri sicut nec demereri: ergo multo minus anima quecunqȝ cū natura anime sit tardior ad operandum ꝙ angeli qui nulla mole corporalis infantie
S.tho.i. pte. q. 63. ar.5. impeditur. ¶ Et dicendū scd̄m quosdā ꝙ angel⁹ primo instanti potuit mereri licet nō demereri: qȝ et christus nunꝙ potuit demereri sicut nec peccare: qui tamen saltē aliqā potuit mereri. ¶ Unde
S.tho.i. pte vbi. s. ad qrtum. etiam quidā dicunt omnes angelos primo instanti meruisse. sed supposito ꝙ angelus etiam in primo instanti non meruit nec mereri potuit nisi habitualiter: tūc potest videri ꝙ hoc fuit pro tanto qȝ prima operatio debet esse pure naturalis puta appetitus beatitudinis ꝓpter quem omnia appetuntur: ⁊ qȝ creatura rationalis non habens beatitudinem/ primo circa eius appetitum occupatꝰ. Inde est ꝙ posteri⁹ tempore incipit aliquid eligere ꝓpter beatitudinem/ in qua meritum vel demeritum consistit: sed habens beatitudinem non potest desiderare quod iam habet vnde potest ferre in aliqua preter eā: ⁊ sic anima christi habens suā beatitudinem essentialem non in eaȝ ferebatꝰ: sed in desiderium passibilitatis ⁊ hmōi/ vel eorū que sunt deo placita/ vel sicut ei placita. Et idē fuisset de angelo beato: sed tamen in eo potuisset esse partialis beatitudo: qȝ totalis ponit extra statuȝ merēdi. ¶ De tertio de medio meriti per passionem
3. articul⁹ nem ⁊ generaliter videnda sunt tria. Primo ꝙ ꝑ passionem meruit. Scd̄o quid sibi meruit. Tertio an nobis meruit. ¶ De primo dicunt omnes ꝙ christus meruit per passionem suam: quia omnis actus viatoris existens in potestate eius ⁊ caritate informatus est meritorius: sed passio christi accepta ab ipso fuit act⁹ viatoris existens in ptāte christi oblatus est eni qȝ voluit ex maxima caritate ꝓcessit: quia maiorem caritatem nemo habet ꝙ vt animam suam ponat pro amicis suis: vt dicitꝰ Johannis. 15. ꝙ passio christi fuit maxime meritoria. ¶ Ad idem est qd̄ dicitꝰ Philippē. 2. Factus est obediens vsqȝ ad mortem: propter quod et deus exaltauit illum vt dicit glosa Augustini ꝙ humilitas passionis claritatis est meritum: claritas autem humilitatis est premium.
¶ Quantū ad secundum quid sibi meruit/ dicūt
Durādus dis. psenti. q. 4. quidā ꝙ illud qd̄ cadit sub merito ꝓut de ipso loquuntur theologi oportet ꝙ sit de ptinētibus ad beatitudinē primo vel consequenter: oportet etiā ꝙ non sit nature debitum: quia naturalia non cadunt sub merito requiritur etiam ꝙ sequatꝰ meritum tempore vel natura/ et forte necessarium est ꝙ sequatur tempore. Ex quo patȝ ꝙ christus meruit sibi per passionem suam ⁊ impassibilitatē corporis cum ceteris dotibus corporis ⁊ exaltationem. Cuius ratio est quia christus meruit ꝑ passionem suam omne illud quod pertinet ad beatitudinem/ ⁊ qd̄ ante passionem non fuit ab eo habitum nec nature debitum: sed īpassibilitas corporis cū ceteris dotibus ei⁹ pertinet ad beatitudinem saltem secundario/ et similiter exaltatio seu manifestatio beatitudinis: quia gloria est clara cum laude noticia: vt dicit glosa Roma. vltimo: et qȝ vt dicit philosophus ꝓmo ethicorum. de bene esse felicitatis est vt felix non solum viuus: sed etiam mortuus viuat in memoria hominum. Hoc autem christus ante passionem suam aut non habuit vt fuerunt dotes corporis: aut non complete vt exaltatio sui nominis: neutrum autem illorum fuit debitum nature in christo. ergo ex quo debuit esse perfectissima beatitudo per passioneȝ suam meruit sibi omnes dotes corporis ⁊ exaltationem seu manifestationē sue beatitudinis. que exaltatio consistit in tribus: in noticia cordis/ vt cognoscatur esse verus deus ⁊ ver⁹ homo. In reuerentia corporis quo ad genuflexiones et similia. In confessione oris: que tria tangit apostol⁹ Philipp. 2. Propter quod ⁊ deus exaltauit illū et dedit illi nomen quod est sup omne nomen: vt scȝ credatur deus. Nomen enim facit de re noticiam: vt in nomine iesu omne genu flectatur ꝙtū ad reuerentiam corporis. omnis lingua cōfiteatur ꝙtum ad confessionem oris. ¶ Sic ergo sibi meruit illa tria que dicta sunt: licet gloriam corporis obtinuit in resurrectione. exaltationem nominis consequitur continue magis ac magis vsqȝ in diem iudicij. impassibilitateȝ anime quo ad potentias organicas nō habuit ante resurrectionē sicut nec illas habet anima separata nisi in radice: sed verum est ꝙ nec scd̄m eas pati poterat. Unde negatiue per eas nō passibilis erat: sed nō positiue per aliquem habitum. nam ante separationem anime per illas erat tota passio in coniuncto: sed quo ad potētias abstractas cum quid det non habens purgandum in morte fiat impassibilis priuatiue. sic certum est christi animam fuisse impassibilem ⁊ plus: quia si anima separata nō beata sciret aliquod malum de se tristaretur: hec autem nō habuit anima christi separata. sed sicut anime beatoꝝ de nullo pōterant dolere: sic nec in illā tanꝙ coniunctā corpori mortali redundabat dolor. Unde potētie abstracte semper fuerūt impassibiles positiue per habitus beatificos.
¶ Quātum ad tertium an ⁊ quid nobis meruit Durādus vbi supra.
Dicūt quidam ꝙ aliquid mereri ꝓ altero potest intelligi vno modo ꝙ meritum vnius cedat alteri ad meritum. Alio modo ꝙ fruct⁹ meriti vnius redundet in alteruȝ. Primo modo nullus potest mereri pro altero: nec christus hoc modo meruit nobis: quia sicut dictum fuit in precedenti questione operatio bona vel mala ex hoc habet rationeȝ imputabilis ad meritum vel demeritum: quia ipsa est in potestate operantis: sed operatio vni⁹ nūꝙ est in potestate alterius ergo operatio vni⁹ bona vel mala nulli aliꝗ potest imputari ad meritū vel demeritum. Isto ergo modo christ⁹ nobis nō meruit. Secundo autem modo vnus potest alteri mereri sic scȝ ꝙ fruct⁹ vel damnū meriti vel demeriti vni⁹ redūdat in alterū. ⁊ de demerito ꝗdē declaratum est in secundo libro agendo de peccato originali. De merito autem patet sic quia non minus potest apud deum amicitia caritatis ꝙ apud homines amicitia ciuilis sed apud homines ratione amicitie ciuilis vnus potest fructum operis sui in alterum transferre: vt cum aliquis seruit diuiti vt pauper vel aliquis alius amicus su⁹ ꝓ aliquo obligatus a debito liberetur/ vel vt habeat mercedem operis in toto vel in parte prout placet operanti transferre. ergo apud deum ratione caritatis mutue vnus potest alteri fructus

sui meriti cõicare. ꝛ hoc ꝯcordet ei qd̃ dictũ ẽ in q̃rto libro: scꝫ ꝙ vn⁹ põt ꝓ alio satisfacere. qd̃ nõ est itelligendũ quasi act⁹ satisfaciendi sit merito rius alteri q̃ꝫ satisfacienti: sed solum ꝓpter fructũ meriti. Hoc autem modo christus meruit nobis ꝑ passionem suam/ q̃uis tñ multipliciter fruct⁹ passionis eius in nos redundet vt patebit ex sequẽti distinctione. Nec in hoc est differentia inter meritum quo vnus pur⁹ homo merec̃ alteri. ꝛ sic christus meruit nobis nõ quantũ ad quantitatẽ meriti: q: christus plus meruit ꝛ plurib⁹: q: omnibus quantũ fuit ex sufficiẽtia meriti sui/ ꝓ eo ꝙ in ip̃o fuit gratia non sicut in singulari homine sicut in capite toti⁹ ecclesie: ꝓpter qd̃ fruct⁹ passionis ei⁹ redundauit vel redundare potest ꝛ in oia ecclesie membra: ꝛ q: vt dicit Dam. ratione vnitatis ꝛ diuinitatis cuꝫ humanitate eiꝰ: ist⁹ operac̃ ea q̃ sunt hominis sup hominẽ. ratione cuius operatio ei⁹ se extendebat ad totam naturã: qd̃ nõ potest operatio puri hominis. et vt aliqui dicunt meruit nobis de condigno alia que vnus purus homo non potest alteri mereri nisi de congruo. ¶ Sc̃o ꝙ xp̃s meruit nobꝭ de ꝯdigno p̃mã gratiã/ qd̃ null⁹ alius potest. cuius diuersitatis ratio videc̃ reducenda nõ in gratiã aliquã habitualem creatã sed increatã. si eñ propter hoc pura creatura non potest mereri alteri primam gratiã vel aliud de condigno: q: finita gratia vix sibi sufficit s̃m illud. ne forte nõ sufficiat nobis ꝛ vobis. pari ratione gratia christi creata est licet maior cũ alia: tamen ꝓ infinitis hominibus sufficere nõ potest: ad quod tamen eius meritum se extẽdit. vnde hec sufficiẽtia est ex gratia infinita ꝛ increata. ¶ Ad argumẽta principalia solutum est in primo articulo.

¶ Distinctio. xix. ¶ Questio. j.

Circa decimãnonã distinctionem queruntur duo. Primo vtrum ꝑ passionẽ christi sim⁹ liberati ab oi peccato. Sc̃o vtrũ in christo fuerit idẽ act⁹ meritũ ꝛ premiũ voluntatis.

Primum. ¶ Quantum ad primum videtur ꝙ non simus liberati ꝑ passionem christi ab oi peccato: q: null⁹ dãnac̃ nisi pro peccato mortali sꝫ post passionem christi multi sunt damnati. ergo ꝑ passionem christi nõ sum⁹ ab omni peccato liberati.

Secundũ ¶ Item/ quod nõ est deleri non potest: sed peccata mortuorum precedentiũ non erant tẽpore passionis xp̃i: sed trãsierant: peccata etiã multorum sequẽtium non erant. ergo talia ꝑ passionem christi non sunt deleta.

Tertium. ¶ Itẽ posita causa sufficienti nichil aliud requirit̃ ad effectum habendũ: sed ꝓter passionem xp̃i adhuc multa alia requirunc̃ ad remissionem peccatorum. ergo passio xp̃i non fuit remissionis eorum causa sufficiens.

In oppõꝫ ¶ In cõtrarium est qd̃ dicic̃ Collo. 2. Uiuificauit nos in illo donãs nobis oia delicta. ꝛ Apoca. 1. Dilexit nos: ꝛ lauit nos a pctĩs nostris in sanguine suo.

Respõsio. ¶ Respõsio Tria sunt vidẽda. Primo/ vtrũ ꝑ passionẽ xp̃i liberemur ab oĩ pctõ quo ad culpã. Sc̃o/ an liberemur quo ad penã. Tertio/ an ratione talis liberationis christ⁹ possit dici redẽptor et mediator.

1 articul⁹. ¶ Quãtum ad primũ ꝓcedunt aliqui sic. cũ eñ liberari a culpa/ vel delere culpã dicac̃ dupliciter scꝫ formalit̃ et effectiue: sicut tenebra delet lumẽ et opacũ. ideo primo videbic̃ ꝑ qd̃ formaliter peccatum delec̃: ꝛ sc̃o ꝑ qd̃ effectiue. ¶ Quãtum ad primum dicic̃ cõiter ꝙ pctm̃ mortale delec̃ formaliter ꝑ gr̃am. cui⁹ ratio assignac̃: q: ꝓuatio formaliter delec̃ ꝑ habitũ oppositũ: sicut tenebra ꝑ lucem: sed gr̃a opponic̃ peccato mortali/ sicut habitus ꝓuationi. ergo peccatũ mortale delec̃ formaliter ꝑ gr̃am. ¶ Hoc autẽ dictuꝫ est cõmune: et si intelligac̃ sic ꝙ pctm̃ ꝛ gr̃a opponãtur ꝑ se ꝛ directe/ sicut habit⁹ ꝛ priuatio: nõ habet veritatẽ. Si autẽ intelligac̃ ꝙ opponanc̃ cõcomitatiue/ veritatẽ habet. ¶ Primũ patꝫ quadrupliciter. Primo sic. Habitus ꝛ ꝓuatio respiciũt idẽ subiectũ immediatũ: sed gr̃a ꝛ culpa saltẽ actualis mortalis nõ respiciũt idẽ subiectũ imediatũ. ergo nõ se habẽt ꝑ se ꝛ directe sicut habitus ꝛ priuatio. Minor ꝓbatur: q: gr̃a habet ꝓ subiecto imediato vel essentiã aie vel voluntatem: culpa aũt actualis mortalis habet ꝓ subiecto imediato actum volũtatis. quare ꝛc. Sc̃o sic. priuatio p̃me ꝑfectionis habet rationẽ pene ꝛ nõ culpe vt dictũ fuit in secundo libro. sed priuatio gr̃e cũ sit quedã forma ꝛ habitus/ est ꝓuatio p̃me ꝑfectionis. ergo talis priuatio nõ est culpa sed pena. ¶ Tertio sic. habit⁹ et priuatio cõtradicũt sibi circa ꝓpriũ subiectum ita vt necesse sit alterũ eorum inesse subiecto: sed nõ est necesse gr̃am vel culpã semꝑ inesse nobis. ergo gr̃a ꝛ culpa nõ opponunc̃ vt habitus ꝛ priuatio. Minor declaratur: q: si hõ crearec̃ in puris naturalib⁹/ nõ haberet nec gr̃am nec culpã. ¶ Quarto sic. vni habitui s̃m speciẽ nõ opponitur nisi vna priuatio scd̃m speciẽ: q: ratio priuationis sumic̃ ex habitu: sed gr̃a gratũ faciens est vn⁹ habit⁹ s̃m speciẽ. peccata aũt mortalia sunt plura ꝛ pluriuꝫ rationũ. ergo nõ oĩe pctm̃ opponic̃ gr̃e sicut priuatio habitui. qua autẽ rõe vnũ nõ opponic̃: eadẽ rõne nec qd̃cunqꝫ aliud: cũ oia sint eq̃ incõpossibilia gr̃e. ergo peccatũ mortale nõ oppõic̃ ꝑ se ꝛ directe gr̃e sicut priuatio habitui: ꝛ ꝑ cõsequẽs gratia delet culpã formaliter ꝛ directe. ¶ Si autem ista opinio intelligac̃ cõcomitatiue: sic veritatem habet dictũ cõmune. ¶ Ad cui⁹ euidentiã sciendum est ꝙ circa pctm̃ mortale actuale est tria considerare: scꝫ culpã q̃ est inordinatio volũtaria act⁹ saltẽ q̃ꝫtum ad peccatũ cõmissionis ꝛ carẽtia gr̃e que ea rõne dicic̃ macula aie: q: gr̃a dicic̃ ei⁹ pulchritudo. dicic̃ etiã offensa: q: gr̃a est solũ ad amicũ. ꝓpter qd̃ substractio amicitie dicic̃ offensa q̃si substractio amicitie. Et est etiã tertio cõsiderare reatũ: q̃ nichil aliud est q̃ꝫ debitum seu obligatio ad penã eternã. In pctõ autẽ originali nõ contingit inuenire p̃mum istorum: q: nõ cõsistit in aliq̃ actu nostro. est tñ ibi inuenire secundũ ꝛ tertiũ scꝫ carẽtia gr̃e/ ꝛ debituꝫ pene dãni. In pctõ autẽ veniali cõtingit inuenire primũ ꝛ tertiũ scꝫ deordinationẽ actus ꝛ debitũ tp̃alis pene: sed non est ibi inuenire secũdũ: q: culpa venialis stat cũ gr̃a. cũ ergo nũc loq̃mur de remissione pcti quo ad culpã ꝑ gratiã nõ loq̃mur de remissione pcti venialis: q: stat cũ gr̃a. nec pcti originalis: q: cũ eo nõ stat culpa pue nunc loq̃mur de culpa q̃ est inordinatio act⁹. sed loquimur de remissione pcti actualis mortalis. cõstat autẽ ꝙ culpa accepta ꝓ deordinatiõe act⁹/ opponic̃ formaliter ordinationi act⁹. Inordinatio

Durãdus di. p. circa ti. q. 1.

autē act⁹ nō delet̄ p ordinationē superuenientē eidē actui: q2 idē act⁹ volūtatis nō est pmo deordinatus ⁊ postea ordinat⁹. act⁹ eī volūtatis est deordinat⁹ p hoc q aliqd illicitū vult. vñ nō reordinatur nisi p hoc q illud qđ male placuit postea bene displicet. nō pōt aūt esse idē act⁹ q aliqd pmo placet ⁊ postea displicet. ppt' qđ nō pōt esse idē act⁹ pmo deordinat⁹ ⁊ postea reordinat⁹. cessat autē talis ordinatio p cessationē act⁹: sed nō ppt' culpā dimissam vel deletā: alioqn oīs cessans peccare esset liberat⁹ a pcti culpa/ qđ nō dicim⁹: sȝ dicim⁹ culpā tūc dimissam qñ volūtas pri⁹ ordīata p malā cōplacētiā/ reordinat̄ p bonā displicētiā: qđ fit cōtritione: ⁊ q2 cōtritionis displicētiā cōcomitat̄ gratia: ideo culpa dicitur deleri formaliter p gratiā non per se et directe: quia hoc modo culpa per nichil deletur sed solum concomitatiue: et sic patet pmuȝ/ p qđ scȝ formalit' delet̄ culpa. ¶ Per qđ autē deleatur effectiue aduertendū est q causa sufficiens est triplex. Una pncipalis ⁊ pficiēs: q itroducit pncipalē effectū ex ṽtute ppria. Alia est disponens materiā. Et tertia instrumētalis: q qñqȝ silr disponit. Si ergo loquamur de principali causa agēte deletionis culpe. sic solus de⁹ delet culpā: q2 ipse īfundit grām p quā delet̄ culpa formaliter modo quo dictū est. Ipse etiā pncipaliter voluntatē mouet ad hoc vt illud qđ pri⁹ sibi male placuit/ post bñ displiceat quod est pāius ad deletionē culpe ⁊ infusionē grē. Si autē loquamur de causa disponēte. sic passio xpi est causa remissiōis pcti/ qđ patet: q2 illud disponit hoīem ad deletionem culpe ⁊ receptionē grē qđ naīū est inclinare volūtatē ad deletionē pcti: sed passio xpi est hmōi q2 xps ex magna caritate p nobis passus est: propter qđ maxime tenemur eū diligere qui per passionē liberauit nos a debito mortis eterne: ratione cuius debiti peccatū est maxime odibile. ergo passio xpi est causa disponens ad remissionē pcti. Si aūt loquamur de causa instrumētali: sic sacramēta ⁊ maxime baptism⁹ ⁊ penitentia sunt causa remissionis peccati quo ad culpam. ¶ Inqrēdo

Inqrit doctor de dictis durāndi.

autē de his videt̄ pma cōclusio falsa de culpa originali/ sed vera de actuali. Primū patet: q2 culpa originalis qditatiue nō est nisi puatio grē ex pctō ade ⁊ originalis iusticie. vñ p se ⁊ directe grā ⁊ illa culpa se hñt sicut puatio ⁊ habit⁹: nisi q ista puatio priuat: ⁊ grā aliqd aliud. Secundū autē patet: q2 oē malū creature rōnalis est vel malum culpe qđ agim⁹ ⁊ est volūtariū/ aut pene qđ patimur: ⁊ est cōtra volūtatē sm Aug. vñ cū formalr aliud sit malū culpe q pene: male dr grā opponi culpe actualit'/ formaliter vt habit⁹ priuationi: cū priuatio grē formaliter sit pena/ nō autē culpa: sicut pmi dñi pbāt quadrupli'r. ¶ Sed cōtra hoc dicūt quidā q omne pctm̄ mortale vt est auersio ab vltimo fine est vni⁹ rationis ⁊ est pura priuatio caritatis. ¶ Sȝ nō valet: q2 oēs ṽtutes ordināt̄ ad vnum finē cōmunē q est btitudo: nō tñ ppter hoc sunt vnū qđ sm speciē moris ppt' diuersos fines imediatos: sic nec vicia q deuiāt a diuersis finib⁹ virtutū pprijs/ licet sit vna deuiatio a fine remoto. Certū est aūt q pctā q specie differūt diuersis virtutib⁹ opponūtur/ scȝ habit⁹ habitui/ et actus actui: ⁊ q etiā deformitates ipse specie differunt cum sint contrarie: sicut auaricia ⁊ prodigalitas. ¶ Preterea idē theologice: q2 p oē mortale puatur oīs habitus ptinēs ad grām gratum facientē sicut septē dona spūs sancti/ quoȝ formaliter tot sunt priuationes quot sunt res. ¶ Si dicat̄ q oē peccatū ratione auersionis opponit̄ soli caritati sed p cōcomitantiā aliȝs/ nō valet: q2 actus nō opponit̄ habitui sȝ actui. ¶ Itē/ ipossibile est oculo ceco superuenire aliā ⁊ aliā cecitatē: si igit̄ peccatū mortale essentialiter ⁊ formaliter est priuatio caritatis. ergo priuat⁹ caritate non potest mortaliter peccare: q2 nō potest se priuare eo qđ nō pl⁹ habet. ¶ Inqrendo autē de secūdo p qđ culpa deleat̄ effectiue q̄tū ptinet ad ppositū sciendum q p passionē sum⁹ liberati ab oī malo culpe. Est eī culpa origīalis actualis venialis/ mortalis/ quo ad culpā p remotionē act⁹ quo ad maculā vel offensam p infusionē grē quo ad reatū/ qñ remittit̄ p eā in toto vel in parte: et duob⁹ modis vltimis remittit̄ originale: veniale autem primo ⁊ vltimo modo hic ⁊ in futuro. Primo aūt modo nō remittitur mortale in alio mūdo: q2 nō potest qs ibi penitere de mortali de quo hic nō penituit: sicut de veniali. Est tñ remissio actualis specialis viatori: q2 peccatū qđ p penitētiā nō delet̄/ mox suo pōdere i aliud trahit. ⁊ si nec hit⁹ nec dispositio realis maneat: q2 meret̄ deseri ad sequēs. sed p penitentiā quo ad hāc pnitatē remittitur hic: q pronitas nō est in futuro. p passionem ergo xpi liberamur ab oī culpa originali actuali: q2 nō est aliqua culpa que non possit totaliter expiari p sacramenta habētia virtutē ex passione q viuus ea instituit mortēs virtutē eis meruit. Sacramēta eī ⁊ gratiā conferunt ⁊ penā remittūt ⁊ faciunt de attritione cōtritionem: ppter qđ oī modo a culpa liberant. Sed illa remissio venialiū que est sine sacramento in voto ⁊ in actu p solam contritionem sine pposito cofitendi adhuc est per passionē christi: q2 sine fide passiōis nō est remissio peccati. ad hoc eī q aliqd sit particeps passionis xpi ad remissionē peccati causandā sufficit q applicet sibi eam eo modo quo christus ordinauit siue p sacramenta fidei vt in originali ⁊ in mortali: siue p solam fidem et deuotionem vt in veniali.

¶ Quantum ad secundum principale/ scȝ de remissione peccati quo ad penam: dicunt primi q p passionem christi fuerūt oēs liberati ab omni pena peccati quo ad sufficiētiā: hoc est q passio christi fuit sufficiens ad liberandum omnes ab omni pena peccati: sed non habuit effectum in omnib⁹. Primū patet: q2 exhibita sufficiēti satisfactione/ tollit̄ reatus pene: sed passio xpi fuit sufficiens ⁊ supabundans satisfactio p peccato totius generis humani. ergo p passionem sufficienter ablat⁹ est reatus oīs pene cuilibet peccato debite. Maior patȝ. Minor declarat̄: q2 ille pprie satisfacit p offensa q exhibet offenso illud qđ eque vel magis diligit q odiat offensam: sed xps ex caritate et obedientia patiendo exhibuit deo aliquid magis gratum q exegerat recompēsatio offense totius generis humani. Primo quidem ppter magnitudinem caritatis ex qua patiebatur. Secūdo propter dignitatem vite quaȝ in satisfactione ponebat que erat dei et hominis. Tertio ppter generalitatem passionis ⁊ magnitudinem doloris vt supra fuit dictum. et ideo passio christi fuit sufficiens immo superabundans satisfactio pro peccato toti⁹ generis humani sm illud. 1. Ioh. 3.

2. articul⁹ Durādus vbi supra.

Ipse est propiciatio pro peccatis nostris. et sic patet q per passionem christi omnes liberamur a pena peccati quantum ad sufficiẽtiam: sed non quo ad efficiẽtiam quod patet dupliciter. Primo: quia christus satisfecit pro nobis tanq̃ caput p membris sed illis solum est passio christi satisfactoria que uniuntur ei tanq̃ membra capiti. hoc autem fit p caritatem et fidem et sacramẽtorum sumptionem per quem modum non omnes uniuntur christo sed pauci. passio ergo christi non est pro omnibus satisfactoria quãtum ad efficientiã. ¶ Secundo / quia manente culpa non tollitur reatus pene: qui autem uniuntur ei ut membra capiti percipiunt remissionem pene ex vi passionis christi scdm modum unionis: qui est duplex. Unus est per sacramentalem cõformitatem in susceptione baptismi in quo sepulti sumus cum illo per mortem Roma. 6. et quia hoc solum operatur virtus divina que insufficientiam nescit. ideo in baptismo ex vi passionis christi cui sacramentaliter conformamur remittitur omnis pena debita cuicũq peccato originali / actuali mortali et veniali. Alius est modus unionis per imitationem realem quando scz ad similitudinez christi patimur: et hec per imitatio potest esse perfecta quantum ad gen⁹ pene ut in martyrio. et sic adhuc remittitur omnis pena: non solum ex vi martyrij sed potius ex communicatione passionis: nã multi meruerunt multo maiorem penam q̃ sustinuerunt in uno martyrio. Uel potest esse perfecta p comparationez ad culpam commissam: et tunc totaliter tollitur reatus / sive hoc sit in interiore cõtritione / sive in exteriori passione: que tñ minor sufficit cooperante satisfactione passionis xpi q̃ esset condigna peccato scdm se. qñ autem non est pfecta imitatio aliquo dictorum modorũ remanet obligatio ad aliquam penam finitam: sicut pena que est in purgatorio: quia nõ tollitur tot⁹ reat⁹ pene pp̃ter defectũ conformitatis pfecte. semp tamen p aliquam conformitatẽ tollit reatus pene debitus peccato originali nõ quidẽ ut statim natura repararetur nisi quo ad gratiam que necessaria est ad salutez: sed in generali resurrectione quãdo creatura liberabitur a servitute corruptionis in libertatem glorie filiorum dei: ut dicitur ad Roma. 8. Patet ergo q p passionem christi liberamur ab omni peccato quo ad culpam et quo ad penam: omnes quidem scdm sufficientiam sed non scdm efficientiaz et quia ingressum regni celestis nichil phibet nisi peccatũ / pp̃ter quod dicitur claudi hominib⁹ regnum celorum per culpam. ideo quia sicut p passionem christi liberamur ab omni peccato: p eandem dicitur nobis aperiri ianua regni celorũ: qd figuratum est in veteri lege: quia sine sanguine nõ fiebat remissio peccatoꝝ: nec erat igressus in sancta sanctorum ut dicit apls Hebreorum. 9. Igitur per passionem christi quicunq viator si vult potest statim ab omni culpa liberari: quia esse in culpa non est expediens: sed non sic liberantur ab omni pena. A pena enĩ eterna damni et sensus liberat passio christi eo modo quo a culpa originali et mortali. a pena autem mortali vel temporali debita peccato origlali ut est fames sicut etc. non liberat modo: quia nec expedit sz in resurrectione ut simul omnes glorificentur. A temporali autem debita actuali liberat in baptismo non aliqs

sacramentis / propter maiorem conformitatem ad christum cum plus sit christi realitas et identitas in eucharistia que non remittit omnem penam. Unde quare baptismus omnem penam remittit nec penitentia nec aliud sacramentum. precisa causa est christi statutum: sicut enĩ homo primo offendenti et penitenti dicit. ista prima vice tibi totum parco: sed de cetero nõ parcam. et sicut religioso pro peccato seculi nulla penitentia imponitur quando mundo renunciat dum tamẽ servet quod promisit. sed si ex tunc offendit punitur Ita cum baptismus sit ianua sacramentorum et principiũ vite christiane / ita homo renunciat diabolo: ideo ibi gratia christi non requirit gemituz nec planctum: sed gratis omnia condonat: dum tamẽ deinceps religionem christianã servet: quã si infringerit acrius punietur.

¶ Quantum ad tertium proponunt aliqui duo. Primum est q christus ratione liberationis nostre a peccato potest dici redemptor et mediator. Secundum est q utrũq est proprium christo scdm humanam naturaz. Q2 possit dici redemptor patet sic: quia satisfactio qua quis satisfacit pro peccato suo vel alieno / dicitur precium quo redimit se a peccato seu pena peccato debita / scdm illud Dan. 4. Peccata tua elemosinis redime. Christus autem satisfecit pro peccatis nostris / non quidem pecuniam dando: sed seipsum morti et passioni exponendo pro nobis. ergo passio christi potest dici precium et redemptio nostra: et christus passus redemptor noster. ¶ Q2 etiam possit dici mediator patet ex eodem. Officium enim mediatoris est reconciliare inimicos et discordãtes: sed per christum reconciliati sumus deo: a quo discordamus per peccatum et cuius eramus inimici. ergo christ⁹ est mediator inter nos et deũ. Maior patet. Minor declaratur ratiõe et auctoritate. Ratione sic. Per satisfactionem recõciliatur offendens offenso: sed christus per passionez suam satisfecit p nobis ut patet ex predictis. ergo nos deo recõciliavit. Idẽ pz auctoritate apostoli Roma. 5. Cum inimici essemus deo reconciliati sumus per mortem filij eius. et Collo. 1. Cõplacuit in ipso reconciliare omnia in ipso pacificans sanguinem crucis / sive que in celis sive que in terris sunt. et sic patet primum. Secundum scilicet q esse redemptorez et esse mediatorem sit proprium christo scdm naturam humanam. Patet primo quidem q sit redemptor scdm eam: quia christ⁹ est redẽptor inq̃ñtũ pro nobis satisfecit sed satisfecit pro nobis patiendo scdm naturam humanam. ergo secũdum eam est redemptor noster. ¶ Ad hoc est quod apostolus dicit Gal. 3. Christus redemit nos de maledicto legis factus pro nobis maledictum. ¶ Iuxta quod advertẽdum q ad hoc q aliquis redimat duo requiruntur. Actus scilicet salvationis. et q precium solventis sit. Si enim solvat pro redẽptione alicui⁹ rei precium quod non est suum sed alterius: talis proprie nõ dicitur redimere principaliter: sed magis ille cuius est precium. Precium autez nostre redemptionis fuit sanguis christi vel mors eius quam ipsemet solvit. et ideo utrumq istorũ pertinet ad christum immediate inquantũ est homo licet ad totam trinitatem pertineat sicut ad primam causam cuius erat mors et vita christi: sicut

3. articul⁹. Durãdus q. 2.

primi actoris et aliqua trinitate inspirata fuit ho
mini christo passio eius ꝓ redẽptione nr̃a: ⁊ ideo
esse primum et immediatum redemptorem conue
nit christo inquantum est homo/Quis possit attri
bui toti trinitati sicut prime cause. Q; etiam si
bi soli secundum humanam naturam conueniat
proprie esse mediatorẽ patet ex eodem: quia chri
stus est mediator inquantũ reconsiliauit nos deo
per mortem suam vt patet ex dictis: sed mortuus
est ſm humanã naturam ⁊ non ſm diuinam: ergo
ſm eam oportet eum esse mediatorem.

Ad rõnes ante oppositum. ¶ Ad primum argumentum dicitur ꝙ nulli dã
nantur nisi illi qui non sunt participes passionis
christi quia non vniuntur christo per fidem et cha
ritatem nec illud arguit inefficatiã passionis ei⁹
sed indispositionem peccãtis.

Ad scđm. ¶ Ad secundum dicendum ꝙ peccata patrũ pre
cedentium passionem christi fuerunt dimissa per
virtutem passionis christi: non quidem exhibite
sed credite. sicut enim dictum fuit passio christi fu
it causa remissionis peccati quo ad culpã inquan
tum inclinat affectum ad dilectionẽ dei ⁊ detesta
tionem peccati ꝙ potest facere credita sicut exhi
bita: sed dimissio peccati quo ad penã corporalem
fuit per passionem christi actu exhibitam: ⁊ ideo
talem remissionem non perceperunt ante christi
passionem. Unde omnes descendebant ad limbũ
vel ad purgatorium. Peccata autẽ sequentia pas
sionem christi per eam fuerunt dimissa quo ad suf
ficientiam in omnibus. non autem quo ad effici
entiam: ⁊ hoc modo potest peccatum dimitti an
teꝗ sit sicut potest parari aliqua medicia que suf
ficiens est expellere vel sanare morbum ĩ futurũ.

Ad tertiũ ¶ Ad tertium dicendum ꝙ passio christi est vni
uersalis causa remissionis peti vel peccatorũ quã
oportet applicare ad singulos: vt suum sortiatur
effectum: que applicatio fit per fidem et charitatẽ
et sacramentorum sumptionem ꝓpter qđ alia nõ
superfluunt.

¶ Questio secunda.

Primum Secundo queritur vtrũ in chri
sto sunt idem actus meritum
et premium voluntatis: vide
tur ꝙ sic: quia actus charita
tis in via et in patria non dif
ferunt specie: sed que nõ diffe
runt specie et sunt simul in eo
dem subiecto nõ differunt nu
mero. ergo. ⁊c. Maior patet:
quia hit⁹ charitatis vtrobiꝗ: idẽ ergo ⁊ idẽ act⁹.

In oppositum. ¶ Contra. omnis motus differt a suo termino
extrinseco essentialiter licet ſm quosdam non dif
ferat ab intrinseco sicut motus localis differt a
loco etiam subiecto: non sic autem ab vbi: sed me
ritum comparatur ad premium sicut ad terminũ
non intrinsecum alias in via posset quis beatifi
cari/sed sicut ad extrinsecum. ergo. ⁊c.

Respõsio ¶ Responsio. Primo ostendendũ est ꝙ actus na
turalis et moralis non differunt specie intrinsece
Secundo ꝙ actus naturalis et supernaturalis in
via similiter sunt idem in specie nature. Tertio ꝙ
actus vie et patrie beatificus essentialiter vel per
se ⁊ non accidentaliter differunt specie et genere
et per consequens numero.

1⁹ articls. ¶ Quantum ad primum sunt tres conclusiones
pma 9clo. Prima de actu transeunte: qꝛ illud qđ est extrin

secum denominans aliquid non variat ei⁹ speciẽ
intrinsecam et naturalẽ formaliter: sed esse moris
non pertinet intrinsece ad actum transeuntem in
exteriorem materiam. Nam in actu exteriori non
consistit bonitas et malicia essentialiter/sed solũ
participatiue denominatiõe extrinseca. ergo. ⁊c.
¶ Ad sensum etiam apparet hoc: qꝛ dare elemo
sinam propter deum et vanam gloriam et occide
re nocentem et innocentem fornicari ⁊ cognosce
re suã: et omnia huiusmodi non differunt specie in
genere nature: quia motus habet speciem a ter
mino ad quẽ: est aũt idẽ terminus actuũ exterio
rũ naturalis qñ fiunt bene ⁊ qñ fiunt male: sicut ẽ
idem hõ specie legitime ⁊ illegitime nat⁹ eadem
mors iuste ⁊ iniuste illata. ergo et actus idem.

¶ Secunda cõclusio est de actibus manentibus Secunda
imperatis ꝙ sunt eiusdẽ speciei naturalis: nec es
se moris addit vel mutat in eis speciẽ nature: qꝛ
hmõi habent speciẽ ab obiecto ꝓprio ⁊ imediate.
non aũt a fine extrinsec⁹ intento: sed idẽ est subie
ctũ istorũ proprium ⁊ immediatũ qñ fiunt natura
liter et moraliter ⁊ subito ⁊ deliberate: ⁊ qñ fiunt
bene et male: sicut videre mulierẽ ad concupiscẽ
dum vel simpliciter aio aut subito est videre colora
tum idem specie quo ad genus coloris. ergo. ⁊c.
Et sic est eiusdem speciei visio auditio. et sic de
oib⁹ hmõi actibus imperatis: ita ꝙ esse moris in
nullo mutat speciẽ maxime: qꝛ nec essentialr ptĩ
nent ad genus moris sicut nec actus transeuntes
maxime qꝛ sunt eiusdẽ speciei in brutis in quibus
non est capacitas ad esse moris. Uiso ei corpora
lis sicut obiectũ ⁊ potẽtia sunt eiusdẽ rõnis in ho
mine ⁊ in bruto. ¶ Tertia conclusio est de actib⁹ Tertia cõclusio.
a libero arbitrio elicitis ꝙ etiã illi nõ differũt in
gñe nature ꝓpter diuersũ esse moris Quis istõ sit
magis dubiũ. Probatur aũt sic: qꝛ act⁹ volũtatis
hꝫ speciẽ ab obiecto ꝓprio ꝗtũ ad esse nature: sed
esse moris recipit a fine. Possibile est aũt ꝙ boni
et mali actus est idẽ obiectũ primũ: licet finis op
positus: sicut cõiunx castus vult cognoscere vxo
rẽ suã ꝓpter ꝓlẽ vel fidẽ tm̃. Intẽperat⁹ aũt vult
cognoscere eandẽ ꝓpter voluptatẽ: hic aũt finis
intentus differt specie: sed obiectũ qđ est imedia
te volitũ est idẽ specie. ergo est idẽ act⁹ in gñe na
ture: licet differat in gñe moris. ¶ Sed istud est
dubium qꝛ finis est pmũ ⁊ imediatũ obiectũ act⁹
voluntatis a quo debet magis specificari. cũ autẽ
voluntas bona ⁊ mala vult idẽ ꝓpter diuersos fi
nes specie: cũ ipsi fines sint imediate voliti q̃ diffe
runt specie: ergo et volitiones finiũ: sed idẽ est actus
numero q̃ aliqs vult finẽ ⁊ aliõ ꝓpter finẽ. ergo et ꝑ
9ñs idẽ specie. ergo velle idẽ propter finẽ bonũ ⁊ ma
lũ est velle differens specie. Et dicendũ ꝙ volun
tas habet duplicẽ actũ: vnũ simplicẽ quo vult ali
quid ꝓpter se: ⁊ iste hꝫ speciẽ a volito simplr. Ali⁹
est act⁹. q. cõposit⁹ q̃ vult vnũ ꝓpter alterũ: ⁊ iste
act⁹ licꝫ speciẽ moris recipiat a fine vltio ⁊ pncĩ
palr itẽto ⁊ bonitatẽ ⁊ maliciã: tñ spẽꝫ nature reci
pit ab eo qđ ẽ ad finẽ: alr cũ oiꝫ rectarũ volũtatũ
sit vn⁹ vltimus finis: ois recta volitio esset vni⁹
speciei. ¶ Quãtũ ad scđm pncipale de idẽtitate 2⁹ articls
act⁹ naturalis ⁊ supnaturalis vie sũt tres 9clões Alia 9clo
ſꝫ tres ỽtutes theologicas q̃ sũt pncipia ĩ nobis
spiritualr opãdo. Pria de fide ꝙ. s. act⁹ credẽ
di elicitus a fide infusa non differt specie ab actu
credendi elicito a potentia nuda vel fide acqui

sita quis illud quod est supernaturale inquantum hmōi non est naturaliter cognoscibile per euidentiam/sicut nec lux solis est clare v sibilis noctue qd ergo ē supernaturale quantū ad suā essentiam intrinsecam nō pōt esse euidens p naturā siue sit actus siue habitus adminus in via ꝛ ẽm legē cōmunē: sꝫ homo cognoscit certitudinaliter per experientiam se habere actum fidei infuse non o co ẽm ꝙ infuse sed ẽm id qd est/dicente Augustino/nihil certius est homini sua fide. Et loquitur de fide infusa nō ẽm ꝙ infusa nec ẽm habitum sed ẽm actū ꝛ id qd est q: oīs credere suum potest homo in se ipso experiri: ergo nullum credere hominis est supernaturale: quo ad substantiam actus.

Secunda ¶ Secunda conclusio de actu spei infuse ꝙ etiaꝫ nō differt specie a sperare potentie nude vel a spe acq̄sita per idem/ quia certitudinaliter experitur homo se sperare quicquid actu sperat.

¶ Item et eodem modo probantur de fide et caritate: quia actus recipit speciem ab obiecto ꝛ fine/ si quicquid credat et speret et amat homo et sub quacūq ratione ꝛ propter quecūq finē hītib⁹ infusis: omne illud et illis modis potest credere p habitus acquisitos/ sicut patet in illo qui propter vitium actum contrariū perdidit hos habitus infusos qui etiam anteq̄ per penitentiam perfectā recuperet eos potest firmiter credere etiaꝫ articulum quem prius negauit et sperare certitudinaliter q̄ prius desperauit ꝛ diligere deū sup oīa añq̄ in speciali occurrat sibi penitere de peccatis prioribus et sic habebit actus eiusdē finis et obiecti et huiusm̄i/ergo eiusdem speciei. ¶ Tertia con

Tertia. clusio est de actu caritatis meritorio ꝙ nō differt specie a non meritorio quia aliter posset homo scire per euidentiam se habere charitates quia quicunq cognoscit aliquid perfecte quātum ad esse specificum et indiuisibile potest illud distinguere ab omni alio specie et numero distincto sic scilicet ꝙ si homo perfecte cognoscit visionem suam naturalē facta visione in oculo suo non naturali statim percipiet qd non est v sio naturalis dato etiam ꝙ nesciat que sit supernaturalis illa. et similiter dilectio meritoria differt a naturali specialitate spē intranea. homo qui cognoscit dilectiones naturales habita meritoria: ꝛ si non cognoscat i speciali quid sit illa supernaturalis: cognoscit tamen qd non est/scilicet q non est naturalis. si autem non est naturalis sequitur ꝙ sit supernaturalis: ꝛ per ꝯsequens ꝙ est meritoria et a charitate elicita licet nesciat in speciali qualis species sit illa: hoc aūt est falsum q: nescit homo vtrum amore an odio dignus sit: ergo et illud ex quo sequitur scilꝫ ꝙ dilectio meritoria differt specie a nō meritoria.

¶ Contra habitus distinguūtur per actus: ergo cum habitus morales supernaturalis et potentia distinguantur realiter per consequens et act⁹ ipsorum. ¶ Tertio ẽm m̄i distinguū tur per actus sicut per fines vel quo ad substantiam actus: ꝛ sic potentie distinguūtur per actus vel quo ad modū actus ex parte potentie: ꝛ sic distinguūtur habit⁹ morales a potentia ꝛ inter se vel respectu obiecti: et sic distinguūtur supernaturales ab acquisitis: et adinuicem quia acquisiti faciunt prompte faciliter et delectabiliter operari. infusi autem non faciunt hoc / vel si faciunt hoc cum hoc faciunt respectu obiecti et finis extrinseci actum habere efficaciā merendi quā sine illis non haberet charitas quidem consummatiue. fides et spes inchoatiue. ¶ Quantum ad tertium de idētitate premij et meriti sunt etiā tres ꝯclusiões. ¶ Prima de identitate temporis et subiecti: q. s. nō pōt

1⁹ articul⁹ Alia lectio

esse simul in eodem respectu eiusdem: puta ꝙ homo mereatur illud premium qd actu habet: quia nec in christo pondus meritum simul tempore cū premio eiusdem meriti nec in se nec in alio. in se q̄dem: quia premium essent tale quo anima eius nū q̄ caruit/nunq̄ meruit sed gloriā corporis et alia que nondum habebat merebatur. ¶ Item respectu aliorum quia primo instanti quo latro et anime sanctorum viderunt deum et in instāti mortis christi non fuit meritum christi: sed tūc primo desijt esse: et sic in christo non simul fuerunt meritum ꝓmiū eiusdem respectu aliorum/ꝛ multoplus respectu sui et multo minus in quocunq al o

Secunda. ¶ Secunda conclusio est ꝙ meritū et ꝓmium differunt numero/ita ꝙ non potest esse p essentiam vnus actus numero beatific⁹ et non beatific⁹ nec simul et semel quia sic esset cōtradictio: nec successiue sicut forte actus vie continuatus potest fieri de nō meritorio meritorius gratia superinfusa que non aderat a pncipio sed sic non est de merito et premio/quia impossibile est ꝙ idem actus numero sit ab aliquo effectiue pncipaliter ꝛ nō sit ab illo eodem nisi passiue vel instrumentaliter: sꝫ omnis actus meritorius est pncipaliter a merēte effectiue/actus autem beatificus et ꝓmium est totaliter vel saltem pncipaliter a deo/a voluntate autem non nisi vel pure passiue vel instrumentaliter: ergo non possunt esse vnus actus numero licet sint vnus habitus numero.

Tertia. ¶ Tertia ꝯclusio est de idētitate specifica ꝙ meritum et premium differunt specie: de visione enim patrie ꝙ differunt specie ab actu credēdi ꝛ ab omni intellectione vie oēs concedūt sed de actu voluntatis in patria q est dilectio vel fruitio aliqui negant. Unde probatur sic ꝙ sicut ad diuersitatē formarum naturalium sequitur diuersitas mot⁹: sic ad diuersitatem app ehensionum sequitur diuersitas appetituum cognitiuoruꝫ: sicut est aliud appetere sensitiuum et intellectiuum: sed visio patrie et cognitio vie differunt specie: ergo et dilectiones consequentes et per consequens delectationes que differunt ẽm differentiam operationum quas consequuntur: et per hoc apparet ꝙ in christo meritum et premium voluntatis non fuerunt vnus actus numero.

Ad rōnem ꝗ̄ oppositum. ¶ Ad argumentum in oppositum dicendum ꝙ illud bene sequitur contra illos qui non distinguūt specie meritum a premio/immo dicunt ꝙ in beata virgine sicut fuit in via maior charitas q̄ in multis comprehensoribus: sic et perfectior dilectio vel esse potuit et sꝫ hoc v el christus non meruit vel non a pncipio beatus fuit vel simul fuerunt in eo duo accidentia solo numero differentia vel vnus actus numero fuit meritum et ꝓmium que omnia sunt inconuenientia. Unde dicendum ꝙ differunt specie sicut dictum est.

¶ Distinctio vicesima.
¶ Questio prima.

Irca vicesimam distinctionem queruntur duo. Primo. an natura humana debuit reparari per satisfactionem? Secundo. vtrum aliqua pura creatura potuit satisfacere pro natura humana?

Primum. ¶ Quantū ad primū arguitur: ꝙ natura humana non debuit reparari per satisfactionē. q2 conueniens est vt ille qui iniuste detinet ꝑ superioris potentiā spolietur. sed dyabolus qui per fraudē suā hominē deceperat eū iniuste detinebat. ergo conueniens fuit ꝙ xp̄s per potentiā suam spoliaret

Secūdū. eum absq3 satisfactione. ¶ Itē. sicut in opere creationis manifestatur diuina potentia / ita in opere humane reparationis maxime manifestatur diuina misericordia. sed maioris misericordie est peccatum absq3 pena satisfactoria dimittere q̄3 satisfactionē petere. ergo natura humana abs3 aliqua satisfactione debuit reparari.

In oppositum. ¶ In contrariū est quod dicitur Iohānis. 3. Exaltari oportet filium hoīs vt omnis qui credit in eum non pereat: sed habeat vitam eternam. Et ad Hebreos scd̄o decebat saluatorē ꝑ passionē cōsūmari / ergo oportuit xp̄m pati / vt sic satisfaciendo ꝓ peccatis nostris naturā repararet. Et arguit ꝑ rōnē: q2 s̄m Augustinū tanta debuit esse humilitas in redēptore q̄ta fuit superbia in ꝓditore sed proditor voluit ascendere vsq3 ad summū dei s̄m illud Gen̄. iij. Eritis sicut dij. ergo redēptor debuit descendere vsq3 ad infimū hoīs / hoc est mors: ergo redēptor ꝑ mortē suā debuit naturā suā repare

Responsio. Durand9 di. presenti q. 1. ¶ Rn̄deo. hic est duplex modus dicendi q̄dā dicunt sic: duplex est debitū quoddā obligatiōis aliud autē solius cōgruitatis: de debito obligatiōis dicendū ꝙ de9 non debuit reparare naturā humanam nec simpliciter nec ꝑ talē modū: sc3 ꝑ satisfactionē. Q2 autem non debuit simpliciter humanā naturā reparare: patet sic, min9 est reddere equalēs alicui q̄3 constituere eum debitorem. sed nulla ꝑsona / imo nec totū genus humanū potest reddere deo equalens: ergo multo plus potest eū cōstituere debitorē. nullo ergo debito obligationis tenetur deus cuicūq3 creature. ¶ Q2 aūt si vel9 cā reparare non teneat eam repare ꝑ satisfactionem sed possit eam absq3 preiudicio iustitie repare sine satisfactiōe: patet dupliciter. primo sic / vbi nullus est iniustū patiens nullus est iniustū faciens: sed si absq3 satisfactione humana natura liberata fuisset a deo nullus esset iniustū patiēs nō creatura q2 nihil ab ea auferet q̄d ēēt eidē debitū nec deus / q2 nullus patitur iniustū volēs. vt habet q̄nto Ethicorū. ergo nullus esset iniustū faciēs. Secundo q2 eadē rōne dona gratis dant & debita remittūtur / s3 quilibet potest absq3 ꝑiudicio iustitie id quod suum est alteri gratis dare. ergo pari rōne pōt culpam cōmissam alteri9 gratis remittere absq3 quacunq3 satisfactione / nec est hoc cōtra debitum iustitie: sed etiam opus mīe. & si hoc pōt hō fortiori ratione pōt deus: sic ergo patet ꝙ loquendo de debito obligationis deus non debuit humanā naturā reparare / nec simpliciter / nec per talem modum. ¶ Sed dicet aliquis ꝙ hoc ē verū ex natura rerum sed non considerando promissum diuinum. quilibet enim obligatur ex ꝓmisso / deus autem promiserat per os ꝓphetaꝝ et preniunciauerat pati christū suū vt repararet gen9 humanū: vt habet Act. iij. sicut et ipse saluator dicit. Luce. xxij. Filius hominis vadit sicut diffinitum est de illo. Et vltimo capitulo. Necessariū est impleri omnia que scripta sunt in lege et prophetis / et psalmis de me. ergo videtur ꝙ christus ex promisso debuit debito obligationis reparare genus humanum per viam satisfactionis. Et dicēdum ad hoc ꝙ verba sacre scripture que loquuntur de reparatione humane nature preordinata a deo fieri tali vel tali modo non insinuat promissionem ex parte dei sed simplicem eius ordinationē vel voluntatem de tali re fienda et modo fiendi. et sic non est ibi aliquod debitum sed simplex insinuatio diuine ordinationis. ¶ Si autem loquamur de debito congruitatis sic dicenda sunt duo. Primum est ꝙ congruum fuit humanam naturam per satisfactionem reparari. Secundum est ꝙ cōgruum fuit eam reparari per satisfactionem factam per mortem christi. Primum patet sic nobilius & perfectius habetur quod habetur cum merito q̄3 sine merito vt dictum fuit supra distinctione xviij quod autem recuperatur per satisfactionem recuperatur cū merito & q̄d sine satisfactione absq3 merito. ergo nobilius et perfectius potuit reparari natura humana per satisfactionem q̄3 sine. congruum aūt fuit vt repararet per christum modo nobiliori quo posset ergo decuit ꝙ reparatur per satisfactionem. Secundum patet sic. satisfactio pro omnibus nature defectibus debuit fieri per penam omnem defectum virtualiter continentem: sed pena omnem virtualiter continēs est mors que est finis omnium terribilium: & ad quam omnes defectus nature tendunt: ergo satisfactio per quā natura humana fuit ab omnibus nature defectibus liberata debuit fieri per penam mortis. ¶ Preter hec aūt sunt alique congruitates Prima est: quia per hoc cognoscit homo q̄tum deus hominem diligit & per hoc prouocatur ad diligendum deum in qua perfectio humane salutis consistit. Unde apostolus dicit Rom. 7. Commēdat deus caritatem suam in nobis: quoniam cum inimici essemus christus pro nobis mortuus est. Secunda est: ꝙ per hoc dedit nobis exemplum obedientie et humilitatis et constantie aliarum virtutum in passione ostensarum que sunt necesse ad salutem humanam. Unde Ro. ij. Christus passus est pro nobis: nobis relinquēs exemplum. &c. Tertia est: quia per hoc indita est homini maior necessitas / vt conseruet se immunem s̄m illud Corinth. vi. Empti estis precio magno. Sunt etiam q̄3 plures alie congruitates quas lōgum esset explicare. ¶ Alius modus dicendi ponit tria concordans in conclusionibus. Primo ꝙ non debuit reparari / nec sic / nec aliter ex parte dei. Scd̄o ꝙ debito congruitatis debuit reparari per satisfactionem. Et tertio ꝙ satisfactio debuit fieri per christi mortem. Primum patet: quia si quis deberet fractum reparare ad hoc teneretur homo vel diabolus qui destruxit / non deus qui construxit qui sine satisfactione et sine iniuria potuit gratis remittere: qui enim ab alio iustitiam tenet: non ex se potest cum homicida dispensare: sed dimittens cum perdit iustitiam suam: sicut rex si a nullo homine tenet iustitiam suam nulli hoī facit iniuriam Secūdus modus dicendi.

si homicidam dimittit: sed erga deum a quo tenet
delinquit/ si sine causa hoc facit. nec forte papa
propter hãc iniusticiaz potest excõmunicare si ab
eo non tenet plus ꝙ officialis prepositum dimit-
tentẽ homicidam la: cuz nisi forte quia ledit rem-
publicam: sed deus a nullo tenet iusticiam. vnde
licite remittit penam iustã. ¶ Scdo ꝙ sic decuit
quia in stabilimento ꝛ fundamento cõmunicans
maxime decet post delicta puniri vt omnia sequẽ
tia sint terrori: quia enim non pfertur cito con-
tra malos sentẽtia: idcirco filii hominum absqꝫ vl
lo timore perpetrant mala. Unde Romulus fra
trem suum transgredientem muros in fundatio-
ne rome occidit. Et deus angelis peccantibus
non pepercit: nec primis parentibus: nec mundo
a diluuio: ideo decuit vt primum peccatum nõ re-
maneret inultum. ¶ Tertio ꝙ p mortem christi
per idem: quia sicut primum peccatuz debuit pri⁹
puniri/ ita ꝛ amplius. ꝛ ideo vt ostẽderetur quan
tum deus odit peccatum voluit satisfactioneȝ ei⁹
esse maiorem dolorem: qui esse possit in via. et sic
fuit mors christi. ideo ꝛc. ¶ Si dicatur/ sanctis-
us est nocentem absoluere/ ꝙ innocentem con-
demnare. est dicendum ꝙ homo qui non potest in
nocenti occiso vitam corporis restituere vel me-
lius recompensare/ potius debet nocenti parcere
ꝙ innocentem ledere: sed deus qui potest recom-
pensare potest innocentem morti tradere/ etiam
sine suo et alterius peccato: multo melius pro
peccato aliquo melius enim fuit christo innocen-
ti pro nobis mori vt gloriosior resurgeret: ꝙ si nõ
fuisset mortuus. ¶ Sed vtrum liceat homini
pro latrone offerentẽ se interficere ꝛ illum dimit
tere. Dicendum ꝙ non: qꝛ hoc non est ius suũ sed
alterius/ puta dei et reipublice dimittere: et⁹ ius
alienũ ledere. expedit enim reipublice punire no-
centes/ etiam saluare innocentes. sed cui dicitur
tibi soli peccaui inquantũ est peccatũ/ ꝛ cuius est
vita et mors potest si vult vnum pro altero acce-
Ad rõnes añ oppõm — ptare. ¶ Ad argumenta principalia respondent
alij. Ad primum ꝙ quis diabolus iniuste homi-
Ad primũ Durãdus vbi supra. — nem detineret: ꝛ sic debet a deo per potentiam li-
berari: tamẽ homo iuste detinebatur: ꝛ sic nõ fuit
per solam potentiam eripiendus: sed per satisfa-
ctionem congruam: vt deo exhiberetur reueren-
tia contra quem fuerat culpa commissa.
Ad scdm. — ¶ Ad secundum argu. dicendum ꝙ in opere no-
stre redemptionis apparuit maxime mia diuina/
non obstante ꝙ fuit facta p modũ satisfactionis
quia enim homo satisfacere non poterat pro pecca-
to totius nature humane modo quo postea dice-
tur/ deus satisfactorem dedit filium suum. et hoc
fuit abundantioris mie: ꝙ si peccata absqꝫ satis-
factione dimisisset.

¶ Questio secunda.

Primum. — Secundo queritur/ vtrum ali-
qua pura creatura satisfacere
potuerit pro natura humana.
¶ Et arguitur ꝙ sic: quia gra-
uius est peccatum mortale a-
ctuale ꝙ originale: sed quili-
bet potest p peccato suo actua
li mortali satisfacere: adã etiã
pro peccato suo actuali satisfe
cit. ergo videtur ꝙ quilibet potest satisfacere pro
peccato suo originali. ¶ Item sicut se habet gra- — Secundũ
tiarũ actio ad beneficia ita satisfactio ad delicta:
sed pro beneficijs sufficit gratiarum actio quantum
homo potest: licet non sit equiualens beneficijs.
vnde. 8. ethicorum. dicitur ꝙ scdm potentiam famu
lans homo dijs ꝛ parentibus est iustus quis eq-
lia reddere non possit. ergo pro delictis sufficit sa
tisfactio quam creatura exhibere potest.
¶ In cõtrarium est: quia qui dat pro se quicquid — In oppõm
habet/ non potest pro alio satisfacere: sed homo
se totum debuit: quia totum a deo accepit. ergo — 1. articul⁹.
nulla creatura potest p alio satisfacere. ¶ Respõ — Durãdus
sio. Primo ponetur circa hoc opinio quedã. dein — q. 2. huius
de inquiretur de ipsa. Dicunt ergo quidam ꝙ ali — distinctiõis
qua satisfactio potest dici sufficiens dupliciter.
Uno modo pfecte ꝙ est condigna per quandam
adequationem ꝛ recompensationem culpe com-
misse. Alio modo imperfecte scꝫ per acceptatio-
nem eius qui est contentus. Loquendo de satisfa
ctione que est condigna/ dicendum ꝙ nulla crea-
tura potuit satisfacere pro peccato proprie perso
ne. Cui⁹ rõ est duplex. Una de qualibet creatura
Alia de descẽdẽtib⁹ ab adam spẽaliter. Prima ta-
lis est. non minus obligatus est deo ratione deli-
cti commissi ꝙ ratione beneficij accepti: sed null⁹
potest reddere aliquod condignuȝ pro beneficijs
acceptis. ergo nullus potest exhibere deo satisfa
ctionem condignam pro peccatis commissis. Et
hec ratio non solum videtur concludere ꝙ pura
creatura non potuit satisfacere pro suo peccato/
vel alterius condigne: sed etiam christus inquantuȝ
homo non potuit condigne satisfacere pro pecca
to totius nature humane: quia christus scdm ꝙ
homo non potuit deo reddere equiualens pro be
neficijs acceptis. ¶ Specialiter autem probatur
conclusio eadem de Adam/ ꝛ de quolibet ab ipso
per viam nature descendente/ ꝙ nullus eorũ po-
tuit pro se vel pro tota natura humana satisface-
re de condigno: qꝛ scdm omnes ante gratiaȝ non
erat meritum/ nec satisfactio de condigno sed tã-
tum de congruo. sed nec Adam nec aliquis p viã
nature ab eo descendens potuit habere gratiam
ante reparationem suam. ergo nullus eorũ de cõ
digno potuit satisfacere p se vel pro peccato na-
ture. ¶ Si autem loquamur de satisfactione se-
cundo mõ accepta: que est scdm acceptationẽ ei⁹
cui fit. et vocatur satisfactio de cõgruo. aut loqui
mur supposita dei ordinatione: aut absolute. Si
primo modo/ sic adhuc est dicẽdum ꝙ nulla pura
creatura potuit satisfacere pro natura humana/
nec aliqua psona p seipsa: nisi virtute satisfactio
nis per christum exhibite: quia deus ipsum soluȝ
ordinauit esse redemptorem ꝛ propiciatorem p
peccatis nostris: vt dicitur Rom. 3. Iustificati p
gratiam ꝛ per redemptionem: que est in christo ie
su quem deus posuit propiciatorem per fidem in
sanguine ipsius: propter quod supposita diuina
ordinatione per nullum ꝙ per christum potuit sa
tisfieri pro humana natura ¶ Si autem loqua-
mur absolute quid potuerit fieri. sic videtur pro-
babiliter ꝙ pura creatura potuit satisfacere pro
natura humana hoc modo: quis non ita sufficiẽ-
ter et congrue sicut christus. Primũ patet sic: qñ
aliq duo act⁹ ita se habẽt ꝙ bonitas vni⁹ equatur
malicie alteri⁹: bon⁹ pt eẽ satisfactori⁹ p malo sal
tẽ de ꝯgruo: sed possibile ẽ ꝙ act⁹ puri hois a deo

creati equaretur in bonitate malicie peccati ade
vel eam excederet quantum ad habitum: quia bo
nus act⁹ procederet ex maiori charitate ꝙ̄ fuerit
malicia ex qua processit peccatum ade: et quan=
tum ad obiectum quia esse respectu eiusdem sub=
iecti ex quo vnus actus sortiretur tm̄ finitatem et
infinitatem in bonitate quātum alius in malicia
ergo videtur ꝙ actus talis puri hominis possit
tamen esse satisfactorius de congruo quantum
peccatum ade fuit demeritorius pro se ⁊ natura.
¶ Secundo patet idem sic. Peccatum ade redū
dauit in totam naturam ꝙ̄tum ad cōdēnationem
ergo eius penitentia potuit redundare. saltem de
congruo in totā naturam ꝙ̄tum ad satisfactionē
et reparationem: ⁊ ꝓbatur ꝯsequentia: q2 pecca=
tum ade non redundauit in totam naturā: nisi q2
dum peccauit erat in ipso tota natura origīaliter
ꝓpter quod minus origīalis iusticie collatū sibi
pro se et pro tota posteritate peccando amisit pro
se et pro aliis sed eodem modo quādo penituit to
ta natura erat virtualiter in eo quare quando sa=
tisfecit pro se potuit satisfacere pro tota posterita
te nisi deus aliter ordinasset. ⁊ ponitur exemplū
de milite cui datur castrum pro se et pro posterita
te qui si per peccatum suum meruit priuari castro
et successores eius. nichilomin⁹ si mereatur recu
perare castrum pro se meretur et: ā illud recupera
re pro posteritate sua. Sic igitur patet ꝙ aliqua
pura creatura pro natura humana satisfacere po=
tuit de congruo nisi quia deus aliquid melius de
nobis ordinauit scz vt satisfaceret pro nobis fili⁹
dei factus homo. ¶ Q3 etiā fuit magis cōgruū
q2 al quid dignitatis habet opus ratione agētis:
ꝙ̄uis principium actionis sit eiusdē speciei i aliis
sicut idem verum dictum a prudente est malo=
ris dignitatis ꝙ̄ dictum ab ignorante et sic i mul
tis aliis. Cum igitur humane nature actio in xp̄o
non fuit solū hominis sed dei tanꝙ̄ suppositi agē
tis cuiusdam amplioris dignitatis fuit ad satisfa
ciendum pro natura humana ꝙ̄ actio et passio cu=
iuscunqꝫ puri hominis. ¶ Argumēta procedunt
viis suis: q2 prima duo probant ꝙ pura creatura
potuit de congruo satisfacere loquendo absolu=
te et non habendo respectum ad ordinationē diui
nam de cōtrario. ¶ Argumentū autem in opposi
tū probat ꝙ nulla creatura potuit de cōdigno sa
tisfacere pro peccato suo vel alterius et illud pōt
concedi. ¶ Quantum ad secundū inquirēdo de
predictis ꝙ primo dicunt nullū pro delicto suo cō
digne possit satisfacere. verum est gratia non sup
posita q̄d bene ꝓbat ratio secunda: sed supposita
gratia qn homo possit ex toto satisfacere pro pec=
cato veniali vel pro reatu mortalis non v: dicē ve=
rum: q2 ad condignitatē satisfactionis sufficit iu=
sticia vīdicatiua que est hmōi reordinans vt in sa=
tisfaciendo sit tanta humilitas et bonitas: quāta
in ostendendo fuit superbia et malicia et cum hoc
ꝙ sit equalitas pene debite ad salutem. Hoc autē
est possibile: q2 habens charitatē potest eque intē
se vel intensius ferri in deum detestando peccatū
mortale vel veniale ꝙ erit maior bonitas hec ꝙ̄
fuit malicia in peccando: ita ꝙ erit equalitas act⁹
ad actū: et si pri⁹ ex obiecto offenso hēbat infinita
tē secundus ex eodē obiecto penitentie qui est de⁹
et ex gr̄a informante et deo cooperāte habebit in
finitatem. ¶ Item cū pena debita sit temporalis

q. articul⁹ Inquirit, doctor de dictis, du.

sibi totaliter solui potest. ¶ Ad primam rōnem
dicendum ꝙ lz filius non possit recōpensare patri
beneficium: potest tamen condigne emendare de
bita. quod patet: q2 tantum potest penitere et fa=
cere ꝙ pater peccabit nisi totū sibi remittat. hoc
autem est meritum condigni facere sibi debitum
et debitorem: sed hoc est: quia cū omne operās sit
melius omnibus suis operibus: quia causa equi=
uoca principalis excedit suū effectum quicqd fi=
lius patri minus bonum est seipso faciēte seipm
autem patri debet et vlterius si bonū est ꝙ patri
exhibet a patre habet potentiam operatiuā ⁊ sic
de hoc ipso debitor est patris et sic semper ꝙ patri
exhibet quo ad opus operans in quo essentialiter
consistit bonitas minus est beneficio ꝙ a patre ac
cepit et multiplicatur beneficium quāto patri plu
ra bona facit et ob hoc non potest condignū red
dere patri pro beneficio accepto: sed non sic ei ra=
tione delicti obligatur vt semper sit peius malū
ꝙ ei facit bono ꝙ sibi facit sed potest esse min⁹ nec
quando sibi emendat primam offensam: incurrit
nouam offensam. sic ergo homo minus obligatur
deo ratione delicti ꝙ̄ beneficii. Tum quia maius
est beneficium a deo receptum ꝙ̄ quodcūqꝫ reddi
tū seruitiū ⁊ q̄d de manu dei accepit deo tribuit
non solum opus operans: sed omnia quomodo fi
lius aliquid potest dare patri ꝙ tamen a patre nō
accepit: ⁊ sic minus deo ꝙ̄ parētibus equiualēs
beneficio reddere possumus maxime quia deo ni=
chil confert iusticia nostra sicut parentibus con
fert iusticia filii: sed penitentia dn̄i placans suppo
sita gratia plus potest habere de bono in se substā
tiue ⁊ obiectiue ꝙ̄ habuit de malo culpa offendēs
nec placatio est noua offensio ideo condigne po=
test homo satisfacere. ¶ Sed in hoc ꝙ dicūt gra=
tia non supposita non posse condigne satisfieri be
ne concludit secunda ratio et hoc ideo quia grati
am ⁊ amiciciam hominis potest homo mereri de
condigno: quia vnus homo alium tenetur dilige
re: et si ad amiciciam se reddat dignum tenetur
eum recipere sm̄ illam inclinationem naturalē
qua homo est animal politicum. ¶ Q3 si aliquis
dicat ꝙ nullus tenetur alterum ad amiciciam re=
cipere nisi velit: saltem ad amandum alium tene=
tur: deus autem non. si igitur gratiam dei non ha
bet nisi deus velit sibi gratias concedere et aliter
non potest eam habere nec deum potest sibi face=
re debitorem gratie deide: nec ante gratiā potest
esse dignus illorum q̄ amicis solent fieri sicut ami
cis suis debita condonantur et voluntates implē
tur. ergo sine gratia non potest condigne satisfa=
cere. ¶ Q̄d dicunt tertio ꝙ christus sm̄ ꝙ homo
non potuit satisfacere de condigno quia se totum
debuit si intelligunt ꝙ sola humanitate exclusa
deitate non potest. verum est: ⁊ tamen ratio nō co
git: quia si dedisti michi decem libras de istis pos
sum facere tibi emendam pro meo et magis pro
alieno delicto: sed totas decem libras tibi debeā
debito meritali non legali quia quantum est bene
ficium tantum tenetur beneficiatus: ita ꝙ de vita
humana a deo sibi data / potuit satisfacere deo ꝓ
alio ⁊ alius pro seipso licet hoc ipso faciēdo plus
obligaretur deo ex beneficio non delicto. Si
autem intelligant ꝙ nec cum deitate falsum est:
quia ex ea habuit valorem maximum ⁊ infinitum
ꝙ̄uis enim passio hominis iesu christi fuit finita

Ad rōnes durandi.

nec aliquā infinitatē traxit a deitate inq̄tum nec
per se nec per accidēs cadebat passio in deitate. ta
men omnis actio christi inq̄tum fuit suppositi in
finiti quādā infinitatem habuit: ⁊ hmōi fuit electio
eius in qua principaliter et essentialiter consiste-
bat meritum ei⁹ ⁊ satisfactio. ¶ Ad dicūt quar-
to. Supposita dei ordinatione nullā aliā creatu
ram potuisse satisfacere certum est: q: nō est satis-
facere deo nisi solo modo sibi placito ¶ Ad di-
cunt quinto q̄ absolute pura creatura cōgrue po-
test satisfacere si sic intelligant q̄ de potentia ab-
soluta deus sine iniusticia potuit actuz pure crea
ture acceptare in satisfactionē. verū dicunt: sed si
intelligunt sic q̄ ita sufficiēter potuit pura creatu
ra pro omnibus satisfacere sicut adam potuit om
nes inficere q̄ rōnes concludunt non est verum. ⁊
hmōi ratio est: quia cum vnus homo pro alio sa-
tisfaciat fm istos ad deliberationez. nichilomin⁹
requiritur q̄ iste maiorē penitētiam faciat p alio
q̄ ille faceret pro seipso: tamen fm alios oportet
q̄ eque magnam. Secūdū alios autem si sufficit
minor per maiorē charitatem tamē proportiona
biliter ad charitatē. nunc autem pena debita pec-
cato ade erat mors duplex omnium hominū mun
di ⁊ omnis penalitas. ergo cū vnius pueri homi-
nis vel creature actus vel passio cū charitate qua
cūq3. dūtamen finita non possit oībus istis equi-
pollere. ergo non potest sufficienter satisfacere.

¶ Ad primā rationē dicendū q̄ si intendunt con
cludere de alio ab adam non valet: quia peccatuz
ade non redundauit in totam posteritatem pp̄ter
magnitudinē sue malicie: sed propter hoc q̄ ipse
erat principium toti⁹ nature q̄ nulli a primis pa-
rētib⁹ cōpetit. Si aūt itelligat rō de ipso adā non
valet q: ad debitā satisfactionē p pctō suo vel ali
eno nō sufficit i actu petēdi et tm de bonitate for-
malis in actu peccādi fuit de malicia formali: quia
hoc reqrit ad remissionē soli⁹ culpe et pene eterne:
et non sufficit a d remissionē pene temporalis. ⁊ q:
remissio peccati quo ad culpam fm eos est p ordi
nationem volūtatis que nisi tantū reordinet q̄tū
fuit deordinata non est equalitas facta preter au-
tem hoc requiritur pene temporalis solutio pena
autem debita illi peccato est omne malum totius
nature humane inde secutum cui non adequatur
quodcūq3 finitū bonum suppositi finiti. ¶ Ad se
cundam dicēdum q̄ adam suo peccato potuit na
turam grauare priuando eā dono sibi collato sub
conditione non peccandi: ⁊ si postea fuisset sibi re
promissum illud donuz pro sua posteritate sub cō
ditione penitendi ita remeruisset sibi et suis peni
tendo sicut perdiderat sibi et suis peccando: nūc
autem l3 penitendo haberet in se totam naturam
sicut habebat peccando: q: penituit anteq̄ genuit
et actus penitēdi plus habuit de bono formali q̄
actus peccandi de malo formali: q: tamen habuit
pl⁹ de malo virtuali: quia ex illo peccato fuit rea
tus pene in tota natura: ideo quicūq3 vult illum
amouere satisfaciendo oportet q̄ hoc faciat per
actum toti illi malo equipollētem in bono qđ nō
habuit adam: sed post hoc habuit ex deitate cōiū
cta: et ex ordinatione dei facta q̄ homo nō habēs
peccatum pro peccatoribus moriendo sufficeret
Ad rōnes oñ oppōm ad satisfaciendum. ¶ Ad primū dicendum q̄ im
mo facilius est satisfacere pro actuali culpa pena
est solius peccantis. de qua potest ad plenum sa-
tisfacere q̄ de originali cuius pena obligat totuz
mundum. Et per hoc patet ad exemplum qđ dīt
de milite qui peccando sibi ⁊ suis perdidit castrū
postea bene seruiendo sibi et suis meretur ipsum.
Est enim vnum castrum numero vna merces nō
sequitur si potest mereri condigne vno actu vl' plu
ribus vnum castrum numero sibi et suis successo-
ribus q̄ propter tale castruz hoc vnū imperpetuū
mereatur singulis cuilibet per se sicut debet esse
in proposito quia quot sunt homines tot perdide
runt originalem iusticiam et tot incurrerunt mor
tes: quia singuli singulas erant habituri: et singu
li singulas mortes incurrerunt. et hec est cā quā-
re angelus non potuit hominem redimere: quia
tantum est natus glorificari homo quantū ange-
lus: nec minor est quantum ad bona gratie et glo
rie minimus homo maximo angelo creato vel crea
bili. Quis tota natura humana sit minor minimo
angelo quo ad esse nature: ideo vnus angelus nō
potuit satisfacere de condigno pro hominib⁹ om-
nibus plusq̄ vnus purus homo: quia satisfactio
magis fienda erat pro bonis gratie et glorie recu
perandis q̄ pro boni nature. Ad alia patet solutio
ex dictis. ¶ Distinctio xxi. Q̄ō. i.

Irca vigesimamprimam di- Disti. xxi. Q̄ō. i.
stinctionē querūtur quattuor.
¶ Primo vtrum i morte xp̄i
deitas fuit separata a carne
vel ab anima. ¶ Secundo si
humanitas integra fuisset de
relicta sibi vtrū fluxisset ab ea
esse actualis existentie vel sub
sistentie an ab extrinseco.
¶ Tertio vtrum corpus christi fuit putrefactū.
¶ Quarto vtrum corpus xp̄i fuit idem numero Primum
viuum et mortuum. ¶ Quantum ad primū vide
tur q̄ in morte xp̄i deitas fuit separata a carne et
anima sicut caro et anima fuerunt ab inuicem se-
parata: quia vnio alicuius ad duo vbi duo sunt est
duplex et non vna: sed caro ⁊ anima ad inuicem se
parata sunt duo vt duo. ergo si i morte christi dei
tas fuisset vtriq3 vnita fuissēt due vniones et non
vna quod est inconueniens: quia cum ante mortē
non esset nisi vnio in morte esset facta noua vnio
quod non ponitur. ¶ Item vnio creature cū per Secundū
sona diuina non est vnio p naturam sed p gratiaz
Sed corpus non aiatum non est capax gratie. er
go videtur q̄ deitas non fuit vnita corpori a quo Tertium
erat anima separata. ¶ Item propter vnionē est
cōmunicatio ydiomatum sed nunq̄ fuit veruz di
cere q̄ filius dei esset corp⁹ vel anima. ergo i mor-
te xp̄i deitas non fuit corpori vel anime vnita.
¶ In cōtrarium est quod dicit Damas li. tertio In oppōz
cap. ij. Et si xp̄s mortuus vt homo et sancta eius
anima ab incontaminato corpore diuisa: tamē dei
tas inseparabilis ab vtrisq3 permansit. ¶ Et ar-
guitur ratione: quia que sunt nature humane non
dicuntur de filio dei nisi ratione vnionis: sed de fi
lio dei nisi ratione vnionis: sed de filio dei dicit
illud quod conuenit corpori post mortē sc3 esse se
pultum. quod patet ex symbolo apostolorū vbi dr
passus ⁊ sepult⁹ est: ⁊ mortu⁹. g filius dei fuit vnit⁹
corpori mortuo. et eadem ratio est de anima a cor
pore separata: q: sicut filius dei dr esse sepult⁹ rōe
corporis: ita dr descēdisse ad inferos rōne anime
¶ Rñdeo. tria sunt vidēda. ¶ Primo de separatiōe Rñsio

diuitat[e] ab hu[m]anitate quo ad totu[m]. ¶ Sc[d]o q[uan]tu[m] ad p[ar]te[m] q[ue] e[st] a[n]i[m]a. ¶ Tertio q[uan]tu[m] ad p[ar]te[m] q[ue] est corpus. ¶ Qua[n]tu[m] ad p[ri]mu[m] dicunt sic aliq[ui] q[uod] differt cessatio vnionis et separatio vnito[rum]. Cessat e[ni]m vnio aliquo[rum] p[er] desitione[m] alteri[us] extremi sed no[n] separantur p[ro]prie nisi q[ue] mane[n]t post separationem post qua[m] soluta est eorum vnio. Vn[de] forme naturales alie ab a[n]i[m]a q[ua]n[do] fit corruptio suppositi vel co[m]positi no[n] dicunt[ur] separate a materia: q[uia] no[n] mane[n]t. cessat t[ame]n eo[rum] vnio cu[m] materia: sed sola a[n]i[m]a ro[ati]nalis dicit[ur] separari: q[uia] remanet soluta eius vnione cu[m] materia. hoc supposito dice[n]du[m] ad q[uest]ionem q[uod] in morte xp[ist]i humanitas no[n] fuit p[ro]prie separata a deitate: cessauit t[ame]n vnio ei[us] cu[m] illa q[uo]d patet ex dict[is]: quia vnio cessat cessante altero extremo: sed no[n] fit proprie separatio nisi p[er]mane[n]tiu[m] post sep[ar]atione[m]. Humanitas a[ute]m cu[m] nolet co[m]positu[m] ex a[n]i[m]a et corpore simul iunctis in ro[ati]ne materie et forme desiit esse i[n] morte xp[ist]i. alioquin xp[istu]s non fuisset vere mortuus cu[m] vita stet sta[n]te vnione a[n]i[m]e cu[m] corpore. [Er]g[o] in morte xp[ist]i cessauit vnio hu[m]anitatis cu[m] deitate: sed no[n] fuit cessatio illa separatio p[ro]prie dicta. ¶ Sed co[n]tra hoc potest argui: q[uia] l[icet] corp[us] no[n] dicat[ur] separari ab a[n]i[m]a ro[ati]nali: q[uia] ip[su]m no[n] manet sed corru[m]pit[ur]: tame[n] eco[n]uerso ip[s]a a[n]i[m]a q[ue] no[n] corru[m]pitur dicitur separari a corpore sicut p[er]petuu[m] a corruptibili. Et si[mi]l[ite]r l[icet] humanitas que corrupta est p[er] morte[m] no[n] possit dici separari a diuinitate. q[uia] q[uo]d no[n] est no[n] separat[ur]: cum separatio sit passio entis: t[ame]n eco[n]uerso deitas q[ue] non corru[m]pit[ur] p[otes]t dici separari ab huma[n]itate corrupta eo ipso q[uod] desiit esse vnita. ¶ Et dice[n]du[m] q[uod] no[n] est simile propter duo. Primo q[uia] a[n]i[m]a separata no[n] remanet coniu[n]cta partib[us] corporis nec materie nec forme. Secu[n]do q[uia] corp[us] remanet l[icet] dictu[m] equiuoce. separatio a[ute]m est entis ab ente [et] no[n] entis a non ente. dicitur ergo a[n]i[m]a separari a corpore: q[uia] nec remanet coniuncta corpori nec parti corporis [et] illu[d] est corpus vere et p[ro]prie dictum l[icet] alteri[us] ro[ati]nis si est alia forma: sed sec[us] est ex parte ista: q[uia] nulla remanet hu[m]anitas p[ro]prie dicta nec illa nec alia nec ab ea aliud possit dici separari et manet co[n]iunctio ad o[mn]es partes eius sicut prius l[icet] no[n] integrant totum. ¶ Qua[n]tu[m] ad secu[n]du[m] de a[n]i[m]a dicunt idem q[uod] no[n] fuit separata a deitate nec eo[rum] vnio aliquomo[do] fuit soluta quod patet tripliciter. ¶ Primo sic. illud quod per gratia[m] concedit[ur] nu[n]q[uam] amittitur sine culpa. Unde Ro. xi. dicitur q[uod] sine penitentia su[n]t dona dei id est sine retractatio[n]e q[uan]tu[m] est ex parte dei dantis. sed vnio creature cu[m] p[er]sona diuia est maxime gratuita. ergo non amittitur nisi p[er] culpa[m] cu[m] ergo in xp[ist]o nullum fuit peccatum nullo modo vnio diuinitatis cum humanitate soluta fuit manentibus extremis vnionis. Anima aute[m] mansit post morte[m] xp[ist]i cum sit immortalis. ergo vnio diuinitatis cum ipsa nu[n]q[uam] fuit soluta. ¶ Secu[n]do sic. perfectior et maior est vnio p[er] assu[m]ptione[m] [et] fruitione[m] simul q[uam] p[er] fruitione[m] sola[m]: l[icet] vnio que est per fruitionem est inseparabilis. aliter fruentes non essent perfecte beati: quia non essent certi de p[er]ma[n]sione sue beatitudinis. ergo fortiori ratione vnio a[n]i[m]e xp[ist]i cu[m] deitate q[ue] erat p[er] assumptione[m] [et] fruitionem similiter fuit iseparabilis. ¶ Tertio sic. xp[istu]s assumpsit naturam nostra[m]: non solum vt nos redimeret patiendo in ea: sed vt eam repararet et glorificaret resurgendo. Et ideo non fuit conueniens q[uod] filius dei in morte l[icet] anima[m] desereret que post

triduum erat corpori reunienda in eius gloriosa resurrectione. ergo vnio deitatis cum anima nullo modo soluta fuit neq[ue] p[er] separationem vtriusq[ue] partis remanentis neq[ue] per cessatione[m] alterius.
¶ Co[n]clusio aute[m] in se vera est sc[ilicet] q[uod] ab a[n]i[m]a no[n] fit facta separatio nec cessauit vnio: q[uia] in xp[ist]o no[n] debet poni aliqua imperfectio non necessaria ad salutem. si ergo propter hoc caruit gratia corporis ante resurrectionem quia mors erat nobis necessaria ad salute[m] et p[ro]p[ter] hoc a principio non caruit glo ria anime que non impediebant salute[m]. Cu[m] enim gloria anime in triduo non impediuerit salute[m]: q[uia] non minus potuit descendere ad inferos gloriosa q[uam] non gloriosa: quia non descendebat ad patie[n]du[m] sed ad liberandu[m] et illuminandum. ideo [et]c.
¶ Prima autem ratio alio[rum] est solubilis: quia quod concedit[ur] p[er] gratiam gratis datam sepe amittit[ur] sine culpa. sicut spiritus prophetie et genera linguarum que da[n]t[ur] aliq[ua]n[do] ad te[m]pus [et] de gratia miraculo[rum]. Similiter de gratia gratum facie[n]te p[er] qua[m] paulus et moyses fuerunt admissi ad visionem: qua durante non peccauerunt: et tamen eam perdideru[n]t et consolationes sp[irit]uales actuales no[n] semp[er] durant actu vsq[ue] ad culpam: immo sine culpa et inuitis subtrahuntur que tamen gratis conceduntur. ¶ Per idem potest impugnari minor secunde rationis: quia vnio fruitionis in moyse [et] paulo fuerunt separate. Maior etiam non concludit recte: quia vtraq[ue] est perfectior altera: non tamen propter hoc sequitur q[uod] sit minus separabilis quia cum humanitate fuit vtraq[ue] a qua saltem est separata quo ad cessationem vnionis quod no[n] est in simplicibus beatis. ¶ Ad tertium posset dici q[uod] remansisset vnio fruitionis que potest esse i[n] anima separata et non remansisset vnio assumptio[n]is ex quo vna fuit assumptio qua assumpsisset media[n]te toto. Unde partes cessante assumptione totius cessauit assumptio partium sicut alij dicu[n]t.
¶ Qua[n]tu[m] ad tertiu[m] de corpore dicunt quidam q[uod] non potest sic dici omnino. immo oportet aliter dicere s[ecundu]m ponentes diuersitate[m] formarum substa[n]tialium et aliter s[ecundu]m pone[n]tes vnitate[m] earum. si e[ni]m in homine sit talis pluralitas forma[rum]: ita q[uod] corpus sit corpus per aliquam aliam formam ab anima que maneat in eodem corpore viuo [et] mortuo: vt dicu[n]t. ¶ Dicendu[m] est q[uod] a tali corpore nu[n]q[uam] e[st] deitas separata nec earu[m] vnio soluta propter easdem rationes q[ue] dicte sunt de anima: maxime propter secundam et tertiam. ¶ Si autem in homine non sit aliqua forma substantialis preter anima[m] tunc est dicendum q[uod] deitas non fuit proprie separata a corpore. Cessauit tame[n] eius vnio cum corpore. quod patet argue[n]do vt prius arguebatur de humanitate: quia vnio cessat cessante altero extremorum: sed non est separatio nisi p[er]manentium.
¶ Secundum autem hanc opinionem corpus desiit esse per mortem illud quod erat essentialiter: quia cum corpus non nominet solam materiam sed compositum ex materia et forma dante esse corporeum de intrinseca et essentiali ratione corporis est forma per quam habet esse corporeum. Si autem in homine non sit alia forma ab anima sed per eam habet esse corporeum [et] animatum: et sic de ceteris perfectionib[us] cum illa separata fuit i[n] morte sequitur q[uod] corpus desierat esse quod erat essentialiter et sic soluta est ei[us] vnio cu[m] deitate p[er]

Marginal notes (left): i. articul[us]. Dura[n]. di. p[rese]nti. q. i. — obijcit doctor co[n]tra istud dicti dura[n]. [et] soluit. — ij. articul[us] du. vbi. s[upra].

Marginal notes (right): Arguit doctor co[n]tra istud dicti dura[n]. — iij. articul[us] du. vbi. s[upra].

4. articul⁹ specialiter quo ad passionem. ¶ Quātum ad pri
mum tria videnda sunt. ¶ Primo de pluralitate
et vnitate actionum in xp̄o. ¶ Secundo de cõita
te ⁊ ꝓprietate actionū in eo. ¶ Tertio q2 suppo
siti est agere quomodo xp̄s sit suppositū hūanū.
Du. di. pri. q. 1. ¶ Quantum ad primum ꝓponūt aliqui tria.
¶ Primū est ꝙ hūanitatis et dīnitatꝭ fuit ī xp̄o
vna actio.in alio tñ ⁊ in alio genere cause.
¶ Secundum est ꝙ in xp̄o ſm vtramq̄ naturam
fuit vna actio in vno genere cause: sed in alio mō.
¶ Tertiū est ꝙ impossibile est in eodē genere cau
se et in eodē modo esse in xp̄o tm̄ vnā actionē di
uinitatis et humanitatis. ¶ Primū patet sic: q2
actio ⁊ passio sunt vnus mot⁹ et sunt in passo sicut
ī subiecto sicut dicit̄. 3. phisi. et ideo mouētꝭ ⁊ mo
ti est idē actus sed vnius tanq̄ agentis alteri⁹ tanq̄
materie vel patientis: et sic est de motu: ita est de
quacūq̄ actione tunc sic agentis et patiētis ē idē
act⁹ ſ3 in alio genere cause sed diuina natura ⁊ hu
mana in xp̄o se habuerunt vt agens et patiēs re
spectu plurīū actionū sicut respectu receptionis
gratie et glorie ⁊ hmōi: q2 q̄d influebat deitas re
cipiebat humanitas ꝯ hmōi actiones fuerūt di
uinitatis et humanitatis vni⁹ tanq̄ agentis alte
rius tanq̄ subiecti recipiētis: et ita in diuerso ge
nere cause. ¶ Secūdū patet omnē effectū quē ef
ficit causa secunda efficit et causa prima: ſ3 p aliū
modum vt habet̄ ex cōmento prime ꝓpositionis
li. de causis: sed humana natura se habet ad diui
nā in vt causa secunda ad primā/ergo omnē actio
nem quā efficiebat humana natura in xp̄o imme
diate efficiebat natura diuina mediate: ſm hunc
modum eadē est actio principalis agentis ⁊ īstru
mentalis et in eodē genere cause: sed in alio mō.
¶ Tertiū patet tripliciter. ¶ Primo sic. Pluri
ficato pncipio p se ⁊ sufficiēti ⁊ imediato opꝫ plu
rificari actionē. nunq̄ eñ ad vnā actionē possunt
concurrere plura principia p se si quodlibet sit suf
ficiens et imediatū sicut sufficienter fuit declara
tum li. 2. dist. 1. sed diuina natura est sufficiēs prin
cipiū ⁊ immediatū aliquarꝫ actionū. similiter etiam
natura humana supposita eius cōseruatione qua
re oportet hmōi actiones esse plures. ¶ Secū
do sic. sicut se habꝫ vnitas actionis ad vnitatē na
ture: sic pluralitas ad pluralitatē: sed plurīū per
sonarum diuinarum est vna actio ꝓpter vnitatem
nature. ergo in xp̄o sunt plures actiones propter
pluralitatē naturarū existētiū in ipso. ¶ Tertio
sic. actionū quedā sunt manētes in agēte: et q̄dam
sunt transeuntes in materiā exteriorē: sed tā hee
q̄ ille plurificantur in xp̄o ſm deitatē et humani
tatē. ergo ⁊c. Minor declarat̄. ꝙ eñ in xp̄o actio
nes intra manētes plurificēt̄ patꝫ ex hoc ꝙ p̄ter sciē
tiam diuinā ponim⁹ in xp̄o sciētiā humanā: ⁊ pre
ter velle diuinū ponimus humanum vt dictū fuit
supra/de operationibus transeuntibus extra. patꝫ
ꝙ aliquid conueniebat ei ſm diuinā naturā sicut
gubernatio mūdi ⁊ operatio miraculorū ⁊ hmōi
quedā etiā cōueniebāt ei ſm humanam naturam
q̄ non conueniebant ei immediate ſ3 diuinā sicut
2. dictū huius articli tangere infirmū: quare ⁊c. ¶ Quantū ad secūdū
de cōitate et proprietate actionū dicendum ꝙ in
xp̄o fuit opatio diuinitatis ⁊ ꝓpria humanitatis
et cōmunis vtriq̄. ¶ Primū patet: q2 in illis q̄
ſm diuinitatem operatus est xp̄s nichil olno coo
perata est humanitas actiue: nec sibi conueniunt
nisi ſm nomen in concreto: vt cū dicimus iste hō
creauit stellas vera est in hoc sensu non ꝙ humani
tas ibi aliquid egerit q̄ necdum erat: sed quia ha
bens nunc humanitatem creauit eas. ¶ Secūdū
etiā patet scꝫ ꝙ est operatio .i. passio propria hūa
nitati. Cum eñ dicitur deus passus et mortu⁹ nō
est sensus ꝙ diuinitas nec principaliter nec aliter
sit passa sed ꝙ humanitas in deo vere est passa aut
ꝙ deus est passus per eam: sic tñ ꝙ sicut dicēdo ꝙ
homo creat nulla actio attribuitur hūanitati: sic
cum dico deus moritur nulla passio attribuit̄ di
uinitati. ¶ Tertiū etiā patet scꝫ ꝙ oīs actio hu
mana xp̄i inq̄tum actio est fuit cōis diuinitati et
humanitati nō solū illo modo quo primi dicunt ꝙ
deus mediate homo immediate ⁊c. ꝓpter conser
uationem principiorū: sed q2 natura subsistēs nō
potest agere nisi supposito principaliter agente vt
supra dictum est. ¶ Quantū ad tertiū dicunt sic 3. dictum
aliqui ⁊ bene ꝙ aliquod suppositū potest dici sup
positum humanū tripliciter. ¶ Uno modo ꝙ di
catur humanum q̄d est suppositū constitutū p na
turam humanā. ⁊ sic psonam filij esse suppositum
humanum est impossibile: q2 impossibile est suppo
situm eternum esse constitutū p naturam crea
tā ex tpe nisi aliq̄s velit dicere ipm̄ p naturā hūa
nam ſm quid constitutū scꝫ q̄tuꝫ ad hoc ꝙ est esse
homo vel humanum. ¶ Alio modo potest aliq̄d
suppositū dici suppositū humanū: q2 scꝫ subsistit
in natura humana et p ipm̄ substātificat̄ ⁊ ei ī vni
tate suppositi ⁊ in esse psonali vnitur: ⁊ sic ſm il
lud oportet dicere psonā filij esse suppositū huma
num. ergo filius dei psona est secūdo modo sup
positū humanū: q2 sicut suppositū habens albedi
nem se habet ad hoc ꝙ dicatur albū: ita suppositū
habēs humanitatē se habet ad hoc ꝙ dicatur hūa
num: sed suppositū habens albedinem potest dici
album. ꝯ suppositum habēs humanitatē pōt dici
humanū. suppositū filij est huiusmodi. ergo ⁊c.
¶ Quantum ad secundū principale scꝫ de meri
to xp̄i tria sunt videnda. ¶ Primo ꝙ xp̄s meruit 6. articul⁹
¶ Secundo qñ mereri incepit. ¶ Tertio an ī me
rito pfecerit. ¶ Primū probant aliq̄ dupliciter.
¶ Primo q2 ad meritum non videntur esse ne Du. q. 2.
cessaria nisi tria scꝫ ꝙ agens simpliciē nō sit ī ter huī⁹ di.
mino: q2 meritū cōparat̄ ad p̄miū sicut via ad ter
minum. ¶ Secūdū est ꝙ agens sit dñs sue actio
nis: ita ꝙ in potestate eius sit agere vel non agere
nec agat necessitate sed libere: q2 ꝙ actio sit bona
vel mala hoc habet ex obiecto ⁊ circunstātijs ob
iecti: sed ꝙ sit imputabilis ad laudem vel vitupe
rium hoc habet ex hoc q̄d est in potestate agentis
vt dictū est in secūdo libro. ¶ Tertiū est ꝙ actio
ꝓportionē habeat q̄ ꝓportio attenditur ſm gra
tiam ⁊ charitatem. Ex quo potest sic argui.
¶ Quicūq̄ non simpliciter est in suo termino et
habet dominiū sui actus et est in statu gratie seu
charitatis talis potest mereri: sed xp̄us ante re
surrectionē non fuit simpliciter in suo termino ſ3
fuit solum viator ⁊ habuit dñium sue actionis li
bere sicut et ceteri homines. fuit etiā pfectissim⁹
gratia ⁊ charitate. ergo potuit mereri. ¶ Secun
do patet idem sic. Nobilius est aliquid agere per
meritum q̄ sine merito: sed oīs pfectio et nobili
tas est xp̄o attribuenda. ergo quicquid habē aliq̄
p meritū fortiori rōne xp̄s habuit p meritū: alio
quin aliq̄ illud nobiliori modo habuissent q̄ xp̄s

qđ est inconueniens. Maior patet: q2 nobilius est aliquid habere a se ⁊ ꝑ se q̃ ab alio vel ꝑ aliū. qui autē habet aliquid ꝑ meritum ꝓpriū quodāmodo hȝ illud ꝑ seipsum inq̃tū ꝑ actionē suā fecit sibi illud debitū. qui autē hȝ sine merito hȝ oīno ꝑ aliū ergo nobili⁹ est habere ꝑ meritum aliquid q̃ sine merito de his q̄ possunt cadere sub merito: et q2 xp̄o nobilius est attribuendum. ꝯñs est ꝙ xp̄s habuit ꝑ meritū quicquid alij habent ꝑ meritū: nisi sit tale quid cuius carētia dignitati magis vl' ꝑfectioni xp̄i ꝑiudicet q̃ ꝑ meritū accrescat sicut est gratia beatitudo aīe scientia ⁊ vnio cū ꝑsona diuina: q2 cū meritū non sit nisi eius qđ nundum habetur opoꝛtuisset ꝙ xp̄s aliquādo caruisset. Carere aūt istis: dignitatē ei⁹ magis diminuisset q̃ meritum auxisset. et ideo talia non meruit: sȝ alia de

Obiectio doctoris. quibus postea dicetur. ¶ Sed cōtra secūdam rationem potest sic argui: q2 si ratio bona est. ergo ⁊ gloꝛiam anime non debuit habere sine merito.

Solutio ¶ Et dicendū ꝙ illa ꝑfectio ponenda est in xp̄o q̃ melius erat simpliciter sibi ⁊ nobis ip̄m habere q̃ non habere sibi: aut melius erat ⁊ nobis non oberat habere gloꝛiā aīe q̃ mereri: q2 cū illa stabat satisfactio ꝓ nobis: sed sec⁹ de impossibilitate aīe et gloꝛia coꝛpoꝛis et exaltatiōe noīs: q2 nō potuisset pro nobis pati ⁊ moꝛi nisi fuisset passibilis et moꝛtalis: nec vnq̃ crucifixissēt si deū ac dominū cognouissent.

De tēpore merēdi in xp̄o. ¶ Quantū ad secūdū de tp̄e merendi est quadruplex modus dicendi.

i. modus dicendi ¶ Primus ꝙ xp̄s primo instanti cōceptionis sue mereri potuit ⁊ meruit. Cuius ratio est ꝙ xp̄o debem⁹ ſm aīaȝ attribuere oēm ꝑfectionē spūalē q̄ potest sibi cōpetere: sed possibile fuit in xp̄o in primo instanti sue conceptionis fuisse actū meritoꝛium. ergo hoc est attribuendū sibi. Maioꝛ patet. Minoꝛ declaratur: q2 ꝙ aliq̄ res nō habeat suā operationeȝ statim cum est non potest cōtingere nisi ex tribus ¶ Primo q2 deest sibi aliqua ꝑfectio q̄ requirit ad agēdū. ¶ Secūdo ꝓpter īpediēs extrinsecum ¶ Tertio ꝓpter successionē opatiōis sicut leue non impeditū non mouet eodē instanti quo est: q2 motus in instanti esse nō pōt. Cōstat autē ꝙ i xp̄o ꝑfectio nulla deficiebat ex pte aīe q̄ esset necessaria ad merēdum nichil etiā erat qđ impedire posset actum meritoꝛiū. actus etiā volūtatis quo meremur indiuisibilis est ⁊ nō successiuus. ergo aīa xp̄i eodē instāti quo fuit potuit mereri: ⁊ per ꝯñs meruit.

ij. modus ¶ Alius modus est ꝙ xp̄s in instanti sue cōceptionis non meruit quo ad vsum virtutis/ seu actum: sed solū meruit in radice scȝ in habitu charitatis ⁊ aliarū virtutū. ex quo dignus fuit gl'ia. Qđ pbatur sic. Si xp̄s meruit in instanti sue cōceptionis aut actione beata: aut alia nō beata: q2 omīs actio meritoꝛia est actio viatoꝛis vt viatoꝛ est: q2 solius viatoꝛis est mereri per ꝓprias operationes: sed actio non fuit in xp̄o ſm ꝙ viatoꝛ sȝ ſcȝ ꝙ cōpꝛehensoꝛ. ergo ꝑ illā nō meruit nec ꝑ illā q2 actus voluntatis in quo consistit meritū sequitur actum cognitionis. In xp̄o autem pꝛeter cognitionē diuinam non fuit nisi duplex cognitio scȝ infusa et experimētalis: neutra autē istaȝ cognitionum fuit in xp̄o actu in pꝛimo instanti ꝯceptiōis sue ꝓpter imperfectionem oꝛganoꝛū et virtum sensitiuarum: quarum actus sunt necessarij ad vsum scientie infuse et experimētalis vt dictum fuit prius. ergo in xp̄o non potuit in pꝛimo instanti ꝯceptionis sue esse aliquis actualis motus voluntatis q̄ meretur. Probabile est eīn ꝙ tūc circa aīam xp̄i ex ea parte qua fuit viatoꝛ ex qua cōuenit sibi mereri non fuit mutat⁹ naturalis oꝛdo vie qui est ꝙ nichil itelligimus neq̃ naturaliter neq̃ per reuelationem nisi ex fensatis et ymaginatis.

¶ Tertius modus dicendi est ꝙ si aīa xp̄i in pꝛimo instāti sue conceptionis potuit exire in actum scientie infuse non video quin potuit exire in actū voluntatis meritoꝛium sicut ponit ꝑcedēs opinio nihil eīn obsisteret nisi q2 posset alicui videri ꝙ act⁹ quē habet creatura rōnalis in pꝛimo instanti sue conceptions non esset in potestate eius et sic nō esset meritoꝛius. iij. modus q̄ est durādi. q. ij. huius dist.

¶ Illud autē non obstat: q2 sicut de⁹ ab eterno voluit quicquid vnq̃ postea voluit ⁊ cū alia vult libere et non vult ea ex necessitate ita est possibile ꝙ creatura rōnalis intellectualis in pꝛimo instanti conceptionis sue possit multa velle nō ex necessitate: sed libere. et tale velle meritoꝛium pōt esse si cadat sup debitum obiectū cuȝ debitis circūstantijs.

¶ Quart⁹ modus dicendi est ꝙ nō omne velle libere est velle libero arbitrio: ⁊ sic velle libere est q2 est libertas a coactione: et hoc ē q̄ vult aliquid ſm ꝓpriā inclinationē et hoc pōt esse in illo qui de necessitate absoluta vult aliq̄d sicut deus de necessitate absoluta ⁊ naturaliter vult bonitatē suā. Sed libertas arbitrij dicit ꝙ respectu illius respectu cui⁹ est libertas in potestate ei⁹ sit facere et nō facere. et hoc requirit ꝙ sic se habeat iste qui est liberi arbitrij Pꝛima autem libertas nō requirit hoc. Ex hoc difficile est videre quō in pꝛimo instanti aliqua creatura rationalis possit mereri: q2 oēs dicunt ꝙ nullus pōt peccare in pꝛimo instāti creationis ꝑ actū ꝓpriū ⁊ ratio huius est q2 pꝛim⁹ actus cōsequēs rē inest sibi a generāte/ et de necessitate nec est in potestate eius. Sed nullus demeretur in illo qđ nō est i potestate sua ideo ⁊c. Tunc ꝑ eandē rōnē videt ꝙ xp̄s non meruerit: q2 meritū ꝓpꝛie est in actu cuius aliq̄s habet dn̄ium et potestatē: sed pꝛim⁹ act⁹ creature vt dictum est nō est i potestate ei⁹: ideo in isto non est meritū nec demeritū. Potest dici ꝙ meritū potest accipi ꝓpꝛie ⁊ hoc est cōplacentia voluntatis respectu illi⁹ respectu cuius q̄ meret hȝ dn̄ium. ⁊ sic in pꝛimo instanti creature nō est meritū Alio modo dicitur large meritū quecūq̃ bona volūtas infoꝛmata charitate ⁊ sic meruit xp̄s i pꝛimo instanti cōceptionis sue si non potuit nō velle. 4. mod⁹.

¶ Si quis vellet tenere secundā opinionē posset sic ꝯfoꝛtare rationē ei⁹ que est ꝙ meritū requirit cognitionem non patrie sed vie: q2 in suo vsu requirit fantasiationē: sed i pꝛimo instanti non potuit in coꝛpoꝛe xp̄i esse aliqua fantasiatio cū etiaȝ ante multos annos non sit in pueris iste vsus. ergo ⁊c. Maxime etiā q2 in vtero existēs nichil a sensibilib⁹ accipere potuit. Pꝛeterea naturalibus non meremur: sed soluȝ actu deliberato: sed pꝛimo instanti sue creationis non potest homo deliberare cuȝ sit in tp̄e: quia ⁊ si angelus qui sine discursu itelligit potest in instanti deliberare modo quo in ipso deliberatio cadit: non tamen homo cuius intelligere est cū continuo in tp̄e. ⁊ si ꝯclusio consiliū est i instanti ꝑcedit tamen tēpus qđ pꝛimū instans creationis ꝑcedere non potest. Cōfoꝛtat doctoꝛ secūdū modū dicēdi.

¶ Sustinendo tamen pꝛimā opinionē q̄ cōioꝛ est et verioꝛ. ¶ Dicendū ad pꝛimū ꝙ deus pōt ipꝛimere spēs sensibiles non Sustinendo pꝛimū modū dicēdi rn̄det doctoꝛ ad rōes secūdi modi.

minus valentes q̄ que exterioribus accipiuntur.
Et si dicatur q̄ organū nō erat capax potest deus
facere q̄ intellect⁹ coniunct⁹ intelligat sine actu
fantasie non eñi sic necesse est intelligentē fantas=
mata speculari sicut volentē itelligere: q̄z obiectū
voluntatis est bonū intellectum propter qd̄ deus
non potest facere vt multi dicunt volitionē sine in
tellectione sicut nec actū potētie sine obiecto: sed
ens fantasiatū vt sic non est obiectū intellect⁹ sed
magis vniuersale a fantasiatione abstractum. vñ
magis pōt intelligi nō fantasiatū. ¶ Et si dicat̄
deus potest facere visionē sine colore mouente nō
autē sine colore terminante. ¶ Dicendū q̄ nō sic
est obiectum terminans fantasma intellectionis
Unde potest deus intellectionē facere sine fanta=
siatiōe vel ipsam fantasiationē accelerare sicut in
Johanne baptista in vtero. dicunt quidā accele=
ratum vsum rōnis ais videtur absurditas magna
dicere xp̄i infantiam non fuisse meritoriā; nec cir
cūcisionem nec alia ante tempus quo ceteri pue=
ri habent vsum rationis: q̄z l3 habitus gratifican
tes non sint frustra in pueris in quibus non est eo
rum vsus: q̄z faciunt eos dignos gloria ad quod
principaliter infundunt̄ q̄z gratia dei vita eterna:
tamen habitus intellectuales q̄ non sunt nisi pro
pter speculari frustra infunduntur ei qui opari nō
Ad scðm. potest. vnde cū xp̄s a principio hos habuit et vsum
habere potuit. ¶ Ad secundū dicendum q̄ puris
naturalibus non meremur: sed nec oportet q̄ solo
deliberato actu mereamur alias cū in repentinis
homo operetur s̄m habitum sancti viri multa ex
habitu subito facientes nō merent̄ qd̄ est eis sub
trahere maiorē partē meritorum: q̄z de solia dubi
is homines deliberant non dubitantante nec de=
liberant de eundo ad ecclesiam quādo audiūt pul
sum campane vel h'mōi in quibus etiam ex delibe
ratione mediāte virtualiter procedit qd̄ faciūt ex
habitu deliberatione frequenti causato: sed act⁹
non deliberatus actu sed qui est ex natura sua de=
liberabilis: q̄z non de puris naturaliter amabili=
bus sed diligibilibus ex rōne deliberante si aliud
non impediat potest esse meritorius: et ita fuit in
christo qui l3 in primo instanti non potuerit deli=
berare nec deliberauit nichilominus tamē habēs
finem adeptum potuit ea que sunt ad finē deside
rare vel vt quod de fine restabat mereretur / vel vt
de accepto regraciaretur nisi quis dicat q̄ nō est
minus naturale appetere gloriam corporis q̄ aie
Unde si carēs gloria aie primo appetit eā natu=
raliter q̄ ppter eam aliquid appetit libere i sic et
de gloria corporis. Unde nichil est hic qd̄ homini
ad plenum sufficiat: sed oportet intellectum capti
uare ad saluandum dicta sanctorum. ¶ Itē q̄uis
aia xp̄i non potuerit respuere qd̄ eligebat nec eco
uerso inq̄tū peccasset: q̄z peccare non poterat ab=
solute: t\ñ quo ad substantiam facti poterat: et sic
libere agebat non necessario necessitate q̄ meritū
vel libertatem excludat q̄uis appetitus tūc actu
naturali precedat eligere al'quem tamen appete
re beatifice cōpatitur secum electionē. Unde xp̄s
illo actu quo fruebat̄: s̄m aiam desiderauit glori
am corporis sibi et gloriam integrā membris su
is et alio actu non beatifico sed libero libertate ar
bitrij elegit propter illum finem mori et omnia pa
ti que passus est qua electiōe sibi et nobis meruit
¶ Quantum ad tertium de profectu xp̄i in meren

do. Dicendum q̄ in numero meritorum profecit De profectu xp̄i in me= rito.
extensiue s̄m omnes non intensiue non circa glo
riam essentialem quā non meruit nec circa gloriā
accidentalē que equatur proportionabiliter essē=
tiali sicut est impassibilitas anime et gloria corpo
ris et exaltatio nominis. omnia enim hec erant li
mitanda s̄m gloriam anime et gratiam vnionis q̄
quia crescere non poterant: ideo nec ista amplius
sibi debita faciebat. ¶ Sed secūdo videt̄ q̄ in me
rendo sibi profecit quo ad gloriā accidentalem q̄
in aliis vocatur aureola speciale enim gaudiū ha
bebat de hoc q̄ predicauit et mortē sustinuit et de
multis aliis que gaudia anteq̄ faceret illa nō sic
habuit et per consequens illa promeruit et quia il
la variantur charitate non variata in merito il=
lorum proficere potuit. ¶ Similiter tertio quo
ad illud quod nobis meruit maxime quia per co
gnitionem non beatificā non simul omnia cogno
uit merenda sic non omnia meruit vel saltem non
ita efficaciter. Cum enim in speciali orabat p̄ hoc
vel pro illo specialiter et magis illud merebat̄: nō
potuit aūt primo instanti pro omnibus membris
et donis eis prestandis in speciali orare: sed post=
ea p̄ diuersis diuersis t\p̄ibus specificauit et sic pro
cessu temporis magis ac magis meruit. Uerū est
tamen q̄ xp̄s plura simul potuit intelligere etiā
cognitione non beatifica q̄ alia creatura. propter
quod et si homo non deliberat in instanti. ipse ta
men potuit primo instanti magis q̄ angelus et sic
potuit tunc mereri si aliud non impedit per qd̄ pa
tet etiam responsio ad tertiā instantiā supra factā
¶ Ad rationes vtriusq; partis respondent illi de Du. vbi. F.
tertia opinione. ¶ Ad primū dicēdū q̄ quibusdā R̄nsio ad
visum est q̄ angelus in primo instanti creationis rōes ante
sue potuit demereri l3 non demeruit. vel dicendū oppositū et
q̄ non est simile de merito et de demerito respectu l oppositū
primi instantis: quia peccatum vel demeritum nō
potest esse in voluntate nisi p̄cedente aliquo defe
ctu in cognitiōe. Angel⁹ autē nō potuit i primo in
stāti sue creatiōis habere aliquem defectū cogni
tionis naturaliter: quia nunq̄ talis defectus est
in angelo vt dictum fuit secūdo libro. Nec potuit
habere defectum cognitionis supernaturalis ra
tione cuius posset peccare: q̄z aut tunc fuit sibi ali
quid reuelatum et ita tūc non habuit defectū ta=
lis cognitionis aut nichil et ita non tenebat̄ aliqd
supnaturale cōsiderare. propter quod ex tali defe
ctu vel ignorantia cū sit inuincibilis peccare nō po
terat. potuit tamen mereri: quia ad meritum suffi
cit actus voluntatis libere cadens super debitum
obiectum cum debitis circumstātiis: quare tūc po
tuit esse in angelo vt dictum est. ¶ Ad secundum
dicendum q̄ non oportet animam cōmunicare cū
corpore vt obiecto cum omni actiōe meritoria: s3
sufficit q̄ anima sit in corpore passibili et mortali
ratione cuius est in statu vie: et nichilominus to=
tus homo remunerabitur: quia anima que est prī
cipalis radix merēdi et illud quod est principali⁹
in homine nec pōt perfici nisi perfecto corpore p̄=
pter quod meritum anime redundat in corpus in
quo est sicut in subiecto l3 alique potētie eius nō
sint perfectiones aliquorum corporaliū organorū
¶ Ad rationem alterius partis potest dici s̄m ali
am opinionem q̄ xp̄s ab instanti sue conceptiōis
fuit perfectus vir quo ad habitum gratie / sciētie /
et virtutum / in quibus consistit meritum virtus=

liter et in radice:sed non fuit pfect⁹ quo ad vsum
in quo cōsistit meritum formaliter ex isto actu vi
sionis beate:qui magis est premiū q̄ act⁹. ¶ Su
stinendo autē primam opinionem ad instātiam il
lam:quia angelus primo instanti non potuit me=
reri sicut nec demereri: ergo multo minus anima
quecunq; cū natura anime sit tardior ad operan=
dum q̄ angeli qui nulla mole corporalia infantie
S.tho.i. impeditur. ¶ Et dicendū scd̄m quosdā q̄ angel⁹
pte. q. 63. primo instanti potuit mereri licet nō demereri:q2
ar.5. et christus nunq̄ potuit demereri sicut nec pecca
re:qui tamen saltē aliqū potuit mereri. ¶ Unde
S.tho.i. etiam quidā dicunt omnes angelos primo instan
pte vbi. s. ti meruisse.sed supposito q̄ angelus etiam in pri=
ad q̄rtum. mo instanti non meruit nec mereri potuit nisi ha=
bitualiter: tūc potest videri q̄ hoc fuit pro tanto
q2 prima operatio debet esse pure naturalis puta
appetitus beatitudinis pp̄ter quem omnia appe
tuntur:z q2 creatura rationalis nō habens bea=
titudinem/primo circa eius appetitum occupaf.
Unde est q̄ posteri⁹ tempore incipit aliquid elige
re pp̄ter beatitudinem/in qua meritum vel deme
ritum consistit:sed habens beatitudinem non po
test desiderare quod iam habet vnde potest ferre
in aliqua preter eā:z sic anima christi habens suā
beatitudinem essentialem non in eaz ferebaf: sed
in desiderium passibilitatis z hmōi/vel eorū que
sunt deo placita/vel eciam ei placita. Et idē fuis=
set de angelo beato:sed tamen in eo potuisset esse
partialis beatitudo:q2 totalis ponit extra statuz
merēdi. ¶ De tertio de medio meriti per passio=
3.articul⁹ nem z generaliter videnda sunt tria. Primo q̄ p
passionem meruit. Scd̄o quid sibi meruit. Ter=
tio an nobis meruit. ¶ De primo dicunt omnes
q̄ christus meruit per passionem suam: quia om=
nis actus viatoris existens in potestate eius z ca
ritate informatus est meritorius:sed passio chri=
sti vt accepta ab ipso fuit act⁹ viatoris ex sua lib. pt̄a=
te christi oblatus est eū q2 voluit ex maxima ca=
ritate pcessit:quia maiorem caritatem nemo ha=
bet q̄ vt animam suam ponat pro ouibus suis:vt
dicit Johannis.15.q̄ passio christi fuit maxie me
ritoria. ¶ Ad idem est qd̄ dicit Philippē.2. Fa
ctus est obediens vsq; ad mortem: propter quod
et deus exaltauit illum vt dicit glosa Augustini
q̄ humilitas passionis claritatis est meritum: cla
ritas autem humilitatis est premium.
¶ Quantū ad secundum quid sibi meruit/dicūt
Durādus quidā q̄ illud qd̄ cadit sub merito put de ipso lo=
dis. p̄senti. quuntur theologi oportet q̄ sit de ptinētibus ad
q.4. beatitudinē primo vel consequenter:oportet etiā
q̄ non sit nature debitum:quia naturalia non ca=
dunt sub merito requiritur etiam q̄ sequaf meri
tum tempore vel natura/et forte necessarium est
q̄ sequatur tempore. Ex quo patz q̄ christus me=
ruit sibi per passionem suam z impassibilitatē cor
poris cum ceteris dotibus corporis z exaltatio=
nem. Cuius ratio est quia christus meruit p pas=
sionem suam omne illud quod pertinet ad beati=
tudinem/z qd̄ ante passionem non fuit ab eo habi
tum nec nature debitum: sed ipassibilitas corpo=
ris cū ceteris dotibus ei⁹ pertinet ad beatitudi=
nem saltem secundario/ et similiter exaltatio seu
manifestatio beatitudinis : quia gloria est clara
cum laude noticia:vt dicit glosa Roma. vltimo/
et q2 vt dicit philosophus p̄mo ethicorum.de be
ne esse felicitatis est vt felix non solum viuus: sed
etiam mortuus viuat in memoria hominum. Hoc
autem christus ante passionem suam aut non ha=
buit vt fuerunt dotes corporis:aut non comple=
te vt exaltatio sui nominis: neutrum autem isto=
rum fuit debitum nature in christo. ergo ex quo
debuit esse perfectissima beatitudo per passionez
suam meruit sibi omnes dotes corporis z exalta
tionem seu manifestationē sue beatitudinis. que
exaltatio consistit in tribus:in noticia cordis/ vt
cognoscatur esse verus deus z ver⁹ homo. In re=
uerentia corporis quo ad genuflexiones et simi=
lia. In confessione oris: que tria tangit apostol⁹
Philipp.2. Propter quod z deus exaltauit illū
et dedit illi nomen quod est sup omne nomen: vt
scz credatur deus. Nomen enim facit de re noti=
ciam: vt in nomine iesu omne genu flectatur q̄tū
ad reuerentiam corporis. omnis lingua cōfitea=
tur q̄tum ad confessionem oris. ¶ Sic ergo sibi
meruit illa tria que dicta sunt: licet gloriam cor=
poris obtinuit in resurrectione. exaltationem no
minis consequitur continue magis ac magis vs=
q; in diem iudicij. impassibilitatez anime quo ad
potentias organicas nō habuit ante resurrectio=
nē sicut nec illas habet anima separata nisi in ra
dice: sed verum est q̄ nec scd̄m eas pati poterat.
Unde negatiue per eas nō passibilis erat: sed nō
positiue per aliquem habitum. nam ante separa=
tionem anime per illas erat tota passio in coniun
cto: sed quo ad potētias abstractas cum quis det
non habens purgandum in morte fiat impassibi=
lis priuatiue. sic certum est christi animam fuis=
se impassibilem z plus:quia si anima separata nō
beata sciret aliquod malum de se tristaretur: hec
autem nō habuit anima christi separata. sed sicut
anime beatoz de nullo poterant dolere: sic nec in
illā tanq̄ coniunctā corpori mortali redundabat
dolor. Unde potētie abstracte semper fuerūt im=
passibiles positiue per habitus beatificos.
¶ Quātum ad tertium an z quid nobis meruit Durādus
Dicūt quidam q̄ aliquid mereri p altero potest vbi supra.
intelligi vno modo q̄ meritum vnius cedat alte=
ri ad meritum. Alio modo q̄ fruct⁹ meriti vnius
redundet in alteruz. Primo modo nullus potest
mereri pro altero: nec christus hoc modo meruit
nobis:quia sicut dictum fuit in precedenti questio
ne operatio bona vel mala ex hoc habet rationez
imputabilis ad meritum vel demeritum:quia ip
sa est in potestate operantis:sed operatio vni⁹ nū
q̄ est in potestate alterius ergo operatio vni⁹ bo
na vel mala nulli alij potest imputari ad meritū
vel demeritum. Isto ergo modo christ⁹ nobis nō
meruit. Secundo autem modo vnus potest alte=
ri mereri sic scz q̄ fruct⁹ vel damnū meriti vel de=
meriti vni⁹ redūdat in alterū. z de demerito qdē
declaratum est in secundo libro agendo de pecca
to originali. De merito autem patet sic quia non
minus potest apud deum amicitia caritatis q̄ a=
pud homines amicitia ciuilis sed apud homines
ratione amicitie ciuilis vnus potest fructum ope
ris sui in alterum transferre : vt cum aliquis ser=
uit diuiti vt pauper vel aliquis alius amicus tu⁹
p aliquo obligatus a debito liberetur/vel vt ha=
beat mercedem operis in toto vel in parte prout
placet operanti transferre . ergo apud deum ra=
tione caritatis mutue vnus potest alteri fructus

sui meriti cõicare. ꝛ hoc ꝯcordat ei qꝺ dictũ ẽ in
ꝗ·to libro: scz ꝙ vnꝰ põt ꝑ alio satisfacere. qꝺ nõ
est itelligendũ quasi actꝰ satisfaciendi sit merito
riꝰ alteri ꝗ̃ satisfacienti: sed solum ꝓpter fructũ
meriti. Hoc autez modo christus meruit nobis ꝑ
passionem suam/ quis tñ multipliciter fructꝰ pas
sionis eius in nos redundet vt patebit ex sequẽti
distinctione. Nec in hoc est differentia inter meri
tum quo vnus purꝰ homo mereť alteri. ꝛ sic chri-
stus meruit nobis nõ quantũ ad quantitatẽ meri
ti: qꝛ christus plus meruit ꝛ pluribꝰ: qꝛ omnibus
quantũ fuit ex sufficiẽtia meriti sui/ ꝓ eo ꝙ in ipo
fuit gratia non sicut in singulari homine sicut in
capite totiꝰ ecclesie: ꝓpter qꝺ fructꝰ passionis eiꝰ
redundauit vel redundare potest ꝛ in oĩa ecclesie
membra: ꝛ qꝛ vt dicit Dam. ratione vnitatis ꝛ di-
uinitatis cuz humanitate christꝰ operať ea ꝗ̃ sunt
hominis sup hominẽ. ratione cuius operatio eiꝰ
se extendebat ad totam naturã: qꝺ nõ potest ope-
ratio puri hominis. et vt aliqui dicunt meruit no
bis de condigno alia que vnus purus homo non
potest alteri mereri nisi de congruo. ¶ Scđo ꝙ
xp̃s meruit nobis de ꝯdigno ꝑmã gratiã/ qꝺ nullꝰ
alius potest. cuius diuersitates ratio videť redu-
cenda nõ in gratiã aliquã habitualem creatã sed
increatã. si em̃ propter hoc pura creatura non po-
test mereri alteri primam gratiã vel aliud de con
digno: qꝛ finita gratia vix sibi sufficit sm̃ illud. ne
forte nõ sufficiat nobis ꝛ vobis. pari ratione gra
tia christi creata est licet maior cũ alia: tamen ꝑ
infinitis hominibus sufficere nõ potest: ad quod
tamen eius meritum se extẽdit. vnde hec sufficiẽ
tia est ex gratia ifinita ꝛ increata. ¶ Ad argumẽ
ta principalia solutum est in primo articulo.

¶ Distinctio. xix. ¶ Questio. j.

Irca decimãnonã distinctio-
nem queruntur duo. Primo
vtrum ꝑ passionẽ christi simꝰ
liberati ab oĩ peccato. Scđo
vtrũ in christo fuerit idẽ actꝰ
Primum. meritũ ꝛ premiũ voluntatis.
¶ Quantum ad primum vi
detur ꝙ non simus liberati ꝑ
passionem christi ab oĩ pecca
to: qꝛ nullꝰ dãnať nisi pro peccato mortali sꝫ post
Secundũ passionem christi multi sunt damnati. ergo ꝑ pas-
sionem christi nõ sumꝰ ab omni peccato liberati.
¶ Item/ quod nõ est deleri non potest: sed pecca
ta mortuoꝝ precedentiũ non erant tẽpore passio-
nis xp̃i: sed trãsierant: peccata etiã multoꝝ sequẽ
Tertium. tium non erant. ergo talia ꝑ passionem christi non
sunt deleta. ¶ Itẽ posita causa sufficienti nichil
aliud requiriť ad effectum habendũ: sed ꝑter pas
sionem xp̃i adhuc multa alia requiruntur ad remis
In oppõz sionem peccatoꝝ. ergo passio xp̃i non fuit remis-
sionis eoꝝ causa sufficiens. ¶ In cõtrarium est
qꝺ dicit Collo. 2. Viuificauit nos in illo donãs
Respõsio. nobis oĩa delicta. ꝛ Apoca. 1. Dilexit nos: ꝛ lauit
nos a pctĩs nostris in sanguine suo. ¶ Respõsio
Tria sunt vidẽda. Primo/ vtrũ ꝑ passionẽ xp̃i li-
beremur ab oĩ pctõ quo ad culpã. Scđo/ an libe-
remur quo ad penã. Tertio/ an ratione talis libe
rationis christꝰ possit dici redẽptor et mediator.
1 articulꝰ. ¶ Quãtum ad primũ ꝓcedunt aliqui sic. cũ eñ

liberari a culpa/ vel delere culpã dicať dupliciter
scz formaliť et effectiue: sicut tenebra delet lumẽ
et opacũ. ideo primo videbiť ꝑ qđ formaliter pec
catum deleať: ꝛ scđo ꝑ qđ effectiue. ¶ Quãtum
ad primum diciť cõiter ꝙ pctm̃ mortale deleť for
maliter ꝑ grãm. cuiꝰ ratio assignať: qꝛ ꝑuatio for
maliter deleť ꝑ habitũ oppositũ: sicut tenebra ꝑ
lucem: sed grã opponiť peccato mortali/ sicut ha-
bitus ꝑuationi. ergo peccatũ mortale deleť forma
liter ꝑ grãm. ¶ Hoc autẽ dictuz est cõmune: et si
intelligať sic ꝙ pctm̃ ꝛ grã opponãtur ꝑ se ꝛ dire-
cte/ sicut habitꝰ ꝛ priuatio: nõ habet veritatẽ. Si Durãdus
autẽ intelligať ꝙ opponanť cõcomitatiue/ verita di. p. circa
tẽ habet. ¶ Primũ patz quadrupliciter. Primo ti. q. i.
sic. Habitus ꝛ ꝑuatio respiciũt idẽ subiectũ ime
diatũ: sed grã ꝛ culpa saltẽ actualis mortalis nõ
respiciũt idẽ subiectũ imediatũ. ergo nõ se habẽt
ꝑ se ꝛ directe sicut habitus ꝛ priuatio. Minor ꝓ-
batur: qꝛ grã habet ꝓ subiecto imediato vel essen
tiã aĩe vel voluntatem: culpa aũt actualis morta
lis habet ꝓ subiecto imediato actum volũtatis.
quare ꝛc. Scđo sic. priuatio ꝑme ꝑfectionis ha-
bet ratione pene ꝛ nõ culpe vt dictũ fuit in secun-
do libro. sed priuatio grẽ cũ sit quedã forma ꝛ ha
bitus/ est ꝑuatio ꝑme ꝑfectionis. ergo talis pri-
uatio nõ est culpa sed pena. ¶ Tertio sic. habitꝰ
et priuatio cõtradicũt sibi circa ꝓpriũ subiectum
ita vt necesse sit alterũ eoꝝ inesse subiecto: sed nõ
est necesse grãm vel culpã semp inesse nobis. ergo
grã ꝛ culpa nõ opponunť vt habitus ꝛ priuatio.
Minor declaratur: qꝛ si hõ crearet in puris natu
ralibꝰ/ nõ haberet nec grãm nec culpã. ¶ Quar-
to sic. vni habitui sm̃ speciẽ nõ opponitur nisi vna
priuatio scđm speciẽ: qꝛ ratio priuationis sumiť
ex habitu: sed grã gratũ faciens est vnꝰ habitꝰ sm̃
speciẽ. peccata aũt mortalia sunt plura ꝛ pluriuz
rationũ. ergo nõ oĩe pctm̃ opponiť grẽ sicut pri-
uatio habitui. qua autẽ rõe vnũ nõ opponiť: eadẽ
rõne nec qꝺcunqꝫ aliud: cũ oĩa sint eq̃ incõpossibi
lia grẽ. ergo peccatũ mortale nõ oppõiť ꝑ se ꝛ di-
recte grẽ sicut priuatio habitui: ꝛ ꝑ cõsequẽs gra
tia delet culpã formaliter ꝛ directe. ¶ Si autem
ista opinio intelligať cõcomitatiue: sic veritatem
habet dictũ cõmune. ¶ Ad cuiꝰ euidentiã scien-
dum est ꝙ circa pctm̃ mortale actuale est tria con
siderare: scz culpã ꝗ̃ est inordinatio volũtaria actꝰ
saltẽ ꝗ̃tum ad peccatũ cõmissionis ꝛ carẽtia grẽ
que ea rõne diciť macula aĩe: qꝛ grã diciť eiꝰ pul-
chritudo. diciť etiã offensa: qꝛ grã est solũ ad ami
cũ. ꝓpter qꝺ substractio amicitie diciť offensa ꝗ̃si
substractio amicitie. Et est etiã tertio cõsiderare
reatũ: ꝗ̃ nichil aliud est ꝗ̃ debitum seu obligatio
ad penã eternã. In pctõ autẽ originali nõ contin
git inuenire ꝑmum istoꝝ: qꝛ nõ cõsistit in aliq̃ actu
nostro. est tñ ibi inuenire secundũ ꝛ tertiũ scz carẽ-
tia grẽ/ ꝛ debituz pene dãni. In pctõ autẽ veniali
cõtingit inuenire primũ ꝛ tertiũ scz deordinationẽ
actus ꝛ debitũ tpalis pene: sed non est ibi inuenire
secũdũ: qꝛ culpa venialis stat cũ grã. cũ ergo nũc
loq̃mur de remissione pcti quo ad culpã ꝑ gratiã
nõ loq̃mur de remissione pcti venialis: qꝛ stat cũ
grã. nec pcti originalis: qꝛ cũ eo nõ stat culpa put
nunc loq̃mur de culpa ꝗ̃ est inordinatio actꝰ. sed lo
quimur de remissione pcti actualis mortalis. cõ-
stat autẽ ꝙ culpa accepta ꝓ deordinatiõe actꝰ/ op
poniť formaliter ordinationi actꝰ. Inordinatio

autē act⁹ nō delet p ordinationē supuenientē eidē actui: qꝛ idē act⁹ volūtatis nō est p̄mo deordinatus ꝛ postea ordinat⁹. act⁹ enī volūtatis est deordinat⁹ p hoc ꝙ aliqd illicitū vult. vñ nō reordinatur nisi p hoc ꝙ illud qđ male placuit postea bene displicet. nō pōt aūt esse idē act⁹ q̄ aliqd p̄mo placet ꝛ postea displicet. ppt̄ qđ nō pōt esse idē act⁹ p̄mo deordinat⁹ ꝛ postea reordinat⁹. cessat autē talis ordinatio p cessationē act⁹: sed nō ppt̄ culpā dimissam vel deletā: alioqn oīs cessans peccare esset liberat⁹ a pcti culpa/ qđ nō dicim⁹: sꝫ dicim⁹ culpā tūc dimissam qñ volūtas pri⁹ ordiata p malā cōplacētiā/ reordinat̄ p bonā displicētiā: qđ fit cōtritione: ꝛ qꝛ cōtritionis displicētiā cōcomitat̄ gratia: ideo culpa dicitur deleri formaliter p gratiā non per se et directe: quia hoc modo culpa per nichil deletur sed solum concomitatiue: et sic patet p̄mū/ p qđ scꝫ formalit̄ delet̄ culpa. ¶ Per qđ autē deleatur effectiue aduertendū est ꝙ causa sufficiens est triplex. Una p̄ncipalis ꝛ pficiēs: q̄ introducit p̄ncipalē effectū ex vtute ppria. Alia est disponens materiā. Et tertia instrumētalis: q̄ qñqꝫ silr̄ disponit. Si ergo loquamur de principali causa agēte deletionis culpe. sic solus de⁹ delet culpā: qꝛ ipse īfundit grām p quā delet̄ culpa formaliter modo quo dictū est. Ipse etiā p̄ncipaliter voluntatē mouet ad hoc vt illud qđ pri⁹ sibi male placuit/ post hō displiceat quod est prius ad deletionē culpe ꝛ infusionē grē. Si autē loquamur de causa disponēte. sic passio xp̄i est causa remissiōis pcti/ qđ patet: qꝛ illud disponit hoīem ad deletionem culpe ꝛ receptionē grē qđ natū est inclinare volūtatē ad deletionē pcti: sed passio xp̄i est hmōi qꝛ xp̄s ex magna caritate p nobis passus est: propter qđ maxime tenemur eū diligere qui per passionē liberauit nos a debito mortis eterne: ratione cuius debiti peccatū est maxime odibile. ergo passio xp̄i est causa disponens ad remissionē pcti. Si aūt loquamur de causa instrumētali: sic sacramēta ꝛ maxime baptism⁹ ꝛ penitentia sunt causa

Inquirit doctor de dictis durādi.

remissionis peccati quo ad culpam. ¶ Inquirēdo autē de his videt̄ p̄ma cōclusio falsa de culpa originali/ sed vera de actuali. Primū patet: qꝛ culpa origīalis q̄ditatiue nō est nisi p̄uatio grē ex pctō ade ꝛ originalis iusticie. vñ p se ꝛ directe grā ꝛ illa culpa se habēt sicut p̄uatio ꝛ habit⁹: nisi ꝙ ista p̄uatio priuat: ꝛ grā aliqd aliud. Secundū autē patet: qꝛ oē malū creature rōnalis est vel malum culpe qđ agim⁹ ꝛ est volūtariū/ aut pene qđ patimur: ꝛ est cōtra volūtatē ſm Aug. vñ cū formalr̄ aliud sit malū culpe q̄ pene: male dr̄ grā opponi culpe actualit̄/ formaliter vt habit⁹ priuationi: cū priuatio grē formaliter sit pena/ nō autē culpa: sicut p̄mi hō pbāt quadrupliciter. ¶ Sed cōtra hoc dicūt quidā ꝙ omne pctm̄ mortale vt est auersio ab vltimo fine est vni⁹ rationis ꝛ est pura priuatio caritatis. ¶ Sꝫ nō valet: qꝛ oēs vtutes ordināt̄ ad vnum finē cōmunē q̄ est btitudo: nō tñ ppter hoc sunt vnū qđ ſm specīē moris ppt̄ diuersos fines imediatos: sic nec vicia q̄ deuiāt a diuersis finib⁹ virtutū ppriis/ licet sit vna deuiatio a fine remoto. Certū est aūt ꝙ pctā q̄ specie differūt diuersis virtutib⁹ opponūtur/ scꝫ habit⁹ habitui/ et actus actui: ꝛ ꝙ etiā deformitates ipse specie differunt cum sint contrarie: sicut auaricia ꝛ prodigalitas. ¶ Preterea idē theologice: qꝛ p oē mortale p̄uatur oīs habitus ptinēs ad grām gratum facientē sicut septē dona spūs sancti/ quoꝝ formaliter tot sunt priuationes quot sunt res. ¶ Si dicat̄ ꝙ oē peccatū ratione auersionis opponit̄ soli caritati sed p cōcomitantiā aliis/ nō valet: qꝛ actus nō opponit̄ habitui sꝫ actui. ¶ Itē/ īpossibile est oculo ceco supuenire aliā ꝛ aliā cecitatē: si igit̄ peccatū mortale essentialiter ꝛ formaliter est priuatio caritatis. ergo priuat⁹ caritate non potest mortaliter peccare: qꝛ nō potest se priuare eo qđ nō pri⁹ habet. ¶ Inquirendo autē de secūdo p qđ culpa delea̅t effectiue q̄tū ptinet ad ppositū sciendum ꝙ p passionē sum⁹ liberati ab oī malo culpe. Est enī culpa origialis actualis venialis/ mortalis/ quo ad culpā p remotionē act⁹ quo ad maculā vel offensam p infusionē grē quo ad reatū/ qñ remittit̄ p eā in toto vel in parte: et duob⁹ modis vltimis remittit̄ originale: veniale autem primo ꝛ vltimo modo hic ꝛ in futuro. Primo aūt modo nō remittitur mortale in alio mūdo: qꝛ nō potest qs ibi penitere de mortali de quo hic nō penituit: sicut de veniali. Est tñ remissio actualis specialis viatori: qꝛ peccatū qđ p penitētiā nō delet̄/ mox suo pōdere ī aliud trahit. ꝛ si nec hit⁹ nec dispositio realis maneat: qꝛ meret̄ deseri ad sequēs. sed p penitentiā quo ad hāc pnitatē remittitur hic: q̄ pronitas nō est in futuro. p passionem ergo xp̄i liberamur ab oī culpa originali actuali: qꝛ nō est aliqua culpa que non possit totaliter expiari p sacramenta habētia virtutē ex passione q̄ viuus ea instituit moriēs virtutē eis meruit. Sacramēta enī ꝛ gratiā conferunt ꝛ penā remittūt ꝛ faciunt de attritione cōtritionem: ppter qđ oī modo a culpa liberant. Sed illa remissio venialiū que est sine sacramento in voto ꝛ in actu p solam contritionem sine pposito cofitendi adhuc est per passionē christi: qꝛ sine fide passiōis nō est remissio peccati. ad hoc enī ꝙ aliqd sit particeps passionis xp̄i ad remissionē peccati causandā sufficit ꝙ applicet sibi eam eo modo quo christus ordinauit siue p sacramenta fidei vt in originali ꝛ in mortali: siue p solam fidem et deuotionem vt in veniali.

¶ Quantum ad secundum principale/ scꝫ de re-

missione peccati quo ad penam: dicunt primi ꝙ p 2. articul⁹ Durādus vbi supra.

passionem christi fuerūt oēs liberati ab omni pena peccati quo ad sufficiētiā: hoc est ꝙ passio christi fuit sufficiens ad liberandum omnes ab omni pena peccati: sed non habuit effectum in omnib⁹. Primū patet: qꝛ exhibita sufficiēti satisfactione/ tollit̄ reatus pene: sed passio xp̄i fuit sufficiens ꝛ supabundans satisfactio p peccato totius generis humani. ergo p passionem sufficienter ablat⁹ est reatus oīs pene cuilibet peccato debite. Maior patꝫ. Minor declarat̄: qꝛ ille pprie satisfacit p offensa q̄ exhibet offenso illud qđ eque vel magis diligit q̄ odiat offensam: sed xp̄s ex caritate et obedientia patiendo exhibuit deo aliquid magis gratum q̄ exegerat recompēsatio offense totius generis humani. Primo quidem ppter magnitudinem caritatis ex qua patiebatur. Secūdo propter dignitatem vite quā in satisfactione ponebat que erat dei et hominis. Tertio ppter generalitatem passionis ꝛ magnitudinem doloris vt supra fuit dictum. et ideo passio christi fuit sufficiens immo superabundans satisfactio pro peccato toti⁹ generis humani ſm illud .1. Ioh.3.

primi actoris et aliqua trinitate inspirata fuit homini christo passio eius p redẽptione nfa: ꝛ ideo esse primum et immediatum redemptorem conuenit christo inquantum est homo/q̃uis posit atribui toti trinitati sicut prime cause. Q ꝫ etiam sibi soli secundum humanam naturam conueniat proprie esse mediatorẽ patet ex eodem: quia christus est mediator inquantũ reconsiliauit nos deo per mortem suam vt patet ex dictis: sed mortuus est ſm humanã naturam ꝛ non ſm diuinam: ergo ſm eam oportet eum esse mediatorem.

Ad rões ante oppo situm. ¶ Ad primum argumentum dicitur ꝙ nulli dãnantur nisi illi qui non sunt participes passionis christi quia non vniuntur christo per fidem et charitatem nec illud arguit inefficatiã passionis ei⁹ sed indispositionem peccãtis.

Ad scdm. ¶ Ad secundum dicendum ꝙ peccata patrũ precedentium passionem christi fuerunt dimissa per virtutem passionis christi: non quidem exhibite sed credite. sicut enim dictum fuit passio christi fuit causa remissionis peccati quo ad culpã inquantum inclinat affectum ad dilectionẽ dei ꝛ detestationem peccati ꝙ potest facere credita sicut exhibita: sed dimissio peccati quo ad penã corporalem fuit per passionem christi actu exhibitam: ꝛ ideo talem remissionem non perceperunt ante christi passionem. Unde omnes descendebant ad limbũ vel ad purgatorium. Peccata autẽ sequentia passionem christi per eam fuerunt dimissa quo ad sufficientiam in omnibus. non autem quo ad efficientiam: ꝛ hoc modo potest peccatum dimitti anteq̃ fit sicut potest parari aliqua medicia que sufficiens est expellere vel sanare morbum ĩ futurũ.

Ad tertiũ ¶ Ad tertium dicendum ꝙ passio christi est vniuersalis causa remissionis pctĩ vel peccatorũ quã oportet applicare ad singulos: vt suum sortiatur effectum: que applicatio fit per fidem et charitatẽ et sacramentorum sumptionem ꝓpter qḋ alia nõ superfluunt.

¶ Questio secunda.

Primum Secundo queritur vtrũ in christo fuit idem actus meritum et premium voluntatis: videtur ꝙ sic: quia actus charitatis in via et in patria non differunt specie: sed que nõ differunt specie et sunt simul in eodem subiecto nõ differunt numero. ergo. ꝛc. Maior patet: quia hit⁹ charitatis vtrobiq̃: idẽ ergo ꝛ idẽ act⁹.

In opposi tum. ¶ Contra. omnis motus differt a suo termino extrinseco essentialiter licet ſm quosdam non differat ab intrinseco sicut motus localis differt a loco etiam subiecto: non sic autem ab vbi: sed meritum comparatur ad premium sicut ad terminũ non intrinsecum alias in via posset quis beatificari/sed sicut ad extrinsecum. ergo. ꝛc.

Respõsio ¶ Responsio. Primo ostendendũ est ꝙ actus naturalis et moralis non differunt specie intrinsece Secundo ꝙ actus naturalis et supernaturalis in via similiter sunt idem in specie nature. Tertio ꝙ actus vie et patrie beatificus essentialiter vel per se ꝛ non accidentaliter differunt specie et genere et per consequens numero.

1⁹ articl⁹. Pma ꝯclo. ¶ Quantumad primum sunt tres conclusiones Prima de actu transeunte: q: illud qḋ est extrinsecum denominans aliquid non variat ei⁹ speciem intrinsecam et naturalẽ formaliter: sed esse moris non pertinet intrinsece ad actum transeuntem in exteriorem materiam. Nam in actu exteriori non consistit bonitas et malicia essentialiter/sed solũ participatiue denominatiõe extrinseca. ergo. ꝛc.

¶ Ad sensum etiam apparet hoc: q: dare elemosinam propter deum et vanam gloriam et occidere nocentem et innocentem fornicari ꝛ cognoscere suã: et omnia huiusmodi non differunt specie in genere nature: quia motus habet speciem a termino ad quẽ: est aũt idẽ terminus actuũ exteriorũ naturalis q̃ fiunt bene ꝛ q̃ fiunt male: sicut ẽ idem hõ specie legitime ꝛ illegitime nat⁹ eadem mors iuste ꝛ iniuste illata. ergo et actus idem.

¶ Secunda cõclusio est de actibus manentibus imperatis ꝙ sunt eiusdẽ speciei naturalis: nec esse moris addit vel mutat in eis speciẽ nature: q: hmõi habent speciẽ ab obiecto ꝓprio ꝛ imediate. non aũt a fine extrinsec⁹ intento: sed idẽ est subiectũ istorũ proprium ꝛ immediatũ q̃ fiunt naturaliter et moraliter ꝛ subito ꝛ deliberate: ꝛ q̃ fiunt bene et male: sicut videre mulierẽ ad concupiscẽdum vel simpliciter alio aut subito est videre coloratum idem specie quo ad genus coloris. ergo. ꝛc. Et sic est eiusdem speciei visio auditio. et sic de oĩb⁹ hmõi actibus imperatis: ita ꝙ esse moris in nullo mutat speciẽ maxime: q: nec essentialr ptinent ad genus moris sicut nec actus transeuntes maxime q: sunt eiusdẽ speciei in brutis in quibus non est capacitas ad esse moris. Visio ei corporalis sicut obiectũ ꝛ potẽtia sunt eiusdẽ rõnis in homine ꝛ in bruto. ¶ Tertia conclusio est de actib⁹ a libero arbitrio elicitis ꝙ etiã illi nõ differũt in gñe nature ꝓpter diuersũ esse moris q̃uis istḋ sit magis dubiũ. Probaẽ aũt sic: q: act⁹ volũtatis hꝫ speciẽ ab obiecto ꝓprio q̃tũ ad esse nature: sed esse moris recipit a fine. Possibile est aũt ꝙ boni et mali actus est idẽ obiectũ primũ: licet finis oppositus: sicut cõiunx castus vult cognoscere vxorẽ suã ꝓpter plẽ vel fidẽ tm̃. Intẽperat⁹ aũt vult cognoscere eandẽ ꝓpter voluptatẽ: hic aũt finis intentus differt specie: sed obiectũ qḋ est imediate volitũ est idẽ specie. ergo est idẽ act⁹ in gñe nature: licet differat in gñe moris. ¶ Sed istud est dubium q: finis est pmũ ꝛ imediatũ obiectũ act⁹ voluntatis a quo debet magis specificari. cũ aũt voluntas bona ꝛ mala vult idẽ ꝓpter diuersos fines specie: cũ ipsi fines sint imediate voliti q̃ differunt specie: g̃ et volitiones finiũ: sed idẽ est actus numero q̃ aliq̃s vult finẽ ꝛ aliḋ ꝓpter finẽ. g̃ et ꝯñs idẽ specie. g̃ velle idẽ propter finẽ bonũ ꝛ malũ est velle differens specie. Et dicendũ ꝙ voluntas habet duplicẽ actũ: vnũ simplicẽ quo vult aliquid ꝓpter se: ꝛ iste hꝫ speciẽ a volito simplr. Ali⁹ est act⁹. q. cõposite⁹ q̃ vult vnũ ꝓpter alterũ: ꝛ iste act⁹ licꝫ speciẽ moris recipiat a fine vltio ꝛ pñcipalr itẽto ꝛ bonitatẽ ꝛ maliciã: tñ spẽꝫ nature recipit ab eo qḋ ẽ ad finẽ: alr cũ oĩꝫ rectarũ volũtatũ sit vn⁹ vltimus finis: oĩs recta volitio esset vni⁹ speciei.

2⁹ articl⁹ Alia ꝯclo ¶ Quãtũ ad scdm pñcipale de idẽtitate act⁹ naturalis ꝛ supnaturalis vie sũt tres ꝯclões ſꝫ tres ṽtutes theologicas q̃ sũt pñcipia ĩ nobis spiritual: ter operãdo. Pma de fide ꝙ. s. act⁹ credẽdi elicitus a fide infusa non differt specie ab actu credendi elicito a potentia nuda vel fide acqui-

sita quia illud quod est supernaturale inquantum hmõi non est naturaliter cognoscibile per euidentiam/sicut nec lux solis est clare visibilis noctue qđ ergo ẽ supernaturale quantũ ad suã essentiam intrinsecam nõ põt esse euidens p naturã siue sit actus siue habitus ad minus in via ꝛ ẽm legẽ cõmunẽ: sꝫ homo cognoscit certitudinaliter per experientiam se habere actum fidei infuse non dico ẽm ꝙ infuse sed ẽm id qđ est/dicente Augustino/nihil certius est homini sua fide. Et loquitur de fide infusa nõ ẽm ꝙ infusa nec ẽm habitum sed ẽm actũ ꝛ id qđ est q: oĩe credere suum potest homo in se ipso experiri: ergo nullum credere hominis est supernaturale quo ad substantiam actus.

Secunda ❡ Secunda conclusio de actu spei infuse ꝙ etiaꝫ nõ differt specie a sperare potentie nude vel a spe acq̃sita per idem/ quia certitudinaliter experitur homo se sperare quicquid actu sperat.

❡ Item et eodem modo probantur de fide et caritate: quia actus recipit speciem ab obiecto ꝛ fine si quicquid credat et sperat et amat homo et sub quacũq; ratione ꝛ propter quẽcũq; finẽ habitibus infusis: omne illud et illis modis potest credere p habitus acquisitos/ sicut patet in illo qui propter vnum actum contrariũ perdidit hos habitus infusos qui etiam anteq̃ per penitentiam perfectã recuperet eos potest firmiter credere etiaꝫ articulum quem prius negauit et sperare certitudinaliter q̃ prius desperauit ꝛ diligere deũ sup oĩa anq̃ in speciali occurrat sibi penitere de peccatis prioribus et sic habebit actus eiusdẽ finis et obiecti

Tertia. et huiusmõi/ergo eiusdem speciei. ❡ Tertia conclusio est de actu caritatis meritorio ꝙ nõ differt specie a non meritorio quia aliter posset homo scire per euidentiam se habere charitateꝫ quia quicunq; cognoscit aliquid perfecte quãtum ad esse specificum et indiuisibile potest illud distinguere ab omni alio specie et numero distincto sic scilicet ꝙ si homo perfecte cognoscit visionem suam naturalẽ facta visione in oculo suo non naturali statim percipiet qđ non est visio naturalis dato etiam ꝙ nesciat que sit supernaturalis illa. et similiter dilectio meritoria differt a naturali specialitate spẽ intranea. homo qui cognoscit dilectioneꝫ naturaleꝫ habita meritoria: ꝛ si non cognoscat i speciali quid sit illa supernaturalis: cognoscit tamen qđ non est/scilicet q: non est naturalis. si autem non est naturalis sequitur ꝙ sit supernaturalis: ꝛ per ↄsequens ꝙ est meritoria et a charitate elicita licet nesciat in speciali qualis species sit illa: hoc aũt est falsum q: nesciat homo vtrum amore an odio dignus sit: ergo et illud ex quo sequitur scilꝫ ꝙ dilectio meritoria differt specie a nõ meritoria.

❡ Contra habitus distinguũtur per actus: ergo cum habitus moralis supernaturalis et potentia distinguantur realiter per consequens et act⁹ ipsorum. ❡ Tertio hmõi distinguũtur per actus sicut per fines vel quo ad substantiam actus: ꝛ sic potentie distinguũtur per actus vel quo ad modũ actus ex parte potentie: ꝛ sic distinguũtur habit⁹ morales a potentia ꝛ inter se vel respectu obiecti: et sic distinguũtur supernaturales ab acquisitis: et adinuicem quia acquisiti faciunt prompte faciliter et delectabiliter operari. infusi autem non faciunt hoc / vel si faciunt hoc cum hoc faciunt respectu obiecti et finis extrinseci actum habere efficaciã merendi quã sine illis non haberet charitas quidem consummatiue. fides et spes inchoatiue. ❡ Quantum ad tertium de idẽtitate premij et meriti sunt etiã tres ↄclusiões. ❡ Prima de identitate temporis et subiecti: q: s. nõ põt esse simul in eodem respectu eiusdem: puta ꝙ homo mereatur illud premium qđ actu habet: quia nec in christo pondus meritum simul tempore cũ premio eiusdem meriti nec in se nec in alio. in se q̃dem: quia premium essentiale quo anima eius nũq̃ caruit/nunq̃ meruit sed gloriã corporis et alia que nondum habebat merebatur. ❡ Item respectu aliorum quia primo instanti quo latro et anime sanctorum viderunt deum et in instãti mortis christi non fuit meritum christi: sed tũc primo desijt esse: et sic in christo non simul fuerunt meritũ ꝑmiũ eiusdem respectu aliorum/ꝛ multoplus respectu sui et multo minus in quocunq; alio

3⁹ articul⁹

Alia ꝯclo

Secunda. ❡ Secunda conclusio est ꝙ meritũ et ꝑmium differunt numero/ita ꝙ non potest esse p essentiam vnus actus numero beatific⁹ et non beatific⁹ nec simul et semel quia sic esset cõtradictio: nec successiue sicut forte actus vie continuatus potest fieri de nõ meritorio meritorius gratia supinfusa que non aderat a ꝑncipio sed sic non est de merito et premio/quia impossibile est ꝙ idem actus numero sit ab aliquo effectiue ꝑncipaliter ꝛ nõ sit ab illo eodem nisi passiue vel instrumentaliter: sꝫ omnis actus meritorius est ꝑncipaliter a merẽte effectiue/actus autem beatificus et ꝑmium est totaliter vel saltem ꝑnc paliter a deo/ a voluntate autem non nisi vel pure passiue vel instrumentaliter: ergo non possunt esse vnus actus numero licet sint vnus habitus numero.

Tertia. ❡ Tertia cõclusio est de idẽtitate spẽcifica ꝙ meritum et premium differunt specie: de visione eniꝫ patrie ꝙ differunt specie ab actu credẽdi ꝛ ab omni intellectione vie oẽs concedũt sed de actu voluntatis in patria q̃ est dilectio vel fruitio aliqui negant. Unde probatur sic ꝙ sicut ad diuersitatẽ formarum naturalium sequitur diuersitas mot⁹: sic ad diuersitatem apprehensionum sequitur diuersitas appetituum cognitiuoruꝫ: sicut est aliud appetere sensitiuum et intellectiuum: sed visio patrie et cognitio vie differunt specie: ergo et dilectiones consequentes et per consequens delectationes que differunt ẽm differentiam operationum quas consequuntur: et per hoc apparet ꝙ in christo meritum et premium voluntatis non fuerunt vnus actus numero.

Ad rõnem ĩn oppositum. ❡ Ad argumentum in oppositum dicendum ꝙ illud bene sequitur contra illos qui non distinguũt specie meritum a premio/immo dicunt ꝙ in beata virgine sicut fuit in via maior charitas q̃ in multis comprehensoribus: sic et perfectior dilectio vel esse potuit et ẽꝫ hoc vel christus non meruit vel non a ꝑncipio beatus fuit vel simul fuerunt in eo duo accidentia solo numero differentia vel vnus actus numero fuit meritum et ꝑmium que omnia sunt inconuenientia. Unde dicendum ꝙ differunt specie sicut dictum est.

❡ Distinctio vicesima.
❡ Questio prima.

Primum. Irca vicesimam distinctionem
queruntur duo. Primo. an na=
tura humana debuit reparari
per satisfactionem? Secundo.
vtrum aliqua pura creatura po
tuit satisfacere pro natura hu=
mana?

¶ Quantū ad primū arguitur: ꝙ natura huma=
na non debuit reparari per satisfactionē. qꝛ conue
niens est vt ille qui iniuste detinet ꝑ superioris po
tentiā spolietur. sed dyabolus qui per fraudē suā
hominē deceperat eū iniuste detinebat. ergo con=
ueniens fuit ꝙ xp̄s per potentiā suam spoliaret
Secundū. eum absq̧ satisfactione. ¶ Itē. sicut in opere crea
tionis manifestatur diuina potentia / ita in opere
humane reparationis maxime manifestatur diui
na misericordia. sed maioris misericordie est pec=
catum absq̧ pena satisfactoria dimittere ꝙ̄ satis=
factionē petere. ergo natura humana absq̧ aliqua
satisfactione debuit reparari.

In oppositum. ¶ In contrariū est quod dicitur Johānis. 3. Ex
altari oportet filium hoīs vt omnis qui credit in
eum non pereat: sed habeat vitam eternam. Et ad
Hebreos scd̄o decebat saluatorē ꝑ passionē cōsū=
mari / ergo oportuit xp̄m pati / vt sic satisfaciendo
ꝓ peccatis nostris naturā repararet. Et arguit̄ ꝑ
rōnē: qꝛ ſm Augustinū tanta debuit esse humili=
tas: in redēptore q̄ta fuit superbia in ꝓditore sed
proditor voluit ascendere vsq̧ ad summū dei ſm
illud Gen̄. iij. Eritis sicut dij. ergo redēptor debu
it descendere vsq̧ ad infimū hoīs / hoc est mors: er
Responsio. go redēptor ꝑ mortē suā debuit naturā suā repare
Durand⁹ ¶ Rn̄deo. hic est duplex modus dicendi qdā di=
di. presēti cunt sic: duplex est debitū quoddā obligatiōis ali
q. i. ud autē solius cōgruitatis: de debito obligatiōis
dicendū ꝙ de⁹ non debuit reparare naturā huma=
nam nec simpliciter nec ꝑ talē modū: scꝫ ꝑ satisfa=
ctionē. Qꝫ autem non debuit simpliciter humanā
naturā reparare: patet sic. min⁹ est reddere equa=
lēs alicui ꝙ̄ constituere eum debitorem. sed nulla
ꝑsona / imo nec totū genus humanū potest redde=
re deo equalens: ergo multo plus potest eū cōsti=
tuere debitorē. nullo ergo debito obligationis te=
netur deus cuicūq̧ creature. ¶ Qꝫ aūt si velit eā
reparare non teneat̄ eam repare ꝑ satisfactionem
sed possit eam absq̧ preiudicio iustitie repare si=
ne satisfactiōe: patet dupliciter. primo sic / vbi nul
lus est iniustū patiens nullus est iniustū faciens:
sed si absq̧ satisfactione humana natura liberata
fuisset a deo nullus esset iniustū patiēs nō creatu=
ra qꝛ nihil ab ea auferet̄ qđ eēt eidē debitū nec de
us / qꝛ nullus patitur iniustū volēs. vt habet̄ qn=
to Ethicorū. ergo nullus esset iniustū faciēs. Se=
cundo qꝛ eadē rōne dona gratis dant̄ ⁊ debita re=
mittūtur / sꝫ quilibet potest absq̧ ꝑiudicio iustitie
id quod suum est alteri gratis dare. ergo pari
rōne pōt culpam cōmissam alteri⁹ gratis remitte
re absq̧ quacunq̧ satisfactione / nec est hoc cōtra
debitum iustitie: sed etiam opus mie. ⁊ si hoc pōt
hō fortiori ratione pōt deus: sic ergo patet ꝙ lo=
quendo de debito obligationis deus non debuit
humanā naturā reparare / nec simpliciter / nec per
talem modum. ¶ Sed dicet aliquis ꝙ hoc ē verꝫ
ex natura rerum sed non considerando promissus
diuinum. quilibet enim obligatur ex ꝓmisso / de=
us autem promiserat per os ꝓphetarꝫ et premun=
ciauerat pati christū suū vt repararet gen⁹ huma
nū: vt habet̄ Act. iij. sicut et ipse saluator dicit. Lu
ce. xxij. Filius hominis vadit sicut diffinitum est
de illo. Et vltimo capitulo. Necessariū est imple=
ri omnia que scripta sunt in lege et prophetis / et
psalmis de me. ergo videtur ꝙ christus ex promis
so debuit debito obligationis reparare genus hu
manum per viam satisfactionis. Et dicēdum ad
hoc ꝙ verba sacre scripture que loquuntur de re=
paratione humane nature preordinata a deo fieri
tali vel tali modo non insinuat promissionem ex
parte dei sed simplicem eius ordinationē vel vo=
luntatem de tali re fienda et modo fiendi. et sic
non est ibi aliquod debitum sed simplex insinua=
tio diuine ordinationis. ¶ Si autem loquamur
de debito congruitatis sic dicenda sunt duo. Pri=
mum est ꝙ congruum fuit humanam naturam per
satisfactionem reparari. Secundum est ꝙ cōgru
um fuit eam reparari per satisfactionem factam
per mortem christi. Primum patet sic nobilius ⁊
perfectius habetur quod habetur cum merito ꝙ̄
sine merito vt dictum fuit supra distinctione xviij
quod autem recuperatur per satisfactionem re=
cuperatur cū merito ⁊ qđ sine satisfactione absq̧
merito. ergo nobilius et perfectius potuit repara
ri natura humanna per satisfactionem ꝙ̄ sine.
congruum aūt fuit vt repararet̄ per christum mo
do nobiliori quo posset ergo decuit ꝙ reparatur
per satisfactionem. Secundum patet sic. satisfa=
ctio pro omnibus nature defectibus debuit fie=
ri per penam omnem defectum virtualiter conti=
nentem: sed pena omnem virtualiter continēs est
mors que est finis omnium terribilium: ⁊ ad quā
omnes defectus nature tendunt: ergo satisfactio
per quā natura humana fuit ab omnibus nature
defectibus liberata debuit fieri per penam mor=
tis. ¶ Preter hec aūt sunt alique congruitates
Prima est: quia per hoc cognoscit homo q̄tum
deus hominem diligit ⁊ per hoc prouocatur ad di
ligendum deum in qua perfectio humane salutis
consistit. Unde apostolus dicit Roꝫ. 5. Commē
dat deus caritatem suam in nobis: quoniam cum
inimici essemus christus pro nobis mortuus est.
Secunda est: ꝙ per hoc dedit nobis exemplum
obedientie et humilitatis et constantie aliarum
virtutum in passione ostensarum que sunt necesse
ad salutem humanam. Unde Ro. ij. Christus pas
sus est pro nobis: nobis relinquēs exemplum. ⁊c.
Tertia est: quia per hoc indita est homini maior
necessitas / vt conseruet se immunem ſm illud Co
rinth. vi. Empti estis precio magno. Sunt etiam
ꝙ̄ plures alie congruitates quas lōgum esset ex= Secūdus modus di
plicare. ¶ Alius modus dicendi ponit tria ꝯcor= cendi.
dans in conclusionibus. Primo ꝙ non debuit re=
parari / nec sic / nec aliter ex parte dei. Scd̄o ꝙ de=
bito congruitatis debuit raparari per satisfactio
nem. Et tertio ꝙ satisfactio debuit fieri per chri=
sti mortem. Primum patet: quia si quis deberet
fractum reparare ad hoc teneretur homo vel dia=
bolus qui destruxit / non deus qui construxit qui
sine satisfactione et sine iniuria potuit gratis re=
mittere: qui enim ab alio iustitiam tenet: non ex se
potest cum homicida dispensare: sed dimittens
cum perdit iustitiam suam: sicut rex si a nullo ho
mine tenet iustitiam suam nulli hoī facit iniuriam

si homicidam dimittit: sed erga deuz a quo tenet delinquit/ si sine causa hoc facit. nec forte papa propter hãc iniusticiaz potest excõmunicare si ab eo non tenet plus ꝙ officialis prepositum dimittentẽ homicidam latruz nisi forte quia ledit rempublicam: sed deus a nullo tenet iusticiam. vnde licite remittit penam iustã. ¶ Scdo ꝙ sic decuit quia in stabilimento ⁊ fundamento cõmunicans maxime decet post delicta puniri vt omnia sequẽtia sint terrori: quia enim non ꝓfertur cito contra malos sentẽtia: idcirco filiũ hominum absqꝫ vllo timore perpetrant mala. Unde Romulus fratrem suum transgredientem muros in fundatione rome occidit. Et deus angelis peccantibus non pepercit: nec primis parentibus: nec mundo a diluuio: ideo decuit vt primum peccatum nõ remaneret inultum. ¶ Tertio ꝙ p mortem christi per idem: quia sicut primum peccatuz debuit prius puniri/ ita ⁊ amplius. ⁊ ideo vt ostẽderetur quantum deus odit peccatum voluit satisfactionez eius esse maiorem dolorem: qui esse possit in via. et sic fuit mors christi. ideo ⁊c. ¶ Si dicatur/ sanctius est nocentem absoluere/ ꝙ innocentem condemnare. est dicendum ꝙ homo qui non potest innocenti occiso vitam corporis restituere vel melius recompensare/ potius debet nocenti parcere ꝙ innocentem ledere: sed deus qui potest recompensare potest innocentem morti tradere/ etiam sine suo et alterius peccato: multo melius pro peccato aliquo melius enim fuit christo innocenti pro nobis mori vt gloriosior resurgeret: ꝙ si nõ fuisset mortuus. ¶ Sed vtrum liceat homini pro latrone offerentẽ se interficere ⁊ illum dimittere. Dicendum ꝙ non: qꝛ hoc non est ius suũ sed alterius/ puta dei et reipublice dimittere: et ius alienũ ledere. expedit enim reipublice punire nocentes/ etiam saluare innocentes. sed cui dicitur tibi soli peccaui inquantũ est peccatũ/ ⁊ cuius est vita et mors potest si vult vnum pro altero acceptare.

Ad rõnes añ oppõm
Ad primũ
Durãdus vbi supra.

¶ Ad argumenta principalia respondent aliq. Ad primum ꝙ quis diabolus iniuste hominem detineret: ⁊ sic debet a deo per potentiam liberari: tamẽ homo iuste detinebatur: ⁊ sic nõ fuit per solam potentiam eripiendus: sed per satisfactionem congruam: vt deo exhiberetur reuerentia contra quem fuerat culpa commissa.

Ad scdm.

¶ Ad secundum argu. dicendum ꝙ in opere nostre redemptionis apparuit maxime mia diuina/ non obstante ꝙ fuit facta p moduz satisfactionis quia enĩ homo satisfacere non poterat pro peccato totius nature humane modo quo postea dicetur/ deus satisfactorem dedit filium suum. et hoc fuit abundantioris mie: ꝙ si peccata absqꝫ satisfactione dimisisset.

¶ Questio secunda.

Primum.

Secundo queritur/ vtrum aliqua pura creatura satisfacere potuerit pro natura humana. ¶ Et arguit ꝙ sic: quia grauius est peccatum mortale actuale ꝙ originale: sed quilibet potest ꝓ peccato suo actuali mortali satisfacere: adã etiã pro peccato suo actuali satisfecit. ergo videtur ꝙ quilibet potest satisfacere pro peccato suo originali.

Secundũ

¶ Item sicut se habet gratiarũ actio ad beneficia ita satisfactio ad delicta: sed pro beneficiis sufficit gratiarum actio ꝙtum homo potest: licet non sit equiualens beneficiis. vnde. 8. ethicoꝝ. dicitur ꝙ scdm potentiam famulans homo diis ⁊ parentibus est iustus ꝙuis equalia reddere non possit. ergo pro delictis sufficit satisfactio quam creatura exhibere potest.

In oppõz

¶ In cõtrarium est: quia qui dat pro se quicquid habet/ non potest pro alio satisfacere: sed homo se totum debuit: quia totum a deo accepit. ergo nulla creatura potest ꝓ alia satisfacere.

1. articul⁹.
Durãdus q. 2. huius distictiõis

¶ Respõsio. Primo ponetur circa hoc opinio quedã. deinde inquiretur de ipsa. Dicunt ergo quidam ꝙ aliqua satisfactio potest dici sufficiens dupliciter. Uno modo pfecte ꝙ est condigne per quandam adequationem ⁊ recompensationem culpe commisse. Alio modo imperfecte scꝫ per acceptationem eius qui est contentus. Loquendo de satisfactione que est condigna/ dicendum ꝙ nulla creatura potuit satisfacere pro peccato proprie persone. Cuius rõ est duplex. Una de qualibet creatura Alia de descẽdẽtib⁹ ab adam spẽliter. Prima talis est. non minus obligatus est deo ratione delicti commissi ꝙ ratione beneficiũ accepti: sed null⁹ potest reddere aliquod condignuz pro beneficiis acceptis. ergo nullus potest exhibere deo satisfactionem condignam pro peccatis commissis. Et hec ratio non solum videtur concludere ꝙ pura creatura non potuit satisfacere pro suo peccato/ vel alterius condigne: sed etiam christus inꝙtuz homo non potuit condigne satisfacere pro peccato totius nature humane: quia christus scdm ꝙ homo non potuit deo reddere equiualens pro beneficiis acceptis. ¶ Specialiter autem probatur conclusio eadem de Adam/ ⁊ de quolibet ab ipso per viam nature descendente/ ꝙ nullus eorũ potuit pro se vel pro tota natura humana satisfacere de condigno: qꝛ scdm omnes ante gratiaz non erat meritum/ nec satisfactio de condigno sed tãtum de congruo. sed nec Adam nec aliquis p viã nature ab eo descendens potuit habere gratiam ante reparationem suam. ergo nullus eorũ de cõdigno potuit satisfacere ꝓ se vel pro peccato nature. ¶ Si autem loquamur de satisfactione secundo mõ accepta: que est scdm acceptationẽ ei⁹ cui fit. et vocatur satisfactio de cõgruo. aut loquimur supposita dei ordinatione: aut absolute. Si primo modo/ sic adhuc est dicẽdum ꝙ nulla pura creatura potuit satisfacere pro natura humana/ nec aliqua psona ꝓ seipsa: nisi virtute satisfactionis per christum exhibite: quia deus ipsum soluz ordinauit esse redemptorem ⁊ propiciatorem ꝓ peccatis nostris: vt dicitur Rom. 3. Iustificati p gratiam ⁊ per redemptionem: que est in christo iesu quem deus posuit propiciatorem per fidem in sanguine ipsius: propter quod supposita diuina ordinatione per nullum ꝙ per christum potuit satisfieri pro humana natura ¶ Si autem loquamur absolute quid potuerit fieri. sic videtur probabiliter ꝙ pura creatura potuit satisfacere pro natura humana hoc modo: ꝙuis non ita sufficiẽter et congrue sicut christus. Primũ patet sic: quãdo aliq duo act⁹ ita se habẽt ꝙ bonitas vni⁹ equatur malicie alteri⁹: bon⁹ ꝑt eẽ satisfactori⁹ ꝓ malo saltẽ de ꝯgruo: sed possibile ẽ ꝙ act⁹ puri hois a deo

creati equaretur in bonitate malicie peccati ade vel eam excederet quantum ad habitum: quia bonus act⁹ procederet ex maiori charitate ꝙ fuerit malicia ex qua processit peccatum ade: et quantum ad obiectum quia esse respectu eiusdem subiecti ex qua vnus actus sortiretur tm̄ finitatem et infinitatem in bonitate quātam alius in malicia ergo videtur ꝙ actus talis puri hominis possit tamen esse satisfactorius de congruo quantum peccatum ade fuit demeritorius pro se ꝛ natura. ❡ Secundo patet idem sic. Peccatum ade redūdauit in totam naturam ꝗtum ad cōdēnationem ergo eius penitentia potuit redundare. saltem de congruo in totā naturam ꝗtum ad satisfactionē et reparationem: ꝛ ꝓbatur ꝯsequentia: qꝛ peccatum ade non redundauit in totam naturā: nisi qꝛ dum peccauit erat in ipso tota natura originaliter ꝓpter quod minus originalis iusticie collatū sibi pro se et pro tota posteritate peccando amisit pro se et pro aliꝭ sed eodem modo quādo penituit tota natura erat virtualiter in eo quare quando satisfecit pro se potuit satisfacere pro tota posteritate nisi deus aliter ordinasset. ꝛ ponitur exemplū de milite cui datur castrum pro se et pro posteritate qui si per peccatum suum meruit priuari castro et successores eius. nichilomin⁹ si meretur recuperare castrum pro se meretur etiā illud recuperare pro posteritate sua. Sic igitur patet ꝙ aliqua pura creatura pro natura humana satisfacere potuit de congruo nisi quia deus aliquid melius de nobis ordinauit scꝫ vt satisfaceret pro nobis fili⁹ dei factus homo. ❡ Qꝫ etiā fuit magis cōgruū qꝛ aliquid dignitatis habet opus ratione agētis: ꝗuis principium actionis sit eiusdē speciei i aliꝭ sicut idem verum dictum a prudente est maioris dignitatis ꝗ dictum ab ignorante: et sic i multis aliꝭ. Cum igitur humane nature actio in xp̄o non fuit solū hominis sed dei tanꝗ suppositi agētis cuiusdam amplioris dignitatis fuit ad satisfaciendum pro natura humana ꝗ actio et passio cuiuscunqꝫ puri hominis. ❡ Argumēta procedunt viā suis: qꝛ prima duo probant ꝙ pura creatura potuit de congruo satisfacere loquendo absolute et non habendo respectum ad ordinationē diuinam de cōtrario. ❡ Argumentū autem in oppositū probat ꝙ nulla creatura potuit de cōdigno satisfacere pro peccato suo vel alterius et illud pōt

q.articul⁹ Inquirit, doctor de dictis, du.

concedi: ❡ Quantum ad secunduꝫ inquirēdo de predictis ꝙ primo dicunt nullū pro delicto suo cōdigne possit satisfacere. verum est gratia non supposita qꝺ bene ꝓbat ratio secunda: sed supposita gratia qn homo possit ex toto satisfacere pro peccato veniali vel pro reatu mortalis non videt verum: qꝛ ad condignitatē satisfactionis sufficit iusticia vidicatiua que est hmōi reordinans vt in satisfaciendo sit tanta humilitas et bonitas: quāta in ostendendo fuit superbia et malicia et cum hoc ꝙ sit equalitas pene debite ad salutem. Hoc autē est possibile: qꝛ habens charitatē potest eque intēse vel intensius ferri in deum detestando peccatū mortale vel veniale ꝙ erit maior bonitas hec ꝗ fuit malicia in peccando: ita ꝙ erit equalitas act⁹ ad actū: et si pri⁹ ex obiecto offenso hēbat infinitatē secundus ex eodē obiecto penitentie qui est de⁹ et ex gr̄a informante et deo cooperāte habebit infinitatem. ❡ Iteꝫ cū pena debita sit temporalis

filia totaliter solui potest. ❡ Ad primam rōnem dicendum ꝙ lꝫ filius non possit recōpensare patri beneficium: potest tamen condigne emendare debita. quod patet: qꝛ tantum potest penitere et facere ꝙ pater peccabit nisi totuꝫ sibi remittat. hoc autem est meritum condigni facere sibi debitum et debitorem: sed hoc est: quia cū omne operās sit melius omnibus suis operibus: quia causa equiuoca principalis excedit suū effectum quicꝗd filius patri minus bonum est seipso faciēte seipm

Ad rōnes durandi.a

autem patri debet et vlterius si bonuꝫ est ꝙ patri exhibet a patre habet potentiam operatiuaꝫ ꝛ sic de hoc ipso debitor est patris et sic semper ꝙ patri exhibet quo ad opus operans in quo essentialiter consistit bonitas minus est beneficio ꝙ a patre accepit et multiplicatur beneficium quāto patri plura bona facit et ob hoc non potest condignuꝫ reddere patri pro beneficio accepto: sed non sic et ratione delicti obligatur vt semper sit peius maluꝫ ꝙ ei facit bono ꝙ sibi facit sed potest esse min⁹ nec quando sibi emendat primam offensam: incurrit nouam offensam. sic ergo homo minus obligatur deo ratione delicti ꝗ beneficij. Tum quia maius est beneficium a deo receptum ꝗ quodcūqꝫ reddituꝫ seruitiū ꝛ qꝺ de manu dei accepit deo tribuit non solum opus operans: sed omnia quomodo filius aliquid potest dare patri ꝙ tamen a patre nō accepit: ꝛ sic minus deo ꝗ parētibus equiualēs beneficio reddere possumus maxime quia deo nichil confert iusticia nostra sicut parentibus confert iusticia filij: sed penitentia dn̄i placans supposita gratia plus potest habere de bono in se substātiue ꝛ obiectiue ꝗ habuit de malo culpa offendēs nec placatio est noua offensio ideo condigne potest homo satisfacere. ❡ Sed in hoc ꝙ dicūt gratia non supposita non posse condigne satisfieri bene concludit secunda ratio et hoc ideo quia gratiam ꝛ amicitiam hominis potest homo mereri de condigno: quia vnus homo alium tenetur diligere: et si ad amicitiam se reddat dignum tenetur eum recipere ſm illam inclinationem naturaleꝫ qua homo est animal politicuꝫ. ❡ Qꝫ si aliquis dicat ꝙ nullus tenetur alterum ad amicitiam recipere nisi velit: saltem ad amandum alium tenetur: deus autem non. si igitur gratiam dei non habet nisi deus velit sibi gratias concedere et aliter non potest eam habere nec deum potest sibi facere debitorem gratie deide: nec ante gratiaꝫ potest esse dignus illorum q̄ amicis solent fieri sicut amicis suis debita condonantur et voluntates implētur. ergo sine gratia non potest condigne satisfacere. ❡ Qꝺ dicunt tertio ꝙ christus ſm ꝙ homo non potuit satisfacere de condigno quia se totum debuit si intelligunt ꝙ sola humanitate exclusa deitate non potest. verum est: ꝛ tamen ratio nō cogit: quia si dedisti michi decem libras de istis possum facere tibi emendam pro meo et magis pro alieno delicto: sed totas decem libras tibi debeā debito meritali non legali quia quantum est beneficium tantum tenetur beneficiatus: ita ꝙ de vita humana a deo sibi data / potuit satisfacere deo ꝓ alio ꝛ alius pro seipso licet hoc ipso faciēdo plus obligaretur deo ex beneficio non delicto. Si autem intelligant ꝙ nec cum deitate falsum est: quia ex ea habuit valorem maximum ꝛ infinitum ꝗuis enim passio hominis iesu christi fuit finita

nec aliquã infinitatẽ traxit a deitate in ꝗtum nec per se nec per accidẽs cadebat passio in deitate. tamen omnis actio christi in ꝗtum fuit suppositi in finiti quãdã īfinitatem habuit ꝛ hmõi fuit electio eius in qua principaliter et essentialiter consistebat meritum ei⁹ ꝛ satisfactio. ¶ Qõ dicit quarto. Supposita dei ordinatione nullaꝫ aliã creaturam potuisse satisfacere certum est: qꝛ nõ est satisfacere deo nisi solo modo sibi placito ¶ Qõ dicunt quinto ꝙ absolute pura creatura cõgrue potest satisfacere si sic intelligant ꝙ de potentia absoluta deus sine iniusticia potuit actuꝫ pure creature acceptare in satisfactionẽ. verũ dicunt: sed si intelligunt sic ꝙ ita sufficiẽter potuit pura creatura pro omnibus satisfacere sicut adam potuit omnes inficere ꝙ rõnea concludunt non est verum. ꝛ hmõi ratio est: quia cum vnus homo pro alio satisfaciat ſm istos ad delibe rationeꝫ. nichilomin⁹ requiritur ꝙ iste maiorẽ penitẽtiam faciat ꝓ alio ꝙ ille faceret pro seipso: tamen ſm illos oportet ꝙ eque magnam. Secũdũ alios autem si sufficit minor per maiorẽ charitatem tamẽ proportionabiliter ad charitatẽ. nunc autem pena debita peccato ade erat mors duplex omnium hominũ mundi ꝛ omnis penalitas. ergo cũ vnius pueri hominis vel creature actus vel passio cũ charitate quacũq3. dũtamen finita non possit oĩbus istis equipollere. ergo non potest sufficienter satisfacere.

¶ Ad primã rationẽ dicendũ ꝙ si intendunt concludere de alio ab adam non valet: quia peccatuꝫ ade non redundauit in totam posteritatem ꝓpter magnitudinẽ sue mal'cie: sed propter hoc ꝙ ipse erat principium toti⁹ nature ꝙ nulli a primis parẽtib⁹ cõpetit. Si aũt itelligat rõ de ipso adã non valet quãd debitã satisfactionẽ ꝓ pctõ suo vel alieno nõ sufficit lacti petẽdi et tñ de bonitate formali in actu peccãdi fuit de malicia formali: quia hoc requirit ad remissionẽ soli⁹ cłpe et pene eterne: et non sufficit ad remissionẽ pene temporalis. ꝗꝛ remissio peccati quo ad culpam ſm eos est ꝓ ordinationem vo lũtatis que nisi tantũ reordinet ꝙtũ fuit deordinata non est equalitas facta preter autem hoc requiritur pene temporalis solutio pena autem debita illi peccato est omne malum totius nature humane inde secutum cui non adequatur quodcũq3 finitũ bonum suppositi finiti. ¶ Ad secundam dicẽdum ꝙ adam suo peccato potuit naturam grauare priuando eã dono sibi collato sub conditione non peccandi: ꝛ si postea fuisset sibi repromissum illud donuꝫ pro sua posteritate sub cõditione penitendi ita remeruisset sibi et suis penitendo sicut perdiderat sibi et suis peccando: nũc autem lꝫ penitendo haberet in se totam naturam sicut habebat peccando: qꝛ penituit anteꝙ̃ genuit et actus penitẽdi plus habuit de bono formali ꝙ̃ actus peccandi de malo formali: qꝛ tamen habuit pl⁹ de malo virtuali quia ex illo peccato fuit reatus pene in tota natura: ideo quicũq3 vult illum amouere satisfaciendo oportet ꝙ hoc faciat per actum toti illi malo equipollẽtem in bono ꝗð nõ habuit adam: sed post hoc habuit ex deitate cõiũcta: et ex ordinatione dei facta ꝙ homo nõ habẽs peccatum pro peccatoribus moriendo sufficeret

Ad rõnes aũ oppõm ad satisfaciendum. ¶ Ad primũ dicendum ꝙ immo facilius est satisfacere pro actuali: cuius pena est solius peccantis. de qua potest ad plenum satisfacere ꝙ̃ de originali cuius pena obligat totuꝫ mundum. Et per hoc patet ad exemplum ꝗð dãt de milite qui peccando sibi ꝛ suis perdidit castrũ postea bene seruiendo sibi et suis meretur ipsum. Est enim vnum castrum numero vna merces nõ sequitur si potest mereri condigne vno actu vł pluribus vnum castrum numero sibi et suis successoribus ꝙ propter tale castruꝫ hoc vnũ imperpetuũ mereatur singulis cuilibet per se sicut debet esse in proposito quia quot sunt homines tot perdiderunt originalem iusticiam et tot incurrerunt mortes: quia singuli singulas erant habituri: et singuli singulas mortes incurrerunt. et hec est cã quare angelus non potuit hominem redimere: quia tantum est natus glorificari homo quantũ angelus: nec minor est quantum ad bona gratie et glorie minimus homo maxio angelo creato vel creabili. Quis tota natura humana sit minor minimo angelo quo ad esse nature: ideo vnus angelus nõ potuit satisfacere de condigno pro hominib⁹ omnibus pluꝭ ꝙ vnus purus homo: quia satisfactio magis fienda erat pro bonis gratie et glorie recuperandis ꝙ̃ pro boni nature. Ad alia patet solutio ex dictis. ¶ Distinctio xxi. Qõ. j.

Circa vigesimamprimam distinctionẽ querũtur quattuor. ¶ Primo vtrum i morte xp̃i deitas fuit separata a carne vel ab anima. ¶ Secundo si humanitas integra fuisset de relicta sibi vtrũ fluxisset ab ea esse actualis existentie vel sub sistentie an ab extrinseco. Disti. xxj. Qõ. j.

¶ Tertio vtrum corpus christi fuit putrefactũ. ¶ Quarto vtrum corpus xp̃i fuit idem numero viuum et mortuum. ¶ Quantum ad primũ videtur ꝙ in morte xp̃i deitas fuit separata a carne et anima sicut caro et anima fuerunt ab inuicem separata: quia vnio alicuius ad duo vbi duo sunt est duplex et non vna: sed caro ꝛ anima adinuicem separata sunt duo vt duo. ergo si in morte christi deitas fuisset vtriq3 vnita fuissent due vniones et non vna quod est inconueniens: quia cum ante mortẽ non esset nisi vnio in morte esset facta noua vnio quod non ponitur. ¶ Item vnio creature cũ persona diuina non est vnio ꝓ naturam sed ꝓ gratiaꝫ Sed corpus non aiatum non est capax gratie. ergo videtur ꝙ deitas non fuit vnita corpori a quo erat anima separata. ¶ Item propter vnionẽ est cõmunicatio ydiomatum sed nunꝙ̃ fuit verus dicere ꝙ filius dei esset corp⁹ vel anima. ergo i morte xp̃i deitas non fuit corpori vel anime vnita. Primum Secundũ Tertium

¶ In cõtrarium est quod dicit Damas li. tertio cap. ꝗ. Et si xp̃s mortuus vt homo et sancta eius anima ab incontaminato corpe ẽ diuisa: tamẽ deitas inseparab' lis ab vtriſq3 permansit. ¶ Et arguitur ratione: quia que sunt nature humane non dicuntur de filio dei nisi ratione vnionis: sed de filio dei dicit illud quod conuenit corpori post mortẽ scꝫ esse sepultum. quod patet ex symbolo apostolorũ vbi dꝫ passus ꝛ sepult⁹ est: ꝛ mortuus. ꝙ fili⁹ dei fuit vnit⁹ corpori mortuo. et eadem ratio est de anima a corpore separata: qꝛ sicut filius dei dꝫ esse sepult⁹ rõe corporis: ita dꝫ descẽdisse ad inferos rõne anime ¶ Rñdeo. tria sunt vidẽda. ¶ Pr̃o de separatiõe In oppõꝫ Rñsio

diuinitat; ab hũanitate quo ad totũ. ¶ Scdo q̃tũ ad ptẽ q̃ ẽ aĩa. ¶ Tertio q̃tũ ad pteͣ q̃ est corpus.

f. articul⁹. Durã. di. pĩti. q. f.

¶ Quantũ ad primũ dicunt sic aliq̃ q̄ differt cessatio vnionis et separatio vnitorũ. Cessat em̃ vnio aliquorũ p desitionẽ alteri⁹ extremi: sed nõ separantur pprie nisi q̃ manẽt post separationem post quaʒ soluta est eorum vnio. Vñ forme naturales alie ab aĩa qñ fit corruptio suppositi vel cõpositi nõ dicunť separate a materia: q2 nõ manẽt. cessat tñ eorũ vnio cũ materia: sed sola aĩa rõnalis dicit̃ separari: q2 remanet soluta eius vnione cũ materia. hoc supposito dicẽdũ ad q̃stionem q̄ in morte xp̃i humanitas nõ fuit pprie separata a deitate: cessauit tñ vnio ei⁹ cũ illa qḋ patet ex dict;: quia vnio cessat cessante altero extremo: sed nõ fit proprie separatio nisi pmanẽtiũ post sepationẽ. Humanitas aũt cũ noiet cõpositũ ex aĩa et corpore simul iunctis in rõne materie et forme desiit esse i morte xp̃i. alioquin xp̃s non fuisset vere mortuus cũ vita stet stante vnione aĩe cũ corpore. ꝙ in morte xp̃i cessauit vnio hũanitatis cũ deitate: sed nõ fuit cessatio illa separatio pprie dicta. ¶ Sed cõ-

obiicit doctor cõtra istud dcm̃ durã. & soluit.

tra hoc potest argui: q2 lʒ corp⁹ nõ dicat̃ separari ab aĩa rõnali: q2 ip̃m nõ manet sed corrũpit̃: tamẽ ecõuerso ip̃a aĩa q̃ nõ corrũpitur dicitur separari a corpore sicut ppetuũ a corruptibili. Et silr lʒ humanitas que corrupta est p mortẽ nõ possit dici separari a diuinitate. q2 qḋ nõ est nõ separat̃: cum separatio sit passio entis: tñ ecõuerso deitas q̃ non corrũpit̃ põt dici separari ab humãitate corrupta eo ipso q̄ desiit esse vnita. ¶ Et dicẽdũ q̄ nõ est simile propter duo. Primo q2 aĩa separata nõ remanet coniũcta partib⁹ corporis nec materie nec forme. Secũdo q2 corp⁹ remanet lʒ dictũ equiuoce. separatio aũt est entis ab ente & nõ entis a non ente. dicitur ergo aĩa separari a corpore: q2 nec remanet coniuncta corpori nec parti corporis & illḋ est corpus vere et pprie dictum lʒ alteri⁹ rõnis si est alia forma: sed sec⁹ est ex parte ista: q2 nulla remanet hũanitas pprie dicta nec illa nec alia nec ab ea aliud possit dici separari et manet cõiunctio ad oẽs partes eius sicut prius lʒ nõ integrant to-

q. articul⁹ du. vbi. s.

tum. ¶ Quantũ ad secũdũ de aĩa dicunt idem q̄ nõ fuit separata a deitate nec eorũ vnio aliquomõ fuit soluta quod patet tripliciter. ¶ Primo sic. illud quod per gratiã conceditur nunꝙ amittitur sine culpa. Vnde Ro. xi. dicitur q̄ sine penitentia sũt dona dei id est sine retractatiõe q̃tũ est ex parte dei dantis. sed vnio creature cũ psona diuia est maxime gratuita. ergo non amittitur nisi p culpã cũ ergo in xp̃o nullum fuit peccatum nullo modo vnio diuinitatis cum humanitate soluta fuit manentibus extremis vnionis. Anima autẽ mansit post mortẽ xp̃i cum sit immortalis. ergo vnio diuinitatis cum ipsa nunꝙ fuit soluta. ¶ Secũdo sic. perfectior et maior est vnio p assũptionẽ & fruitionẽ simul ꝙ p fruitionẽ solã: sʒ vnio que est per fruitionem est inseparabilis. aliter fruentes non essent perfecte beati: quia non essent certi de pmãsione sue beatitudinis. ergo fortiori ratione vnio aĩe xp̃i cũ deitate q̃ erat p assumptionẽ & fruitionem similiter fuit inseparabilis. ¶ Tertio sic. xp̃s assumpsit naturam nostrã: non solum vt nos redimeret patiendo in ea: sed vt eam repararet et glorificaret resurgendo. Et ideo non fuit conueniẽs q̄ filius dei in morte scʒ animã desereret que post triduum erat corpori reunienda in eius gloriosa resurrectione. ergo vnio deitatis cum anima nullo modo soluta fuit neqꝫ p separationem vtriusqꝫ partis remanentis neqꝫ per cessationeʒ alterius.

¶ Cõclusio autẽ in se vera est scʒ q̄ ab aĩa nõ sit facta separatio nec cessauit vnio: q2 in xp̃o nõ debet poni aliqua imperfectio non necessaria ad salutem. si ergo propter hoc caruit gratia corporis ante resurrectionem quia mors erat nobis necessaria ad salutẽ et p hoc a principio non caruit glorie anime que non impediebant salutẽ. Cuʒ enim gloria anime in triduo non impediuerit salutẽ: q2 non minus potuit descendere ad inferos gloriosa ꝙ non gloriosa: quia non descendebat ad patiẽdũ sed ad liberandũ et illuminandum. ideo &c.

Arguit doctor cõtra istud dcm̃ durã.

¶ Prima autem ratio aliorũ est solubilis: quia quod conceditur p gratiam gratis datam sepe amittit̃ sine culpa. sicut spiritus prophetie et genera linguarum que dãt̃ aliqñ ad tẽpus & de gratia miraculorũ. Similiter de gratia gratum faciẽte p quã paulus et moyses fuerunt admissi ad visionem: qua durante non peccauerunt: et tamen eam perdiderũt et consolationes spũales actuales nõ semp durant actu vsqꝫ ad culpam: immo sine culpa et inuitis subtrahuntur que tamen gratis conceduntur. ¶ Per idem potest impugnari minor secunde rationis: quia vnio fruitionis in moyse et paulo fuerunt separate. Maior etiam non concludit recte: quia vtraqꝫ est perfectior altera: non tamen propter hoc sequitur q̄ sit minus separabilis quia cum humanitate fuit vtraqꝫ a qua saltem est separata quo ad cessationem vnionis quod nõ est in simplicibus beatis. ¶ Ad tertium posset dici q̄ remansisset vnio fruitionis que potest esse i anima separata et non remansisset vnio assumptiõis ex quo vna fuit assumptio qua assumpsisset mediante toto. Vnde partes cessante assumptione totius cessauit assumptio partium sicut aliq̃ dicũt.

¶ Quantũ ad tertiuʒ de corpore dicunt quidam q̄ non potest sic dici omnino. immo oportet aliter dicere ſm ponentes diuersitatẽ formarum substãtialium et aliter ſm ponẽtes vnitatẽ earum. si em̃ in homine sit talis pluralitas formarũ: ita q̄ corpus sit corpus per aliquam aliam formam ab anima que maneat in eodem corpore viuo & mortuo: vt dicũt. ¶ Dicendũ est q̄ a tali corpore nunꝙ ẽ deitas separata nec earuʒ vnio soluta propter easdem rationes q̃ dicte sunt de anima: maxime propter secundam et tertiam. ¶ Si autem in homine non sit aliqua forma substantialis preter animaʒ tunc est dicendum q̄ deitas non fuit proprie separata a corpore. Cessauit tamẽ eius vnio cum corpore. quod patet arguẽdo vt prius arguebatur de humanitate: quia vnio cessat cessante altero extremorum: sed non est separatio nisi pmanentium.

s. articul⁹ du. vbi. s.

¶ Secundum autem hanc opinionem corpus desiit esse per mortem illud quod erat essentialiter: quia cum corpus non nominet solam materiam sed compositum ex materia et forma dante esse corporeum de intrinseca et essentiali ratione corporis est forma per quam habet esse corporeum. Si autem in homine non sit alia forma ab anima sed per eam habet esse corporeum & animatum: et sic de ceteris perfectionib⁹ cum illa separata fuit i morte sequitur q̄ corpus desierat esse quod erat essentialiter et sic soluta est ei⁹ vnio cũ deitate pp

desitionē eius q̄uis nō sit facta separatio ꝓprie:
q2 cū cursus nature habeat hoc ꝙ ad separationē
aīe a corpore introducit̄ in eadē materia determi
nata forma substantialis cū similibus dispositionib⁹
q̄ fuerunt in corpore viuo: ideo corpus mortuū di=
citur fuisse corpus scȝ viuētis hoīs. ¶ Et iterū i
xp̄o dicunt̄ hec esse speciali rōne: q2 corpus viuū ⁊
mortuū fuit eidē supposito vnitū rōe cui⁹ vnionis
dicitur fili⁹ dei fuisse in sepulchro sicut si fuisset ol
no idē corp⁹ quod pri⁹. Necꝗ debet dici noua vnio
simpliciter ꝓpter vnionē suppositi diuini cuȝ isto
corpore: q2 ista non est facta principaliter ⁊ p se: sȝ
ex naturali ꝯcomitātia vel cōseq̄ntia ad pricipiū
vbi autē vnū ꝓpter alterū vtrobiqȝ tn̄ vnum siue
autē corpus mortuū et viuū fuerit idē p essentiaȝ
siue nō. decuit tn̄ ꝙ nō incinerare post mortē: tum
ꝓpter dignitatē diuinitatis cui vniebat̄: tum quia
xp̄s non assumpsit defectus humane nature: nisi
q̄tum expediebat ad finem redemptionis nostre
et ideo cū opus redēptionis nostre fuit in morte
cōpletū s̄m q̄d dicit xp̄s Jo. xx. Consummatum
est. ꝓpter hoc putrefactio ⁊ incineratio que sunt
defectus mortē consequentes nō debuerūt esse in
corpore xp̄i. ¶ Utrū autē xp̄s possit dici aīal vel
aīatus in triduo q̄n non erat homo? Dicēdum ꝙ
xp̄s habēs aīam sibi vnitā in triduo nō poterit di
ci p eam aīatus aīa ꝓprie vel aīal: q2 esse aīatū vel
aīal est habere aīam: non quocūqȝ modo sibi vni=
tam sȝ se informantē: sed xp̄s poterat dici anima
non put dicit partē: sed put dicit habēs naturam
aīe sicut aīa separata dicitur aīa: q2 subsistit in na
tura aīe. Sicut eñ ab humanitate sic denoīat̄: sic
denominatur humanitas subsistens homo ita cū
anima subsistens dicatur anima vnita per se ver=
bo denominat ipm̄ anima et sic̄ ex corpore vnito
sibi poterat dici non corporeus nec carneus pro=
prie: sed sicut illa corporeitas sibi relicta faceret
suppositum quod diceretur corpus vel caro prout
dicitur de mortua: sic suppositū diuinū in ea subsi
stens potuit dici corp⁹ vel caro put nominat subsi
stens in natura corporis perfecta non prout dicit
partē. Si autē assumpsisset p se illa q̄ non sunt na
ta p se esse nisi sola diuina virtute vt sunt acciden=
tia et forme substantiales et corporales: tunc de=
nominaretur ab illis. non illo modo quo denomi=
nantur s̄m legem cōem q̄d sonat in informationē
sed put denomināt s̄m legem priuatā miraculose
subsistēdum. Uerbi gratia. Albedo assumpta nō
faceret album: q2 esse album est informari albedi
ne et habere eam sicut formā: sed sicut albedo sub
sistens esset albedo et nō alba: sic diceretur xp̄s al
bedo nō in isto sensu ꝙ deitas esset eēntia albedis
sed ꝙ esset subsistens in natura albedinis. Similiter
si assumpsisset formā bouis nō esset bos: sicut nec
erat in triduo: q2 esse bouē est subsistere in ꝑfecta
natura bouis sed diceretur anima bouis concreti
ue non abstractiue sicut illa diceretur sic nec deno
minarentur forme inseparabiles si separarentur
sicut nominat̄ forma q̄ naturaliter separatur que
retinet idem nomen: sed tamen s̄m aliū sensum q2
nō separata supponit ꝓ forma separata ꝓ suppo=
nendo. si ṽo sola q̄titas separata assumeret̄ face
ret deum esse q̄tum ⁊ q̄titatem / si verū est ꝙ aliq̄
Ad rōnes ān oppōm dicunt ꝙ ipsa denoīat seipsam. ¶ Ad argumenta
principalia dicendū ad primū: ꝙ vnio prima diui=
nitatis cū humanitate fuit actu vna. Potētia ṽo
plures: q2 in toto continentur plures partes: et iō
potentia reducta est ad actū quādo humanitas p
mortē resoluta est in suas partes nec est aliq̄d in=
conueniens: q2 talis nouitas sit in vnione partiū
humanitatis ad diuinitatem. ¶ Ad secundū di= Ad scdm
cendum ꝙ vnio creature ad personam diuinā non
fit p gratiam habitualē gratū facientē cuius sola
creatura rationalis est capax sed p solā gratuitā
dei voluntatem p quā indifferēter pōt vniri crea
tura rationalis ⁊ irrationalis. ¶ Ad tertiū dicē= Ad tertiū
dum ꝙ vnio facit cōicationē ydiomatū soluȝ quo
ad terminos concretos importantes suppositum
quia solum ratione talis suppositi fit talis cōica=
tio. aīa autē ⁊ corpus que sunt partes dicunt natu
ram et nō suppositū. propter quod non potest dici
ꝙ filius dei sit anima vel corpus quod est pars.

¶ Questio secunda.

Secundo queritur vtrum si hu Q̄ō .ij.
manitas christi derelinqueret̄ Primum
sibi flueret ab ea esse actualis
existentie vel subsistētie: aut ab
extrinseco solum induceret̄ in
eam? Et videt̄ ꝙ non: q2 nihil
plus haberet illa essentia per=
fectiōis q̄ nūc habeat immo
esset minus perfecta: sȝ nūc nō
fluit ab ea subsistere nec existere substantiale s̄m
multos ergo nec tunc. ¶ Contra humanitas sibi In oppōȝ
derelicta se haberet sicut cetere essentie create: sȝ
in ceteris esse fluit ab essentiis vt multi dicunt. er=
go ⁊c. ¶ Responsio. Questio ista supponit ꝙ esse R̄nsio
differt ab essentia nec aliud esset in illa essentia q̄
in ceteris. de quibus sunt due opiniones probabi=
les. ¶ Prima dicentiū ꝙ esse nō fluit ab essentia i. opinio
sed in eam reducitur totaliter ab extra: ⁊ ipsa se
habet ad ipm̄ sicut receptibile sicut aer ad lumē.
¶ Confirmatur autē ista opinio q̄nqȝ rationib⁹.
¶ Prima talis est. Si esse flueret ab essentia ipsa i. ratio
se haberet ad ipsum effectiue et non tantū mate=
rialiter: quia forma non fluit a materia sȝ educit̄
de ea sicut lux fluit a sole a quo est effectiue: sȝ es=
sentia non potest se habere ad esse suum actiue: q2
nulla res dat sibi esse simpliciter: quia s̄m Augu.
Nulla res generat seipsam vt sic. ergo esse nō fluit
ab essentia. ¶ Secunda ratio talis est. Nullum ij. ratio
creatum fluit ab aliqua creatura: q2 tunc creatu=
ra crearet vel concrearet: sed omne esse est creatū
quia prima rerum creatarum est esse: et esse est ef=
fectus primus et communissimus: ⁊ p consequēs
proprius cāe prime sicut ignire est primus ⁊ pro=
prius effectus ignis. ergo ⁊c. Et confirmatur q2
quod est tale per essentiam est causa essendi omni
bus aliis. Unde cum deus sit suum esse: ipsum est
causa essendi omnibus que ipsum esse participāt.
¶ Tertio sic. Illud q̄d p̄supponit̄ in re ante oīm iij. ratio.
creationē nō potest esse causatū a re ipsa: q2 causa
p̄cedit causatū / ⁊ non ecōuerso: q2 causa est illud
ad cui⁹ esse sequit̄ aliud. ⁊ sic ante oīm creationeȝ
supponit̄ esse causa. ergo impossibile ē ꝙ res sit cau
sa sui esse. ¶ Quarto sic. Illud habet res a se q̄d
habet p se ⁊ sicut a creāte a seipso sicut diceret̄ aq̄ iiij. ratio
ex se vel a se frigida: q2 frigiditas fuit a principiis
eius. vnde p se inest scd̄o modo dicēdi p se: sȝ res
nō habet esse ab alio. ergo. ⁊c. ¶ Quinto sic. Il=
lud nō fluit a re in cui⁹ oppositū tēdit res sibi de= Multa rō
relicta: sicut calor nō fluit ab aqua: q2 aq̄ sibi dere

licta tendit in frigiditatē ⁊ oppositū caloris : sed
oīa creatura sibi derelicta tendit in nō esse: qꝛ oīa
ad nichilū tenderēt: nisi man⁹ oīpotētis ea cōser=
uaret scḋm Greg. ⁊ Augu. ¶ Secūda opinio est
Scḋa opinio. totaliter huic cōtraria: scꝫ ꝙ supposito ꝙ esse dif=
ferat ab essentia / ipsum ꝓfluit ab ea naturaliter ⁊
intrinsece: qḋ cōfirmaꝶ quinqꝫ rationib⁹: quarū
Prīa rō. prima talis est. Oīs effect⁹ formalis fluit a sua
causa: sꝫ esse est effect⁹ formalis essentie. ergo ⁊c.
Maior patet: qꝛ oē qḋ est ab alio fluit ab eo: vñ
cū oīs effect⁹ sit a sua causa / ꝑ ꝯsequēs fluit ab ea.
Minor patet: qꝛ sicut se habet hec essentia ad hoc
esse: sic absolute essentia ad eē: sed hec essentia pu=
ta albedo / est causa formalis hui⁹ esse puta essen=
di albū. ergo. ⁊c. ¶ Scḋo sic. Naturale ꝓcedit ⁊
Scḋa rō. fluit a natura: sed esse est naturale esse nature. er=
go. ⁊c. Maior patꝫ: qꝛ natura est materia vel for
ma: sꝫ naturale illud qḋ cōsequiꝶ materiā vel for
mā: vt sursum ferri ignē vel hmōi. 2. phisicorum.
Minor patet q̄tū ad pmā partē. qꝛ nichil ē tā na
turale rei q̄ suū esse. ¶ Itē q̄tum ad aliam partē:
qꝛ natura rei est ei⁹ essentia. ¶ Tertio patꝫ idē sic
Tertia qꝛ illud est magis naturale rei qḋ inest ei a princi
pio intrinseco actiuo ⁊ passiuo. q̄ qḋ inest ei tm̄ a
pncipio passiuo: sicut mot⁹ grauiū ⁊ leuiū est ma=
gis naturalis cuius pncipiū tā actiuū q̄ passiuū
est intra / q̄ motus celi cui⁹ tm̄ pncipiū passiuū est
intra: sed esse est naturalissimū oī essentie. ergo oē
esse ꝓcedit actiue ab oī essentia / ⁊ nō solū passiue
est in ea. ¶ Quarto sic. q̄to aliquid est magis īti
Quarta mū tāto est magis ab intra: sed esse est īntimissimū
magis q̄ potentia vel ꝓpria passio. ergo cum illa
fluat ab intra / multomagis esse. Maior patet: qꝛ
qḋ est intimi⁹ est magis intraneū ⁊ min⁹ extraneū
⁊ minus ab extra. Vñ et aīa rationalis qꝛ ab ex=
tra induciꝶ: distingu. ē cōtra formas naturales q̄
ab intra inducunꝶ. Minor suppōniꝶ scꝫ ꝙ potētie
aīe fluāt ab essentia ⁊ ꝓpria accidētia a suo subie=
cto. ¶ Quinto sic. Illud in qḋ ꝑfectibile actu ens
Quinta tēdit naturaliter sicut in suā ꝑfectionē fluit ab ip
so: sed oīs essentia actualis tēdit ad esse actualis
existētie sicut in suā ꝑfectionē formalē. ergo illud
fluit ab ea. Maior patꝫ in aqua q̄ tēdit in frigidi
tatē: qꝛ ita naturaliter fluit ab ei⁹ pricipiīs. nec est
simile de materia q̄ appetit formā / sicut turpe / bo
num. 1. phisicoꝝ. nec fluit ab ea qꝛ nō est actu ens.
Minor patꝫ: qꝛ oīs essentia tēdit in esse: ⁊ oīa ap=
petunt participare diuinū esse. 2. de aīa. ergo. ⁊c.
¶ Qui vult sustinere pmā opinionē pōt respōde
Rñdet doctor ad rōnes istī⁹. 2 opinionis re ad argumēta opinionis secūde. ¶ Ad primum
dicendū ꝙ maior est vera / minor falsa: qꝛ esse non
est effect⁹ formalis essentie: qꝛ causa est ad cui⁹ es=
se sequiꝶ aliud. vnde oportet causam pri⁹ esse q̄ sit
effect⁹. vnḋ nō pōt esse causa respectu sui eē: ⁊ qñ
diciꝶ ꝙ albedo est causa formalis existēdi albū: ne
ganda est ista: sed albedo cū suo existere est causa
formalis subiecto existēdi albū. ¶ Ad secundum
Ad scḋm dicēdū ꝙ naturale supponēs nature essentiam et
existētem fluit ab eo sicut est ꝓprietas accidenta
lis: sed naturale qḋ nō supponit rei existētiam nō
fluit a re: qꝛ oportꝫ pri⁹ existere rem q̄ aliqd fluat
ab ea: ⁊ tale naturale est ipsum esse actualis existē
Ad tertiū tie. ¶ Ad tertiū dicendū ꝙ aliqd pōt dici natura
lius alio tripliciter. Uno mō qꝛ a natura magis
causatū: ⁊ sic est naturali⁹ qḋ est ab ei⁹ natura acti
ue ⁊ passiue: q̄ qḋ passiue tm̄ vt arguiꝶ. Alio mo=

do qḋ est a natura magis desideratū: ⁊ sic finis ē
magis naturalis: q̄ tm̄ min⁹ est a natura causat⁹ /
sed solū passiue se habet ad ei⁹ receptionē. Tertio
modo qꝛ magis nature saluatiuū: ⁊ hoc tertio et
scḋo mō esse est naturalissimū: qꝛ sine ipō essentia
nō saluaꝶ naturaliter ⁊ ipsum maxime desideraꝶ /
nō aūt pmo mō. ¶ Ad quartū dicendū ꝙ quāto Ad q̄rtuꝫ
aliqd est intimi⁹ tāto est magis intra: sed nō opor
tet ꝙ sit magis ab intra: qꝛ de⁹ nō est ab intra qui
est maxime intra. ⁊ forma substātialis magis ab
extra est q̄ accidēs ꝓpriū: ⁊ tm̄ magis est intra. for
ma eñ substātialis nō fluit a materia licet educa
tur ab ea: sed ꝓpria passio fluit a pncipiīs speciei:
q̄ tm̄ min⁹ est intranea q̄ forma substātialis. ¶ Ad
quintū dicendū ꝙ ꝑfectibile actu ens quo ad esse Ad q̄ntuꝫ
essentie ⁊ existētie qñ tēdit in aliqd sicut ī suā for
malē ꝑfectionē illud fluit ab eo sicut naturale ⁊ ꝓ
priū accidēs a subiecto: sed qñ nō est ꝑfectū q̄tū
ad esse actualis existētie nichil ꝓfluit ab eo cau=
saliter: qꝛ omne causatū ꝓsuppōit existere sue cāe
¶ Si quis autē vult sustinere secundā opinionē
potest respōdere ad argumenta opinionis prime. Rñdet doctor ad rōnes. j. opi.
¶ Ad pmū dicendū dupliciter. Primo ꝙ maior ē Ad pmuꝫ
falsa: qꝛ oīs effect⁹ formalis fluit a sua causa: nec
tm̄ cā formalis se habet actiue ad suū effectum: qꝛ
agēs ⁊ forma nō incidūt in idē numero: . ij. phisi=
coꝝ. Scḋo ꝑ interēptionē minoris scꝫ ꝙ pōt se hře
essentia ad esse actiue: qꝛ aut hoc īpedit idētitas
aut intimitas: aut defect⁹ existētie. Non primum
qꝛ suppōniꝶ ꝙ esse differat ab essentia. Nec scḋm
qꝛ licet idē nō agat seipm: tm̄ idē agit in seipso: si=
cut aīal mouet seipsum: ⁊ sic causat motū in seip=
so. Si autē essentia ꝓducat esse nō ꝓducet se: sed
aliud in se. Nec tertiū: qꝛ humanitas xpi nō hꝫ exi
stere: ⁊ tm̄ ab ea ꝓpria accidētia ꝓfluunt sicut ab
aliis humanitatib⁹ / alis non eē naturaliter ei ines
sent. ¶ Ad scḋm dicendū ꝙ esse nō causaꝶ alit q̄ Ad scḋm.
essentia nec alia creatiōe: nec esset effect⁹ cōior q̄
essentia: nec ꝓpri⁹ aut pm⁹ effect⁹ dei magis q̄ es=
sentia: qꝛ sicut ipse est suum esse / ⁊ sic sua essentia.
Unde sicut esse est in creatura sic ⁊ essentia. ⁊ si eē
differt ab essētia pōt fluere ab ea formalr: qꝛ etiā
materia est a solo deo effectiue: ⁊ tm̄ hꝫ causā for
malē quo ad existere / sic ⁊ esse dato ꝙ esset a solo
deo effectiue nihil tamen ꝓhibet potentiā ab essē=
tia effluere quasi effectum formalem a sua causa
formali. ¶ Ad tertiū dicēdū ꝙ illa diffinitio ītel= Ad tertiū
ligiꝶ de sola cā efficiente nō de fine q̄ est vltim⁹ in
executione: nec de materia que prior est forma: ⁊
per cōsequēs suo esse: nec de forma que est causa
essendi ipsi materie et ꝑ ꝯsequēs prius est causa q̄
habeat esse cum cōpositum habeat pri⁹ esse q̄ ali=
qua pars ei⁹: sed nō habet esse nisi a suis partib⁹
essentialib⁹ causalr. ergo ille pri⁹ causant q̄ habe=
ant esse. ¶ Prima ista opinio concedit ꝙ poten=
tie aīe absolute fluūt ab essentia eius sed essentiā
aīe q̄diu est cōiuncta nō hꝫ existere nec subsistere
nisi aptitudine. ergo ante existere est hmōi causa=
litas. ¶ Uel dicendum ꝙ pri⁹ habet aliqd existe
re q̄ ipsum agat actione vel trāsmutatione natu
re prius habet potentiā actiuā: qꝛ agere est ꝑfecti
sed nichil ꝓhibet ex aliquo imꝑfecto aliquid na=
turaliter resultare ꝑ naturalē ꝯcomitātiā / cuius
vtriusqꝫ sit tm̄ vna causa agēs extrinseca sicut po
tētie fluūt ab aīa anteq̄ ipsa sit ꝑfecta ꝑ potentiā
actiuā. nō sicut aliqd ꝑ realē actionē ꝓductū: qꝛ

creatura nō agit p essentiā: sʒ sicut naturalr resul
tās concreatū. ꝛ silr nō pducit ab essentia: sed na
turaliter eā cōsequit/ ꝛ ab ea resultat ab eodē agē
Ad q̄rtuz te cōcreatū. ¶ Ad quartū dicendū q sicut res nō
habet a se esse sed a deo effectiue/ sic nec essentiam
sed sicut a se formaliter habet esse essentie: sic ꝛ eē
actualis existentie. cū oīs actio termineē ad esse:
nec sic res habet esse ab alio: sicut aer lucē: q2 tūc
posset naturalr eē essentia sine eē/ sicut aer sine lu
ce. ꝛ cū materia sit īdeterminata: determiatio pro
sit a forma cuz omnis essentia sit determinata ad
certū esse videt se habere ad esse nō solū sicut ma
Ad q̄ntuz teria receptiua: sʒ sicut agēs vel mag' sicut forma
¶ Ad q̄ntū dicēdū q essentia nō tēdit in nō esse:
imo naturaliter appetit eē: sed dicit tēdere ad nō
esse q2 nō pōt se effectiue cōseruare in esse nisi de9
cōseruet. ¶ Cōfirmat etiā opio: q2 esse ē a forma
magis q̄ a materia: hoc aūt nō esset verū si habe
ret se tm̄ passiue nec formalit nec effectiue. Si di
cat q magis a forma q2 magis determinat ad eē
certū q̄ materia. ḡ sequit q nō solū se habet rece
ptiue: q2 esse receptiuū est indeterminatū inq̄tuz
hmōi. ¶ Itē oīs effect9 dei efficiētis: aut est for
ma sicut angel9 vel aīa: aut est habēs causam for
malē: sicut materia vel cōpositū. sed esse sm̄ pmā
opinionem est effect9 dei efficientis: nec est forma
sicut ipsa essentia: q2 differt ab ea. ergo habet cau
sam formalē nō aūt aliā nisi essentiā. ḡ esse est ab
ea formaliter ꝛ nō cōsequēs solum ab extra: sicut
Ad rōnes causam sine qua nō. ¶ Ad pmū pncipale dicēdū
pncipales sm̄ secūdā opinionem q nūc nō fluit ab ea eē/ nō
ppter im pfectionē: sʒ q2 sibi nō derelinquit. si aūt
deponeret tūc ab ea flueret nō q2 esset magis pfe
cta: sed q2 sue nature relicta. ¶ Ad secundū dicē
dum scd'm primam opinionem p interemptionē.

¶ Questio tertia.

Prīmum Ertio querit vtrum corp9 xpi
fuerit putrefactum. ¶ Et ar
guitur q sic: q2 xps assumpsit
naturā viuentē: ꝛ p cōsequens
oēs defectus consequētes ad
naturā viuentē. ergo eadē ra
tione cū assumpsit naturā mor
talē ꝛ illā mortuā habuit in il
lo triduo debuit defect9 ptinē
tes siue ꝯsequētes naturā mortuā: sʒ putrefactio
est hmōi defect9 q̄ ꝯsequit ad naturā mortuā siue
Secundū ad mortē. q̄re ꝛc. ¶ Itē sicut in xpo ponit fuisse
vera mors/ sic ponit fuisse vera resurrectio: sʒ ma
ior et verior est resurrectio q̄ est a corpe putrefa
cto ad corp9 viuū q̄ illa q̄ est a corpe nō putrefa
cto ad corp9 viuū. cuz igit resurrectio xpi debeat
poni maxia ꝛ verissima: q2 ipa ē forma exēplaris
Tertium. nostre resurrectionis. ergo ꝛc. ¶ Itē q̄n aliquis
assumit aliquā naturā specificā assumit oēm pro
prietatē cōsequētē illā naturā. cū igit putrefactio
sit passio corpis mixti corpalis ꝛ xp̄us assumpsit
Quartuz. corp9 mixtū corruptibile. ergo ꝛc. ¶ Itez natura
nichil incipit q̄d nō possit pficere 3. metheororū.
ꝛ in de ce. ꝛ mū. ꝛ ratio ē: q2 tūc faceret aliq̄d fru
stra cui9 oppositū patz pmo ce. ꝛ mū. cū igit natu
ra in xpo incepit q̄si viā ad putrefactionē p mor
Questiū- tem/ videt q illā terminauerit. ¶ Iuxta hoc q̄ri
cula scd'a. tur vtrū cā nō putrefactionis fuit acceleratio re
surrectionis. Et videt q nō: q2 illa icorruptio so
li xpo ꝛ ex speciali pulegio videt cōuenire: sʒ in
corruptio q̄ est pseruatio ab incineratione ꝛ putre
factione p acceleratā resurrectionē anteq̄ facta
sit huiusmodi corruptio/ nō fuit puilegiū xpi nec
soli xpo cōuenit: q2 etiā videt btē virgini cōuenis
se/ vt patet p Augu. in quodā sm̄one de assūptio
ne btē virginis. ergo oportet ponere aliquā altaz
icorruptionē a pdictis/ ꝛ aliā causam cōseruatio
nis a putrefactione ꝛ icineratione q̄ acceleratio
nis resurrectionis: hoc aūt nō videt esse nisi reser
uatio alicui9 forme pexistētis in corpe que manet
miraculose ꝛ q̄ manente nō pōt corp9 xpi putrefie
ri vel incinerari etiam si resuscitatum non fuisset.
¶ Ad oppositū primi specialiter est: q2 pie credi In opposi
tur de corpe beate vginis/ ꝛ scti Johānis euāge tū primi.
liste q nō fuerit putrefacta: imo q btā vgo fuit as
sumpta cū corpe ꝛ aīa in celū/ ꝛ etiā beat9 Johan
nes. vel ad min9 si nō credit/ cōtrariū tm̄ non asse
rit. si ergo hoc credit de corpe vginis: multo for
tius hoc credit de corpe xpi. ¶ Ad oppositum
vtriusq̄ sit est q̄d dicit Act. 2. Dauid dicit. Ca In oppōz
ro mea requiescet in spe: q̄m nō derelinques aīam vtriusq̄ q̄
meā in inferno: nec dabis sanctū tuū videre corru stionis.
ptionē: sʒ ista ꝯña quā facit petr9 ex dictis Dauid
nō valet si alia fuit cā dicte incorruptiōis q̄ resur
rectio pueniens huiusmodi icorruptionē. q̄re ꝛc.
¶ Hic primo videndū q̄d sit putrefactio. Scd'o Respōsio
q corp9 xpi nō fuit putrefactū sed tm̄ putrefacti 1. articul9.
bile. Tertio ostendēda est causa quare nō fuit pu
trefactū. ¶ De primo sciendū q putrefactio est
corruptio pportionis elemētoꝝ in mixto p exala
tionē humidi cōtinuātis partes in mixto factā a
calido corpis circūstātis seu continētis: vt sic sit
iste ordo/ q calidū corpis adiacentis primo edu
cit humidū ad supficiē/ ꝛ humido educto/ postmo
dum educit calidū. ꝛ deinde educto calido sequit
ipsa incineratio corpis putrefactibilis: ꝛ hoc pa
tet totū p experimentū. Nam corpa mortua pri
mo sunt siue fuerūt humida in supficie ꝛ postmo
dum sicca: ꝛ deinde post desiccationē sequit inci
neratio. ¶ Secundū declarat sic. postq̄ putrefa
ctio est passio corpis putrefactibilis mixti: ꝛ xps
assumpsit corpus mixtuz corruptibile sicut patet
ex pcedētib9 imediate pz esse ꝯclusum q corp9 xpi
fuit putrefactibile non tm̄ fuit putrefactū/ q2 pu
trefactio est ex hoc. q2 in corpe non est aliqua vir
tus ꝯtinēs elemēta ipsa in mixto: in xpo aūt fuit
vel saltem potuit esse talis virtus continens ele
mēta in mixto puta diuinitas. q̄re ꝛc. ¶ Itē xps
non assumpsit aliquē defectū qui nō expediret ad
redēptionē humani generis ꝛ mysteriū redēptio
nis fuit in morte pfectissimū ꝛ ꝯsummatū/ putre
factio ipsa nichil faciebat ad redēptionez. q̄re ꝛc.
¶ Et hoc cōfirmat p Augu. in sermōe de assum
ptione beate vgis dicentē q corp9 xpi assumptum
de virgine/ non habuit nec vidit corruptionem.
¶ Assignando autē causam icorruptionis q̄ fuit
tertiuz pncipale/ est diuersitas opinātiū. Quidā 1. opinio.
enī dicūt q fuit p naturā. quidā q fuit p miracu
lum/ Et dicētes hoc fuisse p naturaz sic muniunt
opinionē suā. q̄n cunq̄ aliq̄d pōt saluari ad hoc q
talis effect9 sit nō oportet recurrere ad miraculū
sed talis iputrefactio pōt saluari p naturaz nullo
miraculo posito. quare. ꝛc. Minor pbat: q2 ipsa
corpa separata ab aīa habēt determinatū temp9 per
manētie anteq̄ putrescāt. cū igit tēp9 putrefactio
nis fuerit pueniēt in xpo p resurrectionem tertia

dic factã/ipsum corpus nõ fuit naturaliter putrefactũ quare ꝛc. ¶ Itẽ ſm Augustinũ.12.de trinitate.c.15. ad hoc ꝙ aliqua corpa non ita cito putrefiãt iuuat locus ꝛ temp⁹:ſed modo ita eſt ꝙ locus vbi corp⁹ xp̃i fuit ſepultũ fuit frigidus qꝛ lapis.temp⁹ etiã fuit frigidũ qꝛ ſic dicit in Johãne frigus erat.cũ igit̃ locus frigidus ꝛ temp⁹ frigidum inuicẽ ſiue cõferant ad cõſeruationẽ vt dicit Augu.vbi pri⁹.ergo.ꝛc. ¶ Itẽ xp̃s fuit vnct⁹ vnguẽtis ſiccãtib⁹ ſicut patꝫ ex ſerie euãgelij:vnguẽta autẽ deſiccatiua ſunt naturaliter ꝓhibitiua putrefactionis:qꝛ calidũ eſt pater putrefactionis/ꝛ humidũ quaſi mater. ¶ Itẽ hoc idẽ patet ex pte corpis xp̃i.corpa eñ q̃to magis ſicca tanto tardius putrefiũt ex cauſa q̃ dicta eſt:ſed corp⁹ xp̃i ꝓpter emiſſionẽ ſpiritu ũ ꝛ fluxum ſanguinis copioſum de ſuo corpe fuit maxĩe deſiccatũ. quare ꝛc. Ad hoc adducit̃ auctoritas actuũ.2.et.13.ꝙ caro xp̃i nõ vidit corruptionem/ꝛ cauſa dat̃ qꝛ reſurrexit.vbi gloſa.ꝓpter qḋ eñ nõ vidit corruptionẽ: qꝛ neqꝫ derelict⁹ eſt i inferno.gloſa ſm alam. nec caro ei⁹ vidit corruptionẽ gloſa.putrefactiõis et ꝯſũptiõis. ¶ Itẽ dicit glo.alia ibi/caro ei⁹ nõ eſt corrupta ſed reſurrectione veloci glificata. Ex q̃ ſic arguit̃. ſi nõ vidit corruptionẽ qꝛ reſurrexit: tũc ſi nõ reſurrexiſſet vidiſſet corruptionẽ:ꝛ p conſequens ſequit̃ ꝙ illa iputrefactio fuit p naturam/ cũ corp⁹ habeat certũ tẽp⁹ ꝑmanẽtie ante putrefactionẽ:ꝛ tẽpus putrefactionis qḋ quidẽ xp̃s ꝑuenit reſurgendo ſicut ante dictum eſt. quare ꝛc.

2.opinio. ¶ Alij dicunt ꝙ talis iputrefactio fuit p miraculum: ꝛ ad hoc ponunt̃ due ratiões fundate ſuper duas auctoritates:q̃rũ ꝑma ẽ gloſe ſup illḋ pſal. Nõ dabis ſanctũ tuũ videre corruptionẽ/ dicẽtis corp⁹ a te ſanctificatũ nõ dabis videre cõrruptionem.cũ igit̃ talis ſctificatio in illo corpe fuit per miraculũ qꝛ p illã vnionẽ ſacratiſſimã:ꝛ illa iputrefactio fuit p talẽ ſctificationẽ ſm qḋ videt̃ dicere gloſa.ſequit̃ ꝙ talis icorruptio ſeu iputrefactio fuit p miraculũ ¶ Itẽ ſi corp⁹ xp̃i nõ fuit p naturã putrefactũ ꝓpter determinatũ tẽp⁹ ꝑmanẽtie ante temp⁹ putrefactionis qḋ xp̃s ꝑuenit reſurgendo ſequit̃ ꝙ ſi xp̃s tũc non reſurrexiſſet/ꝙ poſt modũ p naturã corp⁹ ei⁹ fuiſſet putrefactũ/ꝛ p ꝯñs ꝙ xp̃s aliqḋ dimiſiſſꝫ de eo qḋ aſſũpſit: qḋ eſt ꝯtra Dam.li.2.ca.3.ſi eñ corp⁹ xp̃i deſiſſet eẽ corp⁹ deſiſſet eẽ vnitũ diuinitati ꝛ ꝟbũ aliqḋ dimiſiſſet eẽ qḋ pri⁹ habuit ſibi vnitũ. Et hoc q̃ũ mihi videt̃ ẽ magnoꝝ opinio/ q̃ in hoĩe poſuerũt duas formas: quarũ vna ſcꝫ naturalis ad ſeparationẽ aĩe itellectiue ſil̃ naturaliter corrũpit̃ ꝛ alia introducit̃.nec põt iſta forma naturalis remanere aĩa ſeparata etiã ad horã niſi miraculoſe ꝛ virtute ſupernaturali.q̃ ſil̃ cũ hoc ponũt ꝙ corpus xp̃i mortuum fuit vnũ ꝛ idẽ numero cũ corpe ei⁹ viuo nõ ſolũ vnitate diuini ſuppoſiti/ſed vnitate eiuſdem forme ſupnaturaliter ꝑmanẽtis naturalis tñ. nõ ſic autẽ in alijs hoĩb⁹ cõtingit:qꝛ corp⁹ btẽ virginis mortuũ in hora ſeparationis aĩe fuit oĩno aliḋ numero p aliã formã ſubſtãtialẽ de nouo itroductã.ꝛ ſm iſtos oportet ponere ꝙ in corpore xp̃i remanſit ſupnaturaliter et miraculoſe hmõi forma vel virtute ꝑmi miraculi quo a verbo ſumpta fuit hec forma ſil̃ cũ materia: qꝛ nichil debuit deponere qḋ aſſumpſit etiam eodẽ miraculo ab vlteriori corruptiõe ꝓſeruabat̃:ꝛ tũc eſſet ſoluta q̃ſtio ꝓdicta:qꝛ diceret̃ ꝙ cauſa vlterioris incorruptionis nõ fuit acceleratio reſurrectiõis hmõi corruptionẽ preueniẽtis ſed miraculoſa retẽtio talis forme ſic ſupnaturaliter retẽte ꝛ reſeruate ratione cui⁹ nõ magis ꝓpinquũ fuiſſet tale corpus corruptioni vſqꝫ ad mille annos q̃ꝫ in ipſa prima hora ſeparatiõis aĩe ¶ Hoc autẽ declarat̃ p quoſdã alios magnos:ſic ꝛ approbat̃ quo ad primũ ſaltẽ ſcꝫ ꝙ illa iputrefactio eſſet miraculoſa:qꝛ aliq̃ ſunt futura ſm cauſas naturales: ita ꝙ quãtũ eſt ex pte illarũ cauſarũ ꝓuenirẽt ſi nõ ipedirent̃:et alia dicunt̃ eſſe futura ſcḋm cauſas ſupnaturales q̃ poſſunt ipedire cauſas naturales ne ꝓducãt effectus ſuos.et ſi aliqḋ cõparet̃ ad has cauſas ꝛ ad illas ſimplr̃ diceret̃ eſſe futurũ qḋ eſt futurum ſm cauſas ſupnaturales:ꝛ nõ qḋ eſt futurũ ſcḋm cauſas iferiores. ſicut ſi ſint due cãe nãles/ ꝛ vna ſupior alia ſm virtutẽ.q̃ põt ipedire actionẽ alteri⁹: tũc qḋ eſt futurum reſpectu cãe ſupioris dr̃ eẽ futurũ ſimplr̃:ꝛ nõ id qḋ ẽ futurꝫ ſm cãs iferiores ipediẽdas vel poſſibiles ipediri. Exemplũ ponit̃ ꝙ ſit vnus planeta q̃ ſm cauſalitatẽ ſuã ꝓducit pluuiã attingẽdo ꝛ eleuãdo vapores humidos: ꝛ ſit ali⁹ planeta in alio ſigno habens ꝯtrariã ꝟtutẽ ꝛ maiorem: ꝓpter quã impediat̃ ꝟtus alteri⁹ planete. ſed tunc querit̃ vtrũ pluuia futura ſit vel nõ cõparando ad maiorẽ ꝟtutẽ fortioris planete : magis eſt dicẽdũ ꝙ nõ ſit futura q̃ꝫ ꝙ ſit. ¶ Et p hoc ſoluit̃ illa q̃ſtio qua q̃ri ſolet an dicat̃ illud futurum ꝛ potẽtia eſſe qḋ eſt poſſibile ſm cauſas iferiores an illḋ qḋ ſm ſupiores. Et dicẽdũ ꝙ illud qḋ ſm ſupiores. exẽplũ ponũt iſti q̃ ſunt hmõi opiõis de Ezechia cui dixit yſayas ꝙ moreret̃:q̃ tñ poſt q̃ꝫ plorauerat/ꝛ deũ orauerat/ dictũ eſt ſibi a dño p yſayã ꝙ vltra viueret p q̃ndecim annos Unde ꝑmonuit eũ de morte ſm cauſas inferiores vt talis cõminatio eſſet ſibi cauſa orãdi: vt ſic poſt merita ſua diuinitus viueret.ꝓdixit ergo mortẽ ſuã p cauſas iferiores:ſꝫ tñ fuit ipedita p cauſam ſuperiorẽ:ꝛ ideo ſimplr̃ nõ fuit mors ſua p tũc futura Sic in ꝓpoſito corp⁹ xp̃i poſt mortẽ habuit cauſã itrinſecã ꝛ extriſecã putrefactiõis:ſi tñ xp̃s fuiſſet mortu⁹ ſenio/veriſimile eſt ꝙ corp⁹ ſuum non fuiſſet putrefactũ vel corruptũ ꝓpter cauſam ſuperiorẽ impedientẽ actionẽ iſtã naturalẽ cauſarũ qꝛ corpus illud fuit ſctificatũ ex tali vniõe:dicẽte etiã ꝓpheta/nõ dabis ſanctũ tuũ videre corruptionẽ:et ideo ſimplr̃ illḋ corp⁹ nũq̃ꝫ fuit putreſcẽdum. ¶ Hec poſitio quantũ ad ꝑmum diſplicet quibuſdã magnis:q̃buſ vero ad ſecundũ nõ q̃buſdã quo ad primuꝫ placet : ꝛ quo ad ſecundũ non. ¶ Primi quib⁹ diſplicet ꝑmũ arguũt ꝯtra dictã poſitionẽ tanq̃ꝫ incõuenientẽ:qꝛ excludit vniuocationẽ ꝛ vnitatem ſpeciei in corpe xp̃i mortuo ꝛ alioꝝ hoĩm mortuoꝝ:et ponit diuerſitatẽ nimiaꝫ inter vnitatem corpis xp̃i viui ꝛ mortui ꝛ alioꝝ hoĩm: q̃ nec auctoritate nec ratiõe videt̃ habere imo videt̃ potius auctoritati ꝛ rationi aduerſari qꝛ rationabiliter videt̃ ꝙ xp̃s veritatẽ mortis et que ipſam naturaliter conſequunt̃ ſuſtinuit ſicut et alij.et putant ꝙ quantũ ad accidẽtia exteriora que p ſenſum cõprehendunt̃:ꝛ que magnã parteꝫ conferunt ad cognoſcendũ ꝙ q̃d eſt nõ fuiſſet inuenta notabilis diuerſitas inter corpus ei⁹ ꝛ corpus alioꝝ mortuorũ cõſimilis diſpoſitionis ꝛ cõplexionis cũ ipſo qui in eadẽ hora ſecum mortui

De gãda. q̃l.12.q.11

Go.de fontib⁹ in quoli.

fuissent: et eodē mō sicut ipse dicit etiam Dam. q̄
oīa pdicta q̄ ad nāles defectus ptinēt/ xp̄s volū
tarie assumpsit vel suscepit. ¶ Talis etiā modꝰ
incorruptionis non videt cōcordare scripture: qꝛ
ex scriptura tm̄ colligitur duplex corruptio. Una
est post mortē ꝛ p alias penalitates: de qua loqui
tur Dam. Alia est p resolutionē in elemēta: vel p
corruptionē putrefactiuā. A prima nullꝰ posuit
xp̄m exēptū: sed a secūda/ sicut nec inter istas me
dia icorruptio est ponēda in scriptura. Unū Dam.
3. libro. ca. 20. dicit/ significat etiā corruptio pfe
ctam corpis in ea ex quibꝰ cōpositū dissolutionē
ꝛ destitutionē. hm̄oi autē corruptionis corpꝰ xp̄i
experimentū nō habuit vt pp̄heta dicit. Non da
bis scm̄. ꝛc. ꝛ ideo videtur q̄ in corpe xp̄i in hora
mortis vel separationis fuit forma eiusdē ratio
nis cū formis q̄ in corpibꝰ alioꝝ hoim reperiunt
Et q̄ illa forma fuisset corrupta/ ꝛ in elemēta re
soluta si nature pprie fuisset derelicta ꝛ accelera
tione resurrectionis non fuisset hm̄oi corruptio
pueta. ¶ Si querat vtrū in corpe xp̄i in illo tri
duo fuerit aliqua modica alteratio disponens ad
putrefactionē licet ibi nō fuerit putrefactio. Di
cendū q̄ incertū est/ nec circa hoc est aliqd teme
re asserendū. Sed certū est q̄ xp̄s potuit q̄ntum si
bi placuisset pseruare corpꝰ suū ab oī putrefactio
ne vel alteratione. ¶ Aliis vero placet primū ꝛ — Scotꝰ dis. pūti. q. j.
displicet secundū scꝫ q̄ nō nouo miraculo fuisset
hoc factū q̄ corpꝰ suū pseruatum fuisset a putre
factione: qꝛ verbū vniuit sibi corpꝰ illud indisso
lubiliter. ꝛ arguūt q̄ imo nouo miraculo. nā passi
uum naturaliter approximatum actiuo naturali
ter patit: ita q̄ si ipedit p causam supnaturalem:
hoc erit p miraculū: sicut patet de pueris in cami
no ignis ambulātibꝰ: sed corpꝰ xp̄i post separatio
nem aīe fuit passiuū naturalr qꝛ nō fuit glorifica
tū gl'a aīe q̄ tunc nō vniebat sibi. si eī corpꝰ illud
fuisset glorificatū q̄n vixit nō fuisset nouum mira
culum: imo miraculū fuit: qꝛ gloria aīe nō redun
dabat in corpꝰ eiꝰ: sꝫ aīa sepata a glīa aīe nō redū
dabat in corpꝰ eiꝰ: nec corpꝰ eiꝰ tūc in triduo fuit
glificatū ꝛ habuit calorē itrinsecū ꝛ extrinsecū cor
ruptiuū: ꝛ p cōsequēs fuerūt ibi agētia ꝛ patiētia
approximata naturaliter. si ergo tunc nō egerūt
ad putrefactionē hoc fuit p nouum miraculū ex
hoc q̄ actio coꝝ fuit ipedita p causam supnatura
lem. vnde licꝫ illic fuerit multū de myrra ꝛ aloes
et talibꝰ q̄ diu potuerūt pseruare corpus suum a
corruptione non tamen semper. ¶ Et si ad hanc
rationē diceret cōcedēdo eā vsq; in finē q̄ p mira
culū fuit qꝛ illa actio naturalis fuit ipedita p cau
sam supnaturalē: ꝛ hoc cōcludit ratio: sed ex hoc
nō habet q̄ nouo miraculo: sed eodē miraculo q̄
vniuit sibi corpꝰ. ¶ Cōtra. vbū qd̄ assūpsit corpꝰ
nō ipeditū qn violēta agētia agerēt i illud corpꝰ
viuū videt habuisse corpus mortuū eadē ratione
nō ipeditū qn talia agētia possint in ipsum agere
cū nō videant esse melioris conditionis mortuū
q̄ viuū: sed nō obstāte tali assumptione quasi mi
raculose impedita fuissent talia agētia violēta si
agere nō poterāt in corpꝰ viuū. q̄ q̄ in corpꝰ mor
tuum nō poterant. verius tm̄ videt q̄ nullū nouū
miraculum illic fuerit: sed q̄ noua forma sicut in
aliis successerit: ꝛ q̄ alteratio aliqualis ad putre
factionē illic facta fuerit q̄ntū breuitas tpis ꝛ aro
mata pmiserunt: ꝛ q̄ icineratio non fuit propter
aromata ꝛ breuitatē tēporis. ¶ Ad argumenta
pncipalia respōdendū est. ¶ Ad pmū dicendū q̄ — Ad rōnes pncipales
xp̄s nō assumpsit oēs defectus naturā cōsequen
tes: puta culpā ꝛ ignorātiā: sed solū ad redēptio
nem cōferētes: sed putrefactio nichil ptulisset: qꝛ
fm̄ naturam irrationalē nō est meritum. ergo ꝛc.
¶ Ad secundū dicendū q̄ resurrectio est a mor — Ad scdm̄.
te cui accidit incineratio: et si esset verior resur
rectio a cineribꝰ nō tm̄ xp̄i debet verior sed cōue
nientior ꝛ dignior nō solū ex pte termini ad quē
sed ꝛ termini a quo: qd̄ nō esset si a putrefactione
incepisset. ¶ Ad tertiū dicendū q̄ vera est maior — Ad tertiū
de assumēte naturā ꝛ cōsequētia necessario: sicut
assumēs cibū nō potest non assumere qualitates
consequentes: secus est de xp̄o assumente naturā
qui ꝛ antecedens ꝛ cōsequēs assumpsit volūtarie
Unū nō assumpsit de defectibꝰ nisi q̄s voluit: nec
voluit coassumere putrefactionē quia nō decuit.
¶ Ad quartū dicendū q̄ verū est q̄ natura nichil
incipit qd̄ nō possit pficere nō subito sed tpe debi — Ad q̄rtū
to si nō ipediat: ꝛ sic natura corpꝰ xp̄i putrefecis
set finaliter nisi impedita fuisset. q̄ autem non pu
trefecit: acceleratio resurrectionis impediuit: et
species aromatice/ vel miraculum vt dictum est.
¶ Ad quintum i contrariū dicendū q̄ fm̄ aliam — Ad quītū
opinionē potest dici q̄ etiam corpꝰ beate virginis
fuisset putrefactū nisi fuisset resuscitatū vl' qꝛ hoc
non est verisimile cū deus minorum sanctoꝝ cor
pora sepe reseruauerit icorrupta. potest dici etiā
q̄ deus miracula non facit frustra: qꝛ ergo infra
triduū corpus maxime balsamatum nō est natum
putrefieri nec etiam multum ad putrefactionem
alterari ꝛ disponi ideo añ resurrectionem nō fuit
opus miraculo sicut forte in corpore beate vgis
si vsq; ad. xl. dies eiꝰ resurrectio fuisset dilata vt
dī in visione sancte elizabeth. ¶ Sextū cōcceden — Ad. 6. ꝛ 7
dū est similiter septimum/ q̄ vero aliqui dicūt no
uā formam nō successiue i corpore xp̄i. qꝛ christꝰ
nichil assumpsit quod postea deposuit. quicquid
sit de cōclusione de qua videbitur in sequenti q̄
stione ꝛ sequenti distinctione. Responsio tamen
habet instantiam: qꝛ in xp̄o erat depditio humi
di et fluxus partium materialiū et restauratio
deperditi vel nutrimentum q̄ et fuit de veritate
humane nature sicut in aliis: qꝛ quicquid habet
esse per formam humanam est de veritate huma
ne nature. sed totum quod fuit in christo de veri
tate humane nature fuit assumptum ab eo in esse
ypostatico etiam scdm̄ istos: q̄ fuit aliqd assūptū
q̄ postea fuit depositum p depditionem vñ ridicu
lum est dicere q̄ solū carnem quā habuit in pue
ricia assumpsit ꝛ non illam q̄ p nutrimentū cōuer
sa est. Similiter in passione sanguinis/ vel aliqd
huiusmodi vt lacrime ab eo deposita sunt que pꝰ
suo corpori erant continua/ non solum contigua
secūdum quosdam. ¶ Principaliter. ergo nichil
assumpsit quod deposuerit sicut humanā naturā
sed ex consequenti assumpsit multa que deposuit
sicut consequentia ad ipsam/ non solū accidentia
sed ꝛ partes materiales humane nature vt dictū
est. et isto mō in christo moriēte fuit noua forma
corpis mortui assumpta: qꝛ p se assumptio māsit
vnita solum materie prime que solū remanet aīa
separata. et sic fuit assumpta ex necessaria conse
quētia: qꝛ sicut in sacramēto altaris directe ꝛ p se
etiam fit conuersio in corpus christi: in animam

aũt ex naturali cõcomitantia sic natura humana a v̾bo directe fuit assũpta ⁊ ꝑ se sʒ ex naturali cõcomitãtia vel cõueniẽtia illa forma q̃ naturalr̃ ⁊ necessario cõseq̃tur materiã aĩa separata ⁊ nõ directe fuit assumpta ꝓpter redemptionẽ nostram ꝓpter quam fuit tota assumptio.

¶ Questio quarta.

Primum — Quarto querit̾ vtrũ corp⁹ xp̄i fuit idẽ numero mortuũ ⁊ viuum. et arguit̾ ꝙ nõ / q2 Jo. xi. dicit̾. Soluite tẽplũ hoc/ et in triduo reedificabo illũ. et hoc ꝯm illũ euãgelistã dicitur de tẽplo corp̾is sui/ sʒ si corp⁹ xp̄i mãsisset idẽ numero mortuũ et viuũ solutũ nõ

Secundũ — fuisset. q̃re. ⁊c. ¶ Itẽ corruptio vni⁹ est gñatio alteri⁹ ex p̾mo ⁊ scdo de gñatiõe: igr̃ cũ in xp̄o fuit corruptio ꝑ mortẽ necessario fuit gñatio alterius forme alicui⁹. sʒ nõ põt dici ꝙ alicui⁹ alteri⁹ forme q̃ʒ forme corporee/ q2 in corpore mortuo nõ apparet altera forma q̃ʒ forma corporea: ergo necessario fuit introducta alia forma corp̾ea/ ⁊ si alia forma corp̾ea/ ergo aliud corp⁹ ꝯm nũerũ. q̃re. ⁊c.

Tertium. — ¶ Itẽ forma corp̾ea in hoĩe est dispositio necessitans ad aĩam/ sed modo est ita ꝙ stãte dispositiõe necessitãte ad aliquã formã de necessitate stat ip̄a forma: igr̃ si corp⁹ maneret idẽ nũero maneret eadẽ forma corp̾ea nũero disponẽs ad aiã in corp̾e tali/ ⁊ sic seq̃ret̾ ꝙ xp̄s nõ fuisset mortu⁹: ⁊ etiã se queretur ꝙ nullũ corp⁹ aĩatũ moreret̾/ imo semꝑ esset viuũ/ sed consequens est falsum. ergo. ⁊c.

Quartuʒ. — ¶ Itẽ aĩatũ ⁊ inaĩatuʒ gener͛e differũt/ ⁊ silr̃ mortuũ ⁊ viuũ/ si igr̃ idẽ corp⁹ numero esset aĩatuʒ et inaĩatũ et mortuũ et viuũ. seq̃ret̾ ꝙ idẽ nũero eẽt

Cõfirmatio. — diuersum gñe qḋ est ĩpossibile. ¶ Hoc cõfirmat̾ ꝑ Aristotelẽ scdo metaphisice dicẽtẽ ꝙ sicut ideʒ nũero est idẽ specie ⁊ gñe: ⁊ si nõ ẽ idẽ gñe nec spe-

Quĩtum. — cie idem nec nũero. quare. ⁊c. ¶ Itẽ q̃cũqʒ aliq̃ vniũtur sic ĩ aliquo ꝙ vtrũqʒ eorũ põt esse ꝑ se illa vniũtur ꝑ accidẽs hoc põt haberi ab Aristotele scdo phisicorũ q̃ dicit ꝙ iste hõ ⁊ medic⁹ vniũtur ꝑ accidẽs: q2 iste hõ põt esse sine medicina et medicina põt esse sine isto hoĩe: q2 in alio hoĩe. sʒ si corpus manet idẽ nũero post separationẽ ab aĩa: tũc potest manere ꝑ se sine aĩa: ⁊ de aĩa intellectiua certũ est ꝙ põt manere ꝑ se separata a corp̾e. quare aĩa et corpus faciũt vnũ solũ ꝑ accñs/ sed cõseq̃ns ẽ falsum/ quare ⁊ illud ex quo seq̃tur scʒ ꝙ maneat idem corpus numero separatum ab anima.

In oppõʒ — ¶ Oppositũ sup illḋ ꝓsal. Nõ dabis sanctũ tuum videre corruptionẽ. dicit glosa corp⁹ a te sanctificatũ nõ patieris corrũpi ⁊ caro nõ putrefiet sed req̃escet. ergo. ⁊c. ¶ Itẽ in euangelio Jo. ꝙ Joseph postq̃ʒ mortuus fuit iesus petiuit corpus eius a Pilato: sed si non fuit corpus idẽ numero non fuisset corpus iesu sed aliud corpus. q̃re. ⁊c.

Respõsio. — ¶ Responsio. tria sunt vidẽda principalr̃. p̾mo vtrũ corp⁹ xp̄i fuerit idẽ viuũ ⁊ mortuũ numero. Secundo vtrũ corp⁹ xp̄i mortuum ⁊ corpus alterius hoĩs fuerunt corpora mortua vniuoce. Tertio. vtrum in xp̄o hoĩe sit pluralitas formarum.

1. articul⁹ — ¶ Quãtũ ad p̾mũ dr̃ ꝙ in isto oẽs cõueniũt ꝙ corpus xp̄i fuit vnuʒ ꝓpter vnitatẽ seu ꝓpter idẽtitatẽ diuini suppositi: q2 corp⁹ xp̄i mortuum ita fuit substantificatũ in supposito verbi sicut ⁊ corpus viuũ. Nunq̃ʒ eñ deposuit qḋ semel assumpsit et fuit vnum scḋm materiã. sicut eñ in cõuersiua generatiõe elemẽtoꝝ manet eadẽ materia numero: sic in corpore viuo ⁊ mortuo manet eadem materia numero. ¶ Aliud etiã est in quo omnes cõueniunt scʒ ꝙ corp⁹ xp̄i viuũ ⁊ mortuũ respiciendo ad rationẽ vitalẽ siue ad vitã/ non fuit idẽ specie mortuũ ⁊ viuũ. ¶ Sed descendẽdo in speciali est diuersitas opinionũ ⁊ cõtrouersia. Quidaʒ

Opio scti tho. q̃u. 2 arti. 1. 3. di. 22. q. 1. ar. 13. pte q. 50. ar. 5. — eñ dicũt ꝙ corp⁹ xp̄i solũ fuit vnũ ꝓpter idẽptitatem suppositi/ ⁊ ꝓpter vnitatẽ materie/ ⁊ nõ ꝓpter vnitatẽ alicui⁹ forme substãtialis eiusdẽ numero ꝑficiẽtis talẽ materiã corporeã. Qʒ autem possit dici vnũ siue idẽ corp⁹ ꝓpter vnitatẽ suppositi ꝓbant ex hoc ꝙ nos videm⁹ ꝙ licet sup̾ficies pri⁹ existẽs nigra/ postmodũ facta alba/ nõ possit dici ꝙ maneat semꝑ alba vel nigra: tñ bñ põt dici ꝙ maneat semꝑ colorata/ ⁊ ꝙ manet idẽ coloratũ q2 semꝑ manet sup̾ficies eadẽ. eadẽ rõne ex parte ista erit eũ corp⁹ habeat rationẽ forme generalis manẽte semꝑ eodem supposito q̃ʒtũcunqʒ fiat alia forma corporea in illa materia corp̾is mortui poterit dici ꝙ manebit idẽ corp⁹. Qʒ aũt possit ideʒ corp⁹ dici ꝓpter vnitatẽ materie ꝓbat̾ ꝑ Aristotelẽ. 2. metaphisice dicentẽ ꝙ q̃ sunt vnum ꝯm materiã: sunt vnũ ꝯm numerũ. ergo. ⁊c. ¶ Hec opinio Impugñt opinio ab aliq̄b⁹.

ab aliĩs non credit̾ esse vera. ⁊ ideo ꝯtra ipsam arguit̾ sic. Q̃cunqʒ aliq̃d dicit̾ idem aliquale esse/ Primo. oportet ꝙ illud ꝑ qḋ dicit̾ aliq̃le esse sit idẽ. Exẽplum. si aliq̃d dicit̾ albũ ꝑ albedinẽ/ ad hoc ꝙ dicat̾ idẽ albũ ꝑ totã diẽ/ oportʒ ꝙ maneat eadẽ albedo ꝑ totã diẽ. ⁊ ideo ab Aristo. hẽt̾. 5. phisicorũ ꝙ albedo corrupta in nona/ ⁊ generata in vespere non est eadẽ albedo numero saltẽ. igr̃ cũ aliquid dicat̾ esse corp⁹ ꝑ formã corporeã/ ad hoc ꝙ dicat̾ idẽ corp⁹ oportet ꝙ maneat eadeʒ forma. et scḋm istos nõ manet eadẽ forma substãtialis q̃ pri⁹. ergo ⁊c. ¶ Itẽ nichil dicit̾ esse idẽ specie cũ aliquo Secundo nisi cõueniat in eadẽ forma specifica cũ illo. ergo eadẽ rõne nichil dicet̾ esse ideʒ numero cũ aliquo nisi habeat eãdẽ formã numero cũ illo: sed corp⁹ mortuũ ꝯm eos nõ habet eandẽ formã cũ corpore viuo. ergo ⁊c. ¶ Itẽ si ꝓpter vnitatẽ suppositi Tertio. posset dici idẽ corp⁹ numero/ cũ verbũ ipsum possit assumere plures naturas: imo oẽs creatas naturas: tũc oẽs creature essent eadẽ natura numero: sed hoc est incõueniẽs. ergo ⁊c. ¶ Immo hoc est specialiter cõtra eos: q2 dicũt si v̾bũ assumeret plures naturas humanas ꝙ nõ esset xp̄s vn⁹ homo sed plures hoĩes. ¶ Itẽ omne illud qḋ est es- Quarto. sentialiter idẽ numero est idẽ specie. cũ igr̃ corp⁹ mortuũ nõ sit idẽ specie eo ꝙ oĩs trãsmutatio sp̄ est ad nõ idẽ ꝯm speciẽ sed ad aliud ꝯm speciẽ. nõ eñ corrũpit̾ aer vt inde generet̾ aer/ sed vt generet̾ ignis. quare tale corp⁹ mortuũ non põt dici idẽ numero. ¶ Rationes ꝓ alia opinione nõ cõ- Soluunt̾ rões ꝑme opiniõis. cludunt. Nã licʒ vnitas suppositi posset dare aliquã denoĩationẽ: nõ tñ põt dare oẽm sicut in exẽplo adducto. licet eñ de sup̾ficie pri⁹ nigra/ postmodũ facta alba/ possit dici ꝙ maneat coloratuʒ: nõ tñ põt dici ꝙ maneat idẽ color. igr̃ silr̃ erit ex parte ista/ ꝙ licet possit dici ꝙ maneret idẽ corporatũ: nõ tñ põt dici ꝙ maneat idẽ corpus. ¶ Ad aliud cũ dicit̾ ꝙ q̃ habẽt vnã materiã sunt vnum ꝯm numerũ. dicendũ ꝙ verũ est de illis q̃ habent eãdẽ materiã in eodẽ tp̄e et nõ in diuersis tp̄ib⁹.

alīs seq̄ret φ aer ex quo fit ignis/ ⁊ ipse ignis post
modū generat⁹ essent idē numero/cum in eis ma
2.opinio. neat eadē materia numero. ¶ Alij dicunt φ cor-
pus mortuum dicit idē corpus numero/nō ꝓpter
vnitatē alicui⁹ forme: sed ꝓpter eandē materiam
et eādē q̄titatē. ponūt em̄ φ sicut ipsa q̄titas ex-
tensa habens partē extra partē dicit corp⁹: sic po
nunt φ ipsa materia extēsa ꝑ quātitatē/ habēs tn̄
in se aliā extēsionē q̄titatis/ licet nō ex se sed ex
q̄titate dicit corp⁹: ⁊ q2 in corpe xp̄i mortuo fuit
eadē materia extēsa sub eadem q̄titate: ideo po-
tuit dici corp⁹ ⁊ etiā idē corpus numero: ⁊ q2 non
solū dr̄ φ fuit idē corpus numero: sed etiā φ caro
xp̄i mortua fuit eadē caro numero. ¶ Addunt vl
tra ⁊ dicunt φ caro nichil aliud est q̄ materia af-
fecta ꝑ ipsas qualitates/ ita φ talis affectio nihil
reale absolutū dicit vltra essentiaʒ materie: sicut
nec ipsa extēsio dicit aliq̄d positiuū absolutū sup
ipsā nudā essentiā materie. Et tūc sicut p̄ri⁹ q̄si in
corpe xp̄i mortuo māserit eadē materia affecta ꝑ
qualitates. potuit ꝑ ꝯsequēs caro xp̄i mortua di-
ci eadem scd̄m numerum. ¶ Sed cōtra hoc pri-
mo videt esse vna auctoritas Augustini de vera
reli. ca. 18. vbi dicit φ non pōt dici aliq̄d corp⁹ nisi
ꝑ speciē sue forme. quare sm̄ Augu. nō potest di-
ci materia extēsa ꝑ q̄titatē corp⁹ sine forma cor-
porea substātiali. ¶ Itē sm̄ phi. 4. metheoro-
rū. Caro est illud qd̄ resultat ex cōmixtiōe elemē
toꝝ. igit si resultat ex mixtione magis tenebit se
caro ex parte forme q̄ materie: ⁊ ita nō erit ma-
teria. ¶ Itē sm̄ apl̄m ad Corin. Nō ois caro ea
dē caro: sed alia caro hoīs: ⁊ alia caro piscis. sed
si caro nō esset nisi materia affecta: tunc cū mate
ria in oībus istis inferiorib⁹ sit eiusdē rōnis/ ois
caro esset eadē ⁊ eiusdē rōnis: qd̄ est contra apl̄m.
nec potest dici φ sit alia caro ꝓpter aliā affectio-
nē: q2 talis affectio nichil absolutū positiuū dicit
sm̄ eos sup ipsam materiā. ¶ Item sm̄ Dam. li-
bro. 3. ca. 21. duplex est corruptio. Una q̄ est sepa-
ratio forme a materia/ puta aīe a corpe: ⁊ hoc sm̄
eū bene fuit in xp̄o. Alia est corruptio q̄ ē destru-
ctio corpis mixti siue resolutio in elemēta. et sm̄
eū nō fuit in xp̄o: imo corpus ei⁹ huius corruptio
nis experimentū nō habuit: sed si nō fuisset corp⁹
xp̄i mortuū idē numero ꝓpter vnitatē forme: sed
solū ꝓpter materiā/ tunc in xp̄o fuisset corruptio
que est destructio corpis in elemēta: qd̄ est contra
3.opinio. Dam. quare ꝛc. ¶ Alia est opinio φ corpus xp̄i
mortuū ⁊ viuū fuit nō idē nūero: q2 nec vnū ꝓpt
vnitatē suppositi cū suppositū sit extra essentiaʒ
ipsius corpis. nec ꝓpter vnitatē materie/ cū ma-
teria sm̄ se nō habeat rōnē corporeitatis. nec pro
pter aliquā formā vnā numero existentē in corpe
mortuo: q2 in quolibet cōposito sm̄ istos non est
nisi vna forma sm̄ numerū. talis autē forma scd̄m
istos ⁊ veritatē est aīa intellectiua q̄ fuit in triduo
a corpe xp̄i separata: et alia forma scd̄m speciē in
eadē materia introducta. nec tn̄ debet dici ꝓpter
talē formā introductā de nouo in materia corpo
ris xp̄i/ φ xp̄s de nouo vniuit sibi aliquā naturā/
⁊ φ aliquā naturā deposuit. nā certū ē φ xp̄s ali
quādo fuit calefact⁹ et acq̄siuit de nouo ꝑ altera-
tionē aliquā formā accidētalem. sił xp̄s habuit
aliquā deꝑditionē ex quo ꝑ nutritionē faciebat
deꝑditi restaurationē: ⁊ tn̄ nō dicim⁹ φ xp̄s de no
uo vniuit sibi aliquā formā accidētalē/ vel φ ꝑ ta
lem deꝑditionē deposuit aliquā naturam: ⁊ certe
hoc nō ꝓpter aliud nisi q2 antecedēter ⁊ quasi vir
tualiter assumendo hūanā naturā ad quā oīa ista
ꝯseq̄bant assumpsit in tali ꝓma assumptione oīa
que postmodū ad ipsam cōseq̄bant. Eodem ergo
mō erit in ꝓposito φ cū ad naturam sequit φ ipsa
corrupta alia forma introducat in ei⁹ materiam
nō ꝓpter hoc φ alia forma introducta est i ei⁹ ma
teriā ⁊ vnita ipsi supposito dicit verbuʒ assumere
secundā formā de nouo: sed solū erat sibi vnitum
verbū ꝑ accidēs inq̄tuʒ fuit vnitum illi materie
quam ꝑficiebat talis forma de nouo introducta.
¶ Ista opinio videt aliq̄a esse erronea: q2 est con Impugnatio huius
tra sacramēta ecclesiastica ⁊ ipa destruit. est scd̄o opinionis
cōtra euāgelia/ cōtra scōꝝ testimoniū/ et ꝯtra iu
ra canonica. Qz sic cōtrauenit siue destruit sacra
mēta ista ꝓbat sic. Nā et si ita sit φ in veteri lege
sacramēta ꝑ aliud habuerūt significātiā: ⁊ ꝑ aliō
efficiētiā seu efficaciā/ nō tn̄ in noua lege: q2 sacra
menta ecclesiastica ꝑ idē habēt significātiā ⁊ effi
caciā: sed sic est φ sacramēta noue legis habēt ef-
ficaciam ꝑ sanguinē ⁊ passionē xp̄i quare ⁊ ꝑ san-
guinē xp̄i habent significātiā. igit cū ille sanguis
ꝑ quē habēt efficaciā sit sanguis xp̄i: oportet etiā
φ ille sanguis ꝑ quē hn̄t significantiā sit sanguis
xp̄i: sed sanguis ꝑ quē habēt significātiā fuit san-
guis emissus de corpe xp̄i post mortē. oportʒ igit
φ sanguis ille fuit ipsi⁹ xp̄i: sed nō potuit esse san
guis xp̄i nisi effluxisset de corpe xp̄i vero q̄re cor
pus xp̄i viuū ⁊ mortuū fuit idē numero. ¶ Pri-
mū istoꝝ φ ꝑ sanguinē xp̄i habuerūt efficaciā ip-
sa sacramēta dicit Augu. de ciuitate dei libro. 10.
ca. 18. ¶ Secundū φ ꝑ sanguinē post mortē emis
sum habeāt significātiā/ dicit in de ciuitate. c. 26.
et idē Augu. sup illud psal. Nūq̄d q̄ dormit. ꝛc. ⁊
patet ꝑ illud Augu. φ sicut de latere ade dormiē
tis formata ē eua: sic de latere xp̄i mortui forma-
ta ⁊ seorsum fluxerūt sacramēta. aqua in remediū
sanguis in preciū: et ꝓpter hoc seorsum cōsecrat
sanguis a corpe/ ⁊ multa hmōi. ¶ Itē sacramen-
ta habēt institutionē certā ⁊ materiā certā ⁊ sibi ef
fectū determinatū: q̄ oīa sunt in sacramēto eucha
ristie. ¶ Ex hoc sic arguit. Certa institutio sacra
mēti istius fuit vt ꝑ v̄ba ista q̄n ꝓnūciant (hoc est
corpus meū) cōsecraret verū corpus xp̄i: sed mo
do est ita sm̄ oēs φ si fuisset in triduo facta ꝓnun
ciatio istoꝝ verboꝝ sup debitā materiā cū debita
intētione fuisset ibi ꝯsecratio. quare fuisset ibi cō
secratū verū corpus xp̄i: ⁊ ꝑ ꝯsequēs fuisset idem
corpus numero ꝯsecratū qd̄ xp̄s habuit viuens.
Christus em̄ dū vixit sacramentū eucharistie insti
tuit sed dū vixit instituit φ fieret ꝑ illa verba pro
nunciata cōsecratio vera corpis xp̄i: quare in tri
duo fuit idē corpus numero. ¶ Scd̄o ostendit φ
est cōtra euāgelia: q2 Johānis. 20. habet φ chri-
stus Thome dubitāti ꝓbauit resurrectionē ꝑ vul
nus laterale. habet etiā ibi φ dixit Thomas nisi
misero digitū meū in latus suū/ nō credā. ex hoc
sic arguit. Aut illud vuln⁹ laterale inflictū cor-
pori xp̄i post mortē sicut habet ex eodē euāgelio
fuit ante resurrectionē in eodē corpe xp̄i qd̄ post
mortē resurrexit: aut nō fuit in eodē corpe xp̄i qd̄
prius fuit viuū ⁊ post mortē resurrexit. Si dicat
φ fuit i eodē corpe xp̄i/ habet ꝓpositū: scʒ φ fuit
idē corpus numero viuū ⁊ mortuū. Si autē dicat
φ nō fuit in eodē corpe xp̄i ante resurrectionem/

sed in aliquo alio corpe: tunc sequunt duo incōueniētia. vnū q xp̄s p illud vuln⁹ laterale non pbauit intentū scȝ q resurrexit idē corp⁹ qd pri⁹ fuit Nā p vulnus existēs inflictū in alio corpe a corpore xp̄i nō pōt pbari q resurrexit idē corp⁹ xp̄i qz prius fuit viuū: ꝛ p cōsequēs sequit q xp̄s non pbauit resurrectionē suā discipulis suis: qd ē cōtra euāgeliū. Aliud incōueniēs sequit q xp̄s ex quo nō pbauit q resurrexit idē corpus qd pri⁹: ꝑ buit ꝑ vulnus tale qd ante resurrectionem fuit in alio corpe p positū qd pbauit ex ostensione talis vulneris lateralis oppositū/ hoc scȝ q nō fuit idē corpus numero qd resurrexit. ex quo cū tale vulnus fuit i alio corpe sicut supponit: nec ex hoc pbatur fuisse idē corp⁹ nūero qd resurrexit: ꝛ pbatur ꝑ ostēsionē talis vulneris aliō sedr necessario qd pbet p tale vuln⁹ ostēsum aliud corp⁹ a corpe xp̄i ꝛ nō idē corp⁹: qd silr est contra euangelium. ¶ Hoc cōfirmat p Augu. in eplā a deo g fas. vbi dicit q p talia vulnera non ostendit aliud p alio. Idē dicit Augu. sup Iohā. omel. iii. ¶ Et vltra cōfirmat p̄dicta ratio p hoc: qz postq̄ nō est naturalis ascensus a mortuo ad viuū: sicut est naturalis descensus a viuo ad mortuū nō est aliqua naturalis ordinatio/ nō potest pbari p aliqd qd est in mortuo q resurrexerit idē corp⁹ numero quod prius fuit viuū: licet ꝓpter naturalē descensum a viuo ad mortuū posset pbari q corp⁹ mortuū existens nūc aliud p morte ex positiōe fuit illud corpus qd pri⁹ fuit viuēs. ¶ Hoc idem pbat p multas auctoritates: qd est cōtra sexē ꝑ testimonium. Nā augu. cōtra felicianū dicit carnē in sepulchro non deseruit quā in vtero virginis sibi formauit et habet hec. 3. distinctione. 21. Idē dicit Augu. eplā. 60. ¶ Itē leo papa in sermone de ascēsione dn̄i post beatā. ꝛc. ¶ Itē Augu in sermone de eadē solēnitate q̄ icipit/ oīa carissimi. ¶ Itē Dam. libro. 4. ca. vltimo. ¶ Itē Dam. libro. 3. ca. 3. hec eadē caro q̄ passa est resurrexit. neutrū cū partiū deposuit/ nō corpus: nō alam. ¶ Itē Augu. de fide ad pe. In cruce dē hō fixꝰ pepēdit: idē homo iacuit. ¶ Itē Grego. sup illud Ioh. Maria stabat. exponēs illud Grego. de torrēte in via bibit. dicit idē expresse q fuit eadē caro ꝛ idem corpus. ¶ Itē Hierony. sup illud Ione. sublevabis me. dicit idipsum corp⁹ ꝛ eandē carnē q̄ passa est resurgere dicim⁹. ¶ Quoniā scȝ q sit cōtra iura canonica patet de ꝯsecratione distinctiōe. 2. ca. reuera mirabile. ꝛ eadem disti. ca. oīa q̄cunq3 dn̄s voluit fecit. ibi habet illud corp⁹ sane/ ꝛ illud corp⁹ vere resurrexit: qz in sepulcro iacuit ꝛ in cruce pepēdit

De gāda. q̄li. 10. q. 8. ¶ Dicūt igit isti q fuit idē corp⁹ xp̄i mortuum ꝛ viuū. ꝛ qz nō potest poni q fuit idē numero corp⁹ xp̄i mortuū ꝛ viuū ponēdo tm̄ vnā formā in hoīe ideo cōsequēter dicūt q i hoīe sunt plures forme ¶ Dicūt tm̄ aliq q corp⁹ xp̄i fuit idē nūero mortuū et viuū p miraculū ꝛ p ꝑuilegiū spāle sibi cōcessum. in oī vero alio hoīe supnaturaliter loquēdo est aliud corpus numero mortuū ꝛ viuum. et hoc pbāt p talem rationē. nā licet in hoīe sint due forme substāntiales/ scȝ forma corpea ꝛ aīa itellectiua tm̄ in cōpatiōe ad materiā sic hñt vt vna forma pficiens: ꝛ in eodē instanti introducit naturaliter forma corporea p generationē: ꝛ ipsa aīa itellectiua supnaturaliter p creationeȝ q̄ disponit ad ipsam alam intellectiuā: ꝛ p cōsequens qd dispofuit ad separationē aīe intellectiue disponit ad separationē forme corporee. igit cū in morte fiat dispositio naturaliter sicut p violentiā ad separationem aīe intellectiue fiet naturaliter dispositio ad separationē forme corporee. qd cū idisponit ad vnum/ idisponit ad alterum. ex quo eadem dispositio disponit ad vtrāq3 formā. ꝛ ita sequit naturaliter q semp corp⁹ mortuū sit aliud nūero a corpore viuo nisi patiat miraculū sicut fuit in corpore xp̄i. ¶ Cōtra hoc sic arguit ab aliās sic hoc dicitat ratio q si corp⁹ xp̄i mortuū/ ꝛ corp⁹ xp̄i viuū fuit eiusdē speciei q corp⁹ xp̄i mortuū ꝛ corp⁹ petri mortuū sint eiusdē speciei. magis cū videntur cōuenire corp⁹ xp̄i mortuū ꝛ corp⁹ petri mortuuȝ q̄ corp⁹ xp̄i mortuū ꝛ corp⁹ xp̄i viuum: sed modo ita est q corp⁹ petri nō manet idē specie mortuus ꝓpter separationē forme corporee/ cum semp fiat transmutatio ad aliud scđm specieȝ/ ꝛ introducatur alia forma sm speciē separata forma corpea. et sic nō manēt idē sm speciē corp⁹ petri mortuū ꝛ viuū: ꝛ p ꝯsequēs sequit q corp⁹ petri mortuū et corp⁹ xp̄i mortuū differāt specie: vel sedr q si corpus xp̄i mortuū ꝛ corp⁹ petri mortuum differunt specie/ q corp⁹ xp̄i viuum ꝛ corp⁹ petri viuum differunt specie: qd videtur esse absurduȝ. ¶ Unde breuiter dicit q sicut corpus xp̄i mortuū ꝛ viuū fuit idē specie ꝛ nūero sic corp⁹ petri fuit idē specie ꝛ numero mortuum ꝛ viuū. nec cū p aliud pōt pbari de corpe xp̄i q fuit idē numero viuū ꝛ mortuū q̄ de corpe petri. sicut cū p lineamēta vel huiusmodi talia potuit pbari de corpore xp̄i q fuit idē numero viuum et mortuum: sic p lineamenta ꝛ talia poterit pbari de corpe petri q fuit idē numero. hmōi autē pbatio manifesta p sensum non est repudienda sicut dicit ꝯmētator. 8. phisicoruȝ Experimentū cū sermonū verorū est vt ꝯueniāt rebus sensatis. ¶ Dicūt ergo q sicut corpus xp̄i et etiā cuiuscūq3 pri⁹ fuit formatū naturaliter/ et postmodū aīa intellectiua creata ꝛ infusa tali corpori: sic naturaliter vt dicūt pri⁹ separat/ vel separata fuit aīa itellectiua: et tm̄ adhuc manebat idē corp⁹ numero qd pri⁹ fuit naturaliter formatum q̄ ipsa aīa intellectiua esset infusa/ tendēs tm̄ habitualiter ad putrefactionē ꝛ etiā actualiter q̄tū est de se nisi aliunde fuit ꝓseruatū/ sicut fuit de corpore xp̄i. ¶ Primū istoꝝ q̄tum ad formationem q pri⁹ corpus ipsum naturaliter fuit formatū/ dicit Augu. de ecclesiasticis dogmatib⁹ ca. 13. i vna auctoritate q̄ incipit/ dicim⁹ corpus tm̄ p ꝯiūctionem. ¶ Secundū vero scȝ q separata aīa intellectiua adhuc manet idem corpus/ dicunt habere a Dam. in logica sua. ca. 24. de forma. et icipit auctoritas. vnaqueq3 cū holm hypostasis cōstituta est. ꝛc. ¶ Ad primū ꝑncipale dicēdū sm aliquos q illud argumētū nō est ad ꝓpositū: nā ex hoc qd habet ibi hoc et illud/ oportet q demōstrēt idem corpus: ita q sicut ly hoc demōstrat corp⁹ viuum sic ly illud demōstrat idē corpus numero mortuū qd pri⁹ fuit viuū. ¶ Uel dicendum q qz corp⁹ cōiunctum aīe habet quasi quodā modo ligamentū cum aīa. ideo dicit xp̄s soluite tēplum hoc. et nō dicit corrumpite: vt sic sit sensus/ soluite. i. facite q aīa nō habeat ligamētū cū corpe nec ecōuerso. et ego excitabo illud. et iste modus exponēdi pōt haberi a Dam. libro. 4. ca. vltimo. ¶ Ad secundum dicendum q iste maior habet veritatem qñ

Ad ꝑmuȝ principale (margin, beside "est. ꝛc. ¶ Ad primū ꝑncipale")

Ad scđm. (margin, beside "haberi a Dam. libro. 4. ca. vltimo. ¶ Ad secundum")

fuit mutatio a contrario in contrarium:non autē
habet veritatē qñ fit mutatio ab habitu in priua
tionē. exēplū de luce in medio: q̄ si corrūpat non
propter hoc fit aliqua forma positiua in medio. mo
do aūt scdm̄ Augu. ad felicianū/mors xp̄i assimi
lat illi mutationi q̄ est ab habitu in priuationem:
& q̄ est a luce ad tenebras. ¶ Uel dicit q̄ semp ha
bet veritatē in substātial b⁹ vel imediate vel me=
diate. imediate habet veritatē in Iaiatis sicut pa=
tet in elemētis. in aiatis vero habet veritatē me=
diate/nō tñ imediate. et hm̄oi ratio est: q2 ex quo
sunt diuerse forme in aliquo aiato aliq̄d pōt idis
ponere ad vnā q̄d nō indisponit ad aliam: & p ꝯse=
quens nō fit pfecta corruptio & resolutio totalis
imediate vsq3 ad materiā p̄mā: licet ipsum corp⁹
semp habeat actualē tendentiā ad pfectā corru=
ptionē vt inde postmodū aliq̄d generet aliud: et
ita mediate in aiatis corruptio vnius est genera=
tio alteri⁹/licet nō imediate. sic eñ in entib⁹ pfe=
ctis sunt multe corruptiones impfecte: & solū vl=
tima est pfecta/qua corruptione facta sequit ge=
Ad tertiū neratio alteri⁹. ¶ Ad tertiū dicendum q̄ forma
corporeitatis p se nō est dispositio ad aīam intel
lectiuam:sed forma corporeitatis sub certa armo
nia:et q2 ista armonia pōt tolli licet nō tollat for=
ma corporea ipsa hinc est q̄ pōt separi aīa intelle
ctiua/stāte adhuc forma corpea. ¶ Et si arguat
cōtra hoc q̄ cū forma corpea sit dispositio ad ar=
moniā/sicut ipa armonia ad aīam intellectiuam:
quare stāte ipa forma corpea stabit armonia/et p
cōsequens aīa intellectiua. ¶ Dicendū q̄ nichil
phibet q̄ stāte forma corpea aliq̄d fiat q̄d idispo
nat ad armoniā/& nō indisponat ad formā corpo
reā. exēplum/q2 & si ita sit q̄ supficies sm̄ se sit dis
posita vt recipiat albedinē/nichilominus stante
supficie pōt fieri aliq̄d q̄d idisponat ad albedinē:
q̄ autē talis armonia sit dispositio ad aīam itelle
ctiuā dicit Auicē. 6. naturaliū pte. 1. ca. 4. ¶ Ad
Ad q̄rtū quartum dicendū q̄ esse diuersum genere potest
fieri trib⁹ modis. Uno eñ modo essentialit sicut
forma lapidis et ipa aīa differunt gñe. Alio mo=
do pōt eē p informationē ex vtraq3 pte: sicut mate=
ria cōsimilis vel eadē successiue existēs sub forma
lapidis & forma vitali scz ipa aīa differūt genere
p informationē. Tertio mō pōt aliq̄d esse diuer=
sum genere ex vna parte p informationē/& ex alia
parte nō p informationē: sicut eadē materia p se
existēs sine forma/& postmodū exñs formata dif=
fert genere a seipsa inq̄tum sic cōsiderat sine for=
ma/& postmodū sub forma. ¶ Per hoc ad argu=
mentū dicendu3 q̄ idē numero nō pōt esse diuer=
sum genere essentialiter: bene tñ idē numero pōt
esse diuersum genere p informationē ex vtra pte:
et p iformationē ex altera pte tm̄. In pposito au
tem idē corp⁹ numero fuit diuersu3 genere p ifor
mationē ex vna pte solū inq̄tū idē corp⁹ fuit pus
tum forma vitali/& postmodū fuit sine tali forma
Ad confir mationē ¶ Ad cōfirmationē autē dicendū q̄ accipiendo
idē vniformiter bñ verū est q̄ illud q̄d est idē nu=
mero est idē specie p essentiā: & si nō est idē specie
p essentiā nō est idē numero p essentiā. & sic intel=
ligit aristoteles. intelligēdo tñ difformiter nō ha
bet veritatē. Nā illud q̄d nō est idē p informatio=
nē specie/bñ tñ est ide3 numero essentialiter: sicut
fuit i pposito: q2 corp⁹ xp̄i viuū & mortuū nō fuit
idē specie p iformationē/licet idē numero fuit es

sentialiter: q2 nā sit in corpe xp̄i mortuo eadē for
ma corpea q̄ pri⁹ fuit cū aīa itellectiua. ¶ Ad vl Ad vlti.
timū dicendū q̄ qñ vtrūq3 pōt esse sine alio modo
pfecto/vel alter eoꝝ: tunc habet veritatē q̄ vniūs=
tur p accidēs sicut est in exēplo adducto de medi=
co & hoīe. qñ autē neutrū pōt esse sine alio mō pfe
cto: tunc nō habet veritatē. sic autē est in pposito
q̄ aīa existēs extra corp⁹ nō habet modū existen=
di pfectū: imo sēp inclinat ad corp⁹ & tāq̄ bñs ipse
etiam existentiā. ¶ Quantū ad secundū p̄ncipa= 2. articul⁹
le verū corp⁹ xp̄i mortuū & corp⁹ alteri⁹ hoīs mor
tuū stati post mortē añ vlteriorē resolutionē fue=
rint corpa mortua vniuoce. Et videt q̄ sic ita vt
oppositū ponere sit erroneū: q2 sicut se habet vi=
uum ad viuū/sic mortuū ad mortuū: sed ponere q̄
corp⁹ xp̄i & alteri⁹ hoīs viua nō sint corpa vniuo=
ce sm̄ vniuocationē spēi/ita scz q̄ nō sint vni⁹ spe=
ciei est erroneū. ergo &c. ¶ Preterea sicut xp̄s vi
uus & alius homo viu⁹ fuerūt hoīes viui vniuo=
ce: ita xp̄s mortu⁹ & ali⁹ homo mortu⁹ fuerūt ho=
mines mortui vniuoce/& cōtrariū dicere est erro=
neum. sed sicut ad rationē hoīs viui ptinet corp⁹
& aīa coniūcta adinuicē: sic ad rationē hoīs mor=
tui ptinet corpus et aīa abinuicem separata: & sic
xp̄s habuit corp⁹ sepatū ab aīa qñ fuit mortuus:
et mortuum corp⁹ vniuoce sicut alij hoīes mortui
¶ Cōtra/in corpus xp̄i mortuū nō fuit noua for
ma itroducta in morte: alioq̄n fuisset noua assum
ptio: sed in morte alteri⁹ cuiusq3 hoīs introducit
noua forma/cū corruptio vni⁹ sit generatio alte=
rius. ergo nō fuit vna forma substātialis specie in
ambobus: nec p consequēs fuerūt vniuoce corpa
mortua. ¶ Respōsio. Primo ponent opiniones 1. opio q̄ē
de vnitate forme. ¶ Prima q̄ ponit vnā forma3 s. sci thome
in oībus ita q̄ nec in xp̄o nec i quocūq3 hoīe nec
in alia re ponunt nisi vnā formā substātialē: et po
nunt q̄ tā in xp̄o q̄3 in alio hoīe introducit noua
forma in morte in materia q̄ quā prius aīa informa
bat. ¶ Alia ponit in oī hoīe & in oīb⁹ alijs saltem 2. opinio.
exceptis elemētis plures formas: ita q̄ posterio=
re separata vel corrupta remanet illa q̄ pus adue
nerat. ¶ Et si obijciat cōtra eos q̄ natura nō in=
tendit p̄ncipaliter corruptionē sed ex ꝯsequēti: q2
scz disponēdo ad formā introducendā reddit ma=
teriā indispositā priori forme: & p ꝯsequēs corrūpi
tur prior forma p accidens & introducitur secunda.
¶ Potest dici sm̄ eos q̄ agēs corrūpēs vnā for=
mam disponit materiā ad aliā nō statim itrodu=
cendā: sed postea facta vlteriori resolutiōe & ꝯple
ta resolutione/generat vermis vel elementū vel
aliquid aliud. ¶ Tertia opinio. in oībus alijs ab 3. opio q̄ē
hoīe ponit vnicā formā substātialē: sed in homine Henri. de
ponit plures: vnā scz eductā de potētia materie: & gan. vbi. s.
aliā creatā ab extra: & ponit q̄ iste due forme siml
naturaliter itroducūt: & sicut vna scz aīa rōnalis
separat alia corrūpit si dimittat sue nature. Uñ
ponūt q̄ in alijs hoībus a xp̄o p̄dicta forma edu=
cta de potētia materie in sepatione aīe corrūpi
tur: in xp̄o aūt ponūt q̄ fuit miraculose detenta.
Unde ponūt in alijs hoīb⁹ a xp̄o nō fuisse idē cor
pus numero viuū & mortuū: sed in xp̄o ponūt cor
pus xp̄i viuū & mortuū esse idē numero/nō solum
q̄tum ad suppositū: sed etiā q̄tū ad formā substā
tialē. ¶ Alia autē opinio q̄ ponit plures formas
in oīb⁹/ponit q̄ ide3 corp⁹ numero manet in alijs
sicut in hoīe xp̄o. & hoc patet p articulū condēna=

tum in anglia vbi dr̃ ꝙ corp⁹ cuiuslibet sctī vel ho
minis anteꝗ̃ sit ꝑ putrefactionē mutatū in aerem
vel elemēta nō est idē numero cū corpe ei⁹ viuo ni
si ꝫ qd scꝫ rōne materie cōis sicut sunt vnū q̄ i lui
cē trāsmutant̄: sicut caro ⁊ vermis ⁊ rōne accītis
cōis scꝫ quātitatis. simplr aūt est diuersum corp⁹
mortuū a viuo spē ⁊ nūero qđ habet̄ ꝓ errore nec
vꝫ qđ dicunt illi de tertia pōne ꝙ ille articul⁹ ē cō
dēnatus inquātū sequit̄ ex vnitate forme: qꝛ pror
sus nō habetur ꝓ errore ꝙ corp⁹ xp̄i ⁊ cuiuslibet
hois sit aliđ viuū ⁊ aliū mortuū: lꝫ sit error pone
re ꝙ corpus xp̄i q̄tū ad suppositū nō sit idē viuū
et mortuū in quo nō est simile de alijs hominib⁹.
¶ Scđo sciendū ꝙ positio q̄ ponit corp⁹ xp̄i mor
tuū et aliorꝫ hoīm dici vniuoce ꝫ specie eādē ɔue
nientior est scđm fidē ꝙ corpus xp̄i qñ fuit in ɔce-
ptione vnitū aīe: lꝫ supnaturalr a spū sctō dispone
retur: tñ ꝫm fidē cōueniēs est ꝙ habuit similē dis-
positionē cū alijs corpibus hūanis. ita ꝙ suppos
ta dispositione supnaturali naturaliter vniret̄ aīa
corpi sic disposito ⁊ vniformit̄ sicut i alijs. ergo si
militer aīa ei⁹ sepata remāsit corpus eius in simi
li dispositiōe quātū ad ea q̄ ad corp⁹ ptinent sicut
alia corpora hominū. ¶ Itē illi de tertia positiōe
dicunt ꝙ illa forma q̄ educta ē de potētia materie
respectu aīe remāet: sed nulla forma naturalr pōt
separi remanēte dispositione q̄ ē necessitas. ergo
nec aīa xp̄i supposita tanta passiōe fuisset sepata
naturalit̄ ex quo remanet forma dispositiōis q̄ est
necessitas: ⁊ sic mors eius non fuisset naturalis.
¶ Sꝫ dicūt ꝙ imo ꝙ alie dispositiōes ei⁹ necessita
les q̄ disponebāt ad vtrāqꝫ formā ꝑ passionē fue-
rant corrupte ⁊ sic materia erat improportionata
vtriqꝫ forme. Unde sepatio aīe fuit naturalis: ꝫ
retētio alteri⁹ forme fuit numerosa. ¶ Sꝫ nō vꝫ
p̄mo: qꝛ ex q̄ illa forma educta ē p̄ncipalis dispo-
sitio manēte illa sepatō aīe nō fuit ex toto natura
lis. ¶ Scđo. quia cū alia essentia nō disponāt ad
aīaꝫ nisi mediāte illa forma q̄ ponit̄ necessitas ad
aīam: lꝫ eius retentio esset numerosa ipaꝫ tñ retē
tā conseq̄tur sua ꝓꝑetas naturalis q̄ est retinere
aīam in materia: sicut si potentia visiua sit supna-
turaliter in oculo naturalr tñ hō videt ꝑ eam: et
ita mors xp̄i ⁊ separatio aīe erat ita inaturalis si
cut si fuisset facta multa vulneratiōe in ei⁹ corpore
sicut dicit Dam. li. 3. c. 17. In greco passio sig̃t fa
mē/sitim/⁊ cōsimiles passiōes: ⁊ etiā mortem qua
separat̄ aīa a corpe etiā in plenā resolutionē i ele-
menta. ⁊ dicit ꝙ xp̄s sustinuit famē/sitim/⁊ mortē
sicut alij hoīes: sed nō resolutionē ⁊ pulueriȝatio
nē in elementa q̄ est ꝑ putrefactionē: ⁊ ita vult ꝙ
corpus eius mortuū sit vniuoce dictum cū corpe
mortuo alteri⁹ hois simili morte mortui. ¶ Ex
his pꝫ q̄ via sit erronea: qꝛ cum status sit contra re
ctitudinē agendorꝫ ⁊ credendorū. et error dicatur
ꝑ recessum a recta via. declinatio a veritate i alijs
scientijs est simplr falsitas. sed in theologia est er
ror et ratio opꝫ alterā istarꝫ opinionū esse erroneā
sed error iste non est culpabilis donec veritas sit
manifestata per ecclesiam: illa tamē opinio que di
cit vniformitatem in corpore xp̄i cū alijs siue hoc
sit per inductionem noue forme: sicut ꝑ retentio-
nem antique videt̄ magis cōueniens fidei: ⁊ alia
magis erronea errore penali nō tñ heretica debꝫ
dici. donec ꝑ ecclesiā veritas declaret̄. Unde non
assero vnitatem nec pluralitatē forme. licꝫ teneaꝫ

Obijcitur ɔtra de gādauo.

vnitatē vt ꝓbabile q̄ddā: qꝛ rationes que probāt
vnitatem in alijs ab hoie concludunt etiam in ho
mine. Si autem tenerem pluralitatem libentius
tenerē illam q̄ ponit ꝙ vna sepata naturaliter re-
maneat alia in xp̄o et in alijs q̄ȝ aliam. ¶ Unde
sustinendo vnitatē forme pōt dici ad rationem in
cōtrariū ꝙ aliq̄d potest dici assumi a xp̄o duplici-
ter. Uno modo ꝑ se ⁊ directe vniendo ipm̄ sibi in
eodem eē hypostatico. ⁊ sic nichil de nouo assum-
psit/nec sic assumptū deposuit. ¶ Alio modo lar
ge et per accidens/scꝫ ipsi per se assumpto vniri: et
sic multa accidētia assumpsit ⁊ deposuit. Unde lꝫ
illa noua forma esset de nouo inducta ⁊ per se assū
pto vnita non tamē proprie fuit assumpta nec per
ipsam debuit dici xp̄s alterius speciei esse q̄ȝ p̄us
ita ꝙ non fuerit tm̄ homo sed alterius speciei in-
nomiate. ⁊c. ¶ Quantum ad tertium. primo po- 3. articl's.
nentur rationes et auctoritates probātes in xp̄o
pluralitatē formarum. Et secūdo ponentur ratio
nes quorūdā ad oppositum. Tertio. responsio eo
rū ad primas rationes. ¶ Responsiones proban
tes specialiter pluralitatem formarum in homie
xp̄o sunt hee. ¶ Corpus xp̄i fuit formatū a spiri-
tu sctō: ⁊ hoc i instāti: ⁊ ꝑ ɔñs creauit in eo spirit⁹
sanct⁹ formā corpeitatis: qꝛ fecit q̄cq̄d fecisset vir
tus gñatiua pris ex toto ⁊ illud qđ fecisset ṽtus
gñatiua pris in tpe ⁊ cū pctō fecit spūs sctūs i in
stanti et sine pctō et illa forma corporeitatis re-
mansit cum aīa rationali i xp̄o: vt ꝓbabo: q̄ȝ i xp̄o
fuerūt plures forme. ¶ Probatio minoris: qꝛ si
illa forma corpeitatis fuit corrupta aut fuit corru
pta in instanti infusionis aīe. aut in alio istāti. nō
in al'o instanti: qꝛ illđ istans p̄cessisset istās ifusi-
onis aīe aut fuisset secutū nō potest esse quod pre-
cederet: quia tunc inter illud instans ⁊ instās in-
fusionis aīe fuit. tenem⁹ mediū qđ falsum est tñ
qꝛ seq̄ret̄ ꝙ in eodē instanti i q̄ spūs sanct⁹ forma
uit corpus infusa nō eēt aīa. tñ qꝛ in isto tpe mate
ria nullā formā haberet: qꝛ si habuisset aliquā for
mā q̄reret̄ de illa sicut de p̄ma vtrꝫ remāsit cū aīa
aut fuerit corrupta. Et si corrupta in quo instanti
fuit corrupta. Si aūt illud istās corruptiōis for
me fuit secutū instans infusionis aīe: seq̄tur ꝙ p̄-
ma materia fuit aliq̄ tpe simul cū aīa: ⁊ ꝑ ɔñs ha-
bet̄ ꝓpositū. i istanti aūt infusionis aīe nō pōt cor
rumpi: qꝛ tunc fuit corpus formatū a spū sancto ⁊
ꝑ ɔñs tunc habuit illā formā corporeitatis quam
spiritus sanctus ei contulit. Relinquitur ergo ꝙ
illa forma remansit saltem aliquo tpe in xp̄o cum
aīa. ¶ Preterea. auctoritate ecclesie ⁊ multi san- ij
cti dicunt christū habuisse corpus a matre sua: sed
copus dicit aliquā formam substantialem. ergo chri-
stus habuit a matre sua aliquā formā substātialē
preter animā manente tamen cū ipa aīa. ¶ Pre- iij
terea. multe auctoritates sanctorū dicūt xp̄m ha-
buisse tres naturas scilicꝫ diuinitatē aīam ⁊ car-
nes. ergo illđ qđ caro includit est aliq̄d p̄ter aīaꝫ
sed caro includit aliquā formā substātialē. ergo
xp̄s habuit aliquā formā substātialē p̄ter aīam. ⁊
sic idē qđ prius. ¶ Preterea. corpus xp̄i idē fuit iiij
viuū ⁊ mortuū: ꝫ hoc nō esset nisi remānsisset aliq̄
eadē forma substantialis in corpore ei⁹ mortuo. q̄
fuerat in viuo. ergo fuit ē in corpore eius viuo sūt
et fuerunt plures forme. ¶ Si dicas ꝙ non im
mo ꝙ fuit resolutio vsqꝫ ad primam materiam et
ꝙ fuit introducta noua forma.

Rñsiones ꝓbātes diuersitatē formarꝫ i eo dē ɔpposito Pria rō.

5 ¶ Contra. sicut albedo vt videt᷑ nō supponit pro
supposito: sed eius denolatiuū: puta albū: ita vt
videtur corpus nō supponit ꝓ supposito hn̄te na-
turā corpeā. sed hoc qđ dico corpeū qđ est denola
tiuū descendit ab hoc qđ dico corpꝰ: sed nō pōt di
ci idē corpus nisi q̄tum ad id ꝓ quo hoc qđ dico
corpus supponit. ergo nō pōt dici idē corpꝰ ꝓpter
6 idētitatem suppositi. ¶ Preterea. sup illđ Caro
mea requiescet in spe. dicit glosa Non deficiat i inte
ritu. sed qđ nō deficit nec corrūpit᷑. ergo caro xp̄i
nō fuit corrupta in morte. sʒ hoc nō esset nisi remā
sisset eadē forma carnis in carne mortua q̄ fuerat
in viua. ergo eadem forma remāsit vtrobiq̃. ⁊ sic
idē qđ p̄us. nec pōt dici ad hec ꝙ fuit eadē ꝓpter
vnitatē suppositi. qꝛ caro nō supponit ꝓ supposi-
7 to. ¶ Preterea. si dicas qđ illud verbū glose in-
telligit᷑ de corruptione q̄ est putrefactio vel pulue
rizatio. nō aūt q̄n i morte xp̄i fuit facta resolutio
vsq̃ ad primā materiā. ¶ Cōtra. Augustinꝰ dicit
in sermone de assumptiōe btē virginis ꝙ p̄uilegi
um xp̄i fuit nō corrūpi sm̄ carnē quātū ad corru-
ptionē sit mētio in predicta glosa: ⁊ de q̄ dicit ps.
Non dabis sanctū tuū videre corruptionē. sʒ non
incinerari vel non putrefieri. nō fuit p̄uilegiū xp̄i
qꝛ (vt pie credit᷑) hoc ꝯtulit pie matri sue v̄gini be
ate: quā vt pie credit᷑: satis cito post mortē resusci
tauit. ergo predicta glosa ⁊ p̄dictus textus nō lo
quūtur de putrefactione vel incineratione.
8 ¶ Preterea. Augustinus dicit sup illđ ps. Deꝰ
deoꝝ locutus est. ⁊c. deo ⁊ hoī q̄ eandē carnē/ ean
dē formā ostendit palpabilē post resurrectionem
quā viderāt i cruce: ⁊ q̄ iacuerat in sepulchro. ḡ ea
dē caro fuit mortua i sepulchro: ⁊ viua post resur
rectionē: sʒ hoc nō fuisset nisi eadē forma ē q̄ caro
subālis remansisset in viuo ⁊ in mortuo. ḡ. ⁊c. vt
9 prius. ¶ Preterea. btūs Hylarius dt. i. de trini-
tate. c. 6. ꝙ xp̄s mortuus est caro spoliata. ⁊ loqt᷑
ibi de spoliatione qua caro fuit spoliata ab anima
ex hoc sic arguit᷑ idē numero est qđ p̄us est vesti-
tū ⁊ postea spoliatū: sed caro christi viua fuit vesti
ta ipsa ala: caro vero mortua fuit spoliata ipsa ala
ergo caro viua ⁊ mortua fuit eadē caro numero:
x et sic idē qđ p̄us. ¶ Preterea. p̄uatio ponit sbm̄
licet subiecti neget formā. sed caro spoliata ponit
carnē. sed non poneret carnem imo negaret si esse
carnis corrūperetur ⁊ nō maneret in sepatione aīe
xi ergo eadem caro ⁊ idē esse carnis qđ erat cuʒ ala
remansit in morte: ⁊ p ꝯn̄s sequitur idē qđ p̄us.
¶ Preterea. xp̄s assumpsit corpus a mr̄e virgine
sed non pōt dici qđ assumpsit ab ea suppositum. ḡ
corpus nō stat ꝓ supposito: nec p ꝯn̄s sufficit ad
vnitatē corpis viui ⁊ mortui in xp̄o vnitas suppo
xii siti. ¶ Preterea. oportet ponere i corpe xp̄i mor-
tuo aliquā formā substantialē q̄ det esse corpꝰ: sed
ista forma non fuit introducta in morte de nouo.
ergo opʒ ꝙ aliqua forma q̄ fuerat cū ala in viuo:
remanserit cū corpe mortuo. Maior patet. Minorē
ꝓbo: qꝛ si fuisset ibi noua forma introducta fuissʒ
xiii ibi noua assumptio. sed hoc est incōueniens. ḡ. ⁊c.
¶ Preterea. si fuisset noua forma introducta no
ua fuisset vnio materie corpis xp̄i ad suppositum
xp̄i. sed hoc est incōueniens. ergo. ⁊c. Maior ꝓbo: qꝛ
materia nec est nec p ꝯn̄s assumpta potest esse sine
forma. sed illud quo mediāte vnit᷑ materia suppo
sito diuino est imediatū fundamētū vnionis ma-
terie ad dictū suppositū. posito ergo imediato fū-
damento ipsius vnionis nouo/ponit᷑ noua vnio:
vnio materie innouat᷑ innouato fundamēto vnio
nis. ergo si introducta fuisset forma noua in mor-
te fuisset noua vnio. ꝙ aūt sit hoc incōueniens: ꝓ-
bo ꝙ aliqua prius vnita nō possunt intelligi vniri
de nouo nisi ablata p̄ma vnione. sed ante mortem
illa materia erat vnita diuino supposito. ergo nō
potest materia ei de nouo vniri: nisi ablata priori
vnione. sed priorē vnionē qua fuit materie vnitus
in conceptione tollere: ē incōueniens. ergo incō-
ueniens est ponere materiā de nouo vniri i morte
¶ Preterea. dicit Dam. de duabꝰ naturis in xp̄o xiiii
corpus a christo assumptum nunq̃ fuit corrūpen
dū: sed hoc non esset verū si forma qua corpꝰ xp̄i
erat fuit separata a materia in morte: qꝛ tunc cor-
pus christi fuisset corruptū. igit᷑ aliqua forma sub-
stantialis remansit in corpe xp̄i in morte qua cor
pus eius erat corpus q̄ fuerat in corpe eius viuo
vna cū ala. ¶ Preterea. Augustinus ⁊ Dam. di- xv
cunt lib. ii. sententiaꝝ. c. xiii. et lib. 4. c. 3. et pluri-
bus aliis locis Augustinꝰ sup Jo. c. i. similr. xiii.
et pluribus aliis locis ꝙ xp̄s assumpsit alaʒ ⁊ cor
pus quasi quedā diuersa: sed non esset ita si corpꝰ
esset corpus p alam. qꝛ si ita esset in hoc qđ dicere
tur assūpsit corpus intelligeretur assumere alam
ergo in xp̄o est aliqua forma substātialis. alia ab
ala qua corpus est corpus. ¶ Preterea. pie tenet xvi
fides ꝙ priuilegiū xp̄i fuit ꝙ corpus suū fuit for-
matū in instanti. sed hoc nō esset verū si semper in
infusione ale resolutio fieret vsq̃ ad p̄mā materi-
am: qꝛ si ita esset organizatio ⁊ forma vel vita que
stat cū ala fuerunt in instanti infusionis ale. ergo
non fuit resolutio in instanti in infusione ale vsq̃
ad materiam primam: et per cōsequens sequitur
ꝙ aliqua forma q̄ erat in materia ante aduentum
anime maneat cū ala. ¶ Preterea. substantia pa- xvii
nis cōuertitur in corpus ⁊ forma panis cōuertit᷑ i
aliquā formā substātialē corpis xp̄i: sed nō cōuer-
titur in alam. ergo in corpore christi est aliqua for
ma subāstialis in quā conuertitur forma panis
alia ab ala. Maior patet per fidem. Minor patet: quia
sicut dicit Augustinꝰ sup Gen. ad litaʒ quodcūq̃
corpus pōt ꝯuerti in quodcūq̃ corpus: sed corpꝰ
non pōt conuerti in spm̄: sed ala est forma spūalis
ergo forma corpalis ipsius panis non pōt ꝯuerti
in ipsam. ¶ Preterea ala ponit᷑ a sctis ⁊ a magi xviii
stris esse in sacramento altaris non virtute sacra-
menti sed essentiali concomitātia. sed illud in qđ
ꝯuertit᷑ forma panis est sub sacramēto v̄tute sacra-
mēti. ḡ forma panis nō ꝯuertit᷑ in alam rōnalē: sʒ in
aliquā formā existentē cū ea. ¶ Si dicas ꝙ p cor xix
pus intelligit᷑ materia cum dimēsiōe ⁊ organiza-
tione. ¶ Cōtra. corpus qđ assumit᷑ in v̄bis q̄bus
fit cōuersio panis in corpꝰ xp̄i signat substātiā cor-
poreā: sed hec differentia corporea put cōtrahit sub
stantiā sumit᷑ ab aliqua forma substantiali. sicut ⁊
q̄libʒ alia differētia gn̄is substātie. ḡ p corpꝰ i pre
dictis verbis positū intelligit᷑ ꝯpositū ex materia
et forma sbāli ⁊ nō materia cū dimēsiōe. ¶ Si di- xx
cas ꝙ sit conuersio in alam put dat esse corporeū
contra. terminus conuersionis est res vera. inten
tiones autē secundū quas res posset ratione dif
ferre a seipsa potest esse corporea: ⁊ vt est animata
nō sunt terminus conuersionis. Unde qua rōne
vnū ponit᷑ terminꝰ ⁊ aliud. ḡ nō pōt dici ꝙ forma pa
nis conuertatur in animam vt dat esse corporeum

21 sicut nõ ɔuertit in eã vt dat esse aiatũ. ¶ Preter
ea cõuersio non fit in intentionẽ sed in rẽ: ⁊ ideo si
forma panis cõuertit in aiam put dat esse corpeũ
vere conuertit in rẽ q̃ est aia et per ɔñs vere esset
sub sacramento vl sacramenti res q̃ est aia hoc au
tẽ non videt cũ aia nõ sit ibi nisi p cõcomitãtiam
ergo illa forma panis nõ cõuertit in aiam vt dat
22 esse corpeũ. ¶ Preterea vniformit fit ɔuersio pa
nis in corpus xpi viuũ ⁊ mortuũ. sed xpo mortuo
nõ fit cõuersio panis in aiam vt dat esse corpeum,
qz tunc corpus xpi nõ esset corpꝰ p aiam. ergo nec
xpo viuente fit cõuersio in aiam put dat esse cor=
23 poreũ. ¶ Preterea ponat q aliquis cõsecraret i
die cene et cõseruaret hostiã vsqz ad sabbatum se
quẽs: tũc q̃ro vtrum corpus xpi sit sub ista hostia
sacramẽtaliter an non? Nõ potest dari q nõ: quia
manente hostia manet corpus xpi sub hostia vt vi
detur. si aũt ponit corpus xpi esse sub hostia: q̃ro
vtrũ corpꝰ xpi viuũ sit sub ea aut mortuũ? nõ cor
pus xpi viuũ: qz tunc non erat viuũ. nec corpꝰ xpi
mortuũ nisi remãserit aliq̃ forma corpeitatis que
fuerat in viuo. ⁊ in quã facta fuit ista cõuersio: qz
si noua forma est introducta in morte in quã non
fuit ɔuersa forma panis ita forma corpis mortui
non esset sub sacramẽto. sz sola pma materia. ergo
24 debet ponere aliquã formã corpeitatis in xpo p
pter aiam in quã fiat dicta conuersio. ¶ Preter=
ea corpus ɔstitutũ ex noua forma quam tu ponis
non fuisset plus corpus xpi q̃ ignis gñatꝰ ex aere
corrupto fit corpꝰ aeris qz vtrobiqz nõ remãet ali
quid cõe gñato ⁊ corrupto nisi materia pma: sed
ignis gñatus ex aere nõ ẽ corpus ex quo gñatur
ergo stante pdicta opinione idem corpus mortu
um non fuisset corpus xpi: nec p ɔñs si aliqs cõse
crasset tpe mortis ɔuertisset panẽ in corpꝰ christi
25 qd est inconueniens. ¶ Preterea. si corpꝰ cõstitue
retur ex aia rationali ⁊ materia pma quãtũ ad eẽ
substantiale corpeũ. tunc corpus sicut dictũ est es
set cõe ad hoiem/et predicaretur de eo sicut aĩ: sz
homo de corpe qd pdicatur de eo nõ põt pp̃e di=
cere corpus meũ: sed corpus qd suz ego. sicut nec
de aiali qd pdicatur de eo põt dicere aial meum
sed aial qd sum ego. ergo corpꝰ in qd cõuertit sub
stantia panis de quo dicit dñs corpꝰ meũ non est
cõpositũ ex materia pma ⁊ rõnali aia relinqtur q̃
q sit cõpositum ex materia pma et aliqua forma
26 substantiali/alia ab aia: ⁊ sic idẽ qd prius. ¶ Pre
terea si i materia corpis xpi fuit noua forma itro=
ducta i morte: illa esset forma cadaueris q̃ est for
ma putrefactionis: sed non decuit talẽ formã in=
27 troduci ⁊ tã vilẽ. ergo. ⁊c. ¶ Preterea tali forma
introducta/corpus xpi incepisset putrefieri: quia
ppa opatio putrefactiõis est putrefacere: forma
aũt nõ destituit a ppa opatione: sz hoc est ɔtra sa
cram scripturã q̃ dicit. Nõ dabis sanctũ tuũ vide
re corruptionẽ. ergo in morte xpi nõ fuit introdu
cta noua forma: sed remansit aliq̃ q̃ fuerat cũ aia
28 ¶ Preterea. magis ɔuenit ordini nature deũ pre
seruare aliquã formam in ea q̃ pus erat in viuo q̃
introducere nouã formã ⁊ puare eã ppa opatiõe
sed pie credendũ est deũ ordinare in xpo modum
q̃ magis congruit ordini nature. ergo tenendum
29 est q in materiam corporis christi nulla forma
fuit introducta in morte. ¶ Preterea. penalita=
tes q̃s xps volũtarie assũpsit p nobis sunt assum
pte ad cõplendum opus redẽptionis nre: sz p̃edi
ctuz opus fuit impletũ in morte. ergo iste penali
tates cessauerunt in morte. sed forma putrefactio
nis dicit penalitatẽ ex pctõ originali causatã. er=
go talis forma non debuit introduci post mortem
in materiã corpis xpi. ergo nulla forma in morte
fuit introducta. ¶ Preterea. vbi natura sufficit 30
nõ est recurrẽdũ ad miraculũ: sed si noua introdu
ceretur oporteret eã ponere miraculose corrumpi
in resumptione aut in resurrectione qd miraculũ
non opz poni. posito nullam formam in morte in=
troduci. ¶ Preterea. arguit etiã gñalit q in quo 31
libet hoie caro non est caro per aiam: qz caro ⁊ os
fiunt vtute elemẽtari. vt pz p phm. 4. metheoroꝝ
vbi dicit q caro ⁊ os fiunt a calore et frigore siue
algore ⁊ ɔsimilia. sed constat q aia rationalis nõ
fuit vtute elementari ergo caro ⁊ os nõ sũt caro
et os per aiam: sed per aliquã formã pductã a vir
tute elementari. ¶ Sunt autem in contrariũ ra=
tiones pbantes in xpo tm̃ vnã formã hec. s. q spe
ciale et manifestum incõueniẽs seqt ɔtra illos q̃
ponũt in aliqs hoibus plures formas: ⁊ qz ipse fu
it hõ vniuoce cũ aliis hoibus ⁊ habuit qcqd cõse
quitur naturã humanã pter ignorãtiã ⁊ culpam ⁊
ppriã subsistentiã. ideo. ⁊c. ¶ Preterea. cõtra po
nentes plures formas in xpo vel pter hoc q re
maneãt in mixto forme elementoꝝ sm̃ suas essen
tias. vel pter hoc q ponatur alia esse forma sub
stantialis carnis/⁊ alia ossis/et alia nerui. ⁊ sic de
aliis: puta corde/cerebro seqtur incõueniẽs mani
festũ in sacramẽto altaris: qz si i corpe xpi ponãt
quatuor forme elementorũ cũ forma mixtionis: ⁊
similiter ex parte panis alie. quero vtrum forme
panis conuertant in formas corporis christi: aut
in quasdam tm̃. si primo modo tũc non solum cõ=
uersio erit ibi panis in carnẽ tm̃. sed etiam cõuer=
sio ignis in ignẽ: ⁊ aque i aquã. ⁊ sic de aliis. quia
conuertitur ɔpositũ ex forma ignis et materia in
tale compositum ex toto vel cõuertit ignis q̃ est
in pane in aquam que est in corpore christi: ⁊ aqua
in ignem que vident inconuenientia et inaudita.
¶ Si secundo modo sic sequitur q aliqua forma
substantialis panis remaneat non conuersa: quod
est erroneum. ¶ Si aũt tu dicas q omnes cõuer
tuntur in omnes hoc est impossibile candẽ cõuerti
in plures formas sm̃ se totum vt statim patebit.
stat etiam ad hoc predictum inconueniens primi
modi. qz conuerteret ignis in ignẽ: ⁊ aqua i aquã
et aqua in ignẽ ⁊ ignis in aquam. ¶ Si autẽ po=
nantur plures forme substantiales quarum alia
sit carnis/alia ossis/alia cerebri/alia corporis: se
quitur q totum corpus xpi non sit in sacramento
altaris virtute sacramenti qd patet sic: qz impossi
bile est vnam formam cõuerti totaliter in plures
formas: quia si alia est forma substãtialis carnis/
alia ossis. ⁊ sic de aliis. non potest esse totum cor=
pus christi in sacramẽto altaris virtute sacramẽ
ti: nisi vna forma ɔuertat i plures. q̃ si alia ẽ forma
carnis/alia ossis. ⁊ sic de aliis. ipossibile ẽ totũ cor
pꝰ xpi eẽ i sacramẽto vtute sacramẽti. ¶ Vtrãqz
assũptã pbo: pmo maiorẽ hãc. s. q ipossibile ẽ vnã
formã totã ɔuerti i plera qz aut ɔuertere ẽ vna ɔuer
sione aut pluribꝰ. nõ vna: qz ipossibile ẽ vnã ɔuersi
onẽ terminari ad diuersa saltẽ p se immediate ⁊ pcipue
ad talia diuersa q̃ sunt diuersa subiecto vt caro et
os: nec etiã pluribus qz impossibile est vnũ ɔuerti
bile conuerti pluribus conuersionibus in plura.

¶ Q; sic ptz/q2 si hoc est possibile scz idē ↄuerti
in plura pluribꝰ ↄuersionibus: puta a pōt cōuerti
in b ꝛ in c pluribus cōuersiōibꝰ: tūc arguo: q2 si a
nō obstāte sua cōuersione in b pōt cōuerti alia cō
uersio ē in c. ergo ipsi a pōt cōuenire qcq̄d debet
sibi ad hoc ꝙ conuertatur in c debet. sibi ꝙ sit in
actu l c. q2 nō cōuertit in aliq̄d illd qd nō ē. ergo
si a pōt cōuerti in c: nō obstante alia ↄuersiōe q̄ cō
uersum est in b: seqtur ꝙ a remaneat in suo esse re
ali in c: nō obstāte ꝙ sit cōuersum in b: qd ē ipossi
bile ꝛ intelligibile: q2 seq̄ret ꝙ idē posset manere
in se ꝛ cōuerti in aliō. Mi. pbo hāc scz ꝙ si alia est
foꝛa sbālis carnis ꝛ alia ossis nō pōt esse totū cor
pus xp̄i in sacramēto altaris nisi vna foꝛa cōuer
tatur ī plures. Et ad hoc ostendendū suppono ꝙ
ibi nō sit cōuersio accn̄tis in accn̄s sed substātie ī
substātiā. ¶ Hoc supposito arguit sic ī sacramen
to altaris nō est ꝟtute sacramēti nisi id ī qd cōuer
titur vl materia panis vel foꝛa sbālis eiꝰ/materia
aūt eiꝰ nō cōuertitur in aliquā formā: in pane au
tē ponēdo esse foꝛas elementoꝝ nō possunt esse ad
plus nisi vna foꝛa: q2 in pane non est nisi vna foꝛa
mixtionis cū sit corpus hōgeneū. In carne aūt et
osse et neruo et corde: ꝛ sic de aliis sunt plures for
me mixtionis ꝑter formas elemētoꝝ. s. foꝛa sub
stātialis q̄ est caro/ꝛ alia a forma substanti q̄ ner
uus est neruꝰ. et alia ab illa qua os est os et sic de
aliis. ꝛ sic impossibile est ꝙ totū eē substātiale cor
poris xp̄i quātū ad suū esse corpeū sit sub sacro al
taris nisi vna forma panis cōuertat ī plures for
mas corpis xp̄i: ita sub sacramēto altar; ꝟtute sa
cramēti non erit nisi vel foꝛa carnis vel forma os
sis tm̄. Sic ergo discurrēdo p singula pz impossi
bile esse ꝙ plures forme sbāles dantes esse sint in
Solutio rationum eodem. ¶ Ad rōnes cōtrarias respōdēt isti. Ad
pmū dicunt ꝙ spūs sanctꝰ creauit formā corpei
tatis q̄ est aīa: q2 in hoīe nō est alia forma corpei
tatis sbālis ꝑter aīaz creando ipsam: qd nō facit
agēs naturale ꝛ disponēdo materiā ad eē p orga
nizationē: ꝛ p alias dispositiones accidētales qd
facit p naturale agēs in instāti infusiōis aīe. ꝛ sic
dicit spūs sanctꝰ formare corpꝰ xp̄i in instāti mō
q̄ formas agēs naturale post alterationē ꝑcedētē
q2 scz in istanti infusiōis aīe creauit organizatio
nē et alia accidētia disponētia ad aīaz manētia cū
ea de qbus frequēter dictū est. argumētū aūt ꝓce
dit ex suppositiōe falsi ꝙ scz spūs sctūs corpꝰ xp̄i
formauit causando in eo aliā formā corpeitatis
ꝑter aīam qd falsum est. ¶ Ad secūdū dicendū ꝙ
Ad.2 xp̄s habuit corpus a matre sua sicut a ꝑparante
materiā: sicut si diceret habere panē a dāte farinā
nō autē habuit ab ea corpus sicut a dante formaz
substātialē corpeitatis manētē in eo vt assumitur
ī minore ꝛ false: q2 hoc nō hūit aliū filiū a; sua matre
Ad.3. sed a patre. ¶ Ad tertiū dicēdū ꝙ corpꝰ ꝛ aīa nec
in xp̄o nec ī alio viuēte sunt plures essentie omni
no diuerse ſm rē sed scdm rōnē vel scdz vulgi opi
nionē: q̄ credit corpꝰ oīno esse diuersum ab aīa si
cut ps cōtra eā diuisa. nō aūt est sentiēdum vt plu
Ad.4. res. ¶ Ad.4. dicendū ꝙ corpus xp̄i viuū ꝛ mor
tuū fuit idē numero ꝓpt vnitatē materie: ꝛ ꝓpter
vnitatē suppositi: nō aūt dr idē ꝓpt vnitatē forme
viui et mortui: q2 nō vna fuit forma viui ꝛ mortui
Ad.5. ¶ Ad.5. dōz ꝙ corpꝰ nō supponit ꝓ corpeitate sz
ꝓ supposito hūte corpeitatē. ꝛ iō non obest q2 non
fuit simplr eadē corpeitas ꝓpt diuersitatē forme
fuit tn̄ idē corpꝰ ꝓpter idētitatē suppositi ꝓ quo
supponit corpꝰ nec est simile de albedine ꝛ corpei
tate: q2 lz corpꝰ nō sit adiectiuū nec dicat sic deno
minatiue sicut adiectiuū est tn̄ cōcretū et stat pro Ad.6.
supposito. ¶ Ad.6. dōm ꝙ glosa itelligenda ē ꝙ
caro xp̄i nō defecit ī iteritū corruptiōis q̄ ē putre
factio. nō aūt quātū ad esse carneū qd habebat in
corpe viuo qn̄ fuerit corrupta: et resolutio fuit fa
cta vsq3 ad pmā materiā sicut in corruptione cu
iuslibet substātie. ¶ Ad aliud qd postea subiūgi
tur dicendū ꝙ caro qn̄q3 accipit pro pte organica
corporis sicut pes oculus. et alia vbi sunt ptes or
ganice. ꝛ caro sic dicta non fuit eadē viua ꝛ mor
tua. qn̄q3 caro accipit ꝓ supposito hūte naturam
carneā sicut ibi/ Verbū caro factum est. ꝛ sic sicut
fuit illud suppositū in morte ꝛ in vita idem: sic fu
it eadem caro viua ꝛ mortua. ¶ Ad.7. dicēdū ꝙ Ad.7.
ista glosa ꝛ iste textꝰ q̄ dicit Nō dabis sanctū tuū
videre corruptionē: intelligit de corruptione que
est putrefactio et non corrūpi illa putrefactiōe di
cit esse ꝑuilegiū xp̄i. lz hoc cōicatū fuit btē ꝟgini
inquantū caro xp̄i erat q̄dāmodo eiꝰ caro vt pla
ne videt Augustinus dicere loquēs de hac mate
ria. ¶ Ad.8. dōm ꝙ illud qd dicit xp̄s ostendisse Ad.8.
eandē carnē/discipulis post resurrectionē q̄ iacue
rat in sepulchro est bene saluandū si accipit caro
ꝓ supposito habēte carnalcitatē quod quidē sup
positū ostendebatur eis non in se sed in natura re
surgēti sibi vnita nō quātū ad illud qd seqtur eā
dē formā. et loquendo etiā de carne que est ps or
ganica/dicendum ꝙ Augustinus loquitur ibi ſm
opinionē vulgi q̄ nō reget nisi corruptiōe sensibile
vel loquit de eadē forma accidentali q̄ est figura
non quantū ad idētitatē materialē: sed quantum
ad idētitatē speciei. ¶ Ad.9. dōm ꝙ illud est val Ad.9.
de facile soluere q2 manifeste vocat Hylariꝰ car
nē spoliatā xp̄m. Unde caro non stat ibi pro natu
ra carnea: quia christus non est natura carnea. sed
pro supposito hūte carnalcitatē ꝛ caro sic dicta fu
it eadē viua ꝛ mortua ꝛ ex hoc non sequitur ꝙ re
manserit aliqua forma prius existens: sed ꝙ re
manserit idem suppositum prius existens. vel po
test dici ꝙ sufficit ꝙ caro spoliata ꝛ vestita fuit ea
dem quantum ad materiaz q̄ possit nūc dici vesti
ta et nūc spoliata. ¶ Ad decimū dicendū ꝙ ꝑua
tio importata ī hoc qd dico spoliata ponit subie Ad.10.
ctum ꝛ non negat. sed subiectum qd ponit non est
caro que fuit viua sed mortua caro: ꝛ sic stat ꝙ ca
ro christi fuit corrupta. ¶ Et si dicat ꝙ caro ꝑua
ta et caro q̄ fuit sub habitu: puta caro viua debe
ret esse vna. dico ꝙ vnum est quantū ad pmā ma
teriā: ꝛ nō plus: q2 caro viua non erat subiectum
vite nisi quo ad materiam. ¶ Ad vndecimū dōz Ad.11.
ꝙ sicut large loquendo sctī dicūt xp̄m assumpsisse
hoīem cum tamen non assumpserit proprie hoīez
cū stet pro supposito. sed naturā humanā. ita dicit
assumpsisse corpus qd stat proprie loquendo pro
supposito accipiendo corpus ꝓ natura corporea.
¶ Ad.12. dōm ꝙ noua forma introducta fuit in Ad.12.
corpus christi mortuū: nec tn̄ ibi fuit noua assum
ptio noue nature: sed fuit ex antiqua assumptiōe
sicut etiā qn̄ de nouo conuertebat in substātiam.
eiꝰ: materia nutrimēti q̄ nō fuerat a pncipio assū
pta nō erat ꝓprie noua assumptio: sicut nec ꝓprie
noua assumptio vestis si vestis lanea conuertere
tur in lineam vestem prius assumptam.

Ad.13. ¶ Ad.13. dōʒ q̄ lʒ hūana natura vniaᵗ diuino sup=
posito vna vniōe p̄ncipali q̄ fundaᵗ imediate sup
formā q̄ cōuenit toti cōposito. tū v'deᵗ probabili
ter posse dici q̄ p̄ter p̄ncipalē illā vnionē habeat
materia aliā vnionē p̄priā seu relationem vniōis
ad diuinū suppositū cuius est ipsa imediatū subie
ctū: ⁊ illa vnio i morte māsit ⁊ lʒ materia nō possit
esse nec assumi sine forma: tū existens cōiūcta for
me pōt esse imediatū fundamentū talis vnionis
sibi p̄p̄e. Tū nō obstāte q̄ ibi sit noua relatio vni
onis fundata sup nouā formā introductā in mor=
te: tū adhuc stat q̄ remāsit vnio p̄cedēs q̄ sibi erat
p̄p̄ia ita q̄ ponaᵗ materia aliquomodo de nouo
vniri noua vnione fundata sup nouā formā medi
ante illa forma inquātū est ps noui cōpositi: tamē
adhuc stat q̄ maneat vnita p̄ori vnione dato etiā
q̄ toti⁹ nature humane cōposite ex materia ⁊ for=
ma non sit nisi vna vnio fundata imediate sup ip=
sam formā q̄ est aīa: adhuc nō seq̄tur q̄ illa vnio q̄
vniebaᵗ materia vna cū forma: diuino supposito i
morte desierit esse. q̄ fundamētū ei⁹ imediatū. s.
aīa rōnalis sp̄ māsit vnita formalr ⁊ actu i morte
illa vnione etiā vniebaᵗ actu mediata alia vniōe
fundata sup formā substantialē de nouo introdu=
ctam: sed q̄ illa vnio scd̄a aliquomodo p̄tualiter
seq̄batur ex p̄ma: q̄ ex illa vnione quā habuerat
in vita mediāte aīa ⁊ fundata sup aīam debebaᵗ
sibi q̄ in morte maneret vnita. ideo pōt dici mate=
ria vnita manere in morte ⁊ p̄ori vnione. s. p̄tuali
teret noua vnione p̄pter cōiūctionē cōpositi ex no
Ad.14. ua forma ⁊ materia diuino tū supposito. ¶ Ad
14. dōm: q̄ Dām. loq̄tur de corruptione q̄ est pu
trefactio nō de corruptione q̄ est resolutio vsq̄ ad
primā materiā: et loq̄tur nō de p̄ma materia tran
sitiue sicut dīcᵗ aqua materia liq̄doꝝ: sʒ de p̄ma
materia manente q̄ sola eadem remanet in viuo
Ad.15. et in mortuo. ¶ Ad.15 dōm: q̄ diuersitas corpo
ris ⁊ aīe in xp̄o ⁊ in aliis viuētibus est diuersitas
toti⁹ ⁊ ptis s̄m rē loquendo: lʒ s̄m rōnē dicantur
esse diuerse ptes cōtra se diuise vulg⁹ aūt hic cre=
dit esse scd̄m rē. ⁊ ideo scīt in xp̄o ⁊ in aliis loquū
Ad.16. tur de ipsis sicut de diuersis rebus. ¶ Ad.16 di=
cendū: q̄ p̄uilegiū xp̄i est q̄ formatio corpis sui
sic fuit facta in instanti: q̄ nec p̄cesserit alteratio
p̄disponēs sicut in aliis in cuius termino ista for=
matio fieret. formatio eñ alioꝝ alterationē p̄exi
git in cuius termino introduciᵗ figura corpis et
aīe disponēs: ⁊ ideo diciᵗ fieri in pte licʒ ipsa figu
Ad.17. ra q̄ manet introducaᵗ in instanti. ¶ Ad.17. dōʒ
q̄ forma panis cōuertiᵗ in formā specialem corpis
xp̄i q̄ est ipsa aīa. Et ad auctoritatē augustini di=
cendū q̄ loq̄tur ibi de cōuersione naturali nō autē
de cōuersione supnaturali put ē i sacramēto alta=
ris nec obstat q̄ dicit q̄dcūq̄ corp⁹ i q̄dcūq̄ corp⁹
q̄ Aug. vᵗ fuisse illi⁹ opiniōis q̄ corp⁹ celeste q̄d
ponim⁹ materialr icorruptibile sit nature elemē=
taris vel pōt dici q̄ intētio sua est q̄ corp⁹ nō pōt
cōuerti i spm̄ separatū: sʒ bene pōt cōuerti in spm̄
cōiunctū dans esse corporeū. ego tū credo q̄ deus
posset cōuertere quācūq̄ creaturā i quācūq̄ cōuer
Ad.18. sione tali sicut fit in sacramēto. ¶ Ad.18. dicendū
q̄ aīa est vi sacramenti sub sacramēto: s̄m q̄d dat
esse corporeū nō aūt scd̄m q̄d dat esse aīatū siue s̄m
Ad.19. q̄d ē i aīa. ¶ Ad.19. dōm q̄ illā solutionē ad p̄e=
sens nō approbo sʒ p̄cedētē. scʒ q̄ aīa est sub sacra
mento: s̄m q̄d est forma corporeitatis dās eē cor=

poreū. Ad cuius euidentiā sciendū q̄ q̄ñ in aliq̄
essētia simplici inueniūᵗ plures pfectiones q̄ lʒ in
aliis reb⁹ realiᵗ plurificenᵗ. tū i ista re simplici sūt
vnū realiᵗ ⁊ sola ratione differūt. tūc respectu ali
cui⁹ act⁹ realis essētia illa s̄m alterā illaꝝ pfectio
nū d̄r req̄ri p se aliā cōcomitatiue se habere: sicut
eadē essētia diuina ē natura et volūtas. ⁊ est vtrū=
q̄ realiᵗ ⁊ nō differūt in ea nisi sola rōne: ⁊ tum in
generatiōe filii essentia diuina vt natura ē p se p̄n
cipiū p̄ductiuū. sed vt volūtas hʒ se cōcomitatiue
non q̄n volūtas realr sit illō q̄d ē p̄ductiuū filii. sʒ
q̄ ad hoc q̄d talis essētia sit p̄ductiua filii nō req̄ri=
tur q̄ ipsa s̄m quod est hmōi p̄ncipiū sit volūtas
vt voluntas: ⁊ sicut etiā si eadē esset essentia calor
et color diceretur calefacere s̄m q̄d calor: sʒ scd̄m
q̄d color cōcomitatiue se haberet. ita etiā illud in
q̄d cōuertiᵗ forma panis. licet sit realr ⁊ essentia=
liter forma corpeitatis. ⁊ sic p cōñs aīa tū aīatum
non est terminus in eo q̄ aīatū sed in eo q̄ aīa est
forma corpeitatis q̄ dato q̄ illa essentia nō esset
aīa ⁊ etiā forma corpeitatis adhuc cōuerteretᵗ in
esse forma panis: ⁊ sic econuerso esset aīa. et nō for
ma corporeitatis nō cōuerteretᵗ in eā: q̄ v̄ba sacra
menti efficiūt q̄d significant: ⁊ significant cōuersio=
nē fieri in corpus. sicut ergo essentia in quā cōuerti
tur forma panis ⁊ est forma corpeitatis et est aīa.
sed tamē diciᵗ esse aīa cōcomitatiue q̄ accidit il=
li essentie q̄ sit aīa ad hoc q̄ fiat in eā cōuersio pa
nis sicut etiā in generatione filii d̄r concomitati=
ue se habere voluntas. ¶ Ad.20. dōm q̄ minor Ad.20.
supponit falsum scʒ q̄ esse corporeū ⁊ esse aīatū si=
ue forma corporeitatis ⁊ aīa dicāt intētiones lo=
gicas vel ens rōnis. hoc eñ est falsum: imo for=
ma corporeitatis ⁊ aīa dicunt res veras. et iō q̄ñ
ponitur q̄ forma hoīs s̄m q̄d dat esse corpeum sit
terminus cōuersionis non ponitur termin⁹ p acci
dēs imo poniᵗ. q. terminus p se. ¶ Et si queraᵗ
quare etiam ipsa aīa cū sit realiᵗ idē cū forma cor
poreitatis nō ponitur esse terminus hmōi cōuersi=
onis Dico q̄ hec ē causa: q̄ dato q̄ ista essentia nō
esset aīa: dūmō tū esset forma corporeitatis ad hoc fi=
eri posset in eā cōuersio: sʒ si esset aīa ita q̄ nō for=
ma corpeitatis nō fieret. ¶ Ad.21. dicēdū q̄ res q̄ Ad.21.
est aīa est vi sacramenti sub sacramēto: sʒ nō scd̄ʒ Ad.22.
q̄d aīa: sed illa est ibi cōcomitatiue. ¶ Ad.22. dōʒ
q̄ si est ita vt q̄dā dicūt q̄ sacramētū siue sit institu
tum siue nō cōficereᵗ nisi xp̄o viuente argumentū
supponit falsum. Si aūt nō est ita pōt dici q̄ sicut
alia ē forma corpis xp̄i viui ⁊ forma xp̄i mortui.
Ita nō est incōueniens q̄ in aliam formaʒ fiat cō
uersio xp̄o viuo ⁊ xp̄o mortuo. ¶ Ad. xxiii. dōʒ Ad.23.
q̄ s̄m quosdā corpus xp̄i mortuū esset stante hi=
pothesi sub sacramento solū quantū ad materiā.
¶ Aliter pōt dici q̄ corpus mortuū pōt dici illō
q̄d per mortem est generatū: ⁊ tale corpus mortu
um est cadauer. cadauer eñ non corrumpitur per
mortem: quia quod est corruptum iam non est: sʒ
magis est per mortem genitū: et tale corpus mor
tuum non esset sub sacramento stante hypothesi/
nisi solum quantum ad primam materiā. ¶ Alio
modo dicitur corpus mortuum corpus quod fu=
it viuum quod est per mortem corruptum: et tale
corpus mortuum idem est realiter q̄d homo mor
tuus: et tale corpus stante hypotesi fuisset in sab=
bato sancto sub sacramēto quantum ad suas par=
tes/ q̄ sunt aīa rōnalis ⁊ materia prima q̄ in morte

te cuiuslibȝ hoīs remanēt licet diuisim. ¶ Et si
dicat̄ ꝯtra hoc ꝙ nō remanerēt diuisi: q2 si cōiūge
rēt i sacramēto vnirēt: dico ꝙ lȝ vnirēt tñ nō vnū
vnirēt alteri vt forma materie. Prīa aūt vnio nō
repugnat morti sed scḋa. Vñ ꝗtū ad diuisionē op
positā scḋe vnioni adhuc remanerēt diuisa ī mor-
Ad.24. te. ¶ Ad. 24. dicendum ꝙ dr̄ plus cadauer hoīs
ꝗ̄ ignis gñat᷒ ex aere dicat̄ corpus hoīs. Prīo q2
ex hoīe corrupto semꝑ gñat̄ cadauer. Scḋo q2 in
plurib᷒ accidentib᷒ eiusdē speciei ꝯuenit hō cū ca
dauere suo ꝗ̄ aer cū igne. Tertio q2 magis appa-
ret vulgo: ꝙ corp᷒ fuit in viuo sicut in mortuo ꝗ̄
ꝙ corpus ignis fuit corp᷒ aeris et de xp̄o ē adhuc
alia specialis ratio. q2. s. fuit idē suppositū viui et
Ad.25 mortui. ¶ Ad. xxv. dicēdū ꝙ hō bene ꝯsueto mō
dicere pōt corp᷒ meū ⁊ substantiā meā corpus qḋ
est ipse ⁊ substātia ꝗ̄ est ipse ⁊ ꝗ̄ p̄dicat̄ de ip̄o. sicut
vere pōt dici suppositū sortꝫ suppositū qḋ ē sortes
sȝ verū ē qḋ nō ꝯsueuit dici ita cōiter aīal meū qḋ
corpus ſm rōnē intelligēdi magis dicit rōnē ptis
ꝗ̄ aīal: vel q2 aīal meū nō cōsueuit dici nisi possef
Ad.26. siue. ¶ Ad. xxvi. dicēdū ꝙ forma cadaueris non
pōt dici forma putrefactiōis sic ꝙ sit putredo vel
q2 putrefiat: sȝ q2 ꝯsequitur dispositiones ꝑ quas
illḋ cui᷒ est forma facilit̄ est putrefactibile. ⁊ talē
decuit introduci in morte. tū q2 nature rei suppo-
site morti aliḋ n ō ꝯpatit̄: tum q2 si posset alr̄ fieri
magis decet fieri sic: q2 xp̄s ī penalibus ⁊ p̄cipue
in corꝑalib᷒ ꝯ̄ītib᷒ totā naturā vsq3 ad mortē in-
Ad.27. clusiue debuit assiṁlari fr̄ib᷒ ¶ Ad. xxvii. dr̄ȝ ꝙ ma
ior ē falsa q2 opatio forme cadauerꝫ nō ē putrefa-
cere sȝ corp᷒ cui᷒ ē formā disponere: vt a calore ꝯti
nētꝫ facilit̄ sit putrefactibile: nō opȝ aūt ꝙ mobile
qḋ pōt facilit̄ moueri aliq̄ motu qḋ semꝑ moueat̄
illo motu. Vñ nō oportet ꝙ corpus xp̄i icepit pu
trefieri: imo potuit vel ꝑpter frigiditatē tp̄is vel
ꝑp̄t vnguēta vl̄ ꝑp̄t vtrūq3 īpediri ne putrefieret.
Ad.28. ¶ Ad. xxviii. dm̄: ꝙ maior supponit duo falsa. s.
ꝙ fuit in xp̄o viuo alia forma p̄ter aīam: ⁊ ꝙ ope-
ratio forme cadaueris sit putrefacere: ⁊ ex his cō
Ad.29. cludūt falsum. ¶ Ad. xxix. dicendū: ꝙ in morte ī
instanti mortis fuit cōpletū opus redēptiōis nr̄e
et in eodē instanti fuit introducta alia forma. Et
si dicat̄ ꝙ hec necessario est ordie nature post mor
tem dico ꝙ est vt sit ⁊ est vt non: q2 ex pte agentis
qḋ nō expellit aīam nisi induendo formā ei īcom
possibilē: sic forma cadauerꝫ p̄cedit mortē: sed ex
pte materie p̄cedit sepatio aīe: q2 ꝑus intelligit̄
materia spoliata ꝗ̄ recipiat formam incomponi-
Ad.30. bilē. ¶ Ad xxx. dm̄. ꝙ natura non facit nec pa-
titur ꝙ aliq̄ forma exn̄s cū aīa remaneat ī morte
q2 īpossibile ē talē formā eē nec patit̄ etiā ꝙ mate
ria possit esse sine forma. ⁊ ideo opȝ poni in morte
xp̄i nouā formā fuisse introductā naturalr̄. ⁊ illā
miraculose corrūpi in resurrectione: ⁊ dato etiam
ꝙ forma noua non fuisset introducta in morte ad
huc oporteret ponere miraculosam corruptionē
dispositionē cadaueris q̄bus ꝯstat repugnare q̄li
tates ⁊ dispositiones corꝑis gloriosi: q2 nō opor-
teret ponere ad corrumpendū formas substantia
les si essent ibi aliā corruptionē p̄ter corruptionē
istorum accidentium siue dispositionum.
Ad.31. ¶ Ad. xxxi. dr̄ȝ: ꝙ caro ⁊ os in omnibus ꝗtū ad
dispositionē accidētalē sȝ quā vtā. dictū est dispo
nit̄ materia taliū mixtoꝝ ad eoꝝ formā/ fiūt v̄tu-
te elemētari coopante virtute celi. ꝗtū aūt ad for-
mā substātialē ī aliis ab hoīe pōt fieri a v̄tute ele
mētari instrumētalr̄: ita ꝙ v̄t᷒ elemētaris attin-
git vt instrumentū forme substantialis gñantis
essentialr̄ ad efficiendū formā substātialē carnis et
ossis vocādo v̄tutē elemētarē quācūq3 qualitatē
qua agunt ista inferiora: sed in hoīe nō attigit ista
v̄t᷒ ad formā substātialē/ attigit tñ dispositiue dis
ponēdo materiā ad eā: ⁊ quātū ad hoc pōt dici ꝙ
caro ⁊ os gñant̄ a calore ⁊ algore ꝗtū ī talibus
cooperātib᷒ causant̄ dispositiōes accidētales car
nis ⁊ ossis. ¶ Ad argumēta p̄ncipalia soluta sūt
in primo articulo.

¶ Distinctio. xxii. ¶ Questio. i.

Circa. 22. distinctionē queritur
v. Prīo vtrū xp̄s ī triduo mor-
tis sue fuerit hō. Scḋo vtrū cor
pus xp̄i ī triduo potuit ꝯseruari
ī eē essētie sine actuali existētia
formali. Tertio. de descensu ad
inferos. Quarto de resurrectio Primum.
ne. Quinto. de ascensione. ¶ Quātū ad primum
videtur ꝙ xp̄s in triduo mortꝫ sue fuit hō: q2 xp̄s
ꝑpter duo fuit xp̄s. ergo ꝑpter duo fuit hō. Añs
ꝓbat̄ sic. Nulla ꝓpō affirmatiua est falsa nisi ꝑp̄t
repugnātiā p̄dicati ad subiectū ꝗ̄ repugnātia nō ē
hic cū idē sibi nō repugnet. Cōseq̄ntia v̄o sic ꝓba
tur. xp̄s includit hoīeȝ. ergo si xp̄s est xp̄s xp̄s est hō
¶ Itē oē illud qḋ hȝ sibi vnita corpus ⁊ aīaȝ ho Secundū
minis est hō: ⁊ hec videt̄ vera: q2 corpus ⁊ aīa inte
grant hoīs q̄dditatē: sed xp̄s in triduo habuit si-
bi ista vnita: q2 qḋ semel assumpsit nūq̄ dimisit. ergo
⁊c. ¶ Itē supposito ꝙ in triduo oīs hō fuit mor- Tertium.
tuus. sequitur oīs hō ꝑ illo triduo ē mortu᷒. ergo
xp̄s istud est bonū enthimema. oē eñ bonū enthi
mema pōt reduci ad syllm̄ ꝑ assumptionē alicui᷒
ꝓpōnis v̄e assūpte. cū igit̄ nulla alia ꝓpō possit as
sumi ad faciēdū de illo ēthimemate syllȝ nisi ista
xp̄s ē hō: vt sic dicat̄ oīs hō ē mortu᷒/ xp̄s ē hō. ergo
xp̄s ē mortu᷒/ seq̄t̄ ꝙ illa ē v̄a ꝑ isto triduo xp̄s ē
hō. ¶ Itē de q̄cūq3 p̄dicat̄ differētia specifica ⁊ Quartū.
sp̄s sȝ rōnale ē dr̄ia specifica hoīs. ergo de q̄cūq3 p̄di
cat̄ rōnale ⁊ hō: sȝ ī illo triduo fili᷒ dei vel xp̄s po
tuit dici rōnalis ꝑp̄t vnionē aīe rōnalis ad diui-
nū suppositū. ergo ⁊ hō. ¶ Itē oīs ꝓpō v̄a de p̄teri- Quintū.
to fuit aliq̄ñ v̄a de p̄senti. sȝ hec est v̄a de p̄terito
ille hō demōstrato xp̄o fuit ī triduo. Nā ⁊ istā nūc
v̄ificam᷒ de xp̄o ille hō fuit ab eterno. ergo ī illo tri
duo illa fuit v̄a de p̄senti. ¶ In oppositū arguit̄ In oppō.
q2 a q̄cūq3 remouet̄ sup̄i᷒ ⁊ inferi᷒: sȝ corp᷒ aīatū
et viuēa qḋ ē sup̄i᷒ ad hoīem remouet̄ a xp̄o ꝑ il
lo triduo: q2 xp̄s ꝑ tūc nō fuit corp᷒ aīatū nec vi-
uēa hūana vita: q2 erat mortu᷒. ergo remouebat̄ ab
eo eē hoīeȝ. ¶ Rn̄deo. de ista q̄stione sūt. 5. opi- 1. opinio
niones. Prīa Hugonis ⁊ magistri dicētiū cōcor Hugonis
diter ꝙ xp̄s in triduo fuit ver᷒ hō. nō tñ cōsentiūt ⁊ magistri
ex eadē cā mon. Hugo eñ hoc posuit q2 dixit ꝙ
hō nō est nisi aīa vniēs corꝑe. ⁊ q2 verbū fuit vnitū
aīe post sepationē aīe a corꝑe: ideo dixit ꝙ xp̄s ī illo
triduo fuit hō. Sȝ magister ꝑ tāto dictā cōclusio
nē posuit q2 estimauit vt visū est ex p̄cedētib᷒ isti᷒
tertij libri ꝙ vnio istoꝝ duoꝝ scȝ aīe ⁊ corꝑis ad ver
bū sit formalis rō q̄re vnū dr̄ hō: lȝ nō vniant̄ īter
se. Et quia in triduo illa fuerunt vnita diuino sup-
posito. ideo in triduo xp̄s fuit homo. ⁊ q2 homo
non inuenitur in puris hominibus post mortem
fuit autem in christo in quo corp᷒ ⁊ aīa fūt vnita

verbo.ideo dicit solũ xp̃m post mortẽ remãsisse
verũ hoiẽ. nihilominꝰ tñ dicit ꝙ nõ ẽm eandẽ rõ
nẽ dicebaẗ hõ post mortẽ sicut aĩ mortẽ: ⁊ sicut a-
lij hoies viui. ❡ Ratio Hugonis videẗ fuisse pla- ꝯtra opiniõnẽ hugonis.
tonis opinio q̃ dicebat ꝙ hõ erat aĩa vtẽs corpe ꝑ
qua opinione videẗ esse vna auctoritas cõmenta-
toris.10.Ethicoꝝ.c.17.vbi dicit ꝙ intellectus est
verus hõ. ❡ Hec opinio nõ accepteẗ cõiter imo
cũ hoc q̃d ẽ cõtra sniaꝫ Aristotelis ⁊ ꝯmẽtatoris
sui est cõtra sniam vere fidei. ❡ Q; sit cõtra Ari
stotelẽ pꝫ manifeste.2.de aĩa.t.6.⁊.7. Metaphi
sice. vult eñ exp̃sse ꝙ quelibet res naturalis habꝫ
materiã ptẽ essẽtie sue sicut ⁊ formã. Vñ ⁊.8.me-
taphisice cõmendat architã q̃ dedit diffinitiones
cõpletas ex materia ⁊ forma. Cõmentator etiam
vij. Metaphisice dĩ ꝙ ĩpossibile ẽ ĩtelligere hoiẽꝫ
sine carnibus ⁊ ossibus: ⁊ ꝙ aĩa est p̃ma substãtia
corpus ꝟo q̃d materia q̃d vero ex his est totale ẽ
hõ. ❡ Itẽ Auicẽ.3. Metaphisice sue.c.ij. dicit ꝙ
hõ non est corpus tñ nec aĩa tñ/sed vtrũqꝫ. ⁊ ideo
p̃ma opinio nõ teneẗ: immo vt magis videẗ ꝯtra
riũ asserere est error ⁊ cõtra fidẽ: cuiꝰ rõ est q: per
verã mortẽ hõ desinit esse id q̃d est hõ: sicut ꝑ ge-
neratione verã acq̃rit esse hoĩem: idẽ est terminus
ad quẽ q̃ acq̃riẗ per gñatiõnẽ: et terminꝰ a q̃ qui
abijciẗ per corruptionẽ. sed xp̃m fuisse mortuum
in illo triduo ẽ articulꝰ fidei: vt patet ex simbolo
et epistola sinodali cirili vbi sic dicit. Si q̃s nõ cõ
fitetur xp̃m dei verũ filiũ carne passũ ⁊ carne cru-
cifixũ ⁊ ꝙ mortem gustauit anathema sit: ꝗ opꝫ
dicere xp̃m fuisse vere mortuum: ⁊ sic nõ fuisse ho
minẽ. ❡ Itẽ filius dei a p̃ncipio accepit vere esse
hoĩs ꝑ vnionẽ aĩe ⁊ corpis: ergo ꝓ tp̃e ꝓ q̃ fuerãt
hec diuisa abinuicẽ: vt in illo triduo xp̃s nõ fuit ve
rus hõ. ❡ Itẽ homo nomẽ est speciei in gñe sub-
stantie: sed in materialibus sola substãtia cõposi-
ta est ꝑ se in gñe substantie dicẽte Boetio ꝙ Ari
stotelis relictꝭ extremis egit de medio. i. de substã
tia ꝯposita. hõ ergo denoiat substãtiã cõpositam
ex materia et forma sibi vnitis. cũ igẗ nichil tale
fuit in xp̃o ꝓ illo triduo sequiẗ ꝙ nõ fuit tũc hõ.
❡ Itẽ radix põnis Hugonis falsa est q: rei cõple
te in specie nihil põt aduenire q̃d faciat cũ ea vnũ
ꝑ essentiã: sed vel cõiungitur ei extrinsece vt nau
ta naui. vestis homini: vel in ꝑsona ⁊ nõ in natu-
ra q̃d est xp̃o singulare/vel accidẽtale vt qualitas
et quantitas aduenit substantie. si ergo aĩa esset
aliquid cõpletũ ẽm se in specie quod ĩportaretur
noĩe hoĩs: seq̃reẗ ꝙ ex aĩa et corpore nõ fieret vnũ
per se: nec corpus moreret recedente aĩa q̃ omnia
absurda sunt. ❡ Ad dictũ cõmentatoris.x. Ethi
corũ dicendũ: vel ꝙ dicit illud recitatiue solũ vel
si asserat ꝓ tanto dicit nõ ꝙ hõ sit intellectꝰ tantũ
sed q: est p̃ncipaliꝰ l hoĩe: ꝑ q̃d distinguiẗ ab alijs
sicut a brutis. ❡ Radix etiã magistri fallacis est
q: materia et forma non sufficiũt ad cõstitutionẽ
nature cõplete q̃ importaẗ noĩe hoĩs nisi vniãtur
formaliter in rõne perficientis ⁊ perfectibilis. ta-
lis aũt vnio non fuit in xp̃o post mortẽ ex sola vni
one ad suppositũ diuinũ ꝓpter q̃d nõ potuit dici
hõ. ❡ Itẽ nec ptes humane nature tunc fuerunt
vnite diuino supposito: q: ptes nature manent id
q̃d sunt ꝑ essentiã in natura ꝯposita. sed illð corpꝰ
mortuũ non remansit idẽ per essentiam reparata
humana natura in resurrectiõe. ergo non fuit pro
prie pars humane nature: ⁊ tũc xp̃s nõ potuit di-

ci hõ propter vnionẽ ptiũ nature hũane in suppo
sito diuino. ❡ Scða opinio est aliquoꝝ q̃ cũ cã ⁊ 2.opĩo.
motiuo Hugonis coincidũt dicentes ꝙ forma est 1.ratio.
tota q̃dditas rei ⁊ materia nihil q̃d ostẽdũt rõni
bus: quarũ p̃ma est hec materia est q̃ res põt esse
et non esse. vij. Metaphisice. ex hoc eñ probatur
materia esse in naturalibus ⁊ in artificialibus q:
possunt esse ⁊ nõ esse cuius principium est materia
si ergo materia ptineat ad quidditatem rei tunc
quidditas ꝑ se posset esse et non esse: ⁊ sic esset ge
nerabilis ⁊ corruptibilis: q̃d est cõtra pħm in eo-
dẽ. vij. Metaphisice. ❡ Preterea quiddit est de 2
q̃dditate rei est principiũ cognoscendi illð cuius
est. q: q̃d q̃d est. est obiectũ intellectus: vt pꝫ.3.
de aĩa sed materia non est principiũ cognoscendi
cũ nõ cognoscatur nisi in analogia ad formã.i.io
Phisicoꝝ. ergo.⁊c. ❡ Preterea ꝙ ꝓhibet q̃d q̃d 3
est rei esse idẽ cũ hñte ipsam non ptinet ad rei q̃d
ditatẽ q̃ est eadẽ cũ hñte ipsam. vt pꝫ in. vij. Me
taphisice. in dictis scðꝫ se. sed materia ꝓhibet q̃d
quid est idem esse ei cuius est idẽ ꝓbaẗ ex fine ca-
pituli de vnitate diffinitiõis vbi diciẗ ꝙ in cõce-
ceptis cũ materia nõ est idẽ q̃d q̃d est cũ habente
ipsam. ergo.⁊c. ❡ Item q̃d non ptinet ad diffini 4
tionẽ nõ ptinet ad rei quidditatẽ: q: diffinitio est
explicatio quidditatis ⁊ essentie: sed materia nõ
ptinet ad diffinitioneꝫ. ergo.⁊c. Minor probatur
ꝑ pħm. vij. Metaphisice dicentẽ ꝙ quecunqꝫ sunt
ptes vt materia: et i q̃ diuidiẗ vt i materiã sũt po
steriora: sꝫ illa q̃ ptinent ad diffinitionẽ sunt p̃ora
ꝗ nõ ptinet ad diffinitionẽ. ❡ Cõtra istã opinio- Cõtra istã scðaꝫ opinionẽ obijcit ⁊ sic.
nẽ arguiẗ: ⁊ p̃mo ꝑ auctoritatẽ pħi. vij Metaphisi
ce vbi dicit sic. Hõ aũt et equus: et q̃ ita in singu
laribus vlr nõ sunt substantia.i.forma. sꝫ simul io
tũ q̃dda ex hac materia et hac rõne vt vlr singula
re ꝟo ex vltia materia socrates iã ẽ et aliq̃ etiam
alia adducta sunt cõtra hoc supra i p̃ncipio q̃stiõ-
nis. ❡ Itẽ arguiẗ specialiter cõtra eos q̃ dicũt ꝙ
materia nõ ẽ ꝑs q̃dditatis. forma ẽ tota q̃dditas
ergo ipsa circũscripto q̃cũqꝫ alio est sufficiẽs rõ es
sendi ignẽ. ergo posset esse ignis sola forma ignis
manente ⁊ non materia. q̃d falsum est. ergo.⁊c.
❡ Ista tñ rõ nõ est multũ efficax. q: subiectũ per
naturã nõ põt esse sine ꝓpria passiõe. nec substãtia
materialis sine quãtitate ⁊ q̃litate: q̃ tñ sũt extra
q̃dditatẽ ipsoꝝ. ❡ Itẽ sicut ꝙ est incausatũ vĩ nõ
causatũ nõ hꝫ causam ẽm se. ita q̃d est incausatuꝫ
intrinsece nõ habet causam intrĩsecã. sꝫ q̃d nõ hꝫ
materiã ptẽ sui nõ est causatũ a materia intrĩsece:
ꝗ nõ hꝫ materiã causaꝫ suã itrĩsecã nec extrĩsecã.
ꝗ materia est nulla cãa q̃d est ꝯtra pħm. v. Meta
phisice ⁊.ij. Phisicoꝝ. ❡ Itẽ ens pfectũ et ꝯple-
tũ i aliq̃ gñe nõ vniẗ alicui nisi ꝑ accidẽs: q: q̃d p̃t
facere vnũ ꝑ se cũ alio vel est potẽtia vel actꝰ: sed
si a q̃dditate rei excludiẗ materia: ita ꝙ q̃dditas
rei sit forma tñ: tũc forma erit ens ꝯpletũ in gñe
sicut q̃d est q̃dditas rei. ergo forma nulli põt vniri
ad ꝯstituẽdũ aliq̃d ꝑ se sꝫ solũ ꝑ accidẽs. ꝗ ignis
ꝯpositus ex materia et forma nõ erit ens ꝑ se q̃d
ẽ falsum. ❡ Itẽ q̃d non includit q̃dditatẽ alicuiꝰ
in gñe. nec includiẗ i q̃dditate alicuiꝰ in gñe ꝑ se.
nõ est in gñe ꝑ se nec ꝑ reductionẽ. q: q̃d est ꝑ se in
genere includit quidditatem aliquam generis ⁊
q̃d est in genere per reductionem includitur in
q̃dditate alicuiꝰ in gñe ꝑ se. sꝫ materia ẽm istã opi
nionẽ neutro mõ se hꝫ ad q̃dditatẽ q̃ solum est ꝑ

 o.iij.

ſe in genere: qꝛ nec includit illam / nec p ſe includitur in illa: ꝗ materia nec eſt in gñe p ſe nec p reductionem. ⁊ ſic falſa eſt diuiſio philoſophi ꝙ ſubſtā tia alia materia / alia forma / alia compoſitum.

6 ¶ Itē rōni materie nō repugnat ꝙ ſit commune pluribus: pōt eñ ab hac materia ⁊ ab illa abſtrahi ratio cōis materie. Et ſimiliter ab hac forma et ab iſta ratio communis forme. Sed materia ignis in cōmuni ⁊ forma ignis in cōi hȝ per ſe ꝗddi tatē vnā ſed qd per ſe ptinet ad vnitatem rei ptinet ad eius ꝗdditatē: ergo tā materia ꝗ̄ forma cū ptineāt ad vnitatē rei ptinent ad ei⁹ ꝗdditatē. ¶ Prima propoſitio. ſ. ꝙ ab hac materia ⁊ ab illa poſſit abſtrahi cōis rō materie probatur: quia ſicut patet ex ſecundo phiſicoꝝ cauſe proportionantur effectibus per ſe: ita ꝙ ſingulariū effectuum ſunt ſingulares cāe: et vliū vniuerſales. ſicut ergo ab hac re et ab illa pōt abſtrahi rō cōis: ita ab hac materia ⁊ ab iſta. ¶ Scda aūt ppō ſcȝ ꝙ ex materia ⁊ forma ſic abſtractis fiat vnū p ſe pȝ. qꝛ ibi manet p ſe cauſa vnitatis ſcȝ ꝙ vnū ē act⁹ ⁊

Ad rōnes 2 opinōis aliud potentia. ¶ Rationes ad oppoſitum nō cō cludūt. Prima eñ ratio concludit oppoſitū ex quo eñ materia eſt quo res pōt eſſe et nō eē ſeqtur neceſſario ꝙ ptineat ad quidditatē rei: qꝛ paſſio cōis oſtenderetur de ſubiecto cōi p mediū cōe illd autē mediū reſolubile ē i illd ꝗ res dicit̄ poſſe eſſe ⁊ nō eſſe. et hec eſt materia. ergo ex hoc ꝙ materia eſt quo res pōt eſſe ⁊ nō eſſe ſeqtur ꝙ eſt purū radicale quo paſſio oſtendit̄ de tali ſubiecto: ⁊ per cōſequens ptinet ad ꝗdditatē rei ⁊ ſubiecti. ¶ Et itē cū arguit̄ ꝙ ꝗdditas nō pōt eſſe ⁊ nō eſſe dicendū ꝙ falſum eſt: non enim attingit corruptio niſi ad quidditatē rei: ⁊ ꝙ dicit̄ ꝙ philoſoph⁹ dicat ꝙ nō eſt corruptibilis nō eſt ad ppoſitū. accipit eñ ꝗdditatē vt ptinet ad ſpeciē ꝗ nō corrūpit̄ niſi corruptione alteri⁹ ſingularis: ⁊ ſic nimis pōderat̄ verbū ꝗdditatis. Quidditas eñ ſtricte nomīat rei eſſentiā nō quocūꝗ modo: ſed vt venit ad itellectū.

Ad ſcdm. ¶ Scda rō iterū nō valet qꝛ falſum manifeſte aſſumit ſcȝ ꝙ materia nō ſit pncipiū cognoſcēdi rē ⁊ ad hoc eſt rō ⁊ auctoritas. Rō quidē quia ꝯſtat ꝙ materia eſt pncipiū p ſe nature ⁊ eē. p ꝯñs. pmo phiſicoꝝ. Idē aūt eſt pncipiū eſſendi ⁊ cognoſcendi. qꝛ vnūqdꝗ ſicut ſe habet ad hoc ꝙ ſit ſic ⁊ ad eſſe vt dicit̄ ſcdo metaphiſice. ¶ Itē ad hoc ē ſimul ratio cū auctoritate: qꝛ philoſoph⁹ dicit ſcdo metaphiſice ſi ſpēs cauſaꝝ eēnt infinite ⁊ itelligit ꝙ i nulla ſpecie cāe ſint cāe īfinite nihil poſſet ſciri: ſed ſi materia nō ptineret ad ꝗdditatē rei non teneret ꝯña. qꝛ res nihilomin⁹ ſcit̄: licȝ nō cognoſcat̄ illd qd nō eſt de ei⁹ ꝗdditate: ⁊ ita licȝ materie eſſent īfinite et non cognoſcerēt̄: p ꝯñs nihilomin⁹ tñ adhuc pōt res cognoſci qd nō ē de ꝗdditate rei vt dicſit. ¶ Itē octauo metaphiſice capitulo de materiali ſbo ſubſtā tia. vult ex pſſe phls ꝙ ad cognitionē rei. 4. cāe hūtis reqrit̄ cognitio oīm illaꝝ inter ꝗs annumerat materiaȝ. dicit eñ ſic. qñ itaꝗ aliqs ꝗſierit ꝗ cā qm pluribꝰ modis dñr cāe. opȝ dicere cās cōtingētes / vt hois: ꝗ cā vt materia eꝗdē mēſtrua. ꝗd aūt vt mouēs eꝗdē ſpma. ꝗd ve ſpēs ꝙ ꝗd erat eſſe. ꝗd vt cui⁹ cā. finis forſan hic ambo idē. opȝ aūt primas cās dicere. ꝗ materia nō ignē aut terrā. ſȝ ꝓpriā ⁊ capitulo pcedēti dicit de diffinitiōe ꝗ daſ cā innoteſcendi. ꝗddē aliqd de aliquo ſigt rō diffinitiua. ops hoc

quidē vt materiā eſſe: illd vero vt formā: ⁊ plus i pcedēti caplo p totū vſꝗ ad finē capituli. ¶ Tertia etiā rō non valet qꝛ falſuȝ aſſumit. ſ. ꝙ materia īpediret ne ꝙ ꝗd eſt ſit idē cū eo cui⁹ eſt ſcȝ cū hūte materiā. idē eñ eſt: ita in materialib⁹ ſicut in immaterialib⁹. qd declarat̄ qꝛ ſm phm. 7. metaphi. ſicut tota diffinitio ſe hȝ ad totū ita ptes diffinitionis ad ptes diffiniti. ita ꝙ ſicut tota diffinitio exprimit totā ꝗdditatē ita pars partē. ſed ſi materia non eſſet de eſſentia compoſiti: nec ꝙ ꝗd eſt eſſet idem cū ipſo cōpoſito: ſicut in immaterialib⁹ tūc i diffinitiōe exprīmente quidditatē eſſet aliqd cui nō reſpōdet ps diffiniti: ⁊ ſic non teneret ppō phi dicta i. 7. ⁊. 8. vbi pus. qꝛ hoc ꝗdē ſe hȝ vt materia / hic aūt vt forma. ¶ Tertia opinio eſt dicēſtiū ꝙ cū ꝗrit̄ vtrū xp̄s i triduo mortis fuit homo ꝙ hoc pōt intelligi dupl̄r materialr̄ ſcȝ ⁊ formalr̄. ſi intelligat̄ materialr̄ ſic dicitur ꝙ xp̄s in triduo fuit hō: qꝛ p mortem xp̄i nulla entitas realis ptialis fuit deſtructa. ⁊ ideo fuit hō materialr̄ inꝗ̄tū habuit ptes ſibi vnitas ex ꝗb⁹ hō cōponit̄ ⁊ itegr̄ non tamen fuit hō formaliter. ſicut pȝ p Auguſtinū. 13. de ciui. dei. c. 24. hō non eſt corpus ſoluȝ nec aīa ſola: ſed ꝗ ex aīa conſtat et corpe hic ꝗdeȝ vnū eſt qꝛ nō totus hō: ſed pars melior hois aīa eſt nec totus hō corpus: ſed inferior ps hois eſt. ſed cū eſt vtrūꝗ coniunctum ſimul hȝ hois nomē ꝙ tñ ⁊ ſingula non amittūt: et cū de ſingulis loqmur. nā ad hoc ꝙ hō ſi⁹ formaliter requirit̄ vnio actualis aīe cū corpe. ¶ Itē ad hoc ponit̄ vna rō alia ꝗ ſupponit tria quorū primū eſt ꝙ aliq termini cōes ſignt rē extra aīam. puta hō et aīal: ⁊ aliq nō ſignificāt rē verā extra aīam: puta chimera et cōſimilia. ¶ Scda eſt ꝙ ſimiliter ſūt termini ſingłares ſignteſ rē ſingularē verā extra aīaȝ: puta ſortes vel plato. ⁊ ſic de aliꝗs. ¶ Aliꝗ ſbo termini ſunt ꝗ nō ſignt rē verā extra aīaȝ: puta hec chimera. ¶ Tertiū ē ꝙ hoc verbū ē qñ pdicat̄ ſcdo adiacēs pdicat eē actuale qñ ſbo pdicat̄ tertio adiacēs pdicat eſſe illius pdicati qd ſibi adiungit̄ cū ergo hō ſignificet rē extra aīam nō pōt ꝯcedi ꝙ xp̄s in triduo fuit hō: qꝛ tūc idē eſſet dicere: xp̄s i triduo eſt hō realiter extra aīam: ſed certū eſt ꝙ hec ē falſa: xp̄s in triduo eſt realr̄ hō extra aīam: ꝗre ⁊ hec erit falſa. xp̄s i triduo ē hō. ¶ Pro iſta opiniōe facit qd dr cōmētator. 8. Ethicoꝝ. c. v. ꝙ ſicut nō dicim⁹ rethoicē niſi hūtē artē ⁊ potentē opari. ſic nō dicim⁹ hoīem niſi viuētē ⁊ potētē opari. Xp̄s aūt i triduo nō fuit viuēs nec potuit vt hō opari. ꝗre. ⁊c. ¶ Ad pmū argumētum dicit̄ ſic: vno mō ꝙ añs eſt falſū / veȝ ꝙ xp̄s ē xp̄s: qꝛ tūc ſigt̄ ꝙ xp̄s hēat entitatē realē extra aīaȝ i triduo. ⁊ cum dr ꝙ nō eſt repugnātia pdicati ad ſubiectū dr ꝙ lȝ non ſit ſimpl̄r repugnātia. tñ qꝛ i illa copula ſbi eſſēdi includit̄ ꝗ̄titas tpis. in oī eñ ſbo icludit̄ tp̄s ⁊ p ꝯñs in hoc verbo eſt. eſt ibi repugnātia pdicati ad ſubiectū put eſt ſub tali tpe. Nō eñ xp̄s i triduo eſt xp̄s realr̄ nūc exn̄s. nec eſt hō realr̄ exn̄s p illo tpe ſeu p illo triduo. ¶ Aliꝗ dicūt oēs ppōnes tales eſſe ſbas qñ idētitatur de ſeipo i mone ſicut videt̄ dicere Anſelm⁹ de ꝯco: dia ⁊ libero arbitrio dato ꝙ ſigta illoꝝ terioꝝ nō ſint i re. Et iō dr alr̄ ad argumētū ꝙ qꝛ xp̄s i triduo nō fuit ſuppoſitū hois ⁊ ꝯña ſi dēret valere nō vȝ niſi p ſtutē ſuppoſiti ad illd cui⁹ ē ſuppoſitū: ſiue p ſtutē īferioris ad ſupi⁹. iō talis ꝯña nō vȝ xp̄s ē xp̄s ꝗ xp̄s ē hō

Ad tertiū.

3. opinio.

Ad rōnes ante oppoſitum.

Ad scdm. ¶ Ad aliud dicit ꝙ maior haberet veritatẽ si cũ vnione partiũ i diuino supposito fuisset vnio par

Ad tertiũ tium inter se. ¶ Ad tertiũ dicendũ ꝙ aliqñ ꝯseqñtia tenet ex positiõe alicuiꝰ iplicita/ vel ex positione explicita. qñ tenet ex positiõe explicita: tũc minor simplr sumit. In ꝓposito aũt nõ tenet ex positione explicita sed implicita. non eñ est hec vera/ ois hõ est mortuꝰ. ꝑ hoie q̃ mõ sit homo sed ꝑ homine q̃ in p̃terito fuit hõ. vt sit sensus/ ois homo p̃terit᷑ ẽ mortuꝰ. et ideo minor nõ debet sumi sic/ xp̄s est homo. sed xp̄s fuit hõ/ sic assumẽdo ꝛ dicẽ

Ad q̃rtũ Durãdus dist. p̃senti q. j. do nõ ꝯcludit incõueniẽs aliqd. ¶ Ad quartum cũ arguit/ de quocũq3 p̃dicat differẽtia specifica/ et species. dicendũ ꝙ verũ est si p̃dicatio differentie conueniat supposito rõne alicuiꝰ nature cui sit itrinseca/ alr nõ. sẽp ei differẽtia specifica itrīseca est speciei. et ad minorẽ cũ dr ꝙ rõnale p̃dicat de xp̄o in isto triduo. dicit ꝙ nõ est verũ rõne nature cui sit intrinseca: qr cũ xp̄s nolet suppositũ in duplici natura: diuia scz ꝛ humana: quoꝝ alteruz in morte desijt/ xp̄s in illo triduo potuit dici rationalis ꝓpter aiam rõnalẽ sibi vnitã. hoc tñ nõ fuit ratione alteriꝰ nature cui ista differẽtia esset itrinseca: ꝓpter qd non sequit ꝙ potuit dici hõ. ¶ Ad

Ad quītũ quintũ ꝛ vltimũ dicit ꝙ maior ꝓpositio habet instantiã in ꝓpositionibꝰ vniuersalibꝰ ꝛ in terminis accidẽtalibꝰ. in ꝓpositionibꝰ vniuersalibꝰ q̃dẽ: qr si oẽs hoies sigillatim cucurrissent in p̃terito/ hec esset fa: ois ho cucurrit. et tñ nũq̃ verũ fuisset p̄sentialiter dicere ois homo currit. Silr si scutum hoc p̄mo factũ fuisset albũ/ verũ esset dicere hoc est albũ ꝛ fuit heri. tñ nõ esset verũ dicere/ hoc fuit heri albũ. Et silr in ꝓposito qr vnio humanitatis ad ꝑsonã diuinã est quasi ꝑ modũ termino ꝝ accidẽtal ũ eo ꝙ nõ fuit semꝑ: et ideo verũ est nũc dicere demõstrato xp̄o/ hic hõ fuit in triduo illo ꝓpter entitatẽ suppositi quod i portat noie hois: ꝛ nõ ꝓpter entitatẽ nature sed in triduo non est verum dicere/ hic hõ est. ꝓpter falsam iplicationem positã in subiecto. ¶ Circa qd notandũ est ꝙ licz demõstrato xp̄o verificemꝰ istã/ hic homo fuit ab eterno/ vel fuit in illo triduo. nõ tñ istam/ hic hõ fuit ab eterno. cuiꝰ ratio est: qr ad locutionis veritatẽ oportet ꝙ oẽ illud qd iportat ꝑ p̃dicatũ cõueniat subiecto: sed nõ oportz ꝙ p̃dicatũ ꝯueniat subiecto: sed oẽ illud qd iportat noie subiecti: imo sufficit ꝙ cõueniat sibi f᷑m al qd eoꝝ q̃ ꝑ subiectũ iportant. sicut dicimꝰ ꝙ albuz disputat. ꝛ tñ disputare nõ ꝯuenit albo rõne qua albũ/ sed rõne qua hõ vel qua sciens. Sed si dicat/ homo est albus musicꝰ disputans. oportet ꝙ oia q̃ iportant ꝑ p̃dicatũ ꝯueniant subiecto: ꝓpter qd cũ dicit demõstrato xp̄o/ hic fuit hõ ab eterno/ vel est homo vtrobiq3 falsa ẽ ꝓpositio: qr totũ qd iportat noie hois a pte p̃dicati positi scz suppositũ cũ tali natura nõ cõuenit subiecto. nõ eñ suppositũ diuinũ semꝑ ꝛ vbiq3 habuit talẽ naturã: sed cũ dr a parte subiecti/ hic hõ fuit ab etno vel est. vtrobiq3 vera est ꝓpositio: qr esse semꝑ ꝛ vbiq3 cõuenit subiecto rõne suppositi diuini: qd sufficit ad verificationez ꝓpositionis: q̃uis nõ cõueniat subiecto rõne humane nature: qr nec oportet. verũtamẽ q̃uis non oporteat ꝙ p̃dicatũ cõueniat subiecto rõne cuiuslibet iportati ꝑ subiectũ: tñ oportet ꝙ qdlibet implicatũ circa subiectũ ꝯueniat subiecto ꝑ tpe ꝓ q̃ fit implicatio. Verbigra. si dicat hõ albꝰ currit. si nullus hõ sit albus dato ꝙ currat: falsa est ꝓpositio ꝓpt solã iplicationez circa subiectũ: ꝓpt qd fuit dictuz ꝙ hec fuisset falsa in triduo/ hic homo vel xp̄s est. ꝓpter naturã humanã q̃ iportat noie hois ꝛ noie xp̄i q̃ tunc nõ ꝯueniebat supposito diuino: ꝛ ideo fuisset falsa iplicatio circa subiectum que falsificat propositionem vt dictum est.

¶ Quarta est dicentiũ ꝙ de virtute sermonis nõ fuit hec vera in triduo/ xp̄s est. nec ista/ xp̄s ẽ hõ. licz ista sit vera f᷑m eos/ callias est hõ. nõ existẽte callia. rõ p̄mi est: nã ad hoc ꝙ aliq̃ ofo sit vera de aliquo/ vel aliqd de ipsa: oportz ꝙ p̄us i se sit vera. hoc patet ꝑ philosophũ. 5. metaphisice. c. de falso vbi dicit ꝙ ofo q̃ in se est falsa ꝛ ipossibilis: de nullo põt esse vera/ nec aliqd de ipsa. Unde hõ irrationalis nõ vere dicit de aliquo/ nec aliqd de ipso: qr est oratio de se impossibilis. si eñ de ofone falsa in se posset aliqd esse verũ rõne alteriꝰ partis cui inest. tũc ista esset vera/ maiꝰ aliqd deo est. qr esse inest alteri parti scz deo. Unde qr hec ofo maius deo est. in se est ipossibilis/ ꝛ termini includũt ipossibilitatez. ideo nichil põt vere dici de eo. Eo autẽ modo quo falsa est in se dicit aliqd falso de ea. si eñ sit impossibilis in se/ q̃cq̃d dr de ea ipossibiliter dicit. si sit falsa ofo et possibilis: põt aliqd de ea dici possibiliter. vt si nullꝰ hõ sit albꝰ hec est falsa/ hõ albus est licet possit eẽ vera. Et ꝙ sit falsa ꝓbat: qr sequit/ hõ albus est. ergo hõ est. ꝛ vlteriꝰ sequit/ ꝙ hõ sit albus. qr albus nõ est determinatio diminuẽs nec corrũpens: sed ꝯñs est falsum ꝑ suppositũ scz ꝙ hõ sit albus ergo ꝛ antecedẽs/ homo albus est. nec sequit/ hõ albus est hõ albus. ergo hõ albꝰ est. qr oportet ꝙ ofo sit in se vera anteq̃ aliqd aliud dicat vere de ea. Uñ qr hec ofo hõ albus/ est falsa si nullꝰ homo sit albꝰ. ideo nichil vere de ea dicit: nisi ipsa de seipsa. et sic patet maior ꝙ de ofone q̃ de se falsa est nichil vere dr. sed i in Darii. ꝛ hec est minor/ xp̄s iportat suppositũ in duabꝰ naturis subsistẽs. Uñ xp̄s nõ est aliqd vnũ: sed quasi est vnũ ꝑ accidẽs. idẽ est eñ/ est xp̄s. ꝛ est verbũ hõ. Ad hoc ergo ꝙ aliqd sit verum de eo/ oportet ꝙ hec ofo i se sit vera/ xp̄s hõ. sed hec in triduo nõ fuit vera: qr tũc hec fuit falsa verbũ est hõ. qr tũc nõ fuit humanitas vnita verbo: licet aia ꝛ corpꝰ fuerunt vnita vt p̃dictũ est. et ideo hec falsa fuit in triduo/ xp̄s est. sicut hec homo albus est. si nullꝰ hõ sit albus: qr ex ipa sequit ꝙ hõ est albus. ¶ Sed cõtra hoc arguit semꝑ sequit/ homo albus currit. ergo hõ currit. ergo medium est verũ in cuiꝰ virtute sequit scz hõ albus est hõ. ita etiã sequit/ xp̄s fuit mortuꝰ. ergo hõ fuit mortuꝰ. ergo mediũ est verũ scz christꝰ est homo. ¶ Itẽ xp̄s ꝑ se fuit hõ. ita ꝙ hec ꝑ se est vera xp̄s est homo. ꝛ si ꝑ se vera. igit necessaria: et sic etiaz in triduo vera. ¶ Ad primũ istoꝝ dicit ꝙ hec nõ est ꝯsequẽtia/ hõ albus currit. ergo hõ currit. sed illatio tñ: ac si arguat. hõ currit. ergo hõ currit. et ratio est qr ponit aliqd in antecedẽte qd nõ est causa ꝯsequẽtie. idẽ sequit ac si nõ poneret in esse. aut hoc qd dico albus/ nõ est causa ꝯñe: qr ofo est in se falsa: ꝛ nõ sequit ꝓpter iplicationẽ vt dictũ est. et ideo idẽ est ac si argueret ab eodẽ aliqd idẽ ꝛ ideo mediũ tñ est/ homo est hõ: tenet eñ illatio respectu hois et non respectu albi. sicut tñ arguit xp̄s vixit. ergo xp̄s hõ vixit. non est ꝯsequentia: sed illatio: ac si argueret/ homo vixit. ergo hõ vi

4. opinio

Cõtra q̃rtam opi.

Ad rõnes 4. opiõis

est. Nã xp̄s idē est ꝙ verbū hō. verbū autē nichil facit ad ꝯsequē tiã: sed tm̄ hō. vñ medium nõ est ꝙ xp̄s est hō: sed ꝙ homo est hō. ¶ Ad secundū q̄n accipit: q2 hec est p se vera xp̄s est hō. dicit ꝙ si ad pseitatē ppositiõis reqrit ꝙ in subiecto sit per se causa iherētie p̄dicati ad subiectū / ꝛ ꝙ subiectum sit p se vnū ad hoc ꝙ aliqd dicat p se de eo: tūc dico ꝙ hec nõ est p se / xp̄s est hō. q2 deficit vna conditio. xp̄s eñ non est p se vnū: sicut vere v̄bū hō. si autē ad pseitatē ppositionis tm̄ reqrit ꝙ in subiecto sit causa p se inherētie p̄dicati ad subiectū: tunc hec est p se / xp̄s est hō. q2 in xp̄o icluditur humanitas: q̄ est causa inherētie p̄dicati. sed tñ p̄ma respõsio pl⁹placet q̄busdã dicētib⁹ ꝙ de eo qd nõ est in se vnū p se / nõ põt aliqd p̄dicari: qd tñ videt falsum de pseitate p̄ma ꝛ secūda: q2 albū est nõ p se vnū: qd tñ est p se p̄mo coloratū / ꝛ p se scd̄o disgregatū. Videt aūt scd̄a cõditio vera / supposito ꝙ xp̄s significet directe suppositum vtriusq3 nature sit ꝛ nõ alteri⁹ tm̄ p̄cise / nec cuiuslibet indifferenter / ꝛ supposito ꝙ olno incõpleto sit vera vel falsa rõne cõplete quã iplicat cū dico / hō alb⁹ est. resoluit in duas sicut solet dici in dictionib⁹ exclusiuis ¶ Cõclusio etiã scd̄a pbabilis est: sed ad p̄mū argumentū meli⁹ solui põt: q2 cū dicit xp̄s est mortuus. sensus est / de⁹ q̄ erat hō tūc est mortu⁹. nunc sicut etiã de quocūq3 alio hoīe intelligit: qd dicit ille hō ē mortu⁹. ¶ Ratio autem secūdi scz ꝙ ista sit falsa / xp̄s in triduo fuit hō / supposito etiam ꝙ ista sit vera / callias est hō. supposito ꝙ callias sit mortu⁹ est ista: q2 causa falsitatis isti⁹ xp̄s est hō i triduo. est expressio de ly in triduo. vt sicut ista ē ipossibilis xp̄s mortu⁹ est homo: ita ista / xp̄s i triduo est homo. in triduo eñ est determinatio diminuēs ꝛ eqpollēs ei qd est esse mortuū. Vñ sicut dicūt ꝙ facta ypostasi ꝙ callias nõ existit nõ exp̄ssa tñ p ofonē hec est vera / callias est hō. sicut dicerēt de ista supposito i triduo ꝛ nõ expresso ꝙ hec ē vera xp̄s est homo. ꝛ rõ olno esset eadē: q2 xp̄s est vnū suppositū sub duab⁹ naturis quarū q̄libet p̄dicat de ipso etiã post mortē. tñ q2 voces non cadūt a significatia. vnde hec est vera xp̄s est hō. illa ypostasi tridui stãte et nõ exp̄ssa: ꝛ callias ē hō callia nõ existēte: q2 veritas ppositionū nõ attendit s̄m esse qd res habēt extra s3 s̄m ꝙ veniūt ad itellectū ꝛ itellectu significāt: nec est falsa s̄m qd et simplr callias significat hoīe3. ergo callias est homo. Alit aristoteles turpissime equocasset. 4. metaphi. vbi verificat istã tãq3 p se ꝛ necessariam homo ē aial bipes. q2 hoc significat. dicit ei necesse itaq3 si qd est verū dicere ꝙ hō aial esse bipes. hoc eñ erat qd significabat homo. s3 si hoc necesse nõ ꝯtingit nõ esse hoc ip̄m aial bipes. hoc eñ significat necesse est eē: ꝛ ad hoc etiã videt signū: q2 sicut qd nõ ē vere põt itelligi: s̄m illud de mēoria et reminiscentia. possumus intelligere imagines que non sunt: sic de ipso põt aliquid vere enūciari suo significato manēte: nec acceptio plurius ex parte subiecti ipedit p̄dicationē p se: qa sicut ista est per se homo est animal: ita et ista homo albus est aial. licz forte nõ sit p̄mo per se. sed ista homo est aial. ista eñ p̄supponit illã: sed sicut ista est falsa / callias mortu⁹ est homo. sic ista xp̄s in triduo

5. opinio. est homo. ¶ Quinta opinio habet tres cõclusiones. ¶ Prima ꝙ filius dei vel xp̄s put accipiuntur p eodē non fuit homo. Scd̄o etiam si cesare mortuo cesar est homo: nõ tñ xp̄s mortu⁹ fuit homo. Tertio ꝙ nichilomin⁹ ille hō fuit in triduo. Primū patet: q2 sicut nūq3 est homo q̄ nunq3 habet verã humanitatē. sic q̄n homo non habet veram humanitatē p tūc nõ est homo ver⁹: sed xp̄s tunc non habuit verã humanitatē: q2 humanitas mortua non est humanitas nisi eq̄uoce dicta. ergo. ꝛc. Secundū patet: q2 sicut dictu3 est in tertia opinione Ista ppositio / triangul⁹ habet tres angulos est vera nullo triangulo existēte. ꝛ Auicē. in sua metaphisica. cesar est hō. cesare mortuo: q̄n ei est p̄dicat scd̄o adiacēs / p̄dicat qd in se ē actualis existētia. vnde cesare non existente hec est falsa / cesar est. sed q̄n predicat tertio adiacēs p̄dicat qd est in alio. ad cui⁹ veritatē sufficit conuenientia terminoꝝ naturalis sine actuali existentia. vñ homo est aial ab eterno. sed q̄uis ista sit vera sortes est homo. sorte corrupto: tñ ista est falsa / xp̄s fuit homo in triduo. q2 p tãto ista est vera sortes est homo. q2 termini tenent vniformiter in subiecto ꝛ in p̄dicato. eo eñ mõ quo sortes est: eo modo est homo. Unde si sortes est actu. est hō actu. si sortes est in potētia. est homo in potētia. vñ semper sortes est hō. ꝛ homo aial. et sic de oīb⁹ p̄dicatis p se. s3 si termini sumerent difformiter / statim esset falsa. cū aūt dico in triduo xp̄s ē hō. xp̄s tenet p supposito actuali. ergo ly homo debet teneri eodem modo: ꝛ sic est falsa q2 tūc non erat actu homo. ¶ Tertiū silīr patet p id qd dictū est in tertia opinione in solutione ad q̄ntū ꝛ vltimū argumentū: nisi ꝙ nõ videt negãda maior si vere itelligat. cū eñ dico oīs homo cucurrit. nõ est sensus / ꝙ simul cum alio: sed seorsum quilibet p se. et sic vna de p̄terito est vera: de p̄senti nõ s̄m simultatē sed de quolib3 p se q̄n currebat. silīr iste hō fuit in triduo / vel ab eterno. sensus est ꝙ ille qui nunc est homo erat vel tūc vel ab eterno aliqd. vñ esse hominē accipit p p̄senti fuisse aliqd p presenti p̄terito. oīe autē presens fuit aliq̄n futurū: sed oīe preteritū fuit aliq̄n presens. sic igit debet verificari resoluēdo vt diceret ab eterno vel in triduo esse futur⁹ homo in tēpore vel in die tertio est nūc aliqd puta de⁹ vel suppositū. ꝛ sic verificat aliq̄n de presenti. ¶ Ad argumenta solutū est in tertia opinione.

¶ Questio secunda.

Ecūdo querit: vtrū corp⁹ xp̄i in triduo potuit ꝯseruari sine actuali existētia forme i essentia pura. ¶ Et videt ꝙ sic: q2 aut corp⁹ xp̄i dicit solam essentiã materie p̄me i aut essentiam materie cū forma corporeitatis sine actuali existētia. si primo mõ: tūc potuit ꝯseruari: q2 etiã ab eterno s̄m q̄sdã oīe creatū ꝛ creabile fuit sine actuali existētia s̄m eē purū possibile q2 fuit creabile qd nõ est nichil cū sit potētia: nec de⁹ q̄ nõ est creabilis. si autē dicat essentiã cõpletã / tūc etiam potuit esse. sicut aūt q̄ ponūt essentias ab eterno: q2 relatiue sunt silīr natura distincta: s3 ydee essentiarū fuerūt ab eterno actu. ergo et ipse essentie. Primum.

¶ Cõtra: q2 nõ potuit ꝯseruari qd nõ põt causari. sed nõ põt causari aliq̄ essentia sine actuali existētia. g. ꝛc. Maior p3: q2 ꝯseruatio est creatio et supponit eam. Minor p3: q2 sicut se h3 creatio ad creatū: sic existere creationis ad existere creati: s3 Inoppõs.

creare est q̄d debet existere/sicut ⁊ oꝫ agere.ꝗ.ꝛc.
1.opinio. ¶ Rñsio. Hic sunt tres opiones. ¶ Prima dicē
tiū q̄ oē creatū ⁊ creabile est ab eterno de necessita=
te ſm esse possibile obiectiuū: q̄d est quoddā vnū
esse aliud ab esse diuino ⁊ nō nichil. q̄d ꝓbaꝛ sic: q̄z
oīe q̄d fuit vel est/vel erit/vel eē pōt ꝑ creationē
vel aliā ꝓductionē potuit eē ab eterno: ⁊ ꝑ ꝯñs fuit
ens in potētia ⁊ creabile ab eterno. sed hoc nō ē de⁹
vt dictū est ꝗ.ꝛc. sicut tactū ē in ꝑma pte ꝑmi ar=
Cōtra opinionem. gumēti. ¶ Sꝫ istd nō teneꝛ cōiter: q̄z ipossibile ē
q̄ actio actu nō ṫmieꝛ ad aliquē actū. vñ cū nihil
ꝑter deū sit q̄d nō sit actu ꝓductū a deo/ipossibi=
2.opinio. le est q̄ istud sit pura potētia sine oī actu. ¶ Se=
cūda opinio est ponētiū essentias rerū ab eterno si=
ne actu existētie: sicut etiā tactū est in argumento
Cōtra opinionem. q̄s tñ nō dicebāt creatas. ¶ Sed istud ē ipossibi
le: q̄z nihil nisi creatoꝛ pōt esse nec quo ad essentiā
nec quo ad existētiā nisi ꝑ creationē: sed ꝑncipiuꝫ
rerū creatarū est esse existētie ſm eos. ergo sine ei
3.opinio. lo nichil aliud a deo esse pōt. ¶ Tertia opinio est
1.cōclusio ꝓbabilioꝛ habēs tres cōclusiones. ¶ Prima q̄
essentia cōpleta pōt creari ⁊ ꝯseruari cū eē existē=
tie sibi ꝯiūcto supposital' ē sine hoc q̄ ꝯiūgaꝛ sibi
ītrinsece informādo: q̄z illud pōt eē termin⁹ soli⁹
creationis ⁊ ꝯseruatiōis q̄d est termin⁹ gñatiōis
q̄z creatio est actio ꝑfecta ꝑ quā solā pōt ꝓduci ⁊
cōseruari: sicut humanitas xp̄i sine existere ꝓp̄o
partim est creata quo ad alaꝫ ꝑtim gñata quo ad
corpus: q̄z suum existere esset subsistere: quod nō
pōt multiplicari in xp̄o sicut nec suppositū. q̄re ꝛc.
¶ Secūda cōclusio ē q̄ essentia icōpleta q̄ est po
2.cōclusio tētia pura vt materia ꝑma/pōt creari ⁊ cōseruari
cū esse se iformāte mediāte forma ꝑsupposita ⁊ eē
se ꝑsupposito nō aliter: q̄z qñ ex specieb⁹ in sacra=
mēto aliq̄d gñaꝛ/materia de nouo sub illa forma
creaꝛ: forma ṽo cū suo eē gñaꝛ sed sine forma nec
sine actuali esse formalr̄ ꝯiūcto nō pōt ꝓduci nec
cōseruari vt ꝓbatū est ꝯtra ꝑmā opionē: ⁊ pleni⁹
deductum. 2. lib. dis. 12. ¶ Tertia ꝯclusio est ad ꝓ
3.cōclusio positū q̄ corp⁹ xp̄i in triduo potuit ꝯseruari ex so
la vnione ad diuinū esse remanēte dū tñ haberet
formā aliquā substātialē/aliter nō. Et ꝑmū q̄dē
patet: q̄z qua rōne materia cū aīa rōnali ex vniōe
ad ṽbū poterat existere sine existere ꝓp̄o/pari rōe
materia cū forma corpeitatis vel mixti. Secundū
pꝫ: q̄z nihil recipit actū secūdū nisi mediante actu
Obijcitur ꝯtra dicta ꝑmo. vñ cū ꝑm⁹ act⁹ matie ꝑme sit forma sine illa
nullū aliū actū recipit. ¶ Cōtra ista multipliciṫ
arguiꝛ ꝑmo cōtra maioꝛē ꝑme cōclusionis sic. re
latio est res creationis ⁊ gñatiōis siṁ sicut pꝫ i oī
creatura gñata siṁ ⁊ creata: q̄z ex hoc ipso refertur
ad creatoꝛē ⁊ genitoꝛē sicut effect⁹ ad causam: sed
relatio nō pōt eē ṫmin⁹ creatiōis soli⁹ q̄z tūc crea
reꝛ ⁊ ꝑ ꝯñs ad creatoꝛē referreꝛ sicut ⁊ alia crea=
Solutio. tura/q̄d est ipossibile vt relatio realis fundeꝛ sup
relationē. ꝗ.ꝛc. ¶ Et dicēdū q̄ relatio illo mō q̄
est ṫmin⁹ vtriusq̄ siṁ scꝫ ꝑ accñs ⁊ sc̄dario nō ꝑ se
et ꝑm⁹ sic est ṫmin⁹ creatiōis: q̄z relatio nō est id
q̄d creaꝛ ⁊ gñaꝛ siṁ scꝫ ipsa substātia: sed est id q̄d
ꝯseq̄ꝛ imediate gñatū ⁊ creatū. ⁊ isto mō pōt esse
termin⁹ soli⁹ creatiōis: q̄ pōt ꝓducere ꝑ se illud q̄d
cū gñatione. ¶ Sed hic est dubitatio q̄z videꝛ q̄
relatio possit eē ṫmin⁹ actionis dupliciṫ. Primo eñ vi
deꝛ sic eē in oī gñatiōe substātiali: q̄z illd q̄d ꝑmo
acq̄riꝛ ꝑ gñationē oīb⁹ aliis vel ꝑcedētib⁹ gñatio
nē vel seq̄ntib⁹/illud videꝛ ꝑ se ⁊ ꝑm⁹ ṫmin⁹ gñā=
tionis: relatio geniti ad generās est hm̄oi. ꝗ.ꝛc.
Maioꝛ pꝫ. Probatio minoris: q̄z q̄cq̄d est i gñā=
to aut est substātia aut accidēs: ⁊ illud vel relatio
ad generās vel aliq̄d aliud. sꝫ ꝯstat q̄ mox vt sub
stātia genita ē/siue seq̄aꝛ accidēs siue nō: ex hoc
ipso referꝛ ad generās sicut in diuinis i q̄b⁹ nullū ē
accidēs. ꝗ omne accñs est posteri⁹ relatione illa:
substātia aūt tota ꝑcedit et supponiꝛ gñationi: q̄z
de materia ꝯstat. ¶ Itē de forma: q̄z gñatio cuꝫ
sit actio est vnū de nouē generib⁹ accñtiū: accñs
aūt req̄rit subiectū ens actu ⁊ ꝑsupponit ipsum.
ergo pri⁹ est ip̄m gñatū q̄ ip̄a gñatio: sicut subie=
ctū pri⁹ est accñte suo. Sec⁹ est aūt de creatiōe: q̄z
actio dei nō ꝑsupponit subiectū: cū ipse possit fa=
cere accñs sine oī subiecto. ¶ Si dicaꝛ q̄ gñatio
est pri⁹ q̄ forma sicut met⁹ est idē cū termino/nō
valet: q̄z idē nō est ṫmin⁹ sui ip̄i⁹/nec referꝛ ad se
realiter: q̄z nichil est id cui est siṁe. sicut ṫmin⁹ rea
lis referꝛ ad illud cuius est termin⁹. forma aūt ge
nita realr̄ est ṫmin⁹ gñatiōis. Unde nec i diuinis ge
nitū est ip̄m gñare ⁊ si est ip̄m gñari/hoc ē ꝓpṫ di
uinā simplicitatē. ¶ Si dicaꝛ q̄ gñare i diuinis dif
fert supposito nō re absoluta ꝓpṫ hoc q̄z sola rela
tio opposita ibi distiguit supposita: q̄d si esset i hū
manis ꝓducere ⁊ ꝓduci distiguerenꝛ supposito:
sicut distiguunꝛ ꝓducēs ⁊ ꝓductū. adhuc nō ē ad
ꝓpositū: q̄z quōcūq̄ sit ꝓductio substātie/nō ē mi
nus actio q̄ ꝓductio accñtiū. Unñ cū illa sit de ge
nere accñtiū/si q̄litas ⁊ q̄ntitas q̄ sunt accidētia ꝑ
fectioꝛa nō pñt fūdari i materia nisi mediāte foꝛ
ma substātiali/multo min⁹ alia. q̄d eī accidēs idi
geat fundamēto subiecti est ex ipfectiōe essēdi. vñ
substātia ꝑfecta nō idiget. si igiꝛ accidētia ꝑfecta
ſm naturā idigēt sbō ente actu/mlto magis alia
min⁹ ꝑfecta. vñ videꝛ ꝓbabili⁹ q̄ nec relatio nec
passio nec actio subiectiue isint materie ꝑme. q̄d
aūt dicit ph̄s q̄ sbm̄ gñatiōis ē yle/itelligēdū est
rōe ṫmini/q̄d ē forma sbālis: nō rōe ipi⁹ actiōis vł
passiōis. ¶ Unñ ad formā argumēti dicēdū q̄ ma
ioꝛ ē sic itelligēda q̄ illd q̄d ꝑmo acq̄riꝛ ꝑ gñatio
nē vt ē via nō vt ē accñs illud ē ṫmin⁹. Ad minoꝛē
dicēdū q̄ forma sbālis ꝑsupponiꝛ gñatiōi vt ipsa
est accñs nō in facto eē sꝫ i fieri. put aūt ip̄a ē via
nō ꝑsupponiꝛ sꝫ ꝑ eā acq̄riꝛ. ⁊ sic ē ꝑm⁹ ṫmin⁹ vł ip
sū ꝯpositū. ¶ Scd̄o sic ad idē: q̄z si assumereꝛ na= 2 obiectio
tura ꝑexñs nichil ꝓduceręꝛ/ ⁊ cū esset ibi vnio re
latio realis assūpti ad assumēs: ⁊ siṁr i resurrectio
ne ꝯseq̄ꝛ ibi vnio vel relatio realis hoīs ad deū re
suscitantem: nec aliud aliq̄d de nouo ꝓducitur: ⁊
siṁr i nutritiōe qñ matia alimēti formę vniꝛ nihil
absolutū ꝓduciꝛ posito q̄ nec seq̄ꝛ augmētū ⁊ cū
in his trib⁹ i q̄b⁹ nihil absolutū ꝓduciꝛ/realis re
latio inasciꝛ. ⁊ ita videꝛ q̄ ip̄a ꝑ se possit eē ṫmin⁹
actiōis nālis vel supnaturalis. ¶ Et ad hoc di= Solutio.
cēdū ē nō vniformiṫ: q̄z de resurrectiōe lꝫ nō ꝓdu
caꝛ materia nec forma: tñ ip̄a pōt dici factio vł ꝓ
ductio simplr̄ inq̄ntū ꝑ ip̄aꝫ fit hō q̄ nō erat vł hu
manitas. vñ de nō hoīe fit hō/de nō hūanitate fit
hūanitas q̄ sūt entia simplr̄. ꝗ factio simplr̄ quaꝫ
pōt ꝯseq̄ relatio/⁊ q̄uis nō sit hō nec hūanitas nisi
ex vniōe aīe ad corp⁹: dico tñ q̄ si illa vnio ꝯside=
reꝛ vt ē accñs q̄d dꝫ relatio vel actio aut passio in
facto eē seq̄ꝛ ꝯpositū. si aūt ꝯsidereꝛ vt via ad ista
in fieri: sic ꝑcedit lꝫ illud trāscēdat imaginationē.
¶ De nutritiōe aūt pōt dici q̄ relatio nō solū ꝯseq̄ꝛ
factionē simplr̄ sꝫ etiā factionē ſm q̄d: q̄ ē qñ ali=

q̄d fit vbi nõ erat. p illā ergo nõ fit forma in mate
ria in q̄ nõ erat / ꝛ materia sub forma sub q̄ nõ erat
realiter / lꝫ nõ fiat ens simplr q̃d prius nõ esset: ꝛ silr
p assumptionē nature p̄existis lꝫ nihil fiat simplr:
fit tñ q̄ psona subsistit in natura in q̄ non subsiste
bat: ꝛ q̄ natura inexistit vbi nõ inexistebat / imo q̄
erat ens simplr. i. suppositum fit nõ ens simplr: q̄z
3. obiectio nõ fit suppositū / vñ vř mutatio simplr. ¶ Tertio
arguit̃ 9tra miorē p̄mo sic. deus nõ p̄t supplere vicē
cāe formalis puta q̄ faciat albū sine albedie: sup=
pleret aūt si hūanitas i xp̄o nõ haberet pprium exi
stere. ḡ ꝛc. Probatio mioris dupl̃r. p̄mo sic: q̄z si=
cut aliq̄d ē ens essentiale p essentiā / sic ē ens exñia
le p exñtiā. ḡ cū essētia sit rõ formal̃ essendi q̄ ad
esse eēne: pari rõne existentia erit ratio formalis
essendi q̄ ad eē exñtie. Scđo: q̄z sicut se hꝫ existe=
re ad exñs i gñe: sic hoc existere ad hoc exñs: sed
aliq̄d existit albū p existere albū formalr. ḡ gñalr
oē ex istēs existit p existere formalr. ¶ Si dicat̃
q̄ mā ꝛ forma sūt distīcte eēne: ꝛ tñ existūt p vnicū
existere ꝛ sbā ꝛ accñs sunt eēne distīcte gñe: et tñ
s̄m q̄sdā idē ē existere sbē ꝛ oīm accidētiū. Nõ vꝫ
p̄mū ddē ppř duo. p̄mo q̄z mā ꝛ forma faciūt p se
vnā essentiā. vñ nõ ē absurdū vni9 eēne eē vnū exi
stere. Scđo: q̄z illō existere vel ē idē q̄ forma / ꝛ sic
est forma materie vel 9ñs formā: ꝛ sic mediāte cõ
posito info: mat vtrūq̄z: ꝛ sic i 9posito nichil existit
nisi p existere intrinsecū q̃d ē idipm̄ vel forma itrin
seca. In psona aūt xp̄i neq̄z due nature faciūt vnā
essentiā neq̄z existere diuinū ē forma intrinseca hūa
nitat̃ nec mediate nec imediate. Nec scđm vꝫ. pri
mo: q̄z illō falsū ē q̄z idē ē existere accidētiū 9iūcti
ꝛ sepati i sacro altari sicut sensus docet q̄ nõ pcipit
essentiā sꝫ existere nõ sbāle sꝫ accidētale: sed 9stat
q̄ illō existere q̃d hꝫ accidēs sepatū nõ ē idē re cū
subsistere sbē 9uerse / q̃d ē et 9uersū ḡ. ꝛc. ¶ Pre
terea oīs denoīatio intrīseca vel ē a sbō vel ē a for=
ma. q̄litas ei denoīat sbām formalr cui inest: et de
noīat formalr q̄litatē cui subē: q̄z ē idē eē extēsuz
illoz triū. s. q̄titat̃ scēnalr sbi ꝛ forme pticipatiue
sꝫ existere diuinū nõ se hꝫ ad hūanitatē sicut sbm: q̄z
forma simplr nulli sbm eē p̃t: nec sicut forma cuꝫ
sit sbā 9pleta ꝛ talis q̄ nõ p̄t eē pō. ḡ nõ denoīat
q̄z denoīatio respectiua p̄t eē formalr ab extrīseco
sicut aliq̄d ē cognitū formalr cognitiõe alteri9 vel
amatū aut agēs actiõe q̄ ē i alio: sꝫ denoīatiõe ab
soluta ꝛ itrīseca nihil ē tale formalr nisi aliq̄ itrī=
seco formalr vel subiectiue. ¶ Et ad hoc ē dōm
q̄ aliq̄d p̄t denoīari formalr ꝛ itrīsece ab eo q̃d nõ
est ei9 forma nec sbm dū tñ sit idē supposito cū eo
sicut dr̄ q̄titas eē hūana ab aīa q̄ hō ē hō: q̄ tñ nec
est sbm q̄titat̃ nec forma ei9. ꝛ silr dr̄ hūanitas ex
istere deitate q̄ nec ē forma nec sbm ppř vnitatē sup
Solutio. positi. ¶ Et ad formā dōm q̄ nõ p̄t supplere vicē
cāe formalis itrīsece sꝫ v'z eē extrīsece denoīant̃. Sꝫ
ad miorē dōm q̄ s̄m istā opionē q̄ distiguit esse ab
eēna. essentia ē act9 p̄m9 sbālis q̄ sp ē forma itrise=
ca denoīans intrīsece: sꝫ existere est act9 secūd9 iq̄
q̄ñq̄z est forma itrinseca q̄ñq̄z extrīseca cū possit de
noīare sbm ꝛ obiectū. et iō dr̄ magis q̄d exñs exi
stere sepato formal̃ ꝛ subiectiue dū tñ sit idē sup
posito q̄ dicat̃ ens nisi essentia informāte vel subie
cta. ¶ Si dicat̃ q̄ scīa q̄ ē act9 p̄m9 ita denoīat ex
trīsece sicut 9siderare q̄ ē act9 secūd9 Dōm q̄ scīa
respectu forme sbālis ē act9 secūd9 / ꝛ silr ipm exi=
stere. Ad aliā pbationē dicēdū q̄ existere hoc / et

existere est cā formalis essendi vel itrinseca vel ex=
trīseca supposito tñ 9iūcta. si ei xp̄s assumeret q̄=
titatē ita careret pprio existere sicut caret hūani
tas s̄m istā opionē. ¶ Quarto arguit̃ ad idē sic. 4. obiect.
inetimiorē hūanitas xp̄i existētie sue entitatis q̄
existētie vnitat̃: sed existētia vnitatis nõ ē p idē
existere vnitatis increate ḡ nec existētia entitatis
p existere illi9 entitatis. Maior pꝫ: q̄z sicut ētitas
est p̄or vnitate sic existētia entitat̃ est p̄or existen
tia vnitatis. Probatio mioris: q̄z mltiplicato for
mali effectu oportet multiplicari causam forma=
lē. nõ ei sunt duo alba p vnā albedinē. si ergo dei=
tas et hūanitas formalr vnaq̄q̄z existit. vna p existe
re diuinū sicut illō ē vna vnitas ꝛ nõ plures: sic iste
erūt vna vnitas ꝛ nõ plures. hoc aūt ē falsuꝫ: q̄z lꝫ
fuit vna psona nõ tñ sūt vna essentia. vnde sicut q̄=
titas et sbā nõ sunt duo q̄ta vel extēsa sed vnū q̄z
vna ē q̄titas q̄ se extēdit essētialr. sbā vero extēdi
tur p eā participatiue. sic diuinitas ꝛ hūanitas exi
sterēt vna existētia nõ plures. si diuinitas existeret
Solutio: vna se ipa essentialr / ꝛ hūanitas p ipsam pticipa
tiue nõ intrīsece seipa. ¶ Et dōm est hic q̄ suppo
sito q̄ hūanitas existat p diuinitatem nõ p existere
extrīsecū: pari rõe oportet dicere q̄ existat vna p
istā extrīsece nõ p se itrīsece. ¶ Ad argumētum
dōm q̄ aliq̄d vnū existēs p̄t eē formalis rõ essendi
pluribus vel intrīsece q̄n sunt idē subiecto vel extri
sece q̄n sūt nõ idē supposito: sicut plā sunt visa ea=
dē visione / ꝛ multo magis si idē sbō. Vñ diuinitas
est vna itrīsece seipa. hūanitas aūt est vna itrīse
ce p illaꝫ. nec ppř hoc tñ sunt vna vnitas vel vna
essentia. sicut itellectio sup se reflexa ē vna forma
qua duo diuersa denoīant̃ itellecta / vnū essentia=
liter sicut ipsamet aliud extrinsece / sicut obiectū
5. obiectio p̄ncipale. et sic ē i pposito. ¶ Quito arguit̃ sup=
posito q̄ hūanitas xp̄i habeat aliud existere / q̄ p
9ñs aliud subsistere: q̄z oē existere aut est substan
tiale aut accidētale sicut oē ens aut sbā aut acci=
dēs: sꝫ existere sbē nõ est accidētale / q̄z tūc inheret
diuinitati: q̃d nec illa patit̃ nec ista: q̄z q̃d vere ē nulli
accidit. si aūt sit sbāle aut ē sbē i pfecte puta mate
rie tñ: aut forme informātis / et sic ē inexistere: et ta
le nõ ē hūanitat̃ q̄ ē 9positū ex vtroq̄z ꝛ sbā 9ple=
Solutio ta. aut est sbē 9plete / et sic ē subsistere: alioqn non
differt a substātia incõpleta si sit inexistere. ¶ Et di
cendū ad hoc q̄ illud existere si esset / esset sbāle et
sbē 9plete nõ tñ sibi derelicte: q̄z sic esset subsiste=
re: ꝛ si q̄s vellet in ea ponere pprium existere / facile
euaderet oīa supradicta. Et pbat̃ q̄z nūq̄ inuenit̃
aliq̄d existere nisi p formā absolute loquēdo vel
subiectū vel q̄ ē forma sbi sicut oīa ē forma mate
rie et hoīs a q̄ dr̄ q̄titas hūana. q̄ nõ ē forma nec
subiectū aīe. vel dr̄ q̄titas hūana a 9posito q̃d est
ei9 sbm sꝫ nõ rõe toti9 sꝫ redeūdo ad p̄mū: sicut es
sentia sbē est sbā: sic existere ei9 ē subsistere. sicut
ergo existere ei9 ē sibi nõ derelictū: sic nõ subsiste
re. q̄re silr ei9 essentia nõ fit nõ sbā. ¶ Et dicendū
q̄ sbā nõ dicit essentiā q̄ actu subsistit: sꝫ que nata
est subsistere. vñ remanet etiā sbā ex sola aptitudi
ne sublato actu: sꝫ subsistere dicit actū nõ aptitu=
dinē tñ. vnde nõ ē subsistere sine actu sicut econ=
uerso accidēs dicit inherētiā aptitudinalē. vnde
et remanet accidēs separatū. sed inesse inherētiā
dicit actualē. vnde accidētis separati esse / non est
6. obiectio inesse nec inherere sed tñ coniuncti. ¶ Sexto ar
guit̃ cõtra tres cõclusiones simul: q̄z illud q̃d de9

potest facere aliquo p̄supposito:pōt etiam facere
illo nō p̄supposito:q2 de⁹ in sua actiōe nichil aliud
a se necessario p̄supponit/ cū sit agēs primū et pfe
ctissimū. Si igit̄ deus pōt creare vel ɔ̄suare essen=
tiā cōpletā vel incōpletā / actualē vel potētialem
supposito esse actualis existētie ɔiuncto. ergo idē
Solutio. pōt illo p̄supposito. ❡ Responsio. q̄tū est ex pte
dei ipse pōt nullo p̄supposito q̄ntuz pōt aliquā
p̄supposito:sed ex pte effect⁹ q̄dā effectus sunt q̄
de necessitate aliqd aliud p̄supponūt:sicut de⁹ nō
pōt pducere silitudinē nō p̄supposit3 extremis ɀ
fundamētis/et sic est hic. ❡ Septimo cōtra aliā
7. obiect. partē p̄me cōclusionis q̄ posset essentia ɔpleta p
duci sine existere p̄supposito vel pducto:q2 q̄ dif=
ferūt sicut duo act⁹ distincti et absolute nulla con
tradictio est ista seorsum fieri:sicut esset de mate=
ria sine forma q̄ est pura potētia. ❡ Et dicēduz q̄
Solutio ɔtradictio est aliqd esse in rerū natura et non hre
essentiā:q2 cū esse sit posteri⁹ qd̄ includit f pri⁹.sicut
esse hoiem est hre nō solū hūanitatez:sed existere
est hre essentiā ɀ nō solū existētiā.ideo siue diffe=
rāt siue nō/non pōt esse existere sine essentia.sicut
nō pōt esse pr̄ sine filio:q2 esse patrē est hre filium.
silr ecōuerso est ɔtradictio aliqd esse extra aiam
ɀ nō existere. vn̄ nō pōt esse esse essentie sine eē exi
8. obiectō stētie alieno vel pp̄o ɀ supposito ɔiūcto. ❡ Octa
uo q̄ corp⁹ xp̄i potuit esse sine forma:q2 sicut se hz
vnitas ad vnitatē sic entitas ad entitatē:sed ma=
teria pōt hre vnitatē sine vnitate forme et esse:q2
vna est materia in gn̄ato ɀ corrupto:non aūt vna
forma sed plures:nec vnū eē sed plures.ergo etiā
pōt habere entitatez sine entitate forme et p ɔn̄s
3.obiectio esse. ❡ Et dicendū ad hoc q̄ materia illo mō pōt
habere entitatē sine forma et esse sicut vnitatē nō
aliter. Quis eñ sit vna materia in corrupto ɀ gn̄a
to:nūq̄ tn̄ simul sunt materia vna et forma non vna
vel esse non vnū:q2 materia nō simul est in gn̄ato
et corrupto sed successiue:ita q̄ qn̄cūq̄ ē vna tūc
et forma ei⁹ est vna et esse. q̄ aūt successiue ip̄a ma
net vna. forma aūt non manet:ita posset esse ecō=
uerso si de⁹ manēte forma materiā p̄mā annichila
Ad p̄mus ret/et eodē instāti aliā repararet. ❡ Ad primum
principale principale quo ad p̄mā partē dicendū q̄ oē crea
bile fuit creabile ab eterno p potētiā q̄ est de⁹:nō
p aliqd aliud:et sic erat nichil formaliter:sed erat
non nichil virtualiter. Unde cū diuidit̄ ens i actuz
et potentiā. potētia equoce accipit̄:q1 qn̄q̄ p po
tentia subiectiue q̄ est aliqd eius quod postea est
actu.ɀ sic nō fuit creatura i potētia ab eterno.aliqn̄
p potētia obiectiua:ɀ sic ens i potētia ē nihil ɀ de
tali ē creatio.aliqn̄ p potētia actiua:et sic est ens
increatū. qn̄ ḡ dr̄ q̄ erat creabile ab eterno/accipit̄ p
potētia obiectiua q̄ nihil ē re ɀ nō ē de⁹. ❡ Ad aliā
partē negāda est eternitas eternarū. Ad pbationē di
cendū est primo q̄ ita pbat eternitatē existētiarū
quarū sunt ydee sicut ɀ essentiarū. Ad vtrūq̄ er=
go dicendū q̄ relatiue se ponūt realiter s̄m reali=
tatem quam includūt actualē. s. ɀ potētialē. vnde
scia si ē/est scibile ɀ ecōuerso: sed ad hoc q̄ sit sci=
bile nō oportet q̄ actu sciat̄:sed solū q̄ sciri pos=
sit scibile s̄m esse. Unū sciat scibile se ponūt realit̄
s̄m esse potētiale nō actuale:eodē mō s̄m eē apti=
tudinale nō actuale dici pōt/nō solū qd̄ est s3 etiā
qd̄ eē pt̄. vt rosa in hyeme. ydea dr̄ ad ydeabile/ɀ
ymitatiuū.ē aūt aliqd ydeabile ɀ ymitatiuū rea
lit̄ nō solū ex hoc q̄ est realit̄:sed ex hoc q̄ pōt es=
se realiter.q̄ est vel p rem que est in se vt in gn̄at3
vel solum p rem q̄ est in alio vt in creabilib⁹. ideo
ab eterno est ydea:sed id quod est ɀ qd̄ ydea est ɀ
ydeabile:s̄m q̄ est hmōi non autē s̄m rem que sit
non ydeabile vel pars eius.

❡ Questio tertia.

Ertio queritur de descēsu ad
inferos. ɀ videt̄ q̄ xp̄s s̄m ani
mā nō descendit ad infernum Primum.
q2 idē finitum nō pōt esse in di
uersis locis:sed aīa xp̄i cū es=
set creatura erat finita:et sta=
tim post mortē fuit in paradi=
so cū aīa latronis cui dictum
est. hodie mecū eris in paradiso. ergo tūc saltē nō
potuit esse in inferno. ❡ Itē ea q̄ xp̄s fecit vel pas Secundū
sus est in natura assumpta: ordinata fuerūt ad sa=
lutē humanā:sed ad hāc nō pfecisset q̄ xp̄s descē
dit ad infernū:q2 p passionē suā quā in hoc mun=
do sustinuit liberauit nos ab oī culpa. ḡ videt̄ q̄
xp̄s ad infernū nō descēdit. ❡ In cōtrariū est qd̄ In oppōz
dicit̄ in symbolo. descēdit ad infernuz. ɀ apl's dicit
Ephe. 4. qd̄ aūt descēdit/quid est nisi q2 ɀ descen
dit primū ad inferiores partes terre. glo. i. ad infer=
na. ❡ Respondeo duo sunt vidēda. Primo verū Respōsio
xp̄s fuit in sepulchro ɀ totus in inferno. Scd̄o an
s̄m aiam descēderit ad infernum.

❡ Quantū ad primū est duplex modus dicendi 1.articul⁹.
Unus est q̄ christus in triduo mortis fuit tot⁹ in prim⁹ mo=
sepulchro ɀ tot⁹ in iferno: s3 nō totū qd̄ erat xp̄i: d⁹ dicēdi.
q2 masculinū gen⁹ refert̄ ad yppostasim seu psonā:
neutrū autē gen⁹ ptinet ad naturā. in morte autē
xp̄i licet aīa fuerit separata a corpe neutrū tn̄ fuit
separatum a psona filij dei / vt ostensum fuit pri⁹.
et ideo p illo triduo debet dici q̄ tot⁹ xp̄s fuit in
sepulchro:ɀ tot⁹ i iferno:q2 tota psona fuit ibi. s. i
sepulchro p corp⁹ sibi vnitū:ɀ silr fuit tot⁹ i iferno
q2 tota psona fuit ibi rōne aīe sibi vnite. tot⁹ etiā
tūc erat vbiq̄ rōe diuine nature: s3 q2 totū ptinet
ad naturā. tota aūt natura ad xp̄m ptinēs nō fuit
in sepulchro:q2 nisi pars sc3 corp⁹. nec tot⁹ in ifer=
no:sed aīa solū. ideo nō pōt dici q̄ totum qd̄ erat
xp̄i esset in inferno ɀ in sepulchro. ❡ Confirmat̄
autē iste modus duplici rōne. Primo:q2 cui cōue
nit esse vbiq̄ ɔuenit esse totū in sepulchro/ɀ totū
in inferno:sed xp̄o cōuenit esse totū vbiq̄. ergo si
bi cōuenit esse totū in sepulchro ɀ totū in inferno
Maior pat3 de se. Minor declarat̄ p Augustinū
in s̄mone de symbolo vbi sic dicit. nō p diuersa tē=
pora ɀ loca dicim⁹ vbiq̄ esse totum xp̄m vt mō ibi
sit ɀ totus alibi alio tpe: sed semper ɀ vbiq̄ tot⁹.
❡ Scd̄o:q2 deus est vbiq̄:sed totus xp̄s est de⁹
vt patet p Dam. li. 3. ca. 7. ergo tot⁹ xp̄s est vbiq̄
ɀ sic idē qd̄ pri⁹. ❡ Secundus modus dicēdi est:
q̄ nō fuit verum dicere in illo triduo / totus xp̄s 2.mod⁹ q̄
est in inferno vel in sepulchro. nec nunc est verum ē Durādi.
dicere totuz xp̄m fuisse ibi. Ratio primi est: q2 de distī. p̄nti.
eo qd̄ nō est nō pōt vere dici q̄ sit alicubi:sed xp̄s q.2.
in triduo mortis non fuit. ergo non fuit verum di
cere q̄ esset in sepulchro vel in inferno:ɀ si nō fuit
ibi nō fuit ibi tot⁹. Maior pat3: q2 cui nō ɔuenit
esse nō ɔuenit esse alicubi. Minor declarat̄: q2 vt
dictum est xp̄s noiat suppositū subsistēs in dupli=
ci natura diuina ɀ hūana: nullum autem tale fuit
in triduo mortis pp̄ter qd̄ xp̄s nō fuit. Et est si=
mile si aliquod nomen esset impositum ad signifi

eandum hoiem albũ/hoĩe desinẽte esse albo/sicut
hec est falsa homo est alb⁹. sic ꝛ ista. ꝯ similiꝰ sicut
in triduo mortis hec fuisset falsa/deus ꝛ homo ẽ.
sic cũ noĩe xp̃i importeꝭ vtraqꝫ natura/hec fuisset
falsa xp̃s ẽ. ꝛ sic in triduo hec est falsa/xp̃s est. ꝓ
pter falsã iportatiõnẽ vł iplicationẽ subiecti ꝛ sic
patet p̃mũ. Secundũ etiã patet: qꝛ nũc nõ est ve-
rũ dicere ꝙ tot⁹ xp̃s fuit ibi: nõ ꝓpter falsam ipli-
cationẽ circa subiectũ: qꝛ nulla talis est ꝓ moder
no tp̃e sicut fuit ꝓ triduo: sed ꝓpter aliud: qꝛ cuꝫ
co⁹ dus sit adiectiuũ ponit significatũ circa suum
substãtiuũ cui addiꝭ. cũ igiꝭ xp̃s dicat suppositũ
subsistẽs in duab⁹ naturis nõ videꝭ ꝙ tot⁹ xp̃s sit
alicubi nisi est vbi vtraqꝫ natura cõpleta. quod nõ
fuit in sepulchro nec in inferno. Nec fundamentũ
p̃me positionis cogit: qꝛ de vi vocis nõ plus stat
masculinũ ꝓ supposito q̃ neutrũ. Uel dato ꝙ de
vsu loquẽdi staret ꝓ supposito nichilomin⁹ circa
suppositũ ponit significatũ suũ ꝙ si nomen suppo
siti sit nomẽ hñtis partes: sicut est hoc nomẽ xp̃s
qđ iportat suppositũ i duplici natura. tũc hoc qđ
est totũ cõuenit supposito nõ quaten⁹ suppositum
ſꝫ quaten⁹ hñs partes totũ ei dr respectu partiũ
in illo qđ natũ ẽ hr̃e ptes. cũ ğ natura diua ꝛ hu-
mana fuit q̃si partes psone cõposite post icarna-
tionẽ q̃ significaꝭ noĩe xp̃i cũ dr totus xp̃s esse ibi
vel alibi nõ põt v̾ificari nisi ibi sit psona diua vel
suppositũ cũ vtraqꝫ natura pfecta. sꝫ si nõ adde-
reꝭ tot⁹ ꝛ diceret/ nũc xp̃s fuit in sepulchro vel in
iferno vel ẽ vbiqꝫ vera esset locutio rõe suppositi
cui cõuenit esse vbiqꝫ ꝛ p se: qꝛ sicut dictũ fuit/suf
ficit ad veritatẽ ꝓpõnis ꝙ p̃dicatũ ꝯueniat subie
cto rõne alicui⁹ iportati p subiectũ q̃uis nõ rõne
olm. Nec tñ sequiꝭ si nũc est verũ dicere xp̃s fuit
in sepulchro vel in iferno: ꝙ i triduo fuit verũ di-
cere xp̃s ẽ i sepulchro vel i iferno. ꝓpt illđ qđ di-
ctũ est in p̃cedẽti ꝯclusiõe. ¶ Scđm hãc oplonẽ
Ad rõnes p̃me opi. põt respõderi ad rõnes p̃me opinionis ꝓbantes
contrariũ ¶ Ad p̃mã p interẽptionẽ minoris. et
cũ ꝓbaꝭ p Augu. in sermone de symbolo. dicendũ
ꝙ augustin⁹ frequẽter mutat noĩa vtẽdo vno pro
alio: ꝛ fuit tũc vsus noĩe xp̃i loco noĩs filiĩ dei. qđ
patet p hoc qđ dicit in libro de symbolo. tot⁹ fili⁹
apud patrem. tot⁹ in celo. tot⁹ in terra. tot⁹ in vte-
ro virginis. tot⁹ in cruce. tot⁹ in inferno et totus
in paradiso quo latronẽ introduxit. Hec eñ etiã
vera sunt de filio dei accipiẽdo totũ ꝓ pfecto: sed
nõ sunt oĩa vera de xp̃o de vi vocis: licꝫ sint vera
ſm intẽtionẽ Augu. q nõ semp obseruauit ꝓprie
Ad.2 tatẽ locutionis. ¶ Ad secundũ dicendũ p iterẽ-
ptionẽ minoris. ꝛ cũ ꝓbaꝭ p dictũ Dam. dicendũ
ꝙ Dam. dicit totũ xp̃m esse deũ accipiẽdo totum
magis ꝓ determinatione p̃dicati q̃ subiecti sub
hoc sensu/xp̃s est tot⁹ deus. i. pfect⁹ de⁹. ꝛ xp̃s est
totus homo. i. pfectus hõ. et non ꝙ totus xp̃s sit
deus vel homo. hoc est ꝙ xp̃s ſm totũ qđ impor-
taꝭ noĩe xp̃i sit deus. Uel potest dici ꝙ Dam. non
Rñdet doctor ad rõnes. durã. sequiꝭ ꝓprietatẽ locutionis. ¶ Sed qꝛ prim⁹ mo
dus est ꝯmunis ꝛ mag⁹stri in littera/ et magis cõ
sonat dictis sctõꝝ: potest responderi ad rationes
scđe opinionis. Ad argumentũ qđ ꝓbat xp̃m
tunc nõ potuisse dici esse in sepulchro vel in infer
no sicut nec hoiem qꝛ nõ erat homo. Dicendũ ꝙ
non est simile de hoc hoĩe ꝛ de xp̃o: qꝛ ille hõ non
potest sic sumi ꝙ abstrahat ab humanitate: sed qꝛ
xp̃s licet iportet suppositũ vtriusqꝫ nature: tamẽ
principaliter et magis naturam diuinã: ꝓpter qđ
xp̃s manet incẽnũ. et xp̃s heri ꝛ hodie ip̃e in scl'a.
Ideo scđm acceptionẽ sanctoꝝ ꝛ scripture ex qb⁹
hoc nomen habemus/nõ a grãmaticis: xp̃s veri-
ficatur de supposito diuino etiã ꝓ tẽpore quo non
habuit naturã humanam. Sed de iesu non ita vi-
deꝭ: qꝛ cũ primo vocatũ est nomen iesus ab ange-
lo qñ erat futur⁹ homo. ante ergo ꝛ post erat xp̃s
licet non semp erat iesus xp̃s. Unde ex q ab eter-
no preuisus fuit incarnari filius non alius ex tunc
fuit xp̃s filius non ali⁹. ¶ Argumentũ qđ ꝓbat
ꝙ totum xp̃i nec fuit in sepulchro/nec in inferno/
nec nunc est: vtrũqꝫ oĩs opinio cõcedit. ¶ Ad il
lud qđ idẽ ꝓbat de tot⁹. ꝙ masculinum nõ pl⁹ stat
ꝓ psona q̃ neutrum. est cõtra dicta sanctoꝝ in lit
tera et in p̃mo libro. ¶ Ad aliud qđ ponit signifi
catum suũ circa suppositũ. Dicendũ ꝙ totũ ꝛ pfe
ctum idem sunt. vnde vbi pfectio suppositi depẽ-
det ex partib⁹ nature: licet ratio masculini trahaꝭ
ad suppositũ: non tñ potest dici totus plus q̃ to-
tum: sicut si homo habet partẽ sui vt pedem extra
camerã/non diceꝭ totus homo esse intra camerã
sicut nec totũ: qꝛ sicut homo sine pede nõ est totũ
sicut nec totus. non solum eñ pes est de pfectiõe
nature/sed etiã de pfectione psone licet nõ essen-
tiali. non eñ pfectus homo est carens vno mẽbro
sicut habẽs oĩa mẽbra/ sicut nec pfecta hũanitas
sed secus est in xp̃o. pfectio eñ psone nõ depẽdet
ex pfectione nature. sicut pfectio puri hoĩs depẽ-
det ex pfectione aĩe et corpis: sed erat psona xp̃i
eque pfecta ante humanitatẽ sicut post/ ꝛ nõ sicut
aĩa impfecta est respectu hoĩs anteq̃ habeat cor
pus. Quis ergo nõ totum xp̃i sit vbiqꝫ vel vbi est
deitas/ tñ psona illa cũ sola diuinitate est psona
perfecta. Unde vbicunqꝫ est deitas ibi est tot⁹ chri
stus: qꝛ ibi est psona xp̃i pfecta/et hec sufficit.
¶ Quantum ad secundũ videnda sunt tria. Pri Scđs articulus.
mo q̃tum ad quid effectiuũ anima christi ad ifer
num descendit. Scđo an propter hoc realiter vel
presentialiter fuit. Tertio ad queꝫ infernũ descẽ-
dit. ¶ Quantum ad primum sciendum ꝙ cũ ar- Durãdus di. presenti. q. 3.
ticulus sit christum descẽdisse ad inferos / ꝛ illud
non posset intelligi ratione deitatis/ scđm quam
est vbiqꝫ: nec ratione corporis quod fuit in sepul-
chro: restat ꝙ ratione anime intelligatur. ¶ De
modo autem descẽdendi dicunt aliqui ꝙ cum ani
ma christi nõ sit corpus nec virtus in corpore/ nõ
potest dici ꝙ anima christi descẽdit ad inferos eo
genere motus vel descẽsus quo forma moueatur
et rursus ꝙ anima moueatur eo motu quo ange-
li mouentur/non clare patet. Angeli eñ dicũtur
moueri de loco ad locum ſm ꝙ operãtur i diuer-
sis locis. anima autem separata nõ dicitur habe
re aliquam operationem circa locum vel circa
corpus existens in loco. nichilominus hoc nõ ob
stante potest dici ꝙ anima separata potest descen
dere ad iferna dupliciter. Uno modo scđm depu
tationem: et sic dicuntur descendere anime dãna-
torum ad iffernum simpliciter: qꝛ simpliciter sunt
damnate: vt resumpto corpore sint in inferno: ꝓ-
pter quod dicuntur ibi esse vbi sunt simpliciter de
putate. Anime autem sanctorum patrum dicunꭍ
descendisse ad limbum/ non propter deputationẽ
simpliciter sed cõditionatam: quia resumpto cor
pore deputate erunt ibi fore: vbi placuit redem-
ptori. hoc autem modo non diciꭍ anima xp̃i descẽ

disse ad infernū scȝ ꝓpter deputationē: q2 ola talis deputatio est ꝓpter culpā cōtractā vel cōmissam: qḋ in xpo nō fuit. Alio mō pōt dici alā christi descēdisse ad inferna ꝓpter duplicem effectum quē exhibuit illis q̄ tūc in inferno erāt. Unus effectus fuit visionis dīne exhibitio qua carebāt ad quā se habuit passio xpi p modū meriti: ⁊ q2 totum meritū ṗncipaliter ab actu aīe/ideo effect⁹ sibi attribuit tāq̄ ṗncipali ṗncipio merēdi. Item scōm appropriationē: vt sicut xps scōm alam fuit beat⁹: sic ſm eā attribuebat ei fuisse causam beatitudīs alās. Ↄgruū eñ est vt ens in potētia reducat ad actuȝ p illud qḋ actu est. ¶ Ali⁹ effect⁹ ſm quosdā fuit ad quē xps directe se habuit p modū agēt⁹ scȝ illumiare alas patrū q̄ erāt in limbo de mysterijs q̄ cadunt sub reuelatiōe. ſm eñ Dionysiū in de cele. hierar. xps ſm alam habuit docere angelos: ⁊ fortiori rōne alas. ⁊ rōe hui⁹ duplicis effect⁹ potest dici ala xpi descēdisse ad infernum. ¶ Et cōfirmat duplici rōne. Prima est. moueri vel descēdere cōuenit ale separate/ nō p modum motus corporū/sed p modū p quē cōuenit moueri spirituali substātie: sed reliquis substātijs spiritualib⁹ puta deo ⁊ angelis nō cōuenit moueri de loco ad locū p motū q̄ sit subiectiue in ipsis: sed p effectū quē habēt in aliqs reb⁹. ergo simi mō conuenit ale separate ⁊ cōpetebat ale xpi. Secunda ratio talis est. xps dr descēdisse ad infernū vt animas sctōȝ patruȝ illuminaret ad videndū deum sed eodē istāti quo xps mortu⁹ est sctī pres viderunt deum: in eodem autē instanti non potuit anima christi esse in inferno p motum. ergo nec descēdit illuc p motum qui esset in ipsa: sed p effectum quē habuit in aliis. ¶ Item sicut anima dicit in illo triduo fuisse in inferno cū animabus sanctorum patrum: sicut in illo triduo vel parte tridui dicit fuisse in paradiso cū anima latronis cui dictum est hodie. ⁊c. sed hoc non potest itelligi quo ad locum acquisitum p motum: cū scōm ponētes spiritus in loco diffinitiue: ⁊ motuȝ de loco ad locum idem spiritus nō possit esse in diuersis locis vel pluribus vel simul moueri plurib⁹ motib⁹ ad plura loca tendētib⁹. quare oportet q̄ intelligat p effectum. Q3 si quis dicat q̄ paradisus dicitur dupliciter. Uno modo locus corporeus scȝ celuȝ empireum. ⁊ sic anima christi nō fuit in paradiso nisi post ascēsionem. Alio modo dicit paradisus visio diuine essentie: et sic anima xpi fuit in paradiso ab instanti sue conceptionis: et anima latronis in ipso die passionis: q2 tunc vidit deū. p queȝ modum non repugnat anime xpi q̄ fuit in paradiso sic dicto. scȝ q̄ vidit deum: ⁊ q̄ fuit localiter in inferno. ¶ Si sic dicat: nō valet. q2 sicut paradisus dicit dupliciter sic infernus. Uno modo dicitur locus corpore⁹ in terra. Alio mō dicit carētia visionis diuine. sicut ergo anima xpi nō dicit fuisse cū anima latronis in paradiso: nisi q2 merito passionis xpi anima latronis vidit deū. sic anima xpi non dicit fuisse cum animabus sanctoruȝ patrum in inferno: nisi q2 anime eorum que carebant visione diuina: et sic dicebant esse in inferno merito huius passionis sunt purgate ab hac carētia. Utrumq3 ergo de pari debet intelligi quo ad effectum non quo ad locum vel motum localem qui fuit in ipsa anima. ¶ Quāuis autem istud sit probabiliter dictum: et satis videatur saluare articulum: et dicta sacre scripture: q2 tamen virtus diuina nō comprehenditur ratione humana: ideo non est ptinaciter asserēdum quin anima christi p alium modum nobis occultum vel ignotum potuit descendisse ad infernum. ¶ Inquirendo autem de his qui dicunt non descendisse propter deputationem penalem. Planum est q2 in illa beata anima non fuit reatus pene nec pena post mortem nec damni nec sensus. Q3 dicūt animam christi non potuisse ibi esse p operationem mouendo corpus eo modo quo angeli est valde absurdum q̄ anima christi saparata vnita diuinitati et beata: cui data erat omnis potestas in celo et in terra: ⁊ dūa angelorum non posset mouere festucam: vbi minimus angelus mouet celum. vnde nichil minus mouere poterat in illo triduo q̄ quicunq3 angelus. Q3 dicūt de illuminatione: videtur q̄ nō solum spiritualiter illuminauit eis aliqua reuelādo: sed q̄ etiam corporaliter illuminauit. Ibi eñ naturaliter non est lux solis nec lux ignis. ibi est obscuritas qualis in purgatorio et in inferno dānatorum. Ne ergo sit vacuum probabile est ibi esse aerē tenebrosum: quod tamen non est pena animabus sicut esset corporibus non habentib⁹ oculos. Unde post diem iudicij probabile erit lymbum qui cedit pueris esse illuminatuȝ. et sic ad gloriam dei cedit in descensu christi aerem inferni esse illuminatuȝ patribus: sicut fuit in natiuitate illustratus pastoribus: vt quod dicitur exortum in tenebris. et multa talia intelliguntur etiam de luce corporali. ¶ Ulterius si anima christi habet omnem virtutem angeli ⁊ corporis cum corpus aliquod possit causare lumen vel vniuoce vt omnia luminosa: vel equiuoce vt illud qḋ facit coruscationem: nichil ꝓhibet animam christi illam lucem fecisse. ¶ De secundo videt q̄ ala xpi realiter ⁊ ꝑsentialiter ibi fuerit non subito sed tpe imperceptibili descendit ⁊ ascendit. quicquid eñ sit de angelo: de anima rationali ꝯiuncta certum est q̄ ipsa nec est vbiq3 nec nusq̄: sed diffinitiue in loco corporis hoc autem non est formaliter p quātitatē: tum q2 ipsa non est affecta quantitate: tū q2 ibi non est esse materie solum: sicut est vna extensio omnium que sunt in homine: sed realiter ⁊ anima ⁊ materia sunt hic ⁊ non alibi: ⁊ mouent mota quantitate ad omnem potentiam: quod esse nō posset si nature anime deberetur esse nusq̄ vel esse vbiq3: sicut esse indiuisibile et esse incorruptibile: qḋ ipsa non perdit. ita ergo ala realiter ascendit in celum sicut corpus: ⁊ ita realiter descendit ad infernum sicut cum corpore descēdisset: q2 esse in loco diffinitiue ꝯuenit sibi in corpore et extra: sed de hoc plenius dictum est ṗmo libro. distin. 37. et 38. ¶ De tertio ad quem infernum descēdit. dicunt quidam ⁊ bene q̄ quadruplex est infern⁹ ſm quadruplex genus penarum. quibusdaȝ eñ debetur pena damni ⁊ sensus ꝑpetua: hoc est perpetua carentia visionis diuine ⁊ ꝑpetua pena sensus ratione peccati actualis mortalis in quo decesserūt et hi dicuntur esse in inferno damnatorum. Aliqs debetur ꝑpetua pena damni absq3 pena sensus scȝ descedētibus in peccato originali solo: qui dicuntur esse in lymbo puerorum. Aliqs debetur pena sensus non quidem perpetua sed temporalis: scȝ illis qui discesserūt in gratia debitores alicuius pene: eo q̄ in presenti vita non satisfecerunt plene

Inqrit doctor ꝺ opinione durandi.

Scōm dictū huius articuli.

Tertiū dictū huius articuli. Durādus q.4.

de cōmissis culpis: et isti dicūntur esse in purgatorio. Alijs vero debetur sola pena dāni absq; pena sensus. et isti dicebantur esse in limbo patrum: qui phibebantur ante passionem a visione diuina: eo q; non erat satisfactum pro peccatis totius nature q̄uis non essent obnoxij alicuius pene pro peccatis suis psonalibus. ¶ Dicendum ergo q; non descendit ad infernum damnatorum / nec in limbum puerorum. cuius ratio est: q: descensus christi ad infernum fuit sm̄ effectum liberationis eorum qui in inferno detinebantur: sed damnati pro peccato actuali / et pueri decedentes in originali / nō fuerūt per xp̄m liberati. ergo xp̄s nō descēdit ad infernum damnatorum vel limbum puerorū. Maior patet ex dictis in p̄mo articulo. Minor pbatur: q: liberationis pfecte p christū null⁹ fuit particeps nisi qui cōiungitur ei vt membrum capiti: sed carentes gratia vt sunt omnes decedentes in peccato actuali mortali vel solo originali non vniuntur christo vt membra capiti: q: sola gratia vnit: ergo tales non fuerunt p christum liberati. ¶ De existentibus in purgatorio an fuerunt per christum liberati non est certū: pbabiliter tamen tenetur q; nō omnes existētes in purgatorio fuerunt p christum liberati. cuius ratio est: q: similē effectum habet nūc passio christi in illis qui sunt nunc in purgatorio sicut tunc habuit. passio enim christi non habet virtutem temporalem et transitoriam sed eternam scd̄m illud Hebreoꝝ. x. Una oblatione cōsummauit sanctificatos in sempiternum: sed nunc non liberamur a purgatorio virtute passionis christi: nisi qui sustinendo penam peccatis debitam sunt purgati: vel p suffragium cōmune illorū qui sunt in statu merendi. passio enim christi nō potest eis immediate applicari p sacramenta ecclesie sicut applicatur viuētibus in hoc mundo. ergo similiter tēpore passionis christi nō sunt om̄s liberati qui erant in purgatorio nisi qui erant purgati p solutionem pene peccatis debitā vel p suffragium alterius psone ad eos relatum. ¶ Si qui autem erant in purgatorio qui ex magno desiderio aduentus christi meruerunt hoc vt p passionē ibi liberarent: pbabile est tales ex speciali gratia liberatos fuisse. ¶ De patribus autem qui fuerunt in limbo patet q; fuerunt liberati per christum: q: tales nulla pena sensus fuerūt obnoxij: nisi soli pene peccato totius nature debite: sed hoc debitum directe per passionem christi solutum est. igitur per passionem christi tales fuerunt penitus liberati. ¶ Et cum hoc incertum sit quid fecerit de illis qui erāt in purgatorio: tamē sicut moriēs latroni gratiam fecit / et viuens multis quibus gratis peccata cōdonauit: et resurgēs quosdam secum specialiter resurgere fecit / forte qui plus eum diligebant / non qui propinquiores carne erant. Sic probabile est similiter de purgatorio quosdam de speciali gratia eduxit.

Opio doctor', q̄tū ad illos q̄ fuerunt in purgatorio.

Durādus q. 3.

¶ Ad primum in oppositum dicūt quidam q; idem finitum non potest simul esse in pluribus locis diffinitiue vel circūscriptiue: nec isto modo ponitur anima fuisse in inferno et in paradiso: sed scd̄m effectum. hoc autem nichil phibet q; idem finitum dicatur simul esse in pluribus locis quando effectus sunt compossibiles / et subsunt virtuti eiusdem agentis. et sic anima christi dicitur fuisse in paradiso et in inferno: quia merito eius anima latronis vidit deum / quod est esse in paradiso: et anime patrum que carebant visione diuina: et ob hoc dicebatur esse in inferno / liberate sunt ab hac carentia: et per consequens ab inferno. immo scd̄m eundem et vnum effectum scz liberationem patrū potuit anima christi dici simul esse in paradiso et in inferno, considerādo terminū a quo et ad quē illius effectus. ratione em̄ carentie visionis diuine a qua fuerunt liberati per passionem christi / anima christi potuit dici esse in inferno: ratione vero visionis diuine ad quā sunt commissi dici potuit esse in paradiso. ¶ Ad secundū dicēdum q; eo ipso q; per passionem christi liberati sumus a pena et a culpa dicitur christus descendisse ad infernum: qui merito passionis eius aliqui redempti sunt a penis inferni. descensus enim ille non attenditur scd̄m motum localem existētem subiectiue in anima: sed scd̄m effectum quē habuit in saluandis.

¶ Questio quarta.

Quarto queritur de resurrectione christi: vtrum fuit conueniēs eum tertio die resurgere. Primum.

¶ Et videt q; nō: quia separatio anime christi a corpore p mortem fuit solum facta propter redemptionē nostram: sed nostra redemptio in instāti mortis cōpleta est. Secundū

ergo statim debuit reuniri aīa corpori suo. ¶ Itē membra debent capiti suo conformari: et caput membris: sed nos qui sumus membra non resurgimus tertia die: sed differtur resurrectio nostra vsq; in finem mundi. ergo videtur q; resurrectio christi qui est caput nostrum debuit itēm idē differri. Tertium.

¶ Itē dn̄s dicit Matthei. 12. sicut Jonas fuit in vētre ceti trib⁹ dieb⁹ et tribus noctibus: sic erit fili⁹ hoīs in corde t're. si ergo corp⁹ xp̄i fuit in corde terre trib⁹ dieb⁹ cū non fuit ibi nisi mortuū videtur q; non potuit resurgere die tertia. In oppōz

¶ In contrarium est qd̄ dicitur resurrexit tertia die scd̄m scripturas. et Matthei. 20. Tradēt illū gentibus. sequitur: et tertia die resurget.

¶ Responsio. Tria sunt videnda. Primo de resurrectione. Scd̄o de ipsius resurrectionis pbatione. Et tertio an christus fuit vbiq; homo.

1. articul⁹.

¶ Quātum ad primum sunt tres conclusiones. 1. cōclusio

¶ Prima q; conueniens fuit christum a mortuis resurgere propter quattuor. Durādus q. 5. huius distictōis

¶ Primo pp nature assumpte perfectionem: q: nature assumpte debetur omnis perfectio quam possibile est in natura assumpta reperiri saluo fine assumptionis: sed prima perfectio humane nature cōsurgit ex vnione partium que etiam non habent totalem perfectionem quando sunt separate. ergo semper ista perfectio debuit esse in natura assumpta nisi quātum oportuit ipsam solui propter necessitatē nostre redemptionis propter quam ipsa natura fuit assumpta. ¶ Scd̄o pp̄ter fidei nostre confirmationē maxime q̄tum ad diuinitatē xp̄i. humanitas em̄ clare patuit in morte: sed diuinitas latuit pp̄t qd̄ decuit vt virt⁹ diuīitatis in resurrectione pateret. Unde. 2. cor. vlti. dr̄. Et si xp̄s crucifix⁹ est ex infirmitate: sed viuit ex virtute dei. ¶ Tertio pp̄ter spei nostre subleuationē: q: dū videm⁹

christum qui est caput nostrũ resurrexisse speram⁹
et nos resurrecturos esse cum simus eius mẽbra.
Unde.i.Cor.15.dicitur ꝙ si christus resurrexit
quomodo quidã dicũt in nobis ꝙ resurrectio nõ ẽ.
¶ Quarto propter complementum nostre salu-
tis.q2 sicut mala sustinuit vt nos liberaret mortẽ
do:ita glorificatus est resurgendo vt nos prouo-
caret ad bona.scd̃m illud Ro.4.traditus est pro
pter delicta nostra: ⁊ resurrexit propter iustifica-
tionem nostram.⁊ sic patet primum.

2.cõclusio ¶ Secunda conclusio est ꝙ conueniens fuit xp̃z
resurgere die tertia:quia sicut dictum est resurre-
ctio christi manifestauit eius diuitatẽ sicut mors
humanitatẽ: decuit ergo christũ tantum detineri
quãtũ sufficit ad declarãdũ eũ fuisse vere mortu-
um propter ꝙ oportuit aliquam moram esse inter
eius mortẽ ⁊ resurrectionem ei⁹. si enim statim
post mortem resurrexisset potuisset videri ꝙ non
fuisset vere mortuus: ⁊ per consequens non vere
resurrexisset.ad veritatem autem mortis manife
standam.sufficit ꝙ vsq3 ad tertium diem resurre-
ctio eius differatur.q2 non contingit qn infra hoc
tempus in homine qui videtẽ esse mortuus ⁊ nõ est
appareant aliqua signa vite sicut est de illis q̃ la
borant de appoplexia.quare cõueniens fuit xp̃m
Ad rõnes tertia die resurgere. ¶ Ad p̃mum argumentũ p̃n
añ opposi- cipale dicendũ ꝙ non solum oportebat ad salutez
tum. nostrã ꝙ redemptio nostra fieret per mortem chri
sti:sed ꝙ fides mortis eius cõseruaretur in nobis
ꝙ non fuisset factũ si statim xp̃s post mortẽ resur
rexisset.q2 potuisset credi ꝙ non fuisset vere mor
Ad scd̃m. tuus. ¶ Ad scd̃m dicendũ ꝙ caput ⁊ membra cõ
formãtẽ in natura sed non in virtute:q2 excellen-
tior est virtus capitis q̃ mẽbrorũ: ideo ad demon
strandũ excellẽtiã xp̃i cõgruũ fuit xp̃m tertia die
resurgere aliorum resurrectione dilata vsq3 ad fi
Ad tertiũ nem mundi. ¶ Ad tertiũ dic3 ꝙ xp̃s dr̃ fuisse tri-
bus diebus ⁊ tribus noctibus in corde terre per
synodochẽ.hoc est accipiendo ptẽ ꝑ toto:q2 sepul
tus fuit feria sexta in sero:q̃ ps ɔputatẽ ꝑ tota die
et in sepulchro ꝑmansit ꝑ totu3 sabbatũ:hoc est ꝑ
diem integrũ ⁊ noctẽ diei dñice:q̃ ps similiter ac-
cipitẽ ꝑ toto die naturali:et in diluculo diei dñice
resurrexit. ¶ Quocũq3 aũt modo accipiatẽ dies
siue ꝑ naturali die q̃ ɔtinet spacium.24.horaru3
siue pro die artificiali qui dicitur latio solis super
terrã:semp xp̃s dr̃ tertia die resurrexisse. q2 sicut
dies ꝑpter p̃ini hoĩs lapsum cõputabatẽ a luce in
noctem.ita isti dies ꝑpter hoĩs repationẽ cõputã
tur a tenebris in lucẽ:ita vt prima ps diei natura
lis sit tenebra vel nox. Scd̃a vero lux. Xp̃s aũt ẽ
passus in fine ferie sexte: hoc est circa nonam. et
sic habemus primum diẽ:⁊ fuit in sepulchro ꝑ to-
tũ sabbatũ ecce scd̃a dies.et resurrexit in dilucu-
lo diei dñice ecce ꝙ in tertia die. ¶ Idẽ est acci-
piendo diẽ artificialẽ:q2 diluculũ diei dñice est p̃n
cipiũ tertie diei artificialis vt de se patet. ¶ Aliã
opinionẽ recitat glosa Ione.2.sup illud:erat Io
nas in ventre piscis tribus diebus ⁊ tribus nocti
bus.glosa dicũt q̃dã in parasceue qñ sole fugiẽte
a sexta hora vsq3 ad horam nonã nox successit diei
duas noctes et dies ibi cõputandas vsq3 ad ma-
ne sabbati.et apposito sabbato cum nocte sequen
3.cõclusio ti tres dies ⁊ noctes cõputari. ¶ Tertia cõclusio
est de his q̃ cũ dño resurrexerũt q̃ fuerunt nesciẽ/
de Dauid putatẽ. Magis aũt de p̃mis partib⁹

q̃ tandiu in morte steterunt. vt si xp̃s in medio an
norum mortuus est q̃ a p̃ncipio mũdi ⁊ p̃ma eta-
te iusti fuerant cũ eo resurrexerũt de Ioseph etiã
nutricio xp̃i ⁊ viro btẽ ꝟginis videtẽ ꝓbabile: sicr
nescitur an postea mortui fuerunt aut surrexe-
runt in vitam immortalẽ:sicut dicit Hieronym⁹ 2.articul⁹
¶ Quantum ad secundum de probatione resur- 1.cõclusio
rectionis sunt tres conclusiones. Prima ꝙ con-
ueniens fuit christum inducere aliqua argumẽta Durand⁹
ad probandum suam resurrectionem. Ubi sciẽdũ q.6.huius
scd̃m quosdam ꝙ argumentum ad presens dicitẽ dist.
dupliciter. Uno modo dicitur argumẽtum ratio
rei dubie faciẽs fidem. Alio modo sensibile signũ
qd̃ iducitẽ ad manifestationem alicuius dicti vel
facti:sicut Geñ.39.de vxore phutipharis ꝙ in ar
gumento fidei retentum pallium ostendit marito
Primo modo accipiendo argumentum:xp̃s non
probauit resurrectionem suam per argumentum
nisi accipiendo auctoritates scripture:quia cũ re-
surrectio christi excederet humana3 rationem nõ
potuit pure probari per talia argumenta vel prin
cipia que essent nota lumine naturalis rationis.
Op3 enim principia ex eodem genere assumi cum
conclusione vt dicitẽ primo posteriorũ3.et ideo ad
eam probandam accepit auctoritatem scripture
cum dicit Luce vltimo. Oportet implere omnia
que scripta sunt in lege et prophetis. et Psal.de
me. De ratione eñi naturaliter demonstrante di-
cit Ambrosius:tolle argumenta vbi fides q̃ritur.
¶ Si autem accipiatur secundo modo argumen
tum:sic christus resurrectionẽ suam declarauit in
quantũ adhibuit quedam signa euidentia quib⁹
vere se resurrexisse ostendit.que quidem signa nõ
fuerunt exhibita.q.ex necessitate concludẽtia re-
surrectionem:sed tanq̃ nata inclinare mentẽ ad
fidem resurrectionis. ¶ Et hoc fuit necessarium
ꝑpter duo. Primo propter discipulos eo ꝙ corda
eorum propter ignominiam passionis quam vide
rant non erant bene disposita vt fidem resurrectio
nis reciperent. Uñ ipse dicit Luc.vltimo. O stul-
ti ⁊ tardi ad credendum.⁊ Mat.vltimo. Increpa
uit incredulitatẽ.⁊c. ¶ Secundo propter illos q̃
predicare debebant:vt per huius signa eis osten-
sa redderetẽ efficatius testimonium eorũ:⁊ sic eis
efficatius crederetur. Unde.i.Io.i.dicitur ꝙ vi-
dimus et audiuimus de verbo vite et manus no-
stre contractauerunt hoc testamur. 2.cõclusio
¶ Secũda cõclusio est ꝙ illa argumenta fuerũt
sufficientia ad illud probandum pro quo induce- Durand⁹
bãtur. Ubi sciendum ꝙ secundũ quosdam: chri- vbi supra.
stus resurrectionem suã dupliciter manifestauit
sc3 testimonio ⁊ argumẽto seu signo:⁊ vtraq3 ma
nifestatio fuit sufficiens in suo genere ad inclinan
dum mentẽ ad fidem resurrectionis. Usus eñ est
duplici testimonio quorum nullũ potest totalr̃ re
pelli. Primum fuit testimonium angelorum qui
resurrectionem suam mulieribus annunciauerũt
vt patet ꝑ omnes euangelistas. ¶ Aliud fuit te-
stimoniũ scripturarũ q̃s ipse ꝑposuit ad ostensionẽ
sue resurrectiõis vt ipse dr̃ Luc.vl. Argumẽta seu
sigñ erãt sufficiẽtia ad ostẽdẽdũ resurrectiõe3 suã ⁊
ex pte corpis ⁊ ex pte aie. ¶ Ex pte corpis ondit
tria.s.ꝙ corp⁹ suũ erat verũ ⁊ solidũ nõ fantasticũ
aereũ ⁊ ꝙ esset hũanũ ⁊ ꝙ esset idẽ qd̃ p̃us nũero.
¶ Primũ ondit ꝑ hoc ꝙ ostẽdit corp⁹ suũ palpa
bile: vnde dr̃ Luc.vltimo. Palpate et videte.⁊c.

¶ Scḋo ostendit eis demonstrando eis humanã effigiẽ quã soliti erant videre: ⁊ humanis oculis intueri potuerunt. ¶ Q ꝫ autẽ dicit Mat. vlti. ꝙ ostensus est eis in alia effigie duobus euntibus in emaus: de quibus etiam Lucas fecit mentionẽ nõ est intelligendũ ꝙ dispositio corporis xp̄i quantum ad figurã et colorẽ variata sit: sed sic apparuit illis discipulis vt erat in interiori eorum dispositione: quia eum resurrexisse nõ credebant. Unde non ponebant ad perquirendũ ꝓpria indicia quibus possent eum agnoscere. sicut nobis accideret si videremus aliquẽ quẽ crederemus mortuũ. maxime si eũ in alio habitu videremus: aut quia dato ꝙ visui eorũ representaretur xp̄s in ꝓpria effigie. tamẽ diuina virtute impediebãtur ne sequeretur iudiciũ talis apprehensionis: vt sic ea que exterius agebantur conformarentur his que erant interius in cordibus eorum. Amabant enim ⁊ dubitabant: ⁊ ideo presentem habebant ratione amoris: ⁊ tamen nõ cognoscebant ratione dubitationis. ¶ Tertium. s. ꝙ esset idem corpus numero quod prius habuit manifestauit: ostendendo cicatrices vulnerũ. Unde dicit Luc. vlti. Uidete manus meas et pedes meos ꝙ egoipse sum. ¶ Ex parte anime ostendit eis veritatem sue resurrectionis per opera triplicis vite. Primo: per opus nutritiue per hoc ꝙ cũ discipulis suis mãducauit ⁊ bibit. Luc. vlti. ⁊c. ¶ Secundo per opus sensitiue l hoc ꝙ discipulos allocutus est ⁊ eis ad interrogata respondit in quo ostendit se videre ⁊ audire. ¶ Tertio per opera intellectiue: ⁊ hoc cũ eis disseruit de scripturis. et vt nihil deesset ad cõplementũ manifestationis: ostendit se diuinã potentiã hẽre in hoc ꝙ subito de oculis eorũ euanuit
3. cõclusio. et clausis ianuis intrauit ad eos. ¶ Tertia ꝯclusio est: ꝙ ista argumenta non inducebantur ad ꝓbandum demonstratiue resurrectionẽ: quia talis demonstratio euacuat fidem vel meritum fidei. Nõ enim poterat ex oibus illis demonstratiue cõcludi xp̄m resurrexisse eo ꝙ filius dei potuit de nouo assumere naturam talẽ qualem eis ostendit. nõ resuscitando primã: sed inducebantur tanquam quedã signa nata conuenienter inclinare mentem ad credẽdũ eius resurrectionẽ: ⁊ talis manifestatio non euacuat fidẽ vel meritũ fidei. ¶ Et dato ꝙ singula argumẽta per se sũpta nõ sufficerẽt ad manifestationẽ resurrectionis corporis xp̄i: tamen sũpta simul oĩa sufficiebant ad inclinandũ mentẽ ad assensum: maxime ꝓpter scripture testimonium ⁊ dicta angelorum.

¶ Sed contra. quicquid christus ostendit suis discipulis ad manifestationẽ sue resurrectionis hoc totum possunt ostendere angeli corpora assumentes: ⁊ in eis hoibus apparẽtes. Nam angeli l humana effigie se frequenter hoibus ostenderunt: ⁊ cum eis loquebãtur/ et comedebant ac si essent homines veri: vt apparet Gen. 18 de angelis qui apparuerunt Abrahe: ⁊ tamen angeli non habent vera corpora sibi vnita quod requiritur ad verã resurrectionem: ergo videtur ꝙ ista argumenta vel signa que christus exhibuit discipulis non fuerunt ꝯuenientia ad probandum resurrectionem. ¶ Dicendũ ꝙ angeli sicut apparentes non asserebãt se hoies esse: sicut christus asseruit se esse verum hominem et iterum aliter christus manducauit angeli aliter. Nam quia corpora ab eis assumpta non erant viua et animata non erat ibi vera comestio: licet esset ibi fta cõtritio et traiectio i partẽ interiorẽ corporis assumpti. Non tamen erat digestio ⁊ cõuersio cibi in illud corpus. Unde ⁊ angelus dixit Thobie. Cum essem vobiscum videbar manducare et bibere vobiscum. sed ego cibo inuisibili vtor. quia vero corpus christi fuit vere animatũ fuit ibi vere comestio quantũ ad omnia predicta. Ut ei dẽ Augustinus in libro de ci. dei. Nõ potestas sed egestas comedendi corporibus resurgentibus auferetur. Et Beda dixit ꝙ christus comedit potestate
3. articul⁹. nõ egestate. ¶ Quãtũ ad tertiũ quomodo christus sit vbiqꝫ hõ et quomodo non. sciendum ꝙ ly vbiqꝫ potest determinare subiectum vt sit sensus: xp̄s existens vbiqꝫ est homo et sic est vera: sed nõ propria. Secundo modo põt determinare p̄dicatum absolute vt sit sensus. xp̄s est habens humanitatem que est vbiqꝫ: ⁊ sic est falsa sed impropria. Tertio potest determinare subiectum in comparatione ad predicatum: ⁊ sic est propria et falsa vt sit sensus. xp̄s est habens vbiqꝫ humanitatem: quia humanitas non potest haberi ibi vbi ipsa nõ est. sicut habens diuitias parisius non aurelianis existens aurelianis: potest dici iste homo existẽs aurelianis est diues alicubi. sed nõ potest dici ꝙ iste homo habeat diuitias que sint aurelianis: nec ꝙ habeat diuitias aurelianis. Unde non est diues aurelianis: quia non est habens diuitias illic vbi diuitie non sunt habite et non sunt habite illic vbi nõ sunt. ¶ Ad argumẽta solutũ est in primo articulo.

¶ Questio. 5.

Quinto queritur de christi ascensione: vtrũ quando christus celos ascendit fuit vnũ vbi numero simul in corpore christi et in illa parte celi cum qua simul erat in eodem loco: videtur ꝙ sic: quia effectus formalis mutatur secundum causam formalem/ non materialem. sicut est vna extensio ab vna quantitate in vno corpore licet sint multa materialiter extensa per eam. sicut materia ⁊ forma substãtialis et omnes qualitates. sed vbi est circumscriptio corporis ex circumscriptione loci procedẽs formaliter non effectiue: cum istud sit etiam in mathematicis in quibus non est efficiens. ergo ab vno loco erat vnicum vbi in pluribus simul locatis. Primum.

¶ Contra idem accidens non potest esse in diuersis subiectis sicut nec econuerso. In opposi tum.

¶ Responsio. tria sunt videnda. Primo illud quod supponitur scilicet de christi ascensione. Scḋo illud quod queritur scilicet vtrum idem accidens possit esse in diuersis subiectis. Tertio quidẽ quod consequitur. s. vtrum duo accidentia solo numero differentia possunt esse simul in eodem subiecto. Responsio

¶ Quantũ ad p̄mũ ponunt aliqui tria. Primum est vtrũ cõueniẽs fuit xp̄m ascẽdere in celũ. Scḋm est scḋm quã naturã diuinã vel humanã cõueniebat ei ascẽdere. Tertiũ est de termino ascẽsus vtrum scꝫ ascẽdit sup oẽs celos: vel solũ vsqꝫ ad vltimam ptẽ celi. ¶ Quãtũ ad p̄mũ sciẽdũ ẽ ꝙ xp̄m ascẽdere i celũ fuit cõueniẽs ⁊ ex pte xp̄i ⁊ ex pte nr̃a: ex pte xp̄i ꝓpter duo: quia loc⁹ dꝫ eẽ ꝓportionat⁹ locato xp̄s aũt per resurrectiõem ichoauit nouã vitam immortalem et incorruptibilem. ergo conueniẽs fuit vt transferretur ad locũ icorruptionis ⁊ nõ maneret i terra vbi est locus gñationis ⁊ corruptiõis Prim⁹ articulus dãrandis.

¶ Scđo:qꝛ xp̄o debebat oē illud qđ ad gloꝛiam ꝑtinet.sed celum empireū ꝑtinet ad gloꝛiā tā ꝙ locꝰ ꝯueniētie ꝛ q̄ſi qđdā ꝑmiū accñtale. ꝙ ꝯueniēs fuit xp̄z poſt reſurrectōez ad celū ēpireū aſcēdere ¶ Auertēdū tñ ꝙ non decuit ꝙ ſtatī poſt reſurrectionē aſcēderet:ſed debuit potius aliquādiu cuꝫ diſcipulis ꝯuerſari vt oīs dubitatio tolleret:qꝛ ſi tñ ſemel apparuiſſet potuiſſet videri fuiſſe aliqua illuſio. ¶ Itē ꝓpter cōſolationē diſcipuloꝝ q̄ de moꝛte ſua ꝯtriſtati fuerāt.ꝛ iđ dꝛ Act.i. Pꝛebuit ſeip̄m viuū in multis argumentis ꝑ dies.xl.apparens eis. Ubi āt gloſa ꝙ qꝛ ꝑ.xl. hoꝛas moꝛtuꝰ fuerat.xl.diebꝰ ſe viuere ꝯſeruabat.qꝛ cōſolatio diuina excedat triſtitiā hūanā. ¶ Ex ꝑte etiam nr̃a fuit ꝯueniēs xp̄z ī celū aſcēdere ꝓpt̄ tria. ¶ Pꝛimo vt nos induceret ī coꝛpalē poſſeſſiōez celi quā nobis p̄cio ſui ſanguinis acq̄ſiuit. quāuis eñ per paſſionē āmota fuiſſent oīa ipedimēta nr̄e ſalutis ꝛ oīa nobis bōa acq̄ſita (q̄ ad meritū) opoꝛtuit tñ ꝙ ꝑ effectū iduceremur.q.ī poſſeſſiōez coꝛpalē eoꝝ bona aūt glīe ī tribꝰ cōſiſtūt.ſ. in viſiōe diuine eſſentie:ꝛ in poſſeſſionē huiꝰ deducti ſumꝰ ꝑ deſcēſionē xp̄i ad inferos. Scđm hūc eñ effectū dr̄ ad inferos deſcendiſſe vt dictū eſt ꝑus: ꝛ in glīa coꝛpoꝛis:ꝛ hāc inchoauit ī reſurrectiōe ꝛ itez ī loco cōgruo ꝛ ī huiꝰ poſſeſſionē iducti ſumꝰ ꝑ xp̄z ī ſua aſcenſione. ¶ Scđo fuit cōueniēs ad nr̄e ſpei cōfirmationē vel ſubleuationē ꝑ hoc eñ ꝙ xp̄s naturā humanā collocauit in celū dedit nobis ſpem illuc ꝑueniēdi.iđ ipſe dicit Jo.14. Si eñ abiero ꝛ pꝛeꝑauero vobis locū:iterū veniā ꝛ accipiā vos ad meipſum. Et Leo papa dicit ꝙ qꝛ hūanā conditionē ſyderibꝰ impoꝛtauit celū poſſe patere credentibus monſtrauit. ¶ Tertio ad erigendum charitatis effectū ad celeſtia.vt dū xp̄m nō ſcđm carnē cognoſcimꝰ:ſed magis ſp̄ūalit̄ cōiūgamur ac ꝑ hoc efficiamur magis idonei ad dona ſpiritꝰ ſancti recipienda:ꝓpter qđ dicit xp̄s Jo.16. Expedit vobis vt ego vadā:ſi eñ nō abiero/ꝑaclytꝰ nō veniet ad vos.ꝛ ſic pꝫ ꝑmū. ¶ Quantū ad ſcđm quā naturā ꝯueniat xp̄o aſcēdere aduertēdū ꝙ ly ſcđm poteſt denoiare cōditionē ſubiecti vel ꝑncipij actiui.ſi aūt denoiet ꝯditiōez ſubiecti ſic aſcēdere in celū nō potuit xp̄o cōuenire ſcđm naturā diuinā ſed ſolū ſcđm humanā ſcđz quā nō fuit vbiqꝫ. ſꝫ ī certo loco cōtinebat ꝛ vero motui ſubijci poterat non ſic aūt ſcđm naturā diuinā q̄ vbiqꝫ eſt ꝛ immutabilis. ¶ Si ṽo ſꝫ ly ſi denoiet ꝯditionē ꝑncipij actiui ſic xp̄s aſcendit in celū ſcđm naturā diuinā et nō ſcđm hūanā:qꝛ ṽtute diuinitatis aſcēdit ꝛ nō humanitatis. Uñ Auguſtinꝰ ī ſermone de aſcenſione dicit. De nr̄o fuit ꝙ xp̄s vel filius dei in cruce pepēdit:ſed de ſuo ꝙ aſcēdit. ¶ Et ꝓbat ꝑ rationē.qꝛ in aſcenſione xp̄i ī celū opoꝛtuit duo coꝛpoꝛa eſſe ſimul ſcꝫ coꝛpꝰ xp̄i cū ſperis inferioꝛibꝰ: niſi dicamꝰ celū eſſe diuiſibile:ſꝫ duo coꝛpa nō poſſunt eſſe ſimul q̄cunqꝫ virtute creata.celū etiā nō eſt diuiſibile virtute creata.ergo ꝓpꝛia ṽtute: puta creata non potuit coꝛpꝰ xp̄i ad celū aſcendere. ¶ Nec ꝓpter hoc fuit aſcenſus violentus nec pure naturalis:ſed propter naturā vel ſupꝛa naturā: cuiꝰ rō eſt qꝛ ille motus ad q̄d natura coꝛpis non inclinat:nec ad ſuū oppoſitū nō eſt naturalis: nec violentus vt dictū fuit de motu celi in ſcđo libꝛo. natura aūt coꝛpis gloꝛificati nō inclinat ad aſcēſum.alioq̄n deſcenſus eēt violentꝰ. nec ad oppoſitū ſcꝫ ad oppoſitū ſcꝫ ad deſcēſū:qꝛ a coꝛpibꝰ glioſis vt plenꝰ ſint ſubiecta ſp̄ūi remouetur inclinatio grauitatis ſicut inclinatio calidi ꝛ frigidi ꝑut tendit ad coꝛruptionez ſubiecti:relinq̄tur ergo ꝙ talis motus fuit pꝛeter naturā vel ſupꝛa naturam quatenus creatura nata eſt obedire virtuti creatoꝛis q̄ ad nutū aſſiſtit beatoꝝ volūtati. ¶ Quantum ad tertiū de termino aſcēſionis alr̄ dicenduꝫ eſt ſi q̄ratur de poſſibilitate aliud ſi de congruitate. Nā ſi de poſſibilitate dei abſoluta ſic dicendū eſt ꝙ chꝛiſtus potuit aſcendere ſup oēs celos: ita vt eſſet ſupꝛa cōnexū celi empirei. qđ pꝫ tripliciē Pꝛimo. quia deus poteſt ſeꝑare a coꝛpe oē illud qđ nō eſt de ratiōe coꝛpoꝛis:ſola eñ ſeparatio taliū includit cōtradictionē. ſed de rōne coꝛpis non eſt eſſe in loco cū vltima ſpera non ſit in loco.ergo deus pōt facere ꝙ coꝛpus xp̄i ſit extra oēm locuꝫ ſupꝛa connexū celi empirei. ¶ Secundo:qꝛ deus poteſt facere locum ſine coꝛpoꝛe.ergo ꝛ coꝛpus ſine loco:ꝯſequentia pꝫ:qꝛ pꝛimū eſt eque difficile/vel difficilius ꝙ ſcđm. Antecedens pꝛobatur: quia deus poſſet annichilare quicquid eſt infra oꝛbē lune cōſeruando oꝛbē lune in diſpoſitione in q̄ nūc eſt:q̄ facto eſſet locus ſine coꝛpoꝛe. ¶ Q̄ ſi aliquis dicat hoc eſt impoſſibile:quia omnis localis diſtantia eſt per coꝛpus interpoſitum inter ea que diſtant.ergo ſi nullum coꝛpus eſſet infra oꝛbē lune:nulla eſſet diſtantia laterum oꝛbis lune.ꝛ ſic non remaneret in ſua diſpoſitione: ſed neceſſario concurrent latera oꝛbis lune et eſſent ſimul co ꝙ in coꝛpoꝛibus ea q̄ non diſtant ſunt ſimul neceſſario. ¶ Dicendū ꝙ cōſeruatio coꝛpis celeſtis non dependet a conſeruatione eoꝛum que infra ipſum continentur.ſed potius econtra.deus poſſet conſeruare celum in ſua circularitate annihilatis oībus que infra ipſum continentur:ꝛ cum dicitur ꝙ tunc latera celi non diſtarent : dicendū ꝙ verum eſt.nec propter hoc ſequeretur ꝙ concurrent vel eſſet ſimul:cuius ratio eſt:quia diſtare vel eſſe ſimul dicit habitudinem ad diſtantiā localē.ꝛ ideo q̄bus non conuenit habere habitudinem ad taleꝫ diſtātiam:nec ſunt in loco ſimul nec diſtant. Durādus q.f.

¶ Contingit autem dupliciter aliqua nō habere habitudinem ad talem diſtantiam. ¶ Uno modo quia non ſunt nata habere habitudinem ad talem diſtantiā.ꝛ ſcđm non ponentes angelos eſſe in loco q̄tum ad ſubſtantiam angeli nō ſunt ſimul nec diſtant loco. ¶ Alio modo : qꝛ licet aliqua nata ſunt habere habitudinem ad talem diſtantiā cuꝫ diſtantia accidentali tollitur per ſubſtractionem illius quo diſtare dicuntur.hoc eſt per ſubſtractionem medij per cuius qualitatem dicuntur diſtare extrema.ꝛ ſic patet ꝙ annihilatis his que ſunt citra latera celi non diſtarent:nec tamen ꝓpter hoc eſſent ſimul:qꝛ ſimultas nō ſolum dicit carentiaꝫ diſtantie:ſed etiam ꝯtactū extremoꝝ q̄ nō eēt ibi. ¶ Scđm hanc potentiā deus poſſet facere vacuum.i.locum in quo non eſſet coꝛpus q̄uis nō poſſet facere vacuum eo mō q̄ ph̄s negat ipſuꝫ eſſe.4. Phiſicoꝝ.ſ. dimenſionatū in q̄ nullum eſſet coꝛpus.hoc eñ implicat cōtradictionem cum omnis dimenſio ſit alicuius coꝛpoꝛis. et ideo nihil replet locum niſi ratione dimenſionum propter qđ vacuum dimenſionatū neceſſario eſt plenum. ſic igitur patet ꝙ deus poſſet collocare coꝛpus chꝛiſti ſupꝛa connexum celi empirei.

¶ Si autẽ loquamur de cõgruitate sic non videtur ꝯueniens ꝙ xp̃s ascenderet supra cõnexũ celi empirei/ sed solũ ad supremã ptẽ eius: cuius rõ ẽ. q2 om̃e ipertinẽs ad beatitudinẽ aĩe vel corpis est xp̃o subtrahendũ: sed si xp̃s esset super cõnexum celi empirei non se videret nec alia ex quo multũ derogaret eius btitudine cũ iter oẽs sensus magis diligamus visum: vt dr̃.1. Metaphisice. ergo incõuenientẽs est xp̃m illic collocari. Minor patet: q2 om̃e qd̃ videt᷑ corpalit᷑ videt᷑ mediãte dyaphano illulato: sed inter oculũ xp̃i ⁊ qdcũqȝ aliud visibile nullũ esset mediũ illulatũ. ergo nullum posset

Inq̄rit doctor de dictis Durãdi. videre. ¶ Inq̄rendo aũt de predicta opinione. de primo articulo p oĩa verũ dicit. de scd̃o: certũ est ꝙ ſm humanitatẽ subiectiue: q2 descendit aĩa resurrexit in corpore ascendit pter ĩ vtroqȝ. ¶ Itẽ ſʒ deitatẽ effectiuẽ ſʒ aut ſʒ humanitatẽ dicendũ ꝙ sic vsqȝ ad orbẽ lune. Nã p solã dotẽ agilitatis corpus carneũ ad etherea ascendit multo agilius q̃ auis q̄cũqȝ et diuisit ſm dotẽ ĩpassibilitatꝫ a calore ignis ptectus fuit: celos aũt nõ nisi p deitatẽ penetrauit: q2 nõ est facta diuisio: ſʒ duo corpa fuerunt in eodẽ loco. ¶ De termino ascẽsionis q̄ ad potentiã absolutã verũ dicit: sed pma rõ deficit ſm quosdã: q2 cũ figura non sit de rõne corpis tñ deus nõ posset facere corpus sine figura nec numerũ sine paritate vel ĩparitate: nec lineã siue curuitate vel rectitudine q̄ passiones nõ sunt de rõne suoꝝ subiectoꝝ: de qb᷒ pdicat᷑ p se scd̃o modo tñ et nõ pmo. ¶ Secundũ etiã deficit: q2 magis dependet locatũ a loco q̃ ecõuerso: q2 locus se habʒ ad locatũ sicut forma ad materiã. deus aũt nõ potest facere materiam sine forma sicut econuerso: sed conclusio est, vera: q2 non plus dependet locatũ a loco q̃ accidẽs a subiecto: sed de᷒ põt facere et cõseruare accñs extra om̃e subiectũ. ergo multomagis locatũ extra oẽm locũ. ¶ De potẽtia ordinata bñ dicit: sed probatio deficit: q2 lʒ de lege cõi nõ posset esse visio nisi p mediũ illulatũ: videt᷑ ꝙ deus posset facere videri celũ p totũ mediũ vacuum sicut dixit empe ꝙ si esset vacuũ videremus formicã in celo qd̃ nõ ẽ verum naturalit᷑. ergo opʒ ꝙ aliq̄d videat᷑ ipsum esse illulatũ ⁊ oculũ videntẽ ⁊ medium inquãtum p ipsum mittit specieʒ ad oculũ sed supnaturaliter põt: q2 põt deus facere ꝙ oculus videat colorẽ: sine hoc qd̃ color se habeat ĩ ratiõe motus: si aũt põt facere sine hoc ꝙ se habeat in ratione termini aut terminat p mediũ aut p seipsum. si p seipsum supfluit mediuʒ: si p medium aut in rõne cause effectiue: sic de᷒ põt supplere. aut cause formalis et hoc est falsum: q2 si mediũ terminaret visum formaliter ipediret videre extremum: sicut facit q̄ñ est opacum. ergo relinquit᷑ ꝙ

Scd̃s articulus. deus põt facere videri extremum p medium nullum vel vacuũ. ¶ Quãtũ ad scd̃m aut idẽ accñs sit in diuersis subiectis dicẽda sunt tria. Primo: q2 idẽ accñs sit in diuersis subiectis successiue diuina ṽtute. Scd̃o ꝙ hoc nõ est possibile ṽtute nature. Tertio: q2 nulla ṽtute vnũ accñs põt esse in diuersis subiectis simul ⁊ ſm eandẽ ptẽ. ¶ Primum patet sic. q2 deus põt facere effectũ sine causa extrinseca. sed vnitas subiecti est cã extrinseca nõ intrinseca: nec formalis vnitatis accñtis. ergo põt deus seruare vnitatem accidentis migrãtis de vno subiecto in aliũ. Maior pʒ: q2 non est contradictio aliq̄d esse posita sua ĩtranea essentia circũscripto oĩ alio pter deũ qui est magis intimus rei q̃ ipsa sibi. Minor patet: q2 licet alio habeat res esse vle. alio esse simplr̃. q2 intellectus agẽs ẽ q̄ facit vniuersalitatẽ in rebus eodẽ tñ hʒ esse singulare et esse accidẽtale. Unde Boetius vnũqdqȝ ideo est q2 vnũ numero est: q2 singularia p se fiunt. Unde eadẽ sunt pncipia hoĩs ⁊ vnius hoĩs: nec q̄renda sunt pncipia hoĩs ⁊ vnius hoĩs indiuiduationis/ alia q̃ essendi. Unde sicut accidens habet esse ab efficiente effectiue a subiecto subiectiue ⁊ extrinsece: sed a se solo formalit᷑ ⁊ esse indiuiduũ et singulare. Unde q̃diu habet suum eẽ tandiu habet vnitatẽ ⁊ idẽ esse: q2 ens ⁊ vnũ simul gñant᷑ ⁊ corrũpũt᷑. 4. metaphisice. ¶ Sʒ ꝯtra: q2 accidentis eẽ ẽ in esse. si ergo nõ est vnum inesse: q̃ nec vnum esse eorũ: ergo q2 nec mutat᷑ desinit esse idem numero. ¶ Scd̃o accidentis esse est inesse intrinsece: sed extrinsece inesse connotat subiectũ actu ⁊ hitudinẽ ad illd̃ qd̃ nõ ĩcludit esse accñtis nisi aptitudine: si ergo deus crearet nouã substantiã sub speciebus sacramẽti esset q̄dẽ idẽ inesse ꝙ pri᷒ intrinsece ex parte inherente: sed non extrinsece: q2 habitudo ad primã substantiam corrupta est siue esset res siue ratio. ¶ Scd̃m pʒ scʒ ꝙ per naturã accidẽtia nõ migrãt: q2 corrupto priori corrũpitur posteri᷒. Uñ cũ forma substãtialis sit prior ad accidentalẽ in om̃i corruptione ⁊ gñatione corrupta forma substantiali nõ põt manere qualitas simbola eadẽ numero sed tñ specie. ¶ Et per hoc apparet quare potest esse vna materia numero in gñato ⁊ corrupto: q̃uis magis depẽdeat materia a forma q̃ forma accñtalis a substantiali cũ nõ possit esse materia sine oĩ forma sicut põt eẽ accidens sine subiecto diuina virtute: q2 materia prior est forma. Unde nõ opʒ ꝙ ea variata variet᷑ nisi inesse: sed accñs est posteri᷒. q̃. ⁊c. ¶ Sʒ ꝯtra hoc est qd̃ plus dicit. 4. Phisicoꝝ ꝙ loc᷒ formalis ẽst oĩno imobilis q̄cunqȝ corpa cõtinẽtia sibiinuicẽ succedãt: siue ergo loc᷒ sit supficies ꝯtinẽs siue distãtia a celo vel habitudo aut q̄dq̄d aliud cũ locus quẽcũqȝ sumpt᷒ sit accidẽs subiectiue in locãte nõ locato. sʒ mltiplicato corpe locãte remanet nichilomin᷒ idẽ loc᷒. p ꝯñs ip̃m accñs qd̃ est loc᷒ naturalr̃ vnũ numero successiue erit ĩ pluribus.

¶ Et dicendũ ꝙ non est idẽ locus numero ſʒ spẽ dicit᷑ tñ vn᷒ eodẽmodo q̄ ignis vn᷒ p hoc ꝙ multa ligna sibiinuicẽ succedũt: aut vna ps aque añcedens ⁊ succedens facit vnũ fluuiũ. ſʒ hoc est difficile: q2 ꝯtinuitas est ptiũ aque ⁊ flãme: adinuicem non sic aũt locorũ vel locantiũ sibiinuicẽ succedẽtium. ¶ Tertium pʒ. si ꝙ nulla virtute idem accidens potest esse simul in diuersis subiectis ſʒ idẽ primo per oppositum. q2 eiusdem rationis est duo accidentia solo numero differẽtia esse simul in eodem subiecto scd̃m eandẽ partẽ: ⁊ ecõtra. vnũ ĩ diuersis. ſʒ illud non est factibile ſm quosdã vt dicetur in sequenti articulo. ergo nec istud. Unde q̄ñ duo corpa contigua sunt in aliquo loco: constat ꝙ duabus lineis superficierum se contingentium respondet vnica linea pro loco corporis continẽtis. quia contigua sunt quorum vltima sunt simul cum autem indiuisibile additum indiuisibili non faciat maius/ non est plus de latitudine in duab᷒ lineis locatis q̃ vna locante. Unde illa sola eis respondet: nec tñ est vnicũ vbi in illis duab᷒: sed duplex: q2 vbi est respectus cõtenti ad cõtinẽs ſʒ

cōmentat̄.respect⁹ aūt multiplicat̄ ſm subiecta ī
quibus eſt nō ſcđm obiecta a qbus eſt:ſicut pluri
um filiorum ad vnū patrē ſunt multe relationes.
ecōuerſo vna tm̄ ⁊ idē eſt ſi vbi cū reſpectu diceret
aliqđ abſolutū:qꝛ non multiplicatur reſpect⁹ in
creaturis nō multiplicato fundamento. et ꝑ ꝯñs
dicendū ꝙ qñ duo corpa ſunt ī eodē loco miracu
loſe ſunt in eis duo vbi. ¶ Preterea ſicut non po
teſt eſſe vnus pūctus duaꝝ lineaꝝ nec duo puncta
actu vnius ꝑtis linee:ſic nec vnū accidēs duorum
ſubiectoꝝ/nec ecōuerſo ſimul. ¶ Preterea ſi hoc
eſt poſſibile nō eſt rō q̄re non dicam⁹ ꝙ ol's calor
in q̄buſcūqꝫ ſubiectis diuerſis ſic eſt vnū ⁊ idē nu-
mero:nec tñ ꝑpt̄ hoc dico ꝙ accñs indiuiduet̄ for
malit̄ a ſubiecto:nec forma per materiā. alš de⁹
etiā non pōt facere ꝙ ſucceſſiue eſſet vna ⁊ eadem
forma ſepata ⁊ coniuncta ſicut nec ꝙ albedine ſe-
parata remaneret albū. ¶ Qꝫ aūt dicunt vnā ſpe
ciē numero eſſe in intellectu poſſibile ⁊ fantaſma
te alibi repatū eſt.ſic igr̄ in xp̄o aſcendente ⁊ celo
cū quo ſimul erat fuerunt duo vbi non eſt vnū tm̄
¶ Quantū ad tertiū:ſcꝫ vtrū duo accidentia ſo-
lo numero differētia poſſint eſſe ſimul in eadē ꝑte
ſubiecti ſunt q̄tuor opiniones. Pria ꝙ ſic ⁊ rō eo
rū eſt:qꝛ calor exiſtens in ſubiecto nō cōprehēdit
oēm rōnē calidi nec albedo:⁊ ſic de alijs formis ⁊
ideo ſubiectū factū in actū calidi vel albi eſt ad-
huc in potentia ad aliū calorē vel albedinē quātū
eſt de ſe.ſed verū eſt ꝙ non pōt reduci in actū alte
ri⁹ caloris vel albedinis ab agēti naturali ⁊ hui⁹
duplicē rōnē aſſignāt. ¶ Prima eſt qꝛ agēs natu
rale non pōt agere niſi ꝑ tranſmutationē:⁊ iō non
pōt dici motū de cōtrario ī cōtrariū facto aūt ſub
iecto ſub actu albedinis vel coloris iā non eſt ſub
cōtrario:⁊ ideo nō pōt ampli⁹ moueri ad aliā al-
bedinē vel calorē imo ſi calefactū calefaceret non
faceret inducendo aliū calorē ſꝫ intēdēdo p̄exñtē
¶ Alia ratio quā aſſignant eſt qꝛ agens natura-
le eſt cā ipſius fieri ⁊ nō eſſe:⁊ ideo nō pōt ꝯſerua
re formā ab eo factā in ſubiecto ſꝫ opꝫ ꝙ illa in
ſubiecto ꝯſeruet̄:⁊ qꝛ ſubiectū eſt vnū nō pōt ꝯſer
uare niſi vnā formā:⁊ ideo nō pōt v̄tute agentis
naturalis vnū ſubiectū hr̄e diuerſas formas ſolo
numero differentes. ¶ Sed alij iſtō reprobāt pri
mo quātū ad hoc ꝙ dicūt ꝙ qꝛ calor ī materia nō
cōprehendit oēm rōnē calidi:ideo factū calidū in
actu eſt adhuc in potētia ad aliū calorē qꝛ nō com
prehendit oēm rōnē calidi:qꝛ in hoc differt totum
vl'e cū ſua ꝑte a toto inteḡli cū ſua ꝑte:qꝛ integre et
ꝑfecte natura totius vniuerſalis q̄ eſt ſpecies ſpe-
cialiſſima ſaluari pōt in q̄libꝫ ſua ꝑte:⁊ iō pōt dici
propter hoc ꝙ duo calores poſſint eſſe in eodem
ſubiecto.qꝛ calor ī ſubiecto non cōprehēdit totā
ratione calidi ſcđm ſpeciē. Si aūt intelligat̄ ſic.ſ.
ꝙ calor exñs in materia nō cōprehendit oēm ra-
tionē calidi:qꝛ nō cōprehēdit oēs calores nume-
ro differentes.hoc eſt ideo qꝛ calor exiſtens ī vno
ſubiecto nō pōt eſſe idē cū calore exiſtēte ī alio ſub
iecto:ꝑpter hoc aūt nō pōt dici ꝙ factū in actu ca
lidū ſit in potentia ad calidū exñs in alio ſubie-
cto.ꝙ ſuus calor nō cōprehendit aliū:nec pōt eſſe
alter:⁊ per ꝯñs etiā non ꝑpter hoc pōt dici ꝙ duo
calores poſſint eſſe in eodē ſubiecto. ¶ Scđo re-
probat quantum ad cauſam primam quā aſſignāt
quare agens naturale nō poſſit agere duos calo-
res tales in eodem ſubiecto:licet ſubiectum ſit in
potentia ad plures tales.ſ.quia non poteſt agere
niſi tranſmutando a ꝯtrario in ꝯtrariū.qꝛ ad trāſ
mutationē nō reqrit̄ niſi carētia forme cū aptitu-
dine ad eā:qꝛ nec mutatio eſt a cōtrario niſi inquā-
tum ꝯtrariū hꝫ rōnē priuationis:ſed ſi ſubiectum
factum in actu alicui⁹ caloris eſſet in potentia ad
aliū calorē:⁊ ſubiectū aptū ad ipſum ⁊ ꝑ ꝯñs eſſe
natū tranſmutari ad ipſum ſm calorē:cū ḡ agens
naturale ſit ſufficiens ad faciendū illō qđ inducit̄
ꝑ tranſmutationē agens naturale nō opꝫ ꝙ ſemꝑ
tranſmutet a cōtrario ad cōtrariū:ſed a ꝑ̄uatione
ad habitū ſicut facit de tenebroſo lucidū ⁊ ꝑ ꝯñs
q̄uis agens naturale agat ꝑ tranſmutationē non
impeditur qn poſſit inducere duos vel plures calo
res in eodē ſubiecto.ſed quātū eſt de ſe poſſibile ē
tales plures calores eſſe in ſubiecto eodē. ¶ Si-
militer ſcđa cā non videt̄ eis ꝯueniēs:qꝛ lꝫ agēs
naturale nō ſit cā ꝯſeruādi effectū in eſſe eſt tamē
cauſa ipſius in fieri.⁊ ideo ſi due cauſe ꝯſeruātes
in eſſe poſſunt ꝯſeruare duas formas:ita vt videt̄
duo agētia naturalia potuerunt cauſare:ſed fieri
duas formas ⁊ ſic facte potuerūt fieri ab agente
naturali due forme ⁊ ab aliquo agēte naturali cō
ſeruari. ¶ Itē etiā ſubiectū nō conſeruat in eo ꝙ
ſubiectū eſt niſi paſſiue.p̄ter autē ꝯſeruās paſſiue
nō poteſt ꝯcludi vnitas forme exiſtentis in ipſo.
cū ſcđm eos duo ꝯſeruantia actiue cauſent duas
formas numero differentes in eodem ſubiecto.
¶ Secunda opinio eſt iſtorū q̄ p̄mos reprobāt
et eſt ꝙ in eodem ſubiecto non poſſunt eſſe aliquo
modo due forme quecūqꝫ ſolo numero differētes
⁊ hoc ſic probāt quia ſicut in omni actione p̄ter
illud qđ facit aliqđ tale effectiue reqritur aliqđ
intrinſecum quo illud fiat formaliter tale/ita eti-
am p̄ter illud quod facit diſtincta effectiue opꝫ
dare ex ꝑte facti aliqđ intrinſecum quo ſunt diſti
cta formaliter. Unde īpoſſibile eſt quācunqꝫ cau-
ſam effectiuā facere duos homies ſpecie differre
quia non habent aliquid intrinſecū quo differant
ſpecie ſcđm ꝙ hoīes:ſꝫ due forme numero nō ha
bent aliqđ intrinſecum vt ſint due:vel quo diffe-
rant differentia materiali niſi ꝑ hoc ꝙ ſunt vel na
te ſunt eſſe ī diuerſis ſubiectis.ergo due forme nu
mero ſolo differentes nō pñt eſſe in eodē ſubiecto
Maior videt̄ plana ſcꝫ ꝙ oportet ex ꝑte factoris
dare aliqua intriſeca qbus formaliter diſtinguā-
tur. Minorē ꝓbo qꝛ forme non poſſunt diſtingui
niſi per ſuas rationes formales : vel per hoc qđ
nate ſunt eſſe in diuerſis ſubiectis. Diſtinctio au
tē formaꝝ ꝑ rationes formales eſt diſtinctio ſpe-
cifica ergo diſtinctio materialis formarū nō pōt
intelligi eſſe niſi ꝑ hoc qđ ſunt vel nate ſunt eſſe ī
diuerſis ſubiectis.⁊ ſic patet minor. Unde credo
ꝙ omnis forma que nata eſt eſſe in diuerſis ſubie
ctis et talis ſolū et ex hoc ſolo hꝫ quandā latitu-
dinem intenſiue et remiſſiue ſed ad pluralitatem
numeralem. ¶ Iſti arguuunt contra ſe ⁊ ſoluunt
dupliciter. Primo ſic.pluriſicata cauſa pluriſica-
tur effectus.ſed contingit duo calida idē ſubiectū
calificare.ergo poſſūt ibi facere duos calores dif
ferentes numero. ¶ Preterea ponat̄ ꝙ a ⁊ b cale
faciāt idē calefactibile.tūc q̄ro vtrū faciūt vnū ca
lorē vel duos.ſi duos habeo ꝓpoſitū. Si vnū cō-
tra:qꝛ ſi a ꝑ ſe ſolū calefaceret aut faceret eūdem
calorem q̄ꝫ duo faciunt a ſcilꝫ et.b.aut alterum/ſi
eundē.ꝯtra:qꝛ tūc effectus b poſſet eſſe ſine b : qđ

est incõuenies.s.aliũ/hic non est nisi q: b sp natus
est facere aliũ calorẽ.ergo ⁊ si cõcurrãt a et b b sp
faciet aliũ calorẽ ab eo quẽ facit a:⁊ p ↄsequẽs fa
cient duos. ¶ Ad pmũ respõdent q vera est ma-
ior loquendo de pluralitate formali cãe effectiue
sicut qñ vna cã est frigefaciẽs alia dealbans .non
aũt habet veritatẽ de pluralitate numerali/cau-
se effectiue quando concurrunt ad agendum in
idem subiectũ:⁊ ratio est q: illud quo agunt non
plurificaẽ p se sed ratione adiuncte inquãtũ illa q̃
agunt sunt in pluribus subiectis vel suppositis.
¶ Ad.2.dõm.q a ⁊ b qñ cõcurrũt simul faciunt
eũdẽ calorẽ ¶ Ad illõ qõ dr ↄtra.q ßm illos qui
ponũt q eadẽ fofa ẽ intẽsa ⁊ remissa eadẽ fofa ef-
ficiẽ ab a qñ agit p se q̃ fiet ab a ⁊ b si ↄcurrerẽt ad
iuicẽ p eodẽ instãti nisi q fiet a duob⁹simẽ bz gdũ
intẽsiorẽ q̃ a solo a fieret. Et ad illõ qõ additẽ cõ
tra hoc dicendũ q forma q̃ fit a solo a nõ est effe-
ctus b actualiter sed habitualr:q: potuit fieri a b
vna cũ a/effectũ aũt q̃ est ipsi⁹ b hĩtualr nõ ẽ incõ
ueniens esse sine b actualr. ¶ Scõm aũt illos q̃
ponũt q eadẽ forma nõ potest esse itẽsa ⁊ remissa/
dicendũ q ali⁹ est calor quẽ faceret b p se a calore
quẽ faceret a cũ b simul. Et qñ dr q hoc est q: a ⁊
b nata sunt p se facere diuersos calores/dõz q nõ
est verũ: sz q: quando agunt diuisim quodlibet p
se:tũc nata sũt facere diuersos calores: sz quãdo
agũt in idẽ simul subiectũ/nata sunt facere vnum
3. opinio. calorẽ tñ. ¶ Tertia opinio est q idẽ accidẽs ab-
solutũ ⁊ reale nõ multiplicaẽ in eodẽ subiecto:sz
idẽ intẽtionale ⁊ relatũ sic. Unde ponũt in eodẽ
patre ad plures filios plures paternitates:quia
multiplicanẽ terminis vel obiectis ¶ Sz contra
hoc est q: in spũ sctõ ad patrẽ ⁊ filiũ nõ ẽ nisi vna
relatio numero. Unde relationes multiplicãtur
obiectis specie nõ numero. ¶ Isti etiã de forma
intentionali quã dicũt educi nõ de potẽtia medij
sicut luce ⁊ specie coloris / dicũt illã multiplicari
nõ solũ subiecto: sed etiã pncipio ponẽtes multa
luminaria ⁊ multas species i eadẽ pte medij qb⁹
suffragantur pspectiui dicentes oẽz visionẽ fieri
sub figura piragmidali:cui⁹ basis est in re visa et
con⁹ in oculo:⁊ ideo videri minora magis distan
tia. ¶ Impossibile est aũt vnã ⁊ eandẽ rẽ diuersi-
mode ⁊ ↄtrarie simẽ figurari. Cũ aũt videm⁹ nos
mutuo si spẽs nẽc q̃ sunt in medio essent vna spẽs
illa esset con⁹ et basis ex vtraq; pte.id.⁊c. ¶ Sz
istõ nõ valet:q: calor quẽ deus crearet/ nec de po
tentia subiecti educeret ita numeraretur numero
subiecti sibi derelict⁹ sicut si esset educt⁹ de potẽ-
tia p agẽs naturale q ideo q: coexigit necessario
potẽtiã subiectiuam ⁊ receptiuam sue actionis.
¶ Preterea non est imaginãdũ q imago q̃ videẽ
in specl'o sit ibi subiectiue:sed est solũ ibi obiectie
et repñsentatiue nõ aliẽ q̃ in medio vbi est inuisibi
lis.⁊ hoc apparet q: pfunditas speculi:qõ est val
de tenue nõ est tanta quãta apparet profunditas
imaginis visẽ. ¶ Itẽ figura detẽminata nõ gñaẽ si
mul sz successiue.illa autẽ spẽs subito gñaẽ q̃uis
ↄtra hoc diceretẽ q figura ṗuidis subito gñatur p
pter nõ coexistere ↄtrarias dispositiões sz i ppositi
to cũ ipm speculũ habeat figurã determinatã so-
lidã nõ videẽ capax alteri⁹:q: idẽ corp⁹ nõ põt fi-
gurari diuersis figuris simul. Sz sicut ẽ vna quãti
tas numero q̃ extenduntẽ omia extẽsa i vno subie
cto:sic ẽ vna figura nũero q̃ figuraẽ oĩa figurata

in illo. ¶ Itẽ videẽ q illa spẽs nõ sit quãta:q: est
spẽs quãtitatis sicut spẽs coloris non est color: et
hoc esset p illis de pma opiniõe q̃ dicũt eã recipi
in pũcto. ¶ Sed istud nõ est verũ imo ipa est q̃ta
et figurata:sz nõ ẽ color nec colorata q: extẽdi ⁊
figurari est cõe oĩm accidẽti corpeo. Colorari au
tẽ pprĩũ est supficiei.sz verũ est q quãtitas ⁊ figu
ratio speciei nõ est ßm quãtitatẽ ⁊ figurã obiecti
sed subiecti:alias celũ videreẽ valde puũ. Est er-
go species in medio organo et speculo realis ta-
lis nõ formalr sz ṽtualr ⁊ repñsentatiue q̃le obiectũ
¶ Itẽ q dicũt pspectiui visionẽ eẽ sub figura py-
ragmidali nõ ẽ itelligẽdũ bz existentiã sz solũ ßm
apparentiã:q: sicut sonus a longe tenuiẽ auditur
et minus et min⁹ ßm q magis et magis distat.q.
euacuareẽ paulatim cũ tñ certuz sit in sono nõ eẽ
figurã pyragmidalẽ ita ⁊ hic q: sicut in actiõe rea
li quanto agẽs plus distat tanto minus imutat si
cut ignis minus calefacit distãtia sine hoc q cale
factio habeat pyragmidẽ.sic et visibile quãto pl⁹
distat minus pfectã suã speciẽ impmit ceteris pi-
bus:q: in oculũ senis eq̃ distantẽ minus agit visi
bile q̃ in oculũ iuuenis pptẽ qõ apparet illud non
esse propter figurã pyragmidalẽ q̃ eq̃lr esset hic et
ibi. ¶ Itẽ q a lõge videẽ nigz apparet quã appa
rentiaz nõ facit pyragmis:sed q: color est partici
patio lucis q̃ defectiue est in nigro.vnde q: lux di
stans defectuose agit:ideo apparet obiectũ nigz
q̃si in luce defectuosum. Sic igẽ ex his oĩbus sup
ponendũ est:q species est quoddam veruz accñs
reale absolutũ. Uñ qua rõne aliõ accñs nõ multi
plicaẽ in eodẽ subiecto eadẽ ratione nec species.
Qñ aũt probaẽ p diuersas pyragmides/ visum ẽ
q nõ est ibi pyragmis nisi imagiata.qñ ergo duo
hoies se mutuo vidẽt in medio est vnica speci-
es formaliẽ:sed plures virtualiẽ. ¶ Quarta opi 4.opinio
nio est q p naturã est ipossibile tã de absoluto q̃
de relato/tam de reali q̃ de intẽtionali.diuina au
tẽ ṽtute ẽ possibile de potentia absoluta. ¶ Pri-
mũ probaẽ q: propter hoc nõ est idẽ susceptiuũ cõ
trariorũ simul q: p eandẽ rõnem vtrũq; recipit.3.
Phisicoz:eadẽ est potentia cõtrarioz. Uñ si ha-
bet vnũ cõtrariũ potẽtia sua termiata est:si autez
reciperet aliõ sua dependentia iterũ termiaretur
nõ põt aũt terminari iã terminatũ:q: dependeret
et non dependeret. Cõstat aũt q magis p vnam
rationẽ recipiũtur illa q̃ sunt vnius ratiõis q̃ cõ
traria. Uñ si propter hoc illa nõ sunt simul p ↄñs
nec ista. ¶ Sed contra hoc est q: rõ tacta bñ pro
bat q contraria nõ possunt esse simul in gradu in-
tenso et pfecto.q: sic esset potentia ⁊ dependẽtia
terminata totalr p pmũ perfectũ ⁊ nõ terminata
totalr ex quo recipet scõm.sed non pbat q̃n pos-
sint esse simul scõ m gradũ remissum:q: p'graduz
remissum nõ est terminata pfecte depẽdẽtia potẽ-
tie alias nõ posset illud intendi:⁊ per ↄñs põt ßm
aliam ptẽ dependentie recipe cõtrariũ nisi aliud
obsistat sicut etiã qñ hz vnũ accñs pfecte ibi non
põt plus intẽdi:q: terminauit totã depẽdẽtiã. qñ
aũt hz impfecte potest:q: adhuc restat aliqua de-
pendentia. ¶ Sz ad hoc potest dici q qñ forma
habita intendi debet subiectuz non est terminatũ
respectu gradus acquirendi sed interminatũ. Un-
de ad illud adhuc est in potentia verũ põt illõ re-
cipere ßm aliã formã eandẽ specie simul cuz pma
nõ q: siue esset pfectior siue minus pfecta:saltem

primū gradū quo subiectū iā ē termīatū includit siue cū ipso aliū siue nō. Unde respectu eiꝰ seq̄ref cōtradictio ꝙ.s. respectu illiꝰ esset potētia terīata et nō termīata. ⁊ idē forte est de ꝯtrarijs q̄ sūt prticipatio alicuiꝰ cōis ꝙ s̄m p̄mū gradū est ī vtroqꝫ Uñ īpossibile ē ꝙ ipꝫ sīl'bis recipiat. ¶ Ad idē ē scđo q̄ naturaliꝰ tēdit potētia ī acrū ⁊ q̄etaf p ipꝫ q̄ mobile ad locū: q̄ natura aliq̄ p violētiā sepaf a loco / nō sic aūt accidēs a subiecto: ſꝫ q̄ñ mobile q̄escit in loco suo naturalr: impossibile est ꝙ p naturam tendat ad aliū locū naturalr. ergo q̄diu potentia hꝫ illud q̄d appetit naturalr īpossibile est ꝙ tn̄ aliud tendat actualit. oīs aūt potentia p tendentiā tendit in id q̄d recipit. ergo īpossibile ē dū habet vnā albedinē ꝙ recipiat aliā. ¶ Scđm ptꝫ triplici ratione. Prīa talis est: q̄ deus pōt facere rē sine oī causa extrinseca. sed albedo sicut seipsa formalit est ens ⁊ non subiecto: sic est vna ⁊ per ꝯñs due albedies seipsis formalit nō subiectis distinguūtur. ergo nō est obstante vnitate subiecti: deꝰ pōt et seruare distinctionē sicut duobus corporibus etiā mathematicis distinctionē in codeꝫ loco: q̄ distinguūtur seipsis formalit cū sint actꝰ et forme situ aūt nō distiguūf formalr cū possēt esse actu distincta in vacuo vel extra celū si deꝰ etiā faceret diuersa corpa mathematica ī diuersis locis et sitibus sicut modo sunt due hostie ꝯsecrate annihilatis locis nō ꝓpter hoc cōiungerenf pūꝰ distantia / ⁊ tñ non distinguerenf situ nec loco nec distarent: q̄ in vacuo nō est realis distātia. ideo. ⁊c. ¶ Q; aūt dr̄ in ꝯtrariū ꝙ distinctio formalis est specifica intelligendū et de distinctiōe q̄ditatiua s̄m quā oēs partes diffinitionis sunt forme / non aūt de distinctiōe formali vl' etiā p formā realē cū oīs diffinitio etiā naturalis itrīsece ⁊ formaliter nō sit nisi p formā sicut due substātie separe distiguūtur seipsis formalit nō per hoc ꝙ aliē nate sūt in diuersis materijs: ſꝫ potiꝰ ecōuerso materie nō distinguūtur nisi q̄ sunt sub diuersis formis substātialibus ⁊ nō q̄ sub diuersis q̄titatibꝰ sed potius ecōuerso. q̄titas sicut nō est nata esse nisi in subiecto naturalit: sic nec distigui nec tn̄ distīcto subiecto. ¶ Scđo sic / nō plus depēdet vnitas accidētis ab vnitate subiecti q̄ pluralitas a pluralitate: sed deꝰ pōt facere vnitatē accidētis sine vnitate subiecti: q̄ pōt facere entitateꝫ q̄titatis sine entitate subiecti vt ptꝫ in sacramento altaris. ergo et pōt facere pluralitatem accidentiū numeralē sine pluralitate subiectoꝝ ⁊ per ꝯñs in codē subiecto. ¶ Sed ad hec diceref ꝙ sicut facit deus entitatē accidentis sine entitate subiecti: sic facit vnitatem sine vnitate ⁊ nō aliter facit aut vtrūqꝫ separādo accidens sine subiecto. nō aūt alit. Uñ diceret aliq̄s ꝙ non pōt facere vnū accidēs in diuersis subiectis. nec ecōuerso duo in codē: ſꝫ sicut potest facere vnū accidēs sine vnitate subiecti separando ipsum. sic pluralitatem sine pluralitate sepando sicut eq̄li facultate facit duas hostias cōsecratas sicut vnā. ⁊ tunc qualitates duaꝝ hostiarū nō hñt pluralitatē a subiectis ꝯsecrataꝝ: sed a seipsis sicut q̄libet illarū habet vnitatē a se / nō a subiecto: nisi forte aptitudine. hoc tñ non bene dr̄ q̄ forma est actꝰ. Uñ nihil ē cā formalis actu distinguēdi / ꝙ est sola aptitudine: nec ipsa sola habitudo vel aptitudo. p hoc ergo ꝙ accidēs ē aptū natū esse in codē subiecto: vel pluribus nō hꝫ formaliter esse vnum vel plura actu. ¶ Tertia rō est q̄ sicut gñis vnitas ⁊ speciei in accidentibus non est ab extrinseco nec a subiecto ſꝫ ab intrīseco. Uñ ꝙ distinguūtur gñe vel specie hñt a seipsis non a subiectis. vnde non in eadem pte subiecti possunt esse plura accidētia gñe vel specie differētia. ergo simili vnitatē ⁊ distinctionē nūeralē hñt ab intra ¶ Q; aūt s̄m cursum nature nō se ꝯpatianf in codē subiecto nō arguit q̄n differāt seipsis: q̄ cōtraria etiā simul ī codē subiecto stare nō pñt etiā diuina v̄tute cū tñ distiguanf formalit seipsis et nō subiectis. ergo a simili de differētibꝰ solo numero sed tñ nō seq̄tur deꝰ nō pōt facere ꝯtraria ī codeꝫ subiecto. ergo nec solo numero differētia: q̄ illa cum hoc ꝙ seipsis differūt: oppositōeꝫ īcludūt q̄ vnuꝫ cōtrariū sp̄ includit priuationem alterius. Nō sic sūt indiuiduū vniꝰ speciei p̄uat sic alteꝝ. ideo. ⁊c. ¶ Preterea argumenta non obstant q̄n deꝰ possit hoc facere: q̄ deꝰ nō req̄rit potētiā naturalē ī subiecto cui formā īprimit: ſꝫ solū obediētialē / q̄d autē deꝰ nō pōt simul facere ꝯtraria hoc est ꝓpf formalē oppositionē nō ꝓpf defectū potētie in subiecto. ¶ Ad argumētū p̄ncipale dicendū ꝙ vbi nō est effectus formalis loci cū differat subiecto: nihilominus tñ est ī mathematicis: q̄ nō est p motum ⁊ transmutationem.

¶ Distinctio.23. ¶ Questio.1.

Irca vicesimātertiā distinctionē q̄rūf.v. ī spāli. Primo de necessitate hituū Scđo vtrꝝ faciant ad substātiā actus. Tertio de necessitate v̄tutū theologarū. Quarto: vtrū fides sit v̄tꝰ. Quito vtrū de codē obiecto sint oēs v̄tutes theologice. ¶ Primo igf q̄rif vtrū indigeamꝰ habitibꝰ. Primum
Et videf ꝙ nō: q̄ actus p̄cedentes habitū in oībus sūt ī nobis similes seq̄ntibus ipsum nisi q̄ ad facilitatē ſꝫ ꝓpter hāc nō indigemus habitibus: ergo nullo modo. Maior patet ex.ij. Ethicoꝝ vbi expresse dicitur ꝙ actus precedentes habitum ⁊ generātes ipsum similes sunt actibus qui post habitum gñatū eliciūtur et si ꝙ signū generati habitus est fieri in opere delectationē / ꝙ fit ꝓpf facilitatē ⁊ ꝯnaturalitatē actꝰ. Minor declaraf: q̄ difficultas actus facit ad meritum / facilitas minuit / ergo si habitus facit facilitatē in actu plus nocet q̄ ꝓficit. ¶ Si autē dicatur ꝙ a sctis consuetum est dici ꝙ difficultas ex pte operis auget meritum ⁊ hanc non tollit habitus. [illegible]ifficultas vero ex pte operantis non auget sed minuit / ⁊ hanc tollit habitus. Contra: scđm snīaꝫ dñi Mar.xij. ⁊ Luce.xxi. Uidua paup q̄ posuit duo minuta ī gazophilatio plus meruit q̄ diuites qui plus posuerūt: q̄ difficiliꝰ fuit sibi illō modicū ponere q̄ diuitibus multū. Cōstat auteꝫ ꝙ hec difficultas non fuit ex genere operis: ſꝫ ex cōditione operantis q̄ pauper erat. ergo etiā tal' difficultas auget meritū. ¶ Itē potētie rōnales p̄fectiores sunt naturalibus: sed potentie naturales non indigent habitibus. nec propter actū nec propter facilitatem actus nec propter modum. ergo nec rationales. ¶ In ꝯtrariū est: q̄ hitꝰ ē q̄ q̄s bene vel male disponitur ad se vel ad aliū: vt dicitur.v. Metaphisice: sed eo quo bene disponimur indigemus, ergo saltē bonis habitibꝰ indige

Secundū

In opposi tum.

Rñsio. mus. ¶ Rñdeo hic stãt.v.opiniões. Pria est opi
nio quorũdã pbabilis q̃ pponũt tria vidẽda. Pri
mũ est cũ habitus d'caf multiplr i quo sensu nũc
acceptaf habitus. Scðm est pter qd ponẽdi sũt
habitus. Tertiũ vtrũ habit⁹ sit pprie res vel mod⁹
rei. ¶ Quãtũ ad pmũ dicif q habit⁹ df multiplr
1.oppõ. Primo modo post pdicamentũ. Alio mõ pdicamẽ
tũ. Tertio modo determiata species q̃litatis/ qð
ptz sic. habit⁹ eñi ab habendo dicif ab eo aũt qð ẽ
hẽre nomẽ habit⁹ duplr dirivaf. Uno mõ sm q hõ
vel alia creatura dr rẽ aliquã habere. Alio mõ sz
q res aliq̃ aliqualiter se habet: puta bene vel ma
le sm seipsam vel in respectu ad aliã. Primo mõ ha
bit⁹ est postpdicamentũ qr se extendit ad res di
versoꝝ predicamentoꝝ. Dicif eñi hõ hẽre manum
qð ptinet ad substantie pdicamentũ. /vel q̃titatẽ
vel albedinẽ qð ptinet ad alia duo pdicamenta/ ⁊
dñs dr hẽre seruũ qð ptinet ad pdicamẽtũ relatio
nis/ ⁊ hõ vestẽ vel anulũ qð ptinet ad habitũ qð ẽ
speciale pdicamentũ/ vt statim infra dicef. Oẽs
eñi modi quib⁹ vna res dicif habere aliã/ reducũt
ad tres: qr qð habetur vl' habetur p modũ accidẽ
tis inherẽtis: ⁊ istud se extẽdit ad res diversoꝝ
predicamentorũ: vel p modũ correlatiui/ ⁊ istð po
test reduci ad predicamentũ relationis/ vel p mo
dũ ornatus. ⁊ istud cũ nõ reducatur ad aliud pdi
camentũ facit pdicamẽtũ p se speciale qð vocaf
habitus. Ut cũ dicitur hõ vestitus armat⁹ vel hu
iusmodi. Habit⁹ aũt scðo mõ accep⁹. s. put aliqua
res dicitur se habere bene vel male ad seipsam vl'
ad aliã est species qualitatis q̃ dicitur habit⁹ vl'
dispositio. ¶ Differt autẽ habitus sic dictus ab
aliis duobus pmis modis qr habitus scðo modo
nõ dr ipsa res q̃ habetur/ sed solũ habitudo habẽ
tis ad illud qð habetur. sed habitus dictus ter
tio modo pmo ⁊ pncipalr dr illa res q̃ habetur sz
quã hñs dr aliqualir se hẽre puta bene vel male. ⁊
sic diffinit phs habitũ. v. Metaphisice q habitus
est dispositio sm quã disponitur aliquis bene vel
male scðm se vel scðm aliud: ⁊ ideo scðo Ethico
rũ dr q potentia est qua possimus habit⁹ quo pos
sumus bene vel male: etiam in hoc sensu loquitur
de habitu q̃rendo vtrum indigeamus habitibus.
Scðm tñ cõmentatorẽ. v. Metaphisice respectus
seu habitudo q̃ facit pdicamentũ hitus est habi
tudo cõtinẽtis hoc qð est hẽre aliq̃d sicut cõtentũ habet
cõtinẽs sicut aial habet cutẽ/ ⁊ arbores hñt corti
ces ⁊ hoc ẽ pdicamentũ habitus/ cyphũ aũt habe
re aquã/ et ciuitatẽ habere hoies. ecõuerso. s. scðz
q continens habet contentũ ⁊ scðm hunc modũ
locus habet locatũ: ⁊ hoc est pdicamentũ vbi. et
vlr respectus in hoc pdicamẽto est cõuersus illi q̃
est in pdicamento habitus ⁊ sic patet primum.
¶ Quantũ ad scðm sciendũ q habit⁹ req̃ritur p
pter indeterminationẽ rei q̃ disponitur ad alterũ.
Cui⁹ ratio est quia sicut patet ex dictis habitus
est quo quis disponitur bene vel male/ vbi ergo ex
natura rei nõ est aliqua indetermiatio ad bene vl'
male: sed est vnus determinatus modus ibi nõ ẽ
necessarius habitus ad ponendũ determiatũ mo
dũ/ ⁊ ecõtrario vbi ex natura rei est indifferentia
ad bene vel male: ibi est necessarius habit⁹ ad po
nendũ determinatũ modũ: nũc ẽ ita q potẽtie ra
tionales in nobis non stant determinate ex natu
ra rei ad vnũ modũ scðm bene vel male sed habẽt
multã indifferentiã. Intellect⁹ eñi põt intellige
re vere et false/ et voluntas appetere ⁊ bñ ⁊ male
pter qð in potentiis rõnabilibus siue sint rõna
biles p essentiã siue per pticipationẽ indigem⁹ ha
bitibus ad determinandũ p habitũ hãc indifferẽ
tiã. determiat aũt hitus i q̃tũ inclinat potẽtiã
ad determiatũ modũ ad bñ si sit bon⁹ vl' ad male
si sit malus. ⁊ hoc dicit phs. 2. Ethicoꝝ ponendo
differentiã inter habitũ ⁊ potentiam vbi dicit q
scðm habitũ dicuntur boni vel mali: sm potẽtias
ð non. Ex quo satis põt cõsir deduci vt dicũt q i
intellectu respectu principioꝝ non est forte neces
sarium ponere habitũ: qr intellectus est determi
natus respectu illo: ũ cũ quasi naturalr veniãt ad
mẽtem. 4. Metaphisice: ⁊ sint sicut locus ianue
respectu foris in domo. In foribus aũt q̃s delin
quit scðo metaphisice. q dicat null⁹: ⁊ hoc maxi
me intelligendũ est de pmis pncipiis simplr ⁊ ter
minis entis quantũ ad speculabilia de agibilib⁹
etiã forte nõ min⁹ qr sp ad optima depcatur rõ. vñ
e cõtinẽtis et incõtinentis rõnẽ laudam⁹ in fine pri
mi Ethicoꝝ. Ex hoc etiã forte deducif cõsir scðo:
q in potentia voluntatis nõ est ponẽdus habitus
qr non propter passiones scðm quas male sic hẽre
possit cũ nulla passio sit in voluntate/ nec pter in
determiationẽ qr potẽtialitas rõnalis: qr illa tol
litur p intellectũ ex psentatione obiecti / obiecti
aũt est determinare potẽtiã ¶ Et si obiiciaf q ap
petitus rõnalis vel imaginationis determinat in
tellectũ scðm phm. 9. Metaphisice ergo nõ deter
minaf ab obiecto. dicendũ q differenter intelle
ctus determinat voluntatẽ ⁊ volũtas itellectum
quia intellectus determinat voluntatẽ specifican
do actũ: sed voluntas quo ad exercitiũ actus. et
sic patet secundũ. ¶ Quantũ ad tertiũ dicendũ
q habit⁹ saltẽ acq̃sit⁹ vt excludam⁹ habitũ supna
turalẽ ⁊ infusũ nõ est pprie aliqua natura absolu 1.ratio.
ta: sz magis est modus rei vl' nature qð ptz: qr sicut
se hz res ad rẽ sic modus ad moduz: sed habitus
nõ requiritur nisi pter modum. ergo nõ est pprie
res sed modus. ¶ Scðo ptz idẽ cõparando ha 2
bitũ aie ad habitũ corporis: qr sanitas q̃ est habit⁹
corpis nõ videf sm se esse aliqua natura absoluta
sed solũ cõmẽsuratio seu pportio vel determina
ta habitudo humanoꝝ inter se. ergo idẽ vf de ha
bitibus aie. ¶ Tertio ptz idẽ specialr de hitibus 3
aie: qr vt dr. 9. Metaphisice: vel alterum cõstituif
p actũ. intra manentẽ: sed habit⁹ causaf p actus
intra manentes. s. p frequentiã actuũ ergo nõ est
proprie res aliqua sed modus ex tali frequẽtia de
relict⁹. ¶ Quarto qr illð qð acq̃rif p frequẽtiaz
actuũ ⁊ amittitur p solã cessationẽ eoꝝ nõ videf
esse res sm se: sz pot⁹ q̃dã mod⁹ cõsuetudinis: sed
oẽs habit⁹ acq̃sit⁹ ẽ hmõi. q̃re ⁊c. minor de se ptz:
experimur eñi q post longã cessationẽ actuũ amitti
mus habit⁹ morales ⁊ speculatios. Maior pbaf
qr qð ẽ aliq̃ res sm se nũq̃ desinit esse nisi corru
ptiõe subiecti vel actiõe cõtrarii: vel cessatiõe cãe
efficiẽtis. Act⁹ aũt q̃ꝝ cessatiõe amittũtur habit⁹
absq̃ corruptione subiecti vel actiõe cõtrarii/ nõ
stat cã cõseruatiua habit⁹. Alioqn hit⁹ nõ mane
ret i dormiẽtib⁹ in q̃bus cessat actus ergo habit⁹
nõ stat pprie res sz q̃dẽ modi cõsuetudiales. Debe
m⁹ ñ imaginari q sicut equ⁹ docef ãbulare i q̃tũ
cõsuetudine sic ambulãdi efficif pn⁹ ad cõsimilit
ambulandum: nec ex hoc efficitur i eo aliq̃ res ab
soluta: sz solũ taf mod⁹ cõsuetudialis ⁊ pmitas taf

sic ex cõsuetudine actuũ bonoꝝ vel maloꝝ/ fit in
nobis quedã ꝓnitas ad cõsimiliter agendũ eo ꝙ
ↄsuetudo inclinat quasi ꝑ modũ nature. ¶ Nec
ꝓpter hoc debet alicui videri ꝙ habitꝰ nõ sit q̃lita-
tas eo ꝙ nõ est ꝓprie res sed modus rei: q2 nõ so-
lũ relatio ẜm sex vltima p̃dicamenta dicunt mo-
dos rerũ: imo in qualitate ꝛ q̃titate inueniunt ali-
qua q̃ nõ dicunt ꝓprie res sꝫ modi reales: sicut nu-
merus in q̃titate. nõ eñ dicit res numeratas ꝓ-
prie: sed est modus realis circa eas. Silr figura q̃
ponit in quarta specie q̃litatis/ potiꝰ est modꝰ ter-
minationis q̃titatis q̃ aliqua res ẜm se. ꝛ idẽ est
de habitu ꝛ dispositiõe q̃ sũt in p̃ma spẽ q̃litatis.
nõ eñ sũt nisi q̃dã ꝓnitas ꝛ q̃dã modi se habẽdi
bene vel male in se vel ad alterũ. Et hoc expresse
vult dicere phs. 7. phisi. vbi ꝓbat ꝙ alteratio non
est ad q̃litates p̃me spẽi scꝫ ad habitũ ꝛ dispositio
nẽ. sic eñ oĩs virtꝰ ꝛ malicia ad aliq̃d sũt sanitas
q̃dẽ calidoꝝ ꝛ frigidoꝝ cõmẽsuratio q̃dã est/ aut
eoꝝ q̃ infra sũt/ aut ad cõtinẽs. Idẽ intelligẽdũ
est de habitu aĩe. vnde cõcludit. qm̃ ergo malicie
et virtutes sũt ad aliq̃d hoꝝ aut rationẽ ipsorum
gñationes neq3 alterationes oĩno. p̃dicamẽta eñ
nõ distinguunt ẜm rem et modũ neq3 ẜm rem: sed
ẜm formã p̃dicandi. Et ideo oẽ illud q̃d disponit
ad se vel alterũ siue sit res ꝓprie siue modus rei di
cit q̃litas: q2 facit subiectum suũ aliquale. Et silr
oẽ illud q̃d denotat subiectũ suũ aliq̃tũ vel aliq̃-
2. opinio. tum dr̃ q̃titas: dato etiã ꝙ q̃nq3 non sit ꝓprie ꝛ ꝑ
se res sicut dictũ est de nũero. ¶ Secũda est opi-
nio dicẽtiũ duas cõclusiones. ¶ Prima est ꝙ ha
bitus est res absoluta differens realr a potentia.
Secũda ꝙ est res ꝑfectior q̃ sit ipsa potẽtia. Pri-
mum ꝓbat sic. illud q̃d ꝑ se habet bonitatẽ ꝑ se ha
bet entitatẽ. 1. ethicoꝝ sed habitꝰ habet ꝑ se boni-
tatẽ q2 ꝑ se appetibilis ẽ. Bonũ eñ est q̃d oĩa ap
petũt. sapiẽtia autẽ ꝓpt se appetit si nihil aliud
debeat euenire. 1. metaphi. ꝛ 6. ethicoꝝ. ergo hꝫ ꝑ
se entitatẽ. et pari rõne aliq̃ habitꝰ. ¶ Secũdã cõ
clusionẽ ꝓbãt: q2 illud habet plꝰ de entitate q̃d hꝫ
plus de bonitate: sed habitꝰ hꝫ plus de bonitate
q̃ potẽtia: q2 phs dicit. 9. metaphi. ꝙ actꝰ est me-
lior studiosa potẽtia. i. bona potẽtia. actꝰ autẽ po-
tẽtie nõ solũ est actꝰ secũdus q̃ ẽ ↄsiderare: sꝫ etiã
habitus q̃ est actꝰ p̃mus sicut scia. 2. de aĩa. ꝛc.
¶ Preterea plus est de bonitate in eo q̃d est ꝑfe
ctio formalr q̃ in ꝑfectibili: sꝫ habitꝰ est ꝑfectio po
tẽtie. ergo. ꝛc. ¶ Si dicat ↄtra p̃mã rõnẽ ꝙ gra-
dus ꝑfectior caritatis superueniẽs facit eã ꝑfectio
rẽ/ ꝛ ꝑ se est appetibilis q̃ nõ dicit rẽ differentẽ sꝫ
solũ modũ. Nõ est silr q2 nõ sic põt dici ꝙ habitꝰ
dicat gradũ intẽsum in potẽtia: q2 potẽtie intelle
ctiue sũt inuariabiles ꝛ necessarie. q̃ tñ subijciunt
Cõtra. 2. opi. obijcit doctor. habitibꝰ. ¶ Sed illa positio in p̃ma q̃dẽ conclu-
sione vera est: in oibꝰ aliis deficere videt. cõclusio
q̃dẽ p̃ma ꝓ tãto vera est: q2 vera creatio et realis
et distincta est res aliqua et distincta a re preexi-
stente. habitꝰ aũt infusi ꝓducũtur semꝑ ꝑ veram
creationẽ: ꝛ aliq̃ habitus sũt sic ꝓducibiles sicut
patet in scia infusa Ade et Salomonis: cũ eoꝝ
generatio nõ sit potẽtie intensio: patet ꝙ sit vera
res distincta a potẽtia. ¶ Respõsio autẽ eoꝝ ad
hoc deficit: q2 cũ dicũt in minore ꝙ sapiẽtia ꝓpter
se appetibilis est. intelligitur de habitu cũ actu/
et nõ de habitu eñ q̃ est ꝑ actũ. nullꝰ eñ curaret
de habitu dũmõ haberet actũ ꝑfectũ. ¶ Itẽ i ap

petẽdo habitũ ꝛ actũ includit potẽtia sine q̃ neu-
trũ haberi põt. ¶ Scda autẽ cõclusio falsa est oĩ
no: q2 potẽtia sine habitu aliq̃d bonitatis hꝫ: ha-
bitus aũt sine potentia nichil. Qd autẽ ꝓbant ꝙ
actus est melior studiosa potẽtia. intelligitur de
actu secũdo/ nõ de p̃mo. adhuc itelligitur de actu
put icludit potẽtiã et nõ seorsum accepio. ¶ Ad
illud q̃d postea dicunt de ꝑfectione. dicendũ ꝙ ꝑ-
fectio inq̃tũ hmõi est ꝑfectior ꝑfectibili sed non
simplr nisi ꝑfectio p̃ma. forma eñ substãtialis q̃ ẽ
ꝑfectio p̃ma simplr est melior suo ꝑfectibili: sꝫ ac
cidẽs q̃d est ꝑfectio substãtie ẜm q̃d est meliꝰ sed
simplr ignobiliꝰ: q2 ꝑfectibile est ꝓpter ꝑfectionẽ
p̃mã: sed ꝑfectio secũda ꝓpter suũ ꝑfectibile: q̃d
est ꝑfectio p̃ma. Unde potẽtie aĩe sũt indigniores
res ea: licet sint ꝑfectio ipsiꝰ. Et silr est de habiti
bꝰ respectu potẽtiarũ: q̃ sũt ꝓpter eas nõ econuer
so. ¶ Tertia opinio redit in p̃mã dicẽs ꝙ habitꝰ 3. opinio.
nõ differt re absoluta ab actu/ nec a potentia. Et
de habitu ꝓbãt tripl̃r. Primo sic. sicut ĩe hꝫ cal. fa
cere ad calorẽ sic itelligere facere ad itelligere: sꝫ
ꝑ frequẽter calefacere nõ generat in calefactibili
nisi calor/ licet forte magis intensus: aut si gene-
ratur aliq̃d aliud/ sicut raritas/ leuitas/ siccitas/
et hmõi: q̃ disponũt ad calorẽ: illa tñ nõ remanẽt
trãseũte calore: sꝫ sicut aqua redit ad frigiditatẽ/
sic ad humiditatẽ. ꝛc ergo ꝑ frequẽs itelligere fa
cere in itellectu possibili nõ generat nisi itellige-
re: vel si aliq̃d gñat aliud disponẽs ad itelligere/
illud nõ manebit trãseũte ipso itelligere. et sic vel
habitꝰ intellectiuꝰ nõ est aliud ab ipso actu: vel si
est aliud nõ manet sine illo: cuiꝰ oppositũ dicũt q̃
distiguũt vnũ ab alio ¶ Scdo sic. nihil ẽ i gñe q̃d
nõ sit in aliqua eiꝰ specie: sed si actꝰ intelligẽdi est
aliq̃d absolutũ differẽs ab habitu: ↄstat q̃d ẽ i ge-
nere q̃litatis: nõ aũt in q̃rta spẽ: q2 nõ est q̃d cor-
poreum nec in tertia: q2 nõ est q̃d sensibile. si autẽ
sit in secũda/ nõ differt a potẽtia: si ṽo in p̃ma/ nõ
differt a dispositione vel habitu. ergo ꝛc ¶ Ter
tio. q2 habitꝰ ꝛ actꝰ nõ differũt spẽ/ nec ꝑ ↄsequẽs
numero: q2 sũt sic q̃ habitꝰ elicit actũ/ imo et q̃n
actus causat habitũ: q̃ causa ꝛ causatum stãt sil.
Probatio p̃mi: q2 oĩs gñatio reciꝓca ẽ vniuo-
ca ꝛ nõ equoca: sicut hõ generat hoĩez/ ꝛ hõ geni
tus vniuoce generat iterũ hoĩem: sed asinꝰ gñat
mulũ: ꝛ nõ rursus mulꝰ gñat asinũ. Sed ẜm disti
guẽtes re absoluta actũ ab habitu/ actꝰ gñat habi
tum: ꝛ habitꝰ generatꝰ ex actibꝰ gñat similes actꝰ
prioribꝰ in spẽ licet ꝑfectiores. ergo nõ est genera
tio equoca sed vniuoca. ꝛ sic actus ꝛ habitꝰ sunt
vnius rõnis specifice. ¶ Quicq̃d autẽ sit de con Rñdet doctor ad rõ
clusiõe rõnes sunt solubiles. Uñ posset dici ad p̃- nes. 3. opi.
mã ꝑ iterẽptionẽ minoris. aliq̃ñ eñ in carbone ꝑ
frequẽs calefacere/ ꝛ calore actuali abeũte/ rema
net siccitas derelicta disponẽs ad ꝓmptiꝰ calefie
ri et sic est de habitu ¶ Ad secũdũ põt dici ꝙ est i
tertia spẽ. sicut eñ in p̃ma spẽ est tã habitꝰ corpo-
ralis vt sanitas/ q̃ spiritualis vt scientia: ꝛ silr in
scda est potẽtia corpalis et spũalis. Ita in tertia
vt dicamꝰ ꝙ passibilis qualitas sit duplex. Una q̃
infert passionẽ sensui corporali: vt color/ calor/ et
hmõi. Alia q̃ infert passionẽ sensui spũali. i. intel-
lectui. Dicit autẽ passibilis qualitas non ex hoc
ꝙ infert passionẽ sensui effectiue sed obiectiue. co
lor eñ ex hoc ꝙ mouet visum effectiue magis hꝫ
esse in secũda spẽ qualitatis q̃ in tertia: sꝫ ex hoc

ꝙ videt obiectiue/ ex hoc q̃litas dicit sensibilis.
cũ ergo omne sentire sit quedã qualitas sensibilis
ꝓprio sensu vel superiori. inde est ꝙ act⁹ senciẽdi re
ponit in tertia specie qualitatis. Siłr q: act⁹ itel
ligẽdi est q̃d itelligibile inde est ꝙ ex hoc põt po
ni i tertia specie qualitatis: qđ magis apparet sm
eos q̃ dicũt ꝙ pmũ intelligibile a nobis est acci-
dẽs. tũc eni i tertia specie q̃litatis posset poni pri
mũ intelligibile sicut pmũ sensibile: et ꝑ ꝯñs act⁹
intelligẽdi sicut faciẽdi: q: vtrũq; est cognoscibi-
le indirecte. Dato autẽ ꝙ pmũ itelligibile sit sub
stãtia ⁊ nõ accidẽs vel qualitas: nõ ꝓpter hoc im
pedit q̃n act⁹ itelligẽdi sit qualitas. ¶ Alij vero
dicũt ꝙ intelligere est in pma specie qualitatis/et
põt dici dispositio sed differẽter a dispositiõe que
est habit⁹. Est eni dispositio ad aliud: ⁊ est dispo
sitio alteri⁹ nõ ad aliud sꝫ finis. dispositio ad aliđ
sicut ad finẽ est habit⁹ q̃ est ad actũ. dispositio q̃ ẽ
finis est act⁹ q̃ est vltima pfectio. ¶ Ad tertiuꝫ
dicendũ ꝙ maior est vera in generãtib⁹ pncipali-t
nõ autẽ est necessaria in generantib⁹ instrumẽtali
ter. Et rõ diuersitatis ẽ: q: generãs equoce ⁊ pn-
cipaliter est nobili⁹ genito simplr: sicut asin⁹ mu-
lo: q: nichil agit vltra suã speciẽ ꝓpria virtute. si
autẽ mul⁹ iterũ pncipalit asinũ generaret esset no
bilior asino: ⁊ sic esset cõtradictio. Hoc aũt nõ est
in generatione vniuoca in qua nõ est pẽminentia
generãtis ad genitũ. Nec in gñatione instrumen
tali in qua aliq̃d in virtute alteri⁹ põt gñare no-
bili⁹ se: ⁊ in virtute ꝓpria ignobili⁹ se. sic act⁹ ge-
nerat habitũ/ ⁊ ille iterũ actũ equoce instrumẽta-
liter. ita ꝙ si act⁹ est nobilior habitu q: ẽ finis ei⁹:
tunc in virtute sua actu generabit habitũ sicut co
lor speciẽ coloris. habit⁹ autẽ in virtute potentie/
si aũt ecõuerso habit⁹ sit nobilior q: icorporalior
tunc in virtute sua generabit actũ: ille autẽ habi
tum in vi potẽtie: q̃uis nec habit⁹ possit in substã
tiã actus de se: imo nec est hic generatio effectiue
4. opinio et ꝓprie dicta sicut videbit ¶ Quarta opio ha
bet tria. Primo eni ꝓbandũ est ꝙ habit⁹ nõ ẽ mo
dus respectiu⁹ siue relatio essentialiter sicut vide
tur ꝓbare pma ⁊ vltima rõ. quoꝝ nõ est relatiuuꝫ
sm esse sed tm̃ sm dici. Scđo ꝙ nec est modus ab
solut⁹ tm̃: sed est res realiter differẽs a potentia.
1. articul⁹ huiꝰ opi. et tunc tertio ad argumẽta opinionis. ¶ Primũ
patet tripłr. Primo sic. duoꝝ correlatiuoꝝ vnum
põt esse sm rem/ alterũ sm rõnẽ sicut mẽsura ⁊ mẽ
surabile. 5. metap. creator ⁊ creatura/ ⁊ multa hu
iusmodi. sed vnũ nõ põt esse relatiuum sm esse et
aliud sm dici sed vel vtrũq; est sm eẽ scꝫ ꝙ de pn
cipali significato iportat rẽ de pdicamẽto relatio
nis: sicut pater ⁊ fili⁹/ dñs et seru⁹/ ⁊ sm eos cau-
sa et effect⁹/ mẽsura ⁊ mẽsurabile/ duplum ⁊ dimi
diũ sm ista noia: ⁊ sile ⁊ eq̃le: vel vtrũq; est sm di
ci. sic scꝫ ꝙ q̃libet de pncipali significato iportat
aliud pdicamentũ qđ tñ consequit relatio realis
vł rõnis. sicut caput ⁊ capitatũ: ala ⁊ alatũ: mate
ria ⁊ forma: mot⁹ et mobile: ⁊ hmõi. cõstat aũt sm
phm. 5. metaphi. ꝙ scientia ⁊ scibile sunt respecti-
ua ad inuicẽ. ⁊ q: scibile nõ est relatiuũ sm esse: si-
cut nec sensibile: sicut nec esse scitũ aut sensatũ: q:
istud cõcretũ denotat ad actu sentiendi vel sciẽdi
qui nõ est relatio sꝫ actio vel passio: q̃ ad min⁹ est
extra gen⁹ relatiõis etiã si nõ esset qualitas/cum
tñ sit. ergo nec scia est relatiuũ sm esse: ⁊ sic nõ es
set qualitas cũ tñ sit. ergo nec scia ẽ relatiuũ sm

esse. ⁊ sic nõ est essentialr relatio. ¶ Scđo q: rela
tio nõ est pfectio nec in creaturis nec in diuinis:
nec formaliter nec virtualiter: sed habitus habẽ-
tem pficit ⁊ opus ei⁹ bonũ reddit. ergo nõ est rela
tio. ¶ Si dicat ꝙ nõ est in gñe relatiõis sed ali⁹
modus respectiu⁹/ nõ valet: q: nõ est dicere ꝙ sit
vbi nec qñ: nec qđcũq; aliud de sex pdicamẽtis vt
patet inductiue. ¶ Et p rõnẽ: q: q̃dditatiue ⁊ for
maliter idẽ nõ est in diuersis pdicamẽtis. sed ha-
bitus sm q̃dditatẽ qua differt a potẽtia: q̃ est i se-
cũda specie qualitatis est in pma specie qualitatꝭ
ergo sua q̃dditas formaliter nõ põt esse in alio p
dicamẽto quocũq;. ¶ Tertio patꝫ idẽ sic. relatio
nõ est p se termin⁹ nec pncipiũ actiõis. 5. phisi. sal
tem in creaturis: sꝫ habit⁹ est pncipiũ act⁹ quo ad
modũ vel substãtiã/ et generat ex actib⁹. ergo. ⁊c.
¶ Si dicat ꝙ nõ est pncipiũ agendi directe sed
indirecte vt in sequẽti q̃stione declarat: sicut rela
tio q̃ est ꝓpinq̃tas vel distãtia est causa sine q̃ nõ:
q̃ tñ nõ elicit actionẽ nõ est rõ p se agẽdi/ nõ valet:
q: ipsi cõcedũt ꝙ p modũ determinãtis ⁊ indeter
minãtis est pncipiũ: ⁊ vlteri⁹ est pncipiũ essendi p
fectũ. ergo ⁊ directe agẽdi vt infra videbit. cũ ex
presse dicat. 5. metaphi. ꝙ pncipiũ factiuũ in arti-
ficialib⁹ est ars in artifice. Vñ dicere ꝙ artes non
sint q̃dã pncipia agẽdi ⁊ q̃dã potestates/ est cõtra
philosophiã. ¶ Si dicat ꝙ habit⁹ nõ est termin⁹
actiõis q: habit⁹ nõ gñat ex essentia actuũ: sed ex
frequẽtia/ est cõtra eos q̃ dicũt ꝙ p vnicũ actũ in
quo nõ est frequẽtia gñat aliq̃d de essentia habi-
tus qđ est dispositio: ⁊ p secundũ intẽdit quousq;
pfecta iueniat essentia habit⁹. ¶ Secundũ patꝫ 2. articul⁹
tripłr. Primo sic. modi nõ est modus: ergo cũ in-
tẽdi ⁊ remitti sm eos sit modus nõ põt p se cõue
nire ei qđ est mod⁹ tm̃ ⁊ nõ res: sicut sm eos simi-
tudo nõ intẽdit neq; remittit: nisi inq̃tũ intendũ
tur et remittunt fundamẽta vtriusq; vel alterum
tñ: sed habit⁹ sꝫ se ⁊ p se intẽdit ⁊ remittit poten
tia nõ intẽsa nec remissa sm oẽs. nec etiã actu sm
illos q̃ dicũt ꝙ post habitũ põt esse act⁹ in nullo
intẽsior. ergo habit⁹ nõ est mod⁹ tm̃: sꝫ est res p se
capax alteri⁹ modi. ¶ Scđo q: illa q̃ seorsum ge
nerant ⁊ corrũpuut/ ⁊ q̃ sine iuicẽ repertunt diffe
rũt realiter sicut diuerse res. 1. topicoꝝ ⁊. 4. me-
taphisice. de ente ⁊ vno: sed habit⁹ corrũpit ⁊ ge-
nerat potẽtia nõ gñata nec corrupta: ⁊ manet po-
tentia sine habitu/ ⁊ habit⁹ sine actu. ergo differt
ab istis realiter. ¶ Tertia rõ talis est nõ minus
differũt extrema ab inuicẽ q̃ a medio: sed in gña
tione habit⁹ a potẽtia act⁹ est medi⁹ nõ eni vn⁹ sed
plures: act⁹ autẽ differre realit a potentia q̃ alteri
est ociosa differt etiã ab habitu: q̃ sepe etiã est sine
actu ergo multo magis habit⁹ differt a potentia
realiter. ⁊ sic est res cum ea faciens compositionẽ
¶ Quãtũ ad tertiũ dicꝫ ad pmũ pmo q̃ ad minorẽ 3. articul⁹
ꝙ habit⁹ non solũ est ꝓpter modum differentem qui rñdet
ab actu: sicut est facilitas et ꝓnitas vno mõ acce- ad rõnes p
pta: sed etiã ꝓpter modũ differentẽ ab actu ⁊ exi- me opiõis
stẽs causa vni⁹ et causa alteri⁹ vt videbit in sequẽ
ti q̃stione. ¶ Itẽ ad maiorẽ ꝙ est falsa. nõ eni sic
se habet mod⁹ ad modũ in agẽdo: sicut res ad rẽ:
sicut respõdet arguẽtibus ꝙ in diuis relatio põt
esse pncipiũ agẽdi ad intra: q: sicut se habet abso-
lutũ ad absolutũ: sic relatũ ad relatũ. sed absolu-
tũ est pncipiũ agendi absolutũ. ergo relatio ẽ pn
cipiũ agẽdi relatũ. Dicendũ ꝙ nõ est sile: q: abso

lutum est ꝓncipiū agēdi absolutū primo/ ⁊ agēdi relatū scd̄ario: relatio aūt neutro mō. Ita etiā ē ⁊ in ꝓposito res ē causa rei ꝓncipalr ⁊ mōi ꝯñter nō aūt seorsū modꝰ est cā modi/ ⁊ res rei realr nisi forte ꝑ appropriationem ⁊ quandā adaptationē.

Ad scdm. ¶ Ad secundū dicendū ꝑ iterēptionē maioris ꝙ nō est silr de habitibꝰ aīe ⁊ de hītu corꝑis q̄ est sanitas: q2 illa nūq̄ꝫ ꝑ se generanf ⁊ corrūpunf: sed ſm ꝙ qualitates itendunf vel remittūf ⁊ hūores in quibꝰ est subiectiue. vnde nō videf esse q̄d absolutū: sed habitꝰ aīe sine oi alteratione potētie nō intēse nec remisse alterāf ⁊ corrūpunf. et sic sunt aliq̄ res ꝑ se. Uel ad minorē diceret aliq̄s sanitatē aliquid esse p̄ter illā ꝓportionez cōsequens ad eas: q2 potētia nō mutata in essentia potētie/ si sit egritudo in ea nō poterit opari: posset aūt vt videtur nō obstāte ipedimēto p̄cedente/ si inter eā ⁊ obiectū nō esset ipedimentū. et sic videtur egritudo esse priuatio sanitatis in potentia quasi in vnaquaq̄ꝫ potentia sensitiua sit sanitas subiectiue et imediate in ipsis humoribꝰ. et sic etiā esset i mixtis et plātis: cū tñ ꝓpriū subiectū sanitaiꝫ sit aiai

Ad tertiū ¶ Ad tertiū ꝑ iterēptionē maioris ad ꝓbationē ꝑ actus intra manētes nichil alterū cōstituif. dicendū ꝙ aut intelligunt nichil oino cōstitui: ⁊ sic habitus erit nichil ⁊ nō solū nō erit res sꝫ nec modus: qꝺ est cōtra eos. aut intelligūt cōstitui q̄dez aliq̄d qꝺ nō est alterū: q2 nō est res alia sed ē modus aliꝰ eiusdē rei. et hoc est cōtra eos: q2 si ē modus relatiuꝰ/ relatio nō est ꝑ se terminꝰ actionis imediatus. ipsi aūt nō dāt inter actus et habituz aliquid qꝺ ꝑ se cōstituaf/ quo ꝓducto ꝑ cōsequēs ipse habitus generef sicut videtur fieri in sanitate. et idē sequitur si est aliꝰ modꝰ: q2 q̄uis ſm eos vbi sit modus q̄ pōt terminare modū ꝑ se: nō tamen sic est de aliq̄s modis essendi. Non eñ actio est res actionis/ nec passio passionis. Dicēdū ꝫ ꝙ actiones itra manētes q̄dā sunt finis vt beatitudo: et ꝑ istas nihil alterū ꝯstituitur. i. ethicoꝝ. nisi forte ꝑ modū resultātis delectatio sequif in eadē vel alia potētia. Alie sunt itra manētes q̄ nō sunt finis sed ad finē. ⁊ ꝑ istas nichil cōstituif alterum ab agēte subiectiue nisi mediāte opatione trāseūte: sicut artifex ꝑ suū cōsiderare ⁊ appetere nūq̄ꝫ facit domū nisi mediāte exteriori mouere: sicut ꝑ ipm edificare/ qꝺ est opatio trāsiēs ad extra cōstituif. vnde est ꝑfectio opati nō operātis: sicut operatio manēs: sed ꝑ opationē imanentē aliq̄d ꝯstituif/ qꝺ tñ nō est alterū subiectiue ab operāte: q2 ꝑ itelligere ꝓncipia itelligunf cōclusiones: et ex appetere finis electio eoꝝ q̄ ad finē/ ⁊ vna potētia mouet aliā. q̄ oia sunt vere res. et sicut ex actibus in eadē potētia causanf habitꝰ vere res: sꝫ de modo causandi ⁊ constituendi infra videbif. ¶ Ad

Ad q̄rtuʒ. quartū dicendū ꝙ maior est falsa. Ad ꝓbationez dicendū ꝙ illa nō est differentia modi et rei: ꝙ modus sola cessatione actuū corrūpif nō res: sed illa differētia tā rerū q̄ꝫ modoꝝ habentiū esse ratū et nō ratū in subiecto. nā ꝙ figura maneat in re dura cessante actione imprimentis et nō maneat in aqua/ non est q2 in re dura sit res vera/ et in aqua sit tñ modus: imo tñ habet de entitate ⁊ realif i aqua sicut in petra: sꝫ q2 hic est potētia receptiua et retētiua/ ⁊ nō est ibi. Et silr ꝙ lux in aere cesset cessante imediate illumināte/ qꝺ ē plꝰ q̄ꝫ si paulatim cessaret/ nō est ꝙ sit modus et nō res: sed ꝓpē defectū potētie retētiue in subiecto: sicut si calor in aqua est vera res: q̄ tñ cessante calefactione tepescit ⁊ nisi iteref finalif deficit: nō tñ cessante calefactione subito totꝰ deficit sicut lumen cessante illuminatione. sic habitꝰ ex frequētia actuū intendif/ cessatione parua remittif/ lōga corrūpif. Uñ nō oportet ꝙ dormiēdo vna nocte corrūpaf: cum aqua calefacta aliquādo ꝑ diē sine igne calorē retineat/ sꝫ tādē corrūpif. ⁊ sic multas amicitias in appellato soluit. ¶ Ad illud de equo dicūt aliq̄ Ad q̄ntuʒ

in equo habitū ambulādi vel currēdi eē aliquā rē ⁊ nō solū modū cōsuetudiālē: qꝺ si nō ē nō oportꝫ ꝙ ita sit i hoīe: q2 etiā nō i hoīe potētia oi est habitus: sꝫ solū in rōnali ꝑ essentiā vel participationē: q2 etiā ꝑfectio ꝓportionaf ꝑfectibili. vnde cū potētia rōnalis sit ꝑfectior pure naturali in hoīe vel in bruto ⁊ plꝰ habet de entitate reali: pari rōe et eiꝰ ꝑfectio q̄ est habitꝰ. Unde si vsus vel modꝰ cōsuetudinalis in aliq̄s nō est res: ꝓpter hoc non oportet ꝙ nō sit in hoīe. ⁊ silr si sanitas q̄ est hītꝰ corꝑis nō est res sed modꝰ. Nō sic oportet de habitibꝰ aīe: q̄ est alia solutio ad secundā rationem. ¶ Ad aliud de figura ⁊ numero nulla est cōsequētia si aliq̄ spēs q̄litatis aut q̄ñtitatis sunt modi et nō res/ ꝙ ꝓpter hoc sit in aliq̄s. Silr videf etiā falsum cū numerꝰ ⁊ figura sint aliud sensibile a magnitudine: cū sensus aliq̄ñ ꝑcipiat magnitudinez sine figura et nūero: aliq̄ñ cū eis nec distiguat inē modū et rem. Unde cū sit speciale iudiciū sensus de figura et numero. Aliud aūt de magnitudine ⁊ numeris videf re differre ab illa: sed de numero cū nō sit realiter aliud ab vnitatibꝰ/ ⁊ ipsa vnitas supra cōtinuū purā priuationem dicat: q2 sicut est vnū qꝺ est ꝓncipiū nūeri cōtinuū indiuisum sicut vnū qꝺ cōuertif cū ente est ens indiuisum/ videf ꝙ nō sit q̄ñtitas discreta res differēs a ꝯtinua nisi q2 includit realē differentiā numeralez cōtinue a cōtinua ¶ Ad aliꝺ pōt dici ꝙ absolutū ē ꝑ se terminus actionis simplr ⁊ illiꝰ q̄ est alteratio ē ꝓncipiū ꝑ se ⁊ imediatū. relatiuū autē ſm esse vel relatio essentialiter dicta nō est ꝓncipiū: nec terminus alicuiꝰ actionis. 5. phisicoꝝ. sed relatiuū ſm dici medio modo se hꝫ saltē aliqꝺ: q2 cū de ꝓncipali significato iportat absolutū/ pōt esse ꝑ se terminꝰ et principiū actionis simplr: sed q2 scd̄ario iportat relationē/ nō est ꝑ se terminꝰ nec principiū alterationis imediate sed solum mediate: sicut fabricādo exteriꝰ fabri fimꝰ/ et ꝑ artē fabrilē exteriꝰ fabricamus. Habitꝰ ergo itellectuales et morales de q̄bꝰ specialiter ibi agif/ nō sunt principium nec terminꝰ alterationis vt ibi: sed bene sunt principiū ⁊ terminꝰ actionis simplicis. 2. ethicorum.

¶ Quinta opinio sic ꝓcedit. primo directe arguit contra tertiū mēbrū p̄me opinionis. Scd̄o ex eiꝰ argumētis soluēdo arguit ad oppositū. Dicūt ꝫ 5. opinio.

ꝙ illa opinio q̄ñtū ad tertiū articulū nulliꝰ momēti est et friuolis innitif rōnibꝰ. Arguūt igif sic primo cōtra eā. modꝰ rei vel est res vel nichil q2 res ⁊ ens oino cōuertunf: sicut et ipsi alibi pluries cōcedūt arguētes cōtra ponētes modos. Nō est dicendū ꝙ nichil: q2 qꝺ nichil est oino/ nulliꝰ est causa nec causam habet: qꝺ de habitu quē modūz rei et nature ponūt/ dici nō pōt: q2 ⁊ ipse est causa modi actꝰ/ ⁊ causaf ex actibꝰ. ex eoꝝ frequentia. ergo res est et natura q̄dā. Tūc q̄rif res illa vel est substantia vel accidēs: nō substātia planū est. ⁊ dato

ꝙ sic esset res absoluta et res scdm se cui⁹ opposi-
tum dicunt. Si accidēs q̃ro absolutum vel respe
ctiuum. nõ respectiuũ: qꝛ ponũt ipsum qualitatē.
q̃litas autē ē accidēs absolutũ/ ꝛ ꝑ ꝯsequēs si mo
dus q est habit⁹ est ita modus ꝙ res ꝛ nõ oīs res
sed qualitas erit res absoluta qḋ negãt et negan
do ponũt. ¶ Item querit cũ dicunt ꝙ nõ est res
absoluta seu natura absoluta sed modus rei ꝛ na
ture. ꝛ sic esse rem seu naturã remouēt ab habitu:
esse tñ modũ concedũt/ q̃d intelligãt ꝑ naturã ab
solutã: vel eñ intelligũt naturã absolutã/ naturã
et rem verã extra aīam/ vel naturã extra aīam nõ
tñ ſm substãtiã vel naturã absolutã accidens ab
solutum quodcũqꝫ sit illud. pmo modo itelligē-
do habitus nõ esse aliq̃d extra aīam sꝫ solũ ens
aīe: sicut chymera vł saltē secũda itētio/ qḋ oīno
est falsum cũ sit res pdicamẽti. Scḋo mõ itelligē
do habet ppositũ: qꝛ qḋ distinguit cõtra naturaꝫ
absolutã q est substãtia est accidēs et res vera. et
sic etiã habet ppositũ. Tertio mõ itelligēdo ha-
bits oīs esset relatio et nõ qualitas: qḋ est cõtra
phm in pdicamentis. ¶ Ex quo tertio arguit sic
Qḋ est determinata spēs pdicamenti est natura q̃
dã et res/ et si sit pdicamẽti absoluti est res abso
luta nec distingui debet cõtra naturã absolutam:
sed habit⁹ est determinata species determinat' p
dicamenti absoluti qꝛ qualitatis vt patet in pdi
camẽtis ergo. ꝛc. Maior declarat: qꝛ species nõ
dic' aliã rem a suo genere p se et pdicamento: et
ideo si gen⁹ pdicamẽtale qḋ est vnũ ens extra ani
mam sit natura aliqua vera absoluta/ ꝛ species ta
lis generis talem naturã dicet ꝛ nullã aliam. Mi
nor declarata est iã. ¶ Iteꝫ quarto vera pfectio
nature absolute est aliqua natura absoluta et non
modus cõtra illã distinct⁹. et hoc patꝫ: qꝛ pfectio
debet pportionari pfectibili: sed habitus est pfe-
ctio potẽtie. potẽtia aũt est natura aliqua absolu
ta ſm istos maxime q dicunt ꝙ potẽtie sunt acci-
dẽtia absoluta/ differẽtia ab essentia aīe ꝛ de secũ
da specie qualitatis. ergo male distiguunt habit⁹
cõtra rem absolutã siue naturã absolutaꝫ. ¶ Et
cõfirmat: qꝛ cõstat ꝙ virt⁹ est habit⁹. virtus auteꝫ
habentē pficit. 2. ethicoꝝ ꝛ ei⁹ opus bonũ et bene
reddit. 7. phisicoꝝ. Virtus q̃dã pfectio est. vnũ-
quodqꝫ eñ tunc maxime pfectũ est cũ attingit p-
prie virtuti/ ꝛ tũc erit maxime ſm naturã. mirum
ergo est tollere virtuti ꝛ habitib⁹ aīe ꝙ nõ sint
nature q̃dã cũ faciãt hoīem maxime ſm naturam
esse. ¶ Item q̃nto. ꝯstat ꝙ illud est natura ꝛ res
quedã cui⁹ cause sunt p se res ꝛ nature quedã ab-
solute: sed causa habit⁹ natura q̃dã est ꝛ res vera
nã causa subiectiua seu susceptiua potẽtia est que
est res vera causa effciēs ꝛ obiectũ vel obiectuꝫ
inediãte actu: ꝛ quodlibet istoꝝ vera res est et nõ
modus rei. ¶ Itē q̃ro sexto q̃ intelligunt p mo
dum act⁹/ ad quid dicunt ꝛ concedũt habitũ cõ-
parari. vel intelligũt ꝑ modũ act⁹/ actũ ipsuꝫ vel
aliquã conditionē actus ꝛ maxime determinatio
nem: de qua dicit phs. 2. ethicoꝝ Signũ oportet
facere habitum supuenientē voluptatē vel tristi-
ciam operib⁹. cõstat ꝙ nõ pmũ: qꝛ hoc esset ꝯtra
eos q dicunt ꝙ habit⁹ nõ req̃rit ppter actũ. si se-
cũdũ: icidũt in id qḋ volũt vitare ꝛ ꝙ negãt na-
turam ex malo intellectu. Nã delectatio vel volu
ptas: q̃ vel idē dicũt: vel salt̄ē si differũt/ non diffe
rũt nisi sicut actus appetit⁹ sensitiui ꝛ itellectiui:
vt voluptas sic sit sensitiui appetit⁹/ ꝛ delectatio
voluntatis sicut act⁹ q̃dã. actus autē nõ est mod⁹
act⁹: ꝛ ideo qḋ est causa talis modi ē causa act⁹/ ꝛ
nõ solũ modi q nõ ē res vbi ꝯcedũt: imo talis vo-
luptas res est: ꝛ ppter hoc vt dixi/ credo ꝙ ex ma
lo intellectu pcedunt: qꝛ licet habit⁹ faciat ad mo
dum act⁹: tñ iste modus act⁹ non tenet se ꝓprie ex
parte act⁹ vt act⁹ distinguit cõtra agentē. sed ma-
gis tenet se vt credo ex pte agētis. Iuxta qḋ vide-
tur expresse dicere phs. 2. ethicoꝝ sequẽti ca. ne-
qꝫ simile est in artib⁹ ꝛ virtutib⁹. q eñ ab artib⁹ fi-
unt bene habẽt in eis: sufficit igit hec qualiter ha
bentia fieri. q aũt ſm virtutes fiunt: neqꝫ si hec q̃li
ter habeãt iuste vel temperate cõparata sunt: sed
et si operãs qualiter habēs operet. pmũ quidē si
sciēs/ deinde si eligens ppter hoc tertiũ: aut si fir-
me ꝛ imobiliter habeat ꝛ opet. ¶ Solutio simul
ipediēdo rationes eoꝝ arguunt contra eos. Pri-
mo sic iuxta pmã rõnē eoꝝ. sicut se hꝫ res ad rē/
ita modus ad modũ: sed habit⁹ nõ requirit nisi p
pter modũ qui est res vera ꝛ non modus vt mod⁹
distinguit contra rē. ergo habit⁹ est modus: sic tñ
ꝙ est res absoluta ꝛ natura vera realis/ qḋ est cõ-
tra eos. ¶ Et simul patet ꝯtra istũ modũ arguē
di habit⁹ qui est modus causat ex actib⁹ ꝛ ab ente
vt dictũ ē. Deinde arguat sicut effect⁹ qui est res
ad causam q est res: ita effect⁹ q est modus ad mo
dum: sed habit⁹ est effectus q est modus ꝛ nõ res.
ergo ꝛ causa habit⁹ erit modus. ꝛ nõ res. Et tũc
vltra oīs modus vel est modus q est habitus/ vel
est modus q est ad act⁹: sꝫ causa habit⁹ nõ est mo-
dus q est habitus: qꝛ tũc habit⁹ esset causa habi-
tus in infinitũ: nec modus q annectit actui: qꝛ ta
lis modus nõ est actus habit⁹ autē causat ex acti
bus. ergo causa habitus erit modus ꝛ nõ mod⁹.
qḋ est iplicare cõtradictionis. Dico ergo nunc ad
maiorē ppositionē ꝙ illa ppositio nõ est ad ppoſi
tum/ sicut res ad rem ita modus ad modũ. si eniꝫ
pportio valeat oportet ꝙ modus ponat in nũerũ
cõtra rē: sed nichil ponit in numerũ cõtra rē sicut
nec cõtra ens. Unde sicut nõ valet arguere/ sicut
ens ad ens ita modus ad modũ. sic nec in ppoſi-
to. ¶ Ad tertiã rationē dicendũ arguēdo scḋo ex
ea sicut se habet habit⁹ corpis ad corp⁹/ ita habi-
tus aīe ad aīam: sed habit⁹ corpis nõ est mod⁹ vt
modus distinguit cõtra rē absolutã q̃. ꝛc. Minor
pbat de habitu corpis q est fortitudo seu robur
quē diffiniēs Aristoteles pmo rethorice dicit: ꝙ
robur est potẽtia modi alterũ vt vult. videt auteꝫ
mouere alterũ aut trahentē aut pellentē aut leuã
tem aut cõcurrentē. talis aũt potẽtia credo vere
ꝙ vera res est et absoluta ꝛ nõ modus distinctus
cõtra rē absolutã. ¶ Itē sanitas est potẽtia vten
di corpe sine egritudine. sani eñ sunt vtentes cor
poribus sine egritudie: sed posse sic vti nõ est mod⁹
cõtra rē distinctus: sed res vera et absoluta. et sic
pportionabiliter diffinit virt⁹ aīe p phm. 1. meta
ph sice dicentē ꝙ virt⁹ est q̃dam potẽtia acq̃sitiua
bonoꝝ ꝛ ꝯseruatiua ꝛ potẽtia bñfactiua multoꝝ
et magnoꝝ ꝛ oīm circa oīa. Unde forte dicerē ꝙ
habitus corpis et aīe sic distinguunt/ ꝙ habitus
corpis sunt de secũda specie qualitatis naturalis
potentia. ꝛc. habit⁹ aũt aīe de pma. Hoc tñ plene
nõ assero: sed satis pbabile iudico si bene ispiciãt
q Aristo. dicit de habitib⁹ corpis in pdicto pmo re-
thorice. ꝛ cũ accipit ꝙ sanitas est pportio ꝛ pmẽ-

Infringit ista opinio rões pme opinionis

Ad scdm.

furatio/dico φ ꝑdicatio nō est formalis: requirit tñ antecedēter vel cōsequēter talis ꝓportio ꝛ cō mensuratio. ꝛ ideo aristoteles. 7. phisicoꝝ. Unde tuuare se volūt/sciēs ꝑdicationē dictā nō esse formalem/subdit sut'eoꝝ q̄ intra sunt ad continens.

Ad tertiū ¶ Item accipiatur tertia ratio ꝛ arguat sic. ꝑ actū intra manentē nichil alterū cōstituit. ergo cū habit⁹ sit aliqd alterū ab actib⁹/habitus nō causat nec cōstituit ex actib⁹: ꝛ sequit melius hec cōclusio q̄ cōclusio ipsoꝝ/hec scȝ ergo habit⁹ nō ē res aliq̄ sed modus ex tali freq̄ntia derelict⁹. Immo meli⁹ pōderādo forsitan meli⁹ argueret sic ex maiore ipsoꝝ male itellecta: ꝑ actū intra manentem vel alterū cōstituit/et si nichil alterum nec actus ipsemet: ꝛ sic nichil: sed habit⁹ si ex aliquo debeat causari ꝛ maxime habitus ale: imo si aliqd esset causaret ex actib⁹ itra manētib⁹. q̄ tales habitus nihil sunt. Et iterū ista eoꝝ ratio in maiori ꝛ minori cōtradictoria est sibi. i. maiorē et minorē habet cōtradicētes. Maior autē est ista ꝑ actū itra manentē vel alterū cōstituit: sed minor dicit φ habitus aie causat ꝑ actus intra manētes. cuȝ ergo ꝯstet habitus esse qd alterū ab actib⁹: restat φ alterum cōstituit ꝑ actū intra manentē: ꝛ hmōi oppositum dicit maior. Et posset reduci ad syllogismū ex oppositis. Ois actus intra manens est alterius cōstitutiuus q: habit⁹: nullus act⁹ itra manens est alteri⁹ cōstitutiu⁹ q: habit⁹: null⁹ act⁹ intra manēs est actus itra manens. hec cōclusio est falsa et ipossibilis. ¶ Ad formā ṽo rōnis ꝑ actū intra manentē nec alterū cōstituit/hec est falsa. sȝ si dicat/actus intra manēs nō est extra transiens. cōcedo: et illā ponit aristoteles. 7. metaphisice. sȝ tñ dicendū φ ꝑ actū intra manentē vel extra constituit φ nō sit ꝑfectio agentis sicut est in operatiōe trāseūte ꝑ quā illō qō cōstituit est ꝑfectio facti ꝛ nō facientis. et ideo primus actus habet rationē finis: secūdus ṽo nō.

Ad q̄rtuȝ. ¶ Arguendo ꝑ quartam rationē dicet sic φ acq̄rit ꝑ frequētationem actuū/ꝛ amittit nō ꝑ solā eoꝝ cessationē: sȝ ꝑ act⁹ cōtrarios nō est nisi vera res absoluta ꝛ nō mod⁹ vt distinguit cōtra rem: sed ois habitus acq̄sit⁹ ē hmōi. ergo. ꝛc. Maior declarata est superi⁹. Minorem expresse declarat. 2. ethicoꝝ. ꝛ in habitib⁹ corpis ꝛ ale ꝓportionaliter: cū de virtutib⁹ loq̄ns dicit. talia nata sunt ab indigētia et supabundantia corporū. opoȝtȝ eñi de imanifestis manifestis et testimonijs vti/ quēadmodū ꝛ fortitudine ꝛ sanitate videm⁹. supabūdantia eñi gymnasia generalia ꝛ deficiētia corrumpit fortitudinē. q̄ autē cōmensurata sunt faciūt et augēt ꝛ saluāt. et pot⁹ et cibi ampli⁹ ꝛ minus effecti/corrūpunt sanitatē. et multa de hoc ibi.

Ad rōnes pricipales ¶ Ad ꝑmū argumentū ꝑncipale dicendū φ ꝓpter facilitatē ꝛ determinationem potentie ad certū modū indigem⁹ habitib⁹. et cū dicit φ facilitas minuit meritū. dicendū φ nō est verū de facilitate q̄ est ex ꝑte operātis ꝛ quaȝ ponit habit⁹: imo auget supposita eq̄litate opis: q: auget volūtariū. sed facilitas opis minuit/ꝛ difficultas auget ceteris parib⁹. Et qō opponit de vidua q̄ plus meruit dando duo minuta q̄ diuites q̄ magis dabāt. dicendū est φ verū est φ difficili⁹ fuit sibi dare illud modicū q̄ diuitib⁹ multū Nec ista difficultas fuit ex ꝯditiōe opātis sicut arguebat: sed poti⁹ ex ꝯditiōe opis. Paupertas eñi non dicit conditionē ꝑsone sed dicit tenuitatē fortune. cōparādo ergo illud qō vidua dedit ad illō qō sibi remansit/nō accipit ꝓportio ꝑsone ad ꝑsonā: sed rei date ad remanentē.

¶ Ad secundum dicendū φ potētie naturales nō indigēt habitib⁹ nec quo ad substātiā act⁹/nec quo ad modū: q: ex sua natura ferunt in actus suos solū ſm vnū modum: sed potentie rōnales cū sint indeterminate ad diuersos modos/indigēt habitib⁹ determinātibus ipsas: nec ꝓpter hoc sunt min⁹ ꝑfecte q̄ naturales: imo ꝑfectiores. q: hec idifferentia est radicaliter ex earum libertate et nobilitate et vniuersalitate. Ad scōm.

¶ Questio secunda.

Secundo querit: vtrū habit⁹ acq̄situs faciat aliquid ad eliciēdū sequ ntē actū quo ad essentiā act⁹: vl' solū quo ad modū. ¶ Et videt φ sit causa eliciendi sequētē actū quo ad essentiā act⁹: q: ex similib⁹ actibus acq̄rit habit⁹/ ꝛ acq̄sit⁹ similes actus ꝓducit: sed habitus acquirit ex actib⁹ quo ad essentiā actuū ꝛ nō rōne modi: q: actus ꝑcedētes habitū nō sunt modificati. ergo videt φ habitus acq̄sit⁹ sit causa sequentiū actuū quo ad essentiā eoꝝ. Primum

¶ Itē act⁹ ꝑmus est causa secundi quo ad id qō est: sed sciētia Secundū
que est habit⁹ itellectualis se habet ad scire sicut actus ꝑm⁹ ad secunduȝ. ergo est causa ei⁹ quo ad id qō est. Et eadē ratio videt de alijs habitibus.

¶ In cōtrariū est: q: ſm ꝑhm. 2. ethicoꝝ. potentia qua possum⁹ in actu: habitus ṽo quo ad bñ vel male possum⁹. ergo si ꝑ habitū possum⁹ simplr in actū quo ad essentiā act⁹ iā nō erit habit⁹ sed potētia: et sic peribit eoꝝ differētia. In. oppōȝ

¶ Itē ad illud solum operat habit⁹ ꝓpter qō indigem⁹ habitu: sed indigem⁹ habitu solū ꝓpter modū. vñ vbi modus est ex essentia potētie determiat⁹ nō idigem⁹ aliquo habitu nec req̄rit vt ostensum est in ꝑcedēti q̄stione. ergo habitus nihil facit ad actum nisi q: ponit modū. Secundū

¶ Responsio. de ista q̄stione sunt tres opiniōes/ꝛ addet quarta inquisitiua tertie. Respōsio.

¶ Prima dicit φ tā potētia q̄ habit⁹ faciunt ad eliciendū actū quo ad essentiā actus ꝛ quo ad modū eius: ita φ vtrūq̄ est a duob⁹ simul tāq̄ quolibet eoꝝ existēte ſm se agēte ipfecto: sed supplentibus vicē vni⁹ ꝑfecti agētis.: cū ſm rōnē cuiusdā appropriationis potētie attribuit act⁹ quo ad essentiā/habitui ṽo quo ad modū. 1. opio q̄ ē Meruei q̄ libe. 1. q.

¶ Primū ꝓbatur sic. q̄ñ duo ꝑncipia cōcurrunt simul ad vnum simplicē actū: ita φ neutrū ſm se est sufficiēs talē actū elicere aut nō ita ꝑfecte: opoȝtȝ φ talis act⁹ ſm totū qō est in eo sit ab vtroq̄ ꝛ nō ſm vnū ab vno ꝛ ſm aliud ab alio: sed ad eliciēdū actū seq̄ntem virtuosum habitū virtutis/cōcurrunt potētia ꝛ habit⁹ virtuosus: ita φ alterū istoꝝ sine alteto nō sufficit ad eliciendū talē actuȝ vel ita ꝑfecte. ergo actus virtuosus ſm totū qō est in eo est ab vtroq̄ simul q̄tū ad essentiā ꝛ modū: ꝛ nō a potētia ſm vnū/ꝛ ab habitu ſm aliud. Maior pateȝ ratione ꝛ exēplo. Ratione: q: in simplici nō est dare aliud ꝛ aliud: ꝛ ideo oȝ esse simplex ſm totū qō ē in eo est ab vno tñ/vel a duob⁹ supplentib⁹ vicem vnius/ꝛ nō a duob⁹: ita φ ab vno sit ſm vnū et ab alio ſm aliud. Exēpluȝ est etiā ad hoc: q: ad actū secādi req̄rit in securi duricies et acucies/nec sufficeret duricies sine acucie: et ecce act⁹ secādi est

ab vtroq3 simul ꝙ non ab vno ſm vnum: ⁊ ab alio ſm aliud. ⁊ sic patet maior. Minor manifesta est. q2 actus virtuosus sequens habitū est vnꝰ eq̄ simplex sicut vnꝰ aliꝰ q̄cūq3 p̄cedēs hītū. cū eñ actꝰ et modus nō sint in actu virtuoso due res: s3 vna tñ ad eliciendū etiā talē actū vel ita pfecte nō sufficit habitus sine potētia/ nec potētia sine habitu alioquin alterū superflueret. ergo. ⁊c. Sic ergo potentia ⁊ habitꝰ cōcurrūt ad eliciendū actū pfectū ita ꝙ totus ſm essentiā est ab vtroq3 simul: q2 supplēt vicē vnius agētis pfecti. Verūtamē ſm modū cuiusdā appropriationis potētie attribuit̄ generatio actus quo ad essentiā/ habitui ṽo quo ad modū. Cuius rō est duplex. Una: q2 qñ duo principia cōcurrunt ad vnū actū quoꝝ vnū supponit alterū/ actꝰ quo ad essentiā appropriat̄ ei qd̄ supponit̄: quo ad modū vero apropriat̄ ei qd̄ supponit alterū/ sicut in ipso actu modꝰ supponit essentiā. cū ergo habitus supponat potentiā ⁊ nō econuerso: ideo quo ad essentiā actus attribuit̄ potentie: modus ṽo habitui. Alia rō est: q2 qñ duo p̄ncipia cōcurrūt ad vnū actū quorū vnū est magis īdeterminatū/ alterū ṽo magis determiatū: eēna actus attribuit̄ p apropriationē3 p̄ncipio magis indeterminato: nā in actu modus est quasi q̄dam determinatio essentie actus: potētia autē est principiū magis indeterminatū: habitus vero magis determinatu3: ꝓpter qd̄ essentia actꝰ attribuit̄ p appropriationem potentie: modus vero habitui.

Ad rōnes in oppōm scōm hāc opionem, ❡ Scōm hāc positionē respōdet̄ ad rationes in cōtrariū. Ad p̄mā cū dicit̄ potentia est qua possumus: habitus quo bene vel male. dicunt igit̄ ꝙ in actu simplici sicut est actꝰ virtuosus totū. s. essentia actus et modꝰ est a potētia ab habitu realiter q̄uis ſm appropriationē essentia attribuat̄ potētie/ ⁊ modus habitui. et cū dicit̄ ꝙ tūc habitus nō esset habitꝰ sed potētia: dicūt ꝙ vere habitꝰ est q̄dā potētia. Unū phs. 3. de aīa ⁊. 8. phisicoꝝ. ꝙ hñs sciētiā p eā est in potētia accidētali ad scire: q2 habitus cū sit potētia actualis supponit aliā potētiā priorē q̄ p prius ⁊ veriꝰ dr̄ potentia sc3 essentialis. Et ꝙ sic oporteat dicere ꝓbat̄: q2 modus actꝰ ad q̄d facit hītꝰ: aut est idē ꝙ essentia actꝰ/ aut aliud. si idē: ergo qd̄ est causa modi actꝰ est causa essentie eius. si aliud: ad hoc sequit̄ ꝙ habitus sit q̄dā potētia: q2 oē illud qd̄ habet rōnē elicīedi actu3 habet rōnē potētie vt p3 ex eiꝰ diffinitiōe: si ergo modus sit aliud ab essentia actꝰ: ⁊ habitꝰ sit p̄ncipiū actiuū talis modi: seq̄t̄ ꝙ hītꝰ sit q̄dā potētia.

Ad scōm. ❡ Ad secundū dicendū ꝙ licet habitus requirat̄ solū ꝓpter modū: q2 cū essentia actus et modꝰ coincidunt in ide3 realiter/ necesse est ꝙ illud qd̄ est causa vnius sit causa alterius: q̄uis ſm rōnē causatio actꝰ magis appropriet̄ potētie: causatio ṽo modi habitui.

2. opio q̄ē de fontibꝰ in quolī. ❡ Secūda opinio dicit ꝙ potētia est causa actus q̄tum ad essentiā eius: habitꝰ vero solū q̄ ad modū. Et huiꝰ rō est triplex.

Pria rō. ❡ Prima talis: oīs potētia pōt in actū sibi ꝓportionatum absq3 quocūq3 addito ꝙ sit ratio elicīēdi ipsum: sed potētia intellectiua habet itelligere quo ad essentiam actus tāq3 actū sibi ꝓpoitionatum. Silr̄ potētia appetitiua habet pro actu sibi ꝓportionato appetere quo ad essentiā talis actus. ergo potentia itellectiua pōt in oē itelligere/ ⁊ appetitiua oē appetere quo ad essentiā taliū actuū absq3 quocūq3 addito ꝙ sit ratio eliciendi ipsum actū. Dico autē absq3 alio addito ꝙ ratio sit eliciendi tales actꝰ: q2 potētia intellectiua vel appetitiua nō pō exire in actū suū nisi remoto impedimento. s. qd̄ sit ⁊ p̄sentato obiecto: s3 hec nō sicut ratio elicitiua actus sed sola potētia.

❡ Secunda rō talis ē. sicut se h3 potētia supnaturalis ad habitū supnaturalē/ sic se h3 potētia naturalis ad habitū naturalē/ vocādo habitū naturalē habitū ex naturalibꝰ acq̄sitū de quo loq̄mur: sed potētia supnaturalis sola est p̄ncipiū elicīēdi actū supnaturalē quo ad essentiā actꝰ. habitꝰ ṽo supnaturalis solū facit ad modū actus. ergo silr̄ est de potētia naturali et habitu acq̄sito. Maior pat3 p simile. Minor declarat̄: q2 p solā potētiā supnaturalem/ puta p potētiā cōsecrandi fit actꝰ cōsecrationis: p caritatē autē q̄ est habitus supnaturalis nichil fit circa p̄dictū actū q̄ ad essentiā actꝰ sed solū apponit̄ modꝰ q̄ est meritorie ꝯsecrare. ꝯña patet. seq̄t̄ ergo cōclusio. 2. ratio.

❡ Tertia rō est talis. phs 2. ethicoꝝ intendit ponere realē differētiam iter potentiā ⁊ hītū/ ⁊ nō solū ſm adaptationē: sed differētia quā ponit est ꝙ potētia est p quā possumꝰ habitus vero p quē bene vel male possumꝰ. ergo in hoc differt realiter habitꝰ a potētia: sc3 ꝙ potētia elicit solū actū: habitus vero solū modum nō solū p adaptationē vt p̄mi dicūt. 3. ratio.

❡ Pro hac opinōe videt̄ multū facere textꝰ aristotelis. 5. metaphisice. ⁊. 2. ethicoꝝ/ ⁊ pluribꝰ locis: sed sola superficies littera cōsideret̄.

❡ Ad argumēta q̄ sunt circa hāc opinionē. respōdet̄ ꝙ p̄mū argumētum ita est cōtra p̄mā opinionē sicut contra secundā: q2 si nichil pōt causare nisi aliqd̄ silē ei a quo causatus est/ sequit̄ ꝙ habitꝰ nō pōt causare prōptitudine3 vel facilitatē in actū sequentem: q2 hoc nō habuerūt actus p̄cedentes ex qbꝰ causatus est habitꝰ et tñ primi dicūt ꝙ habitꝰ causat talē modū lic3 nō solum. ergo argumentū est ita cōtra eos sicut cōtra secundos. Ad rōnes añ oppōз ſm istam opionem.

❡ Dicendū ergo ad argumentū ꝙ habitus nō causat̄ ex p̄cedentibꝰ actibꝰ rōne essentie ipsoꝝ absolute loquēdo sed ꝓpter frequētationē ipsoꝝ p quā causat̄ in appetitu q̄dā dispositio p quā citius ⁊ prōptius exit in eosdē actus in q̄s primꝰ. Hoc eñ facit circa oēm potentiā cōsuetudo ⁊ frequētatio actuum.

❡ Ad secundū dici potest ꝙ in eo qd̄ est scire sicut duo sc3 intelligere ꝙ ptim ad essentiā actus ⁊ sic intelligere sc3 recte ⁊ infallibiliter ꝙ ptinet ad modū actꝰ. habēs ergo sciētiā tāq3 actū p̄mū rōe scie ē in potētia ad modū iā dictū q̄ ē actꝰ secūdꝰ nō q̄ ad essentiā eiꝰ s3 q̄ ad modum iā dictū ⁊ illiꝰ modi tāq3 actꝰ recti cā est sciētia tāq3 actꝰ primus.

❡ Tertia opinio inq̄rit q̄d veritatis habeat vtraq3 opinio/ vel in quo deficit sic ꝓcedens: q2 p̄mo ostēdit q̄ ⁊ q̄t sunt illi modi qui reperiunt̄ circa actū elicitū a potentia pfecta p habitum. Scōo discurrēdo p illos modos declarat quō vtraq3 opinio deficit/ ⁊ quō verum dicit. 3. opio q̄ē Durā. pñ ti di. q. 2. 3 et. 4.

❡ Circa p̄mū sciendū ꝙ in actu elicito ex habitu est triplex modus q̄ facit ad ꝓpositum. Unus modus est intēsio in actu. actꝰ eñ sequens habitū bonū vel malū videt̄ esse intensior q̄3 actus p̄cedēs ⁊ generās ipsum: cuiꝰ causa post ea reddet̄. ❡ Aliꝰ modus est: ꝙ talis actꝰ est p̄cise cōcors recte ratiōi vel p̄cise discors a recta ratione. Primū est in actu elicito a potentia pfecta p habitū virtuosum. Secundū est a potētia disposita p habitum viciosum: q2 potentia sine habitu

elicit nũc vnũ/nunc alterũ indifferenter. ⁊ hic est modus de quo loquit̃ ph̃s.2.ethicorũ. ꝙ potẽtia est qua possumꝰ: habitꝰ ꝟo quo bene vel male possumus. ¶ Tertius modus est ꝙ actꝰ sequens habitum facilꝰ elicit̃ ⁊ delectabiliꝰ ꝙ̃ ꝑcedẽs actus qui elicit̃ a potẽtia nuda: vt patz similit̃ ex.2.ethicoꝝ. ⁊ hoc tñ de ꝑmo. ¶ Quantũ ad secundum sciendũ ꝙ si loquit̃ de ꝑmo modo q̃ ꝯsistit in intẽsione actus: sic habitꝰ tñ facit ad essentiã actꝰ q̃ꝫ tũ facit ad talẽ modũ/⁊ ecõuerso. qꝺ patet breuiter: qꝛ intẽsio actꝰ ⁊ cuiuslibet forme dꝛ ẽm ẽnaꝫ actus vel forme/⁊ nõ aliud vt ꝓbatũ est li.ꝑmo. di.17. ꝓpt̃ qꝺ nichil põt attigere talẽ modũ ꝙ nõ attigat ad essentiam actus. facit etiam habitꝰ ad hũc modũ illo modo quo facit ad essentiam actꝰ. igit̃ aliq̃d facit hitꝰ ad hũc modũ q̃ est in intẽsiõe tãꝙ̃ remouẽs ꝓhibẽs qꝛ nisi appetitꝰ itellectiuꝰ ⁊ sensitiuꝰ ferunt̃ in cõtraria: ideo vterqꝫ remittit̃ i suo actu ꝑ alterũ. patit̃ aũt q̃libꝫ appetitꝰ difficultatẽ i actu suo ex tractu alteriꝰ in ꝯtrariũ. qꝛ igit̃ hitꝰ ꝟtuosus facit appetitũ sensitiuũ obedientez rationi/⁊ nõ sicut priꝰ trahentẽ in ꝯtrariũ: ideo remouet illud qꝺ ꝓhibebat appetitũ itellectiuũ ferri intẽse in obiectũ cõcorꝺa rõni recte. et silr habitus vitiosus ꝑ quẽ habitꝰ itellectiuꝰ cõcordat appetitui sensitiuo/remouet illud qꝺ ꝓhibet ne ita intẽse ferat̃ in suũ obiectũ: ꝓpter qꝺ tã habitꝰ virtuosus ꝙ̃ vitiosus est causa intensionis actꝰ siue remouẽs ꝓhibẽs. qualiter aũt sit causa ꝑ se nõ video: nisi forte ꝙ rõne habitꝰ obiectũ magis apparet cõueniẽs potẽtie: in obiectuꝫ aut̃ ostẽsum sub rõne melioris ⁊ intẽsionis/nata est potentia ferri intẽsiꝰ. ¶ Si ꝟo loq̃mur de secũdo mõ sic dicendum ꝙ talis modus nõ est modus actꝰ sed potentie: determinat̃ eñ potẽtia ad talẽ actũ ꝑ habitũ: actus aũt non determinat̃ ad aliquẽ modũ. Cuiꝰ ratio est: qꝛ determinans alterũ formaliter est in determinabili qꝺ est de se indifferens/alioq̃n nõ esset determinabile: sed potiꝰ esset de natura sua determinatũ. potẽtia aũt est de se indeterminata vt tẽdat in obiectũ cõcorꝺs rõni/vel discorꝺs a rõe. Nullꝰ aut̃ actꝰ deliberatꝰ est sic idifferẽs: sed est necessario determinatꝰ ad alterũ: vt patuit in.2.libro. ergo modus q̃ cõsistit in tali determinatiõe est modus potẽtie/⁊ in potẽtia q̃ determinat̃ ad talẽ actũ ⁊ nõ est modus actꝰ vel in actu. et ita falsa est imagiatio illa qua credit̃ ꝙ habitꝰ ponat hũc modũ in actũ: quin potiꝰ habitus ponit hũc modum in potẽtia vel est potentie modus. ꝓpter qꝺ nullus est q̃stio q̃ q̃reret̃ an illud qꝺ facit ad talem modũ faciat ad essentiã actꝰ: cum supponat̃ ꝙ talis modus sit in actu vel aliq̃d ipsiꝰ actus: qꝺ falsum est: sed est solũ in potẽtia tãꝙ̃ inclinãs et determinãs eã ad talẽ actũ. ⁊ sic habitꝰ facit ad actũ ꝑ modũ inclinãtis et determinãtis potẽtiã soluꝫ. ¶ Si aũt loquamur de tertio modo q̃ est ꝓnitas ⁊ facilitas eliciẽdi actũ: sic vtraqꝫ opinio ꝑcedẽs deficit q̃ estimat ꝙ modus sit ipsius actꝰ vel i actu causatus ab habitu solo ẽm secundã opiõnẽ vel ab habitu ⁊ potẽtia simꝰ ẽm ꝑmã. ¶ Hoc aut̃ nõ est verũ. talis eñ modus q̃ est ꝓnitas siue facilitas nõ est modus actꝰ siue in actu: sed est modus potẽtie licꝫ in habitudie ad actũ: ita ꝙ cũ dꝛ ꝙ habitꝰ est quo faciliter elicit̃ actꝰ. hec facilitas nõ est modus actus sed agẽtis queꝫ ponit habitꝰ formaliter in potẽtia. ¶ Quod patet dupl'r. Primo: qꝛ potẽtie facilitas i actũ suũ sicut est/ꝑtinet in illis in q̃bus est appetitꝰ sensitiuꝰ sine itellectiuo vt sunt bruta: vel itellectiuus sine sensitiuo vt sunt angeli. sic est in hoĩbꝰ in q̃bꝰ est vterqꝫ appetitus ꝑ habitũ supadditũ potẽtie licet nõ sit tanta sed ꝑma facilitas est naturalis modus vel conditio potẽtie ⁊ nõ actus. ergo ⁊ in nobis. Sedo qꝛ actus ois similis quo ad obiectũ et intẽsionez est facilis post habitũ/difficilis ꝟo ante habitũ. ergo facilitas vel difficultas nõ est cõditio actꝰ qui est de se vniformis: sꝫ ẽ cõditio agẽtis. ¶ Et ꝯfirmat̃ ꝑ simile in corꝑalibꝰ: qꝛ ferre aliqꝺ põdus ẽ difficile debili/⁊ facile forti: qꝛ difficultas vt de se patet est cõditio agẽtis ⁊ potẽtia ⁊ nõ actus nec obiecti ⁊ silr est in ꝓposito: qꝛ habitus est q̃dã ꝑfectio habẽtis vel saltẽ remouẽs ꝓhibẽs vel ipediens. Cũ ergo hic modus nõ sit cõditio actꝰ vt dictũ est/relinquit̃ ꝙ nõ causet̃ ab habitu nec a solo habitu vt dicit scđa opinio: nec a potẽtia simul cũ habitu: vt dicit ꝑma opinio sed causat̃ in potẽtia ex ꝑcedẽtibꝰ actibꝰ. ⁊ forsitassis iste modus nõ est aliud ꝙ̃ habitꝰ ipse. Patet ergo quõ habitꝰ se habet ad ponendũ modũ in actu: qꝛ ꝑ modũ inclinantis ⁊ quasi applicãtis potẽtiã ad determinãdum obiectũ: ⁊ sic ponit modũ q̃ est bene vel male: vel modũ remouẽtis ꝓhibẽs: ⁊ sic põit moduꝫ intensionis. ⁊ sic vtroqꝫ modo habitꝰ tñ facit ad essentiã actꝰ q̃tũ ad modũ eiꝰ. dicit̃ tñ req̃ri ꝓpt̃ modũ ⁊ nõ ꝓpter actũ: qꝛ potẽtia sine habitu nõ haberet talẽ ⁊ tantã determinationẽ ad determinatũ obiectũ. sed nũc ferret̃ in vnũ/nũc in aliud/nec eliceret actũ ita intẽsum: nec ista differẽtia est rationis vel adaptationis solũ sed realis sic itelligẽdo ⁊ nõ vt ꝑmi itelligunt. ¶ Ad rõnes secũde opiniõis q̃ videt̃ ꝓbare ꝙ hitꝰ nichil facit ad essentiã actꝰ. Dicendũ ad ꝑmã ꝙ potẽtia appetitia põt in oẽ appetere nõ ipedita q̃tũ ad essentiã actus circũscripto habitu. nec tñ ꝓpter hoc sequitur ꝙ habitꝰ nichil faciat ad essentiam actꝰ nisi de actu q̃ eliceret̃ a potẽtia nõdũ ꝑfecta ꝑ habitum: sed de actu elicito post habitũ non est verũ: qꝛ habitꝰ nõ ponit modũ tanꝙ̃ quãdã ꝑfectionẽ ab essentia actꝰ differentẽ: sed qꝛ determinat potẽtiaꝫ ad obiectũ bonũ si sit bonꝰ habitꝰ: vel ad maluꝫ si sit malꝰ: ⁊ potẽtia applicata elicit actũ bonũ vel malum q̃ dꝛ actꝰ modificatꝰ: ⁊ totus actꝰ est a potentia vt eliciẽte/⁊ ab habitu vt determinante et inclinãte potentiã. ponit etiã habitꝰ intensionem in actu q̃ nõ differt ab essentia actꝰ. ¶ Ad secundum dicendũ ꝙ in nobis vel non est aliqua potestas supnaturalis ꝯficiẽdi subiectiue: sꝫ a sola diuina virtute est effectꝰ cuiuslibet sacramẽti: aut si sit aliqua nõ est simile de potentia supnaturali et habitu supnaturali q̃ est gratia vel caritas: et de actu naturali ⁊ habitu acq̃sito: qꝛ modus quẽ ponit habitꝰ supnaturalis nõ est idẽ essentialiter cũ actu potẽtie supnaturalis: sed est sola diuina acceptatio ꝑ quã oꝑa nostra facta in caritate sunt meritoria. ⁊ hic modus põt eẽ ab habitu/dato ꝙ ab eo nõ sit actꝰ. modꝰ aũt quẽ ponit habitꝰ acq̃sitꝰ circa actꝰ potẽtie incidit in idẽ cũ actu potentie: ⁊ ideo quicq̃d ẽ causa vniꝰ est causa alteriꝰ. ¶ Ad tertium patet solutio: qꝛ non poniꝰ differentiaꝫ iter potẽtiã et habitũ ẽm rõnẽ solũ sꝫ realr̃: vt ex dictis patet. ¶ Ad rõnes ꝑncipales iã patet aliqualiter solutio. due eñ ꝑme sunt ꝓ cõclusiõe no

Ad rõnes 2. opionis

Ad scđm.

Ad tertiũ

Ad rõnes ꝑncipales

stra: Quia p̄mo supponat falsum: scʒ φ hit⁹ gn̄et ex actibus p̄cedentib⁹ rōne essentie actuū: qđ nō est verū: sed ꝓpter frequentationē et assuefactionē meoꝝ vt alq̄ dicūt ꝛ est hoc bene. ¶ Secūdo etiam q̄ dicit φ scire est a scientia sicut act⁹ secundus a p̄mo: pōt cōcedi eo modo quo cōcessum est actū seq̄ntē hītū causari ab hītu scʒ p modū inclinantis et applicātis potētiā. ꝛ nō vt alq̄ pl'⁹ dixerunt distinguētes inter actū ꝛ modū q̄ ꝑerat per scire. talis eñ differētia nō pōt esse realis sed rationis tantū. ¶ Ad primā rationē alteri⁹ partis patet respōsio. Expositū est eñ qualiter dictū illud aristotelis itelligat/ potētia est qua possum⁹ habit⁹ vo quo bene vel male possum⁹. Hoc eñ nō dicit ꝓpter realē differentiā act⁹ ꝛ modi eius: sed q: indifferētiā potētie habit⁹ determinat ad vnū/ ad bonū si sit bon⁹: ad malū si sit malus. ¶ Ad secūdā rōnē sufficiēter respōdet a p̄mis. ¶ Quarta opinio inq̄rit quid veritatis habeat ista tertia φ ergo illi de tertia opinione p̄mo dicūt causam p̄mi modi esse, eām tn̄ sbē verū dicūt ꝓpter idētitatē sicut p̄ma ꝓbat opinio: q: quicq̄d est causa realis alicui⁹ simplicis s̄m aliquā ei⁹ realitatē ē causa quo ad totā: q: nō habet partē ꝛ partē. Qz dicunt scđo habit⁹ vitij et virtutis non esse causam intēsionis in actu nisi indirecte remouēdo prohibēs qđ cōtrahebat. Nō valet. q: in habitib⁹ pure speculatiuis in quibus est habitus q̄ est virtus/ ꝛ habitus erroneus nō est talis ꝯtractus: q: nō ita cōcupiscit sensus aduersus itellectū sicut appetitus aduersus appetitum nisi in solis practicis: q: appetitus sensitiuus nō appeteret cōtrariū volūtatis nisi sensus iudicaret cōtra mentē. nō sic aūt est in speculatiuis: in q̄bus tn̄ est intēsio actus ex habitu magis q̄ȝ in practicis vel nō min⁹. Scđo quia s̄m viam suam nō oporteret in volūtate esse habitū virtuosum ad hoc φ act⁹ virtutis esset intēsus: sed solū i appetitu sensitiuo vt remoueret eius ꝯtractū/ ꝛ ecōuerso in appetitu sensitiuo itēsio act⁹ vitiosi nō argueret habitū vitiosū in eo: sed in sola volūtate vt cōtraheret/ cū tn̄ in oi potētia in qua ponit hit⁹ vitiosus/ ponat ṽtuosus/ ꝛ ecōuerso: q: ꝯtraria nata sunt fieri circa idē.

¶ Preterea si ꝓpter remouere cōtractū ꝛ nō ꝓpter aliud esset habit⁹ in appetitu sensitiuo/ pari rōne deberet poni in sensu q̄ ꝯtraiudicat intellectui/ sicut i itellectu ponit prudētia. ḡ nō solū defuit de remouēdo cōtractū. ¶ Itē in volūtate ē ponere actū vitiosū intēsū sicut ṽtuosū ꝛ vtrāq; itēsionē p hītū: q: intēperat⁹ ita itēse eligit fornicari sicut tēperat⁹ eligit caste viuere. Intēsio aūt volitiōis male nō est p habitū q̄ ipediat cōtractū volūtatis: sʒ magis q̄ ꝓmoueat. ꝛ silr in appetitu sensitiuo ē intēsio act⁹ virtuosi. hoc aūt nō ē p hītū remouētem cōtractū volūtatis/ sed q̄ ꝓmoueat. ergo non est verū dicere φ habit⁹ nō intēdat actū nisi remouēdo ꝓhibēs. i. cōtractum. ¶ Qz dicūt tertio φ habit⁹ est causa intēsionis act⁹ q: facit videri obiectū cōuenienti⁹: verū est φ illo mō est causa: q: q̄lis est vnusq̄sq; talis et finis videt. 3. ethicoꝝ. nichilomin⁹ ois habitus operatiu⁹ est cū quo potētia elicit pfectū actū ꝛ intēsum sine quo nō ita eliciebat. et generaliter ois habitus opatiuus est p se rōne potētie ad eliciendū pfectiorē actū: ꝛ p ꝯsequēs substātie actus vt dictū est: q: q̄cq̄d est pfectio agētis inq̄ȝtū hmōi ē ratio agēdi: q: agere est pfecti/ ꝛ magis pfecti est pfectius agere: eo ergo p se ꝛ pfecti⁹ directe agit quo est pfectū et eo magis agit qđ magis pficit: sʒ habit⁹ pficit potētiā inq̄ȝtū est p̄ncipium operandi. est eñ habitus quo q̄s operat cū voluerit: ꝛ habentē pficit ꝛ op⁹ eius bonū reddit. ergo ꝛc. ¶ De secundo aūt qđ p̄mo dicūt φ esse cōcors vel discors nō est mod⁹ act⁹ sed potētie/ verū est causaliter: sʒ formaliter est in actu. actus eñ est q̄ d': cōformis vel difformis rōni vtriq; cōformitate ꝓpria nō aliena: licet ista quedā denolnatio extrīseca sit. vnde etiā d'citur esse bonus act⁹ ꝛ cōformis rōni al'q̄n vbi volūtas ē difformis ꝛ ecōuerso: q: volūtas hñs habitū rōni cōformē pōt elicere actū vitij ꝛ ecōuerso: sed dicit ꝓprie volūtas cōformis virtualiter ex hoc φ elicit actū ꝯformē. φ ergo dicunt φ act⁹ est determinat⁹/ verū est q̄n est actu. sed sicut ipse dicit p hoc φ habit⁹ formaliter inclinat potentiā ad eliciendū determinate actū cōformē si est bonus/ vel difformē si est mal⁹: ꝛ actus est determinat⁹ a se formaliter: sed causaliter a potētia sicut a p̄ncipio remoto/ ab habitu sicut ꝓpinq̄. ¶ Per hoc aūt φ habit⁹ isto modo est causa bonitatis et malicie moralis in actu/ nō habet φ sit causa substātie act⁹: q: licet bonitas ꝛ malicia moralis nō differāt re a substātia act⁹ non tn̄ dicūt eādē rem dicebat pfectio intēsi: sed purū respectū rōnis cui nō debet causalitas ꝓprie. vnde qđ ē causa equiuoce dicta/ hmōi nō oportet φ sit causa ꝓprie dicta substantie actus: sed ex alio habent habitus vitiosus ꝛ virtuosus φ sint causa substātie actus q: sunt q̄dā vere res ꝛ actus ꝛ forme subiectū pficiētes ꝛ actuationes: ꝛ virt⁹ non solū est vt determinet ad actū bonū. sed etiā vt ad pfectiorē in bono. nā actus bon⁹ ante habitū ꝛ si habeat tantum de cōformitate ad rōnē sicut post: tn̄ in genere nature est intēsior post q̄ȝ ante cui⁹ intēsionis ꝛ pfectiōis cū sit vnū tātū indifferēs a substātia/ oportet dare eandē causam/ ꝛ p ꝯñs habitū ꝛ potētiā/ vt dicebat p̄ma opinio q̄ videt vera in omnibus.

¶ De tertio autē φ dicunt facile et prompte esse modū potētie ꝛ subiecti operātis: verū ē maxime si sumant negatiue ꝓut dicunt nō cū difficultate aut tristicia vl' pena opari: sʒ φ dicūt φ nō sit modus actus/ nō videt verū: q: q̄n ignis cōburit facilius siccū et aridū q̄ȝ viride ꝛ humidū/ ignis nō patitur minorē difficultatē: imo ip̄a calefactio de se est velocior ꝛ prōptior/ q̄ȝto prompti⁹ elicita/ et tardior q̄ȝto tardius. q̄ȝto eñ mouens mouet prōptius ꝛ velocius/ tāto motus in se velocior. ꝛ si facilitas ꝛ promptitudo sunt in potētia motiua/ nichilominus est velocitas ꝛ prōptitudo in ip̄o motu. Ita etiā in ꝓposito: q: q̄ȝto potentia prōpti⁹ ꝛ facilius operat/ tanto operatio esset magis subito ꝛ est in se pfectior ꝛ intēsior. cuius velocitatis et intēsionis causa est habitus/ ꝛ p ꝯsequēs substātie actus q̄ nō differt. ¶ Ad primū quo ꝓbāt facilitatem esse modum potentie ꝛ non actus. Dicendum φ etiam in naturalibus facilitas ꝛ promptitudo est in vtroq;: immo videtur esse in potentia virtualiter/ in actu formaliter. non est eñ prōpta ꝛ facilis potētia nisi q: prōpte ꝛ faciliter operatur qđ dat sibi habitus. sed actus est prompt⁹ ꝛ facilis ex hoc φ prompte et faciliter elicitus. elicere autem ꝛ elici non sunt subiectiue in eliciente sʒ in elicito: sicut agere ꝛ pati in passo nō in agēte

4. opio q̄ inq̄rit de 3. opione.

Ad rōnes adductas p. 3. opiōe

et similiter modi isti sunt vbi sunt res eorum. s. elicere et elici: et sic facilitas et promptitudo magis sunt in actu formaliter quam in quocunque alio sicut vel de aliis modis. ¶ Ad secundum dicendum quod actus sequens habitum ceteris paribus semper est intensior et perfectior etiam in genere nature quia a principio magis perfecto: sed per accidens potest esse minus intensus propter speciale impedimentum tentationis vel aliud occurrens cum habitu quod prius non occurrebat: quia habens habitus operatur delectabilius: et per consequens intensius et perfectius ceteris paribus. ¶ Ad tertium: dicendum quod licet debilitas et fortitudo sint conditiones portantis nichilominus quod fortis faciliter portat et debilis debiliter redundat in ipsum actum portationis et proiectionis lapidis vbi magis apparet quod motus proiecti a forti est velocior: et factus a debili ceteris paribus est tardior et similiter portatio vnius est ipsa promptior. ¶ Ad primum argumentum secunde opinionis preter solutionem tertie opinionis dicendum quod sicut potentia est proportionata actui simpliciter. sic potentia perfecta actui perfecto. et sicut non potentia non potest in actum sic potentia non perfecta non potest in actum perfectum: sed sunt potentie naturales perfectibiles intrinsece et essentialiter. quia intenduntur et remittuntur. et secundum quod in essentia sua sunt magis et minus perfecte secundum hoc magis et minus actum perfectum producunt. nam dicere quod potentia calefactiva est proportionata ad omnia calefacere. et sic minus calor causabit nullo superaddito perfectissimum calefacere est contra sensum. sed quanto est calor intensior/tanto intensius calefacit. sed potentie rationales per essentiam non sunt magis perfectibiles intrinsece: cum sint eterne et inalterabiles: sed sunt magis perfectibiles extrinsece et perfectione prima. siue actu primo qui est habitus: et actu secundo qui est operatio. et quia actus additus actui totum facit magis perfectum et actiuum. ideo perfectius potest agere totum simul quam prius alterum sicut ergo paruus calor non est proportionatus ad perfectum calefacere: sic nec intellectus sine habitu ad perfectum intelligere. nec voluntas nuda ad perfectum velle. sed appetitus sensitiuus vtroque modo est perfectibilis. potentia enim organica est in pueris imperfecta. nec potest perfectum actum habere. secundum autem quod potentia in esse magis ac magis perficitur secundum hoc quod in actum perfectionem nature consequitur. sicut in viris est fortius concupiscere et irasci quam in pueris sed ista perfectio non perficit ad perfectionem moralem/sed afficit. in viris enim magis rebellat caro spiritui quam in pueris. Unde quantumcunque appetitus sensitiuus hanc perfectionem essentialem habeat indiget tamen accidentali que vocatur habitus virtutis quo determinatur ad eliciendum actum perfectum in genere moris: sed etiam quia iste habitus est quidam actus qui habentem perficit. inde est quod in genere nature facit elicere perfectiorem actum quam prius ceteris paribus. et sic idem quod prius. ¶ Ad secundum dicendum quod habitus etiam supernaturalis actum immediate ab eo elicitum facit perfectiorem: non solum quo ad efficaciam merendi sed etiam quo ad substantiam in eadem tamen specie. sicut caritas elicit perfectiorem dilectionem dei et proximi cum potentia quam ipsa nuda et forte quam quicunque habitus amatiuus acquisitus: quia cum habitus acquisitus et caritatis differant specie non possunt esse equalis perfectionis. et verisimile est quod caritas in entitate sua est quid perfectius et per consequens perfectiorem actum elicit sicut apparet quod nusquam apparet ille feruor deuotionis lachrymarum et aliorum in carentibus caritate qui est in sanctis viris. nec propter hoc est certitudo de caritate. quia nescit homo affectus suos bene mensurare. sed gratia cum sit essentia anime non est elicitiua alicuius actus deteriate et inde est quod per se nichil omnino facit ad substantiam actus nec ad modum intrinsecum qui est intensio vel facilitas sed solum ad extrinsecum. quia facit opera deo grata et accepta/etiam si non esset alius habitus. sed habitus actum imperatum non facit perfectiorem nisi secundum modum potentie cui imperat. Unde ille qui habet perfectissime artem domificandi non potest imperare edificationem magis perfectam quam virtus manuum suarum possit operari. Unde perfectius speculabitur quomodo sit fienda. sed imperfectius operabitur manus eius infirma. vnde si potentia de natura sua habeat quod non posset magis nec minus operari habitus mouens eum per imperium non faciet ad perfectionem actus in aliquo. et sic est hic. quia cum caritas imperat celebrare electio quidem ipsa perfectior/etiam est essentialiter sed caracter qui est celebratiua potentia non est nata agere magis nec minus: quia suus effectus non recipit magis nec minus. ideo nec plus nec minus conficiet cum caritate quam sine sed merebitur cum caritate non sine ea. et sic est simile de supernaturalibus et naturalibus modo quo dictus est. ¶ Argumenta soluta sunt in tertia opinione. ¶ Questio .3.

Tertio queritur vtrum preter virtutes morales acquisitas indigeamus theologicis. Et videtur quod non. quia habitus theologici non requiruntur in nobis nisi quia ordinant nos in beatitudinem supernaturalem. ad beatitudinem enim naturalem sufficienter dirigimur per habitus alios: sed propter istam non sunt nobis necessarii habitus theologici quia pueri baptisati decedentes ad eam perueniunt: et tamen in eis non videntur esse aliqui habitus. ergo nullo modo videntur esse necessarii. — Primum.

¶ Item perfectiones proportionantur perfectibilibus sed in nobis non est aliqua potentia perfectibilis per habitum nisi rationalis per essentiam que perficitur per virtutem intellectualem. et rationalis per participationem que perficitur per virtutem moralem. ergo preter hec duo genera habituum non contingit ponere tertium. — Secundum.

¶ In contrarium est: quia habitus theologici dicuntur fides/spes/et caritas. sed his omnibus indigemus: fide quidem: quia impossibile est deo sine fide placere. Hebre. xi. spe vero secundum illud ad Thi. 3. heredes sumus secundum spem vite eterne. caritate secundum illud. i. Co. 13. caritatem autem non habuero nihil sum. ergo habitus theologici sunt nobis necessarii. — In oppositum.

¶ Responsio. circa istam questionem sunt due opiniones. Prima proponit tria videnda. Primum est an preter habitus morales et intellectuales quos possumus ex puris naturalibus acquirere indigeamus aliis habitibus/qui dicuntur theologici. Secundum est quot et quot sunt illi Tertium est qualiter ab aliis habitibus distinguuntur. — Prima opinio que est durandi. di. presenti. q. 5.

¶ Quantum ad primum dicunt quod preter habitus morales et intellectuales ex puris naturalibus acquisitos indigemus habitibus theologicis: quia non minus debent esse perfecti actus quibus ordinamur ad beatitudinem supernaturalem quam quibus ordinamur ad beatitudinem naturalem: sed actus quibus ordinamur ad beatitudinem naturalem procedunt ex potentiis perfectis per habitus. ergo similiter actus quibus ordinamur ad beatitudinem — 1. conclusio

Ad argumenta secunde opinionis respondet doctor secundum propriam opinionem.

supnaturalem procedunt ex potētiis pfectis per
habitus/illi aūt habit⁹ nō possunt eē moralea vel
intellectuales ex puris naturalib⁹ acq̄siti:q̄ nec co
gnitio naturalis intellect⁹ nr̄i nec inclinatio natura
lis volūtatis nr̄e tēdūt i talē btitudinē.ḡ sunt alīq
ab eis ⁊ dicūt theologici q̄ hn̄t deū p obiecto: et
ordinantur actus eoꝝ in deū tanq̄ in finē beatifi-
cū vt postea patebit:⁊ q̄ solo sermone diuino tra-
dūtur nobis sicut et finis in quem nos ordinanē.
¶ Aduertendū tñ q̄ aliter ordinant actus nostri
pcedentes ab habitibus naturalib⁹ acq̄sitis ad
beatitudinem naturalē et aliter actus nostri q̄ p
cedunt ab habitibus theologicis ad beatitudinē
supnaturalē:q̄ primi actus sic ordināt nos ad be
atitudinē naturalem q̄ aliqui eorū disponūt nos
aliq̄ vero vel aliq̄s attingit ad beatitudinem ipsā
vel potius est ipsa beatitudo sicut est actus potē-
tie nobilissime pfecte: p habitū nobilissimū respe
ctu nobilissimi obiectiv determinatur Ethicorū
10. Actus vero pcedentes ex habitibus theolo-
gicis p statu vie solū nos ordināt ad beatitudinē
supnaturalē p modū meriti. Jta q̄ in nullo eorū
cōsistit esse btitudinis:sed se habent ad eam sicut
via ad terminū ⁊ sicut meritū ad premiū. ⁊ sic ptz
2.cōclusio primū. ¶ Quantū ad scđm sciendum q̄ habitus
qui dicūtur theologici sunt tres s. fides/spes/et
charitas.quoꝝ suffic̄ētia pōt haberi hoc mō.act⁹
quibus ordinamur ad beatitudinē supnaturalē se
hn̄t ad ipsam vt meritum ad p̄mium vt statim di-
ctū est:sed nullū meritum est sine charitate: vt ptz
1.Chor. 13.ergo ad beatitudinē consequēdam in-
digemus charitate. ¶ Jtē nullus ordinat actus
suos in finem aliquē nisi ipsum cognoscat: sed beā
titudo supnaturalis nō pōt cognosci ratione na-
turali.ergo ad hoc q̄ actus nr̄i ad ipsuz ordinent
optz q̄ cognoscamus ipsam ex alterius dicto vel
auctoritate cui credimus et hoc facit fides ppter
quā credimus deo reuelanti beatitudinē quā pre-
parauit fidelib⁹ pp̄ter qđ fides ē nobis necessaria.
¶ Jtē null⁹ ꝯseq̄t finē nisi tēdat i illū tāq̄ possibi
lē hn̄i sꝫ finis supnaturalꝰ nō pōt hn̄i nisi ex alteri⁹
dono vl' adiutorio ppt̄ qđ req̄rit spes p quā innit-
mur diuine liberalitati pmittēti nobis btitudinē
sicut p fidē innitimur diuine veritati reuelanti eaꝫ
nobis:sic igitur ad cōsecutionē finis supnatura-
lis req̄rit fides/spes/⁊ charitas:⁊ hec tria suffici
unt ppter qđ dicūtur tres habitus theologici/nec
plures nec pauciores.⁊ sic patet scđm. ¶ Ex his
3.cōclusio breuiter patet tertiū.s. q̄ habitus theologici disti
guūtur ab habitibus moralibus ⁊ intellectualib⁹
naturaliter acq̄sitis:q̄ illi habitus formalit̄ diffe
runt q̄ habēt obiecta diuersa ⁊ formalit̄ differētia
sed sic est de habitibus theologicis respectu alio
rum.ergo. ⁊c. Maior patet. Minor declaratur:
q̄ obiecta aliorū habituum aut sunt aliquid crea
tum:aut si aliquis eorum habeat deum p obiecto
vt sapientia q̄ est cognitio altissime cause: tñ hoc
habet sub ratione aliqua in deo naturaliter consi
derata:obiectum autē habituum theologorū est
aliq̄d increatū.s. de⁹ ipse secundum rationem fa-
cultatem rationis excedentem et intellectus est
eñ obiectum fidei sub ratione veritatꝭ:supra pos
se naturale intellectus nostri eleuate:spei vo sub
ratione bonitatis sua altitudine facultatē huma-
nam excedētis:charitatꝭ vero sub ratione bonita
tis seipsam supnaturaliter communicantis.qua-
re.⁊c. ¶ Secunda opinio pponit alia tria. Pri- Scđa opinio ⁊ ē sco
mo de qua fide certū est q̄ habemus eam. Secun ti.3.di.pre
do aliquid qđ nō est nobis ita manifestuꝫ.s.q̄ ha- senti.q.1.
bemus fidē infusam.⁊ tertio ad questionē directe
¶ De primo sciendum q̄ certum est respectu isto
rum credibilium reuelatorum nos fideles habe-
re fidem acquisitam:q̄ credimus firmiter eccle-
sie testificanti huiusmodi reuelata a deo ⁊ ipsa ex
hoc esse vera. Unde Augustinus in epistola cōtra
fundamentum manichei dicit non crederem euā-
gelio nisi ecclesie crederem. qđ patet p hoc q̄ ali-
quos accepimus libros et aliquos nō:q̄ aliquos
ecclesia admisit aliquos non. Unde libris canoni
cis non est credendum nisi primo ecclesie appro-
banti et auctorisanti illos:et licet aliqui libri au-
ctoritatem habeant ex auctoribus suis/non tamē
creditur eis nisi quia creditur ecclesie approbanti
et testificanti illos esse veraces. Unde ibidem di-
cit Augustinus euangelium nazareorum non ad
mittam quia ecclesia non admisit. per fidem igit̄
acquisitā ex testimonio ecclesie etiaꝫ si nulla in
me esset fides infusa possem credere q̄ ecclesia be
ne credit:sicut si crederem aliquas hystorias be
ne receptas et admissas per puritatem eas scribē
tium. Et sic audiendo acquirerem habitum cre-
dendi istorum dictis. patet igitur q̄ habemus fi-
dem acquisitam adherendo testimonio eccl̄ie: et
sic euāgelio etiā pōt credi ex sola fide acquisita.
¶ Jtēꝫ hoc etiā patet si puer iudeus moraretur
nobiscū ab infantia sua non baptisatus posset ha
bere fidē acquisitam de omnibus que creduntur
in ecclesia.posset eñ credere mundum incepisse ⁊
filium dei incarnatum fuisse/et alios articulos fi
dei ex solo auditu.sicut ego credo Romam esse/
quam nunq̄ vidi.
¶ Jtem ponatur q̄ aliquis baptisatus habens fi
dem infusam et credens omnes articulos fidei/
postea erret circa vnum articulum et non circa a-
lios/manifestū est q̄ talis experitur de seipso. et
nos experimur etiam de illo.q̄ ita firmiter adhe-
ret/⁊ assentit illis articulis circa quos non errat
sicut prius q̄n omnes credit.sed illis articulis q̄s
credit non assentit fide infusa cum ipā non sit cuꝫ
heresi.oporteret talem prius habuisse plures fi-
des infusas/⁊ tot quot articulos credidit: quod
est falsum.q̄ vna fides scđm apostolū ergo talis
errans circa vnum articulum/⁊ credit alios/cre-
dit illos fide acquisita.hanc autē non acquisiuit i
primo instanti in quo errauit circa vnuꝫ articulū
q̄ heresis illa non fuit dispositio ad fidei genera
tionem pro tunc:sed magis oppositum.ergo ante
errorem habuit fidem acquisitam:⁊ per conseq̄ns
simul habuit fidem acquisitam ⁊ infusam.
¶ Preterea.apostolus ad Romanos.x.sic argu
it. Quomodo credent ei quem non audierūt sine
predicante:et cōcludit.ergo fides ex auditu. au-
ditus autē per verbum dei.sed talis fides que ha
betur ex auditu credendo predicanti verbum dei
non est fides infusa:sed tñ acquisita.q̄ non opor
tet talem credentem per p̄dicationē verbi dei sta
tim habere bonos mores:q̄ ponatur q̄ tunc sit in
peccato mortali quando audit p̄dicantem/⁊ ei as
sentit.fides autem infusa non infunditur a deo ni
si quando caritas infunditur. ergo talis habet fi
dem acquisitam qua firmiter credit predicāti ver
bum dei. propter hoc q̄ forte

videt eum miracula facere: que non potest facere
nisi per virtutez dei/qui non potest decipi/nec vel
le fallere per huiusmodi miracula: nec pati ita fie
ri nisi essent vera miracula. hꝫ ꝙ talis fidē acqſitā
ꝓcedētē caritatē: qꝛ forte adhuc hꝫ volūtatē pec=
cādi. ¶ Ex his aūt seqꝛ notabile corrolariū. s. ꝙ
ꝓ credulitatem articulorum qua hō credit firmi=
ter omnes articulos reuelatos nō opꝫ ponere fi=
dem infusam. Hec aūt fides nō est opinio sed est
certior opinione: qꝛ cum opinione stat formido ad
aliā ptē: nō aūt cū fide ista: cū nō dubitet de ꝟita=
te asserentis nec ꝑ cōsequens dubitatur de dicto
asserto. ¶ Ista etiam fides est certior fide quam
habemus de gestis aliis qꝛ acqritur talis fides ex
hoc ꝙ non dubitat de veritate dei et ecclesie.
¶ Est tamen ista fides imꝑfectior scientia: qꝛ nō
est certa euidentia obiecti: sed tm̄ qꝛ non dubitat
de veritate asserentis: ⁊ in hoc assimilatur hec fi=
des fidei infuse: qꝛ respicit veracitatem asserētis
que est rō assentiendi vtriusqꝫ fidei. tenēdū est ergo
tanꝙ certū ꝙ in nobis respectu reuelatoꝝ in scri
ptura est fides acqſita et ex actibus nr̄is gn̄ata.
¶ De fide tamen infusa nō est ita certū quō ponē
da sit in nobis. tn̄ pōt dici ꝙ in aliquo est similis fi
dei acquisite: qꝛ sicut ibi creditur et assentiꝛ veri=
tati testificanti non ꝓpter euidentiā obiecti. sic ⁊
hic assentiꝛ alicui reuelato a deo: qꝛ assentiꝛ veri
tati dei asserentis. ⁊ qꝛ deus illud supnaturaliter
reuelat. idō hec fides infusa est ꝓ tanto supnatura
lis que nō causaꝛ nisi a supnaturali causante/ cui
assentitur potissime qꝛ credēs sic nulli asserēti cre
dit nisi qꝛ deo primo credit. ⁊ sic ſm hoc patet ꝙ fi
des est cum enigmate. qꝛ non creditur articulis fi
dei ex euidentia obiecti: sed qꝛ assentiꝛ veritati as
serentis illos. ¶ Ex hoc etiam patet scd̄m vnam
opinionē de habitus fidei vnitate qualiter potest
esse vna respectu oīm credibiliū articuloꝝ. qꝛ. scꝫ
ꝓpter vnitatem asserētis ⁊ reuelantis q̄ est ratio
assentiendi oībus credibilibus supnaturaliter. si
eni habeo habitū quo credo te esse veracem: cre=
do oībus que asseris ꝓpter illum habitū non q̄a
assentio illis primo ſm ꝓpriam rationem cuiusli
bet illorum: sed qꝛ assentio reuelanti ⁊ credo veri
tatem eius esse ⁊ ſm hoc fides infusa respicit oīa
credibilia vt reuelata a deo non sub rōnibus pro
priis. ⁊ ideo vna fides potest esse de oībus credibi
libus quātūcunqꝫ diuersis. ⁊ alterius rōnis. om
nia eni talia habent rōem obiecti credibilis: quia
a deo reuelata. ⁊ ideo in omnibus istis est vna ra=
tio credendi ꝓpter qđ habitus fidei erit vnus.

Obiectiones cōtra dicta.

¶ Sed contra hanc viā arguiꝛ primo sic. si fides
respicit primam veritatē reuelantem primos arti
culos ⁊ causantē assensum de illis de quibus est fi
des: nō qꝛ habent rōem obiecti fidei/tūc sequitur
ꝙ nunꝙ aliquis consentit fide. huic qđ est deū eē
trinū ⁊ vnum qꝛ si assentio huic articulo. s. deum
esse trinum ⁊ vnum/qꝛ ip̄m est reuelatum: quero
tunc qualiter huic assentio. qꝛ si propꝛ esse reuela=
tum ego assentio ex fide infusa. ergo magis assen=
tio huic. s. hoc esse reuelatum ꝙ deum esse trinum
⁊ vnū: sicut magis est assentiendū medio ꝙ conclu
sioni. ¶ Item si assentiam isti hoc esse reuelatum
per fidem ex fide/formalis ratio assentiēdi alicui
ex fide infusa est qꝛ ē reuelatū. ergo assentio huic/
qđ est esse hoc reuelatum. qꝛ hoc est reuelatum eē
reuelatum. et ita erit processus in infinitum/⁊ nō

erit primū cui assentio. ¶ Si dicas ꝙ non crediꝛ
ei qđ est hoc esse reuelatum/qꝛ est reuelatum hoc
esse reuelatuꝫ: sed creditur ei ex fide acquisita. nō
ex fide infusa: tunc fides infusa depēderet ex fide
acqſita/sicut a principio. non eni poteris dicere ꝙ
ꝓpter scientiam ei adhiberes: qꝛ nō est euidēs ex
terminis. ¶ Preterea ratio formalis obiecti re
alis non videtur esse relatio rōnis/sed esse reuela
tum in hoc obiecto qđ est esse deū trinū ⁊ vnum.
non dicit nisi ens rōnis vel relationē rationis. cū
esse reuelatum sicut et esse cognitum non dicat vl
tra hoc qđ est deum esse trinū ⁊ vnum nisi relatio
nē rationis. ergo esse reuelatū non potest esse ra=
tio formalis obiecti qua per fidē credis deum eē
trinum et vnū: qđ est vnum obiectuꝫ reale fidei. si
eni credens credendo eē deum trinū ⁊ alios arti=
culos fidei qꝛ est reuelatum: tunc rō formalis cu
iuslibet credibilis esset relatio rationis qđ est in
conueniēs. cuꝫ habitus realis obiectū habeat re
ale formale ⁊ rōem obiectiuam formalē realē. er
go reuelatū esse cum sit solum res rōnis/non pōt
eē formalis rō credendi. in hoc qđ est deū esse tri
num ⁊ vnum. ¶ Preterea. in primo recipiente fi
dem sufficit fides acquisita sicut in paulo. ergo in
oībus aliis posterioribus recipientibus fidem suf
ficit fides acquisita vt credant omnia credenda
ꝯñs probatur: quia scd̄m Augustinum super il=
lud Psal. Suscipiant montes. ⁊c. Inferiores il=
luminantur per superiores et non magis ꝙ ipsi.
Antecedens probatur per hoc qꝛ ex naturalibus
puris includendo habitum acquisitum potest q̄s
assentire firmiter illi: quē scit esse veracem: sed ex
naturalibus puris scit quilibet deum esse veraceꝫ
magis ꝙ quilibet hominum sicut Paulus ⁊ pri=
mi et qui receperunt fidem. ergo Paulus ⁊ primi
habentes fidem acquisitam potuerunt ex puris
naturalibus assentire omibus a deo reuelatis ꝑ
ipsam fidem acquisitaꝫ: ergo propter assentire nō
requiritur fides alia. ¶ Sequitur etiam ꝙ si esse
reuelatum sit ratio formalis credendi deum esse
trinum et vnum cum primus habens de hoc fideꝫ
per habitum acquisitum sciuit hoc esse reuelatuꝫ
sequitur ꝙ per fidem acquisitam tantum credidit
deum trinum et vnum. ¶ Preterea. licet nullus
homo potuit naturaliter inuenire sacram doctri=
nam: tamen ipsam inuentam reuelatam alicui et
ordinate traditam potest homo naturaliter acq=
rere sine doctrina ⁊ sic reuelanti adherere sola fi=
de acquisita. ergo tali ad credendū sufficit fides
acquisita. ¶ Preterea. fides nostra si ponatur in
fusa esset certior ꝙ fides acquisita. qꝛ aliter esset
frustra: sed ipsa non est certior fide acquisita vt ꝓ
babiꝛ: ergo non videtur esse ponenda in nobis fi=
des infusa. Minor probatur: qꝛ non est maior cer
titudo conclusionis ꝙ principii. sed credimus eē
deum trinum ⁊ vnum: qꝛ hoc est reuelatum a deo
scd̄m responsionez dictam. ergo certitudo huius
deum esse trinum ⁊ vnum dependet ex certitudie
huius qđ est deum esse trinum ⁊ vnum esse reuela
tum a deo. sed ideo hoc credimus esse reuelatum
a deo: qꝛ apostolus hoc dixit sibi esse reuelatum.
sed si audissem eum dicentem hoc sibi esse reuela=
tum credidissē fide acquisita. ergo ⁊ modo ex au=
ditu ⁊ relatione aliorum fide acquisita credo hoc
esse reuelatū. ergo fides acquisita certior eēt fide
infusa. ꝙ non est ponēda fides infusa: vt post ꝓma

opinio.s.ꝙ habeat formalē rōnē obiecti ex reuela-
Sco. vbi s tione diuina. ¶ Ideo dr aliť a doctore dicto ꝙ fides īfusa ſʒ aliū modū ē ponēda in nobis qꝛ licꝫ credibilia vt deū eſſe trinū et vnū aliqualiter poſſunt a nobis naturaliť cognoſci vt in generalibus cōceptibus entis ⁊ veri. tñ ex cōceptu terminorūꝫ in ꝑticulari a nobis naturaliť nō cognoſcūtur: qꝛ deū hoc eſſe nō cognoſcimus.s.vt qdā ſingularitas. ſed eum cognoſcimus ſcđm intentiones gñales: ⁊ ideo deū eſſe trinū et vnū non eſt nobis euidēs ex terminis: termini enī vt ſic in vlī a nobis apprehendūtur nō ſunt termini ꝑpōnis imediate: ſed magis ꝑpōnis neutre propter qđ in nobis cauſari nō pōt aſſenſus fidei ex apprehēſione terminorꝫ: ſʒ ſi intelligeremus terminos l particlari ſm ꝑpas rōnes tunc mouerēt ꝑmo intellectū ad apphenſionē ſimplicē ſub ꝑpriis eorꝫ rōnibus: et ſecundo ad cōpoſitionē terminorꝫ l ꝑpōne imediate vera: ſʒ qꝛ in via nō ſic mouent intellectū. ideo ex tali apprehēſione terminorū nō habem⁹ aſſenſū imediata ꝑ ꝑpōnū ꝑpter qđ: qꝛ nihil mouet itellectū noſtrū ad cauſandū aſſenſum in iſtis credibilibus ꝙ ſe teneat ex ꝑte obiecti. ideo deus ſuppleret vicē obiecti / cauſando aſſenſum ꝑ hoc ꝙ infundit habitū fidei q̄ includat intellectū in obiectuꝫ fidei vt ei aſſentiat vt ſicut termini articuli fidei ſi iperfecte mouerent intellectum noſtruꝫ ad cauſandum aſſenſum iperfectū: tūc ex frequētia actuum terminorꝫ imꝑfectorꝫ l articulis: generaretur in nobis aſſenſus imperfectus / ſic deus infundit nobis habitū fidei inclinantē intellectū in aſſenſum articulorū / ita tñ ꝙ fides reſpicit deū de quo formantur articuli q̄bus vt obiectis ſecundariis aſſentim⁹ ꝑ habitū fidei: ſed iſte aſſenſus non ē ex euidentia terminorꝫ: ſʒ ex habitu inclinante q̄ aſſētimus oībus credibilib⁹ / q̄ aūt ſunt neceſſaria vt deum eſſe trinū ⁊ vnū aut cōtingentia vt incarnatio filii dei ⁊ reſurrectio mortuorū ⁊ al'a hmōi q̄ dependēt ex libertate diuine voluntatis lʒ vt ꝑdeſtinata ſint neceſſaria: ⁊ ſic eorꝫ neceſſitas eſt cōditionata. iſta tñ neceſſaria et cōtingentia non videm⁹ ex rei euidētia vt intuitiue vt ſunt nata viri intellectui nro. Ideo aſſenſum quē cauſat in nobis fides infuſa non eſt ita ꝑfectus ſicut qñ videbimus deum ſicuti eſt. ¶ Scđm hūc modū ponēdi fidem infuſam eſt dicendū ꝙ ꝑ eandem fidē infuſam aſſenſio huic deus eſt trinus ⁊ vnus: et qđ hoc ſit a deo reuelatū nec credo vnū qꝛ credo aliud: ſed habitus iſte imediate inclinat in vtrumqꝫ et in alios articulos. ſicut ſi ex obiectis cauſaretur et ipſa fides ſic inclinans nō facit obiecta eſſe pñtia: ſicut ſcientia inclinās intellectū in ſcibilia nō facit ea eſſe ꝑſentia intellectui ſm rōnē habit⁹ ita ꝙ repreſentet ea: ſed hoc ſit ꝑ ſpecies ꝙ ſi obiectum eſſet ꝑſens in ſe et poſſet mouere ſcia adhuc magis moueret ⁊ in obiectū illud qđ in aliō ⁊ facilius intelligeret et cognoſceret ex tali obiecto q̄ ex alio cuius nun q̄ habuit habitum: ſic eſt in ꝑpoſito et credibilia non ſunt ꝑſentia ꝑ fidem infuſam: ita ꝙ repreſentet ea: ſicut nec aliqs habitus facit: ſed aliūde de hoc habꝫ ꝙ ſint ſic ſibi aliq̄ mō agnita vel ꝑ auditū vľ ꝑ ſcripturā. vnde inclinat in credibilia ſicut in obiecta: ita tñ ꝙ reſpicit deū vt primū obiectum ſuum de quo ſit nō vt formet rōnē obiecti ꝑ quē reſpicit obiectum ſuū. ¶ Secūdū hoc patet differentia inter fidem infuſam et fidem acquiſitam. qꝛ in fide acqſita ratio tendendi in aliquid creditū eſt veritas teſtificantis ⁊ aſſerentis illud creditū cui aſſentiť vt vero. ſʒ ſic nō eſt de fide infuſa. ipſa enī eſt de ipſis credibilibus reſpicientibus primā veritatē in qua ſunt omnes veritates ſicut primū obiectum non ſicut de eo a quo cauſaliter ſunt alie veritates reuelate ſʒ primam viā: ⁊ q̄uis articuli nō ſunt ꝑſentes vt obiecta niſi qꝛ prius reuelati non tamen tendit in eos qꝛ credit in eos ꝑmo reuelatos non enī reſpicit ꝑ formali obiecto ipm reuelari: ſed ipſos articulos in ſe. ¶ Conueniūt tamen iſte fides vt ita loquar qꝛ vtraqꝫ eſt habens obſcuritatem. q̄uis enī inclinent firmiter in obiecta nō tamen faciunt ea ꝑſentia ex euidentia rei: nec etiam ſupponunt ea eſſe euidenter preſentia nec inclinat ꝑpter euidentiā obiectorum quā hñt in ſe q̄uis vicem obiecti habeat quātū ad hoc ꝙ inclinat intellectū l obiecta

¶ Sed cōtra iſtā viā arguitur ſic: ſi fides cauſaret ſic aſſenſum tunc fides eſſet ſm hoc potētia ⁊ nō habitus. ꝑbatio ꝯñe illud eſt potentia quo ſimpliciter poſſumus in actum. habitus vero eſt quo ſic vel ſic poſſum⁹ vt faciliter ⁊ expedite: lʒ fides ſecundū predictam viā eſt quo poſſumus in aſſenſum credendi ⁊ ſine quo non poſſum⁹ qꝛ tenet rationem obiecti inquantū eſt inclinans ꝑ ſe: ita ꝙ non poſſumus non aſſentire ſicut nec ſi obiectum inclinaret. ergo. ⁊c. ¶ Sʒ dices forte ꝙ fides nō eſt potentia qꝛ potentia ſe tenet ex parte anime. fides autē ex parte obiecti vt ꝑtialꝭ cauſa reſpectu actus: ideo non eſt potentia anime: ſed cauſat aſſē- Contra.
ſum totum vt tenet rationem obiecti. ¶ Contra actus fidei acquiſite et actus fidei infuſe eſſent alterius rōnis: qꝛ haberēt principia alterius rationis: nam actus fidei acquiſite vt credere acquiſitum cauſatur ab intellectu et veritate aſſerentis credere vero infuſum ſiue actus fidei infuſe cauſať a ſola prima veritate de qua eſt vel ab intellectu et veritate prima: ergo cū iſte ſint cauſe diuerſe ſpecie: videtur ꝙ actus predicti ſint diuerſe ſpeciei. ¶ Diceretur forte ꝙ non eſt inconueniens ſicut nec de actibus intellectus reſpectu obiectorum formaliter diuerſorum. ¶ Sed contra fides non habet cauſare ex parte obiecti aſſenſum: quia ſi ſic: tunc ſi fides cauſaret aſſenſum in vice obiecti tunc de nouo baptizatus ſi habeat fidem infuſam et fantaſmata credibilium vt de reſurrectione mortuorum neceſſario habebit aſſenſum huius mortui reſurgent ante omnem actum voluntatis quia habitis his que concurrunt ad actum credēdi in actu ſecundo neceſſario ſequitur actus ſecūdus. conſequens eſt falſum: quia non plus poteſt baptizatus q̄ ante: niſi eſſet edoctus. ergo fides acquiſita ſufficit: nec experitur quis alia cum tali aſſenſu: et hoc ſit contra principale dictum ꝙ non ſolum fides cauſat aſſenſuꝫ ¶ Preterea ſi habitus fidei ſic poſſet in actum nullo actu voluntatis poſito poſſet quis credere ſi haberet habitum fidei ante omem actum voluntatis: ita ꝙ voluntas nullam cauſalitatem haberet / reſpectu illius actus qđ eſt contra Auguſtinum: quia cetera poteſt homo volens credere non niſi volens.

¶ Preterea ſi habitus fidei inclinet intellectum tantum ad credendum preter habitum inclinantem ad aſſenſum oportet ponere habitum repſentātē obiecta cum non ſint in illo habitu credibi-

lia ꝓsentia: ⁊ oportet ꝙ credibilia aliq̄ modo sint ostēsa et represenrata intellectui ad hoc ꝙ credantur. oportet ergo ponere duos habitus in q̄bꝫ theologo et fideli intellectuales vnū in q̄ occurrāt obiecta credibilia: ⁊ aliū q̄ assentitur illis. hoc ꝙ dictum sit ꝑ scḋo articulo.s.ꝙ nō est certū ⁊ manifestū quō ⁊ ad q̄d ponēda sit fides īfusa ī nobꝫ sicut fides acq̄sita. ℂ Tertio dicendum est ad q̄stionē ꝙ opꝫ ponere fidē infusam ꝓpter auctoritates sacre scripture et sctōꝝ: nec pōt demonstrari: ⁊ ideo infideli nūq̄ ostenderet: sed sicut credo deū eē trinū ⁊ vnū fide infusa/ita credo ꝯ fide infusa me hr̄e fidem infusam q̄ hoc credo. ℂ Augustinus tamen dicit tertio de trinitate.c.1.de magnis videt̄ fides in corde in q̄ est ab eo cuiꝰ est daret certissima scientia/clamatq̄ꝫ cōscientia ⁊ de videndo deum ad paulinā cōformit̄ ⁊ fides ipa mēte vtiq̄ꝫ videt̄ q̄ uis hoc fide credat̄ ꝙ non videtur/sed illud intelligetur de actu non de habitu. ℂ Sed ad q̄d ponitur in nobis fides infusa: dico ꝙ ponit̄ vt ꝑficiat aīam in actu primo et vt actus scḋs/fiat intensior sicut em̄ sanans corpꝰ ꝑfecte sanat: ita etiā sanās aīam ſm legē suā ꝑfecte sanat. imago em̄ aīe consistit i,memoria intellectu ⁊ voluntate q̄ deformate erant ꝑ pctm̄ ⁊ sanans aīam ꝑficit eā: ⁊ quantū ad intellectum et volūtatē reformās vtrūq̄ꝫ supnaturalit̄: et iō sicut dat voluntati habitum charitatis vt ꝑfecte diligat deū: lꝫ ex naturalibꝰ posset eū diligere. Eodē modo ex pte obiecti sine charitate et cum charitate dat tm̄ vt non solum ꝑficiat̄ in actu p̄mo: sed etiā dat ꝓpter actū scḋm.s. vt intensior et ꝑfectior sit actus diligendi ex charitate et potentia q̄ ex potentia solū: vt ī p̄mo lib. dictū est di.17. sicut etiā ꝑficit intellectū habitu fidei supernaturali. Eodē mō ꝓportionabiliter nō solū vt primū habeat actū sed vt intendat actū/⁊ ī hoc cōueniūt fides et charitas/tm̄ differunt in hoc q̄ḋ charitas cū hoc ꝙ facit acceptū actū suū facit etiam actū cuiuslibet potētie acceptū ꝙ non facit fides: hꝫ etiā itellectus istū habitū fidei ꝑ prius q̄ volūtas habitū suū in actū cōsequentē. hoc autē datū non pōt esse inferius fide ad ꝑficiēdum intellectum: q: hec est infima inter ꝟtutes supnaturales: et ideo necessario est ponere fidem infusam. ℂ Sed quō se habet fides respectu actus ibi dico ꝙ sicut nec sola charitas nec sola volūtas causat actum meritoriū diligē di. sꝫ habitꝰ facit actū circūstātionatū ne sit acceptus deo/et eū hoc est cā ptialis substātie actus vt pꝫ supra. sic habens intellectum bn̄ dispositum naturalr̄ ⁊ credēs fide acq̄sita si tunc det̄ sibi fides infusa/ipa vt cā ptialis cū alijs causis ptialibus cooꝑatur: vt actꝰ credendi sit certior q̄ erat p̄us cum fide īfusa et etiā intensior. ℂ Ad p̄mum p̄ncipale dōm ꝙ ī pueris baptisatis siue sint habitꝰ theologici īfusi siue nō non est simile de puulis et adultis: perueniunt eī puuli ad btitudinē ꝑ solum meritum xp̄i cōicatū ꝑ sacramentum baptismi. adultis vero necessario est ꝓpriū meritum qn̄ est tēpus operandi. q: fides sine operibus mortua est. Ja.2. et q: habitus theologici sunt necessarij ad merendū. ideo eis indigent adulti non sic autē puuli. ℂ Ad scḋm dōꝫ ꝙ habitus nō solum dicitur ex subiectis sed etiā ex obiectis. Obiecta autem habituum theologorum differunt formaliter ab obiectis habituū moraliū et intellectualiū: et ideo inter se differūt q̄uis ali: qui eoꝝ coincidant in idem subiectum.

Ad rōnes an̄e oppositum.

Ad scḋm.

Quarto q̄rit̄ vtrū fides sit virtus vel habitus virtuosus. videt̄ ꝙ nō: q: virtutes fuerūt plenissime in xp̄o: sꝫ ī xp̄o nō fuit fides cum fuit verꝰ comprehensor: ergo ipa nō est virtus. ℂ Itē si esset virtꝰ aut esset virtus infusa vel acq̄sita. Nō acq̄sita q: ḋ illis sufficienter tractauerunt phī: nec infusa/q: q̄ḋ acq̄rit̄ ꝑ auditum non est infusum. sꝫ fides acq̄rit̄ per auditum secūdū illḋ Ro.x. fides est ex auditu ergo non est infusa/dato etiā ꝙ esset habitus īfusus nō esset virtuosus vt videt̄ q: sicut se habet virtꝰ acquisita ad habitus acquisitos. ita infusa ad infusos sed fides acq̄sita non cōnumerat̄ inter habitus ꝟtuosos acq̄sitos. ergo nec infusa inter habitus infusos ꝟtuosos. ℂ In cōtrariū est ꝙ ois habitus intellectualis verū dicens est virtus: vt patet ex.6.Ethi. sꝫ fides est hmōi: q: vt ifra patebit fidei nō pōt subesse falsum. ergo est ꝟtꝰ. ℂ Itē fides connumerat̄ charitati inter habitus infusos: sed charitas est virtus: ergo et fides. ℂ Rn̄sio. tria sunt videnda: p̄mū est illud q̄ḋ q̄rit̄ vtrū.s.fides sit virtus. Scḋm est vtrū actus fidei sit certior q̄ actus sciētie an econuerso. Tertiū an charitas sit forma fidei. De primo sunt due opiniones. ℂ Preterea proponit circa istā q̄stionē tria videnda. Primū est an fides sit habitus ꝟtuosus. Scḋm an sit habitꝰ īfusus. Tertiū de ordine eiꝰ ad alios habitꝰ infusos spem.s. et charitatē. ℂ Quantū ad p̄mū sciendū ꝙ ꝟtus pōt sumi dupl'r. Uno mō large ꝓ quocūq̄ꝫ habitu laudabili inclinante potētiā ad bonum actū. ℂ Alio mō magis stricte ꝓ habitu ponente potētiā in vltimo ꝑfectiōis debite suo actu sic em̄ virtus est vltimum de potentia. ℂ Primo modo loquendo de virtute fides pōt dici virtus. Cuius rō est q: ois habitus inclinans intellectum ad assentiēdū vero supnaturali ⁊ necessario ad salutē est hitꝰ inclinās ad bonū actū. ⁊ ꝑ ꝯn̄s ꝟtuosus largo mō sꝫ fides est hmōi. ergo ⁊c. Maior pꝫ q: verū est bonū intellectꝰ: ⁊ si sit necessariū ad salutē addit nouā rōnē boni ꝑter illā q̄ intellectus est gn̄alit̄ bonꝰ. Minor pꝫ ex p̄cedētibꝰ.s. ꝙ ꝑ fidem assentimus vero supnaturali ⁊ necessario ad salutē. ℂ Loquendo aūt de virtute scḋo mō dōm ꝙ fides nō est virtus. Cuiꝰ rō est: q: ois virtus ꝓpe dicta ꝑficiēs intellectū ꝑficit ipsum ad cōspiciendū obiectū in se vel ꝑ relationem ad illḋ q̄ḋ in se cōspicit̄. In hoc em̄ cōsistit efficatia actꝰ intelligendi ꝙ ponit ꝟtus circa potentiā intellectiuā: sꝫ fides nō ꝑficit itellectū ad ꝯspiciendū obiectū in se nec ꝑ relationē ad illud q̄ḋ in se ꝯspicit̄. ergo nō est ꝓprie ⁊ simplicit̄ ꝟtꝰ. ℂ Loquēdo aūt q̄cūq̄ꝫ dictoꝝ modoꝝ de virtute fides nō ē magis virtus vel minꝰ caritate existēte ī volūtate q̄ nō existēte: q: hitꝰ q̄ n̄ elicit ꝑfectiorē actū nō ē ꝑfectior sꝫ fides nō elicit actū ꝑfectiorē charitate exn̄te ī volūtate q̄ nō exn̄te: q: actꝰ eiꝰ q̄ est assentire ꝟo supnaturali nō ē ꝑfectior quātū ad illḋ q̄ḋ ptinet ad cognitionē ꝟe q̄ mere ptiet ad itellectū quē ꝑficit fides: lꝫ sit ꝑfectior q̄tū ad rōē meriti q̄ ē ꝑfectio extrīseca/cū ptineat ad caritatē q̄ ptiet ad volūtatē. ergo fides nō ē magꝭ vel minꝰ ꝟtꝰ charitate exn̄te in volūtate vel non existente in voluntate.

Questio 4.

Primum

Secundū

In opposi tum.

Respōsio.

2. opio q̄ē Durādi.q 6. huiꝰ di.

1ꝰ articlꝰ.

¶ Nec est simile de fide et charitate sicut de pru-
dentia ⁊ virtute morali: q̄r prudētia nõ pōt acq̄ri
sine virtute moral[illegible] nec virtus moralis sine prudē
tia vt infra declar[illegible] ⁊ q̄r vtraq̄ acq̄rit ex acti-
bus. Ideo act⁹ virtutis recipit ꝑfectionē ex ↄmu
ni cōiunct[illegible] ita ꝙ impossibile est actū prud[illegible]
ꝑfectū nisi virtus moralis sit i appetitu: [illegible] actū
appetitiue esse ꝑfectū nisi prudētia sit i [illegible]
fides aūt nõ dependet a charitate nec [illegible] ad
habitū cū sit ꝓ natur[illegible] vt postea dicet[illegible]
suo recipit aliquā ꝑfectionē a charitate ex[illegible] in
voluntate vel non exist[illegible] cuius em̄ voluntas [illegible]
2⁹ articlꝰ 1. opiniõis net intellectū ad credēdū: nõ opꝫ [illegible]
formata charitate. ⁊ sic patet primum[illegible]
tū ad secūdū tenendū est ꝙ fides est habitus in[illegible]
sus. qđ pꝫ ꝓmo ex auctoritate scripture di. Eph.
2. Gr̄a saluati estis ꝑ fidem et nõ ex vobis/ dei em̄
donū est. ⁊ Heb. xi. Impossibi[illegible] sine fide pla[illegible]
re deo: placēt aūt deo pueri baptizati in qb⁹ nul-
lus est habitus acq̄situs. ergo fides ē habitus in
fusus. Scđo pꝫ idē ꝑ rõnem ꝓbabilē: q̄ illi que
immediate ordinant nos ad finem supernatura-
lem sunt in nobis imediate ab agent[illegible]
li: q̄r finis ⁊ agens sibi correspondēt: sed [illegible]
spe ⁊ charitate ordināt nos imediate ad finē sup-
naturalē vt dictū fuit prius. ergo sunt i nobis im
mediate a deo: ⁊ sic ꝑ infusionē. ¶ Infundit aūt
fides non quia sine ea infusa non possum⁹ cogno-
scere verū etiā supnaturale: sed q̄r non ita prōpte ⁊
faciliter vt determinatum fuit lib. ij. d. xxviij. ⁊ sic
3⁹ articul⁹ hui⁹ opinionis patet scđm. ¶ Quantum ad tertium. s. de ordine
fidei ad spem ⁊ charitatem sciendū ꝙ duplex ē or-
do. s. nature et tꝑis. loquendo de ordine tꝑis/ fi-
des nõ ꝓcedit spem aut charitatē sꝫ simul tꝑe infū
duntur. Cuius ratio est q̄r hec infundūtur nobis
a deo vt ordinēt ad beatitudinē: sed vnū non suffi-
cit sine altero vt prius patuit: ergo deus q̄ nõ de-
ficit in necessarijs nõ infundit vnū sine altero sed
omia simul. Loquendo enim de ordine nature fi-
des ꝓcedit spem ⁊ charitatem/ qđ pꝫ ꝓmo ex acti
bus: q̄r qualis est ordo in actibus talis est in habi
tibus: sed spare ⁊ amare q̄ sunt actus spei ⁊ chari-
tatis supponūt credere qđ est act⁹ fidei/ assentio
enim boni supponit eius cognitionē. ergo spes et
charitas supponūt fidē. ¶ Scđo pꝫ hoc idē qđ
dicit Heb. xi. Fides est sperandaꝝ substātia rerū
⁊ exponit substātia. i. fundamentū: ⁊ eodē. c. dicit
Ad rõnes in oppositum. accedentē ad deū opꝫ credere. ¶ Ad ꝓmū argu
mentū dõm ꝙ virtutes q̄ non importāt in actu suo
imꝑfectionē fuerūt plenissime i xp̄o: fides aūt put
ꝑtinet ad statū merēdi iportat iꝑfectionē i sta-
tu suo: q̄r est de nõ visis ꝓpter qđ nõ fuit i xp̄o: q̄r
ab instāti sue ↄceptiõis deū vidit ꝑ essētiā. ¶ Ad
Ad scđm. scđm dõm ꝙ fides ꝛm largā et gn̄alē acceptioneꝫ
virtutis di habit⁹ virtuosus nõ aūt ꝓprie ⁊ stricte ꝑ
ut ph̄s loquūtur de virtutib⁹. ¶ Qꝫ aūt dr̄ ꝙ fides
est ex auditu: verū est q̄tuꝫ ad ꝓpositionē credibi
liū sꝫ nõ quantū ad hītū: supposito em̄ habitu ad-
huc necesse est ad hoc ꝙ exeat in actū ꝙ credibilia
Ad rõnes i oppositū ꝓponātur. ¶ Ad rõnes alteri⁹ ptis dõꝫ ꝙ nõ om
nis hītus veꝝ dicēs est virtus stricte et ꝓꝑe nisi
illud veꝝ ꝑfecte cognoscat ꝑ euidentiam in se vel
ꝑ relationē ad illa q̄ ex se sunt nota. qđ nõ est i fide
¶ Ad scđm dõm ꝙ nõ est simile de fide et charita
te: q̄r amor pōt esse ꝑfectus vbi cognitio ē iꝑfe-
cta. intensio em̄ amoris non respondet intensioni

cognitionis: sed intensioni boni cogniti qualiter
cūq̄ illud bonū sit cognitū. si em̄ cognoscamus ꝑ
certitudinē aliq̄d minus bonū: ⁊ ꝑ cōiecturā ali-
quod magis bonū magis diligimus bonū cogni-
tū ꝑ ꝓbabilē cōiecturā q̄ꝫ cognitū ꝑ certitudineꝫ
q̄r estimamus illđ magis bonū: licꝫ estimatio cer
ta sit ꝑfectior q̄ꝫ cōiectura ꝓbabilis: et q̄r ꝑ fidem
habemus cognitionē: licꝫ obscurā de obiecto ꝑfe
ctissimo et optimo. ideo non obstante iꝑfectio-
ne actus fidei actus charitatis pōt esse ꝑfectus ⁊
habitus a quo elicit virtuosus q̄uis fides a q̄ elici
tur actus impfectus non sit ꝓꝑe vir⁹. ¶ Secūda
Scđa opinio q̄ē doctoris ⁊ cōtra vnū ep dictis pu[illegible] opinio cōcordat i oibus cū prima p̄ter id qđ dicit
ꝙ fides non est magis nec minus virt⁹ charitate
existente in voluntate vel nõ existēte: [illegible] q̄r vir
[illegible] est dispositio ꝑfecti ad optimū [illegible]
[illegible] ꝑ bitudinē q̄ est simplr optimū [illegible]
est vi[illegible] hoc ꝙ disponit [illegible]
dinē natural[illegible] theologica nisi [illegible] ꝙ [illegible]
nit ad supnaturale[illegible] theologica non [illegible]
ad supnatural[illegible] scđm co[illegible]
go nõ est virtus vbi nõ pōt [illegible] meri[illegible]
sed hoc [illegible] nisi cū charitate. ergo nu[illegible]
[illegible] virtus theologica nisi cum charitat[illegible] et ex
charitate q̄ est radix mer[illegible] post gratiā. ¶ Pre
terea absurdū est ꝙ in demonibus possit esse virt⁹
vel dānatis: sꝫ scđm eos in dānatis est fides ꝙ tū
nõ ↄcedo. [illegible] informis nõ est virtus. ¶ Ad ra
tionē coꝝ d[illegible] licet habit⁹ nõ habeat ꝑfectionē
intrinsece actu [illegible] nature sꝫ tū hꝫ ꝑfectione
extrisece q̄ ad gen⁹ mo[illegible] vel [illegible] hoc sufficit ad
virtutē: imo i bonitate tali extri[illegible] intrisеca
formalit̄ cōsistit rõ virtutis: q̄r ↄstat ꝙ act⁹ habi-
tus viciosi pōt esse ⁊ est ꝑfectior ⁊ intensior in gn̄e
nature intrinsece q̄ꝫ actus virtutis: q̄r essentia ha-
bitus ꝓpter equale exercitiuꝫ actuum pōt esse eq̄
ꝑfecta ⁊ natura corrupta plus iuuat malū habi-
tū q̄ꝫ bonū: sꝫ act⁹ virtutis lꝫ sit min⁹ itēsus ex hoc
tū qđ ē ↄformis rõni qđ ē extrisеca denolatio hꝫ
ꝙ sit bon⁹. Alt⁹ āt lꝫ intēsissim⁹ tāto est pessim⁹ q̄r
difformis rõni: ita ꝙ actus fidei meritorius licet
non sit magis ꝑfectus itriusece sꝫ minus i ydiota
bono q̄ꝫ in theologo magno malo: q̄r cū ibi est me
ritorius/ hic non/ est actus virtutis ibi/ non hic.
Scđm p̄n cipale huiusq̄stiõis Durādus q. 7. hui⁹ d. ¶ Quantum ad scđm de certitudine fidei in cō-
paratione ad scientiam. Primo ponent dicta ali-
orum. Secundo inquiretur de illis. ¶ Ad ꝓmuꝫ
sic procedunt aliqui ꝓmittētes duo videnda cir-
ca istam q̄stionem. Primum est cum ponant plu-
res actus fidei ꝛm nomē saltē. s. credere deo ⁊ cre
dere deum/ et credere in deum/ quis istoꝝ sit ma-
gis proprius actus fidei. Scđꝫ est de comparatio
ne actus fidei ad actum scientie. ¶ Quantum ad
primum sciendum ꝙ credere deo ⁊ credere deum
est precise vnus actus et non plures. credere aūt
in deum non est precise actus fidei: sed fidei ⁊ cha
ritatis simul: et sunt plures ⁊ nõ vnus actus tm̄.
¶ Ad cuius euidentiam sciendum est ꝙ deus si-
ue veritas prima se habet ad actum credendi tri-
pliciter. Uno modo vt obiectuꝫ qđ creditur siue
aliquid circa ipsum: vt deum omne trinum et vnū
incarnatum vel aliquid huiusmodi. Alio modo
vt ratio credendi. quicquid em̄ credim⁹/ credim⁹
vt innitētes veritati diuine q̄ talia reuelauit. Ter
tio mõ se hꝫ vt finis ꝛm illđ Jo. xx. Hec aūt scpta
sunt vt credatis. ⁊c. credere ergo deū dicit cōpa-

rationē actus credendi ad deum vt ad obiectum creditum. credere autē deo. dicit autē cōparatio- nē actus credēdi ad deum sicut ad rationē seu ad causam mouentē ad credendum: ⁊ q2 idē est act⁹ q̄ tendit in obiectum sub rōne ei⁹ formali: ī dō vnus et idē actus est credere deo ⁊ credere deum. crede- re autē in deum dicit habitudinē actus credendi seu tendendi ad deum tanq̄ ad finē quē fides osten- dit ⁊ ad q̄d charitas inclinat. Unde credere in de- um est idē ꝙ credendo amare ⁊ credendo ⁊ aman- do in deum ire ⁊ tendere. ⁊ hec sunt duo actus duo- rum habituum fidei. s. ⁊ charitatis vt de se patet. ¶ Quantum ad scd̄m. s. q̄s actus sit certior fidei vel scientie dicit̄ multipliciter. Uno mō ꝙ duplex ē certitudo. q̄dā euidentie. ⁊ sic scire certius ē q̄ cre- dere: q2 q̄d scimus euidens est / nō autē q̄d credit̄ ¶ Alia est certitudo adhesionis: ⁊ sic credere cer- tius est q̄ scire: quia credens firmius adheret cre- ditis q̄ sciens scitis. ¶ Sed illud non videt̄ ve- rū ꝓpter duo. Primo: q2 firmitas adhesionis ꝓpro- prie d[…]tur. certitudo eñ nō stat cum falsitate: fir- mitas aūt adhesionis q̄n[…]q; est de falso: vt patz de he[…]eis et aliis q̄ ꝑtinaciter adherent falsis opinionib⁹. ergo firmitas adhesionis nō hz ꝓprie rōē certitudinis. ¶ Scd̄m est ꝙ firmitas adhesi- onis adhuc maior videtur esse in actu scientie q̄ fi- dei: illi eñ firmius adheremus a quo difficilius recedimus: sz hō difficilius recedit a scientia si sit vere sciens: ⁊ sciat se scientē esse q̄ a fide. ab ista eñ videmus hoīem frequenter recedere. ergo firmi- tas adhesionis videt̄ maior esse in actu scientie q̄ in actu fidei. ¶ Alio modo dicit̄ ꝙ aliq̄d pōt dici cert⁹ esse. Uno modo scd̄m se: alio mō q̄ ad nos. Primo credere est certius q̄ scire q2 credita pu- ta deū esse trinū ⁊ vnū ⁊ talia sunt certiora scd̄m se q̄ scita a nobis. Scd̄o mō est econuerso: q2 cer- tius est scire q̄ ad nos q̄ credere. ¶ Sed nec istud videtur valere: q2 licet ista distinctio posset habe- re locū in scitis ⁊ creditis: sicut dicit ph̄s scd̄o me- taphisice ꝙ substātie sepate sunt certiores scd̄z se substātiis sensibilibus q̄uis non nobis Imo min⁹ tñ in habitibus et actibus non potest habere locū ista distinctio. Cuius ratio est q2 habit⁹ est dispo- sitio hñtis ⁊ actus est eius ꝑfectio l cōꝑatione ad obiectū. et ideo non est certior actus vel habitus nisi ꝓpter hoc ꝙ obiectum sit nobis certius q̄uis potest dici nobilius ex sola nobilitate obiecti et pz hoc ex textu ph̄i. ꝑmo de aīa in ꝑncipio vbi di- stinguit nobilitatē scientie l ignobilitatē q̄ est scd̄z certitudinē ⁊ in illā q̄ est ex nobilitate obiecti ꝙ non esset si certitudo scie eēt scd̄m certitudinē ob- iecti. tunc eñ oīs scia q̄ esset nobilior quo ad obie- ctum esset nobilior q̄ ad certitudinez: q2 obiecta q̄ sunt nobiliora scd̄m se sunt certiora vt diuina / cer- titudo ergo actus vel habitus nō est ex certitudi- ne obiecti scd̄z se sz ex mō quē habit⁹ ponit circa habentē et act⁹ ei⁹. habit⁹ eñ nō reqrit̄ nisi ꝓpter modū vt dictū fuit ꝑus q̄ modus est in hñte ⁊ nō in obiecto: q̄uis sit ꝑ ꝯꝑationē ad obiectū / sz cir- ca vnuz ⁊ idē obiectuz pōt talis mod⁹ variari. ⁊ ꝑ ꝯñs certitudo sicut pz de scientia et opinione que possunt esse in eodē. nullo q̄ mō dr̄ act⁹ vel hit⁹ cer- tior nisi sit certior q̄ ad nos. ¶ Dicenduz est q̄ ali- ter ꝙ q̄uis aliq̄d creditum puta deuz eē trinuz et vnuz / sit s̄m se certius et notius q̄ multa scita de creaturis / tamē simplr̄ ⁊ vlr̄ habitus scie ⁊ actus sunt certiores et notiores fide et actu ei⁹ extēsiue et intēsiue Extēsiue q̄dē / q2 illud q̄d hz plures mo- dos certitudinis est certius extēsiue. sz sic est de scia respectu fidei. q2 scia ⁊ actus eius hñt certitu- dinē euidētie et adhesionis / si tñ debeat dici certi- tudo / fides autē hz certitudinē adhesiōis. q̄re. ⁊c. ¶ Intēsiue autē q2 certius ē ꝙ ē dubitatiōi ꝑper- mixtius / sed scia nullo mō pōt habere ꝑmixtā du- bitationē. Fides autē pōt hr̄e moduz dubitatiōis ꝑmixtum ⁊ salua fide. ergo videt̄ ꝙ scia sit certior intensiue q̄ fides ¶ Itē cōstat ꝙ certior est scia btōꝝ q̄ fides credētium. sz istud non est ex rōne ob- iecti q̄d est idē in vtroq; s. diuina essentia ⁊ diuia veritas. sz solum rōne diuersi modi q̄ tendit intel- lectus in deum visum et creditum. ergo in ꝓposi- to certior est scientia quā habemus de deo / puta ꝙ est vnus q̄ fides quā habem⁹ de ipso. puta ꝙ ē trinus ꝓpter certiorē modum q̄ tendit intellect⁹ in ipsum ꝑ scietiā magis q̄ ꝑ fidē. ¶ Sed isti ar- guunt contra se duplr̄ ⁊ soluunt primo sic. sicut se habet habitus ad habitum. ita act⁹ ad actum. sed habitus fidei est certior scia scd̄m Augustinuz. xiij. de trini. q̄ dicit ꝙ nihil est hoī certius sua fide: er- go actus fidei est certior actu scientie. ¶ Itē q̄nto medium causans cognitionē est certius tanto co- gnitio est certior / sed diuina veritas seu auctori- tas ꝑ quam credim⁹ est certior quacūq; rōne hu- mana ꝑ quā scimus. ergo cognitio fidei est certior cognitione scientie. ¶ Ad primū dōm. ꝙ Augu- stinus non intendit dicere ꝙ fides sit certior aliis habitib⁹ ita ꝙ ꝑ fidē certificet̄ hō de creditis sicut ꝑ scietiā de scitis: sed vult dicere ꝙ hñs fidem ita est certi⁹ habere fidē de quocunq; alio ē cert⁹: cre- dens eñ experitur se credere: ⁊ ꝑ ꝯñs habere fidem nihil enim est certius experimento ad q̄d hz fieri re- solutio alioꝝ vt habeat̄ plenior certitudo. ¶ Ad sz dōz ꝙ q̄n mediū causans cognitionē est certi⁹ non solum in se sz etiā quo ad nos. tunc cognitio ē certior vt declaratū fuit ꝑus alias nō: diuina aūt auctoritas licz sit certissima l se ꝓpt̄ quā credim⁹ non tñ q̄ ad nos vel nobis q̄liter eñ credimus ꝙ deus dicat ea q̄ credimus nō nisi ꝙ sic tenet eccle- sia. Unde sicut alia credita tenemus sola fide sic tenemus ꝙ dictū sacre scripture sit vallatum di- uina auctoritate. ¶ Inq̄rendo aūt de his prima opinio Thome pōt teneri ad ꝑmū dōm ꝙ certitu- do euidentie nō pōt stare cū falsitate: sz certitudo adhesionis sic ⁊ ita est equocatio de certitudine q̄ adhuc cum dicitur ꝙ certitudo euidentie non po- test stare cum falsitate. verum est de euidentia sim- pliciter ⁊ absolute dicta. non autem de euidētia q̄ est supposito cursu nature tātum ⁊ nō aliter q2 ista stat cum falsitate cū deus posset facere oppositū. ¶ Ad secundum dicenduz tripliciter. Primo ꝙ firmitas adhesionis ē duplex: vna iuris alia facti Illa iuris est maior in fide: quia homo plus tene- tur adherere his q̄ sunt fidei pro quibus etiam de- fendendum debet se morti exponere: non autem pro his que sunt scie sic opz: sicut facti sācti sunt martyres pro fide: non autem sicut philosophi ꝑ veritate scientifica exponebant se morti vt picta- goras q̄ reus mortis factus ē apud athenienses quia vocauit solem lapidem ardētem. Ceteri au- tem propter scandalum populi ydola venerabā- tur quāuis scirent nichil esse numinis in stipite: adhesio autem facti est firmior in sciētia q̄ l fide.

Inq̄rit doctor de dictis Durā di: et ꝑmo ꝯtra durā- dū sustinē- do opinio- nē. s. thōe.

¶ Scđo pōt dici q duplex est adhesio.s. intellectus et voluntatis. Prima maior est in scia. scđa maior in fide: q2 cum his q̄ sunt scientifice hō non adhereat nisi ꝓpter rōnes. stati quando soluit̃ sibi rō sua ꝛ adducit̃ noua quā nescit soluere cessante causa: non plus adheret: sed fidei etiā facta ratione in cōtrariū quā nescit dissoluere: ꝛ si nullam rationē habeat propter auctoritatem dei vult adherere et nō recedere: sed captiuare intelligentiā ¶ Tertio pōt dici firmior adhesio i fide q2 stabilior adherentia: q2 nullus inuit⁹ pōt priuari fide infusa sed scientia acq̄sita inuitus priuari pōt per lōgam egritudinem. qñ ergo dicitur in illo firmior adhesio a quo difficili⁹ recedit̃ verū est inquātum hmōi qñ vltra dicit̃ q hic est scia verū est de facto secus est de iure ꝛ q̄ ad malos / nō q̄ ad bonos et q̄ ad voluntarios nō quo ad inuitos. ¶ Scđa opinio pōt sustineri cū isto additamento q dicatur fides certior non certitudine euidentie sed infallibilitatis. ¶ Ad primum dđm q habitus ꝛ actus non possunt dici certiores nisi faciant subiecto obiectum certius: sed facere certius est dupl̃r vel clarius notū qđ min⁹ est vel infallibilius cū enī verū sit simplicit̃ pfectio intellectus quāto habitus et actus sunt veriores et infallibiliores ꝛ min⁹ possunt fallere ꝛ decipere subiectū tāto aūt certiores sunt: sic aūt est h̄. ꝛc. ¶ Ad scđm dicendū q nō sequitur si est obiectū certius q habitus sit certior nisi cum hoc ponatur q obiectum equali certitudine q̄ est causet habitū q nō opz i h̄ilibus causatis a creaturis: sed i habitu cognitiuo a deo causato imediate: siue sit de deo siue de creatura: q2 impossibile est deum fallere / necesse est ipsum esse infallibilē: hoc aūt h3 fides ex pte obiecti inquātum primū obiectū eius est nō solū certissimū in se sed etiā est certissimum in se in causando habitum infallibilem. ¶ Per idē pz ad tertiū: q2 de eodē obiecto pōt esse opinio ꝛ scia ꝛ fides fm q est per diuersa media: sed si ista tria sint a deo solo ꝛ imediate li3 differant in certitudine euidentie: sunt tamen equalia in certitudine infallibilitatis: q2 nullus habitus a deo infusus potest esse falsus.

Sustinet doctor secūdā opinionē recitatā a Durādo ꝛ impugnatam

¶ Tertia opinio pōt sustineri de scia scđz q phs eam describit q̄lis tamē non est aliqua scia hūanitus inuenta: sed de scientia humanit⁹ inuēta falsa videtur. Et tunc ad pmam rōnē est dicendū q ille est certior habit⁹ extensiue q̄ h3 plures modos certitudinis pauciores h3 aūt fides certitudinem adhesionis: vt dicit prima opinio / ꝛ infallibilitatis q̄ in fide semꝑ sunt pfectius: scientia aūt pōt habere falsitatē: ꝛ tūc nō debet habere adhesionē nec nūc h3 euidentiā dictam simpl̃r. nō enī astrologus habuit euidētiā de cursu solis qñ stetit tpe Josue: sed habuit supposito cursu nature.

¶ Ad. 4. dđm q dubitationi est ipermixti⁹ ē certius certitudine euidentie / non infallibilitatis q2 contingit magis dubitare de infallibilioribus.

¶ Ad tertiū dđm q deū esse terminum ꝛ vnum licet sit eque infallibile: sicut oē certū creditū tñ in quantū hmōi noticia est p creaturas fallibiles: ꝛ iō est fallibile quātū ē de natura habitus nō obiecti ¶ Vñ ē alia opinio q scia ē certior simplicit̃ omni fide si accipiatur proprie: q2 sic est illorum q̄ impossibile est aliter se habere simpl̃r. ꝛ sic pcedit tertia opinio ꝛ sic est vera: etiam extensiue ꝛ intēsiue: sed si accipiat̃ scientia p habitu naturaliter

Alia opinio.

acquisito put reputat̃ cōiter scientia vt phisica ꝛ metaphisica ꝛ hmōi. sic ē certior simplicit̃ fide acquisita: sed fide infusa est certior certitudine euidentie q2 illam habet: ꝛ si nō simpl̃r tñ supposito cursu nature: non enim phisic⁹ habet euidentiam simplicit̃ q virgo non pariat / aut q mortuus non resurgat cū hoc sit falsum: sed fides de se non habet hanc euidentiā nec illā / certitudinē aūt adhesionis h3 magis ꝛ minus eo modo quo dictū est i prima opinione: sed certitudīe infallibilitatis habet maiorē scia3 supposito cursu nature. fides autem infusa maiorē supposita dei ordinatiōe. Unde si cōsidereĩ simpl̃r necessariū ex causis pplq̄s videt̃ fides infusa / q̄ inquātum hmōi est a deo esse simpliciter magis necessaria et infallibilis a veritate: ꝛ idē esset de opinione a deo infusa / q̄ inquantum opinio posset falli: sed nō inquantū a deo: sed sciētia humana etiā de re eque necessaria: puta de vnitate dei q̄ non min⁹ est infallibilis q̄ trinitas dei: q2 tamē est per media fallatia pōt esse inquantum hmōi magis fallibilis q̄ fides de resurrectione mortuorum ꝛ aliorum credibiliū q̄ sunt simpl̃r contingentia. ¶ Quantū ad tertiū de forma fidei pcedunt sic aliqui circa q̄stionē istā tria vidēda sūt Primū qualit̃ fides format̃ per charitatē Scđm an eadē fides numero possit esse formata ꝛ informis. Tertium est in q̄bus reuelat̃ fides informis.

Tertiū principale. Durādus q.8.ꝛ.9. huius dist.

¶ Quātū ad pmū sciendū est q virtus vl̃ actus virtutis moralis potest cōsiderari dupl̃r. Uno modo scđm esse nature. Alio modo scđm illud q est scđm esse morale / sic actus virtutis infuse vel virtus puta fidei potest considerari dupliciter. Uno modo secundū illud qđ est in esse nature Alio modo scđm illud qđ est in esse meritorio. ¶ Primo ꝯsiderando fidem vel actū fidei nichil eorum formatur p aliud: q2 forma vel pfectio aduenit pfectibili: sed nichel scđm esse nature aduenit potētie pfecte per habitum nisi actus eius q̄ est vltima pfectio naturalis. ergo nec charitas nec aliquid aliud est forma fidei vel actus eius cōsiderando eam fm esse naturale ¶ Si aūt cōsidereĩ fm esse meritoriū: sic caritas pōt dici aliquomodo forma fidei ꝛ actus sui / nisi q distinguendū est de forma q aliqd dr forma ꝓpe scđm.s. q iheret ꝛ denolat subiectum sicut color de forma corpis. ¶ Alio mō dr aliquid forma large q2 denolat lic3 nō ihereat: ꝛ sic caritas pōt dici forma fidei ꝛ ceterarum virtutū quantū ad esse meritoriū: q2 actus earum sunt ꝛ dicunt̃ meritorij q2 imperantur a charitate / sine qua non habent rationem meriti. ꝛ sic patet primū. ¶ Quantū ad scđm dicendū q eadē fides numero pōt esse informis ꝛ formata q pz dupl̃r: primo q2 destructo posteriori nō debet prius destrui: sed charitas est posterior fide quare destructa charitate potest remanere fides eadem. ¶ Scđo q2 charitas nō est forma fidei inherēs sed extrinseca / nō iformat fidē nec actū ei⁹ q̄ ad esse nature: sed q̄ ad esse meritorium. ergo ea destructa destruunt̃ fides et actus eius quantum ad meritū: sed nō quantū ad id qđ est naturaliter et sic patet scđm. ¶ Quantū ad tertiū est ad declarandū aliqđ dubiū i clarum est q fides informis manet in oībus viatorib⁹ peccātib⁹ solū ꝯtra bonos mores ꝛ charitatē. Cui⁹ rō ē q2 fides pncipaliter datur pro statu vie. per fidem enim ambulamus. vt dicitur .ij. Cor. v. ergo cum fides possit esse informis vt probatum fuit secundo articulo

Durand⁹ q. viij. huius distin. In q̄b⁹ ē fides.

magis est possibile ĩ viatorib⁹: ꝙ̃ ĩ illis q̃ sunt in termino. et rursus magis possibile est hoc in peccantib⁹ solū contra caritatē ⁊ bonos mores/ꝙ̃ in peccantibus contra fidē: qꝛ talis pctā videntꝛ repugnare solū caritati: nō aūt fidei. Unde ex quo possibile est fidē esse informē in aliquo: magis est ponēda in istis ꝙ̃ in aliq̃s. ¶ Dubiū aūt est an sit in demonib⁹ qui sunt in t̃mino obstinatiōis: ⁊ an sit in hereticis q̃ peccāt nō solū ꝯtra caritatē: sed etiā contra fidē. Q̃ aūt sit in demonib⁹ ꝓbatꝛ sic qꝛ oēs angeli fuerūt creati in gr̃a vt dictū fuit secūdo libro: sed in puris viatorib⁹ nō est gr̃a sine fide sine qua impossibile est placere deo vt habetꝛ Hebreoꝝ.xi. ergo ĩ oīb⁹ angelis fuit fides a ꝑ̃ncipio. si aūt tūc/ergo ⁊ nunc saltē in demonib⁹. Probatio ꝯñe. qꝛ fides habita ab angelis ante peccatuʒ nō potuit ꝑ pctm̄ amitti: nisi rōne status vel act⁹. non ratione status qꝛ scꝫ sunt in termino: quia in oībus damnatis qui sunt in termino: sicut demones/manet fides. ergo status non tollit fidē nisi q̃ ponit visionē: si tn̄ ille tollat/talis autē nō est status obstinationis sed beatudinis. quare. ⁊c. Nec ratiōe act⁹: qꝛ actuale pctm̄ demonū nō fuit ꝯtra fidem. ¶ Si autē dicatꝛ ꝙ ꝑp̃t neutrū desinit esse fides in eis: sꝫ ꝑp̃t hoc qꝛ assentiūt nūc his q̃ sunt fidei ꝑp̃t euidētiā signoꝝ ⁊ nō ꝑp̃t auctoritatem diuinā cui soli fides innititꝛ sicut demones credebant xp̄m esse filiū dei: qꝛ sic docebat ⁊ doctrinaꝫ cōfirmabat talib⁹ signis q̃ nō possunt nisi a deo fieri. ¶ Contra. signum ꝑ qđ q̃s inducitꝛ ad fidē nō euacuat fidē sed magis eā ꝯfirmat: sed miraculū est hm̄ōi vt patet ex variis locis scripture. dicitur em̄ Exodi.14. ꝙ post diuisionem maris rubri: et subuersionē egyptioꝝ timuit popul⁹ deū ⁊ crediderunt dn̄o. ⁊ iterū dicitꝛ Joh.2. ꝙ post miraculum cōuersionis aque in vinū crediderūt discipuli in eū. ⁊ Joā.11. dicitꝛ ꝙ post resuscitationeʒ lazari multi iudei q̃ viderāt crediderūt in eū. Et alibi dixit. Si opa nō fecissem in eis que nemo ali⁹ fecit: peccatū nō haberēt. et Joh.4. nisi signa ⁊ prodigia videritis: nō creditis. ergo signa ⁊ miracula ad fidē inducunt: ⁊ eā habitā non euacuāt sed potius cōfirmāt. si ergo in demonib⁹ in ꝑ̃ncipio fuit fides nō amiserūt eā ꝑp̃t signa q̃ viderūt a xp̄o fieri. et hoc est verū de fide q̃tum ad habitū/q̃tum autem ad actū nō manet in eis fides: qꝛ assentire solū ꝑp̃t signa visa cōuenientia intellectui vel ipsum inducētia ꝓ̃cise nō est act⁹ fidei. Act⁹ em̄ fidei est assentire ꝑp̃t auctoritatē diuinā. si ergo demones nunc solum assentiunt propter signa/ patet ꝙ iste actus non est fides. ¶ Est autem probabile ꝙ sic solum assentiant scđm opinionem que ponit ꝙ demones sunt obstinati in malo cum non possint in actū bonū/non solū bonitate meritoria sed nec bonitate q̃ ex genere est ⁊ circūstātiis. credere autem aliquid ꝓpter auctoritatē diuinā q̃ ꝓp̃rie est actus fidei/est actus bonus ⁊ laudabilis: quē demones s̄m opiōnē illā nō possunt exire in actū fidei/lꝫ in eis remaneat hīt⁹ si q̃s tn̄ in eis fuerit a ꝑ̃ncipio qđ dico: qꝛ aliq̃s posset dubitare an fuerit fides in eis q̃uis fuerint creati in gr̃a: qꝛ si cōstaret ꝙ aliq̃d esset dictū a deo/de illo vt sic nō esset fides nec fidei adhesio/sed sciētia: qꝛ cōstat per certissimā rationeʒ qꝛ de⁹ nō pōt mētiri nec dicere falsum nec ex ignorātia nec ex malicia. si ergo cōstaret euidēter deū dixisse aliq̃d/ cōstaret scientifice illud esse verū. in speciali em̄ viderem⁹ clarā cōnexionē terminoꝝ. ¶ Si autē demonib⁹ in sua creatione fuit aliq̃d reuelatū de credibilibus videtꝛ ꝙ potuerunt cognoscere q̃s eis reuelauit: qꝛ nō homo/qꝛ nondū erat creat⁹: nec vnus angelus alteri/qm̄ q̃libet ꝑciperet scꝫ reuelās ⁊ cui reuelaretꝛ. nō em̄ latēt eos actiōes quas habēt ĩ inuicē. restat ergo ꝑ locū a diuisione ꝙ scirēt deū sibi reuelare/quo scito de cōclusione reuelata non esset necessaria fides cū de ea haberetꝛ sciētia. ⁊ sic posset hesitari an in demonib⁹ esset fides. nec cogit ratio supradicta: scꝫ ꝙ in viatorib⁹ nō est gr̃a sine fide. hoc verū est de hoīb⁹ q̃b⁹ aliter nō cōstat de reuelatione diuina nisi qꝛ credunt. angelis em̄ aliter cōstat. si igitꝛ eis fuisset reuelatuʒ a ꝑ̃ncipio sue creationis/fuisset in eis meritū s̄ꝫ hūc modū nō in credēdo sed in obediēdo ꝓ̃cepto dīno iuxta modū dictū in.2. libro. et sic xp̄s in quo nō fuit fides meruit fact⁹ obediens vsq; ad mortē. vt dicitꝛ Philip.2. ¶ De hereticis aūt an sit in eis fides cū aliq̃b⁹ articulis credāt ⁊ aliq̃b⁹ discredāt/tenetꝛ ꝙ nō. Cui⁹ rō esse pōt: qꝛ habit⁹ infusus amittitꝛ ꝑ vnicū cōtrariū actū/licet nō sit ita de acq̃sitis Caritas em̄ amittitꝛ ꝑ vnum pctm̄ mortale: qꝛ quilibet act⁹ peccati mortalis repugnat caritati Silr̄ spes amittitꝛ ꝑ vnicū actum desperationis: sed in hereticis est act⁹ repugnās fidei infuse. ergo in eis nō est fides. ¶ Inq̃rendo aūt de his/de demonib⁹ dicunt tria. Primum videtꝛ esse falsum Primo qꝛ oīb⁹ modis q̃b⁹ effectiue corrūpitꝛ habit⁹ acq̃sit⁹ meritorie/ corrūpitur habit⁹ ĩfusus. sic em̄ effectiue generatꝛ ⁊ intēditꝛ ille ꝑ act⁹ similes/ et remittitꝛ ⁊ corrūpitur ꝑ act⁹ ꝯtrarios: sic habit⁹ infusus meritorie ꝑ hm̄ōi gn̄atur ⁊ corrūpitꝛ ⁊ intēditꝛ ⁊ remittitꝛ vel saltē corrūpitꝛ: qꝛ de remissione est dubiū: sed habit⁹ acq̃sit⁹ s̄m eos corrūpitur ꝑ longā ⁊ solā cessationē actuū effectiue. qꝛ multas amicitias inappellatio soluit. ergo habit⁹ infusus meritorie. Certū est em̄ ꝙ caritas nō solum ꝑ cōmissionē/sed ꝑ solā omissionē pđi pōt ⁊ vnicā: qđ nō posset esse de habitu acq̃sito: sꝫ s̄m eos ĩ demonib⁹ nō pōt esse act⁹ fidei supposita eoꝝ obstinatione. ergo cū ꝑ q̃nq; milia annoꝝ ꝑ cessationē actus fidei acq̃site ipsa fuisset corrupta effectiue ꝑ cessationē actuū infuse demeritorie ipsa est corrupta si a ꝑ̃ncipio fuit infusa. ¶ Preterea ꝑ vnicum actum cōtrariū tollitꝛ virt⁹ infusa: sed demones ⁊ dānati nō solū carēt actib⁹ virtutū: sed etiā habēt actus oppositos/ sicut nō solum nō diligūt deum sed odiūt. nō solū nō credūt: sed discredūt quicq̃d discredere possunt. ⁊ vbi nō possunt discredere. tūc vellēt in despectū dei nō credere si esset possibile. et sic nec fidem nec alium habitum infusum habere possunt q̃n auferri possit. ¶ Ad probationem ꝙ nō est propter istatum actum miraculum. dicendum ꝙ est propter statum cum peccato opposito fidei/quo non solum nulli assentiunt ꝓpter dei reuerentiam: sed omnia faciunt in irreuerentiam: et nulli assentiunt nisi coacti: qđ non est in aliis q̃ nō sunt in termino. ¶ De secūdo dicūt ꝙ in eis non est actus fidei /et hoc est verum: sed ratio sua habet instantiam. qꝛ si assentire propter auctoritatem diuinam est actus fidei. ergo si immediate a deo sit facta eis reuelatio de illa habent fidem. nō qđ nisi proptꝛ auctoritatem dei assentiunt cuius contrarium dicunt in sequenti conclusione

Inquirit doctor de dictis durandi.

sed ipsi intelligunt q assentire propter auctorita=
tem dei non facientem evidentiam sit actus fidei
aliter non. Nichilominus verũ est hoc qd in pri
mo articulo dicunt q miraculum visum vel evi=
dentia temporalis superveniens non aufert habi=
tum fidei: quia si quis habens fidem de unitate
et simplicitate dei addiscat demonstrationes hoc
probantes/non propter hoc pdit fidem pristinã
nec simpliciter nec quo ad hoc: quia non propter
contrarietatem formalem cum non sint vni⁹ ge=
neris fides infusa et scientia acquisita. ppter qd
videtur posse perdi fides acquisita: nec propter
contrarietatem virtualem meritoriam: nisi quis
sic vellet dicere quasi alias non crederetur⁹ nisi pos
set hoc p rationem videre qd non est in eo: qui p=
pter hoc addiscit vt firmi⁹ credat/et fidem defen=
dat. ¶ Qd etiã patet experiẽtia: quia tali demõ
stratione acquisita nisi de ipa nõ recolet assentiet
tamen statim proposita propositione de vnitate
dei p scripturam/deus vnus est. quem recolit nõ
propter mediũ demõstrationis de quo nũc reco=
lit. hoc autẽ non est p fidem novã. ergo p antiquã
quam non pdidit. ¶ De tertio qd a pncipio non
fuit fides in eis: potest dici q imo scdm cõmunez
opinionem. ¶ Ad rationem dicendum q sine ali
qua revelatione credibilium potest fides infundi
sicut in parvulis baptizatis: et sic cessat tota obie
ctio. Ulterius potest dici q sicut non omnib⁹ qui
bus fides infundit̃ fit revelatio: sed maioribus p
quos aliis predicat̃. aut sicut nunc mysteria gra=
tie revelant̃ a deo medie et tertie hierarchie me=
diante. sic revelatio fidei quo ad necessaria ange=
lis ad salutem puta saltem de beatitudine supna
turali meritis obtinenda fuit facta immediate a
deo soli lucifero: et ille non potuit habere fidem
propter rationem factam: sed eo mediãte omni=
bus aliis qui bene sciverunt hanc revelationẽ esse
a creatura potẽte mentiri: tenebant̃ tamen ei cre
dere sicut nos apostolis et prophetis: et etiam cre
dendo potuerunt mereri et non credendo deme=
reri. vnde et in illo posset poni primum peccatum
eorum: nisi q contrarium habet cõmunis opinio
sed sicut fuit omnibus pfectior sapientia natura
li et gratia gratum faciente/probabile videtur q
fuit gratia gratis data revelatione primus illu=
stratus: propter quod et gravius peccavit/ et ad
peccatum alios facilius traxit: et tunc in ipso nõ
fuisset fides: sed in aliis nichilominus in ipso qui
a deo imediate revelationem accepit: vel in aliis
si fuerũt plures hoc ipsum remanet: quia oblivio
in eis non cadit sed coactus assentit/non in dei re
verentiam vt prius: sed illud assentire magis or=
dinat in dei despectum. sed licz ipse vel alij habue
runt revelationem de credibilibus ad se ptinenti
bus: non tamen oportet de credibilib⁹ ad nos pti
nentibus q habuerunt a principio revelationem
Illa ergo que nunc credunt/credunt quidem in=
voluntarij vel ex miraculis: qz sciverũt facta vel
ex revelatione sibi a deo a principio facta/ vel ex
experientia quam habent de inferno: de quo si a
principio habuerunt fidem: nunc habent visionẽ.
¶ Ad argumẽta principalia solutum fuit in pri=
mo articulo.

¶ Questio quinta.

Quinto querit̃/ vtrũ virtutũ
theologicarum sit idem obie
ctum formale: et generaliter
vtrũ de eodẽ obiecto re et ra=
tione possunt hri diversi habi
tus. ¶ Et arguit̃ q nõ: quia — Primum
ad ea que sunt genere altera/
sunt pticule ale genere diver
se. 6. ethicorũ. ergo ad id qd
idem re et ratione gñe et specie indifferẽs est vnus
tantum habitus: qz si oppositum in opposito/et
propositum in proposito. ¶ Item potentie distin — Secundũ
guunt̃ p actus et act⁹/p obiecta. 2. de ala. ergo ad
vnitatem obiecti formalis est tantũ vnus habit⁹.
¶ Et confirmat̃ p phm pmo posteriorũ. vna est — Cõfirma=
scientia vnius gñis obiecti. etc. et p aristotelem. 3. — tio.
de ala. secant̃ scientie quẽadmodũ et res de qb⁹
sũt. ¶ In oppositũ arguit̃: qz diverse potẽtie pos — In oppõz
sunt hre idem obiectũ re et ratione. ergo et diversi
habitus. antecedẽs patet de intellectu et voluntate:
qz cum voluntas nõ potest ferri nisi in cognitũ scdm
Augustinum. 10. de trinitate. ca. 1. In omne in qd
fert̃ volũtas sub q rõne fert̃/necesse est ferri itel=
lectum. cõsequẽtia patet: qz nõ min⁹ distinguunt̃
potentie diverse qz diversi habitus. ¶ Item vnum — Secundũ
agens equivocum potest in effectus specie diffe=
rentes: sicut eadem virtus solis in gñationez equi
et hominis: sed obiectum est agens equivocũ re=
spectu diversorũ habituum. ergo. etc. ¶ Hic dicen — Responsio
dum q licet cõmunis opinio tenere videat̃ q nec
habitus nec duo actus nec due potẽtie specie dif
ferentes possint hre idem obiectũ re et ratione: vi
det̃ tamen q probabiliter potest teneri oppositum.
¶ Contra qd sic videt̃ pcedendum esse: qz pmo
adhibẽda est quedã distinctio que est vniversalis
ad propositũ. Scdo videndũ est q ẽ in quibusdã
necesse potẽtias vel habitus passiones vel actus
specie differentes hre obiecta diversa saltẽ ratio
ne formali. Tertio psuadendum est q in quibus=
dam non videt̃ hoc esse ponendũ/et oportet plu=
ra horum hre idem obiectum re et ratione.
¶ Quantum ad primum sciẽdum est q quedam — Primum
sunt potẽtie ale dispate et diverse nullum p se ordi — pricipale.
nem adinvicem habentes nisi forte pfecti et imp=
fecti put vna dicit̃ pfectior alia: sicut sunt poten
tie partis nutritive et sensitive et sensus exterio=
res comparati adinvicẽ: vt visus/auditus/ et alij
tres. Quidam autem ordinez habẽt: sicut sensus
interiores et exteriores sensitive potẽtie cũ intel=
lectu. nã potentie sensitive iteriores: sicut sensus
cõmunis et phantasia non possunt esse in actu nisi
prius natura sint in actu sensus exteriores vel ali
quis illorum: nec intellect⁹ sine phantasia vel sal=
tem sine sensu exteriori vt aliqui dicunt ponentes
q intellectus potest esse in actu/phãtasia nõ exi=
stẽte in actu/ dũmodo sensus exterior sit in actu.
ppt hoc qd cõmẽtator dicit. 3. de ala. imaginati=
va/cognitiva/ et memorativa nõ sunt nisi loco virtu
tis sensitive. et ideo nõ indiget eis nisi in absentia
sensibilis. quorũ primũ videt̃ esse veri⁹/scz q itel=
lectus non posset esse in actu/phantasia nõ existẽ
te in actu: put phs et commentator plures dicũt
maxime in eodẽ. 3. de aia vt patet ibidem expresse
¶ Sed est intelligendũ q ordo iste de quo nunc
agit̃ non est oino essentialis et p se p qto nõ inve=
nit̃ in oi natura intellectuali: nam in deo non sunt

sensus interiores nec exteriores: nec etiā in angelo: ⁊ tñ in eis est itellect⁹. quidā ꝓo habēt oīno ordinē essentialē ⁊ ꝑ se ⁊ inseparabilē: sicut sensus ⁊ appetit⁹ sensitiu⁹: nā vbi sensus ibi appetit⁹ vt dr̄ .2. de aīa. qđ nō hꝫ dubiū ꝓcipuū de estimatīa. vbicūq; eñ est virt⁹ estimatiua ipossibile est nō eē appetitū. et eodē mō dicēdū de itellectu ⁊ appetitu intellectiuo. vbicūq; eñ siue in deo siue in creatura est itellectio: ibi ē ⁊ appetit⁹ itellectiu⁹ vt de se patet. ¶ Et qđ dictū est de potētijs / veritatem videt̄ hr̄e suo mō in habitibus. habitus eñ itellectuales speculatiui nō videnť hr̄e sic ꝑ se ordinē ad hit⁹ morales vel etiā inter se: vt mathematica cū phisica: vł logica cū arithmetica / sicut hñt morales iter se vel cū prudētia. Et idē videť de passiōib⁹. nō eñ talē ordinē adinicē hñt spes ⁊ ira vel timor ⁊ ira / vel audacia ⁊ amor: sicut desideriū ⁊ delectatio / vel amor ⁊ delectatio / odiū ⁊ tristicia. Idē etiā appet de actib⁹: qr̄ sm ꝙ potētie sunt ad inicē ordiate vel hit⁹ / sic oportꝫ suo modo ⁊ act⁹. et hoc de ꝓmo.

Secundū principale ¶ Quantū ad secundū est intelligendū ꝙ eoipso ꝙ potētie de qb⁹ dictum est / sunt disparate adinicē: nec vt tendūt in obiecta ordinem habēt: sicut sunt visus ⁊ tact⁹ / audit⁹ / olfactus et gust⁹: necesse est ipias hr̄e obiecta rōe formali differētia: vt patet expresse in dictis sensib⁹ et similiť in virib⁹ interiorib⁹ respectu itellectus licet eñ ad ipsum ordineť modo ꝑdicto: eo tñ mō quo sunt potētie organice nō possunt hr̄e obiectū tāte abstractionis ⁊ ambitus sicut intellect⁹: et ꝑ ꝯñs oportet obiecta differre formaliť ⁊ realiter: qr̄ in multis inueniť obiectū intellect⁹ ad q̄ vires ille se nō extēdūt vt patet in naturalib⁹ ⁊ spiritualibus oīb⁹. ¶ Idē patet in nutritiua ⁊ sensitiua earum eñ obiecta realiter differūt vt ex se patet. Et idē est videre in habitib⁹. Nā phisica ⁊ mathematica nō sunt de eodem obiecto formali. phisica eñ est de qualitate sensibili et de motu / de q̄titate ꝓo vt est ꝯiūcta motui ⁊ qualitatib⁹ sensibilib⁹ et vt est res corꝑis phisici. Mathematica ꝓo non determinat de qualitate sensibili: nec de q̄titate ipsa vt est res corꝑis phisici. vt ꝫ .2. phisicoꝝ. Idē patet de phisica ⁊ morali scientia / ⁊ vniuersaliter de hitib⁹ speculatiuis ⁊ moralib⁹. ¶ Patet etiā de passionib⁹ quibusdā. nō eñ est idē obiectū formale timoris ⁊ ire: qr̄ tūc possent esse simul timor et ira: qđ esse nō pōt dicēte ph̄o .2. rethorice. Impossibile est simul timere ⁊ irasci. Et idē patet in plurib⁹ alijs. ¶ Eodē aūt mō est de actib⁹: oportet eñ loqui de ipsis ꝯñter potētijs ⁊ habitib⁹ vt dictū est pri⁹.

Tertium principale ¶ Quantū ad tertiū sciendū est ꝙ sicut a quibusdā magnis ponit̄ de intellectu ⁊ volūtate ꝙ habēt idē obiectū materialiter ⁊ formaliter ⁊ maxime si ponanť habere obiectū equalis ambitus ꝓut videť quibusdā ꝓpter earū abstractionē: ita videť dicendū de quibusdā alijs: puta passionib⁹ / ⁊ habitib⁹ / ⁊ potētijs. ¶ Et vt pateat ꝓmo de potētijs / mirū videť sicut magni dicūt / si vis appetitiua ⁊ sensitiua nō habeāt idē obiectuꝫ materialiter ⁊ formaliter cū estimatiua: ⁊ loquor specialiter de vi estimatiua. obiectū eñ estimatiue vt cōiter dicit̄ est intentio non sensata ꝑtinens ad bonum vel malum: puta amicitia ⁊ inimicitia vtilitas / nocumentū / ⁊ vtiliter / cōueniens ⁊ nocumentum. Idem autē videť esse formale obiectum appetitus sensitiui: qđ patet in manifestis exemplis. ouis eñ ꝑ estimatiuā suā ꝑcipit lupum nature inimicum ⁊ offensiuum. constat autem cuilibet qđ materiale est in obiecto est lup⁹ vel ei⁹ q̄titas vel figura vel color vel aliquid tale. formale autē est inimicitia eius vel cōtrarietas / vel discōuenientia: qđ patet ex hoc ꝙ eum fugit: qr̄ talē eū ꝑ estimatiuā suā ꝑcipit. non fugit autē eū vt cōiter dicit̄: ⁊ bene ꝓpter indecētiā coloris / aut figure / vel aliqđ hmōi: sed ꝓcise vt inimicū ⁊ offensiuum. ergo inimicitia talis est formalis in obiecto estimatiue: sed null⁹ pōt dicere quin ista eadem ratio formalis in obiecto appetit⁹ sensitiui. refugit eñ ipsum cōcupiscibilis ouis ꝓcise qr̄ inimic⁹ et offensiuus nature. clarum ergo est ꝙ vis estimatiua ⁊ appetitus sensitiuus habēt idē obiectum formale: ⁊ constat ꝙ etiam idē materiale et formale siue re. ⁊ hoc oēs concedunt. ergo due potētie habēt idē obiectum materiale ⁊ formale / siue re ⁊ ratione idē. Hoc idē patet in agno qui ꝑ estimatiuam cognoscit matrē vt amicam ⁊ cōuenientem sue nature tanq̄ formale obiectum ⁊ vt sic eam ꝑ appetitum sensitiuum appetit ⁊ desiderat / ⁊ ꝑ motum ꝓgressiuum ad eam currit ꝓut ꝑ estimatiuā dirigiť ⁊ ꝑ appetitum impelliť. ¶ Idē oīno patet in yrūdine que ꝑcipit paleā vt materiale obiectum icd vt valens ad nidificandum tanq̄ formale / ⁊ vt sic eam appetit ⁊ demum colligit. ⁊ idē potes facere ꝑ singula discurrēdo obiecta appetitiue ⁊ estimatiue. Scđo patet idē in passionib⁹ appetitus sensitiui. amor eñ desiderium / ⁊ delectatio vidētur habere idē obiectū materiale ⁊ formale. Illud eñ videť esse obiectū formale qđ sm se attingiť a potētia passione ⁊ habitu: ⁊ quo nō existente nichil rei attingiť ab illis. color eñ est formale obiectū visus: et hoc sm se attingiť a visu ꝑ suū actū: vel si materiale attigať / puta lapis vel lignum: hoc est ꝓcise ratione illi⁹ / ⁊ quo remoto nichil ligni vel lapidis attingiť a visu. In proposito igiť gr̄a exēpli ponať vinuꝫ esse qđ amať / desiderať / ⁊ in quo delectatio habeť. hoc eñ est aliqđ materiale / puta substātia vini / dimēsiones eius ⁊ color / vel aliqđ tale. formale ꝓo est dulcedo siue bonus sapor vini. hoc eñ est qđ ꝑ se q̄rit appetit⁹: et quo nō existēte nō quererenť alia. cōstat aūt ꝙ null⁹ diceret nisi positionē vt dicit ph̄s ꝓmo ethicoꝝ. ꝙ aliud formaliter appetitus desideret in vino / aliud amet / ⁊ i alio delecteť. experiť eñ q̄libet in seipso ꝙ vini substātiā vel dimēsionē vel cetera hmōi materialiter amat desiderat / ⁊ appetit: et ꝑ delectationē amplectiť: sed ipsam dulcedinē ipm bonū ⁊ cōuenientē saporē vini formaliter desiderat amat ⁊ in ipo delectať. ⁊ ideo dicit̄ in prouerbio. Desideriū si cōpleať delectat aīam: qđ nō esset verū si aliud esset formale desiderij obiectuꝫ et delectationis. si eñ cōpleať naturalis appetitus visus ꝙ sic cū visus est in actu vidēdi ⁊ ꝑcipit aliquid pulchrū visibile nō ꝓpter hoc delectať ⁊ satiať gustus: vel eius appetitus naturalis nō obstante ꝙ illud visibile sit materialiť gustabile / puta lac vel vinum vel aliquid hmōi. qđ manifeste ideo contingat qr̄ non est formale obiectum puta color ⁊ sapor. si ergo non esset idem obiectū non solum materiale verū etiā formale delectationis et desiderij: nūq̄ propter desiderium compleri delectareť anima: cuius cōtrariuꝫ dicit auctoritas illa. ¶ Et idem potest induci faciliter de amore

qꝛ non delectaꝛ aliquis in aliquo nō amato. Nec obstat si dicaꝛ ꝙ differunt obiecta desiderij et delectationis vt absens ⁊ p̄sens: qꝛ hec non possunt esse formales rationes obiectoꝝ. Qd̄ patet p̄mo qꝛ absentia est pura negatio ⁊ priuatio: p̄uatio autem vel negatio non potest esse causa positiui. obiectum aūt ꝑ suā rationē formalē est causa passionis/ qꝛ passio nō est nisi motus appetitus inconuenientis vel nociuum ꝓsequendū vel fugiendū. ergo absentia nō pōt eē ratio formalis in obiecto desiderij/ qd̄ ē q̄dā passio positiua. ¶ Scd̄o qꝛ due rationes formales sunt due cāe p̄ncipiatiue ꝑ modū cause formalis et rōnis agēdi licet fortassis nō ꝑ modū efficiētia: qꝛ efficiēs est causa vt qd̄: formalis ꝟo vt quo. sed absentia vel p̄sentia nō ponunt variationē vel diuersitatē in causa. Dicit eñ phūs in .5. metaphisice ⁊ .2. phisicoꝝ. ꝙ eadem causa est p̄ncipiū contrarioꝝ. q̄ eñ p̄sens est causa huius/ hanc absentē dicim⁹ causam cōtrarij: vel absentia gubernatoris/ nauis submersionis cuius erat p̄sentia causa salutꝭ. ergo p̄sentia ⁊ absentia nō possunt esse formales rationes obiectoꝝ. ¶ Nec obstat si dicaꝛ ꝙ hic variaꝛ effect⁹ ſm absentiā ⁊ presentiā: nā ꝑ absentiā submergiꝛ nauis/ ⁊ ꝑ p̄sentiā saluaꝛ: qꝛ salus nauis est aliq̄d positiuū ergo habet causā positiuā/ nō quidē p̄sentiā hoīs gubernatoris vt est hō vel vt est albus vel musicus vel in loco cōscriptiue: sed vt gubernator/ nō quidē vt gubernator habitu: sed vt actu gubernās. ꝑ ipsum actū gubernādi est causa saluationis nauis. submersio nauis nō est aliq̄d positiuū saltē in ꝯparatione ad nauā. et ideo absentia nō habet rōnē cause/ sed defectus cause: sicut ⁊ submersio nō est effect⁹: sꝫ p̄uatio effect⁹ vel salutis nauis. ¶ Tertio qꝛ idē est obiectū formale desiderij qd̄ desiderās ꝑ se ⁊ ſm ꝙ hmōi desideraꝛ: sed desiderans ꝑ se et ſm ꝙ hmōi nō desiderat absentiā rei sed desiderat bonitatē ei⁹. ergo bonitas est formale in obiecto desiderij et nō absentia: et hec eadē vt visum est et vt de se patet est formale in obiecto delectationis. habēt ergo desideriū et delectatio idē formale obiū. ¶ Si q̄s aūt dicat ꝙ absentia oīno requiriꝛ qꝛ nichil desideraꝛ nisi abſēs. ergo videꝛ eē formalis ratio in obiecto. Dicendū ꝙ hoc nō sequitur. Nō sequiꝛ/ substātia vini de necessitate reqriꝛ tur si delectat: ergo substātia est formale/ imo sapor est formale in obiecto ⁊ substātia reqriꝛ materialiter. ⁊ silr qd̄ est magis ad ꝓpositū. nō sequiꝛ/ materia nō pōt appetere formā nisi .s. est p̄uata. ergo absentia vel p̄uatio est formale in obiecto appetitus materie. materia eñ appetit formā ſm ꝙ hmōi, et nō absentiā forme vel ei⁹ priuationē. Unde p̄uatio nō est quid formale in obiecto appetit⁹ materie/ nec forte materiale: sed qddā necessariū ꝑ accidēs vt ꝯmētator dicit p̄mo phisicoꝝ. magis se tenēs ex parte subiecti vel materie q̄ ex pte obiecti appetitus eius. nisi eñ materia esset p̄uata forma nō appeteret eā: nō tñ appetit p̄uationē. et silr est in ꝓposito. absentia eñ bonitatꝭ desiderate nō se tenet ex parte obiecti nec materialiꝛ nec formaliter sed ex parte subiecti siue suppositi desiderantis. nisi eñ in eo esset p̄uatio vel absentia illius bonitatis nō eā desideraret: nec tñ eā desiderat absentiā sed de ipsa affligiꝛ. ¶ Tertio potest idē declarari in quibusdā habitibus. nō eñ videtur ꝙ fides ⁊ caritas possint habere diuersum obiectum formaliter. illud eñ qd̄ fides formalr creditꝛ est aliquid reale: ⁊ qd̄ caritas formaliꝛ diligit est etiā reale: qꝛ habit⁹ reales ⁊ positiui nō tēdunt formaliter in nichil vel i ens ſm alam seu in ens rationis: sed idipsuꝫ reale quod fides formaliter credit/ ⁊ dictāt esse diligēdum/ caritas diligit ⁊ nichil aliud. ergo habēt idē obiectū formale. ¶ Et cōfirmaꝛ ratio: qꝛ si sic nō esset/ fides nō posset dirigere lectionē siue volūtatē in finē vltimū seu debitum. Uisus eñ licet posset esse ⁊ interduꝫ sit de eodē obiecto materialr cū appetitu puta de lacte: qꝛ tñ nunq̄ est de eodē formaliꝛ p̄cipue cū appetitur ad gustandū/ ⁊ vt dulce nunq̄ vt sic pōt dirigere appetitum in suuꝫ obiectum: qꝛ formaliꝛ visus nō cognoscit dulce. eodē igiꝛ modo si fides nō sit de eodē formaliꝛ cū caritate non poterit dirigere actum suū: ⁊ sic nō tēdet in creditum ſm ꝙ hmōi. ⁊ ꝑ ꝯsequēs nō merebiꝛ qꝛ tēdet in obiectū a casu vel eo modo quo appetitus naturalis rei inanimate tēdit in suum obiectū sine cognitione dirigēte ab intra seu cōiuncta. ¶ Itē pōt apparere in prudētia respectu virtutis moralis/ maxime si respectu cuiuslibet virtutis moralis esset prudētia: sic tot essent prudētie quot essent virtutes morales. In idē eñ formaliꝛ ⁊ adequate tēderet virt⁹ moralis et prudētia sibi correspondēs. ⁊ pōt hoc deduci omino sicut pri⁹ deductū est de fide ⁊ caritate. ¶ Si vero virtutib⁹ omnibus moralib⁹ respōderet vna prudētia vt videꝛ esse de intentione phī in fine .6. ethicoꝝ. sic nō tēderet prudētia ⁊ virt⁹ moralis in idē/ nec erunt de eodē adequate: nō tñ sicut disparate se habebunt ad sua obiecta sicut nutritiua et sensitiua. vel visus ⁊ audit⁹ q̄ nūq̄ esse formaliter possunt circa idē obiectū siue adequate siue inadequate: habebunt se poti⁹ adinuicē sicut sensus cōmunis ⁊ particularis q̄ habēt obiectum differēs non disparate sed vt vniuersale et particulare. obiectum eñ sensus cōmunis est sensibile in cōmuni. sed obiectū visus in speciali est sensibile in speciali: vt color ⁊ auditus son⁹. ꝑcipit aūt sensus cōmunis formaliꝛ colorē ⁊ formaliꝛ sonū: qꝛ dat differentiā inter ea vt sic ꝙ nō posset esse nisi formaliter ⁊ ſm ꝙ hmōi ea ꝑcipet: sed nō ꝑcipit ea adequate. qꝛ neutrū eoꝝ est obiectū adequatū sensus cōmunis/ eū ꝑcipiat alia nō contēta sub illis puta odorē et saporē. Eodē eñ mō erit de prudētia respectu virtutis moralis si ponatur vnica respectu omnium. qꝛ scd̄m hoc prudētia erit de agibili siue de bono humano in cōi. singule aūt virtutes morales de aliquo agibili in speciali. ⁊ sic erūt vel eē poterunt ꝑ se ⁊ formaliꝛ de eodē sed nō adequate vt dictū est pri⁹ de sensu cōmuni et sensibilib⁹ particularib⁹. Uel forte scd̄m aliquos esset aliter vt sic obiectū prudētie nō ꝯparaꝛ ad obiecta virtutū vt totum vniuersale ad partes subiectiuas: sed vt totū integrale ad partes integrales. ¶ Quarto potest manifestari idē de opinione respectu scientie. licet eñ opinio nō sit habit⁹ ꝟtuosus: qd̄ patꝫ ex hoc ꝙ nō numeraꝛ inter q̄nq̄ itellectuales virtutes de quib⁹ agiꝛ .6. ethicoꝝ. ⁊ tñ si esset virtus necessario esset virtus intellectualis qꝛ est in intellectu: ipsa tñ videꝛ esse dispositio quedam vel aliquid imꝑfectum in genere habitus. sicut eñ sciētia acquiritur ex demōstratione: sic opinio aggeneraꝛ ex rationibus thopicis et ꝓbabilib⁹. videꝛ autem ꝙ necesse sit dicere ꝙ opinio et sciētia/ vel

opinio ⁊ intellectus q̄ est habitus principioꝝ/sint de eodē nō solū materialiter sꝫ formalit᷑. ¶ Primo quidē ꝙ sciēs aliquā cōclusionē/puta tēp⁹ esse passionē motus/vel motū nō esse nisi in corpe/vel quācunq̄ aliā: pōt iudicare de aliquo habēte opinionē de eadē cōclusione q̄ ipfecte eā nouit. hoc autē nō posset nisi ille haberet de obiecto illo formaliter opinionē de quo alter hꝫ sciētiā quācūq̄/ nō versent᷑ circa idē materialit᷑. visus eīn vel hñs visum fm ꝙ hmōi nō pōt iudicare si gust⁹ vel habens gustū pfecte vel impfecte pficit gustabile vt de se manifestū est: qd̄ pcise videt᷑ ide cōtīgere q̄ nō habēt idē obiectū formale. cōstat eīn ꝙ idē materiale habēt. idem eīn materialit᷑ est lac qd̄ visus formaliter pcipit vt albū: gustus vt dulce. eodem ergo modo esset in pposito/ꝙ habēs pfectā scientiam de cōclusione aliqua nullo mō posset iudicare ꝙ habēs opinionē de eadē impfecte cognosceret eā nisi essent de eodē formalit᷑. oportet ergo ꝙ de eodē obiecto nō solū materialit᷑ sed etiā formaliter sint sciētia ⁊ opinio. ¶ Scd̄o q̄ de oīb⁹ formaliter videt᷑ esse sciētia vel intellect⁹ nisi de singularib⁹ ⁊ futuris ɔtīgētib⁹. De vniuersalib⁹ eīn que vt sic sunt icorruptibilia: ac p hoc nec singularium nec cōtingētiū videt᷑ esse intellectus ⁊ scientia formalit᷑ ⁊ fm ꝙ hmōi. si ergo de eodē formaliter nō posset esse sciētia ⁊ opinio/ seq̄ret᷑ ꝙ nullus posset hr̄e opionē nisi de singularib⁹ ⁊ futuris cōtingētib⁹/qd̄ manifeste cōstat esse falsum. nā opinio habet᷑ ꝙ oīs voluntas creata est nobilior intellectu/⁊ ecōuerso. ⁊ ꝙ oīs aīa sit idē cū suis potentijs/et ecōuerso. et sic de infinitis alijs. patet autē ꝙ hec nō sunt singularia nec futura cōtingētia: sꝫ vniuersalia ⁊ ppetua fm ꝙ hmōi. ꝙ etiā de talib⁹ sit opinio patet ex. 5. ethicoꝝ. vbi phūs dās differētiam inter electionē ⁊ opinionē dicit ꝙ electio est eoꝝ que in nobis. opinio vero videt᷑ circa oīa esse tā circa eterna ⁊ impassibilia q̄ ɔtra ea q̄ i nobis. ergo necesse est dicere ꝙ opinio ⁊ scientia/vel opinio ⁊ intellectus sint de eodē obiecto formaliter. ¶ Tertio q̄ phūs ad eandē cōclusionē frequēter inducit rōes logicas ⁊ pbabiles/⁊ phisicas/ analeticas demōstratiuas. vt patet. 3. phisicoꝝ. ad pbandū infinitū actu nō esse. ⁊. 8. eiusdē ad pbādū motum circularē esse cōtinuū ⁊ ppetuū. ⁊ pmo celi ⁊ mū. ad pbandū ꝙ nō possit esse corp⁹ infinitū. ⁊ pmo posterioꝝ. ad ostēdendū ꝙ sit stat⁹ i p̄dicamentis. Cōstat aūt ꝙ demōstratiue rōnes generāt sciētiā. pbabiles autē ⁊ dyalectice opinionē. Vanū autē et ridiculū videt᷑ dicere ꝙ ad eandem cōclusionē solū materialit᷑ q̄ tūc cōcluderet᷑ idē p vtrasq̄ rōnes. sicut eīn albū et dulce sunt i lacte solū materialit᷑ ⁊ p accidēs/idē nō aūt formalit᷑: ⁊ ppt᷑ hoc albū cognoscit᷑ ab vna potētia: dulce vero ab alia: nec habēt rōnē eiusdē cogniti sed diuersi. ita in pposito si rōnes demōstratiue cōcluderent idē materialiter tīn cū thopicis vel dyalecticis nō tendēt in idē cognitū: sꝫ demōstratiue possent cōcludere ꝙ corp⁹ non pōt esse infinitū/ ⁊ thopice ꝙ nō pōt esse circulare/vel ꝙ nō pōt moueri/ vel aliquid hmōi. si eīn est idē subiectū erit idē p̄dicatū. ppositio est nō soluꝫ materialit᷑ sed formalit᷑ vna. et sic cōcludūt isti magis tā q̄ pbabile ꝙ due potentie/⁊ duo habit⁹/⁊ duo act⁹ differētes fm speciē possunt esse de eodē obiecto re et rōne siue materialit᷑ ⁊ formalit᷑: licet nō semp ita sit, sed vnum ꝙ semp oportet ꝙ sit aliqua diuersitas vel ex pte potētie vel subiecti/vel ex pte medij/ vel ex pte tēdendi in obiectū.

Cōtra dicta obijcit doctor.

¶ Quicq̄d sit de multis hic dictis nō videt᷑ verum salua doctoris hui⁹ reuerentia/ꝙ fides ⁊ caritas habeāt idē obiectū sub eadē ratione formali: q̄ nō intelligo habit⁹ vel potentias hr̄e idē obiectū formaliter. si solū in aliq̄d in qd̄ tendit vnū formaliter tendat aliud. sed ꝙ vna formalis ratio sit vtriq̄ sub qua fert᷑ pmo in aliquid/⁊ sub cui⁹ rōne oīa quecūq̄ sunt sub ambitu eius ɔtinent᷑. sic autē nō pōt dici de fide et caritate. Obiectū eīn formale caritatis est bonū diuinū increatū bonū/cū habit⁹ caritatis sit habit⁹ pficiēs voluntatē/vt patuit in pmo libro. Obiectuꝫ aūt fidei est illud idē sub rōne nō visi ⁊ nō apparētis. Est eīn fides substātia sperādaꝝ rerū argumentū non apparentiū. ad Hebre. 11. p hoc eīn distinguit᷑ fides a quocūq̄ alio. ¶ Preterea si eadē rō formalis et adequata esset in obiecto fidei et caritatis: sicut caritas nō de aliquo est nisi sub rōne boni sic etiā fides. cōstat autē hoc esse falsum ⁊ cōtra Augusti. in encheridion. c. 4. vbi dicit ꝙ fides est bonaꝝ ⁊ malaꝝ rerū: spes aūt ⁊ caritas bonaꝝ tīn. ¶ Preterea illi habit⁹ nō habēt idē obiectū formaliter quoꝝ vn⁹ est incōpossibilis alteri: ⁊ hec videt᷑ esse planissima. si eīn est eadē formalis rō ipsa faciēte repugnātiā i vno faciet repugnātiā i alio: sed formalis ratio obiecti fidei facit fidē incōpossibilē visioni seu habitui glie/nō autē caritas. ergo caritas et fides nō habēt idē obiectū formaliter. ¶ Nec motiua ad hoc videnf valere. licet eīn idē sit qd̄ fides credit ⁊ caritas diligit: non tīn est eadē ratio sub qua hoc credit et illa diligit. credit eīn vt nō visum: sed diligit vt bonū. Quis et illam formalit᷑ rōnē obiecti caritatis fides credat: tamē aliud est ꝙ illa ratio sit q̄d cognitū p fidē: ⁊ id sub quo diligit᷑ vel cognoscit᷑. ¶ Nec est sile in aliquo de fide et caritate ex vna pte ⁊ visu ⁊ gustu seu appetitu ex altera. visus eīn non pōt dirigere appetitū: q̄ nō cognoscit rōnē formalē sub qua appetit⁹ fert᷑ in dulce seu lac: fides autē sic q̄ sunt pfectiones potentiaꝝ se inuicē supponētiū/ sicut itellect⁹ et volūtatis. Unde forte oīno cōsimilit᷑ esset dicendum de fide et caritate/ iter habit⁹ ⁊ iter itellectū et volūtatē inter potentias. ⁊ cōsimilit᷑ credendū de prudētia respectu oīm virtutū moraliū siue sint vna/ siue sint diuerse: q̄ licꝫ formalis rō i obiecto virtutis moralis etiā si habeat vnā pticularē prudentiā sibi respondentē sit cognita a prudētia: nō tīn est formalis ratio sub que cognoscit᷑. ppter qd̄ nō sine causa dicit phūs. 6. ethicoꝝ. ꝙ practice mētis obiectū vel bonū est verū vel falsum confesse habēs appetitui recto. Falsuꝫ etiā credo qd̄ accipiunt de opinione ⁊ sciētia ꝙ habeāt ideꝫ obiectū formaliter. ⁊ hoc pōt pbari hic accipiēdo etiā dicta ipsoꝝ: q̄ plus distāt iter se ⁊ magis opponunt᷑ inuicem scientia ⁊ opinio/nec maiorem habēt cōnexionē q̄ phisica ⁊ methematica / hec est plana: sed ille non sunt de eodem subiecto sub eadē rōne formali. ergo nec scientia ⁊ opinio. Maior patet: et minorem ponunt ipimet. ¶ Item habitus qui sunt de eodem et sub eadem ratione formali sunt inuicem cōpossibiles vt patet scd̄m eos: q̄ prudētia ⁊ virt⁹ moralis sunt de eodem ⁊ cōpossibiles/ et caritas ⁊ fides scd̄m eos: sed scientia et opinio sunt incompossibiles, ergo ⁊c. ¶ Item que distin

guunt ex parte formaliũ rationũ obiectoꝝ ⁊ p cõ
tingens et necessariũ nõ sunt eiusdẽ rationis for=
malis in obiecto: qꝛ contingens et necessariũ dif=
ferunt genere. 10. metaphisice: sed opinio ⁊ scien=
tia sunt hmõi dicẽte pħo pmo posterioꝝ de scien=
tia. cuius est sciẽtia simplr hoc est impossibile alit
se habere. ⁊ idem. 6. ethicoꝝ. oẽs opinamur qd sci
mus impossibile habere se aliter. Et de opinione p
mo posterioꝝ in fine dicit. relinquit opinionẽ esse
circa verũ ⁊ falsum sed cõtingẽs aliter se habere.
Hec autẽ est acceptio imediate ꝓpositionis ⁊ nõ
necessarie. ¶ Itẽ habit⁹ q distinguunt p media/
distinguunt ex obiectis formalibus: sed opinio ⁊
scientia sunt hmõi etiã p eos. ergo. ⁊c. Maior pa
tet qꝛ media sumunt ex formalib⁹ rationib⁹ obie=
ctoꝝ: qd sic declarat. mediũ in demõstratione po
tissima est qd qd ẽ subiecti vt supponit. qd qd est
autẽ cõuert. cũ eo cui⁹ est. ⁊ sic diuersificato me=
dio demõstrationis potissime diuersificat diffini
tum qd est subiectũ. Similit in demõstratiõe qꝛ/
mediũ est effectus ꝓprius ⁊ imediat⁹ q ita cõue=
nit huic scibili q nõ alteri: puta hoi act⁹ rationã=
di. ita q variato tali p se effectu et nõ p accidens/
variat obiectũ qd est causa talis effect⁹. igit oĩs
demõstrationis mediũ respicit suũ obiectũ sic/q
cũ non stat idẽ mediũ nõ stat idẽ formale obiectũ
qd erat illius demõstrationis. ⁊ loquor de medio
pfecto qd cõnectit oẽs p se causas in demonstra=
tione ꝓpter quid. vel oẽs p se effectus in demon=
stratione quia. sed vbi est medium ꝓbabile: nõ est
medium demõstrationis: qꝛ medium ꝓbabile est
aliud a medio demonstrationis. ergo opinio ha=
bens mediũ ꝓbabile/ ⁊ scientia habẽs mediũ ne=
cessariũ/ nõ habẽt idẽ formaliter obiectũ. ¶ Itẽ
magis vident cõuenire in obiecto formali scien=
tia ꝓpter quid/ ⁊ qꝛ/ cũ sint de vna re: q̃ scientia ⁊
opinio. Et ratio videt esse: qꝛ tã mediũ demõstra
strationis qꝛ/ q̃ mediũ demõstrationis ꝓpter qd/
respicit idẽ subiectũ put ſm naturã sue speciei est
a quolibet alio distinctũ: vt qd qd est hoĩs respi=
cit sic hoiem q nulli alteri cõuenit. Silr effectus
ꝓprius ⁊ accidẽtia ꝓpria respiciunt hoiem: vt ri=
dere risibile et rationari sic q nõ cõueniunt alicui al
teri. Mediũ aũt ꝓbabile sumit a quib⁹ q possunt
tã illi q̃ opposito cõuenire: ⁊ ita videt magis pos
se cõuenire scientia ꝓpter qd ⁊ qꝛ/ q̃ sciẽtia ⁊ opi
nio. ⁊ hec fuit maior. sed sciẽtia ꝓpter qd ⁊ qꝛ/ nõ
habẽt idẽ formale obiectũ. ergo nec scientia ⁊ opi
nio siue fides. Probat autẽ minor. pmo sic. Idem
sub eadẽ ratione nõ est pri⁹ et posteri⁹: sed hõ ſm
q ꝯparat ad mediũ demõstrationis ꝓpter qd/ est
posterior: ſm rationẽ cognoscendi suo qd qd est ⁊
suo medio: ⁊ specialiter si mediũ icludat oẽs cau
sas q naturaliter sunt priores ipso: ſm ỽo q ꝯpa=
rat ad mediũ demõstrationis qꝛ/ sic est prior natu
raliter: qꝛ causa naturalit prior est suo effectu. er=
go alia est ratio rei vt est obiectũ demõstrationis
quia/ ab ea ſm q est mediũ demõstrationis ꝓpter
quid. ¶ Scdo ꝓbat idẽ: qꝛ qñ aliquis ꝯparat ad
aliqua distincta realiter quoꝝ vnũ nõ habet neces
sario sub alia ⁊ alia ratione cõparat qꝛ ad illa: qꝛ
alia et alia realiter sub alia rõne et alia eidẽ cõue
niunt: sed in demõstratiõe quia/ ⁊ ꝓpt quid/ idem
cõparat ad diuersa realiter: qꝛ in demõstratione
ꝓpter quid cõparat obiectum ad suas causas: in
demõstratione quia/ ad suos effectus. cõstat autẽ
q causa et effect⁹ realiter differunt. ergo obiectũ
in demõstratione quia/ habet aliã rationẽ q̃ in de
monstratione ꝓpter quid. et p ꝯsequẽs alia est ra
tio formalis obiecti in sciẽtia quia/ et alia in scien
tia ꝓpter quid. ¶ Tertio patz idẽ ſm istos: nam
dicũt in quadã alia materia q cognitio pfecta et
impfecta repugnãt respectu eiusdẽ formalis ob=
iecti et nõ respectu diuersoꝝ obiectoꝝ: sed cogni=
tio quia ⁊ ꝓpter quid pfecta et impfecta stant sil:
ergo necessario sunt respectu diuersoꝝ obiectorũ
formaliũ. ¶ Itẽ pncipale ostẽdit alio nõ sic: sub
eadẽ ratione non cõuenit aliquid alicui opposito
et vt habet distinctionẽ ab ipso. verbi grã. non cõ
uenit aliquid sub eadẽ ratione hoi vt ꝯuenit cum
asino et vt distinguit ab ipso: qꝛ hõ cõuenit p hoc
q est aial: differt autẽ p hoc q est rationale: sz me
diũ sumptũ in demõstratione cõuenit obiecto vt
est res distincta ab oi alio vel alia re: qꝛ est p cau=
sam ꝓpriã vel effectũ: medium ỽo sumptũ in opi
nione cõuenit obiecto ſm q in tali medio ꝯuenit
cũ suo opposito: qd sic delarat. mediũ eñ opina=
tiuũ cõcludit pdicatũ de subiecto non necessario:
imo põt esse oppositum ei⁹ vel ipsius oppositũ sub
iecti: et ideo est cuz formidine: quapropter respi=
cit rem nõ ſm se ꝓprie: sed vt ꝯuenit opposito ei⁹.
¶ Hoc etiã patet: qꝛ q necessaria insunt alicui vt
est res distincta a suo opposito vel sunt effect⁹ ne=
cessarii ꝓprii vel cause ꝓprie/ a talib⁹ nõ sumit me
dium ꝓbabile sed necessariũ. ergo talia a qb⁹ su=
mit mediũ ꝓbabile sunt ꝯmunia q opposito talis
rei possunt inesse et saltẽ nõ insunt vt est talis res
determinata. ergo alia est ratio rei vt est obiectũ
demõstrationis et sic sciẽtie: et vt est obiectuz mediũ
probabilis ⁊ opinionis. ¶ Et si arguat de fide et Instantia
sciẽtia q habẽt idẽ obiectũ formale: qꝛ sunt incom
possibilia ⁊ se habẽt sicut pfectũ ⁊ impfectum: ⁊ q
differunt vt pfectũ ⁊ impfectũ tñ respectu diuer
sorũ obiectoꝝ formaliter nõ sunt habit⁹ incõpos=
sibiles vt patet de phisica ⁊ mathematica. ¶ Itẽ
qꝛ eandẽ cõclusionẽ formaliter ab astrologo scitã
rusticus credit ex auctoritate. ¶ Respondẽdum Solutio.
ad primũ q pfectũ ⁊ impfectũ respectu diuersorũ
formaliter q nõ includũt in suis rationib⁹ forma
libus repugnantiã simul esse possunt sicut diuerse
scientie: qꝛ ex quo differunt specie differunt p ꝯse
quẽs sicut maius ⁊ minus pfectũ/ et habẽt etiã di
uersa obiecta saltẽ formaliter: sed qñ pfectũ et im
perfectũ habẽt idẽ materiale obiectũ circa qd in=
cludunt in se repugnãtiã ex hoc p consequẽs seq̃=
tur q habẽt diuersum formale obiectum ⁊ q non
stãt simul. sic est de fide ⁊ opiniõe ⁊ sciẽtia. ¶ Ad
ſm dz iterimẽdo assumptũ: qꝛ ꝯclusio nõ est eadẽ
formalr scita ⁊ credita: qꝛ scita est vt habet p cau
sas: credita vt sub dicto alteri⁹. ¶ Per hoc ad rõ Ad rõnes
nes i oppositũ q sunt valde parui momẽti cũ dz q alteri⁹ opi
sciẽs iudicat de opinãte q impfecte nouit. dico q nionis.
verũ ẽ: sz hoc nõ ẽ rõe eiusdẽ formalis obiecti: sz
qꝛ rectũ ẽ iudex sui ⁊ obliq̃: ⁊ qꝛ q bñ deficit ꝯtra
ria cõsignat: ⁊ qꝛ oppositoꝝ ẽ eadẽ disciplina: ⁊ qꝛ
duo sunt ops sapiẽtis. i. elẽcoꝝ. ⁊ puer. t. imo ra=
tio iterimit se co eñ q nouit illũ impfecte scit et nõ
hꝫ illã ꝯclusionẽ sub illa formali rõe sub q ẽ scita
Nec est silr de visu ⁊ gustu q sunt distincte potẽtie
et de opione ⁊ scia q sũt i intellectu et psit idẽ obie=
ctũ attingere licet nõ silr ⁊ maxie qꝛ hña scientiã
põt ferri in opionẽ vt in obiectũ cognituz. ¶ Ad

secundū dicendū q nichil valet: qz tūc oēs scie habert idē formale obiectū / qz oēs de vniuersalib⁹. et ideo cōcesso q opinio sit de vniuersalib⁹ / nō tñ oportet q sit eadē rō formalis in ea ⁊ scia. ❡ Ad tertiū dicendū q licz ad eādē ꝯclusionē sint necessarie ⁊ thopice rōnes / tñ illa cōclusio est vna ꝓpositio ⁊ vnū cognitū nō tñ eadē cōclusio: qz cōclusio addit sup ꝓpositionē ordinē ad mediū. ⁊ ideo vbi aliud ⁊ aliud medium / ibi alia ⁊ alia conclusio ⁊ licet eadē ꝓpositio.

Ad rōnes pricipales

❡ Ad rōnes pncipales vtriusqz partis pōt respōderi. Unde dicenduz ad pmū q aliqd sufficit ad distinctionē habituū / qđ nō sufficit ad distinctionē potētiarū / cū in vna potētia sint multi habit⁹. vnde de eodē obiecto re et rōne nō psit eē due particule aīe. i. due potētie nisi forte appḣēsiua ⁊ appetitiua: sed de eodē psit esse diuersi habit⁹ q distinguunt medijs vel alijs modis.

Ad scđm.
Ad tertiū
Ad primū in oppōm.

❡ Ad secūdū p idē. ❡ Ad tertium dicendū q vna est scia q est vni⁹ generis subiecti p idē mediū nō aūt p aliud. ❡ Scđm aliā opinionē pōt dici ad pmū in oppositū q sicut diuerse potētie possunt esse de eodē obiecto scz appḣēsiua ⁊ appetitiua / non aūt due appḣensiue vel due appetitiue. sic etiā est de habitib⁹. Uel dicendū q nō est idē rōe pmū obiectū itellect⁹ ⁊ volūtatis: qz illi⁹ est ens / huius est bonū.

Ad scđm.

❡ Ad secundum dicendum q idē agens equiuocū ꝺm diuersa rōne / agit diuersa re / sicut etiā dicim⁹ q alia rōne cōdit⁹ est homo / alia ratione asinus.

❡ Distinctio xxiiij. ❡ Questio pma.

Irca vicesimāquartā distinctionē q̄runt tria. Primū est / vtrum deus sit obiectū fidei. Secundū / vtrum fidei possit subesse falsum. Tertiū / vtrum rō adducta ad illa que sunt fidei minuat meritum eius.

Primum.

❡ Quantum ad primum videt q de⁹ nō sit obiectū fidei: qz circa idē sunt fides ⁊ īfidelitas: sed infidelitas est circa alia q̄z circa deū. vt si qs nō credat resurrectionem mortuoꝝ / et multa cōsimilia. ergo. ⁊c.

Secundū

❡ Itē fides correspōdet caritati. sed p caritatez nō solū dilig̃t de⁹ sz etiā pxim⁹. ergo siłr fides nō solū ē circa obiectū icreatū qđ ē de⁹ / sz etiā cōtra obiecta creata.

In oppōz

❡ In ꝯtrariū ē qz ois virt⁹ theologica hz deū p obiecto: sed fides est virt⁹ theologica. ergo. ⁊c. Utraqz pmissarū pz ex p̄cedentib⁹.

Respōsio.
Prīa opinio q ē durandi. q. i. huius dis.

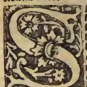
❡ Respōsio. De ista q̄stione sunt due opiniones. ❡ Prima pcedētiū sic ⁊ dicētiū qz circa istā q̄stionē videnda sunt duo. Primū ē an de⁹ sit obiectū fidei. Secūdū ē / sub q̄ rōne formali. ❡ Quātū ad pmū p̄mittēde sunt due distinctiones. Prima est de fide. Scđa est de obiecto. ❡ Prima distinctio est q fides pōt accipi dupl̃r. Uno mō ꝺm cōem et formalē rōnē fidei / ⁊ sic dicit hītū q assentim⁹ alicui ppł auctoritatē dicētis. Alio mō p hītu quo assentim⁹ dictis sacre scripture ppł auctoritatem dei eā reuelātis: ⁊ hec ē fides de q̄ loquūt theologi: q differt a fide pmo mō dicta sicut iferi⁹ a superiori ⁊ nō sicut ex opposito condiuisa. et hec eadē distictio posita fuit in pncipio pmi libri. ❡ Scđa distictio ē de obiecto fidei. pt ei obiectū fidei dici dupl̃r. Uno mō illđ qđ credit. Alio mō de q credit. sicut obiectū scie pōt dici vno mō illđ qđ scit: et sic ē cōclusio demōstratiua. Alio mō de q aliqđ scit. ⁊ sic subiectū scie est subiectū ꝯclusionis scie: eo q de tali subiecto ꝓbāt passiones ⁊ ꝓꝑietates. Prīo mō subiectū ē qđ ꝯplexū. s. ꝯclusio q ē ꝓpositio ⁊ nō ꝺmin⁹. Scđo mō ē icōplexū qz nō ē ꝓpō sed ꝺmin⁹. s. subiectū ꝯclusionis. ❡ Ex his ad ꝓpositū si obiectū fidei accipiat ꝓ eo de quo aliqđ credit / sic obiectū fidei ē de⁹: qz illud ē obiectū fidei ad qđ oia q credūt hñt attributionē: sed ad deū hñt attributionē oia q fide tenent de q̄ loquūt theologi. ergo. ⁊c. Maior ē v̄a nō solū de obiecto fidei sed etiā de obiecto cuiuscūqz hīt⁹. Minor de se pz sequ't ergo ꝯclusio. s. q de⁹ sit p se ⁊ pncipale obiectū fidei. ⁊ sic ē qđ icōplexū ⁊ p modū icōplexi acceptū. ❡ Si aūt accipiat obiectū fidei ꝓ eo quod credit / sic ē aliqđ ꝯplexū: qđ pz tripl̃r. Prīo sic / fidei ē medi⁹ hīt⁹ īter sciam ⁊ opinionē: sz opīatū vel scitū ē qđ ꝯplexū. i. ꝯclusio syllogismi demōstratiui vł dyaletici. ergo creditū p fidē ē aliqđ ꝯplexū ❡ Scđo sic / creditū ē illđ cui assētim⁹ ppł auctoritatē dicētis: sz nō assentit ꝓꝑe nisi ꝯplexo / ꝓpositioni scz ⁊ nō ꝺmino. g̃ creditū ꝓꝑe ē qđ ꝯplexū. Maior pz ex ꝓꝑa rōe fidei ⁊ ei⁹ act⁹ q ē assentire ppł auctoritatē dicētis. Minor ꝓbat / qz null⁹ assentit mēte nisi vero / vel qđ estimat esse verū: sed verū ē ꝓꝑe circa ꝯplexū. q̄re ⁊c. ❡ Tertio sic / idē est obiectū creditū respectu cui⁹ differt fidelis ab īfideli ⁊ credēs a nō credēte: sed tale ē qđ cōplexū et nō icōplexū. quare ⁊c. Maior pz. Minor ꝓbat qz in cognoscēdo ꝺminos simplices. s. qđ iportat nōie dei et qđ nōie vni⁹ ⁊ qđ nōie trini nō differt fidelis ab īfideli / nec credēs a nō credēte. hoc eñ qlibet coꝝ cognoscit: sz respectu hui⁹ cōclusionis q ē deū esse vnū in essentia / ⁊ trinū i ꝑsonis / differūt qz fidelis ⁊ credēs assentit: īfidelis autē et nō credens dissētit. g̃ circa cōplexa differt fidelis ab īfideli / ⁊ credēs a nō credēte. talia ergo sunt obiecta fidei tāq̄z credita. ❡ Cū aūt ē talia ꝯplexa sint plura puto tñ q iter ea ē aliqđ pmo creditū qđ ē rō credēdi alia / ⁊ aliqđ qđ sit vltima resolutio credibiliū. hoc aūt ē credere ecclīam regi a spū scō. Qđ pz sic / credim⁹ deū esse trinū ⁊ vnū / filiū icarnatū / passum / ⁊ hmōi: qz scriptura hec dicit quam credim⁹ a deo ispiratā et reuelatā. g̃ credere scripturā esse a deo ispiratā / est rō credēdi illa q i scriptura tradunt. et sic ē pri⁹ creditū. Rursus credimus scripturā esse a deo ispiratā: qz ecclīa q regit spū scō hoc approbat. cū eñ multi scripserīt gesta saluatoris vt nichodem⁹ nazarei / illa sola scriptura accipit vt autentica vel canonica / ⁊ ei soli fides adhibet quā ecclīa ꝓbat. ❡ Uñ Aug. ꝯtra fundamētū manichei dicit sic. nō crederē euāgelio nisi crederē ecclīe approbāti. et iterū / euāgeliū nazareoꝝ nō admitto qz ecclīa nō admittit. ergo credere q ecclīa nō erret tāq̄z spū scō directa / est rō seu mediū credēdi scripturā quā approbat / esse a deo inspiratā: ⁊ iteꝝ hoc credere ē rō credēdi ea q in scriptura sacra tradunt vt pri⁹ dictū ē. ergo a pmo ad vltimū pmū in credibilib⁹ qđ est ratio credendi alia et ad qđ sit vltima resolutio credibiliū est credere ecclīam regi a spū scō.

Scđm dictū huius opinionis
Opinio.

❡ Quantum ad scđm q sit rō formalis obiecti fidei. dicūt qdā q illđ est / et nō visum vel rō nō visi: ⁊ hoc ppł multas auctoritates q videt hoc sonare. vt ad Heb. xi. q fides est ibā sperādarū rerū argumentū non apparentiū. vbi ponit quasi ꝓ specifica differētia obiecti fidei argumētū nō apparētiū vel nō visum

qð est idẽ. ❡ Itẽ eadẽ est formalis fidei ⁊ spei: sꝫ
formalis rõ obiecti spei est esse non visum. Ro. 8.
Nõ quis videt qd sperat ⁊c ibidẽ. Spes q̃ videt
nõ est spes. quare. ⁊c. ❡ Itẽ Augustin⁹. qð est fi-
des ꝯcredere qð nõ vides. et Grego. fideo nõ ha-
bet meritũ cui humana rõ p̃bet experimentum. ⁊
alibi dicit ꝙ apparẽtia nõ habet fidẽ sed agnitio-
tionẽ. Ex q̃b⁹ oĩb⁹ videt ꝙ ratio formalis obiecti
fidei sit rõ nõ visi. ❡ Istud aũt nõ põt hr̃e ꝟitatẽ
Contra opiniones obiicit du tandus. ꝑpter tria. Primo qꝛ rõ formalis cuiuscũqꝫ hit⁹
cognitiui nõ põt esse negatiua vel p̃uatiua: sed fi-
des est habit⁹ cognitiu⁹: rõ autẽ nõ visi est negati
ua. ergo rõ nõ visi nõ põt esse rõ formalis obiecti
fidei. Minor de se patet. Maior ꝟo ꝓbat: qꝛ p̃mũ
in qð tendit habitus cognitiu⁹ nõ põt esse nega-
tio vel p̃uatio: qꝛ p̃uationes non cognoscunt nisi
ꝑ habit⁹: nec negationes nisi ꝑ affirmationes: sed
primum in qð tẽdit habit⁹ cognitiu⁹ est obiectum
sm̃ formalẽ rationẽ obiecti. ergo formalis rõ ob
iecti cognitiui non põt esse negatiua vel p̃uatiua.
Scdo. hec fuit maior/ sequit ergo cõclusio. ❡ Scdo sic.
formalis rõ cuiuscunqꝫ habit⁹ cognitiui nõ se te-
net ex ꝑte habẽtis sed ex ꝑte obiecti vt patet idu
cẽdo in oĩb⁹: sed rõ nõ visi se tenet ex ꝑte hit⁹ fidei
ergo nõ est rõ formalis obiecti fidei. Minor patꝫ
qꝛ ꝑ hoc est obiectũ visum vel nõ visum qꝛ act⁹ vi
Tertio. dẽdi cadit vel nõ cadit supra ipsuꝫ. ❡ Tertio sic
si formalis rõ obiecti fidei esset nõ visum/ fortiori
rõne formalis rõ visionis esset visum: sed hoc est
falsum. ergo ⁊ p̃mũ. Maior pꝫ: qꝛ act⁹ oppositi de
bẽt hr̃e obiecta oppositarũ rõnũ: fides autẽ et vi-
sio sm̃ istos sunt oppositi habit⁹. ergo si formalis
rõ obiecti fidei est esse nõ visum: opposita rõ. s. eẽ
visum esset rõ formalis obiecti visionis. Q̃ aũt
hoc sit falsum ꝓbat: qꝛ obiectũ sm̃ suã formalẽ ra
tionẽ est p̃uiuꝫ actui: sed eẽ visum nõ ẽ p̃uiũ actui
visionis: imo ex hoc dr̃ aliqd visum qꝛ act⁹ visiõis
cadit sup ip̃m. ergo eẽ visum nõ ẽ formalis rõ ob
Quarto. iecti visiõis. ❡ Posset etiã q̃rta rõ addi q̃ talis ẽ
Ad formalẽ rõnẽ obiecti cuiuscunqꝫ hit⁹ cognitti-
ui hñt attributionẽ q̃cunqꝫ cõsiderant vel ꝑtinẽt
ad cõsiderationẽ illi⁹ habit⁹: sed ad rõnẽ non visi
nõ hñt attributionẽ q̃cunqꝫ cõsiderant ꝑ fidẽ. er-
go. ⁊c. ❡ Et iterũ. finis cuiuscũqꝫ hit⁹ cognitiui
est ꝑfecta cognitio obiecti ei⁹ sm̃ formalẽ rõnem
eius ⁊ sm̃ ea q̃ sibi attribuunt. si ergo rõ formalis
obiecti fidei esset nõ visum: sequit ꝙ finis ꝓxim⁹ ⁊
intrinsecus fidei esset cognoscere de deo qualiter
esset nõ visus/ ⁊ q̃ sunt illa q̃ ei attribuunt quatin⁹
non visus. hoc autẽ est falsum. quare ⁊c. Patet q̃
ꝙ ratio formalis obiecti fidei nõ est ratio nõ visi.
❡ Aduertenduꝫ tñ est ꝙ ratio nõ visi est cõditio
cõcomitãs obiectũ fidei ꝓ statu vie: qꝛ illa de q̃-
bus p̃ncipalit ẽ fides nõ sunt sm̃ se p̃sentia itelle-
ctui nr̃o vt sic possint esse visa/ nec in sua causa vt
sic possint esse scita: sed solũ nobis p̃sentant ꝑ au-
ctoritatẽ sacre scripture que nõ facit visiones nec
sciam: et in hoc sensu accipiẽde sunt auctoritates
pri⁹ allegate. loquunt enĩ de fide sm̃ statũ vie/ pro
quo obiectũ fidei est nõ visum: nõ qꝛ nõ visum sit
formalis rõ obiecti fidei sꝫ solũ cõditio cõcomi-
tãs. Utrũ autẽ hec cõditio possit ab obiecto fidei
separari patebit infer⁹. di. 31. ❡ Que est autẽ for-
malis rõ obiecti fidei/ dicẽdũ ꝙ si accipit obiectũ
fidei ꝓ eo de quo alia credunt/ sic formalis rõ ob
iecti fidei ẽ illa sub qua deo attribuũt oĩa q̃ de ip-
so credimt. que autẽ sint illa dictũ fuit in p̃mo li-
bro qñ q̃rebat de subiecto theologie. ❡ Si autẽ
accipiat obiectũ fidei ꝓ eo qð credit/ qð ẽ qd cõ-
plexum cũ talia sint multa ⁊ habeãt attributionẽ
ad formalẽ rõnẽ incõplexi obiecti: ideo nõ est q̃rẽ
da alia formalis ratio. sicut in sciẽtia nõ querit q̃
sit formalis ratio conclusionũ scitarũ: sꝫ solũ q̃ sit
formalis rõ obiecti de quo passiões ⁊ ꝓprietates
sciunt. si tñ rõ credibiliũ cõplexoꝝ diceret esse me
dium ꝑ qð eis assentit sic dicendũ esset ꝙ illa es-
set auctoritas diuia regẽs ecclesiã ⁊ reuelãs scri-
pturã. ꝑ hanc enĩ tanq̃ ꝑ mediũ assentim⁹ creditꝭ
sicut ꝑ demõstrationem assentim⁹ scitis/ ⁊ ꝑ syllo
gismũ dyalecticuꝫ opinatis. ❡ Scda opinio põt 2. opio q̃s doctoris.
imaginari habẽs tres cõclusiones. ❡ Prima de 1. cõclusio
duplici distinctiõe posita in p̃ncipio p̃me opinio
nis: qꝛ p̃ma diuisio bona est nisi ꝙ icludit vnũ fal
sum. s. ꝙ formalis rõ act⁹ credẽdi sit assentire ꝓpẽ
auctoritatẽ dicẽtis: qꝛ assentire rei nõ vise sine for
midine cũ nõ sit sciẽtia nec itellect⁹ ꝓpter euidẽ-
tiã: nec opinio ꝓpter informidinem oportet ꝙ sit
fides. Cõstat autẽ ꝙ nõ solũ ꝓpter auctoritatem
dicẽtis sꝫ ꝓpter rationẽ: quã aliqñ hõ reputat de
monstrationẽ assentit firmissime rei nõ vise immo
false. ergo fides põt assentire ꝓpter rationẽ: ⁊ con
uerso autẽ ꝓpter auctoritatẽ hoĩs põt hõ assenti-
re cũ formidie: et sic nõ esset fides sed opinio. ꝓpẽ
qð non est formale in fide assentire ꝓpter auctori
tatẽ: sed assentire sine formidine ꝓpter aliqd non
faciens euidentiam siue sit auctoritas siue ratio.
❡ Alia distinctio de obiecto qð credit bõa ẽ. sed
nõ sic debet distingui de subiecto qð semꝑ est ali-
quid incõplexũ illud scꝫ de quo aliquid cognoscit
❡ Scda cõclusio est ꝙ de⁹ semꝑ est obiectũ fidei 2. cõclusio
infuse que est virt⁹ theologica/ sicut illud de quo
aliqd credit: qꝛ in oĩ ꝓpositione nota ꝑ fidẽ infu-
sam semꝑ deus est subiectũ q̃tũcunqꝫ p̃dicatũ sit
non de⁹. si autẽ q̃rat de obiecto ꝯplexo et credito
sic respectu diuinorum adhuc obiectum est deus:
qꝛ quicqd est in deo deus est: quicqd p̃dicatur de
deo intrinsece deus est. vñ cũ dico deum trinũ aut
patrẽ vel filiũ. istud totuꝫ creditũ non est nisi de⁹
nisi in articulis aliis in quib⁹ predicatum est non
deus: vt deus est homo/ vel huiusmõi. non potest
dici ꝙ totum creditum sit tantum deus: imo im-
plicatur creatura: licet alicui videretur cũ de⁹ est
homo/ ꝙ non predicet nisi deus de deo: qꝛ habens
humanitatẽ est ipsa diuinitas et non aliquid crea
tum: cuius res habita sit aliquid creatum. ❡ Ta- Contra vnũ dictũ durandi.
men ꝙ dicit credita reduci ad hoc primum qð est
ecclesiam regi spiritu sancto non videtur/ cũ hoc
ipsum credatur per scripturam dicẽtem. Ego ro-
gaui pro te petre vt non deficiat fides tua. ⁊ illud
Uobiscum sum vsqꝫ ad consummationem omni-
bus diebus seculi. et illud. Ut maneat vobiscum
in eternum. ❡ Ex alia parte isti alibi dicunt/ ꝙ
istud est primum creditum/ deus est homo: qꝛ per
hoc ꝙ ipse factus est homo/ cõfirmauit nouum et
vetus testamentum: et que ibi tradita sunt/ ꝙ ita
sunt: qui etiam eius miracula viderunt prius cre-
diderunt dei filium/ vt Centurio q̃ ecclesiam re-
gi spiritu sancto. Unde forte in diuersis ꝓpter di
uersa motiua ad credendum/ sunt primo diuersa
credita. Quid autem sit simpliciter primo credi-
tum videt deũ esse hominẽ. ❡ Tertia ꝯclusio est 3. cõclusio
de rõne obiecti. vbi dicẽdũ ꝙ de⁹ sub rõne diuitatꝭ

ex pte sua ⁊ sub rōne reuelabilis ex pte nr̄a sicut
dictū est in pmo circa subiectū theologie nō aūt
de⁹ sub rōne ignoti aut nō visi neq₃ ex pte obiecti
vt cōcludunt.5.rationes prime opinionis neq₃ ex
pte subiecti neq₃ ex pte mediū:qꝛ si reuelatio iclu-
dit cōcomitatiue ⁊ ꝯñr nō visum:nō tñ pncipalit̃
nec essentialit̃ nec fōrmalit̃:tñ si oēs actus itellect⁹
sint vni⁹ speciei:videt̃ ꝙ formalis rō credēdi q̄ di
stinguit̃ a scire sit nō videre:qꝛ in illis q̄ sunt vni⁹
speciei formalis rō q̄ ipfectū distiguit̃ a pfecto
est puatiua:nō eñ albedo remissa distiguit̃ ab in-
tensa:p hoc ꝙ h₃ talē gdū/positiue cū etia₃ illum
habeat/albedo intensa/s₃ p hoc ꝙ non habet illa₃
pfectionē quā h₃ illa:sīlr si credere ⁊ scire sūt vni⁹
speciei ⁊ nō differūt nisi sicut pfectū ⁊ impfectū i
eadē specie:cū ista pfectio ⁊ ipfectio nō sit nisi eui
dētia ⁊ seu idētia fōrmalr credere distiguit̃ a scire p
nō videre:s₃ supposito ꝙ differant specie sicut bru
tū ab hoie differt fōrmalr aliq̄ positio. qd nō ē eius
dē rōnis i hoie ꝙ tñ ꝯseq̄t irrōnale sic i pposito.
Ad rōnes ante oppositum. ¶ Ad rōnes i oppositū. Ad pmā dicēdū ꝙ q̄uis
fides sit pncipalr de deo ē tñ de aliīs vt hñt attri
butionē ad deū.iō ifidelitas pōt esse circa vtrūq₃.
Ad scdm. ¶ Ad s₃ dō₃ ꝙ pncipale obiectū charitatis ē de⁹
nec p charitatē diligit̃ prim⁹ nisi ppt deū. ⁊ sīlr ē
de fide q̄ nō respicit alia a deo nisi qꝛ hñt attribu-
tionem a deo. ¶ Questio.2.

Primuz. [S]Ecūdo q̄rit̃ vtrū fidei pos
sit subesse falsu₃ Et videt̃ ꝙ
sic qꝛ fides cū sit virtus est ha
bitus opatiuus: sed omni ha
bitui operatiuo hūano pōt in
eē malū:qꝛ nō necessario icli-
nat ⁊ viator pōt deficere sēp.
g̃ cū malum habitus intelle-
ctiualis sit falsitas fidei pōt
In oppositum. subesse falsum. ¶ In cōtrariū qꝛ nō est deus vt
hō vt mētiat̃ qd esset si infunderet hītum falsum.
Respōsio ¶ Rñsio duo vidēda sūt. Primū ē de eo qd q̄rit̃
an.s.fidei subsit falsu₃. scdm de eo qd arguit̃.s.an
1.articul⁹ virtus sit habitus opatiuus. ¶ Quātū ad pmū
1.cōclusio Durand⁹ q.2. ponuntur due cōclusiōes. Pria ꝙ simplr fidei de
qua loquimur nūc nō potest subesse falsum/qd p₃
tripl̄r. Primo qꝛ duo habitus sūt cōsimilit̃ circa
idē fm affirmationē ⁊ negationē/si vni nō pōt sub
esse falsum nec alteri:sed fides ⁊ visio sunt cōsimi-
liter circa idē fm affirmationē et negationem/ꝙ
eñ credimus dñi vidēt. g̃ cū visioni non posset sub
esse falsum. g̃ nec fidei. ¶ Scdo sic. fides aut ē cir
ca necessaria vt deū esse trinū et vnū:aut est circa
cōtingētia/si sit circa necessaria sic sibi nō pōt sub
esse falsū:qꝛ talia sunt itrāsmutabilia. si vo sit cir
ca contingentia adhuc nō pōt ei subesse falsum:
qꝛ licet talia de potētia absoluta possunt non eue
nire tamen relata ad ordinationē diuinā fm quē
modū solū subsunt fidei:nullo mō possunt nō eue
nire:sed eueniūt de necessitate suppositionis. q̄re
⁊c. ¶ Tertio sic. si mediū p qd aīa assentit cōclusi
oni nō pōt deficere assensus nō pōt esse falsus: sed
veritas auctoritatis diuine p quā assentim⁹ credi
tis non pōt deficere. ergo assensus fidei nō pōt eē
2.ꝯclusio. falsus. ¶ Scda cōclusio ponit̃ similit̃ de spe.s. ꝙ
spei nō pōt subesse falsum/ alia istī rōne q̄ de fide
quia verum et falsum respiciunt intellectum ⁊ nō
volūtatē. Unde nulli⁹ actus voluntatis potest es-
se verus vel falsus:sed solum act⁹ intellect⁹/ licet

actus voluntatis possit q̄nq₃ seq̄ et seq̄tur actum
intellectus verū vel falsum. ergo cū actus spei sit
actus voluntatis non pōt dici ppe falsus/dato ꝙ
nō eueniret qd spat̃. verbigra in aliīs enim si desi-
dero habere bonū prandiū ⁊ spero me habiturum
si cōtingat me deficere nō propter hoc desideriu₃
meū fuit falsum:s₃ forte seq̄bat̃ estimationē falsā
sc₃ ꝙ credebā me habiturū bonū prandiū: similit̃
si nō obtineat̃ qd sperat̃ nō ppter hoc spei subest
falsum sed estimatiōi quā spes sequebat̃. ¶ Ite₃
qd subest spei q̄ est virtus infusa nō pōt nō euenire
ex suppositiōe sicut nec illd qd subiacet fidei: act⁹
eñ spei infuse:nō est ꝙ aliq̄d speret se habiturum
vitā etnā absolute:sed est ꝙ aliq̄s spet se hre vitā
etnā p grām xp̄i pseuerantē in eo:et istud nūq₃ de
ficit. Qui eñ pseuerauerit vsq₃ in finē hic saluus 2.articul⁹
erit. pmū tñ forte est melius dictū. ¶ Quātū ad 1.cōclusio
scdm articulū pncipalē an.s.virt⁹ sit hit⁹ opātiꝰ
sunt tres ꝯclusiones. Pria q̄d est habitus vbi scī-
endū fm q̄sdā ꝙ habit⁹ dr̄ ab habēdo/ab eo aute₃
ꝙ est habere dicit̃ habit⁹ dupl̄r. Uno modo scdm
qd hō vel q̄cunq₃ alia dñr hre aliquā rē. Alio mō
fm ꝙ aliquid aliqualit̃ dr̄ se hre:puta bñ se habe-
re vel male vel in se vel ad alterū/habit⁹ aūt pmo
mō dictus est postp̄dicamētū:qꝛ ad diuersa p̄dica
mēta se extēdit/et hitus sic dict⁹ videt̃ variari tri
pl̄r loquendo gñaliter:qꝛ q̄lib₃ modus acceptus
diuidit̃ in alios modos speciales fm diuersa₃ cō
sideratiōnē ipo₄ q̄ habent̃ in cōparatōne ad ipm
qui habet. ¶ Nā q̄dam sic habent̃ ꝙ inter ea q̄ ha
bent̃ et ipm q̄ h₃ nihil cadit mediū reale sicut sub
iectū dr̄ hre accidēs et totū ptes inter q̄ nō cadit
mediū nisi forte aliq̄ relatio rōnis: q̄dam vero sic
habent̃ ꝙ iter illud qd h₃ et ea q̄ habentur cadit
relatio media realis sicut dñs h₃ suū ⁊ hō amicū
q̄dā vo sic habēt ꝙ cadit mediū nō q̄dē ppe actio
s₃.q.q̄dā actio inquātū vnū se h₃ vt ornās vel te-
gēs aliud vt ornatū vel tectū et hoc est determi-
natum predicamentum qd est habitus.
¶ Secundus modus principalis habit⁹ q̄ q̄s dr̄
se hre bene vel male in se vel ad alterū ē pma spe-
cies q̄litatis q̄ dr̄ dispositio et hitus. ⁊ differt hic
modus habit⁹ ab aliīs:qꝛ i aliīs nō dr̄ pprie hit⁹
ipsa res q̄ habet̃:s₃ ipsa habitudo hñtis ad id qd
habet̃ siue sit hitudo rōnis tm̄ sicut in pmo modo
siue realis relatiua siue absoluta q̄si actio media:
sed hic dr̄ habit⁹ ipsa res q̄ habet̃ fm quā hñs dr̄
bene vel male se habere in se vel ad alterum: ⁊ iste
habitus est q̄litas q̄dā:nā illd fm ꝙ res aliq̄lit̃ se
h₃ ad se vel ad alterū facit ipsum aliqualē forma-
liter/illd aūt qd formalit̃ facit aliquā rē aliq̄lem
est q̄litas formalit̃. ¶ Et hāc q̄litatem distiguūt
aliq̄ ab aliīs specieb⁹:qꝛ habitus ⁊ dispositio ptī-
nēt ad aīam. alie vo q̄litates ad corp⁹ vel ad cō-
iunctū. ¶ S₃ cōtra. qꝛ sanitas et egritudo ptinēt
ad corp⁹ q̄ in phe numerat inter habit⁹ ⁊ disposi-
tiones. ¶ Itē potētie naturales scde speciei inue
niūtur in sola aīa vt intellectus ⁊ volūtas. ¶ Aliq̄
dicunt ꝙ habitus ⁊ dispositiōes insunt p acq̄sitio
nē et sunt q̄litates aduēticie. alie aūt insunt a na-
tura. ¶ S₃ ꝯtra. qꝛ aliq̄ habitus insunt a natura
vt p₃ de sanitate q̄ cōseq̄tur naturā aīalis:lic₃ ali
quādo ipediat̃ ppt ꝯtrariū agēs/sicut etiā frigi-
ditas consequitur naturam aque que tamē quā-
doq₃ impeditur ad hoc per contrarium agens.
¶ Preterea plures figure ⁊ passibiles qualitates

sunt adventicie vel passiones ⁊ ab arte. Ideo alii
dicūt probabili⁹ φ cū qualitas sit modus q̄dā rei ha
bentis eā/modus aūt sm Augustinum est q̄ men
suram pfigit:ideo videt q̄litas dicere quēdā mo=
dū et quādā determinationē rei sm aliquā mēsu=
ram/aliq̄d aūt pōt mensurari et determinari ī or=
dine ad naturā subiecti habentis ipsam qualita=
tē:⁊ talis modus et determinatio est habitus et
dispositio q̄ ptinent ad primā speciē q̄litatis scdm
quā aliquid se hꝫ bñ vel male/ī q̄ cōtingit esse ad
mobile faciliter ⁊ cito transiens qd est dispositio
et aliq̄d difficile mobile ⁊ pmanēs qd est habitus
Unde habitus sm istos est modus rei in ordine
ad naturā rei cū natura sit illud ⁊ primū cōsidera
tur in re.ideo habitus est pma species qualitatis
qꝛ vero natura rei hꝫ rōnem finis ⁊ boni:conside=
ratur etiam in pma specie q̄litatis rō boni et ma=
li:nā quandoqꝫ modus est cōueniens nature rei q̄
natura vt dictū est hꝫ rationē finis:⁊ dr res sm il=
lū modū bene se habere:sed qꝛ natura rei est quā=
doqꝫ finis gn̄ationis:⁊ p ꝯn̄s est generabil' ⁊ cor=
ruptibilis. In talib⁹ aūt naturā ⁊ cōtra naturam
rei plus ⁊ minus durare sm dispositiones q̄bus
disponitur vnūquodqꝫ in ordine ad naturam que
sunt magis vel min⁹ radicate.iō cōsideratr ī pma
specie aliquid transiēs et aliq̄d diuturnū ⁊ pma=
nens:res etiā hn̄s modū ⁊ determinationē potest
per illā modificari in ordine ad actionē vel passio
nē:⁊ iste modus ptinet ad secundā ⁊ tertiā speciē
qualitatis:⁊ qꝛ motus et mutationes sm se con=
siderate non hn̄s ratōnem finis et boni:ideo in se
cunda et tertia specie qualitatis non ꝯsideratr rō
boni vel mali/consideratr tn̄ aliq̄d transiēs vt pas
sio:aliquid pmanens vt passibilis q̄litas:qꝛ in re
bus sm ea.i.q̄ mouentr ⁊ deficiūt inuenitr aliq̄ du=
rans magis et minus q̄litas sm quā aliquid mo=
dificatr quantū ad quantitatē dimēsiuā/ptinet ad
quartā speciē qualitatis:et qꝛ in gn̄e quantitatis
de se nō ꝯsideratur rō motus vel finis nec in figu
ris q̄ quantitatē ꝯsequūtur:ideo in quarta specie
non ꝯsideratr rō boni vel mali/nec transiēs aut p=
manēs. ¶ Sed cōtra.qꝛ cū q̄dā habitus modifi=
cent potentias aliq̄s opatiuas vt habitus intelle
ctiui et volitiui:⁊ tales potentie ordinentr ad agē
dum vel patiendū vel ad vtrūqꝫ videtr φ habitus
modificet illud cuius est in ordine ad actionē vel
passionē. ¶ Sed ad hoc faciliter respondetr scdm
illos q̄ dicunt species qualitatis sola ratione di=
stingui:qꝛ qualitas sm φ ordinatur ad agendum
in ordine ad naturā rei. vt scilꝫ congruat vel non
congruat rei dicitr habit⁹ sed potentia dicitr potē=
tia inquantum ordinatr ad agendū vel patiendū
sed habitus inquātū perficit aliquā potētiā prio=
rē sicut intellectus agens dicitr habit⁹ vt lumen
in quantū perficit possibilem. ¶ Sed istd nō va=
let:tū qꝛ species pdicamentoꝝ differūt realitr:nā
ens qd diuiditr in.x. gn̄a ē ens extra/⁊ spēs prout
sunt in pdicamēto sunt pme intētiones ⁊ ptinēt ad
eas nō ad scdas qꝛ oēs scdē intentiōes sunt ī gn̄e
qualitatis intelligibiliū cū sint entia rationis.
¶ Preterea.īpossibile ē φ idē sit determinatū ad be
ne vel male agendū et φ sit indeterminatū ad alteꝝ
vel ecōuerso:nisi forte bene vel male accipiātur p
intense ⁊ remisse agere:qd ꝯtingit fieri p eandē po
tentiam recipientē intensionē et remissionē:sꝫ ista
indifferentia non inuenitr solum in potentijs in q̄=
bus ponūtur hit⁹:imo bñ ⁊ male accipiūtr eis scdꝫ
actiōes diuersas specie.ḡ.⁊c. ¶ Preterea.rō hit⁹
nō tn̄ accipitr in ordie ad potētiā priorē ipo quam
pficiat:imo ex hoc φ bñ vel male ordiatr potētia
ad ipsuꝫ actū sm ipm.vn̄ nō pōt dici φ habeat rō
nē hit⁹ tn̄ p ꝯpationē ad potētiā ⁊ rōnē potētie p
ꝯpationē ad actū. ¶ Sciēdū ḡ φ sp hit⁹ est alicu
ius potētie ordiate ad actū.nihil eī aliud videtr eē
hit⁹ q̄ habilitas potētie ad actus:act⁹ aūt vnus
est q̄ est forā substātialis q̄ ⁊ natura rei dr ad quā
ordinatr ipsa potētia materie/⁊ ali⁹ ē act⁹ q̄ ē ope
ratio q̄ cōsequitr substātiā iā ꝯpleta ad quā ordina
tur potentia q̄ ptinet ad genus q̄litatis cū aūt ita
sit φ tā potētia q̄ habit⁹ ordinentr ad actū quātū
ad potētias q̄ indigēt habitu. ¶ In hoc tn̄ diffe=
rūt qꝛ potētia dr illd p qd aliq̄d ordinatr ad actuꝫ
faciendū absolute siue bñ siue male siue cōueniat
nature rei siue nō:sed habit⁹ determinat potētiaꝫ
ad hoc φ exeat in actuꝫ vel bene ⁊ sm φ conueniē
nature rei:et sic est bonus hit⁹ siue bona dipositio
vel sm φ determiate ē discōueniēs nature rei:⁊ sic
dicitur habitus malus.lꝫ ḡ habit⁹ modificet sub=
stātiā ī ordie ad agendū et patiendū mediante po
tētia q̄ ordinatr ad actū q̄ est opatio:qꝛ tn̄ talis ha
bitus magis p se respicit cōuenientiā vel discōue
nientiā illius actus ad naturā cui⁹ est q̄ ipm actū
sm se:potētia aūt ecōuerso magꝭ respicit ipꝫ actū
sꝫ se q̄ sꝫ ꝯueniētiā vl' discōueniētiā ad naturā iō
vīr hit⁹ distinguitr ab aliꝫs specieb⁹ q̄litatis p hoc
φ modificat substantiā cui⁹ est/in ordine ad natu
ram:lꝫ aūt aliq̄s habit⁹ sit posterior potētia ordi=
nata ad opationē īquātū est q̄d supadditū ille po
tentie:tn̄ loquēdo vīr prior est habitus talis qꝛ po=
tentia modificās potētiā materie ī ordine ad for=
mā est prior tali potētia. ¶ Scda aūt conclusio est 2.conclusio.
quō habit⁹ differat a potentia ⁊ dispositiōe ⁊ quō
nō. ¶ Sciēdū ḡ φ intellect⁹ pncipioꝝ put ipor=
tat cognitionē hitualē ꝯfusam de pmis pncipijs
nō dicit aliquē habitū additū sup potētiā intelle=
ctiuā:nec est virtus:qꝛ talis opatio nō hꝫ rōnem
pfecte opatiōis/sed intellect⁹ q̄ q̄s nō solū cōfu=
se apprehendit pncipia sꝫ etiā de sua apphensione
circa ea iudicat eē habitus:⁊ computatr a pho in=
ter vtutes intellectuales siue sit spēs siue qdlꝫ ali
ud. Nā phs dt in fine scdi posterioꝝ φ itellectus
pncipioꝝ causatr ī nobꝭ ⁊ sit ī nobis aliq̄d imanēs
ex freq̄ntia mēorādi ⁊ experiēdi. Qn̄ dicitr φ n̄ po
test gn̄ari ex actib⁹ cū sit pm⁹ act⁹ ī nobis. Dicēd
φ licꝫ act⁹ assentiēdi pm⁹ pncipalis q̄ꝫ ē itellect⁹
sit ī nobis pm⁹ act⁹ intelligēdi cōplexa:nō tn̄ est
simplr pm⁹ act⁹ intellect⁹ qꝛ prior ē act⁹ recipiendi
species scdm ponentes species et prior est act⁹ in=
telligēdi simplicia. ¶ Itē sciēdū φ q̄dā sunt pnci=
pia simplr pma q̄ cognoscim⁹ stati vt terminos co=
gnoscim⁹:vt de q̄lꝫ affirmatio vl' negatio de nullo
vo simul. Oē totū est maius sua pte.⁊c.⁊ hoꝝ co=
gnitio est nobis inata/nec ad hoc habitu idigem⁹
.i.posterioꝝ. ¶ Alia sunt pncipia scientiaꝝ pma
rū q̄ sunt idemōstrabilia:sꝫ tn̄ nō stati q̄lꝫ assentit
eis ꝓpositis:sꝫ pōt etiaꝫ corde negare vt φ talis
herba sanet talē morbū:puta scamonea purgat co
lerā. Un̄ ista qꝛ nō demōstrātr nō sūt nota habitu
scientie/nec iterum prompte eis sine habitu assen
timus:sed habitu qui dicitur intellectus q̄ acqui
ritur via sensus experimenti et memorie et hoc ē
principiū artis ⁊ scientie subalternantis.nā prin=

eipis scie subalternate cognoscuntur per habitum
sciencie superioris. ¶ De dispositione etiam no=
tanda sunt duo. Primum est q dispositio vno mō
accipit p habitu iperfecto siue iperfecte radicato
et talis dispositio est habitus imperfectus vel vir=
tus imperfecta. Scdo mō dr illud supadditū po
tētie q de natura sua facilit amittit sicut sunt di=
spositiones corpales: et talis dispositio ē species
qlitatis ex opposito distincta contra habitū put
habitus dicit aliqd supadditū potētie q de natu
ra sua ē de difficili mobile: sicut sunt habitus po
tentiarū imaterialiū. Tertio mō dicit dispositio
qdcūq supadditū potētie: et dispositio sic dicta ē
gen⁹ ad hītū: et sic dr q virt⁹ est dispositio pfecti
ad optimū. vij. Phisicoz. ¶ Scdo notādū q cō=
tingit potentiā defectuose agere et nō recte / du=
pliciter. Uno mō pp̄ter impfectionē potentie in
sc̄dm q recipit magis et minus / vt est in potentijs na
turalibus / vt calor defectiue calefacit / propter de
fectum caloris q est remissus / et i talibus pfectio
potētie nō dicit aliquid additū diuersū ab essētia
potentie. Alio modo propter indeterminationez
potentie cuius essentia non variatur / vt i rationa=
libus q sunt ad opposita ad bene vel male agere
Instantie quāuis essentia sit equaliter sp perfecta: et in talib⁹
perfectio qua determinatur ad recte agenduz est
habitus vel virtus superaddita. ¶ Sed videtur
q indifferenter habitus sit idem qd potētia: qz vl
timum et illud cui⁹ est vltimū ptinēt ad idē genus
vt punctus et linea: sed virtus est vltimū de poten
tia, scdo ce. et mūdi. ergo pertinet ad genus poten
tie non habitus. ¶ Scdo v̄tus nō accipit ibi pro
dispositione potentie sicut nūc loqmur / sz p obie
cto potentie pfecte. ¶ Preterea. illud vltimum
potentie est intrinsecū qd reducitur ad idez gen⁹
vt punctus ad lineam: sed est vltimum extrinsecū
qz vltimum stat ibi pro summo obiecto potentie.
Uñ auctoritas illa nō est ad ppositū. ¶ Preterea
quo simpliciter possumus / est potentia non habi=
Solutio. tus sed virtus est hmōi / qz sine fide non potest qs
in actū credēdi. ergo. zc. ¶ Solutio. simpliciter
posse in actum est dupliciter. Uno modo in actuz
naturalē et hoc est potētie non habitus. Alio mō i
actū supnaturalē et hoc est mediāte habitu supna
turali. Uel dicendū q posse in oēm actū naturalē
potentie est ipsius potentie: posse autem in aliquē
actū determinatū est per habitū vel per aliqd po=
tentie additū: sicut ferrū nō potest pforare sine fi
gura terebri: licet figura illa non sit potentia pfo
ratiua: et ideo qz intellectus pōt in multos actus
Tertia cō intelligendi sine fide: quis non in actū credendi
clusio. intellectus est potentia / fides est habitus. ¶ Ter
tia conclusio est q virtus est habit⁹ operātis cir=
ca q primo notandū / quid sit habitus operantis.
Est enim quidam habitus q pficit potentiam ma
terie in ordine ad formam substantialē sicut sani=
tas: et iste magis respicit esse rei q operationē / ex
cōsequenti tñ respicit opationē / inquātū opatio
psupponit esse et per cōsequens ex pñti talis ha=
bitus potest dici operantis. Alius est habitus q
pficit potentiā ordinatā ad operationem: et talis
habitus dicit simplr operantis sicut habitus itel
lectiuus vel voluntatis. Unde proprie habitus
operatiuus est pfectio potentie in ordine ad actū
qui est operatio in ordine ad naturā. ¶ Sed con
tra illud scdm qd aliqd est in potentia non est ope
ratiuū vel actiuū vel passiuū: sed habens habituz
est in potentia. ergo. zc. ¶ Solutio. esse in poten=
tia ad aliquid est dupliciter. Uno mō ad illud re=
cipiendū et illud est passiuū. Alio modo ad eliciē
dū et hoc est actiuū: et sic est habitus: verius tñ re
puto qd dictū fuit i p̄cedēti q̄stione. s. habitū nō eē
actiuū proprie respectu actus eliciti: sed solū re=
spectu imperati. ¶ Secundo sciendū qd est vir=
tus humana / vbi sciendum q nomen virtutis gña
liter dicte traxit originē a vi vel vigore. Unde et
secundum robur corporis virtuosi dicuntur q pos
sunt per vim alios vincere. Unde virtus videtur
dicere quandā pfectionē potentie. vnde et potētia
q scdm seipsam est sufficiens ad exeūdū in actum
perfecte dicitur virtus sicut potentia actiua natu
ralis: et ideo virtus humana est illi⁹ potentie per=
fecte q est potentia hominis in eo q homo / hoc au
tem conuenit homini vt homo / qd cōuenit sibi in
eo q rationale. Unde potentie humane q conue=
niunt homini in eo qd hō sunt potētie rationales
p essentiam vel participationem. Unde virt⁹ hu=
mana est pfectio potentie rationalis p essentiam
vel p participationem. ¶ Tertio ex hoc patet pro
positum scz q virtus est habitus opatiu⁹: habit⁹
qdem qz qñ potentia est p se sufficiens ad pfecte
et determinate exeūdū in actū: tūc ipa potētia ha
bet rōnē virtutis sm se / qñ aūt nō sed indiget ali=
quo addito ad hoc q determinate et prōpte agat.
tūc pfectio potentie dr illd additū et tale badituz
est habit⁹. potentie aūt rationales p se nō sunt suf
ficientes ad pfecte et prōpte agendū: sz cū magna
difficultate magnū exercitiū acquirit homo posse
prompte et faciliter in cognitionē veritatis ꝯclu
sionū in actū appetendi illud qd est bonū sm rōnē
tales etiā potētie sunt indeterminate ad multa. igr
opz in eis esse aliqd supadditū ad pfecte et prōpte
exeūdū in actū hois in eo q hō q est vi⁹ humana.
est aūt habitus opatiuus: qz est perfectio nature
potētie rōnalis q nō est ad actū q nō est forma sub
stantialis: sed ad actū q est opatio et est habit⁹ ope
ratiuus boni: qz virtus sanat impfectionē et p cō=
sequēs dicit inclinationem in bonū: qz male opa=
ri est deficere: et qñ dicit q virtus est dispositio p=
fecti ad optimū non accipit ibi optimū p summo
bono simplr qd est deus: sed p optimo in gñe qd ē
opatio q habet rationē optimi et finis respectu po
tentie et habitus et ad tale optimū ordinat imedia
te quelibet virtus humana: ergo virtus est habi=
tus opatiu⁹ et opatiu⁹ boni i. q differt ab hitu ma
lo q est opatiu⁹ mali. ¶ Ad argumentū dōz q in
opatione virtuosa inquātū est a virtute nūq̄ ē de
fectus: qz virtus est bona qualitas mētis q null⁹
male vtitur per se. ¶ Questio. 3.

Ertio qrit vtrū rō adducta ad
illa q sunt fidei minuat meritūz
ei⁹. Arguit q sic: qz ꝯtrariorꝫ cō Primum
trariq sunt effectus: sz illd qd in=
ducit i cōtrariū fidei auget me
ritū siue sit psecutio cogens ad
recedēdū a fide siue sit rō pbās
cōtrariū fidei. g rō adiuuās ad
fidē minuit meritū ei⁹. ¶ Itē sicut se hz rō effica Secūduz
citer pbās ad tollēdū meritū fidei sic se hz rō effi
cacit psuadēs ad minuendū meritū ei⁹: sz rō q effi
caciter pbaret fidē totalit tolleret meritū fz illd
Grego. Fides non habet meritum cui humana

ratio pbet experimentum. ergo oĩs rõ psuadens
aliqualiter ea que sunt fidei diminuit meritum.
In cõtrarium. ¶ In cõtrariũ est qd declarantibus fidẽ pmittit
p premio vita eterna. Eccle. 20. Qui elucidant
me vitã eternã habebũt: sꝫ p rationes cõcordes fi
dei fides elucidat. ergo tales nõ minuũt meritũ
sed augẽt. ¶ Itẽ 1. Pe. 3. parati ad satisfactiõez
oĩni petẽti vel poscẽti vos de ea q̃ in vobis est fi=
de: ad hoc aũt nõ hortaret nos petrus si per hoc
minueret meritũ fidei: imo potius augeret. ergo
Responsio. ꝛc. ¶ Responsio. tria sunt videnda. Primũ est an
credere ea que sunt supra rationẽ humanã sit me=
ritoriũ. Scdm est vtrũ rõ vel adducta p vel cõtra
diminuat meritũ nec scdm istorũ cõtradicit pmo
qꝛ quis ea q̃ sunt fidei proprie sint supra rationez
humanã: ita vt ad ea nõ possit ratio demõstratiua
et oĩno efficax adduci: nõ sũt tñ sic supra rõnẽ qn
possint p aliq̃s pbabilitates declarari. Tertiũ est
de hoc qd supponitur an. s. plures habit⁹ possint
concurrere ad vnum actum eliciendum sicut habi
tus fidei infusus ad actum credendi: ꝛ habitus ac
1. articlꝰ. quisitus ratiocinatiu⁹ ad idem ¶ Quantum ad
Durãdus primũ sciendum est s̃m quosdam q suppositia cha
q. 3. ritate adhuc ad meritũ requirũtur duo. Primũ
est q actus in quo consistit meritũ sit in potestate
nr̃a: qꝛ de talibus solũ laudamur vel vituperamur.
Aliud est q actus sit bonus per actum enim pecca
ti venialis quãtũcũqꝫ aliqs sit i charitate nõ me
retur: qꝛ actus nõ est bonus sed malus. Primum
istorũ est in actu credendi quilibꝫ enim experitur se i
bere credere ꝛ non credere. Unde quidã non cre=
dunt non enim oĩũ est fides. 2. Thessa. 3. De secũdo
aũt vtrũ credere ea q̃ sunt oĩno supra rationez sit
bonus actus posset videri dubiũ alicui: qꝛ non so=
lum facere cõtra rationẽ sed etiã dimittere totali
ter rationẽ que est in nobis quid nobilissimũ vide
tur esse vituperabile et malũ credẽs aũt ꝛ si nõ faci
at cõtra rationẽ tñ credendo videtur dimittere to
taliter. g. ꝛc. ¶ Et dicendũ ad hoc q per fidẽ nũ=
q̃ totaliter dimittitur ratio humana: qꝛ quis ali
quid creditũ sit totaliter supra rationẽ humanã
vt deũ esse trinũ tamen medium credẽdi hoc et si
milia oportet resolui ad aliquid cum quo concor
diter concurrit rõ humana et in generali ꝛ in spe=
ciali. In generali quidẽ qꝛ ratio dictat q nec deũ
in se nec effectus suos siue sue potentie rõ nr̃a põt
cõprehendere: imo forte nec aliqua eoꝝ attingere
quantũ ex nobis est pure pp qd ex ɔñti rõ dictat
q talibus assentiendũ est ex auctoritate illius q̃
talia nouit cuius modi est deus. In speciali vero
qꝛ primũ creditũ ad qd fit vltimo resolutio credi
biliũ est ecclesiam non decipi in fide tanq̃ rectã a
spũ scõ vt dictũ fuit supra cui concordat qd dixit
dñs petro. Ego rogaui p te petre vt non deficiat
fides tua: ad hoc clare cõcorditer currit rõ huma
na q̃ dictat ex apparẽtib⁹ q doctria ɔfirmata p tot
signa conseruata a martyribus iter tot supplicia
sit vera: ꝛ ideo ratio non totaliter dimittitur: imo
ẽ ipossibile aliter credere saltẽ meritorie: cũ enim
credere sit quoddã assentire: assentire aũt nullus
põt nisi ei q apparet verũ optꝫ q illud qd creditꝰ
appareat rationi verũ vel in se vel in ratione me=
dij p qd assentitꝰ ꝛ si non in se sed tantũ ratione me
dij illud medium apparebit verum vel in se vel p
aliud mediũ: ꝛ si non est processus in infinitum opꝫ
q deueniatur ad primũ q appareat rationi verũ

in se vel s̃m se: ꝛ tale cũ se cõcordat rõni: igr fides
non excludit rõnem sꝫ supponit ipsam: lꝫ nõ rõnẽ
demonstratiuam. Unde ipse saluator doctrinam
quam docuit reduxit ad quedã apparentia in se. s.
ad miracula vt ex apparentibus ꝛ visis rõ assenti
ret dictis non apparentibus. Unde ipẽ dixit Io.
10. Postq̃ dixerat ego ꝛ pater vnum sumus q nõ
est apparent in se: sed si michi non vultis credere
operibus credite: vt cognoscatis ꝛ credatis / qꝛ ego
in patre et pater in me est: ꝛ idez fuit de doctrina
apostolorũ: de qua dr̃ Mat. vltimo. Predicauerũt
vbiqꝫ domino cooperante et sermonez confirmã=
te sequentibus signis. Et sic pꝫ primũ scilicet q
credere est meritoriũ supposita charitate cum sit
actus liber et bonus et concors rationi. 2. articlꝰ.
¶ Quantum ad secundũ est aduertendum scdm
eosdem q quãtitas meriti põt augeri vel minui
dupliciter. Uno modo ex pte operis. Alio mõ ex
pte opantis. Ex parte operis intenditur quanti=
tas meriti ex eius bonitate et difficultate. ꝛ ideo
qd facit ad bonitatẽ vel difficultatẽ auget vel mi
nuit quantitatẽ meriti ex pte operantis attenditꝰ
quãtitas meriti s̃m ɔditionẽ volũtarij: et ideo il=
lud qd auget vel diminuit voluntariũ auget vel di
minuit meritum. Ex his ad ppositũ rõ q̃ adduci
tur vel pro fide vel contra fidem adducta. ¶ Si
sit cõtra fidẽ addit ad difficultatem actus q̃tum
in se est: ppter qd manente eadem firmitate et bo
nitate vt prius augetur meritũ. ¶ Si vero ratio ad
ducta sit pro fide aut precedit fidem aut sequitur:
si precedit aut est demonstratiua ꝛ tunc totaliter
tollit meritum fidei: qꝛ tollit libertatem et indu=
cit necessitatem: tollit etiam necessitatem fidei: qꝛ
sciens demonstratiue deũ esse vnũ non indiget ad
hoc credendum fide cum talis ratio demonstrati
ua non possit adduci ad ea q̃ sunt proprie fidei: vt
deum esse trinum et incarnatum vel huiusmodi.
¶ Si vero rõ non sit demõstratiua: sed solum pro
babilis et persuasiua et accipitur vt talis sit non
tollit meritũ fidei nec minuit. non tollit qꝛ non in
ducit necessitatem assentiendi: imo sine aliqua ta
li non est possibilitas assentiẽdi vt dictum fuit su=
pra nec minuit: qꝛ qd non minuit difficultatem ex
pte act⁹ credẽdi scdm se nec volũtariũ ex pte ho=
minis credentis nullo modo minuit meritum fi=
dei talis ratio est hmõi: non enim minuit difficul
tatem actus credendi scdꝫ se: qꝛ talis ratio in nul
lo facit euidentiã de re credita propter inuiden=
tiam enim est difficultas actus credendi scdm se
nec minuit volũtariũ ex pte nr̃a: immo potius au
get sed minuit difficultatem ex parte nostra sicut
habitus virtuosi minuunt ex parte nostra difficul
tatem. sed augent voluntariũ. quare. ꝛc. ¶ Si au
tem ratio sequatur fidem videtur idem dicendũ
sicut prius: quia si ratio sit demõstratiua euacuat
sequens meritum fidei: quis homo ex charitate
sic sit depositus q etiam assentiret si demonstra=
tionẽ non haberet: qꝛ bene in hoc non meretur nõ
tamen in eo qd assentit cũ illud sit necessarium.
¶ Si autem ratio sit psuasibilis vel probabilis
non tollit meritum nec minuit propter rationem
prius dictam: immo auget si nitatur quis ad talis
amore fidei: quia signum est maxime voluntatis
et amoris: et per consequens causa maioꝝ meriti. Ad rõnes
Per hoc respondetur ad argumenta. aũ opposi
¶ Ad primũ dicendũ q rõ cõtraria fidei ꝛ rõ cõ tum.

sona fidei quātum ad hoc tēdūt ad ꝯtrarios effe
ctus ꝑ se: q2 sicut vna hꝫ corrūpere fidē si ei assen
tiatur : ita alia habet confirmare : sed supposito
qđ ꝓpter neutrum assentiat̄ vel dissentiat̄: sꝫ tm̄ ꝑ
fidē assentiat̄ tūc nō se hñt modo cōtrario ad aug
mentū vel diminutionē meriti. Nō eñ repugnās
fidei addit ad difficultatē actus ꝓpter ꝙ si nō cre
ditur a ꝑori ꝓmptitudine credēdi auget̄ meritum
Nō vero ꝓbabilis ꝛ ꝑsuasiua fidei cōsona nō mi-
nuit difficultatē act9 ꝑ se ꝛ ꝓpter hoc auget prom
ptitudinem voluntatis ex ꝑte nr̄i: idō ex nulla ꝑte
minuit meritū ꝗn potius auget. ¶ Ad scđm dīcꝫ
ꝙ nō similr̄ se hñt rō efficaciter ꝓbāns vel demō-
strans ea q̄ sunt fidei ad tollendū meritū ꝛ ratio
ꝑsuadēs ad minuendū: q2 ꝑma tollit oēm difficul
tatē actus ꝛ inducit necessitatē assensus q̄ nō stat
cum merito: sed ratio ꝑsuadens/nec tollit nec mi
nuit meritum vel difficultatem actus nec liberta
tē/nec ꝓmptitudinē volūtatis/ideo nec meritū.

2ʼ articl9. ¶ Quantū ad tertiū de ꝯcursu plurium habituū
ad vnū actū. Primo ponet̄ mod9 ponendi quorū
dam ꝓbabilis. Scđo arguet̄ ꝯtra ipsum tripliciť
et soluetur arguendo inquisitiue tm̄ sine assertiōe
dando materiā cogitandi. ¶ Quantū ad primū
ergo dicit̄ ꝙ plures habit9 intellectuales possunt
elicere vnū actum intelligendi sicut plures mora
les vnū actum appetendi vt homo elicit ieiunare
ex voto amore dei ex inclinatione charitatis ꝛ la
tere: ꝛ q2 vnus motus numero pōt esse a pluribus
motorib9 sicut vn9 tract9 nauis a plurib9 trahen-
tibus ꝛ vna gñatio hōis a duob9 parētib9 ꝙ vide
tur ꝓbare actionē transeuntē nō esse in agente q2
in pluribus agentib9 supposito distinctis non pōt
esse vnū accidens numero nec absolutū nec rela-
tum: opꝫ aūt esse vnam actionē vbi est vna passio ꝛ
vnus motus. ergo cū non sit nisi vnum trahi sicut
non est nisi vnum mobile qđ trahitur: ita non erat
nisi vnū trahere: ꝛ ꝑ ꝯñs illud nō erit in trahenti
bus q̄ sunt plures : sed hoc est manifestum vnum
effectū esse a plurib9 efficientib9: vt vnū lumen in
aere a pluribus luminarib9 ꝛ hm̄ōi: ꝛ ꝙ plures ha
bitus eliciāt vnū actū pꝫ qñ post discursū ratio-
nis hō vno actu videt cōclusionē in principio: tūc
eñ ꝙ videt cōclusionē est ab habitu cōclusionis q̄
est scia ꝙ vero videt eā in ꝑncipio : ꝛ ꝑ ꝯñs videt
principiū est ab habitu ꝑncipiorum q̄ est intelle-
ctus ꝛ sic videtur in alijs habitib9 subordinatis.
¶ Sed de diuersitate habituum simul existentiū
sciendum ꝙ diuerse opiniones aut diuerse sciētie
sunt vnius speciei logice loquendo: sed differunt
specie phisice loquendo q2 cum logicus sit cōis ꝛ
generalis artifex sicut metaphisicus aliquid est
materiale scđꝫ eius cōsiderationē qđ est formale
scđm cōsiderationem specialis artificis. subiectū
eñ logice syllogismus est cuius formales differē
tie sunt cōes omī materie et in gñalib9 terminis
a.b.c. ꝓcedit q2 ei accidit omīs materia ꝑtialis.
Unde eodē mō sciendi ꝓcedit cōmunis scientia a
priori et omnis a posteriori. Unde eadem logica
est in omī scientia habente modum procedendi si-
milem et per ꝯñs ipsa est eadē specie logica. Un-
de logicus non aliter diffiniet musicā q̄ artismeti
cam. Dicet eñ vtrāqꝫ esse habitus ex necessarijs
concludentem et priorībus non dicet de q̄bus et
ex quibus phisicus vero dicit hanc esse cognitiuā
huius ꝛ illā illius: vt patet scđo phisicoꝝ. Unde

X

phisice loquendo secantur scientie quēadmodum
et res tertio de anima. sicut homo ꝛ asinus diffe-
runt specie phisica habentes alias diffinitiones
formales: sed sunt idē specie logica: q2 quodlibet
est predicabile de pluribus differētibus numero
tm̄: non eñ pertinet ad logicum que sint ista diffe
rentia numero: dū tamen differāt solo numero sꝫ
phisice diffinitio hōis ē aīal rationale. ꝛc. nec ho
mo vt homo est de cōsideratione logici: sed solus
vt est species quo mō etiam asinus est de ꝯsidera-
tione eius. ¶ Contra istum modum arguit̄ mul- Contra
tipliciter. Primo sic. diuerse qualitates eiusdem istū modū
generis etiam non contrarie non possunt simul eē obijcit̄ mul
in eodem subiecto sicut in eadem superficie nō se tipliciter.
cōpatiuntur diuersi colores etiam alij ab albedi-
ne et nigredine q̄ soli sunt cōtrarij: sed habit9 co-
gnitiui ꝛ appetitiui sunt omēs eiusdeꝫ generis: q2
omnis habitus est in prima specie qualitatis : er-
go non simul sunt in eadem potentia siue sint con
trarij vt habitus vicij et virtutis vel scientie ꝛ er
roris siue disparati vt due scientie et opposītiōes
vel virtutes. ¶ Si dicat̄ ꝙ verū est de existētib9
in eodē gñe ꝓpinquo vt color: sed falsum de exi-
stentibus in eodem genere remoto vt habitus co
gnitiui: nō valet: quia si loquamur de genere lo-
gico, sic adhuc videntur eē in eodem gñe propin
quo: quia immediate genus habitus descendit ꝑ
differentias formales in omnes habit9 cognitio-
nis specificos. s. demonstrationē oppositā vel fidē
q̄ differentie sunt ꝓcedere per medium probabile
vel necessarium non per materiales differentias
puta ꝙ demonstratio est per causam vel effectum
phisicum vel mathematicum non diuersificāt syl-
logismum in forma: q2 vtrobiqꝫ ex veris ꝛ neces-
sarijs: sed solū in materia. Idem videtur in gene-
re phisico vel metaphisico: q2 omīs diuisio redu-
citur ad bimembrem. Unde nullum genus descē
dit in species immediate nisi per duas differenti-
as oppositas: et per consequens nullum gen9 ha
bet immediate nisi ꝑ duas species. sed quia diffe-
rentie rerum essentiales sunt nobis ignote circū
loquimur eas aliquando ꝑ priuationes vt diffe-
rentias animalis ꝑ rōnale ꝛ irrationales. ¶ Ali-
quando per differentias materiales vt volatile
gressibile. ꝛ cetera. aliquando per accidētales. vñ
restat adhuc argumentum q2 aliqui duo habitus
cognitiui sunt eiusdem generis proximi: vel habi
tus etiam appetitiui que tamen sunt in eodē sub
iecto: sicut due oppositiones/vel due scientie/ vel
virtutes. Unde dicendum ꝙ in ꝑma specie qua-
litatis non est cōtrarietas formalis sicut est in ter-
tia in qua est vera ꝛ ꝓpria et formalis contrarie-
tas: sicut inter album et nigrum calidū et frigidū
propť qđ non se compatiuntur in aliquo gradu et
pari ratione nec medie qualitates q̄ sapiūt natu-
ram extremorum. Unde in qualitatibus talibus
est vera maior non autem in ꝑma specie in qua ha
bitus qui videntur contrarij compatiuntur se in
gradibus remissis vt alibi dictum est. ¶ Alij au-
tem habitus etiam in gradibus summis imo qui
dam eorum sunt connexi vt virtutes morales. vn
de inter multos habitus est contrarietas forma-
lis et absoluta. sed inter quosdam solum virtua-
lis et respectiua vt q2 inclināt ad ꝯtraria vt habit9
boni et mali: qñqꝫ nulla vt qñ inclināt ad disparata
qñqꝫ ꝯuenientia vt quando inclinant ad connexa

vel subseruiētia: ⁊ iō lꝫ sint eiusdē gn̄is ꝓpinq̄: se
2 cōpatiunt̄: q: formalē oppositiōes nō hn̄t. ¶ Qꝛ
dicebat opinionē ⁊ scientiā nō cōpati: ꝯtra cuius
gn̄is se ꝯpatiunt̄ ⁊ species ⁊ indiuidua: q: eiusdem
nature sunt superiora ⁊ inferiora: cum nihil reale
addant sup illa. Vn̄ cum cōtrarietas sit differen-
tiā scd̄m formā ⁊ essentiā si non est repugnātia in
superioribus nec in inferiorib⁹ sicut calor ⁊ sapor
in gn̄e nō repugnant nec h̄ calor nec h̄ sapor: sꝫ sci
entia et opinio in generali nō repugnāt cū aliqua
opinio ⁊ scientia simul stent: puta de diuersis sub-
iectis. ergo ⁊ oēs ⁊ p ꝯn̄s de eodem. ¶ Solutio.
maior est falsa/ q: substantia et qualitas nō repu-
gnant in generali cū simul stent in corpalibus sed
repugnant in speciali: q: multe substantie nō com
patiuntur quantitatē. Vn̄ si supiora repugnāt be
ne seqtur. ergo ⁊ inferiora vt si album ⁊ magnum
repugnāt ergo hoc albū ⁊ hoc magnū: sꝫ nō econ
uerso: q: inferius includit supius ⁊ prius. Unde
si supius importat repugnantiā ⁊ inferi⁹: si autem
supius nō iportat eā in eo ꝙ species habundat a
gn̄e pōt eam iportare inferius. Unde bonū ⁊ ma-
lū in gn̄ali non sunt cōtraria cū oīm malum ꝙ est
eius ꝑuatio. puta visus q̄ est hoc bonuꝫ ⁊ cecitas
q̄ est eius ꝑuatio nō se cōpatiunt̄. quō autē scien-
tia ⁊ opinio vel fides simul stent dictum est in ꝓlo
go ⁊ dicetur infra. 31. di. Juxta hoc aūt notanduꝫ
ꝙ q̄dam dicunt formas oēs habere repugnantiaꝫ
in essentia: q: hec non est illa: ⁊ ista repugnātia nō
impedit eaꝝ existentiā simul in eodē subiecto. ali-
que aūt habent repugnantiā in existere: ⁊ ista ipe-
dit q̄ est ex hoc qō p modum incōpossibilē hn̄t in-
duci sicut odor p talē ꝓportionē vitalē ꝑmaꝝ qua-
litatum: ⁊ color p lucis pticipationē q̄ se cōpatiū-
tur: sed duo colores p diuersam lucis pticipatio-
nē: quarū vna includit oppositiōeꝫ alteri⁹. ideo nō
5 se cōpatiūt. ¶ Sꝫ ista opinio nō est ꝓbabilis: tuꝫ
q: esse vel est idē existentie cū esse essentie vel est ei
ꝓportionabile: vt si sit repugnantia i vno sit i alio
et econuerso: tū q: si essent nature cōpossibiles mō
cōpossibili itroducerent̄ cū finis gn̄ationis sit for
ma. Vn̄ nō ideo sunt alique forme cōtrarie aut in
cōpossibiles: q: mō cōtrario aut incōpossibili tra
4 ducuntur sed ecōuerso. ¶ Notandū est etiā ꝙ for
me nunq̄ hn̄t incōpossibilitatē ex hoc ꝙ sunt vni
us gn̄is ꝓpinq̄: q: ex hoc ꝙ magis inter se ꝯueni
unt inter se in essentia magis deberēt cōuenire in
esse: nec ex hoc ꝙ sunt vnius speciei: q: ex hoc ma
gis possunt simul stare: imo qn̄ forme solo nume-
ro diuerse sunt si eaꝝ subiecta fiant vnū: ex hoc so
lū fiūt vna sicut qn̄ due aque fiunt vna. oīa eaꝝ ac
cidentia fiūt vnū accidēs numero. sed ex hoc so-
lo hn̄t forme incōpossibilitatē ꝙ hn̄t adinuicē op
positiōeꝫ: vel ꝯtrariā vel aliā: vn̄ licꝫ ꝯtraria ꝓꝑe
dicta sint illa q̄ sub eodē gn̄e posita/ maxīe distāt
a se tn̄ q: media ad quodcunq3 contrarioꝝ cōpa-
ta hn̄t rōnē cōtrarij ⁊ ad seinuicē: ideo sunt incom
possibilia cū eīn sit ꝯtradictio ꝙ aliq̄d pticipet lu
cem pfecte ⁊ nō pticipet perfecte albedinē q̄ pfe-
cte ⁊ rubedo q̄ min⁹ pfecte q̄ albedo. lꝫ plus q̄ ni
gredo pticipet cōtradicit albedini. q̄. ⁊c. ¶ Et si
milit̄ dicēdū est de formis substantialibus q̄ sunt
incompossibiles q̄uis non sit vera contrarietas
in genere substantie q: omnes forme ibi differunt
p differentias formales oppositas vel ꝓprias vel
cōmunes. Vn̄ mirū est ꝙ in vno ente aliq̄ ponunt

plures formas substātiales/ puta in aīali formam
mixti ⁊ formā aīe cū eīn corporeum diuidat̄ i aīa
tum ⁊ in inaīatum et sub inaīato cadat forma
mixti: videtur ꝙ eā concurrere cū forma aīalis i
eodē sit magis absurdum q̄ rōnale ⁊ irrationale
q: irrationale cū sit sensitiuū est ꝓpinqui⁹ rōnali
q̄ mixtū. ¶ Notandum est etiā ꝙ q̄dam dicūt ha 6
bitū non esse quid absolutū et nichilominus esse
in ꝑma specie q̄litatis/ q: distinctio ꝑdicamentoꝝ
nō erat in res diuersas nisi quantum ad tria pria
et ideo vna ⁊ eadem res quātum ad diuersos mo
dos poterat esse in diuersis ꝑdicamentis quādo
ei. s. cōuenit pfecta ratio diuersoꝝ ꝑdicamentorū
Vn̄ q: tota rō qualitatis est informare q̄litatiue
et disponere subiectū relationis vero esse ad ali-
ud: inde est ꝙ habitus est vera qualitas: q: vere
disponit subiectum et pficit et denominat quale:
nam scientia dicitur sciens quis virtute virtuo-
sus: et nichilominus est vera relatio: q: disponit
in ordine ad aliud: puta ad actū et obiectū ¶ Sꝫ
hoc non videtur verū: q: s̄m ph̄m. 5. Metaphisi-
ce cōuenire in agere ⁊ pati aut relatione nō facit
simile: ⁊ tn̄ cōuenire in qualitate facit simile: cuꝫ
ergo actio ⁊ passio et relatio denominent subie-
cta sicut et qualitas. ergo nō q̄cquid scd̄m ꝙ qua
les dicimur est qualitas: nisi s̄m ꝙ dicimur qua-
les accidentaliter et absolute. ¶ Quantū ad id
qō dictū est solas formas q̄ habēt oppositiōes es
se incōpossibiles. cōtra: q: diuerse figure sunt in-
cōpossibiles in eodē cōtinuo ⁊ diuerse spēs nūe-
rorū in eisdem discretis: q̄ tamen nō habēt cōtra
rietatem. ¶ Solutio. ⁊ si non contrarietatem ta
men implicant oppositiōeꝫ numeri quidē: q: qua
ternarius formaliter includit semel quatuor nec
plus nec minus: quia contradicit ei qō est pl⁹ vel
minus: et per consequens idem est de figuris qua
rum specifica species numerorum includūt.
¶ Aliq̄ ꝟo soluūt ꝙ figura numerus ⁊ huiusmodi
que sola diuisione causantur non sunt forme rea-
les sicut nec forma domus que fit per artem cum
ratio non sit causa effect⁹ realis: nec obstat ꝙ de
numero et figuris sunt scientie reales: q: hoc est
ratione fundamenti: sicut de linea visuali aut de
numero sonorum sunt scientie reales q̄uis esse vi
suale vel visum in linea/ aut relatio numeri ad so
num nihil reale ponat i eo: sed hoc est ratiōe fūda
mēti. ¶ 7°. plures act⁹ specie nūq̄ producūt vnū
habitum: ergo nec econuerso. ¶ Solutio actus 7
producunt habitum scd̄m substantiā. vnde diuer-
si specie diuersoa: sꝫ habitus ꝑncipaliter respicit
modum magis potentie q̄ actus. s. quia inclinat
ad prōpte faciliter ⁊ delectabiliter operandū qō
prius difficulē et per ꝯn̄s minus pfecte: quia dele
ctatio auget operationem. Unde ad eundē actuꝫ
et specie et numero in substantia diuersi habitus
inclinant: ⁊ tunc potentia habebit duplicem faci-
litatem ad illū actum: quia ex duplici habitu incli
nato licet ex diuersis motis. ¶ Octauo habitus 8
opus bonū reddit. q̄ si sunt diuersi habitus actuꝫ
elicientes/ erunt diuerse bonitates in actu non es-
sentiales nec accidentales: q: actus non est ꝯposi
tus nec ex forma nec ex materia nec ex substantia
et accidente cū sit vnus actus simplex. ergo. ⁊c.
¶ Solutio. dicūt q̄dā ꝙ sicut in vno actu possunt
esse due difformitates ita ⁊ due bonitates q: sunt
ꝯtraria ⁊ hit⁹ ⁊ ꝑuatio hn̄t fieri ꝯtra idē ⁊ q̄t mo-

dis d: vnū oppositorū tot modis d: et reliquum. Uel pōt dici scdo q sicut vn⁹ actus in genere moris pōt habere duas difformitates vt l eo q furatur vt mechet siue sit vnū pctm̄ siue plura: sic in vno actu moris possunt eē plures bonitates morales sicut cum vnus ꝑpter charitatē et castitatem vult cōtinere vel hmōi. sed iste due bonitates sup essentiaꝫ actus nih'l positiue addūt re: sicut nec difformitates sed tm̄ ratione cū sit actus simplex: sꝫ bonitates reales plures actus vnus nō hꝫ sicut nec entitates. Uel dicendū est etiā de bonitate morali: quia bonitas illa integratur ex oībus circūstātijs: quia bonū est ex tota causa / malū aūt ex particularibus defectib⁹: ideo licet in vno actu sint multe malicie fm̄ diuersas difformitates: nō tm̄ econuerso ꝑpter diuersas bonas circūstantias vnius actus sunt in eo plures bonitates. Unū in ꝑposito nō opꝫ q actus a duobus habitib⁹ ꝑcedēs habeat duas bonitates: sed sufficit q habeat vnam bonitatem pfectiorē q̄ si ex altero ꝑcederet sicut i duob⁹ luminibus a diuersis luminarib⁹ qd̄ est pfectius q̄ ab vno. ❡ Sed cōtra hoc est: qr si vnus actus eliciat a fide vel opinione et scia: vt q̄busdam videt possibile. non erit pfectior q̄ si ex sola scia: qr nec maiorē cognitionē fecerit nec maiorē

9 adhesionem. ergo. ꝛc. ❡ Solutio istd accidit ex sufficientia pfectionis alterius habitus. vt si aer eēt in vitla dispositiōe tm̄ lumē reciperet a sole q̄tū ab omnibus luminarib⁹ mundi ex q̄ sol natus est de se causare lumen pfectū: ꝛ tm̄ si cū sole cōcurrat lāpas: nichilominus vtriꝰqꝫ erit cā luminis i aere et similiter cum ex habitu phisico et metaphisico simul elitio actū cognoscēdi holem pfectior ē iste q̄ simul cognosco holem vt est ens ꝛ vt est hō: q̄ꝫ qlibet q p se suo habitu causaret q̄ haberet tm̄ alterā cognitionē: qr vnus habit⁹ sine alio non est sufficiēter pfectus: sed qn̄ ex habitu opinatio vel creditiuo simul cū scientifico elicit act⁹ nō videt esse pfectior q̄ si esset ex scientia solū lꝫ sit pfectior q̄ si ex fide tm̄ vel opinione. Unde verum est q cum scientia nō necessario ꝯcurrit alius habit⁹ q̄ ipsa indigeat: sed bene ecōuerso cū habitu īperfe-

10 cto ꝯcurrit habitus pfect⁹. ❡ Uel pōt dici q act⁹ ille esset prōptior ꝛ facilior vel saltē delectabilior qr ex pluribus causis: q̄ꝫ q̄libet p se causat oīa illa. ❡ Adhuc ad ꝑncipale arguit: qr vn⁹ ꝛ idē act⁹ simplex nō potest esse perfectus a fide ꝛ opinione impfectus videt q̄ īpossib le q ab vtroqꝫ habitu sit idē actus et pari rōne nec ab aliꝭs q̄busqꝫ q̄ sēp differunt sicut magis ꝛ minus pfectū. ❡ Solutio: vnus act⁹ non est simul pfect⁹ ꝛ iperfectus: sꝫ actus q̄ ē procedēs ab agente vel principio impfecto esset impfectus ꝛ procedens a solo pricipio pfecto esset pfectus ill: ꝑcedens ab illis duobus simul erit pfectus aliquando quidē pfectior q̄ si ab altero aliqn̄ forte eq̄ pfectus ꝛ nō plus: ꝛ sic q̄dem actus non diuidet in duas res quarū vna sit ab agente pfecto: alia vero ab agente imperfecto sed totus reducetur ad vtrūqꝫ sicut ad causam sꝫ rem: tm̄ scdm̄ rōnē qn̄ est perfectior q̄ prius. Utrū q sic est cā ꝛ essentialiter ipsius essentie ꝛ pfectionis q tamen magis est causa principium pfectuꝫ q̄ imperfectum sicut de maiori ꝛ minori luminari et licet non sit plus cā extensiue est tamē plus causa intensiue: quando vero actus non est pfectior q̄ esset ab altero: tunc secūdū rem est ab vtroqꝫ: sꝫ secūdū rationē pfectio soluꝫ est a pricipio pfecto

❡ Contra. qr ad vnum effectuꝫ bene concurrunt duo agentia sufficientia eiusdē rationis sicut duo luminaria ad vnum lumen. duo trahentes nauem ad vnum tractū sed non duo diuersarum rationū Unde negamus duos angelos esse in codeꝫ loco 11

❡ Solutio imo pn̄t sicut ad murē generandū ad quē sufficit sol aliquando cum sole cōcurrit mus particularis generans: et quando aliquis impellit deorsum graue vel adamas trahit deorsuꝫ graue vnius descensus sunt duo ꝑncipia diuersarum rationum ꝛ quodlꝫ p se sufficiens. ❡ Itē q 12.

plures habit⁹ appetitiui non possunt elicere vnuꝫ actum: qr cū habeant diuersam rōnē obiecti oporteret q intellectus simul vtrūqꝫ ꝑsentaret vel voluntas ferret in nō cognitū non ꝯtingit aūt simul intelligere plura vt plura sunt. ❡ Solutio intellectus pōt dicere ieiuniū esse bonū ꝛ eligendū: tū qr deo debitum ꝛ sic mouet latria ad soluendū votū: tū qr deo placitū et sic mouet charitas q̄ vult placere amico ꝛ habere vnum velle cum eo: quia tunc intellectus illa duo scilꝫ deo placitum ꝛ deo debitum cōparat ad vnū: qr ad prosecutioneꝫ vel fugā. ❡ Argumēta pricipalia soluta sunt in secūdo articulo.

❡ Distinctio. xxv.

❡ Questio. i.

Circa. xxv. distinctionē queruntur q̄tuor. Primuꝫ est de necessitate fidei explicite. Primum.

Secundum de necessitate fidei acquisite. Tertiuꝫ ē vtrū actus fidei differat ꝛ a potentia ꝛ a specie creditia. Quartum vtrū repugnet fidei aliquod complexum esse causatum: ꝛ simul cum hoc sit necessarium.

❡ Primo ergo queritur vtrum necessariuꝫ sit ad salutem et semper fuerit habere fidem explicitaꝫ Et videt q sic: quia sicut cognitio preceptorū iuuat ad vitandum peccatum mortale: sic cognitio articulorum iuuat ad vitandum errores heresū. sed propter primum necessaria est explicita cognitio ꝑceptorū: ergo ꝑpter sꝫ necessaria est explicita cognitio articulorum ❡ Itē si non requireretur in oībus fides explicita hoc esset qr sufficeret minoribus habere fidē implicitam. in fide maiorū: sed istud non valet Primo. quia nullus potest habere scientiam implicitam in scientia alterius ergo nec fidem implicitam in fide alterius. Secundū

❡ Secūdo. quia si sufficeret minoribus credere implicite q maiores credunt explicite non imputaretur eis si ꝯformarēt se erroribus maiorum: qr maiores essent regula minorum. hoc autem est falsum. ergo. ꝛc. ❡ In contrarium est: qr explicatio articulorum est p sacram scripturam: sed scire sacram scripturam non est de necessitate salutis: qr pauci saluarentur. ergo habere fidem explicitam non est de necessitate salutis. In oppōꝫ

❡ Item explicatio articulorum est per symbolū sed laici non tenentur scire omnia cōtenta in symbolo. ergo ꝛc. ❡ Responsio duo videnda sunt in generali. Primo de eo q queritur scilicet de necessitate fidei explicite. Scdo de eo quod implicatur in vltimo argumento: scilicet an articuli sufficienter ponantur in symbolo.

Durādus q.j.hui⁹ d.

¶ Quantum ad primum sic procedunt aliqui et
bene dicentes ꝙ videnda sunt duo. Primum est
quid vocatur implicitum ⁊ explicitum. secundus
est principale quesitum ¶ Quātum ad primum
sciendū ꝙ dupliciꝭ dicitꝭ aliqd implicitū. vno mo
do sicut actus in potentia vel ħ abitu habens eni
potentiam vel habitum habet implicite actum.
¶ Alio mō sicut pticulare in vli cognito eni vli
cognoscitꝭ l ipō pticulare iplicite cognito el alāl
cognoscitꝭ in ipso implicite homo ergo pmo mo
do dicitur aliquis credere implicite qn hꝫ habitū
sed non exit in actū. Secundo mō qn actu credit
sed tn̄ in vli non descendendo ad aliqd creditum
vel aliquem articulū/⁊ p oppositum aliqs dicitur
habere fidem explicitam dupliciꝭ. Primo mō qn
habet fidē non in habitu tm̄:sꝫ cū hoc actu credit
ſm ipsum habitū. Secundo quando credēdo nō
solum stat in gn̄alibus terminis sed descendit ad
specialia credita:puta ꝙ deus est trinus ⁊ incar=
natus.⁊ sic de ceteris. ¶ Quantū ad ſm dm̄ ꝙ
si questio intelligatur de iplicito ⁊ explicito. Pri
mo mō sic adultis necessaria ē ad salutē fides ex=
plicita ⁊ semp fuit hoc est fides nō solū in habitu
sed exiens in actū ꝙ pꝫ sic:adultis nō est salus si=
ne merito ꝓpo q̄uis el pueris q̄ nōdū hn̄t vsuꝫ li
beri arbitrij sufficiat ad salutē meritū xp̄i ꝙ cōica
tur eis in pceptiōe baptismi:tn̄ adultis opꝫ ꝙ ad
meritū xp̄i addatꝭ ꝓpū meritū:in eis eni fides si=
ne opibus mortua est:oē aūt meritū cōsistit l actu
ergo cū fides sit necessaria ad salutem:qꝛ sine fide
impossibile est placere deo:vt d̄ꝛ Heb.xj.necesse ē
adultis q̄ non saluanꝭ sine merito ꝓpo qn̄qꝫ exire
in actū fidei ꝙ est habere fideꝫ explicitam primo
modo. Si aūt loquamur de implicito ⁊ explicito
ſcḋo modo sic dicendum est ꝙ nunq̄ꝫ sufficit ad sa
lutē fides implicita totaliter:sed semp oportuit
ꝙ quantū ad aliqd specialꝭ explicaretꝭ ꝓ omni sta
tu sicut est credere deū esse:⁊ esse remuneratorem
bonorū. Q̄ꝫ patet rōne et auctoritate. Rōne sic:
nullus pōt dirigere meritorie actus suos in fineꝫ
ignotū:sed finis meriti est remuneratio q̄ datur ꝓ
merito a deo:ergo opꝫ hūc finē nō esse ignotuꝫ ad
hoc vt actus nostri meritorie dirigantꝭ l ipm̄ hoc
aūt ē inquātū credim⁹ deū remuneratorē bonorū
quare semper fuit necessariū de hoc habere expli
citam fidem vt qs saluari posset. ¶ Ad idem est
expressa auctoritas apl̄i Heb.xj.credere eni opꝫ
accedentem ad deum qꝛ est ⁊ ꝙ inquirentibus se
remunerator sit:sic igiꝭ credere explicite fuit ne=
cessariū ad salutē omi tpe etiā añ peccatū. ¶ De
ampliori aūt ⁊ specialiori explicatione articulorꝫ
est differenter dicendū:ſm differentiā statuū ⁊ tē=
porū:qꝛ cū prima explicatio articulorꝫ nō potuit
fieri nisi a deo reuelante. Scḋa aūt cognitio et q̄
deinceps fuerunt habite sunt ab illis qbus facta
est pma explicatio vel reuelatio:ideo tā in istis q̄
in illis cōsiderandū qd cōgruum:⁊ primo de illis
qbus facta est reuelatio postea de aliis. ¶ Quan
tum ad illos qbus pmo facta est reuelatio cōstat
ꝙ tenebanꝭ explicite credere quicqd eis fuit ex=
plicite reuelatū ⁊ nihil aliud. ¶ Q̄ꝫ pꝫ quātū ad
ptē affirmatiuā ⁊ quantū ad ptē negatiuā:quātū
ad ptē affirmatiuā pꝫ sic:non acq̄escere deo reue
lanti est peccatum infidelitatis:sed illud non stat
cū salute:ergo necessarium fuit his quibus facta
est reuelatio assentire oībus sibi reuelatis. Nega

tiua etiā de se pꝫ:qꝛ cum pma traditio credibili
um sit a deo nō est possibile aliqd eorꝫ cognoscere
primo nisi ſm ꝙ reuelata fuerūt a deo:quare.⁊c.
¶ In aliās aūt qui fuerūt et modo sunt est triplex
gradus:qꝛ quidā sunt supremi vt papa et ep̄i:⁊ q̄=
dam infimi ⁊ quidam medij. ¶ Supremi tenētur
scire oēs articulos explicite ⁊ nō solū hoc:sꝫ etiā
cōtra hereticos defendere ⁊ dispositis ad creden
dū declarare ⁊ psuadere.qd pꝫ sic ad pastores pti
net gregē nutrire multiplicare defendere a lupis:
sed papa et ep̄i sunt pastores ecclesie:ergo ad eos
ptinet gregē fideliū nutrire l doctrina fidei quā=
tum ad credenda ⁊ multiplicare quantū ad dispo
sitos ad credendū ⁊ defendere a lupis.s.a subuer=
sione heret corū.⁊ ꝓ his si necesse esset tenerentur
mortē subire.sed hoc non possent facere nisi expli
cite scirent sacrā scripturā ⁊ oēs articulos qs de=
bent docere ⁊ scirēt eos psuadere ex dictis sacre
scripture ad trahendū efficatius aliquos ad cre=
dendū qui dispositi sunt credere et scirent defen=
dere ꝯtra ipugnatiōes hereticorꝫ sacrā scripturā
puertentiū.ergo q̄re.⁊c.et qꝛ hoc fit p sacrā scri=
pturā:ideo tenenꝭ eā scire ꝓpter qd in cōsecratōe
eorum petiꝭ si sciunt nouum ⁊ vet⁹ testamentuꝫ ⁊
ipsi respondent ꝙ sic.quare.⁊c. ¶ Itē ꝯstat ꝙ aliq
de ecclesia tenentur ex officio ad predicandū alio
quin ecclesia non fuisset sufficienter a xp̄o instituta
ta:sꝫ nulli aliq magis vel eque tenentur ex officio
q̄ papa et ep̄i q̄ tenent locum petri ⁊ aplōrꝫ q̄ ad
hoc tenebanꝭ:quare.⁊c.ꝓpter qd apl̄s ad titū pri
mo dicit ꝙ opꝫ ep̄m sine crimie esse aplectētē euꝫ
q̄ ſm doctrinā est fidelem sermonē vt potēs sit ex
hortari et eos q̄ ꝯtradicūt arguere. ¶ Medij aūt
in ecclesiis sunt curati simplices et q̄ ex officio ha=
bent alios docere vt predicatores ⁊ doctores:et
hi tenentur scire explicite q̄cq̄d ptinet ad suum of
ficium ⁊ hoc est articulos quātuꝫ ad substātiā eo=
rum. ¶ Infimi autē vt ppl̄s cōis non tenenꝭ expli
cite credere vel scire nisi quātum traditum est eis
ex doctrina maiorum ⁊ ritu ecclesie q̄ neminē latꝫ
nisi ob culpā suā ab hoc impediaꝭ. ¶ Puto autē
ꝙ moderno tpe nullus pōt excusari si ignoret arti
culum trinitatis/incarnationis/passionis/resur=
rectionis/ascensionis/⁊ aduentus ad iudiciuꝫ:cū
ex plubico ritu ecclesie et festiuitatum celebri so=
lēnitate et vulgata predicatione hec oībus inno=
tescat. ¶ Cui autē non sunt explicita vt nato et
nutrito in deserto tenēꝭ ꝙ sufficeret ex pte eius
bene viuere secundum legem nature et hoc facto
deus ei reuelaret vel subuenirct in necessariis ad
saluteꝫ reuelando quid credere deberet vel per se
ipsum vel p angelum vel per predicatorē missum.
¶ Quantum ad secundum de symbolis propo= 2 articul⁹.
nunt aliqui tria. Primum est quid sit articulus. Durand⁹
Secūdum est quid sit symbolum:⁊ sic qua vniuer q.2.
salitate et necessitate sit compositum. Tertiū est
de distinctione articulorum in symbolo contento=
rum. ¶ Quantum ad primum sciendum ꝙ ſcḋm
ricardum de sancto victore articulus est indiuisi
bilis veritas de deo artans ad credendum nos.
Dicitur autem indiuisibilis veritas non quia sit
de incomplexo:quia circa incomplexa nō ē ꝯrōe
veritas:sed quia est de complexo non resolubili
i plures ꝟitates hn̄tes spāles difficultates:et d̄ꝭ
talis ꝟitas ad siītudinē articli l reb⁹ corpalibus
in quibus articulus vocatur organum qd non est

diuisibile in plura: q̃d aũt est diuisibile in talia: sicut man⁹ q̃ diuidit ĩ digitos nõ dr̃ articul⁹: sꝫ digit⁹ q̃ vlterius nõ diuidit in organa alia. similit veritas fidei q̃ vlteri⁹ non diuidit in plures veritates difficultatẽ habẽtes dicit articulus. dico autem difficultatẽ habẽtes: q: cũ fides sit de his q̃ sunt supra rationẽ humanã que habent difficultatẽ specialẽ articuli habẽt difficultates speciales: ⁊ ideo si ex vno articulo aliqua sequunt vel cõcomitent que eo credito facile est credere non faciunt nouũ articulum: sicut credito q̃ xp̃s mortu⁹ fuerit: facile est credere q̃ fuit sepultus: et ideo de morte et sepultura ei⁹ non sunt distincti articuli. q̃d aũt ad dit q̃ est veritas artans nos ad credendũ: nõ est intelligendũ de artatione coactionis / cũ null⁹ credat nolẽs. sed est itelligendũ de artatione suppositionis: q: si volum⁹ saluari artamur ad credendum. ❡ Est aũt aduertendũ q̃ articul⁹ põt dici vel illud ad q̃d credendum artat nos fides: vel illud ad quod nos artat sola fides. Primo mõ dicit esse articul⁹. deum esse creatorẽ vnũ oĩpotentem / ⁊ q̃dẽ talia ad q̃ p fidẽ artamur: q: his amotis non esset fides: nichilominus non tenentur / sola fide sed possunt sciri vera demonstratione. Secũdo modo dicit articul⁹ solũ illud q̃d excedit rationem naturalẽ viatoris: vt deũ esse trinũ in psonis filium incarnatũ ⁊ hmõi. Stricte aũt ⁊ proprie loquendo hi soli dicuntur articuli fidei tãtũ de primo. ❡ Quãtũ ad secundũ dicendũ q̃ symbolũ dr̃ a simultate vel collectione. Symbolizare eñ dicunt aliqui / q̃ñ ex plurib⁹ partib⁹ faciunt vnum cõuiuiũ: et hoc modo a collectione triplici dicit symbolũ. Primo scꝫ ex collectione multoꝝ hoim in vna fide. Scd̃o a collectione multorum predicãtiũ ⁊ declarãtiũ fidẽ articuloꝝ. Tertio a collectione articuloꝝ ex diuersis locis scripture: in qua tota fides q̃tũ ad p̃ncipalia credibilia ptinet. ❡ Fuit aũt duplex vtilitas cõdendi symbolum: scꝫ certa ⁊ facilior cognitio credẽdorũ: ⁊ maior cautela cõtra fraudẽ hereticoꝝ fidẽ corrũpentium. Cũ eñ fidei veritas in sacra scriptura cõtineat / ⁊ in plurib⁹ locis obscure: ita q̃ ad eligẽdũ fidei veritatẽ clare ex sacra scriptura / reqreret lõgum studiũ: cui nõ possunt intẽdere oẽs illi q̃bus necessariũ est cognoscere fidei veritatẽ: necessariũ fuit ex itimis sacre scripture sũmatim colligere aliq̃ vt sic collecta oĩb⁹ pponerent ad credendũ: ne fides simpliciũ p hereticos depr̃auantes scripturas corrũperet. Hoc aũt factũ est in trib⁹ symbolis. Primo in symbolo aplõꝝ: q̃d fuit conditũ tp̃e veritatis nondũ ppalate: et ideo dr̃ submisse. Scd̃o in symbolo Niceno tp̃e veritatis propalate cõtra hereticos: ⁊ ideo in missa solẽniter cãtat post euãgelium in quo quedam difficilia q̃ continebant in p̃mo / expresti⁹ dicũt. Tertiũ vo symbolum cõditũ est tp̃e veritatis p̃ hereticos concusse ted nõ p̃ualẽtis: scꝫ symbolũ athanasii: ppt q̃d dicitur in me pulsis tenebris: q̃uis hoc sit magis p modum cuiusdã doctrine q̃ p moduꝫ symboli. In his trib⁹ ptinet eadẽ veritas / sed in vno magis explicite q̃ in alio sm̃ q̃ necessariũ fuit ppt hereses diuersis tp̃ib⁹ insurgẽtes. ❡ Quantũ ad tertiũ sciẽdum q̃ cũ articul⁹ sit veritas de deo vt dictũ fuit: aut est veritas ptinẽs ad maiestatẽ diuinitatis: aut ad mysteriũ assumpte humanitatis. Circa maiestatẽ aũt diuinitatis tria nobis credẽda pponunt. Primũ est vnitas diuinitatis: et sic est prim⁹ articul⁹ / credo in vnũ deũ. Secundũ est trinitas psonaꝝ: et ad hoc sũt tres articuli. Vn⁹ ptinẽs ad patrẽ. Patrem oĩpotentẽ. Ali⁹ ptinẽs ad psonã filii. Et in iesum xp̃m filiũ ei⁹. Ali⁹ ptinens ad psonã sp̃us scti. Credo in sp̃m sctm̃. Tertiũ q̃d nobis pponit circa deitatẽ sunt opa deitatis ad q̃ ptinẽt tres articuli. Vn⁹ ad op⁹ nature Creatorẽ celi ⁊ terre. Ali⁹ ad opus gratie. Sanctã ecclesiam catholicã / sanctorũ cõmunionẽ / peccatorũ remissionẽ. Alius ptinet ad cõfirmationem glorie. Carnis resurrectionẽ: vitã eternã. ❡ Circa mysteriũ assumpte humanitatis pponunt nobis septẽ credẽda. scꝫ pceptio / natiuitas / passio / descẽsus ad inferos / resurrectio / ascẽsus in celũ / aduẽtus ad iudiciũ. et de his septẽ sunt septẽ articuli: quorũ p̃m⁹ exprimit. Qui cõcept⁹ est de sp̃u sctõ. secũdus. Natus ex maria virgine. terti⁹. Passus sub põtio pylato / crucifixus / mortu⁹ / ⁊ sepultus. quartus. Descẽdit ad inferna. quint⁹. Tertia die resurrexit a mortuis. sextus. Ascẽdit ad celos / sedet ad dexteraꝫ dei pr̃is oĩpotẽtis. septim⁹. Inde vẽtur⁹ est iudicare viuos ⁊ mortuos. ❡ Alii assignant distinctionẽ ⁊ numerũ articuloꝝ iuxta numerũ aplõrũ qui p̃mũ symbolũ ediderit: sed q: talis distictio est p accidẽs ⁊ min⁹ artificialis: ideo dimittat. ❡ Ad argumẽta in oppositũ. Dicendũ ad primũ q̃ non est simile de p̃ceptis ⁊ articulis: q: p̃cepta sunt de iure naturali: ideo null⁹ excusat si faciat cõtra ea cũ ratio naturalis doceat ea. articuli aũt sunt supra rõnẽ nec habẽt nisi ex alteri⁹ reuelatione seu doctrina: ppt q̃d ignorãtia eorũ est oĩno excusabilis q̃tũ ad illos q̃b⁹ non fuissent p aliquẽ modũ explicati si p eos nõ stetisset: ⁊ nichilomin⁹ tales possent vitare errores heresum / nõ recipiẽdo statim audita: sed discutiẽdo p se / et interrogãdo ab aliis ⁊ suspẽdẽdo assensum quousq̃ plen⁹ certificaret. in talib⁹ eñ nõ est credendũ oĩ sp̃ui. q̃ eñ cito credit: leuis est corde. ❡ Ad secũdum dicendũ q̃ nõ est simile de scientia et fide: q: scire est cognoscere effectũ p causam / vel causam p effectũ: ⁊ q: hec sunt ĩ reb⁹ ideo null⁹ potest hr̃e sciẽtiã nisi cognoscat cãm vel effectũ in se: ⁊ q: ex hoc q̃ vn⁹ nouit causam alteri⁹ effect⁹ / nõ ppt hoc alius nouit: ideo nullus põt hr̃e sciẽtiã explicitã in sciẽtia alteri⁹: sed fides assentit auctoritati diuine reuelãti credibilia q̃b⁹ oĩbus assentit q̃libet fidelis saltẽ in gñali. et q: aliqua hoiuꝫ explicita sunt manẽtibus in ecclia scientibus sacrã scripturam: ideo minores innitẽtes auctoritati superiorum vt superiores sunt in ecclesia q̃ hec est sm̃ auctoritatem diuinã sm̃ illud Luc.10. Qui vos audit: me audit. dicunt hr̃e fidẽ implicitã in fide eoꝝ. ⁊ ex hoc sequit q̃ ex errore aliquorũ maiorũ nullũ piculũ iminet minoribus: q: nõ innitunt fidei psonali huius vel illi⁹ q̃ põt deficere: sed fidei eorũ quatin⁹ sunt rectores ecclesie quam impossibile est deficere inq̃tum gubernat regimine sp̃us sancti.

Ad rõnes ãñ oppõz.

❡ Questio secunda.

Secundo querit vtrũ fides infusa sufficiat ad eligendũ actũ fidei sine fide acq̃sita. ❡ Et videt q̃ sic: q: habit⁹ est quo quis põt vti cũ voluerit p̃sente obiecto: sed hoc nõ esset nisi p habitũ fidei infuse posset fides exire ĩ actũ absq̃ quocunq̃ alio acq̃sito. ergo. ⁊c. ❡ Itẽ pfectior est ha-

Primum.

Secundũ

des infusa ꝗ̄ acq̄sita: sed ꝑ fidē acq̄sitā pōt aliq̄s
exire in actū sine fide infusa. ergo ꝑ fidē infusam
In oppōz sine acq̄sita. ¶ In cōtrariū est qđ dicit̄. Joh.20.
Quō credēt ei quē nō nō audierūt ⁊ ibidē. Fides
est ex auditu ergo ad credendū oportet ꝙ hō ha-
beat fidē ex auditu: sed talis est acq̄sita. ergo pre-
ter fidē infusā necessariū est ad actū credēdi hr̄e
fidē acquisitā. ¶ Respōsio. hic est triplex opinio
Respōsio ¶ Prima ꝙ fides infusa non sufficit ad elicien-
1. opio q̄ ē dū actū fidei vel credēdi sine fide acq̄sita/ vocan-
Durandi do fidem acquisitā oēm cognitionē acceptā ex ap
q.3 huius parētib⁹. ⁊ hoc patet. Primo sic. si fides īfusa suf-
distictōis ficeret ad actū credēdi eliciendū sine fide acq̄sita
tūc baptizat⁹ in quo est fides infusa/ fact⁹ adul⁹
naturalib⁹ ꝑdit⁹ ꝓpositis credibilib⁹ ⁊ oppositis
credibiliū absq̄ ꝑsuasione ad quācūq̄ ꝑtē/ assen-
tiret credibilib⁹/ ⁊ dissentiret oppositis. hoc autē
est falsum. ergo fides infusa nō sufficit sine acq̄si-
ta ad credendū. Maior patz: q̄ habit⁹ q̄ ſm se suf
ficit ad eliciendū aliquē actū ꝓposito obiecto pōt
illū actū elicere. Minor ꝓbat̄ dupliciter: q̄ habēs
fidē nō solū quo ad habitū sed etiā quo ad actum
respectu aliquoꝝ nō min⁹ pōt exire in actū respe-
ctu aliquorū credibiliū sibi ꝓpositorū ꝗ̄ habens
fidem solū ſm habitum possit exire in actū respe-
ctu quorū credibiliū sibi ꝓpositorū. oīa eñ sunt
ei noua ⁊ de nouo ꝓposita. sed iudei habētes fidē
ſm habitū ⁊ ſm actū respectu aliquorum credibi
liū ꝑ illa nō assentiebāt nouis articulis a xp̄o eis
ꝓpositis: alioquin oēs hñtes fidē assensissent: qđ
non est verū. ⁊ q̄ assenserūt/ hoc fuit cōcurrēte cū
noticia acq̄sita ex vita et ex miraculis. ergo for-
tiori rōne ille qui haberet solū fidē q̄ nunq̄ exisset
in actū respectu quorūcunq̄ credibiliū nō assenti
ret articulis sibi ꝓpositis pluſq̄ oppositis eorū
ꝑ solā fidē infusam nisi cōcurreret aliqua noticia
acquisita: imo forte si esset predit⁹ cognitione na-
turali faciliter assentiret oppositis articulorum
ꝗ̄ articulis. talis eñ facili⁹ credet vnū suppositū
esse in diuinis ꝗ̄ tria. ⁊ deū non esse hoīem ꝗ̄ ho-
minē esse. Scđo ꝓbat̄ eadem minor ꝑ id qđ dicit
Augustin⁹ cōtra fundamentū manichei vt habi-
tum fuit supra. Nō crederē euāgelio si nō crederē
ecclesie approbāti. ⁊ iterū euangeliū nazarenorū
nō admitto: q̄ ecclesia nō admittit. assensus autē
dependēs ex approbatiōe ecclie est acq̄sit⁹. ergo
fides infusa nō sufficeret ad credēdum articulos
in euāgelio ꝯtētos/ si nō cōcurreret noticia ex ap
2 probatiōe ecclie acq̄sita. ¶ Scđo ꝑncipalr pz idē
sic. actus q̄ depēdet ex aliquo apparēte in se si sit
respectu obiecti nō apparētis in se nō pōt ꝓcede
re ex solo habitu infuso sed act⁹ credendi articu-
los est hmōi. ergo nō pōt ꝓcedere ex solo habitu
infuso. Maior patet: q̄ cū habit⁹ infusus non fa-
ciat obiectū qđ in se est nō apparēs esse apparēs:
si act⁹ depēdet ex aliquo apparēte īpossibile est ꝙ
ad talē actū sufficiat habit⁹ īfusus. Minor decla-
rata fuit pri⁹ vbi ostēsum fuit ꝙ oportet actū cre-
dēdi resoluere ad aliqđ mediū qđ ē in se apparēs
Et cōfirmat̄ hoc ꝑ dictū saluatoris. Joh.15. q̄ di-
cit. si nō venissem ⁊ locut⁹ eis nō fuissem peccatū
nō haberēt. Itē si opa nō fecissem in eis q̄ nullus
alius facit: pctm̄ nō haberēt. Cōstat autē ꝙ non
habuissent excusationē de pctō incredulitatis da
to ꝙ xp̄s nō fuisset eis locut⁹ vel aliqua miracu-
la fecisset si fides infusa suffecisset ad credendum

dūmodo credibilia fuissent eis ꝓposita videt̄ er-
go ꝙ ad credēdum non sufficiat fides infusa sine
aliqua noticia acq̄sita. ⁊ ideo ſm aplm̄ Rom.10.
ad credendū op⁹ est ꝑdicatione. ꝑdicatio autē nō
est simplex ꝓpositio credibiliū: sed est cū ꝑsuasio
ne ex scripturis/ vel signis/ vel aliquo apparenti.
¶ Ad ꝑmū argumentū in oppositū dicendū ꝙ il Ad rōnes
lud dictū/ habit⁹ est quo q̄s. ⁊c. intelligendū est de añ oppōz.
acq̄sito habitu ex actib⁹: qui causat ꝓnitatē ⁊ fa
cilitatē ad siles act⁹: nō aūt de hītu infuso. ¶ Ad Ad scđm.
secundū dicendū ꝙ gr̄a supponit naturā ⁊ nō ecō
uerso. ⁊ ideo cognitio ꝑ habitū acquisitū potest
ex naturalib⁹ esse sine habitu infuso: sed cognitio
ſm habitū gratis infusum nō pōt esse sine aliqua
noticia modo naturali acq̄sita. ¶ Scđa opinio ē 2. opinio.
totaliter cōtraria scz ꝙ fides īfusa sufficit ad eli-
ciendū actū fidei sine acquisita: qđ patet tripliciter
Primo q̄ existēs in gr̄a pōt vincere oēm tētatio 1
nē sine adiutorio hoīs/ vel in speciali in fluxu non
cōsentiēdo ſm illud/ sufficit tibi gr̄a mea. si ergo
puero baptizato q̄ nihil audiuit de articulis dia-
bolus vel heretic⁹ ꝑsuaderet cōtrariū fidei. puta
deū nō esse trinū/ vel incarnatū/ aut nō passum nō
assentiret errori: ⁊ sic nō sufficit gr̄a ad salutē. aut
posset non assentire/ ⁊ hoc esset ꝑ fidē: q̄ imediate
nō vitat̄ viciū nisi ꝑ virtutē oppositā. habit⁹ autē
nō refugit suū cōtrariū nisi q̄ inclinat̄ ꝑ se ad suū
ꝓpriū obiectum: sicut graue nō recedit a sursum:
nisi q̄ attēdit deorsuz. si ergo fides sufficit ad nō
assentiēdū/ hoc est q̄ determinate īclinat ad assen
tiēdū veritati nō tñ necessario: sicut scientia que
habet euidētiā: q̄ nō sic inclinat aliquis habitus
vie infusus. ¶ Scđo patet idē sic: q̄ nō min⁹ in- 2
clinat habit⁹ intellectualis ad iudicandū ꝗ̄ mora-
lis ad eligendū: sed castitas infusa oblata mate-
ria tentationis: puta cū ꝑmo sentit tētatiōes car
nis/ īclinat determinate ad eligēdū castitatē et re
fugiendū oppositū: imo etiā luxuriosus cōtritus
licet habitus acquisit⁹ inclinet eū ad luxuriā cum
ecōuerso infusus inclinat eū determinate ad casti
tatē sine oī exteriori adminiculo in speciali influ-
xu licet nō necessario sed tñ sufficiēter. ergo pari
ratione fides habit⁹ intellectualis infusus occur
rente materia fidei etiā occurrēte ratione in con-
trariū inclinabit sufficiēter ad assentiēdū veritati
⁊ dissentiēdū errori. ¶ Tertio sic: q̄ oīs habit⁹ ꝑ 3
se sine oī alio potētiā determināte determinat ad
aliquid pl⁹ ꝗ̄ si nō esset aliter cū sit ꝓpter determi
nationē tollendā si ad nichil determinate inclina
ret oīno frustra esset ⁊ frustra nomen habit⁹ habe
ret. si igit̄ habēs infusam fidē ꝓposito sibi articu
lo credibili ad nichil determinate inclinat̄ pl⁹ ꝗ̄
fidē nō haberet: tūc solū inclinat̄ ꝑ fidē qñ articu
lus ꝓponit̄ cū aliquali ꝑsuasione aut cū miracu-
lis cū fides acquisita inclinat ad assentiendū faci
lius/ ꝓmpti⁹/ ⁊ discreti⁹ ꝗ̄ si nō haberet: tūc fides
infusa est miserabilior habit⁹ de mūdo: cū omnis
alius habit⁹ ꝑ se ad aliqđ inclinet: iste autem nō
nisi cū alio. ¶ Et cōfirmat̄ ratio: q̄ si fides infu-
sa ad nichil determinate inclinat: tunc si ꝓponat̄
articul⁹ sub dubio nō arguēdo pro/ nec cōtra: nec
affirmādo alterū/ nesciet q̄d eligat. qđ videt̄ ab-
surdū q̄ maior debet esse determinatio ⁊ certitu-
do in fide ꝗ̄ in opinione: ⁊ tñ opinio q̄ est distin-
cta cōtra fidē/ determinate ad alterum inclinat si
etiā diabol⁹ vel heretic⁹ suaderat oppositū in nul

lo plus inclinabit fidelis cōtra errorē q̄ non ha-
bens fidē/qđ est incōueniēs. Videt etiā maledi-
ctum q̄ fides p se nichil determinat: sed cū mira-
culo vel psuasiōe magis inclinat: qz nichil est ma
gis causa cū alio qđ non est causa simplr p se sine
Rñsio ad alio: qz ex eisdē aliqđ generat z auget. ¶ Scđm
rōes pme istam opinionē pōt respōderi ad argumēta prime
opi. scđm opinionis. Ad pmū dicendū q̄ maior est vera/mi
istā secun- nor falsa. Ad primā pbationē dicendū q̄ qñ xpō
dā opionē pdicāte z miracula faciēte/ vn9 credebat ali9 nō:
pōt dici q̄ hoc esset pp̄ter fidē cū miraculo incli-
nāte: qz sine miraculo nō inclinaret: qz etiā nō ha-
bentiū fidē qdā miracula depzauabāt nō creden-
tes. aliq aūt honorabāt credētes: et cōiter ita erat
de habētib9 fidē ante. sz verū est q̄ discredētes si
prius fidē habebāt/p īfidelitatē eā pdebāt. habē-
tes vō credēdo in fide pficiebāt. q̄ ergo aliq cre-
debāt aliq non: erat qz credētes haberēt fidē z vi-
derāt miracula quasi hec duo sufficerent ad posse
credere/nō alterū: sed aliqui sine miraculo sola fi
de credebāt: vt petrus z andreas filij zebedei/se-
cuti sunt anteq̄ vidissent. alij ecōuerso solo mira-
culo fidē recipiebāt. sed quisti de9 inspirabat / illi
non: vel iste volebat/ille nō: ad volēdū autē vtrū
q̄ inclinabat pl9 q̄ alterū tm̄ z q̄ ad suū opposi-
tum: sed neutrū etiā simul iunctū necessario icli-
nabat. Unde sicut tēperatus cū sermone suadēte
castitatē magis determinat ad respuēdū fornica
tionē q̄ cōtinēs cū psuasione: z tñ ɔtingit tēpera
tum cōsentire visa muliere/z cōtinentē respuere:
qđ est/nō qz habitus in nullo iclinat: sed qz nō ne
cessario iclinat. sic fides infusa p se sine alio incli-
nat nō tñ necessario. idē habēs fidē qñq̄ non cre-
dit qđ nō plus habēs credit. Unde sicut in secun
da rōne ɔtrarie opinionis visum est/habēs intē-
perātiā acquisitā z tēperātiā infusam tentatione
surgēte ɔtra naturā corruptā et habitū viciosum
acquisitum inclinatur sufficiēter ad necessarium
saluti: sed tm̄ libere z cōtingēter. z silr habēs ra-
tiones ɔtra fidē phoꝝ z hereticoꝝ infusa sibi fide
inclinat sufficiēter ad credendū z efficaci9 q̄ fide
acqsita q̄to habit9 infusus a deo est efficacior q̄
habit9 acqsitus. ¶ Ad aliā pbationē dicendū q̄
ecclesiā regi spū sancto forte nō est pmū creditū
a nobis/cū multi explicitā fidē habeāt de alijs q
hoc explicite nesciūt. Itē qz si habēti fidē ppone-
ret hoc ipsum. s. an ecclesia regat spū sancto/fides
infusa inclinaret ad assentiendū magis q̄ articu-
lis trinitatis z incarnationis q sunt magis supra
naturā: sz ad credendū scripture bene est pmū vt
dicit Augustinus credere ecclesie recipiēti: nō tñ
pp̄ter hoc sequit q̄ ad oē credere qz etiā ante om
nem scripturā z ante ecclesiā i solo adā fuit fides
Ad 2 scđm. ¶ Ad secūdū dicendū q̄ minor est falsa. s. q̄ act9
fidei depēdeat ex aliquo apparēte in se: qz tūc non
haberet meritū: vel si depēdet ex aliquo apparen
te/hoc est ex naturali cognitione qua nō supposi-
ta: vt si hō nō haberet vsum rationis vel nō intel
ligeret terminos nō posset assentire. Et pterea pa
tet minor esse falsa: qz p solā īfusionē posset homo
credere: si igit reuelaret qcqd alij p doctrinā cre-
Ad tertiū dunt: z sic sol9 habit9 infusus sufficere pōt. ¶ Ad
tertiū dicendū q̄ si xp̄s nō fuisset locut9/vel mira
cula nō fecisset/nō credētes et nō peccassēt: nō qz
aliter credere nō possent: sed qz aliter credere nō
tenebāt: qz scriptura dicebat/ xp̄s cū venerit euā

gelizabit paupib9 et faciet miracula/et talia. Uñ
si nō pdicasset nec signa fecisset/ credere nō tene-
bant: sz tamen credere poterant sine signis: quia
signa īfidelib9 nō fidelib9 data sunt. vnde z nūc cū
pdicat habētib9 fidē nō sunt miracula necessaria:
quasi fides sufficiēter iclinet/ aīs de9 in necessarijs
deficeret mag fidelib9 q̄ īfidelib9. ¶ Nichilomi
nus tertia opinio pōt imaginari media iter istas 3. opi. q est
sic q̄ fides nō pōt exire in actū credēdi aliquo mō doctoris.
nisi ipsum credibile pponat p quēcūq̄ quōcunq̄
vel ab hoīe vbo vel scripto: vel a deo/vel angelo.
et sic fides est ex auditu. et sic vera ē pma opinio.
et hui9 ratio est: qz fides est habit9 assensiu9 nō co-
gnitiuus. vnde cū nō magis determinet itellectū
q̄ habitus naturalis sicut habitus pmoꝝ intelli
gibiliū speculabiliū vel agibiliū nūq̄ inclinat ad
assentiendū eis si nō pponant termini aliquo sen
su iteriori vel exteriori: sicut puer nūq̄ sciret istō
principiū/de quolibet esse vel nō esse. nisi audiuis
set vel legisset vel alio sensu cepisset. sic nec ea q
sunt fidei: sed in hoc est differētia: qz principia na-
turalia pōt p se inuenire sine alteri9 vbo vel scri-
pto: z ipsis ppositis nō pōt nō assentire: nec in eis
pōt errare. 4. metaphisice. in articulis autez nec
p se pōt eos inuenire/et ab alio ppositis pōt nō as
sentire/z circa eos errare. ¶ Scđo q̄ in omnem
actū fidei in quē pōt hō exire p fidē infusam solā 2
nō illā q est virt9 theologica sed q est gr̄a gratis
data. de qua dicit alteri fides in eodē spū. qz quic
quid pōt fieri mediāte doctrina hoīs/pōt fieri im
mediate p īfusionē z reuelationē. z isto modo Jo
hānes baptista/pphete/apl̄i/nō sensu z auditu ex
teriori habētes nō solū fidē q est virtus theologi
ca sed sciētiā theologie infusam exibāt in actum
credēdi: imo docēdo vbo et scripto magis q̄ alij
humanitus docti: qz etiā sciētias naturales habē
tes p īfusionē: vt adā et salomon nō min9 in actus
speculandi vel docēdi exire poterāt q̄ si eas p inuē
tionē et doctrinā habuissent. ¶ Tertio qz habēs
fidē infusam q est virt9 theologica/sine oī alio in-
fluxu speciali et adminiculo exteriori pposito/ si
aliquo credibili p fidē pōt exire in actū iplicitū q
sufficit ad salutē. et sic vera est secūda opinio. nō
autē in explicitū q est sibi necessari9. et sic vera est
prima opinio. Ratio huius est: qz cū p rationē na
turalē hō possit scire deum posse facere aliqua su
pra rationē humanā/et in deo aliqua talia eē que
ratio humana explicare nō valet: tñ p rationē na-
turalē nō pōt hō scire q sunt illa in deo cōprehēsi-
bilia rōe: nec vtrū de9 aliqđ vltra naturā fecerit/
vel sit facturus: et multo minus q sunt illa p fidē
sibi infusam q est virt9 theologica. Homo dispo-
nit et pficit ad hoc q̄ prompte z faciliter credat a
deo esse aliqua diuina lrancia reuelata q ratio ne
scit iuenire: et deū aliqua sibi reseruasse in tpe fa-
cturū supra naturā p salute hoim et fecisse et fa-
cturū esse quedā talia et hoc a deo reuelata: et q̄
deus vult ista credi ad q naturalis rō nō inclinat
sed fides nō docet q sunt illa: tñ fides nisi p pctm̄
abijciat nō sinit errare ptinaciter circa illa. decre
uit autē deus illa inotescere mō supnaturali puta
p miracula/ et inferiorib9 p supiores. Unde pmi
annunciatores fidei scz pphete et apl̄i miraculis
fulserunt. fides ergo inclinat ad assentiendū aliq
esse a deo reuelata q naturaliter nō sunt cognosci
bilia/sm illud Ecclesiastici. Plurima sup sensum

hoīs ostēsa sunt. ¶ Itē ad credendū reb⁹ diuinis in speciali: modo cōgruo annunciatis ⁊ qñcunq; modo sufficiēti annūciat̄ habēti fidē/ fides iclinat ad assentiendū: q̄ʒ vnctio docet de omnib⁹: sed tñ potest nō assentire ⁊ p̄dere fidē. qñ autē nō annunciat̄ modo sufficiēti non tenet̄ homo credere/ nec fides inclināt ad assentiendū vel nō assentiendum firmiter sed q̄ntum sufficit ad salutē: sed ad suspendēdū actū quousq; aliter de⁹ inotescat vel ad assētiendū alteri parti sine assertione: ⁊ sic errare potēs hereticus nō erit ꝺm Augustinū. Unde si alicui de deo occurrat q̄d non appareat declaratū ꝑ articulū vel ꝑ cōsiliū salua fide pōt neutri parti cōsentire vel indifferēter etiā false parti: dū tñ paratus sit aliud credere si aliud habet fides ecclesie. nā si cornelio ante doctrinā petri dixisset demon/ xp̄s nondū est nat⁹: fides implicita quaʒ habebat inclinasset ad dicendū/ paratus sum credere icarnationē factā qñ michi sufficiēter intimabit̄: nūc autē nō nego nec assero/ et ad hoc iclinasset fides/ potuisset etiā dicere: non credā factā esse quousq; aliter audiā: sed ad hoc falsum fides nō inclinasset: sed ꝓprio motu salua fide hoc dicere potuit sine ꝑtinacia.

Ad rōnes scd̄e opinionis. ¶ Per hoc ad p̄mā rationē secunde opinionis ꝙ ꝑ fidē ante institutionē tētat⁹ pōt tētationem vincere nō exeundo in actū explicitū vt faciat quid est veri⁹: sʒ iplicitū dicēdo/ parat⁹ sum credere q̄dcunq; istoꝝ nō obstāte rōne in ꝯtrariū qñ michi inotuerit sufficiēter: sʒ explicite nec credo nec discredo

Ad scd̄m. ¶ Ad scd̄m dicendū ꝙ nō est simile de habitu morali ⁊ intellectuali: q̄ʒ moralis īfusus ē de his q̄ nō excedūt rōnē ꝓpt q̄d naturali ratione sine alia doctrina hō pōt iudicare quid eligendū: nō sic aūt de fide in qua ratio nescit q̄d

Ad tertiū credendū. ¶ Ad tertiū dicendū ꝙ fides efficaci⁹ inclinat determinate ad credendū ⁊ fugiendū īfidelitatē q̄ȝ quicūq; habit⁹ ad fugiendū viciū sibi oppositū: sed ꝓpter hoc ꝙ naturalis ratio nō determinat quid credendū est sicut q̄d agendum est ꝓpter hoc aliq̄ habit⁹ determinate inclināt in speciali ad iudicandū vel agendū hoc vel illud: quia aliter nō sufficeret ad vitandū pctīn in moribus. nā si incōtinēs iudicat in generali nichil inhoneste agendū/ ⁊ in particulari fornicandū nō euitat pctīn. In fide aūt cui nichil est in speciali reuelatum sed ipse credit q̄dā supnaturalia fecisse vel facturū esse: sed in speciali nescit de hoc vel de illo/ parat⁹ tñ credere oppositū q̄ȝ cito sibi sufficienter ostendet̄/ nō est hereticus nec peccat contra fidē.

¶ Per hāc distinctionē patet respōsio ad vtrūq; principale: q̄ʒ fides infusa non min⁹ pōt q̄ȝ acq̄sita quo ad actū implicitū: sed min⁹ quo ad explicitū: q̄ʒ ista est habit⁹ assensiuus nō cognitiu⁹: illa sic: q̄ʒ ex actib⁹ explicitꝭ. Et ad illud fides ex auditu. verū est de fide explicita non implicita que est donum dei. ¶ Ad argumenta solutum est in prima opinione.

¶ Questio tertia.

Primum. Ertio querit̄/ vtrū actus credēdi differat re absoluta a potentia ⁊ spē creditiua. ¶ Videt̄ ꝙ nō: q̄ʒ oīs forma est act⁹ primus: sed opatio nō est act⁹ primus sed secūdus ex opposito distinctus. 2. de aīa. ergo nō differt re absoluta: q̄ʒ sic esset

In oppōz forma ⁊ actus p̄mus. ¶ Contra. q̄ʒ potētie distinguunt̄ ꝑ actus/ ⁊ actus per obiecta: sed actus differunt ab obiectis. ergo pari rōne potētie ab actibus. ¶ Preterea spēs est in medio: act⁹ autem cognitionis non pōt esse in medio. ergo spes differt ab actu.

Respōsio ¶ Respōsio. idē est de actu credēdi ꝙ de quocūq; actu intelligēdi/ de quo p̄ter illud q̄d dictū est de hoc in scd̄o libro di. 3. tractāde sunt modo tres opiniōes. Prima de actu in cōparatione ad potentiā et speciē simul. Scd̄a de actu in ꝯparationē ad solā potentiā. Tertia de actu in ꝯparatione ad p̄ncipiū. ¶ Prima opinio vera ⁊ cōmunis est: q̄ʒ act⁹ differt a potētia ⁊ a specie: sʒ q̄dā modus nou⁹ circa quē sic ꝓcedit̄: q̄ʒ recitabit̄ ille modus ponēdi. Scd̄o ipugnabunt̄ dicta istorum Tertio arguet̄ ꝯtra cōclusionē. Quarto r̄ndebit̄

Nou⁹ modus. ¶ Quantū ad primū/ dictū fuit plenī⁹ in secūdo di. 3. ⁊ ostēsum ꝙ actus differt re absoluta ab vtroq;. hanc tñ cōclusionē licet verā aliqui defendunt modo tñ incōgruo sic arguētes. Principia manētia differūt a suo principiato nō manēte: sed potētia ⁊ species ꝯparant̄ ad actū isto modo sicut p̄ncipia manētia ad principiatū nō manēs. ergo differunt ab eo re absoluta. Maiorē ꝓbāt ex vtraq; contradictione scʒ ex rōne p̄ncipiꝗ q̄d differt re a p̄ncipiato etiā in diuinis: sed in creaturis re absoluta ⁊ etiā ex varietate: q̄ʒ q̄ nō simul generant̄ ⁊ corrūpunt̄ sed seorsum corrūpit̄ vnū realiter altero manēte realiter/ illa nō sunt idē realiter. 4. metaphisice. multo igit̄ magis qñ vtrūq; concurrit/ scʒ habitudo p̄ncipiꝗ ⁊ p̄ncipiati/ ⁊ cū hoc diuersa et distincta generatio ⁊ corruptio. Probant etiā minorē sic. Nā q̄ntum ad p̄mā partē patet ꝙ potētia est prim⁹ act⁹ vel actiuū vel passiuū ꝺm omnes vel vtrūq; ꝺm quosdā. de specie etiā patet ꝺm ponētes species: q̄ʒ ipsa est principiū actus. q̄ntuʒ ad aliā partē ꝓbant: q̄ʒ habēs potētiā ⁊ speciē in memoria et etiā habitu est adhuc in potētia accidētali ad cōsiderare. 2. de aīa. ⁊ sic manent illa principia trāseūte isto p̄ncipiato q̄d est act⁹. ⁊ hec fuit minor

¶ Respōdēt autē ad argumēta dicētes ꝙ actus differt a specie ⁊ a potētia sicut act⁹ scd̄s a p̄mo/ ⁊ ꝑ ꝯsequēs realit̄: sicut calefacere differt re a calore a quo est: licet non differat ꝺm eos a calore ad

Contra illū nouum modum. quem est. ¶ Primo arguet̄ ꝯtra dicta: ⁊ scd̄o inq̄ret̄ de cōclusione. Primo videt̄ maior falsa/ vel nō esse ad ꝓpositū: q̄ʒ ipsi nō sunt contēti actū differre re relata nisi etiā differat re absoluta. hoc autem nō oportet ex p̄ma ꝯditione sola/ nec ex secunda/ nec ex vtraq; sil̄ sumpta. Verbi grā de potētia nō solū in diuinis in quib⁹ p̄ncipiū ⁊ principiatū differunt solū re relata nō absoluta: imo etiā in creaturis q̄d patet multis exēplis: q̄ʒ pūctus est principiū linee a qua tñ nō videt̄ differre re absoluta. ⁊ silr̄ fūdamētū ē p̄ncipiū relatiōis q̄ sup se nō addit nisi purū respectū. motus etiā est p̄ncipiū termini q̄ acquirit̄ ꝑ motū a quo. tñ ꝺm istos nō differt re absoluta. Isti etiā dicūt ꝙ causa formalis nō differt re absoluta ab effectu: ad min⁹ ꝺm oēs nō differt sicut forma a forma: q̄ʒ forme nō est forma: ⁊ tñ oīs causa est p̄ncipiū licet non ecōuerso. Idē etiā patet de secūda cōditione: q̄ʒ in aīa non sunt due res esse ⁊ esse formā: ⁊ tñ in morte realit̄ desinit esse forma nec tñ desinit esse simplr̄. et similiter ꝺm istos vna paternitate refert̄ pater ad plures filios quoꝝ vno mortuo corrūpit̄ paternitas put erat ad illū ⁊ realiter: q̄ʒ realiter nō est ad q̄d

realiter erat:manet tñ realiter ad supstites. ⁊ sic
est generaliter de re q̃ includit respectū ꝙ ꝓpt̃ re-
spectū potest vno modo corrūpi/ alio mō remane-
re/sic autē q2 esse formā sup esse addit respectū nō
rei sed rōnis. inde est ꝙ aīa desinit realit̃ esse for-
ma ꝓpt̃ corruptionē corpis nō suā. ⁊ similit̃ rela-
tio ad filiū mortuū ꝓpter corruptionē extremi nō
suā/dicit̃ realiter corrūpi: ꝑ qᵭ etiā in alia mate-
ria multa sophismata euadūt̃. ¶ Tertio patz idē
si vtrū3 simul iungat̃. est eñ aliqd ꝑncipium ali-
cuius cū quo nō manet: ⁊ tñ nō differt ab eo re ab
soluta: sicut t̃min⁹ mot⁹ et mutationis manet illis
nō manētē: ⁊ tñ nō differt sicut forma a forma ſm
eos: ⁊ ecōuerso descēsus deorsum ꝑncipiat̃ a gra-
uitate effectiue vel passiue qua manēte nō manet:
nec tñ ipse flux⁹ distinguit̃ ab ea sicut res ⁊ forma
absoluta. ꝓpt̃ qᵭ maior videt̃ simpl'r falsa: vel nō
sufficiēter ꝓbare cōclusionē/ sc3 ꝙ act⁹ differat re
absoluta a potētia ⁊ a spē ꝑ hoc ꝙ est ꝑncipiat⁹ ab
eis manētib⁹ ipē nō manēs/cū hoc cōtigat i aliis.
Diceret eñ aliquis ꝙ sicut albedo causat in sub-
iecto similitudinē addito alio a subiecto alit̃ non
que solū respectū addit: sic species in potētia cau
sat itellectionē q̃ est similitudo ad obiectū q̃n fan
tasiādo est ꝑsentatum: aliter nō ¶ Cōtra minorē
etiā pōt argui ꝙtum ad vtrā3 partē. ꝑmo de spē/
nō eñ sequit̃ supposito ꝙ intelligere sit ꝑ speciem
ꝙ ꝓpter hoc species sit ꝑncipiū actus intelligēdi
sicut causa efficiēs q̃ differt re absoluta: sed suffi-
cit ꝙ sit ꝑncipiū sicut causa formalis q̃ nō differt
ab effectu. Unde intelligere est ꝑ speciē sicut ꝑ in
tellectionē sicut videre ꝑ visionem/calere est ꝑ ca
lorē: q2 ipse est act⁹ species expressa: ⁊ sic simile di-
cit cognosci sibi etiā in deo/q̃ ꝑhabet rerū similitu
dines ꝑ quas cognoscit eas: nec tñ in eo differūt
re species ⁊ act⁹. ¶ Sil'r ꝙ assumit̃ potentiā esse
principiū act⁹/diceret aduersari⁹ ꝙ sic est potētia
ꝑncipiū agēdi sicut essentia ꝑncipiū essēdi: q2 ſm
istos essentia ē in potētia ad eē/ ⁊ eē nec est act⁹ ei⁹
nec ista ꝑncipiatio arguit ea differre adinicē sicut
duas formas ⁊ essentias: sicut esse differt ab essen
tia/diceret etiā aliquis ꝙ intellect⁹ est principiu3
intelligēdi: sicut calor calēdi/lux lucendi: et sic de
aliis ñ differētib⁹ re. ¶ Q3 dicūt postea ꝙ act⁹ ñ
manet istis manētib⁹ diceret̃ ꝙ ē duplex act⁹ secū
dus. Unus absolut⁹: ⁊ iste inseparabiliter conco-
mitat̃ actum pmū in subiecto/ sicut lucere lucē.
Alius ꝟo respectiu⁹: ⁊ iste cum subiecto requirit
obiectum. sed si sit manēs nō differt ab actu ꝑmo
sicut nec absolut⁹. sicut ergo lucere est idē ꝙ lux:
sic sentire est idē ꝙ sensus/ ⁊ itelligere idē est ꝙ in
tellectus/ ⁊ appetere ꝙ appetit⁹: nec addit nisi so
lum respectum actualē ad obiectū: ꝑꝑ qᵭ nō sepa
biliter cōcomitat̃ actū ꝑmū in subiecto: sicut nec
actus transiens cōcomitat̃ semꝑ in alio subiecto.
Unde sicut calidū nō semꝑ calefacit ꝙdiu habet
calorē: sic nec calefactibile semꝑ calefit ꝙdiu ha-
beret calorē/ ꝙuis calefieri nō fit in eo aliqua q̃li
tas a calore ꝓpter respectū cōnotatū. ⁊ sic ē de co
gnoscere et appetere. Propter qᵭ tertio videt̃ im
pugnari solutio ad argumentū: q2 q̃n supponunt
ꝙ ois actus secūdus differt ab actu ꝑmo re abso
luta/verū est de actu secundo trāseūte qui differt
etiā subiecto. nō autē verū est de actu secundo ma
nēte. Verbi grā/cōstat ꝙ calefacere est act⁹ secun
dus caloris trāsiēs/aut secūdus act⁹ caloris ma-
nens videt̃ esse calere ſm illos q̃ distinguunt esse
ab essentia. q2 ois act⁹ est aut ꝑm⁹ aut secūd⁹: s3 eē
si differt ab essentia q̃ ē act⁹ ꝑm⁹/nō est act⁹ ꝑm⁹:
q2 tūc esset essētia. ꝗ cū calere nō differat a calore
sicut forma a forma/patz ꝙ act⁹ secūd⁹ manēs nō
differt a ꝑmo sicut forma a forma. Si autē esse nō
differt ab essentia/ ⁊ sic calere sit primus act⁹ sicut
calor et nō secundus: tunc saltē videt̃ ꝙ calefface-
re et calefieri sil'r sit act⁹ secundus caloris manēs
cum eo in subiecto nō q̃dē illud quo ꝑmum calor
ꝑducit̃ q2 actus secūdus nō ꝑcedit: sed illud cale
fieri ⁊ calefacere quo calor ꝑductus intēdit̃: sed
nec iste differt ab actu suo ꝑmo sicut forma a for-
ma. nō eñ sunt due qualitates forma et flux⁹ for-
me: q2 tunc motus ꝑ se posset esse t̃mini⁹ alteri⁹ mo
tus ⁊ ꝑductionis sicut et q̃libet forma absoluta.
cū ergo ſm istos cognoscere et appetere sint act⁹
secūdi ⁊ itellectus sensus ⁊ appetit⁹ sicut act⁹ pri
mus idē subiecto. ergo nō differunt sicut due for-
me. ¶ Itē qᵭ est in actu essentiali ⁊ in potētia ac
cidētali nō indiget ad habendū illū actū secūdu3
nisi remouēte ꝓhibēs qᵭ est causa ꝑ accidēs: sed
habēs potētiā et speciē adhuc ad itelligendū ꝑ se
indiget fantasmatibus q̃ se habēt ad intellectum
vt colores ad visum. color autē ꝑ se et non ꝑ acci-
dēs est motiuus visus vt oculi dyaphani vel medii
ſm actū. ergo nō ꝯparat̃ act⁹ ad potentiā ⁊ speciē
sicut actus secūdus ad actum primum qᵭ illi sup
ponunt. ¶ Deinde inq̃rendo de ꝯclusione arguit̃
tripliciter ꝯtra eā. Primo ostēdit̃ ꝙ nō differt etia3
ab essētia. Scᵭo ꝙ saltē nō differt a potētia. Ter-
tio ꝙ saltē nō differt a potētia ⁊ specie. ¶ Primū
patet sic. In oi gñe abstractū ⁊ ꝯcretu3 de forma
li significato ⁊ pricipali significāt vel iportāt vnā
formā realit̃ siue in absolutis sicut albū solā q̃lita
tē significat: siue in relatiuis/sicut pater ⁊ paterni
tas in diuinis ⁊ creaturis: sed intelligēs ⁊ itellec-
tio se habēt sicut abstractū et cōcretū sicut ope-
rans et opatio et ꝑncipale significatū vel in signi
ficato intellectionis est actus intelligēdi. ꝑncipa
le ꝟo significatū itelligētis est forma substātialis
vel natura itellectualis. ergo in angelis ⁊ aīa etiā
sensitiua idē est opatio sensitiua sub substātia ac
cipiēdo ꝓ cōcreto ⁊ abstracto sentiēs ⁊ sentiatio.
Imo i oi aīa vt viuere ⁊ viuēs ꝑmo i oi re vt i igne
calefactiuo et calefaciēs. Maior iā ꝓbata ē. Nec
obstat instātia quorūdā dicētium ꝙ relatiua scđm
dici sunt illa in quib⁹ differunt abstractum ⁊ con
cretum/q2 relatio in abstracto semꝑ de principali
significato importat relationē. vnde nō est aliqua
relatio ſm dici: s3 ois relatio est ſm esse/ sed rela
tiuum ſm dici de ꝑncipali significato iportat ali-
quā relationē/sicut sciētia iportat qualitatē qua3
cōsequit̃ relatio. Hoc inꝙ non valet. q2 imo in oi
materia idē semꝑ significāt abstractum et concre
tum licet aliud cōnotāt vnum ꝙ aliud. ⁊ in exem
plis de quib⁹ instat̃ relatiuu3 ſm dici et relatio vt
sic sumpta in t̃minis gñalib⁹ habent se isto modo
relatiuum siue ſm dici siue ſm esse/ sed ſm istud
nullū relatū siue ſm dici siue ſm esse: s3 istud no-
men relatiui qᵭ ꝟe est cōcretum hui⁹ abstracti qᵭ
est relatio/semꝑ in ꝑncipali significato importat
ipsam relationē: sed in materia ꝯtracta si iportat
aliud ꝙ relationē: nō tñ aliud ꝙ suū abstractum.
sicut scibile idē importat ꝙ scibilitas: q̃ non est re
latio sed aptitudo naturalis ad sciendum: q̃ est ꝑ

aliquid absolutũ: q2 relatio non est ꝑncipiũ mot⁹ nec realis nec intẽtionalis. Minor licȝ sit ꝓbata in parte: tñ ꝓbaꝛ q̈tum ad illã partẽ dubiã / scȝ ꝙ ꝑncipale ⁊ formale significatũ intelligent' sit natura intellectualis ⁊ substantialꝛ: q2 idẽ est significatũ cõcreti actualis ⁊ potẽtialis ⁊ agẽtis ⁊ actiui: sicut eodẽ aliq̄d est motiuũ ⁊ mobile. Unde cũ intellectiuum siue intellectuale ꝑncipaliter iportat formã substãtialẽ q2 est differẽtia substantialis ⁊ non accidẽtalis. ideo ⁊c. Et cõfirmaꝛ ratio: q2 de ꝑncipali et formali significato intellectiuum est illud quo aliquid est potẽs itelligere: intellect⁹ autẽ illud quo actu intelligit: sed idẽ est quo intelligere potest ⁊ quo intelligit: q2 si aliq̄d operaꝛ nõ p potentiã que põt opari impossibile seq̄reꝛ / scȝ ꝙ operareꝛ ⁊ nõ posset opari. illud aũt quo aliq̄d ꝑncipaliter itelligere põt est aĩa nõ potentia q̄ est id q̄ instrumẽtaꝛ. ergo ⁊c. Et p̄terea illo ꝑncipalit' aliquid agit quo ꝑncipaliter est: q2 vnũq̄dq̄ agit ſm ꝙ est in actu: sed ↄstat ꝙ intellectiuũ ꝑncipalit' est p substãtiã nõ p potẽtiã nec p operationẽ. ergo intelligẽs ꝑncipaliter importat substãtiã. ¶ Scđo

Arguiꝛ ꝙ act⁹ nõ differt re a potentia.

arguiꝛ ꝙ actus nõ differat re a potẽtia sic: q2 aut differret re relata aut re absoluta / neutra differt vt ꝓbaꝛ. ergo nulla. Maior patet p Augustinũ ⁊ phm: q2 oĩs res aut est ad se aut ad aliud: ⁊ p consequẽs aut absoluta aut relata / ẽtiã oĩs res realis aut p relata vt in diuinis etiã in humanis etiaȝ p absoluta sicut in plurib⁹ creaturis. Minor patet q̈tum ad vtrãq3 partẽ. ꝑmo ꝙ nõ differũt re absoluta: q2 oĩs cognitio fit p assimilationẽ. simile eñ simili cognosci fuit cõis animi cõceptio apd' oẽs philosophãtes: sȝ assimilatio potẽtialis fit actualis p solã p̄sentiã obiecti nõ addita re absoluta sȝ puro respectu qui est ip̄amet similitudo. ergo sĩr cognitio habitualis fit actualis p solã additionẽ q̄ est respect⁹ scȝ similitudo expressa obiecti p̄sentati ⁊ est ipsamet cognitio. aĩa eñ est quodam mõ oĩa: sed esse similitudinariũ in potentia ⁊ p cognitionẽ actualẽ fit actu similis. sic eñ deus fecit res in mẽtib⁹ angelicis p similitudinẽ cognitiõis / ita ꝙ sicut ad coexistentiam albi de nouo ꝓducti fit relatio in albo p̄existẽte q̄ est similitudo: sic ad rep̄sentationẽ obiecti cognoscibilis fit relatio in potẽtia cognitiua q̄ est similitudo ipsi⁹ / ⁊ ip̄a ẽ ipsamet cognitio ⁊ vbi causaꝛ ab obiecto tunc est realis relatio sicut mẽsurati ad mensuram sicut in nobis. vbi vero nõ causaꝛ ab obiecto tunc est tñ rationis sicut in angelo ⁊ in deo. de deo q̄dẽ oẽs cõcedũt: de qualibet aũt substãtia separata ꝙ sit sua opatio vult phs. 12. metaphisice. ¶ Scđo ꝙ etiã

2. ratio.

nõ differãt re relata: q2 actus ⁊ potẽtia sunt in eodẽ genere ſm oẽs sic scȝ intelligẽdo ꝙ illud quod exit de potẽtia in actũ idẽ genere spẽ numero est ĩ actu q̄d pri⁹ fuit in potẽtia. ¶ Itẽ sic ꝙ illud quo prius erat in potẽtia ⁊ nũc est actu reduciꝛ ad idẽ genus speciẽ ⁊ numerũ in accidẽtib⁹: sed in substãtia materia ⁊ forma differẽtes numero sunt in eodẽ genere ⁊ specie: faciũt etiã idẽ ↄpositũ numero sed ĩ accidẽtib⁹ q2 totũ est act⁹ nõ possunt potẽtia et act⁹ distingui solo numero / ꝓpter q̄d videꝛ idẽ re. vnde cũ potẽtia cognitiua et ei⁹ act⁹ sint accidẽtia ⁊ habeãt se sicut potẽtia et actus q2 quo possumus esse cognoscẽtes est potẽtia: qua sum⁹ actu ẽ actus ipse. ergo sunt in eodẽ gñe ⁊ specie ⁊ nõ pñt differre solo numero cũ vtrũq3 sit actus q̄dãꝫ in eodẽ subiecto. ergo sunt penit⁹ idem ⁊c. ¶ Tertio

Arguiꝛ ꝙ act⁹ nõ differt re a specie intelligibili.

ꝙ actus nõ differt re a specie itelligibili: q2 aut poneret ꝓpter determinationẽ act⁹ aut ꝓpter causationẽ ipsi⁹ aut ꝓpter rep̄sentationẽ obiecti: sed ꝓpter nullũ istoꝛ est necessaria species differẽs ab actu itelligẽdi. ergo frustra ⁊ sup̄flue poniꝛ. Maior patet p ponẽtes species q̄ nullã aliã necessitatem nec veritatẽ assignãt nisi alteram ex p̄dictis. Minor patet quo ad partẽ primã: q2 ad hoc ꝙ sequaꝛ determinata actio vel in determinato agẽte in indeterminato passiuo sufficit cõcursus determinati agẽtis in indetminatione formali passiui. Ubi grã. in naturalib⁹ ad hoc ꝙ materia recipiat determinatã formã substãtialẽ vel accidẽtalẽ ad que est indifferẽs a sole q̄ est idifferẽs ad multas non oportet materiã p̄determinari aliqua formali dispositione q2 ꝓcederet in infinitũ nisi deueniret ad ꝑmã q̄ nõ ꝓpt' p̄existentẽ detminat sufficiẽter cõcursus agẽtis particularis detmiati ad vnã formã ⁊ dipositionẽ pl⁹ q̈ ad aliã. Idẽ est in artificialib⁹. vnde ꝙ magis detminatã figurã imprimat cere vel alteri materie cũ idifferẽter possit ipsa oẽm facere / ⁊ illa oẽm recipere: hoc ẽ p detminationẽ volũtatis q̄ pl⁹ vult vnã q̈ aliã ip̄rimere. ergo nõ obstãte idetminatione intellect⁹ agẽtis q̄ est oĩa facere ⁊ possibilis q̄ est oĩa fieri sequiꝛ detminata itellectio sine formali ip̄ressione spẽi p̄cedẽte ex solo ↄcursu fantasmatis detminati. vnde ſm ponẽtes species / detminata spẽs iprimiꝛ nõ ꝓpt' p̄cedentẽ detminationẽ formalẽ / sed ꝓpt' detminationẽ fantasmatis ad actionẽ cõcurrẽtiȝ. ¶ Scđa pars de causatione patet dupl'r. Primo / q2 tũc angelus q̄ itelligit se p essentiã ⁊ nõ p speciẽ nõ causaret in se suã itellectionẽ / ⁊ sic esset sibi min⁹ naturalis q̈ itellectio alioꝝ p speciẽ q̄ est naturalis et a ꝑncipio actiuo ⁊ passiuo. Scđo q2 voluntas hȝ se ad volendũ sicut itellect⁹ ad itelligẽdũ. si ergo itellect⁹ ad causandũ itellectionẽ idiget spẽ: pari rõne ⁊ volũtas ad causandũ volitionẽ / q̄d nullus diceret. ¶ Tertia pars patet: q2 si ꝓpter obiectũ species req̄riꝛ / tũc de⁹ nõ posset in me sine spẽ facere cognitionẽ. ↄñs est falsum. ergo ⁊ antecedens. Falsitas ↄsñtis appet: q2 spẽs nõ est causa formalis act⁹ nec materialis susceptiua in me eque immediate recipiꝛ in nuda essentia potẽtie act⁹ sicut spẽs. ergo deus põt supplere vicẽ ei⁹ sicut facit in ꝑma. Cõsequẽtia patet: q2 si spẽs req̄raꝛ ꝓpt' obiectum hoc est dupl'r. aut ad hoc ꝙ habeaꝛ obiectũ / et tũc de⁹ nõ põt hoc supplere nisi de seip̄o / q̄d nõ põt vna creatura alteri⁹ illabi distincte subiecto ⁊ supposito. nec põt facere ꝙ potẽtia feraꝛ nisi ĩ obiectũ suũ / aut req̄riꝛ spẽs ad hec vt rep̄sentet obiectum. vt' sicut actio realis req̄rit obiectũ p̄sens situal'r in quo recipiꝛ. sic actio spũalis q̄ ẽ cognitio et desideriũ req̄rat obiectuȝ p̄sens spũalit' ad q̄d tẽdiꝛ. hoc eñ nõ ẽ verũ: q2 etiã in visu req̄rẽte p̄sentiã realẽ coexigiꝛ p̄sentia spũalis p effectum. ¶ Itẽ angel⁹ corp⁹ p̄sens q̄d mouet nõ itelligit nisi p speciẽ ſm eos. Itẽ nec deus hoc posset supplere sicut nec illã q2 hoc esset creare si scȝ calidũ causaret calorẽ sine subiecto. tũc eñ nõ educeret de potẽtia sed ꝓduceret de nichilo. ¶ Sustinendo aũt ↄclusionem cõmunẽ põt respõderi ad ista.

Sustinendo opiõnẽ cõez respõdet doc.' ad ratões factas.

¶ Ad primũ cõcedẽdo maiorẽ posset dici ad minorem ꝙ intelligẽs / cognoscẽs / ⁊ hmõi sunt concreta equoca respectu duoꝝ vel triũ abstractoꝝ: ⁊

ppter hoc sicut et illa diuersimode significāt. Intel-
lectus em̄ significat pncipaliter id quo intelligit:
hoc autē est pncipiū formale vel potētiale vel sub
stātiale: qr tria et rib9 abstract; significant. Sm̄ ꝙ ꝙ
est cōcretū itellectionis illā solā significat Sm̄ ꝙ
est cōcretū potētie intellectiue sic illā solā Sm̄ ꝙ
forme itellectiue illā sic illā solā. Siſr ē de cōcreto
potētiali qd est equocū. ¶ Scdo pōt responderi
ꝙ aliud significat cōcretū actuale/ aliud potētia-
le: sicut motiuū et mouēs: qr cōcretū importat pn
cipiū formale nō effectiuū. vnde cū illud quo for-
maliter agēs agit: sic actio ipsa agēs iportat for-
maliter actionē nō pncipiū ei9 nec accidētale nec
substātiale: sed actiuū vel motiuū iportat poten-
tiā ipsam qua formalit est potēs agere vel moue-
re. et qū dr ꝙ eodē agit agēs et pōt agere. sic est in-
telligendū ꝙ idē quo est motiuū formalit mouet
effectiue. Si autē dicat agēs sicut absolute signi
ficat illud quo agit sic pncipalit significat illud q
pncipalit agit: hoc aūt est forma substātialis. g il
lā pmo iportat. ¶ Dicēdū ꝙ agēs formalit signi
ficat illud quo agit formalit nō illud quo agit ali
ter puta effectiue. Vn̄ cū sola actiōe agat forma
Ad scdm. liter illā solā significat formalr et pncipalit: sec9
aūt de significato actiui vt dictū est ¶ Ad secūdū
pncipale cōcessa maiore/dicendū ad primā partē
minoris ꝙ cognitio fit p assimilationē differēter i
deo et creaturis: qr siītudo qua de9 cognoscit ē ip
semet de9 et suus actus. in nobis aūt qdā qualitas
absoluta qua itellect9 assimilat intelligibili et nō
prius respect9: qr itellectus agēs est oia facere et
intellectus possibilis est fieri: nō cōtingit aūt nec
facere nec fieri solā relationē sed formā absolutā
cū autē intellectionē recipiat intellectus possibi-
lis quā efficit agēs ipsa nō erit tantum respectus.
¶ Preterea sicut se hñt colores ad visum sic fan
tasmata ad intellectū: sed colores nō iprimūt so-
lū respectū vel relationē sed rē absolutā: qr color
est motiu9 dyaphani: relatio aūt nō ē p se res mo-
tus. ergo. &c. Qn̄ g dr ꝙ cognitio est p assilatio-
nē/pdicatio est p causam nō p essentiā: et siītudo ē
ↄñs nō añcedēs put est relatio. qñ g dr ꝙ assimi-
latio potētialis fit actualis p solū respectū. verū
est de assimilatione potētiali respectu illi9 soli9 si-
militudinis et actuali respectu fundamēti. sec9 est
de illa vbi est potētia et ad fundamētū et ad ipsum
respectū sicut ē hic. nec ē siſe de duob9 albis quor
vnū nō mouet aliud nec realit agit in aliud et de ob-
iecto et potētia q se hñt realr sicut mouēs et motū
Vn̄ intercidit effect9 medi9 absolut9. Qz aūt ari
stoteles dicit. 12. metaphisice. negandu est nisi quo
ad deū respectu alior a se. ¶ Ad aliā partē dicen-
dum ꝙ actus et potētia sunt in eodē genere sic ꝙ
illud qd fuit in potentia est in actu idē numero et
specie. et tenet in oi pdicamēto sed vltra exponen
do ꝙ illud quo aliqd est in potētia et quo actu sint
idē illis modis/nō est vniforme nec generale: nam
in substātia cōposita ex actu et potētia fit p se vnū
et simplr: vnde ibi potētia et act9 reducunt ad idē
genus et speciē et numerū sic ꝙ itegrāt idē re nu-
mero in se tñ manēt distincta: sed accidēs simplex
est: nec ex plurib9 accidētib9 fit vnū p se. Unde po
tentia et actus in accidētib9 semp quidē sunt idem
subiecto/nunq̄ autē idē specie: sed qñq idē gene-
re generalissimo: vt potētia habitus et act9. qñq
non: vt substantia est in potentia ad q̄titatem/ et il

la ad qualitatē. ¶ Ad tertiū pncipale dicendum Ad tertiū
cōcessa maiore et pma parte minoris/ ad secundā
partē licet verū cōcludat tñ accipit duo falsa. pri
mū est ꝙ angel9 efficiat intellectionē qua se intel-
ligit: qr tūc aget imediate p essentiā: nā p potētiā
intellectiuā qua eā recipit ipsam nō efficit. siqdē
volitionem mediāte itellectu et intellectione qua
se cognoscit pōt efficere/ sed intellectionem nullo
supposito: qr creatura nihil agit imediate p essen
tiā sed est a creāte: nec est minus naturalis q alie
quas facit imo magis: sicut potētie increate sunt
naturaliores q opationes earū. Similiter nō est
simile de volūtate q habet obiectū in qd pōt ferri
p opationē intellectus. nō sic autē intellect9 p ope
rationē fantasmatis qd nō repñtat nisi singula-
ritate qd nō est primū et directū obiectū intellect9
sed i hoc bene cōcludit ratio ꝙ ppt opationē cau
sandā nō videt necessaria. ¶ Quantū ad tertium
dicēdū ꝙ imo ppter repñtationē obiecti est ne-
cessaria species in oi potētia cognitiua q non ha-
bet psens suū obiectū p essentiam in rōne obiecti.
Unde qr fantasma nō repñtat vniuersale reqri
tur cū illo species itelligibilis: et qr interior sen-
sus intimi9 cognoscit exteriori cognoscente/et hz
aliā rōnē obiectalem: ideo pter illū reqrit speciē:
similiter qr visibile positū sup oculū non facit sen
sum: ideo nō intimat9 oculo p essentiā indiget re-
presentari p speciē. pōt tñ de9 facere cognitionem
sine specie/ꝙ licet non possit facere ꝙ ferat nisi in
obiectū: pōt tñ facere ꝙ ferat i obiectū et nō psen
tatū. nec est simile de actiōe trāseūte Sm̄ rē et trās-
eunte Sm̄ rationē tm̄/q̄uis istud sit bene dubium.
¶ Quātum ad secundū repetet opinio posita et 2. articls.
impugnata vt supra. 2. libro. di. 3. cū suis motiuis. Opinio.
et recitabitur scdo quorūdā ipugnatio. Tertio eo
rūdē solutio ad motiua. ¶ Ad euidētiā pmi sciēd
Sm̄ illos ꝙ act9 pm9 et secūdus qñq nullā habitu
dinem important ad aliquid aliud: sicut lux et lu-
cere. et talia sunt semp simul actu. vnde q̄diu ē lux
semp est lucere. qñq vo iportat aliquā habitudi-
nē ad extra: sicut calefactiuū importat habitudi-
nem ad calefactibile/ et calefaciēs ad calefactiuū
¶ Modo dicūt ꝙ in istis semp sunt simul forma
a qua dicit aliqd esse calidū et esse calefactiuū: qr
calefactiuū importat calefacere Sm̄ esse possibile.
nūc autē licet calefactibile semp nō sit calefacti-
uo psens: semp tñ est psens aptitudine et possibili-
tate: sed in calefaciēte et calefactiuo forma p quā
cōuenit alicui calefacere trāsit in aliud. Vn̄ cale-
faciēs et calefacere non semp sunt simul/sicut nec
calor et calefacere. modo dicunt ꝙ intellectiuū et
intelligibile se habēt adinuicē sicut calefactiuum
et calefactibile. intelligēs aūt et intellectiuū sicut
calefaciēs et calefactiuū. et dicūt ꝙ sicut intellecti
uum nichil addit sup potētiā itellectiuā nisi solū
respectū ad obiectū possibile esse psens: ita intelli
gēs sup potentiā nichil addit nisi habitudinē ip-
sius potētie ad obiectum presens: et ppter hoc qr
non semp obiectum est presens licet semper itelli
gens sit intellectio: non tñ semp intelligit ¶ Qz
autem intelligere non dicat aliquam formā abso
lutā sed solū rationē pbant quadrupliciter. Pri
mo sic. nulla forma absoluta est operatio: intelli-
gere est operatio. ergo. &c. Minor cōcedit ab om
nibus. Maior pbat tripliciter. Primo sic: qr idē
non est principiū susipsius: sed forma absoluta est

pꝛincipiū opationis, ergo. &c. ¶ Scḋo sic. illa q̄
ex opposito distinguunt̄ vnū non est alterum: sed
actus pꝛimus & actus secūdus qui se habent sicut
foꝛma absoluta & opatio ex opposito/ distinguun
tur. ergo. &c. ¶ Tertio sic. qꝛ si operatio esset foꝛ
ma absoluta illa foꝛma posset habere oppositum
et tunc q̄reret̄ de illa vtrū sit foꝛma absoluta/ aut
non. si nō: eadē rōne standū fuit in pꝛima. si sic. er
2 go illa foꝛma habebit aliā. & sic ꝓcedit̄ in infinitū
¶ Scḋo ꝓncipalit̄ sic: qꝛ in opatione ītramanēte
que nō impoꝛtet aliquē respectū ad extra/ foꝛma
et operatio nō differūt nisi ſm modū significādi
noīaliter & verbaliter/ sicut lux & lucere: et p ꝯñs
vnū nichil addit sup alterū: sed ītelligere est ope
ratio manēs. ergo videt̄ ꝙ dicere ꝙ ītelligere ad-
dat sup intellectiuū/ est dicere ꝙ calere addit sup
3 caloꝛē/ qḋ est absurdū. ¶ Tertio sic: qꝛ si ītellige
re dicit foꝛmā absolutā/ deus posset separare ītel-
ligere ab intellectu: qꝛ deꝰ potest quecūqꝫ absolu-
ta separare dū tñ dicāt actus. ꝯñs est falsum: quia
deus hoc nō posset facere: qꝛ esset intelligere sine
4 intelligēte. ¶ Quarto sic: qꝛ si ītelligere diceret
aliquā foꝛmā absolutā: ergo & sentire. ꝯña patet.
ꝯñs est falsum: ergo & antecedēs. Pꝛobo falsitatē
ꝯsequētis: qꝛ simul & semel aliquis videt album/
nigrum/ viride/ & similia: aut ergo eodē actu aut plu
ribus. si pluribꝰ: ergo plures actꝰ sentiēdi in vno
particulari sensu puta visu sunt simul: qḋ est incō
ueniēs. si vno/ & ille vnus est actꝰ absolutꝰ: sequit̄
ꝙ vno & eodē actu sentit̄ albū/ nigrū/ viride/ qḋ est
incōueniēs. ¶ Ista aūt positio videt̄ falsa aliqꝫ &
impossibilis. et arguūt ꝓmo cōtra positionē. scḋo
cōtra modū ponendi. Cōtra positionē arguit̄ tri-
pliciter. Pꝛimo ex nouitate & mutatione q̄ in ītel
ligēdo apparet. Scḋo ex natura ipsiꝰ relationis.
Tertio ex his q̄ attribuunt̄ actui intelligēdi. Ex
ꝓmo quadrupliciter. ¶ Pꝛio sic. Ista mutatio noua
qua fit de nō intelligēte ītelligēs/ aut termīat̄ ad
aliquē actū absolutū in potētia/ aut ad hoc ꝙ ob-
iectū fiat/ aut ad hoc ꝙ vnū applicet̄ qualitercūqꝫ
ad alterū. si ꝓmo mō/ habet̄ intentū. si scḋo modo
sequit̄ ꝙ intelligere fiat nō p aliquā mutationē fa
ctam in potētia sꝫ in obiecto: qḋ est absurdū. Ter
tio mō q̄ro qualis est illa applicatio/ aut ſm locū
qḋ est manifeste falsum. aut ſm infoꝛmationē/ vt
scꝫ obiectū infoꝛmet potentiā: qḋ est simr absurdū
et tñ etiā p hoc habet̄ ꝓpositū: qꝛ scꝫ addit aliqḋ
absolutū sup potētiā infoꝛmās ipsam. aut ſm pre
sentialitatē vt qdā dicūt. et sic q̄ro qualis est illa
ꝓsentialitas: aut ſm coexistētiā tm̄/ & sic cū deus
semp coexistat cuilibet ītellectui semp ītelligere
tur a quolibet ītellectu: qḋ est falsum. aut ſm dis-
positionē mouētis & mobilis: & tūc q̄ro aut hoc ē
p hoc ꝙ ītellectꝰ mouet obiectū/ & hoc dicere esset
absurdū: aut hoc est p hoc ꝙ obiectū mouet potē
2 tiā: & tunc q̄rā adhuc qḋ sit sicut pꝛiꝰ. ¶ Scḋo sic
et est cōfirmatio ꝓcedētis: qꝛ ipsi dicūt ꝙ ipsa no-
uitas ꝓuenit ꝓpter nouitatē ꝓsentie obiecti latē-
tis: quero quid intelligunt p nō latentiā ꝓsentie/
aut p presentiā latentie: aut purā negationē/ aut
aliqḋ positiuū. si purā negationē: ergo intellige-
re foꝛmaliter nō dicit nisi puram negationē. si ali
quid positiuum/ hoc non est nisi manifestatio. er-
go manifestatio siue cognitio est aliquid aliud ꝓ
ter obiectum et potentiā & ꝓter ꝓsentiā siue coexi
stentiā vtriusqꝫ. & q̄ro qḋ sit illud. vtrū aliqḋ cau-

Cōtra opinionem arguit multipliciter Herueus qli.3.q.8. Pꝛio pꝛincipalit̄ arguit quadrupliciter.

satū in potētia vel in obiecto: & sequit̄ idē qḋ pꝛiꝰ
¶ Tertio sic: qꝛ vbicūqꝫ aliqḋ fit de nouo qḋ pꝛiꝰ 5
nō fiebat: opoꝛtꝫ ꝙ hoc fiat aut ꝓpt̄ remotionē ꝓ-
hibētis/ sicut graue mouet̄ deoꝛsū remoto detinē
te/ vel p hoc ꝙ passum appꝛoximat̄ agēti vel ecō-
uerso. tunc ergo qñ de nō intelligēte fit ītelligēs:
quero qḋ istoꝝ sit ibi de nouo. si dicat̄ ꝙ remotio
ꝓhibētis: q̄ro qḋ est illud ꝓhibēs qḋ remouet̄/ et
qḋ est remouēs vel qḋ remouet. si dicat̄ ꝙ est re-
motio ꝓhibētis negatiui scꝫ absentia obiecti q̄ ꝓ
hibebat/ sicut absentia aeris ꝓhibet coꝛpꝰ lumino
sum ne illuminet/ hoc est ignoꝛare ꝓpꝛiā vocē: qꝛ
hoc nō est remouere ꝓhibēs ꝓpꝛie loquendo: sed
hoc est applicare ipsum passiuū actiuo. si scḋo mō
tūc se habebūt obiectū & potētia sicut mouens et
motū. & tunc q̄ro vt pꝛiꝰ qḋ mouet/ & qḋ mouet̄. et 4
iterū qḋ faciat vel facit mouēs l moto. ¶ Quar
to sic. qñ aliqꝭs de nouo videt deū/ quero vtrū ali
qua noua mutatio fiat ibi/ aut nō. si nō: ergo eodē
modo se habet beatꝰ & nō beatꝰ. si aliqua mutatio
fit/ q̄ro aut in potētia/ aut in obiecto/ aut in vtroqꝫ
Dicere ꝙ in obiecto scꝫ in deo vel in vtroqꝫ/ est ab
surdū: qꝛ in deo nulla est mutatio. si l potētia aut
est acceptio alicuiꝰ absoluti/ & sic habet̄ ꝓpositū:
aut terminat̄ ad relationē tm̄ nulla mutatione fa
cta l absoluto aut ſm se aut ſm applicationē vniꝰ
ad alterū/ q̄ret̄ qualis esset illa applicatio vt pꝛiꝰ
et nō poterit fingi. ¶ Ex pte relatiōis arguo du
pliciter. Pꝛimo sic: qꝛ illa relatio quā tu dicis ī-
telligere/ aut est relatio rei aut rōnis tm̄. si ratio-
nis tm̄: tūc intelligere erit ens rationis tm̄: & tūc
ens rōnis btificabit hoīem/ qḋ est satis absurdū.
si realis: ergo in deo nō est intelligere: qꝛ inter in-
tellectiuū diuinū & suū p se obiectū nulla est rela-
2 tio realis. ¶ Scḋo sic. qꝛ si ītelligere non addit
aliquid absolutū sup potētiā sed tm̄ respectū nul
lam ꝯpositionē facientē cū eo/ intellectꝰ nō est pfe
ctioꝛ q̄ꝫ nō intelligens: sed hoc est simr absurdum.
Pꝛobo ꝓmo ꝯsequentiā & ſm eos & ſm veritatē.
scḋm eos: qꝛ vt ipi dicunt relatio nullā pfectionē
dicit preter ipsammet pfectionē que est fundamē
tum: sed fundamentū est equaliter in intelligente
et nō intelligente. ergo si intelligere nō dicit nisi
talem respectū/ eque perfectus erit nō intelligēs
sicut intelligens. hoc etiam patet ſm veritatem:
qꝛ perfectio videt̄ dicere foꝛmā alicuiꝰ pfectibi-
lis differentem re a pfectibili/ sed scḋm istam po-
sitionem intelligere non dicit aliquam pfectionē
differētem re ab intellectu. ergo. &c. Falsitas con
sequentis est manifesta/ scꝫ ꝙ non intelligens sit
eq̄ pfectꝰ sicut ītelligēs. Pꝛimo. qꝛ ad hoc sequit̄
ꝙ eque perfectus erit beatus et non beatus si po
natur beatitudo in visione siue in dilectione/ quia
idem est iudicium de vtroqꝫ. Scḋo sequit̄ ꝙ om-
nia intelligere eiusdem intelligentis essent eque
perfecta/ qꝛ fundamentum ipsius intelligere quē
ponit̄ respectus est cōmune omnibus. et sic patet
falsitas cōsequentis. ¶ Sed ad hoc dicunt ꝙ li-
cet intelligens et non intelligens sint eque perfe-
cti per se loquēdo tamen per accidens intelligēs
est perfectioꝛ / sicut graue deoꝛsum est magis pfe
ctum q̄ꝫ sursum. ¶ Cōtra. sicut vnūquodqꝫ se ha
bet ad perfectum esse/ et ita ad perfectionem ha-
bere/ sed intelligens scḋm eos nullam habet pfe
ctionem plusq̄ꝫ non intelligens/ qꝛ non habet nisi
respectum qui non est perfectio saltem alia a fun-

Scḋo pꝛincipalit̄ arguit dupliciter

3.principali ter arguit. damento ꝛ ſm eos ſm veritatẽ.ḡ: ꝛc. ¶ Qꝫ autẽ
dicitur de graui falſum eſt.q2 in quocunqꝫ loco fit
ſi eſt equaliter graue/eſt equaliter perfectũ: licet
in vno loco magis cõſeruetur ꝙ in alio. Ex hoc
autem ꝙ attribuitur actui intelligẽdi arguo ſic:
nullus reſpectus eſt principiũ agendi ſꝫ intellige=
re et velle ſunt principia agendi.ergo non ſunt re=
ſpectus. Maioꝛ patet.probatio minoꝛis q2 agens
ꝑ intellectum et voluntatẽ aut agit ꝑ ipſas ſolas
potẽtias: ꝛ ſic ita aget doꝛmiens ſicut vigilãs aut
Cõtra modũ ponẽdi arguitur. ꝑ actus ꝛ ſic habeo propoſitum. ¶ Contra etiam
modum ponendi arguo q2 ſicut ipſi dicunt actus
pꝛimus et ſecũdus ſiue forma ꝛ operatio ſicut lux
et lucere in illis in q̃bus nõ dicunt reſpectuꝫ ſunt
ſemꝑ ſimul: nec differunt niſi ſint nominalit̃ et ver
baliter dicta ex vtroqꝫ iſtoꝛum oſtendo ꝙ contra=
dicũt ſibi.ex pꝛimo ſic: quia illd qd nõ dicit reſpe=
ctum dicit formã abſolutã: ſed vt ipſi dicunt que=
dam ſunt in q̃bus actus ſecundus nõ impoꝛtat re
ſpectuꝫ.ergo de neceſſitate ſꝫ eos in illis dicit foꝛ
mam abſolutã: ſed cũ hoc ipſi accipiũt vl̃r ꝙ nulla
opatio dicit formã abſolutã ꝛ ꝑma ſua ratiõe. er=
go manifeſte contradicunt ſibi. Et ſecundo q2 ſi in
illis in quibus forma et opatio: puta lux ꝛ lucere
non differũt niſi vt nolaliter et v̄baliter dicta nul=
lam differentiã realẽ dicunt abſolute ab abſoluto
vel abſoluti a relato vel relati a relato ergo nec in
aliis: puta caloꝛ et calefacere cuꝫ ola talia poſſint
equaliter dici nolaliter et verbaliter. ¶ Secundũ
ꝙ ipſi dicunt eſt ꝙ intellectũ ꝛ intelligere ſe habẽt
ſicut calefactiuũ ꝛ calefacere ¶ Cõtra hoc arguit
ſic q2 calefacere dt cauſalitatẽ effectiuã aptitudi=
ne et actu: ḡ ꝑſilr itelligere dt cãlitatẽ effectiuam
aptitudie ꝛ actu: ꝛ ſic itelligere ẽ efficere actũ itel
ligẽdi: ſed hoc eſt falſum: ꝛ ſcd̃m opinionẽ eoꝫ ꝛ
ſcd̃m veritatem: q2 ſic deus nõ diceretur intellige
re niſi q2 efficit actum ſuum intelligendi qd eſt ab
ſurdũ: ſi dicat ꝙ nõ eſt ſimile quantũ ad hoc ꝙ hic
inde impoꝛtẽtur reſpectus cauſalitatis ꝛ effectus
ſed quantũ ad hoc ꝙ hinc inde eſt reſpectus apti=
tudinalis et actualis. ¶ Contra quia quando di
cimus intellectum aut dicit actum pꝛopꝛie dictum
et ſecundũ rem: aut dicit paſſiuũ ſecundũ rem: ſed
actiuũ ſcd̃z vocem ſicut recipe ſignificat actie aut
neutrum hoꝛum. ¶ Si pꝛimo mõ ḡ intelligere eſt
pꝛopꝛie facere.ſi ſecundo modo ergo intellectiuũ
eſt receptiuum alicuius actus: ꝛ quero q̃d ſit ille
actus ſicut pꝛius ꝛ non põt fingi niſi abſolutus. ſi
neutro mõ quero in qua habitudine ſe habet intel
lectiuũ ad intelligere vel in habitudine receptiui
vel in habitudine actiui vt dictũ eſt vel in habitu=
dine fundamenti illius reſpectus quẽ dicit intelli=
gere: ꝛ tunc mirabile eſt quõ aliq̃s fundat nouum
reſpectum nulla mutatione facta in ſe vel in alio/
vel in applicatione ad alterum: ꝛ tunc q̃ro q̃ eſt illa
applicatio ſicut pꝛius ꝛ non poterit inueniri.
¶ Ad ſolutionẽ aũt argumentoꝛuꝫ pꝛime opinio
nis ꝑmittunt iſti ꝙ ꝑter cauſam finalem ponuntur
tria pꝛincipia.ſ.foꝛmale: receptiuum/ꝛ effectiuuꝫ.
Operatio ꝑncipij formalis eſt facere foꝛmalit̃ ta=
le: puta albedo facit foꝛmaliter album illud cuius
eſt.forma aũt pꝛincipij receptiui eſt vel ipſa forma
recepta quantũ ad rem loquendo vel recipe ipſam
formam ꝙ quidem ex mõ ſignificandi dicit habitu
dinẽ receptiui ad ipſum receptum.opatio autem
pꝛincipij actiui eſt facere actum ita ꝙ effectus ſm

ſe accept᷒ differt a ſeipſo vt dicit̃ opus vel opera=
tio efficientis ſicut forma aliqua ſcd̃m ſe accepta
pꝛout denominat cauſam efficiẽtem. Unde teneo
ꝙ actio nichil aliud ſit ꝙ effectus formalis cau=
ſe efficientis: vt denominat cauſam efficienteꝫ. vn
de calefacere nihil aliud eſt ꝙ habere caloꝛem a ſe
factum. Operatio auteꝫ pꝛincipij foꝛmalis quãtũ
ad id qd eſt nihil aliud eſt ꝙ ipſa foꝛma: q2 foꝛma
nihil aliud a ſe dat ipſi ꝑfectibili: nec eius opatio
impoꝛtat aliud ab ea niſi quãdã habitudinẽ ad ꝑ=
fectibile qd ꝑficit foꝛmalit̃.operatio autem pꝛinci
pij receptiui vel paſſiui nihil aliud eſt ꝙ actus vel
foꝛma recepta niſi ꝙ ex modo ſignificandi impoꝛ=
tat habitudinem ipſius recipientis ad formã rece
ptam. Deſcendendo autẽ ad pꝛopoſitum dico ꝙ i
potentia intellectiua qñ aliquis actu intelligit eſt
quidam actus abſolutus q̃ foꝛmaliter non dicit re
lationem. ſed relatio cõſequitur ad ipſum ꝛ intel=
ligens dicit̃ foꝛmaliter intelligens tali actu ſubie=
ctiue a potentia intellectiua effectiue aũt ab obie
cto et intellectu agente vel a ſpecie ſcd̃m alios. Ad rõnes opinionis
¶ His ꝑmiſſis dicendũ eſt ad rõnes Ad pꝛimũ
dico ꝙ maioꝛ eſt falſa ꝑut ponitur: nam opatio ꝑn
cipij foꝛmalis ꝛ ipſamet forma abſoluta et opera=
tio pꝛincipij receptiui eſt foꝛma recepta abſoluta.
¶ Ad pꝛimã ergo pꝛobationeꝫ huius maioꝛis di
cendum quando dicitur ꝙ nihil eſt pꝛincipium ſui
ipſius dicendũ ꝙ in opatione pꝛincipij formalis ꝑ
pꝛie loquendo vnũ nõ eſt cauſa vel pꝛincipium al=
terius niſi inq̃ntum ex modo ſignificandi impoꝛta
tur cum foꝛma hñs foꝛmaꝫ ꝙ ex ea ꝑficit̃: ꝛ ex hoc
ponit̃ pꝛincipiatio iter foꝛmã et cõpoſitum: nõ au
tẽ ꝙ ꝑter formã ꝛ ipſum ꝑfectibile ꝙ ꝑ ipſam per=
ficitur ipſum totum cõpoſitum ſit aliq̃d alius effe
ctus foꝛme diuerſus ab his: et ſic non opoꝛtet in
tali pꝛincipio quod pꝛincipium operationis non
includatur in pꝛopꝛia operatione vel ꝙ ſit diuer=
ſum ad ea. In aliis autem bene pꝛincipium eſt di=
uerſum ab operatione cuius eſt pꝛincipiuꝫ: ſed nõ
ſequitur ꝙ ſi foꝛma ſit pꝛincipium operationis ꝙ
ipſa operatio non ſit foꝛma abſoluta: quia vna foꝛ
ma põt eſſe ꝑncipiũ alti᷒ ꝛ receptie ꝛ effectie et bñ
ſequit̃ ꝙ illa foꝛa nõ eſt illa opatio cui᷒ ẽ pꝛicipiũ
¶ Ad ſecundam pꝛobationem dicendum ꝙ illa q̃
ex oppoſito diſtinguitur vt ſic vnum non eſt alte=
rum: et ideo actus pꝛimus nunq̃ eſt actus ſecun=
dus reſpectu cuius dicitur pꝛimus excepto pꝛin=
cipio foꝛmali et operatione eius: ſed iſte qui eſt a=
ctus ſecundus reſpectu vnius poteſt eſſe pꝛimus
reſpectu alterius ſicut illud qd eſt effectus reſpe=
ctu vnius poteſt eſſe cauſa reſpectu alterius quo=
uſqꝫ ꝑueniat̃ ad vltimũ actũ ſꝫ q̃ differt a pꝛimo a=
ctu nõ ſicut reſpectus a foꝛa abſoluta ſꝫ ſicut foꝛa
recepta abſoluta a recipiẽte ꝛ effecta ab efficiẽte.
¶ Ad tertiam pꝛobationem dicendum ꝙ in per
ſe oꝛdinatis nõ opꝫ ex iſta ratione ꝙ ſequatur pꝛo
ceſſus in infinitum q2 venitur ad vltimam foꝛmaꝫ
que eſt operatio ſiue effectus pꝛecedentium ꝛ hoc
dico in per ſe oꝛdinatis ſicut ſi dicatur ꝙ operatio
celi eſt animal effectiuum a celo ꝛ operatio anima
lis eſt ambulare et ibi ſtatus in ꝑ accidens oꝛdina
tis non eſt inconueniens dare pꝛoceſſum in infini=
tum: ita ꝙ ſicut non erit deuenire ad aliquam ope
rationem vltimam que non ſit pꝛincipium alteri=
us: vt ſicut calefactũ a ſole calefacit alterũ quod
dã ꝛ illud quoddã alterum. ꝛ ſic in infinitum.

Ad scdm. ¶ Ad secundũ dõm q ibi equiuocatur intellectus
nã intellectus potest dici potẽtia intellectiua vel
actus sibi inherẽs. modo qñ dicimus aliquid itel
ligere opatio manẽs que est intelligere ꝛ intelle-
ctus put stat p actu intelligẽdi non sunt diuersa
re sed idẽ nominaliter ꝛ verbaliter dictũ. sicut lu-
men in aere et luce. sed intelligere qd est idem re-
aliter q actus intelligendi et intellectus put stat
p potẽtia intelligendi sunt diuerse res sicut lumẽ
aeris et eius dyaphaneitas. Uñ dicere q itellige
re aliqd addat reale sup intellectũ qui est act⁹ in-
telligendi erit idem icõueniens. sicut si diceret/
q lucere addit sup lucẽ/ vel calere super calorem.
sed dicere q intelligere addat rem absolutã super
intellectũ qui est potẽtia intellectiua nõ est incide
re in predictũ incõuenientẽ. sed est simile/ ac si dice
retur q lucidũ addit supra dyaphaneitatẽ aeris:
q habet veritatem. ¶ Ad tertiũ dicendũ q ma-
Ad tertiũ ior ꝛ minor sunt dubie. qꝛ dubiũ est an deus possit
separi quecunq absoluta abinuicẽ posito etiã q
possit separe quecunq absoluta abinuicem nõ est
certũ q ipe non separe possit quodcũq intellige-
re creatũ ab intellectu eius. nec sequitur q intelli
gere sit sine intelligente sed q tale intelligere sit
intelligere subsistẽs. sicut q̃litas sepata est q̃tuz
subsistens. ¶ Si dicatur q intelligere subsistens
est deus. Dicendũ q verũ est de subsistente aptitu
dine ꝛ actu. qꝛ intelligere dei nec actu nec aptitu-
dine põt inherere. tale aũt intelligere datum licet
ad quartũ actu esset subsistens aptitudine tamen esset inhe-
rens. ¶ Ad quartum cuius vis cõsistit in hoc q
si sentire est actus absolutus eodẽ actu videtur al
bum nigrũ viride. Dicendũ q ista ratio ita curre
ret cõtra eos sicut contra me. qꝛ nõ differt positio
eoꝝ qui ponũt sentire eẽ respectum a põne eorum
qui ponunt sentire eẽ quid absolutum de nouo fa
ctũ in potẽtia. nisi q pmi ponut absolutũ antiquũ
scꝫ potentiã. ꝛ alij ponũt absolutum nouũ. s. actũ.
qꝛ omnes concedunt q in aliquo absoluto siue sit
potẽtia/ siue actus fundatur respectus cognoscẽ-
tis ad cognoscitia. Unde sicut ipi possunt dicere
q i eodẽ subiecto absoluto qd est potentia fundã
tur isti diuersi respectus ad diuersa. ita etiã possũt
dicere illi qui ponũt nouũ absolutum ibi. s. actum
q fundantur respectus diuersi in eo ad diuersa. di
cendũ ergo q eodẽ actu absoluto pñt sentiri talia
ꝛ q obiectũ talis sensationis est vnũ aliqualiter:
puta differentia albi et nigri. qꝛ sicut sensus com
munis apprehendit differentiã diuersoꝝ obiecto-
rũ diuersorum sensuũ: puta visibilis ꝛ audibilis:
ita sensus pticularis apphendit differentiam cir-
ca obm suum pprium. ¶ Quantum ad tertiũ de
3. articul⁹ principio effectiuo actus intelligẽdi primo repeti
tur opinio cũ suis motiuis q̃ ꝛ in secundo fuit ta-
cta ꝛ impugnata. Scdo recitabitur impugnatio
alioꝝ Tertio solutio illoꝝ ad argumẽta prime o-
pinionis. Ad videndũ ergo a quo sentit actus in
Oppositũ telligendi sciendũ q illimet pmi ponunt tres con
clusiões. Prima est. q talis actus nõ cãtur a spe-
cie vel obiecto. Secũda est: q est ab obiecto sicut
est a causa sine qua nõ. Tertia ẽ: q est a dante potẽ
tiam intellectiuam sicut a cã ppter quam sit.
¶ Quantum ad primũ adducunt rõnes. pmo ad
pbandum q non a specie. scdo q non ab obiecto.
tertio rõnes cõmunes a neutro. ¶ Primũ pbãt
Prima rõ quadrupliciter. Primo sic. intelligere potest esse

sine specie. ergo spẽs non est principiũ eius. ante-
dens patet. puta in visione btã. pbatio cõsequẽtie
qꝛ intelligere est actus manẽs in eo cuius est act⁹
ergo nec est effectus ei⁹ sine quo vel extra q ma-
net. ergo si manet sine spẽ spẽs non est eius causa.
¶ Si dicatur q de⁹ potest facere effectũ speciei
sine spẽ. qꝛ potest facere effectũ secundarũ causaꝝ
sine ipis non valet vt videtur. qꝛ licet possit face-
re effectum cause efficientis sine causa efficiente/
q̃tum ad actiões transeuntes: nõ tamen q̃tũ ad
actiones manẽtes. qꝛ debẽt mãere i suis pncipijs
¶ Scdo sic. qꝛ qua ratione ponitur spẽs in intel- Scdã rõ
lectu eadem ratione ꝛ in sensu. hoc aũt est falsum.
cõsequentia patet. pbo falsitatem cõsequẽtis. qꝛ
si spẽs aliqua eẽt in sensu causans sensatiõem ꝛ il
la que est i medio causaret. Dices q diuersitas re
ceptibiliũ impedit q aer nõ est receptiuus actus
sentiendi/ sicut potentia sensitiua. Contra. qꝛ cuꝫ
sentire sit opatio manens et spẽs est eius cã erit
receptiuũ eius spẽs. ꝛ si similis est vtrobiqꝫ sicut
potest recipi in vno ita in alio. ¶ Tertio sic: quia Tertia rõ
spẽs aut requiritur vt mediũ cognoscendi qd est
cognitiuũ aut vt silitudo cogniti. nõ primo mõ vt
actiones illius positiõis pñt de speciebꝫ. pbatio
q nec secundo modo. Primo: qꝛ talis similitudo
vt dicunt est eiusdẽ speciei cum eo cuius est simili
tudo sicut albedo ꝛ similitudo ei⁹ i aere: vt dicũt
est eiusdem speciei licet habeãt diuersum moduꝫ
essendi. sed spẽs in intellectu nõ potest esse eiusdẽ
speciei cũ re materiali intellecta. ¶ Scdo: qꝛ qñ
aliquid ducit in cognitionem alterius vt similitu
do nõ ducit in cognitionẽ eius/ nisi put assimilat
sibi. sed res extra non põt assimilari speciei in itel
lectu. ergo ꝛc. ¶ Quarto sic: qꝛ sm ponentes spe Quarta
cies spẽs manent sine actu intelligendi. hoc autẽ
est incõueniens q scꝫ spẽs plures eiusdem gene-
ris ppinqui sint in eodẽ subiecto vt dicũt. Q̃ nõ
ab obiecto pbant Primo sic. qꝛ effectus est noti 1
or sua causa. qꝛ actus intelligendi est notior obie
cto. Si dicatur q non oportet: qꝛ cõcurrit intelle
ctus agẽs. Cõtra. qꝛ in sensu non est sensus agẽs.
ergo nec ibi. Si dicas q obiectũ sensus puta sensi
bile mouet sensus in virtute alicuius intelligẽtie
Cõtra. qꝛ intelligẽtia nõ causat nisi motũ localẽ.
mouẽs autẽ localiter minus facit ad actionem q̃
ipm qd mouetur sic localiter vt agat sicut minus
calefacit applicãs calidum calefactibili q̃ ipꝫ ca
lidum. ergo minus facit ad sensationẽ applicans
sensibile q̃ ipm sensibile. ꝛ p cõsequẽs non potest
dici q sensibile faciat effectũ nobiliorẽ se in vtute
intelligentie ¶ Scdo sic. qꝛ si subiectũ mouet tũc 2
intelligere est pati et intelligi ẽ agere. sed hoc ẽ in
conueniens. ergo. ꝛc. Probatio cõsequẽtie qꝛ itel
ligere se tenet ex parte potentie mobilis: ꝛ intelli
gi ex parte obiecti mouentis. Probo falsitatẽ cõ
sequẽtis. qꝛ si intelligi est mouere et intelligere ẽ
moueri. et intelligi est nobilius q̃ intelligere. sed
hoc est falsum: qꝛ intelligere non conuenit nisi no
bilioribus entibus intelligi conuenit omnibus.
¶ Tertio sic/ ꝛ est cõfirmatio pcedentis rõnis: qꝛ 3
si intelligi ẽ mouere ꝛ itelligere moueri. seqꝫ q id
itelligẽs itelligit: qꝛ res itellecta itelligit ꝛ ñ ecõ
uerso. sed hoc ẽ incõueniẽs. g. ꝛc.
Si dicas ad hoc q intelligere nec est mouere nec
moueri vt quidam dicunt Contra. quia in intelle
ctu ẽ itelligere: sicut caritas in mẽte/ ꝛ lumẽ i aere

sed ista sʒ.b.augu.sunt semp in fieri.ergo oʒ ꝙ bi
cant mouere vel moueri. ¶ Quarto sic.qꝛ si obie
ctum requireretur vt moueā:tunc deus potest face
re actū intelligēdi sine obiecto cognito:qꝛ pōt ef=
fectū secūde cause sine ipa facere. hoc aūt est incō
ueniens:ergo.ꝛc. ¶ Si dicaꝛ ꝙ deus pōt facere
cognitiōem sine obiecto mouēte/nō tm̄ sine obie=
cto terminante istā cognitionē. cōtra. secundū.s.
eē terim cognitiōis ꝓsupponit primū.s. eē mouēs
Qꝫ aūt a neutro ꝓbant pmo sic.qꝛ actus vitalis
qualis est intelligere oʒ esse a principio viuēte sed
spēs et obm̄ non sunt hmōi.ergo ꝛc. ¶ Scdo sic.
qꝛ nulla res indiget aliquo ꝓncipio extrinseco ad
suā opationē.sed ꝓpria ꝛ naturalis opatio intelle
ctus possibilis est intelligere. ergo nō indiget ad
hoc specie vel obiecto que dnt ibi quedā extrinse
ca. ¶ Tertio qꝛ si actus itelligēdi esset aliqd cau
satū ab obō vel specie diuersoꝝ subiectoꝝ ꝛ diuer
saꝝ specierū eēnt diuersi actus intelligendi speci=
fice hoc aūt est incōueniēs.Consequētia ptʒ.pbo
falsitatem cōsequētis.qꝛ ꝓprietas speciei specia=
lissime est spēa specialissima. sed hō est spēs speci
alissima. ergo non possunt plura intelligere hoīs
differre spē. ¶ Secundā aūt cōclusionē.s.ꝙ obm̄
requiratur vt cā sine qua nō ꝓbant vnico medio
sic sm̄.b aug.6.musice. ad cognitionē requiritur
pñtia obiecti nō latentia sed pñtia obiecti nō req
ritur vt cā pp quam fit.ergo reqritur solum vt cā
sine qua nō ¶ Tertiā cōclusionē.s.ꝙ dans formā
sicut dans intellectū causat intelligere ꝓbant du=
pliciter.Primo sic.qꝛ sic se hʒ intelligere ad intel
lectū sicut descendere ad grauitatē. sed sm̄ philo
sophū.8.phisicoꝝ descēdere grauis est a dāte gra
uitatē.ergo intelligere a dāte intellectū Scdo sic
qꝛ potens exñs in potētia accñtali ad actū nō in=
diget noua forma ad hoc ꝙ in actū exeat: sicut pʒ
de graui qd non indiget noua forma ad hoc vt de
scendat.sed hñs potentiā intellectiuā est in potē=
Cōtra opinionem Heruei vbi supra tia accñtali vt intelligat.ergo ꝛc.Hec aūt pō vide
tur aliqs falsa ꝛ impossibilia:ꝛ qꝛ illa positio poit
ꝙ actus intelligendi est a dāte pōam intellectiuā
sicut cā pp quā fit.tales aūt stati exeūt i actū nisi
ꝓhibeant.ꝛ p ꝯñs ad hoc ꝙ de nouo exeant i actū
requirūt remouens ꝓhibens. Ideo cōtra istā po=
sitionē arguunt dupl̄r. vno mō ex parte motoris:
alio mō ex parte ꝓhibētis. Primo sic.qꝛ dās for
mā non dicitur mouere formaliter:ita ꝙ dare for
mā sit ipm̄ mouere.qꝛ si dare potētiā intellectiuā
esset ipa motio que dr̄ intelligere formaliꝭ loquē=
do qādiu maneret potētia intellectiua tādiu ipsuʒ
intelligere.ergo dando formā que dr̄ potētia itel
lectiua oʒ dare moueri qd dr̄ ꝛ est actus intelligē
di cāliter inqm̄tum dat formā que est cā talis act⁹.
ꝛ tūc q̄ro aut est causa effectiua talis act⁹ tm̄. aut
est cā passiua aut vtroqꝫ mō.si effectiua tm̄ tūc po
tentia intellectiua cābit actū intelligēdi in quodā
alio:qd est incōueniēs: ꝓmo.qꝛ intelligere nō eēt
opatio manēs respectu intellectus. scdo qꝛ nō po
test fingi in qd aliud hoc fieret. Si passiuo tm̄.er=
go oʒ dare aliud qd moueat ipm̄ passiuū:qd quid
aliud oʒ esse aliud et ab intellectu ꝛ a dante intel=
lectū vi fit qd ideo dr̄.qꝛ lʒ deus posset mouere ad
oēm actū nō tamē hoc est dādo potētiā passiuam.
Si aūt vtroqꝫ mō:tūc idē sm̄ idē est actiuū ꝛ pas
siuū.qd quidē ꝓuilegiū lʒ quidā sequētes suū bn̄
placitū nō rōem dederūt volūtati, hoc tm̄ nullus
vnqꝫ dedit intellectui. Ex pte remotionis ꝓhibē
tis arꝑ sic.qꝛ qñ non intelligens de nouo fit intelli
gens cū illud qd est in potētia accñtali ad hoc ꝙ
exeat in actū nō indigeat nisi remouente.ꝓhibēs
aūt q̄ro ꝙ ꝓhibens remouet hoc ꝛ quā remotōeʒ
Si dicaꝛ ꝙ remōet ꝓhibēs ꝓncipiatiuū.s. absen
tia obi:sicut applicās calefactibile ad calefactiuū
remouet absentiam calefactibilis. Contra.qꝛ re=
mouere illud ꝓhibēs nichil aliud est q̄ applicare
ipsum per se ꝓncipium passiuū actionis ad ipsum
agens.ꝛ per consequens talis applicatio obiecti
est applicatio obiecti ad recipiendum aliquid ab
intellectu:quod est absurdum. Si autē est ecōuer
so.scʒ applicatio mouentis ad mobile ꝛ tunc ha=
betur propositum.scʒ ꝙ obiectum mouet potenti
am ad intelligendum.
¶ Item q̄ro qd est illud remouēs ꝓhibēs aut il=
lud qd facit obiectū in suo eē reali aut illd obiectū
mouēs sensum.aut fantasiā.nō ꝓmo mō:tuʒ.quia
cōtingit intelligi aliqd nō exñs in actu tm̄ nō qꝛ sp
re exñte intelligit̄.si scdo mō habet̄ ꝙ obiectū mo
uet sensum vel fantasiā vel ad actū vel ad speciē ꝛ
eodē mō oʒ cōcedꝛ ꝙ intellectiuū mouet median=
tibus illis ¶ Isti etiā rñdēt ad rōes illoꝝ. Ad pri Ad rōnes opiniōis
mum q̄ qd opponit̄ de specie dicendū negādo ꝯse=
quentiā.ad ꝓbationē dicūt ꝙ act⁹ itelligēdi nō est Ad ꝓmuʒ
opatio manens ipsius speciei vel alicui⁹ alterius
a quo fit effectiue:imo videt̄ illis ꝙ dicere opatio
nē imanentē:qꝛ fit in eo a quo est effectiue est igno
rare prop̄iā vocē:opatio q̄ speciei nō est itellige=
re sʒ itelligere facere:sʒ intelligere est opatio ipsi
us intellect⁹ possibilis vt receptiui illd aūt a quo
aliqd est formaliꝭ intelligēs est ipe actus itelligē=
di. ¶ Ex dictis pʒ ad instantiā adiectā isti ratiōi
qꝛ procedit ex ignorātia eius ꝙ dicit̄ actio manēs
¶ Ad scdm̄ pōt dici dupl̄r: vno mō ꝙ non est si̇ͥlis
species in sensu et in aere:loquor autē de specie q̄ Ad scdm̄.
est in organo nō prout est dyaphanum tm̄ est : sʒ p
ut est cōpositū ex potētia ꝛ organo prout cōiūctiʒ
sunt subiectū sensitiuū. ¶ Alio mō dōm ꝙ pꝛter
diuersitatem receptiui est ꝙ non sensatio sit i aere
sicut in organo dato ꝙ sit si̇ͥlis species vtrobiqꝫ.
¶ Ad illud aūt qd dr̄ contra dōm ꝙ pcedit ex si=
mili sicut pcedens rō ex ignorātia.s. opatiōis ma
nentis qꝛ vel habʒ se i rōne opatiōis manentis re
spectu eius a quo est effectiue. Vñ dato ꝙ idē sub
iecto moueret seipsum:tm̄ motus ille vel actus nō
se haberet ad illd totū in q̄ est accipiēdo totū quā=
tum ad illd qd est cā efficiens. ¶ Ad tertiū dōm Ad tertiū
ꝙ reqritur vt similitudo informans intellectū mo
uens ipsum ad cognoscendū et nō vt medium co
gnitum prout vna res cognita ducit in cognitiōeʒ
alterius. ¶ Ad probationē q̄ adducit̄ in cōtrariū
dōm ꝙ illa rō peccat in duobus:ꝓmo qꝛ illa rō p=
cedit de similitudine inesse. nos autem loquimur
de similitudine q̄ est scdm̄ esse repñsentatiuū put si=
militudo exñs in intellectu repñtat itelligibile.
¶ Scdo deficit qꝛ procedit vtēdo simili vt medio
cognitio ad cognoscendū alterū sicut si ꝓbaretur
aliqd de niue alba in eo ꝙ alba ꝛ ex hoc cōcludere
tur ꝙ cōueniret lapidi albo. nos aūt loquimur de
similitudine q̄ est ratio cognoscendi nō vt mediuʒ
cognitū. ¶ Ad q̄rtū pʒ ex dictis i quoli.tertio.q. ad quartū
7.vbi ostēdit̄ quō plures species eiusdē gñis pos
sunt stare simul. si aūt q̄ratur q̄re due spēs possunt
stare simul et non duo actus intelligendi.

¶ Quantum ad nūc pertinet dico ꝙ nichil phi-
bet actus aliquos habere repugnātiam: quorum
tamen pricipia bene stant simul: sicut patet de im-
pressione facta a magnete in ferro q̄ stat cū ferri
grauitate: que tamen impssio habet inclinationē
ad opposita grauitatis q̄nꝙ puta ad ascensū sur-
sum. qn̄ magnes ponitur sursum videlicet motus
sursū: ꝛ motus deorsum sunt repugnantes. tn̄ ista
eorum duo principia nō sunt repugnantia sed stāt
simul. ¶ Ad primū qđ dicitur de obiecto dicenđ
ꝙ illud esset facile soluere sm̄ eos qui ponunt ꝙ
actus intelligendi est relatio. ꝛ si sit minimū absolu
tum cū plus habeat de entitate plus habet de no
bilitate q̄ relatio. sm̄ veritatē aūt non oportet ef
fectū nobiliorem esse sua causa. qꝛ concurrit cum
obiecto intellectus agens. ¶ Ad illud aūt qđ cō
tra hoc dicunt dōm ꝙ licet aristoteles nō inuenia
tur posuisse sensum agentem. nō tamen inuenitur
ipm̄ negasse. et cōmētator videt̄ ponere mot⁹ hac
rōe. Quare aūt phs non posuerit sensum agentē
sicut intellectū agentē dicendū ꝙ nō ita euidenē
excedit sensus qualitates sensibiles sicut intelle-
ctus quidditates materiales. aliter etiā posset di
ci ad hoc ꝙ. s. in virtute alicuius spūalis virtutis
sensibile mouet sensum. ꝙ aūt dr̄ hoc qđ intelligē
tia non facit nisi motū / parū valet. qꝛ preter intel
ligentiā dantē motum localē oꝫ dare intelligētiā
a qua habet esse orbis in cuius virtute agat orbis
¶ Ad secundū dicendū ꝙ licet itelligere sit qđdā
actus qui est effectus ab aliquo efficiente et rece
ptus in aliquo tn̄ vt sic nō dicitur formaliter age
re vel pati: sed habere actū intelligendi aut nō di
cit ipsam actionē obiecti mouētis: qꝛ hoc dicit in
telligere facere. sed dicit eē terminū ad quē: vt ad
cognitū terminat̄ actus intelligendi. Et per hoc
patet qꝛ non sequitur ꝙ intelligi sit nobilius q̄ i-
telligere. forma aūt arguendi nulla est. qꝛ non oꝫ
ꝙ illud qđ est ꝓprium quibusdā creaturis nobili
bus sit nobilius eo qđ est cōe oībus creaturis pro
ut accipitur in determinata natura. q̄a esse qđ est
cōe omnibus put accipitur in natura diuina ē no
bilius omni intellectione ꝛ oī ratiocinari: ꝛ ideo
non sequitur ꝙ si intelligi conuenit oībus ꝙ sit ꝓ
pter hoc ignobilius q̄ intelligere. Per hoc patet
ad tertium. qꝛ nō sequitur ꝙ ideo intelligens in-
telligit: qꝛ res intelligitur / qꝛ intelligi vt dictum
est non dicit mouere nec intelligere moueri. sꝫ ve
rum est ꝙ intelligens qđ educitur de potentia in
actum intelligit. ꝛ sic intelligit qꝛ obm̄ / vel aliqđ
vice obiecti intelligere facit. ¶ Ad illud qđ con-
tra hoc dr̄ qđ licet intelligere sp̄ sit in fieri: qꝛ con
tinue dependet a cā sua ꝓrima cū intelligere non
importat ipm̄ pati vel fieri. vel ipm̄ facere forma
liter. sicut i aerē lucidū esse importat lumē facere
vel lumē fieri. ¶ Ad quartū dōꝫ ꝙ deus pōt face
re actū intelligēdi sine obiecto mouēte: nō tn̄ sine
obiecto cognito. ¶ Ad illud qđ cōtra hoc dr̄ di-
cendū ꝙ obm̄ cognitū suppoit motionē ad intelli
gēdū: nō tn̄ sp a se. ¶ Ad primū qđ obijcit̄ đ vtro
ꝙ dōm ꝙ illa rō deficit in trib⁹. Primo qꝛ pōt dici
vital' a pncipio passiuo qꝛ scꝫ ē act⁹ ipi⁹ viui subie
ctiue. Scđo et deficit qꝛ etiā ē ipi⁹ viui actiue cuꝫ
ponat̄ intellect⁹ agēs ibi actōēꝫ hr̄e. Tertio quia
spēs ē ita intrīseca ipi viuēti sicut actus ipe. vtrū
ꝙ eīm ē act⁹ ipi⁹ viuētis. ¶ Ad. 2. dō ꝙ maior est
fl̄a. qꝛ actiuū agēdo reqrit passiuū ꝛ passiuū acti-
uū. sed verꝫ ē ꝙ nulla res ad ꝓpriū actū ꝛ naturalē
respectu c⁹ē sufficiēs fq̄rit aliqđ aliđ i suo gn̄e pu
ta actiuū nō reqrit aliđ actiuū: ꝛ passiuū nō reqrit
aliđ passiuū: sꝫ bn̄ sp reqrit actiuū ꝛ passiuū ꝛ ecō
uerso. nūc aūt intelligere ē ꝓpri⁹ act⁹ intellectus
possis ꝛ passiui. hoc aūt nō tollit reqrere actiuum.
¶ Ad. 3. dō. ꝙ illud argumētū fundat̄ sup vnum
modū ipositꝫ. s. ꝙ oē intelligere hois sit eiusđ spēi.
pmo: qꝛ hoc ē ꝯtra doctrinā phi vbiꝙ dicētis ꝙ di
uersificant̄ p obā. 6o. qꝛ oēs act⁹ itelligēdi eēnt eq̄
pfecti q̄tū ad eoꝝ pfectōēꝫ intraneā specificā. ter
tio qꝛ seq̄ret̄ ꝙ oēs eēnt beati. si ponat̄ ꝙ btitudo
et nō btitudo sint eiusđ spēi. Si dicat̄ ꝙ nō pp re-
lationē ad diuersa: q̄ro vtrū act⁹ intelligēdi dicat
formalr̄ relatōēꝫ ipam vel absolutū. si absolutū: ē
vnū ꝛ idē. ꝛ tūc sequūt̄ pdicta incōueniētia. si rela
tionē formalr̄: tūc q̄ro vtrū oēs act⁹ itelligēdi re-
lationē eand ē spē dicāt. Si sic: tūc seq̄tur sm̄ ideꝫ
incōueniēs qđ pri⁹. Si nō: rō est nulla q̄ dicit ꝙ qꝛ
itelligere ē ꝓpetas spēi spālissime. iō nō dr̄ spē: qꝛ
imo dr̄ sm̄ hoc. dōm q̄ ꝙ aliqn̄ ꝓpetas ē vna spē
marie de ill' q̄ de necessitate cōsequūt̄ sicut risibile
i hoīe et pōa intellectiua q̄nꝙ aūt ꝓprietas spēi
spālissime dicit pl'a sub i dr̄a: sicut ꝓpetas linee
ē rectitudo vel curuitas ꝛ curuitas pōt eē arcual
vel circlaris. ¶ Quātū ad. 2. coꝝ ꝯclōꝫ ꝙ. s. obm̄
est cā sine q̄ nō eoꝝ rō nō probat: qꝛ fundat̄ sup rō
nib⁹ quib⁹ credūt se pbasse ꝙ obm̄ nō reqrat̄ vt
cā pp quā fit. ostensū aūt ē ꝙ ille rōnes nō valent.
¶ Qꝫ aūt dicūt tertio ꝙ dās formas ē cā pp quā
fit. s. dans potentiā intellectiuā. Dicendū ꝙ dans
formā ꝓ tāto dr̄ cā act⁹ inq̄tū dat formā pp quaꝫ
est act⁹. ꝛ si forma illa sit pncipiū passiuū vt dya-
phaneitas in aere dās tale pncipiū dat pati. ꝛ hoc
nō excludit requirere actiuū: sicut dare dyapha-
neitat̄ aeri nō excludit requirere corp⁹ illumiāti
uū. Si aūt sit principiū actiuū: tunc dans formaꝫ
dr̄ agere. sicut dans calorē dr̄ calefacere. nūc autē
intellectus possis est pncipiū passiuū ꝛ receptiuuꝫ
respectu act⁹ intelligēdi. ꝛ iō dans intellectū possi
bilē nō excludit necessitatē reqrēdi actiuum: siue
hoc sit intellectus agens / siue obm̄ / siue vtrunꝙ.
¶ Ad illud aūt qđ dr̄ de esse i potētia accidētali:
dōm ꝙ ista verba eē in pōa accn̄tali vel eēnali. nō
sunt directe vba aristotelis in. 8. phisicoꝝ. ꝛ sui cō
mētatoris. q̄ ista vba vr̄ accepisse ex vbis aristo.
in quib⁹ dicit ꝙ aliter est in pōa ad esse sursū illđ
qđ est in pōa leue: ꝛ aliter illđ qđ ē actu leue. quo
rū primū vocat cōmentator esse sursū in pōa eēna
li: sm̄ aūt in pōa accn̄tali. Ad cuius euidentiā sci
endū ꝙ sm̄ vtrāꝙ potentiā pōt aliquid dici in po
tētia eēntiali et accn̄tali sm̄ q̄dē potētiā actiuaꝫ
dr̄ esse aliqđ eē in pōa eēnali qn̄ est i potentia ad
habendū pncipiū ꝛ ad agere sm̄ ipm̄: sicut si dice
retur esse in pōa eēntiali ad calefaciendū illud qđ
est in potētia ad calorē ꝛ agendū p calorē. in potē
tia vero accn̄tali qđ est actu calidū et non calefa-
cit ꝓpter aliqđ prohibens et tale dicit esse in pōa
accn̄tali ad agēdū. qꝛ ꝙ nō agat nō est pp aliqđ qđ
requiratur ex pte sua: sꝫ pp ꝓhibēs ꝛ sic est ex pte
potētie passiue. nā nō hn̄s potētiā passiuā dr̄ i po-
tentia eēnali ad ipm̄ ꝛ ad pati sm̄ eā. hn̄s āt eā et
nō recipiēs actū sꝫ eā pcipue pp aliqđ ꝓhibēs ne
recipiat actōēꝫ agēt; ē i pōa accn̄tali sm̄ eā: sicut
aer quando non recipit illuminationem pp inter
positionem fenestre: tūc dicit̄ esse in potentia acci

dentali ad illuiationem. qm ergo et illud quod est in potentia accidentali per se vadit ad actum remoto prohibente verum est active vel passive: nunc autem huius intellectum possibile est in potentia accidentali passiva ad intelligere: et ideo presente obiecto conveniente in se vel in sui similitudine cuius aliquis activis vadit ad actum passive. Unde non sequitur quod requirat actum vel speciem vel obiectum. ¶ Argumentum principale solutum est in primo articulo. ¶ Questio. 4.

Quarto queritur utrum repugnat fidei ponere aliquod complexum esse creatum et cum hoc necessarium: et videtur quod sic. quia repugnat fidei ponere incomplexum creatum et cum hoc necessarium. ergo et fidei repugnat ponere aliquod complexum creatum et tamen hoc necessarium Probatio antecedentis quia ponere aliquid incomplexum esse creatum et cum hoc necessarium est ponere aliquod creatum esse creatum a deo de necessitate: quia omne creatum est a deo mediate vel immediate: sed hoc repugnat fidei que ponit deum agere libero arbitrio: quod autem fit libero arbitrio non est necesse esse ergo etc. Probatio consequentie quia ponere complexum esse creatum et esse necessarium non repugnat fidei nisi propter hoc quod creatum ponitur necessarium: sed in hoc secundum hypothesim conveniunt complexum et incomplexum: quia utrumque ponitur creatum et necessarium. ergo etc. ¶ In contrarium est quia incomplexum esse creatum et necessarium non repugnat fidei. ergo nec complexum consequentia supponitur. probatio antecedentis quia creatura possibilis est necessaria sed creatura possibilis habet causam. ergo etc. probatio minoris: quia sicut se habet deus creans ad creaturam creatam: ita deus potens creare ad creaturam possibilem creari. sed deus creans actu est causa creature actu create. ergo etc. ¶ Responsio. duo que sunt facienda recitando solum dicta aliorum. Primo ponetur una opinio. Secundo eius de ab aliis impugnatio. Tertio ponetur opinio impugnantium prima quem est probabilior. Quarto respondetur ad rationes prime opinionis. quinto respondetur ad questionem propositam. ¶ Quantum ad primum sciendum est quod quidam ponunt id illicite quod nullum complexum necessarium habet causam effectivam: et hoc probant quattuor rationibus: quarum prima talis est: nulla res habens causam agentem libero arbitrio est necessaria: sed talia complexa ponuntur necessario ergo talia complexa non habent causam agentem libero arbitrio: sed omne quod habet causam effectivam habet causam agentem libero arbitrio quia omnia reducuntur mediate vel immediate in deum. ergo talia non habent causas effectivas. ¶ Si dicatur ad hoc quod talia habent necessitatem non absolutam sed connexionis. Contra. quia connexio supponit connexa igitur necessitas connexionis presupponit necessitatem connexorum: sed connexa cum sint simplicia non possunt habere necessitatem: quia tunc aliquod creatum esset necessarium. ergo nec complexio poterit esse necessaria: nec per consequens poterit ibi esse necessitas connexionis. ¶ Secunda ratio talis est omnia complexa necessaria equaliter necessaria sunt que non habent causam sicut complexa divina: puta deum esse unum deum esse trinum et huiusmodi. ergo nullum complexum necessarium habet causam. minor patet. Maior probatur: quia illa complexa necessaria. quorum opposita sunt equaliter impossibilia sunt equaliter necessaria: sed opposita omnium complexorum necessariorum sunt equaliter impossibilia: quia omnia sunt impossibilia includunt contradictiones: omnia autem que includunt contradictionem equaliter includunt contradictoria. ergo etc. ¶ Tertia ratio talis est. quia illud quod equaliter convenit enti et non enti non habet

causam effectivam: sed tale necessitatis equaliter convenit enti et non enti: ergo ens et non ens habet causam. Maior patet: quia non talis necessitatis est ydentitas predicati et subiecti: sed unumquodque est idem sibi ipsi sive est sive non sit. ergo etc. ¶ Et confirmatur quia contingens necessario est contingens: et hoc propter ydentitatem predicati et subiecti: sed contingens non habet causam effectivam quia contingens est antequam sit et per consequens antequam habeat causam. ergo etc. ¶ Quarto sic: quia quod convenit impossibilibus non habet causam quia impossibilia non habent causam. sed talis necessitas complexorum convenit impossibilibus: nam chimeram esse chimeram est necessarium. ergo etc.

Primo.

In oppositum

Responsio

1. articulus.
1. opinio

prima ratio

2. ratio

3. ratio

4. ratio

¶ Quantum ad secundum arguunt aliqui contra istam ponentem tribus rationibus: quarum prima talis est esse animal quando dicimus homo est animal aut dicit rem veram existentem extra animam in re natura aut non. si sic aut dicit esse creatum aut dicit esse increatum: quia esse extra animam est aliquid istorum. si dicit esse increatum tunc est deus et esse animal erit esse deum quod est absurdum. si dicit esse creatum. ergo dicit esse creatum: et sic habetur propositum. Si dicatur quod esse animal non dicit esse reale extra animam. igitur esse animal est esse figmentum: et sic in nullo differt esse animal et esse chimeram et hoc videtur absurdum. ergo etc. ¶ Ad hoc videtur posse responderi tripliciter. uno modo dicendo quod quando dicitur homo est animal quod esse ibi non dicit esse reale nec figmentum: sed dicit esse quod dicit unitatem propositionis sive convenientiam predicati cum subiecto quod est commune rebus et figmentis: nam sicut ista est vera homo est animal ita ista chimera est figmentum: et tale esse non oportet quod habeat causam effectivam. ¶ Secundo dicendo quod esse dicit ibi esse essentie non existentie. Primum esse non habet causam sed secundum. ¶ Tertio dicendo quod esse dicit ibi esse potentiale creature vel esse non repugnans tale autem non oportet quod habeat causam.

Hervaeus quolibeto 1. q. 10.

¶ Prima responsio non valet propter duo. primo quia quando queritur utrum talia complexa causam habeant: puta homo est animal et veritas eorum. Intentio questionis non est querere de istis quantum ad id quod convenit eis ex parte intellectus sive de esse rationis quod convenit eis in ordine ad intellectum: sed est intentio questionis querere de fundamento veritatis et parte rei ut queratur verum fundamentum veritatis talium complexorum quod habent ex parte rei habeant causam. unde responsio non est ad propositum. ¶ Secundo: quia est quod dicit veritatem quod est tertio adiacens dicit esse quod est in anima. licet predicato et per consequens ad veritatem propositionis quando est tertium adiacens requiritur esse quod predicatum dicit. ergo ad veritatem talis propositionis requiritur esse reale si predicatum dicit esse reale: quia tale esse ibi requiritur quale predicatum dicit: sed quando dicitur homo est animal est dicit ibi esse reale animal ut probatum est: ergo veritas huius propositionis requirit esse reale: et per consequens habet causam. sed ex parte fundamenti rei. ¶ Secunda responsio non valet propter duo: quia esse et essentia vel sunt idem re vel saltem sunt inseparabilia. si sunt idem re: ergo si unum habet causam et reliquum. probatio consequentie quia secundum philosophum 4. Metha. ens et verum sunt idem: et hoc probat quia non separantur nec in generatione nec in corruptione et multiplicatio ista quod sunt idem re separantur in huiusmodi causas vel non habendo: si autem non sunt idem re sed inseparabilia tunc arguo. quecumque sunt inseparabilia quicumque est unum et alterum: sed si essentia creature non habet causam essentia est ab eterno et esse sed hoc est falsum. ergo falsum est essentiam creature non habere causam effectivam. ¶ Secundo quia quod non habet causam est increatum sed secundum te essentia creature non habet causam: ergo est ens increatum sed ens increatum est deus: ergo essentia creature est deus quod est absurdum. ¶ Tertia responsio non valet propter duo. primo: quia quando dicitur homo est animal si homo et animal supponunt ibi pro ente potentiali sequeretur et esset bona conse

quentia ens potentia.ergo hõ q: scdm te hõ vir
acceptus supponit ꝓ hoie existente in potentia:ꝛ
ideo hõ existens in potentia põt inferre hoiez sim
pliciter/sed hoc est falsum.ergo.ꝛc. ¶ Probatio
falsitatis hui⁹:q: hõ et aial aut qñqꝫ supponunt
pro ente actu aut non.si non.cõtra.termin⁹ debet
supponere ꝑ illo cui cõuenit ꝑfectissime res sigta
per terminũ sed res significata ꝑ istos terminos
homo et aial ꝑfectissime cõueniunt hoi et aiali in
actu.ergo.ꝛc.et sic habet ꝙ hõ et aial saltẽ qñqꝫ
supponunt pro homie ꝛ aiali in actu. Tunc ꝗ qro
de ista ꝓpositione hõ est aial quãdo hõ ꝛ aial sup
ponunt ꝓ hoie ꝛ aiali in actu.aut ẽ necessaria aut
non.si est necessaria.ergo aliquod complexum ne
cessarium habet causam efficientem: q: hoiem in
actu esse aial in actu hꝫ causaꝫ efficiẽtẽ.si dicatur
ꝙ non est necessaria:cõtra: q: ꝫ eos cã necessitatꝭ
in talibus cõplexis ẽ ydẽtitas ꝑ essentiaꝫ ꝑdicati
cum subiecto:sed homo in actu ꝛ aial in actu sunt
idẽ ꝑ essentiam:sicut hõ in potentia ꝛ aial in potẽ
tia sunt idem.ꝗ.ꝛc. ¶ Itẽ si ista homo est aial qñ
termini supponunt ꝓ ente in actu non est necessa=
ria eius opposita est cõtingẽs.s.hui⁹ hõ nõ est ani
mal:sed ad hanc hõ non est aial seqtur hec hõ nõ
ẽ hõ q: ad nõ animal sequitur nõ homo:ergo ista
hõ non est homo erit contingens qḋ est cõtra ve=
ritatẽ ꝛ cõtra eos q: ista hõ non est hõ implicat cõ
tradictionẽ saltẽ in sensu cõposito mõ quo expo=
netur propositio/ aut implicans cõtradictionẽ et
scdm veritatẽ ꝛ scdm eos est impossibilis ꝛ ꝑ cõse
quẽs eius opposita est necessaria: ꝛ sic hec homo
est homo et hõ est aial ꝓut etiã opponunt ꝑdictꝭ
2.ratio. impossibilibus sunt necessarie. ¶ Scda rõ ꝑnci
palis talis est:illud cõplexũ hõ existit in actu ꝫm
eos est necessariũ vt ꝓbabo:sed istud cõplexũ hõ
existit in actu hꝫ causaꝫ.ergo cõplexũ necessariuꝫ
habet causaꝫ. Minor ptꝫ.s.ꝙ hoiez existere i actu
hꝫ cãꝫ. Maiorẽ ꝓbo.s.ꝙ ꝑdictũ cõplexũ ꝫm eos
ẽ necessariũ q: ꝫ eos illḋ complexũ l ꝗ ꝑdicatũ ꝛ
sbm sũt idẽ re ꝛ ꝑ eẽtiã ẽ necessariũ ꝛ ꝫ eos talis
vnitas est causa necessitatis talis:ꝫ scdm eos hõ
et esse suum sunt omnino eadẽ res ꝑ essentiam: q:
ꝫm eos esse et essentia in creaturis non differunt:
igitur.ꝛc. ¶ Ad hoc videꝛ posse dari duplex re=
sponsio. Primo sic.quia quando dꝛ homo existit
plus importaꝛ ꝗ terminos sibiipis nõ repugnare
incõplexis aũt necessariis nõ importaꝛ nisi ꝙ ter=
mini sibi nõ repugnẽt. Scdo sic:quia licet esse nõ
differat ab essentia tñ dicit aliã formalitatẽ ꝛ pro
pter istã formalitatẽ est ꝙ nõ opꝫ verificari esse de
quo verificaꝛ essentia ¶ Prĩa respõsio non vꝫ ꝑꝑ
duo. Primo q: illa responsio si aliqd valeat eadẽ
est cũ illa ꝗ ponit ꝙ termini supponũt ꝓ esse potẽ=
tiali ꝗ reprobata est. ¶ Scdo:q: si ad necessitatẽ
ꝓpositionũ sufficit non repugnantia terminoruꝫ
ista propositio hõ est albus esset necessaria:q: ter
mini non repugnant. ¶ Secunda responsio nõ va
let ꝓpter duo similr. Primo q: positionẽ de for=
malib⁹ nego. scdo etiã q: etiã si illa põ esset vera
adhuc nihil ad ꝓpositũ:q: ꝗcũqꝫ sunt oĩno iseparabilia
quãtũcũqꝫ differãt formalr cui conuenit
vnũ ꝛ reliquũ saltẽ in cõcreto: vnde cuicũqꝫ cõue
nit esse quãtũ sibi cõuenit de necessitate esse figu=
ratum quãtũcũqꝫ quantitas et figura differãt for
maliter:sed esse et essentia siue sint eadẽ formalr
siue differant cũ sint eadẽ res ꝑ essentiã scdm eos

sunt oĩno iseꝑabilia:ergo ipossibile est aliqḋ ipso
rum verificari de aliquo saltẽ in cõcreto qñ verifi
cetur ꝛ alterũ ita ꝙ ꝗcqd est ens scdꝫ esse essentie
de necessitate est existens ꝛ eodẽ mõ quo cõtingit
vnũ ꝛ reliquũ·ita scꝫ ꝙ si vnũ cõtingit esse i actu
et reliquũ:ꝛ si vnũ in potentia et reliquũ in poten
3.ratio. tia. ¶ Tertia rõ ꝑncipalis est talis qñ aliqd pre
supponit alterũ:vt passio : vel ꝑ modũ passiõis se
hñs si illud qḋ ꝑsupponiꝛ hꝫ causam:seqtur ꝙ ip=
sũ ꝑsuppones hꝫ cãm:sed ydẽtitas vniuscuiuscũ=
qꝫ sic se hꝫ ad ipsum.ergo ydẽtitas eorũ ꝗ hñt cau
sam hꝫ causam:sed res importate ꝑ subiectũ ꝛ pre
dicatũ in creaturis hñt causam:nam creatura hꝫ
causam·puta homo risibile:igꝛ ꝛ idẽtitas eoꝝ hꝫ
causam:sed vnitas vel idẽtitas istoꝝ vel necessi=
tas istoꝝ cõplexorũ fundatur super ydẽtitatẽ pre=
3.articul⁹ dicati ꝛ subiecti:scdꝫ eos.ergo vnitas ꝛ necessitas
heruens talĩũ complexoꝝ habet causam. ¶ Quantuꝫ ad
vbi ·dicit tertiũ de oppositione ꝓbabiliori sciendũ ꝙ isti ꝓ=
ponunt tria. Primũ est ostendere ꝙ talia cõplexa
eodem modo habent causam ꝗ ꝛ termini ex ꝗbus
sunt complexa. ¶ Secundo ostendeꝛ quõ incom=
plexa habent causam effectiuam. ¶ Tertio.que=
lẽ necessitatẽ habeant talia cõplexa. Primum pro
batur duplici ratione. Prima ratio talis est illud
qḋ cõuenit alicui ꝫm id qḋ est eodẽ modo hꝫ cau
sam sicut ꝛ illud cui cõuenit. sed veritas taliũ cõ=
plexorum cõuenit rebus de quibus talia comple=
xa formanꝛ scdm id ꝙ sunt:q: veritas talium cõ=
plexorum consistit in hoc ꝙ vnum includit alterũ
hoc autem est scdm id ꝙ sunt : puta homo secũdũ
id qḋ est includit animal scdꝫ id qḋ est:ergo talia
cõplexa habent causam sicut et res sigte per ter=
minos ex quibus cõponuntur. ¶ Secunda ratio
talis est:quia veritas complexoruꝫ sic habet cau
sam sicut et eorum ydẽtitas:ydẽtitas autẽ eorum
sic habet causam sicut et termini ex quibus cõpo
nuntur vt supra.igiꝛ.ꝛc.et sic patet primũ:scꝫ ꝙ ta
lia complexa et eorum veritas eodem modo ha=
bent causam sicut et termini ex quibus cõponun
tur. ¶ Quantũ ad scdm sciendũ ꝙ quedam incõ
plexa sigñt impossibilia sicut chimera et similia:
quedã significant ens diuinum sicut deus/trini=
tas/omnipotens/et hmõi.quedam sigñt creatu=
ram/vt homo/animal: ꝛ consimilia. quantũ ergo
ad primã.s.quantũ ad ea que dicuntur impossibi=
lia talia non habent causam:q: omne illḋ ꝙ est in
creatura vel potest esse hꝫ causaꝫ: ꝛ ecõuerso illud
qḋ hꝫ causam est vel potest esse:quia omnis causa
dicitur respectu alicuius esse existentis vel possi=
bilis:sed nullum impossibile vt sic est vel potest
esse.ergo.ꝛc. ¶ Quantum ad scdm.s. quantũ ad
ea ꝗ pertinent ad intra in diuinis.s. esse deum esse
omnipotentem.ꝛc.manifestũ est ꝙ nullam causaꝫ
habent:quia deus est prima causa. ¶ Quantum
autem ad tertium.s.quantũ est de essentia create
distinguo:q: illa possunt accipi secũdũ esse i actu
et ꝫm esse in potẽtia si loqmur de eis quãtũ ad es
se in potẽtia tũc dico duo:ꝑmũ est ꝙ quãtũ ad pos
sibilitatẽ suã nõ hñt causaꝫ nec actu nec potentia.
scdm est ꝙ illud cui attribuiꝛ talis possibilitas.s.
ipa creatura ꝗ dr eẽ possibilis hꝫ causã in potẽtia
Primũ ꝓbo vnica rõne sic:q: possibilitas accipiꝛ
pence potentiam diuinam et non repugnantiam
sed neutrũ istoꝝ hꝫ cãꝫ actu vel potẽtia.ꝗ.ꝛc. Ma
ior pꝫ q: nihil est rõne cuius creatura dicaꝛ possi=

bilis nisi potẽtia creãtis anteq̃ sit ⁊ nõ repugnan
tia eius ad esse. Minor etiam satis patz: q2 potẽtia
dei q̃ de⁹ dr potens et creatura dr obiectiue pos=
sibilis nullã cãm hz sicut nec de⁹ sic nõ repugnan
tia creaturarũ ad esse: q2 nihil aliud est q̃ negatio
impossibilitatis ad eẽ nõ hz causaz. ¶ Scdz etiã
patz.s. q creatura cui tal potẽtias attribuit hz cãz in
potẽtia.s. cãm potẽtẽ ei dare esse: q2 oẽ nõ ẽs actu
potens esse habet cãm in potentia tm̃ cãm.s. potẽ
tem sibi dare esse: sz creatura cui attribuitur talis
possibilitas anteq̃ sit est nõ ens potens esse. g̃.⁊c.
¶ Loquẽdo autẽ de entibus creatis quãtum ad
entia in actu certũ est q oĩa talia hñt causaz effe=
ctiuã in actu: q2 oẽ aliud a deo ens actu hz causam
effectiuã actu: sz oĩa entia creata existẽtia actu sunt
hmõi. ergo.⁊c. ¶ Quãtũ ad tertiũ.s. qualẽ neces
sitatẽ hñt hmõi cõplexa sciẽdũ q duplex ponitur
necessitas. q̃dã dr absoluta ⁊ q̃dã cõnexiõis in cõ
positiõe est necessitatẽ absolutã voco necessitatẽ q̃
aliq̃d in se ⁊ absolute ĩpossibile est aliter se hẽre sicut
deus hz necessitatẽ absolutã. Necessitas autẽ cõne
xionis siue in cõpositiõe dr non q2 ipa cõnexio hz
qd ẽ hz se ⁊ absolute accepta: sicut q̃dẽ nctiũ q ipa
cõnexio sit sbm̃ necessitatẽ: sz dr necessitas cõnexio
nis q̃ ĩpoẽ est aliq̃d esse sine alio sicut ĩpossibile ẽ
hoiem esse sine aĩali vel sine risibili siue illud aliud
sit idẽ cũ eo p essentiã sicut aĩal cũ hoĩe siue diffe=
rat ab eo sicut volitio nõ põt esse sine cognitione
q̃ differt ab ea ita q ipĩ termini sunt subiectũ ne=
cessitatis: sz ipa cõnexio dicit modũ eius qd ẽ ne
cessariũ sicut hoiem eẽ aĩal est necessariũ: ⁊ idẽ est
dicere ac si dicatur q hoĩ inest necessitas nõ essen
di sine aĩali. ¶ Ista aũt duplex necessitas scz con
nexionis ⁊ absoluta põt accipi ⁊ affirmatiue ⁊ ne
gatiue tã in simplicibus q̃ in cõplexis. in simpli
cibus sicut deus dicit quoddã necessariũ eẽ posi=
tiue. chimera aũt quoddã impossibile eẽ quedam
necessitas negõis. in cõplexis aũt sicut deum esse
trinũ dicit necesse esse positiue. deũ aũt non eẽ tri=
nũ dicit quid impossibile siue necesse nõ esse. His
p̃missis, dico q illa cõplexa q̃ dñt ea que pertinẽt
ad diuina intrinseca hñt vtrãq3 necessitatẽ.s. abso
lutam ⁊ cõnexionis: q2 ĩpossibile est ea aliter se hẽre
qualitercũq3 ĩpossibile est etiã in talib⁹ predicatũ
esse sine subiecto. vel subiectũ sine p̃dicato: sed pri
mum istorum ptinet ad necessitatẽ absolutã. Se=
cũdũ aũt ad necessitatẽ cõnexiõis. ¶ Quãtũ aũt
ad cõplexa ptinẽtia ad esse actuale creature quãtũ
ad illa cõplexa.s. q̃ dicũtur esse p se: vt hõ est aĩal:
hõ est risibilis. ⁊ sic de aliis. talia habent necessita
tem connexionis in sensu cõposito mõ quo expo=
netur: sz nulla talia hñt necessitatẽ absolutã. Pri
mum patz: q2 necessitas connexionis dr q̃ subiectũ
nõ põt esse sine predicato. sz in talibus complexis
subiectũ nõ potest esse sine p̃dicato. Unñ accipiẽdo
hõ et aĩal quãtũ ad esse actuale: impossibile est ho
minẽ in actu esse sine aĩali in actu. ergo.⁊c. ¶ Se
cundũ igr facilr pbar q2 illa cõplexa dicũtur ha
bere necessitatẽ absolutã q̃ nullo mõ qualitercũq3
pñt aliter se hẽre.s. nec in sensu cõposito nec in sensu
diuiso: sed predicta complexa: licet in sensu cõpo
sito in quo denotar subm̃ non posse esse sine p̃dica
to non pñt aliter se habere tñ absolute et in sensu
diuiso possunt aliter se habere: q2 eorũ termini et
eorum connexio simpliciter et absolute potest nõ
esse sicut statim apparebit. ergo talia non habent

necessitatẽ absolutã. ¶ Ad cuius euidentiam sci
endum q sicut album est album et album disgre=
gat et currens currit et currens mouetur: ⁊ nega=
tiue ex opposito possunt distingui: sm̃ sensuz cõpo
sitũ ⁊ diuisum: ita etiam iste homo est aĩal ⁊ hõ est
risibilis in actu eodẽ modo possunt distingui.
¶ Sciendũ igr q ista albũ de necessitate est albũ
potest habere duplicẽ sensum vnũ cõpositũ vt sit
sensus album de necessitate.⁊c.i. album nõ potest
manere album quin sit album: ⁊ sic est necessaria:
et idem est de disgregatione: q2 album non potest
manere album quin sit disgregatum et ei⁹ opposi
ta est impossibilis: q2 album nõ esse album est im=
possibile in sensu cõposito aliũ sensum põt habere
scz diuisum.s. qñ dr albũ de necessitate est album
vt sit sensus q albũ absolute loquẽdo diuisim nõ
põt non esse albũ: ita q nõ supposito subiecto nul=
lo modo possit eẽ subiectũ sine p̃dicato. ⁊ isto mõ
ppõ est falsa. et eius opposita est cõtingens. nam
ista: albũ potest nõ esse albũ vel eẽ nigrũ est vera ĩ
sensu diuiso: non aũt ĩ sensu composito. et eius op
posita accepta in eodem sensu non est necessaria.
Vñ in talibus complexis vtraq3 pars contradicti
onis in sensu diuiso est contingens. sed in sensu cõ
posito affirmatiua est necessaria: ⁊ negatiua ẽ im
possibilis: vt deductũ est. ⁊ idem est de ista: homo
est aĩal. ⁊ de quibuscunq3 ppõnibus per se ptinen
tibus ad esse actuale creaturaꝝ. ⁊ prima rõ huius
cõtingentie in sensu diuiso est cõtingẽs habitudo
terminoꝝ in esse suo ad suã cãm ⁊ q̃ vlterius seqr
contingẽs cõnexio terminoꝝ inter se in sensu diui
so. ¶ Q2 aũt necessitas istoꝝ complexorũ sit ne
cessitas cõnexionis pbo per dictũ aduersariorũ:
q2 ipĩ dicũt q simplicia ex q̃bus talia cõplexa cõ
nectuntur non sunt necessaria: sed dicũt q ipsa cõ
plexa sunt necessaria ex hoc arguo sm̃ eos ista cõ
plexa sunt necessaria sm̃ eos ista complexa vt cõ=
plexa sunt necessaria et nõ aliter. sed necessitas q̃
cõpetit complexis vt cõplexa sũt et nõ aliter ẽ ne
cessitas cõnexiõis. ergo.⁊c. ⁊ sic patz qualẽ necessi
tatẽ habent talia complexa. ¶ Hic duo dubia eẽ
videntur. Primũ est de hoc q dr q sicut album d̃ Mouẽtur
necessitate est albũ vel põt esse non album. ista pro 2. dubia.
positio põt distingui nõ videtur q illa possit disti 1. dubium
gui hõ de necessitate est aĩal. q2 q albũ potest esse
non albũ distinguitur sm̃ sensum compositũ ⁊ di=
uisum. id est q iste termin⁹ albũ potest supponere
vel p subiecto hñte albedinẽ qd est materiale ĩ si
gnificato termini: vel pro ipa albedine cõcretiue
accepta qd est formale ĩ significato termini. sic aũt
nõ potest esse de hoĩe q2 homo non importat ali=
quod subiectũ diuersum re ab humanitate: ita q
quandoq3 possit supponere pro humanitate: q̃sq3
non. ¶ Secundũ dubiũ est q2 sz premissa ista eẽt 2. dubiũ.
necessaria hõ actu existit: q2 accipiendo hominez
quantũ ad hominẽ in actu: subiectum non potest
eẽ sine predicato: qd videtur inconueniẽs. quia nõ
est necessariũ hoiem eẽ. ¶ Ad p̃mũ istoꝝ dico: q Ad p̃mum
non solum ista est distinguenda album potest esse dubiũ
non album. vel eius opposita. q2.s. album põt ac=
cipi pro subiecto vel pro forma: sed accipiẽdo scz
pro ipsa forma tñ distinguenda est scilicet sm̃ q
sm̃ subiectum vel predicatum quantum ad ipsaz
formam absolute potest non esse in actu. et per cõ
sequens vnum non potest non esse alteruz in actu
quia albedo que nunc ẽ in actu absolute loquen=

do potest nõ esse in actu ꝙ pertinet ad sensum diui
sum ⁊ scdm ꝙ vnũ in actu nõ potest esse sine alio
Ad scdm in actu qd ptiet ad sensuz cõpositũ. ¶ Ad scdm
dicendũ ꝙ ista homo existit est distiguenda sicut
ista homo ẽ alal in actu. ⁊ in sensu ꝯposito ẽ vna
necessaria sicut alia. vñ ista in actu homo existit
est necessaria: qꝛ nõ est ponere hominẽ in actu si
ne existere. ⁊ qñ dicit ꝙ existere nõ est necessariũ
dico ꝙ verũ est in sensu diuiso. qꝛ hominem abso
lute esse nõ est necessariũ vel existere. sed accipiẽ
do in sensu cõposito necessariũ est holem in actu
existere. qꝛ impossibile est vnũ esse sine alio vt di
4ᵘˢ. articulus ꝗ rñ- der ad rationes .1. opinionis ctum est. ¶ Quantũ ad quartum sciendũ ꝙ isti
respondent ad motiua alioꝝ. Unde ad primũ mo
tiuum in oppositũ dicunt: ꝙ necessitas absoluta
repugnat effectui agentis libero arbitrio. qꝛ ne
cessitas absoluta effectus est qua impossibile est
ipm non esse simplr. hoc autem repugnat effectui
cause agentis libero arbitrio. sed necessitas con
nexiõis non repugnat effectui cause libere: quia
nichil prohibet aliqua contingentia pduci a cau
sa agente libero arbitrio: ⁊ tamẽ vnũ non possz eẽ
sine alio qd pertinet ad necessitatem cõnexionis
¶ Ad probationẽ que adducitur in cõtrariũ/di
cendum ꝙ illa ratio pcedit/ac si necessitas cõne
xionis intelligatur sic. vt scz cõnexio dicat qddã
ens qd sit subiectũ absolute necessitatis nunc au
tem nõ est ita/imo necessitas cõnexiõis dicit mo
dum necessitatis qua vno posito necessariũ ẽ ali
ud ponere. ⁊ qua vnum non potest esse sine alio.
Unde est idem ac si dicatur ꝙ vno posito in actu
de necessitate cõsequitur connexio ad alterum. ⁊
hoc in sensu cõposito. Et qñ dicitur ꝙ connexio
presupponit connexa si accipiãtur cõnexa forma
liter/falsum est. qꝛ cõnexum vt includens cõnexi
onẽ magis supponit cõnexionẽ ꝙ ecõuerso. sicut
cõcretũ supponit abstractum: et ideo vt sic nõ oꝝ
ꝙ cõnexio presupponat cõnexa vel necessitas cõ
nexionis presupponat connexa vel necessitas cõ
nexionis psupponat necessitatẽ connexoꝝ vt aliã
ab ea. Si aũt accipiantur connexa materialiter:
tunc saltem ẽm rationẽ connexio presupponit cõ
nexa. s. illos terminos qui cõnectuntur. sed non
oportet ꝙ necessitas connexionis psupponat ali
quã aliã necessitatẽ ab ipa in ipis terminis cõne
xis. qꝛ cum cõtingẽtia absoluta qua aliqui termi
ni absoluti sunt cõtingẽtes in suo esse stat necessi
tas connexiõis qua vnum nõ potest esse sine alio
¶ Ad secũdum dicendũ ꝙ maior est falsa. Ad p
Ad scdm. bationẽ maioris dicendũ ꝙ maior ꝗ accipitur ad
pbandũ illã hoc. s. ꝙ ola impossibilia equalr sũt
impossibilia et falsa. Ad pbationẽ eius dico. ꝙ
non ola impossibilia equaliter includunt cõtradi
ctionem sicut põt patere ex dictis. qꝛ quedam p
põnes includunt contradictionem in vtroqꝫ sen
su. s. composito ⁊ diuiso. ⁊ tales maxime iplicãt
contradictionẽ ⁊ maxime sunt impossibiles. alie
autẽ ppositiones solũ includũt contradictiõem
in sensu ꝯposito. nõ autẽ in sensu diuiso. et iste mi
nus implicant contradictõez vel minꝰ sũt impos
sibiles imo plus dico ꝙ nulla negatiua implicat
contradictionẽ nisi pp̃ter necessitatẽ affirmati
ue opposite. vnde ista deꝰ nõ est nõ de necessitate
includit contradictionẽ nisi inquantũ ista deꝰ est
est necessaria. ⁊ sicut vna necessitas põt esse maior
alia. sicut qñ vna. s. simpliciter ⁊ alia suppõnis. ita
etiam vna impossibilitas põt eẽ maior alia.
¶ Ad tertiũ dicendũ ꝙ maior est falsa. qꝛ ydẽti Ad tertiũ
tas predicati ⁊ subiecti que ponitur eẽ causa necessi
tatis in pposito nõ eodẽ mõ cõuenit enti et nõ en
ti. qꝛ esse in actu cõuenit enti in actu. nõ enti autẽ
possibili eẽ in potẽtia. ⁊ sic illa idẽtitas qñ ꝯuenit
enti in actu hꝫ cãm effectiuã in actu. ita etiã neces
sitas ꝯseqñs eã hꝫ cãz effectiuã i actu ¶ Ad ꝯfir
mationẽ qñ dicitur ꝙ contingẽs necessario est cõ
tingẽs dicendũ ꝙ idẽ iudiciũ de contigẽtia ⁊ pos
sibilitate creature. ⁊ eodẽ mõ dicẽdũ est de vtroqꝫ.
⁊ sicut possibilitas creature est necessaria/non ta
men creatura possibilis. ita cõtingentia creature
est nccia: nõ ãt creatura. ꝗ est cõtingẽs. ¶ Ad qr Ad qrtuz
tũ dicendũ ꝙ qñ dicit ꝙ chimera est chimera. ⁊ si
milia illa necessitas hꝫ esse loquendo est negatiua
quia nichil aliud est ꝙ dicere est impossibile chi
merã esse in possibilitate absoluta. nec talis ipossi
bilitas habet cãm. nec est simile de tali necessita
te ⁊ de necessitate posita que cõuenit cõplexis im
portantibus esse creatũ in actu. qꝛ ista necessitas
hꝫ causam vt dictũ est. ¶ Quantũ ad quintũ rñ Articls.5
dent ex his ad queqꝫ: qñ queritur vtrũ repugnet
fidei ponere aliquod cõplexũ necessariũ ⁊ habere
cãm effectiuã. dicendũ ꝙ sic loquendo de necessi
tate absoluta nõ autẽ loquendo de necessitate cõ
nexiõis. Primũ patz. qꝛ necessitas absoluta posi
tiua est qua nullo mõ absolute aliqd põt non esse
vel nõ potest alir se habere. sed hoc repugnat om
ni effectui cause efficiẽtis ẽm fidẽ. qꝛ ẽm fidẽ ols
effectus cause efficientis põt esse ⁊ nõ eẽ et aliter
se habere absolute loquendo. qꝛ ẽm fidem prima
causa effectiua olm agit libero arbitrio. ⁊ tale a
gens absolute loquendo potest efficere effectum
vel non efficere. Secundũ pꝫ qꝛ sicut dictum est:
nichil prohibet aliqua duo contingẽter pduci li.
ar. quoꝝ vnum nõ põt esse sine alio. sed necessitas
cõnexiõis cõsistit in hoc ꝙ vnũ nõ possit esse sine
alio. ꝗ. ⁊c. ¶ Ad rõez factã ad primã partez dõz Ad pbationẽ dicẽdum.
ꝙ ꝯñia ẽ nulla necessitas simplicitatis repugñt fidei
qꝛ non potest habere nisi necessitatẽ absolutã que
repugnat effectui agentis libero arbitrio. necessi
tas aũt complexi põt esse necessitas connexionis
sine necessitate absoluta ꝗ necessitas connexiõis
non repugnat effectui agẽtis libero arbitrio: vt
ostẽsum est. ⁊ qñ dicit ꝙ stante hypotesi vtrũqꝫ cõ
uenit in hoc ꝙ est esse necessariũ et habere causaz
Dicendũ ꝙ licet cõueniant in necessitate gñalit
dicta: nõ tamẽ conueniũt in eodẽ modo necessita
tis. qꝛ vni cõuenit tñ necessitas absoluta. alteri võ
etiã necessitas cõnexiõis. ¶ Ad rõem factaz ad
aliã partem dicendũ qñ dicitur ꝙ creatura possi
bilis est necessaria ⁊ habet cãm in potẽtia. Dicen
dũ ꝙ creatura ꝗ est possibilis nõ est necessaria. vñ
creatura cui attribuitur possibilitas eẽndi nõ est
necessaria necessitate absoluta sed est potens esse
et nõ esse ⁊ hꝫ cãm in potentia. sed eius possibili
tas hꝫ necessitatẽ absolutã nec hꝫ cãm vt declara
tum est in prima solutiõe. Unũ creaturã esse possi
bilem absolute est necessariũ eẽ. sed nõ est necessa
riũ ꝙ creatura ꝗ est possibilis de necessitate hẽat
esse. ⁊ ex hoc patet ꝙ necessitas absoluta nõ habet Inquirit doctor de istis opinionibꝰ ⁊ cõcordat eas
cãm. sed necessitas suppõnis hꝫ eam. ¶ Inquirẽ
do aũt de pdictis videtur opiniões sic posse con
cordari. qꝛ cũ queritur vtrũ complexa necessario
habeãt cãm/aut queritur de complexis materialit

sm id q sunt: et sic in creaturis vtraq opinio cōce
dit ea habere cām effectiuam actu si sunt actu vel
in potētia. si in potētia āt qrītur qstū ad eoꝝ cōne
xionē formaliter. et tunc sic distinguo de cōnexis
necessarijs. qꝛ quedā habent incomplexa differen
tia re/sicut subiectū et ppria passio. sicut cū dico:
subām corporeā esse actu qtā. et de istis bene pro
bat secunda opinio: q hnt cām realē et realiter cō
nectentē. nec hoc intendit negare prima opinio. et
pbatur istud sic. qꝛ preter actōnē qua producitur
subā. et illā qua pducitur accñs seorsum miraclo
se requiritur actio cōiungēs si deberent vniri. vñ
nō solū extrema habēt cām imo eoꝝ vnio et cōiun
ctio habent cām ppꝛie siue simul producantur et
vniātur vna actiōe. sicut in oī gñatione naturali
et alteratione p quā compositū pducitur/siue se
orsum diuersis actionibus/sicut posset fieri p mi
raculū. Alia sunt cōplexa necessaria in quibus pͥ
dicatū nō differt re a subiecto sicut in oī ppositio
ne p se pͥmo modo. et ista quantū ad cōnexionem
formalr sumptā nō hnt cām realē. et sic est vā pri
ma opinio. sed dñ cām rōnis. et sic est vera alia scꝫ
secūda opinio. et nō aliter. et pbatur vtraq cōclu
sio. illud qd non est effectus realis sed solū rōnis
non habet cām realem sed solū rōnis. qꝛ causa et
effectus sibi mutuo corrñdent in talibus: vt dꝛ. 2.
phisicoꝝ. sed cōnexio illoꝝ que sunt idem re diffe
rentia solū rōne est effectus rōnis nō rei. qꝛ nex9/
vnio/et coniūctio requirūt distinctionē extremoꝝ
qꝛ idem nō coniūgitur sibi. Vñ non pōt esse cōne
xio nisi rōnis extremorum sola ratione differen
tiū. g. tc. ❡ Rōnes pcedunt suis viis: qꝛ rōnes
pͥme opīonis cōcludūt de cā reali cōplexoꝝ idif
ferentiū re. rationes vero scōe cōcludūt de cā rea
li cōplexorum matialr et de cā reali cōplexionis
formalr indifferētibus de cā vero rōnis indifferē
tibus cū dico hō est aīal vtrūq hꝫ realē causam:
qꝛ vtrūq realiter est: sed cōiunctio eoꝝ non est re
alis nec per consequens habet causam realem.

❡ Distinctio. 26. ❡ Questio. i.

Irca. 26. distinctionē de spe
qrunt tria. Primū est vtruꝫ
spes sit virtus. Secundū est
vtrū sit virtus theologica.
Tertiū vtrū virtutes theolo
gice distinguerentur seipsis
si nō distiguerētur obiectis.
Primus. ❡ Quātū ad primū videtur
q spes nō sit virtus: qꝛ virt9
est dispositio perfecti: vt dicitur. 7. Phisicoꝝ. sed
spes ē dispositio impfecti ei9 scꝫ q nōdū hꝫ qd spe
rat cū spes sit de non hnte. ergo spes nō est virt9.
Secundū ❡ Itē ad pseqūtionē finis supnaturalis videtur
sufficere cognitio finis supnaturalis et amor eius
dē: sed pͥmū. s. cognitio sufficienter habet p fidem
amor aūt sufficiēter p charitatē. g spes superfluit
In oppositum. sed nulla virtus est supflua. ergo. tc. ❡ In cōtra
riū est q spes numerat iter fidē et charitatē q sunt
vtutes. g et ipa ē vtus. ❡ Rñsio circa istā qstiōeꝫ
1. opinio q est durādi q. 1. hui9 d. sunt due opiniones. Pria sic pcedit ppones tria
eē vidēda. Primū ē qt modis dꝛ spes et i q sigtio
ne nunc accipiat. Scōm est vtrū sit vtus. Tertiū
est vtrū habeat certitudinē. hoc eīn ponit i diffini
tione dicente q d est spes. ❡ Ad pͥmū sciendū est
q spes accipit qnq modis. Vno mō p certitudie
et sic accipit Ro. v. vbi dꝛ q tribulatio patientiā

opat. patiētia vero spem. i. certitudinē qsi diceret
patiēs in tribulatione dꝫ esse cert9 de retributiōe
Scdo mō p passiōe appetit9 sensitiui et sic cōnu
merat inter qtuor pͥncipales passiōes q sunt spes
timor/gaudiū/et tristitia. Tertio mō accipit p re
spata sm q dicit Thi. 3. Expectātes beatā spem
id est beitudinē spatā. Quarto mō accipit p actu
expectādi vt cū dr q spes est expectatio. tc. et neu
tro istoꝝ modoꝝ spes est virtus: qꝛ cū virt9 sit hā
bitus ipa nō est certitudo q est qdā actus vel eius
cōditio nec res spata nec passio nec actus. oīa eīn
hec realiter differunt ab hītu. Quito modo acci
pitur p hītu inclināte et determināte volūtatem
ad expectandū bonū supnaturale et arduū: et qd sit
cōueniens ponere talē habitū pbat. sicut se hꝫ in
tellect9 nr ad cognitionē vi supnaturalis: sic se hꝫ
volūtas ad pseqūtionē eiusdē: sꝫ ppt pͥmū intelle
ctū ponit hītus fidei. g pari rōne ponēdus ē in vo
luntate pp sm actū illū aūt dicim9 spem. qre. tc.
❡ Est tñ hic aduertēdū q sicut hītus fidei ifuse
nō est simplr necessari9 intellectui ad hoc vt assen
tiat vo supnaturali: sed solū vt perfectius et prom
ptius et discreti9 assentiat. sic ad inclinandū volun
tatē i pseqūtionē boni supnaturalis nō est simplr
necessarius aliqs habit9 infusus: qꝛ ad hoc suffi
cit cognitio talis boni sub rōe possibilis hri. reqͥ
rit tñ habit9 spei ifus9 ad hoc q prōpti9 et pfecti9
et firmi9 inclinet voluntas ad pseqūtionē talis bo
ni. ❡ Spes aūt sic accepta diffinit a doctoribus:
q est certa expectatio future beatitudinis ex me
ritis et grā puenies. ❡ Vbi aduertēdū q cum
habitus inotescat p actum et obm et circunstātias
act9. oīa hec expͥmunt in pdicta descriptione act9
cū dicit expectatio. q sonat i motū volūtatis ten
dentis in obm: et est sensus q spes est habit9 q ex
pectamus. obm vero innuit cum dr future beitu
dinis: cicunstātia vero act9 cuꝫ dꝛ certa: et hec est
gñalis cōditio cuiuscūq habit9: qꝛ oīs vtus incli
nat certitudinaliter in actū suū et obm. circunstan
tia vero actus vt tēdit in tale obiectū innuit cum
dꝛ ex meritis et grā puenies: qꝛ res sperata expe
ctata nō habet nec expectat hri nisi mediāte grā
dei et meritis ipsi9 opantis vt nō sit sensus q spes
q est virtus pueniat ex meritis sed potius q res
sperata ex eis habeat: et act9 spei tendat i rē spatā
p merita tanq p media p q acqrit: et sic pꝫ primū
❡ Quantuꝫ ad scōm dōm q spes est vtus largo 2. pclusio.
modo accipiendo vtutē sicut et pͥus dictuꝫ fuit de
fide qd sic pꝫ: oīs habitus inclinās et determinās
voluntatē ad bonuꝫ actuꝫ est vt9: et hoc pꝫ ex. 2.
Ethicoꝝ. vbi dꝛ q vtus est q hntē pficit et op9 ei9
bonū reddit: sed spes declinat et determinat volū
tatē ad bonū actuꝫ. g ipa est vtus. Minor decla
rat: qꝛ act9 est bonus q est conformis sue regule:
actus aūt ad quē inclinat spes est cōformis regu
le sue. cum eīn regula voluntatis sit rō recta q po
test eē recta scōm leges supiores et iferiores: vtro
q mō spes initit rōi recte qꝛ initit rōi illuiate p fi
dē cū q nccio pcurrit cōcordit rō hūana initēs a
ligb9 apparētib9 vt declaratū fuit supra. quare. tc
❡ Quantū ad tertiū aduertendum est q certitu
do dꝛ pprie firmitas euidentie vtutis cognitiue 3. cōclusio Durand9 q. 3. hui9 d.
respectu sui obiecti: et qꝛ firmitas euidentie deter
minationē quādā hꝫ respectu dubitationis. dubi
tans eīn fluctuat in alterā ptē: idō nomē certitudi
nis trāslatū ē ad sigñdū determinationē cuiuscūq

virtutis tā naturalis ꝙ̄ moralis in suū actū ꝛ obiectū: quēadmodū dicim⁹ ꝙ natura certitudinalit̃ opeꝛ̃. et phs dicit ꝙ virt⁹ est certior arte: qꝛ p artē nō sic determinaꝛ̃ qs ad operandū: sed pōt opari sic vel aliť / sicut p ꝟtutē q̄ iclinat ad vnū ꝛ p vnū modū. certitudo ḡ p̄mo et p̄ncipalr ptīet ad vim cognitiuā: sꝫ participatiue ꝛ q̄si trāslatiue ptinet ad vim appetitiuā et motiuā / ꝛ ē alteri⁹ rōnis hec ꝛ illa: qꝛ certitudo cognitiōis nō pōt deficere. Ei eñ nō pōt subesse falsum: sed certitudo iclinationis p̄t deficere / ꝛ q̄nqꝫ deficit ab eo ad qꝺ iclinat vt graue ipediꝛ̃ a motu deorsuꝫ: ꝛ hn̄s ꝟtutē q̄nqꝫ agit p̄ter eā vl' ꝯtra eā: ꝛ tñ certitudo iclinatiōis manet in vtroqꝫ: qꝛ grauitas certitudinalit̃ inclinat. i. deťminate ad motū deorsum: et ois virt⁹ determinate iclinat ad vnū. Ex q̄ pꝫ ꝙ spes certitudinē hꝫ scđo mō dicta cū qua pōt stare ꝙ sperans nūq̄ ꝯsequaꝛ̃ rē speratā. Vn̄ pōt sic argui. illud qꝺ ꝯuenit oi virtuti ꝯuenit spei: sꝫ certitudo scđo mō
2. opio q̄ ē doctoris. dicta ꝯuenit oi virtuti: ḡ ꝛ spei. ¶ Alia opio pōt imaginari hn̄s tres ꝯclusiones. Prima ꝙ spes est virt⁹ si pprie sumaꝛ̃. Scđa ꝙ est virtus necessaria simplr ꝛ ad salutē. Tertia ꝙ habet p̄ aliis specialē
1. cōclusio. certitudinē. ¶ Primū patꝫ: qꝛ spes accepta p re sperata nō est virtus sed virtutis obiectū. scđo accepta p certa expectatione nō est virt⁹ sed virtutis actus: ꝛ sic nō accipiꝛ̃ pprie sꝫ spes p habitu quo eliciꝛ̃ act⁹ respectu talis obiecti est virt⁹: qꝺ patꝫ dupl̃r. Primo qꝛ habit⁹ iclinās volūtatē ad actū cōformē rōni supiori est virt⁹ nō min⁹ ꝙ̄ eliciens cōformē rōni inferiori / cū hō magis debeat se regulare ſm leges supiores ꝙ̄ iferiores captiuā do itellectū in obsequiū fidei: sꝫ spes est hmōi: a qua est certa expectatio future btitudinis ex meritis et grā ꝓuenīēs. hoc eñ est ſm dicta nō fidei ifuse ꝛ pmissionis diuie. ḡ. ꝛc. ¶ Scđo qꝛ habit⁹ dispōnēs ad btitudinē est virt⁹: spes ē hmōi vt pꝫ ex dif
2. cōclusio finitione data. ergo. ꝛc. ¶ Secūda cōclusio est ꝙ spes est habit⁹ simplr necessari⁹ ad salutē. qꝺ patꝫ dupl̃r. Primo: qꝛ nō min⁹ indiget potētia habitu ad tēdendū in bonū supnaturale ꝙ̄ in bonū morale: sed ꝙ̄uis intellect⁹ p prudētiā sufficiēter ostendat q̄d eligendū: tñ cū hoc indiget appetit⁹ habitu ad ꝓsequendū / sicut patet in trib⁹ virtutib⁹ moralib⁹ q̄ sunt necessarie cū prudētia. ergo ꝙ̄uis intellect⁹ p fidē ostēdat btitudinē vt arduā ꝛ possibilē haberi: tñ ad sperādū eā idiget volūtas hitu ¶ Scđo: qꝛ illud necessariū est ad salutē cōcomitatiue sine quo hri non pōt illud qꝺ est necessariū absolute: sed ad salutē necessaria est absolute virtus caritatis q̄ in puro viatore esse nō pōt sine vir
3. cōclusio tute spei. ḡ. ꝛc. ¶ Tertia conclusio est / ꝙ spes hꝫ specialē certitudinē sup virtutes acq̄sitas ꝛ etiaꝫ morales infusas. Vn̄ apls. Spes autē nō cōfundit. virtutes eī morales in viro virtuoso etiā sine culpa pn̄t frustrari fine intēto / ꝛ silr itellectuales sicut domificatiua hꝫ p fine domū / a quo pōt luit⁹ artifex ipediri. largus ꝛ magnific⁹ dare magna / a q̄b⁹ paupꝛtate ipediꝛ̃. iusticia etiā legalis ab exteriore bono qꝺ maxie intēdit. ꝛ fortitudo a martyrio. ꝛ tēperantia foris oppꝛimi. Sic igiꝛ̃ ois virt⁹ acq̄sita licet deťminate ad aliq̄d declinet / ꝛ sic certior est oi arte: tñ qꝛ pōt deficere in viro virtuoso ab eo qꝺ p̄ncipaliter vel scđario inclinat deficit a certitudine. spes aūt nō ꝯfundit: qꝛ a cōsecutione glie aīe quā intēdit p̄ncipalit̃ / et corpis quā accidētaliter / nō pōt manens virt⁹ ipediri. ¶ Ad primū argumētū dicēdū ꝙ spes est dispositio pfecti in cōparatione ad actū sibi cōuenientē qꝺ est sperare. ad hūc eñ spes sufficiēter pficit volūtatem ꝙ̄uis sperās in hoc sit ipfect⁹: qꝛ caret re sperata. Ad rōnes añ oppōm
¶ Ad secundū dicendū ꝙ ad cōsecutionē finis supernaturalis nō sufficit cognitio ꝛ amor: sed req̄riꝛ̃ inclinatio in ipsum tanq̄ in possibile haberi: ꝛ hoc facit spes ppter qꝺ p̄ter fidē et caritatē oportet ponere spem inclinantem. Ad scđm.

¶ Questio secunda.

Secundo q̄riē / vtrū spes sit virt⁹ theologica? ¶ Et arguitur ꝙ nō: qꝛ virt⁹ theologica non consistit in medio duoꝝ viciorꝫ: sed spes ꝯsistit in medio duoꝝ viciorum scꝫ p̄suppositionis ꝛ desperatiōis. ergo nō est virt⁹ theologica. Primum
¶ Itē obiectū spei est arduū: sed tendere in arduū ptinet ad magnanimitatē q̄ est virt⁹ moralis. ergo ꝛ spes. Secundū
¶ Itē ille virtutes sunt eędē quarū extrema opposita sunt eadē: sed spei ꝛ fortitudinis sunt eadē extrema vtriqꝫ opposita / scꝫ timiditas ꝛ audacia. ergo spes et fortitudo sunt eadē virt⁹. cōstat aūt ꝙ fortitudo est virt⁹ moralis ꝛ nō theologica. ergo ꝛ spes. Tertium.
¶ In ꝯtrariū arguiꝛ̃: qꝛ spes nō est virt⁹ itellectualis cū sit habit⁹ volūtatis. nec moralis cū non sit circa passiones ꝛ actiones infras. ergo est theologica. In oppōꝫ
¶ Responsio. Hic sunt due opiones. ¶ Prima pponit circa q̄stionē istā tria vidēda. Primū est an spes sit virt⁹ theologica: ꝛ qualiter ab aliis distinguaꝛ̃: scꝫ fide ꝛ caritate. Scđm est de ordie spei ad fidē ꝛ ad caritatem. Tertiū est in quib⁹ sit spes. Responsio. 1. opio q̄ ē durā. q. 3.
¶ Quantum ad primum sciendū ꝙ virt⁹ theologica dr̄ q̄ hꝫ deū p obiecto. sꝫ hoc pōt itelligi dupl̃r. Vno mō de obiecto imediato. Alio mō de obiecto p̄ncipali ꝙ̄uis mediato. si de obiecto imediato: sic spes nō esset virtus theologica: qꝛ imediatū obiectum spei nō est de⁹ sed beatitudo formalis q̄ est q̄d creatū: qꝺ patꝫ: qꝛ spes ptinet ad amorē ꝯcupiscētie quo volum⁹ nobis aliqꝺ bonū: sed primū ꝛ imediatū obiectū amoris cōcupiscētie nō est ipse de⁹ ſm se. sic eñ amādus est ppter se de⁹ ꝛ amore amicitie. ergo est aliquid aliud / nō nisi beatitudo creata vt patet ex descriptiōe spei scꝫ ꝙ est expectatio future btitudinis. ergo. ꝛc. ¶ Itē / idē est obiectū spei et gaudij seu delectationis / nec differūt nisi scđm p̄sens et futurum: sed obiectuꝫ primū gaudij seu delectatiōis nō ē de⁹ ſm se sꝫ btitudo creata: sicut pbatum fuit p̄mo libro. di. 1. ergo ꝛ spei. Si vero loquamur de obiecto p̄ncipali sꝫ tñ mediato: sic deus est obiectum spei / ꝛ spes est virt⁹ theologica Beatitudo eñ q̄ hꝫ deū p obiecto est primū obiectum spei. ꝛ ita obiectū btitudis est p̄ncipale obiectū spei ꝙ̄uis mediāte btitudie est tñ p̄ncipale: qꝛ totā bonitatem et arduitatē quā spes attendit in obiecto suo hꝫ btitudo ex hoc ꝙ est circa deū sicut circa obiectū primū. hoc aūt itelligēdū ē de obiecto qꝺ ē res spata: qꝛ si obiectuꝫ spei dicaꝛ̃ illud a q̄ spam⁹ btitudinē: tūc ip̄e de⁹ ē imediatū obiectū spei. ¶ Ex hoc pꝫ qualiť spes distiguaꝛ̃ a fide ꝛ caritate. distiguiꝛ̃ eñ ab vtroqꝫ dupl̃r. Vno modo penes obiectū: qꝛ obiectū fidei ꝛ caritatis imediatū ē ipse de⁹. obiectū aūt imediatū spei est btitudo creata. ꝙ̄uis p̄ncipale et mediatū sit ipse

deus. Alio modo distiguit spes a fide penes sub-
iectū: qꝛ fides pficit intellectū: spes autē volūta-
tē. a caritate aūt penes actū: qꝛ act⁹ caritatis ptī-
net ad amorē amicitie: act⁹ aūt spei ad amorē ɔcu-
2. ɔclusio. piscētie: ⁊ sic patet pmū. ¶ Quantū ad secundū
notandū q̄ sicut dictū fuit supra. di. 21. aut q̄rit de
ordine tpis aut nature. si de ordine tpis / tūc q̄tū
ad pmā infusionē istoꝝ hītuū / nō ē inuenire in eis
talē ordinē qꝛ simul infundunt ⁊ cū tūc tacta fuit.
Si vo q̄rit de ordie nature / sic planū ē de fide: qꝛ
ipsa pcedit naturalit spem ⁊ caritatē vt tūc pba-
tum fuit. De spe aūt ⁊ caritate qualē ordinem ha
beāt nō est adhuc clarū. si ei cōsiderem⁹ actū amā
di ⁊ sperādi q̄ videnť esse a spe et caritate: sic cari
tas videť pcedere spem sicut diligere pcedit spare
pri⁹ eñ diligiť aliqd tāq̄ bonū q̄ sperēť tāq̄ pos
sibile. Sed hoc nō obstāte dicendū q̄ spes pcedit
caritatē ordie nature: qđ pꝫ dupli. qꝛ illđ est pri⁹
q̄ amoto amoueť alterū ⁊ nō ecōuerso: sed amota
spe amoueť caritas et nō ecōuerso. ḡ spes pcedit
caritatē. Scđo qꝛ ppriū est caritatꝭ ponere circa
oēm bonū actū rōnē meriti: sine caritate eī pt vo
luntas amare tā bonū naturale q̄ supnaturale ⁊
etiā sperare vt pꝫ in hñtib⁹ fidē informē: sꝫ nullū
meritū pōt esse sine caritate. vt pꝫ. 1. Corin. 13. me-
ritū autē est vltima pfectio q̄ est possibilis in acti
bus volūtatis saltē in viato: ib⁹. ḡ caritas ē vlti-
3. cōclusio mus hīt⁹ volūtatis / ⁊ sic pꝫ scđm. ¶ Quantū ad
Durādus tertiū in quib⁹ sit spes / aduertēdū est q̄ aut q̄rit
q. 3. arti. 2. de spe quo ad habitū / aut quo ad actum. si quo ad
habitū / sic spes nō est in demonib⁹ / nec in dānatis
hoib⁹ / si verū est qđ assūptuꝫ fuit pri⁹ ex cōi dicto
alioꝝ. s. q̄ hīt⁹ infusus amittiť p vnicū actū malū
cōtrariū. ɔstat autē q̄ in dānatis est act⁹ despera-
tiōis de hñda btitudie: qꝛ sicut ad pfectionē bti-
tudis ptinet securitas de ea nō amittenda: sic ad
cumulū misie dānatoꝝ ptinet: qꝛ ipsi sciūt q̄ nul
lo modo pñt euadere dānationē nec ad btitudinē
puenire ppť qđ desperāt de ea ergo in eis nō est
spes quo ad hītū. ¶ Hec autē rō nō cogit q̄n ha-
bitus spei possit manere in btīs / nec alia rō appet
apparēs ad pñs / nisi q̄ videreť frustra manere cū
nō possit exire in actū suū pncipalē vt statim pate
bit. In xpo autē nūq̄ fuit spes / ⁊ si fuisset frustra
fuisset ppter eandē rōnē. ¶ Si autē q̄rať de spe q̄
ad actū / sic dicendū est q̄ pprie act⁹ spei nō est in
beatis / nec in dānatis / sed solū in viatorib⁹: qꝛ de
ficiēte obiecto necesse est actū deficere: sed i btīs
⁊ in dānatis deficit obiectū spei. ergo deficit act⁹
eius. Maior de se patet: sed minor pbať: qꝛ obie-
ctum spei vniuersaliter loq̄ndo est bonū ⁊ in hoc
differt spes a timore q̄ ē de malo. Itē non qđlibet
bonū sed arduū qđ difficultatē hꝫ / ⁊ in hoc differt
a ɔcupiscētia vel desiderio q̄ est de bono absolute
Itē oportet q̄ sit futurū / in quo differt a gaudio
vel delectatione. ⁊ istud tertiū sequiť scđm: qꝛ bonū
pñs difficultatē vel arduitatē nō habet ad ɔcupi
scendū cū iā sit habitū. oportꝫ etiā q̄ sit possibile
hñi / et q̄ vt sic apphēdať / in quo differt a despera
tione. Preter hec autē ad pncipale et formale ob
iectum spei vt est virt⁹ theologica reqriť q̄ illud
bonum arduum possibile hñi sit btitudo supnatu-
ralis. cōstat autē q̄ in dānatis / angelis / vel hoib⁹
nō est hoc inuenire: sed poti⁹ opposita vt dictū fuit
Beatis vo sua btitudo essentialis non est futura
sed pñs: accidētalis vo quo ad gloriā corpis / ē

eis futura: ⁊ similiter fuit in xpo ante resurrectio
nem sed tamen non habet rationem ardui et diffi
cilis: qꝛ licet gloria corporis sit quid arduum per
comparationem ad naturā humanā absolute con
sideratā: non tamen p cōparationē ad eā habentē
iam gloriā anime: tuꝫ qꝛ gloria corporis est mini
mum quid in comparatiōe ad gloriā anime: tum
qꝛ habens gloriā anime habet sufficientē causam
glorie corporis. patꝫ ergo q̄ tā in damnatis q̄ in
beatis deficit aliqua conditio obiecti spei. ergo in
eis nō pōt pprie esse actus sperandi. dico autē p-
prie: qꝛ accipiťdo sperare p quacunq̄ expectatio-
ne boni futuri: sic in beatꝭ est expectatio stole cor
poris vel alterius premū accidentalis. sic etiā spe
rare dicunť. sicut ex psona xpi diciť in psal. In te
dñe speraui. vt glosa exponit. ¶ Ad primum ar- Ad rōnes
gumentum dicendū q̄ non est pprium virtuti mo ań oppōm
rali consistere in medio duoꝝ vicioꝝ. qꝛ non cōue
nit omni nec soli. nō omni: qꝛ non cōuenit iusticie:
nec soli: qꝛ sicut circa passiones contingit excede
re regulā rationis et ab ea deficere sm que atten-
ditur vicium supabundantie et defectus / iter que
virtus moralis tenet medium tanq̄ ɔcors regle
rationis / sic in actibus rationis respectu regule
supnaturalis ɔtingit excedere et deficere ⁊ equa-
ri: sicut contingit plus credere q̄ oportet / ⁊ min⁹
q̄ oportet / ⁊ q̄tum oportet. ⁊ sm hoc fides p quā
crediť q̄d et quātum oportet est medium iter duo
vicia / licet nō sint eis ppria noīa imposita: sed vo
catur vtrumq̄ generali noie infidelitas. et codeꝫ
modo est de spe nisi q̄ viciis oppositis sunt nomi-
na iposita / scꝫ presumptio et desperatio nec istud
arguit spem virtutem esse moralem. verum est q̄
hoc magis attribuiť virtutib⁹ moralib⁹ q̄ aliis
qꝛ plures ex virtutibus moralibus habēt esse cir
ca passiones in quibus est inuenire ex natura eaꝝ
supabundantiam et defectum et medium. ¶ Ad Ad scđm.
secundum dicēdum q̄ magnanimitas est circa bo
num arduum humanum tñ qđ est pportionatum
tāq̄ possibile haberi ppriis viribus / vnde est vir
tus moralis: sed spes est circa bonum arduum su-
pernaturale qđ excedit facultatem nature: ⁊ ideo
est auxilio alterius assequendum / vnde est virtus
theologica. ¶ Ad tertium dicēdum q̄ spes ⁊ for Ad tertiū
titudo non sunt idem nec habent idem obiectum
nec eadem extrema. obiectum eñ spei est bonum.
obiectum vero fortitudinis est periculum qđ ha-
bet rationem mali. extrema etiam spei sunt psum
ptio et desperatio. Bonum eñ arduum vel ppter
difficultatem dimittitur totaliter: et sic est despe-
ratio: vel preter media ad ipsum ordinata appeti
tur / et sic est presumptio: vel tēditur in ipsum sm
media ad hoc diuinitus inspirata / ⁊ sic est spes. ex
trema autem fortitudinis sunt timiditas et audā
cia. Propť periculum eñ vel totaliter fugitur / ⁊
sic est timiditas / vel preter rationem in ipsum tē-
ditur / et sic est audacia. Fortitudo vo medio mo-
do se habet. et sic patet q̄ nō sunt idem spes ⁊ for-
titudo. Aduertendum tamen est q̄ qꝛ fine dirigū
tur ea que sunt ad finem. ideo virtutes theologice
que habent vltimum finem pro obiecto importāt
actus aliarium virtutum qui sunt circa ea q̄ sunt
ad finem: ppter quod spes importat actum forti
tudinis. scđm illud ysa. 30. In silentio ⁊ in spe erit
fortitudo. et similiter patientie longanimitati / q̄
dicunť quedā expectatio vt dicitur Roñ. 8. p pa-

tertiã expectam⁹. et ad Gala. 5. Lõgenimitas ex-
2.opinio q̄ ẽ doctoris. pectatiõis. ₹c. ¶ Scda opinio põt imaginari ha
bens duos articulos. Prim⁹ q̄ spes est virt⁹ theo
logica. Secundo de subõ spei. Prim⁹ articul⁹ hʒ
1.cõclusio tres cõclusiones. Prima est q̄ spes est virtus the
ologica. scda q̄ est realr distĩcta ab alijs fide ₹ cha
ritate. tertia q̄ est media inter illas ordie nõ tp̄is
sed nature. ¶ Primũ dicunt qdã ꝓpter obiectuʒ
p̄ncipale nõ imediatũ vt visum est tñ sicut p̄ncipa
le obiectum: et etiã imediatuʒ fidei est illud de q̄
oĩa credũtur. s. de⁹ ipsum aũt creditũ qd aliqñ est
creatũ si dicaꝛ creditũ id qd de alio credit nõ est
imediatũ obiectũ fidei. et sicut imediatũ obiectũ
charitatis est deus a q̄ dilectio charitatis ad alia
derivaꝛ ₹ nõ ꝓxim⁹ vel ipsemet q̄ tñ est p̄mo dile
ctum: sic etiã de⁹ ĩ quẽ imediate speram⁹ et a quo
oĩa bona speramus videꝛ nõ solũ p̄ncipale sʒ etiã
immediatũ obiectum spei et nõ res ab eo spata si-
cut in habitibus appetitiuis q̄ sunt circa passiões
nõ dicimus q̄ res p̄ illos habitus electa vel intẽ-
ta etiã p̄ncipalir sit obiectuʒ imediatũ sed magis
finis sed magis passiones ip̄e circa q̄s opanꝛ sicut
temperãtia ꝓ obiecto hʒ passiões cõcupiscibilis vt
illõ nõ qd opaꝛ sʒ circa qd: moderantiã aũt passio
nũ quã efficit nõ hʒ ꝓ obiecto. sed ꝓ effectu: quiẽ
etiã animi quã finalir ₹ p̄ncipalir cõsequi intẽdit
hʒ ꝓ fine nõ ꝓ obiecto: ita et spes deũ in quẽ ferꝛ
et a quo ₹ in quẽ sperat hʒ ꝓ obiecto imediato cir
ca qd exercet actũ suũ: ip̄am aũt rẽ spatã quã me-
ritorie efficit hʒ q̄si ꝓ effectu vel pro fine. ĩ illõ eñ ĩ
tendit sicut in bonũ arduũ qd est inquãtum est vl
timus finis: ₹ sic magis est finis q̄ sit p̄mũ obie
ctum ₹ imediatũ. ¶ Scda cõclusio est q̄ spes est
2.ꝯclusio. virt⁹ theologica distincta ab alijs virtutib⁹ theo
logicis: et pʒ q̄ differt a fide subiecto ₹ obiecto et
actu: q̄ fides in intellectu spes in voluntate obie
ctum fidei deus sub ratione veri spei sub ratione
boni vel beatitudo creata ¶ Item actu q̄ potest
desperare cum discredere vt in heretico et ecõuer
so vt fidelis desperat seipsum. Sed quõ differat a
caritate / ex p̄te q̄dẽ obiecti: sicut irascibilis ₹ ꝯcu
piscibilis: quia spes non est nisi in arduuʒ bonum
ex p̄te autẽ subiecti non differũt: sʒ si spes ad amo
rem cõcupiscẽtie solũ ꝑtinet cũ charitas sit amor
amicitie manifesta est differentia rõnis: sed ꝓpter
hoc non apparet differẽtia realis: q̄ btitudo ipsa
q̄ per spem spaꝛ eadẽ ꝑ charitatẽ desideraꝛ ₹ vter
q̄ actus est cõcupiscentie tã sperare q̄ amare / vel
desiderare bonũ ₹ nõ põt spari bonũ nisi qd amaꝛ
vel desideraꝛ ꝓpter qd videreꝛ vnus habitus suf
ficere: maxime cũ scriptuʒ sit charitas oĩa sperat
sed q̄ desperãs põt desiderare cõcupiscere natu-
raliter et etiã deliberata quadã velleitate q̄ est im
possibilium: nam beatitudie de qua dãnati despe-
rant naturali tñ appetitu desiderãt ₹ deliberãdo
vellent hr̄e si possent: ideo ex hac distinctiõe actu
um põt ꝓbabiliter distingui habitus spei ab habi
tu charitatis. ¶ Tertia conclusio est q̄ spes est
3.cõclusio media. dicũt tñ omnes q̄ licet oẽs vel tẽp̄e infun-
danꝛ: tñ natura prior est fides: posterior charitas
media spes. Et q̄ fides precedat spem naturalir
patet ex naturali ordine p̄morũ obiectoꝝ actuũ
q̄ intellectus est p̄or volũtate ₹ verũ bono specia
liter quodam puto arduo et prius est credere q̄
sperare ₹ licet posset aliquis in vno discredere in
alio sperare. nõ tamen sperare põt illud qd nõ cre

dit possibile. sicut ecõuerso potest desperare etiaʒ
ab illo qd credit eẽ vel esse possibile. ₹ si non forte
illo mõ quo desperat prius aũt est quo non cõuer-
titur cõsequentia. Sed q̄ caritas sit posterior spe
probant quidã vt visum est. q̄ sublato priore sub Cõtra du
mouetur posterius. sed nõ valet: q̄ in xp̄o ₹ beat⁹ rãdi õpi
est caritas sine spe. ₹ illud videtur prius qd rema oŕtate
net alio sublato ꝑ se: non per accidens. Per se au spei ad ca
tem est q̄ euacuetur spes ₹ remaneat caritas in ritatem.
patria. sed per accñs est q̄ homo in via perdat ca-
ritatem ₹ retineat spem. q̄ non ad hoc datur cari
tas vt perdatur: sed vt perficiatur. ₹ spes ad hoc
vt itroducat ĩ gloriã. Q; etiam probant secundo
charitatem esse vltimã ꝑfectionẽ viatoris q̄ est ra
dix merendi non valet: quia istud probaret ipsam
etiã esse vltimã respectu donorũ q̄ sunt in appetitu
sensitiuo. Videꝛ igr̄ alir dicendũ: q̄ cõparãdo ha
bitus scdm ordinẽ actuũ videꝛ q̄ spes p̄cedit cha
ritatem quantũ ad illud ĩ quo spat. sʒ seqt̃ur quã-
tum ad illõ qd spat. Primũ apparet: q̄ ex hoc q̄
scio aliquẽ me diligere spero in eũ etiã si ego non
diligã eũ q̄ hõ benefacit ei quẽ diligit. nõ autem
diligenti quẽ nõ diligit per fidem igr̄ sciens q̄ de⁹
me diligit parat⁹ dare gloriã ex virtute ₹ gr̄a sta
tim spero in eũ: sed q̄ nõ possim eum diligere me
ritorie nisi ipse dat mihi hoc ipsuʒ donũ spero me
ab ipso ₹ sic sperare in deuʒ p̄us est q̄ diligere eũ
meritorie. Sed dico scdo q̄ prius est vitam beatã
amare q̄ ipsam sperare q̄ amor est prior oĩ alia
passione et affectione ꝓpter q̄ non est spes nisi p̄-
cedat amor: nec est spare aliquid nisi amatũ ¶ Et
si dicaꝛ q̄ ꝑ idẽ seqt̃ur q̄ prius est amare deum q̄
sperare in eũ nõ valet: q̄ bene est p̄us amare q̄ il
lud sperare a quocũq̄ si illõ amatũ etiã vt possum
sperare ab illo quẽ nõ amo sed odio: dũ tñ ip̄e me
diligat: et sic amor p̄cedit oẽm passionẽ lʒ nõ sic q̄
oẽ obm̄ passiõis sit obiectũ amoris: q̄ amor q̄ p̄-
cedit timorẽ ₹ tristiciã nõ est illi⁹ qd timeꝛ sed op-
positi: sʒ amor qui p̄cedit passiões q̄ sunt respectu
boni est bene respectu illorũ sic q̄ non est spes nec
desiderium nec gaudiũ nisi de re prius amata ẽ tñ
spes in aliq̄ nõ amato sed de re amata. ¶ Quãtũ 2. articlo.
ad scdm articulum de subiecto spei sunt alie tres 1.cõclusio
cõclusiones. Prima q̄ spes nõ est ĩ beatis. Scda
q̄ non est in dãnatis. Tertia q̄ põt esse ĩ oĩbus
alijs. Primũ apparet q̄ aut sunt beati ĩ aĩa ₹ cor-
pore: ₹ sic nõ põt in eis esse spes q̄ non est nisi re-
spectu glorie essentialis ₹ accidẽtalis non habite
q̄ nõ ẽ spes nisi respectu futuri: frustra autẽ esset
in eis habitus q̄ nõ posset exire in actũ. ¶ Idem
aũt est de hn̄tibus gloriã aĩe respectu glorie cor-
poris expectate: q̄ nõ hʒ res sperata rõneʒ ardui
respectu spantis qui iam habet qd maius est et il
lud in cã sua: ideo illõ sperare xp̄i añ resurrectio-
nem et animaꝝ beatarum stole corporis non põt
esse spei virtutis. ¶ Secunda conclusio apparet 2.ꝯclusio.
de dãnatis pena sensus et dãni vt demones ₹ ho-
mines q̄ habitus infusus nõ stat cũ actu ꝯtrario
in illis autem est desperatio et simil̄r de pueris dã
natis perpetuo pena dãni q̄ non sperant vitã bea
tã siue q̄ non cognoscunt siue quia non habentes
sciunt nec in hac vita habuerũt aliquẽ habitũ in-
fusum ꝓpter qd nec nunc hñt que etiã ratio valet
ad dãnatos infideles in quibus nunq̄ fuit spes in
via. ¶ Tertia conclusio est q̄ spes põt esse in oĩ- 3.cõclusio
bus alijs ₹ hoc apparet p̄mo de oĩbus viatoribus

quibus etiam in extremo charitas potest infundi
et per consequens spes dicente Augu. de nemine
q̃diu viuit desperandū est: esset autē si spei capax
non esset. ❡ Idem patet secūdo de illis qui sunt
in purgatorio. nō em̄ magnitudo penarū desperare
re facit sicut hic aliquos: sed magis consideratio
premij minuit vires flagelli s̄m quosdam. spes em̄
infusa nō tollit͛ nisi ꝑ culpā vel gloriā: sed quicūq̃
est in purgatorio habuit i morte spem/ alr̄ si despe
rasset in morte fuisset dānat⁹ vt iudas/ nec cōmisit
postea culpā sȝ magis abolet eā/ nec adhuc hȝ glo
riam. ergo habet spem suā quo ad actū ⁊ habitum
sicut fidē. Idē patet tertio de patrib⁹ in limbo per
eandē rationem: q: ipsi in spe defuncti sine culpa
et gloria et pena nec dānati ibi sunt sperātes sangui
nem agni de lacu educti. Argumēta soluta sunt.

❡ Questio tertia.

Ertio querit͛/ vtrum virtutes
theologice distiguant͛ seipsis:
si non distinguerent͛ obiectis.
Primū. ❡ Et videt͛ ꝙ nō: q: sicut ha=
bit⁹ distinguunt͛ ꝑ obiecta: ita
⁊ potētie: sed sublata formali
distinctione obiectoꝝ tollere=
tur distinctio ipsoꝝ. ergo. ⁊c.
Maior est: 3. de de ala. sciētie
secant͛ quēadmodū ⁊ res. ⁊. 6. ethicoꝝ. Minor ꝓ
bat͛: q: remotis primis distinctis tollit͛ distinctio
totaliter: sed prima distinctiua potētiarū sunt ob
iecta distincta formaliter. ergo. ⁊c. Minor ꝓbat͛:
q: maior patet. Phs em̄ dicit. 2. de ala. ꝙ potētie
distinguunt͛ ꝑ act⁹/ ⁊ act⁹ ꝑ obiecta/ ⁊ sic obiecta
In oppōȝ sunt prima distinctiua. ❡ Cōtra: q: qđ distiguit
potētias multo magis habitus: sed diuersus mo
dus tendendi in idē obiectū sufficit ad distinguē=
dum potentias. ergo. ⁊c. Maior patet. Probat͛o
minoris: q: tēdere in aliqđ obiectum patiēdo ab
eo ⁊ mouēdo seipsum est diuersus modus tēden=
di in obiectum: sed primū ꝯuenit itellectui ex na=
tura sua siue volūtati/ scilicet nō pati ab obiecto
et mouere seipsum/ alioquin periret liberum arbi
trium vt quidā dicūt. ergo stāte eodē obiecto for
mali pōt hr̄e diuersum modum tendēdi in ipsum
❡ Responsio. Ad euidentiā isti⁹ questionis quat=
tuor sunt facienda. Primū est vnde aliqđ habet
distigui ab alio. Scđm est/ quō potētie distinguū
tur ꝑ obiecta. Tertium est videre quō obiecta di=
stinguunt͛ inter se. Quartum est soluere ad q̃stio=
Heruecus nē. ❡ Quantū ad primū sciendū ꝙ sicut res ha=
quolibeto bet esse ꝑ principia itrinseca et extrinseca/ ita ⁊ di=
1.q.12. stingui. Q̃tum ergo ad ꝑncipiū intrinsecū loquen
do de distinctiōe specifica et formali de qua hic lo
quimur/ vnūqđq̃ distiguit͛ ab alio vl' se toto sicut
simplicia/ vel aliq̃ sui. s. ipsa forma sicut cōposita:
ita ꝙ formale distīctiuū itrinsecū rei/ vel ē ipsa to
ta essentia ei⁹ sicut simplicia distinguunt͛ abinuicē
sicut albedo ⁊ nigredo distinguuntur seipsis/ vel
pars q̃ est forma: sicut in ꝯpositis iuenit͛/ vt hō et
equus distinguunt͛ ꝑ suas formas. forme autē et
materia distinguuntur seipsis/ ꝑ principia etiā ex
trinseca distinguunt͛ res sicut per finem ⁊ causam
efficientē: ꝑ finē sicut serra et dolabra distinguun
tur ꝑ diuersum modum secandi ad quē ordinātur
Dicunt͛ autē aliqua distingui ꝑ finem inq̃tum di=
uersi fines requirūt diuersa media formaliter dif
ferētia quib⁹ attingantur. per causam autē effecti

uam dicunt͛ res distingui dupliciter. Uno modo:
quia vnum efficiens facit multa ex vno. sicut si ex
vna massa luti fiat q̃tum ad vnam partē pot⁹/ ⁊
q̃tum ad aliā partē godetus. vel aliquod aliud
vas. alio modo q̃n aliquod vel aliqua plura effi=
cientia aut q̃ plura causant: q: anteq̃ fiūt vnum
nec sunt nata fieri ex vno: sicut si aliqua causa po=
nat͛ esse causa plurium intelligētiarū: et sic distin=
guunt͛ res ꝑ causam effectiuā. ❡ Quāuis autem Obiectio
ista sint ꝓbabiliter dicta: tamen īter distinguētia doctoris
extrinseca preter efficiens et finē potest cōnume= cōtra Her=
rari materia in qua. dicunt͛ em̄ actu distingui sub uecum.
iectis: q: si oē qđ est causa essendi est causa distin=
guendi cum subiectum sit causa accidentis in esse
ꝑ ꝯsequens et distingui ⁊ q̃tum ad esse specificū/
et q̃tum ad accidentia ꝓpria que sibi determināt
subiecta/ vnde et dicuntur causari a ꝓprijs princi
pijs spēi ⁊ q̃tum aliqua cōmunia in formis artifi
cialibus quarū tota substantia videtur esse subie=
ctū/ et ꝑ ꝯsequens ab ipso est totum esse etiam spe
cificum vt dicit͛. 8. metaphisice. q: differūt vel agē=
te, ex materia et differentia materiali/ sicut circu=
lus aureus et cupre⁹: q̃uis posset dici ꝙ subiectū
si non sit causa efficiens est tamen causa finalis.
❡ Quantum ad scđm scȝ quō potētie distinguū 2. articul⁹
tur per obiecta sciendum s̄m quosdam ꝙ potētie Heruecus
et actus non distinguuntur ꝑ obiecta sicut ꝑ prin vbi supra.
cipium intrinsecū intrans essentiam rei quo vnuȝ
formaliter ab alio distinguit͛/ quod ꝓbant: q: pri=
mum ⁊ ꝑ se obiectū alicui⁹ act⁹ vel potētie nō est
ipsa potentia vel actus vel aliquid essentie sue: sȝ
sicut dictum est principiū distinctiuū itrinsecū est
ratio essentie rei vel aliqđ eius. ergo. ⁊c. Et ideo
loquendo de distinctione intrinseca potentie cum
sint quedam forme simplices ⁊ similiter actus se=
ipsis distinguuntur: sicut seipsis distinguunt͛ albe
do et nigredo. Ulterius vero potētie distinguūt͛
ꝑ actus sicut ꝑ fines. et hui⁹ rō aliq̃lis ē: q: nā illa
q̃ ordinant͛ ad aliquos fines/ quorum diuersitas
requirit diuersitatem formalem in medijs ordi=
natis ad finem dicunt͛ distigui ꝑ fines: sed ille po=
tentie ordinant͛ ad illos actus sicut ad fines. s. ad
velle ⁊ intelligere: q: quicqđ sit de potētia actiua
non est dubium quin potētia passiua ordinetur ad
actum suū sicut ad finem. predicti autē actus ha=
bēt talem diuersitatē que requirit diuersitatē for=
malem in principijs receptiuis illorum actuum.
ergo ꝑdicte potentie que sunt principia receptiua
illorū actuū distiguūt͛ ꝑ illos actus sicut ꝑ fines.
actus autē per obiecta/ per causas efficientes/ et
per terminos extrinsecos. ❡ Ad cuius euiden=
tiam sciēdum ꝙ scđm positionem que ponit illas
potentias moueri ab obiecto quā ad nunc teneo
actus earum comparantur ad obiecta dupliciter
Uno modo sicut ad mouens inquantum obiectū
causat actum intelligendi vel volendi. Alio mo=
do sicut ad terminum inquātum intelligere ⁊ vel
le terminantur ad obiecta sua vt ad cognitum et
volitum accipiendo predictos actus prout com=
parantur ad obiecta vt ad motiua distinguuntur
per obiecta sicut per causam efficientem: quia di=
stingui per causam efficientem est quando plura
formaliter distincta fiunt ab aliqua causa effecti=
ua vna vel pluribus: ita ꝙ causalitas illa se extē=
dat ad causandum pluralitatem istam effectiue:
prout vero comparantur ad obiecta illa sicut ad

terminos/ sic dicuntur distingui per terminos vt
hic accipio est terminum vel vnū vel plures posse
terminare diuersos act⁹ nati terminari ad diuer=
sos terminos/vel tendere in eūdē terminū diuer=
simode. sic autē est in pposito: nā actus q̄ sunt vel=
le et intelligere terminant ad volitū et ad cogni=
tum/vel sicut ad diuersos t̄minos/ vel sicut ad eū
dem terminū diuersimode p tales actus acq̄situz
vel habitū. ¶ Quid aūt si t de hoc/vtrū cognitū
vel volituz sint diuersi termini vel vnus. Ad hoc
hēbit in p̄mo articulo. Potētie autē distiguunt
p obiecta put sunt motiua / sicut p̄ncipia passiua
distingui dicunt p motiua sua. qd̄ q̄dē ɔtingit q̄n
motiuū natū est causare diuersos actus req̄rētes
diuersa p̄ncipia receptiua. sic autē est in pposito:
nā obiecta mouētia ad itelligere et velle causant
diuersos actus req̄rētes diuersa p̄ncipia recepti=
ua. Sicut ṽo ɔparant ad ea vt ad t̄minos distin
guunt sicut p fines. ¶ Ad cuius euidentiā scien=
dum q̄ finis alicui⁹ dr̄ duplr̄ s. res extrinseca quā
q̄s assequit̄ et assecutio ipsi⁹. sicut finis auari ē pe=
cunia vt res et possessio pecunie vt assecutio rei.
finis aūt istarū potētiaꝝ vt assecutio rei sunt act⁹
sui. s. velle et itelligere: sed finis vt res quā h̄ns po
tentiā mediātib⁹ actibus eaꝝ assequit̄ est obiectū
Et sicut diuersitas actuū tāq̄ finis req̄rit diuer=
sitatē potētiarū accipiēdo finē p assecutione rei:
ita etiā q̄n obiectū vnū vel plura natum est attin
gi diuersis actib⁹ req̄rētib⁹ diuersitatē talium p̄n
cipioꝝ receptiuoꝝ dr̄ esse cā finalis talis distictio
talium p̄ncipioꝝ/accipiēdo finē p re quā q̄s asse=
quit p actū suū. et sic patet quō distiguunt p act⁹/
et actus p obā. ¶ Inq̄rēdo aūt de his q̄ p̄mo di — *Inquirit doctor de dictis her uel i isto.3 articulo.*
cunt potentias nō distingui intrinsece p obiecta/
verum est s̄m cōem opinionē q̄ distinguit potētiā
ab essentia/sed si in angelis essent idē potētia et es
sentia/cū ppriū obiectū potētie intellectiue et vo
litiue/sic essentia angeli tūc itrinsece distingueret
in diuersis angelis potētia p obiectum et itrinsece
p actum/si actus quo se itelligit et diligit naturali
ter nō addit rem aliquā vt q̄dā dicunt. ¶ Potest
etiā dici q̄ potētie distinguuntur itrinsece p obie
cta. i. p ordinē aptitudialē ad obiecta/q̄ est eis es=
sentialis et intrinsec⁹. et dico aptitudinalē: q2 ordo
accidētalis est in gn̄e relationis/et sic extra essen=
2 tiā potētie q̄ est qualitas. ¶ Q; dicunt scd̄o potē
tias distingui p obiecta sicut p causas motiuas/
verum est q̄tum ad potētias passiuas sicut est co
gnitiua et appetitiua: sed itellect⁹ agēs nō mouet
ab obiecto sed cū obiecto mouet possibilez a quo
distinguit/sicut potētia actiua et passiua. a fantas
mate autē sicut potētia actiua vniuersalis a potē
tia actiua pticulari. Nō est autē itelligendū q̄ po
tentie distinguant p obiecta sicut p causas efficiē
tes: q2 obiecta nō efficiunt potentias/sed sicut p
causas motiuas: qr pprio motori respōdet ppriū
mobile: sed bene verū est act⁹ distingui p obiecta
sicut p causas efficiētes: q2 diuersoꝝ effectuū sūt
diuerse cause pprie. ¶ Q; dicunt tertio potētias
3 distigui p actus sicut p fines quo/p obiecta ṽo fi=
nes gr̄a cui⁹ et restringi ad potētias passiuas/vi=
det idē de actiuis: q2 oīs potētia est ppt suā opa
tionē maxime potētia aīe de qua loq̄mur. Cū enī
oēs pōs aīe vegetatiue sint actiue cū nō min⁹ sunt
ppter suas opationes q̄ potētie sensitiue/q̄ oēs
sunt passiue. ¶ Itē intellect⁹ agēs ita est ppt itel
ligere qd̄ efficit sicut possibilis q̄ ip̄m recipit/imo
fantasma hoīs magis est ppt itelligere qd̄ efficit
q̄ ppt sentire qd̄ recipit. ¶ Itē dubiū est q̄ dicūt
obiectū vt finē gr̄a cui⁹: q2 talis finis nobilior est
eo qd̄ est ad finē et nō ecōtrario est ppt illud. vide
mus aūt q̄ oīa sensibilia sunt ignobiliora sensib⁹
ipsis et sensatiōib⁹: et tñ sicut ppt hoīem vt veniat
in vsum ei⁹ nisi p sensus/vident eē magis ppt sen
sus q̄ ecōuerso/vel sicut tā itellect⁹ agēs q̄ possi=
bilis sunt ppt intelligere: vnus q̄dē agendū/alt⁹
ṽo patiendū vel recipiendū: sic videt q̄ sensus et
sensibile sint ppt sentire: sensibile q̄dē vt efficiat/
sensus vt recipit. ¶ Quantū ṽo ad tertium/ scz — *3. articul⁹ sto erueus vbi supra.*
quō distinguant obiecta istaꝝ potētiaꝝ abinuicē/
pponunt aliq̄ tria. Primum est q̄ sint obiecta for
malia istaꝝ potētiarū. Scd̄z quō distinguunt ab
inuicē. Tertium est qd̄dā dubiū cū sua solutione.
¶ Quātum ad p̄imū aduertēdū si accipiat ob=
iectum itellect⁹ s̄m statum p̄sentis vite ei⁹ videt
q̄ obiectum intellect⁹ s̄m statū illū sit natura sen=
sibilis et formale obiectū: q2 videt q̄ illa q̄ p̄mo oc
currunt sensui vident p̄mo nata q̄ ad nos et intel=
lecta. verū vtrū res sensibiles sint nobis pri⁹ note
s̄m substātiā q̄ s̄m accn̄s p̄termitto quo ad nunc.
¶ Quantū autē ad obiectum voluntatis videt
cis q̄ obiectum volūtatis formale icludat duo. s.
bonū ipsi⁹ volūtatis vel alicui⁹ ad qd̄ volēs se hz
sicut ad seipsum et cognitionē talis boni quoꝝ p̄=
mum. s. esse bonū est p̄ncipale in obiecto volunta=
tis. q̄ autē bonū s̄m q̄ bonū sicut for̄ale obiectū
volūtat; ptz p dictū ph̄i. i. ethicoꝝ. vbi dicit q̄ bo
num ē qd̄ oīa appetūt. q̄ q̄dē descriptio est a poste
riori: q2. s. describit ip̄m p hoc q̄ oīs appetit⁹ tēdit
in ip̄m in eo quod tale. Ex q̄ habet q̄ oīs appeti=
tus in eo q̄ talis tendit in bonū sicut in p se obie=
ctum i eo qd̄ tale: sz volūtas ē q̄dā appetit⁹. g̃. ꝛc.
¶ Q; autē debeat itelligi de bono volūtatis vel
de bono alicui⁹ ad quē se hz sicut ad seip̄m/pz sic:
q2 oē qd̄ amam⁹/amamus vel amore amicicie vel
amore ɔcupiscētie: sed q̄cq̄d amat quocūq3 istoꝝ
modoꝝ est bonū amātis vel amici ei⁹ ad quē se hz
sicut ad se. g̃. ꝛc. Minorē pbo: q2 q̄cq̄d amat amo
re amicicie amat vt cui volum⁹ bonū sum⁹ nos vel
amici nri. g̃. ꝛc. Q̄tum ad aliū amorē pbo eandez
minorē: q2 oē qd̄ amam⁹ amore ɔcupiscētie ama=
mus vt bonū qd̄ volum⁹ nobis vel amicis: sed ta
le est bonū amātis vel amici ei⁹. g̃. ꝛc. ita q̄ videt
q̄ bonū qd̄ est obiectū voluntatis est bonū volēt;
vel amici ei⁹ ad quem se hz sicut ad seip̄m. ¶ Ter
tium. s. q̄ eē cognitū icludat in obō volūtatis ali=
quo mō pbāt et ex natura rei: q2 appetit⁹ sensitiu⁹
et intellect⁹ differunt in hoc ab appetitu naturali:
q2 isti duo appetit⁹ sequunt cognitionē appetētis
quā hz de bono amabili/ qd̄ nō eēt nisi aliquo mō
in obiecto voluntatis et appetit⁹ sensitiui include
rent esse cognitū ab appetēte. Et p dictū ɔsic ma
gistroꝝ q̄ ponunt q̄ voluntas non pōt velle inco=
gnitū: q2 tunc vellet sine obiecto/qd̄ nō esset verū
si esse cognitū nō icluderet in per se obiecto volū
tatis. g̃. ꝛc. Sic ergo patet de obiectis istaꝝ potē
tiarum. ¶ Quātum autē ad differētiam obiecto
rum sciēdum q̄ differentia eaꝝ duplr̄ pōt accipi.
Vel s̄m rōnē/vel s̄m rem. Si loq̄mur s̄m rōnem/
oēs ɔcedunt q̄ ista obiecta differūt s̄m rationem
Si autē loquamur de differētia istoꝝ obiectorum
s̄m rē: tūc possum⁹ duplr̄ accipere obiectū volūta=

tis. Uno mō p ipo bono tm̄ expssa cognitiōe. alio
mō accipiēdo ips bonū tāl' cognitū ei9. si pmo mō
sic vt michi videt obiectū voluntatis et obiectuz
intellect9 differūt sicut supi9 z inferi9: qr obiectuz
voluntatis est bonū alicui9 voluntatis vel amici
ad quē se hz sicut ad seipsum. obiectū autē intelle
ctus est ens cōiter dictū: sed licet bonū in cōi con
uertat cū ente: tm̄ tale bonū vel hmōi volūtatz nō
ɔuertit cū ente/ qr ens se hz in plus. g. zc. Et ideo
obm volūtatz differt ab obiecto itellect9 sicut supi
us z iferi9. Supi9 aūt realit differre ab iferiori
pōt intelligi dupl'r. Uno mō q illud qd dicit supe
rius/ et illud qd dicit iferi9 in eodē sint diuersa re
vt scz in forte illud qd dicit aial z illd qd dicit hō
sint diuerse realitates/ z hoc est impossibile. Alio
modo vt dicat supi9 realit differre ab inferiori: qr
se extēdit p pdicationē ad aliqd diuersuz re ab oi
ɔtento siue determinato inferiori. et talis distin-
ctio realis pōt cōpetere supiori respectu inferio-
ris: sicut aial se extendit ad aliqd diuersum re ab
oi hoie/ et talis differētia est iter obiectū itellect9
et voluntatis. Accipiēdo aūt obiectū volūtatis
fm totū qd est bonū cognitū includēdo ipsuz esse
cognitū in obiecto voluntatis/ tūc dico q pter p-
dictā differentiā obiectū voluntatz differat ab ob
iecto intellect9 realit: qr addit rē diuersā ab obie-
cto intellect9 scz cognitionē: nisi qn idē act9 intel-
ligendi est bonū cognitū/ z est act9 cognitiu9 z eli
citiuus sil'/ qd qdē i deo hz esse: nā idē est ibi eē ob
iectum et eē cognitū et bonū cognitū z act9 co-
gnit9 z elicit/ si tm̄ aliqd ibi debet dici elici. Utrū
autē in intellectu creato aliqn possit eē idē act9 co
gnit9 et elicit9/ dimitto ad psens. Qz autē pdi
cto modo differat obiectū voluntatis ab obiecto
intellectus. s. addēdo hāc cognitionē pbo: qr re-
spectu boni qd volūtas vult z intellect9 itelligit
in obiecto intellectus nō icludat ipa cognitio eli
cita vel esse cognitū qd est diuersum ab ipso bono
cognito: sed hoc includit in obiecto volūtatis. er-
go. zc. Minor patz ex pntibus. s. q esse cognitū in
cludit in obiecto volūtatis. Maiorē pbo: qr in p
se obiecto intellect9 nō includit act9 elicit9 ei9. et
sic patet quō obiecta pdicta differant abinuicem
Inquirit doctor de dictis her uei in isto tertio ar. Prima aūt ɔclusio pbat p aristotelē. 3. de aia.
vbi dicit q obiectū itellect9 est qditas habentiū
spēm in materia. hoc autē est natura sensibilis. er-
go. zc. Sed tunc est dubiū quō in aia rōnali se
parata remaneat eadē potētia q tunc hz aliud ob
iectū puta substāriā suā vel qditatē imaterialē:
sz de hoc al's dictū ē. Secūda etiā cōclusio ab
2 oib9 est cōcessa. s. q bonū sit formale obiectū volū
tatis z pncipale: habet tm̄ dubitationem p tāto qr
potētia nō hz actū positiuū nisi respectu sui obie-
cti/ qm̄uis respectu oppositi ei9 possit dici ferri in ip
sum puatiue: sicut visus pcipit tenebrā/ nō tamen
actu positiuo. sz voluntas hz actū positiuū respe-
ctu mali sicut respectu boni. ergo sicut obiectū ta
ctus nō est calidū/ qr ita sentit frigidū sz aliqd cō
sequēs ad vtrūq3 nobis tm̄ inoiatū z ignotum: sic vi
det obiectū volūtatis esse ens qd pōt eē bonū vel
malū/ z nō tm̄ ipm bonū. Sed ad hoc pt dici q
qn oppositū est puatio vel vnū nō ē rō potētie ten
dēdi in aliud. tūc potētia non hz actū positiuū re-
spectu illi9 vt i primo casu de tenebris/ vel vnū op-
positum nō est magis obiectum potentie q aliud
sed tantū cōmune. nec in secunda instantia: sed qn
oppositum includit aliqd positiue z in ipsum non
tēdit potētia nisi ppt aliud oppositum/ tunc potē
tia z habet actum positiuū circa illud/ et hz p ob
iecto oppositū ei9: sub cui9 rōe in ipm fert respuē-
do/ et sic ē in pposito. Tertia et ɔclusio pbabil' 3
est. s. q esse cognitū icludat in rōne appetit9 cogni
tiui/ qm̄uis pbabili9 videret q sicut sensus iferior
in suo actu psupponit exteriorē a quo mouet: non
tm̄ actus illi9 cadit in obiecto actus iterioris sine
quo et deus pōt facere actū iteriorē/ sic et de actu
volūtatis q naturalit psupponit cognitionē et ab
ea mouet: sz de hoc al's dictū ē pleni9 in isto tertio
Quarta ɔclusio. s. q obiecta differt rōe sua ē d' 4
pmo obiecto cuiuslibz potētie sz nō de obiecto qd
imediate z actu mouet vtrūq3: qr sub eadē rōe est
aliqd volitū sub qua intellect um nō sub alia: alr
volūtas ferret i icognitū. vn̄ oportet q illa sit se
cundaria materialis rō obiecti intellect9 q est pn-
cipalis et formalis rō volēdi. Quinta cōclusio 5
q differūt re sicut supius et inferi9 sil'r debet itel
ligi de obiecto pmo ppt idē: sed q supponūt nūc
et pri9 obiectū volūtatis esse bonū suum vel ami-
ci supplendū est vel ei9 qd est plus q amicus. sicut
dei cui9 bonum est amādum nō solum sicut suum:
immo plus q si esset suum: immo ppter bonuz dei
est amandum bonum sui z amici.
Sexta etiā cōclusio est pbabilis qr. s. differāt
re in obiecto totali: qr qd est totale in obiecto in-
tellect9 est solū partiale: sed formale z pncipale: in
obiecto volūtatis coincludit cognitionē. Uerbi
gra/ q hō sentit qn̄q3 inflāmationes z mot9 quos-
dā in sensualitate sine aliq turpi imaginatione/ il
le nō est mot9 aialis q ē act9 ɔcupiscibilis vel ira-
scibilis sed pur9 naturalis q seqt ad ipulsum spi-
rituum vitaliū. et sic semp bonum cognitū est ob-
iectū voluntatis z appetit9 cognitiui fm istā opi-
nionē. Quātū ad quartū dicūt ex his ad qstio 4.articl9
nē qn̄ qrit/ vtrum remota distictione formali obie
ctoꝝ maneat distictio istaꝝ potētiaꝝ. Dicūt pmo
q si intelligat qstio de distictione formali z intri
seca vt sit sensus q qram9: vtrum pter obiecta ha
beant iste potētie aliq formalia itrinseca distiguē
tia. Dico q sic: qr nullo alio q seipsis distinguun
tur formaliter: ita q circūscripta oi re de mūdo
alia ab eis/ adhuc si ponantur esse necesse esset ip-
sas seipsis formaliter distingui: sicut albedo z ni-
gredo seipsis distinguunt formaliter. Si autē
queratur/ vtrum remota distinctione obiectoꝝ re
maneat necessitas essendi tales potētias distictas
in ordine ad talia obiecta vt ad finē vel ad mouēs
Tūc aut qrit de distinctione rationis vel rei. si lo
quamur de distictione rationis: tunc qstio q qrit
vtrū remota distinctiōe obiectoꝝ remoueat disti
ctio potētiarū/ dupl'r pōt accipi. s. cāliter z ɔsecutiue
causaliter vt sit sensus q qratur vtrum remotio di
stinctionis rationis obiectorū sit causa remotiōis
distinctionis realis potētiarū. z dico q non: qr si-
cut distinctio fm rōnē non est causa distinctionis
fm rem: ita remotio non est causa remotionis im
mo econuerso: qr teneo q ois distinctio rationis ha
bet ortū a distinctione reali sicut a fundamēto re-
moto. si aūt teneat cōsecutiue vt sit sensus quere-
re vtrū ad remotionem distinctionis rōnis in ob-
iectis sequatur remotio distinctionis realis i po-
tētijs. tunc dico q sic: qr impossibile est q illud in
quo nulla est differentia rationis respiciat diuersa.

re:quia ex hoc ipso q aliquid respicit diuersa re se
quitur q in ipso sit aliqua differentia rationis si-
cut etiā ex hoc ipso qd aliqd est hō seqr de necessi
tate q sit risibile. et iō ad nō risibile siue ad remo
tionē risibilis seqr remotio hoīs ɔsecutiue nō cāliter.
Si aūt loqmur de distictiōe reali obēꝝ vtꝝ scʒ re-
mota distictione reali obiectoꝝ remaneat necessi
tas habendi tales potētias distinctas:tunc si ac-
cipiamus obiectum voluntatis p bono non inclu-
dendo cognitionē/tunc videt michi q dato q hoc
sequeretur gratia materie:qr scʒ de ratione intel
lectus est habere obiectū cōmunius q̄ sit obiectum
voluntatis.et p ɔsequens hoc ablato tollet natu-
ra potentie/et p ɔsequens eius distinctio a quoli
bet tamen non videt michi q teneat illa cōseqn̄
tia gratia forme. Dico autē tenere gr̄a forme:ita
scʒ q ipsa ablatio siue remotio distinctionis rea-
lis talis obiectoꝝ sit ratio pcisa inferēdi remo-
tionem distinctionis potētiarū siue accipiant ob
iecta vt motiua potentiarū siue vt t'mini:qr illud
qd manet cū vnitate formali alicuius obiecti nō tol
lit ablata distictione formali obi: q: qd tollit ab
lata distinctione nō manet cū sola vnitate:sed ne-
cessitas distinctionis istarū potētiarū stat cū vno
eodē formali obiecto amota ab eo oī distinctione
reali.ergo.tc. Maior patet. Minor pbat· q: ea-
dē bonitas est ⁊ sm q bonitas realiter est quā in-
tellectus intelligit ⁊ volūtas vult ita q eadē boni
tas ⁊ sm eādē rōnē formalē mouet ad intelligen-
dū ⁊ ad amandū:al' odn al:qd ie cognitū posset esse
amatū:sed manētib' distictis actib' amandi ⁊ vo-
lēdi manet necessitas distinctionis pdictarū po-
tētiaꝝ qr vt dictū ē isti actus reqrūt diuersa rece
ptiua.ḡ exn̄te eodē fo'ali obō vt motio remanet
necessitas distictionis pdictarū potētiarū. et hoc
etiā pʒ q necessitas distictionis istarū potētiarū
manet respectu vnius obiecti formalis vt termi-
ni:qr manēte eadeʒ bonitate vt termino:nati sunt
esse diuersi act' scʒ intelligere ⁊ amare medianti-
bus qb' dicte potētie diuersimode tendāt in eūdē
terminū cognitū ⁊ amatū. ¶ Ad hoc autē videt
respōderi sic:qr licet idē sit cognitū ⁊ amatū:non
tn̄ est idē formale obiectū volūtatis ⁊ intellectus
imo vt videt illud qd est cognitū ab intellectu vt
obiectū est formale est materiale obiectū amatuʒ
a voluntate v: ei' et ecōuerso.verbi gratia in ipso
bono est ɔsiderare duo.s.esse ipsi' bonitatis ⁊ bo-
nitatē ipām:mō obm̄ formale itellect' ē eē ipi' bo
nitatis:sed m̄ale obm̄ est ipa bonitas/⁊ ecōuerso
de volūtate. ¶ Ista r̄nsio nō valet ppt tria Pzio
qr vt suppono ad nūc bonitas ⁊ esse bonitatis nō
differūt nisi sm rōnē sed distinctio sm rōnē nihil
ad distinctionē realē.ḡ tc. Scdo qr ipsa bonitas
sm rōnē qua est bonitas cadit sub obiecto intelle
ct' ⁊ p ɔn̄s bonitas sm q bonitas pōt esse forma
le ⁊ per se obiectū act' intelligendi. ¶ Tertio qr
qn̄ est/est tertiū adiacēs dicit ens qd est in alio.s.
in predicato.ḡ qn̄ intellect' iudicat aliqd esse bo
nū eē q est ibi t'tio adiacēs nihil dicit nisi bonita
tē.⁊ iō illius actus quo iudicat aliquid eē bonū
obiectū formale est bonitas si autem accipiatur
obiectū volūtatis ⁊ intellect' cū esse cognito ⁊ q̄
ratur vtrū remota distinctiōe inter obiectū volū
tatis ⁊ intellect' q̄ est p additionē esse cogniti q
addit obiectū volūtatis sup obiectū itellect' re
moueat distictio potētiaꝝ.dico q remota tali di
stinctione remouet distinctio potētiarū ita q ad

remotionē talē sequitur remotio distinctionis p
dicte saltē gratia materie qr in natura istarū po-
tentiaꝝ includit habere talia obiecta.⁊ iō ablata
distinctione pdicta pdictoꝝ obiectoꝝ ⁊ p ɔn̄s au
ferunt potētie que determināt sibi talia obiecta
ablatis aūt potētijs aufert distinctio eaꝝ ita q in
istis potētijs bū sequitur q ablata distictione p-
dicta obiectoꝝ mouētiū aufert distictio potētia-
rū mobiliū sed nō videt mihi vniuersaliter neces-
sariū q remota distinctione reali formali pncipij
motiui necessariū sit remouere diuersitatē pncipi
oiū receptiuorū mobiliū:qr videt michi q vnum
agēs per vnū principiū formale excedens possit
causare diuersos act' reqrētes diuersa pncipia re
ceptiua:⁊ hec sufficiant de qōne. ¶ Per hoc ipi Ad rōnē i
r̄ndent ad rōnē in oppositū dicētes q ph̄s ibi nō oppositū.
ponit q actus vel potentie distinguantur per ob
iecta sed q prius est de obiectis determinandum
q̄ de actibus et de his q̄ de potentijs:quia ob
causā sunt prius nota quo ad nos et ex his inue-
stigantur.⁊ si ph̄s diceret q per ea potentie distin
guūtur dicendū q hoc debet intelligi sicut per pn̄
cipia extrinseca ⁊ gratia materie mō quo exposi-
tum est. Inquirēdo aūt de his patet q prima cō- Inquirit
clusio est pbabilis:scʒ q potentie distiguūtur se- doctor de
ipsis formaliter:quia sunt actus primi et forme dict⁊ i isto
quedā absolute non relationes. ¶ Scda aūt con 4.articlo
clusio q distinctio earum tolleretur sublata distin
ctione rationis obiectoꝝ non causatiue sed cōse-
cutiue:vera est dū tamen intelligatur q non ois
distinctio rationis sufficit imo nec omnis realis
quia mima potentia hʒ plura materialia obiecta
q̄ et re ⁊ rōne differunt sed coueniūt in aliqua ra-
tione gn̄ali vniuoca vel analogica magis qd suf-
ficit ad vnitatē potentie. ¶ Tertia aūt cōclusio
est sufficienter per eos examinata/⁊ probabiliter
declarata:vnde dimittat sic. ¶ Sed contra istam Mouent
questionē illi mouent multa dubia ⁊ soluūt. Pri- dubia cir-
mū est:qr dictū est q potētie nō distinguūtur for ca istam q̄
maliter per obiecta qr cōmuniter dicit q forma- stionem.
lis distinctio potētiarū ē p obiecta ⁊ ab eis accipit Herueus
¶ Scdo dubitat circa pmā differētiā obōꝝ q̄ di vbi supra.
differt sicut sup' ⁊ infer'. ¶ Cōtra qd arguit sic.
q: ois creatura itellectualis debʒ amare oē bonū
quod est ad honorem dei:sed omne bonum quod
est ad honorem dei includit simpliciter omne bo-
num: ergo voluntas cuiuslibet volentia habet p
se et formali obiecto vniuersaliter omne bonum:
sed tale bonum conuertitur cū ente.ergo obiectū
voluntatis cōuertitur cū ente/quod est obiectum
intellectus:et sic non est inferius eo. ¶ Scdo ar Secundū
guitur contra secūdam distinctionem qua dicitur
q obiectū voluntatis differt ab obiecto itellect':
qr addit sup ipsum cognitionē siue esse cognitum
¶ Cōtra: qr illd qd ē qddā bonū nō dicit aliquā
rationē obiecti volibilis distictā ɔtra rōnē cōiter
dictam:sed cognitio vel esse cognitū est quoddaʒ
bonum.ergo tc. ¶ Itē ad idē. cognitio est qn̄qʒ
obiectum intellect' sed illud qd se habet p additi-
tionē ad obiectū intellect' non est obiectū intelle-
ctus:imo est extra obiectuʒ ei'. ergo cognitio nō
se hʒ p additionē ad obiectū itellect'. ¶ Tertio Tertium.
ad idē:qr si ppt hoc q nichil est volitū nisi cogni-
tum/di q obiectū volūtatis icludit esse cognitū
eodē modo cū nichil cognoscat a nobis nisi aliq̄
modo cadat sub sensu esse sensatū icluderet p se i
obō itellect':sʒ hoc nō ponit.ḡ nec pmū oʒ poni.

Tertium ¶ Tertio cōtra cōclusionē pncipalē arguit̄ q̄drupliciter. primo q2 vnaquequ3 potentia d3 hēe p formali obiecto aliqd obiectum adequatum: s3 si idē obiectū posset esse obiectum plurium potentiaru3 formale illius potentie esset obiectum inadequatum. ergo. rc. ¶ Scdo q2 sicut se habet effect⁹ ad causam ita videtur se habere modo potētia ad obiectū: sed vnusquisq3 effect⁹ habet propriam causam: ita q impossibile esset ponere plures effect⁹ q̄3 vnūquodq3 excedat a sua ppria causa. ergo. rc.

¶ Si dicatur contra q aliqua causa agens: per vnū primū effectū dicitur excedere effectum: puta si dicatur sol agere p vnā virtutē duos effectus q sunt a et b. tunc q̄ro vtrū virtus solis p quam agit a & b excedit causam ipsius a aut nō. si nō ergo virtus solis nō fuit excedēs cā si sic aut excedit scd̄m rationē aut scd̄m rem. si sm rōnē nihil facit ad propositum q2 esse scd̄m rōnem nihil facit ad esse reale: sed scd̄m rem cum nihil excedat seipsum secundū rē tunc seq̄tur q scd̄m principia diuersa in sole sint causa ipsius a & b. & sic adhuc habetur propositum. scilicet q diuersi effect⁹ req̄rūt diuersas causas realiter. saltem quantū ad principia actiua.

¶ Tertio q2 obiectū se habet ad potentiā sicut perfectio ad pfectibile: s3 vni⁹ pfectibilis est vna sola pfectio: ita q impossibile est vnā pfectionē esse plurium pfectibiliū. g a simili impossibile est vnum formale obiectum esse pluriū potentiarū. ¶ Ad hec

Responsio ad ista dubia. autē ipsi pbabiliter respondent p ordinē ad pmu3 pncipale istoz dicunt q qn̄ dicitur q distictio formalis potentiaz accipitur penes obiecta nō sic itelligendū est q obiecta sint pncipia intrinseca potentiaru3 q̄bus formaliter et intrinsece potētie distinguūtur. sed hoc p tanto dicitur q illius distinctionis formalis gratia potentie seipsis distinguūtur. obiecta dicuntur causa extrinseca modo quo supra ostensum est: ita q non oportet q diuersitas sit causa intrinseca illius distinctiōis. sed vel diuersitas obiectoz vel idem obiectū in causando excedens est causans diuersos actus requirētes diuersa principia receptiua. ¶ Ad illud quod arguitur de secundo pncipali. s. de distinctōne obiectorum penes superius & inferius. Dicendū q licet omnia bona sint ad honorem dei: tamen nō omia bona que sunt ad honorē dei cadunt p se sub obiecto voluntatis & rōne volentis. licet honor dei q est de c̄is cadat p se sub tali obiecto. vnde sicut potio amara nō est per se volibilis sed potio amara vt valet ad sanandū sic est p se appetibilis sic ē de obiecto voluntatis. sed oīa per se & directe cadūt sub obiecto intellectus formali. et ideo non obstāte pdicta obiectione adhuc stat q obiecta formalia pdictarum potentiaz se habent sicut superi⁹ & inferius.

Ad scd̄m. ¶ Ad illa que arguūtur de tertio principali. s. de distinctione obiecti voluntatis. s. per additionē esse cogniti dicendū ad pimū q illud qd ē quoddā bonū put accipit̄ vt qddā bonū nō se h3 p additionē ad bonū cōit̄ dictū. tn̄ illd qd ē bonū p se acceptū vt quedā circunstantia alterius boni se habet p additionē ad illud bonu3. & sic cognitio prout accipitur vt quoddam bonū in se pposit⁹ vt quoddam eligibile / licet vt sic nō se habeat per additionem ad obiectū intellectus Imo pportionatur vt sic ipsi intellectui vt obiectū volibile / tn̄ quando aliud a cognitione proponitur ipsi intellectui vt obiectū volibile cognitio qua hoc cognoscitur se habet vt circunstantia illius boni cogniti: & se habet per additionē ad illud bonū vt ē obiectum intellectus non aūt vt est obiectū voluntatis Imo includitur in ipo obiecto voluntatis mō quo dictum est. ¶ Ad secundū dicendū q quādo cognitio pponitur intellectui vt quoddam bonu3 preter cognitionē que ponit̄ obm̄ cognitum oportet ponere cognitionē elicitā qua cognoscitur et illa non includitur in per se obiecto intellectus. q2 actus elicitus potētie vt elicitus non includit̄ in per se obiecto eius. & talis se habet p additiōe3 ad obiectū intellectus. nō habet aūt se per additionē ad obm̄ voluntatis sed includit̄ in per se obiecto eius quo mō dictū est. ¶ Ad tertium dicendum q non est ita per se ordo inter sensū & intellectū ex natura ipsaz potētiaz p̄cise acceptaz: sicut inter intellectū & voluntatem. alioq̄n sicut impossibile aliquid velle nisi cognitum i quocūq3 statu sic aīma separata non posset intelligere qd falsum est. Vn̄ ordo iste non conuenit istis potentijs ex ipsis suis naturis p̄cise acceptis: sed ex coniūctione intellectus ad corpus: sed ordo intellectus & voluntatis est p se ex ipis naturis potētiaz. vn̄ & lic3 intellectus cōiūctus nō possit cognoscere nisi sensibilia vel ea q̄ concluduntur ex sensibus tamē bene potest cognoscere aliquid qd directe non cadit sub sensu: sed voluntas non potest velle q directe nō cadat sub cognitione intellectus. ¶ Ad ista q̄

Ad tertiū arguūtur de q̄rto pncipali. s. cōtra pncipalē cōclusionē dicendū ad pmū q obiectū formale potentie non op3 q sit adequatum ei nisi possit respicere aliam potentiam p eandē rationem formalem realiter q̄uis q̄tū ad hoc aliquā adeq̄tionē habeāt ad potentiam quoad esse q otentū sub eo aliquo modo se extendit potentia ¶ Ad scd̄m dicendū q etia3 maior et minor sunt false: nā obiectum non est causa effectiua potentie: licet sit cā effectiua ipsi⁹ act⁹ potentie sicut motor non est causa effectiua mobilis sed ipsius motus obiectū aūt cōparatur ad potentiam sicut motiuum ad mobile. Minor etiam est falsa quia vna causa excedens & immediata potest habere plures effectus. ¶ Ad probationem autē eius dicendum q si ponatur q sol sit cā imediata plurium. s. a et b. non dicitur q sol sit cā excedens q2 causa ipsorum a et b excedat causam ipsius a secundum rem q2 sunt idem scd̄m rem sed dicitur causa excedens q2 pōt in effectū excedente3 sm rem a quia potest in a et b. a autē et b excedunt a sicut totum partem. ¶ Ad tertium dicendu3 q maior est falsa: quia obiectū non se habet ad potētia3 sicut pfectio formalis ad perfectibile per causam et sicut perfectiuum effectiuum et motiuum ad mobile ad perfectionem ad effectu3 & licet idē non possit esse plurium vt forma formaliter perficiens: idem tamen potest esse plurium vt motiuu3 perfectiuum effectiue.

¶ Distinctio. 27.

¶ Questio prima.

Circa vicesimamseptimam distinctionem querūtur tria. Primo vtrum amor sit pricipalis passio Secundo vtrum amor dei habeat modum. Tertio vtrum mod⁹ diligendi deum possit impleri in via. ¶ Quantum ad primu3 vt

Primū.

detur ꝙ amor prout est passio appetitus nõ sit prĩ
cipalis passio. qꝛ ſm augustinum lxxxiij. questio
nũ. nemo est qui non magis dolorem fugiat ꝙ ap
petat voluptatem. ex quo sic arguitur. principali⁹
fugitur malum ꝙ appetatur bonum ꝛ per odium
est fuga mali ꝛ appetitus boni p amorẽm. ergo o
Secundũ dium est principalior passio ꝙ amor. ¶ Item de
nominatio fit a principaliori. sed appetitus tã ira
scibilis ꝙ concupiscibilis denominatur ab ira et
concupiscentia. ergo sunt principaliores passiões
Tertium. ꝙ amor. ¶ Item qđ vincitur ab alio est min⁹ po
tens et minus p̃ncipale. sed amor vincitur ab ira
qꝛ ira odiũ generat. ergo ira est principalior paſ
Jn oppõz sio ꝙ amor. ¶ Jn contrarium est. amor compara
tur igni et morti. Cant. 8 sed nulla passio est vehe
Rãsio. mentior ꝙ ab istis. ergo. ꝛc. ¶ Item augustinus
dicit ꝙ omnis affectio ex amore est. ¶ Respõsio
tria vidẽda sunt. Primo de amore put dicit actũ
vtrum ꝛ quando ꝛ qualis passio sit. Scđo đ amo
re put dicit habitum amicicie vtrum. s. amicicia
sit virtus. Tertio de amore qui est caritas vtrum
deus possit simul infundere caritatem ꝛ intẽdere.
1. articul⁹ ¶ Circa primũ recitabo primo dicta aliorum. se
Durand⁹ cundo inquiretur aliqualiter de ipsis. Dicunt er
q.i.đ. psũ go sic aliqui ꝙ ꝗuis amor put est passio proprie
pertineat ad appetitum sensitiuum: cũ nomẽ amo
ris absolute inuenitur pertinere ad appetitum in
tellectiuum. ꝛ sic amor est quedã affectio magis
ꝙ passio. ꝛ qꝛ omnis passio est affectio ꝛ non econ
uerso. ideo loquendo de amore cõmuniter prout
dicit affectionem tam ptinentem ad appetitiuum
sensitiuũ ꝙ intellectiuũ. Dicendum est ad q̃onem
ꝙ aliqua passio vel affectio potest dici principali
or dupl᷑. aut qꝛ p̃or/aut qꝛ ꝯpletior. Si primo mõ
sic amor potest cõparari ad passiões vel affectões
que sunt respectu mali vt odium/ira/timor/ ꝛ hu
iusmodi. vel ad passiones que sunt respectu boni.
vt desiderium ꝛ delectatio Si cõparetur ad passio
nes que sunt respectu mali: sic amor est principali
or affectio qꝛ prior ꝛ efficatior. ¶ Mĩ autem sic
prior patet. qꝛ sicut se habent habitus ꝛ priuatio/
affirmatio ꝛ negatio ad cognitionem. sic se habẽt
bonum ꝛ malum ad appetitum sed affectio ꝛ ha
bitus prius naturaliter cognoscuntur ꝙ priuatio
ꝛ negatio. priuatio eñ non cognoscitur nisi per hi
tum nec negatio nisi per affirmatiõez. ergo simili
ter actus appetitiuus prius cadit super bonuz ꝙ
super malum qđ est priuatio boni. ¶ Scđo qꝛ in
illud prius mouetur appetit⁹ cuius formalis ra
tio includitur per se in ratiõe finis illud cuius ra
tio nullo includitur in ratione finis. ratio autem
mali nequaꝙ. ergo prius mouetur naturaliter ap
petitus in bonum ꝙ in maluz. Minor de se patet.
sed maior pbatur. qꝛ finis est prior in intẽtione ꝙ
est actus appetitus. ꝛ ideo illud quod per se inclu
ditur in ratione finis p prius se habet ad appetitũ
sic igitur patet ꝙ comparãdo amorem ad affecti
ones que sunt respectu mali amor est p̃ncipalior
affectio qꝛ prior. ꝛ non solum sic sed qꝛ efficacior.
cum eñ malum non agat nisi virtute boni secun
dũ Dionysiũ bonum autem non agat ſm se / ideo
mouet efficatius bonum appetitum ꝙ malum si
bi oppositum. qꝛ eñ q̃ritur bonũ iđ refutatur vel
fugitur oppositum malum. Si autem amor cõpa
ret ad alias affectões q̃ sunt respectu boni: vt sũt
desideriũ ꝛ delectatio: sic de ordine amoris ad de

siderium ꝛ delectationem est duplex modus dicẽ 1. opinio.
di. Unus est ꝙ amor nõ precedit desiderium ꝛ de
lectationem ſm rẽ: sed solum ſm rationem: qꝛ de
siderium ꝛ delectatio non distinguuntur ab amo
re nisi sicut inferiora a suo supiore. qꝛ omĩs deside
rium vel delectatio est quidam amor et nullus est
amor in re qui non est desiderum vel delectatio. ꝛ
hoc probatur dupliciter. Primo sic. sicut se habꝫ
appetitus seq̃ns cognitionez sic se habet ad actũ
sibi proportionatum ꝛ conuenientem. sed appeti
tus naturalis: puta grauitas solum habet dupli
cem actum. s. moueri ad locum non habitum: ꝛ q̃
scere in loco habito. ergo similiter appetit⁹ seq̃ns
cognitionem nõ habet nisi duplicem actum. s. mo
ueri in bonum non habitũ / ꝛ quiescere in bono ha
bito. sed primũ pertinet ad desiderium: ſm ad dele
ctationem. ergo preter hoc appetitus sequens co
gnitionem nõ habet alium actum. Secundo sic.
omnis amor vel est boni habiti vel non habiti. si
sit habiti: sic ẽ delectatio. si sit nõ habiti ẽ deside
riũ. ꝛ sic nõ ẽ aliq̃s act⁹ p̃ter desideriũ vel delecta
tiõez. ¶ Pro hac opinione vr̃ esse Augu. 14. de
ci. dei. vbi dicit ꝙ amor inhiãs habere qđ amatur
cupiditas est. si aũt habens eoq; fruens letitia est
¶ Alius modus dicendi est ꝙ amor est actus di 2. opinio
stinctus a delectatione et desiderio prior vtroq;.
Et pbatur sic. Uoluntas fertur per amorem in
bonum cognitum: sed bonuz põt cognosci dato ꝙ
nõ cognoscatur vt habitum vel non habituz: sicut
superius et commune potest cognosci sine quoli
bet inferiori. ergo bonũ sic cognitũ potest a volũ
tate amari: sed talis amor non potest dici desideri
um qđ est de bono vt non habito. nec delectatio ꝙ
est de bono non habito vel habito. ergo amor ẽ act⁹
distinctus a desiderio ꝛ delectatione ¶ Est etiam
prior prius eñ afficitur voluntas ad bonum et ei
complacet in eo deinde tendit i ipsum p desideriũ
si non sit habitum. Ultimo ꝯo quiescit i bono ha
bito p delectationem. Et secunduz hanc viã amor
est principalior affectio inter affectiones q̃ sunt re
spectu boni qꝛ prior. ¶ Alio modo dicitur aliqua
passio vel affectio principalior qꝛ cõpletior: et sic
amor non est p̃ncipalis passio: sꝫ iste quatuor gau
dium/et tristitia/spes/et timor. Cuius rõ est quia
complementum et principalitas passionis cõsistit
in duobus: vnum est ex parte obiecti: vt scꝫ sit mo
tus appetitus tendentis in obiectum ſcđm rõnes
et aptitudinẽ obiecti: vt scꝫ bonum prosequatur ꝛ
fugiat malum. Secũdum est ex parte ipsius passi
onis vt scꝫ motus ille sit perfectus quantũ est pos
sibile ſcđm genus suum: ꝛ ſcđm hoc inueniunt due
generales passiones ꝛ p̃ncipales in appetitu con
cupiscibili scilicet gaudium/ vel delectatio/ ꝛ tri
stitia. Jn istis enim duabus completur finaliter/
et terminatur omnis motus concupiscibilis: quia
in gaudio vel delectatione respectu boni et ſcđm
conuenientiam ad obiectum. Jn tristitia vero q̃ ẽ
de malo habito qđ repelli non põt terminatur om
nis motus concupiscibilis respectu mali: et ſcđm
conuenientiam obiecti: qꝛ sicut conuenit bono vt
appetatur et in eo quiescatur sic malo conuenit vt
fugiatur: ꝛ si non possit ꝙ displiceat: ꝛ hoc fit per
tristitiam sicut primũ per delectationem: et sic de
lectatio vel gaudium et tristitia sunt principa
les et completiue passiones appetitus concupi
scibilis: sed spes et timor sunt pricipales passiões

appetitus irascibilis. qz in his perficitur mot⁹ irascibilis nõ simpliciter: sed q̃tum possibile est illo genere. qz motus irascibilis inq̃tum hmõi nõ terminatur in obiectum presens. qz obiectum irascibilis est bonum arduũ quod habet difficultatẽ ad assequendum. bonum autem pñs ⁊ habitum talem difficultatem nõ habet propter quod ad obiectum pñs non terminatur motus irascibilis tanq̃ ad terminum proprium sui generis. sed pficit̃ i certitudine inclinationis ad obiectum suũ. Hanc autem certitudinem respectu boni habet spes/ et ẽm conuenientiam obiecti: qz de natura boni est si non sit habitũ qd expectetur. similiter talẽ certitudinem habet timor respectu mali ⁊ ẽm conuenientiam eius. qz de natura mali est vt fugiatur.

Et ideo consueuit naturalis istarum passionũ p̃ncipaliũ sumi ẽm differentiam boni ⁊ mali presentis ⁊ futuri. qz delectatio est de bono pñti/ in quo finalit̃ q̃escit̃. tristicia v̓o de malo pñti cui renũciatur. spes vero de bono futuro in quod tendit̃ timor vero de malo futuro a quo fugitur. et quia amor de se non dicit motum appetitus vel quietẽ eius ẽm complementũ et terminum modis p̃dictis. ideo non ponitur principalis passio vel affectio. ¶ Ad rationes in oppositum. ¶ Ad primũ

Ad rõnes i oppositũ. Ad p̃mũ dicendum q̃ magis appetitur bonum q̃ fugiatur malum sibi oppositum. ⁊ plus appetit vnusq̃sq̃ voluptatem q̃ fugiat tristiciam illi voluptati oppositam. Nullus eñ fugit malum vel tristiciam nisi qui appetit bonũ vel delectationem oppositam. ⁊ ita fuga mali et tristicie oritur ex amore boni seu delectationis. nihil tamen p̃hibet q̃ aliquis dolor plus fugiatur q̃ aliqua delectatio appetatur. inq̃tum ille dolor p̃uat magis bonũ q̃ sit delectatio/ sicut dolor qui cõsistit in diuisione corporis p̃uat vitam/ vel tendit in priuationem vite q̃ est magis bonũ q̃ sit delectatio venerea/ vel quecũq̃ alia delectatio corporalis nature supadditã. ⁊ sic loq̃tur augustinus: q̃ nemo est qui non magis fugiat dolorem corruptiuum q̃ appetat voluptatem supadditam nature. ipa tamen vita plus diligitur et appetitur q̃ dolor eius corruptiu⁹ fugiatur. ⁊ hoc verum est vt in delectatione ⁊ dolore sibi directe

Ad scđm. oppositis. ¶ Ad secundũ dicẽdum q̃ concupiscẽtia et ira non sunt principales passiones: qz concupiscentia vel desyderium cum p̃tineat ad appetitum concupiscibilem et sit de futuro nõ ẽ completa passio: quia motus concupiscibilis naturalis terminat̃ in bono presenti: ira v̓o non habet motũ in malum scđm cõuenientiã mali: s; i q̃tum aggrediendũ. Nec obstat q̃ appetitus irascibilis et cõcupiscibilis denoiatur a cõcupiscentia ⁊ ira. quia denominationes nõ sp̃ fiunt a principaliori sed quandoq̃ ab euidentiori: ⁊ quia concupiscẽtia inter omnes passiones appetit⁹ concupiscibilis euidẽtior est ⁊ magis sensibilis: qz est de futuro ⁊ nõ habito Scđm aũt Augustinum. x. de tri. Amor magis sentitur cum prodit indigentia: ideo ab ipa tanq̃ euidentiori ⁊ magis sensibili denoiatur potentia cõcupiscibilis p eandem rationem denominatur irascibilis ab ira. qz ira est vltimũ in passionibus eius ⁊ ideo est euidentior maxime: qz crebrius p̃cedit in

Ad tertiũ exteriorem actum. ¶ Ad tertium dicẽdũ q̃ amor nõ vincit̃ ab ira in virtute propria: sed i virtute alterius boni qd plus amatur sicut corrumpit̃ amor quẽ aliq̃s h; ad aliũ ex hoc q̃ in alio p̃pendit̃ aliquid qd est contrarium bono proprio ⁊ amori quẽ aliq̃s habet ad seipsum: et qz maior est hois amor ad seipsum q̃ ad alium: qz amicabilia q̃ sunt ad alterum venerunt ex his q̃ sunt hois ad seipsuz: ideo p iram corrumpitur amor ad alterum qz est cõtrarius amori hois ad seipsum. ¶ Inq̃rendo aũt de predictis sunt tres q̃stiones. Prima q̃ amor ẽ p̃ncipalis passio ⁊ affectio respectu illarũ q̃ sunt respectu mali qz prior ⁊ efficatior. Scđa q̃ similiter respectu illarum que sunt respectu boni. Tertia q̃ quattuor ille sunt principaliores amore quãtũ ad hoc q̃ sunt cõpletiores. ¶ Prima cõclusio p; per ea q̃ dicta sunt ab aliq̃s nisi q̃ videt̃ differentia quo ad hoc inter intellectũ ⁊ appetitũ. qz intellect⁹ non h; aliquẽ actũ respectu priuationis vel negationis aut nõ entitatis nisi illum eundez qui est respectu habitus affirmationis et entitatis: ⁊ ideo sp̃ actu explicito intelligitur ens quando intelligitur nõ ens sicut intellectio cecitatis non est realit̃ alia ab intellectione visus cum enim dicit̃ quis videre tenebram vel audire silentium nulla est visio nulla est auditio quia non est visio nisi coloris aut lucis nec auditus nisi soni: sed est sensus interior qui aliquid sentiendo dũ nõ percipit se imutari a visu iudicat tenebram sentiens oculum aptũ ⁊ silentium sentiendo aurẽ non immutatãem: q̃uis sit difficile videre quomodo sensus exterior sentitur ab interiori quẽ nõ immutat cum fantasia sit motus factus a sensu scđm actum: sed ex parte appetitus non sic est qz habet actum positiuum respectu mali sicut respectu boni vnũ ab alio distinctũ. Concupisco eñ delectationẽ vno actu ⁊ q̃sq̃ alio fugio tristitiam. Unde sicut dicitur ois appetere propt̃ beatitudinẽ virtualiter ⁊ implicite non sic aũt q̃ explicite actualiter beatitudo appetat̃ in oĩ quod appetitur: qz multa appetuntur in quib⁹ nichil de beatitudine cogitatur: ita et timor et tristitia non sunt de malo nisi in virtute amoris boni oppositi sed non oportet actu ⁊ explicite bonum oppositũ amari ad hoc q̃ malum oppositum timeatur/ vel contristet: sicut homo experitur in se qui sentiens lenocinium statim tristatur sine hoc q̃ cogitet de delectatione opposita. Non ergo sic per omnia refugiatur malum p amorem boni sicut intelligit̃ non ens per ens: sed sicut p primum principium intelligit̃ omne quod intelligitur. ¶ Secunda cõclusio patet quo ad prioritatẽ rei et diuersimode iste due opiniones recitate quas in diuersis locis tenet doctor vñ possunt sic concordari videtur vt. s. dicatur q̃ bonuz aliquãdo accipitur sub absoluta ratione boni non considerando vtrũ sit habitum/ vel habendum. ⁊ sic vera est secunda opinio q̃ seq̃tur bonuz simplex q̃ nec est desyderiũ nec delectatio. ⁊ idem videtur si apprehẽdatur vt bonum nõ habitum sed vt impossibile tunc aũt non est desiderium p̃prie sed amor qui est velleitas. sed aliq̃ dicerent tale esse desiderium qualem amorem. s. cõditionalem si esset possibile. Quando aũt intellectus practicus dicit bonum habitũ vel vt habẽdũ tunc amor est idem re cũ altero vt dicit p̃ma opinio: qz nõ est desideriũ actu nisi sit amor actu. si est odio vel non amo quod prius amaui non plus desidero. ⁊ similiter si habeo quod non amo sed amaui: non gaudeo. quando autem desidero illud qd amo/ vel qñ delector in eo qd amo. nõ pñt dici duo act⁹ voluntatis respectu eiusđ obi. qz eẽnt eiusđ rõ-

Inq̃sitio doctor de dictis durã.

nis. ⁊ sic sunt vnus actus numero. sicut sillogizando primo intelligo maiorez vno actu. secũdo actu simul intelligo maiorem et minorem. tertio actu intelligo vtrãqz et conclusionem priore actu imperfecto cedente et alio perfecto succedente. et similiter primo amo aliquid tm̄. secũdo amo ⁊ desidero. tertio amo ⁊ delector. ⁊ similiter primo volo finem. postea eodem actu nouo intendo finem. ⁊ eligo quod ẽ ad finẽ licet difficile sit videre in patria ꝙ sint vnus actus dilectio dei amicicie ⁊ fruitio que est cõcupiscentie. nõ propter hoc. sed quia dilectio est debita/ fruitio aũt est merces soluta. illud etiam quod dictum est secundo actu intelligi maiorem ⁊ minorem ⁊ non conclusionem videtur esse contra philosophum qui dicit ꝙ cognita vtraqz premissarum non ignoratur conclusio. Unde dicit ꝙ simul inducens cognouit quod potest dici ꝙ in secundo actu cognoscatur conclusio implicite ⁊ necessario que in primo implicite non necessario: qz cognita quacunqz premissarum sola nichilominus potest errari in conclusione. non autem cognita vtraqz. sed in tertio actu cognoscitur explicite ⁊ necessario. ¶ Scdm̃ hanc opinionem tertium potest respõderi ad primum prime opinionis: ꝙ non est simile de appetitu naturali: qui consequitur apprehensiuam q̃ potest apprehendere bonum non apprehendendo qd̓ est habitum vel non. et de appetitu naturali qui fertur in rem que semper ẽ habita vel non habita in re non in apprehensione. Et per idem ad secundum. qz licet bonum apprehensum scdm̃ id quod est sit habitum vel non habitum. tamen scdm̃ ꝙ apprehensum est accidit ei vtrũqz. sicut chorus cus est de necessitate vel veniens vel non veniens. qui tamen ẽ cognitus nõ vt veniẽs: nec vt nõ veniẽs.

3. cõclusio ¶ Tertia cõclusio patet ex dictis aliorum. qz motus irascibilis non compleẗ in amore sed in spe respectu boni vltra quod nichil habet. qz cum tentio veneri t euacuatur ⁊ in timore respectu mali. ⁊ similiter motus concupiscibilis qui inchoatur in amore/ ⁊ terminatur in gaudio et delectatione respectu boni habiti. in tristicia ⁊ dolore respectu mali habiti. amor autem ẽ affectio concupiscibilis non irascibilis vt videtur. ꝓpter quod concupiscibilis precedit irascibilem. que ab eius amore excitatur.

1. opio hẽrici de gandauo. q 10 l. 10. q. 12. quã etiam sequtur guido carmelita: in quolibet ¶ Quantum ad secundũ vtruz. s. amicicia sit virtus est duplex modus dicendi. Primus respõdet qz qd̓ philosophus dixit sub disiunctiõe. viii. ethicoꝝ. ꝙ amicicia vel est virtus/ vel cum virtute: cũ disiunctiua artis equipolleat copulatiue: dicit ꝙ amicicia ⁊ est virtus ⁊ cum virtute. Qd̓ autem sit virtus declaratur per philosophuz: qui dicit ꝙ amici amant se ex electione/ non ex passione sed ex habitu. virtus autem est habitus electiuus: ergo amicicia est virtus. ¶ Ad maiorem manifestationem huius dicit: ꝙ tria requiruntur ad generationem amicicie. Primo aũt requiritur aliqua/ vl alique virtutes super quas fundetur. ⁊ hoc sic ꝓbat qz omnis amicicia fundatur super aliquod bonuz vel vtile/ vel delectabile/ vel honestum. sed amicicia fundata super vtile ⁊ delectabile s̄m philosophum non est vera amicicia: sed solum amicicia fundata super honestũ/ ⁊ bonuz honestũ est bonũ virtutis: ergo omnis vera amicicia fundatur super aliquam virtutem precedentem. ¶ Secundo requiritur quedam dispositio naturalis s̄m quam ille in quo debet generari virtus amicicie sit ita naturaliter dispositus vt sit amatiuus: que dispositio potest dici amatio. vñ illi in quibus non est talis dispositio: sicut sunt solitarij/ siluestres/ seui/ ⁊ discoli non sunt apti ad amiciciam. in alijs autem excedit dicta dispositio: qz se extendit ad omnes amandos tam notos q̃ ignotos. Ex hoc posset formari talis ratio ad ꝑncipale. virtus est que reducit excessum et defectum ad medium. sed vt dictum est/ contingit aliquem esse dispositum ad excessiue amandum. vel etiam ad defectiue amandum. ergo oportet dare virtutem amicicie: que hec reducat ad medium. ¶ Tertio vt dicit requiruntur ad generationem amicicie actiones/ siue operationes conuenientes quibus generetur. que quidẽ operationes sunt mutua dilectio duorum adinuicem. et cuz dilecto ad tertiũ. Et hoc probat per hoc quia homo debet amare bonum virtutis in se ⁊ se propter virtutem. ⁊ illud bonum debet diligere in proximo. sed qz perfecta dilectio non est sine dilecto. ideo ista amicicia se debet extendere ad amanduz illud bonum in tertio. ¶ Alia operatio siue actio que requiritur: est beniuolentia qua amicus vult bonum virtutis amico ⁊ alia bona. cum hoc etiaz requiritur beneficiẽtia qua amicus communicat bonum quod habet siue virtutis/ siue fortũe amico vt coequatur in bonis: qz paritas multuz facit ad amiciciam. ¶ Tertia operatio que requiritur est confidentia mutua reuelando sibi secreta sua: qz cum suspitione non est perfecta amicicia. ⁊ talis amicicia est pars iusticie generalis complens illud preceptum hoc facias alij quod tibi vis fieri et non facias alij quod tibi nõ vis fieri. ⁊ decor/ et perfectio aliarum virtutum. qz in alijs virtutibus non est perfectio nisi quando in eis sibi communicant amici. ⁊ illa amicicia tenet in actionibus mediũ que sunt amici ad amicum. s. in delectatione beniuolentia. beneficientia. et confidentia.

¶ Alia vero est amicicia q̃ magis debet dici amicabilitas que tenet medium circa passiones scdm̃ quas aliqui sunt qui volunt esse nimis placidi/ et delectabiles alijs: qui dicuntur adulatores. Alij vero qui parum volunt esse tales: sicut siluestres ⁊ discoli. Alij vero tenent medium existentes placidi vt oꝫ: nõ plus. ¶ Si dicaẗ ꝙ amicicia amittiẗ ex vicio alterius quod non conuenit virtuti. Respõdent ꝙ illud qd̓ relationis est in amicicia/ scilicet mutuitas amandi siue amicicie perit in vno amicorum per viciũ alterius. sed illud quod est ibi de habitu absoluto nõ tollitur in vno per vicium alterius/ imo ille qui remãet in virtute adhuc exercet circa alium actiones amicicie/ saltem aliquis: reducendo eum ad amiciciam/ quousqz sit omnino incorrigibilis. ¶ Secundus modus dicẽdi vtrũ amicicia sit virtus est qz dicunt ꝙ actus amicicie qui est inter virtuosos quibus mutuo se diligunẗ ⁊ bene sibi faciunt ⁊ se iuuant specialiter in actibus virtuosis: non est dubium esse laudabiles ⁊ virtuosos. nec est intentio querentis vt credo scꝫ querere verum tales actus sint laudabiles ⁊ virtuosi. omnis eñ actus qui est scdm̃ rectam rationem q̃tum est ex genere actus est virtuosus/ licet deficiat a ratione virtutis quandoqz. quia est cum difficultate vnde si sola voluntas sufficeret ad prompte ⁊ faciliter eligendum quicquid recta ratio dictat faciẽdum intellectus per se sufficeret ad hoc 2. opinio decruci

iudicandum prompte ⁊ faciliter non esset aliqua
alia virtus ab intellectu et voluntate ⁊ tamē om
nes actus essent virtuosi Unde de intentione que
rentis vt credo fuit querere vtrum preter habi-
tus aliarum virtutuʒ qui sunt in amicis virtuosis
requiratur aliquis habitus specialis quo bene ⁊
prompte in actus amicicie sibiinuicem commu-
nicent an ad hoc sufficiant alie virtutes.
¶ Ad hoc dico ꝙ probabiliť potest teneri ꝙ pre
ter alias virtutes requiriť aliquis habit⁹ specia-
lis ad actus amicicie cōuenientes exercendos.
Et hoc probo tali ratione qꝛ actus ꝟtutis a vir-
tute elicitus nō est eius primum obm̄ nūc autē ac
tus alteruʒ virtutū que sunt in amicis virtuosis
est primū ⁊ per se obiectum amicicie. Nam amici
virtuosi precipue communicant sibi actus virtuo
sos ⁊ eos sibi mutuo optant et super bonū virtu-
tis talis amicicia fundatur sicut super propriam
materiaʒ. vnde preter alias virtutes oportet esse
specialem virtutem et specialem habitum que est
amicicia. ¶ Potest hoc etiam suaderi aliter sic
quia illa virtus que ordinat hominem ad bene se
habendum ad alterum differt ab omni virtute q̄
ordinat hominem ad bene se habendum in seipō:
sed amicicia ordinat hominem ad bn̄ se habendū
ad alterū ergo differt ab omni virtute que ordiat
hoīeʒ ad bn̄ se hn̄duʒ in seipō. Amicicia autē q̄ or
diat hoīeʒ ad alterū dfť a iusticia ⁊ liberalitate qꝛ
iusticia attēdit rōeʒ debiti: sed aīcicia attēdit ad
rōeʒ ḡtuiti. ⁊ si etiaʒ in amicicia sit aliquo modo
debitū tale tamen debitū est magis debitū amica
bile q̄ꝫ debituʒ legale circa qd̄ p̄cipue est iusticia.
¶ Liberalitas etiam q̄ ordinat hoīem ad alterū
non attēdit in eo aliquā rationem amicicie/ ⁊ est
circa pecunias nō sic amicicia. Et sic ꝓbabiliter
potest teneri ꝙ preter alias virtutes oportet esse
aliam aliquam specialē ꝟtutē q̄ sit amicicia ſm
quā bene se habēt amici in hijs que sūt amicicie.
¶ Obiicitur contra dicta i opinione p̄ma. ¶ Q; aūt de hoc dicunt primi videtur istis non
valere. Nam p̄mo dicit scʒ ꝙ philosoph⁹ dicit ꝙ
amici diligūt se ex habitu et electione pōt aduer-
sarius dicere ꝙ veruʒ est sed ille habitus virtuo-
sus quo se diligūt amici virtuosi nō est alius ha-
bitus ab habitibus aliarū virtutū ⁊ ꝙ per habit⁹
aliarū virtutū sufficiēter inclinant ad diligēdū se
mutuo ¶ Et ꝙ dicit ꝙ disiūctiua artis equipollet
copulatiue dicetur sibi ꝙ nō est verū semper imo
sepe est falsū. ¶ Q; dicit in secūda ratione ꝙ ille
habitus q̄ reducit abundātiam placēdi ⁊ defectū
placendi ad mediū est specialis virtus potest ad
uersarius dicere ꝙ verū est: sʒ tamen ista specialiť
virtus non est amicicia amicoruʒ virtuosorū vel
simplir loquendo amicicia imo est virtus affabi-
litatis cuius extrema sunt aggressibilitas ⁊ adula
tio sicut ipse dicit. ⁊c. ¶ Q; dicit postea ꝙ requi
runtur inter amicos operationes ad amiciciam
pōt dicere aduersarius ꝙ veruʒ est ꝙ requirūtur
opationes amicicie inter virtuosos nō ad gene-
randū nouum habitum sed ad conseruādum iam
existentem: sicut etiam oportet ꝙ iustus exerceat
actus iusticie loco ⁊ tempore ad seruādū iusticiā.
¶ Q; dicit postea ꝙ est pars iusticie gn̄alis cre
do ꝙ male dicit qꝛ iusticia ꝓprie loqndo de iusti-
cia in q̄cunqꝫ specie iusticie respicit rationē debi-
ti legalis ita ꝙ respicit rationem debiti nō solū sʒ
ꝙ debitum dicit quādaʒ cōgruitatē scd̄m ꝙ debi-
tum pōt dici quod est cōgruū fieri sʒ magis scd̄ʒ
ꝙ debitū importat quandam obligationē illius
qui debet ita ꝙ actus eius non sit ḡtuita impēsio
sed redditio debiti ad quod obligať. amicicia au
tem magis iportat rationeʒ ḡtuiti. ¶ Et ꝙ dicit
ꝙ implet illud preceptū hoc facias aliū quod tibi
vis fieri. dico ꝙ non plus implet illud preceptum
q̄ꝫ alie virtutes que sunt ad alterum: quia sensus
precepti est hoc facias alteri qd̄ iudicas tibi de-
bere fieri ab alio/ hoc autem quilibet implet faci-
endo quod debet facere alteri/ quod fit secunduʒ
omnes virtutes ordinātes hominem ad alterum
et non secunduʒ istam solam imo magis fit scd̄m
iusticiam q̄ꝫ secundum istam. ¶ Q; autem
dicit ꝙ est decor ⁊ perfectio aliarum virtutū si in
telligat per hoc dicere ꝙ alie virtutes cum ami-
cicia sunt perfectiores ⁊ ꝙ perfectiores actus eli
ciunt/ verum dicit quia per amiciciā vnus virtuo
sus ad alium disponitur ad perfectius agēdū o-
pera virtutum quia per hoc mutuo se iuuāt. Si
autē intelligat ꝙ amicicia sit perfectior aliis ꝟtu
tib⁹ falsum est qꝛ magis ē perfectio amicicie ex
aliis virtutibus q̄ꝫ econuerso nec ipse probat con
trarium. nam auctoritates quas adducit ad pro
bandū ꝙ amicicia sit perfectio aliarum virtutum
possunt exponi secundū primū sensū modo positū
¶ Ad argumentum in oppositū quod ꝓbat ami
ciciam esse virtutem quia amittitur per viciū al-
terius dici potest ꝙ amicicia dupliciter accipitur
vno modo pro cōuentione aliquoruʒ plurium in
amicicia ⁊ isto modo non dicit vnū habitum vni-
us sed ꝯcursum plurium habituū i pluribus ami
cis et sic amittitur amicicia per vicium alterius
amicorum quia in vicioso iam non cōcurritur cū
amicicia virtuosi. Alio mō accipiť pro vno hitu
vniuscuiusqꝫ amicorū ⁊ isto mō non amittitur in
vno per viciū alterius. ¶ Aduertendū etiam ꝙ
amicicia ex sua ratiōe vnde amicicia non ē virt⁹/
sicut iusticia et temperātia ex sua ratione dicunt
virtutes alioquin amicicia vicioruʒ esset virtus
quia inter viciosos est bene amicicia delectabilis
vel inutilis sed quantuʒ ad aliquam eius speciē
bene est virtus scʒ quantum ad amiciciam hone-
sti et virtuosorum. ¶ Quantū ad tertiā verū scʒ 3. articul⁹
deus simul possit caritatē infundere ⁊ intendere 1. mod⁹ di
est duplex modus dicēdi Primus proponit duo. cēdi qui ē
primo dare intellectū questionis. secundo solue- heruei ql.
re ad questionem. ¶ Quantum ad primum scien 2.q.6.
dum ꝙ ista questio potest habere duplicē intelle-
ctum vnus est vt quereret vtrum deus posset ca-
ritatem vel quamcunqꝫ formā infundere simul ⁊
augere. Alius potest esse vt querať vtrum deus
absolute possit aliquā formaʒ infūdere ⁊ augere
q̄tū ad formas q̄ recipiūt magis ⁊ min⁹. ¶ Pri-
mus autem intellectus subdiuidiť quando queriť
vtrum scilicet deus possit caritatem vel formam
simul infundere et augere vno modo vt queratur
vtrum in principio quando deus infundit carita
tem possit eam infundere in gradu intenso ita ꝙ
infundere ⁊ augere nichil aliud sit q̄ꝫ infundere
vel a principio eam facere in gradu intenso. Ali-
us modus vt queratur vtrum deus possit facere
in codeʒ instāti remissā caritatē infundēdo ⁊ illā
eandē in codē instāti intēdere seu facere intensā.
¶ Accipiendo ergo primum intellectum de istis
subdiuisis simpliciter dicendū ꝙ deus potest ca-

ritatem in eodem instanti infundere ⁊ augere secundum primnm intellectum subdiuisum: quia tunc infundere et augere nichil aliud est ꝙ infundere charitatem in gradu intenso. sed deus potest charitatem vel quãcunqꝫ formam aliam suscipiẽtem magis ⁊ minus efficere vel infundere in quocunqꝫ gradu non repugnante rei. ergo. ⁊c.

¶ Sciendum tamen ꝙ istud non est proprie intẽdere formam: sed est a principio formã generare/ siue nõ existentem prius ꝙ ad esse suum de nouo producere. Nam hic accipitur generare prout se extendit cõmuniter ad omne producere. Nam intendi proprie est aliquid de minus tali facere magis tale. non autem facere de simplr non tali tale Si autem accipiatur sensus intellectus questionis de intellectibus diuisis queratur vtrum deus possit in eodem instanti facere caritatem remissã. ⁊ simul cum hoc facere eam intensam. dico ꝙ non qꝛ nulla virtute possunt simul fieri opposita in eodem. sed caritas intensa ⁊ remissa sunt opposite. ergo impossibile est quacũqꝫ ṽtute ꝙ aliqua qualitas fiat remissa ⁊ ꝙ in eodem instanti in quo fit remissa fiat intensa. Maior patet qꝛ ꝯtradictoria non possunt quacũqꝫ virtute simul verificari de eodem sed cõtradictoria includũtur in omni oppositione ꝫ. ⁊c. Minor etiam patet qꝛ caritas intẽsa et remissa vel habẽt se sicut ꝑuatiue opposita vel sicut contraria qꝛ scd̃m quosdam caritas remissa dicit caritatẽ cum ꝑuatione vlterioris gdus quẽ importat intensa. scd̃m alios autẽ qui ponunt ꝙ impossibile est ꝙ eadeꝫ numero. qualitas vel forma sit intẽsa ⁊ remissa caritas intẽsa ⁊ remissa se habent sicut cõtraria vel forme contrarie: quaruꝫ vna est perfectior alia. ¶ Si aũt accipiatur sensus intellectus questionis simpliciter vt queratur vt deus possit caritatem vel aliquã formaꝫ simul infundere ⁊ augere: dico ꝙ scd̃m ponentes ꝙ impossibile est eandem formam numero esse intẽsaꝫ ⁊ remissam. qꝛ impossibile est deum vel quodcunqꝫ agens aliqͦd intendere aliquam formã. qꝛ si aliquod agens formã prius remissam intẽderet: aut remissa manet aut non. Si manet facta intensiõe aut ced it in idem per essentiã cũ itẽsa aut nõ. Si sic ꝫ falsa est illa ꝓpositio ꝗ ponit ꝙ forma ꝗ fuit prius remissa nõ sit eadeꝫ cũ prima ꝗ postea est intensa. Si non. sequitur ꝙ due forme eiusdem speciei differentes solo numero sint simul i eodẽ subiecto: ⁊ qͦd peius ẽ ꝙ duo opposita possunt simul esse. Nam scd̃m oẽs intensum et remissum habent aliquã oppositionẽ vel cõtrariã vel priuatiuã vt dictũ est. Si autem ponatur ꝙ remissa non maneat tunc remissa corrumpitur: sed qͦd corrumpitur nõ intẽditur ergo forma ꝑus remissa non intẽditur nec etiam sequens. qꝛ de nouo generari ⁊ intẽdi nõ sunt ideꝫ: sed sequens forma de nouo totalr gñatur. ergo. ⁊c. ¶ Si dicatur ad hoc ꝙ forma intendi non põt propter vnitatẽ forme intẽse ⁊ remisse: sed propter vnitatem subiecti: qꝛ scd̃m idẽ subiectũ fit de minus tali magis tale. ¶ Cõtra. lꝫ subiectũ dicatur de minus tali fieri magis tale non tñ subiectũ dicitur intendi et remitti: sed forma ip̃a scd̃ꝫ quã subiectum dicitur fieri de minus tali magis tale sed forma non posset dici intendi proprie nisi eadẽ forma ꝗ fuit remissa postea esset intensa. ꝫ. ⁊c. Et ista est vna ratio ꝑ quaꝫ ꝓbatur ꝙ eadem forma numero est intensa ⁊ remissa. et sic patet ad questionem.

¶ Isti tñ contra se obijciunt dupliciter. Primo sic. deus non potest intendere aliquã charitatẽ. ergo non potest simul infundere ⁊ intendere. ꝯña patet: qꝛ qͦd non potest in alteram partem copulatiue non potest in totã copulatiuã. Probatio antecedentis: qꝛ supposito vt quidã ponunt ꝙ impossibile est eandẽ formã numero esse intẽsã ⁊ remissam si deꝰ intẽdit charitatẽ aut intendit precedentẽ aut sequentẽ. nõ precedentẽ quia illa corrũpitur: et ideo non intenditur: similiter nec sequẽtem qꝛ illa tota de nouo gñatur siue producitur. nõ est autẽ idẽ formã nõ ꝑcedẽtẽ gñare ⁊ intẽdere eã ergo. ⁊c. ¶ In oppositũ etiã arguunt ꝙ deus plꝰ potest ꝙ actus moralis sed ille statim cũ ẽ põt intendere habitum moralẽ: ergo deus vt videtur põt simul intendere ⁊ infundere charitatẽ. ¶ Ad ista ambo respondent. Ad primã ergo dicendũ iquantum est contra ꝓpositũ ꝙ aña est falsum. Ad ꝓbationẽ dicẽdum ꝙ ip̃e intendit ꝑcedentẽ ⁊ qñ dr ꝙ nõ. ꝙ ꝑcedẽs corrũpitur dico ꝙ ꝑ interemptionẽ ꝙ nõ corrũpitur qꝛ teneo ꝙ forma eadẽ numero ꝗ prius fuit remissa postea est intẽsa. ⁊ de hoc an scꝫ eadẽ forma sit remissa ⁊ intẽsa dicit se alibi tractare diffuse: vbi de hoc habet questionem motam.

¶ Ad rõnẽ factã ad alterã ptẽ rñdent inquãtum videtur esse cõtra ꝓpositũ suũ ꝙ licet actꝰ moralis statim cũ est possit intendere habitũ preexñtẽ / nõ tñ stati cũ est habitus in gradu remisso gñatur in eodẽ instanti in quo est gñatus in gradu remisso potest fieri intensius. ¶ Secundꝰ modus dicendi inuestigat vtrũ charitas habeat esse in fieri an in facto esse. Ad quod dicunt sic ꝙ quedam forme habent acquiri ꝑ motum: ita ꝙ motus siue mutatio successiua non sunt in tali forma que ꝓut est i suo continuo acquiri non habetur scd̃m eundẽ gradũ in aliquibus duobus instãtibus et tale acquiri dicitur suũ fieri in termino autem vniꝰ acquiri dicitur factũ esse talis nature. ¶ Quedã aũt sunt in quibus non est per se motus: sed tñ sunt termini aliquorum motuum: sicut illuminatio aeris ⁊ introductio forme substantialis et talium fieri vocatus motus eis annexus et earum introductio est suum factum esse: ista ergo habent fieri et factum esse sed non simul: qꝛ eorum fieri est motus vel qui in eis est vel ꝗ est eis annexus et in termino motꝰ habent suum factũ esse. ¶ Quedã autem sunt in quibus nec est motꝰ nec ip̃a sunt termini aliquorum motuum sed habent esse ab alio sine successione per simplicem cõmunicationem: sicut ea que a deo fiunt immediate vt charitas et gratia et consimilia: ꝗ successionem non important: licet enim deus possit immediate causare motum / cuius rõ consistit in successione tñ ea que successionem nõ importent: vt charitas / gratia / et similia habẽt esse a deo per simplicem cõmunicationẽ essendi absqꝫ hoc ꝙ sint termini motus / et per eandem actionẽ qua simplici communicatione habet esse ab alio nũc primo quod est fieri talis rei habet etiam toto suo esse conseruari: ⁊ ita ꝙ sicut ꝑ simplicem cõmunicationem habet esse charitas i eo qui prius eam non habebat: ita etiam quando augetur charitas: sic per consimilem simplicem communicationẽ maior caritas / hoc excepto ꝙ i augmẽto caritatis oportet dare duo scꝫ maiorem et minorẽ caritatem quarum vna succedit alteri: ita ꝙ cõparando maiorem ⁊ minorem adinuicem est ibi

2 opinio ꝗ est Godefri. de fontibꝰ ꝗlı. 9. q. 10.

successio. sed quelibet earum secundum se accepta habet esse p simpl eē cōicationē. Sic ergo accipiendo fieri proprie p successiua τ continua acq̄sitione alicuius negatur caritas nō habet esse. nec ēt incipe esse per tale fieri. Sed si accipiatur fieri p nunc p̄mo esse ab alio: sic caritas incipit eē p fieri. Accipiendo aūt fieri p dependentia in suo esse a causa immediata: sic etiā caritas est in fieri sicut lumen respectu corpis lucidi. Quedā aūt dicunt quantū ad hoc respectu causa͡ꝝ sua͡ꝝ imediatarū esse in facto esse τ non fieri. τ q̄rum in suo esse tas acquisito nō dependēt amplius ab eis. respectu aūt dei non solum caritas h͡z sic semp esse in fieri: s͡z ēt oīa creatura. ¶ Contra predicta tñ arguitur. q2 s͡m Augu. sup Gen. ca. 19. gratia τ caritas habēt esse in aīa sicut lumen in aere. sed s͡m eundē: lumē in aere habet esse in quodam fieri. ergo. τc. Dicendum ad hoc q̄d pcedit de fieri quod nō est successio continua in acq̄rendo esse sed p tali dependentia a deo que est cā immediata caritas fit. vñ caritas cum det esse sp̄uale sicut forma naturalis naturale: sicut illa potest habere esse in facto esse per simplicem effluxum/sic τ caritas. ¶ Ad argumēta: solutum fuit in primo articulo s͡m illos de prima opinione.

¶ Questio secunda.

Secundo q̄ritur de amore p͡o ut ptinet ad caritatē vtrum dilectio vł amor dei habeat modum. ¶ Arguiturq̄ sic. p̄mo
Primum p augustinū q̄ dicit sic de his tribus q̄ sunt modꝰ species τ ordo q̄ vbi sūt hec magnū bonum sūt vbi parua puum vbi nulla nullū s͡z ꝯstat q̄ dilectio est magnum bonū. g̃ hec tria sūt in dilectione dei ergo ipsa habet modū. ¶ Itē habitꝰ appetitꝰ mo
Secūdus dificant̄ in actu suo p actum intellectus sicut virtutes morales modificant̄ p prudentiā: sed fides q̄ ꝑficit intellectum in actu suo habet modū scd͡m illō Ro. nō plus sapere q̄ opz sapere ergo fortio
In oppositum. ri rōne charitas h͡z modū in actu suo. ¶ In contrarium est q̄d dicit Bernar. in lib. de diligēdo deum cā diligendi deū deus est modus aut sine mo
Rñsio. do diligere. ¶ Responsio. tria videnda sunt. Primo de mō de q̄ querit̄. Scd͡o an modus diligendi deū sit imediatior: vel modus cognoscendi. Tertio an modus charitatis ad merendū req̄rat specialē motionē. ¶ Quātū ad primū dicūt aliq̄ q̄ i
1. articlo. Durādus q.2. hui⁹ d. dilectione dei τ actu cuiuscūq̄ virtutis pōt accipi triplex modus sc͡z scd͡m limitationem essentie et scd͡m determinationē circunstantie: τ scd͡m proportionē mediū ad superfluum τ diminutū ¶ Si primo mō sic dōm q̄ dilectio dei h͡z modū cuiꝰ rō est. q2 oē illud q̄d est in certo gñe τ in certa specie h͡z modum scd͡m limitationē essentie: sed dilectio dei est in certo gñe τ in certa specie. g̃ h͡z modum scd͡m limitationem essentie. ¶ Si aūt loquamur de modo scd͡o determinationē circūstātie: sic adhuc dilectio dei habet modū. ¶ Maior pz q2 sicut se habet malicia ad actum viciosum. sic se h͡z bonitas ad actum v͡tuosum: sed malicia cōsistit i actu vicioso propter defectū determinate τ debite circunstantie. ergo simili͡r bonitas consistit in oī actu v͡tuoso ppter informationē actꝰ s͡m debitas circūstantias. ¶ Si aūt accipiat̄ modus scd͡m pportionē medij ad sup̄fluū τ diminutū. sic dilectio dei non habet modū. Maior pz dupl͡r. primo sic: vbicūq̄ inuenit̄ talis modus ibi possibile est viciari actus p excessum: s͡z dilectio dei nō potest viciari p excessum p se loquendo: non eñ pōt deus nimiū amari ergo dilectio dei nō h͡z talē modum. ¶ Scd͡o sic: q2 actus charitatis seq̄tur actū fidei: s͡z in actu fidei quo credimus in deū nō est inuenire modū s͡z pportionē mediū ad sup̄fluū et diminutū: nullꝰ eī nimiū potest credere in deū vel inniti nimis veritati diuine. ergo similiter in actu diligendi deum
Ad rōnes ān oppositum. non est inuenire talē modū. ¶ Ad primū argumētum pz rñsio q2 pcedit de mō q̄ est scd͡m limitationē essentie q̄ modus est in dilectiōe dei: τ modus est secundū determinationē circūstantie q̄ est deū
Ad scd͡m. diligere ex toto corde. τc. q̄uis nō sit ibi modus tertio modo dictus. ¶ Ad scd͡m dōm q̄ similem modificationes habet actus charitatis sicut actꝰ fidei: q2 vterq̄ habet duas p̄mas modificatiōes et nullꝰ tertiā saltem respectu principalis obiecti q̄d est deus. q̄uis fides respectu obiectorum secūdario͡ꝝ possit habere sup̄fluum τ diminutum τ medium. Potest eñ aliquis credere plus q̄ oportet τ minus q̄ oportet. τ idē est de actu caritatis: nō quidē respectu dei sed respectu alio͡ꝝ. potest tātū aliquis diligere propter deū minus q̄ oportet: vt si diligat malos in malicijs suis. sic eñ diligendi sunt homines vt non diligantur eo͡ꝝ errores scd͡z Augustinū. τ quantum oportet. vt cum diligitur deus τ oē bonum propter ip̄m vt ad deum ordinatur. ¶ Sic igitur triplex modus potest imaginari in virtute τ actu eius. vnus s͡m limitationē essentie. τ istum habet caritas τ amor dei nisi ille qua deus diligit se τ alia. q2 est illimitatus. omis alius est finitus. q̄ si caritas potest augeri in infinitum: tunc non habet hunc modum aptitudine: sed semper habet ipsum actu. ¶ Secūdus modꝰ est quo ad determinationē circunstantie. τ similit̄ hunc habet caritas sicut cetere virtutes. q2 nō oz nec potest exire in actum diligendo deuz omni loco τ tempore: sed debito loco τ tempore. Nam si quando debet vacare vite actiue vacaret vite cōtemplatiue vel sp̄uali: peccaret ¶ Tertio quo ad proportionem mediū inter superfluum τ diminutum. et sic dicunt aliqui q̄ virtutes theologice nō hñt mediū respectu obiecti p̄ncipalis. s͡z tñ respectu secundarij. sicut de fide pōt hō pauca et minima credere: et vtrūq̄ ē infidelitas circa etiā illa q̄ sunt de deo credita et credenda: sed ip̄i deo non potest nimis credere licet possit parum: similiter in deuz non potest homo nimis sperare: sed in re sperata: et modo potest errare τ excedere p presumptionē et deficere p desperationem ¶ Cōsimiliter dicūt q̄ proximus pōt nimis parum amari vt si ametur tantū amicus nimis amari vt si amet̄ in malo: q2 est obiectum charitatis scd͡ariū: s͡z deus q̄ est; obiectum principale charitatis parū quidem potest amari sed non nimis propter q̄d non viciatur per
Cōtra durādū obīcit doctor excessum. ¶ Sed contra hoc est primo q2 s͡m istā opinionē non plus attribuitur caritati eē sine mō q̄ fidei vel spei. cū tamen specialiter dicat hoc de caritate τ nō de spe ¶ Scd͡o q2 videtur q̄ nō plꝰ sit caritas sine modo q̄ alie virtutes: q2 licet possint habere excessum viciosū in actu intēperato τ in frequentia actus eliciti quando alias est bonus non potest esse actus viciosus. quanto enim intensior est electio qua volo castitatem vel mor

ꝯ pro republica vel aliquid hmōi tanto melior.
¶ Similiꝭ dilectio ꝓximi supposito ꝙ alias sit
bona q̄to est intēsior tanto est melior. constat aūt
ꝙ actus caritatis imꝑatus sicut lacrime ieiuni-
um ⁊ talia pōt esse nimius. dilectio etiā dei actua
lis potest habere frequētiā nimiā si ḡ sola intētio
eius est q̄ non pōt esse nimis idem est in oī virtute
¶ Et dicendū ad primū ꝙ credere deo ⁊ sparē in
eo debēt ordinari in diligere deū vnū ⁊ aliter non
Unde si nō credat ꝓ diligere aut sperat excedit
sed diligere deū nō est ordinabile in aliquid aliud
vie. ɩō non pōt esse nimiū: q̄ in via nō pōt hre ma-
ius nec debet. Illa aūt q̄ pn̄t ⁊ debēt habere ma
ius aliquid in via pro tanto dr̄ posse viciari per
excessum. Uel forte argumentū ꝯcludit verū. scʒ
ꝙ non sit ꝓprium caritatis non posse viciari ꝑ ex
cessū: sʒ cōe est ꝟtuti theologice respectu primi ob
iecti vt dicit prima opinio. ¶ Ad secundum dicē
dū dupl'r. ꝑmo q̄ electio alterius virtutis ⁊ dilec
tio ꝓximi est circa aliquod bonū creatū in quo ē
vel esse pōt aliquod malū vel aliq̄s defectus non
amicabilis. et ɩō non totū qḋ ibi est vel esse potest
est amandū: sicut in ꝓximo pōt esse pctm̄. ⁊ sic pro
xim⁹ pōt nimis diligi. puta q̄ñ sic indiscrete ama
tur ꝙ quantū ad oē id quod est in eo vel eē potest
amaꝛ in deo. aut oē qḋ est vel esse pōt deus est / et
equaliter diligibile ꝓ qḋ nō potest nimis diligi
ex parte sui: q̄ totus est desiderabilis. ¶ Aliꝛ po
test dici ꝙ oīs dilectio non dei dʒ esse in deū. ⁊ ɩō
si aliquod diligaꝛ ꝓpter se non ꝓpter deū nimis
amatur ⁊ peccatur de⁹ aūt ꝓpter se est diligendus
Q̄ʒ autem ꝓpter se diligiꝛ plusq̄ȝ aliud amatur
cū igiꝛ oīs electio ꝟtutis sit q̄dā amor aut amat
illḋ qḋ eligit ꝓpꝛ deum: ⁊ sic nō nimis amat sʒ nō
minus q̄ȝ debeat sʒ q̄ȝ deum diligat aīa ꝙ illa dile
ctio vt est dei est intēsior vt autē creat̄ remissior
¶ Si autē diligeret nō ꝓpꝛ deuȝ sʒ magis remis-
se / esset tñ nimia ⁊ pctm̄. ¶ Cum autē de⁹ ꝓpꝛ se
diligiꝛ nō pōt nimis amari isto modo: q̄ nō est ꝓ
pter aliud diligendus ¶ Itē cū de⁹ sit verus finis
vltimus dʒ amari in infinitum q̄ finis appetiꝛ in
infinituȝ ꝓpter qḋ non pōt nimis amari: q̄ vltra
infinitū nihil est. ¶ Quātuȝ ad 2m de mediatiōe
2⁹ articl's de fontib⁹ in quolt. charitatis dicunt q̄dā sic ⁊ ꝓbabiliꝛ ꝙ tripl'r pōt
intelligi ꝙ aliq̄d intelligaꝛ nō imediate ab itelle-
ctu ⁊ tñ ameꝛ immediate a voluntate. Uno modo
ex ꝑte discursus actuū vt sit sensus ꝙ illud qḋ itel
lectus nō intelligit simplici apprehēsione / imo cū
discursu: volūtas velit simplici actu volendi ⁊ si-
ne discursu: ⁊ sic verū est ꝙ voluntas vult imedia
te illḋ qḋ intellectus nō intelligit imediate: q̄ in
actu voluntatis nō est discursus sicut in actu itel
lect⁹ sed terminato discursu itellectus ⁊ apprehē-
so eo qḋ dʒ diligi volūtas actu simpliciꝛ ferꝛ in ip
sū: ⁊ hoc est qḋ dꝛ cōiter ꝙ vbi terminaꝛ act⁹ intel
lect⁹ ibi icipit act⁹ volūtatꝭ nō sic ꝙ act⁹ volūtatꝭ
tēdat ad amādū vltra illḋ qḋ itelligiꝛ. de re q̄ nō
pōt amari nisi cognitū: sʒ q̄ finito discursu itelle-
ctus in cognoscendo et habita cognitiōe rei dili-
gibilis seq̄tur dilectio eiusdeȝ rei in voluntate q̄
fuit cognita ab intellectu. ¶ Alio mō pōt intelli-
gi ꝙ volūtas imediate diligat ꝙ itellect⁹ imedia
te nō cogn̄scit sic ꝙ itellect⁹ nō ꝑtigat ad cognitio
nē illi⁹ rei i se nec sine discursu nec post discursum
sʒ ei⁹ cognitio sistit i aliq̄ medio: ⁊ voluntas ad il
lā rē nō cognitā sʒ se attingit amādo illā scḋm se
⁊ hoc modo nō pōt: q̄ tunc obiectum volūtatis e
sset aliquid non apprehensum. Uñ impossibile est
ꝙ aliq̄d ametur quātū ad aliquā rationē ſm quā
non est apprehēsum: ⁊ ɩō ſm oēm rōnē ſm quā ali-
quid est amatū ſm oēm illā opʒ esse apprehēsum.
¶ Tertio modo pōt intelligi ꝙ ametur imedia-
te illud qḋ non intelligiꝛ imediate sic scʒ ꝙ ipsum
est rō sibiipsi ꝙ ametur ⁊ non sit rō sibiipsi ꝙ itel-
ligatur sʒ aliq̄d aliud ⁊ hoc simpl'r est ipossibile q̄
tunc aliq̄d esset amatū qḋ non esset apprehensum
nec obiectū voluntatis est bonū apprehensum sʒ
ꝙ apprehensum. si ḡ de⁹ cognosceretꝛ non in se sed
in quodā alio sic ꝙ ipse quātū ad suā entitatē non
attingeretur: sʒ tm̄ creatura q̄ est medium cogno
scendi eum non diligeretur deus / sed creatura.
¶ Unde dicendū ꝙ sicut deus diligitur immedi
ate ita cognoscitur imediate ⁊ sʒ se: vt alibi dictū
est. Unde Augustinus de orando deum ad ꝓbam
si omnino deum quid sit nesciremus eum oīno nō
amaremus. ¶ Et hoc etiam ad presens potest ꝑ-
suaderi tali ratione: q̄ sicut se habet diligere ad
cognoscere: ita se hʒ diligere imediate ad cogno-
scere immediate: sed nichil diligiꝛ nisi cognoscaꝛ
ergo nihil immediate diligiꝛ nisi immediate co-
gnoscatur. ¶ Et ꝑ hoc patet ꝙ argumentuȝ quo
arguitur oppositum scʒ ꝙ in vita ista deus nō co-
gnoscitur immediate: sed ꝑ creaturas siue per si-
militudinem creature videmus nunc ꝑ speculum
⁊c. sed in hac vita diligimus deum immediate cū
ametur propter se. ergo. ⁊c. hoc inquā argumentū
falsum presupponit scʒ ꝙ deus non cognosciꝛ im
mediate in statu vie. ¶ Sed contra ista adhuc po Obiectio ꝯtra dicta
test obiici. deum non videmus vel non cognosci-
mus in ꝓpria forma: sed deū cognoscere vel vide
re in ꝓpria forma desideramus: ergo aliquid de-
sideramus qḋ non cognoscimus: vel plus deside
ramus q̄ȝ cognoscamus. ¶ Ad hoc est dicendum Solutio.
ꝙ sicut deum in propria forma desideramus vide
re ita cognoscimus quid est ipsum videre in ꝓ-
pria forma et eius propriam formam non in speci-
ali sed in generali ex quibusdā attributis eius: et
sic etiam in generali voluntas tendit ꝑ desideriū
ad videndum eum in sua forma: ita ꝙ sicut deum
habere propriam formam sue nature intelligit in
generali. sic ⁊ i gn̄ali desiderat habere visionē spe
cialem ⁊ in speciali de essentia diuina in speciali.
¶ Sed adhuc dicunt quidam ꝙ aliquis pl⁹ dili- Alia obiectio.
gitur q̄ȝ intelligatur: quia secundum Hugonem
amor subintrat vbi cognitio foris stat ⁊ dicūt etiā
ꝙ voluntas ꝑ amorē se transformat in amatum ⁊
attingit ipsum scḋm esse reale non sic intellectus
ergo. ⁊c. ¶ Ad ista est dicendum ꝙ si dicaꝛ ꝙ vo- Solutio.
luntas plus diligat q̄ȝ intellect⁹ intelligat exten-
siue non potest esse: quia tunc obiectum volunta-
tis esset non apprehēsum. Si autem negatur ꝙ vo
luntas realius et magis scḋm esse reale cōiunga
tur obiecto q̄ȝ intellectus. hoc etiam nō potest / q̄
obiectū se habet ad vtrūq̄ȝ: sicut motor ad mobi-
le: nec coniungitur alicui eorum scḋm ydētitateȝ
essentialem. Unde obiectum secundum esse reale
ita coniungitur vni sicut aliꝛ: sed secundum esse re
ale quo motor debet contīgi mobili i quo causat
actum realem. Nec potest dici ꝙ voluntas se trās
formet in rem amatam: quia actus eius sic tran-
siens in amatum cum amare sit in voluntate sicut
in subiecto sicut intelligere est in intellectu.

Ad autē dicit Augu/dilectio intrat.ꝛc. pōt intel
ligi vno modo ꝙ cū volūtas sit quedā inclinatio
volētis licet nō possit velle nisi cognitū:qꝛ tñ po-
test desiderare cognitū absens vt p̄sens īclinat ip
sum volentē ad illud absens habendū p̄sentialr̄.
licet em̄ p̄sentialitas nō habeaꝛ:tñ eius p̄sentia-
litas desideraꝛ ꝛ cognoscitur:sed inclinatio ad ip
sam p̄sentialitatē habendā est p actū volēdi:nō tñ
oportet ꝙ illa p̄sentialitas inq̄ntū īclinat act⁹ vo-
lendi sit s̄m actū volūtatis sed s̄m aliū actū.sicut
aliquid appetit hr̄e p̄sentialitatē alicui⁹ s̄m tactū
cuius tactū audiuit esse bonū/vel s̄m visionē ho-
dam ꝛ aptā:qꝛ talē visionē talis visibilis audiuit
esse bonā ꝛ summe delectabilē. Scd̄o mō pōt hoc
intelligi qꝛ habita re amata s̄m aliū actū puta ha
bito deo ad videndū/tunc volūtas pōt dici intra
re vbi intellect⁹ foris stat:qꝛ adhuc plus vellet ip
sum habere s̄m talē actū vidēdi si esset possibile ꝛ
cōueniēs/et inclinaꝛ vt ab ipso nullaten⁹ auellaꝛ:
ꝛ hoc tñ absq̄ afflictione ꝛ tristicia. Et sic etiā po
test dici aliquis trāsformari s̄m volūtatem quasi
effectiue inq̄ntum voluntas inclinat ad hoc ꝙ hō
s̄m alias potētias informeꝛ/puta scd̄m potētiam
visiuā actu vidēdi:et scd̄m tactū actu tangēdi:et
sic de aliis. Tertio pōt intelligi ꝙ volūtas magis
vniaꝛ suo obiecto qꝛ act⁹ amādi in genere est itē-
sior q̄ actus intelligēdi/nō ꝙ sit ꝓprie cōparatio
inter actū amādi ꝛ intelligēdi scd̄m intēsum ꝛ re-
missum:q̄ cōparatio ꝓprie accepta requirit vnita
tem specificā inter ea q̄ cōparanꝛ:sed s̄m quandā
proportionē in genere cuiuslibet/esse potest ꝙ ali
quid vehemēti⁹ ameꝛ q̄ cognoscaꝛ:qꝛ itēsior act⁹
amandi nō solū dependet ex itēsione vel certitu
dine cognitionis:sed ex magnitudine boni quam
quis estimat esse in re desiderata licet de ea clarā
euidētiā nō habeat. Quantū ad tertiū de spe-
3.articul⁹. ciali motione est duplex modus dicendi. Pri
1.opinio. mus dicētiū ꝙ habēs caritatē nō pōt elicere actū
Prīa rō. meritoriū sine noua ꝛ speciali influentia. Pri-
mo:qꝛ sicut puer se habet ad scribendū p pennam
quā habet in manu respectu magistri:ita habens
caritatē ad exeūdū in actū meritoriū respectu spi
ritus scti:sed puer nō posset recte scribere nisi ma
gister manū ei⁹ moueret.ergo sicut op⁹ scribendi
est iproportionatū puero q̄ntūcunq̄ habeat pēnā
ideo indiget vel reqrit motionē magistri. Ita elic
ere actū meritoriū est iproportionatū viatori vel
libero arbitrio q̄ntūcunq̄ habeat caritatem:ideo
eū caritate reqrit specialē motionem spūs sancti.
Secunda Scd̄o qꝛ pl⁹ reqriꝛ ad elicie̅dū actū meritoriū
q̄ ad eliciendū opationē naturalē:sed ad elicien
dū opationē naturalē reqriꝛ generalis influentia
dei.ergo ad opationē meritoriā p̄ter gr̄am ꝛ influē
tiā gn̄alē dei reqriꝛ influētia specialis in quocūq̄
actu Tertio p auctoritatē Ro.8.q̄ spū dei agū
Tertio. tur:hi filii dei sunt. oīa opa nr̄a opat⁹ es in nobis
dn̄e.ꝛ similia multa in scriptura. Scd̄s mod⁹ di-
2. opīo q̄ ē cendi ꝓbabilior est dicentiū:qꝛ motionē specialē
de fontib⁹ preter influentiā qua de⁹ ꝯseruat gr̄am ꝛ virtutes
in quoli. eas applicat ad suas opatiōes sicut suo modo fa
cit in oīb⁹ reb⁹ esse necessariā ad eliciendū actum
meritoriū/dupl'r pōt itelligi. Uno modo ꝙ talis
influentia siue motio specialis sic sit necessaria ꝙ
absolute sine ea habens caritatē nullū actū meri
toriū possit elicere.ꝛ hoc est falsuz. Alio mō ꝙ sic
sit necessaria/ꝙ hō sine ea ꝑseueranter ꝛ firmiter
sine aliquo casu non possit ꝑdurare in opib⁹ meri
toriis.ꝛ hoc est verū. Primū patet tripl'r. qꝛ si Prīa rō.
cut res naturales cōstitute in suo esse naturali et
principiis opatiuis sic hn̄t ad opationē naturalez:
ita cōstitut⁹ in eē supnaturali ꝛ p̄ncipiis opatiuis
supnaturalib⁹ p gr̄am ꝛ virtutes se habet ad op-
rationē meritoriā:sed res naturales dicto mō in
esse constitute possunt exire in opationes natura-
les sumpta gn̄ali influētia dei qua res in esse con
seruat ꝛ eas ad suas opationes applicat. ergo et
cōstitut⁹ in esse supnaturali supra dicto mō pōt in
opationē meritoriā sumpta influētia diuina con-
seruāte talia/ꝛ ea applicāte ad act⁹ suos sine alia
speciali motiōe supaddita. Scd̄o:qꝛ nulla res Secunda
destituiꝛ ꝓpria opatiōe:qꝛ s̄m Augu.10.de ciui.
dei.deus sic res administrat vt eas ꝓprios mot⁹
agere sinat.sed deus pōt talē motionez subtrahe-
re manēte gr̄a.ergo gr̄a pōt hr̄e opationē sine ta
li motione:sed oīs opatio q̄ ꝓcedit a gr̄a est meri
toria.ergo ꝛc. Tertio qꝛ illa eadez opa q̄ facta Tertio.
sine caritate nō eēnt meritoria essent meritoria si
fierent in caritate sicut opa bona ex gn̄e:sed dice
re ꝙ habens caritatē non pōt elicere sine speciali
motione talia q̄ pri⁹ nō habēs caritatem eliciebat
sine hac motiōe est incōueniēs.ergo.ꝛc. Incōue-
niēs est ergo dicere ꝙ hn̄s caritatē nō possit i op⁹
meritoriū sine tali motione. Maior patet p glo.
sup illud.1 Corin.4. Nō ego:sed gr̄a dei mecum
Ubi dr̄ cū data fuerit gr̄a tūc incipiunt meritoria
esse opa nr̄a. Scd̄m patet/scʒ ꝙ ad ꝑseueran-
dū sine casu in opib⁹ meritoriis necessariū est cuʒ
gr̄a auxiliū motionis diuine:qꝛ ad ꝑsistendum in
opib⁹ illis imobiliter in qb⁹ aliqs patiꝛ magnaʒ
difficultatē indiget auxilio alteri⁹:sed q̄ntūcunq̄
homo habeat scd̄m cōem cursum propter corru-
ptionem fomitis. multitudinem grauiū tentatio
num/habet magnā difficultatē in opibus merito
riis ergo ad ꝑsistendū in talib⁹ operib⁹ idiget hō
auxilio specialis motionis preter gratiam et vir
tutes. Ad primū ergo dicendum ꝙ gratia vel Ad rōnes
caritas non sic se habent ad se habentē vel eius li p̄me opi.
berum arbitriū sicut penna ad puerum:que nullā
perfectionem formaliter facit in puero sed se ha-
bet ad ipsum sicut ars scribendi ad scriptorez:sed
bona exteriora quibus homo bene p caritatē vti
tur/se habent ad ipsum sicut penna ad scriptorem
Unde dempta est illa adaptatio: sed verū est ꝙ si-
cut puer habens manum debilē/indiget ad persi-
stendū in scribendo aliquo confortante manum:
ita habens gratiam ad ꝑsistendum imobiliter in
operibus meritoriis indiget motione speciali di-
uina retrahente eū a malo et promouente ad bo-
nū. Ad secundū dicendū ꝙ de⁹ aliter se habet Ad scd̄m.
respectu operum meritoriorū ꝛ respectu effectuū
naturalium inquantū ad ea exercenda supaddit
bona supernaturalia scʒ esse supnaturale ꝛ princi
pia supnaturalia dato ꝙ illam motionem non su-
peraddat. Ad tertium dicendum ꝙ deus ope- Ad tertiū
ratur opera nostra ꝛ agit in nobis inquātum dat
nobis et conseruat principia quibus inclinamur
et possumus in opera meritoria. Ad argumen
ta principalia responsum est in primo articulo.

Questio tertia.

TErtio querit/vtrū modus di-
ligendi deū possit in via cõple
Primum ri?¶ Et arguit φ nõ: qz mo-
dus diligendi deū est vt totali
ter diligat: ſm illud. Diliges
dñm deū tuū.ꝛc.ſ3 ī via nõ po
test totalr diligi.ergo.ꝛc. Mi
nor pbat: qz dilectio ſupponit
cognitionẽ.sed deus nõ põt totaliter ī via cogno
Secundū ſci.ergo nec totaliter diligi. ¶ Itẽ ille nõ põt to-
talit deū diligere q nõ põt totaliter oẽ pctm vita-
re:ſed null⁹ in via põt totalit oẽ pctm vitare: ſm
illud Ioh.1. Si dixerim⁹ qz pctm nõ habem⁹.ꝛc.
ergo nullus põt in via deū totaliter diligere: ſ3 il
In oppõz le est mod⁹ diligẽdi deū.ergo.ꝛc. ¶ In cõtrariū
Primum est qz act⁹ caritatis est magis necessari⁹ in via q̃
actus aliarū virtutū ſm illud.1.Corin.13. Si ca-
ritatẽ nõ habuero nichil ſum ꝛ nichil michi pdest
ſed actus aliarū virtutū pñt in via ꝯpleri.ergo et
Secundū actus caritatis quo iubemur deū diligere. ¶ Itẽ
oīs lex ligat:ſ3 null⁹ põt ligari ad id qđ est ſibi im
possibile.ergo nullū pceptū legis põt esse de im-
possibili. pcipit autẽ nobis diligẽdi deū.ergo.ꝛc.
Respõsio ¶ Respõsio. Tria vidẽda ſunt. Priō de hoc qđ
qrit. Scđo. vtrū in via aucta caritate augeat ca-
pacitas volūtatis?Tertio.vtrū caritas eleuet in
Durãdus tellectū ad ſupnaturalē cognoſcẽdū. ¶ Quãtū
q 3. hui⁹ di ad pmum ſunt duo modi dicẽdi. Prim⁹ quorūdã
stinctiõis. pmittẽtiū duo vidẽda. Primū qs ſit ille modus
quo iubemur deū diligere/ꝛ qualit itelligendus.
Scđm.an possit in via totalit ipleri. ¶ Quantū
ad pmū itelligendū est φ in modo quo iubemur
deū diligere quattuor icludunt ſm φ patet ex va
rijs locis ſcripture ſc3 φ diligam⁹ deū ex toto cor
de ꝛ ex tota aīa ꝛ ex tota mẽte ꝛ ex tota virtute:q̃
est idẽ fortitudini. vñ ꝛ in alio loco dr ꝛ ex fortitu
dine tua.et alibi ex oīb⁹ virib⁹ tuis qđ idem est.et
hec quattuor insinuant Math.22 ꝛ Luc.10. q̃uis
in alijs locis ſcripture aliqua hoꝝ omittunt: hoc
eñi est qz illud omissum ex alijs intelligit. ¶ Ra
tio hoꝝ quattuor hinc accipiẽda ad pñs est: qz
dilectio de qua agim⁹ est act⁹ volūtatis qui hic ſi
gnificat p corꝫ nõ ſicut cor vt dicūt mẽbrū natura
le est pncipiū oīm corporaliū motuum: ita volū-
tas q̃tū ad intẽtionẽ vltimi finis q est obiectū ca
ritatis/est pncipiū oīm actuū quarūcunq3 poten-
tiarū q mouent a voluntate. ¶ He autẽ ſunt tres
ſc3 itellect⁹ q ſignificat p mentẽ/vis appetitiua i-
ferior q ſignificat hic p aīam. vñ ſm eam dicimur
agere vitã aīalẽ/et vis executiua exterior q ſigni
ficat p fortitudinẽ ſeu virtutẽ ſiue vires. Precipi
tur ergo nobis vt tota nr̃a itẽtio ferat in deū: qđ
est ex toto corde diligere/ꝛ φ intellect⁹ nr̃ totalit
ſubdat deo/qđ est ex tota mẽte ꝛ φ appetit⁹ infe-
rior reguletur ſm aīam: qđ est ex tota aīa ꝛ φ actus
nr̃ exterior ordinet ad deū: qđ est ex tota fortitu-
dine vel virtute vel virib⁹ deū diligere. Ille autẽ
expositiones ponunt a qbuſdã doctorib⁹:ſed iſta
videtur michi magis ppria/ꝛ ſic patet pmum.
¶ Quantū ad ſecundū aduertẽdū est φ ſicut dr
3.phiſicoꝝ totū ꝛ pfectū ſunt idẽ/ꝛ ideo totalit di
ligere est pfecte diligere Sicut ergo duplex est p-
fectio:ita duplex est totalitas dr ei aliqd pfectū
vno mõ: qz nichil deest ei eoꝝ q nata est hre ſm
ſtatū ſuū. Prima ergo pfectio nature humane est
ſolū ī glia: qñ natura habebit oẽm pfectionẽ quã
nata est hre. Sed ſecūda pfectio fuit in ſtatu ino-
cẽtie: qñ natura habuit quicq̃d hre debuit ſm ſta-
tum illū/et forte plus: qz habuit iusticiã originalẽ
gratuito nature ſupadditam. Ab vtraq3 autẽ pfe
ctione deficit pfectio quã h3 ſm curſum cõem na
tura humana ī ſtatu nature corrupte: qz nõ põt to
taliter euitare qn incidat in aliquẽ defectū rõnis
ſaltẽ ī aliqđ pctm veniale ſ3 hoc. ergo in dilectio
ne dei põ attẽdi duplex pfectio et totalitas vna:
qñ nichil deest de his q nõ põt expẽdere in amore
dei qñ totū ponat ſemp ꝛ in actu in dilectione dei
Et hec totalitas ſeu pfectio non ponit nobis ſub
pcepto p ſtatu vie: qz nõ est nobis possibilis. ſtat⁹
eñi vie nõ patit cõtinuationẽ in actu: ſed ipleb it
in patria/qñ beati ſemp videbūt deū ꝛ diligẽt ip-
ſum/ꝛ oīa in eius dilectionẽ referunt vt in finem.
¶ Alia est totalitas vel pfectio ſm quã hõ nihil
ſubtrahit de his q hõ debet ponere in dilectione
dei.ꝛ hec pfectio nõ excludit cõtinuationẽ ī actu:
nec amorẽ cuiuſcūq3 alti⁹a deo/etiã ſi actu in deū
nõ ordinet dū tñ nõ ſit cõtrariū ſeu repugnãs ca
ritati/ſicut est pctm veniale: et hec totalitas pci-
pit nobis vt nūc iplẽda/ꝛ cõstat φ impleri põt: qz
hoc mõ diligit deū totalr ꝛ ex toto corde.ꝛc. qui
cunq3 vitat oẽ pctm mortale/qđ ſolu3 est caritati
cõtrariū: ſed qlibet hõ põt hoc p ſtatu vie facere.
ergo.ꝛc. ¶ Ad pmū argumẽtū dicendū φ de⁹ po Ad rõnes
test in via totalit amari niſi φ est distinguendum aĩ oppõis
de totalitate dilectionis. hoc eñi põt ſumi vel ex
pte rei dilecte/ꝛ ſic totalr diligit res cui⁹ nichil ẽ
qđ nõ diligat.ꝛ ſic cū nichil ſit in deo qđ nõ possit
ab hoīe diligi/de⁹ põt hoc modo ab hoīe totalit
amari ꝛ in via et in patria. et ſicut dictū ẽ de amo
re/ſic intelligendū est de cognitione. Alio mõ po
test ſumi hec totalitas ex pte diligẽtis. ꝛ ſic deus
põt totaliter diligi ꝛ diligit ab his q ſunt in pria:
q nihil de potestate ſua ſubtrahūt qñ totū ponūt
in dilectione dei ſemp ꝛ in actu. In via pō nõ põt
ſic diligi ſed ſolū ſm habitū modo quo expoſitu3
est quo ſolū cadit p nūc ſub pcepto. Alio mõ põt
ſumi hec totalitas ex relatione dilectionis ad di-
ligibile. ꝛ ſic totaliter diligit illud cuius bonitati
equat q̃titas dilectiõis.et ſic deus nõ põt diligi
ab alio q̃3 a ſeipſo. ¶ Ad ſecundū dicendum φ il
lud argumentū bñ pbat φ deus nõ põt in via di-
ligi totalit vel pfecte put totalitas vel pfectio ex
cludit oẽm defectū: ſed illud vt dictū est nõ cadit
ſub pcepto põt tñ totaliter diligi totalitate exclu
dente oẽ repugnãs et ꝯtrariū. ꝛ hoc ſufficit ad im
pletionẽ pcepti. ¶ Secūdus modus dicendi bre 2. opĩo do
uior ſic põt imaginari q̃tum ad quattuor questio ctoris.
nes. Primo quõ illud itelligit qz vno mõ referū
tur ad q̃ttuor potẽtias aīe rõnales: vt ſc3 diligere
ex toto corde ad volūtatẽ/ex tota mẽte ad itelle-
ctum/ex tota aīa ad concupiſcibilẽ/ex tota forti-
tudie vel virib⁹ ad iraſcibilẽ/vel tertiū ad ſenſua
litatẽ.quartū q̃tū ad executiuã: qz etiã in actu ex
teriori est meritū ꝛ demeritū:,vt aureola ꝛ opposi
tum. ¶ Scđo quõ pcipit. Primo eñi quo ad ha-
bitum ꝛ pparationẽ animi: qz caritas circūſtãtio
nata est q̃tū et qñ ſ3 φ oportet ex toto corde.ꝛc.
Scđo q ad actū puatiue: vt hõ nihil ꝯtra hãc aīe
mi pparationẽ in his habeat qđ ẽ ſolū pctm mor
tale. Itẽ quo ad actū positiuū qñ ꝛ q̃tū ẽ necesse
aliter nõ. Tertio quõ ꝯſulit ꝛ quidẽ q̃tū ad actū
q̃tū est possibile ꝛ determinatis circūſtãtijs obſer

uatis. nõ eñ tenet homo quantũ põt ex toto corde. &c. q2 nõ tenet facere oĩa bona q̃ põt: sed quanto plura bona fecerit & deum plus dilexerit: tãto meli9 erit: & q2 cõsiliũ dat de meliori nõ isto modo est cõsiliũ: sicut etiã illud / quodcũqȝ põt man9 tua opare. ¶ Quõ autẽ pmittit scȝ quo ad actũ pfectum & nõ interruptũ. sic eñ est in pmisso etiã nobis quid9 nũc nõ est in pcepto nec in cõsilio cũ sit impossibile qȝ tũc erit facile & delectabile qñ non cessant nocte et die dicere sctũs. s. s. &c. ¶ Quãtũ ad scõm de augmẽto capacitatis ad augmentum caritatis dicunt aliq̃ q sicut in materia luenit duplex capacitas / vna que ẽ possibilitas susceptiua forme p quã scȝ ipsa est subiectũ cuiuscũqȝ forme absolute accepta. & ista est essentia pme materie q̃ non variat sed manet / & determinãs eã in ordine ad determinatã formã & hoc respectu agẽtis naturalis & sm cõem cursum put materia existẽs sub forma vini est capax aceti & non ecõuerso: & existens sub forma mẽstrui est capax forme embriõis & nõ ecõuerso. Sic etiã est duplex capacitas volũtatis respectu caritatis / q̃ est dispositio ipsi9 volũtatis ad recipiendum caritatẽ sm modũ cõmunẽ q̃rerit in adultis: q̃ q̃dẽ dispositio est p quẽdã conatum quo q̃s tendit in deũ. & ista capacitas põt variari & minui et augeri. et loquendo de tali capacitate / aucta caritate auget capacitas volũtatis: q2 quãto aliq̃s habet maiorẽ caritatẽ / tãto bene pl9 vtẽdo ea põt elicere pfectiorẽ actũ tendẽdi in deũ et conatũ / et magis se disponere: et si caritas possit augeri in ĩfinitũ / talis capacitas auget in infinitum: sicut eñ materia sub forma vini est ppinquior forme aceti q̃ existenti sub forma alteri9 liquoris. ita etiã volũtas existens sub magna caritate est ppinquior alij maiori q̃ si esset sub parua et hoc est sm cõem cursum. nã absolute loquendo deus põt sine tali pparatione cõferre quãtãcũqȝ caritatẽ vellet. ¶ Quantũ ad tẽtiũ de eleuatione ĩtellectus p caritatẽ. Dicũt aliq̃ q dupl'r põt aliquis habit9 eleuare aliquã potentiã. Uno mõ directe & formalit' pficiẽdo eã ad suũ actũ eliciendũ & sic caritas nõ eleuat ĩtellectũ sed fides: q2 sicut intellectus & voluntas cum sint diuerse potentie habentes diuersos actus formaliter distictos requirunt diuersas rectitudines / scȝ volũtas rectã inclinationẽ naturalẽ in bonũ / & rectitudinem intellectus p rectã estimationẽ pmorũ pncipiorũ ad recte viuendũ in vita naturali: ita reqrunt diuersos habit9 supnaturales infusos supnaturalit' eleuãtes easdẽ ad recte viuẽdũ in vita spũali: q̃ q̃dẽ habitus sunt fides spes & caritas / indirecte tñ et quasi ĩperatiue põt dici eleuare intellectũ: supposita tñ eius formali eleuatione p fidẽ: & hoc q2 eleuatio volũtatis redũdat in eleuationẽ intellect9 / cum habeat mouere intellectũ et alias potentias q̃rum ad exercitiũ act9: ita tñ q pri9 moueat ab intellectu pri9 facto in actu / & hoc etiã vlteri9 dat actui intellect9 & cuiuscũqȝ alteri9 q sit meritori9 et sic psupposita ei9 formali eleuatione ad credendũ supnaturalia facit q hoc credere sit meritoriũ. ¶ Itẽ põt dici q eleuatio voluntatis ponit eleuationẽ intellect9 coexigitiue inq̃tum pfectio volũtatis coexigit pfectionẽ intellectus. & sic aliq̃ mõ põt dici intellect9 eleuari indirecte & ex ɔsequẽti / psupposita tñ ppria & formali eleuatione p fidez. ¶ Sed isti arguunt contra se & dicunt q2 beatitudo cum actu voluntatis includit actũ intellectus et magis actum intellect9 sm quosdã q̃ actũ volũtatis: sed p actũ voluntatis hõ ordinat ad btitudinẽ in via & habet eam in patria. ergo caritas eleuat ad vtrũqȝ actum scȝ intellectus & voluntatis. ¶ Ad hoc autẽ respondẽt dicẽtes q ad btitudinẽ ordinamur p caritatẽ & p eã sum9 in statu btitudinis / nõ sic q p caritatẽ habeamus quicq̃d ptinet ad merẽdum in via btitudinẽ / nec ad habẽdum in patria: sed p eã vna cum alijs habem9 vtrũqȝ. q̃d autẽ pncipali9 ptinet ad beatitudinẽ / videt q act9 intellectus: q2 vbicunqȝ de beatitudie fit mẽtio a sctis et a canone / semp fit mẽtio expressa de visione / nõ sic autẽ de amore. Unde mirum est quõ aliqui dicũt q visio facit ad beatitudinẽ nõ essentialiter sed dispositiue: q2 si sic esset / scti fecissent de hoc mentionẽ / qȝ tñ nõ fecerunt. ¶ Ad argumenta solutum est in primo articulo.

Margin: 2. articul9 Gotf. de fontib9 in quoli.

Margin: 3. articul9 de fontib9 in quoli.

¶ Distinctio. xxviij. ¶ Questio prima.

Circa vicesimũ octauam distinctionẽ q̃runt tria. Primũ est: vtrum oĩa sint ex caritate diligẽda? Secundũ / vtrũ hõ ex caritate debeat diligere seipsum? Tertiũ est / vtrũ caritas possit diminui? ¶ Quantum ad primũ videt q omnia sint ex caritate diligẽda: q2 p caritatẽ cõformamur deo: sed deus diligit oĩa q̃ sunt: vt habet Sap. xi. ergo & nos debem9 ex caritate oĩa diligere. ¶ Itẽ caritas correspõdet fidei: sed p fidẽ cognoscim9 oĩa vel cognoscere possum9 put oĩa possunt haberi p reuelationẽ diuinã cui fides innitit. ergo videt q caritate diligenda sunt oĩa. ¶ In cõtrariũ est qȝ dicit Augu. in littera / q illa sola sunt ex caritate diligẽda q̃ nobiscũ societate quadã referunt in deum: sed non oĩa sunt talia sed solũ creature rõnales. ergo. &c. ¶ Responsio. Tria vidẽda sunt. Primo q̃ sunt ex caritate diligenda / & q̃ nõ. Scõo / vtrũ caritas aucta & remissa sint vna forma numero realit'? Tertio / vtrum si essent diuerse forme seq̃ret q in augmẽto caritatis si fieret successiue & p motũ / essent actu ĩfinite forme? ¶ Quãtum ad primũ sunt duo modi dicẽdi. ¶ Primus pmittit duo vidẽda. Primũ est q nõ oĩa sunt ex caritate diligẽda: sed solum de9 & creature rõnales. Scõm est / q nõ oẽs creature rationales sunt ex caritate diligẽde: q2 nõ damnati angeli vel hoĩes. ¶ Quantum ad primũ aduertendum q licet sit ppriũ caritatis ponere in actu rationẽ meriti: nichilomin9 ipse act9 intelligẽdi deũ magis respicit amorẽ amicitie q̃ amorẽ ɔcupiscẽtie. Nec est intelligendum istos duos amores esse duos actus sed vnũ q̃ dupliciter noiat sm duplex obiectum. Cũ eñ amore sit alicui velle bonũ / iste actus respectu illi9 cui bonũ volum9 ppt se dicit amor amicitie. bonum autẽ quod ei volum9 dicitur amari amore ɔcupiscẽtie. & q2 pfectior ẽ amor quo q̃s amat ppter se / q̃ ille quo q̃s amat ppter aliud. Ideo caritas q̃ est sũma pfectio in actu diligẽdi magis respicit amorẽ amicitie q̃ concupiscẽtie: imo illũ nõ respicit nisi q2 ad aliũ ordinat. ¶ Ex hoc põt dupl'r argui ad ppositum pbandũ. Primo sic. Ad illum non habet pprie caritas ad que non põt haberi amor amicitie: sed ad creaturas irrationales nõ potest haberi amor amicitie.

Margin: Primum

Margin: Secundũ

Margin: In oppõz

Margin: Respõsio.

Margin: 1. articls. Durãdus di. presenti. q. 1.

ergo nec caritas. ¶ Minor patz:qz pprie nõ habet
amor amicitie nisi ad illud cui volum⁹ bonũ ppt
se:creaturis autẽ irrationabilib⁹ nichil tale volu
mus sed totũ ad nos referim⁹.nõ em volo vinum
esse bonũ ppter vinũ sed ppter me vel ppter ami
cum:et sic de oĩb⁹ aliis:qz nos sum⁹ quodã modo
fines oĩm vt dr.2.phisicoꝝ.ergo.ꝛc. ¶ Scdo pa
tet idẽ ꝛ ex eadẽ radice sic. Amor amicitie atten
dit ſm aliquã cõicationẽ in vita: sed nulla creatu
ra irrationalis habet nobiscũ cõicare i vita:qz ta
lis cõicatio cõsistit in cõicatiõe vite:creature aũt
irrationales pprie nõ agunt sed agunt magis.er
go ad ipsas pprie nõ est amor amicitie:quare nec
caritas.amor tñ taliũ includit in amore caritat
inq̃tum ex caritate aliq̃d diligim⁹ cui talia volu
mus siue sint bona spũalia vt virtutes/ siue bona
corpalia vt res exteriores. ¶ Scdm patet:qz ad
damnatos demones vel hoies nõ habet pprie ca
ritas. Primo/qz caritas fundat sup cõicationem
vite beate habite vel possibilis haberi:sed dãnati
siue hoies siue angeli nõ possunt nobiscũ in iste vi
ta cõicare. g nõ sunt ex caritate diligẽdi. ¶ Se
cũdo:qz sicut amor ciuilis fundat sup virtutes ac
quisitas/sic amor caritat super virtutes infusas
vt nate sunt ad btitudinẽ pducere: sed ad illos q
nõ habẽt virtutes ciuiles ꝛ iã sunt in malicia ob
durati adeo vt sint incorrigibiles soluẽda est ami
citia ſm aristotẽ.9.ethicoꝝ.ergo ad dãnatos ho
mines vel angelos q sunt totaliter obstinati/ nec
reuerti possunt ad statum virtuose vite ꝛ supnatu
Ad rões aĩ oppõm ralis/nõ est habẽdus amor caritatis. ¶ Ad pmũ
argumentũ dicendũ q de⁹ diligit oĩa volẽdo ali
qd bonũ oĩb⁹ sed nõ bonũ gre vel glorie/in cuius
cõicatione fundat amor caritatis:ꝛ ideo nõ debe
mus oẽs ex caritate diligere sed illos q sunt ca
paces gre et glie:nec in hoc diuertim⁹ a dilectio
Ad scdm. ne dei et a forma eius. ¶ Ad scdm dicẽdũ q nõ ẽ
simile de fide q ptinet ad cognitionẽ ꝛ de dilectio
ne caritatis:qz cognitio põt se extẽdere ad oĩa bo
na vel mala:dilectio nõ nisi ad bona ꝛ mala:et di
lectio caritat nõ nisi ad illos qb⁹ bona gre ꝛ glo
rie sũt cõicabilia:ꝛ hec sũt int creaturas sole rõa
Secũdus mod⁹ dicẽdi q ẽ doctoris. les beate vel in via existẽtes. ¶ Alius modus di
cẽdi põt imaginari sic q cũ caritas includat amo
rẽ amicitie et ↄcupiscẽtie qdã sunt diligẽda ex ca
ritate pmo modo/ quedã scdo mõ/ qdam neutro.
Quicq̃d aũt actu vel aptitudine est particeps su
pernaturalis q est pmo cõcupita p caritatẽ/ipsuz
est diligibile ex caritate amicabiliter.et sic pmo ꝛ
pncipaliter diligit de⁹ q est pma et summa btitu
do essentialiter ꝛ est oĩa beatitudo virtualit:hoc ẽ
illud qd est supra nos. post hoc idipsum qd sum⁹
nos/qd imediate participat a deo btitudinem:id
est aĩa.postea qd est iuxta nos ppter consortium
ipsi⁹.deinde qd est infra nos ppter accidẽtalẽ par
ticipationẽ. ¶ Sed dubiũ est sub quo membro ca
dat xps ſm q hõ. Et dr q diligẽdus est minus q
deus/ꝛ magis q nos obiectiue:qz sibi mai⁹ bonũ
volumus ꝛ habitũ quo ad vnionẽ glorie aĩe ꝛ cor
poris/ꝛ habendũ quo ad gliam et honorẽ:sed intẽ
siue min⁹ q nos/ cũ solũ de⁹ sic plus debeam⁹ di
ligere:sed qz ex ei⁹ humanitatis merito ꝛ satisfa
ctione depẽdet nr̃a beatitudo/ forte intẽsi⁹ ipsum
q nos caritas diligit. ¶ Quo ad secundũ sciens
dum q pmo et pncipaliter concupita ex caritate
quecũq sint bona patrie:qz illud est mai⁹ bonũ qd
possit optari ꝛ adipisci.caritas autẽ q est maxim⁹
amor optat maxima bona.scdario autẽ sunt illa q
ne quib⁹ ad illa non puenit/sicut virtutes et meri
ta quib⁹ recte viuit/qb⁹ nullus male vtitur q sunt
maxime bona in vita ista/et esse et viuere et posse
q sunt bona media. Tertio bona minima sicut bo
na fortune ꝛ tpalia q̃tum ad hec subseruiũt et nõ
plus. Qui ergo pl⁹ optat et pcurat aliq tpalia q
eterna corpalia bona q spũalia/non diligit ex ca
ritate. sed ex carnalitate debent etiã optari mala
tẽpalia haberi quantũ sunt medicine ei/ si aliter nõ
possit corrigi:sicut medic⁹ amat dum secat ꝛ qz li
cargicum excitat ¶ Quo ad tertiũ sciendũ q ca
ritas conformat se deo q̃tuz põt: et qz de nemine
q diu viuit desperandũ est:ideo oẽs viatores dili
gendi sunt:qz nescimus pscitos cũ in morte aliq̃n
peniteãt vt latro. Similiter qz fide tenem⁹ illos q
sunt in purgatorio et in limbo patrũ erãt beatifi
cãdos illos q in patria iã beatos/ oẽs hi ex cari
tate diligẽdi sunt contẽti sub illo qd est iuxta nos
id est pxim⁹. sed dãnati tã hoies q demones/qz
tenemus nũq eos saluãdos:non sunt ex caritate
diligẽdi simplr:sic scz vt optet salus eterna sz ma
gis dãnatio eterna sicut deus vult:sed ſm qd dili
gi possunt a nobis/ſm q illud bonũ nec eis volu
mus qd de⁹ vult eis:nõ tñ ad eos est amor aicitie
pprie/qz sunt incorrigibiles in malo moris ꝛ de
sperati vt dicit pma opinio. ¶ De pueris autẽ in
limbo dicendũ q non solũ ſm qd vt demones: sz
amicitia naturali sũt diligẽdi/quo mõ oĩs virtuo
sus est diligẽdus:et optare debem⁹ eis tãta bona
sicut nobis naturalia:sed pprie amicitia caritat
non sunt diligendi:qz non debem⁹ eis optare bo
na supnaturalia qz hoc esset ↄtra volũtatẽ dei.vñ
dãnati pena sensus vel dãni sunt illa q nõ sunt ex
caritate diligẽda/nec cõcupiscibiliter: qz nõ sunt
creature irrationales inq̃tũ in eis relucet dei iu
sticia.et sic caritate patrie letabit iust⁹ cũ viderit
vindictã.nec sunt diligẽdi ex caritate amicabilit
pmo mõ:qz nõ est eis optãda beatitudo. ¶ Quã 2. articul⁹
tum ad scdm pncipale/scz an caritas vel alia for
ma possit eẽ eadẽ numero intẽsa ꝛ remissa. Scdo
ostẽdere qualiter hoc fiat. Tertio obiicere in con
trariũ et soluere. ¶ Quãtum ergo ad pmũ scien Herueus q̃li.2.q.13.
dum q intẽsum ꝛ remissum pñt ↄparari adinuicẽ
vel sicut pmanẽs ad pmanẽs/ vel sicut fluẽs ad p
manens/ vel sicut fluẽs ad fluẽs. verbi gra.pona
tur q aliq̃d remisse calidũ calefiat viteri⁹/põt esse
q̃stio vtrum calidũ qd pri⁹ erat in esse pmanẽti sit
idẽ cũ calore q habet in tmino motus: vel põt esse
q̃stio/ vtrũ calor q erat in fluxu alteratiõis sit idẽ
cũ calore q erat res a q/ et idez cũ calore q res ad
quẽ erat. Uel vtrũ intẽsum et remissum in motu
alterationis sit eadẽ forma numero. Si ergo lo
quamur de ↄparatiõe intẽsi et remissi put sunt in
fluxu forme oportet q sit eadẽ forma:qz alit seq̃re
tur q essent infinite forme in actu in eadẽ altera
tione/vel q nulla alteratio esset ↄtinua:qd est fal
sum ꝛ ipossibile/ꝛ ideo antecedens ex quo sequit
¶ Scdo idẽ patet:qz si nõ esset latitudo in vna ꝛ
eadẽ forma numero ſm intẽsum et remissum q̃li
bet alteratio numero esset acceptio alicui⁹ indiui
sibilis numero:sed acceptio idiuisibilis est instã
tanea.ergo q̃libet alteratio esset instãtanea/qd est
falsum. Si autẽ ↄparet forma q est i tmino a quo/
ad ipsam formã fluentẽ:oportet ponere q sit eadẽ

forma siue intēdat siue remittat. Et pbo tripliciter/quarū due pme rōnes sunt cōes vtriq3 modo
Primo sic/qr forma illa aut abijcit in tpe aut i nūc
solū. Si in tpe. ergo in tpe alterationis pcedens
forma remansit cū eo qd acquisitum fuit p alterationem/ et p ɔsequēs forma pri9 pmanens cedit in
eandē essentiā cū forma fluente: qr due forme solo
numero differentes nō possunt esse in eodē subiecto. Si dicat q in instāti/eadē rōne sequēs forma
erit acqsita in instāti. et sic ois alteratio erit instātanea. Si dicis q abiectio pme erit instātanea/ et
itroductio secūde erit instātanea/sed intēsio tā introducte erit successiua. ¶ Cōtra pmo/qr illa secunda in sua introductione aut est intēsior pcedēte aut nō. si nō/ergo nō pl9 facit ad intēsionē seqntem q pcedēs et oportebit eā ita expellere sicut pcedentē: qr sm te intensa nō pōt stare cū remissa/ et
sic redibit eadē qstio/ vtrū illa remissa abijciat in
tpe aut in instāti/et ibit in infinitū. si autē illa sequens sit intēsior in sua receptione sequit q alteratio nō reqrit successionē nec ppter receptionem
forme nec ppter intensionē: nisi tu velis dicere q
parua intēsio nō reqrit successionē/sed magis q
est quedā fictio. ¶ Itē qn fit mot9 de cōtrario in
cōtrariū nō statim in istāti abijcit pma forma: qr
sensibiliter apparet q qn fit de calido frigidū/nō
statim abijcit calor: sed sm te intēsum et remissum
se habent sicut cōtrarie forme. ergo qn ex remisso
fit intēsum/remissum nō abijcit in istāti. ¶ Scdo
pncipaliter sic: qr sicut se habet forma pmanēs intēsa vel remissa ad motū sequentē vel formā fluētem sequentē/ita in forma fluēte remissum vnius
se hz ad itēsum alteri9 nūc: sed remissum vni9 nūc
in forma fluēte/ et intēsum alteri9 nūc sunt vna forma nūero. ergo. et c. Minor pbata est Maior etiā
facilit pz: qr in nūc in q tminat motus posset vlterius fluere absq3 iterpolatiōe/ et in quolibet etiā
nūc ipsi9 fluxus posset terminari mot9: sed si illud
qd terminat vlteri9 flueret/sic se haberēt adiuicē
sicut fluēs ad fluēs. ergo etiā si tminaret pri9 postea fluat/sic se habebit illa forma permanēs a qua
incipit motus ad formā in fluxu sicut vn9 gradus
vnius nūc in fluxu ad gradū alteri9 nūc i fluxu. ergo. et c. ¶ Tertio sic/ et hoc ptinet pncipalit ad formā ptinentē in ɔparatione ad fluxū q est remissio
vt qn aliqd frigidū remittit calorē/ tūc ergo qro
vtrum facit aliqd remittēdo aut nō imittendo. q
nichil est ibi de nouo qd pri9 nō esset: sed prius nō
erat ibi ille calor q erat itēsus. ergo null9 calor est
ibidē de nouo nisi ille q erat ibi prius intēsus. ergo calor q erat ibi pri9 intēsus et nūc remissus sunt
eadē forma si remittit et imittit aut imittit calorē
aut frigiditatē/nō frigiditatē qd patet ad sensum
qr ibi est calor. nō calorē: qr frigidi nō est calefacere. ¶ Ad hoc dicūt alij q frigidū remittit calorē
imittēdo calorē remissum: nec est incōueniēs vt dicunt q frigidū imittit calorē qn nō vincit ex toto
passum qd est calidū. ¶ Cōtra hoc est: qr videt q
illud vincit calidū qd formā caloris ex toto corrūpit: sed sm istos frigidū corrūpit totalit calorē intensum et p ɔñs simplr vincit passum. Dices q ordo est formarū: qr subiectū nō pōt trāsire de extremo in extremū nisi p mediū/ et ppter hoc frigidū
nō pōt a principio inducere frigidū nisi mediante
calore remisso. ¶ Sed nec hoc valet: qr dato q si
esset q reqreret de extremo in extremū trāsire p
medium/tn oportet dare agēs pportionatū effectui: sed frigidum nō est agēs pportionatum calido/cū calidum et frigidū qtum ad id qd pmo imprimunt vel ipozrāt sint opposita agētia vniuoca.
ergo et c. ¶ Scdo sic ad idē qr peto vtrū calor abijciat in tpe vel in nūc. si in tpe: ergo aliqd caloris
intēsi remanet cū remisso et cedit in eandē speciem
cū eo/ et p ɔñs i idē numero/cū due forme vni9 speciei nō possint esse in eodē subiecto. Si in nūc/tūc
eadē rōne qua calor intēsus abijcit in nūc/eadem
rōne calor remissus itroducet in nunc: et ita non
erit ibi aliqua alteratio successiua sed instātanea.
¶ Itē qro vtrum aliqua introductio alicui9 caloris remissi sit successiua vel nō? Si nō/hoc est cōtra sensum: qr apparet aliquā remissionē eē successiuā. si sic ita scz q introductio alicui9 caloris remissi successiua sit/tunc qro vtrū eq remissa sit in
tota remissione aut nō. Si dicat q sic/hoc est contra sensum qr apparet in motu remissionis q nō ē
dare duo nunc/in qb9 eq remissum sit qd remittit/
et sic eadē forma pōt esse magis et minus remissa.
¶ Cōparādo autē motum siue fluxū ad formam
pmanentē put ptinet ad terminū ad quē/ similit
oportet dicere q forma fluēs q in tpe flux9 est remissior q in termino sit eadē cū illa q est in termino: qr sm cōiorē opinionē et veriorē vt credo/ forma q acqrit p motum et mot9 sunt idē re/ita q dicunt eandē rem: sed mot9 dicit eā vt est in fluxu et
fieri. terminus autē dicit eā vt est in esse pmanēti:
et sm hoc forma q est in fluxu et est magis remissa
q in termino saltē qtū ad aliquā partem fluxus
est eadē forma. ¶ Scdo sic/qr si qualitas acqsita
p alterationē nō esset eadē cū qualitate q est i fluxu vel alteratione qualitas acqsita p alterationē
nō plus esset termin9 itrinsecus alteratiōis q introductio forme substātialis q est termin9 extrinsecus alterationis qn alteratio terminat ad generationē substātie: sed hoc ē falsum: qr introductio
forme substātialis est tmin9 extrisec9 alteratiōis.
¶ Sed ɔtra hoc posset obijci: qr qualitas q est in
alteratione pcedēte in generatione substātie corrumpit/ et etiā qualitas q itroducit cū forma substantiali est diuersa ab ea/ et est ibi termin9 extrinsecus. ¶ Et ad hoc dicendū q hoc est p accidēs/
qr scz qualitas que est in alteratione pcedēte corrūpit corruptione subiecti: sed manēte eodē subiecto semp qualitas q est in acqsitiōe in fluxu semp
est eadē cū ea q est in acqsitione: sed de forma substātiali aliter est qr ipsa nō pōt esse eadē cū qualitate existente vel in fluxu vel in facto eē: qr forme
diuersarū specierū vel diuersoz generū nō pñt esse eedē: et ideo semp introductio forme substātialis est termin9 extrinsec9 alterationis pcedentis.
¶ Cōparando autē formā pmanentē remissam q
est termin9 in motu intensionis ad formā intēsam
pmanentē est termin9 ad quē respectu eiusdē mot9
Dico q sunt eadē forma. Et pbo dupl'r. Primo:
qr sicut dictum est forma q est remissa que est res
a quo est eadē cū forma in fluxu/ et ista eadē in fluxu est eadē cū forma intēsa q est res intēsa ad quē.
ergo a pmo ad vltimuz forma remissa que est res
a quo/ et forma intēsa que est res ad quē/est eadez
numero. ¶ Scdo sic/qn fit de remisse calido intēse calidū: aut illa eadez forma que fuit remissa est
postea intēsa aut nō. Si sic habet ppositū. si non:
ergo forma q pri9 fuit remissa nō intendit/sed no-

us generaꝭ/qđ est cōtra id qđ oēs cōcipiunt de in
tensione formarū. ¶ Et ad hoc dicunt aliq ꝙ intē
sio dr̄ fieri ꝑ hoc ꝙ idē subiectuꝫ de minus tali fit
magis tale nō ſm eādē formā: ſꝫ ſm diuersas for
mas/ſcđm tñ idē subiectum. ¶ Sed hoc non va
let: qꝛ non solū dicitꝛ fieri idē subiectū de mīn⁹ tali
magis tale/vt solum requiratur vnitas subiecti:
immo etiam dicitur ꝙ ipsamet forma intenditur:
quod non posset esse nisi eadem forma que fuit re
missa esset postea intēsa. ¶ Quātum ad secūdum
scꝫ qualitꝛ intēsum ⁊ remissum sint vna forma. Di
co ꝙ q̄tū ad intēsum ⁊ remissum ꝓut sunt in fluxu
vnum oportet esse idē cū alio altero duoꝝ modo
rum: vel ꝙ toto pri⁹ accepto remanēte qđ super
uenerit cedat in vnitatē cuꝫ eo sicut in eo qđ nutritꝛ
materia tota ꝑcedēte: ita qđ superuenerit cedat in
idētitatē cū ꝑcedēte/vel ꝙ aliqđ ꝑcedētꝭ materie
qđ superuenerit cedat in idētitatē cū illo manente/
quoꝝ ꝑmum videtꝛ michi ꝓbabili⁹. Primo qꝛ nō
videtꝛ quare secundus grad⁹ sit intēsior q̄ ꝑm⁹/et
terti⁹ q̄ secūd⁹/ sed ita est ꝙ motio talis fiat sic ꝙ
aliqđ ꝑcedēs expellatꝛ q̄n aliqđ sequēs introducitꝛ
sicut etiā mobile mat⁹ vbi hꝫ in q̄cunq̄ pte spacij:
qꝛ nō acq̄rit aliqđ de nouo nisi cum expulsiōe ali
cuius particularis ad ꝑcedēs. ¶ Scđo/ qꝛ ita dif
ficile est videre quō aliqđ ipsius ꝑcedētis cedat in
vnitatē cū sequēte vel differat ab eo/sicut si totuꝫ
ꝑcedēs ponatꝛ remanere. qualitꝛ autē ꝑcedēs ⁊ se
quens sint vnū vel etiā differāt. dico ꝙ ipsum intē
sum differt a remisso sicut tōm hñs ⁊ pl⁹/nō scđm
ptes significabiles/ ita ꝙ vna possit significanter
distingui ab alia: sed sicut totum ꝑfectibile cōpre
hendēs aliqua nō sicut partes significabiles disti
cta. ¶ Et de hoc sunt duo exēpla. Primum est de
cōuersione materie nutrimenti in nutritū vt ma
teria adueniēs nō pōt distingui significāter a ꝑce
dente. et sīlr q̄n pellis efficitꝛ maior ꝑ extēsionem/
maioritas aduenīēs nō pōt distingui a ꝑexistente
Contra hoc obiici tur multi pliciter. quantitate. ¶ Contra hoc obiicitꝛ multipliciter.
Primo sic: qꝛ agēs intendēs aut imprimit aliqđ
diuersum a ꝑcedente aut nō. Si nō: ergo nulla va
riatio est in intensione/qđ est ꝯtra sensum. Si sic:
ergo forma intēsa quā imprimit est diuersa a ꝑcedē
te remissa. et ex hoc vlterius sequitꝛ ꝙ ista remissa
2 corrūpitꝛ: qꝛ due forme eiusdē speciei nō pñt simꝛ eē
in eodē subiecto. ¶ Scđo sic: qꝛ variatio q̄ ē i mo
tu intensionis aut est in ipsa forma/ aut in aliquo
alio. Si in ipsa forma: ergo sunt ibi plures/ qꝛ va
riatio vt videtꝛ nō est nisi inter diuersa. Si dicas ꝙ
sint ibi diuersi gradus licꝫ sit eadē forma. Primo
q̄ro vtrum grad⁹ illi sint idē cū essentia forme aut
nō. si nō: ergo mutatio ſm illos gradus nō ē mu
3 tatio ſm formā/nec ꝑ ꝯñs est alteratio/qđ est fal
sum. ¶ Item etiā idē dubiū est de illis gradib⁹/
vtrum maneāt cū alio sicut de formis. Si autē il
li gradus sint essentie forme/ tūc ponere diuersos
grad⁹ est ponere diuersas formas: ⁊ sic adhuc stat
ꝙ intēsum ⁊ remissum aliquo modo differunt rea
liter: sed quecunq̄ differunt realiter differunt nu
4 mero: q̄ cū nō differunt numero sunt idē. ġ forma
intēsa ⁊ remissa sunt diuerse numero. ¶ Quarto
sic: qꝛ si intēsum habet plus q̄ remissuꝫ aut hoc est
succedēte forma forme aut manente eadē forma.
Si ꝑmo mō/ habetꝛ ꝓpositum scꝫ ꝙ intēsum ⁊ re
5 missum sunt diuerse forme. si scđo mō/tūc nulla ē
ibi variatio. ¶ Quinto sic: qꝛ si forma remissa ma
net intēsa aut manet i ꝓꝑa forma aut nō. si manet
in ꝓꝑia forma nō manet virtualiter intēsa/qđ est
cōtra me. si autē non manet in ꝓꝑia forma: ergo
differt realiter a forma intensa in qua non manet
scđm ꝓꝑiam formā. ¶ Sexto sic ⁊ est confirma 6
tio ꝑcedentis: qꝛ qđ cōtinetꝛ in aliquo virtualiter
in aliquo differt ab eo realiter/sicut de creatura ⁊
deo in quo cōtinetꝛ virtualitꝛ creatura/⁊ de misci
bilib⁹ ⁊ mixto in quo ꝯtinentꝛ vi tualiter miscibi
lia: sed vt videtꝛ scđm me remissum manet virtua
liter in intēso. ergo. ⁊c. ¶ Septimo sic: qꝛ frigidū 7
remittēs calidū aut aliqđ imprimit aut nō. si aliqđ
imprimit/hoc nō pōt esse nisi calor remissus. nec po
test de nouo imprimere calorē remissum nisi corrū
pēdo calorē intēsum: qꝛ aliter duo calores simꝛ es
sent. ¶ Si dicatꝛ ꝙ nichil imprimit. Cōtra: ꝑmo: qꝛ
si nichil imprimit nichil agit: ⁊ sic agens remittens
est nichil agēs. Scđo: qꝛ agēs particulare nichil
remouet nisi oppositū imprimēdo: sed agēs remit
tens remouet intēsum. ergo. ⁊c. Si dicatꝛ ꝙ remit
tit calorē impediēdo actionē cōseruātis calorē/non
valet: qꝛ tunc deberet poni frigidū iuxta ꝯseruās
qđ dicitꝛ impediri ꝑ frigidū ⁊ nō ad calidū. ergo ⁊c.
¶ Octauo sic: qꝛ in oī motu abiicitꝛ termin⁹ a quo 8
sed in motu intēsionis termin⁹ a quo est forma re
missa: ergo in tali motu forma remissa abiicitꝛ/et ꝑ
consequens nō manet eadē cum intēsa. Si dicatꝛ
ad hoc ꝙ forma remissa nō est ꝑ se termin⁹ sed pri
uatio maioris grad⁹ q̄ nō manet. ¶ Cōtra qꝛ ter
mini mot⁹ sunt positiui: qꝛ ſm phm̄. 5. phisicorum
motus est a subiecto in subiectū: id est ab affirma
to in affirmatū: sꝫ ꝑuatio nō dicit aliqđ positiuuꝫ
qđ sit termin⁹ a quo ipsi⁹ mot⁹ intēsionis q̄ abiicitꝛ:
sed hic non potest esse nisi forma remissa. ergo. ⁊c.
¶ Nono sic: sicut in remissione tēditꝛ ad ꝑuatio 9
nem/⁊ nō esse ita in intēsione receditꝛ a ꝑuatione ⁊
nō esse: sed in remissione tēditꝛ ad nō esse forme q̄
remittitꝛ. ergo in intēsione receditꝛ a nō esse forme
que acq̄ritꝛ: ⁊ ꝑ ꝯñs ista forma q̄ acq̄ritꝛ ꝑ itēsiones
nō ꝑexistebat/nec est eadē cū ꝑcedēte/nec ꝑ cōse
quēs est forma remissa. ¶ Decio sic: qꝛ mot⁹ incō 10
possibiles dicuntꝛ esse ſm formas incōpossibiles:
sed motus intēsionis ⁊ remissionis sunt incōpossi
biles ſm se totos: qꝛ forma intensa ⁊ remissa sunt
incōpossibiles: ⁊ ꝑ ꝯñs nō pñt esse eadem forma.
¶ Undecimo sic: qꝛ si eadē forma manens variatꝛ 11
ſm grad⁹ sequitꝛ ꝙ forma sit subiectū variationis
qđ est falsum. ġ. ⁊c. ¶ Duodecimo sic: et est ꝯtra 12
illud dictū qđ dr̄ ꝙ intēsum continet remissum et
plus nō ſm partes significabiles: qꝛ ſm phm̄. 4.
phisicoꝝ. id qđ excedit alterū/diuiditꝛ in id qđ ex
cedit ⁊ in reliquū: scꝫ in id qđ exceditꝛ. qꝛ scđm te
intēsum excedit remissum: ergo diuiditꝛ in illud ⁊
reliquū: sed illud nō pōt eē nisi illud qđ excedit et
reliquū possint distingui ꝑ significabiles partes. er
go. ⁊c. ¶ Ad primum ergo dicendū ꝙ imprimere Nō ad obiecta.
aliud a ꝑcedēte pōt dupliciter intelligi. Uno mō qꝛ fa
cit de nouo formā oīno distinctā a ꝑcedēte/ita ꝙ i
nullo sit eadē cū ea. et isto mō nō imprimit diuersum
a ꝑcedēte. Alio mō pōt accipi scꝫ imprimere diuer
sum a ꝑcedēte/facere ꝑcedēs ꝑfecti⁹: ⁊ sicut facit
diuersum a ꝑcedēte mō quo idē magis ꝑfectū dif
fert a seipō min⁹ ꝑfecto. si autē fiat vis i noīe ꝑfe
ctionis posset dici ꝙ nō imprimit de nouo: sed im
pressum ꝑficit/⁊ sic agit. ¶ Ad scđm dicēdū ꝙ est Ad scđm.
ipsa forma: ⁊ q̄n infertꝛ ergo sunt plures forme. vi

cēdum φ nō sequit̄: imo est fallacia consequētis a
plurib⁹ causis veritatis ad vnam: q2 ista variatio
pōt eē: vel q2 sunt plures forme: vel q2 vna forma
magis ⁊ min⁹ ꝑfecte hita. ¶ Ad illud qđ dr̄ in cō
trarium/ qñ q̄rit̄ verū gradus sint idē cum forma.
Dico φ sic/ ⁊ φ sicut vna forma est intēsa ⁊ remis-
sa: ita idē grad⁹ intēsus est/ q̄ antea fuit remissus
⁊ intensus differt a remisso sicut includēs ipsū ⁊ et
plus nō ƀm ptes significabiles eodē mō sicut di-
ctum est de forma intensa ⁊ remissa. Et si dicas φ
si nō est nisi vnus grad⁹ nō est aliqua variatio. di-
co φ verū est si ille grad⁹ nō pōt hr̄e latitudinem
ƀm esse magis ⁊ min⁹ ꝑfectū. Si autē facias vim
in hoc qđ dicit̄ grad⁹/ ita φ dicat̄ grad⁹ remissus
ipsa forma cū ꝑcisione maioris ꝑfectionis ⁊ gra-
dus intēsus ipsa forma cū inclusione maioris ꝑfe
ctiōis: tūc isti grad⁹ nō sunt diuerse essentie diuer
sarum formarū: sed sunt eadē essentia accepta cū
priuatione maioris ꝑfectionis ⁊ accepta cū inclu
Ad tertiū sione maioris ꝑfectionis. ¶ Ad tertiū dicēdum
φ intēsum ⁊ remissum aliquo modo differunt rea
liter: nec tñ sequit̄ q differant sicut diuerse forme
numero: sed differunt sicut eadē forma magis et
minus ꝑfecta/ vel magis ⁊ min⁹ ꝑfecte habita. Et
qñ dicit̄ φ ista q̄ nō differūt numero sunt idē nu-
mero/ verū est φ sunt idē numero q2 eadē essentia
nūero: tñ nō seq̄t̄ φ ista q̄ sunt diuerse essentie nu-
mero nō differāt realit̄: sicut eadē essentia magis
⁊ min⁹ ꝑfecta. vñ qñ dr̄ differūt realit̄. ergo sūt diuer
Ad q̄rtuʒ se eē ne nūero. fallacia ꝯñtis ē sicut pri⁹. ¶ Ad q̄r
tum dicendū φ intēsum habet magis q̄ȝ remissum
manēte eadē forma ⁊ qñ dicitur φ nō: q2 tūc non
esset variatio. dico φ imo: q2 non solū pōt esse va-
riatio ƀm susceptionē forme post formā: sed etiam
ƀm φ eadē forma potest esse magis vel minus ꝑ-
fecta/ vel magis ⁊ minus ꝑfecte habita. vnde ibi
Ad q̄ntuʒ etiā est fallacia ꝯsequentis. ¶ Ad quintū dicen-
dum φ forma remissa q̄ñtum ad id qđ est positiuū
in eo manet in ꝓpria forma: id est q̄ñtum ad essen-
tiam ipsi⁹ forme cū maiori tñ ꝑfectione: ita φ in-
tensum includit eā et aliq̄d plus nō ƀm partes si-
gnificabiles vt dictū est: et ꝓpter hoc illud pl⁹ nō
est aliq̄d significāter distinctū a p̄cedēte: sed ipsa-
met forma p̄cedēs facta ꝑfectior. Et qñ dr̄ φ hoc
nō pōt esse: q2 ƀm me remissum cōtinet̄ in intenso
virtualiter. Dico φ aliq̄d ꝯtineri in aliquo tripli
citer est. Vno mō ƀm causalitatē effectiuā: sicut
effect⁹ cause efficiētis ꝯtinet̄ in causa. Alio modo
sicut dispositiones materie trāseūtis aliq̄ mō ꝯti-
nent̄ virtualit̄ in effectu: sicut dicūt̄ miscibilia ma-
nere in mixto qđ gñat̄ ex miscibilib⁹ sicut ex mate-
ria trāseūte. Tertio mō aliq̄d dr̄ eē virtualit̄ in aliq̄
scđm ꝯtinētiā formalē/ sicut dicit̄ vegetatiuū esse
in sensitiuo/ ⁊ sensitiuum in itellectiuo. modo ista
que cōtinent̄ p̄mo mō virtualiter ⁊ scđo mō in ali-
quo differunt realiter ab ipso ƀm illud qđ cōtinet̄
in alio tertio mō. qñ accipiunt̄ in eodē nō differūt
realiter ab illo in quo cōtinent̄ virtualiter. Vnde
in hoīe nō differt realiter sensitiuū ⁊ intellectiuū
nec vegetatiuū a sensitiuo. Isto autē mō ꝯtinet̄ re
missū in intēso: q2 forma itēsa ꝯtinet illā ⁊ aliq̄d pl⁹
formaliter modo quo expositū est. Differt tñ in
duob⁹ hincinde: q2 vegetatiuū tm̄ ⁊ sensitiuū tm̄ ⁊
intellectiuū in diuersis differūt spē: sed intēsum ⁊
remissum in diuersis differunt numero sed nō spē
q2 differunt sicut ꝑfectū ⁊ imꝑfectū in vna specie.

¶ In alio q2 vegetatiuū ⁊ intellectiuū in eodē
sunt sic̄ ⁊ silr̄ sensitiuū ⁊ vegetatiuū ꝓ eodem nūc
verificat̄ vnū de alio. Est ei verū dicere/ hoc vege
tatiuum est hoc sensitiuū ⁊ silr̄ sensitiuū est intel-
lectiuum. sed in remisso et intēso nō est sic. vñ non
est verum ꝓ eodē nūc φ remissum sit intēsum/ vel
ecōuerso. sed bñ verū est φ forma q̄ pri⁹ fuit remis
sa nūc est intēsa. Cui⁹ causa est q2 itēsum dicit for
mā cū inclusione maioris ꝑfectiōis sine priuatio-
ne: sed remissum dicit formā cū exclusione maio-
ris ꝑfectiōis siue p̄uatiōe. Et ideo nō pōt dici φ
eadē forma sit simul intensa ⁊ remissa. sed in hoīe
vegetatiuū nō iportat exclusionē sensitiui: nec sen
sitiuū intellectiui: nisi forte solū ƀm vocē in q̄ȝtuȝ
vox significans hoc non significat illud. Et ideo
possunt verificari simul de eodē. ¶ Ad sextum pa Ad sextū.
tet ex his q̄ dicta sunt ad istā rōnem. ¶ Ad septi- Ad septi.
mum dicendū φ frigidū remittēs calidū/ nō ipri-
mit aliq̄d ipsi calido: sed diminuit calorē ipediē-
do actionē cōseruātis. nō sequit̄ φ si nichil impri-
mit nihil agat/ sicut etiā corrūpēs in eo φ corrum
pens nichil imprimit sȝ subtrahit si etiā de⁹ anni-
chilaret res nichil iprimeret sed subtraheret: qđ
quō posset itelligi ⁊ quō fieri/ ad p̄sens nō ptinet.
Vnde agere se extēdit large ⁊ ad iprimendū actū
et ad remouendū actū. ⁊ qñ dr̄ φ tale frigidū de-
beret poni ad cōseruās qđ agere ipedit. dicēdū φ
non opȝ: q2 nō solū aliqđ agens pōt ipedire actio
nem alteri⁹ agētis remouēdo virtutē actiuā eius
vel debilitando: sed etiā ex pte subiecti in qđ agit
expellēdo ne habeat ꝑfectū debitum sup ipsum/ vel
introducēdo formaȝ de nouo vel cōseruādo eam.
¶ Ad octauū dicendū φ in motu intensionis ter Ad.8.
min⁹ a quo q̄ abijcit̄ est p̄uatio vlterioris ꝑfectio-
nis q̄ nō manet facta forma intēsa nō autē ipsa es
sentia forme q̄ñtuȝ ad id qđ est quia in fine manet.
¶ Ad dictū autē ph̄i dicendū φ ph̄s intēdit dice-
re φ mot⁹ differt a gñatione et corruptiōe ex hoc
φ mot⁹ est ab affirmato in affirmatuȝ: alia ꝟo nō/
nō q2 motus aliq̄ñ incipiat ab aliqua p̄uatione ⁊
terminet̄ ad aliquā p̄uationē: sed q2 in sua ratiōe
nō includit sic incipere a p̄uatione ⁊ terminari ad
priuationē sicut generatio ⁊ corruptio quoȝ vnū
scȝ generatio habet incipere a nō esse rei generate
aliud ꝟo scȝ corruptio habet terminari ad nō esse
illius rei q̄ corrūpit̄: vel forte ꝓ tāto dictū est: q2
in vtroq̄ȝ termino motus subijcit̄ aliqđ ens actu:
nō sic aūt in aliis. Q2 aūt nō sit itētio aristotelis
φ mot⁹ aliq̄ñ nō incipiat a p̄uatione patet ex hoc
qđ dicit in fine illi⁹ capl̄i qñ cōcludit φ motus est
a subiecto in subiectū/ dicit etiā p̄uatio accipit̄ ꝓ
subiecto: id ē ꝓ affirmato/ ⁊ φ q̄ñq̄ȝ p̄uatio affir-
matione demōstrat̄ vt nudū. ¶ Ad nonum dicē- Ad nonū.
dū φ in remissione q̄ñq̄ȝ itur non ad totale nō esse
forme: sed ad nō esse intēsum vel ꝑfectū/ et silr̄ ter
in intēsione nō incipit̄ semꝑ a totali nō esse forme
que intēdit̄: sed a nō esse ꝑfecto vel intēso. ¶ Ad Ad deci-
decimū dicendū φ intēsio ⁊ remissio sunt incōpos mum.
sibiles mot⁹/ nō q2 semꝑ sint ƀm diuersas formas
sed q2 sunt ƀm p̄uationē et positionē eiusdē forme
toti⁹: vel ƀm positionē vel priuationē alicui⁹ ꝑfe-
ctionis maioris in eadē forma. vnde sunt incōpos
sibiles sicut positio et priuatio eiusdē. ¶ Ad vn- Ad vnde-
decimū dicēdū φ q̄ñq̄ȝ illud qđ scđm agens agit cimum.
dicit̄ agere: sicut dicit̄ φ calor calefacit. et sic etiā
dicim⁹ φ in forma est variatio intēsi ⁊ remissi: non

qꝛ sit subiectū talis variationis: sed qꝛ ſm eā sit/ꝛ
hoc nō posset esse nisi haberet latitudinē talē sicut
dictū est. ¶ Ad duodecimū dicendū ꝙ phs in 4.
phisicoꝝ volēs pbare ꝙ mot⁹ nō esset ī vacuo nisi
in instāti vult ostēdere hoc ꝙ nulla est ꝓpoꝛtio ple
ni ad vacuum sicut est proportio pleni ad plenuꝫ
q̄licunqꝫ sit vnum plenū magis subtili corpe/et
aliud min⁹ subtili. ꝛ vult hoc pbare p hoc ꝙ id qđ
excedit aliud est diuisibile in id qđ excedit ꝛ ī reli
quum: nūc autē plenum nō est diuisibile in vacuū
et in illud qđ excedit: qꝛ vacuum nichil est. Et ex
hoc nō vult phs ꝙ subtili⁹ cōparatū minus subti
li diuidat̄ ī partes significabiles: qꝛ hoc esset etiā
cōtra istos: qꝛ tunc seq̄ret̄ ꝙ forma intēsa se habe
ret ad remissaꝫ in eodē subiecto sicut totū ad par
tem significabilē in ipo quia si totum intensum di
uidit̄ in illā formā remissam sicut ī partē significa
biliter distinctā ab alia/qđ est ꝯtra phos. Est er
go intētio phi ꝙ excedēs aliqđ diuidit̄ in illud et
aliud/vel sicut ī ptes significabiles/vel sicut ī par
tes nō significabiles: neutro autē istoꝝ modoꝛuꝫ
ens diuidit̄ aliqđ et nichil nullum eñ ens potest
ꝓportionē hře ad nichil vel plenuꝫ ad vacuū/ vel
ſm partes significabiles vel nō significabiles. vñ
sicut nō pōt dici ꝙ ens diuidat̄ in aliqđ et nichil/
vel ꝙ nichil sit aliquota pars entis: ita nō pōt di
ci ꝙ nichil ſm aliquā ꝓportioneꝫ min⁹ calefiat q̄
ens vel aliqđ cōsimile cōueniat ei in cōparatione
ad ens. et sic patet ad q̄stionē. ¶ Quātum ad ter
tium de illa ꝯña/vtrum scꝫ ad diuersitatē intēsi et
remissi sequit̄ infinitas actualis formarū. dicunt
quidā et bene ꝙ sic/pbantes sic: qꝛ si intēsum ꝛ re
missum differunt realiter/tot sunt diuerse forme ī
alteratiōe realiter quot sunt ibi differētie ſm ma
gis et min⁹. Sed ibi sunt īfinite differētie ſm ma
gis et min⁹. ergo ꝛc. Maioꝛ patet: qꝛ magis ꝛ mi
nus se habēt sicut intēsum ꝛ remissum. Minoꝛ ꝓ
batur: qꝛ tot sunt ibi differētie scđm magis et mi
nus quot nunc possunt accipi in tpe alterationis:
qꝛ in tpe alterationis nō est dare duo nunc in qb⁹
mobile eque intēse alterat̄: sed in quolibꝫ tpe pos
sunt accipi infinita nunc. ergo ꝛc. ¶ Et ista dedu
ctio cōcludit/nisi aliq̄s velit dicere ꝙ ois altera
tio sit instātanea/qđ nemo ponit. ¶ Isti autē ra
tioni respōdet̄ dupliciter ab aliis. Primo dicēdo ꝙ
in qualibet alteratione sunt diuerse forme differē
tes scđm differētiā intēsi ꝛ remissi tñ sunt idē cōti
nuatiue. ¶ Scđo dicēdo ꝙ iste īfinite forme sunt
in potētia īfinita autē esse in potētia in aliquo nō
est incōueniēs: sicut in cōtinuo sunt infinite diui
siones in potētia. ¶ Cōtra primū arguit̄ dupli
citer. Primo sic: qꝛ si forme q̄ ponunt̄ in motu alte
rationis sunt vnū cōtinuatiue cū vnū cōtinuatiue
sit vnū nūero/oēs iste forme erunt vna forma nu
mero: sed si oēs iste forme sint vna forma numero
cū ibi inueniant̄ differētie intēsi et remissi forma in
tensa et remissa erit eadē nūero/qđ est cōtra istos
¶ Scđo sic: qꝛ si īter tales formas vel īter tales
gradus qꝫ est intēsum et remissum est cōtinuitas
siue vnitas cōtinuitatis: aut hoc est ꝓpter vnita
tē numeralē forme: aut ē ꝓpt vnitatē subiecti/aut
ꝓpt vnitatē siue ꝯtinuitatē tpis. si pmo mō hoc ē
ꝯtra eos: qꝛ oēs ille dñe intēsi ꝛ remissi hńt vnitatē
ꝓpt vnitatē nūeralē ipsi⁹ foꝛe intēse et remisse. ꝛ sic
eadē forma numero pōt esse intēsa ꝛ remissa succes
siue. ¶ Si scđo mō. Cōtra pmo: qꝛ si vnitas sub

Ad duodecimum

3. articul⁹. Herueus vbi supra

Rñsio aliquoꝝ ad rationē iā factam.

Contra istā respōsionem.

iecti sufficeret ad vnitatem eoꝝ q̄ sunt in subiecto
eodē tūc oīa illa q̄ essent in eodē subiecto esset vnū
continuitate/qđ est falsum qꝛ: due qualitates di
uersarum specierū non possunt cōtinuari. nec etiā
duo motus diuersi genere vel specie/sicut altera
tio et mot⁹ localis: q̄ tñ possunt esse in eodē subie
cto. ¶ Scđo sic: qꝛ vnūquodqꝫ hńs vnitatē hꝫ aliqđ q̄
formaliter ꝛ essentialiter sit vnū: sed forma nō ha
bet essentialiter ꝙ sit ens et vnū p subiectuꝫ: qꝛ p
subiectū hꝫ esse subiectiue ꝛ nō formaliter: ergo in
motu opoꝛtꝫ dare aliqđ formaliter p qđ mot⁹ for
maliter est vn⁹ numero. sed illud nō pōt esse aliud
nisi forma fluens q̄ cōiter ponit̄ esse ipse mot⁹. er
go in tota alteratione nō est nisi vna forma nō ob
stante diuersitate intēsi ꝛ remissi ꝛ sic idē qđ pri⁹.
¶ Si dicat̄ tertio mō ꝯtra hoc arguitur quadru
plici rōne et auctoꝛitate. Primo sic: qꝛ in tempo
re cōtinuo cōtingunt motus oppositi cōsequēter
se habētes sicut habet̄ 5. phisicoꝝ. sed ſm te cōti
nuitas tpis sufficit ad ꝯtinuitatē motus ergo op
positi motus ꝯsequēter se hńtes possunt esse cōti
nui: qđ est ꝯtra phm ibidem. ¶ Scđo sic: qꝛ si ad
cōtinuitatē mot⁹ sufficit vnitas tpis/tunc opera
tiones angeloꝝ q̄ p coexistētiā sunt ī eodē tpe cō
tinuo facerēt vnū motū cōtinuum: sed hoc est fal
sum. ergo ꝛ antecedēs. Falsitas ꝯñtis patꝫ. Pro
batio ꝯñe ex pmissis patet. ¶ Si dicat̄ ad hoc ꝙ
opationes indiuisibiles ꝛ distincte sicut sunt opa
tiones angeloꝝ/nō sint in tpe cōtinuo sicut in ꝓ
pria mēsura/sicut est mot⁹ q̄ est in tpe ꝯtinuo sicut
in ꝓpria mēsura/nō valet: qꝛ oportet dare rōnem
quare mot⁹ sit ī tpe cōtinuo sicut ī ꝓpria mēsura ꝛ
nō tales opatiōes/nō poterit inueniri nisi qꝛ mot⁹
hꝫ quādam vnitatē cōtinuitatis in seipso quā nō
habēt iste opationes: ꝛ tunc si habet istā vnitateꝫ
cōtinuitatis intrinsecā ī seipsa saltē subiectiue: nec
ad istā vnitatē sufficit vnitas subiecti nec tpis si
cut dictū est. et ideo oportet ponere vnitatem for
me ſm quā est motus. ¶ Tertio: qꝛ cessante mo
tu celi ponam⁹ aliquā alterationē q̄ est mot⁹/esse
quacunqꝫ virtute fiat: tunc q̄ro de ista alteratione
vtrum partes ei⁹ habeāt aliquā vnitatē cōtinuita
tis inter se aut nō. Si sic: ergo pter cōtinuitatem
que est in motu celi/cui⁹ successio vel qualitas po
nit̄ tps/oportet ponere vnitatem cōtinuitatis in
istis ab aliquo alio q̄ sit tps: nisi quis velit voca
re tps successionē cuiuslibet motus. Si non: ergo
talis alteratio nō esset motus: sꝫ est composita ex
vnitatibus instātaneis. ¶ Quarto. qꝛ dictum est
ꝙ in omni eo quod est vnum opoꝛtet ponere vni
tatem essentialem p aliqđ intrinsecum sibi: sed al
teratio ꝛ omnis motus est aliquid vnum realiter:
ergo oportet pōere aliquod intrinsecum realiter
per quod sit vn⁹ mot⁹ vel alteratio. Nec pōt dari
pter subiectū vel tps nisi forma ſm quā est mot⁹.
¶ Auctoꝛitate etiam phi hoc patet. 5. phisicoꝝ q̄
dicit ibi: simpliciter aūt vnus motus qui subiecti
quidem vnius ꝛ numero est. Quis aūt huiusmo
di est manifestū est diuidentibus. tria eñ sunt ſm
numerū circa q̄ dicimus motū vnū ꝙ in quo ꝛ qñ
ꝙ qui necesse est aliqđ esse qđ mouetur vt hoiem
aut currū ꝛ in aliquo hoc moueri vt in loco. aut
in passione ꝛ quādo vt in tēpoꝛe. Omne eñ quod
mouet̄: aut ī genere quidē aut specie opoꝛtet esse
vnū ꝛ est vnū in re in qua mouetur habitum: aut
erat in tēpoꝛe simpliciter aut vnū in oibus est: et

nanq in quo est vnum oportet esse et indiuisibile: vt speciē ⁊ qsi vnum. ⁊c. ¶ Ex his apparet scd̄m philosophus: q2 vnitas motus non solum requirit vnitatem subiecti et temporis: sed etiam forme secundum quā est motus: ⁊ sic in toto motu alterationis est tantū vna forma numero in quo tamen sunt diuerse differentie intensi ⁊ remissi.

¶ Si forte dicatur ad omnia ista ꝙ licet forme intense ⁊ remisse plures numero sunt in alteratione tamen earum successio est vna et cōtinua ⁊ dat vnitatem et continuitatē motui.

¶ Contra hoc arguitur dupliciter. Primo: quia successio aut est ipse motus: et tunc eadem questio est de vnitate successionis sicut de vnitate motus. Si autem sit passio motus cum vnitas et entitas passionis magis dependeat ab vnitate et entitate subiecti q̄ econuerso sequitur ꝙ motus non habet vnitatem a successione: sed ab aliquo scꝫ a forma scd̄m quā est motus. ¶ Si dicatur ꝙ motus habꝫ cōtinuitatem a seipso: sed vnitatem cōtinentis habet ab illa successione: non valet: q2 oportet vnum motum esse vnius successionis et vnam successionem esse vnius motus: tunc ergo quero de vnitate essentiali a quo habet causam ipse motus: nec sufficit dc̄e a subiecto vel tempore / vt dictum est. ¶ Religatis igitur his relinquitur qđ requirit cum his vnitas forme scd̄m quā est motus. Philosophus etiam quinto Phisicorum dicit expresse sicut dictum est ante ꝙ vnitas motus requirit vnitatem forme scd̄m quā est motus. nec sufficit

2. ratio principalis. quecunq vnitas sine ista. ¶ Secūdo sic: quia forme diuerse q̄ ponuntur in vna alteratione quā tu ponis esse vnam propter vnam successionem / aut sunt finite aut infinite: si ponatur ꝙ finite contra. quia tot sunt ibi diuersitates formarum quot diuersitates scd̄m intensum et remissum. Scd̄m te enim eadem forma numero potest esse intensa et remissa: sed in qualibet continua alteratione sunt infinite dc̄e intensi et remissi: quia tot diuersitates sunt intensi et remissi quot possunt accipi nūc in tēpore in quo est talis alteratio. In tempore autem tali pn̄t infinita nunc accipi. ergo ⁊c. Si autē ponatꝰ ꝙ sint infinite hoc est inconueniens ⁊ impossibile ꝙ vna ⁊ eadem generatione alterentꝰ ⁊ corrūpantꝰ infinite forme. Nec valet dicere ꝙ sunt in potentia

Obiicitur contra istas rationem. sicut statim patebit. ¶ Contra tamen ista arguitꝰ quadrupliciter ab aliis. Primo sic: q2 in toto motu locali qui est vnus non est idem vbi: ergo nō oꝫ ꝙ in tota alteratione sit eadem forma.

2 ¶ Secundo sic. quia si aliquis vadit per aliquod spacium vbi esset ignis vel aliquid simile non esset eadem sensatio per totum. ⁊ tamē sensatio continuaretur. ergo a simili non oportet ꝙ in motu alterationis sit idē actꝰ vel eadē forma / lꝫ sit ꝯtinuꝰ

¶ Tertio sic: quia philosophus sexto phisicorum.

3 vbi probat ꝙ ante quodlibet mutatum esse est mutari. et ante mutari mutatum esse in motu. ⁊ hoc in infinitum dicit sic eadem autem demonstratio et in nō ꝯtinuis accipiemus enī tempus in quo ē motus. ⁊c. et sic videtur dicere ꝙ non oportet ꝙ alteratio sit continua. sed propter continuitatem motus requiritur vnitas forme ⁊ non propter aliud. ergo vꝫ ꝙ in alteratione non requiritur vnitas forme.

4 ¶ Quarto sic. quia vt dicunt: continuitas proprie dicta non est nisi in quantitate dimensiua. sed alteratio non dicit talem quantitatem. ergo. ⁊c.

Responsio ad obiecta. Ad primū ¶ Ad primum istorum dicendum ꝙ mobile nunq̄ mutat totum vbi primum quando mouetur ad secundū. sed semper cōtinuat precedens vbi sequēti ⁊ vertitur omnibus illis vbi in quibus non facit interpolationem vt in potentia: quod non potest dici de formis totaliter diuersis vt satis cito patebit. vnde in tali toto motu nunq̄ dimittitur totum vbi primum simul nec simul occupatur totum vbi secundum: sed manente aliqua parte vbi primi successiue occupatur pars post partem vbi secundi.

Ad scd̄m. ¶ Ad secundum dicendum ꝙ in motu alterationis dupliciter potest esse successio. Vno modo ex parte mobilis prout forma etiam habet esse extensum per accidens: sicut si successiue calefit aliqua pars post partem. et vnitas talis motus requirit vnitatem continuitatis quam habet forma per accidens quāta, put dicit tota albedo alicuius subiecti non discontinuata esse vna. ⁊ similiter de aliis accidentibus quantitatis per accidens. ⁊ si etiam tale mobile sic alteraretur ꝙ quantum ad aliquid sui corrumperetur forma: ⁊ quantū ad aliquid sui de nouo acquireretur: sicut contingit in illuminatione aeris a sole. q2 vertitur circa aerem. cōtinue enī ex vna parte deficit lumē ex alia acquiritur scd̄m motum solis continuitas etiā illuminationis prouenit ex h ꝙ aliqd̄ prioris luminis manet ꝯtinuatū cum sequente et sic etiam dicitur de sensatione si est quanta per accidens qđ continuatur transeundo per aliquod sensibile / per hoc ꝙ aliquid prioris remanet continuatum cum secundo et sic deinceps. sicut si portaretur speculum iuxta parietem album continua immutatio in speculo continuaretur per hoc ꝙ aliud potentie immutationis semper maneret cum secunda. Alio modo potest esse successio scd̄m intensum et remissum eadem parte mobilis et successio cōtinua in talibus oportet ꝙ sit vel per hoc ꝙ totum acceptum remaneat idem cum sequente vel per hoc ꝙ aliquid preacceptū remanet idem cum sequente aliter enim posset saluari

Ad tertiū ri vitas in tali successiōe inꝰ p̄mū et scꝫ. ¶ Tertia aūt ratio manifeste ē ꝯtra arguētes ⁊ ducere ꝯtra veritatē. Contra arguētes: q2 ipsi dicunt ꝙ in alteratione est vnitas continuitatis. et per consequens cōtinuitas proprie dicta. vnde ipsi dicunt ꝙ ille forme que sunt in alteratione sunt vnum cōtinuitate ⁊ sic redarguunt seipsos. Dicunt etiam contra veritatem: q2 non solūmodo in quātitate dimensiua permanente inuenitur continuum sed etiam in successiua. Dicunt etiam contra philosophum expresse: q2 ipse dicit ꝙ non solum in motu locali / sed etiam in alteratione contingit accipere moueri āte mutatū: ⁊ mutatū eē aū moueri in infinitum. sed sic vnū accipere aū alterꝰ nō ꝯtingit nisi in ꝯtinuis. ergo ⁊c ¶ Ad argm̄ ergo dicꝫ ꝙ illud qđ assumitur. s. q̄titas proprie

Ad q̄rtuꝫ inuenitur solū in q̄titate dimensiua simpliciter est falsū. ¶ Ad quartum dicendum: ꝙ aristoteles illud verum dixit non q2 imponeret illuminationem continuam esse. q2 aliter sua demonstratio nulla esset q̄ intendit probare moueri in talibus esse mutatum esse ⁊ econuerso in infinitum. sed intensio sua est ꝙ quando est successio in motu alterationis per h ꝙ eadē pars subiecti magis ac magis alteratur nō pōt accipi mediū ad probādam questionem predictam ex partibus continuis mobilis: vel ex parte etiam particularitū significabilitū forme scd̄m se accepte sicut possunt accipi in spacio et ideo oportuit ꝙ accipe

ret medium ex partibus temporis sibi correspōdentis et medietas alterationis in medietate medietatis tpis: ꝛ sic i infinitum ꝛ sic pꝫ de pōa illa. ¶ Rñsio etiā scđa q̄ dr ꝙ iste infinite forme sunt ibi in potentia nihil valet q: aliquid potest dupliciter dici in potētia esse i aliq. Uno mō sicut forma aliqua qua aliqđ subiectū simplic: caret dr esse i potentia in illo: sicut si diceret ꝙ calor est in potentia in aqua frigida. Alio mō dr aliquid esse in potentia in aliquo sicut ptes totiꝰ cōtinui sunt in toto ꝛ tales ptes dicūtur esse in potentia in toto: nō q: tales ptes nō sint actu in toto cum q̄lꝫ ps hēat formā totiꝰ in actu pficiens eā formalit: q: forma ignis est in qualibet pte ignis licet nō tota loquēdo de totalitate quā hꝫ put extensa est p accidēs. sed dnr esse in potētia in toto q: sunt in potētia ad hoc ꝙ sint diuise nec actu sunt diuise vt singłe earū habeant suū esse diuisum ab alia q̄diu sunt in toto ꝛ isto mō infinita pñt eē in potentia in solo cōtinuo. Cū ergo dr ꝙ in alteratione pñt esse infinite forme in potētia: aut recipiūt esse in potentia pmo modo aut scđo mō. Si primo mō tunc illud qđ calefit dū calefit nih: i hꝫ de calore sicut nec aq̄ frigida qđ falsum est ꝛ cōtra sensum. Si scđo mō tunc opꝫ ponere iter istas formas ordinem ꝯtinuitatis simpliciter: ꝛ hoc non pōt esse si oēs ab inuicē sunt diuerse numero: imo tūc essent ifinite forme actu simpliciter diuerse vt dictum fuit. Unde ad vnitatem numeralem alterationis oportet ponere vnitatem numeralē forme scđꝫ quā est alteratio. ꝛ sic patet ꝙ responsio veraqꝫ nulla est. ¶ Ad argumēta solutum est in primo articulo.

¶ Questio secunda.

Ecundo q̄rit vtrū hō ex caritate debeat diligere seipm. et videtur ꝙ non: q: scđm Gregorium in quadā omelia. Caritas minꝰ q̄ iter duos haberi non potest sꝫ eiusdē ad seipsum non est realis dualitas: ergo eiusdē ad seipsuꝫ nō est charitas. ¶ Itē nihil ptinēs ad charitatē est vituperabile: sed amare seipsum est vituperabile: scđm illud. 2. Thi. 3 In nouissimis instabūt tēpora piculosa: ꝛ erūt hoies seipos amātes: g nullus pōt seipsum ex charitate diligere. ¶ Ad idē est qđ dr. 1. Cho. 13 Caritas nō querit q̄ sua sūt sed diligere se est querere que sua sunt cum diligere se sit velle bonum sibi. ergo nullus potest ex charitate se diligere. ¶ In cōtrarium est qđ dr Leuit. 18. Diliges amicū tuum sicut teipsum: sed amicos diligimus ex charitate: ergo ꝛ nosipos. ¶ Responsio. tria sunt videnda. Primo illud qđ q̄rit pncipaliter. Secundo/an charitas eliciat actum diligēdi in via. Tertio an eadē charitas numero possit elicere actum meritorium et beatificum. ¶ De primo proponūt aliqui duo vidēda. Primū ē an aliquis possit seipsum ex charitate diligere. Secūdū est de numero diligendoꝝ ex charitate an sufficienter assignentur in littera. ¶ Quantū ad pmū est aduertendū ꝙ nulliꝰ hesitat an hō seipsum diligat cum eñ diligere sit velle bonū dilecto cōstat ꝙ sicut hō vult maius bonum sibi q̄ aliis ceteris paribus sic hō magis diligit seipsum q̄ ceteros homines vel aliū quēcunqꝫ: immo amicabili ad alterum veniunt ex amicabilibus ad seipsum: vt dicit 9. Ethicoꝝ. ¶ Restat ergo solū iquirendū an talis dilectio sit ex charitate: ꝛ dicendū ad hoc ꝙ sicut prius tactum fuit charitas ponit in actu rationem meriti: ꝛ cū hoc in ipso actu diligendi magis respicit amorē amicitie vel beniuolentie q̄ cōcupiscentie. Sed quātum ad secundū sic amicitia ppe scđꝫ cōeꝫ nois acceptionē est ad alterū ꝛ nō ad se ipsum sed aliquid maius amicitia sicut vnitas simpliciter q̄ est potior vnione ex amicitia q̄ est ad alterum: sic hominis ad seipsum non est charitas vt includit amicitiā: sed put includit aliquid maius et forte verius habet rationem charitatis. ¶ Q ꝫ patet: q: dilectio charitatis sup rationem cōmunē dilectionis attendit in obiecto pciositatē sicut ipsum nomen sonat carum enim dicimus id qđ reputamus pciosum vnuiquisqꝫ autem preciosior est sibi q̄ alius ppter quod amor hois ad seipsum q̄tū ad hoc si sit ordinatꝰ in deum videtur magis esse amor charitatis q̄ sit amor ad proximum.

¶ Quantū ad secundū notandum est ꝙ numerꝰ et sufficientia diligendorū ex charitatate put numerantur ab Augustino sumit hoc modo: q: obiectum charitatis est duplex qđdā formale qđ hꝫ p se rationē obiecti scꝫ summū bonū qđ est bm̄ in se et beatificatiuū alioꝝ: quoddā aūt materiale pꝑter pticipationē summi boni. bonū g ex charitate diligendū/vel est primum et principale obiectū ex charitate diligendum: vel est tale per participationē. Si pmo modo sic est ipse deus/ vel bonum diuinum in se. Si secundo modo scꝫ per participationem aut p participationē intrinsecā aut p participationē extrinsecā. Si extrinsecam sic est proximus. Si intrinsecam/hoc contingit dupliciter: q: vel quo ad participationem beatitudinis essentialis: ꝛ sic est aīa nostra/vel accidentalis: ꝛ sic est corpus nr̄m. Et sic secundum hunc modum assignationis quatuor sunt ex charitate diligenda. vnum qđ est supra nos scꝫ deus: aliđ qđ nos sumus scilicet aīa nr̄a: q: vnusqꝫqꝫ est illud qđ est supremū in eo: vt dr. 9 Ethicorum. Tertium est illud qđ ē iuxta nos scꝫ proximus. Quartū qđ est infra nos scꝫ corpus nr̄m: nec ponunt corpus ꝛ anima proximi duo diligibilia ex charitate sicut anima nostra et corpus nostrum: q: in cōparatione ad vnūquēqꝫ q obligatur ad dilectionē charitatis corpus et aīa proximi cadunt sub eadē rōne pticipandi beitudinē scꝫ extrinsece: ꝛ ideo non distinguūtur vt duo diligibilia. sed aīa nr̄a et corpus nr̄m licet conueniāt in participatione intrinseca quo ad nos: tñ differunt in beatitudine participata ꝙ aīa pticipat beatitudinem essentialem: corpus vero nr̄m non nisi accidentalem rōne cuius ponuntur duo diligibilia. ¶ Salua tamen reuerētia cuiuscūqꝫ nō video quare idē nō possit dici de anima et corpore proximi quo ad participationem extrinsecam sicut de anima et corpore nostro quo ad participationem extrinsecam: quia vtrobiqꝫ potest equalit subdi talis participatio scilicet secundum beatitudinē essentialem ꝛ accidentalem propter qđ insistendo in pauciloribus non esset maledictum ꝙ tria essent diligibilia ex charitate scꝫ deus vt principale obiectum qđ est supra nos ꝛ aliud qđ sumꝰ nos p participationem intrinsecam/et tertium scꝫ proximus per participationem extrinsecam nobis adiunctū. ¶ Ad primum argumentū dicendum ꝙ Gregorius loquitur de charitate prout dicit amicitiā scꝫ communem acceptionē nois: sic eñ semper est ad

Primum

Scđm

Tertiū.

In ꝯtrarium

Respōsio.

1. articulꝰ. Durandꝰ di. presenti. q. 2.

Ad rōnes ante oppositum.

alterum aliqs tribus modis pōt esse eiusdē ad seipsum.

Ad scōm. ¶ Ad scōm dicendum q̄ amare seipsum scōm exteriorē hoīem plusq̄ interiorē est vituperabile: et hoc reprehendit ab apl'o: q2 est contra ordinē charitatis: sed amare seipsum q̄tum ad interiorē hoīem est laudabile: et est charitatis.

Ad tertiū ¶ Ad tertiū dicēdū q̄ charitas non querit que sua sunt: q2 scdm Augustinum cōia propriis nō ppōnit p̄acōibus asipon:t p hoc tñ nō excludit cura et dilectio primorū absq̄ preiudicio cōium. et sic qlz pōt ex charitate diligere seipz.

2. articul⁹. Godefri. de fontib⁹ i quolib. ¶ De secundo principali videtur q̄ charitas non eliciat actum amandi: q2 si ita esset charitas etiam separata a subiecto eliceret actum diligēdi: sicut calor separatus calefaceret: sed hoc est falsū scz q̄ charitas separata diligat vel actum diligendi eliciat cū nō sit creatura rationalis. ergo. &c.

¶ Contra. illud qd̄ hz se ad aliquid sicut act⁹ primus ad secundū est elicitiuū illius: sed charitas se hz ad actum diligendi ex charitate sicut actus primus ad secundū. ita q̄ talis dilectio non potest esse sine charitate. ergo. &c. ¶ Dicendū q̄ secundū q̄ voluntas se hz ad actū diligendi: ita et dispositiones q̄ sunt in ea: et ideo si volūtas habeat actiue elicere actum diligendi: ita et dispositiōes que sunt in ea elicient dispositiue actiue: et si voluntas se habeat ad hoc passiue et dispositio passiue se habebit. ¶ Est autē sciendum q̄ cū potentia dicat principium operationis siue actus in quolibet actu potentia est illud qd̄ p se et principaliter elicit actū sed habitus superadditus et cooperanſ dispositiue/aliter tñ respectu eorū q̄ non excedūt facultatē nature et aliter respectu eorū q̄ excedūt: nā respectu non excedentiū habitus vel dispositio superadditi non necessario requiruntur ad eliciendū actū q̄litercūq̄ q2 sine eis posset elici: licet cū difficultate: sed requiruntur ad prompte et faciliter eliciendum. In excedentibus autem sic requiruntur habitus q̄ sine eis talis actus nō posset elici simplr. Unde actus meritorius vite eterne de condigno non posset elici qualitercūq̄ ab hoīe: nisi esset informatus habitu gratie q̄ est vel charitas vel habitus ei annexus p quem habitum opera nostra sunt deo accepta et digna retributione vite eterne: et etiā nos ipsi sum⁹ accepti: nec sine istis donis possem⁹ cōformari bz esse supnaturale ipsis supnaturalibus et supnaturaliter diligentibus cognoscibilibus. Ex dispositione eñi appetitus et appetentis fit q̄ aliquid et appareat bonū et diligendū: et ideo in talibus hō non factus cōformis et pportionat⁹ supnaturalit̄ diligibilibus nō iudicaret talia sic diligenda: nec sic diligeret nec tñ propter hoc opz charitatē esse potentiā nō habitū q2 respectu taliū nihil phibet potentiā ante aduentū habitus simpliciter ea non posse: et post aduentum habitus simplr ea posse.

¶ Dicendum ergo q̄ potentia volitiua ofm actū diligendi elicit sicut p se pncipium actus sed charitas facit ad eliciendū actū siue elicit dispositiue ita tamen q̄ talis actus sine ea simpliciter esse nō posset. ¶ Et ex his pz q̄ illi q̄ plura sciunt de deo et de virtutib⁹ speculatiue syllogisando diuidendo diffiniendo non plus amant deū dilectione virtuosa pp̄ter defectū talis cōformitatis appetitus propter qd̄ etiam dicit Anselmus q̄ voluntas mouet se p suas affectiones inquātum tales affectiones faciunt aliquid apparere bonū esse. ¶ Ad rationem in oppositum dicendum q̄ non oportet q̄ illud qd̄ est ratio agēdi i aliquo separato sit agēs quia differt ratio agendi et agens: et ideo aliquid potest esse ratio agendi qd̄ nō potest esse agēs: precipue in his q̄ non agunt per suam substantiam sed per virtutem additam: sicut ignis generat ignem per virtutem additā ad suam substantiā que si separaretur forte nichil posset generare. ¶ Item calor quacunq̄ virtute nō est separabilis a suo subiecto proprio qd̄ est quātitas si separaretur cū esset quōdā indiuisibile: nullā actionē naturalē posset habere ¶ Ad aliud dicendum q̄ charitas se habz ad actum diligēdi ex charitate sicut actus prim⁹ qui est habitus cooperans et non sicut act⁹ prim⁹ qui est potentia: et dato q̄ talis actus nō possit elici sine charitate: non tamen propter hoc sequitur q̄ sit ipsa potentia dilectiua sicut patuit in principali solutione.

¶ De tertio arguit̄ q̄ idem habit⁹ non possit elicere actum beatificum et meritoriuz q2 idem habitus debet semp elicere actus eiusdez rōnis: sz actus btificus et meritorius nō sūt eiusdem rationis. ergo. &c. 3. articul⁹. Herueus q̄libeto. j. q. 14. ¶ Contra. quia idem habitus potest elicere diuersos actus variato motiuo: sed motiuum voluntatis variat̄ in via et in patria manente eadem charitate: nam in via motiuū voluntatis est bonū diuinū creditū. In patria autez motiuum eius est bonum diuinū visum. ergo charitas pōt elicere in via et in patria act⁹ diuersarum rōnū: et p consequens supponendo q̄ beatitudo sit actus voluntatis idem habit⁹ potest elicere actū beatificum et meritorium. ¶ Responsio. ad euidētiam istius questionis tria sunt facienda. Primo videndum quid importat meritū. Scdo quid importat actus beatificus. Tertio autem dicendum est ad questionem. ¶ Quantum ad primum sciendum q̄ meritum consistit in aliquo actu cuius ille cui attribuit̄ meritū dicitur esse dominus. et q̄ a tali cui scilz attribuitur meritū libere pōt impendi et a quo expectatur merces siue premium qui quidē actus videtur dici meritum: q2 facit merentem dignum mercede: vel facit mercedem debitam merenti. ¶ Quantum ad scōm dicendum q̄ act⁹ beatificus dupliciter potest accipi. Uno modo pro omni actu pertinente ad statum beatitudinis: et sic certū est q̄ tā actus voluntatis q̄ actus intellect⁹ sunt beatifici: immo accipiendo isto modo beatificum scz omne illud qd̄ pertinet ad statum beatitudinis etiam dotes corporis possunt dici quedam beatifica. Alio modo potest dici actus beatificus actus ille in quo vel solo vel principalr consistit beatitudo. et de actu isto secundo modo intelligitur hec questio proposita qñ querit̄ vtrū idē possit esse act⁹ beatific⁹ et act⁹ meritorius. ¶ Ex his tertio ad questionem quando queritur vtrum idem habitus possit elicere actum beatificum et actum meritorium: dico q̄ aliquis potest mereri sibi vel aliq̄. si loquamur de merito quo aliqs meretur alij sic dico q̄ idem habitus potest elicere actū meritoriuz ipsius beatitudinis et etiam actum beatificuz pro eodem tempore. ¶ Ad cuius euidentiam sciendū q̄ sicut voluntas per charitatem vna cum delectatione quam habet de deo vt quoddā cōmodū et cū amore amicitie quo amatur deus vt deus et cum amore amicitie quo amatur deus vt amicus: habet quosdam actus quibus eligit aliqua in ordine ad deum libero arbitrio: sicut anima christi eligebat sustinere passionem. Ita etiam videtur q̄

intellect⁹ p hītū gloriosum pter visionē btīficā pōt
hēre aliquā noticiā supnaturalē correspōdētē tali ele=
ctiōi volūtatꝭ. ¶ Ex his arguo ad qōnē oppositā
sic. ille habitus pōt elicere actū meritoriū quo qs
meretur alteri: ⁊ ex pte intellectus: ⁊ ex pte volū=
tatis q̄ potest habere noticiam vel elicere q̄ iudice
tur aliqd faciendū ꝓpter deū et eli re actū eligē=
di hoc qđ est iudicatiuū in ordine ad obtinendum
alteri etiam p̄miū supnaturale qđ est btītudo dū=
modo sit in statu merēdi: sed aliqs hñs actu actū
beatificū p charitatē et habitū gloriosum intelle=
ctus a quorū altero necessario est elicit⁹ act⁹ bea=
tificus pōt elicere talē noticiā et talem electionē
ergo. ⁊c. Maior pꝫ qꝛ mereri est elicere actū cui⁹
eliciens hꝫ dominiū et libere exhibere euꝫ illi a q̄
expectatur p̄miū. Minor pꝫ de xp̄o q̄ hñs act⁹
beatificos voluntatis ⁊ intellectus meruit oībus
aliqs etiā ipsam btītudinē p electionē voluntatis
elicitam a charitate ⁊ iudicium correspondens in
tellectus quod potuit elici ab habitu glorioso: vt
dictum est: ⁊ sic patet ꝙ habitus a quibus eliciun=
tur actus beatifici possunt elicere actus meritori
os quos aliqs merē alteri etiā in ipsaꝫ btītudinē
¶ Si autem loquamur de merito quo quis mere
tur sibiipsi aliquid aut illud meritū est alicui⁹ alte
rius a beatitudine aut ipsius beatitudinis. ¶ Si
loquamur de merito quo quis merē aliquid aliđ
a beatitudine: sic adhuc dico ꝙ habitus elicitiu⁹
actus beatifici potest elicere actū sic meritoriū: et
hoc similiē patet de xp̄o q̄ beat⁹ scđm aīam meru=
it sibi resurrectionē ⁊ dotes corporis. constat autem
ꝙ potuit ista mereri p p̄dictos habit⁹ sicut ⁊ po
tuit mereri alter. ¶ Si aūt querat de merito quo
quis merē sibiipsi btītudinē ipsaꝫ: tūc est duplex
opinio circa hoc. Nam illi qui ponūt ꝙ beatitudo
consistit in actu voluntatis vel solo vel p̄ncipaliē
necesse habent cōcedere ꝙ idē est habitus qui eli=
cit actū meritoriū quo quis merē sibiipsi btītudi
nem et qui elicit actū elicitum beatificum vocan=
do actum beatificum illum actum in quo solo vel
p̄ncipaliter cōsistit beatitudo: qꝛ scđm eos chari=
tas patrie elicit actum beatificum sicut dictum ē:
sed charitas vie qua quis elicit actum quo merē
sibi beatitudinem est eadem cum charitate patrie
numero vel saltem specie. ergo. ⁊c. ¶ Ista opinio
non videtur mihi vera ꝓpter duo. Primo quia ꝙ
qđ sit de delectactiōe q̄ delectamur in deo sicut in
bono cognito: tñ amor amicitie q̄ amamus deum
vt amicum videtur esse eiusdem rationis in via et
in patria quantū ad id qđ est p̄ncipaliter de ratio
ne talis amoris: qꝛ talis amor est eiusdem potētie
et eiusdeꝫ habitus et eiusdē formalis obiecti quā=
tum ad id qđ est principale in formali obiecto in
via et in patria: sed actus qui sunt eiusdem poten
tie habitus et obiecti formalis videntur esse eius=
dem rōnis. ergo. ⁊c. ¶ Ex hoc arguitur vlterius
sic qꝛ amor vie ⁊ patrie sunt eiusdē rōnis vt dictuꝫ
est: sꝫ amor vie non ē btītudo: ergo nec patrie.
¶ Si dicatur ad hoc ꝙ obiectum formale non est
idem quia in obiecto formali voluntatis includi=
tur esse cognitū in via ⁊ in patria: quia ī via est cre
ditum: in patria aūt est visum non videē sufficere:
qꝛ qñ cognitio nō est ipsum bonū p̄ncipaliter ama
tum: tunc ipsa cognitio non est formale obiectū vo
luntatis: sed ipsa bonitas cognita et amata: licet
non posset amari sine cognitiōe propter essentialē
ordinē istarum potentiarum: ⁊ ideo manente eadē
bonitate formali videtur ꝙ maneat idem obie=
ctum formale quantum ad id qđ est principale in
ipso. ¶ Secundo. quia secundum istā positionem
status vie et patrie differunt principaliter solū ⁊
penes actus et non penes habitus: hoc aūt videē
incōueniens. ergo. ⁊c. ¶ Q̄ aūt talis dispositio
non sit scđm habitus: sed scđꝫ actus ꝓbo: qꝛ si sta
tus patrie distinguitur a statu vie ⁊ habitus dꝫ di
stingui p̄ncipaliter et precipue per illum habitum
qui elicit actum in q̄ principaliē cōsistit beatitudo
qꝛ talis habitus quantū ad habit⁹ pertinentes ad
statū patrie maxime cōstituit statū patrie: qꝛ stat⁹
patrie est status beatitudinis: sꝫ hoc est falsū. si po
natur ꝙ beatitudo principaliter cōsistit in actu vo
luntatis: qꝛ in habitu voluntatis qui est charitas
cōueniunt status vie ⁊ patrie. ergo. ⁊c. ¶ Q̄ aūt
hoc sit incōueniens ꝓbo: qꝛ sicut status gratie quo
qs disponiē ad hoc ꝙ possit mereri vitā eternā di
stinguiē a statu pure nature in q̄ hō nō est disposit⁹
ad tales actus non solum per actus sed etiā p ha=
bitus ita etiā status patrie dꝫ p se distingui a statu
vie non solum per actus sed etiam per habitus et
precipue per illum habitum quo homo disponitur
ad principalem actū beatificū. ¶ Alia ē opinio q̄ 2. opinio.
ponit beatitudinē sistere in actu intellect⁹ perfe=
cte per lumen glorie q̄ est habit⁹ intellectus perfe
cti per lumē glorie in patria q̄ nunq̄ habetur nisi
cū actu beatifico scđm cōmunē cursū ⁊ scđꝫ istos
īpossibile est ꝙ habit⁹ eliciens actū beatificū pos=
sit elicere actū meritoriū quo aliqs meretur bea=
titudinē sibiipsi. ¶ Ad cuius euidentiā sciendum
ꝙ non dicitur simpliciter beatus nisi qui hꝫ actuꝫ
beatificum vt simpliciter suum īperpetuū haben=
dum. ¶ Ex hoc arguiē ad questionem p̄missam
qꝛ nullus potest mereri quod iā est suū simpliciter
quia mereri est exercere actum ad aliquid obtinē
dum qđ non est suum sed scđm predictam positio=
nē impossibile est aliqueꝫ habere habitum beati=
cum qui non habet beatitudinē vt suā: quia scđm
cursum cōmunem a deo rebus inditum impossibi
le est habere lumen glorie qñ habeatur visio bea=
ta q̄ ponitur beatitudo ab istis. ergo impossibile ē
ꝙ qs p habitum mereatur sibiipsi beatitudinem.
¶ Ad rationes vtriusq̧ partis respondenduꝫ: qꝛ
quicq̄d sit de veritate questionis rationes non vi
denē concludere. ¶ Ad rationem ergo factam ad
ptem negatiuā dicendū ꝙ act⁹ eiusdē habit⁹ diciē
esse eiusdem rationis in generali/ puta/ qꝛ omnes
actus charitatis sunt charitatiui ⁊ non solum mo
do actus vnius habitus: sed etiam actus vni⁹ po
tentie dicuntur esse vnius rationis in generali. vn
de non plus cōcludit de habitu q̄ꝫ de potentia sub
ista tñ vna rōne generali possunt esse act⁹ diuersa
rū rōnum in speciali: sicut pꝫ de actibus intelle=
ctus q̄ est vna potentia ꝙ sunt diuersi act⁹ ei⁹ q̄ ha
bent vnam rationem in generali et diuersas ī spe=
ciali et videntur ptinere ad diuersos stat⁹ scilicet
vie et patrie. ¶ Ad rationem ad partem oppositā
dicendum ꝙ deficit in duobus: primo qꝛ ponit bea
titudinem principaliter consistere in actu volunta
tis: secūdo qꝛ formale obiectum amoris amicitie
quantum ad id qđ est principale in eo non variaē
in via et in patria. ¶ Ad argumēta prime questio
nis solutum est in primo articulo.

¶ Questio tertia,

Ertio queritur vtrum omissum in primo scz vtrum caritas possit diminui. et arguitur q sic. qz cõtraria nata sunt fieri circa idez sz caritas est augmẽtabilis ergo et diminuibilis ꝫ.ꝛc. ¶ Itẽ arguitur iuxta hoc q sit diminuibilis cũ effectu. qz quod habz cõtrariũ ponibile et augmẽtabile i effectu hoc habet esse diminuibile in effectu. qz ad augmentũ cõtrarij sequitur diminutio alteri⁹ sz caritas habet cõtrariũ ponibile et augmẽtale in effectu cupiditatẽ scz. ergo ipa ẽ diminuibilis i effectu / minorẽ ponit augustinus. 83. questionũ. q 36. q cũ caritatis venenũ sit cupiditas adipiscẽdorũ aut retinẽdorũ temporalium nutrimentũ sit diminutio charitatis ꝫ augmentũ cupiditatis in effectu est diminutio caritatis i effectu. ¶ Oppositũ vtriusq arguitur scz q non possit minui nec cũ effectu sic. Que distant in infinitũ nõ possunt inuicem se minuere: sed sic distant inuicẽ pctm veniale qd solũ posset minuere et caritas. ergo. ꝛc. Minor probatur qz obiectum charitatis est deus. obiectum autem peccati venialis creatura. deus aũt et creatura distant in infinitũ: et sic vnum nõ minuet alterum. ¶ Item charitas assimilatur igni sm illud Cant. 8. Lãpades ei⁹ scz charitatis et lãpades ignis atq flãmarũ: sed ignis semper ascẽdit q̃diu manet: ergo charitas semper crescet: et sic non potest minui ¶ Responsio. de ista questione sunt tres opiniones et triplex modus dicẽdi. Ad cuius euidentiaz quattuor sunt facienda. Primo tangetur intellectus et difficultas q̃stiõis. Secundo ponetur vna opinio. Tertio ponetur alia cõtraria. Quarto ponetur quorũdã modernorum positio sustinentium secundã opinionem. ¶ Quantum ad primum premittũt aliq q charitas potest intelligi dupliciter augeri. Uno modo ex parte obiecti et extensiue: et hoc modo charitas non potest augeri: quia quelibet quãtũcũq minima charitas se extẽdit ad oĩa diligibilia scz deũ et proximũ. Alio mõ ex pte subiecti: et sic est possibilis augeri. quia vnus alio pfectius habet charitatẽ: et idem seipso est perfectius in vno tpe q̃ in alio. ¶ Sic et minui põt intelligi dupliciter. Uno mõ ex pte obiecti. Alio modo ex pte subiecti. Et quia respectu obiecti diminui nõ potest sicut nec augeri recipienda est q̃o in secundo intellectu vtrum potest diminui in cõparatiõe ad subiectum: vt sicut contingit in homine charitatem augeri et effectiue a deo et meritorie ex actib⁹ hominis: sic et diminui cõtingat et effectiue a deo et meritorie vel demeritorie ex actibus hominis: hoc excepto q diminutio charitatis in homine a deo fieri intelligatur p modum pene aliter non qz nullus defectus in nobis a deo causatur: et sic fiet ex actibus hominis qd non contingit ex quibuscũq: sed ex peccatis: ex sola autem cessatiõe ab actu nõ põt intelligi diminui charitas tali eñ diminutiõis modo diminuunt virtutes proprie ex actib⁹ acquisite: quarũ alique ex cessatione tollũt sm illud philosophi. 8. Ethicorum: multas vtiq amicitias lappellatio dissoluit: et hoc qz cõseruatio rei dependet a causis suis hoc etiam excepto q nõ intelligimus q̃stionem de diminutione illa quam aliq ponunt p successionẽ scdm q charitati maiori corrupte p pctm mortale succedit p infusionẽ minor et sm minorem pportionez. ¶ Aliq pmittũt q nõ est dubium q ex parte dei absolute loquendo possit charitas augeri et diminui in quantocunq gradu voluit saltẽ possibili infundi: vel etiam conseruari. ¶ Itẽ nõ est dubium ex parte nra q peccatũ mortale nõ diminuit charitatẽ aliqd relinquendo sed totaliter tollit. relinquitur ergo hoc solum dubium verum: scz ex parte nostra cessatio ab actu vel peccatum veniale possit diminuere charitatẽ. Ponere aũt cessationez ab actu causam diminutiõis charitatis dupliciter potest intelligi. Uno modo per modum subtractionis cõseruantis. Alio modo p modũ demeriti. Primo modo non qz charitas nec generari habet nec conseruari ex actibus nisi pro quanto actus nostri a pncipio disponunt ad eum per modum meriti de congruo et per consequens cessatio ab actu non potest facere ad diminutionem eius nisi per modum demeriti. si aũt ponatur cessatio ab actu diminuere caritatẽ p modum demeriti istud demeritum vel est peccatũ veniale vel mortale. si mortale non diminuit aliquid relinquendo sed totaliter tollit. si veniale: tunc totum dubiũ stat in hoc vtrum scz peccatum veniale omissionis vel commissionis diminuat caritatem. et sic patet primũ. s. in quo est difficultas questionis. ¶ His suppositis est vna opinio q pecca- 2. articl⁹. tum veniale meritorie diminuit charitatem et hoc 1. opinio. probant multipliciter Primo sic. sicut perfecta 1. ratio. deordinatio que est in peccato mortali meritorie corrumpit caritatem qz ex hoc meretur homo q deus eam sibi tollat. ergo imperfecta deordinatio que est in peccato veniali diminuit meritorie caritatem sic videlicet q talis meretur q deus eam sibi diminuat. ¶ Nec valet quedã respõsio que datur ad hoc videlicet q inordinatio pfecta siue simpliciter attingit animam sm superiorem partem in qua est caritas. et ideo non diminuit eam: sicut pz in exemplo inducto p eos. s. q nigredo in pede nichil diminuit de albedine q̃ est in capite. Hoc inquã non valet. qz vel intendunt simpliciter dicere / q peccatum veniale non sit in superiore parte anime: que sm augustinum dicitur ratio superior vel intendunt dicere q non est in ea directe in ordine ad vltimum finem inquantum scz non omnino auertit a deo. Si primo modo: hoc est expresse contra eos alibi vt plane dicunt q peccatum veniale potest esse et est interdũ in superiori ratione prout inheret rõnibus eternis conspiciendis et consulẽdis. Si secundo modo nõ valet quia dicunt quia defectus qui est circa ea que sunt ad finem specialem potest rationem inducere in habitu qui est respectu finis specialis. ¶ Et q dicunt q peccatum veniale non auertit totaliter ab vltimo fine non valet quia oppositum sequitur q videlicet sicut id qd totaliter auertit ab vltimo fine corrumpit charitatem scilicet peccatum mortale sic q non totaliter auertit sed deordinationem aliquam dicit respectu talis finis sicut peccatum veniale de quo certum est q qualemcunq deordinationem importat respectu dei et finis vltimi debet minuere charitatem.

2. ratio. ¶ Secunda ratio talis est: illud quod facit q a principio minor charitas infundatur / facit etiam vt post infusionem charitas minor est: non enim ẽ intelligibile q aliquid faciat q alicui minor charitas infundatur: nisi propter aliquã repugnantiã

quam habet ad eam: sed non minorem habet q̄ pri
us: si illud vel aliquid eiusdem rationis lucratur
post sicut ante: sed peccatum veniale facit secundū
eos ꝙ a principio minor charitas infundat a deo:
ergo post charitatis infusionem faciet ꝙ infusa mi
3. ratio. norē a deo. ¶ Tertia rō est qz sicut se hz act⁹ dis-
ponēs ad pfectū ⁊ cōpletā charitatē ad augmētū
caritatis sic actus disponens ad tollendū carita-
tem totaliter ad diminutiōez eius: sed actus dis-
ponens ad complementum ⁊ perfectionem carita
tis augmentat caritatē vel multiplicatus vel vn⁹
in virtute plurium. ergo actus peccati venialis q̄
sz eos disponit ad ānihilatiōez ei⁹ diminuit ipaz
vel plurificatus vel vnus in virtute plurium.
4. ratio. ¶ Quarta ratio talis est. Ille quē deus minus
diligit minus habet de caritate qz ex dilectōe dei
datur hominibus charitas: ⁊ ꝑ cōsequēs ex maio
ri maior: ⁊ iterū quē min⁹ diligit minus habet ca-
rū cū idē sit min⁹ diligere ⁊ minus hre carū: quia
deus dilectio est: sed hñs deordinationē freq̄nter
circa ea q̄ sunt ad finē minus a deo diligit q̄ raro
illā hñs. ergo minus habet de charitate. minor ꝓ
batur ꝙ talis min⁹ a deo diligit ꝑ illū Prouer. 8.
Ego diligētes me diligo. ⁊ hoc accipit ꝑ se: sz ille
plus diligit q̄ plus a deordinatione abstinet ꝓpt
dei amorē. q̄ min⁹ abstinēs min⁹ diligit ⁊ min⁹ di
ligit: vt sic minus habeat de charitate: ⁊ sic chari-
5. ratio. tas ꝑ venialia diminuta ē in eo. ¶ Quita rō talis
est: qz oē malū adimit ſm Augustinū: sz pctm ve-
niale malū qddā est: ergo aliqd adimit. nō aūt vi
det ꝙ possit adimere aliqd aliud nisi de hītu cha-
ritatis: ⁊ sic pctm veniale diminuit charitatem.
Instātia. ¶ Sed ad hāc rōnē rñdent aliq ꝙ peccatū venia-
le minuit feruorē q̄ est in virib⁹ sensitiuis ⁊ nō ca-
Solutio. ritatem. Hoc non valet quia feruor ille vel est in
parte sensitiua ex obiecto ꝓpo vel ex redūdantia
viriū supiorū. Primo feruori nullo mō opponit
peccatum veniale: quia non importat deordinatio
nē in actu potentie sensitiue vt de se fertur in obie-
ctum suum ꝓprium: sed importat deordinationez
voluntatis in actu suo vel in actu appetitus sensi-
tiui pcisi vt a rōne ⁊ a volūtate mouetur. si q̄ dimi
nuitur feruor in talibus virib⁹ hoc est solū īquan-
tū est in eis ex redūdātia supiorꝫ viriū. ¶ Ex quo
seq̄tur ꝙ pmo ī feruoribus virib⁹ adimat vel di
minuat aliq̄d ꝙ nō potest aliud eē q̄ charitas vt vi
detur: qz deordinatio pcti venialis nō opponit ni
si amori dei: licet eñi in toto non auertat: a deo tñ
deordinatiua est et displicens deo: vt puta illicita
Instātia alia. et contra deū. ¶ Sunt aūt ⁊ aliq̄ dicentes ꝙ cum
ad actum dilectionis duo cōcurrant scilicet libe-
rum arbitrium et charitas: peccatum veniale non
remittit charitatē in se: sed in inclinatiōe sua quā
hz ad actū ⁊ in feruore nō inquātū actus ⁊ inclina
tio illa se nō tenēt ex pte charitatis: sed inquātū
se tenent ex parte liberi arbitrij.
¶ Sed istud non valet: quia inordinatio peccati
venialis non opponitur actui naturali siue substā
tie actus liberi arbitrij: sed opponitur virtuti vel
actui morali inquantum est deordinatio quedam
volūtatis: inquātū a sic est displicēs deo put a theo
logo consideratur necesse est ꝙ opponatur habitui
vel actui ꝑ quē sumus deo placētes vel grati qua-
lis non est nisi habitus caritatis vel fidei ꝑ dilec
tionem operantis. ¶ Si autem dicatur ꝙ hoc ve
rum est qz non potest aliter dici conuenienter: sed

ponetur ꝙ actus peccati venialis ē remittēs actū
caritatis: non autem habitum: qz actus non oppo
nitur habitui sed actui. hoc non sufficit vt videt.
quia ex actibus peccatorum venialiū frequenta-
tis causatur quidam habitus viciosus qui sic op
ponitur habitui caritatis: sicut actus venialis
peccati actui caritatis. Ille ergo saltem habitus
poterit remittere ⁊ dimittere caritatem sicut act⁹
actum. ¶ Et preterea actus peccati mortalis de
struit caritatem nō obstante hoc ꝙ actus opponi
tur actui: non aūt habitus habitui. Pari ergo ra
tione poterit dici ꝙ actus peccati venialis dimi-
nuit caritatem q̄uis directe non opponatur act⁹
habitui: sic ergo ponit ista positio: ꝙ peccatum ve
niale potest meritorie diminuere caritatem Instātia
¶ Sed contra se mouēt quandā difficultatē hāc quaz facit
si peccatum veniale diminuit caritatem cum cari illa opio.
tas sit habitus quidā finitus: ⁊ omne finitum sem contra se.
per cōsumitur finaliter ablato quodam: pmo phi
sicoꝝ. sequitur ꝙ peccatum veniale reiteratum fi-
naliter corrumpet ⁊ destruet caritatez ex toto. qd
non videtur: qz contingeret hominem damnari ꝑ
venialia. ¶ Ad hanc difficultatem tollendam dā
tur aliq̄ue euasiones. Una ꝙ nō est inconueniēs
ꝙ peccata venialia multiplicata tollant caritatez
sic scilicet ꝙ non vnum peccatum veniale ſm se vł
quodlibet ſm se sed vnum agens in virtute plu-
rium qz isti dicerent ꝙ peccatum veniale ⁊ morta
le multum differant in corrumpendo caritatem.
qz peccatum mortale quodcūqz corrumpit carita
tem scōm se. sed peccatum veniale vnuz ſm se nū
q̄ sed bene multa vel vnum agens ī virtute illoꝝ
multorum. ¶ Si dicatur ꝙ ꝑ peccatū veniale nō
constituitur finis in creatura nec auertitur homo
a deo simpliciter dicetur est verum hoc nisi multi
plicentur tantum ꝙ separarent ab amplexu sponsi
celestis. dicit enim Augustinus libro de peniten-
tia ꝙ si peccata venialia multiplicentur: ita docto
rem nostrum determinant vt a celestis sponsi am-
plexibus separent.
¶ Secūda euasio est ꝙ charitas cū est in minimo 2. solutio.
gradu non est nata minui sed corrumpi: et ideo di-
minuitur vsqz ad illum per peccatum veniale et
tollitur per peccatum mortale. ¶ Exemplum da
tur ad hoc de dispositione ad formam in naturali
bus que est in summo vel infimo que iam non alte
ratur nec remittitur nec intenditur sed corrumpi-
tur potius et altera generatur.
¶ Itez ad hoc est adhuc aliud exemplū de actib⁹
qui procedunt ab habitu qui non generant nouuz
habitum scōm istos: sed augent vel confirmāt pre
cedentem. ¶ Qz ideo contingit quia precedens
habitus non est generabilis sed augmentabilis:
et eodem modo in proposito charitas in infimo
gradu non est diminuibilis sz corruptibilis: ⁊ cor
rumpi potest per peccatum mortale: non autez mi
nui per peccatum veniale ¶ Sed istud non valet
idem enim agens inducens vel disponens est ⁊ cor
rumpens. ⁊ ideo cum diminutio sit dispositio suffi
ciens ad corruptionē ꝙ nō pōt in corruptionē nec
in diminutionem.
¶ Tertia via euadendi est ista ꝙ peccatum venia
le non opponitur charitati sed augmentationi vł Tertia.
intensioni ei⁹. et ideo cū deuentū est ad minimā ca
ritatē nō tollit ꝑ veniale: qz cum nō sit minuibilis
et nō opponit veniale. ¶ Sed hoc nō vt valere/ qz

cupiditas q̄ ꝑ veniale causaē non solū opponitur
intensioni caritatis sed etiam ipi substātie carita
tis ⁊ iterum non debet diminui id quo caritas ē
aucta vel perfecta ab essentia caritatis simpliciē
nec sunt ista diuersarum rationū sed vnius ⁊ eiuſ
dem. et ido nō pōt aliquid repugnare caritati au
cte vel perfecte quin repugnet caritati simplr.
4. euasio. ¶ Est quarta euasio subtilior dicēs ꝙ ꝑ act⁹ ve=
nialiū peccatoꝝ gn̄aē qdā dispō ꝯtraria carita=
ti q̄ ē dim inutiua caritatis ꝑ modū meriti. ⁊ hec
dispositio tn̄ roboratur ⁊ augetur ꝙ fit talis dis=
positio q̄ est necessitatis ad caritatis corruptionē
ita ꝙ habēs talem dispōem si vlterius agat ƀʒ cā
de necessitate peccabit mortaliter licet non coga
tur agere ƀm illam: sed potest agere ƀm caritatē
⁊ sic agere virtuose ⁊ dispōni resistit. nō est ergo da
re caritatē que non possit minui dummodo possit
peccare quis venialiter. Sed qn̄ aliquis acqsiuit
talem dispōnē que est necessitatis ad mortale: tūc
illa minima caritas tollitur ꝑ mortale: nō autē ꝑ
veniale. qꝛ non potest peccare venialiter si agat ƀʒ
inclinationē dispōnis illius. sed mortaliter tantū
Contra ¶ Cōtra tamē istā euasionē videntur esse aliqua
4. ꝯclōes ꝓrimū. ꝙ cum pctm̄ veniale non opponatur cari
1 tati impossibile videtur ꝙ ipm̄ possit esse disposi
tio necessitātis ad mortale vel ipm̄ multiplicatum
causare dispositōnē necessitātē ad mortale qd tol
lit illā ⁊ maxie qꝛ effectus nō est maioris virtut;
q̄ causa. cū g̃ venialia nō cogant necessario pec=
care mortaliē imo nec possint facere peccare mor
taliter non possunt inducere ad illud necessitans
2 ¶ Preterea sicut d. spōnē necessario ad actū vicio
sum ē impossibile habitui virtuoso sicut ⁊ vicios⁹
habit⁹. sic dispositio necessitās ad mortale cū nō
sit actus ymo potius vt habit⁹ impossibilis erit
caritati scdm̄ quam agēs necessario agit merito
rie: qꝛ vtꝫ quoqꝫ bene vtitur. ergo. ⁊ cetera.
¶ Item arguitur tertio sic. ad alia. Si creēt hō
in gradu īfimo caritat; posit peccare venialiē nec
erit necesse eū peccare mortaliē eo ꝙ nō hꝫ dispo=
sitionē illā acqsitā ex venialib⁹ ꝑ quā ponīē ꝙ ha
beat necessario olo peccare mortalr. ꝑ illō g̃ pctm̄
veiale tolletur caritas: qꝛ non est minuibilis cuꝫ
minimo nō sit minus. sequeretur ergo necessario
3. articul⁹ ex positione tali ꝙ peccatum veniale corrumpat
2. opinio q̄ caritatem: quod est incōueniens. ¶ Secunda o=
est. s. tho. 2 pinio est huic opinioni contraria ꝙ per actus ve=
2. q. 24. ar nialiū nullo modo caritas minuitur essentialiter
ticulo. 10. Quō sic declarant. peccatum mortale corrumpit
caritatem et effectiue ⁊ meritorie. effectiue quid.
qꝛ contrariatur caritati. meritorie autem qꝛ pec=
cans mortaliter agit contra caritatem. ⁊ ideo di=
gnum est vt deus ei subtrahat caritatem. neutro
autem istoꝝ modoꝝ peccatū veniale potest dimi
nuere caritatē. Primo mō scꝫ effectiue nō: qꝛ ad
ipsam non attigit. est enim caritas circa vltimuꝫ
finē. peccatū ṽo veniale est quedaꝫ deordinatio
circa ea que sunt ad finem sicut videmus ꝙ aliqs
infirmus multum amās sanitatem inordinate tn̄
illo non obstante se habet in obseruatiōe directe
q̄ facit ad salutem non tamen ꝑꝑ hoc diminuitur
in eo desideriū sanitatis hoc etiam in speculabili
bus videmus in qbus principia se habent sicut fi
nes i agibilibus. secundo phisicorum ⁊ septimo
methaphisice: ꝙ false opiniones circa ea que ex
ꝓncipijs deducūtur nō minuūt certitudiēꝫ cogni
tionis principioꝝ. ¶ Hoc idem patet per hoc
sicut alibi dicūt ꝙ amor q̄ est vni⁹ rōis sicut amor
ad amicos non diminuit amoreꝫ ad filios vel ad
vxorem sed amor eiusdem ratiōis bene diminuit
amorem eiusdem rōnis. Si quis amaret multas
vxores diminuereē amor que esset ad vnā amās
multos diminuereē amor q̄ esset ad vnigenitum
¶ In peccato autem veniali amantur creature
non vt finis. per caritatem autem amatur de⁹ vt
finis nō ergo amor peccati venialis diminuit amo
rem caritatis q̄ est alterius rationis. ¶ Similiē
et peccatū veniale non est in aia sed id tm̄ ꝙ iest
ei caritas. Nam caritas inest aie scdm̄ superiorē
ei⁹ partem in ordine ad summum bonuꝫ. peccatū
aūt veniale hꝫ inordiatōeꝫ non attingentē i ordie
vltimi finis. vñ si etiā contrariū caritati nō dimi
nueret eā sicut nec nigredo i pede diminuit albe
dinem i capite ⁊ sic patet ꝙ pctm̄ veniale non pōt
effectiue minuere caritatē. ¶ Nec etiā meritorie
scdo mō scꝫ. cum enim aliqs deliquit i minori non
meretur pati detrimentum in maiori: qꝛ deus nō
pl⁹ se auertit ab homine q̄ homo se auertat a deo
vnde si homo se habꝫ inordinate ad ea que sūt ad
finem non meretur pati detrimentū in charitate
ꝑ quā hō ordinatur ad vltimū finem: ⁊ sic veniale
peccatum non diminuit caritatē. ¶ Sed contra
hanc positionē arguūt qdā dubitantes de hoc ꝙ ꝯtra opini
ponit peccatuꝫ mortale effectie corrūpe caritatē nē sci tho.
ex eisdē enim habitus generatur ⁊ per eadem cō obijciunt.
trario mō facta corrumpitur scdm̄ philosophum nōnulli. c.
scdo ethicorum sed habitus caritatis nō est nat⁹
generari siue induci ꝑ opa nr̄a. g̃ nec effectiue cor
rumpi. ¶ Item solus deus auget i nobis carita 2.
tem effectiue act⁹ aūt nostri merit oriē tm̄. g̃ a si=
mili solus de⁹ subtrahit caritatē pricipalr act⁹ aūt
nostri meritorie tm̄. ¶ Item contra exemplū qd 3.
inducūt scdo de desiderio. nō enim verisimile vide
tur ꝙ sic intense desiderēt finē q̄ se habēt inordina
te ad obseruationē eorum que sunt ad finem sicut
ille habet qui se habet ordinate ad ea: nullus eñ
diceret qui ille magis desideret scientiā q̄ ꝑ nulla
impedimenta retrahitur addiscēdo q̄ ille q̄ fre=
quenter retrahiē. ¶ Sic etiā de principiis arguiē 4.
cōtra eos qꝛ licet peccare; circa ꝯclōes particlares
remotas mlt̄ū ñ sequaē error circa maxime cōia
nichilominus tamen error circa aliquas cōclōes
propinquas inducit bene errorem circa ꝓncipia
sicut dicere ꝙ oīa sūt i motu inducit errorē falis
ꝙ non ipossibile est idem simul esse et non eē sicut
patet quarto metaphisice. ¶ Item in principijs 5.
agibilium hoc patet: qꝛ malicia est corruptia ꝓn=
cipiorum. 6. ethicorum. ¶ Item ꝙ amor qui est
ad filios non diminuit amorem qui est ad vxoreꝫ
est ex hoc qꝛ amor vnius non inducit aliquid op
positum alteri. diligens eñ vxorem non incurrit
displicentiam amici ꝓpter hoc. sed cōmittens ve
niale facit aliquid deo displicens ⁊ aliquam inor
dinationē ad deum committit. ⁊ sic ex simili ma
gis inducit oppositum. ¶ Item dubitant de di=
cto quod dicitur ꝙ qui inordinate se habet ad ea 7.
que sunt ad finem non meretur pati detrimentuꝫ
in caritate per quam ordinatur ad vltimum fineꝫ
ostensum enim reputant ꝙ defectus circa illa q̄
sunt ad finem inducit necessario rationem: et
defectum in habitibus que ordinātur ad specia=
les fines.

Solutio ad obiecta contra opinionez sctī thõe. ¶ Quidã aũt sustinẽtes hanc opinionẽ respõdẽt ad obiecta in cõtrarium. cuz enĩ dr̃ primo ꝙ pctm̃ mortale corrũpit charitatẽ effectiue est falsuz sim pliciter. dico ꝙ male increpant ⁊ sine causa. effecti ue enĩ corrũpere charitatem potest intelligi dupli citer: vel ꝙ effectiue corrũpens sit ipsam remouẽs vel ad ipsam nõ influens ꝑncipaliter: ⁊ sic sol⁹ de⁹ effectiue corrũpit charitatẽ: vel effectiue dispone re ad corruptionẽ: ⁊ sic mortale corrũpit charita tem: qꝛ disponens ⁊ cõsilians reducit ad efficiens
Ad scdm. ꝼm phm. 5. Metaphisice: ⁊. 2. Phisicoꝝ. ¶ Et sic pꝫ ad scdm ex toto. stant enĩ ista simul ⁊ hoc isti q̃ sic arguũt ꝯcedũt ꝙ deus effectiue et ꝑncipaliter charitatẽ corrũpat vel tollat: pctã vero venialis disponẽdo dispositiõe q̃ ẽ necessitãs. Sic etiaz po nimus ꝙ gñatio hoĩs ab hoĩe est vnica: ⁊ ꝙ homo gñat hominẽ effectiue: qꝛ ⁊ si alam intellectiuã nõ causet ad ipsam: tñ effectiue disponit: et sic posuit Auicẽna oĩa scd̃a agentia disponere respectu intel
Ad tertiũ ligentie ꝑme. ¶ Ad tertiũ dr̃m ꝙ stante deordina tiõe circa talia q̃ sunt ad finẽ sine quibus ⁊ cũ qui bus põt haberi finis stat amor finis eq̃ intẽsus. nõ enĩ fit deordinatio cũ apprehensione ꝙ illa sint ali quo modo fini contraria: sꝫ est nõ aduertẽtia etiaz inconsideratio: ⁊ ideo nõ opꝫ ex hoc ꝙ amor finis remittatur: sciuit ei doctor iste et scripsit ꝙ equali necessitate q̃ quis vult finẽ vult ea sine q̃bus finis haberi nõ põt: ⁊ ꝙ q̃ intense diligit finẽ diligit intẽ se et media. ¶ Argumentũ aũt qđ inducũt nõ est ad ꝓpositũ. ille enĩ q̃ retrahit̃ ꝑ īpedimenta a sciẽ tia acq̃renda: vel addiscendo auertit̃ a tali fine: sꝫ ille q̃ peccat venialiter nõ auertitur a fine: qꝛ talis deordinatio est solum circa ea q̃ sunt ad finem.
Ad q̃rtuz ¶ Q; vero q̃rto subdunt de errore circa cõclusio nes propinq̃s toto concesso nõ ẽ ad ꝓpositũ: quia error illoꝝ q̃ sunt ad finem sine quibus finis nõ posset haberi assimilaret̃ talibus cõclusionib⁹: nõ aũt circa talia q̃ pñt indifferentẽ ad finẽ se hr̃e: im mo si bene consideret stat scientia alicui⁹ recta in vniuersali cũ ignorantia eiusdem in ꝑticulari: vt pꝫ scđo prioꝝ: nec min⁹ scit q̃ hꝫ illã scientiã cum ꝯtractatiõe q̃̃ cũ pertractabit stabit enĩ eadẽ sẽp. I principijs enĩ agibiliũ nõ adducunt simile. mali cia ei illa q̃ est corruptiua principij est de malicia
Ad q̃ntũ. habitus oppositi. Hec aũt malicia nõ est deordi natio simplr̃. ¶ Ad q̃ntũ vero de amore filioꝝ stat adhuc simile. In eodẽ enĩ gñe amoris nõ põt q̃s eque diligere multos sicut vnũ. vñ ꝑfecta ami citia ꝼm Aristotelẽ videt̃ eẽ ad paucos vel ad vnũ qꝛ qđ ꝑ suꝑhabundãtiã dicitur. ⁊c. 8. Ethicoꝝ. ¶ Q; aũt dicitur cõtra istud ꝙ in pctõ veniali ali quid sit displicẽs deo dico ꝙ immo ex solo veniali non redditur displicens deo qꝛ remanet dilectus et carus: ⁊ sic placens ꝼm illđ Sapie. 4. Placẽs deo factus dilectus Supponitur enĩ ibi vnũ falsũ scꝫ ꝙ cõmittat veniale peccãs aliquã inordinatio nem ad deum. hoc enĩ est omnino falsũ: sic enĩ pec caret mortaliter. ¶ Ultimum qđ inducunt cõtra dicta non soluit id qđ est cõtra eos. et falsuz sup ponit ꝙ illa deordinatio inducat deordinationem circa finẽ cuius oppositum iam ostensum est.
Ad rõnes ꝑme opio nis ¶ Ad rõnes positionis contrarie dici posset cuz arguit̃ primo ꝙ sicut se hꝫ ꝑfecta deordinatio ad corruptionẽ: sic imꝑfecta deordinatio ad diminu tionẽ. dicendũ ꝙ non est simile: qꝛ imꝑfecta deordi natio nõ est circa finẽ: sed circa ea q̃ sunt ad finem cum quibus et sine quibus põt haberi. ¶ Itẽ pri ma attingit suꝑiorem ꝑtem in qua est charitas se cunda non: vnde bene dictũ est ꝙ deordinatio per fecta ⁊ īperfecta non sunt eiusdẽ rõnis. hec enĩ q̃ ẽ ꝑ veniale non deordinat a fine cũ nõ sit cõtra pre ceptum. illa vero sic. ¶ Ad scdm vero dicendum Ad scdm.
est ꝑ interemptionẽ minoris: qꝛ peccatum veniale vnum vel multa non facit ꝙ a ꝑncipio minoris de tur charitas nisi faciat ꝙ conatuo voluntatis sit minus intensus ꝼm cui⁹ ꝓportionẽ datur caritas de congruo. ꝙ si cum peccatis venialibus conat⁹ possit eẽ eque intensus: sicut sine eis daretur equa lis charitas. Uel põt dici pro habita charitate li cet minuatur feruor et intensio actus charitatis per peccata venialia: inde non minuit̃ charitas: qꝛ charitas nunq̃ minuit̃ nisi ꝑ nostrum demeritum de cõdigno: licet detur ꝑ solum meritũ de cõgruo differẽter: ergo se habet ad infundi charitas ⁊ ad minui: qꝛ nunq̃ infundit̃ nisi de cõgruo: ⁊ iõ qđ di minuit congruum facit vt minor inducatur: licet non diminuitur nisi de cõdigno. diminutio aũt fer uoris actus q̃ fit ꝑ venialia nõ meretur de ꝯdigno diminutionem charitatis: alioq̃n de cõdigno pos set aliquis ꝑ venialia mereri dãnationem ⁊ remo tionẽ charitatis: qđ falsum est. ¶ Ad tertiũ solui Ad tertiũ
tur ꝑ interemptionẽ illi⁹ ꝙ peccatum veniale dispo nat ad remotionẽ de cõdigno: non enĩ disponit nisi ad diminutionẽ feruoris et illã inducit ⁊ disponit ad inductionẽ cuiusdẽ alterius qđ a dimit vt iam dicetur. ¶ Ad quartum dicendũ ꝙ habens deor Ad q̃rtuz.
dinationẽ minus diligit̃ a deo nõ qꝛ minorẽ habe at charitatẽ sed minus diligit̃ qꝛ ad effectum ali quẽ non diligit̃ sicut alterius habẽs illã deordina tionẽ: vtpote ad assecutionẽ ꝑmij: ⁊ sic notant do ctores aliqui ꝙ aliq̃s potest dici carus deo tripli citer. Uno mõ denoiatõe intrinseca ab habitu sibi īherẽte formalr̃: et sic illi q̃ sunt ineq̃li caritate sunt eq̃liter deo cari: licet vn⁹ venialr̃ peccet ⁊ alter nõ
¶ Scđo dr̃ aliq̃s carus denominatione extrinse Durãd⁹. 1
ca a deo diligente: ⁊ sic oẽs electi a deo equalit̃ sũt di. 17. q. 10
licet maiorẽ charitatẽ vnus altero habeat: qꝛ dile ad tertiũ.
ctio intrinseca deo non est maior nec minor.
¶ Tertio dicitur aliq̃s carus denoiatiõe extrin seca ab effectu ꝑparato vel amoto effectu dicitur dr̃ enĩ deus illos diligere quibus bonuz preparat et illos odire quibus malum: ⁊ sic duo existentes in equali charitate: quorum vn⁹ peccat venialiter ⁊ alter nõ equaliter a deo diliguntur quo ad ꝑmiũ essentiale: licet nõ q̃ ad illius exhibitionẽ in modo
¶ Ad q̃ntũ ⁊ vltimũ dicendũ ꝙ adimit qꝛ dimi Ad q̃ntũ.
nuit feruorẽ actus charitatis. non quidem dimi nuendo charitatẽ scdm habilitatẽ illã q̃ generatur ex actibus frequenter a charitate elicitis q̃ q̃dem habilitas vna cũ charitate nata ẽ reddere actũ fer uentiorẽ: ⁊ ideo illa diminuta nõ cũ charitate di minuit̃ quando concurrunt ad vnũ effectum īpe dimentum põt contingere effectum ex impedimẽ to cuiuscũq; illoꝝ. ¶ Terti⁹ dicendi modus ꝓ 4 articl̃s
cedit sic. dicunt enĩ ꝙ charitatem diminui põt intel 3⁹ modus
ligi tripl̃r. Uno mõ quantũ ad gradũ in esse vel in dicendi.
essentia. Scđo mõ quantũ ad radicationem eius in subiecto. Tertio mõ quantũ ad feruorem.
¶ Quantũ ad primũ siue intensio formarũ intel ligatur quantũ ad gradus in esse vel in essentia di cit̃ ꝙ charitas non potest diminui per purum veni ale: ita ꝙ charitas in se remittat̃: ⁊ hoc ꝓbant du

pl'ci ratione. ¶ Prima talis est: q2 si veniale pec
catum remittit caritatem/aut hoc est p modū cō-
tra:ij/aut p modum demeriti. Non primo modo:
q2 peccatum veniale potest stare cū caritate/con-
traria autē simul stare non possunt: tamen q2 non
sunt respectu eiusdē formalis: q2 caritas est circa
deu n qui est finis. peccata autez venialia sunt cir
ca ea que sunt ad finem/ ꝛ si aliqui actus veniales
sunt circa finem motus sunt subiti qui non cōtra-
riantur habitui/ et sic per modū contrarij veniale
non diminuit caritatem. Nec etiam per modū de
meriti: q2 pena non debet excedere culpam: pena
autem si diminueret excederet culpā cū quicunqꝫ
grad⁹ caritatis excedat maliciam peccati venia-
lis. ¶ Secunda ratio est talis. Illud quod dimi
nuit aliquod finitum aliquotiens repetitum po-
test tollere totum: sed ipossibile est venialia tolle
re caritatem etiam qualitercunqꝫ et quotienscun
qꝫ repetita. ergo. ꝛc. Maior patet per philosophū
6. phisicoꝝ. qui dicit ꝙ dempto aliquo finito de
alio finito totiens potest diminui ꝙ illud finitum
totaliter consumitur. Minor etiā cōmuniter sup
ponitur ab oībus vsqꝫ ad tempora ista/ scz ꝙ im-
possibile est p caritatē habitā p sola venialia tolli.
¶ Si autez loquamur de diminutione caritatis
ꝗtum ad radicationē dupl'r pōt itelligi. Uno mō
vt maior vel minor radicatio accipiat̄ ſm magis
et min⁹ pficere subiectum ſm gradus essentie vel
eē. ꝛ isto mō caritatē diminui ſm radicationē est
caritatē diminui mō ꝓmo/ scz ſm grad⁹ in esse vel
in essentia. et isto mō nō pōt caritas diminui p ve-
nialia sicut nec ꝓmo mō. Et hoc pōt pbari p eadē
media p q̄ hoc pbatū ē ꝓmo mō. Alio mō pōt ac
cipi diminutio caritatis ſm radicationē ꝗtuz ad
hoc scz ꝙ homo reddit̄ min⁹ pmpt⁹ ꝛ firm⁹ ad re-
sistendū tētationib⁹ qb⁹ tollit̄ caritas. et isto mo-
do pōt radicatio caritatis diminui p venialia. et
sil'r nō solū p pctm̄ veniale sed etiā p aliquā pena-
lem indispositionē: q2 homo non solū resistit ten-
tationib⁹ p caritatē: imo etiā pōt magis vel min⁹
disponi ad resistēdū p dispositionē corpis: q2 alı-
ter tētationibus infirmus/aliter sanus resistit: et
aliter calidus ꝛ aliter frigid⁹ ſm dispositionē mē
tis in his q̄ directe nō ptinēt ad caritatē: sicut ali
ter resistit tētationib⁹ supbie magn⁹ cleric⁹ in secu
laribus/et aliter iscius. et hoc patet in istis posses
sionibus: q2 aliter resistit paup/ aliter diues ꝗtuz
ad aliquas tētationes. sed ista dicunt̄ posse facere
ad diminutionē radicationis caritatis/ q̄ pñt fa-
cere ad min⁹ resistendū tētationibus. ergo dispo-
sitiones q̄ non sunt pctā possunt facere ad radica
tionē caritatis modo predicto: et multo pl⁹ pecca
ta venialia/ ꝛ dispositiões derelicte ab eis. ¶ Si
autē loquamur de tertio scz de diminutiōe feruo-
Feruor caritatis pt tripl'r accipi. ris caritatis. Sciendū ꝙ feruor caritatis tripli-
ter potest accipi. Primo ꝗtū ad intēsionē habit⁹
Scdo ꝗtum ad intēsionē act⁹ eliciti: q̄ est intense
amare. Tertio ꝗtum ad intēsionē act⁹ iperati in
virib⁹ sensitiuis put obediūt rationi et volūtati.
¶ Quantū ad feruorē ꝓmuz. feruor caritatis nō
pōt diminui p pctm̄ veniale: q2 feruorez caritatis
ꝓmo mō acceptū diminui/est idē ꝙ caritatē ꝗtuz
ad gradus in esse vel in essentia p peccatū veniale
diminui: sed sicut pbatū est caritas non pōt dimi
nui ꝗtum ad gradus in essentia vel in esse p pecca
tum veniale. ergo. ꝛc. ¶ Si aūt loquamur de fer
uore scdo modo ꝗtum ad intensionē actus eliciti
vel etiā actus iperati/ qd ptinet ad tertiū modū
sic feruor actus vtriusqꝫ dum actu venialiter pec
cat̄: nō diminuit̄ p pctm̄ veniale aliqd relinquen
do sed totaliter tollit̄: q2 ipossibile est simul elice-
re actum pcti venialis ꝛ exercere actū volūtatis
meritoriū vite eterne elicitum vel imperatū. Po
test tñ relinqui aliqua dispositio trāseūte actu pec
cati venialis, qui faciat actū volūtatis sequentez
elicitū vel imperatū esse min⁹ intēsum: ꝛ sic p'cca
tum veniale ratione dispositionis derelicte potest
facere ad diminutionē feruoris caritatis act⁹ eli-
citi vel iperati: q2 dispositiones derelicte a pecca-
tis venialib⁹/ nō min⁹ possunt facere ad remissio-
nem act⁹ caritatis ꝗ dispositiones penales: sed il
le hoc faciūt sicut pōt patere de facili inducēdo p
multas dispositiones que faciūt hoīem remisse af
fici ad deū ꝛ ad ea que sunt dei: sicut ifirmitas/ las
situdo/ ꝛ multa cōsilia. ergo. ꝛc. ¶ Sciendū tñ ꝙ
licet ista possint facere ad remissionē talis actus:
nō tamen de necessitate faciunt talē remissionem.
¶ Postea isti replicant cōtra se multipliciter/ et Obiicit ista opio contra se multipl'r ꝛ soluit.
soluūt repetētes multa de ꝓdictis pro/ ꝛ cōtra: et
arguūt cōtra rationes/et postea contra positionē
Arguunt autē contra primā rationē/ et primo cō
tra primā partē minoris illius rationis qua dr ꝙ
pctm̄ veniale nō diminuit caritatē p modū cōtra-
rij. ¶ Cōtra pbationē isti⁹ minoris qua dr ꝙ con
traria nō possunt esse simul/ arguitur sic. q2 qd nō
tollit totaliter alterū pōt stare cū eo ſm aliquem
gradū: sed vnū cōtrariū a principio nō tollit tota
liter alterū sed remittit ipsum: alioquin null⁹ mo
tus esset remissio forme. ergo vnū cōtrariū a prin
cipio potest stare cū alio in aliquo gradu. ergo ꝛc.
¶ Scdo arguit̄ sic cōtra aliā partē pbationis il
lius eiusdē partis illi⁹ minoris q̄ dr ꝙ nō sunt cō
traria: q2 nō circa idē obiectū: q2 vnū circa finē/et
aliud circa ea q̄ sunt ad finē. ¶ Cōtra hoc arguit̄
dupl'r. Primo sic: q2 q̄ plus amat finē plus amat
ea q̄ sunt ad finē: ꝛ q̄ minus amat ea q̄ sunt ad finē
minus amat finē: sed peccatū veniale ſm te facit
minus amare ea q̄ sunt ad finez. ergo facit minus
amare finē: sed illud qd facit min⁹ amare finē con
trariū est caritati/ ꝛ est etiā circa idē cū caritate. i.
circa finē cuius amore fecit remissuz. ¶ Scdo sic
q2 quedā sunt pctā venialia q̄ sunt qdā mot⁹ infi-
delitatis: sed tales motus sunt cōtra finē scz con-
tra deum. ergo pctā venialia sunt cōtra idē cū cari
tate. ¶ Cōtra secundā partē illius minoris qua
dicit̄ ꝙ pctm̄ veiale nō diminuit caritatē p modū
demeriti. Arguit̄ dupl'r. Primo sic: q2 sicut ante ifu
sionē caritatis pctm̄ veniale se habet ad reddēdū
hoīem indignū maiori caritate infundenda/ita se
habet ad faciendū hoīem indignum tāta caritate
iā habita: sed ante infusionē caritatis pctm̄ venia
le reddit hoīem indignum magna vel maiori cari
tate. ergo. ꝛc. ¶ Scdo sic: q2 illud qd non excedit
alterū in infinitū potest ei ſm aliquē gradum ade
quari: sed caritas in bonitate non excedit infini-
tum in bonū demeritū pcti venialis/nec p ꝯñs ex
cedit in infinitū penā determinatā peccato venia
li. ergo diminutio caritatis ſcdm aliquem gradū
potest esse pena et adequata peccato veniali.
¶ Ad primam istorum dicendum ꝙ nunqꝫ cōtra Solutio.
ria possunt simul esse formaliter circa idem ſcdm
quēcunqꝫ gradum intensum vel remissum: q2 ma-

nente contrarietate/illa quibus contingit contra
rietas non possunt manere circa idē: qꝛ contrarie
tas facit ipsa esse incōpossibilia circa idē: sed con
trarietates formarū cōtrariarū manēt manētib⁹
quidditatibus earū: qꝛ ꝯtrarietas cōpetit eis sm
suas rōnes quidditatiuas. ergo impossibile est ꝙ
manentibus earū quidditatib⁹ possunt esse in eo=
dē simul. ¶ Ad illud autē quod dicit̄ ꝙ illud qđ
a principio nō tollit alterū/stat cū illo altero/cō=
cedit̄ ad minoꝛē qñ dicit̄ ꝙ vnum contrariorum
a principio nō tollit alterū. Dicēdum ꝙ vnum cō=
trarioꝝ tollere alterum dupliciter est/effectiue et
formaliter. Effectiue sicut caloꝛ ignis tollit fri=
giditatem aque vel remittēdo eam/ vel totaliter
tollēdo eā ꝑ caloꝛē ipressum. Formaliter sicut ca
loꝛ ipressus aq̄ tollit frigiditatē ei⁹. qñ ergo dꝛ ꝙ
vnū cōtrarioꝝ nō tollit totaliter alterū. verū est
accipiendo tollere effectiue: sicut non opoꝛtet ꝙ
ignis applicat⁹ aque tollat totaliter frigiditatem
aque a principio: sed loquendo de tollere formali
ter falsum est: nam ipossibile est si caloꝛ imprimat
aq̄ formalit̄ qn totalit̄ tollat frigiditatē: ita ꝙ nō
maneat sm aliquē gradum ei⁹. Nūc autē si pecca=
tum veniale diminueret caritatem ꝑ modum con
trarij tolleret eā formaliter. ideo. ꝛc. ¶ Ad illud
autē qđ dicit̄ cōtra ꝓbationē eiusdē. dicendum ꝙ
iste qui min⁹ diligit ea q̄ sunt ad finē vt sunt indu=
ctiua finis minus diligit finē: sed non opoꝛtet ꝙ il
le qui minus diligit ea q̄ sunt ad finē nō ꝓut sunt
inductiua finis: sed ꝓpter aliā causam minus di=
ligat finē. sicut non opoꝛtet ꝙ ille qui minus dili=
git potionem ꝓpter eius amaritudinem min⁹ di=
ligat ꝓpter hoc sanitatem. Sic autē dicit̄ peccās
venialiter minus diligere ea que sunt ad finē non
propter causam principalem: qꝛ scꝫ sunt inducti=
ua finis: sed ꝓpter aliam causam. ¶ Ad secundū
quod est cōtra hoc. Dicēdum ꝙ motus infidelita
tis siue sint circa idem obiectuꝫ cum caritate siue
non/non contrariantur caritati nec eius actui di=
recte: qꝛ actus intellectus non opponitur directe
actibus caritatis: nec similiter deliberata infide=
litas tollit caritatem ꝑ modum contrarij: sed ma
gis ꝑ modum demeriti vel per modum contrarij
non directe habentis contrarietatem ad caritatē
sed ad antecedens/scꝫ ad veram cognitionē ꝛ ha=
bitualem de deo. Illi autē mot⁹ īfidelitatis subi=
ti nec caritati nec habitui fidei sunt contrarij cuꝫ
stent simul cum eis. et ideo nec tollunt nec dimi=
nuunt istos habitus fidei ꝛ caritatis per modum
contrarij/ nec etiam per modum demeriti. ¶ Et
si dicat̄ ꝯtra hoc ad min⁹ secūda rō nō valet qꝛ cir
ca idē sunt. Dicendū ꝙ imo: qꝛ itelligendū est cir
ca idem scđm eandem rationem foꝛmalem ꝛ eodē
modo motus illi subiti si sint motus infidelitatis
vel non sunt circa idem scđm eandem rationē foꝛ
malem: sicut quādo motus infidelitatis sunt cir=
ca aliud q̄ circa bonitatem diuinam prout est ob=
iectum caritatis/vel non eodem modo: quia vnū
respicit illud obiectum scđm actum subitum puta
peccatum veniale/et aliud scđm habitum puta ca
ritas. Unde subitus actus non est contrarius ha
bitui etiam si actus pertineret ad bonitatē. vt si es=
set subitus motus odij quod tamen nō potest esse
inquantum deus est finis: sed posset esse inq̄ntum
deus est punitiuus/vel aliquid tale. ¶ Et si dica
tur vltra ꝙ diuersitas rationis non facit ad diuer

sitatem realem vel contrarietatem realem. Dicē=
dum ꝙ diuersitas rationis nichil facit directe ad
diuersitatem realem vel contrarietatem excessus
realis obiecti in quo inueniūtur diuerse rationes
quibus excedit hoc vel illud iudicium ratiōis po
test facere ad iudicia contraria rationis amabili=
tatis vel oppositi. et sic est de deo scđm ꝙ est ama
tiuus vel punitiuus. ¶ Ad primum quod dicitur
contra ꝓbationē secunde partis illi⁹ minoꝛis. di=
cendum ꝙ peccatum veniale nō reddit hoīem in=
dignum magna caritate vel parua: sed verum est
ꝙ peccans venialiter non facit se dignum magna
caritate vel parua. Potest autem aliquis ꝑ pecca
tum veniale disponi ad minus intendendū ad ha
bendum caritatem: et per cōsequens ad habendū
minus de caritate quam quis anteq̄ habeat me=
retur de congruo per conatum suum: non tamen
postq̄ illam habet aliquis potest demereri eius
ablationem/vel eius diminutionem: qꝛ deus non
tollit caritatem nec eam diminuit nisi per demeri
tum de condigno: quod non est in peccato veniali
respectu ablationis caritatis vel eius diminutio
nis. ¶ Ad secundum ad idem dicendum ꝙ licet
caritas data non excedat in infinituꝫ simpliciter
bonum ablatum per peccatum veniale: tamen ex=
cedit in infinitum scđm quid tale bonum: ita ꝙ si
multiplicaretur in infinitum non adequaret quē
cunq̄ gradum caritatis/sicut nec gradus nigre
dinis si multiplicaretur in infinituꝫ adequaretur
cuicunq̄ gradui albedinis. ¶ Contra secundam Cōtra se
rōnē arguo primo soluēdo eā tripliciť. Primo di cūdā rōnē
cendo ꝙ diminutio caritatis procedit scđm ean= obiicitur.
dem propoꝛtionem. Uerbi gratia/ ꝙ primo tolli
tur medietas caritatis/et scđo medietas medie=
tatis/et postea medietas residui. et sic diuisio po=
test procedere in infinitum non consumpto totali
ter primo: sicut patet in diuisione cōtinui. ¶ Se= 2
cundo videtur posse dici ꝙ in ratione supponitur
falsum scꝫ ꝙ si procedatur in venialibus ꝙ tandē
non sit deuenire ad peccatum moꝛtale. et sic tolle
tur caritas non solum per venialia aliquotiēs re=
petita ¶ Tertio qꝛ videtur quibusdam ꝙ nō ha 3
betur ex fide quin aliquis ꝓpter sola venialia pos
sit priuari caritate et damnari. ¶ Contra eandē Item obi
rationem arguitur contra arguendo/ꝛ primo sic. citur.
qꝛ qua rōne vna caritas finita potest tolli per pec
cata venialia aliquotiens repetita si caritas di=
minuatur ꝑ ea/ eadem ratione totus feruoꝛ ꝛ to=
tus actus poterit totaliter tolli per pctā venialia
cum ponatur ꝙ feruoꝛ actus vel ipse actus feruī=
dus diminuatur ꝑ pctā venialia. ¶ Scđo sic: qꝛ 2
ego video ꝙ quanto minoꝛ est circulus tanto mi
noꝛ est angulus: et tamen hoc pōt ꝓcedere in infi
nitum scꝫ ꝙ detur semper minoꝛ circulus circulo
et angulus angulo minoꝛ. et tñ hoc nō obstāte nō
potest perueniri ad nulluꝫ angulum quin maneat
angul⁹ semper. ergo a simili potest caritas in infi
tum minoꝛari per peccata venialia: nec opoꝛtebit
deuenire ad illam caritatem vel ad totalem abla
tionem caritatis. ¶ Tertio sic/et est idem cū isto
secundo: qꝛ manente eadem basi/quanto plus ꝓ= 3
trahūtur linee tanto fit minoꝛ angulus: sed talis
minoratio anguli/ꝛ tales protractiones linearuꝫ
maioꝛes possunt procedere in infinituꝫ absq̄ hoc
ꝙ deueniatur ad nullum angulum. ergo similiter
in proposito de caritate. ¶ Quarto sic: quia sicut 4

dictū est radicatio caritatꝭ pōt diminui ꝑ pctm̄ ve
niale: sed hoc nō obstāte radicatio caritatis non
pōt totaliter tolli ꝑ pctm̄ veniale q̄tumcūq; mul-
tiplicet. ergo a sim̄ caritas pōt diminui ꝑ pctm̄ venia-
le ⁊ totaliter tolli. ¶ Quinto sic: q2 dispositio q̄
est ad caritatis amissionē nō ita vadit in infinitū
q̄n aliq̄n oporteat deuenire ad tale pūctū ꝙ opor
tet mortaliter peccare/ ⁊ ꝑ ꝯñs caritatē amittere:
sed pctā venialia disponūt ad amissionē caritatis
ergo ꝑ pctā venialia pōt veniri ad tale punctū qđ
debet caritatē amittere. ⁊ sic nō est inconueniēs ca
ritatē amittere ꝑ sola venialia. Maior pꝫ q2 null⁹
habit⁹ vel dispositio ꝓcedit in infinitū. Minor etiā
ꝯcedit ab oīb⁹. s. ꝙ pctm̄ veniale disponit ad amis
sionē caritatis: q2 disponit ad mortale ꝑ qđ tollit
Rn̄sio ad rōnes factas ꝯtra secundam ꝓbationē
caritas. ¶ Ad p̄mū istoꝝ dicendū ꝙ ista r̄nsio est
fuga nō apparentia. Primo q2 licet ī reb⁹ mathe
maticis s̄m ꝯsiderationē mathematicā sit ꝓcede
re in infinitū s̄m talē modū q̄tū ad cōsiderationē
mathematicā: tn̄ hoc nō hꝫ veritatē de reb⁹ natu-
ralib⁹ in esse naturali/ vel etiā sup̄naturalib⁹. nos
autē loq̄mur hic de caritate existente in determinato
gradu. Scđo q2 talis diuisio s̄m talē ꝓportionē
nō est in diminutione caritatis sic scꝫ ꝙ p̄mo tol-
lat medietas ⁊ postea medietas medietatis/ ⁊ sic
deinceps: q2 in talib⁹ ablationib⁹ semꝑ min⁹ tollit
in secūda q̄ꝫ in p̄ma. si aūt diminuat caritas ꝑ pec
catū veniale/ non oportet ꝙ minus diminuatur q̄ꝫ
Ad scđm. ꝑ p̄mū inq̄tū pōt ibi esse maior ꝑuitas. ¶ Ad se-
cundū dicēdū ꝙ deficit dupl'r. Primo q2 īpossibile ē
ꝙ ꝑ pctm̄ veniale deueniat ad tale punctū ꝙ opor
teat vltra peccare mortalit' vel venialiter etiā exi
stēte in mortali/ ⁊ multomin⁹ hoc est necessariū de
existēte in solis venialib⁹. Scđo: q2 siue falsum sit
siue verū illud qđ supponit: tn̄ ista ꝯñā est vera ꝙ
si pctm̄ veniale diminuit caritatē ꝑ sola venialia
aliq̄tiēs repetita tolleret totaliter caritas si sola
venialia essent vel etiā possent/ qđ ē falsū. s. ꝙ ꝑ so
la venialia caritas q̄litcunq; possit amitti mō sup
Ad tertiū ꝑstutē illi⁹ ꝯñe fundat ꝓcessus illi⁹ rōnis. ¶ Ad
tertiū dicendū ꝙ illud nō est bn̄ sꝫ temere dictū. s.
ꝙ ꝑ sola venialia possit caritas amitti: q2 ꝑuatio
grē vel dānatio est mors aīe a q̄ dr̄ pctm̄ mortale
vn̄ dicere ꝙ aīa semel viua ꝑ grām/ fiat spūaliter
mortua ꝑ amissionē grē siue pctō mortali est igno
rare ꝓpriā vocē ⁊ qd mortale/ ⁊ quid nō mortale.
Ad rōnes iterū positas cōtra eandē ꝓbationem
¶ Ad p̄mū qđ obiicit cōtra arguēdo. dicendum
ꝙ feruor act⁹ nō diminuit ꝑ pctm̄ veniale qn̄ actu
exercet aliq̄d relinquēdo: sed totaliter ⁊ feruor ⁊
actus vel magis ꝓprie īpedit: sed q̄tū ad disposi
tionē derelictā a pctō veniali feruor act⁹ sequētis
pōt diminui. nō tn̄ sequit ꝙ possit totaliter tolli:
q2 diminutio feruoris act⁹ nō ꝓcedit sic ꝙ plures
diminutiones sint circa idē: sicut in caritate. p̄mo
si sint plures diminutiones sunt in plurib⁹ actib⁹
nec etiā sequit ꝙ potior actus semꝑ sit maioris fer
uoris: q2 nulla dispositio pōt inducere necessitatē
Ad scđm. eliciēdi tepidū vel min⁹ feruidū actū. ¶ Ad scđm
dicendū ꝙ licet ꝓcedēdo s̄m eādē ꝓportionē ī cir
culo ⁊ angulo possit ꝓcedi in infinitū nō veniēdo
ad nullū circulū vel nullū āgulū q̄ possit ampli⁹
ꝓcedēdo tn̄ nō s̄m eādē ꝓportionē oporteret de-
uenire ad nullū angulū vel circulū sicut etiā ī di-
uisione cōtinui. diminutio aūt caritatis nō est s̄m
eādē ꝓportionē vt dictū est. ¶ Itē iste diminutio
nes sunt in diuersis circulis: iste aūt in eadē cari-

Ad tertiū tate. ¶ Ad tertiū dicendū p̄mo ꝙ diminutio ī an
gulis ꝯstitutꝭ a diuersis lineis est diminutio mul
tiplicata in diuersis angulis: sed diminutiones ī
caritate sunt in eadē caritate/ vn̄ nō est sile. Scđo
q2 licꝫ mathematice loquēdo talis ꝓcessus sit pos
sibilis in ītellectu vel in imaginatione: nō tn̄ ē pos
sibilis in esse reali actuali: nam data aliq̄ basi pos
sent lineę ꝓtrahi vsq; ad extremū mūdi: ⁊ tn̄ non
possent in esse reali vltra ꝓtrahi nec minor angu-
lus fieri: imo vltra null⁹ est angul⁹ vel linea. nunc
Ad q̄rtū autē loq̄mur de caritate s̄m esse reale. ¶ Ad q̄r-
tum dicendū ꝙ radicatio caritatꝭ q̄tū ad esse ei⁹
vel essentiā nec pōt diminui/ nec q̄tū ad aptitu-
dinē viriū naturaliū subtrahēdo/ nec ꝑ ꝯñs tolli:
sed illa dispositio q̄ est in virib⁹ deseruiētib⁹ carita
ti pōt diminui ⁊ totaliter tolli. vn̄ radicatio q̄ est
ex parte caritatis ⁊ vna p̄dictarū tota remanet ꝓ
pter qđ tota radix caritatis nō pōt tolli: nisi q̄tū
ad illā dispositionē viriū inferiorū vt dictū est: q̄
ablata non oportet charitatem tolli vel diminui
Ad quītū ¶ Ad quintū dicendū ꝙ pctm̄ veniale nō dispo-
nit ad annichilationē diminuēdo caritatē vel etiā
tollēdo aliq̄d quo ablato necesse sit caritatē amit
tere. vn̄ dispositione habituali posita q̄tū pn̄t fa-
cere venialia nō est necesse caritatē amitti. disponi
tur ergo derelicta a venialib⁹ habitualis non va
dit in infinitū: sed ipsa cōpleta q̄tū pōt nō est ne-
cesse amittere caritatē. dispositio autē q̄ est actus
pōt ꝓcedere in infinitū: q2 act⁹ pn̄t multiplicari in
Cōtra cōclusionem infinitū. ¶ Cōtra ꝯclusionē arguit sic p̄mo: q2 di
cit Augu. lib. 83. q̄ō. venenū aūt caritatis est spes
adipiscēdoꝝ vel retinēdoꝝ tpaliū/ nutrimentū ei⁹
diminutio cupiditatis ꝑfectio eius nulla cupidi-
tas. ¶ Ex hoc arguit sic. sicut diminutio cupidi
tatis se hꝫ ad augmentū caritatis/ ita augmentū
cupiditatis ad diminutionē caritatis: sed diminu
tio cupiditatis est augmentū caritatꝭ vt pꝫ ex au
ctoritate. ergo augmentū cupiditatis est detrimē
tum caritatis: sed caritas nō pōt diminui ꝑ pctm̄
mortale sed totaliter tolli. ergo hoc est ꝑ veniale.
Scđo sic: q2 sicut se hꝫ act⁹ disponēs ad actū carita 2
tꝭ ad augēdo eā a p̄ncipio ita act⁹ disponēs ad ānī
chilationē se hꝫ ad ei⁹ diminutionē: sed act⁹ dispo
nēs facit ei⁹ augmētū. ergo ⁊c. ¶ Tertio sic: q2 pec- 3
cās venialiter min⁹ diligit deū: tūc q̄ro aut hoc ē
actualiter aut habitualit'. nō p̄mo mō: q2 peccās
venialit' nō simpl'r diligit deū actualit' sꝫ habitua
liter. ⁊ sic hꝫ ꝓpositum/ scꝫ ꝙ peccās venialiter hꝫ
minorē caritatē ad diligendū. ¶ Quarto sic: q2 4
pctm̄ veniale adimit aliqđ bonū: sed hoc nō facit
tollēdo totaliter caritatē. ergo diminuēdo. Si di
cas ꝙ tollit caritatꝭ feruorē: aut iste feruor est in-
tēsio habit⁹: et sic habet ꝓpositū. aut intēsio act⁹:
et sic nichil est certū: q2 ambulare vel dormire pōt
totaliter tollere actū vel ei⁹ intēsionē. ¶ Quīto
sic. aut feruor dicit intēsionē caritatis in ordine ad 5
obiectū: sic habet ꝓpositū: aut dicit aliq̄d ptinēs
ad redūdātiā in virib⁹ sensitiuis/ ⁊ hoc nō est act⁹
Solutio. caritatis cū sit act⁹ volūtatis. ¶ Ad primū ꝯtra
cōclusionē, dicendū ꝙ licet maior possit cōcedi re
spectu caritatis acq̄rēde: nō tn̄ hꝫ veritatē respe-
ctu caritatꝭ acq̄site: q2 licet diminutio cupiditatꝭ
possit meritorie augere caritatē habitā vel de cō
digno vel de congruo: nō tn̄ augmētū cupiditatis
pōt mereri diminutionē caritatis si sit veniale de
cōdigno. deus autē nō aufert donū gratuitū col-

Ad scđm. latum nisi sit demeritum de ꝯdigno. ¶ Ad scđm
dicendum ꝙ maior est falsa ꝙ ante infusionẽ non
requirit dispositio ad infusionẽ vel augmentũ ei⁹
de cõgruo: sed ad annichilationẽ vel diminutionẽ
de cõdigno pctm̃ veniale nõ meret de ꝯdigno qđ
Ad tertiũ cunqꝫ istoꝝ. ¶ Ad tertiũ dicẽdũ ꝙ peccãs veniali
ter nõ diligit actualiter nec min⁹ habitu: licet pos
sit derelinqre dispositionẽ ad tepidi⁹ diligendum
Ad q̃rtuꝫ postea. ¶ Ad quartum dicenduꝫ ꝙ nõ oportet ꝙ
adimat habitũ sed adimit actũ nõ tollendo existẽ
tem sed ĩpediẽdo possibilẽ vel natum: põt etiã adi
mere tollẽdo vel diminuendo aliquã dispositionẽ
Ad quĩtũ virium inferioꝝ. Ad q̃ntum dicendũ ꝙ non opor
tet ꝙ tollat fervorẽ actus vel habitus: sed adimit
sive tollit simplr̃ actum mõ q̃ dictũ est. Mꝫ aũt dr
ꝙ redundãtia q̃ fit in virib⁹ sensitiuis nõ est actus
caritatis nichil ẽ: qꝛ nõ est act⁹ elicit⁹/ẽ tñ act⁹ ca
Ad rõnes ritatis ĩperat⁹. ¶ Ad rõnes pꝛĩcipales. Ad p̃mã
pꝛĩcipales dicẽdũ ꝙ nõ pl⁹ ꝓbat nisi ꝙ q̃ntũ de se ẽ diminuit
quare autẽ de facto nõ minuat dictum est. ¶ Vel
meli⁹ dicendũ ꝙ illa ꝓpositio ĩtelligẽda est/ꝯtra
ria nata sunt. ⁊c. qñ subiectum equaliter se hꝫ ad
vtrũqꝫ ꝯtrarioꝝ: nõ sic autem se hꝫ caritas: hꝫ eñ
causam augmenti sed diminutionis nõ. deus eñ
ꝓprie auget sed nõ diminuit nisi in penã/et illa de
bet pctõ mortali: et sic magis destruit q̃ minuat.
Vel dr ad maioreꝫ nisi alterum insit naturaliter.
Ad scđm. ¶ Ad scđm de cupiditate dicẽdũ ꝙ nõ est cupidi
tas eiusdẽ rõnis mortalis ⁊ venialis/mortalis ĩ q̃
amat creatura vt finis: ⁊ hec mortificat caritatẽ.
alia qua amat creatura non vt finis: et hec dimi
Ad tertiũ nuit ꝑ caritatẽ licet non diminuat. ¶ Ad tertiuꝫ
est corruptibilis ꝑ mortale. ergo est diminuibilis
ꝑ veniale est intermiẽda: qꝛ veniale nõ attingit: et
cũ dr ꝯtrariũ. ⁊c. dico ꝙ nõ circa idẽ. ¶ Ad alias
in oppositũ dr ꝙ ignis põt deficere subtracto cõ
bustibili. et sic caritas ex venialibus. ¶ Ad scđm
dicendum ꝙ distant tantum sicut obiecta.

¶ Distinctio. xxix. ¶ Questio prima.

Circa vicesimãnonam distin
ctionẽ q̃runt quattuor. Pri
mum est, vtrum in caritate sit
ordo. Scđo vtrum teneamur
deũ diligere plusq̃ nos. Ter
tio/vtrũ p̃ter caritatẽ sit virt⁹
aliqua appetitiua generalis.
Quarto vtrum p̃ter carita
tẽ et iusticiã sit aliqua virtus
Primum. generalis. ¶ Quantum ad primũ videt ꝙ in ca
ritate nõ sit ordo: qꝛ sicut se habet fides ad credẽ
da/sic caritas ad diligẽda: sed ꝑ fidẽ credim⁹ oĩa
equaliter. ergo ꝑ caritatẽ diligim⁹ oĩa equaliter.
ergo in ea nõ est grad⁹. ¶ Itẽ bernar. dr ꝙ amor
Secundũ gradum nescit dignitatẽ considerat: sed oĩs ordo
hꝫ grad⁹. ergo in caritate non est ordo. ¶ Itẽ il
Tertium. le ordo attẽdit sm̃ habitum vel sm̃ actũ: si sm̃ ha
bitum. ergo caritas non esset vnus habitus: qꝛ or
do nõ ẽ vn⁹ tm̃: hoc aũt ẽ incõueniẽs. si sm̃ actũ ꝫ
caritas in dormitente etiã esset ordiata: qđ videt
In oppõꝫ sit incõueniẽs. quare. ⁊c. ¶ In cõtrarium est qđ
dr Canti. 2. Ordinauit in me caritatẽ. Et arguit
ꝑ rõnẽ ꝙ plura diligẽda sunt ex caritate. aut ergo
equaliter aut non. si equaliter. ergo tm̃ diligẽduꝫ
est min⁹ bonũ sicut maius vel summũ/qđ est incõ
ueniẽs. Si nõ equaliter. ergo est grad⁹ et ordo in
Responsio diligendo ⁊ dilectione. ¶ Responsio. tria sunt vi
dẽda. Primo an ĩ caritate sit ordo. Scđo quo or
dine in caritate possit haberi respectus ad merce
dẽ. Tertio an extranei meliores sint in hoc ordie
ꝑferẽdi. ¶ Quantũ ad p̃mũ ꝓcedunt sic aliq̃ di Durã. dis.
centes ꝙ cũ caritas vt pri⁹ dictum fuit supponat p̃nti. q. 1.
vel ĩcludat amorẽ amicicie ⁊ beniuolẽtie/ ⁊ vltra
hoc ĩportat in actu amoris rõnẽ meriti: ordo cari
tatis põt attẽdi sm̃ gradus dilectionis vel scđm
grad⁹ meriti. ¶ De ordie caritatis sm̃ grad⁹ me
riti dicet postea. sed de ordine ei⁹ quo ad grad⁹ di
lectionis inq̃rendũ est nunc: de quo inq̃renda sunt
duo. Primũ/an in caritate talis sit ordo. Secun
dum/an attẽdat solũ sm̃ affectũ vel sm̃ effectum
¶ Quantũ ad primum aduertendũ est ꝙ cũ dili
gere est velle bonũ/gradus dilectionis pñt attẽdi
sm̃ grad⁹ bonoꝝ volitoꝝ/ita vt illud dicam⁹ ma
gis diligere cui volum⁹ mai⁹ bonũ/⁊ min⁹ cui mi
nus bonum volumus. Vel possunt attendi scđm
intensionem maiorem vel minorem in actu volen
di respectu eiusdẽ boni voliti: vt dicam⁹ illud ma
gis diligere cui intẽsius volum⁹ aliqđ bonũ: ⁊ il
lud min⁹/cui min⁹ intẽse volumus sibi bonũ. Acci
piẽdo primo mõ gradus dilectionis sm̃ grad⁹ bo
noꝝ volitoꝝ/adhuc volũtas dupl'r põt ferri in bo
num/scꝫ ꝑ velle ꝯplacẽtie ⁊ approbationis qñ bo
num est habitũ/⁊ ꝑ velle desiderij et optatiõis qñ
bonum nõ est habitũ. Primo modo cõstat q̃ gra
dus ⁊ ordo est in caritate: qꝛ ꝑ caritatẽ ꝯplacet no
bis bonũ grẽ et glĩe in quocũqꝫ sit: sed cõstat ꝙ ta
le bonũ est in diuersis sm̃ diuersos gradus nõ so
lum cõparando creaturas ad deum: sed etiã cõpa
rando creaturas ĩter se: qꝛ in viatorib⁹ est solũ bo
nũ grẽ: in beatis autẽ bonũ glorie qđ est maius/
⁊ inter beatos est gradus bonorum glorie sꝫ illđ
Ioh. 14. In domo patris mei mansiones multe
sunt. ⁊ in viatorib⁹ est gradus bonoꝝ gratie: ergo
cõplacentia et approbatio caritatis de bonis ha
bitis habet gradus sm̃ differẽtiã bonorum habi
toꝝ. ¶ De velle autẽ desiderij ⁊ optatiõis respectu
boni nõ habiti aliter est dicendũ: qꝛ si cõparemus
ĩter se creaturas rationales ad quas est caritas:
sic debemus oĩbus optare equale bonum gratie
et glĩe. Cuius ratio est: qꝛ ꝑ caritatẽ optam⁹ crea
turis bonum diuinũ quo sunt capaces/⁊ ꝑ qđ ten
dunt in deum: sed oẽs creature intellectuales sunt
capaces equalis boni gratie et glĩe vt cõmuni⁹ te
netur/⁊ indubitãter verũ est de his q̃ sunt eiusdeꝫ
speciei ⁊ equaliter possunt tendere in ipsũ deũ. er
go ꝑ caritatẽ equale bonum est oĩbus optandum
¶ Et cõfirmat ꝑ illud qđ dicit. 1. Corin. 13. Cari
tas non emulat. Esset autẽ emulatio si non opta
ret vnicuiqꝫ tãtum bonum q̃nti est capax ⁊ maxi
me qñ vnum bonũ non est diminutiuũ nec impe
ditiuum alterius: sicut est de bonis gratie et glĩe
que respicit caritas. imo videt esse in p̃iudiciũ di
uinum: qꝛ cũ caritas sit primo et simplr̃ ad deum/
nec optat alicui bonum nisi vt tendat in deum si
cut in finẽ/in p̃iudiciũ diuini amoris esset nisi cui
libet optaret bonum quo potest efficacius tende
re in deum: tale autẽ est bonũ gratie ⁊ glorie quo
pura creatura capax est. et in isto non est gradus
vt dictum est. quare. ⁊c. Hec autẽ optatio est con
ditionata supposita ordinatione ⁊ volũtate diui
na/cui primo inheret caritas ⁊ sm̃ quã oĩa optat
fieri. ¶ Si autẽ comparem⁹ creaturas ad deum:
sic caritas nullum actũ habet talem respectu dei

quo ad bonum intrinsecum nõ habitũ: q2 de⁹ nul-
lo bono intrinseco caret q̃d caritas optet euȝ ha-
bere. Ex bonis autẽ extrinsecis q̃ sunt honor ⁊ cul
tus diuinus ⁊ cõsilia/cũ hec sint in creaturis ⁊ re
ferant in deũ vt in finẽ: nõ põt esse differẽtia act⁹
optãdi quo ad bonũ optatũ sed quo ad rationem
optandi põt esse gradus ẽm rõnẽ finis vel eoȝũ q̃
sunt ad finẽ. Vñ p caritatẽ ista optant esse in crea
turis. et sic patet qualiter est grad⁹ in caritate ex
parte voliti. ❡ Si autẽ attẽdat gradus in carita
te ẽm intẽsionẽ ⁊ remissionẽ ex parte act⁹ volendi
sic dicendũ ẽ q̃ talis ordo est in caritate: q2 intẽsi⁹
tenemur diligere deum q̃ nosipsos: ⁊ mai⁹ bonũ
magis debem⁹ nobis velle ⁊ proximo q̃ min⁹ bonũ
et eq̃le bonũ magis nobis q̃ pximo ceteris parib⁹
Et de deo q̃dẽ q̃ magis sit diligẽdus q̃ nos pate
bit in sequẽti q̃stiõe. ❡ De aliis autẽ duob⁹ pbat
hoc ex dicto aristotelis. 8. ethicoȝ vbi dicit sic. bo
nũ simplr est amabile simplr. vnicuiq3 autẽ bonũ
ppriũ. Ex quo põt sic argui. Sicut simplr ad sim
plr: s/ ⁊ magis ad magis/ ⁊ maxime ad maxime:
sed bonũ simplr est amabile simplr. ergo mai⁹ bo-
num est magis amabile/ ⁊ maxime bonũ maxime
amabile. Nunc autẽ est ita q̃ inter oĩa bona q̃ no-
bis vel amicis optam⁹ est dare maius ⁊ min⁹ bo-
nũ ⁊ maxime bonũ. ergo vnũ est magis alio optã
dũ ⁊ magis amandũ. ❡ Scdo sic põt argui ex al
tera clausula dicti aristotelis/ vnicuiq3 est amabi-
le bonum ppriuȝ: sed q̃d est bonũ michi est michi
magis ppriũ q̃ illud q̃d est bonũ ppinqui vel p-
ximi: q2 licȝ proxim⁹ sit alter ipse: nõ tñ est ego ip
se: sȝ alter. ergo equale bonũ debeo mihi diligere
magis ⁊ optare q̃ proximo: ita q̃ si ambo nõ posse
mus hr̃e/ plus debeo eũ velle carere q̃ me. q̃d est
intelligendũ semp ceteris oĩb⁹ parib⁹. ⁊ sic p3 pmũ.
❡ Quãtũ ad scdm an. s. iste ordo attẽdat solum
ẽm affectũ vel ẽm effectũ. dicendũ est q̃ ẽm vtrũ-
q3. cui⁹ rõ est: q2 qñ duo act⁹ sic se hñt q̃ vnus depẽ
det ab alio p̃cise ⁊ sicut posteri⁹ a p̃ori/ ẽm ordinẽ
q̃ est in pmo oportȝ ponere ordinẽ q̃ est in secũdo
sed affectus interior ⁊ effectus exterior se hñt ẽm
prius ⁊ posteri⁹: q2 effect⁹ posterior ẽ affectu ⁊ ab
ipso depẽdet p̃cise: q2 ad cõpletũ affectũ siue ad cõ
pletũ velle seq̃t effectus seu opari respectu eoȝ q̃
sunt nobis possibilia. ergo ẽm ordinẽ q̃ ẽ i affectu
est ordo in effectu. vñ Grego. in omel. Probatio
dilectiõis exhibitio ẽ opis. vñ eũ quẽ plus teneor
diligere i affectu: teneor ex debito caritatis plus
ipẽdere i effectu. si eq̃lr idiget ita q̃ si oportet al-
terũ carere/ eligẽdũ esset illũ carere q̃ min⁹ ex ca-
ritate est diligẽdus. dico si eq̃lr idiget: q2 qñq3 q̃
plus diligũt/ nr̃is auxiliis nõ idigẽt. ❡ Est etiaȝ
aduertẽdũ q̃ cũ dr̃ affectus correspõdet effectui:
intelligẽdũ ẽ de affectu q̃ nõ ẽ ex alia causa debit⁹:
q2 si quis ex debito iusticie/ puta ex mutuo vel ex
alia causa teneat in aliq̃ t̃mino illi quẽ minus dili
git si sit in eq̃li necessitate sicut ille q̃ plus diligit:
et vterq3 petat sibi i tãto subueniri ⁊ nõ possit cui
Ad rõnes libet/ tenet tũc illud ipẽdere imo poti⁹ reddere il-
añ oppõm li cui ẽ ex iusticia obligat⁹ q̃ illi quẽ plus diligit.
❡ Ad pmũ argumentũ dicendũ q̃d factũ fuit ad
pncipale q̃ nõ ẽ siĩe de fide respectu credibiliuȝ et
de caritate respectu diligẽdoȝ: q2 ideo credẽda ẽ
veritas diuia vt ẽ nobis p sacrã scripturã annun
ciata. ⁊ q2 oĩa credibilia sunt p eã nobis eq̃lr an-
nũciata/ ideo oĩa tenent eq̃li certitudĩe: sed rõ di-

ligẽdi aliq̃ ex caritate est caritas diuia pmo q̃dem
vt in se existẽs ac deinde vt ab aliis participata: ⁊ q2
in hoc ẽ multiplex gradus/ ideo ⁊ in actu dilectio
nis caritatis ẽ dare multos gradus. ❡ Ad scdm Ad scdm.
dicendũ q̃ in amore põt attẽdi duplex grad⁹. vn⁹
diligibilis ad diligibile: ⁊ talis ẽ in caritate vt di
ctũ est: nec de hoc loq̃mur hic. Ali⁹ ẽ grad⁹ dilige
tis ad diligibile: ⁊ hũc aliq̃ mõ nescit amor: q2 lic3
tũ vnit amantẽ amato facit eos aliq̃ mõ eq̃les ⁊ si
prius erãt ineq̃les. vñ p amorẽ habem⁹ nos ad su-
periores magis cõfidẽter: ⁊ ad inferiores magis so
cialit. ⁊ de hoc loquit Ber. ❡ Ad tertiũ dicẽdum Ad tertiũ
q̃ ordo caritatis attẽdit ẽm actũ prout tẽdit i ob
iecta in q̃bus inuenit differẽtia bonitatis: ⁊ p cõñs
in ipso actu est gradus intẽsionis: nichilomin⁹ ca-
ritas ipsa dr̃ ante actũ ordinata/ in q̃tũ p eã volũ
tas sic disponit vt cũ opus fuerit exeat i actũ ẽm
ordinẽ supradictũ. ❡ Quantũ ad scdm de oculo 2. articul⁹.
ad mercedẽ. dicunt sic illi q̃ supra/ q̃ aduertenduȝ Durã. q. 3
est q̃ merces dr̃ illud q̃d aliqs p actionẽ meretur di. p̃senti.
tãq3 p̃miũ sue actiõis. Premiũ autẽ est cõmoduȝ
q̃d reddit operãti: ⁊ q2 oẽ cõmodũ est bonũ ordi-
natũ ad illũ cui⁹ est cõmodũ: ideo illud q̃d est pro
prie ⁊ imediate merces vel p̃miũ est bonuȝ finalit
ordinatũ ad operantẽ: pp̃t q̃d nõ põt esse vltimus
finis simplr. Est eñ bonũ amatũ amore cõcupiscẽ
tie cũ amet vt cõmodũ. ❡ Hoc supposito eũ q̃rit
verũ in dilectiõe dei possit haberi respect⁹ ad mer
cedẽ. Dicendũ q̃ respectus ad mercedẽ põt habe
ri dupl'r. Vno modo q̃ merces sit finis rei amate
Alio mõ q̃ sit finis illi⁹ amoris. Pmo mõ nõ ẽ li-
citũ in dilectione dei hr̃e respectũ ad mercedẽ/ ita
vt merces sit finis ad quẽ de⁹ dilectus ordinetur.
Si autẽ intelligat scdo mõ sc3 q̃ merces sit finis
dilectionis ⁊ nõ dei dilecti/ adhuc dicendũ q2 vel
accipit vt finis pp̃t quẽ totalit diligit deus ⁊ sine
quo nõ diligeret: ⁊ sic adhuc nõ ẽ licitũ hr̃e respe
ctum vel oculũ ad mercedẽ: q2 deũ debemus dili-
gere dato q̃ nichil cõmodi ex tali dilectiõe nobis
eueniret multo amplius q̃ q̃cũq3 virtuosus debeat
diligere actũ virtuosuȝ. Oĩs eñ bonus est diligẽ
dus circũscripto q̃cũq3/ cũ bonũ ẽm totã latitudi
nẽ suã sit obiectũ amoris. Si autẽ merces inten-
dat vt finis dilectionis nõ totalit q̃n sine illo de⁹
diligeret: sed q2 p dilectionẽ q̃ diligit deus intẽdi
mus cõseq̃ btitudinẽ q̃uis diligeremus deũ si esse
mus certi etiã q̃ btitudinẽ nõ haberem⁹/ sic licitũ
est in dilectiõe dei hr̃e respectũ ad mercedẽ. Cui⁹
ratio est: q2 qñ duo bona habẽt rõnẽ cõmodi vbi
vnum est altero melius: min⁹ bonũ põt licite ordi
nari ad maius bonum/ sicut ad finẽ. Nunc autẽ ita
est q̃ dilectio dei in via ⁊ btitudo hñt rõnẽ cõmo
di/ btitudo tñ est aliq̃d meli⁹ dilectiõe vie. ergo di
lectio dei põt licite ordinari ad beatitudinẽ vt ad
mercedẽ ⁊ vt ad finẽ. ❡ Si autẽ aliud cõmodum
esset minus bonũ q̃ dilectio dei/ vt sunt bona tẽ-
poralia: ad ista nõ posset licite hr̃i respect⁹ vt ad
finẽ: q2 cõtra rõnẽ finis est q̃ sit minus bonũ his q̃
sunt ad finẽ. ⁊ in hoc sensu vituperat mercennari⁹
Ioh. 10. q̃ opus spũale ordinat ad mercedẽ tpalẽ.
posset tñ ad ea haberi respectus ad aliqua admi-
nicula sua: inq̃tum oĩe bonũ additũ alio bono
redditur eligibilius. ❡ Quantum ad tertium an 3. articul⁹.
extranei meliores sint magis diligẽdi q̃ ppinq̃. Duran. q.
Premittunt aliqui duo videnda. Pmo quomõ 4. hui⁹ di.
amicicia caritatis se habeat ad alias amicicias.

Scḋo ex his respõdent ad q̄stionē. ¶ Quantum ad p̄mū notādū est s̄m eos q̄ cū oīs amicicia fundet in aliq̄ cõicatiõe s̄m diuersitatē cõicationū diuersificant amicicie. Inueniṫ aūtē q̄druplex cõicatio. ¶ Prima est oīm hoīm ⁊ etiā angeloꝝ iq̄tū ɔueniūt in hoc q̄ sunt facti ad imaginē dei s̄m quā sunt capaces btitudis: ⁊ s̄m hanc cõicationē q̄uis latissimā fundaṫ caritatis amicicia/ nõ q̄dē respiciēdo naturā absolute sed vt est capax btitudinis. ¶ Secūda cõmunicatio est politica: scḋm quā cõciues cõicāt in his q̄ ad naturalē vitā ptinēt: et sup hāc fundaṫ amicicia ciuilis. ¶ Tertia est yconomica: s̄m quā hoīes vni⁹ dom⁹ vel familie cõicāt in domesticis officijs: ⁊ sup hāc fundaṫ amicicia yconomica. ¶ Quarta cõicatio est naturalis originis put aliq̄ trahūt ab vno originē: et sup hāc fundaṫ amicicia naturalis pris ad filiū ⁊ ecõuerso/ ⁊ ɔsanguineoꝝ adiuicē. ¶ Ex q̄ pȝ q̄ p̄ma amicicia icludiṫ i oīb⁹ ⁊ nõ ecõuerso. In reliq̄s aūt vt cõi⁹ prior includiṫ in posteriore/ q̄uis q̄nq̄ ɔtrariū ɔtingat. Scḋm quālibet autē istaꝝ amiciciarū volum⁹ amicis bona correspõdētia ei in q̄ fundaṫ amicicia: ⁊ coopanṫ ad hoc s̄m modū nr̄m de aliis autē bonis ipertinētib⁹ ad talē amiciciā nõ opȝ nisi in necessitate. ¶ Hoc p̄notato dicendū est ad q̄stionē q̄ cū diligere aliquē sit ei velle bonū/ grad⁹ dilectionis pōt accipi s̄m gradus boni voliti/ vel s̄m intēsionē volēdi. Si attendaṫ s̄m grad⁹ boni voliti sic cū sit q̄ddā velle approbationis ⁊ cõplacētie de bono habito/ q̄ddā vero optationis ⁊ desiderij de bono nõ hito s̄m p̄mum velle pl⁹ amam⁹ extraneos meliores ex caritate q̄ ppinquos min⁹ bonos inq̄tuȝ cõplacet nobis mai⁹ bonū in eis. s̄m autē bonū optationis ⁊ desiderij eq̄liṫ diligim⁹ extraneos ⁊ ppiquos pp̄ rõnem q̄ fuit posita supra p̄mo articulo. Si vo accipiaṫ grad⁹ s̄m itēsionē act⁹ diligēdi/ sic magis debem⁹ diligere ppinq̄s ad illud bonū ad q̄ð eos diligim⁹/ q̄ extraneos meliores. ¶ Q̄ð pȝ dupl'r. Primo/ q̄ alios diligim⁹ inq̄tū sunt vnū nobiscū sed ppinquiores sunt magis vnū nobiscū q̄ remotiores vel extranei: q̄ magis sunt nobis vniti. ergo magis sunt a nobis diligendi. ¶ Scḋo sic: q̄ illos intēsi⁹ diligim⁹ respectu quoꝝ cõcurrūt plures rõnes diligēdi: sȝ respectu ppinq̄ꝝ cõcurrunt plures rões diligēdi q̄ respectu extraneoꝝ. ergo ⁊c. Maior patet: q̄ multiplicatio cause vigorat effectum. Minor declaraṫ: q̄ ad dilectionē amicoꝝ ppinq̄ꝝ cõcurrūt oēs cause diligēdi. s. cõicatio in naturali origine ⁊ i opib⁹ domesticis/ ⁊ in ciuilib⁹/ ⁊ in capacitate btitudis: supra quā solā fundatur amor dilectionis ad extraneos ⁊ inimicos. Patet igiṫ q̄ ppinquiores sunt intēsi⁹ diligēdi nõ solū dilectione naturali sed etiā dilectione caritatis: q̄ cū caritas respiciat vltimū finē/ alie autē amicicie sint sub fine. amicicia caritatis iportat act⁹ omniū aliarū amiciciarū/ q̄b⁹ oīb⁹ cõcurrētib⁹ intēsior ē act⁹ amoris q̄ ē nõ solū aliarū amiciciarū sȝ caritatis vt iperātis ⁊ cõcurrētis. Ex hoc tñ nõ seq̄ṫ/ q̄ maiora bona volum⁹ ppiq̄s: sȝ q̄ bona pportionata eis s̄m fundamentū dilectiõis quā habem⁹ ad eos itēsiori mõ: ⁊ ideo intēsi⁹ eis volum⁹ sed si facultas assit eis etiā citi⁹ exhibemus ceteris paribus. ¶ Sed p̄dictis posset obstare vna rõ hec/ scȝ q̄ p caritatē ɔformamur dilectiõi diuine: sȝ de⁹ magis diligit extraneū meliorē q̄ nobis ppiquū min⁹ bonū. ergo ⁊ nos debem⁹ eos sil'r pl⁹ diligere ¶ Ad hoc dici pōt q̄ de⁹ nõ diligit vnū plusq̄ aliū accipiēdo gradus dilectiõis s̄m itēsionē act⁹ diligēdi: sȝ solū q̄tū ad gradū boni voliti ⁊ respectu talis boni plus diligit meliorē: sȝ melior est aliq̄s q̄nq̄ s̄m p̄sentē iusticiā q̄ nõ ē melior s̄m p̄scientiā et s̄m hoc melior p̄sentialiṫ nõ diligiṫ plusq̄ simpliciter: q̄ nõ est tm̄ gr̄e bonū q̄ð q̄s hȝ p̄ñtialiṫ/ q̄tum est bonum glīe q̄ð p̄paraṫ alicui s̄m p̄destinationē: ⁊ eodē mõ q̄tum ad velle approbationis et ɔplacētie de bono hito plus diligim⁹ meliores: sed q̄tum ad velle desiderij ⁊ optationis de bono habēdo pl⁹ vel tm̄ diligim⁹ ppiquos licȝ actualiṫ minus bonos ⁊ p̄ter hoc est i nobis grad⁹ intēsionis in actu diligēdi ppṫ maiorē ɔiūctionē quā habēt aliq̄ ad nos pl⁹ q̄ alij. ¶ Aliter respõdeṫ cõiṫ q̄ in hoc cõformamur deo q̄ pl⁹ diligim⁹ eos q̄ nobiscum magis cõicāt sicut ipse eos q̄ secū magis cõicāt q̄uis non sint idem hic ⁊ illi. ¶ Ad argumēta solutū est in primo articulo. ¶ Questio. ij.

Ecūdo queriṫ/ vtrū teneamur deū diligere pl⁹ q̄ nos. Et arguiṫ q̄ nõ: q̄ s̄m ph̄m. ix. ethi. Amicabilia q̄ sunt ad alterum veniūt ex amicabilibus q̄ sunt ad seipsum: sed cū potior est effectu q̄ potiorē amicicia hoīs ad seipm q̄ ad quēcunq̄ aliū: pl⁹ q̄ debet diligere se q̄ deum. — Primum

¶ Itē. viij. ethicoꝝ. dr̄ q̄ amabile q̄dē bonum vnicuiq̄ autē q̄ð est sibi bonū. sed q̄cq̄d diligiṫ q̄ sibi bonum vel nobis ppṫ nos diligimus: sȝ illud ppṫ q̄ð alia diligim⁹ magis diligim⁹. q̄re. ⁊c. — Secundū

¶ In cõtrariū est: q̄ finis est magis diligend⁹ q̄ ea q̄ sunt ad finē: sed deus est finis oīm. ergo. ⁊c. — In oppõȝ

¶ Respõsio. — Respõsio

Primo dabiṫ itellectus q̄stionis: postea ponētur tres opiniones. ¶ Quātum ad p̄mū dicunt aliq̄ — Durā. q. 2 huius dis.

q̄ duplex est amor. s. amicicie ⁊ cõcupiscētie. ⁊ s̄m hos duos nõ sil'r imo valde dissimiliter amaṫ de⁹ q̄ deus pōt esse imediatū obiectū amoris amicicie sed nõ amoris ɔcupiscētie. Et q̄ possit esse immediatum obiectū amoris amicicie/ ē satis de se clarum: volumus eñ deo suā bonitatē/ suā potentiā ⁊ hmõi. sed q̄ de⁹ nõ possit esse imediatū obiectū amoris ɔcupiscētie quo ad nos: sȝ solū aliq̄s actus quo a nobis attigiṫ/ pbatū fuit supra libro p̄mo di. i. ¶ Adhuc tñ pōt aliṫ pbari sic: q̄ illud q̄ð amaṫ amore ɔcupiscētie amaṫ finaliter ppṫ illum cui cõcupisciṫ: sicut amam⁹ vinū ppṫ nos sed deus s̄m se ⁊ in se nõ est amād⁹ ppṫ q̄ðcunq̄ illud finaliter. ergo de⁹ s̄m illud q̄ð est aliq̄d in se nõ ē amādus amore ɔcupiscētie: amam⁹ tñ amore cõcupiscētie actū quo deū attingim⁹ sicut visionē vel sequentē fruitionē q̄ diligim⁹ nobis et pp̄ter nos: Verū q̄ de⁹ est obiectū taliū actuū: ideo p ɔñs ē obiectū remotū amoris ɔcupiscētie: q̄ ē obiectū obiecti. ⁊ ppṫ hoc q̄nq̄ dicūt doctores q̄ de⁹ amatur amore cõcupiscētie: sicut dicimur amare vinū licet nõ imediate amem⁹ vinū sed gustare vinum. Cū ergo q̄riṫ q̄d pl⁹ diligere debeamus deū. s. vel nos ⁊ pōt itelligi dupl'r. Primo ɔparādo dilectionē q̄ hō diligit deū amore ɔcupiscētie/ ad dilectionē qua hō diligit se amore amicicie vt sic loq̄mur et hic sensus non est ppri⁹ nec ad ppositum. Primo: q̄ de⁹ s̄m illud q̄ð in se est/ nõ est obiectū amoris concupiscētie: sicut hō est imediatū obiectum

amoris amicicie q̄ diligit se vt visum est: ⁊ ideo nō
ꝓportionalr̄ accipit̄ obiectū amoris hinc ⁊ inde
Scd̄o qꝛ nō solū de⁹ diligit̄ amore concupiscētie:
sed pl⁹ amore amicicie/ ꝓpter qđ ex illo amore nō
pōt ꝯcludi q̄tū simplr̄ ⁊ absolute de⁹ debeat ama
ri. Alio mō pōt itelligi vt vtraq̄ dilectio sit ami-
cicie/ ⁊ q̄rat̄ qs ſm eā pl⁹ diligat̄: de⁹ scʒ an nosip-
si: et sic itelligēda est q̄stio. ¶ Quantū ad scd̄m
sunt due opiones in generali ⁊ tres modi dicendi
Prīa opi. in speciali. ¶ Prima est q̄ hō naturali dilectiōe
plus debet diligere seipsum q̄ deū: sed p caritatē
1 eleuat̄ pl⁹ ad diligendū deū q̄ seipm̄. Et istud ꝓ-
bant tripl̄r. Primo sic. quicq̄d amat̄/ amat̄ vt vnū
cū amante. vn̄ amicus dr̄ alter ipse ⁊ naturalr̄ oē
aial diligit sibi siāe: qꝛ sic aliquo mō sunt vnū: sed
hō cū nullo pōt sic pfecte esse vnū sicut cū seipso.
ergo naturali dilectione excludēdo oē bonū sup-
2 naturale additum debet homo diligere seipsum
plus q̄ quemcunq̄ aliū ⁊ q̄ deum. ¶ Secūdo
sic. deus diligitur a nobis tam amore concupiscē-
tie q̄ amore amicicie: sed caritas eleuat volūtatē
ad diligendū deum amore ꝯcupiscētie vltra id qđ
posset ipsum ex naturalib⁹ diligere: qꝛ cū ex natu
ralibus diligam⁹ deū inq̄tū est vniuersale princi-
piū ꝓductiuū ⁊ conseruatiuū oīm/ caritas eleuat
ad diligēdū ip̄m vt est bonū beatificās. ergo nul-
la caritas eleuat ad diligendum deū amore ami-
cicie vltra id qđ posset ipsum ex naturalib⁹ dilige
re. hoc autē nō est aliter nisi q̄tū ad modū ⁊ ordi-
3 nē diligēdi quē attēdit caritas q̄ est q̄ de⁹ ꝓpt̄ se ⁊
sup oīa diligat̄. ergo. ⁊c. ¶ Et cōfirmat̄ sic: p gra
tiā eleuat̄ hō aliquo mō ad esse diuinū ꝓpter qđ
sicut dilectio naturalis sequit̄ eē naturale: sic gra
tuita gratuitū qđ est diuinū: et ideo sicut dilectio
naturalis facit q̄ hō diligat deū ad cui⁹ esse eleua
tur p grām magis q̄ seipsum. et sic est ordo cōuer
sus in dilectiōe naturali et gratuita: qꝛ sicut i na-
turali amicabilia q̄ sunt ad alterū veniūt ex ami-
cabilib⁹ q̄ sunt ad seipsum: sic in dilectione gratui
4. ta amicabilia ad seipsum/ ⁊ ad ꝓximū veniunt ex
amicabilib⁹ ad deū. ¶ Ad iterū ꝯfirmat̄ p aliud
qꝛ sicut est de cognitione naturali ⁊ de supnatura
li/ sic ⁊ de dilectione: sed cognitio naturalis inci-
pit a creaturis ⁊ terminat̄ ad deū: supnaturalis ꝟo
ecōuerso. ergo siſr̄ est in dilectione naturali ⁊ sup
naturali. ¶ Tertio patet idē p dictū Ber. de dili
gēdo deū. Distinguit eñ ibi quattuor grad⁹ dili-
gēdi. Prim⁹ est cū hō nichil diligit nisi se. Scd̄s
cū nichil diligit nisi ꝓpter se. Terti⁹ cū diligit deū
ꝓpt̄ deū. Quart⁹ cū diligit se ⁊ oīa alia ꝓpt̄ deuʒ
Et dicit q̄ tti⁹ ⁊ q̄rt⁹ grad⁹ sunt gratuiti. Quar-
tus ꝟo a paucis ⁊ q̄si raptim in hac vita attingit̄.
Et qꝛ diligere se ꝓpter deū est pl⁹ diligere deū q̄
seip̄m: nō est ergo attribuēdū dilectioni naturali
cū ad hoc vix gratuita in hac vita attingere pos-
sit. Sic igit̄ ſm istos amore naturali q̄libet dili-
git se pl⁹ q̄ deū: sed p gratiā ⁊ caritatē eleuamur
Contra opinionē obijcitur ad diligēdū deū pl⁹ q̄ nosipsos. ¶ Istud autē nō
videt̄ verū aliq̄s q̄tū ad hoc scʒ q̄ grā habitualis
vel caritas eleuet voluntatē ad diligēdum aliq̄d
intēsi⁹ q̄ possit vel debeat diligere ſm se circūscri
1 pto quocūq̄ dono supnaturali. ¶ Ad pꝫ p̄mo
qꝛ sicut se hʒ caritas ad dilectionē/ sic fides ad co
gnitionē: sed fides vt est habit⁹ infusus nō eleuat
intellectū ad cognoscendū aliq̄d intēsi⁹ q̄ possit
sine fide infusa: imo q̄cq̄d cognoscim⁹ p fidē infu-
sam possem⁹ sine ea cognoscere et eque intense vt
declaratū fuit supra. ergo caritas nō eleuat volū
tatē ad diligendū deū intēsi⁹ q̄ posset sine carita-
te. ¶ Scd̄o qꝛ inclinatio nature non pōt esse con 2.
traria inclinationi grē/ alioq̄n inclinatio natura
lis esset viciosa/ qđ est icōueniēs nisi q̄ ad illos q̄
dicerent q̄ natura hūana esset mala ⁊ a malo deo
istituta/ qđ est mai⁹ incōueniēs: sed si dilectiōe na
turali hō diligeret se pl⁹ q̄ deū: dilectione ꝟo gra
tuita ecōuerso/ iste dilectiōes essent ꝯtrarie. ergo
inclinatio nature esset contraria inclinationi grē.
quare. ⁊c. ¶ Ad hoc respōdet̄ q̄ nō ꝓuenit ex cō Solutio.
trarietate vel ꝑuersitate nature ad grām q̄ aliq̄s
intēsi⁹ diligat se q̄ deū: q̄ tñ ſm se est magis diligi
bilis: sed ex ei⁹ debilitate vel ipfectiōe/ sicut q̄ co
gnoscim⁹ pfecti⁹ creaturā q̄ deū: q̄ tñ ſm sē ma-
gis cognoscibilis: ꝓuenit solū ex debilitate ⁊ im
perfectione nature itellect⁹ nr̄i. et sic tā cognitio
q̄ dilectio supnaturalis pficit naturā eleuādo eā
ad illud qđ ſm se nō pōt: esset aūt ꝑuersitas natu
re si hō aliq̄d aliud a deo diligeret tāq̄ finē sʒ hoc
nō est: imo in cognitione naturali ⁊ dilectione na
turali cognoscit̄ ⁊ diligit̄ deus vt p̄ncipiū et finis
oīm. et sic diligere deū est diligere cū amore cōcu
piscētie: nūc autem loquimur de amore amicicie.
¶ Istud aūt nō sufficiēter soluit: qꝛ nō est siāe de Contra.
cognitione ⁊ dilectiōe: qꝛ nō est de rōne cognitio
nis supnaturalis q̄ pfecti⁹ cognoscat̄ de⁹ q̄ crea-
tura: imo cognitiōe supnaturali pōt creatura pl⁹
et pfecti⁹ cognosci q̄ de⁹. Intellectus eñ beatus
vidēs res i ꝟbo fo:te pfecti⁹ cognoscit res q̄ ꝟbū
qꝛ ꝯprehēdit res ⁊ nō ꝟbū. Et quicq̄d sit de facto
ꝯstat saltē de possibilitate ꝓpt̄ qđ cognitio natu-
ralis ⁊ supnaturalis nō opponunt̄: sʒ de rōne dile
ctionis gratuite est q̄ de⁹ sup oīa diligat̄ ſm istos
et q̄ nullo mō eq̄t̄ dilectio creature dilectiōi dei.
Si ergo dilectione naturali pl⁹ debeat hō se dili-
gere q̄ deū: sequit̄ q̄ inclinatio nature sit ꝯtraria
iclinatiōi grē ⁊ ideo ꝑuersa / quod est incōueniēs
¶ Et iterum ꝑuersitas ⁊ viciū nature respiciunt 4
actū q̄ est in potestate nr̄a: nō est autē in ptāte nr̄a
q̄ ex naturalib⁹ pfecti⁹ cognoscamus deū q̄ crea-
turā/ et ideo nulla est ꝑuersitas vel viciositas na-
ture q̄ pfectius cognoscam⁹ creaturā q̄ deū: sed
est q̄dā defectus naturalis: sed in ptāte nr̄a est di-
ligere deū pl⁹ q̄ nos cū rō naturalis dictet q̄ nos
debemus nosmetip̄os ordinare i deū tāq̄ in finē/
et ita diligere ꝓpter deū sicut diligunt̄ ea q̄ sunt
ad finē ꝓpter finē: q̄ debēt minus diligi q̄ finis. ꝓ
pter qđ etiā viciū ⁊ ꝑuersitas esset si diligeremus
nos pl⁹ q̄ deū. ¶ Isti etiā ꝯcedūt q̄ ꝑuersitas na
ture esset si aliq̄d aliud a deo diligeret̄ vt finis i q̄
necessario incidūt in oppositum dicti sui nisi q̄ vo
lunt euadere p hoc qđ dicūt q̄ amor quo de⁹ natu
raliter diligit̄ vt finis oīm est amor cōcupiscentie
qđ nullo mō pōt eē verū: qꝛ illud qđ amat̄ ex amo
re cōcupiscētie amat̄ finaliter ꝓpter illud cui con
cupiscit̄: sicut amo vinū ꝓpt̄ me. si ergo de⁹ amat̄
amore ꝯcupiscētie/ sequit̄ q̄ vt sic nō amat̄ vt finis
noster. ¶ Tertio ꝓbat̄ idē p̄ncipaliter sic. Illud 5
qđ nō facit q̄ de⁹ ostēdat̄ volūtati sub rōne maio
ris boni nō facit q̄ de⁹ debeat plus diligi: sʒ ca
ritas nō facit q̄ deus ostendat̄ voluntati sub rōne
maioris boni q̄ sine caritate. ergo nō facit q̄ de⁹
debeat pl⁹ diligi q̄ si essem⁹ sine caritate. Maior
patet: qꝛ bonū est amabile/ et magis bonū magis

amabile. Minor patet: q: omnem rationem boni
tatis quã apprehendit iustus existens in caritate
in deo/apprehendit etiã peccator fidelis existens
sine caritate/ꝛ apprehendere posset ꝑ doctrinam
ex auditu etiã sine fide ĩfusa. quare. ꝛc. ¶ Et si di
catur/in quo ergo ꝑficit gratia naturam? Dicen=
dum ꝙ quantum ad rationem meriti quod ꝑpite
innititur gratie et caritati. Sic igitur patet ꝙ nõ
est verum ꝙ debeamus nos plus diligere q̃ deuꝫ
dilectione naturali: dilectione vero gratuita deũ
2. opio q̃ est sci tho. in mltꝫ locis — plus q̃ nos. ¶ Secũda opinio est cõmunis ꝙ na
turali dilectione debet homo plus diligere deum
q̃ seipsum. Qḋ probatur multipliciter. Primo sic:
Bonum vniuscuiusq; cõparatur ad bonum diui=
num sicut bonum partis ad bonum totius: q: de⁹
est bonũ qḋ est causa omnis boni ꝛ totale bonũ re
spectu cuiuscũq; alterius boni: sed pars pl⁹ amat
bonum totius q̃ suum bonum proprium sicut pa
tet in naturalibus ꝛ politicis. In naturalibus vt
pars puta manus exponit se periculo ꝓ conserua
tione totius corporis. et ciuis exponit se pericu=
lo ꝓ conseruatione boni cõmunis. ergo non solũ
per gratiam sed naturaliter quilibꝫ tenetur plus
diligere deum q̃ seipsum/adeo ꝙ homo deberet
oĩa mala sustinere ꝛ morti se exponere ꝓ cõserua=
tione honoris et boni diuini si posset in seipso pa=
Euasio. — ti detrimentum. ¶ Ad hoc autem respõdet mul=
tipliciter. Primo: q: non est simile de parte natu=
rali et ciuili respectu totius et cõmunitatis/et de
bono ꝓprio respectu boni diuini: q: in toto natu=
rali/puta in corpore continetur pars formaliter
ſm id quod est in propria natura ꝛ in cõmunitate
et de bono cõitatis continet ciuis et bonũ ei⁹: nõ
autẽ sic cõtinet bonũ cuiuslibꝫ in bono dĩno: et q:
vnicuiq; est amabile bonum proprium vt dicit. 8.
ethicoꝝ. ideo non est similis cõparatio hinc ꝛ inde
¶ Scḋo: dato ꝙ esset similis comparatio hinc et
inde. adhuc posset dici ꝙ falsum assumit. s. ꝙ pars
naturalis exponat se pro defensione totius: dice
tur enĩ ꝙ pars vt pars non exponit se: sed totũ ex=
ponit partem. et ideo bene sequitur ꝙ totum dili=
git se plus q̃ partem sed non sequitur ꝙ pars dili
gat totum plus q̃ se. Ciuis autem exponit se pro
defensione boni cõmunis: non q: diligat bonũ cõ
mune plus q̃ se: q: preponit bonũ virtutis quod
acq̃rit: sed defendẽdo rem publicã saluti corpora
li. Qḋ patet: q: ciuis plus deberet velle totã cõ=
munitatẽ fecisse contra virtutẽ q̃ se solũ. ¶ Ter=
Ad euasionem. — tio: quia videmus ꝙ homo exponit se licite cõtra
rapientes iniuste bona sua temporalia que tamen
non diligit plus q̃ se: immo minus. quare etiam
quando exponit se pro defensione rei publice: nõ
est argumentum sufficiẽs ꝙ diligat eam pl⁹ q̃ se.
¶ Ad primum istorum dicẽdum ꝙ omnino simi
le est quod inducitur pro simili quantuꝫ pertinet
ad propositum: q: quãuis in bono diuino non cõ=
tineatur formaliter bonum nostrum proprium si=
cut in toto continetur pars: et in cõmunitate con
tinet ciuis: tñ sicut pars nõ manet corrupto toto
nec bonũ ciuis destructo bono cõi/sic bonum cu=
iuslibet creature non maneret destructo bono di=
uino/propter quod quantum se pars diligit in to=
to/ꝛ ciuis in cõmunitate/tantum debet quis se ꝛ
bonum proprium diligere in bono diuino et etiaꝫ
plus q̃ ciuis diligit bonum proprium in bono cõ
muni: q: bonum ciuis posset manere aliquo mo=
do sine bono cõmuni: sed bonum creature nullo
modo manere posset sine bono diuino. ¶ Ad secũ=
dum dicendum ꝙ non solum prouenit ex natura=
li appetitu totius ꝙ pars exponatur pro toto: sed
ex naturali appetitu partis. nam si pars haberet
propriam electionem deberet se exponere pro de=
fensione totius in quo includitur totũ bonũ par=
tis ꝛ amplius. Qḋ autem additur de ciue ꝙ non
exponit se pro cõitate ꝙ diligat eam plus q̃ seip
sum: sed plus diligit bonum virtutis q̃ salutẽ cor
poris. puto ꝙ hec sit intensio aristotelis. 9. ethico
rum sicut patet ex toto processu illi⁹ capituli. Du
bitatur autem vtrum oportet vbi tractat istã ma=
teriam vbi dicit ꝙ ciuis exponẽdo se pro amicis
vel patria optat sibi maxima bona scꝫ bona virtu
tis. amicis autem ꝛ cõmunitati tribuit plus de ce
teris bonis ꝛ concludit ꝙ in omnibus laudabili=
bus studiosus videt sibiipsi plus tribuẽs. ¶ Un
de non est verum ꝙ aliqui dicunt ꝙ qñ aristoteles
dicit ꝙ studiosus exponens se pro amicis vel pa=
tria vult sibi maximum bonum: et ita maxime se
diligit/ꝙ ibi non fit comparatio dilectionis qua
homo diligit se ad dilectionem qua diligit bonũ
cõmune: sed fit cõparatio ad dilectionem qua ho
mo diligit se vno modo ad dilectionem qua dili=
git se alio modo. et est sensus ꝙ homo exponendo
se morti ꝓ bono cõmuni magis diligit se hoc fa=
ciendo q̃ oppositum vel qḋcunq; aliud. ¶ Istud
enim non est verum: imo fit comparatio prima ꝛ
non secunda vt patet ex ordine textus ꝛ per ratio
nẽ: q: vt pri⁹ dictũ fuit plus deberet aliquis dole
re se fecisse contra bonum virtutis q̃ si tota ciui=
tas fecisset. ergo quilibet debet bonũ virtutis pl⁹
diligere sibi q̃ cõmunitati. Qḋ fit si exponat se
pro communitate/hoc est retribuendo communi
tati minus bonum scꝫ corporale: sibi autem ma=
ius bonum scꝫ bonum virtutis.

¶ Confirmatio autem huius dicti que tertio est
adducta videtur bona: quia cõstat ꝙ quilibet de=
bet se diligere pl⁹ q̃ amicum: et tamen sicut phi=
losophus dicit. 9. ethicorum. oportet pro amicis
multa pati et mori si oporteat. ergo licet hoc ꝙ ali=
quis exponit se morti pro alio non sufficienter ar=
guitur ꝙ diligat alium plus q̃ se quicquid sit il=
lud siue persona priuata siue respublica: propter
quod ille modus probãdi quo ad hoc videtur in=
sufficiens quia falsum assumit scꝫ ꝙ ciuis diligat
bonum commune plus q̃ se: nisi includendo se in
bono communi.

¶ Aliter probant aliqui eandem cõclusionem sic — 2. rõ ꝑncipalis.
Amore amicicie plus amatur amicus q̃ aliquid
prouueniens ex amico. 8. ethicorum. sed deus ama=
tur amore amicicie. ergo plus amatur q̃ quod=
cunq; nobis prouueniens ex ipso: sed et deo pro=
uenit nobis illud quod sumus. ergo deum debe=
mus magis diligere q̃ nosipsos. ¶ Sed nec istud
videtur sufficere: quia quando dicitur ꝙ amicus
plus diligitur q̃ quodcunq; prouueniens ex ipso.
intelligendũ est de bonis superadditis nature: si=
cut sunt vtilitates/et delectationes/que prouue=
niunt vni amicorum ex altero. de bono autem qḋ
sumus non est verum. Quod patet: q: ex parenti
bus sumus. habemus enim ex ipsis esse/nutritio
nem/et eruditionem: nec possumus eis reddere
equiualens. vt dicitur. 8. ethicorum. et tamen de=
bemus nos diligere plus q̃ parentes. ergo. ꝛc.

¶ Probatur ergo aliter sic. Plura bona sm̄ rationem rectam sũt magis diligēda quorũ eorũ p se et carentia alterius solum magis est diligenda et eligenda q̄ carentia vtriusq̄ simul nunc aũt ita ē q̄ bonum diuinũ et bonum cuiuslibet psone sic se habent q̄ ad carētiam boni diuini sequitur carentia boni proprii cuiuslibet creature/ad carentiam autem ꝓprii non sequitur carentia boni diuini. q̄ carentia boni proprii magis est diligenda et eligēda q̄ carentia boni diuini. quia et entitas boni diuini magis est diligenda et eligenda q̄ entitas boni proprii vel propria. ¶ Item sic et redit in idem. quando duo bona sic se habent q̄ vnum cōtinet aliud et includit et non econuerso bonum cōtinens est magis diligendum q̄ bonum contentum sed deus et homo sic se habent q̄ in bono diuino continetur totum bonum hominis et nō ecōuerso multo amplius q̄ in bono communi continetur bonum ciuis. ergo sicut ciuis plus debet diligere bonũ commune prout in ipso continetur vel includitur bonum proprium/q̄ solum bonum ꝓprium sic quilibet tenetur plus diligere bonum diuinum vel deum q̄ seipsum. ¶ Et si dicatur q̄ per hoc non probatur nisi q̄ homo plus debet diligere deum et se: q̄ se solum: quia diligendo deum diligit deum et se: quia in deo continetur bonum proprium vt prius dictum fuit diligendo se diligunt alterum solum cōcedatur: quia ad presens non appet alius modus probandi cōclusionem predictam sed forte alias occurret.

Ad rōes .1 op.inionis ¶ Ad rationes prime opinionis respondēdũ est Ad primam cum dicitur quicquid amat: amatur vt vnum cum amante concedatur/et cum dicitur q̄ nichil potest sic esse vnum cum aliquo sicut ipse secum. Adhuc verum est: et ideo concluditur q̄ nullus potest amare aliud plus q̄ se si in amore illius non includatur amor sui et si includatur tunc quilibet debet magis diligere alium et seipsũ q̄ se solum. sic est de amore dei respectu nostri: quia amando deum amamus nos: quia bonum nostrũ non potest esse sine bono diuino.

Ad scđm. ¶ Ad secundum dicendum q̄ deus non amatur immediate amore concupiscētie vt declaratũ fuit supra. et dato q̄ sic ametur adhuc caritas non eleuat naturam ad amandum ipsum scđm specialem rationem. s. scđm rationem beatificantis sed hoc facit fides: que ostendit nobis in deo esse rationem beatifici nec iterum ad hoc necessario requiritur fides infusa cum sine ea possumus de deo cōcipere rationem beatificantis. vt pluries dictum fuit. ¶ Dato etiam q̄ sic naturam eleuaret ad amandum deum amore concupiscentie oporteret proportionabiliter ponere q̄ eleuaret naturam ad amandum deum amore amicicie quantum ad aliquam rationem specialem: que esset in deo amato et non quantum ad modum amandi ex parte nostra: hũc scz q̄ ametur super omnia: quia amor amicicie consurgit ex bono apprehēso in eo q̄ amatur. sicut amamus virtuosum propter bonum virtutis in ipso existentis. propter qđ si nulla ratio bonitatis absolute possit esse: vel concipiatur esse in eo per gratiam preter illam quam concipimus esse in eo per naturam: nulla ratio est quare natura eleuetur per gratiam ad amandum deum amore amicicie quo ad modum diligendi predictum. ¶ Dicendum est ergo q̄ caritas eleuat naturam ad amandum meritorie: q2 sine caritate nulla dilectio dei esset meritoria. nō oportet aũt q̄ plus/vel aliter eleuet. Et qđ subditur q̄ sicut se habet dilectio naturalis ad esse naturale: ita dilectio gratuita ad esse gratuitum: quod est esse diuinum. &c. ¶ Dicendum q̄ esse nostrum gratuitum/non est esse diuinum per essentiam. sed per participationẽ et eodem modo esse nostrum naturale est esse diuinum per participationem. et vtrũq̄ a deo equaliter dependet. Propter qđ vtraq̄ dilectione naturali/scilicet et gratuita debemus eum diligere plus q̄ nos. Nec est ordo conuersus inter has duas dilectiones. sed similis. Qđ etiã subditur q̄ cognitio naturalis incipit a creaturis et terminatur ad deum. ita et dilectio. verũ est: sed non propter hoc plus diligitur creatura q̄ deus sed prius. deus tamen plus cum ratione naturali ostendatur q̄ deus est maius bonum a quo dependet omne aliud bonum. nos autem non querimus quid prius diligatur: sed quid plus.

¶ Ad auctoritatem Bernardi dicēdum est q̄ bernardus pro tanto dicit q̄ tertius et quartus gradus dilectionis sunt gratuiti et non duo primi. q2 duo primi sunt nature corrupte: nec stant cum gratia. sed tertius et quartus sunt nature per rectam rationem regulate: et stant cum gratia. nec per hoc excluditur quin sint a natura.

¶ Tertia opinio potest imaginari faciendo quattuor 3. opinio. q̄ ē doctoris.

¶ Primum est ostendere in quo est difficultas questionis.

¶ Secundo ostendere inefficaciam trium rationum inductarum.

¶ Tertio adducere quattuor rationes vt videt probabiliores.

¶ Quarto respondere aliter ad obiecta.

¶ Quantum ad primum non est dubium quin ex caritate deum super omnia diligamus: sed vtrũ per naturam dubium est.

¶ Item si accipiatur plus diligi obiectiue quo ad bonum volitum. sic etiam clarum est q̄ naturalis ratio dictat deum plus esse diligendum: q2 nulli creature recta ratio optat intrinsece bonum diuinum per essentiam: nec equale. cum hoc sit impossibile: sicut hoc bonum vult deo complacendo. Similiter bonum habendum extrinsece nulli creature recta ratio optat tantum. puta tantum honorẽ et gloriam tantam quantam deo. Imo oppositum est ydolatria.

¶ Si etiam dicatur plus diligi intensiue et accipiatur bonum diuinum secundum q̄ est omnis boni bonum. et secundum q̄ bonum diuinum est omnis alterius conseruatiuum. Ita q̄ destructo bono diuino destruatur propriũ. Sic adhuc non est dubium deum naturali instinctu diligendum sup omnia: et sic concludit ratio Thome: et due vltime rationes posite in secunda opinione Et si propter hoc solum plus diligerem deum q̄ me: quia sine bono diuino non est bonum meum. hoc non esset

precise deum plus diligere ꝗ̃ me:sed hoc esset plꝰ
diligere me et deum ꝗ̃ me tantum:immo si nō ꝓ=
pter aliud plus diligerem deum.plus diligerē me
ꝗ̃ deum:q: non deum nisi propter me. ¶ Alteriꝰ
si diligere plus alium ꝗ̃ seipsum.esset se morti ex
ponere propter eū.sic cōstat ꝙ hō debet plus dili=
gere deū ꝗ̃ seipsum.scđm illud.Abneget semet=
ipsum et odiat alam suam.si eñ pars exponit se p
toto et homo ꝓ republica: multo magis pro deo:
si necesse est tenetur homo martyrio se exponeret
sed si plus non esset:adhuc hoc non probaret plus
deum diligi absolute ꝗ̃ se/ quia et nos debemus
pro fratribus animas ponere et pastores pro gre=
ge:qui tamen non debent plus diligere proximos
2. articulꝰ p:o quibus moriuntur ꝗ̃ seipsos. ¶ Sed vtrum
simpliciter et absolute sicut homo debet se dilige
re plusꝗ̃ proximum. et animam ꝓximi plusꝗ̃ cor
pus propitium.vtrum ita simpliciter teneatur ho=
mo naturaliter plus diligere deū intensiueꝗ̃ ani
mam suā/sicut sonant verba sanctorum. Dicendū
ꝙ sic.qđ ṗmo ꝓbabitur vēis aliorum inefficaciter/
secūdo efficaciter. et tertio respondebitur ad con
1 traria. ¶ Prima.ratio tacta contra primā opi=
nionem sicut fides se habet ad cognitionē/sic cha
ritas ad dilectionem.ꝛc. non videtur cogere quia
falsa est minor/cū enim fides īfusa sit perfectio in=
tellectus maiorꝗ̃ acq̄sita/ et omnis habitus in=
fusus perfectius attingat finem suum ꝗ̃ acqui=
situs/quia dei perfecta sunt opera/illum actū pro
pter quem est fides infusa/perfectiorem et intensi=
orem efficit illo modo quo habitus facit ad intē=
sionem directe vel indirecte magis ꝗ̃ quecunꝗ̃
acquisita:sed fides infusa non est ad cognoscendū
clareꝰ ad assentiendū firmiter et discrete : ꝛ hoc
multo perfectius habet ꝗ̃ acq̄sita.sicut virtꝰ mo=
ralis infusa pfectior est acq̄sita:ꝛ sicut in corpora
libus que deus fecit supernaturaliter optima fue
runt.sicut vinū ꝛ talia sic ꝛ in spiritualibꝰ:ꝛ simili
ter cum charitas infusa sit perfectior cum habitu
amatiuo acq̄sito scđꝫ totā speciē minima caritas
elicit actū magis pfectū ceteris paribus ꝛ intēsū
etiā ꝗ̄ ad esse nature non solū in efficatia meriti ꝗ̃
quicūꝗ̃ habitus amatiuus.sꝫ p accidens contin=
git ꝙ peccator intensior cōparitur pauperi.ꝗ̃ ha=
bens charitatem vel propter complexionem pratꝫ
vel propter aliquid aliud : sed ceteris paribus: si
voluntas vult tantum conari cum charitate quā=
tum sine ea semp inperfectiorem actum exiet cum
ea ꝗ̃ sine ea:sed p hoc non sequitur si charitas fa
cit deuꝫ intēsius diligi ꝗ̃ natura ꝙ ꝓpter hoc na=
tura diligat deuꝫ minus ꝗ̃ se:ꝛ charitas plusꝗ̃ se/
q: vtrūꝗ̃ diligit supra se:sed cum hoc alterum plꝰ
alterum minus:sicut charitas minima ꝛ maxima
vtraꝗ̃ diligit deuꝫ sup oīa:sed cum hoc vna plus
altera minus. et similiter omnium angelorum et
beatorum hominum voluntas:deum super omnia
2 diligit:sed tamen plus et minus. ¶ Secunda ra=
3 tio cōtra primā opinionē bona ē. Sꝫ tertia ratio/
q: non dat obiecto maiorem apparentiam bonita
tis.ꝛc.nō valet:q: maior falsa : q: charitas maior
facit plus diligere deuꝫ ꝗ̃ charitas minor: ꝛ tñ ca
ritas maior non monstrat deuꝫ diligibiliorem ꝗ̃
charitas minor.si vera est minor:que dicit ꝙ cha=
ritas non plus facit hoc ꝗ̃ non charitas : quia si
simpliciter ad simpliciter.ꝛc.
¶ Item minor videtur falsa:quia qualis est vnuſ
quisꝗ̃ talis sibi finis.vnde supra dixerunt. ꝙ hab
tus facit ad modū intensiōis i actu.p hoc ꝙ facit
apparere obiectum conuenientius : ꝛ per consequēs
intensius amatur:sic igitur charitas sic disponit
affectum qđ reddit deuꝫ magis amabileꝫ: cū etiā
caritas reddat inimicū amabilē cum ois hñs cha=
ritatē diligat inimicū qđ raro facit nō hñs caritatē
¶ Quando ergo dicitur ꝙ ratio et fides sine cha
ritate ostendunt eque amabilem/dico ꝙ non/quia
licet ostendant summe amabilem/nihilominus ta
men et in summe amabili ex parte amantis po=
test esse gradus vt dictum est. Conclusio etiā quā
inferunt falsa est.s. ꝙ ceteris pibus non plus ame
tur deus ab habente charitatem ꝗ̃ a non haben=
te cum habitus perficiēdo potentiā perficiat actū
eius:sed verum est ꝙ licet faciat actum nō tñ opꝫ
ꝙ det sibi hanc pfectionē ꝙ de malo perficit bonuꝫ
sed ꝙ de bono meliorem non solum i itensione sed
moraliter. ¶ Tertia ratio scđe opinionis.amicꝰ 3
plus diligitur ꝗ̃ qđcūꝗ̃ donū eius.ꝛc.Non valet
quia maior est vera de beneficijs accidentalibus
non ṗncipaliter diligendis:non de alijs q a parē=
tibus nosipsos habemus. quos tñ minus ꝗ̃ nos
diligere debemus. ¶ Si autem dicatur ꝙ a parē
tibus non habemus animam:sed corpus qđ minꝰ
diligere debemus.non valet.q: si dicitur ꝙ nō ha
bemus ab eis animā:sed corpus:pari modo dicē=
dū est ꝙ non habemus corpus ab ipsis : sed a cor=
poribus eorum.scđm illud.hoc autem nunc os ex
ossibus meis:ꝛ caro de carne mea. ꝛ plus debemꝰ
diligere corpus nostrum ꝗ̃ parentum: igitur non
oportet minus se diligere ꝗ̃ causam suam vel sem
per beneficium amici ꝗ̃ ipsummet. 3. articulꝰ
¶ Sed ista ꝟitas aliter ꝓbari potest ꝙ.s.precise
diuinitas plusꝗ̃ aliud amanda sit per se etiam si
constaret creature rationali ꝙ esset a deo dānāda
vel ab ipso amanda adhuc seorsum ꝛ ṗcise dꝫ deuꝫ
diligere plusꝗ̃ se. ¶ Prīma rō talis est: q: incli=
natio nature institute nō pōt esse pctm mortale q:
et si inclinatio nature corrupte est veniale: vt pri=
mi motus nō tñ mortale illa tñ ꝗ̄ est nature insti=
tute non potest esse malū culpe:q: tunc esset a deo
sed diligere se plusꝗ̃ deum est mortale cū sit cōtra
charitatem:ergo non est a natura instituta. ꝗ̃.ꝛc.
¶ Preterea.gratia pficit naturā nō destruit.nec 1
cōtrariatē:sꝫ si naturaliter hō plꝰ diligeret se ꝗ̃ de
um gratia superueniens destrueret naturalē īclina
tionē nō pficeret.ergo.ꝛc. ¶ Scđo q: finis gratia 2
cuiꝰ aliqđ est plus est diligendꝰ simpliciē ꝗ̃ illud
qđ est ad finē:sed rō naturalis dictat hoī ꝙ deus ē
finis suus.cū enim finis sit obiectum voluntatis/
opꝫ esse aliquid: ꝓpter qđ cetera diligātur.sed ra=
tio si dictaret hoī aliud a deo esse fineꝫ gratia cuiꝰ
erraret dictat aūt deum esse finem omnium : ꝛ nō
finē quo sicut est beatitudo creata/sed gratia cuiꝰ:
ergo naturalis rō dictat ꝙ deū plusꝗ̃ se dꝫ dilige=
re sicut finē plusꝗ̃ id qđ est ad finem. ¶ Tertio sic 3
illđ dꝫ magis diligi qđ rō deliberatiua indicat eē
magis diligendū:ꝗ̃uis alius naturali necessitate
intensius et inuitabilius diligatur:sicut bonū vir
tutis plus debꝫ diligi ꝗ̃ vita tēporalis ꝛ corpalis
ꝗ̃uis naturali affectu hō nō possit odire carnē suā
et intense eam diligit.ꝗ̄ tñ quandoꝗ̃ odit virtutē
aut remisse diligit:sed ratio deliberatiua dictat de
um tāꝗ̃ finē plus esse diligēdum:ergo licet homo
posset deū odire vt dānati faciūt ꝛ tepide diligere

vt negligentes se aūt nō possit nō amare/etiā inīe se/nichilominus tñ dʒ plus ꝙ̄ se deum diligere.
¶ Quarta rō qꝛ illḋ qḋ est summū ⁊ maximū bo nū est sūme ⁊ maxime diligēdū. qꝛ si simplr ad sim pliciter. ⁊c. Sʒ de⁹ est hmōi. ergo. ⁊c. ¶ Si dicaṫ ꝙ bonū non est amabile nisi vt est bonū amāti: et sic deus sibi cui est summū bonū est sibi ⁊ a se summe amād⁹. Nō vʒ. qꝛ non solū ꝓpriū bonū formale est deligibile: etiam bonuʒ suū quacūꝗ habitudi ne sit suū vt est amicus. ergo de⁹ nō solū est suuʒ sum mū bonum: sʒ etiā sūmū bonū meū effectiue et ob iectiue: ⁊ idō est mihi summe amād⁹. ¶ Quarto re spōdēduʒ est ad. 5. rōnes ꝯtrarias ⁊ ad duas alias addēdas. ¶ Ad p̄mā ꝙ bonū magis vnituʒ ē ma gis diligendum. ¶ Solutio ꝑ interēptionē maio ris: qꝛ corp⁹ meum est quoddā bonū magis vnum mecum ꝙ̄ aīa xp̄i qꝛ vnū numero essentialr ꝑ se: il lud aūt tantum vnum vnitate speciei: et tñ illḋ est magis diligēdum: ita ⁊ bonū diuinum: vel ꝑ inter emptionem minoris: qꝛ magis est deus intimus oīni rei ꝙ̄ ipsa sibi. vel aliter sicut supra dictū est.
¶ Scdo: qꝛ charitas vt amor ꝯcupiscētie eleuat ergo vt amicitie. ¶ Scdo ꝯcedo ꝙ vtroꝗ modo eleuet naturā: puta quātum ad merēdū ⁊ ꝙ̄tū ad intensiue amandū. sed nō opʒ ꝙ eleuet isto mō vt arguūt: qꝛ habit⁹ nō mutat substātiā act⁹. ¶ Ter tia rō: qꝛ charitas eleuat ad esse diuinū: dn̄ soluta est ab aliis. ¶ Quarta rō: qꝛ sicut cognitio natu ralis incipit a creatura. ⁊c. Nō valet. qꝛ nō est simi le de cognitione ⁊ delectione: qꝛ cognitione natu rali de⁹ cognoscitur plus diligendus: ⁊ idō natura liter pl⁹ debet diligi. ¶ Quita rō: qꝛ beat⁹ Ber nar. ponit ꝗtuor gradus. ⁊c. Nō valet. qꝛ duo p̄mi sunt mali. duo vltimi sūt gratuiti: vel qꝛ disponūt ad gratiā sic etiā actus: vel non sunt sine gratia vt vltimus: qꝛ scđm legē cōeʒ ex hoc ip̄o ꝙ hō diligit deū sup oīa est sine mortali: ⁊ ꝑ ꝯn̄s in grā: sʒ hoc pōt esse ex puris naturalibus: qꝛ natura ꝑfecta est dispositio necessitans ad gratiaʒ. ¶ Sexta ratio pōt addi: qꝛ natura nō obligat ad īpossibile sibi vi detur aūt īpossibile nature nō adiute deū ītensius ꝙ̄ se diligere: qꝛ illḋ qḋ est de necessitate nature vi detur fieri toto conatu: sed creatura rationalis nō pōt non diligere se: ergo diligit se toto conatu deū au tem in via potest nō diligere se ꝯ odire. ergo qñ di ligitur si non diligitur toto conatu minus diligiṫ seipso. si aūt diligiṫ toto conatu. equaliter diligiṫ non aūt pōt diligi plusꝙ̄ toto conatu. ergo ꝑ natureʒ nō pōt diligi intensius seip̄o. ¶ Responsio. dilige re toto conatu pōt intelligi dupli/ vel tota incli natiōe naturali: sic creatura se diligit/ vel in eadem īclinatiōe ⁊ conatu mō tñ intēsio: i/ ⁊ sic plus dili git deū ꝙ̄ se: exēplū supra/ sicut charitas et etiam natura facit vt de⁹ diligaṫ sup oīa et magis ꝙ̄ hō seip̄m. caritas tñ facit hoc itēsius. Etiam dicēdū ꝙ si deus nō possit diligi intēsius. pōt tñ optari di ligi intensius si esset possibile: ⁊ ad hoc natura ob ligat nō ad illḋ. ¶ Septima addi pōt sic: illḋ qḋ est naturaliṫ ab oīb⁹ diligibile ē magis diligēduʒ naturalr ꝙ̄ illḋ qḋ nō est naturalr diligibile ab oī bus sed solum a ꝗbusdā: sed de⁹ nō pōt diligi nisi a creaturis rōnalibus a quaꝝ ꝗbusdā odio habeṫ Bonū aūt propriū est ab oībus amabile naturalr etiā irrōnalibus. ergo dʒ hō plus diligere se ꝙ̄ deum.
¶ Dicendū: ꝙ si aliquid nō diligaṫ ab oīb⁹ ꝓpter defectū bonitatis in se: tunc est minus diligēdum sʒ ꝙ de⁹ nō diligiṫ ab oīb⁹ nō ꝓpṫ hoc ē. sed ꝓpṫ de fectum amantiū qꝛ nō cognoscūt: sed ab illis q̄ co gnoscunt tamen non propter hoc est min⁹ diligen dus. ¶ Ad argumenta ꝑncipalia dōm ad p̄muʒ ꝙ auctoritas ph̄i ē intelligenda inṫ ꝑsonas inter q̄s aliquo modo inueniṫ eq̄litas: sicut est hoīs ad hoīem vnū vel mltos et inter q̄s bonū vni⁹ nō cō tinetur in altero: nō aūt iṫ illas inter q̄s nō pōt inueniri talis equalitas vel proportio sicut est iṫ hoīem et deū: cū a deo dependeat totū bonū nr̄m. Ad rōnes ꝑncipales
¶ Ad scđm dicendū ꝙ forte dictū ph̄i est itelligē dū de bono qḋ amam⁹ amore cōcupiscētie. tale ēn̄ amam⁹ ꝓpṫ nos ⁊ illḋ magis qḋ i nobꝭ magis bo nū. amicū aūt quē amam⁹ amore amicitie nō ama mus p̄ncipalr qꝛ sit nobis bonū: sʒ qꝛ est in se bo nus. Vñ qñ ph̄s dicit ꝙ amabile ē vnicuiꝗ bonū ꝓpriū: nō excludit qn̄ aliqḋ bonū sit diligēdū da to ꝙ non ordinetur ad nos: imo videṫ hoc innuere cū p̄mittat amabile q̄dem simpliciter bonum vni cuiꝗ autem proprium. Ad scđm
¶ Questio. 3.

Ertio queritur vtrum preter charitatē sit aliqua virtus ap petitiua gn̄alis. Et videtur ꝙ non: qꝛ si aliqua talis eēt hoc maxime esset amicitia/ q̄ ē idē in politicis qḋ charitas in theo logicis: sed amicitia nō ē vir tus gn̄alis: imo nec est virt⁹ sʒ quosdā. ergo nec. ⁊c. ¶ Cōtra: qꝛ iusticia legalis est virtus appetitiua cū oīs iusticia sit ī appetitu et differt a charitate q̄ est infusa illa acquisita et ē gn̄alis. qꝛ ipsa est oīs virtus: vt dicitur. 5. Ethico rū. ergo alia virtus appetitiua p̄ter charitatē ē gn̄a lis. ¶ Responsio. in questione ista aliquid suppo nitur. s. ꝙ charitas sit virtus generalis et aliud queritur verū. s. preter eam sit alia v̄tus appetiti ua gn̄alis. suppositio aūt declarabiṫ in q̄stiōe seq̄n ti. ¶ Sed ad euidentiā eius quod q̄riṫ et arguiṫ vidēda sunt duo in generali. Primū ꝙ iusticia le galis ē v̄t⁹ gn̄alis. Scđm ꝙ amicitia politica nō est virtus gn̄alis. ¶ Circa primū ꝓponūt aliqui ⁊ ꝓsequuntur ꝗtuor ꝑ ordinem. ¶ Primo. ꝙ inter v̄tutes acq̄sitas polyticas. i. ad bonā cōuersatio nem hoīs in ordine ad seipsum et in ordine ad ali os ꝓut est sibi possibile et cōueniens ex naturali bus ꝑtinentes ponenda est aliqua v̄tus gn̄alis. Responsio De sonti. b⁹ i q̄libet.
Secundo. ꝙ hmōi v̄tus est iusticia quedā. Tertio est declarādū q̄lis est gn̄alitas talis virtutꝭ. Quar to quō est distincta ab aliis v̄tutibus specialibus Circa primū est intelligendū ſm eos ꝙ ꝓut dicit ph̄s in fine primi Ethicoꝝ. habit⁹ laudabilis vir tus est. Et in scđo Ethicoꝝ dr̄/ ꝙ hoīs v̄tus ē q̄ ho minē bonū facit ⁊ suū opus bonū reddit. Constat aūt ꝙ passiones q̄ sunt hoīs scđm seip̄m et operatio nes eius q̄ insurgunt ex conditione ⁊ dispositione passionū p̄cipue ꝓ statu hoīs lapsi siue hmōi ope rationes sint hoīs scđm seip̄sum: siue hoīs vnius ad alteꝝ ex natura sua absoluta non sunt regula te ⁊ mēsurate. sic. s. vt nō insurgāt passiōes vel eli ciantur: vel etiā imperenṫ operationes scđm exces sum vel defectum: sed solū scđm ꝙ attingūt regu lā recte rōnis ꝑ quā hō est hō ⁊ scđm quā humani actus regulanṫ et rectificanṫ et scđm actus hoīs nō oīs est laudabilis: sed q̄ elicitur vt conuenienter se hn̄s ad rectā rōnē. hoc aūt nō pōt fieri faciliṫ et firmiṫ nisi sit in appetitu habit⁹ sic disponēs ip̄ʒ vt

scdm apprehensionẽ et iudiciũ recte rõnis isurgãt
passiões debite mẽsurate ⁊ eliciãt opatiões regu
le recte rõnis cõuenientes: ⁊ habitꝰ sic disponens
2 hoiem est laudabilis. ¶ Est etiã intelligendũ ꝙ
quelibet pars id qđ est totius est et bonum ipsius
ad bonũ totius est referibile/quilibꝫ aũt hõ est ps
alicuiꝰ cõitatis politice cõuenietiũ: cum sꝫ ꝙ dicit
phs pmo Politicoꝝ ⁊ hõ nafa aial ciuile est. Vñ
nõ ẽ aliqđ ita ppriũ alicui hoi qn illđ sit ad bonũ
siue ad rẽpublicã siue ad eiꝰ obseqũ ⁊ vtilitatẽ ali
q̃ mõ referibile: ⁊ scđꝫ hoc ad hoc ꝙ hõ sit cõuenie
ter dispositꝰ ⁊ pfectꝰ sm habitꝰ laudabiles: ita. s.
ꝙ in eo insurgãt passiões et ab ipso eliciant opa-
tiones sibi scdm rectam rationẽ cõuenietes optꝫ
ponere aliquos habitus ipm hoiez cõueniẽter dis
ponẽtes et pficiẽtes respectu hmõi passionũ ⁊ ope
rationum: ⁊ hoc in ordine ad seipsum et in ordine
ad alterũ aliquẽ singulariter cõsideratũ et in ordi
ne ad cõicationẽ siue ad alteꝝ quẽcũqꝫ cõsideratũ
vt sub cõitate cõtinetur: ⁊ quilibet talis habitꝰ est
3 laudabilis et ꝟtuosus. ¶ Habitus eñi q̃ sic dispo
nitur tẽperatꝰ aliqs ꝙ pp̃ter bonũ tẽperãtie scdm
se consideratũ ꝙ ppt se: vt qdã specialis finis bo-
nus ab aliquo in ordine ad seipsum pcise q̃rit: nõ
insurgant passiones inordinate in ipso: nec elician
tur opationes rationi recte nõ cõuenientes: ⁊ si ni
chil aliud vlterius intendat ꝙ sic passionari et sic
agere est passionari et agere recte scdm ꝙ homini
cõuenit scdm ꝙ hõ vel scdm rectã rõnẽ est habitꝰ
laudabilis vel ꝟtuosus: sꝫ non est habitus gñalis
sed specialis ⁊ ratione materie et ratione finis vt
ptꝫ de se: ⁊ sic põt induci i aliqs ꝟtutibus cõsimili-
4 bus ꝯsimiliter. ¶ Habitus etiam quo disponitur
aliqs cõuenienter in ordine ad aliquẽ alterũ cõsi-
deratũ vt est qdã singularis psona hñs aliquã de
terminatã habitudinẽ ad ipsum rõne aliquaꝝ reꝝ
qbus hoies adinuicẽ cõicant vt. s. in eo nõ isurgãt
passiones nec eliciant opationes ab eo nõ cõueni
entes in ordine et habitudine ad illũ ẽ etiã hitus
laudabilis et virtuosus: sed spãlis tã rõne mate-
rie q̃ finis: vt patꝫ intuenti ⁊ inferiꝰ ampliꝰ decla
5 rabitur. ¶ Ex his vlterius apparet ꝙ est non so-
lum laudabile hoiez sic bene disponi respectu pas
sionum et operationum in ordine ad seipsum vel i
ordine ad alterũ scdm ꝙ est qdã psona determina
ta: imo magis laudabile est ꝙ hõ sit cõueniẽter dis
spositus respectu passionũ ⁊ opationũ i ordine ad
bonũ cõe siue quẽcũqꝫ alium inquãtũ est sub cõita
te rõne. s. boni cõitatis. qđ etiã q̃rit ⁊ intẽdit scđꝫ
hoc. s. habitꝰ sic hoiem disponẽs est habitꝰ lauda-
bilis et ꝟtuosus. qꝛ prout dicit phs pmo ethicorũ
si amabile est bonũ qđ est bonuꝫ vni soli. melius ⁊
diuinius qđ est bonũ gẽti et ciuitatibꝰ. ⁊ est hitus
iste nõ sicut specialis vt. aliqs: sed gñalis ⁊ rõne ma
terie et ratione finis. qꝛ nõ determinat sibi materi
am specialẽ vt alie ꝟtutes: imo materia et actibꝰ
oim ꝟtutũ spãliũ aliaꝝ vtitur p materia ⁊ est finis
suus sic cõis ꝙ bonũ totius cõitatis siue oiꝫ de cõ
munitate cõprehẽdit ⁊ ad ipm oẽs actꝰ aliaꝝ ꝟtu-
2. articulꝰ tum referuntur. ¶ Quãtũ ad scđꝫ ꝙ hmõi ꝟtus
polytica sit iusticia qdam dicũt q supra: ꝙ cũ oẽs
ꝟtutes morales politice sub iusticia fortitudine ⁊
tẽperantia cõprehendant: qꝛ ꝟtutes alie istis sũt
annexe vel ad ipsas reducunt ꝟtus gñalis quam
querimus: nõ põt esse tẽperãtia nec fortitudo nec
virtus aliqua his annexa: nõ qꝛ sunt in appetitu sẽ

sitiuo. s. irascibili et cõcupiscibili: appetitus autẽ
sensitiuus non est appetitus. nisi quorũdã bonorũ
pticulariũ sicut sensus est cognitiuus pticulariuꝫ
Virtus aũt generalis est respectu vlis boni cuiꝰ
intellectꝰ est apphensiuꝰ ⁊ volũtas appetitiua: qꝛ
falsuꝫ iplicat in hoc. s. ꝙ tpantia et fortitudo non
possunt esse ꝟtutes gñales ab hoc solum qꝛ finis ⁊
bonũ qđ in ipis attẽdit: ⁊ ad qđ p se ⁊ immediate
ordinant est bonũ aliqđ pticulare nõ vle. Nã licꝫ
hmõi ꝟtutes non sint gñales: imo speciales ⁊ pti
culares: hñt tñ pro fine et obiecto pncipali aliqđ
bonũ non singulare siue particulare pprie dictum
sed cõe et vle: licet eñi opatiões cuiuscũqꝫ ꝟtutis
sint particulares: ⁊ circa pticulare cõclusum p syl
logismum practicũ tñ finis pp̃ter quẽ agũtur nõ
est simpliciť singularis: sed scdm se acceptus ẽ ali
quod cõe: bonũ eñi tẽperantie non est aliqđ bonũ
singulare a sensu apprehẽsum. sed bonũ vle qđ est
obiectũ itellectus ꝙ multis pticularibus natum
est cõuenire. ⁊ p mltas opationes est attingibile: ẽ
ei prudẽtia q̃ ẽ regla q̃ rectificãt opatiões ꝟtutũ
moraliũ virtus intellectualis cõsideratiua etiam
vliũ pncipioꝝ. s. q̃ a fine vli sumunt ⁊ pticularium
cõclusionũ q̃ opationi subdũtur: nõ opꝫ pp̃ter hoc
dicere tẽperãtiam ⁊ fortitudinẽ nõ posse esse ꝟtu-
tes gñales: qꝛ nõ respiciũt aliqđ gñale vel cõe qđ
est obiectũ intellectꝰ. i. vle p obiecto vel pro fine.
¶ Itẽ falsum implicat in hoc ꝙ dr qđ pp̃ter cau
sam predictã ad hoc qđ aliqua virtus a fortitudine ⁊
tẽperantia sit gñalis. opꝫ eã esse in voluntate vt i
subiecto cui rñdet aliqđ cõe p obiecto: qꝛ vt alias ẽ
declaratũ nulla virtus politica moralis ponẽda ẽ
in voluntate. Unde nõ obstante ꝙ simul vel obie-
ctũ pncipale ꝟtutis gñalis est bonũ cõe siue vni-
uersale qđ apprehẽditur a rõne ⁊ in qđ inclinat vo
luntas si nõ fuerit ipedimẽtũ ex pte appetitꝰ sensi
tiui tñ q̃ virtꝰ disponet appetitum ad hoc qđ pro-
pte ⁊ firmit eliciant opationes p quas bonũ attin
gitur hmõi erit in appetitu sensitiuo: qꝛ ex pte eiꝰ
contingit hmõi ipedimentũ ne voluntas in illđ sꝫ
qđ dictat recta rõ pmpte ⁊ firmiter iclinet. ¶ In
telligendũ est etiam ꝙ illđ cõe qđ respicit virtus
gñalis inquãtũ distinguit ab aliis q̃ respiciũt bo-
nũ pticulare nõ est cõe vel gñale p abstractionem
a pticularibꝰ: sed est aliquod vnũ totum singula-
re et vnũ scdm numerũ cõe quidẽ sicut multa sin-
gularia vt ptes q̃si integrales cõtinens sicut cõue
nit in ciuitate vel puincia vel regno put etiã totꝰ
mundꝰ est qđdã vnũ singulare aliq̃ tñ modo cõe:
qꝛ oia entia singularia cõprehendẽs/bonũ etiam
cõe qđ hñs hmõi ꝟtutẽ gñalẽ vult ⁊ opat tali cõi
vel in ordine ad tale cõe: etiã est cõe non p abstra-
ctionẽ: sed est bonuꝫ cõe cõitate alterius rõnis q̃
bonum specialiũ ꝟtutũ inquãtũ virtute ⁊ quadaꝫ
cõgregatione. p modũ cuiusdã totius integralis
continet bonum cuiuslibet specialis virtutis: sicut
etiam felicitas dicit quoddam bonum commune
comprehendens bonum omnium virtutum.
¶ Qđ q̃ fortitudo ⁊ tẽperãtia nõ possunt esse ge
nerales ꝟtutes: sꝫ iusticia vel aliqua alia ꝟtꝰ ei an
nexa ⁊ cõsimilis est gñalis ꝟtus nõ cõtingit eis p
pter diuersitatẽ subiectoꝝ siue obiectoꝝ circa que
sunt et pp̃ter diuersitatem finiuꝫ pp̃ter q̃s vel ad
q̃s sunt: sꝫ qꝛ p ea q̃ ad fortitudinẽ ⁊ tẽperãtiã p se
et primo ptinent non ordinatur hõ nisi ad seipm. ⁊
sic ad bonũ quodã mõ sibi ppriũ. p ea aũt q̃ ad ꝟtu

tē ḡnalē ꝑ se ꝑtinēt ordinaꝛ hō maxime ad alterū
q̄ꝛ de rōne ei⁹ est ꝙ nō solū sibi sꝫ alteri velit ⁊ ope
retur bona et vtilia. ¶ Unde virtus que ꝓprie ḡna
lis dr̄ est non solum ad alterū vt aliquā determinatā
habitudinē ad ipsum habentē: sed ad alterū quēcū
ꝙ extraneū inquātū sub cōitate ei⁹ bonū ꝑ sonēs
ditur et cōprehēditur ꝓpter qḋ vt dr̄ .5. Ethicorū
bonū ꝙ hmōi virtus ḡnalis respicit bonū alienū
videtur hoc aūt .s. disponere hoīem cōuenienter in
ordine ad alterum cui⁹ bonū velit ⁊ operetur est pro
prium iusticie. Ideo inter predictas virtutes: vir
tus generalis nō nisi iusticia esse potest: sed nō om
nis iusticia/puta ꝑticularis cū sibi annexis. sꝫ illa
q̄ legalis dr̄: q̄ꝛ iusticia ꝑticularis lꝫ sit ad alterū
et hoc ꝑ se tn̄ nō respicit bonū cōe al: qḋ: q̄ꝛ nō ē ad
alterū quēcūꝙ: sed ad alterū aliquē determinate. sm̄
aliquā determinatam hitudinē quā hꝫ ad agētē et
ad materiā q̄ actioni agentis subijcitur. ē ḡ q̄dā v̄t⁹
ḡnalis et hec iusticia dr̄. ¶ Qḋ aūt dicūt oēm vir
tutē politicā eē in appetitu sensitiuo ⁊ nullā in vo
3.articlis, luntate reprobabitur infra distinctiōe .33. vbi ostēdes
tur iusticia esse in volūtate. ¶ Quārū ad tertiū
de mō ḡnalitatis sm̄ eos ad vidēdū q̄lis est ḡnali
tas hmōi v̄tutis q̄ iusticia dr̄ esse: intelligēdū ꝙ cū
iusticia qḋdā debitū icludat. Iusticia vno mō dr̄:
rectitudo quedā per quā intelligitur dispositio i ho
mine scḋm quā iclinatur ꝑ appetitū i actiōes vel ope
ratiōes sibi scḋm ꝙ hō vel scḋm rectā rōnē ꝯuenien
tes cui oīa q̄ sunt in ꝑtāte hoīs dr̄ cōcordare: vide
licet ꝙ sit hō sic dispositus ꝙ nō faciat nisi ꝙ face
re debet et sicut debet facere ⁊ propter qḋ dꝫ face
re. ⁊ hoc modo diffinit Anselm⁹ iusticiā: lib. de ve
ri. c. xij. dicens ꝙ iusticia est rectitudo voluntatis
ꝑꝑ se seruata: et sic iusticia nō dicit habitū vnum
scḋm essentiā: nec tn̄ dicit habitū ꝑficientē ipm̄ ho
minē circa operationes q̄ sunt ad alterū. sꝫ ꝑficien
tē ipsum ad agendū ꝯuenienter opatiōes quaslibet
hoī scḋm ꝙ hō debitas et cōuenientes. ⁊ tō est gene
ralis ꝑ ꝑdicationē: ⁊ est eadē in esse cū oīni v̄tute
in speciali sicut genus cū vna q̄ꝝ specie est idē esse
tialiter. ¶ Alio modo dicitur iusticia habit⁹ scḋꝫ quē
hō ꝑficitur ad cōuenienter agendū determinate ope
rationes q̄ cōueniūt vni in ordine ad alterū: et sic
iusticia nō est etiā vna scḋm essentiā: sed est gene
ralis ꝑ ꝑdicatiōeꝫ. ḡnalitas tn̄ ista nō ē scḋm ꝑdi
catiōnē pure vniuocā sed analogam vel equiuocā
ꝓut dicit phūs .5. Ethicoꝝ. ꝙ videtur multiphariā dr̄
ci iusticia ⁊ iniusticia ꝑꝑ ꝓpinquā esse equocatio
nem ipsoꝝ latet: videlicet q̄ꝛ vtraꝙ iusticia dispo
nit hoīem ad recte agendū operatiōes q̄ ꝯueniūt
vni in ordine ad alterū: ⁊ hmōi ꝯuenientiā q̄ requiri
tur ad vniuocationē hꝫ: sꝫ q̄ꝛ ꝑ modū cuiusdā opi
nionis cōtrarie vel disparate sub eodē cōmuni di
uersitatē specificā nō īpoꝛtāt: q̄ꝛ vt infra videbitur
vna respicit ꝓ materia totā materiā moralē: quia
oēs v̄tutes morales ⁊ respicit finē cōeꝫ in quā om
nes aliq̄ referūtur: ⁊ sic etiā aliquo mō aliā cōtinet
illa vero q̄ est circa materiā determinatā .s. circa res
q̄ scḋm suā substātiā veniūt in vsum hoīm: ⁊ respi
cit bonū determinatū tanꝙ finē q̄ est etiam sub fine
ꝑdicto ꝓpter ꝙ etiā sub alia aliquo mō cōtinetur: et
sic non ex equo sub nōie iusticie cū alia iusticia cō
prehenditur: ideo nomen iusticie non dicitur de vtra
3 ꝙ ꝓprie vniuoce. ¶ Tertio mō dr̄ iusticia habit⁹
scḋm quā hō ꝑficitur ad cōuenienter agendū opatio
nes q̄ sunt ad alterū in ordie ad alterū nō quācūꝙ

sed vt est q̄dā ꝑsona singularis et determinatā ha
bitudinē hn̄s ad illud qḋ agitur vel scḋm cōem vel
scḋm distributionē: ⁊ sic est iusticia virt⁹ vna scḋm
essentiā non q̄dē vniuoce singularis indiuidui: sed
vniuoce speciei non specialissime sed subalterne.
Quia cōmutatiua ⁊ distributiua sunt due spēs iu
sticie ⁊ est vna virtus specialis sicut fortitudo ⁊ tē
perantia non habens ḡnalitatē respectu aliarum.
¶ Quarto modo dicitur iusticia habitus scḋm quē
hō ꝑficitur ad cōuenienter agendū oīa q̄rū vsus est
referibilis ad bonū cōe ⁊ oīa ꝑtinētia ad cōitateꝫ
in ordie ad hmōi bonū cōe: ⁊ sic est vna v̄t⁹ sꝫ esse
etiā hn̄s formā ⁊ speciē sꝫ quā essentialr̄ a q̄libꝫ alia
specie v̄tutis ⁊ virtute distiguitur: sicut infra vide
bitur. Est tn̄ ḡnalis respectu aliaꝝ non ꝑdicatiōe
nec efficatia ⁊ virtute sicut cā vlis q̄ ē vna sꝫ essen
tiam dr̄ ḡnalis ad multos effect⁹ q̄s v̄tute ꝯtinet
sicut etiā charitas vna virtus ex̄ns sm̄ essentiā est
nichilominꝰ ḡnalis v̄tute īquantū ordinat actus
oīm v̄tutū ad bonū diuinū. sꝫ est ḡnalis etiā ḡnali
tate cuiusdā aggregatiōis ⁊ cōtinētie multoꝝ per
modū cuiusdā totius integralis inquātū obiectū
ei⁹ cōprehendit cōitatē hoīm quibus vult et ope
ratur bonū et inquantum comprehendit cōitateꝫ
bonorū. q̄ illis vult ⁊ opatur in q̄ cōitate bonoꝝ q̄ ha
bens hmōi v̄tutē vult ⁊ operatur aliq̄ bona sm̄ oēs
v̄tutes ꝯgregātur et ꝯtinentur sicut i illa alia cōitate
cui vult et operatur habens hmōi v̄tutē tale bonum
omnes homines ad talem cōitatē ꝑtinētes aggre
gantur et cōtinētur. ¶ Est ḡ hmōi v̄tus genera
lis v̄tute ⁊ hmōi aggregatione multoꝝ inquātū
quodāmodo in se oīs v̄tutes cōprehēdit et eis
vtitur qḋ ꝯuenit ei solū respectu aliarū v̄tutū pre
dictarū inquātū ꝓ fine ⁊ obiecto principali habet
bonū cōmune et ad qḋ act⁹ oīm aliaꝝ v̄tutū sunt
referibiles. In hoc enim materia ⁊ act⁹ oīm alia
rum v̄tutū sūt huic v̄tuti etiā ꝓ materia hoc vide
tur importari ꝑ hoc ꝙ dicit phūs .5. ethicorū ꝙ ista
iusticia est eadē oī virtuti eē aūt nō idem. ¶ Itē
ꝙ hmōi iusticia nō est pars virtutis sꝫ est tota vir
tus q̄ꝛ respiciēdo ad materiā ⁊ subiectū materiale
circa qḋ est v̄tus sic iusticia est eadē omni v̄tuti
speciali q̄ꝛ materiā ⁊ act⁹ cuiuslibꝫ v̄tutis ꝓ ma
teria respicit inquātū sunt quedā referibilia in su
um obiectū formale siue finem imo īquantū ꝑ illa
hmōi suus finis attigitur ꝑtinēt ad essentiā hui⁹ vir
tutis: sed scḋm esse formale ⁊ specificū non est ea
dē sꝫ distincta a q̄libet v̄tute speciali: hꝫ eī̄m obie
ctū ꝑncipale ⁊ finē ꝑncipalē: ⁊ ꝓpriū sibi .s. bonum
cōe ꝑꝑ ꝙ intēdit agere q̄cūꝙ agit ab isto hꝫ formā
et speciē scḋm quā ab oībus aliis v̄tutibus essen
tialiter distinguitur: sed quia in operando ꝑꝑ hūc
finem non hꝫ materiā q̄ vtatur nisi materiā et actus
aliaꝝ v̄tutū q̄ naturali ordine sibi subsunt rōne sui
subiecti ad qḋ naturali ordine sunt referibilia: tō
nō solū quādā cōtinētia v̄tuali rōne sui finis aliq̄
modo est oīs v̄t⁹ v̄tualr̄: sed etiā quādā cōtinētia
materiali et substātiali. Et sm̄ hoc actus legalis
iusticie cōprehēdēs actū alicuius virtutis spālis
relati ad bonū cōe vt ad finē suū ꝓpriū ⁊ obiectū
ꝑncipale ē vn⁹ act⁹ ⁊ vni⁹ v̄tutis act⁹ formalr̄ sed
materialr̄ i hoc icludūtur due v̄tutes ⁊ duo act⁹ du
arū v̄tutū inquātū eī̄m talis act⁹ agitur i ordine ad
finem ꝓpriū v̄tutis cuius est actus ꝓprius .s. li
beralitatis vel temperantie: vt ad finē sub fine: i sic
est vnus actus virtuosus: ⁊ talis virtutis vni⁹ spe

cialis. ¶ Jnquãtũ aũt in hoc fine non sistitur: sed agitur etiã in ordie ad vlterioꝛẽ finẽ magis pncipalem ṽtutis gñalis. cui9 est materia. ¶ Sic etiã eius est vnus actus virtuosus vni9 alterius ṽtutis. scꝫ iusticie legalis: est tñ hoc totuꝫ vt simul vtrũqꝫ cõtinet vna virtus formalis. s. iusticia legalis habens ṽtutẽ specialẽ siue actũ eius ꝓ materia: ⁊ idõ sic agens magis dr iustus ꝙ largus vel tẽperatus et dicit iustus formalitꝛ: larg9 aũt aut tꝑatus materialiter sicut etiã in actu ꝗ ꝗs vt furet materialiter ꝯtinet act9 duarũ maliciaꝝ ⁊ due malicie materialiter cõmittuntur: tñ sic agẽs magis dicitur fur ꝙ mechus: ⁊ est fur formaliter: mech9 aũt materialitꝛ: qꝛ mechia vtit vt materia ⁊ istrumẽto vt ad furtũ pncipalitꝛ valeat peruenire. ¶ Circa hoc tñ intelligẽdũ ꝙ cũ assumitur act9 vni9 malicie vl ṽtutis specialis i ordie ad finẽ alterius malicie vl virtutis etiã specialis alicui9 est duplex actus moraliter siue quantũ ad eẽ morale ⁊ materiale ꝙ qñ assumitur actus alicuius virtutis specialis in ordine ad finẽ iusticie legalis. qꝛ cũ ꝓpa materia iusticie legalis non sit nisi actus specialium virtutũ cũ assumitur aliquis talis actus in ordine ad talẽ finem. nõ ibi assignari duo actus possunt materialiter sic ꝙ seorsuꝫ possint accipi vt sunt naturaliter et ſm se essentialr differẽtes: sed solum sic ꝙ vnus et idem actus ſm rem et substantiã põt accipi vt materia determinata vnius spãlis virtutis tñ: et vltra etiã põt hoc accipi vt materia ad finẽ supioꝛẽ et principalioꝛẽ ordiata. ¶ Secus autẽ in alijs malicijs et virtutibus spãlib9 vbi vnaqꝫqꝫ hꝫ materiam ꝓpiã ⁊ distinctã ⁊ ſm hoc: ꝗ ṽtutis gñalis ⁊ specialis est vnus et idẽ actus ſm rem et substãciã diuersificat9 solũ rõne cõsiderato esse nature sꝫ ꝗꝫ ꝙ sic ad diuersos fines refert est plures realiter realitate moris scðm ꝙ vtrũqꝫ simul cõpꝛehenditur a rõne iudicãte ⁊ a volũtate eligẽte. s. ipe act9 ⁊ finis ad quẽ ordinat siue ordo act9 talis ad talẽ ⁊ talem finem: sicut et homo in domo ⁊ in theatro ſm ꝙ cõsiderat in ordie ad eẽ qð hꝫ in domo ⁊ in theatro est vnus et idẽ scðm rẽ ⁊ diuersificat solũ rõne sꝫ scðm ꝙ simul cõpꝛehendit hõ cũ esse in domo siue cũ vbi qð hꝫ extñs in domo. ⁊ cũ esse in theatro siue cũ vbi qð hꝫ in theatro sicut sunt plures res realitꝛ differẽtes. s. realitate accidẽtia nõ substãtie ꝓut ab oĩb9 phĩs ⁊ sapientib9 hacten9 fuit suppositum ꝙ. x. pdicamenta de q̃ꝝ numero vbi est vnũ sunt vere res et vere quantũ ad entitatẽ realẽ vnũ cũ substantia faciẽda. ¶ Hoc etiã eodẽ mõ põt declarari: sꝫ si cõparet hõ ad eẽ qð hꝫ sub albedine et nigredine de quibus adhuc nõ ponit ꝙ nõ sunt vere res. ⁊ licet forte venient qui hoc ponẽt eadẽ facilitate q̃ hoc ponit de. 7. gñib9 accidẽtiũ a qbusdã modernis. ¶ Qꝫ aũt dicit esse vnũ actũ virtutꝫ gñalis ⁊ specialis pluſqꝫ duaꝝ specialiũ nõ videt qꝛ qñ actus pluriũ ṽtutũ simul cõcurrũt i vna potentia qualescũqꝫ sint ille ṽtutes. dũ tñ hoc sit in statu vie illi actus non possunt esse plures ſm esse nature in vna potẽtia q̃ nõ simul informat plurib9 actib9 naturalr: sic nec corp9 simul figurat plurib9 figuris actu. sed si non cõcurrũt tũc videt ṽt9 gñalis: ita hẽt ꝓpꝛiũ actũ et distinctũ sicut q̃cũqꝫ alia Alioquin non esset ab alijs distincta: qꝛ habit9 distinguũtur per actus sicut ꝑ fines propꝛios. Unde actus propꝛius et elicit9 iusticie legalis est velle oĩe bonũ cõitatis. ¶ Hoc eñ certũ est. ꝙ nõ ẽ

Obijcit doctor cõtra vnũ dictũ de fõ.

act9 ꝓpꝛi9 tẽperãtie nec fortitudinis nec iterũ iusticie ꝑticularis: qꝛ illa est ad determinatã ꝑsonaꝫ ſm determinatã habitudinẽ. sicut istimet dicunt. ergo non est alterius virtutis. sꝫ tñ iusticie legalis / ⁊ sic ipsa hꝫ actũ ꝓpꝛiũ ab actibus oĩm aliaruꝫ ṽtutũ distictũ. ¶ Quãtũ ad quartũ de distinctione hui9 ṽtutis ab alijs scðm eos ex pdictis põt patere ꝙ hmõi virtus ab alijs ṽtutibus specialib9 est distincta: ⁊ hoc pꝫ dupłr: pmo rõne materie vel obiecti circa ꝙ opatur: qꝛ q̃libet alia virtus hꝫ aliquã materiã specialẽ: ⁊ hoc pꝫ in singulis inducendo: ista aũt ꝓ obiecto materiali hꝫ materiã ⁊ actũ cuiuſlꝫ ṽtutis spãlis: ⁊ nullã hꝫ sepatã opationeꝫ a materia ⁊ actibus ṽtutũ specialiũ: vt pꝫ iducẽdo Unde dicit phs. 5. Ethicoꝝ. iusta oĩa factiua et cõseruatiua felicitat; et ꝑticularũ ei9 politica cõmunicatione in ordie ad cõicatione politicã vł ad bonũ cõe. Hoc aũt fit ꝑ act9 oĩm ṽtutũ specialium vbi dicit cõmentator ꝙ legis positores de his que scðm virtutes diuersa dicũt nõ simpłr naturã ṽtutũ intẽdẽtes: sꝫ cõiectãtes cõiter cõferẽs ⁊ ad illð relationẽ facientes pcipiũt que ſm virtutes opari. ¶ Jtẽ ibi dicit phs ꝙ iusticia simul. i. cõphensiue ſm ꝯmẽtatoꝛẽ oĩs ṽtus est vbi dt ꝯmẽtator ꝙ iusticia ꝑficit ex oĩ ṽtutũ cõgregatiõe inquantũ. s. vna forma gñalis iusticie oẽs iformãtur inquãtũ. s. habens hãc ṽtutẽ: vt ibi dicit phs põt vti q̃libet ṽtute spãli nõ solũ ad seipsuꝫ sꝫ ad alterũ. ¶ Jtẽ phs 5. Ethicoꝝ. assignat distinctionẽ iusticie legalis ⁊ particulari ex parte materie dicens de ꝯtrario ei9 scꝫ de iiusticia ꝙ iiusticia ꝑticularis ẽ circa illa sꝫ ꝗ attendit cõiũctio iter hoĩes. s. circa bona circa ꝗ est fortuna et infortuniũ: ꝗꝛ ipse vsus est cõis vt circa honoꝛẽ vel circa ea ꝗ ꝑtinẽt ad sensum et bonam dispositionẽ coꝛꝑis: vel si ꝙ habeam9 vno nomine cõphẽdere hec oĩa: est eñ contra omia ordinata ad lucrũ. ⁊ hoc ꝑꝑ delectationẽ ꝗ est a lucro i ꝗ auarus finaliter requiescit. ¶ Justicia aũt legalis ⁊ iniusticia est vłr circa totã materiã moꝛalem qualitercũqꝫ põt aliqs studiosus dici qꝛ cõsistit in oĩbus ꝗ ad coitatẽ siue ad bonũ cõitatis ſꝫ aliquẽ modũ vsus referri pñt. Licꝫ ẽt q̃dã illoꝝ ſm essentiã et naturã cõia esse nõ pñt. Jntẽdit ꝗ phs dare distictionẽ iusticie legalis ⁊ ꝑticularis ꝑꝑ diuersitatẽ materie: cõstat aũt ꝙ si iusticia gñalis nõ esset aliqua ṽtus vna disticta essentialr a ṽtutibus specialibus non differret etiã a iusticia ꝑticulari realiter cũ qua videt maioꝛẽ hẽre cõuenientiã cũ ergo ponẽdo differẽtiã iter legalẽ iusticiã ⁊ ꝑticularem nõ ponit eã solũ ſꝫ diuersitatẽ ordis act9 eiusð ad diuersos fines. qꝛ. s. actus aliqs vt est iusticie ꝑticularis est act9 ſm quẽ hõ cõuenienter ordinat ad alterũ aliqd / vt ad determinatã ꝑsonã. vt aũt ſꝫ ipꝫ ordinat hõ ꝯuenienter ad bonum cõe ⁊ ad quẽcũqꝫ ꝑtinẽtẽ ad cõitatẽ est actus iusticie legalis. sꝫ ponit hmõi differẽtiã eẽ realẽ penes materiã dicens ꝙ ad iusticiam legalem vt distinguitur a particulari non solum ꝑtinet talis finis et ordo materie vel act9 iusticie ꝑtinẽs in ipm. sꝫ ꝑ se ꝑtinet ad ipꝫ materia cuiuſlꝫ ṽtutꝫ alteri9. manifestũ ꝗ ẽ ꝙ dr ſm essentialẽ itẽdit dare inẽ istas ṽtutes. s. iter iusticiã legalẽ et alias ṽtutes spãles. Eodẽ ei mõ quo arguit ꝙ iusticia legalis realitꝛ differt a iusticia ꝑticulari põt argui de illa i ꝯꝑatiõe ad tꝑãtiã. ⁊ ad alias. Sic tẽperãtia ẽ tñ circa passiões ⁊ opationes ſm cõcupiam carnalẽ. sꝫ iusticia legalis lꝫ sit

4. articl9

ēt circa illos: nō tñ ē tm̄ circa illos. sȝ ēt circa pas
siōes ꝛ opatōes q̄ cōtingūt ſm̄ tiores ꝛ audacias
ꝛ sic de aliis. ḡ realit' ꝛ eēntialit' dſt p se ab vtraq̄
ꝛ vnaquaq̄ virtute spāli sic seorsū ꝯsiderata ꝛ ꝯpa
ta ad iusticiā legalē ſm̄ ꝙ oēs ꝟtutes sit' in se ꝯp̄e
hendit. Si aūt cōsiderer' iusticia legalis oēs ꝟtu
tes in se cōp̄hēdēs in cōpatōe ad tpantiā i se cō
p̄hēsam sic dſt ab illa nō p se sed p accn̄s inq̄tū
s. ip̄a iusticia legalis ēt sit cū tpantia cōp̄hēdit
fortitudinē a qua p se dſt ip̄a tpātia sicut ꝟ totū
differre a suis ptib' p accn̄s. hec āt distictio hui'
virtutis ab aliis pȝ ex pte finis. q̄ p̄ncipalit' ꝛ p se
intendit' in ꝟtute. q: finis ꝛ bonū virtutis special'
q̄tū ad tpantiā ꝛ fortitudinē cōsistit incōueniēt'
aliquē se hr̄e in his q̄ ptinēt ad materiā talis ꝟtu
tis in ordine ad seip̄ȝ absolute puta incōueniēter
passionari ſm̄ tiores ꝛ audacias: ꝛ incōuenienter
passiōari ſm̄ delectatiōes ꝛ tristicias carnales.
ēt incōueniēnt' opari ſm̄ hmōi passiōes q̄tū spec
tat ad illū in quo sūt hmōi passiōes. finis aūt ꝛ bo
nū ꝟtutis spālis q̄ est iusticia pticularis ꝯsistit in
cōueniēnt' aliq̄d se hr̄e in his q̄ ptinēt ad materiā
illi' ꝟtutis i ordie ad seip̄m nō absolute sed in ha
bitudine ad alteꝝ nō quēcūq̄: sed vt ē aliq̄ psona
singularis ſm̄ aliquā spēalem rōem ꝛ habitudinē
quā hȝ ad agentē et ad materiā actōis. vt. s. aliq̄s
recte se hēat in restituēdo ꝛ in distribuēdo q̄d alte
ri psone deteriate q̄d ē sibi debitū. In hoc tñ p se
ꝛ directe nō intēdit' bonū illius ad quē hmōi act'
ordinat' loq̄ndo ꝓp̄ie de bono morali. ꝛ iō dictū
est ꝙ sic agēs agit id q̄d agit in ordine ad seip̄ȝ. i.
in ordine ad bonū suū morale. nō tñ in ordine ad
seip̄m absolute. q: hoc bonū nō cōuenit ei nisi ſm̄ ꝙ
p tale opus cōueniēnt' se hȝ ad aliū. ꝓp q̄d ēt licet
hmōi iusticia sit ad alteꝝ: nō tñ dr̄ bonū alienum
bonū aūt ḡnalis iusticie ꝯsistit i cōueniēnt' aliquē
se hr̄e in his q̄ ptinēt ad totā materiā moralē. non
solū in ordine ad seip̄m absolute vel etiā i habitu
dine ad aliquē aliū aliū vt q̄dā deteriata psōa. sȝ
in ordie ad seip̄m. i. ad bonū suū nō absolute sed i
habitudine ad alteꝝ sic ꝙ in ordie ad bonū ip̄i': sȝ
ꝙ in ordine ad aliquē vnū deteriatū: sicut cōtigit
i iusticia ꝓp̄ie dicta: sed in ordie ad quēcūq̄ aliū.
inq̄tū ē aliq̄d cōitat' cui' bonū p se itēdit. vnde
phūs. 5. ethic. de hac ꝟtute spēr q̄tū ad ei' finē ꝛ di
gnitatē ex hoc sibi cōueniētē dr̄ ꝙ iusticia hec ꝟt'
q̄dē est pfecta: sed nō simplr' / sed ad alteꝝ. pfcā ei
est q̄m hn̄s eā ad alterū pōt ꝟtute vti ꝛ nō solū ad
seip̄ȝ ꝓp h̄ p̄clarissima ꝟtutū ē vr' / mlti ei i ꝓp̄iis q̄
dē ꝟtute vti pn̄t. In his āt q̄ ad alteꝝ nō pn̄t ¶ Ex
his ḡ pōt sic argui. ꝟt' q̄ ponit aliquē i aliq̄ solū in
ordie ad seip̄m absolute vel i ordie ad seip̄ȝ i habi
tudie tñ ad aliquē aliū singlarit' ꝯsideratū est alia
realr a ꝟtute q̄ ponit aliquē in aliq̄ ordie ad seip̄ȝ
in hitudine ad alterū quēcūq̄: q: i ordie ad totuȝ
bonū cōe ꝛ oīm q̄ ad seip̄aȝ ptinēt q̄tūcūq̄ sint ex
tranei ꝛ ignoti. sȝ tales sūt ꝟtutes speciales respe
ctu iustitie ḡnalis. ḡ. ꝛc. ¶ In hoc ḡ vr' consistere
formalis rō differētie q̄ accipit' ex pte finis inter iu
sticiā ḡnalē ꝛ alias: q: iusticia ḡnalis illō q̄d agit
agit i ordie ad alteꝝ vel i hitudie ad alteꝝ ¶ Si di
cat' ꝙ nō est ita. cū iusticia pticularis sit ad alteꝝ.
3 Dicendū ꝙ q̄uis iusticia pticularis sit ad alterū.
nō tñ sic est ꝓp̄e ad alteꝝ: sicut iusticia ḡnalis: ꝓp
q̄d etiā phūs. 5. Ethic. dr̄ iusticia legalis. specialit'
et sola dr̄ alienū bonū q̄m ad alterū est. aliq̄ eñ cō
ferētis opat'. Nā licȝ iusticia pticularis sit ad alte
rū et nō ad seip̄m ꝓ tāto q: ē cōseruatiua eq̄litatis
int' aliq̄s diuersos ꝛ reductiua ineq̄litatis ad equa
litateȝ ꝙ nō hȝ locū nisi iter diuersos: q: tñ alt' ad
queȝ respicit hmōi iusticia nō est q̄dā psona deter
minata / detminatā habitudinē hn̄s ad matiā ope
rationis q̄ sit ad equalitatis cōseruatiōeȝ vel ineq̄li
tatis rectificationē: iō talis psona non dicit aliq̄d
ꝓp̄ie alterū. vt ꝓ alieno vel ꝓ extraneo sumi pos
sit: talis ei psona nō reputat' aliena respectu ei' q̄
agit ſm̄ hāc ꝟtutē aliq̄d in ordine ad ipsum q̄tum
ad materiā q̄ sue actiōi subiicit': siue ſm̄ ꝯmutatio
nē siue ſȝ distributiōeȝ. talis ei iusticia sic respicit
alterū nō vt quēcūq̄: sed vt determinatā psonam
ꝛ respicit ita vnā psonā detminatā ꝙ nō aliam. vñ
q̄ñ ēptor reddit vēditori iustū p̄ciū ꝓ re empta nō
respicit illū vēditorē vt hoiem quēcūq̄. sȝ vt vēdi
torē talis rei. Et q̄tū ad hoc iustū nullū aliū respi
ceret et illō q̄d dat illi dat nō vt bonū cōe siue nul
li appropriatū. sȝ vt bonū suū vt sibi ꝛ nō alteri de
bitū. nō sic aūt ē in iusticia legali: q: cū illa p se re
spiciat bonū toti' cōitatis / i hoc etiā intēdit bonū
vniuscuiuscūq̄ psone quātūcūq̄ extranee inq̄tum
ē ptinēs ad cōitatē. ¶ Itē lȝ iusticia pticular' itē
dat bonū morale i eo ꝙ agit: tñ p se nō itendit bo
nū illi' morale ad quē ē vt ad alteꝝ q: solū itēdit ꝙ
cōseruet' eq̄litas ꝛ mediū realr iter aliq̄s. i bonis
q̄bus ab inuicē cōicāt. Hoc aūt bonū hmōi equali
tatis itēdere est q̄ddā bonū moris ip̄i' sic agenti
nō aūt illi' alti' cui' corpale aliq̄d bonū itēdit: q:
circa ip̄m vltra hmōi bonū eq̄litatis nihil attēdit
sed agens ſm̄ iusticiā legalē sȝ opet' bonū morale
sibi opet' etiā ad pfectū alteri'. na i hoc itēdit cō
cordiā ꝛ trāq̄llitatē tpalē i cōitate ꝓpt' bonū ꝟtu
tis p̄ncipaliter i hoc etiā itēdit bonū simplr' cuius
libet ꝛ tempale ꝛ morale. ¶ Si dicat' ꝙ amicicia 4
politica ē sic ad alterū ꝙ itēdit facere aliq̄d ꝙ sit
illi bonū spālit' ꝛ sic est bonū alienū ꝛ p̄clarissima
ꝟtus sicut legalis iusticia q: ꝓut dr̄. 5. Ethicoꝝ.
Pessim' ē q̄ malicia vtit' ad seip̄m ꝛ amicos. ḡ ecō
tra optim' est. q̄ ꝟtute bn̄ vtit' ad seip̄m ꝛ ad ami
cos. ¶ Dicēdū ꝙ q̄ vtit' ꝟtute ad amicū nō vtit' ꝓ
p̄ie vt ad alteꝝ vel alienū: imo vtit' q̄dāmō vt ad
seip̄m inq̄tū amicus vn' respectu alteri' est vt al
ter ip̄e: ꝛ iō vt dicit ibi ꝯmētator nō ꝓp̄e ē optim'
q̄ ꝟtute vtit' ad seipsū et ad amicos q: vtit' ad ami
cos ſm̄ quēdā modū vtit' ad seip̄ȝ. est tñ pessim' q̄
male vtit' sed est optim' qui ad seip̄m et ad alteros
qualescūq̄ existentes virtute vtit' non solum qui
ad seipsum et q̄ ipsius sunt. ipsius eñ amici ꝛ que
amicoꝝ. ¶ Preterea. cū aic' aliquo mō sit alt' ab a
mico q̄ sibi vult bonū q̄d ēt ptiet ad rōneȝ iusticie
ḡnalis. s. alteri velle ꝛ opari bonū nihilominꝰ tñ ē
dr̄a aliq̄ ex pte finis ꝛ p̄ncipal' obi: q: bonū q̄d re
spicit hmōi aicicia ē aliq̄ singularis ꝛ deteriata p
sona siue bonū ip̄i' alicui' deteriate psōe. bonū āt
q̄d respicit legal' iusticia ē tota cōitas siue bonū
toti' cōitat' ¶ Ex p̄dictis ḡ colligi pōt dr̄a real' 5
ꝛ ſm̄ essentiā iusticie legalis vel ḡnalis et actuū
ei' ab aliis virtutib' specialib' et actib' earū ex cō
ditiōe obiecti principalis ꝛ finis ip̄i' iusticie lega
lis. s. q: i ḡne moris realit' differt act' rationis ꝛ vo
lūtatis ꝓut soluȝ cōp̄hēdit actū aliquē ordiatū i
finē aliquē specialē in ip̄ȝ finē quo quidē actu rōis
ꝛ volūtatis aliq̄s act' alicui' virtutis ordiat' solū
i finē ꝓp̄iū talis virtutis q̄ ē bonū alicui'. ſm̄ seip̄ȝ

vel i ordine ad aliquē aliū determiate ⁊ actꝰ rōis et volūtatis ꝓut cōphēdit talē actū ꝓut ordiaꝫ vltra hoc ad finē cōmunē siue q̄ ē bonū cōe siue cō mūitatis et ipm talē finē. sicut eni i gñe moris nō nihil est talis finis ꝓprius siue tale bonū speciale ymmo ē formale in rebꝰ illiꝰ gñis. Ita etiā ē dicē cū de fine vel de bono cōi vn̄ actus rōis ⁊ volūta tis siue a ratiōe et volūtate elicitꝰ quo actꝰ alicuiꝰ virtutꝫ ordiaꝫ ad finē ꝓpriū talis virtutꝫ siue hoc totū ꝙ ē actꝰ sic ordiatꝰ ⁊ finis ad quē ordiaꝫ ꝯphē ditur simul sub actu ratiōis ⁊ volūtatis rōe talis ordinis ē vnus actꝰ realis ſm eēntiam in gñe mo ris et actꝰ rōnis et volūtatis quo actꝰ talis ꝟtutꝫ ordinatꝰ ad finē illiꝰ. specialis virtutis ⁊ vlterius ordinatꝰ ad superiorē et cōeꝫ finē. sine hoc toto ꝙ est actus sic ordiatus et finis ad quem ordinatur ꝓut hoc totū ꝯprehenditur simul rōe talis ordis ē vnꝰ actꝰ aliꝰ realis ſm essentiā i genere moris. Si aūt dicatur ꝙ tales actꝰ nō differant realiꝫ ⁊ essentialiꝫ in genere moris. sic. s. ꝙ pertineāt ad di uersas ꝟtutes sꝫ accidētaliꝫ ſm diuersos gradus ad eandem ꝟtutē ꝑtinētes eēntialiꝫ: vt si dicaꝫ ꝙ actꝰ alicuius ꝟtutis relatꝰ ad finē specialē est bo num simpliciꝫ ⁊ etiā ꝟtutis simpliciꝫ nō tamē ꝑfe ctꝰ ē nec actꝰ ꝟtutꝫ ꝑfecte. qꝛ sibi deficit ordo ⁊ re latio ꝑfectior. ⁊ ad ꝑfectiorē finē ⁊ vt sic ē actꝰ ali cuiꝰ ꝟtutis q̄ vt sic habet rationē ꝟtutis simpliciꝫ licꝫ in ꝑfecte. Idē aūt actꝰ relatꝰ ad finē cōmunē et ꝑfectū est ꝑfectꝰ qꝛ in hoc ꝯsecutꝰ ē ꝑfectōꝫ oīꝫ ad quā natꝰ est sꝫ sic etiā ē actus eiusdē ꝟtutis q̄ tā vt sic habet rationē ꝟtutis ꝑfecte ⁊ hec videnꝫ importare ꝟba phi. 5. ethicoꝝ. dic. virtus simpliꝫ ꝙ sūpta est eadē cū iusticia generali. esse aūt non idem. sed ſm qđ alterū quidē iusticia est ſm autē ꝙ talis habitus simpliciter virtus est. ¶ Dicen dū ꝙ hoc nō valet. qꝛ cū hmōi finis cōis sit quod dā bonū in genere moris ꝑ se ⁊ eēntialiter ad bo nū virtutis ꝑtinens sicut ⁊ finis quicūqꝫ specialꝫ: cum ex bonitate hmōi finis quandā perfectioneꝫ consequatur actus virtutū specialiū. opꝫ ꝙ ad ali quā virtutē aliam a virtutibus specialibus ꝑ se ⁊ primo pertineat sicut quicunqꝫ alius finis specia lis ad aliquā virtutē pertinet. qꝛ ad nullam speci alem per se. et primo pōt pertinere. eodē eni modo ꝑtinet ad vnā sicut ad aliā et iō sicut hmōi finis ē cōis siue gñalis. Ita etiā ꝙ opꝫ ad aliquā aliam virtutē etiā cōeꝫ ꝑtineat: nec pōt talis diuersitas i actu ex diuerso ordie ad diuersos fines facere di uersitatē solū accidētalē ſm ꝑfectū: ⁊ iꝑfectū in eadē specie: qꝛ talis diuersitas scđꝫ ꝑfectiꝰ ⁊ iper fectius in eadem specie siue ſm magis et minus est scđm intensius et remissius que non sumuntur ex habitudie ad diuersos. sed alio mō. sine tñ nō variato. Nec pōt dici ꝙ hmōi finis ꝑ se ꝯtineat ad actū alicuiꝰ ꝟtutꝫ spālis vt ꝯplemētū ⁊ ꝑfectiuū il lius in esse specifico morali. qꝛ cū actus ꝟtutis ha beat formā ⁊ spēm in gñe moris a fine ꝑncipaliꝫ nullus actus virtutꝫ spālis eēt virtuosus simpliꝫ nisi illū finē cōeꝫ icluderet: ꝙ si ōs icluderēt tūc oēs ꝟtutes eēnt vna ꝟtꝰ ſm spēm. et nō differunt virtutes spāles abiuicē eēntialiꝫ ⁊ ꝑ se specifica sed solū materialiꝫ. sicut poniꝫ de iusticia legali/ si bñ intelligatur ꝙ est virtus vna ſm eēntiam ⁊ spēm: est tñ oīs virtutis siue oīs virtꝰ materialiꝫ cū ergo ab oībus ponātur virtutes spāles. sbꝫ fi nes spāles intrinsecos spē differētes. nō pōt poni

ꝙ ab hmōi fine cōi eis intrinseco spēm habeant: ſm qđ adiuicē spē distinguūtur. Sed qꝛ fines spe ciales spāliū virtutū sūt fines sub fine: qꝛ ad illuꝫ finē cōem extrinsecū ordinabiles. nō quidē ꝟtute ꝓpria ipaꝝ virtutū spāliū: qꝛ nullā eaꝝ transcen dit ex se finē sibi ꝓpriū hoc fiet virtute alicuiꝰ vir tutꝫ supiorꝫ ei potioris ⁊ cui hmōi finis cōis ē ꝓꝓ us et q̄ nulli virtuti spāli ꝓprius eē pōt. Sunt ei isti fines diuersaꝝ rōnū. ⁊ ad hoc ꝙ hō bene se ha beat respectu illoꝝ sunt diuerse difficultates: qꝛ amota vna ꝑ exercitiū actus alicuiꝰ virtutis spā liter in ordine ad bonū hoīs ſm seipm q̄ amoue ri nichil aliud est q̄ virtutē specialē ſm eiꝰ ꝓpriā rōem in aliquo ꝓter bonū ipsius acquiri nō amo uetur alia q̄ est respectu boni alicui siue in ordine ad bonū cōe nisi hō etiā exerceat actū illiꝰ ꝟtutis specialis in ordine ad talē finem sicut ꝑ experiē tiā patere potest: ⁊ sic dicit phs ꝙ multi in ꝓpriis bene vtunꝫ virtute. in hijs aūt que ad alterū non verum ē tamen ꝙ pro tanto finis talis ē cōmunis sic pertinens ad quancunqꝫ specialem virtutem vt finis tamen extrinsecus ꝙ habēs virtutē speci alē nō ita virtuose vtitur actu illius virtutis: ta men vtitur eo ꝑ hmōi virtutē in ordine ad seipm vel ad bonū suū propriū sicut vtitur eo in ordine ad bonū cōe ꝙ fit ꝑ virtutē supiorē ⁊ cōmunē/ nec tñ hmōi virtus spālis cū sit actꝰ eiꝰ ordiaꝫ ad fi nē altiorē trāsit i spēꝫ ꝟtutis cōis/ nō eni sic ꝟtu tes spē differētes cōmiscēꝫ nec ipa virtꝰ specialis ex hoc ꝑfectior reddiꝫ sꝫ in sua specifica ꝑfectōe ⁊ entitate scđm se manet sed verum ē ꝙ virtꝰ genera lis hñs actū cū suo fine cōphēdēs ē virtꝰ ꝑfectior et ille actꝰ etiā virtutꝫ specialis inquātum est actu materia virtutis ꝑfectioris pōt dici ꝑfectior ꝑfec tiōe talis virtutis cōmūis quam habēt ex ꝑfecti one finis. Ex ꝑdictis igꝫ patet quomō intelligē da sūt verba philosophi ꝑallegata/ patꝫ etiā quō est ponēda aliqua virtus que ē iusticia generalis. ¶ Quantū ad scđm ꝑncipale de aicitia politica declarāt illi duo vnū ꝙ aicicia ē virtꝰ. Scđo ꝙ nō ē ꝟtus gñalis. ¶ Quantū ad primū ſm eos ē in telligēdū ꝙ videꝫ aliquibus ꝙ amicitia ſm phm̄ nō sit virtꝰ sed aliō ꝯñs ad virtutē ⁊ ex ꝑte amātꝫ 2. articulꝰ
qꝛ aicicia. ⁊ ex ꝑte amati ꝟtuosa est ꝑꝑ bonū hone Idē defō
stū videꝫ esse in amāte ex eo ꝙ ꝑ virtutes que sūt tibꝰ li quo
ipsū bonū honestū scđm habitū appetitus eiꝰ sic libeꝫ.
cōuenientēr ē dispositꝰ ꝙ bñ afficiꝫ ad oē bonū ho nestū et iclinaꝫ ad opatōes honestas et sic amare aliquē propꝫ bonū honestū ꝙ ē in amato videꝫ eē ꝯñs ad bonū honestū et virtutꝫ ꝙ ē in vtroqꝫ ⁊ sic verificaꝫ distinctio phi in ꝑncipio. 8. ethicoꝝ solū pro altera parte. s. ꝙ amicitia proprie non est virtꝰ scđm essentiam ab aliꝭ distincta sed est cum vir tute quia bonum virtutis exigit et illud sequitur sicut dictum est. ¶ Sed melius videꝫ dicendum ꝙ dictā distīctis vl coplacēie hñs ꝓ vtroqꝫ ꝑte ꝟtuti ceꝫ ⁊ ꝙ aicicia ꝟe ⁊ ꝓprie sit virtꝰ specialꝫ ab aliꝭ ꝟtutibꝰ essentialiꝫ distīcta ⁊ ꝙ etiā ē cū ꝟtute alia s. coexigit: ⁊ reqrit in amicia. ¶ Ista tamē amici cia non ē sic ꝯñs ad ꝟtutē ꝙ i oī hñte bonum ꝟtu tis respectu cuiuscūqꝫ bonuꝫ virtutꝫ hñtꝫ sit ⁊ talꝫ amicicia/ ⁊ ꝙ etiā iter illos dicit quod hmōi ami citia iueniꝫ stati cū habeꝫ bonū ꝟtutis scđm alias ꝟtutes quas requiriꝫ similꝫ etiam ipa amicitia he betur a et si sic aliqua amicicia sit ꝯñs ad bonum virtutis inclinatur: sic ad omnem alium in quo

etiā est bonū virtutis ꝙ eū diligit ꝓpt̄ se ⁊ ꝙ vult
ei bonū: talis amicicia nō dicit aliquem hītū ſm
essentiā distinctū ab aliīs ꝟtutib⁹: ſꝫ est sic ↄsequēs
alias virtutes ꝙ statim insurgit act⁹ talis amoris
inter tales q̄si mō q̄dā naturali absq̄ hītu aliquo
spāli. ¶ Qꝫ aūt vt dictū est sit q̄dā amicicia q̄ est
virt⁹ spālis ſm intētionē p̄hi pōt patere ex dictis
p̄hi ⁊ ↄmētatoris circa ꝑncipiū. 8. ethicoꝝ. vbi di
cit p̄hs ꝙ amicicia videt̄ ↄtinere ciuitates ꝓpter
ꝙ legis positores magis circa ipsam studēt q̄ cir
ca iusticiā: q: etiā iusti existētes indigēt amicicia
Hec eñ ⁊ multa alia ꝟificarent̄ nequaq̄ de ami
cicia si ipā nō esset q̄dā virt⁹ essentialiter ab aliīs
distincta: q̄m si sic nō esset/ aliās habitus haberet̄.
¶ Itē hoc deṫminat ibi ↄmētator dicēs. Est aūt
5 amicicia vna virtutū moraliū sicut fortitudo ⁊ tē
perātia. Ex hoc ꝓbat ꝙ q̄si est circa actiōes ⁊ pas
siones sicut reliq̄. et ei amare q̄dā passio ē/ ⁊ actio
nes sunt amabiles siue amicabiles. docet eñ ꝙ in
hoc qd̄ est amare vt ꝑ passione accipit̄ / est accipe
supabūdantiā ⁊ defectū: et ideo etiā mediū. Aliq̄
eñ supabundāt ⁊ quasi maniace vtunt̄ in amore/
q̄lis dr̄ q̄dā cayr⁹ noie ad patrē suū fuisse: q̄ neq̄
viuere volebat mortuo patre. Ali⁹ autē sic deficit
et sic est seuer⁹ ꝙ q̄si impassibilis existens neq̄ vo
lens neq̄ potēs est amare. Alius autē medio mo
do vtēs eo qd̄ est amare amicus est. ¶ Qꝫ autē
ita sit videt̄: q: oīs habit⁹ laudabilis virt⁹ est: ami
cicia aūt ē habit⁹ laudabilis. ꝙ aūt illud qd̄ noie
amicicie iportat̄ sit laudabile est manifestū. Qꝫ
4 autē sit habit⁹ videt̄: q: nō statim hō virtuosus ē
sic disposit⁹ erga aliā aliquā ꝑsonā determiatā ꝙ
ei spāliter p̄ aliīs cōuiuere sit delectabile/ et ami
cabilia oꝑa/ q̄ scꝫ nō ex debito ſꝫ mere liberaliter
exhibent̄/ erga ipsum delectabiliter exercere: sed
talis dispositio consuetudine acquirit̄ et firmat̄.
vnde dicit p̄hs. 8. ethicoꝝ ꝙ amicicia indiget tp̄e
et ↄsuetudine vt se inuicē possint cognoscere ꝙ sint
amicabiles. i. virtuosi et ꝙ sint amici. ¶ Itē dicit
ꝙ licet loca nō dissoluāt amiciciā ꝑ se ſm oꝑatio
nē: sed tñ si diuturna absentia fiat/ amicicie videt̄
obliuionē facere. vnde dictū ē multas amicicias
non appellatio dissoluit: q: nichil est ita amicoꝝ
sicut cōuiuere. nō tñ ꝓpter hoc scꝫ si amicicia dis
soluat̄/ alie virtutes pereūt. ¶ Et ex istis patꝫ ꝙ
amicicia est q̄dā habit⁹ ex cōsuetudine ⁊ frequen
tia actuū acq̄sit⁹: qd̄ etiā declarat p̄hs in eodē. di
stinguēs eñ inter amiciciā ⁊ amationē/ dicit ꝙ ama
tio assimilat̄ passioni/ amicicia autē habitui. ama
tio autē simplex pōt esse ad inaiata. amici autē re
amāt cū electione. reamare eñ qd̄ ꝑtinet ad rōnē
amicicie qd̄ nō est nisi rationabiliū adinuicē/ nō
fit nisi ex electione. electio autē ab habitu fit: ⁊ bo
num volūt amatis illoꝝ grā nō ſm passionē ſꝫ ſm
habitum. ¶ Quantū ad scḋm an sit virt⁹ genera
lis dicunt de tali virtute amicicie q̄ est virt⁹ mora
lis ꝙ nō est virt⁹ gn̄alis: et planū est ꝙ nō est gene
ralis a gn̄alitate vl̄ cōitate obiecti ⁊ finis ꝑncipa
lis: q: nō respicit bonū multitudis siue cōitatis:
sed tm̄ bonū vnius vel paucoꝝ. q: in eodē. 8. dicit
p̄hs ꝙ multis esse amicū ſm ꝑfectā amiciciā non
cōuenit: q: tñ talis amicicia q̄ scꝫ est ꝓpter bonū
virtutis/ ⁊ ad quā vt p̄dictū est plura req̄runt̄ de
quib⁹ nō pōt haberi certitudo respectu multoꝝ.
Ipsa eñ est ꝑfecta et q̄si maxima q̄ pōt esse inter
hoīes ſm cursum naturalē/ ⁊ cuidā supabundātie
in amādo assimilat̄. supabundās autē amor nō est
2 natus fieri ad multos. ideo. ⁊c. ¶ Est tñ sic gn̄a
lis: sicut amor quo q̄s amat seipsum pōt dici ge
neralis nō gn̄alitate finis cōis vt dictū est: q: nō
disponit ⁊ ꝑficit hoiem in ordine ad multitudinē
cuius sit pars: sed in ordine ad seipsum et sic in or
dine ad bonū vnius tm̄: sed q: istud mēt⁹ bonū qd̄
amās vult sic amato nō cōsistit in bono vnius vir
tutis tm̄: sed sub quadā gn̄alitate indeterminate
includit oē bonū possibile illius cui⁹ bonū respi
cit ille amor. ideo quadā gn̄alitate alicui⁹ totius
q̄si integralitatis multa in se aggregātis est hmōi
virtus generalis/ nō ſm suā essentiā et naturam:
sed q̄tū ad obiectū materiale qd̄ respicit. s. q̄tuꝫ
ad bonum qd̄ amās vult illi q̄ ꝑ se ⁊ ꝓpter se ama
tur. Sicut eñ in iusticia legali ꝑ se obiectū eius ⁊
ꝑncipale est cōitas ↄtinēs multos quib⁹ ꝑ iusticiā
iustus vult et oꝑat̄ nō solū vnū bonū determina
tum sed oē bonū qd̄ cedit ad ꝑfectū illi⁹. et sic est
generalis respectu duoꝝ scꝫ respectu ei⁹ cui vult
et operat̄ bonū: et respectu boni qd̄ vult ⁊ operat̄
Ita etiā in ꝓposito/ obiectum p̄mū et principale
amicicie ꝓprie dicte. s. ꝙ ꝓpter se amat̄/ nō est ali
qd̄ bonū cōe sed determinatū aliq̄d: sed obiectuꝫ
secundariū qd̄. s. amās vult amico/ hꝫ cōitatē mō
3 supradicto. ¶ Non sic autē de aliīs virtutib⁹ spe
cialib⁹: q: illud bonum vni⁹ qd̄ respiciunt cōsistit
ꝑ se in quodā bono determinato vni⁹ virtutis tm̄/
qd̄ pꝫ in tēperātia ⁊ in aliīs. Tēperat⁹ eñ intēdēs
operari: ſm tēperantiā nō intendit agere nisi que
sunt bona sibi et q̄ cōueniunt sibi ſm ea q̄ solū ad
virtutē tēperātie ꝑtinent. Amicus autē intendēs
oꝑari ſm virtutē amicicie qua diligit seipsum vel
alium amicū nō intēdit deṫminate agere q̄ sunt bo
na sibi vel q̄ cōueniūt sibi ſm ea q̄ ad virtutē tēpe
rantie ꝑtinet: sed q̄ ꝑtinēt ad oē gen⁹ virtutis qua
ꝑfici pōt qui seipsum amat ⁊ amicus quē amat. et
tm̄ hoc amicicia qua se q̄s diligit vl̄ alterā ꝑsonā
deṫmiatā ↄsideratā i ordie ad bonū qd̄ amat amo
re amicicie/ nō est aliq̄ modo generalis virtus: q:
illud est aliq̄s hō determiat⁹: respiciēdo tñ ad bo
num qd̄ amat amore cōcupiscētie scꝫ ad bonū qd̄
amans vult amico/ sic est aliquo mō virt⁹ gn̄alis:
q: bonū tali modo amatū ↄtinet quadā gn̄alita
te oīa bona q̄b⁹ cōuenienter ꝑfici pōt amic⁹. ¶ Et
4 ex his patet quō hmōi amicicia est virt⁹ realiṫ dif
ferens ab aliīs virtutib⁹ considerādo illud quod
ad obiectum virtutis ꝑtinet: q: obiectum ei⁹ pri
mū ⁊ ꝑncipale ē ꝑsona rōnalis alia a ꝑsona amā
te in qua est bonum honestū rōne cui⁹ est ꝓpter se
amabilis et q̄si obiectū secundariū est oē bonū
possibile illi inesse vel habere/ salua tñ ꝓportione
et habitudine illius ad amantē ſm rōnē talis ami
cicie. ¶ Et sic amicicia est virt⁹ qua ꝑficit̄ hō in
ordine ad aliū nō quēcunq̄ sed determiate ad ta
lem modo p̄dicto vt nō ex debito iusticie inclinet̄
sed ex honestatis cōplacentia libere se inclinās il
li/ vt velit sibi bonū et operet̄ nō aliqd̄ quidē de
terminatū ſꝫ quodā modo oē bonū sibi cōueniēs
Patet autē ꝑ virtutes alias et singulas discurrē
do quō habent alia obiecta. ¶ Preter hanc ami
ciciam sic ꝓprissime dictā determiat p̄hs de aliīs
multis modis amiciciarū que fundant̄ sup cōica
tionib⁹ diuersis ſm quā inuenit̄ inter amantes ha
bitudo scḋm rationem alicuius debiti et iusti: et
ideo magis ꝓprie ad iusticiam reducūt̄ q̄ p̄dicte

amicicia: propter quod etiã in illis non inuenitur
vnde debeãt dici virtutes generales: qꝛ q̃libet ha
bet determinatũ obiectũ. Jtẽ nec in eis inuenitur
generalitas illa q̃ est in amicicia ꝑdicta magis ꝑ
ꝓprie dicta qꝛ amicus alteri⁹ ſm illos modos ami
cicie nõ amat aliũ ſicut ſeipſm ſiue ſicut alterũ ſe.
Amicicia eñ de cui⁹ rõne eſt ſic amare/nõ eſt niſi
vna ꝛ vnius rõnis: ſed amat aliũ ſicut q̃dã alte-
rum/aliquo tñ mõ ſm aliquã habitudinẽ determi
natã ſibi ↄiunctũ/ſicut patet in ſingulis idducẽdo.
ꝛ ideo etiã amãs aliũ ſm aliquẽ modũ dictarum
amiciciarũ ꝑ ſe et rõne hmõi amicicie nõ vult nec
optat tali amico oĩa bona q̃ ſibiipſi vult ſicut cõue
nit in alia amicicia ꝓprie dicta/ ſed bona determi
nata ſm exigentiã habitudinis ꝛ cõicationis ſup
quaꝫ hmõi amicicia fundatᷓ: quia talia bona vult
amãs amico ſm hmõi amiciciã inq̃ꝛtum hoc exi-
git vt debitũ talis cõicatio ꝛ habitudo q̃ eſt inter
tales. ¶ Ex hoc autẽ ꝙ ſic eſt realis et formalis
diſtinctio inter amiciciã ꝓprie dictã ꝛ alias/et etiã
inter diuerſos modos amiciciarũ nõ ſic ꝓprie di-
ctarũ põt cõcludi ꝙ amicicia eſt ꝑe virt⁹ eſſentia-
liter diſtincta ab aliis/ꝛ nõ eſt ſolũ aliqᵭ ↄſequẽs
ad bonũ honeſtũ aliarũ virtutũ ſtatim cũ habentᷓ
qꝛ lꝫ ex bona diſpoſitione ſm alias virtutes prõ-
pte ꝛ faciliter inclinetᷓ virtuoſus ad aliquẽ actum
amoris: reſpectu virtuoſi tñ ad hoc ꝙ talis icima
tio fiat ꝑ modũ habit⁹ nõ ſufficiũt virtutes alie: ſꝫ
oportet ꝙ habeatᷓ ꝑ acq̃ſitionẽ habit⁹ q̃ amicicia
dicitᷓ. Unde dicit phs. 8. ethicoꝝ. q̃ cito adinuicẽ
amicabilia faciũt/volunt q̇dẽ amici eſſe. nõ ſunt
autẽ ſtatim: qꝛ nõ amici niſi ſciãt ſe iuicẽ amicabi
les. i. virtuoſos ꝛ amicos. Uoluntas igitur ami-
cicie velox fit ſicut etiã dicit phs. 9. ethicoꝝ. ꝙ be
niuolẽtia amicabilis aſſimilatᷓ et amicicia videtᷓ:
nõ tñ videtᷓ eſſe amicicia/qꝛ fit etiam ex repẽtino
motu: amicicia autẽ nõ: qꝛ vt dicit phs in. 8. indi-
9 get tpe ꝛ cõſuetudine amicicia. ¶ Jtẽ eſt intelli-
gendũ ꝙ ſicut dictũ eſt/ amicicia cõiter dicta que
cõſequẽter quodã; mõ ſe hꝫ ſm quãdã generalita-
tẽ ad bonũ honeſtũ virtutis qᵭ ſub quadã genera
litate reſpicit in quocũqꝫ iueniatᷓ/ illa q̇dẽ habetᷓ
ſtatim habitis aliis virtutib⁹ cũ actu interiori cu
iuſdã beniuolẽtie ſimplicis ꝛ nõ ſub rõne habitus
et virtutis. ¶ Et ſilr dicendũ eſt de iuſticia lega-
li: q̃ etiã reſpicit bonũ cuiuſlibet virtutis cui⁹ ob-
iectũ eſt bonũ ↄmune et alienũ: ꝙ nõ ſtatim habi
tis aliis virtutib⁹ habetᷓ tali mõ: qꝛ ex hoc hõ ſi ſit
diſpoſit⁹ ꝙ velit bonũ alteri cuicũqꝫ q̃tũcunqꝫ ex
traneo in ordine ad bonũ cõmune ꝛ ſit ꝓpt⁹ ad
hoc cooperari cũ effectu licet etiã quodã actu vo
luntatis cuiuſdã ſimplicis beniuolentie velit cui
cunqꝫ extraneo bonum in ordine ad bonũ ↄmune:
qꝛ bonũ cõmune eſt in quo vt dictũ eſt/includitur
bonum alienũ: ſed qꝛ bonũ q̃tũcunqꝫ extraneorũ
in ordie ad bonũ illud cõe quãdã arduitatẽ ꝛ dif
ficultatẽ ſpecialẽ iportat q̃ nõ tollitᷓ ſufficienter ꝑ
habitus aliarum virtutũ: nec ꝑ eas habetᷓ ſufficiẽ
ter facultas et promptitudo reſpectu hmõi boni.
ideo ꝑter exercitiũ aliarũ virtutum requiritᷓ con
ſuetudo et frequẽtia multoꝝ actuum ad hoc ꝙ ta
lis habitualitas acquiratᷓ ¶ Ex predictis igitur
patet ꝙ ſm phm videtᷓ ponẽda quedã amicicia q̃
vere ꝛ proprie eſt virt⁹ ab aliis eſſentialiter diſtin
cta: ꝛ hec non eſt virtus generalis. ¶ Ad rationẽ
ꝑ queſtione facta dicendũ ꝙ amicicia eſt virtus:
ſed non eſt virtus generalis cuius ratio dicta eſt.

Queſtio quarta.

Uarto queritᷓ/ vtrum ꝑter ca
ritatẽ ꝛ iuſticiã ſit aliqua vir
tus generalis? ¶ Et videtur
ꝙ nõ: quia de nulla alia dicit
phs. ꝙ ſit oĩs virt⁹ niſi de iu-
ſticia legali. ¶ Cõtra: qꝛ oĩs
generalitas in qua fertᷓ appe
titus pri⁹ eſt iudicata a rõne:
ſicut igitᷓ in appetitu eſt virt⁹
generalis ſcꝫ iuſticia: ſic oportet ꝙ in rõne ſit vir
tus generalis prudẽtia ¶ Rñſio. ſex videnda ſũt
Primo ꝙ ſm phm non eſt ponẽda talis amicicia
qualis eſt caritas. Scdo ꝙ ea ſuppoſita ſm fidem
ipſa eſt virt⁹ generalis qᵭ ſupponebatᷓ in iſta que
ſtione ꝛ in ꝑcedẽti. Tertio ponitᷓ differẽtia iter ge
neralitatẽ caritatis ꝛ iuſticie. Quarto oſtẽditᷓ ꝙ
prũdẽtia eſt virtus generalis. Quinto ex hoc in-
fertᷓ vnũ correlariũ contra illos q̃ ponunt theolo
giã affectiuã et pure ſpeculatiuã. Sexto tãgentᷓ ꝛ
ſoluẽtur q̇dã dubia circa iſtã q̃ſtionẽ et ꝑcedentẽ.
¶ Quantũ ad primũ ſm quoſdã eſt itelligendũ
ꝙ non eſt ſm phm ponẽda talis amicicia q̃lis eſt
caritas: qꝛ vt dictũ ẽ amicicia fundatᷓ ſuꝑ aliqua
cõicatione. nichil eñ ſic ẽ amicoꝝ velut cõuiuere
8. ethicoꝝ. phs nõ nouit aliquã cõicationẽ ſpecia-
lem cũ deo ꝛ ſubſtãtiis ſpiritualib⁹/ nec ꝑſentem/
nec futurã. non eñ ſupponit ꝙ deus cõicet nobis
aliqua bona gratuita imediate ꝑ iſuſionẽ vel ali-
quo mõ: nec ꝙ imediate cõionẽ hanc habeam⁹ ad
ipſum. ꝙ noſtras orõnes et meditationes audiat
vel attẽdat. nõ ſupponit etiã ꝙ poſt hãc vitã exꝑi
ſiorẽ cõicationẽ cũ eo habeamus. vnde cũ phs dif
fuſe tractauerat de amicicia/ ꝛ amicicie mõis plu
rib⁹. 8. ꝛ. 9. ethicoꝝ. nullã tñ poſuit amiciciã quaꝫ
diceret virtutẽ gñalẽ: imo cũ ꝑter amiciciã q̃ ma
gis ꝓprie ẽ virt⁹ eſſentialitᷓ ꝛ ꝑ ſe ab aliis diſticta
q̃ eſt vni⁹ ad vnũ vel ad paucos ẽ ꝛ iter hoĩes ex-
traneos. i. nõ ↄiunctos ſm gñationẽ naturalẽ. tra
ctat etiã ibi de diuerſis modis amicicie fundatis
ſuꝑ aliqua habitudine ſpeciali iter aliquos/ puta
parentũ ad filios ꝛ ecõuerſo. viri ad vxorẽ: ꝛ gñã-
liter iperãtis ad iperatũ: ꝛ ſic de aliis. ¶ Jn tali-
bus autẽ nõ eſt amicicia ꝓprie dicta q̃ nõ reſpicit
ꝑ ſe aliquod debitum/ſed gratuitã et liberalem ꝛ
cõicationẽ coꝝ q̃ ꝑtinẽt ad amãtes: nec aliqua ta
lium habet generalis virtutis rationẽ: ſed perti-
net ad virtutẽ aliquã ſpecialẽ: q̃ ſm aliquẽ moduꝫ
ſpecialẽ iuſticia dꝛ/vel ad ipſam reducũtᷓ hec i ta-
lib⁹ ſm aliquẽ modũ ſpecialẽ/vel ſm aliquã par-
ticipationẽ ratio amicicie et beniuolentie iueniri
poſſit: qꝛ tales inclinatiões volũtatis reſpectu ta
lium ꝑſonarũ aliquã talẽ amiciciã videtur funda
ri ſuꝑ obligatione naturali q̃ eſt iter tales ſm ha-
bitudinẽ naturalẽ inter ipos. Uñ phs. 5. ethicoꝝ
dicit ꝙ iuſtũ ſimplr ꝛ ꝓpe dictũ ẽ intᷓ hoĩes ſimplr
diſtinctos ꝛ q̃ ſimplr ſunt alteri abinuicẽ: ſicut cõ
tingit in duob⁹ hoĩb⁹ quorũ vn⁹ non eſt ſub altero
ſed ambo ſunt ſub vno ꝑncipe. ¶ Jnter alios aũt
qui non ſunt ſimplr alteri/ſed vn⁹ eſt q̃ſi aliq̇d al-
terius exiſtẽs put fili⁹ eſt aliq̇d patris/et ſeru⁹ ali
quid dñi/nõ eſt ſimplr iuſtũ ſed q̃dã ſcꝫ paternũ
vel dñatiuũ. et ſic poteſt intelligi in aliis. Et iter
iſtos modos amicicie ↄprehẽditᷓ amor dei eo mõ
quo ſm phm de⁹ tali amicicia eſt amãdus inq̃tuꝫ

sez principiū ⁊ causa essendi oībus alijs entibus. Unn̄ dicit phs .8. ethicoꝝ. Est aūt ad parētes amicicia filijs ⁊ hoīb⁹ ad deos vt ad bonum et superexcellēs essendi em̄ esse. ⁊c. et sic patet ꝙ nō videtur sm̄ intētionē phi ꝙ ꝓprie dicta amicicia sit q̄dam virt⁹ gn̄alis: nec tales modi amiciciarū ꝓprie loquēdo ꝑtinēt ad amiciciā ꝓprie dictā: sed magis ad iusticiā vt dictum est. Unde dicit phs .8. ethicoꝝ. Amicicia nō est ad ialata/ nec iustū: sed neqꝫ ad bruta alalia/ neqꝫ ad seruū sm̄ ꝙ seru⁹: sed sm̄ ꝙ hō. videt̄ ei q̄dā iustū esse oī hoī ad oēm potētem cū ipso cōicare lege/ ꝯpositione seu ꝯuētione. seru⁹ ḡ vm ꝙ hō cōicare poterit amicicia cū dn̄o. ¶ Preterea si sm̄ phm̄ ponenda sit aliqua amicicia q̄ sit vna virt⁹ cōis/ q̄ret̄ qd sit obiectuz ei⁹ qđ debet esse gn̄ale vel ꝯmune. aut em̄ illud est bonū totius cōitatis/ ⁊ sic nō nisi iusticia legalis. nā et si bonum cōe ⁊ bonū vniuscuiusqꝫ vt ad cōitatem ꝑtinet a virtuoso amet̄ ⁊ ꝓmoueat̄ cū hoc habeat rōnē debiti vt pȝ ex p̄dictis/ ⁊ cū hoc nō attendat̄ p̄ncipalit̄ ad aliquā determinatā ꝑsonā: q̄ principaliter amet̄/ et cui⁹ bonū p̄ncipalit̄ querat̄. ideo hoc ad iusticiā ꝑtinet/ nō ad amiciciā ꝓprie dictā. ¶ Si dicat̄ ꝙ amicicia gn̄alis est respectu boni honesti vel respectu finis vltimi naturalit̄ diligibilis qđ volum⁹ vnicuiqꝫ sm̄ modū ⁊ cōditionem suā/ ⁊ q̄ntū in nobis est ad hoc agim⁹ vt illud q̄libȝ assequat̄. cōstat ꝙ talis amicicia non habet ꝓprie rōnē amicicie qua amat̄ aliq̄d amore amicicie/ sȝ ꝯcupiscētie: qꝛ bonū honestū ⁊ finē vltimū siue assecutionē finis vltimi amam⁹ nobis ⁊ ꝓxīs amore cōcupiscentie. Amore autē amicicie amamus directe ꝓximos volendo/ faciēdo/ loquēdo bona: sic autē amare ꝓximos sub rōne cōis boni: inq̄ntū sez volum⁹ vnicuiqꝫ bonū ⁊ honestū ⁊ etiā bonuȝ cōmodi .s. qđ est aliq̄d cōitatis cui ꝑ se hoc bonuȝ volumus: qꝛ hoc bonū sit ꝓxīs volitū licet nō sit ꝑ se obiectū amicicie .i. aliq̄d qđ ꝑ se ⁊ ꝓpt̄ se ametur/ est tn̄ obiectuȝ iusticie: ideo ꝑtinere videt̄ ad iusticiā legalē ꝓp̄e/ ⁊ nō ad amiciciā ꝓp̄e dictā. talitem̄ virtuti maxime cōuenit qđ dr̄ de iusticia legali .s. ꝙ est alienū bonū qm̄ ad alteruȝ est: aliq em̄ ꝯferētia opat̄. Patet ḡ ꝙ sm̄ phm̄ nō ponit̄ aliq̄ amicicia q̄ sit amicicia ꝓprie dicta a iusticia essentialit̄ ⁊ ꝑfecte distincta: nisi illa qua diligit̄ vn⁹ aut si plures dilīgūt̄/ pauci tn̄ sunt. et req̄rit talis amicicia aliquā equalitatē in amāte ⁊ amato: qꝛ vt dicit phs .8. ethicoꝝ. si multa distātia sit/ non adhuc sunt amici. Et ideo oēs alie amicicie de q̄bus tractat phs in p̄mo libro sunt q̄dā iusticie siue ad iusticiā ꝑtinēt. vnde dicit idē phs ꝙ oēs cōicationes speciales ꝯtinent̄ sub politica sicut quedā partes entis inq̄ntum ordinant̄ ad q̄dā particularia commoda. politica v̄o ad cōem vtilitatem. et qꝛ amicicie ꝯsequēter se habēt ad tales cōicationes politicas attēdit̄ etiā sm̄ vnāquāqꝫ vrbanitas politici ordinis. et ideo videt̄ esse quedaȝ amicicie spēs iusticie igit̄ vt videt̄ nō pōt sm̄ phm̄ inueniri aliqua virt⁹ gn̄alis nisi iusticia legalis. ¶ Si autem dicat̄ ꝙ cū finis vltim⁹ hoīs etiā naturalib⁹ possibilis haberi sm̄ ꝙ in vita ꝯtēplatiua ponit̄ maximū hoīs bonū: consistat in cognitione dei ⁊ amore eius siue in executione cognitionis ⁊ amoris dei: ei hoc ē bonū cōe qđ volum⁹ nobis ⁊ ꝓxīs/ ad qđ licȝ amorē amicicie ꝓprie nō habeam⁹ sȝ ꝯcupiscētie: qꝛ tn̄ deus q̄ est obiectū taliū actuū q̄bus homo finaliter ꝑficit̄ est aliq̄d ꝑ se ⁊ ꝓpter se amabile. et sic etiā talis amicicia q̄ ē respectu boni cōmunis habet obiectū qđ est obiectū amicicie proprie dicte. ⁊ in hoc videt̄ haberi ꝓpositum .s. ꝙ est amicicia q̄dā vere ⁊ ꝓprie ⁊ vere est amicicia et est virtus cōis. Non valet: qꝛ licet ita sit ꝙ tale obiectum de se natū sit esse obiectuȝ amicicie ꝓprie dicte saltē fidelib⁹ beatis: hoc tn̄ nō ꝯuenit ei/ sez ꝙ est obiectū actus quo volum⁹ nobis ⁊ ꝓxīs vltimū finē q̄ est dei cognitio ⁊ dilectio: imo obiectuȝ ꝑ se hmōi act⁹ est cognitio et dilectio quā nobis ⁊ ꝓximis volum⁹ ꝓpter se. et sic nos ⁊ ꝓxim⁹ sum⁹ q̄ amamur ꝑ se ⁊ directe/ ⁊ nō de⁹ sm̄ se .s. sm̄ ꝙ est aliqđ bonū sm̄ seipsum: cui sez volum⁹ bonū ꝓpt̄ se: sed solū inq̄ntū est cognitiu⁹ siue causa hmōi ꝑfectionis nr̄e. ¶ Quātum ad scđm ꝙ caritas est virtus gn̄alis. dicunt q̄ supra/ ꝙ qꝛ sm̄ veritatem fidei alia est q̄dā cōicatio substātiarū spiritualiuȝ et hominū inter se ⁊ cū deo q̄ est summum bonum oīs boni: qꝛ bonū cuiusqꝫ ꝑfectiōi mō in se continet q̄ꝫ i creatura ꝯtineat̄ qua cōicatiōe iā ꝑcipiāt boni ꝑfecte/ fideles autē iꝑfecte: iȝ ꝑfectā habēt i spe. Ideo scđm veritatē fidei respectu talis boni cōis est aliqua virt⁹ gn̄alis ponēda: sed illa ꝓprie nō dicet̄ iusticia sed amicicia q̄daȝ siue caritas: qꝛ iusticia gn̄alis ꝓ p̄mo ⁊ principali obiecto habet bonū cōe siue toti⁹ cōitatis qđ non respicit amicicia ꝓprie dicta: qꝛ amicicia ꝓ obiecto hȝ aliquam determinatā ꝑsonā rōnalē vel intellectualē amatā ꝓpter bonuȝ honestū ipsi⁹ ꝑsone dilecte cū qua ꝑsona diligēs habet aliquā cōicationē et ꝯuersationē familiarē. et ideo virt⁹ gn̄alis politica amicicia nō pōt dici: qꝛ amicicia hȝ ꝓ obiecto p̄ncipali aliquā ꝑsonā itellectualē determinatā no ipsuȝ bonum cōe toti⁹ ciuitatis ⁊ oīm quoꝝcunqꝫ inq̄ntum ad illā cōitatē ꝑtinent. si ergo sit aliqua virt⁹ cōis q̄ habeat ꝓ obiecto aliquā ꝑsonā determinatā itellectualē/ talis tn̄ cōditionis ꝙ nō possit cōueniēter amari nisi simul cū ipsa/ siue ꝓpt̄ ipsam bonum cōe siue tota cōitas amet̄. et ideo habens talem amiciciā et amato p̄icipaliter/ ꝑimo ⁊ ꝑicipaliter velit et opet̄ bonum/ ⁊ ꝓpter ipm̄ etiam toti cōitati. talis virt⁹ pōt dici amicicia inq̄ntum est ad determinatā ꝑsonā itellectualē pmo ⁊ p̄icipalr̄ ꝓpter se amatā. pōt autē dici gn̄alis inq̄ntum est ad totā cōitatē ꝓpter illā ꝑsonā amatā. sed virtus theologica .s. caritas ꝓ obiecto p̄incipali habet aliquā ꝑsonā determinatā itellectualē .s. deuȝ ipsum q̄ ꝓpter se ⁊ ꝓpter bonum honestū qđ ipse est summe diligit̄ et est diligēdus/ ⁊ q̄ hȝ aliquam cōicationē nobiscum sm̄ ꝙ nobis suā btitudinem cōicat ꝑfecte in alia vita ⁊ imꝑfecte in hac vita in qua etiā cōicat nobis nūc bn̄ficia sp̄ualia: ꝑ q̄ iam aliquo modo imꝑfecte cū ipso cōicationem habemus sm̄ actus vite ꝯtēplatiue q̄ multū dicit̄ a cōtēplatione phoꝝ circa deū meditādo/ ipm̄ orādo et ab ipso imediate illustrias sp̄uales recipiēdo/ ꝑ quas ⁊ disponimur et adiuuamur: vt illam q̄ erit in alia vita ꝑfecte assequamur. Sup hmōi ergo cōicatione vel ꝯuersatione q̄ est et nata est esse in creaturas rōnales adinuicē in deo et ꝓpter ipm̄ fundat̄ virtus q̄ amicicia vel caritas dr̄. de qua cōmunicatione pōt exponi illud .i. Corin. i. Fidelis deus ꝓpter quē vocati estis in societatē/ sez nō solum angeloꝝ sed filij eius. Est igit̄ possibilis vnicuiqꝫ ꝯuersatio siue cōicatio familiaris cum ipso

et aliis subsistẽtiis spũalib⁹/ nõ q̃dẽ ẽm vitã exte=
riorẽ corpalẽ ꝛ sensibilẽ:q: spũs est de⁹:sed ẽm vi=
tã spiritualẽ et scḋm mentẽ in p̃senti statu q̃dẽ im
perfecte/ẽm illud ad Philip.3. Nostra conuersa=
tio in celis est.pficiet̃ autẽ in futuro qñ videbim⁹
deum facie ad faciẽ / ẽm illud Luc.22. Uos estis
q̃ pmãsistis mecum in tribulationib⁹ meis:et ego
dispono vobis sicut disposuit michi pr̃ me⁹ regnũ
vt edatis ꝛ bibatis sup mẽsam meã in regno meo
glosa.hec est mutatio dextere excelsi: vt q̃ hũiles
nunc gaudẽt ministrare cum seruis tũc sublimes
sup mẽsam dñi ppetuis dapib⁹ alant̃. Mẽsa autẽ
q̃ oibus sctis est ad fruẽdũ pposita/ est celestis vi
te glia in qua saturabunt̃ fruendo.s. olim deside-
rato ꝛ amato gaudio sũbi boni. Per hoc autẽ pa=
tet q̧ talis virt⁹ vere est amicicia inq̃tũ pmũ ꝛ p̃n
cipale obiectuꝫ eius est vna p̃sona intellectualis.
Sed q: lꝫ obiectũ hmõi virtutis amicicie sit qḋ,
dã bonũ singulare inq̃tũ est q̃dã essentia ꝛ natura
in se subsistẽs ab oi alia natura distincta/quãdam
tñ hꝫ bonitatẽ cõem ɋ̃tuie inq̃tũ in ipo rõ ois bo
ni pfecte ɔtinet̃ /ꝛ inq̃tum bonũ cuiuslibꝫ creatu
re nõ est nisi q̃dã participatio talis boni/et est de⁹
illud bonum solũ qḋ ppter se ꝛ pmo est amãdum
ꝛ in quo quodã mõ oia alia amant̃. Unde de hoc
tractans Augustin⁹.8. de trinitate.ca.8.sic dicit.
Nõ amat q̃s aliq̃d nisi q: bonũ. et sic nõ est aliq̃d
p se ꝛ pmo obiectũ amoris nisi illud qḋ est oẽ bo=
num. Si eñ aliqḋ pticulare bonũ esset p se ꝛ pmo
obiectum amoris/bonũ illud qḋ est quasi oẽ non
amaret̃ nisi in ordine ad illud vel ppter illud.vñ
Augustin⁹ dicit ibi. Bonũ hoc ꝛ bonũ illud: velle
hoc ꝛ velle illud.tolle hoc ꝛ tolle illud/ q̃ partici=
patiõe boni bona sunt:et vide ipsum bonum si po
tes ꝛ ita deũ videbis.nõ alio bonum modũ: sꝫ bo
num oia boni/ꝛ cui⁹ participatiõe bona sunt alia.
sic amãdus est de⁹/non hoc vel illud bonũ: sed ip
sum simplr̃ bonum. vñ idẽ Augu. Pudeat autem
cũ alia non ament̃ nisi q: bona sunt eis inherendo
nõ amare bonum ipm̃ vnde oia bona sunt. Illud
ergo est pmo ꝛ p se obiectum amoris pfectũ: sꝫ in
hoc etiã oia alia in ipso ꝛ ppter ipsum amant̃. Sꝫ
q: vt dictũ est amor amicicie pp:ie habet̃ ad natu
rã intellectualẽ vel rõnalẽ/amicicia q̃ p se et pmo
habet̃ ad summũ bonũ qḋ de⁹ ẽ/et ex ɔseq̃nti ppẽ
ipsum habet̃ ad oẽm creaturã itellectualẽ ꝛ rõna
lẽ inq̃tum sunt q̃si de familia eius cũ ipo.s.amica
biliter ɔuiuẽtes vel cõuiuere potẽtes.q: eñ ami=
cicia fundat̃ sup aliqua cõicatione/non de⁹ pp:ie
habet amiciciã nisi ad illos cũ q̃b⁹ delectabiliter
cõuiuit.nec nos debem⁹ hr̃e amiciciã ppter deuꝫ
nisi ad illos q̃ sic cõuiuũt/vel inq̃tum conuiuere
apti nati sunt. Ideo talis amicicia vel virt⁹ amici
cie qua.s.amam⁹ pmã substãtiã intellectualẽ pri=
mo ꝛ p:icipaliter ppter seipsam/ꝛ oẽs alias ppẽ
illã vere est amicicia ꝛ est virt⁹ gñalis:q: pp:iũ est
ei q̧ se extẽdi ad totã ɔitatẽ siue ad oẽs p̃sonas q̃
ptinẽt ad cõitatẽ vel ad cõicationẽ bt̃itudis eter
ne sup quã hec amicicia p̃ncipaliter fundat̃. Pa=
tet ergo ex p̃dictis q̧ loq̃ndo de ɋ̃tutib⁹ moralib⁹
id est appetitiuis duo sunt gña virtutuꝫ gñalium.
Una scꝫ q̃ respicit bonũ cõe ẽm cõicationẽ: q̃ att̃ẽ
dit̃ solũ in vita p̃senti ẽm ea q̃ solũ ex naturalib⁹
nobis possibilia et cõuenientia reputantur: nec ad
aliud vlteri⁹ oidiatur:ꝛ q̃ ad cõicationẽ phoꝝ pti
net. ꝛ hec est iusticia legalis. Alia vero est caritas

et q: bonũ q̃to cõi⁹ tãto diuini⁹ et dignius. bonũ
autẽ qḋ attẽdit̃ i caritate est cõi⁹ ꝛ ideo diuinius:
imo est ipse de⁹ vt obiectum p̃ncipale. et i hoc etiã
alia oia bona cũ illo cõicationẽ habentia/oportet
ponere q̧ iter morales de quibus tractare habẽt
phi in sciẽtia: legalis pfectissima est: ppter qḋ de
ipsa dicit phs.5.ethicoꝝ. q̧ est p̃clarissima virtutũ
et pfecta maxime vir⁹ est. qñ pfecte virtutꝫ vsus
est: sed caritas inter oẽs simplr̃ est pfectior ꝛ nobi
lior de qua dicit Augustin⁹.xi.de trini.ca.99. nul
lum isto dono dei excellẽtius est quod solum di=
uidit inter filios regni eterni ꝛ filios perditionis
eterne. ¶ Hic tñ includit̃ vnũ dubium: q: si verũ
est qḋ dixe^t in pmo articulo q̧ amicicia pp:ie di Obiicit doctor.
cta excludit rationẽ debiti/ꝛ includit rõnẽ gratui
ti: ppter qḋ ẽm eos amicicia ad parẽtes/ ɔ.uges
dños: et ad deũ ẽ magis iusticia q̃ amicicia. Sic
multo min⁹ caritas erit amicicia ppe dicta: nec re
spectu dei: nec respectu pximi: q: null⁹ act⁹ ɋ̃tutꝫ
habet magis rõnẽꝫ debiti/ẽm illud. Nemini q̃cq̃
debeatis: nisi vt iuicẽ diligatis. Iterũ. Hoc est p=
ceptũ meũ vt diligatis.ꝛc. q: in his duob⁹ mãdatꝫ
vniuersa lex pendet et pphete. ¶ Quantũ ad ter
tiũ de differẽtia iter gñalitatẽ caritatis ꝛ iusticie: 3.articul⁹.
dicunt q̧ differunt iste due virtutes gñales q̃tuꝫ
ad modũ generalitatis in hoc q̧ illa q̃ ɋ̃e et pp:ie
est iusticia est generalis pmo ꝛ p se nõ solum gene
ralitate causalitatis ꝛ virtutis ꝛ solũ quasi p mo
dum imperiĩ/que scꝫ non habeat alias p se vti siue
actus earum exercere sed solum imperare vt sibi
in ordine ad finẽ suum magis principalẽ sub mini
strantibus ꝛ aliqua sibi necessaria ad hunc finem
suum respectu cuius habet actus pp:ios ꝛ distin=
ctos ab aliis ꝛ exercitium imperantib⁹ put virt⁹
vel ars ad quã ptinet vltimus finis imperat vir=
tutibus ꝛ artibus ad quas ptinẽt aliq̃ fines secun
darĩ: sicut militaris iperat eq̃stri. vt dr̃.1.ethicoꝝ.
sed est gñalis gñalitate cuiusdã ɔtinẽtie p modũ
totius q̃si integralis/ ꝛ rõne finis/ꝛ rõne materie
in se multas vt partes suas aggregãtis sicut dictũ
est: ppter qḋ aliis virtutib⁹ nõ solum hꝫ iperare
sed habet p materia vti actib⁹ earũ sic q̧ habet ip
sos exercere. ¶ Alia vero q̃ vere et pp:ie est ami
cicia/cuius pmum ꝛ p̃ncipale obiectum nõ est ali
quid cõmune formaliter: sed aliquo mõ virtute ẽ
generalis pmo ꝛ p se generalitate causalitatis et
generalitate virtutis: q: inq̃tum illud suũ primũ
et p̃ncipale obiectum est summũ bonũ/ ꝛ est finis
vltimus totius humane vite extendit se ad actus
totius humane vite per modum cuiusdam impe=
riĩ nõ quasi eliciens omnes actus specialiũ virtu=
tum/sed eis quasi quibusdã ministrantib⁹ vel in=
strumẽtis magis pp:ie vt bono amato magis pla
ceat ꝛ in amore eius amplius roboret̃ et increat̃
qḋ ad ei⁹ p̃sentiã vt eo pfruat̃ valeat puenire: sed
inq̃tum obiectũ ei⁹ secũdariũ est cõe formalit̃: ex
ɔseq̃nti est generalis consiĩ gñalitate qua iusti=
cia p̃dicta dr̃ generalis/ ꝛ in hoc etiã virtualiter
est quodã mõ iusticia gñalis inq̃tum vim et effi=
caciã cõsimilẽ illi habet. ¶ Ex pmissis igit̃ patꝫ
q̧ aliter se habet caritas respectu aliarũ virtutuꝫ
quib⁹ vtit̃ materialit̃/et aliter iusticia legalis: q:
iusticia legalis sic respicit alias virtutes et actus
earũ vt materiã q̧ respectu sui obiecti p:icipalis
siue finis cõis nõ habet aliquã materiã propriam
vel proprias opatiões alias a materia ꝛ ab actu=

bus specialiũ virtutũ. Unde sic est inseparabilis
ab alijs virtutibus vt a sua materia/ꝙ nõ hꝫ act⁹
ꝓprios suos ſm se. quibus suppositis nichilominꝰ
actus specialiũ virtutũ ad finẽ hmõi gñalis virtu
tis ordinant̃ ꝑ actum ꝓpriũ ⁊ separatuꝫ ab actib⁹
aliarũ virtutũ ipsi⁹ gñalis virtutis/ sicut ꝯtingit
de caritate ⁊ alijs virtutib⁹: qꝛ caritas nõ solũ hꝫ
finẽ ⁊ obiectũ pͥncipale sibi propriũ: ſꝫ respectu il
lius hꝫ etiã ꝓprias operationes q̃ non sunt opatio-
nes aliarũ virtutũ.s.deũ amare ⁊ velle bonum sic
ꝓpter se.et ideo caritas sic est virt⁹ essentialit̃ di-
stincta ab alijs ꝙ põt esse in actu suo primo absq̃
hoc ꝙ adsit act⁹ alteri⁹ virtutis: ita ꝙ qñ assumit̃
actus alteri⁹ virtutis specialis in ordine ad fineꝫ
caritatis/cõcurrũt ibi due virtutes ⁊ due opatio
nes duarũ virtutũ q̃ sunt abinuicẽ separabiles sic
ꝙ vtraq̃ ꝑ se erit q̃dã virt⁹ habẽs suã ꝓpriã opa-
tionẽ sicut patet inducẽdo: put etiã appet in duo-
bus vicijs/quoꝝ vnũ cũ suo actu ad finẽ alterius
ordinat̃. Ratio autẽ hui⁹ diuersitatis põt esse: qꝛ
illud qd̃ est pͥncipale obiectũ ⁊ finis iusticie lega-
lis.s.bonũ cõe siue bonũ cõitatis est bonuꝫ qd̃ nõ
diligit̃ amore amicicie ſꝫ amore ꝯcupiscẽtie: sicut
etiã cõtingit in obiectis pͥncipalib⁹ aliarũ virtu-
tũ specialiũ ꝑter amiciciã: et ideo sicut spãles vir
tutes alie ab amicicia nõ habẽt aliquas proprias
rõnes respectu suoꝝ ꝓprioꝝ obiectoꝝ alias ab
illis ꝑ quas tales fines attingunt̃/ita etiã est i iu-
sticia legali respectu materie vel actuũ specialiuꝫ
virtutum: secus autem est in caritate. ergo. ⁊c.
¶ Mi; autẽ dicũ i hic iusticiã legalẽ nõ hẽre ꝓpriũ
actum/improbatũ est in p̃cedẽti q̃stione. ¶ Jtem ꝙ
dicunt qñ caritas vel alia virt⁹ assumit actũ alte-
rius esse duas opationes/nõ est intelligẽdũ ines-
se nature sed ꝙ in volũtate nõ sunt duo act⁹ simul
nec boni nec mali. vñ q̃ vult mechari vt furet̃/nõ
habet tunc nisi vnũ velle: sed in esse moris sunt bñ
duo mala/ ⁊ silr̃ econuerso duo bona: nisi dicat̃ ꝙ
malum ꝯtingit ex particularib⁹ defectib⁹: bonum
autẽ ex tota causa. vnde magis videt̃ etiã in gene-
re moris esse min⁹ ꝑfect⁹ act⁹ q̃ elicit̃ in duab⁹ vir
tutibus. licet ecõuerso sint duo pctã/cũ vnũ malũ
4. articlo eligit̃ ꝓpter aliud. ¶ Quãtũ ad quartũ de gene
ralitate prudẽtie dicũt ꝙ cũ virt⁹ generalis vt di-
cunt patere ex p̃dictis nõ possit dici nisi q̃ hꝫ bonũ
cõe ꝓ obiecto pͥncipali ⁊ fine/nõ est aliqd̃ bonum
cõe ad qd̃ respicere possit hõ ex puris naturalib⁹
nisi ꝙ ꝯsistit in cõi ꝯuersatiõe hoim in hac vita: et
tale bonum cõe est obiectũ legalis iusticie. Jdeo
cõsiderãtibus de virtutib⁹ ſm dictamen rõnis na
turalis nõ hñt ponere aliam virtutẽ gñalẽ q̃ iusti
ciã legalẽ. ¶ Loquẽdo autẽ de virtutibus mora-
libus magis cõiter cõnumerãdo iter virtutes mo
rales virtutẽ itellectualẽ practicã/q̃ moralib⁹ vir
tutibus ꝓprie dictis ⁊ actibus earũ iponit modũ
debitum ⁊ mẽsurã debitã ſm rectã rõnẽ ſm quam
huani act⁹ rectificant̃. Sic oportet ponere virtutẽ
gñalẽ aliã a p̃dictis q̃ prudẽtia dr̃. Jta tñ ꝙ licet
sint plures morales ꝓprie dicte.s. quedã spãles ⁊
quedã gñales: nõ sunt tñ plures prudẽtie ponẽde
vt sint quedã prudẽtie spãles respectu specialium
virtutũ moraliũ: ⁊ quedã gñalis respectu virtu-
tis gñalis: sed est vna sola prudẽtia ꝓprie dicta re
spectu oim virtutũ moraliũ/ quarũ ꝯsideratio ad
phm ptinet. Hec aũt est gñalis gñalitate obiecti
et cõsiderationis: qꝛ ei⁹ est considerare fines oim
specialium virtutũ ⁊ generaliũ/et etiã actus oim
virtutũ rectificare ⁊ dirigere sub vna cõi rõne in-
q̃tũ.s. sunt hoīs bona vel mala. ⁊ sic est gñalior in
gñe suo quacũq̃ p̃dictarũ virtutũ moraliũ/et ideo
etiã nobilior ⁊ rõne obiecti qd̃ ꝑ se quodã mõ re-
spicit: ⁊ rõne subiecti in quo existit: qꝛ est dignius
subiecto in quo sunt virtutes morales p̃dicte que
ſm phm sunt i appetitu sensitiuo. ¶ Et silr̃ ẽ dicẽ
dum ꝙ caritati respõdet aliqua virtus itellectua
lis practica adeo gñalis sicut est ipsa caritas que
habet obiectum ei⁹ pͥncipale ⁊ finẽ cõem illi⁹ vir-
tutis attẽdere ⁊ actus oẽs q̃ ad illã virtutẽ refe-
runt̃ regulare. ¶ Est tñ circa hoc intelligendum
ꝙ tales virtutes itellectuales nõ sic ꝓprie dicun-
tur gñales respectu appetitiuarũ p̃dictaruꝫ sicut
iusticia legalis ⁊ caritas: qꝛ gñalitas q̃ ꝯpetit istis
virtutib⁹ appetitiuis respectu aliarũ vt dictũ est/
est gñalitas cãlitatis vel virtutis ⁊ cuiusdã regi-
minis ⁊ dñij ꝯueniẽtis eis ex rõne formalis obie-
cti ⁊ finis ad quẽ fines aliarũ ordinant̃. ⁊ ideo ad
illas virtutes dictarũ virtutũ gñales act⁹ oim alia
rum referunt̃. Generalitas autẽ aliarũ est quedã
ꝯtinentis materialis sub rõne cõi obiecti inq̃tuꝫ
sciꝫ oia q̃ ad alias virtutes ptinẽt subsunt cõside-
rationi istarũ virtutũ. Cõsiderãt etiã et fines vir
tutum earũ in ordine ad hmõi fines cõueniẽtes ⁊
ordinẽ ⁊ ꝓportionẽ eoꝝ que ordinant̃ in fines ad
ipsos fines: ſꝫ nulla ipsarũ ꝓ materia sibi spãli ali
quid hꝫ ad qd̃ tñ̃ ad aliqd̃ pͥncipali⁹ alia referã
tur: qꝛ quelibet illarũ virtutũ intellectualiuꝫ vna
existẽs totã materiã moralẽ habet ꝑ se ꝓ materia
vel ꝓ materia vel obiecto. et ideo etiã non est po
nere prudentiã gñalẽ et specialẽ sicut ponit̃ in vir
tutibus appetitiuis vel moralibus. ¶ Est etiam
circa p̃dicta vlteri⁹ intelligendũ ꝙ sicut respectu
dictarũ moraliũ ẽ quedã virt⁹ itellectualis practi
ca q̃ prudẽtia dr̃ ad quã ptinet ꝯsideratio quorũ-
dã vniuersaliũ ⁊ particulariũ circa agibilia etiaꝫ
particularia nõ sciẽtifice ſꝫ magis expimẽtalis. ⁊
hec est vere prudẽtia etiã cõnexa virtutib⁹ mora-
libus. et p̃ter istã virtutẽ intellectualẽ practicã est
alia virt⁹ itellectualis non ꝓprie practica/imo sic
speculatiua quasi tradẽs noticiã agibiliũ scienti-
fice pͥncipaliter. licet etiã ad hoc requirat̃ q̃dam co
gnitio expimẽtalis circa singularia ⁊ aliqua exer
citatio in actibus virtutũ moralium ꝑ modũ dis-
positionis vt addiscẽs sit habilis ad addiscẽdum
put docet phs. i. ethicorũ. ꝙ politice nõ est ꝓpri⁹
auditor iuuenis iexptus eñ eoꝝ q̃ ſm vitã actuũ
rationes autẽ de his ⁊ ex his: qꝛ cũ ꝓprie ꝑ talem
noticiam scientificã nõ reddat̃ hñs eã sufficiẽter co
gnoscitiuus eoꝝ q̃ ad opationẽ sunt necessaria/ta
lis habitus nõ dr̃ virtus practica. i. opatiua: q̃ di-
uidit̃ in artẽ et prudẽtiã: ſꝫ est hitus q̃ dr̃ virt⁹ itel
lectualis ꝯprehẽsus sub hitu q̃ sciẽtia dr̃: q̃ diuidi
tur in practicã ⁊ speculatiuã. et hec est sciẽt a mo-
ralis tradita in libro ethicoꝝ p̃cipue quo ad virtu
tes morales spãles: qꝛ videt̃ esse quedã alia scien
tia q̃ legispositiua dr̃: que magis respicit iusticiã
legalẽ que debet tradi in libro politice. Jta etiaꝫ
respectu caritatis ponenda est q̃dam virt⁹ itelle-
ctualis practica q̃ etiã prudẽtia dici põt: que etiã
est cõnexa caritati. et preter illã est etiã ponenda
alia virtus intellectualis tradens modũ cogno-
scendi obiectũ suum principale/ ⁊ eorũ q̃ circa hec
sunt cõsiderãda ſm modum sibi conuenientem: ⁊

istis virtus sub habitu itellectuali q̄ dr sciētia cō=
prehendit nō q̄dē speculatiua sed vere ⁊ ꝓprie pra
ctica:⁊ nō videt alia nisi scientia fidelīū q̄ theolo=
Inquirit doctor de dictis in isto arti. gia dr. ¶ Inquirēdo autē de dictis in isto articu=
lo. videt i duob⁹ deficere. Primo in prudētia acq
sita quā dicunt esse vnā tm̄ respectu oim virtutuȝ
moraliū/nō autē distinctā in gn̄alē ⁊ specialē:nec
in plures spāles. hoc em̄ videt falsuȝ: q2 si ꝭm pn
cipia coꝝ actus habēs distinctā laudē ⁊ difficul=
tatem reqrit distinctā virtutē. si etiā ꝭm eū diffi=
cultas appetitiue dependet ex difficultate appre
hēsiue/cū sicut electio tēperātie et fortitudinis et
iustitie pticularis et gn̄alis habēt spāles laudes
et difficultates et distinctas a se iuicē:sic etiam ⁊
ꝯclusiones prudentie quas sequunt habēt nō mi
nus distinctas laudes ⁊ difficultates: q2 iste po=
tētie sunt eq̄les in se mutuo capiēdo. vnde si vno
actu ⁊ hitu pōt itellect⁹ iudicare ⁊ esse in tota ma
teria morali/p ꝯn̄s appetitus vno actu et habitu
pōt virtuose eligere. Uñ cū ꝯn̄s sit falsum/q2 req
runt plures virtutes morales/tres scȝ pticulares:
et quarta generalis. etiā pari rōne antecedēs est
falsum scȝ q sufficiat vna virtus itellectualis di=
rectiua. ⁊ sic p ꝯn̄s erunt tot prudētie quot virtu=
tes morales ⁊ illis ꝓportionaliter correspōdētes
prudētie spāles/⁊ quarta generalis ¶ Scdo vidē
tur deficere in hoc q nō ponunt nisi vna prudētiā
generalē/⁊ vnā iusticiā generalē/ sicut ⁊ specialis
difficultas inest nature corporee ad amādū bonū
cōe sicut ꝓpriū:q2 nūllꝰ negligit qd cōit possidet
ꝓpt qd cōtra platonē pbat aristoteles q nō ē bo=
na policia in qua oia sunt cōia etiā quo ad vsuȝ:et
tñ illud ē laudabile: ⁊ ꝓpt hoc reqrit semp virtutē
appetitiuā distinctā ab illis q̄ appetūt bonū pro=
prium: sic inest hoi difficultas ad appetendū bo=
nū honestū oē sibi etiā cū detrimēto boni vtilis ⁊
delectabilis:q2 a natura corrupta pl⁹ appetit ho=
mo bonū corpis q̄ bonū aie:ꝓpter qd pter virtu
tes pticulares q̄b⁹ appetit bonum honestuȝ/⁊ il=
lud in pticulari reqrit virt⁹ gn̄alis p quā hō prō=
pte ⁊ faciliter in gn̄ali ꝓponat firmit oē honestuȝ
proseq in q̄cūq̄ materia/ qualecūq̄ dānū corpa=
le inde accidat/et oē inhonestū fugere q̄ntūcunq̄
vtile vel delectabile. cōstat em̄ q talē voluntatem
habuerunt multi sine caritate:nec illa inerat a na
tura cū aliq̄ habeāt oppositā volūtatē: sicut ponē
tes felicitatē i diuitijs vel delicijs. nec inerat eis
p virtutē specialē q̄ p se nō inclinat ad honestateȝ
alteri⁹ virtutis. nec p iusticiā legalē q̄ respicit bo=
num alienū non propriū. ergo hoc inerat p virtu=
tem distīctā ab oib⁹ alijs:q2 hoc est magis lauda=
bile. s. velle oē bonū honestum: q̄ velle vnū tm̄. et
hic sic dispositus/adhuc patit difficultatē in ꝓse=
quendo pticulare honestū. vnde pter hāc virtutē
generalē reqrunt speciales. ¶ Itē sicut alijs mora
li generali respōdet practica gn̄alis ex pte obie=
cti ⁊ finis:sic isti q̄ ē specialis respectu obiecti: q2
respicit tm̄ suū obiectū est necessaria generalis re
spectu finis:q2 sibi optat oē bonū virtutis/corre=
spōdet ꝯsilis prudētia in intellectu specialis q̄dē
respectu obiecti:sed generalis respectu finis.
5. articul⁹ ¶ Quantū ad quintū de affectiua inferūt quidā
pria q nō bene vident ponere q̄ ponunt q illud qd
pncipali⁹ itēdit in theologia est dilectio dei:et tñ
ponunt q pncipalit est speculatiua ⁊ simplr ⁊ non
practica:et etiā illi q̄ ponūt eā vt dictū est/ pnci=
paliter intēdere dilectionē dei:⁊ tñ subiectū theo
logie ponunt deū. Si em̄ dilectio dei est pncipale
qd in hac sciētia intēdit/hoc nō est pncipaliter di
lectio dei actiua qua diligit:sed passiua qua ipsuȝ
diligim⁹. Sciētia au. ē pncipaliter tractās de di=
lectione alicui⁹ cuius ipse diligēs est nō obiectuȝ
vel termin⁹/sed subiectuȝ:q2 est ei⁹ pfectio/debet
dici de dilectione talis diligētis: nō autē de dile=
ctiōe talis dilecti/⁊ debet poni subiectū talis sciē
tie vel ip̄a dilectio talis subiecti respectu talis ob
iecti: vel tale subiectū ꝭm qd est pfectibile tali di=
lectione:nō aūt ipsum obiectū talis dilectionis. ⁊
ꝭm hoc deus nō debet p se cadere in rōne subiecti
sciētie q̄ pncipaliter tractat de dilectione qua di=
ligit ab hoie sed p accidēs. dilectio autē ipsa pri=
mo ⁊ p se vt est hois: respectu tñ talis obiecti ⁊ ip
se hō vt est nat⁹ pfici tali dilectione etiā p se licet
nō pmo/debet dici subiectum: et tñ nō posset dici
scientia practica nisi q̄ cōsiderat de agibilibus vel
factibilib⁹ a sciēte. nā scim⁹ aliqua esse circa ope=
rationes ⁊ mores aliquoꝝ aialiū respectu quorū
nichil agere possum⁹ licet talis sciētia sit de aliq=
bus operationibus/nō tñ est sciētia practica. circa
deum autē nichil agere vel facere possumus cui⁹
ipse sit subiectū ꝑut pōt hō hr̄e scientiā practicaȝ
de egro ⁊ sano aliquoꝝ aialium: q2 illoꝝ pōt esse
causa effectiua. ergo. ⁊c. Ideo in nulla sciētia nr̄a
practica pōt esse de⁹ subiectū: imo si aliquas ope=
rationes deo in seipso vel in ꝯparatione ad creatu=
ras cōuenientes in aliqua scientia ꝯsideram⁹/ nō
propt hoc illa sciētia debet dici practica sed oino
speculatiua. Scientia ergo q̄ tractat pncipaliter
solum de dilectione qua deus ab hoie diligit ⁊ de
alijs quib⁹ de⁹ colit m̄q̄ntū talia sub ei⁹ ꝯsideratio
ne cadūt/nō pōt dici nisi vere practica/ ⁊ nō pōt di=
ci de deo tāq̄ de subiecto: ⁊ sic nō debet dici theo
logica/ imo q̄dā scia simplr moralis: appellando
sciētiā moralē q̄ tractat de his q̄ cōueniunt hoi ꝭm
appetitū siue de actionib⁹ q̄ elicīunt vel iperant
ab hoie appetitu. ¶ Si dicat q scientia tractans
de dilectione qua deus ab hoie diligit: nō solū ha
bet tractare de ipsa dilectiōe hois vel de hoie ꝭm
q natus sit diligere: sed etiā de ipso diligibili ꝭm
q nat⁹ est diligi vel esse diligibile. hoc autē cōue=
nit ei ꝭm pfectionē ⁊ bonitatē essentialē ⁊ ꝭm bn̄fi
cia q̄ ab illa bonitate ad nos deriuant. sȝ hec sciē=
tia poterit dici speculatiua ⁊ de deo tāq̄ de subie
cto. ¶ Dicendū q si loquamur de deo ⁊ de ꝯside
ratiōe dei ꝭm q diligibilis. i. ꝭm q cadit sub actu
dilectionis/qd nichil aliud est q̄ cōsiderare q̄ntū
et quō/⁊ propter q̄d diligit/⁊ q̄lis est dilectio qua
diligit/et sic de alijs. ⁊ sic oia cōsiderent non nisi
vt ipse de⁹ ꝯueniēter ⁊ ꝯueniēti dilectiōe diligat.
sic cōsiderare de deo diligibili nō ptinet ad scien
tiā speculatiuā sed solū practicā. nec de⁹ simplr et
ꝭm se in illis pōt esse subiectuȝ. Sed si loq̄mur de
deo et de cōsideratione ei⁹ ꝭm q diligibilis: hoc ē
ꝭm cōditiones sibi cōuenientes p quas reddit di=
ligibilis pncipalit ꝓpter ip̄m scire siue vt de⁹: et
talia circa ipsum cognoscant ꝯsiderare sic de deo
diligibili nō ptinet ad sciētiā practicā sed specu=
latiuā: et i tali sciētia dilectio ⁊ q̄ ad ipsam ptinēt
p se nō est subiectū: q2 nec in illa de dilectione talē
tem p se cōsiderat: ꝓpter qd oportȝ dicere q sunt
simplr plures ⁊ distincte sciētie/quarū vna cōside
rat de deo speculatiue ea q̄ ad ei⁹ pfectionem ptī=

nent: ex quib⁹ nichilomin⁹ reddat̄ diligibilis vt
dictū est. Alia ꝟo considerat de deo practice sic. s.
ꝙ cōsiderat de dilectiōe ⁊ de aliqͣ virtutib⁹ ⁊ acti-
bus virtutū quib⁹ deus diligit̄ et colit̄: aut ꝙ vna
realit̄ aliq̄ mō sit cōsideratiua taliū: et illa inq̄tū
non pfecte vna oino sed aliquo mō plures sit pra-
ctica et speculatiua. sed inq̄tum vna vel erit ma-
gis ꝑncipaliter practica vel magis ꝑncipalit̄ spe-
6.articul⁹ culatiua. ¶ Quantū ad sextū de dubiis circa pre
dicta. Primo arguit̄ ꝙ nō oportet ponere virtutē
generalē q̄ sit iusticia: sed solū quandā amiciciam
generalē acq̄sitā: q2 sicut caritas q̄ est amicicia su
pernaturalis sufficienter ordinat oēs alias virtu
tes morales in suū finē supnaturalē: nec ad hoc ꝙ
hoc fieri possit reqͥrunt̄ virtutes morales alie ab
acquisitis infuse. Ita etiā videt̄ ꝙ amicicia acq̄si
ta ex naturalib⁹ sufficiēter ordinat oēs alias vir-
tutes in finē hoīs naturalē: nec reqͥrit̄ ad hoc fa-
ciēdū aliqua virt⁹ q̄ iusticia legalis dicat̄. ¶ Ad
hoc dicūt dicendū ꝙ silitudo q̄ assumit̄ nō est con
ueniens: q2 licet respectu finis supnaturalis sit q̄-
dā virtus generalis ad oēs alias virtutes q̄ vide
tur q̄dam amicicia ⁊ q̄ sufficit ad hoc ꝙ oēs alias
virtutes referat in finē suū: tñ respectu finis natu
ralis non est aliqua virt⁹ gñalis q̄ ꝓprie amicicia
dicat̄: sed alia q̄ iusticia legalis dr̄. posito etiā ꝙ
verū sit ꝙ ꝑter virtutē generalē q̄ caritas dr̄ nō re
quirat̄ ꝙ īfundant̄ alie virtutes morales sicut tē
perātie fortitudini ⁊ aliis acq̄sitis: q2 ip̄a caritas
sufficit ad hoc ꝙ p eā actus oīm aliarū virtutum
referant̄ ad suū finē ꝓut sufficit ad salutē: qr tñ est
alia rō boni cōis/ ⁊ alia est etiā ratio cōicationis/
sup quib⁹ fundat̄ ista amicicia caritatꝭ a bono cōi
et a bono quo adinuicē cōicāt cōtenti sub illa cōi
tate cuius bonū intēdit iusticia generalis q̄ est vir
tus acq̄sita. ideo nō obstāte ꝙ caritas est virt⁹ ge
neralis tñ reqͥrit etiā iusticiā generalē acq̄sitā cu
ius act⁹ etiā in suū finē referūt̄/ sicut reqͥrit alias
virtutes morales acq̄sitas ad hoc ꝙ prōpte ⁊ de-
lectabiliter possit actus oīm moraliū virtutū ad fi-
nem suū ꝓpriū referre: nec est hoc incōueniēs: nec
supfluum ꝙ virtus caritatis que est generalis exi
git aliā virtutē moralē q̄ etiā est generalis: q2 sunt
diuersarū rationū/ ⁊ vna ad aliā vt ad superiorem
ordinat̄. ¶ Ad hoc ergo ꝙ p virtutē supnaturalē
caritatis actus omnium moralium virtutum in fi
nē vltimū ⁊ supnaturalē referant̄: non requirit̄ ꝙ
alie virtutes morales īfundant̄: requirit̄ tñ ꝙ iu-
sticia legalis q̄ est etiā virt⁹ generalis cū aliis ha-
beat̄. vel dicitur ꝙ imo requirunt̄ morales infuse
2 sicut infra videbit̄. ¶ Scd̄o arguit̄. Illa virt⁹ est
generalis q̄ saluat oēm ꝟtutē/ talis est tēperātia q̄
s̄m ph̄m. 6. ethicoꝝ saluat prudentiā: qua saluata
oīs virt⁹ saluat̄. ergo tēperātia est virtus gñalis.
¶ Dicendū ꝙ verū est ꝙ prudentia q̄ est virt⁹ in
tellectualis aliquo mō est virt⁹ generalis vt supra
dictū est: ⁊ qua existēte oēs alie saluant̄: sed tēpe-
rātia q̄ est virtus moralis non est virt⁹ generalis.
cū ergo dicit̄ ꝙ imo qr saluat prudētiā. dicendum
ꝙ supposito ꝙ vna esset tēperātia q̄ saluat pruden
tiā q̄ generalis est. tñ illa tēperātia nō esset ꝓprie
generalis: q2 tēperātia in saluādo prudētiā nō ha
bet rōnē alicuius gñalitatis virtutis ⁊ pfectionis
rōne sue nobilioris et pfectioris forme: rōne cui⁹
habeat regulare vel ordinare prudētiā/ et ex ꝯsti
alias virtutes: sed tñ dispositiue siue vt remouēs

et disponēs in subiecto habet saluare prudentiam
inq̄tū. s. remouet excessum ⁊ inordinationē passio-
num q̄ īpediūt vsum rōnis ꝑcipue in agibilib⁹ de
qb⁹ est prudētia ꝓut declarat cōmētator ibidē: q2
tres ꝟtutes morales. i. tēperātia/ fortitudo ⁊ iusti
cia/ aliquo mō sunt circa delectatiōes ⁊ tristicias
lꝫ s̄m hoc specificā nō habeāt dr̄aꝫ īter se/ ⁊ virt⁹ q̄
respicit ꝑcipuas delectatiōes et tristicias q̄ sunt. s.
tactū ⁊ gustū/ tēperātia dr̄ appropriate. sꝫ hoc etiā
extēdi pōt ad vnāquāq3 aliarū ꝟtutū inq̄tū etiā
habet esse circa delectatiōes ⁊ tristicias. Et ideo
dicendū ꝙ ph̄s hic non accipit tēperātiā saluantē
prudentiā p tēperātia q̄ est vna spālis virt⁹ distin
cta ꝯtra alias virtutes morales. sed de tēperātia
cōiter dicta ꝓut se extēdit ad oēs alias virtutes
morales. verū est tñ ꝙ tēperātie ꝓprie dicte magꝭ
cōuenit saluare prudētiā/ q̄3 cuicunq3 alteri virtu
ti: eo ꝙ inordinatio passionū siue passiones quas
respicit magis īpediunt vsum rōnis q̄3 passiones
quas respiciūt alie. ¶ Tertio arguit̄ ꝙ nulla vir
tus appetitiua est generalis sic. sicut virt⁹ specia-
lis dicit̄ appetitiua q̄ est respectu alicuius specia
lis appetibilis: ita etiā virtus gñalis debet dici q̄
est gñaliter respectu cuiuscūq3 appetibilis: sꝫ nul
la virt⁹ vna appetitiua pōt esse virt⁹ gñalis. g̃. ⁊c.
Maior patꝫ. Minor ꝓbat̄: qr maior est ambitus
potētie q̄3 cuiuscūq3 habit⁹ existentis in ea ꝑcipue
q̄n est subiectū pluriū habituū. cū igit̄ potētia ap
petitiua in qua ponunt̄ plures habit⁹ respectu ap
petibiliū extēdat se ad oīa appetibilia vna existēs
cū appetit⁹ sensitiu⁹ q̄ solus est subiectū virtutuꝫ
sit duplex. ergo nō est aliq̄s habit⁹ appetitiu⁹ qui
ad oīa se extēdat. ¶ Dicendū ꝙ q̄uis in itellectu
possit esse vna virt⁹ cognoscitiua respectu oīm ap
petibilium. s. prudētia: tñ in appetitu nō pōt poni
aliqua virtus appetitiua qua p se directe ⁊ imedia
te ⁊ tanq̄3 in obiectū formale sit inclinatiua respe
ctu oīm appetibiliū: qr sub vna cōi rōne pñt appe
tibilia cadere sub cognitione intellectus ꝓut etiā
cōtrarioꝝ eadē est disciplina: q2 s̄m esse qd̄ habēt
in apprehēsione s̄m aīam vel in aīa nō habēt con-
trarietatē: imo vnū cōtrariū pōt esse ratio cogno
scēdi alterū/ licet in essendo in rerum natura repu
gnantiā habeāt/ ⁊ vnū nō est ratio essendi alteruꝫ
imo est potius rō nō essendi alterū: sed cū appe-
titus inclinēt in rē appetibilē s̄m cōditionē appe-
tibilitatꝭ ex parte ipsi⁹ siue q̄ est i ipsa re s̄m se ꝓut
dicit̄ ꝙ bonū est in reb⁹: ideo nō pōt inclinatio ap
petitus esse vna vel vnius rōnis respectu obiecto
rū formaliter in rōne appetibilitatis differētiū: ⁊
s̄m hoc etiā nec habitus disponēs appetitum p se
et imediate in ordine ad tales iclinationes respe
ctu diuersoꝝ appetibiliū poterit esse vn⁹ ⁊ vni⁹ ra-
tionis. nec vna virt⁹ appetitiua pōt pficere appe-
titum in ordine ad oē bonū appetibile p se ⁊ dire-
cte ⁊ imediate tāq̄3 obiectū formale sed materia-
liter/ ⁊ sic p accidēs: qr ꝯseq̄nter ⁊ mediate ⁊ q̄tū
scꝫ p se ⁊ ꝑmo hmōi virtus respicit aliqd̄ bonum
cōe vel gñale nō cōitate ꝑdicationis q̄si non sit es
sentaliter aliq̄d nisi ꝑtinet ad bonū spāle cuiusli-
bet virtutis qd̄ p se oē bonū appetibile respiciat:
sed gñalitate cuiusdā totalitatꝭ itegralis iq̄tū. s.
respicit aliqd̄ bonū vnū cōe in quodā toto q̄si ite-
grali in quo plurimi ꝯtinent̄ qd⁹ h̄is talē habituꝫ
inq̄tū sub hmōi cōitate ꝯprehendunt̄ vult ⁊ ope-
rant̄ oē bonū ordinabile ad vtilitatē ⁊ pfectionē

talis habitus cõmunis: q2 ad bonum toti⁹ ⁊ cõis
ordinabilia sunt bona specialia omniũ virtutum:
vnde talis virtus se extendit ad oĩa bona sm̃ spe=
ciales virtutes. et sm̃ hoc põt dici ꝙ virtus gene
ralis est illa vel põt esse q̃libet nõ sic respectu oĩs
boni appetibil̃ ꝑ se ⁊ forsan respectu vni⁹ alic⁹: tñ
in illo virtualiter et materialiter oĩa specialia in
cludunt. ad illa autẽ se nõ extendit quidem ꝑ se ⁊
immediate sic. s. ꝙ ad hoc nõ indiget virtutib⁹ spe
cialib⁹ q̃ ꝑ se ⁊ imediate illa bona respiciũt ⁊ in il=
la inclinãt: imo mediãtib⁹ illis hoc agit et ꝓ tãto
etiã dictũ est sĩlr ꝙ hmõi virtus ꝑ modũ cuiusdã
totius integralis in se continet oẽs virtutes spe=
ciales: q2 sine illarũ actib⁹ finẽ suum nõ attingit.
Unde ipsa est talis virtus generalis sic: et sic sua
generalitate alias cõtinens quantũ ad suã entita
tem / ⁊ ad hoc ꝙ operatiões suas exerceat / exigit
alias virtutes alio modo q̃ vna specialis aliã spe
cialẽ coexigit inquantũ ẽ illi cõnexa. ¶ Q3 aũt
isti dicũt nõ posse esse vnã virtutẽ appetitiuam re
spectu oĩm appetibiliũ sicut vnã intellectiuã / re=
probatum est in. 4. articulo: q2 sicut se habet potẽ
tia ad potentiã / et act⁹ ad actũ: sic habitus ad ha
bitum. vnde sicut volũtas capit intellectũ vt pos
sit velle quicq̃d ille intelligit / sic ꝙ vno actu põt
velle quicq̃d ille vno actu iudicat: imo trib⁹ acti=
bus syllogismi practici r̃ndet vnica electio volũ=
tatis. et pari ratione vno habitu põt appetere q̃c
quid ille vno habitu iudicare. vnde eo modo quo
prudentia que est spãliter directiua iusticie legal̃
iudicat oẽ bonũ volendũ cõitati: eo modo hoc
eligit iusticia legalis. sic est eius obiectũ bonum
vniuersale vel integrale sicut prudẽtie sibi corrñ=
dentis. ¶ Itẽ si est dare vnã prudẽtiã gñalẽ dire
ctiuã in omni bono virtutis sibi ⁊ aliĩ ⁊ cõitati vo
lendo et operãdo: est dare etiã quãdã appetitiuã
generalẽ electiuã ⁊ factiuam omis honesti respe=
ctu cuiuscũq3. et sic essent tres appetitiue gñales
vna respectu oĩs amabilis amore amicicie ⁊ con
cupiscẽtie virtuose. Alia respectu oĩs honesti sibi
volendi. Tertia respectu oĩs honesti volẽdi cõi=
tati. de quib⁹ solam tertiã ponit phs. alias duas
4 nec negat nec affirmat expresse ¶ Quarto argui
tur ꝙ non est virt⁹ appetitiua nisi generalis: q2 ad
hoc ꝙ aliq̃s sit ꝑfectus in esse moris / duo genera
virtutũ req̃runt ⁊ sufficere vident. s. virt⁹ directi=
ua in bonũ in itellectu. ⁊ virt⁹ inclinatiua in illud
in appetitu: sed virt⁹ directiua existens in intelle
ctu non est nisi vna. s. prudẽtia q̃ est vna et est virt⁹
gñalis: q2 ad oĩa agibilia se extendit. ergo simili
ter virtus inclinatiua in appetitu non est nisi vna
⁊ illa etiã est generalis. Dicendũ ꝙ est ꝓpter cau
sam supradictam. vna est tantum virtus directiua
in intellectu: sed non potest esse nisi vna in appeti
tu qua ꝑ se ⁊ immediate inclinet appetit⁹ in omia
appetibilia. Sed melius dr̃ ꝙ quot sunt morales
particulares vel generales / tot sũt etiã prudẽtie vt
5 est dictũ. ¶ Quinto arguit ꝙ ꝓp̃ iusticiã nõ est
aliqua virt⁹ alia generalis sic: q2 illa virt⁹ est solum
virtus generalis q̃ ꝑficit hoĩem in ordĩe ad bonũ
cõmune siue in ordĩe ad alterũ quodcũq3 vt est ꝑs
cõitatis ⁊ q̃ nõ est determinata ad actus determi
natos sm̃ aliquã determinatã materiã: sed nulla
alia virt⁹ est hmõi. ⁊ hoc declarat spãliter de cari
tate / de qua tñ magis videt ꝙ sit generalis: quia
virt⁹ q̃ ꝑficit hoĩem ꝑ se et determinate vel directe
in ordine ad aliq̃d bonũ ꝓpriũ vel spãle ⁊ ab aliis
distinctũ / ⁊ q̃ respectu illi⁹ habet opatiões ꝓprias
ab actib⁹ aliarũ virtutũ distinctas nõ ꝑficit homi
nẽ in ordine ad bonũ cõe: sed bonũ q̃d respicit ca=
ritas ꝑ se ⁊ directe est bonũ diuinũ siue deus ipse
q̃ est bonũ q̃dã spãle essentialit̃ ab oĩ bono alio
distinctũ / ⁊ respectu illi⁹ aliter opationes ꝓprias
sc3 act⁹ amoris ab actib⁹ aliarũ virtutũ distictas.
ergo. ⁊c. ¶ Dicendũ ꝙ verũ est ꝙ virt⁹ generalis
ꝓprie loquẽdo habet ꝓ obiecto aliq̃d bonu3 cõe
cõitate cuiusdã aggregatiõis pluriũ insimul. nõ
in cõitate p̃dicationis vel solius causalitatis: sed
hoc contingit dupl̃r. q̃dã eñ sic h3 tale bonũ cõe
ꝓ obiecto: q2 illud est ei⁹ obiectũ p̃mũ ⁊ principa
le. s. ꝙ p̃mo ⁊ ꝑ se respicit / ⁊ talis est p̃cise et ꝓprie
virt⁹ gñalis: ꝓpter q̃d etiã vt supra dictũ est respe
ctu talis obiecti: non h3 aliq̃s opationes ꝓprias
circa materiã aliquã ꝓpriã alĩs ab actib⁹ virtutũ
spãliũ. Alia aũt h3 obiectũ tale cõe nõ sic q̃dẽ ꝑ se
q̃si primũ ⁊ p̃ncipale s3 p̃mũ seu p̃ncipale obiectũ
est aliq̃d bonũ determinatũ sm̃ essentiã cõe tamẽ
causalitate ⁊ virtute q̃lis est de⁹ sicut supra deter
minatũ est. Bonũ autẽ cõe modo supradicto h3 ꝓ
obiecto nõ q̃dẽ simpl̃r ꝑ accidẽs siue accidẽtalit̃
s3 ꝓ obiecto sc̃dario: sic tñ ꝙ respicit illud aliquo
modo ꝑ se q2 essentiali ⁊ inseparabili ɔñia / ⁊ talis
est caritas cui⁹ obiectũ p̃mũ ⁊ p̃ncipale est bonũ
diuinũ / siue deus ipse. Secundariũ autẽ ⁊ minus
p̃ncipale est oĩs creatura rõnalis siue intellectua
lis: sub rõne cuiusdã cõitatis cuiusdã toti⁹ inte=
gralis in habitudine ad deũ cõprehẽhẽsa put est
superi⁹ declaratũ ꝓpter q̃d cõuenit huic virtuti ꝙ
respectu sui obiecti p̃mi ⁊ p̃ncipalis h3 opatiões
ꝓprias p̃ter act⁹ aliarũ virtutũ. s. amare cõuenit
ter ⁊ hmõi: et sic est virt⁹ q̃ vere amicicia est: ⁊ pre
ter hoc h3 ꝓ materia act⁹ oĩm aliarũ virtutũ inq̃
tum ordinant ad hoc bonũ p̃mũ. s. ad honore3 dei
et ad sc̃dariũ. s. ad vtilitatẽ ⁊ ꝑfectũ oĩm ꝓximoꝝ.
et sic põt dici virt⁹ gñalis sm̃ efficaciã et virtutẽ
¶ Q3 aũt dicũt nõ esse aliã virtutẽ gñalem que
habeat obiectũ cõe aggregatione sicut iusticia le
galis / verũ est in appetitu: sed in intellectu opor=
tet ponere prudẽtiã correspõdentem vt visum est.
¶ Itẽ ꝙ dicũt iusticiã legalẽ nõ hr̃e aliquẽ actũ
distinctum supra iprobatum est: cetera vera sunt.
¶ Sexto arguit. q2 virt⁹ gñalis nõ est pars virtu 6
tis vel aliqua virt⁹: sed est tota virt⁹ vel oĩs virt⁹
put phs dicit. 5. ethicoꝝ. sed caritas non est tota
virt⁹ vel oĩs virt⁹ sed est pars virtutis vel aliqua
virtus: q2 h3 obiectũ nõ cõe sed determinatũ / sc3
deũ ⁊ opatiões ꝓprias respectu illi⁹. s. amare deũ
et hmõi. g. ⁊c. ¶ Dicendũ est ꝙ caritas est aliquo
mõ tota virt⁹ vel oĩs virt⁹ / ⁊ aliq̃ mõ est pars vir
tutis ⁊ aliq̃ virt⁹. i. q̃dã virt⁹ spãlis. inq̃tũ eñ vt
dictũ ẽ h3 obiectũ p̃mũ ⁊ p̃ncipale determinatũ sm̃
essentiã ⁊ nõ cõe / ⁊ respectu illi⁹ exercet opatiões
ꝓprias est q̃dã spãlis virt⁹ ⁊ pars v̾tutis ita ꝙ nõ
solũ ẽ essentialit̃ alia ⁊ disticta ab aliis: sicut est iu
sticia gñalis respectu v̾tutũ spãliũ: sed etiã vt sic
nõ includit gñalitatẽ ꝓprie dictã sup alias: s3 ẽ q̃dã
virt⁹ spãlis sicut alie. sed q2 illud obiectũ rõe sue
sũme ꝑfectionis h3 gñalitatẽ cãlitatis ⁊ virtutis
ad q̃d sunt oĩa referenda / ⁊ cũ q̃ hñt vel nata sunt
hr̃e cõicationẽ oĩs nature / rõnales vel itellectua
les amore amicicie diligibiles. adeo spãlitas quã
cõtrahit ex hmõi p̃mo et ꝑ se obiecto nõ impedit

qn etiã sit gñalis etiaꝫ ꝓprie rõe cõitatis obiecti
scďarii ⁊ min⁹ pncipalis. ⁊ hoc mõ dicendũ ꝙ ē to
ta virtus vel etiã oĩs virtus sicut dicit̃ de iusticia
7 gñali. ¶ Septimo arguebat̃ cõtra rñdētē q̃ dice=
bat ꝙ caritas ē virtus gñalis respectu aliaꝝ. quia
alias habet referre i finē suũ. ꝙ hoc nõ sufficiebat
tum. qꝛ talis generalitas nõ est nisi cuiusdã cau=
salitatis inq̄tum. s. p modũ imperij alias refert in
suũ finē nũc aũt non querit̃ principalit̃ de tali gña
litate vel cõitate sed magis de quadã gñalitate q̃
fundat̃ sup quadã cõitate cuiusdã totalitatis mul
ta bona insimul aggregãtis: sicut patet de iusticia
legali.
8 ¶ Preterea si hoc sufficeret ad ponēdũ caritatē
esse virtutē generalē amicitia ꝓprie dicta q̃ ē vna
virtutũ pticulariũ esset virtus gñalis. qꝛ habens
amicũ p virtutē amicitie qua vere diligat illũ ꝓ
bonum honestũ et vult ⁊ operat̃ ei oĩe bonũ ho
nestum: et alias virtutes refert in ipsum amicum
9 vt patet in singulis inducendo. ¶ Preterea q̃libꝫ
virtus etiã posset dici gñalis qꝛ quelibꝫ virt⁹ pos=
set referre actus aliaꝝ virtutũ ad finē suũ puta tē=
patus propter bonũ tēperantie qđ vult cõseruare
eligit liberalis esse: ⁊ fortis esse: ⁊ operari cõuenie
ter ſm has virtutes ne a bono tēperantie p istaruꝫ
carētiã ipediat̃: ⁊ ita est i aliĵs. ergo. ⁊cetera.
¶ Dicendũ ad horũ primũ ꝙ verũ est ꝙ ex hoc: ꝙ
caritas sic habet referre act⁹ oĩum aliaꝝ virtutũ
in finē vnũ q̃ est obiectũ suũ primũ ⁊ principale. s. i
deũ. vel i bonũ diuinũ. habet rationē q̃dã vere / et
ꝓprie dicte generalitatis. licet non illi⁹ cui⁹ ē gña=
litas iusticie generalis. qꝛ eniꝫ vt dictũ ē illud ob=
iectũ primũ ⁊ principale ꝙ ē determinatũ ſꝫ essen=
tiam. ē nichilomin⁹ cõmune vel gñale. ⁊ idcirco
ſm causalitatē ⁊ virtutē cuius bonitas infinita cõ
tinet oẽꝫ rationē amabilitatis et exigit vt sup oĩa
amet̃. ⁊ omnia ad ip̃m referant̃ ꝙ in nullo alio iue
niitur. iđ virtus q̃ sic respicit tale bonũ pro suo tali
obiecto habet huiusmodi generalitatem respectu
oĩũ aliarũ virtutũ. s. cuiusdã causalitatis ⁊ ꝟtu=
tis et p modũ imperij. ſꝫ huiusmõi generalitas nõ
excludit ab ip̃a aliã gñalitatē cõsimilē gñalitati
iusticie generalis. imo poti⁹ illã includit. qꝛ ad cõi
tatē hãc primã huiusmõi obiecti principalis ꝯseq
tur alia cõitas in obiecto eiusdē virtutis scďario
⁊ min⁹ principali rõne cui⁹ eadē virt⁹ q̃ illã respi=
cit põt etiã dici vere gñalis alia gñalitate ꝯsimili
illi que ē iusticia generalis. Est etiam vlteri⁹ dicē
dũ ad huiusmõi gñalitatē causalitatis nõ hꝫ aliq̃
alia virt⁹ spãlis ꝓprie loquendo. qꝛ ista gñalitas
fundat̃ in hoc ꝙ huiusmodi virtutis obiectũ rõne
sue eminētis bõitatis ⁊ pfectiõis sũme ad nullam
aliã rem ordinabile ē sed omnes alie res referibi=
les sunt in ip̃um tanq̃ minora. ⁊ ipfecta. et iferio=
ra bõa i superi⁹ ⁊ pfectius bonũ. qꝛ ꝟtualr̃ ⁊ calit̃
continet in virtute sua oĩa bona specialia / ⁊ ex nã
sua que nata sũt illi tanq̃ digniori instrumētalit̃
subseruire hoc aũt inuenitur in obiecto caritatꝭ. et
rõo talis gñalitas q̃ contingit aliquid aliĵs ipare
merito attribuit̃ caritati prout virtus vel ars ad
quã ptinet finis supior imperat virtutibus vel ar
tibus ad quas pertinēt alĳ fines inferiores vel se=
cũdarĳ sicut militaris impat equestri. si ĝ contin
gat ꝙ habens amicitiam virtuosam et propter bo
num honestum ad aliquam personam determina
tam ordinet act⁹ aliarum virtutum ad bonum a=

mici. quia tamen hoc non fit propter hoc ꝙ boni=
tas amici ratione sue eminētie hoc magis icludat
q̃ bonitas alterius / immo forte minus nec ꝓpter
hoc ꝙ alia bona tanq̃ minora ⁊ iferiora ⁊ perfectã
bona in quocũqꝫ inueniant̃ ad bonũ amici tanq̃ ad
bonũ maius superius et pfectius referant̃ / immo
ip̃e amicus qui amatur non amatur vt bonum sic
cõmune vel generale causalitate virtute ꝑ oĩb⁹
⁊ sup oĩa q̃rẽ est ex natura rei amabilis ſꝫ solũ vt
qđdã ens determinatũ determiatã habēs vnionē
et habitudinē ad diligentē ex speciali cõmũicatio
ne quã habēt inter se ad inuicē / q̃uis ea q̃ amans
vult amico nõ sint determinata Jnq̃tuꝫ vult oĩe
bonuꝫ sicut sibi ipsi ex hoc non debet talis virtus
habere talē generalitatem ꝓprie loquendo.
¶ Similiter ē dicēdũ ꝙ vna ꝟtus q̃ est specialis.
licet aliãs ipē illas ad bonũ suũ referendo. ex hoc
tñ non habet generalitatē causalitatis et virtutis
proprie loquēdo respectu illarũ. qꝛ hoc nõ facit rõ
ne eminētie bonitatis et dignitatis q̃ p se respicit
ad quã p se ordinet̃ bonitas aliaꝝ cũ illa q̃ sit aliĵs
imperet etiã supra se recipiat ipsum ab aliĵs et ad
bonũ earꝝ cõsimiliter referat̃ sed talis ordo ⁊ rela
tio ē non p se sꝫ p accidens inq̃tũ vna ꝟt⁹ istrumēta
lit̃ põt ad aliã ordinari vel remouēdo ꝓhibēs vel
ꝑstando aliqđ iuuamentũ. pꝫ ĝ ꝙ alie virtutes nõ
pñt dici gñales ratione finis ratione cui⁹ act⁹ mĺ=
tarũ ꝟtutũ ad aliquã virtutē vnã pertinere possũt
qꝛ ad finē quē respicit vna virtus spãlis pñt actus
aliarũ virtutũ referri nam sicut i vicĳs act⁹ vnius
vitĳ possũt ad finē alteri⁹ ordinari. Jta etiã ꝯtigit i
virtutibus. qꝛ talis finis non est aliq̃d p se cõe. qꝛ
oĩa que sic agēs facit agit in ordiatiõe ad seipsuꝫ
et ad bonũ suũ ad q̃ ordinat. primo et per se bonũ
alicuius virtutis magis determinate / et propter
illud bonũ aliaꝝ virtutũ / ⁊ electio etiã ad talē finē
non ē p se sed p accidēs / qꝛ talis finis non est p se
finis actuũ alterius virtutis.
¶ Et ꝫ patet per hoc ꝙ eodem modo finis virtu=
tum quarum actus ad hunc finem referuntur po=
test accipi pro fine respectu actuum talis virtutis
nã liberalis ꝓp bonũ liberalitatꝭ firmi⁹ ꝯseruãdũ
ꝑt eligere opa ꝯtinentie ne ꝓpter icõtinētiã aliq̃d
agendũ illi liberalit̃ inducatur / ⁊ ecõuerso. ¶ Et
ideo nulla huiusmodi virtus habet ex ratione / et
natura sui obiecti vel finis generalitatē respectu
alterius. sed sunt virtutes ad inuicem disparate.
¶ Sunt etiam earũ obiecta diuersa et distincta
sed finis iusticie legalis / et etiam caritatis est ex
natura sua communior / et etiam superior sic ꝙ ad
ipsum actus aliarum virtutum per se referuntur.
sicut specialia quedam et inferiora bona / et sic ad
iusticiam legalē inq̃tum ordinat hominem ad bo
num commune virtutes omnes speciales / et act⁹
earum inquãtum pficere possunt ad bonũ commũ
ne ptinēt siue sint practice siue speculatiue ⁊ illas
quodammodo in se cõprehendunt consimiliter in
telligendum est circa caritatem.
¶ Ad primum argumentum principale dicenduꝫ
ꝙ philosophus non dicens virtutem moralem es=
se generalem / nisi iusticiam accipit stricte virtutē
moralem que est in appetitu sensitiuo. quo modo
prudentia non est virtus moralis.

¶ Distinctio.30. Questio.1.

questio. 1.

Irca tricesimã distinctionez q̃rũt tria. Primũ ẽ. vtrũ diligere inimicum sit magis meritorium q̃ diligere amicum vel econuerso. Secundo: vtrum sit aliqua caritas acquisita. Tertio. vtrum aptitudo naturalis ad caritatẽ acq̃sitaz trãs

Primum mutet̃ i eã ¶ Quãtũ ad p̃mũ vr̃ q̃ diligere alicũ sit magis meritoriũ q̃ diligere inimicũ. q: illud q̃d ẽ meli⁹ ẽ magis meritoriũ. sz diligere alicũ ẽ meli⁹ q̃ diligere inimicũ. ergo. ⁊cetera. Maior p3. sed Minor p̃bat̃. q: min⁹ bonũ est dimittendũ magis bono. si incũbat necessitas alterũ dimittẽdi. sed dilectio inimicorũ q̃ ad exteriorẽ effectũ q̃ affectui interiori proportionat̃ dimittẽda est p̃ dilectiõe alicoꝝ. q: q̃ñ non possum⁹ vtrisq3 subuenire tenemur subuenire aĩcis dimissis inimic3. q̃re. ⁊c

Secũdu3 ¶ Item si oppositũ i opposito ⁊ p̃positũ in p̃posito sed odire amicũ ẽ peius q̃ odire inimicũ. g̃ diligere amicũ est meli⁹ et p̃ cõsequens magis meritoriũ.

In oppm̃. ¶ In cõtrariũ arguit̃. q: s3 Grego. seruitia tãto sũt mag s accepta q̃to minus debita. sz min⁹ ẽ debitum diligere inimicũ q̃ diligere amicũ. g̃ est deo magis acceptũ ⁊ p̃ ɔñs magis meritoriũ

¶ Rñsio. duo sunt vidẽda. Primũ ẽ de dilectiõe inimici absolute. Scd̃o de ip̃a i cõparatiõe ad dilectionem amici.

1. opio q̃ est Durã. di. p̃nti q. 1. ¶ De primo est duplex opinio. prima habet duos articulos. s̃m q̃ caritas attẽdit̃ penes duo. s. affectum et effectum.

¶ Primo igitur inquirunt. vtrum teneamur inimicos diligere quo ad effectũ. ¶ Scd̃o. vtruz teneamur eis exhibere signa dilectiõis i effectu.

¶ Quantũ ad primũ aduertẽdũ ẽ q̃ inimic⁹ põt accipi dupl'r. s. formaliter s̃m q̃d inimicus. vel materiali'r s̃m q̃ hõ ad ymaginẽ dei existẽs. primo mõ nõ tenemur diligere inimicũ. s. inq̃ãtũ ẽ inimicus. immo magis odire. cui⁹ rõ est. q: approbare malũ culpe in alio ẽ puersũ ⁊ caritati cõtrariũ sz diligere inimicũ inq̃tũ inimic⁹ ẽ. virtuoso ⁊ habẽti caritatẽ ẽ approbare malũ culpe i eo. ergo hoc ẽ puersũ ⁊ caritati cõtrarium.

¶ Item. equalis peruersi⁹tatis est odire amicũ et diligere inimicum accipiendo vtrumq3 formaliter sed p̃ se malũ ẽ odire alicuz inq̃tum alicus est. ergo ⁊ diligere inimicũ inq̃tuz inimicus est. Si autez accipiat̃ mat̃ali'r. s. inq̃tum homo ad ymaginez dei existẽs sic dicendum q̃ diligere inimicum in generali est de necessitate salutis vt. s. diligens deum et proximũ ab illa generalitate non excludat inimicum. sed nõ est de necessitate salutis vt speciali motu dilectionis afficiatur quis ad inimicum. nisi vbi apparet euidens necessitas.

¶ Primum patet. q: caritas attendit in eo qui ex caritate diligitur rationem diuine imaginis scd̃3 quã est capax beatitudis. sed hec ratio inuenitur in oĩ hoĩe/tã amico q̃ inimico. g̃ s̃m hanc generalẽ rationem in dilectione caritatis includit̃ inimicus

¶ Secundum patet. quia ille motus dilectionis qui non est de necessitate salutis ad inimicum non est de necessitate salutis ad inimicum. sed specialis motus dilectionis ad amicum non est de necessitate salutis extra casum necessitatis nisi scd̃m p̃parationem animi si necessitas adesset. ergo minus est de necessitate salutis ad inimicum.

Sed forte dices q̃ simpliciter nõ oportet diligere inimicos. quia natura non inclinat in contrarium caritatis sed quelibet res naturaliter odit contrarium. ergo inimicus cum sit contrarius non est diligendus sed odiendus. ¶ Dicendum q̃ sicut nã inclinat in odium: sic et caritas inclinat in odium inimici inq̃tum inimic⁹ ẽ. s̃m illud p̃s. pfecto odio oderã illos inimici facti sunt mihi. sic eñi est caritati contrarius. inq̃tum autẽ hõ ad ymaginem dei existens ⁊ capax habitudinis sic nõ est cõtrari⁹ caritati: sed poti⁹ habet illud q̃d in vnoquoq3 attẽdit caritas ⁊ hoc modo est ex caritate diligendus.

¶ Quantũ ad scd̃m aduertẽdũ ẽ q̃ cũ exterior effectus dilectõnis correspõdeat interiori affectui sicut diligere tenemur inimicũ i affectũ ita tenemur exhibere signa dilectionis in effectu. cuz igitur vt patz ex primo articulo iterior affectus dilectiõis ad inimicũ sit de necessitate salutis solum i communi: nõ aũt in speciali nisi s̃m p̃parationẽ aĩ si necessitas adesset. ¶ Sic dicẽdũ est de effectu vel signo dilectiõis extrinseco. q: signa ⁊ beneficia dilectionis que exhibent̃ p̃ximis gñaliter puta cuz aliq̃s orat p̃ oĩbus fidelib⁹ gñal'r vel pro toto pp'lo non sunt negãda vel subtrahẽda inimicis. hoc eñi pertinet ad liuorẽ vindicte. contra illud Leui. 19. nõ queres vltionẽ nec memor eris iniurie ciuiũ tuoꝝ. bñficia vero vel signa dilectionis. que q̃s exhibet specialiter ⁊ p̃ticulariter. aliq̃b⁹ p̃sonis non est necessariũ exhibere inimicis. q: nõ est necessariũ. sz p̃fectõnis ẽ talia exhibere amicis extra casũ necessitatis in casu aũt necessitatis necessariũ ẽ vtrisq3 tã aĩcis q̃ inimicis talia exhibere. scd̃m illud Prouerb. 5. si esurierit inimicus tuus ciba illũ. si sitit potũ da illi

¶ Dicunt etiã q̃ nõ est necessariũ diligere ex caritate inimicũ q̃tũ ad hoc quod nõ ẽ et licitũ optare malũ oppositũ bono: q̃d p̃ se respicit caritas. tale ei bonũ est gratia ⁊ gloria quorũ oppositũ non est licitum optare amicuz inimico/ad bona aũt tẽporalia non respicit caritas nisi inq̃tum ordinatur ad bona gratie et glorie. ⁊ q: p̃speritas in his bonis quandoq3 est occasio subuersionis bonoruz gratie scd̃m illud Deutero. 32. Incrassatus est dilectus. sequit̃ dereliquit deum factorem suuz. aduersitas vero est occasio reuertendi ad dominum: scd̃m illud osee. 6. In tribulatione sua mane consurgent ad me. ideo licitum ẽ tam amicis q̃ inimicis mala talia optare et de ip̃is/si euenerit gaudere/non q: mala sunt sed inq̃tum promotiua sint ad bonum ⁊ impeditiua maiorum maloꝝ/ Rursus. quia caritas ordinem habet et plus debet quilibet se diligere q̃ alium. et propinquos q̃ extraneos. ⁊ amicos q̃ inimicos. et bonum commune quam priuatuꝫ. ideo potest aliquis salua caritate optare malum temporale alicui. non inq̃tum malum est illius: sed inq̃tum est impeditiuum malorum alteri⁹ quẽ plus tenetur diligere.

2. cõclusio

3. cõclusio

¶ Et si dicatur. contra hoc q̃d dicit̃ Mathei. quinto. a domino audistis quia dictum est antiquis diliges amicum tuum et odio habebis inimicum tuum.

¶ Si ergo licet odire et licebit imprecari malum

¶ Dicendum q̃ nunq̃ scriptum est in lege veteri Odio habebis inimicum tuum sed additum fuit ex praua interpretatione iudeoꝝ. q: ex hoc q̃ p̃cipiebatur dilectio amici, Leuitici decimonono,

Concludebant quod inimici essent odiendi. Dns autem hanc interpretationem simul elisit cum dilectione inimici addens consilium de ostensione signorum benivolentie. ¶ Secunda opinio potest imaginari habens tres conclusiones. quia dilectio inimici uno modo est precepta. alio modo prohibita. tertio modo consulta. In precepto est quando ipse est in necessitate prima vel secunda. Nam elemosyna quandoque est in precepto. ita quod tenetur homo eam erogare. etiam inimico effectu si habeat. vel affectu si non habeat: Si esurierit inimicus tuus. etc. ¶ Secundo quando inimicus petit veniam. septuagies septies debet sibi dimitti. etiam significat familiaritatem. ut prius exhibert aliquis de dimissa repetit Mat. 18. ¶ Tertio quantum ad dimissionem rancoris etiam in corde. quia tenetur non audire etiam inimicitias exercentes secundum illud nisi dimiseritis etc. Math. 6. licet non petenti non teneatur extra necessitatem signum dilectionis exhibere. ¶ Secundo dilectio inimici aliquando cadit sub prohibitione. ¶ Primo quia non licet diligere inquantum inimicus est. quia caritas non gaudet super iniquitate Si tamen est possibile diligere inimicum proprium inquantum huiusmodi: sed inimicum alterius inquantum huiusmodi potest homo diligere sed non debet. ¶ Secundo prohibitum est diligere inimicum quantum ad beneficii exhibitionem illi quod non est nisi digno conferendum. quia inimicitias cum sit culpa mortalis facit in dignum omni beneficio ecclesiastico. unde fatua est illa caritas que sic benefaceret inimico. ut indigno daret quod non nisi iusto est dandum. ¶ Tertio prohibitum est sic diligere inimicum quod homo credat se ei/ et leo confidat et sibi sua secreta colocet aut equaliter sicut ad amicum se habeat. hoc enim fatuum est et iniustum. non credas inimico tuo in eternum.

¶ Tertio dilectio inimici cadit sub consilio illis modis quibus non cadit sub precepto/nec sub prohibitione puta quod homo speciali motus dilectionis/ vel beneficii exhibitionis feratur ad eum extra necessitatem quando etiam non tenetur amico. sed magis dicitur consilium respectu inimici quam amici. quia est magis meritorium. et quia minus natura inclinat sicut homo quia plus naturaliter diligit le quam alium. non necesse habuit speciali precepto instrui de dilectione sui. ¶ Secundo indulgere non petenti. aut primo petere veniam ab illo qui offendit perfectionis est et consilii. ¶ Tertio remittere non solum rancorem sed emendam et damnum in casu tamen ubi nec ipse nec alius fieret deterior.

2. articulus 1. opinio quedam. q. 2. ¶ De secundo. s. que dilectio sit maior. est duplex opinio. Prima dicentium quod dilectio amici et inimici possunt accipi dupliciter. Uno modo sic quod una excludat aliam: ut cum aliquis sic diligit amicos: quod nullo modo diligit inimicos/nec actu nec habitu. sed forte odit. e contrario autem aut forte non est possibile: scilicet quod aliquis diligat inimicos et non diligat amicos. Alio modo possunt sic accipi. quod neutra excludat alteram. Primo modo questio est nulla. quia comparatio secundum magis et minus tale supponit utrumque esse tale. ergo comparatio secundum esse magis et minus meritorium inter aliqua supponit utrumque esse meritorium. sed dilectio amici excludens dilectionem inimici non est meritoria cum ex caritate teneamur inimicos diligere ut prius patuit. ergo nulla potest esse comparatio inter ipsam et dilectionem inimici quod sit magis meritoria. quia altera nullo modo est meritoria. scilicet dilectio amici excludens dilectionem inimici: domino dicente Math. v. si diligitis illos qui vos diligunt quam mercedem habebitis? quasi diceret. nullam.

Si vero utraque dilectio sic accipiatur quod neutra excludat alteram. adhuc potest esse dupliciter. Uno modo quia una non solum non excludit aliam/ sed includit. et non e converso. sicut cum aliquis actuali dilectione fertur in inimicum et amicum. alius vero fertur in amicum tamen non includendo inimicum: non tamen excludendo: quia de inimico non cogitat.

¶ Alio modo quia una nec excludit alteram nec includit. primo modo questio non est dubitabilis. quia constat quod diligere amicum et inimicum propter deum perfectius est quam diligere amicum. quia omne bonum includens secum aliud melius et perfectius est quam bonum inclusum et non includens. sic est in proposito. quare. etc.

Et iterum perfectior est actus qui extendit se ad remotiora. sed dilectio qua diligitur amicus et inimicus se extendit ad remotiora quam dilectio amici. ergo est perfectior. quare. etc. ¶ Si vero una non includat nec excludat alteram. sicut cum aliquis fertur per actum dilectionis in amicum nichil cogitans de inimico. alius vero fertur per actum dilectionis in inimicum/ nichil cogitans de amico: sic videtur quod ceteris paribus. s. habitu caritatis in utroque et intensione actus hinc inde dilectio inimici est magis meritoria quam dilectio amici Quod patet dupliciter. Primo sic. quando duo actus boni sic se habent et procedunt ex pari habitu et sunt eque intensi ad unus eorum requiritur maior conatus ex natura operis quam ad alium: ille ad quem requiritur maior conatus est magis meritorius. sed ad dilectionem inimici si sit eque intensa ut dilectio amici: requiritur maior conatus ex natura operis. ergo est magis meritoria. Maior patet. conatus enim maior quando requiritur solum ex parte operantis qui est male dispositus non auget meritum: aliquando plus mereretur continens quam temperatus faciendo simile opus de genere virtutis. quia os pertinet plus conatur propter malam dispositionem quam temperatus hoc autem non est verum. quia tunc virtutes magis obessent quam prodessent. ¶ Sed quando maior conatus requiritur non propter indispositionem operantis sed propter difficultatem operis tunc maior conatus faciens quod actus difficilior sit eque intensus sicut actus facilior auget meritum. Minor de se patet. scilicet quod ad diligendum inimicum eque intense sicut alius diligit amicum requiritur maior conatus: cum sint hic plura repugnantia et pauciora attrahentia. quia. et cetera.

¶ Secundo sic ille actus cuius tota intensio reducitur in caritatem est magis meritorius quam ille cuius similis intensio non totaliter reducitur in caritatem. et cum huiusmodi est. quia meritum innititur principaliter caritati Sed dilectio inimici est talis actus. quia tota ratio diligendi inimicum est caritas et ad deum. tota autem ratio amandi vel diligendi amicum non semper est caritas: sed concurrit aliqua alia ratio. scilicet communicatio in bono aliquo consanguinitatis. vel civili/ vel huiusmodi. ergo. etc. ¶ Sed contra hoc arguitur sic sicut caritas necessario exigit ut diligatur inimicus. sic ordo caritatis exigit ut diligatur amicus plus quam inimicus. et hoc est necessario. sed propter primum dilectio amici que excludit dilectionem inimici non est meritoria ut dictum fuit. Ideo inter ipsam et dilectionem inimici non est comparatio/ que earum sit magis meritoria. ergo propter secundum dilectio inimici cum equatur dilectioni amici non est meritoria. quare ut videtur inter ipsam et dilectionem amici non est recta comparatio que earum sit magis meritoria. et questio tamen hoc est nulla. Et di-

2. opinio doctoris 1. conclusio

cendũ ad hoc q diligere amicũ plus ꝙ inimicũ ẽ de ordine caritatis respectu eiusdem diligẽtis in casu necessitatꝫ qñ affectus cũ effectu nõ põt vtrisqꝫ exhiberi. tũc ei idẽ hõ eq̄ diligẽs amicũ sicut inimicũ peccat faciẽdo cõtra ordinẽ caritatꝫ sꝫ respectu diuersorũ diligẽtiũ et maxīe extra casũ necessitatꝫ nõ ẽ cõtra ordinẽ caritatꝫ q vnꝰ ꝓpt deũ velit tm̃ bonũ inimico et tãto affectu sicut aliꝰ vult amico/ immo ptiet ad pfectõnẽ caritatꝫ in eodẽ etiã hoīe pro alio et alio tpe et extra casum predictuꝫ non est contra ordinem caritatis q velit par bonum: et equali affectu amico et inimico et in hoc sensu processit ratio et non in primo. Si autem cetera non essent hinc inde paria/ vel saltem intensio actus non esset equalis non posset vno sermone determinari que dilectio sit magis meritoria: quia intantum potest esse dilectio inimici imperfecta in vno. q erit secũdũ infimum gradum necessitatis in alio dilectio amici poterit esse multum pfecta et tũc dilectio erit magꝫ meritoria ꝙ dilectio inimici et ecõuerso dilectio inimici i vno poterit eẽ valde perfecta in alio ãt dilectio amici valde imperfecta et tunc oportet econuerso dicere. q dilectio inimici sit magis meritoria. et multe alie varietates poterũt incidere ꝓpter quas oportebit variare iudiciũ nisi cetera supponantur hinc et inde paria vt dictũ est. ¶ Secunda opinio potest imaginari habens
2 opinio q̄ ẽ doctoris 1. cõclusio tres conclusiões. ¶ Prima ẽ. q dilectio amici magis ẽ debita. scdo q ẽ melior. tertio q dilectio inimici ẽ magis meritoria ¶ Primũ pꝫ qr lꝫ quo ad optatum effectum spiritualeꝫ qui põt a pluribꝰ insolidum hẽri sicut est gratia et glĩa debeamus omnes equalr diligere. qr ad equale bonũ habẽdũ tñ quo ad effectum et affectum vbi non possemus omnibus magis tenemur amicis ꝙ inimicis sicut propinqs ꝙ extraneis. vnde in necessitate dimittẽda ẽ dilectio inimici ꝓ dilectione amici. quia illius dilectio est magis debita in qua nichil ẽ nõ diligibile ꝙ illius in qua est aliquid odibile. sicut deus est super omnia diligendus in quo nichil est nec esse potest non diligibile scdm rationem rectam: sed amicus inquantum huiusmodi nichil includit nisi diligibile inimicus autem includit cum natura aliquid odibile. ergo illiꝰ dilectio ẽ magis debita.

¶ Scdm patet. s. q sit etiam melior gñalr in genere moris. qr dilectio inimici põt dupliciter cõsiderari. vno modo inꝙtũ ex nã actꝰ aptitudĩe includit dilectõnẽ amici qr q diligit inimicũ multo magis diliget alicũ. non sic aũt ecõuerso. qr multi diligũt aīcos q odiũt inimicos. Et sic inꝙtũ hmõi dilectio inimici est melior: sicut omne totum cõtinẽs est melius parte contenta. sicut diligere vtrũqꝫ actu est meliꝰ: ꝙ alterũ tm̃. Alio modo potest proprie cõsiderari dilectio inimici prout ex opposito distiguit contra dilectionẽ amici seorsum acceptam et sic dilectio inimici cum precisione sumpta non vt est alterius contẽtiua actu/ nec habitu est minus bona. ¶ Primo qr actus cadens sup materiã magis cõgruã est melior: ex genere moris. amicus aũt ẽ magis aptus amari ꝙ inimicus. ergo et cetera.

¶ Scdo. qr licet debito accidẽtali aliquid possit esse magis debitum qd est minus bonum sicut matrimonium iuratum ꝙ virginitas non promissa: tamen nõ sic videt de debito naturali. qr nã facit qd melius est et ideo magis obligat ad id qd ẽ meliꝰ vñ cũ dilectio aīci sit magꝫ debita nãlr cuiꝰ signũ ẽ q peiꝰ ẽ odire amicũ ꝙ inimicum. q. malus pctm̃ et p ꝯñs magis indebitũ. ergo oppositũ est magis debitũ et p ꝯñs maiꝰ bonũ. ¶ Tertiũ pꝫ tripliciter pmo ceteris paribus. scdo dispare habitu. et tertio dispe actu.

¶ Quãꝫ aũt dilectio inimici sit magis meritoria ꝙ dilectio aīci ceteris paribꝰ. puta qñ ex equali caritate eq̄li itensiõe actꝰ ẽ vtrũqꝫ põt declarari tribꝰ exẽplis. Unũ est. qñ eodẽ actu aliqs simul diligit amicũ et inimicũ nam tunc scdm rationẽ ille actꝰ est magis meritoriꝰ. ex ea parte q̄ terminat ad inimicũ ꝙ ex illa q̄ ad amicũ. Scdm exemplũ ẽ i duobꝰ quorꝫ vnꝰ eq̄li caritate et eq̄ itenso actu diligit inimicũ nichil cogitãs de amico. aliꝰ diligit amicum nihil cogitãs de inimico tũc ei actꝰ diligẽtꝫ inimicuꝫ ẽ magꝫ meritoriꝰ. Tertiũ exẽplũ i vno et eodem q̄ diuersis actibus equalibꝰ et equali caritate diligit nunc amicũ tantum nunc inimicum non quid alterum excludendo. quia sic non esset meritoria. sed non includendo vt ille questio dubia.

¶ Quãꝫ aũt ita sit i hĩs tribꝰ pꝫ dupliciter. primo. quia vbi maior conatꝰ ibi ceteris paribꝰ ẽ magꝫ meritũ qñ difficultas cõsurgit ex natura actꝰ nõ malicia agentis sed sic ẽ in ꝓposito. ergo. etc. ¶ Scdo. qr ꝙto meritũ ẽ puriꝰ tãto ẽ maiꝰ/ est aũt puriꝰ vbi pure pp deũ q̄re. etc. ¶ Ad istãtiã aũt quã pmi i hoc cõtra se faciũt ꝯsiderãdũ q lꝫ bene soluãt tamẽ aliter solui põt. qr lꝫ homo teneat magis diligere amicũ ꝙ inimicũ nõ tñ ad sp tenet diligere et multo minꝰ magis diligere. tunc ergo ꝓcedit questio qñ eque intense diligit vtrũqꝫ vbi nõ tenet diligere actu aliquẽ sicut homo aĩn diligit dñm remisse seu r aliũ intense nõ tñ ꝓpter hoc peccat. qr nec peccaret si p tunc nec remisse nec alit deũ diligeret actu. ¶ Sꝫ alia ẽ instantia. qr oẽ meritũ aut respicit premium essẽtiale qd mẽsurat scdm quãtitatẽ habitꝰ/ aut accidentale qd scdm quãtitatẽ actꝰ mẽsurat. si ergo vtraqꝫ dilectio sit equalis actus ex equali habitu neutra põt esse magis meritoria nec minꝰ/ nec quo ad premiũ essentiale nec q̄ ad premiũ accidentale.

¶ Et dicendũ q verũ est hoc si remaneret illa eq̄litas añ et post sed solo actu qui est cũ conatu caritas augeť ita q lꝫ añ actũ sit caritas eq̄lis: tñ nõ solũ post actũ sed in ipõ actu meritorio augmentũ fit inequalis sicut eodem instãti fit dispõ ad gratiã et infusio sic eodem instanti augmentũ et eiꝰ meritũ et tãto plꝰ ꝙto hꝫ est meritũ cõdigni: ibi tantum congrui. qr ergo ex natura sua dilectio inimici reqrit conatũ non amici. ideo hec ẽ magis meritoria ꝙ illa. Quantum ad pmiũ essentiale ꝓpter maiorẽ habitũ et ꝙtum ad accidẽtale ꝓpter maiorẽ conatũ/ qr premiũ accidentale non solũ respicit actus bonitatem sed etiã difficultatẽ ¶ Secũdo dico q habitu etiam caritatis existente dispare et minore i diligente inimicum potest esse magis meritoria. non sic quin dilectio amici possit procedere ex tanta caritate. q dilectio inimici procedens ex minori non attingeret ad meritum illius cum tanto augmento suo/ sed sic qr dilectio inimici ex maiori feruore nata est procedere cum etiam amici dilectio sit i habentibus caritatem siue non habẽtibus indifferenter. non autem dilectio inimici in carẽtibus caritate nisi raro valde. ¶ Unde quia dilectio inimici ratione conatus semper est nata augere caritatem et habitum eius. non sic autem dilectio amici ad quẽ nihil oportet conari. qr caritas nõ augetur illo actu q̄ est sine conatu: in

de contingit ꝙ minori caritate diligens inimicuꝫ
consequitur maiorē caritatem caritate quā habe
bat ⁊ adhuc hꝫ diligēs amicū q̄ prius erat maior
isto ꝗ mō q̄ ad disparitatē hit⁹ ē magis meritoria
hec ꝗ illa. qꝛ maiori charitati debeř mai⁹ p̄mium
essentiale. ⁊c. ¶ Tertio mō. quo ad disp̄itatē act⁹
vbi. s. eēt equalis caritas hinc ⁊ inde ⁊ intensior di-
lectio amici et remissior inimici adhuc ista eēt ma
gis meritoria ex natura actus p se loquendo. quia
lꝫ illa forte ratione intensionis actus esset magis
meritoria respectu p̄mij accn̄talis. tñ ista eēt ma-
gis meritoria respectu p̄mij essentialis. quia nata ē
haberi cum maiori conatu q̄ semꝑ auget caritateꝫ
ad quā seqř maior glīa. q̄ est p̄miū essētiale simplr
ꝗ. ⁊c. ¶ Sicut et dilectio amici pōt esse sine omi
conatu / dilectio autem inimici non sit intensior di
lectio amici / potest esse cum minori conatu ꝗ re-
missa dilectio inimici / Et iste maior conatus nō
est ex sola malicia conātis. sed ex natura et diffi-
cultate operis consequiř propter qđ pl⁹ meretur
augmentuꝫ caritatis. ⁊ ꝑ ꝯn̄s etiā maius p̄mium
essentiale immo etiam accidentiale: qꝛ vt dictum
est illud non solum crescit sm̄ cremētum bonitatꝭ
act⁹ sed magis sꝫ cremētū difficultatis. vñ melior
est aureola martirꝫ ꝗ magisterii licet hēat minus
de bono per se martiriū ꝗ doctrina propter maio
rem difficultatē solū. ¶ Ad argumenta rn̄dent il-
li de prima opinione. sic ad primum dicunt ꝙ magis
bonū est magis meritoriuꝫ supposita equali ratio
ne debiti sed si est magis debitum non est verum /
sicut reddere mutuū melius est cum sit actus iu-
sticie ꝗ dare suum q̄ est actus liberalitatis / et tñ
non ē ita meritoriū. plus enī obligatur beneficus
bñfico q̄ liberalr̄ dedit ꝗ recipiens mutuū. ꝙ tra-
didit obligeř illi qui mutuum reddit ꝙ non esset
nisi dare suum esset magis meritorium quam red-
dere alienum. diligere autem amicum est magis
debitum quam diligere inimicum. et ideo dato
ꝙ sit melius non tamen sequitur ꝙ sit magis me-
ritorium. Potest etiam dici ad minorem p inter-
emptionem / quia dilectio amici non est melior ꝗ
dilectio inimici. quia dilectio inimici includit di-
lectionem amici actu vt cum quis diligit inimicū
et amicum propter deum vel habitu. et ex natura
rei: et non solum ex suppositione. quicunqꝫ enim
diligit inimicum sequitur ex natura actus et ob-
iecti ꝙ diligat amicū habitu et diligeret actu et ef
fectu si occurreret et opus esset / non sic autem se-
quitur econuerso bonum autem includēs aliō me-
li⁹ ē. q̄re vt videtur dilectio inimici meliorē ꝗ alte
dilectio. ¶ Et cum ꝓbatur ꝙ non. qꝛ illud q̄ ē di
mittendū ꝓpter alterū est min⁹ bonū. dōm ꝙ non
oꝫ. sꝫ ē bonum minoris necessitatis ꝟbi gratia philo
sophari melius ē ꝗ ditari et tamen indigēti dimit
tendū ē phari propř ditari. qꝛ ē minoris necessita-
tis similiter dilectio inimici dimittenda est q̄ ad ef
fectū propř dilectionē amici qñ nō pōt vtrisqꝫ sub-
uenire. non qꝛ sit min⁹ bona. sed qꝛ min⁹ necessaria
⁊ min⁹ debita. ¶ Ad scđm dōm ꝙ i illis in quib⁹
vnū se habet p additionē ad alterū etꝫ ꝯn̄a ecotra-
rio ⁊ nō ꝯn̄a in ipso vꝫ patet in viuere ⁊ esse sicut e
omne qđ viuit est. sic omne qđ nō est non viuit. et
qꝛ dilectio inimicoꝝ se habet per additionē ad di-
lectionem amicorum / ꝗ aliquo modo includit. iō
sicut melius est diligere inimicum. sic peius est
odire amicum. ¶ Qꝫ autem dicit dilectionē inimici

Ad rōnes
ađ opposi-
tū Durā.
vbi supra.

meliorē non est veruꝫ nisi prout aliam īcludit nec
sua ratio concludit.

¶ Questio secūda.

Ecūdo q̄ritur. verū sit aliq̄ cari-
tas acq̄sita / Et videř ꝙ nō. quia
āt eēt idē cū infusa aut differret /
non idem qꝛ impossibile ē ꝙ idē
simplex sit acq̄situ ⁊ infusū. nec
differēs: qꝛ haberēt idē subiectū
et obiēm re ⁊ rōe. ¶ Contra: qꝛ si-
cut caritas ē donū dei. ita et fides. sed preter fideꝫ
infusam est ponere fidē acq̄sitam ex sensibus et a-
ctibus. sm̄ illud Roma. 19. Fides aūt ex auditu:
audit⁹ autem per verbum dei. ꝗ et caritas. vñ ro.
6. Caritas dei diffusa est in cordibus nostris per
spūm sctm̄ qui dat⁹ est nobis. quasi diceret p carita
tem datam operātē dilatatur ipa. se extendens et
diffundens: vt perficiat in acquisitam. ¶ Rn̄sio
tria sunt facienda. Primum ē ostendere ꝙ ē pōere
fidē acq̄sitā. Secūdo ꝙ ē pōere caritatē acq̄sitam
Tertio an caritas acquisita et infusa habeāt ideꝫ
obiectum ¶ Quantum ad primū sūt. 7. cōclōnes
quorūdam. Prima cōclusio ꝙ habitus acq̄siti ex
actibus virtutuꝫ infusarū theologicaꝝ non possūt
habere rationem virtutis. ꝙ sic probant q̄tum ad
fidem / quia ex naturalibus et assuetudine. de hijs
que sunt supnaturalia non potest acquiri habitus
veridicus cui non subsit. vel subesse possit de faci-
li falsum ꝗtum est ex ratione talis habitus respe-
ctu talis obiecti et modi quo acquiriř qꝛ respectu
talis obiecti a rebus creatis non possunt accipi ra
tiones sufficientem euidentiam de eo facientes im
mo ad partem falsam aliquando inueniuntur ra-
tiones. que ex lumine naturali intellectus a reb⁹
creatis assumuntur probabiliores quam ad veraꝫ
Et ideo qui innititur talibus tunc credibilibus
supernaturalibus virtute talium rationum decipi
potest et propř hoc talis habitus vt innititur tali
bus rationib⁹ nō pōt esse habitus ꝟtuosus. ¶ Silr
hoc pꝫ ex mō acquirēdi talē habitū ab aliis. s. ex
consuetudine audiendi talia a viris autenticis in
q̄tum homo. q. continue conuiuit cum talibus: a
quibus talia semper audit cum enī non sit certum
quin tales mentiri et decipi possunt. ex hoc non ac
quiritur certitudo de credibilibus cui non possit
subesse falsum. ꝙ igitur habens talem habitū ali-
q̄n assentit veris. hoc accidit. qꝛ ex natura eius po
test etiam falsis assentire.

Respōsio.

1. cōclusio
Guido in
q̄libetis.

¶ Scđa conclusio est ꝙ fides infusa est necessaria
vnde dicunt. ꝙ ad hoc ꝙ homo absqꝫ periculo fal-
sitatis et erroris certam et verā hēat cognitioneꝫ
respectu supernaturaliū. ad quorum cognitionem
ex naturalib⁹ non potest attingere et quorū verita
tem in statu vie per se et immediate videre non po
test oportet ꝙ ab illo qui est veritas per essentiam
et qui certissime nouit veritatem circa talia / aut
q̄d in aīa infundař et ꝙ aliq̄ dispositionē efficiat ī
aīa per quā inclinet ad assentiendū veridice eis q̄
supnaturaliter sunt credenda et contraria reijci-
at. si enim est possibile ꝙ ex mala doctrina et con
suetudine pueria aliq̄s acq̄rat talē dispositionem
malā in aīa rōe cui⁹ circa supnālia assētit falsitati
tāq̄ certissime ꝟitati sibi p rationē euidētē ñsiate-
nus apparētē mito minus debet hoc īpossibile re-
putari qui in aīa possit de⁹ īp̄mere aliq̄ dispositio
nē bonā rōe cuius assentiat non falsitati: sed soluꝫ

2. cōclusio

veritati sibi: tñ per rõnem euidentẽ nõ apparenti.
¶ Ex hoc tertio concludũt: ꝙ licet fides acq̃sita
non sit virtus infusa tñ est virtus. vñ dicũt ꝙ talis
dispositio erit habitus intellectu alis: qꝛ virt⁹ ve
re dici debet: qꝛ habentem pficit/ ꝛ opus ei⁹ bonũ
reddit quantum ad hoc: ꝙ licet non faciat pfectã
euidentiam tñ est semper veridicus
¶ Quarta conclusio ꝙ habit⁹ q̃ hẽtur ex acq̃sitio
ne respectu supnaturaliũ essentialr differt ab hitu
qui respectu illorum habetur ex infusione. ꝛ videẽ
formalit̃ i hoc differre: qꝛ lꝫ materiale obiectũ. s.
illud qð materialiter cognoscitur puta. aliquis ar
ticulus fidei. ſm ꝙ consistit in aliqua cõplexione
ẽminoꝝ puta ꝙ mortui resurgent. sit vnũ ſm substã
tiam et materialit̃ respectu cuiuscũqꝫ cognitiõis
ſm dictos habitus. tñ scðm formalem rationem
differre videẽ qꝛ illud p qð cognoscitur ꝙ ẽ forma
lis ratio obiecti differt essentialiter sicut contin=
git in scientijs. ꝙ vna et eadem conclusio scðꝫ sub
stantiam potest scire per diuersa media diuersarũ
demõstrationum et rationum/ ꝛ scðm hoc eriut
teraliter vna differens et plures formaliter. for=
malis enim ratio sciendi conclusionẽ q̃ ẽ obiectuꝫ
suũ sũt media rationũ p q̃ conclões cognoscũẽ.
5. cõclusio ¶ Quinta cõclusio ꝙ hmõi media differentia re
spectu obiecti supnaturalis ſm istos habitus hec
videntur esse. s. auctoritas humana fallibilis siue
veritas realiter i aliquo cognoscibili supposita ex
dispositione acq̃sita p doctrinam ꝛ p cõsuetudinẽ
talia audiendi. licꝫ hoc supponatur veritati diuine
iuniti siue a deo esse reuelata et auctoritas diuina
infallibilis siue veritas prima non solum scðꝫ sup
positum sed realiter et existens secundum rem ex
dispositione infusa ratione cuius sit dispositus
non solum supponit se inniti prime veritati sed et
realiter innititur/ licet hoc sibi non appareat eui=
denter sed habens fidem acquisitaꝫ supponit ꝙ il=
lud cui assentit est a deo reuelatum propter quod
assentit vt videtur: sed non est ita ymmo habens
habitum talem inquantum ratione talis disposi=
tionis assentit realiter non assentit illi nisi quia
sic communiter tenetur ab alijs a quibus est istru
ctus et cum quibus consueuit conuersari. sed ali=
ter se habet in habente habitum infusum.
6. ꝯclusio. ¶ Sexta conclusio ẽ ꝙ fides ẽ qðdã lumẽ: qꝛ cũ
illð virtute cui⁹ siue cui⁹ adiutorio aliqð cognoscit̃
lumen dr̃ ppter hoc talis hitus dr̃ quoddaꝫ lumẽ
supnat̃ale respectu supnãliter cognoscibiliũ sic ẽt
hitus glie q̃ disponit̃ ꝛ eleuat̃ intellect⁹ ad capien
dũ veritatẽꝫ supnaturaliũ talis dispositio ꝯuenient
lumẽ qð dr̃. vnde Aug. cõtra epistolã fũdamẽti ꝙ
credim⁹ ꝛ credit̃ intelligim⁹ nõ tñ hole sꝫ ipõ deo
intrinsecus mentẽ nostraꝫ illuminãte atqꝫ firmãte
7. ꝯclusio: ¶ Septima cõclusio ẽ ꝙ fides ẽ habit⁹ nõ potẽtia
vñ dñt ꝙ licet talis hitus q̃ sic lumẽ qðdam dr̃ nõ
hẽat rationẽ potẽtie simplr̃ ꝛ pprie dicte imo cu=
iusdã dispõtia ipsam potentiã pficientẽ ꝛ eleuã tis
cũ hoc ꝯsequit̃ ex huius dispositione in ipsa poten
tia sic disposita ꝙ assẽtit alicui veritati certitudia
lit̃ sic siue hoc nõ assẽtiret put ẽt hñs fidẽ acq̃sitã
assentit aliq̃b⁹ q̃ nõ hñs illã nõ assẽtiret lꝫ ẽminos
Inq̃rit do ctor de di ctis in isto articulo. eodẽ apphẽdet ꝛ ꝯplexionẽ eãdẽ formet. ¶ Inq̃
rẽdo aũt de pdictis sciẽdũ ꝙ ẽ triplex fides acq̃si=
ta vna ex auditu ꝛ cõuictu aliorũ solũ nõ concur=
rente hitu fidei infuse/ vel non inclinante ad hmõi
credere. de tali vero sũt oẽs iste cõclões et rões
de ea inducte bene pbãt. ¶ Alia est fides acq̃sita
ex actib⁹ ad quos p se inclinat fides infusa ex acti
bꝫ ab ea elicitis. lꝫ cũ adminiculo doctrine hois et
de ista supia ẽ pbata. 3. 4. 5. cõclusio: qꝛ talis ẽ hi⁹
nec põt ei subesse falsum et scðm rem innitit̃ veri=
tati diuine nec ex veris seqtur nisi verũ. vñ sicut fi
dei infuse nõ potest sub esse falsum sic: nec actui p
se ab ea elicito et nec per consequens habitui ab il
lis cãto: sicut nec in agibilibus ex bonis actibus
non elicit̃ nisi bon⁹ habit⁹ sic ex veris actib⁹ p se nõ
causat̃ nisi veridicus habitus p se ei cui primum
innititur immediate eidem ſm rem innititur scðm
et tertium mediate. ¶ Item idẽ est formale obie
ctũ habit⁹ ꝛ actuũ p se causantiũ et cãtoꝝ idẽ ẽ for
male obiectoꝝ omniũ istoꝝ. ¶ Tertia ẽ fides ac=
quisita ex studio sacre scripture ꝛ ista est etiam vir
tus et habitus p se veridicus habens idem obie=
ctum ꝛ innitens eidem adiumento scðm rem ppter
idem primum principiũ: qꝛ sic ex veris nõ seq̃t̃ nisi
verũ sicut deductũ ẽ ¶ Inq̃rẽdo aũt de his dðꝫ ꝙ Inq̃rit doctor de dictis i secũdo articlo
oẽs ꝯclusiões sunt vere preter secũdã et tertiam q̃
sunt false: qꝛ. s. caritas acquisita ex actibus elicitꝭ
a caritate infusa est vera virtus pfectior tñ appe=
titiua ex puris naturalib⁹: qꝛ cum plus possit ap= Ista clausula. Inq̃rendo: vsqꝫ q̃tũ ad scðꝫ: dꝫ poni añ q̃tũ ad tertiũ de obiecto caritatis. ꝛc.
petitus adiutus caritate infusa quam nudus. et
nudus ex actibus possit generare in se verã virtu=
tem. ergo multo magis caritate adiutus quãdocũqꝫ
vnus habitus causat̃ ab alio p se Si primus ẽ vir
tus et scðs. s. habitus conclonum ex habitu prici
piorum causat̃. s. scientia ex principijs. Sꝫ caritas
est hi⁹ vera. qꝛ infusa. ergo. ꝛ hitus ex eius actib⁹ ge=
neratus. ꝛ tãto magis. q̃to immediati⁹ causat̃ ex
eius actibus q̃ habitus sciẽtie ex actibus ipsi⁹ hi
t⁹ pncipioꝝ. ¶ Ad rões ꝛ i ꝯtrariũ dicit̃ ꝙ caritas
acq̃sita ex actib⁹ isfuse hẽt in itellectu verã virtutẽ
sibi correspõdẽtẽ. s. prudẽtiã acq̃sitã ex actib⁹ pru=
dẽtie ifuse siue prudẽtia ifusa sit idẽ ꝙ fides siue si
cut dictũ est. s. siue aliq̃d distictũ ab oĩbus istis.
¶ Quantum ad scðꝫ de caritate acq̃sita sũt ꝯclo 2. articul⁹
nes. ¶ Prima conclusio ꝙ est ponere charitateꝫ 1. cõclusio.
acq̃sitã ꝯformiter ad fidem de qua dictũ est ꝛ ꝙ ex
actibus caritatis infuse frequentatis generatur
aliquis habitus patet. qꝛ non minoris virtutis est
voluntas cum caritate q̃ sine ea. sed ex frequen=
ti dilectione dei ex potentia nuda aggenerat̃ habi
tus amicicie ad deum. ergo. et cetera.
¶ Nec obstat si dicatur ꝙ pari ratione quando
habitus est in summo gradu adhuc intenderetur
qꝛ posita eq̃ sufficienti cã ponit̃ effectus nisi aliud
impediat: ibi aũt est impedimẽtũ ex pte termini
ꝙ nõ recipit augmentũ ꝛ ex pte potẽtie q̃ sufficien
ter est pfecta: nec est plus pfectibilis. ¶ Nec ob=
stat ꝙ aut esset habitus eiusdẽ speciei: ꝛ sic caritas
ex actibus causaretur/ ꝛ tunc essent duo accidẽtia
solo nũero dr̃a i eodẽ subiecto aut differrẽt specie ꝛ
tũc ad idẽ nũero essent duo hit⁹ ꝛ cũ hoc act⁹ q̃ au
gerẽt vnũ gñarẽt aliũ qð nõ videt̃ ¶ Sꝫ ad hꝫ põt
dici ꝙ dr̃nt nũero ꝛ spẽ. vñ ꝛ i pdendo caritatẽ vno
actu remanet ex ꝯsuetudie promptitudo ad opera
caritatꝭ post mortale qð nõ est nisi habit⁹ acq̃situs
nec ẽ incõueniẽs eodẽ actu augeri habitũ infusuꝫ
per modum meriti ꝛ generari alium per modum
dispositiui. ¶ Secunda cõclusio q̃rũdam est ꝙ ta 2. cõclusio
lis habitus non est virtus proprie loq̃ñdo ꝙ pro=
bãt: qꝛ sicut virtus moralis ad virtutes morales
pertinet habere cõnexionem cum tu, intellectuali:

q̄ ē prudētia propt̄ qḋ ī diffinitiōe illaꝝ ponit̄ illḋ
qḋ ad ratiōnē ptinet: qꝛ ṽtꝰ moralis ē hīt ꝰelectiuꝰ
in mediocritate cōsistens determinata a rōne pro
ut dicit Phs.2.ꝛ.6. Ethicoꝝ ꝙ ṽtus moralis est
habitꝰ cū recta rōne/ qꝛ ergo habitꝰ in volūtate vł
appetitu acq̄situs respectu supnaṫaliū nō īcludit ī
intellectu cognitionē q̄ ex naturalibꝰ pōt haberi ꝛ
illa est respctū supnaturalis ut iā dictū est. nō ē ta
lis: qꝛ semp volūtati innitit̄ pp qḋ nō pōt hr̄e rōez
virtutis intellectualis. ideo etiā nec habitus vo
lūtatis vł appetitꝰ deī ꝓportionat̄ hꝫ rōnē ṽtutis mo
3.cōclusio ralis ¶ Tertia ꝯclusio eoꝝ ē ꝙ caritas acq̄sita nō
est virtus etiā supposita fide infusa: qḋ probāt: qꝛ
si per fidē intelligatur habitus: quo habet̄ q̄dā co
gnitio gn̄alis circa supnaturalia: puta circa articu
los fidei: ꝛ circa ea q̄ conuenienter sunt credenda
sic dicit habitus quasi speculatiuum siue noticiam
speculatiuam non proprie practicam. Inquantū
scilicet non est sufficiens principium operandi vir
tuose ꝫ voluntatē vel appetitū/ nisi assit quedam
cognitio magis particularis: sicut etiā patet in co
gnitione generali agibiliū mō naturali: qꝛ nō suffi
cit ad recte agendū/ nisi assit cognitio pticularis
q̄ habetur scḋm alium habitū q̄ prudentia dr̄: ꝛ q̄
non est sine virtutibus moralibus. Licet ergo ta
lis habitus vere sit ṽtus intellectualis/ qꝛ tamen
nō est sufficiens pncipium ad opationes supnatu
rales speciales ṽtuosas voluntatis vel appetitꝰ/
ideo hn̄s talē habitum intellectualē nullā ṽtutes
morales acq̄rit ī voluntate nisi assit alia cognitio
magis specialis/ ꝛ iō ꝯcludūt ꝙ nec ex puris natu
ralibus nec adiutorio solius fidei etiā infuse pmo
modo accepte pōt acq̄ri habitus in voluntate que
sit vere ꝛ ꝓprie ṽtꝰ: qꝛ nec cognitio naturalis nec
cognitio fidei sufficiūt ad esse talis ṽtutis: qꝛ istis
habitis non habetur certa cognitio particularis/
ꝫ pōt errare itellectꝰ circa talia.put pꝫ ī pctōre ha
bēte fidem informē: ꝛ de hoc pleniꝰ alias inq̄retur
4.cōclo. ¶ Quarta cōclusio eoꝝ est ꝙ preter fidem infusā
est dare prudentiā infusam q̄ erit ad habitū supna
turalē ptinens ꝛ que erit ꝓprie practica ꝛ habitui
existi ī voluntate ꝯnexa ꝛ poterit non esse in hn̄te
habitū fidei infusum/ sicut charitas q̄ ꝯnexionem
hꝫ cū hmōi practica speciali/ sicut ṽtutes mora
les ꝛ prudētia sunt cōnexe/ ꝛ hmōi specialis cogni
tio pōt esse illud qḋ dicit̄ fides formari: sicut gene
ralis cognitio et ꝯfusa dr̄ formari p specialē et de
terminatā in qua formalr̄ explicant̄ que in gene
rali.q. materialr̄ et īdistincte cōtinent̄: qꝛ nihilomi
nus dr̄ formari p caritatē cui hmōi noticia ē ꝯnexa
et potest poni exēplū: qꝛ tēperatꝰ ī cōtinēs quantū
ad cognitionē vniuersaliū in agibilibꝰ possit que
rere sic ꝙ vterq̄ habent rationē ꝛ iudiciū circa il
la inquantū talis cognitio respicit finem cōmunē
agibilium. siue sub ratione communi differunt tñ
in cognitione pticulari inq̄tum cognitio particu
laris includit finem particularē de quo nō habet
rectum iudiciū ymmo peruersū īcōtinēs et potest
dici habitus quo habetur rectum iudicium circa
agibilia in vniuersali modo naturali habitus in
formis respectu illius quo habetur cognitio illo
rum in speciali ita etiam potest dici in proposito
circa cognitionem supernaturaliū. per fidem infu
sam que quantū ad cognitionem generalem ꝛ vni
uersalium eiusdem rationis potest esse infideli iu
sto et peccatore nō aut quantum ad cognitionem
particularem et sicut in habitibus acq̄sitis nunq̄
separātur ab inuicē habitus ī appetitu et habitus
talis in intellectu ita etiam in infusis et sic habi
tus voluntatis qui dicitur caritas non separatur
a tali cognitione particulari in intellectu. ꝫ illud
1. Jo.2. vocatio docet de omnibus. glo. que tenen
da sunt. ꝛc. ¶ Et sic nūq̄ potest esse virtus appe
titus acquisita non assit vere talis virtus cogni
tiua acquisita. ita etiam est intelligendum ī ꝓposi
to circa infusos et ꝫm hoc dicunt ꝙ in intellectu
respectu supnaturalium erit duplex habitus. vnꝰ
q. generalis fidei infuse. alius magis specialis. q.
cuiusdā prudente infuse q̄ tñ non cōsueuit distigui
et seorsum poni: qꝛ semp cōnexa cum caritate ꝛ iō
semper sub caritate apprehenditur et ratione illi
us dicitur aliquo modo fides prius informis per
caritatem habent hītum includentē formari.
¶ Quinta conclusio eorum est ꝙ forte posset di 5.cōclusio
ci ꝙ talis habitus cōgnoscitiuꝰ. q. particularis q̄
requiritur ad esse caritatis ē aliqḋ donoꝝ spūsancti
¶ Sexta conclusio ꝙ charitas acquisita differt 6.ꝯclusio.
numero ꝛ specie ab īfusa. quod probat̄ simili mō
sicut de fide probatum ꝛ dictū est ī primo articulo
¶ Septima conclusio est illorum ꝙ non videtur 7.conclo.
inconueniens. qḋ eo modo quo est quidam habitꝰ
dicatur habitꝰ generalis cōsimili generalitate q̄ Tertiꝰ ar-
generalis est caritas. ¶ Quantum ad tertium ticulus
de obiecto caritatis acq̄site ꝛ īfuse est duplex opio 1.opinio.
Prima dicit̄ ꝙ licet actus amicicie acquisite ꝛ ca
ritatis possint esse idem obiectū et vnum materia
liter siue ꝫm substantiam / non tamen formalr̄ ꝛ in
esse moris sicut dictū est circa fidē acq̄sitā ꝛ īfusā
vñ actꝰ formalr̄ differunt non obstante ydētitate
obiecti vnius ꝫ materiā: qꝛ ꝫm diuersā rationem
formalem cadit sub cognitione intellectus ꝫm ꝙ
īformat̄ habitu fidei īfuse ꝛ ꝫ aliā ꝫ ꝙ informatꝰ
est habitu fidei acquisite ꝛ ex hoc vlteriꝰ ē dicēduz
ꝙ cū obiectū volūtatis sit bonū apphensū ꝫm ꝙ ap
phēsum. ꝫm aliā rationē est aliqḋ obiectū volūta
tis ꝫm quod īformata est habitu caritatis ꝛ ꝫm qḋ ē 2.opinio,
informata alio habitu acq̄sito. ¶ Aliū dicūt ꝙ nō
solum caritati acq̄site ex actibus et infuse ē idem
obiectum formale ymmo etiā simplicit̄ ꝛ gn̄aliter
est formale et primum obiectū dilectionis natura
lis ꝛ supnaturalis qḋ ꝓbatur medius. ¶ Primo
sic: qꝛ deꝰ ē obiectū caritatis sub nobilissima rōne
diligēdi sed hmōi est ratio sūmi boni sub qua etiā
est obiectū amicicie naturalis. ꝫ. ꝛc. Non enim rō
beatificanti ē pfectissima. qꝛ pus ꝛ pfectius ē bonꝰ
ī se q̄ bonꝰ aliꝗ. nō ei ē bonꝰ aliꝗ nisi q̄tū illud aliḋ ē
capax ꝙ ē finitū et p h̄ ꝙ est bonꝰ ī se cāt bonitatē ī
aliꝗs etiā naturalē ꝛ supnaturalē vnde etiā rō natu
ralis dictat eū plus esse diligendū propter bonita
tē suā q̄ pp boitatē creatā qꝛ illa ē cā huiꝰ ꝛ potior
¶ Preterea si non esset deus beatificatiuꝰ adhuc
eēt ex caritate diligēdꝰ: sed si esset btificatiuꝰ ꝛ nō
summū bonū non esset simplr̄ diligēdus. si enī bo
nū diligibile. ꝫ sūmū bonū summe diligibile: qꝛ si
simpliciter ad simplr̄ et magis ad magis et ma
xime ad maxime/ quamuis ista ratio hēat instātiā
in creaturis. quia non patet ꝙ angelus inferior
plus diligat supiorē q̄ seipsum. ¶ Tertio: qꝛ deꝰ
est obiectū charitatis. sicut fidei ꝛ spei cum omnis
virtus theologica habeat deum pro imediato ob
iecto: sꝫ deus est obiectum fidei ꝫm ꝙ est in se veri
tas prima ꝛ nō ꝫm cōparationē ad creaturā. ꝫ. ꝛc.

¶ Quarto: qꝛ actus eiusdē speciei ſm ſubſtantiā
hñt obiectum formale ideo cum actus habeāt ſpe-
ciē ab obiecto ſic. ſ. ꝙ licet differentiū ſpecie poſſit
eſſe idem obiectum formale vt ſciendi et opinandi
non tñ econuerſo ꝯuenientium ſpecie pōt eē diffe-
rens obiectuȝ formale: ſȝ dilectio ſupernaturalis
vie ⁊ naturalis non differunt ſpecie in genere natu-
re alias poſſet homo ſcire ſe habere caritatem et
ipſe habitus eſſet potentia ſ. ſcilicet poſſet in ali-
quē actū potentia cum eo in quē non poſſet ſine eo
ipſa potentia. ergo. ⁊c. ¶ Preterea amor amicicie ꝓ-
cedit amorē ꝯcupiſcentie. maxime in deo qui ꝑ ſe
eſt diligendus non ꝓpter aliquid. ſȝ diligere deuȝ
inquātū ē communicatiuꝰ eē naturalis ⁊ ſupnatu-
ralis ē diligere deū dilectione pertinente ad amo-
rem concupiſcentie. ergo tā rō naturalis ꝙ̄ fides di-
ctat deū eſſe plus diligendum. quia bonus in ſe et
ſummum bonum. ¶ Sexto illud eſt primum et ꝑ
ſe obiectum caritatis in qđ reducuntur oīa dili-
genda ex caritate. hic aūt eſt deꝰ ſm ꝙ ē in ſe ſum-
mum bonum: qꝛ deus eſt bonꝰ ideo ſumꝰ qui tamē
poſt deum nos plus diligimus. ergo. ⁊c. nō ergo. qꝛ bea-
tificans. ¶ Septimo qꝛ ſub eadem rōe ē deꝰ obie-
ctum dilectionis ſue et noſtre qꝛ caritas in nobis
accipit ordinem a deo ſed ipſe ē primū obiectū ſue
dilectionis ſcđm ſuā bonitatē formaleȝ infinitam
ſm quā faciat ſuum appetitū et nō ſm bonitatem
ſuaȝ cauſalē eē naturalis vel ſupnaturalis ꝙ̄ cū ſit
Contra ſe cūdā opi- nionē obij citur. finita non faciaret. ergo. idē qđ prius. ¶ Sed contra
iſtam opinionē propria opinione obijcit quattuor
medijs que ſimul ſoluentur. ꝑmo: qꝛ deꝰ ē obiectū
ſub perfectiſſima ratione ſed ꝑfectior eſt illa qua
deus conſideratur vtroqȝ modo. ſ. vt ſummum bo-
num in ſe communicatiuum ipſius: quia vtraqȝ ra-
tio per ſe et preciſe ſumpta eſſet ſufficienter dicēs
ſibi rationem diligētis ergo coniuncta eſt magis
dans illud: ergo. et cetera.
Solutio. ¶ Et dicendum ꝙ non eſt deus magis diligendꝰ
intenſiue ꝓpter has duas rōnes ꝙ̄ ꝓpter ꝑmā tm̄
ſed pluribus rōnibus: quaȝ tñ ꝑma eſt cā ſecunde
2 ¶ Scđo ſic illud idem qđ ſperaꝶ illud ex charita-
te amatur: ſed ſpes habet ꝓ obiecto beatitudinem
creatam. ergo et charitas. ¶ Solutio. ſpes perti-
net ad amorem concupiſcentie. vnde pro obiecto
parato hȝ rē creatā: ſed pro obiecto a quo ſperat il-
lam habere: ⁊ in quem ſperāt habet rem increataȝ
caritas tñ ꝑtinet ad amorem amicitie. Unde pri-
mum obiectum eius non eſt res ꝯcupita nec res
vt dans rem concupitam: ſed res ipa cui ꝯcupiſci-
tur vt amicus: ꝙ autem ſpes ꝑtineat ad amorem
ꝯcupiſcentie. pȝ: quia de eodem ſunt ſpes ⁊ deſi-
deriū. ¶ Tertio/quia actus ſequētes formas ſpe-
3 cie differentes videntur ſpecie differre et obiecto
ſicut motus grauium et leuium ſunt ad oppoſita
obiecta: ⁊ differunt ſpecie/ ſicut et leuitas graui-
tas: ſed dilectio naturalis ꝯſequiꝶ cognitionem
naturalē ⁊ habitū metaphiſice/ſupnaturalis vero
cognitionem fidei et habituȝ virtutis infuſe. ergo
Solutio. ⁊c. ¶ Solutio maior eſt vera de actibus ꝯſtitibus
cauſaliter ⁊ ꝑ ſe: qꝛ diuerſaȝ cauſaȝ particulariuȝ
ſunt diuerſi per ſe effectus: ſed actus cognitionis
naturalis et ſupernaturalis in via nō differūt ſpe-
cie habitus vero fidei et metaphiſice et ſimiliter
habitus caritatis et amicicie naturalis differunt
ſpecie ſm ꝙ non ſunt per ſe perfecta cauſa horum
actuum cum ſine habitibus ſint idem actus ſpecie
ideo. ⁊c. ¶ Quarto: qꝛ formalis ratio obiecti in 4
moralibus ſumitur a fine ſed dilectionis natura-
lis non poteſt eſſe obiectum finis nichil naturalis
caritatis vero eſt ſupernaturalis: quia vita bea-
ta in patria dilectionis aūt naturalis felicitas in Solutio.
via. ergo. ⁊c. ¶ Solutio. minor ē falſa
de fine vltimo: quia deꝰ diligēdꝰ eſt propter ſe. nō
ꝑꝑ aliud. vnde finis principaliꝶ intentus in vtraqȝ
dilectione eſt deus in ſe et non felicitas creata nec
vie nec patrie: quia finis quo reducitur in finem
eius in omnibus ad que eſt amor amicicie. ſecus
autem in his ad que eſt amor concupiſcentie:
qꝛ ꝯcupiſco guſtare cibū nō propter cibuȝ ſȝ cibū
propter guſtum deū aūt diligo non propter videre
eum ſed videre deum ordino in ipſum deum.
¶ Tertia opinio videtur probabilior habēs tres 3. opinio.
ꝯcluſiones Prima ꝙ amicicia ad deum acꝗſita 1. ꝯcluſio.
ex puris naturalibꝰ accepta in actu vel ꝓ habitu
habet aliud obiectū formale a caritate infuſa et
eius actu: qꝛ cum ex puris naturalibus circūſcri-
pta oīni reuelatione nō poſſit ſciri aliꝗs coniunctꝰ
creature rationalis ad deū qui tamē eſt de ratione
amicicie/inde ē ꝙ huius amoris deꝰ nō poteſt eē
obiectū ſub ratione amici ſub qua nunc poteſt ap-
prehendi ſed per fidem infuſā vel prudentiam ꝙ̄
caritati infuſe ſequiꝶ deꝰ ſub tali ratione apꝑhen-
ditur ⁊ ꝑ ꝯſequens amaꝶ bñ. obiectum caritati in-
fuſe eſt deꝰ ſub rōne ſūmi boni amici vel amicabi-
lis obiectū vero amoris pure naturalis ē ſub rōne
ſummi boni nō amici nec amicabilis. Per qđ pȝ
reſpōſio ad omnes ratiōes ſcđe opinionis: qꝛ oēs
ſupponunt ꝙ deus ſub rōe ꝑciſa ſūmi boni ſit obie-
ctum vtriuſqȝ amoris qđ falſum ē/nec ſeꝗtur ſi deꝰ
diligitur ꝑ caritatē primo ſub rōe amici ſūmi ꝙ ſit
amor ꝯcupiſcentie: qꝛ amicꝰ nō amaꝶ ꝓpter ꝯui-
ctum ſȝ econuerſo: licȝ ameꝶ ſub ratione amicabi-
lis cū ꝗ eſt ꝯuictus ⁊ ſocietas. ¶ Scđa ꝯcluſio 2. ꝯcluſio
eſt ꝙ ē idem obiectū formale caritati infuſe et cari-
tati acquiſite quod eius actibus: quia idem eſt ob-
iectum actuum et habituum per ſe: qꝛ nichil agit
vltra ſuam ſpeciem maxime imedietate qđ dico ꝓ-
pter habitus ꝑncipioꝝ ⁊ ꝯcluſionū et actuū ipo-
rum quoruȝ ſm quoſdam non eſt idem obiectum
foꝛmale licet vnꝰ ſit cā alterius: qꝛ hoc nō eſt imedi-
ate ſed intercidunt media duo genera actuum.
¶ Alius eni actꝰ eſt conſideratio principꝗ/alius
eſt actus ꝯſideratio concluſionis: ſed hoc ſuppo-
nitur ꝙ imediate actibꝰ caritati infuſe generetur
caritas acꝗſita nlla dilectione niſi caritate infuſa
concurrēte propter ꝙ idem eſt penitꝰ obiectū vtri-
uſqȝ. et idē videtur dici de caritate acquiſita ex di-
lectione informi prout ibi ſit ex fide informi infu-
ſa vel acquiſita non errante: qꝛ ſub eadem ratione
ſ. ſummi amici diligit deum fidelis peccator ⁊ iu-
ſtus ymmo etiam hereticus qui non errat circa ar-
ticulum de vita eterna nec deſperat de ea.
¶ Tertia concluſio ꝙ non videꝶ eſſe idem forma- 3. ꝯcluſio.
le obiectum caritatis vie et patrie: qꝛ cuȝ vtriuſqȝ
ſit obiectum ſub ratione ꝑmi ⁊ ſummi amici cum
alterꝰ rōnis ſit eius amicabilitas ī via ⁊ ī patria
per conſequens ⁊ obiectuȝ: conſtat eni ꝙ alius eſt
coniunctus ad deum ī via per gratiā/alius ī patria
per gloriam/nec per hoc ſequiꝶ ꝙ caritas excidat
qꝛ ꝑꝑ hoc diuerſum modum eſſendi et habēdi ob-
iectum. ſicut intellectum anime ſeparate et coiun-
cte eſt idem habens tamen diuerſuȝ obiectuȝ ꝓpꝶ

diuersum modū essendi. ¶ Ad argumentū prin-
cipale dicendum ꝙ differūt essentialiter etiā si nō
differrēt ex parte obiecti: qꝛ de eodē obiecto etiā
formaliter possunt esse actus ⁊ habitus differen-
tes: sicut patet in habitibꝰ ⁊ actibꝰ ꝯtrarijs: qꝛ nō
esset cōtradictio nisi essent vniꝰ ⁊ eiusdē scdm idē.

¶ Questio tertia.

Tertio queritur/ vtrū aptitudo
naturalis ad caritatē acqui-
sitā trāsmutetur in eā qñ ipsa
acquiritur. Et videtur ꝙ sic: qꝛ sic
insunt virtutes aie ex natu-
ra sicut forme in materia: sȝ
in materia est aptitudo natu
ralis q̄ transmutatur in formā
vt aliq̄ dicūt: ergo silr est in
Contra. virtute. ¶ Cōtra: qꝛ aptitudo materie ad formā
nō ē nisi naturalis potētia materie ad formā q̄ est
ipsa materia: sed illa nō fit forma. ergo nec aptitu
Respōsio do ad virtutē sit virtꝰ. ¶ Respōsio. De aptitudi
ne ad virtutē acq̄sitā q̄ est in potentia aie/ suo mō
loquendū est sicut de aptitudine materie ad formā
1. opinio. naturalē/ de qua sunt opiniones. ¶ Prima opio
est ꝙ in materia est vnū q̄d reale qḋ sm ꝙ diuersi
mode ꝑficitur. efficitur qñqȝ forma elemētaris: qñqȝ
forma mixti iaiati: qñqȝ aia vegetatiua: qñqȝ aia
sensitiua. et illḋ dicebāt eē ichoationē forme ī ma
An sit po terie ¶ Sed hoc est impossibile sm alios. Primo
nere icho qꝛ sequeretur ꝙ ꝑ eādē formā re diuersificatā sm intē
ationē for sum ⁊ remissum aliq̄d esset nūc aqua/ nunc ignis
marum. nūc plāta/ nūc aial/ qḋ est absurdū. qꝛ forme diuer
Contra. sarum specierū differūt plꝰ q̄ intēsum ⁊ remissum
qꝛ intēsum ⁊ remissum semꝑ ꝑtinēt ad eandē spe-
ciē. cōparatio eñ ꝓprie est indiuiduoꝝ eiusdē spe
2 ciei. 7. phisicoꝝ. ¶ Scdo: qꝛ ois generatio esset
intēsio ⁊ remissio illiꝰ forme ⁊ esset ꝑ ꝯns motus.
3 ¶ Tertio: qꝛ ois forma etiā substātialis recipiet
magis ⁊ minꝰ: qꝛ sm ꝑdictā positionē ois forma
est realiter illa forma sm diuersos gradꝰ intensio
4 nis ⁊ remissionis. ¶ Quarto: qꝛ aut illa forma ē
qñqȝ forma accidētalis/ aut nō: si nō. ergo forma
accidētalis non habet inchoationē in materia/ et
ita q̄tū ad formā accidentalē sequuntur ꝯtra istos
oia incōuenientia q̄ sequuntur cōtra illos q̄ vniuersa
liter negauerūt inchoationē forme. si autē illa est
qñqȝ accidētalis: tunc sequitur ꝙ idē est qñqȝ forma
accidētalis/ ⁊ qñqȝ substātialis/ qḋ est absurdum
5 qꝛ qḋ ꝑ se est nulli accidit. 1. phisicoꝝ. ¶ Quinto: qꝛ
si ois forma q̄ introducitur in materiā req̄rit ichoa-
tionē/ nec sit nisi vnū quid qḋ est inchoatio respe-
ctu oim formarū q̄ causantur in eadē parte materie
cū simul introducantur plures forme in materiā. s.
substātiales ⁊ plures accidētales/ sequitur ꝙ vel sit
dare aliquā vel aliquas formas in materia q̄ non
habēt inchoationē in ea: vel ꝙ vnū ⁊ idē re ꝑficiatur
vt simul sit forma substantialis ⁊ plures alie for-
6 me substātiales ⁊ accidētales. ¶ Sexto: quia sic
oēs forme q̄tūcūqȝ opposite essent vna forma: qꝛ
q̄cunqȝ vni ⁊ eidē sunt eadē/ īter se sunt eadē: nec
ex vno indiuisibili nō corrupto sȝ ꝑfecto/ possunt
2. opinio. ꝓduci plura realiter diuersa. ¶ Secūda est opio
ponentiū cū ꝑmis inchoationē formarū in mate-
ria. dicunt tñ ꝙ illa ichoatio nichil aliud est q̄ ip-
sa essentia forme sub esse incōpleto: ita ꝙ quelibet
forma q̄ introducitur in materia ꝑexistit in ea essen-
tialiter sm esse incōpletū/ cooperatur agēti ꝓducē-

ti ipm in esse cōpletū: ⁊ facit esse motū naturalē ⁊
ꝑ hoc etiā forma causatur ex aliquo/ ⁊ nō fit de ni-
chilo sicut forme supnaturales. ¶ Hāc autē opi Contra.
nionē aliq̄ reprobāt. qꝛ esse istiꝰ forme pōt dici mul
tipliciter. Ideo q̄runt ab istis vtrū ꝑ hoc ꝙ dicūt
essentiā forme sm esse incōpletū ꝑexistere in ma-
teria intelligāt formā tm̄ esse in materia in poten
tia: ita ꝙ nichil actu est de essentia forme in mate-
ria/ ⁊ tūc sequitur ꝙ nō poterit cooperari aliter sm
illud: qꝛ forma nō pōt esse principiū agēdi nisi es-
sentia forme sit in aliquo actu. ¶ Sequitur etiaȝ si
forme competit fieri ꝙ ipsa fiat ex nichilo/ qḋ ipsi
volūt vitare. Aut itelligūt ꝙ forma actu est ī ma
teria: ita ꝙ ī materia ē essentia forme sȝ actu incō-
pleto: ita ꝙ cōpletū et incōpletū accipiantur nō sm
esse in actu ⁊ in potētia: sȝ sm esse in actu nūc im-
perfecto nūc ꝑfecto. tunc queretur de illo incōpleto
qḋ ponitur esse in materia/ ⁊ de cōpleto quod restat
vtrū differāt sm cōpletū et incōpletū in diuersis
speciebꝰ. et si sic/ sequitur ꝙ nihil forme acq̄rēde est
in aliquo actu in materia. nā formarū specie diffe
rētiū vna nichil est alteriꝰ: aut sm cōpletū ⁊ incō
pletum eiusdē speciei/ ⁊ sic nō possunt differre nisi
sm differētiā partis ⁊ totiꝰ/ sicut tota albedo ali-
cuius totiꝰ corporis differt a determiata parte eius-
dē albedinis/ vel sm intensum ⁊ remissum. si diffe
rant sicut pars ⁊ totū/ sequitur ꝙ nullū corpꝰ possit
de nouo recipe aliquā formā nisi aliqua pars eiꝰ
sit actu informata aliqua parte illiꝰ forme/ puta ꝙ
nullū corpꝰ possit cale fieri nisi aliqua pars eiꝰ es-
set actu calida: qꝛ forma nō pōt habere tales par
tes q̄titatiuas nisi sm ptes subiecti/ qḋ ridiculo
sum ē valde. Si aūt differt sm itensum ⁊ remissū
Primo sequitur ꝙ ois forma q̄ iducitur in materia re
cipiat magis ⁊ minꝰ/ qḋ est incōueniēs ⁊ ꝓpter oēs
formas substātiales ⁊ ꝓpter quasdā accidētales:
que nō suscipiūt magis ⁊ minꝰ. Sequitur etiā scdo
ꝙ generatio substātie sit motꝰ vel saltē possit esse
motus: qꝛ acq̄sitio forme recipiētis magis et mi-
nus/ est vel pōt esse successiua maxime qñ itrodu
citur in materia existente sub cōtraria dispositione
Tertio sequitur ꝙ nunq̄ fiat aliq̄d ex non simplici
ter tali tale/ puta ex nō calido simplr calidum: sed
semꝑ fiet ex minꝰ tali tale. Quarto sequitur ꝙ idem
erit simul calidū et frigidū/ bos ⁊ asinus ⁊ oia: qꝛ
oportet sm hoc essentias oim formarū q̄ possunt
iduci in aliqua parte materie esse semꝑ in illa par
te materie taliter sm graduȝ remissum: sed essentia
albedinis q̄tūcunqȝ remissa facit subiectū suū for
maliter albū. et silr est de alijs formis. ergo qḋlī
bet est oia/ et oia in oibꝰ. ¶ Tertia est opinio di-
centiū ꝙ est ponere in materia aliqḋ purū possibi 3. opinio.
le cōuertibile in formas naturales q̄ ob hoc dicū
tur educi de potentia materie: non autē in supna-
turales vt est caritas/ gr̄a/ ⁊ hmōi. ⁊ ideo ille dicū
tur induci in materiā. ¶ Sed hec positio est ipos
sibilis sicut in alijs videtur: qꝛ illud purū possibile Contra. 3e opinionis
aut est idē subiecto cū materia/ aut nō. si nō: ergo
est aliq̄d extra materiā ꝑ se: nec ꝑ ꝯsequēs forma
in quā cōuertitur tale potētiale vnietur materie ꝑ con
uersionē talis pure potētialis in eā. Si aūt est idē
subiecto cū materia/ oportet ꝙ alterum ipsoꝝ ha
beat rōnē actus/ alterū rōnē potētie: sed materia
ꝑma nō pōt habere rōnē actꝰ ihērētis alteri. ergo
illud qḋ dr̄ purū potētiale est actꝰ in forma. ¶ Si
dicas ꝙ illud purū potentiale nūq̄ est nisi in for-

ma in quã cõuertiť ⁊ informat materiã inq̃tũ cõ
uertiť. ¶ Cõtra q̃ nichil põt dici ɔuerti in aliud
nisi qñq̃ in se habeat esse distinctũ saltẽ essentiali
ter ab aliq̃s: q̃ qꝺ qñq̃ nõ est in se aliq̃d reale disti
ctum ab aliq̃s nõ diciť cõuerti in aliq̃d: ⁊ tũc qñq̃
habet suũ ꝓpriũ esse / oportet ꝙ sit vel q̃d separatũ
a materia ꝑ se vel ꝙ cõiungať materie vt sint vnũ
subiecto vt assumebat ratio. sed hoc põt esse: q̃ se
quereť vel ꝙ materia esset saltẽ in aliquo nũc sine
aliqua forma substãtiali et hoc naturaliter: vel ꝙ
idẽ simul esset ⁊ nõ esset. qꝺ patet sic: q̃ qñ ex aere
fit ignis / oportet ꝙ resoluať forma aeris in illud
purũ potẽtiale / ⁊ in illo nũc oportet formã aeris
primo nõ esse / ⁊ illud purũ potẽtiale qꝺ debet cõ
uerti in formã ignis primo esse. q̃ro verum in illo
nunc sit forma ignis vel forma aeris vel aliq̃ alia
in materia aut nulla. nõ forma aeris: q̃ i illo nũc
ponimꝰ eã resolutã in illud purũ potẽtiale ⁊ pri
mo nõ esse. nec forma ignis: q̃ non põt esse forma
ignis in illa materia nisi priꝰ ordine nature cõuer
so in eã illo ꝓmo potẽtiali. Illud autẽ purũ potẽ
tiale in illo nũc nõ potuit esse cõuersum: q̃ tũc po
niť primo esse ⁊ formã priorẽ in ipsum esse resolu
tam. Quis enĩ sint plura potẽtialia ̄sm eos: tñ ꝓ
babile est fieri resolutionẽ in ɔuertendũ: vt corru
ptio vniꝰ sit alteriꝰ generatio. Nec etiã põt dici ꝙ
ibi sit aliq̃ forma alia: q̃ in toto tꝑe quo mouetur
seu trãsmutať materia a forma aeris ad formam
ignis / nõ põt inesse aliqua forma nisi altera illarũ
Si autẽ aliq̃s ponat ꝙ in illo nũc illud purũ potẽ
tiale sit ɔuersum i formã ignis: tũc sequiť ꝙ illud
purũ potẽtiale i illo nũc sit ⁊ nõ sit: q̃ qñ ẽ ɔuersũ
in formã ignis iã nõ est. si ergo in illo nũc est con
uersum in formã ignis in illo nũc est. ¶ Itẽ in illo
nunc in quo est forma aeris resoluta in ipsum est:
sicut i illo nũc in quo mixtũ est resolutũ in elemẽ
ta / sunt elemẽta. ⁊ sic sequiť ꝙ vel materia in aliq̃
nũc sit ꝑ naturã sine oĩ forma / vel ꝙ illud purũ po
tẽtiale sit ⁊ nõ sit in eodẽ nunc. ¶ Sed ista rõ nõ
est ad mentẽ eoꝝ q̃ ponũt cuilibet forme specifice
correspõdere suum distinctũ potẽtiale ꝙ in eã ge
nerandã cõuertiť ⁊ in qꝺ ipsa corrũpẽda resoluiť
Unde ̄sm eos cũ ex aere generať ignis / forma ae
ris resoluiť in suũ potẽtiale qꝺ fuerat in eã cõuer
sum / et eodẽ instãti potẽtiale forme ignis cõuerti
tur in eã. ¶ Tertio nõ põt hoc esse: q̃ pl9 esset cõ
uertere actũ in purũ potẽtiale q̃ in aliũ actũ: q̃
in habentibꝰ symbolũ facilior est transitꝰ: et purũ
potẽtiale est minꝰ ꝓportionatũ ad hoc ꝙ in ipsum
ɔuertať actus q̃ alius actꝰ. sed ̄sm istã positionẽ
oportet ꝙ agens naturale cõuertat actũ q̃ est for
ma in aliud purũ potẽtiale. nã nõ põt forma resol
ui in illud purũ potẽtiale qꝺ poniť esse cõuersum
in eã: nisi ꝑ hoc ꝙ ee cõuerso forma recõuertiť i ip
sum. ergo agẽs naturale poterit cõuertere formã
in aliã formã / qꝺ est ĩpossibile. vnde patꝫ illud pu
rum potẽtiale esse purũ nichil. ¶ Quarta ẽ opi
4.opinio nio dicẽtiũ ꝙ illud additũ materie ex quo fit for
ma est essentia forme nõ ̄sm gradum incomplete
actualitatis sed ̄sm gradũ potẽtialitatis. Ita ꝙ
illa eadẽ manẽs in essentia q̃ priꝰ erat in materia
̄sm gradum potẽtialitatis vel scðm esse possibile
postea sit ̄sm gradũ actualitatis vel ̄sm eẽ i actu
Necessitas autẽ ad ponendum q̃ tuor opiniones
ꝓdictas fuit vna ⁊ eadẽ. Uisum est eĩ adinuenientĩ
bus has opiniones vel earũ inuẽtoribꝰ / qꝺ nisi sic

esset sicut ponunt ꝙ forma inducta ab agente na
turali in materia fieret ex nichilo. hoc aũt est qꝺ
timuerunt oẽs antiqui philosophãtes ex nichilo
aliquid fieri. ¶ Hec autem opinio ̄sm alios nulla Contra.
est. q̃ ratio actus et potẽtie nõ sunt in aliquo nisi
ratione diuersorũ existẽtiũ ipso / vel scðm cõpara
tionem ipsius ad diuersa / sicut intelligẽtia ̄sm cõ
parationem sui ipsius ad seipsam est actus. scðm
comparationẽ vero ipsius ad deum a quo recipit
esse est potentia. Nunc autẽ iste due rationes īue
niuntur in forma naturali ratione diuersoꝝ existẽ
tium in ipsa: q̃ nõ est quid cõpositum ex diuersis
naturis. nec scðo modo: q̃ qñ aliq̃d habet ratio
nem actus ⁊ potentie ex comparatione ipsius ad
diuersa / tunc est actus simpliciter / ⁊ potẽtia scðm
quid scꝫ in comparatione ad aliud vel econuerso.
nunc autẽ gradus potentialitatis qui est in mate
ria nõ est potentia simpliciter vel possibilitas: q̃
sic nõ differret a materia. ergo est actualitas sim
pliciter / et potentia ̄sm quid. Nõ differt ergo hec
opinio ab illa que ponit precedẽs in materia gra
dum actualitatis incõpletum. ¶ Itẽ gradus po 2
tẽtialitatis ⁊ gradꝰ actualitatis vel sunt due res
diuerse inter se vel non. si sic: ergo vnus gradꝰ nõ
fiet ex alio gradu sicut ex aliquo sui / ⁊ cum forma
fiat ex aliquo sui vt tu ponis / sequeť ꝙ ambo gra
dus differrẽt ab essentia forme. Ulterius ex quo
forma fit ex aliquo sui / ⁊ nullus predictorum gra
duum est de essentia forme / sequetur ꝙ in essentia
forme sit compositio qꝺ falsum est. ¶ Si autẽ di
catur ꝙ isti gradus sunt idem re / differentia tãtũ
ratione. ergo in inductione forme nõ erit genera
tio realis sed tantũ rationis. ¶ Itẽ ponamus ꝙ 3
ex aqua fiat ignis / tũc in aqua ꝓexistebat forma
ignis ̄sm gradum potentialitatis. tũc quero / iste
gradus potẽtialitatis vel erit in materia informa
ta forma aque ꝑ actualitatẽ propriã / vel ꝑ actua
litatẽ alterius. nõ propriã q̃ est purus gradus po
tentialitatis. nec alterius. nõ enĩ materie: q̃ ma
teria nullam actum habet. nec forme ignis q̃ illa
nondũ est nisi in potentia. nec ꝑ actualitatẽ aque
q̃ tũc aliquid ꝑtinẽs ad formam ignis existeret
ꝑ actualitatẽ aque / et sic idẽ in essentia simul esset
actualitas ignis ⁊ actualitas aque. Et vlteriꝰ se
quitur ex hoc ꝙ cũ idẽ ̄sm essentiã prius corrũpa
tur q̃ generet. prius corrũpeť actualitas aque q̃
fiat actualitas ignis / qꝺ necesse est ponere: q̃ idẽ
est actualitas simpliciť. ergo sequeť ꝙ actualitas
ignis fieret ⁊ ex nichilo. ¶ Quīta opinio cõmu
nis et vera est ꝙ in materia nõ ꝓexistit aliq̃d ex q̃ 5.opinio.
fiat forma / vel ꝙ transmuteť in actualitatem for
me. ¶ Circa qꝺ est intelligendũ ꝙ forma non fit
ꝑ se: q̃ nec habet esse ꝑ se sed solum cõpositum. ⁊
ideo solum compositum fit ꝑ se: ⁊ hoc cõpositum
non fit ex nichilo saltẽ ab agẽte naturali. ergo fit
ex aliquo. nec debemus querere ex quo forma fit
vel quõ forma fit: q̃ non fit ꝑ se / sed debemꝰ q̃rere
quomõ illud fit / de cuiꝰ ratione essendi est forma.
Immo si vellemꝰ dicere ꝙ forma fiat ex alio sub
iecto q̃ compositum / tũc quereremus ipsi forme
aliam factionem ꝑ se a factione compositi. Non
debemꝰ ergo querere ex quo fit forma nisi querẽ
do ex quo fit compositum. Nũc autem in compo
sito duo sunt / scꝫ materia et forma: ꝑ quorũ vnũ
est in actu / ꝑ aliud in potentia. et sic ꝑ solã formã
totum compositum est in actu / ⁊ ꝑ solã materiam

totum cõpositũ est in potẽtia/ nec debem⁹ in potẽ
tia[l] b⁹q̃rere duo/p que cõpositũ sit in actu: sed to
tum cõpositũ est in potentia ratione materie vni⁹
et solius: ita q̃ compositũ in potẽtia duo includit
quoꝝ vnũ existit realiter scȝ materia: sed alterum
solũ potẽtial: ter existens in illo qð existit realiter
sic q: materia põt dici totũ cõpositũ inquantũ est
vnũ principioꝝ cõstituentiũ cõpositum ſm actua
litatẽ: alterum vero ſm potentialitatẽ: sed post ge
nerationẽ non dicit totũ sed pars quedã toti⁹ ſm
actum: licet ante generationẽ posset dici totuȝ in
potẽtia. Unde compositum potest diuidi in actuȝ
et potentiã dupl̃r. Uno modo sicut diuidit ignis
in ignẽ in potẽtia/ ⁊ ignẽ in actu ſm q̃ potentia et
actus nolant diuersas naturas. s. materiam ⁊ for
mam. Alio modo põt diuidi in hec duo ſm q̃ po
tentia ⁊ act⁹ nõ sunt diuerse res sed vna ⁊ eadem
natura sub diuersis gradib⁹ essendi. et hoc mõ cõ
parando actũ ⁊ potentiã cũ fit aliq̃d in actu ex eo
qð est in potẽtia nõ sunt plura q̃ prius. et ſm hoc
debet intelligi cõmẽtator sup. 12. metaphisice vbi
dicit q̃ agẽs naturale nõ largit ipsi facto multitu
dinẽ sȝ pfectionẽ in esse. sicut cñ in igne ſm actuȝ
sunt duo scȝ forma ⁊ materia: sic i igne in potẽtia
sunt duo scȝ materia ⁊ forma: sed in igne in poten
tia nõ est forma ignis realit ⁊ formalr vel actuali
ter: sed tm̃ potentialiter. põt ergo materia accipi
vel vt totũ ꝯpositũ potẽtialiter vel in potẽtia. sic
cõpositũ fit ex materia vt est in potẽtia ad formã
nõ vt est in potẽtia ad cõpositum: tunc sine dubio
agẽs naturale largiret ipsi facto multitudinẽ nõ
solum pfectionẽ in esse sicut dicit cõmentator. vel
põt accipi materia vt est pars toti⁹ in actu. et sic
falsum est dicere formã fieri ex materia: sed verũ
est dicere q̃ forma fit in materia simplr/ nec actu
fit ꝯpositũ isto mõ ex materia sic accepta: q: hoc
modo materia accepta est aliq̃d actu p formã. sic
autẽ sibi non conuenit ratio eius ex quo fit aliud
¶ Sciendũ q̃ pductio alicui⁹ qð fit nõ pductio
ne alterius cuius est pars neqȝ ex aliqua ratione
seminali p̃existẽte pprijssime est creatio. Produ-
ctio autẽ alicui⁹ qð fit pductione alteri⁹ cuius est
pars nõ tñ ex rõne aliqua seminali p̃existẽte/ et qð
natũ est p se eẽ aliq̃n post ipsi⁹ pductionẽ est crea
tio sed min⁹ pprie vt patet de intellectu humano.
Productio autẽ ei⁹ qð fit pductione alteri⁹ cui⁹ ẽ
pars/ nõ tñ ex aliqua ratione seminali p̃existente
qð nõ ẽ natũ p se subsistere: min⁹ pprie dr creatio
sicut de gr̃a in aĩa patet. Productio autẽ forme
que nõ est nata p se esse/ et fit ex aliqua rõne semi-
nali p̃existente/ dr pprie generatio ⁊ nullo modo
creatio: nisi creationẽ voces pductionẽ cuiuscũ-
qȝ forme non ex aliquo qð est pars sui. sic eñ põt
dici creatio/ ⁊ põt dici q̃ agẽs naturale pducẽdo
formã creat. ¶ Hãc autẽ opinionem aliq lati⁹ de-
clarant sic. Primo distinguendo de his que fiunt
q̃ quedã sunt subſtãtie/ q̃dã accidẽtia. Accipiẽdo
sic largo modo put forma ex ꝯseq̃nti dr fieri/ sunt
etiã quedã forme q̃ sunt quante quantitate dimẽ
siua/ vel p se vt quantitas/ vel p accidẽs vt quali
tas/ q̃dam nõ: vt aĩa rationalis ⁊ sue pprietates.
¶ Item formarum/ quedam suscipiunt magis ⁊
minus: quedam non. ¶ Item eoꝝ que fiunt que-
dam habent principium actiuum motus quo mo
uentur: sicut in animalibus est principium sui mo
tus animalis: quedam non: sicut de ligno non est
principium actiuum motus ad formam statue.
¶ Scðo distiguendũ de inchoatiõe forme in ma 2
teria/ vel q: illud forme preexistens in materia sit
quedam pars essentie forme vel ſm partes quãti
tatiuas quantum ad formas extẽsas p accidens:
vel quantum ad partes formales scinduntur di-
uersi gradus ſm intẽsionem ⁊ remissionem. Alio
modo q̃ illud non sit aliqua pars forme modo p̃-
dicto: sed sit aliquid in materia existens ordina-
tum ad inchoationem forme/ vel sicut principiuȝ
passiuum sicut dispositio aliqua passiua/ vel sicut
principium actiuũ. ¶ Tertio distinguendum est 3
de potẽtia materie: que vno modo distinguitur ex
parte materie scðm q̃ materia accipit dupliciter
Uno modo hec signata pars materie in qua de-
bet forma induci. Alio modo tota machina rerũ
corporalium. sicut dicit philosoph⁹ q̃ mũdus cõ-
stat ex tota sua materia. Alio modo ex parte ipi⁹
potentie: q: potentiarũ quedã est actiua/ quedam
passiua. Passiua autem dupl̃r accipit. Uno mo-
do p eo qð est subiectum forme faciens vnum cũ
ea p se vel p accidens. et isto modo quantitas est
potẽtia p quam aliquid est figurabile: quia nulla
res potest esse subiectum figure nisi p quantitatẽ
Alio modo p eo qð disponit subiectum ad patiẽ
dum a tali agente. sicut mollicies cere disponit eã
vt sit figurabilis a sigillo p impressionem. ⁊ talis
potentia distiguit: q: quedã dicit naturalis/ sicut
humiditas vel mollicies que disponit materiam
ad patiendũ ab agente naturali. Alia obedientia
lis/ illud scȝ p quod ipsum subiectũ natũ est obe-
dire deo ad hoc q̃ de eo fiat quod deus vult.
¶ Quarto videndũ quõ ponendũ est inchoatio 4
nem forme in materia/ ⁊ quõ non. Circa qð scien
dum q̃ forma dupliciter se habet ad potentiã pas
siuam. Uno mõ q̃ depẽdeat ita ab ipsa in suo esse
et fieri sicut figura dependet a quãtitate in fieri et
esse: a mollicie autẽ nõ in esse nec in fieri nisi respe
ctu determinati agentis qð non potest imprime-
re nisi molli. Alio modo nõ dependet nisi in fieri:
vt anima rationalis a materia quã informat. Lo
quendo de potentia materie signate in quam de-
bet iduci aliqua forma/ dicit educi de potẽtia ma
terie qñ dependet ab ea: ita q̃ educi sic dictum ni-
chil addit sup id quod est induci: nisi depẽdentiã
forme ad subiectum: ⁊ qñ forma dependet a potẽ
tia que est subiectum forme put disponitur p ali-
quas dispositiones naturales dicitur educi de po
tentia naturali. sicut dicit q̃ figura que inducitur
in ceram p impressionem educitur de potentia im
pressibili. Si vero forma depẽdeat a subiecto for
me nõ scðm q̃ illud subiectum disponit p disposi-
tiones naturales quibus habilitatur ad patiẽdũ
ab agente naturali: sed tm̃ scðm q̃ deus potest ex
eo aliquid imediate facere/ dicit educi de poten-
tia obedientiali. Dicit auteȝ tale fieri educi: q: in
tali fieri ipsum fieri non est ipsius forme per se sed
alicuius cõpositi ex forma et subiecto: et ideo fie-
ri talis forme inquantũ fit ex consequenti ad fa-
ctionem compositi/ dicit fieri ex aliquo siue educi
de potentia materie: sed si forma que non depen-
det a subiecto fieret in eo/ dicitur induci non edu
ci: vt anima rationalis. forma etiaȝ que educitur
de potentia obediẽtiali dicitur bene induci in po-
tentiam naturalem: q: recipitur in subiecto habẽ
te dispositiones naturales: non tñ dr educi de po

tentia naturali: q2 non depẽdet in suo fieri ab istis
dispositionibꝰ naturalibꝰ. vnde ⁊ forme supnatu-
rales sicut est grã ⁊ caritas / licet educant̃ de potẽ
tia obediẽtiali: q2 depẽdet in suo esse et fieri a sub
iecto / tñ cõiter dicunt̃ induci ⁊ nõ educi: ⁊ hoc ve
rum est respectu potẽtie naturalis: q2 de illa non
educunt̃ licet in illam inducant̃. ⁊ sic patet quõ dif-
ferant induci ⁊ educi respectu potẽtie materie si-
gnate: q2 differũt penes depẽdere ⁊ nõ depẽdere.
¶ Si autẽ loquamur de potẽtia materie ꝓut po
tẽtie materie dicũt̃ oẽs virtutes collate rebꝰ corpo
ralibꝰ quibꝰ inclinant̃ ad ꝓducendos effectꝰ suos:
sicut celo collata sunt lumen ⁊ motꝰ quibꝰ agit in
ista inferiora et silr̃ istis iferioribꝰ collate sunt vir
tutes aliq̃ quibꝰ ꝓducũt suos effectꝰ / loquẽdo de
educi de tali potẽtia materie ꝓprie dicunt̃ educi q̃
talibꝰ virtutibꝰ rebꝰ corporalibꝰ collatis prodeũt
in esse. Illa vero q̃ ex talibꝰ nõ prodeunt in esse / nõ
5 dicunt̃ educi: vt gratia que nõ prodit in esse ꝑ ali-
quam virtutem rebꝰ corporalibꝰ collatã. ¶ Si er
go vocet̃ aliq̃d forme pars eiꝰ formalis vel q̃tita
tatiua / sic non oportet ponere inchoationẽ forme
in materia signata nec mũdi machina vt patet ex
dictis ꝯtra secũdã opinionẽ. sed isto modo aliq̃d
forme põt ꝓcedere cõplementuʒ forme in formis
habentibꝰ partes q̃titatas: non autẽ in aliis q̃ neu
tro modo habẽt latitudinẽ. ¶ Si autẽ aliq̃d for-
me vocet̃ ordinatũ ad inductionẽ forme in mate-
ria si loquamur de ordinato ad formã passiue: sic
respectu oĩs forme q̃ iducit̃ in materia oportʒ ali
quid eiꝰ vel inchoationẽ ꝑexistere in materia illa
etiã signata in qua debet forma induci: q2 forma
nõ potest alicui vt subiecto vniri nisi in eo sit ali-
qua aptitudo naturalis vel obediẽtialis ad reci-
piẽdũ talẽ formã. ¶ Si autẽ loquamur de eo qd̃
ordinat̃ ad formã actiue: sic oportet respectu for-
me q̃ scd̃o mõ educit̃ de potẽtia materie aliq̃d eiꝰ
ꝑexistere in materia nõ q̃dẽ hac signata: sed in ali
quo corꝑ: qd̃ ꝑtinet ad machinam mũdi. In hac
etiã materia signata potest eẽ aliq̃d actiuũ respe-
ctu forme vel actus inducendi / sicut grauitas in
graui / virtꝰ motiua in alali: tamen vniuersaliter
non est ita: nã respectu forme substãtialis non est
aliqua virtus in materia cũ sit pura potẽtia. mul-
ta etiam accidẽtia acquirunt̃ in subiectis / in qui-
bus ipsorum non est aliquod principiũ actiuũ: sed
sunt ad extra vt accidentia cõmunia. respectu er-
go formarũ scd̃o mõ de potentia educibiliũ opor
tet ꝑexistere in materia q̃ḋ: mundialis machina
quantum ad aliquam partẽ sui aliquod principiũ
actiuum: q2 ideo dicunt̃ forme educi illo scd̃o mõ
de potentia materie: q2 sequunt̃ ex principiis acti-
uis et passiuis collatis rebus corporalibꝰ in crea
6. opinio. tione mundi. ¶ Sexta opinio a quibusdã supin-
ducta / est realiter quidẽ eadẽ cũ quarta: sed scd̃m
verba differt. vnde dicentes se ponere viam me-
diam inter positiones aliquas ponentes creatio-
nem ⁊ latitationem formarum / et fingentes se in
hoc tenere viam phĩ dicunt q̄ ante terminum ge-
nerationis forma in sesp̃a formaliter ⁊ in propria
natura non solum virtualiter in potentia materie
vel agentis ꝑexistit in materia scd̃m totalem en-
titatem ⁊ essentiam nature sue cum sit quid indi-
uisibile. sed forme competit duplex modus essen-
di potentialis. alius est modus essendi actualis.
et cum habet esse scd̃m primum modum dicunt q̄
habet eẽ in potẽtia: ⁊ cũ habet esse ſm secũdũ mo
dum: dicunt q̄ habet esse in actu. ¶ Differunt er-
go isti vt dicunt a positione falsa Auicẽ. in hoc q̄
dicunt formam non creari inquantum eam dicũt
preexistere ſm eius entitatem ꝓpriam formaliter
Differunt autẽ ab anaxag. in q̃tum dicunt eã nõ
preexistere scd̃m eius modum actualẽ. ¶ Dicũt
ergo q̄ ista est positio aristotelis: cuius sententia
est q̄ forme anteq̃ sint actu in materia / sunt in ea
in potentia. vnde non inducuntur ab extra ꝑ crea
tionem sed preexistunt in ea. non quidem in actu
latitantes tantum sicut aliq̃ dixerunt: sed in poten
tia / qd̃ est medium īter esse actu ⁊ omnino nõ esse.
Potẽtia autẽ ⁊ actꝰ potẽtiã ꝑficiens circa eãdem
rem non dicunt diuersas sed diuersos modos exi
stendi eiusdem rei. hic autem diuersus modus est
perfectio et imperfectio / vel determinatio ⁊ inde
terminatio vel informitas ⁊ forma. nã esse in po-
tentia dicit imperfectionem et indeterminationẽ
et informitatem. esse vero in actu dicit perfectio-
nem / determinationem / ⁊ formam siue speciẽ. Et
scd̃m hoc q̄ forma realiter ante terminum gene-
rationis preexistit / confirmant ꝑ commẽtatorem
8. metaphisice vbi loquẽs de generatione compo-
siti que est trãsmutatio de potentia in actũ. ¶ Di
cendũ est q̄ aliqd̃ vnũ qd̃ priꝰ est in potẽtia / ⁊ post
transfertur de potentia in actum. translatio enim
eius non largitur ei multitudinem ſm perfectio-
nem in esse. ¶ Item dicit. 12. metaphisice q̄ agẽs 2
apud aristotelẽ est non congregãs īter duo in vni
tate: sed est extrahens illud quod exist in potẽtia
ad actum. Ex quibus patet q̄ per hoc q̄ aliquid
per agens transmutatur de potentia ad actũ non
acquiritur aliqua res noua: alioquin cõpleta ge-
neratione vel transmutatione essent plures res q̃
ante: sed solum nouus essendi modus. ¶ Preter 3
ea vnumquodq̄ ens scd̃m genus et speciem diui-
ditur scd̃m actum et potentiam. Est enĩ album in
actu / ⁊ album in potẽtia. ignis in actu / ⁊ ignis in
potentia. Hoc autem nõ posset saluari nisi res es-
set forma in actu ⁊ forma in potentia cũ idẽtitas
speciei sumatur a forma. ¶ Item esse in potentia 4
medium est inter esse in actu ⁊ non esse simpliciter
et omnino / qd̃ non est nisi negatio. medium autem
cõmunicat aliqualiter cum extremis: quia cum al
bum in potentia sit medium inter album in actu /
⁊ omnino non album qd̃ est negatio albi sicut ne-
gatio albedinis et albedo in actu sunt aliud a sub
iecto ita albedo in potentia realiter est aliud ab
eodem subiecto. ideo. ⁊c. ¶ Preterea si non po- 5
natur q̄ forma preexistat in materia modo predi
cto in generatione inducetur ab extra / sicut dixe-
runt ponentes datores formarum. Cum enĩ essen
tia forme sit alia ab essentia materie si sola mate-
ria preexistit forma fit ex nichilo. ¶ Nec videtur
valere quod dicitur q̄ forma non fit ex nichilo: q2
non fit sed compositum est quod per se fit: quia li-
cet non fiat forma per se: sicut nec existit ꝑ se / sed
fiat in materia qd̃ est fieri compositum: tamen ex
quo est res alia a materia / oportʒ assignare vnde
habeat suam entitatem in materia / non a materia
que est ab ea diuersa / et nichil causare potest cum
sit ens in potentia / nec ab agẽte: quia nichil indu-
citur ab extra nisi q̄ creatur. ergo oportet formam
ipsam ſm suã essentiã preexistere in materia non
quidem in actu sed in potentia per generationem

extrahitur peragens de potentia in actum.
¶ Dant autem opinionem aliq̃ reprobant quat=
tuor facientes. Primo ostendunt q̃ ipsa est cõtra
phm & cõmentatorẽ. Scdo q̃ est deterior positio
nibus antiquorum. Tertio respondent ad rationes
eorum. Quarto destruunt modos reales q̃s ista
1.ratio. opinio ponit. ¶ Primũ autẽ ostẽdũt octodecim
rationibꝰ/quarũ pma talis,est. Phs em̃ si intẽdis
set q̃ sic forma pcederet sm suam entitatẽ in sua
propria natura formaliter licet sub aliquo modo
tali potentiali hoc alicubi expressisset: sed nõ iue=
nit dicere q̃ pcessit nisi in potentia. certũ est autẽ
q̃ aliquid bene dicit esse vere in potentia cuius tñ
nichil existit scdm seipsum formaliter in sua pro=
pria natura/sicut patet de his q̃ habent esse in aia
per creationem/& non minus est verum quantum
ad hoc de aliis q̃ vere habẽt esse in potentia. sicut
em̃ i aere tenebroso ẽ lux in potẽtia: ita in aia põt
dici caritas & gratia in potentia: licet quantũ ad
modũ agendi & principia actiua inter hmõi sit ali
qua differẽtia. sicut em̃ gratia sm suã entitatẽ nõ
est in aia ante dei infusionẽ: ita etiam lux scdm id
qd est scdm seipsam non est in aere tenebroso ꝓut
dicit Augu 8.sup Geñ.ad litterã.c.19. Sicut aer
presente lumine fit lucidꝰ. sic homo deo sibi pre=
2. sente illuminatur. ¶ Scdo. qr si etiã doctrina phi
que ad nos puenit considerer/non inuenitur q̃ di
cat aliquid qd scdm ppriam entitatem sue ꝓprie
nature formaliter est in rerum natura siue sit sim=
plex siue sit compositũ qd sit in potentia simplici
ter illud quod p naturam talem intelligitur. si er=
go forma aliqua sm entitatem sue nature in ma=
teria existat/illa non potest dici simplr in potẽtia
scdm tale genus entis qd est forma: sed dicit sm
illud simpliciter esse in actu/& sm hoc etiam cõpo
sitũ in quo habet esse materia & forma scdm suas
ꝓprias entitates non dicet esse compositum tale
3. in potẽtia simpliciter sed in actu. ¶ Tertio. qr si=
cut sm doctrinam phi in rebus materialibus sub
stãtialibus sunt duo principia rei intrinseca quorũ
vnũ dicit potentia simplr/siue id sm qd aliqd est
in potẽtia simplr scz materia. aliud aũt dr actꝰ sim
plicit/siue id sm qd aliqd dr actu eẽ simplr. s. for=
ma. sicut ipossibile est ponere materiã primã in ali
quo sm entitatem cõuenientem sibi sm proprieta
tem nature sue. et dicere q̃ illud non sit vere & pro
prie in potentia et simpliciter aliquid aliud/cum
materia sit illud quo aliquid potest eẽ simpliciter
aliquid quod non est in actu. Ita impossibile est
ponere formam in aliquo esse sm entitatẽ cõueniẽ
tem sibi sm proprietatem nature sue/& dicere q̃ il
lud non sit actu simpliciter: sed adhuc sit in poten
4 tia simplr. ¶ Quarto: qr sicut materia cuiꝰ potẽ=
tia que est medium inter non esse simplicit/et esse
simplicit ꝓpter quod ipsa est ꝓprie nichil sm Au
gustinum inquantũ infra ipsum non potest esse ali
quid quod habeat aliquam entitatem realem sm
se: ita forma que est alterum extremũ/et est illud
quo aliquid est simplicit non potest poni sm suaz
entitatem propriam in materia ipsa quin compo=
situm cuius est talis forma habeat esse simplicit
5 in actu et non solum in potentia. ¶ Quinto: quia
sicut scdm Augustinũ non potest esse nec poni de=
scẽsus infra materiam quin sit casus in nichil: ita
non potest esse ascensus in entitate supra materiã
quin simplicit sit recessus a potentia per consecu=
tionem actus simpliciẽ. ergo. &c. ¶ Sexto. quia 6
sicut illud in quo est entitas materie ratione illiꝰ
non est nisi ens in potentia simplicit: ita etiam il=
lud in quo est entitas forme ratione illius non est
ens in potentia simplicit: sed ens in actu simplici
ter. ¶ Septimo: quia sicut absurditas esset dice= 7
re scdm doctrinam philosophi q̃ materie vel ei in
quo est materia sm suam entitatem ratione mate
rie conueniat modus essendi sm esse potentiale &
sm esse actuale: sed solum modus essendi sm esse
potentiale. Ita etiaz dicere q̃ forme vel ei in quo
est forma scdm suam entitatẽ ratione ipsius for=
me conueniat modus essendi sm esse potẽtiale: ra
tione cuius possit dici esse in potentia simpliciter
et scdm esse actuale ratione cuiꝰ possit dici in actu
simplicit: sed solum modus essendi sm esse actua
le. ¶ Octauo: quia sicut potentialitas materie si 8
ue illud quo habens materiam est in potẽtia sim
pliciter ad formam siue ad esse in actu p formam/
non est aliquid realiter differens a materia: imo
nec est aliquis modus realis circa ipsam: licet ad
hoc q̃ subiiciatur transmutationi ad formam cui
nata est subesse scdm rationem hmõi sue potentie
que est idipsum q̃ essentia materie requirãtur ac=
cidentia: ita & actualitas forme siue illud quo ha
bens formam in actu est simpliciter non est aliqd
realiter differens a forma siue ab entitate forme:
imo nec est aliquis modus realis circa ipsam:
sed ad agendum forma indiget qualitate actiua.
¶ Nono: quia licet inter primam formam que est 9
maxime materialis/& vltimã que est minime ma
terialis sint multi gradus actualitatũ sm diuer=
sas formas & scdm diuersos gradus in perfectio=
ne/quelibet tamen dat esse simpliciter in actu: in
natura tamen materie que non est nisi pura potẽ=
tia/non possunt gradus potentialitatum inueniri
loquendo de illa potentialitate que non est aliud
ab essentia materie. ¶ Decimo patet q̃ cuz dici=
tur q̃ per formam scdm esse potẽtiale intelligitur 10
indeterminatio/ vel imperfectio / vel informitas
forme. Per esse autem actuale intelligitur deter=
minatio/perfectio/et forma/ vel species/ vel for=
malitas ipsius forme. talia non innituntur funda
mento reali: quia iperfectio et perfectio forme re
spectu ipsius forme perfecte & iperfecte non dicũt
aliam rem nec alium modum realem: sed alietas
quã iportant non est nisi quedaz alietas rationis
que conuenit forme vni ex habitudine vel cõpara
tione scdm rationẽ ad aliaz. Sicut em̃ materiali=
tas respectu materie nullo modo potest attribui
materie: nec vt res alia a materia: nec vt quidam
modus realis circa ipsum. ita etiam nec formali
tas potest attribui forme. et ideo per talia dicta
non nisi quedã figmenta iportari videntur.
¶ Undecimo patet q̃ non potest scdm doctrinã
philosophi accipi distinctio scdm actũ & potentiã 11
considerando vnã & eandez rem que est vere for=
ma scdm suã entitatẽ propriã existens in materia
ita vt sub quadã differẽtia se habeat ad hos duos
modos essendi: vt ipsa non variata scdm suã rea=
lem et essentialem entitatem sit indifferens ad ta
les diuersos modos vt scdm vnuz dicatur ens in
potẽtia simpliciter scdm aliũ dicatur ens in actu
simpliciter. Et tamen per istos modos nulla res
alia ab entitate forme iportetur. vt em̃ dictuz est
scdm doctrinã philosophi sola materia est id quo

aliquid est in potentia simpliciter/ et quelibet for=
ma substantialis quantũcunq; perfecta vel iper=
fecta est id quo aliquid est in actu simpliciter: ta=
men talis forma ponitur esse realiter in materia.
12 ¶Duodecimo patet ꝙ solum de materia põt ve=
re dici ꝙ ipsa est indifferẽs ꝓprie ad tales modos
scʒ ad actũ aliquẽ ⁊ formã ⁊ ad illius priuationeʒ
in habẽdo contrarias. quod em̃ sic est indifferens
ad aliqua duo habẽtia rationem terminorum in=
cõpossibiliũ oportet ꝙ realiter differat ab vtroq;
Per hoc em̃ philosophus.i. physicoꝝ scʒ ex com=
possibilitate terminoꝝ motus siue transmutatio=
nis ꝓbat ꝙ illud qđ stat vnum et idem ſm rem cũ
vtroq; termino/ab vtroq; realiter est diuersum ꝓ=
pter qđ ostẽderit materiam esse aliquid differens
a formis contrariis respectu quarũ indifferentiã
dicit habere. ergo similiter in proposito si essentia
forme sit aliquid indifferens ad modum eiꝰ essen=
tia potentialem ⁊ actualeʒ realiter erit differens
13 ab vtroq; cũ isti modi sint incõpossibiles. ¶De=
cimotertio: qꝛ ſm hoc essentia forme non erit ter=
minus generationis: qꝛ ꝑ generationem non acq=
ritur: sed quidã modus forme erit terminus ge=
nerationis/⁊ dicet generatio trãsmutatio moda=
lis ⁊ accidentalis non realis nec substantialis: cũ
ſm tenentes hanc positionem/ potentia siue mo=
dus potentialis essentie forme et actualitas siue
modus essendi actualis eiusdẽ ad genus qualita=
tis ꝑtineant. qꝛ dicere ꝙ forma substantialis q̃tũ
ad rem quã dicit est in ꝑdicamẽto substãtie. q̃tuʒ
vero ad diuersos modos est in predicamento q̃li=
tatis. ipsa em̃ potentia siue modus potẽtialis ad
secundã speciẽ qualitatis. actualitas siue modus
essendi actualis eiusdem ad p̃mã ab istis dicitur
ꝑtinere. ipsa autẽ forma ſm suam essentiã non va=
riatur: sed ſm modos predictos sicut isti dicunt.
14 ¶Decimoquarto ꝙ tales modi essendi potẽtia=
lis et actualis nõ dicunt modos ꝓprie loquendo
hoc videt: qꝛ modus de ratione sua videt impor=
tare aliquid cõsequenter se habens ad rem cuius
est modus dicens aliquã dispositionẽ vel habitu
dinem circa illã rem ⁊ rem ipsam cui intelligitur
adesse/supponit habere entitatẽ sibi cõuenientem
ſm se: nec illa ei ꝑ hmõi modos attribuit. ergo vi
det ꝙ forma debet esse in actu seipsa formalit an=
teq̃ sint ei modi sibi ꝯuenientes attribuendi. ergo
id quo forma dicit esse aliqđ in actu/modus eius
nõ põt esse: sed est aliqđ a modis suppositum.
15 ¶Decimoquinto ꝙ de intẽtione aristotelis sit po=
nere ꝙ forma ante terminũ generationis nõ p̃exi
stat in materia ſm essentiã suã realẽ ſm quã realẽ
cõpositionẽ faciat cũ materia: sed ipsa ſm nullam
aliã realitateʒ a realitate materie p̃existat in qua
dicit p̃existere in potẽtia inq̃tũ materia est in po=
tentia cuiꝰ transmutatione põt generari aliqđ cõ
positum ꝑ se cõprehendens materiã ⁊ formam in
actu: q̃ ꝓ tanto dicit priꝰ fuisse in potentia non sic
ꝙ ipsa in ꝓpria entitate sub modo tali p̃existeret
imo hmõi sue entitatis ſm se nihil p̃exeat sed sic
ꝙ p̃erat aliquid realiter ſm suã talẽ entitatem ꝙ
eius trãsmutatione ꝑ se poterat fieri aliqđ cõposi
tum. et ad euitandũ incõuenientẽs de creatione/ hoc
posuit phs scʒ ꝙ fit ex aliquo sui illud nõ creatur
Illud autẽ qđ fit ex aliquo sui oportet esse cõposi
tum ex talibus duobꝰ ꝙ scʒ vnũ istoꝝ p̃existat ex
quo fieri possit/⁊ ſm aliud nõ preexistat vt ſm id

fieri possit: qꝛ tñ illud in quo tale cõpositũ p̃erat
est talis nature ꝙ sua transmutatione tale cõposi
tum fieri põt ꝑ se. ideo totũ ⁊ in hoc etiã ipsa for=
ma p̃erat in potẽtia. ⁊ hoc pateʒ si cõsiderent que
circa hoc dicit in. 7. metaphisice vbi tractat p̃nci
paliter hanc materiã: qꝛ volens excludere dictas
positiões de creatione ⁊ latitatione formaꝝ acce
pit duas ꝓpositiones ꝓ fundamento quas proba
uit satis diffuse: quarũ vna est ꝙ forma nõ genera
tur ꝑ se sicut nec materia: sed totũ cõpositũ. Alte
ra autẽ est ꝙ oẽ qđ generat/generat ex materia q̃
est pars sui. et ex istis cõcludit ꝙ cõpositum gene
rat ex materia q̃ est pars sui: ⁊ ꝑ hoc euadit diffi=
cultatẽ de creatione: vbi cõcludit ibi palam. ergo
ꝙ nec species aliquodcũq; oporteʒ vocare in sensi
bili formã non fit/nec est eius generatio. et ibi di=
cit cõmentator ꝙ si forma esset artificiata. i. facta
tunc constitueret ex actione illiꝰ ab agente/et sic 16
forme esset forma. ¶Decimosexto cõmẽtator ex
ponens illa verba in. 7. q̃n nec ex ligno fit statua
aut de lateribꝰ domus si q̃s valde inspexerit non
vtiq; simplr dicet ꝙ oporteʒ ꝑmutatio fieri ex quo
sequit sed nõ ꝑmanẽte. et addit ꝙ nõ dicenduʒ est
ꝙ generatũ sit vnũ simplr. i. forma tñ sed cõposi=
tum ex materia ⁊ priuatione p̃cedẽti: qꝛ nõ gene=
ratio erit q̃n generãs ⁊ agẽs trãsmutat materiaʒ
donec in ea faciat formam: nec est ex aliquo ꝙ re=
maneat in sua dispositione eadẽ: qꝛ si materia re=
maneret in sua dispositione q̃n generans generat
generatũ. tunc generans non nisi formã tñ face=
ret: sed agens cũ aliqđ facit ex cupro/nõ facit ex
cupro formã tñ quẽadmoduʒ nõ facit materiã: sʒ
artifex facit cuprũ rotundũ esse/aut sanguinẽ esse
equũ. et non facit aliqđ vnũ in aliquo vno. Uer=
bi grã. Formã in subiecto q̃n manifestum est ꝙ si
facit ex aliquo aliud nõ aliud in aliud. facit em̃ ex
materia formatũ nõ in materia formã. Patet er=
go ꝙ phs ⁊ cõmẽtator ꝑ hoc excludũt creationeʒ
scʒ ꝙ generãs generat totũ ꝯpositũ ꝑ transmuta
tionẽ materie ex qua poterat fieri tale ꝯpositum:
qꝛ em̃ materia nõ materiã intrãsmutata: ideo to=
tum fit. Sic ergo ſm intẽtionẽ eorũ forma erat in
potẽtia materie nõ qꝛ ibi esset ſm esse eiꝰ reale di=
stinctuʒ a materia: sed qꝛ sic poterat transmutari
materia/nichil entitatis forme realiter p̃habens
vt fieret aliqđ formatũ ab agẽte. ¶Decimosepti 17
mo: qꝛ mirũ fuit ꝙ cũ ꝑ talẽ modũ qualem isti po
nunt nimis facile ⁊ euidẽs sit destruere creationẽ
imo etiã hoc est vere destruere generationẽ cũ po
nat forme ſm suã realẽ entitatẽ semꝑ p̃existere i
materia: q̃re ꝑ talẽ modũ ꝓcesserit ⁊ ad expressio=
nem modi nũc inuẽti attingere nõ poterãt: qꝛ q̃cũ
q; q̃ faciũt mẽtionẽ de forma quõ fit ⁊ quõ acq̃rit
sibi esse in termino trãsmutatiõis nũq̃ faciũt mẽ
tionẽ de tali modo accidẽtali ſm quẽ fiat ipsa for
ma p̃existẽs in sua entitate essentiali: immo semꝑ
exprimũt formã noĩe forme simplr ſm suã entita
tẽ realẽ essentialẽ dicẽtes ipsam simplr fieri ⁊ acq̃
rere esse eo modo quo sibi competit fieri: vt patet
dicta eoꝝ inspicienti. Dicit em̃ cõmẽtator vbi su=
pra. generatio erit q̃n generans transmutat mate
riam donec in ea faciat formã. ⁊c. ¶Euidẽter er
go apparet ſm intentionẽ philosophi ⁊ commen=
tatoris in pluribus locis ⁊ p̃cipue in. 7. metaphi=
sice ꝙ factioni siue generatiõi nõ p̃existit nisi ma=
teria cum priuatione forme fiende: ita ꝙ ex nõ fa

18 no sit san⁹. Decimooctauo: qꝛ eandē sentētiā phs
etiā ponit .i. phisi. vñ phs inqrit modū ⁊ gñatio-
nis ⁊ qd ꝑexistat/ ꝙ ꝗdam pars ex necessitate exi
stit: materia nāqꝫ pars inest eis ⁊ fit hoc planū est
ergo qd nō supponit aliqd de generato ꝑexistere
gñationi nisi solū materiā. vñ nō magis pōt dici
de forma naturali ꝙ materia existēte sub opposi
ta forma pl⁹ habeat de entitate reali ſm se ſm ꝓ-
prietatem nature sue ꝙ̄ materia nō existēte qñ nō
habet esse nisi in potētia agētis ponēns totum cō
positum ꝓducere ex nichilo. phs tñ hoc supposi-
to diceret eā nullo modo esse in potētia: qꝛ ponit
ꝙ ex nichilo nichil pōt fieri/ negās simpliciť crea
tionem. fideles autē dicunt ꝙ imo simpliciter est
in potentia et vere habet esse in potentia sic ꝙ po
test habere esse actu potētia agētis. ſm phm autē
materia existēte licet forma nō habeat ſm se ali-
quid entitatis sue nature: diciť tñ esse in potentia
inquantum in rerū natura iam existat aliqd ens
potentiale sic ꝙ eius trāsmutatione potest per se
fieri aliquod cōpositū cuius pars est materia pre
existens ⁊ forma que fit factione talis compositi.
¶ Scdo ostendūt ꝙ falsitas ⁊ īpossibilitas dicte
positiōis sit maior ⁊ manifestior ꝙ̄ aliarū: qd ostē
1 dunt .xj. rationib⁹: quarū prima talis. ¶ Constat
eñ ꝙ licet phi ꝓ maiori parte creationē tāqꝫ rem
impossibilē negauerit: tñ illa nō est negāda simpli
citer: imo ſm fidē catholicā ponēda est necessario
Supposita autē possibilitate creationis formam
aliquā creari nō solū a deo sed etiā a creatura spi
rituali et separata ꝑcipue nō est incōueniēs adeo
manifestū ꝙ possit hoc euidēter ab vnoquoqꝫ im-
probari. Sitr etiā supponēdo latitationē formaruz
non est falsitas adeo manifesta statim vnicuiqꝫ si-
cut est īponēdo qd poniť ī ista: qꝛ etiā est aliqñ cō
mixtio pluriū rerū quarū ꝗlibet est aliqd in actu
simplr: et tñ nō apparet qͦlibꝫ in sua actualitate.
vnde in dictis positionib⁹ nō apparēt incōpossibi
lia ⁊ contradictoria ꝗ in illis aliquo modo inclu
duntť ita euidēter sicut in hac positione: qꝛ in ista
apparēt manifeste cōtradictoria intuēti. et ideo a
sapiētib⁹ philosophia saltē sub hac forma non iue
niť positum. Per istā eñ poniť forma vel habens
formā simul ens ⁊ nō ens: vel esse ⁊ nō esse simplr
2 ¶ Scdo: qꝛ posito ſm istā aliqd vere fieri et non
fieri/ ⁊ vera ⁊ non vera trāsmutatione reali. cū eñ
illud qd est in potentia simplr/ sic nō ens simplr. ⁊
hoc qd poniť forma habere in materia solū in po
tentia ex illo modo essendi non pōt dici illud in ꝗ
est ens simplr: imo ē nō ens simplr. Itē cū forma
ſm suā realitatē in materia existēs sit ꝑfectio ma
terie ꝗ est illud quo aliquid est ens simplr ponere
formā ſm suā ꝓpriā naturā realiter esse in mate-
ria est ponere compositū cuius est esse simpliciť/
siue qd est ens simpliciter. ¶ Tertio: qꝛ dicere ꝙ
3 ipsa forma siue essentia seu entitas forme ꝑ quan-
dam indifferentiam potest cōsiderari sub positio
ne modi essendi actuali vel potentiali et cum exi-
stit sub vno vere est ens in potentia ⁊ non est ens
simpliciter tam ipsa ꝙ̄ illud cuius est. Cum autē
existit sub alio vere est in actu ⁊ ens simpliciter: si
ꝑ hmōi indifferentiam intelligatur ꝙ id quod no
mine forme importať/ potest cōsiderari vt nō ha-
bens aliquod esse reale in rerum natura ſm suam
propriam entitatem sed in potentia agentis nul-
la materia existente sicut erat in potentia soli⁹ dei
creantis ante rerum creationem/ aut etiam in po
tentia materie inquantū est trāsmutabilis ab agē
te transmutatione qua potest produci ꝑ se cōposi
tum aliquod cuius est forma si per modum actua
lem intelligať forma vt habēs esse reale in rerum
natura ſm suā propriā naturā ⁊ entitatē/ sic est ve
rum ꝙ forme cōpetit duplex modus essendi/ ⁊ ſm
vnum ipsa est illud cuius est/ est ens simpliciter ⁊
in actu: et ſm aliū in potentia/ ⁊ nulla contradi
ctio in hoc inueniť. sed si forme inueniť in rerū na
tura existens/ itelligať hmōi differentia taliū mo
dorū essendi circa ipsam: hoc est omnino irratio
nabile cōtradictionē implicans manifeste. ¶ Cū eñ
vt dictū est realitas forme non sit nisi ei⁹ actuali-
tas/ sicut realitas materie non est nisi eius poten
tialitas quedā ponere formā esse in rerū sub essen
tia potētiali vel modo tali ꝙ nō possit dici actua-
litas simplr: sed solū potētialitas quedā/ est dice-
re ꝙ sit forma ⁊ actus/ ⁊ non sit forma ⁊ act⁹: sicut
ponere materiā in rerū natura sic tñ ꝙ non possit
dici potētialitas quedā/ est dicere ꝙ sit potētia et
materia quedā/ ⁊ ꝙ non sit potētia ⁊ materia ꝗdā
¶ Quarto: qꝛ ꝗuis forma vna possit esse actualior 4
alia qꝛ est ꝑfectior siue in eadē spē cū differant ſm
magis ⁊ minus aliqñ siue in diuersis speciebꝫ nec
est nisi vna forma ꝗ sit act⁹ pur⁹: tamen nō pōt po-
ni ꝙ sit aliqua forma in rerum natura cui non cō-
ueniat esse formā simplr in genere suo: nec imper-
fectio vel ꝑfectio forme ꝑ que exprimūtur hmōi/
dicunt aliquid ꝑ quod possint cōuenire forme exi
stenti in rerum natura habere esse ſm modū potē
tialē: qꝛ ꝑ imꝑfectionē forme nō intelligiť aliud
ꝙ̄ forma imꝑfecta: ⁊ ꝑ ꝑfectionem aliud ꝙ̄ forma
ꝑfecta. ¶ Quinto: qꝛ licet tales modi essendi re- 5
spectu forme habentis esse realiter in materia nō
possint diuersificari modo predicto: imo si forma
existit in rerum natura siue in materia est ens sim
pliciter: tñ si hoc referať ad totum ꝯpositū sic bñ
dicunt diuersos modos essendi reales/ sic ꝙ illud
habet eē aliqd reale vel in rerū natura ſm dictos
modos/ sic ꝙ ſm modum essendi ei⁹ potētialē ve-
re est in potētia ⁊ nō est ens simplr: ⁊ ſm alium in
actu ⁊ ens simplr. existēte eñ cū materia trāsmu-
tatione cui⁹ produci pōt cōpositū in actu/ pōt dici
ꝙ ratiōe talis materie tale cōpositū habet eē rea
le: sed ſm modū essendi potētialē ⁊ imꝑfectum: qꝛ
iā est ad tale cōpositū ꝑtinens aliquid in rerū na
tura ꝑ quod siue ꝑ cuius trāsmutationē ipsum cō
positū natū est habere esse in actu simplr: illo aūt
cōposito ꝓducto habet esse ſm modū actualem ⁊
ꝑfectū qꝛ iā est in rerū natura illud ſm qd ꝯuenit
sibi esse in actu et esse simplr: sed hoc nō potest di-
ci de forma simplici ꝗ nō habet partē potētialem/
et partē actualē sicut cōpositū. ¶ Sexto: qꝛ cū ge 6
neratio sit transmutatio ad esse vel ens simplr ſm
substantiā ex nō ente simplr ſm talē substātiā po-
nendo ꝙ ante terminū generationis habeat esse
realiter forma in materia/ poniť ꝙ illud in quo est
forma generať sicut patet ꝑ se: qꝛ nulla transmu-
tatio realis est in qua terminus ad quem realiter
non differt a termio a quo. sed ita est hic si forma
ꝗ habet esse in termino generationis realiter ha-
bebat esse qñ subiectum generatiōis erat sub ter-
mino a quo. Nec sufficit dicere ꝙ sit variatio rea
lis scdm modos reales nō scdm res diuersas: qꝛ
non potest aliquis duci ad maius incōueniens ꝙ̄

ꝙ concedat ꝙ nullis eſt tranſmutatio realis ſic ꝙ
termini trāſmutatiōis īportēt diuerſas res ſed ſo
lum diuerſos modos circa eādē rē/⁊ ꝙ nō eſt ali=
qua trāſmutatio ſimplr ſed ſolū modalis. ❡ Se=
7 ptimo:q2 ponere aliqđ mediū inter ens ſm rōnē
⁊ ens ꝑ ſe qđ ē res aliqua ꝓdicamētalis /eſt figmē=
tum. ſicut ergo aliās fuit declaratū circa tranſmu=
tationē q̄ fit ſm magis ⁊ min⁹ ⁊ q̄ in terminis trāſ
mutationis minorē differentiā īportat: q2 etiā po
nit ꝙ nō fit ſic a cōtrario in cōtrariū ſic ꝙ diuerſi
ficēt ſpeciē de quo tñ apud aliquos poſſet eſſe du
bium ſaltē eſt talis differētia inter ipſos terminos
realis ꝙ nō pōt ſaluari realis tranſmutatio ſcđm
aliquā formā accidentalē ſm gradus q̄ īportant
ꝑ magis ⁊ min⁹ niſi in termio trāſmutationis ve
re ⁊ realiter ſit alia forma ſm eſſentiā ꝙ̄ in termi
no a quo: nec manere pōt ſubiectū trāſmutatiōis
talis realr ſub forma aliq̄ q̄ erat in tmino a q̄/ cū
ponaē eſſe in termio ad quē ſi ponaē ꝙ ſit trāſmu=
tatio realis. ita etiā in ꝓpoſito cū in trāſmutatio=
ne illa q̄ eſt manifeſte de cōtrario in cōtrariū/et q̄
eſt maxima tranſmutationū ſm quā variatio ma
xima fit in reb⁹ ꝙ̄tū ad trāſmutationes poſſibiles
in natura ſic ſcʒ ꝙ ſubiectū tranſmutationis ſi ve
re realr trāſmuteē dʒ eē ſic ꝓuatū forā q̄ abiicit ī
tmino trāſmutationis ꝙ ſm eſſentiā nullo mō ſit
eadē cū forma ſub qua eſt in termio a quo. ⁊ ſicut
idē declaratū fuit nō ſufficit dicere ꝙ magis ⁊ mi
nus dicāt diuerſos modos reales eiuſdeʒ forme
ſm q̄s pōt talis variatio realis ſumi qđ īpoſſibi=
le eſt ꝙ magis albū differat a minus albo aliq̄ mō
realiter/⁊ cū magis albū nō ſit res alia a min⁹ al-
bo vel in magis albo nō ſit res aliqua q̄ nō erat in
minus albo. Ita etiā in ꝓpoſito nō ſufficit dicere
ꝙ eſſe potētiale ⁊ actuale dicant diuerſos modos
reales eiuſdem forme ſm quos fit talis trāſmuta
tio realis ꝓpter eandē rationē. Inconueniēs eſt er
go ponere ꝙ in trāſmutatione maxia ſm ꝓncipia
nature poſſibilia nō fiat trāſmutatio niſi ſm q̄ſdā
8 modos reales. ❡ Octauo hoc patet ꝑ exemplū q̄
dictū ſuū cōfirmare nituē. dicūt eñ ꝙ mot⁹ loca=
lis eſt motus ver⁹ ⁊ ꝑim⁹ inter ceteros mot⁹ vt pa=
tet. 8. phiſicoꝝ. ⁊ tñ nō ē ibi variatio niſi ſm q̄ſdā
modos: q2 cū idē qđ erat in vno loco habet eſſe in
alio loco ex hoc nō ꝯtīgit vl' variari ſm rē ſʒ ſolū
ſm quoſdā modos q2 ſm vbi. et ſic eſt talis tranſ
mutatio realis ⁊ tñ nō eſt niſi modalis ꝓ ꝙ̄to eſt
ſm tales modos. Sed iſtđ nō valet. nā ſicut dicit
ꝯmētator. 5. phiſicoꝝ. mot⁹ habet duplex ſubiectū
Unū eſt ipſa res mota/⁊ ab iſto ſubiecto nō deno
minaē mot⁹/nec ſortiē ſpeciē/nec eſt id qđ ꝑ motū
acq̄riē. Aliud eſt natura in qua fit mot⁹ a qua ſor=
tiē ſpeciē. ⁊ ideo licet in motu locali nō ſit trāſmu
tatio ſubiecti mot⁹ qđ eſt res ipſa mota: niſi ſcđm
modū appellādo modū rei diſpoſitionē aliquam
realē ſm quā ipſa res ī eſſentia ⁊ natura ſua nō va
riaē: nichilominus in natura in qua fit mot⁹ ſcʒ vbi
eſt vera ⁊ realis trāſmutatio ⁊ eſſentialiter nō ſm
modū. ꝑ motū eñ localē nouū vbi acq̄riē nō ſolū
aliquis modus ipſi⁹ vbi. et ideo ſicut mobile qđ ē
in ſphera ignis nō eſt realiter ī loco terre: ita nec
in ipſo eſt realiter vbi qđ derelinquitur ex loco ter
re in ſuo locato in natura. ergo ī qua fit mot⁹ ſem=
per eſt tranſmutatio eſſentialiter: et ipſa per mo=
tum acquiritur realiter non modus eius tantum
ꝓpter quod etiam motus diſtinguiē ſcđm diſtin=
ctionem predicamentoꝝ quorum nature per mo=
tum acquiruntur vt patet. 5. phiſicoꝝ. Nec in tota
phiſica īueniē ꝙ alicubi dicaē a philoſopho vel cō
mentatore ꝙ mot⁹ alterationis habeat ſpeciem a
termino ad quem. nō autem motus localis: nec ꝙ
motus ſurſum ⁊ deorſum ſint vnus ſpecie. ❡ No 9
no: q2 ſi dicaē ſcđm aliquos qui vno actu perimūt
et excludunt a rerum natura ſeptē predicamenta
vt illa non dicant veras res veram ⁊ realem com
poſitionē cū ſuis ſubiectis faciētes / ſed dicūt tñ
modos quoſdā/ſiue quaſdam habitudines q2 nō
addunt rem aliquam: et ideo in ꝓpoſito ꝙ̄tum
ad motum localem fit variatio ſolum ſm quoſdā
modos reales: non autem ſcđm res/ cum tamen
adhuc reſeruentur ſcđm eos duo ꝓdicamēta rea=
lia ꝓter ſubſtātiā ſaltem cū tranſmutatio fit ſcđm
naturas illoꝝ non poterit dici q̄n fiat illa realiter
ſm eſſentias rerum que ſunt vere res ſimpliciter
et nō ſolū quidē modi reales /ſicut patʒ cū fit mo=
tus de albedine ad nigredinem. eſſe eñ album nō
dicit illud ſolum habere quēdam modum realem
ſed verā rem abſolutā. Patet ergo ꝙ predicta po
ſitio inter oēs falſas ⁊ impoſſibiles eſt in ſua im=
poſſibilitate manifeſtior. ❡ Decimo huiuſmodi 10
falſitas poteſt adhuc oſtendi ſic: q2 ſi ponaē ꝙ in
materia preexiſtit ſm eſſe potentiale forma ꝑ ge=
nerationem naturaliter producēda/ et eſt aliquid
realiter diſtinctum a materia/ponaē ꝙ ſit aliqua
materia in qua ſit forma ignis in actu/⁊ in ea non
ſit forma aque ſm realitatem ſuā propriam ſcđm
modum ſuū eſſendi potentialem contenta/ qđ vi=
detur poſſibile ex quo ſunt res eſſentialiter diffe=
rētes/talis ignis non erit aqua in potentia: vt na
turali trāſmutatiōe ex ipſo poſſit fieri aqua/ſed il
la fiet per creationem/quod videtur inconueniēs
❡ Undecimo. cum ſcđm aliquos impoſſibile ſit 11
ponere in rerum natura aliquid exiſtere ſcđm eſſe
potētiale excluſo eſſe actuali ꝓpter quod ponitur
ab aliquibus ꝙ nō poteſt poni in rerū natura ma=
teria que non ſit ꝑfecta forma ⁊ actu. ergo ſimili=
ter nō poterit poni forma in materia ſcđm ei⁹ eſſe
reale ſolū ſʒ eē potētiale abſq3 aliq̄ actualitate ei⁹
❡ Tertio reſpōdent rōnib⁹ ⁊ auctoritatib⁹ ꝯtra= 3. articul⁹.
rias dicētes ꝙ patʒ ex ꝓdictis ꝙ auctoritas phi ⁊
ꝯmentatoris nichil facit ꝓ eis. Unde cū dicit cō
mētator ꝙ ꝯpoſitū materiale eſt aliqđ vnū: q2 eſt
illud qđ ꝓmo eſt in potētia ⁊ poſt trāſferē de potē
tia ad actū/⁊ trāſlatio ei⁹ nō largiē ei multitudinē
ſed ꝑfectionē in eſſe ⁊ in toto hoc eſt vnū in actu
ītelligēdū ē qđ ꝑ iſta ītēdit ꝯmētator ibi oſtēdere
ꝙ diffinitio ꝯpoſiti ex mā ⁊ forma eſt vna ſimplr:
q2 etiā diffinitū. ſ. cōpoſitū ex talib⁹ duob⁹ eſt vnū
ſimplr ſiue vnū ſm eſſentiā ſimplicē. etiā ſic ꝙ nō
ꝯſtituiē ex duob⁹ eſſentijs ſʒ ex duob⁹ ꝓncipijs eſ=
ſentialib⁹ talib⁹ q̄ꝝ vnū depēdet ex alio ſm eſſen=
tiā et eſſe. ſicut materia q̄ eſt potētia ⁊ forma q̄ eſt
actus/ ꝓut etiā dicit ꝯmētator. 2. phiſicoꝝ: ꝙ ma=
teria et forma mutuo ſibi ſunt concomitatiue. ⁊c.
Non vult ergo dicere ꝙ in termino generationis
cum illud quod erat in potentia productum eſt in
actum nō ſit aliqua res vera cauſata ſed ꝙ illa eſt
talis nature ꝙ cum illa que preerat non cōſtituit
multitudinem ita ſcʒ ꝙ ex illis congregatis con=
ſtituatur aliquid non vnum ſimpliciter ſed tale ꝙ
ſit multa realiter: ſed eſt tale illud quod acquiri=
tur in termino generationis ꝙ illi compoſito qđ

pri⁹erat īpfectū. qꝛ nō erat ī rerū naꝰ nisi ꝑ alteraꝫ sui ptē. s. māꝫ dꝫ eē ꝑfectū qꝛ ꝑ illō habꝫ actualitatem. Per hoc ergo qꝺ dicit ꝙ cū illud quod erat in potentia prius postea est actu ibi non est aliud intelligat ꝙ totum compositum cum habet esse in actu non includit aliquid aliud. s. formationem ꝙ prius non includeret aliquomodo cum soluꝫ erat in potentia illud tamen vt includit ratio est compositum in actu qꝺ illud scꝺm propriam entitatē realiter comprehendit. quia cum est illud quo cōpositū simpliciter habꝫ esse tale aliud cū potētia siue cū mā non includit alietatem que constituat multitudinē simplr̄ cum eo cui aduenit ī termino generatiōis siue ī cōposito ꝙ prius hēbat eē soluꝫ in potentia cum aūt est solum sic ī potentia illō aūt si mā sic includit huiusmodi cōpositionē ꝙ nō cōprehendit illud scꝺm suā realitatem totā formalr̄ sed solū virtualiter inq̄ntū transmutatione sue ptē s. materie ſm q̄ preexistit huiusmodi compositū ī perfectū natū est perduci ſm effectus perfectum ī hoc actu ⁊ hoc modo bene differt cōpositū ī actu non sicut aliquid qꝺ est vnū simplr̄ ⁊ aliquid quod est multa sed vt perfectum ⁊ impfectum ita tanq̄ in ipso vt perfectū includit aliquid in actu realr̄ qꝺ nō includebat in illo ꝙ ſm īpfectum sed soluꝫ virtualiter ⁊ ī potentia ⁊ hoc ꝯsiderans cōmētator valde rationabilit̄ dicit ꝙ trāslatio sic existēs in potentia ad sic existere in actu non largitur multitudinē sed ꝑfectionem. qꝛ in translato non est aliquid realr̄ ꝙ non esset in ipso trāsferendo virtualiter aliud etiā cū hꝫ esse in actu nō constituit multitudinē cū alio sed ꝑfectionem vt dictū ē. sed neutrum dictorū principiorū ē aliquid ꝙ sit aliquod ens simpliciter ſꝫ se sc3 vnū habꝫ dependentiam essentialem ⁊ habitudinē ad aliud. ⁊ ecōuerso. ⁊ iō constituunt vnū simplicit̄ nō continens aliqua q̄ possint dici plura simplr̄. ⁊ ideo illud qꝺ acqritur ī termino transmutatiōis cū non sit aliquid ꝙ sit ens aliud simpliciter scꝺm se. sed est illud q̄ aliqd natū ē esse simplicit̄ cū aduenit entitati ꝙ aliquo modo ꝑerat cū nō adueniat ei vt alicui ꝙ sit aliqꝺ ens simplr̄ ſꝫ se sed ē illud quo aliquid pōt eē nō dicit̄ facere multitudinē cum ē sed ꝑfectionē eius causare inq̄ntū ē illud sine quo aliud ⁊ ꝑ qꝺ aliō nō potest habere esse simplicit̄ ⁊ perfectū sed solū in potentia ⁊ impfectū ⁊ ꝑ qꝺ aliud cōsequitur esse simplicit̄ ⁊ perfectum ⁊ sic forma adueniēs ſꝫ materie ipsa materia ⁊ forma nō possūt dici aliq̄ multa ⁊ plura sed aliquod vnū ꝑfectū. ¶ Qꝫ autem ita sint intelligenda dicta philosophi ⁊ commentatoris patet. qꝛ phs querens ibi causaꝫ vnitatis compositi ex materia et forma: siue quare illud ꝙ est in potentia postea habet esse in actu est esse vnū simplicit̄ cum habeat in actu aliquid qꝺ prius nō habebat in actu sed in potentia: ostendit ꝙ qꝛ illa ex quibus constituitur compositum sunt talia: ꝙ vnum est potentia scꝫ materia ⁊ aliud est actus scꝫ forma. ideo compositū oportet ꝙ sit vnuꝫ ex natura suorū principiorū intrinsecoꝝ. qꝛ ei mā essentialiter depēdet a forma sicut potētia ab actu. qꝛ ē ſm se potētia talis actualitatē non hñs. qꝛ etiā forma materialis depēdet a materia eo ꝙ nō est aliquod ens cui ſꝫ se ꝯueniat eē in actu qꝛ non est forma subsistēs sed est illud q̄ aliqd ē in actu ꝙ natū ē eē ī potētia ꝑ materiā iō ad hoc ꝙ tale cōpositū sit vnuꝫ simplicit̄ nō est alia cā querenda ꝯiungēs ista nisi

cū extrinseca agens scꝫ ꝙ tale ens cōpositū ꝙ ꝑius erat in potētia facit eē in actu sic ꝙ vna actione hic agit et ꝙ huiusmōi actiōis solū est vnꝰ teriꝰ ſꝫ se. s. ens in actu ꝙ ē cōpositū ex materia ⁊ forma ꝑ modū aūt ꝑ quē pōit alia pōs nō reddit̄ cā supioris q̄stii nec satisfacit sic q̄ont. Ad reddēdū ei causā huiusmōi quare scꝫ tale cōpositū ex talibꝰ pluribꝰ sit vnū simplr̄ vel facit ꝙ ipsa forma nō variata in essētia sua simplr̄ ſꝫ solū ſm quosdā modos qñqꝫ dicatur ī potentia qñqꝫ ī actu. qꝛ etiā ⁊ hoc eēt potētiale ad h̄ remanet questio sicut prius scꝫ quare forma tā cōstituta ī actu cū materia ꝑexistētꝰ facit vnū simplr̄ licet ei ex hoc aliquo mō videret̄ declarari ꝙ cū forma ſꝫ istum modū nō variet̄ essentialiter ꝙ sicut prius faciebat vnū cū materia cum si hēat esse solum in potentia ita etiam cum postea habet esse in actu faciet vnum cum eadem ex hoc tamen nullo modo ostendet̄ causa propt̄ quam ipsa essētia forme siue ſꝫ eius modum essendi actualem vl̄ potentialē faceret vnū simpliciter cum materia. ⁊ ideo mediū ē ꝙ intentio philosophi ē ibidē accipe actū ⁊ potentiā non ꝑ eē forme sic scꝺm diuersos modos variare ſꝫ pro ipsa materia. ⁊ ꝑ ipsa forma prout rationem actꝰ ⁊ potētie impoꝛtāt. ¶ Ad aliō est dicendū ꝙ verū ē ꝙ actꝰ ⁊ potētia siue ens actu ⁊ ens in potētia ad eandem speciem pertinet non tū simplr̄ ⁊ viuoce. ſꝫ ſꝫ qꝺ ⁊ analogice ꝙ si sic itelligēdō ē ꝙ vtrumqꝫ specię participet simpliciter: et in actu sed sicut illud qꝺ iam actu est sub specie habens quicq̄d ad speciem ꝑtinet: ⁊ illud qꝺ natū est esse sub illa nōdū tamen existēs sub eadē. qꝛ est carens eo ꝙ principaliꝰ ad ipm pertinet. s. ipsa forma ⁊ ideo cū species sit a forma differūt sicut illō qꝺ hꝫ iā formā spēi simplr̄ ⁊ ī actu ⁊ sicut illō qꝺ ipaꝫ nō hꝫ ſꝫ solū natū est habere. cū ei aliqd sit ī potētia duplr̄. vno mō ſꝫ aliqd sui sicut māl(ia) existunt in potētia existēte mā ī reꝝ nā. Alio mō ſꝫ potētiaꝫ agentꝫ qꝛ. s. pñt eē t̄minꝰ actiōis diuīe de nullo aliqd ꝑducente; sicut cū de aliquo cōpō māli nichil ē ī reꝝ natura dr̄ tñ esse ens ī potentia inq̄ntū actiōe dei potest hr̄e esse ī reꝝ natura ſꝫ se. ⁊ tale ens ī potētia ꝑtinere dr̄ ad eādē speciē ad quā ꝑtinet cū hꝫ esse ī actu. ꝯstat tñ ꝙ multū realis ē differentia entis sicut ī potētia ⁊ in actu. s. ſm ꝙ hꝫ eē solū virtualr̄ in potentia cāe efficiētis ⁊ ſꝫ ꝙ habet eē ī seipsa formaliter. licet q̄ nō ꝑtineant ad diuersas spēs diuersas ⁊ disparatas entitates impoꝛtantes non tamen pertinent ad eandem speciem simpliciter ſꝫ modo supradicto qꝺ patet qꝛ nomen spēi ⁊ diffinitio ipiꝰ de vno ꝑdicat̄ simplr̄ nō aūt de alio. ignis enim in actu est ignis simplicit̄ sed ignis in potentia non est ignis simplicit̄ ſꝫ est non ignis simplr̄. ignis aūt solum ī potentia. similiter etiam patet ꝙ diffinitio ignis de vtroqꝫ non simplr̄ ⁊ vniformiter ꝑdicat̄. ¶ Ad aliud ē dicendū ꝙ si cōuenienter accipiat̄ ens ī potentia scꝺꝫ ꝙ ē mediū int̄ ens ī actu ⁊ negationē simplr̄ siue nō ens simplr̄ qꝛ scꝫ nullā realē entitatē habet scꝺm seipsum ī reruꝫ natura: cū illud debeat realiter differre ab extremis sicut non potest realiter differre a negatione vel a non ente simpliciter vbi aliquid entitatis in rerum natura existentis non importatur per qꝺ nō entitas siue negatio simpliciter excluditur: ita etiam non potest realiter differre ab alio extremo ꝙ est actꝰ si formaliter aliquid illius entitatis icludat. ⁊ ex hoc habetur ꝙ tale ens in potētia non sit realiter

aliquod a materia q̃ q̃dē materia sola ē id ꝑ quod aliquid vere est ĩ potentia ⁊ ꝙ vere ē mediũ inť nõ ēs siue negationē simplr ꝙ ē oĩo nõ ēs siue nihil ⁊ inť ēs simplr ꝙ est ēs ĩ actu. ¶ Itē si materia nõ ē illud qđ sic dr̃ mediũ ipsa etiã nõ est aliquod extremoꝝ. ꝗ ipsa nihil oĩno ē in reꝝ natura. ¶ Per supradicta ptꝫ sufficiēs responsio ad aliđ dicẽdo ꝙ lꝫ ī termĩnũ gñationis vel ꝑexistat de entitate forme sed tota accipiet eē in termio gñationis ex hoc tamē nõ cõcludit ꝙ creetur immo etiã ꝙ nec generet ꝓprie ⁊ ꝑ se qꝛ vt dictũ ē forme naturali nõ cõpetit fieri nec ꝑ creationē nec ꝑ gñationē. qꝛ nõ dicit entitatē q̃ sit aliqua essentia absoluta ßm se sed dependẽtē ĩ suo esse ab alio cũ q̃ facit vnã essentiã simplicē q̃dē sic ꝙ nõ cõpositã ex pluribus ꝑfectꝭ eēntiis et iđ cõpetit ei per se esse et fieri ⁊. qꝛ illud anteq̃ fiat ꝑexistit ßꝫ aliq̃d sui. s. ßm materiã q̃ ad eiꝰ essentiã patet. iđ non fit ex nichilo et qꝛ cum sit cõpositũ siue formatũ transmutatõe materie ꝑ se vt res ꝑ se gñatiõis fit etiã forma ßꝫ quã habet eē in actu iđ etiã forma ꝑ se nec fit ex aliquo nisi fit ex nihilo fit cũ nõ ex nihilo imo ex aliquo lq̃tũ fit factiõe cõpositi ex quo tamē hꝫ aliã entitatem a materia querẽdũ ē a quo habet suã entitatem Dr̃ ꝙ licet entitatem aliã habeat dicto modo: s. sic a mã dependẽtem tamē nõ est querendum vnde hẽat entitatem nisi sicut q̃rereť de composito ⁊ ideo dicẽdũ ꝙ qꝛ compositũ est qđ ꝑ se fit/⁊ fit ex aliqua ꝑte sui in qua totum compositum erat in potentia inq̃tum. s. transmutatione materie ab agente põt fieri in actũ/dicendũ ꝙ vnde compositum habet suã entitatem. inde habet forma suã entitatem. s. ex mã vt ex materiali principio et ex efficiente efficienť/ et ex seipã formaliter. ¶ Item esse forme existens ßm modum potentialem non potest dici tale medium inter ens ⁊ nõ ēs: cum ipsa sit in mã aliq̃d existens in reꝝ natura infra quã nõ ē nõ ens simpliciter sꝫ materia. ¶ Ex hoc vlterius põt cõcludi ꝙ ꝯpositũ ex materia ⁊ forma ßm modũ potentialē sōle non sit etiã medium inter ēs ⁊ nõ ens simplr cũ non cõtineat in se solũ naturã ꝓximã nõ enti simplr q̃ nõ est aliud q̃ꝫ materia et sic patet ꝙ materia solũ dꝫ dici medium inť ēs simplr ⁊ nõ ēs in quo. s. entitate comprehenditur esse forme.

4. articlo ¶ Quarto destruũt simile qđ adducũt de modis diuinis. dicunt ei primi ꝙ sicut a diuina eēntia simplicissima oriunť diuersi modi reales absoluti ⁊ ĩ diuino esse simplicissimo radicanť. qꝛ bonitas ⁊ veritas ⁊ alia huiusmodi q̃ dicunt aliquid realiter in deo non autem res absolutas. qꝛ compositionem faceret ĩ deo oportet aũt ꝙ dicãt vel res vľ modos reales. qꝛ nõ possunt dicere aliq̃d ꝙ sit ens ßꝫ rõeꝫ solũ. qꝛ nõ hñt esse in deo solũ per cõparationē intellectus sꝫ illa circũscripta realiť sunt ĩ ipõ. ꝗ relinquitur ꝙ dicãt quosdaꝫ modos reales ita etiaꝫ in materia possunt esse multi modi reales potẽtiales forma. ¶ Ad quod isti respondent ꝙ in diuinis non ponit̃ aliqua pluralitas nisi suppositoꝝ realiter ab inuicem distinctorum sc̃d̃m oppositionem relatiuam inq̃tum vnum est ab vno. et tertium a duobus et ꝓprietatibus relatiuis scꝫ quas huiusmodi distinctio attenditur. sed propter hoc ad essentiam diuinam comparantur/nulla est ibi realis distinctio sed tamen sc̃d̃m ens rationis esse enim in patre et pater non dicunt plura sc̃d̃m rem sed solum sc̃d̃m rationē. similiter etiã essentia pris et ipsa paternitas et sic de aliis. ⁊ qꝛ diuina eēntia ē simplicissima. qꝛ actꝰ purꝰ cui repugnat q̃cũq̃ cõpositio vel multitudo realis q̃tum ad eã/ q̃ ĩptãt entitatē absolutã ⁊ sola fide tenetur ꝙ in deo sit talis distinctio sc̃d̃m supposita ⁊ ßꝫ ꝓprietates relatiuas cuius veritatis euidentiã itellectus ex nãlibꝰ nõ capit q̃tũ ad oĩa alia q̃ de deo dñr vľ đo ꝯueniũt esse tenendũ ꝙ nec ab eēntia diuina nec ab inuiceꝫ differũt nisi sola rõne. vñ ßm boetiũ: ĩ diuinis substantia cõtinet vnitatē. s. ßm substantiã siue ßꝫ ea q̃ ßꝫ sbãꝫ dicũť ⁊ tribꝰ ꝑsonis ꝯueniẽť ꝯueniũt ĩ diuinis nulla distinctio inuenit̃. relatio vero multiplicat trinitatem. i. omnis pluralitas realis q̃ ĩ diuinis inuenit̃ ꝯsistit ĩ suppositis relatiuis vel ꝓprietatibus q̃ relatiões dicunť. ¶ Circa hoc autē est plenꝰ intelligendũ ꝙ q̃cquid ē in reꝝ natura est ens aliqđ/ēs ei diuidiť ĩ ens ßm aĩam ⁊ ĩ ens extra aĩaꝫ siue in ens cui conuenit esse id qđ ē solũ ßm aĩe aliquã cõceptionem. Ens aũt extra aĩam diuiditur in ens ꝑ se ⁊ in ens ꝑ accidens. Ens aũt ꝑ accidẽs ē qđ cõtingit ex cõcursu aliquoꝝ entiuꝫ ad se inuicem essentialiter non connexorum siue habitudinem essentialem: ⁊ ꝑ se inter se non habentium ꝙ sub nullius artis consideratõnem consistit propť ꝙ ad considerationem metaphisice que est sciẽtia vniuersalissima comprehẽdit̃. ens aũt ꝑ se qđ ē ēs cui conuenit ex natura sue speciei esse aliquid determinatuꝫ in natura seipso formaliter est qđ per se diuiditur in decem predicamenta vel rerum genera. hoc autem patet in sexto Metaphisice. ⁊ circa ista genera entis insudauerũt qui de rebus scientias tradiderunt. nec inuenitur ab antiq̃s sapiẽtibus traditum aliquod aliud genus entis. non ē ꝗ ĩ genere entis de quo considerare habeat aliqua scientia mediũ inter ens simplr reale extra aĩam ⁊ inter ens ßm rõneꝫ nec est differentia media inter differre aliqua re ⁊ inter differre aliqua ratione. ⁊ entia predicta sic se habent ad inuicem ꝙ quandocunq̃ plura ex ipsis conueniunt in vnum sc̃d̃m subiectum ibi est vere compositio realis. quia entiuꝫ pluralitas in eodem. sed in talibus que sunt entia per se extra aĩam est ordo et sũt gradus in ꝑfectione entitatis inter illa. qꝛ quedã sunt ẽtia simpliciter. s. que sunt in genere substantie quedam autem entis. quia sunt entis simpliciter quedam hitudines ei dispositiones q̃ est substantia talia aũt ẽtia sunt nouē genera accidentis q̃ possũt dici modi q̃dam reales substantie respectu cuius sunt ẽtia diminuta. ¶ Circa ens autem secundum rationem ē intelligendum ꝙ l entr ꝑ se ⁊ circa ens ꝑ se nihil ponit sꝫ tota eiꝰ entitas q̃ est ex cõsideratione aĩe est in ipã aĩma realiter non in rebus conceptis. ꝗ ꝗ circa aliquam rem vnã inueniantur plura aliq̃: que dicunť ratione differre ex hoc non dicetur talis res compositio vel magis compositum. quia ista multitudo non est aliq̃d ĩ re cui attribuit̃ sꝫ in aĩa cõcipiẽte rē vnã sub talibus diuersis rõibꝰ q̃bꝰ eĩ rñdẽt ex ꝑte reꝝ ꝓ fũdamẽto aliq̃ res vna et simplex q̃ ab intellectu põt ꝯparari ad diuẽsa. ex cuiusmõi comparatione sub talibus diuersis ratõibus potest huiusmõi res vna concipi. ¶ Ad propositũ ꝗ est dicendũ ꝙ dicere hẽre aliquid in reꝝ natura nõ tñ ßm cõceptionē anime ꝙ est ens ßm rõnem sed extra aĩam id est cuius entitatis realis nõ ē ex cõceptione aĩe: ⁊ tamē non sit ens vel res simpliciter ⁊ realiter sic. s. ꝙ cũ alio verã compõem ⁊ verã

multitudinē faciēs est figmentū loquendo vniuersalr de oībus que entia absoluta īportāt: ⁊ etiā de illis q̄ relatiōes reales dicūt exceptis diuinis relatiōibus que licet sint relationes reales nullā tamē cōpositionē faciūt cū relato. sapientia ḡ ⁊ bonitas ⁊ alia q̄cūq̄ huiusmodi que de eo p̄dicantur ⁊ tribus personis cōueniūt respectu essentie diuine nō dicunt nisi ens ɓm rationē nec īptant aliq̄d differēs ab eo nisi sola rōe. nec etiā ista int̄ se differūt nisi sola rōne ⁊ hoc etiā patet per cōmentatorē. 12. methaphisice. rep̄hendētē fideles ī hoc ꝙ reputabāt eos ponere trinitatē p̄sonarū distinctarum realiter rōne distinctionis huiusmōi attributorum ostendēs ibi ꝙ cū hec differāt. nisi solū rōne circa deū nullā pluralitatem dicunt realē Consiliter sūt reprobandi fideles qui ex talib⁹ nituntur declarare veritatem trinitatis personarū. qꝛ ad h̄ nō faciunt plus illa q̄ essentia diuina simplex ⁊ indistincta ⁊ ex talib⁹ derogat̄ veritati fidei inq̄ntum hi. q̄ circa rōez sciunt ꝙ talia nō dicunt aliquos mōs reales sed tantū entia ɓz rationē ⁊ vidētes ꝙ magni theologi nichilōi⁹ nitūtur declārare magis ꝙ talis d̄fa realiū mōꝝ requirit̄ ad euacuationē distinctarū p̄sonaꝝ min⁹ firmit̄ inheret virtuti fidei. ¶ Si ḡ per modos reales ītelligit̄ aliud q̄ p̄ ens ɓz rōez nō potest dici ꝙ talia ī deo dicāt modos reales. qꝛ faceret ī eo cōpositionē non ē eni p̄ hoc intelligendū ꝙ bonitas separata. ⁊ alia huiusmōi q̄ respectu dei dicūt̄ ētia ɓz rōez: ⁊ ab inuicē differre rōe habeāt esse id ꝙ sunt p̄ ɔceptionē ītellectus. qd̄ si nō esset ītellectus ɔcipiēs ꝙ de⁹ non esset sapiens ⁊ bon⁹ ⁊ huiusmōi ex cōceptione ei intellectus deo nichil acq̄rit̄: imo qꝛ de⁹ ratione sue infinite et illimitate perfectionis omnia que in creaturis ɓm realē diuersitatem p̄fectionem simplr̄ ipoitāt ī seipso vnite absq̄ quacunq̄ multitudine p̄fectissime cōprehendit ideo id qd̄ ī creaturis nōie sapientie ītelligit̄ vt realit̄ differens a bonitate ⁊ sūt in deo sapiētia bonitas res ita vna ⁊ simplex et omnino indistincta re ⁊ rōne circunscripta cōceptōe intellect⁹ sicut est ip̄a essentia diuina / ab intellectu autē nō causantur huiusmodi perfectiones in deo sed ipse q̄ in deo sunt vna ratio simplex ab intellectu apprehenduntur sub diuersis ronib⁹ ex comparatione eminentis perfectionis diuine vnius et simplicis ad perfectiones creaturaꝝ multiplices ⁊ distinctas ¶ Q̄ʒ autem si per modum realem intelligatur aliquid in rerum natura importans aliquid aliud q̄ per ens scd̄m rationem importetur sic aliud realiter ab eo cui⁹ est modus compositionē cum eo faciens potest sic declarari. quoniam enim dicitur modus realis hoc ꝙ dico reale importat quandā declarationem et contractionē respectu modi cui videtur respondere alia determinatio que potest dici rationalis. sicut ergo distinguitur res in rem que est in anima et in rem simpliciter que est extra naturam sic modus distinguitur vt dicatur modus realis que conuenit rei scd̄m ꝙ est aliquid in rerum natura preter conceptionem intellect⁹. modus autem rationalis dicatur ꝙ conuenit rei ɓm ꝙ cadit sub cōceptione intellectus sed ita se habet modus rationalis respectu illius cuius est mod⁹ ꝙ est aliquid essentialiter differens ab eo. qd̄ patet ex eo. quia illud quod de vno predicatur essentialiter ⁊ per se non potest de alio consimiliter predicari. vbi contra. hoc nomie homo importatur aliq̄d quod cadit sub conceptione intellectus prima / et dicitur prima intētio circa ꝙ secunda intellectus conceptione constituitur quidam modus qui dicitur vniuersale vel species et dicitur secunda intentio. constat autē ꝙ huiusmodi modus qui nomie vniuersalis exprimitur essentialiter differt ab huiusmōi re concepta ab intellectu que nomine hois exprimit̄. ⁊ ei ista ē vera p̄ se hō ē substātia ista ē fls vlē vel species ē sbā. ḡ similit̄ ita se hēbit mod⁹ realis respectu illi⁹ cui⁹ est modus. qꝛ essentialit̄ erit diuis ab eo. ⁊ hoc videt̄ eē ītētio auicē. 4. 5. metha. vbi dī ꝙ rei cōuenit duplex esse: triplicem autem habet considerationē. res eni nō habent eē nisi in aīa ɓm ꝙ cadit sub ɔceptōe ītellectus: aut in re extra ꝙ cōpetit sibi ɓm se absq̄ cōparatiōe aīe ⁊ vtriq̄ istoꝝ modoꝝ essendi competit sua cōsideratio p̄pria ⁊ ɓm hoc res habent duplicē cōsideratonē sed p̄ter hoc habet tertiam cōsiderationē ɓm ꝙ cōsideratur absolute ⁊ indeteriate absq̄ hoc ꝙ cōsideret̄ deteriate ɓm eē qd̄ habet in aīa. vel ɓz eē qd̄ hz extra aīam ɓm se / licet huic tertie consideratoni non r̄ndeat aliquod eē siue aliquis modus eēndi realis. quibus suppositis declarat Auicenna: ꝙ rei ɓm esse qd̄ habet in aīa cōueniūt p̄dicti modi rōnales siue accidentia que sunt intētiones secunde logicales. ɓm esse aut qd̄ hz extra aīam ī se ip̄a cōueniunt ei modi reales q̄ sunt accidētia realiter verā cōpōem cum rebus quarū sunt modi faciētia: alioquin si modus realis nō importet aliquā alietatē realē respectu rei cuius est modus seq̄tur ꝙ vnū ⁊ idem simplex sit modus respectu suipsi⁹ ¶ Ad rōnem ergo dicendū ꝙ p̄prie loquendo de modo reali sapientia ⁊ bonitas / ⁊ alia hmōi ī deo non dicunt aliquos modos reales sed extendēdo nomen modi realis ad ens ɓm rōem qui r̄ndet ex parte rei p̄ fundamēto vnū ens reale. sic predicta in deo possūt dici modi reales. qꝛ ei qd̄ in istis noībus exp̄mitur r̄ndet p̄fectio diue essentie p̄ fundamento. q̄ p̄dicta vnita in se eminēter cōprehendit. q̄n ergo d̄r ꝙ non solum dn̄t ista in deo entia scd̄m rōem. qꝛ absq̄ cōceptiōe intellectus in deo sit sub rōe simplicis p̄fectionis illud quod p̄ fundamento eis q̄ p̄dictis noībus ītelligitur r̄ndet: dū tamē oīs diuersitas ⁊ distinctio talis p̄fectionis scd̄z ꝙ est extra aīam illam in cōparatione ad diuersas p̄fectiōes concipientem si non eēt intellectus concipiet oīno cessaret. qꝛ vt predictū est talis multitudo vel diuersitas scd̄m rōem nō est nisi ab intellectu cōcipiente. ¶ Octaua opinio magis fantastica quorūdā est posteriorū ꝙ. s. materia conuertatur in formā in transmutatiōe naturali circa qd̄ tria faciunt. primo p̄bant hoc. scd̄o declarant. t̄tio remouēt quasdā instantias. ¶ Q̄ʒ ergo materia conuertatur in formā p̄z quattuor vijs. Primo ex p̄te transmutationis: sic p̄ma transmutatio debet eē simplex. qꝛ in oī genere motuū ⁊ mutationuꝫ ē dare aliqd̄ primū simplicissimū: sicut motū primi mobilis sed mutatio simplex est illa / cuius termini sunt simplices et ip̄a in se non est successiua. ergo ante oēm generationē cuius terinus a quo vel ad quē est q̄d cōpositū ⁊ quē p̄cedit alteratio successiua ē dare vnā simplicē trāsmutationem. nec ē alia nisi illa q̄ materia ɔuertit̄ ī obiectum simplex qd̄ nō sit cōpositū ex materia ⁊ forma. qꝛ et hoc sonat nomē elementi. ḡ elā simplicia et celū formata sūt ex p̄existēti mā simplici mutatōe sbā. Scd̄o ex p̄te

8. opinio.

1

2

materie sicut se habet põa ad mutabilitatẽ sic act⁹
ad imutabilitatẽ sed de⁹ q2 ẽ act⁹ purus ẽ oĩno imu
tabilis. ergo materia que est potentia pura est omnino
transmutabilis et totaliter ita scilicet vt nichil ei⁹
maneat in termino transmutationis sed tota mu=
tetur in formã non q̃ sit altera pars ꝯpositi i3 i sup
positum simplex ens actu sine aliquo potentiali
3 distincto essentialiter ab actu. ¶ Preterea mate=
ria determiaẽ per formã sed si materia itrãsmuta
ta manet sub forma q̃l3 ita indeẽminata ẽ in eẽntia
sua sicut ante. vel sine ea. vnde sicut essentia hoĩs
non fit alterius speciei per hoc q substernitur acci
denti. q2 ipsa essentia non mutaẽ ita non eẽt rõ qua=
re essentia maẽie mag3 ptineret ad istam spẽ3 q̃ad
4. aliã p hoc q sit sub hac forma nõ illa. ¶ Preter=
ea materia est ingenerabilis et incorruptibilis
per se ꝛ per accidẽs. primo phisicorum. forma aũt
p accidẽs generaẽ / et corrumpiẽ. cum igiẽ forma
sit in materia: et non econuerso: si materia manet
sub ea videẽ q magis materia sit causa subsisten=
di forme q̃ ecõuerso. ¶ Nec obstat q materia nõ
põt esse sine forma. q2 nec ecõuerso vt i plurib⁹. P=
terea subiectũ est cã subsistẽdi passiõi q̃uis nõ pos
sit esse sine eis. ¶ Tertio ex parte forme: forme
5. quax subiectũ est vnũ et indeterminatu3 ꝛ vilitate
dispositũ non habẽtes ad seinuicẽ cõtrarietatẽ si=
mul recipiunẽ i eo vt plures species in dyaphano
sed substantie nichil est contrariũ. ergo forme plures
ꝛ substantiales nõ ordinate simul eẽnt in eadẽ par
te materie: si materia ẽ subiectũ forme substractũ
¶ Preterea si forma nõ sit sed compositum q̃ nec
6. aĩa creaẽ. ¶ Quarto ex parte ꝯpositi vł suppositi
qđ p aliõ fit. q2 aũt ip3 ẽ ꝯpositũ ex mã ꝛ foã: aĩ foã
tm̃ / si foã tm̃ / hẽo ꝯpositũ. si aũt fuit ꝯpositũ ex mã
ꝛ forma. aut oẽs ptes ei⁹ fiũt aut nõ. si nõ õs ptes
ei⁹ fiunt de nouo ẽ tantũ forma. ergo ꝯpositũ nõ p̃mo
fit. q2 vt videẽ. 7. phisicorũ: in pricipio. qđ cõpetit
toti ratione partis nõ cõpetit ei primo ꝛ per se. si
aũt ẽ ambe ptes fiant cũ ex ente in potentia fiat ẽs
actu forma quidẽ sic ex materia / materia aũtẽ non
fit id qđ erat puta materia / vel potentia. ergo fit
act⁹ ꝛ forma ¶ Preterea diuersitas i effectib⁹ du
7. plex ẽ. 8. metaphisice aut ex parte agẽtiũ aut ma
terie. nõ aũt ex pte materie si ipa semp eadẽ manet
8. ergo. ꝛc ¶ Preterea deẽminatũ fit ex indeterĩato hẽ
forma ex materia id aũt ex quo fit aliq̃d nõ mãet
i illo sicut ex ilano fit sanꝰ l3 illđ qđ fit aliđ mãeat
vt hõq̃ fit alb⁹ manet sub albedie. ꝛ si dicatur q ex
ere fit statua hoc ẽ rõe insignificati q nõ manet.
¶ Scđo declarat qualis sit ista transmutatio. q2
2. articul⁹ nõ est accidentalis. tũ q2 / cũ q2 termini a quibus
denoiatur sunt substãtia s3 substantialis non que ẽ
generatio ꝛ corruptio cũ mã sit ingenerabilis ꝛ in
corruptibilis sed trãsubstantialis non entis i ens
actũ p̃exñs q̃lis ẽ in ꝯsecratione: ẽ entis i potẽtia
p̃existentia i ens actu nõ preexistens: ꝛ hoc est pri
ma mutatio simplex. scđa vero nõ ẽ eque simplex
elemẽtoꝝ. s. in mixta in quib⁹ manẽt ẽm esse relatu3
non aũt ẽm esse absolutum. Unde mixta realiter
sint cõposita ex elemẽtis pluribus ẽ3 esse relata si
absoluta. q2 p resolutionẽ fiunt absoluta. ¶ Ter=
tia mutatio magis cõposita ẽ i pcessu nature. q2 i
processu nature ad actum et perfectionem semper
proceditur. et a simplicioribus ad compositiora.
vnde ex mixtis manẽtibus scđm esse relatum i di
2. uersis partibus fiunt animata. ¶ Et sciendu3 q
prima mutatio pertinet ad auctorem nature tãtũ
alie vere ad naturam tñ q2 virtus eius extensa nõ
se extendit vsq3 ad materiam primã sed ipam sup
ponit vt stramenta. iđ vsq3 ad elemẽta tm̃ resoluit
¶ Preterea. potentie passiue determinate rñdet
actiuũ determinatũ. indeterminate aũt agens vni 3.
uersale qđ est deus: talis aũt est potentia materie
prime. vnde nec natura vnũ elementum mutat in
aliud sed probet scripturas q quattuor elementa
sunt cõtinua nec se alterãt per cõsequẽs in suis ex
tremitatibus. q̃ autem vidẽtur se corrumpere mix
ta sunt q̃uis elementa esse videantur: sicut aqua q̃
est apud nos cuius sapor ostendit eam esse mixtã:
q2 illa qualitas est ꝓprietas mixtoꝝ vt color. odor
et sapor. Hoc eciã confirmatur primo per dicta sã=
ctorum qui omnia corpora simplicia dicunt ꝓdu=
cta ex materia inuisibili primo creata. Hebre. xi.
aptata secula vt ex inuisibilibus ꝛc. et materia est
vnũ de quattuor coequeuis ¶ Preterea. quod h3
oppõm ad terminũ ad quem non manet cum eo in 4.
fine transmutationis. vt cum ex albo fit nigrũ: ma
net quidẽ subiectum sed non albedo. 1. phisicoru3.
sed materia habet oppõm ad formam que non est
maior oppositio sub ente q̃ actus ꝛ potentie: que
sunt prime eiusdem. vel quasi dfe. Sed prime dfe
cuiuslibet generis maxime a se distant. ergo. ꝛc.
¶ Preterea. 5. phisicorũ ꝛ primo de generatione 5.
licet alteratio fiat ex subiecto in subiectũ cum ge
neratio et substãtialis mutatio ex non subiecto.
¶ Preterea. 7. methaphi. qđ fit sic ex non ꝑmanẽ
te. ¶ Preterea. 8. q potentia fit actus ¶ Pretea
ibidem. vltima materia et forma idem. ¶ Ite au
gustinus libro. 9. trini. mutabilitas rerum muta=
biliũ est capax formarũ. ꝛ idem qđ se habet ad for
mas sicut sonus ad cãtum speciosum. constat autẽ
q cantus speciosus non dicit aliquid realiter cõ=
positũ ex specie sicut forma et sono sicut materia.
¶ Preterea. Ex elementis fiunt mixta sicut ex
massa cubitali fit duorum cubitorum non q massa
tollatur aut q̃titas sed ipa terminatio mutatur.
ergo cum in elementis inducitur forma mixti ma
net substantia sola actualis terminatio et absolu=
ta mutatur. Similiter cũ quantitas augetur vel
minuitur: sola termiatio mutatur sed essentia q̃ti
tatis manet. Unde ẽm eos in oĩ transmutatione
naturali manet aliquod idẽ subiectum: q2 est non
p̃ma mutatio. et p̃ma mutatio debet esse tota mu=
tatio vt nichil preexistens maneat non mutatum.
ꝛ talem dicũt p̃mã productionẽ corporum simpli=
cium ex materia simpliciter prima.
¶ Tertio remouẽt quattuor instãtias. vñ cũ dici
tur eadẽ est materia cõtrarioꝝ: verũ est p indfam. 3. articul⁹.
q2 ex materia p̃ma quãtũ est de se eq̃ põt fieri ignis
ꝛ aqua. ¶ Ite materia fuit eadẽ nũero ex q̃ p̃mo
fact⁹ fuit ignis et de qua mediante igne fit aq̃ si eẽ
sic q2 vna eẽntia sig̃ta maneat sub vtroq3 cõtrari
orũ: qđ p3. q2 materia poniẽ i diffione naturaliũ si
cut ꝛ forma. vñ sicut ẽ alia diffio ꝯtrarioꝝ quo ad
oẽs ptes sicut et alia mã / q̃uis diffio logica q̃ ad
gen⁹ sit eadẽ cõtrarioꝝ. ¶ Ad secũdũ. si mã ñ ma
net p⁹ trãsmutatõe3 ergo nõ dẽt a p̃uatiõe. ¶ Solo.
imo: q2 mã manet i esse trãsmutato. p̃uatio aũt nõ.
q2 i nihil trãsmutaẽ. ¶ Ad. 3. mã ẽ igñabilis ꝛ in=
corruptibil ¶ Sol. nõ ẽ ꝓpe gñatio nec corruptio
nec ꝯuersio ꝓpe q2 res ad quẽ ñ p̃existit s3 simplex
mutatio. ¶ Pre. i reliq̃is sctõꝝ nõ mãet foã. si ergo

etiā nec remanet materia nihil i eis erit adorādū3
¶ Solutio q̄diu materie maneret nō ꝓp h̄ eēnt ado
rāde. nā si canis comederet reliq̄as māeret i ipso
mā alimēti fz istos z tñ nō adoraret: sed dicendū
ꝙ forma manet q̄ prius: qz sicut i generatiōe ex mix
to fit aiatū sic in resolutione ex aiato fit mixtū et
idō q̄diu reliquie manēt sub resolutione ꝓpria sub
qua apparēt ꝓposuisse corp⁹ scil3 puta sub forma ma
n⁹ digiti vel huiusmodi sunt adorande. ¶ Sic igi
tur dicunt ꝙ materia mutatur in formā ita vt essē
tia materie non maneat post generationē sz sola
forma fit tota essentia generati aīs secundū eos si
materia maneret forma de nichilo fieret et sic ge-
neratio esset creatio: sicut aīa rationalis creatur
sub qua māet mā ex qua non fit ipsa anima. et di-
cunt ꝙ forma in quam materia est ꝯuersa hab3 vim
materie sicut posterius habet vim prioris z mixtū
elemētorū z ita post primam mutationem materie
Cōtra opinionem octauā fātasticā argutdocē. i formā. forma prior in formam posteriorē. ¶ Sed
cōtra ad hoies: qz auctor huiusmōi positionis po
nit gradū in formis hec aūt positio destruit plura
litatē formaꝝ: qz cum materia nō sit in potētia ad
plres formas eq̄ primo oportet ꝙ primo ipsa mutēt
tota in totā primam formam puta corpeitatē vel
elemēti z postea illa forma prima mutabit i scdam
eo mō quo materia mutata est in ipā3 sc3 ꝑ sui cor
ruptionem z sic semper erit vnica forma / nisi forte
in hoie in q̄ sm istos vltima forma nō producitur ex
ꝯuersiōe penultie in ipā3 sz ꝑ creationē3 manente
1. prima ¶ Nec valet si dicas ꝙ materia fz diuersas
partes sui mutat simul in diuersas formas qz tūc
ille non essēt forme toti⁹ cōpositi ¶ Preterea fz
2. istos ꝙ cōuertit ad nichilat. vnde dicit ꝙ panis q̄
cōuertit in corpus xp̄i annichilatur: ꝙ nichil eius
māet sed agēs naturale nō potest annihilare sicut
3. nec creare ḡ nec illo modo. cōuertere. ¶ Est aūt
hec opinio contra platonicos q̄ vocāt materiā p̄mā
yle locū formarū z receptaculū et huiusmōi q̄ ma
nēt p⁹ aduētū ei⁹ respectu cui⁹ h̄nt hāc denolatio-
4. nē. Est etiā contra peripateticos. 7. z 12. metha. z
primo phisicoꝝ. vbi dicit philosophus materiam
manere tertiū principiū sed non ꝑuatōnē. boeci⁹ di
5. cit idē de duab⁹ naturis. z cōmēta. 4. phisicorū.
¶ Preterea diffinitio dat per ea q̄ insunt fz natu
ralia diffiniūt ꝑ materiā. i. de aīa. et. 7. metha. ḡ
6. materia eia iest. ¶ Preterea idē n̄ est p̄ncipiū pas
siuū et actiuū vel potētia et actus simplicit q̄uis
forma substantialis q̄ est actus simpliciter possit
esse in pōa sm q̄d puta respectu accūtis sit act⁹ ꝙ
est act⁹ sm q̄d respectu precedentis est potentia fz
quid respectu subseq̄ntis sicut q̄titas ē act⁹ subtā
tie et potentia coloris sed id qđ est ignis simplici
ter ē potentia aer simplr et id qđ pōt ignis simplr
facere de aere ignē z similr potest fieri de igne aer
nō ḡ tot⁹ ignis ē sola forma qua fit actu ignis / et
potentia aer nec q̄ possit agere z pati sz i igne sunt
due essentie distincte materia. s. et forma materia
q̄ ē potētia aer potēs pati ab aere et forma qua est
7. actu ignis potēs sibi simile generare. ¶ Pretea
ex vno simplici non possunt per se et p̄mo plā fieri
nec ecōuerso sed elemēta mixta faciūt mixtū vnū
z vnū mixtū resoluit in quatuor elementa. ḡ mix-
tū nō ē vna forma simplex imaterialis ¶ Pretea
8. fz eos z fz p̄hm i fine p̄mi phisicoꝝ. mā est ignabi
lis z incorruptibilis sed quod conuertitur in illud i
quo sm nichil sui māet v3 corrūpi. ḡ mā n̄ ꝯuertit

¶ Pretea nō oē posteri⁹ h3 virtutē prioris nec teri⁹ 9
ꝯuersiōis ad quā h3 vim teri a quo cui⁹ nihil māet
sicut i mutatiōe de ꝯtrario i ꝯtrariū puta de albe-
die z nigredie nll⁹ h3 teri⁹ ad quē v̄ rio a q̄: silr nec
corp⁹ xp̄i ꝑ hoc fit mutabile ꝙ aliū mutabile ꝯuer
tit in ip3. ¶ Preterea q̄to termini magis distāt
tāto mutatiōe difficilior sz plus distant act⁹ z potē 10.
tia q̄ duo contraria: qz duo contraria sunt in eodē
gn̄e act⁹ āt z potētia sūt p̄me dfe vl passiōes entꝭ
q̄ maxime sub ente debēt differre sicut prime dfe
maxie dist in toto genere substātie. ḡ cū nō possit
cōuerti vnū cōtrariū i aliq̄d puta albedo i nigredi
nē. i. phisicoꝝ multominus materia. s. potētia i for-
mā. s. actū. ¶ Preterea appetit⁹ nālis nō ē illiđ ad
qđ seq̄ret nō eē nāle q̄uis h̄ret meli⁹ esse. Unde
creatura nō pōt appetere esse de⁹: sz materia natura
lit appetit formā3 vt turpe bonū. ḡ iste appetitus
nō ē ad hoc ꝙ materia fiat forma z desinat esse ma 12
teria. ¶ Pretea subm̄ non mutat i accn̄s: sz sm
istos oīs forma q̄ nō ꝓducit ꝑ ꝯuersionē alicuius 13.
ꝑexistē i ipā3 creat ḡ oē accn̄s crearet. ¶ Pretea
denomiatio fit a notiori z maifestiori sz solu3 p̄ma
gn̄atio fuit ꝑ ꝯuersionē materie in formam. oēs āt
alie ꝑ ꝯuersionē forme i formā. ḡ generatio magis
dēt dici cōuersio forme i formā q̄ conuersio mate
rie i i formā ¶ Preterea materia z forma trāseūt 14.
i naturā ꝯpositi inq̄tū nō possunt eē sine eo: qz mā
vl forma nō sūt id qđ est i sz ꝯpositū ē id qđ ē. mā aūt
est illud quo aliquid potest esse sed forma est illud
quo aliq̄d est actu. z de aīa z sic vtrūq̄ trāsit in ter
tiū ꝑ ꝓessentialē depēdētia3 ad tuu: cē z pōt dici ꝙ
materia trāsit i formā eo ꝙ nō h3 esse nisi ꝑ eā nō
sic āt forma in materiā cu3 nō habeat eē per eā q̄-
uis sit ea vel cum ea sicut in fundamēto sed ꝙ materia
sic transeat in formā vel compositum ꝙ ipā nō ma
neat distincta a forma ei⁹ ē oīo falsū et cōtra ꝯmē
tatorē. 7. metha. qz generatū ē z eū est cōpositū ex
materia z forma z differt ab eis. qz hec differt abi
15. u:cē. ¶ Pretea. i. phisic ad hoc ꝙ sit trāsmutatio
duo ꝑ se reqrūt. s. cōtrariū et ꝯne subiectū. qz vnū
ꝯtrarium non fit aliud requiritur vnum ꝯne. vtri
ꝙ quod ordie ꝙ ē mā aīs cēt mot⁹ sine mobili trās-
mutatio sine trāsmutabili. Nec v3 si dicat formas
corrūpendā prius resolui i mām z tūc ex mā fieri
formā. qz tūc vnū cōtrariū nō fieret ex alio sz p⁹
aliud. ¶ Preterea omnis forma erit icorruptibi
lis: qz simplex z carēs subiecto corruptionis. z qz 16.
nō depēdet a materia sicut anima rōalis: nō enim
depēdet a mā q̄ nō est qz a nō ente nihil depēdet
neq3 ab illa que est. quia q̄diu forma est materia
eius non est sed esse desiit. ¶ Preterea il- 17.
lud in q̄ non est p̄ncipium passiuū ē incorruptibile
per naturā: sz i forma simplici non est p̄ncipiū pas
siuum qđ est materia. ergo. z cetera. ¶ Nec valet
si dicas ꝙ in forma est materia virtute. qz ad hoc
ꝙ sit passio actu requiritur p̄ncipiū passiuum actu
¶ Preterea resolutio forme prime in materiam
z factio forme sequentis ex materia. id ē trāsitio 18.
materie in formā secundam aut fiunt eodem instā
ti aut i diuersis: constat enim ꝙ non fiunt in tem-
pore qz mutatio substātie est momētanea cū ipā sit
indiuisibilis. nō aūt in eodē instanti. quia sic sit es-
set z nō esset: neq3 diuersis qz tunc caderet temp⁹
mediū quo vel materia ꝑ naturā esset sine omi for
ma vel ii h̄ret aliam formā tunc eēt q̄d ꝓpositū vel
esset transitionis transitio in infinitum.

Solutio rõnũ opinionis. 8. ¶ Ex his ergo dõm ad dicta eoꝝ ꝙ nulli⁹ sunt vsloris. vñ ad primũ dicẽdũ ꝺ e pura. s. potentia q̃ ꝺf si purus act⁹ ẽ olno intrãsmutabilis. g̃ pura potentia est olo transmutalis: veꝝ est supnaturalit̃ q: sicut põt annichilari ita l q̃dcũq̃ ꝯuerti: sed naturaliter nõ põt totalr̃ ꝯuerti sicut nec ãnihilari: q: ols mutatio naturalis suppõit sbm̃. ¶ Ad 8m prima trãsmutatio dẽt eẽ simplicissima verũ ẽ q̃ põt eẽ in gñe trãsmutationũ sȝ hoc reqrit neq̃ simplicitatẽ terminoꝝ. imo excludit si sit naturalis: q: l omi motu ꝛ mutatõe termin⁹ a quo ꝛ ad quẽ ẽ cõposit⁹ ex subiecto q̃ sẽper manet ꝛ cõtrario q̃ abijcit̃ ꝛ iducit̃. ¶ Ad alia patet facilr̃ solutio ex dictis.
¶ Ad argumẽtum aũt pncipale p questiõe fcm̃ dicẽdũ ꝙ minor ẽ fƚa: sicut pȝ ex toto pcessu q̃stiõis.

¶ Distictio. 31. ¶ Questio. 1.

Irca. xxxi. distictionẽ q̃runt̃ tria. Primũ ẽ: vtrũ caritas euacuet̃ l pfia. scõm vtrũ fides euacuet̃ q̃ ad hitũ. tertiũ vtrũ euacuet̃ q̃ ad actũ. ¶ Quãtũ ad primũ videt̃ ꝙ caritas euacuet̃ l pfia: q: eiusdẽ rõis ẽ caritas l via ꝛ l patria sȝ l via põt amitti. g̃ pari rõe l patria põt

In oppm̃. euacuari. ¶ Contra. stabilior ẽ caritas q̃ scientia q: sciẽtia destruet̃ caritas aũt nũq̃ excidit sȝ scia manebit in patria sȝ illud Hie. ad paulinũ discã⁹ in terris quoꝝ sciẽtia nobiscũ perseueret i celis. g̃

Respõsio. ꝛc. ¶ Responsio ad euidẽtiã qõnis ꝛ argumẽtoꝝ tria vidẽda sunt. primo de amissiõe caritatis. scõo de euacuatione ipius. tertio de euacuatiõe sciẽtie

Durã. q. 1. huius. di. ¶ Quantũ ad primũ pponũt aliq̃ tria. primũ ẽ an caritas semel hita possit amitti. scõm qualit̃ rõne talis amissiõis aliq̃s ð: deleri de libro vite. tertiũ ẽ an resurgens p penitẽtiã ad caritatem sẽp resurgat ad equalẽ. ¶ Q; caritas semel habita possit

1. amitti: ꝑsuadet̃ tribus rõnibus. Primo sic. sicut se hȝt act⁹ hũani siue nri effectiue ad hitus acq̃sitos sic se hȝt act⁹ nri meritorie vel demeritorie ad habitus infusos. sȝ habit⁹ acq̃siti ex actib⁹ nostris corrũpũt̃ effectiue ex actib⁹ cõtrarijs vt pȝ ex secũdo ethi. g̃ habit⁹ infusi corrũpunt̃ demeritorie in nobis ppt̃ actus cõtrarios his q̃bus meremur vt nobis infundãt̃. sed omẽ pctm̃ mortale est act⁹ cõtrarius actui p quẽ meremur de congruo vt caritas nobis infũdatur. g̃ p q̃dlibȝ pctm̃ mortale ca

2. ritas habita corrũpit̃ ¶ Scõo sic ols forma q̃ nõ implet torã capacitatem subiecti põt amitti sicut patet de formis generabiliũ et corruptibilium q̃ꝝ nulla replet totam capacitatẽ materie et ecõtrario forma celi que replet totã capacitatẽ materie celi scõm ponẽtes celum compositũ ex materia et forma inamissibilis est sed caritas vie non implet totam capacitatem voluntatis sicut nec fides implet totam capacitatem intellectus ergo caritas

3. vie potest amitti. ¶ Tertio sic. quecunq̃ habent per se ordinem secũdũ prius et posterius si prius est amissibile et posterius sed fides et caritas vie habent per se ordinem talem ꝙ caritas ex necessitate supponit fidem: secundum illud Hebreoꝝ. vndecimo. sine fide impossibile est placere deo / ergo cum fides possit amitti a viatoribus consequens est ꝙ caritas amitti potest. amittitur autẽ ex hoc ꝙ ex demerito peccati mortalis de⁹ subtrahit suã influẽtiam per quã caritas in nob; fit ꝛ ꝯseruatur. ꝛ sic pȝ primũ ¶ Quantum ad secũdũ est aduertẽ

De libro vite. dum ꝙ liber ꝺf noticia diuina per similitudinẽ ad librum materialem de cuius ratione est ꝙ represẽtet aliqua per figuras. q. per quasdam similitudines. et quia noticia dei ab eterno est de omnibus cogitatis dictis et factis. iõ ipsa ꝺf liber vite sed magis ppie respectu bonorum q̃ respectu malorum. quia in diuina noticia bona represẽtant̃ per ydeas proprias. q. per suas similitudines. mala aũt nõ sed p modũ puatõis. ꝛ q: boni ordinãt̃ ad vitã glĩe q̃ proꝑe ꝛ simpliciter erit vita que non cõpatietur secũ mortẽ aliquã cui⁹ vite sola rõnalis creat̃a capax est ꝛ ad quã peruenit p bona opera. ideo noticia diuina de creaturis intellectualibus vel rationalibus q̃tum ad bona meritoria per q̃ ordinãtur ad gloriam ꝺf liber vite qui scõm rationem nostram distinguitur. q. in duas paginas quarum vna dicitur pagina presentis iusticie: alia vero dicitur pagina pdestinationis eterne. 8m ꝙ in creatura rationali potest inueniri duplex meritũ vnum finale et 8m tale dicit̃ aliquis scribi in libro vite 8m paginã predestinationis eterne. et qui sic est scriptus in libro vite nunq̃ dicitur ab eo deleri
¶ Aliud est meritum quod quis habet in presenti ita non perseueranter: et talis dicitur scriptus esse in libro vite quantum ad paginam presentis iusticie. et q̃ sic scriptus est deleri dicitur quando p pctm̃ mortale cadit a merito quo sibi vita glorie

3. conclo. debebat̃. ¶ Quantum ad tertiũ dicẽdũ ꝙ resurgẽs per pniaȝ ad caritatẽ potest resurgere ad eq̃lem vel ad minorẽ vel ad maiorem: cuius ratio ẽ quia per bona opera ex genere precedentia caritatẽ meret̃ de cõgruo caritatem nobis dari 8ȝ modũ conatus voluntatis nunc est ita ꝙ nõ hñs caritatem potest scõm libertatẽ arbitrii et diuini adiutorii habere conatum de congruo respondentem caritati minori vel equali vel maiori ei q̃ prius habuit. ergo potest resurgere ad caritatem maiorem minorem vel equalem 8m modũ conatus sui ꝛ diuini adiutorii. ¶ Sed contra primam rationem

Cõtra rõnes Durãdi obiicit doctor. est. quia per eam caritas posset perdi in patria. q: habitus acquisiti semper possint perdi. ¶ Si dicatur ꝙ veꝝ est in vita ista non autem in alia cõtra. quia in purgatorio deletur habit⁹ peccati mortalis vel venialis macula hic dimissa.
¶ Sed hic põt respõderi. quia habitus acq̃situs potest perdi q̃ diu põt cessari ab eius actibus vel intendi actibus contrariis sed in patria homo nõ potest cessare ab actibus caritatis nec intendere contrariis cuius oppositum est in via. Ideo ratio bene probat caritatem bene posse perdi in via non aũt in patria nec etiam post hanc vitam. in purgatorio aut olim in lymbo peccatum in quibus si est interruptio actus tamen non est ibi contrarietas nec omissio debita.
¶ Secũda autem rõ non videtur necessaria. quia tunc caritas in purgatorio posset perdi et in lymbo sicut in via. quia ibi non implet capacitatem sicut nec hic: cum impletio desideriorum non sit citra beatitudinem.
¶ Tertia etiam ratio non videtur necessaria. q: si propter hoc põt perdi caritas. quia fides ꝛ spes que sunt priores possunt perdi. ergo in patria euacuatur sicut illa: quod falsum est.

2.articulꝰ. ¶ Quantū ad s'cdm de euacuatione charitatis dicitur cōiter: qꝛ charitas in patria quātū ad essentiā manet ⁊ nō euacuaꝛ: sꝫ q̄tuꝫ ad īperfectionem euacuatur: qꝛ ibi pficitur. Sed cōtra hoc arguitur et videꝛ ꝙ etiā q̄tum ad essentiā specificā caritas euacuetur: qꝛ mutato p se obiecto mutatur habitꝰ sed p se obiectū volūtatis est bonū nō absolute qđ est obiectū appetitus naturalis/ sꝫ bonū cognitū: ergo cū bonū ex charitate dilectū in patria varieꝛ et si nō vt bonū/ tñ vt cognitū: ⁊ p ꝯñs q̄ ad rōnes formalē obiecti videꝛ ꝙ alia sit charitas vie/ alia patrie: sicut et alia cognitio. ¶ Solutio. obiectuꝫ appetitꝰ naturalis est terminatiuū appetitꝰ nō autē motiuū/ sicut locus deorsum termiat appetituꝫ grauis: non tñ trahit ipm̄ graue ad se/ qꝛ nō dedit ei formā qua deorsuꝫ mouetur sꝫ gñans. Obiectū aūt appetitus rōnalis et aīalis non solū terminat actum appetitus/ sꝫ mouet ipm̄ appetitū cognoscitiuū. qꝛ talis appetitus est mouēs motū. 3. de aīa. Uñ obiectū appetitꝰ cognoscitiui pōt cōsiderari et vt motiuū: ⁊ sic nō est obiectū vt bonū absolute sed vt cognitū/ qꝛ bonū nō mouet appetitum nisi cognitū vel estimatū. Alio mō vt terminatiuū: et sic est obiectū vt bonū absolute ⁊ nō vt cognitum. Uñ in hoc ꝯuenit cū appetitu naturali/ nō ei volūtas sistit in bono cognito/ nec eiꝰ affectꝰ terminaꝛ in similitudie boni app̄hēsi sꝫ tēdit i ipꝫ bonum extra variato. ꝗ obiecto vt est terminatiuuꝫ/ dato ꝙ nō varieretꝛ vt est motiuū opꝫ variari habitū sicut differt spēs: cuiꝰ obiectū est bonū arduū a charitate/ cuiꝰ obiectū est bonū absolute: vtrūqꝫ tñ nō mouet in se vt cognitū. Uñ differūt ⁊ termināt nō vt mouēt variato aūt obiecto vt est motiuū tñ nō oꝫ variari habitū nisi qñ obiectū sua motione causabat habitum: tūc eñ diuersa motione causabit diuersum habitum: ⁊ ita forte differt amicitia agnita ex credulitate ⁊ ex sciētia: sꝫ caritas q̄uis causeꝛ ex bono principaliꝛ dilectio ex caritate. s. a deo. non tñ vt est cognitus nec p fidem: nec aliꝛ/ imo immediate a deo causaꝛ vel infūdiꝛ. Uñ nō oꝫ ꝙ mutata cognitione muteꝛ habitus. sꝫ forte mutatur actus. qꝛ cognitio est cā actus. non autē habitꝰ infusi. Sed hic est dubiū: qꝛ ſm hoc spes maneret in patria. ¶ Preterea. actus caritatis patrie nō vꝛ differre specie a caritate vie et actu suo ⁊ hitꝰ non differunt. ¶ Preterea. si cognitio nō est formalis in obiecto volūtatis vt termiat sed tñ vt mouet: tunc deus q̄ potest supplere vicē oīs cause agētis pōt facere ꝙ voluntas amet bonum non cognitū.

¶ Ad primū aūt dōm ꝙ in patria mutatur obiectum spei nō solum vt est motiuū: qꝛ visio differt a fide. imo etiam vt est terminatiuū: qꝛ iam non habꝫ rōem boni ardui bonū pñs habitū ⁊ possessum ad libitū. ¶ Ad secundū dōm ꝙ habitus voluntatis non est tota causa sui actus. sed actus intellectus q̄ mutatur est tota causa inq̄tū bonū cognitū nec in via nec in patria causat amorē vel delectationē nisi mediante cognitione ipa. Uel dicendū ꝙ i patria nec habitus nec potentia nec vnus actꝰ respectu alterius est cā effectiua actus nisi sine qua non sed solus deus qui vtrūqꝫ actū creat solus.

¶ Ad argm̄ qđ īplicat nouā difficultatē alias dictū ē. Itē notādū ꝙ actus caritatis vꝛ euacuari in patria quantum ad hoc ꝙ non solū ñ sit vnus nūero sicut est habitus ꝙ omnes concedūt. sed nec vnꝰ specie. nā ꝙ fruitio patrie non sit vnius rōnis cum delectatōe vie manifestū est. qꝛ illa in cor hominis nō ascēdit sicut ista que expimēto sentiꝛ aut pcipitur. Dilectio autem patrie si nō differt a delectatione vie ideꝫ seq̄tur. si aūt differt idē sequitur ꝙ diuersas operatiōes cōsequētur diuerse delectationes et ecōuerso. ppter qđ nisi delectatiōes differrent specie nec delectatiōes ¶ Preterea vbicūqꝫ cognitio differt specie ⁊ p cōseq̄ns ⁊ amor ꝯseq̄ns qꝛ ad diuersitatē cāe ppꝛie ⁊ imediate necessario agētis effectiue vel dispositiue seq̄tur diuersitas effectus. sed cognitio tam in via q̄ in patria ē causa actus volūtatis. vel effectiua. vel sicut dispō necessitās ſm legem cōem. ergo cum varieꝛ in via et in patria per consequens volitio consequens.

¶ Quantū ad tertium de euacuatione sciētie discūt aliqui ꝙ q̄uis difficile sit videre valde quomō duo actus intelligēdi possint simul esse in eodē intellectu et maxime respectu eiusdē obiecti: tamen doctores tenēt cōiter ꝙ scientia hic acquisita manet in beatis. non solum quātū ad habitū: sed etiā quantū ad actum: exclusa tamen impfectione que in actu scientie acquisite inuenitur pro statu vie. 3.articulꝰ. Durandꝰ. q.7.

Et persuadēt hoc tali ratiōe. gloria non tollit perfectionē nature sed scientia nō solū quo ad habitū sed etiam quo ad actum ptinet ad pfectionem nature/ immo summa perfectio nature humane q̄ ex naturalibus potest attingere ponitur in actu sciēdi. ꝗ gloria non tollit scientiam: nec quantum ad habitum nec quātū ad actum. ꝗ solū quantum ad modum imperfectionis quem habet in statu p̄senti. ¶ Et q̄uis ad hanc rationem posset dici ꝙ gloria non tollit perfectiōꝫ nature nisi dando maiorē pfectiōeꝫ p̄ma eminētiꝰ ꝯtinētē q̄liꝛ cognitio btā ꝯtiet oēꝫ perfectiōꝫ vel oēꝫ cognitionē naturaleꝫ tamen in supradicta rōne sistunt doctores.

¶ Istud aūt dictum doctorum intelligēdū est de scientia ppꝛie dicta que habet euidentiam que manet i hoībus et animabꝰ beatis sicut in angelis mansit cognitio vespertina cū matutina non solū quo ad habitū sꝫ etiā quo ad actū. ⁊ sicut q̄litates corporis pficientur ⁊ remāebūt cum dotibꝰ corporis sic ⁊ qualitates aīe cum dotibꝰ ipsius. de scientia aūt enigmatica que innitiꝛ fidei necesse ē ꝙ euacuetur si illa euacueꝛ qꝛ destructis p̄mis īpossibile est aliquid aliorꝫ remanere. si vero fides quo ad habitū vel actū possit remanere et illa cōsimiliter de quo in sequētibꝰ inquiretur ¶ Uñ si loquamur de sciētia naturali illa nullo modo tollitur/ nec quo ad vniōeꝫ resumpto corpore: qñ nullum īcōueniens vꝛ vti fantasmate: sed de scientia fidei intelligēdum q̄ quo ad modū ⁊ vsū mutaꝛ: qꝛ si habeo habituꝫ theologie nunc assētio scripture qꝛ ita audiui vel propꝛ fidem infusam tūc memoriter tenebo omnia sicut nunc sed illis assentiā non qꝛ credam vel audiā solum sed qꝛ ita videbo. ¶ Ad argumētum dicenduꝫ ꝙ de potentia absoluta posset perdi caritas patrie sicut vie cum sit eadem specie saltē et forte nūero: sed de potētia ordinata nō sic: qꝛ in via potest homo peccare et sic mereꝛ eam perdere in patria aūt non ⁊ sic nō dꝫ eā pdere. ¶ Ad scdm̄ patet quō scientia euacueꝛ per tertiū articulū.

¶ Questio secunda.

Ecundo queritur vtrum habit⁹ fidei possit manere i patria absq̃ Primum. actu Arguitur q̃ nõ. q2 pfectũ z iperfectũ respectu eiusdẽ nõ stãt simul: q2 pma Cor. 13. dicitur q̃ cum venerit qd pfectũ est / euacuabitur qd ex pte ẽ: s3 fides est habitus impfectus: gloria vero habitus pfectus: g̃ nõ pñt si'l' stare ¶ Itẽ dispositio noctue z aqle nõ Scdm. possunt simul stare in eodem oculo: ergo dispositio p habitum fidei z p lumẽ glorie sunt icõpossibiles i eodẽ intellectu. ¶ Itẽ spes nõ põt manere in pa- Tertium. tria / ergo nec fides. Añs pbat p illd Ro. 8. spes q̃ videt nõ est spes q̃ eni videt qs sperat. ɔña pz: q2 fides nõ est sine spe q2 ponit in eius diffinitione Quartuz Heb. 11. ergo. zc ¶ Itẽ q̃ nõ possit manere hit⁹ nisi possit manere act⁹. Probo / q2 qñ ad añs sequitur ɔñs / si ɔñs est ipossibile z añs / sed ad habitum sequit act⁹ vel possibilitas actus / q2 habitus habentem pficit / z opus eius bonũ reddit. ergo si actus fidei nõ est possibilis in patria / nec habit⁹. ¶ Itẽ Quintuz. potentia q̃rit propter actũ z habitus ẽ q̃ qs vtitur cũ voluerit. ergo in q̃cunq3 sunt habitus et potentia / ibi põt esse actus / alioqn essent frustra z maxi- Sextum. me ẽ hoc verũ de potentia ppinqua. ¶ Itẽ i cognitionem act⁹ deuenim⁹ p obiectũ z in cognitionem habitus p actum: igitur vbi non est possibile obiectum / nec habitus / nec actus / sed in patria non est possibile obiectum fidei. s. nõ visum. q̃re. zc.

¶ Confirmatur p sanctum Jacobũ i cano sua. 2. Ostende mihi faciẽ tuã sine opibus / z ego ostendam tibi ex opibus fidẽ meã. ¶ Ad hoc sunt multe auctoritates Augustini de doct. xpia. de trinit. In opposi- et in enchiri. et in pluribus alijs locis. ¶ In ɔtra tum rium est q̃ fundamentũ nõ tollit p edificij cõsummationem: sed fides est fundamentũ totius spũalis edificij. scdm illd. i. Cor. 3. fundamẽtũ aliud. zc et Heb. 11. Fides est substãtia. zc. i. fundamẽtum. q̃re. zc. ¶ Itẽ lumẽ min⁹ nõ destruitur adueniẽte maiore: sed lumẽ fidei z lumẽ glorie se habẽt sicut maius et min⁹. ergo. zc. ¶ Responsio: duo viden- Respõsio. da sunt. Primũ vtrũ fides stet cũ scia i via. Scdm vtrũ stet cũ visione in patria. ¶ Quãtuz ad primũ sunt tres opiniones. Prima cõis q̃ fides et scientia etiam quãtũ ad solas essentias habituũ non possunt simul stare in eodẽ de eodẽ ¶ Ad cui⁹ euidentiã pponũt tria. Primo quõ auctoritas z fides se habent ad intellectũ etiã ipse actus credẽdi. Secundũ est quõ se habeat fides ad scientiã. Tertiuz est rñdere ad q̃stionẽ. ¶ Quãtum ad primum sci- 1. opinio. endũ q̃ auctoritas põt dupliciẽ se habere ad itelle- Herueus ctum. Uno mõ vt obiectũ cognitum. Alio mõ vt q̃li. 2. q. 15. mediũ cognoscendi alterum vel assentiendi alteri accipiendo mediũ ex pte rei put vna res cognita h3 ducere in cognitionez alterius. verbi gratia. si aliqs dicat michi q̃ Roma sit rotunda / istd dicere siue istd dictũ quãtũ ad actũ dicendi potest accipi: vt obiectũ cognitũ put scio istũ michi dicere talia. z de auctoritate sic dicta nõ habebitur fides immo euidẽs noticia q2 ad sensum michi apparet istum michi dicere talia. ¶ Si aũt accipiat talis auctoritas vt medium cognoscendi: sic non soluz modo accipio dictum istius vt cognitum a me: sed etiam vt inclinans me ad credendũ Romã esse rotũdã: itaq3 alia ẽ noticia quã hẽo de auctoritate alia: vt de re significata p auctoritatẽ de q̃ nõ hẽo nisi credulitatẽ / q̃ credulitas q̃lis sit infra patebit Similiẽ habitus q̃ est fides dicitur se habere ad intellectum. Uno mõ p modũ obiecti cogniti: sicut qñ aliqs cõsiderat habitũ fidei. Alio modo sicut p modũ habitualiẽ inclinantis ad eliciendum actũ credẽdi / sicut qñ aliqs vtiẽ fide ad credendũ illud qd dẽ in auctoritate: similiter actus credendi dupliciẽ põt se habere ad illum. vno mõ vt obiectum cognitũ: vt qñ aliqs cõsiderat de actu. Alio modo vt actu eliciẽ q̃ intellectus aliud credit ab actu credendi. ¶ Ulterius sciendũ q̃ auctoritas put est medium credẽdi dupliẽ põt se hẽe. vno mõ q̃ sit p se notũ illã dici ab eo q̃ non potest mẽtiri siue falsum dicere. z talis auctoritas facit scientiaz pprie dictã / q2 scientia proprie dicta causaẽ qñ premisse sunt p se note: sed qñ p se notũ est auctoritatẽ dici ab illo q̃ non põt falsum dicere premisse ex q̃bus assentiẽ rei dicte p auctoritatez sunt q̃ talis auctoritas dicẽ a tali: z q̃ talis nõ põt falsum dicere: sed iste sunt p se note stante ypothesi. s. q̃ p se notũ sit auctoritatem dici: z q̃ auctoritas dicta sit ab eo q̃ non potest falsum dicere. ¶ Alio mõ põt se habere auctoritas ad credere. s. q̃ non sit per se notum auctoritatẽ dici ab eo vel saltem q2 neutrũ istorum põt deduci ex per se notis / et tunc auctoritas non generat scientiam necessariã / s3 credulitatẽ ieuidentẽ. ¶ Quantũ aũt ad scdm pncipale. s. quomodo se habeat fides et scientia sciendũ q̃ in hoc conueniunt fides q̃cunq3 sit illa et scientia q̃ vtraq3 dicit noticiã p mediũ aliq̃d acceptã: sed in hoc differunt: q2 fides q̃ facit scientiã q̃ est qñ. s. p se notũ est ab aliquo auctoritatẽ esse q̃ nõ põt falsum dicere: z talis fides in minus se h3 q̃ scientia et scientia in plus q̃ fides sic dicta: quia fides sic dicta dicit scientiã procedentem p determinatum medium euidens. s. p talem auctoritatẽ. sed scientia communiter dicta importat processum per medium euidens qdcũq3 sit illud: sed fides p quã assentitur ppter auctoritatem de qua nõ est certum z per se notũ / z dicatur ab illo q̃ non põt falsum dicere differt a scientia / sicut habitus procedens per medium ineuidens ab habitu procedente per medium euidens: et hoc patet quia quacũq3 pmissarũ existente ieuidẽte medium inferens est ineuidens sed in tali habitu est altera premissarum ineuidẽs ergo. zc. quia vel ineuidẽs est auctorem dicti non posse falsum dicere: aut est ineuidens eum dixisse quando autez nunc loquimur de fide vtrum possit stare cũ scientia intelligendum est de fide scdo modo dicta q̃. s. facit assentire per auctoritatez de qua nõ est per se notum q̃ dicatur ab illo qui nõ potest falsum dicere: z talis est fides nostra: nam dato q̃ esset p se notum q̃ deus non posset falsum dicere nõ tñ est per se notum illa que ecclesia tenet eẽ dicta a deo: sed bene per experientiam p se notum ẽ ecclesiam siue collegium fidelium tenere ea esse dicta a deo. vnde ecclesiam hoc tenere non est creditum / sed euidenter notum / sed illa esse vera / vel dicta a deo est creditum. ¶ Quantum ad tertium aũt vtrũ fides possit stare cum scientia de obiecto eodem formali dico q̃ fides z auctoritas z actus credẽdi in ratione obiecti cogniti possunt stare cũ scientia de eodem de quo sunt habitus et auctoritas et actus in ratiõe obiecti cogniti predicti sub hoc sensu scilicet q̃ adueniente scientia de aliquo ille qui habet scientiam potest habere noticiam

de auctoritate alīqua alicuiꝰ quo illud scitū dr̄ ſi la auctoritate/⁊ pōt scire etiā ꝙ habuit hītū credi tum de illo scito: nec hoc est esse idē creditū et sci tum de eodē: q: noticia qua cognoscit̄ actꝰ credē di nō est noticia obiecti crediti. Nā infidelis ha bet etiā certitudinē euidētie de credulitate nr̄a ⁊ de auctoritate cui assentimus: ipse tn̄ discredit nec assentit. Sed ꝙ simul stent de eodē habitꝰ fidei ⁊ sciētie est impossibile ſm eos ꝑ rōnes tactas in ar guēdo. ¶ Secūda opinio est ꝙ fides de eodē pōt
2 opinio: stare cū sciētia ⁊ sit̄ opinio: q: postꝙ aliqs q̄ priꝰ habebat opinionē vel fidē ꝑ mediū ꝓbabile acq̄si uit scientiā adhuc manet in eo prōptitudo vtendi ꝓ medio/⁊ statim occurrit illud medium cū cogi tat de illa cōclusione. prōptitudo aūt ad actū intel lectualē ꝑtinēs nō respectu ꝑncipioꝝ opoꝛ3 ꝙ sit ꝑ habitū itellectiuū: nō aūt est illa prōptitudo ex habitu scientifico: ergo ex opinatiuo vel fidei: q: nō est dare plures habitꝰ itellectiuos. ¶ Ad hoc autē respōdet̄ altero triū modoꝝ quoꝝ vltima so lutio coincidat cū ꝑma. Posset ergo ꝑmo dici q: licet ois habitꝰ itellectiuus q̄ facit prōpte assenti re ꝯclusiōi/ sit opio vel sciētia vel fides: nō tn̄ ois habitus itellectiuꝰ q̄ facit prōpte deducere cōclu sionē vel prōpte vti medio. possibile est em̄ ꝙ ali quis ꝑ frequēter syllogisare ꝑ mediū demōstrati uū qd̄ nescit esse demōstratiuū: q: illud nō est sibi euidēs habet in prōptu illud mediū quotiēscunqꝫ cogitat de ꝯclusione: illa tn̄ prōptitudo nō est ex habitu sciētifico: q: nec de cōclusione h3 sciētiam q: nō habet euidentiā sicut viator theologꝰ ꝓbat prōpte xp̄m esse risibilē: q: hō qd̄ est mediū demō stratiuum btō q̄ videt xp̄m esse hoiem: nec h3 opi nionē nec fidē: q: mediū est necessariū ſm verita tem. nō ergo ois talis prōptitudo ꝓcedit ex aliq̄ triū ꝑdictoꝝ habituū: q: illi habitꝰ sunt respectu cōclusionis vt ei prōpte assentiat̄ cū formidīe vel sine formidine. ¶ Vel pōt dici ꝙ opinio ⁊ sciētia nō sūt simꝰ q̄tū ad rōnes suas formales s3 mate rialiter tm̄. Verbi grā. qn̄ aliqs habēs habitum opinatiuū vel fidei respectu alicuiꝰ cōclusionis ꝑ aliqd̄ mediū acq̄rit ꝑ aliud medium sciētiā vel vi sionē de eadē cōclusiōe/ tollit̄ ꝑmꝰ hītꝰ inq̄tū est opinatiuꝰ vel creditiuus. nō em̄ h3 ampliꝰ prōpti tudinē formidolose assentiēdi vel enigmatice: sed nō tollit̄ respectu mediꝫ: q: ita prōpte ꝯcurret sibi mediū ꝑmū ad eandē cōclusionē sicut prius: ⁊ ita manebit habitꝰ opinatiuꝰ vel fidei quo ad substā tiā: sed tollet̄ q̄tū ad illud formale quo dr̄ fides vel opinio: sicut dr̄ de timore seruili. ¶ Alij dicūt ꝙ habitus assentiēdi cōclusioni est realiter diffe rēs ab habitu deducēdi cōclusionē3 ex ꝑmissis: et possunt abluicē separari. nā aliqs qn̄qꝫ prōpte as sentit cōclusioni sine medio/ vel cū medio diuer so ab alio assentiēte. aliqs etiā prōpte deducit cō clusionē ex ꝑmissis/ q̄ tn̄ nō assentit cōclusioni: q: videt defectū syllogismi quē alius reputat demō strationē. modo dicūt ꝙ prōptitudo assentiēdi cō clusioni formidolose vel enigmatice bn̄ est ex ha bitu fidei vel opinatiuo/ et iste habitus totaliter euacuat̄ adueniente sciētia vel visione. Prōptitu do autē vtēdi medio ꝓbabili inq̄tū habet̄ ⁊ ꝑcise accepto nō est ex aliquo habitu ꝑdictoꝝ s3 quadā habitudine innoīata: ⁊ ista nō euacuat̄ adueniēte sciētia vel visione. ⁊ ista solutio est eadē cū prima.
Contra. ¶ Sed ꝑma ⁊ tertia solutio nō valēt: q: licet qn̄

hō nō assentit cōclusioni nō sit idē habitꝰ deducti uus et assentiuus tn̄ qn̄ assentit ⁊ simul acq̄rit̄ ha bitus vtriusqꝫ vnus est habitꝰ ⁊ nō duo. ¶ Secū da autē solutio confirmat opinionē: q: sufficit eis ꝙ essentia habitꝰ maneat licet nō maneat quo ad nomen vel quo ad actum. ¶ Tertia opinio redit 3. opinio
ad ꝑmā dicēs/ supposito ꝙ actus fidei vel opinio nis ⁊ sciētie sint icōpossibiles ⁊ ꝓbāt dupl̄r. Pmo sic: si antecedēs est possibile/⁊ ꝯn̄s. ergo ꝑ opposi tum si ꝯn̄s est ipossibile/ et antecedēs. Illa ꝫ duo antecedētia sunt incōpossibilia quoꝝ ꝯsequentia sunt incōpossibilia: q: possibili posito in esse/ nul lum sequit̄ ipossibile: sed actꝰ est cōsequēs ad ha bitum ſm habitudinē ꝯsi nō ſm actū: q: habitꝰ est quo quis opat̄ cū voluerit. ergo si actus sint incō possibiles ⁊ habitus. ¶ Scd̄o sic. cōtrarioꝝ effe 2
ctuū sunt contrarie cause ꝑ se ꝓprie ⁊ imediate: s3 habitus sunt ꝑ se ꝓprie ⁊ imediate esse actuū. er go si actꝰ sunt ꝯtrarij ⁊ incōpossibiles/⁊ ꝑ ꝯn̄s ha bitus. ¶ Si qs autē velit sustinere opinionē secū Rn̄det do
dā q̄ videt̄ michi ꝓbabilis pōt respondere ad ista ctor ad rō
¶ Ad ꝑmū dicendū ꝙ si antecedēs est incōpossi nes istius
bile ⁊ ꝯn̄s simil̄r est ipossibile: nō aūt ꝯn̄s ex sup 3. opionis
positione sublata illa suppositione. Verbi gratia Ad potētiā cursiuā ꝯseq̄ns e posse currere suppo sito ꝙ nō sedeat. Unde hn̄s potentiā cursiuā sup posito ꝙ sedeat nō pōt currere/ et sic q̄uis curre re ⁊ sedere sint incōpossibilia: tn̄ posse currere/ et posse sedere sunt cōpossibilia: q: actus cōsequunt̄ ad potētias supposita q̄busdā nō aūt aliter: ita ⁊ de habitibꝰ: q: actꝰ itellectꝰ specie differētes incō possibiles/⁊ tn̄ principia eoꝝ sunt cōpossibilia in simultate: sicut plures sciētie sunt simul nō actus et sil̄r est de hītibꝰ de q̄bus arguit̄ ꝙ sunt ꝯpossibi les. ¶ Ad scd̄m dicendū ꝙ actus fidei ⁊ scie sunt incōpossibiles nō ꝓpter repugnantiā formalē sed ꝓpter multitudinē actualē actus secūdi: q: poten tia nō simul patit̄ duos actus secūdos nō solū cō trarios: sed nec etiā cōuenientes. Unde iste due ra tiones eq̄liter destruūt cōpossibilitatē oīm habi tuum quarūcunqꝫ potētiarū sicut fidei ⁊ potentie ⁊ scie. q: nulla potētia h3 sil̄ duos actꝰ naturales.
¶ Quantū ad scd̄m de cōpossibilitate istoꝝ ha 2. articulꝰ
bituū in patria/ ꝓponūt aliq̄ duo vidēda. Primū Dur. q. 3
est/ an ponere ꝙ habitꝰ fidei maneat in patria/ sit huius dis.
hereticū vel possit manere. Secundū/ an saltē sit falsum. ¶ Quantū ad primū sciēdū ꝙ ponere ali quid de facto qn̄qꝫ est hereticū/⁊ non est hereticū ponere illud possibile vel de possibili: q: scriptura cui innitit̄ fides quatenꝰ habet̄ fides a deo inspira ta/ dicit illud qd̄ est facti ⁊ nō dicit illud quod est possibilitatis. Verbi grā. dicere mundū fuisse ab eterno de facto/ est hereticū: q: scriptura plane di cit oppositū Gen. 1. Sed dicere ꝙ mūdus potuit fieri ab eterno/ non est hereticū nec forte falsum. De heresi ꝯstat: q: ibi nō est eo ꝙ scriptura nō di cit oppositū. Sil̄r si scriptura diceret ꝙ habitꝰ fi dei euacuaret̄ de facto/⁊ nō diceret aliq̄d contra possibilitatē remanēdi/ dicere ꝙ posset remanere nō esset hereticū q: nō esset cōtra scripturā. modo cōstat ꝙ sacra scriptura non dicit aliq̄d ꝯtra pos sibilitatē remanendi: sed quicq̄d dicit patet de fa cto q̄litercūqꝫ sit ibi intelligēda scriptura/ de quo postea dicet̄. ergo dicere ꝙ habitus fidei possit re manere in patria nullo mō est hereticum: q: nullo modo scriptura dicit ꝯtrariū. ¶ Q̄uis autē scriptu

ra nichil dicat ɔtra possibilitatē remanēdi/patz.1.
Corin.13. vbi hec materia specialiꝰ tāgit̄ ⁊ expꝛes
sius/plus dico ꝙ videt̄ ꝙ scriptura recte itellecta
nichil dicit cōtra factū ꝗn hitꝰ remaneat. Pꝛoba
tio in eodē caplo/vbi de hoc agit̄/dr sic. Siue pꝛo
phetie euacuabunt̄/siue lingue cessabūt/siue sciē
tia destrueret̄. subdit em̄ similē causam de fide. di
cit em̄ de sciētia ⁊ pphetia. Ex parte cognosci
mus/et ex parte pphetamꝰ. cum autē venerit qđ
pfectū est/euacuabit̄ qđ ex parte est/sicut de fide
subdit. Videmꝰ nunc p speciē in enigmate: tūc aūt
1 facie ad faciē. ¶ Ex quo arguit̄ tripliciter. Pꝛi
mo sic. Sicut scriptura dicit fidez euacuari in pa
tria: sic eadē scriptura ⁊ eodē caplo dicit donum
pphetie ⁊ donū liguarū ⁊ sciētiā cessare ⁊ destrui
sed sm̄ doctores sciētia nō destrueret̄. donū autē
liguarū in se nō destruet̄ ꝗn faciāt loq̄ varijs lin
guis. Quicq̄d sit de actu de quo in seq̄nti q̄stiōe
dicet̄/donū etiā pphetie fuit in xp̄o sm̄ doctores
et ipse vocat se pphetam Matthei.13. vbi dicit ꝙ
non est pphēta sine honore nisi in patria sua. xp̄s
autē sm̄ mentē fuit beatꝰ: ergo cū hec nō euacuē
tur sm̄ habitū/videt̄ ꝙ nec fides: saltē ex scriptu
ra nō pōt hoc cōuinci. q: de pari loq̄tur de oībꝰ il
2 lis cū fide p totum caplm. ¶ Scdo sic. aplus eua
cuationē fidei doni linguarū ⁊ sciētie ɔparat pfe
ctioni etatis dicēs. Cum essem paruulꝰ loq̄bar vt
paruulꝰ. ⁊c. cum autē factꝰ sum vir/euacuaui ea q̄
sunt paruuli: sed q̄n ex paruulo fit vir/nec potētia
p quā loq̄bat̄ sapiebat vel cogitabat nec habitus
si quē habebat ad hos actus euacuat̄. ergo nec ha
bitus p̄dicti euacuant̄ in patria. Si dicat̄ ꝙ non
est simile de fide et de habitibꝰ alijs: q: de essentia
alioꝝ habituū nō est in pfecto: sz de essentia fidei
est in pfecto: et ideo adueniēte pfectione/alij non
euacuant̄: q: nō habēt ad eā oppositionē sed solū
fides que ei opponit̄. ¶ Dico ꝙ nō valet ad ppo
situm q: ex scriptura no habet̄ illa differētia: sz si
sic erit ex natura taliū habituū/q: adhuc nō cre
do verū ⁊ patebit infra. cū igit̄ ex scriptura nullo
modo habeat̄ illa differētia/dicere ꝙ nō plus eua
cuet̄ habitꝰ fidei q̄ alij de q̄bꝰ de pari fit ibi mētio
nō est cōtra scripturā. ⁊ ideo nō est hereticū ꝙ so
lum inq̄rimꝰ in hoc articulo: q: i alio inq̄ret̄ an sit
3 falsum. ¶ Itē scriptura loquens de euacuatione
istoꝝ exponit seipsam ostendens ꝙ hoc intelligit̄
quo ad actus dicens. loquebar vt paruulꝰ. ⁊c. et
postea. videmꝰ nunc p speculū. ⁊c. ergo ex scriptu
ra nō pōt haberi ꝙ euacuent̄ habitus sed actꝰ. ꝙ
etiā recipit expositionē vt apparebit in sequēti q̄
stione. Sic igit̄ patet ꝙ nullo modo est cōtra scri
pturā recte intellectam put circūstātia scripture
exponit seipsam q̄ est optima expositio sm̄ Aug.
83.q. dicere ꝙ habitus fidei possit manere vel ma
neat i patria. et sic nō erit hereticū/⁊ hoc est p̄mū
¶ Quantū ad scdm̄ scz an sit verū vel falsum ꝙ
possit remanere vel ꝙ remaneat. Dicendumꝙ q̄c
quid sit de facto an remaneat vel nō: tamē de pos
sibilitate teneo ꝙ possit remanere etiam sine actu
1 ¶ Q3 autē possit remanere pbat̄ tripl̄r. Pꝛimo
sic: q: sicut ē de hitibꝰ pficiētibꝰ appetitū/sic ē de
habitibꝰ pficiētibꝰ intellectū: sed duo habitꝰ appe
titū pficiētes quoꝝ vnꝰ est impfectꝰ respectu alte
rius stāt simul in eodem ⁊ respectu eiusdē obiecti
vt pbabo. ergo sil̄r fides q̄ est habitꝰ impfectꝰ re
spectu glie pōt stare cū glia etiā respectu eiusdez
obiecti. Minor pbat̄ q: virtꝰ tēperātie est impfe
cta respectu latrie: et tñ respectu eiusdē obiecti et
actus inueniunt̄ he due virtutes concurrere: sicut
cū aliquis ieiunat ex voto sic ꝙ ieiunare ei placet
et q: est bonū tēperātie/⁊ q: est debitū deo ratio
ne voti: sic em̄ ptinet ad latriā. ergo. ⁊c. ¶ Scdo 2
q: virtꝰ p quā ferrū mouet̄ ad magnetē sursū stat
simul in ferro cuz grauitate/q̄uis motꝰ sursum et
deorsum nō stēt sil̄. g̃ duo hitꝰ pn̄t stare sil̄: vtpote
fides ⁊ gloria: q̄uis actus eorum non possint sta
re simul. ¶ Respōdet̄ ad hoc ꝙ illa virtꝰ nō est in
ferro simpl̄r sed sm̄ q̄d: q: si esset simpl̄r ferruz/ in
quacūq3 distantia moueret̄ ad magnetē/ qđ nō est
verum/ et etiā si ferrū esset inunctū alleia: q: tūc
etiam nō moueret̄. Hoc non valet: q: peto si illud
qđ ex ꝟtute est in ferro/habet naturā speciei illiꝰ
aut nō. si nō/moueret̄ nūc plus q̄ pꝰ. si sic: ergo
est ibi simpl̄r/sic ꝙ q̄tācunq3 esset pfecta in specie
posset stare cū grauitate. cū quocūq3 em̄ pōt stare
albedo quantācunq3 remissa pōt et intensa; q: op
positio et repugnātia in istis est rōne spēi. ¶ Itē
pbo ꝙ sit ibi simpl̄r: q: pfecti est agere: sed ferruz
motū ad magnetē attrahit ferruz et mouet ad se:
ergo virtꝰ illa est in ferro pfecte. ¶ Nec valet qđ
dr/ q: si esset ibi simpl̄r ferrū in quacunq3 distātia
moueret̄ ad magnetē. dico ꝙ nō: q: ꝟtꝰ illa de no
uo causat̄ in ferro a magnete p verā alterationez
q̄ nō pōt ptingere ad quācunq3 distantiā sed ad de
terminatā. sicut ignis nō pōt calefacere ad quā
cunq3 distātiā/⁊ ideo ferrū nō fertet̄ ad magnetē
nisi ab illa distātia a qua pōt sufficienter alterari:
ita vt virtꝰ recepta p̄ualeat inclinationi grauita
tis. et p eandē rōnē non mouet̄ si iungat̄ alleis: q:
talis inunctio impedit alterationē/sicut lignū nō
calefieret ab igne si in ligno esset aliq̄d qđ impedi
ret calefactionē vel circa lignum. ¶ Tertio sic: q: 3
paulꝰ in raptu vidit deū: et tñ in eo māsit habitus
fidei sm̄ doctores. ergo habitꝰ fidei pōt stare cum
visione. ¶ Respōdet̄ ad hoc ꝙ nescit̄ an paulus
in raptu fuit in corpe an extra corpꝰ: q: ipsemet ne
sciuit vt dr 1. Corin.12. Si autez aīa eiꝰ fuit extra
corpus tunc no habuit fidē sed solū visionē: sed re
stituta corpi habuit fidē sine visione: et ita nunq̄
fuerūt sil̄ fides ⁊ visio. ¶ Sed hoc nō valet: q: si
nescit̄ an fuit in corpe vel extra corpꝰ/ q̄re magis
ponit̄ ꝙ fuit extra corpꝰ q̄ i corpe: ⁊ q̄re nō respō
det̄ si fuit in corpe stetit fides cū visione: nisi extra
ptus esset possibilis anima existēte in corpe/pau
lus sciens se raptū nō dubitaret an esset in corpe/
vel extra corpꝰ; sed absolute dixisset ꝙ extra cor
pus. ⁊ si raptꝰ est possibilis aīa existente in corpe/
q̄re ppter raptū oportet ponere paulū mortuum
et si de facto ponat̄ mortuꝰ tñ potuit rapi viuꝰ: nā
⁊ moyses fuit rapiꝰ vel saltē vidit essentiā diuinā
sicut paulꝰ vt Augu. dicit sup Gen. ad litterā: qui
tñ nō fuit mortuꝰ/ ⁊ sic stat argumētum ꝙ potuit
fides esse cū visione. ⁊ sic patet ꝙ habitꝰ fidei pōt
manere in patria. nec hoc dicere est hereticuz/nec
falsum sed verū. ¶ Q3 autem possit manere sine
actu pbo vnica rōne q̄ talis est. Que possunt vno
instāti stare siue iuicē sil̄ pn̄t sil̄ sine ɔtradictione
semp sil̄ esse siue iuicē: sz nulli dubiū est q̄n habitꝰ
fidei q̄nq3 possit esse sine actu. ergo. ⁊c. Pꝛobatio
maioris. Quecunq3 possunt sil̄ esse p vnū instans
possunt sine contradictione semp simul esse: q: si
multatē nō ipedit lōgitudo vel breuitas tp̄is sed

natura oppositionis. ergo ꝙ possunt ad tēpus sine
inuicē esse possunt semꝑ sine inuicē esse absqꝫ con
Ad primū tradictiōe. ¶ Ad rōnes in oppositū. Ad ꝑmā cū
dr ꝑfectū et iꝑfectū respectu eiusdē nō stāt sił. Di
cēdum ꝙ verū est ꝙ idē ꝑ essentiā nō est sił ꝑfectū
⁊ iꝑfectū/puta ꝙ idē habitꝰ sit sił ꝑfectꝰ et iꝑfectꝰ
nō sic ꝙ idē specie ꝗuis aliud nūero sit sił ꝑfectū
⁊ imꝑfectū in eodem subiecto: vt ꝙ in eodē subie-
cto sit simul albedo ꝑfecta ⁊ imꝑfecta: qꝛ q̄ sunt in
eodē subiecto differūt specie vt dr .5. metaphisice
sed ꝙ diuersa genere aut specie quoꝝ vnū semꝑ est
ꝑfectiꝰ altero non possint simul esse in eodē subie
cto etiā respectu eiusdē obiecti/nō ē verū: ⁊ ꝗuis
hoc declaratū sit in habitibus appetitiuis/adhuc
patet in habitibꝰ intellectiuis. Cōstat eñ ꝙ habi
tus scientie hic acq̄site ꝑ quē scio deū esse vnū re-
manebit in patria: ⁊ tñ est imꝑfectior ꝗ̄ lumē glo
rie ꝑ qđ video deū esse vnū. siłr fides cū sit alterꝰ
rationis a glīa pōt stare cū ea ꝗuis differant ſm
Ad scđm. ꝑfectū ⁊ imꝑfectū. ¶ Ad scđm dicenduꝫ ꝙ nō est
sile de dispositione oculi noctue ⁊ aquile ⁊ de fide
et de habitu glīe: qꝛ ille dispositiones sunt differē-
tes ſm ꝑfectū et imꝑfectū in eadē specie q̄ nō stāt
sił: ꝗuis eñ noctua ⁊ aq̄la differant specie: nō oꝫ
tñ ꝙ potētie sēsitiue ⁊ dispositiōes organoꝝ potē
tiā correspondētiū differāt specie: imo sicut obie
cta sensuū in diuersis aīalibꝰ sunt eiusdē rationis/
sicet potētie sensitiue sunt eiusdē rōnis in eis/ et
dispositiones organoꝝ ꝓpter qđ nō possunt plu-
res esse simul: sed sic nō est de fide et de glīa: qꝛ fi-
Ad tertiū des et glīa nō solū specie sed genere ꝯtrio differūt.
⁊ ideo nō sequit̄ ꝙ nō possint esse sił. ¶ Ad aliud cū
dicit̄ spes nō stat cū gloria: ergo nec fides. Dicen
dum ꝙ nec antecedēs ꝓbat̄ nec ꝯsequēs. cū eñ di
cit̄ ad ꝓbandum antecedēs ꝙ spes q̄ videt̄ non est
spes. Ro. 8. sensus est ꝙ id qđ videt̄ vidēdo habet̄
non sperat̄: et ita auctoritas loquit̄ de actu spei et
nō de habitu. ꝯsequētia etiā non ꝓbat̄ ꝙ cū fides
sit ꝑor spe ⁊ caritate pōt remanere sine vtroqꝫ. vñ
fides nō solū quo ad hītū ſꝫ etiā q̄ ad actū manet
in desperatis. ⁊ cū dr ꝙ ponit̄ in diffinitione fidei.
Dicendū ꝙ nō puto ꝙ intētio pauli fuit ibi diffi-
nire fidē ꝓpria diffinitione: sed dare q̄lēcunqꝫ no-
tificationē in qua nō ponit̄ spes in recto: qꝛ sic fi-
des esset spes: nec i obliquo nisi denoiatiue. fides
est substantia sperādorū rerū .i. fundamentū ꝑ qđ
in futuro erūt i nobꝫ bona q̄ spamꝰ: qꝛ ꝑ opꝰ meri-
torium cuiꝰ primū fundamentū est fides adipisci
mur bona futura q̄ speramꝰ. et ex hoc bene sequit̄
ꝙ spes nō est sine fide q̄ est fundamētū: sed nō seq̄
tur ꝙ fides nō possit eē sine spe: qꝛ fundamētū no
depēdet ab edificio: sed ecōuerso. ¶ Ad aliud ꝑ
Ad q̄rtuꝫ. qđ ꝓbat̄ ꝙ habitꝰ nō possit manere sine actu. Di-
cendū ꝙ aliq̄d est possibile absolute qđ tñ nō pōt
poni in esse stāte aliqua suppositione. sicut sortes
sedēs pōt currere loquendo absolute de potētia q̄
est in sorte: tñ cū hac suppositione ꝙ sedeat nō po
test poni in esse ꝙ currat: ⁊ si in eternū staret suppo
sitio/in etnū nō posset poni in esse ꝙ currat. ⁊ sic di
co i ꝓposito ꝙ licet ad habitū sequat̄ possibilitas
actus absolute/tñ si in eadē potētia ponit̄ actꝰ de
nouo in eternū ꝑmanēs q̄ sit incōpossibilis actui
primi habitꝰ nūq̄ poterit poni esse ꝗuis maneat
habitꝰ. et hoc modo si actꝰ visionis est incōpossibi
lis actui fidei/qđ tñ nō assero/nunq̄ actꝰ fidei pos
Ad q̄ntū set poni i eē ⁊ tñ absolute esset possibilis. ¶ Per
idē patet ad aliud: qꝛ eadeꝫ est virtꝰ sed sola ver-
ba multiplicata/nisi ꝙ addit̄ ꝙ habitꝰ esset frustra
in quo est duplex defectus. vnꝰ qꝛ ꝑ hoc non ꝓbat̄
ꝙ hītꝰ possit esse sine actu ſꝫ solū ꝙ nō cōuenięter
esset. posset eñ esse serra q̄ nō posset secare puta si
eēt de butyro ⁊ si frustra esset nichilominꝰ esset/in
ꝓposito siłr. Aliꝰ defectus est: qꝛ nec frustra esset
habitꝰ fidei dato ꝙ nō posset exire i actū qꝛ ꝑtine
ret ad ꝑfectionē vt plenꝰ esset deo subditꝰ inq̄tū
esset sic dispositꝰ ꝙ nō assentiret deo solū ex eui-
dētia rei sed etiā ex dicto dei esto ꝙ res dicta nō
videt̄. ¶ Ad aliud cū dr vbi nō est possibile obie
Ad sextū. ctū ibi nō est possibilis actꝰ nec habitꝰ. Dicenduꝫ
ꝙ verū est de actu nō de habitu: qꝛ actꝰ necessario
req̄rit ꝑsentiā obiecti nō aut̄ habitꝰ q̄ nō necessa
rio req̄rit actū. Minor etiā vel est falsa simplr vel
nō/ꝓbat̄: qꝛ cū dr obiectū fidei est non visum. Di
cendū ꝙ formalis rō obiecti fidei nō est nō visum
vt ꝓbatū fuit priꝰ: nec ē cōditio necessario conco-
mitās nisi ꝓ statu vie: ⁊ si esset excluderet actū nō
habitū. ⁊ mirū est si aliq̄s sit habituatꝰ in credēdo
alicui quē credit veracē si videat aliq̄d euenire il
loꝝ q̄ dicit ꝙ ꝓpter hoc desinat sic esse dispositus
hoc eñ nō videt̄ imo potiꝰ debet firmari in illa dis
positione: qꝛ experimentū sermonū veroꝝ est vt
ꝯcordet rebꝰ significatis/ꝓpter qđ cū experimur
ꝙ aliq̄d eoꝝ q̄ dicunt̄ ab aliquo euenit ampliꝰ dis
ponimur vt dictis eiꝰ accomodemꝰ fidē ¶ Ad illđ
qđ dr de btō Jacobo ꝙ fides ostēdit̄ ꝑ opa. Dicē
dum ꝙ loquit̄ de opibꝰ exterioribꝰ sicut patet ex
serie capli. subdit̄ eñ statim Abrahā pater vester
nōne ex opibꝰ iustificatꝰ est offerēs ysaac filiū suū
suꝑ altare. Rursus raab meretrix: nōne ex opibꝰ
iustificata est suscipiēs nūcios/⁊ ꝑ aliā viā eos eij
ciēs. sed nūq̄d intēdit btꝰ Jacobꝰ dicere ꝙ sine
operibus istis non sit fides/certe ridiculum esset
hoc credere: qꝛ tūc in peccātibꝰ nō esset fides in q̄bꝰ
nō sunt ista opa sed potiꝰ ꝯtraria soluꝫ. ergo inten
dit ꝙ fides sine opibus vbi adest facultas operā-
di nō sufficit ad salutē. Et ꝓpter hoc dicit̄ ociosa
et mortua qꝛ non ꝑducit ad finē q̄ est vita eterna.
Ex eadē ratione ꝯmēdat̄ fides ex operibꝰ/ vbiqꝫ
fit mētio de hoc ⁊ in hoc sensu ⁊ nō qꝛ nō possit eē
sine opibꝰ tā interioribꝰ ꝗ̄ exterioribꝰ. ¶ Ad dū di-
cit̄ de auctoritatibꝰ sctōꝝ. Dicendū ꝙ oēs sunt in
telligēde de euacuatione fidei nō q̄tū ad habitū
sed quantum ad actū. Qualiter autem intelligat̄
euacuatio fidei quantū ad actū videbit̄ in sequēti
questione in tertia opinione.

¶ Questio tertia.

TErtio querit̄ vtrū fides q̄tū
Primum: ad actū possit remanere i pa
tria. ¶ Arguit̄ ꝙ nō: qꝛ impos
sibile est ꝙ idem obiectū for
male sit simul euidēs ⁊ ineui
dens: sed si actus fidei posset
simul stare cuꝫ actu visionis
idem obiectū simul esset eui
dēs ⁊ ineuidēs. ergo ⁊c. Ma-
ior patet ꝑ oppositionē euidētis ⁊ ineuidētꝫ. Mi
nor ꝓbat̄: qꝛ assentire rei vise in se est assentire eui
dens vt de se patet. Assentire āo ꝑ fidem est assen
tire ineuidens: qꝛ assentire ꝑ mediū ineuidens est
assētire ineuidēs: ſꝫ assētire ꝓpt̄ auctoritatē dicētis
q̄le est assentire fidei est ꝑ mediū ineuidens: qꝛ ꝑ ꝓ
positionē nō ꝑ se notā. ergo assentire ꝑ fidē ē assen-

tire ineuidens: et sic assentire rei visę in se/ et assen-
Secundū tire p fidē est assentire euidēs et ineuidēs. ¶ Itē
īpossibile est aliquē sic esse dispositū q sit sic deter
minat⁹ et indeterminat⁹ ad infallibilē veritatē. et
sic esset si cū fide staret visio vel sciētia q̄tum ad
actū. ergo. etc. Probatio minoris: qr p mediū cer
tum est ali⁹ q̄s determinat⁹ ad infallibilē veritatē.
p mediū vero incertū est indeterminat⁹. Videre
autē est scire p mediū certū. credere aūt p mediū
Tertium. incertū saltē ipsi credēti. q̄re. etc. ¶ Itē īpossibile
est sciētiā stare cū opione q̄tū ad actū. ergo ipossibi-
le est stare fidē cū visione vel sciētia q̄tū ad actū.
ꝯña patet: qr sīlis est cōparatio et oppositio euidē
tis et ineuidētis sicut formidātis et nō formidan
tis. et ideo sicut opinari et scire nō possunt stare sil:
qr nullus pōt formidare sil' et nō formidare: sic vi
dere et scire cū eo qđ est credere nō pñt stare sil' p-
pter oppositionē euidētis et nō euidētis. Antece-
dēs de se patet: qr opinās formidat: sciēs vero nō.
Quartuz. ¶ Itē actus spei nō pōt stare cū actu visionis. er
go nec actus fidei. ꝯña patet p sīle. Antecedēs p
id quod habeē Romanoꝝ. 8. qđ eñ q̄s videt: q̄s
Quintuz. sperat. q. d. nullus. ¶ Itē si fides remaneret q̄tū
ad habitū et actū seq̄ret q nō pl⁹ euacuaret fides
q̄ caritas: qr caritas euacuat q̄tū ad modū ipfe
ctū dilectiōis vię. ꝯñs est falsum vt patet p aplm
In oppm. 1. Corin. 13. ergo. etc. ¶ In cōtrariū arguit: qr q̄ꝝ
rōnes pcise et formales sunt cōpossibiles ipsa sunt
cōpossibilia sed rōnes formales et pcise act⁹ credē
di et vidēdi seu sciēdi sunt compossibiles. ergo. etc.
Maior patet. Minor pbaē: qr videre est assenti-
re rei p̄senti in se. scire vero est assentire alicui ppē
causam vel ppē noticiā cause. credere aūt ē assen
tire alicui pp̄ter auctoritatē dicētis. Et in his cō
sistit pcisa et formalis rō eoꝝ. Constat autē q ali-
quis pōt assentire alicui cōclusioni et qr videt eā i
se/ puta videt lunā eclypsari et qr scit causam qr ex
tali motu interponiē terra iter solē et lunā: et qr au
diuit a perito astrologo cui credere ꝯsueuit. q̄re. etc.
¶ Responsio. hic sunt tres opiniones. ¶ Prima
Responsio. 1. opio q̄ē durā. q. 4. hui⁹ distin. pponit duo vidēda. Primū est an ponere q act⁹
fidei possit manere cū actu visiōis in patria/ sit er
roneū. Secundū est an sit falsum vel verum vt sit
sīlis pcessus in hac q̄stione et in p̄cedēti. ¶ Quā
tum ad primū dicunt breuiter q ponere possibili-
tatē actus fidei cū actu visionis in nullo est cōtra
scripturā sacrā: qr in nullo loco sacre scripture ne
gaē possibilitas vel ꝯpossibilitas dictoꝝ actuū: li
cet in ali⁹ q̄b⁹ locis quantū ad supficiē text⁹ videaē
negari simultas eoꝝ de facto: et qui dicūt opposi-
tum scʒ q p scripturā negeē cōpossibilitas/ addu-
cāt auctoritatē ad hoc sicut adducunē auctorita
tes ꝯmētatoris et phoꝝ: qr cōuenięti⁹ et crebri⁹ al-
leganē: qr nōdū adducta est talis auctoritas/ nec
puto q possit adduci. ¶ Quantū ad scđm/ an po
nere q stent simul sit cōtra scripturā: adhuc dico
q nō: qr sicut in p̄cedēti q̄stione dictū est sicut scri
ptura dicit euacuari fidē/ sic sciētiā et donū lingua
rum/ nec in his ponit differētiā aliquā nec quo ad
actum nec quo ad habitū. et eandē rationem assi-
gnat. s. q cū venerit qđ pfectū est euacuabiē qđ ex
parte ē. et iterū. Videm⁹ nunc p speculū et in enig-
mate: tunc autē facie ad faciē. sed scđm oēs docto
res scientia nō euacuaē quo ad actū sed solū quo
ad modū ipfectionis: donū etiā linguaruʒ nescio
si euacuaē quo ad actum nec quo ad modum/ si tñ
laus vocalis sit in patria: qr pbabile est si de⁹ lau
daē ibi vocaliter/ q beatus habens donū lingua-
rum q̄si ꝯ laudabit eū in vna lingua/ q̄ñq₃ in alia:
vt sic nichil vacet in eo a laude diuina: euacuabiē
tñ quo ad necessitatem sicut glosa exponit: qr non
erit necessarium loqui linguis/ vbi quilibet in deo
cognoscit quicq̄d ad eū ptinet. et hoc modo q̄tū
est ex textu scripture act⁹ fidei euacuaē in patria:
aut qr ipfectio actus tolliē et nō act⁹ ipse: sicut
dictū est de actu scientie: aut qr nō est necessarius
sicut dictū est de dono linguarū quantum ad actū
Visio eñ bene excludit necessitatē fidei et actus
eius: sed quātum est ex dicto scripture non exclu
dit possibilitatē eius/ nec actualē simultatē. Et si
dicaē q imo: qr ipfectio q̄ necessario euacuatur
adueniēte pfectione est de essentia act⁹ fidei et de
essentia fidei. et ideo vno euacuato euacuaē alte-
rum: nō sic autē de actu scientie de cui⁹ essentia nō
est imperfectio q̄uis sit ei adiuncta pro statu vię.
¶ Dicendū q hoc non valet: qr ista differētia in-
ter actū fidei et actū scientie in nullo habeē a scri-
ptura q̄ de part oino loquiē de vtroq₃ sicut patet
ex serie text⁹ illi⁹ capli. 1. Corin. 13. ideo dicere con
trariū nō est contra scripturā. Vtrum autē sit cō-
tra veritatē rei patebit in pcessu. Patet ergo pri
mum q in nullo est ꝯtra scripturā dicere q actus
fidei et visionis possint stare vel actu stent simul.
¶ Quātum ad scđm scʒ verum sit verū q possint
stare simul. Dicendum q q̄uis quidā pbabiliter
teneant q non: ad qđ multū iuuat consuetudo: qr
auditiones fiunt ſm cōsuetudines. vt habeē. 2. me
taphisice. tñ eque pbabiliter pōt teneri cōtrariū
scʒ q possint stare simul. et istud pōt pbari dupliciter.
Primo ponēdo q actus visionis et act⁹ fidei sint
duo actus diuersi. Scđo ponendo q sit vn⁹ et ideʒ
actus. ¶ Primum pbaē sic: sicut opponunē eui-
dens et ineuidens: ita magis et minus euidēs: sed
eadē cōclusio pōt eidē esse magis et min⁹ euidens
simul scđm diuersos actus: ergo pōt esse euidens
et ineuidēs ſm diuersos act⁹ puta ineuidēs scđm
actum fidei/ et euidēs ſm actum visionis. Maior
patʒ: Probatio minoris: qr beati habēt in patria
de rebus creatis euidētē cognitionē in verbo. de
hisdē autē hñt min⁹ euidētē in pprio genere. ergo
etc. ¶ Si dicaē q nō est idē formale obiectū hic et
ibi: qr in visione rerū in verbo diuina essentia est
formale obiectū: in cognitione autē rerum in pro
prio genere res creata est obiectū principale. Cō-
tra: qr q in visione beata res nō sit pricipale obie-
ctum/ illud nō sic facit q̄n res ſm illud qđ est for-
maliter in se sit cognita ac si esset ſm se primo co-
gnita. non eñ beat⁹ vidēs res in verbo cognoscit
solum esse qđ habent res in verbo: qr cū illud nō
sit nisi esse diuinū nō cognosceret nisi deū: sed co-
gnoscit in verbo et p verbū ppriū esse rerū crea-
tarū/ et idē cognoscit p cognitionē quaʒ habet de
ipsis in pprio genere. ergo idē obiectuʒ formale
cognitū est vtrobiq₃. sed p vnā cognitionē euidē-
tius/ et p aliā min⁹ euidēter. ¶ Itē scđo patet po
nēdo tñ vnū actum: qr tota repugnantia q̄ videē
esse circa hoc est qr idē act⁹ diceretē euidēs et ineui
dens. ideo ostendo q hoc non sequeretur osten-
dendo q euidentia non est de rōne actus fidei nec
etiā circunstantia inseparabiliter cōcomitans ip
sum sed accidētaliter solū ratiōe stat⁹ vię. Et hoc
pbaē dupliciter. Primo sic. oēm obscuritatē et ineuidē

tiā qu ā habet actus elicitūs ab intellectu forma
top fidē haberet actus elicitus ab itellectu ɓm se
exclusa fide/alioqn hit⁹fidei nō pficeret itellectū
sed poti⁹tolleret pfectiōez si clarior eēt intellect⁹
sine fide q̄ cū fide: qđ ē icōueniēs. qz hit⁹hñtē pfi-
cit: ⁊ op⁹ ei⁹bonū reddit. sed act⁹elicit⁹ab itellctū
respectu articuloꝝ fidei. ab itellectu dico ɓm se nō
pfecto p fidē/nec p aliquē aliū hitū nō hz obscuri-
tatē vel ieuidētiā q̄ sit eēntial' ⁊ itrīseca/vel q̄ sit in
sepabilit' cōiūcta. ꝑ nec act⁹elicit⁹ ab itellectu pfe
cto p fidē. maior pz ex dictis. minor pbaꝫ. qz si ō rō
ne act⁹ elicit ab itellectu ɓm se eēt obscuritas vel
ieuidētia/vel si eēt circūstātia isepabilit' cōiūcta
seqreꝫ q act⁹itellect⁹ n̄ possz eē euidēs. qz sp eēt ie-
uidēs/alioqn sp eēt si ē euidēs ⁊ ieuidēs. Et si di-
caꝫ q verū est: qz act⁹ elicitus ab intellectu ɓm se
excluso quocūqz addito non pōt esse euidens sed
p se est ineuidens semp: sed adiuncto aliquo alio/
puta lumie glie est euidēs. Idē dico de fide: quia
actus elicit⁹ab intellectu pfecto p fidē solū absqz
quocūqz alio est ieuidēs: sed actus elicit⁹ ab eodē
intellectu pfecto p fidē adiūcto lumine glie ē eui
dēs. ¶ Scđo patet idē sic pmittēdo qđ sit causa
euidentie/⁊ sit causa ieuidētie/ ⁊ qđ sit indifferēs
ad ieuidentiā ⁊ euidētiā. Causa euidētie visionis
est p̄sentia obiecti in sua actuali existentia/vel il-
lud qđ facit talē p̄sentiā. Causa vero euidētie sciē
tialis est p̄sentia obiecti in sua causa vel in cogni
tiōe sue cause/vel illud qđ facit talē p̄sentiā. Cau
sa vo ieuidētie opposite vtriqz ē absentia obiecti i
se vel i sua causa/vl' illđ qđ facit talē absentiā seu
ipedit p̄sentiā. indifferēter vo se habēt ad euidē-
tiā ⁊ ieuidētiā illud qđ nō facit p̄sentiā obiecti p̄-
dictis modis nec absentiā. et declaraꝫ hoc in cor-
poralibus nobis notiorib⁹. quid eñ facit aerē il-
luminatū: certe p̄sentia corpis illuminātis ⁊ pre-
sentās ipm. tenebrosum vo facit absentia corpis
luminosi ⁊ illud qđ facit talē absentiā vel ipedit
eius actionē. sed indifferēter se habet ad lumino-
sitatē aeris ⁊ tenebrositatē illud qđ nō facit p̄sen-
tiā corpis lucētis nec absentiā. Verbi gfa Si qs
posset facere aerē rarū ⁊ nō pl⁹/ talis faceret aerē
qui esset actu illuiat⁹vel actu tenebrosus: qz nō
est dare mediū cū ista opponanꝫ p̄uatiue circa sub
iectum aptū natū: tñ nō faceret illuminationē ae-
ris vel tenebrositatē: sed lumē aeris faceret luci-
dum p̄sens si actio ei⁹ cōcurreret cū actione cau-
santis aerē rarū. tenebrosum vo faceret absentia
corpis lucidi: faciēs autē aerē rarū neutrum face
ret sed indifferēter se haberet ad vtrūqz/ ⁊ posset
eius actio cōcurrere cū vtroqz/ ita q aer fact⁹ ab
isto aliqñ esset illuminat⁹/qñqz tenebrosus: nō tñ
p actionē ipsi⁹. Ex quo patet q nō oē illud qđ fa-
cit lumē vel claritatē/facit tenebrā vel obscurita
tē: licet illud qđ facit necessario sit lucidū vel tene
brosum. Et idē intelligendū circa intellectum de
euidente ⁊ ineuidēte. ¶ Tūc arguiꝫ sic. obscuri-
tas vel enigma nō est cōditio essentialis ⁊ intrinse
ca vel inseparabiliter cōiuncta illi actui q̄ eliciꝫ a
tentia pfecta p talē habitū q̄ habitus nō facit p̄-
sentiā obiecti nec absentiā: sed cōpatiꝫ p̄sentiā et
absentiā/⁊ ista ppositio est declarata ex p̄cedēti-
bus: sed habit⁹ fidei est habit⁹hmōi. Huius tñ nō
facit p̄sentiam obiecti in se ⁊ in causa sua ⁊ ab hoc
nō faciat euidētiā visionis vel sciētie: tñ nō facit
absentiā nec p̄sentiā ipedit. habit⁹ eñ fidei nichil

aliud facit nisi q disponit formalit' intellectū ad
assentiendū vero dicto/qđ qđē verū huius non sit
verū p̄sens in se sed qz dictū est: tñ nō ipediꝫ p̄sen
tia ei⁹ ex hoc qđ est dictū vt de se patz. quare. ⁊c.
¶ Nō est ergo imaginandū q potētia cū habitu
fidei cōiter cōcurrat vt duo agētia ipfecta supplē
tia vnius agētis pfecti ad causandū vnū actū ob
scurum: ⁊ eadē potētia cū lumine glie cōcurrat ad
causandū clarū: sed est imaginandū q actus elici
tus a potētia p̄sente obiecto a quocūqz eoꝝ sit ef-
fectiue. habit⁹ aūt fidei vel lumen glie nō sunt nisi
dispositiōes potētie ad assentiendū obiecto ppo-
sito/qđ si sit ppositū solū p alteri⁹dictū/est assen
sus nō euidēs. si vo sit ppositū in se vel in sua cau
sa est euidēs assensus. Si autē his oib⁹ modis sit
ppositū adhuc est assensus euidēs: sed euidētiam
nō facit hoc qđ ppositū est p dictū: sz qz ppositū ē
in se vel in sua causa. ⁊ tūc iste vn⁹ assensus a duo-
bus hitib⁹est nō qđē effectiue sed vt sic dicaꝫ itel-
lectualiter: qz habit⁹ disponit formaliter potētiā
ad assentiendū obiecto. sic ⁊ in pposito. Patet er
go q pbabiliter pōt teneri q act⁹ fidei pōt rema
nere in patria/siue ponaꝫ actus distict⁹ ab actu vi
sionis/siue sit idē cū eo. ¶ Secūda opinio sic p- 2: opinio.
cedit. qz p̄mo ponit cōtrariā opinionez cū rōnib⁹ Herve. 2.
⁊ defensionib⁹ suis vel aliqbus. Scđo ponūt opi qli.4.15.
nionē suā cū rationib⁹ et defensioni⁹ suis. Tertio
respondēt ad rōnes alioꝝ. ¶ Quantū ad primū
implicāt questionē p̄cedentē de habitu cū ista de
actu dicētes q de hoc est dubitatio vtrū cū scien
tia maneat fides vt est habit⁹inclinatiu⁹ad credē
dum et vt formaliter inheret intellectui et aucto
ritas vt medium cognoscēdi loquendo de aucto-
ritate de qua nō est p se notū q dicaꝫ ab illo q̄ non
pōt falsum dicere: ⁊ ipse actus credēdi vt elicitus
quo scz intellect⁹ formaliter sibi iherēte credat id
qđ est scitū ab eodē. et de hoc est qdā opinio talis
scz q oia possunt manere in oib⁹istis. scz habitus
cū habitu/fides cū sciētia put dicūt habitū ⁊ me-
diū cū medio scz auctoritas de qua dictū est ⁊ me
diū demōstratiuū: ita q vtrūqz maneat vt medius
cognoscendi/⁊ etiā actus cū actu/scz credere cum
scire. Et hoc pbāt septē rationibus principalib⁹
¶ Primo adducūt talē rationē principalē sic: qz
illi habitus ⁊ act⁹ nō sunt incōpossibiles quoꝝ ra b
tiones formales nō sunt incōpossibiles. sed habi-
tus ⁊ actus credēdi ⁊ sciendi sunt hmōi. ergo. ⁊c.
Maior patet. Minor pbaꝫ: qz ratio formalis cre
dendi cōsistit in hoc qđ est assentire p auctoritatē
Ratio autē formalis sciēdi cōsistit in hoc qđ est
assentire p mediū demōstratiuū: sed ista nō habēt
incōpossibilitatē. ꝑ. ⁊c. Maior isti⁹ p silr patet ex
ratione terminoꝝ. Minor pbaꝫ quadrupl'r. Pri-
mo sic: qz illud qđ stat cū demōstratione pōt stare
cū scire: sed auctoritas stat cū demōstratione/⁊ p
cōñs etiā assentire p auctoritatē. ergo assentire p
auctoritatē nō est ipossibile stare cū scire: nec p cō
sequēs cū assentire p mediū demōstratiuū. Scđo
sic: qz ponaꝫ q aliqs credat auctoritati alicui⁹ di-
cētis ⁊ postea inueniat id qđ dictū est sibi ab illo/ p
demōstrationē esse verū non min⁹ credit auctori-
tati isti⁹habita demōstratione q̄ ante vt videtur
imo magis crediꝫ ei q̄ ante: sed nō habita demō-
stratione credebat illud qđ erat dictū a tali p au
ctoritatē ei⁹. ergo ⁊ habita demōstratione adhuc
assentiet ppter auctoritatē talis. et sic stat assen-

sas ꝑ auctoritatē cū assensu ꝑ demōstrationē ꝛ sta re pōt. Si dicaꝛ ꝙ nō pl⁹ assentiꝛ ei in isto ꝛ bñ assentiꝛ ei in aliis.

❡ Cōtra: qꝛ qua rōne assentiꝛ ei in aliis et in isto ꝑpter suā auctoritatē: qꝛ oēs auctoritates eiusdē sunt equalis efficacie. ergo ꝛ respectu ei⁹ de quo est demōstratio assentiꝛ auctoritati ei⁹. Tertio sic: qꝛ si assentire ꝑ demonstrationem ꝛ auctoritatē nō stāt simul/ aut hoc est ꝑpter repugnātiā medioꝝ/ aut obiectoꝝ/ aut actuū. non primo mō vt dictū est: qꝛ auctoritas ꝛ demonstratio stāt simul. nec scdo mō: qꝛ ponitur a multis ꝙ idē obiectū formale pōt esse fidei ꝛ scie: etiā ipsi⁹ visionis. Nec tertio mō: qꝛ si ita esset hoc esset ꝑpter repugnātiā actus euidētis ꝛ ineuidentis: sed talis repugnātia nō est inter credere ꝛ scire: qꝛ licet fides nō faciat euidentiā: sicut licet albedo nō faciat videre: non tñ facit cecū esse. ꝙ. ꝛc. Quarto qꝛ nō videnꝛ sibi plus repugnare scitū et creditū ꝙ̄ ꝑ se notū ꝛ demōstratū: sed idē pōt esse ꝑ se notum ꝛ demōstratum. ergo. ꝛc. Probatio minoris qꝛ principia sunt ꝑ se nota in sciētiis subalternatis/ et sunt demonstrata in sciencia subalternante.

2 ❡ Scdo pncipaliter sic: qꝛ non pl⁹ repugnat fidei sciētia ꝙ̄ opinio: sed opinio et fides possunt stare simul. ergo. ꝛc. Probatio minoris: qꝛ si opio non pōt stare cū fide hoc nō est nisi qꝛ de rōne opinionis est formido: sed hoc est falsum. ergo. ꝛc. Probatio minoris tñ⁹. Primo: qꝛ qdā nō formidant vtrū in qualibet corruptione substātie fiat resolutio vsqꝫ ad materiā primā: sed hoc nō habēt nisi ꝑ opinionē: qꝛ cū hoc sit falsum ꝛ ꝯtra sensum scdm alios hoc nō pōt haberi ꝑ sciētiā. ergo de ratione opinionis nō est formido. Scdo sic: qꝛ scdm Augustinū in principio libri de mēdacio/ ista est differētia inter credere et opinari: qꝛ ille ꝗ credit ꝑcipit ꝛ cognoscit ꝛ fateꝛ se nō scire illud qd̄ credit. opinās vero estimat se scire qd̄ opinaꝛ: sed ille ꝗ estimat se scire nō formidat. ergo. ꝛc. Tertio. phs. 6. ethicoꝝ dicit ꝙ quidā opinātiū nō dubitāt sꝫ estimāt se scire certitudialiter. ꝛ sic idē qd̄ pri⁹. Multe etiā auctoritates cōsiles adducunꝛ: ꝗ hñt eādē vim. Quarto sic. a ꝑbabilib⁹ oportet deuenire ad prima ꝑbabilia/ als esset ꝑcessus in infinitū: sed de istis pmis ꝑbabilib⁹ nō est hesitatio vel formido cū ꝑpter ea assentiaꝛ aliis: sed ꝑpter illa crediꝛ aliis de ꝗb⁹ est opinio. ergo opinio non reqrit formidinē.

❡ Itē ꝙ stet opinio cū fide arguiꝛ sic: qꝛ sacri doctores ad ea ꝗ sunt fidei adducūt aliqs ꝑsuasiones naturales: aut ergo ꝑsuasiones causant noticiā aut nō. si non: ergo frustra adducunꝛ qd̄ ē incōueniēs. si sic: aut causant sciētiā/ aut opinionē. nō scientiā: qꝛ illa ꝗ sunt fidei ꝛ trāscēdunt cognitionē naturalē nō pñt sciri ex naturalib⁹. ergo causant opinionē. ꝛ sic de eodē de quo est fides pōt haberi opinio.

3 ❡ Tertio ad principale sic: qꝛ nō plus repugnat fides scie ꝙ̄ opinio: sed opinio stat cū scia. ergo. ꝛc. Maior patet: qꝛ dato ꝙ opinio posset habere formidinē/ tñ fides nō habet: et ideo min⁹ repugnat scie ꝙ̄ opinio. Probatio minoris. Primo: qꝛ phs postꝙ̄ ꝑbauit intentū suum adduxit auctoritates ad ꝯfirmandū. tūc ergo qrit̄ur de illis auctoritatib⁹/ vtrū aliquā noticiā causent aut nō. si nō: tūc frustra adducunꝛ/ qd̄ est incōueniēs. si sic: aut causant sciētiā aut opinionē. non scientiā: qꝛ locus ab auctoritate hūana nō causat scientiā. ergo opinionē. ꝛ sic patꝫ de eodē obiecto formali potest haberi sciētia ꝛ opio. Scdo sic ad idē: qꝛ ꝯtingit eūdē habere mediū demōstratiuū ꝛ ꝑbabile/ ꝛ ꝯtingit eūdē obliuisci ad tps medium demōstratiuū/ ꝛ tūc vtiꝛ medio ꝑbabili ad opinandum. Ex hoc sic arguiꝛ. talis vt dictū est pōt vti medio ꝑbabili ad opinandū: sed nō est ꝑbabile ꝙ talis amiserit scientiā secūdariā/ licet nō tūc vtatur. ergo simꝰ stat opio cū sciētia.

❡ Quarto sic ad pncipale: qꝛ multi fideles habēt demōstrationem de aliqb⁹ de ꝗb⁹ est fides: sicut de hoc qd̄ est deum esse vnū: sed hoc nō posset esse nisi de eodē posset esse fides et scia. ergo. ꝛc. Si dicaꝛ ꝙ postꝙ̄ fuerit demōstratū ille ꝗ habet demōstrationē/ nō habet fidē de talib⁹ demōstratis. 4

❡ Cōtra: qꝛ nō est ponendū ꝙ in talib⁹ ꝗ laborāt ad demōstrandū talia tollaꝛ vel minuaꝛ meritū fidei: sed si demōstratio vel sciētia adueniēs tolleret fidē de demōstratis illis ꝗ laborant ad demōstrandū talia demōstrando/ tollet meritū fidei. ergo. ꝛc. Probatio maioris qꝛ habētes demōstrationē de talib⁹ quantum ad ista nō haberēt meritū fidei/ sed solū quo ad alia. et sic in parte diminuereꝛ meritū fidei. Qꝫ autem quantū ad ista tales nō haberēt meritū/ ꝑbaꝛ: qꝛ meritū virtutis nō est in eo in quo nō est virt⁹: sꝫ in talib⁹ nō est fides quantū ad talia demōstrata. ergo nec meritū fidei. Si dicaꝛ ad hoc ꝙ imo: qꝛ in his manet meritū fidei ꝑpter prōptitudinē animi. Cōtra: qꝛ min⁹ est habere ad credendū solam prōptitudinē/ ꝙ̄ credere ꝛ habere prōptitudinem ad credendū: sed in illis scdm te ꝗ habēt de talibus demōstrationē est sola prōptitudo ad credendū sine credere. ergo adhuc stat ꝙ in istis minuiꝛ meritū fidei.

5 ❡ Quinto pncipaliꝛ arguiꝛ sic ꝙ non plus repugnāt fides ꝛ sciētia vt videꝛ/ ꝙ̄ clara et obscura cognitio: sꝫ clara ꝛ obscura cognitio possunt hñi de eodem subiecto formali. ergo. ꝛc. Maior patet. Minor ꝑbaꝛ: qꝛ creature cognoscunꝛ a beatis cognitione matutina in ꝟbo ꝗ est clara: ꝛ cognitione vespina ꝗ est ꝑ mediū/ ꝗ est obscura. ergo. ꝛc.

6 ❡ Sexto sic ad pncipale: qꝛ paul⁹ in raptu habuit visionē clarā: sed in paulo in raptu mansit fides. ergo fides pōt stare cū visione clara/ ꝛ multo magis cū scia.

7 ❡ Septimo pncipaliꝛ sic: qꝛ caritas ꝗ est in via remanet in patria. ergo eadē rōe fides. Probatio ꝯñe: qꝛ manēte posteriori manet prius: sed caritas ꝑsupponit fidē vt quoddā pri⁹. ergo. ꝛc.

❡ Quantū ad scdm ponūt opinionē propriā ꝑ hunc modū ꝛ dicūt ꝙ verū maneat habit⁹ fidei quantū ad illud qd̄ est vel etiā scia in visione beata nō est michi euidēs: qꝛ licet multe auctoritates sctōꝝ ponāt fidē euacuari in patria: tñ non habeꝛ expressa auctoritas ad hoc ꝙ nō possit stare cū visione beata vel cū sciētia quo ad habitū. nec etiā ex hoc ꝙ habeat actū ꝯtrariū actui sciētie: qꝛ scꝫ actus vni⁹ est act⁹ ineuidēs/ et act⁹ alterius est actus euidēs/ pōt ꝯcludi ꝙ vterqꝫ habit⁹ nō possint simul stare: qꝛ nichil ꝑhibet oppositoꝝ ꝛ incōpossibilium actuum esse principia non opposita/ nec incōpossibilia. Verbi grā. Si adamas ponaꝛ sup ferrū imprimit sibi quandā īclinationē ꝑ quā ferrū sursum moueꝛ ad adamantē ipsum/ ꝛ cū ista īclinatione ad mouere ferrū sursum stat grauitas ꝑ quā habet moueri deorsum: ita ꝙ due īclinationes habituales ad diuersos mot⁹ stāt simꝰ licet illi diuersi motus nō stēt simꝰ.

❡ Itē qꝛ cōiter ponitꝛ ꝙ fides mālit ī paulo in raptu pauli: ꝗ habuit clarā

Opio pro pria li̇ber uei.

visionē dei/michi multū dubiū est vtrū fides possit stare in visione beata. Sed ꝙ fides cū scientia nō īpedita habeat effectū suū qđ est credere ꝓpter talē auctoritatē qualis dicta est/ꝛ ꝙ talis auctoritas maneat vt mediū inclinās ad assentiendū rei dicte/ꝛ ꝙ talis assensus remaneat vt actus elicitꝰ quo aliquis credat ꝓpter talē auctoritatē/teneo esse impossibile:ꝛ multo īpossibiliꝰ est ꝙ talis auctoritas ꝯcurrit cū medio demōstratiuo vel obiecto ꝑsente ad causandū actū videndi vel sciēdi:et hoc ꝓbo triplici rōne. Prima talis est:qꝛ īpossibile est idē esse euidēs ꝛ ineuidēs:sed credere modo ꝑdicto ꝑ auctoritatē ieuidentē.s. est assentire ieuidēti:scire autē est assentire euidēti.ergo.ꝛc. Maior patet: qꝛ euidēs ꝛ ineuidēs respectu eiusdem subiecti ꝛ obiecti sunt opposita. Minor etiā patz quantū ad hoc ꝙ scire vel videre est assentire euidēti. ꝙ autē credere ꝑ auctoritatez talē sit assentire ineuidēti ꝓbo:qꝛ assentire ꝑ mediū incertuz et ineuidēs est actꝰ ineuidēs:sed assentire ꝑ talē auctoritatē est assentire ꝑ mediū ineuidēs ꝛ incertū ergo.ꝛc. ¶ Ad istā autē rationē dupliciter respondetur Dicēdo ꝑmo:qꝛ licet idē nō possit esse euidens et ieuidēs eidē ꝑ vnū mediū:idē tñ pōt esse eidē euidēs et ieuidēs ꝑ diuersa media. ꝛ sic est in ꝓposito: qꝛ scꝫ idē poterit esse euidēs alicui ꝑ mediū demōstratiuū vel visiuū: ꝛ ineuidēs ꝑ mediū qđ est auctoritas. Unde est fallacia ꝯsequētis/est ieuidens ꝑ fidē.ergo est ineuidēs simpliciter:qꝛ simpliciter ineuidēs habet se in plus ꝙ̄ ineuidēs ꝑ tale mediū Scđo respōdetur sic ꝙ non sequitur si fides non facit euidētiā ꝙ faciat ineuidentiā:qꝛ ꝓpositio de ꝑdicato infinito vel negato nō infert ꝓpositionem de ꝑdicato ꝑuato. vnde nō est iustus ergo est iniustꝰ non sequitur. vnde similiter nō sequitur/nō facit euidētiaz ergo facit ineuidentiā.ꝛ ꝙ nō sit de rōne fidei habere obiectū priuatiuū. ꝓbant:qꝛ habitꝰ positiuꝰ nō debet hr̄e obiectū ꝑuatiuū: sꝫ fides est habitꝰ positiuus:ineuidēs autē est ꝑuatio.ergo.ꝛc. Prima respōsio nō valet:qꝛ licet disparata possint alicui ꝯuenire ꝑ diuersa media: tñ impossibile est ꝙ opposita cōueniāt eidē ꝑ quecūqꝫ diuersa media et hoc patet inducendo in oībꝰ oppositis vel in oī genere oppositionū:sed idez esse euidēs ꝛ ieuidēs sunt opposita priuatiue.ergo.ꝛc. Nec est ibi fallacia ꝯsequētis vt ipsi dicūt. ¶ Ad cuiꝰ euidētiam sciendū ꝙ aliud est negare aliqđ simpliciter de aliquo subiecto ꝛ ponere aliqđ in subiecto qđ nō est causa opposite affirmationis : sicut aliud est ponere aliquē nō videre/ꝛ aliud est ponere aliqđ qđ non est causa visionis:nā primū nō pōt stare cū visione:qꝛ impossibile est ꝙ vidēs sit nō vidēs ꝑ qđcūqꝫ mediū/ita ꝙ vtrūqꝫ cōueniat sibi simpliciter. secundū autē pōt simpliciter stare cū visione:qꝛ ista duo possunt simul stare.s. ꝙ aliqđ sit vidēs ꝛ ꝙ habeat crispitudinē vel aliqđ aliud qđ nō sit causa visionis:qꝛ hoc nō est negare actū vidēdi a tali: sed est negare causalitatē in ipsa crispitudine respectu actꝰ videndi. ¶ Item sciendū est ꝙ aliud est ponere aliquid nō habere causalitatē respectu alicuiꝰ positiue/ꝛ aliud est habere causalitatem respectu negationis opposite. sicut aliud est dicere crispitudinē nō esse hoī causam vidēdi/et aliud est dicere crispitudinē esse causam hoī nō vidēdi:qꝛ in ꝑmo negatur causalitas respectu positiui/ꝛ pōt stare cū positiuo respectu cuiꝰ negatur causalitas crispitudinez nō esse causam videndi pōt stare cū videre. In secūdo ꝑo ponitur causalitas affirmatiua respectu negationis opposite/ꝛ opposita affirmatio non pōt stare cū eo. Unde ista duo nō pñt simul stare.s. ꝙ homo sit vidēs/ꝛ ꝙ crispitudo vel qđcunqꝫ aliud faciat eū nō videre. qñ ergo dr ꝙ idē pōt esse euidens ꝛ ineuidens ꝑ diuersa media/ipsi ponunt diuersa media in eodē esse causam simul affirmationis ꝛ negationis vel priuationis:sed hoc est impossibile vt ostensum est: qꝛ īpossibile est ꝙ cū aliqua affirmatione stet ꝙ aliqđ sit causa opposite negationis in eodē vt ostensum est.et sic falsa est illa solutio q̄ dicit ꝙ idē euidens ꝛ ineuidens pñt inesse eidem ꝑ diuersa media. Si autē velint dicere ꝙ nō intendūt ꝙ fides in habente fidē facit nō euidētiā vel ieuidētiā/ qđ est nō ponere causalitatē in fide respectu ineuidētie vel nō euidētie:sed intēdūt dicere ꝙ fides nō facit euidentiā/qđ est negare causalitatē in fide respectu euidentie: tunc responsio data nichil valet ad ꝓpositum:qꝛ hr̄e euidentiā ꝑ mediū euidens ꝛ nō hr̄e causalitatē ꝑ fidē vel auctoritatē nō est hr̄e euidentiā et ineuidentiā ꝑ diuersa media:sed est hr̄e euidentiā ꝑ vnū medium et nō hr̄e ꝑ aliud: sicut videre ꝑ oculū ꝛ nō videre ꝑ pedē/nō est videre ꝛ nō videre ꝑ diuersa media: et ideo responsio data nō est vera sed falsa/vel nichil facit ad ꝓpositū. ¶ Cꝫ autē dicitur ꝙ est ibi fallacia ꝯsequētis:qꝛ nō sequitur ꝙ si nō est euidēs per fidem ꝙ nō est euidens simpliciter: qꝛ in plus se habet euidens simpliciter ꝙ̄ euidēs ꝑ fidem.et sic ꝓceditur ab inferiori ad superiꝰ negādo. Dico ꝙ verū est si ꝑm istā formā argueretur/scꝫ ꝙ nō est euidens ꝑ fidem ergo nō est euidens. sed sic non arguitur:sed arguitur supponēdo ꝙ illud de quo habetur fides mō predicto est ineuidens vel non euidens habenti fidem. Hoc autē ꝓbatur ꝑ hoc ꝙ assentire ꝑ mediū incertū est actꝰ incertꝰ ꝛ nō euidens.et hoc etiā magis statim patebit. dico ḡ ꝙ si argueretur ꝑm responsionē ab eis datā nō argueretur dicēdo nō est euidens ꝑ fidē.ergo non est euidens.sed argueretur sic/ꝑ fidē est ineuidens vel nō euidens. ergo est ieuidēs vel nō euidens.ꝛ tūc hic nō esset fallacia ꝯsequētis:qꝛ inferretur ꝑ inesse ꝑ talē causam inesse simpliciter vel ꝑ er causatū a tali causa inesse simpliciter ei in quo est causatū ꝙ oportet ante actū causatū ꝑ talem auctoritatē esse ineuidentē vel nō euidentē. Probo cōfirmādo rationē superiꝰ datā:qꝛ talis auctoritas aut causat actū euidentē aut actū ineuidētē vel neutrū. Nō pōt dici ꝙ causet actū euidentem: qꝛ ꝑ mediū incertū nō pōt causari actus euidens. nec neutrū si causet aliquē actū.qꝛ oīs actꝰ est euidens vel ineuidens. ergo relinquitur ꝙ causet actū ieuidentē: ꝛ ꝑ ꝯsequēs ꝙ obiectū cui assentitur ꝑ tale mediū sit ineuidens assentiendi. ¶ Si dicatur ꝙ fides vel auctoritas talis nō causat euidētiā. nec causat ineuidentiā vel nō euidētiā sed causat substantiā actus sine quocunqꝫ istorum:sed medium euidēs cum eo causat euidentiam. ¶ Contra ꝑmo:qꝛ videntur isti ponere ꝙ actus ꝛ accidentia sint diuersa quod est falsum sicut etiaz ponere ꝙ lumen ꝛ claritas luminis sint diuersa est falsuz ¶ Scđo qꝛ si actus se habet ad euidentiā ꝛ ineuidentiā vel nō euidentiā sicut subiectū ad habituz vel priuationē sequitur ꝙ idē actus posset qñqꝫ esse opinari qñqꝫ scire/ꝛ idē habitꝰ causaret vtrumqꝫ. Et ꝑ hoc etiā patet ꝙ satis est friuolum dicere ꝙ

nō oportet ſi mediū aliq̄ᵭ cauſet actū cognoſcēdi
ꝙ nō ꝑpter hoc cauſat actū euidentē vel nō eui-
dentē ſicut vt dicūt q̄ facit aerē nō facit clarū vel
obſcurū: qꝛ ꝯparatio actꝰ ad euidēs vel nō euidēs
non eſt ſicut ꝯparatio aeris ad clarū ꝛ obſcurū: qꝛ
cōparatio actus ad euidēs vel nō euidens eſt cō-
paratio actus in cōi ad actū ꝑfectū ꝛ imꝑfectum
ei oppoſitū: ſed cōparatio aeris ad clarū ꝛ obſcu
rum eſt cōparatio eiuſdē ſubiecti ad habitū ꝛ pri-
uationē: ſed verū eſt ꝙ cōparatio actus intellectꝰ
ad actū itelligēdi euidentē vel nō euidentē eſt ſi-
cut cōparatio aeris ad clarū et obſcurū. et ex hoc
ſequitꝰ ꝙ q̄ facit itellectum nō facit euidēs vel ine
uidēs intelligere. nō autē ſequitꝰ ꝙ q̄ facit actum
intelligendi nō facit actū euidentē vel nō euiden
tem. Qꝫ autē dꝛ ꝙ habitꝰ poſitiui nō pōt eſſe obie
ctum formale aliq̄d priuatiuū ideo ineuidens nō
eſt obiectū fidei. dico ꝙ verū eſt ꝙ ineuidentia nō
eſt obiectū formale quod creditꝰ nichil tū ꝓhibet
aliqᵭ mediū iꝑfectū hr̄e modū mouēdi ad cogni
tionē q̄ excludit modū ꝑfectū. et ſic fides hꝫ obie
ctum ineuidens obiectum .ſ. imꝑfecte cognitum.
¶ Secūda etiā reſponſio nō valet. Primo qꝛ im
poſſibile eſt nō ſolū idē eſſe euidēs et ieuidēs eidē
ſed impoſſibile eſt idē eſſe euidens ꝛ ineuidens cū
euidēs ꝛ nō euidēs ſint contradictoria. Scᵭo: qꝛ
falſum eſt ꝙ ad negatiuam reſpectu ſubiecti ſuſce
ptibilis non ſequatꝰ affirmatiua de ꝑdicato priua-
to. Unde oīs homo capax rationis q̄ nō eſt iuſtꝰ/
eſt iniuſtus. et ſīr oīs cognitio q̄ nō eſt euidens eſt
ineuidēs. ¶ Sciendū tū ꝙ nō pono euidentiā ſe
habere ad cognitionē ſicut ad ſubiectū: ſꝫ magis
ſe habet ſicut differentia eſſentialis. ¶ Secunda
2 ratio ꝑncipalis talis eſt qꝛ ſciens vel vidēs nō po
teſt moueri ad aſſentiēdū oppoſito rei viſe vel ſci-
te quocūqꝫ alio dicente oppoſitū: qꝛ ꝑ ſe notū eſt
oppoſita nō poſſe ſiͣ ineſſe eidē: ſed ille q̄ mouetꝰ
ꝑ talē auctoritatē incertā qualis dicta eſt pōt mo
ueri ad vtrūqꝫ oppoſitorū q̄tū eſt ex diſpoſitione
ſua alio dicēte oppoſitū diuiſim. ergo impoſſibile
eſt ſcientē vel videntē moueri ad aſſentiendū ꝑ au
ctoritatē incertā. Maior patꝫ. Minor ꝓbatꝰ: qꝛ il
le q̄ aſſentit ꝑ auctoritatē de qua incertum eſt ſibi
vtrū ſit vera vel falſa: ꝛ vtrum dicatꝰ ab illo q̄ pōt
verū vel falſum dicere q̄tū eſt ex ꝑte ſua aptꝰ eſt
ad aſſentiendū cuilibet parti q̄ talis eſt cuiꝰ eſt il
la auctoritas pōt dicere: ſed talis q̄tū eſt de ſe na
tus eſt aſſentire oppoſitis diuiſim ſi aliꝰ illa dicat
ergo. ꝛc. ¶ Cōtra hoc forte poſſet obijci ſic: quis
idē vt videtꝰ ſequitꝰ de auctoritate de qua cōſtat ꝙ
dicitꝰ ab illo q̄ nō pōt falſum dicere: qꝛ ſi talis dice
ret oppoſita aſſentiēs ei aſſentiret oppoſitis. Di-
cendū ꝙ nō eſt ſiͣle: qꝛ ſicut talis nō pōt falſum di-
cere/ ita nec pōt dicere oppoſita ꝛ ꝑ ſe notū eſt aſ-
ſentiēti ꝙ talis non pōt falſum dicere/ nec pōt di-
cere oppoſita. ꝛ ideo nō eſt natꝰ moueri ad oppoſi
ta aliquo mō: ſed iſte q̄ aſſentit auctoritati icerte
q̄uis dato ꝙ ille q̄ loquitꝰ nō poſſit falſum dicere
nec oppoſita: qꝛ tū nō habet ꝓ ꝑ ſe noto talem nō
poſſe falſum vel oppoſita dicere quantū eſt ex ꝑte
ſua natꝰ eſt moueri ad oppoſita. ergo. ꝛc. ¶ Ter-
3 tia rō ꝑncipalis talis eſt: qꝛ ſicut opponuntꝰ opi-
nioni fides et ſcientia/ ita opponuntꝰ fides ꝛ ſcien
tia inter ſe: ſed opinio nō pōt ſtare cū fide ꝛ ſciētia
ergo nec fides ꝛ ſciētia. Maior patet: qꝛ ſicut re-
pugnāt certitudo ꝛ incertitudo/ ſiue ſit certitudo

euidētie/ ſiue certitudo adheſionis/ ita repugnāt
euidētia ꝛ ineuidētia. Minor etiā patet quantuꝫ
ad alterā partē .ſ. ꝙ opinio nō pōt ſtare cū ſcientia
ꝑ phm .i. poſteriorꝫ. et q̄tū ad alterā partē patet:
qꝛ fides ꝛ opinio opponuntꝰ ſm certitudinē ꝛ icer
titudinē: vel ſm opinionē ꝛ firmam adheſionem.
¶ Ad iſtā rōnē dicūt q̄dā ꝙ nō oportet ꝙ de rōne
opinionis ſit formido ꝛ ꝓter rōnes priꝰ adductas
adducūt duas alias. ¶ Prio ſic: qꝛ de rōne opi-
nionis nō eſt niſi ꝙ ſit aſſenſus ꝑ mediū ꝓbabile:
ſed aſſentire ꝑ mediū ꝓbabile nō eſt formidare. er
go. ꝛc. ¶ Scᵭo ſic: qꝛ ſi opinās neceſſario formi-
dat nō poſſet haberi opinio vera de quolibet ſcibi
li: ſed hoc eſt falſum. ergo. ꝛc. Falſitas ꝯſequētis
ſuppónitꝰ. Probatio ꝯſequētie: qꝛ ſi formidat opi
nās de cōcluſione opinās opinatꝰ illā concluſionē
poſſe aliter ſe hr̄e: ſed iꝑoſſibile eſt ꝯcluſionē ſcibi
lem aliter ſe habere. ergo ſi opinans ſemꝑ formi-
dat iꝑoſſibile eſt hr̄e opinionem verā de re ſcibili.
¶ Ad pmū dicendū ꝙ moueri ꝑ mediū ꝓbabile
importat ꝓbabiliter aſſentire: ſꝫ ꝓbabiliter aſſen
tire eſt aſſentire ſine certitudine/ alioqn nō differ
ret a ſciētia ꝛ fide. aſſentire autē ſine certitudine ē
aſſentire cū formidine nō accipiēdo ꝓ paſſione ap
petitꝰ q̄ eſt timor: ſed ꝓ dubitatione itellectꝰ. Uñ
dato ꝙ ita eſſet ꝙ opinari formaliter nō eſſet ipm
dubitare ꝙ aliq̄s pōt dubitare nullo medio habi-
to ad quācunqꝫ partē cū opinari nō excludit taleꝫ
dubitationē ꝓpter defectū certitudinis in medio
ꝓbāte. ¶ Ad ſcᵭm dicendū ꝙ formido q̄ eſt i opi
niōe nō ē accipiēda reſpectu rei credite i ſe: ſꝫ ſm
ꝓportionē mediū ad concluſionē certificandā: ita
ꝙ opinās nō ſemꝑ opinatꝰ cōcluſionē eſſe ꝯtingen
tem: imo q̄n̄qꝫ opinatꝰ cōcluſionē eſſe neceſſariam
ſed ſic aſſentit alteri parti ꝙ dubitat de oppoſitis
ꝓpter incertitudinē mediū. opinari autē aliq̄d eſſe
neceſſariū de ſe/ et dubitare vtrū ita ſit ꝓpter hoc
ꝙ mediū nō facit plenā certitudinē/ nō eſt opina-
ri falſum. ꝛ ſic patet ad q̄ſtionē. ¶ Quantum ad
tertiū reſpōdent ad illas ſeptē rationes ꝑ ordinē
et ad defenſiones earū. ¶ Ad primā rōnē ꝑncipa
lem adductā ab alijs in oppoſitū dicendum ꝙ mi Solutio
nor eſt falſa. Ad ꝓbationē minoris dicendū ꝙ mi rōnū alte-
nor illiꝰ ꝓbationis eſt falſa. Ad primū ergo ꝑ qᵭ riꝰ opīōis.
minor iſtiꝰ ꝓ ſiͣ ꝓbatꝰ/ dicendū ꝙ licet auctoritas
poſſit ſtare cū demōſtratione ꝛ ſcire vt obiectū co
gnitū: nō tū pōt ſtare vt mediū aſſentiēdi vt ſupra
patuit accipiēdo auctoritatē de qua loq̄mur. Ad
ſecūdā ꝓbationē eiuſdē dicendū q̄n̄ iuenitꝰ dictuꝫ
alicuiꝰ cui priꝰ credebatꝰ eſſe euidēs ꝑ demōſtratio
nē magis creditꝰ ei poſtea q̄ ante q̄tū ad ea q̄ nata
ſunt credi: ꝛ qꝛ illud qᵭ iā eſt euidēs nō eſt natum
credi cū ſciatꝰ: ideo q̄tum ad illud nō creditur niſi
q̄tum ad ꝓmptitudinē animi. ¶ Ad illud qᵭ di-
citꝰ ꝯtra hoc/ dicendū ꝙ oēs auctoritates eiuſdeꝫ
ſunt equaliter credibiles/ dūmō credēs equali diſ
poſitione ſit ad oēs diſpoſitꝰ. nunc autē nō ſimili
ter eſt diſpoſitꝰ ille q̄ audit auctoritateꝫ reſpectu
eius qᵭ eſt ſibi ꝑ ſe notū ꝛ ab eo ſcitū/ et reſpectu
eius qᵭ ē ſibi ignotū. ꝛ ideo nō opꝫ ꝙ ſi opinetꝰ vꝫ
ꝙ illᵭ credat eſt ſibi notū ꝙ poſſit opinari vel cre
dere illᵭ qᵭ eſt ſibi ꝑ ſe notū vel ſcitū ab eo quā-
tūcunqꝫ vtrūqꝫ dicatꝰ ab eodē. ¶ Ad tertiā ꝓba-
tionē eiuſdē dicendū ꝙ credere ꝛ ſcire nō poſſunt
ſtare ſimul ꝓpter repugnātiā mediorū in mouen-
do ꝛ etiā actuum. ¶ Ad illud qᵭ dicitꝰ cōtra hoc/

dicendū sicut dictū ē ꝙ licz auctoritas maneat cū medio demonstratiuo vt obiectū cognitū. nō tamē manet vt mediū p q̄d credatur. ¶ Qz aūt dicitur ꝙ non est ibi repugnantia inter actus scdm euidens ꝛ ineuidens dōm ꝙ falsum est. et dato ꝙ fides non faciat euidentiam adhuc sequetur ꝙ faciat ineuidentiam ita ꝙ causa sit directe priuationis. qz opz ꝙ faciat actum euidentem vel non euidentem: ꝛ si faciat nō euidentē oz ꝙ faciat ineuidentem. qz oīs act⁹ cognoscendi ē euidens vel non euidens.

¶ Item etiā q̄litercūqz accipiatur impossibile est ꝙ idē act⁹ numero sit euidens ꝛ nō euidēs. et idō oz ꝙ vel fides faciat actum euidentem vel ꝙ non possit cū eo concurrere demonstrato ad eundē actum qz illud medium facit actū euidentem ꝛ si dicatur ꝙ non facit actum euidentem quātum ad hoc ꝙ sit causa ipsi⁹ euidentie est tñ causa substantie act⁹ q̄ ē euidēs ostensuz ē etiā supra q̄d ē valde friuolū ꝛ hoc ī questionis corpore ꝛ q̄d inducit̄ p simili nō est simile qz albedo nō facit actum videndi nec potentiam visiuam vel aliquid aliud ad quod necessario sequat̄ cecum vel vidēs sed fides facit necessario actum aliquem quē cōsequit̄ euidens vel ineuidens: qz oīs act⁹ cognoscēdi ē euidens vel nō euidēs. ¶ Ad quartā pbationem dicendū ꝙ maior est dubia qz nō sic forte includit scire non esse per se nō tñ sicut credere tale de quo loquimur. qz ad credere de quo loq̄mur vt dictuz ē sequitur posse moueri adverāqz p̄tē cōtradictionis: nō sic autē per se nosse. ꝛ scire q̄ determinata sunt ad alterā p̄tem. et ideo ista non repugnant ad inuicē sicut credere repugnat cuilibet eorum. quicquid autem sit de maiore minor non est probata qz principia sciētie subalternate sunt p se nota ī sciētia subalternata quantū ad qz. sed sunt demonstrata ī subalternāte quātum ad propter q̄d. Ad scdam rationē principalem dōm ꝙ minor est falsa.

Ad scdaz rōem p̄ici palem.

¶ Ad probationē dōm ꝙ p̄prie opinans opinat̄ cū formidine. si aūt aliquis non hn̄s scientiam. sz tñ mediuz pbabile reputet se certū erret sz talis proprie se non habet vt opinans nisi opinio accipiat̄ p omī cognitione alia a scire ꝛ nosse p se etiā si cōclusio talis eēt qualē opinās opinat̄ erraret tamē ī hoc ꝙ reputaret se certum ꝙ nō sit siue aūt talis opinans dicat̄ opinans siue nō tñ opinio q̄cūqz non stat cū fide: quia opinio vel est cum formidie vel est erronea quorū neutrū stat cum fide per hoc patz ad auctoritates Augu. ꝛ p̄hi. et ad alias similes. ¶ Ad tertiam probationē q̄ pbat̄ ꝙ opinio stat cū fide dicēdū ꝙ de p̄mis pbabilib⁹ ē opinio. ꝛ ꝙ opinio de talib⁹ ē cum formidine. ¶ Ad illud aūt q̄d dr̄ in cōtrarium dōm ꝙ propter. prima probabilia crederet aliquis nō sicut p̄pter oīa certa. sed sicut p̄pt̄ pbabilis magis. vñ opinio nō ex toto excludit dubiū vl̄ formidinē. ¶ Ad quartā pbationē dōz ꝙ ratiōes adducte a sacris doctoribus ad ea q̄ sunt fidei non causant scientiam nec opinionē de eis q̄ sunt fidei nec tamē sequitur ꝙ nullam noticiaz causēt nec ꝙ frustra adducant̄. qz causant noticiam fidei acq̄sitē qz tales rationes adducibiles sūt ad pbandum ea q̄ sūt fidei illis q̄ non habent fidem. vnde tales doctores non vtuntur talibus medijs ad probandum ea que sunt fidei demonstratiue vel opinatiue ¶ Item vtuntur talibus medijs ꝛ habitibus eoꝝ ad ea que sunt fidei vt obiecto cognito.

Ad tertiā

¶ Ad tertiam rationem principalem dicenduz ꝙ minor est falsa. Ad primā pbationem dicendū ꝙ philosophus ad ea que demonstrata sunt per ipsū adducit auctoritates alioꝝ non ad causandum in ipso vel in quocunqz alio cui conclusio demonstrata est scientiam vel opinionem per auctoritatem. sed ad ostendendum ꝙ dicta alioꝝ concordant cuz dicto suo vt illi qui nō capiunt demonstrationem assentiant p̄pter auctoritatem. vnde adducit illas auctoritates non ad confirmandum sibi ipsi sz aliys dicta sua. ¶ Ad scdam pbationem dōm ꝙ illa rō non probat nisi ꝙ habit⁹ fidei ꝛ scientia possunt stare simul. vel ꝙ vsus vnius potest stare cum altero habitu. non aūt probat ꝙ vsus vtriusqz habit⁹ possint simul stare. ꝛ nichilominus ꝙ possint esse idem actus. de hoc q̄ aūt non agitur nec puto ꝙ aliq̄s hn̄s scientiam possit vti medio pbabili ad opinandum respectu eiusdez nisi forte habitus esset: per aliquā dispositionem impeditus qz obiectū scibile occurrēs alicui habēti scientiā nō īpeditā natū ē mouere ip̄m ad sciendū cū q̄ nō potest stare opinio vt dictū est. Ad quartam rationem principalem dicendum ꝙ minor est falsa. ¶ Ad pbationem dōm ꝙ adueniente demonstratione de his q̄ sunt fidei in illo q̄ ante de his habebat solam fidez ex tunc non habet amplius vsum fidei quātum ad talia. Ad q̄rtaz

¶ Ad illud q̄d dicunt ī contrariū dōz ꝙ ī talibus respectu taliū demonstratorū nō remanet meritū fidei respectu talium formaliter ita scz ꝙ habeant meritum actus eliciti a fide respectu talium sed in eis est meritum fidei s̄m eq̄pollentiam ꝛ p̄pter p̄mptitudinem animi ad credenduz si non eēnt scita. ꝛ p̄pter hoc ꝙ defendendo fidē p tales rationes ita possunt mereri sicut credēdo si nō haberēt sciētiā. ¶ Illud aūt q̄d dicitur contra hoc ꝙ. s. pl⁹ meret̄. q̄ credit. ꝛ habet p̄mptitudinē aīi q̄ q̄ habet p̄mptitudinem animi tm̄. Parū valz: qz q̄ credit ꝛ hz p̄mptitudinē aī plus meret̄ extensiue qz plurib⁹ modis meret̄ nō tamē oz ꝙ plus mereatur intensiue. immo pōt eē mai⁹ meritū ī nō hn̄te aliquā fidē q̄ in habente fidem vt in christo. ꝛ si fiat vis de hoc ꝙ saltem non est in eis meritum fidei respectu taliuz. dico ꝙ verum ē formaliter et electiue vt dictuz est: non tamen sequitur qu n sit in eis meritum eq̄pollens vel meritum excedens respectu talium. Ad quītā

¶ Ad quintā rōnē principalē. dōz ꝙ p̄mo saltē impossibile ē ostēdere cōclōnē eandē nūero eē clarā ꝛ obscurā ꝛ hz h̄ saltē seq̄t̄ ꝙ īpossibile ē eūdē actuz eē scire ꝛ credere tale q̄le dictū ē cui⁹ oppositū q̄dā dicūt. ¶ Scdo dōz ad maiorē ꝙ maior nō ē euidēs nec forte vera. qz habere noticiam min⁹ perfectam ꝛ noticiam magis perfectam non habentes oppositū modum cognoscendi non est ita impossibile sicut habere noticias habentes oppositum modum nunc aūt cognitio creature p propriuz medium nō dr̄ obscuritatē p̄prie loquēdo oppositā claritati visiōis g̃re sz dicit īpfectōez siue actū īpfectū dispatū. ¶ Tertio dōm ꝙ minor est falsa. qz nō ē idē obm̄ formale visiōis btē ꝛ cognitiōis creature p p̄priū mediū. qz obm̄ formale visiōis btē ē eēntia diuina obm̄ aūt creature p p̄pū mediū ē ip̄a creatura. sz ip̄a creatura ī visiōe beata sit obiectū secundariū.

¶ Ad sextā rōez principalem dōm ꝙ illa rō nō cōcludit nisi ꝙ habitus fidei mansit in raptu pauli cum visione clara: non autem ꝙ vsus fidei in eo manserit et de hoc agitur. Ad sextaz

¶ Ad septimam rationē principalem dicūt ꝙ fides nō dicitur prior ad septiaz

caritate scđm dependētiam vniuersaliter acceptā
sed quo ad statum. ¶ Itē quo ad vsū act⁹ volūtat;
dependet ab actu intellectus: sed non oz q̄ actus
voluntatis depēdeat desīlate ad credere vł scire
vł videre sz ad hoc vel illō īdeterīate: q̄tū aūt ad
eē ipsoꝝ habituū dico q̄ nō depēdent abinuicē q̄n
de⁹ possit ꝯseruare vnū sine alio vł ecōuerso ¶ Uic
q̄d aūt sit de posse de facto nulla fides remāebit ī
patria etiā q̄tū ad habitū fidei ꝛ huic magis ꝯcor
dāt dicta sctōꝝ ꝛ q̄ nichilomin⁹ remāebit ī pr̄ia ea
3. opinio q̄ ē doctoris dē caritas q̄ in via. ¶ Tertia opinio pōt imagina
ri videndo tria. primo q̄d circa euacuationē fidei
sit hereticū. scđo q̄d verū. tertio q̄d impossibile.
1. cōclusio ¶ Quātū ad primū ē p̄ma cōclusio q̄ nō videt̄ he
reticū nec erroneū ponere de potētia absoluta pos
se manere fidem in patria q̄ ad actū vel h̄itū. q̄r ni
chil ē hereticū nisi q̄ ē cōtra articulos fidei ī simbo
lo apostoloꝝ/aut ꝯtra sacrā scripturā/ aut contra
determinationē ecclesie vniuersalis sicut ī simbo
lo Nyceno ꝛ aliis maxime p̄ncipalibus aut eccle
sie romane ad quā ardua dubia fidei referūt̄ quā
uis sit cōtra dicta al' q̄ꝝ sāctoꝝ vel determīationem
alicui⁹ p̄ticular; ecclesie. q̄r lz docēs ꝯtra articlos
parisieñ. ex hoc sit ex cōicat⁹: nō tñ heretic⁹ nec cō
tra dictū aug. vł Hiero. nisi ī q̄tū ē receptū a tota
ecclesia vel romana q̄ est caput ꝛ dat auctoritatem
cōciliis ex q̄ dicere cōtra simbolū athanasii: q̄d est
ab vniuersali ecclesia approbatū eēt bene hereticū
sz ī simbolo neq̄ ī scriptura nec ī ꝯcilio nec ī decre
tali ī iur; corpe clausa/ vł alia ē aliq̄d declaratum
2 de possibili. ꝑ. ꝛc̄ ¶ Secunda cōclo ē q̄ dicere de
facto q̄ fides remaneat q̄ ad habitū ꝛ actū vł vtrū
q̄ dū tñ cōcedat̄ euacuari aliq̄ plus q̄ caritas nō ē
hereticū cū scriptura q̄ pl⁹ loq̄t̄ de ista euacuatiōe
q̄ alia de pari dicat euacuari fidē scientiā ꝛ p̄hiaz
ꝛ linguas de q̄b⁹ nō ē hereticū dicere q̄ maneat q̄
ad h̄itū ꝛ actū sicut etiā dicūt illi de p̄ma opīone
3. ꝑ. ꝛc. ¶ Tertia cōclo est q̄ a ꝓpīquo vr̄ heresi dīce
q̄ nō possit mācre de pōa absoluta q̄ oppositū. q̄r
ꝯtra art. fidei ē negare deū oīpotētē ꝛ ꝯtra scriptu
rā ī multis locis. aut dicere q̄ de⁹ nō possit cū ē sim
plr̄ possibile. q̄r nō erit īpossibile apd̄ deū oē verbū
sz istud ē simplicit̄ possibile q̄r nō īplicat cōtradi
4 ctionē. ꝑ. ꝛc̄. ¶ Quarta ꝯclo ē q̄ eēt hereticū dīce
q̄ fides nō excidit nec euacuat̄ nec cessat ī pr̄ia ali
ter nec magis q̄ caritas. q̄r hoc eēt ꝯtra ītentionē
apl̄i ꝛ cōmūez p̄dicationē ꝛ doctrinā eccl̄e ¶ Itē
dicere ī spāli q̄ lumē glīe ē idē nūero cū fide nec est
aliō q̄ fides īfusa sicut caritas vie ꝛ pr̄ie. q̄r illō ē
lumē q̄d ocl's nō vidit. vł q̄d visio pr̄ie nō differt a
credere vie specie sicut aliq̄ dicunt q̄ est idē specie
act⁹ caritatis vie ꝛ patrie quāuis illō nō sit hereti
cū. q̄r adhuc mlt̄i catholici hoc ꝓbāt inferētes per
illud q̄ in actuz caritatis nō pōt cōsistere btitudo
eēntialit̄ q̄ in cor hoīs nō ascēdit nichilomin⁹ de vi
sione q̄ est tota merces nō lz hoc imaginari vel ve
magis ꝓpīe dicā opinari. ¶ Secūdo q̄d ē h̄ verū
ꝛ q̄d falsum. dōm q̄ s̄m veritatē fides euacuatur
sicut ꝛ spes eēntialiter q̄ ad habitū ꝛ q̄ ad actū ī ill̄
q̄ sunt beati simplr̄. q̄d dico ꝓpter paulū ꝛ moysen
in quoꝝ raptib⁹ p̄māserūt habit⁹ fidei ꝛ spei hoc
autē magis tenet̄ ex cōi doctrina sctōꝝ/ q̄ eō vin
cat̄ auctoritate canonis vel ratione quacunq̄.
¶ Potest tñ sic ꝑsuaderi: ī pr̄ia nichil ē sup̄fluum
q̄r de⁹ minus q̄ natura abūdat sup̄fluis sz frustra
est vel sup̄fluum q̄d est ꝓpter finē quē nō cōseq̄tur
h̄itus aūt est ꝓpt̄ actū. frustra ḡ est h̄it⁹ q̄ nūq̄ exit
ī actū sz ille act⁹ spei ē īpossis. act⁹ aūt fidei eēz sup
fluus. q̄r nullus īdiget credere illud q̄d clare videt
ꝛ sic nō ē necessaria fides ꝓpter credere sicut cari
tas ꝓpter diligere vel frui. q̄r ad btitudinē nō ē ne
cesse nisi videre ꝛ frui. quoꝝ primū ē a lumie glo
rie. scđm a caritate. ꝛ sic vterq̄ act⁹ ē necessari⁹ ibi
ꝛ ꝑ consequēs habit⁹ ad quoꝝ neutrum valet fides
¶ Si dicat̄. pari ratione sup̄fluit ibi cognitio ve
spertina ꝓpt̄ matutinā nichilomin⁹ q̄r ip̄a ē aliq̄
lis p̄fectio nature licet nō eq̄lis ꝓpt̄ hoc manet. ḡ
a simili de fide ꝛ spe Nō vz q̄r natura desiderat suā
p̄fectionē ꝓpt̄ q̄d illud q̄d ē simplicit̄ de p̄fectiōe
nature nō euacuat̄ ꝓpter p̄fectionē glorie. dico aūt
p̄fectionē nature simplr̄ ī quā fert̄ appetit⁹ nature
simplr̄ hoc aūt ē scire ꝛ ītelligere q̄r oēs hoīes natu
ra scire desiderāt nō aūt credere vel opinari nō eñi
appeto credere vel opinari aliq̄d sz appeto p̄fectē co
gnoscere īō nulla fides nulla opinio ibi erat sz tñ
virtutes intellectuales q̄ sūt p̄fectio simplr̄. q̄r me
lius ē eas eē q̄ nō esse simplr̄ ꝓpt̄ q̄ sunt in deo. nō
sic aūt de fide ꝛ opinione q̄ ī īp̄fectiōez incidūt vñ
nec sūt in deo. Ista aūt rō lz sit ꝓbabilis nullā tñ
necessitatem h̄z q̄r habit⁹ fidei acq̄site vel īfuse: et
habit⁹ opinatiu⁹ ꝛ eoꝝ act⁹ sūt q̄dā vere res actua
les absolute ꝛ ꝑ ꝯn̄s dicūt p̄fectionez aliquā q̄to
aūt habet plures p̄fectiones tāto ē p̄fecti⁹. vñ ex q̄
p̄fectio istoꝝ habituū ꝛ actuuz pōt ītare cū p̄fecta
glorie vt postea videbit̄ ī nullo eā diminuēs videt̄
nichil in mūdo derogare sz actu cumulare ad glo
riā si ista ibi īuenirent̄ Et quando dr̄ q̄ nō sunt p̄
fectio nature. q̄r natura non appetit. dōz q̄ natura
semp̄ appetit q̄d est meli⁹ dū tamē ē possibile vñ de
hoc q̄ natura pōt scire nō ē cōtēta opinari vel cre
dere sz si nō posset clare cognoscere desideraret ali
q̄lit̄ cognoscere sicut dicitur q̄ desiderabili⁹ ē de al
tissimis causis vel thopice aliq̄d cognoscere q̄ de
vilissimis demonstrare. illud aūt eēt si cognoscere
īp̄fecte nō esset in se aliqua p̄fectio licet non tanta
¶ De tertio dōm q̄ de fide possum⁹ loqui duplr̄.
vno mō quo ad id q̄d est. alio mō quo ad rōez no 3. articul⁹
mis: ꝓut cōiter sci ꝛ philosophi vtūt̄. ꝛ silr̄ aliud
est loq̄ de potētia absoluta: aliō de potētia ordiata
Sit ergo hic p̄ma cōclusio. q̄ loquēdo de fide q̄ ad 1. cōclusio
rōem noīs scđm vsum cōiter loquentiū sic non pōt
stare in patria: nec quo ad habitū: nec quo ad actū
q̄r fides accepta ꝑ actu est credere q̄d nō vides. ac
cepta vero pro habitu est virtus qua creditur q̄ nō
videt̄ et argumentū non apparentiū. ḡ scđm hanc
rōez noīs inclusā in fide cōtradictio est manifesta
q̄ ip̄a maneat. q̄r cōtradictio est q̄ illud q̄d non vr̄
videatur: ꝛ ecōuerso simplr̄ ꝛ absolute. sed quicq̄d
fides credit totū in pr̄ia videt̄ ḡ ꝓut fides ē de re
bus nullo modo visis inq̄tū h̄mōi non poīt ibi eē
ꝛ sic vno modo p̄nt intelligi omnes rationes ꝛ au
ctoritates que hoc ꝓbāt sicut illa que dicūt fidē e
uacuari essentialiter. q̄r imperfectio est ei eēntialr̄
ꝓut includit ineuidentiam in quid noīs. non aūt
in quid rei. sicut aliquis diceret q̄ fides informis
de potentia absoluta: nō stat cū caritate. nō q̄r eēn
tia non stet cum essentia: sed quia informitas q̄ est
de eēntia fidei vt est iformis nō stat cū caritate: si
cut nec p̄uatio cum h̄itu. ꝛ si aliq̄s vocauerit fidez
illud idē q̄d vocamus fidē informem fides sic acce
pta: non staret cum caritate.
¶ Secūda ꝯclusio ē: q̄ loquēdo de fide q̄tum ad 2. cōclusio

id qđ est in habitu vel in actu nō curādo de nomie
hoc de potentia ordinata adhuc idē ē dicendū.s.ꝙ
ī pria nō pōt mānere.qꝛ cū illa pria sit ordiatissima
dina sapia nihil ꝑt ibi eē de pōa ordiata nisi ꝙ ibi ē
vel erit de facto. de facto āt nō maneret ibi hoc.ꝫ
nec de possibili sic loq̄ndo ꝛ in hoc sensu pōt itelli
gi opinio cōtraria cū suis fulcimentis. ¶ Tertia
3.ꝯclusio ꝯclusio ē ꝙ de potētia absoluta ē habit⁹ fidei ſm id
qđ ē pōt manere in patria siue ꝑdat nomē suū sicut
fides iformis adueniēte caritate siue nō. qđ patet
qꝛ aut īpediref ꝑpť visionē cause ꝑpter lumē glo
rie nō ꝑpter visionē qꝛ nō plus repugnat fidei in=
fuse visio itellectualis q̄ȝ visio corꝑalis fidei acqui
site ſȝ si habeo fidē acq̄sitā vel opinionē ex multis
actib⁹ de aliquo futuro puta eclipsi vel aduētu iu=
dicii q̄n oculo corꝑali cerno ꝙ prius pl⁹ credebā vť
opinabar nō stati corrūpiť ī me habit⁹ opiatiu⁹ vť
creditiu⁹ mťtis actib⁹ gn̄at⁹:qꝛ sicut vno actu non
pōt generari sic nec vno actu corrūpi. ꝫ a simili in
ꝓposito. ¶ Item nec ꝑpť lumē glorie:qꝛ nō ē pl⁹
de euidentia ī habitu q̄ȝ in actu ſȝ actus non repu=
gnat vt mō ꝓbatū ē ꝛ patuit in paulo q̄ cū visione
habuit habitū fidei ꝛ similiť moyses. ꝫ ꝛ cetera.
¶ Tertio pȝ idem sic.qꝛ aut eēt repugnantia for=
malis inť fidem ꝛ visionē aut eēt tn̄ virtualis.for
malis eē nō potest sicut albi nigri qꝛ illa non est ni=
si illoꝝ que sunt vnū genere.si autem est virtualis
illa subiacet virtuti diuine q̄ pōt cōiūgere repugnā
tiam quancunq; dum tamen nō sit terminorum:si
cut maternitatem virginitati et sic de aliis repu=
4.ꝯclusio gnantibus virtuti nature. ¶ Quarta conclusio.
ꝙ de potentia absoluta possunt simul stare act⁹ cre
dendi ſm id qđ est quicq̄d sit de noie ī patria ꝛ ipa
visio ī eodē respectu eiusdē sic ꝙ sicut diuersi act⁹
sicut cognitio matutia ꝛ vespertina:vt si q̄s accipit
hic fidē de aliquo ꝛ nō scientiā ꝛ sic moriť ī patria
poterit illud credere sicut hic. ꝛ nichilomin⁹ vide
re ī vbo.ꝛ simil'ť de fide infusa respectu credibiliū
dato ꝙ fides nō possit facere visionē. qꝛ licet sim=
pliciť loquendo aliquid nō possit eē visū ꝛ nō visū
nec aliq̄d vidēs ꝛ nō vidēs tamen nichil prohibet
colorē eūdē eē visū a me oculo aperto ꝛ eē nō visum
a me alio oculo clauso vel ceco. nec etiā īpossibile
est me eē videntem vno oculo ꝛ nō videntem alio.
ꝛ simpliciter ē impossibile deum videri ꝛ nō videri
simpliciter ꝛ beatum videre deum ꝛ nō videre . ſȝ
videre actu luminis ꝛ non videri vel non videri a=
ctu fidei nulla ē cōtradictio sicut nō ē cōtradictio
vnū ꝛ idē cognosci clari⁹ cognitione matutina : et
Contra. minus clare cognitiōe vespertina. ¶ Contra hoc
primo sic.ꝑfectū ꝛ īꝑfectum in eodē respectu eius
dem se nō cōpatiuntur sicut dispositio noctue : et
aquile ī eodē oculo. ¶ Responsio lȝ vna et eadem
essentia simplex nō possit eē simul ꝑfecta ꝛ imper=
fecta sicut eadem albedo simul intensa ꝛ remissa
cū ī eodē subiecto respectu eiusdē obiecti possunt
esse due essentie vna ꝑfectior alia min⁹ ꝑfecta sicut
scientia ꝑpť q̄d ꝛ qꝛ.vn̄ de eodē ꝛ eadē cōmunione
hȝ homo diuersas scientias propť diuersum medi
um q̄ sic hn̄t sicut magis et minus ꝑfectū.igť dispō
noctue ꝛ aq̄le si sint intensio ꝛ remissio potentie vi
siue non se compatiūť ī eodē oculo : qꝛ eadē eēntia
esset simul magis ꝛ min⁹ ꝑfecta. Si aūt essent dis=
positiones differentes a potentia nec hn̄t aliam
ibi formalē repugnātiā simul esse possēt:ſȝ act⁹ cre
dendi et videndi in eodem respectu dei ī patria nō
essent vna essentia ſȝ diuerse.iō simul esse possent si
cut cognitio matutina ꝛ vespertina. ¶ Secundo in= 2
stant de actu opinandi qui non stat cum actu scien=
di vbi non valet solutio illoꝝ de prima opinione.s.
ꝙ ad rationem opinionis sufficiat scire mediū nō
eē necessariū hoc eni cōcurrit in fide infusa ꝛ acqui
sita ꝛ sic non differrēt fides ꝛ opinio. ꝛ similiť qđ di
cit.ꝙ ad opinionē non requiriť formidare de ꝯclu
siōe.qꝛ cū in medio non differāt.qꝛ vtrūq; idifferē
ter assentit propť rationē ꝛ ꝑꝑ auctoritatē.auctori
tas ei de qua dubitať non causat fidē.sed opinionē
ꝛ econuerso ratio de qua non dubitatur causat fi=
dem.iō videnť in hoc differre ꝙ vnū cū formidine
alteꝝ firmiť fiat assentire enim ꝑpť mediū quo res
videť facit intellectū si videť in se vel scientiam si
in alio ꝛ iste assensus semꝑ ē firm⁹:ſȝ assentire ꝑpť
mediū nō faciens visionem ī se ꝛ ex se nec in alio ꝑ
tinet ad fidē si sit cū firmitate ꝛ ad opinionē si cuȝ
formidine. ¶ Ad argumentū ꝫ dicendū ꝙ nō ē si
mile.qꝛ formale ī fide ē firmitas ī euidentia auteȝ
accidit ſȝ formidare ē formale in opinione ꝛ ꝑpter
hoc credere stat cū visione.qꝛ ꝑpť hoc ꝙ homo vi=
det nō min⁹ firmiť assentit sed opiari nō stat cū vi=
sione qꝛ nō pōt formidare de hoc ꝙ videt ꝫ licȝ for
midare q̄ȝtū ad quid nois sit de rōne opinionis nō
videre tn̄ nō ē de rōe fidei ſȝ accidit ei q̄n obiectū
ē absens ita ꝙ in pria credere eēȝ videre etiā si dif
fert ab actu visionis.qꝛ lȝ de⁹ nō possit videri: nisi
lūie glorie illo tn̄ cōcurrēte videť etiā lumie fidei.
sicut ī luce stelle videť aliquid sole presente ꝙ sine
illo nō videreť ꝛ sic videť ꝙ in eodē stet act⁹ opinā
di ꝛ eoď mō cū sciret sicut act⁹ credēdi ita.s.vt sint
diūsi act⁹ ēt si de rōe h⁹ ē formidare ꝛ de rōe illi⁹ sivi
dere ꝙ tn̄ sit veꝝ vt p⁹ diceť. ¶ Tertia istātia ē de 3.instantia
spe q̄ diciť euacuari sicut fides cui⁹ act⁹ nō pōt ma
nere Dicendo ꝙ q̄ȝtū ad id ꝙ est de facto ꝛ de potē
tia ordiata dei idē est de fide ꝛ de spe q̄ȝtū ad actū
ꝛ habitū. ¶ Item q̄ȝtū ē de habitib⁹ spei/fidei/et
opinionis de potētia absoluta vi pariť possunt re
manere sed quātum est de actu spei nō videť ꝙ etiā
de potentia absoluta possit manere in patria saltē
quātū ad id qđ importať per nomen.sperare enim
est futurum sicut ꝛ desiderare. vnde sicut nō potest
desiderari habitum sic nec sperari ſȝ si vn⁹ act⁹ nūe
ro qui fuit sperare vel desiderare futurum sit tētio
vel quietatio in habito sic quo ad id ꝙ sūt possunt
manere in patria nō q̄ ad modum . ¶ Quinta con 5.ꝯclusio
clō ē ꝙ sic nō pōt manere act⁹ fidei ꝙ sit vn⁹ necef=
sario cū actu visionis.qꝛ q̄ differť genere nō possūt
eē vnū nūero essentialiť.act⁹ aūt fidei infuse ī gene
re nature:est idē cū actu fidei acquisite. vn̄ sicut co
gnitio matutina q̄ ē sūꝑnaturalis ꝑ essentiam non
pōt esse vn⁹ act⁹ nūero cū cognitione vespertina.
sic nec cognitio fidei cū cognitione beatifica.
Sȝ si q̄rereť de cognitōe q̄ ē ꝑ scientiā acq̄sitam:et
credere qđ ē ꝑ fidē acq̄sitā verū possēt eē vn⁹ actus
nūero:vť ꝙ sic.si ei sil eēnt ā differrēt nūero.qꝛ sūt
vni⁹ gn̄is. ꝛ sic simul eē nō possent nisi vt vnū sicut
ꝫ a lūie solis ꝛ stellaꝝ ī die ē vnū lumē claꝝ ī aere
ꝙ nō solū quo ad substātiā ſȝ etiam quo ad clarita
tem est vtriusq; vel vtrorūq; qꝛ nō diūt lux ꝛ clari
tas ī eodē ꝛ nichil ꝓhibet ibi agē stellas cū sole et
lȝ nō sit necessarie ꝑꝑ finē si solus sol h̄ eque ꝑfectē
faceret cū necessarie sit actiuis approximat ſieri
actionē ſȝ appropriate posset dici lux eē ab vtroq;
claritas a sole q̄ sol⁹ lucē clarā facere poterat: stel=

le vero obscurā solū ita si simul hītī de eodē scien
tiā fidē ꝛ opinionem concurrat illō obiectū ex tri
b⁹ habitib⁹ eliciet vna cognitio q̄ nō simꝉ erit eui-
dens ꝛ ineuidēs formidās ꝛ nō formidās s₃ erit to
ta euidēs ꝛ firma ꝛ totū habebit a trib⁹ hītib⁹. q₂ i
ea nō sūt due res vel tres s₃ vna simplex q̄ a q̄cūq₃
ē tota vñ ei⁹ euidētia erit a fide ꝛ firmitas ab opini
one/s₃ per accidēs: sed appropriate euidētia erit a
sola scientia firmitas ab illa ꝛ fide substātia a tri-
b⁹ sed tūc nō manebit proprietas nōis i opinione
de cui⁹ ratione formali est formidare. ⸿ Hoc aūt
probāt illi de prima opinione sicut in ea visū est du
pliciꝉ s₃ i p̄ma ꝓbatōe videꝉ defect⁹ i maiore ꝙ po
tētia ē i determiata respectu ei⁹ respectu cui⁹ hīt⁹ ē
determinat⁹ cōstat ꝙ habit⁹ virtuosus ē determia-
tus ad bonū habit⁹ viciosus ad malū potentia au
tem indifferēs ad vtrūq₃ silr i bonis ē determiata
ad perfectū ꝛ ipfectū hītum s₃ habit⁹ determiatus
ad alterū sicut ꝙ itelect⁹ p habitū remissū determi
naꝉ ad remisse intelligendū q̄ tñ de se erit indiffe-
rēs nec tñ p hoc sequiꝉ ꝙ hīt⁹ reissus destruat pfe
ctionē itellect⁹. q₂ licet nō cōpatiūꝉ se simꝉ ꝛ semel
itensū ꝛ remissū i eodē hītu tñ ē dispositio remissu₃
ad intensum sic diceret aliquis ꝙ de ratione fidei ꝛ
opiniōis ē enigma ad qd̄ intellect⁹ ē idifferēs nec
cū istis potest videre s₃ p ista dispōiꝉ vt eu acuatōe
istoꝝ videaꝉ ꝛ sic dant sibi pfectionem s₃ impfectā
⸿ Secūda etiā sua ratio deficit. q₂ illō qd̄ nō cau
saret absentiam siue presentiam luminosi si tamen
esset causa substantie act⁹ luminis p ꝯñs eēt cā cla
ritatis vel obscuritatis ei⁹ q̄ nō differūt ab ipis si-
cut ipsi supra dixerūt ꝙ habit⁹ eo mō quo ē causa
intēsa i actu ē causa substātie. si ꝙ vn⁹ act⁹ eliceret
a luie ꝛ a fide q̄ eēt vtriq₃ euidēs eo mō q̄ vtrūq₃ es
set cā substātie esset etiā causa euidentie licet vnu₃
p se aliud p accidēs ꝛ vbi fides ē causa act⁹ ieuidē
tis ipa etiā ē cā ieuidentie eo mō q̄ h₃ causam.
Ad rōes aū oppōȝ. ⸿ Ad argumenta principalia rūdēt illi de p̄-
Durādus ma opinione. ad primū i oppositū cū diciꝉ ꝙ ipossi
vbi supra. bile ē ꝙ idē formale obiectum sit simꝉ euidēs ꝛ ie-
Ad .1. uidēs. Dicēdū ꝙ hoc nō ē verū si referaꝉ ad diuer
sos act⁹. q₂ sicut dēm fuit sicut opponūtur euidēs
ꝛ ineuidēs ita magis euidēs et minus euidens s₃
magis et minus euidens stant in eodem respectu
eiusdē obiecti sm aliū et aliū actū sicut dictū fuit
de cognitione rerū in verbo ꝛ in proprio gñe quare
eodē mō idē obiectū pōt esse simꝉ euidēs ꝛ ieuidēs
sm aliū ꝛ aliū actū puta sm actū fidei ꝛ sm actum
visionis si ponanꝉ diuersi act⁹ / si aūt intelligatur
ꝙ illud non potest simul esse euidens et ineuidens
scd̄m eundem actum concedatur. ꝛ tūc ad mino-
rem p interemptione₃. ꝛ cū ꝓbaꝉ ꝙ assentire rei vi
se i se est assentire euidēs veꝝ est. assentire aūt p fi-
dem est assentire ineuidēs. dicendū ꝙ nō ē veꝝ vñ
nisi addatur ꝙ sit assentire solū p fidem tunc enim
talis assensus est ineuidens / q̄uis ineuidentiam
per se non faciat fides / ꝛ absentia obiecti in se ꝛ in
sua causa quam absentiā non facit fides q̄uis non
faciat talem presentiam sed compatitur secum ta₃
absentiam q̄ presentiam. si autem assensus sit per
fidem sed non solum per fidem . sed per aliquid a-
liud quod facit presentiam obiecti vel eam requi-
rit tunc talis assensus ē euidens / q̄uis euidentia
non sit a fide sed a principio obiecti assensus tamē
talis est a fide eo modo quo assensus est ab habi-
tu inclinante in obiectū. ⸿ Per idem responden
dum est ad sequentes ꝓbationes cū diciꝉ ꝙ assen-
tire p mediū ieuidēs est assentire ieuidēs: q₂ hoc
est verū si sit p tale mediū solu₃. si autem sit p tale
mediū cū alio qd̄ facit vel reqrit p̄sentiā obiecti.
et sic assentire euidēs q̄uis euidentia nō sit a me-
dio ineuidēti: a quo tñ est iste assensus inclinatiue
⸿ Ad secundū dicendū cū dr̄ ꝙ ipossibile est ali- Ad .2.
quē sic esse dispositū ꝙ sit siꝉ determiat⁹ ꝛ indeter-
minat⁹ ad infallibilē veritatē. Dicendū ꝙ si intel-
ligaꝉ de dispositiōe q̄ est p habitū/falsum est: q₂ vt
ostēsum fuit in p̄cedēti q̄stione: habit⁹ fidei ꝛ grē/
opinionis et sciētie possunt esse siꝉ: p vnū tñ itelle-
lectus est determinat⁹ p alterū nō. Et iterū in eo-
dē siꝉ stant grauitas ꝛ virtus p quā moueꝉ ad ma
gnetē: ꝛ tñ p grauitatē ferrum determinaꝉ ad mo
tū deorsum: p aliā autē virtutē nō est determinatū
ad motū deorsum: sed indifferēter pōt mouere ad
quācunq₃ partē sicut magnes. igiꝉ de dispositiōe
que est sm habit⁹ ꝓpositio nō h₃ veritatē. Si aūt
intelligaꝉ de actu sc₃ ꝙ sm eundē actū aliq̄s non
pōt esse siꝉ determinat⁹ ꝛ indeterminat⁹ ad falibi
lē veritatē cōcedaꝉ: ꝛ tūc ad minorē p īterēptionē
q₂ si actus fidei ꝛ visionis sint vn⁹ act⁹. tūc p istū
actū intellectus erit determinat⁹ infallibiliter ad
veritatē: sed si rōe qua reduciꝉ in fidē sed rōne p̄n
tie obiecti: ita ꝙ idē actus q̄ est determiat⁹ pōt re-
duci in duo / a quoꝝ vno habet talē determinatio
nem ꝛ nō ab altero. Verbi gr̄a. q̄litas alba deter
minate disgregat visum: sed ista determinatio nō
est a q̄litate q̄ pōt esse cū nigredine q̄ congregat:
sed est ab albedine que disgregat: ꝛ disgregare q̄
tum ad hoc ꝙ includit vel ineludere videꝉ nō so-
lum ergo dependet ab albedie/sed etiā a quantita
te. ꝛ similiter est in ꝓposito. ⸿ Ad tertiū cū diciꝉ Ad .3.
ꝙ act⁹ scientie ꝛ opinionis nō possunt stare simul:
ergo nec actus fidei ꝛ visionis. Nego antecedēs.
Ad ꝓbationē cū diciꝉ ꝙ opināe formidat/ sciens
autē nō formidat. Si intelligaꝉ de formidine cō
clusionis/falsum est. nō est eñ de rōne opinātis ꝙ
estimet cōclusionē posse aliter se habere: sed solu₃
ꝙ cognoscat cōclusionē cōcludi p mediū nō neces
sariū. sed ex hoc nō sequiꝉ ꝙ cōclusio nō sit neces-
saria. sciēs ergo cōclusionē ꝛ habēs de ea opinio-
nem/nō formidat de cōclusione sed cert⁹ est: qua₃
certitudinē h₃ ex solo medio sciētifico ꝛ nō ex me
dio ꝓbabili. q̄uis ex vtroq₃ assentiat cōclusioni.
pōt ergo formidare de medio ꝓbabili: et non for
midare de medio necessario quia cum sint circa di
uersa nō opponuntur: sed de cōclusione vera non
est verum ꝙ formidet: sed cert⁹ est tñ ꝛ nō formi-
dās. Si autē de rōne opinionis esset ꝙ opinās de
cōclusione formidaret: tūc ipossibile esset aliquē
siꝉ opinari ꝛ scire aliquā ꝯclusionē: s₃ tūc nō esset
sic de fide ꝛ sciētia/sicut de sciētia ꝛ opione: quia
ineuidētia nō est de ratione act⁹ fidei vt probatu₃
est sicut poniꝉ scd̄m hanc viā quam nō puto verā
ꝙ formidare de conclusione sit de ratione opinio
nis. ⸿ Ad aliud dicendū ꝙ nō est simile de actu fi Ad .4.
dei et de actu spei: q₂ obiectum spei est bonū futu
ru₃ ad quod sequiꝉ de necessitate ꝙ nō sit habitu₃
ꝓpter quod non esse habitū ꝛ non p̄sens est cōdi-
tio necessario cōcomitās obiectū spei. obiectū au
tē visionis est p̄sens ꝛ hītū: q₂ nō ē aliud p̄sens ee
et hr̄e q̄ videre deū i se ꝛ imediate. ꝛ ideo ꝯditio-
nes visiōis ꝛ spei sūt sibi opposite ꝛ incōpossibiles
q̄ ꝛ actus q̄ reqrūt in obiectis silēs ꝯditiones. de

rōne aūt obiecti fidei nō est nō eē visū vel nō p̄sens vel nō hītū nec etiā ꝯditio necessario ꝯcomitās vt declaratū fuit p̄ius sʒ solū ē de ratione eius ꝙ sit aliquod verū diuina auctoritate propositū q̄ cōdicio non repugnat presentie obiecti vt plenius dictum fuit. ¶ Ad aliud cum dr̄ ꝙ si fides remaneret q̄ntum ad habitum ꝛ actū in patria ꝛ euacuaret q̄ntū ad enigma vel imperfectionem quā habet in via sequeretur ꝙ tantuʒ euacuaretur caritas q̄ntū fides Dicendū propt̄ duo p̄mo qꝛ necessitas fidei ꝛ actus sui totalit̄ euacuatur in patria quia vidēti non ē necessaria fides cū habeat aliquid poti⁹ fide ꝛ ob hanc causam xp̄s qui ab instanti cōceptionis sue fuit beatus nō ponit̄ habuisse fidem qꝛ nō fuit ei necesse cū haberet visionē. necessitas aūt caritatis eq̄liter manet i p̄ria ꝛ ī via ꝛ ppt̄ hāc necessitatem ponit̄ manere in p̄ria non aūt fides q̄ ibi nō ē necessaria sʒ dicit̄ euacuari qꝛ forte de facto euacuatur cum nō sit necessaria sicut etiā a principio nō fuit data christo ꝓpter eandē causam. ꝛ nō qꝛ non possit ibi manere s̄m habitū ꝛ s̄ʒ actū vt declaratū fuit nos aūt querimus de possibili nō de facto.
Ad quītū.

¶ Secūdo qꝛ p̄fectio ꝛ īp̄fectio caritatis ꝛ act⁹ ei⁹ ī via ꝛ ī patria ē solū s̄m intensū ꝛ remissum. ꝛ qꝛ se cōpatiunt̄ in eadeʒ re scd̄m speciē ideo caritas nō dr̄ euacuari sed solū ei⁹ īp̄fectio sicut dr̄ de intētione aliaꝝ formaꝝ imp̄fectio aūt act⁹ fidei pro statu vie ꝛ p̄fectio act⁹ visionis ꝓ statu p̄rie nō se hñt sicut intēsum ꝛ remissū in eadē spē sʒ ī diuersis. et iō sic euacuat̄ īp̄fectio act⁹ fidei ꝙ nō acq̄rit̄ p̄fectio eiusdē act⁹ s̄ʒ eundē habitū sʒ scd̄m aliuʒ puta s̄m lumen glorie. ꝛ iō nō dicitur manere vel p̄fici sicut caritas. Per hunc modū respondendū est ad m̄ltas auctoritates Augustini. Gregorij. Ricardi. Hugonis de sancto victore q̄ vident̄ dicere ꝙ fides ꝛ act⁹ ei⁹ nō possunt mā̄ere ī patria. qꝛ aut loquūt̄ vt credo de fide nō s̄m se ꝛ absolute sed prout facit ad meritū ꝛ respicit statū vie ꝓ quo semꝑ habet enigma adiūctū qd̄ non erit in patria. vel qꝛ fides ꝛ actus eius non erunt necessarij in patria ap̄ls enīʒ Hebr.xi. dicens ē argumentū nō apparentiū sic loquit̄ de fide. s. ꝓut facit ad meritū ꝛ nō absolute ꝙ patet ex hoc ꝙ in eodē capitulo dicit ꝙ sine fide impossibile ē placere deo. constat aūt ꝙ beati placerēt deo pl⁹ q̄ viatores ꝛ ita scd̄m dictū apostoli in hebreis cēt fides ꝛ act⁹ ei⁹ sicut ī viatorib⁹ nisi dicat̄ vel intelligat̄ de ꝯplacentia ꝑ meritū ad quod necessaria ē fides ꝛ ad hunc sensū exponit mḡr sententiarū predictū verbum dicens ꝙ fides est argumentum. s. conuinctio non apparentium qꝛ si rationabiliter ponitur fides conuincitur ꝙ aliqua sunt non apparentia: non quia fides non possit stare q̄ntum est de se cum apparentibus. sed qꝛ nō ē necessaria ꝛ ꝙ frustra cēt ponere fidē vbi habem⁹ visionē.

¶ Distinctio.32. ¶ Questio.1.

Primum

Circa tricesimā secundā distinctionē q̄rūtur tria. Primū est vtrū dilectio qua de⁹ diligit creaturā ab et̄no faciat creaturā ab eterno habuisse aliqd̄ eē eēntiale reale ab et̄no distīctū ab eēntia diuina Secūdo q̄rit̄ vtrū eadē dilectio et̄na faciat creaturā ab et̄no hūisse eē affir vel negatū q̄ntū ad esse p̄dicamētale ꝛ logicale. Tertio. vtrū eadē dilectio faciat creaturā ab eterno habuisse eē potentiale. ¶ De primo arguit̄ ꝛ vr̄ ꝙ dilectio dei q̄ ab et̄no dilexit creaturā ponat causaʒ eternā s̄ʒ oēʒ suā essentiā. qꝛ posita cā i actu ponit̄ effect⁹ in actu scd̄o phīsi. sʒ dilectio dei ē actu ab eterno q̄ est causa bonitatis ꝛ per ꝯñs entitatiꝭ creaturaꝝ. qꝛ entitas ꝛ bonitas cōuertunt̄. ḡ entitas ꝛ bonitas creaturarum fuit actu ab eterno.

¶ Contra. qꝛ solus deus h̄ʒ immortalitatem ꝛ eternitatē ꝙ nō eēt si creatura hēret aliqd̄ eē ab et̄no. In oppm̄

¶ Responsio. de ista q̄stione sūt tres opiniones. ¶ Prima dicentiū ꝙ res habent triplex eē. s. esse cognitū qd̄ est eē diminutū q̄ntū ad rē que h̄ʒ eē cognitū apud aīam. Aliud ē extra eē in effectu in singularibus. Tertiū est esse absolute id qd̄ ē res essētialit̄ ꝛ vocat̄ ab eis eē eēntie. Dicunt ḡ ꝙ creatura habuit ab eterno non solum eē cognitū sʒ etiaʒ eē reale eēntie diuersū realiter ab eēntia diuina ab eterno ꝛ dicunt ꝙ de⁹ scd̄m ratiōnē cause exēplaris q̄ ē exemplar eēntias reꝝ ab eterno representans dat creature ab eterno eē eēntie. Secundum vero rationē cause efficiētis dedit ei ex tempore eē existie in effectu. Probatur autē quatuor rationibus ꝙ creature habeant verum eē reale eē: tie actu diuersum ab eē diuino ab et̄no. Primo sic. illud qd̄ ē verū obiectū intellect⁹ diuini ꝛ ab eo cognoscitur vt quoddā exēplatū et ydeatū h̄ʒ verā q̄dditatē q̄ possit eē veꝝ obiectum itellect⁹ ꝛ illā ētitatē oʒ eē aliā ab entitate diuia cū ydea iuʒ nō possit eē ydea nec exēplatū exēplar sʒ creature sic ab et̄no cognoscāt̄ a deo. ḡ ꝛc. ¶ Scd̄o qꝛ s̄m Aug. nō aliter cognoscit de⁹ facienda ꝛ facta sed deus cognoscēdo res fctās cognoscit q̄dditates earū veras alias a q̄dditate sua. ḡ et sic ab eterno sit̄ cognoscendo res faciendas cognouit veras quidditates earuʒ alias a q̄dditate sua. ¶ Tertio sic. nā creature ab eterno intellecta a deo aut ē ab eterno alia ētitas a diuia aut nō. si sic hētur ꝓpositū. si non ē ideo ꝙ ipsa eēntia diuina cū entitas creature vere dicat̄ ab eterno creabilis eē seq̄ret̄ ꝙ etiā eēntia diuina eēt creabilis qd̄ ē impossibile. ¶ Quarto sic. diminuta entitas nō ē vera ētitas sʒ si creatura nō hēt ab eterno nisi esse cognitū ita ꝙ non haberet realē entitatē ab eterno tunc diminuta entitas fieret vera entitas qñ creatura fuit fctā ī eē reali. ḡ creature nō hñt tm̄ eē cognitū ab eterno immo eē reale eēntie i ꝓpria nā. ¶ Quicq̄d aūt sit de veritate ꝯclōnis ad istas rōes aliq̄ rn̄dent ¶ Ad primū dicūt ꝙ illd̄ qd̄ de⁹ itelligat ab eterno itelligēdo creaturā siue ipsa creatura intellecta est verum ens reale ab eterno nō in actu sed ī potētia nec aliā entitateʒ requirit creatura ad hoc ꝙ sit talis qualem eam de⁹ ab eterno intelligit ꝛ similiter ydeatum ꝛ exemplatum est alia res ab ydea ꝛ exemplari ab eterno. nō in actu sed in potentia/ sicut enim aliquid habet eē in actu et in potentia ita et differre vel distingui in potentia et in actu. Solutio rationum iā factaꝝ. ¶ Ad secundum dicendum ꝙ deus non aliter nouit facta et facienda quantuʒ est ex parte sua: quia eodem actu et per ideʒ medium ꝙ est essentia sua omnia nouit preterita presentia et futura. ex parte tamen rerum aliter dicitur nosse factum et sciendum. ita ꝙ ly aliter. non determinet intelligere dei sed rem intellectam. cōstat enim ꝙ nunc intelligit antichristum nasciturum. quando autem actu existet non intelliget ipsum nasciturum sed natum. et similiter ab eterno intellexit res esse futuras: et esse tantum Ad scd̄m.

in potentia sed ī tēpore intellexit eas et ī actu ita
ꝙ alit̄ ītellexit eas ab eterno ⁊ in tempore ſm ꝙ ly
alit̄ determinat res ītellectas ⁊ creatas nō aūt ī-
tellectū dei ꝙ de⁹ ītelligendo creaturas sic ⁊ sic in
tellexit eas non actu intelligendi alio modo se hīs
Ad.3. te sȝ intellexit res alit̄ se hñtes. ❡ Ad tertiū dīm
ꝙ natura creature a deo ab eterno intellecta ē aliq̄
a deo nō in actu sȝ ī potentia et hoc sufficit ad hoc
ꝙ creabile nō sit creator. naȝ creabile nō dicit ꝙ est
actu ꝑ creationē sȝ per creationem natū ē eē. nec dr
creabile ab aliqua potētia passiua creature creata
Ad q̄rtū q̄ sit ab eterno sȝ a potētia creatoris. ❡ Ad q̄rtum
dīm ꝙ qñ fit domus vel creature res prius intel-
lecta non ponitur ꝙ esse cognitū siue eē diminutū
rei qđ ē cognitio fiat res extra postea sȝ ponitur ꝙ
illa res que fuit prius cognita ⁊ que nullum esse a-
ctu habebat nisi esse cognitum erat tñ vera res in
rerum natura in potentia sit realiter ita ꝙ quando
deus facit creaturam prius actu non existentem
esse actu non facit ꝙ ens tm̄ rationis sit ens reale
sed facit ꝙ ens reale ī potētia sit ens reale in actu
Nec valet ꝙ dicunt quidā volētes exponere ꝓdi-
ctam opinionem ꝙ creatura prout respicit ab eter
no deum vt causam ⁊ vt potentiam productiuaȝ sic
habet esse reale distinctū ab eē diuino ab eterno ꝙ
obiectum potentie productiue siue cause est aliud
re a causa. qꝛ istud non concludit creaturam eē ha
bere reale ī actu ab eterno sed tātum ī potētia. ad
ꝓdictā aūt potentiam sequitur hr̄e eē reale ī actu
cum ponat creaturam in esse essentie constitutam
ꝑ diuinū exēplar hr̄e relationē realē ī actu ad exē-
plar ꝙ esse non potest nisi essētia creature ponatur
ī actu ⁊ ī esse reali ab eterno. qꝛ qđ nō est actu non
potest referri actu. ❡ Unde est secunda opinio ꝙ
2. opinio duplex ē esse rei vnū scȝ apud aīam qđ dicit̄ esse di
De fonti minutū ⁊ istud esse nihil aliud ē q̄ꝫ cognitio rei extra
b⁹ quolib. apđ intellectū ⁊ dr̄ esse diminutū. qꝛ non ponit in-
3.q.1.⁊.2. q̄tum huiusmōi aliqđ eē reale cognitū ī proꝑ onā
⁊ q̄trū ad istud eē habēt creature eē ī actu ab eterno
sᷓ esse actu cognitū qđ nō ponit aliquid aliud q̄ꝫ co
gnitionē diuinā que licet ī se sit realissima ⁊ ꝑfectis
sima entitas dr̄ tñ ꝙ creatura ſm eā hȝ esse diminu
tū ↄsiderando eā vt cognitio ē tm̄ ⁊ non vt est cā. qꝛ
vt sic nō ponit aliqđ esse reale creature neqꝫ ī actu
nec in potentia. ❡ Aliud est esse rei ī ꝓpa natura
⁊ hoc distinguit̄. qꝛ aliquid pōt esse in actu ⁊ ī potē
tia dupliciter. vel tantum ī potentia agētis de ni
chilo ꝓducentis ⁊ sic omnes creature fuerunt ab
eterno ī potētia. s. ī potētia creatoris. Aliomodo
pōt eē in potentia passiua q̄ est pars intrinseca rei
⁊ in potentia actiua naturali ei correspondēte. ⁊ sic
sūt ī potētia res ex tempe: sicut dicit̄ rosa ī hyeme
eē in potētia. in actu aūt nulla creatura fuit ab et-
no nec q̄trū ad eē eēntie āt qđcūqꝫ eē reale ꝓpe na
ture. ꝙ aūt creatura nō habuit aliq̄d eē reale ab ete
3 no confirmāt decem rōib⁹. ❡ Prima ratio talis ē
qꝛ creatio ſm hoc non esset facere res de nichilo qꝛ
illud qđ ē vere et realit̄ substantia sicut ipi ponunt
de creatura ab eterno est vere ⁊ realiter aliq̄d sȝ ꝙ
est aliquid realiter in actu q̄cūqꝫ reali aliq̄ꝫ fiat nō
fit ex nichilo. ergo creatura non potest creari vel fieri
ex nichilo ſm istā positionē. ❡ Sed dicunt ꝙ scđȝ
quod ly ē. est tertio adiacens creatura est aliquid
ab eterno sȝ hȝ ꝙ ly est ē secūdo adiacens creatura
simpliciter non est ab eterno. Sed istđ non valet:
qꝛ qñ ē predicat̄ tertio adiacēs si illud tertium nō

dicat ens diminutū lȝ īferre eē simplr. sed eē reale
substantie nō dicit eē diminutū. ergo de eo qđ ē vere
substantia lȝ inferre eē simplr. ❡ Secundo ꝑ istaȝ 2
pōnem ꝑ creationē nō acq̄rit̄ creature nisi illđ qđ
addit esse existentie sup essentiam ⁊ eē essentie sed
hoc est scđm auctorē dicte positionis pur⁹ respect⁹
ergo ꝑ creationē non acquiritur nisi purus respectus
❡ Tertio seq̄t̄ vlteri⁹ ex hoc ꝙ ꝑ creationē nichil
ꝓducat̄. qꝛ ꝑ actionē aliquā non pōt ꝓduci pur⁹ re 3
spect⁹. sȝ oꝑtet semꝑ dare aliqđ obiectū ad qđ ↄse
q̄t̄ respectus. sed scđm istā positionē non pōt dari
aliquid absolutū ꝓductū vel constitutum ꝑ crea-
tionē ergo seq̄t̄ ꝙ ꝑ creationē nichil ꝓducatur.
Maior probat̄ a simili. ad cui⁹ euidentiā sciendū
ꝙ cū creatura constituta sit ab eterno ī eē essentie
tñ ſȝ ratōnē intelligendi oportuit eā pri⁹ intelligi
nō eē ſm ꝓdictū eē q̄ꝫ hr̄e ꝓdictū eē eēntie ⁊ acq̄si-
uit illud eē essentie actione siue ꝓductione eterna
ꝑ causā extra rē sicut posuit ph̄s mundus fuisse ab
eterno. et tñ prius ordine nature hr̄e nō eē q̄ꝫ eē et
sic in ꝓductione ista ꝓducta fuit ipa q̄dditas vel
essentia q̄ est q̄d absolutū ⁊ ad ipam cōsecut⁹ est re
spectus q̄ imꝑtat̄ ꝑ esse eēntie. ergo a simili si ꝑ creati
onē dȝ aliquid acquiri oȝ de re aliq̄d absolutū cō-
stitui per ipam ⁊ sic pȝ maior. Minor sic probatur
qꝛ in creatura nō ē aliq̄d ꝙ sit absolutū nisi ipa q̄d
ditas siue eēntia scđm se ⁊ absolute accepta.
❡ Preter eni istā quidditatē non est ī ea scđm au-
ctorē ꝓdicte pōis nisi eē eēntie. qđ addit supra q̄d
ditatē respectū ad cām exēplarē et eē existentie ꝙ
addit respectū ad causam efficientē ꝑ creationem
non acq̄rit̄ nec constituitur ipa quidditas creatu-
re ſm se cū sit iā cōstituta ꝑ causam exēplarē ergo
non potest dari ſm istā pōnem aliquid absolutum
constitutū siue productum ꝑ causam efficientem
in creatione. ❡ Si dicatur ꝙ ipa eēntia ſm
suam totalē entitatē sit res creatiōis sub rōne esse
existentie.
❡ Contra. sicut respect⁹ non est per se teri⁹ alicu-
ius productionis ita nec potest esse aliquid inclu-
sum infra ꝑ se terminū productionis. qꝛ respectus
non est ipsum ꝑ se ꝓductum sed est quid cōsequens
ad ꝓductum sȝ si totalis entitas eēntia acquirere
tur ꝑ creationē vt sub ratione eē existētie respect⁹
qui ꝑ esse existentie importatur includeretur in ꝑ
se producto. ergo non valet predicta responsio.
❡ Si dicatur ꝙ in creatura sunt duo absoluta sci
licet. essentia ⁊ existentia ⁊ duo respectus scilicet
esse essentie. ⁊ esse existentie. Non valet. quia poni
tur falsum. quia essentia et existentia non sunt di-
uersa inquantum huiusmodi. vnumquodqꝫ enim
q̄tum habet de essentia tantum habet de existen-
tia et q̄rum de esse tantum de existere et sicut vnū
diuiditur in substātiam ⁊ accidens in potentiam ⁊
actū ita ⁊ reliquū. sic igr̄ cālitas pma. s. cālitas exē
plaris hȝ aliqđ absolutū ad qđ terminet̄. sȝ cālitas
efficiētis q̄ dr̄ cālitas secunda nō ſm hāc pōnem.
❡ Quarto. qꝛ exēplarū qđ ē eēna est illđ per cui⁹ 4
participationē indiuiduū hȝ esse existentie sȝ pone
re illud ꝑ cuius ꝑticipationē habȝ īdiuiduū eē re-
ale nō existente indiuiduo est peius q̄ꝫ ponere yde
as platonis subsistētes per quarum participatio-
nem ponebat īdiuidua esse. ergo hec positio est pe
ior platonica.
❡ Quinto. quia licet effectus possit esse sine ma- 5
teria vel causa materiali vt patet ī angelis: nō tñ

potest esse reale in actu siue causa efficiente. ergo ponere
creaturā est effectū alicuius quātū ad suū esse reale a-
ctuale scḋm causā exēplarē & nō habere causā effi-
6 cientem est inconueniens. ¶ Sexto. quia sicut alibi
ostensum est causā exēplarē oportet eē causā efficiētē
nā cū nō sint nisi quatuor cāe scḋz doctrinā oīz itel
ligentiū philosophoꝝ scz efficiens & formalis intra ꝙ
est pars rei et materia. & finalis oportet omnē causaꝫ
reducere ad vnā istaꝝ quattuor. sz causa exēplaris
quā ponūt nō pōt esse forma nec materia nec finis
ergo oportet ꝙ sit efficiēs nec debet distingui eius cāli
7. tas cōtra cālitatē agentis ꝑ intellectū. ¶ Septi-
mo. quia creatura cum habeat esse ab exemplari di-
uino constituitur in tali esse ꝑ hoc ꝙ a deo ꝑ exēplar
tale itelligitur sed ꝯm eos creatura nō potest eē vnū
obiectum intellectus diuini / nisi preintelligatur hēre
vnū esse reale quidditatiuū scḋm ꝙ sit eius obiectū
verū & ꝑ consequens hz tale esse prius nā ꝙ̄ itelli-
gatur a deo. ergo prius habet creatura tale esse ꝙ̄ sit i
esse tali constituta quod ē omnino inintelligibile.
8 ¶ Octauo quia si deus nō pōt vere intelligere creatu
rā nisi ipa creatura preintelligatur habere suum esse
reale ꝯm qḋ intelligitur sequitur ꝙ itelligere dei depē
det ab alio a se. Si dicatur ꝙ qñ dī deus nō potest i
telligere creaturā nisi ipsa sit qḋ hoc nō intelligitur
causaliter ita ꝙ esse creature sit a deo causa itelli-
gendi eā sed cōsecutiue. quia s. non potest itelligi qñ
ipsa sit sicut non pōt deus creare creaturam qñ ipsa
sit. Non valet. quia intelligere nō est actus trāsiens
vt creare qḋ nō possit dici non cē sine altero ꝑ ipz
in esse reali constituto ꝙ consecutiue se hz ad ipm
immo actus manens et suum obiectū siue cuius esse
reali non potest esse intelligitur vt mouēs & vt cā ei
9 a quo depēdet ¶ Nono. quia non minus ē deus potens
ꝯm rōnē cāe efficientis ꝙ̄ scḋm rōnez cāe exēpla-
ris. si ergo potest dare esse reale ꝯz rationem cāe exē-
plaris ab eterno. ergo & potuit dare ꝯm rōem cāe effi-
cietis eē existētie ab eterno qḋ est omnino cōtra au
ctoritatē dicte positionis. ¶ Si dicatur ꝙ ex parte
creature plus repugnat vnum ꝙ̄ aliud.
¶ Contra. quia ꝯm eos creature repugnat hēre esse
existentie ab eterno propter hoc ꝙ hoc habet ab alio
ꝙ cū habet esse ab alio oportet ꝙ habeat esse post
nō esse: non solū natura sed duratione. quia qḋ sēper
ē non pōt ab alio habere esse ꝯm eos sed constat ꝙ
sicut creatura habet esse existentie ab alio ita & esse
essentie & hoc ipsimet dicunt. ergo nō pōt creatura ha
bere istud esse reale & in actu distincto a deo ab e-
terno. vel si pōt hoc eē hēre. ergo et aliḋ scz eē existētie
10. ¶ Decimo. quia sicut deus intelligit ab eterno vere
essentiā creature ita & eius existentiam si ergo eēntiā
creature a deo intelligi facit creaturā hēre eē reale
ab eterno ꝯz eē essentie ita intelligi ab eterno scḋz
suā eēntiā dat ei eē reale ab eterno quātū ad eē existētie.
¶ Si dicatur ꝙ ex hoc ꝙ essentia intelligitur hēre esse
essentie sic ꝙ essentia ē essentia nō tamē ꝓpter hoc
sequitur ꝙ essentia sit simpliciter: sic etiā nō sequitur existētia
dz itelligi. ergo existentia est. Non valz. quia taliter hz ꝙ ē
ponitur tertio adductis. sicut ad intelligi essentiam
creature sequitur eā eē ꝯm eē essentie. ita sequitur eā eē ab
eterno scḋz eē existentie. quia eius existentia itelligitur
ab eterno vnde sicut etiā dicūt aduersarij deū itel
ligere rem ꝯm eē essentie nichil aliud est ꝙ̄ deum
itelligere rei essētiam siue existat actu siue non ita
etiam deum intelligere scḋm esse existentie nichil
aliud est ꝙ̄ deum intelligere rei existentiam siue
existat in actu siue non. Et ideo non sequitur deus
intelligit rei existentiam. ergo essentia vel existē
tia simpliciter: tamē sicut ad intelligere rei essētiam se-
quitur eā esse in propria natura i esse reali ꝯm esse es
sentie ita ad itelligi existētiā rei sequitur ib eē eēntialiter
ꝯm eē existētie. Et ideo oportet dicere ꝙ ad hoc ꝙ res
vere intelligatur nō oportet ipsam rem esse i actu
i propria natura ꝯm esse reale essentie vel existētie
sed sufficit ꝙ aliqua eius similitudo eā repńtans
intellectui sit presens intellectui et ideo cū diuina
essentia sit similitudo perfectissime representans
omnia ad hoc ꝙ omnes creature intelligantur ab eē
no non requiritur aliquod esse actuale reale ipsius cre
ature sed sufficit essentia diuina in qua omnes cre
ature representantur. Augustinus etiam super il
lud. Hebr. c. 11. vt ex inuisibilibus. &c. et super Gene.
libro quinto capi. 40. Ansel. monol. 33. cap. dicūt
creaturā non habuisse aliquod eē reale actuale añ
mundi creationem nisi esse in sapiētia dei qḋ est eē
cognitū. & eē in eo sicut in arte ꝓductiua qḋ est eē
in potentia agentis ꝑ intellectū. ¶ Vñ etiā dicit
ꝙ eē creature qḋ habet anteꝙ̄ sit non est aliud ꝙ̄
eēntia diuina que est vita quia nullū eē actuale hz: preter
eē cognitū quod est ipsa noticia dei de creatura / ē
tamē in potentia res alia a deo ab eterno ita ꝙ si-
cut habet eē reale in potentia ab eterno ita hz eē di-
stinctū ab eē diuino. ¶ Tertia est opinio dicentiū 3. opinio
ꝙ prima opinio est impossibilis et falsa. & quātum
ad modū ponendi. quo ponit creaturam hēre eē es-
sentie reale propter respectum ad exēplar: & habere
eē existentie propter nouū respectum ad deum vt
ad causaꝫ efficientem & quātum ad ipsā positionem
que ponit creaturam habere eē eēntie ab eterno.
¶ Contra primū adducit tres rationes: quaꝝ prima ta
lis est ex hoc ꝙ aliquid habet eē rōnis mere. nō hz
aliqḋ eē reale sed habere respectum ad exēplar cu
ius scripia cā effectiua & eius cālitate ē mere hēre esse
rationis. ergo creatura ex hoc ꝙ habet talem respe-
ctum ad exēplar nō habet ad eē reale Minor patz
ꝑ illud quod dictū ē in q̄stione de esse & essentia.
Maior patz etiam de facili. quia dictio exclusiua ad
dita vni eoꝝ que ex opposito diuiduntur excludit
reliquū sed eē rationis & eē reale diuidunt ex oppo
sito vt patz ꝑ phm. 6. metaphi. ergo ex hoc ꝙ aliqḋ hz
eē rōnis tantum non hz aliquod eē reale. quia habe-
re eē rationis tantum excludit eē reale.
¶ Secūda ratio talis est. nulla actio realis qua 2
aliquid ꝓducitur terminatur ad solum respectū ꝓdu
ctione scilicet reali. sz si creatura haberet eē eēntie
reale ab eterno & actuale creatio creature termina
retur ad respectū tantuz. ergo impossibile est creaturā hēre
aliquod eē reale actuale ab eterno.
¶ Vtrāqz ꝓbo et primo pmā. quia ꝯm philosophū
5. phisicorum. in ad aliquid non est motus vel muta
tio hoc aūt nō est nisi quia actio realis productio
nis alicuius non terminatur ad respectū solū. ergo &c.
¶ Maiorem probo quia in creatura nichil aliud
est nisi vel esse essentie tantum / vel esse existentie
simul cū eē eēntie. sed ꝯm ponentes predictā esse existen
tie nichil addit super esse essentie nisi solum respe
ctum ad agens. ergo si creatura ante suam creationē
habet esse essentie reale actuale eius creatio nō ter
minabitur nisi ad solum respectū & sic patet maior.
¶ Si dicas: ꝙ creatio terminatur ad essentiam
vt est sub respectu non valet. quia ad illud solum vt
ad formalē terminatur actio quod non presupponit

actor sed ꝑ ipsam acqrit sicut qñ homo fit alb⁹ al
bedo est principalis et formalis terminus qui ac⸗
quirit per dealbationē et non ꝑsupponitur. sed si
creatura hʒ eē eēntie reale actuale añ suā creatōeʒ
esse essentie creationi ꝑsupponit nec ꝑ eā acquirit
ꝗ adhuc stat ꝙ solus respectus sit formalis termi⁹
ad quē terminat creatio ⁊ si dicat creari ad essētiā
sub respectu hoc erit ratiōe respectus formaliter.
¶ Tertia ratio talis ē eēntia ⁊ esse exñtie scđʒ au
5 ctores ꝓdicte pōnis dīfit sicut cursus ⁊ currere. ē
curs⁹ nō pt eē sine currere nec ecōuerso. qꝛ ipossibi
le ē cursū esse nisi aliqs eo currat ⁊ impossibile eti
am ē aliquē currere nisi aliquo cursu. ꝗ a simili eē
essentie nō potest esse sine esse existētie nec ecōuer
so sed nullus pōit creaturā hēre esse essentie ab eē
no nisi solū in potentia. Ipsā aūt positionē i se im⸗
ꝓbant sic illud qđ ꝓducit nullo sui ꝑsupposito nul
lū esse reale habet ante suam ꝓductionē nisi tātū
in potentia sed creatura producta est in creatione
nullo sui ꝑsupposito. ergo creatura non habuit a⸗
liquod esse reale añ suam creationē nisi tm̄ in po⸗
tentia. Utramqꝫ assumptā ꝓbant ⁊ primo. primā
qꝛ illđ cui⁹ aliqđ eē reale ꝑcedit suā ꝓductionē ꝗ
tū ad aliqđ sui suppōit sue ꝓductōi. sʒ illđ qđ ꝗtū
ad aliqđ esse reale ante suam productionem pre⸗
supponit non de nouo ꝓducit. tunc ꝗ si eē in sui ꝓ
ductione de nouo producatur nichil sui presuppo
nitur et hoc fuit maior Maiorem probo. qꝛ crea⸗
tio simpliciter dicta que est productio tocius entꝭ
in hoc differt ab aliis factōnibus ꝙ illud quod fit
per creationem dicitur fieri ex nichilo sed fieri sic
ex nichilo non est aliud nisi fieri nullo ꝑsupposito
quia per hoc alie factiones differunt a creatione.
quia illud quod fit per eas fit aliquo presupposito
ergo per oppositū creari qđ est fieri ex nihilo erit
nullo presupposito ergo creatura in sui productio
ne vel creatione producta ē nullo sui presupposito
¶ Preterea. quecunqꝫ sunt inseparabilia vnum
non potest esse sine alio ſm esse essentie et esse exi⸗
stentie sunt inseparabilia magis ꝗ proprietas: et
per se passio et suum subiectum. ergo vnum nō pōt
esse sine alio sed scđm omnes esse existentie non est
ab eterno. ergo nec esse essentie rerum et per conse
quens non habet aliquod esse reale ab eterno.
¶ Sic ergo dicūt ꝙ creatura nullum esse reale a⸗
ctuale habuit ab eterno sed solū in potentia non ꝗ
cunqꝫ sed solum in potentia actiua creantis.

Contra. ¶ Sed obiiciunt tripliciter contra se ⁊ soluunt ꝓ
mo sic ꝙ creatura habuit aliquod esse reale ab et⸗
no. qꝛ relationes exemplaris ydee creature que in
deo sunt ab eterno oportet terminari ad aliqđ aut
ꝗ ad deum aut ad creaturam. nō ad deum qꝛ tunc
deus esset exemplatum ideatū ⁊ creabile qđ ē im⸗
possibile ꝗ oportet ꝙ terminetur ad creaturam qđ
libet istoꝝ sed nō possent tales relationes ab etno
terminari ad creaturam: nisi creatura aliquod eē
reale haberet ab eterno. ergo et cetera.
¶ Preterea si creatura non habuit aliqđ esse rea
le ab eterno sed tantum esse rationis sequeretur
ꝙ deus faciendo creaturaʒ in esse reali de nouo fa
ceret de ente ratiōis ens reale qđ est impossibile ꝗ
⁊ cetera. ¶ Tertio. qꝛ ab eterno deus intelligendo
creaturam si non intellexerit ab eterno aliquod eē
reale creatum intellexit autem postea. ergo si cre⸗
atura non habuit aliquod esse reale ab eterno de⁹
de nouo aliquid intelligeret quod prius non intel
lexit: qđ est inconueniens

Solutio. ¶ Ad ista aūt respondent per ordinem.
¶ Ad primū dicūt ꝙ relationes exēplaris ydee ⁊
creatiui terminantur ab eterno ad creaturaʒ sicut
ad correlatiuum illoꝝ. ⁊ qñ tu dicis ꝙ hoc nō pos
set esse nisi creatura hūerit aliquod esse actuale re
ale ab eterno. dico ꝙ nō est verū. qꝛ ille relatiōes
sunt rationis tantum ⁊ sufficit ꝙ relatiuum eis re
spondens sit ens rationis hoc excepto ꝙ creatiuū
requirit in suo correlatiuo ens reale in potentia eē
autem in potentia creaturarum concedim⁹ esse ab
eterno. ¶ Ad secundū dicendū ꝙ sicut qñ fit ex al
bo nigrū agens non facit ꝙ album sit nigrum ꝯtū
cti: sed facit ꝙ illud qđ prius erat album postea fit
nigrū. ita etiā nō oʒ ꝙ deus faciendo creaturā fa
ciat ꝙ nichil sit ens vel ꝙ ens rationis sit ens rea
le sed facit ꝙ illud qđ prius non habebat ens rea
le sed ēs rōis postea habet eē reale nec tñ oportet
ꝙ sic in eo ꝙ fit ex albo nigꝝ substernit id subiectū
successiue albedini et nigredini qđ prius fuit albū
et postea nigrum ita etiaʒ intelligatur essentia cre
ature substerni non eē suo añ creationeʒ ⁊ post cre
ationē ipsa esse sed ꝑ hoc solum intelligit ꝙ creatu
ra ꝗ nunc est ⁊ habet habitudinem ad durationem
ꝗ nunc est non habet habitudinem ad durationem
aliꝗ ꝑcedentē instans creationis. non enī oportet
ꝙ illud quod ē ſbm̄ ꝓpōnis sit realiter substractū
et quod predicatur vel qđ significatur qꝛ nec semꝑ
hoc sigt propositio. s. ꝙ illud quod ē subiectū ꝓpo
sitiōis substernat in re et ꝑ qđ predicatū sigtur si
cut patet qñ dicit chimera est chimera. ¶ Ad ter
tium dicendū ꝙ qñ dicit. ꝙ deus non intelligit ali
quid habere esse reale ab eterno sʒ de nouo, ly ab
eterno ⁊ ly de nouo possūt determinare actū intel⸗
ligendi dei vt sit sensus ꝙ deus aliquo actu intelli
gendi non eterno sed nouo intelligat aliquid ha⸗
bere esse reale ⁊ hic intellectus ē falsus. ⁊ ſm hunc
intellectū ꝓcedit obiectio illa. alio modo potest i
telligi ꝙ ly ab eterno ⁊ ly de nouo non determinent
nisi esse rei intellecte vt sit sensus ꝙ de⁹ intellectu
eterno intelligit aliqđ non habere esse reale actua
le ab eterno: sed de nouo. ⁊ iste sensus est verus. ⁊
sic verum est dicere: ꝙ deus intelligēs creaturam
nō itellexit aliqđ qđ hēet eē reale actuale ab eter⸗
no: sʒ de nouo ¶ Ad quartū pʒ solutio ex dictis
¶ Ad rōnē principalē dđm ꝙ de⁹ ab eterno dile⸗
xit creaturā actu sed diligere est velle bonum ali⸗
cui voluit autem bonum actuale creature nō ab e⸗
terno sʒ ex tempore iđ nec ante creauit.

Questio secunda. Ecūdo querit. vtrū dilectio dei
ab etno diuidit creature eē ꝓdica
mētale ab etno. ⁊ vꝫ ꝙ sic qꝛ ad eē
ꝓdicamētale sufficiūt duo. s. vnū
materiale qđ ē esse i potentia nō
sicut figmētū. ⁊ aliđ formale. s. eē
ab intellectu apprehensū ꝗ facit
vniuersalitatem in reb⁹ sine qua non est ordinatio
predicamētoꝝ sʒ res habuerunt eē potentiale ab
eterno et eē intellectum a deo. ꝗ ⁊c. ¶ Contra. qꝛ
nō entis non sunt species nec differētie: sed creatu
ra ab eterno fuit non ens. quia de nichilo produ⸗
cta. ꝗ. ⁊c.

Responsio. ¶ Responsio. hic sunt tria videnda.
Primo. vtrum aliꝗ propositōes precipue ille que
sunt per se sicut homo est aīal. ⁊ huiusmodi sint ve
re ab eterno. Secūdo an res habeant esse in gene⸗
re ab etno. Tertio an de⁹ ab etno diligat creaturā

1.opinio Herueī. ¶ Quantum ad primū sunt quattuor opiniones
¶ Prima est/ ⁊ ponūt eā illi q̄ posuerūt essentias
rerum ab eterno/ ꝙ ille ꝓpositiones sunt vere ab
eterno oēs q̄ntum ad esse essentiale actuale/ ⁊ ꝙ ve
rum sit hoiem esse hoiem / et hoiem esse aial actu
ab eterno. Dicunt ergo ꝙ oēs sunt vere: q2 essen-
tie quo ad esse suū fuerint ab eterno. esse autē ter-
tio adiacēs p̄dicat esse essentie nō actualis existē
tie. vnde sicut ista est nunc vera/ sortes currit: ꝓpt
habitudinē terminoꝝ ſm eē actualis existētie. sic
ista ab eterno/ hō est aial. ꝓpter habitudinē termi
noꝝ quo ad esse essentie. Nec sequit̄ hō est aial. er
go homo est. ſm eos: q2 ab esse tertio adiacēs/ nō
licet inferre sedo adiacēs: q2 hoc esset inferre ab
esse ſm q̄d ad esse simplr̄/ cū esse essentie nō sit eē
simplr̄: sed solū esse actualis existētie. ¶ Confir-
mat̄ autē hec opinio trib9 rōnib9 quarū prima ta-
lis est: ꝙ tales ꝓpositiones sunt necessarie. sed il-
lud est necessariū qđ impossibile est aliter se habe
re. ergo īpossibile est q̄n iste ꝓpositiōes sint semꝑ
vere/ ⁊ ꝑ ꝯñs est īpossibile q̄n sint vere ab eterno.
Si dicas ꝙ ibi nō est necessitas absoluta: sed ne-
cessitas habitudis terminorū. ¶ Cōtra. illud qđ
depēdet ab alio nō pōt esse necessariū: nisi illud de
quo depēdet sit necessariū: sed habitudo termioꝝ
depēdet ex ipsis terminis. ḡ īpossibile est ꝙ sit ibi
necessitas h̄itudis t̄mioꝝ/ ⁊ nō necessitas t̄minoꝝ
¶ Preterea necessitas habitudis terminoꝝ vide
tur esse necessitas ex suppositiōe: s3 ad necessitatē
veritatis p̄dictarū ꝓpositionū nō sufficit necessi
tas ex suppositione. ergo in p̄dictis ꝓpositionib9
nō solū est necessitas habitudinis terminoꝝ: imo
necessitas absoluta terminoꝝ. Maior videt̄ pla-
na: q2 necessitas habitudinis termioꝝ est qua po-
sito vno terminoꝝ oportet ponere reliquū. Mino
rē ꝓbo: q2 ad necessitatē quā req̄rit certitudo sciē
tie nō sufficit necessitas ex suppositiōe: alioq̄n de
hoc qđ est sortē currere esset sciētia/ cū hoc possit
esse necessariū ex suppositiōe. sortē eñ currere cū
currit est necessariū sed p̄dicte ꝓpositiones habēt
necessitatē quā req̄rit certitudo sciētie: cum oīs
sciētie humane sicut de p̄dictis ꝓpositionib9 vl de
ꝓncipijs vel cōclusionib9. ergo ad veritatē neces-
sariā p̄dictarum ꝓpositionū nō sufficit necessitas
ex suppositiōe. ⁊ sic patet minor. ¶ Sed fundamē
Contra opinionē₃ de fontibus. qli. 4. q.2. tū hui9 opinionis est improbatū ꝑ duas opiones
in p̄cedēti q̄stiōe. Preterea si esse essentie nō est esse
simplr̄: sed illud d2 esse simplr̄ qđ habet esse actua
lis existētie/ cū dico hō est aial. debet intelligi de
esse aialis ſm actualē existētiā nō ſm esse essentie
tñ. est eñ sensus/ homo est aial. i. habet esse aiale.
Esse autē aiale sicut ⁊ qđcūq3 est duplex. s3 eē es-
sentie/ ⁊ esse existētie. qđ autē ꝑ se d2 ⁊ nullo addi
2 to/ stat ꝓ eo ꝓ quo d2 simplr̄/ non ſm q̄d. ¶ Pre-
terea habitudo ꝑ accidēs causat ꝓpositionis ve-
ritatē ꝑ accidēs. sicut habitudo ꝑ se causat verita
tē ꝑ se. Sicut aūt sunt ſm eos essentie substātiaꝝ
ab eterno: sic ⁊ accidētiū/ ⁊ ꝑ ꝯñs habitudo. vnde
si ista fuit vera ab eterno/ hō est aial ꝑ se. ꝑ ꝯseq̄ns
ista fuit vera ꝑ accidēs/ homo est alb9. vel currit.
vel hmōi. qđ est īpossibile: q2 qđ est aliq̄d eternali
ter nō pōt esse oppositū in tp̄e/ nec oppositū habe
re simr̄. qua rōne autē hō fuit albus ab eterno/ ea-
dē rōne niger. ¶ Preterea sequit̄/ est aial. ergo ē
3 ens si autē est ens. ergo est. si nō sequit̄: da opposi
tū. s. nō ens. hoc aūt est īpossibile. s. ens nō eē sicut
non ens esse: q2 esse est ꝓpriū entis / sicut nō eē nō
entis/ ⁊ risibile hoīs. ⁊ sicut sequit̄/ est. ergo ē ens.
ita sequit̄/ nō est. ergo est nō ens. vel nō est ens. vel
si pōt esse ens. ⁊ nō eē poterit esse ens ⁊ nō ens sic.
¶ Ad rōnes aliq̄ respōdēt. Ad p̄mū dicēdū ꝙ ta- Ad rōnes 1.opionis.
les ꝓpositiōes sunt necessarie necessitate habitu
dinis terminoꝝ ex hoc aūt nō sequit̄ ꝙ hō sit aial
actu ab et̄no/ vel ꝙ necessariū sit hoiem eē actu ab
et̄no: s3 sequit̄ ꝙ necessariū sit semꝑ eo mō eē aial
quo est hō. ¶ Ad scđm dicendū ꝙ ꝓcedit ex falsa
imaginatione. supponit eñ ꝙ dicat̄ necessitas ha
bitudis t̄minoꝝ ꝙ ipsa h̄itudo sit q̄dā res in seipsa
necessaria esse/ ⁊ t̄mini nō sint necessarij/ qđ falsū
est: imo ipsi t̄mini sunt necessarij necessitate h̄itu-
dinis: q2 īpossibile est vnū esse sine altero: ita ꝙ ē
sensus ꝙ ipsi t̄mini ſm talē modū necessitatis sunt
necessarij. ⁊ ly h̄itudo/ dicit ibi modū necessitatis
¶ Ad tertiū dicendū ꝙ nō est eadē necessitas ha
bitudis t̄minorū/ ⁊ necessitas ex suppositiōe: q2 il
lud qđ est necessariū ex suppositiōe nō ē simplr̄ ne
cessariū ⁊ ex natura rei: sed ex possibili dato. nō eñ
est simplr̄ necessariū ⁊ ex natura rei/ sortē currere
sed ex ista suppositione si currat. illud aūt qđ ē ne
cessariū necessitate h̄itudis est simplr̄ necessariū
et ex natura rei. nō eñ ex aliq̄ suppositiōe ē neces-
sariū hoiem esse aial eo mō quo est hō: imo ex na-
tura rei: q2 īpossibile est hoiem eē sine aiali vel q̄n
sit aial eo mō q̄ est hō. Et q̄ñ tu dicis ꝙ immo: q2
ista necessitas est ex hoc ꝙ semꝑ posito vno ponit̄
reliquū. nō tñ ex hoc ꝙ ponit̄ alterū ipsoꝝ h̄ꝫ ꝙ
aliud de necessitate sequat̄: imo ex hoc ꝙ ex natu
ra rei se h̄ñt sic ꝙ vnū īcludit alterū q̄ñ vniformit̄
accipiunt̄ ⁊ īpossibile est vnū poni q̄n ponat̄ reli-
quū. Vñ siue tu ponas aliq̄d siue nō īpossibile est
nisi vnūqđcūq3 eo mō sit aial q̄ est hō: s3 verū ē ꝙ
aial eē actu ī tali tp̄e vl̄ tali nō ē necessariū nisi ex
suppositiōe q̄ supponit̄ hoiem vel aliā speciē aial̄
esse in aliquo tp̄e actu. Dicendū ḡ ꝙ minor illius
rōnis est falsa/ ⁊ ad ꝓbationē p3. Et si tu dicas ꝙ
ibi nō videt̄ necessitas absoluta sed magis respe-
ctiua/ ⁊ ꝑ ꝯñs nō eē necessitas simplr̄. Dico ꝙ ne-
cessitas absoluta pōt accipi dupl̄r. Vel ꝓ necessi-
tate q̄ aliq̄d est simplr̄ necessariū ꝓut distiguit̄ ne-
cessarium simpliciter contra necessariū scđm q̄d/
et ex hoc possibile. ⁊ ista necessitas d2 absoluta: q2
simplr̄ ⁊ absolute est aliq̄d eē necessariū. Alio mō
potest dici necessitas absoluta ſm q̄ dicit specia-
lem moduꝫ necessitatis simplr̄ illa. s. necessitas q̄
aliq̄d d2 necessariū nō in respectu ad alterū sed in
se et isto mō necessitas h̄itudis nō ē necessitas ab
soluta. ¶ Scđa ē opinio dicētiū absq3 distictione ꝙ 2.opinio.
iste ꝓpositiōes sūt vere semꝑ siue res sint/ siue nō
q2 s3 hō ⁊ aial corrūpant̄ ⁊ generent̄: tñ hoc qđ est
hoiem eē aial/ nō ḡnat̄ nec corrūpit̄. ⁊ ideo semꝑ ē
verū hoiem esse aial/ ⁊ ꝯstia. ¶ Probat̄ aūt cō-
clusio: q2 de quolibet affirmatio vel negatio. si ḡ
hec nō ē v̄a ab et̄no/ hō ē aial. ḡ ab et̄no erit v̄a/ hō
nō ē aial. s3 ad nō aial sequit̄ nō hō. ḡ hec ē v̄a ab
et̄no/ hō nō ē hō. s3 hoc ē īpossibile: q2 ibi enūciat̄
oppositū de opposito. relinq̄t̄ ḡ ꝙ p̄ma sit v̄a ab
et̄no/ hō ē aial. s. ¶ Sed ꝯtra hoc dicūt aliq̄ q̄cq̄d
sit de v̄itate ꝯclusionis ⁊ illarū ꝓpōnū. hoc nō vi
det̄ eē bñ dictū: q2 s3 hoiem eē aial/ vel hoiem esse
album/ nō ḡnet̄ ꝑ se/ nec corrūpat̄: tñ ista v̄ificari
ꝯseq̄nt̄ se h̄ñt ad ḡnationē et corruptionem: q2 ab
eo ꝙ res est vel nō est etiā q̄ntū ad esse reale extra

aīam correspōdēs ꝯceptioni vel enūciationi de re
formate dr̄ cōceptio vel enunciatio vera vel falsa
Et hoc pꝫ ꝑ phm in pdicamētis vbi dicit ꝙ ꝓposi
tio q̄ dicit sortē sedere dū sedet est ꝟa. si nō sedet ē
falsa. sedere aūt ꝛ nō sedere ꝑtinēt ad eē reale: sed
generatio ꝛ corruptio facit ad eē reale ꝛ nō esse. ḡ
verificationes ꝓpositionū enunciatarū de creatu
ris ꝯsequēter se hñt ad gñationē ꝛ corruptionē/et
ꝑ ꝯñs aliter se hꝫ hō ad hoc ꝙ verificeꝫ de ipso eē
aīal ante gñationē ꝛ post/ꝛ añ corruptionē ꝛ post.
et ideo videꝫ ꝙ nō vniformiter se habeāt dicte ꝓ-
positiones ad veritatē qñ res sunt ꝛ qñ non sunt.
¶ Arguūt ꝯtra ꝯclusionē: qꝛ ab eo ꝙ res ē vel nō
est ꝓpō dr̄ ꝟa vel falsa: sꝫ creature de qb⁹ formanꝫ
dicte ꝓpōnes nō habuerūt aliqđ esse reale actua
le ab eťno vt ꝑmissuꝫ est. ḡ pdicte ꝓpōnes nō sunt
Solutio. vere ab eťno. ¶ Sed ad hoc ipsimet respōdent ꝙ
ab eo ꝙ res est vel nō est dr̄ ōrō ꝟa vel falsa. verū
est quātum ad eē qđ ꝑ ōrōnē significaꝫ. nunc autē
qñ dr̄/hō est aīal ab eťno. vel hō est hō ab eťno. nō
oportet ꝙ accipiaꝫ q̄ntum ad eē actuale: sed pōt ac
Contra. cipi quātum ad eē potētiale. tale aūt esse. s. eē i po
tētia actiua dei hꝫ creatura ab eťno. ¶ Uñ aliter
pōt argui ꝙ ens dr̄ ſm q̄d de ente in potentia. vñ
nullo addito dictū semꝑ stabit ꝓ ente in actu. vñ
ista est falsa/hō fuit. vel ab eťno. qꝛ est sensus/hō q̄
est actu hō fuit ab eterno actu aīal. hoc autē ē fal-
2 sum: qꝛ nullā actualitatē habuit ab eťno. ¶ Pre-
terea hō nō fuit pri⁹ aīal q̄ ens: sed hō nō fuit ens
anteq̄ crearet/imo nō ens: qꝛ ex nō ente fit ens ꝑ
3 creationē. ḡ. ꝛc. ¶ Preterea hō nō fuit aīal anteq̄
fieret aīal: qꝛ aīal fit ex nō aīali: sed hō nō est fact⁹
hō nec aīal ab eterno sed ex tpe. ḡ hō non fuit. ꝛc.
¶ Ad illud ꝙ nulla ꝓpō est verior illa in q̄ idem
pdicaꝫ de seipō: ꝛ nulla magis falsa illa in q̄ ꝯtra-
dictoria de seinuicē pdicanꝫ. ḡ hec semꝑ est vera/
rosa est rosa. ꝛ sua opposita semper falsa/rosa non
Solutio. est rosa. ¶ Solutio. non ens non est idem nec di-
uersum/cū hec duo sint passiones entis. vñ cū di-
citꝫ/ rosa est rosa in hyeme: ſm rem nō ens pdicaꝫ
de nō ente. sed ſm rōnē ens de ente. vñ ōrō est fal-
sa: qꝛ nō est ita in re sicut in voce. cū aūt dico/rosa
est nō rosa vera est: qꝛ esse ferꝫ ad pdicatū non ad
subiectū. vñ rosa ꝓut tenet se ex pte subiecti: non
poniꝫ esse n᷑ nō esse: sed ex pte pdicati sic. vñ cū
dico rosa est rosa. sensus est/id qđ significaꝫ nōie
rose est ens extra in specie rose/qđ est falsuꝫ ꝛ ei⁹
oppositū verū: ꝛ qua rōne hec est falsa in hyeme/
rosa est rosa. eadē rōne ista/ab eterno asin⁹ est asi-
2 nus. ¶ Itē ista nūc est falsa/ hō fuit hō ab eťno.
qꝛ significaꝫ ꝙ res significata nōie hō fuit ab eter
no extra vera res i tali natura. ergo ꝛ ista/hō ē hō
¶ Ad rōnē in oppositū dicūt ꝙ accipiēdo aīal ꝓ
aīali in potētia ista est vera/ab eterno hō est aīal.
qꝛ tūc accipiunꝫ ťmini vniformiter. hō eñ nō pōt
supponere ꝓ hōie in actu ab eterno nisi falso. ꝛ iō
ad reddēndū locutionē verā oportet ꝙ supponaꝫ
ꝓ hōie in potētia ab eterno. ꝛ sic etiaꝫ aīal ad hoc
ꝙ reddat locutionē veram oportet ꝙ supponat ꝓ
aīali in potētia. ꝛ qñ diciꝫ ꝙ de quolibet affirma-
tio vel negatio vera vel falsa/ cōcedaꝫ accipiēdo
affirmationē vel negationē eodē modo. Unde lo
quendo de aīali in actu ab eterno ꝙ nō ꝯcediꝫ de
hōie cui⁹ negatio debet concedi/ scꝫ ꝙ homo non
est aīal in actu ab eťno. ꝛ qñ diciꝫ ꝙ a nō aīal seq̄-
tur nō homo. verum est accipiendo vniformiter: ꝛ

ideo etiā hec est vera/homo non est hō in actu ab
eterno. nec sequiꝫ ꝙ oppositū pdiceꝫ de opposito:
qꝛ affirmatio ꝛ negatio quaruꝫ vna accipiꝫ scdm
actū ꝛ altera ſm potentiā nō sunt opposite. sic au
tem est hic. nā qñ diciꝫ/homo non est aīal actu ab
eterno/negaꝫ esse hōiem actu ab eterno ab hōie i
potentia ab eťno. nā homo nō pōt vere supponere
ꝓ aliq̄ q̄ habuit ab eterno actu naturā hūanā nisi
negatiue: vt qñ negaꝫ de hōie ꝙ sit hō actu ab eť-
no. ¶ Tertia est opinio ad eandē cōclusionē ꝙ es 3.opinio.
sentia rei create est essentia ab eťno: qꝛ q̄cito fuit
essentia intellecta tā cito fuit essentia absolute: qꝛ
esse intellectū nō est esse diminutū sicut eē opina-
tum. ¶ Sed cōtra. sicut nō sequiꝫ/est opinatū er Contra.3.
go est ens: ita nō videꝫ sequi/est ens intellectum. opiniones
ergo est ens. qꝛ sicut opinio est veri ꝛ falsi entis ꝛ
nō entis. sic intellect⁹ est entis in potētia ꝛ in actu
q̄uis eñ nichil intelligaꝫ nisi ſm ꝙ est in actu cū
aliq̄d qđ nō est actu in se intelligiꝫ ꝑ actū in alio:
vt materia ꝑ formā/effect⁹ futur⁹ ꝑ causam psen-
tem esse: aut in potētia nō est eē ita ꝑfectū sicut eē
actu: imo diminutū respectu ei⁹. ¶ Preterea q̄- 2
uis tātū habeat res de intelligibilitate q̄ntum de
entitate. 2. metaphisice. ꝛ sic itellect⁹ nō est nisi ve
rorū nec est nisi entis: et res habeat q̄cq̄d ver⁹ in-
tellect⁹ sibi attribuit siue intellect⁹ sit causa rei si
cut in deo: siue econuerso: vt in nobis: siue neutro
modo/vt in angelis: tñ aliq̄d est vere intellectū ꝛ
scitū qđ tñ nō est ens verū actu in se. creature eñ
fuerūt vere ab eterno a deo itellecte scite ꝛ cogni
te: nō tñ fuerūt simplr ab eterno. nec ex hoc sequi
tur ꝙ intellect⁹ sit falsoꝝ: qꝛ verū ꝛ falsum consi-
stunt circa cōpositionē ꝛ diuisionē/ꝛ nō circa sim-
plicē apprehēsionē. Uñ intellect⁹ q̄ non attribuit
rei nisi qđ ei cōuenit est ver⁹ ꝛ nō falsus. Intelle-
ctus autē cognoscēs effectū futurū non attribuit
sibi nisi entitatē in potētia q̄lē hꝫ vñ est ver⁹ intel-
lect⁹: qꝛ itellect⁹ nō solū est entis in actu: sed etiaꝫ
entis in potētia: ꝑ aliq̄d tñ in actu. nec pl⁹ hꝫ res
de itelligibilitate q̄ de entitate si intelligaꝫ: ꝛ est
nō ens actu: qꝛ intelligiꝫ nō ꝑ se: sꝫ ꝑ ens actu. nec
intelligiꝫ esse actu: sed in potētia tñ. ¶ Preter- 3
ea si fuit essentia/aut creata aut icreata. creata nō
qꝛ creatura nō fuit ab eťno. increata nō: qꝛ creatu
ra nūq̄ fuit creator. essentia aūt rei create creatu
ra est. ¶ Preterea creatura semꝑ habuit quicq̄d 4
est sua essentia cū habeat suā essentiaꝫ q̄ nō pcessit
esse: sicut albedo nō pcessit album. album semꝑ ha
buit q̄cq̄d vnq̄ fuit albedo: sed creatura non ha-
buit essentiā ab eterno. ergo essentia creature nō
fuit essentia ab eterno. ¶ Quarta est opinio dicē 4. opinio
tiū ꝙ ad istā q̄stionē op⁹ est multiplici distinctione
Primo distinguēdū est ꝙ iste ꝓpositiones pūt di
ci vere veritate rei ꝛ veritate signi. Querere ergo
verū sint vere ab eťno ꝟitate rei/est ideꝫ ac si q̄raꝫ:
verū iste ꝓpositiones fuerunt ab eťno in suo vero
esse reali: ꝛ q̄ntū ad hoc idē ē iudiciū de eis ꝛ alijs
creaturis verū habuerūt aliqđ eē reale ab eterno
¶ Quātū aūt ad hoc dico ꝙ nō habuerūt aliqđ eē
reale actuale ab eťno. sicut nec alie creature. Si
autē q̄raꝫ de veritate signi: sic idē est q̄rere vtrum
iste ꝓpositiones sint vere ab eterno: ꝛ verū sit ita
verū ab eterno sicut tales ꝓpositiones significāt
verū. s. verū sit ab eterno hōiem esse aīal. et sic de
alijs. hōiem autē esse aīal aliquo tpe vel aliqua du
ratione pōt designari dupl̄r: scꝫ significatiue ꝛ cō

significatiue. Significatiue: vt qñ dicit/ homo est aīal hert. Consignificatiue vero ꝑpter hoc ꝙ verbum ex suo modo significādi iportat siue cōsignificat temp⁹: sicut curro/ cōsignificat p̄sens. cucurri/ cōsignificat p̄teritū. ¶ Alteri⁹ est distinguendū de supiori positiōe istoꝝ t̄mioꝝ hō/ aīal/ et cōsimiliū. qꝛ homo/ analogice ꝛ indeterminate supponit ꝑ hoīe in potētia/ ꝛ ꝑ hoīe in actu. hō vero in actu supponit ꝑ hoīe habēte esse in actu ꝑ aliq̄ differentia tpis. homo ħo in potētia supponit ꝛ precipue ꝑ ꝯparationē ad potētiā dei ꝑ quolibet homine quolibet mō possibili a deo fieri. et sic est de aliīs terminis. ¶ Notandū autē ꝙ hō ad hoīem in potētia/ ꝛ ad hoīem in actu est ꝯñe analogū nō vniuocū. analogū autē ꝑtim conuenit cū termino vniuoco/ et ꝑtim cū termino equoco. Nūc autem ita est ꝙ illud qḋ verificat de aliquo supposito termini vniuoci simplr enūciat de ipse termino vniuoco. vt si verū sit sortē currere/ verū est ꝛ simpliciter hoīem currere: qꝛ homo ꝑ aliquo supposito verificat de sorte. illud autē qḋ verificat ꝑ aliq̄ supposito significato termini equoci/ nō enunciat de eo simplr sed cū disiunctione: sicut dicim⁹ canē latrabilē currere. ꝛ ide est ꝙ ꝑpter vicinitatē termini analogici cū vtroq̄ qñq̄ etiā enunciat simpliciter de termino analogico/ qḋ cōuenit sibi rōne alicui⁹ suoꝝ suppositoꝝ. vt cū dicim⁹ ꝙ ens subsistit vel ꝙ ens accidit. et etiā ex parte p̄dicati enūciatur simplr termin⁹ analogic⁹ de suo supposito vel de suis suppositis. vt cū dicim⁹ substantia est ens. accidēs est ens. His ĝ p̄missis dico ꝙ qñ q̄rit de istis ꝑpositionib⁹ q̄tū ad veritatē signi/ vtrū sint vere ab eterno: ꝙ idē ē acsi q̄rat/ vtrū verū sit hoīes esse aīalia: vel hoīem esse aīal ab eterno. ꝛ loquēdo de esse in tali determinatione ꝑut iportat per ꝑpositionē significatiue. vt cū q̄rit/ vtrū verū sit hoīem esse aīal ab eterno. dico ꝙ inquātū terminus analogus pōt reddere locutionē verā ꝑ quolibet suo supposito indetermiate/ pōt absolute cōcedi ꝙ homo est homo ꝛ animal ab eterno: qꝛ homo ꝛ animal in ista locutione possunt reddere locutionem veram ꝑ hoīe et aīali in potētia. nō autem ꝑ hoīe in actu vel aīali/ si accipiat ex ꝑte p̄dicati. qḋ ideo dico ꝙ hō nunc ens actu est homo et aīal in potētia ab eterno: nō autē est hō vel aīal i actu ab eterno. Unde si q̄rat ꝑ quo reddit locutionem verā. Dicendū ꝙ nō ꝑ quocūq̄ sed ꝑ hoīe et aīali in potētia modo quo dictū est. et licet tales ꝑpositiones sic possint simplr ꝯcedi/ magis tñ cōgrueret eas cū distinctiōe cōcedere inq̄tū terminus analogus recedit a veritate termini vniuoci: nec vnū cōtentoꝝ eius participat naturā iportatā ꝑ terminū sicut aliud. Uñ ꝛ qñ q̄rit vtrū accidens sit ens. respōdem⁹ cū distinctione dicendo ꝙ nō est ens p̄ncipaliter ꝛ p̄mo: sed ē ens scḋario: sic etiā magis cōgrueret cum distinctione dicere hoīem esse hoīem/ vel aīal in potētia ab eterno/ q̄ simplr cōcedere hoīem esse aīal ab eterno. Si autem addat hec determinatio q̄ est esse in potētia/ et q̄rat vtrū verum fuit hoīem esse aīal in potētia ab eterno. cōcedēduz est simplr ꝙ sic: qꝛ homo ab eterno fuit in potentia actiua creatoris ad hoc ꝙ esset aīal/ verū ē etiā dicere ꝙ hō i actu fuit aīal i potētia ab eterno: qꝛ esse aīal in potētia ab eterno verificat de q̄cunq̄ hoīe habēte esse in actu ꝑ quacunq̄ differētia tpis. ¶ Si autē esse in actu accipiat cū p̄dicato tm̄/ ꝛ q̄rat vtrum ista sit vera/ homo est aīal in actu ab eterno. dicēdum ꝙ non: imo est simplr falsa: qꝛ veritas ꝑpositionis siue enunciationis ꝯsistit in conformitate sui ad esse rei de qua fit enunciatio ꝫm representationem/ ita scꝫ ꝙ talis sit res qualis enunciat esse ꝫm esse rei/ qḋ significat ꝑ ꝑpositionē istā/ hō est aīal actu ab eterno. nō respondet ꝑpositioni vt sit tale quale ꝑ dictā ꝑpositionē enūciat: qꝛ ista ꝑpositio significat creaturam habere aliqḋ esse reale actuale ab eterno. hoc autē est falsum: qꝛ ostēsum est supra ꝙ creatura non habet aliqḋ esse reale actuale ab eterno. ergo predicta positio simplr est falsa. si autem ex eadē ꝑte adiūgat hoc qḋ dico in actu ꝛ q̄rat/ vtrū hec sit vera homo in actu est ab eterno. dico ꝙ hoc pōt accipi in vi cathegorice de subiecto iplicatoꝛ vt sit sensus/ ꝙ ille q̄ habet actu esse hō ab eterno/ sit simul actu ab eterno. et isto mō est falsa ꝑpter implicationē falsaꝫ factā in subiecto: qꝛ null⁹ fuit homo ab eterno in actu. Alio mō pōt accipi q̄si in vi cuiusdā ꝯditionalis: vt sit sensus/ ꝙ cuicūq̄ cōueniret esse hoīem in actu ab eterno/ necessario ei cōueniret esse vel actu ab eterno. et sic est vera: et sup talē habitudinē tm̄ fundat certitudo oīm sciētiarum humanarū de reb⁹ creatis habitarū: null⁹ tñ est cert⁹ ꝑ sciētias humanas vtruꝫ hō sit vel nō sit actu tūc vel tūc/ tali tpe vel tali: sꝫ de hoc habetur certitudo ꝙ ipossibile est hoīem eē q̄n sit aīal/ eo modo quo est hō: ꝛ qꝛ talis habitudo termioꝝ nō cōsequit res siue termios res significātes ꝫm determinationē acceptā: qꝛ nō est necessarium hominē esse aīal in actu tunc vel tūc/ tali vel tali tpe: sed ꝯsequit res in gn̄ali abstrahēdo a qualibet acceptione determiata et quolibet tpe. ideo dicit ꝙ res ꝫm rōnes suas vniuersales habēt talē necessitatē qualis dicta est/ ꝛ ꝙ de eis sunt sciētie. ¶ Si autē loquamur de tpe cōsignificato idē est querere/ vtrū ista hō est aīal sit vera ab eterno/ ꝛ querere/ vtrū si aliq̄s ꝑferret ab eterno istā ꝑpositionē homo est aīal tunc esse vera ꝑpter hoc ꝙ hoc ꝟbū est/ cōsignificat p̄sens tp̄s. et quantū ad hoc videt michi ꝙ idē est iudiciuꝫ de tpe significatiuo. Unde ad hoc ꝙ hec sit vera/ homo est aīal in actu vel homo currit in actu. req̄rit p̄sentia actualis rei q̄ sic enunciat ꝑ tpe ꝑ quo et in quo ꝑfert ōro. ꝛ breuiter dico ꝙ ad veritatē ꝑpositionum requirit ꝙ res ꝑ eas significate habeant illud esse qḋ ꝑ ꝑpositionē annunciat ꝛ significat ꝑ tēporib⁹ q̄ ꝑ verba cōsignificant. Sic ergo qñ q̄rit de istis ꝑpositionib⁹ ꝑ se vtrū sint vere ab eterno/ patet quō sic et quō nō. ¶ Quātū ad secūdū de eťnitate p̄dicamentoꝛuꝫ sunt quatuor opiniones. ¶ Prima ꝙ res sunt in genere p̄dicamētali ab eterno/ qḋ ꝑbāt triplr. Prio sic: qꝛ res hn̄t eē i gn̄e ꝫm suū eē potentiale nō ꝫm suū esse actuale: sed res hn̄t esse potētiale ab eťno. ergo ꝫm istos res sunt in genere ab eterno. Scḋo qꝛ idē est aliq̄d esse in gn̄e substātie et esse substantiā/ ꝛ sic de aliīs generib⁹: sed hec est vera ab eterno/ hō est substantia/ ꝛ albedo est q̄litas. ergo res sunt in gn̄e ab eterno. ¶ Preterea si res nō essent in genere anteq̄ essent i actuali existentia/ tunc idē esset iudiciū de eis anteq̄ essent de actu sicut de chymera. hoc autē est falsum. ergo res sunt i gn̄e anteq̄ sint in actuali existētia. et sic sequit ꝙ fuerint in gn̄e ab eterno. ¶ Sed hoc videt ab aliīs iprobabilit dictū ꝙ vnūqḋ itm̄

2. articul⁹

1. opinio.

Contra.

est in aliquo gñe inquātum recipit pdicationē il-
lius generis vere. vñ vnūqdq3 tm̄ est in gñe sub-
stātie inquantū est substātia vere. vnūqdq3 autez
verius est substātia inquantū est substātia in actu
q̄ inq̄tū ē substātia ī potētia. g̃ vnūqdq3 veri⁹ ē in
gñe ſm suū esse actuale q̄ ſm suū esse potentiale.
falsum est ergo dicere sicut isti dicūt q̄ res sunt in
gñe ſm suū esse potētiale/ et nō ſm suū esse actuale
2.opinio. ¶ Secūda est opinio dicētium q̄ cum p̄dicamen
ta dicāt naturā substractā ordini rōnis ad hoc q̄
aliqd sit in gñe oportet tria ꝯcurrere. Primū est
q̄ natura substracta ordini rationis q̄ d̄r genus il
lius p̄dicamēti ꝯueniat vere illi qd̄ d̄r esse in gñe:
cū ad hoc q̄ aliqd sit ī gñe substātie vt spēs/ opoꝛ
tet q̄ vere cōueniat sibi q̄ sit substātia. Secundū
est q̄ oportet q̄ ꝯtineat̄ infra limites illi⁹ generis
ita sc3 q̄ dicat naturā includentē pfectionē gene-
ris substātie et nullā aliā pfectionē cuiuscūq3 alte
rius generis. et ꝓpter hoc licet ens sit vere substā
tia: nō tm̄ est in gñe substātie: q2 nō cōtinet̄ infra li
mites substātie: s3 se extēdit ad oīa genera. et etiā
eodē modo de⁹ nō est in aliq̄ gñe: q2 ꝯprehēdit p-
fectiones oīm generū. Tertiū est q̄ substernatur
ordini rōnis ſm q̄ lumen substernit̄ ſm rōnē itel-
ligēdi alteri/ vt spēs gñi/ et spēs specialissima spe-
ciei subalterne/ et indiuiduū speciei specialissime.
¶ Quantū ad p̄ma duo dico q̄ res sunt in poten
tia in gñe ab et̄no/ nō aūt in actu: q2 eē in gñe sub-
stantie quantū ad p̄ma duo et idē est de aliis gene
rib⁹/ est eē substātiā realiter et hr̄e naturā limita-
tā ad hoc qd̄ est p̄cise esse substātiā ſm esse realit̄
substātiā et hr̄e naturā limitatā ad hoc qd̄ est p̄ci-
se esse substātiā vere et realiter nō ꝯuenit reb⁹ crea
tis ab eterno nec in potētia sicut pat3 ex articulo
p̄cedēti: q2 idē est iudiciū de hoc et de veritate ꝓ-
positionū p se de creaturis enūciabiliū: sicut ē ho
minē esse aīal/ et cōsilia. et ideo res hn̄t esse in gñe
ab eterno quātū ad p̄dicta duo nō in actu s3 ī po-
tētia. ¶ Quantū ꝟo ad tertiū habuerūt eē in ge
nere ab eterno in actu: q2 ad habendū ordinē rō-
nis in actu in reb⁹ itellect; sufficit q̄ eū tali ordīe
sicut itelligere in actu. res autē potuerūt ab et̄no
esse itellecte in actu cū tali ordine et fuerūt ab itel
lectu diuino. Vñ cu3 talis ordo cōsequit̄ eas ꝓut
sunt subiectiue in itellectu diuino ab eterno. ideo
res q̄tū ad talē ordinē rōnis potuerūt esse et fue-
rūt in gñe ab et̄no. nō eñ semꝑ actualitas q̄ actu
intelligit̄ res depēdet ab actualitate in se rei itel
Solutio. lecte. ¶ Per hoc respōdēt ad rōnes in oppositū
Ad primā: q2 nō esse potētiale ad hoc q̄ aliqd sit
actu in gñe vt visum est. ¶ Ad scđm dicēdū q̄ nō
seq̄t̄ q̄ aliq̄ creatura fuit substantia ab et̄no actu:
sed potētia tm̄. ¶ Ad tertiū dicendū q̄ nō est sile
de chymera et de creaturis anteq̄ sint in existētia
actuali ſm p̄missam positionē: q2 chymera est pu-
rū figmentū: nec est ens actu nec potētia. creature
autē anteq̄ sint in actu sunt entia/ ī potētia et sunt
in gñe in potētia. ¶ Tertia est opīo dicentiū q̄ l3
3.opinio esse ꝯplexe dictū qd̄ dicit veritatē ꝓpositionū sit
p̄dicatū de accidēte nec sit in p̄dicamēto: tm̄ eē di-
ctū incōplexe qd̄ dicit actū essendi qd̄ est idē cū es
sentia est p̄dicatū substātie. vnde tm̄ est res in p̄di
camēto quantū ad esse existētie sicut quantū ad es
se essentie. ¶ Scđo sciēdū q̄ res habet esse tripl̄r
Primo in sola potētia dei/ sicut ante creationem.
Scđo in potētia ꝓpinqua principioꝝ tā extrinse-
coꝝ q̄ intrinsecoꝝ: sicut rosa est in potētia materie
et agētis anteq̄ sit. Tertio in seipīs in actu: sicut
rosa qñ est in rerū natura/ et ſm hoc sicut res ha-
bet diuersum esse/ sic diuersimode est in gñe acci-
piēdo gen⁹ nō p intētione secūda sed p re substra
cta intētioni: sic esse in gñe substātie est esse substā
tiam. ¶ Tertio sciendū q̄ vnūqdq3 gen⁹ diuidit̄
in actū et potētiā/ q̄ nō est diuisio in materiā et for-
mā: sed dicit diuersum modū essendi rei: sicut dici
tur hō in actu et hō in potētia/ ita q̄ qdlibet dicit
totū ꝯpositū: sed rōne materie d̄r in potētia/ rōne
forme d̄r in actu. et q2 potētia p̄cipue passiua ha-
bet diminutā entitatē rei/ ꝓut d̄r eē in potētia d̄r
hr̄e esse ſm qd: ſm aūt q̄ actu d̄r eē simpl̄r. et ideo
res ſm esse qd̄ h3 in actu et in rerū natura h3 sim-
pliciter esse essentie et esse ī gñe: q2 hō in actu sim-
pliciter est hō et simpl̄r est substātia: sed ſm esse qd̄
habet in suis principiis h3 esse in gñe nō simpl̄r s3
in potētia: q2 hō in potētia est hō vel substātia non
simpl̄r sed aliquo modo sc3 inquātū eius p̄ncipia
sunt existētia et determinata ad gen⁹ substātie mo
do quo principia p reductionē sunt in eodē gñe cū
re cui⁹ sunt p̄ncipia. et sic forte intendunt illi q̄ po-
nunt res esse quantū ad esse q̄dditatiuū et p̄dica-
mētale in gñe ab et̄no/ licet nō sint quantū ad exi
stētiā: q2 sc3 nō sunt simpl̄r sed in suis p̄ncipiis ꝓ-
ximis. et sic etia3 est de eis scientia: q2 sicut qñq3
sunt in actu ꝓprie nature/ qñq3 ī suis p̄ncipiis: ita
pōt haberi scientia de ipsis in se vel in suis princi-
piis: sed nō sic pōt hr̄i sciētia de chymera: q2 nullā
realitatē habet nec in actu nec in potētia. Scđm
autē illū modū essendi ſm quē sunt in potētia dei
sic adhuc min⁹ ꝓprie sunt ī gñe: q2 de⁹ nō est ī aliq̄
genere sed extra oē genus: habēt tm̄ aliquo modo
sic esse sc3 ſm quādā aptitudinē inquātū. s. nō ha-
bent repugnātiā ad entitatē generis: sed sunt na-
ta volūtate diuina participare naturā alicui⁹ ge-
neris. vnde magis fuit ab eterno ceru⁹ q̄ chyme-
ra: q2 chymera nullā aptitudinē h3 ad aliqd gen⁹
sicut ceruus. Nec est contra p̄missa illud qd̄ dicit
simplici⁹ suꝑ p̄dicamenta sc3 q̄ q̄tū ad gen⁹ sub-
stantie ꝑtinet/ nō refert vtrū res sint in reb⁹ an in
ꝯceptu: q2 loq̄t̄ ibi nō de re subiecta intētioni/ sed
de ipsa intētiōe: qd̄ ꝯuenit reb⁹ nō ī suo eē reali: s3
vt hn̄t esse in itellectu ſm q̄ esse gen⁹ gñalissimu3
est esse maxīe abstractū/ esse gen⁹ subalternū ē mi
nus abstractū. nos autē loq̄mur nō de esse abstra
cto: s3 de re subiecta intētiōi. ¶ Quarto dici pōt 4.opinio
q̄ q̄uis essentie nō sint ab et̄no: q2 tūc p̄dicat̄ est
vel esse scđo adiacēs: tm̄ essentie sunt essētie ab et̄-
no: q2 sic nō p̄dicat̄ aliqd extra s3 essentia de essen
tia cui accidit esse extra vel in aīa. Vñ sicut ī hye-
me possum dicere rosa est rosa vel q̄dā essentia: ita
deus ab et̄no dicere potuit et dixit vel cōcepit. vñ
tale esse nullo mō est extra: s3 si ei nō repugnat eē
extra. vñ hō absolute dict⁹ est hō simpl̄r l3 hō ī po
tentia sit hō ſm qd: q2 essentia abstrahit ab esse in
actu et ab esse in potētia/ qd̄ ē esse ſm qd: q2 addit̄
aliqd diminuēs. act⁹ eī et potētia diuidūt ens et di
uisum pri⁹ est diuidentib⁹. vñ essentia simpl̄r dicta
prior ē q̄ actu vel potētia cōsiderata: sicut aīal est
pri⁹ hoīe vel asino. vñ sicut cū dico aīal est aīal/ nō
est sensus q̄ sit bos capra vel aliqd diuidētiū ab-
strahit p̄dicatū sicut subiectū a q̄libet iferiori vni
uoco. sic cū dico aīal ē aīal ab et̄no vtrūq3 abstra-
hit ab vtroq3 iferiore analogo/ ita. s. q̄ non p̄dicat̄

aīal:nec put est in actu sed put est in potentia:sed
notaꝛ sola idētitas ṫminoꝝ taliter in ista/ essentia
est essentia ab eťno. Uñ si q̄raꝛ vbi est talis essen=
tia incipiēda est q̄stio:qꝛ q̄riꝛ de eē existētie actu a
quo tpa abstrahit:sed ponere essentiā esse realiter
sine existere in actu extra itellectū extra sua pnci
pia est figmentū:qꝛ esse qđ abstrahit ab esse in po
tētia ⁊ in actu est solū esse rōnis:qꝛ nō sufficit ad
eē pdicamētale: alš pdicamēta nō essent de ꝯside
ratione metaphisici sed solū logici.ideo simplr lo
quēdo res nō fuerūt in gňe ab eťno nec ꝫm se nec
ꝫm aliqđ sui:qꝛ nichil sui fuit nisi i itellectu diuino.
¶ Ad argumentū posset dici q̄ esse potētiale qđ
req̄riꝛ ad esse in gňe/debet eē itraneū rei cū tā ge
nus q̄ȝ differētia sumanꝛ ab itra potētie aūt crea
3.articul⁹. ture eťna fuit extra cā nō itra. ¶ Quantū ad ter
tiū de eťnitate dilectionis diuine/dicenduȝ q̄ de⁹
ab eťno dilexit oēm creaturā/qđ pꝫ q̄drupliř. Pri
mo ex pfectiōe ipsi⁹ act⁹:qꝛ act⁹ vn⁹ ⁊ pfect⁹ semp
ad eq̄lia se extēdit/alš si qñqꝫ ad plꝫa qñqꝫ ad pau
ciora esset aliquando pfectior/aliqñ min⁹ pfect⁹.
¶ Preterea ex mēsura:qꝛ act⁹ q̄ mēsuraꝛ eťnita=
te siꝛ respicit oīa obiecta sua sicut eťnitas est tota
sil. ¶ Tertio ex cognitione:qꝛ ab eťno cognouit
creaturā.ergo ⁊ dilexit. ¶ Quarto/causa prior ē
effectu sed amor dei est causa rerū cū sit agēs p in
tellectū.ḡ amor quo dilexit creaturam est prior
Contra. creatura prior tpe ⁊ euo:qꝛ sunt q̄dā concreata vel
coeua:hoc aūt nō ē nisi eťnitas. ¶ Sed ꝯtra hoc
arguiꝛ multipliř/⁊ pmo ꝯtra pmā rōnē sic:qꝛ illu=
minatio solis est actio vna ⁊ pfecta nō tñ semp ad
2 eq̄lia se extēdit ppter defectū obiecti. ¶ Preter
ea act⁹ visionis beatifice est pfect⁹ q̄ tñ nō ſp ad eq̄=
lia se extēdit: qꝛ p reuelationes angeli supme hie
Solutio. rarchie pficiūt in pluralitate cognitoꝝ. ¶ Solu
tio. Ad pmū dicēdū p iterēptionez:q̄uis eīn act⁹
lucēdi solis q̄ ē i sole sit vn⁹ sicut ⁊ lux solis ē vna:
tñ act⁹ illuminādi q̄ trāsit in illuminabilia est tot
q̄t sunt illumiata:qꝛ cū actio ⁊ passio sint vn⁹ mot⁹
et vna forma nūero absoluta materialiť multipli
cato vno realiť/multiplicaꝛ reliquū. Illumiatio
aūt passio ⁊ lux vł ipēs q̄ ē ťmin⁹ ei⁹ nūeraꝛ nūero
subiecti. Uel dicēdū q̄ sec⁹ ē de actiōe trāseūte q̄ ē
pfectio obiecti sec⁹ de manēte q̄ ē pfectio subiecti
agētis. ¶ Ad aliud dicēdū q̄ visio beifica est pfe=
cta in gňe vñ additionē recipit in pfectione acci=
dētali qꝛ nō est simplr pfecta:sed dilectio diuina est
simplr ⁊ vniuersaliť extra gen⁹ pfecta cui nulla p=
2 fectio addi pōt. ¶ Scđo arguiꝛ sic: qꝛ sicut dile=
ctio dei est actio ei⁹ ita ⁊ creatio:sȝ creatio nō fuit
Solutio. añ creaturā.ḡ nec dilectio. ¶ Solutio. actio dei
manēs itra vt est dilectio mēsuraꝛ eťnitate:sȝ crea
tio put trāsit non mēsuraꝛ eternitate/dato etiā q̄
creatura esset ab eťno:qꝛ creatio est idē q̄ essentia
absoluta/cū mot⁹ ⁊ termin⁹ nō differūt re absolu=
ta.essentia aūt creature etiā si fuisset creata ab eť
no nō mēsurareꝛ eťnitate sȝ euo vel tpe. ¶ Ter=
3 tio arguiꝛ sic:qꝛ nō est siē de cognitione q̄ est mo
tus ad aīam a reb⁹/ ⁊ de dilectiōe q̄ ē mot⁹ ab aīa
ad res.posito ei termio mot⁹ pt poni mot⁹:sȝ nisi
sit ťmin⁹ ad quem mot⁹ terminetur mot⁹ esse non
pōt. Unde cognitio diuia de creaturis est eterna/
et termin⁹ q̄ est de⁹:sed dilectio tpalis sicut ⁊ res.
Solutio ¶ Solutio. magis motus supponit a quo q̄ȝ ad
queꝛ.vnde si ideo dilectio diuina de creaturis non
potuit esse ante res qꝛ terminaꝛ ad eas:sic nec co=
gnitio qꝛ incipit ab eis. ¶ Sed diceret q̄ licet co
gnitio nostra īportet motū a reb⁹ ad aīam:non tñ
cognitio dei:dilectio autē vtriusqꝫ tēdit i amatū.
Unde dicendū q̄ duplex est termin⁹ actus vnius
subiecti. Unus in quē trāsit ꝫm effectū.⁊ sic opor
tet pexistere terminū motui vt accidēti subiectuȝ
Alius est termin⁹ obiectiuus in quē nō trāsit nisi
ꝫm effectū vel respectum.⁊ sic nō oportet in re ex
tra pexistere terminū actui: sȝ sufficit q̄ pexistat
in sua siītudine respectu actus intellectus vel in
esse cognito respectu actus affect⁹.cū aūt diciꝛ q̄
actus volūtatis īportat motum ad res actus itel
lectus.ecōuerso nō est intelligēda illa differentia
penes obiecta vel subiecta q̄ voluntas velit aliq̄d
extra qđ nō intelligaꝛ:qꝛ illa eadē q̄ diligunꝛ pri⁹
itelligunꝛ:⁊ sicut actio itellect⁹ manet itra subie=
ctiue sic ⁊ actio volūtatis:sed qꝛ voluntas non est
contenta habere rem ꝫm esse cognitū vel volituȝ
sicut intellectus:sed appetit eā sibi vel aliꝫ poten
tie realiter vt est in se/⁊ ad hoc mouet alias potē
tias. ¶ Quarto arguiꝛ.posita causa ponitur effe 4
ctus.ergo si amor diuin⁹ est causa rerū ⁊ est eter=
nus/sequiꝛ q̄ ipse res sint eterne: qꝛ nō oportet q̄
causa sit prior effectu tēpore:sed sufficit q̄ natura
non agat p motuȝ. ¶ Solutio. Q̄uis amor dei sit Solutio
causa rerū non tamen agit p necessitatē nature:et
q̄uis amor dei sit eternus:nō tñ est etern⁹ vt cau=
sa actu/⁊ ideo nō sequitur eternitas effectus:sed
si deus voluisset bene potuisset habere effectū co
eternum. ¶ Ad argumentū pricipale solutū est.

¶ Questio tertia.

Tertio q̄riꝛ/ vtrū dilectio dei
eterna fecerit creaturam ha
buisse eē potētiale reale aliđ
a deo ab eterno? Et videtur Primum.
q̄ sic:qꝛ diuisio entis in actū
et potētiā/est diuisio in plu=
ra re:sed creatura habet esse
reale p hoc q̄ dilectio dei fa
cit eā nūc eē actu: ergo cū di
lectio dei eterna fecerit eā esse in potentia ab eter
no/ videꝛ q̄ ab eterno habuit esse reale:qꝛ esse po=
tentiale obiectiue cognitionis ⁊ dilectionis diui
ne. Minor patet. Probatio maioris: qꝛ diuisio q̄
ꝯuenit enti ꝫm esse qđ hȝ extra aīam est diuisio in
plura re: sȝ diuisio entis in actū ⁊ potētiā est hmōi.
ergo.⁊c. Maior pȝ. Minorē pbo:qꝛ illa diuisio de
qua tractat metaphisic⁹ p se ē diuisio extra aīam:
qꝛ metaphisicus p se de tali ente ꝯsiderat vt pȝ.6.
metaphisice: sed diuisio entis in actū ⁊ potētiam
est hmōi vt patet.9.metaphisice.ergo.⁊c. ¶ Con Secundū
tra:qꝛ illa diuisio q̄ ꝯuenit vni ⁊ eidē nō est in plu
ra re:qꝛ idē nō est diuisum a seipso:sed diuisio en=
tis in actū et potentiā est hmōi.ergo.⁊c. Proba=
tio minoris:qꝛ diuisio in actū ⁊ potētiam cōuenit
cuilibet enti:qꝛ qñqꝫ est actu qñqꝫ potētia:sed qđ
cōuenit cuilibet enti ꝯuenit vni ⁊ eidē enti.ḡ.⁊c.
¶ Preterea nichil posset annichilari qꝛ semp re=
maneret in esse potētiali qđ est necesse esse ꝫm illā
positionē:⁊ pari rōne nec creari qꝛ qđ de potētia
ad actū reduciꝛ nō creaꝛ sed generaꝛ. ¶ Respō= Respōsio.
sio. Uidēda sunt tria. Primo illud qđ q̄riꝛ vtruȝ
scilicet res habeāt esse potentiale ab eterno:aliud
ab esse diuino. Scđo illud qđ vltimo arguiꝛ an.s.
deus possit aliquid annichilare. Tertio illud qđ
in istis tribus rationib⁹ supponiꝛ scȝ an de⁹ dili

1. opinio Alexādri. gat creaturā. ¶ Quantū ad primū sunt tres opi
nioneѕ. Primi dicunt q res habēt ab eterno mo-
dū essēdi realē potētialē extra deū dicentes q di-
uisio entis in ens actu et in potētia est diuisio eius-
dem rei sm diuersos modos reales. ita q vnus mo
dus realis ē esse in actu. et alius est eē in potentia
res aūt comprehēdit vtrūq3 modū. ¶ Q3 aūt ita
sit. s. q isti modi sunt duo modi reales diuersi ab-
inuicē pbāt. supposito q dē q esse i actu dicat mo-
dū realem. et supposito q modus essendi in poten
tia nō sit idē cū mō existēdi in actu. Unde pbatio
eorūdem tendit in hoc q modus exn̄di in potētia
vt creature anteq̄ creent sit quidā modus realis
1 hoc dicto probāt quadrupliciter ¶ Primo sic. q2
inter deū intelligentē et creaturā intellectā est re-
latio realis ab eterno. q2 inter cognoscens et cog
nitū: et potentiā et obiectū est relatio realis. sed re
latio realis nō ē aliqd nisi ad aliquod reale. g. etc.
et eadē ratio est quā quidā faciunt q ydeatum dst
realiter ab ydea. sed ydea est eterna. ergo. etc.
2 ¶ Scdo sic. q2 res sunt in gn̄e ab eterno. sed eē in
3 genere dicit eē reale nō nisi potētiale. g etc. ¶ Ter
tio sic. q2 hō anteq̄ eēt aut habebat q eēt possibil
ex natura rei plusq̄ chimera: aut non. si non. ergo
nunq̄ potuit fieri. si sic. g realitatē habebat p quā
erat possibilis. Dices q verū est q habebat reali
tatē p quā erat possibilis. sed illa realitas est po-
tētia agētis. ¶ Contra. q̄ro vtrū illud quod dicit
habere hāc realitatē erat aliqd reale/ aut nichil. si
nichil: sequit q nichil sit aliqd reale. si erat reale/
habet ppositū. s. q homo anteq̄ fit/ sit aliqd reale
4 ¶ Quarto sic: q2 aut esse creature anteq̄ fit dicit
aliqd esse reale/ aut nō. si sic/ habet ppositū. si nō/
videt q diuisio entis realis i actū et potētiā sit di-
uisio in esse rei et eē rōnis. hoc aūt est icōueniēs. g
Contra opiniones etc. ¶ Cōtra autē istā positionē arguūt alij q̄dru
pliciter. Primo sic: q2 q̄cunq3 sunt eadē p essentiā
in tertio sunt inter se eadē. et p̄cipue de absolutis
habet veritatē in q̄cunq3 natura creata vel increa
ta: s3 sm te vnusq̄sq3 istoꝝ modorū sunt res ipsa p
essentiā cuius sunt modi. ergo inter se sunt idē et vnus
realiter et essentialiter est alius/ et p pñsequens non
sunt distincti numero sm rē. Scdo sic. q2 isti duo
modi aut sunt due res/ aut nō. si sunt due res qua
rū vna nō ē alia/ et sunt due res creabiles vel crea
te: oportet q q̄libet earū habeat modos/ modum
entis in actu/ et modū entis in potētia: et quilibet
est creabilis. et sic abijcit in infinitū. ergo. etc. Si
non sunt due res: nō habent distinctionē realem.
Probatio: q2 differre realr/ est differre diuersis
realitatibus quarū vna nō est alia: sed vbi sunt due
realitates diuerse abinuicē sunt due res distincte
realiter. ergo. etc. Tertio sic: q2 sicut se habet crea
tū in actu ad creabile: ita anichilatū i actu ad ani
chilabile: sed sm te creatū in actu et creabile dicūt
diuersos modos eiusdē rei. ergo silr anichilabile
et anichilatū dicūt diuersos modos eiusdē rei. et
certum est q non sunt alterius rei nisi anichilabi-
lis sm quā aliquid dicit in potentia/ et anichilatū
in actu. Tunc quero de isto modo quo aliquid est
anichilabile anteq̄ sit anichilatū/ aut est aliquid:
aut nichil. si aliquid/ sequit q aliqd sit anichilei-
tas: q2 sm te modus iste est res ad quā terminat
anichilatio sm rem. Si aūt iste modus sit nichil.
ergo iam est rei anichilabilis anichileitas anteq̄
anichilet: qd est incōueniens. Quarto sic: q2 si ex
parte rei creabilis anteq̄ crearet esset aliqd esse
reale distinctū ab esse dei creatio non supponeret
nichil: immo aliquid: sed hoc est falsum. ergo. etc.
Sed ad hoc respondēt q creatio nō supponit ali-
quid subiectiue in quo sit: sed suppōit aliqd obie-
ctiue. ¶ Cōtra: si creatio obiectiue presupponit
aliquid aut actiue aut passiue/ p̄supponit illud. nō
passiue: q2 nulla est potētia passiua ante creationē
sm te et sm veritatē: q2 creatio non p̄supponit ali-
quid subiectiue. Si actiue cū obiectū potētie acti
ue sit effectus eius: sequit q creatio p̄supponit ef-
fectum potentie actiue dei. Dices q p̄supponit ef
fectum nō vt existentē sed vt possibilē. ¶ Contra:
q̄ro a qua potētia dicit ille effectus possibilis: vtrū
a potentia actiua vel passiua. nō a passiua: q2 illā
non req̄rit creatio: sed a potentia actiua. ergo illa
potētia actiua nō p̄supponit illud: q2 ab illa dicit
possibilis. Dices a potentia obiectiua. ¶ Cōtra:
q2 nichil est dictu potentia obiectiua vt dictū est:
sed possibile obiectiue. s. illud qd natū est esse obie
ctum actus potētie. Et ideo isti tenētes istā positio
nem de istis modis esse ficticiā et impossibilem re
spondēt ad opposita. ¶ Ad primū ergo dicendū Solutio rōnū p̄me opinionis
q nō est verū q inter intellectū et intelligēs sit sem
p relatio realis: sed solū tunc qn̄ intelligere et suū
obiectū sunt diuersa realr/ et vtrūq3 est ens in actu:
q2 ad ens i potētia: qd nullū eē reale i rerū nā hz/
nō ē relatio realis. nūc aūt dei potētia intelligēdi
nō dst realr a p̄mo et p se obiecto eius. et ā etiā mul
ti ponūt q deus nō habeat relationē ad creaturā
actu existentem multominus ad possibilē. ¶ Ad secun Ad scdm.
dū dōm q ad esse in gn̄e duo cōcurrūt. intentio/ et
res subiecta intentiōi esse in gn̄e. q̄tū ad p̄mū est
eē rōnis. et ideo non oz q res anteq̄ sit in genere/
quantū ad hoc habeat aliud eē q̄ esse rōnis. eē au
tem in gn̄e quantū ad secūdū dicit esse reale actu/
vel potentia. vñ esse in genere nichil aliud dicit q̄
esse subām. vnde res quantū ad illud eē eo modo
fuerūt in gn̄e ab eterno quo habuerūt eē. sed hūe-
runt in potētia esse ab eterno. g et sic fuerūt in gn̄e
ab eterno. ¶ Ad tertiū dōm q hoīem ex natura Ad tertiū
rei anteq̄ sit esse possibile plusq̄ chimerā dupliciter
potest intelligi. Uno mō q natura hūana sit in eē
reali: et ab ea habeat homo q sit possibilis. et hoc ē
falsum. q2 simul ē natura hūana et homo. Alio mō
pōt intelligi q2 nature hūane non repugnat eē in
rerū natura est aliquid vnde hoc pōt esse et non il-
lud. s. potentia agētis. et sic est verū. vñ nō pprie dz
q hō anteq̄ sit habeat potentiā p quā possit eē sm
q est potentia per quā pōt eē. ¶ Et si dicatur. nō-
ne habet potentiā ad essendū? Dicendū q non: lo
quendo de potentia reali actiua vel passiua. s3 ha-
bet nō repugnantiam ad essendū. ¶ Et si querat
nōne nō hr̄e repugnantiā est aliqd hr̄e? Dicendū
q nō oz q̄tū ad realitatē intrinsecā eius: q2 hr̄e p
ut subm̄ hz p̄dicatū cōuenit tam enti q̄ nō enti. q2
nō ens dz hr̄e non esse. Unde si argueret sic. illud
hz non esse. g hz aliquod esse. fallacia est sm quid
ad simplr. ¶ Ad quartū dōm q diuisio entis i ēs Ad q̄rtuz.
actu et potētia si referatur ad ens et eius possibili
tatem est diuisio in diuersas res modo quo potē-
tia a qua dicitur possibile actiue vel passiue est di
uersa ab eo s3 hoc nō est ponere diuersas res: qua-
rū vna sit actualis ex natura rei: et alia sit possibi-
litas eius q̄ sit alia a potētia actiua et passiua vt di-
ctū est. Diuisio aūt q̄ est in actu ens et eius possibi

bilitatē/⁊ in nō ens actu et ei⁹ possibile/nō est di-
uisio in diuersas res:sȝ est diuisio vel distictio eius
dem rei a seipsa put accipit̄ ɓm illud qđ est ad exi
stentiam ꝓpriā ⁊ put denolat̄ a potētia actiua vel
passiua ꝓ tpe quo actu nō erat. Unū rē esse in potē
tia nichil aliud est ꝙ̄ rē illā nō esse in se sed in ꝑn-
cipijs suis modo supra exposito. Unde notandū
hic ꝙ aliud est distinctionē aliquā esse in esse rei/
et distinctionē esse ɓm rōnē.nā distinctionē in esse
rei ⁊ rōnis est vt si distiguat̄ ens in ens vel esse rea
le extra aīam ⁊ in esse rōnis qđ est ɓm aīam/ sicut
est esse gen⁹ ⁊ esse speciē ⁊ siĺia. Distinctio autē ɓm
rōnē est qñ illa q̄ dicunt̄ distingui non hn̄t diuersi-
tatē realē siue vtrūqȝ dicat ens rei: sicut hō ⁊ aīal
siue ens rōnis/sicut gen⁹ ⁊ esse ꝯūe multis ⁊ l mul
tis ⁊ esse ꝑter multa.vñ in ꝑmo mō qñ fit distictio
in ens rei ⁊ ens rōnis.ens rōis se hȝ ibi vt alterū
membrū distinctionis ꝯtra aliud distinctū.sed qñ
đȝ distinctio ɓm rōnē dicit modum distinctionis.

2.opinio. ¶ Secūda opinio cōcedēs esse potētiale eternū
reale extra deū dicit ꝙ est q̄drupler potētia acti-
ua ⁊ passiua potētia/⁊ potētia q̄ est nō repugnātia
et ꝑter has est potētia obiectiua. Et dicūt ꝙ potē
tia actiua nō est ad esse sed ad facere. Siĺr potētia
passiua nō est ad esse sed ad pati vel fieri. Potētia
aūt q̄ ē nō repugnātia/ nec ē ad fieri nec ad facere
nec etiā ad esse. Potentia aūt obiectiua est poten
tia ad esse/nō aūt ad fieri vel ad facere. Q; autē
potētia obiectiua sit alia a nō repugnātia t̄mioꝝ/
ꝓbat̄ sic:qȝ in deo nō est repugnātia terminoꝝ nō
autē ibi est potētia obiectiua qua aliq̄d đȝ possibi
le.ergo.⁊c. Q; autē differat a potentia actiua pȝ:
qȝ potētia actiua est potentia in actu ad agere:po
tentia aūt obiectiua est potentia nō entis in actu
ad esse:sed hec nō est illa.ergo.⁊c. Q; autē nō sit
potētia passiua arguit̄ sic:qȝ potētia passiua vt di
cunt est potentia ad fieri ⁊ ad pati:sed talis potē-
tia obiectiua nō est potētia ad fieri vel pati sed ad
esse.ergo.⁊c. Probatio minoris:qȝ aliter est ma-
teria in potentia anteꝙ̄ sit/⁊ aliter qñ iā est. vnde
potētia obiectiua materie est potētia ɓm quā ma-
teria est in potētia ad esse anteꝙ̄ sit. potētia autē
Contra 2. opinionē. ad pati et fieri qñ iā est/ē potētia passiua.ergo.⁊c.
¶ Ista autē nō vident̄ aliq̄s bñ dicta: ⁊ primum
q̄dē qȝ hoc qđ possibile obiectiue dicat̄ ab aliqua
potentia ꝑter actiuā vel passiuā sumpta tñ non re
pugnātia termioꝝ nō sit verū pȝ:qȝ possibile obie
ctiue đȝ ex hoc qđ đȝ est obiectū vel natū esse obie
ctū alicui⁹ potētie:sed nihil est obiectū alicui⁹po
tentie realis nisi actiue vel passiue ꝫ.⁊c. Proba-
tio minoris:qȝ potētia cui⁹ đȝ esse obiectū aut est
ipsummet obiectū/aut aliq̄d diuersum ab eo.non
pōt esse ipsummet obiectū:qȝ in esse reali ꝑcipue
īpossibile est ipsummet esse obiectū suipsi⁹ ꝓduci
bile.s.a seipō.ꝫ relinquit̄ ꝙ sit aliq̄d diuersum ab
eo. Tūc arguo/potētia cui⁹obiectū ꝓducibile pos
sibile est esse est aliqđ ꝑncipiū ꝑ qđ illud obiectū
psi⁹ nō ens pōt esse:hoc autē nō est ꝑncipiū aliud
nisi actiuū vel passiuū:nec Aristoteles ꝯnumerat
plus.ꝫ.⁊c. ¶ Scđo de hoc ꝙ distinguit potētiā
nō entis ad esse cōtra potētiā ad fieri: qȝ ois potē
tia cuiuscūqȝ nō entis ad esse/ aut ē potētia ad eē
factū/aut esse nō factū.si est potētia ad esse nō fa
ctū.ꝫ illud eē nō hȝ causam efficientē: sȝ tale esse
est esse increatū.ꝫ esse icreatū est possibile eē:qđ ē
absurdum. Si aūt est potētia ad esse factū.tūc ar
guo.oē factū est factū ꝑ aliqđ fieri.sed talis potē-
tia quā tu ponis ɓm quā nō est in potētia ad eē fa
ctū.ꝫ oportet ꝙ illa potētia sit ad aliq̄d fieri qđ ꝑ
aliud est factū.ꝫ ⁊c. Unū ponere aliq̄d posse hr̄e eē
factū ⁊ nō posse fieri/est ꝯtradicere ⁊ ignorare ꝓ-
priā vocē. Itē etiā ponere potētiā ad facere ⁊ non
posse fieri/est cōtradictio:qȝ nichil pōt facere nisi
qđ pōt fieri. ¶ Unde ponūt tertiā opinionē suā ꝙ 3.opinio.
ꝑter potētiā q̄ est nō repugnātia t̄mioꝝ nō est aliq̄
potētia nisi actiua vel passiua a q̄ aliq̄d ɓm rē di-
cat̄ possibile. ¶ Ad cui⁹euidētiā sciendū ꝙ possi-
bile đȝ possibile ꝑ denolationē aliquā a potentia.
Notandū ꝫ ꝙ vna ⁊ eadē potentia est a q̄ sibi lexi
stēte vel iherente agēs đȝ potēs ⁊ obiectū natum
fieri ꝑ ipsum/đȝ possibile obiectiue nec in obiecto
obiectiue oportet ponere aliquā potētiā ꝑter non
repugnātiā t̄minoꝝ vbi totū qđ est ꝓducit̄ nullo
ꝑsupposito:qȝ illa potētia vt ꝓbatū est/est poten-
tia ꝑ quā aliq̄d pōt hr̄e esse factū vel fieri: sed ois
potētia ꝑ quā aliq̄d pōt fieri/vel est actiua vel pas
siua:sed vbi aliq̄d ꝓducit̄ nullo ꝑsupposito nō est
aliq̄ potētia passiua ɓm rē loq̄ndo : ⁊ ideo tale pos
sibile fieri đȝ possibile fieri ꝑ denolationē extrin-
secā agētis vt natū est esse effect⁹ ei⁹. ¶ Et si dica
tur/nōne fieri dicit qđdā pati? Dicendū ꝙ pati est
ꝓprie fieri in q̄ aliq̄d subijcit̄ motui ⁊ forme facte
ꝑexistēs tpe ipsi forme introducte: sed nō oē fieri
est tale pati:qȝ creari nō est tale pati. Alio mō po
test accipi pati min⁹ ꝓprie obiectiue se hr̄e vt effe-
ctus ad potētiā actiuā.et accepto sic improprie pa-
ti/oē fieri esset pati.sed nō oē tale fieri req̄rit sub-
iectū receptiuū ex pte ꝓducti sicut dictū ē de crea
tione/⁊ siĺr potentia passiua ꝓprie dicta ɓm quam
aliq̄d est susceptiuū act⁹vel forme denolat subie-
ctū receptiuū/⁊ formā receptibilē/ subiectū q̄dē
receptiuū vt subiectū in quo est illud ꝑncipium ꝑ
qđ pōt recipere. vñ potens đȝ recipere vel possibi
le subiectiue formā autē vt obiectū talis potētie
qȝ est receptibilis.nā sicut factū vt sic est obiectū
potentie actiue/ita etiā receptiue in subiecto ē ob
iectū potentie receptiue: sed in creabili nō est q̄re
re aliā potentiā l subiecto receptiuā ꝑter nō repu
gnātiā t̄minoꝝ. ¶ Ulteri⁹notandū ꝙ qñ đȝ ꝙ po
tentia actiua est ad facere/pōt itelligi duob⁹ mo-
dis. Uno mō ꝙ dicat̄ potētia ad facere q̄si poten
tia q̄dā ordinata ad recipiendū illū actū q̄ est face
re.⁊ sic est falsissimū:qȝ tunc idē esset agere ⁊ pati
Alio mō pōt itelligi ꝙ potētia actiua est ad face-
re/ita ꝙ hȝ ad hoc ordinē qđ hȝ effectū factū: ⁊ il
la eadē potētia est etiā ad fieri: qȝ illa eadē poten
tia hȝ ordinē nō q̄dē ad hoc ꝙ agēs fiat:sȝ ad hoc
ꝙ ꝑ potētiā agentis aliq̄d aliud fiat/⁊ illud qđ fit
passiue đȝ/respicit potētiā agētis ꝑ quā est:nec oȝ
ꝙ respiciat aliquā potētiā agēt; ꝑ quā eē recipiat
Siĺr potētia ad fieri dupl'r pōt itelligi. Uno mō
ꝙ dicat̄ potentia ad fieri:qȝ.s.est receptiua alicui⁹
act⁹facti vel forme facte:⁊ talis potentia ad fieri
est potētia passiua/ ⁊ subiectū talis potētie cū sua
potentia nō đȝ ꝓprie fieri sed fieri hoc. vñ qñ ali-
qđ subiectū dealbat̄ nō đȝ subiectū simpl'r fieri sȝ
fieri albū. Alio mō pōt dici potētia ad fieri qȝ hȝ
ordinē ad hoc ꝙ aliq̄d ꝑ ipsam fiat mō quo iā di-
ctū est.ex pte autē ꝓducti dicit̄ etiā possibile fieri/
vel a potentia actiua:qȝ ꝑ ipsam pōt fieri vt dictū
est.vel a potentia receptiua:qȝ in ipsa potest reci-
pi:sicut albedo anteꝙ̄ fiat dicitur possibilis fieri.

Primũ autẽ dr possibile obiectiue.s.posita nõ repugnantia terminoꝝ:qr natũ est esse obiectũ alicuius potẽtie actiue vel passiue. ¶ Ex his patet ꝙ qñ dr ꝙ potentia actiua est ad facere ⁊ nõ ad eẽ nichil est dictu:qr ita se hȝ ad esse factũ sicut ad facere ipm/cui⁹ qdẽ esse facti ipa est causa effectiua et silr potẽtia passiua q̃ est ad fieri ⁊ ad factuȝ esse: qr derisio est dicere ꝙ sit ad fieri ⁊ nõ ad factũ eẽ: cũ oẽ fieri terminef ad factũ esse.potentia autẽ obiectiua nõ ꝓprie dr i sed magis debet dici possibile obiectiuũ:q: scȝ natũ esse obiectũ potentie actiue

Ad rõnes 2. opionis vl passiue vel vtriusqȝ. ¶ Per hoc respõdẽt ad argumẽta secũde opinionis. ¶ Ad primuȝ cũ dr ꝙ potẽtia obiectiua est illõ qd nõ repugnãtia terminoꝝ dico ꝙ ꝓprie loquẽdo potentia obiectiua est nichil:sed possibile obiectiuũ. Sed qd dr ꝙ potẽtia q̃ est nõ repugnãtia terminoꝝ est in deo:nõ autẽ potentia obiectiua. Dicendũ ꝙ potentia q̃ ẽ nõ repugnãtia terminoꝝ est in deo:sed potẽtia obiectiua q̃ nichil est dictu/nõ est in deo:nec etiaȝ possibile obiectiuũ:qr nõ est obiectum alicui⁹ potẽtie actiue vel passiue. ¶ Si aũt q̃raf quõ se hȝ possibile obiectiue ad nõ repugnantiã ẽminoꝝ/ vtrũ.s. sit oĩno idẽ: Dicendũ ꝙ non:qr sicut dictũ est possibile obiectiue dr a potẽtia actiua vel passiua:sed possibile quantũ ad nõ repugnãtiã terminoꝝ dicitur ꝙ anteq̃ tale ens sit/est nõ ens cui nõ repugnat esse. Unde repugnãtia terminoꝝ in generali accepta importat p̃dicatũ nõ repugnare subiecto. vnde põt cõuenire deo ⁊ creature.qñ ꝓo dr de creatura q̃ nõ est ⁊ põt esse.vt qñ dicim⁹ ꝙ creatura anteq̃ sit põt esse/dicit determinatã nõ repugnãtiã determiati subiecti ad deẽminatũ p̃dicatũ scȝ nõ

Ad scdm. repugnãtiã creature possibilis ad eẽ. ¶ Ad secũdum dicendũ ꝙ potẽtia actiua est potẽtia entis in actu agẽtis ꝑ ipiam qd põt denoiari denoiatione intrinseca ab ipsa.et illa eadẽ potentia est ꝑ quaȝ effect⁹ q est obiectũ talis potentie est ꝓducibilis ab ipsa ⁊ ꝓducif qñ fit.et silr potẽtia passiua proprie accepta est potentia ꝑ quã aliqd subiectiue ⁊ passiue põt mouerí et reduci ad actuȝ quẽ recipit/ ⁊ ꝑ eandẽ potẽtiã dr act⁹ille recept⁹/⁊ anteq̃ fiat receptibilis:et p̃ter istas duas potẽtias nõ oportet ponere aliquã aliã potẽtiã ꝑ quã effectus sit ꝓductibilis excepta nõ repugnantia terminorum.

Ad tertiũ ¶ Per hoc patet ad tertiũ:qr scȝ ens in potẽtia/ puta materia aliter est in potẽtia anteq̃ sit in rerum natura vt fiat ꝑ creationẽ vt pars cõpositi:⁊ aliter est in potẽtia qñ iã est in actu in rerũ natura vt recipiat actũ quo caret.nã ꝑmo dr in potentia esse ꝑ potentiã agẽtis respectu cui⁹ dr esse possibile obiectiue. Scdo mõ est in potẽtia passiua respectu actus i ea receptibilis ſm quã potẽtiã dr materia esse possibilis subiectiue et act⁹ in ea receptibilis dr possibilis obiectiue.et ex hoc nõ sequif ꝙ ꝓpter nõ repugnantiã terminorũ ⁊ potẽtiã actiuã et passiuã sit quarta potẽtia. ¶ Per hoc etiam respondẽt ad ꝑncipalia argumenta facta ꝓ q̃stione Nã illa rõ q̃ ꝓbat ꝙ ẽ diuisio in diuersa re:qr est diuisio ſm esse reale bñ cõcludit q̃tuȝ ad hoc ꝙ ens in actu est diuersum re a potẽtia ꝑ quã est possibile. Alia aũt rõ q̃ ꝓbat ꝙ non est diuisio in diuersa qr cõuenit vni ⁊ eidẽ:bene ꝓbat ꝙ illa diuisio non est in diuersa re q̃tũ ad hoc ens actu qñ est/⁊ ipmmet ens potẽtiale anteq̃ sit q̃tũ ad se vt est possibile nõ dicat aliã rẽ diuersam a se in actu q̃ sit q̃dã res tertia ab ipsa existẽtia/⁊ a potentia actiua vel passiua. ¶ Quãtũ ad scdm an aliq̃ possit a deo annichilari. Primo videbif qd de possibili. Scdo qd de facto esse. Tertio de quibusdam instantiis.

¶ Quantũ ad primũ dicendũ ꝙ de⁹ de absoluta potẽtia põt oẽm creaturã annichilare. Nõ patȝ ꝑmo ex ꝯparatione annichilationis ad creationeȝ q̃ est mutatio ꝑuatiue opposita ⁊ nõ contrarie:qr annichilatio ⁊ si ꝑ moduȝ actionis significef:non tñ est actio sed magis cessatio actionis q̃ est cõseruatio ⁊ ꝑ ꝯñs creatio.ꝯmẽtator i fine de substãtia orbis/res nõ ꝑmanet ꝑ aliquã dispositionẽ superadditã:nec ꝑ ꝯñs ꝑ actionem nouã.⁊ hoc seduxit manicheos q̃ q̃sierũt causaȝ mali: qr nõ est effect⁹ sed defect⁹. vñ nec hȝ causam efficientẽ nec actionẽ ꝑuiã sed defectũ actionis.rõ aũt ꝑuationis sumif ex hitu.cũ ergo nõ pl⁹ distet nõ esse ab esse q̃ e cõuerso:nec de⁹ necessitaref ad cõseruationẽ rei magis q̃ ad creationẽ/sicut creãdo potuit ens facere ex nichilo:ita actionẽ cõseruantẽ substrahendo põt oẽ ens creatũ in nichil redigere vel annichilare. Scdo ex cõparatione annichilationis ad corruptionẽ.sicut eñ entia naturalia depẽdent a causis naturalib⁹ quantũ ad g̃nari ⁊ corrũpi: ita oẽ ens creatũ a deo quo ad esse et nõ esse: sed oẽ ꝑ naturã g̃nabile/est etiã ꝑ naturã corruptibile.i.celi ⁊ mũdi.ergo ſm Dam.oẽ qd est a deo ex nichilo/vertibile est in nichil. ¶ Sciendũ est eñ ꝙ entiũ q̃dã hñt potentiã actiuã ad nõ esse ꝑ aliq̃d sui: ⁊ ista pñt corrũpi ex seipsis vt aialia.nõ aũt hmõi sunt oĩa mixta sicut q̃dã arbitranf:qr mixta hõgenea q̃uis habeãt i se q̃litates ꝯtrarias virtute qd sufficit ad agendũ in aliud vel patiendũ alio q̃cũqȝ ꝯtrarioꝝ:nõ tñ i se hñt q̃litates ꝯtrarias actu etiã ſm diuersas partes/qd tñ req̃rif ad hoc ꝙ se ipa corrũpãt.nisi eñ inter agẽs ⁊ patiẽs sit pluralitas q̃litatũ actu q̃ sunt cõtrarie adinicẽ vel formaliter vel virtualiẽ nũq̃ erit actio actu. vnde lapis hõgene⁹ vel aurũ ⁊ hmõi ꝑpetuũ durarẽt sicut ⁊ elemẽta remoto exteriori corrũpẽte.sec⁹ aũt de lapidib⁹ ⁊ hõgeneis iter q̃s sunt q̃dã vere habẽtes q̃litates extraneas ⁊ contrarias scdm eos. Alia aũt hñt potẽtiã passiuã ad nõ esse ⁊ solũ passiuã/⁊ hoc ꝑ aliq̃d sui:⁊ ista pñt corrũpi ab extrinseco naturali/vt elementa ⁊ mixta hõgenea. Alia sũt neutrũ:sed qr hñt esse differens ab essentia vt supponũt etiã ex seipsis tẽdũt in nõ eẽ ſm Auicẽ. Sed illud nõ videf:qr q̃uis in celo sit materia et forma:qr tñ nec materia illa machinaf ad maleficiũ: nec forma nichil iplicat i se tẽdẽs ad nõ eẽ positiue. ergo multo min⁹ substantia spiritualis dato ꝙ in ea sit cõpositio ex essentia et esse:qr essentia determinata est ad suum esse/nec est in potentia ad aliud. similiter nec suũ esse natum est informare aliam essentiam: non potest dici tñ sicut natura separat corrũpendo formam a materia in illis in quibus generando cõiungit vtrũqȝ.sic deus dans essentie esse creãdo potest ei auferre esse annichilando. Tertio ex ꝯparatione essentie ad esse qr aut differunt ⁊ tũc de⁹ potest ea separare vt modo dictum est:aut sunt idem/ ⁊ tunc deus annichilabit:qr quicquid est in creatura totum dependet a deo et quo ad esse ⁊ quo ad fieri.cum ergo remota causa remoueatur effectus inquantũ est effect⁹ remota actione et causalitate diuina iã creatura totaliẽ fit nichil siue ipsa sit simplex siue ꝯposita ⁊ 2. articul⁹

siue sit suū esse siue non. vn̄ si deus separaret eē
ab essentia ita vt seorsum subsisterēt ꝑ impossibile
adhuc seorsū essent annichilabilia alias maneret
causatū siue causa. Nec obstat ꝙ quidam dicunt ꝙ
eē subsistens esset actus pur⁹. qḋ aūt nichil habet
potētialitatis ē immutabile omnino. qꝛ licet eē ſꝫ
intentionem nols abstrahat ab omni potentialita
te nec habeat adnihilatiōēꝫ alicui⁹ alterius: tamē
res substracta huic intentioni eo ipso ꝙ creatura
est. ē participatiue id qḋ est: ꝛ ꝑ consequēs poten-
tialis. Quarto ex cōparatione agētis naturalis ꝛ
artificialis nā enim. q. nascitura determinata ē ad
simile ꝛ ad ens. voluntas aūt ad neutrū sed ad bo
num nō ens aūt potest habere rationē boni ex sup
positione vn̄ natura nō appetit corruptionē nisi ꝑ
accidens. sed voluntas diuina sicut potuit appe-
tere esse creaturarum non sicut aliquod bonum si-
bi conferens ita preter detrimētum sui principal'
volitī pōt de potentia absoluta appetere nō eē ali
cuius creature. qꝛ sicut vna virtus infinita mōstra
ta est creando ita sua libertas manifestaretur an-
nichilando. vn̄ cum creare non sit magis bonum
suum q̄ꝫ annichilare equaliter potest velle vtrūqꝫ
ꝛ nolle. sic ꝗ deo nō existente nichil creatum esset.
qꝛ remoto priori remouetur posterius ſꝫ oē gen⁹
cause. s. posteriorum. 7. ꝛ 8. phisicoꝝ. 2. metaphisi
ce. sic deo existente ꝛ nolēte ēs eē. sicut ei nauta ab
sens ē causa periculi sic nauta ꝑsens ꝛ nolēs guber
2. articul⁹ nare supposito ꝙ sola voluntas gubernet.
1. opinio. ¶ Quantū ad scḋm de facto eē sunt due opinio-
An gr̄a ā- nes. Prima dicentium ꝙ si queraꝛ de gratia ꝛ ca
nichiletur ritate q̄ creautur ex nichilo aut corrūpūꝛ redigan
qñ corrū- tur in nichil. Dicendum ꝙ sicut non fit albedo sed
pitur. album ita proprie non fit gratia sed gratum sic pro
prie. sicut ꝗ respectu aliarū formaꝝ ita respectu
gratie illud quod fit ꝓprie ē compositū. s. ſꝫ gra-
tū ꝛ qꝛ anteq̄ꝫ infundaꝛ gratia aliq̄d grati ꝑexistit
s. subiectū ꝛ post corruptionē ipsius grati q̄tuꝫ ad
gratiam aliquid ipsius grati remanet. s. subiectuꝫ
iō in corruptione qua dicitꝛ gratia corrumpi immo
magis gratum nō redigiꝛ illud quod corrumpitur
in nichil. qꝛ aliquid eius manet. nec gratia proprie
potest dici creari ex nichilo cum suppōat subiectuꝫ
ꝛ educatur de potentia obedientiali sed pro tanto
dicitur creari. quia non potest produci nisi a solo
creatore ꝛ sic deus nullam rem rediget in nichil.
¶ Preterea sublata causa tollitur effectus: cum
autem omne per accidens reducatur ad aliquid ꝑ
se tunc illud qḋ est per se ē cā eius quod est per ac-
cidens. vn̄ si nō ē per se non est per accidens. ergo
cuꝫ accidens fiat vel corrūpatur per accidens. sub
iectū autem per se in mutationibus aliīs a creatio
ne vere potest dici accidens fieri vel corrūpi ꝑ acci
dens qꝛ i eis nō fit cōpositum ꝑ se. qꝛ cū vere hō
albus fit ꝑ se. iō vere albedo fit ꝑ accidens ꝛ similr
qꝛ vere hō desinit eē albus. ꝑ se vere albedo corrū
pitur ꝑ accidens. nec dico ꝙ hō albus fit vnū ꝑ se.
licet fiat per se. Similiter potest dici ꝙ gratum ꝑ
se fit ꝛ corrumpiꝛ gratia autem ꝑ accidēs. ſꝫ q̄uis
gratum fiat et corrumpatur non tamen gratuꝫ cre
atur vel annichilaꝛ. qꝛ aliquid eius actu preexistit
ꝛ remanet. ꝛ ideo nec per cōsequēs potest dici gra
tia per accidens creari vel annichilari etiam ꝑ ac
cidens nisi forte simul crearetur creatura sub gra
tia vel simul annichilaretur cum est.
2. opinio. ¶ Secunda est opinio dicentium ꝙ immo caritas

ꝛ gratia creantur/ qñ fiunt: ꝛ annichilātur/ quādo
corrumpūꝛ. qḋ ꝓbant tripliciter. Primo. qꝛ quod
nec est actu. nec pōs. nec actiua vl' passiua nāli cre-
atur annichilaꝛ non eñ sufficit ad hoc ꝙ aliq̄d sit
non nichil ꝙ sit in potentia dei actiua. qꝛ sic nichil
fieret de nichilo. nec cum hoc ꝙ sit in potentia obe
dientiali creature. qꝛ sic anima non esset de nichi-
lo sed si eēt de gratia. ergo et cetera. ¶ Scḋo. qꝛ
sci dicunt ꝙ nihil fiunt homines cum peccant. qḋ
non potest eē verum nisi ꝓpter annichilationē grē
¶ Preterea quicquid potest dici aliquid eē eo mō 3
pōt dici nichil per contrarium eius quo ē aliquid
qꝛ aliquid ꝛ nichil cōtradicunt sicut aliq̄s ꝛ null⁹.
vn̄ ꝙ dicitur eē aliquid qñ ē actu vel potentia pōt
dici nichil. qñ nec ē actu. nec potētia: ꝛ ꝑ cōsequēs
talis desitio eē cōpleta est annichilatio. sed gratia
cum erat in subiecto poterat dici ens: et aliquid
non minus q̄ꝫ accidentia naturalia. ꝗ cum desinit
esse in actu: ꝛ potentia fit nichil: ꝛ sic annichilatur.
¶ Ad argumentū i oppositū creatio nichil suppo Solutio.
nit ꝙ ꝑexistat annichilatio ex parte post quod re-
maneat dḋm ꝙ ad rationem creationis sufficit ꝙ
illud qḋ producitur non preexistat in potentia na
turali actiua vel passiua. q̄uis preexistat aliquid
in qḋ inducitur: sicut patet de anima rationali. si-
cut enim ꝓducitur de nichilo q̄uis non in nichilo
generatio aūt naturalis ē ex ente in potentia ꝛ silr
dico ex parte annichilationis. qꝛ ad eam sufficit ꝙ
non remaneat potentia naturalis dato ꝙ remāeat
subiectuꝫ sicut in illuiatione ceci forte potentia di
citur creari. qꝛ subiectum non erat ad eam in potē
tia naturali. ¶ Ad aliud dicendum ꝙ ꝑ se fit ꝛ cor
rumpitur compositum per accidens auteꝫ forma
que ē terminus factionis substātialis quidem sim
pliciter accidentalis scḋm q̄d. vn̄ ꝑ se fit gratū ꝑ
accidens gratia ꝛ per se corrumpitur gratiatum: ꝛ
ꝑ accidēs gr̄a ꝛ eo mō quo gratie cōpetit fieri. s. ꝑ
accidens eo mō gratie competit creari scḋm quid
i. cōcreari qꝛ non preexistebat in potentia natura
li. ꝛ similiter eo modo quo corrumpitur. s. per acci
dens eo mō dicitꝛ ānichilari. qꝛ nō redit in potenti
am subiecti. ¶ Ad tertiū. qꝛ eq̄ cōcluderet aiaꝫ ra
tionalē nō creari nec posse annichilari. qꝛ aīa nō fit
ꝑ se ſꝫ homo q̄ non creatur ꝙ esset contra sanctos
iō dḋm ad argumētuꝫ. ꝙ lꝫ gratū rōne subiecti nō
creeꝛ. nec annichileꝛ. nec ꝑ se. nec ꝑ accidēs: cū rōe
forme ꝛ inquātū gratū per se: creatur/ ꝛ annichila
tur. qꝛ eē gratū nō est nisi per actionem dei que est
creatio ex nichilo. qꝛ nō ex ente in potētia sicut eti
am homo. ꝛ si non simpliciter creeꝛ. tñ scḋm aiam
creatur. ¶ Vel dḋm ꝙ etiam gratū rōne subiecti
nō ē ꝓductuꝫ nisi ꝑ creationē: qꝛ nō est sḋm gr̄e nisi
substantia vl' potentia spūalis. ¶ Si q̄s aūt vellet
sustinere ꝑmā opinionē: posset eā cōfirmare dupl'r Cōfirmaꝛ
Primo. qꝛ creatio nō solū excludit potentiā nālē
ſꝫ etiā obedientialem vt puta: si de trunco fiat vitu
lus nō creaꝛ. nec tñ naturaliter ꝓducitur. similiter
caracter supnaturaliter ꝓduciꝛ nō tñ creatur vnde
cum oē qḋ a deo ꝓducitur i subiecto a quo depen-
det q̄ ad eē educaꝛ de potentia obedientiali gr̄a q̄
est hmōi nō videꝛ creari. ¶ Preterea creari ꝑ se: ꝛ
ꝑ accidens dꝛ dupl'r. vno mō vt hec distinctio acci
piatur ex parte generis ꝙ est productio ꝛ tūc illud
dicitur ꝑ se creari: quod natum ē per se ꝑ creatio-
nem ꝓduci. sicut anime vel āgelus. per accidēs au

tem quod est pars eius ꝙ per creationem product tur/vel naturaliter consequtur ipsum/cuius ipz nõ sit natum p se pduci. ꝛ sic mã ꝛ forma celi ꝛ pmorum indiuiduorũ duplr p accidẽs creata ꝛ ppꝛietates ꝯcreate. Alio mõ ex pte differẽtie q̃ ẽ pduci ex nihilo ꝛ sic dicit̃ p se creari illd suppositũ cui⁹ natura absolute hz vt nõ sit pductibilis ex alio sicut celũ ꝛ angelus ꝛ istud creatur p se simpliciter ꝛ absolute p se aũt sm q̃d vt prima indiuidua corruptibilium qz licet asinus vt asinus pductus sit ex ente in potẽtia ꝛ p naturã ꝛ elemẽta ꝛ huiusmõi: nõ tñ ignis vl vt primũ suppositũ sz p accidens simpliciter illd cui omnino accidit creari puta si deus mõ crearet vnũ asinũ vñ anima rationalis nõ creat̃ p accidẽs qz null⁹ homo p se creatus ẽ sz ex alio pduct⁹. sz dr aĩa creari p se. nõ qz pducat̃ per se. sed qz pductibilis ẽ p se. ꝛ si nõ vt est forma tñ vt est quid subsistens licet nõ pprie dicat̃ creari p se. qz nõ pducitur p se nec iterum p accidẽs. qz nõ ẽ pa creati p se nisi a deo dicat̃ creata p accidẽs. qz ẽ creabilis per se. hic ẽ ei vnus modus q̃ productio per accidens reducitur ad per se. secundo modo qñ est pars pducti p se vt materia vel forma quãuis neutrũ sit natum pduci p se. tertio qñ est terminus per se extrinsecus de necessitate ꝯis quanuis non intrinsecus. qz ille terminus est forma. exemplum de hoc est in ppꝛia passione. quarto qñ est termin⁹ consequens necessario quãuis non p se sz p accidens. sicut relatio dr ẽẽ quid pductũ cum tamẽ non possit ẽẽ per se terminus actiõis. vnde cũ gratia non sit pars esse vel grati nec sit termin⁹ per se vel necessario consequens pductionez grati sed alia actione separata a pductione subiecti pducatur non videtur creari p accidẽs nec p cõsequens annichilari.

Respõsio ad istas cõfirmatões .i. opionis

¶ Sustinendo aũt scdam opinionẽ q̃ magis consonat dictis sctõꝝ potest responderi ad ista.

¶ Ad primũ dñm ꝙ creatio nõ excludit oẽz potẽtiam obediẽtialẽ: sz aliquã sic et aliquam non. qz illã potentiam obediẽtialem q̃ includit potentiaz naturalem quo ad substantiam facti licet excedat quo ad modũ faciendi bñ excludit sicut illam per quam de trũco fit vitulus subito/ ꝛ vnica transmutatione ꝙ natura multis mutationibus ꝛ mlto tẽpore faceret sm quem modũ de gratia dici nõ põt qz natura nullo tempe nullis mutationib⁹ faceret de non grato gratũ. Alia est potentia obediẽtialis cuius reductio ad actum instrumentaliter est cõmunicabilis creature sicut illa de qua educitur caracter. et hanc etiam excludit creatio q̃ communicari non põt nec de tali educitur gratia cuius pductio cõmunicari nõ põt vt nũc supponit̃. ¶ Tertia est potentia obedientialis quo ad substantiam/et quo ad efficatiam. qz excedit naturalem ꝛ supernaturalem actionẽ creatam de q̃ educũtur anima ꝛ gratia. vnde istud nõ excludit creatio plusq̃ potentiam obiectiuã qz respectu nature ẽ de nichilo.

¶ Ad secundum dñm ꝙ ẽ diuisio isufficiens. quia perseitas ꝛ accidentalitas creatiõis accipit̃ duplr respectu ẽndi vt dicatur creasari per accidens nõ per se illud quod habet esse per accidens non per se. ꝛ sic accidens non potest creasari per se/sed solũ per accidens. nam qz fieri terminat̃ ad se sic habet aliquid fieri per se vel per accidens sicut habet ẽẽ. Alio modo ista accipiũtur ratione principij vt qz creatio est actio solius dei illud dicat̃ per se creasari ꝙ non est produc. bile a creatura nec naturaliter/ nec supernaturaliter/nec per se. nec cuz aliquo alio siue illud habeat esse per se/ vt angelus/ siue in alio. vel separabiliter vt anima rationalis. vel inseparabiliter vt forma celi. ꝛ isto modo gratia p se creasatur. qz sola dei virtute producibilis est/licet non in alio que tamen myraculose posset per se produci sicut aliud accidens absolutum.

¶ Quantũ ad tertiũ de instantijs instant aliqui contra primum quadrupliciter. ꝛ soluunt. Primo ꝙ deus non possit aliquid redigere in nichil. qz deuz redigere in nichil potest intelligi tripliciter. vno modo ꝙ efficiat indirecte ipsum nichil. ꝛ hoc non potest esse. qz nichil non põt esse terminus alicui⁹ actiõis positiue. Alio mõ subtrahẽdo influentiaz quod ẽẽ non põt. qz cũ sit propriũ dei influere ẽẽ non põt facere contra id qd est sibi propriũ nõ influẽdo vel influentiã subtrahẽdo. ¶ Tertio mõ ꝙ faciat aliquẽ effectũ ad quem sequat̃ nichil/ sicut generãdo vnũ corrũpit̃ aliud. et similit̃ hoc nõ cõuenit deo qz corrũpere vnũ generãdo aliud cõuenit agenti ex imperfectione sua. ¶ Secũdo ꝙ annihilat per actionem positiuaz. nã ꝙ de⁹ conuertat totum panem ꝛ quãtum ad substantiam ꝛ quãtũ ad accidẽtia tũc vbi prius erat panis ibi erit vacuũ ꝛ sic actione dei positiua fiet ex ꝯsequẽti vacuum ꝙ est nichil. ¶ Tertio ꝙ deus nõ põt annichilare panem qz concurrerent latera cõtinentia ad locum quem prius occupabat panis nõ in instanti sed in tempe vnde toto illo tempore esset vacuum et motus in vacuo. ¶ Item si annihilaret omnia que sunt infra latera celi/latera celi ẽẽnt simul et non simul/simul. qz nichil esset medium/non simul. qz cum latera celi ante distarent nec ex ãnichilatione intermediorum ponatur aliquod agens coniungens sequit̃ ꝙ adhuc distarẽt sic autez nec ẽẽnt simul. ¶ Ad ista respondẽt. ad primũ dicũt ꝙ deus põt ea q̃ sunt annichilare nõ actione q̃ sit aliqd facere positiue sz magis subtractione actionis et influentie. Et qñ dicitur cõtra hoc qd ppꝛiũ ẽ dei dare esse dñz ꝙ duplr põt aliquid ẽẽ ppꝛiũ dei. Uno modo qz ei cõuenit et non alij et sic creare beificare ꝛ huiusmodi sunt proprium dei. oppositum autẽ ppꝛij sic dici potest conuenire ei cuius dicitur ppꝛium ꝛ sic influere esse generaliter se extendẽs ad oẽ esse creatum est ppꝛium dei. Alio modo dicitur aliqd ẽẽ ppꝛiũ dei. qz eius naturã p se ꝛ de necessitate cõseqt̃. sicut risibile dr ẽẽ propriũ hois. ꝛ oppositũ talis proprij nõ põt cõuenire ei cui⁹ illud ẽ ppꝛiũ. ꝛ sic dare ẽẽ creature nõ est ppꝛiũ dei. vnde oppositũ ei⁹ põt deo cõuenire. s. nõ dare creature ẽẽ. ¶ Ad scdm dicũt ꝙ stante yposiasi nõ faceret nichil nec p se nec per accidens sz faceret ꝙ ei⁹ qd aliqd erat non maneat aliquid. hoc autem non est proprie facere ipm nichil sed subtrahere illd qd ẽ aliqd. cõuertẽdo aũt illd i aliqd positiuuz bñ faceret aliqd ad qd seqtur nõ esse illi⁹ cõuersi i propria natura sz illud nõ ẽẽ nõ sequit̃ vt qddã fctm. si aũt ãnichilaret panẽ tũc nõ faceret aliqd sz desineret dare esse. ad quod sequeretur nichil ipsius panis esse. sed nõ sequeretur vt quoddam factum sed qddam consequens ad non facere.

¶ Ad tertium dicendum ꝙ stante illa yposiasi latera aeris concurrerent: non per motum localem aeris primo et per se ita ꝙ primo occuperent vnaz partem vacui qd ponitur esse nichil quod ipsius (nichili non est aliqua pars: sed per

motū rarefectionis l q̄ nō attēdit motus p se per
comparationē ad aliquod spaciū extra sȝ p ꝯpatio
nē ad sitū ptiū l toto ad maiorē distantiā extremo
rum a centro corporis rarefacti ita ꝙ ista distan-
tia non accipiatur in spacio extra corpus rarefa-
ctum sȝ infra ipsum corpus rarefactum.
Ad.4. ¶ Ad quartū dicunt ꝙ stante ypostasi latera celi
nec distarent: nec eēnt simul. qꝛ distare et eē simul
cōuenit aliquibus l habitudine ad distantiam lo-
calem qua ablata tollit̃ ois situs tā distātie ꝙ̄ simi
litatis distare ei ⁊ eē simul sūt opposita sȝ nō dista
re ⁊ nō eē simul non sunt opposita: sȝ se cōpatiūtur
in illis q̄ nō habent habitudinē ad distantiam loca
lem sicut angeli nec distant abinuicē nec sūt simul
si non habent habitudinem ṡm suam essentiam ad
distantiā localē vt quidā dicūt. ⁊ qꝛ stante ypostasi
tollitur distantia localis q̄ erat inī latera celi. ideo
Contra tollit̃ ⁊ esse simul habitudo ad talē distantiam ⁊ p
consequens tollitur eis distare. ¶ Sed adhuc so-
let adduci quinta instantia difficilior ꝙ de⁹ nec ca
ritatē nec aliquid aliud possit anichilare. qꝛ in his
q̄ desinunt eē nō p motū ē dare vltimū instans quo
sunt etiam tempis nr̄i si mensuret̃ illud eē tpe nr̄o
sȝ esse corruptibilis rei mensurat̃ vel nunc tempis
qꝛ est mutabile: ⁊ si actu non mutet̃. ergo si lapis
ānichiletur erit dare instans temporis nostri in q̄
vltimo est ¶ Item ē dare primū instans in tempe
nostro quo primo non est tamē qꝛ anichilatio que
idem est ꝙ aliq̄d primo nō esse mensurat̃ instāti tē
poris nostri sicut et creatio rei temporalis. tum:
qꝛ nō esse nō acq̄ritur per motū in annichilatione
ꝙ̄ est dare primū nō esse quāuis in motu non sit da
re primum mutatum esse. ergo cum inter duo istan
tia temporis nostri necesse sit cadere tempus me-
dium inter vltimū eē ⁊ primuȝ nō esse eiusdem rei
videt̃ impossibile ꝙ res temporalis annichiletur
Solutio ¶ Solutio dicūt quidā ꝙ licet inter duo instantia
eiusdem temporis nostri positiue accepta sit dare
tempus medium tamen inter instans verum tem
poris nostri et instās imaginatuȝ nō oportȝ. et sic
est in ꝓposito. qꝛ illud instans quod ponit̃ mensu
rare vltimum esse rei annichilande est instans po-
sitiuū ⁊ reale: sed instans qđ mensurat ānihilatio
tionē ē aliquid ymaginatū tm̄ sicut et tp̄s qđ men
surat nō eē sequens. qꝛ ei qđ est nichil tm̄ rē nulla
realis mensura respōdet. ¶ Sed contra qꝛ quies
Contra mensurat̃ tp̄e ita reali sicut et mot⁹ cū tamē sit pu
ra priuatio. ¶ Preterea. inter instantia temporis
cōtinui imaginata vt distincta oꝫ imaginari tēpus
medium. vnde si imaginor ad instans ānichilatio-
nis ab instanti quo vltio ē oꝫ imaginari temp⁹ me
dium quo res nō habet eē nec nō eē qđ est impolē.
¶ Unde alij dicūt ꝙ ē dare primum instans q̄ inci-
pit non esse q̄ mensurat̃ annichilatio sed vltimum
quo sit nequaq̄ꝫ ¶ Sed contra hoc est. quia ꝙ qui
escit in aliquo tempore est in quolibet nunc illius
temporis licet aliđ sit de motu vnde alij dicūt ꝙ ē
dare vtrumqꝫ instans nec tamen ē temp⁹ medium
qꝛ ānichilatio nō hȝ istās tēpis nr̄i nisi p coexn̄tiā
¶ Sed hoc nō valet qꝛ inī illa q̄ sūt diuersis tpis
nr̄i instantib⁹ siue p mensurā siue p coexistētiā: de
necessitate est tēpus nostrū medium saltē p coexi-
stentiam. si eīm itellectio angeli de asino ēmiteret̃
in instanti temporis qđ est. b. et intellectio de leōe
inchoaretur in instanti eiusdeꝫ tpis alio qđ est. c.
de necessitate coexisteret tp̄s mediū vtriqꝫ intelle
ctiōi in q̄ neutrū extreꝫoꝝ intellexisset. vn̄ melior ē
ꝓma solutio. qꝛ ⁊ si celū anichilaretur esset dare vl
timū tpis: nec tamen simul esset: et inciperet non
esse. qꝛ aliqua possunt nō esse simul: vel qꝛ nō sunt
in eodem tempe vel instanti: sicut duo entia posite
ua. vel qꝛ vnū est in tempe ve l instanti. aliud autē
in neutro: qꝛ est nichil. Nec obstat de quiete. quia
quies nō mensuratur tpe rōne qua dicit negatiōeꝫ
motus. sed rōne aptitudinis ad motū q̄ includit̃ l
priuatione. Similiter corruptio et non esse prime
forme non mensuratur tempe vel instāti: nec etiā
coexistūt eis nisi p accidēs ratione generationis
et forme ānexe quia nichil nec mensuratur nec co-
existit mensure. Nec obstat de ymaginatiōe. qꝛ fal
sa ē illa imaginatio q̄ accipit instans vel tēpus mē
surare nichil coexistere ei sȝ vera imagīatio ē q̄ di-
cit rē ānihilandā fuisse tpe et vltimo eē l instanti in-
cipere aūt nō eē et durare nō esse sine tempore et in
stanti sibi correspōdente vel coexistente Notandū
est ergo esse priuatiuū rōne sui nullo mensurari. sȝ
oīne esse positiuum aliqua duratione mensuratur
primo quidē esse successiuū mensuratur tempe cō
tinuo vt motu. scđo esse ꝑmansiue. cui non est na-
tum aliud succedere: vel qꝛ caret subiecto. vt esse
substātie simplicis. qꝛ successio est proprie duoruꝫ
alternantiū in eodē subiecto. vl̄ qꝛ nō deserit subm̄
per naturā: vt esse celi incorruptibile ⁊ forte corru
ptibilis gloriosi mensuratur euo et beatitudo cre
ata ⁊ intellectio supꝑius in angelo ṡm quosdam.
Tertio esse qđ est totum simul si este i natuꝫ aliud
succedere: cū sine motu nunc tempis discreti: vt ē
intellectio ⁊ affectio angeli Quarto esse stās cui
natum est aliud succedere cuius acq̄sitio vel desi-
tio est terminus motus ṡm se quidē absolute mē-
suratur nunc temporis discreti sicut et tertiū sȝ ṡȝ
ꝙ natum est desinere ⁊ incipere p motum nunc tē-
poris continui. qꝛ vltimo instanti tpis mensuran-
tis alterationē introducitur forma accidentalis:
que est terminus intrinsecus motus. ⁊ substātial̃:
q̄ est terminus principaliter intentus.
¶ Quantum ad tertiū principale de dilectōe dei 3 articul⁹.
ad creaturam ꝓponunt aliqui tria videnda. Pri- Durā. q. 1.
mū est an deus diligat creaturam. secundum est: huius dis.
an diligat omnē. tertium est an equaliter.
¶ Quantū ad primum sciendū ꝙ deus creaturā
diligit: cuius ratio. qꝛ vbicunqꝫ est voluntas bene
ordinata apprehensionē boni sequtur eius dilectio
sed in deo est voluntas optime ordinata: ergo cuꝫ
deus comprehendit nō solum bonū increatum: sȝ
etiam bonū creatum: patet ꝙ nō solū diligit se: sȝ
etiam alia a se. s. creaturas. ¶ Quantū ad scđm
est aduertendum ꝙ est duplex dilectio. Una qua
quis diligit alium volēdo equale bonū sibi: ⁊ hec
est dilectio amicicie. Alia est dilectio q̄ quis vult
alteri bonū qualecunqꝫ bonum illud sit. et hec du
plex dilectio non est in deo distincta ṡm rē sed ṡm
rōem. Prima ergo dilectione deus nō diligit oēꝫ
creaturaꝫ sed intellectualē tm̄. Cuius ratio est. qꝛ
deus non vult creature aliquod bonum: nisi illud
tm̄ cuius ipsa est capax: sed sola creatura intellec-
tualis est capax boni diuini. s. beatitudinis. ꝙ̄ de⁹
non diligit oēm creaturam dilectione amicitie: sȝ
tm̄ intellectualem. nec oēm talem sic diligit nisi di
lectione pertinente ad voluntatem antecedentem
qua vult omēs hoīes saluos fieri vt expositū fuit
in primo lib. dilectōe aūt ꝑtinēte ad volūtatē ꝯñtē

p. ij.

diligit solũ p̃destinatos ⁊ electos. Si vero loq̃mur
de dilectione qua quis vult alteri bonum q̃dcũq̃
sit illũ. sic de⁹ diligit om̃es creaturã. q2 de⁹ est cau
sa bonitatis in creaturis nõ ẽ autẽ cã p necessitatẽ
sz per voluntatem ꝫ om̃e bonum quod est in crea-
turis ẽ a deo volitũ sz velle alicui bonũ nõ est aliud
q̃ diligere ipsum. ꝫ ⁊c. ¶ Quãtũ ad tertiũ aduer
tendũ ẽ ꝙ cũ diligere nõ sit aliud nisi velle alicui
bonũ equalitas vel gradus ĩ dilectione potest at-
tendi vel ex parte act⁹ volendi: vel ex parte voliti:
si ex parte actus volendi sic deus diligat se. ⁊ om
nem creaturã equalit̃. nec pl⁹. nec intensi⁹ diligit
se q̃ creaturã nec vnã creaturam q̃ aliã. Cui⁹ rõ ẽ
q2 idẽ act⁹ simplex nõ potest simul eẽ magis ⁊ mi⁹
intensus si ei in eodem actu possint esse intensio ⁊
remissio oz q hoc sit vel ſm diuersas p̃tes illi⁹ act⁹
sicut vna albedo cõtinua põt ĩ vna p̃te esse ĩtensioꝛ
⁊ in alia remissioꝛ ⁊ tũc talis actus nõ est simplex
sz hz p̃tẽ ⁊ partẽ. vel oz ꝙ si sit intensio et remissio
ſz idẽ simplex ꝙ hoc nõ sit sil̃ sz successiue sicut a q̃
busdã põit̃ ꝙ vna ⁊ eadẽ forma nũero nllo addito
vel remoto ẽ qñq3 ĩtensioꝛ: sed nunq̃ simul.
His ergo duobus exclusis. s. ꝙ act⁹ nõ habeat p-
tẽ ⁊ p̃tẽ ſm ꝙ sit simplex ⁊ ferat̃ ĩ plura simul ĩpossi
bile ẽ ꝙ respectu illoꝝ pluriũ sit in tali intenso ⁊ re
misso. sz dilectio qua de⁹ diligit se ⁊ omnẽ creatu
ram est act⁹ simplex ⁊ ab eterno fert̃ ĩ bonũ creatũ
⁊ increatũ. ꝫ impossibile ẽ ex parte talis actus in
ueiri ĩequalitatẽ ſm intensionem ⁊ remissionem
Si vero ĩequalitas vel grad⁹ attendatur ex parte
boni voliti sic de⁹ nõ equaliter diligat se ⁊ creatu-
ras sed plus se q̃ creaturas nec creaturas omnes
equaliter sz pl⁹ rationalẽ q̃ irrationalẽ cuius rõ est
q2 scd̃m hũc modũ illud deus diligit plus cui vult
magis bonũ sz deus vult sibiipsi mai⁹ bonũ q̃ cre
aturis. q2 nullũ bonũ creatum potest equari bono
diuino q̃d vult de⁹ sibi soli mai⁹ etiã bonũ vult de⁹
creaturis rõnalib⁹ q̃ irrõnalibus ⁊ q̃tum ad bonũ na
ture. q2 sunt superiores gradus et q̃tũ ad bõa gra
tie cuius sunt capaces nõ aũt creature irrationa-
les. ꝫ deus diligit se plus q̃ creaturas. ⁊ int̃ crea-
turas pl⁹ rationales q̃ irrationales. ¶ Secũduz
hunc modũ deus plus diligit pctõrẽ p̃destinatum
q̃ iustũ p̃scitũ q2 maius bonũ est finalis gr̃a ⁊ glĩa
quã vult ⁊ p̃parat pctõri p̃destiato q̃ sit presens iu
sticia ĩ gr̃a quã vlt ⁊ dat iusto quẽ scit casurũ a gr̃a ⁊
⁊ finalit̃ dãnandũ. simili mõ cõsiderandũ ẽ in olb⁹
aliis de quibus q̃rit̃ an a deo plus diligant̃ q2 scd̃z
gradũ boni voliti attẽdenda est tota ĩequalitas di
lectionis. ¶ Ad argumenta pñcipalia solutũ ẽ in
p̃mo articulo.

¶ Distinctio. 33. Questio. 1.

Irca. 33. distinctionẽ querũt̃
quattuoꝛ. primũ ẽ. vtrũ v̾tutes
insint nobis ex nã. scd̃m. vtrũ
generent̃ ĩ nobis ex actib⁹. ter
tiũ ẽ de subiecto v̾tutũ. quartũ
de virtutibus cardinalibus.

Primum ¶ Quantum ad primũ videt̃
ꝙ virtutes ĩsint nobis a nã. q2
q̃d ĩest a natiuitate videt̃ inee
a natura. nam natura vno modo dicitur natiuitas
viuẽtiũ vt dicitur quinto Metaphisice. sed virtu
tes ĩsunt a natiuitate ſm illud Iob 31. ab infantia
creuit mecũ miſatio. ⁊ idẽ iudiciũ videt̃ eẽ d aliis
Secundũ virtutib⁹. ꝫ ⁊c. ¶ Item idẽ iudiciũ eẽ videtur de

oĩb⁹ virtutibus sz ĩtellect⁹ q̃ est habit⁹ principioꝝ
nũerat̃ int̃ virtutes ĩtellectuales inest nobis ſz na
turã. ꝫ ⁊ cetere virtutes. ¶ In cõtrarium arguit̃. In opp̃m.
q2 null⁹ assuescit ĩ ꝯtrariũ illi⁹ q̃d ĩest sibi a natura
sicut lapis q̃tũcũq̃ proiciat̃ nõ assuescit ascẽdere
q2 oppositũ ĩest ei a natura. sz nos assuescim⁹ ĩ con
trariũ virtutis p actus viciosos. ꝫ virtutes nõ in-
sunt nobis a natura. ¶ Responsio tria sunt viden- Responsio
da. primo id q̃d principaliter querit̃ vtrum ⁊ quo
modo virtutes intellectuales ⁊ morales insint no
bis a natura. ⁊ quomõ non. secundo vtrũ p̃ter mo
rales acq̃sitas naturalit̃ sit ponere ĩ sciis morales
supnaturaliter infusas. tertio vtrũ nãliter acq̃site
maneant ĩ p̃ria: an sint tm̃ in via. ¶ De primo sũt
duo modi dicendi ad p̃lens. ¶ Prim⁹ sic p̄cedit 1. articul⁹.
q2 questio põt dupl̃r intelligi. p̃mo vtrũ virtutes Dur. q. 1.
insint nobis a natura. i. ſm conuenientiã nature. huius di.
¶ Alio modo vtrũ ĩsint nob' a natura hoc ẽ a p̃n
cipio naturali. Primo mõ l' nã dicit rõe3 pñcipiꝫ
subiectiui vel materialis. Secũdo mõ dicit rõem
principii effectiui. loq̃mur etiã nũc de virtutibus
nõ theologicis sz moralib⁹ ⁊ ĩtellectualib⁹ de q̃b⁹
loquũt̃ philosophi. ¶ Si ꝫ questio intelligat̃ pri-
mo mõ. s. an virtutes ĩsint nobis a natura. id ẽ ſm
cõuenientiã nature Dicẽdũ ẽ ꝙ sic. quod p̄bat̃ sic
illud ad q̃d natura hois inclinatur ⁊ per q̃d p̃ficit̃
inest homini a natura. i. scd̃m ꝯuenientiã nature sz
virtus intellectualis ⁊ moralis ẽ huiusmõi. ꝫ. ⁊c.
¶ Maioꝛ p3 q2 p̃fectio ĩcludit cõuenientiã vnicui
q̃ ei rei ꝯueniẽs ẽ sua p̃fectio. ⁊ iõ illud p quod nã
hois p̃ficit̃ inest ei ſm cõuenientiam nature. Mi-
noꝛ p3. hõ ei p naturã inclinat̃ ad cognitionẽ veri
scd̃m illud p̃mi metaphisice. hoĩes om̃es natura
scire desiderãt ¶ Item iclinat̃ ĩ appetitũ bõi. oĩa
enim bonum appetunt. primo ethicoꝝ. ⁊ per ista p
ficitur q̃tum ad intellectum et quo ad appetitum
per virtutes autem tam morales q̃ intellectuales
peruenit homo ad cognitionem veri ⁊ appetitum
boni. omnes igitur insunt homini a natura hoc est
scd̃m conuenientiam nature. et in hoc d̃nt virtu-
tes a formis q̃ aduenIunt reb⁹ naturalib⁹ per artẽ
q2 ad tales formas nec natura ĩclinat̃ per eas: nec
perficitur. vnde lapis non est perfectioꝛ si figure-
tur figura herculis q̃ si figuretur figura canis. vel
si omni careat figura. ¶ Si autem questio intelli
gatur secundo modo. scilicet an virtutes insint no
bis a natura i. a principio naturali distinguendu3
est. quia principium naturale dupl̃r accipitur. vno
modo prout distinguit̃ contra supernaturale p̄ut
dicim⁹ ꝙ quedã sunt p creationem ⁊ a principio su
pernaturali. quedam vero per generationem ⁊ ali
os modos qui subsunt principiis creatis ⁊ natura
libus. Alio modo accipitur naturale p̄ut distigui
tur contra liberũ p̄ut dicim⁹ ꝙ aliqua fiunt a na-
tura vel naturaliter: quedam vero nõ naturaliter
sed libere. ¶ Si loquamur de principio na-
turali primo modo scilicet prout distinguitur con
tra supernaturale: sic dicendum ẽ ꝙ p̃dicte v̾tutes
insunt nobis a natura vel a principio naturali. id ẽ
creato. q̃d pa3: quia illud q̃d causatur ex actib⁹ no
stris vel ex principiis actuũ nostroꝝ causat̃ a prin
cipio creato sz predicte virtutes morales intelle-
ctuales causantur ex actibus nostris vel ex princi
piis actuum nostrorum. vt patet ex secundo ethi-
coꝝ ⁊ amplius patebit in sequenti questiõe. ꝫ ĩsũt
nobis a principio naturali nec oz ꝙ ꝯcurrat aliq̃d

speciális influxus dei ad gñatioñe taliū virtutū. Si aūt accipiat naturale prout distinguit contra liberū sic dicendū q predicte virtutes insūt nobis a natura ichoatiue nō autē completiue. vocatur aūt virtus eē in aliquo ichoatiue nō q aliqua ps ei⁹ pexistat ꝛ alia post modū acqrat sꝫ vocat illa ichoatio aliq̄ inclinatio per quā homo inclinat ad virtutes ad assequēdū eas pfecte. Sic ḡ accipiēdo inchoatioñe probat q virtutes insunt nobis naturalit inchoatiue a principio naturali hoc est naturaliter agente sicut intellectus naturaliter assētit p̄mis principiis tā speculatiuis q̄ practicis sibi propositis et voluntas ex necessitate assentit bono in communi sibi proposito nunc est ita q intellect⁹ ex his nat⁹ est inclinari ad cognitioñe cuiuscūq veri pticularis et ad appetitū cuiuscūq boni ipticulari ex qua inclinatione actuali ꝛ ei⁹ frequētatione causantur virtutes tam morales q̄ intellectuales. ḡ huiusmodi virtutes insunt nobis inchoatiue a natura hoc est a principio naturali.

Q: aūt nō insint completiue a nā hoc est a p̄ncipio naturali et naturaliter agente pꝫ accipiendo dñam int naturale ꝛ liberū. Illud ei dr principium naturale in cui⁹ potestate non est agere ꝛ non agere sed agit ex necessitate ꝛ est determinatū ad vnū sic q nō pōt agere oppositū agēs aūt libere pōt agere et non agere nec est determinatū ad vnū quin possit agere oppositū hoc supposito arguit sic illō qō inest a principio naturali vt distinguit contra liberū cōsimiliter ē in omnib⁹ habentibus naturā ꝛ hoc pꝫ ex eo q statim dictū est q principiū naturale agit de necessitate ꝛ vno mō. sed virtutes tam intellectuales q̄ morales non sūt ꝯsimilit in oīb⁹ hominib⁹ immo qdā habent eas ꝛ qdaꝫ non ꝛ qui habent eas non cōsimilit habēt eas. ḡ huiusmodi virtutes non insunt nobis a principio naturali. vt distinguit cōtra liberū. Item ex actib⁹ pcedētib⁹ generationē huiusmōi virtutū laudamur sed null⁹ laudat nisi ex actu libero. ḡ act⁹ ex qb⁹ gñantur virtutes sūt a pricipio libero ꝛ nō naturaliter agente. hec aūt sunt voluntas eligens et rō deliberans. Item illa que sunt ex principio nāli sunt de cōsideratione naturalis sꝫ virtutes nō sunt de ꝯsideratione naturalis. sꝫ potius de ꝯsideratione philosophi moralis. ḡ ꝛc.

Ad rōnes aī oppm. Ad primū argumētū dicendū q non oē illud qō inest a natiuitate inest a natura. i. a naturali principio nisi cōseqtur ex necessitate ipsam naturā alioqn gratia ꝛ gloria que xp̄s habuit ab istanti sue cōceptionis fuissent i eo a natura ꝛ grā fuisset i angelis ꝛ primis parentib⁹ naturalis supposito q fuissent creati i gratia quorū neutrum ē veꝝ. Ad minorem etiā potest dici q virtutes non isunt a natiuitate nisi inhoatiue non quidē ƀm act⁹ intellect⁹ ci voluntatis respectu speculabiliū ꝛ agendorū sꝫ ƀm ipas potētias q̄ aptitudinē naturalē habēt ad huiusmodi act⁹ cōpletiue aūt nō insunt a natiuitate: sed cōplent ꝛ pficiūtur p assuefactionē operū ƀm q dr scdo ethicoꝝ i nat: qdem nobis suscipere pfectis aut passuefactionē

Ad scdm. Ad scdm dicendū q intellect⁹ q dicit habitus principiorū pōt accipi dupl'r: vno mō p aptitudie que est in intellectu respectu principioꝝ simpl'r ꝛ cū hec aptitudo naturaliter sit in intellectu ita q eis ꝯposit: puta de quolibet affirmatio ꝛ negatio vel esse totū mai⁹ sua parte intellectus nō pōt nō assētire scito qd p terminos sigtur itellect⁹ sic accept⁹ nō est ꝓprie virtus. put de virtute hic loquimur sed ē sola aptitudo naturalis potentie intellectiue ad huiusmodi obiecta. Alio modo pōt accipi p habitu principioꝝ nō quidē p̄moꝝ simpl'r sꝫ aliqꝝ deductoꝝ ex eis q̄ et si sint cōclões respectu principioꝝ simpl'r primoꝝ sunt tñ pricipia respectu oīū alioꝝ ꝛ itellect⁹ sic accept⁹ ē virt⁹ intellectualis sicut alie nec inest nobis a principio naturaliter agēte nisi ichoatiue cōpletiue aūt inest a principio libero. qꝛ in potestate nr̄a ē ex pricipiis simpl'r p̄mis aliquid deducere. vel nō deducere. Ali⁹ mod⁹ iuxta p̄dicta pōt sic imaginari dūo q ꝟtutes isūt nob: a nā trib⁹ modis nō plurib⁹ p̄us a nā. i. qd cōuenienciā nature vt dictū est in ꝑxima opinione. Sed dices forte cōtra qꝛ magis inclinamur ad vicia q̄ ad virtutes Item habitus viciosus cum sit vera res ꝛ naturalis sicut virtutes ita pficit sicut ille. Et dicēdū ad primū q lꝫ natura corrupta sit pronior ad vicia q̄ ad virtutes. qꝛ sensus et cogitatio humani cordis ꝛ cetera. ꝛ corp⁹ quod corrumpitur et cetera. propter q etiam virtus dicit a vi. quia p violentiam ꝛ difficultatē acqrit cū natura instituta non habebat inclinationē ad vicia sed ad virtutes. Item ratio recta dictat ꝟtutes nō vicia ꝛ sic natura q̄ hō est hō est ad virtutes licet sensitiua sit ad vicia. qꝛ etiam natura hoīs ē determinata ad principia virtutū p se ad principia vicioꝝ p accidēs. nam ex primis principiis speculabiliū ꝛ agibilium eliciūtur tam boni q̄ mali habit⁹ sꝫ boni p se mali p accidēs ꝛ p errorē. Scds mod⁹ q̄ insunt nobis a natura ē p acqsitionē naturaliū pricipiorū ꝛ naturaliū operꝝ in quo differūt ab infusis sicut dictū ē i ꝑxima opinione. ꝛ ƀm hoc morales sunt magis naturales q̄ intellectuales qꝛ magis acqsibiles naturaliter sūt ei aliq habētes vsum rationis sꝫ ita iudex igenio q nullo mō psit acquirere scientias sꝫ nul⁹ ē ita rudis dūmodo habeat vsū ratōnis qn possit acqrere virtutes morales. Item aliqua virtus intellectualis est homini impossibilis per amissionem alicui⁹ sensus sicut scientia coloꝝ ceco nato vt perspectiua ꝛ scientia sonoꝝ surdo a natiuitate vt forte musica scdo posteriorum sꝫ tā cec⁹ q̄ surd⁹ ꝛ mut⁹ possūt ꝟtutes morales acqrere vnꝫ ē q ille q ē a natura frigid⁹. videt non posse acqrere in cōcupiscibili tēperantiā vel castitatē. qꝛ nō exercitat circa passiones ꝛ tñ si in talib⁹ ponit aureole virginitatis que recipit actū cōcupiscibilis magis q̄ voluntatis videt i eis eē hec virt⁹ ex promptitudine ꝛ preparatione ai. Tertio mō insūt nobis a natura i. a principio naturali ichoatiue sꝫ libero arbitrio cōpletiue vt dicūt ꝛ probāt illi de ꝑxia opinione.

Sꝫ istoꝝ prima rō hꝫ instantiam. qꝛ q̄cūq isūt creaturis irrationalib⁹ insūt eis non libere sꝫ naturalit. que tñ nō omnia insūt eis equalit/ imo etiā in hominib⁹ albedo inest a principio naturali non libero nec ꝓpter hoc omnes sunt albi nec omnes albi equalit albi. Si aūt dicat q maior intelligit de ꝯstib⁹ nām speciei non indiuidui adhuc in hoīb⁹ rationari. qꝛ cōseqt speciem ƀm diuersas naturas indiuiduas diuersimode inest. et similiter ingeniū ipsū immo non solū cōpletio virtut: imo ichoatio diuersimode inest vt dicet distinctione. xxxvi. de cōnexione moralium inter se ƀm istū aūt modū et p̄mū videt itellectuales speclatiue nō actiue nec factiue eē magis nāles q̄ morales ƀm qdē p̄mū modum ꝓpter incliationem. quia homo licet in gene

ral{ appetit scire ꝙ esse bonus cum ī speciali multi
refugiunt habere virtutes qui tamen vellent sem
per scire omnia scibilia. Nec natura corrupta
quomodocunq̄ aufert ab homine desiderium ha
bendi omnem scientiam ⁊ non habendi aliquem er
rorem in nullo enim spectabili vellet homo errare
qui tamen sepe vult peccare et per consequens vir
tute carere ⁊ aliquando affectat ignorantiam agi=
bilis vt liberius peccet. ergo magis sunt de appe=
titu nature. ¶ Item secundo quo ad eundem mo
dum ſm conuenientiā et perfectionem nature sic
ei virtus ē naturalior q̄ natura sit pfectior. cū autē
vita ꝯtemplatiua ī qua ꝯsistit felicitas sit pfectior
q̄ felicitas actiua: ꝑ consequens sicut beatitudo
cōtemplatiua ē finis actiue ita virtutes itellectua
les sunt fines moraliū ⁊ magis pfectiue nature sȝ
verū ꝙ extēsiue morales q̄ pficiunt totā partem sen
sitiuam q̄ intellectiuā sūt pluribꝰ modis pfectio
nature q̄ intellectuales que solum perficiunt intel
lectiuam. ¶ Sed q̄tum ad tertium modum ad=
huc sūt naturaliores intellectuales inchoati eꝰ in q̄
non eq̄ natura corrupta inclinat ad habitū errone
um speculatiuū sicut ad habitū moralem viciosuȝ
non enim primi motus qui sunt nati corrumpe iu=
dicium rationis practice ita corrūpunt iudicium
rationis speculatiue. Similiter quo ad completio
nem cum ei tota materia moralis preter principia
sit cōtingens non aliq̄ necessitatur ratio practica
ī consulendo sicut ab ipsa virtute cogitur ratio spe
culatiua non solum intelligendo immo etiam cō=
cludendo non e sī moralis demonstrat sed persua
det. tamē mathemathica ⁊ alius speculatiuꝰ arti=
fex cōuincit rationem. ⁊ sic simpliciter loquēdo
videntur magis naturales intellectuales q̄ mora
les. ¶ Ad solutionē aūt datā ad secundum articu
lum addi pōt ꝙ principia inde mōstrabilia ꝓpꝰ q̄d
⁊ q̄a. que. s. nullo noticiori etiaȝ quo ad nos possūt
ostendi cognoscuntur nō ꝑ aliquē habitū assēsiuū
sȝ aliq̄ ꝑ habitum recordatiuū vt in vltima que=
stione ꝓlogi sȝ pricipia demōstrabilia q̄ nō ꝓpter
quid sicut ꝓpria principia sciētiaꝝ principaliū que
accipiūtur via sensus experientie ⁊ memorie bñ ha
benē ꝑ habitū acq̄sitū ⁊ ille proprie ē itellectus ha
bitus principioꝝ distinctꝰ a scientia q̄ est cōclusio
nū ⁊ nō est a nā ꝯpletiue sȝ pricipia demōstrabilia
ꝓpter q̄d sicut ꝓpria scientiaꝝ subalternaꝝ cogno
scuntur quidē ꝑ habitum acquisitum. sed ille non
est distinctus contra scientiam sed est conclusio su
2. articulꝰ periorīs scientie quod est principium inferioris.
1. opinio ¶ Quantū ad scdm de moralibꝰ infusis sūt tres
opiones. pͥma ꝙ non oȝ in nobis ponere virtutes
1. cōclusio morales infusas vnde ponunt tres conclusiones.
Opio Du ¶ Prima: ꝙ morales infuse nō sūt neccessarie. q̄
rādi dist. 1. illō nō est necesse cū caritate infundi sine q̄ potest
pāu. q. 6. caritas haberi sȝ caritas habetꝰ ab aliq̄bꝰ q̄ nō hn̄t
virtutes morales infusas qꝺ patet vbi sūt vehemē
tes passiones appetitus sēsitiui nō possunt eē ꝟtu
tes morales q̄ formaliter sunt q̄dā mediocritates
passionū facientes appetitū sensitiuū delectabiliꝰ
exeq̄ opa q̄ sunt i medio/ sȝ de nouo ꝯuersi post cō
suetudinem viciorum habent caritatem ⁊ rebel=
lionem vehemētem. ḡ. ⁊c̄. ¶ Maior pȝ q̄ q̄ habȝ
caritatē hȝ ea q̄ sūt neccessaria ad salutē. vn̄ si cari
tas habetꝰ sine virtutibus moralibꝰ īfusis seq̄tꝰ ꝙ
tales virtutes nō sūt necessarie ad salutē. et ꝑ ꝯñs
nec oȝ tales virtutes ponere. Minor probata est.

¶ Sed si contra eam dicatur ꝙ illa modificatio
passionum non est de ratione virtutis moralis īfu
se sed acquisite nō valet. quia tūc ille infuse dicerē
tur morales improprie ⁊ equiuoce. sic autē ponere
morales īfusas leue ē. possū ei vocare id qꝺ est al=
bum ⁊ disgregat nigrum: ¶ Item nichil scimus
de infusis nisi per manuductionē acq̄sitaꝝ qꝺ nō
esset si equiuoce dicerentur cum acquisitis. nulluȝ
etiam alium effectum istarū virtutum experimur
in nobis. ¶ Preterea si essent superfluerent. quia
in actu aliquo est considerare tria. s. ipsam substā=
tiam actus et meritum quando est meritorius. et
moduȝ quo elicitur. s. prompte ⁊ faciliter. hoc aūt
vltimum quo ad appetitum sensitiuum non faciūt
morales infuse vt dictum est. nec secūdum ꝙ omē
meritum est a caritate ⁊ tota ratio merendi est ca
ritas vnde castitas cōtinentis est meritoria non a
virtute temperantie qua caret ad minus acquisi=
ta sed a caritate imperante que facit omnem actū
qui est de genere bonorum meritorium eo ipso ꝙ
est ab ipsa imperatus q̄uis a nulla virtute sit elici
tus puta ambulare vel aliquid huiusmodi.
Nec propter primum oportet eas ponere scilicȝ ad
eliciendum substantiam actus. q̄ homo per cari=
tatem potest in omnia opera moralium virtutum
quantū ad substantiam actus ita perfecte: sicut a=
liquis possȝ per virtutes morales sine caritate. vn̄
homo per caritatem potest vitare passiones timo
ris ⁊ aggredi terribilia propter deuȝ vt martyres
⁊ abstinere ab illicitis delectationibꝰ. vnde potest
operari opera ꝟtuosa et abstinere se a vicijs ⁊ vicio
sis operibus q̄tum ad substantiam operis licet nō
quantū ad modum. q̄ non cum delectatione appe
titus sensitiui sed magis cum quadam rebellione
nec solum tantum potest homo per caritateȝ in o=
pera aliarum virtutum q̄tum ꝑ illas immo plus
q̄tum ad substantiā actꝰ pertinet q̄ aliq̄s ꝑ carita
tem paratus esset plus sustinere q̄tum ad tristia. et
plus abstinere q̄tū a delectabili q̄ alius quicunq̄
ꝑ moralem acquisitam licet non ita delectabiliter
quantū ad appetitum sensitiuum. ergo. et cetera.
¶ Secunda conclusio ꝙ etiam de donis est dubi= 2 cōclusio
um: vtrum omnes auctoritates scripture ⁊ sctōꝝ
que loquuntur de virtutibus moralibus infusis ⁊
de donis possent sic probabiliter exponi: ꝙ caritas
esset omnia dona et omnes virtutes morales per
essentiam. vnde habitus caritatis ſm ꝙ facit ama
re deum supernaturaliter dicitꝰ caritas ſm ꝙ facit
effectiue in appetitu sensitiuo moderationem pas
sionum moderando appetitum sensitiuum ad actꝰ
virtuosos q̄tum ad substantiam/ lȝ non q̄tum ad
modum operandi ꝓpter tristiciam appetitus sen=
sitiui dicatur virtus moralis infusa. si vero ꝙ plꝰ
facit caritas moderādo appetitū sensitiuum q̄ fa
ceret moralis saltem quo ad substantiam actꝰ dica
tur donū ita ꝙ caritas ⁊ virtus moralis infusa/ et
donum sint idem re sola rōne differentia ſm cōpa
rationem ad diuina ⁊ hoc vꝫ Augustinꝰ sentire: q̄
dicit ꝙ amor dei est omnis virtus. Probabilius
tamen videtur ꝙ sint aliqui habitus infusi aliquo
modo ad virtutem pertinentes moralem preter vir
tutes theologicas que dicuntꝰ dona. quia nō est mi
rum probabile ꝙ sancti/ et sacra scriptura ita di=
uisim loqueretur de donis ⁊ predictis habitibus
distiguēdo ab inuicē. ⁊ totiēs si sola rōe differrēt. sȝ
q̄ hec dōs sufficiētꝰ mouēt vires iferiores ad actꝰ

virtuosos ad substantiam actus et non plus face
ret virtutes morales infuse si eẽnt. q: non tollunt
vehementiam passionum nec tristiciam appetitus
sensitiui in operibus virtuosis sequitur ꝙ superflu-
3. cõclusio unt. ¶ Tertia conclusio est ꝙ nichilominus
dona ptinent ad virtutes morales licȝ ipfecte. ad
virtutem el moralẽ ptinet elicere act⁹ v̄tuosos a p
petit⁹ sensitiui. dona aũt cãnt q̃dẽ act⁹ virtuosos
puta abstinere vel sustinere adhuc pfecti⁹ sed nõ cũ
facilitate nec cũ delectatiõe q̃ fit ex parte appetit⁹
sensitiui. ⁊ idõ cũ dona possint i act⁹ virtuosos aliq̃
modo ptinẽt ad gen⁹ virtutũ moraliũ sȝ tñ ipfecte
inq̃tũ deficiũt a delectatione ⁊ facilitate nec tñ se
q̄r ꝙ dona sint simplr imperfectiora q̃ virtutes mo-
Cõtra istã opinionẽ. rales acq̄site. ¶ Sed ista positio non placet aliis
ppter tria. primo. q: s̄m philosophũ. tertio politi-
corũ. diuerse virtutes requirunt̃ ad hoc ꝙ hões be
ne se habeant in diuersis polichiis vñ s̄m eũ virtu
tes q̃ essent proportionate ad bñ viuendũ i vna po
lichia non essent pportionate ad bene viuendũ in
alia polichia sȝ policia xp̄iana ⁊ ciuilitas sanctoꝝ
magis excedit polichiaȝ q̃cũq; humanã q̃ vna po
licia humana excedit aliam. g̃ virtutes morales
ex puris naturalibus acq̄site non sũt pportionate
ad bene viuendũ i polichia xp̄iana sȝ modũ ei⁹. et
ideo pter illas oportet ponere alias. ¶ Scd̃o. q:
diuersoꝝ agentiũ sunt diuersa instrumenta ppria
virtus aũt moralis cui impat caritas ẽ q̃si instru-
mentum caritatis impando actũ q̃ cõpetit virtuti
b⁹ moralibus. ⁊ similiter virtus moralis acquisita
ẽ instrumentũ respectu rõis naturalis ipant; sȝ ca
ritas ⁊ rõ naturalis sunt agentia ⁊ ipantia diuer-
se ⁊ sȝ diuersas rões mouent. g̃ nõ põt eẽ ꝙ eedẽ
virtutes morales specie eis correspondeant ⁊ hoc
seq̄tur si põatur virtus actiua respectu act⁹ quẽ dȝ
elicere illud etiã seq̄r si ponatur dispositio passiua
nã respectu diuersoꝝ agentiũ requirunt̃ diuerse
dispositiões appropiantes eius materiã ad hoc ꝙ
diuersimode moueat̃ a diuersis agentibus ad di-
uersa. ¶ Tertio. q: cũ pueri mox vt sũt baptizati
habeant caritatem infusam si non haberent mora
les infusas non essent omnes virtutes connexe.
Et si dicat̃ ꝙ essent cõnexe in radice caritatis non
valet. quia etiam carens virtutibus moralibus ac
quisitis cum habeat a natura sua seminaria virtu
tum talium in quib⁹ sunt quasi in radice. similiter
posset dici habere a natura omnes virtutes q̃ pos-
sunt acq̄ri ꝙ modo non ponit̃ ¶ Vñ est scd̃a opio
2. opinio. q̃ ponit ꝙ nõ sunt in nobis aliq̃ virtutes morales
infuse sȝ tñ acquisite: sed iste acquisite nõ sunt ex
solis naturalib⁹ imo acq̄runt̃ virtute virtutũ theo
logicarũ infusarũ ita ꝙ sicut virtute luminis natu
ralis rõnis ⁊ primoꝝ principioꝝ speculabiliũ et
practicoꝝ acq̄runt̃ virtutes q̃ habent̃ ex puris na
turalibus ita virtute theologicaꝝ exercendo p im
periũ caritatis opera virtutũ moralium generãt̃
virtutes morales correspondentes caritati
¶ Et confirmat̃. q: virtus moralis p̄stituit ⁊ con
stituit finẽ i actib⁹ virtuosis. sȝ sup fines moraliũ
acquisitarũ non est nisi vnus finis supernaturalis
ergo caritas que ordinat fines aliarum virtutum
in finem supernaturalem que est deus sufficit cum
Cõtra scd̃aȝ opinionẽ virtutibus predictis acquisitis. ¶ Sed licet isti
multum probabiliter dicant: tamen videtur scd̃m
alios ꝙ morales correspondentes caritati infun-
dantur cum ea primo propter connexionem virtu-

tum cum caritate que connexio vt predictum est
non solum requirit virtutes scd̃m esse inchoatiuũ
⁊ in sua radice que est caritas scd̃m seipsas.
¶ Scd̃o. q: nuda potentia appetitus sensitiui in
quo sunt saltẽ quedam virtutes morales non ita
proportionata est ad mediũ qd̃ caritas statuit in
passionibus nec voluntas nuda absq; virtute mo-
rali ita pportionata ad mediũ qd̃ statuit caritas i
talib⁹ nec p consequẽs predicte potentie nude vir-
tutibus moralibus sunt ita proportionate impe-
rio ⁊ motui caritatis sicut sunt proportionate im-
perio ⁊ motui quo moueretur scd̃m dictamen ra-
tionis naturalis. sed inconueniens ⁊ irrationale
videtur ꝙ deus instituat hominem in eẽ grẽ min⁹
proportionatuȝ ad exeq̃nda illa que requirit cari
tas exercere in adulto q̃ instituatur in esse nature
ad exequẽda illa que rationalis dicat cum illa i q̃-
bus homo agit scd̃m imperium caritatis sint sibi
magis necessaria q̃ ea que agit ex ipso rõis vt po
te magis necessaria saluti: qd̃ non videt̃ probabile
ꝙ cum caritate maneant potentie que nate sunt ca
ritati obedire mediantibus virtutibus immo ma
gis debẽt infundi cum caritate. ¶ Tertia. q: aliq̃ 3.
de nouo conuersi a mala ⁊ valde peruersa vita ad
bonaȝ vitã quãdo adhiberet mag̃nũ conatũ i sua
conuersione ⁊ multũ conuertunt̃. sunt prompti ad
oĩa q̃ precipit caritas nec aliquã difficultatẽ pati-
unt̃ siue ex parte appetitus sensitiui/ siue aliunde
⁊ bñ inueniunt̃ plures tales. si ergo signũ habendi
habitũ ẽ operari delectabilit̃ et absq; difficultate
seq̄t̃ ꝙ tales hñt virtutes morales nec pñt eas
hr̃e nõ infusas cum exercuerũt se i malis actibus
ꝙ aũt in aliquib⁹ de nouo caritatẽ recipientib⁹ ma
net difficultas ad opera virtutũ moraliũ hoc ẽ nõ
preparãt se nisi tepide et adhibant debilẽ conatuȝ
respectu alioꝝ. ⁊ ideo virtutes tales eis infundũt̃
s̄m eẽ remissum nec sufficiũt ad excludendũ pfectẽ
dispositionẽ cõtrariã ¶ Ad rationẽ dicũt ꝙ habȝ
sup fines ad quos inclinant morales acquisite non
sit nisi vn⁹ finis supnaturalis vltĩ⁹: sunt tñ plures
fines supnaturales pprĩq̃ s̄m naturam moraliũ in-
fusarũ q: mediũ qd̃ tenet vnaq̃q; virtus moralis i
fusa est supernaturale ⁊ sup pportioneȝ nature q̃
tum ad hoc ꝙ in illud homo non tenderet nisi ad-
iut⁹ aliquo dono supnaturali sicut nec potest in a-
ctũ meritorium aliquis absq; caritate.
¶ Vnde est tertia opinio doctoris nr̃i habẽs tres 3. opĩo q̃ẽ
conclusiones. scti tho. i.
¶ Prima conclusio ẽ ꝙ preter morales virtutes 2. q. 63. ar.
acq̄sitas oȝ ponere morales infusas. quia in omni 4. et q. de
habente caritatem oportet ponere habitus sine q̃- v̄tie. in cõi.
bus non possit prompte faciliter ⁊ firmiter opera- arti. 10.
ri illa que sunt necessaria ad salutem: nec eẽt perfe 1. cõclusio
ctus in ciuilitate diuina ⁊ christiana cum per cari-
tatem sit homo perfectior ciuis ecclesie q̃ per vir-
tutes politicas ciuis ciuitatis mundane et per ca
ritatem possit oĩa necessaria faciliter. q: et omnia
imanta facilia ⁊ delectabilia ⁊ prope nulla facit a-
mor. sed si aliquis qui non habet virtutes acquisi
tas baptizatur vel iustificetur illo instanti habet
caritatem ⁊ p cõsequẽs facile potest operari neces
saria ad salutem inter que non solum ẽ diligere de
um sed concupiscere ⁊ opari moderate q̃ nõ possũt
magis fieri a caritate sine virtutib⁹ infusis q̃ cari
tas possit imperare actum fidei vel spei nisi illis
exequentibus. quia non sufficit esse habitum di-

ponentē ad bene imperandū nisi sit habit⁹ disposi
tionis ad prompte obediēdū ꝙ dispositionē facit
habitus formaliter ꝛ positiue nō effectiue.
¶ Item sine acq̄sitis non esset homo perfectus i
humana ciuilitate ꝫ similiter nec sine infusis in di
uina. ꝫ cum caritate infundunt̄ morales vt appeti
tus prompte et faciliter obediat fini caritatis ali-
ter non plus poterit caritas ꝯcupiscere vel irasci
debite sine temperātia vl' fortitudīe ꝙ credere vel
sperare sine fide et spe infusis.
2 ¶ Secūda cōclusio ē ꝙ morales infuse differunt
nō solū nūero sꝫ specie ab acq̄sitis: qꝛ licꝫ de⁹ possꝫ
infundere easdem specie cum acquisitis cū ille q̄s
ſm legem communē infundit differūt. qꝛ non ē mi
nor distinctio ex pte mobiliū ꝙ motoꝝ sed cū mo-
rales acquisite faciant appetitū obedibilem rōni
inferiori regulate scd̄m leges tēporales: qd̄ est p
habitū acquisitū ꝛ naturalem cognitionē infuse/
faciūt esse obedibilem rationi superiori. i. mouēti
ſm leges eternas ꝙ est scd̄m habitū infusum fidei
vel aliā cognitionē supnaturalē. cū igit̄ rō mouēs
alio fine ꝛ habitu moderet̄ appetitū ꝓpter tpalia
alio propter eterna bona vel mala. ꝫ sicut in rōne
cognitio natural' et supnaturalis differunt' specie
quo ad hītum sicut et in appetitu habitus quo o-
3 bedit vni et ille quo aliā. ¶ Tertia conclusio est ꝙ
non habens molestiam passionū habet habitū mo
ralem acquisitū. qꝛ qui sepe domuit passiones non
ita sentit eas vt prius licet contingat per accidēs
dyabolo inflammāte vel occasione temptationis
occurrēte pati grauē molestiā vt benedictus q̄ se i
spinas ꝛ vrticas proiecit sed habens habitū īfusū
nichilomin⁹ moleste ꝛ difficultates sustinet sed ex
fortiori inherentia ad finem facilius superat gra-
uem temptationem ꝙ alius leuem. ¶ Vel potest
dici ꝙ sicut graue p se quidem faciliter fertur de-
orsum sed p accidēs potest totaliter impediri vel
retrahi ne faciliter descendat sic habens virtutem
moralem acquisitam vel infusam p se quidem ra-
tione potentie non patitur in actu illius virtutis
difficultatē nec tristiciā sed p accñs fit sicut tenex
a principio exercitatus in castitate potest habere
tantā oportunitatem viciū puta si sit solus nudus
per noctem cum muliere ꝙ valde difficile erit sibi
continere etiam per virtutem dudum acquisitam
¶ Afferunt aūt aliqui cōtra hoc quatuor instā
4. instātie ꝯtra dicta. tias que recitabunt̄ soluendo Prima talis ē incli
natōes cōtrarie nō insūt simul eidem sed habenti
1 caritatem inest inclinatio frequēter ad peccatū:
vt patet i stimulo carnis pauli. ꝫ talis non habet
virtutem moralem que inclinat ad oppositum.
¶ Solutio q̄sꝗ forme habent oppōeꝫ ꝛ in se ꝛ in
suis effectibus ad quos inclinant. ꝛ iste non se cō
Solutio. patiunt̄ vt calor ꝛ frigus neꝗ in gradu remisso ne
ꝗ intenso. q̄sꝗ habent oppositionem non in se sed
in suis effectibus non p se sed per accidens sicut q̄
litas quam adamas imprimit ferro supposito in
clinat ferrū sursum per accidens qꝛ adamas ē sur
sum per se enim inclinat ad amātem ad oēm dfam
positionis grauitas aūt deorsum et tales forme i
suis essentiis se compatiuntur sed in suis actibus
fortior superat/ alia vero cedit. sic etiam appetit⁹
sensitiuus inꝙtum organum est graue inclinatur
deorsum sed ratiōe delectabilis apprehēsi ꝙ est sur
sum inclinatur illuc. ꝛ sic est in proposito. qꝛ virt⁹
moralis non per se opponit̄ appetitui sensitiuo si-

cut nec accidens subiecto vel forma materie. nec
iterum actualis inclinatio vtriusꝗ habet opposi-
tionem nisi per accidens. vere enim per se inclinat
ad bonū rōnis appetitus ad bonum sensus. h̄ aūt
non per se habēt oppositionē sed per accidēs/ inꝙ
tum accidit ꝙ bonuꝫ sen sibile quandoꝗ et nonsē
per impedit bonum rationis. vnde sicut ferruꝫ de-
scendit q̄ñ grauitas preponderat qualitati adamā
tine. sic appetit⁹ fertur in vicium cū preponderat
virtuti morali acquisite vel infuse. ¶ Preterea 2
habitus viciū ꝛ virtutis non se compatiuntur. sed
habens caritatem quandoꝗ habet habitum viciū
vt videt̄ sicut patet in concubinario nouiter con-
uerso qui inclinatur determinate ad concubinam
suam plusꝙ ad aliam. ergo iste non habet castita-
tem infusam. ¶ Solutio etiam si non esset casti- Solutio
tas infusa sola caritas expellit habituꝫ vicii vt hꝫ
rationem culpe sicut lux tenebram. dico ergo ꝙ cō
cubinarius nouiter conuersus statim cuꝫ habet ca
ritatem habet etiam castitatem infusam ꝛ p conse
quens purgatur ab habitu luxurie vt est culpa: nō
aūt vt est pena vel dispositio ad peccatum: sicut di
cim⁹ de originali qd̄ manet post baptismū i fomite
¶ Preterea vnum vni opponitur tm̄ sed vna ē itē 3
perantia cui opponitur tēperantia acquisita ꝛ in-
fusa. ergo vtraꝗ est vna virtus ꝛ sic de aliis mora
lib⁹. ¶ Solutio moralis acquisita opponit̄ vicio Solutio
vt est contra bonum rationis naturalis sed infusa
vt est contra bonum rationis lege diuina regulate
¶ Preterea virtus non solum opponitur vicio ra 4
tione culpe ꝛ virtutis sed etiam ratione inclinati
onis que sunt ad contraria. sicut enim grauitas et
leuitas opponuntur non solum ratione sui sꝫ rōne
contrarietatis motuum ad q̄s inclināt sic tēpātia
et intemperantia opponunt̄ nō solū ratione deformi
tatis ꝛ perfectionis habituū in se sed etiam inꝙtū
inclinant ad contraria. vnde virtus moralis acq̄
sita non solum expellit viciū oppositum vt viciuꝫ
sed etiam vt inclinatum est. sicut aūt scientia infu
sa subito expellit omnē ignorātiā negationis ꝛ dis
pōis quā expellit successiue sciētia acq̄sita. sic mo
ralis infusa subito debet expellere quicquid expel
leret acq̄sita. cum ꝫ inclinationeꝫ habitus ꝯtrariꝗ
quā expelleret castitas acq̄sita nō videamus stati
expelli in fornicario nouiter conuerso vr ꝙ ei nulla
castitas infundat̄ vel virtus infusa erit īpfectior
ꝙ acq̄sita et dona erunt min⁹ bona. ꝙ bōa nature
¶ Solutio virtus acquisita qꝛ ex actib⁹ ꝯtrariꝭ Solutio
vicioso habitui acq̄rit̄ tollit funditus habitū vicio
sum et q̄ ad essentiā et quo ad deformitatē. qꝛ viro
ꝗ mō ei cōtrariatur et similiter scientia infusa vel
vlsus miraculose datus ꝑuationē oppositā tollūt
sed moralis infusa nō est eiusdē rōnis cuꝫ nō hītu
vicioso acq̄sita vñ nō opponūt̄ essētie hītus vicio
si sed solum deformitati vñ solā tollit nec tñ ē imp
fectior ꝙ acq̄sita. qꝛ infusa pfecti⁹ inclinat in fineꝫ
suū ꝙ acq̄sita licet ratione habitus quem compa-
titur maiorem difficultatem patiatur.
¶ Quantum ad tertium de mansione in pria sūt
duo modo dicendi. Primi dicūt ꝙ de virtutibus 3. articul⁹.
moralib⁹ possumus loq̄ dupliciter. s. ꝙtū ad actū durā. q. 4.
vl' ꝙtū ab hītū. si ꝙtum ad actū sic nō remanebūt huius dis
in patria cui⁹ ratio ē. qꝛ nulla potentia ꝙtūcūꝗ p
fecta per habitum potest exire in actū: nisi hēat p⁹
obiectum sed obiecta virtutum moraliū non erūt
in patria. ꝫ nō erunt ibi actus virtutum moralium

Maior patet: q2 siue obiectum sit causa p se/ siue sit causa sine qua nō: semp tñ ad actū req̄rit obiectum. Minor patet: q2 obiecta virtutū moralium sunt ɔcupiscētie/ delectatiōes ciboꝝ ꝛ venereoꝝ/ timores ꝛ audacie circa pericula mortis/ distributiones ꝛ cōicationes rerū q̄ veniūt in vsum p̄sentis vite: hec aūt nō erūt i patria. quare. ꝛc. ¶ Si autē loq̄mur de his virtutib⁹ q̄ntum ad habitum/ adhuc pōt esse dupl̄r. q2 virtutū moraliū accipiendo large virtutes morales ꝑut iter eas numeratē prudētia/ q̄dā pficiūt appetitū sensitiuū: vt fortitudo ꝛ tēperātia. Q̄uis apud multos hoc sit valde dubiuz: nec michi ipsi est multū clarū. Quedā vo pficiunt intellectū ꝛ voluntatē: vt prudētia ꝛ iusticia. De illis q̄ pficiunt appetitum sensitiuū si q̄ tales sint: dicendū est ꝙ remanebunt nequaq̄ in patria etiā quo ad habitū. Cui⁹ rō est: q2 subiecto destructo destruit̄ accidēs: sed subiectum taliū v̄tutum scz appetit⁹ sensitiu⁹ destruit̄ in morte cuz sit corporalis virt⁹. ergo ꝛ ipsi habit⁹/ ꝙ si in resurrectione reparetur appetit⁹ sensitiu⁹ aut nō erit idē numero/ ꝛ p ɔñs nec tales habit⁹ si miraculose reparent̄ essent idē numero: aut si essent idem numero/ tñ appetit⁹ q̄ tales habit⁹/ hoc nō esset actione nr̄a: nec ꝑpter hoc posset dici ꝙ p̄cedētes habit⁹ remanerēt. De habitib⁹ autē pficiētib⁹ itellectū et voluntatē/ vt sunt prudētia ꝛ iusticia. dicendū est ꝙ remanebūt q̄ntum ad habitū: q2 si corrūperētur aut hoc esset rōe subiecti qḋ corrūperet̄: aut actione ɔtrarij. nō corruptione subiecti: q2 itellectus ꝛ voluntas sunt potētie incorruptibiles sicut essentia aīe. nec actione cōtrarij: q2 glia nō ɔtrariat̄ pfectioni nature. hmōi autē v̄tutes ad pfectionem nature ptinēt. ergo. ꝛc. ¶ Addunt autē ꝙ non est sīle de xp̄o et de beatis: q2 xp̄s s̄m corp⁹ cui⁹ pfectio est appetit⁹ sensitiu⁹ fuit viator. et ideo nō decuit ꝙ careret pfectionib⁹ quas hn̄t ceteri viatores ꝑpter qḋ debuit habere virtutes morales pficiētes appetitū sensitiuū vel aliq̄d mai⁹ trib⁹ virtutib⁹ mediāte quo posset in act⁹ taliū virtutum. Beati autē ante resurrectionē sicut carent corpe/ ita carēt hmōi v̄tutib⁹. post resurrectionē vo aut nō habebunt: q2 tunc erunt beati s̄m corp⁹: aut si habeāt hoc nō erit q2 p̄cedētes habit⁹ remāserint.

Cōtra durādū obq̄cit doctor. ¶ Sed cōtra primū qḋ dicunt videt̄ ꝙ ois habitus acq̄sit⁹ corrūpit̄ p cessationē actuū. vn̄ dicere ꝙ iusticia ꝛ prudētia acq̄sita nulliū olno actum habeāt in p̄ria/ ꝛ nichil remaneat est absurdū.

S.tho.3. dii.p̄senti. ¶ Unde videt̄ verior opinio thome ꝙ morales acq̄site nullo mō remanēt: q2 frustra essent cū iste sint solum ꝑpter istā vitā moralē. vnde sicut nō remanebit ista vita nec talia q̄ sunt solū ꝑpter vitā aialē sic nec illi habit⁹. Sed infusi remanebunt q̄ sunt i intellectu ꝛ voluntate. Alie in resurrectione cuz corpe reparabunt̄ eedē numero hn̄tes actum circa finē q̄ erit gaudiū de p̄terito nō aūt circa materiā ꝑpriā: ita forte ꝙ aureola virginitatis eliciet̄ ab eadē tēperātia infusa a qua fuit v̄ginitas elicita/ ꝛ aureola martyrij a fortitudine / ꝛ magisterij a prudētia nō theorica: q2 ad vitam actiuā ptinet ꝛ si aliq̄s martyr doctor aut virgo habuerit sil infusas et acq̄sitas: q2 tñ acq̄sitaruz nō est agere ꝑpter deū sicut infusarum a caritate sicut a sua forma directarū. ideo q2 in patria de nullo bono gaudēt nisi vt est factū ꝑpter deū. ideo ad infusas ptinet de illis gaudere in patria/ nō ad acq̄sitas. Et

T

ꝓbat̄ aliter de infusis ꝙ remaneāt: q2 eadē ē grauitas p quā aliq̄d tēdit deorsum ꝛ faciat deorsum quiescere: ita etiā ꝓbabile est ꝙ eadē virt⁹ est q̄ facit bonum eligere/ ꝛ de electo ꝛ obtēto gaudere ꝛ in eo quiescere. sicut igit̄ p virtutē acq̄sitā gaudet homo in hac vita de bono virtutis adepto licz nō durāte qḋ est habitū exire in actum habito obiecto in memoria. sic in patria q̄uis nō sint in re extra passiones ꝛ alia obiecta moralium infusarum ex sola tñ mēoria p̄teritoꝝ exire pn̄t in actū gaudij de preteritis. ¶ Ad argumenta principalia solutū fuit in primo articulo. ¶ Questio secūda.

Ecundo q̄rit̄/ vtrum virtutes causent̄ in nobis ex actib⁹. Et videt̄ ꝙ nō: q2 cōtinētia est aliquid min⁹ virtute vt patz ex.7 ethicoꝝ. sed null⁹ pōt esse contināes nisi ex dono dei scḋm illud Sap̄ 8. Nō possum esse ɔtinēs nisi de⁹ det. ergo multo minus pōt aliq̄s esse virtuosus nisi ex dono dei. hoc autē non esset si virtutes causarent̄ ex actib⁹. ergo. ꝛc. Primum

¶ Itē pfecti⁹ non sumit originē a min⁹ pfecto: sz virtutes sunt pfectiores actibus p̄cedētib⁹ ipsas. ergo nō causant̄ ex eis. Maior patet ex.9 metaphisice. Minor ꝓbat̄: q2 causa est pfectior effectu: sed virtutes sunt causa actuū sequētiū q̄ sunt magis pfecti q̄ act⁹ p̄cedētes virtutē: ergo virtutes sunt pfectiores actib⁹ sequētibus/ ꝛ fortiori rōne actib⁹ p̄cedētib⁹: q2 qḋ est pfectius pfectiore/ est pfecti⁹ min⁹ pfecto: Secundū

¶ In contrarium arguit̄: q2 s̄m Dionysiuz bonū est potentius q̄ maluz: sed ex malis actib⁹ generat̄ habit⁹ viciosus. ergo fortiori rōne ex actib⁹ virtuosis generabunt̄ habit⁹ virtuosi. ¶ Ad idez est qḋ dicit ph̄s.2.ethicoꝝ. In oppm̄.

¶ Respōsio. Ad euidentiā q̄stionis ꝛ distinctionis ꝛ materie virtutum moralium duo vidēda sunt. Primo/ illud qḋ p̄mo p̄ncipaliter q̄rit̄. s. an virtutes causent̄ ex actib⁹ ꝛ quō. Secūdo de medio virtutū quo ad actum ꝛ habitum ¶ Quātum ad primū. Primo ponent̄ dicta aliorum. Scḋo inquiret̄ de ipsis. ¶ Proponunt igit̄ q̄dā circa q̄stionē istā vidēda duo. Primuz est/ an virtutes morales ꝛ itellectuales quas homo potest attigere ex puris naturalib⁹ causent̄ ex actib⁹ nostris. Scḋm est/ p quē modum causent̄ ex ipsis Durādus q.2.hui⁹ ḋ.

¶ Quātum ad primum patet dupl̄r ꝙ tales virtutes causant̄ ex actib⁹ nr̄is. Primo sic. p̄ncipia opatiua q̄ nō insunt nobis a natura/ sed ex acq̄sitione causant̄ ex actib⁹ nr̄is: sed virtutes tā intellectuales q̄ morales sunt q̄dā principia opatiua que nō insunt nobis a natura sed ex acq̄sione vt ꝓbatum fuit pri⁹. ergo causant̄ ex actib⁹ nr̄is. Maior patz ex.2.ethicoꝝ. hec est eñ differētia iter p̄ncipia innata ꝛ acq̄sita: q2 p̄ncipia inata p̄cedūt actus nec ex ipsis acq̄runt̄. Uisus eñ p̄cedit videre/ nec per videre acq̄rit̄ visus. Sed p̄ncipia acq̄sita sequuntur actus ꝛ ex ipsis acq̄runt̄. fabricando eñ fabri fimus/ ꝛ sic de aliis vt ibidē dr̄. et sic patet maior. sequit̄ ergo cōclusio. ¶ Itē cōsuetudo habet vim nature/ sicut dr̄ libro de mēoria ꝛ reminiscētia. ergo s̄m quādā ꝓportionē/ ꝓnitatē/ ꝛ facilitatē quā habent naturalia s̄m se ad suas opationes naturales talē q̄tū possunt acq̄runt potētie rōnales p ɔsuetudinē: sed ꝓnitas ista vel facilitas ad operādum nō est aliud q̄ virtus moralis vt itellectua-

lis: p quã de facili põt quis exire in actũ cõuenientem. ergo p cõsuetudinẽ actuũ talis pnitas z facilitas q̃ realiter est virt⁹ acqrit in nobis. ¶ Ex hoc cõcluſũt quidã duas ɔclusiones. Prima est q̄ p nõ opari nõ põt in nobis causari habit⁹ viciosus. Scda est q̄ omne pctm̃ reqrit aliquẽ actũ. Ratio primi est: qz effectus positiu⁹ requirit causam positiuã: sed oĩs habit⁹ nõ solũ virtuosus sz viciosus est aliqd positiuũ. ergo reqrunt causam positiuã: sed non opari nõ est aliqd positiuũ. ergo. zc. Rationẽ secũdi assignãt: qz sĩle videt esse de vicio et habitu vicioso. et ideo sicut habit⁹ viciosus est aliqd positiuũ: ita viciũ vel pctm̃ vt dicũt. Et iterũ: qz de rõne pcti est q̄ sit volũtariũ: sed nihil est actu volũtariũ nisi rõe act⁹ volẽdi. ergo in oĩ pctõ reqrit aliqs act⁹ saltẽ iterior: qd etiã verũ ẽ sm istos in pctõ omissiõis: qz in illo sp ẽ act⁹ volẽdi siue explicite siue implicite. Explicite qdẽ / qñ actus volẽdi directe fert sup negationẽ actus debiti: vt cũ aliquis actu cõsiderãs q̄ tenet ire ad ecclesiam / vult nõ ire pl⁹ diligẽs aliquã aliã occupationẽ. Implicite autẽ qñ aliqs cõsiderãs q̄ tenet ire ad ecclesiam / siue p oblitionẽ siue p aliã causam occupat se in talib⁹ vnde ɔtingit eũ nõ ire: talis implicite dr velle nõ ire inquantũ vult illud ad qd sequit non ire ad ecclesiam. ¶ Prima istarũ ɔclusionũ vera ẽ vt credo: et rõ q̃ ad eã adducit ẽ bona. Sed scda cõclusio nõ videt vera. et qz in secũdo libro dictum fuit de hoc: ideo sufficiat respõdere ad rõnes eorũ. Cũ em̃ dr q̄ sĩle est de vicio z habitu vicioso / dicendũ q̄ nõ est verũ: qz oĩs habit⁹ viciosus aliqd positiuũ est ex hoc q̄ habit⁹ est. viciũ autẽ cõsistit in carẽtia alicui⁹ boni debiti: et qz bonũ debitum est tã actus q̃ rectitudo ei⁹: ideo pctm̃ consistere põt nõ solũ in carẽtia rectitudis in actu: sed in carentia ipsi⁹ actus. pmũ est in pctõ cõmissionis. secundũ in pctõ omissionis. ¶ Qz dr postea q̄ nichil est volũtariũ nisi rõne act⁹ volẽdi cadẽtis super ipsum. Dicendũ est q̄ si volũtariũ accipiat p eo qd est in potestate volũtatis q̄ sufficit ad rõnẽ pcti: sicut aliqd est voluntariũ hoc est in potestate voluntatis absq3 hoc q̄ actus volũtatis cadat super ipsum / qd patet: qz nichil est magis in potestate volũtatis quantũ suũ velle liberũ: z tñ nõ oportet q̄ hoc sit p aliũ actũ volũtatis cadentẽ sup ipm alioqn nũq̃ in actu volũtatis esset pctm̃ nisi esset ibi actus reflex⁹ quo volum⁹ nos velle / qd est falsum est ergo in potestate voluntatis oĩs actus z priuatio respectu illoꝝ obiectoꝝ respectu quoꝝ voluntas nõ habet necessariã dẽminationẽ. et hoc sufficit ad hoc q̄ talis actus vel puatio ei⁹ sit pctm̃. et sic p3 pmũ. ¶ Quantum ad scdm sc3 quõ virtutes causent ex actib⁹ nris / sciẽdũ est q̄ aliqd dicit fieri p aliqd tripłr. Uno mõ p actionem: sicut aqua dicit calefieri p calefactionẽ. Alio mõ sicut p pncipium actiuũ: sicut aqua calefacit p calorẽ ignis calefaciẽtis. Tertio mõ sicut p principiũ passiuũ: sicut terra dicit figurari p quãtitatẽ vel p mollitiem. Dicendũ ergo q̄ virtutes intellectuales nõ generant p actus: sicut p actiones q̃ pducant mõ quo dr aqua calefieri p calefactionẽ: nec sicut per pncipium actiuũ sed solũ sicut p pncipiũ passiuũ modo quo inferi⁹ exponet. ¶ Primũ pbãt aliq sic. pductio vel est idẽ re cũ termino pductionis / vel differt ab eo. Si sit idẽ cũ intelligere z appetere q̃ sunt actus intellect⁹ z appetit⁹ nõ sunt idẽ cũ habitibus intellectualib⁹ z moralib⁹ / alioqn manẽtibus habitib⁹ semp esset homo sub actu itelligẽdi z appetẽdi. ergo patet q̄ isti actus nõ se habẽt ad habit⁹ vt pductiões eoꝝ. Si autẽ pductio differat a termino pductiõis / adhuc idẽ sequit q̄ impossibile est ponere aliquã pductionem q̃n forma ad quã terminat de nouo acqrat vel saltẽ intẽdat sicut impossibile est esse calefactionẽ q̃n oporteat calorẽ fieri vel pri⁹ factũ intẽdi: sed in habẽte virtutes pfectas cõtingit istos actus esse absq3 aliq̃ istoꝝ. ergo nõ se habẽt ad habit⁹ vt ipsoꝝ pductiones. Ista autẽ rõ quantũ ad primũ membrũ diuisionis deficit: qz ponẽtes q̄ pductio sit idẽ cũ termino cõcedũt q̄ termin⁹ actionis manet in subiecto transeunte actione: nec oportet tãdiu manere actionẽ q̃diu manet terminus: qz nõ dicunt q̄ pductio z termin⁹ sint idẽ nisi put termin⁹ est in fieri. z isto mõ diceret q̄ intelligere z velle sunt simul cũ habitibus q̃diu habitus sunt in actu fiẽdi. Scdo pbat idẽ sic. impossibile est quacũq3 virtute fieri calorẽ nisi p calefactionẽ. ergo si intelligere z velle se habẽt ad virtutes itellectuales z morales vt pductio ad terminũ pductionis quẽadmodũ calefactio est pductio caloris / ipossibile esset quacũq3 virtute fieri tales habit⁹ nisi p itelligere z velle. Istud autẽ est falsum: qz virtute diuina possibile est aliquos tales habitus fieri in nobis absq3 itelligere z velle. sicut em̃ fides infusa fit in nobis sine istis / sic possent z alij habit⁹ fieri. ergo tales actus nõ se habẽt ad habitus sicut pductiones eorum. ¶ Qz autẽ hmõi virtutes nõ causent p act⁹ sicut p principiũ actiuũ p3: qz aut hit⁹ causaret imediate p act⁹ / vel mediate. nõ imediate: qz tũc aliq̃ actio terminaret imediate ad habitũ / z cum illa actio esset / alteratio seq̃ret: q̄ ad dispositiones et habitus esset alteratio imediate / cui⁹ oppositum pbat phs ex intẽsione. 7. phisico. Nec mediate: qz dare illud quo mediãte act⁹ causant habitũ nõ poteris. Nõ em̃ facile est ipsum fingere. igitur act⁹ non se habẽt ad habitũ vt principium factiuũ. Restat ergo tertiũ sc3 q̄ se habeãt vt principiũ passiuum / de quo etiã distinguũt q̄ principiũ passiuũ vocari põt pprie illud qd recipit: sicut cera est principiũ passiuum respectu figure quã recipit. qñq3 vero dispositio sm quã recipit: sicut mollicies in cera est pncipium recipiẽdi figurã passiuum. Primo mõ act⁹ nõ sunt pncipium receptiuũ habituum: sed potentie alioqn abeuntib⁹ actib⁹ nõ remanerẽt habitus. Sed scdo mõ act⁹ sunt pncipiũ passiuum respectu habituũ sicut dispositio pma nõ qdẽ necessaria in esse sicut q̃litas est necessaria in cera ad receptionem figure: qz ad hoc seq̃ret q̄ habit⁹ non possent esse in potẽtia nisi p̄sentib⁹ actib⁹: sed sicut dispositio necessaria pmo ad fieri habitũ: vt mollicies in cera ad dispositionem figure: nisi illud qd causat mollicie cere / nõ oportet q̄ causet figurã: sed illud idẽ qd causat actũ causat habitũ ordine quodam sicut illud qd causat in aqua calorem / causat in ea raritatẽ ordine quodã / z nõ vt q̃dã putãt calor aq̃ causat ei⁹ raritatẽ. quãto em̃ aliq̃ potẽtia reducit frequẽti⁹ in actũ / tãto reddit magis disposita z pnior ad recipiendũ cõsimilẽ actũ. Hec autẽ dispositio vel pronitas seu facilitas est habit⁹. ppt quod illud idẽ qd causat actus z frequẽtiam eoꝝ causat habitũ p ɔsequẽs. ¶ Ad primũ argumentũ dicẽdum q̄ deus nõ solũ dat ɔtinẽtiã sed oẽs virtutes Ad rões añ oppõm

nō tñ imediate sed actib⁹ mediantib⁹ et ṗncipijs
Ad scdm. actuū loquēdo de virtutib⁹ acq̄sitis. ¶ Ad aliud
dicendum q̄ pfectius nō sumit originē ab impfe=
cto tāq̄ a ṗncipali ṗncipio effectiuo sit. act⁹ autē
nō est principiū habit⁹/nec ecōuerso: sed in genere
principij passiui p modū dispositionis pōt pfectū
sumere originē ab impfecto et ecōuerso/sicut q̄daȝ
dispositiones accidētales ṗcedūt formā substan=
tialē in materia: et q̄dā sequunt̄. et sicut forma sub
stātialis sumit originē a dispositionib⁹ ṗcedētib⁹
que sunt impfectiores: et dispositiones sequentes
sumunt originē a forma substātiali q̄ est pfectior.
similiter habitus sumit originē ex actib⁹ ṗcedēti
bus: et ab habitib⁹ seq̄ntes act⁹. et totū hoc ē in ra
tione dispositionis. Quis posset dici s̄m tenentes
q̄ actus sint principiū actiuū effectiuū habituum
q̄ semp act⁹ sunt pfectiores habitibus. nec obstat
q̄ habitus sint principiū actiuū sequētiū q̄ sunt p
fectiores ṗcedētib⁹: q2 nō sunt principiū eoꝝ effe
ctiuum sed solū passiuū p modū dispositiōis vt di
ctum est. et istud est necessariū s̄m illā opinionem
q2 in causis eq̄uocis nō ē reciprocatio saltē in eo
dē subiecto. si eñ calor in aqua causaret raritateȝ
in ea/ nō esset possibile q̄ raritas causaret calorē
in eodeȝ. et similiter si actus causaret effectiue ha
bitus/impossibile esset q̄ habitus causaret effecti
ue sequētes actus/cū habit⁹ et act⁹ sint diuersaruȝ
Inquirit doctor de dictis du=randi. rationū. ¶ Inq̄rendo autē de dictis vidēda sunt
tria Primo q̄ habit⁹ causant̄ p act⁹. Scđo p quē
modum. Tertio/quō ecōuerso habitus est causa
actus. ¶ Primum experiētia docet q̄ p frequen
tiā actuū experit̄ hō se habere pnitatē et facilita=
tē in faciēdo: q2 qđ pri⁹ cū difficultate et cū tristi=
cia faciebat: nūc delectabiliter facit: sed hoc est si
gnum habit⁹ generati scȝ fieri in ope delectationē
et hmōi. ergo. &c. Et hoc est etiā verū q̄ ex cessa=
tione actuū pōt habitus corrūpi non tñ generari
q2 generatio habitus tanq̄ effect⁹ positiu⁹ requi
rit causaȝ positiuā quā nō req̄rit remissio nec cor
ruptio q̄ sunt effect⁹ priuatiu⁹. ¶ Circa secunduȝ
Prima cōclusio alioꝝ q̄ habit⁹ nō causat̄ p actū
sicut p pductionē/vt calor p calefactionē. vera est
q2 qualitas vna nō pducit̄ in aliā sicut p pductio
nem: sed solū sicut p principiū pductiuū: sicut ca=
lor p calorē/et lux p lucē: aut passiuū: sicut lux per
dyaphanitatē causat̄ passiue. pductio eñ ppriē ē
actio vel passio p̄dicamētaliter a qualitate disti=
cta. sed intellectio et electio/ sicut appetitio sunt
quedā vere et reales qualitates. si eñ calere est q̄=
dam vera res puta calor in tertia specie qualita=
tis ṗter actionē q̄ est calefacere/et ṗter passioneȝ
q̄ ē calefieri. Unde siue differat ab istis re siue nōt
in se tñ est q̄dā res absoluta. sicut lucere et lux/ et
hmōi. ita multo magis cognoscere/sentire/ intel=
ligere/velle/appetere: sunt vere q̄dā q̄litates. sen=
tire eñ sensus/vel itelligere intellect⁹: sicut luce=
re est lux vt illi dicunt: q2 lucere ad luceȝ/ et calere
ad calorē se hñt sicut effect⁹ formalis ad causam
formalē: q̄ non dicunt diuersas res spē: sed sentire
ad sensum/intelligere ad intellectum se hñt sicut
forma ad subiectum/pfectio ad pfectibile: q̄ diffe
runt spē et re est igit̄ intellectio et appetitio quali
tas disticta ab habitu cognitiuo et appetitiuo. er
go nō est pductio illi⁹ sed magis pductiuum seu
dispositiuū tñ ad illud. ¶ Secunda cōclusio est
dubia et ratio nō cōcludit. cōcedā eñ q̄ habit⁹ cau

sat̄ imediate ab actu/et q̄ est q̄dā actio q̄ imedia=
te terminat̄ ad habitū. sed ppter hoc nō sequit̄ q̄
alteratio sit ad habitū sed simplex actio. sicut eñ
ipsa intellectio pducit̄ p actionē q̄ est intellectio
nec est actionis actio ifinitū: sed ipsa qualitas ab
soluta q̄ vocat̄ intellectio/ pducit̄ p actionē p̄di=
camentalē q̄ pōt intelligefacere/et passionē q̄ ē in=
telligefieri: vt virt⁹ p virtuefactionē/quis non sit
nomen vsitatū. licet eñ ois alteratio sit actio/nō
tñ cōuertit̄: q2 alteratio ppriē dicta nō est p actio
nē p quā forma pducit̄ nisi cū alia cōtraria expel
lat̄. vnde illuminatio nō est alteratio p se sed sim=
plex pductio: q2 celū est illuminabile qđ tñ est ial
terabile/quis illuminatio aeris sit alteratio p ac=
cidens: q2 scȝ cōsequit̄ eam calefactio et desicca=
tio q̄ expellit formas cōtrarias. ¶ Itē alteratio
est motus cōtinu⁹. Itē est a cōtrario in cōtrariū.
modo pductio habit⁹ nō est a cōtrario in ꝯtrariū
nec expellit aliud nisi p accidēs si scȝ iuenit habi=
tum cōtrariū: tūc eñ magis impedit̄. Itē ei⁹ intē
sio nō est p motū cōtinuū sed p mutationē subitā:
et ideo nō est illa pductio alteratio. ¶ Tertia cō
clusio est etiā dubia/et pbabilit̄ posset dici q̄ imo
act⁹ est ṗncipiū effectiuū/ quis eñ nō ppriē pos=
sit dici vnus act⁹ esse causa actiua alteri⁹: q2 act⁹
primus pri⁹ desinit esse q̄ act⁹ secund⁹ icipiat esse.
Nichil autē agit qñ nō est/loquēdo de actiuo im=
mediato: tñ hoc nō ipedit actū efficere habitum:
q2 sicut act⁹ sequēs stat cū habitu a quo elicit̄: sic
nichil phibet actū generātē habitū stare aliq̄diu
cū eo: imo necesse est q̄ ois act⁹ quo habit⁹ intēdi
tur sit cū eo: et pari rōne primus act⁹ cū ṗmo gra
du stetit ṗmo istāti saltē/ et secūdus cū duob⁹ gra=
dibus/et sic de singulis. ¶ Itē nō videt̄ sic se hře
actus ad habitū sicut mollicies ad figurā. nō eñ
p mollificationē dt cera figurata imediate/sed so
lum est disposita ad figurationē. vnde oportet ad=
huc dare figurantē illū vel aliū: q̄ nō mediāte mol
lificatione/sed imediate figurat: sed p frequenter
operari nō dt hō disposit⁹ esse ad hoc q̄ fiat in eo
habit⁹: imo p hoc fit habituat⁹ et habēs habitum
ita q̄ p frequētiā operū imediate causat̄ habitus
Ita q̄ sicut ignis calefaciendo rarefacit aquā sic
q̄ calefactio est principiū effectiuū rarefactionis
Sic in pposito: q2 ergo negāt calorē ipressuȝ cau
sare raritatē effectie: videt̄ posse iprobari ex hoc
q̄ licet calor imediate habeat calefacere/nō rare=
facere: tñ qñ subiectū est rarefactibile/nō calefa=
ctibile: calor rarefacit/nō calefacit: et sic est q2 ca=
lidū pōt q̄dē ampli⁹ calefieri sed non distrahi a se=
ipso: sed calor pri⁹ nitit̄ se cōseruare et augmētare
in subiecto pprio q̄ multiplicare in alieno. Unde
ad sui cōseruationē ppriū subiectū desiccat et ra
refacit. Ex quo eñ est ibi vis actiua raritatis et
passiua/nō est rō quare nō rarefiat a se. ita et etiaȝ
in pposito pōt dici de actu respectu habit⁹. ¶ De
secūdo videt̄ pbabile q̄ habit⁹ est causa act⁹ seq̄ē
tis dispositiua passiue ppter illa q̄ dicti: et q2 pfe=
ctio pportionat̄ pfectibili/illo ergo mō quo potē
tia est actiua vel passiua/et habit⁹ eodeȝ mō. si eñ
potētia esset passiua/actus cui⁹ habit⁹ esset actiu⁹
tunc habit⁹ esset potētia p se actiua et nō habitus
tñ. si rursum potētia esset actiua respectu alicui⁹
actus respectu cui⁹ habit⁹ nō esset actiu⁹ sed passi
uus/nō ꝯgrue disponeret: imo vt supradictum est
cū agere sit pfecti/et magis agere magis perfecti

1.opinio Alexādri. gat creaturā. ¶ Quantū ad primū sunt tres opi
niones. Primi dicunt q res habēt ab eterno mo
dū eēndi realē potētialē extra deū dicentes q di
uisio entis in ens actu ꝛ in potētia est diuisio eius
dem rei sm diuersos modos reales. ita q vnus mo
dus realis ē esse in actu. ꝛ alius est eē in potentia
res aūt comprehēdit vtrūqꝫ modū. ¶ Q aūt ita
sit. s. q isti modi sunt duo modi reales diuersi ab
inuicē pbāt. supposito qdē q esse i actu dicat mo
dū realem. ꝛ supposito q modus essendi in poten
tia nō sit idē cū mō existēdi in actu. Unde pbatio
eorūdem tendit in hoc q modus exñdi in potētia
vi creature anteqꝫ creenꝫ sit quidā modus realis
hoc dicto probāt quadrupliciter ¶ Primo sic. qꝛ
1 inter deū intelligentē et creaturā intellectā est re
latio realis ab eterno. qꝛ inter cognoscens et cog
nitū: ꝛ potentiā ꝛ obiectū est relatio realis. sed re
latio realis nō ē aliqd nisi ad aliquod reale. ergo. ꝛc.
ꝛ eadē ratio est quā quidā faciunt q ydeatum dꝫ
realiter ab ydea. sed ydea est eterna. ergo. ꝛc.
2 ¶ Scdo sic. qꝛ res sunt in gñe ab eterno. sed eē in
3 genere dicit eē reale nō nisi potētiale. ergo ꝛc. ¶ Ter
tio sic. qꝛ hō anteqꝫ eēt aut habebat q eēt possibiꝫ
ex natura rei plusqꝫ chimera: aut non. si non. ergo
nunqꝫ potuit fieri. si sic. ergo realitatē habebat p quā
erat possibilis. Dices q verū est q habebat reali
tatē p quā erat possibilis. sed illa realitas est po
tētia agētis. ¶ Contra. quero vtrū illud quod dicit
habere hāc realitatē erat aliqd reale / aut nichil. si
nichil: sequiꝫ q nichil sit aliqd reale. si erat reale /
habeꝫ ppositū. s. q homo anteqꝫ fit / sit aliqd reale
4 ¶ Quarto sic: qꝛ aut esse creature anteqꝫ fit dicit
aliqd esse reale / aut nō. si sic / habeꝫ ppositū. si nō /
videꝫ q diuisio entis realis i actū ꝛ potētiā sit di
uisio in esse rei ꝛ eē rōnis. hoc aūt est icōueniēs. ergo
Contra opiniones ꝛc. ¶ Cōtra autē istā positionē arguūt aliq quadru
pliciter. Primo sic: qꝛ quecunqꝫ sunt eadē p essentiā
in tertio sunt inter se eadē ꝛ pcipue de absolutis
habet veritatē in quacunqꝫ natura creata vel increa
ta: sꝫ sm te vnusqꝫ istoꝝ modorū sunt res ipsa p
essentiā cuius sunt modi. ergo inter se sunt idē ꝛ vnus
realiter ꝛ essentialiter est alius / ꝛ p ɔsequens non
sunt distincti numero sm rē. Scdo sic. qꝛ isti duo
modi aut sunt due res / aut nō. si sunt due res qua
rū vna nō ē alia / ꝛ sunt due res creabiles vel crea
te: oportet q qlibet earū habeat modos / modum
entis in actu / et modū entis in potētia: ꝛ quilibet
est creabilis. ꝛ sic abijciꝫ in infinitum. ergo. ꝛc. Si
non sunt due res: nō habent distinctionē realem.
Probatio: qꝛ differre realiꝫ / est differre diuersis
realitatibus quarū vna nō est alia: sed vbi sunt due
realitates diuerse abinuicē sunt due res distincte
realiter. ergo. ꝛc. Tertio sic: qꝛ sicut se habet crea
tū in actu ad creabile: ita anichilatū i actu ad ani
chilabile: sed sm te creatū in actu ꝛ creabile dicūt
diuersos modos eiusdē rei. ergo similr anichilabile
et anichilatū dicūt diuersos modos eiusdē rei. ꝛ
certum est q non sunt alterius rei nisi anichilabi
lis sm quā aliquid diciꝫ in potentia / ꝛ anichilatū
in actu. Tunc quero de isto modo quo aliquid est
anichilabile anteqꝫ sit anichilatū / aut est aliquid /
aut nichil. si aliquid / sequiꝫ q aliqd sit anichilei
tas: qꝛ sm te modus iste est res ad quā terminaꝫ
anichilatio sm rem. Si aūt iste modus sit nichil.
ergo iam est rei anichilabilis anichileitas anteqꝫ
anichileꝫ: qd est incōueniens. Quarto sic: qꝛ si ex
parte rei creabilis anteqꝫ creareꝫ esset aliqd esse
reale distinctū ab esse dei creatio non supponeret
nichil: immo aliquid: sed hoc est falsum. ergo. ꝛc.
Sed ad hoc respondēt q creatio nō supponit ali
quid subiectiue in quo sit: sed suppōit aliqd obie
ctiue. ¶ Cōtra: si creatio obiectiue presupponit
aliquid aut actiue aut passiue / psupponit illud. nō
passiue: qꝛ nulla est potētia passiua ante creationē
sm te ꝛ sm veritatē: qꝛ creatio non psupponit ali
quid subiectiue. Si actiue cū obiectū potētie acti
ue sit effectus eius: sequiꝫ q creatio psupponit ef
fectum potentie actiue dei. Dices q psupponit ef
fectum nō vt existentē sed vt possibilē. ¶ Contra:
quero a qua potētia diciꝫ ille effectus possibilis: vtrū
a potentia actiua vel passiua. nō a passiua: qꝛ illā
non reqrit creatio: sed a potentia actiua. ergo illa
potētia actiua nō psupponit illud: qꝛ ab illa diciꝫ
possibilis. Dices a potentia obiectiua. ¶ Cōtra:
qꝛ nichil est dictu potentia obiectiua vt dictū est:
sed possibile obiectiue. s. illud qd natū est esse obie
ctum actus potētie. Et ideo isti tenētes istā positio
nem de istis modis esse fictiā ꝛ impossibilem re
Solutio rōnū pme opinionis spondēt ad opposita. ¶ Ad primū ergo dicendum
q nō est verū q iter intellectū ꝛ intelligēs sit sem
p relatio realis: sed solū tunc qn intelligere ꝛ suum
obiectū sunt diuersa realr / ꝛ vtrūqꝫ est ens in actu:
qꝛ ad ens i potētia: qd nullū eē reale i rerū nā hꝫ /
nō ē relatio realis. nūc aūt dei potētia intelligēdi
nō dꝫ realr a pmo ꝛ p se obiecto eius. ꝛ ideo etiā mul
ti ponūt q deus nō habeat relationē ad creaturā
Ad scdm. actu existētem multominus ad possibilē. ¶ Ad secun
dū dōm q ad esse in gñe duo cōcurrūt. intentio / ꝛ
res subiecta intentiōi esse in gñe. quantū ad pmū est
eē rōnis. ꝛ ideo non oꝫ q res anteqꝫ sit in genere /
quantū ad hoc habeat aliud eē qꝫ esse rōnis. eē au
tem in gñe quantū ad secūdū dicit esse reale actu /
vel potentia. vñ esse in genere nichil aliud dicit qꝫ
esse subām. vnde res quantū ad illud eē eo modo
fuerūt in gñe ab eterno quo habuerūt eē. sed hñe
runt in potētia esse ab eterno. ergo ꝛ sic fuerūt in gñe
Ad tertiū ab eterno. ¶ Ad tertiū dōm q hoīem ex natura
rei anteqꝫ sit esse possibile plusqꝫ chimerā dupliciꝫ
potest intelligi. Uno mō q natura hūana sit in eē
reali: ꝛ ab ea habeat homo q sit possibilis. ꝛ hoc ē
falsum. qꝛ simul ē natura hūana ꝛ homo. Alio mō
pōt intelligi qꝛ nature hūane non repugnat eē in
rerū natura est aliquid vnde hoc pōt esse ꝛ non il
lud. s. potentia agētis. ꝛ sic est verū. vñ nō pprie dꝛ
q hō anteqꝫ sit habeat potentiā p quā possit eē sm
q est potentia per quā pōt eē. ¶ Et si dicatur. nō
ne habet potentiā ad essendū? Dicendū q non: lo
quendo de potentia reali actiua vel passiua. sꝫ ha
bet nō repugnantiam ad essendū. ¶ Et si queraꝫ
nōne nō hr̄e repugnantiā est aliqd hr̄e? Dicendū
q nō oꝫ quantū ad realitatē intrinsecā eius: qꝛ hr̄e p
ut subm hꝫ pdicatū cōuenit tam enti qꝫ nō enti. qꝛ
nō ens dꝛ hr̄e non esse. Unde si argueret sic. illud
hꝫ non esse. ergo hꝫ aliquod esse. fallacia est sm quid
Ad quartū. ad simplr. ¶ Ad quartū dōm q diuisio entis i ēs
actu ꝛ potētia si referatur ad ens ꝛ eius possibili
tatem est diuisio in diuersas res modo quo potē
tia a qua dicitur possibile actiua vel passiua est di
uersa ab eo sꝫ hoc nō est ponere diuersas res: qua
rū vna sit actualis ex natura rei: ꝛ alia sit possibi
litas eius q sit alia a potētia actiua ꝛ passiua vt di
ctū est. Diuisio aūt q est in actu ens ꝛ eius possibi

bilitatē/ɀ in nō ens actu et ei⁹ possibile/nō est di-
uisio in diuersas res:sʒ est diuisio vel distictio eius
dem rei a seipsa,put accipit̄ fm illud qȝ est ad exi
stentiam,ppriā ɀ,put denolat̄ a potētia actiua vel
passiua p tpe quo actu nō erat. Vñ rē esse in potē
tia nichil aliud est q̄ rē illā nō esse in se sed in p̄n-
cipiis suis modo supra exposito. Unde notandū
hic q̄ aliud est distinctionez aliquā esse in esse rei/
et distinctionē esse fm rōnē.nā distinctionē in esse
rei ɀ rōnis est vt si distiguat̄ ens in ens vel esse rea
le extra aīam ɀ in esse rōnis qȝ est fm aīam/ sicut
est esse gen⁹ ɀ esse speciē ɀ silia. Distinctio autē fm
rōnē est qñ illa q̄ dicunt̄ distingui non hñt diuersi-
tatē realē siue vtrūq3 dicat ens rei: sicut hō ɀ aīal
siue ens rōnis/sicut gen⁹ ɀ esse ɔ̄ie multis ɀ i mul
tis ɀ esse p̄ter multa.vñ in p̄mo mō qñ fit distictio
in ens rei ɀ ens rōnis.ens rōis se hʒ ibi vt alteruʒ
membrū distinctionis ɔ̄tra aliud distinctū.sed qñ
dr̄ distinctio fm rōnē dicit modum distinctionis.

2.opinio. ¶ Secūda opinio cōcedēs esse potētiale eternū
reale extra deū dicit q̄ est q̄drupler potētia acti-
ua ɀ passiua potētia/ɀ potētia q̄ est nō repugnātia
et p̄ter has est potētia obiectiua. Et dicūt q̄ potē
tia actiua nō est ad esse sed ad facere. Silr̄ potētia
passiua nō est ad esse sed ad pati vel fieri. Potētia
aūt q̄ ē nō repugnātia/ nec ē ad fieri nec ad facere
nec etiā ad esse. Potentia aūt obiectiua est poten
tia ad esse/nō aūt ad fieri vel ad facere. Q̄ aūtē
potētia obiectiua sit alia a nō repugnātia t̄minoʒ/
pbat̄ sic:qr in deo nō est repugnātia terminoʒ nō
autē ibi est potētia obiectiua qua aliq̄d dr̄ possibi
le.ergo.ɀc. Q̄ autē differat a potentia actiua pʒ:
qr potētia actiua est potentia in actu ad agere:po
tentia aūt obiectiua est potentia nō entis in actu
ad esse:sed hec nō est illa.ergo.ɀc. Q̄ autē nō sit
potētia passiua arguit̄ sic:qr potētia passiua vt di
cunt est potentia ad fieri ɀ ad pati:sed talis potē-
tia obiectiua nō est potētia ad fieri vel pati sed ad
esse.ergo.ɀc. Probatio minoris:qr aliter est ma-
teria in potentia anteq̄ sit/ɀ aliter qñ iā est. vnde
potētia obiectiua materie est potētia fm quā ma-
teria est in potētia ad esse anteq̄ sit. potētia autē

Contra 2. opinionē. ad pati et fieri qñ iā est/ē potētia passiua.ergo.ɀc.
¶ Ista autē nō vident̄ aliq̄s bñ dicta: ɀ primum
q̄dē qr hoc qȝ possibilia obiectiue dicat̄ ab aliqua
potentia p̄ter actiuā vel passiuā sumpta tñ non re
pugnātia terminoʒ nō sit verū pʒ:qr possibile obie
ctiue dr̄ ex hoc qȝ dr̄ est obiectū vel natū esse obie
ctū alicui⁹ potētie:sed nihil est obiectū alicui⁹ po
tentie realis nisi actiue vel passiue .g.ɀc. Proba-
tio minoris:qr potētia cui⁹ dr̄ esse obiectū aut est
ipsummet obiectū/aut aliq̄d diuersum ab eo.non
pōt esse ipsummet obiectuʒ:qr in esse reali p̄cipue
īpossibile est ipsummet esse obiectū sui ipsi⁹ pduci
bile.s.a seipso.g relinquit̄ q̄ sit aliq̄d diuersum ab
eo. Tūc arguo/potētia cui⁹ obiectū pducibile pos
sibile est esse est aliqȝ p̄ncipiū p qȝ illud obiectuʒ
pri⁹ nō ens pōt esse:hoc autē nō est p̄ncipiū aliud
nisi actiuū vel passiuū:nec Aristoteles ɔnumerat
plus.g.ɀc. ¶ Scdo de hoc q̄ distinguit potētiaʒ
nō entis ad esse cōtra potētiā ad fieri:qr ois potē
tia cuiuscūq3 nō entis ad esse/ aut ē potētia ad eē
factū/ aut esse nō factū.si est potētia ad esse nō fa
ctū.g illud eē nō hʒ causam efficientē: sʒ tale esse
est esse increatū.g esse īcreatū est possibile eē:qȝ ē
absurdum. Si aūt est potētia ad esse factū.tūc ar

guo.oē factū est factū p aliqȝ fieri.sed talis potē-
tia quā tu ponis fm quā nō est in potētia ad eē fa
ctū.g oportet q̄ illa potētia sit ad aliq̄d fieri qȝ p
illud est factū.g ɀc. Vñ ponere aliq̄d posse hr̄e eē
factū ɀ nō posse fieri/est ɔtradicere ɀ ignorare p-
priā vocē. Itē etiā ponere potētiā ad facere ɀ non
posse fieri/est cōtradictio:qr nichil pōt facere nisi
qȝ pōt fieri. ¶ Unde ponūt tertiā opionē suaʒ q̄ 3.opinio.
p̄ter potētiā q̄ est nō repugnātia t̄mioʒ nō est aliq̄
potētia nisi actiua vel passiua a q̄ aliq̄d fm rē di-
cat̄ possibile. ¶ Ad cui⁹ euidētiā sciendū q̄ possi-
bile dr̄ possibile p denoiationē aliquā a potentia.
Notandū g q̄ vna ɀ eadē potentia est a q̄ sibi lexi
stēte vel īherente agēs dr̄ potēs ɀ obiectū natum
fieri p ipsum/dr̄ possibile obiectiue nec in obiecto
obiectiue oportet ponere aliquā potētiā p̄ter non
repugnātiā t̄minoʒ vbi totū qȝ est pducit̄ nullo
p̄supposito:qr illa potētia vt pbatū est/est poten-
tia p quā aliq̄d pōt hr̄e esse factū vel fieri: sed ois
potētia p quā aliq̄d pōt fieri/vel est actiua vel pas
siua:sed vbi aliq̄d pducit̄ nullo p̄supposito nō est
aliq̄ potētia passiua fm rē loq̄ndo i ɀ ideo tale pos
sibile fieri dr̄ possibile fieri p denolationeʒ extrin-
secā agētis vt natū est esse effect⁹ ei⁹. ¶ Et si dica
tur/nōne fieri dicit q̄ddā pati? Dicendū q̄ pati est
pprie fieri in q̄ aliq̄d subiicit̄ motui ɀ forme facte
p̄existēs tpe ipsi forme introducte: sed nō oē fieri
est tale pati:qr creari nō est tale pati. Alio mō po
test accipi pati min⁹ pprie obiectiue se hr̄e vt effe
ctus ad potētiā actiuā.et accepto sic iproprie pa-
ti/oē fieri esset pati. sed nō oē tale fieri req̄rit sub-
iectū receptiuū ex pte pducti sicut dictū ē de crea-
tione/ɀ silr̄ potentia passiua pprie dicta fm quam
aliq̄d est susceptiuū act⁹ vel forme denoiat subie-
ctū receptiuū/ɀ formā receptibilē/ subiectū q̄deʒ
receptiuū vt subiectū in quo est illud p̄ncipium p
qȝ pōt recipere. vñ potens dr̄ recipere vel possibi
le subiectiue formā autē vt obiectū talis potētie
qr est receptibilis.nā sicut factū vt sic est obiectū
potentie actiue/ita etiā receptiue in subiecto ē ob
iectū potentie receptiue: sed in creabili nō est q̄re
re aliā potentiā i subiecto receptiuā p̄ter nō repu
gnātiā t̄minoʒ. ¶ Alteri⁹ notandū q̄ qñ dr̄ q̄ po
tentia actiua est ad facere/pōt itelligi duob⁹ mo-
dis. Uno mō q̄ dicat̄ potētia ad facere q̄si poten
tia q̄dā ordiata ad recipiendū illū actū q̄ est face
re.ɀ sic est falsissimū:qr tunc idē esset agere ɀ pati
Alio mō pōt itelligi q̄ potētia actiua est ad face-
re/ita q̄ hʒ ad hoc ordinē qȝ hʒ effectū factū: ɀ il
la eadē potētia est etiā ad fieri:qr illa eadē poten
tia hʒ ordinē nō q̄dē ad hoc q̄ agēs fiat:sʒ ad hoc
q̄ p potētiā agentis aliq̄d aliud fiat/ɀ illud qȝ fit
passiue dr̄/respicit potētiā agētis p quā est:nec oʒ
q̄ respiciat aliquā potētiā agētē p quā eē recipiat
Silr̄ potētia ad fieri duplr̄ pōt itelligi. Uno mō
q̄ dicat̄ potentia ad fieri:qr.s.est receptiua alicui⁹
act⁹ facti vel forme facte: ɀ talis potentia ad fieri
est potētia passiua/ ɀ subiectū talis potētie cū sua
potentia nō dr̄ pprie fieri sed fieri hoc. vñ qñ ali-
qȝ subiectū dealbat̄ nō dr̄ subiectū simplr̄ fieri sʒ
fieri albū. Alio mō pōt dici potētia ad fieri qr hʒ
ordinē ad hoc q̄ aliq̄d p ipsam fiat mō quo iā di-
ctū est.ex pte autē pducti dicit̄ etiā possibile fieri/
vel a potentia actiua:qr p ipsam pōt fieri vt dictū
est.vel a potentia receptiua:qr in ipsa potest reci-
pi:sicut albedo anteq̄ fiat dicitur possibilis fieri.

Primū autē dr possibile obiectiue. s. posita nō re-
pugnantia terminoꝝ: qꝛ natū est esse obiectū ali-
cuius potētie actiue vel passiue. ¶ Ex his patet
ꝙ qñ dr ꝙ potentia actiua est ad facere ⁊ nō ad eē
nichil est dictu: qꝛ ita se hꝫ ad esse factū sicut ad fa
cere ipm/ cui⁹ qdā esse facti ipa est causa effectiue
et silr potētia passiua q̄ est ad fieri ⁊ ad factuꝫ esse:
qꝛ derisio est dicere ꝙ sit ad fieri ⁊ nō ad factū eē:
cū oē fieri terminet̄ ad factū esse. potentia autē ob
iectiua nō ꝓprie dr: sed magis debet dici possibile
obiectiuū: qꝛ scꝫ natū esse obiectū potentie actiue
Ad rōnes 2. opionis vl passiue vel vtriusqꝫ. ¶ Per hoc respōdēt ad ar
gumēta secūde opinionis. ¶ Ad primuꝫ cū dr ꝙ
potētia obiectiua est illō qd nō repugnātia termi
noꝝ dico ꝙ ꝓprie loquēdo potentia obiectiua est
nichil: sed possibile obiectiuū. Sed qd dr ꝙ potē-
tia q̄ est nō repugnātia terminoꝝ est in deo: nō au
tē potentia obiectiua. Dicendū ꝙ potentia q̄ ē nō
repugnātia terminoꝝ est in deo: sed potētia obie-
ctiua q̄ nichil est dictu/ nō est in deo: nec etiā pos-
sibile obiectiuū: qꝛ nō est obiectum alicui⁹ potētie
actiue vel passiue. ¶ Si aūt q̄rat̄ quō se hꝫ possi-
bile obiectiue ad nō repugnantiā ſminoꝝ/ vtrū. s.
sit oino idē? Dicendū ꝙ non: qꝛ sicut dictū est pos
sibile obiectiue dr a potētia actiua vel passiua: sed
possibile quantū ad nō repugnātiā terminoꝝ dici
tur ꝙ anteq̄ tale ens sit/ est nō ens cui nō repugnat
esse. Unde repugnātia terminoꝝ in generali acce
pta importat p̄dicatū nō repugnare subiecto. vn-
de pōt cōuenire deo ⁊ creature. qñ ṽo dr de crea-
tura q̄ nō est ⁊ pōt esse. vt qñ dicim⁹ ꝙ creatura an
teq̄ sit pōt esse/ dicit determinatā nō repugnātiā
Ad scōm. determinati subiecti ad dēminatū p̄dicatū scꝫ nō
repugnātiā creature possibilis ad eē. ¶ Ad secū
dum dicendū ꝙ potētia actiua est potētia entis in
actu agētis p ipsam qd pōt denoiari denoiatione
intrinseca ab ipsa. et illa eadē potentia est p quaꝫ
effect⁹ q̄ est obiectū talis potentie est ꝓducibilis
ab ipsa ⁊ ꝓducit̄ qñ fit. et silr potētia passiua pro-
prie accepta est potentia p quā aliqd subiectiue ⁊
passiue pōt moueri et reduci ad actuꝫ quē recipit/
⁊ p eandē potētiā dr act⁹ ille recept⁹/ ⁊ anteq̄ fiat
receptibilis: et p̄ter istas duas potētias nō opor-
tet ponere aliquā aliā potētiā p quā effectus sit ꝓ
ductibilis excepta nō repugnantia terminorum
Ad tertiū ¶ Per hoc patet ad tertiū: qꝛ scꝫ ens in potētia/
puta materia aliter est in potētia anteq̄ sit in re-
rum natura vt fiat p creationē vt pars cōpositi: ⁊
aliter est in potētia qñ iā est in actu in rerū natura
vt recipiat actū quo caret. nā p̄mo dr in potentia
esse p potentiā agētis respectu cui⁹ dr esse possibi-
le obiectiue. Scdo mō est in potētia passiua respe
ctu actus i ea receptibilis ſm quā potētiā dr ma-
teria esse possibilis subiectiue et act⁹ in ea recepti
bilis dr possibilis obiectiue. et ex hoc nō sequit̄ ꝙ
ꝓpter nō repugnantiā terminoꝝ ⁊ potētiā actiuā
et passiuā sit quarta potētia. ¶ Per hoc etiam re
spondēt ad p̄ncipalia argumenta facta p q̄stione
Nā illa rō q̄ ꝓbat ꝙ ē diuisio in diuersa re: qꝛ est di
uisio ſm esse reale dū cōcludit ꝯtraꝫ ad hoc ꝙ ens
in actu est diuersum re a potētia p quā est possibi-
le. Alia aūt rō q̄ ꝓbat ꝙ non est diuisio in diuersa
qꝛ cōuenit vni ⁊ eidē: bene ꝓbat ꝙ illa diuisio non
est in diuersa re ꝯtrū ad hoc ens actu qñ est/ ⁊ ipm
met ens potētiale anteq̄ sit ꝯtrū ad se vt est possi
bile nō dicat aliā rē diuersam a se in actu q̄ sit q̄dā

res tertia ab ipsa ex̄istētia/ ⁊ a potentia actiua vel
passiua. ¶ Quātū ad scōm an aliq̄s possit a deo
annichilari. Primo videbit̄ qd de possibili. Scdo
qd de facto esse. Tertio de quibusdam instantijs.
¶ Quantū ad primū dicendū ꝙ de⁹ de absoluta 2. articul⁹
potētia pōt oēm creaturā annichilare. Qd patꝫ p̄
mo ex ꝯparatione annichilationis ad creationeꝫ
q̄ est mutatio p̄uatiue opposita ⁊ nō contrarie: qꝛ
annichilatio ⁊ si p modū actionis significet̄: non
tñ est actio sed magis cessatio actionis q̄ est cōser
uatio ⁊ p ꝯñs creatio. ꝯmētatoꝛ i fine de substātia
orbis/ res nō ꝑmanet p aliquā dispositionē sup-
additā: nec p ꝯñs p actionem nouā. ⁊ hoc seduxit
manicheos q̄ q̄sierūt causaꝫ mali: qꝛ nō est effect⁹
sed defect⁹. vñ nec hꝫ causam efficientē nec actio-
nē p̄uiā sed defectū actionis. rō aūt p̄uationis su-
mit̄ ex h̄itu. cū ergo nō pl⁹ distet nō esse ab esse q̄
e cōuerso: nec de⁹ necessitaret̄ ad cōseruationē rei
magis q̄ ad creationē/ sicut creādo potuit ens fa
cere ex nichilo: ita actionē cōseruantē substrahen
do pōt oē ens creatū in nichil redigere vel anni-
chilare. Scdo ex cōparatione annichilationis ad
corruptionē. sicut eñ entia naturalia depēdent a
causis naturalib⁹ quantū ad gñari ⁊ corrūpi: ita
oē ens creatū a deo quo ad esse et nō esse: sed oē p
naturā gñabile/ est etiā p naturā corruptibile. i. ce
li ⁊ mūdi. ergo ſm Dam. oē qd est a deo ex nichi-
lo/ vertibile est in nichil. ¶ Sciendū est eñ ꝙ en
tiū q̄dā h̄nt potentā actiuā ad nō esse p aliq̄d sui:
⁊ ista pñt corrūpi ex seipsis vt aīalia. nō aūt hmōi
sunt oīa mixta sicut q̄dā arbitrant̄: qꝛ mixta hōge
nea q̄uis habeāt i se q̄litates ꝯtrarias virtute qd
sufficit ad agendū in aliud vel patiendū alio q̄cū-
q̄ ꝯtrarioꝝ: nō tñ i se h̄nt q̄litates ꝯtrarias actu
etiā ſm diuersas partes/ qd tñ req̄rit̄ ad hoc ꝙ se
ipa corrūpāt. nisi eñ inter agēs ⁊ patiēs sit plura
litas q̄litatū actu q̄ sunt cōtrarie adiuicē vel for-
maliter vel virtualiē nūq̄ erit actio actu. vnde la
pis hōgene⁹ vel aurū ⁊ hmōi ipꝑetuū durarēt si-
cut ⁊ elemēta remoto exteriori corrūpēte. sec⁹ aūt
de lapidib⁹ ⁊ hōgeneis iter q̄s sunt q̄dā vere ha-
bētes q̄litates extraneas ⁊ contrarias scōm eos.
Alia aūt h̄nt potētiā passiuā ad nō esse ⁊ solū pas-
siuā/ ⁊ hoc p aliq̄d sui: ⁊ ista pñt corrūpi ab extrin
seco naturali/ vt elementa ⁊ mixta hōgenea. Alia
aūt neutrū: sed qꝛ h̄nt esse differens ab essentia vt
supponūt etiā ex seipsis tēdūt in nō eē ſm Auicē.
Sed illud nō videt̄: qꝛ q̄uis in celo sit materia et
forma: qꝛ tñ nec materia illa machinat̄ ad malefi-
ciū: nec forma nichil iplicat i se tēdēs ad nō eē po
sitiue. ergo multo min⁹ substantia spiritualis da-
to ꝙ in ea sit cōpositio ex essentia et esse: qꝛ essen-
tia determinata est ad suum esse/ nec est in poten-
tia ad aliud. similiter nec suū esse natum est infor
mare aliam essentiam: non potest dici tñ sicut na-
tura separat corrūpendo formam a materia in il-
lis in quibus generando cōiungit vtrūq̄. sic deus
dans essentie esse creādo potest ei auferre esse an-
nichilando. Tertio ex ꝯparatione essentie ad esse
qꝛ aut differunt ⁊ tūc de⁹ potest ea separare vt mo
do dictum est: aut sunt idem/ ⁊ tunc deus annichi
labit: qꝛ quicquid est in creatura totum dependet
a deo et quo ad esse ⁊ quo ad fieri. cum ergo remo
ta causa remoueatur effectus inquantū est effect⁹
remota actione et causalitate diuina iā creatura
totalit̄ fit nichil siue ipsa sit simplex siue ꝯposita:

siue sit suũ esse siue non. vñ ꝯ si deus separaret eẽ ab essentia ita vt seorsum subsisterẽt ꝑ impossibile adhuc seorsũ essent annichilabilia alias maneret causatũ siue causa. Nec obstat ꝙ quidam dicunt ꝙ eẽ subsistens esset actus pur⁹. qd aũt nichil habet potẽtialitatis ẽ immutabile omnino. qꝛ licet eẽ ſꝫ intentionem nola abstrahet ab omni potentialitate nec habeat adnihilatiõeꝫ alicui⁹ alterius: tamẽ re a substracta huic intentioni eo ipso ꝙ creatura est. ẽ participatiue id qd est: ꝛ ꝑ consequẽs potentialis. Quarto ex cõparatione agẽtis naturalis ꝛ artificialis nã enim. q. nascitura determinata ẽ ad simile ꝛ ad ens. voluntas aũt ad neutrũ sed ad bonum nõ ens aũt potest habere rationẽ boni ex suppositione vñ natura nõ appetit corruptionẽ nisi ꝑ accidens. sed voluntas diuina sicut potuit appetere esse creaturarum non sicut aliquod bonum sibi conferens ita preter detrimẽtum sui principal volit ꝛ põt de potentia absoluta appetere nõ eẽ alicuius creature. qꝛ sicut vna virtus infinita mõstrata est creando ita sua libertas manifestaretur annichilando. vñ cum creare non sit magis bonum suum ꝙ̃ annichilare equaliter potest velle vtrũqꝫ ꝛ nolle. sic ꝫ deo nõ existente nichil creatum esset. qꝛ remoto priori remouetur posterius ſꝫ oẽ gen⁹ cause. i. posteriorum. 7. ꝛ 8. phisicoꝝ. 2. metaphisice. sic deo existente ꝛ nolẽte ẽ ſ eẽ. sicut ei nauta absens ẽ causa periculi sic nauta ꝑsens ꝛ nolẽs gubernare supposito ꝙ sola voluntas gubernet.

2. articul⁹ ¶ Quantũ ad scdm de facto eẽ sunt due opiniones.
1. opinio. Prima dicentium ꝙ si queraẽ de gratia ꝛ caritate ꝙ̃ creantur ex nichilo aut corrũpũẽ rediguntur in nichil.
An gr̃a annichiletur qñ corrũpitur. Dicendum ꝙ sicut non fit albedo sed album ita proprie non fit gratia sed gratum sic proprie. sicut ꝫ respectu aliarũ formaꝛuꝫ ita respectu gratie illud quod fit ꝓprie ẽ compositũ. s. iſꝫ gratũ ꝛ qꝛ anteꝙ̃ infundaẽ gratia aliqd grati ꝑexistit s. subiectũ ꝛ post corruptionẽ ipsius grati ꝙ̃tuꝫ ad gratiam aliquid ipsius grati remanet. s. subiectuꝫ. iõ in corruptione qua diciẽ gratia corrumpi immo magis gratum nõ redigiẽ illud quod corrumpitur in nichil. qꝛ aliquid eius manet. nec gratia proprie potest dici creari ex nichilo cum suppõat subiectuꝫ ꝛ educatur de potentia obedientiali sed pro tanto dicitur creari. quia non potest produci nisi a solo creatore ꝛ sic deus nullam rem rediget in nichil.
¶ Preterea sublata causa tollitur effectus: cum autem omne per accidens reducatur ad aliquid ꝑ se tunc illud qd est per se ẽ cã cius quod est per accidens. vñ si nõ ẽ per se non est per accidens. ergo cuꝫ accidens fiat vel corrũpatur per accidens. subiectũ autem per se in mutationibus aliis a creatione vere potest dici accidens fieri vel corrũpi ꝑ accidens qꝛ l cis nõ fit cõpositum ꝑ se. qꝛ eñ vere hõ albus fit ꝑ se. iõ vere albedo fit ꝑ accidens ꝛ similr qꝛ vere hõ desinit eẽ albus. ꝑ se vere albedo corrũpitur ꝑ accidens. nec dico ꝙ hõ albus sit vnũ ꝑ se. licet fiat per se. Similiter potest dici ꝙ gratum ꝑ se fit ꝛ corrumpiẽ gratia autem ꝑ accidẽs. ſꝫ ꝙ̃uis gratum fiat et corrumpatur non tamen gratuꝫ creatur vel annichilaẽ. qꝛ aliquid eius actu preexistit ꝛ remanet. ꝛ ideo nec per cõsequẽs potest dici gratia per accidens creari vel annichilari etiam ꝑ accidens nisi forte simul crearetur creatura sub gratia vel simul annichilaretur cum est.
2. opinio. ¶ Secunda est opinio dicẽtium ꝙ immo caritas

ꝛ gratia creantur/qñ fiunt: ꝛ annichilãtur/quãdo corrumpũẽ. qd ꝓbant tripliciter. Primo. qꝛ quod nec est actu. nec põa. nec actiua vl̃ passiua nãli creatur annichilaẽ non eñ sufficit ad hoc ꝙ aliqd sit non nichil ꝙ sit in potentia dei actiua. qꝛ sic nichil fieret de nichilo. nec cum hoc ꝙ sit in potentia obedientiali creature. qꝛ sic anima non esset de nichilo sed si ceẽt de gratia. ergo et cetera. ¶ Scdo. qꝛ sci dicunt ꝙ nichil fiunt homines cum peccant. qd non potest eẽ verum nisi ꝓpter annichilationẽ gr̃e
¶ Preterea quicquid potest dici aliquid eẽ eo mõ põt dici nichil per contrarium eius quo ẽ aliquid qꝛ aliquid ꝛ nichil cõtradicunt sicut: aliqs ꝛ null⁹. vñ ꝙ dicitur eẽ aliquid qñ ẽ actu vel potentia põt dici nichil. qñ nec ẽ actu. nec potẽtia: ꝛ ꝑ cõsequẽs talis desitio eẽ cõpleta est annichilatio. sed gratia cum erat in subiecto poterat dici ens: et aliquid non minus ꝙ̃ accidentia naturalia. ꝫ cum desinit esse in actu: ꝛ potentia fit nichil: ꝛ sic annichilatur. 3
¶ Ad argumentũ i oppositũ creatio nichil supponit ꝙ ꝑexistat annichilatio ex parte post quod remaneat dcm ꝙ ad rationem creationis sufficit ꝙ illud qd producitur non preexistat in potentia naturali actiua vel passiua. ꝙ̃uis preexistat aliquid in qd inducitur: sicut patet de anima rationali. sicut enim ꝓducitur de nichilo ꝙ̃uis non in nichilo generatio aũt naturalis ẽ ex ente in potentia ꝛ sir dico ex parte annichilationis. qꝛ ad eam sufficit ꝙ non remaneat potentia naturalis dato ꝙ remãeat subiectuꝫ sicut in illuiatione ceci forte potentia dicitur creari. qꝛ subiectum non erat ad eam in potẽtia naturali. ¶ Ad aliud dicendum ꝙ ꝑ se fit ꝛ corrumpitur compositum per accidens auteꝫ forma que ẽ terminus factionis substãtialis quidem simpliciter accidentalis scdm qd. vñ ꝑ se fit gratũ ꝑ accidens gratia ꝛ per se corrumpitur gratiatum: ꝛ ꝑ accidẽs gr̃a ꝛ eo mõ quo gratie cõpetit fieri. s. ꝑ accidens eo mõ gratie competit creari scdm quid i. cõcreari qꝛ non preexistebat in potentia naturali. ꝛ similiter eo modo quo corrumpitur. s. per accidens eo mõ diciẽ ãnichilari. qꝛ nõ redit in potentiã subiecti. ¶ Ad tertiũ. qꝛ eq̃ cõcluderet aiaꝫ rationalẽ nõ creari nec posse annichilari. qꝛ aia nõ fit ꝑ se ſꝫ homo q̃ non creatur ꝙ esset contra sanctos. iõ dcm ad argumẽtuꝫ. ꝙ lꝫ gratũ rõne subiecti nõ creeẽ. nec annichileẽ. nec ꝑ se. nec ꝑ accidẽs: cũ rõe forme ꝛ inquãtũ gratũ per se: creatur/ꝛ annichilatur. qꝛ eẽ gratũ nõ est nisi per actionem dei que est creatio ex nichilo. qꝛ nõ ex ente in potẽtia sicut est aĩa homo. ꝛ si non simpliciter creeẽ. tñ scdm aiam creatur. ¶ Vel dcm ꝙ etiam gratũ rõne subiecti nõ ẽ ꝓductuꝫ nisi ꝑ creationẽ: qꝛ nõ est sõm gr̃e nisi substantia vl̃ potentia spũalis. ¶ Si qs aũt vellet sustinere ꝑmã opinionẽ: posset eã cõfirmare duplr Cõfirmaẽ
Primo. qꝛ creatio nõ solũ excludit potentiã nãleꝫ ſꝫ etiã obediẽtialem vt puta: si de trunco fiat vitulus nõ creaẽ. nec tñ naturaliter ꝓducitur. similiter caracter supnaturaliter ꝓduciẽ nõ tñ creatur vnde cum oẽ qd a deo ꝓducitur i subiecto a quo dependet q̃ ad eẽ educaẽ de potentia obedientiali gr̃a q̃ est hmõi nõ videẽ creari. ¶ Preterea creari ꝑ se: ꝛ ꝑ accidens dr̃ duplr. vno mõ vt hec distinctio accipiatur ex parte generis ꝙ est productio ꝛ sic illud dicitur ꝑ se creari: quod natum ẽ per se ꝑ creationem ꝓduci. sicut anima vel ãgelus. per accidẽs au

tem quod est pars eius ꝙ per creationem produci
tur/vel naturaliter consequitur ipsum/ꝗuis ipz nō
sit natum ꝑ se ꝑduci. ⁊ sic mā ⁊ forma celi ⁊ ꝑmoꝝ
indiuiduoꝝ dupl'r ꝑ accidēs creata ⁊ ꝓprietates
ꝯcreate. Alio mō ex ꝑte differētie q̄ ē ꝑduci ex nihi
lo ⁊ sic dicit̄ ꝑ se creari illō supposita cui⁹ natura
absolute hz vt nō sit ꝑducibilis ex alio sicut celū
⁊ angelus ⁊ istud creatur ꝑ se simplicit̄ ⁊ absolute
ꝑ se aūt ēm q̄d vt prima indiuidua corruptibilium
q: licet asinus vt asinus ꝑductus sit ex ente in po-
tētia ⁊ ꝑ naturā ⁊ elemēta ⁊ huiusmōi: nō tñ ignis
vl vt primū suppositū sz ꝑ accidens simpliciter illō
cui omnino accidit creari puta si deus mō crearet
vnū asinū vñ anima rationalis nō creat̄ ꝑ accidēs
q: null⁹ homo ꝑ se creatus ē sz ex alio ꝑduct⁹. sz dr̄
ala creari ꝑ se. nō q: ꝑducat̄ per se. sed q: ꝑducti-
bilis ē ꝑ se. ⁊ si nō vt est forma tñ vt est quid subsi-
stens licet nō ꝓprie dicat̄ creari ꝑ se. q: nō ꝑduci-
tur ꝑ se nec iterum ꝑ accidēs. q: nō ē ps creati ꝑ se
nisi a deo dicat̄ creata ꝑ accidēs. q: ē creabilis per
se. hic ē ei vnus modus q̄ productio per accidens
reducitur ad per se. secundo modo qñ est pars ꝓ-
ducti ꝑ se vt materia vel forma quāuis neutrū sit
natum ꝑduci ꝑ se. tertio qñ est terminus per se ex-
trinsecus de necessitate ꝯn̄s quanuis non intrinse
cus. q: ille terminus est forma. exemplum de hoc
est in ꝓpria passione. quarto qñ est termin⁹ conse-
quens necessario quāuis non ꝑ se sz ꝑ accidens. si-
cut relatio dr̄ eē quid ꝑductū cum tamē non possit
eē per se terminus actiōis. vnde cū gratia non sit
pars esse vel grati nec sit termin⁹ per se vel necessa
rio consequens ꝑductionez grati sed alia actione
separata a ꝑductione subiecti ꝑducatur non vide
tur creari ꝑ accidēs nec ꝑ cōsequens annichilari.
Respōsio ad istas cōfirmatōes i. opiōnis ¶ Sustinendo aūt scđam opinionē q̄ magis con
sonat dictis sctōꝝ potest responderi ad ista.
¶ Ad primū dōm ꝙ creatio nō excludit oēz potē
tiam obediētialē: sz aliquā sic et aliquam non. q:
illā potentiam obediētialem q̄ includit potentiaz
naturalem quo ad substantiam facti licet excedat
quo ad modū faciendi bñ excludit sicut illam per
quam de trūco fit vitulus subito/ ⁊ vnica transmu
tatione ꝙ natura multis mutationibus ⁊ mlto tē
poꝛe faceret ēm quem modū de gratia dici nō pōt
q: natura nullo tempe nullis mutationib⁹ faceret
de non grato gratū. Alia est potentia obediētialis
cuius reductio ad actum instrumentaliter est cō-
municabilis creature sicut illa de qua educitur ca
racter. et hanc etiam excludit creatio q̄ communi
cari non pōt nec de tali educitur gratia cuius ꝑdu
ctio cōmunicari nō pōt vt nūc supponit̄. ¶ Tertia
est potentia obedientialis quo ad substantiam/et
quo ad efficatiam. q: excedit naturalem ⁊ super-
naturalem actionē creatam de q̄ educūtur anima
⁊ gratia. vnde istud nō excludit creatio plusq̄ po-
tentiam obiectiuā q: respectu nature ē de nichilo.
¶ Ad secundum dōm ꝙ ē diuisio isufficiens. quia
perseitas ⁊ accidentalitas creatiōis accipit̄ dupl'r
respectu eēndi vt dicatur creasari per accidens nō
per se illud quod habet esse per accidens non per
se. ⁊ sic accidens non potest creasari per se/sed solū
per accidens. nam q: fieri terminat̄ ad se sic habet
aliquid fieri per se vel per accidens sicut habet eē
Alio modo ista accipiūtur ratione principij vt q:
creatio est actio solius dei illud dicat̄ per se crea-
sari ꝙ non est producibile a creatura nec naturali-
ter/ nec supernaturaliter/nec per se. nec cuz aliquo
alio siue illud habeat esse per se / vt angelus/ siue
in alio. vel separabiliter vt anima rationalis. vel
inseparabiliter vt forma celi. ⁊ isto modo gratia ꝑ
se creasatur. q: sola dei virtute producibilis est/li
cet non in alio que tamen myraculose posset per se
produci sicut aliud accidens absolutum.
¶ Quantū ad tertiū de instantijs instant aliqui
contra primum quadruplicit̄. ⁊ soluunt. Primo ꝙ
deus non possit aliquid redigere in nichil. q: deuz
redigere in nichil potest intelligi tripliciter. vno
modo ꝙ efficiat indirecte ipsum nichil. ⁊ hoc non
potest esse. q: nichil non pōt esse terminus alicui⁹
actiōis positiue. Alio mō subtrahēdo influentiaz
quod eē non pōt. q: cū sit propriū dei īfluere eē non
pōt facere contra id qđ est sibi propriū nō influēdo
vel influentiā subtrahēdo. ¶ Tertio mō ꝙ faciat
aliquē effectū ad quem sequat̄ nichil/sicut generā
do vnū corrūpit̄ aliō. et similit̄ hoc nō cōuenit deo
q: corrūpere vnū generādo aliud cōuenit agenti
ex imperfectione sua. ¶ Secūdo ꝙ annihilat per
actionem positiuaz. nā ꝙ de⁹ conuertat totum pa
nem ⁊ quātum ad substantiam ⁊ quātū ad acciden
tia tūc vbi prius erat panis ibi erit vacuū ⁊ sic acti
one dei positiua fiet ex ꝯsequēti vacuum ꝙ est ni-
chil. ¶ Tertio ꝙ deus nō pōt annichilare panem
q: concurrerent latera cōtinentis ad locum quem
prius occupabat panis nō in instanti sed in tempe
vnde toto illo tempore esset vacuum et motus in
vacuo. ¶ Item si annihilaret omnia que
sunt infra latera celi /latera celi eēnt simul et non
simul/simul. q: nichil esset medium/non simul. q:
cum latera celi ante distarent nec ex ānichilatione
intermediorum ponatur aliquod agens coniun-
gens sequit̄ ꝙ adhuc distarēt sic autez nec eēnt si-
mul. ¶ Ad ista respondēt. ad primū dicūt ꝙ deus
pōt ea q̄ sunt annichilare nō actione q̄ sit aliq̄d fa-
cere positiue sz magis subtractione actionis et in
fluentie. Et qñ dicitur cōtra hoc qđ ꝓpriū ē dei da
re esse dōz ꝙ dupl'r pōt aliquid eē ꝓpriū dei. Uno
modo q: ei cōuenit et non aliꝗ et sic creare iustifica-
re ⁊ huiusmodi sunt proprium dei. oppositum autē
ꝓpriꝗ sic dici potest conuenire ei cuius dicitur ꝓ-
prium ⁊ sic influere esse generaliter se extendēs ad
oē esse creatum est ꝓprium dei. Alio modo dicitur
aliq̄d eē ꝓpriū dei. q: eius naturā ꝑ se ⁊ de necessi
tate cōseq̄t̄. sicut risibile dr̄ eē propriū hoīs. ⁊ op-
positū talis propriꝗ nō pōt cōuenire ei cui⁹ illud ē
ꝓpriū. ⁊ sic dare eē creature nō est ꝓpriū dei. vnde
oppositū ei⁹ pōt deo cōuenire. s. nō dare creature
eē. ¶ Ad scđm dicūt ꝙ stante yposasi nō faceret
nichil nec ꝑ se nec per accidens sz faceret ꝙ ei⁹ qđ
aliq̄d erat non maneat aliquid. hoc autem non est
proprie facere ipm nichil sed subtrahere illō qđ ē
aliq̄d. cōuertēdo aūt illō i aliq̄d positiuuz bñ face
ret aliq̄d ad qđ sequitur nō esse illi⁹ cōuersi l proprie
natura sz illud nō eē nō sequit̄ vt qđdā fctm. si aūt
ānichilaret panē tūc nō faceret aliq̄d sz desineret
dare esse. ad quod sequeretur nichil ipsius panis
esse. sed nō sequeretur vt quoddam factum sed qđ
dam consequens ad non facere.
¶ Ad tertium dicendum ꝙ stante illa yposasi la-
tera aeris concurrerent: non per motum localem
aeris primo et per se ita ꝙ primo occuparent vnaȝ
partem vacui qđ ponitur esse nichil quod ipsius
(nichili non est aliqua pars: sed per

motũ rarefectionis l q̃ nõ attẽdit̃ motus p̃ se per
comparationẽ ad aliquod spaciũ extra ꝫ p̃ ꝯparatio
nẽ ad sitũ p̃riũ l toto ad maiorẽ distantiã extremo
rum a centro corporis rarefacti ita ꝙ ista distan-
tia non accipiatur in spacio extra corpus rarefa-
ctum ꝫ infra ipsum corpus rarefactum.

Ad.4. ¶ Ad quartũ dicunt ꝙ stante ypostasi latera celi
nec distarent: nec eẽnt simul. q2 distare et eẽ simul
cõuenit aliquibus l habitudine ad distantiam lo-
calem qua ablata tollit̃ ols situs tã distãtie q̃ si-
militatis distare ei & eẽ simul sũt opposita ꝫ nõ dista
re & nõ eẽ simul non sunt opposita: ꝫ se cõpatiũtur
in illis q̃ nõ habent habitudinẽ ad distantiam loca
lem sicut angeli nec distant abinuicẽ nec sũt simul
si non habent habitudinem ꝫm suam essentiam ad
distantiã localẽ vt quidã dicũt. & q2 stante ypostasi
tollitur distantia localis q̃ erat int̃ latera celi. ideo
Contra tollit̃ & esse simul habitudo ad talẽ distantiam & p̃
consequens tollitur eis distare. ¶ Sed adhuc so-
let adduci quinta instantia difficilior ꝙ de⁹ nec ca
ritatẽ nec aliquid aliud possit anichilare. q2 in his
q̃ desinunt eẽ nõ p̃ motũ ẽ dare vltimũ instans quo
sunt etiam tempis n̄ri si mensuret̃ illud eẽ tpe n̄ro
ꝫ esse corruptibilis rei mensurat̃ vel nunc tempis
q2 est mutabile: & si actu non mutet̃. ergo si lapis
anichiletur erit dare instans temporis nostri in q̃
vltimo est ¶ Item ẽ dare primũ instans in tempe
nostro quo primo non est tamẽ q2 anichilatio que
idem est ꝙ aliqd primo nõ esse mensurat̃ instãti tẽ
poris nostri sicut et creatio rei temporalis. tum:
q2 nõ esse nõ acq̃ritur per motũ in annichilatione
ꝫ est dare primũ nõ esse quãuis in motu non sit da
re primum mutatum esse. ergo cum inter duo istan
tia temporis nostri necesse sit cadere tempus me-
dium inter vltimũ eẽ & primuꝫ nõ esse eiusdem rei
videt̃ impossibile ꝙ res temporalis annichiletur
Solutio ¶ Solutio dicũt quidã ꝙ licet inter duo instantia
eiusdem temporis nostri positiue accepta sit dare
tempus medium tamen inter instans verum tem
poris nostri et instãs imaginatuꝫ nõ oportꝫ. et sic
est in ꝓposito. q2 illud instans quod ponit̃ mensu
rare vltimum esse rei annichilande est instans po-
sitiuũ & reale: sed instans qđ mensurat ãnichilatio
tionẽ ẽ aliquid ymaginatũ tm̃ sicut et tpa qđ men
surat nõ eẽ sequens. q2 et qđ est nichil tm̃ rẽ nulla
realis mensura respõdet. ¶ Sed contra q2 quies
Contra mensurat̃ tpe ita reali sicut et mot⁹ cũ tamẽ sit pu
ra priuatio. ¶ Preterea. inter instantia temporis
cõtinui imaginata vt distincta oꝫ imaginari tẽpus
medium. vnde si imaginor ad instans ãnichilatio-
nis ab instanti quo vltio ẽ oꝫ imaginari temp⁹ me
dium quo res nõ habet eẽ nec nõ eẽ qđ est impoĩe.
¶ Unde aliq̃ dicũt ꝙ ẽ dare primum instans q̃ inci-
pit non esse q̃ mensurat̃ annichilatio sed vltimum
quo sit nequaq̃ ¶ Sed contra hoc est. quia ꝙ qui
escit in aliquo tempore est in quolibet nunc illius
temporis licet aliđ sit de motu vnde aliq̃ dicũt ꝙ ẽ
dare vtrumq; instans nec tamen ẽ temp⁹ medium
q2 ãnichilatio nõ hꝫ istãs tẽpis n̄ri nisi p̃ coexistiã
¶ Sed hoc nõ valet q2 int̃ illa q̃ sũt diuersis tpis
n̄ri instantib⁹ siue p̃ mensurã siue p̃ coexistẽtiã: de
necessitate est tẽpus nostrũ medium saltẽ p̃ coexi-
stentiam. si eñ itellectio angeli de asino terminaret̃
in instanti temporis qđ est. b. et intellectio de leõe
inchoaretur in instanti eiusdeꝫ tpis alio qđ est. c.
de necessitate coexisteret tps mediũ vtriq; intelle
ctiõi in q̃ neutrũ extremoꝝ intellexisset. vñ melior ẽ
p̃ma solutio. q2 & si celũ anichilaretur esset dare vl
timũ tpis: nec tamen simul esset: et inciperet non
esse. q2 aliqua possunt nõ esse simul: vel q2 nõ sunt
in eodem tempe vel instanti: sicut duo entia positi
ua. vel q2 vnũ est in tempe vel instanti. aliud autẽ
in neutro: q2 est nichil. Nec obstat de quiete. quia
quies nõ mensuratur tpe rõne qua dicit negatiõeꝫ
motus. sed rõne aptitudinis ad motũ q̃ includit̃ i
priuatione. Similiter corruptio et non esse prime
forme non mensuratur tempe vel instãti: nec etiã
coexistũt eis nisi p̃ accidẽs ratione generationis
et forme ãnexe quia nichil nec mensuratur nec co-
existit mensure. Nec obstat de ymaginatiõe. q2 fal
sa ẽ illa imaginatio q̃ accipit instans vel tẽpus mẽ
surare nichil coexistere ei ꝫ vera imaginatio ẽ q̃ di-
cit rẽ ãnihilandã fuisse tpe et vltimo eẽ i instanti i-
cipere aũt nõ eẽ et durare nõ esse sine tempore et in
stanti sibi correspõdente vel coexistente Notandũ
est ergo esse priuatiuũ rõne sui nullo mensurari. ꝫ
oĩe esse positiuum aliqua duratione mensuratur
primo quidẽ esse successiuũ mensuratur tempe cõ
tinuo vt motu. scđo esse p̃manẽtie. cui non est na-
tum aliud succedere: vel q2 caret subiecto. vt esse
substãtie simplicis. q2 successio est proprie duoruꝫ
alternantiũ in eodẽ subiecto. vl' q2 nõ deserit subm̃
per naturã: vt esse celi incorruptibile & forte corru
ptibilis gloriosi mensuratur euo et beatitudo cre
ata & intellectio sui ipsius in angelo ꝫm quosdam.
Tertio esse qđ est totum simul si est e i natuꝫ aliud
succedere: cũ sine motu nunc tempis discreti: vt ẽ
intellectio & affectio angeli Quarto esse stãs cui
natum est aliud succedere cuius acq̃sitio vel desi-
tio est terminus motus ꝫm se quidẽ absolute mẽ-
suratur nunc temporis discreti sicut et tertiũ ꝫ ꝫꝫ
ꝙ natum est desinere & incipere p̃ motum nunc tẽ-
poris continui. q2 vltimo instanti tpis mensuran-
tis alterationẽ introducitur forma accidentalis:
que est terminus intrinsecus motus. & substãtial'
q̃ est terminus principaliter intentus.

¶ Quantum ad tertiũ principale de dilectõe dei 3 articul⁹.
ad creaturam ꝓponunt aliqui tria videnda. Pri- Durã.q.1.
mũ est an deus diligat creaturam. secundum est: huius dis.
an diliget omnẽ. tertium est an equaliter.

¶ Quantũ ad primum sciendũ ꝙ deus creaturã
diligit: cuius ratio. q2 vbicunq; est voluntas bene
ordinata apprehensionẽ boni seq̃tur eius dilectio
sed in deo est voluntas optime ordinata: ergo cuꝫ
deus comprehendit nõ solum bonũ increatum: ꝫ
etiam bonũ creatum: patet ꝙ nõ solũ diligit se: ꝫ
etiam alia a se. s. creaturas. ¶ Quantũ ad scđm
est aduertendum ꝙ est duplex dilectio. Una qua
quis diligit alium volẽdo equale bonũ sibi: & hec
est dilectio amicicie. Alia est dilectio q̃ quis vult
alteri bonũ qualecunq; bonum illud sit. et hec du
plex dilectio non est in deo distincta ꝫm rẽ sed ꝫm
rõem. Prima ergo dilectione deus nõ diligit oẽꝫ
creaturaꝫ sed intellectualẽ tm̃. Cuius ratio est. q2
deus non vult creature aliquod bonum: nisi illud
tm̃ cuius ipsa est capax: sed sola creatura intellec-
tualis est capax boni diuini. s. beatitudinis. ꝫ de⁹
non diligit oẽm creaturam dilectione amicitie: ꝫ
tm̃ intellectualem. nec oẽm talem sic diligit nisi di
lectione pertinente ad voluntatem antecedentem
qua vult omẽs hoĩes saluos fieri vt expositũ fuit
in primo lib. dilectõe aũt p̃tinẽte ad volũtatẽ ꝯñtẽ

diligit solū p̄destinatos ⁊ electos. Si vero loq̄mur de dilectione qua quis vult alteri bonum q̄dcū̄q̄ sit illud. sic de⁹ diligit om̄es creaturā. qz de⁹ est causa bonitatis in creaturis nō ē autē cā p necessitatē sz per voluntatem ꝗ om̄e bonum quod est in creaturis ē a deo volitū sz velle alicui bonū nō est aliud ꝙ diligere ipsum. ꝗ ⁊c. ❡ Quātū ad tertiū aduertendū ē ꝙ cū diligere nō sit aliud nisi velle alicui bonū equalitas vel gradus i dilectione potest attendi vel ex parte act⁹ volendi: vel ex parte voliti: si ex parte actus volendi sic deus diligat se. ⁊ omnem creaturā equalit̄. nec pl⁹ . nec intensi⁹ diligit se ꝙ creaturā nec vnā creaturam ꝙ aliā. Cui⁹ rō ē qz idē act⁹ simplex nō potest simul eē magis ⁊ mi⁹ intensus si ei in eodem actu possint esse intensio ⁊ remissio oꝫ ꝙ hoc sit vel ſm diuersas ptes illi⁹ act⁹ sicut vna albedo cōtinua pōt i vna pte esse itensior ⁊ in alia remissior ⁊ tūc talis actus nō est simplex sz hꝫ ptē ⁊ partē. vel oꝫ ꝙ si sit intensio et remissio ſꝫ idē simplex ꝙ hoc nō fit sīr sz successiue sicut a q̄busdā pōit̄ ꝙ vna ⁊ eadē forma nūero nīlo addito vel remoto ē q̄nq̄ itensior: sed nunꝙ simul. His ergo duobus exclusis. s. ꝙ act⁹ nō habeat ptē ⁊ ptē ſm ꝙ sit simplex ⁊ ferat̄ i plura simul ipossibile ē ꝙ respectu illoꝝ pluriū sit in tali intenso ⁊ remisso. sz dilectio qua de⁹ diligit se ⁊ omnē creaturam est act⁹ simplex ⁊ ab eterno fert̄ i bonū creatū ⁊ increatū. ꝗ impossibile ē ex parte talis actus inueīri iequalitatē ſm intensionem ⁊ remissionem Si vero iequalitas vel grad⁹ attendatur ex parte boni voliti sic de⁹ nō equaliter diligat se ⁊ creaturas sed plus se ꝙ creaturas nec creaturas omnes equaliter sz pl⁹ rationalē ꝙ irrationalē cuius rō est qz ſcdm hūc modū illud deus diligit plus cui vult magis bonū sz deus vult sibiipsi mai⁹ bonū ꝙ creaturis. qz nullū bonū creatum potest equari bono diuino qđ vult de⁹ sibi soli mai⁹ etiā bonū vult de⁹ creatur̄ rōnalib⁹ ꝙ irrōnalibus ⁊ ꝗtum ad bonū nature. qz sunt superiores gradus et ꝗtū ad bōs gratie cuius sunt capaces nō aūt creature irrationales. ꝗ deus diligit se plus ꝙ creaturas. ⁊ int̄ creaturas pl⁹ rationales ꝙ irrationales. ❡ Secūdū hunc modū deus plus diligit pctōiē p̄destinatum ꝙ iustū p̄scitū qz maius bonū est finalis gra ⁊ glīa quā vult ⁊ p̄parat pctōri p̄destīato ꝙ sit presens iusticia l' gra quā vlt ⁊ dat iusto quē scit casurū a gra: ⁊ finalit̄ dānandū. simili mō cōsiderandū ē in olb⁹ aliis de quibus q̄rit̄ an a deo plus diligant̄ qz ſcdꝫ gradū boniuoliti attēdenda est tota iequalitas dilectionis. ❡ Ad argumenta p̄ncipalia solutū ē in p̄mo articulo.

❡ Distinctio. 33. Questio. 1.

Ires. 33. distinctionē querūt̄ quattuor. primū ē. vtrū ꝟtutes insint nobis ex nā. ſcdm. vtrū generent̄ i nobis ex actib⁹. tertiū ē de subiecto ꝟtutū. quartū de virtutibus cardinalibus.

Primum ❡ Quantum ad primū videt̄ ꝙ virtutes isint nobis a nā. qz qđ iest a natiuitate videt̄ ineē a natura. nam natura vno modo dicitur natiuitas viuētiū vt dicitur quinto Metaphisice. sed virtutes isunt a natiuitate ſm illud Job 31. ab infantia creuit mecū miſatio. ⁊ idē iudiciū videt̄ eē ð aliis

Secundū virtutib⁹. ꝗ. ⁊c. ❡ Item idē iudiciū eē videtur de olb⁹ virtutibus sz itellect⁹ q̄ est habit⁹ principioꝝ nūerat̄ int̄ virtutes itellectuales inest nobis sꝫ naturā. ꝗ ⁊ cetere virtutes. ❡ In cōtrarium arguit̄. In opp̄m. qz null⁹ assuescit i ꝯtrariū illi⁹ qđ iest sibi a natura sicut lapis ꝙtūcūq̄ proiciat̄ nō assuescit ascēdere qz oppositū iest ei a natura. sz nos assuescim⁹ i contrariū virtutis p actus viciosos. ꝗ virtutes nō insunt nobis a natura. ❡ Respōsio tria sunt videnda. Respōsio primo id q̄d principaliter querit̄ vtrum ⁊ quomodo virtutes intellectuales ⁊ morales insint nobis a natura. ⁊ quomō non. secundo vtrū p̄ter morales acq̄sitas naturalit̄ sit ponere i scīs morales supnaturaliter infusas. tertio vtrū nāliter acq̄site maneant i p̄ria: an sint tm̄ in via. ❡ De primo sūt duo modi dicendi ad p̄fens. ❡ Prim⁹ sic ꝑcedit 1. articul⁹. qz questio pōt dupl'r intelligi. p̄mo vtrū virtutes Dur. q. 1. insint nobis a natura. i. ſm conuenientiā nature. huius di. ❡ Alio modo vtrū isint nobꝫ a natura hoc ē a p̄ncipio naturali. Primo mō ly nā dicit rōeꝫ p̄ncipꝗ subiectiui vel materialis. Secūdo mō dicit rōem principii effectiui. loq̄mur etiā nūc de virtutibus nō theologicis sz moralib⁹ ⁊ itellectualib⁹ de q̄b⁹ loquūt̄ philosophi. ❡ Si ꝗ questio intelligat̄ primo mō. s. an virtutes isint nobis a natura. id ē ſm cōuenientiā nature Dicēdū ē ꝙ sic. quod ꝓbat̄ sic illud ad qđ natura hoīs inclinatur ⁊ per qđ p̄ficit̄ inest homini a natura. i. ſcdm ꝯuenientiā nature sz virtus intellectualis ⁊ moralis ē huiusmōi. ꝗ. ⁊c. ❡ Maior pꝫ qz p̄fectio icludit cōuenientiā vnicuiq̄ ei rei ꝯueniēs ē sua p̄fectio. ⁊ iō illud p quod nā hoīs p̄ficit̄ inest ei ſm cōuenientiam nature. Minor pꝫ. hō ei p naturā inclinat̄ ad cognitionē veri ſcdm illud p̄mi metaphisice. hoīes om̄es natura scire desiderāt ❡ Item iclinat̄ i appetitū bōi. oīa enim bonum appetunt. primo ethicoꝝ. ⁊ per ista p̄ficitur ꝙtum ad intellectum et quoad appetitum per virtutes autem tam morales ꝙ intellectuales peruenit homo ad cognitionem veri ⁊ appetitum boni. omnes igitur insunt homini a natura hoc est ſcdm conuenientiam nature. et in hoc d̄nt virtutes a formis q̄ adueniunt reb⁹ naturalib⁹ per artē qz ad tales formas nec natura iclinat̄ per eas: nec perficitur. vnde lapis non est perfectior si figuretur figura herculis ꝙ si figuretur figura canis. vel si omni careat figura. ❡ Si autem questio intelligatur secundo modo. scilicet an virtutes insint nobis a natura. i. a principio naturali distinguendūꝫ est. quia principium naturale dupl'r accipitur. vno modo prout distinguit̄ contra supernaturale ꝓut dicim⁹ ꝙ quedā sunt p creationem ⁊ a principio supernaturali. quedam vero per generationem ⁊ alios modos qui subsunt principiis creatis ⁊ naturalibus. Alio modo accipitur naturale ꝓut distiguitur contra liberū ꝓut dicim⁹ ꝙ aliqua fiunt a natura vel naturaliter: quedam vero nō naturaliter sed libere. ❡ Si loquamur de principio naturali primo modo scilicet prout distinguitur contra supernaturale: sic dicendum ē ꝙ p̄dicte ꝟtutes insunt nobis a natura vel a principio naturali. id ē creato. qđ patꝫ: quia illud qđ causatur ex actib⁹ nostris vel ex principiis actuū nostrorū causat̄ a principio creato sz predicte virtutes morales intellectuales causantur ex actibus nostris vel ex principiis actuum nostrorum. vt patet ex secundo ethicoꝝ ⁊ amplius patebit in sequenti questiōe. ꝗ isūt nobis a principio naturali nec oꝫ ꝙ ꝯcurrat aliq̄s

specialis influxus dei ad gñationẽ taliũ virtutuꝫ.
Si aũt accipiat naturale prout distinguit contra
liberũ sic dicendũ ꝙ predicte virtutes insũt nobis
a natura ĩchoatiue nõ autẽ completiue. vocatur
aũt virtus eẽ in aliquo ĩchoatiue nõ ꝙ aliqua ps
eiꝰ p̃existat ⁊ alia post modũ acq̃rat sꝫ vocat illa ĩ
choatio aliq̃ inclinatio per quã homo inclinat ad
virtutes ad assequẽdũ eas ꝑfecte. Sic ꝗ accipiẽ-
do inchoationẽ probat ꝙ virtutes insunt nobis na
turalit inchoatiue a principio naturali hoc est na-
turaliter agente sicut intellectus naturaliter assẽ-
tit p̃mis principiis tã speculatiuis q̃ practicis si
bi propositis et voluntas ex necessitate assentit bo
no in communi sibi proposito nunc est ita ꝙ intel-
lectꝰ ex his natꝰ est inclinari ad cognitionẽ cuius-
cũqꝫ veri ꝑticularis et ad appetitũ cuiuscũqꝫ boni
ꝑticulari ex qua inclinatione actuali ⁊ eiꝰ frequẽ
tatione causantur virtutes tam morales q̃ intelle
ctuales. ꝗ huiusmodi virtutes insunt nobis incho
atiue a natura hoc est a principio naturali.
¶ Qꝫ aũt nõ insint completiue a nã hoc est a p̃n-
cipio naturali et naturaliter agente pꝫ accipiendo
dñam int naturale ⁊ liberũ. Illud eĩ dr principium
naturale in cuiꝰ potestate non est agere ⁊ non agere
sed agit ex necessitate ⁊ est determinatũ ad vnuꝫ
sic ꝙ nõ põt agere oppositũ agẽs aũt libere põt a-
gere et non agere nec est determinatũ ad vnũ quin
possit agere oppositũ hoc supposito arguit sic illd
qd inest a principio naturali vt distinguit contra
liberũ cõsimiliter ẽ in omnibꝰ habentibus naturã
⁊ hoc pꝫ ex eo ꝙ statim dictũ est ꝙ principiũ natu-
rale agit de necessitate ⁊ vno mõ. sed virtutes tam
intellectuales q̃ morales non sũt ꝯsimilit in oĩbꝰ
hominibꝰ immo q̃dã habent eas ⁊ q̃daꝫ non ⁊ qui
habent eas non cõsimilit habẽt eas. ꝗ huiusmodi
virtutes non insunt nobis a principio naturali. vt
distinguit cõtra liberũ. ¶ Item ex actibꝰ p̄cedẽ
tibꝰ generationẽ huiusmõi virtutũ laudamur sed
nullꝰ laudat nisi ex actu libero. ꝗ actꝰ ex q̃bꝰ gñan
tur virtutes sũt a pricipio libero ⁊ nõ naturaliter
agente. hec aũt sunt voluntas eligens et rõ delibe
rans. ¶ Item illa que sunt ex principio nãli sunt
de cõsideratione naturalis sꝫ virtutes nõ sunt de
ꝯsideratione naturalis. sꝫ potius de ꝯsideratione
Ad rõnes aĩ oppm. philosophi moralis. ꝗ ⁊c. ¶ Ad primũ argumẽtũ
dicendũ ꝙ non oẽ illud qd inest a natiuitate inest
a natura. i. a naturali principio nisi cõseq̃tur ex ne
cessitate ipsam naturã alioq̃n gratia ⁊ gloria que
xp̃s habuit ab istanti sue cõceptionis fuissent ĩ eo
a natura ⁊ gr̃a fuisset ĩ angelis ⁊ p̃mis parentibꝰ
naturalis supposito ꝙ fuissent creati ĩ gratia quo-
rũ neutrum ẽ verũ. Ad minorem etiã potest dici ꝙ
virtutes non ĩsunt a natiuitate nisi inhoatiue non
quidẽ ſm actꝰ intellectꝰ et voluntatis respectu spe
culabiliũ ⁊ agendorũ sꝫ ſm ip̃as potẽtias q̃ aptitu
dinẽ naturalẽ habẽt ad huiusmodi actꝰ cõpletiue
aũt nõ insunt a natiuitate: sed cõplent ⁊ ꝑficiũtur
ꝑ assuefactionẽ operũ ſm ꝙ dr ĩ scdo ethicoꝝ ĩ natꝫ
q̃dem nobis suscipere ꝑfectis aut ꝑ assuefactionẽ
Ad scdm. ¶ Ad scdm dicendũ ꝙ intellectꝰ q̃ dicit habitus
principiorũ põt accipi dupli͡r: vno mõ ꝓ aptitudie
que est in intellectu respectu principioꝝ simpli͡r ⁊ cũ
hec aptitudo naturaliter sit in intellectu ita ꝙ eis
ꝓpositꝫ puta de quolibet affirmatio ⁊ negatio vel
esse totũ maiꝰ sua parte intellectus nõ põt nõ assẽ
tire scito q̃d ꝑ terminos sig̃tur itellectꝰ sic acceptꝰ
nõ est ꝓprie virtus. put de virtute hic loquimur
sed ẽ sola aptitudo naturalis potentie intellectiue
ad huiusmodi obiecta. Alio modo põt accipi ꝓ ħi
tu principioꝝ nõ quidẽ p̃moꝝ simpli͡r sꝫ aliq̃ꝝ dedu
ctoꝝ ex eis q̃ et si sint cõcl'oes respectu principioꝝ
simpli͡r primoꝝ sunt tñ pricipia respectu oĩꝫ alioꝝ ⁊
itellectꝰ sic acceptꝰ ẽ virtꝰ intellectualis sicut alie
nec inest nobis a principio naturaliter agẽte nisi ĩ-
choatiue cõpletiue aũt inest a principio libero. qꝛ
in potestate nr̃a ẽ ex pricipiis simpli͡r p̃mis aliquid
deducere. vel nõ deducere. Aliꝰ modꝰ iuxta p̃dicta
põt sic imaginari dr̃o ꝙ ꝟtutes isũt nobꝫ a nã tribꝰ Alius modꝰ dicendi qui est doctoris.
modis nõ pluribꝰ p̃us a nã. i. q̃d cõuenientiã natu
re vt dictũ est in ꝓxima opinione. Sed dices forte
cõtra qꝛ magis inclinamur ad vicia q̃ ad virtutes
¶ Item ħitus viciosus cum sit vera res ⁊ natura
lis sicut virtutes ita ꝑficit sicut ille Et dicẽdũ ad
primũ ꝙ lꝫ natura corrupta sit pronior ad vicia q̃
ad virtutes. qꝛ sensus et cogitatio humani cordis
⁊ cetera. ⁊ corpꝰ quod corrumpitur et cetera. pro-
pter ꝙ etiam virtus dicit a vi. quia ꝑ violentiam
⁊ difficultatẽ acq̃rit cũ natura instituta non habe
bat inclinationẽ ad vicia sed ad virtutes. ¶ Item
ratio recta dictat ꝟtutes nõ vicia ⁊ sic natura q̃ hõ
est hõ est ad virtutes licet sensitiua sit ad vicia. qꝛ
etiam natura sola ẽ determinata ad principia vir
tutũ ꝑ se ad principia vicioꝝ ꝑ accidẽs. nam ex pri
mis principiis speculabiliũ ⁊ agibilium eliciũtur
tam boni q̃ mali habitꝰ sꝫ boni ꝑ se mali ꝑ accidẽs
⁊ ꝑ errorẽ. Scds modꝰ q̃ insunt nobis a natura ẽ ꝑ
acq̃sitionẽ naturaliũ pricipioꝝ ⁊ naturaliũ opeꝝ
in quo differũt ab ĩfusis sicut dictũ ẽ ĩ ꝓxima opi
nione. ⁊ ſm hoc morales sunt magis naturales q̃
intellectuales qꝛ magis acq̃sibiles naturaliter sũt
eĩ aliq̃ habẽte a vsum rationis sꝫ ita rudes ĩgenio
ꝙ nulo mõ ꝑsit acquirere scientias sꝫ nullꝰ ẽ ita ru-
dis dũmodo habeat vsũ ratõnis q̃n possit acq̃rere
virtutes morales. ¶ Item aliqua virtus intel-
lectualis est homini impossibilis per amissionem
alicuiꝰ sensus sicut scientia coloꝝ ceco nato vt per
spectiua ⁊ scientia sonoꝝ surdo a natiuitate vt for-
te musica scdo posteriorum sꝫ tã cecꝰ q̃ surdꝰ ⁊ mu
tꝰ possũt ꝟtutes morales acq̃rere veꝝ ẽ ꝙ ille q̃ ẽ a
natura frigidꝰ videt non posse acq̃rere in cõcupi-
scibili tẽperantiã vel castitatẽ. qꝛ nõ exercitat cir
ca passiones ⁊ tñ si in talibꝰ ponit surcola virgini
tatis que recipit actũ cõcupiscibilis magis q̃ vo-
luntatis videt ĩ eis eẽ hec virtꝰ ex promptitudine
⁊ preparatione aĩ. Tertio mõ insũt nobis a natura
i. a principio naturali ĩchoatiue sꝫ libero arbitrio
cõpletiue vt dicũt ⁊ probãt illi de ꝓxĩa opinione.
¶ Sꝫ istoꝝ prima rõ ħꝫ instantiam. qꝛ q̃cũqꝫ isũt
creaturis irrationalibꝰ insũt eis non libere sꝫ natu
ralit. que tñ nõ omnia insũt eis equalit/ imo etiaꝫ
in hominibꝰ albedo inest a principio naturali non
libero nec ꝓpter hoc omnes sunt albi nec oẽs al-
bi equalit albi. Si aũt dicat ꝙ maior intelligit de
ꝯsitibꝰ nãm speciei non indiuidui adhuc in hoĩbꝰ
rationari. qꝛ cõseq̃t speciem ſm diuersas naturas
indiuiduas diuersimode inest. et similiter ingeniũ
ipsũ immo non solũ cõpletio virtutꝫ imo ĩchoatio
diuersimode inest vt dicet distinctione. xxxvi. de cõ
nexione moralium inter se ſm istũ aũt modũ et p̃-
mũ videt ĩtellectuales speclatiue nõ actiue nec fa
ctiue eẽ magis nãles q̃ morales ſm q̃dẽ p̃mũ mo
dum ꝓpter inclinationem. quia homo licet in gene

ral; appetit scire ꝙ esse bonus cum i speciali multi
refugiunt habere virtutes qui tamen vellent sem
per scire omnia scibilia. Nec natura corrupta
quomodocunq; aufert ab homine desiderium ha
bendi omnem scientiam ⁊ non habendi aliquem er
rorem in nullo enim spectabili vellet homo errare
qui tamen sepe vult peccare et per consequens vir
tute carere ⁊ aliquando affectat ignorantiam agi-
bilis vt liberius peccet. ergo magis sunt de appe-
titu nature. ¶ Item secundo quo ad eundem mo
dum sm̄ conuenientiã et perfectionem nature sic
ei virtus ē naturalior q̃ natura sit ꝑfectior. cũ autē
vita ꝯtemplatiua i qua ꝯsistit felicitas sit ꝑfectior
q̃ fecilitas actiua: ꝑ consequens sicut beatitudo
cõtemplatiua ē finis actiue ita virtutes itellectua
les sunt fines moraliũ ⁊ magis ꝑfectiue nature sꝫ
verũ ꝙ extēsiue morales q̃ ꝑficiunt tãz partem sen
sitiuam q̃ intellectiuã sũt pluribꝰ modis ꝑfectio
nature q̃ intellectuales que solum perficiunt intel
lectiuam. ¶ Sed q̃tum ad tertium modum ad-
huc sũt naturaliores intellectuales inchoatiẽ in q̃
non eq̃ natura corrupta inclinat ad habitũ errone
um speculatiuũ sicut ad habitũ moralem viciosuꝫ
non enim primi motus qui sunt nati corrumpe iu-
dicium rationis practice ita corrũpunt iudicium
rationis speculatiue. Similiter quo ad completio
nem cum ei tota materia moralis preter principia
sit cõtingens non aliq̃ñ necessitatur ratio practica
i consulendo sicut ab ipsa virtute cogitur ratio spe
culatiua non solum intelligendo immo etiam cõ-
cludendo non eñ moralis demonstrat sed persua
det. tamē mathemathica ⁊ alius speculatiuꝰ arti-
fex cõuincit rationem. ⁊ sic simpliciter loquēdo
videntur magis naturales intellectuales q̃ mora
les. ¶ Ad solutionē aũt datã ad secundum articu
lum addi põt ꝙ principia inde mõstrabilia ꝓpt q̃d
⁊ q̃. que. s. nullo noticiori etiaꝫ quo ad nos possũt
ostendi cognoscuntur nõ ꝑ aliquē habitũ assẽsiuũ
sꝫ aliq̃ñ ꝑ habitum recordatiuũ vt in vltima ques-
tione ꝓlogi sꝫ ꝑicipia demõstrabilia q̃ nõ ꝓpter
quid sicut ꝓpria principia sciẽtiaꝝ principaliũ que
accipiũtur via sensus experientie ⁊ memorie bñ ha
bent ꝑ habitũ acq̃sitũ ⁊ ille ꝓprie ē itellectus ha
bitus principioꝝ distinctꝰ a scientia q̃ est cõclusio
nũ ⁊ nõ est a nã ꝯpletiue sꝫ ꝑicipia demõstrabilia
ꝓpter q̃d sicut ꝓpria scientiaꝝ subalternaꝝ cogno
scuntur quidē ꝑ habitum acquisitum. sed ille non
est distinctus contra scientiam sed est conclusio su
2. articulꝰ perioris scientie quod est principium inferioris.
1. opinio ¶ Quantũ ad sc̃dm de moralibꝰ infusis sũt tres
opiones. ꝓma ꝙ non oꝫ in nobis ponere virtutes
1. cõclusio morales infusas vnde ponunt tres conclusiones.
Opio Du ¶ Prima: ꝙ morales infuse nõ sũt necessarie. q̃
rãdi disti. illꝰ nõ est necesse cũ caritate infundi sine q̃ potest
pͥmi. q. 6. caritas haberi sꝫ caritas habet ab aliq̃bꝰ q̃ nõ hñt
virtutes morales infusas qđ patet vbi sũt vehemē
tes passiones appetitus sẽsitiui nõ possunt eē ꝟtu
tes morales q̃ formaliter sunt q̃dã mediocritates
passionũ facientes appetitũ sensitiuũ delectabilr
exeq̃ opa q̃ sunt i medio/ sꝫ de nouo ꝯuersi post cõ
suetudinem viciorum habent caritatem ⁊ rebel-
lionem vehementem. g. ⁊c̄. ¶ Maior pꝫ q̃ q̃ habꝫ
caritatē hꝫ ea q̃ sũt necessaria ad salutē. vñ si cari
tas habet sine virtutibus moralibꝰ ifusis seq̃r ꝙ
tales virtutes nõ sũt necessarie ad salutē. et ꝑ ꝯñs
nec oꝫ tales virtutes ponere. Minor probata est.

¶ Sed si contra eam dicatur ꝙ illa modificatio
passionum non est de ratione virtutis moralis ifu
se sed acquisite nõ valet. quia tũc ille infuse dicerē
tur morales improprie ⁊ equiuoce. sic autē ponere
morales ifusas leue ē. possũ ei vocare id qđ est al-
bum ⁊ disgreget nigrum. ¶ Item nichil scimus
de infusis nisi per manuductioneꝫ acq̃sitaꝝ qđ nõ
esset si equiuoce dicerentur cum acquisitis. nulluꝫ
etiam alium effectum istarũ virtutum experimur
in nobis. ¶ Preterea si essent superfluerent. quia
in actu aliquo est considerare tria. s. ipsam substã-
tiam actus et meritum quando est meritorius. et
moduꝫ quo elicitur. s. prompte ⁊ faciliter. hoc aũt
vltimum quo ad appetitum sensitiuum non faciũt
morales infuse vt dictum est. nec secũdum ꝙ omne
meritum est a caritate ⁊ tota ratio merendi est ca
ritas vnde castitas cõtinentis est meritoria non a
virtute temperantie qua caret ad minus acquisi-
ta sed a caritate imperante que facit omnem actũ
qui est de genere bonorum meritorium eo ipso ꝙ
est ab ipsa imperatus q̃uis a nulla virtute sit elici
tus puta ambulare vel aliquid huiusmodi.
Nec propter primum oportet eas ponere scilicꝫ ad
eliciendum substantiam actus. q̃ homo per cari-
tatem potest in omnia opera moralium virtutum
quantũ ad substantiam actus ita perfecte: sicut a-
liquis possꝫ per virtutes morales sine caritate. vñ
homo per caritatem potest vitare passiones timo
ris ⁊ aggredi terribilia propter deuꝫ vt martyres
⁊ abstinere ab illicitis delectationibꝰ. vnde potest
operari opera ꝟtuosa et abstinere se a viciis ⁊ vicio
sis operibus q̃tum ad substantiam operis licet nõ
quantũ ad modum. q̃ non cum delectatione appe
titus sensitiui sed magis cum quadam rebellione
nec solum tantum potest homo per caritateꝫ in o-
pera aliarum virtutum q̃tum ꝑ illas immo plus
q̃tum ad substantiã actꝰ pertinet q̃ aliq̃s ꝑ carita
tem paratus esset plus sustinere q̃tum ad tristia. et
plus abstinere q̃tũ a delectabili q̃ alius quicunq;
ꝑ moralem acquisitam licet non ita delectabiliter
quantũ ad appetitum sensitiuum. ergo. et cetera.
¶ Secunda conclusio ꝙ etiam de donis est dubi- 2 cõclusio
um: vtrum omnes auctoritates scripture ⁊ sc̃toꝝ
que loquuntur de virtutibus moralibus infusis ⁊
de donis possent sic probabiliter exponi: ꝙ caritas
esset omnia dona et omnes virtutes morales per
essentiam. vnde habitus caritatis sm̄ ꝙ facit ama
re deum supernaturaliter dicit caritas sm̄ ꝙ facit
effectiue in appetitu sensitiuo moderationem pas
sionum moderando appetitum sensitiuum ad actꝰ
virtuosos q̃tum ad substantiam/ sꝫ non q̃tum ad
modum operandi ꝓpter tristiciam appetitus sen-
sitiui dicatur virtus moralis infusa. si vero ꝙ plꝰ
facit caritas moderãdo appetitũ sensitiuum q̃ fa
ceret moralis saltem quo ad substantiam actꝰ dica
tur donũ ita ꝙ caritas ⁊ virtus moralis infusa/ et
donum sint idem re sola rõne differentia sm̄ cõpa
rationem ad diuina ⁊ hoc vr̄ Augustinꝰ sentire: q̃
dicit ꝙ amor dei est omnis virtus. Probabilius
tamen videtur ꝙ sint aliqui habitus infusi aliquo
modo ad virtutem pertinentes moralem preter vir
tutes theologicas que dicunt dona. quia nõ est mi
rum probabile ꝙ sancti/ et sacra scriptura ita di-
uisim loqueretur de donis ⁊ predictis habitibus
distiguẽdo abinuicē. ⁊ totiẽs si sola rõe differrẽt. sꝫ
q̃ hec dõa sufficiẽt mouẽt vires iferiores ad actꝰ

virtuosos ad substantiam actus et non plus facerēt virtutes morales infuse si eēnt. qꝛ non tollunt vehementiam passionum nec tristiciam appetitus sensitiui in operibus virtuosis sequitur ꝙ supfluę
3. cõclusio unt. ¶ Tertia conclusio est ꝙ nichilominus dona ptinent ad virtutes morales licꝫ īpfecte. ad virtutem eñ moralē ptinet elicere act⁹ ꝟtuosos appetit⁹ sensitiui. dona aūt cāut q̃dē act⁹ virtuosos puta abstinere vel sustinere adhuc pfecti⁹ sed nõ cū facilitate nec cū delectatiõe q̄ fit ex parte appetit⁹ sensitiui. ⁊ iõ cū dona possint ī act⁹ virtuosos aliq̄ modo ptinēt ad gen⁹ virtutū moraliū sꝫ tñ īpfecte inq̄tū deficiūt a delectatione ⁊ facilitate nec tñ seq̄ꝰ ꝙ dona sint simplr impfectiora q̄ virtutes mo-
Cõtra istã opinionẽ. rales acq̄site. ¶ Sed ista positio non placet aliis ppter tria. primo. qꝛ ſm psilosophū. tertio politicorū. diuerse virtutes requirunꝰ ad hoc ꝙ hoïes bene se habeant in diuersis polichiis vñ ſm eū virtutes q̄ essent proportionate ad bñ viuendū ī vna polichia non essent pportionate ad bene viuendū in alia polichia sꝫ policia xp̄iana ⁊ ciuilitas sanctoꝝ magis excedit polichiaꝫ q̄cūqꝫ humanā q̄ vna policia humana excedit aliam. ẜ virtutes morales ex puris naturalibus acq̄site non sūt pportionate ad bene viuendū ī polichia xp̄iana ſꝫ modū ei⁹. et ideo pter illas oportet ponere alias. ¶ Scđo. qꝛ diuersoꝝ agentiū sunt diuersa instrumenta ppria virtus aūt moralis cui impat caritas ē q̄si instrumentum caritatis impando actū q̄ cõpetit virtutib⁹ moralibus. ⁊ similiter virtus moralis acquisita ē instrumentū respectu rõis naturalis īpantꝭ sꝫ caritas ⁊ rõ naturalis sunt agentia ⁊ īpantia diuerse ⁊ ẜꝫ diuersas rões mouent. ẜ nõ põt eē ꝙ eedē virtutes morales specie eis correspondeant ⁊ hoc seq̄tur si põatur virtus actiua respectu act⁹ quē dꝫ elicere illud etiā seq̄ꝰ si ponatur dispositio passiua nā respectu diuersoruꝫ agentiū requirunꝰ diuerse dispositiões appropriantes eius materiā ad hoc ꝙ diuersimode moueaꝰ a diuersis agentibus ad diuersa. ¶ Tertio. qꝛ cū pueri mox vt sūt baptizati habeant caritatem infusam si non haberent morales infusas non essent omnes virtutes connexe.
Et si dicaꝰ ꝙ essent cõnexe in radice caritatis non valet. quia etiam carens virtutibus moralibus acquisitis cum habeat a natura sua seminaria virtutum talium in quib⁹ sunt quasi in radice. similiter posset dici habere a natura omnes virtutes q̄ possunt acq̄ri ꝙ modo non ponīꝰ ¶ Vñ est scđa opio
2. opinio. q̄ ponit ꝙ nõ sunt in nobis aliq̄ virtutes morales infuse sꝫ tm̄ acquisite: sed iste acquisite nõ sunt ex solis naturalib⁹ imo acq̄runꝰ virtute virtutū theologicarū infusarū ita ꝙ sicut virtute luminis naturalis rõnis ⁊ primoꝝ principioꝝ speculabiliū et practicoꝝ acq̄runꝰ virtutes q̄ habenꝰ ex puris naturalibus ita virtute theologicaꝝ exercendo p imperiū caritatis opera virtutū moralium generāꝰ virtutes morales correspondentes caritati
¶ Et confirmaꝰ. qꝛ virtus moralis p̄stituit ⁊ constituit finē ī actib⁹ virtuosis. sꝫ sup fines moraliū acquisitarū non est nisi vnus finis supernaturalis ergo caritas que ordinat fines aliarum virtutum in finem supernaturalem que est deus sufficit cum
Cõtra scđaꝫ opinioneꝫ virtutibus predictis acquisitis. ¶ Sed licet isti multum probabiliter dicant: tamen videtur scđm alios ꝙ morales correspondentes caritati infundantur cum ea primo propter connexionem virtutum cum caritate que connexio vt predictum est non solum requirit virtutes scđm esse inchoatiuū ⁊ in sua radice que est caritas scđm seipsas.
¶ Scđo. qꝛ nuda potentia appetitus sensitiui in quo sunt saltē quedam virtutes morales non ita proportionata est ad mediū qđ caritas statuit in passionibus nec voluntas nuda absqꝫ virtute morali ita pportionata ad mediū qđ statuit caritas ī talib⁹ nec p consequēs predicte potentie nude virtutibus moralibus sunt ita proportionate imperio ⁊ motui caritatis sicut sunt proportionate imperio ⁊ motui quo moueretur scđm dictamen rationis naturalis. sed inconueniens ⁊ irrationale videtur ꝙ deus instituat hominem in eē grē min⁹ proportionatuꝫ ad exeq̄nda illa que requirit caritas exercere in adulto q̄ instituatur in esse nature ad exequēda illa que rationalis dicat cum illa ī q̄bus homo agit scđm imperium caritatis sint sibi magis necessaria q̄ ea que agit ex ipso rõis vt pote magis necessaria saluti: qđ non videꝰ probabile ꝙ cum caritate maneant potentie que nate sunt caritati obedire mediantibus virtutibus immo magis debēt infundi cum caritate. ¶ Tertia. qꝛ aliq̄ 3.
de nouo conuersi a mala ⁊ valde peruersa vita ad bonaꝫ vitā quādo adhiberet mag⁹ū conatū ī sua conuersione ⁊ multū conuertunꝰ. sunt prompti ad oīa q̄ precipit caritas nec aliquā difficultatē patiunꝰ siue ex parte appetitus sensitiui / siue aliunde ⁊ bñ inueniunꝰ plures tales. si ergo signū habendi habitū ē operari delectabiliꝰ et absqꝫ difficultate sequiꝰ ꝙ tales hñt virtutes morales nec p̄it eas hre nõ infusas cum exercuerūt se ī malis actibus ꝙ aūt in aliquib⁹ de nouo caritatē recipientib⁹ manet difficultas ad opera virtutū moraliū hoc ē nõ preparāt se nisi tepide et adhibant debilē conatuꝫ respectu alioꝝ. ⁊ ideo virtutes tales eis infundūꝰ ſm eē remissum nec sufficiūt ad excludendā pfectē dispositionē cõtrariā ¶ Ad rationē dicūt ꝙ habꝫ sup fines ad quos inclinant morales acquisite non sit nisi vn⁹ finis supnaturalis virt⁹: sunt tñ plures fines supnaturales pprij ſm naturam moraliū infusarū qꝛ mediū qđ tenet vnaq̄qꝫ virtus moralis īfusa est supernaturale ⁊ sup pportioneꝫ nature q̄tum ad hoc ꝙ in illud homo non tenderet nisi adiut⁹ aliquo dono supnaturali sicut nec potest in actū meritorium aliquis absqꝫ caritate.
¶ Unde est tertia opinio doctoris nr̄i habēs tres conclusiones. 3. opio q̄ est sci tho. 1. 2. q. 63. ar. 4. et q. de vir. in cõi. arti. 10.
¶ Prima conclusio ē ꝙ preter morales virtutes acq̄sitas oꝫ ponere morales infusas. quia in omni habente caritatem oportet ponere habitus sine q̄bus non possit prompte faciliter ⁊ firmiter operari illa que sunt necessaria ad salutem: nec eēt perfectus in ciuilitate diuina ⁊ christiana cum per caritatem sit homo pfectior ciuis ecclesie q̄ per virtutes politicas ciuis ciuitatis mundane et per caritatem possit oīa necessaria faciliter. qꝛ et omnia ī manu facilia ⁊ delectabilia ⁊ prope nulla facit amor. sed si aliquis qui non habet virtutes acquisitas baptizatur vel iustificetur illo instanti habet caritatem ⁊ p cõsequēs facile potest operari necessaria ad salutem inter que non solum ē diligere deum sed concupiscere ⁊ opari moderate q̄ nõ possūt magis fieri a caritate sine virtutib⁹ infusis q̄ caritas possit imperare actum fidei vel spei nisi illis exequentibus. quia non sufficit esse habitum dis- 1. cõclusio

ponentē ad bene imperandū nisi sit habit9 disposi
tionis ad prompte obediēdū ꝙ dispositionē facit
habitus formaliter ꝛ positiue nō effectiue.
¶ Item sine acqsitis non esset homo perfectus i
humana ciuilitate ꝙ similiter nec sine infusis in di
uina. ꝙ cum caritate infundunt morales vt appeti
tus prompte et faciliter obediat sint caritatis ali-
ter non plus poterit caritas ꝯcupiscere vel irasci
debite sine temperātia vl' fortitudie ꝙ credere vel
sperare sine fide et spe infusis.
2 ¶ Secūda cōclusio ē ꝙ morales infuse differunt
nō solū nūero sꝫ specie ab acqsitis: qꝛ licꝫ de9 possꝫ
infundere easdem specie cum acquisitis cū ille ꝙs
ꝰm legem communē infundit differūt. qꝛ non ē ibi
nos distinctio ex pte mobiliū ꝙ motoꝝ sed cū mo-
rales acquisite faciant appetitū obedibilem rōni
inferiori regulate scdm leges tēporales: qd est ꝑ
habitū acquisitū ꝛ naturalem cognitionē infuse/
faciūt esse obedibilem rationi superiori. i. mouēti
ꝰm leges eternas ꝙ est scdm habitū infusum fidei
vel aliū cognitionē supnaturalē. cū igit' rō mouēs
alio fine ꝛ habitu moderet' appetitū ꝓpter tpalia
alio propter eterna bona vel mala. ꝙ sicut in rōne
cognitio natural' et supnaturalis differunt specie
quo ad hitum sicut et in appetitu habitus quo o-
3 bedit vni et ille quo alij. ¶ Tertia conclusio est ꝙ
non habens molestiam passionū habet habitū mo
ralem acquisitū. qꝛ qui sepe domuit passiones non
ita sentit eas vt prius licet contingat per accidēs
dyabolo inflammāte vel occasione temptationis
occurrēte pati grauē molestiā vt benedictus ꝙ se i
spinas ꝛ vrticas proiecit sed habens habitū īfusū
nichilomin9 moleste ꝛ difficultates sustinet sed ex
fortiori inherentia ad finem facilius superat gra-
uem temptationem ꝙ alius leuem. ¶ Vel potest
dici ꝙ sicut graue ꝑ se quidem faciliter fertur de-
orsum sed ꝑ accidēs potest totaliter impediri vel
retrahi ne faciliter descendat sic habens virtutem
moralem acquisitam vel infusam ꝑ se quidem ra-
tione potentie non patitur in actu illius virtutis
difficultatē nec tristiciā sed ꝑ accñs fit sicut senex
a principio exercitatus in castitate potest habere
tantā oportunitatem viciꝫ puta si sit solus nudus
per noctem cum muliere ꝙ valde difficile erit sibi
continere etiam per virtutem dudum acquisitam
¶ Afferunt aūt aliqui cōtra hoc quatuor instā-
4. instātie ꝯtra dicta. tias que recitabunt' soluendo Prima ratio ē incli
natōes cōtrarie nō insūt simul eidem sed habenti
1 caritatem inest inclinatio frequēter ad peccatū:
vt patet i stimulo carnis pauli. ꝙ talis non habet
virtutem moralem que inclinat ad oppositum.
¶ Solutio qñqꝫ forme habent oppōeꝫ ꝛ in se ꝛ in
suis effectibus ad quos inclinant. ꝛ iste non se cō
Solutio. patiunt' vt calor ꝛ frigus neqꝫ in gradu remisso ne
qꝫ intenso. qñqꝫ habent oppositionem non in se sed
in suis effectibus non ꝑ se sed per accidens sicut q̄
litas quam adamas imprimit ferro supposito in
clinat ferrū sursum per accidens qꝛ adamas ē sur
sum per se enim inclinat ad amātem ad oēm dfam
positionis grauitas aūt deorsum et tales forme i
suis essentiis se compatiuntur sed in suis actibus
fortior superat/ alia vero cedit. sic etiam appetit9
sensitiuus inꝙtum organum est graue inclinatur
deorsum sed ratiōe delectabilis apprehēsi ꝙ est sur
sum inclinatur illuc. ꝛ sic est in proposito. qꝛ virt9
moralis non per se opponit' appetitui sensitiuo si-
cut nec accidens subiecto vel forma materie. nec
iterum actualis inclinatio vtriusqꝫ habet opposi-
tionem nisi per accidens. vere enim per se inclinat
ad bonū rōnis appetitus ad bonum sensus. h' aūt
non per se habēt oppositionē sed per accidēs/ inꝙ
tum accidit ꝙ bonuꝫ sen sibile quandoqꝫ et nonsē
per impedit bonum rationis. vnde sicut ferruꝫ de-
scendit qñ grauitas preponderat qualitati adamā
tine. sic appetit9 fertur in vicium cū preponderat
virtuti morali acquisite vel infuse. ¶ Preterea 2
habitus viciꝫ ꝛ virtutis non se compatiuntur. sed
habens caritatem quandoqꝫ habet habitum viciꝫ
vt videt' sicut patet in concubinario nouiter con-
uerso qui inclinatur determinate ad concubinam
suam plusꝙ ad aliam. ergo iste non habet castita-
tem infusam. ¶ Solutio etiam si non esset casti- Solutio
tas infusa sola caritas expellit habituꝫ vicii vt hꝫ
rationem culpe sicut lux tenebram. dico ergo ꝙ cō
cubinarius nouiter conuersus statim cuꝫ habet ca
ritatem habet etiam castitatem infusam ꝛ ꝑ conse
quens purgatur ab habitu luxurie vt est culpa: nō
aūt vt est pena vel dispositio ad peccatum: sicut di
cim9 de originali qd manet post baptismū i fomite
¶ Preterea vnum vni opponitur tm̄ sed vna ē itē 3
perantia cui opponitur tēperantia acquisita ꝛ in-
fusa. ergo vtraqꝫ est vna virtus ꝛ sic de aliis mora
lib9. ¶ Solutio moralis acquisita opponit' vicio Solutio
vt est contra bonum rationis naturalis sed infusa
vt est contra bonum rationis lege diuina regulate
¶ Preterea virtus non solum opponitur vicio ra 4
tione culpe ꝛ virtutis sed etiam ratione inclinati
onis que sunt ad contraria. sicut enim grauitas et
leuitas opponuntur non solum ratione sui sꝫ rōne
contrarietatis motuum ad ꝙs inclināt sic tēpātia
et intempantia opponunt' nō solū ratione deformi
tatis ꝛ perfectionis habituū in se sed etiam inꝙtū
inclinant ad contraria. vnde virtus moralis acq
sita non solum expellit viciū oppositum vt viciuꝫ
sed etiam vt inclinatum est. sicut aūt scientia infu
sa subito expellit omnē ignorātiā negationis ꝛ dis
pōis quā expellit successiue sciētia acqsita. sic mo
ralis infusa subito debet expellere quicquid expel
leret acqsita. cum ꝙ inclinationeꝫ habitus ꝯtrarij
quā expelleret castitas acqsita nō videamus stati
expelli in fornicario nouiter conuerso vꝫ ꝙ ei nisi
castitas infundat' vel virtus infusa erit īꝑfectior
ꝙ acqsita et dona erunt min9 bona. ꝙ bōa nature
¶ Solutio virtus acquisita qꝛ ex actib9 ꝯtrariis Solutio
vicioso habitui acqrit' tollit funditus habitū vicio
sum et q̄ ad essentiā et quo ad deformitatē. qꝛ vtro
qꝫ mō ei cōtrariatur et similiter scientia infusa vel
visus miraculose datus ꝑuationē oppositā tollūt
sed moralis infusa nō est eiusdē rōnis cuꝫ nō hitu
vicioso acqsita vñ nō opponūt' essētie hitus vicio
si sed solum deformitati vñ solā tollit nec tñ ē imꝑ
fectior ꝙ acqsita. qꝛ infusa ꝑfecti9 inclinat in fineꝫ
suū ꝙ acqsita licet ratione habitus quem compa-
titur maiorem difficultatem patiatur.
¶ Quantum ad tertium de mansione in pria sūt
duo modo dicendi. Primi dicūt ꝙ de virtutibus 3. articul9.
moralib9 possumus loq dupliciter. s. ꝙtū ad actū durā. q. 4.
vl' ꝙtū ab hitū. si ꝙtum ad actū sic nō remanebūt huius dist
in patria cui9 ratio ē. qꝛ nulla potentia ꝙtūcūqꝫ ꝑ
fecta per habitum potest exire in actū: nisi hēat ꝓ9
obiectum sed obiecta virtutum moraliū non erūt
in patria. ꝙ nō erunt ibi actus virtutum moralium

Maior patet: q2 siue obiectum sit causa p se / siue sit causa sine qua nō: semp tñ ad actū reqrit obiectum. Minor patet: q2 obiecta virtutū moralium sunt ꝯcupiscētie / delectatiões ciboꝝ ꝛ venereoꝝ / timores ꝛ audacie circa pericula mortis / distributiones ꝛ cõicationes rerū q̄ veniūt in vsum ꝓsentis vite: hec aūt nõ erūt i patria. quare ꝛc. ¶ Si autē loq̄mur de his virtutib9 q̄tum ad habitum / adhuc põt esse dupl'r. q2 virtutū moraliū accipiendo large virtutes morales put iter eas numerat prudētia / q̄dā pficiūt appetitū sensitiuū: vt fortitudo ꝛ tēperātia. Quis apud multos hoc sit valde dubiuz: nec michi ipsi est multū clarū. Quedā ꝟo pficiunt intellectū ꝛ voluntatē: vt prudētia ꝛ iusticia. De illis q̄ pficiunt appetitum sensitiuū si q̄ tales sint: dicendū est ꝙ remanebunt nequaq̄ in patria etiā quo ad habitū. Cui9 rō est: q2 subiecto destructo destruit accidēs: sed subiectum taliū ꝟtutum sc3 appetit9 sensitiu9 destruit in morte cuz sit corporalis virt9. ergo ꝛ ipsi habit9 / ꝙ si in resurrectione reparetur appetit9 sensitiu9 aut nõ erit idē numero / ꝛ p ꝯñs nec tales habit9 si miraculose reparent essent idē numero: aut si essent idem numero / tñ appetit9 q̄ tales habit9 / hoc nõ esset actione nr̄a: nec ꝓpter hoc posset dici ꝙ ꝓcedētes habit9 remanerēt. De habitib9 autē pficiētib9 itellectū et voluntatē / vt sunt prudētia ꝛ iusticia. dicenduz est ꝙ remanebūt q̄tum ad habitū: q2 si corrūperētur aut hoc esset rōe subiecti qd corrūperet: aut actione ꝯtrarij. nõ corruptione subiecti: q2 itellectus ꝛ voluntas sunt potētie incorruptibiles sicut essentia aie. nec actione cõtrarij: q2 glia nõ ꝯtrariat pfectioni nature. hmõi autē ꝟtutes ad pfectionem nature ptinēt. ergo. ꝛc. ¶ Addunt autē ꝙ non est silr de xp̄o et de beatis: q2 xp̄s ſm corp9 cui9 pfectio est appetit9 sensitiu9 fuit viator. et ideo nõ decuit ꝙ careret pfectionib9 quas hñt ceteri viatores ꝓpter qd debuit habere virtutes morales pficiētes appetitū sensitiuū vel aliq̄d mai9 trib9 virtutib9 mediāte quo posset in act9 talium virtutum. Beati autē ante resurrectionē sicut carent corpore / ita carēt hmõi ꝟtutib9. post resurrectionē ꝟo aut nõ habebunt: q2 tunc erunt beati ſm corp9: aut si habeāt hoc nõ erit q2 ꝓcedētes habit9 remāserint

Cõtra durādū obq̄cit doctor. ¶ Sed cõtra primū qd dicunt videt ꝙ ois habitus acq̄sit9 corrūpit p cessationē actuū. vñ dicere ꝙ iusticia ꝛ prudētia acq̄sita nullū oīno actum habeāt in pria / ꝛ nichil remaneat est absurdū. ¶ Vnde

S.tho.3. di.pienti. videt verior opinio thome ꝙ morales acq̄site nullo mõ remanēt: q2 frustra essent cū iste sint solum ꝓpter istā vitā moralē. vnde sicut nõ remanebit ista vita nec talia q̄ sunt solū ꝓpter vitā aialē sic nec illi habit9. Sed infusi remanebunt q̄ sunt i intellectu ꝛ voluntate. Alie in resurrectione cuz corpe reparabunt eedē numero hñtes actum circa finē q̄ erit gaudiū de ꝓterito nõ aūt circa materiā ꝓpriā: ita forte ꝙ aureola virginitatis eliciet ob eadē tēperātia infusa a qua fuit ꝟginitas elicita / ꝛ aureola martyꝝ a fortitudine / ꝛ magisteriū a prudētia nõ theorica: q2 ad vitam actiuā ptinet ꝛ si aliq̄s martyr doctor aut virgo habuerit sil infusas et acq̄sitas: q2 tñ acq̄sitaruz nõ est agere ꝓpter deū sicut infusarum a caritate sicut a sua forma directarū. ideo q2 in patria de nullo bono gaudēt nisi vt est factū ꝓpter deū. ideo ad infusas ptinet de illis gaudere in patria / nõ ad acq̄sitas. Et ꝓbat aliter de infusis ꝙ remaneāt: q2 eadē ē grauitas p quā aliq̄d tēdit deorsum ꝛ faciat deorsum quiescere: ita etiā ꝓbabile est ꝙ eadē virt9 est q̄ facit bonum eligere / ꝛ de electo ꝛ obtēto gaudere ꝛ in eo quiescere. sicut igit p virtutē acq̄sitā gaudet homo in hac vita de bono virtutis adepto lic3 nõ durāte qd est habitū exire in actum habito obiecto in memoria. sic in patria q̄uis nõ sint in re extra passiones ꝛ alia obiecta moralium infusarum ex sola tñ mēoria ꝓteritoꝝ exire pñt in actū gaudij de preteritis. ¶ Ad argumenta principalia solutū fuit in primo articulo. ¶ Questio secūda.

Secundo q̄rit / vtrum virtutes causent in nobis ex actib9. Et videt ꝙ nõ: q2 cõtinētia est aliquid min9 virtute vt pat3 ex. 7 ethicoꝝ. sed null9 põt esse continēs nisi ex dono dei scdm illud Sap 8. Nõ possum esse ꝯtinēs nisi de9 det. ergo multo minus põt aliq̄s esse virtuosus nisi ex dono dei. hoc autē non esset si virtutes causarent ex actib9. ergo. ꝛc. Primum

¶ Itē pfecti9 non sumit originē a min9 pfecto: s3 virtutes sunt pfectiores actibus ꝓcedētib9 ipsas. ergo nõ causant ex eis. Maior patet ex. 9. metaphisice. Minor ꝓbat: q2 causa est pfectior effectu: sed virtutes sunt causa actuū sequētiū q̄ sunt magis pfecti q̄ act9 ꝓcedētes virtutē: ergo virtutes sunt pfectiores actib9 sequētibus / ꝛ fortiori rõne actib9 ꝓcedētib9: q2 qd est pfectius pfectiore / est pfecti9 min9 pfecto: Secundū

¶ In contrarium arguit: q2 ſm Dionysiuz bonū est potentius q̄ maluz: sed ex malis actib9 generat habit9 viciosus. ergo fortiori rõne ex actib9 virtuosis generabunt habit9 virtuosi. ¶ Ad ide3 est qd dicit ph's. 2. ethicoꝝ. In oppm.

¶ Respõsio. Ad euidentiā q̄stionis ꝛ distinctionis ꝛ materie virtutum moralium duo vidēda sunt. Primo / illud qd p̄mo ꝓncipaliter q̄rit. s. an virtutes causent ex actib9 ꝛ quõ. Secūdo de medio virtutū quo ad actum ꝛ habitum ¶ Quātum ad primū. Primo ponent dicta aliorum. Scdo inquiret de ipsis. ¶ Proponunt igit q̄dā circa q̄stionē istā vidēda duo. Primuz est / an virtutes morales ꝛ itellectuales quas homo potest attigere ex puris naturalib9 causent ex actib9 nostris. Scdm est / p quē modum causent ex ipsis Durādus q.2.hui9 d.

¶ Quātum ad primum patet dupl'r ꝙ tales virtutes causant ex actib9 nr̄is. Primo sic. ꝓncipia opatiua q̄ nõ insunt nobis a natura / sed ex acq̄sitione causant ex actib9 nr̄is: sed virtutes tā intellectuales q̄ morales sunt q̄dā principia opatiua que nõ insunt nobis a natura sed ex acq̄sione vt ꝓbatum fuit pri9. ergo causant ex actib9 nr̄is. Maior pat3 ex. 2. ethicoꝝ. hec est eñ differētia iter ꝓncipia innata ꝛ acq̄sita: q2 ꝓncipia inata ꝓcedūt actus nec ex ipsis acq̄runt. Visus eñ ꝓcedit videre / nec per videre acq̄rit visus. Sed ꝓncipia acq̄sita sequuntur actus ꝛ ex ipsis acq̄runt. fabricando eñ fabri fimus / ꝛ sic de aliis vt ibidē dr. et sic patet maior. sequit ergo cõclusio. ¶ Itē cõsuetudo habet vim nature / sicut dr libro de mēoria ꝛ reminiscētia. ergo ſm quādā ꝓportionē / ꝓnitatē / ꝛ facilitatē quā habent naturalia ſm se ad suas opationes naturales talē q̄tū possunt acq̄runt potētie rõnales p ꝯsuetudinē: sed ꝓnitas ista vel facilitas ad operādum nõ est aliud q̄ virtus moralis vt itellectua-

liatę quã de facili põt quis exire in actũ cõuenientem. ergo ꝑ cõsuetudinẽ actuũ talis ꝓnitas ⁊ facilitas q̃ realiter est virt⁹ acq̃rit̃ in nobis. ¶ Ex hoc cõcludũt quidã duas ꝯclusiones. Prima est ꝙ ꝑ nõ opari nõ põt in nobis causari habit⁹ viciosus. Scđa est ꝙ omne pctm̄ req̃rit aliquẽ actũ. Ratio primi est: q2 effectus positiu⁹ requirit causam positiuã: sed ois habit⁹ nõ solũ virtuosus s3 viciosus est aliq̃d positiuũ. ergo req̃runt causam positiuã: sed non opari nõ est aliq̃d positiuũ. ergo. ⁊c. Rationẽ secũdi assignãt: q2 sic̃ videt̃ esse de vicio et habitu vicioso. et ideo sicut habit⁹ viciosus est aliq̃d positiuũ: ita viciũ vel pctm̄ vt dicũt. Et iterũ: q2 de rõne pcti est ꝙ sit volũtariũ: sed nihil est actu volũtariũ nisi rõe act⁹ volẽdi. ꝗ in pctõ req̃rit̃ aliq̃s act⁹ saltẽ iterior: qđ etiã verũ ẽ ſm istos ĩ pctõ omissiõis: q2 in illo sp̄ ẽ act⁹ volẽdi siue explicite siue implicite. Explicite q̃dẽ/ qñ actus volẽdi directe fert̃ sup negationẽ actus debiti: vt cũ aliquis actu cõsiderãs ꝙ tenet̃ ire ad ecclesiam/ vult nõ ire pl⁹ diligẽs aliquã aliã occupationẽ. Implicite autẽ qñ aliq̃s cõsiderãs ꝙ tenet̃ ire ad ecclesiam/ siue ꝑ obliuionẽ siue ꝑ aliã causam occupat se in talib⁹ vnde ꝯtingit eũ nõ ire: talis implicite dr̄ velle nõ ire inquantũ vult illud ad qđ sequit̃ non ire ad ecclesiam. ¶ Prima istarũ ꝯclusionũ vera ẽ vt credo: et rõ q̃ ad eã adducit̃ ẽ bona. Sed scđa cõclusio nõ videt̃ vera. et q2 in secũdo libro dictum fuit de hoc: ideo sufficiat respõdere ad rõnes eoꝝ. Cũ em̄ dr̄ ꝙ sic̃ est de vicio ⁊ habitu vicioso/ dicendũ ꝙ nõ est verũ: q2 ois habit⁹ viciosus aliq̃d positiuũ est ex hoc ꝙ habit⁹ est. viciũ autẽ cõsistit in carẽtia alicui⁹ boni debiti: et q2 bonũ debitum est tã actus q̃ȝ rectitudo ei⁹: ideo pctm̄ consistere põt nõ solũ ĩ carẽtia rectitudis in actu: sed in carentia ipsi⁹ actus. pͥmũ est in pctõ cõmissionis. secundũ in pctõ omissionis. ¶ Qȝ dr̄ postea ꝙ nichil est volũtariũ nisi rõne act⁹ volẽdi cadẽtis super ipsum. Dicendũ est ꝙ si volũtariũ accipiat̃ ꝓ eo qđ est in potestate volũtatis ꝙ sufficit ad rõnẽ pcti: sicut aliqđ est voluntariũ hoc est in potestate voluntatis absq3 hoc ꝙ actus volũtatis cadat super ipsum/ qđ patet: q2 nichil est magis in potestate volũtatis quantũ suũ velle liberũ: ⁊ tñ nõ oportet ꝙ hoc sit ꝑ aliũ actũ volũtatꝭ cadentẽ sup ipm̄ alioq̃n nũq̃ȝ i actu volũtatꝭ esset pctm̄ nisi esset ibi actus reflex⁹ quo volum⁹ nos velle/ qđ est falsum est ergo in potestate voluntatis ois actus ⁊ priuatio respectu illoꝝ obiectoꝝ respectu quoꝝ voluntas nõ habet necessariã det̃minationẽ. et hoc sufficit ad hoc ꝙ talis actus vel ꝑuatio ci⁹ sit pctm̄. et sic pȝ pͥmũ. ¶ Quantuȝ ad scđm scȝ quõ ṽtutes causent̃ ex actib⁹ nr̄is/ sciẽdũ est ꝙ aliq̃d dicit̃ fieri ꝑ aliq̃d tripl̄r. Uno mõ ꝑ actionem sicut aqua dicit̃ calefieri ꝑ calefactionẽ. Alio mõ sicut ꝑ pͥncipium actiuũ: sicut aqua calefacit ꝑ calorẽ ignis calefaciẽtis. Tertio mõ sicut ꝑ principiũ passiuũ: sicut terra dicit̃ figurari ꝑ quãtitatẽ vel ꝑ mollitiem. Dicendũ ergo ꝙ virtutes intellectuales nõ generant̃ ꝑ actus: sicut ꝑ actioneȝ q̃ ꝓducant̃ mõ quo dr̄ aqua calefieri ꝑ calefactionẽ: nec sicut per pͥncipium actiuũ sed solũ sicut ꝑ pͥncipiũ passiuũ modo quo inferi⁹ exponet̃. ¶ Primũ ꝓbãt aliq̃ sic. ꝓductio vel est idẽ re cũ termino ꝓductionis/ vel differt ab eo. Si sit idẽ cũ intelligere ⁊ appetere q̃ sunt actus intellect⁹ ⁊ appetit⁹ nõ sunt idẽ cũ habitibus ĩtellectualib⁹ ⁊ moralib⁹/ alioq̃n manẽtibus habitib⁹ semꝑ esset homo sub actu ĩtelligẽdi ⁊ appetẽdi. ergo patet ꝙ isti actus nõ se habẽt ad habit⁹ vt ꝓductiões eoꝝ. Si autẽ ꝓductio differat a termino ꝓductiõis/ adhuc idẽ sequit̃ ꝙ impossibile est ponere aliquã ꝓductioneȝ qua forma ad quã terminat̃ de nouo acq̃rat̃ vel saltẽ intẽdat̃ sicut impossibile est esse calefactionẽ q̃n oporteat calorẽ fieri vel pl⁹ factũ intẽdi: sed in habẽte virtutes ꝑfectas cõtingit istos actus esse absq3 aliq̃ istoꝝ. ergo nõ se habẽt ad habit⁹ vt ipsoꝝ ꝓductiones. Ista autẽ rõ quantũ ad primũ membrũ diuisionis deficit: q2 ponẽtes ꝙ ꝓductio sit idẽ cũ termino cõcedũt ꝙ termin⁹ actionis manet in subiecto transeunte actione: nec oportet tãdiu manere actionẽ q̃ȝdiu manet terminus: q2 nõ dicunt ꝙ ꝓductio ⁊ termin⁹ sint idẽ nisi ꝓut termin⁹ est in fieri. ⁊ isto mõ diceret̃ ꝙ intelligere ⁊ velle sunt simꝉ cũ habitibus q̃ȝdiu hitus sunt in actu fiẽdi. Scđo ꝓbat̃ idẽ sic. impossibile est quacũq3 virtute fieri calorẽ nisi ꝑ calefactionẽ. ergo si intelligere ⁊ velle se habẽt ad virtutes ĩtellectuales ⁊ morales vt ꝓductio ad terminũ ꝓductionis quẽadmodũ calefactio est ꝓductio caloris/ ĩpossibile esset quacũq3 virtute fieri tales habit⁹ nisi ꝑ ĩtelligere ⁊ velle. Istud autẽ est falsum: q2 virtute diuina possibile est aliquos tales habitus fieri in nobis absq3 intelligere ⁊ velle. sicut em̄ fides infusa fit ĩ nobis sine istis/ sic possent ⁊ aliĩ habit⁹ fieri. ergo tales actus nõ se habẽt ad habitus sicut ꝓductiones eorum. ¶ Qȝ autẽ hmõi ṽtutes nõ causent̃ ꝑ act⁹ sicut ꝑ principiũ actiuũ pȝ: q2 aut hit⁹ causaret̃ imediate ꝑ act⁹/ vel mediate. nõ imediate: q2 tũc aliq̃ actio t̃minaret̃ imediate ad habitũ/ ⁊ cum illa actio esset/ alteratio seq̃ret̃: ꝙ ad dispositiones et habitus esset alteratio imediate/ cui⁹ oppositum ꝓbat phs ex intẽsione. 7. phisico. Nec3 mediate: q2 dare illud quo mediãte act⁹ causant habitũ nõ poteris. Nõ em̄ facile est ipsum fingere. igitur act⁹ non se habẽt ad habitũ vt principium factiuũ. Restat ergo tertiũ scȝ ꝙ se habeãt vt principiũ passiuuȝ/ de quo etiã distinguũt ꝙ principiũ passiuũ vocari põt ꝓprie illud qđ recipit: sicut cera est principiũ passiuum respectu figure quã recipit. qñq3 ṽo dispositio ſm quã recipit: sicut mollicies in cera est pͥncipium recipiẽdi figurã passiuuȝ. Primo mõ act⁹ nõ sunt pͥncipium receptiuũ habituuȝ: sed potentie alioq̃n abeuntib⁹ actib⁹ nõ remanerẽt habitus Sed scđo mõ act⁹ sunt pͥncipiũ passiuuȝ respectu habituũ sicut dispositio pͥma nõ q̃dẽ necessaria in esse sicut q̃ȝtitas est necessaria in cera ad receptionem figure: q2 ad hoc seq̃ret̃ ꝙ habit⁹ non possent esse in potẽtia nisi p̄sentib⁹ actib⁹: sed sicut dispositio necessaria pͥmo ad fieri habitũ: vt mollicies in cera ad dispositionem figure: nisi illđ qđ causat mollicieẽ cere/ nõ oportet ꝙ causet figurã: sed illđ idẽ qđ causat actũ causat habitũ ordine quodam sicut illud qđ causat in aqua calorem/ causat in ea raritatẽ ordine quodã/ ⁊ nõ vt q̃dã putãt calor q̃ causat ei⁹ raritatẽ. quãto em̄ aliq̃ potẽtia reducit̃ frequẽti⁹ in actũ/ tãto reddit̃ magis disposita ⁊ ꝓnior ad recipiendũ cõsimilẽ actũ. Hec autẽ dispositio vel pronitas seu facilitas est habit⁹ ꝓpt̃ quẽ illud idẽ qđ causat actus ⁊ frequẽtiaȝ eoꝝ causat habitũ ꝑ ꝯsequẽs. ¶ Ad primũ argumentũ dicẽdum ꝙ deus nõ solũ dat ꝯtinẽtiã sed oẽs virtutes Ad rõnes añ oppõm

nõ tñ imediate sed actib⁹ mediantib⁹ et pncipijs actuũ loquẽdo de virtutib⁹ acq̃sitis.

Ad scḋm. ¶ Ad aliud dicendum q̃ pfectius nõ sumit originẽ ab impfecto tãq̃ a pncipali pncipio effectiuo sit. act⁹ autẽ nõ est principiũ habit⁹/nec ecõuerso: sed in genere principij passiui p modũ dispositionis põt pfectũ sumere originẽ ab impfecto ⁊ ecõuerso/sicut q̃dã dispositiones accidẽtales pcedũt formã substantialẽ in materia. ⁊ q̃dã sequunt̃. et sicut forma substãtialis sumit originẽ a dispositionib⁹ pcedẽtib⁹ que sunt impfectiores: ⁊ dispositiones sequentes sumunt originẽ a forma substãtiali q̃ est pfectior. similiter habitus sumit originẽ ex actib⁹ pcedẽtibus: ⁊ ab habitib⁹ seq̃ntes act⁹. ⁊ totũ hoc ẽ in ratione dispositionis. Quis posset dici ṡm tenentes q̃ actus sint principiũ actiuũ effectiuũ habituum q̃ semp act⁹ sunt pfectiores habitibus. nec obstat q̃ habitus sint principiũ actiuũ sequẽtiũ q̃ sunt pfectiores pcedẽtib⁹: q: nõ sunt principiũ eoꝝ effectiuum sed solũ passiuũ p modũ dispositiõis vt dictum est. et istud est necessariũ ṡm istã opinionem q: in causis eq̃uocis nõ ẽ reciprocatio saltẽ in eodẽ subiecto. si eñ calor in aqua causaret raritatem in ea/ nõ esset possibile q̃ raritas causaret calorẽ in eodem. ⁊ similiter si actus causaret effectiue habitus/impossibile esset q̃ habitus causaret effectiue sequẽtes actus/cũ habit⁹ ⁊ act⁹ sint diuersarum rationũ.

Inquirit doctor de dictis durandi. ¶ Inq̃rendo autẽ de dictis vidẽda sunt tria. Primo q̃ habit⁹ causant̃ p act⁹. Scḋo p quẽ modum. Tertio/quõ ecõuerso habitus est causa actus. ¶ Primum experiẽtia docet q̃ p frequentiã actuũ experit̃ hõ se habere pnitatẽ ⁊ facilitatẽ in faciẽdo: q: qḋ pri⁹ cũ difficultate et cũ tristicia faciebat: nũc delectabiliter facit: sed hoc est signum habit⁹ generati scz fieri in ope delectationẽ et hmõi. ergo. ⁊c. Et hoc est etiã verũ q̃ ex cessatione actuũ põt habitus corrũpi non tñ generari q: generatio habitus tanq̃ effect⁹ positiu⁹ requirit causam positiuã quã nõ req̃rit remissio nec corruptio q̃ sunt effect⁹ priuatiu⁹. ¶ Circa secundum Prima cõclusio aliorum q̃ habit⁹ nõ causat̃ p actũ sicut p pductionẽ/vt calor p calefactionẽ. vera est q: qualitas vna nõ pducit̃ in aliã sicut p pductionem: sed solũ sicut p principiũ pductiuũ: sicut calor p calorẽ/et lux p lucẽ: aut passiuũ: sicut lux per dyaphanitatẽ causat̃ passiue. pductio eñ pprie ẽ actio vel passio pdicamẽtaliter a qualitate distincta. sed intellectio et electio/ sicut appetitio sunt quedã vere ⁊ reales qualitates. si eñ calere est quedam vera res puta calor in tertia specie qualitatis pter actionẽ q̃ est calefacere/et pter passionem q̃ ẽ calefieri. Unde siue differat ab istis re siue nõ: in se tñ est q̃dã res absoluta. sicut lucere et lux/ et hmõi. ita multo magis cognoscere/sentire/intelligere/velle/appetere: sunt vere q̃dã q̃litates. sentire eñ sensus/vel itelligere intellect⁹: sicut lucere est lux vt illi dicunt: q: lucere ad lucem/ ⁊ calere ad calorẽ se hñt sicut effect⁹ formalis ad causam formalẽ: q̃ non dicunt diuersas res spẽ: sed sentire ad sensum/intelligere ad intellectum se hñt sicut forma ad subiectum/pfectio ad pfectibile: q̃ differunt spẽ et re est igit̃ intellectio ⁊ appetitio qualitas distincta ab habitu cognitiuo ⁊ appetitiuo. ergo nõ est pductio illi⁹ sed magis pductiuum seu dispositiuũ tñ ad illud. ¶ Secunda cõclusio est dubia ⁊ ratio nõ cõcludit. cõcedã eñ q̃ habit⁹ causat̃ imediate ab actu/ ⁊ q̃ est q̃dã actio q̃ imediate terminat̃ ad habitũ. sed pter hoc nõ sequit̃ q̃ alteratio sit ad habitũ sed simplex actio. sicut eñ ipsa intellectio pducit̃ p actionẽ q̃ est intellectio nec est actionis actio ĩfinitũ: sed ipsa qualitas absoluta q̃ vocat̃ intellectio/ pducit̃ p actionẽ pdicamentalẽ q̃ põt intelligefacere/ ⁊ passionẽ q̃ ẽ intelligefieri: vt virt⁹ p virtuefactionẽ/quis non sit nomen vsitatũ. licet eñ oĩs alteratio sit actio/nõ tñ cõuertit̃: q: alteratio pprie dicta nõ est p actionẽ p quã forma pducit̃ nisi cũ alia cõtraria expellat̃. vnde illuminatio nõ est alteratio p se sed simplex pductio: q: celũ est illuminabile qḋ tñ est inalterabile/quis illuminatio aeris sit alteratio p accidens: q: scz cõsequit̃ eam calefactio ⁊ desiccatio q̃ expellit formas cõtrarias. ¶ Itẽ alteratio est motus cõtinu⁹. Itẽ est a cõtrario in cõtrariũ. modo pductio habit⁹ nõ est a cõtrario in cõtrariũ nec expellit aliud nisi p accidẽs si scz inuenit habitum cõtrariũ: tũc eñ magis impedit̃. Itẽ ei⁹ intẽsio nõ est p motũ cõtinuũ sed p mutationẽ subitã: et ideo nõ est illa pductio alteratio. ¶ Tertia cõclusio est etiã dubia/ ⁊ pbabilit̃ posset dici q̃ imo act⁹ est pncipiũ effectiuũ/ quis eñ nõ pprie possit dici vnus act⁹ esse causa actiua alteri⁹: q: act⁹ primus pri⁹ desinit esse q̃ act⁹ secund⁹ icipiat esse. Nichil autẽ agit qñ nõ est/loquẽdo de actiuo imediato: tñ hoc nõ ipedit actũ efficere habitum: qr sicut act⁹ sequẽs stat cũ habitu a quo elicit̃: sic nichil pꝛohibet actũ generãtẽ habitũ stare aliq̃diu cũ eo: imo necesse est q̃ oĩs act⁹ quo habit⁹ intẽditur sit cũ eo: et pari rõne primus act⁹ cũ pmo gradu fuerit pmo istãti saltẽ/ ⁊ secũdus cũ duob⁹ gradibus/ ⁊ sic de singulis. ¶ Itẽ nõ videt̃ sic se hre actus ad habitũ sicut mollicies ad figurã. nõ eñ p mollificationẽ dr cera figurata imediate/sed solum est disposita ad figurationẽ. vnde oportet adhuc dare figurantẽ illũ vel aliũ: q̃ nõ mediãte mollificatione/sed imediate figurat: sed p frequenter operari nõ dr hõ disposit⁹ esse ad hoc q̃ fiat in eo habit⁹: imo p hoc fit habituat⁹ ⁊ habẽs habitum ita q̃ p frequẽtiã operũ imediate causat̃ habitus Ita q̃ sicut ignis calefaciendo rarefacit aquã sic q̃ calefactio est principiũ effectiuũ rarefactionis Sic in pposito: qr ergo negãt calorẽ ipressum causare raritatẽ effectiue: videt̃ posse iprobari ex hoc q̃ licet calor imediate habeat calefacere/nõ rarefacere: tñ qñ subiectũ est rarefactibile/nõ calefactibile: calor rarefacit/nõ calefacit: ⁊ sic est qr calidũ põt q̃dẽ amplius calefieri sed non distrahi a seipso: sed calor pri⁹ nitit̃ se cõseruare ⁊ augmẽtare in subiecto pprio q̃ multiplicare in alieno. Unde ad sui cõseruationẽ ppriũ subiectũ desiccat et rarefacit. Ex quo eñ est ibi vis actiua raritatis et passiua/nõ est rõ quare nõ rarefiat a se. ita et etiam in pposito põt dici de actu respectu habit⁹. ¶ De secũdo videt̃ pbabile q̃ habit⁹ est causa act⁹ sequẽtis dispositiua passiue pter illa q̃ dicit: ⁊ q: pfectio pportionat̃ pfectibili/illo ergo mõ quo potẽtia est actiua vel passiua/ ⁊ habit⁹ eodem mõ. si eñ potẽtia esset passiua/actus cui⁹ habit⁹ esset actiu⁹ tunc habit⁹ esset potẽtia p se actiua ⁊ nõ habitus tñ. si rursum potẽtia esset actiua respectu alicui⁹ actus respectu cui⁹ habit⁹ nõ esset actiu⁹ sed passiuus/nõ ɔgrue disponeret: imo vt supradictum est cũ agere sit pfecti/ ⁊ magis agere magis perfecti

oēm actionē quā habet potentia nuda pfectiꝰ habet cū habitu viroqꝫ ad agendū cōcurrēte. videt ergo ꝓbabile ꝙ nulla potentia se habeat effectiue ꝫm nuditatē suā ꝯsideratā respectu actus q̄ respicit siue elicit: q: tunc idē ꝫm idē esset actiuū ⁊ receptiuū respectu eiusdē/ qd̓ in oī natura negat̃ ꝓ impossibili/ ꝓpter qd̓ solū necesse est distingui intellectū agentē a possibili: sed respectu actꝰ īperati potētia se habet actiue/ vñ qd̓ dr̄ mouere. motiuis autē est motꝰ effectiue q̄ est ipsiꝰ mobilis solum passiue. ꝫm hoc ergo habitꝰ est causa actꝰ eliciti passiue ⁊ formaliter disponēs potētiā ad ipsiꝰ receptionē: sicut mollicies ad figurā: sed est causa actus īperati effectiue cū sua potentia. et sic sunt ambo q̄si duo agentia impfecta quoꝝ tñ potentia pōt aliq̄d sine habitu ⁊ nō ecōuerso. et sic oīs habitus practicus est passiuus et actiuus: ⁊ silr oīs habitꝰ factiuus: q: habet actū elicitū ⁊ imperatū: sicut si est in intellectu passiue se habet ad cōsulere actiue ad eligere si in volūtate passiue ad eligere actiue ad cōcupiscere vel irasci sicut in appetitu sensitiuo ad cōcupiscere vel irasci se habet passiue et actiue ad actū virtutis motiue: sed habitꝰ pure speculatiui q̄ nō habēt actū aliquē īperatum sed tñ elicitū/ sunt pure passiui nisi ponant̃ in fantasmate vel in intellectu agente. tunc enim respectu itellectꝰ possibilis possent eē actiui. Uel si q̄s dicat in itellectu possibili speciē actiuā ⁊ potētiā passiuā/ ⁊ ponere habitū imediate informare speciē tūc posset esse actiua cū spē: sed hoc nō est ꝓbabile de fantasmate cū nō sit potētia rōnalis essentialiter nec participatiue q̄ solū habet habitū: nec de intellectu agente q̄ nō habet operationē manentem/ cū tñ oīs habitus habeat aliquē actū elicitū nec de spē cū in patria sint habitus vbi nō est species/ cū tñ nichil possit esse in subiecto remoto sine imediato ⁊ susceptiuo. sicut figura nō est ī substātia nā quāta. ex quo etiā apparet ꝙ imediatū susceptiuū oīm istoꝝ scꝫ habitus ⁊ actꝰ est ipsa nuda potētia. Si q̄s autē ꝓbaret habitū esse principiū actiuū elicitorū ꝑ hoc ꝙ aliq̄ ꝓbāt actus efficere habitus: q: in oī gñe cause sicut pͥmū est causa secūdi/ sic secundū causa tertij/ et sic semꝑ in essentialiter ordinatis: ⁊ q: ordine quodā causat̃ pͥmo habitꝰ/ scd̓o actꝰ. ergo. ⁊c. ¶ Uidet̃ pͥmo hoc ipossibile: q: nō solus habitꝰ ꝑfectus sed impferꝰ etiā elicit actū. vnde quāto plꝰ habitꝰ intēdit̃ tanto plus elicit actū ꝑfectū. ⁊ sic idē efficeret ⁊ efficeret̃ respectu eiusdē: q: actus q̄ intēderet habitū eliceret̃ ab eo intēsior. Dicendū ergo ꝙ illud non est verū vniuersaliter: q: aliq̄ pͥmū ꝓducit secūdū imediata efficiētia/ ⁊ silr tertiū: licet sit ibi mediatio tp̄is vel subiecti vel hmōi. sicut deꝰ ꝓducit alam pͥmo/ ⁊ ipsemet ꝓducit in ea potētias scd̓o: et silr q̄ generat substātiā quantā ⁊ q̄lem generat qualitatē mediāte quātitate subiectiue nō effectiue: q: illa nō est actiua alicuius. silr illud qd̓ generat actū mediāte illo generat hītū/ ⁊ generat mediāte dispositione q̄ est habitꝰ passiue nō effectiue q: habitus nō est actiuꝰ respectu actꝰ a sua potētia eliciti vt dictū est/ sed ecōuerso mediāte actu effectiue generat̃ habitꝰ: q: actꝰ inquantū hmōi est

2. articulꝰ forma magis actualis ꝙ̄ habitus.

Durādus q. 3. hūiꝰ d:

¶ Quantū ad secundū de medio virtutū est duplex modus dicendi. Primus ꝙ cum medium dicat̃ ꝑ ꝯparationem ad aliqua extrema possumus loqui de medio dupl'r ꝫm ꝙ extrema in moralibꝰ possunt accipi dupl'r. Uno em̄ modo pñt accipi extrema in moralibꝰ scd̓m oppositionē boni ⁊ mali. Alio mō ꝫm oppositionē superflui ⁊ diminuti. Si loquamur de medio respectu extremoꝝ q̄ sunt bonū ⁊ malū: sic dicendū est ꝙ nulla virtꝰ consistit in medio sed tenet extremū: q: virtꝰ est determinate bonus habitꝰ/ ⁊ nō aliq̄d inter bonū ⁊ malū. Nō patet sic: inter bonū et malū nō pōt accipi mediū nisi ꝑ negationē vel participationē: sed virtꝰ neutro modo pōt esse mediū inter bonum et malū. ergo. ⁊c. Maior patet. Minor ꝓbat̃: q: si virtꝰ esset mediū ꝑ abnegationē inter bonū ⁊ malū: tūc ipsa nō haberet rōnē boni vel mali/ qd̓ falsum est cū in diffinitione virtutis ponat̃ bonū ab Augu. q̄ dicit ꝙ virtus est bona qualitas mentis. Et per rationē: q: silr iudiciū est de habitibꝰ ⁊ de actibꝰ eis correspōdentibꝰ: sed actꝰ ꝓcedētes ab habitibus nō pñt esse indifferētes ad bonum ⁊ ad malū: sed sunt determinate boni vel mali cum sint elicitiui hoc est ab electione ꝓcedētes. ergo habitꝰ eis correspōdētes nō pñt esse indifferētes ad bonū ⁊ ad malum: sed sunt necessario boni vel mali: ¶ Itē bonum ⁊ malū se habēt vt priuatio ⁊ habitꝰ circa susceptiuū: sed inter ꝑuationē ⁊ habitū non est dare mediū circa subiectū natū aptū cū habeāt contradictionē circa ipsum. ergo bonū ⁊ malū circa habitus susceptiuos nō habēt aliqd̓ medium. Et ꝯcludit de oī medio siue ꝑ abnegationē siue ꝑ participationē: q: inter affirmationē ⁊ negationē q̄ꝝ vim habēt priuatio ⁊ habitus non est dare mediū negationē cū ipsa sit extremū: nec affirmationem ꝑ eandē rōnē. Si autē loquamur de medio iter extrema q̄ sunt supfluū et diminutū/ excessus ⁊ defectus: sic dicendū est ꝙ oīs virtꝰ moralis cōsistit in medio/ ⁊ nō solū illa sꝫ oīs virtꝰ itellectualis acq̄sita. et de virtute q̄dē morali patꝫ hoc sic. oīs virtus moralis inclinat ad actū boni vt patet ex eiꝰ diffinitione/ q̄ est ꝙ virtus habentē ꝑficit ⁊ opꝰ eiꝰ bonum reddit: sed actus appetitꝰ ad quē ꝑficit et inclinat virtus moralis nō esset bonus nisi cōsisteret in medio. ergo virtus ꝑficit ad actum q̄ consistit in medio. si autē actus cōsistit in medio ⁊ habitus suo modo/ cum habitus causet̃ ex actibus. Mꝫ autē actus appetitꝰ nō esset bonus nisi cōsisteret in medio ꝓbat̃: q: bonitas cuiuslibet regulati ⁊ mēsurati cōsistit in adequatione ad suā regulā ⁊ mēsurā/ nūc est ita ꝙ actus appetitꝰ natus est regulari ⁊ mēsurari ꝑ actū rōnis. ergo bonitas eiꝰ cōsistit in hoc ꝙ adequat̃ recte rōni. malicia autē in hoc cōsistit ꝙ deficit a rōne sicut a sua regula ⁊ mēsura: qd̓ q̄dē cōtingit dupl'r. Uel ꝑ hoc ꝙ excedit mēsurā. vel ꝑ hoc ꝙ deficit ab ea/ sicut in aliis regulatis ⁊ mēsuratis. Equalitas autē est mediū inter excessum ⁊ defectum. ergo actꝰ appetitꝰ non esset bonꝰ nisi cōsisteret in medio scꝫ in adequatione eiꝰ ad suā regulā q̄ est mediū iter excessum ⁊ defectum. ¶ De intellectualibꝰ autē patet modo simili: q: sicut ratio est regula et mēsura appetitꝰ: sic res est mēsura actus itelligēdi. et ideo sicut bonitas actus appetitꝰ cōsistit in adequatiōe ad rationē. sic veritas intellectꝰ cōsistit in cōformitate ad rem. ex eo em̄ ꝙ res est vel nō est/ est veritas in oppositione ⁊ in oratione dicēte rē esse qd̓ est ⁊ nō eē qd̓ nō ē. falsitas autē est ī excessu et defectu. ē aūt excessus ꝫm affirmationē ꝑ quā dr̄ esse qd̓ nō est.

et defectus ſm negationē p quā negat̄ eſſe qđ eſt.
ergo veritas q̄ eſt bonitas ꝯſiſtit in adequatione
ad rem: q̄ adequatio eſt mediū inter exceſſum fal
ſe affirmationis / ⁊ defectū falſe negationis. nō ſo
lum igit̄ virtutes morales cōſiſtūt in medio / īmo
etiā virtutes itellectuales ⁊ p pri⁹ vn̄ phs. 2. ethi
coꝝ. ꝓbat mediū virtutis moralis p mediū artis
Ars autem eſt virt⁹ intellectualis: vt patet ex. 2.
ethicoꝝ. ¶ Arguunt autē ꝯtra ſe dupl'r ⁊ ſoluunt
1 ¶ Primo ſic. Illud de cui⁹ ratione eſt ꝙ ſit vlti-
mum nō ꝯſiſtit in medio: ſed de rōne ꝟtutis eſt ꝙ
ſit vltimū de potētia / vt d̄r p̄mo celi ⁊ mūdi. ergo
2 virtus nō ꝯſiſtit in medio. ¶ Itē ſi de rōne virtu
tutis moralis eſſet cōſiſtere in medio / ipſa nō ꝑfi-
ceret̄ ſed potius corrūperet̄ p illud qđ tēdit ad ex
tremū: ſed q̄dā ꝟtutes ꝑficiunt̄ tendēdo ad extre
mū: ſicut magnanimitas q̄ ē circa magnos hono-
res / ⁊ magnificētia circa maximos ſumpt⁹ / ⁊ vir-
ginitas q̄ abſtinet ab oīb⁹ venereis delectatiōib⁹.
ergo ſaltē tales virtutes nō conſiſtunt in medio.
Solutio. ¶ Ad p̄mū dicunt ꝙ virtus eſt extremū ſm op-
poſitionē boni ⁊ mali. ⁊ ſic nō eſt mediū nec tenet
mediū: ſed ſolū ſm oppoſitionē exceſſus ⁊ defect⁹
ſeu ſupflui et diminuti / q̄ accipiunt̄ in ꝯparatione
ad regulā ⁊ mēſurā. Quia dictū phi. 1. ce. ⁊ mū. in-
telligat̄ de virtute naturali q̄ attēdit̄ ſm ſupmuꝫ
et vltimū l qđ p̄t potētia. de ꝟtutib⁹ aūt itellectua
libus vel moralib⁹ acq̄ſitis ibi nō loquit̄. ¶ Ad
ſecundū dicendū ꝙ mediū in q̄ ꝯſiſtit bonū ꝟtutis
moralis nō ſemp attēdit̄ ſm illud in qđ tēdit: ſed
ſm circūſtātias ſm q̄s pōt eſſe exceſſus ⁊ defect⁹
reſpectu rōnis recte. ⁊ ſic in magnanimitate ⁊ ma
gnificētia ⁊ virginitate / eſt dare medium nō ſcđm
illud in qđ tēdunt ſed ſm circūſtātias vt tēdit̄ i il
lud vt oportet / qn̄ oportet / et ppt̄ qđ oportet. Vn̄
phs. 4. ethicoꝝ. dicit ꝙ magnanimus d̄r et eſt q̄
eſt magnitudine extrem⁹. eo autē qđ vt oportꝫ me
dius. et ſic ē intelligēdum eſt de magnificētia ⁊ vir
Mod⁹ dicēdi doctoris. ginitate. ¶ Secūdus mod⁹ dicēdi pōt imagina-
ri q̄rum ad tria. Primo ꝙ virtus nō ꝯſiſtit in me
dio ꝓut mediū accipit̄ p ꝯparationeꝫ ad extrema
q̄ ſunt bonū ⁊ malū: q: ipſa eſt de gn̄e bonoꝝ. Se-
cūdo ꝙ inter ſupfluū ⁊ diminutū ꝟtus moralis te
net mediū vt dicunt alij ⁊ bn̄. ¶ Sed cōtra: q: ſi i
appetitu ſenſitiuo q̄ pōt excedere ſuā regulā ⁊ de
ficere ab ea: q: pōt rebellare rōni / ⁊ plus ⁊ min⁹ cō
cupiſcere q̄ illa dictat oportet eſſe virtutē adequā
tē ⁊ mediū ponentē p abnegationē maioris ⁊ mi-
noris ſicut eſt eq̄le, ergo nō ꝓpter hoc oportet po-
nere virtutē iuſticie in volūtate q̄ nō pōt nec ma-
gis nec min⁹ appetere q̄ rō dictat / al's ferret̄ in in
cognitū p exceſſum: vel poſſet reſpuere bonum vt
bonū p defectum. ⁊ ſil'r in rōne q̄ ſeipſam non pōt
excedere nec a ſe deficere nō videt̄ ponēda prudē-
tia q̄ſi mediū cōiectatiux. ¶ Et dicendū ꝙ regula
moraliū nō eſt rō abſoluta / ſed rō recta q̄ pōt ex-
cedi a rōne diſtorta ⁊ excedere eā. et ſic voluntas
ſequēs rōnē diſtortā vna cū illa pōt excedere vel
deficere a rōne recta. Tertio ꝙ etiā itellectuales
tenēt mediū ſicut ipſi dicunt. ¶ Sed cōtra: licet
effect⁹ poſſit deficere a cauſa ſua nō tn̄ pōt excede
re eā. cū ergo cognitio cauſet̄ a re videt̄ ꝙ nō poſ
ſit rē excedere / nec p ꝯn̄s peccare p exceſſum plus
ſcꝫ res attribuēdo q̄ habeat: q: res nō pōt moue-
re ad cognoſcēdū i ſe illud qđ nō eſt in ſe: ⁊ nichil
agit niſi ſm ꝙ eſt actu. qđ g nō ē i re nō pōt moue
re ad cognitionē: illud autē nō eſt cognitū nature
p cognitionē attributū ad qđ cognoſcēs nō ē mo
tus. et ſic videt̄ cognitio nō poſſe peccare p exceſ-
ſum. ¶ Adhuc ex eodeꝫ videt̄ nō poſſe peccare p
defectum: q: nec plus nec min⁹ eſt in effectu q̄ cau
ſa ibi poſſit: ⁊ licet effect⁹ deficiat a cauſa ꝓut ipſe
eſt in ſe: nō tn̄ ꝓut eſt in cauſa ſic itelligēdo ꝙ cau
ſa plus dederit / et effectus min⁹ recepit. ergo non
pōt nō attribuere illud ad qđ res mouit. Et dicē-
dum ꝙ veritas eſt adequatio rei et intellectus ſm
exiſtētiā nō ſm apparentiā: q: nec pl⁹ nec min⁹ q̄
de re appareat ſibi intellectus ei attribuit ſed ſm
exiſtētiā attribuit ſibi min⁹ q̄ſi ſubtrahit ſibi illđ
qđ in ꝟitate ſibi ꝯuenit / ⁊ ecōuerſo attribuit min⁹
ſm ꝙ in veritate res nō hꝫ illud qđ itellect⁹ attri-
buit ecōuerſo vnde autē hic eſt ſciendū ꝙ licet ef-
fectus nō habeat plus nec min⁹ in re q̄ dederit ſi
bi ſua cauſa: tn̄ bn̄ pōt male repn̄tare ſuā cauſam
vel deficiēdo vel excedendo: et hocipſum pōt hr̄e
a cauſa defectuoſe agēte. vnde cū res moueat itel
lectū mediātib⁹ multis medijs ⁊ cōcurrētibus in
quib⁹ pōt cōcurrere defect⁹ repreſentationis ſm
quā intellectus in rem fert̄. inde eſt ꝙ defectus ⁊
exceſſus iſto modo itervenire poſſunt in cognitio-
ne reſpectu cogniti. ¶ Queſtio tertia.

Ertio querit̄ de ſubiecto vir-
tutum moraliū: ⁊ videt̄ ꝙ oēs
ſint in appetitu ſenſitiuo ex au
ctoritatib⁹: quarū p̄ma eſt eu-
ſtacij in fine p̄mi ethicoꝝ dicē-
tis. ſiue virtutes dirigunt̄ in
rationali / puta fortitudo ap-
ponet̄ ⁊ iuſticia: vt rationi ira
et cōcupiſcētia obediant. et idē dicit. 3. ethicoꝝ. in
p̄ncipio capli de tēperātia ſup illud phi. videt̄ mo
ralium partiū he eſſe virtutes. Hoc etiā videtur
Ariſto. innuere in fine p̄mi ethicoꝝ dicēs. detmina
tur autē virt⁹ ſm differētiā hāc. Duplex eñ eſt ra
tionē hn̄s / hoc q̄dē p̄ncipalit̄ ⁊ in ſeipſo / hoc autē
queādmodū a patre audibile ſequit̄. ⁊ ſm hoc di-
cim⁹ alias q̄dē itellectuales / alias morales intel
lectuales q̄ ſunt i rōnali p eēntiā / cuiuſmodi ē itel
lect⁹. ⁊ morales q̄ ſunt in rōnali p participationē /
cuiuſmodi eſt ſenſitiu⁹ appetit⁹. ¶ Et ſi dicat̄ ꝙ
volūtas ē et d̄r talis. ſ. rōnalis p ꝑticipationē ⁊ obe
diētiā: q: p̄mittit̄ parū ante. ꝯcupiſcibile vero ⁊
vniuerſaliter appetibile participāt aliq̄liter rōe.
Non valet. q: ſi atim ante p̄mitt̄t in aīa eſtiman-
dū eē aliq̄d p̄ter rōnē qđ aduerſat̄ ⁊ obuiat rōni /
rōe aūt hoc videt̄ ꝑticipare. volūtas aūt eſt appe
titus cū rōne / nō p̄ter rōnē nec contra. ¶ Ad idē
videt̄ facere de appetitu ſenſitiuo illud magiſtro
rū moralium accidit ipſi formanti ſcelus facienti
virtutes deſtruere irrationalē partē aīe. hoc eſt fa-
ciens deſtruit paſſiones ⁊ mores cōſtat autem ꝙ
paſſiones nō ſunt niſi appetit⁹ ſenſitiui vt patꝫ ex
diffinitione paſſionis. 2. ethicoꝝ ab Euſtacio. ⁊ li
bro. 2. ad Theo. ⁊. 4. et. 7. politicoꝝ. Sicut corp⁹
et aīa duo ſunt: ita aīe videm⁹ duas partes ꝙ ir-
rationale ⁊ rōnē habēs ⁊ habit⁹ hoꝝ duos ſm nu
merū. ¶ Ratione ſic pōt argui: q: virt⁹ moralis
vel eſt paſſibilitas vel impaſſibilitas p̄mo. 2. ethi
coꝝ. ⁊. 7. phiſicoꝝ. et ſecūda pars diſiūctiue vera
eſt. ergo in illa potētia eſt poſita virt⁹ moralis cu-
ius eſt illa paſſibilitas: ſed illa eſt appetit⁹ ſenſiti-
uus: q: contraria nata ſunt fieri circa idem. paſſio

autē est in appetitu sensitiuo sicut patet ex diffini-
In oppm. tione passionis. ergo. ⁊c. ¶ Cōtra ꝙ saltē iusticia
sit in voluntate qꝛ virt⁹ diffinit̄ ꝑ subiectū: sed iu-
sticia diffinit̄ ꝙ est ꝯstās et ꝑpetua volūtas. ꝉ. ⁊c.
Respōsio ¶ Respōsio. Duo sunt ꝓncipaliter faciēda. Pri-
mo videndū est in quo oēs cōiter ꝯueniūt. Scdo
in quo differūt. ¶ Quantū ad ꝓmū sciendum ꝙ
tria sunt in quib⁹ oēs ꝯueniūt. Primū est ꝙ opo-
tet ponere habit⁹ in intellectu ⁊ volūtate respectu
felicitatis supnaturalis: qꝛ tunc est necessari⁹ ha-
bitus in potētia / qñ ipa nō pōt elicere actū vel sal
tem nō ꝑfecte et faciliter: sed neqꝫ intellect⁹ neqꝫ
volūtas pñt elicere actū de natura sua quo felici-
tas supnaturalis attingit̄ ex ꝗ ponit̄ supnatura-
lis / alīs esset oppositio in adiecto. ergo oportꝫ po
nere habitus ꝑfectos in intellectu ⁊ volūtate ad
cōtingendū in patria felicitatē istā. Sed et in via
oportet ponere in hmōi potentiꝭ aliquos habit⁹ /
licet nō ita ꝑfectos ad eā acqrendā / ꝗ qdē habit⁹
sunt multū necessarij ad hoc ꝙ iste potētie possint
operari ea ꝗ ptinēt ad acqrēdū istā felicitatē sup-
naturalē: qꝛ nullus posset attingere ad articulos
fidei ex puris naturalib⁹ / cū articuli excedāt omē
qd̄ est naturaliter cognoscibile ab hoīe. et ideo in
intellectu reqrit̄ habitus fidei / et silr̄ in volūtate
habitus caritatis: qꝛ nichil est meritoriū nisi inqꝫ
tum elicit̄ vl̄ iperat̄ a volūtate i formata caritate
¶ Sꝫ forte alicui posset videri ꝙ sufficeret fides
in intellectu ꝓponēs bonū supnaturale appetibi
le ad hoc ꝙ volūtas posset illud appetere sine ali-
quo habitu existēte in ea: sicut sufficit intellectus
ostendēs bonū naturale ad hoc vt volūtas possit
illud appetere. Et dicendū ꝙ nō est silr̄ de intelle
ctu ⁊ volūtate respectu boni naturalis ⁊ respectu
boni supnaturalis. Volūtas et itellect⁹ sunt ꝫm
sua naturalia proporcionata: ita ꝙ volūtas ex sua
naturali iclinatione apta nata est appetere bonū
cōueniēs naturale ostēsum sibi ab itellectu etiam
absqꝫ habitu aliquo: sed respectu boni supernatu
ralis iste due potētie nō sunt ꝓportionate ex purꝭ
naturalib⁹ nisi ꝑ aliquos habit⁹ supra sua natura
lia eleuent̄. Unde si intellect⁹ esset eleuat⁹ ꝑ fidē /
voluntate manēte in puris naturalib⁹: non rema-
neret iā ꝓportio inter intellectū ⁊ voluntatē. Itē
habitus respectu boni naturalis nō facit ꝙ volū-
tas possit in suā opationē / qꝛ sine eo posset: sed fa-
cit ꝙ possit faciliter. sed volūtas ⁊ intellect⁹ respe
ctu boni supnaturalis oīno nō possent sine habi-
tu supnaturali eleuāte: et ideo nō est silr̄. Sic er-
go patet ꝙ respectu boni supnaturalis reqrit̄ ali-
quis habit⁹ in intellectu ⁊ volūtate. ¶ Secundū
est in quo oēs cōueniūt ꝙ in potentiꝭ irrationali
bus ꝑ essentiā ⁊ ꝑ participationē nō sunt ꝟtutes /
harū em̄ qdā sr̄ vegetatiue ꝗ dr̄r oīno irrationa
les / vnde nō sunt subiectū alicui⁹ virtutꝭ sicut nec
alia naturalia agētia: qꝛ eqꝫ sunt determinata ad agē
di modū / ⁊ ad act⁹ exercitiū. agūt em̄ mediantib⁹
qualitatib⁹ ꝓmis ꝗ in nullo obediunt rōni in fine
primi ethicoꝝ. Quedā sunt sensitiue exteriores /
nec in istis est hit⁹: qꝛ licꝫ obediāt rōni nō tm̄ poli
tice vt scꝫ ex se possint reclamare sꝫ solū despotice
¶ Sed hic arguit̄ / ⁊ videt̄ ꝙ aīa ꝫm oēm potētiā
est subiectū virtutis. oīs em̄ potētia ꝗ est obediēs
aliqualiter rōni pōt esse subiectū virtutis: sꝫ oīs
potēna aīe est hmōi. qꝛ potētie sunt ꝓpinquiores
aīe ꝙ mēbra: ꝗ tamen ad nutū obediunt. ergo. ⁊c

¶ Solutio. seruus est instrumentū / ⁊ instrumen-
tū est seru⁹ vñ est seru⁹ ia͠latus instrumentum / ⁊ in
hoc est virt⁹: qꝛ ex se nō hꝫ contra moueri. ⁊ huic
seruo vel istrumēto ꝓportionant̄ mēbra corporis
vnde in eis nulla est virt⁹. Aliud est instrumentū
aīatū hoc seru⁹ aīat⁹ cui' ꝓportionant̄ potētie ra-
tionales ꝑ participationē vnde in eis est virtus:
ꝗuis minus obediāt rōni ꝙ mēbra: qꝛ illa ē obe-
dientia despotica ꝗ repugnat virtuti ꝗ includit li
bertatē. Hec autē est obediētia politica ꝗ non ex-
cludit electionē. qd̄ vero cōcludit̄ ꝙ oēs potentie
obediūt rationi. nō sequit̄: qꝛ licet potentie anime
sint ꝓpinquiores quo ad radicationē ꝙ mēbra cor-
poris: qꝛ potētie fluūt radicaliter ab aīa ⁊ nō mē-
bra / sunt tm̄ remotiores quo ad subiectionem: qꝛ
vegetatiue in nullo rōni obediūt: mēbra ꝟo ad nu
tum. ¶ Preterea videt̄ ꝙ potentia naturalis eqꝫ
sit indeterminata sicut rōnalis et ꝑ ꝯseqñs possit 2
subijci virtuti ꝗ est habit⁹ determinatiu⁹: qꝛ potē-
tia rōnalis nō est ad opposita eqꝫ ꝓmo ⁊ per se vel
eqliter: sed ad vnū ꝑ se / ad aliud ꝑ accidens sicut
intellect⁹ ꝗ ꝑ se est ad intelligendū / nō pōt esse per
se ad nō intelligendū / cū ꝑ se loquēdo oppositorū
sint cause opposite. Silr̄ autē potentia naturalis
ꝗ ꝑ se est ad vnū / ꝑ accidens pōt esse ad opposita.
vnde calor ꝑ accidens frigefacit in estate fontes
ꝗ sunt in visceribꝫ terre: ⁊ frig⁹ circūstās in hyeme
ecōuerso. ¶ Solutio. potentia naturalis sic ꝑ se
determinata est ad vnū ꝙ quantū est de se nunqꝫ
facit oppositū: etiā ꝑ accidens elicitiue sed tm̄ oc
casionaliter. nunqꝫ em̄ calidū frigefacit: sed bñ est
occasio vt frigidū coadunet̄ / ⁊ coadunatū forti⁹
frigefaciat. ⁊ isto mō sese hꝫ potētia naturalis ad
opposita cōtrarie. ad opposita ꝟo contradictorie
silr̄ nō ꝑ se vel ex se: sed ꝑ accidēs scꝫ ꝓpt̄ absentiā
obiecti vel aliqd hmōi. sꝫ potētia rōnalis licet vt
potētia est determinet̄ ad actū: tm̄ vt libera est in-
differens est ad agendū ⁊ nō ad agendū. et sic ꝑ se
est ad opposita cōtradictorie / puta ad velle ⁊ non
velle: vel cōtrarie / puta velle ⁊ nolle et priuatiue
qꝛ intrūpere pōt actum suū / ⁊ suspēsiue: qꝛ ꝑsenta-
to bono nō summo / pōt nūc nō velle nec nolle. qñ
ꝟo est ad opposita ꝯtrarie: tūc est ad vtrūqꝫ ꝑ se / ⁊
elicitū prius ad vnū ꝙ ad aliū. volūtas em̄ elicit
actum volēdi ⁊ nolēdi ex se ⁊ ꝑ se / licet primo actū
volendi ꝙ nolendi: qꝛ amor est prim⁹ act⁹ volunta
tis. vñ patet ꝙ est maior ideterminatio ꝑ se in po
tentiꝭ rationalib⁹ ꝙ naturalib⁹. ¶ Tertium est
in quo oēs cōueniunt / ꝙ quedā sunt potentie sen-
sitiue iteriores: in qb⁹ large loquēdo pōt poni ha
bitus ꝫm ꝙ obediunt rōni: qꝛ imaginor qñ volo ⁊
sunt indeterminate quantū ad modū agendi: qꝛ
qñqꝫ reminiscor faciliter ⁊ ꝓmpte ⁊ delectabilit̄ /
qñ scꝫ ex frequēti reminisci generat⁹ est in mēoria
habit⁹. qñqꝫ vix ⁊ cū difficultate qñ nō habeo ha
bitū / vt dicit phūs libro de mēoria ⁊ reminiscentia.
qꝛ tunc virt⁹ est vltimū potentie / ⁊ habitus ꝓprie
sumpt⁹ debet esse respectu act⁹ vltimati. actus ꝟo
viriū sensuū interioꝝ qꝛ ordinant̄ ad act⁹ intelle-
ctus / nō est ꝓprie quo ad hoc in eis habit⁹. Tñ dr̄
cōiter ꝙ nec fantasia est subiectū ꝟtutū nec hituū
ꝗuis suū mobile. i. itellect⁹ possibilis sit subiectū
de fantasia qdē licet possit esse recta ⁊ nō recta: et
ꝗuis virtus sit regula act⁹ recti: tm̄ virt⁹ hꝫ recti-
tudinē a rōe. est ei cōtectatrix medij vt sapiēs det-
minauit. vnde virt⁹ nō est nata tollere omnē obli-

quitatē: sed solū illā q̄ est p exorbitationē a iudi-
cio rōnis. vnde est solū in illis potētijs q̄ oberrāt
ex inobedientia ad rōnē: sic autē fantasia nō ē nō re-
cta: qr scz nō obediat rōni: sed alia triplici de cau
sa vel ex mala apprehēsiōe cui⁹ causa est sensus ex
terior: vt patet in sole et aliqs q̄ a remotis videnť:
q̄ fantasia iudicat minora q̄ sint. Scdo ex inepta
specierū ɔpositione: sicut cōponēdo speciem auri
cū specie mōtis errādo credit esse montē aureum.
Tertio ex inordinata speciei applicatione ad ob-
iectū: qñ scz speciem vni⁹ rei applicat alteri. Alie
sunt potētie intellectuales vel rōales siue p essen-
tiā: sicut intellect⁹ agēs in quo null⁹ ponit virtutē
ppter sui oīmodā determinationē/ et intellect⁹ pos
sibilis in quo oēs ponūt prudentiā/ siue p partici-
pationē vt appetit⁹ itellectiu⁹ et sensitiu⁹ de quib⁹
sunt opiniones. ¶ Prima/ q nulla virt⁹ moralis
1. opio h. ei de ganda. qli. 43. q. 23. est in appetitu sensitiuo/ nec fortitudo/ nec tēperā
tia sed oēs i volūtate: sed in appetitu sensitiuo po
test esse qdā ipressio virtutē derelicta in eo ex fre-
quēti obediētia ad motionē volūtatis: q̄ pōt cōsi
derari tripl'r. Uno modo vt est natura: et sic nō est
subiectū vtutē sicut nec agētia naturalia: qr sic est
oīno detminata. vñ volūtas respectu vltimi finis
nō eget virtute. Scdo vt est libera/ nec sic ɔpatiť
virtutē: qr virtus est habit⁹ in modū nature cōsen
tane⁹. determiat eñi p modū nature: qr est ad vnū
qd repugnat libertati rōnali que est ad opposita.
Tertio vt deliberatiua/ et sic est subiectū iusticie/
1 fortitudis/ et tēperātie. ¶ Per se adducūt rōnes.
Qd cōstituiť et determinať rōne nō est nisi in potē
tia rōnali: virtus est hmōi vt patz p ei⁹ diffinitio-
2 nē. 2. ethicoꝝ. ergo. &c. ¶ Preterea Augu. de mo
ribus ecclie q amor est oīs virt⁹: amor autē est in
3 volūtate. ergo. &c. ¶ Tertio sic. signum generati
habit⁹ est ex delectatione. sed delectatio est in vo-
4 luntate. ergo. &c. ¶ Quarto/ virt⁹ est habit⁹ volū
5 tarius. ¶ Quinto sic. vtutes sunt electiones vel
6 nō sine electione ḿm ɔmētatorē: sed electio nō est
9 nisi in volūtate. g. &c. ¶ Sexto sic pmo politice.
fortitudo/ tēperātia/ et iusticia in dño sunt et nō in
7 seruo. g. &c. ¶ Preterea virt⁹ nō est in passiōe sed
circa eas qsi obiectiue: sed passiones sunt in appe
titu sensitiuo. ergo virtus non est in eo subiectiue
8 ¶ Preter has adducūtur alie rōnes. ¶ Prima
est q volūtas magis est idetmiata respectu boni
qd ratio ponit circa actiones pprias q̄ appetit⁹
sensitiu⁹: et ideo magis idiget habitu virtuoso de-
9 termināte. ¶ Secūda: qr volūtas est simpl'r ap-
petitus sensitiu⁹. et ideo oīs virt⁹ moralis q̄ debet
esse in appetitu rōnali debet esse simpl'r magis in
10 volūtate q̄ in appetitu sensitiuo. ¶ Tertia: qr vt
videť Augustin⁹ vult q in appetitu sensitiuo non
possit esse bona affectio vel delectatio: nec p ɔñs
11 vt⁹ moralis q̄ facit bonā delectationē. ¶ Quar-
ta est q i. 2. ethicoꝝ videť phs ponere vtutes eo-
dē modo in oculo et in equo sicut in appetitu sen-
sitiuo: qr ex eo q virtus oculi facit bonū oculum/
et opus ei⁹ bonū reddit. et idē dicit de equo. ɔstat
autē q in equo et oculo nō est pprie virtus mora-
12 lis. ergo nec in appetitu sensitiuo. ¶ Quinta est
q appetitus sensitiu⁹ naturaliter est determinat⁹
ad obediendū rōni et volūtati/ nō ita volūtas est
determinata ad eliciendū qd iudicat rō esse bonū
et ideo appetitus sensitiu⁹ nō indiget habitu de-
13 terminante q̄ sit habitus virtutis moralis. ¶ Pre-
terea ḿm phm pncipiū virtutis magis est in dño
q̄ in seruo: sed in hoīe volūtas est dña et precipit:
nō aūt rō. ergo ad hoc q dñi pcipiat appetitui sen
sitiuo reqriť in ea virt⁹ moralis respectu passionū
¶ Ultra has rōnes adducūt alias tres. ¶ Pria 14
est q ex frequētia eligēdi qd rectū est circa passio
nes videť q aliqs habit⁹ generetur in voluntate/ et
ille habitus diceť virtuosus. g. &c. ¶ Secūda est 15
qr si sola cōtinētia est in voluntate/ et tēperātia es-
set in appetitu sensitiuo: ita q nō in volūtate pfe
ctior esset habitus appetit⁹ sensitiui q̄ habit⁹ vo-
lūtatē/ sz h ē incōueniēs. ergo incōueniēs est non
ponere tēperātiā in volūtate. ¶ Tertia est/ q cuꝫ 16
volūtatis sit ppriū eligere/ et virtus sit habit⁹ ele-
ctiuus. ergo oīs virtus moralis vel solū vel ma-
gis pncipaliter debet esse in volūtate. ¶ Aliq ad- 17
dunt alias: qr virtutes ponunť in appetitu supio-
ri: sed supior appetit⁹ est volūtas: qr est appetitus
cū rōne/ vt patet pmo rethorice. ergo. &c. Maior
pbať: qr ḿm Augu. 2. et. 4. de li. ar. virtutes sunt
magna sz magna bona sunt i optio et vlt pfectibi- 18
li/ et hoc est volūtas. ¶ Itē in illo ponēde sunt vir
tutes in quo poniť virt⁹ que est potētia virt⁹ et nō
pars virtutis. pars eñi nō est pars nisi toti⁹. ergo
vbi est tota ibi est pars: sed virtus iusticie q̄ est to
ta virtus et nō pars/ poniť in volūtate. g. &c. Mi
nor pbať quantū ad alterā ei⁹ partē q̄ est q iusti-
cia sit in voluntate. quo ad hoc eñi q est tota vir-
tus et nō pars/ poniť ab Aristotele. 5. ethicorum.
Probať ergo minor. Primo sic. subiectū virtutē
est illud p qd virt⁹ notificaťi sed iusticia notificať
p voluntatē. ergo voluntas est subiectum iusticie
Maior patet: qr accidēs hz notificari p subiectuꝫ
7. metaphisice. Minor pbať p textū Aristotelis
5. ethicoꝝ. Uidere vtiqs. &c. sequiť quo operatiui iu 19.
stoꝝ sunt/ et a q̄ iusta opanť et volunt iusta. ¶ Ter-
tio. virtus est in illa potētia cuius act⁹ est rectifica
tiua et beatificatiua: tū qr virtus est q̄ habentē pfi
cit/ et op⁹ ei⁹ reddit bonū 2. ethicoꝝ: tū qr vt in p-
mo eiusdē dicit p virtutes laudam⁹ ppter opa et
actus. sed iusticia nō est rectificatiua act⁹ cogni-
tiui/ qd patet: qr cū iusticia sibi opposita stat pfe-
ctus actus cognitiue/ dicēte pho i fine pꝓhemij po
liticoꝝ. si iusticia est/ ē iniusticia hñs arma. hō autē
nasciť habēs arma et prudētiā et virtutes quibus
ad cōtraria est vti. cū ergo rectificatiua act⁹ est i-
mediate in potentia q̄ imediati⁹ se habet ad actuꝫ
et hic est appetit⁹ ḿm. phm. 9. metaphisice. sed nō
sensitiu⁹: qr ille sequiť cognitionē sensus quā non
sequiť iusticia: qr iusticia cōsistit in quodā ordine
vnius ad alterū. talē autē ordinē sensus nō pōt ap
prehēdere cum nō sit virt⁹ discursiua. ergo erit in 20.
itellectiuo/ et ille est volūtas ¶ Itē potentiā illā
respicit virt⁹ p subiecto cui cōicat in obiecto/ hoc
patet de habitu. 7. metaphisice. et potentia intelle
ctiua quoꝝ vtrūqs est circa ens: sz iusticia legalis
saltē cōicat in obiecto cū volūtate et nō cū appeti
tu sensitiuo. ergo. &c. Minor patz: qr obiectū iusti
cie est bonū vniuersale: qr est nature data in adiu-
toriū maloꝝ ḿm Senecā de q̄tuor virtutib⁹ volū-
tatis. aut obiectū est cōmune et vniuersale. nō au
tem appetit⁹ sensitiui q ferť in particulare sicut et
sensus. ergo. &c. ¶ Itē ad pncipale sic. In illa po 21
tentia est oīs virtus moralis cuius actus est ele-
ctio: sed actus volūtatis est electio. g. &c. Maior
patet ex cōi rōne virtutis q̄ dicit q est habit⁹ ele-

ctiuus in medietate cōsistēs.2.ethicoꝝ. Et ibidē.
Virt⁹ vel est vel nō est sine electione. Minor pa-
tet: q2 electio est volūtariū pconsiliati.3.ethicoꝝ.
22 ¶ Itē in illa potētia est virt⁹ moralis p essentiā
que est rōnalis p essentiā: sed appetit⁹ sensitiu⁹ nō
est rōnalis p essentiā/ imo solū p participationē
p̄mo ethicoꝝ. ergo virt⁹ moralis nō est in appeti-
23 tu sensitiuo: vel est in eo p participationē. ¶ Itē
in illa potētia debet poni virt⁹ moralis q̄ est deter
minata ꝛ indifferēs respectu finis in quo debet ac
quirere suā pfectionē p ppriā operationē hoc pa-
tet: q2 virt⁹ cū sit habit⁹ determinatiu⁹/ debet po-
ni in potētia q̄ maxime indiget determināte. patꝫ
etiā in potētijs cognitiuis q̄ ꝓpter suā indetermi
nationē indiget habitu respectu p̄ncipioꝝ ꝛ respe
ctu ꝯclusionū: sed volūtas est i potētia indetermina
ta respectu finis ꝛ boni/ ꝛ ideo indiget habitu de-
24 termināte eam q̄re.ꝛc. ¶ Item qdā iterū addunt
alias rōnes ad ꝓbandū dictā opinionē ꝛ p̄mo sic.
Ois potētia q̄ est indeterminata ad finē ꝛ pfectio
nē sic ꝙ ab illo pōt declinare ꝛ deficere/ ꝛ cū ad ip
sum pōt attingere indiget ꝟtute q̄ determinet ad
ipsum ne deficiat et declinet ab eo sicut pꝫ de itel
lectu/ q̄ q2 pōt declinare a vero qđ est bonum ꝛ fi-
nis ei⁹ circa p̄ncipia ꝛ circa cōclusiones idiget ha
bitu respectu vtriusq3 vt determinet circa ipsa ne
declinet vel deficiat circa ipsa in iudicādo. Cum
igr̄ finis volūtatis in quo sua cōsistit pfectio sit
ꝙ ipsa recte eligat bonū s̄m virtutē ꝛ nō solū ap-
parēs ꝛ volūtas possit deficere in eligēdo qđcūq3
bonū excepto p̄mo/ ꝛ est in differēs ad eligendum
vere ꝛ nō vere vt manifestū est: ideo indiget habi
tu virtutis quo determinet in electionē boni siue
ad eligendū vere: hoc autē est habit⁹ amoris q̄ cō
tinet oēs virtutes morales dicēte Augu de mori
bus eccl'ie ca.3. Illud qđ dr̄ virt⁹ ab ipsi⁹ amoris
noīe quodā effectu dr̄. ꝛ idē sup titulū. ps 35. q̄d i
quocūq3 hoīe malū opaꝛ nisi amoris dilectio ner
rari nō pōt vnū aliud nisi amātis nō absit amare:
sed qd ames vide/ purga amorē tuū. oēs ergo vir
tutes morales sunt in appetitu voluntatis: ita ꝙ
25 virt⁹ moralis nō est aliud q̄ habit⁹ inclināsvolū-
tatē ad amorē boni simplr̄. ¶ Itē delectatio est si
gnū gn̄ati habit⁹/ ita ꝙ bona delectatio de bono
simplr̄ est signū boni habit⁹. ꝛ delectatio de bono
apparēti est signū mali habit⁹. vbi ergo habet eē
bona delectatio hꝫ eē virt⁹/ ꝛ nō alibi: sꝫ hic est vo
lūtas rōnalis ꝛ nō alia. sicut Augu. sup illō psal.
Scrutās corda ꝛ renes/ itelligēs bonas delecta-
26 tiōes noīe cordis/ malas noīe renū: sic p cor intel
ligit partē rōnalē. ¶ Itē arguit sic.2. politicoꝝ.
ꝛ hec rō etiā supra posita est: sed ꝓpter solutiones
aliā ꝛ aliā multiplicaꝛ. cōparat eñ phs ibi rōna-
le et sensibile dn̄o et seruo. ibi etiā ostēdit ꝙ virtu
tes morales sunt in dn̄o ꝛ etiā in seruo/ sic est i ra-
tionali ꝛ sensibili: q2 necesse est participare vtras-
q3 virtutes. in hac etiā nā hoc qdē p̄ncipiat. hoc
principiaꝛ: quoꝝ amboꝝ dicim⁹ esse virtutes/ pu-
ta rōnē hn̄tis ꝛ irrationalis. sed cōstat ꝙ rōnē ha
bētis principalr̄ nō est nisi volūtas: intellect⁹ aūt
practic⁹ aut speculatiu⁹ nō habet p̄ncipiari sed, so
lum iudicare/ ꝛ subdit ꝓpter qđ principē oportet
hr̄e moralē virtutē pfectā: ꝛ nō esset sic nisi verifi
carē de p̄ncipiāte in aīa ad qđ ptinēt morales vir-
tutes: q2 nullo mō est pars itellectiua vt dicit in
27 fine p̄mi/ ꝛ in p̄ncipio secūdi. ¶ Itē receptū in ali

quo est s̄m modū recipiētis.10. ꝓpositiōe de cau-
sis. virt⁹ moralis nō est nisi in hn̄te quodā mō ra-
tionē. s̄m q̄ ꝙ volūtas differenter hꝫ ab appetitu
sensitiuo rationem scđm hoc erūt in eis differen-
ter virtutes morales: volūtas autem vt dictū est/
quodā modo participat rōnē simplr̄ p essentiā. ap
petit⁹ autē sensitiu⁹ tm̄ p participationē. ergo vir-
tus moralis simplr̄ ꝛ p essentiā est in volūtate. in
appetitu aūt sensitiuo p participationē ꝛ p impres
sionē quādā. ꝛ ꝓpter hoc dr̄.2 ethicoꝝ. ꝙ virt⁹ est
habit⁹ electiu⁹ seu volūtari⁹: sed in appetitu sensi
tiuo q2 obedit rōni ꝛ volūtati/ sunt p ipressionem.
¶ Itē volūtas nō solū mouet vires inferiores et 28
mēbra p iperiū: sed etiā mouet seipsam libere/ cuꝫ
s̄m Augu. sit instrumentū seipsum mouēs. Nunc
autē magis icōueniēs videꝛ dicere ꝙ mouendo
alia a se p iperiū reqreres in illis virtutē ꝛ nō se-
ipsam quasi ipsa ad actionē virtutis nichil faciat
nisi ꝙ ipsa rōnabiliter iperet: ꝛ vires iferiores cir
ca opus virtutū moraliū agūt: q2 ipsa seipsam ra-
tionabiliter mouet plusq̄ ipsa alteri cuicūq3 rōna
biliter iperet/ ꝛ p hoc ex freq̄ntia actuū pri⁹ gene-
rat in seipsa virtutes q̄ s̄m eas faciat aliquas im
pressiōes in virib⁹/ ꝛ aliter etiā nō faciliꝰ iperaret
bn̄ ꝛ expedite: pri⁹ etiā debet hr̄e aliqđ ordinatuꝫ
in se q̄ ordinet alia q̄ sunt extra se. ¶ Itē iidē ad- 29
dūt adhuc rōnes ꝓbātes ꝙ nulla virt⁹ ē in appe-
titu sensitiuo: quarū p̄ma est. q2 oīs pfectio sensi-
tiui appetit⁹ pōt auferri ab habente ipso iuito: q2
habit⁹ sensitiuus est virt⁹ in organo. organū autē
potest auferri in quocūq3 ipso inuito/ et p ꝯsequēs
appetit⁹ sensitiu⁹ ꝛ sua pfectio: sed nulla virt⁹ pōt
auferri ab habēte ipso inuito vt dicit Augu. p̄mo
de ciui. ca.19. de pudicitia lucretie matrone roma
ne. ¶ Itē si posset virt⁹ auferri ab habēte eo iui- 30
to: tūc iuit⁹ q̄s peccaret/ qđ est icōueniēs. q̄re.ꝛc.
¶ Itē nulla virt⁹ est extēsibilis p se nec p accidēs 31
q2 talia sunt corpalia: virt⁹ aūt est qd spūale: appe
titus aūt sensitiu⁹ et oē qđ ē i ipso siue habit⁹ siue
actus est extēsibilis: q2 est pfectio corpis. q̄re.ꝛc. 32
¶ Itē nullus act⁹ virtutis pōt esse cū trāsmuta-
tione corpali: ꝓpter hoc eñ verecūdia nō est vir-
tus.4. ethicoꝝ. sed oīs actus appetitus sensitiui
est cū trāsmutatiōe corpali: q2 oīs actus virtutis
corpalis trāseūtis de ocio in actū est cū trāsmuta
tione cpali: sed appetitus sensitiuus est virt⁹ cor-
poralis: et qñ agit cū p⁹us nō egerit/ exit de ocio i
actū. q̄re.ꝛc. ¶ Quarto q2 eē alteratio circa vir 33
tutes morales sicut circa q̄litates de tertia spē q̄li-
tatis/ qđ negat phs.7. ph. sicoꝝ. q̄re.ꝛc. ¶ Qui- 34
to: q2 in manu nō est virtus moralis. g̃ nec i appe
titu sensitiuo. Antecedēs pꝫ. Probatio pñe q2 nō
ponit virtus in appetitu sensitiuo: nisi q2 regiꝛ p
morales virtutes ꝛ rōnē. sed manus etiaꝫ regiꝛ p
istas: ꝛ tn̄ ꝓpter hoc non est virtus moralis in ipsa
¶ Preterea virt⁹ est habit⁹ hoīs s̄m ꝙ hō: sꝫ hō ē 35
hō p rōnē. g̃ licet etiā in appetitu sensitiuo sit po-
nere habitum: tñ nō mereꝛ nomē virtutis. sicut in
hoīe est ars eq̄tādi/ et in equo vsus bn̄ currēdi ex
assuefactione: sed solū p̄ma mereꝛ nomen virtutꝭ
¶ Sed hec opinio s̄m alios est expresse ꝯtra itē- Contra opiniones.
tionē phi circa principiū ꝛ finē primi ethicoꝝ. vbi
vult ꝙ virt⁹ nō solum sit in habēte rōnē sed in par
ticipāte. participās aūt nō solū dicit appetitū sen
sitiuū sed oēm appetitū ꝛ itellectiuū. nō ei pōt di-
ci rōnale essentialiter qđ nō intelligit formaliter

licet dirigat ab itellectu et ei obediat sed vnū ē q
volūtas nobili⁹ pticipat ratione q̄ appetit⁹ sensi
tiuus sicut ⁊ irascibilis q̄ cōcupiscibilis . vn̄ ⁊ rō
ē sm̄ nobiliozis virtutis q̄ est prudentia volūtas
vero iusticie q̄ peminet post prudentiā ⁊ irascibil'
fortitudinis q̄ est nobilioz tēperantia q̄ est i concu
piscibili ⁊ est iferioz aliis. ¶ Preterea difficultas
2 q̄ est ab ipedimento itrinseco nō pōt tolli nisi p hi
tm̄ intrinsecū ⁊ itrisec⁹ iherentē vn̄ cū difficultas
in abstinēdo a delectabilib⁹ ⁊ in aggrediendo tri
stitia sic in sensualitate ab itrinseco videtur q fortitudo ⁊ tēperātia q̄ tollunt has difficultates ime
diate iformēt appetitū sensitiuū. ¶ Licet ptra
istā rōem sit q fomes q̄ trahit ad malū ⁊ retrahit
a bono ponat subiectiue i essentia anime sicut ha-
bitus quē priuat scz.originalis iusticia. ¶ Vn̄ p
hoc videret q virtus ois que mitigat fomitē esse
subiectiue i essētia aie. ¶ Ad qd̄ dōz q cū fomes
nominet id qd̄ ē materiale i originali pctō scz pcu
piscentiā ipē ē in appetitu sēsitiuo lz peccatū ori-
ginale sit in anima. ¶ Qn̄ vero distinguit de vo-
luntate vt natura cōcedo vt deliberatiuū ⁊ libera
negant aliq̄ q volūtas vt deliberatiua nō eget vir
tute sic ei ē sufficienter determinata p prudētiā q̄ ē
i itellectu: sz vt libera sic ei ē i determinata Nec obs
stat q v̄t⁹ ē habit⁹ imediate psistēs i modū nature
inclinans.qz cū mod⁹ naturalis ⁊ sic necessarius
⁊ sic facilis vel delectabilis in sensitiuis virtus di
citur habitus in modū nature inclinans .qz cum
modus naturalis ⁊ sit necessarius ⁊ sit facilis vel
delectabilis i sensitiuis virt⁹ dicit habitus in mo
dum nature inclinans non per determinationem
necessariam qz illa repugnat vt arguit sed in mo
dum nature.qz facit faciliter ⁊ delectabiliter opa
ri.qz non repugnat libertati. ¶ Aliā etiā ea que
ponit predicta opinio non vident bene dicta: ⁊ pri
ma distinctio qua distinguit voluntas vt est libera
arbitrio:et vt ē deliberatiua videt eē valde icōpe
tens qz nichil iputat hoi vel in bonū vel in maluz
siue etiam in meritum vel demeritū vbi ea que sub
sunt libero arbitrio sz si volūtas vt est deliberati-
ua non est libera arbitrio vt p̄dicta positio ponit
ea que sub libero arbitrio.ēm q huiusmōi ptinēt
ad voluntatē sm q ē deliberatiua.g in actū volū
tatis sm q ē deliberatiua non est bonū meritoriuz
⁊ hoc est valde absurdū.tū qz meritoriū ⁊ demeri
toriū cōsistunt in electione voluntatis q̄ est actus
voluntatis sm q deliberatiua.qz ē acceptio p̄cōsi-
liati sm phm.3 ethico.tū qz act⁹ q̄ egreditur a vir
tute humana ē meritori⁹/virt⁹ aūt sm eos iclinat
Solutio ad rōes factas p pri ma opione volūtatē sm q deliberatiua ⁊ iō icōueniēs ē disti
guere voluntatem vt est libera arbitrio ⁊ vt ē deli
beratiua. ¶ Ad prima sua argumenta dicit ad
primum q destruit seipsum concludit ei q nec in
voluntate sit virtus cum ipsa nō sit rōnalis p essen
tiam vnde dicendum q constitui ratione vel deter
minari potest esse tripliciter vel essentialiter ⁊ qd
ditatiue sicut habit⁹ itellectualis ⁊ iste est in rati
onali per essentiam vel materialiter ⁊ subiectiue ⁊
iste similiter vt prudentia.vel causaliter ⁊ impressi
ue et hoc constitutum non oportet q sit in ratio-
nali p essentiā. ⁊ hmōi sunt tres alie v̄tutes mora
les. Vn̄ sunt i potentia receptiua ipressiōis rōnis
Ad scdm. ¶ Ad secundum dicenduz q triplex ē amoz sicut
et inclinatio vel appetitus scilicet intellectualis
animalis et naturalis. Primus est in voluntate
subiectiue et elicitiue .scd̄s est in voluntate impe
ratiue in sensualitate elicitiue . tertius nullo mō
est in voluntate sz in potentia pure materiali .si g
amoz accipiatur large sic est omnis virtus etiam
formaliter. nam quid est temperantia nisi amoz
talis boni et sic de aliis virtutibus que sunt de bo
no.sed si amoz accipiatur stricte p illo qui est in vo
luntate sic non est omnis virtus formaliter sz vna
tm̄.s.iusticia que est amoz iusti. virtualiter vero est
ois virtus.vel loquendo phisice inquātum dirig⁊
tur a prudentia et importat fortitudinem et tēpe
rantiam.qz volūtas dirigitur a ratione et impat
tā ipi rationi q̄ appetitui sensitiuo.vel loquendo
theologice qz caritas ē radix omnium bonorum
operum. ¶ Ad 3 dōm. q delectatio ē sīr triplex Ad tertiū
s.naturalis et ista ē i oi potentia :iuxta illud.dele
ctabile est oculo videre solem et in intellectu ai-
malis et ista est in omni sensu precipue in tactu. s.
appetitu cōsequente sensui et itellectualis: ⁊ ista
est in voluntate tantū. ¶ Ad.4.dōz q virt⁹ ē hi Ad q̄rtuz
tus voluntarius q̄ ad exercitium non aūt semper
q̄ ad subiectum vel voluntarius imperatiue vl' eli
citiue non autem semper elicitiue.
¶ Ad quintū dōz q phs et cōmētator p istā disti Ad q̄ntuz
ctionē innuūt istaz distinctionē .s. q quedā ē virt⁹
que est subiectiue in voluntate:quedā vero q̄ cōi-
cretiue ē in voluntate sz subiectiue est alibi.
¶ Ad.6.dōm.q triplex est diuinū .s.p̄mordiale Ad sextuz
et directum ⁊ hoc est tantum i intellectu.quoddā
inclinatiuum vel imperatiuū vt in voluntate.qd̄-
dam exercitiuum vt i irascibili ⁊ concupiscibili.
¶ Ad.7.dōm q inter passiones est virtus dupli Ad septiz
citer. vno modo sicut moderās ipsas ⁊ sic virtus
nō ē subiectiue ē i eo passionū sz extra. Alio mō si
cut vtēs passionib⁹ moderatis ⁊ sic virt⁹ ē subiecti
ue i potentia subiecta passionib⁹.sic eni fortitudo
vtitur ira moderata. ¶ Ad alia.10. respōdent q- ad octauū
dā sic ad primū de ideterminatione q volūtas nō
ē ideterminata sic nec cū tanta difficultate deter-
minabilis ad appetendum bonū rōis circa passio
nes sicut appetit⁹ sensitiu⁹.qz naturalit vnusquisq
nat⁹ ē appetere illud qd̄ iudicat sibi eē bonū nisi
illō ipediat rōe cui⁹ possit apparere nō bonū.illō
aūt rōne cuius bonum rationis posset apparere
malum vel graue vel difficile est ex parte appeti-
tus sensitiuus qui habet inclinationem ad passiōes
contra imperium rationis.qz ille in quo eēt volū
tas sine tali appetitu parum afficeretur immo in
nullo afficeret ad delectationē sensitiuā psequē-
do vel ad timorē fugiendo.⁊ ideo non ita indiget
voluntas habitu inclinante in tale bonū sicut ap- Ad nonuz
petitus sensitiuus. ¶ Ad secundum dicendum q
volendo appetitū rationalē appetitū obedientez
rōi non solum voluntas sed appetit⁹ sensitiuus ē
appetitus rōnalis lz volūtas sit magis appetitus
rōalis q̄ appetitus sensitiuus.ex hoc autem non
seqt q appetitus sensitiu⁹ nō sit sbm̄ virtutū mo
ralū vel sint in sola voluntate sed hoc solum seq-
tur .s. q virtutes morales q̄ sunt in voluntate sint
simplicit̄ nobiliores q̄ ille que sunt in appetitu sē
sitiuo. ¶ Ad tertium dōm q intentio Augustini Ad decim
non est negare bonam delectationem in appetitu
sensitiuo sed intentio sua est dicere q illa bona de
lectatio / non est ex naturali inclinatione appe-
titus sensitiui. cui⁹ rō est.qz in hoie q̄zūcūq̄ vir
tuoso cū non sit oīno conformat⁹ sunt aliqui p̄mi

mot⁹ inordinati hoc est necesse habent adversarii dicere: qꝛ saltē inclinationem aliquam in bonum tionis quē dicūt ipressionē virtutis ponūt in appetitu sensitiuo: ꝛ p consequens necesse hñt ponere illi aliq̄ bonā delectationem. ❡ Ad.4.dōm ꝙ
Ad.11. phs qñ dicit ꝙ virt⁹ oculi facit bonū oculū ꝛc̄. nō itendit loqui de hitu virtuoso q̄ est virt⁹ humana sꝫ intendit generaliter de virtute put quelibꝫ potentia pfecta potens i pfectū op⁹ sibi conueniens dicit virt⁹. Vñ etiā ꝛ ſm illuꝫ modū potentia naturalis pfecta dr virtus ꝛ hoc pꝫ intuenti litterā nisi velit puertere textū ꝛ quantū ad hoc poit ibi phs eo mō i oculo ꝛ appetitu sensitiuo ꝛ etiā i volūtate ꝙ virt⁹ vniuscuiusq̄ facit ipsum bonuꝫ: ꝛ op⁹ ei⁹ bonū reddit. non aūt intendit ponere similitudinē quātū ad hoc ꝙ sicut appetit⁹ sensitiuus pticipat aliquo habitu q̄ sit virt⁹ humana sꝫ ꝙ hō
Ad.12. ita ꝛ oculus vel equus. ❡ Ad.5.dōm ꝙ appetit⁹ sensitiuus nō est determinat⁹ naturaliter etiā posito homine in puris naturalib⁹ ad obediēdū pmpte ꝛ absq̄ difficltate rōni ꝛ volūtati sicut volūtas
Ad.13. ꝗtū ē de se ē nata eligere bonū cōueniēs volūtati sꝫ iudiciū rōnis. ❡ Ad 6.dōꝫ ꝙ pricipās qđ pcipit principalr in homine ē ratio perfecta p prudētiam ꝛ illa ē que pcipit appetitui sensitiuo ꝛ volūtati cuius oppositū accipit ibi rō. ꝛ iō pcedit ex falsis ratio autem q̄ pcipit ē perfecta nobiliori virtute q̄ sit appetitus sensitiuus ꝛ illa virtus est
Ad.14. prudentia. ❡ Ad.7.dōꝫ ꝙ in potentia q̄ quātū ē de se ē determinata ad alterū nō oꝫ ex frequentia actus generari habitum sicut patet in oculo i quo non generatur habitus pp frequentē videre dato etiā ꝙ aliq̄s hit⁹ gñaret i voluntate nō oꝫ ꝙ ille habit⁹ sit tēpantia vel fortitudo vt infra patebit.
Ad.15. ❡ Ad.8 dōm ꝙ licet ois habit⁹ voluntatis sit nobilior ꝛ pfectior quantū ad subiectum q̄ habitus cuiuscūq̄ appetit⁹ sēsitiui sicut acuties exñs i auro ē pfectior ꝛ nobilior q̄ q̄cūq̄ existens in ferro nichil tamen phibet aliquē habitū appetit⁹ sensitiui eē pfectiorē quodā hitu voluntatis quātum ad faciendū opus virtutū pmpte ꝛ delectabiliter quātū ad op⁹ qđ debet exerceri mediāte appetitu sensitiuo sicut ē moderate cōcupiscere timere vel audere sicut etiam acuties ferri pfectior ē quātū
Ad.16. ad secandū q̄ acuties auri. ❡ Ad.9. dōꝫ dupliciter vno modo distinguendo de electiuo. qꝛ vno mō potest dici habit⁹ electiu⁹ habit⁹ eliciens actū eligendi ꝛ sic habit⁹ electiu⁹ accipiendo stricte electionem ē in sola voluntate. nec oportet ꝙ omnis habitus virtuosus sit habitus electiuus isto modo. qꝛ sic prudentia nō esset virt⁹ nec oportet p cōsequens ꝙ omnis virtus moralis vel omnis generaliter sit in voluntate. ❡ Alio modo potest dici electiuus habitus inclinans ad rectum finem ꝛ tollens a voluntate difficultatem eligēdi illō qđ est bonum ꝛ talis habit⁹ electiuus ē virt⁹ nec oportet omnem habitum sic electiuum esse in voluntate nam habitus existens in apppetitu sensitiuo potest inclinare in bonum finem qđ est moderare appetere cōcupiscere vel timere ꝛ potest tollere a voluntate difficultatem eligendi bonum circa passiones. qꝛ non patitur erca hoc difficultatem nisi propter tractum appetitus sensitiui ad oppositum. Pōt etiam dici ad hanc rationem distinguendo de eligere proprie dicto prout eligere ē actus voluntatis acceptantis pcōsiliatum ꝛ sic solius voluntatis est eligere. ❡ Alio mō potest sumi eligere large vt dicatur eligere quicunq̄ actus appetendi sequens iudicium rationis ꝛ ei obediens ꝛ sic potest dici eligere actus appetitus sensitiui pro
ut obedit rationi. ❡ Ad.17.dōm ꝙ maxima bona non sunt in vnico pfectibili sed in diuersis ſm ꝙ inter se habent gradus. vnde virtutes que sunt in appetitu sensitiuo sunt maxima bona respectu bonorum q̄ non sunt virtutes: sed sunt minora bona respectu virtutū q̄ sunt in parte intelle... is. Ad.17.
❡ Ad.18.dōꝫ ꝙ maior ē vera de eo ꝙ est talis virtus p presidentiam concomitatiuā ꝛ non essentiā Ad.18.
❡ Q aūt iusticia sit in voluntate cōcedat eū suis pbationib⁹. ❡ Ad.19.de electione solutū est i Ad.19.
quinto argumento prius facto. ❡ Ad.20.dicēdū Ad.xx.
ꝙ virtus moralis p essentiam potest esse in rationali non p essentiam dum tamen sit rationale participatiue. ❡ Ad.21.dōm ꝛ cōcedendum ē ꝙ i vo Ad.xxi.
luntate est aliqua virtus ꝛ quantū ad oēm differentiam ē habit⁹ sꝫ non semp qui habeat rationē virtutis sed in appetitu sensitiuo q̄ etiā ē idifferēs ponendi sunt habitus virtutes. ꝛ nō virtutes.
❡ Ad.22.respondet a quibusdaꝫ cum dr potētia Ad.xxii.
q̄ est i determinata ad finem ꝛ perfectionem ꝛ cetera: dicitur ꝙ illa maior ē vera de potentia mobili a diuersis motorib⁹ sic ꝙ potētia cōtra vtriusq̄ iudicium mouet sic ē de sensitiuo appetitu respectu rationis ꝛ voluntatis ex vna parte mouentis ꝛ respectu proprii obiecti sensibilis mouentis ex alia ꝛ vera etiā maior est. qñ potentia aliquo nata est moueri diuersimode bñ etiam male ab eodē obiectiue habitus tñ determinat vt ab isto moueatur vno mō tātū pmpte et delectabiliter ꝛ sic ē de intellectu respectu fātasie. si aūt sit aliqua potentia q̄ obiectiue potest moueri ab aliquo ꝛ ſm ei⁹ iudiciū mouet de necessitate si a nulla alia possit moueri obiectiue sic ē de volūtate respectu itellect⁹ talis
habit⁹ de nihilo seruiet. ❡ Ad.23.dōm de delecta- Ad.xxiii.
tione falsū ꝛ suppōit argm̄ qꝛ sumit ꝙ nulla sit ve- Ad.xxiiii.
ra delectatio in appetitu sensitiuo. ❡ Ad.24.de principalitate nichil ad ppositū qꝛ sumit totū hominē q̄ principat ſm ptes superiores itellectū et voluntatem ꝛ istū habere oportet pfectā moralē virtutem ꝛ prudentiā maxime vt ꝯcludit in tertio
❡ Ad.25.dōm ꝙ virtutes sunt in rationali p participationem ꝙ tamē est humanuꝫ ꝛ sic sūt aliquo Ad.xxv.
modo virtutes iōꝫ pficientes rōnales participatiue. qꝛ determināt a rōe. d. ethicoꝝ. nō tñ oꝫ ꝙ sint ꝟtutes p pticipationem imo p eēntiā. Cū vero addit eū virt⁹ ē habitus electiuus seu volūtari⁹ dōꝫ ꝙ cū electio sit finis ꝯsilii nō solū voluntas mouetur a consilio sꝫ etiam appetit⁹ sensitiu⁹/pōt etiaꝫ dici ꝙ electio est appetit⁹ sensitiui vt ei⁹ qđ seqt electionē. Vl' dōꝫ ꝙ ē electiu⁹ nō elicitiue: sꝫ quia nō est sine electione vñ dicūt virtutes siue electio
ne vel nō sine electione. ❡ Ad 26.dōm ꝙ bñ ali Ad.xxvi
qua virtus ē in voluntate sꝫ nō ois. ❡ Itē respectu ois ipetū ē bene aliq̄s habit⁹ in volūtate forte sed nō q̄ sit virt⁹. ❡ Ad.27.dōꝫ ꝙ potētia ꝯcu Ad.xxvii.
piscibilis ꝛ irascibilis q̄ouscūq̄ mēbris ablatis manēte vita remanēt. Vñ non auferuntur ab inuito nisi p mortem qñ virtus auferetur in essentia non
effectu. ❡ Ad.28.dōm ꝙ virt⁹ ē spūalis p obediētiam non essentiam. ❡ Ad. 29.dicendum ꝙ Ad.xxviii.
actus virtutis cum suo pricipio qđ est ratio sit si Ad.xxix.
ne transmutatione; sed actus alius executiuus

qñ sit cum mõtu nichil obstat ꝙ etiam actus exte
Ad.30. rior ē actus virtutis. ❡ Ad.30.dr̄z ꝙ nõ ē altera
Ad.31. tio. qz ſm eas ē salus: ⁊ pfectio. ❡ Ad.31.dr̄m. ꝙ
Ad.32. man⁹ obedit dispositiue appetit⁹ despotice. ꝫ nõ
ē simile. ❡ Ad.32.dr̄z. ꝙ homini ſm ꝙ hõ dicũt
Scḋa opi cõuenire nõ solũ q̄ sunt rationis p eẽntiã sꝫ etiã q̄
nio q̄ ē de sũt ei⁹ p obiam. ❡ Scḋa opio. hꝫ tres ↄclones.
fontibus. ❡ Primo. ꝙ nõ oꝫ ponere ĩ voluntate aliquē hꝫitũ
pp ipsi⁹ ĩdeterminationē sicut p̄mi ponũt. qz ista
ĩdeẽmiatio ē ex pte ĩtellect⁹ ita scꝫ ꝙ bonũ ↄclusũ
p cõsiliũ determinet volũtatē sine alio. videmus
eñ ꝙ ille qui iudicat aliq̄d faciendũ vt nũc lꝫ iudi-
cet illud malũ simplicit̄ illḋ bonũ qḋ ſꝫ iudiciũ rõ
nis p̄ponderat vt nũc illud nũc exeq̄t̃ sꝫ qz app̄h̃
dit̃ vt malũ aliquo mõ sieeũ q̄dã renisu. vñ ⁊ tale
voluntariũ dicit̃ mixtũ sicut patet in illo q̄ ꝓicit
merces ĩ mare ꝙ q̄d ē nõ fieret si apprehensio deẽ-
miaret volũtatē. ⁊ rõ nullã rõem mali oñderet in
volito ꝓmpte volũtas illḋ appeteret. vñ pꝫ ꝙ app̄
hensio retrahit voluntatem avolẽdo respectu ma
li ⁊ determinat respectu boni cõuenientis. cũ ꝗ illḋ
qḋ ē ĩdetermiatũ de se natũ deẽminari p aliud nõ
habẽs ĩpedimẽtũ p̄eũte deẽminatiõe deẽmmetur
nõ mirũ ē ꝙ volũtas p̄eunte ĩtellectu ⁊ oñdente si
bi bonũ cõueniens deẽminat̃ p ip̄m. nec pp rõem
hui⁹ deẽminatiõis oꝫ ponere aliquē hꝫitũ in volũ
tate. hanc autem determinationem volũtatis p in
tellectũ nõ intelligo p aliquã coactionē vel neces
sitatē immutabilitatis. qz nec talis deẽlatio fit p
aliquē habitũ moralē sꝫ hec deẽmlatio tm̄ ē p quã
dã ĩclinationē ip̄i⁹ voluntatis ad aliq̄d volendũ
2. cõclusio sicut ē p habitũ ❡ Secunda conclusio est. ꝙ oẽs
morales virtutes sunt ĩ appetitu sensitiuo. qz me-
dium ⁊ extrema sunt ĩ eodē genere. 10. metaphisi-
ce. ⁊ sic ĩ eodē sbõ. qz cõtraria ex eodē. 10. meta. sꝫ
moralis q̄libet mediat circa passiones. Passiões
aũt sunt ĩ appetitu sensitiuo vt pꝫ ex diffinitione
passiõis. 2. ethicorũ ab eustachio. ꝗ. ⁊c. ❡ Itẽ cir
ca difficile semper ars fit et virtus. 2. ethicorum.
in illo ꝗ ponenda ē virtus ex parte cuius accidit
difficultas. habitus enim quo quis prompte ⁊ fa
ciliter operat̃ ſꝫ ↄmentatorē tertio de aĩa. debet
poni in potentia patiente difficultatem ex natura
sua nuda sed difficulta a bene operandi ē ex par-
te appetitus sensibilis sicut patet in fine p̄mi ethi
corum: ⁊ in fine tertij. cum mensurat ⁊ paucas ⁊ in
nullis contrarias rationi tale enim bene persuasi
bile dicimus. ⁊c. ❡ Item virtus est in illa poten-
tia sicut in subiecto cuius actum reddit bonum p
se ⁊ directe cuꝫ virtus sit habitus. ⁊c. dico autem
p se ⁊ directe. qz virt⁹ existens in appetitu reddit
ĩdirecte bonũ actũ intellectus practici lꝫ ẽtuꝫ q̄lis
est vnusquisq꜠ talis sibi finis vꝫ. 3. ethicoꝝ ⁊. 12. re
thorice. non similiter iudicamus amãtes ⁊ odien-
tes sꝫ virt⁹ moralis reddit per se et directe bonũ
actum appetit⁹ sensitiui. qz vt dicitur. 2. ethicorũ
capitulo. 10. habitus sunt ſm quos ad passiones
nos habem⁹ bene vel male ⁊ loquit̃ de morali pas
sio autē ē appetitus sensitiui act⁹ ⁊ nõ alt̃ius / q̄re
3. cõclusio ⁊c. ❡ Tertia cõclusio est ꝙ nulla virtus moralis
ē in voluntate volũtas ei sine habitu inherente nõ
potest ĩ obiectũ supnaturale sicut ē caritas ⁊ spes
sꝫ in obm̄ naturale potest sicut ⁊ intellectus sine fi
de nõ cognoscit supernãlia sꝫ tm̄ nãlia immo non
solum potest voluntas in velle absolute sine ha-
bitu immo faciliter ⁊ delectabiliter. potest eni na

turaliter velle quicquid intellectus potest natura
liter ĩtelligere: ⁊ sibi ad volendũ p̄sentare cum si e
ei ꝓportionata. ❡ Itẽ põt faciliter. qz difficultas 2. ratio.
non contingit vel tristicia in actu voluntatis nisi
ex apprehensione rationis pp hoc eẽ graue ꝓice
re merces. qz intellectus q̄ hoc oñdit esse bonum
pp salutē ostendit eciã hoc eẽ maluꝫ pp paupertatē
ceterũ si intellect⁹ sibi diceret ꝓ certo ꝙ illas mer
ces sine damno et mora rehabere posset: et forte
multiplicabilitas sine difficultate eas proiceret
Vñ qz ratio potest ostendere aliter q̄ꝫ debet vel ꝓ
pter vicium sui vel propter passiões sensualitatꝭ
turbantes eius iudicium ⁊ propter aliud. iḋ suffi
ciunt duo genera virtutum scilicet perficiens ĩtel
lectum ⁊ virt⁹ pficiens appetitũ sensitiuũ quibus
duob⁹ pfectis cessat oẽ quod p̄stabat difficultateꝫ
voluntati ad actum eius virtuosum. ❡ Practea in 3.
voluntate nõ põt poni virtus nisi iusticia. qz ipsa
non querit bonũ indiuidui sꝫ excedit. Vñ nõ põt
poni in appetitu sensitiuo q̄ nõ ē ad alteruꝫ vt di-
cunt alij. ❡ Sꝫ cõtra. qz aut excedit bonũ vnius
indiuidui non omnis ⁊ sic non quelibet iusticia eẽt
extra appetitũ sensitiuũ q̄ etiã ē ad alterũ deẽlatũ
ĩdiuiduũ sicut ouis diligit pastorē odit lupũ / aut
excedit naturam cuiuslibet indiuiduꝫ: ⁊ sic ⁊ nãm
speciei que non est aliud a natura omniũ indiuidu
oruꝫ. ⁊ sic eẽt ĩ habitus ĩfusus nõ acq̄sit⁹. ❡ Preter 4.
ea. si iḋ ponitur iusticia ĩ volũtate q̄ est ĩmãlis. qz
est diffcili⁹ velle bonũ alteri q̄ꝫ sibi cũ actus forti
tudinis plus habeat de difficultate q̄ꝫ omnis act⁹
virtutũ ē etiã pp alteꝝ. s. bonuꝫ reipublice pari ra
tione ipsa esset ponenda in voluntate.
❡ Preterea aicabilia que sunt ad alterũ veniunt
ex aicabilib⁹. q̄ sunt ad se. si ꝗ propter sibi velle: et
operari bonũ nõ oꝫ ponere virtutē nisi in appetitu
sensitiuo. ꝗ nec pp velle operari bonum alteri.
❡ Itẽ. aliter ab alijs ꝓbat̃ qz nulle virtutes sunt 5.
in voluntate. non intellectuales planũ est. nec mo
rales actus enim virtutis moralis est passio vt pꝫ
scḋo ethicoꝝ sꝫ in voluntate non est passio. ꝗ ⁊c.
❡ Itẽ nichil cui⁹ actus cũ sit ē cũ quadã altera- 6.
tione ē in volũtate: qz ad actũ volũtatis nõ seq̄t̃
alteratio ad actus ei sensitiui seq̄t̃ scḋꝫ illḋ phi de
motibus aĩaliũ tristibilia ⁊ delectabilia oĩa eũ ca
liditate ⁊ frigiditate. hoc aũt palã ex passionibus
ē sꝫ acquisitio virtutꝭ ē cum quadã alteratiõe vt pꝫ
maxime. 7. phisicoꝝ. ꝗ virtutes morales nõ sunt
in voluntate. ❡ Itẽ ꝓbatur ꝙ positꝭ virtutibus ĩ 7.
sensitiuo non sunt potentie in voluntate qz frustra
fit p plura qḋ potest fieri per pauciora. sed positis
virtutibus in appetitu sensitiuo eẽnt frustra in vo
lũtate. ꝗ. ⁊c. ❡ Probatio minoris si ponãt̃ in volũ
tate altera ē de trib⁹ causis qz aut pp difficultatē
quã hꝫ de se ad bonũ vel pp ĩdeterĩnatiõeꝫ vel pp
passionũ mensuram ⁊ modificationem. nullo isto
rũ modoꝝ oꝫ in voluntate eas ponere. ergo. ⁊c.
eũ ꝗ dicit̃ ĩ fine primi eth. cõcupiscibile ⁊ vniuer-
saliẽ appetibile accipit nõ ꝓ volũtate sꝫ ꝓ irasci-
bili qui ibi non exprimitur.
❡ Sed contra istud videtur quod immo in volũ Contra
tate oportet ponere aliquos habitus. qz sunt que opiniones
dam creature in quibus appetitus intellectiu⁹ ē secundaꝫ.
sine sensitiuo vt in angelis: ⁊ quedam in quibus sen
sitiu⁹ sine intellectiuo vt in brutis. quedam in
quibus vterq꜠ vt in hominibus. In an-
gelis ergo voluntas vult bonum propositum ab

intellectu ꝛ determinatur ad ipsum sine difficultate ꝛ
resistentia. quia nichil est sibi coniunctum ꝙ ipsam
retrahat ab appetitu boni determinati per intelle
ctum. vñ in eis nō requiritur aliquis habit⁹ ī volū
tate ad assequēdū felicitatem naturalē. similiter
in brutis nō est aliquod retrahēs appetitum sensi
tiuū a ꝓsecutione sensibilium a sensu ostensoꝝ. vñ
bruta ſm imperiū feruntur in delectabilia nec habitū
requirunt. sed in homine vterqꝫ appetitus radicat
in essentia anime eadē. ꝛ iō vnus retrahit aliū. ꝛ iō
vterqꝫ eoꝝ patitur difficultatem tendendo in suū
obiectum volūtas quidē tendendo in bonū honestū
ꝑꝑ tractū appetit⁹ sensitiui appetitus vero sēsitiu⁹
tendēdo in bonum cōueniēs ſm sensum ꝑꝑ tractū
voluntatis: sicut patet ī cōtinēte q̄ non sequit passi
ones sine difficultate nec sequit dilectabilia sine re
nisu ꝛ remorsu ꝛ sic tract⁹ appetitus sensitiui retra
hit voluntatē ꝛ impedit ne de facili possit determi
nari ab intellectu. ꝛ ex hʼ ē q̄dā indeterminatio ī vo
luntate ꝑ quā īdifferēter potest trahi ab appetitu
sensitiuo vel a bono honesto et cū difficultas ista ꝛ
per consequens indifferentia sit formaliter ī volū
tate causata tñ ab appetitu sensitiuo. oꝫ ꝙ tollatur
per habitum aliquem existentē formalr ī volunta-
te ita ꝙ requirit vn⁹ habit⁹ ī voluntate tollēs istā
difficultatē: ꝛ ali⁹ habit⁹ ī appetitu sensitiuo faci-
ens eū bene obedientē rōni nō retrahentē ipām: ꝛ
similiter in actu vicioso requiritur vn⁹ in volunta
te inclināns ipam ad delectabilia ſm sensum: ne re-
trahat ab eis appetitū sensitiuū: ꝛ ali⁹ in appetitu
sensitiuo tollēs difficultatē causatā in eo ex tractu
voluntatis ꝛ ponit exēplum de duob⁹ hoīb⁹ quo
rum si vn⁹ eēt expers rōis hñs tñ appetitū sensiti
uū prompte ferret ī delectabilia ſm sensū. ꝛ si ali⁹
econuerso esset expers appetit⁹ sensitiui hñs tātū
vsū rationis prompte ferret in bonum honestum
¶ Sed ista rō deficit sicut apparebit in obiciendo
cōtra sequentem opinionem. ¶ Ad illud de ꝑma
Solutio. cōclusione dōꝫ ꝙ voluntas determinat ꝑ itellectū
Ad rōnes sꝫ qualis ē vnusquisqꝫ talis sibi finis videt. vñ ha-
opinionis bitus existens in voluntate facit eā differēter det-
minari a ratione: ꝛ sic ē necessari⁹ ī ea. ¶ Ad illa
de scdā cōclusione dōm: ꝙ cōcludit primū argumē
tū aliquas virtutes eē ī appetitu sensitiuo puta tē
perātiam ꝛ fortitudinē q̄ sunt circa passiones non
aūt iusticiam q̄ ē principaliter circa operationes.
¶ Ad scdm dōm: ꝙ difficultas ē non solū ī appe-
titu sensitiuo sꝫ etiā ē itellectiuo ꝛ indifferentia ad
bene ꝛ male etiā sine tractu sensitiui aliter ī ange-
lis non posset esse peccatum. ¶ Ad tertiū dōm ꝙ
virt⁹ reddit bonū actū voluntatis non solū appe-
titus sensitiui. ¶ Ad illa de tertia cōclusione dōꝫ
Ad rōnes ad primū ꝑ iterēptionē volūtas ei habet īpedimētū
factas ꝑ intrinsecum volendi bonū sicut qꝛ ē intellect⁹ hūa
3. ꝯclusiōe n⁹ tardus ē et obscurus ad itelligendū verū ꝓpter
cōiunctionē et vicinitatem ad sensum. sic volūtas
ē min⁹ prompta ad volendum bonū rationis ꝑꝑ
cōiunctionē ad appetitū sensitiuū ꝛ hoc īpedimē
tum ē ei naturale ꝑꝑ ꝙ tollendū volūtas humana
habitu morali īdiget q̄ ē virtus moralis sicut itel
lect⁹ human⁹ hītu vel virtutib⁹ itellectualib⁹: q̄ tñ
habituū neutrū ponim⁹ ī angelis. volūtas ḡ habꝫ
duplex īpedimētū ī volēdo bonū rōis: vnū extrin
secus ex actuali retractione sensualitatis. qꝛ vnus
appetitus trahitur ab alio in hac vita propter fo-
mitem. Unde non est aliquis in malo ita obstiat⁹
vel habituatus cuius sensualitas ita faciliter: et
delectabiliter feratur in delectabile contra ratio
nem sicut brutum. qꝛ semꝑ manet synderesis rati
onis malo remurmurans nec ecōuerso ē aliquis
in bono ita habituat⁹ dū tñ ī eo fomes nō sit extinct⁹
q̄ ita faciliter ꝛ delectabilit feratur in bonū rōnis
sicut angel⁹ ꝛ hoc ē ꝑꝑ tractum fomitis in cōtra-
riū. ꝛ hoc īpedimētū tollit ꝑ virtutes morales q̄
sunt in appetitu sensitiuo. sꝫ aliud ē īpedimentum
naturale ꝛ itrinsecum vt dcm̄ est ꝙ precipue attē-
ditur in volendo bonū ꝓximi. parum ei difficile ē
volendo bonū ꝓpriū ꝙ ratio dictat Unū non op
tuit ꝑꝑ hoc esse virtutem que est de bono ꝛ de dif-
ficili. sꝫ difficilius ē velle ꝛ operari bonum ad alte
rū sicut ad seipsum. vñ ꝑꝑ istud impedimentū po
nit in ipsa volūtate iusticia. ¶ Ad scdm dōm: ꝙ Ad scdm.
actus iusticie ē supra naturam indiuidui nō elici-
tiue. qꝛ quilibet homo ex puris naturalib⁹ potest
hunc actum elicere sꝫ obiectiue qꝛ ē ad alterum.
Unū ex hoc nō sequitur ꝙ iusticia nō sit virtus mo
ralis acquisita. ¶ Ad tertium dōm. ꝙ aicabilia Ad tertiū
q̄ sunt ad alteꝝ venerunt ex amicabilib⁹ q̄ sunt ad
seipsum non essentialiter sꝫ originalit: nichilomi
nus tñ difficili⁹ ē velle bonum alteri q̄ȝ sibi sicut
idem ignis intēsius agit ī calefactibile ꝓpinquū
q̄ȝ remotū. ¶ Ad quartum dōm. ꝙ bonū alienum ē Ad q̄rtuꝫ
difficilius q̄ȝ bonū fortitudinis ad appetendū ꝑ
tanto ꝙ non apprehenditur sensu sed intellectu.
iō etiā appetit itellectiuo nō sensitiuo.
¶ Ad quintū dōm. ꝙ passio est actus virtutꝭ mo Ad quītū
ralis vel elicitus vt ī temperātia ꝛ fortitudine: vl
īperat⁹ vt ī iusticia. ¶ Per idē ad sextū. Ad sextū.
¶ Ad septimū dōm. ꝙ positis tem̄pantia ꝛ forti ad septimꝫ
tudine ī appetitu sensitiuo non superfluit iusticia
in volūtate. nec etiā habitus correspōdentes aliis
si ponant qꝛ preter tractū appetitus sensitiui habꝫ
voluntas īdifferentiam respectu intellectus/non
quin sequatur eius iudicium. sed ex sua affectiōe
habituali mutatur eius iudicium ꝛ aliter vt dice-
tur. ¶ Tertia est opinio dicentiū omnes virtutes 3. opinio.
morales essentialiter ꝛ non solum ꝑ ꝑticipationē
eē in voluntate et appetitu sensitiuo ita scꝫ ꝙ ī vo
luntate sint iusticia tēperantia ꝛ fortitudo: vere ꝟ-
tutes. nō autē fortitudo ī cōcupiscibili. nec tēpe-
rantia in irascibili et est opinio ꝓbabilis multū.
motiua aūt horum sunt hec.
¶ Primum tale. In illa vi posite sunt virtutes 1. ratio.
que delectabiliter / et faciliter operatur id quod
ratio dictat. virtus enim ē que habētem perficit
ꝛ c. et que consueta sunt delectabilia sunt. secūdo
rethorice. habitum autem virtutis ex cōsuetudīe
habemus. secundo ethichorum. signum supuenī-
ens habitus ē delectatio. ī eodē scdo. sꝫ volūtas
non delectabilit faciliter ꝛ prompte operat obse-
quendo recte rationi. similiter appetitus sensitiu⁹ Secunda
quare. ꝛc. ¶ Scdm tale ē in quacunqꝫ potentia est
positiue aliquid retrahens a rectitudine rationis
oꝫ ponere virtutem qua bene disponatur aliter de
uiaret a rectitudine rationis sed non solum in ap
petitu sensitiuo / immo etiam in voluntate est ali-
quid retrahens a rectitudīe rationis maxime ſm
statum nature corrupte. s. difficultas ad bonum ex
peccato originali procedens ex primis parenti-
bus. igitur in ipsis oportet ponere virtutem mo-
ralem dirigētem ipsam ne diuertat per illud ꝛ nō
solum in appetitu sensitiuo. ¶ Item preter habi Tertia.

tus qui sunt in parte cognitiua intellectiua oportz ponere habitus aliquos in parte sensitiua cognitiua vt solleritiā. z prudentiam particularem vt dicit Aristoteles i magnis moralib⁹. qz sūt nate aliter moueri ꝯm dictamē recte rationis ꝯ similit' preter habit⁹ q̄ sunt in appetitu intellectiuo optet ponere aliqs habit⁹ i appetitu sēsitiuo z ceō uerso

Quarta ¶ Preterea. sicut voluntas sequit' iudiciū rationis vltimatū necessario: sic intellectus possibilis necessario iudicat ꝯm repsentationē fantasie: sz ꝯ non obstante non solū ponit' habit⁹ in fantasia sed magis in intellectu. ꝯ pari rōne nō sufficit prudentia i intellectu nisi ois virtus quā ipa regulat sit in voluntate quā regulat rō z multo magis i appetitu

Quinta sensitiuo qui regulanti rebellat. ¶ Preterea. nō magis determinat' voluntas ad electiōes p pceptionē ꝯ i intellect⁹ ad cōclusionem p cognitionē principiorū inducens eū ad mox cognouit. sed hoc nō obstāte pter habitū principiorū i intellectu ē ponere in eadē habitū cōclusionū differentē. ꝯ similiter pter habitū cōsiliatiuū i intellectu ē ponere habitū electiuū in voluntate z multomagis i appetitu sensitiuo q̄ nō ita necessario sequitur iudiciuz rationis.

Cōtra. 3. opinionē; arguit doctor ¶ Sed cōtra hoc pōt sic argui. qz difficultas existens in appetibilib⁹ cōiunctis ex mutua retractione nō est formaliter i eis p modū qualitatis manētis sz p modū fluxus z fieri vel passionis. ad tollendū aūt formā q̄ est in fieri nō opoztet ponere in subiecto aliquā qualitatē ꝯtrariā sz sufficit tollere agens sicut opacū inpositum suff cit ad tollendū lucē. vñ sicut remoto phibente graue descēdit nec opoztz ad descensum qui cōsequitur grauitatē aliquid iprimere graui sz tm̄ ipediē re phibēs sic ad ꝯ ꝙ sensualitas sequat' ostensionē non oz ponere in ea sed solum sufficit ponere in voluntate habitū non retrahen: ē. vñ hit⁹ quicūq̄ ē est in sensu absolute nō ꝯ ē ad hoc ꝙ ipa prompte sequat' iudiciū sensus sz si sit in ea ē ad hoc vt obediat rationi. Similit' ad hoc ꝙ voluntas pmpte sequat' iudiciū rōnis ꝙ est ei naturale nihil oz ei addere sz solū sēsualitati ne retrahat sz magis obediat z ꝯm hoc ois habitua viciosus est in voluntate. z ois virtuosus i sēsualitate. habit⁹ et viciosus est ad sequendū iudicium sensus ꝙ est naturale sensualitati vnde nō indiget hitu z innāle voluntati. z iō indiget hitu:et ecōuerso. habitus virtuosus ē ad bonum rōis ad qꝺ voluntas ex natura sua determinata est. vñ nō indiget determinari habitu. sensualitas autem est indeterminata de se. habet cm̄ se ad illud inquātū pt obedire vl' nō obedire. vñ indiget hitu determinante ad obediendū: z p ꝯns ad bonū rōnis psequēduz Sed ista rō magis ē cōtra scdam opinionē q̄ nullū ipedimētū ponit in voluntate nisi ex sensualitate. hce aūt ponit ex peccato originali et natura sua corrupta. Posset tm̄ responderi ad rōnes opinionis z bñ concludunt eē aliquas virtutes i ol appetitu sz nō ois. vel excludūt in omni appetitu eē habitus correspondētes ol virtuti nō aūt qui mercantur nomē virtutis sp tm̄ due vltime rationes nihil cōcludūt Prima q̄ est quarta non valet. qz non est simile de intellectu respectu fantasie q̄ licet non posset intelligere nisi fantasiando potest tam̄ multa intelligere non directa fantasiata sicut vniuersalia z fantasiata sed voluntas non potest velle nisi intellectū sub illa ratione omnino. ¶ Ad quintum autem ē dicendum ꝙ est ad oppositum. qz licet habitus cognitiuus pricipiorum per se z absolute sine ordine ad conclusionem sit alius ab habitu cōclusionum demonstratarum sicut differt scientia subalternās a subal'ernata z potest haberi sine illa tamen habitus quo scitur conclusio p principia: q̄ ē demonstratiuus ē vnus sicut ē ipa scientia subalternata qz demonstratio tota includit premissas cū cōclonib⁹. vn̄ si pter habitū demōstratiuū q̄ ex pmissis necessario i fert cōclusionē non oz ponere alius habitū cōclusiuū āte ita preter habitū cōsiliatiuū qui est prudentia in intellectu ad cui⁹ cōclusionem vltimatā sequitur necessario electio in voluntate non opoztet ponere in eo pter hoc solum hītū electiuum nisi alia necessitas appeat. ¶ Quarta opinio ē ꝙ virtus moralis potest esse in appetitu z in intellectu possibili z in voluntate. primo q̄dem: qz quot modis dicit' vnū oppositoꝝ tot modis dicit' z reliquū. vñ cū virtus z viciū vel peccata sint opposita sicut sunt tres peccatorum radices i ꝯle scz ignorantia. q̄ ē corruptio intellectus. malicia que est corruptio voluntatis. infirmitas que est conditio appetitus sensitiui. ita sunt tria genera virtutū q̄dā est ptus q̄ radicat subiectiue in intellectu que of prudentia opposita scz vicio q̄ oritur ex ignorantia subiectiue similiter radicantur i intellectu qz priuatio z habit⁹ sunt circa idē. ¶ Alie v rtus q̄ radicat' subiectiue in voluntate dicta iusticia: et opponūtur viciis p̄uenientib⁹ ex certa malicia q̄ etiam subiectiue ponūtur in voluntate. s. iniusticia qz ei bonū ē diffusiuū sui psiue et bonitate puenit ꝙ aliquis alteri ius suū reddat. ¶ Alie sūt virtutes que radicant' subiectiue i appetitu sensitiuo vt fortitudo z tēpantia opposite. s. viciis ex infirmitate puenietib⁹ qz ex magna firmitate pucit in carne pter carnē viuere ꝙ ē tēpantie. z mortis picula nō timere ꝙ est fortitudinis. ad has aūt vt ad cardines ois alie virtutes ordinant' z ad eas ꝯtra reducunt' ¶ Preterea. circa idē sunt mediū z extrema sz vicia cōsistunt i extremitate passionū: virtutes aūt in medio. ꝯ in appetitu erūt passiōes i moderate z ad medium redacte et per consequens vicia z virtutes. similiter in voluntate erunt extrema viciosa vt prodigalitas et auaricia z medium virtuosum vt liberalitas et iusticia.

4. opinio

¶ Preterea. pmo politicoꝝ. pt⁹ regitiis ē sicut ē prudentia z bonitas. qz tyrannus maliciosus non bene regit aut fatuus requiruntur in principe. in ciue autem virtus obeditiua que corrumpitur per intēperantiam. qz ebrius non bene sequitur ducentem vel duce. In seruo autem respectu domini qui virtutem reclamandi nō hꝫ non ponitur virtus moralis de eius ratione ē ꝙ spōte agat. In anima aūt est duplex principatus. Vn⁹ despoticus. i. dñatiu⁹ respectu membroꝝ que ad nutum obediūt: in q̄bus non ponitur virtus moralis. Alius est principatus politicus respectu potentiaꝝ anime itaꝙ potentie intellectiue scz intellectus z voluntas: ꝙ regunt debent habere virtutes regitiuas. scilicet prudentiam z iusticiam. Potentie vero appetitiue sensitiue. q.q. ciues obed unt debent habere virtutes obeditiuas. scz temperantiam. z fortitudinem ꝯhs cm̄ ibi assimilat principatum e oniunctū et me thaphozicum qui est in regno an'me principatui distincto et propter supposito q̄ ē i exercitu. ¶ Preterea. quatuoz sunt gn̄a poztioꝝ ale. q̄dā ei sunt irrationales pure q̄ nec hn̄t in se nec participant in

alio rationem sicut vegetatiue in quibus nullus ponit virtutem moralem. ¶ Alie sunt rōnales q̄s phs.1.eth icoꝝ subdiuidit i rōnales p eēntiā q̄ sūt due. vna actiua scʒ. intellect⁹ agēs i qua nulla ē virtus. alia passiua scilʒ intellectus possibilis in qua ē prudentia et alie q̄ plures virtutes itellectuales Alie sunt rōnales p participationē vt appetitiue tā itellectiue vt voluntas q̄ sensitiue: vt irascibilis ꝛ cōcupiscibilis i voluntate. q̄dā ē iusticia ꝛ ꝑs eius subiectiue i irascibili fortitudo i cōcupiscibili tpantia. ¶ Ad quorū euidentiā sciendū ꝙ potētia pōt eē determiata vel idetermiata dupliciē. vno mō q̄ ad exercitiū qꝛ pōt agere ꝛ n̄ agere. ꝛ hec determiatio tollitur p volūtatē vt dr̄.9.metaphisice. ꝙ ꝓheresis determiat. Alio mō q̄ ad moduʒ agendi pōt agere sic vel aliē puta faciliter ꝛ ꝓmpte vl̄ difficiliter ꝛ tarde Item potest delectabiliter ꝛ tristabiliter. ꝛ ista determiatio fit p habitū illi potentie inherentē. est eñ habit⁹ q̄ quis opari pōt cū voluerit prompte. s. et faciliter. Item delectabiliē. quia hñs hītū iusticie delectaē i operib⁹ iustis.1.ethicorū. qꝛ q̄ vires aie rationales sunt determinate quo ad vtrūqʒ rōnales vero p essentiam vt intellectus agens. Item ratiōales participatiue vt sensitiue cognitiue saltem exteriores sunt determiate quo ad modū nō ei p frequētiam actuū ꝓmpti⁹ eliciūt suos act⁹. iō i istis nulla ponitē virtus que ē determinatia mōi tm̄. qꝛ hīt⁹ nō ē principiū act⁹ q̄ ad substantiā sʒ q̄ ad accidentalē dr̄am. Alie vero sūt vires aie idetermiate q̄ ad vtrūqʒ vt intellect⁹ possibilis q̄ frequēter syllogisando sit ꝓmpte sillogisans ꝛ sic de alijs habitibus scientificis. silr̄ voluntas ꝛ appetitus sensitiuus q̄ p assuefactionē fit facile obediens rōni. et iō in hijs tribus generibus potentiarū ponitē virtus moralis ad terminanduʒ

5.opinio. modū. ¶ Quinta ē opinio ꝙ virt⁹ q̄ ē circa passiones inclinās i illud qđ est bonū circa passiones sicut ē tēpantia vel fortitudo ē in appetitu sensitiuo tm̄. ¶ Ad cuius euidentiā. quatuor sunt p ordinē declaranda. ¶ Primū ē distinguere de habitibus q̄ sunt circa passiones. ¶ Scđm ē q̄s habitus in q̄ potētia habet eē. ¶ Tertiū ē ostendere q̄s habit⁹ habeat rōem virtutis. ¶ Quartū ē ondere q̄ mō id qđ participat appetit⁹ sensitiu⁹ a ratiōe hʒ rōeʒ virtutis humane pl⁹ q̄ illud qđ participat manus vel oculus motus a ratione.

1. articul⁹. ¶ Quantū ad primū sciendū ꝙ circa passiōes potest eē triplex habit⁹. Vn⁹ dirigēs ostendēs ꝛ precipiēs q̄d sit rectū ꝛ bonū fm̄ rōeʒ i ipsis passiōib⁹ ꝛ iste hīt⁹ ē prudētia qꝛ prudētia ē rectā rō agibiliū agibilia aūt hūana recta rōe regulata sūt sicut moderate cōcupiscere vel timere. Ali⁹ ē habit⁹ q̄ mot⁹ iordinatos passionū refrenat ꝛ retinet cōsensuʒ voluntatis ne a vehementia passionis trahatur. ꝛ hic vocaē cōtinentia. qꝛ cōtinet voluntatē ne trahaē a passionib⁹ ꝑcipue delectabilib⁹ i cōsensū malū qꝛ tales passiōes maxime habent ad se trahere. ¶ Terti⁹ habit⁹ ē qui facit actum virtuosuʒ q̄ ē circa passiones sicut ē moderate cōcupiscere ꝓmpte ꝛ faciliter ꝛ delectabiliē in huiusmodi: sicut mot⁹ qui sequitur rem ex propria inclinatione ē naturalis facilis ꝛ delectabilis q̄tū ad rē habentem cognitionem ꝛ talis habitus respectu passionum dicitur temperantia ꝛ fortitudo. qꝛ temperatus faciliter abstinet ꝛ delectabiliter ab illicitis.

2. articul⁹ ¶ Quantum aūt ad scđm dicunt ꝙ primus habitus est in intellectu. scđs in voluntate. tertius i appetitu sensitiuo. ¶ Primū satis patet. qꝛ omnis habit⁹ directiu⁹ tā i agibilib⁹. q̄ scibilib⁹ ē i itellectu. ¶ Secundū a sūt ꝓbant duplici ratione. Prima ē talis ꝛ ē cōmunis i illa potentia fm̄ quā differt cōtinēs ab icōtinēte ē cōtinentia sicut i subiecto sʒ hec ē sola voluntas. ergo ꝛc. ¶ Maiorē suppono. qꝛ videē satis plana. ¶ Minorē ꝓbo. qꝛ aut differt fm̄ intellectū. aut fʒ volūtatē. aut fm̄ appetitū sensitiuū. nō fm̄ itellectū. qꝛ vterqʒ hʒ rectā rōnē estimationē habitualē licet actualis corrūpaē vehemētia passionū i cōtinente in hora cōsensus in delectationē. nec fm̄ appetitum sensitiuuʒ. qꝛ vterqʒ habet vehemētes ꝛ imoderatas passiones. volūtas aūt differt in vtroqʒ. qꝛ i vno cōsentit in malū i alio nō. ergo cōtinens: ꝛ icontinens i eo ꝙ huiusmōi differūt fm̄ solā voluntatem. ꝛ sic patet minor.

¶ Sed forte cōtra hoc aliq̄s diceret ꝙ cōtinētia ē in appetitu sensitiuo ꝛ ꝙ cōtinens ꝛ incontinens differunt fm̄ habitum sensitiuum. qꝛ cōtinens hʒ grauiores passiones q̄ incontinens.

¶ Sʒ hoc nō valet. qꝛ experimento pōt haberi ꝙ frequenter ille cōtinet: q̄ habet grauiores passiones: ꝛ ille labitur in cōsensum q̄ habʒ min⁹ graues ¶ Scđa rō talis ē q̄ continet voluntatē ne cōsētiat i malū actū existente vehementi passione i appetitu sensitiuo i appetitu sensitiuo nō ē/sed i voluntate. ꝛ hoc videē planū. qꝛ habit⁹ appetitus sensitiui nō facit ad hoc ꝙ voluntas eligat qđ bonū ē circa passiones nisi reprimēdo vel diminuēdo passionē ꝛ ei⁹ impetū siue tractū. talis aūt impressio vel diminutio saltē actualē nō est cū passionis vehemētia sʒ ꝯtinētia retinet voluntatē a malo ꝯsensu existente passione i appetitu sensitiuo existente etiam vehemētiore passione q̄ sit q̄nqʒ i incontinente. ergo cōtinentia nō ē in appetitu sensitiuo. relinquiē ergo ꝙ sit in voluntate qꝛ in intellectu nul⁹ ponit eam.

¶ Tertia rō ē. qꝛ existente vehementia passionis i appetitu sensitiuo ꝓ illa hora habit⁹ oīs vincitur ptinens ad gen⁹ virtutis existens i appetitu sēsitiuo. qꝛ stāte hipostasi ad plenū duraē passio sup appetitū sēsitiuū qđ etiā pōt cōtingere i casu in habente virtutē tēperantie vel fortitudinis sʒ existente tali vehemēti passione i appetitu sensitiuo non vincitur cōtinētia. qđ patet in illo q̄ habet graues passiones cōcupiscentie ꝛ tamen continet. ergo continentia nō est in appetitu sensitiuo.

¶ Sed forte aliquis diceret contra premissa oīa que sunt in precedenti conclusione dicta. qꝛ virtus ifusa potest esse i appetitu sensitiuo nō obstāte ꝙ sit i eo difficultas ad opus virtutis et tractus passionis ad appetitū. ergo non obstāte passione q̄tācunqʒ dñetur ipsi appetitui sensitiuo i ipso cōtinente adhuc potest stare cōtinentia ꝛ eē i appetitu sensitiuo ¶ Sed hoc nō valet qꝛ posito ꝙ habitus q̄ natus ē inclinationem facere vel inclinare in oppositum passionis posset stare cum vehementi concupiscentia, tamen non potest dici ꝙ aliquis operetur scđʒ inclinationem talis habitus presente vehementi concupiscentia stante hypostasi ꝙ concupiscentia dominetur appetitui sensitiuo ꝛ vincat iclinationem talis habitus communiter autem ponitur ꝙ homo presente vehementi concupiscētia operetur scđm inclinationem continentie. quia stāte hypostasi continet. ꝛ ideo continentia non potest esse in appetitu sensitiuo, ¶ Item etiam

cōcupiscentia nō est ita dominās ꝛ vehemēs i illo
q̄ hꝫ virtutē infusam licet p̄stet difficultatem sicut
in illo qui ɔtinet nisi in casu ꝑꝑ aliquam causaꝫ ex
tra aduenientem inflammātē carnē ꝛ tūc ille q̄ est
in caritate non resistit ſm inclinationem virtutis
moralis infuse sꝫ ſm inclinationē caritatis.
¶ Tertium etiā ꝓbo scilicet ꝙ habitus q̄ p̄rōpte
ꝛ delectabilit̄ inclinat̄ aliquē in op⁹ bonum circa
passiones puta ad moderate ɔcupiscendū sit in ap
petitu sensitiuo. qꝛ tūc ē mot⁹ ꝛ operatio aliqua cō
ueniēs ꝛ delectabilis ꝛ ꝓmpta qn̄ ē scd̄m inclinati
onem mobilis in q̄ ē mot⁹ vel operatio. sicut pꝫ ꝑ
simile in naturalib⁹ i q̄b⁹ mot⁹ ē ɔueniēs ꝛ natura
lis qn̄ est ſm inclinationem mobilis vt patet i mo
tu grauis deorsuꝫ: sꝫ moderate cōcupiscere ē i appe
titu sensitiuo sicut in subiecto. ḡ habitus faciens
cōuenientē promptā ꝛ delectabilē iclinationem in
hunc actum oportet ꝙ sit in appetitu sensitiuo.
¶ Sed forte aliquis diceret cōtra hoc. qꝛ caritas
vel magna ꝛ ꝑfecta virtus voluntatis facit talem
actū ꝓmptū ꝛ delectabilē sicut aliq̄s bene fortis
posset aliquod corpus graue ferre. ¶ Sed hoc nō
valet. qꝛ licet robur talis hōis faceret actum eē cō
uenietē ꝛ delectabilē ipi homini leuanti graue nō
aūt ipi graui si esset capax delectationis in eo ꝙ ta
le. ꝛ sic etiam licet caritas vel alia ꝑfecta virt⁹ vo
luntatis faceret actū eligendi moderate ɔcupisce
re eē delectabilē volūtati tn̄ non faceret actū con
cupiscendi moderate esse cōuenietem appetitui sē
sitiuo ꝛ delectabilē. ꝛ iō oportet hitū facientē ap
petitū sensitiuū ꝓmpte ꝛ delectabiliter inclinari i
actū moderate cōcupiscendi eē in appetitu sensiti
uo. vn̄ etiaꝫ ꝛ actus virtutis moralis infuse faci
entis appetitum sensitiuum moderate cōcupisce
re lꝫ fit cū labore et aliqua difficultate ꝑꝑ disposi
tionē inclinātē in contrariū lq̄ztū tn̄ ē ex habitu in
clināte existente in appetitu sensitiuo ē simplicitē
delectabilis. sicut ascensus montis licꝫ sit laborio
sus ratione grauitatis inclinantis i contrarium i
quantū tn̄ est ex iclinatione appetitus sensitiui ap
petentis ascendere ē delectabilis. ¶ Quantū aūt
3. articul⁹ ad tertiū principale dico ꝙ prim⁹ habit⁹ ē virtuo
sus ꝛ terti⁹ sed nō scd̄s scꝫ cōtinentia. ¶ Primuꝫ
faciliter patet quātū ad primā ꝑtem. primo scilicꝫ
quātū ad hoc ꝙ prudentia sit virtus que dirigit ho
minem circa passiones. ꝛ etiā circa alia agibilia
qꝛ facit bonū actū q̄ztū ad bonū hūanū q̄ztū ad spe
ciē act⁹ qꝛ facit recte iudicare ꝛ q̄ztū ad modū agē
di qꝛ facit ꝓmpte agere. ¶ Quantū aūt ad scd̄aꝫ
partē etiā ostendo idem scilicet ꝙ temperantia hꝫ
vere rationē ꝟtutꝫ. ꝓmo qꝛ ille hit⁹ ꝑ quē cōsūmat̄
bonū op⁹ ꝛ h̄ q̄ztū ad bonū rōis hꝫ rōnē virtutꝫ hu
mane. sꝫ moderate cōcupiscere qd̄ ē bonū op⁹ bōi
tate rationis ꝓut i passionibus cōcupiscibilis ta
le bonū īuenitur cōplet̄ ꝑ habitū tēꝑantie existen
te i appetitu sensitiuo. qꝛ moderate cōcupiscere ta
lia ē solius appetit⁹ sensitiui vt elicientis actū licꝫ
possit esse voluntatis vt iꝑantis ideo predictus
habitus habet rationē vere virtutis humane.
¶ Preterea predicta virtus facit elicere bonum
actum ꝛ bene qꝛ facit elicere actum in quo sit bonū
rationis prompte et delectabiliter sed hoc impos
sibile est fieri circa actum cōcupiscendi moderate
qui est actus appetitus sensitiui nisi ꝑ habituꝫ exi
stentē in appetitu sensitiuo elicietē predictuꝫ actū
qꝛ posito quocūq̄ motore extrinseco. nisi mobile
moueat̄ ſm iclinationē sibi in existentē nunq̄ mo
uetur nisi cum difficultate ꝛ contra resistendo. et
cum tristicia quādo motus est cum eis qui habēt
cognitionem ꝛ appetituꝫ. ḡ oportet predictum ha
bitum existentem in appetitu sensitiuo habere ra
tionem virtutis. Nec hoc est contra illud qd̄ dictū
ē de virtute morali infusa cum qua stat difficultas
in opere. ¶ Primo qꝛ dato ꝙ stante dispositione q̄
est ad oppositum fiet difficultas nec opus habeat
ad plenū quātum ad modū faciendi rationem ope
ris virtuosi ꝑꝑ dispositionem impedientē incl'na
tionem virtutis tamen ablata tali dispositone fa
cit opus virtutis exerceri delectabiliter: qd̄ non
esset nisi ipsa esset in appetitu sensitiuo
¶ Secundo qꝛ licet dispositio cōtraria faciat dif
ficultatē non tamen totaliter tollit ꝓmptitudineꝫ
ꝛ delectationem ab opere habentis talē virtutem
sicut nec grauitas q̄ facit ascensum mobilis diffi
cilem tollit totaliter a motu tali delectationem: si
autem nullā causaret inclinationem in appetitu sē
sitiuo ad opus virtutis nec posset esse aliqua dele
ctatio in eo respectu operis. ¶ Scd̄ꝫ similiter ostēdo
scꝫ ꝙ cōtinentia nō habet ꝑfectā rōem virtutꝫ. qꝛ
omnis habitus accipitur scd̄m conditionem act⁹
ad quā ordinat̄ sꝫ actus ad quem cōtinentia habet
ordinem non habet ꝑfectam rationem operis bōi
vel virtutis nec quātū ad speciem actus nec quan
tum ad modum agendi. et ideo continentia non
habet ꝑfectam rationem virtutis. Maior patet.
Minorem probo. quia opus cōtinentie prout hic
loquimur de continentia est tenere voluntatem et
firmare ne trahatur a vehementia passionis i con
sensum malum ꝛ hoc ipsum nomen sonat. qꝛ nō di
citur aliquid tenere reꝫ aliquā nisi impediendo ne
trahatur ab alio in aliquid quod est contrarium ei
ad quod inclinat̄: sed hoc non habet ꝑfectam rōeꝫ
boni et virtuosi operis nec quātū ad speciem act⁹
nā perfectus act⁹ ꝛ simpliciter bonus circa passi
ones ꝓut regulantur a ratione ē moderate concu
piscere non autem vehementi concupiscentie resi
stere qꝛ hoc habet imꝑfectōeꝫ. nec quātum ad mo
dum agendi. qꝛ talis actus est cum rebelliōe ꝛ dif
ficultate ꝛ tristicia saltem cum tristicia appetitus
sensitiui. ḡ opus cōtinentie nō habet rationem ꝑ
fectam boni et virtuosi. ꝛ virtuosi operis. ꝛ sic pa
tet tertium ¶ Quantū ad quart i principale. qua
re scilicet habitus q̄ sic est in appetitu sensitiuo ꝓ 4. articl's
ut obedit rationi habeat rōem virtutis hūane cū
tn̄ mēbra ꝛ virtus motiua mēbroꝝ puta virt⁹ mo
tiua man⁹ lꝫ obediat rōni nō habeat rōeꝫ virtutꝫ
hūane nec sit ſbm ꝟtutꝫ huāe Dico ꝙ hmōi ad p̄ns
ꝑtē triplex cā. p̄ia qꝛ illd̄ qd̄ fit i mēbris siue pōa
motiua mēbroꝝ nō ē natum facere promptitudinē
vel difficultatem i electione voluntatis circa bonū
ꝙ ꝓponit rō sicut illd̄ qd̄ fit i appetitu sensitiuo cu
ius cā ē qꝛ alia nō sunt ita nata trahere voluntateꝫ
sicut appetitus sensitiuus. ꝛ qꝛ virtus ē habit⁹ ele
ctiu⁹. iō nō sic pōt habere rōeꝫ virtutꝫ illud qd̄ fit i
mēbris corporis vel potētis motiua sicut illud qd̄
fit i appetitu sēsitiuo. ¶ Scd̄o qꝛ virt⁹ ē circa bonū
qd̄ difficile est redigere aū virtutē sub regula rōis
ꝛ de ratione virtutis est difficile sed appetitus sen
sitiuus non est natus obedire ad nutum rationi sꝫ
cum difficultate ꝛ frequent̄ mouet i ɔtrariū. mēbra
autem ad nutum nata sunt obedire voluntati ꝛ ra
tioni absq̄ difficultate. et iō dispositio que fit in

appetitu sensitiuo habet rationem virtutꝭ nō aūt illud qđ fit ī membris. tertia cā ē. qꝛ illud qđ fit in mēbris ex directione rōis nō se hȝ ꝑ modū forme remanentis sed per modum motus: ⁊ forme transeūtis. in appetitu autē sensitiuo requirit̃ forma manēs motꝰ aūt nō dr̃ virtus licet possit dici opꝰ virtuosum. et iđ illud qđ acquirit̃ ī appetitu sensitiuo hȝ rōeȝ ꝟtutꝭ nō sic illđ qđ acq̄rit̃ ex directōe rationis membris. Nec obstat ꝙ aliquando in mēbris acquiritur dispositio habitualis. qꝛ illa valde modicum confert ad pertinentiam: respectu eius qđ ē in voluntate.

Sexta opinio q̄ ē sci thom. 1. 2. q.

¶ Sexta ē opinio doctoris nr̄i ad cuiꝰ euidentiā ponētur quatuor. primo ponetur positio q̄ talis ē. sunt eñ q̄dam q̄ non excedunt proportionem īdiuidui ad seipsum nō tñ excedunt proporcionē spēi: sicut ea q̄ sunt vnius hominis ad alterū respectu principiorꝫ nō requiritur aliq̄s habitus in voluntate sed respectu scđorꝫ requirūt̃ sicut liberalitas: ⁊ iusticia: qꝛ sicut appetitꝰ sēsitiuus inclinat̃ ad ꝓsequēdū vel fugiendum ea q̄ sensus īdicat cōueniētia: vel nociua appetitui de. Ita suo mō licet non omnino voluntas inclinatur ad ꝓsequēdum vel fugiendū. qꝛ ratio indicat bona vel mala sibimet. non aūt ita inclinatur ad appetendū ea q̄ sunt bona alteri. ⁊ iđo respectu talium requiritur habitus ī voluntate inclinans ipsam. respectu aūt eorū q̄ sunt hominis ad seipsum sufficit habitꝰ prudentie. in ratione q̄ dirigat in iudicando ⁊ aliꝰ habitus ī appetitu sensitiuo vt prompte obediat.

Secundo

¶ Secundo declaratur qꝛ habitus requirat̃ ī volūtate respectu aliq̄rū specialiter. sic qꝛ si nō esset difficultas in opere appetitus sensitiui nisi ex tractu voluntatis cum voluntas nō retrahat nisi per actum suum ⁊ dū ē in actu suo sufficeret hūiꝰ ī volūtate nō requiret̃ in apppetitu sensitiuo aliqua virtus. Nunc aūt ē difficultas in opere appetiꝰ sensitiui q̄nq; ex hoc ꝙ ipā ē cōtra iudiciū sensus ꝙ ipē appetitus naturaliter sequit̃ sicut ē in omni ope cōpiscibilis cōtra iudiciū fantasie ⁊ irascibilis contra iudiciū estimatiue sicut oīs opatio virtuosa cōcupiscibilis ad minꝰ q̄ videt̃ super habūdantiā est cōtra iudiciū sensus / immo omnis opatio cōcupiscibilis vel irascibilis virtuosa vt virtuosa est. ē cōtra iudiciū sensus vel preter. et si non materialiter tamē formaliter. nō eī oꝫ ꝙ semꝑ sensus humanus indiget plus accipiēdū de delectationibꝰ q̄ sit imo hoc nō iudicat sensus nisi ꝓpt̃ corruptionē appetitus sicut patet in brutꝭ in q̄bus q̄diu natura eorum ē bn̄ disposita indicat sensus sumēdū quātum necesse est ⁊ nō plꝰ. sȝ qđ illud medium sit mediuȝ rōis ꝙ ē formale in veritate vel ꝙ hoc ꝓsequatur appetitus sensitiuus nō qꝛ sensus iudicat. sȝ qꝛ voluntas ipat ē preter iudiciū sensus et hoc ē difficile appetitui sensitiuo eo ꝙ nō ē natus moueri a voluntate nisi mediāte sensu sicut nec voluntas a deo nisi mediante intellectu vnde requiritur habitus in appetitu sensitiuo ad hoc vt fugiat suphabundantiā ⁊ defectum in passionibus innatis ⁊ illatis siue iudicium sensus materialiter concordat cum iudicio intellectus siue non vn̄ fortitudo ⁊ temperantia sunt in irascibili ⁊ cōcupiscibili. Similr̄ voluntas q̄dem respectu passionum illatarꝫ vel innatarum illā difficultatem omnino pateretur nisi eēt tractus appetitus sensitiui sicut post resurrectōeȝ et in statu innocentie vn̄ nec fortitudo nec temperantia nec aliquis habitus ei corr̄ndens est in voluntate sed ipsa voluntas ex se ipsa minus prompte se habet in his que sunt ad alterum veniunt ex amicabilibus que sunt ad seipsum vn̄ oꝫ eē iusticiā vel habitum correspondentem in voluntate ⁊ sicut prudentia vna existens dirigit oēs morales sicut iusticia vna existens in voluntate alias regit operando.

Improbat̃ opinio de fontibus.

¶ Tertio improbatur qđ dicunt illi de scđa opinione in sola pte sensitiua eē virtutes ⁊ iusticiam legalem in cōcupiscibili ⁊ irascibili etiam ponentes eā eē vnā virtutē realiter. ⁊ motiuū eorꝫ ē qꝛ cū virtus ponatur ad tollendam difficultateȝ et voluntas non patiantur difficultatem ad bonū nisi propter appetitum sensitiuum inde est ꝙ illo modificato per virtutes nulla est necessitas ponēdi in voluntate virtutem.

Contra.

¶ Sed contra hoc est: qꝛ vnus habitus ꝑ essentiam nō ē in diuersis potētiis ꝓpter ꝙ ponere iusticiam legalem esse vnum habitū ⁊ nichilominus esse in concupiscibili ⁊ irascibili ē absurdum. ¶ Sed vlterius ad aliud motiuum qui dicunt ꝙ volūtas est determinata necessaria ad sequendum ītellectum propter ꝙ illo determinato ꝑ prudentiam nichil requiritur in voluntate ad obediendū. Dōm ad hoc ꝙ si ꝑ impossibile poneretur habitus in intellectu regulans voluntas etiam nuda obediret non solum faciliter sȝ etiam necessario. sȝ qꝛ vtraq; potētia existēte nuda vtraq; ē indifferēs hec ad iudicandum illa ad eliciēdū nec potest vna sine alia exercitari. qꝛ volūtas nihil pōt velle nisi ītellectu mediāte nec ecōuerso: ītellꝰ potest aliquid iudicare vltimate eliciendum vel appetendum quin voluntas eligat. ideo si exercitatio in intellectu generat prudentiam: ꝗ exercitatio eius in voluntate generat virtutem aliam.

Ergo oportꝫ ponere in intellectu prudētiam sicut omnes communiter ponunt in voluntate iusticiaȝ in irascibili fortitudinem in concupiscibili tēperātiam ⁊ hec ē verior opinio. qꝛ eñ habitus ponitur ad tollendam difficultatem ⁊ indeterminationem potentie respectu boni actus eius idcirco ratio q̄ potest bene et male iudicare indiget formaliter dispositioni per prudentiam vt prompte et faciliter bene indiget de omni agibili in ordine ad bonum humanum vlterius vt concupiscibilis prōpte obediat indiget temperantia domāte passiones rebellantes formaliter ⁊ irascibilis fortitudine. sed qꝛ nichilominꝰ in his q̄ sunt ad ꝓximū nō est hō sic ꝓpositꝰ sicut in his que sunt ad seipsum indiget voluntas iusticia. Si dicat̃ vt prius ꝙ volūtas necessario obedit rationi preter responsioneȝ datā dōȝ est ꝙ qualis est vnusquisq; talis sibi finis videtur vn̄ vt intellectus melius īdicet de his que sunt ad ꝓximum oꝫ volūtatē eē bn̄ affectā ad illam ꝑsonā ꝑ habitum ⁊ hec est vna ratio quare preter fidem in ītellectu oꝫ ponere caritatem ⁊ specie in voluntate qꝛ preter rationem merendi q̄ nō ē sine caritate vt ex conformitate appetitus vt appetibile melius iudicet ratio preter fideȝ ī ea requirit̃ caritas vt cōformitatem reddat deo ⁊ proximo. ⁊ spes ipsi fini vltimo. Est etiā alia rō iuxta primam. qꝛ grā ꝑficit naturā sm̄ modum sibi cōuenientem. vn̄ licȝ nō exercitetur voluntas ⁊ intellectus acquirendo habitus infusos sicut acquisitos. que erat prima ratio ponendi in voluntate hītū corr̄ndentem prudentie: tamē ex quo cursus nature hȝ vt intellectꝰ nō ꝑficiat̃ habitu sine volūtate ita eē debuit ī cursu gratie. Et hec est etiam alia rō ponēdi virtutes

morales infusas saltē in appetitu sensitiuo si in il
lo ponanꝫ acq̄site:q: gratia ꝑficit naturā ſm mo-
dum ei⁹. Si igiꝫ ad ꝑfectionē nature nō sufficiūt
habit⁹ in itellectu et volūtate nisi cū hoc ponāꝫ in
irascibili ꝛ concupiscibili. ergo sicut in ꝑfectione
ḡre infundunꝫ theorice intellectui et volūtati: sic
ad ꝑfectionē sensualitatis debēt infundi morales
cōcupiscibili et irascibili ❡ Quarto instaꝫ. ꝓmo
sic. virt⁹ est vltimū de potentia: sed bn̄ se hr̄e circa
pecunias ꝛ cōmutationes circa q̄ est virt⁹ iusticie
nō est vltimū ꝛ summū volūtatꝫ/sed bn̄ se hr̄e cir
ca bonū itellectuale. ergo si sit aliq̄s habit⁹ in vo-
lūtate respectu hmōi:nō mereꝫ tn̄ nomen virtutꝫ
volitiue/ꝛ ita iusticia put est virt⁹ nō est in volū-
tate:q: virt⁹ est dispositio ꝑfecti ad optimū.i. ad
finē. bona aūt tēporalia nō sunt fines voluntatis.
❡ Preterea respectu amoris pecuniarū īueniꝫ ali-
q̄s habit⁹ in appetitu sensitiuo causans facilitatē
et delectationē/q̄ tn̄ nō pn̄t seq̄ iudiciū sensus: cū
bruta nō afficianꝫ ad talia q̄ nō sunt bona nisi ꝓpt
aliud.i. ad diuitias artificiales sed sequunꝫ impe
riū rōnis. sicut videm⁹ ꝙ liberalis sensibiliter de-
lectaꝫ/ꝛ gaudet in dādo. auar⁹ ecōuerso in retinē-
do ꝛ prōpte ꝛ sine deliberatione: iste hꝫ man⁹ con
tractas ad retinendū:ille porrectas ad dandū. er
go vterq̄ hꝫ habitū etiā appetitui sensitiuo obe-
dire facientē/qd̄ est summū appetit⁹ sensitiui. er-
go sicut habit⁹ q̄ moderaꝫ passiones hoīs ad seip
sum est virt⁹. sic ille q̄ moderaꝫ passiones hoīs ad
alterū. Quel circa opatiōes q̄ sūt ad alterū nō so
lū sunt affectiones voluntatis sed etiā passiones
sensualitatꝫ/apparet ex brutis q̄ nobiscū ī isto ap-
petitu cōueniunt: quoꝝ q̄dā naturaliter sunt libe-
ralia vt leo et aq̄la: alia tenacia/vt canes et lup⁹.
❡ Ad ꝓmū dicendū ꝙ licet bona fortune sint ma
teria iusticie nō tn̄ finis sed bonū rōnis put est ad
alterū qd̄ est etiā ꝑfectū bonū. ❡ Ad secundū di
cendū ꝙ esse ad alterū nō est bonū sensus sicut ra
tionis. vn̄ nō sic ɔstituit ꝟtutē in appetitu sensiti-
uo sicut in itellectiuo:q: nō sic est ꝓpriū bonū ei⁹.
❡ Ad argumēta ꝓncipalia dicendū ꝙ oēs ille au
ctoritates sunt cōcedende inquantū cōcludūt tēpe
rātiā ꝛ fortitudinē put sunt virtutes esse in appe
titu sensitiuo. inquantū ꝟo cōcludūt ibi esse iusti-
ciā sunt exponēde:q: verū est put iusticia non est
virt⁹ ꝓncipalis:sed put q̄dā ꝟtutis ipressio ꝛ hit⁹
correspōdēs. inq̄tū ꝟo cōcludūt in volūtate nō eē
fortitudinē ꝛ tēperātiā/cōcedēde sunt simplr̄: vel
q: nō sunt ibi virtutes sed habitus simplices.
7.opinio ❡ Ultima opinio pōt imaginari habēs sex ɔclu-
1.cōclusio. siones. Quarū ꝓma est ꝙ in voluntate subiectiue
est ponere hitū respectu oīs materie moralis: q:
sicut oportet ponere itellectū recte iudicare in q̄li
bet materia morali:sic oportet volūtatē bene eli-
gere:q: itellect⁹ nō mouet appetitū sensitiuū nisi
mediāte intellectiuo. Unde qua rōne oportet po
nere habitū in intellectu q̄ sit recta rō oīm agibi-
liū tā passionū q̄ actionū.i. ad se ꝛ ad alterū. eadē
rōne in voluntate oportet ponere habituꝫ quo sit
bene electiua respectu oīm illorū: nec apparet ra-
tio q̄re ꝑter prudētiā q̄ regulat iusticiā oportꝫ po
nere habitū in volūtate vt bn̄ eligat iusta magis
q̄ ꝑter prudentiā q̄ regulat fortitudinē ꝛ tēperan-
tiā ponaꝫ habit⁹ in volūtate q̄ eliget bn̄ tēperata
et fortia. Hoc eīm nō est ex pte itellect⁹: q: nō ma
gis determinat volūtatē respectu iusticie q̄ respe
ctu aliarum virtutū. Un̄ si in materia iusticie ꝑter
prudentiā determinantē extrinsece req̄riꝫ habit⁹ in
voluntate determināns itrinsece/pari rōne in mate-
ria aliarū virtutū:nec hoc est ex pte appetit⁹ sensi
tiui:q: supposito etiā ꝙ tota causa q̄re voluntas
nō faciliter bn̄ eligit in materia passionuꝫ sit tra-
ctus appetit⁹ sensitiui:adhuc ꝑter habituꝫ in illo
extrinsece disponentē remouēdo ꝓhibēs/oportet
in ipsa voluntate ponere habituꝫ formaliter ꝛ in-
trinsece elicitiuū bone electionis:sicut ꝑter ꝟtu-
tes morales ī appetitu sensitiuo oportet respectu
aliarum ponere prudētiā in itellectu ad eliciendū
rectū iudiciū in materia passionū:q: fortitudo et
tēperātia in appetitu sensitiuo eq̄liꝫ disponunt ho
minē ad recte iudicandū ꝛ bn̄ eligendū in sua ma
teria:sicut ecōuerso passiones imoderate eq̄liꝫ ꝑ
turbāt iudiciū rōnis ꝛ electionē volūtatis. Un̄ si
hoc nō obstāte ꝑter habit⁹ in appetitu sensitiuo re
quiriꝫ habitus in itellectu ad recte iudicandū cir
ca illa:pari rōne in voluntate ad bn̄ eligendū cir
ca eadē. ❡ Secūda cōclusio est ꝙ habit⁹ q̄ est in 2. cōclusio
voluntate respectu materie tēperātie ꝛ fortitudis
mereꝫ nomen virtutis:sicut ille q̄ ibi respectu ma
terie iusticie/licet nō ita perfecte/ꝛ ꝙ debet voca
ri iusticia nō fortitudo nec tēperātia. Primū pa-
tet:q: respectu eiusdē materie sicut recte iudica-
re virtuosum est ita bn̄ eligere. ꝓmū eīm est ichoa-
tiuum:sed agere est ɔsummatiuū in ope virtuoso:
sꝫ apud intellectū nō solū prudētia regulatiua iu-
sticie est virt⁹:sed etiā illa q̄ est regulatiua fortitu
dinis ꝛ tēperātie. ergo pari rōne in voluntate non
solū virt⁹ est iusticia put est ad alterū:sed etiā ille
habit⁹ quo eligit ꝛ mouet ad bn̄ ɔcupiscendum ꝛ
audendum:licet alia virt⁹ sit nobilior. Secunduꝫ
patet:q: sicut oīs habitus itellectualis practic⁹ si
ue sit vn⁹ siue plures/vocaꝫ prudētia cuius est bn̄
consiliari vel iudicare cui accidit ꝙ hoc sit respe-
ctu passionū vel actionū ad se vel ad alteruꝫ:quia
itellect⁹ hoīs cōsiderat totū bonū humanū ꝛ non
particulare tm̄:sic q: voluntas etiā appetit bonū
totale hoīs ꝛ oīs virtutis:et iusticia respicit ī ge
nerali oē debitū ꝛ decēs: ꝛ licet ꝓprie ad seipsum:
tn̄ q: hō nō min⁹ teneꝫ in se honeste viuere:nec mi
nus teneꝫ se nō ledere q̄ aliū:nec min⁹ ius suū si-
bi reddere q̄ alteri. inde est ꝙ oīs habit⁹ volunta
tis q̄ est cōtentiu⁹ honesti decētis ꝛ boni ſm quā-
cunq̄ virtutē pōt dici iusticia saltē. inq̄tum iustuꝫ
est subditū eē deo:q̄ ꝑcipit ꝑ legeꝫ naturalē opera
fortitudinis ꝛ tēperātie. vnde habit⁹ in voluntate
electionis istoꝝ inq̄tum ad ista sum⁹ obligati ha
bet rōnem iusticie. et sic ipsa est oīs mot⁹ volitiua
essentialiter/ꝛ nō tm̄ materialiter:sicut virt⁹ lega
lis. Tertium patet.s. ꝙ nō ꝓprie vocaꝫ fortitudo
nec tēperātia:q: hmōi noīa a sua ipositione ꝓma-
ria ꝛ ꝓpria designāt illos habit⁹ qui imediate mo
deranꝫ passiones irascibilis ꝛ cōcupiscibilis eli
citiue nō iperādo mediate. ❡ Tertia est conclu 3. cōclusio
sio ꝙ iste habit⁹ nō est vn⁹. cuꝫ eīm virt⁹ sit de bono
et de difficili vbi in obiecto est differēs bonitas ꝛ
difficultas:ꝛ ꝑ ɔn̄s est diuersitas in ꝟtute. cōstat
autē ꝙ est alia bonitas concupiscere moderate:et
audere bene ꝛ bn̄ opari ad alterū sicut ꝛ ad alios
ect⁹ē alia ꝛ alia difficultas:q: q̄dā sūt ꝓni ad vnū
tm̄:alij ad aliud. ꝛ vnus ꝛ idēꝫ proni⁹ ꝛ ꝑ accidens
ad vnū:respectu cui⁹ de opposito nō tēraꝫ ꝛ patiꝫ
difficultatē in recte iudicādo ꝛ bn̄ eligendo circa

aliud cõtra qđ est vł est cõplexionat⁹/vel est actu tẽtatus. vnde respectu tã diuersoꝝ agibiliũ opoꝛtet ponere prudẽtias in intellectu/ ꝛ diuersas iusticias involũtate.

4.ꝯclusio ℂ Quarta cõclusio est ostẽdere ꝑ probabilitatẽ opiniõis secũde ꝗ ponit virtutes in itellectu ꝛ in appetitu sensitiuo/nõ in volũtate: qꝛ nõ min⁹ determinat appetit⁹ sensitiu⁹ a sensu ꝙ vo lũta s ab itellectu. ꝛ sicut nõ ꝑt sensualitas trahere volũtatẽ nisi mediãte itellectu: sic nõ põt volũtas mouere appetitũ sẽsitiuũ nisi mediãte sensu ꝗ est fantasia ꝟ estimatiua: qꝛ sicut volũtas nõ põt velle nisi cognitũ ab itellectu/sic nec appetit⁹ sensitiu⁹ nisi sibi ꝑsentatũ a sensu. sed hoc nõ obstãte ponim⁹ virtutes in appetitu sensitiuo ad bñ obediendũ rõni magis ꝙ in sensu. ergo pari rõne magis ponẽde sunt virtutes vel nõ min⁹ in volũtate ad bñ mouendũ appetitũ inferioꝛẽ bñ eligẽdo: ꝙ in rõne ad bñ iudicandũ. foꝛte etiã in illis sensib⁹ ꝗ imediate mouẽt appetitũ sẽsitiuũ/opoꝛtet ponere habit⁹ sicut ars dicet. sed qꝛ finis virtutis moralis nõ est bñ sentire sed bene appetere: ideo i appetitu magis ponit̃ virt⁹/cũ finis iusticie sit magis bñ velle ꝙ recte iudicare/imo itellect⁹ ꝓacticus videt̃ esse ꝓpter voluntatẽ nõ min⁹ est virtus qđ est in voluntate/ꝙ est in intellectu.

5.cõclusio ℂ Quinta cõclusio est ꝙ habit⁹ ꝗ sunt in appetitu sensitiuo facientes ipsum obedire voluntati in his ꝗ ad alterũ/vtpote in nõ cõcupiscere vxoꝛẽ ꝓximi qꝛ est ei nociuũ/vel moꝛi ꝓ republica: qꝛ est de bitũ nõ ꝑtinẽt ẜm rẽ ad alias virtutes ꝙ ad temꝑantiã ꝛ foꝛtitudinẽ elicitiue/licet iꝑatiue ꝑtineãt ad iusticiã ꝗ est in volũtate ꝛ nõ in aliquo appetitu sensitiuo vt sic: qꝛ appetit⁹ sensitiui non est appetere vnũ ꝓpter alterũ quãtũ est de se. ℂ Preterea sicut act⁹ exterioꝛ quocunꝙ fine fiat est vni⁹ rõnis in genere nature/sic act⁹ appetit⁹ sensitiui i se nõ diuersificat̃ ꝑ hoc ꝙ diuerso fine iꝑat̃. Nã moderate concupiscere ẜm dictamen rõnis recte semꝑ est temperate viuere/siue hoc fiat ꝓpter honestatẽ sui/siue ꝓpter ius ꝓximi vel dei: ꝛ sic moderate irasci quocũꝙ fine fiat semꝑ elicit̃ a foꝛtitudine/ꝓpter qđ nulla iusticia est ꝓꝑie ꝛ nisi in voluntate nec foꝛtitudo nisi in irascib: li: nec tẽꝑantia nisi in ꝯcupiscib: li: qꝛ act⁹ iusticie elicit⁹ nõ est debite irasci vel cõcupiscere: sed debite eligere et velle in oĩ materia virtutis. actus ꝟo foꝛtitudis ẜm rectã rõnẽ irasci ꝛ timere respectu terribiliũ. actus ꝟo tẽꝑantie ẜm rectã rõnẽ delectari vł tristari respectu cõcupiscibiliũ ẜm sensum/ꝗ tria sũt actus illarũ triũ potẽtiarũ non vni⁹. ideo. ꝛc.

6.ꝯclusio. ℂ Sexta cõclusio est ꝙ qñ ꝺr ꝙ virt⁹ est vltimuz in potẽtia/nõ est itelligendũ ꝙ sol⁹ ille habit⁹ mereat̃ nomen virtutis ꝗ attingit ꝑfectissime ad id qđ est summũ in potẽtia: qꝛ tunc in vna potẽtia nõ esset nisi vna virtus/ꝛ ꝑ ꝯsequẽs prudẽtia ꝗ ꝑtinet ad vitã actiuã nõ esse virtus: sed solũ virtutes pure intellectuales ꝗ ꝑtinẽt ad cõtẽplatiuam que est finis actiue/imo nec scientie alie essent virtutes: nisi sola metaphisica: sed est sensus ꝙ in qualibet materia habit⁹ imꝑfectus ꝗ est magis dispositio non est virtus sicut cõtinẽtia: sed ille qui respectu sue materie particularis firmiter ꝛ delectabiliter et ꝑfecte operat̃/qđ etiã non cõsistit in indiuisibili/ꝛ sic sũt in volũtate habit⁹ qui sunt bene electi ui respectu passionũ sunt virt⁹ non solũ illi ꝗ sunt bene electiui ad alterum/licet isti sint ꝑfectioꝛes qꝛ hoc est vltimũ et summũ bonũ agibile hoĩs ꝙ non solum sit bene dispositus in se/sed etiã in ꝑꝑ ratione ad alterũ maxime bonũ cõmune/ꝓpt qđ iusticia legalis est clarissima virtutũ/non autẽ solavirtus. ℂ Ad argumenta solutum est.

ℂ Questio, quarta.

Quarto queritur/ vtrum sunt quatuoꝛ cardinales virtutes scꝫ prudentia/tẽꝑantia/foꝛtitudo/iusticia? ℂ Et videt̃ ꝙ nõ: qꝛ ille virtutes magis debẽt dici cardinales vel ꝑncipales ꝗ sunt in principalioꝛi subiecto et habẽt principalius obiectũ: sꝫ itellectuales sunt in principalioꝛi subiecto ꝙ moꝛales: qꝛ intellectus principalioꝛ et notioꝛ est ꝙ appetitus: quecunꝙ virtutes etiã theologice habẽt principalius obiectũ: qꝛ habent finẽ vltimũ ꝓ obiecto scꝫ deũ: ergo tã virtutes intellectuales ꝙ theologice debẽt dici ꝑncipales vel cardinales ꝙ ꝑdicte ꝟtutes. Primum.

ℂ Item virtus et viciũ opponunt̃: sed nõ dicunt̃ aliqua vicia cardinalia. ergo nec aliquẽ virtutes debent dici cardinales. Secundũ.

ℂ In contrariũ est qđ dicit Ambro. sup lucã exponẽs illud Beati paupe res spũ. scꝫ quatuoꝛ cardinales esse/ prudentiam/ iusticiã/tẽꝑantiã/ꝛ foꝛtitudinẽ. In oppm̃.

ℂ Respõsio. Dicenda sunt quinꝙ. Primo de cardinalib⁹ in generali. Scđo in speciali de distinctione iusticie legalis a particulari. Tertio de distinctione iusticie ab aliis moꝛalib⁹ Quarto de diuisione iusticie in distributiuã ꝛ cõmutatiuã. Quinto de quibusdã dubdis. Respõsio.

ℂ Circa primum ꝓponunt aliꝗ videndadũo. Primũ est ꝙ sole virtutes moꝛales debẽt dici cardinales. Secundũ ꝙ inter moꝛales ille sole quatuoꝛ ꝗ enumerate sunt debẽt dici cardinales.

ℂ Quantũ ad primũ est aduertendũ ꝙ virt⁹ dicitur cardinalis ꝑ similitudinẽ ad cardinẽ in coꝛpoꝛalib⁹. sicut ei in cardine fundant̃ mot⁹ ostiꝗ mediante quo fit ingressus in interioꝛa domus: sic il le virtutes circa quarũ actus humana vita versa tur crebri⁹ ꝛ ꝑncipalius/dicunt̃ cardinales: nũc est ita ꝙ actus humani crebri⁹ versant̃ circa materiam virtutũ moꝛaliũ ꝙ aliarũ quarũcunꝙ: ideo sole virtutes moꝛales dicunt̃ ꝓꝑie cardinales. Durã. q. 5. huius dis.

Q; autẽ circa materiã ꝛ actus moꝛaliũ virtutuz verset̃ vita humana crebri⁹/patet sic. in hoĩe eñ ẽ triplex vita/ sensitiua. s. in qua participat cũ brutis: et ista nõ ꝺr ꝓꝑie vita humana: sed magis ꝓꝑie bestialis. Unde ꝺr ꝑmo ethicoꝝ de seciatib⁹ talem vitã ꝙ sunt vitã pecudũ eligentes. Alia est vita cõtẽplatiua qua ꝗs vacat soli cognitioni veritatis. ꝛ ista adhuc ꝓꝑie nõ est humana sꝫ ꝗsi diuina: qꝛ est solum ẜm intellectũ ꝗ est nobis ꝗd diuinũ vt ꝺr. x. ethicoꝝ. Tertia est vita actiua ꝗ dirigit in operib⁹ hoĩs ad aliũ/ꝛ in moderando passiones ad seipsum/ et ista ꝓꝑie ꝺr humana: qꝛ est toti⁹ ꝯiũcti inquantũ id qđ est principali⁹ in hoĩe scꝫ ratio dñat̃: ꝛ illud qđ est inferi⁹. s. appetit⁹ sensitiuus subdit̃ ꝛ regulat̃. dicit̃ etiam humana: qꝛ est hoĩs ad hoĩem in cõicatione actionũ ꝑtinẽtiũ ad bene vitam. Ad hoc autem ꝑficiunt sole moꝛales virtutes que dirigunt in actionibus ad alterũ et in moderationib⁹ passionũ: ꝓpter quod ille sole dicuntur cardinales. ℂ Quantũ ad secundum scꝫ ꝙ inter moꝛales sunt quatuoꝛ solum ꝗ dicãtur

cardinales patet: qꝛ inter virtutes morales ille q̄ sunt principales debēt dici cardinales: nūc est ita ꝙ p̄dicte q̄tuor īter ceteras sunt magis principales. ergo debēt dici cardinales. Minor declarat̄: qꝛ illud qd̄ p̄ncipalissimū est in virtutib⁹ moralibus est bonū rōnis. qd̄ q̄dē potest dupl̄r ꝯsiderari. Uno mō s̄m ꝙ cōsistit in ipsa cōsideratiōe rōnis. Alio mō s̄m ꝙ ordo rationis ponit̄ circa aliquid aliud. Primū ꝑtinet ad prudētiā q̄ est recta ratio agibiliū/ et ideo prudentia est p̄ncipalissima virt⁹ īter cardinales. Secundū autē pōt fieri dupl̄r: qꝛ vel ordo rōnis ponit̄ circa opationes vni⁹ ad alterū/ ⁊ hoc ꝑtinet ad iusticiā q̄ est post prudētiā p̄ncipalior. Uel ponit̄ talis ordo circa passiōes: q̄rū q̄dā īpellunt ad id qd̄ est cōtrariū rōni. sicut delectationes ⁊ maxime q̄ sunt circa tactū vt ciboꝝ et venereoꝝ quas oportet rep̄mere/ ⁊ hoc ꝑtinet ad tēperantiā/ q̄ est circa p̄ncipalissimas passiones siue delectationes sensibiles. Alie v̄o passiones retrahunt ab eo qd̄ est s̄m rationē/ vt timor periculoꝝ et laboꝝ respectu quoꝝ īdiget hō vt firmet̄ in bono rōnis ne ab eo recedat: ⁊ qꝛ īter pericula p̄ncipalissima sunt illa q̄ mortē inferūt/ ideo fortitudo q̄ h̄mōi pericula respicit/ īter ceteras virtutes que timorē periculoꝝ et laboꝝ respiciunt/ p̄ncipalior est ⁊ cardinalis. et sic patet minor/ scꝫ ꝙ inter virtutes morales ille sunt principaliores.

3. ꝯclusio. ¶ Ex eodē patet numer⁹ ⁊ sufficiētia earum: q̄ tn̄ aliter sumi pōt/ scꝫ ex parte subiectoꝝ q̄ perficiūt. Quadruplex em̄ īuenit̄ subiectū virtutꝫ moralis scꝫ rōnale ꝑ essentiā/ qd̄ ꝑficit prudentia. ⁊ rōnale ꝑ participationē/ qd̄ diuidit̄ in voluntatē quā ꝑficit iusticia/ et in appetitū sensitiuū: q̄ diuidit̄ ī irascibilē quē ꝑficit fortitudo: ⁊ in cōcupiscibilē quē

2. articul⁹. Soꝫ. ꝑficit tēperātia. ¶ Quantū ad secundū ꝓcedunt sic aliqui ad ostendendū ꝙ p̄ter iusticiā generalē sit necessaria iusticia particularis/ dicētes ꝙ p̄ter iusticiā legalē q̄ est virt⁹ sicut etiā p̄ter iusticiā generalē necessarie sunt alie virtutes/ puta tēperantia/ fortitudo: q̄uis iusticia generalis oīm materiam illarū cōprehēdat/ ⁊ actib⁹ illarū vtat̄ ad finē suū. Qd̄ sic patet. illud est necessariuꝫ hoī sine quo nō pōt esse ꝑfect⁹ vt hō est ꝑfectione morali: qꝛ de tali necessario hic q̄rit̄ nō de necessario simpliciter: sed hō ꝑ solā iusticiā legalē nō est sufficiēter ꝑfect⁹. ergo. ⁊c. Probatio minoris: qꝛ hō non est ꝑfect⁹ in esse morali: nisi cōueniēter possit elicere opationes suas īteriores ⁊ exercere exteriores. Rursus qꝛ hō est aīal politicū nature ꝑfectibilis in se etiā in ꝯparatione ad alterū/ ⁊ illud alterum est adhuc duplex: qꝛ vel illud alterū est ꝑsona q̄dā singularis vel inq̄ntum est ꝑs cōitatis Dico autē opationes interiores in genere moris illas q̄ subiectiue sunt in appetitu ⁊ elicit̄ ab eo. exteriores v̄o q̄ exercent̄ ꝑ organa exteriora ꝯiūcta vel separata circa materiā exteriorē cōiunctā vel separatā. Uerbi gr̄a. Interiores sunt īmediate appetere/ cōcupiscere/ vel fugere/ irasci/ ⁊ timere: q̄ sunt essentialit̄ passiones. Exteriores sunt vt comedere/ tāgere se vel aliud. et he exteriores q̄si ꝙ sunt cōplementū p̄marū operationum. i. passionū: nec q̄runt̄ nisi vt illis satisfiat moderate vel īmoderate. ⁊ sic regulant̄ eadē v̄tute cū illis. q̄n̄q̄ aūt ꝓpter se non propter illas eliguntur. ⁊ sic ꝑ se requirūt virtutem. Cum autē sit necessarium homini ad suum bene esse morale ꝙ sit conuenienter dispositus respectu omniū istorū. i. respectu operationum interioꝝ et exterioꝝ in cōparatione ad se et ad alium singularem hominē ⁊ cōmunitateꝫ necessarie sunt ad hoc virtutes: qꝛ ad hoc naturalis aptitudo nō sufficit. Experimur em̄ in nobis ꝓ statu nature lapse suꝑabūdātiā et defectum: ex quibus consurgit inordinatio respectu omniū p̄dictorum vt patet inducendo ꝑ singula. Unde necessarie sunt nobis virtutes circa hoc quo ad tria Primo ꝓpter ipsas operationes īteriores/ vt nō insurgant īmoderate passiones quin s̄m rectā rationem cōcupiscamus ⁊ irascamur. Scd̄o ꝓpter opationes exteriores vt sunt cōplementū p̄marū vt. s. moderate vtamur exteriorib⁹ delectabilib⁹ ⁊ tristabilibus: sed hec duo ad vnā virtutem ꝑtinent: qꝛ ibi duo ꝓpter vnum vtrobiq̄ tn̄ vnum. q̄ em̄ moderate cibū desiderat/ moderate cibo vtit̄ comedendo/ et sic de alīs. Unde non est alia difficultas que requirat aliam virtutē. Tertio ꝓpter operationes exteriores nō vt sunt ad seipsum: qꝛ sic sunt cōplentes ꝑsonas: sed vt sunt ad alterum Et hoc vel rōne sui/ vel ratione cōitatis: ad qd̄ requirunt̄ diuerse virtutes. cū em̄ formale in virtute sit ordo rationis vbi est diuersitas ordinis: ibi erit diuersitas virtutis. Est autē alius ordo hominis ad hominēꝫ vt est quedā singularis ꝑsona. Alius ad ipsam cōmunitatē/ vel ad hominem vt est pars cōmunitatis. et secundus ordo supponit primum. et bonū cōmune/ bonū particulare. sicut cōmunitas supponit partes particulares ex quibus integrat̄. ergo p̄ter iusticiam generalem qua homo cōuenienter disponit̄ ad bene operandū exterius in ordine ad cōmunitatē vel bonū cōmune oportet esse iusticiā particularē ꝑ quā bene disponitur ad operandum exteri⁹ in ordine ad aliā ꝑsonam singularē in se et s̄m se cōsideratā non in ordine ad cōmunitatem: et sic patet distinctio iusticie particularis a iusticia legali.

¶ Quantū ad tertiū de distinctione iusticie particularis ab alīs moralib⁹ sic ꝓcedunt ostendentes distinctionē iusticie particularis ab alīs virtutibus particularib⁹/ puta tēperantia/ fortitudine. Sicut eī iusticie est moderar̄ exteriores operationes/ sic et tēperātie et fortitudinis/ puta moderate vti vxore vel fugere alium/ vel aggredi. ⁊ sic nō vident̄ differre. ¶ Propter qd̄ sciendū ꝙ vtriusq̄ virtutum est habere exteriores operationes subiectiue: qꝛ extra appetitū existentes materialiter: sed formaliter loquendo opationes aliarū virtutū exercite dicunt̄ interiores: non qꝛ sint in appetitu: sed qꝛ sunt cōplementū interiorum ⁊ ꝓpter bonum agentis directe et īmediate querūtur: sed operationes iusticie nō solū sunt exteriores materialiter et in materia exteriori: sed etiam formaliter. i. in ordine ad rationē: qꝛ in eis attenditur proportio operis ad operantem vel bonum eius directe: sed proportio ad alium ad quē est et bonum eius: sicut vir eo ꝙ temperatus moderate vtit̄ vxore ne in se excedat limites rationis ⁊ propter bonum suum in prole propria: sed inquantuꝫ iustus reddit debitum vxori ne auferat ipsi vxori bonū suū. et q̄uis hoc ipsum qd̄ est bonū corꝑale vxoris ad quam sit bonum facientis: qꝛ bonū virtutis ad illud: tn̄ bonum ꝓprium non immediate respicit sꝫ ad alteri⁹ bonū. ¶ Sed tūc videt̄ iusticia non esse virtus moralis que est bonū operātis Contra.

3. articul⁹. (right margin, beside "¶ Quantū ad tertiū")

sed magis ars que efficit bonum operis operati. ¶ Solutio. Justicia est circa lucrū ꝛ dānū/circa que passiones appetit⁹ nō sunt determinate a natura. vnde natus est homo ad hoc affici bñ vel male. Similiter autē et opationes ad alterū: qꝛ vult homo sibi et alteri pl⁹ de lucro et min⁹ de dāno ꝙ debet/vel econuerso. Unde ad hoc necessaria est virtus ꝯuenienter disponēs: vt sic sciens ꝛ eligens et ꝑpter hoc .i. bonū vt sciat ꝛ velit moderate sibi et alteri lucrū et dānū/ꝛ hoc ꝑpter bonū virtutis qḋ est ipsa electio recta ꝙ melior est ꝙ̃ sit bonitas electi: sed artifex inq̄ntū hmōi non est nat⁹ diuersimode affici ſm appetitū ad ipsum artificiatū ſm se cōsideratū: imo nō variata affectione ſm bonitatē vel maliciā appetit⁹ pōt facere bonā vel malam archā/et esse bonus artifex et malus sine virtute ꝛ vicio: p accidēs autē vt artificiatū cōsideratur vt lucratiuū vel dānosum ꝛ in cōparatione ad aliū vel cōducentē opas vel ementē artificiatū statim consurgit affectio bona vel mala. et sic ars indiget virtute vt fideliter opeꝛ alteri. ꝛ sic dꝛ .6. ethicoꝝ. ꝙ artis est virt⁹. Differt ergo iusticia ab alijs etiā inq̄ntū iste ꝛ ille sunt circa opationes exteriores: qꝛ ille sunt circa operatiōes inq̄ntū sunt cōmēsurabiles operāti. Justicia autē circa operationes vt sunt ꝯmēsurabiles alteri ꝛ in ordine ad alterū. ¶ Jtē instaꝛ ꝙ nō differāt: qꝛ sicut ille sūt circa passiones/ita ꝛ ista etiā ꝑncipaliter vt videꝛ qꝛ sicut aliq̄ nō ponūt virtutē acq̄sitā in volūtate aliquā: qꝛ nō patiꝛ difficultatē in seq̄ndo iudicium rationis p se: sed ꝑpter retractionē appetit⁹ sensitiui/vnde in illo est ꝑprie. sic homo nō patiꝛ difficultatē in operib⁹ q̄ sunt ad alterū nisi ꝑpter imoderantiā passionū. Facile em̄ nō ledit ꝑximū per adulteriū q̄ nō imoderate amat venerea. vnde circa operationes exteriores nō oportet esse virtutē aliquā: sed tm̄ circa passiones circa quas oēs inueniunꝛ alie virtutes/ ꝑpt qḋ vel iusticia nō est/vel ē circa eandē materiā cū alijs: et sic non distinguiꝛ ab eis/aut supfluit. ¶ Et sciendū ꝙ phs ꝛ cōmētator nūq̄ distinguunt has virtutes penes materiā. sic ꝙ iusticia sit circa opationes: alie aūt circa passiōes. ꝛ cū magistri cōueniunt sic eas distinguūt adinuicē. hoc nō est intelligendū ſm ꝑcisionē/sic. s. ꝙ tēperātia ꝛ fortitudo ita sint circa passiones ꝙ nullo modo circa opationes exteriores sed circa vtrūq₃ aliqualiꝛ: aut ꝙ iusticia sit ita circa operationes tm̄ ꝙ nō etiā aliq̄liter circa passiones: imo circa vtrūq₃: sed hoc dꝛ ſm quādā appropriationē q̄ sumiꝛ ex hoc ꝙ vnaq̄q₃ virt⁹ p se et ꝑncipaliter ꝯsiderat: iusticia em̄ principaliter ꝛ p se est circa operationes q̄ sunt ad alterū: sed p accidēs et ex cōsequēti circa passiones ad remouendum ꝓhibēs. Justus em̄ inq̄ntū hmōi ꝑmo ꝛ p se intendit alteri reddere debitum: sed quia ꝓhibeꝛ et difficultatē patiꝛ reddere debitū p inordinatā affectionē ad lucrum p quam inclinatur ad retinēdum aut capiendū alienū/ideo moderaꝛ istā passionem quā afficiꝛ ad lucrum ꝛ damnum. vt promptē reddat alteri debitum/non ꝙ p se querat delectari vel tristari in lucro. Sed temperantia ꝛ fortitudo econuerso/ sunt principaliter quidē et p se circa passiones: sed ex cōsequenti circa operationes consequentes et complentes. temperatus em̄ inquantum huiusmodi primo intendit vt non habeat aliquam passionem cōcupiscibilis nisi ſm ꝙ recta ratio dictabit/ꝛ ex ꝯsequēti moderate comedere vel tangere vt moderate delectetur. ¶ Preterea medium principaliter attenditur in iusticia ſm superhabūdantiam ꝛ defectum in exteriorib⁹ operationib⁹ ꝑut sunt ad alterum/non qꝛ debite afficiatur ad ipsum: q̄uis ista sint inseparabilia. temperatus autē est/non qꝛ debite comedit q̄uis et hoc sit necessariū. Sed qꝛ moderate cōcupiscit cibū ꝛ hmōi ſm ordinē ad rōnē et proportionē ad seipsum. Unde si q̄s simpliciter cogereꝛ vltra mēsurā bibere dū tamen vltra mensuram non appeteret/hic nichilomin⁹ esset tēperat⁹ simpliciꝛ nō autē si ecōuerso/ puta si appeteret inordinate ꝛ si nō vtereꝛ nisi moderate/vel qꝛ timet/ vel qꝛ non habet: hic non est temperatus. Et quidem veruꝫ est siliꝛ hoc in iusticia: qꝛ sol⁹ actus interior denominat sine exteriori si non assit facultas. Nam iust⁹ est qui vult reddere debitum/ licet non reddat: qꝛ non potest. non autē si ex timore: nam iniustus est qui reddit debitum inuitus: sed hoc est qꝛ rectitudo appetitus debeꝛ omni virtuti eo ꝙ virt⁹ est. vnde rectitudo act⁹ interioris est principalior in iusticia vt virtus est: sed rectitudo exterior vt talis virtus est. Justicia em̄ vt iusticia pricipaliter est vt appetit⁹ inclineꝛ ad operationem alteri cōmēsuratam debite non vt afficiatur sic vel aliter nisi propter primū. ¶ Justicia ergo generalis est circa totam materiam moralem vt ordinaꝛ ad bonū cōmune per actum cuiuslibet virtutis particularis. Justicia autem particularis circa damnuꝫ et lucrum et res exteriores ſm ꝙ veniūt in vsum humanum in ordine ad alterū ſm debitum. sed magnanimitas in ordine ad seipsum. veritas amicabilitatis ꝛ hmōi in ordine ad alterum ſm honestatem. 3

¶ Differt etiā iusticia ab alijs virtutib⁹ quo ad medium. sic ſm quosdam: qꝛ in alijs est tm̄ medium rationis sine quo ad nos: in iusticia autem requiriꝛ medium rei. Alie em̄ virtutes sunt pricipaliter circa passiones que sufficienter cōmensurantur ex sola debita proportione ad seipsum. sed iusticia est circa res exteriores et operationes et ad ꝑsonas alias. vñ in ea oportet commensurare rem ad rem/puta merces quantuꝫ ad precium in cōmutationib⁹/ꝛ ꝑsonam ad ꝑsonam vt in distributiuis. 4

¶ Sed hoc q̄uis possit habere bonum intellectum/ est tamen improprie dictum propter tria. Primo: qꝛ scḋm philosophum virtus moralis est habitus in medietate quo ad nos. ꝛc. Que diffinitio ſm cōmentatoreꝫ etiam conuenit omni virtuti morali et non medium rei. Scḋo quia medium rei conuenit ei ſm seipsum/ sic quattuor est medium īter tria et quinq₃: tale autem mediū nō requiriꝛ semper in iusticia/ ſm scꝫ equi distātiam ab extremis: sed in comparatione ad vtentes: qꝛ venditio eiusdem rei et precij est iusta ſm caritatē et copiam rerum venalium. Contra.

¶ Ex quo etiam patet tertia ratio: qꝛ medium rei est idem et vniforme apud oēs/quod nō cōuenit medio iusticie: qꝛ falun iusticia id quod est vile in vno loco: est carū in alio. ¶ Preterea. iusta commutatio potest esse rerum que ſm se considerate habent valorem incomparabilē puta rei animate et inanimate/equi vel serui et pecunie. Unde si accipiaꝛ proprie medium rei non potest conuenire cū medio rationis quia habent rationes diuersas et incōpossibiles: quia primum est indiuisibile et inuariabile scḋm

respectum ad sua extrema: medium autem rationis habet omnia opposita. Unde non accipit medium in exterioribus rebus p iusticiam scdm seipsas: sed sm q in vsum hominum veniunt. et sic necessitas humana ppter quam sunt est mensura
Solutio valoris eorũ. ¶ Tamen exponendo predictã opinionem/potest notari duplex differentia circa medium istarum. Prima: qz si ly rei teneat trãsitiue/ sic est medium rei in iusticia non in aliis: qz in iusticia concurrunt plures res inanimate/puta res et preciũ. Uel animate vt in distributiua q̃ oportet cõmensurari debito modo adinuicẽ sm qualitatem arismeticam vel geometricam vt habeatur medium iusticie. In aliis autem virtutibus est tm̃ vna res et vna psona/puta vna passio. vnde nõ est ibi medium rei. i. mediũ sumptũ p adequationem rei ad rem. Si autẽ ly rei sumatur intransitiue vt dicatur medium rei. i. reale sm se: sic non est in aliqua virtute. Secunda differentia penes medium est: quia alie virtutes sunt medium essentialiter et formaliter inter duas malicias in genere moris: sicut cõcupiscere sicut oportet/essentialiter est medium inter plus et minus q̃ oportet: quorum vtrũq; est vicium moris: sed iusticia est medians effectiue inter duo extrema quorum vtrumq; est malum sed alterum pene et nature: alterũ culpe et moris. Iustum enim facere est bonum in genere moris: et iniustum facere est malum in eodem genere: sz iustum pati et iniustum sunt bonum et malum in genere nature et non moris: qz pertinent ad commodum et incõmodum/bonum vel malum cõmodum. Iusticia em̃ facit se et proximum habere tm̃ de lucro et de dãno quantũ debet/ quod est mediũ inter hr̃e pl⁹ de lucro/et min⁹ de damno q̃ debet: quod est vicium moris pertinẽs ad iniusticiam/ et bonum cõmodi: et inter habere minus de lucro et pl⁹ de dãno q̃ debet: qd̃ nõ est malũ culpe moris vel iniusticie: sz tm̃ malũ pene nature et incõmodi

4. articulus ¶ Quantum ad quartum de subdiuisione iusticie particularis dicũt q iusticia particularis subdiuiditur in cõmutatiuã et distributiuam sicut in diuersas species specialissimas ipsa existens species subalterna. Et hec diuisio et distinctio specierum iusticie patet ex quatuor. Primo ex diuersitate materie remote que est res q̃ veniunt in vsum et cõmunicationem hominum et vite. Bonorum em̃ quedam sunt propria singulorum circa que est iusticia cõmutatiua: quedã sunt cõmunia vniuersitati/circa que est iusticia distributiua. Et q̃uis hec distinctio non sit rerum sm se: qz illa eadẽ res numero vel specie que est aliqñ propria/ aliqñ est cõmunis: tamen est distinctio et diuersitas magis rerum in cõparatione ad habentes et vtentes. aliter em̃ quis habet bona propria: qz habet sicut dominus p se et insolidum: aliter bona cõmunitatis/ qz sicut administrator tm̃. dñs autẽ ẽ cõmunitas/ et non aliquis de cõmunitate. ¶ Item aliter vtitur quis re propria: qz ad libitum sine cuiusq̃ p̃iudicio/aliter re cõmuni: quia non nisi sm intentionem cõmunitatis. i. quã haberet cõmunitas si esset vna persona/aliter peccat. Scdo patet idem ex diuersitate materie remote/que est psona cuz qua operatio iusticie exercetur. vnaqueq; em̃ persona etiam si actu sit pars cõmunitatis differt a seipsa cõsiderata vt quedam psona singularis in se/ et vt est pars cõmunitatis. iusticia autẽ respicit equalitatem ad alterum sm se consideratum: sed distributiua ad alterũ vt habet habitudinẽ ad cõmunitatem cuius bona sic vel sic meruit plus vel min⁹ q̃ alius. ¶ Item distributiua cõparat vnam psonam ad aliam vt adequet eis res. cõmutatiua autem non sm rem ad rẽ. Tertio ex diuersitate materie propinque que est operatio. cõmutatio enim iusta fit sm cõmunicationem et conditionem rerũ non quidem in se: sed in se in ordine ad vsum contrahentium. distributio autẽ iusta sm dignitatẽ psonarum. Quarto ex parte mediĩ: qz in cõmutatiua est medium arismeticũ/hoc est sm equalitatẽ q̃titatis absolute rei ad rem in ordine tñ ad vsum cõtrahentiũ: vt si preciũ est. x. qd̃ dat emptor/equus quem tradit venditor valeat. x. si autẽ pl⁹ valeat equ⁹ duo illa addãtur ad. x. sic em̃ fit adequatio arismetica in numeris. in distributiua autẽ est medium geometricũ sm pportionez. vt si duob⁹ sint distribuenda bona cõmunitatis/ ita se habeat bonum vnum distribuibile ad aliud bonum sicut psona ad psonã sm dignitatẽ. ¶ Ex q̃ patet q̃nto corrolarium q in iusticia cõmutatiua potest dari alteri plus de lucro et minus de damno sine iniusticia: imo hoc erit liberalitatis/dũ tamen ex cõsensu sine errore vtriusq; pcedat. In distributiua autem plus dare alicui de bonis cõmunitatis q̃ meruerit/est peccatum iniusticie et respectu cõmunitatis contra cuius intẽtionem administrator infideliter bona eius distribuit/ et respectu dignioris cui hec debebantur. ¶ Sed cõtra: qz dignitas psone Contra
in distributiuis non attenditur per se: quia sic nõ est pars cõmunitatis. vnde sic nõ debent ei bona cõmunitatis: sed in ordine ad cõmunitatẽ. et sic videtur esse iusticia legalis. ¶ Preterea. 5. ethicorum In pecuniis iusta fit distributio cuz respicitur ad illata. cõmentator vt plus detur ei qui plus intulit. qd̃ videtur ptinere ad iusticiam cõmutatiuam
¶ Ad primum dicẽdum q iusticia generalis nullam habet materiam propriam abstractam a materiis aliarum virtutum: sed de necessitate eius materia semper est materia alicuius virtutis particularis. ¶ Sciẽdum ergo q retributio et distributio bonorum cõmunium que fit alicui de cõmunitate scdm merita/cedit primo in bonum singulare ipsius recipientis/ex consequenti in bonum cõmunitatis tã honestum q̃ vtile et delectabile. honestũ quidẽ inq̃tũ quedã pulchritudo ordinis cõsurgit ex hoc q in cõmunitate q̃libet habet de bonis eius scdm merita: sicut et in corpore naturali est pulchritudo elegans membrorum dispositio scdm ordinatam adinuicem proportionem. Utile autem inquantum magis aliquis animatur ad seruiendum cõmunitati cum digne remuneratur. Et delectabile: qz ex hoc pax et tranquillitas cõseruatur. scdm phm em̃ ex hoc bella et lites in cõmunitatibus oriuntur/ q peiores plus habent de honorib⁹ et aliis bonis ciuitatis: et meliores minus. Iustus autem dispensator inquantum attendit in distribuendo bene bonũ meriti singulare ipsius merentis/agit scdm iusticiam particularem distributiuam inquantũ autem istud bonum vlterius ordinat in vtilitatem cõmunẽ/agit sm iusticiã legalẽ. ¶ Ad secundũ dicendũ q q̃uis dignitas psone et illatio inseparabiliter se cõcomitent: qz q̃ melior est in cõitate pl⁹ infert vel cõfert: et si nõ boni vtilis/tñ boni honorabilis corã deo et hoib⁹ et

qui parcit impio ꝓpter iustũ: tñ iusticia distributi
ua principaliter attẽdit dignitatem non illationẽ:
q̃uis iudicare possit dignitatẽ ex illatiõe: nec ſm
equalitatẽ q̃titatis ad illata in cõitatẽ distribuit
ei bona cõitatis: sed in iusticia cõmutatiua ꝑcise
habet respectus ad illationẽ etiã ſm eq̃litatẽ q̃ti
tatis. Rursus is cui fit distributio nõ intulerat id
qd̃ intulit amore remunerationis sed amore iusti
cie ⁊ virtutis. vñ id qd̃ distribuit̃ ei nõ est merces
illati: sed ꝓmiũ virtutꝫ / alis esset mercẽnari⁹ ⁊ nõ
cius virtuosus. sed in iusticia commutatiua ipse
dat tñ vt recipiat tñ ⁊ nõ amore virtutis sed ꝓpt̃
indigẽtiã q̃uis nollit accipere nisi ſm mẽsurã vir
tutis: et redditur sibi tantum non propter digni
tatem eius: sed in mercedem eius quod dedit.

5. articul⁹. ¶ Quantũ ad quintũ de dubijs circa vtrãq; iusti
ciã dubitat̃ ꝓmo de idulgẽtijs ad quã iusticiã ꝑti
neãt. Dicendũ ꝙ nõ ad distributiuã: q2 nõ ſm di
gnitatẽ recipiẽtis: sed ſm iusticiã cõmutatiuã: si
cut cum vn⁹ ꝓ altero. satisfacit em̃ de pena quam
scti sustinuerũt. tñ soluit̃ ꝓ isto q̃tũ ipse dat. Est
autẽ idulgẽtia remissio pene tꝑalis debita pecca
tis actualib⁹ nõ remisse v̾tute clauiũ facta a ꝓlato
eccl̃ie ex causa rõnali pie cõpensatiõeq; pene xp̃i
⁊ sctõꝝ. Unde si papa sine causa rõnali daret / non
solum peccaret: sꝫ nec valet. si tñ essent multe cau
se rõnabiles sufficientes / quorũ tñ vna esset rõna
bilior altera / et daret ꝓpter min⁹ rõnabilẽ omissa
magis rationabili / peccaret q̃dẽ: sed valet. sicut
is qui distribuit bona cõitatꝫ bono omisso melio
ri. ¶ Itẽ sciendũ ꝙ iusticia ꝑ se ꝓmo ⁊ imediate
est circa oꝑationes exteriores q̃ sunt ad alterũ vt
est alterũ nõ ledere / iustum cuiq; tribuere equalit̃
cũ ꝓximo cõicando et ei distribuendo: sed ex cõse
quẽti circa passiones q̃ ꝓprie et directe nate sunt
impedire rectitudinẽ istarũ oꝑationũ / sicut sunt
affectiones circa lucrũ ⁊ damnũ. naturaliter ei ex
natura corrupta hõ appetit sibi pl⁹ de lucro ⁊ mi
nus de dãno q̃ alteri sed ꝑ accidens est circa oẽs
alias passiones q̃ indirecte possunt ei⁹ actũ ꝓnci
palẽ ipedire. si q̃s em̃ imoderate delectationẽ ve
nereoꝝ appeteret possit fieri iniustus adulterãdo
et ꝑ timorẽ imoderatũ iniust⁹ distribuẽdo. et sic de
aliis. Hec autẽ gñalitas materie q̃ est ꝑ accidẽs
nõ facit virtutẽ generalẽ. ¶ Itẽ sciendũ ꝙ rex ad
monetã se hꝫ dupl̾. Uno modo sicut ei⁹ istitutor
et tunc peccat si ꝓ vtilitate ꝓpria in dãnũ subdito
rum eã istituit vel statuit: sicut si faceret legẽ qua
subditi se iterficerẽt / hoc em̃ est tyrãni et nõ regis
Nã iustus legislator cõdit legẽ subditis vtiliorẽ.
Alio mõ vt cõmutator ⁊ cõmutãs. s. massam talẽ
vel cũ pecunia fabricata ⁊ illam fabricãs: ⁊ tunc q2
q̃tũ vn⁹ habũdat in lucro tñ ali⁹ in dãno. ipse qui
sic lucrat̃ iniustus est: cui⁹ petiti reducit̃ ad obolo
staticã. ¶ Sed sciendũ ꝙ vsura in mutuo cõsistit
cuius eq̃litas est in indiuisibili. vnde mox nolatis
inuoluit̃ malicia / nec bñ fieri põt. vñ rex nulla re
gni necessitate vsuram põt exigere a subditis: sed
obolostatica est i ꝯtractu vẽditiõis vel ꝑmutatio
nis / cuiusmodi diuersificat̃ in valore ſm loca ⁊ tẽ
pora: ita vt sine pctõ q̃n; pl⁹ q̃n; min⁹ det̃ ꝓ eo
dẽ: ⁊ tũc si rex ꝓ necessitate regni sic mutaret pre
ciũ in hac monete fabricatiõe / posset excusari sup
posito ꝙ aliter cũ minori dãno subditoꝝ non pos
set fieri / vel occurrere regno deficiẽtibus redditi
bus ⁊ thesauro: q2 i tali casu etiã collectã ⁊ subuẽ

tionẽ ab oĩb⁹ posset petere: sicut ꝓpter cõmune pe
riculũ merces oĩm ꝓijciunt̃ in mare: ⁊ oẽs contri
buũt. ¶ Ad argumẽta ꝓncipalia Dicendũ ad ꝓ Ad rõnes
mũ ꝙ virtutes theologice ⁊ intellectuales lꝫ sint ꝓncipales
nobiliores virtutibus moralib⁹ tã ratione subie
cti q̃ obiecti q̃tum ad aliquas eorũ tñ nõ dicunt̃
ꝓprie cardinales: q2 non ꝑficiunt hoĩem in vita q̃
ꝓprie dicit̃ humana sicut virtutes morales vt de
claratũ est in corpe solutionis. ¶ Ad secundũ di
cendũ ꝙ non est simile de vicijs et virtutib⁹: quia
viciũ ẽ ꝑ auersionẽ a fine debito ꝓpter qd̃ mot⁹ vi
cioꝝ nõ assimilat̃ ostio ꝑ qd̃ intrat̃ in domo. ꝑ pec
catum em̃ magis recedit̃ ab eo qd̃ est hoĩs q̃ acce
dat̃: cũ homo sit hõ ꝑ rõnẽ a qua oĩs peccãs deuiat:
ideo vicia nõ dicunt̃ ꝓprie cardinalia: sed act⁹ vir
tutũ sunt ꝑ accessum ad rationẽ q̃si ad id qd̃ est inti
mum in homine: ideo inter virtutes principalio
res dicuntur cardinales.

¶ Distinctio. xxxiiij. ¶ Questio. j.

Irca tricesimaquartã distin
ctionẽ querunt̃ tria. Primo
de donis in cõi. Scd̃o in spe
ciali q̃tuꝫ ad dona directiua
vtrũ prudẽtia theologica sit
donũ spũs scti. Tertio de do
nis executiuis i speciali q̃ ad
timorẽ / vtruꝫ timor seruilis sit
bon⁹. ¶ Primo ergo querit̃
vtrũ dona sint eadẽ v̾tutib⁹ / an sint distincta ab eis
Et arguit̃ ꝙ sint eadẽ cũ v̾tutib⁹: q2 illa sunt idẽ Primum
q̃ꝝ est eadẽ diffinitio: sed v̾tutũ ⁊ donorũ est eadẽ
diffinitio. ergo sunt idẽ. Minor ꝓbat̃: q2 diffini
tio quã dat Augustin⁹ de virtute ꝯpetit donis
scꝫ ꝙ virtus est bona qualitas mentis qua recte vi
uit̃ qua null⁹ male vtit̃ / quã de⁹ in nobis sine nobis
operat̃. ¶ Itẽ iter dona nolant̃ sapientia / intelle Secundũ
ctus / sciẽtia / fortitudo / cõsiliũ / vel prudentia. con
stat autẽ ꝙ hec sunt virtutes vt patet. 3. ⁊ 6. ethi
coꝝ. ergo videt̃ ꝙ dona nõ distiguant̃ a virtutib⁹ In oppõ.
¶ In cõtrariũ est qd̃ dicit Grego. ꝓmo moraliũ.
ꝙ dona data sunt in adiutoriũ virtutũ: sed nichil
dat̃ in adiutoriũ suipsi⁹. ergo. ⁊c. ¶ Itẽ timor cõ
numerat̃ iter dona / q̃ tñ nõ ẽ virt⁹ lꝫ passio. q̃re. ⁊c. Respõsio.
¶ Respõsio. Tria sunt vidẽda. Primo de distin
ctione donorũ ⁊ virtutũ. Scd̃o de distinctione et
sufficiẽtia donorũ adinuicẽ. Tertio an maneãt in
patria. ¶ Quantũ ad primũ est q̃ntuplex mod⁹ Durã. q. i.
dicẽdi: quoꝝ duo ꝓmi parũ habẽt de ꝓbabilitate: huius. dis.
alij tres sunt ꝓbabiliores. ¶ Prim⁹ modus dicẽ i. modus.
di ꝙ v̾tutes ⁊ dona realiter distiguunt̃: q2 v̾tutes
dant̃ ad bene operandũ: sed dona ad resistendum Contra.
tentationib⁹. ¶ Sed istud satis cõiter reprobat̃:
q2 ꝑ idẽ dat̃ alicui facultas ad bene operãdũ ⁊ ad
resistendũ malo ꝯtrario. sicut em̃ ꝑ tẽperantiã hꝫ
aliq̃s tẽperate viuere: ita ꝑ tẽperantiã habet resi
stere oppositis tẽperãtie. ⁊ sic de alijs virtutibus
Unde de caritate q̃ iporat actus oĩm virtutũ dr̃
Cãti. 8. aq̃ multe. i. tẽtatiões q̃lescũq; nõ potuerũt
extinguere caritatẽ. Si ergo virtutes ꝑficiunt ad
bñ opãdũ nõ oportet ꝑter eas ponere aliq̃s alios
habitus q̃ ꝑficiant nos ad resistẽdũ cõtrarijs ten
tationib⁹. ¶ Secũdus mod⁹ est ꝙ dona differũt 2. modus.
a virtutib⁹: q2 ꝑ virtutem euitant̃ peccata / ꝑ dona
purgantur sequele peccatoꝝ. Et istud cõfirmat̃ ꝑ
verbũ Grego. qui dicit. Sapiẽtia dat̃ cõtra stulti
ciã / intellectus contra ebetudinẽ. ⁊ sic de alijs.

que nō sunt pctā sed seq̄le pctōꝝ. Sed istud nō va
let: silr sicut nec pmū: qꝛ defectus oēs tollunt per
v rtutes sicut p dona. Sapiētia eni ꝛ intellect⁹ si
ue accipiant vt dona siue vt virtutes equaliter tol
lunt stulticiā ꝛ ebetudinē. ¶ Itē pronitas ad pec
5. modus. candū est seq̄la pcti/ q̄ tn̄ pronitas tollit p ↄ̄suefa
ctionē in actib⁹ virtuosis. ¶ Terti⁹ mod⁹ dicendi
est ꝙ aut sunt idē cōuertibiliter solo nōie differē
tia: aut sunt idē sicut superi⁹ ꝛ inferi⁹: ita ꝙ ois vir
tus est donū ꝛ nō ecōuerso. differētia eni nōim est
ꝙ illud idē qđ dicit virt⁹ put pficit nos ad bene
operādū dr donū put dat a deo. virt⁹ eni sortit ra
tionē doni nō qualitercūq; habita: sed put p infu
sionē habet ꝛ ex acq̄sitione/ ꝛ videt hec differētia
nōim haberi ex ipsa scriptura. Sapiētia eni q̄ sm
se est virt⁹ q̄dā vocat put alicui infundit diuin⁹
donū. ꝛ sic loquit Jacob⁹ in canonica sua dicens
Omne datū optimū et oē donū pfectū de sursum
est. ꝛ statim subiūgit de sapiētia. Si q̄s indiget sa
pientia postulet a deo q̄ dat oib⁹. ꝛc. Silr mō loq
tur apls de fide vocās eā donū. ad Ephe. Gra eni
saluati estis p fidē ꝛ nō ex vobis: dei eni donū est.
Contra. ¶ Obijcit autē ↄ̄tra istū modū sic. Si dona ꝛ vir
tutes sunt idē re differētia tn̄ sm rōnē: tunc quot
erūt virtutes tot erūt dona/ ꝛ sic tēperātia q̄ē vir
tus erit etiā donū ꝛ silr iusticia/ necnō fides/ spes
caritas. hoc autē nō dr cōiter. q̄re. ꝛc. ¶ Ad hoc
respōdēt tenētes hunc modū cōcedēdo ꝙ tot sunt
dona quot virtutes infuse: qꝛ ex infusiōe sortiunt
rationē doni: ꝛ qn̄ dicit ꝙ fides/ iusticia/ tēperan
tia/ et hmōi: nō numerant inter dona. ysa. xi. dicūt
ꝙ imo si videat non solū principiū illi⁹ capli sed
pcessus. dicit eni ↄ̄iter erit iusticia cingulū lūbo
rum ei⁹/ ꝛ fides cinctoriū renū eius. ꝛ sic habem⁹
iusticiā ꝛ fidē. sub fide aūt cōprehēdunt spes ꝛ ca
ritas. de tēperātia aūt dicūt ꝙ intelligit in dono
timoris: qꝛ p donū potissime timoris retrahunt a
delectatiōib⁹ carnis sm illud psal. Cōfige timore
tuo carnes meas. Prudētiā aūt nōie cōsilij ꝛ sm
istū modū oēs ↄ̄tutes itellectuales: vt sunt sapia/
scia/ itellect⁹/ ꝛ oēs morales: vt sunt prudētia/ for
titudo/ tēperātia/ ꝛ iusticia: vt a deo dant dona di
Contra. cunt/ necnō et ↄ̄tutes theologice. ¶ Et si argui
Solutio. tur ꝙ tūc erūt plā dona q̄ septē. Dicūt isti ꝙ non
est incōueniēs qꝛ i bonis q̄to plura sunt tāto me
lius est. modus aūt cōis loquendi qn̄ dr esse septē
dona ꝛ nō plura ortū habuit ab illis q̄ cōsiderauē
rūt principiū. xi. capli ysa. ꝛ nō pcessum: sed qꝛ q̄
dā sunt q̄ inclināt hoīes ad bene operandū et a cō
trarijs retrahūt q̄uis sint ↄ̄tutes: ideo etiā talia
qn̄ a deo īfundūt sunt q̄dā dei dona/ vt timor siue
accipiat p passione siue pro affectione volūtatis
actuali habituali: ꝛ sm hoc donū est in pl⁹ q̄ virt⁹
4. mod⁹ q̄ qꝛ nō oīe donū est virt⁹: sed ois virt⁹ est donum
s. s. thome qn̄ a deo infundit. ¶ Quart⁹ mod⁹ dicendi est ꝙ
dona et virtutes differūt: qꝛ dona pficiunt ad ope
randū altiori modo q̄ ↄ̄tutes. ¶ Ad sciendū aūt
hoc aduertendū est ꝙ habit⁹ nō req̄runt ad eligē
dum substantiā operationis sed pp̄ter modū ope
randi. modus autē operandi est duplex/ human⁹ ꝛ
suphumanus: ꝛ primū quidē experimur in nobis
De secūdo autē videt loqui phs. 7. ethicoꝝ dicēs
cōtra virtutem distinguēs absolute ꝛ simpliciter
acceptam virtutem heroicam quā vocat diuinā
eo ꝙ sm eam homo quasi diuino modo operatur
¶ Ex hoc potest sic argui. vbi est alius et ali⁹ mo
dus operandi/ ibi est alius et alius habitus: sed
sm virtutes et dona est alius et alius modus ope
randi: qꝛ sm virtutes operamur modo humano:
sm dona autē modo diuino vel suphumano. ergo
virtutes et dona sunt differentes habitus. Et cō
firmat hoc: qꝛ cū homo sit quoddam mediū inter
bruta ꝛ substantias que diuine dicunt: sicut in ma
lictis est inuenire modum humanum ad quem pfi
ciunt virtutes/ ꝛ suphumanum seu diuinū ad quē
perficiunt dona. Quis autem istorum duorū mo
dorum/ tertij scʒ ꝛ quarti sit verior/ nescio si est ali
cui notum per certitudinem ¶ Quintus modus 5. mod⁹ q̄ ē
potest imaginari habens tres conclusiones. Pri doctoris.
ma ostendendo ꝙ dona differunt realiter et spe
cie a virtutibus acquisitis. Secunda ꝙ a theolo
gicis. Tertia ꝙ a moralibus infusis. ¶ Est ergo 1. cōclusio
prima conclusio ꝙ dona differunt a virtutib⁹ acq
sitis/ qđ patet quadrupliciter. Primo qꝛ infusum
et acquisitum differunt admin⁹ numero: sed p do
na intelligimus habit⁹ infusos. ergo differunt ab
omnibus virtutib⁹ acquisitis saltē numero. Sed
ꝙ differant specie patet sic: qꝛ licet deus omnē ha
bitum acquisibilem possit eundem specie infun
dere nichilominus sicut dona gratis data vt lin
guarū/ pphetie/ miraculoꝝ/ et hmōi differunt spe
cie ab omni acquisito. vnde nec donum illud quo
loquebatur paul⁹. omniū linguis erat idem habi
tus specie cū illo: quem homo ex assuefactione di
uersi ydeomatis acquirit: sic etiam dona gratum
facientia non sunt eiusdem rationis cū virtutib⁹
moralibus vel intellectualibus acquisitis. Ter
tio patet idem sic: dona directiua quattuor/ puta
sapientia/ intellectus/ cōsilium/ scientia/ non sunt
eiusdem rationis cum prudentia vel sapientia ac
quisita: quia simplex ydeota habet illa qui nō ha
bet ista: ꝛ ecōuerso malus habʒ ista qui non habet
illa. ergo nec dona executiua sunt idem cum istis/
puta pietas cū iusticia/ aut timor cū tēperātia vel
fortitudo cū fortitudine nisi in nomine. Quarta
ratio est: qꝛ habitus qui faciunt aliquid vnum be
ne mobile aduersis motoribus differūt: qꝛ aliq̄d
est bene mobile respectu vnius quod est cum dif
ficultate mobile respectu alterius. et ideo respe
ctu ipsius indiget habitu ipsū mobilitāte vel ad
motum habilitāte: sicut appetit⁹ sensitiuus est be
ne mobilis a sensu. i. estimatiua ꝛ plusq̄ expediret
sed quia est difficile mobilis a ratione propter fo
mitem indiget habitu respectu illius: ita cum vir
tutes acquisite reddant animam bene mobilem a
ratione recta: dona vero a spiritu sancto/ respectu
cuius noua difficultas insurgit. si enim intellect⁹
indiget fide vt credat supernaturalia: ꝛ voluntas
spe et caritate/ vt tendat in ea: pari ratione tota
anima preter acquisita indiget dispoui vt a spiri
tu scō sit bene mobilis ad ea ꝛ vt agat propter il
la qđ est super naturam. ¶ Si autem dicatur ꝙ p
potentiam obedientem sit mobilis anima a spiri
tu sancto ꝙ non indiget alio. Non valet: qꝛ poten
tia obedibilis in hoc est/ ꝙ creatura recipiat im
mediate quicquid de⁹ tribuit vl ꝙ de ea fiat quod
deus vult. Sed preter hoc ad hoc ꝙ aliqua opera
tio creature fiat sibi cōnaturalis et prompta et fa
cilis que prius non erat/ indiget habitu: alr̄ in pa
tria vbi anima est magis mobilis a spiritu sancto
q̄ in via/ nō essent necessarij habitus propter ope
rationes beatificas. ¶ Secunda conclusio est ꝙ 2. cōclusio

dona differunt a virtutibus theologicis. Primo quidem quinq3 dona que ptinent ad vitam actiuam distinguuntur a theologicis ex parte obiecti: qz theologice habent deum pro obiecto. dona autem vite actiue se vel proximum. Sapientia autẽ si ẽ i itellectu differt fbõ etiã a caritate et spe. Si autem sapientia est i volũtate vt sit habit⁹ in diuinis delectatiuus/tunc differt subiecto a fide. vbicunq3 autem sic differt ab omnibus theologicis obiecto: qz indifferẽter est de diuinis ꝛ creaturis: ille antẽ de deo tm̃ principaliter. Scđo modo differunt septem dona a fide ꝛ spe specialiter: qz neq3 possunt esse informia: sed semp sunt cũ caritate et nunq̃ sine illa/nec econuerso: nec euacuãtur in patria. fides autẽ ꝛ spes/ꝛ sunt sepe informia qz sine caritate/ꝛ euacuanẽ in patria: a caritate autẽ differunt subiecto quatuor directiua que sunt in itellectu: ꝛ fortitudo q̃ est in irascibili/ꝛ timor q̃ est in concupiscibili: sed pietas que est in voluntate differt obiecto: qz caritas respectu dei pńcipaliẽ/pietas respectu proximi principaliter in via Tertio differunt quo ad modum vt statim dicetur.

3. cõclusio ¶ Tertio dona differunt a moralibus infusis nõ quidem subiecto: qz fortitudo/donum/et virtus/ sunt in irascibili: et timor cũ tẽperãtia in ꝯcupiscibili: et pietas cum iusticia in voluntate: et sapientia/intellectus/consilium/sunt cum prudentia in intellectu. Nec scđo ex parte obiecti nisi sapiẽtia et intellectus: qz scientia ꝛ consilium cũ prudẽtia ꝯueniũt i obiecto/ꝛ due fortitudines adinuicem: ꝛ timor cũ temperantia/ꝛ pietas cũ iusticia. Sed distinguunẽ ex parte modi q̃uis cm̃ habit⁹ faciat ad substãtiam actus eo modo quo ad modũ itrinsecum: tamen non est principaliter nisi ꝓpter modum. Unde diuersitas modi sufficit ad diuersitatem habitus. sic igiẽ in ciuilitate mundana virtutes que habent modum altiorem operandi differũt ab aliis vt magnanimitas ꝛ magnificẽtia/aut sicut differunt vicia: qz sunt quedã vicia humana: quedã brutalia. Sic ergo distinguiẽ virtus heroica siue diuina ab humana. sic in ciuilitate xp̃iana et diuina ad virtutes infusas ꝓpie dictas ptinet disponere hoiem ad bene cõuiuendũ aliq̃s mõ humano sed ad dona q̃ hec oia faciat modo quodã diuino et superexcellenti.

2. articul⁹. ¶ Quantum ad secundum de distinctione donorum abinuicem ꝛ sufficientia septem donoꝝ spũs sancti. Dicunt quidã sic et ꝓbabiliter: qz si dona
Durã. q 2 et virtutes sint idem: vel donum sit in plus q̃ virtus vt dicit terti⁹ modus in precedẽti articulo tactus: sic nõ est dubiũ quin sint plura dona q̃ septẽ cũ virtutes intellectuales ꝛ morales hunc numerum excedunt: sed hic modus quãq̃ sit ꝓbabilis: tamen cõiter non teneẽ. Ideo loquẽdo vt plures dicendũ q̃ solũ sunt septẽ dona spirit⁹ sancti ꝛ nõ plura nec pauciora: quoꝝ numerus ꝛ sufficientia potest haberi hoc modo. sicut v̄tutes morales pficiunt vires appetitiuas ad obediendũ rationi: sic dona pficiũt hominẽ ad hoc vt homo prompte sequaẽ instinctum spũs sancti: et ideo in omnib⁹ viribus hoĩs que possunt esse pńcipia maloꝝ actuũ ponunẽ dona scz in ratione ꝛ in vi appetitiua. Ratio autem diuiditur in speculatiuam ꝛ in practicam/non sicut in duas potentias sed sicut in vnã distinctam solum per diuersa officia/et in vtraq3 est considerare apprehensionem veritatis et iudicium de veritate modo suphumano vel diuino pficitur speculatiua ratio per donũ intellectus. practica vero per donum consilij. ad recte autem iudicandum perficitur/speculatiua tamen per sapientiam/ꝛ practica p scientiam. Uirtus autez appetitiua in his q̃ ad alterum sunt perficitur p donum pietatis. in his autẽ que sunt hominis ad seipsum quantum ad passiones appetitus indigemus duplici perfectione: qz quedam passiones retrahũt a bono: vt timor periculorum: et respectu horum perficimur modo suphumano per donum fortitudinis. Alie vero passiones inclinant ad malum: vt delectationes et concupiscentie carnales: ꝛ cõtra istas perficimur per donum timoris. In timore enim dñi declinat omnis a malo. ꝓuerbioꝝ. 18 2. opinio

¶ Aliter vero accipitur distinctio predictorũ a quibusdam sic. Dona perficiunt hominem in vita tam actiua q̃ speculatiua. In speculatiua autem per modum visus inspicientis perficit donum intellectus. per modum autem gustus experientis perficit sapientia. In actiua autem vita quantum ad recessum a malo perficit donum timoris. Quantũ ad operationem boni perficiunt quatuor alia dona. sed differunt: qz quoddam est bonum necessarium: et respectu hui⁹ perficit scientia vt dirigens pietas vero vt exequens. Aliud est donum supererogationis ad quod non omnes teneneẽ: et respectu talis boni perficit donum consiliũ p modũ dirigentis. donũ vero fortitudinis p modũ exequẽtis.

¶ Quantum ad tertium de perpetuitate donorũ est duplex opinio. ¶ Prima dicentiũ sic: q̃ de donis possumus loqui dupliciter scz q̃tum ad habitum et q̃tum ad actum. si quãtũ ad habitum/ sic omnia dona remanebũt in patria. Cuius ratio est qz dona vt predictũ est/ sunt quedã dispositiones s̃m quas sumus bene mobiles ad instinctum spiritus sancti: sed illud maxime erit in patria. ꝗ. ꝛc. 3. articul⁹. 1. opio q̃ ẽ. durã. q. 3.
Maior autẽ tales dispositiones sint in beatis patet: qz tanto mobile magis diciẽ esse subiectũ motori quanto est magis dispositum ad sequendum impressiones eius: sed in patria beati maxime sunt subiecti deo s̃m illud qđ habeẽ .1. Corin. 15. cuz subiecta ei fuerint omnia: tunc ipse filius erit subiect⁹ ei qui sibi subiecit omnia: vt deus sit omnia in omnibus. ergo beati essent maxime prõpti ad sequendum instinctum spiritus sancti. ¶ Si autem loquamur de donis quantum ad actuz/ sic dicendũ q̃ consilium/fortitudo/pietas/timor/ non remanebunt in patria. cuius ratio est duplex. Prima/ quia nulla potentia potest in actum nisi ad presentiã obiecti/ꝛ multo minus habitus potentie: sed obiecta illorum donorum non erunt in patria. ergo nec actus illorum donorum. Secũda ratio est qz illa dona perficiunt hominẽ in vita actiua: sed illa euacuabitur. ergo et hec dona q̃tum ad actũ.

¶ Alia vero dona que perficiunt hominem in vita contemplatiua remanebunt non soluz quantum ad habitum sed etiam quantum ad actuz. Cuius ratio est: qz illud donum quod dicit perfectionem et non repugnat glorie/et cui⁹ obiectũ manebit tale remanebit in patria non solũ quo ad habitum sed etiam quo ad actum: sed dona perficientia hominem in vita contemplatiua sunt hmõi. ergo. ꝛc.

¶ Alia opinio põt imaginari q̃tum ad tria. Primo quomõ dona remanebũt in patria in generali 2. opio q̃ ẽ doctoris.
Scđo de distinctione eoꝝ a virtutib⁹ remanẽtib⁹

in patria. Tertio de habitibus malis / utrum sint in bonis: et econuerso de bonis / utrum remaneant in malis. ¶ De primo sciendum quod in hoc prima opinio nō pōt repugnari dicēs ibi manere hitus sꝫ nō actus. sicut acquisiti / qui per oppositū corrūpi ex cessatione actuum non sic autem dona infusa nec sic in potentijs. quia cum potentia non solum sit propter operationem: sed sit principalius perfectio naturalis rei. ideo ipsa remanebit ſm illud quod est nullam habens operationem nouā nec antiquam: sicut potentia generatiua quando non nubent nec nubentur sicut calor remanebit in igne nec calefaciet. quia naturaliter est ei copulatus non sic autem est de habitu qui accidentaliter superadditur. potentie propter operationē licet etiā cōsequent habente pficiat. Unde videt omnino superfluū quod maneat si nullā omnino operationem habere debeat. quia frustra ē quod ē pp finē totaliter quem non cōsequitur ¶ Dicendū ꝙ ſꝫ thomam quod dona que perficiunt in contemplatiua remanebunt ut sapientia: et intellectus quo ad habitus et eosdē actus licꝫ pfectiores et dico eosdē actus quantū ad hoc quod circa idē obiectum et ppriā materiā. Dona vero actiua remanebunt quo ad habitū sic intelligēdo quod illa que sunt in parte sensitiua in resurrectiōe sibi redderentur eadē numero et quo est possibile: sed non habebunt actus quos solebant circa propriā materiā ut compati consulere: et huiusmodi. sed circa

2. articul' suam regulam .i. deum. ¶ De secundo dicit thomas in solutione sexti argumenti quod dona cōtemplatiua non remanebunt a virtutibus distincta quod non sic est intelligendum quod sapientia et intellectus in patria non distinguantur a fide et spe sicut ens a non ente. quia illa non manent nec a caritate a qua differunt subiecto nec forma que in via differt ab alia sit una in patria cum illa hoc enim solum contingit in formis p se vel p accidens expensis solo numero distinctis sicut cū aqua miscet aque fit una quantitas et una frigiditas et claritas humiditas utriusque. nō sic aūt potest eē de istis quia specie differunt et sunt forme indiuisibiles sicut subiecta earū. Nec sic etiā ē intelligendū quod non differāt a virtutib' succedētibus puta quod sicut caritas patrie et vie sunt una numero tunc intensa nūc remissa ita sapientia: et intellect' fiant ipsum lumē glie p solā sui intensionē hoc est nisi differētib' solo nūero sicut ponunt illi qui dicūt qualitates intendi per additionem sicut et qūtitates. Sed due qūtitates specie differēt'es nulla sui itensione fiunt una numero: sed nec motus specie differentes possunt esse cōtinui. Nos autem supponimus. quia hec duo dona differunt specie. ideo et cetera. ¶ Preterea si due forme sic unirentur non esset mercēs nostra tanta sicut credim' si lumen glorie quod est ibi summū donū habitualis esset eiusdem speciei cum aliquo dono vie quod

5 est commune etiam minimis sanctis. ¶ Tertio ꝫ subiungit quod visio que fidei succedit ad intellect' donum pertinet habet ꝓ tanto dubiū. quia intellectus in via habet enigma sicut / et fides: licet altiori modo perficiat. Unde si non obstante enigmate potest manere et visionem elicere / pari ratione videretur de fide. ¶ Quarto autem subiungitur de di-

4. stinctione aliorū donorum a virtutibus potest intelligi uno modo sic quod virtutes habeāt actū circa finem et dona circa regulam ut scilicet prudentie sit gaudere de bonis iudicijs consilij autem regratiari deo super hoc et sciencie similiter et sic unaqueque virtus gaudebit de bono actu preterito propter deum exercito sꝫ donū subiectet deo propter ipsum gratias agendo et licet utrūque possit fieri uno actu potest etiam fieri diuersis actibus et sic essent distincti actus virtutū et donorum. ¶ Alio modo quod actus virtutis sit gaudere de preterito et cetera propter deum sed actus doni sit gaudere de eodem ut modo diuino exercito quod etiam potest esse / vel uno actu vel diuersis: sed hoc est etiam quod dubium facit in opposito. quia si dona distinguūtur a virtutibus sicut heroica ab humanis sicut paucorū et non omnium virtuosorum est habere virtutes heroicas sic non omnes habebunt dona qui habent gratiam: sꝫ pauci pfectissimi qui utuntur vita diuina et angelica. quasi diuini et angelici. ¶ Et ad hoc potest dici quod nō quilibet sanctus respectu aliorū sanctorū ducat vitam supexcellentē sicut valde pauci tamen mim' sanctus respectu puri phi cui cōformatur p mores les infusas habet excellentem vitam p dona credens supnaturalia et operans ppea i singularib' cerimonijs legis xpiane quod ola phi admirantur

¶ De tertio: sunt tres cōclusiones. Prima de dānatis in quib' non videt remanere aliqs habit' nec acquisitus. nec infusus. loquitur autē non de pueris in quib' nū quam fuit aliqs talis habit'. nec acquisitus. nec infusus: sꝫ de dāpnatis hominib' qui ad ec quisitos infusos et demonibus quo ad infusos habit' et acquisiti corrūpunt p act' cōtrarios et cessationē actuū effectiue infusi vero demeritorie. unde cū ipsi de oi bono quod fecerūt peniteant et nichil boni velle possint nō solū cessatiōe actuū sꝫ cōtrarietate habit' bonus corrūpit excepto illo infuso cui' acquisitio vel cōseruatio non dependet ex actibus etiam meritorie de cōgruo vel de cōdigno: sicut ē caracter q in dāpnatis remanet nō aūt fides nec spes infuse vel acqsite et econuerso aūt ois hit' mal' partis itellectiue q ē in morientib' pmanet tunc eternū pp cōplacentiaꝫ quā hūt in malis pteritis ipsi obstinati et impenitentes facti sed habitus errones speculatiui in eis non manent. quia anima separata errare non potest in cognitione rerū naturaliū sicut nec angel' et min' quam sensus circa ppriu obiectū. De habitib' aūt viciosis cū corpore corruptis nō oꝫ dicere quod cū corpore redeant sicut nec deformitates corporis redibūt licꝫ istud sit dubium. quia nō magis debet eē deformitas i aīs quam in corpore. sꝫ deformitas moralis nō naturalis est in anima remanentib' in parte intellectiua viciosis habitibus moralibus nō itellectualibus ut videt ex parte corporis. quia habitus itēperantie et timiditatis vel audacie vituperabiles remanent i corpore pulchro et immortali maximeque iis erit ipenitentes de actib' viciosis ptis sensitiue sicut itellectiue. unde et frequenter talia tunc velle fecisse possent in eis hab. tum generare si tunc aliquis habitus generaretur. 3. articul' i. cōclusio

¶ Secūda conclusio est de purgatorio: et in lymbo patrū in quibus videtur remanere omnis bonus habitus partis intellectiue siue infusus siue acqsitus ex complacentia de actu preterito. 2. cōclusio

¶ Et si dicatur quod actus qui non generat habitū non conseruat ipsum. tunc autem habitus generatus non propter complacere sibi i pterito sꝫ p eligere futurū. Dicendum quod primo i generando hitū primo homo eligit aliquid facere et cum fecerit approbat

⁊ cõplacet sibi in bono oblato ⁊ obtento. ¶ Itez eiusdẽ rõnis ẽ aliquid amare non habitũ et quietari in habito sicut pz i graui. vñ habit⁹ causatus meritorie vel effectiue per appetere conseruatur per cõplacere. hit⁹ vero mali speculatiui non manent pp scientiã quã anima in sua separatione recipit. ¶ Item morales mali ibi tollunt̃ p penitentiam. qꝛ si cõplacentia sufficit ad habitũ conseruãdum pari rõne ecõuerso penitẽtia sufficit ad habitum delendũ. sicut si aliqs post luxuriã fact⁹ ipotens de luxuria penituit: ⁊ si deinceps nõ molestetur a passionibus ita vt eas domãdo nouã castitatem acquirat tamẽ sepe dolendo ⁊ penitendo habitum in se corrũpit non q solus actus voluntatis corrum pat habitum ꝯcupiscibilis. sz q sicut actũ eliciendi sequitur cõcupiscere sic forte hituz penitendi seqtur displicere sensibile. vñ ⁊ lachrime: et alia ꝓcedunt ⁊ forte pl⁹ corrũpitur post hanc vitã
3.cõclusio per vnum actũ penitendi de malo habitu q̃ in ista per multos. ¶ Tertia cõclusio ẽ de illis q̃ sunt in pria in quibus non potest manere habitus malus speculatiu⁹ propter cognitionẽ matutinã ⁊ vespertinã nec habit⁹ moralis mal⁹ acqsit⁹ pp hoc q pfecte eis displicet oẽ maluz licet illa displicentia sit sine dolore. si autem ponam⁹ aliquẽ mori sine culpa ⁊ reatu pene sz cũ habitib⁹ multis viciosis puta iprudentie ⁊ iniusticie quam per totam vitam exercuit ⁊ i morte sic perfecte penituit vt latro nõ enim in vita contritio vna q̃ aliqñ delet totã penam ista potest corrumpere habitum multis actibus generatum. nunquid igitur talis retardabit̃ a gloria quasi nihil inquinatum incurrit: quousqꝫ per actus penitendi de hoc q elegerat ⁊ sepe iudicauerat bonuz. q. naturaliter tollatur habitus: an intrabit gloriam ⁊ ibi paulatim tolletur vr̃ magꝫ q sicut subito a corpe glorificando omnis macula tolletur. qꝛ hoc meruit sic ab aĩa latronis tolletur oĩs talis viciosa deformitas qꝛ a gloria nõ retardat nisi culpa vel reatus pene psone vel nature dictũ ẽ ei hodie mecũ eris i paradiso scz post q̃ extra corpus penitueris. sed ante finem diei non est de mente sanctorũ qui dicunt q latro euolauit. Vñ habitus latrocinij nec ad horam a glĩa retardauit ꝓpter quod videtur dicẽdũ q talis sic perfecte penitens meretur q in hora mortis oĩs habitus viciosus ab eo subito tollitur q̃uis si viueret nõ ab eo subito tolleretur. vñ hoc ẽ p accidens meret̃ ei qđ statim cum morietur euolet ex quo nõ est in culpa nec debitor alicuius pene ⁊ per consequens meretur q ãmoueatur ab eo omne quod non stat cum gloria. huiusmodi autem est habitus viciosus qꝛ beatus est qui habet q̃cquid vult ⁊ nichil mali vult constat autem q recta ratio dictat pro omni statu q hõ velit carere habitu vicioso. ꝗ. ⁊c.

Ad rationes i opp. ¶ Ad primũ argumẽtũ in oppositũ dicẽdũ ẽ q ꝫ quartũ modũ q illa diffinitio est sic itelligenda q virt⁹ est bona q̃litas mentis. ⁊c. q̃ recte viuit̃ humano mõ: et sic nõ cõuenit donis quibus viuitur mõ diuino ⁊ superhumano. scdm aũt tertiũ modũ cõcederetur q oĩs virtus sit donũ q̃uis nõ ecõuerso propter timorem q̃ scdm aliã sui acceptionẽ est donum. et non virtus. sed tunc non erit habit⁹ sz passio ⁊ affectio ⁊ q si sit habitus non tamen eque perfectus vt virtus cum consistat in fuga mali.

Ad scdm. ¶ Ad scdm dicẽdũ. q ꝫ modũ quartum q qꝛ ea que sunt super nos non cognoscimus nisi ꝫ ea q̃ sunt secundum nos. ideo nomina donorum sumũtur ꝫ nomina aliquaꝝ virtutum / q̃uis illa noĩa non vniuoce donis ⁊ virtutibus ꝯueniant ꝫ aũt tertium modũ cõcedit̃ totũ argumẽtuz. ¶ Argumentũ in oppositũ bene ꝓcedit ꝫ quartũ modũ sz scdm tertiũ dicẽdũ. est q p tanto dona dicunt̃ dari in adiutoriũ virtutũ. qꝛ habentes virtutes ex infusione diuina. qꝛ vt sic dicunt̃ dona habent eas pfectius q̃ illi q̃ habent eas ex sola acquisitiõe ⁊ si prius habeantur p acquisitionẽ ⁊ postea habeant̃ p infusionem ex tunc dona dicuntur ⁊ i adiutorium virtutum. qꝛ quod prius potuerunt facere minus perfecte: postea possunt perfectius.

¶ Questio secunda.

SEcundo querit̃. virũ prudentia ex vsu fidei acqsita sit virt⁹ vel donũ spũs sancti. ⁊ vr̃ p̃mo q nõ sit virt⁹. qꝛ aut est virtus theologica: aũt politica. nõ theologica. qꝛ non ẽ ifusa. nec politica. qꝛ nõ ẽ plus de pfectiõe in effectu q̃ i cã. sz fides nõ est virtus itellectualis. ꝗ nec ei⁹ effectus ẽ virt⁹ moralis Scdo videt̃ q sit magis virtus q̃ aliq̃ politica. qꝛ ille habitus quo magis boni sumus: ⁊ quo magis viciũ vitam⁹ est magis virtus q̃ habentẽ pficit ⁊ opus eius bonuz reddit sz p prudentiã theologie moralis meliores sum⁹ ⁊ magis peccatum vitamus q̃ p prudentiam philosophie moralis. qꝛ p istã omne peccatum possum⁹ vitare directe ⁊ per eã ẽ homo ad oẽ opus bonum instructus p prudentiam autez moralem nõ sic. qꝛ illud peccatum / qđ est in omissione precepti pure positiui puta de baptisando de confitẽdo: ⁊ de credendo omnes articulos fidei non potest homo vitare per prudentiam moralem. vel naturalem directe licet possit forte indirecte: qꝛ si faceret quicquid dictat ratio naturalis de⁹ residuuz reuelaret ꝗ. ⁊c. ¶ Tertio videt̃ q sit donũ. qꝛ talis prudẽtia est bene consiliatiua. nec sine ea potest esse bonum consilium. sz cõsilium ẽ donum spũs scĩ. ꝗ ⁊ prudentia. ¶ Responsio certuz ẽ q prudentia de qua queritur non potest esse donum spũs sancti qꝛ illa sunt infusa ista acquisita sed dubiũ põt esse an sit virtus. Circa qđ primo dicetur q verius docetur de q̃stione. Scdo ponẽt̃ istãtie ⁊ soluent̃ simul.

Primum
Secundũ
Tertium.
Responsio

¶ Quantum ad primum tria videnda sunt. primo q etiã actibus fidei potest aliquis habit⁹ practic⁹ gñari. ꝫo q ille potest dici prudentia. tertio q ẽ virtus. ¶ Quantũ ad primũ: dicũt q̃dã q nisi fides esset aliqualit̃ practica nõ possꝫ ex ei⁹ actibus habit⁹ generari practicus: ⁊ cum toto hoc dicunt q actus fidei ex quib⁹ generat̃ habit⁹ practicus non intrant substantialiter sz tm̃ virtualit̃ illum sillm̃ practicum ꝛ ex cui⁹ vsu gñat̃ hitus practic⁹ de cõclusione. Patet primum qꝛ ex puris speculatiuis nõ generatur purũ practicuz. qꝛ vnũ oppositum non est causa alterius nisi forte p accñs. ¶ Sed contra vtrũqꝫ est. qꝛ licet ex puris speculatiuis non possit causari practicũ nisi altero principio existente practico altero pure speculatiuo / etiã formalit̃ itrãte sillogismũ põt ꝯclo practica inferri. qꝛ ꝯstat q prima conclusio scientie subalterne

infertur formaliter ex vltima cõclusione sciẽtie su balternantis. sed scientia pure practica potest sub alternari sibi pure speculatiue. ergo etc. Maior et tota ratio declaratur per exemplũ: quia astrologia naualis que est pure practica subalternatur astrologie speculatiue sillogizabit ei sic nauta non est nauigandũ tẽpore tẽpestuoso sed sub tali astro oritur tempestas. ergo illo regnãte non est bona nauigatio. Minor est pure specula tiua reliqua practica. Idem de medicina respectu naturalis vel geometrie: quod vulnera circularia tardius curantur. similiter arguã hoc summũ bonum est summe amãdũ et desiderandũ: et summũ malũ fugiẽdũ/vel vita optima summe amanda: et mors pessima summe fugienda. ergo etc. ¶ Contra magis videtur ex fide infusa generari fides acquisita quam aliquid aliud non generatur autem sed fiunt pôtius alias nõ quam fides infusa exit in actum siue acquisita ex auditu. vnde fides ex auditu. ideo etc. ¶ Responsio. Imo generatur fides acquisita si nõ periisset: sicut cũ puer baptizatus prius audit simbolũ tunc explicite credit et incipit in eo generari fides alia quod si iam periisset intendit.

2. cõclusio ¶ Scdo quia ex actibus quibus dirigit fides per dilectionẽ operans vel theologia moralis aggeneratur prudentia. quia sicut se habet fides ad generandum habitũ in intellectu sic caritas ad generandũ in affectu: sed per actus caritatis electos et operatos aliquis delectabilius et prõptius fertur in diligẽdum deũ et detestandũ omne viciũ quam principio sue cõuersionis sicut experientia docet ergo similiter fides per dilectionẽ operans aggenerat habitũ correspõdẽtem qui dicitur prudentia que applicat vniuersalia ad cõclusionẽ et electionẽ circa operabilia. ¶ Sed cõtra hoc arguunt sic quidam. sicut se habet fides ad habitus speculatiuus ad generandũ scientiã sic ipsa vt practica ad generandũ prudentiam et tanto plus quanto ipsa est nobilior vi speculatiua seipsa vt est practica sed ipsa vt speculatiua non generat habitum scientificum sed solum creditiuũ vt theologiã ergo etc. ¶ Solutio nõ sic requiritur ad prudentiam euidentia sicut ad scientiam. quia tota perfectio scientie est in sciendo. sed prudentia in eligendo. ideo non sequitur. ¶ Scdo sic. prudentia acquisita per vnũ actũ non tollitur sed habitus ex fide aggeneratus tollitur per vnũ actũ cõsimiliter sicut et fides quia destructo habitu principiorum destruitur habitus cõclusionũ. si ei aliquando habere rectam estimationẽ de vita futura per eã operans dirigebatur cum reputabit illam nõ esse iam nõ plus eligit operari propter illam. Et dicitur quod iste habitus non corrumpitur per vnũ actum sicut nec acquiritur. corrupta fide infusa remãebit recta estimatio de fine per fidem acquisitã quã diu manet quam diu ista prudẽtia et sicut illa fides acquisita corrumpitur potentialiter vel totaliter sic proportionaliter corrũpitur prudẽtia.

1. cõclusio ¶ Tertio vidẽdum quod ista prudentia est virtus proprie dicta. ¶ Ad cuius euidentiã probantur tres cõclusiones de ista prudẽtia in generali. primo secundum quod cõparatur toti theologie practice. scdo quantum ad partem que cõuenit cum morali philosophia. tertio. secundum illa que est sibi propria. ¶ Primum patet sic. omnis prudentia que dirigit sufficienter ad fugã omnis discordãtis a ratione recta et ad prosecutionem omnis concordantis cũ rõne rectã est virtus proprie dicta. prudentia de qua queritur est huiusmodi. ergo etc. ¶ Probatio maioris. quia prudẽtia que est virtus in intellectu se habet ad dirigendũ sicut moralis in appetitu ad exequendũ. vnde etiã dicitur auriga virtutum. quia directrix et moderatrix earum sed ad rationem virtutis in appetitu requiritur et sufficit quod ipsa sufficienter fugiat et respuat extrema superhabundãtie et defectus que discordant a rõne recta et eligat mediũ cõforme rõni recte. vnde virtus est habitus electiuus immediate cõsistẽs prout rectã est determinabit. ergo ad virtutem in intellectu sufficit dirigere in hiis secundum cõformitatem ad rõem rectã. vnde prudentia que est virtus dicitur recta ratio agibiliũ vel eligibiliũ. quia etiã in omni eligibili et agibili dirigit secundum dictamen rõnis recte. Maior probatur. quia ita dirigit prudentia in particulari sicut theologia quã sequitur in vniuersali quia ipsa applicat vniuersales eius cõclusiones ad particulares electiones vt virtus habitus principiorum remanet in habitu cõclusionũ. Sed theologia practica dirigit sufficienter ad omnem fugam et prosecutionem secundum rões rectã: quia docet vitare omne peccatum quod scilicet est contra rationem rectã vel superiorem vel inferiorem. et omnem actũ omnis virtutis: quia etiam semper est conformis rationi recte. ergo etc. ¶ Scda cõclusio: quod prudẽtia

2. cõclusio acquisita ex theologia practica in illis in quibus cõuenit cũ philosophia morali sicut in preceptis et consiliis moralibus et legis nature sit virtus quod patet sic. quia ad virtutem moralem sufficit habere firmum et verũ iudicium de agibilibus non oportet quod fiet reductio in prima principia. quia vetula põt habere omnes virtutes morales quas nec vnã cõclusionem sciret reducere in principia per se nota. vnde quãuis theologia practica nullas cõclusiones reducat in principia per se nota: quia tamen vere et firmiter iudicat de omnibus que lege naturali agenda sunt et vitãda. quia innititur fidei cui nõ põt subesse falsum et que habet firmitatem adhesionis. ideo prudẽtia

3. cõclusio ipsam cõsequẽs in hiis põt esse virtus. ¶ Tertia cõclusio est quod prudentia theologica acquisita et etiam in practicio et naturalibus et sibi propriis põt habere rõem virtutis. quia licet cõclusiones sue per eam nõ reducãtur: nec possint reduci in principia per se nota nec per se quis habeatur nec haberi possit euidẽtia in via ista: tamen hoc nõ obstat quia etiã de cõclusionibus moralibus naturaliter deductis nõ habemus euidentiã. quia ex principiis deducuntur. quia illa reductio et resolutio non est demõstratiua sed persuasiua. quia parum fuit mathematicum persuadere et rethorem demonstrare/ sola autem deductio demonstratiua facit euidentiam. ergo et cetera.

2. articulus ¶ Contra ista arguitur multipliciter. primo sic cõtra rões prime cõclonis. illud in quo conuenit virtus cũ nõ virtute non est formalis nec cõpletiua rõnis virtutis sed in iudicare de agibili cõformiter ad rõnem rectam cõmune est prudentie et theologie practice. ergo cũ illa nõ sit virtus nec ista.

Solutio ¶ Solutio per interemptionem scde partis minoris. quia licet theologia vel fides prout est speculatiua nõ sit virtus intellectualis tamen prout est practica est virtus cuius diuersitatis rõ est quia virtus est vltimũ de potentia et dispositio perfectiua ad optimum non est virtus que non attingit ad supremum in suo genere propter quod cũ finis speculatiue sit veritas et cognitio veritatis in qua est perfectius cognoscere clare et vere quam altero modo videtur quod non mereatur habitus speculatiuus nomen virtutis intellectualis nisi habeat ista tria: veritatem et firmitatem: et claritatem. sed finis practice est opus. vnde ille habitus cognitiuus qui melius dirigit in vitando malum et faciendo bonum est perfectior: et per consequens magis habet nomen virtutis hoc et aliqui plus sine euidentia quam cũ euidẽtia. quia experti melius operantur quam artifices. i. mechanici. Unde scire parum aut nihil facit ad virtutem: sed bene requiritur

firmiter operari ꝛ p ꝯñs iudicari. vñ opinio etiaȝ
vera nõ ẽ virtus. qꝛ ẽ cũ formidine. ❡ Item reqrı
tur veritas. vñ habit⁹ erroneus nũq̃ ẽ virtuosus
vñ cũ theologia practica sit habit⁹ p se veridicus
ꝛ firmus sicut ꝛ fides cui innititur licet non sit vir-
tus intellectualis vt speculatiua ẽ tñ vt est practi
ca magis meretˀ nomen virtutis intellectualis q̃
scientia moralis quoꝝcũq̧ philosophoꝝ qꝛ veri⁹
ꝛ firmius iudicat de oi agibili fugibili q̃ illi licet
obscuri⁹ quantũ ad hoc ꝙ nõ ꝓbet sed simpliciter
Secũdo narrat. ❡ Scdo sic qd nõ ẽ habitus ꝑfect⁹ non ẽ
habitus virtuosus: qꝛ virtus ẽ que habentẽ ꝑficit
ꝛc. sed prudentia per theologiã acquisita nõ ẽ ha-
bitus perfectus q̃ nec virtuosus Probatio mino
ris dupliciter. primo sic. qꝛ si eẽt habitus ꝑfectus
aut traheret hanc ꝑfectionem a lege veteri: aut a
noua. non a veteri. qꝛ nihil ad perfectum adduxit
lex. nec a noua. qꝛ ꝑfectio eius non ẽ nisi a gr̃a sine
qua põt esse iste habitus sicut fides ꝛ spes.
❡ Scdo sic. qꝛ non ẽ ꝑfectum ꝙ nullum finẽ attin
git sed iste habitus non attingit semper finem vl-
timũ cum possit eẽ sine gratia Nec p consequẽs fi
nẽ alium. qꝛ sicut ẽ ordo agentium sic est ordo fini-
um. vnde sicut non ẽ scdariũ agẽs qñ ñ ẽ pmũ. sic
Solutio nec hꝫ finis secũdarius nisi habeat vltimus finis
❡ Solutio. virtus ẽ hit⁹ ꝑfectus ꝑfectione acq̃si
ta naturali intrinseca sed non oportet ad rationeȝ
virtutis ꝙ sit perfecta ꝑfectione extrinseca super-
natural: gratuita ꝛ infusa alioquin falsum eẽt q̃c-
quid philosophi determinauerũt de virtutib⁹ ꝛ eoꝝ
actibus quantũ ad hoc ꝙ dixerũt q̃sdã hit⁹ eẽ vir-
tutes ꝛ q̃daȝ act⁹ eẽ virtuosos attẽdẽtes in eis so
lam ꝑfectionem acq̃sitã ꝛ nullã gratuitã. nec infu-
sã. qꝛ nec illam nouerũt. lex aũt vet⁹ nihil adduxit
ad ꝑfectũ gratie ꝙ nõ cõferebat ex ope operato. sꝫ
ad perfectionẽ acquisitam adduxit pleni⁹ q̃ phia
moralis faciẽs hoies ꝟtuosos p p̃cepta moralia q̃
danˀ de actib⁹ virtutũ: ꝛ p alia p̃cepta. ꝛ si nõ quã
tum ad sensum litteraleȝ quia sic erat lex timoris
saltẽ q̃tũ ad spiritualẽ ꝛ similiter lex noua nõ solũ
hꝫ ꝑfectionẽ gratuitã sꝫ etiã acquisitã q̃t .i. ad p̃ce
pta ꝛ consilia: quibus magis homo potest fieri ma
gis virtuosus q̃ per philosophiã moralem non so
lum quo ad virtutes infusas sꝫ et acquisitas. Tñ
qd dꝛ istũ habitũ posse eẽ sine gratia cũ sit acq̃sit⁹:
veꝝ ẽ in se sꝫ quantũ ad plenũ ꝛ perfectũ vsum suũ
nõ. qꝛ si quis vitaret omnẽ culpã ꝛ ageret oẽ agen
dum sicut ista prudentia dirigit. hoc ipso dispone-
ret se ad gratiam s̃m illud. si vis ad vitã ingredi:
serua mandata. ❡ Sed de fide est dubiũ an possit
eẽ informis. qꝛ illa tollitur per vnicũ actũ ꝯtrariũ
cũ aũt fides dirigat in omni agibili in omni pctõ
mortali homo deserit iudicium fidei ꝛ p consequẽs
perdit fidem infusam Dõȝ ꝙ non oportet ꝙ manẽ
te recto iudicio in vniuersali potest error in ꝑticula
ri sufficere ad peccatum. hic autẽ ẽ contrari⁹ prudẽ
tie acquisite ꝛ infuse. cuius est vniuersalis applica
re ad conclusiones ꝑticulares non auteȝ fidei que
dirigit in vniuersali. vñ nõ oportet tolli fidẽ omni
peccato mortali. ❡ Sed ad illud de fine dicenduȝ
ꝙ habitus q̃ nullum finem attingit. nec actu. nec
aptitudine non potest esse perfectus. nec per conse
quens virtuosus. dico autem aptitudine. qꝛ etiam
in dormiente est virtus que tamen non habet etiã
finem suum proximum qui est actus. sed ad hoc ꝙ
hit⁹ sit virt⁹ sufficit ꝙ attigat finẽ ꝓpriũ ex se: sꝫ si

nẽ cõeȝ ꝛ vltimũ nõ possit obtinere nisi ex alio adiũ-
cto: sicut q̃libet sciẽtia p se sumpta siue alia dispata
est virtus intellectualis. qꝛ per se potest attingere
finẽ ꝓpriũ q̃ ẽ certa ꝛ ꝑfecta cognitio talis sibi s̃m
talẽ rõnẽ. sꝫ finẽ cõeȝ q̃ ẽ felicitas contẽplatiua nõ
possit habere nisi adiuncta mechanica. ꝛ oĩbus
aliis scientiis. quãdo vero habitus nec ꝓpriũ finẽ
potest attingere vel natus ẽ attingere nisi coadiu-
uante alio habitu sine illius coexistẽtia non meretˀ
nomen ꝟtutis ꝓp qd virtutes morales sunt ꝯnexe
ꝙ quãuis habitus vnius sepe sit sine habitu alte-
rius non tñ ẽ vnus habitus virtuosus sine alio. qꝛ
se inuicem indigent. non solũ ad obtinendũ finem
cõmunẽ qui ẽ quies. sꝫ etiã finẽ ꝓpriũ sicut tẽpan-
tia sine fortitudine perderet castitatem metu mor
tis vel ꝓpter pecuniã. si eẽt sine iusticia vel si cre-
deret p caritate fornicandum: ꝛ esset sine pruden-
tia. vñ sciẽtia subalterna non est virtus sine subal
ternante sine quo non habet ꝓpriũ obiecti ꝑfectã
cognitionẽ sꝫ ecõuerso sic nisi forte qñ scientia sub
alterna a sensu accipit euidẽtiã suoꝝ principioꝝ
tũc etiã põt dici virtus sine subalternãte eadẽ rõe q̃
econuerso. Quando autẽ ꝓbatˀ ꝙ sine vltimo fine
nullus ali⁹ habetˀ sicut nec aliq̃d agẽs sine primo.
Dõm ꝙ simile ẽ de primo pricipio ꝛ vltimo quãtũ
ad hoc ꝙ sicut si non eẽt primũ agẽs non esset aliqd
aliud. qꝛ secundariũ nõ agit nisi in virtute primi ꝛ
ille ẽ maxime agẽs sic nisi esset vltimus finis null⁹
esset finis nec aliquis mouet vt finis nisi in virtute
vltimi finis hoc ẽ inquantũ est similitudo quedam
ꝛ participatio vltimi finis vel scdm apparentiam
sꝫ in alio ꝙ ẽ ad propositum est dissimile. qꝛ scdm
agens supponit semper actionem primi agẽtis vñ
prius ẽ actio primi agẽtis q̃ scdi. sꝫ assecutio secũ-
darij finis nõ p̃supponit assecutionem vltimi finis
sꝫ ecõuerso. qꝛ ẽ prior in intentione posterior in asse
cutione. Vñ potest haberi finis secundarius non
habito fine primo. ❡ Tertio sic. ista prudẽtia aut
ẽ eiusdem rationis cum theologia practica. et sic
non sunt nisi in intellectu aut diuersarum rationũ: Tertio.
ꝛ tũc cõtra. qꝛ act⁹ agñantes hitũ ꝛ seq̃ntes sũt ei⁹
rõis quo ad sbãȝ sꝫ dr̃ũt q̃ ad modũ. si ãt vtriq̧ ab
hitu ꝓcedãt neutro mõ differrẽt act⁹: nec p ꝯñs hi
tus. qꝛ habitus distinguũtur per actus. sic aũt ẽ in
ꝓposito. qꝛ per actus theologice ꝛ practice acq̃ritˀ
prudentia de qua queritur ergo non differunt
❡ Solutio. quando ex directione theologie pra-
ctice acq̃ritur prudẽtia ibi sunt duo genera actuũ
quidã eliciti a theologia q̃ non sunt imediate cau-
satiui prudẽtie qꝛ multi magis theologi sũt ipru-
dentes et viciosi sicut ꝛ multi philosophi morales
habẽtes rectam estimationẽ in vniuersali: sed delec
tatio cõcupiscentie corꝛũpit in eis estimationẽ pru
dentie: sed postea sunt actus quibus assuescit iudi
care recte de hoc ꝛ de illo agibili. ꝛ isti eliciuntur a
potentia s̃m ꝙ nuda ẽ. sed dirigũtur ab habitu the
ologie: ꝛ ex illis immediate acq̃ritur prudẽtia. vñ
differunt in substãtia ꝛ in modo actus eliciti a the
ologia. ꝛ actus generantes prudẽtiam in sbã quí
dẽ qꝛ illi in vniuersali iudicant istũ particulari in
modo. qꝛ illi eliciti ab habitu. isti non. ❡ Quarto
contra id qd dictum est prudentiã iudicare in par- Quarto
ticulari. qꝛ illud quod est recta ratio oim agibiliũ
iudicat in vniuersali/non in particulari. ❡ Solu
tio. ibi est distributio pro singulis generum: non p Solutio
generibus singuloꝝ: sicut dicitur visus esse cir-

ca oē visibile ꝗ tñ nūꝗ videret visibile i vniuersali sꝫ solū hoc vel illud i singulari. ¶ Quinto sic. qꝛ ista prudentia aut ē idē cū infusa siue cū acquisita aut dr̃t. nō pōt dici ꝙ sint idē qꝛ diuerse cause p se habent diuersos effect⁹. sꝫ ista prudētia ē a natura infusa a deo. ¶ Item ista acquirit p fidem/alia sine fide. ergo iste tres differunt nec pōt dici ꝙ differāt qꝛ aut ex parte principiꝫ. aut modi. non principiꝫ. qꝛ etiā a diuersis eadē sepe causant. nec ex pte modi. qꝛ iudicare ad rationem rectā ē oībꝫ cōmune

Quinto.

¶ Solutio a prudentia infusa differt. nō qn deus possit eandē specie vel numero infundere sꝫ qꝛ virtutes infuse etiā morales dr̃nt ab acq̄sitis: ꝛ ex pte principiꝫ extrīsece et effectiue. qꝛ īfuse a solo deo nate sunt pduci sꝫ alie a natura cū fide vel sine. sꝫ a prudentia acq̄sita sine fide dicunt differre. qꝛ illa a nuda potentia acq̄rit ista a potentia cum fide sicut eñi si q̄s habens habitū principꝫ per illuz acquireret habitū cōclusionis ille differret ab habitu cōclusionis acquisito alias ex potētia nuda vñ etiā ſm diuersitatem habituū principiorū ē diuersitas habituū conclusionum sic in pposito maxie quantū ad illas conclusiones agibiliū q̄ naturalr̃ p se note eē non possunt sicut ꝙ homo dꝫ baptisari confiteri ꝛ ꝙ expedit tale facere ꝛ necesse talia credere ꝛ huiusmodi Sed tñ ſm veritatē videt ꝙ sit vna prudentia recta rō agibilium omniū ita ꝙ habens prudentiā virtutem pōt eē simplex idiota sꝫ tamen iudicans agendū ſm cōsciētiā/ꝛ rationem rectam ponatur ꝗ q̄ iste audiat philosophiā moralem certe multa dictabit sibi non agenda ꝛ omittenda q̄ prius ignorabat. ꝛ forte prius contariū fecisset ex ignorantia pbabili nunc aūt eadē prudentia q̄ prius iudicabat ad eligendū ꝙ prius nō iudicabat vel ꝙ prius iudicabat respuendū ꝛ ita ē vna prudentia acq̄sita p potentiā nudā. ꝛ p potentiā cū habitu p̄terito licet ad multa ista inclinet ad q̄ nō tūc vel ad opposita. ita in proposito vna ē prudētia acquisita sine fide cum ea ¶ Sexto. qꝛ si prudētia ē virtus ex hoc ꝙ iudicat cōformiter rationi recte aut intelligitur de ratione nuda/aut habituata. nō nuda. qꝛ tali potest conformari act⁹ qui tamen ppter hoc nō erit viciosus/nec p consequens habitus. qꝛ ex eodē habent rationes virtuosi. aut habituata ꝛ tūc aut habitu theologico aut alio. nō alio/qꝛ ab illo non dependet hec prudentia nec theologice. qꝛ fideles simplices non habentes hāc scientiā vigent tñ in agendis prudentia. ergo ꝛc.

Solutio.

Sexto.

Solutio.

¶ Solutio. prima ps argumēti lꝫ verū iciudat tñ p malū mediū. qꝛ nō sequitur si actus cōformis rationi non est virtuosus. ergo nec habitus. quia habitus habet firmitatem ex se actus vero ex habitu vñ actus potentie nude nunꝗ ē virtuosus formaliter sꝫ habit⁹ sic cū virt⁹ firmitatē requirat tamē scḋm veritatē prudentia nō esset virtus nisi haberet correspondentē hītū in intellectu bene ꝛ firmiter iudicantē i vniuersali. qꝛ cū ex puris ptīcularibus nichil sequat ad verū ꝛ firmū iudiciū de ptīculari cōclōne ꝙ nō est sine habitu prudentie q̄ ē v̄tus moralis requirit v̄t⁹ itellectualis iudicās vere/et firmiter de vniuersali ex q̄ infert illa ɔclusio. ergo prudentia virt⁹ acq̄sita correspondentē habitū req̄rit sꝫ accidit ꝙ ille sit vel phīa moralis talis q̄lem eā tradit aristotiles vel theologia. sꝫ oportꝫ ꝙ ex auditu vel visu aliquis habit⁹ sit agñat⁹: p quem de agibilibꝫ iudicet i vniuersali vere firme ꝛ pmpte

¶ Septimo. qꝛ abi requiritur ppter directionem i finem ꝙ ē cōtra rōes prudētie aut circa ea q̄ ad finē Et tunc contra qꝛ sicut caritas ē amatiua finis ꝛ ei⁹ qḋ ad finē sic fides directiua vtriusqꝫ maxime qꝛ finis ē pricipiū i agibilibꝫ ꝛ cū sic eadē rō formalis obiecti i cōclusiōe pricipio idē ē habit⁹ vtriusqꝫ Dōm ꝙ prudentia directe ꝛ p se est directiua circa id qḋ ad finē: sꝫ indirecte facit haberi rectam estimationē de fine qꝛ qualis ē vnusquisqꝫ talis sibi finis videt sꝫ ē circa ea q̄ ad finem i singulari. fides aūt dirigit i vtroqꝫ i vniuersali non i ptīculari. qꝛ licet fides dicat oīa agenda ppter deuꝫ tamē non imediate dictat nunc istud faciendum vel omittēdū ppter deum. sꝫ istḋ iudiciū hic ꝛ nunc pertinet ad prudentiā. qḋ aūt dicit de pricipio ꝛ conclusiōe dōm ꝙ prout cadunt sub vno habitu puta put vna scientia itegrat ex principiꝫ ꝛ cōclusionibus quia ista ē vni⁹ generis sbi formalr̃ sic est vna rō formalr̃ put aūt distincte ꝛ seorsum vtrunqꝫ scit sunt diuerse formales rōes obōꝝ sicut scientie subalterne et subalternātis. ꝛ similr̃ diligere primū ppter deū ꝛ diligere deū sunt vni⁹ habitus sꝫ diligere primū qꝛ amicus ē alteri⁹ habitus puta amicitie naturalis ꝛ q̄uis i naturalibꝫ forte maior sit vnitas habituū ex pte itellect⁹ q̄ꝫ appetit⁹. qꝛ vna prudentia ē directiua v̄tuū moraliū ſm quosdā: tamē i supnālibꝫ spei caritati donis timoris fortitudinis pietatis istis iq̄ q̄sicꝫ respondēt ex pte itellect⁹ prudētia infusa sapientia scientia cōsiliū itellectus nō fides infusa ad nichil dirigit explicite sꝫ solū iplicite. nec p cōsequens imediate. theologia silr̃ acq̄sita non dirigit imediate qꝛ rō vlis nō mūet nisi coadiūcta ptīculari sꝫ prudentia. ¶ Ergo vr̃ prudentia non possit retinere nomē v̄tutis illa saltē q̄ ē ex fide vel theologia practica sine gratia qꝛ v̄tutes pure morales p obō ꝛ p imediato fine aliq̄d creatū possūt attigere ex hac tñ p pfectione q̄ finē ppriū attigūt retinent nomē virtutis sine gratia. pōt eī peccator habere tēperātiā ita pfectaꝫ ꝙ omnes philosophi iudicarēt eā virtutē sꝫ virtutes theologice q̄ habēt deū p obiecto ꝛ p fine vel virtutes medie q̄ hñt deū p obō ꝛ p imediato fine sicut pnia ꝛ latria nō videtur posse retinere nomē virtutis sine gr̃a sine q̄ nec finē ppriū possunt attingere q̄ ē esse deo placitum. itendit eñ pnia dolere de p̄terito ad expiandū. latria autē ad placendum. non est autem sine gr̃a placare deū nec placere deo ꝛ silr̃ de prudentia theologica q̄ oīa opa dirigit i finē beatitudinis ꝛ oīa docet eligenda ppter illud nō pōt dici virtus sine gratia sine qua non habet illud. pari ratione nec fides que inclinat ad credēdū pp illud ꝛ spes ad sperandū illḋ. Et dicendū ad hoc ꝙ si ista prudentia q̄ est acquisita ex fide infusa/vel theologia sit eadē cū prudentia politica hꝫ eūdē finē imediatū quē illa scꝫ aliquid creatū ꝛ tūc manet virtus sine gr̃a sicut illa. si aūt differt ab illa tūc bñ cōcludit argumentū ꝙ si fides iformis cui innitit pdit nomē virtutis sic ꝛ illa. Uel pōt aliter dici sicut dicet ad decimū argm̄. ¶ Nono ꝙ nō sit v̄t⁹. qꝛ prudētia cui nō corrñdet rectitudo i appetitu nō ē v̄t⁹: sꝫ prudētia ista cū sit acq̄sita pōt stare sine rectitudie i appetitu puta cū vno peccato mortali. ergo ꝛc. ¶ Solutio necesse ē ꝙ prudētie i itellectu pportionabilr̃ corrñdeat aliq̄d i affectu. qꝛ volūtas necessario seq̄t vltimatum iudicium intellectus vñ nō est malicia i volūtate nisi sit error vel nescientia in intellectu.

Septimo.

Octauo.

Nono.

Solutio.

nec ē bonū iudiciū i ptic̄lari i intellectu nisi sit electio i volūtate. nō pōt eē rectitudo habitualis vtriusqꝫ: ⁊ obliq̄tas actualis ⁊ ecōuerso. pp q̄ vn⁹ hit⁹ corrūpit. ⁊ contrarius generatur nunq̄ ḡ est prudentia virtus i intellectu quin sit correspondens virtus in appetitu sed cū vtraqꝫ stat vna mala electio cū mortali q: virtus acquisita vno actu con-

10 trario nō tollit. ¶ Decimo. nō potest esse simplr virtuosus q̄ est simplr mal⁹ et viciosus. sed q̄ habet vnā virtutem habet oēs ⁊ p cōsequēs ē simplr virtuosus. qui aūt ē sine caritate ē simpliciter malus pessimus. q: dignus eterna miseria ⁊ nulla felicitate. ḡ cū ista prudentia sit sine caritate nō est virtus. ¶ Responsio. esse simpliciter virtuosum ē dupliciter. vno modo respectu beatitudis naturalis p virtutes politicas Alio modo respectu su-

Respōsio pnaturalis p īfusas ⁊ p ɔ̄ns eē simpliciter malum ⁊ viciosum p oppositū ē etiā duplr s̄m p̄uationē harū vel illarū virtutū ⁊ illorū finiū mō prudentia ista pōt esse sine caritate sicut ⁊ prudētia phisica sꝫ tūc ista nō facit simplicit virtuosum respectu virtutū ⁊ finis supnaturaliū respectu quorū iste ē simplr malus sꝫ respectu finis nālis ⁊ virtutū acq̄sitarū respectu quorū iste nō ē simpliciter mal⁹ sed simplr bon⁹ bonitate naturali ⁊ si priuat meritorie sine naturali. q: ē idign⁹ pane quo vescitur nō tñ priuatur illo effectiue. q: pōt multa de deo speculari q̄ est finis

11 vie. ¶ Undecimo illud nō est virtus qd̄ nō pficit i vltimo sui generis. q: virtus ē vltimū de potentia sꝫ nec fides. nec prudentia ista pficiūt vltimate simplr cū visio sit pfectior nec etiā in statu vie. q: dōa perficiunt altiori mō. ¶ Solutio pōt dici ad maiorem q̄ illa non est descriptio virtutis vt virtus est

Solutio. sed vt fine via ⁊ pfectissima virtus ē q: tūc nō esset aliqua virtus moralis pret magnanimitatē q̄ i oī gradu attingit summū ⁊ nulla alia respectu eius ⁊ similr sciētia. q: respectu eiusdē obiecti cuꝫ sciētia pp q̄d non attingit vltimū ⁊ tamē est virtus intellectualis. Uel pōt dici ad minorem q̄ dona altiori modo pficiunt q̄ virtutes acquisite sꝫ in genere acquisibilium respectu ptic̄ularium iudicando: vm hoc prudentia vltimate pficit fides vero acquisita in genere reuelabiliū quo ad p̄ncipia theologica practica quo ad cōclōes sꝫ quātū ad habitus infusos prudētia infusa i ptic̄ulari fides i vniuersali q̄ ad principia cōsiliū q̄ ē donū quo ad cōclusiones vniuersales vel fides infusa solū ē habit⁹ assēsiu⁹ intellectus sapientia cōsiliū scientia sunt habit⁹ cognitiui sapientia quidē ⁊ scia quo ad speculabilia sapientia principiorū scia cōclusionū intellect⁹ et cōsiliū quo ad practica ille principiorum istud cōclusionū i vniuersali. ¶ Duodecimo nō est virtus intellectualis nisi habeat veritatem certā ⁊ infallibilem sꝫ hanc non potest habere habitus prudentie. q: ē circa agibilia contingentia quorū non solū entitas immo etiam bonitas ⁊ malicia moralis nō ē certa ⁊ firma immo variabilis modis infinitis: cum ḡ veritas ⁊ firmitas insit habitui ex obiecto nūq̄ prudentia q̄ est de agibilib⁹ erit certa ⁊ firma. ¶ Solutio lꝫ agibilia in bonitate ⁊ malicia nō sūt

Solutio. certa ⁊ firma absolute tamen in comparatione ad rationem rectam fixa sunt q: illa sunt vere bona q̄ ratio recta iudicat eē bona nec aliter possibile ē eē ⁊ illa vere mala in genere moris que recta ratio iudicat talia. prudentia autem iudicat de eis nō nisi s̄m cōformitatem ad rationem rectam. ideo. ⁊c.

Et si vlteri⁹ q̄ratur quomodo ratio potest esse de istis in vniuersali firma ⁊ certa ⁊ infallibilis ⁊ pōt dici q̄ hoc ē. q: si dicat de eis p cōparationē ad p̄ma principia agibiliū que sūt infallibilia sicut sciētia de naturalibus potest habere certitudinem q̄uis natura non agat vt semp. q: iudicat de illis ex principijs infallibilibus ⁊ iudicat ⁊ hoc ipsum q̄ cōclusio nō est vt semp sꝫ vt frequēter. ⁊ similit rō recta iudicat nō eē faciendū hoc vel illud vt in plurib⁹ nisi forte i ptic̄lari aliqua ptic̄lar͛ circūstātia mutet factum Uel pōt dici q̄ certitudo que requirit ad virtutē nō ē vniformiter in omnib⁹ virtutib⁹. q: i morali sufficit illa q̄ ē p se ⁊ vt in pluribus nā p accidēs etiā prudētia pōt male iudicare ⁊ nō solum cū malo iudicio stare prudētia eni iudicat in ptic̄lari sicut rō i vniuersali. vñ si hñs prudentiam sine ptic̄lari iudicio subuertat ab heretico faciēte sibi erroneā cōscientiam q̄ pp caritatē ē fornicādū eadē prudentia q̄ prius iudicabat nō fornicādū cū ista. q: ratio iudicabat nō fornicandum cū aliquo modo iudicabit fornicandū cum ista que hoc petit propter caritatem dicente habitu eius erroneo: q: nichil petitū propter caritatē est refutādū hoc est per accidens. ¶ Decimotertio videtur q̄

13 prudētia theologica acq̄sita differat a prudentia phisica. Primo: q: p diuersa pricipia acq̄ritur. q: fides et theologia ex vna parte differūt a philosophia morali ⁊ rōne naturali ex alia Secūdo: q: dirigit in altiorē finē sicut iusticia legalis differt ab alijs q̄ dirigit in bonum cōe. ¶ Solutio. si quis

Solutio. vellet sustinere opinionē supra positā q̄ he prudentie nō differūt posset dicere q̄ imediata principia sunt eadem licet remota differāt ⁊ principia p se eadem licet p̄ncipia p accidens varient iudicare el eliciendū vel respuēdum aliq̄d in ptic̄lari ɔformiter ad rōem rectam ē actus ex quo p se ⁊ imediate causatur prudentia. omnis acquisita tam theologica q̄ philosophica. Cū aūt ratio recta sit rectificatiua p habitū infusū vel acquisitū naturalē vel supernaturalem istud accidit. q: si hō q̄ p philosophiā acq̄siuit prudentiā subito p infusionē reciperet fidem ⁊ theologiā totā subito tñ non acquireret aliquā prudentiā ⁊ tñ p prudentiā prius acq̄sitā iudicaret i particulari illud qd̄ rō nunc illustrata fide ⁊ theologia iudicaret i vniuersali. q: prudētia nūq̄ iudicat cōtra rationē. ḡ accidit prudentie illud principiū remotum. ¶ Ad scd̄m posset dici q̄ prudētia acquisita quecūqꝫ nō intendit nisi finē propriū q̄ ē bonū virtutis quietē al vel huiusmodi sꝫ qñ ē cōiuncta fide tunc fides ipam dirigit i vlteriorē finē Si q̄s aūt vellet sustinere q̄ differrēt posset dicere q̄ sicut moralibus infusis distictis a moralibus acquisitis respondet prudentia infusa distincta a prudentia acquisita: sic penitētie ⁊ lachrime que sunt virtutes acquisite distincte ab omnibus moralibus philosophicis debet respondere aliqua prudentia acquisita distincta: a prudentia communi. et pure naturaliter acquisita. vt scilicet sit quedam prudentia habens deum pro immediato fine: et agibile pro immediato obiecto sicut latria et penitētia in hoc differūt ab alijs moralib⁹: et sunt medie inter theologicas ⁊ pure morales.

¶ Decimo quarto sic. gratia gratum faciens 14. est nobilior habitus q̄ ista prudentia: sed illa non est virtus quia nō est habit⁹ opatiu⁹: sed tñ caritas ḡ. ⁊c. ¶ Solutio. grā nō est virt⁹: sꝫ est aliq̄d Solutio

altiꝰ ꝟtute ſm q̄ſdā: ſʒ q2 nichil eſt altiꝰ ꝟtute niſi beitudo/pōt dici ꝙ gr̄a magis ponēda ē in operā te p̄ncipali q̄ʒ iſtrumētali/ ſicut in rōnali pluſq̄ʒ in ſenſitiuo: ſed eſſentia eſt p̄ncipale p̄ncipiū opandi potētia iſtrumētale. g̈ in eſſentia magis q̄ʒ in potē tia/ ⁊ magis ille erit virtꝰ et magis meritoriꝰ cum agēti p̄ncipali priꝰ attribuať meritū. et ſic gr̄a eſt magis radix merēdi q̄ʒ caritas.

¶ Queſtio. iij.

Primum. TErtio q̄rit̄ur de timore ſeruili vtrū ſit bonꝰ? Et arguiť ꝙ nō q2 ſicut deus eſt ꝓpť ſeipſum amādus: ita ⁊ ꝓpť ſeip̄m timē dus: ſʒ amor mercēnariꝰ q̄ d̄s amat deū ꝓpť bona tp̄alia nō eſt bonꝰ. g̈ timor ſeruilis q̄ deꝰ ꝓpť penā timeť/ nō eſt bonus.

Secundū. ¶ Itē cuiꝰ vſus malꝰ ē: ip̄m q̄ʒ malū eſt: ſʒ vſus timoris ſuilis eſt malꝰ. g̈. ⁊c. Minor ꝓbať p glo. ſup illud Ro. 8. Nō accepiſtis ſp̄m timoris. iterū in timore q̄ dicit/ ꝙ q̄ timore aliq̄d facit et ſi bonū

In oppm̄. ſit qđ facit/ nō bn̄ facit. ¶ In cōtrariū arguiť: q2 q̄cq̄d eſt a ſp̄ū ſctō eſt bonū: ſed timor ſeruilis ē a ſp̄ū ſctō. g̈ eſt bonꝰ. Minor ꝓbať p gloſā. ſuper il lud idē. Nō accepiſtis. ⁊c. q̄ dicit ꝙ vnus eſt ſp̄us ſctūs q̄ facit duos timores. ſ. ſuilē ⁊ caſtū. ¶ Re

Reſpōſio. ſpōſio. Videnda ſunt q̄tuor. Primū de timore i ſe. Scđm/ vtrū ſit peiꝰ facere bonum timore pene q̄ʒ amore pecunie. Tertiū/ vtrū ſit laudabiliꝰ timere in ꝓſperis q̄ʒ nō timere i aduerſis. Quartū/ vtrū ſeruās precepta timore mūdano peccet?

Duř. q. 4. ¶ Quantū ad p̄mū ponūt aliq̄ tres ꝯcluſiones:

1. ꝯcluſio ¶ Prima cōcluſio eſt de diuiſiōe timoris/ vbi dicūt ꝙ diuiſio timoris in caſtū/ ⁊ initialē/ ⁊ ſeruilē/ nō accipiť oīno ſm formales rōnes obiectoꝝ: ſed accipiť ſm ꝙ p ſperiū aliq̄ mō ad deū ꝯuertimur/ vel ab eo auertimur. Accipiť etiā hic timor nō ſo lū ꝓprie ⁊ ſtricte put reſpicit malū/ difficile/ ⁊ ar duū: ſed large put reſpicit q̄đcunq̄ʒ malū dato ꝙ nō ſit difficile vel arduū ad vincēdū: ⁊ illud ꝓprie loquēdo magis ptinet ad odiū q̄ʒ ad timorē. oē ei malū odibile eſt: ſʒ nō oē malū eſt timendū: ſed ſo lū illud qđ cū difficultate vinciť. ⁊ ſic malū culpe ſm ſe nō eſt ꝓprie timēdū/ q2 eſt in ptāte nr̄a. nō eſt eñ pctm̄ niſi volūtariū. timeri tn̄ pōt nō ſm ſe: ſʒ ꝓpť occaſiones multas/ q̄s q̄ñq̄ʒ difficile eſt cuitare/ ⁊ q̄bꝰ cōcurrētibꝰ difficile eſt culpā euadere. Sic igiť accipiēdo timorē large/ timor diuidiť hoc modo. Cū eñ timor ꝯſiſtat in fuga mali/ ⁊ malū ſit duplex. ſ. culpe ⁊ pene. Eſt q̄dā timor q̄ cōſiſtit in fuga mali culpe: ⁊ p illū timorē ad deū ꝯuertimur/ ⁊ hic timor dr̄ filialis vel caſtus/ filialis q̄dē put ꝯparamur ad deū vt ad patrē/ ſm illđ Ro. 8. Accepiſtis ſp̄m adoptionis filioꝝ in q̄ clamamꝰ abba pr̄. Caſtꝰ ꝟo ſm ꝙ deꝰ ꝯparať ad aīas nr̄as tāq̄ʒ ſpōſus/ ſm illud Corin. Deſpōdi vos vni vi ro. ⁊c. Aliꝰ aūt timor ꝯſiſtit i fuga mali pene. Pe na aūt eſt duplex. Vna p cuiꝰ vitatiōe pctm̄ q̄ñq̄ʒ ꝯmittiť/ ſicut ſūt pene tp̄ales: ⁊ p hūc timorē hō a deo auertiť peccādo/ ⁊ dr̄ timor mūdanꝰ et hūanꝰ quo q̄s timet amittere bona tp̄alia vel pati ꝓprij corporis detrimentū: ⁊ ob hoc q̄ñq̄ʒ peccat ⁊ lʒ alie rius rōnis ſint bona exteriora ⁊ bona ꝑſonalia: tn̄ q2 eadē rōne hō a deo auertiť ꝓpť vtrūq̄ʒ timorē

ideo cadunt ſub vno mēbro timoris/ q̄ diſtinguiť vt dictū eſt ſm ꝙ a deo p ip̄ʒ auertimur/ vł ad deū ꝯuertimur. Alia aūt ē pena p cuiꝰ euitatiōe pctm̄ nūq̄ʒ fit ſed magis vitať ſicut ē pena gehēne q̄ erit poſt hāc vitā: ⁊ p hūc timorē ad deū ꝯuertimur re ſiliēdo a pctō: et hāc penā recipit timor ſeruilis: q̄ p tāto ſuilis dr̄: q2 ſicut aliq̄s dr̄ facere libere il lud qđ facit ſpōtanea voluntate/ ita dr̄ aliq̄s face re ſuiliter q̄ñ facit illud coactꝰ violētia vel metu: ꝓpter qđ vbi aliq̄s refugit culpā metu pene/ dr̄ fa cere ſeruiliť. Ex q̄ pʒ ꝙ iſte timor dr̄ ſeruilis ab ef fectu/ inq̄ʒtū. ſ. iclinat aliquē ad aliq̄d faciēdū/ vel dimittendū. Vn̄ ſuilitas nō itrat eiꝰ diffinitionē ſed eſt denoīatio ab effectu. ſi autē aliq̄s cōuertiť ad deū ꝓpť vtrūq̄ʒ. ſ. timorē culpe ⁊ pene/ ſic dr̄ ti mor initialis. ¶ Secunda ꝯcluſio eſt ꝙ timor ſer 2. ꝯcluſio.
uilis q̄ʒtū ad habitū et actū eſt bonꝰ lʒ ſit ip̄fectꝰ. qđ ꝓbāt dupliř. Primo ſic. oīs actꝰ q̄ cadit ſup debitā materiā eſt bonꝰ niſi viciať p malā circunſtā tiā ip̄m informantē: ſed actꝰ timoris ſuilis cadit ſup debitā materiā: nec hʒ neceſſario malā circū ſtātiā ip̄m iformātē. g̈ talis timor ē bonꝰ. Maior pʒ: q2 bonitas actꝰ eſt ex obiecto ⁊ circūſtātijs nō q̄buſcūq̄ʒ iformātibꝰ actū. mala ei circūſtātia cōitās actū ⁊ ip̄m nō iformās nō viciat actū. vt ſi q̄s extra caritatē exñs dat eccliam ꝓpť deū/ iſte actꝰ nō eſt malꝰ: q̄ʒuis habeat malā circūſtātiā cōitātē. ſ. carentiā caritatis. Minor ꝓbať: q2 p timorē ſeruilē pena gehēne timeť q̄ vere eſt timēda: nec ē neceſſe ꝙ hūc timorē informet circūſtātia aliqua mala/ puta defectꝰ caritatis: q2 hñs caritatē pōt timere hāc penā ⁊ ꝓpť hoc vitare culpā. ſi autē ſo lū viteť ꝓpť timorē huiꝰ pene/ hoc eſt ex cōditiōe timētis ⁊ nō ex natura timoris inq̄ʒtū talis timor reſpicit ſuum obiectum propriū poſſit eſſe ſine ca ritate ⁊ ad idē inclinare ſcʒ ad vitationē culpe. nō eſt ergo neceſſe ꝙ illa mala circunſtātia informet actum huiꝰ timoris/ ⁊ hec eſt minor: ſequiť g̈ ꝯclu ſio. ¶ Scđo ad idē ſic. ſicut ſe hʒ iformitas ad fi dē ſic ſeruilitas ad timorē: q2 ſicut informitas nō eſt de eſſentia fidei ſed ē circūſtātia cōitās. ex hoc eñ dr̄ fides iformis: q2 ē i nō hñte caritatē/ ſic ſer uilitas nō eſt de eſſentia timoris gehēne: ſed ē de noīatio ab effectu vt dictū eſt/ inq̄ʒtum timēs me tu pene reſilit a culpa q̄ circunſtātia non eſt mala/ q̄ʒuis q̄ñq̄ʒ habeat malā circunſtātiā adiunctā ſcʒ carentiā caritatis in eo q̄ ſolū metu pene refugit culpā: ſed fides informis ⁊ actꝰ eiꝰ nō eſt malꝰ imo bonus. g̈ ſiliř timor ſuilis ⁊ actꝰ eiꝰ eſt bonꝰ: ſʒ cō tingit talē timorē eſſe malū q̄ñ timēs vitat culpā ſolum metu pene alr̄s paratꝰ culpā cōmittere. tunc eñ defectꝰ caritatis eſt circūſtātia nō ſolū cōitās ſed informās: ideo viciat actū. ¶ Tertia eoꝝ cō 3. cōcluſio
cluſio eſt ꝙ q̄ʒuīcunq̄ʒ timor ſeruilis ſit bonꝰ nūq̄ʒ tn̄ eſt ꝑfectus vt poſſit hr̄e rōnē virtutis ⁊ doni: q2 ꝓprium virtutis eſt agere ꝓpť amorē boni vel vi tationē turpis: nō ſolum ꝓpter vitationē triſtis: ſʒ timor ſeruilis ſolum icludit ad fugiendū culpā vel ad bn̄ agendū ꝓpter vitationē pene q̄ triſtis ē et nō ꝓpť amorē boni/ vel vitationē turpis in ſe: q̄ʒuis iſta ſe neceſſario ñ excludāt: q̄re talis timor nō pōt eſſe virtꝰ vel donū/ quia donū eſt aliq̄d emi nentiꝰ ꝟtute. ¶ Ad p̄mū argumētū dicendū ꝙ ob Ad rōnes
iectum timoris eſt malū qđ fugiť: obiectum ꝟo aň oppm̄.
amoris eſt bonū: et q2 in deo eſt iuenire ſummam bonitatē q̄ nō eſt ad aliū ordinabilis vt ad finem:

ideo deus est ꝑpter seipm̄ diligēdꝰ/ ⁊ diligere ip-
sum ꝑpter aliud tā͠q ꝑpter finē/ est ꝑuersum. sed
tn̄ deo nō est aliqđ malū ⁊ ab ipso non est malū pe
ne: ⁊ ideo ꝑpter se nō est timēdus sed ꝑpter aliud
scʒ ꝑpter penā. ꝑpt qđ nō est sile de amore mercē
nario ⁊ timore seruili. ¶ Ad aliud dicendū ꝙ il-
la glo. itelligēda est de eo q̄ aliq̄d facit timore ser
uili/ nō q2 amet iusticiā sed solū vt timeat penam:
tūc eīm timor seruilis hʒ adiūctū defectū caritat;
tā͠q circūstātiā nō solū ꝯcomitātē sʒ informātē: ⁊
ꝑpter qđ tunc est malus/ alr̄s nō valet vt visum ē.
2. articulꝰ ¶ Quātū ad scdm/ an diminuat de ꝑfectiōe actꝰ
plus si fiat timore pene corꝑalis: q̄ȝ amore boni tē
poralis/ puta vtrū ire ad ecclam sit minꝰ ꝑfectū in
monacho/ q̄ȝ ire vt lucret̄ distributionē in canoni-
co. Et videt̄ ꝙ magis diminuat facere illud ꝑpt
bonū tꝑale: q2 minꝰ laudabile est facere aliqđ ma
gnū ꝑ modico/ q̄ȝ facere ꝑ magno: sʒ bonū corꝑis
est maiꝰ bono tꝑali. g̃ minꝰ laudabile est facere ꝑ
re tꝑali q̄ȝ ꝑ cōmodo corꝑis cōseruādo. ¶ Con-
tra. facere aliq̄d ꝑ eo in quo magis assimilat̄ bru
tis est minꝰ laudabile: sed in his q̄ sunt corꝑis/ pu
ta in delectationibꝰ ⁊ dolorибꝰ carnis magis assi-
milamur brut; q̄ȝ in vsu rerū tꝑaliū. g̃. ⁊c. ¶ Rn̄sio
Actus pōt dici magis vel minꝰ bonꝰ ex ꝑte volun
tatis inquātū. s. est magis vel minꝰ voluntariꝰ. ex
ꝑte obiecti inquātū. s. hʒ obiectū magis vel minꝰ
meliꝰ vel minꝰ dn̄ circūstātionatū. Si ergo sit dis
positꝰ ꝙ aliqđ opꝰ virtutis/ puta ire ad eccliaȝ nō
sit sibi oīo volūtariū/ sed sit semiplene volūtariū:
q2. s. ad hoc ꝙ velit illđ actu idiget aliq̄ icitatiuo.
tūc ꝯsiderādo mag; vel minꝰ bonū ex ꝑte volūtat;
m͠qtū. s. est magis vel minꝰ bonū volūtariū: ille q̄
vadit ad ecclam/ vel facit aliqđ opꝰ ꝟtuosum ne
amittat bonū tꝑale/ puta pecuniā: est magis volū
tarie/ q̄ȝ ille q̄ facit hoc ad penā corꝑis vitandam
q2 quāto aliq̄s ex maiori motiuo iclinat̄ ad bonū:
tāto magis videt̄ esse volūtariꝰ ad illud bonū: q2
quāto aliq̄d ē magis mobile a maiori motiuo mo-
uet̄: sʒ minꝰ motiuū ad aliq̄d faciendū ē dānū pe-
cunie vel alteriꝰ boni q̄ȝ pena corꝑis/ cū bonū cor
poris sit meliꝰ q̄ȝ bonū tꝑale: nisi forte eēt q̄ntitas
excellēs in bono tꝑali/ ⁊ modica pena corꝑis: vel
eisset magis idigētia boni tꝑalis. g̃ q̄ facit opꝰ bo-
nū ad vitandū dānū tꝑale videt̄ magis volūtarie
agere: ⁊ ꝑ ꝯn̄s q̄tū est ex ista ꝑte magis laudabit̄
q̄ȝ ille q̄ facit metu pene corꝑalis suppositis p̄di-
ctis: nā verisile est ꝙ ille q̄ facit metu dāni tꝑalis
multo citiꝰ faceret si necesse eēt metu pene corꝑa-
lis. Si aūt ꝯsideret̄ bonitas actꝰ ex ꝑte obiecti sic
tripl̄r pōt se hr̄e aliq̄s ad faciēdū aliqđ opꝰ bonū
metu pene vel metu dāni. Uno mō ꝙ tale bonum
nō faceret ꝑ amissione rei tꝑalis/ tn̄ nec verberet̄.
Scđo mō q2 tale bonū nō faceret ꝑ vitatiōe ꝟbe
ris: faceret tn̄ ꝑ vitatione rei tꝑalis. Tertio mō/
ꝙ ire ad ecclam nullo mō sibi placet ꝫm se: tn̄ pro
q̄libet istoȝ iret: ita ꝙ qđlibʒ istoȝ accipit vt finē
ꝑncipalit̄ volitū/ sic. s. ꝙ paratꝰ eēt ire ad ecclam
ne ꝟberaret̄/ ⁊ ne amitteret rē tꝑalez: ita ꝙ ire ad
ecclam i nullo q̄tū est de se sibi placet. Et de istis
tribꝰ p̄mꝰ ē minꝰ malꝰ q̄ȝ scđs: q2 p̄mꝰ p̄fert magis
bonū minꝰ bono. s. bonū corꝑis bono rei tꝑal/ qđ
est minꝰ bonū q̄ȝ bonū corꝑis ⁊ p̄fert vitationē ma
ioris mali. s. ꝟberis vitationi minoris mali. s. pecu-
nie. Secūdꝰ aūt ecōuerso. vnde p̄mꝰ ex meliori fi-
ne mouet̄ q̄ȝ scđs. Nā p̄mꝰ ꝯparat̄ ad scđm sicut ti

midus ad auarū/ vł sicut timidꝰ timore hūano ad
timidū timore mūdano. timiditas aūt q̄ aliq̄s est
inordiate subditꝰ bono corꝑis ē minꝰ viciū q̄ȝ aua
ricia q̄ aliq̄s est iordinate subditꝰ pecunie. Primꝰ
etiā ⁊ secūdꝰ sunt minꝰ mali q̄ȝ tertiꝰ q2 p̄mꝰ: q̄ plꝰ
diligit bonū corꝑis. i. delectabile/ q̄ȝ bonuȝ hone-
stū/ hʒ viciū timiditatis tm̄. secūdꝰ aūt q̄ plꝰ dili-
git bonū vłe/ hʒ vicium auaricie tm̄. sed tertiꝰ hʒ
vtrū͠q viciū. s. timiditatis ⁊ auaricie: q2 bono vir
tutis p̄fert ⁊ finē auari. s. pecuniā. ⁊ finē timidi scʒ
bonū corꝑis. minꝰ aūt malū est hr̄e vnū vicium q̄ȝ
duo. ¶ Ex dict; pʒ ad p̄mū: q2 si magnū semiple-
num volitū fiat ꝑ modico/ ita ꝙ illud est simplicit̄
intētum ⁊ nullū bonū virtutis adiunctū est ꝫm se
intentū sic facere ꝑ modico/ ē magis vile ⁊ ꝑcius
q̄ȝ facere ꝑ magno ex ꝑte obiecti. ¶ Ad scđm di-
cendū ꝙ lʒ brutა nō ita cōueniāt nobiscū i vsu ex
terioȝ rerū sicut in bonis corꝑis: tn̄ bona corꝑis
sunt maiora q̄ȝ bona exterora/ ⁊ ideo mag; amāda
ꝫm rectā rōnē. vn̄ cōicare cū brutis vel nō cōica-
re/ nō debet directe facere ad amandū plꝰ vel mi-
nus: sed esse meliꝰ vel minꝰ bonū.
¶ Quantū ad tertiū/ vtrū. s. laudabiliꝰ sit se hr̄e 3. articulꝰ
bn̄ i ꝑsperis q̄ȝ aduersis. Arguit̄ ꝙ sic: q2 bn̄ se ha Bob. de
bere in eo qđ est magis timendū laudabiliꝰ est: sʒ fontibus.
ꝫm Boetiū in de ꝯsolatione. cū oīs fortuna sit ti-
mēda/ mag; tn̄ ꝑspera. g̃. ⁊c. ¶ Cōtra. q̄ bn̄ se hʒ
in aduersis plꝰ ꝑ deo patit̄ q̄ȝ q̄ bn̄ se hʒ in ꝑsꝑis:
sed quāto aliq̄s plꝰ ꝑ deo patit̄ tāto laudabilius
agit. g̃. ⁊c. ¶ Rn̄sio. Ad euidētiā q̄stionis istiꝰ est
sciendū ꝙ hec ꝑsperitas nō tm̄ iportat abundan-
tiā in bonis fortune ꝑprie dicte sicut sunt exterio
ra q̄ veniūt in vsum humane vite: sed iportat etiā
excellentiā quādā in bonis nature/ vt puta in sani
tate ⁊ pulchritudie/ igenio/ fortitudie/ ⁊ silibꝰ: et
ecōuerso aduersitas iportat defectum in eisdem.
¶ Hoc igit̄ supposito sciēdū ꝙ differt q̄rere vtrū
laudabiliꝰ sit bn̄ se hr̄e in ꝑsperis q̄ȝ in aduersis: ⁊
vtrū magis eligēda sint ꝑspera q̄ȝ aduersa.
¶ Quantū g̃ ad p̄mū simpl̄r ē dicendū ꝙ lauda- 1. cōclusio
biliꝰ est bn̄ se hr̄e in aduersis q̄ȝ i ꝑsperis: ⁊ hoc pʒ
triplici rōne. Primo sic. q̄to aliq̄d est magis na-
tum ꝫm se iferre difficultatē ex ꝑte oꝑis: tāto lau
dabiliꝰ est bn̄ se hr̄e in illo: sed aduersa sunt hmōi
magis q̄ȝ ꝑspera. g̃. ⁊c. Maior pʒ: q2 virtꝰ est cir-
ca difficile ⁊ bonū ⁊ p̄cipue ex ꝑte oꝑis. Minor de-
claratur: q2 aduersa lʒ nō iportēt malum culpe: ipor
tāt tn̄ malum pene: ⁊ ex se hn̄t icdere quēcun͠q et
ita bonum sicut malū/ ⁊ ꝑ ꝯn̄s hn̄t iferre difficul-
tatē i oꝑe quo tolerant̄: nec ex ꝑte oꝑant; est ꝙ ad
uersitas iferat sibi difficultatē: q2 nec eiꝰ potestati
subest ꝙ hoc nō sit ei p̄nale. sʒ ꝑsꝑa hn̄t nō difficul
tatē ex ꝑte oꝑis siue ex ꝑte rei: sed ex ꝑte oꝑantis
imo nata sunt iuuare ꝟtuosum vt istrumēta. vn̄ ⁊
in ꝑtāte vtētis est tollere difficultatē q̄ est i ꝑspe-
ris: q2 nō ꝑuenit nisi ex mala dispositione vtētis.
ideo. ⁊c. ¶ Secunda rō talis est. Prouer. 3. Di-
uitias ⁊ paupertates ne dederis mihi. ⁊c. Et a pho
politicoȝ. 4. ꝙ hr̄e medium in bonis fortune red
dit hoiem mag; habilē ⁊ mag; suauē ad obediēdū
rōni/ ⁊ ad ꝟtutē. qđ g̃ mag; ꝑuat tale mediū maio
rē difficultatē igerit: sed aduersitas magis ꝑuat
tale mediū q̄ȝ ꝑsperitas. ergo aduersitas de se hʒ
maiorē difficultatē g̃ laudabiliꝰ est bn̄ se hr̄e i ad
uersis q̄ȝ in ꝑsperis: q2 magis est difficile difficul-
tate accepta ex ꝑte oꝑis. ꝙ aūt aduersitas mag;

tollat tale mediū ꝙ ꝓsperitas patet: q2 illud me-
diū qḋ est hr̄e sufficientiā necessarioꝝ nō tollit ꝓ-
speritas quantū ad rē q̄ habeꝛ sed ꝙtum ad mo-
dū: nā ꝓsperitas hꝫ sufficiētiā necessarioꝝ in q̄ cō-
sistit mediū illud: illud tn̄ hꝫ cū additione. aduer-
sitas ꝟo realiter tollit talē sufficiētiā. ¶ Tertia
rō talis est / bene se hr̄e in eo qḋ magis aptū natū
est īpedire a statu ꝑfecto et a bono ꝟtutū / ⁊ ad cu-
ius tolerātiā reqꝛiꝛ maioꝛ ꝟtꝰ ⁊ ī q̄ relucet maioꝛ
excellētia virtutū est laudabiliꝰ / ꝙ bn̄ se hr̄e in eo
qḋ est minꝰ tale: ſꝫ aduersitas est hmōi magis ꝙ
ꝓsperitas / vt pꝫ ꝑ ph̄m 6. ethicoꝝ. vbi dicit ꝙ ꝓ-
speritas fortune beatiorē vitā facit: q2 ꝓspera cō-
cordāt vite beate / ⁊ vsus eoꝝ est bonꝰ ⁊ studiosus.
ecōuerso ꝑmo ſm eūdē ibidē. magna mala tribu-
lāt et cōturbāt btm̄ / ⁊ tristicias inferūt ⁊ īpediūt
a multꝭ opibꝰ: tn̄ ī his refulget bonū / qn̄. s. aliqs
ferret vl' sustineret vtiqꝫ faciliꝛ magna mala ⁊ infor-
tunia / nō ꝓpt' doloꝝ īsensibilitatē: sed virilis exi-
stēs ⁊ magnanimꝰ. Et ꝯmētatoꝛ dicit ꝙ in his bo-
nū refulget / qn̄ aliqs ex stabilitate ⁊ virtute susti-
net magna infortunia. et in locis aliis habeꝛ a ph̄o
ꝙ aduersitas maiorē difficultatē ꝓstat ꝟtuti ꝙ ꝓ-
speritas. ergo laudabiliꝰ est se bn̄ hr̄e in aduersi-
2. ꝯclusio. tate ꝙ ī ꝓspitate. et sic pꝫ de ꝑmo. ¶ Si aūt q̄raꝛ
q̄d magis eligendū est / dicendū ꝙ simplr̄ in viro
iusto ꝓsperitas est magis eligēda: sed ſm q̄d ad-
uersitas in hoīe malo est magis eligēda. Primū
patꝫ ꝑmo: q2 illud qḋ de se nō īportat aliqḋ malū
culpe vel pene simplr̄ ⁊ bn̄ dispositio est magis eli-
gendū ꝙ illud qḋ licꝫ nō īportet malū culpe: īm-
portat tn̄ malū pene: sed ꝓspitas nec malū culpe /
nec malū pene ꝑ se īportat: ſꝫ si accidit sibi ibi ma-
lū culpe / hoc est ex mala dispositione abutētis. ad-
uersitas aūt ꝑ se īportat malū pene ⁊ difficultatē
ad bonū virtutis. ꝙ. ⁊c. Scḋo pꝫ idē sic. q2 illḋ qḋ
ſm se est īuolūtariū nō est magis eligēdū ꝙ illud
qḋ ſm se est volūtariū: sed aduersa ſm se sunt īuo-
lūtaria: nā patiētia q̄ est respectu aduersoꝝ nō est
circa illa q̄ simplr̄ sunt voluntaria: imo circa ea q̄
repugnāt volūtati ⁊ appetitui naturali ſm se. alio-
quin si aduersa ſm se sunt eligēda q̄libet bonꝰ de-
beret īferre sibi ea faciēdo se infirmū et occidēdo
se / qḋ falsum est. ꝓspera aūt cū dicāt bonū cōmo-
dū ⁊ malū excludāt ſm se: ⁊ simplr̄ ꝓ sunt volun-
3. cōclusio taria. ꝙ. ⁊c. ¶ Scḋm etiā pꝫ: q2 illi q̄ ē in malicia
magis est eligēdū illud ꝑ qḋ magis natꝰ est incita-
ri ad recedendū a malicia / ⁊ accedendū ad virtu-
tem: sed hmōi est aduersitas magis ꝙ ꝓsperitas
sed supposita mala dispositione sua ꝓspa alliciūt
eū ⁊ occasionaliter incitāt eū ad malū: sed aduer-
sitas incitat ad recedendū a malo ⁊ ad redeūdū
ad bonū virtutis / vt ibi habeat aliquā cōsolatio-
nē. ergo tali sic disposito magis est eligēda aduer-
sitas ꝙ ꝓsperitas / licet simplr̄ ꝓsperitas sit ma-
gis eligēda: sicut ecōuerso est magis eligēdū ab-
sinthiū ꝙ vinū: licet vinū simplr̄ sit magis eligen-
dum. et hoc intelligit Boetiꝰ. 4. de cōsolatione.
ꝙ tali magis timēda est fortuna ꝓspera ꝙ aduer-
sa: q2 fortuna ꝓspera talē decipit q2 blāda. aduer-
sa autē instruit: q2 falsitatē ⁊ instabilitatē q̄ ē ī for-
tuna sibi ostēdit. Multa alia circa hoc ponit ibi.
et ꝑ hoc patet responsio ad argumentū in cōtrariū.
Obiectio. ¶ Sed ꝯtra hoc posset obiici sic / qḋ laudabiliꝰ ē
magis est eligendū. ergo si laudabiliꝰ est bn̄ se ha-
bere in aduersis ꝙ in ꝓsperis vt dicit ꝑma cōclu-
sio. ergo aduersa sunt magꝭ eligēda ꝙ ꝓspera / qḋ
est ꝯtra secundā ꝯclusionē. ¶ Solutio. Dicendū Solutio.
ꝙ illud qḋ magis facit ꝑ se ad laudabiliꝰ se habē-
dum est magis eligendū: nō aūt illud qḋ facit ad
hoc ꝑ accidēs: nūc autē ita est ꝙ aduersitas nō fa-
cit ꝑ se ad laudabiliꝰ se habere: ſꝫ bona dispositio
hoīs bene vtētis malo aduersitatis hoc facit ꝑ se
aduersitas autē ꝑ accidēs et occasionaliter facit
ad hoc ꝑ se aūt magis ad difficultatē bene se ha-
bendi ꝙ ad bene se hr̄e. et ideo nō sequiꝛ ꝙ sit eli-
genda nisi ex suppositione: sed ꝙ hō circa ea obti-
neat victoriā ꝑsistēdo et agēdo bonū virtutis / qḋ
tn̄ est incertū. Aduersitates etiā et tētationes nō
sunt simplr̄ eligēde sed fugiēde: licet habere victo-
riā in eis sit eligendū. ¶ Aliq̄ vero ꝙtū ad secun- Bernardꝰ
dam cōclusionē meliꝰ dicūt ꝙ in statu nature la- de gēnaco
ꝑse quo ꝓsperitas retrahit ab amore celestiū ma-
gis eligēda est aduersitas ꝙ ꝓsperitas ol xp̄iano
ad instar xp̄i ⁊ aplōꝝ. Nō cm̄ sapiētiores eligūt
magis est eligendū etiam bene disposito sicut illi
fuerūt. Unde. ber. in ſmōe xp̄s eligit / ꝙ carne mo-
lestius. ⁊c. ¶ Ad primū ꝙ prosperitas est bo-
num: aduersitas malū. ¶ Solutio. Uerum est lo-
quendo de bono ⁊ malo nature: ſꝫ loquēdo de bo-
no moris meliꝰ est amore dei velle mala sustinere
ꝙ bona habere: q2 hoc est difficilius. ⁊c. cꝫ bonū
inꝙtū vtrūqꝫ ꝓpter deū ¶ Ad secundū. ph̄s dicit
ꝙ bona fortuna cōfert ad felicitatē / verū est mun-
danā. sed ad merendū eternā plꝰ cōfert etiā mors
ꝑ martyriū. vnde ſm ꝑmā opinionē ꝯdēnaremus
oēs martyres q̄ nō magis elegerūt ꝓpter deū vi-
uere ꝙ ꝓpter deū mori qn̄ vtrūqꝫ poterāt. ⁊ sic nū
ꝙ martyriū caderet sub cōsilio. ¶ Preterea ph̄s
non ponit hoīem ꝑfecte felicē sine ꝓle cū tn̄ eligē-
da sit virginitas ꝓpt' xp̄m ⁊ silr̄ paupertas: ꝙuis di-
uitie sint instrumenta virtutū. ¶ Ad aliud tenta-
tio nō est appetēda. ¶ Solutio Maioꝛ tētatio ī-
minet in ꝓsperitate ꝙ in aduersitate. iuxta illud.
Cadent a latere tuo mille. ⁊c. Si autē aliqs esset
magis dispositꝰ ad frangi aduersitate ꝙ emolliri
ꝓsperitate / illi magis esset eligenda ꝓsperitas / et
ecōuerso. nō tn̄ dicimꝰ ꝙ aduersitas vt aduersitas
vel vt tentatiua sit appetenda. sed vt purgatiua ⁊
meritoria regni ⁊ intraꝛ ꝑ tribulationes. xp̄s em̄
potuit in re sua ponere tale ꝓciū q̄le voluit: q2 re-
gnū suū promisit deberi tribulatis nō cōsolatis.
¶ Quantū ad quartū / an seruās ꝓcepta decalo- 4. articlꝰ
gi ꝓpter timorē pene tp̄alis vel etiā amore tēpo- Scḋ. 13. q̄
ralis peccet. Et arguiꝛ ꝙ nō: q2 talis seruat ꝓce- libe. 13. q
pta supioꝝ ꝙ nō peccat vt videꝛ: ſꝫ potiꝰ vt videꝛ
meretur. ¶ Cōtra. talis facit cōtra ꝓceptū de di-
lectiōe dei amādo plꝰ bonū creatū ⁊ tp̄ale ꝙ deū
¶ Responsio. Dicendū ꝙ ille q̄ vel ꝓpter bonū
tēporale obtinendū vel malū vitandū seruat ꝓce-
pta decalogi: ita ꝙ aliꝰ paratꝰ esset transgredi / pu-
ta libēter occideret hoīem si nō timeret penā tem-
poralē / talis simplr̄ peccat: q2 q̄cunqꝫ non respuit
aliq̄d ſm cōditionē illā ſm quā est malū precipue
malū culpe / sed potiꝰ nō obstāte tali cōditione il-
lud acceptat: dato ꝙ illud omittat facere ꝓpt' ali-
q̄d ꝓpter qḋ non habet simplr̄ ꝙ sit malū / peccat:
sed sic est hic. nā qui eligit occidere si posset eui-
tare penā tp̄alē ⁊ ꝓpter talē penā solum dimittit
nō respuit actū homicidii ꝓpter maliciā ⁊ culpā:
ꝓpter quā talis actus est simplr̄ malꝰ: imo ꝙtum
in se est cum tali malicia ipsum acceptat / si nō est

aliud scz pena q̃ pena nõ facit ibi esse malũ culpe:
2. cõclusio imo est ibi contra culpã posita. ¶ Et siĺr q̃tũ ad
preceptũ affirmatiuũ si aliq̃s simpĺr eligat omit-
tere quantũ est de se actũ ad quẽ ex p̃cepto tenet:
facit tñ illud timore pene. puta si aliq̃s vellet sim-
pliciter nõ cõfiteri xp̃m p tpe p quo tenet: sed ti-
more pene cõfitet. sicut hereticus q̃ videt ignem/
ppter hoc solũ cõfitet articulũ quẽ negabat/ pec-
cat qꝛ non exercet talẽ actũ ppter id ppter qđ est
bonꝰ: imo cõtrariũ simpĺr ꝛ ſm se eligit si nõ esset
aliud/ et id peccat nõ accipiẽdo bonũ ad qđ tenet
sꝫ istã ꝯditõnẽ sꝫ quã ẽ bonũ: ꝛ sꝫ quã acceptare
3 tenet. ¶ Idẽ etiã dicendũ est de p̃ceptis eccłie q̃
sunt vere p̃cepta eccłie: qꝛ oĩa lex iusta diriguꝛ a
lege nature siue diuina ꝛ ad eã reducit: nã oĩa iu-
ste leges ad meliorẽ obſuãtiã p̃ceptoꝝ q̃ sunt de
iure naturali/ ordinant: et ideo p̃cepta eccłie sunt
obseruãda ſm se nõ tñ ppter penã sicut ꝛ p̃cepta
legis diuine: sed hec nõ tñ obligant. Unde si ali-
quis libẽter frangeret ieiuniũ institutũ ab eccłia/
si nõ esset ꝯfusio humana ppter quã solũ dimittit
4 peccatũ ꝛ tenet ꝯfiteri. ¶ Est autẽ notandũ q̃ qñ
eccłia vel aliqua cõmunitas statuit aliq̃d sub cer-
ta pena/ hoc põt dupĺr esse. Uno modo q̃ intẽtio
statuẽtis sit obligare ad id simpĺr cui adiũgit pe-
na: ꝛ q̃ sit intẽtio eiꝰ adiũgere penã vt illud meliꝰ
seruet: tunc transgrediẽs statutũ peccat: nec suffi-
5 cit facere penã ĩpositã alteri. ¶ Si aũt intẽtio sta-
tuẽtis nõ sit obligare simpĺr ad id cui adiũgit pe-
na: sed sit intẽtio sua obligare ad id vel ad penam
sub distinctione quadã ꝛ indifferẽtia tñ: tũc suffi-
cit soluere penã/ et talia p̃cepta sunt ista de quibꝰ
dicit q̃ nõ obligãt ad culpã sed ad penã: sꝫ si vtrũ
q̃ omitteret. s. statutũ ꝛ penã/ peccaret. Scđm aũt
p̃missa videt q̃ nullꝰ dimitteret peccare ppter pe-
nam eternã vitandã qꝛ nullꝰ põt vitare: dũ tñ con-
sentiat in actũ interiorẽ mortalẽ et malũ ipsiꝰ volũ-
tatis: sed omittẽdo peccare ppter illã solã peccat
vt dictũ est. ergo vel nullꝰ ppter illã vitandã pec-
cat/ vel omittẽdo pctm̃ peccat: qđ est cõtradictio
¶ Dicendũ q̃ imo: qꝛ licet istã penã simpĺr talis
nõ euadat: euadit tñ ſm q̃d: qꝛ minꝰ ẽ puniẽdꝰ q̃
si prorũperet in actũ exteriorẽ. ¶ Itẽ etiã scđm
quandã estimationẽ suã inquantũ solũ malum ta-
lis pene cõsiderãs credit eũ euadere qñ ppter eũ
pctm̃ exteriꝰ dimittit/ sicut ille q̃ interficit se qꝛ so-
lum attẽdit ad hoc q̃ carere pena est esse in requie
credit se interficiẽdo cessare penã ꝛ attingere q̃etẽ.
¶ Ad rõnẽ in oppositũ dicẽdũ q̃ nõ ſuat p̃cepta
superioꝝ: qꝛ intẽtio superioris p̃cipientis est q̃ li-
bera electiõe velit obſuãtiã p̃cepti/ sic aũt nõ ẽ h̃:
imo simpĺr ex libera electiõe eligeret totũ cõtra-
Bernardꝰ de gẽnaco riũ. ¶ Aliq̃ ṽo dicũt qñ q̃rit vtrũ seruans p̃cepta
decalogi ppt penã vel cõmodũ tpale peccet: me-
lius dicũt q̃ nõ etiã si nõ esset aliꝰ seruaturꝰ: qꝛ ti-
mor seruilis licet habeat culpã annexã/ nõ tñ est
culpa cum sit a spũ sancto sicut et fides informis.
¶ Itẽ iudei ſuãdo p̃cepta timore pene vel amo-
re terrene pmissionis nõ peccabãt/ licet nõ mere-
rent. Sed in his q̃ dimittit occidere hõiem metu
suspẽdii actu vellet eũ occidere si posset ĩpune/ et
peccat/ et est homicida: nõ ex p̃mo vñ non peccat:
qꝛ obſuat hoc p̃ceptũ nõ occides effectu metu pe-
ne: sed peccat qꝛ trãsgredit affectu hoc p̃ceptum:
secus autẽ si tñ in habitu: qꝛ habitibus nec mere-
mur nec demeremur. Uñ qđ dicit q̃ cognoscens

suã intentionẽ cognoscendi alienam fornicat. intel-
ligendum est de intentione actuali non solum ha-
bituali. ¶ Argumenta principalia/ soluta fuerũt
in primo articulo.

¶ Distinctio. xxxv. ¶ Questio prima

Irca tricesimãquintam distin-
ctionẽ de vita contẽplatiua ꝛ
actiua querũt sex. Primũ est
vtrũ supposito q̃ vita ꝯtẽpla-
tiua sit simpĺr pfectior q̃ acti-
ua/ status p̃latoꝝ sit pfectior
q̃ status religiosorũ. Scđo/
vtrũ pfectio vite humane re-
quirat relinquere tp̃alia. Ter-
tio/ vtrum pura ꝯuatio ponat in statu pfectionis
Quarto/ vtrũ statꝰ religiosoꝝ nichil habentiũ in
cõi/ sit pfectior statu habẽtiũ ĩ cõi. Quinto/ vtrũ
in eccłia sit aliq̃s statꝰ pfectior statu epoꝝ. Sexto
vtrũ viuere de elemẽtis sit ĩpfectionis. ¶ Ad p̃- Primum.
mũ sic pcedit/ et videt q̃ p̃dicta nõ sit sĩ̃ilr: qꝛ stan-
te dicta hypostasi/ ille statꝰ ẽ pfectior cui magꝭ va-
cat et cõpetit vacare contẽplationi: sed statꝰ reli-
giosoꝝ respectu p̃latoꝝ est h̃mõi: qꝛ p̃lati rõne offi-
cii frequẽter occupant in opibꝰ actiue. ergo. ꝛc.
¶ Contra. regere ꝛ pficere est pfectiꝰ q̃ regi ꝛ pfi- In oppositum.
ci: sꝫ p̃lati h̃nt regere ꝛ pficere/ religiosi nõ. g. ꝛc.
¶ Respõsio. Uidẽda sunt tria in vniuersali. Pri- Scđo.
mo de diuisione vite in actiuã et contẽplatiuam.
Scđo de cõparatione vniꝰ ad alterã q̃ sit pfectior
Et in hoc etiã videbit p̃ncipale q̃situ/ q̃a scz statꝰ
sit pfectior. Tertio q̃ sit vtilior. ¶ De p̃mo dr sic D.
q̃ licet viuentia distinguant a nõ viuẽtibꝰ motu ꝛ
cognitione: pfectiꝰ tñ magis distiguunt ab eis p
cognitionẽ q̃ p motũ. Cognitio autẽ est duplex ĩ
genere/ scz sensitiua ꝛ intellectiua. et ſm vtrãq̃ di-
cunt aliqua viuere. Unũq̃dq̃ tñ est magis ꝓprie
ẽm cognitionẽ q̃ est in eo suprema. bruta q̃dẽ ſm
cognitionẽ sensitiuã hões ṽo ſm intellectiuã. vi-
ta eñ voluptuosa q̃ est ſm partẽ sensitiuã/ q̃ nõ est
ꝓpria hoim sed est cõis pecudibꝰ/ nõ est ꝓprie vi-
ta humana sꝫ bestialis. vnde dicit vita pecudũ. i.
ethicoꝝ. Sola ergo vita q̃ ẽ ſm partẽ itellectiuã/
que suprema in hõie dicit vita humana. Et qꝛ in-
tellectus diuidit in speculatiuũ ꝛ practicũ non si-
cut in diuersas potẽtias/ sed sicut in distincta offi-
cia p diuersos actus ꝛ distinctos habitꝰ ꝛ distin-
cta obiecta. ideo vita humana distinguit in specu-
latiuã ꝛ practicã seu actiuã. Uita ei vniuscuiusq̃
hõis dicit cõsistere in eo in quo maxime delectat
et cui maxime intẽdit et in hoc maxime vult cõui-
uere q̃sq̃ amico/ vt dr. 9. ethicoꝝ. Et qꝛ quidam
maxime intendunt contẽplationi veritatis q̃ pro-
prie ptinet ad intellectũ speculatiuũ/ et in hoc ma-
xime delectant. Aliq̃ ṽo maxime intendũt passio-
nibus moderandis ꝛ actionibꝰ regulãdis. ideo p̃-
mi dicũt viuere ſm vitam contẽplatiuã: alii vero
ſm actiuã. Uita ergo contẽplatiua cõsistit essen-
tialiter in contẽplatione veritatis/ que ptinet ad
itellectũ antecedẽter: sed ꝯseq̃nt ĩcludit actũ vo-
lũtatis. intẽtio ei volũtatis mouet ad exercendã
talẽ operationẽ scz ꝯtẽplationẽ/ et hoc multipĺr.
Qꝛ quidã propter amorẽ soliꝰ cognitiõis/ ꝛ hec
fuit vita contẽplatiua ph̃oꝝ quidã ṽo ppter amo-
rem. non solũ cognitionis sed magis rei cognite
et hoc est vel esse debet vita contẽplatiua theolo-
goꝝ: ad quã mouet caritas dei inquantũ aliquis

ex dilectione dei exardescit in ei⁹ pulchritudinē contēplandā: et qꝛ vnusqſqꝫ delectaꝛ qñ amat illud qđ amat. ideo talis cōtemplatio terminaꝛ ad delectationē. et sic contēplatio ex amore incipit ꝛ finiaꝛ ad ꝯtēplatiōis delectationez. ꝛ sic pꝫ pmū.

2: articul⁹ Nod. ¶ Quantū ad secundū ꝗ vita sit melioꝛ ꝛ perfectioꝛ/est triplex modus dicēdi. Quidā dicūt ꝙ vita actiua ꝛ cōtēplatiua pñt cōparari adinuicē vel quantū ad eoꝝ substantiā/ vel ꝗtū ad eorū vsum. Primo mō dicūt ꝯtēplatiuā meliorē esse ꝛ pfectiorē sicut docet phs. 4. ethicoꝝ. sed scđo mō est ecōuerso: qꝛ pncipale in vtraqꝫ vita in psenti est meritum qđ cōsistit in vsu vtriusqꝫ: sed maius meritū est in vita actiua ꝗ̄ in ꝯtēplatiua. ergo. ꝛc. Minorem pbāt: qꝛ actiua pl⁹ pficit aliqñ. p actiuā eni homo est plib⁹ vtilis/ vñ ꝛ fructuosioꝛ dr. extra de renūciatione. ca. nisi cū pdē. sibiipsi etiā est magis meritoria ꝛ ꝗtū ad vitationē mali: qꝛ sm̄ Grego. insunt qui exigua dona participāt p culmen regiminis vocati recipere renuerūt sibiipsi plerūqꝫ dona adimunt ꝗ nō p se ismodo sed p aliis acceperūt: et ꝗtū ad assecutionē boni et p actiuā vitam infirmitatē alioꝝ tollerāt/ sua dona augeri merētur. Vñ Grego. in pastorali. Cū eni aliene infirmitati ꝯpatimur/ valēt iota nr̄a roboranꝛ: sed ille vsus ꝗ est vtilior operāti et eis circa quos operaꝛ ē simplr̄ melioꝛ. ergo vita actia simplr̄ melioꝛ ē ꝗ̄ cōtēplatia ꝗtū ad vsum psentis vite: sed quantū ad substantiaz est ecōuerso sm̄ phm̄ ꝗ nichil sciuit de

Contra nostro merito. ¶ Sed hoc nō pōt stare: qꝛ vl per substātiā hui⁹ vite ꝛ illi⁹ itelligūt virtuosos habitus aut actus. nō habit⁹: qꝛ p illos nō meremur. si itelligūt p substātiā vite hui⁹ ipsos act⁹: eūc idē est substantia vite hui⁹ aut illi⁹ ꝙ vsus: nā operatio vniuscuiusqꝫ rei dicīꝛ vsus ei⁹: sm̄ ꝙ cōiter dr. Cuius vsus bon⁹ est ipm̄ ꝗqꝫ bonū est. et sic ipossibile est vnā ponere meliorē alia quo ad substātiā et non quo ad vsum. ¶ Preterea in oīb⁹ ꝗ disponūt hoīem ad pfectā vitā vsus siue opatio est melioꝛ simplr̄ cū oīa alia sint ppter op⁹. vbi ergo op⁹ est meli⁹ sine distinctione aliꝗ debet dici illud simpliciter ꝛ quo ad substātiā et quo ad totum meli⁹ ¶ Preterea non est aliqs adeo solitarius ꝗ non idigeat virtutib⁹ moralib⁹ qb⁹ bn̄ se hꝫ in se/ puta temperātia cū similib⁹: ꝛ ad aliū/ puta iusticia cū sīlib⁹. et sm̄ istas est vtilioꝛ aliis cū quib⁹ viuit. et etiā quodā mō sibiipsi inꝗtum p ipsas hꝫ ea ꝗ sūt necessaria ad hoc ꝙ hō sit bene se hñs ꝛ dicaꝛ simpliciter bon⁹. Unde his habitis sine habitib⁹ cōtēplatiuis dr hō simplr̄ bon⁹: habitis autē habitibus speculatiuis sine istis nō dr hō bon⁹ simplr̄. ergo si ppter talē maiorē vtilitatē ꝗ̄ habet actiua platoꝝ respectu ꝯtēplatiue eoꝝ dicīꝛ actiua platorū simplr̄ melior ꝯtēplatiua quo ad vsum. eodez mō oportet dicere de actiua religiosoꝝ siue solitariorum respectu sue ꝯtēplatiue: qꝛ null⁹ est adeo solitarius ꝗ nō reqrat qñqꝫ cōuictū aliorū. Hoc autē est cōtra pdictos: qꝛ hi solū cōcedūt de actiua prelatorū. ergo male. non eni sequiꝛ ꝙ si est aliqđ magis necessariū vl̄ vtili⁹ ꝙ sit meli⁹ ꝛ pfecti⁹ simplr̄: qꝛ bona honorabiliora ꝗ sunt sine gr̄a et nō ppter aliquā necessitatē sunt nobiliora aliis.

Alia opio ¶ Alij dicunt simplr̄ ꝙ ꝯtēplatiua simplr̄ ꝛ absolute melior est ꝗ̄ actiua/ qđ pbant ꝗdruplr̄. Primo sic. Illa vita ē simplr̄ melioꝛ ꝛ pfectior ꝗ est similior melioꝛi et pfectioꝛi: sed vita ꝯtēplatiua est hmōi respectu practice. ergo. ꝛc. Maior patet: sꝫ minor pbaꝛ: qꝛ vita beata est simplr̄ pfectioꝛ: sed illa cōsistit in ꝯtēplatione dei ꝛ delectatione sequēte sm̄ illud Augu. de ciuitate dei. vacabim⁹/ videbim⁹/ et amabim⁹: huic similior est vita contēplatiua vt de se patet. ergo. ꝛc. ¶ Secunda rō talis est. vita ꝗ ē in nobis sm̄ illud qđ est optimū ꝛ respectu optimi obiecti est simplr̄ optima: sed vita cōtēplatiua est hmōi/ nō aūt actiua. obiectū eni pncipale vite cōtēplatiue est deus/ nō vite actiue. ergo. ꝛc. ¶ Tertia rō talis est/ ꝛ redit aliquo mō in idē cū secūda Vita diuina nobilior ꝛ pfectioꝛ est ꝗ̄ vita humana: sed vita ꝯtēplatiua cōparaꝛ ad humanā vitam actiuā sicut diuina ad humanaz. vacare enim soli contēplationi videꝛ ꝙ sit ppriū dei ꝛ substātiarū sepatarū. Itēdere aūt moderationi passionū in se et in aliis ꝛ directiōi actionū exterioꝝ hoīm est ꝛ ptinet ad vitā actiuā sicut pmū ad contēplatiuā. ꝗre. ꝛc. ¶ Quarta rō talis est. Illud qđ ppter se diligiꝛ est nobili⁹ ꝛ pfectius illo qđ ad ipsum ordinaꝛ. et sic est de vita ꝯtēplatiua et actiua ꝗre. ꝛc. Maior pꝫ: qꝛ finis nobilior est his ꝗ sunt ad finez: Minor pbaꝛ: qꝛ vita actiua p quā qs studet moderationi passionū in seipso ordinaꝛ ad ꝯtēplationē sicut dispositio ad pfectionē: ꝗ autē studēt vtilitati pximoꝝ hi etiā ordināt ad hoc vt ipsi liberi⁹ et puri⁹ possint vacare diuinis. quare. ꝛc.

¶ Tertia est opinio dicentiū ꝙ qñ ꝗriꝛ ꝗ sit simpliciter pfectioꝛ/ actiua scꝫ vel ꝯtēplatiua. Dicendum ꝙ ꝯtēplatiua est melior ꝛ ꝗtum ad substantiā/ ꝛ ꝗtum ad vsum. in casu autē actiua pōt esse melioꝛ ꝛ maior. ita talis posset esse casus ꝙ insistere ꝯtēplationi dimittēdo actiuā non solū nō esset melius: imo esset peccatū et imperfectionis. sicut si aliqua cōitas sic indiget regimine psone alicuius determinate ꝙ imineat detrimentū fidei et morū siue bone vite tn̄ ista cōitate si iste nō recipit dictū regimen/ talis in tali casu insistēdo opationibus contēplatiue et repudiendo opera actiue in regimine talis cōitatis peccaret: ꝛ in isto casu magis mereꝛ et melius facit intermittendo opera contēplatiue p operationib⁹ actiue ꝗ̄ insistēdo opationibus cōtēplatiue dimittēdo dictū regimen: sicut et dimmittere actū comedendi tpe quo iminet necessitas comedēdi ad sustētationē vite/ est meli⁹ in tali casu ꝗ̄ insistere opationib⁹ ꝯtēplatiue pmittēdo se mori fame. ¶ Dicendū ergo ꝙ simplr̄ ꝛ absolute in quocunqꝫ et in platis et in aliis/ vita cōtēplatiua est pfectior ꝛ nobilioꝛ: sed in casu insistere actiue est meli⁹. ꝛ hoc nō est eē simplr̄ meliorē sꝫ sm̄ qd. ¶ Supposito ergo ꝙ vita cōtēplatiua sit simplr̄ melioꝛ qñ queriꝛ/ vtrū stat⁹ platoꝝ sit pfectior statu religiosorū? Distinguendū est ꝙ status aliqs potest dici perfectioꝛ alio duplr̄. Uno modo ꝗsi exigitiue: qꝛ ppter eminētiā suā reqrit maiorē pfectionē siue reqrit simplr̄ hoīem pfectiōis maioris. Alio modo dispositiue: qꝛ reddit hoīem magis expeditū ꝛ prōptiorē ad acqrendū pfectionem/ ꝛ ad exercendū ꝓpter ipsam iā acꝗsitā. Primo modo/ status platoꝝ est pfectior statu religiosorū. Scđo mō econuerso. Primū patet: qꝛ vnusquisqꝫ sm̄ ꝙ magis aliis pponiꝛ sm̄ hoc ei⁹ status requirit ꝙ magis alios pcellat: sed plat⁹ ecclesiasticus pponiꝛ aliis oībus de cōitate cui pest tam religiosis ꝗ̄ aliis/ et in eis ꝗ sunt vite actiue/ et in eis ꝗ sunt vite cōtēplatiue. ergo eius stat⁹ reqrit 3. opinio.

q oēs de cōitate tam religiosos q̄ alios pcellat i vtraq3 pfectiōe/ꝛ p ɔñs ei⁹ stat⁹ ppt suā eminētiā reqrit maiorē pfectionē simplr q̄ stat⁹ religiosoꝝ. Maior ēt p3 p ph̄m q dicit q ille q d3 pponi aliis debet eē ita pfect⁹ q ei⁹ ṽt⁹ q̄dā mō i excessu ɔphēdit ṽtutē oim subditoꝝ q̄si q̄dā de⁹ erīs respectu subditoꝝ i hñdo ṽtutes heroicas. ꝛ Greg. i pasto. actionē ppli simplr d3 pcedere actio psulis q̄tum distare solet a grege vita pastoris. Minor etiā p3: qr ad officiū pastoꝝ ptinet alios dirigere i cognitione ṽitatis ꝛ pmouere ad amorē btē vite ꝛ deū p aliis amare sic q ex statu suo obligat vt pm⁹ de populo se p grege morti exponit ad honorem dei

2. cōclusio ❡ Scdm p3: qr ille stat⁹ dispositiue eo mō q expositū ē magis ē pfect⁹ q reddit hoiem magis expeditū ꝛ ɔfert ei multas oportunitates ad exercēdū opa pfectiora q̄ stat⁹ q h3 multa ipedimēta ꝛ deficit i tot oportunitatib⁹ respectu taliū operū: s3 sic se h3 stat⁹ religi. respectu stat⁹ pla. qr status religi. reddit hoiez magꝭ expeditū ꝛ ɔfert ei mltas oportunitates ad exercendū opa vite ɔtēplatiue q sūt pfectiora simplr q̄ opa vite actiue/nō sic aūt stat⁹ platoꝝ: qr ppt regimē subditoꝝ frequēt necesse hñt intermittere opa vite ɔtēplatiue. ꝙ. ꝛc. ❡ Notādū āt q plat⁹ sp debet insistere opib⁹ ɔtēplatiue nisi qñ necessitas reqrit ɔtrariū iuxta illō Augu. 29. de ci. dei. ca. 29. Ociū sctm̄ q̄rit caritas/negociū iustuz suscipit necessitas caritatꝭ si nō sit ṽitatꝭ: dilectio desideranda est vt reqrat ista suauitas/ꝛ omittat illa necessitas. Notandū etiā q in isto paruo tēpore quo plat⁹ pōt vacare ɔtēplationi reqrit su⁹ act⁹ q pfectiorē cognitionē veritatis attingat q̄ attingat religi. multo tpe. et hoc est exigere maiorem pfectionē. ❡ Ad rationē in oppositū dicenduz q ille stat⁹ est pfectior cui magis vacare cōpetit cōtemplationi dispositiue vt expositū est/ꝛ nō exigitiue: qr licet statui plati nō cōueniat vacare cōtēplationi ita sicut statui religi. tñ status plati plus exigit q plat⁹ habeat maiorem pfectionē vite cōtemplatiue illo paruo tēpore q̄ religi. in magno.

3. articul⁹. Durā. q. 3. ❡ Quantū ad tertiū q sit vtilior vel maioris meriti/dicūt sic q̄dā q duplex ē meritū: vnū respectu dimissionis pene: aliud respectu cōsecutionis glorie. Primo mō actiua est maioris meriti q̄ contēplatiua. Cuius ratio est: qr pena p penā recōpēsat sed vita actiua est penalior q̄ cōtemplatiua. ergo p opera actiue pl⁹ recōpensat de pena nobis debita q̄ p opera ɔtēplatiue. Meritū autē respectu cōsecutionis glīe est duplex/accidētale et essentiale. Respectu ṽo pmi accidētalis adhuc vita actiua est maioris meriti: qr opa p q meremur aureolam doctoꝝ/virginū/vel martyrū ad vitam actiuā potius ptinet q̄ ad contēplatiuā. respectu vero pmii essentialis contēplatiua est magis meritoria q̄tū est ex gñe sui act⁹ q̄ actiua. Cui⁹ ratio est: qr meritum ex caritate pensat: sed diligere deū ex caritate bm se est magis meritoriū q̄ diligere primum pper deū: ergo illud qd ptinet directius ad dilectionē dei magis est meritoriū ex suo genere q̄ illud qd ptinet ad dilectionē pximi etiā ppt deuz: vita autē contēplatiua directe ꝛ imediate ptinet ad dilectionē dei: vita autē actiua ad dilectionem pximi. ergo ex suo genere vita ɔtēplatiue est magis meritoria q̄ actiua. Potest tamē ɔtingere ex parte hoīs q aliq̄s in opib⁹ vite actiue pl⁹ mereatur q̄ ali⁹ in operib⁹ vite ɔtēplatiue/puta si aliq̄s tepide insistat operib⁹ vite contēplatiue: ali⁹ vero feruēter insistat actiue pper deū: ita q ppt superhabundātiā diuini amoris vt ei⁹ voluntas impleat pper gloriā dei interdū sustinet a dulcedine diuine ɔtēplationis ad tpꝰ separari. ❡ Potest tamē aliter imaginari de ɔparatione ɔtēplatiue ꝛ actiue vidēdo tria/vtrum contēplatiua pferat actiue Opīo doctoris. Primo de bonitate. alio de merito. tertio de diuturnitate. Quo ad pmum cū sit bonū delectabile vtile ꝛ honestū/cōstat q honorabilior est vita cōtēplatiua q est angelica ꝛ diuina/ꝛ p idē delectabilior: qr fatu⁹ esset de⁹ si sibi peiores delectationes retinuisset: q solas delectationes contēplationis sibi retinuit. De vtili autē videt actiua vtilior: qr tā bm actiuā corpalē q̄ actiuā spūalē plurib⁹ ꝛ ad plura bona pdest actiua q̄ contemplatiua: qr illa soli aīe pptie/illa aūt corpi ꝛ aīe/ꝛ aīe ꝛ corpi pximi etiā pdest p elemosinas spirituales ꝛ corpales: qr q̄uis forte ofo p aliis ptineat ad vitā ɔtēplatiuā: tñ sacramēta ministrare/pdicare/ꝛ hmōi q psunt aiab⁹ pximorū nō sunt opa vite cōtēplatiue s3 actiue. ❡ Si scdo agat de merito pene vitāde vel aureole peminet actiua habēs pl⁹ de penalitate ꝛ actū exteriorē cui soli debet aureola. si 2. cōclusio autē respectu auree peminet simplr ꝛ p se contemplatiua: qr amor pximi q est finis actiue nō est meritori⁹ nisi pper amorē dei cui deseruit contēplatiua: sed p accidēs actiua peminet: tñ qr conatum maiorē reqrit q caritatē auget/ꝛ ex maiori caritate videt pcedere q ɔtenta sua vtilitate vult ppt deū se variis turbat: omibus exponere: nā q pper quietē solā: aut qr meli⁹ bibit aut comedit cū dño vult manere cū eo et nō ire cū ioab ad exercitum/ parū diligit dñm suū sed pl⁹ ventrē suū. q autē nō pōt diu sustinere nō videre faciē dñi/ꝛ pper hoc solū renuit ab eo separari: vt heremite ꝛ veri ɔtēplatores vident pl⁹ ardere caritate cū seraphin q a facie deitatis nūq̄ recedūt: est etiā puri⁹ meritū contēplatiue tot venialib⁹ nō pmixtū: sed p accidēs aliter est magis meritū in actiua: qr actiua cōtinet virtute contēplatiuā ꝛ actiua corporalis: qr qñ elemosinas corpales facio pauperib⁹/ipsi pro me dormiēte orāt/ꝛ suarū contēplationū me participē faciūt: ꝛ actiua spūalis q pdicat/cōfessiōes audiunt/hoies ad contēplationē inducunt/et dei amorē qua vna hora omittēs contēplari pper sermonem erit causa multarū cōtemplationū/ꝛ forte cōuertet illa hora hoiem ad ducendū ppetuam vitā ɔtēplatiuā. ꝛ sic p illū contēplabit ꝛ merebit sicut pl⁹ meret fundās altare ppt innumeras missas ibi dicēdas/q̄ si p se ibi dicat vnam missam. ꝛ similiter sicut homo facit elemosinā p famulū cui mandat/ꝛ in mandāte meritū redundat: ita omia bona ad que pdicatores hoies inducunt/in sinuz eorū merita conuertunt. ❡ Tertio de diuturnitate sciendū q in hac vita actiua est maior in diuturnitate: qr corp⁹ qd corrūpit aggrauat aīam vt nō possit tam diu stare suspensa in contemplatione q̄ diu potest stare super terram i actiua: sed simpliciter diuturnior est contemplatiua qr durat ppetuo et alia vita in qua nō durat actiua quo ad actum imperatum exteriorem sed quo ad interiorem: qr ibi est feruentior dilectio proximi q̄ hic. 3. cōclusio.

❡ Questio secunda.

Secundo queritur. Utrum status religiosorum sit perfectior ꝙ status curatorum. Videtur ꝙ sic. quia includit consilia ⁊ precepta. ¶ Contra. quia perfectior est status perfectionis exercende ꝙ acquirēde. ¶ Respondeo tria facienda sunt. Primo ponentur dicta quorundam circa hec. Secundo ponētur an in ecclesia sit aliquis status perfectior statu episcoporum. ¶ Quantum ad primum ponunt primo suam opinionem. Secundo instantiam. Tertio solutionem. Opinio autē eorum habet tres cōclusiones prima ꝯclusio est ꝙ in ecclesia generaliter non est nisi triplex status. scilicet prelatorum: simplicium clericorum: ⁊ religiosorum. Itē triplex laicorū. Mat. xxiiij. duo in agro: due differentie prelatorū: duo in loco: due continentiū qui eligunt contemplationis quietē: duo molentes in mola: due differentie coniugatorū sequentium mobilitatem rerum temporalium mobilium. secundum glosam. Idem ps Ezechielis. x. tres viri liberauerūt animas suas: Noe. Daniel ⁊ Job. per quos secundum Gregorium signantur rectores continentes ⁊ coniugati. preter hos status nō est alius in ecclesia. Inter hos status supremus est prelatorum. infimus coniugatorū: medius religiosorum. ¶ Unde secūda ꝯclusio est ꝙ status prelatorū quantum ad maiores puta episcopos ⁊ supra sit supremus quod probant tum quia ad eos pertinet regere ⁊ perficere alios qui reguntur ⁊ perficiuntur. Tum quia sine dispensatione potest fieri transitus a quocunque statu prelatorū: nō aūt ecōtrario. transitus enim potest fieri ab inferiori ad superius non ecōuerso sine dispensatione. Unde certum est ꝙ episcopi sunt perfectiores ꝙ religiosi. ¶ Tertia ꝯclusio est ꝙ status curatorū est perfectior ꝙ quorumcunque religiosorum: quam probant multipliciter. ¶ Primo ex ipso statu quia status prelatorum secundum suum ambitum totum est perfectior quocunque statu in ecclesia. Sed sacerdotes parrochiales includuntur in statu prelatorum ergo ⁊c. Maior patet quia vt dictum est in ecclesia non sunt nisi tres status inter quos status prelatorum est supremus. Minor probatur quia status parrochianorū est status habens regimen animarum et sicut episcopi sunt rectores in suis diocesibus sic sacerdotes parrochiani in suis parrochijs ergo icluduntur in statu prelatorū. ¶ Sed ad hoc posset dici ꝙ non habent regimen animarum ordinarie sz sicut quidā balliui ⁊ sic non sunt in statu prelatorum. Sed hoc non est verum licet enim possit dici ꝙ tam episcopi ꝙ alij curati sint balliui respectu xpi: tamen curati nō sunt balliui respectu epōrū quia illi sunt rectores ordinarij quorū regimen est a xpo constitutum. sed regimen sacerdotum parrochialium est huiusmodi sicut septuaginta duo discipuli per quos sm glosam intelliguntur presbyteri. Non enim dicitur ꝙ apostoli eos destinauerint vel miserint sed xpus. Luce. x. ⁊ di. xxi. ca. In nouo testamento. videntes apostoli messem esse multam operarios vero paucos rogauerunt dominum messis vt mitteret operarios in messem suam. Unde ab eis sunt electi septuaginta duo discipuli ⁊ a xpo instituti. Unde dominus misit. Sed apostoli rogauerunt dominum vt mitteret. Isti presbyteri tenentes locum septuagintaduorum discipulorū sunt sacerdotes parrochiani: ergo sunt a xpo instituti. Unde status eorum non est ficticius nec ab aliquo homine inuentus sicut status religiosorum. Unde sicut in primitiua ecclesia status apostolorum ⁊ discipulorum est maior quocunque alio: ita ⁊ nunc. ¶ Secundo ex operibus statuū quia quāto aliquis status habet opera similiora operibus pertinētibus ad statum episcoporum tanto est perfectior: sed status parrochianorū est hmōi. Immo habet quasi eadem opera. cum epi ex officio habeant ministrare omnia sacramēta sicut episcopi exceptis duobus ⁊ habent docere informare corripere in aliquibus excessibus licet non possint excommunicare sicut nec religiosi. ¶ Preterea sm aliquos doctores religio perfectior est que ex plenitudine contemplationis ordinatur ad intendendum saluti animarum: ꝙ illa que ordinatur solum ad simplicem contemplationem. quia bonum commune diuinius est. ex quo habetur ꝙ ille status perfectior est qui magis ordinatur ad salutem animarum. sed status parrochianorum est huiusmodi respectu religiosorum: quia habent exercere plura opera ad salutem animarum pertinentia ꝙ religiosi. Nam religiosi qui saluti animarum intendunt non habent nisi predicare ⁊ confessiones audire. Sacerdotes autem cum his habent corrigere ⁊ sacramenta conferre ⁊ hoc eis competit potestate ordinaria: religiosis autem ex delegatione. ¶ Tertio ex parte perfectionis personalis quam vterque status requirit: quia ille status est perfectior qui magis perfectum requirit. sed status curatorum est huiusmodi ergo ⁊c. Maior probatur. Nam ille status requirit maiorem perfectionem qui requirit maiorem charitatem ⁊ cognitionem diuinorum: sed sic est hic quia status curatorum requirit voluntatem magis promptam ad ponendum animam suam pro ouibus vel pro salute fratrum ⁊ expendendum totam vitam in vtilitatem eorum ⁊ spiritualem ⁊ corporalem ꝙ non requirit status religiosorum. Unde status religiosorū non requirit statim tantam perfectionem quando professus est: sed sufficit sibi ꝙ sit in statu salutis absolute ⁊ ꝙ perfectionem possit acquirere. Itē curatus cum habeat alios instruere debet habere perfectam diuinorum cognitionem. ¶ Preterea sacerdotes habent perficere sicut ⁊ maiores prelati non autem religiosi sed perfici ergo status illorum requirit hominem perfectiorem ¶ Preterea augustinus ⁊ habetur. xxi. q. i. Non nisi probatiores ⁊ meliores clericos assumere solemus. Ex quo patet ꝙ ad curam animarum nō assumuntur religiosi nisi meliores inter ipsos sed hoc non esset nisi status ille esset perfectior. ¶ Tertio ponunt illa quibus videtur diminui status curatorum ⁊ esse perfectior. Primo quia licet aliqua opera sacerdotum parrochianorum sint perfectiora aliquibus operibus religiosorum. Preterea perfectius est intendere saluti animarum ꝙ ieiunare. tamen perfectius est totaliter intendere saluti sue anime ꝙ multa opera facere ad salutem animarum proximorum. primum pertinet ad religiosos. scdm ad curatos ergo ⁊c. ¶ Secūdo sic qui non sunt in statu non habent perfectiorem statum sed curati non sunt in statu. tū quia nullus potest dimittere statum perfectionis vt simplici vita viuat in seculo. sed sacerdos hoc potest quia deficit obligatio tū etiam quia nullus existens in statu perfectionis pro libito suo potest illum dimittere. sed tantum de licentia superioris: sacerdos autem pro libito suo potest dimittere curam pro religione, tum quia qui dimitteret statum perfectionis ad viuendum seculariter reputaretur apostata non autem sic de sacerdotibus curam dimittentibus. ergo ⁊c. ¶ Tertio dato ꝙ sint in statu non tamen perfectiori ꝙ religiosi. tum quia iura non dant communiter licentiam transeundi de statu perfectiori ad imperfectiorem. iura autem communiter licentiant curatos transeundi ad religionē. xix. q. vi. c. clerici. ⁊ cuius due sunt leges. Tum quia nullus afflatus spiritussancto trāsit de statu magis perfecto ad minus perfectum: vt autem dicitur in capitulo due sunt leges. Sacerdos transiens ad religionem facit hoc afflatu spiritussancti ⁊ lege priuata spiritussancti inductus. Tum quia expresse in dicto capitulo clerici: dicitur ꝙ clerici idest curati qui trāseunt ad religionem suscipiunt meliorem vitam ¶ Quarto quia vita contemplatiua est perfectior ꝙ actiua. ergo status religiosorum est perfectior statu prelatorum quorumcunque. ¶ Ad primum dicendum ꝙ deficit. dr primo. quia ita est contra statum episcoporū sicut contra statum curatorum ⁊ tamen concedunt cōmuniter omnes maiores prelatos in statu perfectiori ꝙ religiosi.

¶ Secundo quia supponit falsum. scilicet ꝙ ille qui intendit saluti proximorum non intendat saluti proprie: quia intendendo saluti proximi ordinat hoc ad augmentū charitatis sue. ¶ Ad secundum dicendum. ꝙ magister deficit. primo quia sit vis in nomine ⁊ nō in re. quia loco status potest accipi modus vel genus viuendi ⁊ sic saltem habebitur ꝙ curati habebunt perfectiorem modum viuendi ꝙ religiosi. ¶ Secūdo quia ad hoc ꝙ aliquis cōpetat status ⁊ pmiū virginitatis sufficit propositum perpetuo standi in virginitate absque obligatione aliqua. ergo a simili ad hoc quod curati dicantur esse in statu sufficit habere propositum perpetuo exercendi officium curatorum. dato etiam ꝙ non haberent propositum perpetuo standi sic quandiu staret sic status suus requireret perfectiorem hominem ꝙ status religiosorum. ¶ Tertio quia supponitur falsum. scilicet ꝙ curati non

obligantur obligatione que sufficit ad statum. quia curatus in susceptione cure pastoralis efficitur sponsus ecclesie: sed spō suo ex iure naturali quantum est de se obligatur ad gerendus per petuo causam sponse nec potest eam pro libito dimittere.

¶ Quarto quia secundum viam istam non deficit quin curati sint in perfectiori statu quam religiosi nisi obligatio sola que possset. eri si papa diceret nullus dimittat curam pro religione nisi de licentia speciali. et tamē tunc possent de licentia transire: ergo et nunc quando hoc eis licet de licentia generali non tollitur quin habeant perfectionem status: quia nec nunc licet eis transire nisi de licentia generali sicut in casu non liceret eis nisi de licentia speciali si esset statutum quod non liceret eis nisi de licentia speciali. ¶ Ad primum quod adducitur ad probandum dicendum quod de licentia potest aliquis dimittere statum perfectionis et manere in statu simplici in seculo et tamen nō ē apostata vt patet de episcopis per papam a suis curis absolutis. ¶ Ad tertium dicendum quod ius commune licet non det simpliciter licentiam a statu magis perfecto transeundi ad statum minus perfectum. dat tamen bene licentiam transeundi ab eo quod est magis perfectum simpliciter ad minus perfectum quando illud minus perfectum ē melius transeunti. Et sic est in proposito. nam ius dat licentiam curato transeundi ad religionem quando curatus sentit se non sufficientem pro regimine ecclesie vel quando non potest ibi stare sine periculo vel si melius possit regi per alium: quamuis enim status curati simpliciter sit perfectior quam religiosi: huic tamen sic disposito status religiosorū est melior. ¶ Per hoc patet ad aliud quia bene aliquis afflatus spiritusancto potest transire a statu simpliciter perfectiori ad minus perfectum quando minus perfectus est transeunti melior. ¶ Per hoc etiam ad tertium quia ibi accipitur melior vita non simpliciter sed huic. Et quod sic intelligatur patet dupliciter. primo quia si curatus crederet quod esset sufficiens et regeret melius quam vnus alius sine periculo salutem magno non diceretur a spiritusancto ad dimittendum curam ecclesie pro religione cum bonum commune sit diuinius et melius quam priuatum. ¶ Secundo patet idē per glosam sequentis capituli super illo dignior est lex priuata vbi dicitur quod lex publica in tribus casibus preiudicat priuate qua sacerdotes ducuntur qui volunt intrare religionem. Nam mulier licet lege deidu catur non tamen potest intrare inuito viro nec impubes inuito patre nec episcopus sine papa. Ex quo patet quod vita religiosorum dicitur melior respectu curati et episcopi pariter. sed respectu episcopi vt omnes concedunt non potest esse simpliciter melior nec dici sed huic melior quando scilicet est insufficiens ad regimen episcopale ergo et cetera. ¶ Hoc etiam confirmatur per id quod dicitur xvi. q. i. c. sunt enim nonnulli. Ubi dicitur quod monachus accipiens potestatem ligandi atque soluendi sublimatur. Et augustinus sic viue in monasterio vt clericus fieri merearis quod nō diceretur nisi transire faceret e conuerso esset descendere ¶ Ad quartum dicendum quod aliqui duo status possunt comparari i perfectiōe dupliciter vel quantum ad id quod includunt vel quantum ad id quod exercent. Si ergo comparentur status religiosorum et curatorum quantum ad id quod includunt status prelatorum qui habent pro aliis animas ponere et alios instruere et alios corrigere errantes et ad ardua in speculatione diuinorum eleuari propter suam eminentiam includit perfectionem in existentem actu. status autem religiosorum non includit talem perfectionem actu in existentem sed instrumenta perueniendi. l. opera contemplatiue vite: ideo quantum ad hoc status prelatorum est perfectior. Si autem comparent quantum ad exercitium suorum operum cum opera vite contemplatiue que vt plurimum pertinet ad statum religionis sint perfectiora quam opera vite actiue que vt plurimum pertinent ad statum prelatorum propter necessitatem subditorum: sic status religionis est perfectior: quia ad opera perfectiora est aptior. Ita quod magis est appetendum simpliciter esse dignum prelatione quam statu religionis. Sed esse in religione debet esse in electione semper et simpliciter religioso: esse autem in tali religione debet esse non ita simpliciter in electione sed in patientia. et debet esse in electione in casu necessitatis. ¶ Ad rationem in contrarium dicendum quod licet tenere precepta et consilia simul sit perfectius quam tenere precepta tantum. tamen status qui requirit magnam perfectionem virtutum sine consiliis que ad hoc specialiter sunt vtilia vt melius seruantur precepta est perfectior quam status cui sufficit minor perfectio virtutum non obstante quod includat consilia status autem religiosorum licet includat consilia non tamen requirit nec includit tantam perfectionem virtutum quia status religionis non repugnat imperfectis cum sit status acquirendi perfectionem et ideo propter consilia nō oportet ponere quod status religionis sit perfectior statu prelatorum. ¶ Quantum ad secundum arguunt idem quod in ecclesia sit status perfectior statu episcoporum. Ubi enim est maior accessus ad deum et per consequens maior perfectio ibi est et maior recessus a temporalibus: sed status habentium nil in proprio vel in cōmuni magis recedit a temporalibus quam status episcoporum qui habent temporalia quasi propria ergo et cetera. ¶ Oppositum supponit cōmuniter. ¶ Respondent quod nullus status est in ecclesia simpliciter perfectior statu episcoporum qui succedunt apostolis ¶ Ad cuius euidentiam sciendum secundum eos quod nullus status in ecclesia est ita status perfectionis quod appropriet sibi perfectionem essentialem ita quod in alio statu talis perfectio haberi non possit: quia cōstat quod in omni statu in ecclesia inueniuntur plures valde perfecti. dicitur autem in ecclesia aliquis status perfectus plus quam alius dupliciter. primo quia sibi appropriat quedam instrumenta tendendi ad perfectionem sicut religiosi dicuntur esse in statu perfectionis. secūdo quia appropriat sibi exercitium quarundam operationum perfectarum quarum cōueniens exercitium hominem exigit iam perfectum et dicitur status perfectionis exercende non solum quo ad se: sed etiam quo ad alios et ille est status prelatorū quorum est alios illuminare purgare et perficere. ¶ His suppositis potest argui ad propositum tripliciter ratione. ¶ Primo sic. status ad quē transire licet a quocunque alio est perfectior omni alio: talis est status pape et episcoporum apostolis succedentium ergo et cetera. vtrumque patet de se.

¶ Secundo sic. status qui non congruit nisi iam perfectis est perfectior statu qui potest congruere imperfectis tendens ad perfectionem: quia perfectius est esse perfectum quam ad perfectionem tēdere: sed status prelatorū requirit iam perfectum. quia prelatus debet esse perfectior omnibus subditis: status vero religiosorum non requirit iam perfectum: quia vnus secularis statim post ingressum posset profiteri et esset religiosus et congrueret religioni nec tamen adhuc esset perfectus sed ad perfectionē tenderet ergo et cetera. ¶ Tertio sic. sicut se habet bonus prelatus in quantum huiusmodi ad bonum religiosum: sic status prelatorum ad statum religiosorum. sed bonus prelatus in quantum huiusmodi magis habet quod sit perfectus quam bonus religiosus ergo et cetera. probatio minoris quia bene sequitur. est bonus prelatus ergo est vir perfectus: sed non sequitur est bonus religiosus ergo est vir perfectus: sed tantum sequitur. ergo exercet opera quibus tenditur ad perfectionem: que si religiosus exerceat sicut sunt statuta in religione sua est bonus religiosus. dato quod nō assequatur perfectionem. Nec obstat prelatis nec eorum perfectioni derogat si habeat ius in cōmuni in bonis ecclesiasticis. immo perfectissimus modus est quo accipiunt prelati a subditis suis ratione sui laboris debitum. Nam si laudabile est viuere de labore corporali manuum multo plus de labore spirituali quo seminantur spiritualia: carere enim iure non facit per se et dimittere ad perfectionem. alioquin illi qui de statu religionis tali iure carentium ad statum prelatorum in quo oportet eos habere ius in bonis cōibus ecclesie transeunt trāsirēt ad statū imperfectiorem quod falsum est. Ex hoc respondent ad rationem in oppositum dicētes quod recessus a temporalibus qui per se facit ad perfectionem est recessus mentalis. et talis debet esse in prelatis magis quam in aliis adeo quod paupertas debet eis esse in electione et desiderio. Sed habere ius in bonis pro vtilitate cōmuni debet eis esse in patientia. Si autem loquamur de recessu qui est carentia bonorum in temporalibus tunc dicendum ad formam argumenti. quod vbi est talis recessus maior: maior est ibi perfectio dispositiue idest instrumentum disponens ad facilius acquirendum perfectionē sed non sequitur quod sit ibi maior perfectio exegitiue idest quod sit ibi maioris perfectionis exigentia vel exercitatio quod scilicet sta-

tus ille necessario exigat exercitium operationum perfectarum et que exigunt virtutem magis perfectiuam. Istis autem duobus modis est maior perfectio in statu prelatorum. Unde status religiosorum non est perfectior. immo econuerso status prelatorum est simpliciter perfectior: sicut exigens maiorem perfectionem. ¶ Secunda opinio procedit sic per tres articulos: quia primo ponunt conclusionem contrariam et probant. Secundo respondent ad rationes illorum. Tertio infringunt solutiones eorum etc. ¶ Circa primum est videndum vtrum sacerdotes parrochiales sint in perfectiori statu quam religiosi. Dicendum primo quod non sunt in statu. religiosi autem sunt in statu perfectionis. Status enim quandam firmitatem importat. vnde res que in motu est non dicitur stare. Item rectitudinem. Unde non dicitur stare nisi qui est erectus etiam si quiescat. preterea si sedeat aut iaceat aut accumbat. Item importat quietem quod tamen est idem cum firmitate: et secundum hoc ad hoc quod aliquis sit in statu requiritur firmitas perpetue obligationis. id est vsque ad mortem et rectitudo. Rectitudo autem in homine est in comparatione ad deum. vnde qui est obligatus ad aliqua opera per que erigitur ad deum si obligatio sit perpetua et solennis dicitur esse in statu. Tamen si large loquamur de statu non requiritur nisi firmitatem. vnde et lapis dicitur stare. et secundum hoc status potest esse sine perfectione sicut est status coniugalis vbi est obligatio ad vitam sed non perfectio: quia deest dicta rectitudo ad deum. Est enim ibi obligatio ad debitum carnale reddendum. Sed hic loquimur de statu non quocumque modo sed de statu perfectionis et secundum quod perfectionis: ad quam requiruntur duo predicta: scilicet perpetua obligatio sit ad opera perfectionis. Opera autem perfectionis sunt que directe ordinantur ad dilectionem dei. Nam tota perfectio vite spiritualis consistit in charitate principaliter et precipue quantum ad deum: licet secundario in charitate ad proximum. et hoc maxime fit per abiectionem eorum que possunt impedire dilectionem dei cuiusmodi sunt temporalia. Unde in obligatione perpetua ad adiectionem temporalium consistit principaliter status perfectionis. Sacerdotes autem curati nec obligationem habent perpetuam ad curam animarum nec abiciunt temporalia nec ea que maxime retrahunt a dilectione dei vt voluptas carnis vt patet in sacerdotibus grecis religiosi autem sic ergo etc. ¶ Sane tamen posset dici quod sunt gradus alicuius perfectionis inquantum intendunt saluti proximorum ministrando sacramenta licet deficiat obligatio perpetua que requiritur ad statum et solennitas: hec enim duo scilicet perpetua obligatio cum solennitate statum faciunt absolute vt patet in episcopis et religiosis. hec autem duo deficiunt curatis. vnde non sunt in statu. Et si quis essent in statu non tamen eque perfecto sicut religiosi sicut nec charitas ad proximum eque principalis sicut charitas ad deum. ¶ Preterea si curati sunt in statu perfectionis aut hoc est ratione ordinis aut ratione cure: non ratione ordinis tum quia quoniam non ordinatus habet curam: tum quia ordo in ecclesia facit gradum quia ordinant ad nobiliorem actionem sed non statum: quia non respicit perfectionem per se licet sit conueniens quod habens ordinem sit bone vite. Nec ratione cure: quia ad curam simplicem nulla est obligatio vt modo potest eam permutare vel dimittere de licentia episcopi pro simplici prebenda et totaliter per se dimittere et matrimonium contrahere. et sic post curam potest transire ad statum secularem: ergo non sunt in statu aliquo ratione cure. ¶ Nec ratione ordinis nisi forte per accidens inquantum votum continentie est annexum sacro ordini apud occidentales. ¶ Ad secundum respondent ad rationes aliorum vnde dicunt ad primum in oppositum quod curati non sunt prelati sed coadiutores sunt prelatorum. s. episcoporum. improprie enim pater familias dicitur qui preest familie vni tantum vel princeps. curatus autem preficitur tantum vni familie quia vni parrochie vnde non potest princeps spiritualis id est prelatus ecclesie propter quod nec excommunicare nec dare indulgentias propria auctoritate nec alia facere que pertinent ad prelatum etiam minus quam abbas qui excommunicare potest: et tamen non est prelatus sed paterfamilias vt nomen sonat abba pater: et hoc est quia non preest nisi vni familie. Unde solus episcopus proprie est prelatus id est princeps spiritualis quem dyonisius in ecclesiastica hierarchia vocat ducem: non autem curatum. talis autem prelati status id est episcopi est perfectior quam religionis. ¶ Ad illud quod ipsi premittunt de glosa math. xxiiii. et noe. etc. dicendum quod secundum illam glosam status proprie dicitur qui includit firmitatem obligationis cum solennitate et sic non sunt nisi tres status. ¶ Supremus qui est prelatorum. i. episcoporum qui obligantur ad opera perfectionis et cum solennitate benedicuntur et consecrantur. ¶ Secundus et medius continentium. i. religiosorum qui obligantur ad perpetuam continentiam cum solennitate voti professionis. ¶ Tertius et infimus coniugatorum qui obligantur obligatione matrimoniali cum solennitate quam facit ecclesia: et hic habetur quod curati non sunt in statu nec clerici nec layci. Sed large loquendo sunt in communi statu fidelium licet presbyteri sint in altiori gradu. ¶ Ad illud etiam quod premittitur quod prelati habent perfectionem dicendum quod episcopi non propter hoc sunt in statu perfectiori quia sunt aliorum perfectores: sed propter hoc sunt in gradu altiori. quia perfectio status dicitur per comparationem ad opera charitatis consimilis illis per que homo retrahitur ab his quibus charitas impeditur. Uel promouent ad charitatem sicut munditia abiectio temporalium et huiusmodi que adiuncta firmitate perpetue obligationis faciunt statum. gradum autem facit ordo. Unde qui habet maiorem ordinem est in perfectiori gradu: quia gradus per comparationem ad actionem. nec licet religioso transire ad curam simplicem sicut ad episcopatum. ¶ Ad solutionem quam dant ad instantiam. Utrum sint ordinarii dicendum quod archidiaconi se habent ad episcopum sicut ballivi ad regem. curati autem sicut prepositi qui presunt vni ville. xxi q. i. omnibus presbyteris et diaconis attendendum est vt nil sine proprii episcopi licentia agant. Septuaginta autem duo discipuli instituti sunt a christo non vt ordinarii sed vt apostolorum adiutores. Unde et apostoli post aduentum spiritussancti miserunt eos vbi voluerunt sicut etiam nunc episcopi mittunt et deponunt curatos. Nec sequitur quod sit tanta potestas curatorum quanta fuit discipulorum quibus successerunt sicut nec est tanta episcoporum sicut apostolorum cum episcopi passim non ponant nec deponant episcopos sicut apostoli faciebant: sicut paulus thitum et thimotheum et alios plures ordinauit episcopos. ¶ Item omnis potestas spiritualis ordinaria cum aliqua solennitate committitur: episcopus sine solennitate curas committit. Quod enim inuestit ipsum a nullo magis est solennitas ciuilis quam canonica vel ecclesiastica: quia ecclesia non habet aliqua verba limitata qui habent iurisditionem ordinariam et si non consecrantur. Status autem apostolorum et discipulorum in primitiua ecclesia erat perfectior omni alio quod includebat et statum prelatorum quo ad apostolos qui fuerunt principes populorum et religiosorum quo ad vtrosque: quia apostoli omnia reliquerant propter christum et discipuli omnia ponebant ad pedes apostolorum. ¶ Nec dicendus est status religionis fictitius et a puro homine adinuentus sed a spiritusancto inspirante et a christo docente. Si vis perfectus esse. et faciente. et apostolis quibus erant omnia communia. Unde dyonisius de monachis frequentem facit mentionem. ¶ Ad secundum principale de operibus statuum dicendum quod religiosi sunt similiores episcopis quantum ad opera que faciunt statum cuiusmodi sunt obligatio perpetua ad opera perfectionis ad que curati non sunt obligati nisi sub conditione et ad tempus id est quamdiu sunt curati. ¶ Ad aliud quod allegatur dicendum quod supposito statu perfectionis qui est in omni religione et non in curatis perfectior est religio intendens saluti animarum: quia ista addunt quandam perfectionem accidentalem licet inquantum cadunt sub obligatione illorum religiosorum per se pertineant ad perfectionem illius religionis. curati autem ad hoc non habent obligationem perpetuam et ideo saltem illi religiosi qui ad hoc ex conditione sui ordinis sunt obligati sunt in perfectiori statu. Et si quis monachi qui ad hoc principaliter non sunt instituti

nec minores habeant hoc ex commissione: tamen predicatores quorum ad hoc ordo est institutus habent hoc potestate ordinaria consequente statum eorum essentialiter. vnde hec obligatio est intimior statui istorum religiosorum curatorum. Non tamen est intelligendum ꝙ actum predicandi habent nisi ex commissione: sed aptitudinem ad predicandum ⁊ obligationem ad istud officium quando prout eis commissum fuerit habent ex ordinaria sui ordinis institutione. ¶ Ad tertium principale dicendum ꝙ maiorem perfectionem requirit status religionis ꝙ curati ⁊ maiorem charitatem. nam si curatus tenetur ad ponendum animam pro ouibus nos etiam debemus pro fratribus animas ponere: religiosi etiam totam vitam suam corporalem ⁊ spiritualem obligauerunt perpetuo ad seruiendum deo in statu perfectionis longo exilio a mundo ⁊ carnis martyrio carceri et perpetuo coronandi. Nec sufficit ꝙ religiosus sit absolute in statu salutis: quia in statu salutis potest aliquis esse sine obligatione ad opera perfectionis que est de essentia religionis statim etiam a principio professionis requirit tantam charitatem vel charitatis perfectionem ꝙ homo non solum temporalia sed ⁊ amicos ⁊ seipsum abneget propter deum ⁊ ꝙ plus religio maiorem charitatem requirat ꝙ cura: est tamen in statu semper tendente ad vlteriorem perfectionem partialem vsque ad perfectionem patrie donec occurramus omnes in virum perfectum. Unde quamuis sint in statu acquirendi perfectionem tamen etiam sunt in statu supponente maiorem perfectionem ꝙ status cuiuscunque curati licet non supponat tantam ad quam postea venit: concedo tamen ꝙ curati debent habere maiorem cognitionem de diuinis. Sed non propter hoc maiorem perfectionem que in charitate consistit. Sed verum est ꝙ ante curam requiritur maior perfectio in eo qui debet fieri curatus ꝙ in eo qui debet fieri religiosus: sed premissam professionem ⁊ cure susceptionem maior perfectio requiritur in religioso ꝙ in curato non sic intelligendo ꝙ eo momento quo aliquis est professus teneatur magis esse perfectus in se ꝙ curatus cum prima die possit profiteri in quibusdam religionibus qua non potest repente fieri summus: sed postꝙ fecit tantum ꝙ seruando religionem sic proficere potuit ꝙ ad maiorem charitatem peruenit ꝙ sit necessaria simplici curato. ¶ Ad illud augustini dicendum assumendi ad curam animarum debent habere maiorem perfectionem partialium vel partialem ꝙ religiosi professuri ⁊ maiorem aptitudinem ad actus illius officij ꝙ professi. ⁊ quando de religiosis assumuntur ad curam non debent assumi absolute perfectiones maiores habentes: sed magis habiles ad regendum: supposita tamen charitate sine qua nullus est aptus ad prelationem spiritualem: multi enim sunt perfectissimi charitate qui tamen essent inepti ad curam animarum sicut mulieres ⁊ sanctiores. ¶ Quantum ad tertium. infringunt solutiones aliorum datas ad instantias proprias. vnde dicunt contra primam conclusionem ꝙ illa ratio non ita concludebat de curatis sicut de episcopis: quia ipsi sunt in statu perfectionis non ex actibus perfectionis tantum: sed ex perpetua obligatione ad hoc intendere autem saluti animarum aliorum quamuis sit intendere saluti proprie hoc tamen non facit statum. ¶ Ad secundum dicendum ꝙ vel potest accipi loco status proprie loquendo ꝙ non includat obligationem predictam. proprium autem virginitatis sufficit quidem ad premium sed non ad statum. nam ad premium sufficit integritas perpetuo et intentione seruata propter deum. ad statum autem requiritur obligatio perpetua ⁊ solennitas vnde virgo que est in seculo ⁊ proponit perpetuo virginitatem seruare dato etiam ꝙ voueret non propter hoc facit statum. sicut virgo velata que solenniter vouet virginitatem: quia primo potest verum matrimonium contrahere non obstante voto simplici. vnde non est simile de curato ꝙ nis proponat vel promittat perpetuo manere in cura. Nec etiam curatus est sponsus ecclesie sicut episcopus: quia nec differt a nutu nec est obligatus ad perpetuo gerendum ⁊ potest pro libito dimittere religionem intrando. Et si papa annecteret cure animarum perpetuitatem adhuc non esset status sicut votum continentie annexum ordini sacro non facit statum: quia non est essentiale vel si esset status non esset ratione cure sed ratione obligationis annexe. Nec est verum ꝙ episcopus de licentia pape resignans fiat secularis ⁊ priuatus. immo degradatus ⁊ ab ecclesia precisus semper manet episcopus. curatus autem sine licentia cuiuscunque omnino potest desinere curam. ¶ Ad tertium dicendum. ꝙ status religionis est melior simpliciter: quia melius est obligari ad opera perfectionis ꝙ non obligari. Nec est diuinius bonum cure ꝙ religionis: quia nullum bonum diuinius est ꝙ diuinum: religio autem est diuinum non cura inquantum religio innititur charitati que est ad deum: cura autem charitati que est ad proximum. ¶ Quod autem dicit de muliere non est ad propositum: quia curatus non habet obligationem perpetuam ad curam sicut mulier ad virum ⁊ episcopus ad ecclesiam nec sub cura ecclesie sicut impubes sub cura parentum. ¶ Quod dicit decretum monachum sublimari cum assumitur ad curam verum est quo ad gradum: quia potest aliquis actiones quas prius non poterat: non quo ad perfectionem status. Uel loquitur de monachis qui clerici non erant: sicut patet per aliam auctoritatem. Sic viue vt clericus ⁊c. loquitur enim laycis qui clerici non erant. vnde non dicit vt curatus fieri merearis: licet ad curam requiratur clericatura. ad monachum autem non quia layci et mulieres profitentur. Ideo dicendum ꝙ monachus non ascendit ad altiorem statum cum sit curatus sed ad altiorem gradum: sed non descendit: quia statum suum non dimittit. curatus autem ascendit cum religionem profitetur: quia de non statu ad statum perfectionis ascendit. ¶ Ad quartum dicendum. ꝙ in statu episcoporum ⁊ religiosorum includitur perfectio inexistens: non autem in statu curatorum. ¶ Quod dicitur hic ꝙ maior perfectio principalis interior charitatis requiritur in religioso quolibet ꝙ in curato quolibet: videtur esse contra thomam: nec religiosus ad interiorem charitatem se obligat per votum. sed solum ad instrumenta. vnde non est fractor voti si seruat ista tria vota exteriora cum minima charitate quod est possibile. Sed curatus non sufficit cum minima charitate ad digne exequendum officium suum. secundum id dyonisij. non est audiendum in aliquo diuinio dux fieri aliorum ei qui non secundum habitum suum est dei formissimus ⁊ similimus. Ubi quo ad hec quolibet ordine aliquis sit dux aliorum vel potest distingui sicut dixi circa finem secundi articuli huius opinionis. ¶ Argumentum principale solutum est.

¶ Questio tertia.

Tertio queritur. vtrum perfectio vite humane requirit relinquere temporalia effectu ⁊ affectu. Et videtur ꝙ sic. Matthei. dicit dominus habenti diuitias ⁊ amanti cum seruaret mandata ꝙ relinqueret eas si perfectus vellet esse. ¶ Item quilibet tenetur eas relinquere affectu: ergo et effectu: quia si vult vere non habere eas in potestate sua est statim hoc implere. ¶ Contra. quia bona temporalia sunt instrumenta virtutum. non ergo sunt abicienda a perfectis ⁊ virtuosis. ¶ Item status prelatorum non requirit abiectionem diuitiarum cum hic habundent diuitijs: ⁊ tamen sunt in statu perfecto. ¶ Respondeo circa istam questionem. primo recitabuntur dicta quorundam. secundo ponetur impugnatio aliorum. ¶ Quantum ad primum sic procedunt aliqui premittentes ꝙ perfectio habitualis vite humane consistit essentialiter in gratia ⁊ virtutibus: perfectio autem actualis in operibus virtutum. ad operationes autem virtutum sunt necessaria omnia ita ꝙ sine eis non possunt esse anima ⁊ corpus: ⁊ vita corporalis: ⁊ ea que sunt necessaria ad presentem vitam corporalem ita ꝙ sine eis vita corporalis non potest conseruari ⁊ hoc de se planum est: quia operationes potentiarum anime hic requiruntur que quando eliciuntur a potentia perfecta habitu virtuoso est perfectio actualis vite humane. ¶ Quedam autem sunt quibus vita humana

conseruari potest ⁊ opera virtutum exerceri. tamen possunt
cooperari ad opera virtutum ⁊ ad felicitatem instrumentali
ter sicut est sanitas corporalis ⁊ pulchritudo ⁊ amici ⁊ tempo
ralium talis vel talis copia supposita facultate habendi ea ꝙ
nature necessaria sunt ad conseruationē vite: ⁊ sm ista pōt ho
mo diuersimode se habere ad perfectionem: bene vel ma
le ⁊ talia possunt sm ꝙ homo diuersimode vtitur eis iuuare
vel impedire opera perfectionis. ¶ Si ergo queratur. vtrum
ad perfectionem vite humane requiratur relinquere tempo
ralia prout sunt omnino necessaria ad conseruationem vite.
dicendum ꝙ non: ymo pertinet ad conseruationem vite ea sic
non relinquere: quia eadem ratione tenetur homo sic non re
linquere temporalia qua ratione tenetur conseruare vitam
suam ⁊ non interimere seipsum. Sed omnis status quātuncū
ꝙ perfectus requirit ꝙ homo conseruet vitam suam ⁊ non in
terimat seipsum. Ergo quicunq̄ status quātuncunq̄ perfe
ctus requirit sic non relinquere temporalia. nisi quo ad affe
ctum inordinatum. ꝙ scilicet etiam necessaria vite non velit
procurare per viam inhonestam vel per mendacia vel per ali
quid tale: ꝙ prius vellet mori ꝙ sic vitam conseruare. Unde
Ephesios. v. nemo carnem suam vnquā odio habuit: sed fo
uet ⁊ nutrit eam: quia ex amicitia naturali ꝙ tenetur habere
ad se tenetur se conseruare in vita. ¶ Item prime thimoteus.
vi. habentes alimenta ⁊ quibus tegamur his contenti simus.
Quod exponens Ambrosius vult ꝙ temporalia non sunt abi
cienda quin habeantur vite necessaria: ⁊ quibus tegamur
hinc etiam datum est hominibus naturale a deo super bona tē
poralia quātum ad sustentationem vite. genesis nono. Timor
vester sit super cuncta animantia terre. Unde etiam in vlti
ma necessitate omnia sunt communia: ⁊ existens in tali sta
tu rem quancunq̄ necessariam ad vitam potest assumere.
Sed nimia solicitudo circa ea est abicienda: quia omnimo
da solicitudo tolli non potest vel de procurādo non habita vel
de disponendo obtenta. ¶ Si autem queratur vtrum relinque
re temporalia preter ea que minime sunt necessaria ad vitam
requiratur ad perfectionem. distinguendum est: quia ad per
fectionem potest aliquid exigi dupliciter. vno mō sine eo per
fectio simpliciter haberi non potest nec i suo vsu exerceri. alio
modo ꝙ non ita expedite exerceri possunt in suo vsu nec habe
ri. Primo modo perfectio vite humane non requirit abijcere
temporalia nec etiam ea habere nec ꝙtum ad hoc refert in ꝙ
ta copia habeantur sed sufficit non habere affectum inordina
tum circa ea. ¶ Et hoc patet per abraam ⁊ dauid qui fuerunt
excellenter diuites: ⁊ tamen valde perfecti: ⁊ hoc ꝙtum ad
abundantiam diuitiarum. Et in lazaro paupere ꝙtum ad in
opiam diuitiarum. Patet etiā in Jacob qui fuit excellenter
perfectus ⁊ in statu maxime paupertatis ⁊ in statu diuitiarū
magnarum. Unde Augustinus reprehendit eos qui condem
nant eos qui habent abundantiam diuitiarum: cum Abraam
diues Lazarum pauperem in sinu recipiat. Nec obstat contra
pauperes ꝙ temporalia sunt materia aliquarū virtutum. s. li
beralitatis ⁊ misericordie: quia perfectio virtutum non consi
stit in exteriori materia: sed in ordinato affectu circa illam
⁊ in vsu conuenienti eorum que habentur. ¶ Contra etiam di
uites non obest illud. vende omnia que habes ⁊c. Quia non
intelligitur hoc sic quin cum abundantia temporalium pos
sit esse excellens perfectio simpliciter ⁊ absolute loquendo.
Sed vel intelligitur ꝙtū ad hoiem qui multum afficitur ad di
uitias. Sicut etiam ille iuuenis: vel intelligitur ꝙtum ad hoc
ꝙ abiectio diuitiarum communiter loquendo facit magis ex
pedire ad acquirendā ⁊ exercendam perfectionem. Philoso
phus etiam secundo ethicorum dicit. ꝙ felix ⁊ perfectus vir
tutibus sicut bonus tetragonus se habet in omni fortuna ad
prospera ⁊ aduersa. ¶ Si autem queratur secundo modo vtrū
abiectio temporalium requiratur ad perfectionem facilius
⁊ expeditius acquirendam: ⁊ exercendam. Adhuc est distin
guendum: quia primo videndum est de quātitate tempora
lium que magis est conueniens ad expedite acquirendam. ⁊
exercendam perfectionem. secundo videndum est de modo
habendi. Quantum ad quantitatem: sciendum ꝙ triplex est
gradus. primus ꝙ habeatur magna abundantia temporalium
secundus est ꝙ habeatur medio modo: ⁊ in sufficienti copia
secundum statum suum. tertius ꝙ aliquis habeat magnam
penuriam eorum: ⁊ hec habentur a philosopho. iiij. politico
rum. ¶ Et tunc dicendum est ꝙ medium est qđ reddit homi
nem magis expeditum: ⁊ est eligendum. extrema autem sunt
fugienda. Et hoc patet triplici ratione. ¶ Prima talis est. ille
gradus est magis eligendus vbi sunt pauciora impedimenta
perfectionis: sed gradus medius est talis ergo ⁊c. Minor p
batur: quia magna abundantia diuitiarum habet sollicitudi
nem conturbantem: ⁊ admixtum amorem allicientem ⁊ frequē
ter excellentiam vane glorie. Magna autem penuria quā ha
bent inuoluntarie pauperes: ⁊ quibus est valde incerta pro
uisio in necessarijs vite habent adiunctas multas anxietates
⁊ multos labores ⁊ distractiones in prouidendo: ⁊ de tenui vi
ctu. quibus impediuntur ab operibus perfectarum virtutum
medius autem status non habet talia impedimenta.
¶ Secunda ratio talis est: ille gradus est melior in quo facili⁹
est bene se habere. Sed hoc est gradus medius: quia qui scit
bene se habere est in abundantia magna ⁊ penuria magna et
scit bene se habere in medio. Sed non econuerso vt patet per
philosophum. iiij. politicorum. vbi dicit ꝙ illi qui sunt in ma
gna penuria. ⁊ abundantia sunt male obedientes rationi: me
diocres autem faciliter. ¶ Tertia ratio talis est. illud ꝙ sm cō
munem fragilitatem hominum est occasio mali est fugiendum
⁊ eius oppositum eligendum. sed magna abundantia: ⁊ ma
gna egestas sunt occasio mali cōmuniter. non sic autem medio
critas ergo ⁊c. Minor probatur a philosopho. iiij. politicorum
vbi dicit ꝙ valde abundantes sunt nequā in magnis ⁊ fiūt iniu
sti per rapinam iniuriā inopes sunt valde nequā in paruis ⁊ fiūt
iniusti per astutiam ⁊ mediocres autem bene se habent. Et
prouer. xxx. Mendicitatem ⁊ diuitias ne dederis mihi: sed tan
tum tribue victui meo necessaria ne forte saciatus alliciar ad
negandum. ⁊ dicam quis est dominus: ⁊ egestate compulsus
furer ⁊ periurem nomen dei mei. Ecclesia. xxi. Propter in
opiam multi deliquerunt: ⁊ qui querit locupletari auertit
obiectum suum. s. a timore dei. Et sic patet ꝙ ad perfectionem
vite est tenenda mediocritas in temporalibus ⁊ extrema fu
gienda. ¶ Si autem queratur de duobus extremis quid sit
magis eligendum. Utrum magna abundantia vel magna ege
stas: dicendum ꝙ licet diuersi propter diuersam dispositionē
diuersimode se habeant ad ista. ⁊ quidam sciant se melius ha
bere in magnis prosperitatibus ꝙ in aduersis: quidam econ
uerso. In generali tamen stando ꝙtum est de se semper illud
est magis eligendum qđ de se importat aliqđ bonum ⁊ nullū
malum nisi per accidens ꝙ id qđ importat priuationem ⁊ nul
lum bonum nisi per accidens ⁊ ex bonitate vtentis. Et ideo p
fecto viro ⁊ bene disposito est magis eligenda ⁊ appetēda abū
dantia ꝙ egestas. ¶ Et potest sic formari ratio. Illud quod est
de se bonum: ⁊ ex quo non prouenit nisi propter malum vten
tis est magis eligendum bene disposito in quo non est malitia
indebiti vsus ꝙ id qđ de se dicit priuationem ⁊ malum: nec ha
bet bonitatem de se: sed tantum ex bonitate vtentis qui ma
lo potest bene vti: sed abundantia diuitiarum est de se bonum
neq̄ importat malum nisi propter malitiam vtentis: egestas
autem de se importat priuationem ⁊ malum: bonum autem
non importat nisi propter bonitatem vtentis ergo ⁊c. Huic cō
cordat philosophus septimo. vel. i. ethicorū qui vult ꝙ infor
tunium facit hominem beatiorem: ⁊ vsus bonorum tempora
lium conueniens est felici. sed infortunium generatum ⁊ pre
angustiatum in quibus tamen bonum virtutis relucet inquā
tum talia quis suffert propter firmitatem rationis ⁊ virtutis
Et. iiij. politicorum dicit ꝙ studiosus vir ⁊ paupertate ⁊ agri
tudine bene vtetur sm qđ bonum est in contrarijs: quia bono
viro bona sunt que sunt simpliciter bona. ¶ Sed contra hoc
potest obijci sic: quia sicut egestas magna est simpliciter fugiē
da ita magna abundantia est simpliciter appetenda: quia si
oppositum in opposito: ⁊ propositum in proposito. ¶ Et dicen

dum ꝙ sicut arguitur ꝙ bene sequitur ꝙ scd̃m se penuria est
simpliciter fugienda ⁊ abundantia appetenda: tamen per acci
dens penuria potest esse bona inquantum patienter tolerata
corrigit peccata malorum ⁊ exercet virtutem patientie in bo
nis non ꝙ assumatur voluntarie: sed cum occurrit patienter
sustineatur. Unde boetius. iiij de consolatione dicit fortuna
prosperā siue aduersa bona est. i. est vtilis bonis dum eos exer
cet contra aduersa bellantes ⁊ est etiam bona ⁊ vtilis malis
dum eos corrigit ⁊ a vitijs declinare facit: fortuna autem pro
spera de se est appetēda. Unde dicit ibidē ꝙ fortuna de se bona ⁊
iusta est inquantum est remuneratio bonorum. Unde premit
tit supra ꝙ nullus sapientum exul inops ignominiosus esse
maluit potius ꝙ pollēs opibus honore reuerendus potentia
validus ⁊c. Sed per accidens magna ꝓsperitas potest esse mala
vel alliciendo ad inordinatum affectum ⁊ perfectos scd̃m com
munem perfectionem presentis vite propter distractionem
mentis circa ea. Stat ergo solutio in hoc ꝙ magna abundan-
tia est ſm se appetenda ⁊ penuria fugienda. Sed per accidens
propter predictas causas magna abundantia est fugienda et
ſm cursum presentem pensatis omnibus mediocritas melior
est magna abundantia. ¶ Sunt autem duo circa predicta no-
tanda. ¶ Primū ꝙ mediocritas voluntarie assumpta qua alij
querunt humiliter necessaria vite mendicando ⁊c. de quibus
presumitur ꝙ habeant facultatem habendi necessaria vite si
ne magno impedimēto exercitij virtuosi non est reprobanda
nec iudicatur esse fugienda. Sed illa que inuoluntarie incur
ritur que non habet aliquam certam prouisionem necessario
rum vite ⁊ que multum trahit ⁊ impedit opera perfecta virtu
tum sicut est in vulgariter mendicantibus. ¶ Secundum est ꝙ
mediocritas que est appetenda non est equalis apud omnes.
sed alia apud contemplatiuos ⁊ solitarios alia apud actiuos
ciuiliter viuentes ⁊ vtrobiq̃ etiam habet quandam latitudi
nem. Quis autem modus habendi sit perfectior ad exercitium
perfectionis. dicendum ꝙ duplex est modus habendi tempo
ralia. Unus quo quis habet ea in proposito ⁊ quantum ad do
minium ⁊ quantum ad vsum liberum quo pro voluntate sua ho-
mo vtitur. Alius est modus habendi in cōmuni. Et tunc dicen
dum ꝙ secundus habendi magis requiritur ad perfectionem
⁊ hoc patet duplici ratione. ¶ Prima talis est. modus habendi
qui minus habet affectum ad temporalia reddit hominē ma
gis expeditum ad perfectionem ⁊ ad perfectum amorem dei:
⁊ hoc patet per augustinum. lxxxiij. q. q. xxxvi. vbi dicit ꝙ nutri
mentum charitatis est diminutio cupiditatis. Sed modus ha
bendi in cōmuni minus trahit affectum ad temporalia ꝙ mo
dus habendi in proprio: quia amor ad seipsum ⁊ ad illud qd̃ ho
mo per seipsum ⁊ propria potestate habet est nimius ⁊ magis
afficitur homo ad proprias diuitias ꝙ ad non proprias ꝗ po-
liticorum. ¶ Secunda ratio talis est qd̃ est magis nutritiuum
charitatis dei ⁊ proximi magis facit ad perfectionem. sed mo
dus habendi temporalia in cōmuni est huiusmodi respectu
modi habendi ea in proprio: quia perfecta charitas non querit
que sua sunt. Unde ⁊ in actibus dicitur ꝙ multitudinis credē
tium erat cor vnum ⁊ anima vna: quia erant illis omnia com-
munia. hoc enim multum nutrit amorem hominum ad inuicē
⁊ ad deum: querere autem que sua sunt diminuit charitatem
ergo ⁊c. Et iste est modus habendi quo habentur bona eccle-
sie a clericis ⁊ religiosis: quia in eis simpliciter nullus habet
dominium: quia nec vendere nec alienare potest. Sed sunt bona
ecclesie simpliciter non solum vniuersalis: sed ⁊ specialis siue
collegij ⁊ vbi multi viuunt simul: siue etiam ecclesie in qua
vnus viuit vt sunt ecclesie parrochiales. Iste etiam est modus
habendi qui pertinet ad perfectionem euangelicam ⁊ videtur
pertinere ad ius naturale. Unde etiam clemēs in epistola ad
sanctos hierosolimitanos ⁊ ad Iacobum episcopum dicit. cō
munis enim vsus eorum omnium que sunt in hoc mundo om
nibus esse debent: sed per iniquitatem alius dicit hoc suū esse
alius illud ⁊ sic inter mortales facta est diuisio. Istius autem
consuetudinis more retento etiam apostolicorum ꝙ discipu
li vna nobiscum ⁊ vobiscum communem vitam duxerunt.

¶ Ulterius sciendum ꝙ duo sunt modi habendi dicta bona in
communi. ¶ Primus modus est q̃ habentur ex debito iuris ⁊
sic habētur ab illis qui sunt principalit̃ deputati ministerio
vel officio publico eccl̃ie. ¶ Secundus mod⁹ est q̃ habētur ex
gratia ex liberalitate offerentium sicut monachi ⁊ simplices
clerici. Et tunc dicendū ꝙ primus mod⁹ habendi simpliciter
est ꝑfectior ꝙ secundus. Et hoc patet: quia quāto aliquis est sibi
magis sufficiens de suo minus indigens de alieno: tanto est ꝑ
fectior. Sed secundum primum modum accipiens predicta
bona ab alijs accipit suum ⁊ sibi debitum nec accipit id qd̃ est
alterius ex eius liberalitate: ⁊ per consequens est magis si-
bi sufficiens de suo ⁊ minus indigens de alieno ꝙ illi qui ta
lia accipiunt non sicut sibi debita: sed ex liberalitate aliorum
ergo primus est perfectior ꝙ secūdus. Et confirmatur: quia
in accipiendo id qd̃ est debitum de iure non est perfectius da
re ꝙ recipere: quia nec proprie est id dare: sed reddere. In li-
berali autem dono beati⁹ est dare magis ꝙ accipere. Quod au
tem illi qui sunt ministri ordinarij ecclesie in accipiēdo neces
saria vite presentia decimas primitias accipiant vt sibi de iu-
re debitum patet per Augustinum super illud psalmiste. pro
ducens fenum iumentis: dominus instituit vt qui euange-
lium annunciant de euangelio viuant. Modus autem haben
di temporalia in communi ex liberalitate aliorum est triplex
Primus est quo habentur talia bona immobilia: ꝙ tū ad bo
na in quibus habitant. s. loca domus ⁊ huiusmodi: ⁊ quantum
ad bona de quibus viuant vt pote redditus ⁊ possessiones: et
etiam mobilia: ⁊ quo ad dominium: ⁊ quo ad vsum non solum
presentē: sed etiam ad reseruandum in posterum. ¶ Secun-
dus modus habēdi est habere bona immobilia quo ad loca
in quibus cohabitant non tamen quo ad redditus de quibus
viuāt ⁊ bona mobilia non tantum ad vsum presentem necessa-
ria: sed etiam in posterum reseruanda ⁊ quo ad vsum ⁊ quo ad
dominium. ¶ Tertius modus est habere dicta bona immobi-
lia. s. loca ⁊ etiam alia bona mobilia non quantum ad proprie-
tatem vel dominium: sed bene quantum ad simplicem vsum
perfectū supposito ꝙ aliquis possit habere vsum alicuius rei
cuius vsus est consumptio vt patet de pane ⁊ vino absq̃ hoc ꝙ
habeat dominium illius vel ius vtendi illa qd̃ mirabile videt̃
quia si labore manuum aliquid acquireret ipse haberet ius in
precio laboris ipsius. ⁊ soluens precium non posset sibi domi
nium in precio laboris retinere sine iniusticia: vnde videtur ꝙ
vt̃o pane acquisito iusto labore habet ius ⁊ dominium in il-
lo. ¶ Comparando ergo primum istorū modorū ad scd̃m quo
ad aliquid per accidens tamen videtur secundus magis face
re ad perfectionem: quia inquantum talibus non est sufficien
ter prouisum de necessarijs vite: sed indigent ea acquirere
per mendicitatem nec eis de his prouidetur nisi inquantum
habetur bona opinio de bona vita eorum: ⁊ quia iusta bona cir
ca salutem aliorum faciunt compelluntur magis ꝙ alij ad opē
ra bona vite: ⁊ ad spiritualia promouenda licet non faciant ta
lia principaliter propter dicta necessaria vite. Cuius signū est
quia illi quibus prouisum est in his sufficienter minus circa
talia bona spiritualia insistunt. Quis plures eorum laudabili
ter viuant. Et de talibus mendicantibus qui sic ad bonum cō
pelluntur potest dici felix necessitas que nos ad meliora com
pellit. ¶ Utrum tamen omnibus pensatis iste modus secun-
dus magis liberet mentes hominis a malis que prouenium
ex temporalibus ꝙ primus: ⁊ per consequēs magis faciat ad
perfectionem est difficile diffinire: tamen prima facie absolu
te loquendo videtur ꝙ secundus modus sit simpliciter min⁹
perfectus ⁊ minus ad perfectionem faciens ꝙ primus. Et hoc
patet triplici ratione accepta ex parte mendicantium ⁊. iij. ex
parte eorum ex quibus mendicant. ¶ Prima talis est modus
viuendi quo quis minus indiget alieno est magis perfectus
sed primus est huiusmodi respectu secundi: quia ille qui ha-
bet certam prouisionē perpetuo minus indiget alieno ꝙ qui
habet necessitatem frequenter mendicandi. ¶ Secunda talis
est ille modus est magis perfectus qui reddit hominē circa
temporalia minus solicitum: sed talis est primus respectu se

cundi ergo ⁊c. Minor probatur. primo quia licet circa predicta necessaria sit homo magis affectus quando habentur ꝙ quando non habentur: tamen circa necessitatem vite est magis anxius quo modo non habita habeat ꝙ quo modo habitis vtatur: quia non habens habet anxietatem desiderij: habens autem habet complacentiam quieti ⁊ maxime quando habet ea in cōmuni ergo ⁊c. ¶ Secundo quia habens redditus perpetuos est quasi mulier nupta que vni soli querit placere ⁊ habet qd̄ cupit. sed non habens est quasi virgo nuptura que querit multis placere: ⁊ propter hoc est magis solicitus ꝙ ille cui est prouisum. ¶ Tertio: talis est modus cui magis nata sunt misceri vicia est minus perfectus: sed talis est secundus respectu primi ergo ⁊c. Probatio minoris: quia mēdicitati nata est misceri adulatio: ⁊ taciturnitas veritatis dicēde. Unde ⁊ apostolus nolebat accipere sūptus ab illis quibus predicabat ne per hoc minueretur libertas arguendi vt patet in glosa secunda thessalonicenses tertio. Non accepimus. s. necessaria ab illis non quasi nō habuerim⁹ potestatē ⁊ sup illō ꝓuer. xxv. ⁊ hoc sm aliam litteram raro inferas pedem ad amicum tuum ne faciatus tui odiret te dicit glosa. qui enim frequenter ad aliam mensas comedit ocio deditus adulari necesse est pascenti se. ¶ Quarto: ratio talis est illud ex quo contingit aliquē dare suum vel inuoluntaria vel minus voluntaria est minus perfectum: quia magis accidit ad iniustum quo simpliciter accipitur inuoluntarie alienum: sed talis est secundus modus respectu primi: ergo ⁊c. Probatio minoris: quia quando aliqui alicuius auctoritatis vel potentie petunt datur eis frequenter vel propter timorem vel propter damnū vel propter confusionem vel propter imperpetuitatem: ⁊ non propter charitatem ad subueniendum necessitati eorum: ⁊ per consequens dans amittit meritum. quia quodam modo inuoluntarie dat. Ex his in parte patet quid dicendum esset de tertio modo licet alia multa essent dicenda circa ipsum que alibi tractantur. Est autem preter predictos alius modus viuendi quo predicans euangelium quotidianum victū sibi proprio labore acquirit sicut fecit paulus non accipiens stipendium licet sibi deberetur ⁊ talis modus supposito ꝙ non multum impediat opera perfecta spiritualia est inter alios perfectissimus: quia talis videtur sibi sufficiens maxime ⁊ plus impendere de suo cum dimittat stipendia sibi debita. Tamen xp̄s viuens perfectius egit de loculis ꝙ paulus viuens de labore suo: quia misericordius in hoc egit ne videns paulus ista non quesiturum damnaret imperfectos ista quesituros: per loculos autem non tantum intelliguntur bona ab alijs recepta: et reseruata sed generaliter necessaria vite ab alijs recepta: ⁊ sic etiam dicitur vixisse de loculis inquantum accipiebat necessaria vite a mulieribus que ministrabant ei. ¶ Ad argumentum Matthei. xix. dicendum quod non est necessarium absoluta necessitate relinquere temporalia vel in proprio vel in cōmuni. nisi quātum ad effectum inordinatum. dictum autem illud intelligitur vel pro eo qui non est bene dispositus ad diuitias. sicut forte erat ille iuuenis: vel intelligitur ꝙ quantum ad expeditius habendam ⁊ exercendam perfectionem requiritur abiectio temporalium quo ad dominium in proprio nō in cōmuni. licet essentialiter ꝑfectio non sit ip̄a abiectio: sed dispositio tantum ad eam: ipsa autem perfectio essentialiter consistit in sequela xp̄i: vnde subditur veni ⁊ sequere me. ¶ Et per hoc patet ad aliud: quia ad perfectionem requiritur ꝙ relinquantur temporalia affectu ⁊ effectu quātum ad inordinationem que potest esse circa ea ⁊ dominium eorum relinquere in proprio affectu: ⁊ effectu ad expeditius habendam ⁊ exercendam perfectionem nec plus requiritur. ¶ Ad illud in oppositū dicendum qd̄ scd̄m ꝙ sunt instrumenta promouentia ad perfectionem secundum quantitatem et modum quo ꝓmouent ⁊ reddunt hominem expeditiorem ad perfectionem non sunt abijcienda nec affectum nec effectum sunt tamen abijcienda. secundum modum ⁊ quantitatem quibus nata sunt impedire ⁊ quis sit ille modus ⁊ quantitas dictum est. ¶ Ad aliud dicendum ꝙ status prelatorum est status eorum qui debent habere maximam perfectionem. ⁊ ideo abundantia temporalium eis non est periculosa sicut alijs: precipue quia propter necessitates aliorum status eorum requirit talem abundantiam ⁊ sic distractio qua distrahuntur a vita contemplatiua recompensatur propter vtilitatem communem reipublice. ⁊ id ad perfectionem eorum sufficit ꝙ in preparatione animi relinquant temporalia. s. si opus fuerit nam magis perfectum esset in eis si essent contenti bonis ecclesie communibus circa quorum occupationem recompensatur diminutio contemplationis eorum propter communem vtilitatem ꝙ cum hoc habeant bona patrimonialia: licet illa possit ⁊ habere cum essentiali perfectione. ¶ Dicendum ergo ad formam argumenti ꝙ status prelatorum est simpliciter perfectus: quia requirit hominem maxime perfectum ⁊ distractio eorum circa abundantiam temporalium recompensatur propter communem vtilitatem propter ꝙ in statu episcoporum talis abundantia non facit imperfectionem propter recompensationem. Et tamen licet appetendum sit esse dignum statu prelatorum non tamen simpliciter status est appetendus: sed in necessitate pro vtilitate cōmuni que recompensat est recipiendus imperfectis autē talis abundantia esset periculosa. Unde boeti⁹. iiij. de consola. plus hoīb⁹ ꝓdesse reor aduersam ꝙ ꝓsperā fortunā quia ꝓsp̄a decipit dū facit ꝓspera felicitate incautos. aduersa autem instruit dum prouidos reddit ⁊ efficit prudentes. ¶ Quātum ad secundum de impugnatione predictorum sic procedūt aliqui inuestigando. Utrum perfectio vite humane requirat temporalia relinquere dicentes ꝙ carere temporalibus diuitijs non pertinet ad perfectionem ymo ꝙtum est de se ad īperfectionem. si in se ⁊ absolute talis carentia consideretur: quia in priuatione non consistit perfectio per se: sed in aliquo positiuo: quia in eo quo participatur summe perfectum. i. deus qui participatur per aliquod positiuum a cuius participatione receditur per priuationem. ¶ Preterea carere potentia malorum malum est: quia malorum sunt potentie bone quia: sed habere diuitias est ad bonum: ⁊ ad malum vsum: ergo bonum est de se habere diuitias: malum autem carere sicut ⁊ carere intellectu qui intelligit verum ⁊ falsum ⁊ voluntate que fertur in bonū ꝑ se: in malum autem per accidens. Sed tamen carere diuitijs in casu: ⁊ per accidens potest esse bonum sicut carere membro absolute malum est: aliquando autem amputare mēbrum bonum est vt quia putridum ē. ¶ Ulterius sciendum ꝙ non est questio de carentia diuitiarum: sed de relinquentia que multū differunt in carentia enim diuitiarum nulla perfectio est propter predicta. Et adhuc alia ratione: quia perfectio consistit in actu eius qui dicitur perfectus. i. ⁊. x. ethicorum. Unde non est felicitas in honoribus: quia honor nō est in honorato. Derelictio autem actum importat derelinquentis. s. abiectio affectus ⁊ effectus. Unde multi carent temporalibus qui nec affectu ⁊ effectu ea reliquerunt ⁊ in hoc non est perfectio. Et sic concludunt fere oīa dicta prime opinionis: sed in derelictione que actum importat potest esse perfectio. Nec rationes prime oppositionis sunt cōtra hoc. Et de hac derelictione est questio non de carentia. Unde ipse non prosequitur questionem suam. ¶ Ulterius notandū ꝙ alia est perfectio vite que consistit essentialiter in charitate dei ⁊ proximi vt ipse bene dicit. Alia est perfectio status que consistit in perpetua obligatione ad consilia ⁊ ad opera perfectionis. Unde paupercula vidua que misit duo minuta erat in maiori perfectione vite ꝙ principes sacerdotum. sed illi in maiori perfectione status. ¶ Dicendum ergo ꝙ relinquere temporalia per se quidam pertinet ad perfectionem status: sed per accidens ⁊ ex consequenti ad perfectionem vite. ¶ Primo quia omnis actus ordinatus ad deum qui de natura sua malus non est excellens communem statum aliorum pertinet ad perfectionē status: hec enim requiruntur ad actum: ⁊ perfectū: quoniam non solum debet esse de genere bonorum: sed etiam de genere malorum de quibus sunt consilia: sed relinquere temporalia est huiusmodi. non enim est actus malus de se: alias non caderet sub consilio nec electione xp̄i: ⁊ sic propter deum non

sicut philosophi ppter scientiã: s3 vt liberius vite cõtẽplatiue que est ad deum vacetur: et excedit cõmunem statũ: quia pertinet ad consilium non ad pceptũ. na3 iuuenis implens precepta nondum reliquerat ea. vnde ei consulitur non qd non diligat: sed q nõ possideat: quia relinquere affectum preceptus est: effectum vero consilium. ¶ Ad primum dicẽdum q relinquere ex toto temporalia ita vt nec victus nec vestit9 retineatur dum tamen homo se ponat in tali statu q verisimile sit q non deficiet propter dei prouidentiam: non solum non est imperfectionis sed perfectionis. hoc eni3 fecerunt apostoli quibus dictum est nolite soliciti eẽ zc. Et considerate volatilia celi zc. sic faciunt religiosi mendicantes sicut et xps viuebat de loculis in quibus nil ponebat de labore vel de artificio sed de elemosinis spõte oblatis a mulieribus et alijs: aut etiã mẽdicatis ps. Ego autem sum mendicus et pauper. Deut. x. amat peregrinum et dat ei victum et vestitum. Ubi autem immineret necessitas etiam religiosi tenerentur manibus laborare. ¶ Quando ergo dicit q homo tenetur sic procurare vite necessaria sicut et seruare vitam verum est. voluntarie autem pauperes procurant, per se vel per alios mendicando vel recipiẽdo non inhoneste: quia gloria magna est sequi dominum. apostoli enim sic eum sequebantur per mundum edentes et bibẽtes que apud auditores erant nisi Paulus alicubi parcẽs infirmis. Non enim apostoli que communia fuerũt hierusalem deferebãt p totum mundum: ymo econuerso collectam fecit paulus in mundo pro sanctis de hierusalẽ sicut fratres et eeũt pro questis. sed et apostoli sororem mulierem circunducebãt ministrantes eis. i. Corinth. ix. Si ergo tẽporalia relinquere omnem solicitudinem suam in deum ponendo non est carnẽ odire nec est contra amicitiam naturalem et omnia huiusmodi: quia nullus et aliũ adhuc visus est propter hoc mori fame. Nõ enim affliget dominus fame animã iusti. Sed quandoq etiã miraculose prouidet in signum quod approbat incertitudinem prouidẽtie ipsorum propter spei in dominum certitudinem. Nam et Hieronimus et martinus et multi sanctorum heremitarum radicibus herbarum odientes sic animam suam in hoc mundo qd attribuitur perfectioni. ¶ Quod dicit in secundo membro q nec possessio nec abiectio diuitiarũ sint de necessitate perfectionis. verum est loquẽdo de perfectione vite. Sed loquendo de perfectione status aliqua abiectio diuitiarum in proprio est necessaria et essentialis. Nec obstat de abraã qz ille habuit pfectionem vite non status vel si status habuit vt prelatus et vt prelatus veteris testamẽti non noui. deus eñ voluit fere omnes patres veteris testamenti esse diuites: vt carnales iudei quibus lex temporalia pmittebat libentius seruirent deo legem tenentes cum viderẽt dei cultores et legis obseruatores diui tijs abũdare. Sed fere omnes patres noui testamenti voluit pauperes esse: qz lex amoris docet tẽporalia cõtẽnere et spiritualia amare. ¶ De tertio mẽbro dicẽdum q tertius modus viuendi qui habet penuriam vict9 dũ tamẽ pbabiliter credatur q victualia nõ deficiãt qualis ẽ modus viuẽdi quẽ xps consuluit i. volũtaria paupertas: qz se sequentibus turbis panes et pisciculos distribuit in deserto: est magis eligẽdus q secũdus qui nullam asperitatem vict9 patitur. ¶ Primo quidem quia magis est conformis christo qz esuriit et sitiuit et apostolis qui vellebant esurientes et mãducabant spicas. Quod autem meliores et sapiẽtiores eligunt hoc simpliciter est melius et magis eligẽdum. Christus autem sm Bernardum elegit q carni molestius et asperius. ¶ Secundo si propter satietatem vitam non expedit penuria temporalium pari ratione: nec ieiunare nec vigilare nec animam suã in hoc mundo odire q saduceorum est non expectantium aliam vitam. ¶ Ad id qd dicit q multas habet anxietates annexas: verum est cordis et corporis in inuolũtarie pauperibus: non autem cordis sed solu3 corporis in alijs sed in martyrio qd ẽ magne perfectionis: et in actu fortitudinis et patientie est semp anxietas corporalis et cum patientia opus perfectum habet quia intus est complacentia vel delectatio cordis. Sicut arsenius quõdam senator grarias egit deo: quia ad hanc paupertatem venerat sponte vt elemosinam pro nomine eius accepisset: sic sancti quibus dignus non erat mundus angustiati afflicti zc. Hebreo. xi. bernardus multi vident punctiones nostras qui non vident vnctiones. ¶ Dato etiam q essent anxietates mentis tamen assumere hoc propter deum et dei consilium est maxime perfectionis sicut assumere alia opera difficilia propter ipsum: et licet distractio mentis q patiuntur voluntarie diuites de se impediat actum charitatis nec mereatur eius augmẽtum quia non est propter deum assumpta tamen distractio si quã habent voluntarie pauperes in quãtum propter deum est assumpta meretur augmentum charitatis et habent actum virtutis patientie et humilitatis annexum et charitatis: quia ibant apostoli gaudentes et cetera.

¶ Ad secundam rationem dicendum q procedit de inuolũtarie pauperibus: nõ de alijs quos communiter videm9 magis obedire q alios de alijs duobus statibus. ¶ Ad tertium dicendum q loquitur similiter de mẽdicitate inuoluntaria. vel dicendum q loquitur sm tempora antiqua quando nondum erat consilium promulgatum de paupertate sicut nec de virginitate: quia christus debuit esse principium istorum. ¶ Preterea nec Salomon semper omnia precepta impleuit: quare nec cõsilia: vel loquitur sicut rex cuius egestas noceret reipublice. ¶ Quarto dicit q viro bene disposito magis eligẽda est abundantia: verum est propter se: quis etiam dimittere non queratur propter se sed nullus est qui egestatem propter se appetat: sed propter deum vt christiani vel amore virtutis et scientie vt philosophi: et sic magis eligenda est egestas: alias christus nõ fuisset bene dispositus qui egenus factus est et fugit ne fieret rex. Unde mirum est satis q ita patenter arguit vitam christi. Et quod dicit q penuria non est bona nisi per accidens et bonitate vtentis. dicendum q verum est nec similiter diuitie queruntur propter se sed propter aliud. Et quia finis propter quem queritur penuria est deus qui est melior q finis propter quem queruntur diuitie: ideo penuria ẽ melior. peior est etiam abundantia q penuria propter deũ sumpta: quia solicitudo diuitiarum mentem lacerat sicut spine. Philosophus autem loquitur de penuria inuoluntaria que non decet felicem. ¶ Quod dicit q non est voluntarie assumẽda sed si occurrerit toleranda est contra electionem christi et sanctorum. ¶ Quod boetius dicit loquitur de fortuna sm opinionem mundanorum. beatũ dixerunt populum cui hec sunt Ex cõtrario aũt sensu diuitie nõ sunt appetende. sed si affluant bene disponende. si enim prosperitas esset appetenda nõ oraret: apostoli enim elegerunt inopiam contumeliam et huiusmodi ppter xpm: sed verum est q nullus sapiens hoc eligit propter se. ¶ Quod dicit vltra q clerici curati et canonici habent de iure suũ cõmune: sed monachi habent ex liberalitate offerentium: verum est quãtum ad decimas et primitias. sed sicut monachis sponte sunt dati redditus qui post dationem eis de iure debentur. ita multi redditus sponte clericis sunt dati ab initio de q nib9 viuũt nũc. Et fere de his oẽs pbẽde et dignitates sunt. Itẽ nõ ita viuũt de cõi canonici sicut monachi: quia licet dominiũ rerum ecclesiasticarũ sit cõe tñ administratio est diuisa per singulos constitutos quasi procuratores in rem suam et fructus collecti a quolibet fiunt eius proprij quo ad dominium et distributiones recepte: non sic autem monachi quia nec panis quo vtitur fit eius quo ad dominium cum non sit capax dominij sicut nec seruus. Canonici autẽ eius de quo viuũt prius fiũt domini q illud in victu consumant. Unde immediate viuunt de proprio non de communi: et sic victus monachalis est perfectior q clericalis et magis in cõmuni. ¶ Nec obstat beatius est magis dare q accipere: quia simplices canonici ita viuunt de acceptio gratis vt dictum est sicut monachi. ¶ Preterea plus dederunt qui omnia reliquerunt et spiritualia seminant recipientes parua tẽporalia q q sua pedẽtis distribuit et recipiũt magna anniuersaria et legata annua. ¶ Quod aũt dicit mirabile pprietatem separari ab vsu in his quorum vsus est cõsumptio rei periculose dicit contra ecclesiam talem statum confirmantem et ex ignorãtia iuris. nã ser-

ui patrisfamilias vt dictum est:et liberi ad conuiuium inuita
ti habent vsum cibariorum eius sine dominio:vnde nõ possunt
alienare. ¶ Modus autem qui habet proprietatem in com-
muni quoad mobilia et loca est perfectior:quia xp̃o firmior
et apostolis qui loculos habebant ꝛ cenaculum vbi mane-
bant. ¶ Ad illud qd̃ totiens replicat dicens ꝙ modus magis
sibi sufficiens vt felicitas et minus indigens de alieno est per
fectior:verum est inquãtum huiusmodi. vnde qui magis sibi
sufficit in temporalibus est perfecti⁹ diues:ꝛ qui magis sibi
in spiritualibus est perfectius virtuosus:non autem qui ma
gis sufficit in temporalibus est perfectior in spiritualibus:
sic enim xp̃s fuisset valde imperfectus virtutibus. ¶ Ad aliud
de anxietate et labore dicendum ꝙ cum virtus sit de bono ꝛ
de difficili quãto aliquis plures difficultates sustinet ꝓpter
xp̃m tanto est magis virtuosus:vnde humilitas ꝛ labor quez
habent in querendo victum ꝛ confusio est maximi meriti.
¶ Ad aliud de nupta dõm ꝙ querũt oĩbus placere ad edifica
tionem. paulus per omnia omnibus placebat. nulli autem ꝑ
adulationem ad questum:quia sic xp̃i serui non essent et qui
omnia relinquũt, vt xp̃o placeant non est probabile ꝙ rursum
ꝓpter modica querant placere mundo et displicere deo.
¶ Ad aliud de taciturnitate patet falsum ad oculum:quia nul
li magis audacter impugnãt vitia oĩm publice et priuatim ꝙ̃
religiosi mendicãtes. Etsi quidem hoc non faciunt non ꝓpter
hoc est totus status dãnandus sicut status episcoporum per
fectus est quãuis habeat aliquos imperfectos. ¶ Quod dicit
de apostolo dicendũ ꝙ licet a quibusdam non acciperet sum-
ptus tamen a pluribus accipiebat sicut ipse dicit alias domos
expoliaui. ¶ Quod dicit de glosa super iob loquitur de instru
ctionibus non predicatoribus quibus dictum est edentes ꝛc.
nec est perfectius laborare manibus ꝙ̃ mendicãdo studere ꝛ
predicare ꝛ operari cibum qui non perit vt dicit hieronymus
in prologo super iob. Paulus autem manibus laborabat:nõ
qꝛ pfecti⁹ sz ne scãdalizaret. Nec simile de illo q̃ habebat scien
tiã infusaz ꝛ poterat sine studio predicare et docere. ¶ Qd̃ di-
cit ꝙ distractionem prelatorum in temporalibus recompen-
sat vtilitas publica. dicendum ꝙ distractionem minorem pa-
tiuntur pauperes religiosi in querendo necessaria circa que
pauci eorum paucis temporibus occupantur: et hanc potest
recõpẽsare et humilitas confusionis ꝓpter xp̃m in hoc assum
pta et fructus predicationis ꝛ animarum ꝙ̃ melius procurãt
in paupertate cum sermones diuitum parum edificent. ¶ Au
ctoritatem autẽ boecij quã vltimo ponit per hoc destruit q̃c-
quid superius posuit:nam sicut Salomon in ecclesiaste q̃dam
dicit in persona stultorum : quedam autem in persona san-
ctorum. sic etiam boetius facit in libro de consolatione. Unde
prima auctoritas que prefert bonam fortunam est ẜm sapien
tiam huius mũdi. Secunda autem contraria est ẜm sapientiã
sanctorum. Ex predictis patet solutio ad contraria.

¶ Questio quarta.

Quarto queritur. vtrum priuatio pura ponat
in statu perfectionis. Et videtur ꝙ nõ: qꝛ pfe-
ctio dicit aliquid positiuum. sed priuatio nihil
ponit:ergo ꝛc. ¶ Contra paupertas euangelica
ponit in statu perfectionis cum xp̃s in euange
lio maximam perfectionem docuit. sed pauper
tas euangelica dicit purã priuationem que di-
cit totalem desertionem temporalium rerum. Mat. xix. si vis
perfectus esse ꝛc. ¶ Respondeo hic sunt due opiniones. Pri-
ma dicentium ꝙ ad perfectionem pura priuatio nil facit ꝑ se
facit tamen aliqua priuatio per accidens qꝛ illud solum facit
ad perfectionem per se ꝙ per se facit ad virtutem contempla
tiuam vel moralem:et qd̃ facit ad exercendum prompte et ꝑ-
fecte actus earum. sed hoc non facit pura priuatio. ergo ꝛc.
Probatio minoris. quia illud per se facit ad virtutes et earuz
actus perfecte exercendum ꝙ facit ad hoc qd̃ potentie anime
in quibus sunt virtutes conuenienter eliciant actus suos vir-
tuosos:hoc autem non est pura priuatio. Et hoc quidem patet
quãtum ad id qd̃ est ex parte anime. nam ex parte anime req̃-
runtur potentie in quibus sunt virtutes ꝛ act⁹ earum: ex pte
etiam corporis. hoc idem patet. Naz ex parte corporis faceret
per se ad opera virtutum bona dispositio corporis ꝛ organa q̃
deseruiunt instrumentaliter potentijs in quibus exercẽt op⁹
virtutis ad qd̃ facit bona dispositio corporis in sanitate et in
alijs que omnia sunt positiua. ¶ Hoc etiam patet ex parte re-
rum exteriorum que veniunt in vsum vite presentis de quib⁹
principaliter intelligitur questio presens. ¶ Ad cuius euiden
tiam sciendum ꝙ rerum temporalium triplex põt esse priua-
tio. Una omnimoda carentia istoꝝ ꝛ in cõi et in priuato ꝛ q̃tũ
ad proprietatem et quãtum ad vsum:ꝛ talis carentia statim
inferret mortẽ:nec facit ad pfectionez ꝑ se:ymo ĩpedit pfectio
nem per se. Secũdo modo potest accipi priuationem bonorũ
temporaliũ carentia ꝛ defectus eorum sic ꝙ non habetur pro
prietas:nec faciliter posset haberi ẜm ꝙ requirit conueniens
substẽtatio hominis:sed cum difficultate ꝛ multis molestijs
famis ꝛ sitis ꝛ talis priuatio etiam per se non facit ad pfectio-
nem sed impedit eam ꝛ destruit corpus hoĩs ꝛ impedit cor ne
possit vacare opibus pfectiõis attigẽde:sed nec contẽplare ꝓ-
pter molestias quas patitur. Tertio modo põt accipi priuatio
temporalium ꝓ carẽtia iuris siue dominij ꝛ ꝓprietatis in reb⁹
temporalibus cum facultate faciliter habendi ea quo ad vsuz
quãdo indigetur eis ꝛ ẜm ꝙ substẽtatio sua conueniens requi
rit sine tolerãtia molestie in habẽdo. ꝛ de tali priuatione que
nõ est pura priuatio temporaliuz ex quo habetur facultas ha
bendi ea faciliter ẜm ꝙ cõueniens requirit sustentatio: sz sit
priuatio dominij in ꝓprio ꝛ cõi. de hac intẽditur principaliter qd̃
Utrum faciat ad perfectionem. ¶ Et dicẽdum ꝙ non facit per
se ad pfectionem: sz possit facere ꝑ accidẽs. Quod autem dire-
cte ꝛ ꝑ se nõ faciat ad pfectionem:patz primo: qꝛ si priuatio per
se faceret ad pfectionem maior priuatio faceret maiorem pfe
ctionem:et maxima maximam. Et sic priuari omnino ꝓprieta
te ꝛ vsu necessario ꝛ tãto esset maxima pfectio. hoc aũt est fal-
sum. ergo ꝛc. Si dicatur ꝙ priuatio ẜm se non est bona:sed pri
uatio voluntaria est bona. vnde bona est inquãtuz voluntarie
accepta. ¶ Contra actus voluntatis habet bonitatem ex obie
cto ergo act⁹ voluntatis nõ põt esse bonus nisi obiectum in-
cludat bonitatem. Et si obiectum de se ꝛ sine actu nullam bo-
nitatem includit actus voluntatis superueniens nõ potest fa
cere ipsum bonum. ¶ Preterea augu. in libro de libero arbi-
trio vult ꝙ voluntas nil possit appetere nisi bonum vel exĩs
vel apparens:vnde quia priuatio nullum bonum importat
ideo ipse ostendit ꝙ nec puram priuationem ẜm eum per se
velle potest. vnde ẜm eum nec per se velle potest nõ esse: sicut
ostendit etiam in illis qui se interficiunt vt euadant miseram
vitam. ergo priuatio per se non habet ꝙ sit bona vel ꝙ posset
appeti. Sed si appetitur oportet ꝙ hoc sit ratione alterius.
¶ Item nihil facit hominem perfectum per se nisi virtus vel
actus virtutis. Sed priuatio alicuius boni:nec est virtus ne
ꝙ actus eius. ergo ꝛc. ¶ Item si priuatio proprietatis per
se facit ad perfectionem propositio opposita: scilicet habe-
re proprietatem vel dominium facit ad imperfectionem per
se: sed hoc est falsum. tum quia episcopi de ordine istorum
qui profitentur talem paupertatem habent dominiũ in reb⁹
eccl'iasticis. sicut et alij epi ꝛ ordinarij de eis. Et sic epi assum-
pti de ordine istoꝝ nõ ascẽderent sed descẽderẽt ad statum mi
norem ꝙ absit:tum etiam qꝛ papa qui habet loco eorũ ꝓprie
tatẽ in reb⁹ efficeret imperfectus ꝓpter pfectionem eorum
ꝙ similiter est icõueniẽs. ¶ Itẽ impossibile ẽ ꝙ pfectio alicu
ius ꝑ se depẽdeat ex gratuita volũtate alterius. Sed si caren
tia ꝓprietatis ꝛ dñij in reb⁹ talib⁹ ꝑ se facit ad pfectionẽ ꝛ op-
positũ ad impfectionẽ pfectio alicui⁹ depẽderet ex gratuita
volũtate alteri⁹: qꝛ si nõ inuenirẽt alterũ q̃ vellet assumere ꝓ
prietatẽ illa bona nullius essent ꝛ possent occupari a quocũq̃
ꝛ sic talis nõ posset se cõseruare in vita:nec ꝓuidere sibi de ne
cessarijs:ergo talis priuatio non facit ꝑ se ad perfectionem.
¶ Item iterum modus viuendi in paupertate ille videtur ꝑ-

fectior per se loquendo in quo quis viuit de labore manuum sicut vixit paulus. sed in tali modo viuendi non potest habere ius in precio dato ꝓ labore nisi laborãs: quia ille qui reddit precium nullum ius habet in id. ergo talis priuatio iuris non facit per se ad perfectionem. ¶ Talem modum viuẽdi inuit beatus Franciscus fratribus sui ordinis in regula. Et adhuc expressius hoc innuit in suo testamẽto. ¶ Talis tamen priuatio per accidẽs põt facere ad ꝑfectionem: quia enim habere proprietatem in talibus allicit animum ad minus amandum et precipue in male dispositis ſm affectum. ideo carere proprietate talium ⁊ in proprio ⁊ in communi potest facere per accidẽs et sicut remouens prohibens ad perfectionem inquantum per remotionem talis iuris facit ꝙ talis minus afficiatur ad temporalia. vnde etiam perfectio eorum requirit ꝙ ipsi minus afficiantur ad talia ⁊ minus solliciti sint in procurando ea ꝙ alij sicut illi qui non habent aliquid in eis nisi vsum facti. ¶ Sciẽdum ergo ꝙ multiplex potest esse priuatio temporalium.

¶ Una que omnia excludit et quãtum ad proprietatem et ꝙtum ad vsum ⁊ hec est pemptio subiecti perfectiõis nec aliquo modo facit ad perfectionem: sed destruit eam. ¶ Alia est priuatio que excludit facultatem faciliter habendi necessaria habens annexas multas molestias et illa non facit ad perfectionem ꝑ se. sed tñ facit per accidens inquãtum remouetur prohibens perfectionem aliquo modo: quia talia domant carnem ⁊ subijciũt spiritum propter penalitates. ¶ Alia est priuatio que excludit dominium in proprio et in communi. sed includit vsum ⁊ facultatem habendi ſm conuenientem necessitatem. Et ista est aliquid positiuum quantum ad id quod ibi facit ad perfectionem per se inquantum. s. ponit conueniens medium ⁊ ideo qd est instrumentum bene viuẽdi: et per accidens remouendo ꝓhibens inquãtum tollit extrema que sunt nimis abũdare et nimis egere ⁊ quãtum ad carentiam proprietatis tollit nimiam affectionem ad talia. ¶ Alia est priuatio quãtum ad modum habẽdi: quia quodãmodo carent reddítibus victum ꝑ mẽdicitatẽ. ⁊ talis priuatio nõ facit ꝑ se ad ꝑfectionem: quia nihil boni ꝑ se importat: ymo importat malum pene tam dãni ꝙ sensus: sed ꝑ accidens facit ad ꝑfectionem inquãtum ſm carẽtiam taliũ bonorum: quia importat sollicitudinem et erubescẽtiã mẽdicationis humiliatur spũs hois. Et inquantum ex hoc qd victus eorum depẽdet ex gratuito beneficio aliorum magis insistunt honeste vite ne scandalizent eos a quibus accipiũt victum ⁊ magis insistũt predicationi ⁊ cõsilijs ⁊ alijs bonis ꝙ impediunt eis a quibus viuũt. ¶ Ad argumentum ergo dicendum ꝙ pura priuatio nihil ponens nõ facit ad ꝑfectionẽ sed priuatio aliquid supponens ⁊ aliquid priuans põt facere ad perfectionem ꝑ accidens: vt dictum est sicut remouẽs ꝓhibens. ¶ Ad secũdum dicẽdum ꝙ paupertas euãgelica nõ dicit priuationem totaliter temporalia excludẽtem: sed priuationem excludẽtem dominiũ rerum in proprio non in communi: talis enim paupertas fuit quã apostoli in primitiua ecclesia tenuerunt ⁊ sancti post eos in cõmuni viuẽtes sicut canonici regulares sicut patet de sancto augu. paupertas etiam istorum qui nullum dominium habent in cõmuni: licet dominium nõ habeãt vere ⁊ ꝓprie hñt tñ interpretatiue inquantum bona que dantur eis custodiũtur eis ab illis ꝙ dicũtur hrẽ dñium: vt ipsi ad libitum vtãtur illis ⁊ habẽt facultatem habẽdi ea eque facilit sicut si haberẽt dñium in eis. nam ꝓpter hoc querũt dñium: vt faciliter possint haberi. ⁊ ad libitũ possit aliquis eis vti. ¶ Secũda est opi. ipugnãtiũ istos. vñ qñ ꝙrit vtrũ pura ꝑuatio ponat aliquẽ l statu ꝑfectiõis. dĩm ꝙ nullus ponit ꝙ pura priuatio tẽporalium ꝑ se faciat ad ꝑfectionem. sed ꝑ accidẽs inquãtum remouet impedimẽta a dilectione dei. Sed obligatio ꝑpetua cum solẽnitate ad esse in obediẽtia ⁊ voluntaria paupertate cum sint positiua. s. obligatio ⁊ volũtas ꝙ hoc vult: faciũt ad ꝑfectionem. status per se ⁊ de se sunt operationes virtutis ⁊ ꝑfectionis sicut incorruptio: nõ est virtus cum sit priuatio: sed meditatio incorruptionis est virginitas virtus. ¶ Ulterius sciendum ꝙ opa virtutum bene faciunt ad ꝑfectionem partialem. non tñ ad perfectionem status: quia status permanentiam importat.

sed obligatio perpetua et solẽnis ad opa virtutum et dispositiones ad ea facit ꝑfectum statum. ¶ Ad id quod dicit ꝙ facit ad virtutes contemplatiuas ꝑ se facit ad ꝑfectionem: verum est partialem: de qua non loquimur sed de perfectione status. Quod autem dicitur in minori ꝙ pura priuatio non est per se dispositio ad virtutes verum est. sed obligatio ⁊ voluntas ad priuationem eorum ꝙ ꝑ accidens virtutem impediunt per se disponit ad ꝑfectionem partialem ꝓpter quã hoc fit ex intentione ⁊ essentialiter facit perfectionem status. Unde carere temporalibus non facit hominem perfectum nec statum eius sed obijcere voluntarie temporalia propter deum disponit ad liberius deum amandum. ¶ Ad triplicem carentiam. dicẽdum ꝙ prima qua quis omnino temporalia abijcit exponens se mẽdicitati ꝓpter deum est laudabilis: nec committit se discrimini qui sequitur consilium xpi. iacta cogitatum in domino ⁊c. Et considerate volatilia celi. ¶ Secũda etiam carentia qua cũ difficultate habentur propter deum assumpta est laudabilis vt patet in apostolis comedẽtibus spicas: ⁊ si ꝓpter inopiã patiuntur distractionem cordis patienter ꝓpter deum querendo vel laborando meritorium est. ¶ Quod autem dicit si priuatio moderata facit ad perfectionem: ergo maxima ad maximam. dicendum ꝙ nõ tenet hoc in vita morali: in qua virtus tenet medium vitium extrema nõ enĩ si parũ comedere est virtuosum ergo nihil comedere est maxime virtuosum. ¶ Quod dicit ꝙ voluntas acceptans priuationem nõ est bona: quia trahit bonitatem ab obiecto. dicendum verum est a priuatione inceta vel nullus autẽ dimittit temporalia ꝓpter dimittere: sed dimittit ꝓpter deũ. sicut virtuosus meretur nolẽdo nõ agere mala ꝓpter bonum virtutis: ⁊ dum alias vellet abstinere a malo ſm rõnem istius non esset bonũ. ¶ Epi autẽ a religionibus assumpti nõ habent dominium. sed tñ dispẽsationem etiam de bonis ꝙ iam ad bursam eorum deuenerit. Unde nec testari possunt sine licentia pape: sunt autem in maiori perfectione status ꝓpter obligationem ad maiora opera perfectionis et positiuũ: puta ꝙ primi moriantur pro grege ⁊ quotidiana sollicitudo. ⁊ oim ecclesiarum ⁊ hmõi: nec etiam papa est magis dominus ꝙ alij prelati: quis sit vniuersalior dispẽsator. ¶ Ad argumentum solutum est.

¶ Questio quinta.

Quinto queritur. vtrum status religiosorum nihil habentium in ꝓprio nec cõmuni sit perfectior statu habentium aliquid in cõmuni. Et videt ꝙ sic: quia status est ꝑfectior ꝙ ꝑfectius imitatur xpm status nihil habẽtium est hmõi. ergo ⁊c. Probatio minoris. Mat. xix. dicitur. Uade ⁊ vende omnia ⁊c. sed retinens aliquid in communi non videtur omnia vendere et relinquere: vt sequatur christum. ergo non ita perfecte imitatur. ¶ Preterea vbi est maior recessus a temporalibus ibi est maior abdicatio ꝓprij: sed nihil habentĩ nec sic nec sic est hmõi ergo ⁊c. ¶ Preterea in tali sollicitudo minor est cum minor sit sollicitudo in acquirendo temporalia ꝙ in retinendo quesita: ergo maior perfectio. ¶ Preterea quo ad continẽtiam illud votum est perfectius quo homo renunciat omni delectationi carnali: ergo quo ad paupertatem illud votum est perfectius quo homo renunciat omnibus temporalibus quocũꝙ modo habendis. ¶ Contra. nihil habentes in proprio vel communi et non laborantes manibus necesse habent non solum appetere sed ⁊ petere que sunt aliorum cũ indigeãt necessarijs vite: sed hoc non est perfectionis cum hoc prohibeat Apostolus. i. ad Thessa. iiij. nullius aliquid desideretis: ⁊ vt possitis implere magis autem laborantes manibus: ergo ⁊c. ¶ Respondeo primo ponentur dicta aliorum circa hoc. Secundo dicetur aliquid inquisitiue circa ea. ¶ Quantum ad primum sic procedũt aliqui: quia primo ꝑmittũt ꝙdã. Secũdo ex his soluũt ad qõnem. ¶ Primo ergo inquirũt quõ dr aliquis status ꝑfectõis esse. ¶ Circa qd sciendum ꝙ aliquis status põt dici status ꝑfectõis multipliciter. ¶ Uno mõ: quia sibi soli appropriat illud ꝙ essentialiter cõ

sistit perfectio humane vite: et sic nullus status in ecclesia pōt esse pfectio: alioq: perfectio consistat essentialiter in habitibus et actibus virtutum: maxime perfectarum quarū vsus et habit⁹ haberi possunt a quocūq infra statū eccl'ie catholice existētes. ¶ Aliter pōt dici stat⁹ pfectiōis q̄ sibi approp̄iat q̄dā q̄ sunt instr̄a facilius acq̄rēdi et tenēdi pfectionē: vel q: remoueat impedimenta: et sic dr̄ status pfectionis abdicare temporalia. ¶ Tertio dicitur status perfectionis qui sibi appropriat exercitium quarundam operationum que virum perfectum requirunt. ¶ Secūdo premittēdum quomodo abdicatio tēporaliū facit ad pfectionem remouēdo phibens seu impedimētum pfectionis. ¶ Dupliciter autem temporalia impediunt pp̄ter sollicitudinē q̄ ē acq̄rēdo nō habita et dispēsando habita et pp̄ter amorē recurruū allicientem ad minus appetendū ea et amādum plus debito. Et ideo ille modus circa temporalia est melior qui ista duo magis tollit s. sollicitudinē et amorē recurruū. ¶ Ulterius sciēdum q̄ duplex est abdicatio temporalium scilicet q̄tum ad vsum et q̄tum ad dominiū. ¶ Quātum vero ad vsum potest dupliciter abdicare temporalia. ¶ Uno modo quo ad vsum temporalium omnino vt eorū vsum simpliciter a se abdicet: et hoc nō facit ad perfectionem: q: hoc non l3 cum homo teneatur vitam suam substētare: qd̄ s̄m communem cursum fieri nō pōt nisi vtēdo temporalibus rebus. ¶ Alio modo q̄ vsus abūdātes abdicet a se eis vtens pūt sufficit ad vite substētationem et necessitatem: et talis abdicatio facit ad pfectionem: q: facit ad minorem sollicitudinem circa ea et minorē amorē. Et similiter q̄tū ad ius pōt aliq̄s abdicare temporalia dupliciter. Primo sic q̄ etiam in extrema necessitate nō habeat ius vtēdi re aliqua nisi ex gratia alicuius potētis vsum illum reuocare: et sic nō l3 renūciare iuri et dominio temporalium. nec per consequēs facit ad pfectionem: q: in necessitate extrema l3 quil3 iure naturali et dominio tale ius in re qua vtitur quod alius nō pōt eam reuocare. nec hoībus l3 renūciare tali iuri nō l3 dimittere se mori fame vel siti. ¶ Alio mō pōt q̄s renūciare tali iuri non in extrema necessitate. sed in eis que reseruātur preter necessitatem in posterum ad conuenientem vsus habendum in eis p̄ tempore oportuno. Et hoc potest fieri tripliciter. ¶ Primo sic q̄ ius in talibus rebus non remanet apud eos: nec remanet apud aliquem loco ipsorū. ¶ Secūdo q̄ ius remanet apud aliquem alium loco ipsorū. ita tn̄ q̄ ius remanendi apud illum alium et q̄tum ad habita et q̄tum ad habenda nō est pp̄etuū vel q: psona recipiēs illd̄ ius nō est pp̄etuabilis, q: dato q̄ sit pp̄etua rōne officij: nō tn̄ statuto pp̄etuo ē ordinatū illud ius pp̄etuo apud talē psonā remanere. ¶ Tertio pōt esse q̄ ius in rebus q̄ dātur sic renunciantibus remaneat pp̄etuo apud aliquam personam ratione officij perpetuam et per statum perpetuū. Et posset videri q̄ nullo predictorum modorum renūciare iuri et pp̄rietati temporaliū faciat directe et per se ad perfectionem. Et hoc patet primo quātum ad primum modum: q: si non solum communitas que multum indiget: sed etiam persona singularis indiget vestibus et victu quotidiano: nec per se nec per alium haberet ius in aliqua re, id est q̄ nec proprietatem substātie in re haberet nec ius vtendi. illa talis res deberet haberi pro derelicta et posset licite occupari ab alis et sic tali non esset sufficienter puisum in necessarijs et exponeret se periculo magno. ¶ Secundo: quia si hoc per se sufficeret ad perfectionem: tunc esset ille perfectior qui abundanter vteretur rebus alienis in quibus dominium non haberet q̄ ille qui parce vtitur rebus proprijs eas alijs discrete et bene distribuendo qd̄ nullus diceret. ¶ Tertio quia difficile ē videre quō aliquis potest vti re aliqua corporaliter consumendo in qua nullū ius habet. quia talem rem nō potest habere vt dominus cum dominij non sit capax: nec vt mutuatam cū3 non teneatur eam restituere: nec accommodatam vel locatam cum totaliter consumatur: res autem solum locatam vel accommodatam non licet totaliter consumere: nec etiam potest fieri in extrema necessitate. quia in tali casu vtens habet ius sibi re inquātum nullus alius potest eam reuocare ad se ab eo qui sic ita vtitur. Et hoc patet per declarationem regule fratrum minorum editam a domino nicolao papa vbi dicitur sicut nec ceteris sic nec istis fratribus minoribus iure possibili in extreme necessitatis articulo ad prouidendū sustentamentū nature via in omnibus extrema necessitate decenter concessa excluduntur cum ab omni lege extrema necessitas sit excepta. ¶ Quarto illd̄ qd̄ p se directe ordinatur ad vsus temporalium non plus derogat perfectioni humane per se loquendo q̄ ipse vsus: sed ius et dominium in temporalibus directe ordinatur ad vsum: quia ius et dominium non requiritur in eis nisi vt habeatur libera facultas vtēdi eis: ergo non plus derogat ius et dominium in temporalibus perfectioni vite q̄ ipse vsus. et per ɔ̄ñs sicut nec derogat perfectioni humane: quātum ad minores s̄m indigentiam sui temporalibus vti: ita nec habere dominium in eis in ordine ad conuenientem vsum. ¶ Si autem ponatur secundo modo: scilicet q̄ ius et dominium non maneat apud tales: sed apud aliquem loco ipsorum: ita etiam q̄ ius istud remanendi apud istum non sit perpetuum sicut expositum est: tunc adhuc sequitur primo q̄ prouisio talium in necessarijs sit incerta: quia ille alius cum voluerit renunciabit illi iuri: et sic illa vt dictum est habebuntur pro derelictis. et per ɔ̄ñs alius indigens poterit occupare. Secundo sequitur q̄ perfectio talis cū nullus possit sine aliqua prouisione viuere in necessarijs vite dependeat a voluntate ministrabili alterius qd̄ ē incōueniēs. cum perfectio vite alicuius solum debeat dependere a deo et voluntate perfectionem attingere. Si aūt ponatur psona perpetua ratione officij: sicut dn̄s papa et per statutū dn̄iū in bonis renunciatis sic renūciat ita q̄ certum sit q̄ papa in perpetuum non renunciabit tali iuri: nec etiam impediet tales qui ita per omnem modum libere vtātur rebus sibi collatis sicut si haberent in eo ius: ita q̄ solo iure remanente apud papam sollicitudo procurandi et libertas distribuendi remaneat apud tales. Adhuc videretur alicui q̄ hoc non faceret per se et directe ad perfectionem: quia renūciare temporalibus non facit ad perfectione3 nisi inquātum ex hoc tollitur sollicitudo mētem distrahens et amor alliciens: sed per talem renunciationē non videntur per se tolli ista vel diminui: ergo etc. Probatio minoris quātum ad vtrāq̄ partem. Primo quoad sollicitudinem: quia ex quo iste apud qd̄ est dominium nihil procurat eis de temporalibus: sed eis totam sollicitudinem procurandi et dispensandi dimittit. illud dominium sic residere apud illum videtur q̄ ab eis nullam sollicitudinem aufert: ergo etc. ¶ Idem patet quo ad amorem allicientem: quia amor alliciens ad temporalia prouenit ex hoc quod subsunt libere facultati eius qui habet ad faciendum quod vult: sed expositus est non obstante tali dominio residente apud alium dispensatio pro libito remanet apud scilicet renunciantes. ergo etc. ¶ Item si renunciare iuri et dominio dicto modo per se et directe faceret ad perfectionem paupertatis sufficeret q̄ ecclesie collegiate et monasteria monachorum habentia pingues redditus transferant sub quod habent in dominum papam. ita q̄ liber vsus valde superfluus quē habent maneret apud eos sicut modo ē: et etiā fratres minores possent dicto modo ad vsum suum habere magnos redditus ad vtendum eis libere remanente semper dominio apud dominum papam: et ideo per se loquendo non videtur facere ad perfectionem sic renunciare temporalibus nisi in ordine ad perfectum modu3 vtendi. Unde magis conueniens est querere quis modus vtēdi faciat ad perfectionem q̄ alius modus habendi dominium. ¶ Licet autem s̄m predicta posset videri alicui q̄ renunciare dicto mō nō faciat per se et directe ad perfectionem vel principaliter cū aliquo mō vr̄ facere: scz erigere: in q̄tū status talium erigitur q̄ pfectiori mō se habeat in vtēdo talib⁹ q̄ alij: et sic renunciādo ostendunt se velle omnino carere temporalibus si fragilitas humana pmitteret: et non afficiad ea tanq̄ ad sua: et se velle accipere quāto minus possunt quātum scz sufficit ad necessitatē: et hoc innuit dn̄s Nicola⁹ in predictā declaratione vbi dicit olm̄ erū debent abdicare dominiū et rerum sibi cōcessarum necessario vsu cōtēti. ¶ Item q̄ non dominium rerum

vsum debent habere: nec etiam copiam que derogat causare
paupertati quinymo apparet in eis quo ad dominium omni-
moda abdicatio ⁊ in vsu sola necessitas. ¶ Ulterius sciendum
ꝙ modus vtendi temporalibus ꝙ exigit decentia talis renun
ciationis nō conuenit illis qui in magnis colegijs ⁊ indigētib⁹
multis bonis ⁊ preciosis viuunt. alioquin istā perfectionē pos
sent habere omnes colegiate ecclesie quātūcūq; abūdantes
et laute vtētes: q: nec grauius nec difficilius esset eis viuere
sic ꝙ papa haberet dominium in bonis eorum: ⁊ epi liberum
vsum sicut modo habent: ⁊ sicut habēt minores in bonis que
eis dantur ꝙ viuere sicut viuunt. Unde modus vtendi tempo
ralibus qui congruit tali renunciationi conuenit solum illis
qui sunt solitarij ⁊ pauci numero ⁊ valde paucis indigēt bonis
quia talis status exigit renunciationem sollicitudinis ⁊ amo
ris circa temporalia vero paucissima parum oportet sollicita
ri vel distrahi vel affici: ⁊ ideo talis status exigit paucos pau-
cissimis tēporalibus indigentes. Et contra tales qui sic se ha
berent in nullo concludunt rationes premisse: q: in talibus
nō esset tantus amor ⁊ sollicitudo sicut in alijs. Nec oporteret
eos esse incertos ⁊ sollicitos de querendo aliquid apud quez
resideret ius in bonis que eis darentur. q: non opz eos que-
rere alios preter eos qui eis largiuntur elemosinas: nā tales
non intenderēt sic eos transferre dominium suum nisi inquan
tum sunt capaces ⁊ retinerent in eis ius ex suppositione. i. si
isti non vterentur vel si impedirentur in talibus in vsu suo,
⁊ si quis vellet occupare talia contra voluntatem eorum qui-
bus darentur iuuarentur a dantibus apud quos remaneret
ius modo predicto. esset etiam eis licitum vti nō iure proprio
sed alterius cuius cū cessione talibus vterentur. ¶ Ulterius
sciendum: ꝙ questio non querit de comparatione talium in
ordine ad habentes redditus: sed ad omnes mēdicantes qui
in rebus datis habēt dominium in communi. ¶ His ergo pre
missis cum queritur. Utrum status renūciantium iuri in tē-
poralibus ⁊ in ꝓprio ⁊ in communi sit ꝑfectior statu aliorum
dicēdum ꝙ sic. renunciantes aut vtūtur paucissimis tempora
libus modo dicto vel vtūtur ita abūdanter ⁊ in magna copia
sicut alij. si ergo primo modo status eorum et professio est per
fectior: quia magis elongati sunt ab amore ⁊ sollicitudine tē
poralium: si autem vtūtur ita abūdanter sicut alij et hoc pro-
pter fructū quē predicādo ⁊ cōsulendo populo faciunt. Tunc
distinguēdum est q: pōt considerari vel illud qd̄ fit vel inten-
tio facientis. Considerando ergo illud quod fit sic non vide-
tur status eorum esse perfectior quoad paupertatē statu alio
rum: quia ex quo ita abūdanter viuunt vtūtur ⁊ habent tem
poralia de facto nō pl⁹ videntur ab eis tolli sollicitudo ⁊ amor
temporalium ꝙ ab alijs. Si vero consideretur intētio facien-
tis sic status eorum videtur perfectior: q: tales ea intentione
debent et videntur renunciare iuri tali quo libenter carerēt
vsu abundāti temporalium: sicut et iura si non esset propter
fructus qui sequitur ex vsu abūdanti ꝙ habēt propter libros
et alia necessaria et carere sic abūdanti vsu oz esse eis in desyde
rio: sed abūdare sic ꝓpter fructum debet eis esse in patien-
tia ita ꝙ quantum possunt saluo dicto fructu vitantur care-
re dicta abūdantia: licet autem congruat eorum statui vsus
ita darcus sicut dictum est: non tamen sunt transgressores vo
ti si non tenent talem vsum quia licet sm̄ quandam decentiā
debeant proponere ⁊ velle talem parcum vsum non tamen vo
uent ipsum parcum vsum sed tantum iuris renunciationem
sic ergo dico ꝙ si etiam ita abundanter vtuntur sicut alij: si tn̄
profitentur ex intentione talem renunciationem scilicet libē
ter carendi ita abundāti vsu si hoc posset cum fructu stare ꝙ
faciunt ꝙ tum ad intentionem profitentis sunt perfectiores
Si aūt talis vsus abūdātior simpliciter eis placeat et vsuz tē
poralium plus extendant ꝙ deceat talem abdicationem non
solum in executione sed etiam in complacentia non videnł
esse perfectiores alijs sed peiores: q: non solū ille non est bo
nus qui trāsgreditur id quod professus est: sed etiam ille qui
non cōuenienter se habet ad illud qd̄ est⁹ sui status. sed ea nec
habet in re nec in desiderio etiam si commode posset fieri: aut

lum tamen intendo iudicare nec reprehendere. ¶ Licet autē
cōclusio ad quam inducunt pie rationes sit aliquo modo ve-
ra: tamen rationes non cogunt. ¶ Ideo dicendum ad primum
ꝙ paupertas christi ⁊ apostolorū non fuit omnino renuncia
re iuri temporalium: scilicet tam in proprio ꝙ in communi: q:
hoc nō competebat statui christi et apostolorum cum essent
veri pastores et tenerentur ex debito gregi aliquo modo pro
uidere. ¶ Ad illud autem quod allegabant. Mat. xix. vade et
vende ⁊c. intelligendum est quoad non habendum aliquid in
proprio nec videtur aliquis sanctorū doctorū aliter tenuisse
dictum consilium: cum enim cuilibet subsit posse per se imple
re consilium non cū cessione voluntaria alterius non vide-
tur illud consilium se extendere ad talem abdicationem que
dependeret voluntaria cū cessione alterius. non tamen ne-
gocium ⁊ illud et alicuius modus viuendi comprehendatur
sub dicto consilio non tamen necessario ille modus est: ergo
sibi relinquere omnia que ad habendum ius in proprio nec in
communi plus requiritur necessario ad implendum dictum
consilium dato ꝙ alius modus sit aliquo modo perfectior.
¶ Ad secundum dicendum. ꝙ per se et essentialiter ad perfe-
ctionem facit recessus mentalis quo aliquis minus amat et
sollicitatur de temporalibus ⁊ qui sic magis recedit ē magis
perfectus: loquendo autē de recessu de facto qui facit instru
mentaliter ad perfectionem status quo receditur renuncian
do iuri in bonis temporalibus est perfectior: dum tamen assit
conditio predicta: scilicet parcus vsus saltem in desiderio.
¶ Ad tertium dicendum ꝙ si sic renunciantes sint contenti
paucioribus et vilioribus ꝙ alij mendicantes sic renuncian-
tes hñt minorem sollicitudinē ꝙ alij cum ille apud quem resi
det dominium in nullo intromittat se de procurando bona p
eis nec dispensando pro alijs ea. Si autem comparentur gene
raliter mendicantes ad habentes perpetuos redditus. di-
cendum ꝙ si mendicantes sint contenti paucis et vilibus et
non mendicantes velint habere magna ⁊ preciosa sic minor
est sollicitudo mendicantium. Sed si econuerso mendican-
tes velint habere preciosa ⁊ maiora ꝙ habentes redditus vi-
detur ꝙ indigeat sensu qui non videt ꝙ sic mendicantes opz
esse magis sollicitos ꝙ habentes redditus. ¶ Ad quartum
dicendum: ꝙ non est simile de voto paupertatis et castitatis
quia species et indiuiduum possunt saluari absq; hoc ꝙ reli-
giosi vtantur aliquo actu venereo circa ꝙ est castitas. Sed in
diuiduum hominis sm̄ presentem vitam saluari non potest
sine vsu temporalium circa que est votum paupertatis. Si au
tem homo omnino nō posset carere actu generationis sicut nō
pōt actu comestionis melius esset ꝙ haberet ꝓpriā ꝙ vage ac
cederet ad quācūq;. ¶ Ad rationem in oppositum dicendum
ꝙ Apostolus ibi loquitur contra ociosos qui nullo tempo-
re occupati volunt viuere de bonis aliorum: non autem con-
tra illos qui vacantes operibus spiritualibus humiliter mē
dicant victum suuz. ¶ Quantum ad secundum: q: questio vide
tur tangere statuz minorum ⁊ decretalē exit qui seminat. vbi
est sententia lata: inde ē ꝙ primo cōtradico omnibus qui ab
istis dicūtur in dictum in illa decretali prohibētur. ¶ Quod ve
ro isti dicunt in principio ꝙ perfectio status consistit in virtu-
tibus nō est verum. ymo in obligatione perpetua ad opa virtu
tū: sicut in ⁊ epis. vel ad dispositionē ad virtutes sicut in religio
sis. sed ꝑfectio ꝑsone bene consistit in virtutibus. sic eī vetu-
la pōt esse ꝑfectior ꝙ papa: ꝙuis ille sit in ꝑfectiori statu. ⁊ vn⁹
eps alio ꝙuis sint eq̄ ꝑfecti status ambo. ¶ Quod postea di
cit ꝙ diminutio sollicitudinis et amoris tempaliū facit ad ꝑ-
fectionē: verū ē si ꝓpter deū fiat: al's nō sicut pz in pħis ⁊ socra
te q̄ massam auri ꝓiecit. cū xp̄s dicat vēde ⁊ da paupib⁹. ¶ Nec
sollicitudo ꝙ epi hñt de tpalib⁹ ꝓpter deū repugnat ꝑfectioni
stat⁹ nec ꝑsone. ¶ Qd̄ aūt dicit ꝙ in his q̄ vsu cōsumūtur nō pōt
separari vsus a dominio est error iuris: cum seruus licite co-
medat ⁊ bibat de bonis domini sui de voluntate eius: ⁊ tamē
non est capax dominij. de his autem plenius dictum est in pre
cedentib⁹ questionib⁹. Ad argumēta pro questiōe solutū est.

¶ Questio sexta.

Questio sexta.

Exto querit. Utrū viuere de receptis ab alijs sit imꝑfectiōis moralis. Et arguit ꝙ nō sit imꝑfectiōis moralis: sȝ ꝑfectiōis: q: relinq̄re oīa ꝓpter deū est perfectionis euangelice: sed ille q̄ relinquit oīa necesse habet viuere de bonis receptis ab alijs ergo ⁊c. ¶ Item illi qui maxime obseruāt paupertatē euangelicam nullius habentīn bonis aliquibus tēporalibꝰ. sed tales opꝫ maxime viuere de bonis receptis ab alijs. ergo sic viuere est perfectionis euangelice: ⁊ sic idem qḋ prius. ¶ Item illi qui in ecclesia sunt maxime perfecti sunt clerici ⁊ religiosi: sed illi viuūt de bonis receptis ab alijs: ergo vel nullus est perfectus in ecclesia vel sic viuere est perfectionis. ¶ Contra illud qḋ christus fecit gerēs personam infirmorū est imperfectionis moralis. sed ſm Augustinū sup ꝑs. ⁊ super Johan. Christus in habendo loculos in quibus ponebātur illa que ab alijs recipiebātur gessit personā infirmorum. ergo sic recipere est infirmitatis ⁊ imperfectionis moralis. ¶ Respon. primo ponuntur dicta quorūdam. Secūdo impugnatio aliorum. ¶ Quātum ad primum dicunt quidam ꝙ imꝑfectio potest accipi dupliciter: scȝ negatiue et priuatiue: Negatiue vt dicatur aliquid imperfectuȝ: quia nō h̄ʒ oīmodā perfectionem: nec est natum eam habere: sic et omnis creatura respectu dei dicitur impfecta: ⁊ sic nō loquimur hic de imperfectione. ¶ Priuatiue autem dicitur aliquid imperfectuȝ dupliciter. Uno modo quando caret aliqua perfectione quā tenetur habere: sicut quādo aliquis caret charitate vel pietate: vel aliqua alia virtute ꝙ tenetur habere: ⁊ talis imperfectio est vitiosa: nec adhuc de ista ē questio. ¶ Alio modo dicit̄ imperfectus qui caret maiori perfectione ad quā tamē nō est obligatus: sicut si dicatur status secularium imperfectus respectu status religiosorum: quia est minus perfectus absq̄ tamen vitio. Et sic intelligitur questio. Utrum. s. viuere de receptis sit imperfectionis hoc ē minoris perfectionis. ¶ Hoc supposito sciendum ꝙ in hac comparatione maioris ⁊ minoris pefectionis possunt comparari diuersimode recipiēdi ad inuicem vel recipere ⁊ non recipere. Comparando ergo diuersos modos recipiendi ad inuicem. Sciendum ꝙ duplex ē modus recipiendi. Uno modo quādo aliquis recipit illud ī quo ius habet de se sicut si recipit hereditateȝ patris vel mercedē laborum vel sicut prelati accipiunt stipendia eis debita. Alio modo quando aliquis recipit aliquid in quo non habet ius nisi de mera liberalitate donātis. Et dōm ꝙ comparando dictos modos ad inuicem: ꝙ secūdus modus recipiendi nō est maioris perfectiōis sed minoris ꝙ primꝰ. Quoniā quodq̄ ē magis perfectum in quātum est sibi ipsi magis sufficiēs et in q̄tū habet a se suam sufficientiam. Et notum est ꝙ deus qui nullo modo indiget alio ē perfectissimus: sed ille qui recipit illud qḋ est sibi debitum ⁊ in quo habet ius ē magis sibi sufficiens et magis habet a se suam sufficientiam ꝙ ille qui recipit illud in quo nō habet ius nisi ex mera liberalitate donatiōnis ergo ⁊c. ¶ Hoc etiā attestātur religiosi qui gloriantur ꝙ nō comedant panem ociosi: sed aliquo modo eis debitum: licet nō sit sibi debitum iusticie proprie dicte: sed cuiusdam decentie propter bona spiritualia que faciunt in ecclesia dei. Modus aūt recipiēdi ex mera liberalitate alterꝰ ē duplex. Unus qñ aliquis non requisitus nec rogatus ex mera liberalitate cōfert aliquid alicui. Alius modus ē qñ rogatus vel requisitus confert sicut fit per mēdicitatem. Et loquendo de istis modis per se loquendo ⁊ de genere opis secūdus modus est imꝑfectior ꝙ primus: quia in eo ꝙ ex mera liberalitate alterius habet tāto nobiliori modo ius acquiritur quanto magis liberaliter gratuite et voluntarie datur ꝙ qḋ datur secundo modo: quia qḋ datur secūdo modo videtur quodammodo inuolūtarie ꝓpter importunitatem petentis datum ergo ⁊c. Unde ⁊ tamē possunt ēē aliqua annexa mēdicationi que faciunt ad virtutē sicut verecūdia ⁊ humiliatio exterior. Si autem comparetur recipere ad nō recipere sicut ꝙ etiaȝ cōparemus illos qui ꝑfectiori nō recipiunt sicut prelati recipiētes stipēdia ab alijs quibus annūciāt euāgelium ad istos qui nō recipiunt: sed viuūt de laboribus manuuȝ suarum: sicut fecit paulus. ¶ Dicēdum ꝙ simpliciter ⁊ ſm gñe operis nō recipere talia stipēdia debita ⁊ viuere de labore est maioris ꝑfectionis ⁊ recipere minoris: q: superogare sibi debitum ⁊ dimittere debitoribus ē maioris perfectionis ꝙ debitum stipendium recipere: sed sic faciunt hi qui de labore manuum viuūt nihilominus spiritualia seminātes ergo ⁊c. Et hec ē intentio in locis prealle gatis: vbi dicit ꝙ xp̄s loculos in quibus recipiebantur oblata et expensa gessit ꝑsonam infirmorum respectu pauli qui viuebat de labore manuum. ¶ Circa qḋ notādum ꝙ habere loculos nihil aliud ē ꝙ viuere de receptis ab alijs ⁊ nō de labore manuum: siue recipientes et sic viuentes habeant ius et proprietatem in receptis simplicem vsum tātum. Et siue reseruent siue non, dūmodo viuant de talibus receptis. Quod pꝫ per illos qui dixerūt xp̄m et discipulos non habuisse ius in illis q̄ erant in loculis: quia eorum ꝑfectio non patiebatur: ⁊ sic illud qḋ imperfectionis intelligitur in loculis nō ē aliud ꝙ viuere de receptis ⁊ non de labore manuum. Per hoc patet ꝙ idem Augu. sub eadem imperfectione posuit viuere de loculis: ⁊ de his que ministrabant mulieres sequentes ipsum dominum: que tamen bona administrata a mulieribus nō erāt recompensata a domino vel eius discipulis. ¶ Aliud etiam ē notādum scilicet ꝙ aliquod opus esse minoris ꝑfectionis ꝙ aliud potest intelligi dupliciter. Uel quātum ad genus operis vel quātum ad circūstantiam: quantum ad genus operis viuere de receptis ē minoris ꝑfectionis ꝙ de labore manuuȝ. Et habere ius ⁊ ꝓprietatem in receptis: ⁊ vt sua reseruare ꝙ non reseruare: nec vt sua tenere. In casu tñ in quo viuere de labore manuum esset impedimentum notabiliter bonorum spiritualium. que viuendo de receptis possent fieri: non esset minoris perfectionis ꝙ non recipere laborando manibus: nec reseruare. ⁊ sic licet opus xp̄i habentis loculos fuerit minoris perfectionis ꝙ factum Pauli q̄tū ad genus operis: nō tamen quātum ad circūstantiam facti. ¶ Sed contra ꝑmissa potest obijci: q: iste qui de labore manuum viuit non facit ꝑfectius opus ꝙ qui de euāgelio: quia cum talis accipiat necessaria vite ab illis ꝓ quibꝰ totaliter laborat sicut ille qui euāgelium annūciat viuit de receptis ab alijs pro quibus spiritualiter laborat ⁊ labore annūciātis euāgeliū sit fructuosior ꝙ corporalis: videtur ꝙ minus perfecte facit qui accipit vite necessaria pro labore corporali ꝙ qui ꝓ spūali. ¶ Et ad hoc dicēdum ꝙ ille qui viuit de labore manuum videtur agere ꝑfectius ꝓpter duo. Primo quia cum spiritualia non sint appreciabilia sunt gratis danda: ⁊ ideo aliquam imꝑfectionem videtur importare recipere aliquid tēporale ab illis quibus spiritualia conferuntur: non sic aūt ē de labore manuum q̄ bñ sub precio cadit. Secūdo ꝓpter imꝑfectionem hominum q̄ magis cōmuniter reputāt detrimētum in bonis tempalibꝰ ꝙ in spiritualibus: ⁊ q: in recipiēdo laborē non patiūtur diminutionem tpalium: quia in tempalibus equiualēs recipiūt recompēsando aūt laborē spūalem: licet melius recipiāt in tēporalibus: tñ nō recōpēsantur: sȝ detrimētum patiuntur. Jō ſm quādam apparētiam talē videt̄ recipe necessaria vite pro labore spūali sitꝰ minus ꝑfectum: sȝ simpliciter sit ꝑfectius laborare spūaliter ꝙ corpaliter. ¶ Ad primū ergo dōꝫ: ꝙ relinquere oīa ꝓpter deum ē ꝑfectionis euāgelice nō rōne nude adiectionis tpalium: sȝ q: ꝓpter deū ⁊ ꝓpter sequelam ꝑfectaȝ xp̄i. ⁊ iō si dicat̄ ꝙ paupertas euāgelica ſm ꝙ hmōi ꝑtinet ꝑ se ad ꝑfectionē. dōm ꝙ verum est si li secunduȝ ꝙ huiusmodi reduplicat paupertatem euangelicam secundum ꝙ euangelicam: nō autem si reduplicaretur super hoc totum paupratem euangelicam ratione nude abiectionis temporalium bonoꝝ. Et qñ dr̄ in minori ꝙ tales hñt viuere de receptis ab alijs. dōm ꝙ nō opꝫ: q: nō possunt viuere de labore manuum sicut paulus. ¶ Ad scōm dōm ꝙ cōtra in mēte aductū pꝫ: q: scȝ hoc nō pōt esse: q: ꝑfectissimi inter pauperes euāgelizātes nil iuris pñt hr̄e in eis etiā q̄ lucrātur: q: repugnat voto eoꝝ ⁊ sic opꝫ ꝙ viuāt de alieno. ¶ Dicendum ꝙ viuere de alieno dr̄ est autē q: nil facit ꝓpter qḋ illud sibi debet̄ de iure: ⁊ sic viuere de alieno est iꝑfectionis: vel ꝙ lȝ fecerit: vnde sibi de iure debetur spontanea: tamen fecit voluntate propter deum ꝙ

non habet nihil in illo: sed est spontanee alienum: et sic viuere de alieno non est imperfectionis maioris. ymo perfectionis maioris quam si ius haberet in id. Quando enim dicitur quod viuere de receptis est imperfectionis: est intelligendum de receptis quando homo per laborem corporalem non fecit sibi quantum est in se determinata: etiam si status suus permitteret: vbi etiam oportet viuere de receptis sine labore manuum vel pati notabile detrimentum in spiritualibus viuere de receptis cum tali circumstantia non est imperfectionis licet de genere suo importaret aliquam imperfectionem. ¶ Ad tertium dicendum quod omnes religiosi nobis noti viuunt de receptis ab aliis sine labore manuum: et in hoc faciunt illud quod est minoris perfectionis si possint commode laborare manibus sine notabili detrimento spiritualium: alioquin si non sine detrimento spiritualium potest fieri: tali stante circumstantia viuere de receptis non est imperfectionis: vt sepe dictum est. ¶ Quantum ad secundum de impugnatione aliorum quando queritur vtrum viuere de bonis receptis ab aliis sit perfectio moralis. dicendum quod in paupere voluntario perfectius est viuere de sic receptis quam de receptis iure officii sicut faciunt prelati visitantes. Et ex parte dantis: quia perfectius est elemosinam gratis dare propter deum quam reddere debitum. Et ex parte recipientis: quia licet suum recipere non sit peccatum: tamen nullius perfectionis est. ymo perfectionis esset prelato diuiti remittere pauperi sacerdoti expensas visitationis cum protestatione tamen iuris sui: sed recipere et mendicare propter christum magne humilitatis et charitatis est et perfectionis: talem erubescentiam sustinere propter christum. Quamuis etiam iusticia exigat vt vbi quia papa missi seminant spiritualia metant et dantur eis temporalia: quia dominus constituit his qui euangelium annunciant de euangelio viuere. ¶ Ad primum perfectius est sibi magis sufficiens. dicendum quod perfectio humana non consistit in sufficientia bonorum temporalium sed spiritualium: in quibus diuites eguerunt et esurierunt. Quando dicit quod recipiendi modus a dante non rogato est perfectio. verum est ex parte dantis quia quanto dat libentius tanto plus meretur: sed ex parte recipientis quanto est ibi de confusione et erubescentia temporali propter deum tanto est illi plus de humilitate et merito. ¶ Quod dixit quod recipere prelatorum est minoris perfectionis quam labor manuum pauli. Dicendum quod verum est ceteris paribus: quia supposito quod nullus spiritualis fructus plus impediatur per laborem manuum: perfectius est viuere de labore manuum et predicare sicut fuit in paulo qui habuit scientiam infusam: maxime vbi pusilli scandalizarentur in metendo stipendia carnalia quod paulus timebat: alias secus esset. Et sic intelligendus est augustinus qui prefert laborem pauli loculis christi. Unde perfectius est viuere de labore annunciando euangelium quam de labore manuum. vt expeditius et sine scandalo predicatur euangelium primo quam secundo modo. Unde christus non monuit apostolos parare cibum qui perit sed edere et bibere ea que essent apud auditores. ¶ Quod autem dicit quod perfectius est seruare sua quam non seruare est contra christum dicentem. Si vis perfectus esse &c. ¶ Ad argumenta patet solutio. et hoc in precedentibus questionibus.

¶ Sequitur secundus articulus questionis prime. xxxviii. distinctionis.

Quantum ad secundum principale de diuisione corporis in sepultura sunt due opiniones. Prima sic procedit arguendo pro et contra. Et arguitur primo quod non liceat quia hec nouitas inconsueta est apud sanctos patres et est scandalizatiua: quia non fit nisi de corporibus diuitum et in locis pauperum religiosorum. ¶ Contra. ex hoc augetur cultus diuinus et multiplicantur suffragia ergo &c.

¶ Respondeo exceptis his que sunt de primis preceptis iuris naturalis que semper et absque defectu sunt bona in aliis que quasi deducuntur ex ipsis: quedam sunt que secundum se accepta sunt mere indifferentia: sicut leuare festucam. Quedam autem sunt regulariter et communiter bona: ita tamen quod in casu eorum opposita bene possunt fieri. ¶ Circa autem sepulturam videmus aliqua concurrentia non esse in differentia sicut sepeliri non est actus indifferens: ymo regulariter bonum. Similiter sepeliri in loco sacro est regulariter bonum: similiter corpus integrum sepeliri non est opus indifferens: ymo determinatum secundum esse moris. Et hoc est regulariter et communiter in ecclesia consuetum. ¶ Primo ergo ostendendum est quod corpus integrum sepeliri est bonum et honestum: nec eius oppositum communiter et regulariter fieri debet. Primo ex fine ad quem ordinatur sepultura: quia corpora fidelium sepeliuntur propter spem resurrectionis. sed spem quam habent fideles de resurrectione valde congruit quod eorum corpora quanto integrius possint sepeliantur: ergo corpora fidelium integra sepeliri regulariter est bonum. Maior supponitur. Minor probatur: quia sic se habent membra ad corpus: sicut persone ad communitatem cuius sunt partes: sed sicut patet exemplo sanctorum patrum illi qui erant de vna congregatione naturaliter desiderabant sepeliri vnite quantum poterant: et in eodem loco: vt patet de iacob et ioseph qui volebant deferri ad sepulchra patrum suorum. Genesis. vltimo. ergo et membra eiusdem corporis debent quanto integrius poterunt sepeliri propter spem resurrectionis predictam: et quia ad hoc natura inclinat. ¶ Item corpus resurget integrum et vna resurrectione Et etiam vnum et eius naturale talem resurrectionem expectans: ergo debet quanto conuenientius et integrius potest sepeliri ad expectandum talem resurrectionem. Secundo ex appetitu naturali: quia sicut quodammodo se habet corpus viuum ad separationem partium essentialium que sunt anima et corpus: ita corpus mortuum ad separationem membrorum: sed separatio anime a corpore est inhumana et violenta et mala: ergo separatio membrorum corporis mortui adhuc figuram suam retinentis est inhumana et regulariter mala. Et sicut illa debet communiter dimitti cursui nature: ita et ista. ¶ Item illud quod est ordinabile ad perpetuitatem ex naturali appetitu refugit corruptionem et diuisionem: sed corpus humanum ratione anime cuius est subiectum et organum est huiusmodi: ergo &c. nec talis diuisio debet eligi vel appeti. ¶ Item quod interdictum est in malum et penam alicuius est ab eo refugiendum naturali appetitu: sed corruptio et diuisio per corruptionem est introducta in penam peccati et in malum hominis. ergo quantum potest hoc habet naturali appetitu fugere et vnitatem appetere. ¶ Tertio ex consuetudine communi ecclesie: quia contra consuetudinem generalem vniuersalis ecclesie rationabilem non est aliqua nouitas introducenda: et data quod videatur impetrare aliquod bonum: sed talis nouitas est sic diuidere corpus: ergo &c. ¶ Secundo ostendit quibus casibus bene potest fieri oppositum: scilicet quod corpus insepultura diuidatur. Potest ergo fieri dupliciter: scilicet in casu necessitatis. Et in casu alicuius vtilitatis. Triplex autem casus necessitatis potest esse. ¶ Unus quando aliquis eligit sepulturam in loco conuenienti ad quam corpus eius integre deferri non potest: tunc enim licet corpus diuidere et partem que non potest deferri in aliquo loco decenti sepeliri. ¶ Secundus quando aliquis magnus moritur tempore quo non solent fieri exequie: quia tales non consueuerunt sepeliri sine exequiis. ¶ Tertius quando expectantur magni homines ad sepulturam in istis casibus licet diuidere corpus: ita tamen quod in duobus vltimis illa quorum sepultura non potest deferri sepeliantur in eodem loco in quo reliquum est postea sepeliendum. ¶ Utilitas autem triplex potest esse: scilicet persone sepeliende. Et illorum apud quos est sepelienda. Et generalis totius ecclesie vtilitas. ¶ Persone sepeliende est duplex. Una meritum maioris premii essentialis. Alia citius liberari a pena per multitudinem suffragiorum. ¶ Primum non potest esse: quia eligere illud quod communiter est dissonum: non est sine vitio: nec per consequens meritorium: sed vt ostensum est diuidere corpus sepeliendum est huiusmodi. ergo &c. ¶ Secunda etiam causa non est sufficiens ad diuisionem. Primo quia id quod congruit sepulture non debet dimitti propter illud ad quod non ordinatur sepultura: sed sepultura non ordinatur principaliter ad liberationem a pena per suffragia &c. ¶ Preterea propter liberationem a pena nullus debet eligere illud quod repugnat rationi et inclinationi nature. ¶ Tertio: quia

cōmodum non debet preferri honesto: sed liberari citius a pena est quoddam commodum: corpus autem non diuidi est quoddam honestum: ergo talis liberatio nō oȝ preferri corporis integritati: nec ꝑ consequens debet corpus diuidi propter eaȝ. ¶ Quarto quia si propter liberationē citiorem a pena corpus diuidi esset cōueniens: tunc deberet diuidi in tot partes qt possent: dum tamen inuenirentur ꝑ tot ptibus loca religiosa: sed hoc est incōueniens: quia tunc eccl'ia q hoc non seruat a multis temporibus fuisset ignorās. ¶ Si dicat ꝙ h' facit propter dei amorē ꝙ desiderat cito videre. Non valet qui vult deum cito videre debet illud assequi medio competenti: sed sic diuidere corpus non est medium cōpetens assequēdi tam cito diuinam visionem: sed distribuere large facultates suas diuersis pauperibus. Et si nō habet diuitias debet supponere ꝙ pauce orationes conuenienter sine tali diuisione impetrate erunt sibi vtiliores ꝙ multe per talem diuisionem procurate. ¶ Item illi qui sunt de alia opinione ponunt ꝙ non debet fieri diuisio in minutas partes ꝓpter indecentiam ⁊ suffragiorum vilipensionem: etiam dato ꝙ sequatur inde citior liberatio per suffragia: ⁊ eadem ratione sequitur ꝙ nulla debeat fieri diuisio propter talem liberationeȝ cum sit indecens ⁊ per consequens incōueniēs. Sed dicunt ꝙ diuisionē fieri in minutas ptes est indecens: nō autē ī partes principales in quibus principaliter vigent vires anime. ¶ Sed nec hoc valet: quia potius deberent concludere contrarium quia ille partes in quib' vigent vires anime magis pertinent ad vnitatem corporis: ⁊ ideo minus decens est eas diuidere abinuicē. ¶ Similiter propter vtilitatem illorum apud quos corpus sepelitur nō est corpus diuidendū: quia scilȝ illi de parentella bñ faciunt loco: quia illud quod est regulariter bonum moris ⁊ cōgruit secundum rectā rationem sepulture non est obmittendū propter illud qđ non dicit directe bonum moris: ⁊ accidentaliter se habet ad sepulturam: sed vtilitas temporalis illorum in quorum loco corpus sepelitur non importat bonum moris ⁊ accidētaliter se habet ad sepulturam: integritas autem corporis econuerso: ergo ⁊c. ¶ Sed propter vtilitatem cōmunem vniuersalis ecclesie licitum est corpora sanctorū diuidi vt habeant a pluribꝰ ⁊ in maiori reuerētia. aliter aūt non licet corpus diuidi propter sepulturam nisi in casibus predictis. ¶ Et si aliquis contrariuȝ ordinaret ordinatio sua nō esset tenenda: sed deberet reputari ex simplicitate facta ⁊ deberet totū corpus sepeliri in loco vbi principaliter elegit sepulturā. ¶ Sed contra: q̄libet est sui iuris in ordinando de corpore suo sicut in ordinando de pecunia sua: sed de pecunia sua potest ordinare qđ vult ⁊ sicut vult et eius ordinatio est tenenda: ergo ⁊ de corpore suo: ⁊ sic si vult potest diuidere. ¶ Secundo quia vltima voluntas testatoris est tenenda: sed contingit ꝙ in vltima voluntate eligit sic diuidi ergo ⁊c. ¶ Tertio quia diuidi ex rationabili causa est licitū: sed liberari citiꝰ a pena ꝑ suffragia est causa rationalis ergo ⁊c. ¶ Quarto qȝ nouitas rōnabilis potest introduci: alioquin sancti ⁊ ecclesia nihil noui potuissent ordinare: hec autem diuisio licet sit noua tñ rationabilis videtur propter causam predictam: ergo ista nouitas non est repudienda. ¶ Quinto quia sanctus edmūdus elegit sepeliri in diuersis locis. ¶ Sexto quia non est contra honorem dei corpus diuidi propter necessitatē sicut pȝ de corporibus sanctorum que diuiduntur ⁊ demēbrantur: ⁊ de membro qđ absciditur propter sanitatem ⁊ multo plus vt videtur potest diuidi corpus mortuū propter suffragia. ¶ Septimo quia iura videntur supponere ꝙ licitum sit corpus diuidere in sepultura: quia dicunt ꝙ ibi debet iudicari homo sepultus vt fiat locus religiosus vbi est caput eius. ¶ Ad primuȝ dōm ꝙ homo ē sui iuris in ordinando de corpore suo dummodo sua ordinatio sit rationabilis. talis autem ordinatio non est rationabilis vt dictuȝ est et ostensum: ergo ⁊c. ¶ Ad secundum similiter ꝙ vltima voluntas non est seruanda qñ irrationabilis. ¶ Ad tertiuȝ dōm ꝙ minor est falsa: quia talis liberatio nō est causa rationabilis vt ostēsum est. ¶ Ad quartum dōm ꝙ noua statuta sanctorum ⁊ ecclesie non excludunt bonuȝ precedens sed saluāt: sed ista nouitas excludit id quod est bonū regulariter in sepultura. ¶ Ad q̄ntū dōm ꝙ ille sanctꝰ ex aliqua causa rationabiliter nobis ignota ⁊ speciali consilio ꝓu⸗ ⸗o spiritussancti hoc fecit nec est trahēdū ad consequentiam: sicut ⁊ aliqua facta aliquibꝰ personis priuatis sunt reuelata a spiritusancto nec sunt trahēda ad ꝯsequētiā: vnde ad hanc partem sunt pauca exempla ⁊ sunt facta hominū illiteratorum vel ydiotarum litterarum ⁊ scripture. Ad aliam vero partem sunt exempla autenticorū sicut iudas patriarcha in suo testamento precepit corpus suuȝ non diuidi. Et magister oddobertus grossetete qui fuit valde famosus in scientia ⁊ in vita et communiter etiam sancti sunt sic sepulti. ¶ Ad sextū dicendū ꝙ ymo est contra honorem dei ꝙ illud qđ deus iunxit ⁊ vniuit per violentiam diuidatur nisi ex rationabili causa: talis autem cū bñ est salus corporis ⁊ dilatatio honoris sanctoruȝ: non autem suffragiorum predicta procreatio cum aliter possint procreari nec ita ordinatur diuisio corporis ad suffragia sicut ad salutem corporis que aliter haberi non potest. ¶ Ad septimuȝ ꝙ iura illa loquūtur in casu illo in quo licet diuidere ꝙ non est propter suffragia: sed propter causas predictas. Uel dicendum ꝙ non supponūt hoc esse licitum: sed si diuisio hec fiat ostendunt ⁊ declarant vbi mortuus debeat iudicari sepultus. ¶ Alia vero opinio sic procedit quia primo arguit ꝙ liceat diuidere corpus in sepultura. ¶ Quia virtuosum est facere de necessitate virtutem. sm Senecam qđ fit quando illud qđ est necessarium fieri spōte eligitur fieri in ordine ad aliquē bonum finem: sed sic est hic quia corpus cito necessario diuidetur quando compages dissoluentur: non solum in duas partes: sed etiam in multas ergo ⁊c. ¶ Secundo sic: quia illud vnde proueniunt multa bona ⁊ nulla mala melius est facere ꝙ dimittere: ⁊ sed diuidere corpus ꝓpter predicta est huiusmodi: ergo ⁊c. Probatio minoris. Ex hac enim diuisione primo prouenit bonum dei ⁊ cultus diuinus in multiplicatione exequiarū que pertinent ad cultum eius ⁊ latriam. ⁊ si deus per exequias honorat magis per duas ꝙ per vnam. Secundo prouenit inde vtilitas omnuū fidelium defunctorum qui magis animatur ad multiplicationem suffragiorum pro defunctis. ¶ Tertio edificatio viuorum videntium defunctum fuisse sollicitū intm̄ de salute sua et procuratione suffragiorū nisi forte philosophice inuidētes superne gratie iudicent hoc appeti ꝓpter questuȝ a sepelientibus: qđ pie ordinatum fuit a defuncto propter remedium anime sue. ¶ Quarto bonum defuncti citior liberatio a pena ⁊ citior adeptio glorie. ¶ Quinto spirituale bonum recipientium sepulturam que ex isto signo amoris plus excitentur ad officium charitatis orando pro ipso ꝙ facerēt per maius legatum: quia maius signum amoris est dare se ꝙ sua. ¶ Sexto bonū coȝ temporale. s. receptio elemosinaruȝ quibus substantantur. Ex hoc autem pauca aut nulla mala proueniunt non enī malum anime defuncti. sed bonum vt dictum est: nec malum ipsius corporis: quia licet sit malum corpori viuo diuidi non tamen corpori mortuo sicut nec lapidi: nulla enī est pena ei qui non sentit. ¶ Et si dicas ꝙ ymo: quia per hanc diuisionē tollitur sua vnitas que est quoddam bonuȝ eius nō valet: quia in proximo erat ꝙ per naturam perderet eam. ¶ Preterea vnitas hominis est principaliter ex vnitate forme ad quam ita habet habitudinem corpus diuisum ⁊ cōtinuatum: et econuerso vnio enim fiet virtute diuina post omnimodam resolutionem: quia non est difficilius ei cōiungere anime partes diuisas ꝙ coniunctas. Unde non est hoc contra spē resurrectionis cui vnitas nō plus cōfert ꝙ diuisio: sicut patet de ossibus diuisis et cōiunctis in Ezechie. Unde nullus fidelis minus sperat resurrectionem post diuisionem istaȝ ꝙ añ diuisionem quam scit etiam naturaliter esse futuram. Item nec prouenit inde malum alijs nec illis apud quos principalē sepulturam elegit: quia in sepultura nullum ius habebit nisi in ꝙ̄tum ille sponte ⁊ gratis dedit vel si ei debeatur de iure cōmuni adhuc non preiudicatur: quia supponimus ꝙ habeat iura sua parrochialia: nec malum amicorum nisi in multiplicatione expensaruȝ qđ nō est ponderandum: q: vel ipsi sponte faciunt vel ex ordinatione defuncti qui etiam tātam pecuniam potuit legare sine diuisione ꝙ tam oportet expēdere pro diuisione. ¶ Preterea qđ est bonum vtile delectabile et honestum: simpliciter est eligendum ⁊ simpliciter bonum: sed diuisio hec propter hoc est huiusmodi: vtilis

Distinctio prima.

C Irca.36.distinctionem querun tur quinque de connexione vir tutu. Primu est de conexione acquisitaru cum theologicis. Secundu de connexione mo raliu cum intellectualibus. Tertiu est de conexione mo raliu adinvice. Quartum de conexione gratuitaru adinvicem. Quintu de conexione viciorum.

Q.1. Primum. ¶ Primo ergo queritur vtru virtutes morales acquisite sint co nexe cu theologicis. Et arguitur q sic. qr ille vir tutes sunt connexe quaru vna non potest esse sine alia. sed virtutes morales acquisite non psit esse si ne theologicis nec theologice sine illis. ergo om nes iste sunt adinvicem conexe. Maior de se patet sed minor probat quo ad duas eius partes. Et pri mo q theologice et maxime caritas non possunt haberi sine moralibus. qr tota lex per caritate im pletur sm illud Roma.xiii. plenitudo legis est dile ctio. sed lex non potest impleri sine actibus vir tutum moraliu. de illis eni dantur precepta legis actus aute presupponunt habitus. ergo necesse e q caritas coexigat habitus virtutu moraliu.

¶ Ide pz quo ad secundu. s. q virtutes morales coexigunt caritate. qr ea que sunt ad fine hnt cone xione cu fine: et cu eo sumunt ronez. sed virtutes mo rales et actus et obiecta et fines eoru ordinatur ad

In oppo3 fine caritatis. g coexigunt caritatem. ¶ In con trariu arguitur. Primo: q caritas possit hri sine virtutibus moralibus: et hoc sic. hns habitu vir tutis moralis acqsite opatur pmpte: et faciliter sm illu habitu3 presentato sibi obiecto. sz hns carita tem psitato sibi obiecto virtutum moraliu no ope rat pmpte et facilit vt pz in illis q de cosuetudine maloz actuu couertunt ad deu et tn tales habent caritate gre. etc. ¶ Ide pbat. q alie virtutes possit e sine caritate: qr virtutes morales acqsite non amittunt p vnicu actu malu sicut nec p vnicu actu acqrunt sz habens caritate amittit eam p vnicu3 actu viciosum. g ea amissa remanent virtutes mora

Rnsio. les: et no exigunt necessario caritate. ¶ Rnsio ad euidentia isti questionis et sequentiu pmo videdu e quot modis virtutes sint adinvice3 conexe. postea deducendum e in singulis modis quomo se habe ant virtutes theologice ad morales et econuerso.

¶ Quantu ad primu sciendu e q duplex e mod conexionis in gnali sc3 eentialis et dispositiuus. Essentialis adhuc e duplex. Primus e sm q vna virtus depedet ex alia quatu ad illud qd est i sua qd ditate et eentia sicut ols virt moralis acqsita de pendet a prudetia et econuerso. Scds est cu aliqua conectunt int se no immediate: sed mediante tertio: q e conexu cu vtroqz. et sic virtutes morales conectut inter se mediante tertio/scilz prudetia. vt patebit infert. ¶ Alios duos modos conexionis eentialis addunt aliq. Ut terti sit sz q virtus respicit bonu toti ad qd bonu pticulare hz ordinari et a q ci pfe ctio depedet a pfectoe toti. sicut qlz virt pticula ris q respicit bonu pticulare vni hois dependet a iusticia legali q respicit bonu toti coitatis et iste mod conexiois dicit essentialis. qr vna virtus ex se et ex naturali ordine que habet ad altera conse qtur sua pfectione et suu bene esse: et ista conexio e ad vnu simplicit. qr iusticia hec est vna virtus vni tate vnius essentie simplicis. ¶ Quartus mod conexionis eentialis e: sm q plures virtutes re qrunt ad faciedu vnu totu pfectu sicut si dicam q ad pfectione mudi reqrunt ols ptes mundi pn cipales puta celu et elemeta et breuiter ols ptes ei principales ita q mudus ad hoc q sit pfect req rit ola ista/ ac coexigit ad h q constituant vnum totu pfectu et p ons q habeat suu esse pfectum in toto vna illorum reqrit alia et coexigit Simili si imaginemur hominem habentem ols scientias quasi qddam totum constitutum ex omnibus illis in esse spirituali exigentur ad eius constitutionem in esse spirituali omnes scientie ad hoc q constitu ant vnum pfectum scientem/ita q sicut mundus exigit suas partes principales vnam et infimam/ et grauissimam puta terram. aliam leuissimam: et omnibus corporibus elementaribus supeminen tem puta ignem et vlterius celu3 a quo omnia ista dependent et mouentur: sic homo ad suam pfecti onem spiritualem requirit omnes scientias que ab homine p lumen naturale intellectus agentis possunt hri. puta: methaphisica/ phicam / mathe matica ronale et moralem. vna inferiore. alia supe riorem et nobiliore et vnam omnes alias regulan tem. s. metaphisicam q qdem an ita sit pulchram habet speculatione q iste scientie habet conexione eentialem a toto: et dependentia in suo bn esse a to to et vna ab alia sm q se exigunt ad constitutionem totam. Et differt iste modus a primo/ et tertio: qr est in illis connexio ex ordine vnius vel plurium ad vnum simpliciter: sed iste modus est ex ordine vnius vel plurium ad vnum simpliciter: sm quod est vnu ordine ita qd prima conexio est cuiuslibet virtutis moralis. tertia cuiuslibet virtut pticula ris ad iusticia gnale. quarta e cuiuslibz virtutis p ticularis ad qlibet alia i coparatione ad constitu endu vnu totu pfectum. ¶ Alio modo sm qmos aliqua conectunt dispositiue. qr dispositio atedi tur inqtu subiectum p vnu eoru disponit ad me lius se habendum in altero vel in actu alterius: et illud quatum ad virtutes ptigit duplic: s. vno mo qr sbm dispositu p vna virtute potest magis pfe cte et magis pure elicere actu3 alterius q posset facere sine ea. et sic virtutes morales disponut ad virtutes intellectuales. qr ho bene dispositus per virtutes morales q sedant mot passionu purius et pfectius pot in actu virtutum intellectualium.

Durand 3.psnti. q.1

¶ Alio mo attendit illa dispo sz q vna virt ma gis firmat et magis resistit actui cotrario p hoc q cojugit alteri virtuti sicut tepatia cu fortitudie ma gis firmat ad resistedu actui itepato q sine forti tudie. it pat cl magis disponit vt per tiore terribi liu no omittat actum turpe ¶ Quantum ad scd3 discurrendu e p modos supra positos. dicut g pmi q virtutes morales non depedet a theologicis pri mo mo. s. qtu ad sua eentia et qdditate cu sine eis possint haberi. et h pz duplicit pmo sic. sicut se hnt stat ad iuice et pfectiões statib conuenietes. sz sta t nature pot e sine statu gre et stat gre sine statu glie: g et pfectiones istis statibus conuenietes pos sunt esse sine inuicem. sed perfectio naturalis ad quam homo potest attingere ex naturalibus: est perfectio moralis/ vel virtus moralis acquisita. ergo homo potest habere virtutes morales acqui sitas sine theologicis pertinentibus ad statu vie seu patrie.

Durand vbi supra.

¶ Et ofirmat. qr sz doctores pmo ho potuit creari

fine gr̄a ī puris naturalib⁹ ī quo statu potuit acq̄
rere virtutes morales q̄uis non posset per eas in
actum meritorium vite eterne. ¶ Secundo pars
idē sic homo q̄ pōt ꝓmpte et faciliter ī obiectum
ꝯueniens potentie tā itellectiue q̄ appetitiue/ est
vere virtuosus. sed virtutes tam intellectuales q̄
morales etiā sine theologicis faciunt ꝙ hō ex pu=
ris nāˡibus pōt tendere prompte ꝛ pfecte in obie
ctum conueniens potentie itellectiue ꝛ appetiti=
ue. ergo talis ē vere virtuosus quātū ad virtutes ac=
q̄sitas. Maior pꝫ ex. 2. ethicoꝝ. vbi dr̄ ꝙ virt⁹ ha
bentē pficit ꝛ ꝙ signum gn̄ari habitus ē sentire in
ope delectationē p quā pōt ꝓmpte ꝛ faciliter ope
ri. Maior pbat̄ q2 obm̄ ꝯueniens itellectui hūa
no f̄m statū presentē ē veritas reꝝ sensibilium: et
q̄ ex sensibilib⁹ pōt ꝯcludi ī hanc aūt vl̄ eius co=
gnitionem potest homo sine caritate vt de se patꝫ
q2 habens talē cognitionē si amittit eam p culpā
p quā tn̄ amittit caritatē. obiectuꝫ vero virtutis
moralis est bonum ex genere ꝛ circunstātiis ordi
natum in debitum finē et cōstat ꝙ in tale bonū pōt
appetit⁹ tendere sine caritate vt si aliquis det su=
stentationem alicui studenti inq̄sitiōi veritatꝭ in
digenti. ergo sine virtutibus theologicis ꝛ maxime
sine caritate pōt hō tendere ꝓmpte/ ꝛ faciliter in
bonū ꝯueniens virtuti itellectiue ꝛ appetitiue hoc
aūt nō esset nisi virtutes acquisite tam intellectua
les q̄ morales possent esse sine theologicꝭ. ꝛ maxi
me sine caritate quare ꝛc. ¶ Sed dicet aliquis ꝙ
nullus actus appetitiue virtutis est bonus ꝛ vir=
tuosus nisi ordinet̄ ad finē vltimū quē respicit ca
ritas ꝛ sic nullus poterit tendere in bonuꝫ morale
virtuose sine caritate. Sed istud nō valet q2 si il=
lud totum. s. bonū opus ex genere cum fine ꝓxio
non eēt op⁹ virtuosum nisi icludendo finē carita=
tis puta ꝙ hoc totum fiat pp̄ vitam eternam tunc
sic se haberet actus bonus ex genere cum suo fine
ꝓximo ad finē quē principaliter intendit caritas
sic et bonū opus ex genere puta dare paupi se ha=
bet ad finē ꝓximū sꝫ ita ē ꝙ bonum opus ex gene
re non hꝫ aliquā specialem virtutem a qua eliciat̄
preter illam q̄ respic̄ finem ꝓprium vel ꝓximum
ergo similiter totum opus ex genere bonum cum fi=
ne suo nō haberet aliquā aliā virtutē a caritate a
qua eliceret̄ ꝙ falsum ē q2 tunc sequeretur ꝙ nō es
set aliqua alia virtus q̄ caritas ergo opus bonuꝫ
ex genere includens finem conuenientem ꝓximū
hoc est virtuosum et hoc vt dictum est potest esse si
ne caritate. ideo. et cetera

¶ Item virtuosum est attendere ad bonum sibi
couenieus scd̄m suam naturā. sed bonū cōueniēs
homini f̄m ꝙ homo est opari f̄m rectam ratōem
cui⁹ rectitudo pōt esse sine caritate quantū ad co
gnoscibilia ꝛ agibilia naturaliter. ergo vera virt⁹
acquisita potest esse in homine sine caritate. sic er
go patet: ꝙ virtutes acquisite non sūt cōnexe cū
theologicis ꝓmo mō sic. s. ꝙ eēntia vni⁹ depēdeat
nec̄io ex eēntia alteri⁹. Sic igr̄ acq̄site ñ ꝯnectūt̄
cū theologicis ꝓmo mō. i. eēnaliter ꝛ immediate.
cōstat enim multos habere theologicas q̄ nullaꝫ
habent acquisitam. sed magis maliciam opposi=
tam habitui: vt q̄ñ peccatores cōuertūtur vel ba
ptisātur. Sed illa ratio de fine duplici ñ videt̄ bñ
concludere q2 omnis habitus moralis agit ꝓpter
finem. nec potest esse aliquis habitus q̄ eliciat vel
imperet actū aliquē nisi pp̄ finem. idcirco bonita

ti ex genere preter illam q̄ est ex fine nullus habi=
tus rn̄det. sed diuersaꝝ virtutū sunt diuersi fines
sicut iusticia legalis nō est vna virtus cū iusticia
ꝑticulari. q2 finis eius est bonū cōe illius autem
bonū singulare vel ꝑticulare. ꝛ sīr nō oportet ca
ritatem eē eandem virtutē cum aliis. q2 altiorem
finem connectatur.

¶ Quantū ad secundū modum connexionis. scꝫ
mediante tertio: dicunt primi ꝙ nec isto mō con=
nectunt̄ acquisite cū theologicis. q2 preter virtu=
tes acq̄sitas ꝛ theologicas non sunt alij habitus
nisi dona: sed rōne donorum nō pōt esse connexio
virtutum acq̄sitarum cuꝫ theologicis nec ecōuer
so: ergo virtutes acq̄site non connectunt̄ cū theo
logicis mediante tertio. ¶ Qꝫ aūt per dona nō
possint connecti virtutes acquisite cum theologi
cis pꝫ. q2 per easdem rōnes per quas ꝓbatum est
ꝙ virtutes acq̄site non necessario dependēt a the
ologicis. pōt ꝓbari q2 nō dependent a dōis: ergo
ratione donoꝝ non habent cum aliquo cōnexōeꝫ

¶ Inquirendo aūt de ista connexione mediata ī
tertio videt̄ esse instantia. q2. s. sicut morales con
nectūt̄ in prudētia q2 ñ pñt eē sine illa. nec ecōuer
so. sic politice ꝛ theologice ī diligēdo deū sup oīa
nisi hēat ōs theologicas cū p h̄ careat oī mortali
q̄ enim mandatum dei peccando mortaliter īfrin
git non diligit sup omnia ꝑcipientē cuius ꝑceptū
non custodit immo plus diligit illud qd̄ contra ꝑ
ceptum eligit q̄ ipsum precipientē. ergo si diligit deū
super omnia non ē in mortali ꝛ per ꝯñs ē in gratia
cum non sit dare medium et p ꝯñs hꝫ omēs virtu
tes theologicas sine quibus non est gratia. Econ
trario q̄cunq3 hꝫ oēs virtutes politicas cōstat ꝙ
diligit deū super oīa. q2 quicq̄d est de dictamine
ratiōis naturalis pficitur p v̄tutes politicas qb⁹
īpletur legē nāe: sꝫ de lege nāe ē ꝓ⁹ diligere deū q̄ ꝓ
ximum et seipsum. ergo nō potest habere virtutes po
liticas quin diligat deum super omnia et per ꝯñs
q̄n habeat omēs theologicas et istud vr̄ ꝓbabili⁹
Si q̄s tñ ob reuerentiā philosophoꝝ vellet tenere
aliam opinionem qui videnť habuisse omnem po
liticam virtutem et morigeratissimi existētes nō
tamen habebant fidem et talia posset sic euadere
q2 diligere deum super omnia ē eius precepta ser=
uare super omīa. q̄cunq3 ergo seruat oīa precepta
legis nature diligit deum sup oīa quātum virtu=
tes politice requirunt dato ꝙ non faciat precepta
legis positiue ipsius dei. et hoc sufficiebat ad ha=
bendum virtutes theologicas tempore legis an=
tique q̄ non liberat nisi populum iudeoꝝ q̄uis eti
am fides mediatoris oībus necessaria eēt sꝫ ꝓter
hoc ꝙ lex euangelica ē vniuerse creature ꝑdicata
ꝛ idicta oꝫ īplere ei⁹ positiua ꝑcepta vt de bapti=
sato ꝛ penitēdo ad q̄ nō sufficiūt virtutes politice
si q̄s ergo oīs politicas haberet deum super omnia
diligeret implicite et explicite seruando que sunt
nāe nō grē. q2 nō sibi reuelaret̄ nō posset īplere ꝑ=
ceptū de baptismo ꝛ penitētia ꝛ sic nō hr̄et theolo
gicas cū politicis. Sꝫ si q̄s recte consideret hoc
ē euadere. q2 nemo ad impossibile obligat̄ vñ si fa
ceret debitū suum de omnibus nāˡibus deus sibi
reuelaret p se vl̄ p aliū ꝙ esset necessarium ad sa=
lutem. ꝛ sic videt̄ impossibile ꝙ oēs politicas hēat
pfecte quin habeat theologicas.

¶ Quantum ad tertium modum dicūt scd̄i qui
ponunt ipsum ꝙ quantum ad connexionem et de

Inq̄rit de connexione isto 2. mō cōnexionis.

3. modus Scot.

pendentiam qua virtus pticularis depēdet ab ea q ordinatur ī bonum cōe nō q̄tum ad suā eēntiale bonitatē sꝫ q̄tuꝫ ad suū bene eē sicut q̄lꝫ virtus pticularis dependet ī sua cōpleta pfectione ex iusticia gnāli sic oīs ꝟtus acq̄sita depēdet a caritate ita q actꝰ cuiusꝫ virtutis hūane nō ordinatus in bonū in qḋ caritas īclinat deficit a cōpleta pfectione actus virtuosi. qꝛ sicut se hꝫ q̄libet virtus pticularis q̄ respicit bonū pticulare vniꝰ psone ad iusticiā gnālē q̄ respicit bonū cōe ita quātum ad hoc se hꝫ q̄libet virtus acq̄sita q̄ respicit bonū hūanū sm q humanū ad caritatē que respicit bonū diuinū q ē pfectiꝰ bonum ⁊ vniuersaliꝰ. nā sicut bonū cuiuslibꝫ psone dꝫ ordinari in bonuꝫ cōitatis ita bonū totiꝰ creature dꝫ ordinari ī bonuꝫ cōitatis: ita bonū totiꝰ creature dꝫ ordiari ī bonū diuinū: sꝫ si quis ita exercitaret se in actibꝰ ꝟtutū particularium q hoc nō ordinaret ad bonū cōmune ad hoc q quilibet ordinaꝛ p iusticiā gnālem cum eēt ī potestate eiꝰ esset sic agere q posset ordinari p iusticiā gnālē ī illḋ bonū cōe talis cl'pabilis eēt ⁊ defectuose ageret omittendo illud q debebat īrēdere g a simili cū in potestate cuiusꝫ sit habere caritatem faciendo q ī ipō ē ⁊ debēt ordinare opera sua ī finē caritatis vt in obiēn sequiꝛ q q̄libet exercēs opera virtutū acq̄sitaꝝ nō ordinando ea in bonū ī q inclinat caritas agit defectuose nō pp hoc q agit actū virtutꝫ pticlaris. qꝛ hoc bonū ē: sꝫ q̄tū ad hoc q omittit ipsuꝫ ordinare in bonū in quod debeat h̄ ꝫ ico aūt actu vel habitu. qꝛ illi q̄ sunt infideles habendo negationē vel priuationē fidei: et etiā illi q̄ sunt ī pctō mortali nō peccant actualiꝛ nouo peccato omissionis ī actu q̄libet quē agunt. sꝫ solū tunc quando tenēꝛ actualiter referre ī deū qꝛ ē pceptū affirmatiuū qḋ nō obligat ad semper sꝫ sicut diciꝛ q diligētibꝰ deū omnia cooperantur in bonū habitualiter ex hoc scꝫ q aliqs actualiter loco ⁊ tēpe ordinet ī deū oīa sequentia q̄ facit etiā cum actu de deo nō cogitat ⁊ opa eiꝰ dicunꝛ meritoria habitualiter ex illa actuali ordinatione pcedente ita oīs actꝰ existentiū ī mortali ex hoc q nō ordinarent se ⁊ sua ī deū qñ debuerunt: ⁊ tñ actu de hoc nō tenētur cogitare dicunꝛ demeritoria habitualiter ex cōcomitantia illius omissionis: et ex defectu illiꝰ ordinatiōis q̄ debuit eē loco ⁊ tempe

4ᵘˢ. modꝰ ¶ Quantū aūt ad. 4. modū sm q currunt virtutes ad faciendū vnū pfectū sic ad pfectionē naturalē nō reqruntꝛ theologice si tñ possint hrī omēs politice sine illis nec ecōuerso ad pfectionē supernālē requirūꝛ acquisite cuꝫ pueri ⁊ ī fide pelientes saluenꝛ p habitꝰ īfusos solos: sꝫ ad pfectionem viatoris simplr reqrūtur vtreqꝫ acquisite q̄dā vt hō ē ad ciuilitatē hūanā/theologice aūt vt ē xpianus

5. modus. Durandꝰ vbi supra. ad ciuilitatem ecclesiasticā ptinet. ¶ Quantum aūt ad. 5. ⁊ vltimū modū supra tactū de cōnexiōe dispositiua dicūt primi q virtutes theologice exigūt virtutes morales acq̄sitas vt puriꝰ ⁊ feruētiꝰ eliciant actū suū. qꝛ illi ī qbꝰ nō sunt sedate passiones appetitꝰ sēsitiui q sic pvirtutes morales nō possunt ita pene intēdere in cognitionem diuine veritatis nec ita feruenter in dilectionem diuine bonitatis sicut si in eis essent passiones sedate. quia quanto vna potentia intensiue est itenta circa aliquam operationem suam tanto alia potentia retrahitur ab operatione sua nisi vna operatio tendat in idem cum alia vel inuicē dispositiue ad aliā

sꝫ quantum ad firmitatem ī operando et ad perfectius resistendum omni actui vicioso virtutes morales exigunt caritatem qꝛ caritas q̄ diu manet excludit oē peccatum mortale ⁊ p cōsequens oēm actū viciosum in quo posset tale peccatū cōtingere. De ratione aūt virtutis acquisite nō est excludere omnē actū viciosum etiā manēte virtute. sꝫ solū facere q hō regulariter ⁊ cōiter resistat actui vicioso ⁊ iō aliquis q̄ p grauem motū timoris vel alterius cōpassionis caderet in pctm̄ irēpantie vl' alterius generis non obstante ꝟtute morali p caritatē firmiter stat ⁊ repellit oē peccatum. ⁊ sic pꝫ quomodo ꝟtutes morales acquisite ⁊ theologice se coexigunt dispositiue. ¶ Ad primū argumētū Ad rōes añ oppōꝫ. dōm q q̄uis caritas īpet actꝰ oīm virtutū moralium nō oꝫ tñ q omnes illi actꝰ pcedāt ab hītibꝰ acq̄sitis ⁊ nichilominꝰ p tales actus īpletur lex que solum precipit actus quo ad essentiam actus ⁊ nō q̄ ad modū q̄ est faciliter ⁊ delectabiliter operari quē modū ponūt habitus acq̄siti. Et dicitur postea q ea q̄ sunt ad finē dependent a fine verum ē sꝫ obiectum caritatis nō est finis pprius virtutum moraliū sed solus remotus ⁊ iō actus virtutum moraliū pōt tñ eē bonꝰ bonitate morali ex ordine ad finē pximum dato q actu nō ordineꝛ ad finē vltimū quāuis nō possit habere bonitatē meritoriā ad quā requiriꝛ ordiatio eiꝰ ī finē caritatꝫ Ad scōm. ¶ Aliḋ argumētū pbat q ꝟtutes morales nō dependent quo ad essentiā suā a theologicis nec econuerso qḋ cōcessum ē. ¶ Questio. 2.

Primum ECdo q̄riꝛ. verum virtutes morales habeāt cōnexionem cū itellectualibꝰ ⁊ ecōuerso. ⁊ aꝛ q sic. qꝛ sicut se habꝫ appetere ad cognoscere sic se hꝫ ꝟtꝰ pficiēs ī appetitū ad virtutē pficientē itellectū sꝫ appetere ex necessitate psupponit itelligere. g ꝟtutes morales q̄ pficiūt

Secūdū appetitū supponūt ex necessitate ꝟtutes itellectuales q̄ pficiūt intellectum. ¶ Itē pbaꝛ q ꝟtutes itellectuales coexigāt morales. qꝛ sine illo nō pōt haberi ꝟtꝰ itellectualis qḋ sedat pasiones ī viribus sensitiuis sꝫ ꝟtutes morales sunt hmōi. g ⁊c. Maior pꝫ. qꝛ sedendo ⁊ q̄escendo aīa fit sapiens

In oppōꝫ ⁊ prudens vt dr. 7. phi. ¶ In contrariū arguitur qꝛ illi habitꝰ nō sunt ɔnexi ī quoꝝ actꝰ vniꝰ pōt stare cū actu alteriꝰ opposito sꝫ actꝰ prudētie q̄ inter ꝟtutes itellectuales magis ē ɔnexa cū moralibꝰ pōt stare cū electione mala q̄ ē actꝰ oppositꝰ actui virtutis moralis. g. ⁊c. ¶ Maior pꝫ. Minor pbatur particulum: q̄ dicit q stante rōe recta ī actu ī vniuersali ⁊ pticulari q volūtas nō pōt ī oppositū errorē. nō posset aūt ī oppositū nisi praue eligēdo. g ⁊c. ¶ Respōsio. hic primo videndū ē de ɔnexione moraliū ad prudentiā. scdō de connexione Rñsio. moraliū ad speculatiuas ⁊ factiuas sm modos supra tactos ¶ Quantū ad primū dicūt q̄dā q inter prudentiā et ꝟtutes morales ē cōnexio essentialiꝛ tripliciter. prima inter prudentiam et morales ad inuicē q ei prudentia depēdeat eēntialiter a morali sic patet. qꝛ ab illo dependet virtus itellectualis a quo dependet recta estimatio suorum principiorum sed a virtute morali vel aliquo ad eius genus ptinēte depēdet estimatio de pricipiis prudentie. ergo. et cetera. Probatio minoris qꝛ prīa

ciplum ex quo prudentia sillogizat est finis. vnde
habita recta estimatione de fine: puta q bonuz est
liberaliter dare incipit ex hoc pricipio sillogisare
q p mediũ possit istũ finẽ attingere finis ei ẽ prin
cipiũ i agibilib⁹. 6 ethicoꝝ sz recta estimatio de fi
ne accipit̃ ſm cõformitatem ⁊ inclinationẽ appe=
titus estimãtis quã facit virt⁹ moralis siue aliqd
ad ei⁹ gen⁹ ptinẽs. ꝫ. ⁊c̃. ¶ Qꝫ aũt ecõuerso ỽtus
moralis i electione eoꝝ q̃ sunt ad finẽ dependeat
a prudẽtia pz. qꝛ electio ẽ pacceptio. vel paccepta
tio alicui⁹ cõsiliati ⁊ sic electio dependet ex cõsilio
sz consilium ẽ opus prudentie iquirentꝫ de hĩs q̃
sunt ad finẽ sillogisando ex fine. ꝫ ⁊c̃. ¶ Secũda
cõnexio inter prudentiã ⁊ morales ẽ ſm depẽden
tiã mutuã inter iclinatiuã i finẽ ⁊ in ea q̃ sunt ad fi
nẽ siue appetitus finis ⁊ ei⁹ q ẽ ad finẽ. Tertia cõ
nexio est inter prudentiam quantum ad estimatio
nẽ de fine ⁊ seipsaz quãtũ ad estimationẽ de hĩs q̃
sunt ad finẽ. Hec aũt duplex cõnexio sic pz qñ ali=
quis appetit vel cognoscit aliquid implicite qñ ex
plicat̃ illud statim explicite illud appetit ⁊ cogno
scit vel ei assentit sz qñ aliqs vult assequi aliquod
bonũ vt finẽ vult immediate illud qd ẽ necessariuz
ad assequẽdũ finẽ ⁊ qñ aliqs assentit alicui princi
pio imediate assentit ei q virtute cõtinet̃ in illo. ꝫ
qñ explicat̃ explicite vult ⁊ cognoscit illud vnde
impossibile est q aliquis assentiat alicui principio
et non assentiat conclusioni in qua virtus illius
principij manifeste relucet. ergo velle finez: et ea
que sunt ad finem necessaria: ⁊ estimatio recta de
fine ⁊ de eo q est necessarium ad finem sunt conne
xa ad inuicem: ⁊ ad inuicem dependentia. vñ mirꝫ
est q aliq dicũt q appetens finem ⁊ sillo consilia=
tiuo concludens aliqd appetendum pp illũ finez
possit illud respuere ⁊ velle oppositũ. qꝛ nõ põt vel
le oppositum illius vt ordinatum in finem. qꝛ qd
sic appetit̃. appetit̃ mediãte cõsilio hoc aũt nõ pre
cessit cõsiliũ ad oppositũ sz ad ppositũ nec etiam
põt illud oppositũ vt finẽ appetere. qꝛ finis appe
titur pp cõformitatez inclinationis appetitus ad
ipm nõ põt autem appetit⁹ habere cõformitatem
⁊ iclinationem i finem ⁊ oppositũ ei⁹ qd ẽ ad talẽ
finem ideo oppositũ cõclusiõis cõsilij nõ pot appe
ti neqꝫ tanqꝫ finis neqꝫ vt qd ẽ ad finem ⁊ sic nullo
modo. Hec aũt cõnexio ẽ ſm gen⁹ cause efficientꝫ
qꝛ cõformitas appetit⁹ ad finẽ ⁊ si nõ moueat ime
diate itellectũ ad vitandũ recte de fine ita q cau
set imediate ipam itellectionez. qꝛ hoc facit obiꝫ
facit tñ idirecte ad motionẽ itellectus inquãtum
obiꝫ nõ appareret itellectũ bonũ nisi causet talis
cõformitas int̃ ipm ⁊ appetitũ ad q̃ ꝯformitatez
facit verumqꝫ scꝫ cõditio finis ⁊ dispositio appet
tus q̃ ptinet ad virtutem moralẽ. similiter electio
dependet ex bono cognito p consiliũ: sicut ex cã
efficiente. qꝛ obiꝫ appetit⁹ ẽ vere motiuũ ei⁹ tertio
de aia. ⁊ similiter velle finem ẽ causa effectiua ele
ctionis ei⁹ q ẽ ad finẽ mediãte cõsilio noticia aũt
principioꝝ ẽ aliquo mõ causa efficiẽs cõclusiõis
inquãtũ obiectũ nõ mouet ad noticiã ꝯclõnis ni=
si mediãte noticia pricipioꝝ. Nunc restat ostẽdere
qd ex q̃ dependent i istis ⁊ qd satis pz de appetitu
finis ⁊ eoꝝ q̃ sunt ad finẽ scꝫ q electio eoruz q̃ sunt
ad finẽ depẽderet ab appetitu finis ⁊ ex cõsilio. qꝛ
per appetitum finis mediãte consilio mouet quis
se ad eligendum ea q̃ sunt ad finem. similiter satis
patet q conclusio prudentie ⁊ vniuersaliter oĩs

conclusio dependet ex principio sed dependentia
virtutis moralis ⁊ prudentie qd scilicet ex quo de
pendeat non est ita clarum. ¶ Ad cuius
euidentiã sciendũ q iclinatio appetit⁹ i bonũ q̃ p=
tinet ad gen⁹ virtutis moralis ẽ triplex. Pria est
vniuersalis sicut ẽ respectu ei⁹ qd est velle beatitu
dinẽ vl' velle bonũ i comuni vel aliqd tale. alia est
specialis iclinatio sz informis ⁊ qñ indeterminata
indeterminata qdẽ nõ simpliciter respectu ei⁹ qd
appetendũ ẽ sz respectu modi q̃ appetendũ ẽ: pu=
ta si aliquis habet iclinationem ad liberaliter dã=
dum sz nõ cũ mõ determinato puta vbi ⁊ qñ ⁊ quã
tum oz ⁊ sic de aliis ẽs q recta ratio dictat. ⁊ hec i
clinatio iterum ẽ duplex: qꝛ q̃dã iest ex iclinatõe na
turali vel dispositione. aliqñ q̃dã ex assuefactione
⁊ bona educatione. ¶ Tertia vero principalis in
clinatio specialis ẽ et formata determinata nõ so=
lum quãtũ ad rẽ i quã aliquis inclinatur. sed etiã
quantũ ad modũ. Prime due inclinatiões dicũtur
virtutes imperfecte ⁊ seminaria virtutũ: sed vltia
dicitur virtus pfecta. ¶ Silr triplex est prudẽtia
vel estimatio. prima generalis qua quis estimat
quod bonũ ẽ eẽ felicẽ obedire deo vel aliqd hmõi
gñale. Secunda est specialis sed informis ⁊ inde
terminata sicut illa qua aliquis estimat esse dãdũ
liberaliter sed non cũ modo deteriato ⁊ pprio im
posito a ratione: puta qñ ⁊ quõ. ⁊c. Tertia est spe=
cialis ⁊ formata siue deteriata. sicut illa qua ali
qs estimat dandũ liberaliter cũ modo pprio forma
to ⁊ imposito a rõne puta quõ ⁊ qñ. ⁊ sic de aliis.
Modo dico q inclinatio prima pcedit prudentiã
pmã. qꝛ iudiciũ prudẽtie est ẽs ꝯformitatẽ rei iudi
cate ad appetitũ. vñ oz aliquã cõformitatẽ prece
dere oẽ iudiciũ prudentie. Silr secũda inclinatio
que est specialis informis tñ precedit specialẽ pru
dentiã secundã. qꝛ ſm statum pñtẽ pp̃ter multos
⁊ vehementes motus passionũ insurgentes nõ suf
ficeret inclinatio vlis ad hoc q hõ haberet rectaz
estimationẽ de finibus pticularibus/ immo si nõ
esset aliqua inclinatio specialis moderans mot⁹
passionum frequentissime. et vt in pluribus impe=
diretur deductio illius prudentie sequentis illaz
inclinationem vniuersalẽ. Quantum aũt ad terti
am inclinationem que est specialis ⁊ formata ⁊ q̃
est principalis virtuꝫ moralis dico: q prudentia
precedit quo ad generationem et quo ad existen=
tiam. sed quantũ ad vsum est ecõuerso. Primum
patet sic. illud formatũ quod habet formam a ra
tiõe siue ab actu rationis dependet a ratione. sed
forma virtutis moralis specialis et formate est a
ratione recta siue a dictamie recte rõis. qꝛ forma
cõueniens actui hois ſm q homo ẽ a rõne recta
tpl⁹ opantis. ꝫ virtus moralis ⁊ pfecta ⁊ forma=
ta dependet a rõne siue a prudentia quãtũ ad suũ
gñari ⁊ eẽ. Sz quãtũ ad suũ vsuz ẽ ecõuerso: quia
prudentia specialis ⁊ formata vtit̃ fine principali
⁊ formato sicut pricipio ex quo syllogisat: sz virt⁹
specialis ⁊ formata facit iclinationẽ i talẽ finẽ spe
cialẽ ⁊ cõformitatẽ ad ipm vt statim ⁊ prõpte ap=
pareat bonũ. ꝫ vsus prudentie specialis ⁊ forma
te q̃ prompte iudicat finem specialẽ ⁊ pticularẽ eẽ
bonũ que dependet ex speciali virtute morali ⁊ sic
patet ex qua dependet ⁊ sic que precedit. Scien
dum tamen q quantumcunqꝫ homo sit viciosus ⁊
male disposit⁹ ſm appetitũ circa fines pticulares
absolute tñ per illã vniuersalẽ iclinationẽ i bonũ

mediãte prudẽtia põt se mouere ad ꝟtutes: ⁊ eas
acq̃rere lꝫ cũ difficultate ꝑ illã enim prudentiam
⁊ si nõ de facili et ꝓmpte posset habere rectã esti=
mationẽ circa pticularia fines absolute tñ possꝫ
circa vnũquodq; istoꝝ habere rectã estimationẽ per
prudentiã vniuersalẽ q̃ estimat eẽ obediendũ deo
vl' honeste viuẽdũ vl' hmõi. Scdm p̃dicta autẽ vꝫ
eẽntialiꝰ dependere a prudẽtia ꝟtꝰ moralis q̃ ecõ
uerso. qꝛ ꝟtꝰ non põt bene eligere nisi prudẽtia bñ
iudicet. qꝛ illo mõ eligit q̃ prudentia iudicat. sed
lꝫ habitus viciosus i appetitu corrũpat estiatio=
nẽ prudentie i intellectu vt frequẽter nõ tñ vt sẽp
imo cõtra habitũ malũ põt homo iudicare alias
non eẽt possibile de vicio ad virtutẽ redire: sꝫ si q̃s
recte p̃sideret videt̃ adhuc dependẽtia hinc: ⁊ inde
aliqualit̃. qꝛ sicut appetitꝰ nõ põt eligere nisi i itel
lectu iudicãte antecedent' sic etiã nõ põt itellectꝰ
finali sententia iudicare nisi volũtate eligente cõ
sequẽt' ⁊ sicut põt itellectꝰ iudicare cõtra habitus
appetitꝰ. sic põt appetitꝰ eligere ꝯtra hitũ intelle
ct⁹. qꝛ ipsemet itellectꝰ põt iudicare cõtra suũ hi=
tũ acq̃situ practicũ q̃ non iclinat vt sẽp sicut facit
sciencia: sꝫ vt frequẽter sicut facit natura. vñ qꝛ ef
fectꝰ dependet a cã ꝓprie et posterius a priori nõ
ecõuerso lꝫ causa necessaria nõ sit sine effectu nec
priꝰ sine posteriori necessario cõsequẽte. idõ lꝫ sit es
sentialis cõnexio hic ⁊ inde nõ tamen eq̃lis depen
dentia. qꝛ prioritas prudentie ẽ causalis cõsequẽ=
tia virtutis moralis ẽ causata magis q̃ cãns.

2. articulꝰ Durãdus questio. 2. ¶ Quantũ ad scdm: dicũt q̃dã q̃ virtutes itelle=
ctuales tã sciencie q̃ artes nõ sunt cõnexe cũ mo=
ralibꝰ primo modo cõnexionis. s. essencialiter ⁊ i=
mediate. qꝛ illa q̃ sic se hñt q̃ potest fieri mutatio
i eẽntiali vniꝰ nulla facta mutatione in essentiali
alteriꝰ nõ dependent ex se eẽntialiter nec ꝑ conse
quens sunt semper essentialiter cõnexa: sed ita ẽ
de virtutibꝰ moralibꝰ ⁊ itellectualibꝰ q̃ sunt scien
tie speculatiue vel artes. q̃ ille virtutes nõ depen
dent ex se inuicẽ nec sunt essẽtialiter cõnexe. Ma
ior patet: sꝫ minor probat̃ qꝛ mutato aliquo scdm
irã vel cõcupiscentiã q̃ mutatio ptinet ad virtutẽ
moralẽ nõ oꝫ q̃ mutet̃ i iudicando quomodo do
mꝰ debeat fieri vt aliq̃d artificiũ vt i iudicãdo an
triãgulus habeat. 3. ãgulos equales duobꝰ rectis
q̃ iudicia ptinẽt ad artes ⁊ sciẽtias ⁊ speculatiuas
q̃ facta mutatione i eo q̃d ptinet ad virtutẽ mora
lẽ nõ oꝫ fieri mutationẽ i eo q̃ essentialiter ptinet
ad virtutẽ itellectualẽ q̃ ẽ ars vel scientia specu=
latiua. Causa aũt huiꝰ ẽ. qꝛ iudiciũ artis ⁊ scientie
speculatiue de rebꝰ factibilibꝰ ⁊ speculabilibꝰ nõ
est ſm cõformitatẽ coꝝ ad appetitũ sꝫ ſm se ꝑut
cõsiderant̃ i nã sua. mutatio aũt alicuiꝰ ſm appeti
tũ puta ſm irã ⁊ cõcupiscentiã aliquã nõ facit mu
tationẽ de rebus ſm se ⁊ ſm naturas suas. ⁊ idõ nõ
mutat iudiciũ artis vl' scientie speculatiue de talibꝰ
⁊ sic patet q̃ artes ⁊ speculatiue scientie non hñt
eẽnalẽ cõnexionẽ cũ moralibꝰ virtutibꝰ nec econ
P uerso. Hoc etiã docet experientia aliquos. s. sim=
plices idiotas ⁊ illiteratos olim moraliũ ornatu
pollentes nullã artẽ nullã scientiã habẽtes ⁊ ecõ
trario literatissimos viros ⁊ etiã salomonẽ cuꝫ io
ta sapientia ifusa oẽs morales perdidisse nã habe
re scientias morales non ẽ hẽre virtutes morales
sꝫ multi viciosi bñ sciunt librũ ethicoꝝ ⁊ multi vir
Secũdus tuosi etiã nesciunt q̃d ẽ virtus. ¶ Quantũ ad se=
cundũ modũ cõnexiõis q̃ ẽ mediatꝰ essentialis in

tertio dicunt q̃ primꝰ: q̃ virtutes itellectuales non
sunt cõnexe cũ moralibꝰ nec ecõuerso mediãte ter
tia virtute. qꝛ pret' virtutes acquisitas itellectua
les: ⁊ morales non sunt aliq̃ habitꝰ nisi ꝟtutes the
ologice ⁊ dona sꝫ i illis rõe illoꝝ p̃dictẽ ꝟtutes nõ
pñt hẽre ꝯnexiõꝫ qꝛ cũ illis nullã necessariã ꝯnexiõꝫ
hñt. q̃. ⁊c. ¶ Quãtũ aũt ad tertiũ modũ ꝯnexio= Tertius.
nis ſm quẽ virtus respiciens bonũ priũ ꝯnectit̃ cũ
respiciẽte bonum totiꝰ: sic nõ sunt itellectuales ⁊
morales cõnexe: qꝛ neutre respiciũt ꝑ se bonũ cõ=
mune nisi iusticia legalis sine qua itellectuales ⁊
factiue sunt pfecte i sua essentia: nõ aũt morales
vnde ille cũ illa cõnectũt̃ nõ iste. Dicunt tñ aliq̃ P
iuxta istũ modũ q̃ si loquamur de cõnex. de ꝟtu=
tũ ad inuicẽ sꝫ q̃ vna virtus dependet ab alia non
quãtũ ad essenciã suã nec quãtũ ad vsũ vel actum
suũ essentialẽ ⁊ ꝑ se sꝫ quãtũ ad aliquẽ vsũ isto mõ
tã artes q̃ sciẽtie speculatiue dependent a mora
libꝰ nõ quãtũ ad actũ iudicandi ⁊ cõsiderandi de
suis obiectis sꝫ quãtũ ad hoc q̃ ordinãt̃ ad alteꝝ
qꝛ ars et sciẽtia ẽ cognitia oppositoꝝ et ꝑ eãdẽ ar
tẽ põt aliq̃s facere sanitatẽ et egritudinẽ docere
veritatẽ et errorẽ: et idõ oꝫ q̃ ad alterũ hõ determi
net̃. qꝛ vtrũq; nõ potest simul fieri hec aũt determina
tio fit ꝑ voluntatẽ. 9. metaphi. voluntas aũt non
deducit se imediate de potentia ad actũ: sꝫ determi
nat̃ a fine bono vel malo q̃ ꝓprie mouet eã ad vo=
lendũ seipsum. ꝟtus aũt moralis vt dictũ ẽ incli
nat i finẽ cõuenientẽ ⁊ bonũ: ⁊ idõ ars ⁊ sciẽtia spe=
culatiua sꝫ q̃ ad aliũ ordinãt̃ ad hoc q̃ aliq̃s vta
tur eis bñ et cõuenientẽr i ordine ad alterũ indigent
ꝟtute morali. Et ista depẽdentia ẽ ſm genus cau
se efficientis inquãtũ virtꝰ moralis cõformitatẽꝫ
facit ad bonũ finẽ et ꝑ cõsequẽs facit ipsũ appete
re bonũ q̃ postea voluntati ꝓpositꝰ mouet ipsaꝫ ad
volẽdũ et volũtas mota mouet itellectũ et alias
vires ad ꝓcedendũ i opꝰ exteriꝰ artiꝫ vl' doctrine
vñ ista dependentia ẽ ſm genꝰ cause efficientiꝫ pru
dẽtia aũt non solũ q̃tũ ad aliq̃lẽ vsuꝫ ⁊ actũ exte
riorẽ: sꝫ etiã quãtũ ad vsum ⁊ actũ iteriorẽ depen
det a virtute morali vt dictũ ẽ. ¶ Quãtũ ad. 4. Quartus Godefre.
modũ de cõnexione ꝟtutũ i cõparatione ad ꝟtuo
sum pficiendũ. i. nõ quãtũ ad eẽntiã vel vsũ q̃lecũ
q;: sꝫ quãtũ ad aliquã maiorẽ pfectionẽ inquantum
ipsis ꝟtutibꝰ simul existẽtibꝰ vna reddit̃ pfectior
ex cõiũctione sui cũ alia isto mõ virtutes morales
depẽdẽt ab itellcũalibꝰ. qꝛ ille q̃ meliꝰ nouit natu
ras rerũ meliꝰ scit vilitatẽ victoꝝ ⁊ istoꝝ carnaliũ
⁊ etiã meliꝰ nouit excellentiã boni honesti et emi=
nentiã. vñ ille q̃ nouit iusticiã generalẽ et ordinẽꝫ
q̃ ẽ inter ptes vniuersi meliꝰ nouit bonitatem iu=
sticie q̃ ille q̃ nõ nouit talia et ꝑ consequẽs magis
mouetur in eo appetitus ad appetendum bonum
honestum et detestandũ inhonestũ et ista cõnexio
ẽ scdm causã efficientem. qꝛ bonũ cognitũ mouet
appetitũ a prudentia aũt dependent virtutes mo
rales non solum quãtũ ad aliquã pfectionem ma
iorẽ: sꝫ etiã quãtũ ad suã essentialem pfectionem
et hoc quãtũ ad pfectas virtutes morales.
¶ Quãtũ aũt ad quintum modũ cõnexionis vir= Quintus
tutis ad virtutẽ q̃ ẽ ſm dispositionẽ sic dicũt q̃ vir
tutes morales sunt cõnexe cũ intellectualibus: sꝫ
indifferenter. qꝛ itellectuales dependent a morali
bus ad hoc vt purius et pfectius exerceant actuꝫ
suum. Cuius ratio est. qꝛ omnis intellectualis vir
tus dependet quantum ad puritatem sui actus

ex bona dispositione fantasie ꝛ ei⁹ sedatione. hoc
aũt faciunt ꝟtutes morales q̃ moderãt passiões
quaꝝ excessus ipedit bonã dispositionẽ ꝛ sedatio
nẽ fantasie. ḡ virtutes itellectuales hoc mõ depẽ-
dent a moralib⁹: sȝ quãtũ ad maiorẽ firmitatẽ et
pfectionẽ morales dependent ab itellectualibus
Cui⁹ rõ ẽ. q: ille q̃ meli⁹ nouit naturas reꝝ meli⁹
siľ vilitatẽ vicioꝝ ꝛ maxime carnaliũ meli⁹ etiaȝ
nouit excellentiã ꝛ euidentiã boni honesti ꝛ sȝ bonũ
perfectius ꝛ certius notum mouet appetitum ad
ꝓsecutionẽ. malũ autẽ ad fugã ꝛ detestatõnẽ. ḡ cũ
ꝑ ꝟtutes itellectuales meli⁹ ꝛ certi⁹ sciãtur natu
re reꝝ ꝛ ꝑ cõseq̃ns eminẽtia boni honesti ꝛ vilitas
vicioꝝ pȝ ꝙ ipe disponĩt ad hoc vt ꝑ ꝟtutes mo-
rales firmi⁹ ꝛ pfecti⁹ ꝓsequamur bonũ virtutiꝭ ꝙ
est bonũ honestũ ꝛ fugiatur vilitas vicioꝝ. Hoc
aũt itelligendũ ẽ de virtute itellectuali q̃ ẽ sciẽtia
actiua cui⁹ finis ẽ vt boni fiam⁹ illa eni ẽ q̃ ꝑ se osñ
dit vilitatẽ vicij ꝛ honestatem virtutiꝭ vel de natu
ra sua incitat ad ꝟtutes. ꝛ sic experiẽ hõ edificari
ꝑ sermones lectiones libroꝝ moraliũ. sȝ loquẽdo
de scientia speculatiua vel arte factiua verificaẽ
illud qđ scientia parũ aut nichil facit ad virtuteȝ
nichil q̃dẽ ꝑ se. scire enim mathematicũ nõ osñdit
vilitatẽ fornicationis nec siľr scire facere archas:
sȝ ꝑ accñs parũ valet inquãtũ hõ occupat⁹ studio
speculatiuo vel factiuo min⁹ sẽtit tẽptationes ali
Ad rõnes as. ecõuerso aũt ꝟtutes morales ad oẽm sciẽtiã: ꝛ
aũ oppoim artẽ reddũt habiliorẽ. ¶ Ad argumẽta i opposi
tũ. ad primũ dõȝ ꝙ appetere bonũ depẽdet eẽntia
liẽ a cognitione itellect⁹ practici q̃ pertinȝ ad pru
dẽtiã. ꝛ iõ virtutes morales dependẽt eẽntialiẽ a
prudentia sȝ appetit⁹ boni nõ dependet a cognitio
ne speculatiua nisi a remotis ꝛ dispositione ꝛ hoc
mõ depẽdent ꝟtutes a sciẽtijs speculatiuis.
Ad scdm. ¶ Scdm argumentũ solũ probat ꝙ virtutes itel
lectuales nõ dependeãt a moralib⁹ nisi dispositi-
ue inquãtũ bona dispositio fantasiãtis fit ꝑ seda-
tionẽ excessus passionũ. ¶ Ad argumẽtũ aũt al-
teri⁹ ptiꝭ qđ videẽ ꝓbare ꝙ virtutes morales non
dependeant a prudentia põt dici sine ꝑiuditio ar-
ticuli ꝙ stante iudicio rationis i vli ꝛ particulari
de aliquo eligẽdo nõ q̃dẽ ſm actũ sȝ ſm habitum
voluntas põt in oppositum ſm habitũ. ꝙ aũt stã
te iudicio rõnis ſm actum in vniuersali ꝛ particu
lari voluntas ſm actum pro tũc possit ferri in op-
positũ non bene video. ¶ Questio. 3.

Primum. Ertio q̃riẽ. vtrũ ꝟtutes mo-
rales sint iter se cõnexe. ꝛ vẽ
ꝙ nõ. q: sicut se hñt adinuicẽ
ꝟtutes itellectuales ita mo
rales. sȝ ille nõ sunt ad iuicẽ
ꝯnexe nõ ei q̃ hȝ vnã sciẽtiaȝ
hȝ oẽs. ḡ videẽ siľr ꝙ virtu-
tes morales nõ sunt adiuicẽ
Secundũ cõnexe. ¶ Itẽ ꝟtutes mora
les cãntur exercitio actuũ vt ꝓbaẽ. 2. ethi. sȝ aliq̃s
põt exercitari i actib⁹ vni⁹ ꝟtutiꝭ ꝛ nõ alteri⁹. ḡ ali
In oppm. q̃s põt hẽre vnã ꝟtutẽ moralẽ sine alia. ¶ In ꝯtra
riũ ẽ phs. 6. ethi. ꝛ Aug. q̃ dicit ꝙ ꝟtutes i aia nõ
Respõsio. psũt ad iuicẽ separi. quare. ꝛc̃. ¶ Rñsio. tria vidẽ
Durãdus da sunt ſm tres principales modos cõnexiõis ꝟ-
q. 3. hui⁹. d tutũ alijs omissis ¶ Quãtũ ḡ ad primũ modum
principalẽ cõnexionis q̃ ẽ eẽntialis ꝛ imediat⁹ di
ciẽ ꝛ bene ꝙ virtutes morales nullã hñt eẽntialẽ
cõnexionẽ seu dependentiã quo ad primũ moduȝ

f. q̃ superi⁹ ponebaẽ q: accipiendo virtutẽ moralẽ
siue ſm eẽ pfectũ siue ipfectũ vna nõ dependet ab
alijs imediate ꝛ eẽntialiẽ. Cui⁹ rõ ẽ. q: ille ꝟtutes
q̃ diuersa obiecta hñt i nullo a se depẽdẽtia ꝛ diuer
sos fines ꝑticulares ꝛ ꝓprios q̃ dant speȝ ꝟtuti ꝛ
actuici⁹ nõ videntẽ eẽ cõnexe eẽntialiẽ ꝛ imediate
sȝ virtutes morales sicut liberalitas tempantia ꝛ
fortitudo ꝛ alie sunt huiusmodi. hñt ei diuersa ob
iecta nõ ꝯnexa directe ꝛ eẽntialiẽ ꝛ diuersos fines
ꝓpos ḡ tales ꝟtutes nõ sunt adiuicẽ ꝯnexe ꝛ eẽn
tialiẽ ꝛ directe colligate. ¶ Istõ aũt mẽbrum ita P
põt suppleri: ꝙ quãtũ ad eẽ ipfectũ qđ ẽ semiartũ
cõsideratis natura speciei omnes sunt connexe.
¶ Scdo qñ ad eẽ ipfectũ cõsiderata natura idi-
uidui iequaliẽ insunt. q: vn⁹ ẽ ꝓnior⁹ ad vnã ꝟtutẽ
ꝛ nõ ad aliã. ¶ Tertio q̃ ad eẽ ipfectũ i acq̃rẽdo
nõ sunt ꝯnexe q: vn⁹ põt exercitari i vna ꝟtute ita
ꝙ nõ i alia. ¶ Quarto quãtũ ad eẽ ꝯpletũ ꝛ pfe-
ctũ ꝛ sic adhuc nõ sunt ꝯnexe eẽntialiẽ ꝛ imediate.
¶ Aliq̃ vero ꝑmittũt ꝙ ꝟt⁹ diciẽ pfecta vno mõ q̃ Bod.
oẽm ipfectionẽ excludit ꝛ oẽȝ iordiationẽ ꝛ talis
pfectio i statu nature lapse ſm cõmunẽ cursuȝ in
hac vita n̄ põt haberi ꝛ ꝑ oppositũ ꝟt⁹ dẽ ipfecta
q̃ aliquã iordinationẽ ꝛ ipfectionem secũ ꝯpatiẽ
ꝛ ſm ꝯmunẽ cursũ pñtis vite oĩs ꝟt⁹ isto mõ ẽ ipfe
cta. ¶ Alio mõ dẽ ꝟtus pfecta q̃ iclinat ad id qđ
ẽ bonum de gñe suo ꝛ illud ordinat i finẽ suũ vlti-
mũ hoĩs q̃ est bonũ hoĩs ſm ꝙ homo ꝛ facit sic vi
tare actum viciosum non quẽcunq;. sed perfectũ
i. pctm̃ mortale ꝙ hõ hñs talẽ ꝟtutẽ nec ex delibe
ratione mouẽ i ꝯsẽsũ talis pcti nec post delibera
tionẽ trahiẽ ad ꝯsentiendũ tali actui vicioso. Et ꝑ
oppositũ ipfecta dẽ. q: icliat i bonũ ex genere nõ
ordinãdo viteri⁹ ad aliũ finẽ bonũ vel malũ sed si
stendo in hoc sicut i eo qđ sibi videẽ bonũ de se.
Hoc supposito dicunt ꝙ virtutes morales nõ sũt
cõnexe i se eẽntialiẽ nec quãtũ ad pfectas nec quã
tũ ad ipfectas ꝙ pȝ. q: q̃ hñt diuersas eẽntias: ꝛ
diuersos fines ꝓprios: ꝛ diuersa principia nõ sũt
adinuicẽ i se ꝛ eẽntialiẽ cõnexa: sȝ virtutes mora-
les sunt huiusmõi. ḡ. ꝛc. ¶ Maior pȝ quo ad eẽn
tiam ꝛ finẽ sȝ ꝓbaẽ quo ad principia.
¶ Primo. q: ad acq̃sitionẽ ꝟtutis duo sũt neces-
saria scȝ iclinatio appetit⁹ ꝛ act⁹ rõnis. sȝ cõtigit
appetitũ habere iclinationẽ i bonũ vni⁹ ꝟtutiꝭ ꝛ nõ
alteri⁹ sic aliq̃s hȝ iclinationẽ appetit⁹ ad dãdũ nõ
autem ad temperate viuendum vt alexander. põt
etiam quis habere rectam estimationẽ de fine vni
us virtutis et errare de fine alteri⁹: vt pȝ in phis
antiquis moralibus qui i aliq̃b⁹ bñ dixerũt de ꝟ-
tutib⁹ i aliq̃b⁹ male. ḡ vna potest acquiri sine alia
¶ Preterea actus rationis vt dictum est: est prin-
cipiũ acquirendi ꝟtutem sȝ impossibile ẽ vt quis
simul consideret materias plurium virtutum. er-
go ꝛ ꝙ simul acquirat.
¶ Preterea virtus generatur per exercitium. 2.
ethicorum: sed contingit exercitari circa materi
am vnius virtutis sine exercitio alteri⁹ circa ma
teriam. q: vnius virtutis materia frequenter oc-
currit puta temperantie et materia alterius raro
puta magnificentie pauperi. ḡ. ꝛc̃.
¶ Quantũ aũt ad scdm modũ ꝯnexionis prin-
cipalem qui est aliquoꝝ plurium in tertio dicunt
ꝙ virtutes morales ꝯnectunẽ inter se rõe prudẽ-
tie cui oẽs ꝟtutes morales sũt eẽntialiẽ ꝯnexe nisi
ꝙ distinguendũ ẽ hoc de virtute morali. ꝛ similiter

de prudentia secundum esse ꝑfectuȝ ⁊ iperfectum
virt⁹ ei moralis ſm esse ꝑfectum acceptanō pōt
esse sine alia virtute morali rōe prudentie ꝑfecte
ꝙ coexigit oēm virtutē moralē ⁊ sine qua nullus
virt⁹ moralis ē ꝑfecta vn̄ pōt sic argui.ois virtus
perfecta requirit prudentiā sȝ prudentia ꝑfecta re
quirit oēm virtutē moralē ꝑfectā ḡ vna virt⁹ ꝑfe
cta moralis coexigit aliā. Maior pȝ ex dictis in
ꝑcedenti q̄stione . qꝛ si virt⁹ moralis coexigit pru
dētiā ⁊ ecōuerso.ḡ ꝑfecta virt⁹ moralis coexigit
prudentiā ꝑfectā ⁊ ecōuerso. Minor ꝓbaꝛ ꝑ idem
qꝛ si prudentia coexigit virtutē moralē ꝑfectam.
Hoc aūt satis cōcludit nisi diceretur ꝙ nō eēt vna
prudentia sȝ diuerse correspondentes diuersis vir
tutib⁹ moralib⁹.qꝛ sic virtus posset eē perfecta cū
prudentia sibi correspondente absq; hoc ꝙ alia
virtus moralis esset perfecta vel prudentia corri
dens. ¶ Sȝ ꝓbatio ꝙ sit vna prudentia tantū cor
respondens oībus virtutibus ⁊ hoc sic ille habit⁹
cui respondet obm̄ vnuȝ sub vna formali rōne est
vnus specie sȝ prudentia cuilibet ꝟtuti correspon
dens hȝ vnū obm̄.sub vna formali ratione.ḡ ē vn⁹
habitus. Maior patet. Sȝ minor ꝓbaꝛ.qꝛ ꝑ se ob
iectū prudentie est bonū humanū ſm ꝙ humanuȝ
illud aūt ē virtus rationis in generali ⁊ quacunq;
materia ire timoris vel cōcupiscentie seu cuiuscū
q; alteri⁹ quare.⁊c. ¶ Scdo sic sicut est de sanita
te corporali ita est de spirituali que est ꝑ virtutes
sed vna ē medicina de sanitate corporis hominis
ſm ꝙ homo ē ꝙtum ad oēs partes ⁊ omnes infir
mitates in singulis partibus cōtingentes vł pos
sibilibus contingere.ḡ a simili vna est prudentia
ꝙ est directiua respectu sanitatis spūalis ꝙ̄ fit per
virtutes morales ſm quālibet passionē ire concu
piscentie timoris ⁊ huiusmodi.ḡ.⁊c.
¶ Tertia rō quarūdā ex diuisione prudētie/qua
distinguiꝛ in politicam siue regitiuā ciuitatis aut
regni ⁊ in iconomicaȝ siue in regitiuā familie : et
ī monasticam siue in regitiuam vni⁹ ꝑsone nō aūt
distinguitur ſm diuersas virtutes siue ſm diuer
sos homines diuersorum morū .ḡ eadē ē pruden
tia specie que est respectu omniū circa que versan
tur omnes virtutes morales siue ꝙ requirūt om
nes virtutes morales Diuiditur etiaȝ prudentia
ſm vnāquāq; speciē aīaliū vt extendam⁹ nomen
prudētie ad prudētiā large dictaȝ ſȝ ꝙ aliquo mō
inuenitur prudentia in brutis ⁊ sic dicta pruden
tia nichil est aliud ꝙ̄ recta estimatio qua aliqd esti
mat vel cōiectant sibi bonū ⁊ qꝛ vniuscuiusq; spe
ciei est aliud:⁊ aliud bonū ſm speciē sicut hominis
⁊ leonis ⁊ taliū . Ideo prudentia sic dicta variaꝛ
specie ſm diuersas species animaliū sed non varia
tur specie scdm̄ diuersa idiuidua vnius speciei si
cut etiam scientia de ente et de primis principiis
non variatur ſm diuersos homines in quibus est
ergo a simili prudentia que est estimatio recta de
bono hominis ſm ꝙ homo ē vna specie oīm hoīȝ
nec diuersificaꝛ specie ſm diuersos habitus vł di
uersas virtutes eiusdē hoīs quas regit sicut nec
metaphisica ſm diuersas ꝑticulares sciētias ꝙ̄s
dirigit ⁊ sic habetur ꝙ prudentia quā requirit oīs
virtus moralis ē vna spē i oīb⁹ hoīb⁹ ⁊ ꝑ cōseq̄ns
vna nūero in vno hoīe Ex pmissis oriꝛ dubitatio
qꝛ prudētia gn̄ali nō r̄ndeꝛ vna ꝟt⁹ appetitiua ge
neralis cui⁹ obm̄ sit bonū humanū vn̄ale absolute
sub rōe boni qd̄ ē obm̄ prudētie sub rōe veri sicut si

dei r̄ndet caritas respctū bōi hoīs supn̄alis sȝ suf
ficiūt ꝟtutes appetitiue ꝑticulares. Et si dicaꝛ ꝙ h̄
ē qꝛ voluntas determinata ē ad bonū vn̄ale ī vniuersa
li appetendū quare itellect⁹ nō est ita determinat⁹
ad illd̄ bonū iudicandū vt sic supfluat prudentia
generalis. ¶ Sed cōtra istud vꝛ eē.qꝛ si prudētia Instantia
ē vna adhuc sicut possū habere vnā sciaȝ libri eth.
iꝑfecte ꝙ ad primū librū quē bene studui ⁊ ꝑfecte
quoad alios ꝙs male studui sic possū habere pru
dentiā ꝑfectā qd̄ē in bene iudicando ī materia cō
cupiscibili qꝛ in illa sepe exercitat⁹ sum sȝ iꝑfectā
ī materia irascibili ī qua parū sum exercitat⁹ ⁊ ꝙ̄
tum ē ex parte prudentie potero habere ꝑfectam
tēperantiā cū iꝑfecta vł nulla fortitudine. ¶ Pre
terea videꝛ dubiū ꝙ prudentia sit vna ꝑ essentiam
respectu oīȝ ptiū itegraliū ⁊ subiectiuaꝝ ⁊ de inte
gralibus quidem . qꝛ si dona ꝙ dirigit in materia
morali differant realiter puta scientia ⁊ cōsilium
que sunt altiora virtutib⁹ moralib⁹ ⁊ ꝑ consequēs
magis vnita multomagis prudētia apphendēs ⁊
dicens agibilia nō est vna nam absurdū videꝛ ꝙ si
tres morales que sunt iusticia tēperātia fortitudo
possunt ab vna itellectuali dirigi ꝙ tria dōa pieta
tis fortitudinis timoris nō possūt ab vno dono
dirigi. ¶ Ad primū dōm ꝙ bonū humanū sicut Solutio.
ē vnū genere multiplex specie sic ⁊ prudētia alias
cū obiectum virtutis sit bonū humanū oīs virtus
erit vna virtus ⁊ cū obiectū scientie sit ens omnis
scientia erit vna Si quis aūt dicat ꝙ non seqꝛ sȝ si
cut entis inquantū ens ē vna scientia ⁊ nichiloin⁹
de diuersis entibus sunt diuerse scientie. sic in ꝓ
posito boni humani absolute coniectatrix est vna
prudentia sȝ diuersi boni diuersa virtus specialis
Non valet.qꝛ bene ē vna virtus itellectualis ꝙ est
scientia actiua sicut moralis phīa:sȝ non virt⁹ itel
lectualis que sit imediate appetit⁹ regulatiua si
cut ē prudētia qꝛ oporteret ꝙ esset hīt⁹ sibi r̄ndens
in appetitu nichil ei pōt iudicare appetendū itel
lect⁹ nisi illud possit appetere appetitus . si ergo
est aliqs habitus intellectualis iudicatiuus boni
humani appetendi ergo est habitus appetitiuus.
ad idem melius est ergo ꝙ non sic ꝑ habitū ꝯqui
sitū sȝ n̄alē id qd̄ in nobis fit de bono humano ab
solute iudicando ⁊ appetendo in speciali sunt hit⁹
distincti ⁊ sic cuilibet morali respōdebit sua speci
alis prudentia in intellectu ⁊ hoc est magis ꝓba
bile.qꝛ distincto ⁊ speciali exercitio appetitus sē
per correspondet distinctum ⁊ speciale exercitiuȝ
intellectus ꝓpter ꝙ si in vno generaꝛ habit⁹ spe
cialis ē in alio. Uel potest dici ꝙ etiam ille gene
ralis habit⁹ in vtroq; ē acquisitus vt visum ē: cū
ageretur de virtute generali.
¶ Aliū modū cōnexionis ponunt aliqui dicētes Sol.
ꝙ morales virtutes sunt connexe dupliciter. vno
modo virtualiter inquantum est dare aliquaȝ vir
tutem scdm̄ quam habens eam virtualiter omes
virtutes cōtinet sic ꝙ ꝑ illam virtutem potest exer
cere actum bonum et perfectum vniuscuiusq; vir
tutis ⁊ isto modo connectuntur virtutes morales
in caritate .qꝛ habens caritatem potest per ipsam
in opus virtuosum cuiuslibȝ virtutis moralis puta
tꝑantie liberalitatis. ⁊ sic ꝺ aliis.i.co.13.nō ꝯsiderā
do vnūqdq; ſȝ ꝓpriā rationē sȝ inquātū sunt pla
cita deo. Ratio aūt huiusmodi ē qꝛ ille ꝙ appetit
finē appetit ea que sunt ad finem ꝟtualiter ⁊ iplī
cite ⁊ ꝑcipue necessaria sȝ caritas iclīat ad amā

dū deū q̄ ē finis oīs operis boni ſm vnāq̄ꝙ ꝟtu
tem moralē. ꝫ caritas virtualiter inclinat ī oē opꝰ
bonū ī ꝙ inclinat formalit̄ q̄cūq̄ virtꝰ moralis ⁊
ſic ī caritate cōnectunt̄ virtutes morales ꝟtualit̄.
3º.modus ¶ Quantū ad tertiū modum cōnexionis ſi q̄ra
tur vtrū ſint cōnexe inter ſe diſpoſitiue/⁊ admini
culatiue hoc ē ꝙ vna indigeat alia ad hoc ꝙ in ſuo
actu vnietur ꝑ eam. dicūt quidā ꝙ nō q꞉ contingit
aliquem inclinari in bonum alicuius virtutꝫ ſpe
cialis puta ad liberaliter dādum ⁊ firmiter: et ex
electione tali bono adherere ita ꝙ ex firma adhe
ſione ad tale bonū ꝓmpte delectabiliter ⁊ facili
ter eliciat actū liberalitatis ⁊ ex īperio rationis
poterit refrenare motꝰ paſſionū īpedientiū ſed ha
bitus q̄ pōt ꝑ ſe ſufficienter ſuā opatione exercere
⁊ cōtrariā paſſionē refrenare: non indiget alterꝰ
habitus adminiculo. ꝫ. ⁊c
Contra ¶ Sed cōtra hoc dicūt q꞉ ꝙ in ꝑ ſe ⁊ eſſētiali actu
frequēter īpediret̄ altero nō exiſtente indiget illo
admiculatiue. ſed operatio ꝑ ſe ⁊ eēntialis vniuſ
cuiuſq̄ virtutis ſpecialis q̄ ē ꝯueniens electio bo
ni ꝙ eſt ſm illā virtutē ſiue circa qō verſat̄ illa vir
tꝰ freq̄nt̄ īpediret̄ niſi appetitꝰ eēt moderatꝰ ab ex
ceſſu paſſionum ſm alias virtutes ⁊ ꝑcipue quan
tū ad virtutes quarū materia occurrit frequēter:
ſicut immoderata paſſio venereoꝝ ſurgens ex de
fectu tēperātie corrūperet iudiciū alicuꝰ q̄ vellet
abſolute ſm liberalitatem agere ad iudicandum
dare cui non eſt dandū puta meretrici ⁊ q̄ nō ſunt
danda vel tollere vñ non oꝫ ad dādū vt ſatiſfaciat
ſuo deſiderio invenereis/ ⁊ faceret frequent̄ age
re cōtra liberalitatē꞉ puta furari vel mechet̄. ergo
vna virtus indiget adminiculo alterꝰ. ſi dicat̄ ꝙ
illa virtus ſpecialis q̄ ꝓprias paſſiões ⁊ directe
oppoſitas elicitiue reprimit ꝑ īperiū habet repel
lere īmoderantiam paſſionū alienaꝝ ꝑ quā indi
recte poſſꝫ īpediri ſua operatio ſicut calor nō ſolū
expellit frigiditatē ſibi directe oppoſitā ſꝫ etiam
humiditatē q̄ ſibi ex cōſequenti opponit̄ ⁊ ſuā ope
ratione īpedit vñ calor habet etiā deſiccare. Non
valet. q꞉ vni virtuti non cōuenit alterī īperare ni
ſi qñ obiectum ordinat̄ ad obiectum īperantis ſi
cut ad finem ſicut etiam pꝫ ī actibꝰ qui ſunt virtu
tes ītellectuales. 1. ethicoꝝ. ſicut obiectū liberali
tatis ē ordinabile in deū ſicut in finē q̄ ē obiectuꝫ
caritatis vñ caritas impat elemoſinā. ſꝫ obiectuꝫ
vnius virtutis moralis nō eſt finis obiecti alterī
us. ſicut pꝫ in obiectis liberalitatis ⁊ tēperantie
q꞉ vtrūq̄ ē bonū particulare hominis agibile. q̄
uis obiectū virtutis intellectualis vel actꝰ ſit fi
nis actus virtutis moralis ergo vna virtꝰ mora
lis non habet imperare moderantiā paſſionū que
elicitiue ꝑtinet ad aliā virtutē. vñ patet ꝙ eorum
2. ratio nō cōcludit. ¶ Preterea dato ꝙ aliquis po
neret finem ſuum dare liberaliter ⁊ oīa alia facta
ſua ordinaret ad hoc ⁊ ſic ꝑ habitum īclinātem in
hoc bonum īperatiue refrenaret exceſſum paſſio
num hoc bonum impedientium iſtud/vel nō eſſet
virtuoſum/vel ſaltem non eſſet virtuoſum virtus
perfecta hominis non eſt niſi illa: que facit bo
num opus de genere ſuo ⁊ ordinat ad finem homi
nis vltimum naturalem vel ſupernaturalem ſiue
ad bonum hominis ſecūdū ꝙ homo ꝙ non poteſt
eſſe ſolum liberaliter dare. ¶ Preterea ſaltē cuꝫ
difficultate obedit appetitus aliene virtuti cum
nō ſit informatus ꝓpria virtute ſicut cōcupiſci
bilis cum difficultate obedit ratione ī cōtinente.
¶ Preterea in materia que frequenter occurrit
ſicut ē materia tēꝑantie vel iuſticie ꝑticlaris. oꝫ
ꝙ homo frequenter exercitet ſe ⁊ ſi q̄dē ordinate
generabit̄ habitꝰ illiꝰ virtutꝫ q꞉ operando freq̄nt̄
bona ſimus boni. 2. eth. ſꝫ ſꝫ iſtos virtꝰ ꝑticlaris
indiget frequēt̄ moderari paſſiones inſurgentes
ex defectu alterꝰ virtutis ⁊ hoc ꝑ īperiū ſuū. ꝫ in
materia q̄ ocurrit frequēter nō pōt hoc diu eē q̄n
ꝑ illā frequēteꝫ moderātiā paſſionū generet̄ habi
tꝰ virtuoſus ⁊ ſic ſaltē diu nō poteſt vna virtꝰ ſine
alia ⁊ quātū ad hoc ſunt connexe. ¶ Et ſi dicas
ꝙ nō generaret̄ tēperantia ex illis actibꝰ. q꞉ nō ſi
unt ꝑ ꝑ bonū tēperantie ſaltē eēt virtus tēperātie
materialiter ⁊ īperfecte. Si aūt ecōtrario īmode
rantia paſſionū tēperantie ꝯualeret inclinatione
liberalitatꝫ finalit̄ fieret hītꝰ vicioſus vicio oppo
ſito liberalitati. Nec poteſt dici ꝙ ad liberalita
tē nō ē neceſſaria tēperantia ſꝫ ſufficit ꝙ ꝑ refrena
tione ⁊ pacientiā liberalitatis nō generet̄ habitꝰ
vicioſus ītēperātie nō ꝑ ꝑ hoc ꝙ nō poteſt diu ſta
re ꝙ refrenent̄ frequenter paſſiones cōcupiſcibi
lis quin generet̄ virtꝰ tēperantie vel ꝑfecte vł im
ꝑfecte vt dictū ē dū etiā ꝙ cui non repugnat īmo
derantia ſiue exceſſus paſſionū ei nō repugnat hi
tus vicioſus. q꞉ habitꝰ virtuoſus nō facit niſi mo
derari paſſiones habitus aūt vicioſus nō facit ni
ſi īclinare ad ſequendū paſſiones. ⁊ iō cui nō repu
gnat tractꝰ paſſionui ei nō repugnat tractꝰ habi
tꝰ vicioſi. ¶ Dicendū igit̄ ꝙ virtutes ꝑcipue per
fecte ſunt cōnexe ⁊ ꝙ indigent ſeinuicē admicula
tiue ⁊ nō poſſunt diu ſtare ſine īuicē ꝑcipue quātū
ad illas quaꝝ materia frequent̄ occurrit. virtutes
ēi īꝑfecte ⁊ vicia ſūt ꝯacxa ī mā q̄ freq̄nt̄ occurrit
q꞉ ſi ꝯualet īperando paſſioni gñat̄ ex vtraq̄ ꝑte
ꝟtus vel ꝑfecta ex parte īperātis: ⁊ imꝑfecta ex ꝑ
te obedientia vel īꝑfecta ex vtraq̄ parte vel ſi im
perans erat cauſa ꝑfecta ſociabitur ſibi īperata
ꝑfecta vł imꝑfecta. ¶ Si aūt paſſio preualet ge
neratur viciū ex vtraq̄ ꝑte. ¶ Qꝛ vero dictū eſt
ꝙ exceſſus paſſionum ītemꝑantie corrūpit iudici
um prudentie circa ea que ſunt liberalitatis ⁊ per
hoc talis exceſſus paſſionū īpedit frequent̄ opera
tione ꝑ ſe ⁊ eſſentialem liberalitatis ⁊ propter hoc
indigebant ſe adminiculatiue vt dicebat̄ ex quo
videbatur ſequi ꝙ iſta cōnexio nō eēt virtutū mo
ralū inter ſe ſꝫ in quodā tertio. ſ. in prudentia: ⁊
ſic iſtud membrū incideret cum ſequēte. Jō notan
dum ꝙ prudētia ē duplex. ſ. vniuerſalis q̄ reſpicit
non hoc vel illud bonū hominis ꝑticulare ſꝫ bonū
hominis in quātū hō ⁊ cōnexio ī hac prudentia ꝑ
tinet ad ſequēs mēbrum huiuſmōi diſtinctionis q̄
dicunt̄ virtutes ꝯnecti in tertio. ¶ Alia ē pruden
tia ꝑticularꝫ circa hoc bonū ꝑticlare ſcilicet circa
bonum liberalitatis q̄ facit habere eſtimatōnē re
ctam de bono liberalitatis preciſe: ⁊ de hīs que
huic bono conferunt ⁊ iſta prudentia ē ſolius libe
ralitatꝫ: nec ī iſta prudētia ꝯuertit̄ aliq̄ ꝟtꝰ cū libe
ralitate. ⁊ iō licet paſſio intemperantie non corrū
pat bonum liberalitatis niſi per hoc ꝙ corrumpit
iudicium ⁊ eſtimationem talis prudentie. q꞉ cor
rumpere eſtimationem huiuſmodi prudentie: nō
eſt per ſe corrumpere eſtimationem circa id quod
comprehendit bonum temperantie/ ⁊ liberalita
tis ſꝫ ē corrūpere eſtimatione circa id qō ē ꝓpriū
liberalitatꝫ. iō nō poſſꝫ bonū liberalitatꝫ corrūpi

nisi p corruptionē talis estimationis non est istas
Durādus ꝯ disupra. ꝟtutes cōnecti in tertio sed inter se. ¶ Alij vero
in parte cōcordāt dicētes ꝙ loquēdo de tertio mō
cōnexionis ſm quā vna virtus adminiculatiue ⁊
dispositiue facit ad alterā: sic adhuc virtutes mo
rales ſm suū esse pfectū mutuo se exigūt ⁊ maxi-
me ille quarū materia frequēter occurrit vt tēpe-
rantia/fortitudo/iusticia/liberalitas de qb⁹ forte
speciali⁹ intelligi pħs illud qđ de cōnexione virtu
tū dicit. Cui⁹ rō est: q2 habit⁹ q̄ nō pōt eque firmitͤ
resistere cōtrario actui sine actu alteri⁹ dependet
q̄tū ad suū pfectū operari saltē adminiculatiue ⁊
dispositiue ab aliqua alia virtute: sed q̄libet virt⁹
moralis ⁊ maxime ille quarū materia frequenter
occurrit/sunt hmōi. ergo dependent a seinuicē ſm
suum pfectum esse adminiculatiue seu dispositiue
Maior de se pʒ Sed minor pbat: q2 si aliq̄s esset
liberalis ⁊ nō tēperat⁹/facili⁹ ageret cōtra libera
litatē q̄ si esset tēperat⁹: q2 intēperat⁹ volēs exer-
cere actū liberalitatis/necesse est ꝙ q̄nq3 det cui
nō oportet/puta meretrici: ⁊ q2 tales velocitͤ defe
rit substātia hui⁹ mūdi/necesse ē ad explēdū actū
intēperātie ꝙ aliq̄n accipiat vbi nō oportet p fur-
tum/rapinā/vel alio mō illicito. Si aūt sit sitͤ libe
ralis ⁊ temperat⁹/ppter actū intēperātie exercē-
dū nō aget aliq̄d cōtra liberalitatē sed vtrūq3 vi-
tabit. ideo. ⁊c. Patʒ ergo ꝙ ꝟtutes morales q̄tū
ad suū esse pfectū coexigūt se adminiculatiue seu
dispositiue/⁊ maxime ille quarū materia frequen
ter occurrit. q̄tū ꝟo ad eē earū impfectū vna earū
P. pōt accipi ⁊ esse sine alia. ¶ In hoc aūt tertio est
vera cōclusio ⁊ bona pbatio/⁊ ponat exēplum in
Susanna q̄ castissima fuit/si nō habuisset virtutē
D. fortitudinis metu mortis nō amore libidinis con
Ad rōnes ꝗ̄l oppo. sensisset in adulteriū. ¶ Ad argumenta in oppo-
situm. ¶ Ad primū dicendū ꝙ nō est sitͤ de virtu
Ad primū tibus itellectualib⁹ iter se/⁊ de moralib⁹: q2 virtu
tes morales hñt p se cōnexionē cū prudētia: q2 si
sit pfecta reqrit oēm virtutē moralē pfectā: ⁊ per
ꝯñs vna virt⁹ moralis exigit aliā. scientie aūt spe
culatiue ⁊ q̄cunq3 ꝟtutes itellectuales nō hñt ali-
qđ tertiū in quo ꝯnectunt: q2 q̄uis vna sciētia sit
superior/puta metaphisica a qua oēs sciētie depen-
dēt cū illa nō depēdet ab alijs: ⁊ ideo rōe illi⁹ alie
Ad scđm. nō se exigūt mutuo necessario. ¶ Ad secundū di-
cendū ꝙ virtutū q̄dā pficiūt hoīem respectu eorū
q̄ passim ⁊ cōiter agēda occurrūt. sicut fortitudo/
tēperātia/iusticia/liberalitas/⁊ hmōi. vnde opor-
tet ꝙ hō simul exerceat circa materias taliū vir-
tutū/⁊ si q̄dē exerceat circa eas bñ operādo acq-
rit habitus virtuosos respectu oīm. si aūt bñ ope
ret circa vnā materiā ⁊ nō circa aliā/nō acqrit ha
bitū pfectū virtutis circa illud circa qđ bñ opat
ppter defectū pfecte prudētie q̄ nō dirigit solū cir
ca materiā vni⁹ virtutis: sed circa materiā cuiuſ-
libet. et hoc mō scʒ q̄tū ad esse impfectū nō est in-
cōueniēs vnā virtutē esse sine alia. ¶ Alie ꝟo sūt
virtutes morales q̄ pficiūt hoīem ſm quādā emi
nentē statū/vt magnificentia ⁊ magnanimitas: et
q2 exercitiū circa materias illarū ꝟtutū nō occur
rit cuilibet cōiter. ideo aliq̄s pōt habere aliquas
virtutes morales etiā pfecte: dato ꝙ nō habeat
has virtutes q̄tum ad exercitiū actuū ppter de-
fectū materie: habet tñ eas in habitu seu in ppin-
qua dispositione/cū ſm aliquos he virtutes non
differant ab alijs nisi ſm magnū ⁊ paruū. illud au

tē dicim⁹ hře qđ in prōptu est vt habeam⁹ ſm illud
2. Philip. 4. q2 qđ parū deest nichil distare videt
Et ideo habitis alijs virtutib⁹: iste dicunt in eis
haberi. ¶ Questio quarta.

Quarto querit/vtrū virtutes
gratuite sint adinuicē cōnexe.
Et videt ꝙ sic: q2 q̄cq̄d pfe- Primum.
ctionis est in acq̄sitis/debet
esse infusis: sed illud est pfe-
ctionis in acq̄sitis ꝙ adinuicē
sunt cōnexe: quia ex hoc sunt
magis pfecte. g. ⁊c. ¶ Con- In oppositū
tra. cōnexio virtutum reqrit
hoc ꝙ qui habet vnā hʒ oēs: sed aliq̄s hʒ fidem et
spem qui nō habet caritatē. ergo nō sunt cōnexe. Responsio.
¶ Responsio. Hic videnda sunt duo in generali.
Primo illud qđ q̄rit. Scđo de qualitate virtutuʒ 1. articul⁹.
¶ Quantū ad pmū sunt tres cōclusiones in ge-
nerali ſm tria genera ꝟtutū supnaturaliū ⁊ habi-
tuum infusoꝝ. ¶ Prima cōclusio est quo ad vir- 1. cōclusio.
tutes theologicas ꝙ sunt cōnexe in acqrendo: q2
cuicunq3 infundit vna/īfundunt oēs: excepto xpo
qui nō habuit vnq3 fidē nec spem: q2 fuit vet⁹ cōpre
hēsor in quo nō est verū vniuersaliter ꝙ sic se ha-
beāt act⁹ nostri ad acqrendū theologicas merito
rie sicut acq̄sitas effectiue: q2 citra eē pfectū acq̄si-
tarū vna pōt sine alia acqri: sed theologicarū nō:
q2 nisi q̄s peniteat de mortali actuali i quo est vel
nisi suscipiat baptismū/nō est sufficiēter disposit⁹
recipere aliquam theologicam virtuteʒ a deo. Si
autem cōterat vel baptizet disposit⁹ est ad carita
tem cū qua alie infundunt. ⁊ sic theologicarū ſm
legē cōem vna nō pō acqri sine alia etiā impfecta
Sed nō sunt cōnexe in pdendo: q2 p oē mortale
tollit caritas: nō autem fides nec spes. et sitͬ eua
cuabunt fides et spes: nō aūt caritas. sed nō pos-
sunt in via pdi fides ⁊ spes q̄n pdat caritas: nec fi
des q̄n pdat spes: q2 sublato priori submouet po-
steri⁹: ⁊ sublato fundamēto/destruit edificium. fi-
des aūt est substātia sperādarū reruʒ. E cōtrario
autē p desperationē sublata spe pōt manere fides
ꝙ aūt heretici sperāt fide pdita est p spem acq̄sitā
q2 qđ homo multis annis habuerit fidem ⁊ spem
īfusas in baptismo/et exercitat⁹ fuerit i actu/cre
dendi et sperandi non potest esse quin acquisierit
fidem ⁊ spem differentes ab infusis. labens ergo
in heresim pdit vtramq3 infusam et retinet acqui
sitas. ¶ Tertia conclusio est de moralib⁹ infusis 2. cōclusio
ꝙ sunt connexe in caritate: q2 nec ipse possunt esse
sine caritate/nec illa sine eis. p omne autē morta-
le he oēs cū caritate subtrahunt: et quotienscūq3
caritas de nouo infunditur: et iste cū ea: ⁊ ratione
ipsius cū theologicis ⁊ donis gratū faciētib⁹ sunt
connexe: nisi forte ꝙ in xpo in quo non fuit/nec es-
se potuit carnis rebellio/non fuerunt morales: q̄
sunt in appetitu sensitiuo: nec penitentia infusa:
nec forte i adā añ pctm̄: sʒ i btā ꝟgine sit ppt apti
tudinē ante fomitis extinctionē. ¶ Tertia ꝯclu- 3. cōclusio
sio est de donis: q2 gratis data nullā cōnexionem
habēt inter se/nec cū virtutib⁹ politicis infusis ⁊
theologicis: nec inqrendo/nec in pdēdo: q2 aliq̄s
habet spiritū pphetie sine alijs donis ⁊ virtutib⁹
vt Balaam aut Cayphas. aliq̄s ecōuerso: ſm do
na gratū facientia: sicut septē dona spūs scī cōne
ctunt in caritate. vnde cū ea infundunt vel cuʒ ea
auferunt in mortali pctō/et cū illa pficiunt in pa-

tria:et p illam cõnectunt theologicis acquirẽdo/
et infusis moralibus in pdendo ꝛ acquirẽdo: ꝛ cũ
acquisitis nullam habent connexionem:nisi ꝙ ha
bens ea facilius acquirit illas.
¶ Quantũ ad secundũ principale de equalitate
2. articul⁹. virtutũ dicunt quidã ꝙ q̃stio qua q̃rit an virtutes
Durã.q.5. sint equales/põt intelligi dupl̃r. Uno modo ꝯpa
rãdo virtutẽ vnã ad aliã in eodẽ hoĩe:vt fortitu-
dinẽ ad tẽperantiã/vtrũ virtutes tales sint ĩter se
equales. ꝛ sic q̃rit de q̃titate pfectionis virtutũ
et de eius equalitate. Alio modo cõparãdo diuer
sas virtutes ĩter se numero differẽtes/sicut duas
tẽperãtias in duob⁹ hoĩb⁹ ad alias duas ꝯsimilĩr
ĩter se differẽtes:sꝫ differẽtes a pmis specie/ sicut
ad duas fortitudines in eisdẽ hoĩb⁹:vt sit sensus
questionis/vtrũ illi q̃ sunt equales virtute ẽm spe
ciẽ/puta in tẽperãtia sint equales in oĩb⁹ aliis vir
tutib⁹/puta in fortitudĩe ꝛ prudẽtia/ꝛ sic de aliis.
et hoc modo querit de eq̃litate pportionis/vtrũ
scꝫ qualẽ pportionẽ habẽt aliq̃ virtutes vni⁹ spe-
ciei in diuersis hoĩb⁹/talẽ habeãt alie in eisdem.
Si ergo q̃stio ĩtelligat de equalitate q̃titatis pfe
ctionis/sic dicendũ est ꝙ nõ est equalitas ĩter vir
tutes:imo theologice sunt pfectiores moralibus
acq̃sitis/et ĩter acq̃sitas intellectuales/ꝛ ĩter mo
rales vna est pfectior altera. Q ꝫ theologice sint
pfectiores virtutib⁹ acq̃sitis patet:qꝛ ille virtu-
tes q̃ sunt circa nobili⁹ obiectũ ꝛ ĩmediatius ordi
nant ad nobiliorẽ finẽ sunt nobiliores:sed theolo
gice respectu acq̃sitarũ sunt hmõi.ergo.ꝛc. Ma-
ior patꝫ:qꝛ nobilitas virtutũ est ex nobilitate ob
iecti finis. Minor declarat:qꝛ obiectũ finis virtu
tum theologicarũ est deus:obiectũ aũt virtutum
acquisitarũ est aliqđ ens creatũ vt patet de virtu-
tibus moralibus:quarũ obiectũ est aliqđ agibile
a nobis. ꝛ idẽ est de obiecto virtutũ ĩtellectualiũ
seu sciẽtiaꝝ excepta metaphisica: qꝛ ꝛ si sit de deo
deficit tñ a virtutib⁹ theologicis ꝛ ratione: qꝛ cer
tior est auctoritas diuina cui fides innitit/q̃ meta-
phisica. et iterũ rõne latitudĩs: qꝛ aliqua tenem⁹
fide de deo ad q̃ nõ põt cõtingere aliqua ratio me
taphisica q̃re manifestũ est ꝙ virtutes theologice
excellunt oẽs morales acq̃sitas. Q ꝫ autem inter
virtutes acquisitas ĩtellectuales nobiliores sint
moralib⁹ pbat sic. Perfectio ṽtutis cõsistit in bo
no rationis. Tũc sic. Illa virt⁹ est pfectior que est
circa bonũ rationis nobiliori ꝛ pfectiori mõ: sed
virtutes ĩtellectuales sunt circa bonũ ratiõis no
biliori ꝛ pfectiori modo q̃ morales:qꝛ ĩtellectua
les ṽtutes pficiũt id qđ est rõnale p essentiã scꝫ ip
sum ĩtellectũ ꝛ act⁹ earũ/essentialr̃ ꝯsistit in actu
rõnis:morales autẽ solũ pficiunt illud qđ est ra-
tionale p participationẽ scꝫ appetitũ. ergo intelle
ctuales sunt pfectiores moralibus. Q ꝫ autẽ inter
morales vna sit pfectior altera pꝫ sic. Illa ṽt⁹ mo-
ralis est pfectior in q̃ respectu alteri⁹ magis relu-
cet bonũ rationis: sed ĩter virtutes morales iusti
cia est hmõi. ergo ipsa est ĩter oẽs morales perfe-
ctior. Maior patet ex dictis. Minor declarat: qꝛ
illud qđ pficit hoĩem nõ solũ ĩ seipso sꝫ etiã ĩ ꝯpa
ratiõe ad alterũ:pfecti⁹ ꝯtinet bonũ rõnis q̃ illđ
quod pficit hominẽ ad seipsum tñ: sed inter vir-
tutes morales iusticia maxime pficit hoĩem non
solũ ad seipsum sꝫ etiã ad alterũ. quare.ꝛc. Uñ.5.
ethicorũ dicit phs ꝙ ipsa est p̃clarissima virtutũ.
Et sic patet ꝙ virtutes cõparate adiuicẽ nõ sunt
equales equalitate pfectionis. Q đ de oĩbus vno
modo põt pbari sic. Impossibile est diuersas spe
cies habere eundẽ gradũ pfectiõis: sed virtutes
hoc modo accepte differũt ĩter se specie. ergo nõ
possunt esse equales in pfectiõe. Sic igit patet de
virtutib⁹ ꝙ absolute nõ sunt equales ĩter se loquẽ
do de pportione equalitatis absoluta:qꝛ differũt
vel genere sicut theologice q̃ sunt digniores oĩb⁹
ratiõe obiecti et finis pximi. Nulla eñ alia virt⁹
habet deum pro obiecto et fine ita nobili modo
sicut istud:sed si metaphisica habet deũ p obiecto
nõ tñ p fine sicut habẽt theologice. P̃eminet ergo
virt⁹ theologica oĩ factiue ex pte obiecti et finis
oĩ morali ex parte obiecti ꝛ q̃nq3 subiecti ꝛ q̃nq3 fi
nis pximi p̃ter latriam aut penitẽtiã. ĩtellectuali
aũt vel ratiõe obiecti vel rõne finis. Post theolo
gicas autẽ pure ĩtellectuales p̃eminẽt aliis rõne
subiecti qđ est rõnale p essentiã vel intellect⁹ spe-
culatiuus respectu practici/qđ dico pp̃ter prudẽ-
tiã. videt etiã p̃eminere respectu finis ꝙ est felici
tas contemplatiua: respectu autẽ obiecti q̃tũ ad
illas quarũ obiectũ est aliq̃d creatũ cõsiderandũ
ꝙ obiectũ virtutis politice est bonũ humanũ hoc
vel illud ꝙ aliq̃n est minus bonũ q̃ obiectũ scien
tie naturalis sicut scientia de aĩa habet p obiecto
substãtiam anime que est melior q̃ bonum moris
eius. econtrario autẽ sciẽtie de sensibilib⁹ q̃ sunt
pp̃ter bonum humanũ inquantũ huiusmodi sunt
indigniores istis. Sed nulli dubiũ est quin tam
theologice q̃ speculatiue q̃ actiue ꝛ morales pre-
eminent artibus factiuis/et si non ratione subie-
cti saltem ratiõe obiecti ꝛ finis. Unde et seruiles
dicuntur iste mechanice. De preeminentia etiam
moralium inter se respectu subiecti et obiecti ꝛ fi-
nis proximi/verum dicunt sicut ꝛ Thomas dicit
¶ Quantum ad secundum q̃stionis intellectum
de eq̃litate pportionabili dicũt q̃dã ad hoc distin
guendo:qꝛ virtutes habent duplicem perfectionẽ
scꝫ essentialem ꝛ adiunctam. Essentialem habent
ex naturali ħitudĩe inchoatiue et exercitio actuũ
completiue. adiunctam autem habent ex disposi-
tione vel adminiculo quaꝫ vna virtus sortitur ex
altera sibi adiuncta. Si ergo proportio aliquarũ
virtutum attendatur ẽm perfectionem essentialẽ
sic non omnes que sunt equales in vna sunt equa-
les in alia:quia sicut statim dictum est essentialis
perfectio est initiatiue a naturali dispositione/ cõ
pletiue autem per assuefactionem operum:sed ali
qui duo homines psũt equaliter eẽ a natura dispo
siti ad vnam virtutem/puta ad temperantiam/et
equaliter assuefacti in operibus temperãtie q̃ nõ
sunt equaliter a natura dispositi ad fortitudinem
nec equaliter assuefacti ad opera fortitudinis. er
go non oportet ꝙ tales equales sint in fortitudi-
dine/q̃uis equales sint in temperantia. Si autẽ
proportio virtutum attendatur ẽm perfectionem
adiunctam: vt qꝛ fortitudo coniuncta temperan-
tie. et per hoc temperatus potest magis resistere
actibus contrariis vt dictum fuit/sic dicendũ ꝙ
qꝛ sunt equales in vna virtute sunt equales in om
nibus. Cuius ratio est: qꝛ ille virtutes solũ sunt
equales quo ad perfectionem adiunctam: que
habẽt equales virtutes sibi adiunctas:si ergo vir
tutes adiuncte non sunt equales nec poterũt esse
equales quo ad perfectionem adiunctam. Et in
hoc sensu loquitur Augustinus. vt habetur in lib

tera dicens. Si dixero istos equales esse fortitu=
dine sed illū prestare prudētia: sequit᷑ ꝙ hui⁹ forti
dominus prudens sit: ac ꝑ hoc ne fortitudine equa=
les sunt qñ illius fortitudo est prudētior/atq; ita
de ceteris virtutibus inuenires si omnes eadē cō
sideratione ꝑcurras. ¶ Inquirendo autē de his
Inquirit doctor de dictis durandi.
videtur verior opinio Thome in īfusis que dicit
ꝙ sicut simul infundunt᷑/ita simul augentur: et ꝗ=
cūq; in vna equaliter ⁊ in alia essentialiter: sed in
actu exteriori possunt esse inequales: q₂ exercitās
se in actu cuiuslibet virtutis ꝑ imperium carita=
tis meretur augmentū caritatis qua aucta eadē
rōne cetere augēt᷑ qua caritate infusa cetere īfun=
duntur. sic ergo equali conamine diuersi possunt
se exercitare in diuersis virtutibus. et sic equales
habebunt virtutes interius: sed inequales actus
exterius. De virtutib⁹ autem acquisitis verū di=
cunt: q₂ nec isto modo equales sunt sed solum per
accidens quo ad quantitatem quam ex adiutorio
virtutis adiuncte consequuntur. ¶ Ad primū ar=
Ad rōnes in opposiṫ
gumentum in oppositum dicendum ꝙ non opor=
tet virtutes infusas habere omnem perfectionē
acquisitarum/sed bñ habent maiorem sicut forte
non faciunt delectationem nec facilitatem. vel di
cendum ꝙ cōnexio facit quidem virtutes magis
perfectas: sed imperfectionis est ꝙ vna alia indi=
geat. ¶ Ad aliud patet solutio ex dictis.

¶ Questio quinta.

Primum
Quinto queritur/ vtrū vicia
sunt connexa. Et arguitur ꝙ
sic: q₂ pronior est homo ꝑ sta
tu nature corrupte ad viciū
ꝗ̄ ad virtutē ẜm illud Gen.
Sensus et cogitatio hominis
prona sunt ad malum ab ado
lescētia sua: sed virtutes sunt
adinuicem connexe vt visum
Secundū
est. ergo fortiori ratione vicia. ¶ Item Ja.2. di=
cit᷑ ꝙ qui in vno offendit fact⁹ omniū reus: sed nul
lus efficit᷑ reus omnium mandatoꝝ nisi ꝑ omnia
peccata: q₂ non est reat⁹ nisi ex peccato. ergo qui
habet vnum peccatum habet omnia. et sic sunt cō
In oppiṫ
nexa. ¶ In contrarium est: q₂ vnum vicium est al
teri contrariū sicut prodigalitas liberalitati: sed
contraria non possunt esse simul. ergo nec talia vi
cia. Et iterum. 4. ethicoꝝ. dı ꝙ malū si integrū
esset importabile est ⁊ seipsum corrūpit: sed si oia
peccata essent connexa/ in quocunq; esset malicia
peccati mortalis ipsa esset integra. ergo. ⁊c.

Respōsio
¶ Respōsio. Duo videnda sunt. Primo id qđ ꝗ=
ritur. Scđo q₂ de vicijs ⁊ virtutib⁹ actum est/ in=
quiretur vnde habet actus voluntatis bonitatē
Durand⁹ q.4.
et maliciam moralem ¶ Quantum ad primum
sic dicunt quidam simpliciter ꝙ peccata non ha=
bent adinuicem connexionem/ qđ sic patet. in pec=
cato sunt duo/ scꝫ auersio a bono rationis / et con
uersio ad aliquod bonū apparēs: sed ratione nul=
lius istorum peccata possunt habere connexionē.
ergo nullo modo. Probatio minoris/ et primo ꝙ
ratione auersionis peccata non habeant cōnexio
nem: q₂ ex hoc ꝙ aliqua recedunt non connectun
tur/ vt patet de lineis recedentibus vel proceden=
tibus ad eodem puncto ꝗuis propter accessū ad
vnum aliqua connectantur/ sicut connectuntur li
nee qñ concurrunt ad vnum punctum: sed auersio
que est in peccatis est per recessum ab vno scꝫ a re=
ctitudine rationis. ergo per hoc peccata non con=
nectuntur. Item nec ratione conuersionis: q₂ cō=
uersio ad distincta et separata non est ratio conne
xionis: sed bona apparentia ad que est peccati cō
uersio/ distincta et separata sunt. vt ira/ cōcupiscē=
tia. et sic de alijs. ergo ratione conuersionis pecca
ta non habent connexionem. contingit tamen in=
ter peccata aliqua connexionem inueniri ex con=
cursu obiectorum: ita vt manens in vno actuali=
ter necessario habeat incidere in aliud vel resilire
a primo sicut dicit Augustin⁹. ꝙ superbus necesse
habet alijs inuidere iuxta modum qui fuit decla
ratus in secūdo libro. ¶ Inquirendo autem de
Inquirit doctor de dictis durandi.
predictis videt᷑ dicendum ꝙ est connexio similitu
dinis et connexio simultatis. De prima intelligit
Thomas ꝙ vicia sunt connexa ex parte auersio=
nis sicut virtutes ex parte cōuersionis ⁊ plus: q₂
in hoc vnum mortale assimilatur alteri quod etiā
auertit a deo ⁊ omne peccatū alteri quod auertit
a ratione recta. sicut virtus cōuertit ad deum si=
cut finem vltimū: ⁊ ad bonū rationis recte sicut fi
nem proximū quo ad morales puras. ¶ Sed lo
quendo de cōnexione simultatis min⁹ conectun=
tur peccata in vno a quo auertunt ꝗ̄ linee in cen=
tro a quo exeunt: quia in illo centro realiter sunt
simul linee nō quantum ad totum: nec quantū ad
partem: sed quantum ad principium / quod reali=
ter scđm istos non est aliud a linea scꝫ punct⁹: vel
quia oīm linearum puncta sunt in illo puncto. vel
q₂ omnium illarum linearū est vnus punct⁹ vbi
coniunguntur. sic autem non est imaginandum ꝙ
peccata sint in deo ⁊ procedant ab eo nec quantū
ad totum/ nec quantum ad partem/ nec quantum
ad sui principium nisi inquantum principiū peccā
di quod est liberum arbitrium: vel substātia act⁹
est a deo/ ⁊ similiter nec in ratione recta est pecca
tum etiam quo ad principium sui intrinsecū nisi
illis duobus modis/ et quantū ad hoc ꝙ electio
praua procedit licet ꝑ accidens et distorte ex pri=
mo iudicio recto circa bonum in cōmuni.
¶ Quantum ad secundum de causa bonitatis et 2. articul⁹
malicie in actu voluntatis dicunt quidā ꝙ actus
voluntatis habet bonitatem ex trib⁹ seu ꝑfectio=
nem/ scꝫ ex fine et ex obiecto sicut ex causa exem=
plari/ et ex voluntate sicut ex causa efficiente. sed
a primo et a secūdo habet bonitatem seu ꝑfectio=
nē virtutis. a tertio autē bonitatē moris. ¶ Sed Contra.
ista non videntur alijs bene dicta. Primo de fine.
q₂ finis eius quod debet fieri non comparatur ad
bonitatem siue ad actum eius sicut finis: sed ma
gis obiectum mouens. Verbi gratia. finis dom⁹
est inhabitatio non autem voluntatis eius qui fa
cit domum vel sui actus: q₂ volūtas hominis vel
actus eius facientis domum non est ꝓpter hoc:
imo inhabitatio que est bonum intentum est obie
ctum mouens. Scđo quantum ad hoc ꝙ dicunt
actum voluntatis habere bonitatem et speciē ex
obiecto sicut a causa exemplari. primo quidem q₂
causa exemplaris non distinguitur cōtra efficien
tem: immo est specialis efficiens scꝫ efficiens per
cognitionem. Scđo q₂ causa exēplaris est agēs
per conceptum: obiectum autem nichil agit ꝑcon
cipiendo/ vel preconcipit ad hoc vt agat: imo na=
turali ordine habꝫ agere in potentiam cuius ꝑ se
est obiectum: sed verum est ꝙ intellectus practic⁹
cuius obiectum est res exterius facienda ꝑducit

tam exteri⁹ in materia ex p̄conceptione ipsi⁹ sicut causa exemplaris sicut dr̄ 10. metaphisice. q̄ a do mo q̄ est sine materia q̄ est in aīa fit domus in materia: sed sic itellect⁹ nõ cõsideraẜ vt mot⁹ ab obiecto sed magis vt mouens p cõceptionem obiecti quā iã apud se habet. Tertio qr nichil habet speciem z bonitatē siue p̄fectionē ex causa p accidēs que nichil facit ad effectũ nisi remouere p̄hibens. nullus em̄ diceret q̄ p̄fectio motus grauis esset a remouente prohibēs qd̄ nichil imprimit/sicut est mouens columnā: sed s̄m istos obiectuʒ est causa sine qua nõ z p accidens. ergo s̄m eos non põt dici q̄ actus volũtatis habeat bonitatē et speciē ab obiecto. ¶ Quantũ ad tertiũ q̄ act⁹ voluntatis habet speciē moris a voluntate sicut ab efficiēte/ nõ videnẜ bene dicere. Primo q̄dē: qr p̄fectio nõ habet p̄fectionē a p̄fectibili: sed potius ecõtrario p̄fectibile p̄ficiẜ p p̄fectionē. actus autē volũtatis est eius p̄fectio sicut z act⁹ cuiuslibet potentie est eius p̄fectio. Scd̄o/qr nõ videẜ q̄n similr̄ non posset dici quelibet alia potētia efficere actũ suũ z p cõsequēs dare ei p̄fectionē sicut causa efficiēs. Tertio qr cũ distinctio actuuʒ sit vel ex efficiēte vel ex obiecto/si volũtas esset causa efficiēs oīm actuuʒ suoꝝ sicut est subiectũ eorũ/oēs essent eiusdeʒ spēi et in genere nature z moris. Unde idē act⁹ specie esset velle dare elemosinam z velle sanitatem. ab obiecto em̄ qd̄ est causa p accidēs specifice nõ possunt distingui. ¶ Nec potest instari q̄ sol p eandē virtutē p̄ducat ex eadeʒ materia putrefacta vt videẜ plures vermes: qr sol nõ p̄ducit vetũ ens diuersarũ specierũ in materia eodē modo disposita sʒ in diuersis partib⁹ materie diuersimode dispositis. vnde virtus solis vna existēs nõ attingit ad diuersos effect⁹ specie nisi mediātib⁹ diuersis dispositionib⁹. vnde si in seipsum ageret nũq̄ haberet nisi vnũ effectũ specie: et sic videẜ q̄ p̄positio pri⁹ posita q̄ act⁹ vniuscuiusq̄ potentie hʒ nobilitatē/p̄fectionē/ z speciē ab obiecto/debeat verificari vniuersaliter et equaliter in oīb⁹ potētiis tā app̄hēsiuis q̄ appetitiuis. Sed ẜuersũ est q̄ act⁹ potētie habet aliquā ɔditionē a potētia in qua est sicut in causa materiali: sicut act⁹ voluntatis hʒ a volũtate q̄ sit volũtari⁹/et act⁹ intellect⁹ ab intellectu q̄ sit intellectualis: z qr in potestate volũtatis est proponere sibi obiecta a quib⁹ moueatur in q̄tum ipsa mouet ītellectũ q̄tũ ad exercitium actus: ideo bonitas vel malicia volũtatis īputatur volũtati volũtatis dico in actu suo qd̄ nõ cõtingit in aliis potētiis. Et si aliquis vocaret ip̄ro p̄rie loquendo bonitatem moris talem imputabilitatem/sic posset dici q̄ act⁹ voluntatis habet ab ipsa bonitatem moris. ¶ Item p̄prie loquēdo imputabilitas nõ debet dici bonitas actus volũtarii: qr si illud idē quod fit ab agente voluntario fieret ab agente per necessitatem nature eandem bonitatem vel maliciam haberet sicut si fieret ab agente voluntario: sed eius bonitas vel malicia non imputaretur agenti. sic ergo sicut in aliis potentiis sic etiam in voluntate bonitas /perfectio/ et species ipsius actus ex obiecto. ¶ Ad primum argumentum in oppositum dicēdum q̄ magis est ad propositum nostrum q̄ ad hoc propositum: quia eoipso q̄ homo est pronior ad p̄eccatuʒ non requiruntur omnia vicia ad vnum peccatum sicut ad vnam virtutē: et ideo non est necesse q̄ habens vnum peccatuʒ habeat singula z omnia peccata: sicut habens vnam virtutem habet omnes. ¶ Ad secundum dicendum q̄ illud dictum beati Jacobi est intelligendum de pena damni et nõ de ipsis peccatis in se/ nec de pena sensus debita pro peccatis: quia per vnum peccatum mortale priuatur quis visione dei sicut per oīa: q̄uis nõ mereatur tantam penam sensus.

Ad rõnes in opposi

¶ Distinctio. xxxvii. ¶ Questio. i.

Circa tricesimam septimaʒ distinctionem de preceptis queruntur duo. Primo de preceptis in generali. Scd̄o de vsura in speciali. ¶ Quātum ad primum queritur vtrum precepta decalogi sufficienter enumerentur/ ¶ Et videtur q̄ nõ qr in quolibet genere peccati contingit peccare corde et opere: sed in quibusdā generibus peccatorũ scʒ in furto z in adulterio p aliud preceptum prohibetur peccatum operis/cũ diciẜ nõ mechaberis. nõ furtũ facies. Et p aliud preceptum prohibeẜ peccatũ cordis cũ diciẜ/non concupisces rem p̄ximi tui. z non cõcupisces vxorē p̄oximi tui. ergo idē debuit fieri in ceteris peccatis. ¶ Itē qui diligit p̄ximũ legem impleuit. Roma. 13. sed intētio legislatoris est in oībus p̄ceptis vt lex īpleaẜ. ergo sufficiebat dare illud vnuʒ preceptũ de dilectione proximi. ¶ Item sicut cõtingit peccare in deum et in proximũ/ ita z in seipsum: sed aliqua precepta dantur contra peccata in deũ et in proximum. ergo aliqua precepta debent dari cõtra peccata in seipsum: sed nullũʒ tale fuit datum. ergo male. ¶ Item sicut ad cultũ dei pertinebat obseruatio sabbati/ita z obseruatio aliarum solēnitatũ: sed inter p̄cepta decalogi est vnum preceptũ de obseruatione sabbati. ergo debuerũt esse aliqua precepta de obseruatione aliarũ solēnitatum. ¶ In contrariũ est qd̄ habeẜ Exodi. 20. vbi illa decē p̄cepta enumeranẜ tm̄. et Deutro. 4. dr̄. Ostēdit dñs vobis pactum suũ qd̄ precepit vt faciatis decē verba q̄ scripsit in duab⁹ tabulis lapideis. ¶ Respõsio. Uidēda sunt quatuor. Primo de sufficiētia p̄ceptoꝝ. Scd̄o an caritas sit in p̄cepto. Tertio an decime sint adhuc in p̄cepto diuino. Quarto an obligatio p̄cepti sit maior q̄ voti obligatio. ¶ Quantũ ad primũ dicũt quidā q̄ p̄cepta moralia sufficiēter enumeranẜ. Illa em̄ precepta ad bonā vitā sufficiũt p q̄ hõ cõuenienter ordinaẜ ad deũ z ad p̄ximũ. sed p illa decē p̄cepta ordinaẜ hõ cõuenienter et sufficiēter ad deũ z ad p̄ximũ. ergo. zc. Maior patet: qr ad hoc q̄ aliquis in aliqua cõītate bñ cõmoreẜ duplr̄ ordo requiritur z sufficit. Prim⁹ est vt bene se habeat q̄s ad eũ q̄ p̄est cõītati. Scd̄s est vt bñ se habeat ad ɔsocios cõītatis: sic in ciuilitate diuina. Primũ fit p bonũ ordinē hoīs ad p̄ximũ/z sic patet maior. Minor declaraẜ sic distinguendo p̄cepta z eorũ sufficiētiā distinguēdo sic. Preceptoꝝ quedā ordināt hominē sic ad deũ vt ad principē cõītatis. q̄dā vero ad p̄ximũ vt ad cõciuē. Principi tria debent subditi scʒ fidelitatē/reuerentiā/z famulatũ. Fidelitas in hoc cõsistit vt honor principat⁹ ad aliũ non transferaẜ. z q̄tũ ad hoc datur primum p̄ceptum Nõ habebis deos alienos. Reuerētia aũt ad principem in hoc consistit vt nichil iniuriosum cõtra

Primum

Secundũ

Tertium.

Quartuʒ.

In opposi

Respõsio.

Durā. q. i. dis. p̄senti.

eum cōmittat̃.et ꝙtū ad hoc dat̃ secundū p̄ceptū
qđ est. Nō assumes nomen dei iuanū. Famulatus
autē debet̃ principi in recōpensationē beneficioꝝ
suoꝝ que ab eo pcipiūt subditi/⁊ ad hoc ꝑtinet ter
tiū preceptū de sanctificatione sabbati in recogni
tionē beneficiꝫ creationis:et illud p̄ceptū ꝙtū ad
aliqd fuit morale/ꝙtum ad aliquid fuit cerimo=
niale vel figurale. Morale qđē fuit quo ad reue=
rentiā q̄ deo exhibebat̃/⁊ ſm hoc manet oī tēpore
Sed cerimoniale vel figurale fuit ꝙtū ad deter=
minationē diei respectu futuroꝝ scꝫ requiei corpis
xp̄i in sepulchro/⁊ sctōꝝ in gloria.⁊ ꝙtum ad hoc
imutatū est sicut ⁊ cetera cerimonialia / ⁊ sic sunt
tria p̄cepta ꝑ que hō sufficiēter ordinat̃ ad deum
vt ad principē. Ad proximum autē vt ad cōciuem
ordinat̃ hō duplr/scꝫ specialiter ⁊ gn̄aliter. Spe=
cialiter qđē ad illos quoꝝ est debitor vt eis debi
tum reddat/⁊ ꝙtum ad hoc dat̃ quartū p̄ceptum
Honora patrē et matrē. Generaliter autē ad oēs
vt nulli nocumentū inferat̃ nec corde/nec ore/nec
opere. Opere autem infert̃ nocumentum ꝓximo
tripl̄r. Uno mō ꝙtum ad consistētiā ꝓprie ꝑsone
ꝑ homicidiū/⁊ cōtra hoc dat̃ vnū p̄ceptū. Nō occi
des. Alio mō in ꝑsonā cōiunctā ꝙtū ad propaga
tionē prolis/⁊ ꝯtra hoc dat̃ p̄ceptū Nō mechabe
ris. Tertio mō infert̃ nocumentū in rē possessam
et illud ꝓhibet̃ ꝑ illud p̄ceptū Nō furtum facies.
Nocumentū autē qđ infert̃ ore ꝓhibet̃ ꝑ illud p̄ce
ptum. Nō falsum testimoniū dices. Nocumentū
autē cordis ꝓhibet̃ cū dr̄ Nō cōcupisces vxorem
ꝓximi tui.et ꝑ aliud cōcupiscētia oculoꝝ cū dicit̃
Nō cōcupisces rem ꝓximi tui/nō agnū/nō ancil=
lam:vt ꝓhibet̃ cōcupiscētia ancille nō ad concubi
tum:qꝛ coincideret in aliud ꝑ qđ ꝓhibet̃ concupi
scētia carnis:sed ad manualē vsum.et sic patet di=
stinctio ⁊ sufficientia preceptorum.

2.articul⁹ ¶ Quantū ad scđm an caritas sit in p̄cepto / est
opinio dicentium ꝙ nō ꝓut est cōditio oīs p̄cepti
ſm illud. Oia opa vestra in caritate fiāt/alás in oī
bono qđ faci ꝑctōr peccaret mortaliter: et sic nō
esset cōsulendū pctōribus ꝙ facerent aliqua bona
opera supererogationis:sed dissuadendū qꝛ omittē
do nō peccaret/faciēdo peccaret. Nec valet si di=
cat̃ ꝙ etiā omittēdo peccaret:qꝛ licet omissio ma=
li fieri possit ex caritate sicut operatio boni: nō tn̄
omissio boni potest fieri ex caritate/sicut nec ope=
ratio mali. Prout autem caritas ſm se considera
tur/sic est in precepto indirecte:qꝛ cū homo ex pre
cepto plus teneatur diligere se ſm animam ꝙ ſm
corpus/ scꝫ facere quod est necessarium ad salutē
corporis est in precepto : multo magis dispone=
re se ad caritatem sine qua non est saluus/⁊ sic est in
precepto habere caritatem sicut habere sanitatē
et plus. ¶ Si autem queratur an modus caritatis
sit sub precepto qđ quasi idē est/ sic est duplex opi
nio. Una dicētium ꝙ modus caritatis cadat sub
precepto. Qđ declarant quinqꝫ rationibus q̄ sol=
uentur recitādo. Primo sic. Augustinus libro de
heresibus dicit ꝙ dicere omnia precepta posse im=
pleri sine gratia ē heresis pelagiana. ¶ Solutio.
Uerum est ad impletionem quo ad intentionem/
non quo ad obligationem. Scđo qꝛ dicit Augu=
stinus ꝙ duo sunt precepta caritatis quasi diceret
duplex act⁹ caritat: cadit sub precepto. Solutio.
Uerum est materialiter non formaliter sicut p̄ce=
pta dantur de actibus virtutum/non tamen trās=
greditur,quis preceptū qui actū facit anteꝙ vir=
tutem acquisierit:qꝛ aut non habens virtutem li=
gatur p̄cepto/⁊ sic obligaret̃ ad īpossibile si tene=
retur operari ex virtute quā nō habet/ nec habere
pōt ante exercitiū/aut non obligat̃ anteꝙ habeat
v̄tutē/et tūc lex esset iustis posita magis ꝙ ꝓ trāſ
gredētib⁹. Tertio precepta dant̃ de actib⁹ virtu
tum:sed nullus act⁹ est virtuosus sine caritate si=
cut nec virt⁹ est virt⁹sed informis. Solutio. Ue=
rum est de actib⁹ virtutū quo ad substātiā nō quo
ad modum. Quarto/actus est nō bon⁹ ⁊ ꝑ conse=
quens malus ex defectu cuiuscunqꝫ circunstantie
sed sine caritate deest debitus finis debita disposi
tio agentis. ergo.⁊c. Solutio debita in esse facit
malū non autē possibilis in esse: sicut nō est cecus
homo si nō videt vt aquila. Quinto/qꝛ mod⁹ ca=
dit sub precepto iusticie ſm illud Deutro. Iuste
qđ iustū est exequeris.ergo.⁊c. Solutio. verū est
de modo intrinseco nō extrinseco. ¶ Contra. ſm
istos in statu inocētie sine gr̄a poterāt impleri oīa
precepta/ et sine gr̄a habituali poterāt vitari oīa
pctā.⁊ magister dicit ꝙ poterāt stare sed nō ꝓfice
re. aut ergo modus caritatis cadebat sub p̄cepto
aut non. si cadebat sub precepto/sic non poterant
implere precepta sine caritate et nō poterant non
peccare. aut non cadebat /et sic habetur ꝓpositū:
qꝛ nō minus tenebatur homo diligere deum tunc
ꝙ nunc. ¶ Preterea habitus nō dat posse imple= 2
re preceptū sed posse faciliter prompte et delecta=
biliter. qđ etiā nō experit̃ homo de caritate ꝙ fa=
ciat delectabilius aut promptius operari: ꝓpter
qđ videtur caritas nichil facere ad eliciēdū actū
cum de nouo iustificatus vel baptizatus cū diffi=
cultate operet̃ et patiat̃ difficultatē quousqꝫ acq=
sierit habitum. ¶ Preterea homo ex puris natu= 3
ralibus sine gratia potest diligere deū sup oīa / et
proximum sicut seipsum .ponat̃ ergo ꝙ veniat ho
ra qn̄ istud p̄ceptū obligat/⁊ ponat̃ ꝙ tunc diligat
deū sup oīa ⁊ ꝓximū sicut seip̄m sine gr̄a. autꝫ im
plet istud p̄ceptū ⁊ sic habeo ꝓpositū/aut trāsgre
ditur: ⁊ sic peccat mortaliter/ qđ est incōueniens.
¶ Preterea tenet̃ cōfiteri oīa mortalia.ergo po 4
test scire ea/nō potest autē scire se habere caritatē
nec nō habere. ergo nec videtur transgressus sic il
lud preceptū qđ est in diligendo deum ex caritate
¶ Unde est alia opinio ꝙ cadere sub precepto est
dupliciter. Uno modo quo ad intētionē precipien
tis/et sic cadit. Alio modo quo ad obligationem
precepti vt transgressor sit reus/ ⁊ sic nō cadit sub
p̄cepto. Primū patet:qꝛ sicut intētio legislatoris
est ꝑ p̄cepta disponere hoīes ad felicitatem huma
nam sic dei ad diuinā. Unde si vis ad vitā ingre=
di:serua mandata. sed ad felicitatē humanam nō
ꝑtingit actus nisi fiat virtuose:et ideo hic modus
est de intētione legislatoris.ergo cū nichil sit me=
ritoriū nisi fiat ex caritate/hoc ip̄m est de dei intē=
tione. ¶ Preterea.peccator potest vitare singula
mortalia sine gratia. ergo omnia: qꝛ in venialib⁹
bene vitantur singula nō omia:qꝛ sicut in naue ꝑ=
forata dum currit ad vnum obstruendum dimittit
aliud implendum/secus est in moralibus: quotiꝫ
quodlibet deliberationem requirit eque secundū
sicut primum.⁊ qꝛ si vni resistit non minus: immo
magis aptus erit ad resistendum secūdo. non pos
set autem vitare aliqđ sine caritate si teneretur vi
tare ex caritate.ergo.⁊c. Preterea/precepta mo=

ralia scripta non sunt nisi explicatio legis natura
lis s̄m illud Roma.2. Ostendūt opus legis scri=
ptum in cordibus suis: sed lex naturalis nō obli=
gat ad operandum ex caritate qđ nō nouit. ḡ nec
preceptū scriptū morale. ¶ Preterea nemo ad i=
possibile obligat̄: sed ex caritate operari nō est in
potestate hōis: quia caritas est nobis sine nobis.
Nec valet si dicat̄/ qđ pōt facere vt habeat chari=
tatē faciendo qđ in se est: q̄ sic posset dici beatitu
do in potestate nostra scʒ dispositiue. ¶ Preterea
aut ad p̄parationē requirit̄ specialis influxus: et
tunc certū est q̄ nō est in potestate nr̄a aut s̄m ge=
neralis/ ⁊ tunc idē: q̄ tūc hō posset scire se habere
caritatē ali' nō esset in potestate sua opari p̄ illud
qđ non possit scire se h̄re: q̄ hō nō est dn̄s suorū
actuū nisi p̄ hoc qđ est sciēs. Si dicat̄ q̄ hō potest
scire se h̄re caritatē: q̄ pōt scire an diligat deū su=
per oīa posset dici q̄ nescit hō se habere gr̄am: q̄
nescit quis modus intēsionis sufficiat q̄uis sciat
q̄ intēse diligat. ¶ Preterea p̄pe est verbū in ore
tuo/ nō sic de p̄phetia: q̄ nō in volūtate humana/
ergo in p̄tāte nr̄a est i̇plere p̄cepta. nō autē i̇plere
ex caritate vt dictū ē. ergo idē qđ p̄ri⁹. ¶ Sed cō
tra hoc/ videt̄ q̄ esset stat⁹ medius nec salutis: q̄
caret gratia. nec dānationis: q̄ caret mortali cul=
pa. ¶ Soluūt. Uerum est aliq̄diu: q̄ sine gratia
potest homo vitare aliqđ peccatū aliquo t̄pe sed
nō diu/ ⁊ singula nō oīa sicut de venialibus. Sed
hoc nō valet: q̄ idē sequit̄ si in illo t̄pe moreretur
quo est sine gratia: q̄ nec dānaret̄ nec saluaretur.
¶ Preterea/ vitādo vnū nō fit debilior s̄ fortior
ad vitādū aliud p̄trariū. sicut vitādo auariciā incli
natur plus ad liberalitatē q̄ ad p̄digalitatem: q̄
de extremo ad extremū citius p̄uenit̄ ad medium
q̄ ad extremū. Nec etiā valet qđ dicūt q̄ si occur
rerit sibi aliqđ peccatuʒ qđ fecit aut placebit aut
displicebit: q̄ nō oportet q̄ volūtas ferat̄ in qđ=
cunq̄ extremū positiue p̄sequendo vel fugiendo/
imo potest suspēdere actū suū ⁊ sistere se. ¶ Pre=
terea/ possibile est q̄ placeat sibi cōplacētia subita
vel imp̄fecta q̄ erit venialis/ vel detestabitur i̇per=
fecte/ qđ non erit dispositio sufficiens ad gratiaʒ
Unde dicendum q̄ deus posset reducere hominē
ad statum innocentie medium vt esset sine gratia
et culpa: sed s̄m cursum istum non est medium: q̄
omnes nascunt̄ in originali a quo non liberamur
nisi p̄ gratiam a qua nō excidimus nisi p̄ mortale
et sic omnis homo vel est in gratia vel est in culpa
3.opinio. mortali/ originali/ vel actuali. ¶ Tertia opinio
1.cōclusio. potest imaginari habēs duas p̄clusiones. ¶ Pri
ma conclusio est q̄ omnis homo habens vsum ra
tionis tenet̄ ad habendum caritateʒ/ quod patet
sic. Ad illud tenet̄ homo capax rationis sine quo
damnat̄: q̄ null⁹ talis dānat̄ p̄pter carentiā illi⁹
ad cuius habitionem non tenet̄: sed omnis homo
eoipso q̄ caret caritate damnat̄ saltem pena dam
ni/ etiam si nichil aliud malū cōmisisset vel bonuʒ
omisisset vt patet in pueris in limbo. ergo omnis
tenet̄ ad habendum caritatem: quia ex quo habet
vsum rationis ad semp̄ quo ratione vti possit/ po
test se disponere ad caritatem ⁊ operari ad carita
tem: q̄ tenet̄ se non tenere in statu damnationis.
vnde remanendo transgreditur preceptum nega
tiuum qđ obligat ad semp̄: sed non tenet̄ operari
ex caritate: q̄ hoc est sibi impossibile cum p̄ri⁹ na=
turaliter oporteat eum penitere q̄ habeat carita

tem/ et si penitēdo simul infundat̄ caritas: ille ta=
men non est ex caritate cum sit causa eius non ef=
fectus s̄m substantiam/ vnde se habet cōcomitan
ter: imo cōsequenter non antecedenter. ¶ Secū= 2.cōclusio
da conclusio est q̄ habens caritatem non tenetur
omnia operari ex caritate sic intelligendo q̄ actu
implicite omnia ordinet in finem caritatis: sed sic
q̄ implicite et habitualiter s̄m illud. Omnia no=
stra in caritate fiant. Unde non dicit ex caritate/
quasi dicat ita in caritate fiāt sic q̄ eam non exclu
dant: sed non sic ex caritate q̄ semp̄ ab ea explici=
te procedāt. Si dicat̄ ergo magis est lex posita iu
sto qui tenet̄ opari ex caritate/ q̄ iniusto qui non
tenet̄. Dicendum q̄ lex punitiua posita est iniustis
non iustis: sed aliqua lex obligatiua est posita iu=
sto que non iniusto/ puta q̄ de sua iusticia sit grat⁹
deo bene vtēdo acceptis qđ non p̄tinet ad iniustū
qui illud donum nō recepit. et sic est in proposito:
q̄ qui caritatem habet tenet̄ ea vti magis q̄ qui
non habet. vnde habens caritatem tenet̄ ex cari=
tate diligere deum: q̄ tunc est in eius potestate: ⁊
nisi vtat̄ loco et tempore meret̄ p̄dere. nec videt̄ q̄
possit diligere deum sup̄ omnia si habeat caritatē
q̄n hoc faciat ex caritate: q̄ iste ē act⁹ caritatis. ⁊c.
¶ Quantum ad tertium/ an decime sint in prece= 3.articul⁹.
pto diuino/ ⁊ an eas soluere sit de necessitate salu= Bod. de
tis? Dicūt q̄dā q̄ pp̄ls ministrat necessaria vict⁹ mi fontib⁹ in
nistris ecclesie qui seruiunt populo ministrando ⁊ quoli.
exequendo illa que p̄tinent ad salutem/ hoc est de
dictamine rationis naturalis. Unde est preceptū
morale sed determinatio proportionis que tali=
bus debet dari puta q̄ habeāt decimam partē vel
nonam vel quamcunq̄ aliam est preceptum iudi=
ciale. ⁊ quidem in veteri lege fuit preceptum iudi
ciale non cerimoniale: q̄ instituebat̄ ad faciēdum
ita q̄ fieret hoc quod precipiebat̄/ non autem ad
significandum principaliter licet determinatio illa
aliquid significaret. Est autem hec differentia in=
ter precepta iudicialia ⁊ cerimonialia ⁊ moralia:
q̄ moralia non solum tunc obligabant sed nunc:
q̄ magis sunt ex dictamine ratiōis q̄ ex statuto/
⁊ habent vim obligandi non aliquo statuto. ceri=
monialia autem que erant instituta in cultu diui
no ad significandum mysterium incarnationis ⁊
alia que sunt in noua lege vt futura sunt mortua:
q̄ non habent vim obligandi ⁊ mortifera q̄ pec=
caret qui ea obseruaret vel statueret: q̄ cū signifi
cet christum vt venturum/ non possunt obseruari
sine preiudicio veritatis fidei. Precepta autem
iudicialia sunt quidem mortua/ ⁊ non habent vim
obligandi ex statuto veteris legis: q̄ trāslato sa=
cerdotio necesse est etiaʒ vt legis trāslatio fiat s̄m
apostolū ad Hebreos. Unde a tempore passionis
christi status veteris legis vigorem nō habuit. vn
de quicunq̄ solueret decimas ea intentione quia
crederet se obligatum ex statuto veteris legis: in
hoc reputaret statutum veteris legis habere vi=
gorem/ ⁊ per consequens eius sacerdotium/ ⁊ ce=
rimonialia essent seruanda/ qđ sine preiudicio ve
ritatis fidei esse non posset. Licet autem iudicia=
lia modo non habeāt vim obligādi ex statuto ve=
teris legis: q̄ tamen non significant christū vt vē
turuʒ: sed sunt ordinata ad aliquid rationabiliter
faciendum/ possunt de nouo statui ⁊ ratione noui
testamenti teneri sine preiudicio veritatis fidei.
¶ Ex quibus omnib⁹ habet̄ q̄ nullus obligetur

ad soluendū decimas ex pcepto morali:qꝛ decimi
natio talis pportionis nō est ex dictamine ratio-
nis naturalis. nec obligat aliqs ad hoc ex statu-
to diuino in veteri lege facto:qꝛ vt dictum est nul
lum statutū veteris legis habet vim obligandi in
lege noua. vnde restat ꝙ si obligat ad hoc ꝙ hoc
est ex statuto xpiie facto in iure canonico:quia in
euāgelio nō est tale statutū. ¶ Est aūt pmo circa
hoc sciēdum ꝙ papa pōt hoc statuere ex suo statu-
to ppłm christianū obligare:et si papa vt quidam
ponunt nō solū pest in spiritualibus sed etiam hꝫ
plenū dominiū in tēporalib'. olb' planū est ꝙ tale
quid pōt statuere/ꝛ nō solū hoc sed etiā auferre re
gna a principib' ꝛ trāsferre pncipes/qꝺ forte ipsi
principes nō libēter sustinerēt. Tamen quicqd sit
de hoc ipē hꝫ plenitudinē potestatis in spirituali-
bus ꝛ in eis q̄ ad spūalia ordinant.ꝛ ideo in talib'
sm ꝙ ei videt rōnabile pōt statuere. Determinatio
autē portionis que debet ministris eccłie ordina
tur ad spūalia cū ordinet ad sustētationē eoꝝ qui
ministrāt pplo in spiritualib'. ꝛ ideo pōt papa ea
statuere. Vñ pōt statuere ꝙ ppłs soluat decimas
ministris eccłie/et ei' statutū obligat:ꝛ de hoc sunt
euidentia pcepta iuris canonici. ¶ De hoc ergo
dubiū est vtrū stantib' talib' pcepta sit de necessi
tate salutis soluere decimas. Et dicēdū ꝙ stanti-
bus talib' pceptis est de necessitate salutis solue-
re decimas sm cōsuetudinē diu obtentā. Vñ vbi
nō est cōsuetū decimā totā soluere non soluēs ali
cui aliter ꝙ sit cōsuetū/ nō incurrit reatū dānatio
nis:nisi ita esset fix' ꝙ q̄tūcunqꝫ ex pcepto eccłie
peteret/vltra nullatenꝰ soluere vellet. Et hui' ra-
tio est.qꝛ ius humanū nō obligat nisi sm intentio
nem statuētis:sed cū talia q̄ non habent vim obli-
gandi nisi ex statuto humano sint mutabilia/ intē
tio statuētis debet interptari ex pmissione cōtra-
rie ꝯsuetudinis et ex tolerātia illoꝝ in quoꝝ fauo
rem sit statutū:et ideo vbi cōsuetudo antiqua ha-
bet ꝙ nō ita pfecte soluant decime/ꝛ vbi nō petūt
a ministris/ nō est necessitas eas itegre solui/ nec
ministri eccłie tenent integre petere maxime vbi est
sufficiēs sustētatio ministroꝝ:qꝛ ibi tollit obliga-
tio iuris naturalis. ¶ Quantū autē ad ea q̄ scdm
cōsuetudinē antiqua cōsueuerūt dari de decimis
ministris eccłie/tenent repetere nec permittere ꝙ
alia cōsuetudo hoc tollens itroducat. Et ꝙ dici-
tur ꝙ ꝯsuetudo derogat precepto eccłie/ nō sic est
intelligendū ꝙ p consuetudinē possint talia anni
chilari ꝛ qn ecclia si possit iterū statuere sm ꝙ si-
bi videt rationabile. nec possunt absolui laici quin
teneant ad sufficientē sustentationē ministroꝝ ec-
clesie sm eccłie statutū. ¶ Alij vero dicūt breui'
ꝙ decima erat moralis inq̄tum deseruiebat sustē
tationi sacerdotū/iudicialis inq̄tū limitata erat
portio. Cerimonialis inq̄tū erat sic determinata
ꝙ significabat nō aliqd circa christū sm pfectio
nē humane nature ab alio pficiendū q̄ durabit vs-
qꝫ ad glificationē. Unde sicut ecclia retinuit thu
rificationē pp̄ter ppetuitatē significationis/sic et
decimas. Vñ post approbationē eccłie sunt de ne-
cessitate salutis ex nouo ecclesie precepto.

4. articlus De fōtib' in quoli. ¶ Quantū ad quartū de ꝯparatione voti ad pre
ceptū dicūt quidā ꝙ obligatio pcepti est maior q̄
obligatio voti/qꝺ pbāt ex trib'. Primo ex obie-
cto:qꝛ illa obligatio est maior q̄ est circa illꝺ obie
ctum qꝺ est p se magis bonū/ et quod p se magis
includit bonitatē ad salutē necessariā q̄ illa q̄ est
circa obiectū qꝺ est min' tale: sed obligatio prece
pti est circa act' virtutū q̄ magis icludūt essentia-
liter bonitatē/et circa ea q̄ sunt olb' necessaria ad
salutē loquendo de pceptis decalogi de quib' hic
ni sermo. Illa autē circa q̄ sunt vota aut non ha-
bēt bonitatē essentialiter ꝛ sm se tamē sunt pcepta
inq̄tum reddunt hoīem prōptiorē ad ista:ꝛ etiaꝫ
expeditiorē/ vel etiā si sint in actib' virtutū:nō tñ
sm talē gradū sm quē sunt act' virtutū necessarij
ad salutē:alioqn null' sine eis posset saluari. ergo
obligatio pcepti decalogi est maior q̄ voti. Scdo
hoc patꝫ ex modo obligādi. Primo:qꝛ obligatio
pcepti est naturalis:nā ē de iure naturali ꝛ imuta
bili:qꝛ ab olb' ꝛ in oī casu tenēda/ꝛ idispēsabilis.
obligatio aūt voti est volūtaria mutabil' ꝛ dispē
sabilis. ergo. ꝛc. Tertio votū non habet vim obli
gandi nisi ex pcepto:qꝛ qꝺ aliqs tenet iplere vo-
to hoc est ex pcepto/ quo aliquis pp̄ter fidelitatē
tenet implere promissa:sed illa obligatio a q̄ alia
habet vigorē est maior. ergo. ꝛc. ¶ Tertio princi
paliter hoc patet ex auctoritate obligātis: qꝛ pce
ptum obligat ex auctoritate diuina pcipiēte non
solū in scripto:sed etiā in dictamie rationis natu
ralis. votū autē obligat ex electione hūana ꝛ obli
gatione volūtaria. Maior autē est auctoritas dei
q̄ electio humana. ergo. ꝛc. Illud etiā ꝯfirmat p
Ansel. in libro de silitudinib' vbi dicit. Duo qppe
genera ordinis viro religioso sunt ꝯuenientia/ vnū
exteri' quo religiosus videt/ꝛ aliud interi' q̄ reli
giosus habet. ꝛ id qdē exteri' facticiū/illud vo in
terius naturalis ordinis est. factici' quippe ordo
fatiū sunt cōsuetudines/ vt in ordine monacho
rum inueniunt plures. hos eīn hoīes adinuenerūt
et quibusdā de causis rationabilib' seruādos isti
tuerūt. Naturales vo ordines sunt virtutes: vt hu
militas/caritas/ꝛ alie plures. Has eīn dñs natu
raliter indidit hoī iuo:quia causa salutis seruāda
mandauit. ille itaqꝫ fact' ordo sine istis hoī nichil
pdest. Iste etiā sine illo hoīem saluare pōt vt con
seruari valeat. Iste est valde necessarius:ille autē
vniuersalis. Unde pcepta eccłie generalia q̄ pos-
sunt se extendere ad religiosos obligāt magis q̄
vota religiosoꝝ: qꝛ cū vniuersalis ecclia in ordie
ad papā/ꝛ specialis in ordine ad epm vel abbatē
sint vnū generale totū. ꝛ pars nō debeat deroga-
ri toti/ꝛ turpis est pars q̄ suo nō ꝯgruit vniuerso:
ideo pcepta q̄ ordināt ad bonuꝫ cōmune eccłie nō
debent omitti pp̄ter pp̄ter obseruationē votoruꝫ:
imo vota religiosoꝝ facta in piudiciū cōmuniuꝫ
pceptoꝝ eccłie essent irrationabilia. ¶ Si dicat
ꝙ vbi est maior transgressio/ ibi est maior obliga- Contra.
tio:sed trāsgressio religiosi est maior q̄ secularis
et hoc nō est nisi ratione voti quo religiosus cōsti
tuit in altiori gradu vel statu q̄ sclaris. ergo. ꝛc.
¶ Respondēt ꝙ argumentū nō pbat ꝙ trāsgres-
sio pcepti in quocūqꝫ puta in seculari nō sit maior
et grauior q̄ trāsgressio voti in quocunqꝫ religio
so:sed ꝙ trāsgressio precepti est grauior in religio
so q̄ seculari:ꝛ qñ dicit ꝙ hoc est rōne voti:qꝛ per
votū ponit in statu altiori rōne cui' magis peccat
Dicēdū ꝙ votū facit ꝙ religiosus magis peccat
q̄ secularis in trāsgressione precepti inq̄tum vo-
tum ordinatur ad maiorem obseruantiam prece-
ptorum. et ex hoc non sequit ꝙ maior sit trāsgres
sio voti q̄ precepti: sed ꝙ transgressio precepti in

illo qui ordinatur excellentiori modo ad obseruã
dum preceptum facit ꝙ iste magis peccat trãsgre
diendo preceptum ꝙ̃ alius ⁊ hoc etiaꝫ per accidens
scꝫ ꝓpter scandalum vel ꝓpter maioreꝫ ingratitu
dinem. ¶ Ad primũ in oppositũ dicendũ ꝙ dele- Ad rõnes. ĩ oppõm
ctatio adulterij ⁊ vtilitas diuitiarum sunt quedã
appetibilia. homicidiũ vero ⁊ falsitas ⁊ hmõi nõ
sunt ſm se delectabilia: qꝛ ꝓximus et veritas na-
turalit̃ amãt: ⁊ ideo maior ẽ ꝓnitas ⁊ iclinatio ad
adulteriũ ⁊ furtũ ꝙ̃ ad hõicidiũ vel ad falsũ testi
moniũ: ꝓpter qd̃ illa ꝓhibẽt nõ solũ quo ad op⁹:
sed etiam quo ad interiorẽ cõcupiscentiã. alia ṽo
non nisi ꝓhibendo simul in peccato operis pecca-
tum cordis. ¶ Ad secundũ dicendum ꝙ dilectio Ad scd̃m.
ꝓximi est sicut prima et generalis radix seruandi
precepta ꝑut in dilectione dei includitur dilectio
ꝓximi. Est enĩ finis ꝑcepti vt dicit̃. i. ad Thim. i.
Unde sicut in disciplinis preter primũ principiũ
quod est de quolibet esse vel non esse/oportet po-
nere quedam alia principia magis particularia ꝑ
que illud cõmune determinat̃: ita ⁊ multo forti⁹
in operabilibus preter dilectionem dei ⁊ proximi
oportuit ponere aliqua precepta specialia que il-
lud cõmune determinarẽt/⁊ in particularib⁹ ope-
rationib⁹ dirigerẽt. ¶ Ad tertium dicẽdum ꝙ nõ Ad tertiũ
oportuit dare speciale mãdatum de dilectione sui
qꝛ vnusquisqꝫ ad hoc satis naturaliter inclinatur:
sed ꝗ̃tum ad dilectionem dei ⁊ ꝓximi lex natura-
lis erat obscurata per peccatum: ⁊ ideo de illa da
tum fuit preceptum: et iterum dilectio sui in dile-
ctione ꝓximi intelligitur: qꝛ amicabilia que sunt
ad alterum venerunt ex amicabilib⁹ hominis ad
seipsum. ¶ Ad quartum dicendũ ꝙ omnes solen Ad q̃rtuꝫ.
nitates veteris legis fuerũt institute in cõmemo
ratione alicuius beneficij diuini vel iam exhibiti
vel figurati. et qꝛ inter omnia beneficia mũdo ex
hibita precipuum et generalissimum fuit benefi-
cium creationis. inter exhibenda vero precipuuꝫ
futurũ erat beneficium incarnatiõis vel redẽptio
nis per passionem christi. Ideo obseruãtia sabba
ti in qua cõmemorabat̃ beneficiuꝫ creationis seu
quies ab operib⁹ creationis/et in quo p̃figuraba
tur quies corporis christi in sepulchro post opus
redemptionis fuit potissima ⁊ pre aliqs cõmemo-
randa. Alie enĩ solẽnitates erãt ꝓpter aliqua par
ticularia bñficia ꝓpter qd̃ eis ꝑtermissis fit men-
tio de solo sabbato inter p̃cepta decalogi que dan
tur toti comunitati.

¶ Questio secunda.

Ecundo querit̃ de vsura/ vtrũ
tradere mutuum de vsura sit li
citũ. Et videt̃ ꝙ sic: qꝛ cuilibꝫ
Primum est licitũ consulere indẽnitati
sue: ꝯtingit autẽ ꝙ aliqs cõce
dens mutuuꝫ alteri recipit ex
hoc dãnũ quaten⁹ ex pecunia
sua lucratus fuisset si eam ha-
buisset. ergo videt̃ ꝙ possit ꝓ
Secundũ indemnitate sua aliquid recipere vltra sortem.
¶ Item vnusquisqꝫ tenetur ex debito honestatis
aliquid recõpensare ei qui sibi sic gratiaꝫ fecit: vt
dicit̃. 5. ethicorũ. sed ille qui alteri pecuniam mu-
tuat gratiam facit. ergo recipiens mutuum tenet̃
tradẽti aliquid recõpẽsare: sed nõ videt̃ obligare
aliquem ad illud ad qd̃ ex iure naturali tenet̃ esse
illicitum. ergo non videt̃ esse illicitum si aliquis
mutuans pecuniã deducat in obligationẽ aliquã
recõpensationẽ. ¶ In cõtrariũ est qd̃ dr̃ Luce. vi. In oppm̃
Mutuũ date nnichil inde sperãtes. 4. etiã ethico
rũ. dr̃ illud esse turpe lucrũ. ⁊ p̃mo politicoꝝ dr̃ ꝙ
vsura est p̃ter naturã. ¶ Responsio. Primo viden Responsio.
dum est de pctõ vsure in gñali. Scd̃o de q̃buidaꝫ
casib⁹ in speciali. ¶ Quantũ ad primũ prima cõ- i. cõclusio
clusio est/ꝙ accipere mutuũ ad vsurã/vel accipe-
re ꝓ pecunia mutuata vsurã ẽ in se est iniustũ/qd̃ pa
tet tripl̃r. Primo in iusticia cõmutatiua vn⁹ non
debet plus recipere ab alio ꝙ̃ ei dederit in valore
Unde nõ debeo tibi vendere plusꝗ̃ valeat. cõstat
autẽ ꝙ decẽ libre nõ valẽt pl⁹ nec minus. qñ ergo
mutuo. x. ⁊ accipiã vltra. x. clara iniusticia ⁊ equa
litas iusticie est. ¶ Secũda ratio est de venditio
ne vsus rei nõ sue: qꝛ nõ debeo tibi vendere id qd̃
non est meũ sed tuũ. Est autẽ mutuũ de meo tuũ
Unde ꝓ vsu eris tui nichil debeo a te extorquere
¶ Tertia ratio quorũdã ẽ: qꝛ vẽdere vnũ vt duo Durã. q. 2
⁊ recipere duo ꝓpter vnũ est illicitũ: sed hoc fit in huius dis.
vsura. ergo. ⁊c. Maior patet: qꝛ cũ iusticia consi-
stat in quadã equalitate vt patet ex. 5. ethicoꝝ. vẽ
dere q̃ sunt vnũ quasi duo/⁊ recipere ꝓ eis preciũ
quasi ꝓ duob⁹ distinctis est cõtra equalitatem: et
ꝑ ꝯñs cõtra iusticiã/ꝓpter qd̃ est illicituꝫ. Minor
declarat̃ sic. quedã enĩ res sunt quarũ vsus est ip-
sarũ rerũ ꝯsumptio: sicut cõsumit̃ vinũ bibendo ⁊
cibũ comedẽdo/⁊ in talib⁹ res ⁊ vsus q̃ ad trãsla-
tionẽ in alterũ nõ pñt seorsum cõputari: qꝛ vnum
nõ põt sine altera trãsferri. Si quis ergo seorsuꝫ
velit talẽ rem vẽdere/⁊ seorsum vsum ei⁹/vẽdit eã
dem rẽ bis: vel vendit eã ꝙ nõ est suũ. qd̃ idẽ est: qꝛ
ꝓpter vnã vẽditionẽ totũ trãsfert̃: ⁊ ꝓpter hoc ta
lis manifeste peccat contra iusticiã/ hoc aũt fit in
vsura in q̃ aliqs vltra pecuniã mutuatã vel vinuꝫ
vel bladũ petit sibi duas recõpẽsatiões vnã recõ
pẽsationẽ eq̃lis: aliã ṽo q̃si p̃ciũ vs⁹ qd̃ vsura dr̃.
Alie ṽo sũt q̃ꝝ vsus nõ sunt ipsi⁹ rei ꝯsumptio: si-
cut in domo/equo/⁊ hmõi. ⁊ in talib⁹ seorsum põt
vtrũqꝫ cõcedi ꝓ determinato p̃cio: vt cũ aliqs tra-
dit alicui domũ reseruato sibi dñio/⁊ in talib⁹ re-
cipere aliqd̃ vltra rem traditam ꝓpter vsum rei
nõ est illicitũ/nec in talib⁹ ẽ vsura. ¶ Secũda cõ 2. ꝯclusio.
clusio est ꝙ vsurario restituẽti vsurã nõ tenet̃ ali⁹ Durã. q. 3
ad aliquã recõpẽsationẽ/qd̃ patet sic ſm quosdã: huius dis.
qꝛ aliquis põt teneri ad recõpensatione alteri du
pliciẽ. Uno mõ ex debito iusticie. Alio mõ ex de-
bito equitatꝫ naturalis amicicie quo hõ tenet̃ ad
alium ⁊ maxime ad beneficiũ. Recõpensatio q̃ fit
ex debito iusticie attẽdit̃ ſm quantitatem benefi
cij quod quis accepit: et ad hãc potest vnusquisqꝫ
certo pacto obligari/nec ad pl⁹ tenetur ꝙ̃ mutuo
accepit de pecunia vel quacunqꝫ alia re cui⁹ vsus
est consumptio/⁊ si plus obligatur fit contra iusti
ciam commutatiuam: que consistit in equalitate.
Recompensatio vero que est ex debito amicicie
preter quantitatem rei quã in mutuis respicit iu-
sticia considerat affectum ex quo mutuum proce
dit/puta qꝛ sponte tradidit vt amicus et ad vtili-
tatem recipientis. ⁊ ideo proportionaliter recom
pensatio ad quam tenetur / debet esse spontanea:
nec potest cadere sub aliqua ciuili obligatiõe per
quam inducitur quedam necessitas. ¶ Ex his di
cendum est ad propositum si vsurario restituenti
tenet̃ aliqs ad recõpensationem quoquo modo/

Dicendum q̄ nō. q̄z hoc vel eēt rōne p̄mi cōtractus
vsurarii. q̄z illa tentio seu obligatio vel eēt ex debi
to iusticie vel amicitie. non ex debito iusticie. quia
ex debito nullus tenetur i mutuis nisi ad illū quod
accipit. Nec ex debito amicitie. quia affectus
vsurarii sub vsura mutuantis non est affectus ami=
citie querentis bonum alterius: sed est affectus
querentis bonum proprium cum dampno alterius
quare. ⁊c. nullo ergo modo ratione primi contract⁹
vsurarii tenetur aliquis ad recompensandū vsura
rio aliquid vltra sortem. ¶ Item nec ratione secū
tis restitutionis: q̄z vt prius hec tentio vel obliga=
tio/vel esset ex debito iusticie. nō ex debito iusticie
ꝓpter eandem rōem que prius facta est. ⁊ iterum si
esset ex debito iusticie posset poni sub pacto ⁊ obli
gatione ciuili: q̄d non est verum/imo tales restitu=
tiones factas ex pacto damnāt iura. quare. ⁊c
¶ Item nec ex debito amicicie propter tria. Primo
q̄z hec obligatio est ad beneficiū cui debet benefici
atus non esse ingratus. Unde ⁊ inter duos amicos
ille qui accipit mutuū sibi gratis traditū/tenetur
ad recompensationem nō solū mutui ex debito iu
sticie. sed ad gratiarū actionē/vel ad aliquid aliud
ex debito amicicie. Ille autem qui tradit mutuum
alteri: nō tenetur ad aliquā recompensationem ei:
q̄ mutuū reddit. q̄z talis non cōfert beneficiū. sȝ red
dit debitū. ⁊ ideo ex hac restitutione recipiēs non te
net̄ in aliquo nec etiā ad gratiarum actionem.
¶ Scḋo sic recōpēsatio que est ex debito amicitie
est gratuita vt causa ex qua oritur dȝ esse gratuita
nec potest cadere sub ciuili obligatiōe sȝ restitutio
vsurarum non est gratuita illo mō quo loquimur de
gratuito. sȝ q̄ ē mere liberale pōt etiā cadere sub ci
uili ligatione. q̄z danti vsuras competit repetitio
in foro contentioso. ¶ Tertio. q̄z debitū amicitie i
recompensante respondet actui amicitie eius cui fit
recōpēsatio sȝ restitutio nō ē act⁹ aīcicie sȝ iusticie:
q̄ dȝ equaliter fieri ad inimicū sicut ad amicuȝ ꝓp q̄
recipiens restitutionē vsuraꝝ sibi debitā nullo mō
obligatur vsurario restituenti ad quācūq̄ modicaȝ
curialitatem in verbo vel in facto imo vsurarius q̄
iniuste pecuniam alterius retinuit tenetur ei ad in=
3. cōclusio tereſſe scḋm arbitriū boni viri. ¶ Tertia cōclusio
est q̄ licet recipere mutuum sub vsuris. ⁊ soluere vsu
Durā. q. ras. Ad cuius euidentiam dicunt quidam q̄ in acci
4. hui⁹ d. piente mutuum sub vsura est duo considerare: cām
scilicet ⁊ modum. si hoc faciat motus iusta necessi=
tate/vel motus sola cupiditate augendi pecunias
sicut faciunt aliqui mercatores sperātes magis lu
crari ex pecunia accepta sub vsuris q̄ȝ sequatur dā=
nū de vsura. ⁊ loquor de mercatoribus q̄ absq̄ mer=
catione habent vnde decenter viuāt: sed mercātur
solum ex cupiditate lucri. q̄z secus esset de mercato
ribus qui non habent vnde decenter viuant nisi ex
mercatione: q̄z tunc quod fit ꝓpter mercationeȝ fit
ꝓpter iustam necessitatē. ¶ Ex parte autem modi
similiter est distinguendū. q̄z aut petit mutuum ab
solute: puta. c. libras sibi tradi mutuo: aut petit cuȝ
determinatione vsure superexcrescētis. puta. c. sibi
tradi pro. c. x. Hoc supposito dicendum q̄ accipiēs
mutuum sub vsura absq̄ iusta necessitate peccat. q̄z
non solum peccat qui dat alii occasionem peccādi.
sed etiam qui scienter ⁊ absq̄ iusta causa et necessi
tate ꝓponit alteri materiam. vnde sumit occasiōeȝ
peccandi maxime quando credit dispositum ad ta=
le peccatum. Uerbigratia. si mulier credat aliqueȝ

male dispositum ad cōcupiscendum eā. si scienter ⁊
absq̄ iusta necessitate vel debita vtilitate presentet
se ei peccat vnicuiq̄ eñ mādauit deus de proximo
suo. non satis autem displicet alicui damnatio pro
ximi sufficienter si ꝓponit ei materiam vnde sumit
occasionem peccandi. talis autem est qui absq̄ iu=
sta necessitate accipit mutuum sub vsura. ⁊. ⁊c.
Si autē hoc faciat motus iusta necessitate: aut pe
tit mutuum cum determinatione vsure superexcre=
scētis. puta. c. p. c. x. et sic credo q̄ peccat. q̄z nul l⁹
absq̄ peccato pōt ab alio petere q̄ scit absq̄ pecca
to non posse illud dare sȝ vsurarius non potest dare
mutuum cum pacto superexcrescente absq̄ peccato.
ergo nec alius potest absq̄ peccato sic petere. tamē
excusantur illi qui sic petunt ex igñātia vel inaduer
tentia/vel q̄z firmiter tenent q̄ alii sine peccato sup
excrescente mutuum non traderent. Si autē petat
mutuum absolute sed vsurarius nō vult tradere ni
si cum pacto superexcrescentie: puto q̄ non peccat
accipiens mutuum sub vsura. cuius ratio est: q̄z q̄
patitur iniustum non peccat vt dicitur. 5. ethicorū.
quod est verum nisi consentiat iniustum facienti. tūc
eñ non solum patitur sed coagit. sed accipiēs mu=
tuum predicto modo sub vsura patitur iniustū: nec
consentit facienti. ergo non peccat. Maior iam pa=
titur iniustum nec cōsentit faciēti. ergo non peccat.
Maior iam patet. Minor etiam manifesta est q̄tū
ad alteram partem. s. q̄ talis patiatur iniustum. ob
ligatur eñ ad plus q̄ȝ recepit quod est cōtra iusticiā
sed quantū ad alteram partem scȝ q̄ non cōsentiat
facienti non est mānifesta: sed valde dubia. q̄z vsura=
rius non obligat recipientem mutuum ad aliquid
vltra sortem nisi de consensu eius. non eñ vsurari=
us accipit vltra sortē ab eo cui mutuum dedit p fur
tum vel rapinam in quibus ille cuius res sic accipi
tur nullo modo consentit sed q̄cquid accipit / acci=
pit de voluntate mutuum recipientis ⁊ ideo talis vi
detur consentire vsurario iuste facienti.
¶ Et si dicatur q̄ talis non consentit simpliciť: sed
coactus ad euitandum maius dāpnū. hoc nō videť
quicq̄ȝ valere. q̄z in tali consensu ē voluntariū mix=
tum sicut cum aliquis ꝓicit merces in mari ne sub=
mergatur tempe necessitatis tēpestatis voluntariū
autem mixtum ⁊ si excuset a tanto non tamen a to=
to consentiens ei timore mortis in fornicationem
sui vel alterius que non potest fieri sine eius consen
su peccat mortaliter nec excusať coactu metu mor=
tis: ⁊ multominus videtur excusari in proposito q̄
metu maioris dampni consentit vsurario peccanti
propť hoc dicendum ē aliť q̄ aliqua facta sunt mala
de se vt mentiri adulterari. aliqua aūt non mala ex
se. seu ex genere facti: sȝ ex aīo faciētis vel ex causa
faciēdi sicut q̄ pecunia vnius sit penes alium non ē
malum scḋm se. quia potest bene ⁊ male fieri. consē
tire aūt in malum semp est malum nec in hoc habet
locum aliqua excusatio quo ad totum sed consenti=
re in factum quod non est malum de se sed circūstā
tia cause propter quam non est peccatum nisi con=
sensus sit non solum in factum sed in causam facien
di propter quam est in facto ratio peccati.
¶ Accipienti ḡ mutuum ab vsurario licet consenti
re q̄ plus de suo q̄ȝ acceperit de alieno transferatur
in potestate vsurarii. q̄z istud non est malum sȝ nun=
q̄ȝ licet ei consentire q̄ hoc fiat mutuo q̄ tū intendit
vsurari⁹ ⁊ ideo peccat sed causa transferendi q̄d su=
um ē ad vsurarium dȝ habere euitationem maioris

mali que ẽ causa licita patet ex multis exemplis
sed nunꝙ̄ debet intendere ꝙ ratiõe mutui aliquis
superexcrescentia sit vsurariꝰ sic ꝙ ipse non habe-
at ius ad recipiendum. ⁊ ita in vnuꝫ factum quod
de se non est malum. scilicet in translatione vnius
rei in alteram consentiunt ambo / scilicet vsurari
us ⁊ ille qui accipit mutuuꝫ sub vsuris: sed ex cau
sa cõsensus que est in vsurario est illicita ⁊ in alio
licita ⁊ peccat vsurarius ⁊ alius non ꝓꝑ ꝙ posset
dici ꝙ vsurarius ad vsuram mutuat: sed alius nõ
accipit mutuuꝫ ad vsuram ꝓꝑ causam vsure que
4.cõclo est in vno ⁊ non in alio. ❡ Quarta conclusio est
ꝙ in vsura videt̃ ꝓbabilius dominium trãsferri
non obstante quod non est voluntarium nisi mix-
tum ⁊ ꝙ non est contra legem diuinam sicut etiaꝫ
in donatione rei ꝑ metum ⁊ dolum dñium trans-
fertur ꝙ non est voluntarium nec minus cõtra le
gem dei. q2 nichil ẽ tã naturale ꝙ̄ voluntarie rem
suam in aliam transferre. sed iste quidẽ vult dñi-
uꝫ transferre sꝫ tamen intẽdit postea repetere nec
est hoc contra legem dei q̄ prohibet recipere non
dare. ꝙ̄ etiã lege diuina ⁊ humana iusticia ẽ domi
nium transferri sꝫ cũ repetitione. q2 ita vult ille q̄
dominus est. Iterũ nõ impediret̃ translatio. nisi
vt saluaretur dominium tradenti sed ille ꝯtra vo
luntatem suaꝫ non potest seruari. ergo non potest
impedire transferri. ❡ Quinta cõclusio est
q̄nta ꝯclo ꝙ restitutiones incerte vsuraꝝ sunt faciende arbi
trio episcopi. ⁊ similiter restitutiones īcerte mor
tuorum habentiũ executorem sunt faciende arbi-
trio epi sicut viuoꝝ q2 non potuit testator cõmit-
tere ꝙ ꝑ se non potuit facere. si ꝙ̄ ipsemet nõ pro-
pria auctoritate epi debuit restitutionẽ facere nõ
potuit ꝑ consequens alteri ꝯmittere. Sꝫ quãuis
iura dicãt ꝙ restitutio incerta sit faciẽda arbitrio
ecclesie non tamẽ dicit ꝙ sit facienda ecclesie: sed
pauperibꝰ ꝓꝑ ꝙ nõ oꝫ credere illi cuiꝰ est arbitra
ri sꝫ ne timeat̃ ne imburset. sꝫ querendum ẽ ab eo
consilium ⁊ arbitrium ⁊ si quidẽ bene arbitratur
acquiescendũ ẽ: ⁊ illi dandũ cui dixerit. si aũt ma
le remittat̃ ad superiorẽ. ⁊ sicut in aliq̄s ꝓꝑ hoc fi
eret ꝑ appellationẽ sic ⁊ hic ꝑ simplicem interro-
gationem. si quis autem ꝓpria auctoritate dede
rit pauperibꝰ in q̄bus arbitrio boni viri sit dñi in-
pensum licet peccauerit non tamen puto ꝙ ite ꝝre
stituere teneat̃. aliud eñ ẽ restitutionẽ cẽ alicui ꝓꝑ
se tanꝙ̄ rei sue vel sibi debite facientem in quo ca
su dare alteri ꝙ̄ contra suã voluntateꝫ expssã vel
ꝓsumptã etiã cui ille dare tenet̃ non liberat debi-
torem sicut si hoc quod tibi debeo solui creditori
tuo te iuito nõ sum a te liberatus. q2 negotiorum
gestor contra mandatum nũꝙ̄ habet actionem.
❡ Aliud ẽ qñ restitutio ẽ facienda alicui tãꝙ̄ ad-
ministratori vt ipse soluat illi cuius est loco ⁊ tẽpo-
re puta tutori vel curatori tunc enim si soluat̃ pu-
pillo vel adulto sine auctoritate tutoris vel cura
toris male soluit̃ q2 ille posset pecuniam perdere
sed si postea inueniat̃ a pupillo pecunia bene cu-
stodita tempore quo tutor si habuissꝫ teneret̃ red
dere ꝑinde consequit̃ debitor liberationem ac si
soluissꝫ arbitrio tutoris: ita ⁊ ꝓposito. q2 restõ dꝫ
fieri pauperibꝰ nõ ꝓlato ꝓ se sed sicut tutori ꝓ pu
pillo. si igr̃ sit fctã sine prelato paupibus dũ tñ ta
libus ꝙ ipse non arbitratus fuisset ita bene sꝫ for
te peius licet male fuerit factum nec alicui consu
6 cõclusio lendũ cõsequit̃ tñ deliberatõꝫ. ❡ Sexta ꝯclo ẽ ꝙ

fautores ⁊ defensores vsurarioꝝ illis nõ restituẽ-
tibus teneãtur ad restitutionẽ etiã si nichil ꝑcepe
runt. q2 si ꝓꝑ illã fautoriam mutuãt alis nõ mutua
rent. tunc sicut mandans teneretur qui est cã ma-
li sꝫ nichil inde recipet dũ tamen inde sit receptũ.
sic ⁊ hic. ❡ Item si fautoris est cã non restituẽdi
nisi alis vsurarius cõpulsus fuisset restituere: ideꝫ
est ac si fuisset cã auferendi: q2 idẽ est alienũ rape/
et tenere. ❡ Septima cõclusio est ꝙ oẽ damnũ qđ 7.ꝯclusio.
passus est vel lucrũ qđ ꝑdidit soluens vsurã tenet̃
vsurarius reddere siue lucratus fuerit / siue non.
ecõtra aũt lucrũ qđ de re vsuraria fecit vsurariꝰ /
penitus ex sua industria nõ tenetur reddere sꝫ fru
ctus naturales vel partiꝫ industriales: vt segetes
⁊ vina vinee pecoꝝ fetus. ⁊ hmõi deductis expen
sis. sed si emit agrum de pecunia vsuraria nõ vr̃ ꝙ
illum teneat̃ reddere. q2 si redderet iste vltra sor-
tem recipet et iniusticia esset. Dicet ergo vsurari
us: tolle qđ tuũ est ⁊ vade. si eñ vsurarius q2 de-
dit. x. volens hře. xi. et lucrari est vsurarius. q2 vl
tra sortem accipit. ita econuerso. iste q̄ pro vsuris
non dedit nisi. x. nec vltra. x. lesus est nec perdidit
vellet vltra. x. hře illud qđ vsurarius lucratꝰ est
nouã vsuram cõmitteret.
❡ Quantum ad secundum de casibus in specie 2. articulꝰ
li sunt septem conclusiones. ❡ Prima. an liceat 1.cõclusio.
fenerari alieno secundum legem. quia non vide-
tur veꝝ ꝙ liceat fenerari infideli nisi illi qui licite
possꝫ eiꝰ bõa auferre q2 ñ lꝫ rẽ alienã accipere nisi
gratuita dñi voluntate nisi illi cui ẽ debita: ergo
infidelis. aut est dñs sue pecunie ⁊ michi non ẽ de
bita illa sicut forte esset principi. ergo non licꝫ mi
chi per vsuram accipere. sed solum illi cui etiam li
ceret per rapinam. Si vero infideles non habeãt
dñium alicuius: vtpote q2 serui tunc illi quorum
sunt serui sunt dñi. et sine illorum voluntate nõ lꝫ
⁊ sic minus liceret fenerari iudeo ꝙ̄ xp̄iano. quia
hoc est accipere sine omnimoda voluntate domi-
ni veri: licet sit cum volũtate ñ gratuita ministri
nisi inquantum princeps ꝑmittit eis administra-
tionem bonorum talem scienter.
❡ Secunda cõclusio est ꝙ videntur dãnati impe 2. cõclusio
ratores qui vsuras adiudicabant dicentes ꝙ vsu
re iure licito petuntur. sed dicendum ꝙ principes
minora mala tolerant vt vitẽt maiora in cĩtate.
vnde quousꝙ̄ fuit prohibitum ꝑ eccliam ne iudi-
ces seculares cogerent vsuras dare / sed potiꝰ re-
stituere licebat principibus vsuras tolerare si ꝓꝑ
hoc videbant furta ⁊ rapinas minus exerceri alis
non. ❡ Tertia conclusio est de arte campsoria ꝙ 3. cõclusio
est licita. sed istõ magis tenetur auctoritate ꝙ̄ ra
tione ꝙ̄uis eñ eccla nõ oĩa crimina puniat: nul
lum tamen laudat: sed contra oẽ crimen predicat
Unde cũ vlis ecclesia: et precipue romana cãpso
res sustineat non puniat nec cõtra eam vt malem
notoriã sibi predicat nõ est verisimile ꝙ deꝰ eccle-
siam suã sic errare ꝑmittat vt istum cõtractum no
toriũ nesciat eẽ crimen si est. Q3 aũt dñs nũmula
rios eiecit de templo: non fuit ratõe lucri sed rõe
loci: sicut vendẽtes columbas. ꝙ̄uis vendere colũ
bas non sit vsura. Ratio aũt naturalis multũ est
cõtra campsores Nam licet pecunia rõe põderis
vel auctoritatis possit plus vel minus valere: q2 tñ
precium pecunie eodem tpe: eodem loco cõsistit
i indiuisibili: ⁊ nõ sicut ꝓciũ aliaꝝ reꝝ ꝙ eodẽ loco
⁊ tpe a diuersis diuersimode estimat̃: ide ẽ ꝙ si ꝑ

nunc in hoc loco flo aurū qui tā pōdere ꝙ aucto ritate ꝙ vꝫ non valeret nec plus nec min⁹ ꝙ qua tuor libras. et campsor ex alia parte habeat ster lingos qui omnibus illis pensatis valeant / nec plus nec minus quattuor libris ꝙ ipse velit habe re pro libra obolū vel denariū supposita ol equali tate valoris hinc et inne clā iniusticia videt̄. sciꝫ ꝙ minus dat ⁊ plus recipit ⁊ habere pondus ⁊ ista terā: qꝛ dans istam monetā cariorem eā facit cod loco et tempore recipiens eam viliorem facit ine qualitas em̄ iusticie cōmutatiue est: ꝙ homo det
4. ꝯclusio minus in valore ⁊ recipiat plus. ❡ Quarta ꝯclu sio est ꝙ si quis dat mutuo florenos volens reha bere florenos sciens ꝙ semper ascendent i valore ꝙ si erat eos expensur⁹ aliter videtur vsura. sicut de illo qui bladum mutuat recepturu⁹ tempore ca ro quando statim erat venditurus. qꝛ licet sic nō posset corrumpi florenus sicut bladum: tamen q̄a potest crescere nō decrescere: nec est probabile du bium de decremento sicut de augmento videt̄ vsu ra. qꝛ si erat seruaturus vsqꝫ ad tempus augmēti nulli facit iniuriam. ❡ Quinta conclusio est qua
5. ꝯclusio. re vsura intentionalis obligat ad restitutionē: nō aute.n symonia mentalis ad resignationē. et dōm ꝙ dans prebendam non dat qd̄ suum est: sicut dās pecuniam ꝓpter qd̄ ꝗuis exterior datio pecunie viciū peccati non habeat: si tamen dn̄s nō gratis nec liberaliter: sed ꝗuis inuitus debꝫ iste iuste re tinere non pōt. sed in collatione prebende ex quo ex terior collatio peccato viciata nō ē lꝫ interior affe ctio sit corrupta facit quidē indignū recipientem interius sed non exterius. oīs aūt indign. tas in terior p penitentiā purgari pōt non aūt exterior. vn̄ sicut collatio facta existenti in mortali ⁊ per pe nitentiā retinere potest: sꝫ facta irregulari vel ex cōicato exterius viciata ē noua collatione īdiget ita ⁊ de simonia mētali ⁊ exteriori. An liceat eme re redditus ad vitam. God. ⁊ hēric⁹ alibi. ❡ Itē
Ad rōnes aū̄ oppoīt an liceat rem carius vendere propter dilationem solutionis. R̄. ❡ Ad argumēta i oppositū dōꝫ ad primū ꝙ ille q̄ dat mutuo pōt absqꝫ peccato in pa ctū reducere recōpēsationē dāpni p qd̄ sibi subtra hat̄ aliq̄d qd̄ dꝫ hr̄e hoc aūt nō est vēdē vsuꝫ pecu nie: sꝫ dāpnū vitare vt si aliq̄s mutuās pecuniam deberet se teneri alteri infra certū tēpus ad illam summā pecunie quā si non solueret pderet pign⁹ maioris valoris talis posset sine peccato deduce re in pactū ꝙ recipiēs ab eo mutuaꝫ pecuniā tene ret̄ ei de dāpno nisi solueret īfra determīatū tēpus sꝫ recōpensationē dāpni ꝙ posset puenire ex eo ꝙ de pecunia sua mercaret̄ nō pōt licite i pactū de duci. qꝛ nō dꝫ vēdere illd̄ qd̄ nōdū hꝫ ⁊ ꝙ pōt mul
Ad secūd tipliciter īpediri. ❡ Ad scōm dōm p interemptionē minoris ille ei q̄ tradit alteri mutuum sub vsura nō facit ei gratiam nec ex affectu beneficientie ꝗ ꝓcedit: sꝫ ex affectu ꝓuato quo quis querit lucrū suum cum damno alterius propter ꝙ recipiēs nō tenetur ad aliquam recompēsationem.

❡ Distinctio. 38. ❡ Questio. 2.

irca. 38. distinctionē de mēdatio q̄rit̄. vtrū mentiri pp q̄stuꝫ sit de se pctm̄. vr̄ ꝙ nō. qꝛ papa nō pōt dare ꝓuilegiū peccādi dat autē aliq̄b⁹ ꝓuilegiū corp⁹ suū diui dēdi i sepultura qd̄ sepelientes non ꝓcurant nisi pp q̄stū mētien teo se facere pp multiplicationeꝫ suffragiorū. ⁊c̄. ❡ Contra. ē Aug. in lra q̄ dicit oē mēdaciū eē pec catū. ❡ Rn̄sio duo videnda sunt. pmo de mēdatio i gn̄ali ꝙ supponit̄. scdo i speciali de hoc ꝙ i q̄one īplicat̄. vtrū. s. diuidere corp⁹ in sepultura sit de se Rn̄sio.
malū ❡ Quantū ad primum sunt sex cōclusio nes. ❡ Prima conclusio est quid sit mendacium vbi sciendum ꝙ mendacium sic describit̄. Mēda ciū ē falsa vocis significatio cum intentione fallē di. i. falsum dicēdi. ❡ Ad mēdatiū em̄ s̄m cōpletā rōem ei⁹ duo cōcurrunt vnū formale. s. intentio fal sum dicendi. vn̄ mētiri s̄m suum nomē ē cōtra mē tē ire. qd̄ fit cū aliq̄s asserit aliq̄d qd̄ credit nō eē sicut asserit vel negat aliquid eē qd̄ credit eē: sꝫ qꝛ voces sunt signa intellectuuꝫ ⁊ ad hoc instiute sūt vt exprimāt cōceptus reruꝫ iō falsa voc̄ signi fica tio concurrens cū itentione falsum dicendi mate rialit̄ facit ad rōnem mutui. dicens ꝗ verū ꝙ cre dit falsum mētit̄ formaliter. dicens aūt falsum ꝙ credit verū mētit̄ materialit̄ ⁊ i hoc est minimū de ratione mendaciū pp defectū formalis rōis. dicēs ꝗ falsuꝫ ꝙ credit eē falsū mentit̄ ⁊ formaliter ⁊ ma terialit̄ de q̄ ꝓprie verificat̄ p̄dicta descriptio. s. ꝙ est falsa vocis significatio. ⁊c̄. ❡ Secūda cōclu sio ē quomō mēdaciū diuidat̄ vbi dicunt ꝙ mēda ciū dupliciter potest diuidi. Uno mō s̄m propriā rationem ipsius. et sic cum mendacium opponat̄ virtuti veritatis mendacium diuidetur in duo. si cut ⁊ cetera vicia que opponuntur virtutibus. seꝫ in mendacium quod transcendit veritatem in ma ius ꝙ circa determinatam materiā ptinet ad ia ctantiam. et in mendacium quod deficit a verita te in minus quod pertinet ad yroniam vt patet ex 4. ethicorū. Alio modo potest diuidi mendaciuꝫ inquantū habet rationem culpe grauioris vel mi nus grauis. ⁊ sic diuiditur in mendacium pernici osum. officiosum. ⁊ iocosum hoc modo ex parte fi nis intenti. Si em̄ per mendacium intendatur al terius nocumentum: sic est perniciosum. Si autē intēdatur aliq̄d ad bonum: aut est delectabile: et tunc est mendacium iocosum. qd̄ fit causa placēdi vel est vtile bonum et sic est mendaciuꝫ per quod intenditur iuuamentum alterius vel remotio no cumenti. Et hec distinctio habetur in glosa super illud ps. perdes omēs qui loquūtur mendacium. vbi dicitur ꝙ sunt tria genera mendaciorum. que dam sunt pro salute et cōmodo alterius. aliud qd̄ fit ioco. tertium vero quod fit ex maligitate. Pri mū hoiū est officiosum. Secūdum iocosum. Ter tium perniciosum. ❡ Sub hac autem trimembri diuisione cōtinetur alia diuisio octo membrorum q̄ ponitur in littera qꝛ sub mēdacio pernicioso cō tinētur tria genera mendaciorū. Finis em̄ dānos⁹ aut est vt noceatur in spūalib⁹: ⁊ sic est pmū gen⁹ mendaciū qd̄ fit in doctrina fidei. Aut vt noceat̄ i tpalibus. aut ꝗ ita vt alicui noceat ⁊ nulli ꝓsit. et sic est secūdū gen⁹ mēdaciū: vt mēdaciū falsi testis in cā ciuili vel pecuniaria. ꝗ vt alicui noceat ⁊ ali cui ꝓsit ⁊ sic ē tertiū gen⁹ mēdaciū. Sub mēdacio ꝑo iocoso ꝯtinētur duo. qꝛ finis illi⁹ est delectatio vana. aut ꝗ delectatio ꝓpria in ipo loquēte: ⁊ sic ē quartū gen⁹ qd̄ fit ex sola libidie mēciēdi. aut de lectatio aliē. s. in ipo audiēte. ⁊ sic ē q̄ntū gen⁹ mē daciū. qd̄ fit i liētiōe placēdi alteri. Sub mēdacio ꝑo officioso ꝯtinēt̄ tria. qꝛ aut q̄s mētit̄ p ꝯserua tione possessionis exterioris. et sic est sextū gen⁹.

aut pro cōseruatione vite corporalis ⁊ sic est septi
mum: aut pro conseruatione aīe vel salutis/ et sic
3. cōclusio est octauū gen⁹. ¶ Tertia cōclusio est q̄ omne mē-
daciū est peccatū/ qđ p̄dicti ꝓbant sic. oīs act⁹ vo
luntarius cadens super indebitā materiā est ma-
lus ex genere suo: sed omne mēdacium est hmōi.
ergo. ⁊c. Maior de se p3. Minor ꝓbaṫ. cū eñ vo-
ces sūt signa itellectuū hoc est rerū p̄us itellecte
sunt vt dī p̄mo p̄iarmenias. ⁊ s̄m Augu. in enchi
ridion. Sbalstituta sunt nō vt p̄ eas hoīes se fallāt
sed vt cogitationes suas sibi mutuo notificēt. ide
bitū est ⁊ abusus q̄ aliq̄s vocē vtaṫ ad significādū
illud qđ nō tenet mēte. ⁊ ideo pħs. 4. ethicoꝝ di-
cit q̄ oē mēdaciū prauū ē ⁊ fugiendū. Scđa rō ta
lis est. oē qđ ꝯtrariaṫ ṽtuti debite ē malū de se. di
co aūt debite ꝓpṫ matrimoniū ⁊ ei⁹ actū q̄ cōtra-
riaṫ ṽtuti gratuite nō debite ⁊ virginitati q̄ est
supererogationis ⁊ ꝯsiliq̄: sȝ mēdaciū ꝯtrariaṫ ṽtuti
ṽitatꝭ qua hō debet exhibere se fōris in dictis ⁊ i
factis talē q̄lis est int⁹ q̄ est ṽt⁹ nō supererogatiōis
imo debita. g̃. ⁊c. ¶ Ad idē addūt q̄dā tciā rōnē
talē/ oē mēdaciū est oppositū ṽitati: sȝ de⁹ ē ṽitas
ergo oē mēdaciū opponiṫ p̄me veritati q̄ est de⁹:
hoc aūt nō pōt esse sine pctō. g̃. ⁊c. ¶ Sed hoc ni
chil est: qꝛ de⁹ nō ē oīs veritas formaliṫ sicut nec
oīs bonitas. ⁊ ideo nō oportet q̄ bonitas cui op-
poniṫ mēdaciū sit veritas diuīa. Et iterū sicut ve
ritas iterimiṫ p̄ mēdaciū dicto/ sic bonitas iteri-
miṫ facto p̄ corruptionē cuiuslibet rei cum q̄libet
res habeat aliq̄d bonitatis. si g̃ pctm̄ esset in men
dacio p̄ hoc q̄ ṽitas iterimiṫ: qꝛ est ꝯtra veritatē
diuinā/ ita de instructiōe ⁊ corruptione cuiuslibet
rei p̄ quā destruiṫ bonitas eēt pctm̄ qꝛ ꝯtrariaṫ di
uine bonitati/ qđ est friuolū. Sic ergo oīs mors
esset malū culpe: qꝛ est opposita vite et de⁹ est oīs
vita ⁊ oē malū nature ⁊ pene esset malū culpe: qꝛ
opponiṫ alicui bono. ⁊ de⁹ est oīs boni bonū. ꝓpṫ
qđ ad formā dicendū q̄ oē qđ opponiṫ deo est pec
catū. verū est oppositione nō formali: qꝛ nichil op
poniṫ deo cū sit alteri⁹ generis: sed virtualiṫ. i. di-
uino mādato: sed mēdaciū est hmōi. nō q̄dē oppo
sitū deo p̄ hoc qđ ipse est veritas oīs formaliṫ: qꝛ
nō est. sed opponiṫ diuino mādato qđ est loq̄mini
veritatē vnusq̄sq̄ ꝓxim⁹ cū ꝓximo suo/ ⁊ hec est
4. ꝯclusio D. quarta et melior rō. ¶ Quarta cōclusio est q̄ nō
oē mēdaciū est pctm̄ mortale q̄ntū est ex suo gene-
re: sȝ solū p̄niciosum. et hoc ꝓbaṫ sic. Illud solū ē
pctm̄ mortale qđ ꝯtrariaṫ dilectioni dei ⁊ ꝓximi:
sed solū mēdaciū p̄niciosum ex gn̄e suo est hmōi.
nō aūt iocosum vel officiosum. Maior patet: qꝛ si
cut vita sp̄ualis est p̄ solā caritatē qua diligiṫ de⁹/
ita nichil est pctm̄ mortale nisi qđ cōtrariaṫ dile-
ctioni dei ⁊ ꝓximi. Minor sīr p3. mēdaciū eñ p̄ni
ciosum qđ fit in doctrina fidei directe ꝯtrariaṫ di
lectioni dei. illud ṽo qđ dr̄ in nocumentū alterius
sp̄uale/ corpale/ vel tēporale contrariaṫ dilectioni
ꝓximi. mēdaciū vero qđ ordinaṫ ad bonū vtile si
cut est officiosū/ vel ad bonū delectabile sicut est
iocosum/ nō opponiṫ directe neq̄ ex suo gn̄e dile-
ctioni dei ⁊ ꝓximi. et ideo nō sunt peccata morta
lia. Et hoc est qđ dicit Augustin⁹ sup psal. q̄ duo
sunt genera mēdacioꝝ/ officiosum facile credim⁹
relaxari. Patet igiṫ q̄ q̄ntū est ex genere facti nō
5. cōclusio P. omne mēdacium est peccatum mortale. ¶ Quin
ta cōclusio est de mēdacio in iudicio q̄ mentiri in
iudicio ⁊ si alīs non esset in p̄niciem ꝓximi sed for

te commodum puta liberando eum a morte p̄ fal-
sum testimonium eo ipso est p̄niciosū qđ est in de
trimentum iusticie ⁊ rei publice ⁊ in p̄niciem iudi
cis et partis deceptoꝝ. nunq̄ eñ iudicaṫ officio-
sum vel iocosum illud qđ alicui est dānosum licet
alteri sit fructuosum: sicut vni detrahere causa al-
teri placendi vel ꝓficiendi. sed cū diciṫ mendaciū
iocosum vel officiosum esse veniale/ intelligiṫ de
eo quod sic vni prodest q̄ nulli alteri nocet/ nec in
p̄sona/ nec in rebus/ nec in fama. De mendacio tñ
in iudicio distingui pōt: qꝛ aut in inquirendo veri
tatē seruaṫ forma iuris/ sic q̄ homo interrogatus
teneṫ veritatē dicere: et tunc mentiri idistincte vel
vt pars vel vt testis vel vt aduocat⁹ vel vt iudex
vel assersor de se vel de alio affirmādo vel negan-
do etiā p̄ vita sua vel alteri⁹ seruanda/ semper est
mortale: qꝛ est in p̄niciē iusticie et iuris cōmunis.
Si autē non seruaṫ debitus ordo in inquirēda ve
ritate sed sic p̄uertiṫ q̄ mentiens non teneṫ dicere
veritatem. aut qꝛ ille non est suus iudex/ simplici
ter autē in hoc casu vt qꝛ est crimen oīno occultū
Uel aliter subdistinguo: qꝛ aut mentiṫ sic officio-
se p̄ se vel pro alio q̄ nulli aliq̄ nocet nec sibi: vt qꝛ
negat de se vel de alio crimen verū vel excusat: et
tūc nō est nisi veniale: qꝛ ex quo nō est p̄niciosum
nisi ꝓpter iudicium et illud iudicium est cōtra iu
sticiā. mēdaciū illud famulaṫ iusticie ⁊ ledit iniu-
sticiam. si autē sic mentiṫ pro se vel alio qđ tñ hoc
est cū lesione sua vel alterius forte quo ad famam
vt si cōfiteaṫ se vel aliū cōmisisse heresim vel ydo
latriā cū sit falsum sperans p̄ hoc euadere magis
q̄ dicēdo veritatē: qꝛ forte magis creditur falsis
testib⁹ cōtra eū: tunc se quidē diffamando ꝓ salu-
te vite ꝓprie peccat venialiter: sed alium diffamā
do mortaliter. Ratio huius est: qꝛ licet crudelis
sit qui famā negligit: absolute tñ negligere famā
ꝓpter vitā ꝓpriam est pietas: qꝛ fama que compu
taṫ inter bona exteriora postponēda est vite/ imo
sicut nō reputaṫ sibi nocere q̄ amputat sibi mēbrū
pro salute totius corporis non solū qñ hec absci-
sio est necessaria per se: vt quādo est membrum pu
tridum vel venenosum: immo etiam qñ est neces-
saria per accidens: vt si est michi caput amputan
dum oppono brachium qđ est nature ⁊ semper est
ei indictū. et si quis diceret michi occidam te nisi
tibi amputes digitum: siue hoc sit michi licitum
siue non/ tamen quo ad bonū corporis est magis
michi perniciosum perdere corpus ab alio q̄ per
dere membrum a meipso: ita et in proposito nō so
lum fama est negligenda pro vita quādo per se est
necessaria: immo etiam qñ per accidēs vt in casu
proposito supponitur: et licet mētiri nunq̄ liceat
et omne mēdacium sit perniciosum aīme. hoc ta
men nō facit ipsum mortale nisi aliūde sit p̄niciēs
ꝓpter qđ se diffamare mēdose ꝓ vita videtur of-
ficiosum et sic veniale. Non sic autem ꝓ vita mea
licet michi membrum innocenter amputare si per
accidens esset michi impedimentum vite vt si fu-
giens mortem per passum strictum obuio innocē-
ti q̄uis aliter gladium insequentem non possum
euadere non propter hoc michi licet innocentem
occidere nec mutilare: nec per consequens pro vi
ta mea alium mendaciter diffamare.
¶ Sexta conclusio est de mendacio perfectorum 6. ꝯclusio.
vt dicunt aliqui q̄ licet non omne mendacium ex
suo genere sit peccatum mortale: tamen in viris

pfectis siue pfectione psone. siue pfectione status
ē pctm mortale. qd pbat de pfectōe psōali sic. pfe
ct pfectōe psōali pfecte deo adherēt. g nō pñt ab
eo recedere nisi p contēptum: sed contemptus est
peccatum mortale: g. ic. ¶ Confirmatur hoc. q2
adam in statu inocentie roe pfectionis psonalis
quā habuit non potuit pmo peccare venialiter. g
nec isti. ¶ De perfectione status probatur idem
sic. perfectis perfectione status vt sunt religiosi
z prelati creditur tanquā conseruatoribus veri-
tatis sed si mentiendo a veritate deuient de cetero
eis nō credit qd nō pōt esse sine magno piudicio
ecclesie et sui stat⁹. g mendatiū est eis graue vel
mortale peccatum. Confirmat hoc p Augustinū.
in libro contra mendatiū qui dicit q perfectis p-
Cōtra.d. ceptum est omnino non solum non mentiri: sz nec
velle mentiri. ¶ Sed sm alios illud non vz: q2 fa
cere illud qd nō ē cōtra pceptum nec contra votū
proprium non debet esse mortale peccatum. Ois
ei obligatio ad peccatum mortale vel ē ex pcepto
superioris vel ex obligatione proprij voti: sz men
tiri officiose vel iocose non est contra pceptū ge-
neralr factum omibus. q2 tunc omnes sic mentiē
tes peccarēt mortaliter qd ipsimet non concedūt
Nec est contra preceptum factum perfectis specia
liter. q2 illud preceptum nūq legitur nec cōtra vo
tum perfectorū q2 null⁹ perfectus perfectione p-
sonali vel status vouet non mentiri et si qui vouēt
caueāt sibi g mentiri officiose vel iocose nec est vi
ris perfectis peccatum mortale nisi forte p accñs
rōe scandali annexi ¶ Etiā ad hoc pōt referri qd
Augustin⁹ dicit pfectis pceptū eē non solum non
mentiri sed nec velle mentiri: quāuis Augustin⁹
illud non sub assertione sed cuz dubitatione dicat
pmittit ei nisi forte. ic. Nec rōes aliorum cogunt
Prima ei ratio eq concludit de qlibz veniali pctō
qd non possit esse in perfectis viris sicut de mēda
tio et constat q illud ē falsum cuz Jo. de se. z aliis
dicat si dixerim⁹ q2 peccatum. ic. sancti eni viato
res nō sic addicti sunt veritati diuine nec bonita
ti eius sicut bti q nō possunt ab ea recedere etiam
venialr peccando nec sic q de ea semper actu co-
gitant: vel sm actū oia dicta z facta sua in eū ordi
nēt sz pñt ex incōsideratione vel alia cā ab ea disce
dere dicendo vel faciendo cōtra eā p pctm morta
le vel preter eaz per pctm veniale. Nec ē simile de
adem in statu inocentie qui nō potuit primo pec-
care venialr q2 illō fuit ex dono originalis iusti-
cie p quā oia iferiora subdebant sic superiorib⁹: vt
non posset in eis aliqua deordiatio cōtingere: nisi
prius deordinata voluntate a deo p pctm morta-
le. ¶ Ad aliud dōm q pfectis pfectione stat⁹ nō
credit tanquā pseruatoribus veritatis in oib⁹ di
ctis z factis sed i illis tm qd ad officiū seruāde ve-
ritatis spectant sicut est doctrina z iudiciū in qb⁹
si a veritate deuiarent non est dubiū qn peccarent
mortalr. ¶ Et ista scda opinio vr verior. f q mē
daciū veniale i imperfectis nō ē mortale i pfectis p
sonali pfectione vel stat⁹ qd pz. q2 petr⁹ vtrāq pfe
ctionē hñs mētit⁹ ē facto i illa simulatiōe q rephē
sibilis erat nec tñ peccauit mortalr. Et iō dōz est
sicut dicūt scdi. addēdo tñ ad solutionē pme rōis
opinionis prarie q maior ē falsa simplr z iproba
bilis. q2 ex h q pfecte adherēt deo mag; vr sequi q
pñt venialr diuertere q si ipfecte. qd ei est cōiun
ctū alicui sz lōgitudinē pōt ab eo sic distigui mul
tiplicit q tñ remanebit i pte cōiunctū cū sint isinī
te ptes. qd vero i puncto tm cōiūgi r: nō pōt disti
gui nisi totalr ita si qs diceret p venialia diminut
caritatē ipfect⁹ q haberet mimū gradū caritatis
nō possz discedere nisi totalr illū idisibilē pdēdo
pfect⁹ aūt q hz multos grad⁹ caritat; de potētia
absoluta multos illoz pdēs p venialia vlaiias ad
huc remaneret pisictus caritate sic non peccaret
mortalr: z qcqd sit de hoc certū ē q magis pōt si
bi cauere a mortali pfect⁹ q ipfect⁹ z etiā mag; a
venialib⁹. ¶ Ad scdm dōz q adā cū caritate hē-
bat originalē iusticiā q nō ppatiat veiale sicut nec
mortale z non debebat perdi nisi p mortale z erat
annexa caritati z ex h erat qd nō poterat peccare
venialiter antq mortalr. sz pfect⁹ pfectōe psonali
nichil hz q nō ppatiat veiale vn manēs pfect⁹ pōt
venialr peccare nec pp hoc aliqs grad⁹ pfectiōis
i sua caritate essentialiter diminuit. ¶ Ad tertiū
dōm q in iudicando z pdicando vbi isti sunt pser
uatores veritatis mendatiū eorū ē bñ pniciosum
z mortale vt arguit. z hoc ē cōtra illos q i sermo
nib⁹ mentiunt qd multū cedit i irreuerētiā dei z si
dei irrisionē sz illud Job numq deus idiget nro
mēdatio vt p illo loquemini. ic. et inuenimur falsi
testes et liberat aias testis fidelis pfert mēdacia hic deficit
fraudulentus. ¶ Ad. 4. dōz q pfectis ē pceptū non 2⁹. articu-
mētiri i illis i qb⁹ ex pfectione sua obligāt ad vir l⁹: q est. an
tutē sicut plati ad iudicādū et pdicādū i qbus. s. corp⁹ pos-
mentiunt mortaliter peccant. sit diuidi

¶ Distinctio tricesimanona. ad sepeliē

Irca. 39. distinctionē de pluris dū i diuer
qrūt tria primū ē vtrum iura sis locis q
mētū incautū sit obligatoriū poneretur i
scdz vtrū oē piuriū sit duplex fine.
pctm mortale. tertio de casu
cuiusdā nouicij. ¶ Primo qrit Primum
vtrū oē iuramētū icautū obli
gatoriū sit. et q sic. quia iura
mentū qd pōt seruari sine de
trimēto salutis ē obligatoriū: sz iuramētū icautū
qnq ē tale qd pōt seruari sine detrimēto salutis.
g. ic. Minor pbat. q2 q iurat se nō intraturū reli
gionē vel se nō seruaturū virginitatē icaute iurat
z tñ tale iuramētū pōt seruari sine detrimēto salu
tis. q2 hō tenet virginitatē seruare vel religionez Secundū
intrare. g. ic. ¶ Itē pl⁹ dz vnicuiq obesse culpa
ppria q aliena sz iuramētū icautū ē ex culpa ppria
iuramētum vero coactū ē ex culpa aliēa z tamen
illud ē obligatoriū. g multomagis icautū. ¶ In
prariū arguit q nulla res attingit suā ppriā virtu
tē nisi cū ē pfecta sz obligatio ē virt⁹ iuramēti obli
gatorij vl pfecti. g nullū iuramētū obligat nisi p-
fectū sit sz iuramētū icautū nō ē pfectū cū nō hē
at tres cōites saltē iudiciū discretiōis. g nō ē obli
gatoriū. ¶ Rñsio. tria vidēda sūt. Primo vtrum Respōsio.
iuramētū sit licitū. Sco an iuramētū coactū sit obli
gatoriū. Tertio. vtrū iuramētū icautū sit obliga
toriū. ¶ Quātū ad primū ponūt qdā tres pclo- i. cōclusio
nes: quaz Prima ē qd sit iuramētū dicētes q iu- Durādus
rare ē deū i testē iuocare ad cōfirmationē veritatis q. i. hui⁹. d
de qua audiēs non ē cert⁹ z cui nō assentit simpli-
ci assertione. vñ de hijs que omnino sunt necessa-
ria z certa siue sint preterita vt q hesternus dies
transijt siue presentia vt q sol lucet siue futura vt
q sol cras orietur nullus debet iurare: et si iurat
frustra iurat. quia cuilibet talia certa sunt. Nec

indigent cōfirmatione sʒ facta pticularia pterita
vel presentia vel futura cōtingentia cū sint multꝫ
dubia nec de se hēant certitudinē īdigent ꝯfirma-
tiōe ꝛ attestatōe. Sufficiēs aūt ꝯfirmatio taliū
non pōt eē p hominē purū tū pp defectū cognitio
nis tū pp maliciā volūtatis rōe cui⁹ frequēter mē
titur homo etiā de cognitis: sʒ quia de⁹ oīm rerū
hʒ cognitionē infallibilē: nec aliquē fallere pōt cū
sit ipa veritas ꝛ bonitas iō cōuenientissim⁹ testis
ē ꝓdictoꝝ. adducit aūt in eoꝝ testimoniū per iura
mentū quatinus credit non solum hēre noticiā: sʒ
etiā ꝓuidētiam ꝛ sic vltor quorūcunqȝ malorum
ꝛ maxime delinquentiū directe cōtra eū vt sūt ꝑ-
iurantes deū īuocantes in testimoniū falsitatis.
2. ꝯclo. d. ¶ Scḋa ꝯclō ē ꝙ iurare de se nō ē illicitū sed lici
tū. qḋ ꝓbant sic. q: act⁹ qui potest cadere sup debi-
tam materiā ꝛ procedit ex debito motiuo ꝛ ordina
tur in debitum finem est debitus et licitus: sed iu-
rare adhibitis debitis circunstantijs cadit sup de
bitā materiā. ꝓcedit etiā ex bono motiuo ꝛ ordina
tur ad bonum finem ḡ est bonū ꝛ licitum. Maior
videt manifesta. Minor ꝓbat q: iuramentū ori-
ginaliter introductū est ex fide qua homines cre
dunt deū habere infallibilitatem cognitionis de
omnib⁹ tam de bonis q̄ȝ de malis ad vlciscendum
ꝛ premiandum. finaliter autē īducit iuramentum
ad finiendum controuersias vt dicit apostol⁹ He
bre 6. ꝛ hec sunt in iuramento. nō quolʒ/ sʒ circū-
stantionato p illas tres circunstantias que ponū
tur Hie. 4. iurabis dicit dn̄s in veritate ꝛ iudicio
ꝛ iusticia. requirit ei ad bonū vsum iuramenti ꝓ-
mo ꝙ aliquis non leuiter iuret sed ex causa neces
saria: ꝛ quātum ad hoc requirit iudiciū discretio
nis ex parte iurantis. ¶ Scḋo ꝙ illḋ qḋ iuratur
non sit falsum ꝛ quātū ad hoc requirit veritas.
Tertio ꝙ non sit illicitū. ꝛ q̄ītū ad hoc requiritur
iusticia Judicio aūt caret iuramentū incautū. ve
ritate iuramētū mēdax. iusticia aūt iuramētū ini
quum malum siue illicitū q̄bus exclusis licitū ē iu
3. cōclusio rare. ¶ Tertia cōclō eoꝝ ē ꝙ iurare de se nō ē ap-
petendū sed solū ī casu vl ex debita necessitate qḋ
pʒ illud qḋ nō q̄rit nisi ad subueniēdū alicui defe-
ctui non ē pp se appetendū sicut pʒ de medicina q̄
non querit nisi ad subueniendū cōtra īfirmitatē
sed iuramentū nō q̄rit nisi ad subueniendū alicui
defectui. s. ī credulitati audientis pp fallibilē veri
tatē dicentis. ḡ iuramentū non ē pp se appetēdū
vñ Aug. in libro de sermone dn̄i in monte qui itel
ligit non in bonis per se appetendis sʒ in necessa-
rijs iurationē habendā refrenat se q̄ȝtū pōt vt nō
vtat nisi necessitas cogat. cū ei iuramētū sit illici
tum nisi concurrentib⁹ predictis comitib⁹. s. iusti
cia iudicio ꝛ veritate que pp defectū nostre cogni
tionis ꝛ lubricitatē lingue ꝛ precipitationē īdelibe
rationis facillime omittuntur. ideo regulariter
iuramentū ē magis fugiēdum q̄ȝ appetēdū. vñ illḋ
Eccl. 22. iurationi nō assuescat os tuū multi ei ca
2. articul⁹ sus in illa. ¶ Quantum ad scḋm an iuramentū
coactum sit obligatorium est duplex mod⁹ dicen
di. Prim⁹ quorūdā habens tres cōclōes: q̄ꝝ p̄ma
1. cōclusio ē de trib⁹ distictiōib⁹ necc̄ijs ad ꝓpositū. ¶ Pri-
Durand⁹ ma distinctio ē de iuramēto qḋ ē duplex. s. iuramē
q. 2. hui⁹. d tū assertoriū ꝛ ꝓmissoriū. assertoriū fit mere ad cō
firmationē veritatis p̄ntis vel pterite. ꝓmissoriū
vero ē quo q̄s se obligat ad aliq̄d īposterū faciēdū
vl nō faciendū. Scḋa distictio ē de obligatiōe ꝛ ē
min⁹ ꝓprie q̄ȝ prima. s. ꝙ q̄dā ē obligatio ad culpā
Et hoc solū ē ī iuramento assertorio si ei nō subest
veritas ¶ Alia ē obligatio ad aliq̄d faciēdū vel
nō faciendū ꝛ hoc solū respicit iuramentū ꝓmisso
riū. Tertia distictio ē de coactiōe. q: quedā ē coa-
ctio simplicit ꝛ h̄ cadit ī actū volūtatiꝫ elicitū neqȝ
īperatū vt fiat quāuis possit cadere ī actū īpatū
vt nō fiat etiā voluntate ad illḋ mouēte sicut ali-
q̄s pōt simpliciter cogi ꝙ nō iuret q: pōt ei ligua
ꝯscidi sʒ nō pōt cogi vt iuret vel etiā vt ābulet vo
luntate īperāte. ¶ Alia ē coactio sm̄ q̄d q̄ ē p me
tū q̄ pōt cadere ī volūtatē q̄ ad act⁹ tā elicitos q̄ȝ
īperatos tā in dictis q̄ȝ in factis sicut metu alicu-
ius mali fit. vel dicit aliq̄d ꝙ alr̄s nō fieret nec di-
ceret. ¶ Scḋa cōclusio ē dare itellectū isti⁹ arti- 2. cōclusio
culi q: qñ querit verū iuramentū coactū obliget
nō pōt intelligi de coactiōe simplr q: p talē null⁹
pōt cogi ad iurandū. nec ꝓprie pōt intelligi de iu
ramento assertorio q: obligatio ꝓprie respicit fu-
turū. iuramētū aūt assertoriū simul dū ē vl ē lici-
tū ꝙ postea nō pōt eē illicitū ꝛ sic nō hʒ culpā āne
xam vel ē illicitū et iō hʒ culpā ānexā. tota ḡ dubi
tatio ē de iuramento ꝓmissorio p qḋ hō dicit obli
gari ad aliq̄d ī posterū. ¶ Tertia cōclō ē respōde-
re directe ad q̄stionē ad quā dicūt ꝙ tale iuramen 3. cōclusio
tū aut est coactū p metum q̄ cadit in ꝯstātē virū
aut p metū q̄ ī cōstātē viꝝ nō cadit. si p̄mo modo
sic nō ē obligatoriū in foro cōtentioso q: cogenti
nō cōpetit actio cōtra coactū vt obseruet iuramē-
tū. cuius ratio est. q: non plus debet patrocinari
alicui violentia quam facit q̄ȝ fraus et dolus per
quem decipit: sed fraus et dolus neminem patro-
cinatur contra deceptum. q: deceptis ꝛ non deci-
pientibus iura subueniunt. ḡ nec violentia patro-
cinatur alicui contra coactum.
¶ Quātum autem ad forum conscientie tale iu
ramentum est obligatoriū. si illud qḋ ꝓmittit ē li
citū ꝛ si iurans cōsensit ī promissū quātūcūqȝ fu
erit p metū iustū coact⁹ q: p nullo tpali dʒ hō ali-
q̄d facere ī irreuerētiā dei: sʒ h̄ fieret nisi īpleret ꝓ
missum in qḋ iurās ꝯsentit ꝛ iurādo deū īuocauit
testē. ḡ tale iuramētū quātū ad forū ꝯsciētie ē im-
plēdū nichilomin⁹ talis hʒ remediū ꝛ pōt repetere
ī iudicio illḋ qḋ coact⁹ ꝓmisit ꝛ soluit ꝙ si iurauit
non repetere potest iudici denūciare ꝛ ille ex offi-
cio alicui⁹ pellere ad restituēdū. Si vero iurauit
non denunciare iudici: tale iuramentum est illici-
tum nec obligat. et ideo nec obseruandum cū ver
gat in deteriorē exitum vt pote existens cōtra iu-
sticiā ꝛ cōtra vtilitatē publicam Si aūt iuramētū
sit coactū p metū qui non cadit ī ꝯstātem virum:
tunc tale iuramentū ē obligatorium ī foro ꝯscien
tie fortiori mō q̄ȝ sit iuramētū coactū p metū ca-
dentem ī constantem virum ꝛ iterum ī foro cōten
cioso. q: talis metus non iudicatur sufficiens ad
aliquid cum iuramento ꝓmittēdū. ¶ Ali⁹ mod⁹ Alius mod⁹ dicendi qui est doctoris.
dicendi pōt imaginari an iuramētū coactū sit obliga
toriū videndo tria. Primo de iuramento asserto-
rio vl ꝓbatorio. Scḋo de ꝓmissorio et iusto metu
Tertio de eodē cū metu ī ꝯstāte ¶ Quātū ad pri
mū sciēdū ꝙ oē iuramētū assertoriū de p̄nti vl de
pterito cū piurio ānexo obligat ad culpā morta-
lē vt postea dicet nec excusat p quēcūqȝ metū: vt
si metu mortis aliq̄s proferat falsum testimoniū
non excusatur. q: melius est omnia mala pati/ q̄ȝ
soli malo consentire. ¶ Quo ad secundum

de pmissorio iusto metu dicendū q etiā in foro ex
teriori coacta volūtas/volūtas est:et obligat ip=
so iure. sicut ⁊ dolo vel metu extorta obligat: sed
obstat exceptio. si autē q coact⁹ pmisit spōte sine
ptestatione soluit sublata/ est prima causa turpi
tudinis: ex tunc repetitio nō cōpetit. Unde pte=
stari debet q nō aio donandi sed repetēdi ⁊ piurū
metu soluit. De foro autem cōscientie verus dicit
primus mod⁹ dicendi nisi q pōt petere relaxatio
nem a iuramēto qua habita soluere nō tenet/ q sic
captus in vinculis vel alīs metu mortis iurauit se
aliquid soluturū nisi soluat aut relaxationē petat
piuriū incurrit. ¶ Quantū ad tertiū in foro con
tentioso met⁹ incōstās nō excusat/sic q p talē ali=
quid soluēs possit illud repetere p edictū q met⁹
causa:sed pōt p cōditionē ob turpem causam. si q̄s
eni sub cōminatione me diffamādi a me extorserit
pecuniā:q2 hō famā suā pl⁹ diligit q̄ pecuniā:licz
iuriste nō reputēt metū cadētē in cōstātē virū: nisi
stupri stat⁹ vberis atqz necis: tñ ob turpē causam
repetit: q2 hic versat turpitudo soli⁹ recipientis/
q volebat diffamare:ex parte aūt dātis honestas
scdm illud. Curā habe de bono noīe/ideo pōt repe=
tere: imo est met⁹ q cadit in cōstātē virū/ scdm illud
Meli⁹ est nomen bonū q̄ diuitie multe. pter tñ
magis bonū cōstās spernit min⁹ bonū. Si autē ali=
q̄s meticuloso cōminet dare alapam nisi det centū
libras:et ex hoc ille dederit licet sit turpitudo in=
cōstātie dātis/⁊ violētie recipiētis:q2 tñ pōd⁹ ppō
derat culpe nō habet hic locū illa regula. In pari
causa turpitudinis melior est cōditio possidentis
q2 nō est hic par sed dispar causa turpitudis:ideo
adhuc sic data pōt repeti p cōditionē ob turpē cau=
sam in foro exteriori. multo magis aūt in foro cō
scientie q̄tūcunqz fuit met⁹ incōstans si cōsci⁹ est
q metū intulit qd ali⁹ ppter metum dedit alīs non
datur⁹/tenet reddere sicut vsurari⁹ vsurā nō libe=
raliter datā:et iudex q metu officiū zōcussit/et ille
q sic nō volūtari⁹ dedit:repetere bōa cōscia poterit
3. articul⁹ ¶ Quantū ad tertiū pncipale an iuramentū in=
Durā.q.3 cautum obliget. Primi ponūt tres conclusiones
1.cōclusio ¶ Prima est de intellectu q̄stionis:q2 aliqd iura
mentū pōt esse incautum dupl'r. Uno mō ex parte
obiecti·vt qñ aliq̄s iurat qd de se ē illicitū vl qd ē
ipeditiuū maioris boni: vt eū aliq̄s iurat nō intra=
re religionē. Alio mō pōt esse incautū ex pte mo=
tiui: vt si aliq̄s iurat se ire in aliquā pegrinationē
sub cōditione inhonesta/ puta si cōsequat volun=
tatē de muliere nō sua. ¶ Secūda cōclusio respō
2.cōclusio. det ad questionē scdm primū membrū dicēs q si iu
ramentū sit pmo modo icautū q2 iurat aliqd illi=
citum: vel qd est maioris boni impeditiuū/sic di=
cendū est q tale iuramentū non est obligatorium
Cui⁹ ratio ē: q2 iuramentū nō est vinculū iniq̄ta=
tis:sed si iuramentū primo modo incautum esset
obligatoriū:tunc esset vinculū iniq̄tatis ergo.⁊c.
Minor probat. Si eni iuramentū sit de illicito ⁊
obliget/ligat⁹ ligat ad aliqd iniquū. Idē est si sit
de licito qd tñ est ipeditiuum maioris boni: q2 mi
nus bonū vt est ipeditiuum maioris boni hz rōnē
mali. ergo vt sic ligari ad tale bonum vt est maio
ris boni impeditiuū est ligari ad malū. ¶ Est tñ
aduertendū q vbi iuramētum promissoriū est de
illicito scdm se non ligatur homo ad illud faciendū
sed tenetur non facere. Ubi autem iuramentū est
de minori bono qd si fiat est impeditiuum maio=
ris boni/ non ligatur homo ad illud faciendum si
vult tendere in maius bonū. si tamen non vult tē
dere nec itēdit: potest licite min⁹ bonum facere: ⁊
rōne iuramēti tenet ad illud. vt si quis iuret se du
cturum aliquā in vxorē/si vult intrare religionem
non tenet eam ducere:si tamen ducit eam non pec
cat. et si non intendit religionē intrare/tenet eam
ducere. ¶ Tertia conclusio psequit secundū mē= 3.cōclusio.
brum dicēs q si iurare sit incautū ratione motiui R urādus
qd est conditio inhonesta/ q anteq̄ cōditio sit im q.4. hui⁹
pleta debet mutare ppositum ⁊ nolle conditionē di. ⁊ i suis
impleri/qua nō impleta/nō tenet ad votū implen quolibetis
dum. Sed si cōtingit cōditionē impleri:tenet vo=
tum implere. Qd pbant sic. pmittēs aliquod bo Godefri:
num et licitū sub cōditione/stante cōditione tene de fōnib⁹ i
tur illud implere:sed sic est in pposito:q2 talis p= quolibetis
mittit pegrinationem que de se est bona et licita.
Illa autē conditio que sola erat ibi ihonesta/ nec
est materia iuramenti / nec cadit sub iuramento.
quare.⁊c. ¶ Sciendum tamen vt dicunt q implē
do tale iuramentum est duo considerare/scz illud
quod impletur/et causam quare impletur. Modo
in proposito illud quod impletur est bonum scdm
se:causa autem quare impletur non debet esse cō
ditio illa inhonesta/scz q mala voluntas obtinea
tur a deo·q2 de⁹ non est actor mali:sed q2 illud ad
quod se obligauit est de se bonum et natū fieri ad
honorem dei:licet conditio prius apposita fuerit
mala:ideo tenetur. ¶ Dicunt etiam ipsi propter
solutiones argumentorum q finis eius quod vo
uetur potest esse duplex. Unus p se ad quem illud
quod promittitur habet ordinem p se:sicut pegri
nari habet p se ordinem ad honorem dei. Ali⁹ est
finis p accidens/scz qui mouit promittentem ad
promittendum. modo ad hoc q promissio sit obli
gatoria non oportz q motiuū promissionis sit bo
num:sed sufficit q illud quod promittit sit natum
ordinari ad bonum finem et ad honorem dei: nec
oportet q pmittens soluat pmissum ppter moti
uum pmissionis Et p hoc respondent ad quasdā
rationes que possent cōtra eos fieri/ scz q votum
vel pmissio nō ē nisi de bono: sed pegrinatio rela
ta ad malum finem/ puta ad voluntatem in malo
obtinendam non est bona sed mala. quare.⁊c.
¶ Item si aliquis pmittat vel voueat malū pro=
pter bonum finē/nō debet illud implere. ergo ecō
uerso si voueat bonū ppter malū finem. Ad hoc
dicunt isti q sufficit q illud qd vouet vel pmittit
sit bonum scdm se/⁊ natum p se ordinari in bonum.
et sic est in pposito:licet adiungat accidentaliter
malum motiuū ppter quod votū non est implen
dum. Et p hoc vt dicunt euacuatur vtraqz ratio:
Preterea q2 sufficit vt dicunt q materia voti vel
pmissionis sit de se bona ⁊ nata ordinari ad bonū
finem p se. ¶ Ad secundū dicunt q non est simile
qñ fit malum ppter bonum finem/⁊ qñ fit bonū ex
malo motiuo: q2 in primo illd qd ē malum ponit
vt materia pmissionis. in secūdo non ponit mate
ria promissionis/neqz illud quod est malum de se/
neqz vt ordinat in finem malum de se: sed solū ha
bet malum motiuum adiunctum.
¶ Secunda opinio in duabus primis conclusio= 2.opio q̄ ē
nibus concordat ⁊ in tertia vero discordat dicens duran. vbi
primo q conclusio videtur esse falsa in se: q2 act⁹ supra.
obligatorius voti vel iuramenti nō potest esse de
illicito:sed facere pegrinationem ex motiuo inho

nestio est illicitum. ergo votum vel iuramentũ de hoc factũ non est obligatoriũ. Maior de se patet. Sed minor ꝓbatᷣ: q: act⁹ redditᷣ illicit⁹ ⁊ viciosus ex vna mala circũstantia ipsum informãte: sed in ꝓposito vbi actus fit ex motiuo illicito/ est circũstantia mala ipsum informans scʒ cõditio inhonesta ꝙ mouet in talẽ actũ. ergo. ⁊c. Nec valet ꝙ ipsi dicunt ꝙ pegrinatio debet fieri quaten⁹ est aliqđ bonũ in se ⁊ ordinabile ad bonũ finẽ scʒ ad honorem dei ⁊ nõ ꝓpter impletionẽ ꝯditionis inhoneste ꝙ nõ obtinetᷣ a deo q̄ nõ est actor mali: q: refert rem facere ex p̄cedẽti obligatiõe/ ⁊ facere eã gratis: ille eñ ꝙ fecit pri⁹tate votũ sub cõditione inhonesta ea ipleta vel non ipleta põt si vult gratis facere pegrinationẽ ad honorē dei sicut poterat ante votum vel iuramentũ sed hoc nõ queritᷣ: sed q̄ritᷣ/ vtrũ ad eã faciẽdã teneatᷣ ex p̄cedẽti obligatione/ ⁊ si tenetᷣ ipossibile est ꝙ absoluatᷣ ab illa intentione qua scʒ fecit votũ ex malo motiuo. soluit eñ q: cõsecut⁹ est voluntatẽ de muliere nõ sua/ qđ patet: q: s̄m illos tale votũ nõ obligat nisi extãte cõditione. ergo nõ fit ex obligatione nisi q: cõditio extitit. si ergo talis facit pegrinationẽ quia obligat⁹ est: sequitᷣ ꝙ nõ faciat eã nisi q: cõsecut⁹ est volũtatẽ de muliere nõ sua/ ex qua cõsecutiõe fuit tota obligatio in ꝓmissione. si ergo facere eã ꝓpter istã cõditionẽ est illicitũ sicut est/ ⁊ etiam a principio fuit illicitũ ꝓmittere/ patet ꝙ talis promissio nõ est obligatio. Et ꝙ adducũt ꝙ illud qđ est bonum ex genere ⁊ natũ ordinari in bonũ finẽ ꝑ se põt cadere sub voto vel iuramento obligari: q̄uis ordinetᷣ ad malum finẽ ꝑ accidens. nõ valet q: qñ aliq̄d ꝓmittitᷣ ex malo motiuo: vel totuʒ est malum: q: omnis mala circunstantia informans vndecũq; veniat/ vel ex fine ꝑ se vel ꝑ accidẽs vel ex motiuo ꝑ se vl' ꝑ accidẽs semꝑ reddit actũ illicitum. sicut dare elemosinã mulieri indigẽti vt alliciatᷣ ad malũ cõsensum: vel ire in pegrinationem ꝓpter spectacula mulierũ/ est illicitũ. ꝓpter quod de talib⁹ nõ põt esse votũ vel iuramentũ obligatoriũ. Unde facere talẽ pegrinationẽ tãq̄ debitam ex p̄cedẽti obligatione est cõtra dei reuerentiã sicut ⁊ cõditio inhonesta que est motiuũ talis obligationis. ¶ Per idẽ patet ꝙ solutiones q̄s dant ad argumẽta cõtra se facta nõ valẽt: q: innitunᷣ falso fundamẽto/ scʒ ꝙ finis ꝑ accñs intẽt⁹ nõ reddat actum elicitũ/ et ꝙ dicta ꝓmissio debat impleri exclusa cõditione apposita postq̄ ipsa est ipleta quoꝝ vtrũq; est falsum. Sic igitᷣ patet ꝙ iuramentum incautũ ex natura obiecti/ puta q: iuratᷣ illicitũ/ vel ex natura motiui puta q: apponitᷣ conditio inhonesta ꝓpter quã fit votũ vel iuramentum ꝓmissoriũ/ nõ est obligatoriũ. Si autẽ esset incautum ex eo ꝙ iurãs nõ sufficienter deliberauit/ vel illud qđ ꝓmittebat erat res indifferẽs seu parum valẽs/ vel pl⁹ nocẽs vouẽti q̄ expediẽs/ vel sicut possunt alie circũstantie inueniri circa iuramentũ que reddunt ipsum incautũ nõ est tutũ ꝙ tale iuramentũ itermittatᷣ sine auctoritate supioris potentis in talib⁹ dispensare. ¶ Tertius mod⁹ dicẽdi põt imaginari q̄ntũ ad tria. Primo de incauto ex parte ꝓmissi totaliter mali de quo certus est ꝙ nõ obligat siue iurat se cõmissurũ mortale siue veniale qđ est in detrimentũ salutis eterne/ et si non totale saltẽ tẽporale/ nec bonũ simplr̄ sed malum

3. opio q̄ doctoris.

Scđo qñ ꝓmissũ non mortale nec veniale nec aliquod bonũ sed purã priuationẽ melioris boni. vt si aliquis iurauit se nõ intraturũ religionẽ aut nõ seruaturũ virginitatẽ/ vel nõ facturũ bonũ alicui nisi inq̄ntum caritas vel p̄ceptũ coget sicut aliq̄s iurauit nõ audire cõfessione cuiusdã in ꝑpetuum nisi in morte/ illo mõ non valet. Tertio qñ ꝓmissũ qđ in se bonũ est/ iuramentũ eñ debet cadere suꝑ materiã debitã ⁊ suꝑ bonũ ex se ⁊ formalitᷣ. ⁊ tunc licet maius bonũ ꝑuet/ valet: vt in iurãte matrimoniũ. qñ autẽ nulũ bonũ iurat sed solũ malũ: obligat ad culpã et iurãdo et obseruãdo. qñ ꝓ iurat qđ nec est bonũ nec malũ/ cuiusmodi est pura priuatio melioris boni/ nõ valet: sed est peccatũ in iurando/ ⁊ sic obligat ad culpã ⁊ nõ obligat ad obseruãtiã. tertiũ nõ obligat ad peccatũ: sed liberũ est seruare ⁊ nõ seruare. Tertio qñ est incautũ ex motiuo/ vbi opinio prima videtᷣ verior quo ad cõclusionẽ: q: licet iuratio sit mala si tñ sit bona res iurata obligat: sicut si quis sine deliberatione iuret se elemosinã facturum; q: nõ debet iurare nisi cũ deliberatione/ tñ obligatᷣ. sic aũt est hic: q: i iurãdo ꝓpter malã intentionẽ certũ est ꝙ peccat: tñ q: ipe ñ iurat ꝙ cũ illa mala intẽtiõe iplebit votũ/ inde est ꝙ sub re ꝓmissa nõ includitᷣ illa informatio male intẽtiõis sed solũ est i ꝓmissiõe. ideo. ⁊c. ¶ Ad rationẽ cõtrariã dicendũ ꝙ facere bonum ꝓpter pctm̄ est tripl'r. Uno mõ ꝓpter cõplacẽtiã pcti q̄si regratiãdo deo q̄si fuerit actor mali: ⁊ hoc est illicitũ. Alio mõ ꝓpter pctm̄ q̄si ꝓpᷣ displicentiã vt homo faciat inde penitẽtiã/ ⁊ hoc est bonũ. Tertio mõ ꝓpter pctm̄. i. ꝓpter pcti existentiã nõ placentiã nec displicentiam/ ⁊ ita circũstantia est idifferẽs/ et ista est de ratione cõditionis q̄ abstrahit ab aliis duab⁹ extremis. cũ em aliquid ꝓmittitur sub cõditione illa existente/ ꝓmissio cõmittitᷣ siue ipsa placeat siue displiceat siue neutruʒ. si eñ ꝓmitto dare fideiussori meo deceʒ libras si ꝓpter me fuerit dãnificat⁹/ displicebit michi si dãna incurrat/ cũ stante cõditione teneor soluere: tñ non teneor soluere cũ displicẽtia dãnoꝝ: imo si soluendo cõplacet michi in dãnis eius q̄ forte postea factus est hostis me⁹/ nichilominus liberor ex alia parte si ꝓmitto deceʒ libras alicui si ꝓ me fecerit illud quod desidero vel opto et fecerit teneor: nec oportet ꝙ soluens complaceat michi in illo: imo si mutato proposito michi displiceet/ nichilomin⁹ teneor ⁊ liberor. Similiter si ꝓmisi aliq̄d sub conditione que post mortem meam cõtingit quando michi nec placet nec displicet tenetᷣ heres me⁹. ergo in oi ꝓmissione cõditionali res ꝓmissa abstrahit vt ꝓmissa est et soluẽda ⁊ vt cadit sub obligatione ab oi placẽtia ⁊ displicẽtia ꝯditionis q̄ erat a p̄ncipio placita vel displicita/ ⁊ solũ respicit nudã facti existẽtiã/ ⁊ ad illã habet extrinsecã habitudinẽ sic ꝙ nõ ea informatᷣ ꝑ se in soluendo: sed si informatᷣ est ꝑ accidens nec cadit sub obligatione ⁊ ita est in ꝓposito: q: licet non iurauit illud bonũ sub turpi cõditione nisi cũ turpi intẽtione: non tñ iurauit se facturũ illud bonũ cũ illa turpi volũtate: sed iurauit absolute se facere illud bonũ vñ ad illud tenetᷣ. vnde in iure ꝓmissio rei turpis nõ est obligatoria etiã ipso iure: vt si q̄s ꝓmittat occidere hoiem: sed promissio rei honeste sub cõditione turpi valet ipso iure/ licʒ obstet exceptio. vt si q̄s promittat decem libras si occidit hominem: quis licet ꝓmissio sit turpis: tamen illa turpitudo non

Ad rõnes ad oppõm includitur in re promissa. ¶ Ad primũ principale dicendũ: q̃ iuramentũ incautũ per quod voueref il lud quod de se est illicitũ: ⁊ iuramẽtũ p quod impe ditur magis bonũ / non põt sine detrimento salutis seruari nõ enĩ solũ ẽ in detrimentũ salutis act⁹ quo pmittif illud qd̃ est directe cõtra salutẽ: sꝫ oẽ illud quod est contra pmotionẽ salutis sicut ẽ iuramẽtũ de nõ intrãdo religionẽ vel nõ seruando virginitatẽ.

Ad secũdã ¶ Ad scd̃m dicendũ q̃ iuramentum quaten⁹ ẽ icau tum solum ex culpa propria. q: factum est sine debi ta deliberatione obligat iurantem nisi natura rei p misse impediat quatenus est illicita.

¶ Questio secunda.

Primum S ecundo querif. vtrũ oẽ piuriũ sit peccatũ mortale. ⁊ vr̃ q̃ non q: sicut iurare phibef ita iurare sine causa hec enĩ videnf ptra preceptum decalogi nõ assumes nomen dei tui iuanum. sꝫ iura re sine causa non semp est pctm̃ mortale. ergo nec iurare falsum: ⁊ tñ illud ẽ periurium. ꝰ. ⁊c.

Secũdum ¶ Item q̃ consentit iuranti peccat mortaliter: sꝫ in de exigens iuramentũ ab eo quẽ credit iurare falsũ cõsentit vt peieret: sed nullus dicit q̃ iudex peccet

Tertium mortaliter. ergo nec peierans. ¶ Itẽ p p periurium in currit aliq̃s infamiam sm iuravit habef. vi. q. i. cap. ifames. sꝫ p p periuriũ assertoriũ nõ icurrif infamia

In oppõm ergo videtur q̃ illud non sit peccatũ mortale. ¶ In cõ trariũ ẽ. q: illud qd̃ cõtrariaf diuino precepto ẽ pctm̃ mortale sꝫ piurium ẽ huiusmodi. dicif ei Leuit. xix. nõ piurabis i nomine meo. ⁊ Aug. dicit in quodam

Respõsio. sermone q̃ falsa iuratio pniciosa est. sꝫ nihil est per niciosum nisi peccatum mortale. ꝰ. ⁊c. ¶ Respõsio tria videnda sunt. Primo an oẽ piurium sit pctm̃ mortale. Scd̃o de cõparatione ei⁹ ad q̃dam alia pec cata penes grauitatẽ. tertio an oẽ piuriũ sit duo pec cata vel vnũ tm̃. De primo ẽ duplex modus dicendi

Durãd⁹. q. v. hui⁹ dis. Prim⁹ q̃ duplex ẽ iuramentũ vt pri⁹ dictum fuit. s. assertoriũ ⁊ pmissoriũ. et sm hoc ẽ duplex piurium vnũ quo asserif falsum assertorie. aliud q̃ pmittitur aliq̃d qd̃ postea nõ reddif. de pmo piurio dicũt q̃ si iurans aduertit se iurare falsum siue serio siue ioco ⁊ iuret peccat mortaliter: cui⁹ rõ est q: oẽ illud i quo cõtemptus dei icludif est pctm̃ mortale: sꝫ piurium quo scienter iuraf falsũ siue serio siue ioco. ẽ directe in cõtemptũ dei ẽ ex genere dicti eo q̃ de⁹ q̃ ẽ veri tas assumif in testimoniũ falsitatis. ꝰ tale piurium ẽ peccatũ mortale. Nec excusat cõsuetudo q̃ magis dicenda ẽ illicita corruptela nec ioc⁹ pl⁹ q̃ serium. Si aũt iurãs non aduertat se iurare: sꝫ ex lubrico li gue iuret falsum põt excusari a piurio vt a peccato mortali. q: nihil iputaf hoi ad pctm̃ mortale nisi q̃ facit sciẽs ⁊ volẽs. ꝰ. ⁊c. ¶ Ali⁹ mod⁹ põt imaginari

Ali⁹ mod⁹ dicẽdi q̃ est doctoris. primo q̃dẽ de piurio assertorio ⁊ pbatorio q̃ sit pec catũ mortale. Rõ est. q: ẽ mẽdacius iuramẽto firma tũ ⁊ sic pniciosũ p p irreuerentiã dei si hõ aduertat de mẽdatio ⁊ iuramẽto alias p p iaduertentiã excu satur p p lubricã lingue q̃ null⁹ hominũ domare po tuit magis q̃ in actu exteriori sicut i homicidio vel furto ⁊ talib⁹ q: i talib⁹ nõ sine deliberatione maio ri mouetef exteri⁹. qd̃ ei õ sc ẽ mortale ex idelibera tiõe leui⁹ fit ⁊ q̃nq̃ veniale ⁊ magis i actib⁹ iteriori bus ⁊ lingue q̃ in aliis exteriorib⁹. De periurio au tem promissorio videtur statim homo periurus: cũ iurat se aliq̃d dicturũ vel facturum / nisi dicat: si do min⁹ voluerit vel si potuerit ⁊ huiusmodi. q: de fu turis ⁊ cõtingentib⁹ nõ est determinata veritas a pud homies. vñ videf piur⁹ q̃ dubiũ asserit: sꝫ licet psulti⁹ eẽt sm cõsiliũ bti Jacobi illã pditionem ap ponere i oĩ pmissione de futuro nichilomin⁹ tñ qui non apponit expresse ⁊ explicite tamẽ excusatur ex cõi itentione debita iurantis ⁊ recipientis nõ eĩ itẽ dit iurare se soluturũ nisi possit. vñ itendit iurare se facturũ posse suum ⁊ ille q̃ recipit si intenderet q̃ il le teneretur soluere etiã si non posset iniustus esset idcirco si facit qd̃ põt de soluẽdo ⁊ si nõ potest solue re dilationẽ petendo nõ vr̃ piurus / alias piur⁹ esset vtrũ aũt teneatur vendere vel obligare res suas cre do q̃ sic et etiã cedere bonis suis si aliter ali⁹ dilati onẽ dare non vult non obstante q̃ illud possum⁹ qd̃ commode possumus. q: illud habet suũ itellectum.

¶ Quãtum aũt ad scd̃m de grauitate piurii p com parationẽ ad alia pctã puta ad homicidiũ est duplex mod⁹ dicendi. vn⁹ ẽ q̃ piurium ex suo genere ẽ gra ui⁹ peccatũ q̃ sit homicidiũ. qd̃ pbatur sic tãto pec catũ ẽ graui⁹ ex se: ⁊ ex suo genere quãto cadit sup materiã magis idebitã quãuis enim grauitas per accidens attẽdatur i peccatis et motiuo ad peccan dũ grauius ei peccat ⁊ in eodẽ genere peccati pec cans ex electione q̃ peccans ex ignorantia vel ifir mitate tñ grauitas peccatorum per se attenditur ex proportione actus ad materiam siue ad obiectum: sed actus periurii magis cadit super materiam ma gis idebitã q̃ actus homicidii. ꝰ piuriũ ẽ magis pec catũ q̃ homicidiũ. Maior iã patet. Sꝫ minor pba tur. q: cũ pl⁹ teneamur deo q̃ proximo piuriũ q̃ ẽ p irreuerentiã dei magis cadit sup idebitã materiã q̃ hoicidiũ qd̃ p iuriã pximi ¶ Ali⁹ ẽ mod⁹ dicẽdi hu ic totaliter cõtrari⁹. s. q̃ homicidiũ est graui⁹ pecca tum q̃ piuriũ. qd̃ pbatur sic illud peccatũ ẽ graui⁹ qd̃ opponitur maiori bono: sꝫ homicidiũ opponitur maiori bono q̃ piurium. opponitur ei dilectioni p ximi ipsi homicidiũ. piurium aũt opponitur latrie q̃ est minus bonum caritate. ꝰ piuriũ non est graui⁹ ipo homicidio: sꝫ econuerso. Et rñ ilenti isti ad rõnes alterius ptis dicentes q̃ nõ oꝫ q̃ sicut se hꝫ obiectũ ad obiectum ita actus ad actum quando actus sunt diuersarum rationum: sed solum qñ act⁹ sunt vnius rõnis. vbigra. graui⁹ ẽ iuriari pricipi q̃ ciui vbo sꝫ si quis iniuriatur principi vbo dicendo ei pciũ. ciui aũtẽ facto occidẽdo ipsũ. graui⁹ est pctm̃ pmissũ i ciuẽ q̃ in principem. a simili põt dici q̃ similis irreueren tia facta contra deum grauior ẽ / q̃ facta contra p ximũ. sicut cum dicitur verbũ irreuerẽtie cõtra deũ sicut facit i piurio factũ aũt extreme iniurie contra pximum vt fit in homicidio non est icõueniens q̃ hoc sit maius peccatum q̃ illud. Quauis illi de a lia opinione possunt dicere q̃ homo esset verum vbi priceps ⁊ ciuis hẽrẽt aliquã pportionẽ sꝫ de⁹ ipro portionaliter excedit oẽm creaturã: ⁊ iõ ois iiuria facta contra ipsum excedit iiuriã factas cõtra pxi mum. quicq̃d tñ hoꝝ sit verius nichilominus omne periuriũ scienter factum ⁊ dictum est mortale pctm̃

¶ Inquirendo autem de his prima opinio que est Thome affirmatur primo sic. Augustinus i littera grauius peccat q̃ iurat per verum deũ fallaciter q̃ qui per falsos deos veraciter. sed ille peccat graui⁹ q̃ homicida: cum sit ydolatra. ergo ⁊ iste. ¶ Scd̃o Augustinus in littera. qui sciens inducẽs alium ad periurium vincit homicidam: sed sicut inducere ad aliquid non est malum: nisi q: illud est malum / ita non est grauius malum nisi illud sit grauius. et sm hoc potest dici ad argumentum q̃ pessimũ opponif

Secũdus articulus Durandus vbi supra

S. tho. q̃li. i. art. xviii. Egidi⁹ de roma i q̃li. Similiter de viterbio

Ali⁹ mod⁹

Confirmat doc. opi. sancti thome.

possessio inq̃tū hmōi: homicidiū aūt opponit̃ caritati inq̃tū est pximi. sic aūt ipsa non est melior latria sed inq̃tū ē dei. Rñsione aūt aliā bene euacuāt: qꝛ pporcio limitata cõtumelie principi ⁊ ciuis facit ꝙ tn̄ pōt crescere iniuria ciuis ꝙ excederet iniuriā pricipis: sed minima iniuria dei in infinitū excedit iniuriā modicā pximi q̄ p cõsequens nō potest tn̄ crescere ꝙ excedat: imo nec illaʒ dei ꝙ attingit. Nec tn̄ forte cū dicat Tho. piuriū esse grauiꝰ homicidio ex gñe pp hoc seq̇t̃ ꝙ sit grauiꝰ simplr. si q̇s aūt teneret cõtrariā opinionē posset respōdere ad pmū ꝙ ydolatria illa forte nō ē grauior homicidio qꝛ nō in ea sistit. ¶ Ad secundum posset dici ꝙ inducens ad piuriū grauiꝰ peccat q̄ homicida sed nō q̄ inducēs ad homicidiū ppt rationē Augustini: qꝛ inducens ad piurium occidit duas alas / homicida vnū corpꝰ ⁊ vnā alam. Inducēs aūt ad homicidiū occidit duas alas ⁊ vnum corpus / et sic grauiꝰ est homicidiū vbi est mors ale vnius ⁊ corpis alteriꝰ q̄ piuriū vbi est solū mors ale vniꝰ. Itē grauiꝰ est iducere ad homicidiū vbi est triplex mors q̄ ad piuriū vbi est duplex: sʒ grauius est inducere ad piuriū q̄ simplex homicidiū. Item nō obstat si q̇s dicat ꝙ in piurio nō pōt dispensari sicut in homicidio: qꝛ fm istā rationē mendaciū iocosum esset grauiꝰ peccatū q̄ homicidiū: est indispensabile vt videbit̃ in sequēti distinctiōe

3. articulꝰ. ¶ Quantū ad tertiū an piurium sit duplex peccatum ppter duplicē circūstantiā malā: quaruʒ vna est mendaciū. alia sacrilegiū vel irreuerentia dei

Nō. an sit vnū tn̄ ppter vnitatē substātie actus. est eñ piuriū iuramēto firmatū mēdaciū. ¶ Procedūt aūt sic aliq̇ inquirētes an circūstantia aduenīēs actui morali plurificet euʒ in esse moris. Et pmo premittūt q̄dā pambula. Scḋo respōdēt ad q̄stionē. Tertio remouēt q̄dam dubia. ¶ Preambula sunt tria. Primo eñ ostendūt q̇d facit esse morale Ubi sciendū ꝙ alicui ↄuenit esse in genere moris fm ꝙ habet ordineʒ ad rationē: qꝛ actus moralis est actus hoīs fm ꝙ homo: homo aūt est hmōi p rationem. Dupliī aūt potest se habere aliq̇s actus ad rationē. Uno modo ꝙ sit essentialiter actꝰ rationis sicut intelligere et rationari. Alio modo q̇ est reg̃latꝰ a rōne. et isto modo actꝰ volēdi ⁊ actus exteriores iperati a rōne habēt ordinē ad rōnē sicut ad regulā / ⁊ qñ iportāt ordinē ad rōnē rectam fm conuenientiā / tūc sunt bona fm esse moris. qñ vo fm discōueniētiā / tunc sunt mali. ⁊ sic Dionysius dicit ꝙ bonū hoīs est esse fm rōnē. Unde ppter hoc ꝙ esse moris cõsequit̃ rem ex cōparatione quā habet ad rōnē / sequit̃ ꝙ actꝰ q̇ sunt vniꝰ speciei fm esse nature put ↄparant̃ ad potētias inferiores differūt specie vel genere fm eē moris put ↄparant̃ ad rationē / sicut cognoscere suā ⁊ cognoscere nō suā. put cōparant̃ ad potētiā vegetatiuā vel generatiuā sunt vniꝰ speciei: sed prout isti duo actꝰ cōparant̃ ad rationē que appetit alterū vt ordinatum / et alterum refugit vt inordinatum / differunt genere fm esse moris. Scḋo quid sit circūstantia / et dicit̃ circunstantia alicuiꝰ eo ꝙ concurrit ad ipsum / nec intrat rationem vel essentiam eiꝰ. Unde circunstantia actus moralis dicitur qḋ aduenit actui iam cõstituto in esse moris: nec itrat rationē eius ⁊ qꝛ illud quod non intrat rationem superioris quandoq̧ intrat rationem inferioris: Ideo id quod est circunstantia actus considerati fm cōmunem rationē potest esse intraneuʒ et non circūstantia eidem actui considerato fm specialē rationem. et qḋ est circunstantia vnius actus potest esse de ratione alterius. Tertio quō circūstātia diuersi mode se habeat ad esse moris. Et sciendum ꝙ cū vnūquodq̧ ↄsequatur eē moris in ordine ad rationem dicet̃ circunstantia ptinere ad esse moris siue participare ad esse morale fm ꝙ iportat aliq̇d ptinens ad rationem vel fm cōuenientiam vel fm disconueniētiam: ⁊ fm hoc potest tripliciter se habere circunstātia. Uno modo vt nec fm se nec alio presupposito aliquid importat pertinens ad rationem: nec scḋm conuenientiam nec fm discōuenientiam: sicut esse in veste alba vel nigra nihil facit ad hoc ꝙ aliq̇s bene vel male agat aut patiatur. et talis circunstantia omnino se habet per accidens ad actum moralem / ⁊ nullā oīno varietatem facit in actu morali. Alio modo ꝙ circunstantia directe ⁊ fm se non iporet aliquid ptinens ad rationē sed aliquo presupposito sic: sicut accipere rem in parua vel magna quantitate fm se et directe nō importat aliquid ad rationem ptinens: sed presupposito ꝙ res aliena accipiat̃ bene importat: qꝛ maiorem disconuenientiam ad rationem importat accipere multum q̄ accipere parū: quia quanto plus accipit tanto plus nocet proximo. ⁊ talis circunstantia nec mutat nec constituit speciem sed auget peccatum in eadem specie. Tertio modo potest se habere circunstantia ad rationem ita ꝙ directe ⁊ p se importat aliquid ptinens ad rationem / et talis circunstantia constituit speciem in esse moris ⁊ variat: sed qñq̧ constituit eādem speciē cū eo cui addit̃ / sicut ex genere ⁊ differentia constituitur vna species: qñq̧ vero constituit aliam peccati speciem oīno disparatam. Exēplum de pmo ponunt quidā de luxuria ⁊ adulterio furto ⁊ sacrilegio: qꝛ si ei qḋ est cognoscere nō suam qḋ ptinet ad peccatum luxurie simplr dictū addatur ꝙ illa sit coniugata alteri cõstituitur ex vtroq̧ vna species luxurie que dicit̃ adulterium. similiter si furto addatur circunstantia loci statim constituitur vna species furti que dicitur sacrilegium Exemplum secundi / qñ aliquis furatur ppter mechari / tunc enim finis qui est mechia nō facit vnam speciem peccati cum furto: sed importat aliam speciem peccati oīno disparatam. Sed primum exemplum nō valet ita nude vt pponit̃ sʒ ꝙ in adulterio ⁊ sacrilegio non sit nisi vna spēs peccati / et hoc ostendit̃ tripliciter de sacrilegio. Primo / qꝛ due difformitates disparate: quaꝝ vna nō est per se determinatiua alterius faciunt duo peccata formaliter et distincta specie: sed accipere rē alienam est irreligiositas que pertinet ad irreuerentiam: loci sacri sunt hmōi. ergo sacrilegium in quo concurrunt iste due difformitates non est vnū peccatum tn̄: sed plura formaliter. Scḋo / qꝛ illa quorum vnum inuenitur sine alio non vident̃ ptinere ad vnam speciem vel vnam speciem cōstituere / vel etiam se habere sicut genus ⁊ species: quia species non potest inueniri sine genere: sed sacrilegium inuenitur sine furto. sicut cum aliquis accipit rem suam de loco sacro cū irreuerentia vel violentia eiusdem. furtum etiam frequēter sine sacrilegio cõmittitur. ergo vnum non est species alterius / nec ambo vna species. ¶ Contra maiorē arguitur: qꝛ anima itellectiua et alie due in homine

cōueniūt in vnā essentiā que alibi separantur. Solutio. aīa intellectiua nō inueniť sine aīa licet ecōuerso. Sed iterū cōtra. qꝛ corpus ꝛ aīa inueniunť separata/ ꝛ tñ cōiuncta faciūt vnā essentiā/ multa talia est inuenire. vñ nō videť valere argumentuȝ gratia forme: et cōtrariis illū modū arguēdi tenet ph̄s 3. de aīa. ad ꝓbandū differētiā inter sensum ꝛ intellectū. ¶ Tertio qꝛ duplex pena nō debeť nisi duplici pctō: sed sacrilegio debeť duplex pena scȝ excōicatio ꝓpter irreuerentiā loci sacri: ꝛ decapitatio ꝓpter acceptionē rei aliene ergo. ꝛc. Et idem posset deduci de adulterio in quo cōcurrūt luxuria ꝛ iniusticia. ¶ Nec obstat ꝙ in sacrilegio nō est nisi vnus act⁹ exercit⁹: qꝛ vnitas pcti nō attendiť ſm vnitatē vł pluralitatē actus in esse nature: sed ſm vnitatē vel pluralitatē deformitatis siue discōuenientie ad rationē/ et ideo qꝛ in vno actu adulterij et sacrilegij sunt plures deformitates siue plures discōuenientie ad rationē quas rō formaliter accipit vt plura: ideo ibi plā sunt pctā. Posset autem responderi ad rationē de duplici pena ꝙ in diuersis formis eidē delectatiōi debeť duplex pena

¶ Quātum tñ ad aliqd pōt sustineri qđ diciť de adulterio qđ est vnū pctm̄ tali vnitate qua nō pōt esse vnū pctm̄ mechia et furtū: qꝛ illa plura q̄ sunt in adulterio ſm se accepta/ cōstituūt vnūquodqꝫ speciē illoꝝ duoꝝ pctōꝝ q̄ sunt in adulterio ſm ꝙ diuersimode pōt accipi vnū vt deťminās ꝛ aliđ vt deťminabile: qꝛ si accipiať cognoscere nō suā vt gen⁹ ꝛ vt determiabile/ ꝛ addať ei vt determiatiuū ei⁹ hoc ꝙ est vxor alterius/ cōstituiť ex his duob⁹ sic acceptis species luxurie q̄ diciť adulteriū. Si vero accipiať econuerso illud qđ ptinet ad iniusticiā vt gen⁹ et vt determinabile puta appropriare sibi vsum rei aliene ꝛ addať ei vt determiatiuū: sed in quo est talis vsus scȝ exercere actū venereum cōstituitur species iusticie particularis ita ꝙ sunt in isto actu duo pctā sed vnūquodqꝫ istoꝝ constituiť in illis duob⁹ diuersimode ordiatis: iȝ ex mechia ꝛ furto qualitercūqꝫ ordinatis nūqꝫ cōstituiť vna species pcti/ ꝛ q̄tum ad hoc pōt esse verū qđ diciť de vnitate adulterij respectu furti et mechie.

¶ Quantū ad secundū respondent ad questionē sic/ ꝙ sola circūstantia q̄ ſm se ꝛ directe importat aliquē ordinē ad rationē plurificat actum ſm esse moris nō tñ semp: qꝛ qñqꝫ cōstituit vnā speciē cū eo cui addiť. sed qñ cōstituit aliaȝ speciē ab eo cui addiť/ tunc plurificat esse moris. Q; autē sola circunstātia talis plurificata possit plurificare pctm̄ ꝓbant dupł. Primo/ qꝛ vn⁹ mos nō destruit aliū: sed conditio moralis aduenieñs actui indifferenti det ei esse morale. ergo cōditio moralis aduenieñs actui iā cōstituto in esse morale dabit aliud eē morale. et ideo circūstantia includēs aliqd directe ptinēs ad mores plurificabit actū moraleȝ cui aduenit in esse moris. ¶ Preterea/ ens naturale additū alteri enti actu cū eo facit plura entia in esse nature. ergo cōditio moralis addita actui iā cōstituto in esse morali plurificabit esse morale. ¶ Ex hoc diceret ad questionē ꝙ sicut sacrilegiū est duplex pctm̄ ꝓpter duplicē deformitatē quarū q̄libȝ ꝑ se sumpta esset pctm̄ sic etiā piuriū. cū eñ gen⁹ ꝑ se nō ꝑdiceť de differētia diuisiua et cōstitutiua ꝑ se illa circūstantia q̄ est ꝑ se pctm̄ nō est differentis cōstituens cū alia vnā speciē pcti: sed quelibet ꝑ se est integra species ꝛ diuersa peccati.

¶ Quantum ad quartum mouent ꝛ simul remo- Sol:
uent quatuor dubia. Primum est ꝙ vnitas actus
attenditur ſm vnitatē formalem obiecti: sed in oī
actu voluntatis qui est vn⁹ ſm esse nature est vnū
formale obiectū: qꝛ vel est finis ſm se/ ꝛ tūc cōstat
ꝙ est vnum formale obiectum eius tm̄: vel est alicuius
ꝓpter finem/ ꝛ tunc idē: qꝛ finis est ratio appetēdi ea q̄ sunt ad finem. ¶ Solutio. Licet finis Solutio.
principalius appetať: tamen etiā qđ est ad finem
appetiť/ ꝛ est aliquo modo formale obiectum voluntatis
licet nō sit finis. vnde scđm ph̄m. qui furať
ꝓpter mechiam est fur et mechus: sed magis
est mechus q̄ fur. et ideo qꝛ illud quod appetitur
ꝓpter finem habet aliquā formalitatem respectu
actus voluntatis licet nō causatā sicut finis. ideo
potest dare esse morale alicui voluntatis/ ꝛ ꝑ cōsequens
plurificare ipsū esse moris. ¶ Preterea in- 2
tentio operi morali nomē imponit: sed in oī actu
voluntatis est vna intētio. ergo ꝛ vnū esse moris.
¶ Solutio. Intētio imponit nomen actui in bo- Solutio;
nitate vel malicia/ non autem in vnitate vel plura
litate moris: ita ꝙ intentio praua duos actus facit/
vnum in malicia. i. facit vtrūqꝫ malum: sed tamen
cū bonum et ens cōuertanť sicut habēt duas
entitates morales sicut ꝛ duas malicias: q̄uis intentio
sit differentia vna. vnde intētionis vnitas
dat vnitatem numeralem in esse nature nō moris
¶ Preterea. plura concurrētia quoꝝ vnū est ma- 3
teriale/ aliud formale non constituūt nisi vnū: sed
qñ voluntas vult vnum ꝓpter aliud/ illud qđ est
ad finem se habet vt materiale/ finis vt formale/
etiā in genere moris. ergo. ꝛc. ¶ Solutio qđ est Solutio
ad finem licet respectu finis sit aliquo modo ma-
teriale ꝛ potentiale/ nō tamen pure potētiale ma-
teriale ꝛ potentiale in esse moris: imo est tale ma-
teriale qđ tamen habet aliquā actualitatem ꝛ for
malitatē respectu actus voluntatis. ¶ Preterea 4
ꝙ actus moralis habeat speciē a voluntate nō ab
obiecto: qꝛ Ansel. dicit. si angel⁹ necessario appe-
teret aliqd sibi cōueniēs vel discōueniens nō impu-
tareť sibi ad iusticiā vel iniusticiā. ¶ Solutio. act⁹ Solutio
moralis habet speciē ab obiecto nō sicut cōpositū
diciť habere speciē a forma sibi intrinseca/ sed sicut
forma diciť habere speciē a causa efficiente: quia
oīs forma a seipsa ꝛ per seipsam est in specie. vnde
nec sic potest habere speciē a voluntate: qꝛ non est
intrinseca suo actui ꝑ idētitatē essentie sicut nec ob
iectum. a volūtate autē habet putabilitatē. nec voluntas
scđm se bonitatem vel maliciam actui indifferenti
tribuit: sed hoc facit inq̄ntuȝ mota a bono
obiecto vel malo scȝ fine bono vel malo.

¶ Ad argumentū primū dicūt ꝙ iurare sine cau Ad rōnes
sa nō directe ꝓhibeť ꝑcepto decalogi: qꝛ vana iura añ opposi
tio est q̄ realiter cōfirmari nō pōt: qđ aūt iuratur
sine causa pōt vere firmari: sed nō qđ false. ¶ Ad Ad scđm.
secundū dicendum ꝙ iudex exigēs iuramentū ad
petitionē partis ꝛ ſm ꝙ ordo iuris exigit nō cōsen
tit piurānti etiā si ꝓbabiliter credat ipsū piuraturum:
qꝛ hec exactio nō est iudicis sed partis et le
gis. ¶ Ad tertiū dicendū ꝙ nō ꝓpter q̄dlibet pec Ad tertiū
catū mortale efficiť q̄s infamis ipso iure vt patȝ
de fornicatione et multis aliis peccatis mortali-
bus. vnde nullum argumentū est ꝙ piuriū non sit
peccatū mortale: qꝛ ex quolibet piurio nō reddiť
homo infamis ipso iure: sed solū post sententiam
diffinitiuam latam contra ipsum in causa accusa-

ciouis. reputat̄ autē infamis ipso iure q̄ frāgit votum vel iuramentū pmissoriū solēniter factū: cuius ratio est ista: q̄ in potestate pmittētis remanet postq̄ iurauit vt det suo iuramēto veritatem/ qd non contingit in iuramento assertorio.

¶ Questio tertia.

Ertio q̄rit̄ de casu cuiusdam nouicij q̄ talis fuit de facto. Quidā iuuenis tredecim annoꝝ cū dimidio īrauit ordinem p̄dicatoꝝ. mater q̄ scḋo nupserat/ infra terminū ipm repetit: et ipse postea iurauit cuidā auūculo suo q̄ īfra certum diē nouiciat⁹ ordinē exiret redeūdo ad seculare vitā. ¶ Ex hoc ergo facto insurgūt quatuor questiones. ¶ Prima q̄stio est/ vtrum matri cōuolāti ad secūda vota cōpetat ius irritādi ingressum pupilli ex marito p̄mortuo suscepti. ¶ Secūda questio est/ vtrū parētib⁹ vel tutorib⁹ cōpetat ius irritādi ingressum filij vel pupilli pximi pubertati. ¶ Tertia questio est/ vtrū iuramentū nouicij de exeūdo ordinē z redeūdo ad seculare vitā/ sit licitum z obligatorium aut non. ¶ Quarta q̄stio ē/ supposito q̄ p̄dictuz iuramētū esset licitū: an ipso nō impleto possit licite in ordine remanere. ¶ Ad primā questionē arguit̄ z videt̄ q̄ matri q̄ ad secūdas nuptias cōuolauit/ non cōpetat ius irritandi ingressuz filij ipuberis: q̄ ad illū solū ptinet ius irritādi ingressum monasterij qui habet potestatē sup ingredientē vel potestatē dominicaz: sicut dn̄s pōt irritare ingressum serui infra terminū/ vt in decre. liiij. distin. ca. si quis. vel potestatē tutoriā/ q̄ se extendit ad gubernationē psone z rerū. vnde z tutores pn̄t retrahere pupillos suos infra annū z diē/ vt in decre. xx. q. ij. c. puella. vel potestatē cōiugalē p quā equaliter vn⁹ cōiunx habet potestatē in corp⁹ alteri⁹ matrimonio cōsummato. vnde vn⁹ pōt ingressum alterius irritare. vt extra de cōuersione piugatoꝝ fere per totū. vel potestatē patriā/ vt dicit̄ in p̄dicto caplo puella. q̄ parētes pn̄t irritū facere igressum filioꝝ ipuberū z infra annū z diē. parētes autē debēt intelligi illi soli q̄ habēt filios in sua potestate/ sicut pater z au⁹ habēt filium z nepotē nō emācipatos vel in potestate tutoria: q̄ tutela est vis z potestas in capite libero/ sicut mater z auia q̄ñ tutele officio fungi possunt/ vel sicut pater z au⁹ in legitima parentum tutela. ad illū autē q̄ non habet sup ingredientem aliquā potestatē de p̄dictis/ nec habet nec hr̄e debet regimen/ gubernationez/ dispositionē/ ordinationē sup ingredientē/ nec q̄tuz ad psonā ei⁹/ nec q̄tū ad bona: sed de iure subtrahit̄ sibi totalis gubernatio eidem z debet alteri cōmitti: nec ad illū vllo mō ptinet ius irritādi ingressum q̄tūcunq̄ ale iure sanguinis pxim⁹ sit vel cōiunct⁹: q̄ ius irritādi ingressum aut ptinet ratione sanguinis aut rōne potestatis. nō ratione sāguinis: q̄ cū cessante causa cesset effect⁹: si tota causa irritādi esset ius sanguinis. ergo dn̄s/ coniunx/ tutor extrane⁹ nō possent irritare q̄ non sunt sanguine cōiuncti: et fratres q̄ sunt ppinquiores auo z auia possent magis irritare q̄ illi/ qd est contra iura q̄ de cōiunctis solos parētes admittunt: aut ius irritādi igressum cōpetit rōne p̄tātis per quā ingrediēs irritātis regimen est subiectus: et tūc q̄tūcunq̄ irritās sit cōiunct⁹ vt pater vel mater si tñ nullā potestatē vel gubernationē habeat sup igredientē/ nec q̄tū ad psonā: nec q̄tū ad bona irritare nō pōt: q̄ cessat causa finalis et totalis irritādi. Cū igit̄ mater cōuolādo ad secūdas nuptias pdiderit tutelā filij z ex toto gubernationē eius z q̄tū ad psonā/ et q̄tū ad bona s̄m iura que ampli⁹ nō cōfidunt de ea/ ita q̄ nullam rem a filio alienatā posset retraheret: pari rōne nec ipmmet volēte se alienare pōt ipa retraherevt in religiōis ingressu. Nec obstat ca. xx. q. j. ca. addidistis. ca. quicūq̄. q. ij. ca. si in qualibet. in q̄b⁹ videt̄ mater tm̄ posse q̄tū pater circa igressum filij. Primo/ q̄ illa capl'a z si dicāt q̄ mat̄ posset filiū offerre sicut pater: nō tñ dicūt q̄ mat̄ possit eū auferre vel extrahere sicut pater: nec sequit̄ si pōt equaliter religioni offerre q̄ ppter hoc possit equaliter religioni auferre: q̄ vnū est in fauorē religionis: et ideo in ei⁹ lesionē retorq̄ri nō debet. Scḋo potest solui ad caplm addidistis. z ad ca. si in qualibet. q̄ itelligunt̄ de matre q̄ est tutrix/ vel de matre cui ɔsentit pater. et ita loquit̄ caplm quicūq̄. q̄ cōstat q̄ anna filiū suū obtulit tēplo de cōsensu viri vt habet̄. i. reg. i ca. z. 2. vel sicut dicit glo. in ca. addidistis. cū dicit̄ pater vel mater/ exponendū est vel pet. sola eñ mater non pōt vt dicit ibi glo. q̄ non habet filiū in sua potestate. Nec obstat glo. in ca. si in qualibet. q̄ dicit q̄ fili⁹ eq̄ est in potestate patris sicut matris q̄tū ad hūc casum: q̄ nō dicit hoc assertiue vt patet ex modo loquendi q̄ talis est: nisi velit dicere q̄ eq̄ fit. zc. Vel loquit̄ de matre que non cōuolauit ad secūda vota: sed viuēte p̄re eodēq̄ marito habet aliqualē gubernationē filij cōmunem cū patre licet nō sit tutrix/ nec habeat patriā potestatē: z tūc forte pōt irritare ingressum filij patre inscio vel inuito. secus autē est de matre que cōuolat ad secūda vota: ac p hoc priuat̄ de regimine filioꝝ primi mariti. ¶ Item non obstat q̄ sicut in patre irritāte nō distiguit̄ vtrū cōuolauerit ad secūda vota an nō: sic nec in matre vt videt̄: q̄ matri equalis dat̄ potestas q̄tū ad religiones q̄ nō est sic de patre q̄ cōuolādo ad secunda vota non pdit patriā potestatem nec filioꝝ gubernationē/ z de matre que pdit. ¶ Ad illud qd dicūt matrem cōuolantē ad secūda vota nō pdere ius aliquod sibi quesitum viuente marito: sed solū quesitum post mortez sicut de filio dd: qd est manifeste falsum in ppostro: q̄ mater viuente marito z p̄re habebat regimen pueri vel filij cōmuniter cū patre licet minus principaliter: sed postq̄ conuolat ad secunda vota s̄m iura pdit eius regimen/ sic q̄ nichil in eius domo moratur ppter periculum nouerici q̄ forte eum occideret: sed manet in domo tutoris ad quem solum ptinet eius dispositio. vnde nec mater posset eum offerre inuito tutore: q̄ nō potest priuare tutorem iure suo z potestate tutele. Unde si mater scḋo nubens non potest eum offerre multo minus auferre. ¶ Ad secundā q̄stionez arguitur et videtur q̄ a nullo possit irritari igressus nouicij tam proximi pubertati: q̄ supponitur q̄ iste nouicius tempore ingressus non solum erat doli capax/ z q̄ nō solum attigerat z inchoauerat xiij. annū: sed q̄ erat ita proxim⁹ pubertati q̄ cōpleuerat medietatez decimiq̄rti anni vel fere. Ex quibus tribus videtur q̄ nullus posit irritare ingressum eius p̄mo: q̄ doli capax erat. Dicit enim

Ad. i. que stiūculam

2. questio.

Hugutio ꝙ doli capaces sicut possent se obligare diabolo inuitis parentibus p peccatū / ita ꝛ multo fortius deo p religionis ingressum: q̄uis non sint pu beres nec ꝓximi pubertati. Q; autem dicūt iura ꝙ ante pubertatē nō est firm⁹ ingressus / verū est inco municabiliter: vnde ꝓfessio ante facta nulla est ſm iura noua ꝛ antiqua: q: p ꝓfessionē nō solū obligat deo sed hoi pura plato vel religioni: sed q̄tum ad deū tenet ingressus. ¶ Secūdo patet idē ex hoc: quia

Secūdo. inchoauit decimumquartum annum: q: summa est ratio q̄ p religione facit. in fauorib⁹ autē q̄ sunt am pliādi nō oportet ſm iura annū vltimū cōpleuisse: sed sufficit attigisse. ff. de decre. ꝛ tē. pref. l. in vl. c. ī oibus. Nec obstat glo. xx. q. i. c. firma. q̄ dicat sic non intelligas cū ceperit attingere. xiiii. annū mascul⁹: vel. xii. femia: sed cū iā est in fine. xiiii. anni vel. xii. q: loquit de firmitate ꝓfessionis sicut ꝛ text⁹ loquit q: ꝓfessio q̄ ex varus causis in iure multiplicater re stringit / nō pōt esse firma ante adultā etatē: sed in gressus religionis simplex cui magis fauet pōt esse firm⁹ ante / sic ꝙ a parētib⁹ vel tutorib⁹ nō valeat ir

Tertio. ritari. ¶ Tertio apparet hoc idem p hoc ꝙ ipse est ꝓxim⁹ pubertati: q: equalis etas requirit ad matri moniū carnale ꝛ spūale / et q̄tū ad hoc ad paria iu dicant. vnde dī l pallegato ca. firma. firma tunc erit ꝓfessio virginitatis ex quo adulta iā etas esse cepe rit ꝛ q̄ solet apta nuptiis deputari: s; qn̄ aliqs ē ꝓxi mus pubertati nō solū etate: sed etiā mēte ꝛ corpe vt q: habet tm̄ de sciētia ꝛ malicia, ꝛ tm̄ de potētia cōsūmmādi matrimoniū q̄tū habet vn⁹ alt⁹ pubes: tūc pōt ꝓxim⁹ pubertati eque cōtrahere matrimo niū sicut pubes inuitis parētib⁹ ꝛ tutorib⁹ qbuscūqꝫ extra de despōs. impu. c. de illis. cū iuis filiis⁹. ergo a simili in matrimonio spūali qd̄ est religio / ꝓximus pubertati vigēs discretione ꝛ virib⁹ corpis ad one ra religionis sustinēda sicut ali⁹ pubes / potest inui tis parētib⁹ intrare monasteriū sicut pubes. Unde cū isic de quo q̄rit supponat doli capax ꝛ vigere dis cretione ꝛ appareat habere vires corpis sicut pubes p hoc ꝙ p pl⁹ q̄ꝫ dimidiū annū sustinuit asperitates religionis cōtinue a carnib⁹ cauisia / ꝛ culcitra ab stinendo: ad matutinas singulis noctibus surgēdo sicut quocūqꝫ fortior de cōuētu. ꝛ sic vt dictum est ꝓxim⁹ pubertati inuita matre potuit monasterium intrare / et multo magis inuita matre potest in mo nasterio remanere. Et confirmatur ratio: q: iure ci uili plus potest inuitis parētib⁹ religionē intrare q̄ꝫ matrimonium contrahere: cū inuito patre filiusf familias possit monasterium intrare / non autē ma trimoniū contrahere ſm ius ciuile. C. de epis. ꝛ cle ricis. l. vltima. sed ſm ius canonicum ꝓxim⁹ puber tati inuitis parētib⁹ pōt matrimonium contrahere. ergo ipsis inuitis potest monasterium intrare. Nec obstat glosa. xx. q. i. in principio que dicit sic.

Alii dicunt ꝙ nemo ligatur voto ante legitimā eta tem. Nec est simile de matrimonio carnali: quia ibi obligatur im homini: ꝛ illud vinculum dissoluitur saltem morte: sed vinculum spirituale morte nō dis soluitur: q: ista opinio falsa est vt patet per eandeꝫ glosam q̄ subiungit sic: sed hodie preualet hec opi nio Huguitionis quam supra ꝓmiserat ꝙ doli capax potest se obligare deo etiam sine patris auctorita te. Falsum est etiam vinculum religionis non solui morte: q: votum obedientie nō est nisi vsqꝫ ad mor tem: vnde eque soluitur morte sicut matrimonium carnale. Uel potest dici ꝙ nemo ligatur voto ꝓfes sionis ante legitimam etatem. voto autem simpli ci sic / vel saltem ingressus tenet quantū ad hoc pa rentes non possunt irritare. Ad omia iura antiqua et noua ꝛ scripta doctoꝝ que videntur sonare ꝙ q̄n tum ad religionis ingressum nichil valeat. xiiii. an num inchoasse sed oporteat. xiiii. fuisse. ꝛ. xv. attin gisse. ꝛ ꝙ non est simile de matrimonio carnali / ad quod natura inclinat. ꝛ de religione que multas ha bet austeritates. quas natura abhorret. Responden dum est ꝙ loquuntur de ingressu cum effectu ꝓfessi onis que nullo modo valet facta ante. xv. annum. etiam parentibus consentientibus: vt patet de re gularibus. ca. i. li. vi. et in canonibus superius alle gatis: sed nulla iura inueniūtur que dicant ꝙ opor teat. xiiii. annuꝫ finiri ad hoc ꝙ impubes inuitis pa rentibus possit sine ꝓfessione religionem libere in trare / imo oppositum innuit in decretali allegata. ca. i. li. vi. de regularibus. Nec obstat qd̄ alii dicunt annos strictius computari in matrimonio spūali q̄ꝫ carnali. ꝛ si q: vinū bonū est matrimoniū ꝛ gñatio p lis ꝛ vigor naturalis huic est subsidium fragilitatꝭ humane. nō valet. q: in matrimonio spūali melius reperitur illud scꝫ vinū qd̄ facit virgines germinare ſm prophetam quo erant hebrii apostoli: q: nuptie replent terram. virginitas paradisū. magis autem fauetur bono spirituali q̄ꝫ carnali. q: legatum reli ctum mulieri si nubet lucratur ipa relicta matrimo nio carnali intrans monasteriū nō ecōuerso. temp⁹ autem indultum et subsidiū fragilitatis humane ē tempus probationis ꝛ ꝓfessiōis. Unde ante puber tatem non potest fieri ꝓfessio. sed pōt fieri ingressus vel decretalis illa non est ad ꝓpositum. ¶ Preter ea. isti cōtra arguunt sed bene cauent sibi ꝙ non re spondent ad canōes inductos qui ꝑficiūt matrimo nium carnale spirituali q̄ntum ad pubertatem et pupillarem etatem. Q; dicunt ꝙ non potest se obli gare deo in preiudicio patris ꝛ matris. Dicendum ꝙ non est preiudicium sed beneficiū. sicut filius infi delium doli capax inuitis parentibus potest bapti sari si vult. ꝛ se obligare deo: sic sentit Hugo. ꝙ ba baptisatus inuitis parentib⁹ potest se obligare mo nasterio voto. Q; dicunt ꝙ non agitur de fauore ob ligantis: sed de preiudicio patris et matris. Dicen dum est: ꝙ sicut proximus pubertati inuitis paren tibus potest contrahere matrimonium carnale. licꝫ istud frequenter fit in magnum preiudiciū parentū ꝛ confusiones generis. ita ꝛ multomagis matrimo nium spūale. Q; dicunt: non est ꝓximum pubertati qui dicat sex mensibus dico ꝙ in mo est quo ad cō trahendum matrimoniū carnale si discretio mētis ꝛ potentia corpis concurrant. ꝛ pari ratione de ma trimonio spirituali q: ius nō statuit aliuꝫ terminū in matrimonio spūali q̄ꝫ carnali. imo prima iura. q: tantū prefigunt matrimonio spūali adducunt simi le de carnali. xx. q. i. firma. Q; dicunt de glo. Joh. ibidem contraria verum est ꝙ glosa illa dicit duo. ꝛ illa duo teneantur q̄ simul stant. dicit enim ꝙ particu la que hoc dicebat sublata est. ¶ Itē dicit ꝙ ho die preualet opinio Hugōnis. non dicit heri hodie. ergo preualeat opinio Hugōnis et particula q̄ hoc dicebat non sit in rerum natura: sed sufficit nobis si vel consuetudo habeat / vel vsus curie romane /. ali as falsa eēt glosa: que dicit ꝙ hodie ꝑualet opinio Hugōnis. Q; postea defendunt glosam dicentes: vinculum spirituale religionis non solui morte. q̄a est inter deum ꝛ animam ſm obedientiam cū con

tingit solui p mortẽ. Dicendũ q̃ glosa illud nõ asserit sed illi quorum opinionem reprehendit: ⁊ salua reuerentia dicentium parum de religione nouerint q꞉ cum monachum facit nequaq̃ ipe habitus sed pfessio regularis non plus se extend it vinculum religionis q̃ votum professionis: qd est vsq̃ ad mortẽ: Unde religiosus suscitatus non plus tenetur ad religionem q̃ maritus ad vxorem si fuerit suscitatus sed caracter qui imprimitur in cõfirmatione baptismo ⁊ ordine nõ deletur morte. vnde sacerdos suscitatus verus sacerdos est sicut prius: ⁊ tenet cõtinere sicut prius. non autem religiosus suscitatus. vinculum autem religionis non est illud vinculum caritatis inter deum et animam nec in morte excidit. q꞉ aliquis potest esse professus vinculo religionis obligatus qui tamen erit peccator non deo iunctus/ sed dyabolo. Unde vinculum spũale religionis qd distinguitur a libertate secularis qui ligatus non ẽ illud soluitur in morte: sicut matrimoniũ carnale. Qz negant postea iura loquentia de completione xiiii. anni restringi ad ingressum cum effectu professionis patet manifeste falsum per iura ipsa. Unde gratia exempli dicitur in capitulo sepe allegato. xx q. i. Firma. tunc erit professio virginitatis. ⁊c. vnde loquitur de professione. ❡ Item capitulũ qd inducunt is qui est contra eos. q꞉ bene dicit ibi q̃ non valet professio facta ante. xiiii. annum. sed q̃ non valeat ingressus hoc non dicit/ imo oppositum innuit ⁊ supponit. vnde non est dubium q̃ nouicius añ. xiiii. annum gauderet priuilegio si quis suadẽte dyabolo/ licet alias clericus non esset. sicut etiaz gaudet pubes ante annum in ordine mendicãtium: vbi tamen non posset pfiteri: q꞉ hoc indistincte dicitur de nouicio: extra de sen. excõis. c. Religioso. li. vi. Sicut igitur in ordine mendicantium est ingressus puberis validꝰ ante annũ/ licet non possit profiteri: sic in omni religione ante pubertatem est validus ingressus doli capacis licet profiteri non possit.

3. questio. ❡ Ad tertiam questionem sic arguitur. ⁊ videt q̃ iuramentum prestitum a nouicio de exeũdo ante professionem vel infra annum probationis nõ teneat ⁊ sit temerarium et illicitum ⁊ nullomodo obligatorium. q꞉ licet iuramentũ quo iuratur illd quod est de se bonum q̃uis maioris boni impeditiuum sit obligatoriũ et validum. sicut si aliquis iurat contrahere matrimoniũ et consummare: valet quidẽ ⁊ obligat q꞉ bonũ licitum et meritorium est quod iuratur licet per hoc excludatur indirecte maius bonum puta virginitas et ordo sacer et religio. tamen qñ illud super quod directe cadit iuramentum est pure malum licet possit saluari sine interitu salutis eterne vel tẽporalis non ẽ obligatorium. sed illicitum. sicut si aliquis iuraret se peccaturum venialiter vt puta mẽtiturũ pro vita alicuius seruanda. hoc em̃ non est in interitũ salutis eterne. q꞉ pctm̃ veniale non interimit caritatẽ nec per consequens salutem eternam. nec est in interitum salutis temporalis. sed magis pro salute temporalis alterius vt supponitur. ⁊ tamen istud iuramentum non tenet nec obligat qd vergit in peiorem et deteriorem exitum sicut expresse innuit glosa. xxii. q. iiii. c. si aliquid forte. Similiter si aliquis iuret illud quod est pura priuatio vel sola exclusio boni vel melioris boni et nõ includit formaliter aliquod bonum dato q̃ de se non sit alias pctm̃: sed sine omni pctõ: imo cum merito/ etiam possit in casu seruari adhuc est illicitũ ⁊ temerarium iuramentum ⁊ non obligatorium. sicut si virgo que eligit sine voto seruare virginitatem iuret nõ se amplius seruare virginitatem sed deserturam virginitatem. istud inq̃ iuramentum potest seruari sine omni peccato et cum merito: puta si propt prolem contrahat et consũmet matrimonium legitime: q꞉ non peccat virgo si nubat scd̃m apostolum: et tamen iuramentum istud est illicitum ⁊ nõ obligatorium: q꞉ per ipsum assumitur nomen dei inuanum quãdo non iuratur aliquod bonum: sed solum iuratur nõ bonum ⁊ pura priuatio et exclusio boni. sicut si aliquis iurauit nõ loqui patri vel matri vel sorori vel fratri. potest em̃ eis nõ loqui in perpetuũ sine omni peccato: puta ipis dimissis ppetuo transferendo se/ vel heremũ vel religionẽ in remotis partibus intrando. tamen q꞉ nõ loqui talibus personis per se ⁊ directe nullum bonũ includit: sed solum excludit bonum caritatis/ quod tamen sine interitu salutis potest omitti vt dictũ est. ideo tale iuramentum est illicitum ⁊ contrariũ rationi/ sicut expresse habetur extra de iureiurando. c. cum quidam. Cum igitur ordinem approbatũ exire/ ⁊ ad vitam secularem redire de se ⁊ directe sit priuatio ⁊ exclusio melioris boni vel saltez securioris boni vel saltem consiliĳ christi ⁊ aliciꝰ operis caritatis/ nec icludat directe aliquod opꝰ caritatis speciale. ergo q̃uis possit impleri sine interitu salutis/ nichilominus est illicitum iuramentum. ❡ Ad aliĳ dicũt q̃ gratianꝰ expresse dicit oppositum. dicendum q̃ si teneatur textꝰ Gratiani nichil est contra nos: quia nũq̃ dicit q̃ is q̃ iurauit non fieri clericus vel religiosus iuramentum hoc teneatur seruare: sed q̃ non prohibet seruare. ❡ Preterea extra de regularibꝰ. c. cõsulti. dicitur q̃ non licet in aliquo casu nouicio redire ad seculum vt seculariter viuat. ipsi autem conscribẽdo factum confitentur q̃ ipse iurauit exire ordinẽ et ad secularem vitam redire. secularis autem vita nescio quid est nisi seculariter viuere/ sicut regularis vita est regulariter viuere. ergo iurauit ad seculum redire vt seculariter viuat: ⁊ hoc semper est illicitũ. g̃ ex forma iuramenti apparet q̃ iurauit licitũ. ❡ Ad illud qd dicũt q̃ iuramentũ etiã sine causa prestitum licet sit temerariũ tamẽ obligat. dicendum q̃ non est ad propositum: q꞉ nõ assumitur ppositum sed dicitur q̃ quandocũq̃ non iuratur aliquod bonũ sed iuratur sola negatio boni/ tale iuramẽtum non obligat dato q̃ possit seruari. sicut si iuratur non loqui patri vel matri vt dictũ est. et similiter iurare non intrare religionẽ vel exire religionẽ/ vel dimittere ꝓgitatẽ ⁊ hmõi.

❡ Ad quartam questionem arguitur ⁊ videtur q̃ 4. q̃stio.
illud iuramentum fuerat licitum ⁊ obligatorium nichilominus iurans potest ipsum deserere in ordine remanendo: quia si ipse iurasset ire vltra mare ⁊ ad sanctum Jacobum/ iuramentum esset licitum ⁊ obligatoriu. nichilominus tñ posset licite iuramentum non implere et in ordine remaneret: immo etiam si secularis existens iuramentum illius pegrinationis fecisset/ liceret sibi ipsum deserere religionem intrando sicut dicit glosa de iureiurando. c. peruenit. q꞉ vt ibi dicitur in textu: promissum non infringit qui illud in melius commutat/ et reus fracti voti non habetur aliquatenus: qui temporale obsequium in perpetuam noscitur

religionis obseruantiam cõmutare. extra de voto. c. scripture. igitur predictus nouicius ex iusta causa volendo se in ordine perpetuo remanere: potest velle deserere iuramentum in melius commutando. ergo quantumcunq; iuramentum aliud esset licitum et obligatorium: non tamen tenetur seruare ipsum. Nec valet responsio distinguentium sic/ ꝙ aliud est iuramẽtum in aliud disparatũ et melius commutare qđ licitũ est/ licet indirecte sequatur omissio iuramenti: sicut iuramentum vel votum crucis in religionem mutare. et sic loquuntur iura inducta. Aliud est votum vel iuramentum non mutare in aliud disparatum: sed facere directe et expresse oppositũ iuramenti quod non habet: ꝛ sic est in proposito sicut dicũt. q: exire ordinẽ et nõ exire/ redire ad seculũ et non redire/ sed in ordine remanere: sunt directe ꝛ expresse opposita. Ista tñ distinctio ꝛ responsio nõ valet: q: leges debent imponi rebus ꝛ non verbis. Vñ non licet iuramentũ deserere faciendo oppositum scđm rem: et etiam incompossibile licet sit oppositũ scđm vba: sicut vltra mare ire ꝛ remanere in ordine cartusiẽsiũ citra cum habeat pfessio nõ exire claustrum. ad quod sequitur oppositũ iuramenti scđm rem: q: ipossibile est ꝙ remanens citra mare vadat vltra mare: licet non sit oppositum scđm verba. ꝛ tunc licet sibi non ire vltra mare/ cuius oppositum iurauerat. pari rõne licet in melius commutare: quamuis sit oppositum re et verbis: q: manet eadem causa in oppositione verbi sicut in oppositione reali. q: tota causa deserendi iuramentũ ẽ q: melius est id qđ eligitur: q̃ illud quod iuratur. vnde cum melius sit exeundo religionem ire vltra mare pp deũ ꝛ idulgentiã: q̃ exire ordinẽ ꝛ ire ad domũ auunculi sui pter secularẽ vitã. Multo iuris ratio permittit ꝙ liceat deserere iuramẽtum/ quo nouicius iurauit ire vltra mare in ordinãdo/ et non magis liceat nouicio deserere iuramentũ q̃ iurauit ordinẽ exire/ et ad secularem vitam redire vel ad domum auũculi remeare. Sic igitur videtur ꝙ est licita commutatio/ vel licita desertio quocunq; nomine cẽseatur. Nec obstat ꝙ dicunt ꝙ sola pfessio est qđ melius q: licet votũ ꝛ iuramentum licitũ tẽporale deserere: non solum pfitendo sed etiam religionem intrãdo sine professione: alioq̃n non liceret aliquẽ religionem intrare: cum in nulla deceat/ ꝛ in quibusdã impossibile sit ante probationem pfiteri sed verũ est ꝙ ante pfessionem nõ est ingrediens simpliciter liberatus a iuramento vel voto: sꝫ interim excusaẽ/ ꝛ si exeat teneẽ ipi: re: sꝫ si profiteaẽ ex toto liberaẽ. Nec obstat. 85. di. c. florẽtinũ cum sua glosa. q: certum est ꝙ glosa facit p hoc q: dicit ꝙ ille qui iurauit se nõ accepturum episcopatũ/ põt eligi si peniteat de hoc ꝙ male iurauit. frustra autẽ posset eligi nisi posset recipere. qđ autem text' videtur dicere ꝙ est repellendus: hoc non est quia recipiendo peccaret tunc enim glosa contrariaretur textui: sed q: peccauit iurando ꝛ peiorauit inquantum iuramentũ suum temerarium fuit. Vñ propter hoc crimen sicut propter alia repellitur: nisi ostendatur penitentiam egisse. ꝛ sic glosa concordat textui/ ꝛ videaẽ secure illa: q: finaliter residet in hoc ꝙ non obstante iuramento quo abiurauit epatũ: si peniteat episcop' fieri põt. ¶ Ad illud qđ dẽ casus legis ad municip. l. imperator.

Dicendũ ꝙ nihil facit ad ppositũ sꝫ magis ad oppositum: q: si aliquis iurasset se nõ suscepturũ ordinem matrimonij intentiõe caste viuendi/ certũ est ꝙ istud iuramẽtũ ẽ obligatoriũ: nisi pp papam dispenseẽ. q: p hoc iuramẽtũ excludiẽ quidẽ minus bonũ ꝙ xp̃s nõ ɔsuluit sꝫ pmittit: ꝛ intẽdiẽ et eligiẽ mai' bonũ qđ xp̃s ɔsuluit ɔtẽnere ordinẽ iudicãdi sclaria curialiũ et decurionũ. ĩõ abiurare tales ordines curiaꝝ seculariũ q̃ ad peciẽ iplicãt est melius: ĩõ nec iperatores possent dispẽsare ꝙ ille q̃ abiurauit miliciã vel officiũ iudicij sanguinis posset recipere licite sꝫ so' papa vel saltẽ ep̃s: sꝫ abiurare ordinẽ sacrũ vel religionẽ a deo et ab ecclesia approbatã nõ ẽ a xp̃o nec ab apl'a ɔsulitũ sꝫ oppositũ. vñ auctoritate xp̃i q̃ cõtrariũ ɔsulit põt deseri. ¶ Ad illud qđ dicunt iuramentũ seruandũ qđ põt seruari sine pctõ mortali ꝛ veniali. Dõm ꝙ semp omittunt et nunq̃ respondent ad illud in quo latet maior vis argumenti: quia illud iuramẽtũ cuius forma hõ obligat se ad aliqđ illicitũ de se ꝛ in se illud est illicitum/ ita. s. ꝙ homo non debet illud seruare: sꝫ iurare exire ordinẽ ad viuendum seculariter est illicitum omni nouicio ꝛ semper vt dicitur in. c. consuliẽ. de regularibus. q̃ cum ex forma iuramenti appareat ꝙ iste de quo queriẽ sic iurauit. s. extre ordinẽ ꝛ ad secularẽ vitam redire. q̃ illicitum fuit ꝛ nõ seruandum. Et q̃ dicunt de Innocẽtio ꝛ Hostiẽs. Dicendũ ꝙ vel non loquuntur assertiue. vel quando dicunt ꝙ est licitum et seruandum verum est ex voluntate nõ ex necessitate. potest enim licite seruari si iuuenis vult: sed non tenetur seruare vt sepe dictum est si de ipso peniteat ꝛ pro meliori deserat.

¶ Ad illud quod replicatur. iuramẽtum illicitũ ex mõ vel causa eẽ seruandũ sꝫ tñ res iurata ẽ licita. Dõm ꝙ res iurata fuit illicita vt visum ẽ. vel dõm ꝙ qñ res iurata nõ solũ ẽ licita sꝫ est etiã bona de se ꝛ formaliter: tũc iuramentum est seruandum/ sic ꝙ homo nõ solũ põt sꝫ teneẽ seruare. q̃uis malo motiuo sit factũ: vt si cã libidinis vel diuitiaꝝ sit factũ iuramẽtum vt contrahat mẽ monũ: sꝫ qñ res iurata licet non sit illicita ẽ tñ pura ɔuatio ꝛ exclusio alicuius opis caritatis nõ intẽtione maioris ꝛ melioris boni: tunc iuramentum est illicitum in iurãdo/ in seruando: aut est indifferens q: potest licite seruari et licite non seruari: sed melius si non seruatur. His autem omnibus auditis iudicatum fuit nouicium inuitum nõ debere reddi matri de iure si penitens vellet in ordine remanere qđ et fecit.

¶ Distinctio. 40. ¶ Questio. i.

Circa. 40 distinctionẽ ꝛ vltimã de precepto cõcupiscẽtie ꝛ dispẽsationib' pceptoꝝ que runẽ tria. Primũ ẽ de dispẽsatiõe iuris. Scđo de dispẽsatiõe pape i pceptis. Tertio de dispẽsatiõe dei i pceptis ipsi'. ¶ Quantũ ad primũ queriẽ vtrũ p dispẽsationẽ legis veteris liceret peccare actu interiori. ꝛ videẽ ꝙ sic dicit glosa. exo. 10. ꝙ lex vetus cohibebat manũ nõ animũ. ¶ In cõtrariũ. q: lex nõ põt facere malũ qđ nõ ẽ malũ: sꝫ ꝙ ẽ malũ de se nõ potest fieri bonum per legem sicut nec per consuetudinem: que

equipollet ium. ergo. ⁊c. ¶ Responsio. Tria videnda sunt. Primo an id quod est de se malum possit esse licitum per dispẽsationem. Secundo vtrũ per contrariam cõsuetudinem possit derogari statuto generalis synodi. Tertio: an lex vetus permitteret peccatum cordis.

¶ Quantũ ad primum procedunt sic aliqui prio arguẽtes pro/⁊ cõtra. Primo: q: habere plura beneficia est fm se malũ: sed hoc fit licite p dispensationẽ ergo. ⁊c. Minor supponit̃. Maior pbat̃: q: ꝙ illud qd dat̃ p seruitio dei nõ potẽti huire est malũ fm se: sed bñficia debẽt dari pp̃ter seruitia. ergo malũ est fm se dare nõ potẽti huire: sed idẽ nõ põt deseruire ad plura bñficia. g. ⁊c. ¶ Cõtra. illud qd est tale fm se nõ põt ei ei⁹ oppositũ q̃lecũqꝫ ꝯuenire. ergo ei qd est malũ fm se non põt p dispẽsationẽ vel qualitercũqꝫ aliter ꝯuenire ꝙ sit bonũ ⁊ licitũ. [Godefre. de fontib⁹ in quolibetis.]

¶ Postea respõdẽt dicẽtes ꝙ tripliciter contingit aliquid esse malũ. Uno mõ ꝙ fm se sic icludit malũ/⁊ illud qd discordat a rõne recta ꝙ in nullo casu possit esse bonũ: ⁊ talia sunt illa q̃ sunt prima pͥncipia iuris naturalis: sicut illa de q̃b⁹ sunt p̃cepta: sicut furtũ/homicidiũ/⁊ silia. ⁊ in istis non cadit aliqua dispẽsatio q̃tũ ad inordinationẽ quã importãt. vnde nũq̃ p aliquã dispẽsationẽ furtũ manẽs furtũ vel homicidiũ manẽs hoicidiũ est licitũ: sed q̃tũ ad determinationẽ circa casus speciales/qua scꝫ detmĩatiõe detminant̃ speciales casus vt esse vel nõ esse furtũ/esse vel nõ esse fornicationẽ vel adulteriũ/ ⁊ sic de aliis. sunt talia mutabilia. qñqꝫ sola auctoritate diuia: vt, habere duas vxores/ita ꝙ habita pͥma recipere secundã nõ fit adulterium. qñqꝫ vo h̃ fit statuto hũano: vt si princeps phibeat aliqd sub pena capitis/ante statutũ in p̃dicto casu iterficere facient̃ illud phibitum fuisset homicidiũ: post statutum est executio iusticie ⁊ non homicidiũ/⁊ sic d e quibusdã aliis. Alia sunt fm se mala q̃ ex istis deducunt̃ q̃si ꝯclusiões nõ q̃dẽ de necessitate ⁊ semp sed vt in plurib⁹/ ita ꝙ vt in plurib⁹ discordãt a rõne recta. qñqꝫ autẽ et in casu expediunt/⁊ opposita eoꝝ in casu essent mala vel min⁹ bona: et talia q̃si determinationes eoꝝ q̃ ptinẽt ad prima principia iuris naturalis q̃ mutabilia sunt vt dictũ est ꝯparata certis psonis vel tpib⁹ vel locis: ⁊ q: nõ cuilibet potẽti subest determinare qñ ista sunt mala et qñ non: sed rectori multitudinis/talia nõ sunt licita nisi p dispẽsationem superioris q̃ habet determinare in q̃b⁹ casib⁹ expediũt. Uerbi grã. facere residẽtiã in ecclia cuius aliqs habet curã cõiter est bonum fm se: ⁊ oppositũ ei⁹ est malũ fꝫ se scꝫ nõ residere. tñ i casu nõ residere esse posset bonũ vel pp̃ter cõmunẽ ecclesie vtilitatem/vel pͥpͥã corporis salutem vel aliquid tale.

¶ Dicendum ergo ꝙ illud qd est isto scdo modo malum fm se respectu eius respectu cui⁹ dicit̃ malũ fm se: ⁊ in casu quo est malum fm se non potest esse bonũ ⁊ licitũ: sed respectu diuersoꝝ potest/ sic scꝫ ꝙ illud qd est malum fm se vt in plurib⁹ nõ sit malum in isto casu talib⁹ circunstantiis adhibitis et talibus concurrentibus ⁊ illa nõ opponunt̃ scꝫ aliquid esse malum fm se vt in pluribus ⁊ esse licitum et bonum in casu speciali. ¶ Per hoc respõdent ad argumentum in oppositum: q: ex hoc ꝙ illud qd est fꝫ se malũ vt in pluribus ponitur esse bonum et licitum. in detmiato casu non ponitur ꝙ vnum oppositorum cõueniat alicui habenti alterum oppositorum: quia sic bonum ⁊ malum non sunt opposita. tale ergo malum quãdo statuto humano prohibetur dupliciter est malũ/ scꝫ et scdm se loquendo vt in pluribus vt dictum est: ⁊ est etiã malum quia prohibitum. In casu ergo speciali in quo ex natura rei non est malum non potest habere maliciam nisi quia prohibitum: et quia dispensatio superioris tollit obligationeꝫ statuti humani/tale quid per dispensationem in tali casu fit bonum et licitum. In casu autem in quo illud scdm se est malum ex natura rei non potest esse bonum sed malũ: nec debet superior dispensare in tali casu. esset enĩ dispensatio scdm ꝙ bern. vtitur in epistola ad eugenium. et tale malum ẽ habere plura beneficia simul: quia sic ad decorem ecclesie pertinet ꝙ diuersi diuersa beneficia habẽt/sicut ad decoreꝫ corporis ꝙ diuersa membra diuersa officia habeant. Unde hoc est malum in pluribus ꝙ vn⁹ habeat plura: sed in casu possit esse bonum/scꝫ vbi esset penuria clericorum quibus danda essent beneficia/vel vbi esset persona tanti valoris ꝙ plus valet toti communitati ecclesie q̃ plures mediocres/ vel quando vnum beneficium non sufficit: tunc enim habere plura beneficia non est malum: et tunc vel sine noua dispẽsatione sic in beneficiis annexis licet habere plura beneficia sicut prebendam ⁊ archidiachonatum cum noua dispensatione. Tertio modo dicitur aliquid esse malum non scdm se: imo quantum est de se est indifferens sed per accidens eius oppositum facit ad bonum sed est malum quia prohibituꝫ statuto humano/sicut comedere carnes sexta feria / et talia possunt esse bona ⁊ licita per dispensationem superioris: nam cũ talia nõ habeant maliciam nisi propter obligationẽ statuti p dispensationeꝫ superioris tollitur ab eis esse malum. de hoc autem dictum est alibi ⁊ dicetur in questionibus sequentibus.

¶ Quantũ ad scdm an p cõtrariã ꝯsuetudinem possit derogari statuto generalis synodi sic p̃cedunt illi iidem. primo ei arguunt p ⁊ cõtra. pͥmo arguũt ꝙ sic. q: cũ prelati multi faciãt ꝯtra statutũ de nõ conferendo ecclesiam cuꝫ cura alicui añq̃ attingat. 25. annũ et ꝙ faciat se infra annũ pmoueri i sacerdotẽ et cõtra statutũ de expellẽdo vsurarios etiã alienigenas ⁊ sic lata snia contra trãsgressores tũc si nõ p talia posset derogari multi p̃lati eẽnt suspẽsi ⁊ irregulares nec possent absoluere subditos ꝙ ẽ icõueniẽs. g. ⁊c. ¶ Cõtra diuturnitas peccati nõ diminuit trãsgressionẽ ⁊ inobedientiã sꝫ auget q̃ assuescere facere cõtra statutum generalis ecclesie non derogat statuto. Ad hoc aũt dicũt ꝙ cũ statutũ humanũ habeat vim obligãdi ex volũtate hũana r̃ta rõe. q: volũtas põt inotescere non solũ scripto sꝫ etiã facto olaq̃ qua eligit talia operat̃ ideo per actus multiplicatos qui faciunt consuetudinem hoc sciente illo: et permittente cuius auctoritate statutũ habet vim obligandi potest statutum ⁊ mutari/⁊ exponi/ ⁊ aliud habens legis vigorem causari si tamen sit consuetudo non irrationalis nec contra ius diuinum nec naturale nec reprobata a iure communi qualis forte est ꝯsuetudo de qua querit̃ i speciali [Godefre. quoll. 12.]

consuetudo sūt irrationalis vel a iure reprobata vt illa q̄ eneruaret libertatem vel disciplinā ecclesiasticā nulla ēēt. talis aūt ēēt ɔsuetudo ꝙ subditi nūq̄ cōfiteāt suis sacerdotibus. hec eni eneruaret ordinē ecclesiastice ierarchie. ⁊ sic pȝ etiā ad argm̄.

giarticul⁹. Durādi. 2 huius dis. ¶ Quantum ad tertiū an lex vetus permitteret peccatū cordis vel an cohibebat manū tm̄. procedunt quidam sicut ꝑmi arguentes ꝑ et cōtra. primo arguunt ꝙ ꝓhibebat etiā animum. q2 illud ꝙ cohibet cōcupiscentiam ꝓhibet aīm. ⁊ lex vet⁹ ꝓhibȝ cōcupiscentiā vt pȝ per duo ꝑcepta decalogi ꝗ cohibet. ¶ Itē lex vet⁹ cū gr̄a cōseruata inducebat ad vitā in iuuētute: s merito ꝗuis adhuc impedimētum restaret de solutiōe generalis debiti fienda ꝑ christū. sed cohibitio exteriorū actuū sine cohibitione anime nō suffecisset ad meritū ꝗ. ⁊c.

¶ In cōtrariū ē qḋ dicit Glosa Exo. 20. ⁊ supra allegatū ē ꝙ lex vet⁹ ꝓhibebat manū non aīmuȝ. Et arguit ratione. q2 lex vetus neminem ad perfectum adduxit vt dicit Heb. 7. Iȝ ꝑfectus est qui est ordinatus in actibus exterioribus ⁊ interioribus. ꝗ lex vetus nō cohibebat simul actus interiores ⁊ exteriores. ⁊ sic cohibebat manū nō animū.

¶ Respōdēt isti ⁊ dn̄ ꝙ ꝑ manū intelligit h̄ operatio exterior. ꝑ animum vero volūtas seu interior operatio. differt aūt ꝓhibitio ⁊ cohibitio q2 ꝓhibitio fit solo verbo ⁊ absq̄ pene cōminatione. cohibitio autem est per factum vel ꝑ metū ex punitiōe.

¶ Dōm est ergo ad questionem ꝙ lex vet⁹ non solū ꝓhibebat manum: Iȝ etiam aīm. hoc est non solū malam operationē exteriorē sȝ etiā malā volūtatē interiorem nō tamē cohibebat nisi manū hoc ē exteriorē operationē. Primū pȝ q2 eiusdē ē ordinare aīm ad bonū ⁊ prohibere a malo si lex vetus ordinabat animū ad bonū scȝ ad dilectionē dei ⁊ proximi. ꝗ ꝓhibebat ipsum a malo. Scōm pȝ. q2 tm̄ se extēdit cohibitio seu coactio legis quātuȝ se ostendit inflictio penarum determinatarum ꝑ legem ⁊ premiorꝫ ipsius Vn̄ illa lex non habebat virtutē coactiuā nisi ꝑ penas tēporales ⁊ ꝑ factis exterioribus: sicut nō permittebat ex̄p̄sse nisi bona tēporalia dn̄ operantibus tn̄ pene temꝑales ⁊ ꝑmia veterꝫ legis erāt figure premiorum ⁊ penarū eternarum ⁊ spiritualium quas lex noua comminatur ⁊ permittit. ergo lex vetus non cohibebat expresse ⁊ litteraliter animum sed manum tm̄ Lex vero noua vtrumq̄ cohibet. Et per hoc dicunt ad argumenta. ¶ Ad primum patet solutio quia soluȝ probat ꝙ lex vetus prohibebat animū sed non cohibebat. ¶ Per idem dicunt ꝙ patet ad secundum ꝙ lex vetus obseruabatur non sufficiēter nisi obseruentur precepta legis que prohibent non solum manum sed etiam animuȝ: ꝗuis cohibitio pene non se extenderet ad animum seu ad peccata exteriora. ¶ Ad argumenta alterius partis dicendum ꝙ ista glosa intelligitur de cohibitione ⁊ non prohibitiōe. ¶ Ad aliud dicendum ꝙ lex dicitur neminem adduxisse ad perfectū non quia non prohiberet animum: sed quia non erat tempus plenitudinis gratie que in incarnatione christi incepit per quam gratia facta est: de cuius plenitudine omnes accepimus gratiam pro gratia. ¶ Argumentum solutum est.

¶ Questio secunda.

Ecūdo querit vtrū papa possit dispēsare in ꝑceptis dei/ Et videt ꝙ sic: q2 qui pōt interp̄tari legem/ potest dispēsare in ea: cū eius sit interpretari cuius est condere: sed ad papam ꝑtinet interpretari siue declarare dubia legis diuine. ergo per consequens dispensare Primum

¶ Contra. q2 dispēsare est legē tollere in parte. Idem autē iuris est de toto ad totū/ ⁊ de parte ad partē: sed papa nō potest in totuȝ tollere legē dei: quia seruus legē dn̄i tollere non potest. ergo. ⁊c. In oppm̄

¶ Respōsio. Hic est duplex opinio. Prima inq̄rentiū vtrū papa possit dispensare in male q̄sitis ⁊ Respōsio

¶ Ad cui⁹ euidentiā ꝑtractāt quatuor. Primo/ quale ius papa habeat in bonis ꝑsonarū ecclesie gn̄aliter. Scḋo quale ius habeat in bonis q̄ dant fratrib⁹ minorib⁹ specialiē. Tertio videndū quale ius habeat in bonis ꝑsonaꝝ seculariū. Et quarto patebit ad questionem. God. de fontib⁹ in quolibetꝫ.

¶ Quantum ad primum sciendum ꝙ ius et dominium siue ꝓprietas alicuius rei possunt trāsire vel in cōmunitatem/ ita ꝙ cōmunitas ꝑ se habeat ius ⁊ ꝓprietatē illi⁹ rei ⁊ nō ꝑsona aliqua nisi ꝓut est pars alicui⁹ cōitatis: vel in ꝑsonā/ ita ꝙ ista singularꝫ ꝑsona habeat dn̄ium rei vt possit facere de ea voluntatē suā distrahēdo ꝓut placet. sed pars cōitatis dupl'r potest habere ius in bonis cōitatꝫ Uno modo sicut simplex membrū cōitatis qḋ debet habere vsum in bonis cōitatis ⁊ sustētationē Alio modo ꝑsona aliqua q̄ est pars cōitatis habere potest ius in bonis cōitatis sicut caput qḋ est regimē totius cōitatis ⁊ ad quā tota cōitas ordinatur: et sic talis habet ius in bonis cōitatis non solum vt accipiat sustentationem / et illud quod ei ab aliquo ministratur: immo habet ius dispensandi illa bona prout vtilitati cōmunitatis viderit expedire. modo papa habet ius in bonis ecclesie et dominium sicut pars cōmunitatis non quecunq̄ pars. sed sicut caput ad quod tota ecclesia ordinatur: quia oportet ꝙ sit vna ad vnum caput ordinata. Unde ipse habet ius dispensandi generaliter bona totius ecclesie sicut dispensator generalis totius ecclesie. Prelati autem qui sunt sub eo habent potestatem dispensandi in hoc collegio ecclesiastico. non autem habet ius et proprietateȝ in bonis ecclesie vt persona singularis: cui solum competit habere ius in re non in ordine ad communitateȝ cuius pars sit: sicut persone singulares habent bona singularia et sua propria/ ita ꝙ ipse solus sit vere dominus omnium bonorum ecclesiasticorum. Hoc patet primo: quia perfectio euangelica cōsistit et consulit paupertatem quantum ad renunciandum temporalibus in proprio licet non in cōmuni: sed perfectio euangelica non debȝ repugnare statui pape. ergo dictus status domini pape non habet ꝙ ipse solus sit proprietarius.

¶ Itē si solus papa esset proprietarius in bonis temporalibus ecclesiasticis posset ea distribuere/ distrahere/ et alienare/ prout vellet: sed hoc est falsum: quia de potentia iuris non potest de eis ordinare nisi sicut magis cedūt i vtilitatem ecclesie: et sicut debet facere bonus et fidelis dispensator. ergo. ⁊c. ¶ Si dicatur ad hoc ꝙ non habet istud vt persona priuata: sed vt persona publica:

qꝛ generalis vicari⁹ xp̄i nõ valet. qꝛ aut habet illud ius vt vicari⁹ ei⁹ ſm ꝙ deus aut ſm ꝙ hõ. non ſm ꝙ deus. qꝛ ſic xp̄s ẽ dñs equaliter oĩũ bonoꝝ tam eccleſiaſticorum ꝙ̄ aliorum nullus autem ponit papam habere ius tale: ⁊ dominium in bonis aliĩs ab eccleſiaſticis. ergo ⁊c. Nec ſecundũ ꝙ hõ quia talibus vt homo non vtitur vt vtuntur illi q̄ ſunt in eccleſia modo. ¶ Item iſta non eſt intentio eoꝝ qui iſta bona conferunt. ſ. transferre ea in chriſtum ſm ꝙ deus. qꝛ deus de ſe habet dominiũ omniũ nec ſm ꝙ homo cũ eis nõ vtat̃ vt dictũ eſt ſꝫ ẽ intentio eoꝝ transferre dominiũ eorum immediate in collegiũ cui conferunt ⁊ ex conſequenti in dñm papam vt in diſpenſatorẽ. quia diſpẽſatio non põt ab eo tolli p̄ q̄ cunq̧ ordinationem vł ſtatutum ¶ Item ſi ſolus papa haberet dñium reꝝ eccleſiaſticarũ. nõ differret modus q̄ eas hñt monachi ⁊ aliĩ clerici ab eo mõ q̄ habent eas fratres minores. ſꝫ h̄ eſt incõueniens. ꝗ ⁊c. ¶ Maior pꝫ. Minor ꝓbat̃ qꝛ in cõſtitutione edita ſup declaratione regule fratrũ minorũ dicit̃ ꝙ dicti fratres. nõ ſunt capaces dñii rerũ tẽporalium: ſꝫ papa ſuſcipit in ſe dñium iſtaꝝ rerũ que eis dant̃ ne dñiũ ſit incertum ⁊ vagum h̄ pro nichilo ſpecialiter poneret̃ de fratribus minoribus: ſꝫ aliĩ ſimiliter nec eſſent capaces ⁊ papa capacitatẽ iſtã retineret ſibi aliĩ ꝓ nihilo eam retinerẽt ſꝫ bona eccleſiaſtica de quibus eſt ſermo non poſſunt trãſire ad ius: et dñium iſtorum ſed ſolius pape. ꝗ. ⁊c̃.

¶ Itẽ in eadẽ cõſtitutione dicit̃ ꝙ ſicut acquirit̃ per ſeruum dño ita acquirit̃ p̄ monachum monaſterio: ſꝫ dñs vere habet ius ⁊ dñium in re acquiſita p̄ ſeruum. ꝗ ⁊ monaſteriũ in re acquiſita p̄ monachum ⁊ p̄ conſequens non ſolus papa.

2. cõcluſio ¶ Quãtum ad tcõm. ſ. quale ius habeat papa in reb⁹ datis minorib⁹ dicunt ꝙ intendẽs ꝙ illa res ſit eccleſiaſtica: intendit transferre dñium illius rei in talem ꝑſonam eccleſiaſticam vt ẽ capax rei ⁊ qꝛ dicti fratres ꝑ votum ſpeciale nõ ſunt capaces rei vel ꝓprietatis talis rei nec vt ꝑſona ſingularis nec vt pars collegiĩ ſpecialis eccleſia tamen cõmunis in q̄ ſunt conſtituti ẽ capax. ⁊ iõ trãſfert̃ in ꝑſonam eccleſiaſticam ⁊ iſtaꝫ eccleſiam: ⁊ ſola generalis eccleſia vna cum capite ſuo. ſ. dño papa habet ius ⁊ dominiũ ĩ tali re cum non detur ſpeciali collegio ꝙ ſit capax ita ꝙ nulla ſpecialis eccleſia põt ius vendicare maxime aũt ſi papa eximat illos a poteſtate inferioꝝ ordinarioꝝ ⁊ bona q̄ eis conferunt̃ aliquis ordinarius ius ⁊ ꝓprietatẽ in eis vi caput non haberet ſic aũt eſt de minorib⁹ ⁊ ideo nullus ordinarius vel ſpecialis cõmunitas habet ius in bonis eoꝝ ſꝫ ſola vniuerſalis eccleſia ⁊ dñs papa ad queꝫ ſolum ꝑtinet ius diſpenſandi illa bona. ¶ Mꝫ aũt dictum eſt alias ꝙ abiectio omnimoda temporalium in communi ⁊ in ꝓprio non competit illis q̄ ſm modũ ſuum viuendi multum indigerent vltra neceſſitatem: ⁊ ꝙ ſi nec ipſi nec dantes vendicarent ſibi ius in talibus viderẽt̃ derelicta: ⁊ ꝙ illi q̄ magis indigerent poſſent occupare. ⁊ ꝙ tales q̄ nec iure ſuo. nec ſucceſſiue alterius q̄ ius haberet in talibus habent non videtur in eis h̃re rõabilẽ vſuꝫ maxime qñ indigẽs vellet occupare: et ꝙ talium ſtat⁹ non poſſet ſtare niſi aliquis vellet talium reruꝫ retinere dominiũ ⁊ p̄ conſequens talium ꝑſonarum perfectio a voluntate alterius dependeret hoc veritatem habꝫ de perſonis ſm ſe cõſideratis. ſed de ꝑſonis ĩ tali ſtatu ab eccl̃ia iſtitutis ſi hꝫ ſtare ẽ qꝛ ex quo ſunt inſtituti ſic ex ipſa inſtitutione vſus taliũ bonoꝝ ex cõceſſione generalis adminiſtrationis eis cõpetit ⁊ nulli aliĩ niſi maioris neceſſitatis exiſtat caſus nec dependet eoꝝ perfectio ex alterius volũtate ex quo ſunt approbati ab eccleſia ⁊ ius quod ſibi dominus papa retinet in dictis bonis ex conſtitutione domini pape competit ei de iure Et ſic patet de ſecundo.

3. cõcluſio ¶ Quãtũ ad tertiũ ſciendum ꝙ bona ꝑſonarum ſeculariũ quarum ꝓprietas ⁊ dominiũ ꝑtinet ad ſingulas ꝑſonas nõ pertinet ad aliquẽ generalem adminiſtratoreꝫ ſiue papam ſiue imꝑatorem quia ita libere poſſint ea diſpenſare ſicut papa poteſt diſpenſare bona eccleſiaſtica iñ poteſtiã ⁊ radicalem auctoritatẽ videt̃ dñs papa habere ſuper bona tẽporalia ⁊ eoꝝ diſpenſationem ſicut generalis vicarius chriſti ⁊ rector principalis eccleſie ꝙ videt̃ ſignificari p̄ duos gladios ⁊ p̄ duas claues vñ dicit̃. 22. di. romanã eccleſiã. ipſe ſolus fundauit q̄ beato petro eterne vite clauigero terreni ſimul ⁊ celeſtis imꝑiĩ iura conceſſit ꝙ̄ verũ ẽ q̄tuꝫ ad ꝓmariã auctoritatem: ſꝫ quãtũ ad immediatam iuris executionem hꝫ poteſtateꝫ in ſpũalib⁹. non aũt ĩ temporalibus: ſꝫ imꝑator in certis caſibus ſicut dicit̃. 96 di. c. cũ ad verũ. qm̃ mediator dei ⁊ hominũ homo xp̄s ieſus actibus ꝓprijs ⁊ dignitatib⁹ diſtinctis officia poteſtatis vtriq̧ diſcreuit vt ſpiritualis actio a carnalib⁹ diſtaret incurſib⁹ ⁊ deo militans minime ſe negocijs ſecularibus implicaret. Sic ꝗ habet papa auctoritatẽ ſup bona tẽporalia vniuerſaleꝫ qꝛ temporalia ordinantur ad ſpiritualia. et vbi circa temporalia continget errare vel peccare papa h̄ habet oſtendere ⁊ rebelles compellere ad faciendum quod debent. et ſic patet de tertio.

4. concl̃o ¶ Ex his patet ad quartum ſi illa ſic h̃ita iniuſte ſint bona eccleſie: põt papa cum eis diſpẽſare ꝙ nõ reſtituant ſi videat h̄ vtile eſſe eccleſie ⁊ etiã extra caſũ neceſſitatis dũ mõ appareat eccl̃ie vtilitas cũ ſit diſpẽſator ⁊ adminiſtrator generalis taliũ bonorum. ſi aũt ſint bona ſecularium ꝑticulariũ cũ ĩ caſu neceſſitatis eccl̃ie bõa oĩm fideliũ ſint magis cõmunia ⁊ debita ad ſubueniendum tali neceſſitati/ꝙ̄ neceſſitati corporali ꝑſone priuate. In cui⁹ tamen neceſſitate maxime extrema omnia ſunt ꝯmunia quilibet tenetur de bonis ſuis ſubuenire tali neceſſitati/⁊ bona cuiuſlibꝫ in hoc caſu ſunt cõmunia. Unde poteſt diſpẽſare cũ illis qui poſſunt ſubuenire neceſſitati ꝙ non reſtituent bona etiam ꝑſonarũ ſeculariũ iniuſte habita/obſeruato hoc ꝙ ab aliĩs a quib⁹ poteſt cõmode fieri accipiat ſm ratam ſuã ad reſtituendũ partem illoꝝ bonorum illis a quib⁹ fuerunt accepta: vel ꝙ cũ minus ab illis accipiat qꝛ non aliqui ſoli de cõmunitate ſed cõmunitas tota ⁊ q̄libet ſm propoitionẽ debet portare onus cõmunitatis: et hoc obſeruato non fit aliquid contra iuſticiam. et in hoc caſu diſpẽſatio pape eſt quaſi declaratio iuris cõis. extra autem caſum neceſſitatis nõ videt̃ ꝙ poſſit diſpenſare cũ raptoribus ⁊ vſurarijs ⁊ ſimilibus quin teneantur reſtituere bona perſonarum ſecularium/cũ talium bonorum non habeat liberam adminiſtrationem. hoc autem eſt dictum non aſſerẽdo ſed recitãdo. ¶ Inquirẽdo autẽ de his ꝙ dicit ꝙ papa nõ hꝫ imediatã iuriſdictionem Inq̄rit de dictis Go de. de fon.

in temporalibus. Contra. qr confirmat ⁊ deponit aliquem prelatum videtur esse superior et magis prelatus etiam immediatus in eisdē: sicut epūs respectu curati. ⁊ sic est hic. ḡ. ⁊c. Sed ad hoc diceretur ꝙ papa non ponit et deponit imperatores ad libitum sicut abbas priorem vel papa epm. nō eñi sine electione maioꝝ posset ipse creare imperatorem/nec sine crimine depōere: sicut archiepiscopus confirmat epz electum nec confirmat eum sicut superior in temporalibus sed in spiritualibus ratione consecrationis spūalis ⁊ vnctionis quaz solus epūs habet ministrare. sic papa confirmat ⁊ inungit imperatorem electuz nec cassat qr ille sit indignus imperio cuius cognitio nō pertinet ad papam: sed qr indignus est perungi oleo sancto: quód pertinet ad papaz. ¶ Preterea. imperator constantinus de consensu senatus trāstulit auctoritatem imperii in papam ¶ Preterea. maior potestas includit minorem in ordinatis ſm ordinez finis. sicut eñi in artibus ars que est de fine imperat illi que est de eo quod est ad finem. i. ethicoꝝ. sic debet esse in principatibus. Unde cum corporalia ordinētur ad spūalia vniuersalis princeps in temporalibus debet subesse vniuersali i spūalibus. ¶ Preterea talis ordo est inter prelatos sicut iter subditos. sed spūalia quibus preest papa presunt corporalibus quibus preest imperator: vt anima spiritui. ergo papa imperatori preest.

¶ Preterea in domo patrisfamilias non debz esse nisi vnum caput si domus est vna. Si diceretur ꝙ caput ecclesie non est papa. sed xp̄s. Sed tamē videtur ꝙ vniuersalitas Jerarchie ecclesiastice melius regatur si sit vnus ꝓnceps eñi respectu oīz ꝙ̄ si sint duo equales. Unde diuisio inter papam et imperatorem multum turbauit ecclīam. vnde videtur voluntas xp̄i qui est rector sapientissimus: ꝙ nō equaliter hi duo ꝓncipentur. sed vnus sub alio. qd̄ absurdum esset dicere de papa ꝙ. s. subesset imperatori. Nec obstat ꝙ tpe legis moyses ꝓfuit ipsi aaron et omnibus sacerdotibus et ꝙ reges iuda ordinabant de sacerdotibus ⁊ summo sacerdote vt fecit dauid. ⁊ imperatores multas leges ediderunt de ep̄is et clericis ⁊ monachis. ⁊ imperatores xp̄iani post temp̄a constantini. qr moyses fuit sacerdos/licet non fuit consecratus. sicut ⁊ melchisedech ex sola dei electione ad hoc ip̄m vt interiori inunctione et consecratione sed exterior sanctificatio cepit in aaron. Unde ps. Moyses ⁊ aaron in sacerdotibus eius. ¶ Dicendum aūt inq̄ntum propheta afflatus spū sancto sacerdotiū ordinauit ⁊ non inquantum rex. Qꝫ aūt posteri eius attentauerunt fuit presumptio ⁊ vsurpatio propt̄ quā ozias lepra percussus est. leges vero quas imperatores de p̄sonis ⁊ rebus ecclīasticis fecerunt nullam vim habent nisi inquantum sunt ab ecclesia approbate. extra de constitutionibus. c. ecclia. ¶ Preterea. nisi papa preesset in tempalibus ⁊ ꝓpter necessitatem ecclie non posset dispensare in retentione alieni. sicut rex francie ꝓpter necessitatē regni sui non habet auctoritatez ralliādi extra regnū suum non subditos. ¶ Secunda opinio pōt imaginari vidēdo tria. Primo ꝙ hic intelligo dei p̄cepta. scd̄o de dispēsatōe in gn̄ali. ⁊ tertio de hoc qd̄ q̄rit̄ ⁊ qd̄ implicat̄ i argumētis. ¶ Quantū ad p̄mū p̄cepta dīna intelligo p̄cepta iuris natural. qr natura ē a deo instituta. scd̄o p̄cepta positiua ce- *(margin: Opinio doctoris)*

rimōialia ⁊ iudicialia i veteri testō ⁊ nō ꝯstituta. q̄dā imediate a deo: q̄dā p angelos vt in veteri testamento: q̄dā p mediatorē dei ⁊ hoīm vt in euangeliis. q̄dā p dei vicarios vt in ep̄lis ⁊ actib⁹ apostolorꝫ. ¶ Scd̄o de dispēsatione dicēdum ꝙ sicut dictū est in primo addēdo ꝙ licet iure suo nō ꝯpetat inferiori reuocare/dispēsare/iterpretari precepta superioris ꝯpetit tñ et inq̄tū superior ad quē p se hoc ptinet specialiter ei cōmittit.

¶ Circa tertium sunt tres conclusiones Prima ꝙ pape cōpetit generaliter interpretatio oīm dubiorꝫ in p̄ceptis diuinis vbicūq̄ probabiliter dubitat̄. Secūda conclusio est ꝙ cōpetit vel ad eū ptinet dispēsatio in quibusdā paucis. Tertia ꝙ reuocatio in nullis. ¶ Pria cōclusio apparet: qr licet iure cōmuni eius sit iterpretari cui⁹ est cōdere: qr tñ legislator xp̄us nobis recessit: vicariū dereliquit illū q̄ habet plenitudinē potestat'is in terris saltē dubia in fide ⁊ morib⁹ ⁊ oīb⁹ que ad deū ptinent declarādi. sic eñi expediebat ꝓpter enigmata fidei. Unde et in veteri lege ad sacerdotes erāt recursus de dubiis legis dei quarū iterpretationi qui nō stabat mortis re⁹ fiebat. et de hoc h̄r extra de testib⁹. ca. licet. vbi papa interp̄tat̄ illud in ore duorꝫ vel trium q̄si nō paucorū sed q̄nq̄ plurium. Itē de baptismo. c. maiores. maiores ecclie cause ad sedē ap̄licā sunt referende: qr petr⁹ p oīb⁹ respondit. tu es xp̄s filius dei viui. Sive ergo de fide siue de preceptis naturalis iuris/siue de sacramētis ⁊ aliis leg's diuine positiuis p̄ceptis ⁊ statutis dubitatio emergat/declaratio ⁊ interpretatio ad papam pertinet intantum ꝙ est excōicatus quicunq̄ contra interpretationē pape in talibus aliquid docet. extra de here. ad abolendā. in principio. sed postq̄ semel ecclesia romana in talibus aliquam declarationem fecit: que ab vniuersali ecclesia est recepta/non videtur ꝙ ipsa postea possit aut debeat cōtrariam declarationem facere ⁊ primam reuocare: qr ecclesia regitur spū sancto: nec tota errare potest: vt quod semel tota ecclesia recepit tanq̄ verum/ qd̄ postea cogat̄ recipere tāq̄ falsum non videtur. sicut si modo vellet papa declarare ꝙ spiritus sanctus ꝓcedit a solo patre nō a filio: aut ꝙ sicut a duobus p̄ncipiis non sicut ab vno non esset audiendus: quia contrarium declaratum fuit in concilio lugdunensi per Gregoriū decimū. Nec obstat ꝙ reuocata est declaratio ariminēsis conciliȷ: qr non fuit concilium catholicorum vt vniuersalis ecclesie: sed conuenticula hereticorum. Unde quatuor concilia sicut quatuor euangelia recepit ecclesia. Dubia quidem conciliorum potest papa declarare sicut et euangeliorum: sed claras declarationes eorū de fide ⁊ moribus non potest reuocare: sed statuta conciliorū practica pōt immutare: qr non est contra veritatē fidei ꝙ exteriora opera nostra mutentur: sed ꝙ veritas diuinorum ⁊ articulorum mutetur est impossibile. Unde si ecclesia vno tempore credit vnum alio tempore oppositum: oportet ꝙ alterum sit in errore. si autem in diuersis temporibus contraria operetur/potest esse sine errore in morib⁹. propter quod papa potest contrarium conciliȷ statuere nō sentire. licet autē in oībus possit iterpretari nō tamen dispensare: nā in preceptis legis nature nō potest sicut in habendo duas vxores in quo solus conditor dispensare potuit: vt ipsemet papa *(margin: 1. cōclusio)*

dicit de diuorcijs.c.gaudemus. Similiter nec in preceptis positiuis vtriusq testamentis deo vel xpo immediate constitutis sicut q homo nõ teneat ad baptismum vel ad confessionem vel aliquod huiusmodi.qr in lege superioris inferior non potest dispensare nisi inquantũ sibi committitur.non inuenitur aũt hoc cõmissum nisi q ad tempus spiritus sanctus dispensauit de baptisando in nomie dñi iesu.vnde magis commissũ ẽ imutare cursuz nature p miracula q dictamen iuris naturalis et pcepta diuina dispensando. In pceptis aũt positiuis appostoloꝝ petri z pauli vel omnium simul quis in canone receptis potest papa dispensare. qr non habet minorẽ auctoritatem q ipsi habuerunt sed ipsi in suismet statutis aliqñ dispensabãt pmouendo bigamum aut pcussorẽ aut neophitũ. g z papa in omnibus talibus potest.

Questio ¶ Si vero iuxta hoc queraẽ vtrum in gradibus lege diuina phibitis ad matrimoniũ possit dispẽsare videretur q sic in omnibus pter primum qui est patris ad filiã z matris filiũ:sm opinionẽ illaz q dicit q ille sole psone iure naturali sunt excluse hoc ei posito exclusio ceteraruz esset pure cerimonialis vel iudicialis z sic non ligaret in noua lege nisi quantũ esset reuocata.non est autez renouata per nouũ testamentũ.sed solum per eccl̃ie statutũ que etiaz plures gradus phibuit.ergo si papa potest dispẽsare in tertio z quarto gradu quos ecclesia adiecit.sic in secũdo et tertio quos lex moysaica expressit.sed qr dicitur.C. de epis et clericis .l. eum qui pbabilẽ.de sorore z filiibus.non soluz de matre.q in talibus psonis nichil seui criminis naturale fedus estimari permittit non est probabile q de iure naturali liceat hr̃e sororẽ vel vxorem patris q loco matris habetur z hmõi quas etiã lex ciuilis a matrimonio naturali rõne excludit ppẽ qd dictum est dispensatiue relinquet homo patrez z matrem et adhere bit vxori sue.q d.poterit habere in vxorem oẽm mulierẽ nisi matrem et filiã. qa p multiplicatione humani gñis:tunc necesse fuit hr̃e sororẽ suam.postmodũ aũt non inuenitur hoc obseruatũ.sed magis habebant plures vxores extraneas q acciperẽt sorores pprias.ppter quod cũ constet esse contra legem nature duas hr̃e vxores.qd tñ a tempore abrahe semp vsq ad nouam legem dispensatiue licitũ fuit.multomagis illud quod minus diu licuit.s.hr̃e sororem non nisi dispensatiue aliqñ licuit.z sic natura phibuit sed deus qr a principio necesse erat cõcessit.z ita papa dispẽsare non põt in aliquo gradu consanguinitatis in lege diuina prohibito.qr deus lege nature phibuit ¶ Idem videtur de gradibus affinitatis cum iure naturali par reuerentia exhibeatur consanguineis et affinibus Maz autẽ vxorem fratris premortui q loco sororis habeẽ accipere licebat ad suscitandum prolem fratri mortuo sine liberis. qd etiam fecisse legitur is q genuit ioseph virum marie erat cõtra nãe/s licebat ex dei dispẽsatione q papa facere non potest.qr sibi pmissa non est. de ista autem materia solet tangi extra de restitutiõe spoliatorum.c.litteras. dicetur ifra.quarto li.di.40 et.41. ¶ De reuocatione autem dicenduz q illa pcepta nõ potest reuocare in quibus ipse non põt dispensare.qr non licẽt maiora illis quibus vetitis sunt minora.extra de senẽ.excõ.cum illoꝝ z de re. iuris.Non dz cui quod magis est/licet qd minus est non licere.sed minus est dispẽsare q reuocare. qr omne totum est maius sua pte.reuocare autez est legem totaliter abrogare quo ad oẽm psonaz locum et tempus. dispensare vero quo ad quosdã vel quedam tempora vel loca.absit eñi q papa pcepta iuris naturalis decalogi vel sacramenta in quibus non possit dispensare possit reuocare. De preceptis autem positiuis z statutis et ordinationibus ecclesie primitiue scriptis in canone in qbus ipse potest dispensare videreẽ q ipe illa possz totaliter reuocare.qr nõ minor potestas est in regimine eccl̃ie nunc q tunc nec predecessor potest legez imponere successori. quicqd ergo primitiua ecclesia potuit statuere hoc moderna põt destituere.

¶ Sed cõtrariũ dicendũ est q illa que auctoritate sua ppria z proprio instinctu fecit primitiua ecclesia põt moderna destituere et reuocare. illa autem q ex speciali cõmissione et inspiratõe spũssancti fecit nec ipsemet qui fecit vel qui fecerunt: nec moderni possunt destituere nisi quantũ principaẽ committit:sicut scriba legis imperialis/vl̃ pmulgator reuocare non potest nisi inquantũ princeps iterum sibi committit.quicquid aũt primitiua ecclia fecit qd in canone est receptuz redditur a deo inspiratum. Et similiter dicenduz q in quattuor conciliis principalibus fuit factum. spũssanctus autẽ non ita ordinauit tertiam legem per quã noua reuocaretur sicut nouam qua cerimonialia veteris et iudicialia quo ad litteram sunt reuocata ita q in primitiua ecclesia apostoli quedã ordinauerunt non simpliciter sed ad tps. qd reuocatũ ẽ postea: sicut legalia cum euãgelio obseruare a iudeis et abstinere a suffocato et sanguine z celebrare in fermento:z hmõi q lapsu temporis cessauerunt.qdam autem dictante spũ sic ordinauerunt: vt imperpetuum pmanerent.sic tamen q p loco z tempore liceret dispensare: non tamẽ totaliter amouere.qr sic expedit ecclesie. et in talibus ipsis z successoribus licuit dispensare eodez spiritu cõmittente:sicut pz ex sancto sanctoꝝ dispensantiũ quomodo probauit multipliciter sanctos veteris testamenti habuisse auctoritatem dispensandi q fecerunt q alias non liceret z scriptura factũ eorum cõmendat.non autem licet hmõi generaliter reuocare. qr non est commissuz vt apparet: qr nullus sanctorum hoc presumpsit.et iterũ cum ad regimen nature et magis gratie deus faciat qd melius est:imo optimi est optima adducere: iõ illud commisit quod expedit z non aliud.vtile est autẽ ecclesie q aliquando cum bigamo et percussore z hmõi dispensetur.cum aliquando tales inueniantur meliores.non autem expedit q tales indifferenter sicut ceteri promoueantur vnde illud commisit istud phibuit.potest ergo papa in talibus pticulariter dispensare sed non potest ea generalit z vniuersaliter reuocare:sicut vnam decretalem a se vel a predecessoribus editam. vnde notauit alanus extra de decimis.c.Licet:q papa posset concedere alicui laico q non solueret decimas vel q eas perciperet:non tamen omibus laicis hoc posset concedere vel imperpetuum legem generalem condendo.sed tantum ex causa ad tempus dispensando.sicut regibus dantur decime:etiam clericorum in subsidium terre sancte. vel ob aliam iustã causam. ¶ Similiter videtur q summus pontifex posset dispensare in necessitate q liceret conn

cere in fermento. sed q̄ faceret legem generalem q̄ nō cōficeretur nisi in fermēto nō videt̄ sibi permissum/ ⁊ sic de aliis q̄uis p̄ceptū ecclie sit positiuum: q: supponim⁹ q̄ a supnaturali spūs sancti inspiratione p̄cessit. ⁊ sic nō posset facere legem q̄ indifferēter minores ordines ⁊ confirmatio ab oib⁹ indifferēter conferrēt/ licet possit aliq̄b⁹ specialiter indulgere nec forte de cōsecrationib⁹ ecclesiarū ⁊ hmōi ordinatis ab illis q̄ primicias spiritus acceperūt. Utrū autē apli aliqua ordinauerint sic a spū sancto q̄ neq̄ possint reuocari/ neq̄ in eis possit dispensari/ non videt̄ nisi dicam⁹ ab eis aliqua sacramēta instituta. a quocūq̄ eni fuerint instituta cū sint legis ⁊ ecclesie fundamenta et ad salutē sicut p̄cepta decalogi ordinata/ nō videt̄ dispensatio sicut nec reuocatio alicui cōmissa.

Ad rōnes in oppōm ¶ Ad argumentū in opppositū dicendū q̄ q̄ potest iure suo interpretari in dubiis/ pōt dispēsare nō autē sic papa pōt interp̄tari ius diuinū s3 p̄p: illū qui autē ex sola cōmissione legis cōditoris superioris legē pōt interpretari nō p̄pter hoc pōt in ea dispēsare/ sicut olim aliq̄ iuriscōsulti iura interp̄tabant̄ ex principis cōmissione q̄ eti cū nullo doterant dispensare: q: diligenter seruandi sunt fines mādati: sic ecōuerso papa epis cōmittit dispensationē in multis p̄ceptis suis/ nō autē sic declarationem. sic igit̄ pape cōmissa est a deo in omibus interp̄tatio in his que a deo p̄ puros hoīes dispēsatio: in nullo autē sacre scripture reuocatio. et p̄ hoc patet solutio ad secundum.

¶ Questio tertia.

Primū argumentū Ertio querit̄ vtrū de⁹ possit dispēsare in p̄ceptis generalibus ⁊ principiis iuris naturalis. Et videt̄ q̄ sic: q: ois legislator ⁊ dñs potest totaliter dispēsare in oi parte legis sue p̄ima media ⁊ vltima indistincte: sed lex nature est a deo sicut dño ⁊ auctore. ergo etiam

In oppm quo ad ei⁹ p̄ncipia potest de⁹ dispēsare. ¶ Cōtra. principia iuris naturalis se habent in moralibus sicut dignitates in speculatiuis: q: ita sunt animi cōmunes ɔceptiones note naturaliter sicut ille: sed de⁹ nō pōt facere cōtra illas miraculose. ergo nec dispensare in istis gratiose. ¶ Scd'a q̄stiūcula.

Primum Lterius querit̄/ vtrū de⁹ possit dispēsare in p̄ceptis prime tabule. Et videt̄ q̄ sic: q: ad illa pertinet obseruātia sabbati in qua de⁹ dispensauit qñ machabei sabbato pugnauerūt/ vel apli spicas cōfricauerūt/ ⁊ sanatus tulit grabatū/ ⁊ hmōi: q: dñs est fili⁹ hominis etiā sabbati: ⁊ q: obseruātia sabbati translata

In oppm est ad dñicā. ¶ Cōtra. de⁹ seipsum negare nō potest/ negaret autē si dispēsaret in p̄ceptis prime tabule que ordinant hoīem imediate in deū quo ordine sublato nō esset vltim⁹ finis: nec p̄ cōsequens primū principiū nec de⁹ ergo. ⁊c. ¶ Questiūcula. 3.

Primum Ltert⁹ querit̄ vtrū de⁹ possit dispēsare in preceptis secūde tabule. Et videt̄ q̄ nō q: illud qd̄ est magis debitū est minus dispensabile q̄ illud qd̄ est min⁹ debitū: sed mendaciū qd̄ est minus indebitum q̄ homicidium est indispensabile. ergo multo magis homicidium. ¶ Contra. precepta secūde tabule se habēt in moralib⁹ sicut particulares cōclusiones in naturalibus: sed in illis de⁹ dispensat miraculose. ergo in istis potest gratiose. ¶ Respōsio ad p̄mā

Ad p̄maz q̄stiūculā. questionē. Primo dicendū q̄ deus potest passim dispensare in cerimonialibus ⁊ iudicialib⁹ siue sacramentalib⁹ ⁊ talibus positiuis: nullo autē modo in primis pricipiis iuris naturalis. ¶ Ex hoc inferendū est q̄ de⁹ nō pōt p̄cipere alicui malum culpe cōiunctim nisi p̄ accidens sicut dictū est de his in primo. dis. 47. sed preter illa que ibi dicta sunt de ista materia/ videt̄ q̄ de⁹ in oi materia morali possit dispēsare indifferēter ⁊ equaliter: q: sic se habet bonitas ad moralia sicut entitas ad naturalia: sed de⁹ potest facere ad libitum de non ente ens/ ⁊ ecōuerso. ergo ⁊ de bono malū/ ⁊ econuerso ¶ Ad hoc dicendū est p̄ interēptionez maioris: q: nō sic se habet esse ⁊ nō eē q̄ nichil supponit in naturalib⁹: et ideo de⁹ passim facit de nō ente ens in naturalibus ⁊ ecōuerso/ sicut se habet debitum et idebitū in moralib⁹ q̄ supponit entitatē: sed sicut res naturalis existēs se habet ad illa q̄ debent̄ bonitati sue nature/ sic creatura rationalis exñs ad illa q̄ debent̄ sue bonitati morali. sic ergo de⁹ potest facere de oi nō ente ens/ et de ente nō ens: sed supposito q̄ sit non potest facere q̄n habeat id q̄d debz habere essentialiter sic q̄ sit hō ⁊ non habeat aīam: sed bñ potest facere q̄ nec sit homo nec habeat aīam. potest etiā facere q̄ sit homo ⁊ non habeat q̄ debent̄ bonitati accidentali: sic potest facere q̄ creatura rationalis non sit/ ⁊ sic nec iusta nec iniusta: nec debēs aliq̄d nec debēs oppositū. supposito etiā q̄ sit potest facere de illo qd̄ p̄ accidens se habet ad bonitatē moralez q̄ illud fiat de iusto iniustū/ ⁊ ecōuerso. sic est de quibusdā p̄ceptis moralib⁹: nō eni abstinēdū est ab homicidio ⁊ hmōi/ inq̄tum est indebitū: nec obedire oportet parenti nisi inq̄tū debitū: s3 in illis q̄ p̄ se p̄mo ⁊ essentialiter se habent ad bonitatē moralē sicut iustū exequendū/ iniustū fugiendū. ⁊c. nulla cadit dispēsatio supposito q̄ creatura rationalis sit. ¶ Ad ar-

Ad rōnes in oppōm gumentum dicendū q̄ legislator nō pōt dispēsare in illa parte legis q̄ est fundamētū eius aut ex parte sui vel ex parte pp̄li/ puta si p̄ certā legē ipse est dñs ciuis ⁊ ille obediti⁹/ in hac dispensare nō potest: q: dispēsatio est superioris ad inferiorē: propter qd̄ non est in eo qd̄ destruit hūc ordinem: q: nullus effectus potest stare destruēdo suā causam cōseruantē/ ⁊ ita ē hic q̄ creatura rationalis non est capax alicuius legis nisi mediāte lege nature quo ad prima sua principia generalia. vnde cū dispensatio sit priuilegiū ⁊ lex p̄uata oportet q̄ fundet̄ in istis principiis/ ⁊ sic nō pōt sup̄ ea.

¶ Ad secundā questionē dicendū q̄ precepta prime tabule accipiuntur ⁊ negatiue ⁊ affirmatiue: ⁊ secundo modo accepta possunt cōsiderari q̄tū ad hoc q̄ obligant semp̄. Item q̄tum ad hoc q̄ non obligant ad semp̄ sed loco ⁊ tempore. ¶ Quātū ad p̄mū ergo dico q̄ oia sunt simplr̄ indispēsabilia: quia omne preceptum quod intrinsece includit rationem illiciti est indispensabile: alīs esset simul licitum et illicitum. sic autem est in proposito. ergo. ⁊c. Maior est clara Probatio minoris. cū eni p̄ precepta prime tabule homo ordinetur bene ad deum quantuum potest p̄ legem nature omne qd̄ ex natura prohibet deo inferri est p̄ illa precepta

prohibitũ:sicut discredere deo/ desperare de deo/
odire deum/despicere deum/ ⁊ oĩa hmõi.cõstat au
tem ꝙ ista essentialiter includũt maliciam ⁊ ratio
nem indebiti:qꝛ illud semp est indebitum cuiꝰ op-
positũ semp est debitũ:sed deum amare/reuereri/
et hmõi semp est debitũ vt statim pbabit.ergo op
2. ꝯclusio positũ semp est indebitũ. ¶ Quantũ ad secundũ
adhuc dico ꝙ pcepta pme tabule sumpta affirma
tiue inqñtũ obligãt semp sunt idispẽsabilia :qꝛ scꝫ
obligatio qua creatura rationalis tenet deo per
legem nature manẽte natura non potest amoueri
qꝛ creatura rationalis ad hoc ꝙ est dei factura de
bet esse deo subdita ⁊ subiecta:⁊ qꝛ est ad imaginẽ
eius creata debet diligere/in eũ sperare/credere/
obedire/⁊ oĩa que lex nature dictat.cum ergo ma
nente causa maneat effectus:sed ex hoc ꝙ creatu
ra rationalis est ad ista obligata est qñdiu creatu-
ra est ratõ debiti amoueri nõ potest.sed pceptũ af
firmatiuum a quo nõ potest amoueri ratio debiti
3. ꝯclusio. non est dispensabile.ergo.⁊c. ¶ Quantum ad ter
tium dicendum ꝙ si diceret ꝙ si precepta pme ta-
bule put sunt affirmatiua diceret obligare p lo
co ⁊ tempore ⁊ nõ esset aliquod tempꝰ determina-
tum/sicut adhuc nõ essent dispensabilia pprie lo-
quendo:qꝛ dispẽsatio est qñ obligatio pcepti que
est amouetur.si ergo non sim obligatus ad actuꝫ
credendi/sperandi/vel reuerẽdi/aut colẽdi/exer-
cendi nisi p loco ⁊ tempore cũ nõ sit locus ec tẽpꝰ
qñ deus vult me aliũs occupari/ sic nũqꝫ implẽdo
preceptum nunqꝫ transgrederetur deo non dispẽ-
sante sm obligationem vel magis executionẽ dif-
ferente p totam vitam meã si de eius licẽtia aliũs
occuparer.⁊ sic oĩbus modis precepta prime ta-
bule essent indispẽsabilia. Sed videtur ꝙ ius na-
turale licet non limitet tempus preceptis suis af-
firmatiuis:vult tamẽ ea semp impleri in vita/ ⁊ si
non pluries saltem aliqñ vel semel/quãdo sunt ta
lia que necessitatem non requirunt. qđ dico quia
preceptum de elemosina non obligaret ad aliquã
horam totius vite nisi necessitas p qua principa-
liter est occurrat:sed precepta quibus natura iu-
bet deum honorare ⁊ amare et coli non sunt pro-
pter necessitatem dei sed magis hominis qui sem
per indiget dei auxilio. Unde contra legem natu
re faceret qui toto tempore vite sue de deo non co
gitaret nec aliquo actu interiori in deum non ten
deret nec oraret.ergo homo debet aliquãdo in vi
ta sua ferri in deum actu itellectus ⁊ affectus:sed
deus potest auferre rationem istiꝰ debiti/nõ qđeꝫ
ꝙ non teneat homo ad ista absoluta vt dicit secun
da cõclusio:aut ꝙ possit facere licite opposita vt
dicit prima:sed ꝙ nõ teneat homo ad ista exequẽ-
da in effectu actuali p nunc si dormiat vel pugnet
aut studeat vel hmõi.⁊ sic potest deus facere isto
die sic crastino vsqꝫ ad mortem ꝙ homo nũqꝫ actu
de deo cogitauerit nec tamen peccauerit deo obli
gationem legis nature debitam amouẽdi quo ad
executionẽ ⁊ non solum prolongando:sed sic non
erit dispensatio pprie dicta. ¶ Ad argumentum
Ad rõneꝫ in oppoĩm dicendum ꝙ obseruantia sabbati cerimonialiter
accepta dispensabilis erat:imo ⁊ reuocata est per
christum:sed prout moralis ⁊ naturalis nũqꝫ per
primum. ergo p preceptuꝫ decalogi precipit actꝰ
latrie/⁊ phibetur ydolatria:que ⁊ si habeat crea-
turam p obiecto:habet tamen deum pro fine pri
mo.sic ꝙ ordinet hominem imediate in deũ sicut
ad finem.⁊ sic dispensabile est ꝙ homo non impen
dat deo actu latriam:sed non ꝙ debeat deo latriã
absolute vel ꝙ debeat ydolatriã creature. per se-
cundũ precipitur reuerentia ad deum in iurando
in sperando: ⁊ prohibetur piurium et desperatio/
que etiam non sunt dispensabilia nisi quo ad actũ
affirmatiuum ad quem est obligatio. Per ter-
tium quies in deo: per amorem et contemplatio-
nem et orationem ⁊ fidẽ ⁊ phibent opposita.pos-
set etiam ad hoc adduci quiescere agere peruerse
qđ est actus penitendi:cuius etiam finis primus
est deus sicut latrie.et de complacẽdo in peccato
non potest esse dispensatio: nec de obligatione ad
penitendum vel satisfaciendum deo absolute quo
vsqꝫ satisfecerit de tẽpore sic vt de aliĩs. ¶ Scien
dum tamen ꝙ actus fidei/spei/caritatis et latrie:
sm ꝙ excedunt cognitionem nature sic non conti
nentur explicite sub preceptis istis que sunt natu
ralia sed solum implicite. tota ergo prima tabula
continetur in diligẽdo deũ ex toto corde.⁊c. quo
pcipitur quicquid natura pcipit creature rationa
li facere imediate ad deum vel pꝑter deum: ⁊ pro
hibetur quicquid natura phibet facere cõtra deũ
imediate licet enim caritas faciat omnia fieri im
mediate pꝑter deum:nõ tamen actus virtutũ mo
ralium sic habent ex natura sua deum pro imme-
diato fine sicut actus latrie ⁊ penitentie/ propter
quod magis harum actus cadunt sub pcepto pri-
me tabule qꝫ aliarum moralium.
¶ Ad vltimam questionem primo videndum est Solutio
de primo precepto prime tabule affirmatiuo. Ho 3. qõnis
nora patrem.quod est diliges primum tuuꝫ sicut
teipsum.ꝙ in illo potest deus simpliciter dispensa
re. Scđo ꝙ potest etiã in aliĩs sex negatiuis. Ter
tio an possit in mendacio propter argumentum:
¶ Probatur autem primũ vbi supra scꝫ.47. dis. 1. cõclusio
primi.p differentiam ordinis rerum ad deũ et ad
inuicem:quia non potest papa a sua iurisdictione
homines eximere/ cum eximere sit actus iurisdi-
ctionis/et p consequens superioris ad subditum:
potest tamen alios ab aliorum iurisditionibꝰ exi-
mere et sibi soli subdere. sic etiam non potest deꝰ
creationem a sui subiectiõe eximere:quin sibi de-
beat honorem ⁊ amorem:sed creationẽ a que alte
ri lege nature debet honorem potest facere non so
lum ꝙ teneatur honorare nunc/imo etiam ꝙ nũqꝫ
et ꝙ simpliciter non debeat ei honorem:imo ꝙ de
honoret ⁊ vituperet et spuat in faciem patris sui.
est ergo sensus litteralis. Honora patrem tuuꝫ.i.
diliges proximum tuum sicut teipsum.hoc est be-
ne velis/benedic/benefac proximo tuo quantum
naturalis ratio dictat tibi esse faciẽdum corde/ lin
gua/et opere. In quibus omnibus deꝰ potest dis-
pensare pꝑter quod licet patrem ⁊ matrem odi-
re et etiam iterficere/⁊ dicere nescio vos.
¶ Quo ad secũdum videtur similiter ꝙ in omni-
bus deus potest dispensare:quia qui diligit proxi
mum suum legem impleuit. Sicut enim tota secun
da tabula affirmatiue continetur in hoc/ diliges
primum tuũ:ita ⁊ negatiua in hoc/ ne oderis fra
trem tuum in corde tuo: qꝛ negatiua fundatur in
affirmatiua. nec teneor non odire nec non nocere
proximo nisi qꝛ teneor diligere ⁊ benefacere.si er-
go potest dispẽsari in precepto affirmatiuo diligẽ
di ⁊ benefaciendi/potest p consequens in negati-
uis non odiendi nec nocendi: qꝛ si potest amoue-

ri ratio debiti a causa potest etiam ab effectu: est igitur sensus litteralis sex preceptorum illorũ nõ nocere proximo animo/lingua/facto/ in persona coniuncta in substantia sua contra legem nature: sed deus potest facere q̄ liceat nocere in omni casu inquo lex nature ꝓhibet. ergo deus potest dispensare in omnibus preceptis negatiuis secunde tabule. quando eñi dicit/ Non occides contra sex legem nature: hoc est innocentem manu non interficies. hoc autem licet deo dispensante sicut in immolatione ysaac. Item non mechaberis contra legẽ nec mulieres cognoscẽdo/ quod est habere duas vxores/vel cognoscendo nõ matrimonialiter iũctam: quia simplex fornicatio est cõtra legẽ nature. et tamen vtrũq3 deo dispensare licuit. Exẽplum primi in omnibus patriarchis scz Abraham/ Jacob/ Moyses/ Dauid/ ꝛ hmõi. Exemplum secundi in Osee. Non furaberis. i. nõ contractabis rem alienam inuito domino particulari innocẽte. hoc autem licet in casu etiã dominio non trãslato. vbi lex naturalis prohibet. Non dices contra proximum tuum. ꝛc. i. non nocebis proximo verbo contra legem nature. si aũt deus potest licentiare ad nocendum gladio/multo magis verbo. vt ponatur exemplum de Petro qui dispensante deo crimen occultum saphire ꝛ ananie diuulgauit forte contra legem nature dño dispensante. sed de mendacio dicetur postea. Non concupisces. ꝛc. id est non nocebis animo contra legem nature quod tamen est dispensabile/ cum sit minus animo tantũ q̄ animo simul/ ꝛ nõ vel verbo. et sic de aliq̃s sicut dictum est in primo. distinc. 47.

De tertio siue mendacium reducatur ad preceptum prime tabule/non periurabis. siue secunde. non dices falsum testimoniũ. Dicendũ q̄ cũ mendacium sit false vocis significatio intentione fallendi prout includit etiã nocumẽtum proximi/est dispensabile: q2 licet nocere occidẽdo/ multo magis decipiendo vt credat falsa pro veris/quod in multis est minimum nocumentum: sed quo ad periurium inquantum includit irreuerentiam dei/ certũ est non vere dispensabile: sed quo ad mendacium aut simplex qd est false vocis significatio scienter videtur dispensabile q2 ordo creature ad creaturam potest deo dispensante auferri/ maxime minꝰ debitus: sed ordo filij ad patrem honorandum est magis debitus q̄ verbi ad animum representandum: quia oppositum est magis indebitum cum sit mortale istud veniale. ergo cũ illud sit dispẽsabile ꝛ istud. Sed dicendum q̄ non: quia preter ordinem verbi ad animum si deus dispensaret includeretur ordo debitus creature ad deum: q2 deus per creationem mentiretur/ qd pro eodẽ est acsi ꝑse qui cum sit veritas mentiri non potest. 3. cõclusio.

Ad illud autem quod arguitur de ordine magis debiti/et ad principale dicendum q̄ consequẽter aliquid est magis debitũ extensiue. id est quãtum magis est ei inseparabiliter adiũcta ratio debiti vel indebiti tanto est minus dispẽsabile/ licet sit minus debitum intensiue: et ita est in mendacio cuius ratio indebiti sit minor q̄ in his que cõtrariantur preceptis aliĩs: est tamen inseparabilior.

¶ Explicit tertium scriptū clarissimi doctoris dñi Petri de palude patriarche Iherosolymitani ordinis predicatorꝫ ꝗ̃ diligēti opa Reuerendi magistri fratris petri de nouimagio: sacre theologie bacchalarii formati/ ac ordis predicatorꝫ pfitati emussicatum ac nunc primo impressum Parrhisiis: impendio honesti/ ac probi viri Claudii cheuallon: librarii Parisieñ. in edibꝰ sancti christophori ppe collegiuꝫ Cameraceñ. cōmorantis. Anno dñi Millesimo quingētesimo decimoseptimo. mēsis Septēbris. die. xvi.

